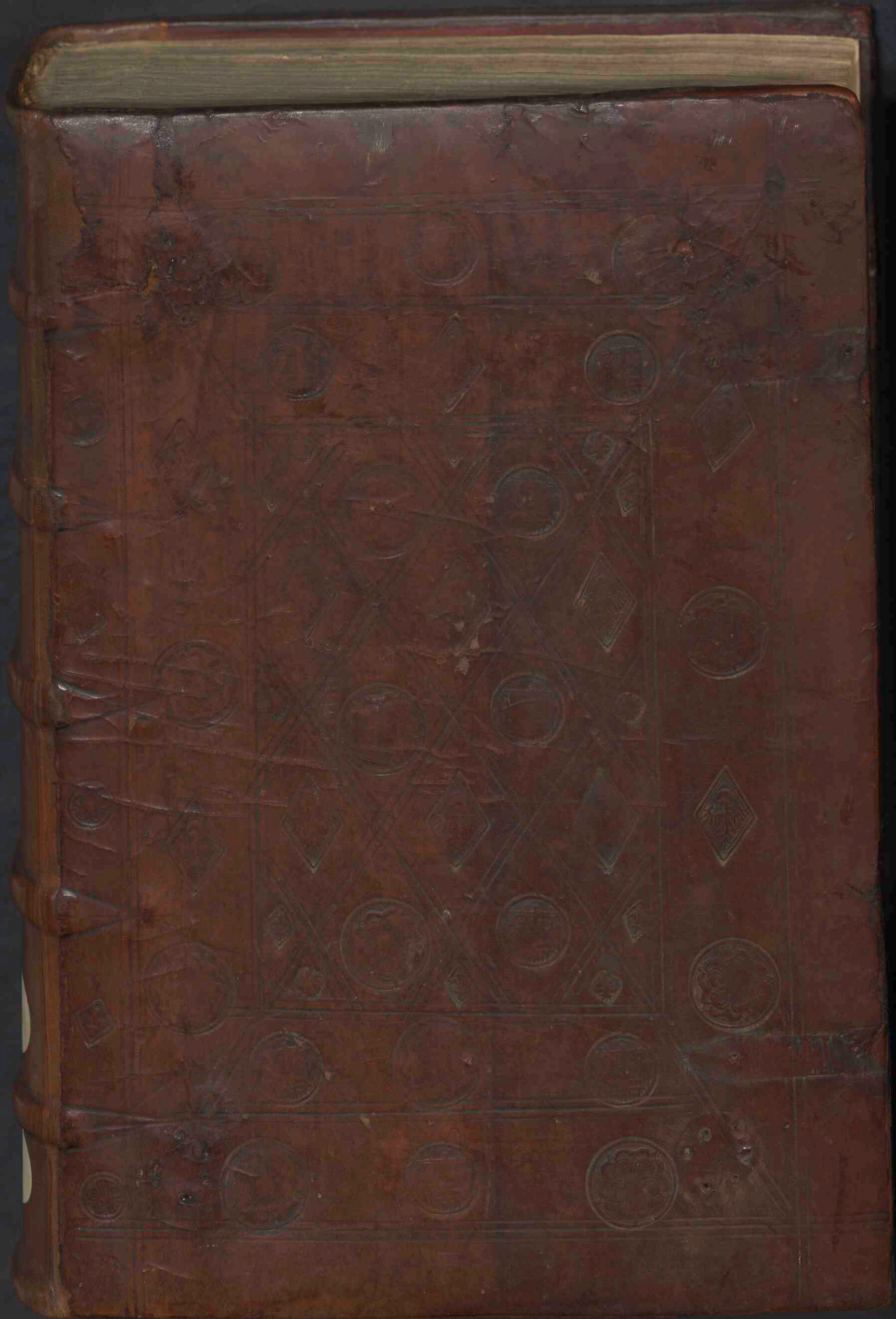

SErmones sancti Bernardini de senis ordinis fratrum minoru[m] de euangelio eterno

<https://hdl.handle.net/1874/461504>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

De prohibitione usure

in quendam alium usum qui propter est abusus
cui originem habeat ex cupidine et malicia pos
sidentis. Et quia ita sit patet si discurremus per sin
gula genera rerum in quibus committi consuevit
usura scilicet considerando primo illa que mensuran
tur. secundo ea que ponderantur. tertio ea que nu
merantur. Primo quidem consideremus hoc in rebus
que consueverunt mensurari sicut frumentum vinum
et oleum quodlibet enim licite ordinari potest du
plex usum scilicet in eis qui eis competunt propter sub
levandam eius necessitatem vel eius conservandam
honestatem scilicet ipsius possidentis. Verbi gratia. Vi
num ordinatur tanquam in proprium et principale finem
scilicet in potum: quia talis usus competit ei secundum naturam.
Potest etiam ordinari in commutationem alterius
rei que magis necessaria est quam est illud vinum vel
propter sublevandam eius necessitatem vel propter con
servandam eius honestatem. Si quis igitur ordinar
vinum in alium usum propter suam malitiam seu cupi
ditatem: eo is abusus et contra naturam vini agit.
Sed hoc usurarius facit: quia ad mutuum ordinar
vinum ut de illo recipiat ultra sortem quod quidem
usus vino accidit propter usurarii cupiditatem et
ideo est abusus. Secundo idem dicendum est de
rebus que solent ponderari sicut aurum et argen
tum quibus homo utitur potest ad construendum vasa ad
ipsius domus decorem vel ad ecclesie ornamen
tum. Et hic videtur eorum primus usus. potest quoque
quolibet eorum uti ad commutandum in alias res
que necessarie sunt ad vitam: et hoc est eorum secun
dus usus qui est licitus et honestus. Sed si quis di
ctis metallis utitur ad mutuum dandum ut pro eis re
cipiat ultra sortem sicut facit usurarius omnino ab
uitur eis. Tertio quod ad idem dici potest de re
bus que numerari solent sicut sunt denarii. Potest
enim quis uti denariis ad commutandum in alias
res que sunt necessarie humane vite: et hoc vide
tur proprius eorum usus. quia propter tales comu
tationes inveniuntur. Potest etiam illis uti ad
commutationes faciendas in denarios alios qui ma
gis congruunt regioni in qua est vel ad quam ire
tendit. Et hic videtur eorum secundus usus. qui
sicut patet in ratione. xxix. arti. iij. c. f. et. ij.
convenienter promissus est. potest enim in eo equas
iusticie conservari. Sed si quis denariis utitur ad
mutuum cum ista intentione scilicet quod de eis vel pro
eis recipiat ultra sortem sicut usurarius facit.
abusus ipsius: quia facit quod denarii pariant dena
rios. Quod quidem non competit eis nec in hoc
consistit eorum usus: et hoc videtur ex intentione
Aristotelis. j. pol. vi. ubi vocatur usura sicut
scilicet patuit quasi de denario propter quod
dicit eam maxime propter naturam. quod ideo est quia
nec a natura nec etiam ab arte denariis compe
tit talis usus et talis proventus. Sed propter hominis
cupiditatem et malitiam adinvenit vires eis ad quas

non sunt ordinati propter illud quod habet. xxix.
q. ij. is autem. Et iterum in clemen. de relig. do.
quia contingit. Ideo secundum philosophum ibi scilicet. pecunia in
venta est ut propter eam commutatio fiat inter ementes
et vendentes propter necessaria vite: et non ut pe
cunia augeat pecuniam. ideo qui intendit pecu
nie augmentum ut facit usurarius contra naturam
peccat. Potest etiam secundum philosophum duplex pecunia
a nobis distingui. Prima dicitur economica et
necessaria. secunda dicitur translativa et impropria.
ma est economica et necessaria que ex terra fru
ctibus et animalibus procuratur. hac vitis econo
micus propter necessaria vite et quidem laudabilis
est: quia debitu habet finem. In hac pecunia econo
mica finem ponit desiderio suo: quia eam non co
cupiscit nisi pro necessariis vite. nec in infinitum
appetit eam: quia ea que sunt ad finem appetunt finem
te. Secunda vero pecunia est translativa et impropria
quod ut dicitur est attribuit pecunie propter meritum co
demnatum: eo quod appetat pecuniam in infinitum. Ea
vero que sunt ad finem appetunt finem. Sed finis
appetit in infinitum unde et sanitas: sed non po
tius in infinitum desiderat. quia portio non desi
derat nisi in quantum est utilis sanitati. Proinde
philosophus ait. quod hec pecunia iuste vituperatur: quia non est
secundum naturam et rationabilissime odio habetur et non est
ad debitum finem cum pecunia inveniatur sit propter neces
saria vite: sed translativa est utique ad illam finem
quem intendit avaricia insatiabilis et cupiditas.
Hinc ergo philosophus ibi scilicet. ait quod obsolescit et odiosa
est ex nimis obsolescit statuit. Dicitur etiam
obsolescit quasi obsolescit. i. perit per se. patet quod
dem generi datur ad augmentum ipsius. Hec quidem
omnia que philosophus dicit declarat quod non ex alio instinctu
sentire videtur nisi ex ratione naturalis equitatis ipsa
commutatione fruande.

Usura est contra legem nature: quia fa
cit quod pecunia plus vendatur quam appree
ciabilis sit. Capitulum. v.

Quinto insuper usura est contra legem na
ture ratione appreciationis. Constat enim
quod pecunia in quantum est pretium venaliu
rerum nullus vendit vel cambit nisi iuxta pretium
quod illa habet. At potest nullus vendit certum
ducatus novos pro centum ducatis novis. Insu
per cum quis soluit alicui centum ducatos ex il
lo quidem solutionis actu nihil debetur soluenti.
ergo quod ratione in actu vendendi ac soluendi plus
seipsa non valet. eadem ratione nec in actu mutu
andi: et maxime cum usuraria mutatio quasi sit
dam venditio eius. Summe ergo quod horum duorum volu
ntas aut quod mutatio sit simplex donatio sicut
men quod pro tempore reddet equalis eius: aut quod
sit venditio et neutro modo habebis quod sit aper
te iniustum ex ea accipe plus quam ipsam.

Sermo

XXXVIII

Usura est contra legem nature: quia fa
cit quod de dubia re et incerta sumatur se
curum. et certum. Capitulum. vi.

Primo insuper usura est contra legem na
ture ratione dubitationis. De lucro quidem
dubio atque incerto et varie contingente
cum futuro periculo cuiuscumque conditionis exi
re certum lucrum sine omni periculo cuiuscumque
conditionis vel damni aperte iniuste et contra le
gem nature est proferri quando lucrum illud pro se
non provenit ex re tradita pro lucro illo. sed hoc fu
it in usurario pertractu. Proinde usura vocatur
lucrum ultra sortem. xiiij. q. iij. c. plerique: quia est ul
tra capitale et ultra dubia et fortuitam sortem
mercatorum lucrum.

Usura est contra legem nature: quia ven
ditur primo id quod proprie
suum est: et quod gratis ei natura dedit. Capitulum. vii.

Primo est contra legem nature ratione appropi
ationis. Sed enim gratis natura proprium
enim illi propter eius industriam ac proprios eius actus
quod quidem iniustum est et contra naturam ap
propriationis quod dedit viro industrii quod propter
dustria illi propter. Constat enim quod pecunia in quantum
est pretium venaliu rerum nullum proferit lucrum nisi pro
industria illius mercatoris seu illa vitetur hac
non recipit homo cum pecunia ab eo quod cum
mutuum prober. sed videtur utilitatem convenientem
pecuniam propter solam mercatoriam industriam eius cui
mutuata est: nihil aliud est quam videtur sibi propter
industriam et actus suos quod est contra naturam.
Et banc rationem tangit secundo in. iij. di. xvij. q.
ij. et addit quod est ratio quod propter oppositum fructus pigne
rum germinantium computantur in sortem scilicet quia
non sunt ex industria recipientis: sed ex natura
germinantium rerum.

Usura est contra legem nature: quia est in
uito domino accipere et protractare rem alie
nam inuito domino. Capitulum. viii.

Primo est contra legem nature ratione dñationis
et hoc iniusto domino uti proberur
voluntas absoluta non conditionata seu comparata.
Debitum enim simpliciter nolet aliquid dare ultra
sortem. magis tamen vult aliquid ultra sortem dare quam
pecunia illa carere. Sicut enim scietur cognoscere
alienam uxorem manentem alienam est malum in se et secundum
se: licet ex mutuo accipere rem alienam manentem ali
enam: et eam protractare ut sua propter ius natura
le: et quod rapina facit. ut patet. xiiij. q. iij. c. si quis
ubi. Ambrosio. ait. Si quis usuram accipit rapinam
facit. Iniquum ergo est quod ille qui non est domi

nus rei lucrum recipiat scienter de re aliena. Et
hec ratio Alexan. de balis et secundo in. iij. atque
Rich. de me. vij. qui tenent quod id quod accipitur
ultra sortem ex vi mutui non transeat in dominium
creditoris recipientis. Quare etiam opinionem
Bonau. et secundo in. iij. di. hugo et Raymū.
in titu. de decimis tenent predicta tunc ratio nihil
valet apud illos qui tenent quod dominium usure
in usurarium transit.

Usura est contra legem nature: quia
pro equali plus exigitur quam equale

Capitulum. ix.
Primo est contra legem nature ratione equita
tis. Quas quippe nature dicitur quod pro
equali non exigitur amplius equale aut quod cum equa
uens. sed pro usura plus exigitur: quia prostat quod nul
la res valet plus seipsa: cum sibi in augmentati
one et diminutione sit omnino equalis: ergo et pro
sextario tritici tanti pretii reddat mihi sextarius
equalis pretii et mensure: non potest exigi absque apta
equitatis et equalitatis lesura. Et idem est de omnibus
in quibus mensura pretii et appreciationis propria est.
quod regulariter contingit in rebus in quibus usura
committi solet. que sicut ex dictis patet consistunt
in numero potest et mensura.

Contra legem nature est usura: quia quod po
tius est mutuum dare gratis homini indi
geti: non vult dare sicut obligat nisi
sub spe mercedis. Capitulum. x.

Primo est contra legem nature ratione uni
tatis. Sed enim secundo in. suo tractatu de
contractibus et usuris si quis habeat pe
cuniam pro aliquo tempore inutilem sibi si primus indi
gens est et mutuo petit illam si non mutuat ei illam
et sine omni spe usurarii lucrum mortaliter peccat:
quia contra preceptum nature facit. Sicut enim natura
liter in corpore humano patere potest stomachus de
alimento non suscipit propter illud quod est sibi necessa
rium: reliqua vero coniccat aliis membris. Sic cum
omnes sumus unum corpus in christo ihu christianus habet
pecuniam sibi inutilem tenet illam de necessitate
primo coniccare quod potest sibi facere aliquam utilitatem.
Et ex hoc colligitur quod usura est contra legem nature.
Quidem contra naturam propter naturalis corporis est
quod unum conicet alteri cum spe alicuius retributionis
ultra sortem cum dicat apostolus ad rom. xij. multi
unum corpus sumus in christo ihu. Hec ille. Ex his
patet quod maxime in hoc casu intelligitur esse preceptum
domini christi dicens Luc. vi. Mutuum date nihil
inde sperantes. Proinde multi in preceptis omnibus
gravi de sunt propter quod cupiditas et avaro
rum mortuos detinet denarios in capsa aut
sub terra abscondentium eos. Contra quos Amb.
xlvij. di. c. sicut habet ait. Miserorum redemptio et
absolutio est pecunia quare tu in terra defodis

RARIORA

E. fol.

22

Cm

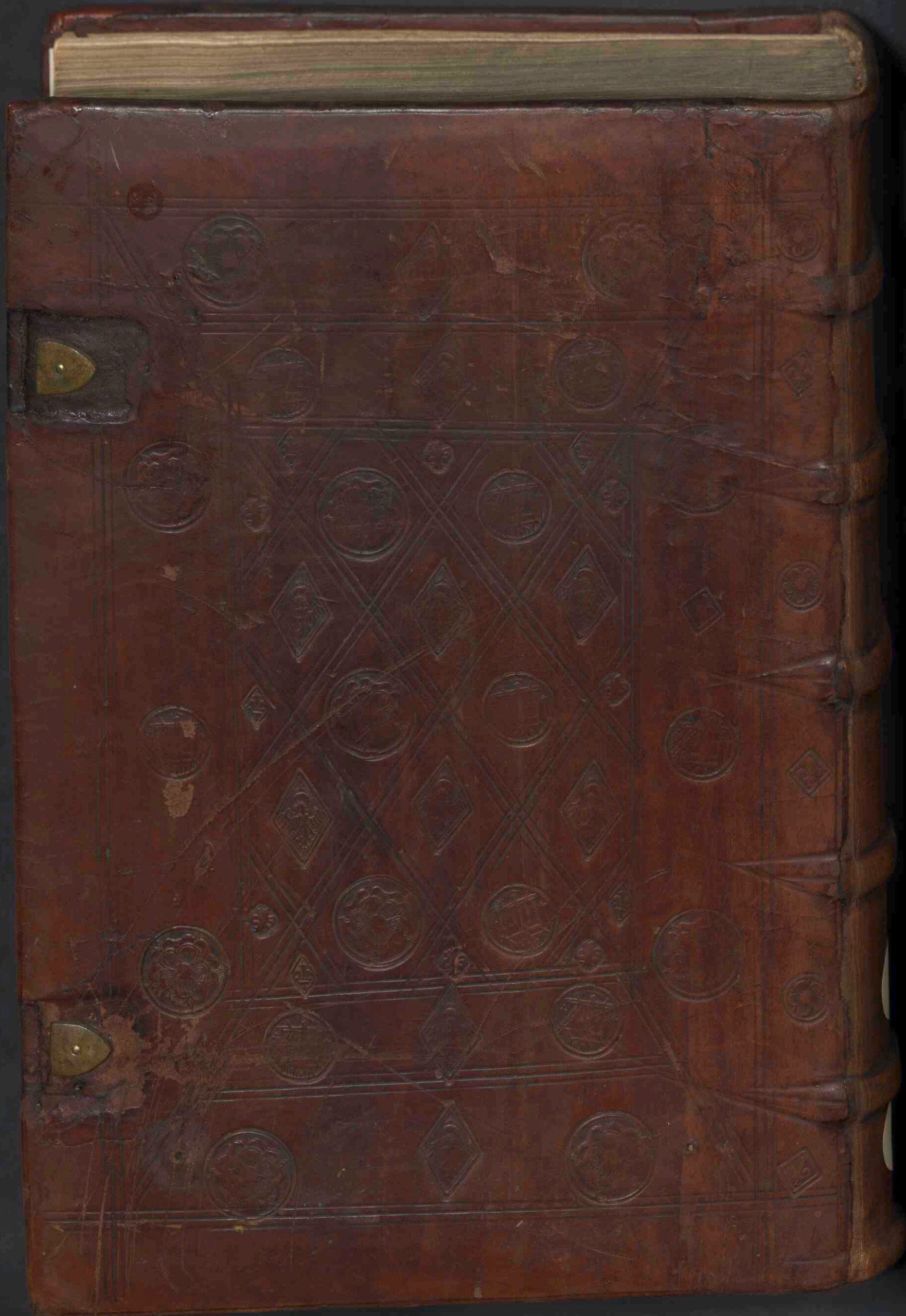

Cm

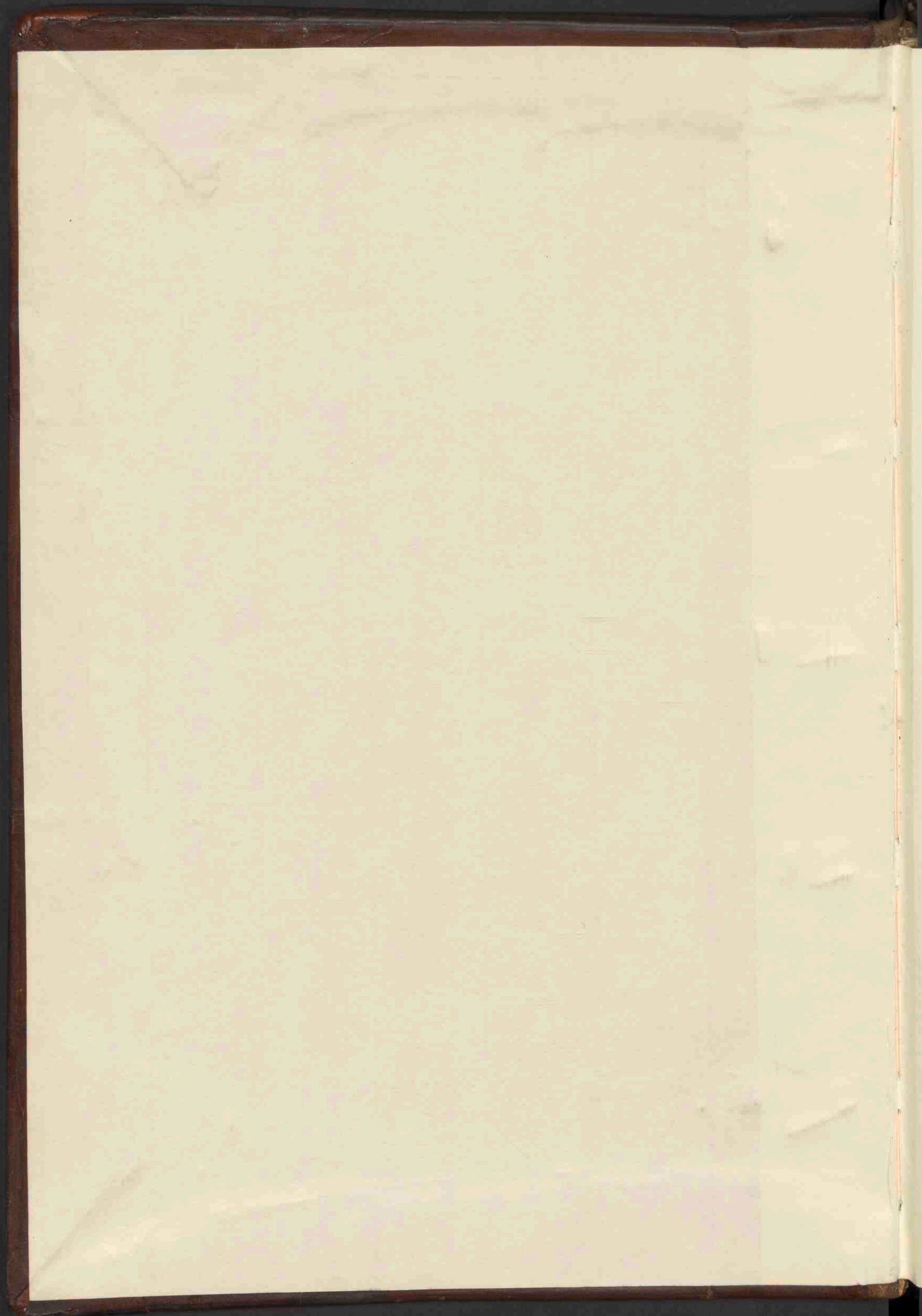

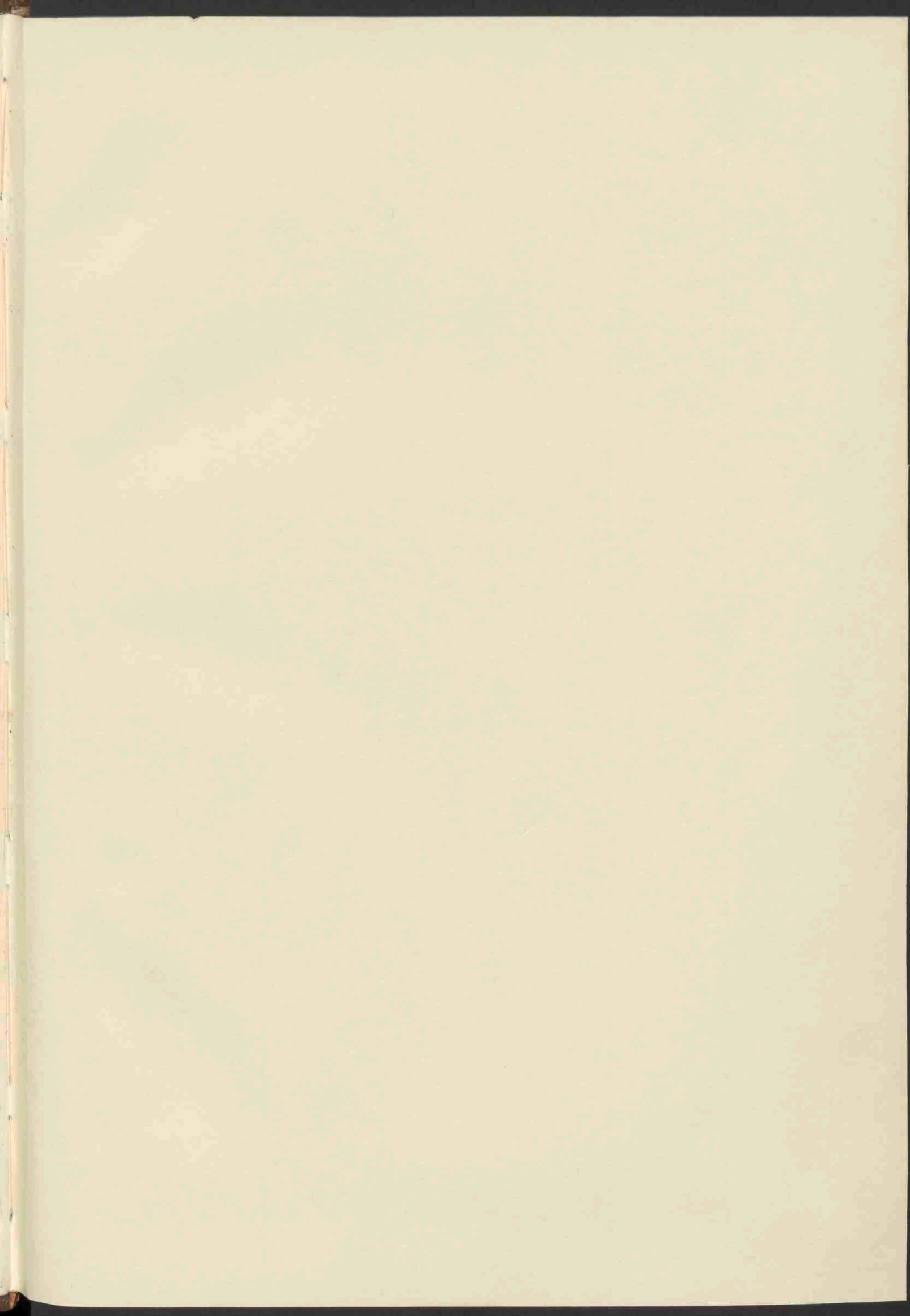
Cm

Cm

Folio n°. 99.

Theologia
Folio. n°. 99.

Typen 1, 2, 4. — Init. b. — Titelhoutsn. (Schr. 3428). — H* 2828. — BMC III p. 773. — Peddie I p. 96. — Pell. 2080.

Op het 1ste en laatste bl.: „Liber monasterii Sancti pauli apostoli In
traiecto inferiori". — In oorspr. led. stempelband, waarvan de doppen en
sloten ontbr. Zie de afb. der stempels in Hulshof-Schretlen, pl. I 10—18. —
In den catalogus van 1608.

In den catalogus van 1608.

6
E fol 39
Liber monasterii Sancti pauli apostoli In traiecto inferiori

Ermones sancti Bernardi
ni de senis ordinis fratrum
minorū de euangelio eterno

N. 172 .C.

Alphabetica

Sumariū breuissimū sermonum d
euāgelio eterno Bernardini de senis
sancti ordinis fratrum minorū.

In prologo con
tinet materia toti⁹ opⁱs. Et decla
rat q^{uod} sunt virtutes naturales. p^{ro}p^{ri}etates
diuinales. et diuinales. Et q^{uod} sit euāge
liū eternū et lex eterna. ac q^{uod} sit p^{ro}p^{ri}e xpi euan
gelium predicare.

Dñica in quinquagesima imane. De origie ca
ritatis. et q^{uod} de^{us} dilexit nos: ac q^{uod} modis
possum⁹ acq^{ui}re charitatē et p^{ro}uersiones fm
diuersos hoīm status. ser. primus.

Eadem dñica infra diem. De mirabilibus lau
dibus charitatis vbi latius declarat episto
la beati pauli de charitate. ser. ij.

Feria. ij. De excellētia diuini amoris. vbi po
nunt. xij. admirabiles excellētie ei⁹. ser. iij.

Feria. iij. De inflāmatīs affectib⁹ scilicet amoris
et ardētissime charitatis: vbi flāme seu ardē
tes affect⁹ ad deū. septē ad seipm. et septē ad
p^{ro}ximū gradato ordie p^{ro}scribunt. ser. iij.

In die cinerū. De mercantia et thesauro diuini
amoris Et q^{uod} obseruāde sunt. xij. leges i em
ptione ip^{si}us atq^{ue} q^{uod} nō alijs pecunijs q^{uod} pec
catis crimib⁹ et scelerib⁹ n^{ost}ris emi p^{oss}unt. ser. v.

Feria. v. De fide mortua atq^{ue} viua. Et quō cū
opib⁹ et sine opibus bonis viua et mortua eē
Et p^{er} que indicia atq^{ue} signa cognosci p^{oss}unt fides
mortua a viua. sermo. vi.

Feria. vi. De primorū dilectiōe. Et quō amo
re diligēti debet oēs et amici et inimici Atq^{ue} in
quib⁹ necessitatib⁹ ex p^{re}cepto vel cōsilio p^{ro}xi
mis n^{ost}ris subuenire debem⁹. ser. vii.

Sabbato. De admirāda p^{ro}uidētia dei p^{er} quā
p^{er} angelos sanctos regit gubernat et regit hu
manū genus vt resistere possit inclinationi
bus celestiu⁹ planetarū et suggestionibus de
moniorū. sermo. viij.

Dñica. i. in quādragesima imane. De admirāda
virtute et efficacia verbi dei. Ac de. xij. vtili
tatib⁹ seu fructib⁹ eius. sermo. ix.

Eadē dñica infra diē. De sanctificatione sabbati
vbi declarat quid sit sabbatū seu dñica dies
Et a quibus homo cessare atq^{ue} in quib⁹ oc
cupare se debet in die festo. ser. x.

Feria. ij. De iudicio generali Et que erit occa
sio finis mundi atq^{ue} per que signa poterit p^{ro}
uideri Vbi etiā euāgelii de iudicio decla
rat atq^{ue} ostendit in quo statu post iudiciū
remansurus sit mundus. Et quib⁹ cruenti
bus impij damnabunt. ser. xi.

Feria. iij. Quid p^{er} xij. efficacissimas rationes
ostendit Quare p^{ro}p^{ter} tempalem culpā im
pij eternaliter crucientur. sermo. xij.

Feria. iij. q^{uod} dignū sit p^{ro}babilē esse fidē Et q^{uod}
te p^{ro}sumptiōis ac varie curiositatis sit q^{uod}re
signa et miracula et portēta vel naturales ra
tiones de fide. sermo. xij.

Feria. v. De iudicio temerario p^{ro}sumptuoso et
falso Et quibus modis et iudicijs possit iud
iciū esse verū. Atq^{ue} de. xij. malis que ex iu
dicio temerario oriunt. ser. xij.

Feria. vi. De horēdo scelere gomorreorū. Et
de corruptela et morib⁹ atq^{ue} punitiōe obsti
natione et reprobo sensu eorū. ser. xv.

Sabbato de regimine p^{ro}ncipum. Et q^{uod}ta iusti
cia fulgere debet populorū rectores Ac q^{uod}ta
te impietatis sit sub pallio pietatis sceleres
et impios dimittere impunitos. ser. xvi.

Dñica. ij. in quādragesima imane. De hono
re parentū. Et de septē occasionib⁹ quare fi
lij sunt uersi. Atq^{ue} de remuneratiōib⁹ filio
rū bonorū. Recnon et de septē punitiōibus
filiorū malorū. sermo. xvij.

Eadē dñica infra diē. De. xij. scelerib⁹ p^{ro}p^{ter} q^{uod}
deus populos. patrias regna atq^{ue} regentes
iudicat exterminat vel flagellat. ser. xvij.

Feria. ij. De p^{ro}sentib⁹ signis p^{er} que cognosci po
test q^{uod} p^{ro}p^{ri}qua sunt populis flagella et iu
dicia dei. sermo. xix.

Feria. iij. De multiplici causa quare ip^{si} et dñi
tores eorū de p^{ro}mo sup^{er} eos flagella et dei
iudicia nō cognoscūt nec verent. ser. xx.

Feria. iij. De septēplici hoīm ignorantia natu
rali et septēplici criminali. Atq^{ue} de septēplici
magno malo q^{uod} p^{ro} ignorantia generat. f. xxi.

Feria. v. De supplicijs infernalib⁹ oīm dānato
rū. Et supplicijs q^{uod}ruicūq^{ue} sceleratorū. f. xxi.

Feria. vi. De manifestas ratiōes ostenditur
quare extra vnicam et catholicā fidem nemo
saluari potest. Atq^{ue} illorum intelligentia de
claratur qui mirant q^{uod} multi sūt vocati pau
ci vero electi. sermo. xxij.

Sabbato de sacra religione. Ac de altitudine
status et meriti eius. Recnon designis eorū
qui recipi vel recipere debet ad religionem.
Atq^{ue} subditur disputatio per dialogum In
qua efficacissime refellunt. xx. argumenta p^{er}
que religionis status a plerisq^{ue} minus intel
ligentib⁹ impugnatur. sermo. xxij.

Dñica. iij. in quādragesima imane. Cōtra p^{ro}ptiali
tates. diuisiones et sectas quib⁹ q^{uod} adheret.
corde siue ore aut ope mortali⁹ peccat. f. xxv.

Dñica eadē infra diem. Mystica reuelatio p^{ro}
cialitatū cordis oris et operis que in xpiano
populo futura erāt a Jobāne euāgelista in
apocalypsi miro modo p^{ro}nunciata. f. xxvi.

Feria. ij. De sacra cōfessione et origine ei⁹. At
q^{ue} de clauū potestate Recnon q^{uod} eaz liceat
retardare. vel necesse sit eā reiterare. Tandē

totius operis

subinferunt. xij. admirandi fructus illi. f. xxvij.
Feria. iij. De correptione fraterna Et quoniam ad eam
 quilibet obligatur. Atque de triplici correptione
 scilicet fraterna. filiali. et paterna. i. equalium
 maiorum atque minorum. Sermo. xxvij.
Feria. iij. De execranda detractatione. Et de ori-
 gine eius. Atque de septem nequissimis mo-
 dis illius. necnon et de peccato eorum qui au-
 diunt detractores. Sermo. xxix.
Feria. v. De detractationis perditione et promissione at-
 que de xij. remediis quibus. hi quibus detrahunt
 uti debent. Sermo. xxx.
Feria. vi. De perditione samaritane. Ac de tri-
 plici statu amoris. Incipietis. perficietis atque
 perfecti. Secundum quem tota series illius euangelii
 mystice et moraliter declaratur. Sermo. xxxi.
Sabbato. Incipit tractatus de tractatibus et usuris.
 Et primo agitur de origine dñorum. et re-
 rum diuisione. translatione. descriptione. usura-
 tionis. donationis. comodato. permutationis et co-
 similibus unde omnes tractatus originem su-
 munt. sermo. xxxij.
Dñica. iij. in quadragesima imane. De mer-
 catoribus et artificibus in generali. Et quod sit
 licita et illicita mercatura. Atque de triplici sep-
 tenario abusione que in mercationibus et ar-
 tificibus frequenter. Sermo. xxxij.
Eadem dñica infra diem. De licita vel illicita
 temporis venditione. Et de termino seu dila-
 tione solutionis. Atque quoniam licet emere ad vi-
 tam redditus periciales et periciales hereditates
 Necnon pecuniarios redditus. Ser. xxxij.
Feria. iij. Quot pro pretio estimari debeant res venales
 atque conductiva obsequia. Et quanta culpa sit
 res vendere maculatas. ser. xxxv.
Feria. iij. De voragie usurarum. Et quomodo descri-
 batur usura. Atque in quo tractatu committi so-
 let. Necnon et subinferunt. xv. argumenta ad
 probandum quod licita sit usura. Et quomodo re-
 feruntur. sermo. xxxvi.
Feria. iij. Quid mutuum Et quoniam homo obligatur mu-
 tuum dare gratis. Atque de triplici intentione que
 contingere potest in mutui datione. ser. xxxvii.
Feria. v. Ex legemature scripture et gratie prohibea-
 tur usura. Et quod leges impiales non approbent
 usuras quemadmodum quidam putant. Atque quod
 nulla ratione permitti potest. ser. xxxviii.
Feria. vi. De contractibus usurariis. Et mul-
 tiplici modo eorum Atque de securitatibus merca-
 tiarum Necnon et de multiplici cambiorum
 varietate. Sermo. xxxix.
Sabbato. De homicidiis animalium et multiplici
 varietate illarum. sermo. xl.
Dñica. v. in quadragesima: h est dñica de passione
 imane De impietatis venetorum. Et de ianu-
 sio locis atque morte flor entium et similia ci-

uitatum. Vbi ostenditur quod coacti mutuum dare
 discreti emolumentum inde suscipere possunt. Sed
 quod tale ius minime emi potest. sermo. xli.
Eadem dñica infra dies. De interesse. Et quod in
 multis casibus licet accipere ultra sortem rone
 damni emergentis. lucris cessantis Et debiti
 postulat. sermo. xlii.
Feria. iij. Quantum usurarius aduersetur deo Et quomo-
 do usurarius idolatrie facit. Ac quod quis blas-
 phemia sit. Et si dei sue usurariis fenerandi
 libertatem prestare. ser. xlii.
Feria. iij. De. xli. iniquitatibus quibus usurarius
 primis suis nocent. sermo. xliii.
Feria. iij. De. ix. prauitatibus quibus inficitur et
 deprauatur usurarius per prauitatem usure. f. xlv
Finis tractatus de tractatibus et usuris.
Feria. v. De perditione sanctissime magdalene
 Atque de septem inflammationibus amoris cordis
 eius. Necnon et de septem gradibus amoris
 illius quibus ab angelis in die septies eleua-
 ta celitus pascebat. Ser. xlvj.
Feria. vi. De similitudine vanitatis. que in va-
 nis mulieribus regnat. Et quod ad litteram my-
 stice locustis apocalypsis assimilant. Insup-
 quod septupliciter aduersetur his qui sunt in ce-
 lo. Et septupliciter ipsis mulieribus vanis ac
 septupliciter alijs primis. sermo. xlvij.
Sabbato de duodecim laudibus virginis ac
de duodecim mysticis domicellis que cum glo-
riosa virgine morabantur. Sermo. xlviii.
Dñica oliuarum imane De glorioso nomine ie-
su christi. Et de septem dignitatibus eius. Ac
 quomodo radioso soli in duodecim fulguribus
 radijs similatur omni statui ingerens gra-
 tiam et virtutem. Sermo. xlix.
Eadem dñica infra diem De pace et concordia inimicorum
ac de libera iniuriarum remissione. vbi ad
hoc ponuntur duodecim inductiva. sermo. l.
Feria. iij. De uirgine benedicta. Et de triplici
 status. per festo conceptionis. natiuitatis. et annu-
 ciationis illius per quibus sunt ibi duodecim splen-
 dores. quatuor per quolibet festo. sermo. li.
Feria. iij. De conscientia bona et mala. Vbi de-
 scribitur quid sit conscientia. Et ponuntur duode-
 cim ornamenta conscientie bone. Et duodecim
 deformitates conscientie prave. Sermo. lii.
Feria. iij. De triplici malo statu conscientie ma-
 le. Et quod peccatorum sigillis excecatur. Et quod
 periculose sunt extremitates illius. Atque de
 septem gratiis quibus conscientia ceca illumi-
 natur. Quomodo quoque synderesis multi-
 pliciter conscientiam arguit. Insup additur
 conscientie erronee initium. periculum et rui-
 na. Necnon et in fine vite confusio magna.
 Sermo. liiij.
In cena dñi imane. De dñico sacramento. Et

alphabetica

quo simpmit in aia memoriā xpi passi. Atqz qmō i eo relucet admirabilis potētia. sapia z clemētia ei. Ac d multū mirabilibz z vtilitatibz ei. In fine ponit notabilis sequētia de hmoi xpiutibz sacramēti. sermo. liiii.

In eadē solēnitāte ifra diē De triplici modo sumēdi h sacm scz tm sacramentali vel tm spūaliter. Aut sacramētalit z spūalit simul Ac de multi effectibz z fructibz ei correspon dētibz p dicitis sumēdi modis. ser. lv.

Feria. vi. in parascue. De sacratissima passione vbi ostēdit p duodecim duplicatas rationes q incōphēbilis ē mētalī passio xpi. Ac p. xxviii. alias rōnes ostēdit q nunq fuit mors tāte humilitatis z pfusionis sicut mors ei. Addit qz de mysterijs crucis xpi in. xij. fructibz ligni vite. Et ponunt due sequētie de sctissima cruce. sermo. lvi.

Sabbato sancto Quomō qlibet ppare se debet ad susceptiōez sctissimi sacramenti. Et q ad h necessaria sunt. sermo. lvii.

Dñica Resurrectiōis nihil cōposuit. s. h Sed recurre ad libz de christi. religi. z suple qd deficit hic p eum.

Feria. ij. p resurrectionē. Quomō p dei amorē i mūdo qd efficit nou hō z pegrinus. Et de. xii. pfectiōibz q beato frācisco vel alteri scto coaptari pnt. ser. lix.

Feria. iij. p resurrectionē. De stigmatibus sacris gloriofi pīs nri scti francisci. Et quid significāt ex pte xpi Atqz ex pte bti francisci atqz ex pte nri. Ac d. xii. miracul. Et de. xij. pūilegijs sacroz stigmatū. Insup q qttuor sūmos pōtīfices i nouē bullis eoz approbata z pfirmata fuerūt. Addit qz de pfectione euāgelica ad quā btūs frācis. ascēdit. f. lx.

Feria. iij. p resurrectionē. De generalibz sitibus z desiderijs aiaz. tam bonis q malis. Et d mīmonio z fornicatiōe spūali. Ac de xii. modis idolatrādi Et de septē materiēbz sacramentoz. sermo. lxi.

Feria. v. p resurr. De. xii. gētibz pfecti amoris. q btē marie magdal. vel btō ludouico aut alteri scto pnt appropriari. ser. lxii.

Feria. vi. p resurr. De scala pctor. Cū per xli. gēdus ascēdere pnt in celū Qui gēd sunt xlii. bona ad q valēt opa bona facta in mortali culpa. ser. lxiii.

Sabbato i albis. q purgatoriu sit stabiliē multiplici rōne z via. Ac triplici pncipali lege. Que materia vētilata atqz determinata fuit tpe pēcilij florētini in vnione grecoz cuz latinis. Anno dñi. M. ccccxxxix. f. lxiiii.

Dñica in octi. resurr. De purgādoz penaltate. iocūditate atqz necessitate. Et de vtilitate suffragioz q p defunctis sūt. f. lxxv.

Eadē dñica infra diē De fideli dilectiōe z stabili pfeuerātia vsqz ad mortē. Ac d gloriofa corona. Quia i dilectiōe pfeuerātes a deo i glia coronāf. ser. lxxvj. z vlti.

Explicit Sūmariū breuissimū sūmō nū de euāgelio etno Bernardini de Senis sancti ordinis fratx minorz.

Adrefatio in tabulam sequentē.

Pro intellectu huius tabule sequētis. Sciēdum q hī sūmōnes de euāgelio etno scti pīs Bernardini de Senis ordinis fratx minorz distinguūt i articulos. z articuli i capla: dem pro sūmōne i diē parascues q distinguūt i tres ptes pncipales z qlibet pti i qttuor articulos: z qlibet articul i capla. Qñ igit ponit lra sic formata. f. significat sūmōne. numer. sūmōne sequēs. f. āt a dīficta. r. articulū. numer. sequēs. f. iij. iij. p mū scōz tertiū aut qrtū demōstrāt. c. signat caplū cū numero sequēti videlz. f. iij. iij. r. caplū p mū scōz vlt tertiū rē. Cū sūmōne ponit. f. p. iij. p. iij. denotat pte articuli p mū scōz dem vlt tertiā: qz articuli qñq i ptes diuidunt raro tm at vbi ponit p totū p. f. vel ar. signū est q tot sūmō vel articul de tali loqitur materia.

Exēpli grā Actiue vite septē stat. f. lx. ar. f. c. i. tm ē. septē stat actiue vite ponit sūmōne sexagesimo articulo pmo caplo pmo Vel purgatoriu pbat cē rōne culpe. f. lxxv. ar. f. p. iij. c. h ē. Sic habet sūmōne sexagesimo qnto articulo pmo pte pma scz illius articuli p tria capla. Vel sic leges diuini amoris. f. v. p totū. id est sūmōne qnto p totū sūmōnez illū. vel ar. f. p totū q est articulo pmo p totū scz articulū. Sed qñ ponit i pñ. signū ē q talis materia ponit in pncipio sūmōnis āt oēs articulos. Si sūmōne i diē parascues sic passionis xpi excessiua humilitas. f. lxxvj. p. iij. id ē. sermone qnāgesimo sexto pte scōa scz pncipali sic habet. Vel passionis xpi z mortis magnitudo obprobriū respectu cause efficiētis. f. lxxvj. p. iij. ar. f. p. v. c. id ē sic habet. sūmōne qnāgesimo sexto. pte scōa scz pncipali articulo pmo p septē capla. Et sic ex illis modicis carpe poterit intellectu alioz.

Finit pñatio.

Tabula abēdarīa sūm ordinem alphabeti sermonū d euangelio eterno sancti Bernardini de Senis ordinis fratrum minorū.

Tabula

Angeli i aia pſuſptuola ⁊ ſpē ſtultā refrenāt. f. vii. ar. ii. c. iiii.
 Angeli etiā timores mūda- (viii. ar. ii. c. iiii.
 nos i aliā refrenāt. ſer. viii. ar. ii. c. iiii.
 Angeli iuſtōs ptegūt neruāt in crimia. f. viii.
 Angeli defendūt bonos ne adūſi (ar. iii. c. i.
 tate frangāt. ſer. viii. ar. iii. c. ii.
 Angeli pteplai? custodiūt. f. viii. ar. iii. c. iii.
 Angeli ſtatū iuſtoꝝ ptegūt ⁊ pſeruāt. f. viii.
 Angeli tēptatiōes noxias refrenāt (ar. iii.
 p opoſitas inſpiratiōes. ſer. viii. ar. ii.
 Ann? anni tres grē. ſer. xix. ar. ii.
 Annus ſpūaliū donoꝝ. ſer. xix. ar. ii. c. i.
 Ann? terribiliū pmiatiōnū. f. xix. ar. ii. c. iii.
 Ann? duray flagellationū. f. xix. ar. ii. c. iiii.
 Ars faciſ ſiue leuis ē amare deū. f. iii. ar. iii. c.
 Artiſex ſiue artiſices vbi mercatores (iii.
 Aſtra qd poſſunt vñ ſi poſſint. f. viii. ar. i. c. ii.
 Aſtra hoīs volūtātē nec cogere nec neceſſita/
 repūt. ſer. viii. ar. i. c. ii.
 Aſtra indicia qñq ſūt vera vel falſa ex demo
 nū malicia vel hoīuz culpa. f. viii. ar. i. c. ii.
 Auctoritas duplex polytica ⁊ yconomica. f.
 Auctē publica ſit rez ⁊ (xxii. ar. i. c. iii.
 dñioꝝ trāſlatio. ſer. xxii. ar. ii.
 Auis denido cuncta ſit magis domeſtica. ſer.
 peniali. ar. ii. c. ii.

Beatiffima vgo

maria. **B**iffime vgis marie triplex
 ſtatus. ſer. li.

Biffime vgis marie ſtat? pceptiōis. f. li.
Biffime vgis marie ſtat? natiuitat. f. li. ar. ii.
Biff. vgis ma. annūciatiōis ſtat? ſer. li. ar. iii.
Biff. v. ma. grē qd? repleta i pceptiōe fuit. ſer.
Biff. vgis marie grē qd? fuit reple- (li. ar. i.
 ta in natiuitate. ſer. li. ar. ii.
Biffime marie vgis admiranda ſcificatio in
 pceptiōe. ſer. li. ar. i. c. i.
Biffime vginis ma. triplex ſcificatio ibidem
Biffime marie virginis trāqllitas carnis ſub
 impio rōnis. ſer. li. ar. i. c. iii.
Biffi. v. m. pulchritudo mor? libidinis etiā i
 alijs refrenabat ⁊ d ei? ſormoſitate. ſermone
 li. ar. ii. c. i.
Biffi. ma. v. ſenſus atq affectiōes qta dele
 ctabant ſuauitate i deo. ſer. li. ar. ii. c. iii.
Biffi. v. ma. vita admirāda ⁊ exēplaris. f. li.
Biff. ma. v. ardore qtuor qd? (ar. ii. c. iiii
 poſt pceptiōē filij ardebat. ſer. li. ar. iii.
Beatiffime virginis marie noue ⁊ incompre/
 henſibiles grē qbus i pceptiōe filij repleta
 fuit. ſer. li. ar. iii. c. i.
Beatiffime vgis marie armature ptra intrin/
 ſeca ⁊ extrinſeca pcta. ſer. li. ar. iii. c. ii.
Biffi. v. ma. impecabilitas. f. li. ar. iii. c. ii.
Beatiffime marie virginis. ſaporoſitas. fmo.

li. ar. ii. c. iiii.

Beatiffime vgis marie claritas. f. li. ar. i. c. i.
Beatiffime marie virginis. ſormoſitas. fmo.
 li. ar. ii. c. i.
Beatiffime virginis marie puritas. ſermo. li.
 ar. ii. c. ii.
Beatiffime marie vgis vnio cū xpō p actiōez
 ⁊ ptemplatiōē. ſermo. li. ar. iii. c. iii.
Beatiffime virginis marie gaudium de finali
 ſalutiōe ⁊ gloriſicatiōe atq eius ſecuritate
 ſermo. li. ar. iii. c. iiii.
Beatiffime vginis marie excellētie ⁊ alia pul
 chra plura. ſer. li. ar. iii. c. iiii.
Beatiffime vginis marie puelle myſtice duo
 decim. ſer. xlviii. ar. ii.
Beatiffima virgo q lumine in ytero materno
 fuerit pluſtrata. ſer. li. ar. i. c. ii.
Beatiffime virginis ⁊ ioh. bap. differentia lu
 minis. ſer. li. ar. i. c. ii.
Beatiffima maria virgo vſum rōnis habuit i
 ytero materno. ſer. li. ar. i. c. ii.
Beatiffima virgo maria qta charitate arde
 bat i ytero matris tam ad deū q etiam ad
 primū. ſer. li. ar. i. c. ii.
Beatiffima maria virgo fuit immaculata ppter
 tria. ſer. li. ar. ii. c. ii.
Beatiffima vgo maria pſenſu pceptiōis plus
 oib? creaturis meruit. ſer. li. ar. iii. c. i.
Beatiffima maria virgo peccare nō potuit et
 qre. ſer. li. ar. iii. c. ii.
Bestia. Beſtiam adorare vt dicit Iohānes i
 apocalypſi quomodo vel qualiter itelligat
 ſer. xxij. ar. i. c. i.
Blaſphemia. Blaſphematio impia dei ⁊ ſan
 ctoꝝ ⁊ eius pena. ſer. xviii. c. i.

Charitas est con

ſumatio virtutum. ſermōe peniali
 arti. iii. c. iii.

Charitas eſt radix forma finis vinculum : et
 complementum perfectionis. ſermone. lxj.
 arti. iij.
Charitas d? regina. ſer. ii. ar. i.
Charitas pdeſt etiā abſq eloquētia ⁊ magna
 ſcientia. ſer. ij. ar. i. c. i. ⁊. ij.
Charitas per aurum designatur. ſermone. li.
 arti. iij.
Charitas ceteris donis durabilior eſt. ſermo
 ne. ij. ar. iij.
Charitas etiā in malis pficit quinq gradi
 bus. ſer. ij. ar. ij. c. j.
Charitatis triplex ſtatus. ſermo. lxj. ar. iij.
Charitas triplex actus ibidē.
Charitas mandatū excedit potentia ⁊ virtute
 alia. ſermo. peniali. ar. iij. c. iij.
Charitatis origo. ſer. j. in pn.

Tabula

Charitatis laus. ser. ii. in pn.
Charitatis necessitas. ser. ii. ar. f.
Charitatis varietas. ser. ii. ar. ij.
Charitatis gradus q̄b' p̄ficit in malis. sermo. ij. ar. ij. c. f. z. ij.
Charitatis ḡdus q̄ ad p̄fectū in bonis. sermo ne. ij. ar. ij. c. iij.
Charitatis excellētie. ser. iij. p totū.
Charitat' amor' ac dilectōis d̄ria. f. iij. in pn.
Charitatis septē falsi fornaces. f. v. ar. ij. c. iij.
Charitat' origo z q̄tū de' dilexit nos z q̄bus modis possum' acq̄rere charitatē z p̄uersio nē fm̄ diuersos hoīuz stat'. ser. f. p totū.
Charitat' laudes mirabiles z declaratio charitat' ex epla pauli j. Cor. xij. f. ij. p totū.
Charitat' xij. p̄ncipales excellētie. f. iij. p to.
Charitat' ardētissimi inflāmati affect' plures
Charitatis diuine thesaur' z (f. iij. p totū.
 mercātia z leges q̄ obseruāde sūt i emptiōe z q̄ charitas non pecunijs s̄ peccatis z cri minibus em̄f. ser. v. p totū.
Charitas durabit i patria cum p̄phie euacua bun' lique cessabūt scia destruet. f. ij. ar. iij.
Charitas i patria durabit cum (c. f. z. ij. cessent dona alia necessaria ad salutē. ser. ij. ar. iij. c. iij. vide Amor Dilectio
Cambiū. Cambioz varietas. ser. xxxix. ar. iij.
Campforia ars quomodo sit inuēta. sermone xxxix. ar. iij. c. f.
Campforia ars quō sit necessaria ibidē
Campforia ars quō sit licita cū suis dubijs. f.
Cambia realia quō tripli (xxxix. ar. iij. c. f. citer varianf. ser. xxxix. ar. iij. c. ij.
Cambia casualia z fortuita q̄ sicca nūcupātur an sint licita. ser. xxxix. ar. iij. c. iij.
Causa multiplex q̄re hoīes iudicia dei z flagel la d̄ p̄rio nō cognoscūt. f. xx. ar. f. ij. z. iij.
Cellariū dei q̄druplex. ser. xxij. ar. f. c. ij.
Circūspectio triplex necessaria ad salutem ad quā q̄libet obligat. f. xij. ar. f. z trib'. c. se.
Concordia vide in parcere. (quentib'.
Confidētia. Confidentia p̄cipit deus.
Confidētia ex trib' originē hz. f. lxvij. ar. f. c. f. ser. lxvij. ar. f. c. f.
Confessio ei' origo z p̄tās clauium atq̄ q̄n licet eam retardare vel reiterare et de duodecim fructib' ei' admirādis. ser. xxvij.
Confessio q̄d sit ser. xxvij. ar. f. c. f.
Confessio triplex ibidem.
Confessio a triplici auctoritate originez sūpsit ser. xxvij. ar. f. c. ij.
Confessio q̄re sit vocalif. f. xxvij. ar. f. c. ij.
Confessio nō ē retardāda. f. xxvij. ar. ij. c. f.
Confessio differenda nō est p̄pter duodecim ra tiones ibidem.
Confessio in quibus casibus sit reiterāda. ser.

xxvij. ar. ij. c. ij.
Confessio mentem illuminat tripliciter. fmo. xxvij. ar. iij. c. f.
Confessio q̄si curia dei ē. f. xxvij. ar. iij. c. ij.
Confessio quattuor continet suauitates. sermo. xxvij. ar. iij. c. ij.
Confessio a morte resuscitat. sermōe. xxvij. ar. iij. c. iij.
Confessio a demone liberat. fmo/ (iij. c. iij. ne. xxvij. ar. iij. c. iij.
Confessio a mortalib' z venialib' animaz puri gat. ser. xxvij. ar. iij. c. v.
Confessio generalis duplex ibidem.
Confessio hoīez cūz deo pacificat. f. xxvij. ar. f. c. vj.
Confessio p̄scientiam alleuiat. ser. (iij. c. vj. mone. xxvij. ar. iij. c. vj.
Confessio est causa remissionis peccatorū. ser/ mone. xxvij. ar. iij. c. ix.
Confessio p̄fusio ē diaboli. f. xxvij. ar. iij. c. viij.
Confessio facit quādoq̄ de attrito contritum ser. xxvij. ar. iij. c. ix.
Confessio quō etiam sit quandoq̄ satisfactio. ser. xxvij. ar. iij. c. x.
Confessio est gratie augmentatio. p. xxvij. ar. iij. c. xj.
Confessio augmentat dei gloriam z laudē. ser. xxvij. ar. iij. c. xij.
Confessoris potestas atq̄ clauium. ser. xxvij. ar. f. c. iij.
Confessoris q̄lis esse debet discretio in examine p̄fidentū. ser. xxvij. ar. ij. c. iij.
Confessionis necessitas. ser. xxvij. ar. ij. c. iij.
Confessionis vtilitas. ser. xxvij. ar. iij. c. iij.
Confiteri semel i āno q̄libet tenet p̄p̄ octo rati ones etiā si nō habeat mortalia. f. xxvij. ar. iij. c. iij.
Confiteri in q̄bus casibus tenet q̄s (ij. c. f. statim tenet ibidem.
Cognitio euentūū mysterioz artū liberaliuz z diuinoz. ser. ij. ar. f. c. ij.
Cognitiōis obligatio triplex necessaria ad sa/ lutem. ser. xxij. ar. ij. c. iij.
Cognitiōis h' z i patria d̄ria. f. ii. ar. iij. c. ii.
Conscientia bona z mala atq̄ de duodecim ei' ornamētis necnō z de duodecim deformita tibus p̄scientie male. ser. liij.
Conscientie figuratio vniuersalis. sermone. liij. ar. f. c. f. z. ij.
Conscientia erronea q̄ti sit criminis multiplici ter demonstrat. ser. liij. ar. ij. c. ij.
Conscientia erronea septē gradibus ruit in pro fundū. ser. liij. ar. ij. c. iij.
Conscientia mala de peccato cordis a synderesi p̄fundif. ser. liij. ar. iij. c. f.
Conscientia mala a synderesi d̄ p̄ctō oris atq̄ opis rep̄hendit. ser. liij. ar. iij. c. ij. z. iij.
Conscientie synderesis z legis naturalis differē tia. ser. liij. ar. f. c. ij.

Tabula

Conscientie descriptio. ser. liij. ar. i. c. ij
Conscia quadrupliciter diffinit. f. liij. ar. i. c. iij
Conscie decor et formositas. ser. liij. ar. i. c. ij
Conscientie duodecim ornamenta. sermo. liij. ar. ij. et p. iij. c.
Conscie prae turpitudine. ser. liij. ar. iij.
Conscientie prae duodecim deformitates sermo. liij. ar. iij. p. iij. ca.
Conscie prae triplex status et de excecatione illuminatione atque reformatione ei. f. liij
Conscientie male status triplex. ser. liij. ar. i.
Conscie cecitas et de septem sigillis quibus anime peccata clauduntur ne ea videat aut intelligat. ser. liij. ar. i. c. i.
Conscientie extremitate. scilicet quod est nimis larga aut stricta. ser. liij. ar. i. c. ij.
Conscie obcecata septem sigilloz aptio per septem gradus oppositas. sermone. liij. ar. i. c. iij
Conscie male status reprehensionis. ser. liij. ar. ij.
Conscientie error unde sumit initium. sermo. liij ar. ij. c. i.
Conscie nomen unde habeat originem ibidem
Conscie status confusionis. ser. liij. ar. iij
Conscientiam erroneam arguit synderesis. sermo. liij. ar. ij. c. iij.
Constellatio duplex siue influentia superiorum supernaturarum humanam nihil tamen agere possunt in anima. ser. viij. ar. i. c. ij
Contemptus temporalium. ser. lxij. ar. i. c. i.
Contemptus priorum operum tanquam inutilium. sermo lxij. ar. ij. c. ij
Conuersio. Conuertuntur tria genera hominum de amore mundi ad amorem dei. ser. i. ar. iij.
Conuertuntur peccatores tripliciter ad verbum dei. ser. i. ar. iij
Conuertuntur quidam per cognitionem culpe ferentis. sermo. i. ar. iij. c. i.
Conuertuntur quidam per dilectionem diuine misericordie allicientis sermo. i. ar. iij. c. ij.
Conuertuntur quidam per timorem diuine iusticie. ser. i. ar. iij. c. iij
Conuertuntur quidam per reprehensiones et comminationes ibidem.
Cor in preda accipiter solum requirit sermone. i. ar. i. c. iij
Cor figura et pulchra eius descriptio. sermone. i. arti. i. c. iij
Cor per thuribulum aureum designat ibidem
Cor solum super omnia deus requirit et de hoc exemplum valde notabile. ser. i. ar. i. c. iij.
Correctio siue correptio fraterna quando quis ad eam obligatur atque de triplici correctione fraterna filiali et paterna siue maiorum equalium et minorum. ser. xxvij
Correptio fraterna quid sit et quare dicitur fraterna et non hominis. ser. xxvij. in pn.

Correptio fraterna ut bene fiat tria requirunt in corrigente. ser. xxvij. ar. i. c. i.
Correptio fraterna ut obliget requiruntur tria in delincente. ser. xxvij. ar. i. c. ij.
Correptio propter tria obmitti potest. sermo. xxvij arti. i. c. iij
Correptio triplex. ser. xxvij. ar. ij.
Correptio paterna potest esse triplex. sermo. xxvij. ar. ij. c. iij
Correptio punitiua que sit siue pmissiua. aut dimissiua. ser. xx. viij. ar. ij. c. iij.
Correptio emendatiua que sit ibidem
Correptionis fraterne obligatio. f. xxvij. ar. f.
Correptionis fraterne triplex esse debet discretio. f. xxvij. ar. i.
Correptionis fraterne modus triplex.
Correptionis fraterne triplex fructus. sermo. xxvij. ar. i. c. i.
Correptionis casus ubi tria concurrunt ibidem
Corripere quando quis tenetur proximum sermo xxvij. ar. ij. c. i.
Corripere volens fratrem tria debet considerare ibidem.
Corripere quod subdite debent prelatus suum sermo xxvij. ar. ij. c. ij
Corripere debet prelatum subditum tripliciter. sermo. xxvij. ar. ij. c. ij.
Corripere siue corrigere alium cum peccato peccatore potest quia mortaliter et hoc propter tria. f. xxvij. ar. iij
Corrigens primum quando non peccet. f. viij. ar. iij. c. iij.
Corrigens predicator siue corripiens cum peccato quia
Corripere tenet hominem siue bonum peccet ibidem siue malus primum propter tria. f. xxvij. ar. iij.
Corrigens siue corripiens quilibet debet esse conditio. f. xxvij. ar. iij
Contractus. Tractat de contractibus. f. xxxij. et se quia
Contractus omnis sumit originem aut ex origine dominiorum vel rerum diuisione translati precepti usurpati donati commodati pmutati et similibus
Contractus vnde oritur. f. xxxij. ar. iij. c. ij. f. 32
Contractus quod diffinit ibidem.
Contractus triplex siue varius. f. xxxij. ar. iij. c. ij
Contractus translationis. f. xxxij. ar. ij.
Contractus pmutationis. f. xxxij. ar. iij. c. iij.
Contractus terminus solutionis triplex. f. xxxij
Contractus terminus solutionis ex gratia in personam et merito. f. xxxij. ar. i.
In contractibus quando vendi possit tempus vel non. f. xxxij.
In contractibus quando iurare emi possit. ar. i. c. f
In contractibus quando sint minores pfecturo et licite quod si pntialiter exhiberentur. f. xxxij. ar. i. c. ij
In contractibus rem plene vendere vel minime emere propter tempus quod tunc valeat licet quando non ex malicia prebetur. f. ex ppana a contractus pcedit et ponit ples casus. f. xx. xij. ar. i. c. ij

Tabula

Contractus termini vite. ser. xxxiij. ar. ij.
Contractus siue redditus p̄diales ad vitā an sint
 licite ⁊ absq̄ vsura cū suis obiectiōib⁹ ⁊ tra/
 rijs. sermo. xxxiij. ar. ij. c. j.
Contractus hereditatū p̄dialiu⁹ qualis eē debe-
 at. sermo. xxxiij. ar. ij. c. ij.
Contractus quadrupliciter vitatur. sermone
 xxxiij. ar. ij. c. iij.
Contract⁹ vt sit licitus p̄siderare oportet p̄ci-
 um iustificatū ⁊ limitatū et p̄ciū augmenta/
 tū rei v̄dibilis. ser. xxxiij. ar. iij. p. iij. capla
Contractus rei venalis taxari non debet s̄m
 valorē vtilitatis ementū. ser. xxxv. ar. ij.
Contractus rei venalis s̄m valorē vtilitatis
 ementis malus est ⁊ hoc ratione nequitie ta/
 lis etiam p̄tractus est ⁊ tra omne bonū rōne
 iusticie. ser. xxxv. ar. ij. c. j. et. ij.
Contractus taxari debet s̄m modū a cōmunita/
 tib⁹ ciuilib⁹ factā. ser. xxxv. ar. ij. c. iij.
Contractus de foccidis anialiū. ser. xl. In con-
 tractu de foccidis quedā notande sunt consi/
 derationes ibidem in p̄n.
Contractus de foccidis ouiu⁹ quattuor casus li/
 citi. ser. xl. ar. j. c. j.
Contractus de foccidis ouiu⁹ casus tres lici. ser/
 mo. xl. ar. j. c. ij.
Contractus de foccidis ouiu⁹ tres ali⁹ casus li-
 citi. sermo. xl. ar. i. e. iij.
Contractus de foccidis boum ⁊ quattuor casu-
 bus lictis. sermo. xl. ar. ij. c. j.
Contractus de foccidis boum casus tres liciti
 et tres illiciti. ser. xl. ar. ij. c. ij. et. iij.
Contractus de foccidis ouium ⁊ boum vario
 modo fiunt. ser. xl. ar. iij.
Contract⁹ apud varios noīe vario noīantur.
 Naz apud florentinos noīant mons. apud
 venetos imprestita. ser. xli. in p̄n.
Contract⁹ vsurari⁹ an sit in aliquo casu conces/
 sus vel p̄missus a iure ⁊ an liceat aliquid re/
 cipere vltra sortez rōne damni p̄teriti p̄ntis
 vel futuri. ser. xli. ar. j. p. totum.
An in tali p̄tractu liceat recipere aliquid vltra
 sortem ratione lucri. ser. xli. ar. ij. p. totum
Sed recipere aliquid vltra sortem ratioe tripli/
 cis debiti nō est vsura. ser. xli. ar. iij. p. totū
Contractus mutui quomodo sit vsura. sermo.
 xxxvi. ar. j. c. ij.
In contractu mutui nō licet aliquid recipe vltra
 sortem. ser. xxxvi. ar. j. c. iij.
Contractus vsurari⁹ qualē culpā habeāt anne/
 ram. ser. xxxix. in p̄n.
Contractus quādo p̄pter dubium vel piculū
 ab vsura excuset. ser. xxxix. ar. l.
Contract⁹ qñ periculū capitalis nō lucri excu/
 set notādi sūt casus q̄ttuor. f. xxxix. ar. j. c. j.
Contract⁹ securitatis mercantiū qñ sit vsurari⁹

vbi tres sunt notāde p̄siderationes siue secu/
 ritates. sermo. xxxix. ar. j. c. iij.
Contract⁹ vari⁹ qñ sint liciti. ser. xxxix. ar. ij.
Contract⁹ locatiōis an sint liciti. sermo. xxxix.
 arti. ij. c. ij.
Contractus emptiōis ⁊ cōmutatiōis si sint li-
 citi. ser. xxxix. ar. ij. c. j.
Contractus societatis an licitus sit. sermone.
 xxxix. ar. ij. c. iij.
Contractus cōmissionis an possit esse licitus.
 sermo. xxxix. ar. ij. c. iij. **V**ide. Cambium
Mercantiam. **M**utuū. **V**suram.
Cōmunia omnia erant in statu innocentie. ser-
 mo. xxxij. ar. j. c. j.
Corona ḡie p̄seuerantiū i bono cuz duodecim
 lapidib⁹ p̄ciosis. ser. xvij. ar. iij. p. totū
Credere absq̄ signis ⁊ euidentijs magni vigo/
 ris amoris atq̄ luminis perfectio est. sermo
 ne. xli. ar. j. p. tria capla
Credere tenet hūanus intellectus absq̄ signis
 ⁊ p̄bationib⁹ ⁊ tanq̄ miles xp̄i contraria ex/
 pugnare sūmā q̄ deo reuerētiā exhibere. ser/
 mo. xli. ar. ij. p. tria capitula
Credere nolens sine signis ⁊ p̄bationibus simi/
 milis est viatori infirmo venditori increduli/
 lo atq̄ pugnatore inualido. sermo. xli. ar. iij. p.
 tria capitula. vide vbi fides
Crudelitas criminosi fugit misericordiam dei
 sermo. xxxiij. in p̄n.
Cruce crucis laudes b̄nficia vtilitates ⁊ fruct⁹
 sermo. lvj. par. iij. p̄ncipali per quattuor arti/
 culos ⁊ eorum capla.
Culpamortali infinite est malicie. f. xli. ar. j. c. j.
Culpe ac uspicia permanent in damnatis. ser/
 mo. xli. ar. ar. j. c. ij.

Damnatio dāna
 ti eternalit̄ puniunt ⁊ incōueniens
 esset deo eos eternalit̄ non punire.
 sermo. xli. ar. j. c. iij.
Damnati in infinitum obligant̄ deo ideo in in/
 finitum puniunt̄ ibidem. c. iij.
Dānati in infinitū debēt cruciari p̄pter in infi/
 nitas gr̄as a deo receptas. ser. xli. ar. c. c. j.
Damnati propter infinitatem contumelie deo
 illate eternaliter cruciari debent. **S**ermone.
 xli. ar. ij. c. ij.
Damnati ratione magnificentie dei eternalit̄
 ter debent cruciari. ser. xli. ar. ij. c. iij.
Damnati sicut ex iusticia eternaliter cruciant̄.
Sic iusti ex misericordia eternaliter premiā/
 tur. ser. xli. ar. ij. c. iij.
Damnati sicut naturaliter inclinantur ad eter/
 num bonum sic peccando eternaliter puniū/
 tur. ser. xli. ar. iij. c. j.

Tabula

Dammati penas quib⁹ cruciant^r vniuersitas re-
 r^u indicat eē eternas. sermo. xij. ar. iij. ij.
Dammati cruciant^r eternaliter ratio vtilitatis
 electo^r. sermo. xij. ar. iij. c. iij.
Dammati debent cruciari eternaliter ratioe io-
 cunditatis beato^r. ser. xij. ar. iij. c. iij.
Damnatō^r pena erit fm q^untitatem culparum
 sermo. xij. ar. i. c. iij.
Damnatō^r pene mētales q^u sint. ser. xij. ar. f.
Damnatō^r pene corpales q^u sint. ser. xij. art. ij.
Damnatō^r cruciatus multiplex. sermo. xij.
 arti. ca. f.
Damnatō^r multiplex confusio sermo. xij. ar.
 ij. ca. ij.
Damnatō^r supplicio^r cōicatio. f. xij. ar. ij. c. iij.
Damnant^r impij sine requie ex imprudēti stul-
 ticia. sermo. xij. ar. iij. c. i.
Damniari impios in eternū necesse est pp^r eo-
 rum nequitiam. ser. xij. ar. iij. c. ij.
Damniare impios ē de pulchritudine iusticie
 dei. ser. xij. ar. iij. c. iij. Vide Infernus.
Desideriū p^r rhete designat^r. f. lxij. in pn.
Desideriū triplex. scz. naturale virtuale z cri-
 minale. ser. lxij. in pn.
Desideriū naturale triplex. ser. lxij. ar. f.
Desideriū nature incorrupte. f. lxij. ar. i. c. f.
Desiderium nature corrupte. Sermone. lxij.
 arti. f. ca. ij.
Desideriū libere nature. ser. lxij. ar. i. c. iij.
Desiderium virtuale. ser. lxij. ar. ij.
Desideriū virtuale in potentia rationali. ser.
 lxij. arti. ij. ca. f.
Desiderium virtuale in potentia p^rcupiscibili
 sermo. lxij. arti. ij. c. ij.
Desiderium virtuale in potentia irascibili ser.
 lxij. ar. ij. c. iij.
Desiderium criminale per q^u anima fornicat^r
 criminaliter a deo. ser. lxij. ar. iij.
Desiderio criminali fornicat^r intellectus p^r cu-
 riositatem. sermo. lxij. ar. iij. c. f.
Desiderio criminali fornicat^r vis p^rcupiscibilis
 per voluptatē. ser. lxij. ar. iij. c. ij.
Desiderio criminali fornicat^r vis irascibilis p^r
 idolatriam ibidem. c. iij.
Desiderio criminali mens human a multiplici-
 ter committit idolatriam ser. lxij. ar. iij. c. iij.
Desiderium celestium ser. lxij. ar. i. c. ij.
Desideriū dissolui z esse cum christo sermone.
 lxij. arti. f. ca. iij.
Desunctus vide Anima Infernus. Damna-
 tio. Purgatorium
Detractio execranda z eius origine atq^{ue} neq^{ue}-
 simis modis illius necnon z de peccato eorū
 qui detractores audiunt. ser. xxix.
Detractio quid sit. ser. xxix. in pn.
Detractio habet tres pestilentes p^rditiones ra-

dicales ser. xxix. ar. i.
Detractio ex superbia sumit originem z detri-
 bus filiabus eius. ser. xxix. ar. i. c. ij.
Detractio etiam initium habet ex crudelitate
 sermo. xxix. ar. i. c. iij.
Detractio prodest iustis nam inde illuminan-
 tur. sermo. xxx. ar. ij. c. i.
Detractio bonis q^uq^{ue} oportuna ē ad hūilita-
 tē. ser. xxx. ar. iij. par. ij. eiusdem ar. c. i.
Detractio iusto^r signū ē q^u honorādi sūt ap^d
 deū ser. xxx. art. i. iij. par. eiusdē ar. c. iij.
Detractionis p^rcessus ser. xxix. ar. f.
Detractionis ortus. ser. xxix. ar. i. c. i.
Detractionis successus ibidem
Detractionis operatio nequissima triplex. ser-
 mone xxx. ar. ij.
Detractionis modi septem ibidem
Detractionis modū occultatiū⁹ quo malicio-
 se occultat bonū alteri⁹. ser. xxix. ar. ij. c. i.
Detractionis modus negatiū⁹ quo negat bo-
 num alterius ibidem. c. ij.
Detractionis modus deprauatiū⁹ q^u bonū al-
 terius in malū p^ruertit. ser. xxix. ar. ij. c. iij.
Detractionis mod⁹ venatiū⁹ siue intoxicatiū⁹
 quo mala miscēt bonis. ser. xxix. ar. ij. c. iij.
Detractionis modus publicatiū⁹ quo secre-
 ta contra ordinem charitatis publicantur.
 ser. xxix. ar. ij. c. v.
Detractionis modus augmētatiū⁹ siue aggra-
 uatiū⁹ ibidem. c. vi.
Detractionis mod⁹ inuentiū⁹ falsi a crimina
 imponendo. sermo. xxix. ar. ij. c. vij.
Detractionis auditores in quanto sint pericu-
 lo. sermone xxx. ar. iij.
Detractionis vitij septem sunt remedia. sermo
 ne. xxix. ar. iij. c. i.
Detractionis auditores ad minus in mente cō-
 taminant^r ibidem. c. ij.
Detractionis participatione peccat homo tri-
 pliciter. sermo. xxix. ar. iij. c. iij.
Detractionis malum innumera parit vitia.
 Ibidem.
Detractionis conditio z permissio necnon rei-
 paratio atq^{ue} de duodecim remedijs quibus
 vti debent in quibus detrahatur. Sermo
 ne. xxx.
Detractionis reparatio. sermo. xxx. ar. iij.
Detractionis remedia. ser. xxx. arti. iij. p^r tres
 partes eius p^rincipales.
Detractor assimilatur draconi propter trisa ser-
 mo. xxx. arti. i.
Detractor ex cecatur in intellectu ibidem. c. f.
Detractor ex temeritate aliena iudicat. sermōe
 xxx. arti. i. c. ij.
Detractoris mentis elatione. sermone. xxx. ar-
 ti. i. c. ij.

Tabula

Detractoris duritia et obstinatio. sermo. xxx. arti. j. ca. iij.
Detractores rabidis canibus assilant. ppter nouem. sermo. xxix. ar. j. c. ij.
Detractores vtuntur triplici lingua venenosa. sermo. xxix. ar. j. c. j.
Detractores pseuerantia iuste vite obmutescere facit. ser. xxx. ar. iij. pma pte eiusdē ar. c. j.
Detractores scire nolle vel audire ex dei munere est. ibidem. c. iij.
Detractores patienter sunt tolerandi exēplo christi ibidem. c. iij.
Detractores iustis qñq; sūt necessarij. sermo. xxx. ar. iij. par. iij. eiusdē ar. c. ij.
Detrahēre deus pmittit iustis ppter tria. sermo. xxx. arti. ij.
Detrahēre permittit deus iusto vt amplius i iusticia roboretur et magis inflammet. sermo. xxx. ar. ij. c. ij. et. iij.
Detractorib; nulla dz adhiberi credulitas. f. xxx. ar. iij. pma par. eiusdē ar. c. ij.
Detractoribus omnes debent illudere. serm. xxx. arti. iij.
Detractoribus qñq; est resistēdū. ser. xxx. ar. iij. par. ij. eiusdē ar. c. j.
Detractori qñq; cōpatiendū ē ibidem. c. iij.
Detractiones hō inocēs exēplo Job mīme curare dz. ser. xxx. ar. iij. par. ij. eiusdē ar. c. ij.
Detractiones mic curat habens testimonium dei et pscientie ibidem.
Detractiones exemplo christi boni p nullo reputare debent ibidem. c. iij.
Detractiones oblocutorum magno alio spernēde sunt. f. xxx. ar. iij. par. ij. eiusdē ar. c. iij.
Deus tria sibi reseruat. ser. l. ar. j. ca. ij.
Differētia inter pati sufferre et sustinere. sermo. ij. ar. ij. c. iij.
Dilectio dei.
Dilectionis exemplū. ser. lxvij. in pn.
Dilectionis iter ibidem.
Dilectiōis modus ibidē. vide **Amor Charitas.**
Dilectio primi. sermo. vij. p totum
Dilectio primi quo amore diligī debent omnes tam amici q̃ inimici atq; in quib; necessitatibus ex precepto vl cōsilio primis subuenire tenemur. ser. vij. p totum
Dilectio primi duplex. ser. lx. ar. j. c. iij.
Dilectio primi debet esse vera iusta sc̃ta. serm. vij. ar. j. per tria capitula.
Dilectio siue amor naturalis qualis sit. fmo. vij. ar. j. c. iij.
Dilectio siue amor ciuilis qualis sit ibidem.
Dilectio paternalis vel maternalis. sermo. lx. ar. j. c. iij.
Dilectio sancta quid requirat. ser. vij. ar. j. c. iij.
Dilectione primi qd teneat quis in necessitate

te extrema existenti. sermo. vij. ar. ij.
Dilectione primi in spūali necessitate tenetur quis ponere p primo vitā ppriā famam et ppriam substantiā. ser. vi. ar. ij. c. j.
Dilectione primi in necessitate corporis tenet q̃s ponere p primo ppriā subam vitā ppriam et ppriā aiām. ser. vij. ar. ij. c. ij.
Dilectione primi quō quis eadē tenet ponere p primo in necessitate tpali. f. vij. art. ij. capi. iij.
Dilectionis proximi gradus. sermo. vij. ar. iij. per totum
Diligere inimicū maioris ē meriti q̃ amicum. sermo. l. ar. c. iij.
Diligere inimicū an quis teneatur dilectione. affectuali. sermo. vij. ar. iij.
Diuisio vbi partialitas.
Dñica vbi Sabbatum.
Bonū lingue cessabit. sermo. ij. ar. iij. c. j.
Bonū pphetie euacuabit ibidem.
Bonū scientie destruetur ibidem.
Bonū dñitatis ptulit nobis xp̃s. ser. j. ar. j. c. j.
Bonauit nobis aiām et carnem suam. sermo. j. ar. j. c. ij. et. iij.
Bona ad salutem non necessaria non pmanebunt in patria. ser. ij. ar. iij. c. i. et. ij.
Bona spūalia et tpalia que deus pfert patris. sermone. xix. ar. ij. c. j. et. ij.
Draco draconi detractor assilat. ser. xxx. ar. j.
Draconis capita septē. f. xxix. ar. ij. p totum

Quēmosyna ele
 mosyne pfecte pditōes. iij. ser. j. arti. i. c. iij.
 Elementū. Elemētorum innouatio post iudiciū generale. ser. xi. ar. iij. c. j.
Eloquentia sine charitate nō prodest ad salutem. sermone. ij. ar. i. c. i.
Eloquentia requirit tria. ibidem
Emprio. Emptiōis et venditiōis terminus solutionis triplex. sermo. xxxiij. in pn.
Emptiōis et venditiōis terminus ex gr̃a meritorius. ibidem ar. i. vbi **Contractus. Mercantia Usura**
Enigma quid sit. sermo. ij. ar. iij. c. ij.
Euentus. Euentū futuroz cognitio. sermōe. ij. ar. j. c. ij.
Euangelīū quid sit. f. pēniali. ar. iij. c. iij.
Euangelīū non dicit historia sed ps hystorie quā ptē aplūs vocat doctrinā sanā. ibidem.
Euāgelica lex sola dicit integrā et pfectā honestā et eterna idō dicit lex honestatis lex eterna euāgelium eternū mādātā eterna. sermo. proemiali. ar. iij. c. iij.
Euāgelīū nō recipit abrogationē neq; drogatiōē neq; exēptionē neq; dispēnsatiōē ibidē.

alphabetica

Euangelium quod vtiliter predicetur et quod Christus fuit primus
et predicator. sermone penitentiali. articuli. iij. c. iij.

Excecatio. Excecatur de peccatores multipli-
citer vide flagellatio.

Excecatione hominis causant quattuor. sermone. xx.
articuli. p. iij. capla.

Excellentia. Excellentie diuini amoris. sermo
ne. iij. p. totum.

Exemplum de quodam astrologo et eius medicina
cuius. sermo. viij. articuli. j. c. ij.

Exemplum de vetula nolenti parcere petenti
sermone. l. articuli. c. iij.

Extermiatio et flagellatio patriarum quasi sit. sermo
ne. xvij. p. totum.

Fides que sit vi-
ua quod mortua et quod cuius opibus et sine
opibus bonis viua et mortua esse potest
et per quod indicia atque signa cognosci possunt fides mor-
tua a fide viua. sermo. vj. p. totum.

Fides infusa desuper est vna. sermone penitentiali
articuli. c. iij.

Fides mortua ex triplici inordinato amore. ser-
mone. vj. articuli. j. c. j.

Fides mortua ex triplici timore. sermo. vj. articuli. j. c. ij

Fides etiam quod sine opere bono viua dicitur
sermo. vj. articuli. j. c. iij.

Fides potest esse viua et mortua. sermo. vj. articuli. j.

Fides triplici timore annullatur. sermo. vj. articuli. j. c. ij

Fides viua et super infusa diuinitus quid operetur
sermo. vj. articuli. j.

Fides viuas noxias tenebras ab anima repellit
tripliciter. sermo. vj. articuli. j. c. j.

Fides tribus modis dicitur. sermo. vj. articuli. j. c. ij.

Fides viua quas vires possidet in corde ore et opere
sermo. vj. articuli. j. c. iij.

Fides catholica est sola et vnica sine qua nemo sal-
uari potest quod ostendit per manifestas rationes. sermo. xxij.

Fides triplex ostendit ibidem in principio.

Fidei lumen triplici inordinata dilectione extin-
guetur. sermo. vj. articuli. j. c. j.

Fidei lumen carens meritorie operatur. sermone
vj. articuli. j. c. iij.

Fidei defectus unde pueniat ibidem

Fidei viue et mortue differentia. sermo. vj. articuli. j. c. ij.

Fidei differentia scilicet credere deum deo et in deum ibidem

Fidei improbabilitas est presumptuosos et curiosos
arguentes signa et miracula. sermo. xij. p. totum

Fidei triplex circumspectio necessaria et ad quam
quilibet obligatur. sermo. xxij. articuli. j. et causa sequentibus.

Fidei triplex obligatio necessaria ad salutem ad
quam quilibet tenetur. sermo. xxij. in principio.

Fidei cognitio triplex necessaria ad salutem. ser-
mone. xxij. articuli. j.

Fidei actus est credere non tamen est fides. sermo. xxij. articuli. j. c. j

Fidei vere tenetur quod ad heretice ibidem. c. iij.

Fidei ignorantia non excusat a damnatione.
sermo. xxij. articuli. j. c. j.

Fidei solus attribuitur opus miraculorum. sermo. ij. articuli.

Fidei suare fateri ore atque adimplere. sermo. j. c. ij.

ope est nec esse. sermo. vj. articuli. iij. c. iij.

Fides quod est mortua quod est ficta quod est probata
fide et charitate non habet tri- (ibidem in fine.

plici de causa damnatur. sermone. xxij. articuli. j.

Fidei non habet merito eternaliter cruciatur et propter
iusticiam damnatur. sermo. xxij. articuli. j. c. j. et ij.

Filius filij septem de causis sunt mali. sermone
xvij. articuli. j. p. vij. c.

Filiorum bonorum septem felicitates. sermo. xvij. articuli. j.

Filiorum ex honoratione parentum re- (p. vij. c.

muneratio. sermo. xvij. articuli. j.

Filiorum malorum infelicitates septem. sermo. xvij
articuli. p. totum.

Filialis timor ad deum. sermo. iij. articuli. j. c. ij.

Filialis timor triplex ibidem.

Flagella et iudicia dei de primo cur homines non
timeant vel cognoscant. sermo. xx.

Flagellatores dei qui sunt populi per prophetas. sermo. xix.

Flagellatio et exterminatio patriarcharum que fit. sermo.

flagellat et excecatur de impiis. (xvij. p. totum.

omnis per viam subtractionis promissionis obfuscatio-
nis et impressionis. sermo. xx. articuli. j. p. iij. c.

Fons mundi causa seu occasio. sermo. xj. articuli. j.

Fornax Fornaces septem falsi amoris. sermone
v. articuli. c. iij.

Franciscus. Francisci sancti status triplex per-
fectionis. sermo. lxj. in principio.

Francisci sancti stigmata quod significant ibidem. articuli. j

Francisci sancti stigmata ex parte dei significant clemē-
tiam eligentes. sermo. lxj. articuli. j. c. j.

Francisci sancti stigmata ex parte christi significant sapi-
entiam eligentem et qualis fuerit sapientia a deo

sibi data. sermo. lxj. articuli. j. c. ij.

Francisci sancti stigmata significant potentiam im-
primentem qua imprimunt aduersariis timorem et

amorem filijs ibidem. c. iij.

Francisci sancti stigmata quid indicent ex parte
ipsius sancti. sermo. lxj. articuli. j.

Francisci sancti stigmata indicant ex parte ipsius sancti
ardentissimam charitatem perfectissimam conformitatem
et sublimissimam dignitatem. ibidem p. iij. c.

Francisci sancti stigmatum duodecim miracula et
duodecim privilegia. sermo. lxj. articuli. j. c. iij.

Francisci sancti stigmata quod annuntiant. sermo. lxj. articuli. j.

Franciscum sanctum qualiter elegit diuina clemē-
tia. sermo. lxj. articuli. j. c. j.

Francisci sancti vel alterius sancti statum tripli-
ces et xij. perfectiones. sermo. lx. p. totum.

Fructus verbi dei. sermo. lx. p. totum.

Fructus misse. sermo. x. articuli. j. c. iij.

Fructus mali. xij. temerarij iudicij. sermo. xliij.
articuli. p. iij. c.

Fulgura designat illuminatōes. f. j. ar. iij. c. j.

Studiū plenum

de ppe tria. f. xlix. ar. iij. c. iij.

Gaudia aiaz in purgatorio. sermo
ne. lxvj. ar. ij. p totū.

Gloria i bono pseueratiuz coronayidelz cum
xij. lapidib' p'ciosis. f. lxvij. ar. iij. p totum.

Gomozreoz scel' z punitio. sermone. xv. vide
Deccatū zodomie.

Grad' diuini amoris septē. f. xlviij. ar. iij.

Gradus diuini amoris fm triplicē statū hois
figti p. xij. lilia. f. lxviij. p totum.

Gradus charitatis. sermo. ij. ar. j. z. ij.

Gradus mutationū qnqz. f. xlv. ar. ij. p. j. pñ
cipali eiusdē ar. c. j.

Gradus septē ardētissimū seu inflammati amo
sermo. iij. ar. j. c. j.

Gradus largitatis dei z qbus largit seipsum
nobis. f. liij. p. iij. ar. c. j.

Gratiarū actio multiplex. f. liij. ar. j. c. iij.

Gratiarū actio duplex inflāmati affect' ibidez

Gratia multiplex eoz q in mortali culpa opa
bona faciūt. f. lxiiij. p totum.

Heretic' hereti-

ci nō opant miracula. fmo. ii. ar. i.
c. iij. in fine.

Homo tria mala p cibum vetitum incurrit. ser
mone. liii. ar. i. c. iij.

Homo in trib' offendi pōt. f. ii. ar. ii. c. i.

Homo qlibet ciuitas dici pōt qtuor angulos
habens. f. viii. ar. i. c. iij.

Homo nou' z pegrin' i mūdo efficit p amore
dei. sermone. lx.

Hois stat' triplex z cuiuslibet facti. f. lx. i pñ.

Hois inouati siue incipētis qdruplex pfectio
Hois pficiētis qdruplex pfe- (f. lx. ar. j.
ctio. fmo. lx. ar. ii.

Hois pfecti qdruplex pfectio. f. lx. ar. iij.

Hois pficientis prudēs discretio z oculi duo
fmo. lx. ar. i. c. ii.

Hois pficientis ardēs affectio ibidē. c. iij.

Hois pficientis feruēs locutio. f. lx. ar. i. c. iij.

Hoiz tria genera q de amore mūdi ad amorē
dei puerunt. f. i. ar. iij.

Hoiz act' futuri p stellatiōes cognosci non
possunt. f. viii. ar. i. c. ii.

Hoiz qtuor genera charitatez diuersimode
habentia. f. lx. ar. ii. c. iij.

Hoiz tria genera q ppter bona opa a deo re
munerant. f. lxiiij. in pñ.

Humanus timor. f. liii. ar. i. c. ii.

Humanē nature stat' duplex. f. xxxii. ar. i. c. ij.

Humanē mētis triplex stat'. f. lx. ar. i. c. ii.

Humana mens multiplicif cōmittit idolatriā

sermo. lxii. ar. iij. c. iij.

Hūanoz operū tria sūt genera. f. xxxlii. i pñ.
hoiem triūphare vsqz ad mortem tria faciūt.
sermo. lxvii. ar. ii.

Honor de honore parētū z qre filij sūt malitat-
qz inobediētes z de remuneratōib' atqz fla-
gellatōib' bonoz z maloz. f. xvii. p totuz

Ignorātia natu

ralis septuplex z criminalis silitet se-
ptulex necnon septē magna mala q

p ignorātiā generāt. ser. xxi. p totū.

Ignorantia hoiz multiplex ibidem.

Ignorantia iuris. ser. xxi. ar. ii.

Ignorantia discreta sapiens docta z sacta. ser-
mone. xxi. ar. ii. c. i.

Ignorātia inuincibilis. f. xxi. ar. ii. c. ii.

Ignorātia simplex qñ excuset ibidē. c. iij.

Ignorantia difficilis z delucidis interuallis
sermo. xxi. ar. ii. c. iij.

Ignorantia crassa z supina. ibidē. c. v.

Ignorātia affectata. ser. xxi. ar. ii. c. vi.

Ignorantia puerba ibidē. c. vii.

Ignorātia facti qñ excusat. f. xxi. ar. ii. c. viii

Ignorantia generat septē mala. ser. xxi. ar. ii.

Ignorātia fidei nō excusat a dā- (p. viij. c.
natiōe. ser. xxiij. ar. iij. c. j.

Ignorantia si excusaret multa incōueniētia se-
querent ibidem.

Ignorantia necessarie veritatis piculosissima
res ē. ser. x. lviij. in pñ.

Ignorantie status naturalis. ser. xxi. ar. j.

Ignorantie status generalis. ser. xxi. ar. ij.

Ignorantie stat' criminalis. ser. xxi. ar. iij.

Ignorat hō q sūt añ se post se iux se supra se in-
tra se infra se z vniūsalit omia. f. xxi. ar. i. p

Iesus. vide Nomen Iesus. (viij. c.
Impator acta p ciliij Niceni approbat. sermōe
xxxviij. ar. iij. c. iij.

Impius qre eternalit crucief. ser. xij.

Impioz corruptiū iusticiā. xij. genera. ser.
xvi. ar. iij. c. i. ij. iij.

Imprestita qñ i eis cōmittatur vsura. sermōe
xij. ar. iij. p totū.

Impstita ad ea ponētes pecunias coacte pos-
sunt aliqd recipe vltra fortē: z h triplici ra-
tione. ser. xij. ar. i. p. iij. c. Sed ponentes vo-
luntarie debēt qdruplicē intentionē cōside-
rare ibidē ar. ij. p. iij. c. cu3 multis obiectio-
nibus z solutiōib' earūdem ibidē.

Infernus z peneipius necnō acerbitas pena
rū inferni. ser. xi. ar. iij. c. iij.

Inferni multiplex penarū differentia z diuer-
sitas ibidem.

Inferni pene q sint eterne patz ex. xij. efficacis
simis rationibus: z q p culpa tpali merito

alphabetica

eternaliter crucient. ser. xij. p. totū.
Inferni cruciatus mentales ⁊ triplici veritate sermo. xxij. ar. j.
Inferni pene erunt fm q̄tatem culparū ibi dem. c. iij.
Inferni pene corpales. sermo. xxij. ar. ij.
Infernalīa supplicia que sint ⁊ maxime sclera/ toz. sermo. xxij.
Infernalium penarum. triplex mysterium ibi dem in pñ.
Iniuriarū remissio. vide **P**arcere inimicis.
Initialis timor. ser. iij. ar. j. c. ij.
Inimicus. vide **P**arcere.
Innouatio elementoz. ser. xj. ar. iij. c. j.
Innouatio orbū ⁊ planetaz. ibidem. c. ij.
Innouatio regni celoz ibidem. c. iij.
In intellectus spūalium secretoz. sermone. lxiij. arti. j. c. iij.
Ius nature de habēdo oīa cōmunia p^o lapsū ē reuocatū pp^o tria. fmo. xxxij. ar. j. ⁊ ij.
Ius nature ⁊ ius ciuile in p̄scriptiōe p̄cordāt ser. xxxij. ar. ij. c. ij.
Ius ciuile ⁊ canonicū quō p̄cordant vel non ibidem. c. iij.
Iuris p̄cessio triplex. f. xxxvij. ar. iij. c. iij.
Iure naturali oīa sūt cōia. f. xxxij. ar. j. c. j.
Iure humano dicunt p̄p̄ia ibidem.
Iura humana iura impatorū sunt ibidē
Iudex ⁊ iudiciū. **I**udiciū triplex. f. xj. in pñ.
Iudiciū generale p que signa poterit p̄uideri ⁊ de statumūdi post iudiciū atq; cruciatu i/ p̄ioz. ser. xj. p. totū.
Iudiciū q̄ erit occasio vel qñ verisimiliter sit fu turū. ser. xj. ar. j.
Iudiciū generalis tremēda executio. sermo. xj
Iudiciū t̄ps q̄bus erit notum vel (ar. j. c. iij) ignotū. ser. xj. ar. j. c. iij.
Iudiciū signa p̄cedentia. ser. xj. ar. j. c. iij
Iudiciū locus vbi erit ibidē.
Iudiciū finis erit dānatio impioz ⁊ glorifica/ tio iustoz. ser. xj. ar. ij. c. iij.
Iudiciū varietas ex q̄druplici genere signozū ser. xij. ar. ij. c. j.
Iudiciū q̄druplex varietas suspiciōis. sermo.
Iudicio; varietas ex q̄drupli (xij. ar. ij. c. ij. ci genere vitioz ibidē. c. iij.
Iudicatur x̄ps mūdū ostēdit se habere sapiē tiā ⁊ potētā. ser. xj. ar. j. c. j. ⁊ ij.
Iudicatur x̄ps cū q̄ta veniet gl̄ia ⁊ maiesta/ te ⁊ q̄ oēs apparebūt corā eo necnō d̄ remu/ neratiōe iustoz ⁊ p̄nitione maloz. ser. xj. ar. ij. p. iij. c.
Iudicatis x̄pi p̄ditiones. f. xix. ar. iij. p. iij. c.
Iudicio pactio in statu q̄ remanebit totū vñ uersum. xj. c. iij.
Iudicia dei tria generalia. ser. xvij. in pñ.

Iudicia dei qñ sunt pp̄inqua septem signa. f. xix. ar. iij. c. iij.
Iudicia dei ⁊ flagellatiōes de p̄mo cur hō/ mines nō timeāt vel cognoscant. ser. xx.
Iudicia sua deus occultat hoībus p̄pter q̄tu/ orabyssus. ser. xx. ar. iij. p. iij. c.
Iudiciū temerariū ⁊ falsū qd sit. f. xliij. p. to.
Iudiciū temerarij fructus mali. xij. fmo. xliij. ar. iij. p. iij. c.
Iudicari temere nō debēt q̄ bona vel mala fie ri pñt intētiōe s̄lter nec opa talia nec finis cuiuscūq; hoīs scelestis f. xliij. ar. j. p. iij. c.
Iusticia. **I**usticiā corrupētes duodecim sunt genera. ser. xvj. ar. ij.
Iusticie corruptores ibidem. c. j.
Iusticie opatores ibidem. c. ij.
Iusticie subuersores ibidem. c. iij.

Lapis. Lapides

Lapides p̄ciosi duodecim corone gl̄ie hoīuz p̄seueratiū. f. lxvij. ar. iij. p. totum.
Laus dei duplex affirmatiua et negatiua. ser. iij. ar. j. c. v.
Laudis dei inflāmati affect^o ibidem.
Lex quid sit. ser. p̄miali in pñ.
Lex hebreoz ⁊ lex dei ⁊ lex moȳsi ibidem.
Lex populi qd sit ⁊ legis triplex sp̄s ibidem.
Lex ēna vnica ē et sola. f. p̄miali. ar. iij. c. j.
Lex perfecte honestatis. scilz charitas vbi sit scripta ibidē. c. ij.
Lex euangelica sola integra est ⁊ p̄fecta. fmo. p̄miali ar. iij. c. iij.
Lex honestatis lex eterna dicitur euangeliz christi. ibidem.
Lex euangelica nō patit dispensationem nec abrogatiōē ⁊c. ibidem.
Leges amoris diuini. ser. v. p. totū
Lex nature dicit oīa cōia f. xxxij. ar. j. c. j.
Lex nature quō post lapsuz fuerit reuocata p̄ p̄ter tria. f. xxxij. ar. j. c. ij.
Lex nature fundant oīa iura ab ea qdlibet ius sumit suū officiū. f. xxxvij. ar. iij. c. iij.
Legis nature officium est p̄hibere cōmnia vitia ⁊ peccata ibidem.
Lex impatoris facit rem pp̄iam. sermo. xxxij arti. j. c. j.
Lex positua iusta ⁊ auctētica distincta sunt dñia. ser. xxxij. ar. j. c. iij.
Leges quomodo licitam faciunt appropriati/ onem rerum ibidem.
Legem quid faciat autenticaz. sermone. xxxij arti. j. c. iij.
Mandatus chari/ tatis potentia ⁊ v̄tute oīa alia exce/ dit. sermo. p̄miali. ar. iij. c. iij.
j 2

totius operis

Magnū **M**agna scientia absq̃ charitate nō
pdest ad salutem. sermo. t. ar. i. c. ii.
Malum duobus de causis pmittit. sermone
xxxviii. ar. iiii. c. iiii.
Maria virgo. vide **B**eatissima.
Maria magdalena. **M**agdalene amor ardē
tissimus scz cōmutatus. inflāmat. trāsfor
matus. ser. xlvj. p. totū.
Magdalene amor cōmutatus quo ad tripli
cem statum. ser. xlvj. ar. j.
Magdalene stat⁹ offēsiōis q̃ ad tria ibidē. c. j.
Magdalene peccatorū magnitudo certitudo
multitudo offēsiō et causa iductiua ad pec
catū. ser. xlvj. ar. j. c. j.
Magdalene status puerionis ex triplici dei
grā se puerētis ad peccatorem et triplici vn
to atq; triplici yngento mystico. sermone
gerlvj. ar. j. c. ij.
Magdalene stat⁹ satisfactiōis quo ad septē et
quid fecerit eam plorare et cur plorer atq; d
triplici osculo. ser. xlvj. ar. j. c. iij.
Magdalene amor inflāmat⁹ et de septē flam
mis amoris q̃b⁹ ardebat. fmo. xlvj. ar. ij.
Magdalene amor insupabilis insepabilis in
fatigabilis inuariabilis insatiabilis infocia
bilis atq; inaccessibilis. sermone. xlvj. arti.
ij. per. vij. c.
Magdalene amor transformatus et de cibo se
ptuplici quo pascebatur in deserto. sermone
xlvj. ar. iij. p. vij. c.
Magdalena inexplicabilez sentiebat dei sua
uitatē in ptemplatōe eleuata ibidē. c. j.
Magdalena gustare satagebat insatiabili aui
ditate dilectū ibidem. c. ij.
Magdalenez amor tāta repleuerat saturitate
q̃ trāsitoria abhorrebat. f. xlvj. ar. iij. c. iij.
Magdalene stupenda amoris ebrietas ibidē
Magdalene securitas in solitudine (c. iij.
ibidem. c. v.
Magdalena tranquillitate celesti et pace frue
batur. ser. xlvj. ar. iij. c. vj.
Magdalene nihilitas siue annihilatio in se
ip̃a ibidem. c. vij.
Magdalene laus et hymni d eadē ibidē i fine
Magdalene g̃dus. xij. diuini amoris. sermo.
lxij. p. totum.
Mēs mētis i deū exultatio. f. lxij. ar. iij. c. iij.
Mercator atq; mercātia. **M**ercatores quo
modo debent eicere ancillam et filium eius
sermo. xxxij. in pn.
Mercatores triplices reipublice vtilis. fmo
ne. xxxij. ar. ij. c. vj.
Mercatorū siue artificū abusiones septē ver
bis et factis ibidem. c. vij.
Mercatorū siue artificū abusiones ponder et
mensuraz et septē ibidē. c. vij.

Mercatorū siue artificū alie septē abusiones
ibidem. c. ix.
Mercatorū siue artificū malorū triplex studi
um. ser. xxxij. in pn.
Mercator rem defectuosam p nō defectuosa
vendere nō debet. f. xxxv. ar. iij. c. j.
Mercatori rem mixtaz p non mixta vendere
non licet ibidē. c. ij.
Mercator rem corruptam p nō corrupta ven
dens peccat ibidem. c. iij.
Mercatori ac negociatori ne offēdat tria sūt
necessaria. f. xxxv. in pn.
Mercatio quando sit licita et de eius abusio
nibus. ser. xxxij.
Mercantia triplici via potest esse licita. fmo
ne. xxxij. ar. j.
Mercantia via nature ppter triplicē vtilita
tem pōt esse licita ibidē. c. j.
Mercantia via scripture probatur licita. ser.
xxxij. ar. j. c. ij.
Mercantia via gratie an sit licita ibidem. c. iij.
Mercantia ex septē sit illicita scz ex circūstan
tia psonae cause tps loci psonis cōmunis dā
ni modi. ser. xxxij. ar. ij. p. vij. c.
Mercantie venales q̃to p̃cio estimari debent
atq; pductiua obsequia et q̃ta culpa sit vē
dere res maculatas. ser. xxxv.
Mercantie valor siue p̃cium triplicē inotescit
cū multis obiectionib⁹. f. xxxv. ar. j. c. ij.
Mercantia qualis esse debeat vt sit licita. ser
mo. xxxij. ar. iij.
Mercantiaz corruptele. f. xxxij. ar. ij. c. vj.
Misericordia sententiā iudicis suspēdit ad pe
nitentiam reuocat offēsas dimittit gratiaz
offert. ser. xix. ar. j. p. iij. c.
Misericordiam dei fugat crudelitas crimino
si. ser. xxxij. in pn.
Misericordias quattuor porrigit de⁹ pecca
toribus. ser. xix. ar. j.
Missa. missa veneratio audiēdi obligatio au
diēdi mod⁹ atq; fruct⁹. fmo. x. ar. iij. c. iij.
Mors mortis triplex genus. ser. xix. in pn.
Mortalis culpe infinite est malicie. sermo. xij.
Mortalis peccatorū culpe pma/ (ar. j. c. j.
nent cū penis ibidem. c. ij.
Mortu terre p̃tritiōez significat. fmo. j. ar. iij.
Mundus mūdi insensibilitas. ser. (c. ij).
mone. lxij. ar. ij. c. iij.
Mundanus timor. ser. iij. ar. j. c. ij.
Mutatio mutationū triplex gradus. sermōe
liij. ar. ij. p. j. p̃nci. c. j.
Mulier. mulieri q̃tuor custodie sunt necessa
rie. f. xlvj. ar. j. c. j. vide **V**anitas.
Mutū qd sit et qn homo obligat dare grati
et de triplici intentione que occurrere pōt in
mutui datione. ser. xxxvij.

totius operis

¶ Sequitur gl'iaz. fmo. lxiiij. ar. iij. p. iij. c.
 ¶ Operari bene vel bona q̄tūcūq̄ sit peccator
 desistere nō debet ibidē in fine.
 ¶ Operz hūanor tria sūt genera. f. xxxij. i. p̄n.
 ¶ Operationē p̄tinuā bonor operz p̄cipit deus
 fmo. lxvij. arti. f. c. iij.
 ¶ Operationē bonor operz ad p̄tinuandaz tria
 deseruiūt genera exemplor ibidez.
 ¶ Oratio meritoria est q̄ ad iustos et impetrati-
 ua q̄ ad malos oēs aut orare debet p̄ gratia
 dilectionis. sermo. f. ar. ij. c. f.
 ¶ Oratio p̄li p̄ meritū xpi p̄sentat nec oratio ec-
 clesie repellitur. Sed oratio virginis marie
 alijs ē p̄cellētiō fmo. f. ar. ij. c. ij.
 ¶ Oraciones nre sunt deo acceptabiles p̄ meri-
 tum xpi et orationib⁹ etiā deuoti gr̄az merē-
 tur optatā. fmo. f. ar. ij. c. iij.
 ¶ Ergo charitatis. fmo. f. in p̄n.

Patientia ppter
 tria ē necessaria. ser. lxvij. ar. f. c. ij.
 ¶ Patientia p̄cepit deus ibidem.
 ¶ Parcialitas guelfor et gebelinoz. f. xxv. i. p̄n
 ¶ Parcialitatib⁹ diuisionib⁹ sectis et adheren-
 tes peccāt mortaliē. fmo. xxv. p. totum.
 ¶ Parcialitas charitati dei tripliciter aduersat
 fmo. xxv. ar. f. c. f.
 ¶ Parcialitas etiam charitati xpi aduersat tri-
 pliciter ibidem. c. iij.
 ¶ Parcialitati cuiusq̄ male p̄sentire mortale ē
 sermo. xxv. ar. f.
 ¶ Parcialitati corde cōsentire est contra christū
 ibidem. c. ij.
 ¶ Parcialem se dicere mortaliter peccat. fmo.
 xxv. ar. ij. c. f. z. ij.
 ¶ Parcialitatē q̄ta seq̄r tribulatio ibidem. c. iij.
 ¶ Parcialē ope se ostēdēs mortaliē peccat ibidē
 ¶ Parciales corde quibus assilamur triplex cō-
 sideratio. fmo. xxvj. ar. f.
 ¶ Parciales equis assilantur ibidem. c. f.
 ¶ Parciales a q̄b⁹ regāt. f. xxvj. ar. f. c. ij.
 ¶ Parciales quibus se inuicem verbis diffama-
 torijs et blasphemis lacerant et vituperant.
 sermo. xxvj. ar. ij. c. iij.
 ¶ Parciales q̄b⁹ nocent et q̄bus p̄sint corde ore
 et ope. ser. xxvj. ar. iij. c. f. ij. z. iij.
 ¶ Parcialitatis mystica reuelatio. ser. xxvj.
 ¶ Parcialitati supior tot ē demonijs plenus q̄t
 malor autor ē et patator. f. xxvj. ar. f. c. ij.
 ¶ Parcialitatis scel⁹ q̄re ex patijs eradicari nō
 pōt ibidem. c. iij.
 ¶ Parcialitatu odiosa et scādaloſa verba. fmo.
 xxvj. ar. c. f.
 ¶ Parcialitatu vana et iſāmata vba ibidē. c. ij.
 ¶ Parentes de parentū honore et quare filij sūt
 mali et inobediētes ac de remunerationib⁹

atq̄ flagellationib⁹ bonor et malor. fmo.
 xxvj. ar. f. p. vij. c.
 ¶ Parcere inimicis debet hō ppter diuinā obe-
 dientiā. sermo. l. ar. f. c. f.
 ¶ Parcere inimicis et non se vindicare est deuz
 honore ibidē. c. ij.
 ¶ Parcere debet q̄s inimicis ppter diuinaz ho-
 norificentia complacentia iusticia. sermone
 l. arti. f. c. ij. iij. z. iij.
 ¶ Parcere inimicis iusticia diuinat⁹ a natura in-
 sita nos cogit. ser. l. ar. f. c. iij.
 ¶ Parcere debet q̄s inimicis ppter p̄p̄iā vtili-
 tatē magnā honestatē magnanimitatē et p-
 pter excessiuā charitatē. f. l. ar. ij. p. iij. c.
 ¶ Parcere inimicis siue iniuriatib⁹ magnanimi-
 tatis ē actus. ser. l. ar. ij. c. iij.
 ¶ Parcere inimicis ex ardētissima charitate p-
 cedit ibidem. c. iij.
 ¶ Parcere inimicis et eos diligere maioris meri-
 ti est q̄ diligere amicos ibidem.
 ¶ Parcere inimicis debet quis ppter dilectionez
 p̄xi ad b̄ em inducit vniō nature et sidera-
 tio malignitat⁹ genere bonitas miscōie et vti-
 litas exemplaritat⁹ bone. f. l. ar. iij. p. iij. c.
 ¶ Parcere inimicis debet q̄s ppter plura mala
 q̄ ex iniurijs et dissētiōib⁹ oriunt⁹ et sequūt
 sermo. l. ar. iij. c. ij.
 ¶ Parcere inimicis vt q̄s facili⁹ valeat xpm spe-
 culetur in cruce. ser. l. ar. iij. c. iij.
 ¶ Parcere noluit vetula q̄daz vide notabile ex-
 emplum ibidem.
 ¶ Parcētes inimicis deo tanq̄ veri filij confor-
 mantur. sermo. l. ar. f. c. iij.
 ¶ Parcere inimicis et de remissioe iniuriaruz ac
 de pace et p̄cordia inimicor. ser. l. p. totū
 ¶ Passio xpi mētalīs incōphēbilis ē q̄ patz p-
 xij. duplicatas rōnes nec vnq̄ fuit mors ta-
 te hūilitat⁹ et p̄fusiois sicut mors xpi q̄ patz
 p. xxvij. rōnes. ser. lvj. p. totum.
 ¶ Passio xpi mētalīs q̄d sit incōphēbilis patet
 xij. rōnib⁹ et illā incōphēnsibilitatē tria cau-
 sabant in rōnali creatura. sermone. lvj. p̄ma
 pte p̄ncipali.
 ¶ Passionis siue crucis xpi incōphēbilis fuit
 rōne offēsiōis rōne ignorationis et rōne re-
 cessionis. ser. lvj. j. p. p̄n. ar. f. p. iij. c.
 ¶ Passiois siue crucis xpi incomphēbilis fuit
 etiā rōne reuerberatiōis rōne cōpassiois et
 rōne incisionis. ser. lvj. p. f. ar. ij. p. iij. c.
 ¶ Passiois siue crucis xpi insup incōphēnsibili-
 tas fuit rōne deformatiōis rōne fornicatiōis
 et rōne p̄tritiōis. f. lvj. p. f. ar. iij. p. iij. c.
 ¶ Passionis et crucis xpi incōphēnsibilitas fuit
 rōne p̄nationis rōne obligationis et rōne ab-
 breuiatiōis. ser. lvj. p. f. ar. iij. p. iij. c.
 ¶ Passiois xpi excessiua humilitas atq̄ p̄fusio.

ser. lvi. p. ij. pncipali.
Passiois xpi et mortis magnitudo obprobrii respectu cause efficiētis septē demonstrat rationib⁹. ser. lvi. p. ij. ar. i. p. vij. c.
Passiois et mortis xpi obprobrii magnitudo respectu cause materialis septē demonstrat rationib⁹. ser. lvi. p. ij. ar. ij. p. vij. c.
Passiois et mortis xpi obprobrii magnitudo respectu cause formalis septē etiā rationibus demonstrat. ser. lvi. p. ij. ar. iij. p. vij. c.
Passionis a mortis magnitudo obprobrii respectu cause finalis septē alijs demonstrat rationib⁹. ser. lvi. p. ij. ar. iij. p. vij. c.
Passiois siue crucis xpi tāq³ ligni vite. xij. ad mirādi fructus. sermo. lvi. p. iij. pñ. p. iij. ar. iij. p. c.
Passiois siue crucis xpi due sequēte v^l hymni ibidem in fine.
Passus cur sit tot et tanta supplicia q³ verbo poterat oia efficere. ser. lvi. in pñ.
Patria patriar⁹ flagellatiōes siue exterminatiōes septē sūt et vñ sit. ser. xviij. p. totū
Pax mētalis. ser. lxiij. ar. iij. c. iij.
Pax et concordia. sermo. l. vide etiā **P**arcere
Peccatū sodomie et gomorreoz siue p³ naturam et ei⁹ reprobo sensu. ser. xv. p. totū.
Peccati p³ naturā triplex corruptibile. sermo. xv. ar. j. p. iij. c.
Peccatū p³ naturā facit insanire in scelere. sermo. xv. ar. i. c. i.
Peccati p³ naturā punitio mystica. sermo. xv. arti. j. c. iij.
Peccati naturā abominabilis furia malicia et induratio. ser. xv. ar. ij. p. iij. c.
Peccati p³ naturā obstinatiōis et reprobatiōis triplex signū. ser. xv. ar. iij.
Peccati p³ naturā maliciosa p³tinacia et finalis in pnia. ser. xv. ar. iij. c. i. et ij.
Peccatēs p³ naturā qñ sit diffidendū de eorum salute ibidē. c. iij.
Peccata tria pncipalia charitatem dei et primi extinguentia. scilicet supbia luxuria et auaricia qbus nunc totus infectus est mūdus. sermo. xvij. in pñ. et p totum
Peccata que ex superbā oriunt⁹ qbus patrie et regna ac regnātes puniūt blasphemā diuinatio ambicio et parialitas. sermo. xvij. ar. i. p. iij. c.
Peccata que ex luxuria oriunt⁹ quibus patrie regna et regnā. puniunt sunt sodomia luxuriosa vita insipien⁹ et iniusticia. ser. xvij. ar. ij. p. iij. c.
Peccata q³ oriunt⁹ ex auaricia qbus patrie regna et regnā. puniūt sunt simoniar⁹ et concussionū abominatio rapinar⁹ multiplicatio pauperum oppressio et diuinor⁹ bñficioz in

gratitudo. ser. xvij. ar. iij. p. iij. c.
Pena penarum inferni acerbitas et multiplex diuersitas. ser. xi. ar. iij. c. iij.
Pene inferni q³ sint et ne patz ex. xij. efficacissimis rōnib⁹. ser. xij. p. totū. vide Infernus.
Perfectio pfectiones q³ sint hoīs incipiētis q³ pficientis et q³ pfecti. ser. lx. p. totum
Perfectiōis triplex dñia. ser. lxi. ar. iij.
Perfectionis euāgelice tres sunt partes ibidē per. iij. c.
Perseuerantia charitatis ex tribus inducitur ser. lxvij. in pñ.
Perseuerantia pducit hominē ad triūphum. ser. lxvij. ar. ij. c. ij.
Perseuerantie descriptio figuratio cōmēdatio exhortatio et an sit in pcepto necnō eius exempla. ser. lxvij. ar. ij. ar. ij.
Perseuerantis gratie effectus est victoria ibidem. c. iij.
Perseueranter fugere debemus mala delectari in bono ibidem.
Perseuerantie corona cuz duodecim lapidib⁹ p³ctosis. ser. lxvij. ar. iij. p. totum.
Planeta planetarū et orbium inouatio. sermo. xi. ar. iij. c. ii.
Populus oñis orare debet p gratia dilectionis. ser. i. ar. ii. c. i.
Predicatio euāgelij. ser. pncipali. ar. iij. c. iij.
Predicandi modus q³ sit utilior ibidē.
Predicator qbus vii debet ad pueritēdū hoīes
Preceptū pcepit deus a se fide. ser. i. ar. iij. li p³identia patientia et opationem p³tinuaz ser. lxvij. arti. i. p. totū.
Preceptū triplex de inimicis. ser. l. ar. i. c. i.
Prescriptio pscriptionis diffinitio. ser. xxvij. arti. ii. c. i.
Prescribēs mala fide sur dici potest et raptor ibidem. c. iij. vide **P**erū pscriptio **C**ōtractus **U**sura **M**utuū.
Princes principum regimē q³ta iusticia fulgere debet in populorū rectores ac q³te impietatis sit celestes et impios dimitteret impunitos. sermo. xvi.
Princes regendi potestate acq³re debēt p humilitatē. ser. xvi. ar. i. c. i.
Princeps sine vigore iusticie bene dñari non pōt. ser. xvi. ar. i. c. ii.
Princeps vt bñ gubernet subditos pietate ac seueritate fulgē debet. ser. xvi. ar. i. c. iij.
Princeps q³to fauore augmētare debet obseruantia regularem. ser. xvi. ar. ii. c. ii.
Princeps refrenare debet iniq³ ibidē. c. iij.
Prinicipi siue regenti necessaria ē iusticie disciplina triplici rōne. ser. xvi. in pñ.
Prinicipi necessaria est iusticia vigorosa. sermo. xvi. ar. i.

Tabula

Prinicipi siue regenti necessaria est iusticia amorosa. *fmo. xvj. ar. ij.*

Prinicipis ignorantia et negligetia periculosa sunt. *fmo. xvj. ar. iij.*

Princes qui reuerentiam exhibere debet diuinis et sacris. *fmo. xvj. ar. ij. c. f.*

Prinicipandi iusticia: duodecim genera impiorum corrumpunt. *ser. xvj. ar. iij. p. iij. c.*

Prouidentia dei admiranda que per angelos sanctos regit gubernat et regit humanum genus ut resistere possit inclinationibus celestium planetarum et suggestionibus demonum. *fmo. viij. p. totum*

Purgatorium quod sit ratione multiplici stabilitur

Purgatorium esse probatur ratione culpe. *(ser. lxxv. ratione penitentie ratione diuine glorie. sermo. lxxv. ar. j. p. totum.*

Purgatorium fore probatur firma auctoritate triplici lege. *fmo. lxxv. ar. ij. p. totum.*

Purgatorium esse probatur clarius expientia ut per testimonia apparitionum rediuiuorum et incredulorum. *fmo. lxxv. ar. iij. p. totum.*

Purgatorium status et utilitas triplex. *fmo. lxxv.*

Purgatorium status penalitatis. *(in pn. fmo. lxxv. ar. j.*

Purgatorium locum multiplex. *f. lxxv. ar. j. c. f.*

Purgatorium subiectum quod sit. vadat illic ibidem. *c. ij.*

Purgatorium supplicium quadruplex. *sermone. lxxv. ar. j. c. ij.*

Purgatorium statum iocunditatis. *f. lxxv. ar. ij.*

Purgatorium statum pietatis siue necessitatis. *sermo. lxxv. ar. iij.*

Purgandorum gaudium. *fmo. lxxvi. ar. ij.*

Purgandorum causalitas gaudium ibidem. *c. f.*

Purgandorum gaudium quod dicitur quantitas et quatuor eorum gaudia. *f. lxxv. ar. ij. c. ij. et iij.*

Purgandorum animarum quatuor genera suffragiorum. *fmo. lxxv. ar. iij. c. f.*

Purgandis animabus que suffragia sint magis grata vel amplius eis presentantur et a quibus magis sint grata. *fmo. lxxv. ar. iij. c. ij. et iij.*

Recognitio. Re-

cociliatio triplex. *f. lxxv. j. c. iij.*

Redditus pedales an liceat emere ad uitam et multis alijs medijs reddituum. *vi. de Contractus.*

Regratio multiplex et regeneratio inflammati affectus duplex. *fmo. iij. ar. j. c. iij.*

Regalia dei. *fmo. l. ar. j. c. ij.*

Regna dei generalia sunt tria. *sermone. viij. arti j. c. f.*

Regni celorum inouatio. *fmo. xj. ar. iij. c. iij.*

Regimen. *vide Principes*

Religio religionis status altitudo et meritum et plura notabilia de religione etiam per modum dialogi. *ser. xxij. p. totum.*

Religionis meriti magnitudo et commendatio duodecim ostenditur rationibus ibidem arti. j.

Religionis magnitudo meriti est ex vouentis liberalitate largitate et stabilitate. *sermone. xxij. ar. j. p. iij. c.*

Religionis duodecim fructus ibidem.

Religionis status multiplex esse debet discretio. *fmo. xxij. ar. ij.*

Religionis discretio obseruanda est circa ingrediendum recipiendum dubietates. *fmo. xxij. ar. ij. p. tria capla.*

Religionem ingredi volentes quatuor aptitudinis signa considerare debent. *fmo. xxij. arti. ij. c. f.*

Religionem recipere volentes vel alios inducere quatuor considerare debent. *sermone. xxij. ar. c. ij.*

Religionem ingredi volentes ab alijs sepe retrahuntur propter irrationabiles dubietates ibidem. *c. iij.*

Religionis oppositio siue pertractio que a varijs varia patitur. *fmo. xxij. ar. iij.*

Religionis status per viginti argumenta valde notabilia impugnatur per modum dialogi inter discipulum et magistrum. *sermo. xxij. ar. iij. p. totum.*

Religio dicitur baptisma secundum quod omne purgabile tollit. *fmo. lxxv. ar. j. c. ij.*

Restitutio restituere quis non tenetur rem scriptam ut patet triplici ratione. *sermone. xxij. ar. ij. c. iij.*

Remissio iniuriarum. *vide Parcere.*

Res rerum communitas. *vide Jus Lex*

Rerum translatio fit auctoritate publica. *ser. xxij. ar. ij.*

Rerum translatio iusta duplex et regule generales quando scilicet sit iusta vel iniusta. *sermone. xxij. ar. ij.*

Rerum translatio auctoritate priuata dupliciter fieri potest. *ser. xxij. ar. iij.*

Rerum translata regula communis ibidem.

Rerum prescriptio auctoritate habet a quo libet iure et est licita triplici ratione. *fmo. xxij. ar. ij. c. f.*

Rerum permutatio iusta vel iniusta. *fmo. xxij. ar. iij. c. iij.*

Sacramentum eu-

charistie imprimatur in anima memoriam passionis christi et ideo relucet admirabilis potentia sapientia et clementia eius de multis eius mirabilibus et utilitatibus. *ser. liij. p. totum.*

Sacramentum eucharistie quibus figuris fuit figuratum. *fmo. liij. in pn.*

Tabula

Sacramentum eucharistie memorabile est dilectionis christi et passionis eius acerbissime necnon et memorabile nostre saluationis. sermone. liiij. ar. i. p. iij. c.

Sacramentum eucharistie quadruplicem habet considerationem. sermo. liiij. in principio.

Sacramentum eucharistie restauratiuum est imaginis trinitatis que est anima quantum ad omnes eius potentias. scilicet memoriam intelligentiam et voluntatem ibidem.

Sacramentum eucharistie est memorie memoriale. sermo. liiij. ar. i.

Sacramentum eucharistie est admirabile in consecratione quo ad conversionem mirabile quo ad extensionem sed mirabilissimum quo ad locationem. sermone. liiij. arti. ij. prima parte articuli p tria capitula.

Sacramentum eucharistie est admirabile in quantum in eo relucet potentia dei. sermone. liiij. arti. ij. parte prima eiusdem articuli.

Sacramentum eucharistie est admirabile in quantum relucet in eo sapientia que ad institutionem eius. sermone. liiij. ar. ij. parte ij. eiusdem articuli.

Sacramentum eucharistie datum est homini in cibum triplici ratione ibidem. c. i.

Sacramentum eucharistie dat velatum triplici de causa. sermo. liiij. arti. ij. parte ij. articuli. c. ij.

Sacramentum eucharistie datur occultatum propter tria ibidem. c. iij.

Sacramentum eucharistie est admirabile in perceptione quia ibi apparet admiranda dei clementia simul et iusticia quo ad tria. sermone. liiij. ar. ij. in p. iij. articuli.

Sacramentum eucharistie pertinet magnitudinem dati et relucet in eo largitas dei que sua suos et seipsum largitur nobis ibidem ca. j.

Sacramentum eucharistie in quo apparet largitas et benignitas saluatoris quantum ad magnitudinem dantis ubi etiam triplex consideratur oculum. sermone. liiij. ar. ij. parte iij. arti. c. ij.

Sacramentum eucharistie in quo apparet miserabiliter seuera dei iusticia quantum ad ingratitudinem recipientis quo ad tria genera hominum ibidem. c. iij.

Sacramentum eucharistie delectabile est voluntati. ser. liiij. ar. iij.

Sacramentum eucharistie est suauissima esca et delectabilis liberans triplici malo perficiens in bono et perficit in optimo. ser. liiij. ar. iij. p. iij. c.

Sacramentum eucharistie varie a diuersis bonis et malis sumitur et de triplici eius sumptione ac de effectibus et fructibus eius de. sermo. ly. in principio.

Sacramentum eucharistie tria genera hominum male sumunt et quo ad sumendum illud sacramentaliter quatuor requirunt. sermo. ly. ar. j.

Sacramentum eucharistie sumentes cum mala voluntate tria mala incurrunt et que illis dare voluerit inderatio est multiplex. sermo. ly. ar. i. c. i.

Sacramentum eucharistie sumentes hypocrite et simulati tria mala incurrunt ibidem. c. ij.

Sacramentum eucharistie presumptuosi et scelerati sumentes tria mala consequuntur. ser. ly. ar. i. c. iij.

Sacramentum eucharistie quando sit dandum amensibus vel demoniacis aut mente alienatis. sermo. ly. ar. iij. c. i.

Sacramentum eucharistie sumere spiritualiter tria quatuor requirunt et talium sic sumendum tres sunt gradus: et tales considerare debet gustum in quo tria concurrunt ac triplex sequitur eos fructus. ser. ly. ar. ij. p. iij. c.

Sacramentum eucharistie quidam non valent sumere ibi notabile exemplum. sermone. ly. arti. c. i. in fine.

Sacramentum eucharistie volentibus sacramentaliter et spiritualiter sumere tria sunt necessaria. sermo. ly. ar. iij.

Sacramentum eucharistie sumere volens quomodo et qualiter se preparare debet et que sint necessaria scilicet ut sit corde contritus ore confessus et primo reconciliatus. ser. lxviij. ar. i. per tria capitula.

Sacramentum eucharistie sumere digne volens debet habere triplicem plenam fidem conscientie puritatem et corporis mundiciam ac deuotam orationem sermo. lxviij. ar. ij. p tria capita.

Sacramentum eucharistie digne volens sumere debet considerare mystice ritum cultum et gustum agni pascalis. sermone. lxiiij. arti. iij. per tria capitula.

Sacramentum eucharistie institutio formatio et susceptio. sermo. liiij. ar. i. c. ij.

Sacramenti eucharistie miracula quatuor quo ad eius extensionem. sermone. liiij. ar. ij. parte prima articuli. c. ij. Similiter quatuor quo ad locum ibidem. c. iij.

Sacramenti eucharistie fructus triplex et eius prophetia ac quod non semper suas habeat efficaciam etiam in iustis atque quod sit verissimum corpus sermo. liiij. ar. iij. c. iij.

Sacramenti eucharistie digna sumptio peccata tripliciter destruit bona spiritualia augmentat quo ad tria et est perfecta unio cum christo sub triplici similitudine. sermone. ly. ar. iij. p tria capitula.

Sacramenti eucharistie dictamen pulcherrimum sermone. liiij. in fine.

Sabbatum de sanctificatione eius et quid sit sabbatum seu dominica dies atque a quibus quando cessare vel in quibus occupare se debet in die festo sermo. x. p totum.

Sabbato siue dominica vel festo que sint meditata

Tabula

da vel p[ro]sideranda. ser. x. ar. j. c. j.
Sabbatū q[ue] in dñicaz ē mutātū ibidem. c. ij.
Sabbati vel dñice duodecim p[ri]uilegia ibidez
Sabbato siue dñice cur alia festa sint addita.
 sermo. x. ar. j. c. iij.
Sabbato et dieb[us] festiuis est a peccatis absti-
 nendū ⁊ a quib[us]. ser. x. ar. ij. c. j.
Sabbato siue festiuis dieb[us] que opa fortune ⁊
 nature sint licita v[er]o p[ro]hibita. fmo. x. ar. ij. c.
 ij. ⁊ iij.
Sabbato ⁊ diebus festiuis quomodo popul[us]
 debet ad ecclesiam cōuenire orationi intēde-
 re officio interesse ⁊ etiam mentaliter orare.
 ser. x. ar. iij. c. j.
Sabbato ⁊ festiuis dieb[us] q[ue] insistentuz sit p[ro]-
 dicationi aut x[rist]o dei ac quibus deuotioni
 bus sit insistentū. ser. x. ar. iij. c. ij. ⁊ iij.
Saluandus saluandorum paucitas. sermone
 xxiij. ar. iij.
Samaritana de eius p[ro]uersione. ser. xxxj.
Scala peccator[um] p[er] quā in celū ascēdit vel pec-
 catores ascēdere possunt. ser. lxiij.
Scelera duodecim p[ro]pter q[uod] deus populos cō-
 munitates regna atq[ue] regētes iudicat exter-
 minat atq[ue] flagellat. ser. xviij.
Scientia magna absq[ue] charitate non p[ro]dest ad
 salutem. sermo. ij. ar. j. ⁊ ij.
Scientia siue noticia rerum quadruplex ⁊ om-
 nis illa sciētia siue noticia nihil est absq[ue] cha-
 ritate. sermo. ij. ar. j. c. ij.
Secta vide p[ar]cialitas.
Seruus seruilis timor. ser. iij. ar. j. c. ij.
Signa q[ua]n[do] populis flagella ⁊ iudicia dei sūt p[er]
 pinqua. ser. xix. ar. iij. c. iij.
Silentiū rationale. ser. lxiij. ar. ij. c. j.
Synderesis quomodo quandoq[ue] impeditur.
 sermo. ij. ar. j. c. iij.
Spes triplex ⁊ quando dicitur mala. sermone
 lvij. arti. j. c. j.
Spiritus ad deum subiectione. sermone. lxiij.
 arti. iij. c. iij.
Status hominis siue humane nature duplex
 sermo. xxxij. ar. j. c. ij.
Status innouati hoīs siue pegrini. p[er].
Stabilitas hominez perducit ad triumphum
 generat in eo firmū p[ro]positū ⁊ p[ro]siderare fa-
 cit expimentum atq[ue] adiuuamentū. sermo.
 lxvij. ar. ij. c. j.
Suffragia vide p[ro]purgatoriū.
Suppliciu[m] de supplicijs damnator[um] ⁊ infernali-
 bus vide ser. xj. ser. xij. ser. xxiij.
Supplicia eterna vide Infern[us] Damnat[us]
Uemptatio. **T**ē
 ptare deū q[uod] sit. p[er]. xiiij. in p[ri]ncipio.
 Temptationū victoria. sermo. lxiij

arti. ij. c. iij.
Tēpus triplex peccatoris. p[er]. xix. in p[ri]ncipio.
Tēpus emēdatiōis exspectate. ser. xix. ar. j.
Tēpus punitiōis p[re]parate. ser. xix. ar. ij.
Tempus offensionis consummate. sermone. xix.
 arti. iij.
Timor multiplex. ser. iij. ar. j. c. ij.
Timor naturalis.
Timor humanus.
Timor mundanus. **I**bidem.
Timor seruilis.
Timor initialis.
Tio: filial[is] triplex separatiōis
offensiōis
reuerētiā p[er]. 4. ar. j. c. ij
Timor triplex inducens ad discussionē consci-
 entie. sermo. lvij. ar. j. c. j.
Timor mala dicitur ibidem.
Tormentū. Tormentorū siue penarū inferna-
 liū eternitas. ser. xxiij. ar. iij.
Tormēta sempiterna q[uod] peccauit ⁊ euadit sapi-
 ens ⁊ paudens dicit ibidē. c. ij.
Tormenta eterna obseruatores p[re]ceptorum
 dei euadunt. sermone. xxiij. ar. iij. c. iij. vide
 Infernus Damnat[us].
Translatio rerum. vide Res.
Thuribulum aureum quid significet. fmo.
 j. ar. j. c. iij.
Thuribulum quomodo formam cordis ostē-
 dit ibidem.
Vanitas celestī
 bus aduersat[ur] p[ro]pter septē ei[us] inu[er]-
 sitates. sermo. xlvij. ar. iij. c. i.
Vanitas septēpliciter est nociua
 p[ro]prio subiecto ibidem. c. ii.
Vanitates mūdane similitudo que mulierib[us]
 regnat. sermo. xlvij. in p[ri]ncipio.
Vanitatis mūdane naturalis similitudo. ser.
 xlvij. ar. i. c. i.
Vanitat[is] malignitates sedecim. fmo. xlvij.
 arti. ii. p[ar]t. iiii. c.
Vanitatis mundane atq[ue] vanarū mulierum
 imago figuralis. sermo. xlvij. ar. ii.
Vane mulieres locustis assimulant[ur]. sermone
 xlvij. ar. i. c. i. ⁊ ii.
Vanitatum origo. ser. xlvij. ar. i.
Vanitatum terminus criminalis. fmo. xlvij
 arti. iij.
Vanitates tripliciter corrigunt[ur]. fmo. xlvij
 arti. iij. c. iij.
Vendicio licita vel illicita fmo. xxxiiij. v[er]-
 de Contractus Mercantia.
Verbum dei cur non sit in p[re]cepto sicut audiē-
 tia misse. sermo. x. ar. iij. c. ii.
Verbum dei dat puillis intelligētiā ⁊ reddit

Tabula

aiaz decorā. sermo. ix. ar. i. c. iij. z. iij.
Verbū dei animas viuificat z ē cibū anime. ser. ix. ar. ij. c. i. z. ij.
Verbū dei corda dura ad p̄tritiōez pducit z ī adūitate defendit. ser. ix. arti. iij. c. i. z. ij.
Verbum dei animā ad gloriā pducit. sermo ne. ix. ar. iij. c. iij.
Verbum dei diuersi diuersimode semināt siue p̄dicāt. ser. ix. ar. iij. c. ij.
Verbum dei admirandas habet vtutes vtilitates z fructus. ser. ix. p. totū.
Verbi dei fructus fm diuersitatem statūū. sermone. ix. ar. iij. c. iij.
Verbi dei triplex effect⁹ z cōpatio ei⁹ ad missā ac quare necessario sit audiēdū. sermo. x. ar. iij. c. ij.
Verbo dei mens irradiatur vtutes z vitia cognoscunt. ser. ix. ar. i. c. i. z. ij.
Verbo dei anima consolatur z inebriatur. ser. ix. ar. ij. c. iij. z. iij.
Veritas triplex penaz infernaliū. f. xxiij. ar. i.
Veritatis necessarie ignorantia res est periculossima. ser. xlvij. in p̄n.
Victoria in tribus cōsistit z est effectus pseuerantis gratie atq; pducit hominē ad triumphum. ser. lxxvij. ar. ij. c. iij.
Virgo maria. fmo. l. vide **B**eatissima maria
Virginitatis laus z duodecim puelle mystice beatissime v̄ginis marie. sermone. xlvij. ar. ij. p. totum.
Virginitatis duodecim p̄conie siue p̄ullegia z q̄ triplex ē virginitas. ser. xlvij. ar. i.
Virginitatis status gratie cōformātis. sermone. xlvij. ar. ij.
Virginitatis status glorie premiantis. sermone. xlvij. ar. ij.
Virginū marie deuotarū status triplex. fmo. ne. xlvij. in p̄n.
Virginum beatitudo z aureole. f. xliij. ar. iij.
Virginitas p̄fertur matrimonio. ser. xlvij. ar. i. p. iij. c.
Virtus siue virtutes naturales dicūt q̄ a natura ip̄a sunt. sermo. p̄miali. ar. i. c. i.
Virtutū naturalū p̄fectio q̄ sit ibidē. ar. ij. c. i.
Virtutes naturales iniziū sunt z fundamētuz p̄fectionis ibidez.
Virtutes p̄suetudinales que dicunt. sermone p̄miali. ar. i. c. ij.
Virtutuz p̄suetudinalū p̄fectio in quo consistat ibidem. ar. ij. c. ij.
Virtutes p̄suetudinales magnū p̄stāt auxiliū nec tñ sunt naturalib⁹ adequāde z pauce sūt numero. sermone p̄miali. ar. ij. c. ij.
Virtutes theologice siue diuinales q̄ sint. ser. p̄miali. ar. i. c. iij.
Virtutū theologicarū siue diuinalū p̄fectio ī

quo p̄sistat ibidem. ar. ij. c. iij.
Virtutes theologice sunt de perfectione legis euangelice ibidem.
Virtutes habentes theologicas alie non sunt necessarie ibidem.
Virtū differētia. ser. p̄miali. ar. ij.
Virtutuz p̄sumatio est charitas. sermo. p̄miali. ar. iij. c. i.
Visio visionis z cognitionis h̄ z in patria differētia. ser. ij. ar. iij. c. ij.
Vita iusta z eius excellentia in quo p̄sistant z q̄ vita iusta non p̄dest ad salutē sine charitate. ser. ij. ar. i. c. iij.
Vite actiue stat⁹ septuplex. ser. lx. ar. i. c. i.
Vita triplex scilicet actiua p̄templatiua z mixta ibidem. c. ij.
Vita iusta dicitur que in finē pseuerat. sermo. lx. ar. i. c. iij.
Vsura an sit licita cum obsecutionib⁹ z solutionib⁹ eaz. ser. xxxvi.
Vsura in q̄ p̄tractu cōmittit. ser. xxxvij.
Vsura quomodo in contractu mutui cōmittatur. ser. xxxvi. ar. ij. c. i.
Vsura in quibus rebus committatur ibidem capitulo. ij.
Vsura cōmittit solum in his q̄ p̄sistunt in numero pondere et mensura. sermone. xxxvi. arti. ij. c. iij.
Vsura de imprestitis venetorum ianuensium locis monte florentinorū z consimiliū ciuitatum. ser. xli. p. totū.
Vsura cū sit recipere aliqd̄ vltra sortē p̄siderandū ē qd̄ sit fors. sermo. xli. in p̄ncipio.
Vsura nō cōmittit si rōne debiti aliquid vltra sortem recipit. ser. xli. ar. iij.
Vsura aduersatur deo z facit vsurarium idōlatrare et de magnitudine peccati. sermone xliij. p. totum.
Vsura triplici legi aduersatur. sermone. xliij. i p̄ncipio.
Vsura facit vsurariuz tota anima sua derelinquere deum. ser. xliij. ar. ij.
Vsura ex intentione cupiditatis in mutuo cōmittitur. ser. xxxvij. ar. iij. c. iij.
Vsura omni lege phibet. ser. xxxvij.
Vsura est contra legem nature q̄ declaratur duodecim rationibus. sermone. xxxvij. ar. i. p. xij. c.
Vsura lege scripture phibet in nouo z veteri testamento. ser. xxxvij. ar. ij. c. i.
Vsura in anima generat blasphemiam contra deum. ser. xliij. ar. iij.
Vsura quando cōmittatur ex securitate mercāciarum d̄triplici securitate. sermo. xxxix arti. i. c. iij.
Vsura quādo cōmittit absq; piculo capitalis

Tabula

vel lucri. sermo. xxxix. ar. j. c. iij.
Usura varijs modis committit p mutuū pallia-
tum. sermo. xxxix. ar. ij.
Usura descriptio et contestit i ea. sermo. xxxvj.
ar. j. p. iij. c.
Usura quādecim defensiones cum eoz solutio-
nibus. sermo. xxxvj. ar. iij. p. xv. c.
Usura faciūt idolatrare usurariū et cultum sā-
ctissime trinitatis nūmo attribuere.
Usura committunt q ad impstita venetoz loca
ianuēsiū vī mōrē florentinor et p similiū ciui-
tatiū spōte pecuniā ponūt cū intēde recipiē-
di vltra fortē cū multi cōclusiōib⁹ argumētū
et solutionib⁹ eorū dē. f. xli. ar. iij. p. iij. c.
Usura fore licitā iudei volētes ostēdere quid
opponāt. Sed eoz opinio qntuplici soluit
rōne. sermo. xli. ar. iij. c. ij. et iij.
Usura tota detestaf ecclia aucte decretoz san-
ctoꝝ cōcilioꝝ et sūmoꝝ pontificū. f. xli. ar.
Usura doctores ecclesie impugnat (iij. c. j.
nec leges impiales approbant. sermone. xli.
ar. iij. c. ij. et iij.
Usura nicenū phibet pccilium nec aliquo iure
pmittit. sermo. xli. ar. iij. c. iij.
Usuram qñ periculū capūalis excuset et nō lu-
cri vbi notandi sunt casus quattuor pncipa-
les. ser. xxxix. ar. j. c. j.
Usura qñ piculū lucri et non capitalis excuset
psiderandi sūt casus tres. f. xxxix. ar. j. c. ij.
Usurari⁹ ptract⁹ an sit in aliquo casu a iure ad-
missus vel pcessus. sermo. xli. in pncipio.
Usurari⁹ nō credit deū et i deo non sperat nec
deū diligit. sermo. xli. ar. ij. p tria capla.
Usurari⁹ nūmo attribuit potentiā pīs sapiāz
flij et clemētiā spūssacti. f. lxij. ar. iij. p. iij. c.

Usurario tria obstat ne a vltio vsure resurgat
sermo. xxxviij. in pñ.

Usuraria prauitas q cōmunitates vel ciuita-
tes sine vsuriseē non possint ducit hoies in
multos errores et i tria maxia dāna siue ma-
la contra opinionem pdictam insup tria sūt
a pdicta opinione falsa retrahentia. ser. xliij
ar. iij. c. j. et ij.

Usurari⁹ ptractus et eoz multiplex modus et
de securitatib⁹ mercāciarū atq de multipli-
ci cambioꝝ varietate. sermo. xxxix.

Usura qdruplex culpa. f. xxxix. in pncipio.

Usurpātio rerū. vide Jus Res

Pūs i pñenti vi-
ta nob assistit cūcta bona remunera-
tus. f. lxiiij. in pñ.

Xp̄s diuinitatē ex amore ptulit nob. sermone
j. ar. j. c. j.

Xp̄i pditiones qttuor. f. xix. ar. iij. p. iij. c.

Xp̄s iudicatur⁹. vide Iudiciū.

Idolatria p mē-
tem hoīs multipliciter committit. ser-
mone. lxij. ar. iij. c. iij.

Imago vanitatis vide Vanitas.

Elus duplex in
flāmati amoris. ser. iij. ar. j. c. iij.

Finit tabula abcdaria fm ordinem
alphabeti sermonum de euangelio
eterno sancti Bernardini de Genis
ordinis fratrum minorum.

Incipiunt sermones sancti Bernardi
de senis ordinis fratrum minorum
de euangelio eterno.

¶ **D**n enī venī
soluere leges

sed adimplere Matth. v. ca.

lum scientiarū intelligetiā plenitudinis legis
 apprime vtilē atq; necessariaz esse cōsiderās: de
 ca put desursum suscepim⁹ scribere intendim⁹
 et apire. **H**ec si qdem lex a xpo veraciter adim
 pleta xissima rōne nihil aliud est: q̄ honestas
 legibilis. i. desc̄pta regulis ⁊ p̄ceptis. iuxta qd
 dictū videt. **L**ex est scriptū addiscēs honestū
 phibensq; cōtrariū. **P**roprie enī nō oīe man
 datū honestatis lex dicī siue p̄ceptio siue phī
 bitio sit: ⁊ tñ vsualiter oē legis scriptū legis nō
 mine nūcupat. **U**t igit p̄prie legē diffiniam⁹.
Lex est honestas integra siue cōpleta legibus
 id ē desc̄pta lris ⁊ obseruatē impate. **Q**uapro
 pter licz tullius ⁊ seneca alijq; q̄ plures lris de
 sc̄pserint honestatē. scripta tñ eoz nemo noiāt
 legē. nec lex cuiuscūq; dicī. nisi vel eius q̄ ad
 p̄lm eam tulit. v̄l eius q̄ ad p̄lm eam impauit
Un ⁊ lex hebreoz ⁊ dei dicī ⁊ **M**oyssi. **L**ex
 etiā p̄li nūcupat: q̄ eisdē vicz subiectus est et
 ad quē lata est. **P**roinde legē a ligādo nōnul
 li dictā esse voluerūt: p eo q̄ ei ad seruandū al
 ligati sunt hi q̄bus data est ipsa lex. **H**is igitur
 sic se habētibz plenius declarem⁹ plenitudi
 nem legis christi: de qua enī supius ait. s. **N**on
 veni soluere legē sed adimplere. **P**renotandū
 est q̄ tres sunt legis species. **P**rimē dicunt⁹ na
 turales. secūde cōsuetudinales: tertie theologi
 ce vel diuinales. **A**tq; de his v̄tutib⁹ tria cōsi
 deranda sunt. **C**onsiderem⁹ p̄mo earū q̄ditōes
 sc̄do earū p̄fectionē: tertio earū p̄sumationē.

Articulus primus que sit differen-
tia inter virtutes naturales cōsuetu-
dinales atq; gratuitas; que theologi
cenunciant.

Primo cōsiderem⁹ p̄dictarū virtutū p̄ditio-
nem. Qd vt melius patefiat: de natura singu-
larū breuiter aliqua p̄stringamus.

De virtutibus naturalibus que ab
ip̃a natura in hoīe generant̃. **Ca. I.**

Primo quidem virtutes naturales deno-
minantur quia a natura ipsa sunt. Quales
utique dici possunt naturalis mansuetu-
do. naturalis magnanimitas. naturalis vere-
cundia. naturalis pietas et consimilia: et iste na-
turaliter hominibus indite sunt. Et malicia vel bo-
nitate complexiois impediunt vel adiuuant: et

quod omnis. et quod aliquod. quod quod una sola ex his
autem impedit aut adiuvat. **E**t hoc manifestum
est per operationes earum que sunt impedimentum vel
adiuvamentum complexionis que a parte corporis
est aut tardiores aut rariores exeunt: aut fre-
quentiores aut maiores. **E**t si predictae virtutes
perfecte fuerint in adam ante peccatum et indite sint in
nobis. tamen in nobis multum sunt lese atque depresi-
se: et pene omnino consumptae atque sepulte immer-
sione fatalitatis siue originalis corruptionis. **V**erum ex
exercitiis et consuetudine congruentibus multum eas
adiuvari atque perficere ipso sensu experientie ma-
nifestum est.

De virtutibus que exercitio ⁊ consue-
tudine ab homine acquiruntur. Ca. II.

Ecūde vero x̄tutes p̄suetudinales de
noīant: ⁊ he ex frequētia opationū ac
quirunt vel ingignunt. Et cum natu-
rales x̄tutes quasi sint pedes. sed pedes lesi m̄
tiplicibus occasiōibus. nō solū malicia cōple-
xionis vt diximus. sed etiā corruptōe que pctō
primoz parentū in totū genus humanū trans-
fusa est ⁊ traducta: ideo laudabiliū operū exer-
citiū augmentant ⁊ roborant. In adam enim
pedes isti ⁊ sani ⁊ recti oīno fuerūt ante pctm̄.
et ppter hoc p viam morū honestatis natura-
lis. i. h̄mōi pedibus recte absq; claudicatōe po-
terant ambulare. ⁊ absq; offensiōe ⁊ lapsu pec-
cati quasi p planū nature vt quēadmodū gres-
sibiles erant exterius hoc est f̄m corpus p vi-
am sensibilē: sic ⁊ gressibiles essent interius per
viam intelligibilē quam diximus planū hone-
statis naturalis. Consuetudinales v̄o sicut li-
gnipedes sunt ⁊ alia sup̄pediacula atq; adiūua
menta: que occasionatis ⁊ lesis pedib⁹ ad adiū-
uandū ac q̄quo modo p̄ficiendū gressum adhibē-
t. Non tñ dubitamus naturaliter mansue-
tos exercitiū eoz que m̄suetudinis sūt in ip̄a
m̄suetudine augeri. Similē ⁊ naturaliter pi-
os exercitiū eoz que pietatis in ip̄a pietate na-
turali etiā augmētari. Qd fit qz f̄m q̄sdā libe-
ratur potētia ⁊ quasi detumulat ⁊ detegit qua-
si ab imersione: ⁊ ita erūpit in opa maiora nul-
lo modo imutata apud se: quēadmodū si ho-
mo ligatus disruptis atq; solutis vīculis inci-
piat ambulare. cū x̄tus eius gressibilis in nul-
lo mutata sit apud se sed liberata tñ.

Be v̄tutibus theologicis ⁊ diuina
libus in q̄tū in p̄fectōe supant v̄tutes
naturales ⁊ cōsuetudinales. **Ca. iii.**

Tertie sunt virtutes que theologicæ seu
divinales denotant de quibus Iaco. i.
cap. ait. Omne datū optimū et omne do-
num perfectū desursum est descēdens a patre lumi-
nī. Ex quo patet quod Iacobus vocat eas dona pfe-

De enangelio eterno

cta et optima descendencia a pre luminu. Nos
ho vsuali xbo theologicis atq; gratuitas co
sueuim⁹ appellare. De qbus. s. Cor. xij. Fides
spes charitas tria hec: maior hor⁹ est charitas
he si qdez sunt sicut alespiales diuine bonita
tis artificio ordinate. et qbus dignatois sue bn
placitu sunt apposite atq; insite aduolanduz.
nam solu in sublimi btitudinis et glorie sue. ve
rutiā ad viuendū ita sublimi ac nobiliter: vt
ad hanc vitā honestatis naturalis ambulatio
hec vere volatus ad illā merito noiet et cōpa
ref. Vita enī que nihil hz pfectiois aut decori
nisi a pte vtutū p̄suetudinaliū. nec volatus est
nec ambulatio recta. sed quedā nugatoria mi
xta ex aliqua pte ambulatōis et alteri⁹ motus
lignipedib⁹ eius aut alijs hmōi suppodiaculis
nō solum nō volat. sed nec recte etiā ambulat.
Et tal fuit vita xtuosoz p̄hoz. Iō ad celestia
regna nō puenit. qz vtutes eoz qdāmō hūa
ne erant et nō diuine. Sed de hūitibus diuinas
vtutes qbus volat ad celū Apocal. xij. scri
ptū est. Hec sapiētia scōz q custodiūt manda
ta dei et fidē iesu: vt in dei mādaris ala sinistra
et in fide iesu ala dextera qbus volat in celum
mystice designat.

Articul⁹. II. vbi magis specificē po
nitur differētia pfectōis vtutū natu
raliū p̄suetudinaliū et diuinaliū.

Secūdo cōsiderem⁹ p̄fatarū vtutū p̄fectionē
Q̄suo enī modo he vtutes in aīa cōnectunt⁹
et p̄fectōes sunt viriū naturaliū aīe nre: sed fm
magis et minus. De p̄fectiōibus igit⁹ quarūli
bet earū p ordinē subiūgamus.

De p̄fectōe naturaliū virtutū ex q
sunt aliarū virtutū fundamentū ini
tiale.

Caplm. I.

Primo enī dicendū est de vtutib⁹ na
turalibus et p̄fectōe earū. Naturales
enī vtutes p̄fectōes vere sunt atq; cōplete quo
ad naturā: hoc est ita vt natura nō habeat qd
eis adijciat. Verūtm̄ in cōparatōe diuinaliū q
si materiales sunt: et tanto nobilitates earū di
stantes. q̄to vt diximus pedes ab alis distāt.
Ab his aut⁹ naturalib⁹ vtutib⁹ tanq̄ a funda
mento p̄fectio inītiū sumit. Complementū au
tem et p̄fectio eius decus est vtutū gratuitarū
et he sunt in fine p̄fectōis fm speciē dico nō aut⁹
fm gradū: qm̄ in hac vita nō inueniūt graduuz
multa diuersitas. Non enī om̄s gratuite fides
eq̄les sunt. nec oēs q hmōi fide credunt: qz ali
magis aliū minus atq; lucidius: aliū et aliū min⁹
clare. et fm hunc modū res se habet in alijs vir
tutibus gratuitis.

Qz p̄suetudinales vtutes lz nō sint
de necessitate ad honestatis lege: tñ

ad illā p̄stāt auxiliū magnū **Ca. II.**

Secundo videndū est de vtutibus cō
suetudinalib⁹. Et he si qdem de necessi
tate hui⁹ p̄fectōis vicz honestatis nul
latenus sunt: s̄ sunt quedā adiūamēta. tñ nec
numero nec nobilitate aut p̄fectōe nunq̄ natu
ralibus adequāde. Pauce enī numero sunt p
pter paucitatē exercitatiois aut tpls qbus idī
gent ad sui generationē. Vix enī inueniūt si tñ
inueniūt qd nō credim⁹ adeo etate grandeuus
adeoq; aīo strēnuus et corpē validus. q in om̄i
actu honesto eousq; se exercuerit vel eā frequē
tiam habuerit: vt ex eius exercitio virtutē acq
sierit cōgruentē: et hoc mō oēs vtutes cōsuetu
dinales tātis et tam varijs obtinuerit exercitijs
Si enī essent necessarie he p̄suetudinales vtu
tes ad honestatis p̄fectionē: ipossibile eēt virū
p̄fecte honestatis inueniri in hac vita. Quia si
cut p̄dictū est. nunq̄ oēs p̄suetudinales in aīa
vna inueniri possunt: et hoc est ppter breuitatē
hūane vite. et ppter infirmitatē hūane nature.
Frustra q̄ inditus esset naturalis honestas ap
petitus mētibus hūanis. si ab eo sunt natura
li impossibilitate phibite: et ita aliqd esset natu
raliter frustra qd est naturalis ipossibile. Ma
turā enī aliqd frustra facere etiā in vno indiui
duoz nedū in tota specie nō pmittit oipotētis
sima sapiā dei: q ipa regit et administrat. Pre
terea ex alijs vtutibus p se hoc est naturalib⁹ et
gratuitis manifestū est p̄fecte esse honestatū q
eas habet. Licet enī nō tñ nec numero nec no
bilitate seu p̄fectōe cōsuetudinales vtutes na
turalibus vtutib⁹ cōparent: tñ expientia mul
tum p eas homo pficere pōt. maxime in iuue
nali etate. Nam etiā tenella xgula facile ad re
ctitudinē flecti pōt: transplātata aut tunc altas
radices figit. Paruula q̄ auis ex ipo nido eie
cta: magis q̄ alia domestica fieri solet. Proin
de in epla ad frēs de monte dei sc̄ptū est. Dis
animus malus pusq; indurescat malicia imol
liri pōt: sed postq̄ inemuluerit seu indurauerit
desperad⁹ est. Preterea ex p̄uictu formāt mo
res. Prop̄ha q̄ ait. Cū sc̄to sanct⁹ eris et cū vi
ro innocēte innocēs eris. Et ad Eph. iij. ad ta
les p̄suetudinales hortat apls dicēs. Renoua
mini spū mētis v̄re et induite nouū hoīez q fm
deū creat⁹ est in iusticia et sc̄titate vtutis.

Q in vtutibus theologicis et diui
nalibus p̄sistit cōsumatio et p̄fectio le
gis euāgelice honestatis. **Cap. III.**

Tertio aut⁹ loco p̄siderem⁹ q̄uitas vtu
tes seu theologicas et diuinales p̄fectio
nes. que qdem sunt cōplementū et adi
pletio atq; p̄fectio honestatis: ita vt eas habē
tibus aliē nō sunt necē q̄tū ad necessitatē p̄fe

Sermo proemialis

ctionis. Verū sicut dixim⁹ adiuuamēta nō mo-
dica pstant volētib⁹ opari. Posita em̄ gratui-
ta fide siue desup infusa: nō est nēcia alia credu-
litas aie nre siue ad pfectionē honestatis: siue
ad decorē q̄ placef creatori. Manifeste tñ ve-
rum est: qz q̄ habet hmōi fidei lumē, z habet tñ
lumina suasionū siue pbatōnū cū lumie fidei
q̄ ex ipis expeditio: erit z ad cogitandā fidē b̄
est fidei articulos z ad p̄dicādos atq; docēdos
sicut ex vno lumine b̄z q̄s ad sufficiētā ad gres-
sus suos regēdos: tñ si alia apponant l̄z mino-
ra ex hoc expeditio: sit in gubernatiōe gressuū
suorū. ita z hic habēs hmōi fidē hoc est desup
infusam. habet vtiq; lumen q̄ regat gressus in-
tellectus sui in eis que p̄tinet ad fundamentuz
christiane religiōis. Si tñ lumina pbatōnū q̄
p̄dixim⁹ signorū vel miraculorū addita fuerint
huic fidei erit absq; dubio adiutus in m̄to ad
regendū hmōi gressus. Diligēter tñ aditendū
est qz vtutes naturales z opatiōes earū eisdēz
noib⁹ nūcupant. q̄bus p̄suetudinales z diui-
nales z opatiōes earū. Proinde multis visuz
est qz opatiōes oīuz harū vtutū nō differūt spe-
cie vllō mō: sed s̄m maius z minus. Verbi gr̄a
Credere siue sit ex vtute desup infusa b̄ est gra-
tuita vel theologica. siue ex pbatōe: siue sua-
sione: siue ex natura seu ex assuetudine vnū est
specie: verū tñ verius atq; nobili⁹ credit q̄ ex f̄
de gratuita q̄ q̄ ex alia fide. Nos aut̄ dicimus
lumina descēdētia desup. Imo verius ymbas
a rebus creatis dicim⁹ hmōi acq̄sitas creduli-
tates. z aliter s̄m specie lucere speculū intelle-
ctus ex sup̄irradiatōe vel p̄mi lumis v̄l aliorū
luminū que sunt sup̄a ipsaz z sub p̄mo tā q̄ me-
dia: aliter ex ascēsu laminationū que reflectūt
a rebus creatis. z p̄ organa sensuū infundūt se
in speculo intellect⁹. Sicut aliud est lumen qd̄
descēdit a sole z ab alijs celi lumibus q̄ illd̄ qd̄
ascēdit a multitudine cereorū vel a facib⁹ m̄ltis
P̄terea fides infusa desup vna est nō ob-
stante q̄cūq; credibiliū diūsitate sicut ad Eph̄
liij. sc̄ptū est vnus deus: vna fides: vnū baptis-
ma. Et merito q̄dem est vna qm̄ sequit̄ vtatē
lumis a q̄ sup̄ hūanū fluit intellectū. Fides x̄o
que est a reb⁹ ipsīs tanq; ymbra vel imago ip̄a
rum diuersa est p̄ diuersitate credibiliū. sc̄tur
em̄ dispositiōes in idēptitate atq; diuersitate
tanq; causatū ip̄sorū. Eodē mō de alijs dicim⁹
Intellectio enī desup infusa z dilectio a reb⁹ im-
possibile est qz sint eiūsdē specie p̄pter eandēz
causam quaz fides. Et ad hūc modūz se habet
de alijs. Considerem⁹ igit̄ hanc vtutū p̄fectio-
nem que a naturalib⁹ vtutib⁹ inītiū sumens et
p̄suetudinib⁹ crescēs gratuitis cōsumat. Quia
igit̄ sine hac vltima p̄fectiōe nec volat̄ in subli-
me btitudinis sempiternē nec sublimiter viuif

nec deo acceptibiliter manifestū qz hec est p̄fe-
ctio oib⁹ modis necessaria atq; sufficiēs ad vi-
te decorē. z ad meritū eterne felicitatis z de
qua non licet aliqd̄ detrahī: et cui nihil necesse
est addi.

Articulus. m. de vltima p̄sumatō
ne omniū virtutūz que est charitas:
in qua euangelinz eternuz z lex eter-
na p̄ xpm̄ est p̄fectissime adimpleta.

Tertio inq; cōtemplamur hui⁹ legis hone-
statis p̄sumationē. Ex p̄cedentib⁹ clarescē pōt
qz lex p̄tinens honestatis naturalis z gratuite
p̄fectionē est lex necessarie z salutaris p̄fectiōis
Mūc aut̄ ostendem⁹ quō sit necessarie p̄suma-
tionis qd̄ vt clarius elucescat. Tria de ip̄so cō-
templemur. p̄mo eius vnionē. sc̄do eius inscri-
ptionem. tertio eius plenitudinē.

Triplīci ratōne pbat qz lex eterna
vnica est z sola.

Cap. i.

Primo inq; cōtemplemur hui⁹ legis ho-
nestatis naturalis z gratuite vnionēz
qz vnica est z sola: z impossibile est ali-
am esse. Qd̄ pōt ostendi triplici rōne. p̄mo rōe
descriptiōis. sc̄do rōne p̄ceptiōis. tertio rōne cō-
secutiōis. Primo inq; rōne descriptiōis. Et ul-
dem si q̄dem honestatis impossibile est diūsas
esse descriptiōes p̄ regulas z mandata. Quia si
fuerint diuerse regule cum nulla regula hone-
statis aliqd̄ dicat nisi virtutē illā esse seruādā
de qua regula illa est. S̄m cum nullo p̄cepto
cuiusq; vtutis aliqd̄ dicat seu p̄cipiat̄ nisi hie-
ri opus illius vtutis cui⁹ est: manifestū est re-
gulas illas z mādāta nō esse diuersas. nisi voce/
tenus. cum res eadē p̄ oīa deseruit illis. Se-
cundo rōne p̄ceptiōis. Earundē em̄ vtutū im-
possibile est diuersas esse regulas z mādāta cū
vnus vtutis nō sit nisi vna regula z vnū mād-
atū. quo eius opatio p̄cipit̄. Sicut z vnū
vitij vna regula qua dicit̄ esse declinādū z vna
p̄hibitio qua eius opatio p̄hibet̄: sicut p̄tz in
decem p̄ceptis que in parte sunt affirmatiua. z
hoc quo ad vtutes: z in parte sunt negatiua. s̄.
quo ad vitia z p̄ctā. Tertio rōne p̄secutiōis
sicut em̄ vna vtus cōsequit̄ aliam ad suā regu-
lam z p̄ceptū sicut p̄tz de sanctificatiōe sabbati
et p̄similib⁹: sic tota honestas ad totam legem.
Quid est em̄ vna regula z mādātū ad virtutez
suas hec est tota lex ad totā honestatē mādatis
et regulis p̄scribentis. Quare sicut vnus vir/
tutis nō est nisi regula vna ac p̄ceptū: ita vnus
honestatis nō est nisi vna lex ex oib⁹ man-
datis z legibus copulata. Si enim possent esse
due vel plures. accideret ista multiplicatio ne-
cessario in regulis z mādatis cum eisdem regu-
lis z mandatis impossibile sit leges esse diuer-

De euangelio eterno

fas: impossibile est qd accidit ista multiplicatio in ipsa lege. sed tñ modo in mādatis. Jam igit ex his certificatū est vnam esse et solā legē et aliā impossibile esse salutarē atq; pfectā. sicut vna et solā honestatē aggregatā ex oībus virtutib⁹ naturalib⁹. s. et gratuitis sine qbus nec recte viuitur. nec deo acceptabiliter. et hec est lex cōtinens regulas naturalis honestatis. naturalia: q; pcepta et phibitōes. et insup regulas gratuite honestatis pcepta et phibitōes ipsius: vt quēadmodū honestas ipsa tota atq; pfecta ex naturali et gratuita cōsistit: sic lex salutaris pfectionis atq; pfecte honestatis ex vtriusq; regulis et mādatis hoc est. phibitōibus et pceptis p̄sistere cōprobat vt claruit.

Q lex pfecte honestatis que ē charitas in anima est scripta. **Ca. II.**

Ecūdo cōtemplemur huius legis honestatis naturalis et gratuite inscriptio- nem. Circa qd tria notāda sūt. Primo qd pncipaliter est scripta in intelligētia. scdo qd est scripta tñ in anima. tertio qd pncipaliter est scripta in intelligētia. Primo notādū est qd non est scripta in libro. Vñ sicut lex pprie non dī liber. i. scptura visibil: ita nec scptura audibil: vt ita loqr. Signū aut et vritas si ueres nūq; vniuoce nomen cōscant. Quia igit tam scptura visibilis regularū honestatis q; ipa lex vt ita dicamus audibilis. i. verba audibilia huiusmodi regularū honestatis nō dicunt vltres vel regule nisi ea figura vel tropo q nomen ipi us rei vel vritatis signo vel imagine eiūdē imponit sicut imago petri petrus dicit. et petrus scribi vel legi dicit. vbi nomen eius scribit vel legit. Res enī sunt que tñ modo impanē aut phibent. Solarū enī rerū est fieri vel non fieri. nō aut pprie sermonū vel mādator. Qui enī imperat currere nō ipsum verbū impat: sed ipsum cursum. Sicut igit pprieres vel fieri vel omitti dicunt: ita pprie imperari vel phiberi. Quare et pprie imperate sunt: figurate vō sermones pcepta. Igit et mādata et lex prius et pprie sunt res: nec res ipse pprie sicut et intelligūtur. Res enim pprie sunt: quoz pncipio et pprie intellectus et cognitio in legis obseruātia querēdus est. Amplius regule huius legis scz honestatis quales sunt deū esse honorandū. deū esse timendū. deū esse honorifice adorādū et similia siue regule iste scripte sint exterius siue nō. tñ vere sunt. et obseruāde. et obligat est homo debito honorādū deū. debito timēdi deū. siue legat hoc foris scriptū siue nō. siue audiat hoc foris siue nō. Et ad hunc modū se habet de alijs que p se debita sunt in hac honestatis lege. Nihilominus verū est. qd noticia ma-

ior altitudinis et potentie dei debitū honoris atq; timoris ad deū et obligatiōē augere merito cōprobat. Patet igit qd et hec lex regule honestatis. id ē. euāgelice legis et debita siue obligatiōes agendi quedā et declinādū quedā sunt etiam cessantib⁹ omī sermone atq; scptura. Et qd puaricatio atq; pctm similiter sunt etiā absq; his sequit qd quedā lex ex necessitate est preter hec. Scdo pnotandū est qd hec lex. s. tota honestas in quā vita humane et morū honesta vō vita et regulata est et ordinata et moderata: non autē est ordinata regulata vel moderata nisi honestate. Quare totū id qd ordinat regulat et decorat hūanā vitam in aīa qdem est. Est igit preter sermones et scripturā cum illa foris sint. Cum igit vere lex sit que ordinat regulat moderat atq; decorat hūanā vitā. Manifestū est verā hanc honestatē et euāgelicā legē in aīa esse. Quid enī est lex vera: nisi ars quedā aut sapientia recte honesteq; viuēdi. Dis aut ars et omīs sapia in aīa est. Quare si vere dictū est qd lex est ars quedā atq; sapia recte honesteq; viuēdi: vere lex est: et vera lex in aīa. His aut rōnibus nihil aliud ad p̄sens astruere volumus nisi qd merito nō minus pprie imo magis pprie magisq; veraciter lex dicit qd est i mēte: qd est in scripto vel seu in voce. Tertio pnotādū est qd hec lex ex regula honestatis oēs naturaliter sunt apud intellectū et quedā naturaliter scripte sunt in eo pcepta vō et phibitōes partim sunt intellectui et p̄tim affectui: et hoc ē qm eodē iure p oēm modū subiecti sūt imperio creatori eodēq; prius obediētie debito obligati: nihil enī p̄uilegiū vel exemptōis: nihil penit libertatis hz alteruter eoz aduersus creatorē: et pprie h sicut eadē auctē pceptū est intellectui credere deo: affectui diligere vel timere deū: sic pari obia debito p oīa tenet intellect⁹ credere deo et affect⁹ eum diligere vel timere.

Q lex cōtinēs plenissimā honestatem est euangeliiū christi. i. euāgeliiū eternū qd consumat in charitate.

Capitulum. III.

Tertio autē cōtemplemur huius legis honestatis plenitudinē. Qd aut sit ipa honestas et pfectio euangeliiū christi atq; plenitudo legis et euangeliiū eternū et lex eterna iam demonstratiōe nō indiget: sed sola enarratiōe. Naturalē enī honestatē solā p̄tinēt mādata legis. Moralē oīa enī illa innata sunt et naturaliter inscpta hūano cordi dño attestante qui p̄hiere. xxxj. ait. Dabo legem meā in viscerib⁹ eoz et in cordibus eoz scribā eam. Quare igit euāgelica pfectio naturalē non euacuauit: sed gratuitā addidit: eam seruari voluit et manda-

Sermo proemialis

uit. **E**uangelica igitur honestas utranque continet naturalē. scilicet que est veteris legis moralitas: et cōtinentia que proprie est euangelica supradictio et cōplementū. **N**az sicut nō est honestas sed pars honestatis cui deest pars maior honestatis atque nobilior: ita nec lex est que partē maiorē ac nobilioz regularū ac mādatorū honestatis nō cōtinet. **Q**uare manifestū est legē moysi nō legem fuisse pfectā. sed legis partē et illaz initialē atque p̄mariā et gratuite pfectōis introductoriā puerorū atque insipientiū elementariā: et hoc quod tum ad moralia sola dicimur. **M**oralia in quibus diximus quod sunt de necessitate honestatis: de gratuita vero nihil. **C**ū enī p̄s hebreorū vix alphabetū naturalis honestatis capere sufficeret: frustra eidē gratuite pfectōis eminētia traderet: et traditura esset. **Q**uare igitur euangelii proprie lex est sola regulas et mādata huius salutaris integre pfectōis cōtinens. **M**anifestū est solū euangelii esse legē integre honestatis. solāque salutarē solāque pfectā legē sicut **J**aco. in. j. ca. ait. **Q**ui autē p̄pexerit in lege pfecte libertatis. **D**eus enī lex imperfecta erat sic ostēdimus. **E**t ap̄ls attestatus est ad **Heb.** vii. dicēs. **N**ihil ad pfectū adduxit lex. **E**t lex seruitutis erat sicut idē testat ad **Roma.** xii. dicēs. **N**ō accepistis spiritū seruitutis iterū in timore. **E**t in. iiii. ca. ad **Gal.** iterū ait. **N**on sumus ancille filij sed libere qua libertate christus nos liberauit. **E**x his patet quod hec lex vera proprieque et p se lex in nateque lectōis atque ligatiōis. quā nō solui possibile est nec cōtra eam dispēlari est integra atque pfecta aggregatio regulaz honestatū specialium iuxta spēs virtutū et numerū earū. **E**t hec lex est totius ius diuinū hoc est diuina auctoritate hūano generi impositū. et eius inscriptōe quasi digito suo inscriptū. **E**t est ius naturale quod naturaliter inest hominibus et in eis nascitur et naturā hūanā inseparabiliter comitatur et ideo nature lex est quod lex simpliciter semper ad omnes est et euangelii vlex a dño adimpleta. **E**x quo etiā patet quod doctrina nō. testat. pbat seipam cōtineri in ve. testa. sicut rota in medio rote. **E**zech. j. et sicut nucleū in testa et pulum in ouo et fructū in semine vel radice: et sicut lumē in lucerna lucēte in loco caliginoso. **N**az nouū testa. se habet ad vetus quēadmodum sol ad lucernā. **P**roinde **E**sa. xxx. scriptum est. **E**rit lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septēplaciter sicut lux septē diez in die qua alligauerit dñs vulnus p̄li sui et percussurā plage eius sanauerit. scilicet p passionē filij sui. **E**t iterū. ij. **Corin.** iiij. ap̄ls ait. **Q**ui ministratio mortis. i. veteri legi: mortē et dānationē p accidēs inducētis fuit in gloriā ita ut nō possent filij isrl' intendere in faciem moysi ppter gloriā vultus eius que euacuatur. i. que tp̄alis et transitoria est. quō nō mini

stratio spūs. i. spūalis gr̄e et charitatis in christi euangelio date erit in gloriā.

Questio est vere euangelii christi.

Ad tñ ne in noīe euangelij cum ignorātibz erres. **E**uangelii enī interdū dī ipsa hīstoria gestorū dñi saluatoris: imo nec hīstoria. sed p̄s hīstorie. **N**on enī sunt scripta nisi ad modicū gesta eius sicut **Jo.** vii. ca. testat dicēs. **S**unt autē et alia multa que fecit iesus. **Q**ue si scribantur p singula: nec ipm arbitror mundū cape eos quod scribēdi sunt libros. **V**erū insup doctrinā suā euangelii vocat paulus. ij. ad **Timoth.** ij. dicēs. **M**emor esto dñm iesum christū resurrexisse a mortuis ex semine dauid fm euangelii in quo laboro vsque vincula quod si male opans: sed verbū dei nō est alligatū etc. **D**e regulis enī honestatis et euangelice pfectōis nihil omisit quod nō doceret. et pene nihil pretermisit de illis que nō scriberet. **Q**ue enī virtus est vel naturalis vel gratuita quas p̄termiserit in eplis suis. **E**x dictis patet quare hec lex euangelica sola est integra pfecte honestatis sola siue diminutōe reglāz et p̄cepta siue mādata oīa cōtinēs honestatis: et ppter hoc sola est lex veri noīs. **Q**uia nō sola est oīuz virtutū aggregatio siue tota vera honestas imo ipsa virtus honestatis interne que mentē humanā vestit atque venustat: manifestus est quod ipsa est lex veritatis et lex caritatis. **L**ex enī signatiōibus lex sermonū est et scripturarū. **H**ec autē est que mentē humanam sua ipsa caritate absque medio bene ordinat: atque cōstituit. beneque ordinatā atque cōstitutā efficit instar ciuitatis que iustissime atque sanctissime legis statutis administrat et regit. **H**ec etiā est lex cuius obseruantia exterioris decor est et rectitudo totius vite et cōuersatiōis humane verusque decor atque vera rectitudo: quod omne eius cōtrariū vixissime prauitas est et ideo indecēs ac repugnās spūali pulchritudini turpitudine.

Questio est euangelii christi est euangelii eternū et lex eterna.

Ad igitur hec lex honestatis lex est eterna et euangelii eternū et mandata eterna. **Q**uod est facile declarare. **N**az p singulas eius regulas videbis eternā veritatē ipsorū et obligatiōē seu debitū a quibus neminem vnquam fuit possibile absolui vel eximi cōtra quam nec priuilegiū nec dispensatiōē vnquam fuit possibile dari. **I**n singulis vero regularū videbis veritatē eternā sicut euidenter apparet in vno quod istorū videlicet deū esse diligendū. deū esse timendū. deū esse honorandū. deū esse adorandū. omnē hominē esse diligendū. omni homini esse consulendū etc. **M**anifestū tibi est quod nunquam possibile fuit aliquē exemptū esse a debi

De euangelio eterno

to et obligatio elalicus istoz. **N**ulli eni vnq̃
licere potuit nō diligere vel nō timere deū et ita
de vno q̃ alioz. **H**ec igit lex est que nō recipit
abrogationē neq̃ derogationē neq̃ exemptō
nem neq̃ dispēlationē vllō tpe: et ppter hoc re
gule eius sunt veritatis eterne. et mādāta eius
dem obligatōis eterne. **E**t hec est intentio nra
in eo q̃ eam vocamus euangeliiū eternū vl' mādā
ta eterna. **E**t de hoc euangelio eterno a chri
sto nobis illato **A**poc. xliij. scriptū est **V**idi al
terum angelū volantē per mediū celi habentē
euangeliiū eternū ad euangelizandū sup terrā
et super omnē gentē et tribū et linguā et pplm. di
centē voce magna. **T**imete dñm et date illi ho
norē: q̃ venit hora iudicij eius: et adorare eum
qui fecit celū et terrā et mare et fontes aquarū.
Hic siq̃dem angelus christus est qui eterni pa
tris secreta mūdo nūciauit. q̃ ideo p mediū ce
lū volasse dī q̃ vt dī **Baru. iij.** **I**n terris visus
est. et cum hoibz cōuersatus est cuius apparī
tio merito volatui cōparat. **N**am cum esset de
us in celis regnās homo in terris apparēs ho
bus eternū euangeliiū p̃dicauit sicut **Joh. j. ait.**
Unigenitus qui est in sinu patris. ip̃e enarra
uit. s. veritatē et honestatē eternā quā nemo an
tea cognouit. **I**deo subdi. **H**abentē euangeliiū
eternū. **E**uangeliiū qd̃ christus p̃dicauit eternū
dici. q̃ eternas veritates atq̃ vtilitates vt di
ctum est mūdo annūciauit. et q̃ multa secreta
eterne vite christus nobis per illud manifesta
uit et q̃ illud recipiētes et obseruātes ad eternā
vitā pducit. **I**deo dici ad **Roma. j.** **V**irtus
dei est in salutē om̃i credēti: iudeo et primū et
greco. **I**usticia enim dei in eo reuelat ex fide in
fidem: sicut scriptū est. **P**roinde credētibz eter
no euangelio subinfert vt euangelizaret sedētibz
super terrā. **Q**uicūq̃ enim eterno euangelio nō
credūt: in mūdanis imersi sunt. **H**i xō q̃ obe
dienter credunt eterno euangelio. **S**uper terrā
vtiq̃ sunt terrenis scz non imersi. sup quos lu
men celi radiat p diuine gratie illustrationē si
cut **Joh. xxv.** scriptū est super quem nō fulget
lumen illius ad quā questionē respōdet aplūs
ij. **Corin. iij.** cum ait. **E**uangeliiū nostrū his q̃
pereunt opertū est in q̃bus deus huius seculi
excecavit mentes infidelīū vt nō fulgeat illumi
natio euangelij et glorie christi. **S**ed q̃ multi de
varijs gentibz p euangeliiū eternū saluādī sunt
merito subinfert. **E**t sup omnē gentē et tribū et
linguā et pplm. **H**oc siq̃dem euangeliiū eternū
p̃dixit dñs predicandū in vniuerso mūdo si
cut **Matth. xxij.** ip̃e ait. **P**redicabī hoc
euangeliiū regni vniuerso orbe in testimoniū
omnibus gentibus. et tunc veniet cōsumatio
Sed aduertendū est q̃ sicut christus magnus
predicator fuit sic euangeliiū magna voce pmul

gauit. **I**deo **Joh.** subdit dicens magna voce.
Magna voce siq̃dem predicauit nō solum in
eo q̃ de magnis rebus. i. de euangelio eterno p
mulgauit. magna verū etiā q̃ in oēm terrā exi
uit sonus eorum. s. apostolorū et virozu eterne
euangelij predicatorū. q̃ fm christi p̃ceptū
eternū euangeliz predicebant et p̃dicare non
cessabant. **E**t ad hoc significandū christus mo
riens clamauit voce magna cōsumatur est. si
cut habet **Joh. xix.** vt per hoc aperte claresce
ret q̃ magister veritatis et doctor euangelij eter
ni per vitam doctrinā miracula et mortem eter
no euangelio perfectū testimoniū phibeat. **I**n
quo quidē euangelio solū deū timendū et ho
norandū predicabat. **U**nde subdi. timete do
minū et date illi honorē.

De charitas est plenitudo et cōsū
matio legis.

Et p̃cedētibz patet q̃ per christum
dei nūciū et magni cōsiliū angelum.
Et dicit **Esa. ix.** erudito p̃lo atq̃ pue
cto suscipiendēq̃ perfectioni longis et magnis
multoz seculoz eruditōibz p̃p̃riato legis ple
nitude atq̃ p̃fectio apposita est. **C**um ip̃e sit cō
sūmatio legis ad iusticiā sicut legi ad **Roma.**
iiij. cap. et ad Gal. v. apls ait. **O**mnis enī lex
in vno sermone impletur: diliges p̃ximū tuū
sicut teipsum. **A**d **Roma. xij.** iterum ait. **Q**ui
diligit p̃ximum legem impleuit. **E**t iterum ibi
dem ait. **P**lenitudo legis est dilectio. **Q**uod
verbum potest esse thema maxime in presenti
die. **E**t iterum ait p̃pheta. **O**mnis cōsumā
tionis vidi finem latum mandatū tuū nimis
Mandatū quoq̃ de dilectione potentia et vir
tute omnia alia mandata quodāmodo est quo
niam sine eo cuncta inutiliter seruānt sicut legi
tur p̃mo **Corin. xij.** et in epistola hodierna p
totum. **C**um ea vero omnia acceptabiliter me
ritoz atq̃ remunerabiliter adimplent. **P**ro
pter hoc ex eius mādato pendere dicitur tota
lex et p̃phete sicut legitur **Matth. xxij.** **S**imi
liter. j. ad **Timothe. j.** **F**inis p̃cepti est chari
tas quoniā ppter illam aut acquirendā aut nu
triendam aut cōseruandā aut augendam aut
adimplendā aut cōsumandā omnia p̃cepta
sunt et prohibita que in vtraq̃ continent lege.
Hec igitur erit fundamentalis materia de qua
vobis tractaturi erimus in quadragesima oc
currenti: hoc est de euangelio eterno seu de cha
ritate.

Congruentia dicēdorū in presen
ti libro.

Et hec quidem congruit diuino hono
ri statui meo atq̃ animarū salutī p̃ri
mo enī congruit diuino honori. **N**am

sicut ex precedentibus patet nulla predicatio aut sermo tam glorificat et honorificat inmensam bonitatem dei: quam predicatio euangelii eterni quod et ipse dominus predicauit et sanctis apostolis predicare in preceptum dedit. Proinde mihi vel discipulis suis ait. **E**untes in mundum uniuersum predicate euangelium. scilicet eternum. omni creature. **I**llam utique predicandi materiam atque formam in se seruauit et apostolis dedit que ad maiorem patris gloriam eterni reddideret. **S**ecundo congruit statui meo qui pressus sum regulam minorum fratrum. **U**nde volens gloriosus franciscus se et suos corde ore et opere domino christo iesu et apostolis eius in fide et moribus esse conformes diuinitus inspiratus in regula sua inquit. **N**oneo quoque et exhortor eisdem fratres. ut in predicatione quam faciunt sint examinata et casta eorum eloquia ad utilitatem et edificationem populi. annuntiando eis uitia et uirtutes. penam et gloriam. cum breuitate sermonis. id est. quod non ueniat in nauseam et fastidium uerbum dei. **E**t licet in presenti opere quosdam prolixos sermones conscripserim. non tamen ea intentione illos posui. ut omnes integre in uno sermone populo proferant. sed utilitas dicendorum me prolixum quandoque fecit. quam tamen plenitudo ego ipse non semper seruo sed ab breuio dilato antepono: postpono atque vario. **I**n quo est tempus comoditas et audientium utilitas hec exposcunt. id ipsum seruandum alijs derelinquens. **N**am considerato ordine cuiuslibet sermonis presentis operis cuiuslibet non omnino ignorare id ipsum seruare facillimum erit. **E**t iterum abundantia diuinorum beneficiorum absque omnibus sitientibus plenatur. **T**alis siquidem predicandi materia atque forma perspicaciter intuenti nihil aliud sunt et resonant quam euangelium eternum quod christus docuit. et apostolis atque suis imitatoribus predicandum dedit et beato francisco inspirauit: atque in regula sua suis successoribus tradidit predicandum. **I**n his quidem manifeste ostendit quod predicare euangelium eternum sicut ex dictis patet. non est tamen predicare euangelia et epistolas que in missali per diuersa tempora sanctissime ordinantur: sed et illa et tota scriptura sacram tam veteris quam noui testamenti iudicat euangelium esse eternum. atque de illo id esse predicandum quod per diuersas gratias a domino predicantibus datas perficiat ad diuinum honorem et animarum salutem. **Q**ui maxime in his quatuor que sunt uitia et uirtutes pena et gloria manifestissime comprehendit. **H**uc autem qui nostris temporibus seruauerunt modum experientia teste maximum ultra alios predicantes reportauerunt animarum perfectum. licet multi predicationis ignari hoc in principio non intellexerunt. sed teste domino **M**at. xij. a fructibus eorum cognoscetis eos et cogniti

sunt. **T**ertio quod congruit animarum salutem. **C**um enim populi multipliciter sint uitijs inuoluti et a uirtutibus alieni. nec expauescant preparata eis iudicia atque penas. nec inardescant desiderio eternorum: nullus excelsior modus nulla materia presentior nullumque remedium efficacius diuersis populis in hoc seculo quam predicatio supradicta. **Q**ua siquidem uis sunt predicatorum predicatorum christus et apostoli et omnes eorum imitatores diuino lumine illustrati. et hunc modum per populum salute precellentiorum et utiliorum intelligentia et experientia cognouerunt. et zelo salutis animarum toto studio et animo seruauerunt. et omnia supradicta ad charitatem de qua in tota presenti quadagesima deo dante tractaturi sumus.

Insufficiencia ipsius scriptoris.

Cum enim aspicio supra meipsum presumere. et super modum paruitalis mee imo ut mihi sentire uideor effundere de uacuo et quod non habeo dispensare. **D**ifficile quidem et indecens est loqui de charitate et de amore qui uim non sentit amoris. cum non ab exterioribus ad interiora charitatis amor suauitatis sue secreta transfundat. sed ab interioribus ad exteriora transmutatur sicut **M**at. xij. dominus amor ait bonus homo de thesauro bono cordis sui sibi alijsque charitatem sitientibus debet ministrare. **S**ed fallor utique si me tale existimem. aderit tamen legis amor et charitatis adimpletor dominus iesus christus: qui thesaurum charitatis omnibus illi sitientibus abundanter effundere cupiens et omnes adimplere desiderans continue clamat **I**oh. viij. **S**i quis sitit ueniat ad me et bibat. **A**derunt quod supplices ad amorem ipsa mater amoris amorosissima mater dei atque seraphicus amor beatissimi patris nostri francisci aliorumque sanctorum: quorum meritis et intercessionem ad dei charitatem calefiunt gelida corpora nostra.

Ordo dicendorum in hebdomada occurrenti.

Et ut totum presens opus de euangelio eterno. hoc est de charitate. de sanctorum doctorum atque magnorum theologorum sententijs stabile suscipiat fundamentum: de ipsa charitate seu amore antea differendum est. **E**t primo agemus de origine charitatis. id est. per quod medium quod est christus dei charitas humanis mentibus infundatur atque donec. **H**odie infra diem de perfectione ipsius charitatis dicturi sumus: ubi tamen epistola pauli de charitate per ordinem exponetur. **F**eria. iij. tractabimus de excellentia charitatis et diuini amoris erga deum erga seipsum atque erga proximum suum. **I**n die autem cinerum loquimur de merita amoris: et quod charitas emi potest. ibi ostendemus duodecim leges per quas emi de

De origine charitatis seu diuini. amo.

bet charitas dei. **F**eria quinta post cinerū declarabimus que sunt differentie inter fidē mortuam absq̃ charitate. atq̃ viuā p̃ caritatē. **F**eria. vi. post cinerū tractaturi sumus de primis et inimicorū dilectōe. **S**abbato vero post cinerum ostendemus quas et q̃tas impugnationes et temptatōes in plenti vita anime a demonib⁹ patiant ne charitatē adipiscant et q̃ miro modo per sanctos angelos reprimunt et coartant ne p̃ charitatis amissionē dei electis nocere possint vt sic p̃ legis plenitudinē hoc est p̃ veram charitatē in p̃nti seculo dño famulātes ad ipm amoris plenissimū fontē dñm iesum ch̃istū puenire mereamur. **Q**ui cuz p̃re et sp̃s sancto cōsumator et plenitudo legis amoris hic p̃ grām et in futuro per gloriā Amen.

Dñica in quinquagesima in mane de origine charitatis seu diuine amoris.

Sermo. i.

Gñe veni mittere in terrā et quid volo nisi vt ardeat. **L**uce. xij. **C**hristi nempe qui amoris et charitatis est origo et fons verba sunt ista: officii suum et quare a patre in mundū sit missus exprimit cuz ait. **I**gnē. s. diuini amoris et charitatis veni mittere in terrā. atq̃ ardēs desiderii sui erga nos exprimit cum subdit. et quid volo nisi vt ardeat. s. omnes mentes. **H**oc igne inflammati erant atq̃ ardebāt illi duo discipuli euntes in emaus. **L**uc. xxiij. qui et dicebāt. **N**ōne et cor nostrū ardens erat in nobis dum loque retur in via et aperiet nobis scripturas. **H**unc ignem in terrā. i. in corda terrena venit mittere dñs noster iesus ch̃ristus qz idco in mundū venit et carnē nostrā assumpsit. et quotidie grās suas et amorē de corde suo in nos infundit vt inflāmet mentes hominū ad ardorē diuini amoris. nec aliud optat nisi vt omnes diuino amore inebriet. inflāmet. accendat. atq̃ comburat. **E**t hoc mystice **A**pocal. viij. demonstrat vbi in principio scriptum est. **E**t alius angelus venit et stetit ante altare habens thuribulū aureū in manu sua. et data sunt ei incēsa multa vt daret de oratōibus sanctorū omnīū super altare aureū quod est ante thronū dei. **E**t ascendit fumus incensorū de oratōibus sanctorū de manu angeli corā deo. **E**t accepit angelus thuribulum aureū et impleuit illud de igne altaris et misit in terrā: et facta sunt fulgura et voces tonitrua et terremotus magnus. **I**n q̃bus verbis triplex mysteriū declarat. **P**rimū cordialis dilectionis. ibi et angel⁹ alius venit. scdm cordialis oratōis. ibi et data sunt ei incēsa multa et.

tertiū cordialis cōuersionis. ibi et facta sunt fulgura et voces et.

Articulus primus de tribus donis a deo nobis collatis: ex quibus mens inflāmarī debet ad dei dilectionē.

Primū mysteriū est cordialis dilectōis quā scz deus dilexit mundū. vt. s. filiū suū vnigenitū daret. vbi aiaduerte dei dilectionē qz de filiū nō seruū suū nō alienū vnigenitū nō aliū daret nō p̃staret: nō vtiq̃ ad vitā sed ad mortē ignominiose crucis p̃ ñra redemptōe. **I**n qua q̃dem redonatōe tria nobis cōtulit ad salutē. **P**rimo diuinitatē. scdm sp̃m rōnalē. tertio corpus suū in carnem.

Qz deus ex amore primū donū cōtulit nobis. s. suā diuinitatē. **Cap. i.**

Primo nanqz diuinitas xpi in throno significat qz ppter suā diuinitatē totus xps in throno sedere dicif. **U**n psal. et idem ad **Heb.** scriptū est. thronus tuus deus in seculū seculi. **E**t **A**poc. iij. **F**ui in spū et ecce sedes posita est in celo. **H**ec erit manifestatiua sedes in qua veniet dñs iudicare viuos et mortuos bonos et malos. **I**deo **M**at. xxv. scriptū est. **C**um venerit filius hoīs in maiestate sua et oēs angeli eius cum eo et tūc sedebit sup sedem maiestatis sue. q̃ nunc videt ante sedē stare per misericordiam suā. vt innuat qz xps q̃ ante deū nūc stat orans et supplex. tūc in iudicio apparebit oīum operū iustissimus iudex.

Qz deus ex amore nobis obtulit secundū donū. s. ch̃risti animā benedictam. **Caplm. ii.**

Secundo spiritus rōnalis ch̃risti iesu seu ppter eius spiritū rōnalem totus ch̃ristus angelus nuncupat. **U**nde **Joh.** ait: et alius angelus venit qui est ch̃ristus. **I**pse nanqz est nuncius eterni patris cum ipse patrē nūciauerit mundo sicut **Joh. j.** ait. **U**nigenit⁹ qui est in sinu patris ipse nobis enarrauit illū. **E**laie q̃. ix. scriptū est. **E**t vocabif nomē eius magni consilij angelus. **Q**ui ppterea alius dicitur ppter alterius mysterij noue gratie date. **I**pse nanqz venit per incarnationē sed quotidie venit per internaz predicationē vel asperationē. **S**tetitqz per acerbissime mortis suppositionem: necnon quotidie stat per gratie confirmationem.

Qz deus nobis tertium donum dedit scilicet ch̃risti innocentissimā carnem. **Caplm. iii.**

Tertio quoqz ppter corpus rationale spiritu animatū totus ch̃ristus altare aureū nuncupat. **U**nde subditur ante altare.

Ante altare quidem angelus dicit stare: eo quod christus per rationalem spiritum seipso quatuor ad carnem instantior est. Ideo Ioh. vi. dominus ait. Spiritus est qui vivificat caro autem non potest quicquam. Amore namque salutis nostre carnem humanam cum spiritu rationali sola misericordia tractus pro nobis assumpsit. Neque humanitatem nostram virtutibus suis impleverit et multiplicibus gratiis reducere non sumpsit. In cuius mysterium Exo. xxxviii. Preceptum erat quod altare in quo ignis dei arderet non solidum sed in tus vacuū esset. Recollectio seu dictorum recapitulatio. Amor igitur nobis ostensus in incarnatione filii dei. in quo tria predicta erant. scilicet divinitas aia et corpus iesu christi in corde eius absconditus est: et in thuribulo aureo demonstratus. Unde comode subinfert. habens thuribulum aureum in manu sua. Luz enim thuribulum formam cordis ostendit. quod convenientius quam cor christi demonstratur. Tunc quod apertum superius sit et inferius clausum non tamen ostendit eum in terra viatorem fuisse. sed et comprehensorem veritatis quod clausum erat terrenis aptum quod divinis. Thuribuli eius carbones ardentia sua desideria erant. et maxime cum pro nostra salute mortem desideravit pati. Unde Lu. xii. baptismo habeo baptizari. et quomodo coartor usque dum perficiam. Incensum quidem ardens in thuribulo ferventissima pro nobis erat eius oratio. Unde ad Heb. ix. apostolus ait Iesum introisse in ipsum celum ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Ecce odoriferum incensum. Aureum quidem hoc thuribulum deus non quidem deauratum: quod fulgore sapientie sue non fuit sanctificatum. sed sanctum utique factum teste angelo qui Lu. i. ait. Ideoque quod natus ex te sanctum vocabitur filius dei. Hoc thuribulum. id est cor habebat christus in manu sua: quod operibus suis divinis caro eius in nullo adversabatur. Unde Eccl. i. Cor sapientis in dextera eius. Vide ergo fidelis aia quod charere dominus te redemit. quod magni thesauri tibi dedit. quod imensum amoris tibi porrigit: que omnia in cordis christi thuribulo exprimitur. Dedit pro nostra redemptione divinitatem et carnem christi dedit omnibus amoris christi cuilibet offert corpus suum christus. amplectere amplectere amplectere illud aia sponsa christi et exultando iubilans cum propheta dicens. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi? Vide te attente deuota aia quod recipias. Vide etiam quod tuus dilectus spiritus a te requirit in precium dans divinitatem: spiritum tuum in commutationem requirit. dans spiritum suum corpus tuum a te deposcit. dans corpus suum: omnia temporalia tua a te requirit. Quod quidem optimi foris pro te et utilissima commutatio est: si diligenter aditas. Fac cito dilecta aia hanc commutationem. da ei aiam per affectuosam dilectionem. da etiam corpus per carnis mortificationem. da insuper illi omnia tua temporalia bona

per mundi despectionem. que omnia perfecte utique dabis ei si cordis thuribulum sicut ipse tibi. sic tuus ipse sibi largiflua dilectione dabis sicut ipse. Proinde. xxiiij. postulat dicens. Fili prebe mihi cor tuum. Sufficit enim accipere volanti si cor habeat sue prede. Sic sufficit christo solum hominis habere cor pro quod accipiendo volavit de celo in virginis uterum de utero in presepio. de presepio in patibulum. de cruce in sepulchrum necnon ad infernum. de inferno in resurrectionis gloriam: demumque ad dexteram patris. Vide quod volatus fecerit ut cor hominis possideret. Coniuratus demoniacus a sancto quidam viro quod amplius bene placitum esset deo respondit nova luna sol. et manubrium rote. Et iterum adiuratus quod hoc erat ait. Nonne luna nova habet figuram? Quod figuram in sole? Respondit etiam nonne in rote manubrio significatur? Tu ergo reliqua perscrutare. Intellexitque vir sanctus. quod erat cor. Hoc est primum mysterium cordialis dilectionis in quo dominus expostulat cor nostrum sicut suum ipsum nobis donavit.

Articulus. ii. de triplici processu deuote orationis ad impetrandum dilectionis donum.

Secundum mysterium est cordialis orationis. Impetranda est gratia diuine dilectionis dicente domino Lu. xj. Petite et accipietis querite et inuenietis pulsate et aperiet vobis. Talis namque oratio triplicem debet habere processum. Primo enim debet esse a nobis multiplicata. secundo a christo presentata. tertio a deo acceptata.

Quod debet populus totus orare ad deum pro dilectionis gratia acquirenda.

Capitulum. i.
Primo namque debet esse a nobis omnibus multiplicata. Licet enim oratio sit solum meritoria quo ad iustos: tamen est etiam impetrativa quo ad malos. Quapropter et iusti et etiam peccatores debent per hac conversionis gratia impetranda domino iesu christo porrigere preces suas: ut verificetur quod subinfert merito. Et data sunt ei in censa multa. Quid autem per incensum nisi deuote orationes intelliguntur. Unde psal. Dirigat orationem meam sicut incensum in conspectu tuo: Igitur quilibet vestrum vel vestri filij atque filie cunctusque populus vniuersae ciuitatis saltem pro tempore quo hic pronunciabimus verbum dei. dicat quolibet die tres pater noster et tres aue maria ad minus: ut dominus dirigat vocem meam in verbo suo ad gloriam suam et aiarum salutem. Insuper ut moueat corda nostra ad suum timorem pariter et amorem. quod teste psal. Nisi dominus edificauerit domum in vanum laborauerunt. etc. Flectetur enim dominus ad preces preces multiplicatas intercessoribus gratia largietur: sic adimpleatur quod dictum est et data sunt ei incensa multa.

De origine charitatis seu diuini amoris.

Quod pro merito christi orationes populi coram domino deo presentantur. **Ca. II.**

Ecundo oratio debet esse presentata deo. Sicut enim incensum antequam appropinquet igni quasi mortuum apparet igneque cōtutur quasi spirituale fit et in altum ascendit sic meritum orationum nostrarum quasi mortuum est. nihilque valet nisi dilectiones illius igne qua christus pro nobis meruit in thuribulo cordis eius viuificare. Tunc namque orationes nostre cum spiritu dei ascendunt: cum suffragante merito christi deo patri in eius nomine offeruntur. Ideo ecclesia sancta cuius orationes minime a deo repelluntur omnes suas preces in iesu christi nomine cōcludit dicens. pro domino nostro iesu christo filio tuo. Sicut enim ad omnia impetranda nos docuit et dominus iesus christus. **Joh. xi.** Si quid petitis preme in nomine meo dabit vobis. Et hoc est quod subiungit **Joh. vi.** daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronum dei. **120** enim ait ut daret orationes sanctorum sed ut daret de orationibus sanctorum. eo quod non omnes orationes sanctorum representet christus deo patri. cum aliqui petant quod neque petendum est. Sicut patet in paulo **q. ii. Corin. xii.** petiit a se carnis stimulum amoueri. Cui merito dictum est. Sufficit tibi gratia mea in qua est salus cum christus nequaquam repñter patri nisi orationes que pertinent ad salutem. Notanter etiam dicit sanctorum omnium quod sicut supra dictum est non sint impetratiores orationes malorum: sed ut notet quod sint impetratiores iustorum orationes quam peccatorum. simulque ut monstret quantum preces et merita beatorum apud christum desideria nostra iuuvent. Inter hos omnes precellēntior et ad impetrandum efficacior est gloriosissima virgo maria mater dei. In cuius mysteria. **iiij. Regū. iiij.** dixit salomon ad matrem suam. i. christus ad virginem pete mater mea: neque enim fas est ut auertat faciem meam. Ideo merito ei imputare possemus si nollet eum placere nobis. sed vere sperandum est in orationibus suis aliorum quam sanctorum omnium teste bernardo qui ait. Securum habes homo accessum ad deum. ibi habes matrem ante filium. filium ante patrem. Mater ostendit filio pectus et verba: filius ostendit patri latus suum et vulnera. nulla ergo poterit esse repulsa: ubi sunt tot charitatis insignia. Hoc est dare de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronum dei: quia merito passionis christi quam in corpore suo nobis pertulit super lignum: orationes nostre acceptabiles sunt deo.

Per meritum christi orationes nostre fiunt acceptabiles coram deo.

Capitulum. III.

Tertio oratio nostra debet esse deo accepta: et hoc est quod **Joh. subdit.** Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu

angelorum coram deo. **Lachrymose** enim orationis deuotio pro christi meditatione a deo exaudiri merebitur cum solum pro meritum christi sit acceptabilis deo patri. **Hec** est enim angeli manus gratificantis coram deo preces nostras quod sine meritis eius nihil valeret. **121** **Joh. xv.** dominus ait. Sine me nihil potestis facere. **Ideo. j. Joh. ii.** dictum est. Si quis peccauerit aduocatū habemus apud patrem iesum christum iustum et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non solum pro peccatis nostris. sed etiam pro peccatis totius mundi. **Recollectio.** His tribus orationum nostrarum processibus iam practis merentur deuoti et supplices a deo optatam gratiam impetrare. **122** Sicut orationes nostre ut dictum est pro meritis christi coram deo gratificantur: sic et propitiatio dei patris pro magna dilectionis ipsius mediatoris in nos diffundit vel refundit. **123** Pro merito subinfertur. Et accepit angelus thuribulum in manu et impleuit illud de igne altaris. Impleuit quoniam sue passionis meritum cum immenso sue dilectionis ardore perfecit: sicut ad **Eph. v.** dicitur. Christus dilexit ecclesias et semetipsum tradidit pro ea: ut illam sanctificaret. Tunc autem illa misit in terram quoniam ut dicit **Act. ii.** Factus est repente sonus de celo tanquam aduenientis spiritus vehementis: et repleuit totam domum ubi erant sedentes. Porro quod quotidie ecclesia sua renouat spiritualibus bonis noua demonum argumenta: ideo nouum ignem in terram mittit cum feruore ardētis deuotionis et ardorem zelātis dilectionis populi et predicatoribus tribuit. **124** **Joh. supra dominus ait.** Ignem veni mittere in terram etc. Hunc etiam ignem in terram mittit cum ecclesia in nouis corruptionibus vitiorum ab huius visitantis dilectionis participatione non destituit sicut **125** **Mat. vi.** ab eo promissum est. Ego vobiscum sum per gratiam omnibus diebus usque ad cōsumationem seculi. **126** Quod donum his temporibus largiri dignetur nobis ut veriscentur quod ad **Ro. v. dicitur.** Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis qui vere sit fructus cordialis vestre orationis de quo fuit presens secundum mysterium.

Articulus. III. de tribus generibus hominum: qui a mundi dilectione ad dei amorem conuertuntur.

Et tertium mysterium est cordialis conuersionis. Tria sunt genera peccatorum. Quidam sunt naturali sensu acuti et perspicaces. Quidam sunt cōsanguinei et dulces: sed in peccatis fragiles. Quidam vero cōditione siue culpa duri et pertinaces. Iterum aduertendum quod verbum dei iuxta naturam solis secundum **Aug. iiij.** de doc. chri. habet mētes illuminare. delectari. et flectere. Illuminat rationem allicit volūtatē. flectitque facultatē. Propterea discretus et utilis predicator sepe utitur rationibus ad intelligētes illuminandū auctibus ad peditio nis tractabilioris auditores allicienduz: et re-

prehensionibus ad duriores aias flectendū et cō-
terendū. Hinc est q̄ pctōres tripl̄r cōuertunt̄
ad x̄bū dei. Quidā p̄ cognitōez culpe fetētis.
qdā p̄ dilectionē diuine mie alliciētis: qdā x̄o
p̄ timorationē diuine iusticie flagellātis. Et de
his subiungit̄ p̄ ordinē a iōāne.

Quidā p̄uertunt̄ ad dei dilectio-
nem ex intellectu et p̄spicaci nobilita-
te. **Capl̄m. i.**

Primo qdā cōuertunt̄ p̄ cognitionē
culpe fetētis. Cū enī mens illuminat̄:
p̄ verbū dei et intelligit culpas suas: naturalit̄
multoq̄ amplius p̄ grām horret et fugit eas. si
cut ex natura fortiusq̄ per grām q̄libet appetit
bonū. **Uñ Hiere. ij.** Vide qm̄ malū est et ama-
rum te dereliquisse dñm deū. Tales illuminatōes
fulgura hic a iōāne merito nūcupant̄. **Uñ sub
dis.** Et facta sunt fulgura. i. diuine illuminatōes
sine q̄bus x̄bū salutis hoies nō cōprehēdunt:
sicut psal. testat̄. **Alluxerūt fulgura ei⁹ orbi ter-
re.** vidit et cōmota est terra. i. hoies terreni q̄ si
cut terra sunt frigidi graues et ceci. qz tales ma-
licias mens illuminata et p̄sciētia amaricata ab-
horret. **Uñ Hiere. ij.** Arguet te malicia tua: et
auersio tua increpabit te. s. ppter fulgura a dō
missa. **Hec fulgura irradiāt mentē seu intellectū
vt homo cogitat pctōz suoz multitudinē ma/
gnitudinē turpitudinē et ingratitudinē. intelli/
gatq̄ se grā p̄uati culpe s̄biugati. aīe pulchri/
tudine deformatū regno glorie p̄luatū et eter-
nis cruciatibus obligatū.**

Quidā p̄uertunt̄ ad dei dilectio-
nē p̄ dulcedinē sue p̄ditōis. **Ca. ii.**

Ecūdi qdā p̄uertunt̄ p̄ dilectionē di-
uine mie alliciētis. Vocat dñs dulci⁹
pctōres et allicit aias ad se reuerti volen-
tes multiplicibusq̄ blādicijs inuitat eas: et hec
dicunt̄ voces a vocādo dicte. **Uñ psal.** Deus
deoz dñs locut⁹ est et vocauit terrā. Quā hie
re. xxij. attētā facit dicēs. Terra terra terra au-
di sermonē dñi. q̄ dicit. **Canē. vj.** Reuētere reuē-
tere vt intueamur te. **Clamatq̄ di.** O aīa mea
dilecta brachijs in cruce expāsis benignissime
te expecto vl̄cisci dissilo a mltis picul̄ libero: re-
uertere cū gaudenē te suscipio oēm offensaz re-
mitto. grām liberaliter tibi dono. et datā mul-
tiplico. multiplicatā cōseruabo. cōseruatāq̄ in
eternū remunerabo. **Ideo vt dicit Hiere. xxxj.**
**In charitate ppetua dilexi te: iō artaxi te mise-
rans tui.** Ergo vt dicit **Esa. ly.** dereliquit ipius
viam suā. et vir iniquus cogitatōes suas: et re-
uertat̄ ad dñm et miserebit̄ eius: qm̄ mltus est
ad ignoscendū. **Uñ psal.** Misericōdia dñi plena
est terra qz miseratōes eius sup oīa opera eius
vt idem ait. **De vtiq̄ sunt diuine voces animas**

ad se dulciter reuocātes. **Unde Esaie. l.** Quis
ambulauit in tenebris et nō est lumen et speret
in nomine domini.

Quidā conuertunt̄ ad dei dile-
ctionē p̄prehensioes et cōminatōes.

Capl̄m. iii.

Tertij p̄uertunt̄ p̄ timorationē diuine
iusticie flagellātis et punitētis. Quidā
nanq̄ sunt sceleribus inuoluti iniquitatibus ob-
stinati. et pueritatib⁹ indurati. insensibiles es-
fecti: reprobati q̄ nec rōnibus nec inspiratōib⁹
illuminant̄: nec insup p̄suasionib⁹ nec b̄ficijs
attrahunt̄. Quapropter necessariū est q̄ incre-
pationib⁹ clamorib⁹ cōminatōib⁹ et rectorib⁹
cōterant̄. **Hec aut̄ et cōsimilia a iōāne tonitrua
nuncupant̄ eo q̄ tonitrua terrere faciūt: vñ ad
se redeant pctōres. Ecclesia. xxxij.** scriptū est.
**Vox tonitruui tui verberauit terrā. i. aias in ter-
renis affectib⁹ inuolutas. Et. j.** Regū. ij. addi-
tum est dñm formidabūt aduersarij eius: et sup
ipsos in celis tonabit. **Ecceterroz iusticie. dei.**

Recollectio. His igit̄ tribus exhortatōi-
bus quasi p̄ fulgura voces et tonitrua pctōroz
anime p̄uertant̄. Et hic est terremotus de quo
iōānes subdit. Et terremotus magnus factus
est. In terremotu nanq̄ terra ascēdit. demūq̄
quiescit. Sic cum anime cōuertunt̄ ascendūt p̄
amorz diuine misericōdie. et descēdūt p̄ timorz di-
uine iusticie. nec frāgun̄ pusillanimitate in de-
speratōez: nec elatōe in p̄sūptionē. Talis ip̄ls
dicere pōt cūz psal. **Saluū me fecit. s. p̄dicatio
x̄bi dei a pusillanimitate spūs que ducit in de-
spatōnē: et a tempestate q̄ ducit i p̄sūptionē**
**Nam sicut tēpestas i mari naues subūtit et im-
petit ne ad portū venire possint: sic p̄sūptio fa-
cit aias spūalit̄ trāsfōrari et naufragari. Quis
ḡ non p̄sumit nec desperat necessario sequit̄ q̄
bñ sperat: et hec est post terremotū quies. Uñ
psal.** Terra tremuit. s. amādo misericōdiam et timē-
do iusticiā: et q̄ruit p̄ spem veraz: cū exurgeret
in iudicio deus. i. cū a pctōrib⁹ recognoscit̄ dei
us iudicare penitētib⁹ dando veniā. ipenitēti-
bus x̄o seuerā iusticiā. Et video iaz incipe ter-
remotū **Uñ psal.** Terra mota ē et enī celi distil-
lauerūt. s. p̄ inspirantē illuminationē a deo factā
qz a facie dei synai. i. a cognitōe sui ipsius. **By/
nai aut̄ interpretat̄ amphora oīuz iniquitatū et tē/
ptationū. a facie dei isrl̄. i. a cognitōe dei. Vir/
interpretat̄ vir vidēs deū. Clemētissime deus
O sūma benignitas saluatoris. O infinita bo-
nitas sūmi dei. Cōmouisti iam q̄si terrā et p̄tur-
basti eam: sana p̄tritoes eius qz cōmota est sic
ait psal. Et idem alibi rōnē oñdit di. **Alluxerūt
choruscatoes tue orbi fre: cōmota est et p̄tremu-
it terra. Et alibi. Cōmota est. s. p̄pter timo****

Declaratio eplē pau. de laudib' chari.

rem et cōtremuit terra per cōfundentē tremorē
fundamēta mōtiuz. s. supbie luxurie et auaricie
p̄turbata sunt. s. p̄ adnihilantē amorē. Ecce iā
vtrūq; terremotus magnus futur' esse p̄nūciat
quē in hac q̄dragesima sentire et expiri p̄ verā
p̄uersionē nos faciat fons et origo veri amoris
dñs n̄r iēsus xp̄s. Qui cum p̄re rē.

Bnica in quinquagesima infra di-
em declaratio eplē pauli de laudibus
charitatis. Sermo. II.

Astitit regina
a dextris tuis in vestitu deaurato
circūdata varietate psal. xliiij
bñplacita oris mei faciat sibi di-
uina charitas regina p̄tutū. dñā gr̄arū. et ipe-
ratrix oīuz bonorū. Ipsa illuminet intellectū.
inflāmet affectū. dirigat stilū. et de sua dulcedi-
ne inspergat eloquiū meū. vt aliqd̄ saltē balbu-
ciendo fari possim de laudib' eius. **L**iber cōsi-
derare p̄pham ad deū de ipsa charitate loquē-
tem et illā mirā laude extollentē euz ait. Astitit
regina a dextris tuis in vestitu deaurato rē.
In q̄bus vobis cum cōcordia apli. s. cor. xiiij.
p̄sidero q̄ tria mysteria de charitatis laude de-
notant. **P**rimo ostendit charitatis necessitas
sc̄do charitatis varietas. ibi circūdata varieta-
te. tertio charitatis durabilitas. ibi in vestitu
deaurato.

Articulus p̄mus de charitatis ne-
cessitate. et q̄ eloq̄ntia. scia et vtuosa
vita absq; charitate in hoīe eē nō p̄nt

Primū mysteriū est de charitatis necessitate:
ideo psal. ait. Astitit regina rē. **A**stare enī
seruiētū est iō d̄r q̄ charitas astat deo: q̄ p̄m-
ptū reddit hoīem ad seruiētū dei. **R**egina etiā
dicta est charitas q̄ est vniūsalis v̄tus inq̄tuz
est forma ceterarū v̄tutū. et etiā est v̄tus parti-
cularis atq; ceterarū v̄tutū regina: q̄ cuilibet
earū imperat opari qd̄ sibi placet. **S**ubdit q̄
a dextris tuis o deus. i. in potiorib' bonis. vel
a dextris dicif stare: q̄ eis q̄ in die iudicij repe-
rient stare a dextris. i. in charitate dicet. **V**e-
nite bñdicti p̄ris mei possidete regnū paratuz
vobis a cōstitutōe mūdi. **E**t hec est charitatis
necessitas. **U**n apls in p̄ma parte eplē hodie
ne ait. **S**i linguis hoīuz loquar et angelorū rē.
Ad hōz intelligentiā aduertēdū est q̄ tria sūt
que solent maxime estimari et credit a plerisq;
q̄ illa hñtes quasi habeāt charitatē. **P**rimuz
est faciēda eloq̄ntia. secūdū est magna sciētia:
tertiū v̄o est s̄cta vita. p̄mū p̄tinet ad p̄monē:
sc̄dm ad cognitiōē. tertii v̄o ad opationē.

O eloquentia magna sine charita-
te ad salutē nō p̄dest. **Cap. I.**

Primū q̄dem qd̄ solet in magna reputa-
tione haberi est faciēda eloq̄ntia. que
nō pōt sine charitate haberi. **T**ria enī
maxime necessaria sunt ad eloquentiā. s. q̄ hol-
mo loquat̄ clare. breuē et ornatē. **C**lare vt au-
ditoris intelligētia dicta capiat. breuē vt eius
memoria audita retineat: ornatē v̄o. vt volun-
tati qd̄ dictū est placeat. **I**n duob' enī talis elo-
q̄ntia excitari pōt loquēdo. p̄mo naturaliter
sc̄do spūaliter. **P**rimo naturaliter. vñ apls ait
Si linguis hoīuz loquar. i. si loquar s̄m sensu
bilē rōnem dicēdi de his que sensu et exp̄mēto
humano percipi possunt. **S**ecundo spūaliter
et de hoc dicit et angelorum. id est si loquar de
his que nō sensu humano vel exp̄mēto sed so-
lo intellectu et fide p̄cipi possunt sicut loqui al-
legorice vel anagorice. **C**haritatē aut non ha-
beam. s. que gratificat animā et qua pōt carere
etiā homo talibus linguis: factus suz velut es-
sonans aut cymbalū tinnies. **P**ossunt aut hec
duo duobus respondere p̄dictis. **N**am sonus
eris qui grossior est lingua hoīs. cymbali v̄o q̄
est sublimior vel subtilior manifeste apparet. lin-
gue angelice adaptant̄. **A**pta quippe similitu-
do hōz instrumentorū ad ipsam rem in q̄ cōsi-
deranda sunt. **N**am hec instrumenta. **P**rimo si
ne impulsu sonant. sc̄do aures audiētū mulcēt
tertio se dum pulsant cōsumūt. **S**ic namq; hui-
usmodi eloq̄ntes non p̄ se sed v̄tute spūs san-
cti p̄ferūt supple vtilia: ex quo crescit pulsatiōis
gloria que deus est. atq; plurimi ex eis suscipi-
unt fructū et tñ exinde dicētis si absq; charita-
te est sequi detrimentū sicut tali. **L**u. xix. dñs
ait. **D**e ore tuo te iudico serue nequā.

Absq; charitate sciētia magna nō
prodest. **Cap. II.**

Quadruplex est scientia seu noticia rei
rum. **P**rima est euentū seu casū futu-
turoz. sc̄da est cognitō mysterioz. tertia est ar-
tium liberaliū. quarta est cognitio diuinorū.
Prima est cognitio euentū seu casū futu-
roz. **U**n apls subdit et si habuero p̄phetiā q̄
est donū cognitōis supra facultatē humanā. et
hanc habuerūt etiā aliq̄ mali sicut balaā. **1**u.
xiiij. et. xxiij. et de saul. s. **R**eg. xij. vbi sc̄ptuz
est q̄ lictores missi a saul vt caperēt dauid p̄ph-
uerūt p̄phauit etiā cayphas **1**oh. xj. **S**c̄da
est cognitio mysterioz. vñ addit apls et noue-
rim mysteria oīa. i. occulta veteris et noui testa-
menti. sicut etiā nouit iudas. **D**iabolus etiam
noscit multa mysteria sicut **E**zechie. vbi dictū
est ei. **Q**uē secretū nō est absconditū a te vnde
demonēs. s. sciētes interpretant̄. **T**ertia est co-
gnitio artium liberaliū siue theologie atq; scien-
tia vtriusq; iuris que sunt in ptāte nostre cogni-

Declaratio eplē pan. de laudib⁹ chari.

tionis: et de hac subdit oēm scientiā. **P**anchari
buerūt pharisei et scribe. quibus **Lu. xj.** dñs ait.
Ue vob legis pitis et tulistis clauē sciē ipi nō in
troistis. et eos qui introibāt p̄hibuistis. **In li.**
q̄ p̄fē. f̄citāt Aug⁹. q̄ cū vitā bñ anthoniū au
disset ait. **H**eu indocti rapiūt celū: et nos cū do
ctrinis demergimur ad infernū. **Nā** si sciā bñ
faceret sicut ex p̄cedētib⁹ pater: demōes bñssi
mi essent. **Idō Aug⁹.** admonet dicens. **S**i non
potes sacre scripture legere volumia omia tene
as charitatez: q̄ in hac habes et qd̄ latet et qd̄
patet. **Quarta** est cognitio diuinorum: et de hac
subditur. et habuero oēm fidē. id est. de omi re
credēda ad necessitatē salutis. et ita p̄fectaz vt
mōtes transferā ad lram: vel demones sup̄bos
qui per montes significant virtute fidei a pati
entibus expellā seu trāsserā graues mōtes tem
ptationū. **Charitatē** autē si nō habuero nihil sū
ptationū. **Charitatē** autē si nō habuero nihil sū
id est nihil ad meritū mihi p̄dest. ac si nihil ef
sem. **Q̄ autē** ex fide trāsserant mōtes p̄misit do
min⁹. **Mat. xvj.** dicens. **S**i habueritis fidem
sicut granū synapis dicetis mōti huic trāsi hīc
et transibit: sed hoc sine charitate fieri pōt. **S**o
lum autē fidei attribuit miraculorū opus p̄pter
oipotentiā eius. **M**iracula etiā sunt potentie
ostensiuā et qm̄ fides eleuat aīaz sup̄ra posse na
ture: merito datur ei posse sup̄ra naturā. **T**alis
igī sine charitate fides trāssert mōtes de meri
to nō cōdigni sed cōgrui si forte hoc exigit vti
litas populi.

**Non valet ad salutē sine charitate
etiā vita iusta.**

Ca. iii.

Tertiu⁹ insuper qd̄ maximū estimat
est sancta vita. **In** duob⁹ solet appa
rere vita iustorū. **P**rimo in bñ face
re. secūdo in mala pati. **P**rimo in
q̄ consistit sanctitas vite in benefacere in quo
singularissimū estimat distributio omnium p̄
priarū facultatū in pauperū cibos: q̄ charitas
ad oia valet. **1. Timoth. iij.** qd̄ tñ etiā sine cha
ritate fieri potest. et de hoc apls ait. **E**t si distri
buero in cibos pauperū omnes facultates me
as. **In** quib⁹ v̄bis quattuor conditōes p̄fecte
elemosyne demonstrant. **P**rima ē cautela se
cūda est necessitas. tertia ē largitas seu liberali
tas. quarta est p̄prietas. **P**rima inq̄ ē cau
tela: scilicet ex parte dantis: et de hoc dicit et si
distribuero. **U**nde glo. hec cautela elemosyne
denotatur vt non vni sed multis detur. scz ad
hoc vt pluribus proſit. **U**nde ps. ait. **D**isper
sit dedit pauperib⁹ et ij. **Corinth. ix.** **Q**ui semī
nat in bñdictōib⁹. id est. dat elemosynā multis
qui illum actualiter benedicūt: de benedictioni
bus et metet. scz gratie charitatis et regnū eter
ne felicitatis. **S**emen enim non tñ proſicitur i
vno loco q̄ marcesceret et sic fructū nō faceret.

Secūdo requirit necessitas ex parte eius cui
datur. et hoc subdit. **I**n cibos pauperū glo. i.
necessaria pauperū non diuitū qui tibi reddāt.
Unde **Luce. xiiij.** **Cū** facis p̄uiuiū voca pau
peres debiles claudos cecos et btūs eris: quia
nō hñt vnde retribuāt tibi. **T**ertio requirit li
beralitas seu largitas. p̄inde subdit oēs facul
tates. **U**ñ **Tob. iij.** **S**i multū tibi fuerit abun
dantē tribue. si exiguū illō libēter imp̄tiri stude

Quarto requirit p̄prietas et de hoc subiūgit
meas. **U**nde **Thob. iij.** **D**e tua substantia fac
elemosynā. **E**t illud **Prover. ij.** **H**onora deū
de tua suba. **Nā** grauius malū ē male ablata q̄
certa sunt nō creditori reddere sed paupib⁹ dis
p̄sare q̄ illa impie auferre: q̄ sic distribuendū
hō sponte impotentē se reddit ad satisfaciendū

Unde d̄. **Ecc. xxx. iij.** **Q**ui offert sacrificiū d̄
suba paupis: q̄si q̄ victimat filiū in p̄spectu pa
tris sui. **S**ecūdo p̄sistit excellētia vite in ma
lapati. et de subdit. **E**t si tradidero corp⁹ meū
quasi dicat. nō tñ mea sed semeipm̄ detrimen
tū faciā p̄pter deū ita vt ardeā. sicut fecit btūs
laurēt⁹ martyr. si charitatez nō habuero nihil
mihi p̄dest. **P**roinde **Lu. xxj.** de vidua offerē
te duo minuta ait glo. **Nō** p̄sāt dñs q̄tuz: sed
ex q̄to amore offert ei bonis operis mun⁹. nā
licet nob̄ videat q̄ mun⁹ boni opis illi offerat
mus ex charitate tñ hoc nob̄ incertū est: aliter
falsa eēt snia scripture dicentis **Ecc. ix.** **N**escit
hō an amore vel odio dign⁹ sit. nec arguit cer
titudinaliter q̄ hō in charitate sit etiā si trade
ret igni corpus suū iuxta apli sensum. **Nō** autē
huius est: q̄ fm̄ **Bonaue. in. ij. di. q. ij.** qm̄q̄
p̄pter tenebras obcecatis lynderis i aimo
impedit ne. s. remurmuret malū p̄ eo q̄ maluz
credid̄ esse bonū et ecōtra sicut in hereticis p̄tz.
Nam morientes p̄p̄dia et impietate erroris
sui se mori credūt p̄ fidei pietate: p̄p̄ hoc non
sentiūt remorū i p̄scia sua: s. magis qd̄dā gau
diū aridū et vanū. **S**z h̄ admirandū vti q̄ ē qd̄
idē **Bonaue.** testat in illūiationib⁹ suis: tales
nunq̄ miracula opentur. eo q̄ deus nollet esse
testis impietatis eorū.

Articul⁹. **ij.** de quīdecim gradib⁹
et p̄fectib⁹: charitatis q̄ mira varietate
circūdāt et ornāt diuinā charitatē.

Secundū mysteriū est de charitatis varie
tate q̄ p̄p̄ha s̄dit circūdāt varietate. **Q**uin
decim q̄dem sunt q̄date varietates: p̄ q̄s osten
dit apls charitatē excellentiorem a ijs donis.
Alia em̄ dona absq̄ charitate ad meritum pro
ficere nō pñt. charitas v̄o p̄ficit p̄ seip̄am: et h̄
p̄ quīdecim gradus. **P**roſicit em̄ per arma iu
sticie a dextris et a sinistris. **p**rimo p̄ficit in ma
lis. **s**ecūdo p̄ficit in bonis. **p**rimo q̄dem proſicit
in malis: et hoc per decem gradus de quibus

pmo ponamus qnq.

Der quinq gradus charitas i malis pficere coprobat

Ca. I.

Drimo em charitas pficit in malis et hoc pmo p qnq gradus. Primus gradus e patia. scds benignitas. tertius electio boni alteri. qrtus intentio recta. qntus huiliatio de bonis. Primus gradus est patietia qz charitas paties e. s. qntu ad habitu patietie in aia. et io no defici aduersis. Pro inde Iaco. j. ait. Patietia opus perfectu habet. Sicut em pcussu aux dilatat: sic in aduersis pssa charitas auget. Hinc ppha ait In tribulatoe dilatasti mihi. Et itez idem inqt. Qu supbit i pius. s. psequendo incedit paup. s. ardentius diligedo. In tribus em ho pot offendi. Pmo in cruciatu corporali. Audistis qz dictu e inqt dñs. Dat. v. oculu p oculo dente p dente. Ego at dico vob no resistere malo. sed si qs te pcussit i dexteram maxillam pbe ei et alteram. Secdo offendit ho in retpali: et de hoc dñs subdit Et es q vult tecu iudicio contendere et tunicam tuam tolle: dimitte ei et pallium. Interlinearis. Tunica qdem ania est: qua si qs pdere voluerit dimitte ei et palliu. i. corp ei ad martyriu pbe. Et itez illa In linearis ait. No solu tunicam sine altricione sed etia temetipm pbe ei. Tertio in angaria spuali et de hoc dñs addit. Et quicuq te angariauerit mille passus vade cum eo. s. alia duo milia. Interlinearis. i. ta pedib q aio sis paratus mille passus sm glo. hoc est iter sabba ti qsi dicat. si hoc no est ptra sabbatu pectoris angarias suscipe. vel in millenario perfectione spiritualem significat que in impletione huius precepti clarius demonstratur. vade iquit alia duo milia. i. patienter feras si amplius te ire necesse est. cum millenarius pfectiois sit numerus. In tribus siquidem millenariis mystice indicari pot q in tribus perfectio patietie comprobatur. s. in corde rone et voluntate qd significatur p alia duo millenaria. Job. j. Erat ei tria milia cameloz. Camelus vngulam scindit: quia discretio ad onera voluntarie se submittit in hoc e opatio et voluntas. Secundus gradus est benignitas. vnde subditur. Et benigna est: quia iniurias non rependit. Vnde Grego. ait. Vera patientia est: que ipsum amat que portat. Nam tollerare et odisse non est virtus sed velamen virtutis seu furoris. sm em glo. tagit apls hic duas pcpuas virtutes. s. patientiam et benignitate: qz hec sunt pcpua arma militie christi. Ma patientia mala illata a primis equanimiter portat. et benignitas bona sua primis delectabiliter administrat. prima est sicut clypeus. scda vero sicut gladius. Mens quippe scdorum munita patientie clypeo et accincta amoris gladio ad ma

la ferenda sumit fortitudinem: et ad bona rependenda benignitatem. Et sicut non est armatus corporalis qui sumit clypeum et dimittit gladium: sic spiritualis non est bene armatus qui simul ista duo non habet. Charitas igit benigna est quasi bene ignita. s. i reuelando miserorum aliorum paupertatem ad hec hortatur apostolus ad Eph. iij. Estote inuicem benigni glo. i. largi de facultatibus vestris et huiusmodi vobis persequentibus. sic. Dat. v. dñs ait. Diligite inimicos vestros benefacite his qui vos oderunt et orate pro persequentibus et caluniantibus vos ut sitis filii patris vestri qui in celis est qui solet oriri facit super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. Tertius gradus est electio boni alteri: et de hoc subdit. Charitas non emulatur. glo. i. non inuidet: quia eam aliena felicitas non contristat sed alienum bonum diligit tanquam suum. Hinc apostolus ad Gal. vi. hortatur dicens. Non efficiamini inanis glorie cupidi inuicem percutentes inuicem iniuriantes. Un ppha. Particeps sum ego omnium mentium te: et custodiendum mandata tua. Un aug. Tolle inuidiam et tuum est quod habeo. Quartus gradus est intentio recta: et de hac subdit non agit perperam. i. puerse. s. ne bona fiant perstando impedimentum. Un Eccl. vii. Noli facere mala et non apprehendant te. vel non agit perperam. i. roem operi non deformat sed etiam dirigit ad finem qui deus est. Hic siquidem dexter oculus qui semper dilectum respicere habet: quia ubi amor ibi oculus. Vnde Cant. iij. Vulnerasti cor meum in vno oculo tuorum ictu. i. in dilectione: alius est oculus cognitionis. Quintus gradus est huiliatio de bonis: et de hoc subdit non inflatur. id est. de habito bono non extollit. Nam sicut. j. Cor. vii. apostolus ait. scientia inflat charitas edificat. Et iterum. v. c. propter quosdam inquit et vos inflati estis: de talibus inflatus erat ille propter quem dñs Apoc. iij. ait. Et dicis quia dives sum et locupletatus et nullus ego et nescis quia tu es miser et miserabilis pauper et cecus. Sed audi talium per dignam penam. Dicit enim Sap. iij. Disrumpet illos deus ista: totos sine voce et commouebit illos a fundamentis: et usque ad summum desolabuntur.

Der alios quinq gradus etia in malis charitas proficere potest.

Capitulum. II.

Secundo charitas pficit etia in malis per alios quinq gradus. Primus est amor subiectois. scds studiū cōtis boni. tertius mansuetudo. qrtus innocētia. qntus dolor d' primi lapsu. Primus gradus est amor subiectois et de hoc subdit. non est ambiciosa. s. de bono hūdo quod pesse non nitit sed subesse. Hoc em admonet Eccl. vii. c. dices. Noli querere ab homine dulcatu: nec a rege cathedra honoris. Contra quod agebat iasō. de q dicit. ij. Machab. iij. q sup oēs

ambiebat summū sacerdotū. **Et. v. c.** de eodem habet et ipse in lamētat et insepult abijcit a sepultura. nec pegrina vsus nec pmo sepulchro picipās. **Scdus gradus** ē studiū cōis bonit et de h addit. nō qrit q sua sūt glo. i. ppriā: s mul toz qrit cōmoditatē. **Sic apls. j. Cor. x.** dese/ ipo testat dices. **Nō qres qd mihi vtile sit s qd multis vt salui fiant.** vel nō querit q sua sunt. i. ablata sibi nō repetit intellige pntiose. **Dicit em dñs Lu. vj.** Qui aufert q tua sunt nō repe/ tas. **Interlinearis.** Nō domū nō agrū et gnali ter qdūq pecuniā. vel nō qrit q sua sunt. i. cum scādalo alioz fm glo. **Terti gradus** ē man/ suctudo et ideo addit. **Nō irritat.** et ppē iniu/ riā nō puocat ad iurā eo q nō hz appetitū vindi cādī. imo vitupatōem puerit in refectione. et plagas in medicinā. **vñ Thren. iij.** Dabit pecu tiēti se maxillā saturabit obprobrijs. **Itē Job xxxij. ait.** Quis ē vir vt ē iob qui sublannati onem bibit qsi aquā. **Proinde Ecc. vj.** hōta tur dices. **Ne sis velox ad irascendū:** qz ira i si/ nu stulti reqdesit. **Et Jac. j.** Ira em viri iustici am dei nō opat. **Et ad Eph. iij.** Sol non occi/ dat supra iracundiā vraz et hoc ad iraz: **Al sol id ē rō illumiosa nō occidat supra iracundiā ve strā.** i. supra vram irascibilitatē. **Quartus gra dus** ē inocētia et hoc subdit nō cogitat malū scz p studiū mali. **Un Esa. j.** Auferte malū co/ gitatiōnū vraz ab oculis meis. **Vel non cogi/ tat malū.** qz eam sinistre cogitatōes nō fedant. **Quintus gradus** ē dolor de primi lapsu: et de hoc dicit. **Non gaudet sup iniquitatē sed po tius dolet.** **Unde Prouer. xvij.** Qui in ruina alterius letat non erit impunitus. **Et Prou. xxiij.** admonet salomon. **Cū ceciderit inimic/ tuus ne gaudeas:** zin ruina alterius nō exultet cor tuū. **Un Abichee. vij.** Ne leter i inimicia mea qz cecidi: purgam. **Et sic patet q vt dz. j. De. iij.** Charitas opit multitudinē pctōz.

De p quinq gradus charitas in bo nis pfectu facit **Cap. iij.**

Tertio pfect charitas in bonis p quinq gradus pfectu facit. **Primus** ē pgratulatio scdus sufferētia. tertius fides pfecta. qritus est expectatio pmissoz. qntus longanimitas. **Primus** est pgratulatio. i. de alioz pfectu et de h inqt. **Cōgaudet aut veritati.** i. cognitiōi operū iusticie vel verbis veritatis. qz erroribz non excecatur. **Hinc et Job. ij.** dese ait. **Gaudius sum qz inueni de filiis tuis ambulātes in vtrute** **Scdus gradus** est sufferētia. i. aduersoz: qz eam psecutōes nō frangūt. **Un subdit.** Omnia suffert. **vñ Canē. vj.** aque multe nō potuerunt extinguere charitatez. **Et ad Rho. viij.** Quis nos sepabit a charitate xpi tribulatio angustia an psecutio an fames an nuditas an piculū an

gladi? sicut scriptū est. **Quia** ppter te mortifi camur tota die: estimati sum? sicut oues occisi/ onis. **Tertius gradus** ē pfecta fides: qz eam pfidia non indurat. et de h addit. oia credit. i. q veritas suadet glo. **Nō dicit oibz:** qz nō oibus sed deo q est veritas credit. **Exemplū** d abraā **Gen. xv.** Credidit abraā deo et reputatū est illi ad iusticiā. **Nō inqt dicit oibus credit qz vt dz Ecc. xix.** Qui cito credit leuis ē corde. **Un. j. Joh. iij.** Nolite oī spūi credere. **Vel oia credit qz in eo quē diligim?** ex efficacia dilectiōis pfi/ dim? et facili? credere inclinamur et bona de il lo sentimus. **Quartus gradus** ē expectatio p/ missoz: qz eaz despacio nō absorbet sed pntue pficit sperādo pmissa summe bonitatis. **Ido ad/ dit oia sperat.** i. q xps pmissit. **Hic ad Rho. v.** dicit. **Spes aut nō pfundit:** qz charitas dei dif fusa ē in cordibz nris p spūscm q dat? ē nobis **Et itēz Soph. iij.** Sperabūt in nomie dñi reli quie israel: nō faciet iniquitatē nō loquent mēda ciū. **Magna qdez sperabat Job** qui. xij. de se ait. **Et si occiderit me in ipo sperabo** **Qui/ tus gradus** est longanimitas. **Pam** qz imple/ tio promissi summe bonitatis adhuc differt: nō charitas pficit longanimitē expectandō **Un** subditur. oia sustinet. i. pmissa patienter expe/ ctat et p nullam causāz desistit ab inchoato bo no. **Proinde pbat Ecc. ij.** dicens. **Cōiunge/ re deo et sustine:** vt crescat i nouissimo vita tua. **Et itēz ibidem subdit.** **De his q pdiderunt su/ stinentiā:** qz pdiderūt coronā quā dñs pmittit **Apoc. ij.** dices. **Esto fidelis vsqz ad mortē:** et dabo tibi coronā vite. **Sed aduertendū ē qz dif ferūt hec tria.** i. pati: sufferre. et sustinere. **Mā cū in pcedēti. j. c.** presentis articuli loqrē apls de pfectu charitatis i malis inquit. **Charitas pa tiens est.** cū vero insinaret in pnti aplō pfe/ ctum charitatis in bonis dixit oia suffert. **Ulti mo vero hic cum sermonē facit de pfectu chari tatis quo ad bonū vberimi finis subdit dices** omia sustinet. **Hunc ordinē sufficienti?** seu pue nienti? seruat. **Pam** pati est ppter respectu ma li illate pene: sufferre est respectu difficultat et miserie iam ptracte qua difficiles sum? atqz la/ boriosi ad opa virtuosa: sustinere aut respectu absentie dilati boni. **Conuenienter** igitur respe ctu mali illati inquit charitas patiens est. respe ctu operū virtuosozū que laboriosa sūt aut oia suffert. sed respectu summi boni crediti et spera ti sed dilati inquit omnia sustinet. **Et sic ex his patet pfectus charitatis p qndecim gradus p quos ostendit charitatē esse excellentiorem ce teris bonis et donis:** et q p se sufficiat vbi cete ra sine ipsa sufficere mime possunt.

Articulus. iij. de charitatis dura bilitate qz nunqz habebit finem.

Declaratio epl'e pau. de laudib' chari.

Tertiu mysteriu est de charitatis durabilitate que qdem in auro insinuat a ppha cu dicit: in vestitu deaurato. In vestitu inqt. i. in conexu z ornatu virtutu quaz oim forma charitas est: sicut patz. j. Timoth. j. Finis pcepti e charitas qz oe pceptu refert ad charitate. Deaurato eti am addit: qz p aux charitas designat. Naz sic aux inf metalla: sic charitas inter oes virtutes optima e. Sed qz aux durable: ideo charitatu durabilitate designat. Et de hac durabilitate apls subdit. Charitas nunq excidit. i. nec in p senti seculo finiet: nec in futuro. Na licet qdam eius opa cessent vt pote laboriosa sicut sut opa misericordie: nihilomin' interiora opa non cessabunt. Perficit em durabilitate charitas. **Uñ** **Pla. xxxj.** Eluit dñs cul' ignis in sion: z caminus in hierlm. Permanete igit charitate i gloria paradysi cetera dona cessabunt. Et h mōstra re intendit apls in epistole serie psequenti vbi tria ostendit. Primo qz ibi nō pmanebunt dona non necessaria. scdo pbat hoc manifesta exēpla tertio dicit qz ibi etiam non pmanebunt necessaria dona.

Quod dona nō necessaria ad salutē pmanete charitate in paradiso non permanebunt nec durabunt. **Ca. i.**

Primo ostendit apls qz in gloria pmanebunt charitatenō pmanebunt: nec durabunt ibi dona ad salutē nō necessaria: de quibus donis triplicē ponit differētiā. Primo ponit pphetiā. scdo liguas. tertio sciam. **P**rimo dicit pphetias euacuari z de hoc dicit siue pphetie euacuabunt. **P**rophetie em sūt noticie futuroz: qz ppter in gloria qñ oia pterita erunt necessario euacuabunt. z licet pphetia sit de pteritis et pntibus sicut etiā de futuris sicut prophetauit de his trib' tempib' moyses in libro **Gen. iiii.** pphetia est de pteritis z pntibus ignotis: z in gloria paradisi oia nota erūt. ideo ibidez oes pphetie euacuabunt. **S**cdo dicit liguas cessare. Unde subdit. siue lingue cessabunt. Quid em aliquid alieni dicit vbi omēs eadem intelliget ait glo. **Uñ** **Hiere. xxxj.** Nō docebit vir vltra proximu suu z vir fratre suum dicens cognosce deū. oēs em cognoscent me a mimo vsqz ad maximu. Cessabunt igit lingue in regno dei. scz qñtum ad actū instruendi: qz oēs ibi eadem scient: non tñ qñtum ad actū loquēdi. s. laudandi. qz erit ibi vocalis laus sicut dicit sup illud ps. **Dis spūs laudet dñm.** Et iterū. **Beati qz habitant in domo tua dñe: in secula seculoz laudabunt te.** **T**ertio dicit ibi sciam destrui. vñ subdit. **Siue sciētia destruet.** Que modo p speculū est: tūcerit p ipam rem vt dicit glo. **S**cientia em acq̄sita vel scientia que est donū qñtum ad a-

ctū qui ē rōinari vel qñtum ad discursum qz impfectionē dicit vtiqz euacuāda est. **Uñ** **Apo. vi.** Non egebūt lumie lucerne qm dñs deus il luminabit eos. Et iterū in penl. c. ait. **C**ivitas non eget sole neqz luna vt luceāt in ea: qm claritas dei illuminabit eam z lucerna eius est agnus. **H**ec tria predicta triplicē imponūt pfectionez que statue glie oim repugnāt. **P**rophetia em qz ponit futurā impfectionē ostendit ex distantia t'pali: lingua ponit impfectionē corporalis mortis: scia vō ponit impfectionē distatē cognitōis: p interpositionē mediū extranei inter cognitūz et cognoscentē qz p speculū est: qz tria repugnant statui glie brōz. **N**a in gloria ē p'sentialitas eternitatis. In ea ē quies imutabilitatis: in ea qz ē immediata contēplatio veritatis. **P**roinde ibi euacuat pphetia: qz adueniēs p'sentialitas euacuat futuritionē. Cessat lingua: quia adueniēte quiete cessat motus. **S**cia destruit qz est qñ me dia ratio qz in pnti p iungit scientē z scitū p mediū extraneū qz immediata p iunctio sciētis ad scitū aufert mediū sicut exemplo solis patere pōt. **N**el si qz videt in speculo solem z postea i suo radio vel in sua rota. pma eius visio est mediata. scdo vō immediata. **Q**uia igit in futura gloria euacuat futuritio: cessat motus: et tollit intercedens mediū inter intellectū z veritatem si bi p'p'ia: pueniēnt dicit pphete euacuabit. f. lingue cessabunt. z scia destruet. **P**redicta autē dona euacuari nec in glia pmanere pbat apls p rōem suppositā hac ppositione p scnota. In statu pfectiōis nō pmanet aliqd impfectū. igit cū venerit qd pfectū ē. i. adueniēte glia euacuabit qd ex pte est: siue qd impfectū ē: sed cū dona p'dicta sint ex pte hoc est habēt impfectiōez glorie repugnantē relinquūt qz mīme in glia pmanebunt. **Q**z autē dona p'dicta sint ex pte pfecta ostendit apls scribens. **E**x pte em cognoscim' qz impfecte futura p'dicim'. **Uñ** **Job. xxxvij.** **N**os quippe inuoluimur tenebris. Et iterum. **Sap. ix.** Cogitatiōes mortaliū timide: z incerte puidētie nrē. Et. **iiiij. Regi. iij.** **H**eliseus ppheta licet esset magn' ignorauit nihilominus mortē filij mulieris sunamitis. **Q**z autē adueniēte gloria nō remanebūt ibidem dona impfecta ostendit subdens. **C**ū autē venerit qd pfectus est. i. futura b'itudo: euacuabit qd ex pte est. i. qdlibet impfectum: sicut sunt pphetie: lingue z scientie. **N**ō sic de charitate: qz licet euacuetur act' seu actualis ei' impfectio: adueniēte pfectiōe patrie: ipa tñ nō euacuabit neqz fm actum neqz fm habitū. **C**irca qd aduertendū est qz sunt qdā virtutes essentialiter impfecte sicut fides z spes: que sunt de his que nō vidētur. **Q**uis em credit vel sperat qd videt? **N**el si quidem fm essentiā euacuant ibi. **A**llie accidēt

talit' impfecte sunt sic charitati ptingit impfectio
qua h3 a fide: vt. s. sit. de his q videri n pnt. Ma
de suba dilectois e q sit de visis: z sic non euacuat
fm essentia. Relinquit igit ex pdicti q p
dicta dona no pmanebut in glia sempiterna

Q plurib' exēplis pbat q dona
n necessaria ad salutē durate charita
te i glia paradisi nō pmanebūt. **Ca. II.**

Ecūdo pbat apl's pdicta dona pmani
festa exēpla. **P**rimo exēplo puuli. scđ
do exēplo vidētis. tertio similitudinē ad
rem adaptat. **P**rimo pōit exēplū puuli: iu
ta qd exēplum sumit ratio talis. Sicut se h3
status impfectiois pueri ad pfectiōem viri: ita
se habet stat' pntis grē ad statū future glē. s. sic
est q adueniēte pfectiōe virili euacuat impfec
tio puerilis. Relinquit igit q adueniente pfe
ctione glorie: euacuabitur status pntis gratie
Quapropter cum in pdictis donis grē imper
fectio sit: relinquit q in gloria euacuāda sunt.
Expmittit aut puerilē impfectiōez qm ad tria:
Prio qm ad loqlā. scđo qm ad sapiāz. tertio
qm ad cognitiōez. **P**rio qm ad loqlā. vt i
pfectio loquē rñdeat impfectiōi doni linguaz.
Iō dicit **Lū** eēz puul' loqbar vtpuul'. s. ipfecte
z balbuciēdo sic de se ipso **Hiere. j.** attestat di
cēs. **A**a dñe deus nescio loq. qz puer ego suz
Scđo qm ad sapiāz: vt impfectio sapie re
spōdeat dono pphetie **Ait.** sapiebam vt puul'
nā puul' magi sapiūt frinoia vt poma: q mag
vřigna. **T**ertio qm ad cognitiōz: vt impfectiō
cogitat' cor rñdeat scie. **Uñ** subdit. **C**ogitabā
vt puulus. s. de mīmis pntib'. **P**roinde **Esa.**
xxxij. **S**uul' farua loquē: z sequit'. **I**pe cogi
tatiōes pcinnabit ad pdendos mites. **P**rince
ps aut que digna sunt principi cogitabit. **I**n
pueronēpe duo sunt: s. impfectio loquē: scđo
impfectio scie. **E**t h3 duplici. **P**rimo noticia
diuinoz que p sapiāz designat. **S**cđo noticia
hūanoz que p cogitatū signat. **I**mpfectio loq
le: rñdet dono linguaz. **I**mpfectio sapie: diui
noz rñdet pphetie. **I**mpfectio aut cogitatus:
hūanoz sciētē rñdet. **E**xpmittit apl's psequēter
euacuatiōz puerilis impfectiōis adueniēte pfe
ctione virili cū subdit. **Q**uando autē factus sū
vir scilicet perfecte etatis: euacuauī. id est de
posui omnia que erāt paruuli. **Uñ** **j. Corin.**
xij. **N**olite paruuli esse sensib'. quia maledic
tus puer centū annorum. **Esa. vlti.** Sic igit ex
emplo puuli pbat euacuatiōem predictorū.
Secundo pbat hoc idem exemplo vidētis
rem p imaginē siue p speculū in enigmate. **A**d
hoc autem sumit ratio talis. **S**icut se habet vi
sio rei per speculū z enigma ad visionem que ē
facie ad faciem: ita se habet visio dei siue cogni

tio per pdicta dona pphetie z scientie ad visio
nem glorie. **S**ed veniente visione que erit fa
cie ad faciem. euacuabit' visio que est per specu
lum z enigmata. **V**eniente visione glorie euacua
buntur pdicta dona: **E**t hoc est quod dicit
Videmus nunc. quasi dicat. **P**resens cognitō
dei quā p dona pdicta habem' est tanq' visio
que per speculū est z in enigmate. id est. p ima
ginē rei in obscuritate. **V**idemus nūc aliquas
creaturas in quibus aliqua dei similitudo. z h3
satis obscure z ideo in enigmate. id ē p obscurā
allegoriā. **Uñ** obscurus sermo z quasi miran
dus sit enigma: verbi gratia fm **Alex. de hal.**
Patrē pgenies occidit matris in aluo: **Q**uaz
mater genuit gñauit filia mřem. **P**roinde qā
sub nomine speculi imaginē significat. ita noie
enigmatis similitudinez: quīs obscurā. **R**ecte
igit noie similitudines noiate sunt: que valent
ad deū intelligendū. **D**istinguere etiā possum'
hoc modo vt speculū referam' ad creaturā rō/
nabilē: enigma vō ad creaturā irrōnabilē. **I**p
sa enim creatura rationalis que ad imaginē dei
est z capax dei seu sapie eius: est tanq' speculū
quoddam ad videndum deū. **C**reatura vō ir/
rationalis que non est ad imaginem dei sed tñ
est vestigium quoddā ad cognoscendum deū:
vt enigma id est. allegoria obscura seu similitu
do ad rēsentandū deū. **Q**uia vero imago dei
in nobis est fm partē intellectiūā qua vtimur
vt speculū ad cognoscendū deum. ideo dicitur
Videmus nunc per speculum. **Q**uia vō crea
ture irracionales extra nos sunt in quibus pci
pinus aliquod vestigiū diuinitatis. ideo dici
tur veri' in enigmate: non p enigma. sicut dice
bat verius p speculū non in speculo: tñcautez
facie ad faciem: quia videbimus eū sicuti est vt
dicif. **j. Jo. iij.** **F**acies eū dei sua noticia ē. **V**i
debimus igitur eū facie ad faciez. id ē cognitōe
ad cognitionē. **S**i aut obijciat q paulus vidit
eum facie ad faciem sicut ipse testatur. **ij. Cor.**
xij. dicendum est. q tunc apl's pprie nō erat vi
ator cum tñ non haberet sensuū vřsum. **V**el dī
ci pōt q talis visio dei non fuit pmanētia. sed
transitoria. **T**ertio autē adaptat apl's simili
tudine ad rem. z est sensus: **S**icut puer cognos
cit in parte z sicut videns p speculum in enig
mate ita etiā nunc cognitō ex parte id est obscu
re z impfecte. **H**inc. **j. Timoth. vj.** id ē ait. **H**al
bitat lucez inaccessibilē. **I**n cui' mysteriū **Esa.**
vj. cherubin duab' alis velabāt facie suam: et
duabus velabāt pedes suos. **T**unc aut in glo
ria scz cognoscā sicut z cognit' sum **H**oc est cla
re z perfecte sicut vir cognoscit opationem sui
paruuli: z sicut videns facie ad faciem opatio
ne sicut p speculum intuentis. **N**otanter autē
dicit sicut z cognitus sum. s. a deo non qz sicut

De excellētia diuini amoris

dicat equalitatem cognitiōis nre ad diuinaz in gloria: sed similitudinē quandā: Et sic dñs certitudinalit̃ et pñtialit̃ sine medio cognoscit me ita silit̃ pñtialit̃ et certitudinalit̃ cognoscemus eū. Certitudinalit̃ aut̃ dico. vt excludat̃ cognitio puuli q̃ n̄ ē certa. Pñtialit̃ aut̃ dico. vt excludat̃ cognitio vidētis p̃ speculū q̃ ē p̃ mediū remotū. Proinde Job. iij. ait. Scim⁹ qm̃ cum apparuerit f̃s ei erim⁹: qm̃ videbim⁹ eū sicu/ p̃ ē. Sic igit̃ oñdit̃ apl⁹ dona p̃ter necessaria ad salutem in gloria sempiterna euacuari.

Quod dona etiā necessaria ad salutē pmanēte charitate cessabūt in glia parradii

Ca. iii

Ertio aut̃ oñdit̃ apl⁹ q̃ in glia nō pmanebūt dona etiā necēia ad salutē p̃ter charitatē. Vñ x̃tus rōnis talis ē. Hic in pñti statu gr̃e manēt. f. fides spes et charitas s̃ in futura gloria nulla nisi sola charitas pmanebit. Relinquit̃ igit̃ q̃ maior his ē charitas. Prima p̃positione exp̃mit̃ eū dicit̃. Nūc autē manēt fides spes charitas tria h̃. Hinc aut̃ tria que idē tagit̃. j. Timo. j. dicēs. Finis p̃cepti est charitas de corde puro. q̃tū ad charitatē. conscia bona q̃tū ad spem: et fide nō ficta q̃tū ad fidē. Ite qdē virtutes mirabilis p̃iungunt̃ et nectunt̃. qz veracit̃ nō possum⁹ credere nisi pmissa sperem⁹. nec pmissa sperare poterimus si deficit fides firma: nec aderit fructus spei: nec firmitas fidei nisi adsit p̃fecta charitas christi q̃ ad fidē adiunget̃ et spem in expectatiōe corroboret et p̃fortet. S̃ in futuro regno nō pmanet fides nec spes sed sola charitas p̃seuerat. Hec ei supponit̃ apl⁹ p̃ euidentē. Nā cū fidei sit credere qd̃ nō videt̃. spei expectare qd̃ nō h̃z. charitatē x̃o diligere qd̃ iā h̃z cū in futuro iā clare videatur de⁹ et certitudinalit̃ habeat: relinquit̃ q̃ n̄ remanebit fides neqz spes sed tñ charitas pducat̃. Ex quo apl⁹ subdit̃. Maior aut̃ est charitas Glo. Que. f. in decedētib⁹ pmanebit augmētata nō euacuata. Et qz charitas maior est monet petrus. j. p̃de. iij. illā ante alias vtutes h̃re dicēs. Ante oīa aut̃ p̃tinuā in vobis metip̃sis mutuā charitatē h̃ntes. Et Col. iij. vincim p̃fectiōis denotat̃. Nā cetere vtutes q̃s sūt fessio vehiculū. q̃s vianti viaticū: q̃s lucerna caligatib⁹. q̃s arma p̃gnatib⁹. Ipa x̃o charitas ē req̃s fessio. viatori māsio: lux plena pueniēt p̃fecta corona viatori h̃ p̃ grām i futuro p gliaz quā nob largiri dignet̃ q̃ ē bñdict⁹ i se. se. Amē

Seria. ij. post dñicā i quinquagesima de excellentia diuini amoris.

Sermo. iii

Fides spes chari

tas tria h̃: maior autē horū ē charitas. j. Cor. xij. Iā ad p̃sideratōez excellētissime charitatē iuxta p̃ordinatā trāsseram⁹ sermonē. Ad dicēdoz tñ intelligentiā notandū est. qz fm̃ doctores differētia est inter h̃ tria. charitatē: amorē et dilectiōem. Nam charitas ē vniuersalis virtus in q̃tū est oim̃ aliaz virtutū forma: et ē virtus p̃ticularis et impatrie cunctaz virtutū cui libet virtuti impans. q̃ sibi placita sunt operari. Amor ē habit⁹ p̃ticularis in q̃ realiter reget̃ scit. Dilectio ē amor p̃imi vt dicat̃ dilectio q̃ si duoz ligatio Sociat̃ enī amantē amato in amore vt. f. mutuo se diligāt. Vel aliter d̃: qz deum amam⁹ p̃pter se. diligimus eū sup̃ omia. f. charitas vtrūqz complectit̃. S̃ qz de latitudi nelcharitatis ē sermo. iō large mō loq̃mur fm̃ p̃suetudinē sc̃toz: sumam⁹ charitatē amorē et dilectōez p̃ eodē in toto pñti tractatur: et ad p̃iens de excellētia charitatis fit sermo. sicut inuit̃ apl⁹ in p̃allegato verbo dicēs. Fides spes charitas tria hec vt. s̃. Fides. f. in rōnali quasi fundamentū: spes in irascibili q̃s incrementū. charitas in concupiscibili q̃s cōplementū. tria h̃ pauca quidē sed necessaria ad salutē: sed maior horū ē charitas: p̃ma. i. fides tanq̃ splendor ignis. sc̃da. i. spes tanq̃ flāma ignis. tertia. i. charitas est ip̃semet ignis. Itē. xij. sunt excellentie charitatis seu diuini amoris. Prima dicit̃ naturalitas. sc̃da delectabilitas. tertia necessitas. q̃rta p̃formitas. Addat̃ q̃ alie q̃ttuor. Prima dicit̃ formositas. sc̃da regalitas. tertia insupabilitas. q̃rta remunerabilitas. Supaddantur alia q̃ttuor. Prima dicit̃ur infatigabilitas. sc̃da fructuositas. tertia leuitas. q̃rta durabilitas

Articulus prim⁹ in q̃ ostēdunt̃ p̃ime q̃ttuor excellentie diuini amoris.
Prima excellētia ē qz nulla virt⁹ naturalior ē i mēte q̃ amor dei. Ca. i

Prima qdē excellētia diuini amoris dicit̃ naturalitas. Nullā aliā qdē vtutes sonat̃ sp̃s sc̃tus in corde humano sic illi p̃naturalē. sicut amorē et charitatē. Qd̃ qdē patere pōt̃: si recta aiadūsiōe pensē⁹ qd̃ ē deus. Vñ. j. Job. iij. Deus charitas ē. f. increata infinita et immortal. Ab hac igit̃ charitate p̃cedit̃ qd̃ purus et infinit⁹ act⁹ amoris. Cū igit̃ tur deus creauit aiām ad imaginē et similitudinē suā. creauit illā. f. ad imaginē charitatē et similitudinē. f. infiniti actus amoris sui. Cum aut̃ rōnalis aīa puenit ad ip̃i⁹ rōnis libez vsum: h̃z qui dē ex p̃prio esse qndā aptitudinē ad amandū sine q̃ aliq̃ mō eē nō pōt̃ Necesse est em̃ illi diligere aut bonū incōmutabile qd̃ ē deus: aut bonū cōmutabile qd̃ mūdus ē. Ipa p̃ libertatē arbitrii in medio cōstituta est. Hec aut̃ aptitudo

ad diligendū est iāia est imago dei. Ab hac at aptitudine qdā plirus veloxq; actus amoris p quē similitudo infiniti actus diuini amoris clarius demonstrat: Restat igit q ita est aīa natura charitas ipa q nulla virt^{us} ita gñalis ē sue nature sicut ipa: qd r ipa expōitio nature demōstrat. Quare aut hō naturalit^{er} inclināt diligere vitā sciam delectatiōem pacē felicitatē oēs q; bonū: nisi q; de^{us} amor ē vera vita vera scia delectatio infinita r pax supans omē bonū q; ab eo cuncta bona pcedunt.

De suauitate r dulcedine diuini amoris.

Ca. II.

Ecūda excellētia charitatis q ipa ceteras supat virtutes: ē suauitas seu delectabilitas. Nulla enī alia virt^{us} tantam delectatiōem r pplacētiā in hūte expiri facit sicut ista virtus amoris. Non solū aut facit nos delectari de deo in patria. sed etiā nūc in via: nūc in ipso deo: vergetiā in primo. r in omnibus creaturis. In patria qdē delectabimur. Unde ps. Delectatiōes in dextera tua vsq; in finē: i. si ne fine. Et Job. xxiij. tūc suū oīpotentē delictis affluēs. In via qd expmire sufficit qd dulcedines r suauitates a sanis gustib^{us} sentiunt in eo est enī suauissimū māna qd fm diūsas mētes dispōnes r stat^{im} diūsimode gustui aīe sapit: sicut ps. q; h pbaauerat hortat^{ur} dīcēs. Delectare i domo r ipe dabit tibi petitiōes cordis tui: Ipse q; sermo de amore fauoris mentis dulcedie replet. Unde ps. q; dulcia faucib^{us} meis eloquia tua sup mel ori meo. i. super oēm mundanā delectatiōem. q; gustato spū despiciat oīs caro. **U**nī. viij. Si dederit hō oēm subam dom^{us} sue p dilectiōē. q; si nihil despiciet eā. Ideo iubilando ait Bern. ad xpm. Quē tuus amor inebriat nouit qd iesus sapiat. felix r vere felix gustus quē satiāt. In primo q; delectabilissimū ē. **U**nī. ps. Ecce q; bonū r q; locūdū habitare rē. In oībus etiā creaturis tanto ppter deum delectatiō abundantiōr ē qto mens ardētiōri amore inflāmat in eū. Nā oīa q; sunt dilecti a diligēte amant: cum in pulchritudine r dulcedine creature videat r gustet dulcedinē creatoris. **U**nī. Sap. xiiij. Magnitudine enī spēi r creature cognoscibilis poterit creator horū videri. sicut exemplo beati francisci in fira legēda claret.

De nihil magis necessariū est anie amor dei.

Capitulu. III.

Tertia q; sup ceteras virtutes charitatis eminētia ē necessitas: q; absq; ea nō pssistit aīe vita nec cetera virtutes vita viuūt teste ipso amore q; Jo. xiiij. ait. Ego sum via veritas r vita nec cetera virtutes vita viuūt. **U**nī ad hūc amorem querendū r vitā hor

taf ppha dicens. Querite dñm. i. amorē r viuet aīa vīa. Quare idem alibi dicit. **U**nī id est charitatē petijt a te r tribuisti ei longitudinē in seculū seculi. Et alibi gaudēt inquit. Et anīa mea illi viuēt. i. ppter amorē viuēt. **U**nī Eccl. x. xiiij. de se amor ait. In me oīs grā vie et veritatis. In me oīs spes vite r vtutis. Non solum autē sine ea non est vita gratie: sed nec etiā vitā glē: imo qd qūi ē absq; amore ab hoīe incurrit omne malū. i. eternā damnationē. que quidem in se includit mala acerbissima q; tū ad lesionē. r mirabilia saltē nobis q; tū ad multitudinē: et interlimiabilia q; tū ad durationem.

Quomodo deo cōformat aīam diuinā amor.

Ca. III.

Quartā amoris eminētia ē pformitas. Nā q; supra oēs virtutes aīaz deo pformit^{er} mat: q; vt dictū ē dō charitas ē r p caritate meli^{us} q; p aliā vtutē tanq; p deo pformit^{er} aīa pformit^{er} trāformat in deū: cū oē sile pl^{us} cōfili q; cū min^{us} fili pformet^{ur}. Cū enī iā de^{us} dilexit nos q; i restat nisi vt nos etiā diligam^{us} eū. Et sic fiet aīa deo pformis iuxta illud Ego dixi dñs estis. i. p pformitatē r filiū excelsi oēs q; dilexerit prius nos. Jo. iij. Diligamus deū qm ipse prior dilexit nos. Quē si dilexerim^{us} de^{us} erit in nobis et nos in deo. Et **Matth.** vi. dñs ait. **U**bi thesaurus tuus ibi r cor tuū **Itē.** j. **Cor.** vi. Qui adheret deo spūs est vnus. Et cōiter dñs. Amicus est alter ego. Expimētalit^{er} sentim^{us} in nobisq; vis pēcipue amoris ardētis totaliter ad hoc nūc inhiat et gestit: r nō solum sit intīmus ipius amati. sed etiā sit qdāmodo ipsuz almatum. Quare qdem in dei amore in tñm excedit q; incompatibiliter pdiligat deus dilect^{us}: q; mens ipm amans seipsam diligat. imo suūpi^{us} obliuiscat^{ur}: r si bīpi quasi ānihilat^{ur} p amore dilecti sicut saltē in eēna gloria habz esse licet i vitā hac non sit ad plenū.

Articulus. ij. de q̄ttuor secūdis excellentijs amoris dei. Et priō de pulchritudine qua induit animaz diuinā amor.

Cap. I.

Prima amoris excellētia cūctas superas vtutes ē formositas. Qui enī deo p amorē pformis ē quō nō in aīa tūc formosus erit cū sit i eo silitudo dei. Nā fm alex. delhal. r Nicol. dely. imago dei in aīa pssistit i naturalib^{us} ppetatib^{us} r potētis eius. silitudo vō in gñitib^{us}. hoc ē in virtutibus diuina charitate r diuina dilectiōe. licet aut aīa cūctas ha/ beat vtutes si charitate pūat deformis ē. **U**nī. de. j. **Cor.** xiiij. Et si distribuero i cibos pauperum omēs facultates meas. et si tradidero cor/ pus meū ita vt ardeā: charitatē autem non ha

De excellētia diuini amoris

Dixero nihil mihi pdest. Est enim charitas anime pulchritudo sicut ignis pulchritudo carbonis & cui egnitus splendens e pulcherrim⁹ ignisq; similim⁹ est. Vñ ps. Decorē induisti amictus lumie sicut vestimēto. Loquit de spū in dei amore feruēti: Si autē ipse carbo extinct⁹ est obsecrā nigredinē habet. sic etiā aia diuino amore extincta in charitatis igne priuata tetram nigredinē induit. Vñ Thren. iij. Benigrata est sup carbones facies eoz. Insup Aug⁹. Qual est dilectio hois talis ē hō: si terrā diligis terras: si celū celū es. si autē diligis deū n̄ audeo dicere qd de⁹ sis. Sed audi ppham dicentē. Ego dixi dñi estis & filij excelsi omnes.

Qz rex oim virtutum est amor dei.

Cap. II

Ecūda excellētia charitatis ē regalitas seu impietas. Vñ fm Richar. Charitas est regina vtutū. Etia pōt dici vtutū impatris qz ipa impat oib⁹ alijs vtutib⁹ vt. s. dictū ē. Circa qd sciendū ē qd si cut acrus ppius fidei quē elicit credē est et sic de vtutib⁹ cūctis. qlibet em virtus vnicū solū actū hz quē elicit ita ppi⁹ charitatis act⁹ quē elicit ē diligere deū & pxiū nullusq; ab ea ali⁹ elicit. Attn charitas hāc supeminētiā hz supra oēs alias vtutes qd quis earū ppius actus n̄ eliciat. eliciunt em ab habitib⁹ ppijs eos tam impat. & ideo ipa meritorios reddit. vñ & suo mō eliciat patie act⁹ benignitatē & lōganimitatē prudētie aliaz qd vtutū: in alios impat & a ppijs habitib⁹ elicere facit. Vñ. j. Cor. xij. Charitas paties est benigna ē. Et ibi clare notat apls qd cū charitate sunt simul alie vtutes & dona. Qd patet: qz p ipam oēs actus vtuo si vel eliciunt vel ab ipa virtualitē impant. Habent em cūctē vtutes annexitatē in charitate. Nam vbi charitas est ibi ē patia & benignitas & sic de alijs vtutib⁹ oibus. Ido de chaēitate ps ait. Astitit regina a dextris tuis &c. Vñ saluator ait. Mat. xxij. In his duob⁹ pcepti charitatis tota lex pender. & pphete Et. j. Timo. j. Finis pcepti est charitas.

Qz insupabilis est vndiqz dei amor

Capitulum. III

Etia etiam charitatis excellentia sup cūctas vtutes ē insupabilitas. Dei charitas potēs vtiq; & mag⁹ virtus qd vocas ea que nō sunt tāq; ea qd sunt qd insupabilis pferas supas vniūsa. Sola em charitas ē qd aduers⁹ n̄ deficit. qz paties ē. quā iniuria nō rephēdit. qz benigna ē. quā felicitas aliena nō cruciat qz nō emulat: quā pscia mala nō pūgit qz nō agit pperā. que honore nō extollit qz nō inflatur. quē pellenō nitiū quia nō est ambitio

sa quā cupiditas non coartat qz nō querit que sua sunt. quā iniuria nō puocat qz nō irritatur quā sinistre suditiōes nō sedant qz nō cogitat malū. quā aliena mala nō letificāt qz nō gaudet sup iniquitate. quā errores nō excecāt qz congrauet veritati. quā psecutiōes nō frangunt qz oia suffert. quā pusillanimitas nō pfundit qz oia sustinet: quā pfidia nō indurat qz oia credit: et si non oibus credat. quā desperatio nō absorbet qz oia sperat. q morte non vincit qz fortis ē vt vt mors dilectio. imo mortē mori coegit i mortē nri amātissimi redēptoris. Insupabil charitatis amor. q insupabilē supasti & cui oia subiecta sunt oibus qdāmodo subiecisti: dū victus amore de⁹ hūilauit semetipm formā serui accipiens inuent⁹ nō solūmodo vt hō sed obprobrium hoim & abiectio plebis. Propter autē nimiam charitatē suā qua dilexit nos ptinere nō potuit in ira sua mias suas qd min⁹ dilectā aīaz suā inimicis pamicis suis vt mortis terrore piter tolleret ab amicis & vigorem pferret & si cōtra deū fortis fuit qtomagis ptra hoim pualebit. Hinc ex tūc illa fidelū intrepida pstantia cordis q suplicia ptemnētes & mortē supeditantes leti p media & fauces mortis ad patriam reuertunt: moriētes exultāt & morti insultantes dicūt. Vbi ē mors stimulus sed iubilus dū per mediū lacū letūq; exitū a miseria iter pādis ad regna. Insup vis vehemētis amoris rōe n̄ cōpescit: qz teste aplo supeminēs est scie charitatis. Maiestate nō terret: qz foras mittit vt dicit. j. Joh. iij. Miserijs nō comprimūt: qz vt dicit apls in infirmitate pficit. Proius virt⁹ charitatis omnipotēs est que ipas miseras facit potētes dū puerit in adiutorij que parate sunt ad nocendū qua suffulti milites christi impauidi certant certi de victoria: medijs piclis incedunt tutissimi: nec demōes nechoīes metuentes sed securus quissq; inter frendentium vndiq; hostium fulgurantes hastas & volitantia spicula cū charitate dormitat: quia sola potēs est vt dicit apls Ignita nequissimitela extinguere. Beniq; multitudinē pctōz opit & opprimit & temptatōibus muscis moriētibus preualebit. Maioris potentie est erectus hostē dei: q conantem exprimere. Charitatis autem est temptationes non reprimere ne insurgāt: sed cū surrexerint sternere ne pcedāt. Tante nempe fortitudinis est charitas vt ipam oīpōtentia qdāmodo impotentē reddat. Mōne hec est que Ero. xxxij. in moyse diuine iusticie & potentie obstans preualuit in fortitudine ptra deum: dimitte. iquit me vt irascat furoz me⁹ sup populū istum. Audis dimitte: & deum pfecto teneri non dubites. Nec aliūde q amoris fortitudine. Queris cui⁹? Illius vtiq; serui fidelis

qui corde tā puro tam feruido aiebat ad dñm: **Q**ueſo dicat egyptij callide eduxit eos d̄ ter-
ra egypti vt interficeret in montib⁹ .nec poſſet
introducere in terrā quā pmiſerat p qua iura/
uerat p̄ribus ſuis. Sed cui nanq̄ ceſſit poten-
tia ceſſit iuſticia: vt charitas de corde feruido
ñ tā rogabat q̄ deū v̄gebat. Sola ei charitas
eſt q̄ deū tenet p̄t. **A**lis amoris ē q̄ teneri nō ſo-
lū ſe patit: ſed qñ nō tenet p̄ie p̄querit p̄ pphe-
tā **Ezech. xxiij. ait. Queſiui de eis vix q̄ inter-**
poneret ſe ſep̄e ⁊ ſtarec oſpoſit⁹ p̄tra me: p̄pte-
rea ne diſſipare eā ⁊ nō inueni. Dimensa beni-
gnitas dei que querit q̄ ſe ſibi oſponat irato: cui
ius p̄fecto p̄p̄iū ē miſereri ⁊ p̄egrinū vlcifci.
Charitas igiſ extenſā manu dei ne feriat ſua
fortitudine p̄tinet. ſathanaz ſuis pedib⁹ p̄terit
⁊ ſup inimicorū capita carbones p̄gerit. potēs
nō ſolū aduerſus carnē ⁊ ſanguinē: ſed aduerſus
p̄ncipat⁹ ⁊ p̄tates tenebrarū harū p̄tra ſp̄ualia
neq̄tie in celeſtibus: in p̄ſperis fortis ſed forti-
or in aduerſis. Solus em̄ ch̄iſti amor qui pure ⁊
magnimū ridētis ⁊ irridētis fortitudie blan-
dicias ſp̄nit ⁊ toto corde p̄ſpernit lapiduloz dul-
cedine delectat⁹. cui⁹ reſpectu om̄is dulcedo a-
mara ē ois iocūditas meroz ē: oē pulc̄z ſedum
omne etiā ſuaue moleſtum eſt ⁊c.

Q ſola ſeruicia que ex amore p̄ce-
dunt deo ſunt grata: ⁊ remuneratiōe
ſunt digna. **Ca. iiii.**

Q ſola excellētia eſt remunerabilitas.
Om̄e em̄ obſequiū qd̄ deo ſummo im-
pendit: aut impendit ei ex vero amore
recto ⁊ puro q̄ ē gratuitus: aut impendit ei ex
timore reuerētie. ſ. vel offenſe: aut ex timore pe-
ne: aut ex pudore: aut ex ſpe venie vel gr̄e: aut
ex ſpe remuneratiōis. **Q** ſi ex amore. credit igiſ
eſſe bonū qui ei hoc impendit. Nulli em̄ impen-
dit rectus amor: ⁊ purus ab aliquo nec credit
illū eſſe bonū ⁊ merito bonitatis ſue hui⁹ amo-
rem eſſe dignū. **S**eruiciū autem ⁊ cultus q̄ in/
tuitu ſolo bonitatis ip̄ius eidem impenduntur
ſinceriffimi ⁊ rectiffimi ſunt: ⁊ in eis p̄cipuus ⁊
rectiffim⁹ ē amor. **A**mor inq̄ act⁹ amor em̄ ha-
bit⁹ ſiue virtus non p̄p̄ie ſeruitiū: ſed magi ſer-
uitus licet ſp̄ōtanea ⁊ iocundat ideo libera di-
cenda ē. **A**ma em̄ armoz non dicim⁹ ſeruiciū
ex quo quecūq̄ p̄cedunt ſeruicia ſola gratuita
ſunt. ſ. gratis impenſa ⁊ p̄pter ſola illa ſunt do-
na ⁊ m̄ſera q̄re ſolo merito remuneratiōe digna.
Et qd̄ ampli⁹ ē i eis ſolū locū habet remunera-
tiō qm̄ remuneratio nanq̄ d̄ muneris ſeu mu-
neratiōis. **R**emuneratione em̄ eſt reflexa ſeu reci-
proca in remuneratiōe ſeu p̄donatiōe remunera-
tio. **A**ut em̄ non gratis ſed ex neceſſitate qd̄cū-
q̄ ſeruit ex timore ſiue ex pudore ſiue ex ſpe mer-

cedis ſiue ex pacto ſiue ex qd̄cūq̄ alio debito: n̄
p̄peremūeratiōe dicēdus ē dignus: ſed magis ei
p̄ciū ope ſue elocate reddēdus eſt.

**Articul⁹. iiii. de quattuor excellen-
tijs diuini amoris. Et p̄mo qd̄ inſati-
abilis eſt amor dei. Ca. i.**

Prima excellētia amoris eſt inſatiabili-
tas. **U**ltra nāq̄ oēs virtutes inſatiabi-
lis ē amor dei. **N**ō em̄ ſatiari pōt deſide-
rio q̄ nō niſi deſiderare p̄cupiſcit. ſicut in perſo-
na talis aie ait p̄s. **E**cupiuit aia mea deſidera-
re iuſtificatiōes tuas i oī tpe. **F**ames ei aie deſi-
deriū ē. **H**abet etem̄ q̄ aia deū amās nō ſatiat
amore qz d̄s amor ē: quē q̄ amat amorez amat.
Amare aut̄ amorē circūl⁹ facit vt nullus debet
at eſſe finis vel mēſura amoris. **I**taq̄ b̄ inſatia-
bilis oia vorat qz ex copia facit inopia dū ex
p̄guſtatis delitijs dei ampli⁹ in deſiderijs inar-
deſcit: qz ⁊ ſi deſit ad plenitudinē nūq̄ ad ſatie-
tatē. vñ **Ecc̄. xxiij. Qui edunt me adhuc eſu-**
riēt. Dimensa charitas ⁊ pietas dulcedinis dei
cū te amare edere ſit. quō te amātē ſic reſcis vt
magis eſuriāt cū repleti fuerint niſi qz tu chari-
tas infinita ſimul cib⁹ es ⁊ eſuries. **Q**ui te non
guſtat proſus te eſurire neſcit. ad b̄ em̄ cibas
vt eſurire facias. **Uñ Lu. j. ait maria. E**ſurien-
tes impleuit bonis. **N**olo āmodo queras q̄ ſint
bona charitatis cū illa p̄fecto exiſtimē de q̄bus
ſ. **Cor. ij. O**culus non vidit abſq̄ te deus. nec
auris audiuit nec in cor hominis aſcendit que p̄i-
pauit de⁹ diligētib⁹ ſe. **E**t idem **Eſa. lxij. Au-**
dis diligētib⁹ p̄p̄ata vt dilectiōis bona non
ambigas. In hac em̄ reſoſita ſunt eternitatis
delitie rōnis ſuauitatis celeſtis padifi. **I**n hac
ſunt pax patiētia longanimitas gaudium cum
ſp̄ſancto. **I**n hac deniq̄ ē quicquid iocundū
mētē p̄cipi poteſt ⁊ vltra infinitū. **H**oc inq̄ dul-
ciſſime amor p̄paſti diligētib⁹ te ſed abſcōdiſti
timētib⁹ te donec ſuxta illud. ſ. **Ioh. iij. C**ha-
ritas foras mittit timorē velantē vt videre poſ-
ſit qd̄ magi ſit m̄ltitudo dulcedis tue q̄ ⁊ ſi reple-
at nunq̄ tñ ſatiat. **N**ō audeo dicere illos ſi qui
ſūt ſcōa ſtola veſtitos. **O**bjcis forte illō p̄s. ſa-
tiabor cū apparuerit gl̄ia tua: ⁊ illud p̄s. **E**x adi-
pe frumētū ſatiat te. **S**ed ſatiatatē deſiderij abū-
dantiā tibi notari noneris nō deſiderij finē. **F**i-
nis nanq̄ deſiderij ſacietas eſt. **Q**ui vñ ſemp
eſuriūt patz q̄ ſatiati nō ſunt. **S**ed vere b̄tā elu-
ries que ſolum eſurit qd̄ habet ⁊ ſolū habz qd̄
eſurit. **E**x iam dictis p̄ſuaſuz volum⁹ q̄ dulce
dine diuini amoris in futuro nō poterim⁹ ſatiari
nec etiā in p̄nti repleti. **D**e hac impoſſibilitate
ſp̄ ſit nob̄ ſolatiū nullū h̄re ſolatiū. **P**atiētiā
quidē mihi ⁊ vobis oibus opto. ſed impatiēti-
tes nos eē in hoc magis exopto.

De excellētia diuini amoris

Fructuosum est diligere deum.

Capitulum. II.

Ecūda excellētia est fructuositas. Fructificat em̄ homi bona. tpalia spūalia et eternalia. Tpalia. vnde **Proverb. iij.** Honora deū de tua suba et de pmitijs oim frugū tuar: et replebunt horrea tua saturitate et torcularia tua vino redūdabūt. **Et. xj. c.** ait idē **Alij** diuidunt ppria et ditiores sunt. **Secūdo** fructificat bona spūalia. **Nā** qui habet charitatem oēs vtutes habet. **Cū** em̄ charitas sit vltima inter vtutes morales et theologicās q̄ prius sunt morales scz prudētia iusticia fortitudo et tpantia: deinde theologicē vicz fides spes et charitas. **Un̄. j. Cor. xij.** Maior aut̄ horū ē charitas. **Sic** q̄ habet charitatē habz oēs vtutes pcedētes: sicut q̄ habet centū habet decē vlt̄ viginti et nō ecōtra eodē mō hñs charitatē habet oēs vtutes q̄s q̄ possidet oia dona spūalia tenet. **Terccio** fructificat eternalia dona. **Nā** q̄libet opus ex charitate factū eterni regni meritorij est. **Quoniam** possem^{us} lucrari eternū regnū si dilexerim^{us} fr̄es. **Idē** ad opa charitatis. **i. Cor. xvj.** hortat apls dicens. **Oia** opa v̄ra in charitate fiant. **Ius** es qd nō minus est charitas oia bona opa sua facit sicut de se testatur ps. dicens. **Particeps** ego sū oim timentiu^{um} te et custodientiu^{um} mādata tua. **Un̄ Aug⁹.** **Pē**sent inuidi q̄tū bonū est charitas q̄ sine labore n̄ro aliena bona facit n̄ra. **Ex** dictis ptz q̄ q̄ habet charitatē hz deuz et oia que in ipso sunt. **O** charitas magna et incōpabil̄ thesaur^{us} dī i agro cordis abscondit^{us}: p̄ q̄ emēda vniūsa vendenda sunt sic ait dñs **Math. xij.** **O** diues charitas cū q̄ ois diues sine q̄ nemo diues: qz q̄ n̄ hz caritatē nihil hz. **O** argumētatoria charitas multe filie pgregauerunt diuitias: tu aut̄ supgressa es vniuersas. vt dī in fine **Prover.**

Leuis ars ē diligere deū **Ca. III**

Etia excellētia charitatis est leuitas. **Nihil** leui^{us} q̄ diligere. **Qui** diligit nō laborat nihil pstat vectura mercantie amoris: imo amor soluit omēs expensas vecture cūctarū mercantiū atqz laborū. **O** q̄ leuis amor: qui cuncta leuia reddit. **Diraris** quō sit tā leuis mercātia amoris: **Cōsidera** q̄s eā portat. **Volūtas** nēpe ip̄a libera ē ip̄a diligere pōt sola cū amore lata est: for̄ in seco adiutorio ab amore nō eget: absqz alteri^{us} opis ad mīculo exerceri pōt. **Si** em̄ ad diligēdū diuitijs opus eēt: iustā tūc excusatōez haberēt paupes. **Si** scientia necessaria foret: excusari tūc possent ignorātes a seruitijs se excusarent simplices a laboribus imbecilles. **Sola** em̄ libera volūtas impleri pōt mandatū amoris. **In**franōs ē qd ad illud seruandū necessarium est. **Un̄** p̄cipit dñs

Deut. vj. **Diligēs** dñm deū tuū ex toto corde tuo et ex tota ania tua et ex tota fortitudine tua. **Un̄ Luce. x.** additū est et ex tota mente tua vt cor referat ad intencionē: mēs ad cognitōem. ania aut̄ ad affectionē: cū facultas adsit. qua deficiēte: supplet quidē volūtas bōa. **Vides** quō oia h̄ necessaria ad amorē intra nos sunt. **Non** igit̄ necessario eget vt diligas sulcare maria: et pcellosas pstringere vndas vel sepulchz dñi cū petas non linigas transire oras vel syna montis cacumia scandas. **Non** limina petri q̄rens italicas p̄trāsire patrias. nec montiū ascēdere rupes vt iacobi extrema pquiras. **In**tra te volūtas hanc q̄ritat amor hanc vocat dñs. **Cañ. v.** **Aperi** mibi foror mea amica mea. ē em̄ volūtas amica amoris q̄ p̄ sensum volūtat̄ apit ip̄i amor hanc etiam pulsāt **Apoc. iij.** **Ego** sto ad ostiū volūtat̄. s. dicit amor et pulso. s. alliciēdo inspirādo p̄dicādo arguēdo increpando castigando. **Si** q̄s audierit vocē meā et aperuerit mibi. s. p̄ sensum ianuā voluntat̄ intra bo ad eū. s. p̄ grām charitatis. **His** igit̄ inq̄s intrauerat ip̄e amor dicebat amor. **Lu. xvij.** **Regnū** dei intra vos est. **Ecce** q̄ facilis est h̄ ars amandi que solum in volūtatē est. **Idē** **Deut. xxx.** dñs ait. **Mādatū** h̄ qd tibi p̄cipio hodie non sup te est neqz pcul positum neqz in celosi tum sed in te locus dilectionis. **Ecce** facilitas implēdi. leuitas amādī: possibilitas impēdi seu obseruādī quā excusationē denō diligendo habere poterim^{us} fr̄es. **Ideo** p̄fident ad h̄ portabile pondus hortat dñs **Mat. xj.** dicens. **Collige** iugū meū super vos. iugū em̄ meū suauē est et onus meū leue rē. **Onus** qd oia onera leuia facis et impleas mādata. **Un̄** ad **Ro. xij.** **Plenitudo** legis dilectio. **Tu** sola facis scādere ad superna **Cañ. j.** **Recti** diligūt te. **Trabe** me p̄ te: curren^{tes} in odorē vngentorū tuorū. **Tu** portas inferna potius em̄ vere diligēs deū vellet esse cū amore in inferno q̄s sine amore i celo sūm **Aug.** de arra spōse. **Un̄** **Cañ. vij.** **Dura** sicut inferus emulatio. **Ecce** igit̄ q̄ amor sup oia leuis ē: cū grauissima leuia reddit.

Inseparabiliter cum deo vnit anima diuinus amor. **Capitulum. III**

Quarta excellētia amoris ē durabilitas. **Adeo** nempe est amoris glutinum tenax vt non tantū iūgere q̄s dicat vnire. **Triplr** em̄ vnit vinculu^{um} charitatis. tibi sp̄i prio et deo. **Prio** em̄ p̄ amorem vnus efficitur dum intra se recolitur reductisqz affectibus a cūctis locis quibus tehebantur captiui solum vnum incommutabilem amat nec amplius in diuersa mutat. **Par**titus nempe p̄ amorē in plura nunq̄ sibi repit et idē: sed semp sibi dissimilis est: qz totiens

De affectib' inflāmati triplicis amoris.

variari cogit quoties varietate suscipit illud quod ab eo amat. quod enim labenti innititur necessarium est ut cum labente labatur. **Un. j. Joh. ij.** Transiit mundus et cupia ei. **Et. j. Cor. vij.** Preterit enim figurabui mundi. Sic quod cum mundo per affectum currit cum mundo in profundum ruit. Proximo enim per charitatem homo unius dum non solum sine quarela quatuor in ipso est omnibus studet affici: sed etiam omnibus successibus cooperari gaudere cum gaudentibus et flere cum flentibus secundum apostolum. Infirmari cum infirmantibus et cum scandalizatis vix. **Un. Apo. j.** Socius in tribulatione et igno. De hac unitate ait per. Ecce quod bonum et quod iocundum est: vix. **Act. iij.** Multitudinis credentium erat cor unum. ita una quoniam nec voluntatum varietas nec actionum diversitas nec maris profunditas perperas aicos dividebat: sed firmiter astrigebat charitas et facile coherebat unitas in spiritu sancto et in vinculo pacis dei. Heu heu heu ve ve ve mundo a scandalis. De nobis in inferiori seculo dilapsi in quos fines imo feces seculorum deueniunt totus mundus nunc vere in maligno posuit: et omnes querunt que sua sunt. In his nepe miserabili evo nostro totam christianitatem tanta diuisione tot scissuris totque fracturis displicam aspiciamus ut vix unum alteri cernatur pervenire in unum: nisi forte aduersus christum eius ubique apparent scissure ciuitatis dauid intantumque inbiant ut iam vltima ruina oino minent. Fateor hoc tedet esse exeamus hinc et ad propositum redeamus. non enim de virtutis loqui loco hoc propositum est. Tercio deum hominum et hominem deo charitas unit non solum illa ineffabilis charitate qua natura nostra unius illi eterno verbo in unitate persone: sed etiam illa de qua ait apostolus. **1. Cor. xj.** Qui adheret deo unus spiritus est. Profecto unitas hoc charitas est qua homo secundum cor dei totis votis superne eterne voluntati conformis unius deo glutino quod non dissipatur et vinculo quod non dissipatur. In his tamen que sic dico nemo me existimet cum illis sentire imo desipere quod charitatem semel habitam asserunt ultra per diu non posse quod res illis quod habet charitatem perseverant adheret frustra discipulos suos dominus. **Joh. xv.** monuit ter ostendens charitatem sponte deleri posse non violenti auferri offert omni auferri nulli ut nullum nisi suo vicio illa careat est tamen charitas vinculum perfectionis quo membra artissime sibi inuicem herent et suo capiti per omnes iuncturas pnectuntur in unum corpus in vno per cipio omnium bonorum ut fidenter quilibet dicere valeat cum per. Particeps ego sum omnium timetium te et custodientium mandata tua. De hoc etiam dictum putes **Eccl. iij.** Funiculus triplex difficile rumpitur. triplex namque dicitur quia ut perfat secundum triplicem ligatur. Triplicem funiculum describit apostolus. **1. Timoth. j.** dicens. Finis precepti est charitas de corde puro et conscientia pura et re-

cta seu bona et fide non ficta. Solum purum est cor quod ad crimina mandata perfluere nescit. nihil sedatur facilius corde mundanis exposito. hoc solum pertinet charitas ne frustra pateat: tunc vero sedatur cum in crimina labitur. Consciam vero bonam habet ad omnes qui primi bonum ut suum diligit. Si quo minus? quicquid non habet illam que non querit que sua sunt. Fides autem non ficta ea est que per dilectionem in bonis operibus exercetur alioquin non solummodo fictam sed mortuam. **Jacobus** dicere non videtur seu vereretur. Et vere iste funiculus difficile rumpitur quo paulus vincitur ad **Rom. viij.** audenter ait. Quis nos separabit a charitate christi? etc. Validum profecto vinculum est cui nulla violentia preualet inseparabiliter pertinet amantem cum amato sed validius erit in patria: quia ut dicitur. **1. Cor. xij.** Charitas nunquam excidit. Nam si credendo et sperando diligimus quod non videmus nec tenemus: quanto ardentius eum diligemus quem tunc videbimus? sicuti est: ut dicitur. **1. Jo. iij.** Cum quo nos regnare faciat amorosus iesus christus filius dei: qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Seria. iij. post dominicam in quinquegesima de affectibus triplicis inflāmati amoris. s. dei sui et primi de quibus vix carnis primi celebrat. **Sermo. iij.**

Fides spes charitas tria. maior autem horum est charitas ibi. **1. Jo. iij.** Urget iterum charitas de charitate nos loquitur ut quam in percedenti sermone tam gratam didicimus: de excellentia charitatis ex eadem diuino munere expramur hodie ut quod ad famelicam nauseam crapulari. Et ad hoc hortatur apostolus in verbo pallegato dicens. Fides spes charitas tria hoc est. Quasi dicitur velit. Fides utique atque spes ad deum cognoscendum et quendam illuminaut intellectum atque roborant facultatem: sed maior horum est charitas quod inflāmat et pascit imo depascit hominis voluntatem: et atque totam satiat iebriat atque dei trāformat. Hec quod de amoris crapula nuncupatur. cum humanus spiritus tuus fiat tanquam potes crapulari a vino. s. diuini amoris. Crapula autem et spirituale carnis primum celebrat mens bona ex triplici deo atque seruēti amore. primo amore dei. secundo amore sui. tertio amore primi de quibus amoribus perperam. cxxxij. per. qui in presenti materia est aliud thema inquit: Ecce quod bonum quod ad amorem dei: et quod iocundum quod ad amorem sui bitare fratres in unum quod ad amorem primi.

Articul. primus de septēplici flāma seu ardenti affectu diuini amoris.

Primus amor seruens et ardens quo mens humana replet est amor dei. Exercēs enim se in salcris meditatōib' et affectōib' ad obtinēda bona

graz et ututū atq; feruētis et crapulātis amor
dei: septē affectib; inflāmati exerceri debet ad
deū. Primus ē amor ardētissim; scōs ē timor re
uerētissim; tertius ē zelus pstantissim; quartus re
gratio magna. Quintus laus imēsa. sextus obediētia
pmpitissima. septimus dilectatō seu securitas ebria

De septē gradib; p q̄s ad amorem
ardētissimū mēs ascendit. **Ca. I.**

Primus q̄dem inflāmat; affectus
amor ardētissim; nūcupat; ad quez
vtiq; psequēdū hortat; spōsus dile
ctam sponsam **Can. viij. dicēs. Po**
ne me vt signaculū sup cor tuū et vt signaculū
sup brachiū tuū qz fortis est vt mors dilectio.
Dura sicut infern; emulatio. Lampades ei; lā
pades ignis atq; flāmarū aque multenō potu
erūt extinguere charitatē. In q̄bus verb; septē
grad; charitatis p ordinē expmūt; q̄b; acq̄rit;
hic ardētissim; amor dei. Primus ē meditatio.
scōs imitatio. tertius sepatio. quartus emulatio.
quintus inflāmatio. sextus exēplatio. septimus insu
patio. Primus quidē grad; pueniēdi ad amo
rē ardētissimū dei est meditatio. Per hūc ei mo
dū inflāmat; spūs ppheticus cum dixit In
meditatioe mea exardescit ignis. Et initius per
q̄d ad h; ascendit alibi expmit; dicēs. Meditatio
cordis mei in p̄spectu tuo semp. Et hūc modū
expmit; sponsus cū ait. Done me vt signaculū
positū sup cor tuū. Quid p signaculū positum
sup cor tuū. nisi meditatio spōsi p quā artissime
et amorosissime in corde spōse ei; meditatio ei;
memoria radicat;. Vñ ibidē glo. Solemus sig
nū aliq̄d cū digito vel brachio alligatū circum
ferre q̄ admonemur. q̄ illi; rei mēoria frēntio/
rē volum; h̄re. In cui; mysteriū Deut. vi. scz
de dei p̄ceptis scriptū ē. Ligab; ea q̄si signū in
manu tua eruntq; et mouebunt; ante oculos tu
os. Scōs gradus ē imitatio vt nō solū dile
cta spōsa in interiorib; cordis sed etiā in exteri
oribus v̄bis et factis amātissimū imitet; spon
sum. Vñ subdit. Et vt signaculum sup brachi
um tuū. p q̄d opamur virtutū opayt; in eis xp̄i
imitatio designat;. Quartus aut; amoris feruor; i b;
crescat manifeste ostēdit; seraphica ip̄a p̄fectio
ad quē p hāc xp̄i imitationē mens gloriof; frā
cisci pducta ē. Ideo in ei; p̄sona apls ad Gal.
vlē. ait. Ego em; stigmata dñi iesu i corde meo
porto. Tertius ḡdus ē sepatio vt. i. mēs ab oī
q̄d a spōso sepet; elōgef;. Vñ subdit. Quia for
tis est vt mors dilectio. Mors siquidē vno tri
furcato ictu aīaz sepat; a mūdū habitatioe a suo
rū puerfatōe atq; a carnis vnione ac p h; ab ei
passione hui; seculi nequā. Sic amor dei ab oī
bus que aīam sepan; a dilecto oīno illā elōgat;

Quartus gradus ē emulatio quia scz mens
iuxta aplm. i. Cor. xij. semp emulatur charis

mata meliora. Vñ sponsus ait. Dura sicut in
fernus emulatio. i. esse debz. Sicut em; infern;
nemi p̄cit; sic amor in aīa sponsa xp̄i tanta dile
ctōis emulatioe obsequit; dilecto spōso: vt nul
li tpi p̄ditioni vel loco p̄sone infirmitati seu cu
iuscūq; resistētie parcat; qn oīa supans innitat;
dilecto suo. Quintus gradus ē inflāmatio.
Ex p̄cedentib; siquidē nixus in dei amore in
flāmat; iō spōsus ait. Lampades eius. i. corda
diuina charitate accēsa lāpades ignis. i. plena
sunt feruore dilectōis diuine. Lāpas em; ē vas
clarū intus habet oleū et ignē. Oleū nutrit; ig
nem q̄ dicit; feruorē. In lāpade cor purū i oleo
deuotio. In ignis calore feruor; desiderij deno
tat;. Hoc igne ardebāt duo discipuli p̄gentes i
emau; qz **Lu. xxiij. dicebāt. Mōne cor nostrū**
ardēs erat in nobis: Sed q̄d faciet; i p̄sia: Et
iter; ps. crapulat; et epulatus et ebriat; d; se ait.
Inflāmatū ē cor meū et renes mei cōmutati sūt
et ego ad nihilū redact; sum. Sextus grad;
est exēplatio ad primū ppter deū exhibita et
mōstrata. Vñ subdit. atq; flāmar;. In flāmi
nis siquidē lumiof; splēdores sancte et edifica
tozie puerfatōis pueniēti; denotāt; sic **Mat.**
v. dñs ait. Sic luceat lux v̄ra coraz; hoībus vt
videāt; v̄ra opa bona et c. Septimus gradus
est insupatio cū. i. mens nullis aduersitatibus
supat;. Vñ subdit; aq̄ mltē nō potuerūt; extingūe
charitatem. Per aquas em; tribulationū impe
tus designant;. Vñ **Esa. viij. Pro eo q̄ abiece**
rat; p̄ls iste aquas siloe q̄ vadūt; cū silentio. Et
sequit;. Propē h; ecce aducet; dñs sup eos q̄s
flumīs fortes et multas: regem assyrioz; et oēm
gloriā eius. Hoc siquidē ignita aīa qz oīa suffert;
dom; est illa de q̄. **Mat. viij. que edificata est su**
pra firmā petrā et descendit; pluuia et venerūt; flu
mina et flauerūt; venti et irruerūt; in domū illam
et non cecidit. fundata enī erat supra petram. id
est. iesum christum.

De feruenti affectu filialis timoris
ad deum qui omēs alios timores asp
natur. **Ca. II.**

Secundus quidē inflāmat; affectus
ē timor reuerētissim;. Cū em; sex di
cant; eē timores. Primus natural;. se
cundus hūan;. tertius mūdān;. quartus
suilis. Quintus initialis. sextus filialis vl; castus
q̄nq; q̄dē p̄ores rēnuit; mēs diuina dilectōe fer
uescēs et in sexto solū modo p̄q̄scit;. Primo em;
non timet; timore naturali licet talis timor non
sit bon; vel malus; cū nō sit sub lib̄tate arbitrij
p̄stitur;. Et h; timore solū habz timere hō timo
re p̄passiōis sicut fecit; xp̄s. Vñ **Mat. xxiij. ce**
pit; iesus tēdere et pauere et hoc q̄tum ad p̄passi
ōnē et ideo dicit; cepit;. Secūdo nō timet; timore
hūano q̄ potius elegit; peccare q̄ penas in cor;

porre tolerare. **Uñ** ad talit' timentē. **Esa. v. ait.** Quis es tu vt timeas ab hoīe mortali. **Tertio** nō timet timore mūdano q̄ poti' elegit cōmitte re diuinā offensionē q̄ p̄dere terrenā possessio nē. **Uñ** **Lu. xij.** Nolite timere pusillus grex qz cōplacuit p̄ri v̄ro dare vob' regnū. **Quarto** nō timet timore fuili q̄. s. timet pena iferni nec amat diuinā iusticia. **Uñ** ad **Ro. viij.** Non ac cepistis sp̄m fuitutis iterū in timore. **Quin** to etiā nō timet timore initiali: de q̄ p̄s. **Initiū** sapie timor dñi. qz lz p̄ncipaliter amet iusticia tñ scōario timet penā. sed sicut. **J. Joh. iij.** scri/ ptū est. Perfecta charitas foras mittit timorē scz initialē z multa ampli' p̄cedētes. **Sext'** est timor filialis seu cast'. **Filialis** q̄dem ad pa trē. **Castus** v̄o ad sp̄sam. **Uñ** **Job. xxvj.** Co lūbe celi cōtremiscūt z pauēt ad nutū eius: z h timore timet aīa feruēs. **Hic** q̄dem triplici' va riat qz triplex est hmōi timor. **Primus** ē sepa/ tōis. scōs offensiōis. **tert'** reuerēcialis. **Pri** mus inq̄ est timor separatōis q̄ sp̄sa timet sepa/ ri a sp̄so. **Uñ** **Ecd. vij.** Qui timet deū nihil ne gligit. s. ne sepef a deo. **Scōs** est timor offen sionis q̄ filialis amor in minūmo timet offende re deū. **Uñ** **Salomon** **Proū. viij.** Timor dñi odit malū. s. ne offendat p̄rem. **Tertius** ē re/ uerēcialis. **Uñ** **Ecd. xxiij.** Nihil melius q̄ ti mor dei. **His** trib' timorib' inflāmat desiderio sus z succēsus in amore affectus atqz p̄ eos sen tiens q̄ suauis est dñs admirās cum p̄pha cla mat. **Quā** magna multitudo dulcedis tue dñe quā abscondisti timētibus te. solus iste timor in patria manebit. **Uñ** p̄s. Timor dñi sc̄tūs p̄ma net in seculū seculi.

De feruenti affectu duplicis zeli: q̄ gloria dei. z salus animarū sollicitate p curatur. **Caplin. m.**

Tertius aut inflāmat affect' est zel' cōstantissim' **Est** em zelus amor excā delcēs atqz irascēs z ea que sunt z̄ria suo ama/ to vel suo amori. **Cū** enī duplex sit amor. s. dei z primi atqz in his duob' mādatis tota lex p̄ det sicut d̄r **Mat. xxij.** Hinc est qz in q̄libet in flāmato affectu debz esse duplex zelus **Prim'** honoris z glorie dei. **Scōs** salut' primi. **Pri** mus zelus est honoris dei q̄ mēs sancte irascit' z excādescit qz deus nō cognoscit: nō diligit n̄ timet nec debitis officiis nec fuitiis: honorat' exemplo zelotis helie q̄. **Reg. xix. ait.** Zelo zelatus sum p̄ dño deo exercitū: qz derelique runt pactū dñi filij isrl. i. p̄ls christian'. **Se** cūdus zelus est salutis primi. **Uñ** p̄s. Zelus domus. i. ecc̄ie tue comedit me. i. p̄ sollicitudij nem attenuauit me sicut fecit paul' q̄ ad **Cor.** xj. de se ait. **P̄ter** illa que extrinsec' sūt instā

tia mea q̄ttidiana que. i. nec vna hora remittit' fm glo. sollicitudo oīuz eccl̄az. **Quis** infirma tur z ego nō infirmor. q̄s scādalizat' z ego non vroz. **Item** necessariū est p̄ istū zelū mentē pri mo dirigere ad seipm atqz p̄spicere si in se vel a se seu p̄ se facta sunt opa dei honorē z dānū seu scādālū primor. **Que** cū cepit a seip̄a tunc ex charitate in primū dirigat' **Et** ne q̄s etiā in ali os erret notandū est qz tūc zelus est diuin' qñ cū feruore z attentōe seu excādescētia sue ire est in deū rectus. z fm dei instinctū z bñplacitūz mēsuratus ita qz nō fert' z aliquē nisi p̄ xpo at qz fm deū z solū p̄ q̄to ille est z̄rius deo. **Q̄l** ta tñ apparēt hoībus debitā mēsurā excedere q̄ sunt mēsuratissima apud deū **Ecōtra** multi sūt zeli mali sub specie boni. **Joh. xij. de** **Juda** ptz q̄ p̄ falso pauperū zelo z̄ magdalenā ait. **Qua** re hoc vngentū nō venit trecētis denariis z da tum est egenis. **Sz** heu qz iam venit tps z nūc est in q̄ nō repit' p̄prie nec aliarū aliarū zelū ha bens nec de salute earū curet. vt vere iam dici pōt. qz zelus domus dei comedit oēs zelatores suos qz iam nullus supest zelans. **Dēs** enī que sua sunt querūt q̄libet domus sue nō dei zeluz habet ideo **Aggei. j.** lamētabiliter dicit dñs ex ercituū. domus mea deserta est z vos festinat' vnusquisqz in domū suā.

De multiplici reḡtiatiōe cōi et p̄pha inflāmati cordis ad deū. **Cap. m.**

Quartus v̄o inflāmar' affect' est reḡra/ tio magna. **Duplex** q̄dem est reḡratio q̄ytif mens diuino amore succēsa. **Pri** ma aut est gñalis. scōs special' **Prima** at est gñalis q̄ mens diligēs oīa que sunt creata z or dinata a deo vt d̄r. de omnibus creaturis lau dans creatorē. **Uñ** erigēs totū affectūz ad de/ deū ait **Primo** gr̄as agim' tibi dñe deus n̄r q̄es alpha z o p̄ncipiū z finis qz creasti celū et terrā z oīa q̄ in eis sunt: ponēs in eis vestigiūz et imaginē tue sc̄tissime trinitatis vt creature p ticipes essent sup̄admirabilis gr̄e tue. **Se** cūdo tibi reḡramur dñe deus n̄r de hoīe quez formasti ad imaginē z similitudinē tuā atqz omnia subijciēs pedib' suis. cūcta ordinasti ad fuitiū eius casū q̄ eius miscōit' repasti: nec eū in etnū interitū cū demone p̄dēnasti. **Tertio** qz tibi gr̄as agim' imēsas dulcissime deus qz placuit charitati tue post ade casuz salut' remedia nob' dare: legē fidē z spem atqz repationē n̄ram p̄ h lū tui incarnatōz fiendā: dilectis amicis tuis a/ b̄raā isaac z iacob z ceteris p̄rib' p̄orib' reue/ lare. **Quarto** incessant' gr̄as agim' tibi dñe de us op̄s de stupēda charitate z hūilitate q̄ ostē disti in vnione hūanitatis n̄re ad tuā imensissi mā diuinitatē. **Quinto** imensas gr̄as tibi agi/

De affectib⁹ triplicis inflāmati amoris

mus de tua hūilima natiuitate et supradmirabili puerlatōe in mūdo dolorib⁹ et afflictōib⁹ plena pñra dilectōe. Sexto tibi grās agimus dulcissime iesu xpe de tuo corpore pñcioſo qđ in die sancto cene dedisti nobis in viaticū et refugium in solaciū atq; in remissionē oīuz pctōrū nrōz. Septimo o amorosissime sup oīa grās maximas referimus qz p nobis viliſſimis creaturis atq; pmpriſſimis ad oēm tuā offensam et culpā dignatus es pati tam crudelē tāq; enorrem atq; acerbissimā passionē. **O** imensa charitas dei. **O** bonitas saluatoris. **O** misericōdia redēptoris. Quis cogitare pōt tāti amoris abyſsum et nō admirari atq; diligere te imensū nisi infidelitate laboreat? Octauo tibi grās agimus infinitas tua de triūphātī et glorioſa resurrectionē: p quā resuscitasti a miseria hui⁹ vite ad gloriā tuā nobis fidem et spem ptulisti. Non tibi grās agimus de tua admirabili ascēſione: p quā genus hūanū ī pſpectu oīuz spiritūū beatorū tāto nobilitaſti decore atq; tam glorioſo ſublimaſti honore. Decimo grās referim⁹ tibi dñe iesu xpe de sanctiſpūs miſſiōe in aplos tuos in die pēthecoſtes: p quē tanta fortitudi- ne repleſti eos. vt qđ prius timebāt xba. poſtea p te nō timerēt xbera. tormēta duriffima. atq; mortē. Et qđ prius erant ignari et idiote: poſtea facti ſunt tanto lumine illuſtrati et docti. vt ſci- rent quēcūq; neceſſaria ſunt p totius mundi ſalute. atq; p eos felicitati noſ dignos benigniſſime deus ad tuaz fidē puenire. **O** miſerrimū et miſerabile genus xpianoꝝ. Quid de illis ſcitiſſimis athletis iā tibi remāſit. niſi ſoluz auētas et ſolū in labijs corporeis fides vt digne de tot iesu xps lamētabiliter dicere valeat illō. **Mat. xv.** **W**plius hic labijs me honorat: cor aut eoz longe eſt a me. **S**ine cauſa aut colunt me. i. fruſtra. **E**ſt ei ſcda reſtatiō dei. ſ. ſpecialis per quā diuino ardore inflāmat⁹ affectus ad ſeipm reuerſus et tot gratijs ſe vallatū cōſpiciēs: in reſtatiōis exultationē prūpēs. **I**n pñmis ait. **G**rās ago tibi dñe de meipſo quē ex mera bonitate tua inter nobiliores creaturas creare dignatus es. tribuēs mihi corpus et aīam ad imāginez et ſilitudinē tuā. atq; imēſa bonitate tua ſacro baptiſmatis fonte regenerat⁹ ſum. et ī tua fide inſtructus atq; nutritus cū dignus eſſem dānatōe eterna. **S**cdo grās tibi ago imēſiſſime deus de tāta patiētia: qua ſuſtinuiſti iniquitatē meā tribuēs mihi ſpaciū penitēdi. **I**nſup tua bonitate mihi indigniſſimo ptuliſti ī te credere in te ſperare: te amare atq; obſeq tibi. **C**ōfirma hoc deus qđ opatus es in me: et adauge dulcissime ihu xpe. **T**ertio grās tibi ago qz denihilo creās me tot inumeras atq; pulcherimas creaturas ordiaſti ad ſeruiciū meū et ad

ſuſtentionē corpaliſ vite mee. **Q**uarto grās tibi ago qz dediſti mihi rōnē ſenſuz et intellectū multiſq; et innumerabilib⁹ gratijs replens aīam meā vt ſm volūtatē tuā regere poſſū illā. **Q**uinto grās tibi ago imēſiſſime dñe pñr miſericordiaz et deus toti⁹ pſolatōis. qz dona mihi collata oēs meas grāſſactōes ī infinitū excedūt. **A**diuua me tuīpe vt tibi dignas reddā grās de oībus bñficijs que cōtinuo mihi facis feciſti et facturus es. pfecte recognoſcēs hūiliter et deuote ſubijciar tue reuerēdiſſime maiestatī in ſecula ſeculoꝝ.

De duplici laude. ſ. affirmatiua et negatiua: qua inflāmati affectus laudant creatorē. **Cap. v.**

Quintus ho inflāmat⁹ affect⁹ eſt laus imēſa. **C**ū enī mens fuerit diuio amore ſuccēſa tam dulcedine repit deū bonum: vt nunq; velit ceſſare a laude eius. **I**n cuius pſona ait pñ. **B**ñdica dño in oī tpe ſp et in oī tpe. i. tam in adūſitate qz in pſperitate. nō ſicut qdam q laudāt deū in pſpitate. **Uñ pñ.** **C**ōfitebis tibi cū bñfeceris ei. **A**lij ipm tñ laudant in adūſitate. **Uñ Eſa. xxvj.** **D**ñe in anguſtia reſqſiuerūt te. **I**nſup addit ſp laus ei⁹ ī ore meo. i. ſp aliqd loquar vel ſentiā vel cogitabo qđ referat ad laudē ſūme dei. **Uñ Caſſi.** **Q**uicqđ ex charitate ex ſimplicitate ceteriſq; virtutibus vel loqmur vel mēte geſtim⁹ viuere: diuiniſ laudib⁹ applicat. **I**pſius enī eſt pconiū qđ donat ore ac corde honeſta meditari. **D**uplici enī laude pñcipaliter inflāmat⁹ affectus laudat deum. **P**rima eſt affirmatiua. ſcda ho laus eſt negatiua. **P**rima aut laude affirmatiua laudatur deus cū in eius laudē oīa bona ei appropriant⁹: et de hac tota ſcptura reſerta ē. et hmoi laude vſi ſunt vt plurimū oēs iuſti. **N**am laudant illū de iuſticia et fortitudine. **Uñ pñ.** **D**eus iudex iuſtus fortis et patiēs et longanimis. **L**audant illū de magnitudine. **Uñ idem ait.** **B**onignus dñs et laudabilis nimis et c. **D**icūt etiā illum bonū. **Uñ pñ.** **L**audate dñm qm bon⁹ eſt. **E**t alibi. **B**onus es tu: et in bonitate tua doce me et c. **D**icūt eum ſapientē. **Uñ idem ſapientie eius nō erit numer⁹.** **N**oiant illū amorē vt charitatez. **J. Joh. iij.** **D**eus charitas eſt. **N**oiant illū pacē. **Uñ.** **I**n pace in idipſuz et c. **N**oiant ſe viam vitatē et vitā **Joh. xliij. c.** **E**go ſum viā vitas et vita. **N**oiant illū pulchrū. **J. Pet. j.** **I**n quē deſiderāt angeli pſpicere. **N**oiant illū miſericordē. **Uñ pñ.** **M**iſerator et miſericors dñs. **N**oiant illū lumē pñ. **I**n luē tuo videbim⁹ lumē. **N**oiant eū ſuaue pñ. **S**uſtate et videre qm ſuauiſ eſt dñs. **E**t cetera multa pſimilia p laudem affirmatiuā deo appropiant in gloria noīſ

hui. **S**ecunda est laus negatiua. Licet autem laudare modus sit deo gloriosius et dignus, est tamen secundus laudabilis modus. scilicet negatiuus est ablatiuus. sicut faciunt sculpetes per modum predictum incopabilius dinoscitur superare. Et per hunc modum in ampliori laudem dei illa negant que prius de deo affirmabantur. **N**on abbas vercellensis super illud. c. de mystica theologica contra quod laude ait quod affirmatiua sit per descensum a superioribus ad extrema. Negatiua vero contra ab inferioribus ad superiora seu ad principia. **N**on autem sit descensus a superioribus ad extrema affirmatio parit dilatactionem siue verborum multiplicationem. Sic e contrario ascensus ab inferioribus ad principia negatio generat contractionem. **H**oc autem ideo contingit. quia ibi de notioribus ad magis nota descendimus hic vero de cognitis ad incognita negatiue ascendimus. **N**on ibi multiplicationem. hic autem sermonis restrictio generatur. **A**t ubi ascendendo omnia fuerint negata et negata cuncta fuerint ascensa. iam non est nisi ut sermo si leat: sicut a diuina ineffabilitate percussus. **T**er bi gratia cum mens illuminata ardenti corde ad sublimia dei contemplanda sustollitur. tanto dei lumine illustratur ad cognoscendum quod sit ipse deus. et quicquid prius de deo affirmauerat nunc negat tam intelligit distantiam ipsius dei ab eo quod dici potest de ipso deo vel notari vel cogitari potest ipse deus. **N**am si notat illud magni nomen ei apparet paruus. Si iustum nomen ei videtur iniustum. Si forte nomen debile pensat. Si bonum: nomen ei videtur malum. Si sapientia: estimat stulticia. Si amorem et charitatem: sonat illi nomen iniquitatem. Si pacem nomen ei apparet guerra. Si via veritas et vita dicatur: videtur ei nomen deuium et falsum atque mortale. Si pulchrum apparet ei deformis. Si misericordie: sonat ei crudelitatem. Si lumen. nomen videtur ei obscurum. Si suaue. nomen ei videtur amarum et sic de ceteris similibus: quia ad longe maiora quam fieri vel cogitari possit est talis spiritus subleuatur in terra illud. **I**. Corint. ii. **N**on oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus etiam in presenti vita diligenter se. **T**raque in laude collaudat creatoris affectus talis inflammatus per varias inflammationes et eleuationes spiritus atque ebrios anime sensus.

De obediencia prompta inflammatus affectus ad deum. **Ca. VI.**
Extus quidem inflammatus affectus est obedientia prompta. **I**gne etenim calefacta defacili flectitur cera. **M**etalla que ab igne liquefacta facilliter recipiunt formam. Sic etiam corda diuino amore successa propter deum et omnem obedientiam et maioris et equalium et minoris spiritus reddunt prompta. **E**t merito quidem. **N**am secundum Bernardum. **C**redentibus nihil impossibile. amantibus nihil diffi-

cile. nihil asperum mentibus. nihil humilibus arduum reperitur. que omnia tales habent. **S**olent que currum rote velocius currere si sint vincte. sic tales anime vinctione diuini amoris superinfusa promptissime sunt ad implenda quecumque precepta. et corde ore et ope cum propheta decantant. **P**aratum cor meum deus etc. et quod secundum Bernardum. paratum ad sublimia. paratum ad humilia. paratum ad omnia. scilicet usque ad mortem. **E**t idem iterum ait. **H**ec vinctio andream fecit gaudentem crucem amplecti. **L**aurentium irridere carnificem. **S**tephanum per lapidationem flectere genua in oratione: et apostolos gaudere in tribulatione. **N**ec mirum si in talibus obediencia prompta et pradietio nulla. cum eorum spiritibus subiecta sit caro: quia eorum spiritus subiecti sunt deo. **E**x quibus duobus perfecta obediencia presumatur.

De spirituali crapula seu saturitate atque ebrietate: quas de deo expiuntur inflammatus affectus. **Ca. VII.**

Eximus inflammatus affectus est delectatio seu saturitas ebria qua mens reficitur saturatur et inebriatur dei dulcissima et ineffabili suauitate. **T**anto enim sapore degustat talis spiritus dulcedinem dei: ut quotidie ad eius appetitum acius inardescens clamet inuitas ad pastum omnes irrationales creaturas et dicens. **G**ustate et videte quam suavis est dominus etc. **S**olet quilibet nepe post saturitatem et crapulam quecumque apposita fastidire. sic quod ad hanc saturitatem peruenit mens deuota. manifestissimum signum est quarumlibet corporaliu deliciarum fastidium: atque ex intimo affectu exteriorum omnium verum quendam et spontaneum hunc despectum. **A**liud est enim trimodo obistere et repellendo viriliter acquiescere nolle. atque aliud est quodam nausea saturati affectus medulliter fastidire. **A**d veram igitur facietatem et spirituale crapulam tunc mens humana deuenit. quando post diuine suauitatis abundantiam quam interiorius sentit omnium que exteriori apponi possunt. quoddam necessarium potius quam voluntarium fastidium sentit: nec sine ebrietate talis saturitas venire solet: quam quod incurrit insensibilis fit ad mundum. **O**mnes nepe nouerunt quod quod plene ebrii sunt irrationes suas atque despectiones sepe nec quoddem aduertunt: atque pericula et discrimina nec declinare. nec saltim attendere norunt. **C**um igitur videmus multos quotidie inter pericia et obprobria humilarescere et gaudere inter pericula et temporalium damna letari: et quod quod hominibus sunt debemus nisi ebrios iudicare. **Q**uid enim dixerim tam mentis alienationem nisi spirituale quandam ebriationem: prius est enim ut fastidiamus vana huius mundi oblectamenta: secundo vero despiciamus eius aduersa. **P**rimum quidem efficit spiritualis facietas: secundum vero spiritualis ebrietas. **S**acietatem igitur ebrietas sequitur. ut ex eorum affectibus comprobatur. **H**ac crapula et ebrietate altera

De affectib⁹ triplicis inflāmati amoris

ti erant apli qñ vt discit **Act. v.** **I**bāt gaudētes a cōspectu cōcilij: qñ digni habiti sunt p noie iesu cōtumeliā pati. Tandē etiā ebrietatē passi sunt oēs sancti xpi martyres ⁊ p̄fessores p̄clari quoz sicut dicit apls ad **heb. xj.** Alij q̄dez ludibria ⁊ xbera experti sunt. insup ⁊ vincula et cetera que apls tangit ibidē.

Articul⁹. ii. de septemplici affectu ardentis amoris ad seipm.

Secūdus xpo p̄ncipalis amor inflāmat hominem ad bene diligendū seipm. Et hic etiā se p̄templici feruet affectu. **P**rimus est affect⁹ pudoris. scōs doloris. tertius hororis. quartus rigoris. q̄ntus ire implacabilis. sextus vigoris. septimus est affectus discretōis.

Quod ex pudorioso affectu p̄pter sua peccata cōfundit anima p̄pter tria.

Capitulum. i.

Quicūq; xpo cōcupiscit semetip̄m diligere debet p̄mo se exercere in affectu pudoris quo. s. totus de vitij suis atq; defectib; p̄fundat ⁊ erubescat: ⁊ maxime p̄siderādo circa p̄ctā tria. p̄mo magnitudinē. scō mltitudinē. tertio turpitudinē. **P**rimo consideret p̄ctōz magnitudinē ⁊ corde cōtrito ⁊ humiliato ad deū clamet cum filio p̄digo **Lu. xv.** **P**ater peccauit in celū ⁊ coraz te iam nō sum dign⁹ vocari filius tuus: fac me sicut vnū de mercenarijs tuis. **S**cōo suoz p̄ctōz multitudinē p̄sideret. ac cum p̄s dicat. **I**niq̄tates mee sup̄gressae sunt caput meū ⁊c. ⁊ cum manasse penitente ij. **Paral. vlf.** doleat dicens. **P**eccauit sup̄ numerū arene maris. multiplicatae sunt iniq̄tates mee. **A**tq; cum publicano **Lu. xviij.** misericordiaz poscat dicēs. **D**eus p̄picius esto mihi p̄ctōri.

Tertio cōsideret suoz p̄ctōz turpitudinē atq; ad seipsam increpatūe anima dicat illō p̄pheticū. **F**ilia babilonis misera. **E**t illō **Esa. xxiij.** **S**ume cytharā ⁊ circū ciuitatē meretrix obliuioni tradit. **E**t **I**biere. ij. **Q**uod vilis facta es nimis iterans vias tuas.

Ex dolore culparū cruciat anima p̄pter tria. Capitulum. ii.

Secūdus est affectus doloris vt. scz aia p̄ctā sua dei offensiua ⁊ suipsius maculatiua acutissimo dolore plangat **E**t b p̄pter tria ⁊ ex suis culpis. p̄mo meruit gehennam. scōo amisit vitā eternā. tertio incurrit diuinā offensaz **P**rimo enī dolere debet q; meruit gehennā cuius tormēta p̄siderās ⁊ illa mereri cōspiciēs. ac quasi illa ex vehemētī illuminatione p̄ntia cernēs cū p̄s dicat. **D**olores inferni circūdederūt me. **S**cōo dolebit q; amissit vitā eternā quam mens infinitis delitijs plenam esse p̄siderās atq; finē h̄re nō cōspiciēs p

eius amissione p̄petuo lamētari p̄ponēs cum **I**biere. xv. dicat. **F**actus est dolor meus p̄petuus. **E**t cū eodē. xxx. **I**nsatiabilis dolor meus. s. p̄pter magnitudinē damni. **T**ertio dolere debet q; incurrit diuinā offensaz exemplo dauid q̄ ait in p̄s. **F**uerūt mihi lachryme mee: panes die ac nocte ⁊c. **T**alis inq; aia plorat q; si altera magdalena ad pedes iesu clamās cum p̄pha. **M**iserere mei deus ⁊c. quē tanta malignitate offendi. **P**loret hec aia q; olim amisit deū sed amplius q; deus amisit eam.

Q; triplici affectuoso sensu venit anima in suipsius horrozē. Ca. iii.

Tertius est affectus horrozis q; i. hō p̄pter odiū sui seipm sanctissime horret. **D**e quo q̄dem odio ⁊ horroze **Jo. xij.** dñs ait. **Q**ui odit animā suā in hoc mūdo: i. vltam eternā custodit eaz. **T**alis aut horrozis affectus originē habz ex sensu p̄prie nihilitatis q; verus sui amor in hōie opat q; nihil se esse intelligit a seipō. ⁊ nihil boni facere p seipm atq; in nihiluz tendere p seipm. **U**n **Job. xxx.** **R**edactus sum ad nihilū ⁊ abstulit q̄si ventus scz spiritus sancti desiderū meū. i. qd videbat mihi videre. **U**n p̄s. **I**nlāmatū est cor meū. s. ad amorē mei ⁊ renes mei cōmutati sunt. s. ad horrozē mei ego ad nihilū redact⁹ sum ⁊ nesciui. s. aliqd boni in me eē. **U**n **Breg.** **S**olū sancti bona sua nō vidēt que alijs vidēda p̄bent. **S**e cundo habz originē ex sensu p̄prie iniq̄tatis cū sentiat se offendisse creatorē suum ⁊ p̄sequēs oēs alias creaturas. **U**n **Breg.** **O**ffenso creatorē offendit oīs creatura. **S**entit etiā infinitā suam offensam rōne infiniti dei q; ab eo offensus ē.

Tertio habet originē ex sensu p̄prie hūilitatis. **U**n **Anselm⁹** in li. de similitudinib⁹ septē ponit hūilitatis gradus. **P**rimus est se p̄tempilbilē ⁊ p̄ctōz esse cognoscere. scōs ita affectualiter sentire. tertius hoc alijs p̄fiteri. q̄rtus h̄ velle credi. q̄ntus velle ita dici. sext⁹ exultare et letari vilē ⁊ p̄ctōz dici. septim⁹ est q; amet ⁊ gaudeat se velut p̄tēptibilē cōculcarī ⁊ p̄tēptibilē tractari. **A**d hoc etiā addi pōt q; vt b̄ efficac⁹ fiat h̄mōi se xbis ⁊ factis ⁊ gestib⁹ cordialit⁹ vtilipendit. **P**redicti aut gradus p̄m q; magi descendūt maiore horroze in aia iudicāt.

Triplici rigore vtif rigorosus affectus cōtra oīs occasiones diuinarū offensionū. Capitulum. iii.

Quartus est affectus rigoris quo. s. hō: mo seuerissime ⁊ asperrime corp⁹ suū maceret ⁊ macerari appetat tanq; p̄ctō fedatū. imo tanq; latrinā ⁊ sentinā omniū fedatatum. **T**riplici nanq; rigore vtitur hic affect⁹ **P**rimus est cōtra cogitatōes. scōs est cōtra lo

cutiones. tertius ptra opatōes. **P**rimo eni rigore vti cōtra cogitatōes deuīātes a via dei siue sint eleuātes p supbiā. siue inficiētes p luxuriā. siue demergētes p auariciā. **C**ontra huiusmodi cogitatōes homo puigil et sensatus in vigore cōprimi pmos motus ne paulati in animam ad interitū serpent iuxta cōsiliū pphē dicentis. **B**eatus q̄ tenebit. s. in rigore mentē p illicita discurrētē et allidet paruulos suos. i. pmos motus insurgētes ad petrā qui est xps se suos. **S**cdo rigore vti cōtra locutiōes. s. ne tacēda dicat et ecōuerso. **U**nde cum ppha ait. **D**ixi custodiā vias meas vt nō delinquā in lingua mea in via. **P**osui ori meo custodiā cū psteret pctor adūsum me. **N**ouit enī q salomon sua custodit ab angustijs aiām suā. **S**z **E**ccl. xxi. cōsiderās q̄ difficile sit custodire linguā ait. **Q**uis dabit ori meo custodiā et super labia mea signaculū certū vt non cadaz in iplis et lingua mea perdat me. **E**t ppha intelligens hoc esse donū singulare diuinitus datū ait in psal. **P**one dñe custodiā ori meo et ostiū circūstantie. **O**stiū circūstantie dicit nō dicit murū vt p ostiū circūstantie cōprehendat q̄ est tps loq̄di et tps tacendi. vt **E**ccl. iij. **A**urum autē labijs ponere q̄ quacūq̄ necessitate seu utilitate cogente homo dispositus esset nequaquā loq̄. **S**ed vere vt dicit **I**aco. iij. si quis in vbo non offendit vel loquēdo tacendū vel tacēdo loq̄dum vere hic est pfectus vir. **T**ertio talis affectus vti rigore cōtra opatōes et maxime ne per illicita vagent corporei sensus p q̄s ad animam interitus ingredi solet. **U**nde **H**iere. ix. **A**scendit mors p fenestras nras. **H**ec ap̄lus timens dicit. **I**. **C**orin. ix. **C**astigo corpus meū. i. corporeos sensus et in seruitutē redigo. s. p hūc rigore ne forte cum alijs p̄dicauerim ipse reprobus efficiar.

Betriplici sancta ira pzelum accēsa cōtra nostras tres impietates.

Capitulum. v.

Quāntus est affectus ire implacabilis et sancte turbatōis. **U**n duplex est ira **S**ecūda est ira que fit p zelū et hec illuminat oculū. sed ad tps turbat sicut colliriū vt tñ lym pidiorē reddat. **E**t hac turbatiōe turbatus est **J**ob. xvij. q̄ de se ait. **C**aligaui oculi meus ad indignationē aliter ab indignatōe oculi meus **U**n illud. **I**ra scimini et nō pec. **I**ra scimini in q̄ vobis inetipis ppter pctā vā et ampli noli te peccare. **C**ōtra tria si qdē debet accēdi ira et

indignatio ista. **P**rimo ptra cōmissas offensio nes. scdo ptra malas inclinātes. tertio p ipias radicatōes. **P**rimo debet accēdi hec ira cōtra cōmissas offensioes. i. ptra ppria pctā. **U**n de viro iusto talis irascēti ait ppha. **I**ra. s. ista sancta in indignatōe eius. s. ptra suas offensio nes et vita. s. grē in volūtate eius. i. oino irascitur ptra vitia sua ne gratiā dei pdat. **S**cdo irascendū est p malas inclinātes et dicat illud **E**sa. xliij. **P**erdā babylonis nomen et reliq̄as id est opa mala et pgeniē et germen et oēs ipias inclinātes. **T**ertio est irascendū p impias radicatōes. **R**adices autē tūctarū offensio nūz quattuor sunt effect. s. gaudiū et dolor spes et timor. **Q**ui cum sp̄eto deo terrenis inheret cau sa sunt oīz pctōz cōtra quos cū irascitorijs inclinānt rōnalis spūs irasci debet fm q̄ **P**rovi xvj. mystice dī. **I**ndignatio regis. i. regētis rō ne nūcū mortis. i. q̄ttuor p̄dicti effect causa sūt q̄ rōnabilis irasci intellect et indignat.

Betriplici affectuoso vigore p quē homo exercitat in omī ope bono.

Capitulum. vi.

Sextus autē est affectus vigoris p quē hūanus affectus fit puigil ac strenuus et virilis ad omī opus bonū. **P**er talē autē vigore tria virilit et strenue tenent. et vigilanter exercitant in nobis. **E**t pmo oēs potētē. scdo oēs hūani sensus. tertio omēs hūani et vtuosi actus. **D**e pmo autē oēs potētē aīe. s. intellectus volūtas et memoria. **N**am p talem vigorem intellectus vigilāter et strenue in opib fidei captiuat. **U**n. ij. **C**or. x. **I**n captiuitatē redigentes oēm intellectū in obsequiū xpī. **V**olūtas vō strenue in dilectōe dei et primi negocia tur iuxta illud **C**ant. viij. **S**i dederit hō oēm substantiā domus sue p dilectōe q̄s nihil despiciet eam. **M**emoria vō ad expectandū eterna p̄mia motu bonoz operū subleuat. **U**n **E**sa. xl. **Q**ui sperat in dño mutabūt fortitudinē cuius mutatiōis **S**ap. iij. assignat rō cum dicit. **S**pes immortalitate plena est. **S**cdo p hunc affectū vigoris virilit et strenue puigiles tenentur et exercitant vtuose in nobis oēs hūani sensus. s. tam corpales q̄ etiā spūales. **E**t pmo sensus corpales. sicut cernēdo oculis pulchritudinem creatoris illā mens referat i creatorē oīz et sic de alijs sensib corpālib. **S**cdo ampli us idem fiat de spūalib sensib gustus et visus in dño delectent. **U**n ppha. **G**ustate et videte qm suauis est dñs et c. auditus ad dñm eleuet exemplo pphete dicētis. **A**udiā qd loquat in me dñs deus: qm loquet pacē in plebem suā. **O**dozat cū oibus virib suis cū spōsa ad spon sum dicat **C**ant. j. **T**rahe me post te. **L**actusq

De affectibus triplicis inflammati amo.

suauissime adherēs deo atq; vnus spūs factus cum eo cum ppha decantet. **A**dhibi autē adhe-
rere deo bonū est: ponere in dño deo spem me-
am. Tertia p hunc affectū vigoris puigil vi-
rilis rstrēnus fiat homo ad oēs hūanos r vir-
tuosus actus iuxta p filiū Eccl. xxxj. dicentis.
In oibus opib⁹ tuis esto veloc⁹ r oīs infirmi-
tas. s. tam mētis r corpis nō occurret tibi. **U**n-
ad Roma. xij. sollicitudine nō pigri spū feruē-
tes dño seruientes.

De triplici affectuosa discretōe per
quam regulat⁹ omnis humana vita.

Capitulum. vii.

Primus autē est affectus discretōis p
quē oīa pcedentia r quecūq; alia diri-
gunt r moderant⁹. vt. s. in oibus discretissime
seruet homo mēsurā p modū interiniū. r nō
satis nihilq; in eo supflūū vel defectūū nec pl⁹
q̄ debet aut minus q̄ debet. In tribus debet
homo esse discretus. pmo in ptemplatōe. scdo
in deuotōe. tertio i actōe seu exercitatōe. Pri-
mo in q̄ erit homo discretus in ptemplatōe. **P**ac-
eni discretōe debemus ptemplatōi insistere et
vacare. vt l3. ppter ipius ptemplatōis gratiaz
qūq; actionē bonā interrūpamus ppter ipam
tū actionē bonā seu actiua vitā mens fundet in
humilitate. r p ptemplatiua accendat in cha-
ritate. Actiua illuminat ad cognitionē sui: con-
templatiua vō ad cognitionē dei. Prima est le-
ua dei. secūda est dextera dei. **U**n Cant. ij. ait
sponsa. Leua eius sub capite meo: r dextera il-
lius amplexabit me. Scdo debet homo esse
discretus in deuotōe. vt. s. deuotōe qua ad de-
um afficimur non oīno amputem⁹ actionē bo-
nam qua fm deū r primū obligamur. In my-
steriū autē duarū prefatarū discretionū dī **L**e-
uit. j. q. siue pulli siue colūbe siue turtures deo
offerebant⁹ debebant imolari retorto ad ascel-
las capite r sic abrupto vulneris loco phibe-
bat caput a corpe separi. Quid enī per pullos
colūbe nisi diuine ac mūde cōtemplatōis ope-
ra calore diuine dilectōis feruentia designat⁹?
Hi si q̄dem bini offerri iubent⁹. qz dilectio dei r
pximi in ptemplatōe vera pficit⁹. Quid p tur-
tures gemitū p cantu habētes nisi diuine dile-
ctionis opa que deuotā mentē iugiter in gemitu
excitat pueniēter designant⁹? **H**ec si q̄dem
ascellas actionū bonarū loco r tpe respicere de-
bent ne. s. absq; fundamēto hūilitatis qd ex vir-
tuosis actōibus generat⁹ sublime ptemplatōis
ruat edificū. Tunc etiā caput a corpe nō diui-
dit cū mens ptemplatiua ab oī actōis pposito
minime sepat⁹. Tercio debet hō esse discret⁹
in ministratōe seu actōe cū. s. opus actiue vite
ministrat⁹ pximo ppter deū Cui si q̄dē p discre-

tionē sic etiā inseruire debem⁹: ne diuine ptem-
platōis opus totalit⁹ deseram⁹. Nam facili⁹ er-
rat actio quā nō dirigit diuina ptemplatō. **D**e-
bet enī mens hūana p deuotā ptemplatōe a
deo addiscere q̄liter p bonā actionē ppter deū
debeat primo dispēlare. In cuius mysteriū p-
ceptū est nō solū sabbata custodire verū etiā de-
cimas oīuz ppter deū impendere. Sabbatū
enī deo sanctificat q̄ p mentis quietē ad deū cō-
templandū vacat. sed decimas oīuz ppter deū
impedit q̄ in bonis actōibus suis q̄s pximo fa-
cit gloriā dei q̄si pncipalē finē attēdit.

Articulus. iii. de septēplici affectu
ardētis amoris ad pximū suū.

Tertius vō pncipalis amor inflammat affectū
ad deū diligendū. Deinde pximū atq; alio sei-
ptiformi affectu feruēs se exercere ad eū debet.
Primus affectus est pie cōpassionis. Scdo est
dulcis r gratulatōis. Tertius est tranq̄lle sup-
portatiōis. Quartus est benigne puerlatōis.
Quintus est humilis honoratōis. Sextus est
cordialis vniōis. Septim⁹ est affectus christi-
formis p oibus oblatōis r passionis.

De triplici affectuosa cōpassiōe er-
ga omnes pximi passiones.

Capitulum. i.

Primus in q̄ est affect⁹ pie cōpassiōis
q̄. s. mens ita sentit aliorū mala r incō-
moda sicut sua. Trib⁹ generib⁹ afflictionū cō-
patit⁹ hic affect⁹. pmo spūalib⁹. scdo corpālib⁹
tertio tpālib⁹. Primo in q̄ cōpatit⁹ affectus
pie cōpassionis spūalib⁹ afflictōib⁹ exēplo da-
uid dicētis. Infirmata est in paup⁹tate virtus
mea. s. p cordiale cōpassionē. Vocat autē paup-
tatē defectū virtutū r maxime charitatis qz per
eas celestis glia cōparat⁹. cum fm q̄titate dile-
ctōis meriti q̄titas recōpēset. **Q**uāta cōpassi-
one dign⁹ est nūc vere totus mūdus. **P**siderat
in q̄libet statu paup⁹tate diuine cognitōis dile-
ctōis r timoris. Quis nō debet p cōpassiones
cū aplo infirmari q̄ de se ait. ij. **C**or. xj. Quis
infirmat⁹ r ego nō infirmor rē? **E**x hac autē cō-
passione lachrymat⁹ est iesus **L**u. xix. q̄ vidēs
ciuitatē. i. aīam peccatricē fleuit sup illā dicēs.
Si cognouisses r tu rē. Scdo cōpatit⁹ hā
fect⁹ afflictōib⁹ corpālib⁹ exēplo illoz q̄. x. ad
heb. ab aplo de cōpassiōe cōmendant⁹ cuz ait
vinctis cōpassi estis. **E**t. j. **C**or. xij. aplos ad h
exemplūz inducēs de corpe dicit. **S**i qd patit⁹
vnū mēbrū: cōpatiunt⁹ ei oīa mēbra Tercio
cōpatit⁹ hic affect⁹ afflictōib⁹ tpālib⁹ r maxime
exterminū r destructōib⁹ patriarū q̄ ex guer-
ris r diuisiōib⁹ venire solēt exēplo neemie qui
Neemie. ij. ait. Quare nō mereat vult⁹ me⁹ qz
ciuitas domus sepulchroz p̄ris mei deserta et

porte eius combuste igni: **S**ic cōpatiendū est alijs afflictōib' tpalib' p'iculariū psonarū ex emplo sanctissimi **J**ob q' hoc p'iculari affectu cōmorus in. xxx. c. de se ait. **C**ompatiebat aīa mea paup'. **H**ūc autē pietatis affectū melius ex ercere pōt abrenūciās oī p'p'ati: q' q'libet ali' **H**inc franciscus ait. **Q**uo q's paupior est tāto liberalior esse pōt si hāc habeat volūtātē. **M**az illi volūtās p' facto reputat respectu oīuz quī bus cōpatit' : z si haberet etiā subueniret. **S**ed diues oībus subuenire nō pōt q' ad hoc nō suf ficit sba eius. **N**ec q' diu aliqd habet volūtas eius pōt reputari p' facto qd est p'tra errātes di centes abrenūciationē oīuz p'p'ietatis nō pos se dici p'tutis aliqd: q' nīhil h' ē vitiosus esse di cunt nō intelligētes q' morales medietates vti q' sunt in aīa nō in reb'. **H**oc sentit **B**onaue. i. suis illuiatōib' vīsiōe. f. z **C**ol. ij. **A**d tātā deni q' cōpassionē viros p'fectos p'ducit hic pieta tis vt in oēs miseras hoīuz trāsformati ita per amorē cōpatiant' eis: q' magis desiderant eas pati q' cōpati. **Q**uā autē hic p'mus pie cōpassio nis affect' ex cognitōe quā habet homo de ipso p'fissimo ac misericordissimo deo. dum sentit su per se effundi multitudinē miserationū suarū: ne hoc q' sibi intelligit fieri ex necessitate seu co acte sed volūtariē ad suū p'ncipiū vbi cūq' sen tiat illud naturalit' inclināt siue sit illud p'ncipiū spūale sicut p' spūalif. siue sit illud p'ncipiū cor porale sicut patria p'p'ia z dñiuz sue patrie na turalis. **E**t talis pietatis affectus est p'p'ie vir tuosus. **H**inc est q' magis inclinamur cōpati vel subuenire hoībus q' bestijs: q' in eis sentimus vnū p'ncipiū cōenobiscū nō solū primū. f. ipm deū. sed etiā p'p'inquū. f. patrē nostrū adam q' etiā deū p'ncipiū sentimus in eis nō possumus non cōpati eis q' patiunt' p'eter ordinē insti tutū de eis a suo p'ncipio deo. vt si videā agnū interfici vt detur canib' vel vt edat' a lupo. sed cum patiunt' fm ordinē institutū a deo: cōiter nō cōpatimur eis vt si agnus occidat' vt come dat' ab hoīe. **S**cdm autē pietatē magis illis hoī bus inclinamur q' nob' ab vno p'ncipio primo p'p'inq' sunt vt fratrib' n'ris q' sunt ab vno car nali p're. vt spūali sicut sunt frēs vnus ordinis seu religiōis. **E**t sic de p're tpali vt sunt de vna ciuitate cōciues. **E**t hic est ille pietatis affectus fm quē sancti q'dā cōpassi dicunt' etiā irrōna bilib' creatur' sicut brūs frācisc' agnis ouilib' volucrib' imo q' insensibilib' atq' vocasse hmōi frēs suos: q' speculabat' hmōi creaturas secuz ab eodē p'ncipio manasse. z ex hac p'sideratiōe cōpatiebat' z honorabat eas: vel potius in eis deū q' est p'ncipiū cōe oīuz creaturarū.

De triplici cōgratulatōe affectuo-

sa erga omnē p'rimoz felicitatē.

Capitulum. II.

Ecūdus est affectus dulcis z gratula tionis q' s. homo de alioz bono letat' sicut de suo. **Q**d q'dē tripliciter h'z fieri fm q' tri plex z gratulatio p'siderari pōt. p'ma est cordis scda est opis. tertia est oris. **P**rima z gratu latio est cordis qua. f. homo letat' de alioz p'fe ctu siue spūali siue etiā tpali iuxta qd ap'ls ad **R**oma. xij. nos hortat' dicēs. **G**audete cū gau dēribus. **Q**d q'dem expimento intelligēs bea tus frāciscus dicere assolebat' q' q' gratulat' de alteri' bonis ac si essent sua sine suo piculo vel labore z cum maximi meriti augmēto delectat' de illis bonis. qd q'dem vere est cū gaudentib' gaudere. **V**n si quis letat' de imperio qd obti net impator tanq' si esset suū z gaudiū atq' be ne gubernādī imperiū meritū habet z culpam vel laborē seu periculū nullūz habet. similiter est de papatu z sic de alijs bonis. **S**ecunda cōgratulatio est oris vt qd feruens affect' amo ris interior sentit loco z tpe exterius p'mit. te/ ste dñio **M**ath. xij. **B**onus de bono thesauro cordis sui p'fert bona. **Q**d obseruans moyses. **N**ume. xj. cum iosue egre ferret q' eldab z me dab in p'lo pphetauerūt inquit ad euz. **Q**uid igit' emularis p' me? **Q**uis mihi tribuat vt om nis p'plus pphetet z det eis spiritū suūz deus? **U**nde **L**uce. j. q' audierūt vicini z cognati eli sabeth q' magnificauit dñs facere misericordi/ am suā cum illa z cōgratulabant' ei. **T**ertia est z gratulatio operis q' per opera siue signa gestus interior de bono cōplacētia demōstra tur sicut **T**ob. xj. fecerūt achior z nabach cōso brini tobie qui venerūt gaudentes z cōgratulā tes ei de oībus bonis que circa illū ostenderat deus z per septem dies epulātes cum gaudio magno gauisi sunt **A**d hoc etiā ponit exemplū apostol' j. **R**oz. xiiij. de humano corpore di cens. **S**i gloria' vnū membrū cōgaudet ei oīa mēbra. sumus enīz nos inuicē mēbra sicut idē ait ad **E**ph. iij.

De triplicē supportationē seu di missionē affectuosam homo cum om nibus pacifice conuersat'.

Ca. III.

Tertius est affectus tranquille supporta tionis. **D**ifficile enī est in cōuersatione humana quedā parua vel magna scan dala non oriri. tum ex ignorantia. tum ex fragi litate. tum etiā ex malicia. que in presenti secu lo regnant. **I**lle ergo laudandus atq' magnifi candus est qui mores magnanimo atq' tran quillo corde sufferre nouit. cuz hoc tanti sit me riti z virtutis vt in eo omnes leges pendeant: et pphete teste apostolo qui ad **S**alathas. vj.

De affectib' triplicis inflammati amo.

ait. **A**lter alterius onera portate et sic adimplebitis legem christi. **I**n hoc manifeste seruire dicitur: vel ostendit hic affectus si corde ore et ope dimittit et donat hec tria. primo graues iniurias. secundo magnas infamias. tertio multas sbas. **P**rimo si dimittit graues iniurias exemplo christi qui primum quod protulit in cruce pro nobis fuit pro suis crucifixi propter exorare dicentes patri. **P**ater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt ut patet **L**uc. xxiij. **U**n ad **E**phe. iij. **E**stote inuicem benigni misericordes donantes inuicem sicut deus in cruce. **S**ecundo si dimittit etiam magnas infamias quod etiam christus in cruce pendens fecit qui infans dicitur est atque stultus furibundus. ignarus. hereticus. potator vini et vorax. seductor populi. blasphemus. transgressor legis. atque demoniacus atque multiplici diffamia diffamatus est. et tamen ut nos inmiculos suos exemplo suo doceret atque affectum nostrum gelidum inflammaret corde ore et ope omnes predictas infamias remisit et penauit. **I**deo **M**at. vj. in oratione domini haec nos docuit postulare dicentes. **D**imittite nobis debita nostra etc. **E**t **P**ro. xij. **Q**ui negligit danum propter amicum iustus est. quanto ergo perfectus est hoc negligens nec restitutorum fame querere ab inimico. **T**ertio qui manifeste potest seruire affectum si dimittit indulget et partit multas substantias. **N**um enim omnis perfectioris doctor christus **M**at. xix. sublimem atque perfectissimam viam ascendendi ad celum iuuenem quendam doceret ait illi. **S**i vis perfectus esse vade et vende omnia que habes. etc. **I**n quo quidem perfectioris consilio abdicatoz omniuz rerum ad duo ostendisse videtur. **P**rimo ad dilectorem dei cum subdit. **S**equere me. **A**d hoc etiam pertinere videtur: quod danum propter dei et primi seruientem dilectionem propter non recusat. **U**n apostolus ad **H**eb. x. quod dam de hoc commendans ait. **R**apinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepisti. **D**e quo christus exemplum dedit qui his vestibus quibus cinctus erat sanctissimum corpus suum crudeli rapina priuatus nec amplius requisit sicut de ventre matris exiuit ita secundum **A**mbrosium nudus in cruce pependit.

In tribus in conuersatione humana debet affectuosa benignitas conseruari.

Capitulum. iij.

Quartus quod affectus est benigne puerfactionis. **E**st enim benignitas quidam animi dulcor: cludens omnem nequitiam: abilitas hominum ad internam letitiam et ad beniuolentiam atque in exteriori puerfactione reddens hominem affabilem et benignum et maxime in tribus. primo in verbis. secundo in factis. tertio in gestibus seu modis. **P**rimo in quibus talis affectus reddit hominem affabilem et benignum in verbis. cum sit benignus in corde. merito sit benignus in ore. **U**n **M**at. xij. **E**x abundantia cordis os loquitur. **Q**uare autem sit gratia et virtutis talis

benignus sermo ostendit **P**ro. xv. **L**ingua placabilis lignum vite. que autem imoderata est proteret spiritum. **E**t **P**ro. xv. **P**atiencia lenies princeps et lingua mollis frangit duriciem. **U**n etiam **E**cc. vj. **L**ingua eucharis. id est. gratiosa in bono homine abundauit. **E**t **E**sa. l. **D**edit mihi dominus linguam eruditam ut sciam eum qui lapsus est sustentare probo.

Secundo reddit talis hominem affabilem et benignum in factis. **D**icunt autem benigni quod boni amoris ignis ad benefaciendum proximis seruire facit. **T**alis autem benignitas est in affectu quasi larga rerum beneficiencia atque prompta. **U**n secundum glo. benignitas est largitas rerum que sunt cum dulcedine animi quam bonitas nuncupatur sicut. ij. **C**or. ix. ait apostolus. **H**ilaris dator diligens deus. **T**ertio talis affectus reddit hominem affabilem et benignum in gestibus et modis. id est. in puerfactione domestica et humana ac suauis et dulci. **A**d quod hortatur apostolus ad **E**p. iij. di. **E**stote inuicem benigni. vestra puerfactione et vita.

Propter triplicem participationem dei quilibet vario ex respectu affectuose est honorandus. **C**apitulum. v.

Quintus affectus est humilis honorationis. ut. id est. homo omnis reueretur. omnis sibi proferat atque omnibus tanquam dominis suis humili corde se subdat. **E**t ut hoc efficere possit. **N**otandum est quod secundum **A**lexan. de balis in iij. **H**onor est prestatio preminentie in illo qui honoratur. **D**uplex est enim prementia honore digna. **P**rima est increata. secunda vero est creata. **P**reminentia increata consideratur tripliciter. **P**rimo respectu principij. secundo respectu sapientie. tertio respectu bonitatis. et talis prementia in infinitum excedit quolibet prementiam cuiuslibet creature. **I**nde est quod ei soli et non alteri debet sumus honor: qui cultus latric nuncupatur. **D**e quo **D**euter. vj. et **M**at. iij. preceptum est. **D**ominum deum tuum adorabis et illi soli seruias. **S**ecunda autem prementia creata que ex prima per triplicem participationem origenez habet. **P**rimo ex participatione principij. secundo ex participatione sapientie. tertio ex participatione bonitatis. **P**rima autem est participatio principij. **E**t secundum hec tria sunt genera hominum qui participat principium dei. **P**rimi sunt patres corporales. secundum di sunt patres spirituales. tertij sunt patres temporales. **P**rimi sunt patres corporales qui diuinum principium participat ad esse naturale filiorum suorum. **I**deo **E**x. xx. in quarto precepto dominus ait. **H**onora patrem tuum et matrem tuam ut sis longeuus super terram. **E**t **E**cc. vij. **H**onora patrem tuum et gemitus matris tue ne obliuiscaris. **M**emento quod nisi per illos non fuisses. **S**ecundi sunt patres spirituales qui diuinum principium participant ad bene esse spirituale spiritualium filiorum: et huiusmodi sunt prelati et

quilibz spūales patres ideo honore sunt digni
Un. j. **Thimoth. v.** Presbyteri duplici honore
 re digni habeant. s. tpali ac spūali maxime qui
 laborati labore et doctrina ad hoc nō. xj. q. c. f.
 sacerdotibz vbi plura de sacerdotū honore ha-
 bent. **Tertij** sunt tpales q̄ diuinū pncipiū
 picipāt ad bene esse tpale subditoz suoz: cu-
 iusmodi sunt reges et oīa dñia mūdi rōne cui?
 picipatōis honorādi sunt q̄libet in tpali dñio
 p̄sidentes. **Un. j.** **De. ij.** Deū timere regē hono-
 rificate. **Secūda** est picipatio sapie. quaz q̄
 dem duo genera hoīuz picipare dicunt. **Prī-**
 mi sunt viri periti in q̄cūq̄ honesta et licita cō-
 uersatiōe et facultate. **Ideo** honorādi sunt viri
 docti. **Un. Leuit. xix.** honora psonā senis. scz
 etatis et sapia s̄m glos. qz vt dicit. **Ecd. j.** Ois
 sapia a dño deo est. **Etia** picipātes dei sapiāz
 sunt viri antiq̄ ideo honore sunt digni. **Un. Le-**
 uit. xix. **Corā** cano capite cōsurge. **Tertia** ē
 picipatio bonitatis rōne cuius q̄libet iustus
 honorāduz est. **Et** hec est etiā duplex s̄m Ale-
 xan. de halis. **Prima** est picipatio bonitatis
 s̄m actū. scdā dō s̄m potentiā. **Scdm** p̄mā cuz
 videmus aliquē iustū illū honore debemus
 nobis illū meliōre existimātes iuxta illd **Pbi.**
ij. In hūilitate supiores subinice arbitrates.
Secūda vero s̄m potentiā qua. s. mali effici
 possunt nobis meliores **Un. j.** **De. ij.** Dēs ho-
 norate. et ad **Roma. xij.** honore inuicē pueniē-
 tes. **Ex** p̄dictis igit ptz q̄ q̄libet est honorād?
 s̄m suū respectū.

Ex tribus inter p̄mos cordialis
 et affectuosa vnitas generat et cōser-
 uatur.

Cap. vi.

Extus est affectus cordialis vnionis
 vt. s. homo q̄tū ex se est et q̄tū s̄m de/
 um pōt cum ceteris hoībus se sentiat vnū atqz
 eos sentiat semetipm et oīuz rectū velle p suo re-
 putet et ecōtrario. **Ex** tribus siq̄dez hec cordia-
 lis vnitas affectus in aīa generat et p̄seruat. p̄-
 mo ex hūilitate. scdō ex puritate. tertio ex cha-
 ritate. **Primo** inq̄ generat ex hūilitate. **hu-**
 militas enī p̄mo suo s̄m deū in oībus p̄descē-
 dit. gratitudinē et honore impendit: et q̄libet
 hūilitatis obsequiū p̄mptissime subministrat.
Quis etiā erga p̄mū misericors esse pōt et pi-
 us tam in p̄donatis iniurijs q̄ supportādis eo-
 rum miserijs et p̄ctis nisi q̄ se lōge reputet vilio-
 rem: **hec** oīa p̄dicta requirunt ad cordialis vnio-
 nis affectū. **Et** ad hoc hortat ap̄ls ad **Roma.**
xij. Non alta sapiētes sed humilibz cōsentiētes
Scdō generat ex puritate maxime ex illa d̄
 qua **Matth. v.** dicit. **Beati** mūdo corde: qm̄
 ipsi videbūt deū. **hi** sunt q̄ simplici oculo et pu-
 ro corde intendētes in deū inter imūda mūdi

mundū hātes aspectū. **primū** in dño amplex-
 ctunt. **Un. ps.** **Beati** imaculati in via rē. **Ter-**
 tio generat ex charitate. **Charitas** enī que li-
 quet hūana corda cum in cor hoīs diuinit? sic
 fuerit p̄ infusa illudqz iuenit hūile ac purū oīa
 maloz bona in se trāformat et facit sua. **Solūz**
 enī liquidū est qd cōgruit oī forme: qd optime
 cōgruit amatoris cordi. **Un. ps.** **Factū** est cor
 meū tanqz cera liquefcēs in medio ventris mei
Et Act. iij. **Credientū** erat cor vnū et aīa vna
Nam hūilitas eos euacuauerat sensu p̄po **pu-**
 ritas eos mūdauerat mūdano p̄tagio. et chari-
 tas p̄ trāformationē locauerat in vno amoro-
 si cordis glutino. **hinc** **Matth. xvij.** **Ubi** sūt
 duo vel tres cōgregati in noīe meo: ibi sūz i me-
 dio eoz. **Duo** siq̄dem vel tres in corde in noīe
 dñi cōgregati sunt cum ibi sūt hūilitas et pu-
 ritas cuz dilectōe p̄mi adunate: et tūc vere in
 eius cordis medio regnat dei amor pariē hūc
 verū atqz p̄fectū cordialis vniois affectū.

Ex triplici ardētī affectu ad p̄mū
 cōtingit hoīem p̄eo in mortē tradere
 vitam suam.

Capitulum. vii.

Optimus enī affect? est xpi formis p oī-
 bus oblatōis et passiōis vt. s. instar xpi
 p oīuz salute parat? sit ponere aīaz suā
 atqz die noctuqz orare laborare vt oēs xpo in-
 uiscerent. et xps in eis. **Primo** p eius vita cor-
 porali. scdō p vita eius spūali. tertio p ecclā ge-
 nerali. **Primo** p eius vita corporali et hoc nō
 est de nēcīte p̄cepti: sed de p̄fectōe p̄siliū. **Nam**
 iuxta p̄ceptū dñi **Mat. xij.** **Diligēs** p̄mū
 tuū sicut teipm. **Nō** enī tenet eū plus diligere
 q̄ seipm imo sicut seipm igit p̄us seipm dilige-
 re pōt. **Si** q̄s igit vellet ex p̄mi charitate pl?
 q̄ ad corpus p̄mū diligere q̄ seipm ac poti?
 mallet mori q̄ illū: p̄fectōis assumeret cōsiliūz
 non p̄ceptū. **Scdō** p eius vita spūali. **Et** in
 hoc distinguendū est. **Quia** aut iminet mani-
 festū piculū anime p̄mi. qz abneget fidem si
 me nō oppono cum manifesto piculo vite tunc
 de necessitate salutis obligor meā corporalē p̄-
 ximi spiritali ponere vitam. **Aut** non iminet
 periculū. et tunc p̄p̄iūz corpus morti expone-
 re p̄ anima p̄mi p̄fectōis p̄siliū est non tamē
 p̄ceptū. **Un. Joh. xv.** **Maīorē** dilectionē ne-
 mo habet vt animā suā quis ponat p̄ amicis su-
 is. **Sed** de his latius in. ij. et. iij. articulo septi-
 mi sermonis agemus. **Tertio** p ecclā gene-
 rali sicut bt̄s thomas cantuarien? est passus:
 eque enī euāgelica libertas optāda est sicut et fi-
 des. **hic** impatori theodosio ipse bt̄s ambro-
 sius ait **Si** rapis si deuoras si accepis sustineo
 si autē extendis manū ad sanctuariū dei ibi me
 inuenies sacerdotē que habent. xxiij. que. viij

De mercantia diuini amoris.

cap. puenior. vbi multa de his ambrosius ait
Hic vere celebrat carnis priuati. i. priuatio car-
nis et spūalis crapulatio amorosi vini qz talis
fastiditus carne corporea atqz inebriat diuina
suauitate mortē ptenēs et vitā sine fine querēs
illam cōsequit cum sanctis oībus in gloria per
hēniter regnaturus. Ad quā nos pducatur q sine
fine viuit et regnat Amen.

Seria. iiii. in die cinerū de mercan-
tia diuini amoris. **Sermo. v.**

Thesaurisate vo-
bis thesauros in celo. **Matth. vi. et**
in euāgelio hodierno. **Magna** atqz
desiderabilia de charitate in pcedētibz dicta
sunt: sed quā via acqri pōt modo dicemus. **Ne-**
cesse igit est oī quā possum iuestigare solertia
tam admirāduz thesaur: quā via et modo acq-
ratur penitus. **Circa** qd aduertendū est. qz cu-
z homo puenit ad arbitriū libertatez nulla via
nulloqz studio deniqz nullo modo alio adipisci
pōt: nisi p emptōis ptractū. **Sz** quō posset emi-
videndū est. **Huius** mercantie solus mercator
est deus. totusqz ppls fideliter audientiū verbū
dei est turba que ad nūdinaz et mercatū diuini
amoris currit. **Porro** p̄dicator sensalis merito
dici pōt qz pplm exhortat ad emendū diuinā di-
lectionē. **Uñ** dñs in xpo p̄dicto in psona p̄di-
catoris quasi clamādo dicit. **Thesaurisate vo-**
bis thesauros in celo. qd fit p opa charitatis.
per illā enī fit homo locuples et diues ideo emi-
te eam. **Sed** anteqz ad ptractū hmoi emptō-
nis pueniat pnotandū est qz duodecim sunt le-
ges que in hac emptōe p̄uade sunt. **Prima** di-
citur lex libertatis. scda generalitatis. tertia p-
prietatis. quarta singularitatis. qnta p̄ciosita-
tis. sexta nouitatis. septima puritatis. octaua
utilitatis. nona copiositat. decima facilitatis
vndecima dubietatis. duodecima ē lex paup-
tatis. **Et** primo dicent p̄me quattuor. scdo secū-
do quattuor. tertio tertie quattuor. **Prime** aut
octo leges habent. **Apoc. iij.** in septima lege ex-
primunt vbi dicit. **Suadeo** tibi emere a me au-
rum ignitū et pbatū vt locuples fias.

Articulus. i. vbi exprimunt quat-
tuor p̄me leges diuini amoris. **In p-**
ma lege aut declarat qz oīs etiā im-
pij et iniqui possunt emere charitatē.

Capitulum. i.

Prima lex dicit libertat. **Regalis** nā
qz est iste mercator. neminē violentat
hanc mercantiā emere: sed illā ante oculos ho-
minū ponit nec simulate abscondit nec insup il-
lam impudēter iponit. **Si** enī illā maliciose ce-
laret cōprehenderet charius iusto precio velle

suam vendere mercantiā. **Si** vō eam quadaz
importuna pcacitate mōstraret in mercātia su-
spicio falsitatis argui posset. **Ideo** in qdaz me-
dio archane prudētie sue statuēs illā dicit sua-
deo. **Suasio** qdem nō coactio sed moderata ex-
hortatio dici pōt. **Vult** enī mercator deus vo-
lūtātē nostrā in libertate arbitriū pmanere du-
z hic sumus in via: quilibet hanc mercantiā pos-
set emere sicut libet. **Hec** autē est lex libertatis
Ecd. xv. scripta est vbi dicit qz deus ab initio
cōstituit hoīem et reliqit illū in manu cōsiliū sui
vt nō vi cogēdo hanc mercaionē emere vñ nō
emere sed solū suadēdo demōstraret inter mise-
ricordiā ad hoc suadentē et dei iusticiā ad hoc
cōsensuz requirentē libertas arbitriū pmanere
Animā vō cōsentiente hanc emere mercantiā
deus illam paratus est vendere ad bonū foruz
et cum rectitudine boni et veri mercatoris et o-
sculo pacis. **Uñ** p̄s. **Miser**ecordia. ecce merca-
tor cum mercātia. et xitas hic est emptor cū lu-
mine veritatis. **Isti** nanqz cum foro liberi ar-
bitriū quod est mūdus per fidez obuīarūt sibi
et tunc iusticia ementis et pax vendētis p mul-
tuum cōsensum osculate sunt. **Hec** autē merca-
tia a mercatore semp placida suasioe hominū
offerit. **Unde. j. Petri. j.** **Sperate** in eam q offi-
fertur vobis gram. hoc est in hanc mercantiā
charitatis. **Emptor** autē hmoi mercātie habet
se ad ipsam emēdā disponere et habilitare. **Uñ**
Proii. xvj. **Hoīs** est animū p̄parare qz nō da-
tur grā nisi ei qui hoc modo se ad eaz habilitet
et disponit. **Sicut** enim qui os ad sumendū ci-
bum negligit apire debet talis merito fame mo-
ri. sic qui a suadēti mercatore amoris hanc mer-
cantiā negligit emere eterna egestate debet me-
rito perire. **Ideo** ait p̄pha in psona dñi. **Ape-**
ri os tuū et implebo illud. **Tunc** enim aperit:
qn mortalis culpe obstaculū remouet. **Aduer-**
tendū est tñ qz licz homo preparat materialiter
voluntātē per habitabilitationē deus nihilo-
minus eam p̄parat affectiue p informationē. i.
vt bonū velit. **Volūtas** enim nō pōt bonū vel-
le nisi ipa sit bona. et nō pōt esse bona nisi a gra-
tia. **Uñ** ad **Roma. ix.** dicit. **Non** est volentis
neqz currētis sed solius dei miserētis. i. qui vol-
lūtātē p informationē p̄parat affectiue. **Uñ** di-
citur. **iiij. Reg. iiij.** qz mulier vidua ad cōsiliū
belizei multa vasa accepit mutuo a vicinis su-
is atqz d modico oleo qd habebat i lechito por-
rigentibz filiis suis vasa. illa infundebat oleū et
implebant vasa sed deficientibus vasis oleum
amplius nō creuit. vt mystice innuat qz deficiē-
te p̄paratōe deficit gratia.

Et etiā hoībus malignis exponit
venalis charitas dei. **Ca. ii.**

Ecūda lex cōsiderāda in emptōe amoris est lex generalitatis. Generalit̃ enī oībus pponit̃ emēda charitas dei bonis et malis pponit̃ pīuris. blasphemis. detractoribus. pcialib⁹. mēdosīs. falsis testib⁹. pditionibus. meretricib⁹. ebriosis. simoniaciis. sortilegis. furib⁹. raptorib⁹. usurariis. lusorib⁹. sodomitis. iudeis. oībus sarracenis. hereticis. ceterisq; oībus iniq̃s et impijs hoībus. etiā qdāmodo demonib⁹ offert̃ amor. **E**nī ad **Rho. ij.** **Thē. v.** Solē suū facit̃ oriri sup bonos et malos vt nō sit qd abscondat se a calore ei⁹. **I**deo subdit **Iob. tibi** scz pctori vel iusto. **S**icut enī hic terminus tibi. ad q̃cunq; bonos vel malos dirigipot sic charitas dei venalis exposita est oībus rōnabilib⁹ et qdāmodo irrōnabilib⁹ creaturis. **N**is videre signū huius mercātie amoris **A**udi ps. **S**uavis est dñs vniuersis et miserationes eius sup oīa opa eius. **Ecd. q̃. viij.** **P**ecator ex eo qd cētes facit malū et p patientiā suā stentat. **N**on qd bñ erit his qd timēt. **E**t itez. **j.** **Timo. ij.** de dño apls ait. **Q**ui vult oēs hoīes saluos fieri. **Q**d vbi exponēs **B**amasc. ait qd in deo est duplex volūtas. **N**on qdem ex pte volētis sed voliti. s. volūtas antecedēs vel absolūta. et volūtas psequēs seu pditionata. **V**olūtas aut̃ absolūta est que respicit ordinē nature put a deo cōdita est et qz a deo omne bonū est volitū et naturā intellectuālē bonū est obtinere salutē. iō q̃tū ex se ē vult oēs hoīes saluos fieri qz ad hoc oēs pueniūt in hūana natura. **V**olūtas vō pditionata respicit ordinē psonē ex parte liberi arbitrii in qd incidit in malū et qz nō est bonū oēs hoīes saluos fieri nisi subcōditiōi bus istis. s. vt qd se prepet et saluari cōsentit vult deus saluari p sue grē largitatē nolentē vero et sue grē resistētē deus non vult saluari. qz nec bonū nec iustū est. **P**atet exemplo. **E**nī sol oēs hoīes illuminare sit aptus tñ qd oculū claudat vel se ab eo auertit nō illuminat a sole. **S**ic deus q̃tū in se est paratus est oēs saluare et tñ hoīes qd obstaculū ponūt nequaq; saluat. **P**atet etiā hoc idem exemplo regis. **R**ex enim iustus ad cōformitatē nature cōspiciēs q̃tū in se est vult oēs hoīes sui regni saluari attñ pp̃ deformitatē culpe maleficos vult dānari. **S**ilr est in deo. **N**ecessē igit̃ est hoīem facere qd suū est. s. se disponere ad salutem qz ex se vult deus oīes saluari. **M**erito igit̃ dici pot̃ stultus qd dicit volo facere quicqd mihi placet: qz si saluari debeo oīno saluabor. si vō dānari dānabor. et sic frustra date eēt a deo sc̃pture sacre et doctri ne et oīa sacra cūctaq; salutis remedia inania forent. **S**icut enī stultus esset infirmus qd diceret volo comedē et bibere qd placet. nam si sanari

debeo sanabor. moriar vero si debeo mori et sic omēs medici inutiles essent et qd **Ecd. xxxviij.** scriptū est. **H**onora medicū ppter necessitates etenim creauit illū altissimus. **N**ōne insipiens esset qd cūz nō cogeret et pūceret se de altissima turri diceret. si debeo mortē euadere nō possū mori? **A**ccedat insup ad hoc exemplū deviato read sinistrā p gente cui p̃dixit speculator qd si illā icederet icideret i latrōes. **E**x dictis p̃t̃ qd hec sc̃da lex generalitatis est: qz oībus suam mercantiā exponit qd qbus hic termin⁹ tibi demonstratiue dirigi potest.

Quod charitas nō potest aliquo p̃tractu nisi emptōe acquiri. **Ca. iii.**

Tertīa lex p̃sideranda in emptōe amoris est lex pprietatis. **N**on enī pūciū hec mercātia quasi lardū ad canes. **N**am homo furari nō pot̃ nec dep̃dari. nō locat̃ nec cōmodat̃. nec impignorat̃ nec accipit mutuo. sed solū vendit̃ hec mercātia ideo inq̃t emere. **D**eus qd facit̃ paupes saccomāni et ceteri qd nō habēt vñ emant. **R**ūsiō videāt ipsi. **S**z nanqd̃ necessarij sunt denarij: sunt oīno **E**t ad manū. **B**a et recipe. **N**on reciperet mercator a paupcula quadā domū suā aut vineā suā aut paupculā supellectilē suā cum h̃re denarios nō posset et hanc p̃ciosā mercantiā emere cōcupiscat. **R**ūsiō nō. **H**eu me infelicē dicat illa qz paup ego sum. **N**unqd̃ his denarijs posset solui mercator? **Q**uid si homo impignoret cāpum vineā vel domū suā nunqd̃ his denarijs posset solui mercator? **N**ō. **D**eus quē modū tenebūt qui pecuniā in marsupio non habent. **V**ideant ipsi. **N**unqd̃ hanc mercantiā ad creditū daret mercator? si qd etiā ppter terminū acceptū supadderet p̃ciuz. **B**a ha ha. **N**unqd̃ usurariū extimabim⁹ deū qd semp in vtraq; p̃gina p̃demnat vsuras? **A**bsit hoc facinus a dē uina bonitate. **S**ed qd si qd furaret̃ denarios p hac imp̃ciabili mercātia emēda **R**ūsiō apls ad **Roma. ij.** **N**on sunt faciēda mala vt veniāt bona. **D**eus enī p̃cepit. **N**on furtū facies. **F**acere autē cōtra dei p̃ceptū est p̃ctiū mortale. **P**resupponam⁹ qd aliq̃ viri vel mulieres numeros manuales nō habēt sicut necessarij videntur esse. **Q**uid si mulier vana p hac mercantiā daret capillos adulterinos quos tā chare enutritiū vel tanto labore quesuit. daret etiam ei fucomēta faciei sue qbus se quasi venerē depin gebat. daret insup sublimes trāpallos. longas caudas. amplas manicas. p̃cisas frapas. gro rucas alatas. deaurata calciamenta. lunulas. torques. mitras. olfactoriola. in aurel. specula et si que h̃mōi ars vana muliebris h̃z. **C**ertū si hec solutio mercatori placeat mihi nequaq̃ est

De mercantia diuini amoris.

tamen diligēter ab eo exq̄raz. cōpatior nempe mulierib⁹ que totū qđ habebāt in h̄mōi p̄sum p̄serūt ⁊ tñ charitatē emere cōcupiscūt. Habet alter pauper adolescēs tribularia taxillos nāi bos siue charticeas ad ludendū ceteraq; p̄similia. de intuitu pietatis poscat a mercatore si hec ⁊ h̄mōi sumeret p̄ solutōe amoris req̄ram statim a vobis rñdebo q̄si conicio qđ hec oīa p̄ solutōe assumeret. sed tñ hec lex iuiolabilis est qđ amoris mercatīa emat.

Quoniam in toto vniuerso non venditur amor. nisi i apotheca sanctissime crucis.

Capitulum. iii.

Quarta est lex singularitatis. Tanta ē em̄ hui⁹ mercatīe p̄ciositas singulari qđ neq; in celo neq; in toto orbe neq; in toto seculo nisi vna apotheca siue statio. ⁊ vnus mercator huius mercatīe repiri pōt ab oībus. Nūqđ ad illā possunt currere oēs gētes. Quid facient qđ in remotis agunt. quō ad illā currēt ceci claudi leprosi aridi languidi decrepiti vetule in carcerati grauideq; mulieres mēbris p̄uati ceteriq; valitudine destituti. Qđ felix qđ de ppe illā locat⁹ recipiēt. Sed vbi est hec apotheca amoris indica mihi vt ⁊ ego ante oēs p̄currens cūctos ne impediar in emptiōe p̄ueniā. Bar supiū portauī plenū d̄ amore amor. Indica mihi quem diligit aīa mea vbi pascat vbi cubat in meridie amor meus. Vis te doceā reperire amoris locū? optas p̄e itinere obuiare illi? Vade ad figurā crucis ibidē vendit⁹ amor nullibi alias est forum eius. Intra hāc apothecam dilecta anima p̄templare magnitudinē lōgitudinem latitudinē altitudinē ⁊ p̄funditatē huius mercantie amoris. Deus charitas est in cruce cum magdalena aīa mea amplectere crucem. ditare cum ea qđ ditata est ibidē illa Comprehende cum oībus sanctis que sit hui⁹ apothecae amoris latitudo longitudo sublimitas ⁊ p̄fundū. Lateza est infinita longeza nō compitata. largeza strēnuata. p̄fundo p̄fundato. In qđ stī amorosi abissili sancti sen semersi dentro edi: fora oppressi damore spellagoto. Unus sol⁹ mercator est huius mercatīe in hac sola apotheca amoris chercha p̄ larte. Vñ subdit a iōanne a mescz qđ solus sum mercator amoris sua deo tibi emere. Et merito. Solus em̄ habet amorem solū de suo amore possum⁹ dicere illud Job. j. De plenitudine eius oēs accepimus. s. tam angeli qđ hoies gr̄az p̄ gratia. Hinc est qđ tam feruenter ad suā apothecā vocabat amoris. Bat the. xj. dicēs. Venite ad me oēs qđ laboratis et onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. s. refectōe amoris. Iterū in nouissimo magno die festiuitatis dicit dñs Jo. viij. Si qđ sitit veniat ad me ⁊ bī

bat. Si qđ sitit amorē veniat passib⁹ affectōis ad me fontē vite indeficiētis. ad me torrētē voluptatis inebriantis. ad me dulcedinē amoris transformātis. Et merito dilecte amor: qm̄ lapd te est fons vite ⁊ ad te currētes tēbriabunt ab ybertate domus tue ⁊ torrētē voluptatis tue potabis eos sicut ait p̄s. cūz inebriatus fuisset. Quā magna multitudo dulcedis tue dñe quā abscondisti timētibus te.

Articul⁹. ii. in qđ declarant alie q̄tuor legis diuini amoris.

Ca. i.

Prima est lex p̄ciositatis. Qđ p̄ciosus est amor qđ in p̄spectu dñi oīa p̄ciosa facit: ideo aurū nūc denotat. Aurū enī oīuz thesaurorū p̄ciū est. Omnes lapides p̄ciosi oīa p̄dia cūcte domus ⁊ mercatīe ⁊ qđ aliud appciabile est: p̄cio auri extimabit. Sic cūcte hoīs cogitatōes ⁊ affectōes cūcti sermōes influ per oēs opatōes amoris p̄cio mēsurant. Non em̄ ponderat dñs ope s̄ affectu sicut ptz. xxiij. q. j. c. odi in fine vbi d̄r. Dñs nō ea que offeruntur s̄ volūtates respicit offerētū. Et idēz. xxiij. q. v. c. si qđ vbi d̄r dñs iterrogat cor nō manū. Quāto em̄ puriori seu feruētiori amore quicq; placitū deo facim⁹: tanto gratiosi⁹ deo reddit corā eo. Vñ ore dñico Lu. xxi. Laudata ē vīdua paupcula que misit in gazophilaciū duo minuta erea: nō qz mltā ⁊ magna fecit: s̄ qz amplā charitate dilexit. Nec solū aurū est amor: sed qđ mirabili⁹ est aurea reddit quecūq; p̄tin git. plūbūq; in aurū p̄ciosuz p̄uertit. Opa nāq; qđ de genere bonorū sint cū aut sunt ex charitate q̄si aurea ⁊ p̄ciosa sūt. Ideo. iij. Reg. vi. sc̄ptū est. qđ nihil erat in tēplo qđ nō auro tegetur: qz bona opa ex charitate facta q̄si aurea sunt qbus aīa iusti exornat. Vñ in p̄s. Astitit regina a dextris tuis in ve. deau.

Ignita p̄ deuotionē debet esse in anima charitas dei.

Capitulum. ii.

Scūda est lex nouitatis. In hac enī lege charitas em̄ debet vt sp̄ nouit ope tur magna: nouoq; feruore sp̄ iterū renouet sicut charitas illi⁹ dilecte aīe ad quā ait p̄s. Renouabit vt aq̄le iuuetus tua. Que nouitas a iōanne mystice subinfert cum ait ignitū. Aurū em̄ dilectōis tūc ignitū est: cū feruore dilectōis plenū est. Itē m̄gralit̄ deuotio diffinit sic. Deuotio est feruor: bone volūtati quē mēs cohibere non valēs certis indicij manifestat. Que nāq; possunt eē certiora indicia charitatis qđ p̄tinua renouatio virtuosi opis: Hic est ille ignis de qđ Lu. xij. d̄r. Ignē veni mittē in terrā et qđ volo nisi vt ardeat? Ignis em̄ charitas ē qđ de deuotōis plenitudine tūc in mēte ardet. cū p̄tinue in nouitate boni opis feruet. Vñ in b⁹

mysteriū dicitur **Leuit. vi.** Ignis in altari meo
sp ardebit quē nutriet sacerdos subijciens ma/
neligna p singulos dies. Altare vtiqz mēs hu/
mana est qsi alta res. alta res ē aīa nrā q ad dei
imaginē ⁊ similitudinē est formata vt in deū ascē
dat. **Uñ. ij. Cor. v.** **P**ente excedim⁹ deo In
hac mēte diuin⁹ amor semp debet ardere quē il
lumiata ratio: q est sacerdos tūc nutriendo pser-
uat: cū p singulos dies luminū diuinorū mane
hoc est in ipō p mōrdio grāz subijcit ligna id ē
renūerat bñficia magna que sibi a diuina boni-
tate collata sunt. In altari vtiqz cinis erat. qd
einm cinis erat ⁊ ignis in altari nisi charitas in
mēte humili: Ignis in cinere meli⁹ pseruatur ⁊
crescit: sic amor in humilitate custodit⁹ ⁊ inue-
nescit. Ad hāc charitatis nouitatē hortamur.
Lu. xvij. Cū feceritis oīa q pcepta sunt vobis
dicite serui inutiles sum⁹. Ecce q dei amor est
ignis q semp mouet vt insatiabiliter ardeat in af-
fectiōe nou⁹ ⁊ in ope recēs. Hoc igne ardebat
mens gloriosi francisci ⁊ corpus qui cū iam sti-
gmata dñi in corpe suo gestaret summū q pfe-
ctionis culmē iā ascendisset ad pñs dicere so-
lebat. Incipiam⁹ aliqd boni agere: ⁊ qñ incipi-
emus pñiam facere: ⁊ pñilia multa.

**De septē fornacib⁹ quibus probat⁹
in anima verus amor. Ca. m.**

Tertia est lex puritatis. Nihil em adul-
terine admixtiōis secū patif⁹ ver⁹ amor
Ido subdit pbatū **Aux** em anihilatū
nō nisi lex pōr sustinere decoctiones in septima
em deficit. Sic charitas ficta sex fornaces pati-
tur sed in septima alchimie falsitas pñz. **Prim⁹**
nanqz fornaceus ignis sit in corde. scōs sit i ore
terti⁹ in ope. quart⁹ i inimicorū dilectiōe. qñr⁹
in eorū subuentiōe. sextus in recta intentione vt
scz p pñ deū hec oīa fiant. septim⁹ in pñueranti
pñuatiōe. **Hic** scēt⁹s pbat⁹ amor: qñ si verus
nō est cito euanescit. **Uñ** **Mat. x.** Qui pseue-
rauerit vsqz in finē hic salu⁹ erit Tunc em aux
charitatis pbatū est. id est a dño approbatum.

**De diligentibus deū omnia cōuer-
tuntur in lucrum Ca. m.**

Quarta est lex vtilitatis. **Diues** em cito
efficit⁹: cui oēs mercantie: oēs vendi-
tiōes: oēs emptiōes. cetiqz ptract⁹ lu-
crofi sūt. Sic nō min⁹ diuites sūt qd⁹ diligen-
tib⁹ deū oīa coopāf in bonū vt dñz ad **Ro. viij.**
Coopant em eis in bonū pñpera adūsa ⁊ mix-
ta siue bona grē: mala culpe. ⁊ mala pene. **Uñ**
dicit **Joh:** vt locuples fias. Qui em aux dei a/
moris habet ⁊ locuples ē: qz oīa q cū q opaf i
celesti thesauro loculos apud deū reponit. Tā
pñiosa ē charitas apud deū q etia ipa pctā q
de genere pctā eēnt si hoc solū intuitu sūt. s. di-

uini amoris ⁊ charitatis. in aīe merita puerit
⁊ lucra. **Nō** em ē minor in bono diuina dilectiō
q sit in malo diuina offensio. **Arrogati** em bo-
na puerunt in malū: qz nō ad dei glām s ad
suā ppriā opaf teste dño. **Mat. v.** Si lumen
qd in te est tenebre sunt ipse tenebre qte erunt:
Si em in arrogati lumē bonorū operū q ipse et
ali p eū illuminar i deberēt sūt tenebre pctōz. i.
bonū qd facit sit ei pctm ipse tenebre. i. opa q de
genere suo sunt pctā qta. i. qz graua erūt. **Ec**
ce q arrogatiā virtutes puerit in vitia nō mi-
nus autē sit a diuina charitate de malo i bonū
sicut patet **Dee. j.** vbi fornicatio ⁊ adulteriū
in meritū ⁊ obediētie p dinā dispēsa dilectōz

**Articul⁹. iij. de qtuor vltimis legi-
b⁹ charitatis dei. Et pri⁹ d copiosita-
te diuini amoris Ca. i.**

Prima autē est lex copiositatis. **Multa**
qdē copiosa ē h mercācia amoris. **Est**
em imēla q habet in se infinitatē. incō-
prehensibilitatē. ⁊ eternitatē. **Nōne** deus cha-
ritas ē: Quis pñderet in se infinit⁹ vtiqz inue-
nit. **Uñ** pñ. **Magn⁹** dñs ⁊ laudabilis nimis:
⁊c. Si pñderet in cōpatiōe ad intellectū sic in
cōprehensibilis. **Uñ** apls ad **Ro. xj.** **Altitu-**
do diuitiarū sapie ⁊ scie dei q incōprehensibilia
sunt ⁊c. **Id** dicit a pñ. sedere sup cherubin. i. se-
dere sup scie plenitudinē et sup oēm intellectū
creatū. Si dō in cōpatiōe ad diuturnitatē pñ-
set: sic inuenit⁹ eternus. **Uñ** apls. **j. Timo. j.** in-
quit. Regi seculorū imortali inuisibili soli deo
honor ⁊ glā in secula seculorū amen. **Magna**
em ē copia huius mercātie. **Nemo** aut dubitet
qz et si multi de ea emāt: nō tñ deficit reitquis
Nā et si oēs mundi hoīes illum mercarent ad
huc infinita eius copia suparet.

**Facile reperiri potest diuinus a-
mor. Ca. ii.**

Secūda autē est lex facilitatis. **Multa**
dixim⁹ de mercācia dilectiōis: s vbi ē
vt illā inuenire possim⁹: forte in remo-
tis ptib⁹ est. forte difficile ē multis adire illam.
Et licet multi eā emere pñpiscant tñ incertitu-
do loci itineris lōgitudo eos ab h pposito deuia-
ret: tñ dilecti mei non sic. **De⁹** em qui charitas
est vbiqz regnat: vbiqz est. vbiqz imperat. vbi
qz maiestas ei⁹. oīa replet completif vniuersa
facilit⁹ em hec mercācia inueniri pōt. **Nullus** q
eam emere nolit excusabilis est. **Prope** ē dñs
oībus inuocantib⁹ eum in veritate sicut ait pñ
et dñs **Lu. xvij.** **Amor** intra nos est.

**De tñ periculū sit negligētia in dile-
ctione acquirenda. Ca. m.**

Tertia dō est lex dubietatis. **Fortē** mul-
ti cōcupiscūt scire nundinas: dubitant

De mercancia diuini amoris.

tps hmoi p̄ciosissime mercancie. In volūate em̄ mercatoris stat nūdinaz tps. p̄s. **M**onificat ⁊ viuificat deducit ad inferos ⁊ reducit. q̄ diu in libertate arbitrij sum⁹ tps est nūdinariū post mortē claudis⁹ damnatis apotheca amoris. **S**ubiū ē igit tps emptiōis ei⁹. Et merito hoc facit sapia mercatoris ⁊ puidencia ei⁹ pp̄ multa. **P**rimo vt q̄libet soler⁹ se p̄paret. ⁊ congruo puidet tpe de mercātia amoris. **S**cdo vt oēs illū posse p̄dere vel nō acq̄rere p̄timeſcant. **T**ertio vt reprobi cecitate quā merent⁹ incurrant. q̄ em̄ vt illā emere potuerūt eam aspnati sunt. ⁊ merito q̄ illa indiguerūt iusto dei iudicio p̄uati sunt. **P**udentes aut⁹ querūt illā emere q̄ illa p̄nt repire. **U**n̄ Apoē. xiiij. **H**ec ē sapiētia sc̄toz. s. puidere in hac vita de charitate. **Q**uā sapiam improuide optabat q̄ **D**euf. xxxij. dicebat vtinā sapent. s. p̄fectiōes ⁊ excellētiās charitatis ⁊ intelligerēt. s. leges diuini amoris: ac nouissima puidet q̄ deficient nundine diuine dilectionis. **U**n̄. ij. **C**oz. vi. **M**ortamur vos ne i vacuū grām dei recipiat. **S**it ei **E**sa. xlix. **T**pe accepto. s. vite exaudiui te. s. caritatē vendēdo ⁊ in die salutis adiui te. **E**cce nūc tps acceptabile ad amandū. **E**cce nūc dies salutis. s. ad diligendū deū omnipotentē.

De denarij quib⁹ emitur dei amor sunt p̄cta ⁊ crimina. **Ca. iii.**

Carta aut⁹ lex est paup̄tat. **Q**uod faciunt paupes q̄ denarios nō hnt: **E**t an⁹ q̄ ad solutiōem veniamus p̄mittēduz est. q̄ q̄libet p̄paret denarios suos nō alienos nō p̄ximi nō dei: sed qui p̄p̄sunt sui. **S**ultū foret si q̄s emens pannū p̄induēda vxore sua post taxatū p̄ciū iamq̄ incisa ip̄a p̄cia p̄ani peteret clauē de capsa denarioz vendētis. si ip̄s vendētis sic soluere vellet emēs miraret mercator vrbānitatemq̄ quadaꝫ emētis diceret. **A**mice facile possem totā mercanciā h̄ p̄cio venūdare. **S**ic in p̄posito nemo existimet p̄ hac mercantia dō soluere moneta q̄ ip̄iusmet dei est. **D**e p̄prio soluat qui intēdit emere charitatē. **D**ñi ei sunt bona t̄palia. corpalia. ⁊ sp̄alia. **T**palia q̄ dei sunt. **D**ei em̄ sunt diuitie delitie denarij thesauri lapides p̄ciosi. p̄dia: domus ⁊ oēs mercancie fama virtutū ⁊ vniuersa q̄ terre ambitu p̄tinentur. **U**n̄ p̄s. **D**ñi ē terra ⁊ plenu⁹ do ei⁹ ⁊c. **C**orpalia etiā dei sunt. corpus nostrū nra iuuentus. pulchritudo. sanitas. filij fr̄es. et ceteri parentes. **S**p̄alia q̄ dei sunt. s. gr̄e virtutes dona scientie magn⁹ sensus gr̄adis intellegētia. memoria tenax. volūtas bona. cūctaq̄ sp̄alia bona. **U**n̄ **I**ac. i. **O**mē datū optimū. ⁊c. **Q**uid em̄ dabim⁹ deo p̄ hac p̄ciosissima mercācia: p̄parate bursas: **E**cce nūc tps acceptabile ecce nūc dies salutis extrahite marsu

pia. **Q**uid inq̄ soluem⁹ deo? **Q**uā monetam? **N**ram. **Q**uos denarios? **U**ltiq̄ nros. **I**n quo marsupio sunt? **I**n corde. **P**repate corda v̄ra dño. **Q**uenam moneta nra ē ibi? **Q**ui denarij? **P**ctā scelera iniquitates odia ire rixe auaricia rapina p̄iuria blasphemie detractiōes mendacia furta yfura ⁊ cetera mala ⁊ abomiabilia ⁊ scelera. **H**i sūt denarij nostri. **H**i thesauri ⁊ monete. **H**ec acceptat dñs p̄ p̄ciosissima mercancia amoris. nullūq̄ aliud p̄ciū dñs suscipit nisi q̄ nri ē. **N**ra nō sunt: nisi mala: dei q̄dē sūt oia bona. **I**n hac em̄ emptiōe p̄sidera ania mea q̄d damus: q̄d q̄ recipim⁹. **D**em⁹ deo humilē cōfessionē ⁊ recognoscam⁹ ⁊ p̄fiteamur oia mala ex nobis esse. oia bona nra ex deo esse. **C**ōfiteamur sacerdoti scelera nra. ip̄e nempe recipit denarios dei. sibi soluunt cū p̄cta illi p̄fiteant peccatores. **P**ctā igit sunt p̄ciū diuine dilectiōis. **U**n̄ p̄s. **D**ixi p̄fitebor adūsū me ⁊c. **E**cce p̄ciū q̄d dño dat. **S**ed de cōmercio diuine dilectiōis subdit. **E**t tu remisisti impietate ⁊c. **N**ō em̄ sit in aia p̄cti r̄missio si in ea nō adsit diuina dilectio. **O** imensa benignitas dei. **O** pelagus infiniti amoris. **O** amplitudo diuine dilectionis qua ab errore nos reuocans ⁊ in p̄petua caritate nos diligēs ad te tua charitate nos trahis nri miserās miserator optime. **O** lōgitudo pacie dei q̄ sustines sceleratos dissimlans p̄cta hoim pp̄ p̄niam. **O** sublimitas sapie q̄ omne supans sensū stulta q̄dāmō facta es: nūmos scelex nroz suscipiēs ⁊ tuā charitatē nob̄ p̄cedēs. **O** amor in te trāsformās amores nros. hac veram ⁊ ip̄e nos de amore hui⁹ seculi nequā trāfer corda nra in veram tuā possessionē in p̄nti p̄seuerantē grām ⁊ in futuro p̄ cōsumatam gloriam. **Q**ui cū p̄re ⁊ filio ⁊c.

Seria. v. post cineres de fide viua et mortua. **Ser. vi.**

Ad eū sicut credi

disti fiat tibi! **M**ath. viij. ⁊ in euangelio hodierno. **S**ūt nēpe pleriq̄ credētes se habere veram atq̄ viua fidem atq̄ charitatē p̄fidentes se credere oia necessaria ad salutē. ⁊ q̄nq̄ bona plurima opant⁹ ⁊ tñ verā fidem charitate informatā non habēt. **A**lij q̄ sunt qui etiā sine bonis opibus habere se fidez viua repulant p̄ra quos **I**ac. ij. ait. **F**ides sine opibus mortua est. **A**d verbū ad p̄sentē materiā p̄tēf se aliud thema. **A**d hoz igit clarā intentionē ⁊ oim errorum eliminationem: ⁊ ad viue ac mortue fidei necessariā distinctionē. triplicē fide distinguere necesse ē. p̄ma dicit luminosa. secundā p̄o opiosa. tertiā dō gr̄osa. **P**rima ē lolum in intellectu. sc̄da in opatiōe. tertia perficitur ex ytraq̄. **P**rima p̄t esse viua atq̄ mori

tua: scda filit. tertia vo p viua cõiter accipi so-
let. Et qlibet q fm hac triplice fide fidelis: aut
infidelis repiet a deo merebit audire: vade et
sicut credidisti fiat tibi. s. in hora mortis.

**Articulus primus q fides sine ope
rib? viua z mortua esse potest**

Prima em fides dicitur lumiosa qz solu pstitit in
intellectu. nec tñ p opa cõ pbat. Ad qdem ex tri-
plici ptinge pt. Primo ex amore male inflaman-
te. scdo ex timore male hũliate. tertio ex ratioe
bñ illũtante. Siue aliq dicendũ sit z tñ idem sit
dicẽ. s. qz ptingere põt. pmo ex inordinato a-
more. scdo ex inordinato timore: tertio ex regu-
lata rõe. In duob? aut pñis fides sine opibus
mortua ẽ: in tertio vo viua efficit p charitatez.

**Qz fides mortua ẽ: si ex triplici ior-
dinata dilectione bona opera cessant**

Capitulu. I.

DPrimo igit fides mortua ẽ qñ ẽ solu in
intellectu z bona cessant: qz credẽs bo-
na nō opas: z b ex amore male inflamā-
te b ẽ ex inordinato amore. Triplex aut pt esse
talis amor: iordinat? prim? ẽ dicit? amor aua-
rus. scds ẽ amor luxuriosus. tertius vo amor
supb? prim? ẽ amor auar? q qñ ificif licz ite-
lectualit credat a bono tñ ope cessat qz ex cupi-
dine tpaliũ rez iplicatse i iniustis lucr? z i ptra-
ctib? ipijs. i mēdacijs. p iurijs. i duplicitatib?.
in malitijs z circũuētib? i rapis. in furtis. z in
vfur. merca? i festis z in loc? dō dedicat et in
pñib? mltis. Tñ tal? interrogat? si credat oia q
tenet ecclia credere se fatef. z q ad intellectũ ve-
rũ fatef: z tñ nō tñ a bono ope cessat. verũctiā
in mult? ipietatib? implicat. Taliũ nēpe fides
ẽ qdā credẽ gñale qd ecclia sc̃ta tenet: q i mul-
tis pticularib? errat z in hmōi fides mortua ẽ
Na ha fides ẽ z viua quā dei informat grā nō
tñ gñalit. s. etiā pticularit ad salutē necessaria
credit. z omia cauēda euitat. z opanda implet
Un. j. Cor. xij. Charitas oia credit z si nō oi-
bus credat. Sz hi qdā credēda credūt. qdā vo
credēda nō credūt. Sicut aliq aptũ libz intelli-
gēs videt: aliq vo q lras nescit. licz vtriq? ocu-
los hēant pspicaces qz itelligēs vir doct? mul-
ta ptidaria recogscit z lras z dictiões et sēsus
z silia: q impit? igrat. Sictales qdāmō credūt
z dicūt deũ esse z iustos remuneratē z impios
punientē. credūt alterũ esse seculũ: credūt ma-
lũ esse pctm: credūt bonũ esse vtutes: aiam im-
mortale z cetera multa: z tñ in his pñib? in p-
ticulari multiplicif errāt. Quia si viue z vere
intelligerēt qd est deus q z q̃ta sũt glia padisi: q
et q dura sũt supplicia inferni. si intelligerēt hor-
ribilitatē pcti: ornāmēta vtutũ z aie dignitatē.
pot? eligerent milies mori. qñ i mīmo mortali

ter peccare siue offendē creatorē. Cur igit ptra-
pceptũ dñi. Nō furtũ facies tāta cupidine fla-
grat: nisi qz nō viuat? s. mortuet? gñalr credūt.
Un ps. Tales oculos suos statuerūt declina-
re in terrā. Talem fidē puto habuisse cupidissi-
mũ iudā: qz ex auaricia vēdidit z pdidit salua-
torē. Nō ei legim? p? pditiōe deũ nouā ei gra-
tiā ptulisse. z adhuc pñi lumie fidei pmanēte:
penitēs fuit corde: pñtēs ore: atqz satisfaciens
ope: licet infructuose. Un ps. xxvij. Pñia
duci? retulit triginta argēteos pñcipib? sacer-
dotũ z seniorib? ppli dicens. Peccaui: tradens
sanguinē iustũ. Et abiens laqo se suspendit Et
sic cū tali itellectuali fide z sine ope eternaliter
pemp? ẽ cū q aut multi auari z in mūdialibus
implicati vñurarij raptōres scelesti licet em i fi-
ne vite appareāt penitē eternaliter crucient.

Scds vo inordinat? amor impediens ne viua
sit fides in intellectu: ẽ amor luxuriosus. Nā li-
cet talis hō credat sub tali gñalitate luxuriam
mortale esse culpā: tñ ex inordinata dilectiōe se-
ctat luxurias: fornicatōes frequētat: adulteria
cumulat: incest? z sacrilegia patrat: zodomias
atqz spurcitas horredas frequare non cessat.
Quere nñc obsecro ab hmōi scelerato si pdicta
deo displicere atqz dñabilia esse credat: fatef
hoc credere z sentire. Atñ qñ dubitat licz etiā
vez dicat q fides hmōi mortua sit: Tali itaqz
fide ppha dauid. ij. Regl. xj. ex libidine infide-
liz excecatur nō solu cū bersabee adulteriũ ppe-
trauit: vez et vñũ suũ vñā crudeli nece pemit.
Sic etiā ex libidine infatuatur salomō sapientis-
simus sic dicit. ij. Regl. xj. idola muta z vana a/
do rauit: licet intellectu fm Augl. crederet deũ
scz fide mortua z informi. Terti? vo amor i-
ordinatus dicit? est amor supbus. Hic qñ mira-
biliter p impia opa mortuā reddit fidē: licet i in-
tellectu fidei remaneat qdā lumē. Sectat ille
pcialitates z guerras: ambit dignitates z ma-
gistrat? qñt oib? dñari: extollit pditiōib?: ele-
uat seditiōib?. ad id laborat machinatiōib? et
cū his oib? pōpis fastib? nūqz statuit finē. Ec-
ce opa tā iūq z cū hac fide itellectuali credit oia
esse impia z iniq z tñ mortuā esse in hōie tali si-
de ipa oia opa māifestat lz se oia credē attestat

**Fides mortua est si bona opa cessāt
ex triplici inordinata timoratione.**

Capitulu. II.

Ecūdo qz fides põt esse in intellectu. s.
qz hō credit attamē bona ei opa desūt:
z b ex timore humilitate: b ẽ ex inordi-
nata timoratione. Un ps. Alitrepidauerūt ti-
more vbi non erat timor. Triplex em timor so-
let aiam a bonis opib? remouere. primus est ti-
mor mundanus. scds ẽ timor vanus: terti? est

De fide viua et mortua

timor hūan⁹. **P**rim⁹ timor q̄ a bonis opib⁹ cessare facit d^r timor mūdā⁹ q̄ potius eligit dī mittere celū q̄ cenū. poti⁹ eligit amittere etnū regnū q̄ p̄dere mundū. potius amittē grām q̄ subām. poti⁹ amittere aīam q̄ p̄p̄iā samā. **E**x h⁹ ei timore pleriq⁹ piurāt: z peierare tñ non curāt: ne. s. tpaliē dānenē. **C**ontra q̄s d^r **Luc. xij** Nolite timere pusillus grex q⁹ p̄placuit p̄fi vestro vob dare regnū. s. etnāle q̄si dicat q̄to ampli⁹ non p̄mittet vob deficere subām tpalē.

Scōs dō dicī timor van⁹ Qui licz etiā cre dēda credat ī intellectu. poti⁹ tñ eligit p̄dē grā tīā diuinā: q̄ grām secularē. **E**t eiulmōi sunt q̄ poti⁹ pere eligūt p̄cepti ac statutis iniq̄s cōita tū et dñoz q̄ p̄ceptis dei z h⁹ ne amittant eorū grāz officia z fauorē iō mltā impia patrāt. mul tas iusticias negāt. atz mltis bōis neq̄ssime ad uersant. **C**ōtra q̄s d^r **Act. v.** obedire optz dō magis q̄ hoib⁹. **I**n hōs p̄putādi sunt q̄daz q̄ ne displiceāt occultā retinēt veritatē maxie cuz illā ex debito vel officio teneāt māifestare. **C**ōtra q̄s d^r ad **Rho. viij.** Nō accepistis spm ser uitutis itez ī timore. **I**rdiē **Bern.** Nō licet tacere cui ex officio incūbit peccantes arguere **C**onūande etiā īnt istos sunt q̄dā femie īnsensa te z vane. q̄ tāta formidine timēt nō placē mar tis suis q̄ nō verent p̄ imoderatū ambitū va ritatū ornatū z pompā vltra q̄ deceat xpīanā religionē aīas p̄ciofo sanguie christi redēptas scādālizare. z eis p̄ditionis laqueū p̄pare. **T**ales em̄ fm̄ **Amb.** dū verent maritale iudiciū p̄didere suū. **N**ec em̄ aduertūt q̄ sicut vulpes malicia sua decipit gallinā sic diabol⁹ x̄lucia sua decipit feminā vanā. **S**olet em̄ vulpes qñ videt gallinā ex timore suo ī arboze ascēdisse p̄cito gressu stipitez arboris satagit circumire. **Q**ua territa: gallina de fixo oculo et ex alto p̄ spectās: cerebri vertiginē īnsperato patī. ex q̄ ī arboze mīrre se retinere valens de arboze ca dit: statimq⁹ illā vulpes pata rapit atq⁹ come dit z occidit. **S**ic mulier īnsensata dū timet nō placere viro suo meretricali ornatu se muniēs z vere rōis p̄spūalē vertiginē iudiciū p̄dēs: ī os infernalis vulpis peccādo mortaliē ruit

Terti⁹ aut d^r timor hūan⁹ q̄ licz etiā intel le ctualit⁹ credat: tñ ex timore ope p̄tradicit dum poti⁹ eligit mortē spūritualē q̄ mortē incurrere corpalē. **H**mōi sunt q̄ astricti iuramēto piurāt seu false alios z īiuste p̄ sua liberatiōe accusāt aut ne occidant ore z ope fidē etiā negant z nī hilomin⁹ fidē veram ī corde tenēt. **H**oc timo re p̄teritus petrus licet crederet xp̄m filiū dei viui. dū mori timuit fidē negauit. **A**lij q̄ disci puli eandē fidē ī intellectu fuātes plus tñ seip sos q̄ dñm diligētes ex h⁹ timore eū dānabilit⁹ reliquerūt. **R**estat igit q̄ necessariū ē fidē ope

p̄firmare. **Vñ Greg⁹.** Tunc veracit⁹ fideles su mus si qd̄ x̄bis p̄mittim⁹ opibus adimplem⁹

Nō fides est viua etiā sine ope bo nō: si ex triplici ratōnabili cā quis ces sat ab eo.

Ca. iii.

Tertio etiā pōt esse fides ī intellectu absq⁹ ope bono: z h⁹ ex rōe bñ illumi ta te. **L**icet em̄ hō veracit⁹ credat tñ qñq⁹ nō exequit op⁹ bonū qñ scz cōprehēdit sub p̄ cepto affirmatiuo qd̄ obligat sp̄ sed nō ad semp z tñ talis fides absq⁹ ope ē iusta z sc̄a. **I**n tri plici q̄dem tpe p̄t hō fidelis z iustus defistē ab aliq⁹ ope bono. **P**rimo qñ nō est necessariū. se cūdo qñ nō puenit ad opantis statū. tertio qñ oib⁹ p̄p̄satis op⁹ hñ nō p̄r bonū finē. **P**ri mo em̄ fidelis hō opus bonū relinq̄re de necessi tate salutis teneat sp̄ esse pat⁹ velle poti⁹ mor tē subire q̄ fidem negare cū piculū īmīneret nō tñ peccat si a sc̄o ope cessat cū nō īmīnet piculi casus. **S**imilit⁹ etiā hō iustus z diues nō sp̄ se exercet ī elemosinis dispēsandis ī vīsītādis īfirmis z īncarceratis nec sp̄ frangit panē estu rienti et potū exhibet sitienti z sic de alijs p̄cep tis affirmatiuis. z tñ absq⁹ tali ope esse potest ī hoīe vera fides qz taliū opex hz habitū licet ī habeat actū. **S**cōo q̄ ab ope bono cessat hō fidelis z iustus. s. qñ id nō puenit ad statū suū. **V**erbi grā hō hoīem ex malignitate occidit z cum iusticia poscatq⁹ p̄ptatē p̄dēnef ad mor tē: tñ homicida ille impune vadit: z vñ exul cē deberet libere inhabitat ciuitatē. **E**cce q̄ ī hōc iusticia perit. **N**ullus tñ absq⁹ auctē hūc ne pe reat iusticia īterimere pōt. **N**am licet mereat mortē nō tñ nisi a debito iudice z debito mō oc cidī debet. **A**lter em̄ q̄cunq⁹ ad quē nō p̄tinet vel ordinē non obseruaret esset criminal⁹ hol micida. **N**ā z q̄ iustū p̄dēnat: z īiustū sine iur is ordine p̄dēnat vñq⁹ mortaliē peccat: qz nō sufficit bonū agere nisi bene agat. **Vñ Beut⁹.** xvj. **I**uste qd̄ iustū ē p̄sequere. **V**olere igitur debet q̄ p̄ire iusticiā videt atz obligat ei fauere q̄tū pōt: non tñ de alteri⁹ officio aliē īpedire se debet. **N**ō ei licet zelanti religioso occidere fu rē vel homicidā īpune peccātē p̄ iusticia p̄fer uāda cū sit officiū seculare. **Vñ. ij. ad Timoth⁹ ij.** **N**emo militās deo īplicit se negocijs secula rib⁹. **S**ilr ecōuerso nequa q̄ lictū erat iudici vñ dñō seculari religiosū vel clericū delinquētem ne iusticia peat iuris ordine p̄termissio punire vel p̄dēnare: licet p̄ suū supiorē nō corrigat ali ter nō cēt corrigere malū s̄ addere malis mala. **N**ā si impiū ē clericū opari scel⁹: īniquū q̄ est p̄ eius supiorē nō puniri scel⁹. **N**ec īn sup īmīdā te caret p̄ illū ad quē n̄ p̄tinz castigari scel⁹ p̄bēte dñō. **B**eut⁹. xxiij. **N**emo mittat falcē suā ī

alienā messem. **N**ō em̄ p b iusticia defensat sed iniusticia sup iusticia cumulat. **D**uob' ei malis. s. errati et nō corrigēti tertiū supadiūctū est scz iniuste corrigi delinquēte. **T**ertio ab ope bono etiā cessat q intellectuat credit qñ oibus cōpensatis opus h're nō p't bonū finē licet de sui natura foret bonū. **V**erbi grā. **V**eritas i se vti q bona et sc'ta ē et tñ sp v'z dicere magnū ē ne phas. **U**n **E**cc. iij. **A**ps tacēdi et tps loquēdi. **Q**uāq' aliq's p'dicās indiscret' in pplari f'mo ne p'tra pntes dños seu p'atos seu c'tiā clericos aut religiosos p'dicet veritatē oīq' auctē et rōe sua dicta p'firmer nihilomin' qz ad eū saltē tali mō et in tali casu nō p'tinet sine fructu scādalu'z gñabit atq' extrema demētia laborabit. **U**n **H**iero. **F**rusta niti et nihil aliud q' odiū q'rere extreme demētie ē. **D**e his igit' trib' breuib' rōnib' q're stāte in aīa fide p'ingit bonū cessare op'. habem' manifestū exemplū ab illa q' post xpm oīs exēplaritatis fuit regula et doctrina. s. gl'iosa virgo maria. **I**nstat dñice passionis filij sui tps capis ligat' duris verberib' corp' suūz scissimū lacerat' p'nte virgine corā omī p'plo caput illud angelis tremebūdū spinis durissimis oñdit laceratū: sibi dñs ad caluarie locū baiulat crucē durā crucifigis et clavis affixus in cruce leuat et sicut **J**oh. xix. ait stabat iuxta crucē Iesu m'r eius: **S**ed cur dilectissima m'r ei' p' defensione innocent filij tui nō currebas ad arma? **C**ur saltē agnū illū mitissimū q' tollit pctā mundi nō excusabas? **C**ur saltē toto conamine in/centiā ei' et sc'titatē nō allegabas. cur illū cē vel rū filij dei nō asserabas? **C**ur nō omib' virib' mortē eius impediabas? **N**ūq'd forte eū filium dei et p'p'm sc'tm ex te p'ceptū nō credebas. seu aliq'li' dubitabas? **N**ūq'd ad sc'titatē p'uersati/onis eius nō noueras. et sic noueras cur illū nō defendebas vel excusabas. **S**ed forte quia illū minime diligebas. **R**espondeat p'te recta ratio virgo et mater. **T**riplici etem rōe ad nrm exemplū b' egit sapiētissima virgo nec ope vel verbo oñdit qd corde intellectu firmit' fide seruabat. **P**rimo qz nō erat illud necessariū. sc'do qz nō p'ueniebat ad suū statū. tercio qz oib' cōpensatis finaliter extitisset nociuū. **P**rio in/ quā qz nō erat necessariū sic illū talit' defendere imo necessariū erat p'nra redēptione illū p'peti passionē. vñ **L**u. xx. iij. **O**portuit xpm pati et sic intrare. s. cū oīm iustoz cetū in gl'iaz suā. **N**ouerat igit' sacra virgo maria sic esse p'destinatū fm bñplacitū eterni p'ris et spūsancti: cū quibus intelligebat oīno filiū p'cordare nec ipā cū eis in mīmo discordabat: imo cum eis vltra oēs creaturas se p'fectissime p'formabat. **S**ecundo vero qz nō p'ueniebat ad statū suū. cū ei data esset in mūdi speculū exēplare atq' in exē

plum totius humilitatis. necesse fuit q' ex scripturis respiceret in defensionē sui filij nō apuisse os suū: vt inter alia edoceret alias mulieres etiam in causa graui eā debere taciturnas atq' modestas. **T**ertio aut' qz oib' cōpensatis finaliter fuit uociuū. **N**ouerat em̄ tan q' mens diuio lumie illustrata q' amentes p'sequentiū xpm ei' actū et verbor' capaces nō erant: et ideo dig'ne ipi ex p'is supplicationib' suis poti' p'tra filiū suū ad crudeliora irritarent. **N**ouerat q' dixisse dñm **M**at. viij. **N**olite sc'tm dare canibus nec mittatis margaritas v'ras ante porcos cui' p'silio voluit oīno obedire. **E**x dictis patz q' non est p'dicandū in p'plo p'tra clerum.

Articulus. n. q' fides cū operibus potest esse viua et mortua.

Sc'da aut' pncipalis fides d'r op'osa qz solum p'sistit in ope sine lumie intellect' et p't etiam mortua esse atq' viua. **P**ōt em̄ carere lumie in intellectus ex triplici respectu. **P**rimo ex amore male inflāmāte. sc'do ex timore male hūiliante. tertio ex diuina sapia p'mittente.

De ex triplici inordinata dilectione in bonis operibus cessat fidei lumen.

Capitulū. i.

Primo em̄ pōt esse fides in ope absq' lumine interiori ex amore male inflāmante. s. ex inordinata dilectione. **T**riplex est em̄ amor q' bona opari facit hoīem non cre/dentē. **P**rimus est amor cupiditatis et talis amor multa opat' apparētia bona licet intrinsecus nihil credat: et hoc ex cupidine tpaliū rerū sicut solent facere quidā qui elemosinas large dispēsant vt diffusa eoz bonitatis fama. **S**ul ti p'sitent ponāt denarios in manib' suis vnde ample ditent. **C**ōtra quos d'r **M**at. vj. **C**ū facis elemosynā noli tuba canere et c. sicut hypocrite faciūt in synagogis vt videant' a doct. in vicis vt videant' a turb' scz vt ab hoīb' acq'rāt famā. **S**olent etiā tales osculari suo ore porci/ no sc'toz facies: atq' eoz cōburere pedes vt affectū deuotionis ostendāt: nihilomin' p'p'e nūmos vel ex q'dam deuotiōe insipiēti. **I**n hos aut' maximū gradū tenēt nōnulli q'stores q' mēdacijs et fallacijs suis decipiūt mlieres simpli/ces multas missas et alias o'ones et bona illis p'mittentes et mīme obseruātes: nec obseruare volētes. **Q**uos aut' nō imitarent' multi q' clericali gerūt quoz hypocrisis et palliatio pietat' ad pecuniā cumulandā fetet vsq' ad nares dñi sabaoth. **S**ūt namq' pleriq' qui sibi p'sitentib' imponūt missas vt data occasione apparenter honesta ipsi sint p'ip'is missis pecunie receptores: p'mittūt se dicere illas et non obseruāt. q' quā em̄ p' sacrificiū altaris aīe liberent' vt ponit

De fide viua et mortua

tur. xij. q. ij. c. aie nihilomin⁹ in fraudē psumit
esse factū. s. vt accepta pecunia pillis missis vi
deant eos ab onere pnie releuare ad h̄ h̄er ar.
xxvj. q. vij. alligat gerit secū spēm mali. j. q. j.
emēdari de vi. et ho. cle. cū ab oi. Scōs est a
mor carnalitat. Hic etiā ē qdā apparētia bōa
h̄z cū int⁹ tñ dei lumē deficiat et fides vera inf
q̄s sūt pleriq; q̄ p baptismū v̄l pfirmatōis sac̄/
tissimū sacrm p̄pres fieri q̄rūt. vt p h̄ p̄ditōis
velamē securi⁹ et liberi⁹ misceant carnalr sagui
nē xp̄i in remediū in tali p̄ditōe et scelere statu
entes. Cū his q̄s nūerādi sunt iuuenes q̄ vt cō/
sumarent p̄cupias suā simplices imo fatuas pu
ellas decipiūt illas p̄ xba d̄ p̄nti clādestine de/
spōsan. e. et cū illis sub pallio m̄fimonij sc̄ti tur
pis cōmiscētes: qd̄ q̄ti acq̄s remediabil⁹ piculi
sūt nō est p̄ntis t̄p̄is explicare. Propterea tale
m̄fimonij oīno ab ecclā phibet ex de clāde. d̄
spō. cū inhibitiō. Trāseo qdā q̄ sub spūalitatis
p̄textu et sub reuerētia p̄nali nihil aliud q̄ car/
nalitatē venerant. Terti⁹ ē amor ambiciōs⁹
q̄t modernis t̄p̄ib⁹ vt assumant ad dignita
tes vel officia p̄seq̄nt opant exteri⁹ que nō cre
dūt interi⁹: q̄t nūc repiūt q̄ vt ascēdere possint
p̄tendūt pellē ouīnā et aīaz gerūt lupīnā v̄leo
nūā. Quot etiā q̄rūt p̄sortes iustoz acremūe/
rant in p̄nti cū sorte bonoz. Ex h̄ em̄ triplica/
to amore oīs hypocrisis generat et frequētā.

**De ex triplici iordinato timore hō
opat bona cu incredulo intellectu**

Capitulum. ii.

Ecūdo p̄git i ope eē fidē absq; lumie
intellect⁹ ex timore male hūiliatē: h̄ est
ex iordinata timoratiōe. Triplex ē at
timor talis. Prim⁹ ē timor amittēdi subam. se
cūdu amittēdi famā. terti⁹ amittēdi vitā.

Prim⁹ etenim timor ē amittēdi subam. Mul
ti sunt q̄ opant bona ne detrimētū sube t̄pal pa
tiant. nō laborāt in festis ne p̄dēnent in nūmis
Propter h̄ idē pleriq; a blasphemijs et phibit
ludis a vanitatib⁹ et supfluis pōpis et tñ h̄ non
faciūt p̄pter deū: sed ne recipiāt damnū. Ecce
hec et filia opa sunt sine luie vere fidei. Se/
cūdu ē timor amittēdi famā. Prop̄ hūc aut
timorē multi visitāt ecclīaz frequētāt missas p̄
dicatiōib⁹ insistent. qñ q̄s etiā p̄stent et dñicum
suscipiūt sacrm. Ecce opa bona et tñ intrinsecus
nihil credūt: s̄ ista agūt ne deteriores alijs r̄pu
tent et p̄dāt famā. Terti⁹ ē timor amittēdi
vitā. Multi vtiq; heresib⁹ et errorib⁹ pleni ē
tñ in appentia iusti: q̄ si ex oñderēt qd̄ intus in
corde credūt iuste p̄burerēt. Interminādi sūt
qdā q̄ lapsi sūt in dānatā heresim de spū libta
tis: q̄ doctrina ponit in libro q̄ de aīa simplici
intitulari solet: q̄ q̄ vtunt in illā heresim cōiter

plabūt lz tales qm̄ tali pestifero morbo infecti
sūt ad excusatiōes in p̄ctis et ad ipugnādū spū
veritatis dicūt talē libz et statutū non itelligi
ab impuḡtorib⁹ suis: et sic iudicat et dānat ecclē
sīā q̄ talē doctrinā i sacro p̄cilio p̄dēnauit sic pa
tet ex de here. vnico. c. in clemē. vbi articli nu/
merant. His q̄s p̄nt supaddi multi alij hereti/
ci et scismatici et iudei p̄les baptizati insup et se/
cta dulcini heretici: q̄ in apparētia tenentes ho/
nestā vitā int⁹ sunt errorib⁹ pleni. Addat etiā
istis antichristiana secta q̄ nris t̄p̄ib⁹ asserētes
antixpm̄ iā eē natū ipi in se errātes plimos de
ceperūt et multis errorib⁹ impleuerūt. Et licet
ore talia negēt si tñ cuiſcerarent in cordib⁹ eo/
rū antichrist⁹ repiret. Contra q̄s dñs B̄ti. j.
ait. Nō ē vrm̄ nolle t̄pa v̄l momēta q̄ p̄r p̄nti
ti in sua ptate: nō in ptate eoz. Q̄s aut p̄dicti
et p̄fles eis catholicis opib⁹ p̄formant x̄bis at
q̄ gest b⁹ illd̄ idē p̄tendūt fides pueris cū sint i
scholis q̄ astate ingro sūt p̄positi et modesti sol
lūmō timore: s̄ illo absente tumtib⁹ et stultitijs
pleni sūt. Sic h̄mōi dolis pleni hypocrite et al
laces extra vident modesti et iusti. int⁹ errorib⁹
bus imbuti a q̄z p̄uersatiōe ne p̄taminaremur
cauēdū esse dñs ihs x̄ps mōstrauit cuz B̄ti.
vij. ait. Attendite a falsis p̄phet. q̄ ventunt adi
vos in vest: mētis ouīū: in trīnsec⁹ aut sunt lup
rapaces. A fructib⁹ eoz cognoscetis eos

**De ex triplici cā sine fidei lumie hō
iuste et meritorie opat** Ca. iii.

Tertio p̄tingit in ope eē fidem sine luie
intellect⁹ ex diuina sapia p̄mittēte. Sūt
nāq; pleriq; q̄ licet iustissime viuāt tam
horribiles veratiōes patiunt de fide: de m̄tis
articulis fidei molestant diuersis fantasijis et er/
rorib⁹ molestant et cruciant q̄bus vides qñ q̄
vel qdā mō assentire totalit vel saltē de m̄tis ar/
ticulis fidei dubitare. dolēt nihilomin⁹ cordia
liter a talib⁹ molestari corde oīno talib⁹ p̄dicūt
p̄ sua liberatiōe supplicat et frequēti deū orāt: et
qd̄ meli⁹ ē interi mīme cessāt multiplicare opa
bona. seruētius audiūt verbū dei deuote frequē
tāt missas oīonib⁹ sollicitē instātes sepi⁹ suscipi
unt dñicū sacrm. hylares ad dandū elemosynā
p̄mpti fuisse infirmis: viriles in ieiunijs. humi
les in q̄rēdis p̄silijs: solliciti in disciplinis: p̄pū/
cti in lachrymis: assidui in scripturis: oīq; co
natu insistent supplere p̄ opa bona fidei defectus
quē intelligētia patiunt. Proinde si qñ dñs ta
lib⁹ lumē fidei misericordiē restaurare dignet.
lucrosū p̄miū ex predictis bonis opib⁹ iam
reportat. Si aut tale fidei lumē dñs reddere nō
dignatur indubitabili fide tenendum est eis in
celis palmā martyrij reseruata: quia h̄mōi ve
ratio mentis de duriorib⁹ atq; terribiliozibus
afflictionibus vite p̄sentis est. Summa igitur

gras agere dicitur deo quia in talibus temptationibus constituitur sic impatienter patiens in bonis operibus pseuerat. Fecit ei quod suum est propter deum mentem suam. Hanc luciosam fidem dominus ex aliquo secreto et secreto iudicio ei voluit dispensare: licet dominus facere quicquid vult situm est donum hominibus fides. Unde ad Eph. ii. Gra ei saluati estis. scilicet per fidem et non ex nobis dei enim donum est: non ex operibus neque gratia. Aduertendum est in quibus tribus ex causis solus talibus iudiciu dei euenire. Primo ex natura. secundo ex culpa. tertio ex gratia.

Primo quidem ex natura solet talis defectus fidei venire. scilicet ex aliquo secreto iudicio dei homo patitur in cerebro passionem quam medici appellare solent melancolia: cuius propter oculos ab his per tali liberatorem coram domino frequentat atque per naturalia remedia medicorum nullum prouidet atque efficaciter remedium adhibere potest. Quia fuga et obliuio predictarum cogitationum non est nihil curare de eis neque per sciam sibi formare de alijs nisi forte et raro atque generaliter perferri de eis quod etiam sub specie per se rarum loquor quia aliter nihil aliud est quam ardenti igni adhibere arida ligna ut extinguantur. Secundo homo solet euenire ex culpa. Quia enim homo olim in multis sceleribus irretitus ne relicti virtutis iustis sibi iam perfectus esse videatur atque seipso perfidens a dei perfidencia cum suo discrimine elongetur. huius temptationibus flagellatur. Iohannes ait Gregorius. Temptari per mittit deus ut cum per temptationes homo percutitur imbecillitate sua cognita in deo forti solides. Tertio autem solet euenire ex gratia. Post sublimia quibus quibusdam electi concitata dona ne elati cadant ab illis crescat in eis talibus temptationibus sapientissimum deus humiliat eos. sic dicitur se. ii. Cor. xij. di. cap. s. Magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizat. Propter quod ter dominum rogaui ut discederet a me et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter ergo gliabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Talis virtus fides piscibus comparari potest. Unde Augustinus. de verbis domini. Piscis bonus pia fides est. virtus in fluctibus: non frangitur aut soluitur fluctibus: vivit in tempestates huius seculi.

Articulus. iii. de fide diuinitus superinfusa et viua et quod in anima operatur.

Tertia fides dicitur grossa vel amorosa quod scilicet vita charitatis viuens fit et viuifico radio intellectum illustrat. et se viuere per opera manifestat. Est enim siue viua quodam viuifico radio in hominum intellectum gratis de fonte vite descendens: sic per se in persona talium fidelium ait. Signum est super nos lumen vultus tui domine etc. Et iterum in ps. xv. Illuans tu christe non alius mirabilis a montibus eternis. i. a sancte trinitate. Et quolibet horum verborum potest esse thema quoniam solum de hoc solo tertio articulo fieret sermo. Hic radius verus in ipsum intellectum qui est caput mentis humane ad tria implendum officia descendit.

comprobat. Primo ad intellectum illuminandum. secundo ad intellectum viuificandum. tertio ad intellectum roborandum et vigorandum. i. ut sciat velit et possit operari gratie deo. Varie tamen huius radii in diuersis mentibus talia officia implet secundum quod a domino varie dispensatur iuxta illud ad Romanos. xij. unicuique. scilicet talis radii predicta tria dispensat sic deus diuisit mensuras fidei. Et iterum ad Eph. ii. ait. saluati estis per fidem et non ex robore donum dei enim ex operibus neque gratia.

De fides viua omnes nortias tenebras ab anima pellit. Ca. i.

Primum officium talis radii est intellectum illuminare. Et licet fides etiam mortua aliquammodo illuierit intellectum: talis tamen illuierit fides viua. Differunt etiam sic lumen candelae extinguitur a luce candelae accense quod propter sui puritatem illuficiens est ad dirigendum hominum gressus et ad ostendendum foueas vel laqueos et ad discernendum quod formosum seu deforme. Differt etiam sicut lumen quod est in nocte ab ipsa lucerna seu a luna vel a stellis ab eo lumine quod est in die a radianti sole. Cum igitur huius unus radii in intellectum descendit tres tenebras maxime de anima pellit. Primo tenebras noxie ignorantie. secundo tenebras noxie perfidie. tertio tenebras noxie cuiuscunque culpe. Non efficit mortua fides maxime cum predicta clare non cernat seu videt illa sicut videre contingit oculis clausis vel velatis et interdum etiam melius. Primo repellit ab anima tenebras noxie ignorantie secundum varios hominum statum et huius iuxta quod est necessarium ad salutem. Que autem sint illa declarat Thoma. xij. q. xxvj. di. Omnes consilii obligant scire ea que fidei sunt et vniuersalia iuris precepta: singuli autem ea que ad statum eorum vel officium spectant. Nam quicunque negligit facere vel habere ea ad quod obligatur est peccator peccato omissionis. Unde propter negligentiam ignorantia eorum que deus scire tenetur peccatum est ad hoc facit ex de iniuria. et dicitur c. si culpa. Hec igitur negligentia sciendorum que ad salutem necessaria sunt lucis viue fidei illa sollicitate exquirenti ab anima propulsa sic propheta ad dominum ait. In lucis tuo quod est fides videmus lumen. scilicet vnde tenebre ignorantie expelluntur. Unde Bernardus. super Cantica. fides est iumentum intellectus in premium. Secundo repellit ab anima tenebras noxie perfidie et cuiuscunque credulitatis periculosae non timore punitiois: sed lucis veritatis. Uno enim modo lux dei: alio modo patibulum atque alio modo peccator latrones fugat. Sic nihil prohibet fidei lucem quecumque male fidei sunt ab anima effugare. non tamen timore punitiois sed amore dilectionis. Proinde. i. Cor. xij. Charitas omnia credit. i. vera et necessaria ad salutem. Nam errores et falsa lumen fidei viue quasi extra omnia alia existetia per nihil reputant atque despiciunt et tanquam tenebre que palpani habent horrore et eontra. Unde Ecclesiastes. xj. Dulce lumen. scilicet fidei et delectatio.

De fide viua et mortua

ctabile oculis. s. intellectus videtur solus. i. p. fides viua cognoscere creatorem cuius splendore quoadmodum a sole tenebre ita ab eo in anima omnes effugantur errores. **Incipit Aug.** quod ad obiectum et primum motum viua fides diffinitur ait. Fides est illustratio mentis ad summam veritatem. s. cognoscenda et diligenda et in ea omnem perfidiam abhorrenda. id est omni falsitati summe exposita est. **Qui** igitur talis viue fidei lumine illustratur per nihil habet omnes alias incitationes superstitiosas obfustationes et perfidias. **Et** contra quod habet lucem viua prout est facile labitur in quoscunque errores et deceptiones. **Un** propterea ait. Errauerunt iniqui solum in soliditudine. i. in secto prout viuo prout et non lumine fidei. **Quia** ciuitati habitaculum est fides viua non inueniuntur et per consequens ad habitaculum ciuitatis gratie semper inueniuntur. **Et** iterum inquit. **Un**us vir cuius est nomen nomen domini spes eius. **Nomen** domini est notitia eius per fidem. **Et** sequitur. **Et** si respexit in vanitates et insanas fallas. **Tertio** repellit ab anima fides viua tenebras omnis noxie culpe: et habet a corde et ab opere. **Qui** enim habet viuo lumine illustratur et in corde non recipit illecebras non decipulas demonis nec blasphemias mundi. **De** illecebris carnis dicitur. **Actu.** xv. **Fide** purificans corda eorum. **De** diabolo dicitur. **1. pe. v.** **Ad**uersarij vestri diabolus tanquam leo rutilans. **De** mundo dicitur. **1. sa. xj.** **Erit** fides cinctoria renus eius scilicet ne blasphemias mundi decipiat. **Un** proinde. xv. **Per** misericordiam et fidem purgantur peccata. s. superadicta licet et eis per longam consuetudinem fuerit homo iniquitatus. **Qui** insuper habet splendore illuminatur prout a se cuncta crimina operum et quod fidei aduersatur: maxime opera superbie luxurie et auaricie. **Un** ad **Ro. xlij.** **Un** dicitur et ex fide scilicet viua sic non solum. **Pr**edicta tria: prout est scilicet fides mortua omnia habet prohibere non potest eo quod minus videtur posse quam dubitatio: **Quia** quod dubitaret de aliquo cibo vel potu an venenatus esset. **Sola** ei dubitatio cohiberet ne sumeret illum. **At** fides mortua homines a prohibitis cohibere non valet: quod tanquam venenatum inferunt anime mortem.

Quo lumine fidei viue aliter illuminatur intellectus quam lumen fidei mortue. **Et** quod fides viua a fide mortua differt maxime quod mortua potest credere deus et deo sed sola viua credit in deum.

Capitulum. ii.

Secundum officium talis radius est intellectus viuificare. **N**ihil quidem ad salutem prout dicta illuminatio proficeret intellectui nisi per eundem radius ei vite gratia donaretur. **Qu**oadmodum enim scia medicine est quoddam lumen ad ostendendum ipsi egroto que sint ei salubria et nocua. sed tamen ipsum non erigit neque ad validitatem veram prout ducit: nisi illum prout fortet ad prout fua appetenda. quatenus da atque sumenda. et prout horrenda declinanda: et fugienda. **Sic** de fidei lumine prout tingit prout si solum intel-

lectus credenda ostenderet et viuificaret mitem esse ad illa appetenda quatenus da et sumenda et prout horrenda et declinanda et fugienda esset: tunc vere filius medicine quod scia mortua est. **Et** merito mortua dicitur prout: cum sit a mortuis rebus et non viuificantibus et de pellibus mortuorum animalium aliquam accepta. **Si** ei esset scia vera et viua non tamen illustraret medicum ad cognoscendum corpori suo salubria et nocua: verumtamen ipsam egritudinem in eo sua viuacitate fugaret. **Patet** igitur quod fides informis tanquam scia medicine de mortua est: forata vero vita aie prout prout. **Dicitur** autem secundum **Alex. d. ha. i. iij.** quod habet in societate charitatis quod est forma et eius vita. **Pro**inde iuncta fides cum charitate merito viua nuncupatur. **Un** apostolus ad **Ro. j.** **Iu**stus autem ex fide viuunt. **Et** **Abachuc. ij.** **Iu**stus meus ex fide viuunt. **Differunt** etiam mortua et viua fides licet lumine tenebre quod est quod in umbra opaca ab ipso radio solis. **Quia** ipsum umbraculum lumen et admixtum est tenebris et frigidum atque mortuum prout prout. **Sicut** arbores in tali umbra prout platea manifeste ostendunt et virtutes herbe et arbores fructificare in loco solari site. **Id** est in **gl. 3o. vj.** **Per** fide de deo copulamur atque per intellectum viuificamur. **In** tamen etiam est viuificus sol iste materialis et in tali suo splendore omnes arbores et cuncta fre viridia reuiuiscunt in vere. quod per solis longatorem quasi mortua videbantur: et quod mirabili est in ipsa eclipsatione solis secundum quod magis vel minus eclipsari prout tingit in terra spem re manet maior vel minor dispositio mala ut dicitur naturales: et addit quod si per diem vna super terram non oriret sol omnia mortua viuertia morerentur. **Sic** quod absente fidei sua viuifica forma ipsa vite gratia ab anima separatur. **Ad** clarioris intelligentiam prout dicto additendum est quod doctores ponunt duas in his acutius. s. credere deo: credere deus: et credere in deum. **Un** super illud ad **Ro. iij.** credenti in eum quod iustificat impij. **Id** est. **Aug. ait.** Attende quod ait dicitur etiam credenti in eum non ei. **Quia** aliud est credere et credere eum. et aliud est credere in eum. **Pr**imum est secundum esse prout fidei viue et mortue: s. solus tertius actus est fidei viue. **Cuius** originis rationem ponit alex. de ha. in. ij. di. ex tribus modis dicitur fides. **Pr**imo modo dicitur fides habitus acquisitus ex ratione vel testimonio. **Secundo** modo dicitur gratia et habet duobus modis. **Pr**imo dicitur eleuans intellectum tamen supra se ad assentiendum prout me veritati prout per se: et habet modo quod solum eleuat in intellectum et non mouet affectum per amorem habitus informis denotatur. **Al**io modo dicitur eleuans intellectum ad affectum assentiendum summe veritati et ad amandum propter se et hec est fides forinata et viua. **Ad** prout positum igitur cum fides dicatur prout dictis tribus modis. s. credere deo in deum: et deum ex fide primo modo sumpta que est habitus acquisitus elici prout mori quod est credere deo habet dicitur et adhibere fidem. **Ex** fide vero secundo modo dicta que est habitus imperfectus siue informis non solus elici

et credere deo et etiam deum put credere? et trin? et vn? creator et redemptor: quod non potest elici ab hito acqfiso. hac etiam fide mali sunt insup et ipsi demoni infernales vt dicit in. iij. se. di. xxiij. **Hic Jac.** ij. dicitur demones credunt et tremiscunt. **Ex fide** vero tertio modo dicta que est habitus acqfuit perfectus et for mar? non tamen elicit credere deo vel credere deum. et etiam credere in deum h? expoit aug? **Credere** in deum. id est credere deum amare credere deum in eum tre cre/ dendo ei adherere et credere ei? mebris incorpa/ ri. **Ad h? autem** Bonau? in cetero loquo quod fides p/ fecte tendat in deum requirit adiunctio charitatis que or/ dinat ad amorem dei et sic est prima differentia: et ad opationes boni et sic est secunda: et ad ppeffionem mali et sic est tertia. et ad dilectionem proximi et sic est quarta. **Hec ille.** Et h? est vtiq? fides viuua. Si autem quiritur ratio hu/ ius distinctionis. scilicet credere deo: credere deum: et credere in deum dicendum est secundum **Alex.** vii. q. iij. iam patet ratio. **Ex parte** eius quod creditur h? est rei credite accipit ratio h? modo. **Prima** deus credulitate tribus modis accipit. primo vt veritas. secundo vt pias tertio vt bonitas. **Secundum** primum modum est credere deo. scilicet p? pationem ad veritatem: h? est vera esse que dicitur. **Secundo** modo credere deum est p? copationem ad pates. scilicet omnipotentem et creatorem et huiusmodi articulos conse/ quentes. **Tertio** modo est credere in deum p? copationem ad bonitatem in qua. scilicet tendit per amorem: et h? est viuua as/ cut dictum est per predictum radium diuinitus sup in/ fusa. **Anselm?** quod ait quod fides viuua est credere in id quod credi debet.

Quas vires in corde ore et ope prestat huius fides viuua aliter quam fides mor tua.

Ca. iii.

Quius officium huiusmodi radium est intellectum et spiritum roborare vt. scilicet. lumen et vitam suam per opera demonstrare quod. **Propterea** tres vires talis viuui radius in anima prestat. **Prima** in corde. secunda in ore. tertia in ope. **Hoc** est fide sentire in corde illam fateri ore. eam que confirmare ope. **Proinde** h? tria omnia necessaria sunt ad salutem. **Primo** quod de necessitate est fides viuua atque h? in corde. **Unde** ad **Ro. x.** Corde enim creditur ad iusticiam. id est vt homo iustificetur. **Secundo** est necesse illam fateri ore id est ibidem subdit apostolus ore autem confessio fit ad salutem quod. scilicet. sine ipsa confessione non est in anima salus. **Tertio** necesse est fide ope confirmare. **Unde** **Aug?** fides appellata est ab eo quod fit due sillabe sonant cum duobus fides. prima sillaba est a facto: secunda a dicto. **Interrogo** igitur te vt credas. dicis credo **Fac** quod dicis et fides est. **Fide** enim sine operibus vt dictum est habere possunt demones sicut **Jac.** iij. attestat? **Unde** sup illud ad **Titu.** i. p?sentem senosse deum facti aut negat. **Unde** **Aug?** in glo. Nolite tanquam de fide securi esse adiungite fidei recte factum rectum. vt christus p?steami vobis yez dicendo: et factis vera facie/

do. nam p?steri verbum et non factis fides talis est de monum. **Et** iterum idem ait. **Et** tamen quod demones in dicent sic homines agnoscerent saluatorem. **Ecce** demoni viderunt et tremuerunt: homines viderunt et occiderunt. **Fides** etenim sine operibus est illa sic? cui dominus maledixit quoniam fecerat fructum et arefacta est. **Mat.** xxi. **Hic** **Mat.** vii. dominus ait. Non omnis qui dicit mihi domine domine: id est qui credit deum corde et non p?stet ore intrabit in regnum celorum. quia p?p? cum dominus expleuit viuue fidei dare vellet cepit facere et docere vt dicit **Act.** i. **Et** iterum **Mat.** v. ait. Qui fecerit et docuerit h? magnus vocabitur in regno celorum. **Est** enim ad uertendum quod fides viuua tanto facilius et seruientius et efficacius operatur quanto apostolus est luminosa et viuua sicut in martyribus patet. **Unde** propheta de anima viuua fide habite ait. **Gia** opera eius in fide. **Insup** enondum quod licet viuua fides tria predicta. scilicet corde ore et ope seruient nihilominus etiam fides mortua si fides mereatur dici eadem operari videtur et tamen vere mortua est: p?pterea ad instar veri hominis mortui seu animalis mortui se habet quod nec corde nec ore nec ope mouere se vel alios potest in his ad que se mouet que vere viuua est. **Hoc** ei viuua naturaliter cogitat corde rocinando loquitur ore. efficaciter exequitur ope: que mortua? fuare non potest. **Quod** si quis dixerit quod quicunque ex fide mouetur in tellectu ad cogitanda que leguntur vel audiuntur et quecumque credenda sunt insup et ore fateri illa nec tamen infidelia operatur quod mortua tunc mune esse potest. **Dicendum** quod h? huiusmodi fide mortua moueri posset omnibus modis super predictis non tamen mouetur ad ea motu vitali seu viuuo quemadmodum in cadaueribus animalium mortuorum etiam decollatorum vel excoziatorum et p?scisorum intru/ sta p?spicit quodam motu sic tremor in ipsa carne eorum et palpitatio quodammodo quoniam quidam in corde mortui in ore aliquid vox et sonus in pedibus aliquid gressus vel gestus. non tamen cernunt in eis perfecti et viuui mor? sic balat? abulatio vel volat? etc. que non inueniunt in mortuo animali. **Sic** que et in mortuo intellectu per fidei extinctionem aliquid p?stet mor? et gestus repiri p?tingit vt puta in corde cogitatio: de credendis. in ore confessio eorum que necesse sunt credenda. **In** ope vt frequentare elemosynam ecclesias orare et p?stia que tamen omnia a fide mortua pcedere possunt. **Unde** **Jaco.** in fi. iij. c. ait. Sic corpus sine spiritu mortuum est ita et fides sine operibus mortua est. **Sunt** enim plerique sic **Bern?** ait in quibus fides est solus fidei non p?tradice. que p?suetudine viuendi magis quam vtute credendi fideles domino minantur. **In** talibus enim credulitas est ligata et quasi somnolenta et torpida atque vndique impedita. **Non** nec lumen talis fides prestare potest nec vitam influere. nec motum virium efficere sufficiens est idcirco nec virtuosa veraciter dici debet sed opinabilis ap/ prehensio et credibilitas debilis et tenebrosa. p/ inde. iij. ad **Cor.** xiiij. dicitur. Si estis ex fide christi ipsi vos probate. id est approbate. scilicet opera virtuosa. **Ita** secundum **Bern?** in quodam epistola tripliciter distingui

De proximorum dilectione

pōt fides. **P**rima ē mortua: scōa ē ficta. tertia ē pbata. **P**rima qd ē mortua z h ē illa q nō opat ex dilectōe qsinō habeat aīaz. s. ipam dilectōem q vegetet z ad opa moueat. **S**cōa est ficta. s. illa q suscepta vita z charitate moueri inchoat ad bñ opandū. s. nō pficit z moritur tāq ab oriua eo vtiq sensu dicim⁹ fictā q figuli vasa vocam⁹ fictilia nō qz nō vtilia sūt qdīu durāt: s. qz frāgibilia sūt diu mīne durāt. Tālē fidē hñt illi q vt dī **Lu. viij.** Ad tps credūt et i tpe temptatōis recedūt. **T**ertia ē fides pbata z h ē q pleuerat in charitate. s. siue sit solū in intellectu sic ex pcedētib⁹ ptz: siue sit solū i ope siue sit solū in vtroqz q meli⁹ ē. Quā nobis misericorditer largiri dignet xps fili⁹ dei: q cū patre et spiritu sancto zc.

Seria. vi. post cineres de proximo rū dilectione. **S**ermo. vii.

Diligite inimicos

vros. **S**at. v. z in euāg. ho. **S**at. de diuina dilectōe supius dictū ē. **I**tem ad pceptū de primi dilectōe in q etiā solo tota lex dñi seruat teste aplo q ad **Ro. xij.** ait. **Q**ui diligit primū legē impleuit. **Q**ue qd ē lex tota cōsistit in charitate. **P**receptū qz de inimicorū dilectōe etiāz cōprehendit in pmo gñali pcepto qd ponit **Lu. x.** z **S**at. xij. s. **D**il. p. i. s. te. pōt esse thema in pñti materia **D**e hoc em amo re dicit dominus in verbo preallegato diligite inimicos vros. **C**irca hūc igit amorem qui totam christi dilectionē cōprehēdit tres pncipales amores distinguamus. pmo dicit amor generalis: scōs dicit amor specialis. terti⁹ dicitur amor cordialis seu affectualis.

Articulus primus d generalis amore proximi in quo includunt boni et mali in super et inimici

Primus dicitur amor generalis q qlibet obligat diligere amicos z inimicos bonos z malos: fideles z infideles z qlibet hoies ad imaginē dei factos. **H**ic amor tres pñtōes habere debet. **P**rimo debet esse ver⁹. scōo debet eē iustus. terti⁹ debet esse scūs. **N**ā his pñtōib⁹ naturaliter quilibet diligit seipm s qlibet obligatur diligere primū sicut seipm etiam inimicum sicut predictum est.

Quilibet tenet diligere oēs homines amore vero **Ca. i.**

Primo qdē tal gñalis amor dīz eē ver⁹. **E**st ei de natura v̄e dilectōis seu amoris qd hō ei velit bonū quē amat. **C**ū ei hō naturaliter diligit seipm mor⁹ ipi⁹ amoris in duo tēdit. pmo in seipm cui vult bonū. scōo i bonum qd sibi optat. **E**t quis vtrūqz diligere z a-

mare dicat tñ vero amore diligit seipm cui optat illud bonū. **B**onū xō qd hō optat ad seipsum qsi p accidēs diligere cōprobat. put ex cōsequēti sub actu amoris cadit. **I**ncōueniēs ei est sentire qd illud xē z vō amore amet cui⁹ de structōz aliqz pcupiscit. **M**ulta em bona sūt q dū hō in vsum suū pñt destruit z psumit sicut equ⁹ cū exponit pugne. panis cū comedit. vinū cū bibit. asin⁹ cū laborib⁹ fatigat. **U**n manifeste patz q cū hō hmoi z pñtia in vtilitates et vsum suū vtere pcupiscit xō amore seipsum diligit. **R**es aut illas qsi abusiue z accidentaliter amat z non vere. **S**ic nēpe si qd naturaliter amat vt sibiūpi naturaliter bona cōcupiscat puta virtutē felicitatē sciam z q ad sustentatōem naturaliter necessaria sunt seu nature corpali sicut sunt dom⁹ vestes calciamenta panis vinū aqua oues boues et cūcta silia. **E**t hec omia cū hō in vsum suū assumit sicut ex dictis ptz nō xō amore diligit illa: sed ppe diligit i illis xō amore seipsum. **P**recipit igit de⁹ q quilibet diligat primū suū sicut seipsum. i. amore vero. nō abusiue z falso. nō sicut amat panis vinū case⁹ equ⁹ z asin⁹ z cetera pñtia. q qdē nō diligit hō sic seipm. s. ppe seipm. i. ppe pñtia cōmoditatez et vtilitatē. **S**icut em alias mūdī res assumere p hō in vsum suū sic z hoies ipos. qd si diligit hō qz vtilēs sibi sūt aut delectabiles manifeste apparet q eos nō vō amore diligit sic seipm s sic equū panē z vinū z cetera silia z hec de pe. di. ij. primos. **U**bi dicit primos diligim⁹ sic nō si nō ppter aliqz vtilitates nras: nō ppe speranda bñficia nō ppe affinitates vel panguinitates s ppter h tñ qz sunt nre nature pncipes diligamus. **E**x his igit pñderet vir z vxor: si alter diligit: qz si delectationē aut vtilitatē ab ipso se sperat hñe nō implet h pceptū in cōpare suo. qz nō diligit eū sicut seipsum. **I**dē iudiciū est de filiis z seruis de amicis z qbuscūqz pñtctis. **Q**uō igit tales h xō amore suos diligunt inimicos cū quilibet obligat sicut dictū est nullū excludere ab h vō amore. **N**ec charitas ab qz hac vera dilectōe in aīa esse possit iuxta illō apł. j. ad **Tim. j.** **F**inis pcepti est charitas d corde puro pñcia bōa z fidei ficta. **E**t. j. **Cor. xij.** **C**haritas nō querit que sua sunt. **E**t. j. **Cor. x.** in exēplū se exhibet dicens **N**ō querens qd mihi vtile sed qd mñtis vt salui fiāt. **U**e igit tur mūdo qz vt dicit ad **pil. j.** oēs em que sua sunt querunt non que iesu christi.

De amore iusto cū q quilibet omēs diligere debet hoies **Ca. ii.**

Ecūdo aut talis amor debet esse iustus. **Q**uilibet em naturaliter iusto ordine diligit seipsum. **I**usticia nanqz hoc de iurerequirat vt miori bono mai⁹ z maio

ri maximū pponat. Tria sunt in nobis gdata bona. pmiū z supmū ē ania. scdm z mediocre est corp². tertiū z infimū ē suba hui² mōi. hūc g datū amorē hz hō ab ipā natura: z in qlibz hō mie ē inditū natura ipā demonstrat. Quis ē ei q naturalr nō malit puari oculis corpis q oculis mētis et rōis cū exinde hō fieret amens? In hui² mysteriū d: **Mat. v. Oculū p oculo. id ē oculū mētalē corpali ex ipā naturali lege pponet.** Quis rursus p corpali vita tuēda vel conseruāda naturalr nō cūcta terrena postponat? **Uñ Job. ij. Pelle p pelle. i. vitā alteri² p sua seruāda: z cūcta q hz hō. i. oēm subam mundi dabit p anima sua. i. p sua vita pseruāda.** Sūt tñ pleriq² q ad supaddita ipī nature hunc ordi nē dilectionis puertūt: qz ppe corpis dilectio/ nē atz salutē bonū scierēnuūt z xutl. Rursus/ q sūt aliq² q ppe pqrēda bona exteriora corp² suū māifestissimis piclis z laborib² imoderatīs exponūt. In qb² manifeste patz q ad semetip/ sos iust² ordo in amore esse nequaq² p: imo vt ampli² dicā isti seipos odire māifeste p pbant. **Uñ ps. Qui diligit iniquitatē odit aīam suā.** Cū igit dictū est diliges primū tuū sic teipm hūc iust² ordo q naturalr vnūq²q diligit se insinuatur apte vt. scō iusticie ordine bona primis optet q in se optare naturalr videt. **Idio qdēz bona spūalia. scō bona corpalia. tertio bona tpalia.** Sz qz in h pcepto dictū est diliges pri mū tuū zc. qsi pponēdo et pmittēdo teipm māifeste dat intelligi q in his trib² gradib² semper hō primo suo pponere debet semetipsum. **Uñ si ptingat extremus casus q vel suba mea vel suba tua necessario pire debeat pmittē pos sum pire tuam ne peat mea. Ex aut pmittā pire meā ne peat tua piliū pfectiōis est nō pceptū.** Simile p omia sciendum est de mea corpali vi ta z tua. Aliter tñ de aīa dicendū est qz semp d necessitate salutis est salutem aīme mee pponere tue sicut infra patebit in vl. c. pntis fmonis hīs igit declaratis pensent carnales parētes cum filiis suis furtis z vsuris z simonijs cumu lant bona tpalia in illoz pūdiciū aīaz quō si cut seipos diligant illos quos secū odire māi festissime cōproban² cum illos ducant secū i in teritū sempiternum. **Uñ Osee. ix. Effraim que crescens interpretat deducens ad intersectionē filios suos.** Considerēt etiā insensate mres aut puges vel ppinq² seu amici quō filios aut sibi pūctos diligāt sicut seipos p qbus sanādis et liberādis omia demonū z demoniacarū mulie rū atq² viroz incātamenta ac ludibria p totaz patriā pscrutātur. Pensent etiā diligenter infē sati ptes quō sicut seipos suos diligunt filios vel filias quos p tempali gloria vel p solatiōe carnali iungunt illos vel illas ysurarijs vel ra

ptoribus copula carnali vel maritali. Qui si si bi tam charos atq² ppinquos non diligunt si cut naturaliter debēt diligere semetipos quō h iusto amore diligant inimicos? Ex his patz q siqs primis suis tpalia bona ptra salutez cor poris seu aīe optet aut corpalia bona in detri mentum anime querat: non eos diligit hoc ius to amore sicut seipsum.

De amore sancto q cuncti homines diligendi sunt. Ca. iii.

Ertio h gñalis amor d: esse scūs. Al lud em d: eē scm qd ad dei glām ordi nat. Jo altare scm d: qz deo dicatū ē z sic de alijs que diuino mysterio mancipant. Cū em deus sit fons omniū bonoz ad ipm di/ ligendū tanq² ad cōebonūz naturalit² quilibet inclinā. quēadmodū naturalit² omnia flumia egrediuntur a mari z ad mare reuertunt² Intel ligim² qdem q quodaz naturali instinctu cōe bonū pticulari pferē: z vnaqueq² pars ad bo num totius naturaliter ordinat² z inclinā. Cu tus manifestissimū signū est q homo pcussio ni manū exponit vt cor z caput a piculo conser uent cum ex eis dependeat hūani corpis vita hoc q naturalit² instinctu quilibet semetipsum ordinat in deū sicut in btitudinis fontem sicut ps in bonum totius naturaliter ordinat² pferri citur aut hīc charitatis vtute quo hō seipm di/ ligit ppter deū. **Idio igit deus hōi suum diligere primū sicut seipm. i. salutē anime pro ximi sui querere z ad deū illū diligere sicut seip sum. i. sicut ipse ad deū naturalit² inclinā dīri/ gere d: illū.** Et hīc pprie dicī amor scūs **Uñ j. Jo. iij. hoc mandatū habem² a deo vt q di/ ligat deū diligat z frēm suū.** Sunt nempe amo res quidā qui huic pditioni amoris qdāmodo siant: amor natural² z amor ciuillis. Amor na turalis est inter consanguīneos et frēs ac soror es cum se diligit: qz ex eisdem pntibus geni ti sunt. Sed hic amor nō est scūs nec sufficiens ad salutē. Amor aut ciuillis dicī esse inter illos q hac sola dilectiōe se diligit qz sunt eiusdem municipes ciuitatis. vel sub eodē pncipe. atq² qz eisdem legibus gubernant² imo fm vnūqd² qz negociū seu officiū aliq² pueniētia z amicitia inueniūt. sicut int² eos qui in scholis insimul stu duerūt. vel inter eos q fuerūt socij in negocian do vel militando fabzili officio aut p sili² vjs hōmōi aut dilectio licet duas pcedentes pditō nēs hōmōi amoris in se cōprehendere possit. scz q sit verus z qdāmodo q sit iustus sed nō pti/ net in se q qlibet eoz sit scūs: cum nō ordinat² in deum. Et de talib² infructuosis amorib² di/ citur **Mat. v. in euāgl. ho. Si em diligis eos q vos diligit quā mercedē habebit²?** Nōne et publicani h fecerūt? Et si salutaueritis frēs ve

De proximorum dilectione

stros tñ qđ ampli⁹ facitis. **Ex** dicit patē p̄t qđ sunt qđā gñalia charitatē signa sine q̄b⁹ neq̄q̄ inotescere pōt actus dilectiōis interioris etiā illius ad quā oēs gñaliter obligant. q̄z in eorū oimoda negatiōe signū ire z mortalis odiū omnino demonstrat. **Om̄i** autē signa vident esse salutatio aut ad aliq̄ interrogata aliq̄lis rñsio. aut se nō absētare seu faciē auertē ppter pñtiaz inimici z filia. **Un̄** qđ oīno x̄bū negat inimico mortalis odiū rancorē pōndit. nisi hoc ex cā rōnabili fiat vtpote qđ est excōicatus: aut aliqđ scandalū exinderōnabilr ac verisimilr timef. et tūc rōez z intentōez sui facti ad euitandū malū exemplū intuitib⁹ p̄palare debet si pōt facere id bono modo hui⁹ finē est. **Rich.** deme. vil. z plures aliq̄ doctores. **Tū** fm̄ Bonauen. in. iij. dimittē rancorē inimico est de necessitate p̄cepti. dimittē aut rancorē z signa rancoris est de p̄fectiōe p̄siliū. **Un̄** ad hoc nō tenet homo nisi in casu. s. qñ būilr z veracit̄ venia postulat. **Et** hoc nō est p̄lo p̄dicandū sed in q̄busdā casibus z p̄siliis circūspectissime z prudētissime p̄ aliq̄ vnitatē z necessitatē apiendū. **Quidā** etiā dicūt qđ ex iniuria z dāno dato alicui solēt oriri i eo cui iniuria irrogat̄ hec tria. p̄mo rancor i affectu. scđo signū rancoris in effectu. tertio actō p̄tra iniuriantē. **Primo** aut rancorem in affectu tenet homo statim remittere. i. i corde suo nunq̄ habere. **Scđo** tenet hō signū rancori dimittere veniā veracit̄ postulāt. i. iuxta facultatē suāz emendare parato sicut z dñs dimittit p̄ato satisfacere. **Tertio** vō actiōez p̄tra iniuriantē siue emēdā de iniuria sibi facta remittere nō tenet. imo pōt emendaz petere de iniuria sibi facta etiā iniudicio. **Ex** supradicti p̄z in q̄z topiculo viuūt qđ negligūt aīaz curā a dño sibi commissam sicut p̄entes z sacerdotes curatē p̄fessores p̄dicatores z p̄lati qđ ad h̄ specialr a dño ordinant̄: cū nō tñ ipi sed quilibet hac sc̄a ctitate amoris p̄ximū diligere obligat p̄ loco z tpe ipm̄ instruendo corrigēdo adiuvādo et ad salutis portū sicut seipm̄ pducēdo. **In** q̄bus omib⁹ includit̄ q̄libet inimic⁹. **Sed** si hoc parentes et illi ad quos cura p̄tinet aīaz mandātū non implent in suis. quomodo hoc obfuerūt in alienis atq̄ inimicis. **De** talib⁹ autē qđ sit sentiendū. **j. Timo.** v. insinuat apls dicens: **Si** qđ suoz z maxime domesticoz curā n̄ habet fidem negavit z ē infideli deterior. **De** hoc nō. de pe. di. ij. c. p̄inde.

Articul⁹. ij. in q̄bus necessitatibus ex p̄cepto tenetur homo cuilibet proximo suo subuenire

Scđs p̄ncipalis amor quo q̄libet oēs homines diligere obligat dicit̄ specialis z opalis qđ

solutz in necessitatibus obligat z coartat. **Quo** nempe p̄tinue in affectu naturalit̄ gerit hō. atq̄ alia duo cū opus est: conat̄ effectui mācipare atq̄ executioni mādare. **Quo** em̄ p̄ma que in affectu habet hō sūt. q̄z naturaliter sibi desiderat adesse bonū z abesse malum. **Quo** vō reliq̄ cuī opus ē nitit̄ ope adimplere: q̄z p̄ posse bona sibi pcurat z cūcta mala toto conatu a se elogat. **Proinde** cū p̄cipit diliges p̄ximū tuū sicut te ipm̄ hic amor sp̄alis seu opalis z affectualis insinuat vt hō nō solū affectu optet cuilibet p̄ximo etiā inimico aduenire bonū z abesse malum verūctiā cū necessitas id exposcit opus p̄ effectū ondat. **Un̄.** j. **Jo.** iij. **Frates** nō diligamur sc̄z tñ verbo neq̄ lingua sed ope z veritate. id est vera z recta opatōe. **Sed** queso qđ penitus suis z amicis in senectute z infirmitate ac in aliis necessitatib⁹ denegat opa pietatis quō p̄stabit illa extraneis seu inimicis suis. **Ex** his patet qđ q̄libet ex hoc p̄cepto de necessitate tenet in q̄libet casu necessitatis iuxta posse cuilibet et etiā inimico facto z ope subuenire. **Quocūq̄** sit necessitas illa aliter sicut patz nō diligit p̄ximū suū sicut seipm̄. **Triplex** etiā necessitas contingere pōt amicis z inimicis. **Prima** est necessitas sp̄alis: scđa ē corpalis. tertia ē t̄palis.

De in extremo piculo aīe cuiuslibet p̄ximi. tenet hō p̄ salute eius ponere corpālē vitam famā et mūdi substantiam.

Cap. i.

Prima est necessitas sp̄alis. s. cū p̄ximū aīa perit nisi hō illi subueniat auxilio p̄silio verbo z facto. **Patz** em̄ sicut supra diximus qđ q̄libet diligit seipm̄ naturaliter amore iusto. i. p̄ponit bona aīe corpālē bonis t̄c. sicut supra. sic tenet diligere p̄ximū suū sicut seipm̄. **Id** est notandū qđ in tali extrema necessitate sp̄ali q̄libet obligat ponere p̄ aīa p̄ximi sui. **Primo** p̄p̄iā vitā. **Scđo** p̄p̄iā famā. **Tertio** p̄p̄iā subam. **Primo** tenet q̄libet ponere p̄p̄iā vitam p̄ illius salute cū extrema ei⁹ necessitas incūbit si sine piclo aīe sue fieri p̄t. **Un̄** fm̄ **Tho.** in li. de p̄fectiōe vite sp̄al. c. xvj. tenet plus diligere aīam p̄ximi z p̄ illius salute vitā p̄p̄iā exponere si etiā suus foret inimicus z aduersari⁹ capital. puta si qđ videret quendā ab infidelib⁹ a fide seduci tenet se mortis piculo exponere vt a tanto malo liberet eū. **Idē** videt̄ dicendū si seducere ab hereticis vt ab impiis z iniq̄s. **Sed** ponat casus qđ i mltis p̄tib⁹ xp̄ianoz currit q̄tidie. z q̄tidie exp̄imur z q̄tidie oculis ap̄l̄ ituemur diuio iudicio corū p̄f̄ aer seu alio secreto iudicio qđā infirmat̄ pestifero morbo z qm̄ sic **Mat.** xxiij. **Et** abūdauit iniquitas multoz. multoz charitas refriget

scit grauatius ille letali et pestifero morbo a suis
 sanguineis et amicis. imo ab oibus derelin-
 tur sicut canis. indiget auxilio corporali ampli-
 aut spirituali considerat se ab oibus derelin-
 let. clamat. auxiliari postulat quilibet ab eo fugit
 etiam parietes canibus seuiores proprias carnes et
 tus abhorret. Ille autem grauatius infirmitate flagel-
 lis mentis dissuet deum diligere et timere derelictus
 in extrema necessitate desperat impatienter portat
 et sic vitam finiēdo animam suam dānat nisi charitati-
 ua subuētio illū ab eterna dānatione eripiat. In
 tali igitur extrema necessitate cum verisimiliter non tamen de
 illius corpore sed etiam de illius anima quilibet talis hoies
 derelinquentes mortaliter peccare videntur cum talis
 non diligit primum suum sicut seipsum iusto amore:
 quod timens peramari a morbo ex hoc timore illū de-
 relinquit corpus propriū proponit spiritui primi sui:
 propter preceptum dei patuit. Proinde si mortaliter
 peccat illius inimicus si tunc derelinquit eum graui-
 peccat amicus: si grauissime peccat propriū et maxi-
 me genitorem. In eandem grauissimam culpam ruunt
 animam curā gerentes et preses spirituales. Sed diceret
 aliquis fugio corporis mortē ex infectōe satis veri-
 similiter iminentē quod in illo quasi appareat manifesta
 cui dicendum est quod non videtur quod hec causa eum libe-
 ret a mortali peccato cum illi imineat extrema neces-
 sitas. sibi autem non. statimque talis subuētio cadit
 in negatiuum preceptum sicut dicitur. Amb. lxxxvj. di. c.
 pasce. ubi dicitur pasce fame morietur. Quisquis non pa-
 scedo hominem suare poteris non paueris occidi-
 sti. Et in pallegato casu sit et mors corporis et spiritus
 alius perire potest. Sed deus quod quādam extremā neces-
 sitate repens ex pulso tactuque cordis compassio-
 ne et zelo salutis eius ne desperat decedat ad il-
 lum cito gressu ac feruido currit affectu est tamen
 multis sceleribus irretit publicus est usurarius fur
 latro parricida et quibuscumque aliis sceleribus graui-
 irretit tamen diuino lumine illustratur amore fratri-
 ne salutis in casu tante extreme necessitatis sciē-
 ter et volēter solū charitatis amore manifesto pi-
 culo se exponit accedit hyaritis ad egrotū cōso-
 lat infirmū ad patiam exhortatur necessitatibus in-
 stat seruēter et fideliter fuit. et oī debita sollertia
 inuigilat circa eum querēs corporis sanitatē. si ma-
 gis anime sospitatē. dūque hoc affectuoso seruiore
 fraterne charitati inseruit in inguine quasi specu-
 lo vulneratur subitoque inualefcit morbus tūtoque
 repentinus ac violēto impulsu grauat et alteratur quod
 de peccatis suis non habet spaciū cogitare nec aliter pte-
 ri minusque dño vel alteri pteriri. aliam satisfactōz
 non agit sed in hoc statu decedit. Quid queso d
 anima eius pēlandū est: quod de illo credēdū quod de
 ipso sperandū: bene melius optime sperandū puto.
 Miraris forte si de suis sceleribus penam nullā
 facit. aliter pteriri non fuit nec pessus nec reddit
 aliena. Mirare potius misericordiam dei et huius charita-

tis excessus utique admiratōe dignissimū et intel-
 lige in hac feruida charitate pteritionē pessionē
 integrā et satisfactōne plenissime cōprehēdi tu-
 xta illud. i. Jo. iij. Et xps pro nobis animam suā po-
 suit et nos debemus pro fratribus animam ponere. Iu-
 xta etiam dñi suam quod etiam Jo. xv. ait. Maiores
 dilectōez hac nemo habet ut animam suā quis ponat pro
 amicis suis. Si nemo maiorē igitur cōprehēdit
 in se minorē que est pena salutaris pro verā ptri-
 tionē pessionē et satisfactōne huius autem peccati non
 videtur ideo non iudicat deus. An petrus in canoni-
 ca sua. i. c. iij. ait. Charitas operis. i. annihilat co-
 rā oculis dei multitudinē peccatorum. An ad Ro.
 xij. Qui diligit primum suum legē impleuit. Se-
 cundo in tali extrema necessitate spirituali quilibet
 de necessitate tenetur propriam famam ponere pro salu-
 te anime primi sui. Quod quidem ex se manifeste appa-
 ret. Tercio in tali extrema necessitate spirituali
 tenetur ponere propriam substantiam pro salute anime cuiuslibet
 primi sui cum hec duo incōpabilius minora sunt
 quam anima primi ponere vitam suā. Et si ad illā te-
 netur sicut dictum est multo magis ad hoc duo necēio
 obligatur. cum hec duo. i. ponere famam atque substantiam
 de necessitate teneatur homo ponere pro corporali neces-
 sitati primi sui et etiam inimici sui et sarraceni atque
 quod iudei sicut in sequenti caplo apparebit.

**Que obligatur homo facere pro subuētiōe
 corporali necessitatis primi sui. Ca. ii.**

Secunda est necessitas corporalis. Cōtin-
 git autem ob subuētiōz corporalis necessita-
 tis primi ponere tria. Primo ponere
 propriam substantiam. secundo vitam. tertio propriam animam. Pri-
 mo ptingit ponere propriam substantiam pro extrema neces-
 sitate corporis primi. et hoc est debitum ex precepto
 Quia sicut. s. dictum est statim cadit in preceptum
 negatiuum quod est si non pauidisti occidisti aliter non di-
 ligis primum suum sicut seipsum. i. amore iusto. An. i. Jo.
 iij. Qui habuerit substantiam huius mundi et vide-
 rit fratrem suum necessitatē habere et clauerit viscera
 sua ab eo: quod charitas dei manet in illo. Se-
 cundo cōtingit ponere vitam propriam pro extrema ne-
 cessitate corporali primi. et hoc quod deus non est de ne-
 cessitate precepti: sed de pfectōe ptilij. Si autem ali-
 quis poneret se in aliquo manifesto piculo mortis cor-
 poralis propter subuētiōz necessitatis corporalis
 primi sui non ageret prudenter nec secundum legem natu-
 re nec insuper secundum preceptum predictum quod precipit quod dili-
 gamus primum nostrum sicut nosipsum. non plusquam nos
 nec amicum nos sed post et ad exemplum nostri. Aliter
 sicut ex precedentibus patet iustus non esset amor. I-
 si picula sunt paria in extremo pfectiōis ptilij
 sit sue corporali saluti proponere salutē corporis pri-
 mi sui. Tercio ptingit ponere propriam animam pro ex-
 tremā necessitate corporis primi sui et hoc nedū
 sit in ptilij quod fiat sed oīno preceptum est quod non fiat

De primorum dilectione.

cum tradicat preceptum naturale amoris iusti quod ab ipsa natura preceptum est ut nemo pro seipso per extrema necessitate corporis aiam suam dānet. multo minus pro quocumque alio primo suo eam ponere debet.

Que tenet homo facere propter aliam necessitatem primi sui. Ca. III.

Tertia est necessitas temporalis primi nostri: pro qua iterum contingit ponere tria. primo scilicet propria substantiam. secundo vitam propriam. tertio animam propriam. Primo contingit per extrema necessitate temporalis primi ponere propriam substantiam temporalem. Et hoc si sit de perfectione filii non tamen est de necessitate precepti. Unde si contingit aliquem esse in mari mercibus propriis et alienis et imminere valida tempestate per uersionem corporalis vite quod in mari periciat proprias merces ex charitate fraterna aliena perseruans perfectionis filii habet. et implet ad quod utique de necessitate non tenet. Secundo contingit propter aliam illius necessitate ponere propriam vitam: et hoc quidem est mortale peccatum: quia est contra legem nature que iustum amorem obsequiare in se precepit cuiusque. et cum hoc agere esset mortale pro se. multo amplius pro aliis quibuscunque. Ex hoc satis apte patet quod quod ex sola causa stipendii accipere diuadit etiam ad iusta bella non dominorum suorum: vel etiam sui ipsi non cogit nec requirit. nec adest ibidem alia causa motiua nisi solum stipendium quia ne scit aliter querere victum tunc enim mortaliter peccat. Tamen sciendum est quod si stipendium sit causa sine qua non iret et propter quam libenter vadit nullatenus tamen iret nisi sciret ibi esse iusticiam sub qua seruiat deo et regnum celorum cum alijs accipiat tunc. Verum in hoc casu oportet magnam certitudinem habere quod illud bellum est iustum. Non enim sufficit hic quilibetque probabilis coniectura oportet etiam quod eius intentio et affectus ferant non ad occisionem hostium simpliciter et absolute: sed ad defensionem iusticie et partem iuste et ad repulsionem iniusticie. Unde debet velle quod absque occisione hominum hoc obtinere posset quia ne minime occidere velit. Tertio contingit ponere propter aliam necessitate primi propriam animam. et hoc si cut ex iam dictis patet quia pro seipso hoc agere omnino prohibetur. sic multo magis pro alijs quibuscunque hoc agere prohibetur.

Articulus III. de affectuali amore quos secundum christi consilium diligendi sunt etiam inimici.

Tertius principalis amor dicitur cordialis seu affectualis. et ad hunc amorem nemo obligatur: nec affectu nec effectu nec de necessitate precepti. Sed immitas et perfectio diuini amoris operatur illis quod christi perfecta filia imitantur. Manifeste etenim claret quod quanto aliquid intentioni dilectionis amatur. tanto propter ipsum alia facilius preterunt. Ex his ergo quod homo propter primi dilectionem preterit et tradit seu facit aptius patet quod sit in eo erga primum perfectio cha-

ritatis. Huius perfecte charitatis triplex est gradus. I. de his aliis. scilicet sermonum. iij. articuli. iij. et ca. iij. et vij. dictum est. Contingit autem propter primum amicum et inimicum tradere primo substantiam temporalem. secundo laborem virilem. tertio vitam corporalem.

De perfectus amor erga primum facilius tradit et continet omnia temporalia bona.

Capitulum I.

Primus gradus huius perfecte charitatis est propter quemcumque primum preterire et dare propriam substantiam temporalem. Unde et dominus Math. xix. ad hec sectanda cuidam adulescenti filium dedit dicens. Si vis perfecte esse vade et vende omnia quae habes etc. Unde Cat. viij. Si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione quasi nihil despiciet eam. Unde ps. alt. Dispersit dedit pauperibus. Ad idem quod preterire videtur si quis propter deum et primum dilectionem non recuset dānare pati in exterioribus bonis. Iohannes quidam commendabat apostolo ad Heb. x. dicens. Rapina bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Unde Iero. xij. Qui negligit dānare propter primum suum seu amicum iustus est: quia iustior est et probatur quod propter inimicum idem facit. ab hoc dilectionis gradu cum piculo dānationis eterne deficiunt et descendunt quod de temporalibus bonis quibus habent et in quibus abudant pro primi necessitatibus nolunt et negligunt subuenire. Contra quos Amb. xl. vij. di. c. sic hi. sic ait Esurienti panis est quem tu detines nudorum indumentum est quod tu recludis: miserorum redemptio est et absolutio pecunie quam tu in terra fodis. Tatorum igitur te scias inuadere bona: quibus possis prestare quod velis id est. velle prestare teneri. Hoc poterit quod tota preciosa vestibus loca libere et suppellectilibus fulciunt.

De perfectus ad primum amor omnem laborem pro illo sustinet et assumit. Ca. II.

Secundus gradus perfecte charitatis est propter amorem primi assumere et sustinere laborem virilem hoc est sustinere pauperibus et infirmis pro carceratis et alijs necessitate patientibus laborare circa eorum vestes et cibos affectuosa diligentia insudare. exercitio predicationum et confessionum pro animarum salute cum multis laboribus et vigilis laborare. Magne quidem perfectio opus est ex charitate corporales labores sustinere pro corporalibus primorum sed perfectionis charitatis est illos sustinere pro illorum animarum salute. In idem quod referri potest si quis pro predictis laboribus et eruditio et alijs causis propter amorem dei et primi persecutiones et retributores minime supportare recuset exemplum pauperum. quod. i. Cor. j. ait Siue tribulamur pro vestra exhortatione et salute. Item. ij. ad Timoth. ij. ait Laboro vobis ad vincula quasi male operans: verbum dei non est alligatum. Iohannes omnia sustineo propter electos ut et ipsi salutem consequantur. Ab hoc quidem gradu deficiunt imo periculosissime se elogant quod de

superfluis delitijs suis nihil omittere voluit aut quicquid incommodi sustinere pro primi amore. Contra quod dicitur Amos. vii. Qui dormitis in lectis eburneis et lasciuistis in stratis vestris quod comeditis agnū de grege et vitulos de medio armenti quod canitis ad vocem psalterij. sicut dauid putauerunt se habere vasa cantici bibentes in phyalis vini et optimo vingueto delibuti et nihil compatiebantur super perditionem ioseph. In Ezechiel. quod scriptum est. Non ascendistis ex aduerso nec opposuistis vos murum pro domo israel ut staretis in plinio in die domini.

Perfectus primi amor pro salute anime eius ponere facit propriam corporalem vitam. Cap. iii.

Ertius quod gradus huius dilectionis est pro salute anime primi tradere vitam corporalem. Ultra autem hunc gradum dilectionis nequaquam potest intendi: teste domino Jo. xv. Maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam. scilicet quod ponat pro amicis suis et in hoc dilectionis amore perfectio consumatur. ideo non sumus amator christi ut nobis exemplum daret pro nobis peccatoribus et aduersariis suis in cruce mori dignatus est. ideo dicitur. i. Joh. iij. In hoc agnouimus charitatem dei quoniam ille pro nobis animam suam posuit et nos debemus pro fratribus animam ponere. Sed adiutendum est quod duo ad animam pertinere dicuntur. vnum scilicet quod viuificatur a deo: aliud scilicet quod viuificatur corpore. Et primo quod dem est scilicet quod anima viuificatur a deo: et quantum ad hoc animam pro fratribus ponere homo nequaquam debet. tamen enim quod quis vitam anime amat quantum ipsum dominum amat. Plus enim quod quis tenet dilectionem dei quam primum. Non debet igitur quod quis ut primum saluet animam suam danare: imo pro toto mundo saluando non debet homo velle detrimentum anime sue sustinere. Unde dominus Mat. xvi. ait. Quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur: anima vero sue detrimentum patitur? Secundo consideratur anima scilicet quod viuificatur corpore et ut est principium humane vite et scilicet in hoc pro dilectione ponere animam ultra extremam necessitatis. de qua. scilicet dictum est ad perfectionem scilicet primum non preceptum. de hoc. iij. Cor. xij. in exemplum se ponit apostolus dicens Ego autem liberrime impendam: et super impedam ipse pro ciuitatibus vestris. Ubi glo. dicit. Perfecta charitas est ubi quod quis libenter paratus sit etiam pro fratribus mori. Ad nos largiri dignetur christus filius dei: qui cum patre et spiritu sancto viuat et regnat in secula seculorum Amen.

Sabbato post cineres de diuina protectione. Et quod a deo per angelos iustorum ciuitas et anima ab aduersitatibus custoditur. Sermo. viii.

Erat enim ventus contrarius illis Bar. vii. et in euangelio. hoc dierno. Multa enim molesta atque temptaciones in-

insurgunt ne persistam in charitate: ita ut quicquid in desperatione fluctuare faciat nauim mentis. Solet enim elata superbia et humana ignorancia sepius estimare suis astutijs suis vigilantijs suis diuitijs atque potentijs proprias ciuitates et patrias custodire: ecce ventus efferens mentem. Sed audi at quod testatur psalmista dicens. Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit etc. Hanc autem preseruat dominus si illum timet reges et habitantes in ea. Tunc enim ibi aduersitatibus desperationem non debet habere ventus contrarius illis: quod dicitur. i. Jer. l. Ecce dedi te in ciuitatem munitam. in colunam ferream et in murum ereum. Et sequitur. Et bellabunt aduersum te et non preualebunt: quod ego tecum sum. Io. quod quilibet anima veratibus impugnata sperare debet. Unde Apo. vii. Io. mystice ait. Audi quantum angelos stantes super quantum angulos terre tenentes quantum ventos ne flaret super terram: neque super mare neque in vllam arborē. In quibus tribus triplex mysterium reuelatur. Primum est angelice ordinationis. ibi. Audi quantum angelos stantes super quantum angulos terre. secundum est angelice refrenationis. ibi. tenentes quantum ventos. tertium est angelice preseruationis. ibi. ne flaret super terram etc. Ista quod tria mysteria eodem ordine ponit psalmista. in. xc. psalmista. ad animam vel ad eius ciuitatem sicut loquitur. Angelis suis mandauit de te. ecce primum mysterium. ut custodiant te. ecce secundum in omnibus vijs tuis. ecce tertium. Ad hoc vnum potest esse aliud thema in presenti materia. et maxime conuenit dici sequenti in prima dominica quadragesime.

Articulus. i. quod ad intelligentiam omnium influentiarum supernorum tria prenotanda sunt.

Primum mysterium est angelice ordinationis quod propheta dicit. Angelis suis deus mandauit etc. Quod ciuitas dei timore ornata. Siue moraliter ad quodlibet iustam animam scilicet propheticam dirigatur. Ad hoc tamen intelligentiam tria per ordinem sunt notanda.

Trium sunt regna domini nostri iesu christi. Cap. i.

Primo notandum quod summi dei et regis eterni iesu christi tria sunt generalia iuxta regem. Primum. scilicet corpale: consistit in quattuor elementis. scilicet terra aqua aere et igne. Item in orbibus siue in celis septem planetarum. scilicet lune: mercurij: veneris: solis: martis: iouis: et saturni. Item in tribus celis. scilicet stellato crystallino et empyreo. Secundum regnum eterni regis est spirituale et consistit in angelis et aiab. Tertium est mixtum sicut patet in homine quod habet corpus et animam et sicut maior mundus. scilicet macrocosmus continet in se quantum angustias primas. scilicet calidum: humidum: frigidum et siccum. sic in homine. id est microcosmo quantum ad corpus sunt quantum angustias complexiones. scilicet melancolia. fleuma sanguis: et colera. Item homo ad animam sunt in eo quantum angustias affectiones. scilicet gaudium: dolor: spes: et timor.

De diuina protectione

De duplici cōstellatōe et influentiā
supnoꝝ sup naturā hūanā. et q̄ p̄stel-
latōes astroꝝ sup aiaꝝ nihil p̄nt. C. II.

Ecūdo notandū est q̄ duo p̄ora regna
habēt influere sup tertiū regnū qđ ē hō
nam sicut p̄ influētias celoꝝ et planeta-
rū inferiora elemēta et corpa elemētata et p̄ cōse-
quēs corpa n̄ra regūt et gubnant corpalia cor-
poralib⁹ influēdo: sic hūani spūs a deo p̄ ange-
los spūales spūalia recipiūt spūalia spūalib⁹ in-
spirādo vt et ipsi ministri sint ḡfarū quarū d̄s
est p̄ncipalis dator. Et sicut corpa corruptibi-
lia inter que sunt corpa n̄ra p̄ repugnantia q̄t-
tuor q̄litatū p̄marū p̄dictarū corrūperēt sine
corpoꝝ celestiu⁹ influētia sic et t̄pamentū hūani
spūs in actōib⁹ suis p̄ q̄ttuor passiōes q̄ sunt le-
ticia: tristitia: p̄sūptio: et timor: corrūperēt. ni-
si diuina ḡfa p̄ ministeria b̄oꝝ spiritūū mini-
strata in ordine bone actōis p̄seruaret. **Uñ p̄s**
P̄ndicite dñō oēs vtutes eius. Et seq̄t. **Adi-**
ministri eius q̄ facitis volūtate eius. i. bona in spi-
rādo in hoīuz volūtates nō mētes. Ex his pa-
tere pōt q̄ sup tertiū regnū. hoc est sup hoīes
duplex p̄stellatio opat. s̄m q̄ ipsi p̄stāt ex cor-
pore et spū. Prima est corpalis. scđa est spūalis

Prima est corpalis. s. a stellis corpalib⁹ q̄ in-
fluūt in corpa inferiora vtutē motiuā: vegeta-
tiuā: sensitiuā: et oīuz ḡnabiliū p̄ductiuā. Et
lz careāt q̄litatib⁹ elemētariū nō enī sunt cali-
da: frigida: humida: vel sicca: attñ ista inferior-
ibus influūt. Tñ sup liberū arbitriū nequa q̄s
influere p̄nt: nec vtutē h̄nt hoīs mutādī volū-
tatez: lz imutēt et disponāt cōplexionē homis.
Que qđem volūtate nō h̄nt cogere: sed magis
ac minus in diūsis hoīb⁹ inclinare. Quare aut
celestia corpa in aliqđ iucorporē vtuosius et
nobili⁹ est q̄libet corpe sicut etiaꝝ Aristoteles
pbat alioqđ nō posset oīuz corpoꝝ natural co-
gnoscere sicut nec oculus posset oēs colores vi-
dere si pupilla esset aliqđ colore affecta. Impos-
sibile est igit q̄ celeste corpus imp̄mat i intelle-
ctū hūanū volūtas etiā in intellectiuā partē est
mouet q̄ a bono p̄ intellectū apprehēso. Iō pa-
ri rōne celestia corpa in eam nō p̄nt imp̄mere.
Oēs etiā hūani actus p̄ncipaliē ex hūana vo-
luntate pcedūt. Nō p̄nt igit p̄ certitudinē fu-
turi hoīuz actus p̄nosci p̄ celestiu⁹ corpoꝝ inspec-
tionē: nec p̄ p̄sequēs hūani rerū euētus. q̄ vt
p̄limū ex actib⁹ hūanis depēdēt. Iō d̄: Hiere.
x. A signis celi noli metuē q̄ gētes timēt. quare
certitudinaliē tenēdū est q̄ue p̄cū fore circa ea
que ab hoīs volūtate depēdēt astroꝝ iudicijs
yri. Adūendū est tñ vt dicūt qñq̄ vera du-
plici ex causa. Primo ex demonū malicia. scđo
ex hoīuz culpa. Primo qđē ex demonū ma-

licia. q̄ diabol⁹ vt hoīes in erroꝝe trahat operi-
bus eoꝝ q̄ iudicijs astroꝝ intendūt sepi⁹ se iūi-
scet. **Uñ Aug. sup. ij. li. Sen. ad lram ait. Fatē-**
dum est qñ ab istis. s. mathematicis vera dicū-
tur instinctu qđaz occultissimo diaboli fieri quē
nesciētes hūane mētes patiunt. qđ cū ad deci-
piēdos hoīes sit: spiritūū imūdoꝝ et ductoꝝ
opatio est. Qui igit hō p̄ intellectū et volūtate
imaginatōes fantasmata et sensibilis appetit⁹ af-
fectōes et passiōes rep̄mere pōt nulla necessita-
te induct⁹ hō ad agendū. sed qđā inclinatio so-
la: quā qđā sapiētes moderādo refrenāt. Pro-
pter qđ etiā ptolome⁹ in cētiloq̄o suo ait. q̄ sa-
piens hō dñat astris. i. inclinātōi q̄ ex astroꝝ
dispositōe relinquit. Scđo dicūt qñq̄ vera
ex hoīuz culpa q̄ in p̄ctōib⁹ stultis in q̄b⁹ car-
nalis vita spūi dñat astroꝝ dispositōes magnū
h̄nt effectū. eo q̄ rōne non vtētes parū ab aīali-
bus b̄utis differūt. sicut sc̄ptū est. Ihs cū i bo-
nore esset nō intellexit: cōparat⁹ est iumētis et
silis fact⁹ est illis. Uñ. Ec̄s. x. Stultoz infini-
tus est n̄is. in q̄bus rō carni nō dñat. in p̄tib⁹
hoībus celestiu⁹ corpoꝝ inclinatōes sortiunt⁹ ef-
fectū. p̄pter h̄ aut ideq̄ astrologi eq̄ inspectōe
stellarū p̄nūciāt vera et p̄cipue circa oēs euent⁹
deficiūt tñ et sepi⁹ errāt cū de p̄cticularib⁹ agūt.
et hoc p̄pter rōnē que corpalib⁹ nō est subiecta
Uñ Cassio. sup. ps. ait. Vbi se in astrologie p̄-
tem babylonis infuderint et vitas mortalū de
curso stellarū putauerint eligēdas. tūc ab om̄i
nandi tūc potius ceci sūt cū se existimāt p̄uide-
re q̄ creator nob̄ decreuit vtiliē abscondere. Uñ
qđaz astrolog⁹ cū qđā dicat dñm suū plus so-
lito esset tristis a dñō interrogat⁹. vñ hoc esset
lz inuitus tñ nimis est ip̄oportunitatib⁹ coactus
rūdit hoc esse: q̄ ex diligētī inspectōe cōperat
ip̄m dñm infra instantē annū oīno moriturū.
Que audiēs dñs et si diligētē et vere h̄ cōp̄-
set inq̄reret illeq̄ sic diuine futurū assereret s̄m
astroꝝ influxū timore et tremore affect⁹ cepit
grauiter infirmari Cūq̄ qđā nobilis miles au-
diuit dñm suū grauē infirmatū et illū subito vi-
sitaret. cōperisset q̄ ex relatōe astrologi et ex
imaginatōe b̄ infirmitas dñō euenisset ad astro-
logū ait. Est ne verū veraci⁹ et infallibilis te cō-
perisse infra annū dñm n̄m moriturū: illo asse-
rēte et iterū p̄firmate ei inq̄t. Et tu q̄to tpe s̄m
astrologiā tuā victur⁹ es: q̄ rūdit ei. xiiij. ānis
q̄ et hoc etiā certissime cōperisset. Qđ audiēs
hō miles statim: exēpto gladio interemit illū
Cū hō ad aures dñi h̄ fallax astrologi p̄fagiū
puenisset iocūdo risu toto exhyllarat⁹ aīo timo-
rosa suspitōe abiecta sanus de lecto surrexit: et
longo post h̄ tpe vixit. Ex hoc p̄t ex astris fie-
ri p̄cticulariū iudiciū vt plurimū falsū ēē. Se-
cunda cōstellatio seu scōs influx⁹ sup hoīes est

spūalis que qđdem a deo p angelos in aīas mī/
nistrat. **Uñ** ad **Heb. j.** **Dēs** sunt admīstratozī
spūs in mīnīsteriū mīssī pp̄ eos qđ hereditates
capiūt salutis: qz sp nob īspirāt īducētia ad
salutē. **Eccē** qz p̄solatio spūalis. s. āgeloz spūa/
libus in aīabus mirabilē aliqñ opaf.

Qz quattuor affectōes īgressū ha/
bent ad aīam omēs temptatoes: z ad
tps habēt accessum omīs sancte īspi/
rationes.

Cap. III.

Tertio qđ notādū est qz quilibet hō sūt/
ois ciuitas est qsi qđā ciuitas qđra ha/
bens qttuor angulos in qru qlibet ē porta vna
hic angulus dirigit ad orientē. alius ad occi/
dentē. alius ad meridiē. reliquus xō ad septē/
trionē. De porte sunt qttuor affectōes. s. gaudi
um. dolor. spes. z timor. Per has aut portas
vniūse mūdi tēptatōes demonū atqz spūs car
nis ad aīam intrāt p volūtatis p̄sensum. omīs qz
diuine īspiratōes p eadē trāseūt ad carnē no
strā a volūtate aīe celitus īspirate. Hinc pug
illa terribil z indefessa qua caro p̄cupiscit adū
sus spm a demonibz z mūdialibus roborata: z
spūs adūsus carnē diuinū ab angelis visitat
his qttuor portis ad īgressū z egressū libe.
arbi. p portionario datū est. sicut **Ecc. xv. dñ.**
deus ab initio p̄stituit hoīem: z dīmīsit eum in
manibz p̄siliū sui. Ad hui? ciuitatis custodiā z
cōtra tēptatōes adūsus aīam īfurgētes ange
li īstituti sunt. **Uñ Apo. vii. ait.** Quidi qttuor
angelos. i. oēs angelos in hoīuz mysteriū da/
tos: qđ iō qttuor esse dicunt pp̄ mysteriū grē
refrenātis qđ sup hoīuz mētes exercēt **Hi** qđē
stant sup qttuor angulos tēre sic **Jo. ait.** qz offi
ciū hñt refrenādi p̄dictas malas affectōes a q/
bus oīs mala temptatio p̄surgit ad p̄cipitādū
hoīes ī p̄ctm. **Prīm?** dñ angel? oriētis. scōs an
gelus occidētis. terti? angel? meridional: qrt?
angel? septētrional. **Eccē** o felix citas z aīa bñ
dicta: qđ sicut ait p̄s. angel suis mādā. d te.

**Articulus. II. qz ministerio angelo
rum omīs noxie temptatōes p opposi
tas refrenant īspiratōes.**

Secūdū qđē ministeriū est angelice custodi
tōis seu refrenātōis d qđ p̄s. s. bdit vt custodiāt te
Custodiūt enī angeli qttuor bonas affectōes p̄
qttuor diabolicas passiōes mētibz īspirādo.
Nam angel? oriētalis officiū hz rep̄mēdi gau
diū vanū p dolorē p̄m deū. Angel? aut occide
talis hz officiū rep̄mēdi p̄suptuosam spem p ti
morē dei. Angel? qđē adlonaris officiū hz re/
frenādi statū timoris mali p scām ac dīnā spem
Uñ Joh. subdit dicēs. tenētes qttuor v̄etos. i.
qttuor p̄dictas affectōes diuina grā refrenātes
p̄ hāc refrenatōez aptius differam?

Qz angeli refrenāt in aīa mūdāna
gaudia p dolorē z tristitiā scōm deū.

Capitulu. I.

Primus est angel? oriētalis. qđ qđē a
dño ordiat ad custodiā p̄mi porte qđ ē
in angulo oriētis. Hec enī porta dñ porta mū/
danē gaudiū. p hāc aut mūdo z diabolo opantē
te in aīam īngrediunt oīa p̄ctā gaudiū hūani: z
leticie vane. s. cōmessatōes ebrietates luxurie.
fornicatōes. adulteria. stupra. sacrilegia. ince/
stus. sodomie. phibiti ludī. vani cātus. cho/
ree. soni lascīui. vanitates iuueniles. nec nō. z p
catōes z cetera p̄similia. Hec oīa tanqz vana
gaudia angel? oriētalis refrenat z retinet p do
lorē z tristitiā p̄m deū. sicut **Prōm. xiiij. dñ.** **Ri**
sus dolore mīscēbit z extrema gaudiū luct? oc/
cupat. Illumiat enī mētē vt cogīcat qz gaudia
mūdi decipiūt fastidiūt z deficiūt. vñ p̄s. **Abā**
ne sicut herba transeat. mane floreat z trāseat.
vespe decidat. induret z areseat. Ex his oībus
refulget lumē dei in tabnaculo mētis. vñ orīf
tremor ad deū īstū z amor ad deū purū. Hic
angel? sp̄s clamat in aīa mūdi p̄tēptū luxurie. su
perbie. z auaricie. despectū z oīuz p̄cupiscētia
rū odiū. de q angelo **Apoc. xiiij. dñ.** z alius lo/
cutus ē dicēs. Cecidit babilō ciuitas illa mag
q vīno fornicatōis sue potauit oēs gētes vbi
clamat oīa vana z mūdāna gaudia p̄temnēda

Prīm? auariciā a supbia sō ait. cecidit ba
bylon qz p̄fusio īterp̄rat z signat mūdi faculta
tē q mūdani p̄fundunt. **Uñ p̄s.** Oculos suos
statuerūt declinare in terraz qz ad celos deus
creauit erectos. Hic qđē cecidit sicut idem. s.
Joh. ij. clamat dicēs. Trāsit mūdus z oēs cō
cupiscētia eius. Bis enī dixit cecidit: qz cadit
auari corpus p mortē corpālē z cadit eius aīa
p mortē eternā: sicut de vtraqz morte facta ī dī
uite epulāte **Lu. xvi. sc̄ptū est.** **Qz** ortu? est dī
ues. ecce p̄mus casus z sepult? est in inferno: ec
ce secūd? casus. **Secō** clamat angel? ille cō
temnēdā supbiā in mūdāna gloria de q subdit
Ciuitas illa maḡ Supbia enī magnū se hoīes
reputare facit: sed deus supbis resistit **Jac. iij**
Uñ ad supbiū dñ **Hiere. i.** Ecce ego a te supbe
dicit dñs exercitūū: qz veniet dies tuus tps vi
sitatōis tue: z cadet supbus. z corruet: z nō erit
q suscitāt eū. **Tertio** clamat p̄temnēdā car
nis p̄cupiscētiā īfētēti luxuria. **Uñ** addit qz
vīno fornicatōis sue potauit oēs gētes. Vini
enī vltra modū potatū īnebriat mētē: z alie/
nat sic aliena potatio īnuisibili creaturā mētē
a deo sepat. z hec est turpīssima spūalis forni
catio: q aīa a viro suo. s. deo recedēs creature se
sociat p amorē vt eam plusqz creatorē suū p̄cu
piscat z diligit. **Uñ Osee. iij.** Fornicate sunt z

De diuina protectione

nō cessauerūt qm̄ deū derelinq̄rūt. Sed aditū
dum est q̄ vinū huius fornicatōis vinū ire dei
dicif. **D**eus nēpe nemini irascif nisi a se aūso q̄
scz creaturā p̄ creatore colit. **U**n̄ qz mūdi dele
ctabilia deceperūt stultos qz infinit⁹ est n̄is.
iō babylonē oēs gētes h̄ vino potare dic̄. **H**is
et cōsili⁹ modis angel⁹ oriētalis p̄ dolorē fm̄
deū cōprimūt mūdānū gaudiū atqz vanū.

Quangelī celī refrenat oēs cōtristā
tes temptatōes p̄ gaudia spūalia ⁊ di
uina. **Capitulum. ii.**

Ecūdus angel⁹ temptatōes refrenās
est occidētāl. **H**ic si qdē a deo p̄stituit
in occidētāl angulo ciuitatis ad custodiā por
te que d̄r doloris. s. mūdi. **P**er hāc mūdō ⁊ dia
bolo instigāte in aīam ingrediunt oīa tristabi
lia ⁊ dolorosa. s. ire. rixe. guerre. violētie. homi
cidia. odia. p̄cialitates. secte. cōtumelie. impa
tiētie. blasphemie. detractōes. murmuratōes.
sufurratōes. impie accusatōes. impugnātōes
agnitevitāt. p̄tētōes maledictōes. iuidētie fra
terne dilectōis seu gr̄e. seminatōes discordie. p̄
ditōes rebellioēs. inobediētie filioz ⁊ alioz
subditoz atqz p̄silia que oīa tristāt mētē p̄ cul
pam. repmīt angel⁹ occidētalis p̄ gaudiū spūs
fm̄ deū. **H**ic angel⁹ ad gaudia spūalia sp̄ mētē
incitat cū paulo ad **Phil. iij.** **G**audete in dño
semp̄ iterū dico gaudete **I**ncitat etiā ad amorē
virtutū vel leticiā p̄scie ⁊ p̄tēplationē glie brō
rum. **D**e hoc angelo **Apoc. x. d̄r.** **V**idi angelū
fortē descēdentē de celo amictū nube ⁊ iris i ca
pite eius ⁊ facies eius erat vt sol. **I**bi oñdīf q̄
hic angel⁹ tria inspirat q̄ in adūsis faciūt spūa
līf gaudē **I**nspirat enī p̄mo magnimitatē. sc̄do
fidelitatē. tertio iocūditatē. **P**rimā in volūta
te. sc̄daz in intelligētia: ⁊ tertiā in sensualitate.
Primo enī inspirat magnimitatē in volūta
te. ⁊ hec fortificat ⁊ adūsa q̄ frāgūt iō ait. **V**idi
angelū fortē. ab effectu qz roborat mētē ait enī
cordi in amaritudine estuāt i illō **Tob. vii.** **F**or
ti aīo esto h̄ tñ gaudiū desursū est. s. a manu di
uine benignitatis iō subdit. **D**escēdentē de ce
lo. qz **Iac. i. d̄r.** **D**e datū optimū ⁊c. **S**c̄do
inspirat fidelitatē in intelligētia. iō subdif. **V**e
stitū nube **N**ubes enī hic designat fidei statuz
qz in p̄nti vita nō videt facie ad facie sol iusticie
xps. sed tegif fidei nube. sicut ait dñs **Ezech.**
xxij. **S**ole nube tegā. **I**lluīat enī angel⁹ h̄ de
fidei luīe p̄ adūsa ac̄ intelligere facit q̄ a deo p̄
salute hoīuz p̄mittant. **I**ō subdif **E**t iris in ca
pite eius. **I**ris in capite est fides diuinorū iudi
cioz in mente. **T**ertio etiā inspirat iocūdi
tatē in sensualitate. gaudiū enī cordis redūdat
in gaudiū ⁊ exultationē corporis ⁊ vult⁹. **I**ō ad
dif. facies ei⁹ erat vt sol. q̄ q̄si letificat totū mū

dum. sic leticia mentis totū exhyllarat corp⁹ si
cut **Ecc. xl. ij.** mystice d̄r. **S**ol illuīans p̄ oīa re
spexit. i. leticia mentis totū corpus letificauit.
His gaudijs angel⁹ occidētis p̄ gaudiū fm̄ de
um cōprimūt dolorē fm̄ mūdū.

Qu celestes angeli refrenant in aīa
cūcta p̄sumptuosa atqz stultā mūdā
noz spem: p̄ timorē vbi dei. **Ca. iii.**

Ertius q̄ angelus tēptatōes refrenās
meridionalis est. **H**ic enī ordinat⁹ a dō
in āgulo meridionali ad custodiā por
te ciuitat: que d̄r porta spei. s. p̄sūptuose ⁊ stul
te. **P**er hanc enī ingrediunt oēs p̄temptus p̄
ximoz: auaricia: obliuio dei: gloria sectoz. p̄
pa: p̄sumptōes curiositates. irreuerētia: vana
gloria: iactātia hypocrisis: nouitatū p̄sūptio:
ambitio dignitatū: admonitiōnū p̄tēp: p̄cō
rum defensio. seu malo exēplo p̄ximū corūpe
et scādalizare ⁊ cetera p̄silia. q̄ oīa in spem stul
tam eleuātia angel⁹ meridionalis p̄ timorē dei
refrenat. **H**ic angel⁹ sp̄ ad dei timorē inducit.
Un̄ **Apoc. xiiij. d̄r.** **V**idi alterū angelū volan
tem p̄ mediū celū h̄ntem euāgelīū eternū. ⁊ se
quit⁹ dicēs voce magna. **T**imete dñm ⁊ date il
li honorē: qz venit hora iudicij eius. **T**riplicē
timorē angel⁹ mētī male sperātī inspirat. **P**ri
mo timorē p̄scientiale. sc̄do timorē reuerentialē
tertio timorē iudicialē. **P**rimo enī illi incutit
timorē dei p̄scientiale dicēs clamore valido il
lud **Apoc. xv.** **M**agna ⁊ mirabilia sunt opa
tua dñe d̄s ops. **I**uste ⁊ vere sunt vīe tue dñe
rex sc̄toz q̄s nō timebit te dñe. iō subdit time
te dñm. **U**n̄ **Ecc. xv.** **Q**ui timet dñm faciet
bona. **S**c̄do inspirat timorē reuerentialē di
cens. **E**t date illi honorē. s. nō vob p̄ p̄sūptuo
sam spem ⁊ gloriā mūdanoz. **N**ā dicit dñs. i.
Regū. ij. **Q**ui honorificauerit me glorificabo
eū: q̄ aut̄ p̄tēnūt me erūt ignobiles. **T**ertio
mētī incutit timorē iudicialē. **I**ō subdit. **Q**uia
venit dies iudicij eius. s. generalis punitōis vt
p̄ticulari punitōis. s. patriarū pp̄ inflatā sup
biā siue singlar̄ afflictōis ⁊ mortis: qz q̄ hodie
stat. s. viu⁹. videat ne cadat cras mortu⁹. s. **U**n̄
ps̄. **J**udicia dei abyssus multa. q̄re ⁊ si statim
nō flagellat deus tñ vt d̄r **Job. xxi.** **I**n diē p̄di
tionis seruabit⁹ malus ⁊ ad diē furois ducet⁹.
Homōi tremēdis iudicijs incutit angel⁹ h̄ aīe
timorē dei ⁊ p̄sumptuosam spem mūdi.

Per angelicū ministeriū refrenan
tur omnes mūdani timores: ⁊ quecu
qz pauidā mētē efficiūt.

Capitulum. iii.

Quartus enī angelus refrenās tēptā
tōes est septētrionalis q̄. s. in septē
trionali angulo ciuitatis p̄stitut⁹ est ad custo

diam porti timoris mūdani. Per hanc portas ingrediunt pplexitates. timores dispicēdi. ve recūdia de ope bono. mēdacia. pūria. falsa testimonia. desperatōes. pusillanimitates. pestilentie. crudelis timor dei in causa psecutōis negatio. tyrānoꝝ minis ⁊ penis cedere. paup̄tatis horroz ⁊ mlt̄a his similia. Hec oia ad inanē timorē inducēt. ap̄ diuinā spem angelus iste refrenat dicēs cū ps. Spera in deo ⁊ fac bonitatem. ⁊ illud Eccl. ij. Respice filiū natōes hoīuz et scitote. q̄ nullus spauit in dño ⁊ pfusus est. An illud ps. Atūs vir cui⁹ est nomē dñi spes eius ⁊ nō respexit i vanitates ⁊ infanias fallas. Hic est angel⁹. An Apoꝝ. viij. dñ. Et alius angelus venit ⁊ stetit an altare hñs thuribulū aureū in manu sua ⁊ sequit ⁊ impleuit illud de igne altaris ⁊ misit in terrā. Cū enī aq̄lonari⁹ ⁊ timor mūdani ⁊ tremor inuasērit hoīuz mētes ⁊ frigida eoz pfigerit corda: merito angel⁹ ardētispei in remediū destinat. Triplicē qdē spē in remediū p hūc timorē offert atq̄ inspirat iste angelus. Prima est spes passiōis xp̄i ⁊ iō dicit Et angel⁹ venit ⁊ stetit ante altare. i. ante xp̄m glorificatū in celis qdē altare q̄si alta res. Taz nēpe res alta est xp̄s glorificat⁹ in celis q̄ ap̄ls ad Eph. i. dicit q̄ p̄stitur⁹ ē ad dexterā dei p̄ris in celestib⁹. sup̄ oēm p̄tātē ⁊ p̄ncipatū ⁊ v̄tutē ⁊ dñationē: ⁊ oēm nomen qdē noīat nō solū in h̄ seculo sed etiā in futuro. Sz de magno passiois eius merito qdē de ardētissima eius dilectōne pcessit subinfert. Hñs thuribulū aureū in manu sua. i. magni eius amoris igne succēsum qdē iō dñ aureū q̄ ex diuina sapia q̄ p aurū significat ab eterno dispositū est a deo p merito suo q̄ xp̄s p̄ri recōsiliaret hūanū genus. An Act. ij. Iesum diffinito p̄silio ⁊ p̄sciētia dei traditū. Hoc thuribulū aq̄lonari⁹ angel⁹ in manu sua h̄z q̄ xp̄s meriti sui grām p angelos sc̄tōs fide libus suis dispēsat. Sc̄da dñ spes pūisionis id est. q̄ dñs pūideat hūanis rebus merito passionis xp̄i. Iō addit ⁊ impleuit illud de igne altaris. i. impletū oñdit igne pfecte dilectōis ad oib⁹ n̄ris necessitatib⁹ succurrēdū. i. guerris fame. pestilētis. ⁊ sic de alijs. ita vt q̄libet dicere posset illud Iher. xviij. spes mea tu in die afflictōis mee. Tertia est spes dispensatōis. i. q̄ a deo talis amor speras pcedat. Iō subdit. ⁊ misit in terrā. i. in pplm vel in mentē aq̄lonis tremore ⁊ frigore p̄gelatā. q̄si dicēs. Che te vēgo el fogo de dio. Quid times? De h̄ igne Lu. xij. dñ. Ignē veni mittere in terrā vt̄s. Ecce q̄ p diuinā spē succurrit angel⁹ mūdano frigori et timori. ⁊ sic angelis suis mādauit de te. i. tenens q̄tuor ventos qdē est fm mysteriū.

Articulus. iii. quomodo omnē iu

stoz statū angeli sancti ptegūt ⁊ conseruant.

Tertiū mysteriū est angelice puerlatōis q̄ iusti ab angelis mltipliciter pseruant. An ps subdit in oib⁹ v̄is tuis. Tres nēpe sūt vie in q̄b⁹ angeli boni custodiūt viros sc̄tōs ⁊ iustos. Prima est via p̄speritatis. sc̄da aduersitatis. tertia p̄templatōis. Quasi p̄ma sit incipētūz. sc̄da p̄ficiētūz. tertia p̄fectoz.

Iusti ab angelis in p̄speritatib⁹ pteguntur ne in crimina ruant.

Capitulum. i.

Prima est via p̄speritatis. Sūt namq̄ multi q̄ p̄sperant ⁊ abūdant in mūdo et in p̄pter p̄speritatē nequaq̄ a deo recedūt: sed rebus terrenis ad eius gloriā angelico ministerio auxiliātē moderate vtunt. ⁊ h̄ p̄per terrā significant. Ideo subdit. ne flarent sup̄ terrā id est sup̄ iustos qui sunt terra cui benedixit deus. An Gen. j. Germinet terra herbā virentē de quibus fuit ille sanctus ioseph de quo dicitur Gen. xxxix. Fuit dñs cuz ioseph ⁊ erat vir in cūctis p̄sperere agens. An ps. Intende p̄sperere p̄cede ⁊ regna. Ad qdē quod ⁊ vñ fiat sub iungit p̄pter v̄tātē ⁊ māfuetudinē ⁊ iusticiā. Hec enī tria sunt necessaria cuilibet volenti bene regnare sc̄z rectitudo māfuetudo ⁊ iusticia: talis: de quo sequit. Et deducet te mirabiliter dextera tua.

Quo iusti ab āgelis defensant ne frāganē aduersitate.

Cap. ii.

Sc̄da via est aduersitatis. Sunt enī quidā iusti q̄ p aduersitates hui⁹ mundi purgant angelico ministerio ⁊ p̄seruant a sordibus pctōz. Hi signant p mare qdē cum amarū sit tñ tempestatib⁹ p̄citātū purgatur. Proicit ad litus imūdiācias suas nutrit q̄ mare p̄sces magnos vñ grādia cete. Sic in mari adūsitātū nutriunt spūs magni sicut fuerunt ap̄li martyres doctores. ⁊ cuilibet taliū dictum est. In mari via tua. Per hāc viam iusti ad patriā gloriofam deducunt. In cuius mysteriū dei p̄ls mare rubrū trāsīs sicco pede in desertū puenit Exo. xiiij. c.

Quo p̄fecti ⁊ contemplatiui vt ad huc p̄ficiāt ⁊ nō deficiāt: ab angelis ptegunē.

Cap. iii.

Tertia qdē est via p̄templatōis ⁊ s̄b limitis p̄fectōis. Tales sunt qdā iusti qui mente a terrenis delectabilib⁹ eleuati celestibus meditatōibus fructificāt deo. Et hi qui per arbores designant radices habent in terra: q̄ necessaria est eis corporalis v̄ita: q̄ cum ap̄lo ad Phil. iij. dicere possunt. Nra p̄uersa

De magna efficacia

tio in celis est. Tales eni hnt flores nitide psci-
entie ad deū. frōdes exteriores vite ad primū
z fructus bonoz operū ad seipos. **De florib?**
Ecd. xxiij. dicit. Cōsciētia bona. Flores mei
fruct? honoris z honestat. **De frōdib?** **Mat.**
v. Sic luceat lux vřa corā hoibus vt videant
opa vřa bona zc. **De fructib?** **Gen. i.** cū di-
xisset germinet terra herbā virentē z faciētē se-
men subdit. Et lignū pomiferū facientē fructū
iuxta genus suū: hic p gratiā: z in futuro p glo-
riam. Quā nobis pcedat florida atq; frōdola:
et fructifera arbor vite dñs nř iesus xps. Qui
cum patre z spiritu zc.

**Bñica pma in quadragesima ima-
ne ordo dicendorū per totā hebdomo-
dam sequentē.**

On i solo pane

N viuit hō: sed in oī xbo qđ pcedit de
ore dei **Mat. iij.** z in euāg. hodie
Jam in pelago intrauim? charitatis ad iuesti-
ganda: alia de ipā charitate stilus pcurrat qte-
nus ad tam digna tanq; vřilia p vřilitate pñi:
de thesauris suis mīscōit dispēnare dignet in
dulcedie sua paup? deus. **Inuate me** fuis pñi
bus apud deū ac pullate vt mibi porrigat qđ
ad vestrā vřilitatē vobis dispēnare queā. Non
enī ambiguū est qñ pullantib? libent? apiat q
nōdū pullantes hortat vt pullent **ait enī Lu.**
xj. Ego dico vobis: pullate z apiet vob. **Dis**
enī q petit accipit: z q querit inuenit z pullanti
aperiet. **Ad augmētū** igi? charitatis in cordi-
bus nřis isto mane declarabim? qñte efficacie
et x̄tutis sit x̄bū dei: necnō z qñta faciat chari-
tate feruere. **Ubi. xij.** x̄tutes eius p ordinē sub-
demus. **Infra diē** de sc̄ificatōe sabbati tracta-
turi sumus: z a qbus cessandū est dieb? festiuis
atq; qbus vacandū z insistendū est dieb? illis
sciētes p p̄dicta appzime in p̄lis crescere vel de-
ficere charitatē **Feria. ij.** acturi sumus de tre-
mendo iudicio vniūsalī. z an sciri posset q tpe
sit futuruz. **In q iudicio** maxie clarescet q ex
defectu charitatis z pietatis impj eternalit? pe-
ribunt z dānabunt. **Feria. iij.** efficacissimis
ostēdemus rōnibus: qñtū cōueniēs fuit quēli-
bet pctōrem p vna sola mortali culpa hoc est p
charitatis defectu in inferno eternalit? cruciari
lz tñ pctū ita breui spatio sit patratū. **Feria**
iiij. declarabim? qñtam ignominia inferat deo
aduersarij charitatis q credere nolūt ea que fi-
dei sunt: nisi videāt signa atq; miracula euīdē-
tissima. **Feria. v.** dicem? de iudicio temera-
rio z ad qñta mala adūsantia charitati deducat
temerarie iudicātes. **Feria sexta** de crudeli
hūani generis inimico. i. de horrēdo scelere go-

moreoz atq; de illoz tremēda punitōe. **Sab-**
bato p vere charitatis tutela de iusticia q pti-
net ad dños z ad regētes dicturi sum? vbi oñ
demus qđ piculosuz atq; qđ dānabile sit eis sub-
ficta specie pietatis z falsissime charitatis iusti-
cia declinare.

**Bñica pma in quadragesima ima-
ne de magna efficacia z fructibus ver-**
bi dei. **Sermo. ix.**

On i solo pane

N viuit hō: sed in oī xbo qđ pcedit
de ore dei iterū **Mat. vts.** **Admi-**
randa sunt enī opa dei p ipm enī vita amoris z
charitatis in aia generat z nutrit z incremētū
maximū augmentat. **Primo** qđē p illud vi-
uina charitas in aia generat pphā attestante.
Mat. iij. x̄bū suū z sanauit eos de interitiōibus
eoz. **Et illō. j.** **De. j.** Renati non ex semie cori
ruptibili: s̄ incorruptibili p x̄bū dei. **Scdo**
p ipm charitas in aia nutrit z p̄suat. **Enī dñs**
ait Jo. vj. Verba q ego locut? sum vob spūs z
vita sunt. i. sunt spūal vita. **Tertio** qđ p ipm
charitas in aia augmētā: sicut dñs dicit **Esa.**
lv. Quō descēdit imber: z nix de celo z illucyl-
tra nō reitit sed inebriat terrā z infundit eaz z
germinare eam facit z dat semē serēti z panē co-
medenti: sic erit x̄bū meuz qđ egrediet de ore
meo nō redeat ad me vacuū sed faciet quecūq;
volui z p̄sperabit in his ad que misi illud. **Ex**
istis ptz q x̄bū dei imbrī assilat p̄p suauitatē
Nam sicut iber in terrā suauit cadit sic etia x̄-
bū dei suauit illabit mēti nře. **Etiā** assilat nūi
p̄p sinceritatē eo q nullā hz nigredinē erroz
vel falsitat. **Etiā** aq terrā infundēti: qz saltē di-
spōsitue p̄p grē ifusione germiare eā facit de
siderioz mltiplicatōe. dat semē serēti in x̄bi di-
annūciatōe. dat panē comedēti in bonoz ope-
rū mltiplicatōe. **Et sequit sic. i.** tale z talit? ope-
rans erit z x̄bū meū qđ egrediet d ore meo nō
reuertet ad me vacuū. i. sine fructu: sed faciet q
cūq; volui z p̄sperabit vts. i. si auditores fide-
liter se p̄parabūt: qz fm pphā rectū est x̄bū
dñi. i. ab affectu qz p rectā padysi viam dirigē-
mentē si. i. addat illō qđ seāt. **Et oia opa eius**
in fide. g. p̄p pñcipalit? p̄dicta x̄ba in p̄posito
dñs ait. **Non in solo pane** viuit hō: s̄ in oī xbo
vts. **Ex q sequit fm Rab. q** q nō vscif x̄bo
dei ille nō viuit: qz sicut corp? hūanū nō viuit
sine terreno cibo ita z aia viuē nō pōt sine ver-
bo diuino. **Procedere** autē x̄bū dñi ab ore dei
cum volūtātē suā p testimonia scripturarū re-
uelat. **Sed vt generali? z clarius patefiat** qñta
sit virtus z fructus x̄bi dei ipm soli possum? af-
similare. **Solis** nēpe nature est eis q in b sensu

bili mūdo sunt ordināte deo corpali dāre vltā illā pseruare. insup ⁊ augmētare. Sic etiā ver bū dei in aīa hec tria spūali opaf. pterea solis natura est hīe splēdore calore ⁊ vigore. Quia splēdet hīe tenebras effugare. Quia calet hīe ter rā calefacere ⁊ inflāmare. Quia vīget hīe cūcta viuētia ad fructū pducēdū mouere. Mēpe co p solares radij pgregāt ⁊ detinent in terra: iō in ea tāta varia rerū germia gñant: pfluant: et augmētant. Sicut solaris virtus ⁊ grā vbi dei mūdū posuit in malig. ⁊ aīam posuit in pctō il luminat: inflāmat: roborat: ⁊ fortificat. Primo illuat ad effugēdū tenebras īgrātie. scō inflā mat ad expellēdū frig⁹ malicie. tertio fortificat ad extingūēdū opā neqtie. vt iux tres aīe nre vires. illuet intellectū. inflāmet affectū. robo ret effectū ad opā charitat. Vñ Eccl. xliij. Sol illuians p oīa respexit. i. oēs aīe potētias vīsi tauit. Qd vbi pōt eē aliud thema. Quare aut et qñ hō de necessitate tenet audire p dīcatōez dicef in sermone sequēti. ar. iij. c. ij.

Articulus. i. de quadruplici illuiatione intellectus quaz operat diuinū verbum.

Primo enī dei vbi qz hīe splēdore illuiat in tellectū. Quattuor enī lūia oriunt in intellectu p vbi dei qñ p mūdū dīr radiatiū: scōm demō stratiū: tertū declaratiū: qrtū decoratiū.

De diuino vbo mētes irradiantur ⁊ q ex defectu vbi diuini pspira bitur antichristus. Capitulu. i.

Primū lumen est irradiatiū: qz vbi dei irradiat intellectū. sic sol oriēs mūdū illuiat vniū suū. Hoc enī lūie mētes obfure ⁊ tenebrose ad verū lūmē grē reducūt deuīatib⁹ oñdīf vīa salutis: erratib⁹ fit manife sta semita vītat. Hec oīa appropinqntē tpe an tīpī ad defectū vbi dei de mētib⁹ hōiūz dispi bāt. Iō Apoc. viij. dī. Et cū agn⁹ apuisset se ptimū sigillū factū est silētiū in celo qñ media hora. Septimū nāq sigillū septimū ē iudiciū dei in ecclia dādū. Quid enī celū nisi ecclia xpī expmit. cui⁹ eādē mltitudo p pūsiōne celestis esse deberet. Quid h silētiū nisi defectio vbi dei: Nam l3 multi appareāt p dīcare tñ vbi dei adulterātes seipos p dīcāt nō dñm ihm xpm. S3 notant h silētiū media hora fieri dī. Inter nāq pfectōz iustitūis xpī: ⁊ sue radiōse doctri ne ⁊ vite ⁊ deformatatez aīsiōis ⁊ diabolice cecitatis q aītit mltitudinē xpianoz i flagicia sua varijs modis: qñ medi⁹ stat⁹ ē. cū lūmīni vī tatis silētiū iponit: ⁊ vox īgrātie p facti euidē tiam incipit exclamare sicut Gēn. xviij. de 30 domitis ⁊ gomorreanis scptū ē. Clamor zodo moz ⁊ gomorreoz multiplicat⁹ est. gomora

enī cecitas ē zodomā pecus siles interpretat. Ex hac nāq abyssō īgrātie dei ⁊ malicie mūdī suc cessū accipiet ⁊ pspabit antīxps. Vñ Apo. xij. bestia. i. bestial⁹ ⁊ crudel antīxps ascēdet d abyf so ⁊ pspabit: successū habebit ex īgrātia mūdī q vere abyssus poterit appellari: qz mūdus tūc p defectū vbi dei īgrātia plen⁹ erit in cūctis bo nis. Vñ Job. xxiij. abyssus. i. p fata īgrāntia dū nō est in me. i. lūmē aliō necessarie vītat.

De ex lūmīe vbi dei cognoscunt vī tia ⁊ virtutes: illa vt relinquunt. ista vt adimpleant. Cap. ii.

Secūdū aut lūmē est demōstratiū. Sic enī p lūmē demōstrat albū ⁊ nigrū sic p lūmē diuini vbi demōstrant opā bona ⁊ ma la. Est enī vbi dei qñ speculū aīe in q relucēt vītia ⁊ vtutes. Vñ enī hec cogscim⁹ nisi p ver bū dei: Maxime enī p illō mūdāna vītia cog scunt q sunt luxuria: supbia: ⁊ auaricia. Iō dī in ps. Eloqā dñi eloqā casta. argētū igne exa minatū: terre pbatū: purgatū: septuplū. In q bus vbi ppha sex emīctias oñdit hīe dñi vbi in qbus demōstratiua illuiatio declarat h3 enī dñi vbi ab effectu. pmo. dignitatē. se cūdo castitatē. tertio suauitatē. qrtō charitatē qnto spūalitatē. sexto puritatē. Prio digni tatē qz sunt eloqā dñi. nō aristo. vñ alicui⁹ poe te: s dñi: q doctor doctor ē demōstrāde vītat. Hīsq dicit eloqā vt vbi p dīcatū ⁊ inspiratūz oñdit Ezech. ij. ⁊ Apo. v. i bui⁹ mysteriū liber scptuserat intus ⁊ foris. Scō h3 castitatē iō dī eloqā casta. tū qz docent spūalē castitatē Ia. iij. Que aut desursū ē sapia p mūdū qdā pudī ca est qz ad spūalē pudicitia exhortat. Tuz qz faciūt aīas castas etiā corpali castitate. vñ Pie ro. ad rusticū. Alma sciam scpturaz ⁊ carnis vī tia nō amabis. Et illud Zach. ix. Quid bonū est eius ⁊ qd pulch⁹ eius nisi frumētū electū ⁊ vinū germinās vīgines. Tertio h3 suauita tē. vñ addit. argētū. Est enī argētū sup oīa me talla dulcisonū: sic etiā vbi dei supat oēs alias melodias. Vñ ps. Dulciora sup mel ⁊ fauuz. ibi glo. eloqā apta in no. testa. dulci⁹ sapiūt pa lato fidei q faucib⁹ carnis mel. Quarto ha bet charitatē. iō subdit. igne examinātū. Quo enī igne examiat vbi dei nisi igne diuini amo ris. Vñ ps. Ignitū eloquiū tuū vehemētē ⁊ Quinto habet spūalitatē q despicit terrenita tem ⁊ cupiditatē. Vñ subdit. pbatū terre pa terra. genitiū p ablatiū moze grecoz. Dicit tur aut vbi dei pbatū a terra: qz p dīcātes tūc a terra sunt pbatī qñ a terrenis sunt elongatī. Vñ Greg⁹. Ignominiosum valde est sub eius status spem gloriā mundi ⁊ diuitias querere: in q debet alios ad cōtemptū tpaliū puocare.

De magna efficacia

Sexto habet puritatē. **I**ō subdit. purgatū se/
ptupluz h̄ est q̄ p̄ septiformē sp̄m. **U**n̄ **Elā. xj.**
Redescet sup̄ cū sp̄s dñi sapie z̄ intellectu z̄c.
Per has enī septē p̄minētias x̄bi oñd̄it satis
illuminatio demonstratiua illius.

Quod v̄bū dei declarat illuminat etiā
dat parvulis intelligentiā. **Ca. m.**

Eritū lumē est declaratiuū. **M**agnū
est enī lumē x̄bi dei gñaliē irradiātis.
maius z̄ speciali⁹ aīe x̄itas demonstrari
et p̄fecti⁹ est p̄ticulari⁹ p̄ x̄bū dei in intellectu
x̄itas d̄clarari **I**ō p̄s. **D**eclaratio p̄monū tuo
rū illuiat z̄c. **P**er lumē ei diuini x̄bi declarā
p̄ticularis d̄ia nō solū boni z̄ mali: s̄ inē bonū
meli⁹ z̄ optimū z̄ inē malū pei⁹ z̄ pessimū. **D**e q̄
discretiuo iudicio d̄ic̄ apl̄s ad **Gal. vj.** z̄ gladiū
sp̄s qd̄ ē x̄bū dei. **A**d **heb. iij.** q̄ ait. **U**n̄ ē
enī p̄mo dei z̄ efficax z̄ penetrabilior oī gladio
ancipiti z̄ p̄tingēs vsq̄ ad diuisionē aīe ac sp̄s
cōpagū q̄ ac medullarū z̄ discretor̄ cogitatio/
nū z̄ intētionū cordis: z̄ n̄ est ylla creatura iui/
libilis ī p̄spectu ei⁹. **N**ec mirū s̄ t̄to lūie decla
ratū est qz̄ **Ecd. j.** sc̄p̄ ē. **F**ons sapie x̄bū dei in
exaltis: z̄ ingressus illi⁹ m̄adata eterna.

Quod dei verbū animaz̄ decorat z̄ de
coram reddit. **Cap. m.**

Quartū decoratiuū lumē d̄r qz̄ p̄ illud
aīa decorat̄. **E**tā nāq̄ pulchritudinē
q̄tūcuq̄ decorē ex diuino x̄bo induat̄ intelle/
ctus cū eius radijs fuerit multiplici⁹ illustrat⁹
q̄s exp̄mere sufficit cū absq̄ lūie eius sit t̄q̄ oī
sp̄dore p̄uat̄. **I**llustrat⁹ x̄o diuino x̄bo ē tanq̄
dies meridiano fulgore irradiat⁹. **U**n̄ p̄s. **D**e
corē induisti amict⁹ lūie sicut vestimēto. **E**t ad
idez̄ **Job. xj.** **M**eridian⁹ fulgor z̄ p̄surgit tibi
ad vesp̄rū: z̄ cū te p̄suptū putaueris orieris vt
lucifer. **D**uplex q̄dem vestimētū lūis induit in
tellectus. vnū lūis acq̄siti. **M**atutiniū x̄o p̄fē
ctio lūis sup̄infusi siue scie acq̄site z̄ scie infuse.
vespa q̄dem dici pōt̄ p̄fectio lūis acq̄siti matu
tiniū x̄o p̄fectio lūis sup̄infusi. **Q**ui ei p̄ instā
tiā z̄ studiū siue exercitiū x̄bi dei in intellectu
illuiat̄ huic meridian⁹ fulgor p̄surgit ad vesp̄
rā. **Q**ui x̄o didicerit p̄ x̄pi gr̄az̄ in hac p̄fectōe
hūilis p̄seuerare: z̄ sic t̄q̄ nihil sciat sentire di/
gne meref̄ p̄ diuinā infusione illuiari vt dicat̄
ei cū te p̄suptū putaueris orieris. vt̄s. **C**ōsuptū
q̄dem se putat hō cū lūie iam acq̄sito respectuz̄
acq̄rendi nihil existimat. z̄ hic digne vt lucifer
oriet̄ cui p̄ diuinā gr̄am infusus lumē donat̄.

Articulus. n. q̄ dei v̄bū q̄druplici
ter inflāmat audietū corda.

Scdo p̄ncipali⁹ dei x̄bū h̄z ardorē: qz̄ inflā
mat affectū q̄druplici⁹. **N**am informat cordis
hūani affectū. p̄mo viuificādo. scdo cibādo. ter

tio solando: quarto inebriādo.

Quod dei v̄bū viuificat aīas mortuas
in peccatis. **Capitulum. i.**

Primo inflāmat diuinū x̄bū aīas vi
uificando. **U**n̄ enī aīe in mortali p̄ctō
defuncte resurgēt ad vitā gr̄e nisi ex viuificāte
calore dñi x̄bi: **H**inc **Proū. xij.** **L**ex dei fons
vite vt declinet a ruina mortis. **E**t iteruz̄ **psal.**
Lex dñi imaculata p̄tēs z̄c. **I**n huius myste
riū **Luc. vij.** suscitabit dñs adolescētē dicēs.
Adolescēs tibi dico surge **Jo. q̄. xj.** in suscitati
one lazari voce magna clamauit. **L**azare veni
foras. z̄ statim p̄d̄it q̄ erat mortuus. vt oñdat̄
q̄ in x̄bo dei aīam viuificāte est x̄itas in voce
charitas in magnitudine. z̄ p̄tās in clamore. **E**t
sic q̄si tota trinitas p̄ x̄tutē x̄bi illi⁹ in triplici
potētia aīe in p̄ctō mortue ad suscitandū ei⁹ cō/
currūt. **S**z̄ qz̄ anima nō suscitaf̄ p̄ x̄bū nisi p̄ li
bertatis arbitriū x̄bo paret assensuz̄: iō vocat̄
intelligētiā dicēs. **L**azare q̄ interpretat̄ adiutus
vocat volūtātē dicēs. veni dilecta mea: vocat
facultatē dicēs foras. **Q**uib⁹ potētis si vocāti
dño aīa r̄ndet dicēs. **E**cce dñe qd̄ me vis fac
re statim p̄d̄it ad vitā gr̄e q̄ mortu⁹ fuit in iteri
tu culpe. **I**ō d̄r **Jo. v.** **V**enit hora z̄ nūc ē q̄
mortui audiet̄ vocē fili⁹ dei: z̄ q̄ audierit viuēt
Atq̄ h⁹ x̄itāt̄ rōnē oñdit dñs **Jo. vj.** **V**erba
q̄ ego locut⁹ sū vob̄ sp̄s z̄ vita. i. sp̄ualis vita
sunt. **N**ōne **Act. ij.** ad x̄bū petri in p̄mo p̄mo.
p⁹ aduētū sp̄s sc̄i trīa milia hoīuz̄ p̄si sunt.

Quod verbū dei aīe saluberre me cibis
est. **Capitulum. ii.**

Scdo inflāmat diuinū x̄bū aīam ci
bando. **S**olet enī nō mortu⁹ s̄ viuus
homo cibari. **S**ignū mortis instantis est ho/
minē lāgūdū nō sumē cibū. **U**n̄ **Aug.** **S**icut
nullū ē mai⁹ signū p̄destinātōis et̄ne q̄ x̄ba d̄i li
bent̄ audire: sic nullū peius signū q̄ illa p̄tēnē
Un̄ **Joh. viij.** **Q**ui ex deo est x̄ba dei audit. p̄
p̄fēa vos nō audit qz̄ ex deo nō est. s̄ ex q̄ sint
manifeste subdit vos ex p̄re diabolo estis. **H**ic q̄
panis q̄ d̄ celo descēdit si q̄s māducauerit ex h̄
pane viuēt ī et̄nū dicit dñs **Jo. vj.** rōnē q̄ assi
gnās **Matt. iij.** z̄ i euā. **h**odier. inq̄t. **N**ō solo
pane viuūt hō s̄ i oī x̄bo qd̄ p̄cedit de ore dei.

De dilectōe qua ex v̄bo dei anima
consolat̄. **Ca. m.**

Tertio inflāmat diuinū verbū delectā
do ex gustu. nāq̄ sup̄radicti cibi dei
lectatio in gustu solet esse. **Q**d̄ experitēs dauid
et in hac dulcedine absorptus totus admiratū
ue clamabat dicēs. **Q**uā dulcia faucibus meis
eloq̄a tua sup̄ mel. i. sup̄ oīa t̄palia bona ori
meo. **U**n̄ **Cantic. v.** ait sponsa. **A**nima mea li
quesfacta est. scilcz̄ ex suauitate dulcoris: vt dil

lectus locut⁹ ē. **Uñ ps.** Factū ē cor meū sicut cera liquefēs. **zē. s.** ex auditōe vbi dei. **Et ali-**
bi. **Memor** fui dei. **s.** in vbo suo audito **z** de-
 ctatus sum: **z** defecit in me spūs meus. **Verbū**
 enī dei hamo file est qz nīsi capiat nō capit: sic
 illud nīsi gustet nō sapit. **Hac** dulcedie inebria
 bat magdalena **Uñ Luē. x.** **Maria** sedēs sec⁹
 pedes dñi audiebat vbu illi⁹. **Hac** em dulcedi
 ne capti fuerāt illi ministri pōtificū **z** pbariseo
 rū q ab eis interrogati. **Jo. viij.** qre nō adduxi-
 stis illū: respōderūt ministri **Quāq** locut⁹ est
 sic hō. **Nec miruz:** qz **Ecc. xl. scē. est.** **Tybie** et
 psalteriū suauē faciūt melodīā: **z** sup vtracq lin-
 gua suauis. i. iesu christi.

De ex dulcedine verbi dei aīa spīri-
tualiter inebriat. **Ca. III.**

Quarto inflamat aīam inebriando. **Ex**
 suauitate sūpti cib⁹ **z** pot⁹ aīa inebriat⁹
Hac nēpe flāma inebriat⁹ ardebat scilicet
 ioseph de q dicit in ps. **Eloquū dñi** inflā-
 mauit eū. **z Lu. vi.** dicebāt discipuli in emaus
 de hierlm: redētes **z** ignitis aloquijs admirā-
 tes. **Nōne** cor nrm ardēs erat dū loqueret in
 via **z** apier nob scpturas: **Sz** ad hoc vt caleat
 in pdicatē vbu oris. **necesse** est vt in eo pus ca-
 leat vbu cordis: idem erit vbu cordis **z** oris.
Jo vbu oris nequaq mortuū erit qd ex viuo
 corde pcedit. **nec cōtra:** attestāte dño **Matth**
xij. dicēte. **Bonus** hō d bono thesauro cordis
 sui pfer bona: **z** mal⁹ hō de malo thesauro cor-
 dis sui pfer mala. **Optime** enī ista duo pueni-
 unt: cū lingua radices suas habeat fundatas i
 corde **Uñ Bern.** **Ex** igneo corde lingua ignea
 pcedat q posset legē igneā pdicare: ob quā cau-
 sam in igne spūscūs apparuit vt intus dū eēt
 corda inflāmātia vbi **z** linguis ardētib⁹ legē
 igneā oibus pdicaret. **Jo** de helia **Ecc. xlviij**
ait. Surrexit helias qsi ignis: **z** vbu eius qsi fa-
 cula ardebat. **Proinde** debēt pdicatores tam
 ex materia q ex efficacī mō dicēdi illa ppo nū-
 ciare q habeāt audiētū corda tāgere **z** mouē:
 sicut **Esa. xl.** dñs pcepit dicēs. **Loqmini** ad cor
 hierlm **z** aduocate eā. **s.** ad seipam. qsi dormiē-
 tē atq torpētē **Expellit** enī tal igne⁹ fmo spūa
 le frigus cor hoīs inēdū inuadēs: **z** illō qdā di-
 uolētia ad se rapit. **Cui⁹ rō** est: qz dei vbo fer-
 uide pdicato vbu increatū assistit. qd oīa pdi-
 cta i auditor cordib⁹ agit dicēte dño **Mat. x.**
Nō enī vos estis q loqmi s spūs zē. **z** ille est q
 incēdit auditor corda **z** vrit. **Uñ ps.** **Inflāma**
 tū est cor meū **z** renes mei cōmutati sunt. **Ihoc**
 igne estuabat illa deuota mulier q **Lu. xj.** dño
 pdicatē dixerat. **Brūs** ven. q te por zē.

Articul⁹. m. de quadruplici ptate
atq vigore diuini verbi.

Tertio aut qz vbu dei hz vigore roborat ad
 vtutē. **Quattuor** enī sunt vires seu vigores di-
 uini vbi. **Est** enī pmo pfractiū. scōo defensi-
 uū. tertio fructificatiū. qrtō est glorificatiū.

De vbu dei ad pstritionē pducit ho-
minū dura corda. Cap. I.

Primo est enī pfractiū. **Sepe** enī ad
 auditū eius molli⁹ **z** cedit illa odiosa
 duricia cordis i q hō nō sentit se. **nec** aliū vere
 pietate nō flectit. **nec** p cib⁹ remouet. **exēplis** nō
 inducit. **minis** nō terret. **bñficijs** indurat. **nō**
 erudit flagellis: frōtosus ad turpia. **pnu** ad il-
 licita. **subdi** nesci⁹ nisi cū resistere nō pōt. **Et in**
 oibus his exēpluz sit tibi pharao cordis duri.
Tāta enī est violētia **z** vtas vbi dei: vt nō sit
 cor petrinū **z** durū qd sentiēs vires illi⁹ nō cō-
 fringat **z** emolecat: nisi oīno maligna audiēdi
 pūstas illi⁹ obstat seu obstitat **Uñ hiere. xxiij**
Verba mea sunt qsi ignis ardēs dicit dñs: **z** q
 si malle⁹ pterēs petras. **In** vitis patrū ait **Job**
abbas. **Quid** durū lapide. qd molli⁹ aq⁹ **et tñ**
 gutta sepe cadēdo cauat lapidē: nō vi. **sed** sepe
 cadēdo. **Sic** vbu dei cor durū apit ad timorē
z ad amorē dei. **Uñ ps.** **Ignis** a facie ei⁹ exar-
 sit. i. ardēs a noticia vbi dei descēdit. **carbonē**
 id est hoies in pctis excecati succēsi sunt ab eo
 scz igne dñi amoris. p quē aīa reascēdit d peci-
 cator. p fundo. ad statū ardētissime charitatē.

De diuinū vbu a multiplici aduer-
sitate defendit. Cap. II.

Scūdo diuinū vbu ē defensiū. **Post**
 q enī diuinū vbu pctōrē puerit et
 vēdicauerit sibi: triplici⁹ defensat eū ab impu-
 gnatōib⁹ demonis mūdi **z** carnis. **Nā** pmo ab
 oibus ipugnatōib⁹ demonis defensat. **Uñ pzoij**
xxx. **Dis** sermo dei ignit⁹: clype⁹ est oibus spe-
 rantib⁹ i se. **In** q clypeo fm aplm ad **Eph. vj.**
 extingunt oīa tela neqssimi hostis. **Tela** enī
 neqssimi diaboli: sunt oēs modi qbus nos tem-
 ptat. **Uñ ps** ait. **Scuto** circūdabit te vtas ei⁹
 scz vbi eius. nō timebis a timore nocturno. **A**
 sagitta volāte in die zē. **Ibi** enī expmunt septē
 modi. i. septē tela qbus demones nos ipugnat
 q oēs extingunt p vbu dei: de qbus alibi di-
 cendū est **Scōo** defensat eū ab impugnatōi-
 bus mūdi **z** a pquassatōib⁹ eius **z** guerrī. **Uñ**
in ps. **Si** plus meus audisset me isrl⁹ si in vñs
 meis ambulasset zē. **Uñ Greg⁹.** **Omis** enī q
 recta pdicat si audiat iram irritati creatoris su-
 per puaricatorē pplm placat. **Expientia** nanq
 certa didici ppos tñ a dño flagellari: qm re-
 belles inueniūt in vbo dei. **Tertio** etiā libe-
 rat a pestilētij **Sap. xvj. scē. ē.** **Nec** herba ne-
 q malagma sanauit eos: s tu⁹ dñe fmo q sanat
 oīa. **Liberat** etiā ab alijs infirmitatib⁹ carnis

De obseruantia sabbati

Un ps. Misit verbū suū ⁊ sanauit eos. **Jo** ppter hec oīa ps. ait. In xbo tuo supspauī. Cuius rō assignat. **Cap. xvij.** qz op̄s sermo tuus dñe. s. q̄ pōt oēs hoīes defensare.

De vario fructu diuini verbi qd̄ secundū diuersos status multiplicat.

Capitulum. iii.

Tertio xbu dei ē fructificatiū. vñ **Lu vij.** Semē est xbu dei: qd̄ cadit in terrā bonā facit fructū vt dñs **Mat. xij.** aliud cētesimū. aliud sexagesimū. aliud tricesimū. In q̄ libet enī statu xbu dei fructificat cū fidelit̄ audiat. sed ampli⁹ cū liberit̄ acceptat: ⁊ iō nūc cētesim⁹ xginib⁹ cōpetit. sexagesim⁹ viduis. ⁊ tricesimus p̄iugatis. **Un** ad **Col. j.** ap̄ls scribēs d̄ q̄libet hoz triū statū loq̄ intendēs ait. Audi/ stis in xbo x̄itatis euāgelij qd̄ puenit ad vos si cut ⁊ vniuersa mūdo est fructificat ⁊ crescit: si/ cut ⁊ in nob. Et de hmoi fructib⁹ **Proibi. iij.** dñs p̄mit ⁊ purissī fruct⁹ eius. **Primi** qd̄ ē q̄tū ad grām: s. purissimī q̄tū ad gloriā.

De vtute diuini vbi aīe ad sempīter nam gloriā pducunt.

Cap. iii.

Quarto diuī xbu ē glificatiū **Un** **Jo. vij.** dñs ait. Si q̄s s̄monē meū serua/ uerit: mortē nō videbit i cñū. **Fit** enī qnqz ex s̄mone vno mens fortior ip̄o helia. ita vt nō solū q̄draginta ḡdus ḡdiat in via dñi cū pposito bono: s̄ etiā p̄ q̄draginta ānos ⁊ āpli⁹ in via p̄nie p̄seneret q̄usqz pueniat vere ad mōtē dei oreb. i. vsqz ad gloriā padysi **Jo. iij.** **Re. x.** inq̄t ad salomonē regina saba. **Bū** fui tui hi q̄ stant corā te sp̄: ⁊ audiūt sapiāz tuā. **Qui** enī fidelit̄ audit xbu dei: vere audit sapiāz salomonis. **Jo** dñs in ps. **Bt̄**is quē tu erudier dñe: et de lege tua docueris eū: q̄ta igif fide. deuotōe attentōe solerti audire xbu dei necesse est post q̄ ip̄m est sol q̄ illuīat oēm intellectū. luīe irra/ diatiuo. demōstratiuo. d̄claratiuo. ⁊ ornatīuo affectus inflāmat viuificādo. cibādo. p̄solādo. et inebriādo: facultatē roborat vigore p̄fracti/ uo. defēsīuo. fructificatio. ⁊ glificatiuo. **Jo** dñs **Jac. j.** In m̄suetudine suscipite insitū verbuz qd̄ pōt saluare aīas v̄ras. s. in gloria sempīter/ na. Bene igif illius qui audiūt verbū dei ⁊ cu/ stodiant illud. **Ad** nobis cōcedat qui sine fine viuī ⁊ regnat. Amen.

Bñica p̄ma in. xl. infra diez de ob/ seruantiā sabbati ⁊ celebratōe festoz

Sermo. x.

Dominū deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruiēs **Mat. iij.** et in euāg. hodierno. **Tāta** nēpe est neq̄tia de monū ⁊ nocēdi cupiditas. q̄ q̄cqd̄ a deo p̄cha

ritate generāda augmētanda ⁊ p̄seruāda insti/ tutū est totū conant̄ auertere in opprobriū diuī ne dilectōis ⁊ in detrimentū n̄re salutis. **Statue** rat nāqz deus sacre solēnitates ⁊ dies festos vt cessarem⁹ a vitij. vacarem⁹ ab opib⁹ mūdāis et insisterem⁹ diuinis. **Jāqz** corda n̄ra p̄gustā/ do suauitates ⁊ p̄ludia eternoz delicata sabbata celebrarēt: sed insidiāte hūani generis inimi/ co qd̄ statutū fuerat ad dei gloriā ⁊ n̄ram salua/ tionē. iam vtqz p̄sum est ad dei ignominia et n̄ram dānationē. **Proinde** **Esa. j.** de nob⁹ que/ riē dicēs. **Ralen.** v̄ras ⁊ solēnitates v̄ras odi/ uī aīa mea facta sūt mibi molesta. laboraui su/ stinēs. s. vsqz ad tps qd̄ dicēs cum accepto tps ego iusticias iudicabo. **Ite** **Amos. v. c.** **Odi** uī ⁊ pieci festiuitates v̄ras: ⁊ nō capiā odores cētū v̄raz. **Deu** magna p̄fusio xp̄ianoz. **Iu** dei tanta diligētia obfūat sabbatū l̄rale: ⁊ chri/ sticole insensati tanta solertia polluūt sabbatū. **Un** ⁊ xp̄ianitate in derisuz data iudeis **Thre. j.** ait dñs. **Viderūt** eā hostes: ⁊ deriserūt sabbata eius. **Hoc** enī p̄uiderat ps. lxxij. dñs de xp̄ia nis dixit. **Dixerūt** in corde suo cogitio eoz sūt. q̄scere faciam⁹ oēs dies festos dei a terra: qd̄ ē q̄si destruam⁹ diuinū cultū i mūdo. **Ac** ecōtra dñs **Ezo. xx.** in etio p̄cepto decalogi ait. **Abe** mēto vt diē sabbati sc̄tifies. **Ad** est aliud the/ ma. In q̄ p̄ ordinē tres ponunt mystice admo/ nitōes. **Prima** est recordatōis ibi. **Abe** mēto. **Scda** est cessatōis. ibi. vt diā sabbati **Tertia** ē sc̄tificatiōis. ibi. sc̄tifies. **Primū** p̄tinet ad me/ moriā. scdm̄ ad intelligētiā. **tertū** ad volūtātē vt inuat q̄ tota aīa dieb⁹ festiuis debem⁹ vaca/ re deo. **Et** hoc idem inuit ppositū xbu qd̄ etiā ponit **Deut. vj.** **Bñm** deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruiēs: qd̄ maxime in dieb⁹ festiuis obser/ uandū. qz ad hoc p̄ncipalit̄ deo dicati sunt.

Articulus. i. de tribus que p̄ncipa liter cōsiderari debent circa festoz ce/ lebritatem.

Caplm. i.

Primo p̄siderem⁹ recordationē qz ait **Abe** mēto. In nullo q̄dem alioz p̄ce/ ptoz posuit dñs hoc xbu memēto. **Et** lz possent de hoc dari plurime rōnes: vno pono talē **P̄uiderat** enī deus hūane fragilitatis p̄ditō nem ⁊ q̄tū in alijs dieb⁹ toti⁹ hebdomade mū/ danoz sollicitudines memorias hoīuz occupa/ rent. intelligētiās excederēt. atqz affectōes ⁊ vo/ luntates delectabilit̄ insisterēt: ideo vt aīarū p̄ uideret ruine tutasqz redderet añ casuz memē/ to ait vt diē sabbati sc̄tifies. **Dicit** enīz in frōte h⁹ p̄cepti memēto: qz s̄m **Alex. d̄** h̄al. in iij. illō suū p̄ceptū vltra l̄ralē sensū q̄ est de cessatōe ab ope ciuili hz vltēri⁹ triplicē intellectū. s. tropo/ logy cū anagogy cū ⁊ allegoricū. **Jo** h̄ p̄ma ad

monitio tripliciter requirit sensum. scilicet. ut memoria habeat. triū diuinorum beneficiorum. Primo creatio. nis. scilicet redēptionis. tertio glorificationis: quia si nri principij: nri mediij: et nri finis. Pro ut recolam? beneficij creatiois. Naz tropology ce seu moralit p sabbatū signat cessatio a pctō. Pro inde circa creatioez tria p̄sideranda sunt. Pro q̄ deus vniuersa creauit. scilicet q̄ omnia pp̄ ho minē p̄didit: tertio q̄ hoiez ad sui imaginē for mavit. Pro p̄siderādū ē q̄ d̄s vniuersa cre auit. Ne igi hui? obliuionē incurrerem? ait. Memeto. Pro p̄siderat em̄ d̄s q̄sdā fururos eē q̄ poneret mūdū eē cōfū: eo q̄ p̄ viā nature nō possent intelligē creatioez. Spatio em̄ nature materiā p̄supponit: creatio autē cū sit opatio dei ē de nihilo aliqd̄ p̄ducē p̄ ei? potētia infinitaz. Cōtra hūc errorē ait Job. j. Omnia p̄ ip̄m facta sunt. Ad hūc igi errorē ab h̄ secto eliminā dū sc̄ificari sabbatū ordinauit. Sc̄do p̄side randū ē q̄ de? oia pp̄ hoiez p̄didit vñ Aug? De? creauit oia pp̄ hoiem et hoiez pp̄ se. vñ Sap. ix. Sapia tua p̄stituisti hoiez vt dñare creature tue et disponat orbē terrarū in eq̄tate. Vñ ps. Oia subieciisti sub pedib? eius. Tertio p̄siderare optet q̄ d̄s hoiez ad imaginē suā formauit sic d̄s Gen. j. Faciam? hoiem ad imaginē et similitudinē nr̄az. Vñ Eccl. xviij. Vo min? creauit hoiez de terra: et fm̄ imaginē suā fecit illū. Ne tāti b̄ficij essem? obliu? ait tro pology ce memeto. scilicet q̄ d̄scas et cesses ab offe s̄idētā b̄ficij creatoris. Et q̄tū ad h̄ fm̄ Bo nauē. in. iij. di. xxxviij. istud p̄ceptū nō ē tñ mo rale. sed etiā q̄dāmō facit ad alior? mādatorūz moralū integrā impletionē: q̄ dū hō vacat si bi et deo: melius cognoscit q̄d agendū seu faciē dū est. Propt̄ h̄ em̄ huic mādato sp̄aliter p̄re mittit: memeto. q̄ in eius memoratiōe cetera memorant. Nec ille. Ex istis patet q̄ trāsgressiō hui? p̄cepti ē cā trāsgressiōis oim̄ p̄ceptorū. postq̄ in ei? ob̄suatione et recordatiōe oia alia obseruānt. Sc̄do instituit dñs sabbatū vt fm̄ allegoriā recolam? b̄ficij nr̄e redēptionis. ideo ait. Memeto. Licet em̄ tot et tāta b̄ficia nobis desup̄ collata sunt: tñ p̄pter pctā p̄morū parentū hūanū gen? eterne dānatiōis obnox ium erat: iō miserēdo hōi de? carnē hūanā assū p̄sit: laboresq̄ nr̄os atq̄ erūnas absq̄ pctō p̄ nr̄a redēptiōe exptus est. Et licet x̄ps ab hora p̄ceptiōis sue vsq̄ ad mortē laborauerit sp̄ pro nostra saluatiōe: tñ in vltima septiana pl? q̄ in alijs labores ptulit. Nā dñica oliuarū seu pal max licet honorifice recept? esset: tñ cū p̄ totaz diem in p̄dicatiōe atq̄ alijs sc̄tis opib? laboras set. ieiunus et fessus cū ad corpis refocillatiōem inuitan? ē neminē repisset: bethaniā ad domuz magdalene et marthe reuersus ē. Feria. ij. factū

est p̄siliū p̄tra eū. feria. iij. q̄ moreret sanxitū ē. feria. iij. a iuda p̄ditore extitit venūdat? feria v. fuit p̄dit? atq̄ captus. feria. vi. in crucis pa ticulo crudelissime ē affixus: atq̄ durissima mor sua d̄ morte nr̄a victoriosissime triūphauit. In sabbato vñ requeuit ab oi ope q̄d p̄ nr̄a redem ptiōe patrarat: sicut p̄pha in p̄sona x̄pi p̄nun ciauit dicēs. Caro mea requiescet in spe. Et h̄ al legorice significabat sabbatū q̄d sc̄ificari dedit dñs in p̄ceptū. Vñ Aug? .li. iij. sup̄ Gen. ad lraz ait. Probabilr̄ dici p̄t: ob̄suationū sabbatū iu deis fuisse p̄ceptū i vmbra futura: q̄ sp̄ualē req̄ em figurabat. Cui? quietis ip̄e dñs iesus x̄pus q̄ nō nisi qñ voluit passus ē i sepultura sua my steriū p̄sumauit. Pro q̄pe die sabbati requeuit in sepulchro et eā totā diē habuit sc̄e cuiusdaz vacatiōis. Tertio autē instituit dñs h̄ sabba tū: vt iuxta anagogy cū intellectū recolam? b̄fi cij glorificationis. Nā fm̄ hūc intellectū sabba tū significat aīaz quietē in patria Vñ Aug? in lib. de lapsu mūdi. Tertiū p̄ceptū ē de sabbato q̄d iudei carnalr̄ celebrāt: nos sp̄ualit̄ obserua mus: in quo dñs requeuit. Qd̄ sic dictū intelli gas: vt post bona opa scias te quieturū. Vñ Exo. xx. Sex dieb? fecit dñs celū significās q̄ in p̄fectiōe senarij sunt nob̄ opa facienda: vt po stea requie p̄fruemur eterna: q̄ fm̄ Bern. rōn̄ erit plenitudo lucis: volūtati multitudo pacis. memorie cōmutatio eternitatis. Propt̄ ei hūc tertiū intellectū ait deus. Memeto.

Rationes quare sabbatū in dñicū est mutatum. Ca. ii.

Secūdo autē circa p̄mā monitiōem p̄side rem? sabbati mutatōem: q̄ sc̄z mutatū est in diē dñicū. Iudei em̄ sentiūt q̄ p̄ ceptū d̄ sanctificatione sabbati simplr̄ sit morale Cui? rō ē: q̄ die illa ab opibus nouis p̄dendis cessauit q̄re voluit d̄s ab opib? seruilib? die il la vacare. Sed aduertendū ē fm̄ catholicā ve ritatē. q̄ sabbatū pp̄ tria mutatū ē in diē dñi cam. Primo pp̄ declaratiōez mysterioz. sc̄do p̄pter multitudinē p̄uiliq̄oz: tertio p̄pter ex clusionē errorū. Primo pp̄ declaratiōez myste rioz. Circa qd̄ aduertendū ē q̄ in p̄cepto d̄ sc̄ti ficatione sabbati tria sunt. Primū qd̄am simplr̄ morale. sc̄do qd̄ā simplr̄ cerimoniale. tertio qd̄ā p̄tim morale et p̄tim cerimoniale. Nā fm̄ Alex. de hal. in. iij. tria sunt in hoc p̄cepto. Pri mo sc̄tificatione. sc̄do ip̄is assignatio: tertio obser uatio. Primo em̄ sc̄tificatione est ip̄a q̄ fit ad de um vacatio orādo: colēdo: meditando sicut ait p̄pha dicēs. Vacate et videte qm̄ suauis ē dñs Et h̄ ē pure morale. Sc̄do ē ibi ip̄is assigna tio. i. septie diei et h̄ ē pure cerimoniale. Vñ Damas. Sabbatū qd̄ ē septia dies vocat? signi ficat autē req̄em. Vñ iherus apud iudeos hōi

De obseruantia sabbati

notabilis ē. deo subēte honorari ipm. Et seq̃t. Nos simplici b iussit: s̃ p̃p̃t q̃dā a sp̃ualib⁹ vī-
ris cās mystice intellectas. Tercio aut obser-
uantia sabbati p̃tim moral⁹ et p̃tim ceremonial⁹
ē: q̃ si p̃sideret cā institutōis inueniet q̃ insti-
tutū sit ad significādū q̃etē mētis et aīaz pacē.
Uñ dñi. Vacatōis gr̃a q̃ est ad deū vībi p̃-
missimā vite p̃ticulā ei tribuat et redēscāt: et ser-
uus et subingale. sabbati obseruatō excogitata
ē: puulis et subelemētis mūdi seruis. Et sequit̃
Nos adhuc nō sub lege s̃ sub gr̃a: nō adhuc p̃-
ticularit̃ seruīētes deo in timore: s̃ ei omne t̃ps
offerre debem⁹. Uñ manifestū ē q̃ rōne institu-
tionis significādū ceremonialis ē obseruatō sab-
bati: ratione institutōis operādū est in aliq̃ ge-
nere virtutis moralis. Et sic p̃t q̃ p̃tim ē mo-
ralis et p̃tim ceremonialis. Si aut q̃rā q̃re in b̃
p̃cepto sic miscuit p̃fata tria. Dicendū fm̃ Bo-
nauē. q̃ b̃egit vt apti⁹ innuat: q̃ q̃cqd̃ later et
q̃cqd̃ p̃t ad charitatē reduci debet. Iō in b̃ p̃-
cepto b̃ tria p̃iūxit: q̃ oīa alia mandata in isto
dependēt cū sit p̃ceptū sp̃ūsc̃tō oppropiatū q̃
sc̃z est amor in diuinis. Nec tñ ex b̃ q̃ dñicā ob-
seruam⁹ figurat obseruat sicut sabbatū in vete-
ri lege. nā dñica nō ē instituta ad significandū
q̃d futur⁹ ē fm̃ Alex. d̃ hal. s̃ q̃d p̃teritū et p̃ns
est: videlicet resurrectio dñi que facta ē octaua
die et iā in gl̃ia est resurgētis ē p̃ns in regno ce-
lorū. Uñ de p̃se. di. iij. c. sabbato papa Inno-
cen. ait. Diē dñicū ob venerabilē resurrectōez
dñi nr̃i iesu xp̃i nō solū in pascha celebram⁹ ve-
rūtē p̃ singulas hebdomadas ip̃ius diei ima-
ginē frequētam⁹. In xp̃o nēpe residet exēplar
et causalitas resurrectionis g̃nalis: et iam in ip̃o
sicut in capite glorificata requiescūt hūana natu-
ra. Uñ Ioh̃. damas. Celebram⁹ resurrectōis
diē in q̃ dñs iesus vite p̃nceps et saluator hos
qui deū sp̃ualit̃ colūt in p̃missam hereditatem
introduxit: sup̃leā in spe p̃cursor nr̃ intrauit.
et resurgens a mortuis aptis ei celestib⁹ portis
in dextera p̃ris corpaliē sedet: vbi et q̃ sp̃ūalem
seruat legē introibūt. Ex his patet q̃ dies dñi-
ca nō ē instituta exl̃cā p̃signāte futur⁹: s̃ ex cā re-
p̃ntante p̃teritū. Uñ. lxxv. di. q̃ in die dñica
leo papa inq̃t. Dies dñicalis diuinaz disp̃sa-
tionū mysterijs ē p̃fecta: vt q̃cqd̃ a dño ē insig-
ne p̃stitutū in hui⁹ diei dignitate sit gestū: et in
hac die mūd⁹ sūpsit exordiū. In hac die resur-
rectōez et mors interitū et vita accepit p̃ncipiū.

De. xii. priuilegijs diei dominice.
Secūdo mutātū ē sabbatū in dñicā diē p̃pter
multitudinē priuilegiōz vltra alios dies. In
xii. etm̃ dñica dies priuilegiata est. Primū est
q̃ fuit p̃ima oīm diēz. scdm̃ est q̃ erit vltim⁹
p̃ntis vite dies. tertiu⁹ q̃ illā nulla p̃cessit nox.
Quartū q̃ sic infra patebit nulla ei nox seque-

tur. Quintū q̃ in ea creauit celū et terrā. Sex-
tū q̃ in ea oēs angeli creati sunt et boni in celo
gratificati et glorificati fuerūt: et econtra et mali
angeli in eodē die peccantes de celis ad inferos
expulsi sūt. Septimū q̃ fm̃ Profiū i die illa p̃-
mū p̃cepta sunt data filiis israel. Octauū q̃ i
illa die natus est xp̃s. Nā vt testat̃ m̃gr̃ histo-
riaz ea die qua de⁹ dixit fiat lux visitauit nos
or̃ēs ex alto et xp̃s nat⁹ ē. In hui⁹ mysteriū et fi-
gurā datū fuit māna i illo die sicut dicit Origē-
sup̃ Exo. Hoc q̃dē pbat p̃ b̃q̃d in b̃. xvj. ca. di-
cūt̃ ē Sex dieb⁹ colligit̃ illd̃ die at̃ sexta duplū
colligit̃. p̃t ei diē sextū vōri illūq̃ sabbatū p̃ce-
debat q̃ ē feria sexta. Et ex b̃ p̃zq̃ māna diē dñi-
ca datū fuit. Si ei sex dieb⁹ et nūls collectū fu-
it septio autē die cessatū ē: et p̃ p̃sequēs manne
initū a p̃ma diē dñica exordiū assumpsit. No-
nū q̃ die dñica xp̃s destructis inferni claustris
captiua duxit captiuitatē ac sc̃tōz aīas de lym-
bo eripiēs triūphalit̃ a mortuis resurrexit: cui⁹
resurrectio nr̃e resurrectōis exēplar ē. Decimū
q̃ in die dñica erit resurrectio oīm mortuoz et
reddet xp̃s vnicuiq̃ fm̃ opa sua. Undecimū
q̃ in dñica sp̃s pac̃l̃tus apl̃is et discipul⁹ xp̃i
oibus dat⁹ est. Duodecimū q̃ in dñica die erit
initū et p̃tinuatio sine fine laudū dei in gl̃ia sem-
piterna. Tercio mutātū ē sabbatū in dñicū diē
em p̃pter exclusionē erroris. Taxauerat ei del-
us atq̃ statuerat sabbatū vt subueniret ip̃o iu-
deoz: eoq̃ sciebat illū ad idolatriā p̃nū. Et illū
diē maxie ordinauit in q̃ mūdi creatio et vnus
creator cognoscere et remeōrare et ido in b̃ solo
p̃cepto d̃r. Memēto. Quasi dicat. Memēto
q̃ vnus ē de⁹ sub nūero senario creator vniū-
soz. Eadēq̃ rōne sc̃tā eccl̃ia statuit diē dñicū
Nā fm̃ gētilēs dies dñic⁹ p̃mus est: q̃ in exor-
dio illi⁹ diei sol qui p̃ncipalis planeta ē incipit
dñari. Proinde vocāt illū diē solis atq̃ vene-
rabant solē tāq̃ deū fm̃ Bonauen. vbi. s̃. Et
b̃ quidē mos inoleuit q̃ in ortu solis tales idol-
latres vertebāt ad solem ac venerabant euz p̃
capitis inclinātōez ac reuerentiā corpalez sicut
leo papa in sermo. xxiij. scribit dices. De tal-
lib⁹ institutis etiā generat̃ illa ipietas vt sol in
inchoatiōe diuine lucis exurgēs a q̃busdā inpi-
pientiorib⁹ adoret̃ de locis eminentiorib⁹: q̃d
nōnulli etiā xp̃iani adeo se religiose facere pu-
tant: vt p̃usq̃ ad beati petri basilicaz q̃ vni deo
vero et viuo est dedicata puenerint. In patib⁹
dibus quib⁹ ad suggestiōē aeris sup̃ioris as-
cendit. puerlo corpe ad nascentē se solē flectat:
et curuatis ceruicib⁹ in honorem se splēdidi or-
bis inclinēt. Ad fieri p̃tim ignorantie vicio: p̃-
tim paganitatis sp̃ū multū tabescimus et dolet̃
m⁹. Quare et si quidē forte creator ē potius pul-
chri luminis q̃ ip̃m lumē quod est creatura ve-

nerant: abscondendū tamē est q̄ ip̄a sp̄e huius officij rē. ibi. **Q**uerito igit̄ dñica dies instituta ē vt ille, pph̄an̄ error excluderet: ac debita reuerētia in illa die deo exhiberet.

Quare alia festa vltra diē dñicam addita sunt.

Ca. m.

Quartio vero circā p̄mā monitōez p̄side/ rem⁹ festoz additōez seu adiūctōnem Plūna q̄dē festa vltra diē dñicā addi/ ta sunt ab eccl̄ia sc̄tā r̄ p̄lo xp̄ianoꝝ. r̄ xp̄i r̄ v/ ginis r̄ alioꝝ sc̄toꝝ que obſeruanda sunt: tū p̄p/ ter p̄ceptū eccl̄ie. tū p̄pter rememoratōez bñfi/ cioꝝ q̄ nob̄ a deo in talib⁹ dieb⁹ collata sunt: si/ cut ē bñficiū natiuitat̄ xp̄i ascensiois r̄ p̄siliuz festiuitatū. In solēnitatib⁹ etiā beate virginis marie ferianduz ē p̄pter sūmas p̄fectiones q̄s in se habuit r̄ nobis diuino munere inspirante p̄ticipauit r̄ p̄fert. **N**ā oīm gr̄az q̄ hūano gene/ ri descendit: sicut q̄ de⁹ gñalis ē dator r̄ xp̄s est gñalis mediator: sic p̄ gl̄iosam virginē gñal/ liter dispēsan̄. **N**ā ip̄a ē collū capitis nr̄i p̄ q̄d oīa sp̄alia dona corpi eius mystico cōdicantur. **Jo** Cañ. viij. de ip̄o d̄r. Collū tuū sicut turris eburnea. Solēt q̄dē beate virginis deuoti p̄p/ ter reuerentiā ei⁹ sabbatū ieiunare. eo q̄ in sab/ bato p̄ dñi passiōē tota fides d̄ xp̄i mysterijs remāsit in ea: r̄ tale ieiuniū laudabile ē. si p̄p̄t hoc nō relinquant̄ ieiunia ab eccl̄ia sc̄tā institu/ ta. Pleriq̄ etiā hora nona diei sabbati a labo/ ricio seu seruilī ope cessant a multis delusi q̄b⁹ antiq̄tus r̄ a q̄busdā ad p̄ns antiqu⁹ hostis p̄/ dominās effecit eos nūcios anti xp̄i. **C**ōtra q̄s dic̄it **Col**. iij. Nemo vos seducat in cibo vl⁹ po/ tu vel in p̄te diei festi aut neomenie aut sabba/ toꝝ q̄ sunt ymbra futuroꝝ. corp⁹ aut̄ xp̄i. i. ve/ ritas hūi⁹ ymbre ē xp̄s. **E**t iter⁹ de p̄se. di. iij. c. puenit **Greg**. ait. Peruenit ad me q̄sdam p̄ uerū sp̄s hoīes praua inter vos aliq̄ r̄ sancte fidei aduersa seminaſse: ita vt in die sabbati ali q̄d opari phiberēt. Quos q̄d aliud nisi p̄dica/ tiones anti xp̄i dixerim q̄ veniēs diē sabbatum atq̄ dñicū ab oī faciet ope custodiri. Quia enī moysi r̄ resurgē filiat h̄ri vult in veneratiōe do/ minicū diē. r̄ q̄ p̄p̄m iudaizare compellit vt ex/ teriorē ritū legis reuocet r̄ sibi iudeoꝝ p̄fidiaz subdat: colū vult sabbatū. His autē t̄pib⁹ nr̄is pleriq̄ circa hoc decipiūt atq̄ decipiunt p̄ q̄n dā epl̄am quā dicūt de celo ab angelo oblataz in hierl̄m sup altare b̄ti petri: cū veracit̄ ab infe/ ris de cācellaria sit delata. cū ibi sint multa falsa stulta ac mēdacys plena: quap̄op̄t esse nō pos/ suut deo nec beate virginī grata. Proinde ex/ tra de ferl. c. licet in glo. **Host**. ait. q̄ in sabbato magis q̄ in alio die operari debemus ne iudai/ sare videamur: sicut patet de p̄alle. ca. puenit. **E**n̄ hoc non ē p̄dicandū vbi sabbata male cu-

stodiunt. **A**lteris vero solēnitates sc̄toꝝ qual/ statuit sc̄tā celebrādas obſeruare etiā obliga/ mur: eoꝝ certamīa recolentes ac martyria eo/ rū. Ip̄i nanq̄ simul cū beata virgine nobis im/ petrāt mias dei. **D**e talib⁹ habet **Apo**. xj. **S**i h̄nt p̄tatem sup aq̄s. i. gratiaz impetrādārū a summo deo. **Q**ue aut̄ festa celebranda sint pro maiori p̄te ponit de p̄se. di. c. j. requirit: vel sta/ to dyocesane p̄suetudinī v̄re. **E**tiam celebran/ de sunt ille festiuitates: quas singuli ep̄i cū cle/ ro in suis ep̄atibus populo indixerint celebrā/ das. **D**e hoc etiā habet **ex** de ferl. c. p̄questus. **N**otandū tñ q̄ inter celebrādos dies in p̄alle/ c. exp̄sso: sunt quidā qui de facto r̄ cōiter r̄ tā tū ad cessatōem ab opib⁹ nō festant: sed p̄ tra/ riā p̄suetudinē abrogati vident̄. cū in eis habe/ at locum: eo q̄ non sint ita de p̄cepto dei sic dñi ca dies r̄ multi cum ea. **I**lli autem dies: sunt tres dies rogationū. **Q**uidā etiā nō seruāt oēs septē dies dñice passiōis nec etiā p̄ totā octl. pa/ sce. **S**ūt r̄ alia festa p̄ p̄suetudinē toti⁹ eccl̄ie in/ troducta sicut sancti nicolai sancti antonij ab/ batis r̄ q̄dam alia: q̄ fm p̄suetudinē patrie cele/ branda sunt.

Articulus. n. a quibus abstinendum atq̄ cessandum ē omnib⁹ diebus festi/ uis maxime in die dominico.

Sc̄da vero mystica admonitio cessatiōis ē q̄ subdit: vt diē sabbati. **S**abbatū em̄ requies interp̄at̄ eo q̄ in die festo d̄z hō redescē non so/ lū ab illicitis vez etiā a multis q̄ licite alijs tem/ porib⁹ exercent̄. i. ab oib⁹ q̄ seruilia dici p̄nt sic **E**ro. xx. in dicto p̄cepto dñs ait. **D**ie aut̄ septi/ ma sabbatū dñi dei tui est: nō facies in eo omē opus. i. seruile. **T**riplex est em̄ seruile op⁹ **Id** est mū est opus culpe. sc̄dm est opus fortune. ter/ tium est opus nature.

Quod ab oī mortali culpa in omnibus dieb⁹ festiuis abstinendū ē. Ca. i.

Primū seruile opus est culpe teste **Jo**. viij. **Q**ui facit pctm̄ seru⁹ est pcti. **T**ri/ plex ē em̄ culpa ad quā reduc̄it̄ oīs cess/ ratio mūdanoꝝ sicut. j. **Jo**. iij. dic̄it. **S**i q̄s dili/ git mūdū nō ē charitas p̄ris in eo: qm̄ oē q̄d ē in mūdo p̄cupia carnis ē r̄ oculoꝝ r̄ supbia vi/ te. **S**ubia ē in mente. luxuria in carne: auaricia ē in suba tpali. que oīa ampli⁹ in festis q̄ in fe/ rijs in dei cōtumeliā frequētant̄ a quibus oīo abstinendum est.

Contra peccatum superbie.

Primo inq̄ abstinendū ē a pctō supbie. **Q**uot pōpis q̄r vanitatib⁹: quot fastuositatib⁹ dieb⁹ festiuis honorat̄ corp⁹ r̄ p̄fundit̄ spirit⁹ **T**unc q̄dē felicior ē qui exq̄sitioni excessu bellū ordinat p̄tra deum: tunc mulieres emulant̄ cer

De obseruantia sabbati

tatiōe infano studio altera alteram in vanitati
bus supare p̄tendit: tūc p̄ciosiora vestimēta a/
plioriq; cultu surgūt in p̄liū p̄trahp̄m. Ecce pa/
lā vaticinū. *Esa. iij.* 7 manifesta superbie signa
Nunc gestāt stellas aut lunulas aureas vel ar/
genteas vario fulgore pendētes necnō 7 plarū
torques cingētes collū. i capite vero crines oz/
natus q̄s dieb? ceteri discriminālib? colligātur.
Tūc apparēt murenule argēto v̄miculate olfa/
ctoria odore flagrātia: atq; in aures 7 anuli p̄/
ciosi multiplicānt: tūc palliola artus 7 specula
syndones teristra 7 vitte cū chrysopati crine nō
desunt. De talibus d̄: *Esa. iij.* Eleuate sut filie
sion 7 ambulauerūt extēto collo: 7 nutib? ocu/
lorū ibant: 7 plaudebāt 7 ambulabāt pedibus
suis 7 cōposito gdu icedebāt. Quāta aut fastu
osa pompa incedāt maxie pulchriores q̄s vale
reterp̄mare vt verificeb? verbū qd de talib? dī
cū ē. Fastus est in p̄les sequit supbia formaz

Contra peccatum luxurie.

Scdo abstinēdū est a pctō luxurie. Nā oīs
luxuria in dñica die 7 in alijs p̄ceptis festi du/
plex ē pctm̄. vñ *Alex. de hal in iij.* in expositio
ne hui? p̄cepti ait. Qui fornicat die dñico duo
bus pctis peccat. Nā pctm̄ pōt duplici nūe/
rari. s. vel rōne reatus vel rōne act?. Verbi grā
In illo q̄ deflorando v̄ginē tali mō eam deflo/
rat q̄ interficit eaz: talis duplici peccat vnico
actu. s. interficiēdo 7 stuprādo. Vñ rōne reat?
duo sunt ibi pctā: sed rōne actus ē ibi tm̄ vnus.
Similit̄ p̄tingit h̄ 7 in qualibet mortali culpa
que de sui natura etiā extra fest uū diē p̄tiger?
esse mortale. Scdm̄ etiā q̄sdā cū h̄ p̄ceptū affir/
matiuū sit qz dicit memēto vt diē sabbati facti/
fices obligat semp sed non ad semp. Tenet em̄
hō ex debito die dñico vel semel in hebdoma/
da deo vacare atq; deū recognoscere in aliqua
hora licet nō i q̄libet: aliē mortali peccat p̄ro/
inde q̄ est i mortali culpa 7 nō conteri? denuo
mortali peccat: qz transgredit̄ p̄ceptū dñi qui
p̄cipit in diē sabbati esse vacandū deo: 7 maxie
p̄teri optet p̄gruis horis. v̄puta dū dicit mī/
sa vel vespere. Tenet etiā ad p̄positū p̄stēn/
di 7 satisfaciēdi loco et tpe oportunis: qd qui o/
mittit nouā incurrit culpā trāsgressiōis p̄cepti
de sc̄tificatiōe sabbati atq; obduratione in p̄ori
culpa 7 obligatione p̄maria nec quisq; excusari
potest qn̄ in dieb? solētib? missaz audire tenea/
tur sicut infra circa finē hui? sermonis dicem?.
Proinde saltē in eleuatiōe corp̄is xp̄i pect? tū
dim? in q̄da 7 itēgra p̄nia denōt̄. Nā i p̄cussioe
p̄tritio denotaf: i sano p̄fessio iudicat h̄ manu
satisfactio demonstrat. Nec solū ab illicito p̄cu/
bitū alienaz abstinere necesse ē sed etiā ab vxore
ppria tali tpe abstinendū ē. Vñ. xxxij. q. iij.
c. q̄tienscūq; *Aug.* ait. Quotiēscūq; aut di

es natalis dñi aut reliq; festiuitates deuenerint
nō solum ab infidelib? p̄cubinarū cōsortio. s. et
am a p̄p̄ijs vxoribus abstinete. Et itēz in. ca.
si cā *Amb. ait.* Si causa p̄creandoz filioz du/
cif vxor nō multū tps cōcessum videt ad ipm̄
vsum: qz 7 dies festi 7 dies p̄cessionis 7 ipa ra/
tio cōceptus 7 partus iuxta legē cessare vsum
carnis his deberet p̄ibus demonstrant. Lex illa
Leui. xij. etiā idem repetit. Proinde *Alex. de*
hal in. iij. ait. q̄ q̄ nulla necessitate ductus ē cau/
sa satiāde libidinis tpe debito oratiōi sicut sūt
festiui dies carnalē copulā instant petir nō cau/
sa p̄creatiōis p̄listalis mortali peccat. Et p̄/
tpe oratiōis solenniter ab ecclesia instituto: aut
aut esset: si peteret causa vitande fornicationis
in se vel in reliqua p̄sona. S3 qd de reddere de/
bitū tali tpe: Rndet *Alex. vt. s.* q̄ petens illo
tpe peccat sicut p̄dictū est. sed reddēs pōt n̄ pec/
care si reddit qd alienū est 7 cū animi anxietate
p̄pter id qd est ibi de morbo p̄cupie. S3 fin/
durandum q̄ causa satiāde libidinis debitū pel/
tis. semp mortali peccat: sed plus in predictis
diebus. q̄ execrabile sit talibus diebus vaca/
re lasciuijs: catibus 7 choreis vbi visu: auditu:
gustu: tactu mētes astantiū illaqueant 7 cōta/
minant quis exp̄mere pōt: Non em̄ delitij 7
epulis carnalib? diez dñicū deputauit de?: sed
magis ipm̄ sacris exercitatiōib? 7 sancto ocio
p̄secrauit. Bū dixit em̄ deus diei septimoz sc̄ti/
ficauit illum. *Gen. ij.* Non em̄ exposuit euz car/
nalib? delitijs spurcitij polluenduz. Proin/
de d̄. p̄se. di. iij. c. fligiosa p̄ciliū ait. Irreligiosa
cōsuetudo ē. quā vulgus p̄ sc̄toz solennitates
agere cōsueuit. Populi qui debēt ad diuina ofi/
ficia attēdere: saltatiōib? turpibus inuigilant:
cantica non solū mala cantātes: sed et religioso/
rū officijs p̄strepunt. Nec em̄ vt ab omib? p̄ro/
uincijs depellant sacerdotes et iudicū a cōcilio
sancte cure cōmittit. Sed ve 7 itēz dico vobis
qui sunt in causa efficaci tantoz maloz p̄ suos
lasciuos sonos: quare de oībus malis que oc/
casiōe pulsatiōis sue astantibus euenire p̄tigit
rit reddent apud iustū iudicem rōnem. qz sicut
dicit̄ ex de in iur. 7 dam. c. si culpa Qui occasi/
onē damni dat damnū dedisse videt. Quāto/
rū etiā maloz patratores sunt qui diebus sei/
stis decubant in tabernis quot ibidem iuramē/
ta atq; piuria: blasphemie: ebrietates: 7 rixę: cō/
tumelie: murmuratiōes: detractiōes: atq; p̄pha/
ni ludi sicut. *J. Cor. x.* d̄: sedit ip̄s manducare
7 bibere 7 surrexerūt ludere. Et si opa seruilia
phibent q̄tomagis carnalia phibent. Ithoci/
telligens *Augusti. in lib. de decē chordis* ait
Dicif tibi vt spūalr obserues sabbatū nō quō
iudei obseruant. carnali em̄ ocio vacare volūt
ad nugas atq; luxurias suas. Delius enim

faceret iude^o si in agro suo aliqd vtile semaret
q̄ in theatro seditiosus existeret. Et meli^o scie
roz in die sabbati lanā facerēt: q̄ tota die i ne/
omenijs suis impudice saltarēt. Hoc aut dicit
Aug^o nō quia nō sit cessandū in dieb^o solenni-
bus a negocijs actuū exteriorū: s̄ q̄ p̄dicta las-
ciua nō tñ in dieb^o festis: s̄ in oī tpe phibita
sunt: Mira mltorū insania p̄ totā septimanam
laborare p̄ misero corpe et in die festo laborare
p̄ dñatōe infelicis aīe. Admirāda dementia
nō velle poti^o laborare in seruitio xp̄i. stupēda
vetamina p̄ totā hebdomadā laborare in opi/
b^o licitis et diē dñicū pollueret et violare ludis
et voluptatib^o ebrietatib^o et choreis. Sz audi/
ant qd dñs ait. Amos. viij. Cōuertā festiuita-
tes v̄ras in luctū et oīa cantica v̄ra in planctū.

Contra peccatum auaricie⁺

Tertio abstinentiū est a pctō auaricie. Mi-
ra qdē et in p̄siderata ē vsurarioz cupiditas: q̄
ad nūmos tāta cupidie flagrat vt nulli solēnita-
ti dei aut v̄ginis marie aut scōroz p̄cent: in die
festō de qlibet p̄tractu pctm̄ suū auaricie dupli-
cates s̄c̄ ex dictis p̄z. Sūt q̄ pleriq̄ quos in/
tā insania auaricie dyabol^o demētavit: q̄ qua-
si nullū estimāt lucz nisi qd in festiuitatib^o cu-
mulāt: imo ad pauperiē extremā dūenire se cre-
dūt. nisi lucrant dieb^o festis. Sepe em̄ videb^o
hoīem tā decrepitū: tāq̄ mutantē gressū et ca-
pite tremulū: diuitijs plenū cōsanguineis deso-
latū: pene in habitaculo suo solū: et tñ in dieb^o
festi tantis exercitijs. tot anxietatib^o tot sollici-
tudinib^o laborare q̄si videret sibi deficere mun-
dus. Be talī hoīe d̄r Eccl̄s. iij. Qñ ē et scdm̄ n̄
h̄z: nō filiū: nō frēm: et tñ laborare nō cessat. nec
tñ faciāt oculi ei^o diuitijs: nec cogitat dicēs.
Qui laboro et fraudo aīam meā cūctis bonis:
Miseri et miseres pot^o vultis p̄ labores
anxietates in p̄nti vita inchoare infernum: q̄
p̄ corpale et mentale quietē iam incipe parady-
sum. Potius eligitis portare pond^o qd ē pctm̄
in infernū depm̄ens: q̄ onus leue qd ē amor in
cūlū erigens. Pot^o p̄cupiscitis cuz damnatis
sub esse dyabolo: q̄ saluatōe subesse xp̄o. Non
tñ ab his p̄ncipalibus culpis in dieb^o festi ab-
stinendū ē. verūetiā a ceteris diuinis offensis:
q̄ licet implicite in plerisq̄ scripture locis infi-
nuant in multis actib^o q̄ iudeis in die sabbati
interdicti erāt. Primo videlicet onera portare
scdō ignē accendere tertio v̄as calcare. q̄to
debita repetere. q̄nto cibos emere. sexto cibos
coquere. septimo plus q̄ mille passus itinerare
octauo ligna colligere. nono quelibet seruilia
opa opari. Moralit̄ em̄ primo onera portat q̄
diuinis offēsiōib^o nō rñūciat. Ideo d̄r p̄s. xx
xvij. Iniquitates mee sup̄gressę sūt caput meū
et sic onus rē: Scdō ignē accēdit q̄ iurgia

semiat et mala p̄silia p̄mit. Vñ Esa. l. Ecce vos
accēdentes ignē accincti in flāmis sc̄z estis.

Tertio v̄as calcat q̄ p̄tra spūalia bōa nau-
seat. Vñ Prover. xxvij. Ania saturata calca-
bit fauū. Quarto debita repetere ē iniurias
malo animo ad memoriā reuocare. Vñ Eccl̄.
x. p̄cipit dñs. Dēs iniurias p̄ximi nememine/
ris: et nihil agas in operib^o iniurie. Quinto
cibos emit: qui oculos suos in vanitatibus pa-
scit. Ideo petit p̄s. dicēs. Auerte oculos meos
ne videāt vanitatē. Sexto cibos coquit qui
uentrē suū quasi deū p̄ ingluuiā pascit: phiben-
te dño. Lu. xxi. Attēdite aut vobis ne grauēf
corda v̄ra in crapula et ebrietate. Septimo
amplius q̄ mille passus vadit q̄ p̄ illicitis opi-
bus hincinde discurret. Ad talē aīam Ibiere. x/
xxj. dñs ait. Reuertere virgo israel reuertē ad
ciuitates tuas istas vsq̄q̄ delitijs dissolueris si-
lia vaga. Octauo ligna colligit qui mundanis
delecratiōib^o animū frāgit seu flectit. Ibi d̄r
illud p̄s. vt qd diligitis vanitatē et q̄ritis men-
daciū: Non d̄o ille opa seruilia agit: q̄cūq̄
deū offendit. Proinde Leui. xxij. Dies septi-
mus q̄ sabbati requies est vocabit̄ sc̄tis: omē
opus non facies in eo. Amplius em̄ abstrahit
aīam a diuinis quecūq̄ mortalis culpa: q̄ qd/
cūq̄ exercitiū corpale licitū et honestum.

Ab omni ope fortune in diebus
festiuis abstinentiū ē et in quib^o ca-
sibus talia opa licita sint. Ca. ii.

Secūdo aut d̄r opus fuisse et culpabilit̄
factū ipm̄ opus fortune. Et circa h̄ po-
nant aliqui casus in duob^o q̄ternarijs
subdistincti. Prim^o q̄ternarius et p̄ primo
quaternario ponat̄ tex. i. ex deser. vbi sacrum
p̄ciliū ait. Omēs dies dñicos a vespa i vespe-
rā cū dei veneratione decreuim^o obs̄uari et ab
oī ope illicito abstinere: vt mercatū in eis mini-
me fiat: neq̄ placitū: neq̄ aliq̄s ad mortem vel
ad penaz iudicēf: nec sacra nisi p̄ pace vel alia
necessitate p̄stent. In hac etem̄ decretali q̄ttu-
or ponunt̄ casus. Primus est de mercato vel
foro. Circa quē Rodonens^o distinguit dicens
q̄ cūtes ad talia mercata aut mercant̄ ea q̄ ne-
cessaria sunt ad festū illius diei sicut pullos car-
nes vinū et p̄similia: et tñc nō peccāt dñ tñ pp̄
diuina officia audire nō p̄termittāt. Aut mer-
cant̄ alia et tunc aut faciūt ex necessitate: aut ex
lucrī cupiditate sicut solent facere mercātes q̄
p̄pter frequentandas nūdinas et mercata vix
aut nunq̄ tali tpe eccl̄iaz intrāt: et sic a mortali
culpa excusari nō p̄nt. Quidā tñ dicūt q̄ mer-
cata que ex quadaz necessitate sunt de fictuali-
bus et necessarijs ad aliquem vsum vel diez nō
credūt esse illicita: dñ tñ p̄pter hoc nō se subtra-

De obseruantia sab bati

hāt a diuinis. Quidā etiā pbabilr dicunt q te
nētes forū die dñico mortalit peccāt. maxime
tpe misse vel yelpe qñ deo vacare deberēt atz
excusari nō pnt nisi duplici rōne. **P**ro rōe di
spēsatiōis. scō rōne necessitatis. **P**ro aut
qñ liceat rōne dispēsatiōis clari? p pñū. c. de
ferijs lupi? allegatū patz. **S**cō xō qñ lice
at rōne nēcitatis ptz: qz necessitas nō excusat ni
si in aliq casu vel in psona vel ī aliq loco vel in
aliq tpe. **P**ro licet in aliq casu vtpote ppter pi
culū pluuię qñ dē amitteret blādū in aera: vi
nū in vinea. **S**z **A**lex. in. iij. optet q sit maxia
necessitas ad h. q indulgentia def in dñica die
vtpote cū alias nō posset differri vrgēte tali n
cessitate hoies excusant vi ptz ex de fer. c. qz
stus in fi. **I**dē qz dicēdū ē de ferijs. **S**cō in
aliq psona vt si alit nō posset acq̄rere victū z ne
cessaria p nēcitāte z sustētatiōe nature sue atqz
suoꝝ talis etem excusat: qz vt d. j. q. j. c. remis
sionē necessitas nō hz legē s; pā facit sibi legē et
ex de obfua. ielu. c. p̄ciliū. z ex de regi. qd non
ē licitū tñ ē licitū lege necessitate legem facit

Tertio licz in aliq loco de q ptz ex de fer. c.
licet ibi **A**lex. iij. Indulgem? vt liceat parochi
anis vñs dieb? dñicis z alijs dieb? festiuis p/
tetqz in maiorib? ani solēnitatib? si alleca se in
clinauerūt eoz captiōe ingruēte nēcitāte intē/
dere ita q p factā capturā ecclījs circūpositis
z xpi paupib? pgruā faciet portōez **Q**uarto
licet ī aliq tpe vtpote tpe vindemteseu messis
qñ iminet piculū hostiū de q ex de fer. c. pque
stus in fi. **S**z hec pestis q in plerisqz locis inole
uit. s. tenerefoz in die dñico vel in alio die fe/
sto: in nullo p̄dictoꝝ casu cadit g nullo mō ip
sum tenere gñalit sicut fit ī qbusdam locis sine
mortali culpa fieri pōt. **S**i qz aut obstat q p̄ce
tū impositū ē fer. in. c. j. ex p̄suetudie abroga/
tū ē. **D**icēdū ē q p̄suetudo ptra p̄cepta decalo
gi nō valet: qz abusus ē z corruptela. **U**n. viij.
di. c. mala d. **M**ala cōsuetudo nō min? q pni/
tiosa corruptela abūciēda ē vel vitāda q nisi ci
tius radicit? euellat in p̄uilegioꝝ ius ab impl/
tis assumit: z incipiūt p̄uaricatiōes z varie p/
sumptiōes celerrime nō cōp̄resse p legib? vene
rari: z p̄uilegioꝝ more ppetuo celebrari. **N**az
p̄suetudo ptra naturale ius scriptum nullo mō
excusat sic ptz. xxxij. q. viij. c. flagicia z extra d
p̄sue. circa suē. **S**cōs aut casus pbibitus in
p̄dicta p̄ma decretali. extra de fer. ē ī die dñico
placitare. **I**dē habet in alijs festis p̄ceptis sic
ptz. xv. q. iij. p totū. **E**t fm glo. in p̄dicto. ca.
nulla causa ptractari dz in dñico dienisi h p̄ie/
tas suaderet. vt in vl. c. de fer. patz. **S**uadet at
pietas si cā est debiliū vel miserabiliū psonarū
Et sicut ibidez patet ī talib? dieb? iudiciarius
p̄cessus nō tenet: nisi de cōsensu ptium fiat.

Tertius casus ponit ibi. s. q nullus ad mortē
vel ad penā iudicari potest: maxime cum nulla
causa tūc tractari debet fm glo. ibidē **Q**uar
tus casus est q sacra. i. iuramēta nisi p pace v/
alia necessitate p̄stari non pnt. **P**ro pace el lu/
rare oī die potest cū sit pietati op? . xxiij. q. j. oē
qd **L**icite p̄t etiā fieri p alia necessitate fm glo.
puta p fide q obediētia p fama extra de elec. c.
significasti. **U**n. v. **P**ax z fama fides fuerēt
cautio dāni. **D**efect? vi sibi poscūt magcaueri.

Secundus quaternarius.

Addant aliq q̄tuor casus. **P**rimus de car/
nificib? q vendūt in festiuis dieb? carnes cru/
das. **N**ā sine necessitate z vēdere z emere phib/
itū est. nō credunt tñ peccare mortaliter si car/
nes in festo pparēt vt in die sequēti vēdāt si p/
us cōmode nō poterāt ppare aut p̄pata fuare
Sed qd fiet qñ sunt tria vel q̄tuor festa imedi/
ate subsequētia sibi? **D**icēdū q tunc prudenti
discretiōe vrendū ē sempqz deferendū solēniō/
ri diei. **V**erbi grā. **E**rit die sab bati apli festum
cui dñica subsequet. sequenti qz scōa feria erit ad
huc aliud p̄ceptū festū tūc qdē maxime tpe est
uali licebit ī sab bato vēdere carnes p sequenti
dñico die ac p scōa feria vēdere suo die. **N**on
sic puto licere hyemali tpe co q tūc carnes fa/
ciliter pseruant q aliqbus dieb? absqz corrup/
tione. **S**cōs casus est de tabernarijs qz ab/
usio nō sine grauissima culpa ē. s. sūmo mane i q
cunqz magna solēnitāte apire tabnas nunqz q/
si audiedo missas nec itradī ecclēsiā qñ sint dia
boli parochiani ad quoz ecclēsiās. i. tabernas
maiorē hnt p̄cursum qz habeant sacerdotes ad
ecclēsiā christi. **H**i si qdem sunt arcendi ne tali/
bus dieb? possint apire tabnas nisi in hora ter/
tiarū vel circa. cū efficacē p̄stent occasionē. vel
q multi nō visitant ecclīas vt audiat diuina si
cut dñt: vel q postqz biberint q inebriati fue/
rint in tabernis vadāt ad ecclīas nō solum sine
merito z fructu v̄zetia cū de merito z aie dñi
mēto. **C**eterz qui occasionē dñi dat damnum
dedisse videt. c. si culpa. extra de iniuri. z dam.
Ex qb? manifeste patz q oīum maloz q maxie
eo tempe illi patrāt quos recipiūt in tabernis
vel nō audiendo missam: vel verbū dei vlt alia
ppetrādo nō vrgēte necessitate p̄ticipes sunt
z reddituri sunt apud iustū iudicē rōem. **S**ed
qd pei? ē eo tpe sicut z alio pcurrūt illuc ppter
ptates qdam vel qdam q vendūt aliq gule tpo
tus incitāmēta qñ aut raro vel nūqz eccliam vi/
sitates qz maloz tabnarij ī causa sunt **T**er/
tius casus ē de hortulanis q vendūt herbas et
q̄scunqz fructus atqz de qb? dicēdū credo q
illos fructus atqz herbas q diebus illis cōter
p̄sumunt vendere z emere licet p̄dicatione et
missa z alijs diuinis ad que tenet nō p̄termis

Nā et panē et decoctas carnes et pilla p occurrētib⁹ dieb⁹ vēdere et emere l⁹ cū p ditiōib⁹ iā pmissis. Quartus casus ē de vendentib⁹ qd dā mercūculas maxie ad mulierū ornamentū et vanitates vel ad alliciendū adolēscēulos vlt pueros ad gule leccacitatē: vñ tā ex mulierib⁹ qd adolēscēntulis et pueris multa enormia subsequunt⁹ que oīa vēdere solēt cōiter in locis sacris talia emere aut vēdere nequa qd licet: tū ppter diē festū: tū qz sunt incitāmēta luxurie vanitatis et gule: tū etiā qz cōit pphanāt sacraloca. Ceterū abhorrēda ē qd dā p̄suetudo qbus vltra p̄dictos nō satis ē mercib⁹ suis polluere sacra tpa: sed etiā polluit sacra tēpla. Quos pfecto cū inuenisset iesus in templo qd qd egiss⁹ post qd tanta seueritate vltus est cōtra eos qui emebāt et vendebāt in eo ea que diuino cultui et sacrificijs deo offerebātur. Nā tanto zelo ptra tales accessus ē vñ manib⁹ p̄p̄is ad se et sua extra templū p̄cienda flagellū sumpsit et eos p̄p̄is manib⁹ expulit. Qd ptra qd cū qd scelestos alios nūq̄ fecisse refert. Proinde. xj. q. vij. c. et b. Origenes ait. Ejciēs emētes et vēdentes dē tēplo et mēsas nūmulariorū eūtes et cathedras vendentiū colūbas ad correctiōem ppli fecit: vt nō mūdānis festiuitates in noīe dei celebrent. nec emptionib⁹ et venditiōib⁹ vacēt in loco nō cōpetēti. in q nō dnt emere vlt vendere s̄ oīonib⁹ bus tū vacare atqz pgregari qsi in domo oīonib⁹. Vñ ptra tales terribiliter intonat. c. decet domū dei scitudo extra de imu. li. vj. Proinde oēs qui tales ibidē vendere aut emere vident exēplo xpi diuino zelo succēsi illos redarguere dnt. et si fas est expellere a sacris locis si in absq̄ scandalo id fieri potest.

Questio

Pro dictis in p̄cedēti. c. ac dicendis in. c. sequenti merito queri potest: quō p̄ceptum diē dñica diē ab hoīe dispensari potest: cū decalogi sit et morale. Ad qd dicendū s̄m Alex. d̄ hāc in. iij. q. morale decalogi duob⁹ modis dicitur. Vno mō qd ē de ipa essentia decalogi s̄m p̄p̄i mā intentōez: et s̄m b̄ vacatio s̄m aliq̄ tps indestimāte ē morale decalogi. Alio mō d̄z decalogi morale qd est ad declarandū decalogum. et s̄m b̄ vacatio diuina dicta est morale decalogi tpe gr̄e sicut septima tpe legis: et istud ē morale disciplinē. i. morale existimatiōe diuina in mysteriū ecclesie et in tali ecclesia habet dispensatiōem exigente necessitate: sicut dicit beatus Bern. in lib. de dispensatiōe et p̄cepto. ex aucte leonis pape vbi necessitas nō ē nullo mō violētur sc̄tōz patruz instituta: vbi necessitas fuerit ad vt l. tatē ecclesie qui p̄tēz h̄z ea dispenset ex necessitate em̄ sit mutatio legis. Nec ille.

Que opa nature in diebus festiuis

prohibita sunt.

Ca. III.

Certio vō dicif opus seruile op⁹ nature. Et circa b̄ qnqz quaternarios casus suū declarem⁹. Prim⁹ quaternari⁹ est de his q tenent dñis vecturas bladōz atqz eis salmas afferūt in dieb⁹ festis. Tales ei s̄m Guil. nō excusāt a culpa: nisi alia necitas compellat eos. Qui em̄ aliqua necessitate cogunt excusari pnt. Vñ ex de regl. iur. l. c. qd nō ē licitū in lege necessitas licitū facit. Nā et sabbatuz custodiri p̄ceptū ē machabei tñ sine culpa pugnat in sabbato. Nec ille. Sc̄d casus d̄z his q compellunt ad dñis seu officialib⁹ ciuitatū atqz terraz in solēnitatib⁹ laobzare. Tales si iustu metu hoc facere cōpellunt s̄m Guil. excusabiles sunt vel nō tenent parere nisi in licitis rebus et honestis. Ceterū qui eis laborare p̄cipiūt si id agūt cogēte necessitate vel guerra vel alia quacunqz iusta causa iūc qd ex excusabiles p̄cipientes atqz obedientes sunt. Si aut sine iusta causa in p̄cipiente sed non sine iusto metu in obediētie id fiat tota culpa est p̄cipientis et nō obediētis qz vt dicif. xxx. q. j. c. ad limina In culpabile iudicanduz est qd necessitas intulit.

Certius casus est de vectorib⁹ mercū vlt psonaz aut alimentoz ad remota loca. Tales em̄ si sine graui incōmodo quiescere pnt i festo quiescere debent sināt excusari pnt ppter necessitatē piura allegata facit ad hoc. j. q. vij. ca. qd p remedio. vbi sic d̄z. Qd p remedio ac necessitate tps statutū est p̄stat p̄mitus nō fuisse Quod vero necessitas non repit cessante vtiqz necessitate: debet cessare pariter qui v̄gebat.

Quartus casus est de itinerantib⁹ seu cursoribus acunctis p̄sim libus. Itinerare em̄ m̄ nimilicet nisi homo magna necessitate cogat. Aggrauat em̄ Guil. sacerdotū et regulariū culpam qui dñicis diebus qdrigant vel equitant et huiusmodi operantur sine vrgente necessitate: quia malo exemplo eorum ceteri corru mp̄tunt. Ex quo sequif. q q̄to maioris fame sūt tales: tanto grauius peccant: quia talis act⁹ eoz magis corrumpit aspicientiū mētes. Sz qd si p̄latus p̄cipit subdito suo q in diē dñico seu festo itineref. Dicendū q si p̄latus vrgēte necessitate de qua ipse iudex cogit subditum suū itinere neqz ipse neqz subditus peccat. si vō absqz necessitate: tunc p̄latus et nō subdit⁹ peccare videt. Si vero p̄latus ob subditi in festationem absqz legitima et vrgente necessitate itineraēti ei licentiam prebet tunc mortaliter peccant p̄latus et subditus postq nullū eoz necessitas cogit nec legitima causa adesse videtur: Sicut vtiqz quidam putant q pnt licite i die festo itinere vt possint in diē sequenti ieiunium obseruare cū ieiuniū regulariū sit de iu

De obseruantia sabbati

re humano nisi forsitan ppter votuz z obfuationo
dñice sit de iure diuino pptererea sicut testatur
a pñs ad Ro. iij. Nō sunt facienda mala. s. sicut
ē festoz violatio vt veniāt bona. s. obfuationo ie
iunioz. Nā obfuationo die festo si i itinere supue
nit necessitas aliquo mō frangēdi ieiuniū nō ē
trāsgressio pñssiois sue: cū z btñs frācise in re
gula sua dicat apte: tpe xpo manifeste necessita
tis non teneant frēs ieiunio corpali: nec tm̄ nec
tam malū exemplū ē seculo fragili z ignorantī
tpe necessitatis ieiuniū frāgere. sicut die festo
maxime die dñico itinerare. Licet nihilomin⁹
p sue z alioz aīme edificatōe atqz salute in die
etēpāscē iter facere vtpote p pñcādo vel au
diendo verbū dei p missa dīcēda seu audienda
p pñia sumēda z pñsimilib⁹ bonis. Ite tñ ad fe
sta z ad mūdāna solacia que fieri solēt in pñcipu
ls festis sacrilegium puto.

Secundus quaternarius.

Addam⁹ alios q̄tuor casus. Prim⁹ ē d̄ aro
matorijs quib⁹ nō licet laborare seu v̄dere ni
si v̄gēte aliq̄ necessitate: vtpote infirmitate et
sic de alijs quib⁹ sine scādalo nō subueniri non
posset. Recio dñt tenere apothecas aptas sed
cū discretiōe z honestate diei festi verbo xpo dī
ac missa nō p̄termittis. Proinde solēt aromata
rū statuere ac in simul cōuenire in ciuitatibus
magnis q̄ vicissitudinarie vñ in p̄tracta neces
sitatib⁹ occurrētib⁹ habeat subuenire attñ aro
matoriū medicoz in oī tpe necessitatib⁹ languē
tiū licite subuenire pñt: medici vero z artē me
dicine q̄libet die licite exercere z inde discretū
salariū acceptare pñt. z si merēt q̄libet die pau
perib⁹ subuenire multo ampli⁹ merent⁹ i die fe
sto. Nā sic. s. patuit sicut duplicat⁹ creat⁹ i quo
libet mortali actu ppter diē festū duplex meri
tū q̄dāmō ex quolibet virtutis actu augmēta
ri debet in eo: cū nō min⁹ pōt charitas in bonū
apud deū mereri q̄ iniq̄tas demereri. Et sic di
cendū credo de omnib⁹ opib⁹ bonis actis in
die festo. Scōs ē de barbitonforib⁹ z sang
uinis minutorib⁹ qui s̄m Guil. si in festis artē
suā exercēt ppter lucz z cupiditatem a culpa
mīme excusant⁹: sed si faciāt eam ppter neces
sitate eozum quib⁹ seruiūt z preciū recipiūt ex
cusabiles fiunt. Porro illi qui de talibus req̄
runt ea non excusant⁹ si aliter poterāt sibi pmo
de puidere. alioqñ excusari non possunt. Quā
nime nihilomin⁹ excusant⁹ qui in hyeme vel in
alio tpe nobīles in sabbato radunt vel i alio fe
sto in nocte vsqz ad matutinū sepi⁹ laborando
Imo qd̄ abominabilius est radūt quosdā imane
magnarū solēnitatū vt sic polyti vadant z visi
tent tēplū dei arātes illa atqz sulcātes z resulcā
tes lasciuīs mentib⁹ z pcacibus oculis multa
rū infeliciū muliez aīas vulnerātes q̄b⁹ barbi

tōsores pstant illoz maloz occasione. Ter
tiu saūt cas⁹ ē de ferratorib⁹ equoz z alioz ani
malū talibus em̄ laborare non licet nisi cogen
te necessitate eoz quib⁹ seruiūt si hoc nō agant
ex animi cupiditate. Quartus cas⁹ ē de suto
rib⁹ qui ex ingluuie lucri pmittūt que tpe bre
uitat⁹ suare nō pñt sine manifesta pñcipuaz sol
lēnitatū trāsgressiōe. Vñ p incisorū vestimēto
rū expeditōe z cōplemento sutorū cuz adiutori
b⁹ et famulis suis p totā noctē magnaz sepe so
lēnitatū laborāt atqz totū mane sepi⁹ occupāt
i induēdo nouas vestes vel mulieres z neduz
audiūt in talib⁹ dieb⁹ pñcatōez vel missā: s̄ sel
pe in maiorib⁹ solēnitatib⁹ nō intrant ecclesiāz
Idem qz iudiciū est de cerdonibus et aligaz
rijs: qm̄ sutorū picipiant iura.

Tertius quaternarius.

Aliū quaternariū subiūgam⁹. Cui⁹ prim⁹
casus ē de molēdinis ad ventū siue ad aquam.
Nā si absqz magna opa homīs exercent⁹ credit
Guil. p̄suetudinē regiōis obfuanāda non pñbi
bitā a pñtis. Sed mihi non placz nec h̄ pñcā
dū ē. Molēdina vñ q̄ exercent⁹ cū iumētis de
scere dñt. Nā Exo. xx. iumēta vacare sabbato
iussa sunt qz s̄m Alex. d̄ hāc in. iij. irrōnabilia si
ne ducatu rōnabiliū hoīm laborare non possūt
iō vt p̄fecte intelligat⁹ interdicta in solēnitatib⁹
exercitatio corpāl vtz qz in dīcīf. Et inde su
mit qz ducētes q̄dzigas in festis sine dispēlatio
ne sacerdoti peccāt vbi. s. Scōs cas⁹ ē d̄ his
qui lauāt lanā pprie ex cupiditate puidentes
qz in die festo illa extendāt ad solē qd̄ qd̄em nō
licet eis nisi ad h̄ arcenē mag⁹ necessitate. Et idē
iudiciū erit de trahētib⁹ i intractorijs pānos

Terti⁹ casus ē d̄ intingētib⁹ lanā vel pānos
et maxie i tinctoria gualdi. His nēpe nō faciliē
regula dari pōt: s̄ ppter piculū magnū dñi i p
ditione tincture gualdi. que faciliē euenire po
test sicut patet ex pñtis in illa arte: studere nihil
ominus dñt in die festo nō p̄dere missā z ver
bū dei si sine scādalo fieri pñt atqz festa q̄ruz fas
est sine magno incōmodo celebrare. Quar
tus casus ē de mercatorib⁹ et alijs mechanicis
q̄ sepius eligūt solēnē diē vel diēs vtpote nata
lis dñi z pñsimiliū vt reuideāt rōnes suas societ
tatū qz suaz. z ibi apponūt totum cor suū omni
deuotione z dei sc̄ificatiōe neglecta: qd̄ quidē
fieri non potest sine mortali culpa.

Quartus quaternarius

Addatur alij quatuor casus. Prim⁹ est
de notarijs quibus in tali bus diebus non licz
pñficere aliqua instrumenta aliquoz p̄tractuū
sine magna necessitate vel nisi suadente aliqua
pietate. Scōs casus est de scriptoribus qui
bus non licet pzo precio scribere aut magnum
scripturā facere. Scholaribus tñ licet s̄m Guil

hel: tpate scribere snos smōes ⁊ lectōes ⁊ i le-
ctionib⁹ libros colligere ⁊ silia pua dūmō hec
sine p̄cio faciāt. **Terti⁹** casus ē de scholarib⁹
q̄ nō sine magna abusione ⁊ p̄cepti trāsgressio-
ne solēnes actus ⁊ disputatiōes ordināt imane
solēniū dieꝝ neglecta missa oib⁹q; diuinis pe-
nitus neglectis qd̄ oīno nō licet. **Quart⁹** ca-
sus est de his qui faciūt p̄silia. i. p̄gregant i cō-
silijs ciuitatū atq; terraz missa atq; alijs diui-
nis oīno neglectis qd̄ sine v̄gēte magna neces-
sitate atq; pietate oīno non licet.

Quint⁹ casuū q̄ternari⁹ addi pōt.

Prim⁹ casus ē de rusticis q̄ pducūt carnes
⁊ larcinas bladorū vehūt ⁊ ligrū atq; p̄siliū rez-
onerib⁹ nelhmōi occupent feriati dieb⁹ ciuesq;
sui asserūt h̄a rusticū dieb⁹ talib⁹ postulare pro
miori incōmodo ⁊ dāno illoꝝ: s̄mēt ta ē iniq̄-
tas sibi. eo q̄ sibi nō illis cōfē querūt talē vtili-
tatē: imo etiā si p̄eorū cōmodo h̄agerēt nisi v̄-
gēte illoꝝ mag⁹ necessitate n̄ licz. **Secūds** casus
ē de his q̄ pducūt oparios suos ad opa sua im-
mane diei festi vel soluūt eis d̄ laborib⁹ suis p̄-
terite septiane paupib⁹ oparijs dātes occasio-
nē ne suis ⁊ sue familie nēccitatib⁹ puidē possint
sc̄z emēdi carnes ⁊ p̄silia nisi i die festo ⁊ q̄s Le-
uit. xix. d̄. **Secūds** morabit opus mercenarij tui
ap̄ te vsq; ad mane. **Terti⁹** casus ē d̄ his q̄
sciēt ⁊ volūtariē sibi p̄pant occasiōes la-
borādi i die festo sic vbi gra qui secāt fenū tali
die q̄ necessitas sepi⁹ eos cogit laborare i die fe-
sto. i. vel p̄gregādofenū p̄p̄ pluuias vel ex ea
dē cā in recōdēdo i domū ⁊ p̄silia p̄sideret i ta-
lib⁹ suā intentōez qz sic d̄. xxiii. q. v. c. si qd̄ i-
uenisti d̄s in̄rogat cor nō manū. **Quint⁹** igit ta-
les diligēt i vigilijs puidē ne ex sua negligētia
vel cupiditate illd̄ necesse sit agē in p̄hibito die
festo: vbi d̄o necessitas nature cogit in his ⁊ cō-
similib⁹ excusabiles sūt sic p̄tz ex dicti in .c. p̄ce-
dē. ⁊ statū aliqd̄ d̄ h̄ in p̄nti subiungemus. c.

Quart⁹ casus ē de faciētib⁹ ferta ⁊ p̄siles vāita-
tes i die festo: **Tales** ei vt ait v̄. nō sūt excusa-
biles a p̄cto. tū qz ex h̄ diei festi obfūatia viola-
tur: tū p̄p̄ piculū taliū vanitatū: qz defacili in
abusū v̄tūt cū sint incitāmēta vāitatū ⁊ carnali-
tatū. Posset tū eē exercitiū tā honestū modicūz
atq; honestū q̄ saltē nō eēt iudicādū fore mori-
talem culpam.

Quando licet in festo laborare.

Ex p̄cedētib⁹ p̄cipi p̄t q̄ triplex cā excusat
hoīez a mortali culpa si laborat i die festo. p̄ma
ē necessitas. sc̄da ē pietas. tertia ē op̄is puitas.

Pr̄ia ē nēccitas ⁊ quō necessitas excusat ⁊ q̄
lit cū sit p̄ceptū morale p̄tz i fine p̄cedē. c. **Bz**
si q̄rat q̄ sit illa necessitas q̄ excusat. dicēdū q̄
duplex est. **Pr̄ia** in aliq̄ casu. sc̄da aliq̄ p̄sona.
tertia in aliq̄ loco. q̄rta i aliq̄ tpe. De q̄b⁹ dictū

ē circa p̄ncipiū p̄cedē. c. **Pro** q̄ta aūt nēccitate
liceat laborare nō ē regla data nec dāda: sed p̄-
dicti q̄ttuor casib⁹ p̄formare se d̄z h̄o ⁊ vbi du-
biū surgit stādū ē p̄silio boni viri: ⁊ securi⁹ ē h̄
facē cū disp̄satiōe illoꝝ q̄b⁹ disp̄satio credita
ē: si cōmode fieri p̄t. **Proinde** die d̄nico se bal-
nearenisi p̄p̄ necessitatē p̄hibitiū ē. v̄n de p̄se.
di. iij. c. puenit. **Grego.** ait. **Si** plururia ⁊ vo-
luptate q̄s lauari appetit h̄feri nec r̄liq̄ die p̄ce-
dim⁹: si at p̄ nēccitate corp̄is h̄ neq; die d̄nico
p̄hibem⁹. **Hā** p̄fecti ⁊ r̄ligiosus se balneare licz
sic p̄tz. xxiiij. q. i. c. ois. **Sc̄da** cā excusās a cul-
pa ē pietas. **Un̄** s̄m **Alex.** de hal. vbi. s̄. **Si** q̄-
ratur de opib⁹ q̄ ex suo genere seruilia sūt: et si
unt cā pietatis vt portare lapides ad edifican-
das eccl̄ias ⁊ cōstruere hospitalia ⁊ domos re-
ligiosas q̄ alias vix aut nunq; possent edificari
vix licita sunt d̄nica die: dicēdū: q̄ d̄ns ait sab-
batū p̄p̄ hoīez factū ē ⁊ nō h̄o p̄p̄ sabbatum
M̄ar. ij. ibi glo. ait. **Sabbatū** custodiri p̄cep-
tū ē: vt si nēccitas fuerit nō sit reus q̄ violauit
illud. **Hoc** aūt intelligit in his maxie infue-
niēte disp̄satiōe illoꝝ q̄bus disp̄satio credita
est sic. s̄. dictū erat. **Hec** ille. **Guilhel.** etiā ad-
dit q̄ p̄dicta sunt licita ita tūq; h̄mōi labor non
sit ad vltimā fatigatiōem nec p̄p̄ h̄ dimittant
missa ⁊ v̄bū dei ⁊ alia h̄mōi d̄ina: laborare licz
i agri paup̄ez ⁊ silia p̄elemosyna paup̄m opa-
ri dūmō h̄ n̄ fāt in solēnitatib⁹ magnis: nec p̄-
ter h̄ a d̄inis hoīes distrahāt. nec etiā fāt p̄p̄
affectōz carnalē aut spe remūeratōis mundane
s̄ tū p̄p̄ deū ⁊ qz paup̄tas illi⁹ h̄ exigere vide-
atur. **Tertia** vero cā a mortali culpa laborā-
tē excusās ē op̄is puitas vtputa s̄mguil. si q̄s
i vinea l̄ agro repet fracturā sepis ⁊ p̄silia pua
ita q̄ labor tā modic⁹ sit q̄ detē mēt i d̄o tur-
bati n̄ possit **Hec** inuūt **Exo.** xxxi. sup̄ illo ver-
bo q̄cūq; polluit sabbatū glo. ait. s̄. turbādo q̄e
tē aie morte moriat **Ex** q̄ s̄m q̄dā satī patē pōt
q̄ sol⁹ ille labor q̄ turbat detē mēt i sp̄s lib̄ta-
tē in hoc ad mortale iputāt crimen. q̄tū tū tali
bus diebus hoc modo laborare licitū est stādū
crit arbitrio periti ⁊ boni viri.

**Articulus. iii. quibus in diebus fe-
stiuis insistendum est.**

Tertia mystica admonitio facta i h̄ p̄cepto
ē sc̄ficatiōis: qz subdit: **Sc̄tificates:** sc̄tificare enī
sabatū ē illū die ad d̄i obsequiū p̄secre. **Hā** tot⁹
xp̄ian⁹ p̄p̄s maxie trib⁹ insistere d̄z i dieb⁹ festi
Pr̄io orōni. sc̄do p̄dicationi: terto deuotioni.

Quō i die festo debet homo tripli-
citer orationi vacare. **Ca. i.**

Pr̄mo enī in die festo et maxime in
d̄nica die insistendū est orōni. **Tri-**
plici enī orationi vacandum est in die

De obseruantia sabbati

bus illis. **P**rio oroni vocali. scdo oratiōi mentali. tertio orationi generali.

Quod ad orandū debet popul⁹ ad ecclesiam conuenire.

Primo ei insistendū ē oroni vocali. **N**az tali bus dieb⁹ cōit ad aliq⁹ oronez obligati sum⁹ p pceptū d sabbato sc̄tificādo: ⁊ p pceptū d deo colēdo ⁊ honorādo. **S**ine ei orone n̄ p̄t debite deo mēs festare nec ip̄m debite colē ⁊ adorare vel debitas eidē gr̄as agē. **P**roinde d̄z p̄ls cō uenire ad ecciaz q̄ p̄peloc⁹ orōis ē teste domio **M**at. xxi. **D**om⁹ mea dom⁹ orōnis vocabit̄. **U**n̄ x̄ps fr̄q̄nti⁹ visitabat ecciaz. vñ **L**u. xix. d̄z. **E**rat q̄tidie docēs in tēplo. **E**t itez. ij. **D**a ral. vii. inq̄t dñs salomōi. **E**legi locū istū mihi in domū sacrificij. **S**i claufero celū ⁊ pluuiā nō fluxerit ⁊ mādauero ⁊ p̄cepo locuste vt deuoret terrā: ⁊ misero pestilentiā i p̄lm meū puerisuf aut̄ p̄ls me⁹ sup̄ q̄s iuocatū ē nomē meū: dep̄ car⁹ me fuerit et exq̄sierit faciē meā ⁊ egerit penitentiā a vñs suis pessimis ⁊ ego exaudia de celo ⁊ p̄pic⁹ ero p̄ctis eoz: ⁊ sanabo terrā eoz: ocl̄i q̄s mei erūt apti ⁊ aures mee erecte ad orō nē ei⁹ q̄ in loco isto orauerit. **E**legi ei ⁊ sc̄tifica ui locū istū vt sit nomē meū ibi sempit̄nū. **B**eb̄t ei oēs ibi orare sine oī strepitu etiā labiozū q̄tū fas ē etiāz ne vox vicini orantē vel p̄br̄m celebrantē ledat: q̄z d̄s pl⁹ affectu q̄ voce pul sand⁹ ē. sic̄ p̄t. xy. q. vi. c. i. in fi. **U**n̄ ex̄ deimu. eccle. decet domū dñi. li. vi. d̄z. vt cui⁹ in pace fact⁹ ē loc⁹ ei⁹ etiā ei⁹ cult⁹ sit debita veneratio ne pacific⁹. sit itaq̄ ad eccias hūilis et deuotul ingressus. sit in eis deuota p̄uersatio deo ḡta. i/ sp̄ciētib⁹ placida: p̄siderātes nō solū instruat s̄ etiā reficiat. **P**roinde oib⁹ necciu⁹ ē maxime mulierib⁹ ibidē silentiū obſuare iuxta p̄ceptū apli. i. **C**or. xliij. **M**ulieres in eccia taceant. **E**t idem. xxxij. q. v. c. mulierem. **A**mbro. ait. **E**t vt idē apls. ij. **C**or. xi. attestat. **B**ebz mulier velatū h̄re caput p̄p̄ angelos: s. qui curaz aiaz gerūt ⁊ oronib⁹ astāt. sic̄ p̄pha ait. **I**llic p̄ncipes p̄iucti p̄fallentib⁹ i medio iuuēcularū tympanistria. **I**bidē igi⁹ p̄gregat⁹ p̄ls p̄r n̄ ⁊ aue maria ⁊ filia sub silentio dicāt ⁊ sic purgēt crimia q̄ in dieb⁹ septiane p̄terite cōmiserūt. vñ **G**reg⁹. in registro. **D**ie dñico a labore terreno cessandū ē atz oīno oratōib⁹ insistendū vt si qd negligētie p̄ sex dies agi⁹ p̄ diē resurrectiōis p̄ cib⁹ expiet. **P**orro cū p̄ totā p̄cedētē septianā mēozia repleta fuerit occupatōib⁹ mūdanoz nisi saltē die dñico ip̄ius dñi recordet̄ obliuisci tur oīm bonoz. **R**elinq̄t d̄s sp̄q̄ mūdante lu/ cris inhyat ⁊ nihil cogitat nisi trāsitoria mundi **E**t de talib⁹ **H**iere. ij. c. dñs cōquerit dī. **B**uo mala fecit p̄ls me⁹. s. nō seruādo dies festiuos me dereliquerūt fontē aque viue **E**cce obliuio

dei. **E**t foderūt. s. p̄ mētis occupationes sibi ci/ sternas dissipatas. i. lucra dissipātia mentem q̄ p̄tinere nō valet aq̄s: q̄z insaciabilis est cupiditas auaroz. sicut **E**cc. v. c. scriptum est. **Q**ual rus non implebit̄ pecunia.

In ecclesia etiā mentaliter hō orare debet.

Scdo aut̄ talib⁹ dieb⁹ insistendū ē oroni mentali: ne d̄ illis sint de q̄b⁹ dñs **M**at. xv. c. ait. p̄ls h̄ labijs me honorat: cor at̄ eoz lōge est a me. vñ **I**sid⁹ ait. **P**urgādus ē em̄ anim⁹ atq̄ t̄paliūrez cogitatōibus segregand⁹: ⁊ pura al/ cies cordis ad deū vere ⁊ simpliciter dirigat̄. **E**t iterū idē ait. **P**ura ē oratio quā in suo t̄pe secu li nō interueniūt cure **L**ōge ē aut̄ a deo animus q̄ cogitatōib⁹ seculi p̄mūibus occupat̄. **U**nde **M**at. vi. dic̄ dñs. **C**ū at̄ oraueris itra cubicu lū tuū ⁊c. **I**lle em̄ cubiculū suū intrat q̄ oēs hu manos sensus ad iteriora reuocat: **I**lle q̄z osti um claudit q̄ cordis cogitatōes ne extra vagē tur frenat. **L**u aut̄ q̄ fructuose orare desideras sincerā mentē erige ad deū tuū: ⁊ varijs cogita tiōib⁹ dei reple aiam tuā. **U**n̄ **E**cc. xxvij. **S**m em̄ liḡ silue sic ignis exardescit sic **S**m diuisas co gitatōes q̄ de deo x̄sanē in mēte diuerse ḡnant affectiōes. **N**ā meditatioez diuine iusticie sequit̄ affectio timorosa: meditatioez mie affectio sp̄et: meditatioez sapie cuncta nude cernētis affectio erubescētie: meditatioez excellētie affectio hono ris: meditatioez bonitatis vel bñficentie affectio gratitudinis vel amoris: meditatioez suauitatis di uine affectio q̄ est series sancta dici pōt ⁊ sic **S**m affectū mentis p̄sequit̄ effectus fruct⁹ oratiōis **H**inc **A**ug⁹. ad pbā ait **D**ignior sequit̄ effect⁹ quē feruentior p̄cedit affectus.

Cū q̄ta deuotiōe populus diuino officio debeat interesse

Tertio d̄o in dieb⁹ festis oroni ḡnali. i. attē teleu deuote ⁊ cū oī reuerētia diuinū officium audiendū est ⁊ maxime i dñica die **U**n̄ de p̄se. iij. c. ieiuniū. d̄z. **D**ie aut̄ dñica nihil aliud est a/ gendum nisi deo vacādū nulla opatio i illa san cta die agat̄. nisi tm̄ hymnis et psalmis ⁊ cāt̄ cis sp̄ualibus dies illa transfigat̄ **N**emo igi⁹ q̄ rere debet audire cantus fractos theatrales ⁊ vanos: q̄z etiā ip̄sis cāt̄oribus illiciti sunt. **U**n̄ xciij. di. c. cantātes. **H**ierony. ait. **C**antantes et p̄fallentes i cordibus vñs audiāt s̄ adoleſcen/ tulī audiāt etiā hī q̄bus in ecc̄ia p̄fallēdi ē offi ciū deo nō voce s̄ corde cātandū est. nec in tra/ gediārū modū et fauces medicaminē clinende sunt vt in ecclesia theatrales moduli audian/ tur. **H**ec ille. **I**lli vero cantus audiendi sunt in ecclesia dei qui ad deuotionem et compunctio nem excitant mentes: quia ad hoc cantus in/

uentus est sicut patz p **I**sidoro. c. cleros. xxi. di.

Quō t̄ q̄re i die festo insistentū ē p̄
dicatōi t̄ verbo dei. **Ca. II.**

Ecūdo aut̄ in die festo insistentū ē p̄
dicatōi t̄ v̄bo dei. **N**ecei minoris de-
uotōis ac p̄fectōis debet eē xp̄ianorū
p̄s q̄ iudeorū de q̄b̄ d̄r **A**ci. xiiij. **I**gnorātes
voces p̄phaz q̄ p̄ oē sabbatū legunt. **E**t s̄m
Cesarū q̄uis meli⁹ sit facere q̄ noscere p̄i⁹ t̄m
noscere q̄ facere. **A**udi scripturā dicentē. **N**o
ledicet ois q̄ nō iusticiā sup̄ veritatē nō faciet.
Et iterz **Z**elus apprehēdet p̄plm̄ erudituz **U**n
Seneca in puerbijs. **N**ō ē leui⁹ oio nescire qd̄
liceat q̄ facere aliqd̄ qd̄ scias nō licere. **I**deo d̄
p̄lo v̄bo dei non assueto ait p̄pha. **N**escierūt
scz b̄n̄facere. t̄ nō intellexerunt. s. mala q̄ facie-
bāt: in tenebris ambulāt. s. nō discernendo bo-
nū a malo. **U**n ex ignorātia innumerabiles in po-
pulo multiplicant errores. **N**az sicut. xxxviii.
di. c. ignorātia. sacz p̄ciliū ait. **I**gnorantia ma-
ter ē oim̄ error. **U**n. j. **C**or. xiiij. **Q**ui ignorat
ignorabit. **I**gnorātia em̄ p̄cipitat p̄plm̄ i innu-
merabilia p̄ctā t̄ mala. s. tā pene q̄ culpe. **U**n d̄
Prouer. xvij. **Q**ui euitat discere. incidit i ma-
la. **U**n **I**sidoro. **N**ihil ignorātia turpius t̄ igno-
miosi⁹. **I**gnorātia ē m̄r et nurr̄x oim̄ vitiōz
qd̄ sit damni culpe nō sentit: insipies quotidie
peccat t̄ ignorat. **C**essante igit̄ p̄lo ab auditu
verbi dei innumerabilia mala multiplicant i eo:
t̄ sic verificat illd̄ **O**see. iij. **N**ō ē scia dei i ter-
ra. **M**aledictū t̄ mēdaciū homicidiū t̄ furtuz
t̄ adulteriū iudauert: t̄ sāguis sāguinē tetigit
p̄p̄ s̄ lugebit terra: t̄ omis qui habitat in ea.

Triplex est effectus verbi dei.

Porro hec oia elumiat v̄bū dei p̄p̄ tres v̄-
tutes q̄s opaf̄ in p̄plo xp̄ianorū l̄z de his in p̄-
cedē. sermo. pleni⁹ dictū ē. **P**rimo em̄ illumi-
nātes. scdo inflāmat frigescentes. tertio pur-
gat delinquentes. **Q**uid em̄ ē fides? **P**rimo
em̄ illuminat i gr̄ates. **Q**uid em̄ ē fides hūane in-
telligentie lumē: t̄ vñ in h̄ lūie illuiant̄ xp̄iani
nisi p̄ verbū dei? **I**ō d̄r ad **R**o. x. **F**ides ex au-
ditu audit: aut̄ sit p̄ v̄bū xp̄i. q̄ si deficeret ver-
bū dei mūdo deficeret fides xp̄i t̄ oē lumen ne-
cessarie veritatis. **U**n lumē t̄ fides t̄ stabilitas
sacroz nisi ex v̄bo dei? **U**n setoz vitiōz t̄ infer-
ni horror n̄ si a verbo dei? **U**n amor virtutū et
spes ac desiderii etnoz nisi p̄ v̄bū dei? **U**n id
p̄siderās p̄pha i p̄sona toti⁹ p̄pli xp̄iani h̄ p̄fi-
tē d̄no dicēs. **L**ucerna pedib⁹ meis v̄bū tuū
rē. **S**cdō inflāmat frigescentes. **S**ic ei ignis
metallū penetrat t̄ inde frig⁹ expellēs illd̄ sibi
affiliat t̄ in se transformat. sic verbū dei ignituz
cor hūanū inuadēs illd̄ sibi affilāt t̄ in se trāsfor-
mat: t̄ qdā dei violētia ad serapit t̄ ab eodem

spūale frig⁹ expellit atqz duriciē cordis frāgit.
Un **I**hiere. xxiij. in p̄sona d̄ni ait. **V**erba mea
sunt q̄si ignis t̄ q̄si malle⁹ p̄terēs petras. **A**d h̄
maxie p̄ficiūt exēpla sc̄toz in p̄dicatiōe ostēsa.
Iō **B**ern. in qdā s̄mone ait. **T**ria sūt q̄ in festi-
uitatib⁹ sc̄toz maxie p̄siderare debem⁹. **A**uxiliū ei⁹
us: qz potēs fuit in terra. potētior ē in celis an-
te faciē dei sui. **S**i ei⁹ cū adhuc viueret misert⁹ ē
p̄ctōrib⁹ t̄ orauit p̄ eis: nūc tāto ampli⁹ quāto
veri⁹ cognoscit miseras n̄ras orati⁹ i duplo pl⁹
p̄ nob̄ p̄rem. **E**t illa patria b̄tā charitatē eius
nō mutauit s̄ poti⁹ augmētauit: s̄ sibi poti⁹ in-
dult viscera misericōdie cū ante fontē mie p̄ns affi-
stat. **D**ebem⁹ etiā sc̄do attēdere exēplū sc̄ti. scz
vitā ei⁹: qz q̄diu in terra visus est t̄ cū hoibus
puerfat⁹ ē: nec declinauit ad dexterā neqz ad si-
nistrā: s̄ viā regiā tenuit donec venīr ad illū q̄
dicit. **E**gosū via veritas t̄ vita. **I**te diligētio-
ri intuitu cōfusiōnē n̄ram inspiciem⁹. qz hō ille
nobis filis fuit passibilis ex eodem luto fuit for-
mat⁹ ex quo t̄ nos. **Q**uid igit̄ est qd̄ nō solum
difficile s̄ vere impossibile credim⁹: vt faciam⁹
opa q̄ ille fecit vt se q̄mur vestigia ei⁹. **N**ec ille
Talia qd̄ exēpla sc̄toz multū inflāmant atqz
mouēt audiētū mētes: qz plus mouēt exēpla
q̄ v̄ba. **T**ertio q̄ v̄bū dei purgat delinqn-
tes: qz p̄ verbū dei cognita veritate ante a suis
scelerib⁹ p̄uertunt. **U**n p̄s. **A**lex d̄ni imaculata
cōuertens anias eo q̄ dei verbum em̄ quez re-
perit imaculatū a culpa p̄seruat et quem inue-
nit inquinatum purificat t̄ imutat.

Compatio verbi dei ad missam.

Qd̄ intelligēs **A**ug⁹. j. q. j. c. interrogo ait sic.
Interrogo f̄ es vel sorores dicite mihi qd̄ vo-
bis plus esse videt̄ corp⁹ xp̄i an v̄bum xp̄i? **S**i
vex vultis r̄ndere h̄ dicere debetis q̄ nō sit mi-
nus verbū dei q̄ corpus xp̄i. **E**t iō q̄ta sollici-
tudine obf̄uam⁹ q̄n nob̄ corp⁹ xp̄i misistat vt
nil ex ipso d̄ manib⁹ n̄ris i terrā cadat: tāta sol-
licitudine obseruemus ne verbuz dei qd̄ nobis
erugatur: dum aliud aut cogitamus aut loquī-
mur de puro corde depereat: qz n̄ minus reus
erit qui verbum dei negligent̄ audierit: q̄ ille
qui corpus christi sua negligētia in terrāz cade-
re p̄miserit. **N**ec ille.

Quā t̄ q̄re ex debito necessarium sit
audire diuinum verbum

Questio autē esse potest. an p̄p̄s teneat au-
dire verbum dei t̄ p̄dicaciones sicut t̄ missam
ad quā obligat ecclesia vt infra dicet̄ **V**idetur
dicendū saluo meliori iudicio q̄ pro loco t̄ tem-
pore populus t̄ maxime indocti nō min⁹ obli-
gant̄ audire diuinū verbū q̄ missaz t̄ maxie p̄
pter tria: **P**rimo p̄p̄ necessitatē. scdo p̄p̄ vili

De obseruantia sabbati

tate: tertio pp̄ comoditatē. **P**rimo inquit pp̄ necessitatē. **N**ā ad h̄ tria vidēt inducere et artare. **P**rimo naturale desiderii. **U**bi cuilibet insertū ē a natura et̄nā desiderare salutē et iusticiā salutarē. **Q**uod etiā testat̄ ps̄. dicens. **C**ōcupiuit aīa mea desiderare iustificatiōes tuas in oī tpe. **S**ed desiderii maxie p̄ verbū dei tāl̄ q̄ p̄ p̄ueniētissimū instrumentū effectui mancipat̄: q̄d p̄t̄ si p̄siderent̄ duodecim fruct̄ diuini verbi de q̄bus in p̄cedē. sermo. dictū fuit q̄ eor̄ finis ē gl̄ia sempit̄na. **S**ecundo cogit ad h̄ diuinū p̄ceptū q̄d quidē includit̄ in tertio p̄cepto legis q̄d ē de sabbati sc̄ificatiōe. **N**ā sic. s̄. in. ij. ar. et̄. j. c. dictū ē h̄o tenet̄ de p̄gruo dñi/ co die deū recoḡscere in aliq̄ hora aliter mortaliter peccat. **I**nsup q̄ est in mortali culpa et in die dñico nō dat opam vt p̄terat̄ denuo etiam mortalit̄ peccat. q̄ trāsgredit̄ hoc p̄ceptū de sabbato sc̄ificādo. **N**ec aliq̄ videt̄ p̄uenientior modus ad acq̄rendā p̄tritiōem q̄ auditio vbi dei. **U**bi h̄iere. xxiij. **V**erba mea sunt q̄si ignis ardēs dixit dñs vt. s̄. **N**am potissima cā insti/ tutiōis diei sabbati ē vt p̄t̄ illa t̄p̄is solo diuio cultui h̄ ē diuinis laudib̄ et ofonib̄ atq̄ eruditioni populi vacaret̄: alioq̄n seruilia opa totū t̄p̄s h̄ntia dei et pp̄ie salutis diuineq̄ legis sc̄ientia et memoria de medio toller̄ et auferrent

Tertio ad hoc cogit christi exemplum. **N**ā licet x̄ps mitteret ap̄los suos p̄ orbē terrarum missas celebrare et fideles cōicare/ t̄n p̄ncipalissimū modus eos euāgelii p̄dicare p̄ q̄d innotescunt fides catholica et oīa alia eccl̄ie sacramēta. **U**ndē **M**at. vlti. **A**scendēs in celū ap̄lis ait. **E**untes in mūdū vniuersū etc. **E**t itē ad **R**o. x. **D**is quicūq̄ inuocauerit nomē dñi salu⁹ erit. quō tā inuocabūt illū in quē nō crediderūt: aut quō credēt ei quē nō audierūt: quō ergo audient sine p̄dicante quō vō p̄dicabūt nisi mittant̄. **S**e quis igit̄ q̄ fides est ex auditu auditus p̄ v̄bū x̄pi. **P**roinde p̄ceptū de audiēdo p̄ loco et tpe verbū dei p̄ceptū p̄ceptor̄ q̄dāmo dīci p̄t̄ in q̄tum oīa p̄cepta ad quē q̄libet obligat̄ v̄tute diuini verbi seruari p̄nt sicut ex deductiōe ap̄li verbi patere p̄t̄. **P**roterea p̄ceptū de audiēdo v̄bū dei includit̄ in p̄cepto de audiēdo missas. **N**ā infra missam curati olim p̄dicabāt et p̄ceptū de audiēdo missa sicut infra patebit obligabat p̄lm̄ toti interesse misse. vsq̄ ad sacerdotis b̄ndictiōem. **E**x quo p̄t̄ q̄ eccl̄ia videt̄ pro loco et tpe nisi obstat impedimētū p̄lm̄ obligare audire diuinū verbū cū p̄dicat̄ in missa ei si tunc nō p̄dicat̄ alias audiendū ē sicut rōes dicte atq̄ dicēde ostendūt. **S**ecundo obligat̄ populus nō minus q̄ missas audire p̄ loco et tpe verbum dei p̄pter vtilitatez que maxie triplex est sicut ex p̄cedentibus patet ideo auctoritas

in p̄allegato. c. **A**ug⁹. j. q. j. c. iterrogo vos fratres patet̄ ait. q̄ corp⁹ x̄pi nō est maioris efficacie ad salutē q̄ verbū dei. nec fiat h̄ p̄patō nisi q̄ ad nos. **N**ō ei min⁹ p̄dest p̄dicatio q̄ corp⁹ x̄pi: q̄ p̄ p̄dicatōz mortalia dimittunt̄ p̄ corp⁹ aut̄ x̄pi venia/ lia relaxant̄ ex q̄ plus p̄desse v̄t̄ deēt. **E**t licet p̄dicatio corpe x̄pi minor sit dignitate: eaz t̄n recipientib̄ maior ē efficiēdi p̄tate: q̄ sicut ex p̄cedētib̄ patet. p̄dicatio ē q̄nq̄ cā correctiōis et p̄sequens remissionis. **N**ec ille h̄ac q̄dē vtilitatē diuini verbi intendēs eccl̄ia cū excludat a missa et a diuinis officiis interdictos sc̄ismaticos excoīcatos hereticos infideles aliosq̄ ab eccl̄ia p̄cios: a p̄dicatiōe t̄n p̄dictor̄ nō sepat̄ quēq̄ sicut p̄t̄ d̄ p̄le. di. j. c. ep̄s. **P**roterea stet p̄ls sine p̄dicatōe triginta annis et p̄suetō modo nō audiat missas: alius q̄ cōf̄missis p̄lus absq̄ celebratiōe missas stet etia p̄ totidē annos et sepe audiat verbū dei: et licet v̄trūq̄ nociuū sit t̄n ceteris parib̄ exp̄ientia te stemat̄ incōpabilit̄ sentiet̄ in fide et morib̄ dei trimentū absq̄ audiet̄ia verbi dei: q̄ sine missa rū celebratē. **N**ōne q̄tidie exp̄imur quis dei timor vel amor que cognitiō diuinor̄ q̄ ē p̄cto rū fetor et horor: q̄ virtutū cognitiō atq̄ q̄ sacramentor̄ veneratio atq̄ frequētatio vbi defuerit verbū dei. **S**ic v̄t̄q̄ est popul⁹ sine diuino verbo licet etiā misse frequētent̄ sicut minus sine sole. **A**rtius insup q̄ popul⁹ obligat̄ audire verbū dei curat̄ et quilibet religiosus ignarus et q̄cunq̄ h̄mōi qui se ingerūt in p̄fessioib̄ audiendis: quia cū sint ceci p̄stituit̄ se eor̄ duces cōtra quos dñs **M**at. xv. **E**cce si ceco ducatuz p̄stet ambo in foueā cadunt.

Tertio insup obligat̄ p̄ls nō minus q̄ missas p̄ loco et tpe audire verbū dei p̄pter comoditatē. **O**ccupat̄ siq̄dē et imersus in mūdanis maxie t̄p̄ib̄ istis diuinor̄ ignoratiā habet: nec habet doctores neq̄ ductores dirigentes p̄t̄i/ nera recta p̄uenienti⁹ q̄ p̄ eruditionem diuini verbi. **N**am quilibet ex eo p̄ se et familia sua discere p̄t̄. quid dimittendū quidq̄ sequendū sit ac opandū: terref̄ popul⁹ cōminatiōib̄ verbi dei. illuminat̄: delectatōib̄ mulcet̄. exhortationib̄ p̄ficiat̄ alijs fructib̄ bonis sic in p̄cedē. sermo. dictū est que cōiter i populo non efficit̄ eruditio misse. **E**x dictis patz q̄ nō minus pro loco et tpe tenet̄ populus audire diuinum verbum q̄ audire missas.

Questio.

Sed queri p̄t̄ cur nō p̄cepit eccl̄ia audire diuinum verbū sicut missas. **A**d hoc d̄: q̄ non p̄cepit maxime p̄pter tria. **P**rimo p̄pter obligationē curator̄: sc̄do p̄pter paucitatē p̄dicator̄: tertio p̄pter iucōmoditatē p̄lor̄. **P**rimo p̄pter obligationem curatorum. **N**ā qui

habetaiari curā tenet p̄lo suo p̄dicare. xxxvj. di. c. q̄ ecclesiasticis ibi labia sacerdotis. z. xvj. q. j. c. ad iij. c. v. **E**cce in hoc. **P**reterea nō fuit necesse p̄byteris p̄ceptū iterare. **S**cdo p̄pter paucitatē p̄dicatoz: q̄ rari sunt z. raro res q̄ p̄dicet xpm: z. mlti sunt q̄ celebrāt missas **T**ertio p̄pter incommoditatē. Nam multi sūt rurales z. in montib⁹ habitātes z. in alijs locis q̄bus difficile extitisset sic audire p̄dicatōes sic missas. **N**on tñ excusant h̄mōi p̄ loco z. tpe ad discere p̄ aliquā viā q̄ sunt p̄m statū suū eis necessaria ad salutē. **N**ec excusant p̄lati eoz q̄ p̄ p̄dicatōnē vel alio modo talia nō docent eos: q̄ i vtriusq̄ talis ignorātia nō excusat eos sicut infra dicit ser. xxiij. ar. ij. c. v.

Quibus deuotiōibus insistēdū est diebus festiuis z. de misse veneratōe.

Capitulum. iii.

Tertio aut in die festo insistēdū est deuotiōi. **U**n̄ Sap. ix. Corp⁹ q̄ corru/pit aggruat aiam. vt in t̄palib⁹ aia totalit̄ inclinet z. elonget a deo atq̄ obliuiscat dei creatoris sui: z. iō insistere debet cordiali deuotioni. **H**oc enī q̄dam faciūt semp. q̄dam debēt facere sepe. i. certis t̄pibus dieb⁹ vel horis. q̄dā saltez diebus festis. **P**rimi sunt p̄fecti. secūdi p̄ficiētes. tertiū sunt incipiētes. **P**rimi q̄dē sunt p̄fecti. s. q̄ iussit cordiali deuotiōi semp lz rari sunt z. hi sunt p̄fecte p̄templatiui de q̄bus dicit ps. **P**rouidebā dñm in p̄spectu meo semp z. iterū **A**bseditatio cordis mei in cōspectu tuo sp. **H**i nēpetanto dei amore z. dulcore interi⁹ inardescunt vt interdū eis oīa oblectamēta terrena in fastidiū vertant. **N**am sicut materialis ignis: rebus suo feruore adustis oēm pulchritudinē aufert reddēs ea d̄formia atq̄ nigra: ita feruor interne deuotiōis p̄ntis vite dulcorē in q̄ndā in s̄piditatē z. nausēā puertit. **U**n̄ Bern. sic **E**ro vij. serpēs moyssi serpētes magoz vorabat ita dulcor interne deuotiōis oēs dulcorē vite p̄nti tollit z. insipida reddit. **S**cdo sunt q̄dā. s. p̄ficiētes q̄ lz nō orent p̄tinuē: tñ h̄ student facere sepe. s. in septē horis canonicis. **U**n̄ ps. **S**epties in die laudē dixi tibi. **A**d has horas canonicis seu clerici obligant duplici. **P**rimo ex debito iusticie z. ad h̄ tenent religiosi q̄ hoc h̄nt ex regula in mādato **C**lericis q̄ p̄pter h̄a laicis reddit⁹ z. elemosyne date sunt vt ipi in officio suppleat laycoz vices. **S**cdo ex statuto ecclie. **N**am ordinē sacru nullus p̄ferre dz: nisi b̄nficiato vel ei q̄ ad suū p̄monitiū loco ecclie sticoz redditū voluerit ordiari extra d̄ p̄ben. eps. z. c. cū fm aplm. **I**ō q̄libet h̄ns ordinē sacru tenet ad canonicas horas: q̄ ecclia ordinādo eū intēdit illū ad h̄ misterii obligare **E**x di

ctis colligi pōt fm **B**onauen. in. iij. di. xxiij. q̄ fm ius cōe clerici in sacris ordinib⁹ p̄stituti ex officio ad horas canonicas obligant **I**ntra ho ordines sacros tenent b̄nficiati ex b̄nficio. in sacris ordinib⁹ p̄stituti z. b̄nficiati ex vtroq̄ tenēt. **E**t hoc fm ius canonicū z. diuinū. **P**ro inde q̄libet talis si ex industria vel negligentia sola omittit aliquā horā mortali peccat extra de cel. mis. dolētes in fine. **T**ertio ho sunt q̄dam incipiētes q̄ lz q̄libet die teneant aliq̄ hora p̄ orationē z. deuotionē se p̄uerrere ad deū suū nihilomin⁹ speciali⁹ atq̄ seruēt⁹ in die festo id efficere debēt. **I**deo dz **E**zech. xlvj. **H**ec dicit dñs deus. **P**orta atrij inferioris que respicit ad orientē erit clausa. s. dieb⁹ in q̄bus opus est die autē sabbati apiet q̄ cor p̄li in die festo ad diuina apiendū est. **M**ulta nēpe x̄tutū semina ac desideria sc̄ta naturalit̄ hoib⁹ cōplā tata in mēte rōnali latēt: q̄re quedaz ex mentis ariditate desiccant z. pereūt. que oīa saluberrimū fructū afferūt. si luie diuine cognitōis z. grē p̄ feruorē deuotiōis secundarent sicut exemplo solis patere p̄t. q̄ radijs suis splēdorizatq̄ calor terrā penetrās semē in terrā defossū mirabiliter viuificat z. fecūdat: sic etiā p̄ grām dei et feruorē deuotiōis q̄ mens q̄scit in deo x̄tutū semina in mēte rōnabili q̄scētia vberi⁹ fecūdat. **P**orro talis irrigatio z. mētis fecūdatio p̄ deuotā auditionē misse potissime a dño impetrat. **D**e qua auditōe ad p̄ns tria p̄sideremus **P**rimo debitū. scdo modū. tertio fructū.

Quomodo quilibet obligat audire missas.

Primo cōsiderem⁹ debitū. **O**ēs enī fideles in oī dñica die z. in q̄libet sacra solēnitate tenētur ex p̄cepto audire missam a p̄ncipio vsq̄ ad finē. s. vsq̄ ad datā b̄ndictionē a sacerdote in fine misse vt p̄tz de p̄se. di. j. c. missas. z. c. se. z. c. oēs fideles. z. c. z. hoc. nisi excusent magna necessitate z. nō. in dicto. c. missas fm **T**ho. **S**cotus ho in. iij. di. ix. in fine. ij. ar. alt. q̄ si aliq̄ necessitas excuset ab executōe h̄mōi actus quem determinat ecclia tūc suppleat in aliq̄ equalētī: necesse est vt saltē diuino cultui speciali⁹ deputato habeat aliq̄s in deū imēdiate relatū ad reuerentiā eius. **L**eterū de p̄se. di. j. c. q̄ die solēni. sacru p̄ciliū ait. **Q**ui die solēni p̄termisso ecclie p̄uētū ad spectacula vadit excōicet. **I**gitur tūc peccat mortali⁹ ad illa vadēs: q̄ excōicatio nō nisi p̄ mortali culpa infligi debz. **N**ec video quō legitime excusent a mortali culpa vi due que post mortē mariti q̄si despate p̄ annū nō intrant ecclia ad audiendū diuina officia nec ad x̄bū dei. **S**illī etiā nec excusabiles vidētur retinētes i domo talib⁹ dieb⁹ nubiles pueli

De iudicio generali

las seu famulos et famulas absque missa. Nec videtur ex consuetudine posse excusari cum videatur talis consuetudo contra ius nature et contra ius scripture contra que consuetudo iam non tenet sicut supra. ij. arti. et. c. ij. dictum est.

De modo audiendi missam.

Secundo consideremus circa missam audiendi modum dicimus enim de ps. di. j. c. quoniam autem stamus ad orationem fratres dilectissimi inuigilare et incubere ad preces toto corde debemus cogitatio hominis carnalis et secularis abscedat: nequaquam tunc animus aliud quam id solum cogitet quod precat: id est et sacerdos ante orationem prefatione premissa parat fratrum mentes dei. Sursus corda. ut dum respondet ples habemus ad dominum admoneatur nihil aliud cogitare debere quam dominum. Claudatur adversarii pectus et soli deo pateat nec ad se hostem dei tempore orationis venire patiat. De euangelio quod in. c. applica in ea. di. habetur. Audite applica mandatum dum sacra euangelia in ecclesia leguntur ut sacerdotes et ceteri homines non sedentes sed venerabiliter curui et in conspectu euangelii stantes dominica verba intente audiant et fideliter adorent. Insuper extra de immo. eccle. c. decet. lib. vj. dz. Convenientes ibidem nomen illud quod est super omne nomen a quo sub celo non est datum hominibus in quo saluos fieri credentes oporteat. nomen vicis iesu christi a quo saluum facit populum suum a peccatis eorum exhibitio reuerentie specialis attollit et quod generaliter scribitur. In nomine iesu omne genu flectatur celestium et. singuli singulariter in seipso implentes preceptum dum agunt missarum sacra solennia. gloriosum illud nomen quoniam cumque recolit flectat genua cordis sui vel inclinatio testentur. Preterea quilibet christianus procuret ad missarum solennia aliquid deo offerre et ducere ad memoriam quod deus per moysen dixit Exo. xxiij. Non apparebis in conspectu meo vacuus. In elevatione autem sanctissimi sacri tunc dendum est pectus propter causas. s. in. ij. arti. dictas. Inter omnia advertant laici quod dicitur de ps. di. ij. c. sacerdotum. Nulli laicorum liceat in eo loco in quo sacerdos et reliqui clerici consistunt quod presbyterum nuncupat quoniam missa celebratur consistere: ut libere ac honorifice possint sacra officia celebrari. extra de vi. et ho. cle. c. j. dz et laici. Secus altare quoniam sacra mysteria celebrant stare vel sedere inter clericos non presumant laici: sed per illa que cancellis ab altari diuiduntur. s. choro. secundum glo. tunc presbiteribus pateat clericis. ad orandum vero et concionandum laicis et feminis sicut mos est pateat sancta sanctorum. s. solum ad orandum et concionandum salutas stare non debet secundum glo. Idem quod. c. puenit. de ps. di. ij. confirmat. Si quidem magnam inconueniens est sacerdotum administrantium in diuinis presumptuose occupare locum ac sacra mysteria impedire. Amplius est enim gratum deo stare ad missam

sam a longe propter eam cum humili reuerentia quam de prope cum arroganti iusticia sicut patet exemplum Luc. xviij. de publicano et phariseo. Et illud. Qui se humiliat exaltabit. Et contra in huius mysterium j. Regi. vj. dz. Porro bethsamite metebatur triticum: et eleuantes oculos viderunt arcam. Et subditur percussit autem deus de viris bethsamitibus eo quod vidissent arcam. Idem de oza scribitur. ij. Reg. vj. Nemo etiam cum accipit rem falcone aut cane ad ecclesiam venire debet: quia dominus dicit. Lu. xvi Nemo potest duobus dominis seruire. s. falconi et deo. Idem in quibusdam diuinis. Io in ecclesia ordinati sunt ostiarii qui secundum Isidoro. ostiis ecclesie presunt clauem ecclesie tenentes omnia intus extraque custodiunt atque inter bonos et malos homines iudicium fideles recipiunt: infideles respuunt: et excoicatos repellunt. Et in ve. testa. etiam ad custodiam templi tales sunt deputati ne ingrederentur in illud immundum in ore. i. aliquid de omnibus immundis rebus. Hoc officio dominus vultus est Io. ij. quoniam vendentes et ementes de templo eiecit. et Io. x. de se ait dicens Ego sum ostiarius. vbi mystice insinuat quod per ostium ecclesie ad diuina officia nihil manifeste in quantum ingredi debet. Solebant enim tales ostiarii talia in quantum ad ecclesiam venientia prohibere ne ingrederentur. Quod si peritarius aliquid attemptasset factum in ostio quodam signo omnes in choro tacebant: donec rebellis ille confusus abiret. Sunt etiam plerique ignari qui cum presbyter celebrat missam cum ita fuerint in taberna inebriati venientes extra ecclesiam commorantur. de suis bobus et mundanis: necnon et de turpibus colloquuntur. nec intrant ecclesiam nisi cum eleuatur dominicum sacram irreuerentissime illud aspicientes capite in toto vel in parte coopto. genibus rigidis parum aut nihil flexis. sic cum strepitu ad videndum corpus christi partim intra et partim extra ecclesiam currunt. ita subito eo vix viso discurrunt. quasi non christum sed diabolum viderent. propter quod dicitur de ps. di. j. c. missas cum se. c. et. c. quoniam. et. c. quod die. Proinde legitur in legenda sancti iohannis elemosynarius quod cum post sancti euangelii lectionem quidam de populo suo extra ecclesiam staret prefatus patriarcha sanctus mox ecclesiam egressus atque foras cum turba sedit omnibus aut illis admirantibus dixit. Filii vbi oues ibi et pastor. Aut ergo intrate ecclesiam et ingrediar ego: aut manete foras: et ego vobiscum manebo. Ego enim propter vos ad ecclesiam venio. Fecit. n. b. sel vel bis emedans et erudiens plebem suam.

De fructu audiendi deuotionem missam.

Tertio autem consideremus ex deuota missa auditione fructum. qui est triplex. Primus est propter remissionem. secundus ab eterna morte saluatio. tertius salutis eterne participatio De quibus plene habetur cum agitur de hoc sanctissimo sacramento ser. l. v. ar. ij. c.

iii. Insuper p totū articulū illū. Insuper yltra oīa que supius de festis dicta sunt audi dñm dicē/tem **Mat. lviij.** Si autēris a sabbato pedē tuūz facere volūtātē tuā in die scō. z vocaberis sabbatū dīcatū. i. deo acceptū: delicatū qdē qz ppter opus seruile nō vult ledī vel delitijs spūa libus delicatū z sanctū dñi gloriozū z glorifi/ caueris euz dum nō facis vias tuas. i. opa tua mala z nō inuenis volūtās tua vt loqris fmo/ nē. i. fm intellectū nō peccas in sabbato nec vo/ luntate opē nec sermōe: tūc. i. cū p dicta feceris delectaberis supra dñm qz spūalē p solationē cum dño vnieris. **Epilogado Orige. de xpīa/ noz sabbato att.** Relinquētes iudaicū sabbatū qualis debeat esse xpīano sabbati obserua/ tio videamus. **Die sabbati.** nihil de mundanis actib' opari oportet. Si nihil mūdānū geras spūalib' vaces. ad ecclias venias. xbo dei au/ rem pbeas: celestia cogites de futura spe sollici/ tudinē geral. **Centurū iudicē** pre oculis habe/ as. nō respicias ad pñtia z visibilia sed ad inui/ sibilīa z futura. **Hec est sabbati obseruatio** chrī/ stiano. **Ad nobis** iplere misericorditer largiat/ sabbati sanctificator z custos atqz premiū p sū/ matū dñs iesus. **Qui cum prē.**

Feria. ii. post prima dñicaz in qua
dragesima de iudicio generali.

Sermo. xi.

Sunt hi in sup

Iplīcū eternū: iusti autē in vitā eter/ nam. **Mat. xxv.** z in euāgl. hodie/ no. **Hodie dilectissimi frēs** manifeste intellige/ tis qta sit dñus charitatis z pietatis quāqz sit vera snia aplī. **Ad. in canonica. ij.** dicētis. **Iu/ diciū sine mīa.** i. saluāte fiet ei q nō facit mīam. **Tractaturi** igit de vltimo iudicio generali tri/ plex iudiciū distinguam. **Prīmū** ē iudiciū re/ tributōis. scdm est dñatōis. **tertū** est discussio/ nis. **Prīmū** est iudiciū retributōis z hoc est illud fm qd iuxta dei sniam vnusqzqz put me/ ruit receptur' est. **Et fm hoc iudiciū oēs gene/ raliter iudicabunt.** **Proinde. ij. Ro. v.** dicē/ **Oēs enī nos** manifestari oportz ante tribunal xpī vt recipiat vnusqzqz ppria corpis put ges/ sit siue bonū siue malū. **Et ad Rho. xiiij.** **Oēs** stabim' ante tribunal xpī. **Scdm** est iudiciū dñatōis: z hoc iudiciū soli malī iudicabunt. **Ad Jo. v.** **Venit hora** in qua oēs q in monu/ mētis sunt audiet vocē filij dei. z pcedēt q bo/ na fecerūt in resurrectionē vite: q vō male ege/ runt in resurrectionē iudiciū. **Tertū** est iudi/ ciū discussōis. in q merita z demerita pñia vt/ duplicia oñdent. z hoc iudiciū pprie fideles iu/ dicadi sunt de qbus i hoc seculo potuit dubita

ri. **Et fm hoc Jo. iij.** dñs ait. **Qui nō creditis** iudicat' est. **Et Jo. xvj.** **Princeps** hui' mūdi iam iudicat' est. **Et j. Timoth. v.** qdā hōiūz manifesta sunt pctā pcedētia ad iudiciū: qrun/ dam autē subsequent' sūtr autē z facta bona mani/ festa sunt. **In pñti** igit euāgelio pñcipaliter de tertio iudicio agit. **Jo angeli z āgelici viri** q ppter excessum hūilitatis z charitatis hic mūn/ mi nuncupant. ponunt qsi iudices stare seu iu/ dicis assessores. **Demonēs** vō z qlibet infide/ les sunt iam certissime iudicati. **Sz qz boni** me/ diocres vel infimi solāt p opa miscōie facta ma/ xime paupibus scitis supledo pprios defectus adipisci potiora sibi scōz merita iux illū **Lu. xvj.** **Facite vobis** amicos de māmōna iniquita/ tis: vt cū defeceritis recipiāt vos in eterna tab/ nacula. **Jo de opibus** mīe hic specialit' mēto/ sit ad puocandū ad mīam oēs. z ad oñdendūz q ibi mirabilē superexaltabit ac vincet mīa iudi/ ciū. z iusticie sue rigorē. **Et ad oñdendū** duos ordines electoz. i. eoz q p xpo oīa derelīqrun/ et eoz q p opa pietatis se illis associarunt: aut p defectū illoz se ab illis sepauerūt. **Mā** de his impīs dicit dñs. **Ibunt in suppliciiū eternū:** at qz de pīs subdit. **Iusti autē in vitā eternā.** **Cir/ ca iudiciū enī generale tria** ad pñs pñderem'. **Primo** occasione āncedentē. scdo executionē psequentē. tertio pclusionē subsequentē.

Articulus. i. que erit occasio iudi/ cij generalis. z qñ verisūtr est futurū.

Primo pñderem' inq circa iudiciū genera/ le occasione āncedentē. i. que erit occasio iudi/ cij gñalis z finis pñtis seculi. **Ad cui'** euidentia notandū est. q mortuo antixpo quē fm aplm ij. ad **Thessalo. ij.** dñs iesus interficiet spū oris sui. qz fm **Nico. de ly.** de mādato eius fulmina/ bīf p misterīū archangeli michaelis. q etiā int/ ficiet exercitū eius fm methodiū ab illo tpe vs/ qz ad finē mūdi fm qdā parū nō debet esse tē/ pus fm cōem cursuz. **Nam** vidētes iudei se de/ ceptos ab antixpo p enoch z heliā ad xpm fer/ uide puerterē fm eundē **Nicol. pallepatū** sup illud **Johel. iij.** cū puertero captiuitatē iuda z hierlm. **Et ex hoc māifeste ptz.** q ab illo tpe vs/ qz ad finē mūdi tm spaciū tps debet influenire q totus pñs isrl atqz totus mūdus puerat ad xpm sicut **Mat. xxiiij. dz.** **Predicabit** h euā/ geliū regni in vniūso orbe. in testimoniū oibus gētib'. **Ad qdem** fm pallepatū **Nicol. z glos.** in pñmatōe seculi fiet: qz tūc oīs gētes p pñ/ catōnē illā recipiēt fidē xpī. **Sz** ad hoc necē est q tps illō crescat a mane p pgruos gdnus: vsqz ad meridiē. **Deinde** p gradus pgruos paula/ tiū decreseat ad tantā vespērā z noctē iniquita/ tis. q vix fides inueniat in terra: z q pp' abū

De iudicio generali

dantiā iniquitātū xp̄s cōpellat mundū exterminare atq; iudicare. **Q**uā autē sic gradatim descendere debeat ille vltim⁹ eccl̄ie status: tripliciter pbat̄ p̄mo rōne. sc̄do auctē. tertio similitudine. **P**ri-
mo rōne sic. Irrōnale enī videt̄ credere q̄ mi-
sericors deus illam admirandā p̄fectionē ec-
clesie que erit in p̄sione iudeorū atq; totius or-
bis mortuo antixp̄o nolit durare nisi p. xxx. v̄l
xl. dies aut mēses sicut aliq̄ opinant̄: et q̄ tunc
simul cū tempestatib⁹ antixp̄i facta postea taz-
plena p̄uersione et nulla subsequuta generali rui-
na culpe. deus velit iterū subito tempestatē et
extermīniū mūdi ac iudiciū eius iducere atq;
statū quē in sūmap̄fectōe de nouo formauerat
nihil velit durare. et debitū cursū et occasū h̄re

Sc̄do pbat̄ idem auctē. Nam putat̄ ec-
clesie sumit̄ in hac vita in fine debet malis pesti-
mis abūdere: qd̄ ptz̄. **L**uc. xviij. vbi d̄r. **C**erū-
tū filius hoīs veniēs. putas inueniet fidē inter-
ra: q̄si dicat. nō s̄m **B**edā. nēpe si venerit ad iu-
diciū imēdiate post iudeorū p̄uersionē atq; to-
tius orbis mortuo antixp̄o magnā fidē repiet
in toto orbe. et iam tūc dies dñi ad iudiciū non
veniret tanq̄ sur sicut d̄r. **M**at. xxij. **N**ā tūc
oēs parati essent. **T**ertio pbat̄ similitudine
quā ponit dñs **M**at. vbi d̄r. dicēs. **S**icut enī
erant in dieb⁹ festis noe añ diluuiū comedētes
et bibētes: nubētes: et nuptui tradētes vsq; ad
eum diem in q̄ introiuit i arcā noe. et nō cogno-
uerūt donec venit diluuiū et tulit om̄s: ita erit
aduētus filij hoīs. **E**t paulo añ inq̄t **S**urgēt
enī pseudo xp̄i: et pseudo pp̄he. et dabūt signa
magna et p̄digia: ita vt in errozē inducāt si fie-
ri pōt etiā electi. **E**t subd̄r q̄ post tribulatōez
dierū illoz sol obscurabit̄: et luna nō dabit lu-
men suū. et stelle cadēt de celo et virtutes celoz
cōmouebūt̄: et tūc apparebit signū filij hoīs in
celo. **E**t q̄ ptz̄ q̄ dñs nō iudicabit mundū duz
erit in illa mag⁹ p̄sione. de q̄ dñs ait **Jo. x.** **E**rit
vnū ouile et vnus pastor: s̄ post p̄sionē illā. q̄
datim descendet mūdus ad tantā iniquitatē sicut
p̄dictū est. q̄ deus indignib⁹ p̄tra euz. et exēmi-
nabit mūdū et iudicabit. sic ptz̄ mystice **Apoc.**
xiiij. **E**t alius angel⁹ exiuit de templo clamās
magna voce ad sedentē sup nubē. **M**itte falcē
tuā et mete. q̄ v̄it hora vt metat̄. qm̄ matura-
uit messis tr̄e. **E**t misit ille q̄ sedebat sup nubes
falcē suā i tr̄a: et messuit tr̄a. **I**n q̄bus sacratiss̄
mis v̄bis q̄ttuor insinuāt. q̄ se h̄re oñdet xp̄s.
s̄m q̄ in fine seculi mūdū iudicatur⁹ ē. **P**rimū ē
sapia lumiosa. sc̄dm est potētia vigorosa: tertiu
est iusticia rigorosa: q̄rtū est executō timorosa.

¶ **Q**ua sapia fulgebit xp̄s iudex om-
nium p̄stitutus. **Ca. i.**

Primo autē xp̄s iudicatur⁹ mūdū se

h̄re oñdet sapiam radiosā cum q̄ iuxta tps̄ sta-
tutū a p̄seiat iudicare mūdū: q̄ p̄ne sapie-
p̄siliū noscet. **Jo. Jo.** ait in **Apoc.** **E**t alius an-
gelus exiuit de templo. **Q**ui enī templū exiuit
interiora tēpli p̄s clarissime plustrauit. **E**nī
tēplū h̄ qd̄ solus pōtifer intrat p̄ne mentis ar-
chanū est. **E**nī p̄s. **D**ñs in tēplo sc̄to suo. ip̄e ē
dñs et est sacerdos q̄ singularit̄ est in h̄ templo.
Jo. Jo. xiiij. ad philippū dicebat. **N**ō credis q̄
ego in p̄re et p̄r in me ē. **E**t hui⁹ sapie p̄silio cō-
format oē iudiciū suū. **T**ūc enī angel⁹ magnū
p̄siliū xp̄s de templo exiuit: qm̄ p̄ facti euidentia
mūdo vltimū iudiciū nūciabit. **E**nī **M**at. xiiij.
de die aut illo et hora nemo scit: neq; angeli dei
in celo neq; fili⁹ hoīs nisi p̄r. **Q**uod v̄bū exponēs
hiero. dicit **E**nī oia tpa fecerit iesus h̄ est v̄bū
dei. oia enī p̄ ip̄m facta sunt. in oib⁹ aut t̄pib⁹
cū dies iudicij sit. que cōsequētia esse pōt eius
ignorare partē: cui totū nouit. **H**ic q̄ dicēdū
est. **Q**uid enī magis ex noticia p̄ris an filij. **S**i
maius nouit. quō igrare pōt qd̄ minus ē. **N**ū-
qd̄ deus p̄ cognitionē illi⁹ diei filio denegauit
cū dicit oia tradita mihi sunt a p̄re meo: q̄ non
oia si est aliqd̄ qd̄ negat. **H**ec ille. **D**icit autē
xp̄s illū nescire diē s̄m **Aug.** q̄ nō facit hoies
scire. **E**t dicit ptz̄ q̄ xp̄s manēs i tēplo. i. in p̄-
na mēte diē iudicij noscit: tū illū indignis celat.
Sz tūc tēplū egrediet̄: qm̄ qd̄ illo die hoib⁹ ce-
latū est. p̄ facti euidentia declarabit.

¶ **B**eptate quā habere xp̄s se osten-
det: qm̄ venit iudicare mūdū. **Ca. ii.**

Sc̄do x̄o xp̄s mūdū iudicatur⁹ h̄re
se oñdet potētiā vigorosā: q̄ in eius
clamore mystice designat̄. **P**ropterea
subd̄r clamās voce magna ad sedentē sup nu-
bem. i. ad seip̄m hoc est ad gloriā suā. **I**p̄e enī
p̄ sedentē sup nubē etiā designat̄. i. sup hūani-
tatē suā leuē a culpa. sicut leuis est nub̄ es. **E**t
cet si q̄dem xp̄s: cuz secreta p̄ni p̄siliū indignis
p̄ctōrib⁹ celat. tūc autē clamat: cum p̄na p̄silia
s̄m formā p̄ni p̄siliū et ip̄erij p̄digno tpe mani-
festat. **A**ut verū. **H**ic idem xp̄s s̄m aliā et aliā
formā ad seip̄m clamat: cū secreta dei iudicia d̄
hūanis opibus oib⁹ manifestāda eē denūciat
Enī de talib⁹ occultis iudicijs d̄r. **L**u. viij. **N**ō
est occultū qd̄ nō manifestet̄. nec absconditū qd̄
nō cognoscat̄ et in palā veniat. et h̄ est qd̄ hic d̄r
clamabat significās q̄ q̄ occulta dixerat. exp̄o-
nendo manifestare volebat. **P**roinde **E**sa. xliij.
mūdo deus cōminat̄ cū ait. **S**emp̄ filui et pati-
ens fui. sicut p̄tursēs loqr̄. i. in fine mūdi.

¶ **Q**uibus erit ignotū iudicij tps̄: et
q̄bus poterit esse notū. **Ca. iii.**

Tertio autē oñdet se xp̄s h̄re iusticiā ri-
gorosā. **Jo. d̄r.** mitte falcē tuā et mete

Falx enī iudiciū agēdorū indicat. **Uñ** **Deus**. xxiij. phibet dñs dicēs. Nemo mittat falcē in mēse alienā. i. nemo temerario iudicio iudicet opa aliena. **Hanc** autē falcē xps in manu tenet: cum recte rōnis iudicio vltimū exēminū mū/ di pctōz expectādo pūsiōne p longanimitatē suā patiēter sustinet. **Sz** hāc falcē suā tūc qđez deus in mēsem mittit. cū eodē recte rōnis iudicio opa hoīum iuste discutiet: qñ. s. tpe iudiciū generalis nō solū maligna hoīuz opa: sed etiā inutilia. z que qñqz videntur hoībus iusta. pēmo efne vite indigna iudicabit. **Uñ** p pphaz dñs dicit. Cum accēpo tps ego iusticias iudi/ cabo. **Uñ** **Greg.** Dis nra iusticia ad examē di uine iusticie deducta iniusticia est. **Et** sordet in districtōe iudici: qđ in examiatōe fulget opant. **Tūc** qđem iudicio efne dānatōis repient digna cūcta opa q̄ inutilia sunt. cuiusmodi ēre na esse pbanť lucra atqz cūcta terrena cōmoda que pp̄ deū nō fuerint ab hoībus sūpra. **Nul** lum qđem illoz operū pōt eē dignū cēna vita: qđ ppter deū nō fuerit factū. sed ppter ppriā utilitatē. **Uñ** z hec opa mēsis terre denoiant de qđ. **Quia** venit hora vt metat: qñ matu/ raut mēsis ēre. **De** q mēse vel opib⁹. **i. Cor.** iij. dicit ibi. cōparās terrena opa ligno. feno. et stipule. vniuscuiusqz inqt opus manifestū erit. **Dies** dñi declarabit: qz in igne reuelabit. vni/ uscuiusqz qle sit op⁹ ignis pbabit. **Et** post. cu/ ius opus arserit detrimentū patiet. **Ecce** iudi cū dānatōis inutiliū operū. in qbus hō quasi totā vitā suā psumit. **Quid** etiā p mēsem terre maturā. nisi ēreni hoīes q ppter sua scelera ad diuinū iudiciū p del iusticiā vocāt. **Sicut** ecō tra de pplis q parati sunt ad suscipiendā miam dei lz mēsis dicant: nō tñ mēsis terre denoīāt. **Uñ** **Jo. iij.** dñs ait discipulis suis de samarita no pbo. **Videte** regiōes qz iaz albe sunt ad mēsem. i. ad miam dei p pūsiōne suscipiendā dispo siti z preparati. **Ex** qptz q maturatio mēsis est dies z hora: qbus iudicāus est mūdus.

Questio de tpe iudicij.

Circa dicta pōt queri an ex fide hoc sit certū z an teneri debeat tanqz certū. q nullus ange/ lus. nullus hō purus etiā xpi mīr sciat tps hu/ ius iudicij seu hui⁹ mēsis diē vel horā. **Ad** qđ dicēdū est saluo meliori iudicio q tria erūt ho/ minū genera in dieb⁹ illis. **Primo** erūt qđā q/ bus tps illud erit oīno ignotū. **Secdo** erūt qđā qbus qđā generali mō erit aliqñl notū. **Tertio** erūt qđā qbus pūcularitē poterit esse notū.

De cōmunitati hominū tps iudicij erit oīno ignotū.

Primo autē erunt quidā qbus tps z dies iu/ dicij erit oīno ignotū. sicut ex sacris ptz scēptu/

ris. **Et** hi erunt cōitas hoīum qbus talis dies debet abscondi: sicut dies mortis ex multiplici rōne. **Primo** vt semp timeant. **Secdo** vt semp se pparēt ad illū diē. tanqz de pximo iminen tem. **Tertio** vt tam in hoc qz in plerisqz alijs ig/ rantes se noscāt: qđ qđem est putile ad supbiā cōprimendā. **Quarto** vt archana diuinorū iu/ diciorū magis reueareant. **Quinto** qz nō decet dei secreta indignis z indispositis reuelari: p/ pter qđ etiā plura abscondant aliqbus alijs vel idoneis: qz forte nescirent hoc celare indignis aut nō plene idoneis. **Sexto** ad nō impediēdū opa z tpa pscita vel pordinata a deo. **Multa** enī veniūt z ventura sunt quorū euentū hoīes et demones impedirēt: si pscirent ea. **Septimo** ad excecandū reprobos talīū tempoz: z ad h tale iudiciū dei veniet sup eos subito z iproui/ se. **Octauo** vt in tribulatōib⁹ talīū tempoz fi/ des: spes: hūilitas: patiētia: z lōganimitas scō rū fortius exerceat z pmet. **Et** vt tūc addiscāt deū etiā in suis incertis imobilē z inerrabilē sequi: znō sue puidētie sed soli diuine inniti.

De iustis erit notū tempus iudicij quadā noticia generali.

Secdo erunt quidā qbus qđaz generali mo/ do finale iudiciū erit notū. **Sitr** z mltā iudicia qbus q̄tidie flagellant patrie generalitē ab illu/ minatis mentib⁹ p scripturā sacā qñ iminere debeāt cognoscunt: nō tñ in pūculari de tpe p/ prio. sed solū in generali. **Septē** xō sunt signa mature mēsis p que a pdictis finale iudiciū at qz q̄tidiana cognosci poterūt z cognoscunt in generali qñ futura sūt. **Primū** est horribilitas pctōz multoz. scōm multitudo peccantiū. ter/ tium impunitas manifestoz scelez. qrtū aiad/ uersio in peccatis. qntum affectio ad scelera. se/ xtū studiū peccādi. septimū longa pseuerātia in oībus supradictis. **Et** h erit maturitas mē/ sis. **Primū** signū erit qñ in toto orbe terra/ rum multa z magna z horrēda pctā fient. **Nec** hoc sufficit: qz si hec paucis patrarēnt suffer/ ret patiēter deus. **Scōm** signū erit qñ a mul/ titudie hoīuz dēptis paucis talia enozmia cri/ mina ppetrabunt: nec insup hoc erit sat: qz si occulte fierēt ac inuēti recta iusticia punirent. adhuc patlēter sufferret deus. **Tertū** signū erit qñ talia facta apte inuerecūde atqz impu/ ne fient nec insup hoc satis erit: qz si talia incō/ siderate fierent. nō adhuc ad iudicandū cōtur/ babit deus. **Quartū** signū erit qñ talia fiēt tota mentis aiaduersione seu itentōe. **Nec** vti qz sufficiet hoc. eo qz si ad talia ipsi peccātes nō multū applicabūt affectū: adhuc etiā expecta/ bit deus adiudicādū. **Quintū** signū erit qñ talia facta fient tota cordis affectōe. **Nec** insup

De iudicio generali

sufficiet hoc vt deus iudicet mundū: qz si in talibus malis oīno studiū totū nō adhibebūt ad huc ad seuiendū expectabit deus. **Sextū** si gnū erit. qn totū studiū malignoz ad talia scelera cōuertet. **Nec** insup illo satis erit. Nam si aliq casu puoz tpe hec talia fierent nō ptinue nec pseuerāter: adhuc aliqd erit ppē qd deus mūdū nō pdenabit. **Septimū** signū vltimū iminētis iudicij erit. qn oīa supradicta cōtinue z pseuerāter in mūdo fient. tūc em erit matura messis: ppter qd dignus tūc erit mūdus generaliter iudicari. **Q** aut p hec septē signa poterit mētēs illiūate pagnoscere mō pdicto generalē iudicij diem ppinqtē: maximū nobis prestat argumētū scptura sacra ad **Rho. xv.** **S**ia qcu qz scpta sunt ad nostrā doctrinā scpta sunt vt p patientiā z psolationē scpturarū spem habeamus. **E**x scpturis enī sacris in plerisq locis habet deū dedisse nunq aliqd exterminū generale neqz pticulare: nisi pcesserint pdicta signa. **D**e exterminio generali ptz i diluuiū **Gen. vi.** vbi dicit. **V**idēs aut deus q multa malicia hoīuz esset in terra ac cūcta cogitatio cordis intēta esset ad malū oī tpe penituit eum q hoīem fecisset in terra. **D**emū qz subdit. q deus p vniuersale diluuiū mūdū exterminauit. **I**n his vbi si diligēter examine oīa supradicta signa p ordinē repient. **P**rimo enī in mūdo multa z magna erant pctā z horrēda maxie circa luxuriā etiā circa scelus cōtra naturā: qd oīdit methodius historiographus dicens. **M**ulieres supgrese viris abutebant z etiā q exarserūt hoīes in adulteriū. siue in alterutrū coeūtes. **E**t de hoc signo. **S. dicit.** **V**idēs aut deus q multa malicia. **Q**d vbi manifeste oīdit tunc abūdassee horrēdam multitudinē z turpitudinē pctōz. **S**e cūdo q hoīes cōter talia ppetrabāt. **I**ō subdit: hoīuz ibi peccantiū multitudinē denotat. **T**ertio insup illa manifeste inuerecūde atqz impune fiebāt. ideo addit. esset in terra. i. manifesta erant z impunita. **Q**uarta etiāz fiebāt tota mētēs aiaduersione. ideo dicit. z cūcta cogitatio. i. nō partim z nō diuisim: sed in malis in integra z cōiūcta. **Q**uinto qz fiebāt tota cordis. **S**exto talia scelera toto studio ppetrabant. ideo dicit. intēta esset ad malū. **S**eptimo qd oīuz pessimū erat. qz cuz sex pcedētibz cōtinue z longo tpe in illis pseuerarunt. ideo subdit. oīi tpe. **E**x his ptz q tunc messis matura erat: ideo generale diluuiū mūdū exterminās misit dñs. **N**ec tñ de vltimo iudicio sunt hec signa z fortia argumēta. verū etiam de qlibet regno z patria z ciuitate a dño magnis iudicijs flagellādis. mētibz illiūatis z pspiciatē intuentibus ate iudicia patebit pcedere hec signa mature messis. **Q**d ptz exēplo ye. testa. **N**am cuz

dñs abrahe pmisit exterminationē gentiūz que terra quā ei pmisit icoluerūt dicebat **Gen. xv.** **N**ecduz enī implete sunt iniqtates amorreoz vsqz ad pñs tps. i. nōdū matura est messis eorum. qsi dicat. z si semini tuo hāc terrā pmitto tñ ante tps cōplemēti iniqtatis eoz z mature messis illos nō exterminabo. **P**redicta etiā septem mature messis signa pcessisse iudiciū 30° dome z gomorre z pñiū ciuitatū satis patere pōt q pōderat diligēter vba **Gen. xix.** que de illo iudicio cōscribunt z sic mens illiūata atqz discreta ad pcuendū picula diuinorū iudiciorum in varijs tpsibus atqz patrijs poterit talia signa prudēter psiderare: z nō ad psumptuose predicendū futura. sed z sibi z alijs precauēda mala futura.

Q tps vltimi iudicij z dies eius aliqbus pfectis poterūt esse noti.

Tertioqz circa tps iudicij pñt esse qdaz quibus poterit reuelari tps iudicij z dies ei. **N**ā ex scpturis nō possum certitudinalit arguere q nullus tps iudicij sciat aut scire debeat: qd etiā incōueniēs est. si nō de hoc reuelauerit ali cui angeloz aut btōz z speciali matris sue. **A**liud est enī de nobis: aliud d beatīs. q in nullo dei volūate deuiare pñt. **I**nsup est aliud de cōtate hoīuz: aliud de singlaribz sanctis q vnus spūs sunt cum deo. **N**am reprobi lz nescierunt horā aduētus diluuij tñ noe cum familia id psciuerūt. **Vñ Gen. vii.** dicit. **I**ngredere tu z filij tui z arca. adhuc enī z post dies septem ego pluam sup terrā quadraginta dieb z noctibz. **E**t ante in. vi. c. ait illi dñs. **E**runt dies. i. hoīs siue humane generatōis centū viginti annorū. **P**er noe z familiāz eius pfecti z electi finalitūz tempoz mystice designant: per reliquos vero reprobi eozūde tpm denotant. **S**ic abrahe z loth hora subūssionis zodomoꝝ pdicta fuit **Gen. xviij. et. xix.** z tñ **Lu. xviij. z Mat. xxij.** vide tur seu assilāt occultatio de die iudicij occultationi diei diluuij z hore subūssionis zodomitārum.

Quadruplex obiectio z responsio ad talia obiecta.

Sed obijci cōtra nuprime dicta. **D**icē enī **Mat. xxij.** de die aut illa z hora nemo scit ne qz angeli celoz nisi p solus. **A**d qd dicēdū est q sicut ptz ex supradictis ita pñt dici angeli dei nescire. i. ad reuelandū nobis: sicut z filius dei xps. **S**cdo etiā obijci qz dñs ait **Matth. xxij.** **V**igilate igi qz nescitis q hora dñs venturus sit. **A**d qd dicēdū q pdictū dñi vbi nō hz locū nisi respectu cōitatis hoīuz. qbus talis occultatio pueniēs est. **T**ertio obijci: qz dicit **Mat. xxv.** **M**edia nocte clamor factus est et

responsus venit. **Ubi** Augu. ait. **M**edia nocte. i. nullo sciente aut sperate. **A**d qd dicendū q mirabile esset si saltē p modicū momētū ante nō posset deus reuelare horā illā. q respectu cōtatis dicitur vērurus media nocte clamor factus est. **Ubi** j. **T**hessal. v. **D**e pibibus aut frēs et momētis nō indigetis vt scribam vob. **I**pi enī diligēter scitis: qz dies dñi sicut fur in nocte ita veniet. atqz distinguēs inter bonos et malos subdit. **V**os aut frēs nō estis in tenebris vt dies illa tanqz fur vos cōprehendat. **D**ēs enī vos filij lucis estis et filij dei. nō sumus noctis neqz tenebrarū. **Q**uarto obijci de vbo **Act.** j. vbi dñs aplis ait. **N**on est vestrū scire tpa vel momenta que p̄ posuit in sua p̄tate. **O**stat enī q si aliqbus h̄ reuelatū foret p̄cipue aplis debuisset reuelari: p̄ q̄s fides et ecclia fundāda erat atqz docēda. **A**d qd dicendū q xps loquit̄ ibidē aplis vt adhuc carnalib⁹. **S**icut qñ ait **Jo.** xvi **M**ulta habeo vobis dicere q nō potestis portare mō. **E**t sicut qñ **Mat.** xx. ait iacobo et ioāni. **N**escitis qd petatis **E**t addidit. **S**edere autem ad dexterā meā vel sinistrā nō est meū dare vob. in q̄tū estis fm carnē cognati mei. aut vobis in q̄tū indispositi estis. **E**t ibidē xps innuit cū dicit. **S**z accipietis v̄tutē supuenientis spūs sancti in vos etc. **N**on igit̄ videt̄ q ex hoc vbo **Act.** ap̄lorū posset ita certitudinalit̄ hoc argui sicut aliqbus videt̄.

Secunda questio.

Circa hoc etiā queri pōt qre xps discipulis suis ait **Mat.** xxiii. ideoqz et vos estote parati: qz q̄ hora nō putatis filius hoīs ventur⁹ sit: cū nullus illoz tempoz circa horā iudiciū viui⁹ repiet. et ipse loquit̄ ad eos ac si iudiciū in tpe eoz deberet fieri: **A**d qd triplicit̄ rñdet̄. **P**ri⁹ mō fm **Augu.** ad esyriū dicens q in p̄sona eoz loquit̄ oibus: qz qdāmō ad oēs p̄tinet dies illa. **T**unc enī cuiqz veniet dies illa. cū venerit dies mortis illius: vt talis hinc exeat q̄lis in illo die vidēdus ē. **I**lle enī dies cū venerit impat⁹ quē inuenit impatū hui⁹ sue vite vltim⁹ dies est. **Ubi** **Mar.** xii. **A**d autē vobis dico oibus dico vigilate. **S**cōdo qz mos est sc̄pture sacre loq̄ de vno aut vni in p̄sona alteri⁹. **Ubi** j. ad **T**hessal. iiij. ait apls p̄ his sanctis q̄ circa iudiciū repiri debent viui inq̄t. **Q**uia nos q̄ viui mus q̄ residui sumus in aduētū dñi nō puenimus eos q̄ dormierūt: cum tñ ipse nō deberet: tunc inueniri viui. **T**ertio qz a tpe xpi in stabat dies cuiusdā magni iudiciū. et istud in se mystice p̄tinēs. **I**llud aut excecatio et reprobatio iudeoz ac sublimatio fidelū suoz. **Ubi** ex p̄ma rōne que est **Aug.** colligi pōt qre de die iudiciū sepius est p̄dicandū ac semp cum tremore

expectandum.

Que tremenda erit executio iudiciū

Que tremenda erit executio iudiciū generali. **Sap. iii.** **Q**uarto xps mūdū iudicaturus ostendit se h̄re executionē timorolaz. **Ubi** **Jo.** subdit. **E**t misit q̄ sededat sup nubē falcē suā in terrā et messuit terrā. **N**ubes aut̄ hec sup quaz sedebit angel⁹ xps: ē hūana caro illi⁹. **Ubi** **Esa.** xix. **E**cce dñs ascēdet sup nubē leuē et ingredietur egyptū **S**up hāc nubē sedebit mūdū in trā quillitate iudicatur⁹. tñ p̄tōrib⁹ terribilis ap̄parebit. **T**unc qdē falcē sui seueri iudiciū in terram mittet: qñ p̄pter impioz abusus terrā sic dānabit. vt oīno p̄uitia sua impijs neget q̄ deo hoc in seipis negat. q nō solū ex bñficio creationis sed xpi redēptiōis merito hñt: vel etiā h̄re pñt. **Ubi** **Esa.** xxiii. **E**cce dñs nudabit terrā et dissipabit eam. **I**o dicit **Jo.** et messuit terrā scz impios ab eis tollēdo. s. ne liceat ampli⁹ viuere qbus semp libet peccare. **H**oīes nēpe sup̄ messis noiati sunt. **I**o de tali messioe **Esa.** xviij **A**blata est messis in die hereditatis et dolebit grauit̄. **D**ies hereditat⁹ est dies retributiōis q̄ retribuet vnicuiqz fm opa sua cum deus dabit hereditatē timētibus nomen suū. **S**ed hac die aufereť messis impio: cū nullus fructus inueniet̄ in labore suo. et iō grauit̄ dolebit qz et na egestate atqz penaltate cruciabit̄ in eternū. **Q**uia aut̄ sit futura acerbitas illius vltime messis ostendit **Trif.** dicens. **S**i rex terren⁹ cōtra aliquē p̄cessur⁹ expeditionē mādāt in p̄p̄o. dignitates oēs mouent̄. exercit⁹ excitant̄. tota ciuitas feruet. q̄tomagis rege celesti exurgente iudicare viuos et mortuos angelice v̄tutes mouebunt̄ terribiles ministri terribilē dñm p̄cedentes. **P**roinde **Sap.** **A**rmabit creaturaz in vltionē inimicoz et pugnabit p̄ eo oib⁹ terra rum cōtra insensatos. **T**anta vtiqz erit cunctarum creaturarū pugna cōtra innumeros p̄tōres q̄ sicut **Mar.** xii. dicit̄ v̄tutes celoz mouebunt̄. i. horrebūt p̄e magnitudine signoz et cladis. **S**icut enī hō manēs in sup̄cilio mōtis: videt̄ aliquaz absorberi ciuitatē hyatu f̄re aut incēdio p̄cremari: qdaz naturali instinctu horret l̄z videat p̄iculū sibi nō imminere. **S**ic angelī atqz beati vidētes p̄tra reprobos pugnare vniuersum mūdū q̄ naturali horrore cōmoueant̄. vñ p̄s. **T**urbabūt̄ q̄ bitāt̄ timōs a signis tuis

De quindecim signis p̄cedentibus iudiciū.

Que aut̄ sint signa tāti terroris ista ostēdit **Hierony.** q̄ in annalib⁹ iudeoz q̄ndecim terribilissima signa iudiciū p̄cedentia se dicit inuenisse: sed an continue siue non aut an imēdiate p̄cedēt iudiciū diem se reperisse nō dicit. **Q**uā

De iudicio generali

aut credibilia sint. ipsa scripturarum testimonia manifestant. et cum ipsis signis in robur eorum per ordinem subiungamus. **P**rima die eriget semare quoniam decem cubitis supra montes stans immobile in suo loco. **U**n in prospectu talis altitudinis territi homines fugient a facie maris. **U**n Lu. xxi. **E**rit in terris plura gentium. scilicet per fugam. **U**n propheta. **A**ltitudo scilicet maris manus suas leuauit: ut innuat quod staret mari in altitudine predicta: in se eribilibus fluctuabit. **Q**uod ostendit Sap. v. **L**andescet in illos aqua maris: et fluita corrumpet duriter. **U**n propheta. **I**n spiritu furoris tue congregatae sunt aquae. **E**t de hominibus ait. **I**psi uidentes sic admirati sunt et turbati sunt commoti sunt tremor apprehendit eos. **S**ecunda vero die tunc descendet quod uideri non poterit: quod intelligi cum eribili strepitu debere fieri. **U**n per mare uidit et fugit: iordanis pulsus est retrosum. **E**t iterum. **B**edit abyssus uocem suam. scilicet in aqua descendit. **E**t uiderunt te aquae dicens. **U**n Lu. xxi. **P**reconfusione sonitus maris et fluctuum arefcentibus hominibus per timorem. **T**ertia autem die marine beluae supra mare dabunt rugitus usque ad celum. **U**n Sap. xvij. **M**ugientium valida bestiarum uox: aut resonans de altissimis montibus echo: deficientes faciebant. id est. faciunt illos per timorem et expectatorem.

Quarta vero die ardebit mare et aqua. **Q**uod dominus etiam testatur per prophetas dicentes. **I**gnis successus est in furore meo et ardebit usque ad inferni nouissima. **Q**uinta autem die herbe et arbores dabunt sanguinem sanguineum et rorem. **U**n Esa. xxvj. **R**euelabit terra sanguinem suum: et non opiet ultra infectos suos. **U**n dominus ait Job. ij. **B**abo prodigia in celo sursum: et in terra deorsum: sanguinem et ignem et uaporem fumum. **S**exta insuper die ruent omnia edificia mundi quod innuit Job. iij. dicens. **E**gyptus in desolatione erit: et idumea in desertum proditoris: per eo quod iniqui egerunt. **S**eptima die petre adinuicem collidentur: teste Esa. xliij. **C**oncutient fundamenta terre: confractioe confringet terra. **O**ctaua die fiet terremotus generalis. **Q**uod et propheta testatur dicens. **T**erra tremuit et deuicit cum exurgeret in iudicium deus. **N**ona die exhibent homines de cainis et ibunt quasi amictus per timorem non potuerunt mutuo loqui. **I**o Esa. xxxij. ait. **C**ontriti sunt in syon peccatores: possidebit tremor hypocritas. **D**ecima die adequebit terra. **I**o Esa. xl. ait. **D**is vallis implebitur: et omnis mons et collis humiliabitur. **U**n per. **M**ontes sicut cera fluxerunt a facie domini: a facie domini mota est terra. **U**n decima die egredientur atque surgent mortuorum ossa et supra sepulchra stabunt. **U**n Ezech. xxxvij. **F**actus est sonitus magnus et ecce commotio et accesserunt ossa ad ossa unum quodque ad iuncturam suam. **D**uodecima die cadent stelle de celo sicut dominus Lu. xxi. testatur dicens. **E**ruunt signa in sole et luna et stellis. **E**t iterum Job. iij. ait. **S**ol et luna ob-

tenebrati sunt: et stelle retraxerunt lumen suum. **E**t iterum in. ij. c. ait. **S**ol conuertetur in tenebras et luna in sanguinem antequam ueniet dies domini magnus et horribilis. **E**t enim omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit. **E**t Apoc. vj. **S**telle de celo ceciderunt super terram sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno mouetur. et merito hec omnia fiet. **N**am secundum Ieremiam. **P**refamilias morietur domus eius turbata. familia plagitur. et nigris uestibus induitur. **S**ic etiam humane genere propter quod omnia facta sunt circa finem constituto destruitur mundus luminaria celi lugent et calore amoto tenebris induentur in fine seculi. **T**ertiadecima die morientur homines tunc uiuentes ut cum mortuis resurgant: quia contra hominem totus perturbabitur mundus. **R**espondeat huius est secundum Bonauenturam. quia hominem labente cecidit mundus: id est in iudicio propter seueritatem iudicis ostendendam necesse erit omnium hominum corda frangi et peccatorum maxime qui uniuersorum preperserunt dominum. ut sic omnis creatura diuinum accipiat zelum: et reformetur creatori suo. **E**t quia nihil itius vel velocius aut horribilius in agendo et mouendo inter alia elementa quam ignis ex omni parte currat. hinc est quod necesse erit quod ipius iudicis faciem precedat ignis non ex una parte tantum: sed ex omni parte mundi. iuxta illud prophetae **I**gnis autem ipsum precedet. **T**erribilis nepe erit ille ignis quia diuina virtute non tantum ignis qui permanet in spera sua: sed et ignis mundi purgatorij et inferni ad id simul curreret peruenientes faciem iudicantem. **E**t hinc quodam quatuor ignibus diuino iudicio fiet unus. quod omnium predictorum ignium perficiet officium. eo quod ignis terrestri secundum Bonauenturam. purgabit iustos. cruciabit malos. incinerabit corpora: et consumet cuncta terrena scelerum. et aialia. **I**gnis vero elementalium elementata subtiliabit: atque ad inuentionem disponet. **I**gnis purgatorij purgabit electos: illos quibus necesse purgari erit. **S**ed ignis inferni ipsos iam incipiet cruciare. **D**ecima quarta die ardebit celum et terra. id est. superficies aeris atque terre. **P**orro quod mundus iste purgari debet cum hominem purgandum et hominum temporum indiget expurgari a scoria auaricie et malicie. sicut in primo tempore a fece luxurie: indiget etiam purgari uoluntate intima et perfecte. **H**inc est quod si primus mundus deletus est per aquam quod est frigida: et purgatus per ardorem et fetorem luxurie quod illud seculum inficiebat: sic finalis mundus per ignem quod calidus est et consumptiuus finiri debet per torporem charitatis et frigoris malicie et cupiditatis: quod maxime regibit in seculi senectute. **E**t quia sunt maxime adherentia: necesse est quod purgatio sit actiois intime uolente et accelerata. quod non contingit respirare in aliquo elemento quam in igne. **S**ed actio huius ignis successiua erit. hinc initium medij et finis: id est tunc elementalium ignis elementa subtiliabit et ad inuentionem disponet. sic testatur petrus. ij. **I**de. ij. dicens. **V**eniet dies domini: sicut fur. in quo celi magno impetu transierunt. elementa

vero calore soluent: terra autem et que in ipsa sunt
opa exurent. **Ex** hac enim crematione fiet elemē
torum ab impuritate quam habent ex commixtione ad pu
ritatem mutatio. maxime in terra et aere et sic purga
tis iustis et combustis reprobis cessabit motus
celi et planetarum. Decimaquinta die fiet celus
nouus et terra noua atque resurrectio mortuorum.
Nam sicut. **I. Thessa. iij.** ait apostolus. Ipse dominus in
iussu et in voce archangelorum et in tuba descendet de
celo. **In** iussu quod est secundum **Nico. de ly.** quod impans
mortuis dominus dicet. **Surgite** mortui et uenite ad
iudiciū. et voce archangelorum michaelis quod est eccle
siarcha sub quo angeli etiam notantur. **Na** secundum **Rich**
quod hec citatio erit mentalis atque vocalis: id mentaliter
ad iudiciū vocabuntur a deo: et vocaliter per
ministerium angelorum iuxta illud **Mat. xxiij.** **Ad**
ter angelos suos: et congregabit electos suos a qua
tuor ventis celi: quod aduersus quatuor mundi partes
admiranda voce clamabunt. **Surgite** mortui ve
nite ad iudiciū. **Ibi** vero angeli mirabiliter intona
bunt tanquam precones iudicii. **Tuba** autem dei erit su
per dicta vox christi quod descendet de celo. scilicet in humana
forma. **Et** subdit apostolus. **Et** mortui qui in christo sunt
resurgent primi. deinde nos qui uiuimus qui relinqui
mur sicut rapiemur cum illis obuiam christi in aera. **Ista**
quod de premitas atque posterioritas secundum predictum **1. Cor.**
ad actum resurgendi minime referri potest ita quod ali
qui prius et alii posterius resurgant eo quod omnes in in
stanti resurgent sicut dicit **1. Cor. xv.** **Omnes** quidem
resurgentur sed non omnes immutabimur. et subdit in
momento in ictu oculi in nouissima tuba. **Rec**
etiam poterit hic accipi premitas dignitatis quod pres
entes in resurrectione non erunt digniores apostolis
qui erunt iudicis assessores sicut dicit dominus **Mat.**
xix. **Sedebitis** super duodecim sedes iudicantes
duodecim tribus israel. **De** quibus apostolus intendit dice
re. deinde nos qui uiuimus qui relinquantur. **Propter**
quod saluo meliori iudicio uideri dicendum quod posi
tas ista atque posterioritas referenda sit ad quod et
in christo moriendo in eius fide. **Et** addit. sicut rapie
mur. scilicet iam resuscitati cum illis in nubibus obuiam
christo ad iudiciū uenienti in aera.

De loco iudicii.

De loco autem ubi iudiciū faciet dominus super mun
dum **Iob. iij.** scriptum est quod deus dicet. **Resurgēt**
et ascendet omnes gentes in ualle iofaphat: quod ibi se
debo ut iudicet omnes gentes in circuitu. **Sedebit**
enim deus in eminentissimo loco aeris super montem
oliueti: ubi in celo ascendit et omnes sancti cum illo ap
parebunt: ubi omnes iudicandi apparebunt in ualle io
saphat et circa eam: quod monti oliueto propinquum est
scilicet inter ipsum montem et hierusalem. **Apparebit** autem
christus secundum **Greg.** ibi blaudus iussu et terribilis
impis. **Uidebunt** enim mali christi humanitatem ut
timeant: non tamen diuinitatem ne gaudeant. **Iusti** vero

utrumque illius contemplabunt naturam: ut simpliciter cum
aia et corpore iam gloriose letentur.

Articulus. II. De modo secundum quem dominus exequens iudiciū generale.

Secundo principaliter consideremus circa iudiciū ge
nerale executionem consequentem que in euangelio. **hodie.**
ptz. **Ad** quodam breuiter exponamus: eo quod in quibus
dragesima de religi. christi. latius declaratur sit.
In hoc igitur euangelio circa executionem futuri iu
dicii quatuor insinuantur. primus regalis aduentus
secundum generalis processus: tertium iudiciū iudiciali
lis processus: quartum finalis successus.

Cum quanta gloria triumphali et maie
state christus ueniet iudicare totum mun
dum.

Capitulum. I.

Primo quidem circa executionem diuini
iudicii insinuat christi triumphalis seu re
galis aduentus. **Veniet** quidem ut homo et hoc cum
tanta altitudine maiestatis et glorie: quod expresse
in eius corpore non solum iustis: sed etiam impiis cellitu
do maiestatis sue mirabiliter resulgebit. **Proinde**
dominus ait. **Cum** uenerit filius hominis quod in forma
hominis uenturus est. in quantum tamen deus iudex ordina
rius. in quantum homo iudex delegatus. in maiestate sua
eo quod apparebit ut dictum est in forma hominis. glo.
riam primo apparuit in forma passibili et infirma. **Et**
maiestas dicitur diuinitatis potus. **Unde** **Matth.**
xxij. **Uidebunt** filium hominis uenientem in nubibus ce
li cum uirgine et ceteris. **Et** sequitur. et omnes angeli eius cum
eo. **Cum** propter honorem iudicis. tum propter execu
tionem iudicii eo quod ministerio angelorum deducet
electi ad celum: ac per alios malos angelos trahent
reprobos ad infernum. **Nihilominus** noie angelorum
etiam intelligunt angelici uiri atque perfecti qui cum
christo: id est in maiestate uenire dicuntur: quod et ipsi ma
iestatiue super inferiores quasi iudices. **xij.** **sedebunt** pro
uidebunt sicut dictum est. **Et** 13 principales apostoli in il
lis sedibus possessuri anthronomice exprimentur. in
telligitur etiam ultra hoc superabundans nobis perfectorum
imitatorum christi. tunc sedebit super sedem maiestatis sue
per hanc sedem significat iudiciaria potestas quam christo homi
data est. **Unde** **Apo. xx.** **Uidi** thronum magnum et
candidum et sedentem super eum a cuius prospectu fugit ce
lum et terra et locus non est inuentus ab eis. **Per**
thronum magnum et candidum significat regiam et iu
diciariam potestatem seu maiestatem. et gloria diuinitatis christi
vel cellitudo et candor mundicie et glorie humani
tatis sue: id est eius diuinitas significat sedere sicut
in glorioso throno. **Aut** per thronum significat to
ta ecclesia sanctorum vel ordinum superiorum luce glorie can
ditata: per quam deus exercebit sua iudicia in dan
natis. **Addit** quod a prospectu sedentis fugit celus et
terra. tamen quod omnes habitantes in celo et in terra per ni
mio timore furoris eius aut per summa reuerentia ma
iestatis eius in propria puritate et nihilitate resiliunt

De iuditio generali

ac si essent sibiſpīs anihilati. **I**ō subdit q locus nō est inuent⁹ ab eis. i. sic facta sunt q̄si nihil ac si nūlq̄ essent. tum qz sicut lux candelarū atqz stellarū dispareret i aduētū solis ac si essent ani hilata seu obscurata: sic ad fuglorē gl̄ie xp̄i oīa alia respectu eius erūt q̄si nihil. **I**ō ps. ait. De us manifeste veniet: nō sub nube sicut in pmo aduētū. **P**roinde verificabit qd̄ **A**poc. vj. de reprobis dicit. **Q**uia dicet mōtib⁹ z petris cadite sup nos: z abscondite nos a facie sedentis sup thronū z ab ira agni. **U**n ppha. **P**ones eos vt clybanū ignis in tpe vult⁹ tui. i. sic ignis ardet in clybano interi⁹ sic x̄mis p̄scie exuret eos. vñ **S**ec. vij. **D**ēs adulterātes q̄si clyban⁹ succen sus a coquēte adulterātes vtiqz sunt: q̄cūqz alij qd̄ deo se p amorē inordinate piūgūt. **C**oquēs erit diabol⁹ q̄ malas cogitatōes p̄scie ministra bit: sicut coquēs administrat ligna. z in tpe vult⁹ tui. i. vultuositatis tue. i. sup cilia comouē tis qd̄ est cōminātis signū.

Quōmōdō omēs gentes apparebūt corā iu dice iusto: z ab eo iusti ab impijs sepa bunt⁹. **C**ap. ii.

Ecūdo insinuat ad iudiciū generalis p̄curſus. vñ subdit. **E**t p̄gregabunt⁹ an eu oēs gētes. i. oīs etas z oīs sexus p̄m glo. **N**ullus enī tūc latere poterit a facie iudicātis. **S**z p̄ angelos bonos iusti z p̄ malos ipij addu cent. z sepabūt eos abinuicē sicut pastor segre gat oues ab hedīs. **A**z enī hec distinctio ad lraz localē fiat. fiet nihilomin⁹ p̄ diuisiōē q̄litate gl̄ie atqz pene. **S**epabit inqz eos merito loco z vo cabulo. **M**erito inqz oīum merita discutiēdo loco varia loca assignādo: vocabulo varijs noi bus appellando: hos hedos illos x̄o oues. **I**n ouib⁹ denotat⁹ inocētia iustoz. tū p̄p̄ simplici tatē. tū p̄p̄ fecūditatē. tū p̄p̄ mīstiatē sicut de se dicūt. **P**ropter te mortificamur tota die esti mati sum⁹ sicut oues occisiōis. **I**n hedīs ipie tas maloz significat⁹. tū p̄p̄ feditatē. tū p̄p̄ peculositatē. tū p̄p̄ sterilitatē. **E**t statuet oues a dextris suis: z hedos a sinistris. **P**er dexterā status gl̄ie significat⁹. p̄ sinistrā status pene et ne indicat⁹. **I**ō **P**rou. iij. **V**ias q̄a dextris sūt nouit dñs: p̄ise sunt q̄a sinistris sunt. **D**e ista diuisiōe ait ppha orādo. **D**ñe a paucis de fra sez viuētū diuidis eos i vita eoz. ait enī. **D**ñe a paucis. s. ouib⁹ q̄ pauce sunt respectu hedoz iuxta illd̄ **J**ob. xxxiij. **C**ōteret mltos z inume rabiles. **U**n ppha. **I**udicabit in natōib⁹ i ple bit ruinas. s. angeloz p̄ssabit capita in fra mlt toz: qz multi sunt vocati: pauci x̄o electi. **D**i uide inqz eos merito loco. z vocabulo. in vita eoz. s. vt sic viuētes et̄nalit crucient⁹. **D**e hac diuisiōe dicit **J**ob. xxxviij. **L**apidē caligis z vm

brā mortis diuidet torrēs a p̄plo pegrinate. **L**a p̄idē vocat ipios p̄p̄ obstinationē. caliginis p̄ pter obcecationē. vmbra mortis p̄p̄ diaboli si militudinē. p̄lm pegrinantē vocat sc̄tōs. q̄ nō hnt h ciuitatē manētē: s̄ futurā inq̄rūt. **A**b hīl diuidet malos torrēs. i. iudiciaria snia q̄ sequef. **E**t rōnē hui⁹ ps subdit di. **D**e absconditis tuis adimpletus est vent⁹ eoz. **A**bscōdita sunt crimia non p̄fessa. **P**rou. xxvij. **Q**ui abscondit scelera sua nō diriget. adimplet⁹ ē vent⁹ eoz. i. p̄scia eoz lbiere. iij. ventrē meū doleo. **S**ic dicē poterūt in die iudicij hī q̄ p̄fessionē suā nō manifestāt p̄ctā suā. **L**u. xxi. ve p̄gnantib⁹ dieb⁹ illis.

Beremuneratōe iustoz z punitōe maloz. **C**ap. iii.

Tertio insinuat iudicial p̄cessus i q̄ duo p̄ncipalit⁹ demonstrant. p̄mū est remu neratio iustoz. sc̄dm p̄denatio maloz. **P**ri mo qd̄ in remuneratōe iustoz exp̄munt⁹ duo p̄mū ē collatio p̄mij. **U**n subdit. **T**ūc dicet rex q̄a dextris eius erūt. **S**upra enī x̄ps dicit⁹ est fili⁹ hoīs: h̄ x̄o noīa f̄ rex. **A**d cui⁹ qd̄ ap̄l cē p̄tinet subditos regē. leges p̄dere. legis trā gressores punire. obseruatores p̄mīare: qd̄ tūc clare patebit. **T**ūc qd̄ nō q̄ret pilat⁹ ḡ rex es tu. **T**ūc q̄ nō dicet iudei: nō habem⁹ regē: nisi cesarē. **E**t addit. **V**enite bñdicti p̄ris mei pos siddete pat̄ū vob regnū a p̄stitutōe mūdi. **I**n q̄ bus x̄bis q̄ttuor p̄tinent. p̄mo inuitat ad here ditatē di. **V**enite. sc̄dm dat bñdictionē cū dicit bñdicti p̄ris mei. tertio p̄fert possessionē dicēs possidere. q̄rto possessionis p̄firmationē addēs paratū vob a p̄stitutōe mūdi. **S** dulcissima lo cutio z vox oī iocūditate plenissima iuitas ad amplexū tori trinitatis: z ad q̄etā z eternā pos sessionē sue glorie triūphat. **Q**̄rta iocunditas erit cuilibet videre se regē fieri eterni regni: cū ipse sit p̄mogenit⁹ mortuoz z p̄nceps regū ter re vt dicit **A**poc. j. **S**c̄do subdit exp̄ssio meri ti cū dñs ait. **E**surui z dedistis mihi māduca re. sitiui z dedistis mihi bibere: hospes fui z col legistis me: sic de alijs opib⁹ mīe. **T**ūc r̄fide būt ei iusti dicētes **D**ñe qñ vidim⁹ te esuriētē z pauim⁹ te. sitiētē z dedim⁹ tibi potū: qñ te vidim⁹ mus hospitē z collegim⁹ te: z sic de alijs opib⁹ mīe. **T**ūc rex dicet ill. **A**mē dico vob q̄cqd̄ fecistis vni ex minimis istis. s. de frīb⁹ istis mihi fecistis.

Prima questio.

Sed nunqd̄ iusti ignorabūt p̄dictoz rōney vt hoc querāt. **A**d hoc q̄drupliciter r̄nderi p̄t. **P**rimo q̄ hec vba p̄nt q̄drupliciter legi vt sit sensus: q̄ si illud diceret: eis sic a x̄po respōdetur. **S**c̄do vt significet potius admiratio nem eoz sup tāta vnitatem capitis xp̄i z mēbro rū suoz atqz plenā illuinationē sup hoc. **T**er

tio vt oñdā q hoc vtiq̄ q̄rerēt aut q̄rere pos-
sent: nisi p xpi doctrinā de hoc illuminati essent.
Vñ fm̄ Biony. p tractantē illud Esa. lxiij. Sz
q̄s est iste q̄ venit de edom tinctis vestib⁹ zc.
Et illō ps. Quis est iste rex glorie? Per h̄mōi
questiōes significat defect⁹ nesciēte naturalis
z si nō tpalis pcedēs desiderii sciētie dei z h̄ac
scientiā recipiēdi a deo. p rñsiones x̄o insinua-
tur infusio luminis supradicti. Quarto vt per
hoc demonstratiue cōdēret dubia p̄dicio iudi-
candoz z forte aliq̄ in ipso exitu mortis q̄ va-
dant ad iudiciū in multis p̄silibus dubitat.

Secunda questio.

Sz q̄ sunt illi minimi de q̄bus h̄ loquit x̄ps
z quō non ponunt inter iudicādos nec etiā vi-
dent poni inter assessores? Ad q̄ dicendū q̄ il-
li minimi sunt viri in hūilitate p̄fecti. q̄ ex tripli-
ci causa in ipso aduētū iudicis exp̄sse nō fuerūt
noiati. Primo vt innuat q̄ sunt quodā mō
idem q̄d x̄ps. Sicut ipse postea dicit: iō in ipso
xpi aduētū supponunt venisse. Scōo vt oñ-
datur q̄ p tanto in noīe angeloz sicut supra di-
ctum est cōprehensi sunt. Tercio dici pōt q̄
mos est sacre scripture plerūq̄ in p̄ncipio aliq̄
p̄termittēre z tandē ac si p̄missa fuissent. sic de
eis facere mentionē.

Tertia questio.

Tercio queri pōt que sit causa operū miseri-
cordie de q̄bus hic fit mētio: Dicendū q̄ sunt
due miserie hoīs in p̄nti. p̄ma ē naturalis. scōda
x̄o accidētalis. Prima est miseria naturalis
et hec duplex. Aut corruptōe interiori: z sic est
esuries z sitis. s̄ esuries est a calore corrupēte
sicci: sitis aut a calore corrupēte humidū. Aut
est ex corruptōe exteriori: z sic est indigētia ve-
stimētū z hospitij. Sz vestimētū est p̄ imutatio-
nem pp̄inquā. s̄ aeris corrupētis p̄tinue ho-
spiciū x̄o p̄tra imutationē distantē corrupēte
interpolate. Scōda est miseria accidētalis. z h̄
etiā duplex est. Aut ex corruptōe nature z sic ē
infirmitas: aut ex illatōe violētie z sic est carcer.
Don tñ fit h̄ mētio de sepultura mortuoz: qz
opa mie sūt p̄mis in q̄tū mortu⁹ sunt x̄pi mē-
bra mortu⁹ aut in q̄tū nō est x̄pi mēbrū est. naz
x̄ps p̄ viuēs est vt d̄r ad h̄eb. viij.

De punitione maloz.

Scōdo subdit cōdemnatio maloz: qz tunc
loquit ad eos in ira sua z in furore suo p̄turba-
bit eos. Vñ p̄mo ponit cōdemnatio secūdo: s̄
ditur rō. ponit in q̄ p̄mo p̄demnatio: qz tūc di-
cet h̄is q̄ a sinistr̄ eius erūt. Discedite a me ma-
ledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ est diabolo z an-
gelis eius. Vbi q̄ttuor iesus ip̄licabit malos
Primo repeller eos a suo p̄sortio di. Discedite
a me. tollat impius ne videat gloriā dei. Scōo

maledicet eos dicēs maledicti. Tercio p̄crema-
bit eos dicēs in ignē eternū. Quarto alligabit
eos dicēs. par⁹ ē diabolo z angel⁹ eius. Sz h̄bū
horredū. Sz h̄bū tremedū. Sz h̄bū panedū p̄-
tingēs vsq̄ ad diuisionē aīe a fonte oīuz bono-
rū deo. Sz h̄bū cōpagū atq̄ medullarū z oīuz
interioz cordis z corpis p̄cussiuū. Sz q̄s nō
uit ptatē ire tue. z p̄ timore tuo iram tuā dinu-
merare? Sz p̄sortiū horribile ad imaginandū.
horribili⁹ ad vidēdū horribilissimū ad cobabi-
tandū. Sz tribilitas ignis h̄is calorē eternū.
Vñ Esa. vi. Ignis eoz nō extinguet. h̄is ob-
scuritatē. Vñ ps. Incidētis flāmā ignis. s̄ se-
pando ignis ardorē a claritate. h̄is etiā fetorē.
Vñ ps. Ignis sulphur spūs p̄cellarū. h̄is ardorē.
Deute. xxxij. Ignis succēsus est in furore meo:
z ardebit vsq̄ ad infernū nouissi-
ma. h̄abēs irreuocabilitatē. ps. Que p̄cedūt
de labijs meis nō faciā irrita.

Quarta questio.

Sz q̄re nō dicit h̄ a p̄stitutōe mūdi sic dicit
btis: Bōm q̄ nō h̄ dixit vt manifeste pateat q̄
aliē se h̄z d̄s ad miserēdū z aliē ad puniēdū. ad
miserēdū se h̄z ex suo p̄po z eterno ad puniēdū
x̄o ex n̄ro tpali vitio z p̄ctō. Scōo subdit cō-
dēnatōis rō. Vñ exprobratiue s̄biūgit di. Esu-
riui enī z nō dedisti mihi māducare. sitiui z nō
dedisti mihi potū: z sic de alijs opibus mie.

Quinta questio.

Quare nō facit h̄ mētionē nisi de opib⁹ mie
ac de pietatis de effectu. Bōm q̄ h̄ facit maxie
pp̄t q̄ttuor. Primū vt nō solū spe p̄mij: s̄ etiā
pp̄t timorē supplicij hoīs ad opa mie puocēt.
Scōo ad mōstrādū q̄ nihil ita puocat deū ad
rigorē iusticie z ad inferendū penā vt ita dicā
crudelē: sicut ipsa impietas atq̄ defect⁹ pietatis.
Nam in eius defectu q̄ttūcunq̄ sola cibi nega-
tio videat⁹ impietas includit⁹ ibi. Tercio vt oñda-
tur q̄ nō solū pp̄t mala opa. s̄ etiā pp̄t defectū
bonoz operū h̄o d̄nādus est. Vñ Mat. viij.
Sis arbor q̄ nō facit fructū bonū: excidet⁹ z in
ignē mittet⁹. Et Mat. xxv. Fatue v̄gines so-
lū pp̄t defectū olei p̄demnabāt. Quarto vt
fm̄ Greg. apte clarescat. q̄ si tāta pena multa-
tur q̄ sua nō dedisse p̄uincit. q̄ pena feriēdus ē
q̄ aliena redarguit abstulisse.

Sexta questio.

Sz nunq̄d erit talis disceptatio de solis opi-
bus mie: Et est dicēdū fm̄ Rich. q̄ in iudicio
erit disceptatio mētalīs z vocalis. Prima erit
nō tñ de oib⁹ in sp̄ali s̄ etiā in ḡnali. qz dicit Au-
gu. ij. de ciui. dei. c. xliij. Virtute diuina fiet vt
cuiuscūq̄ opa siue bona siue mala cūcta in me-
moriam reuocent⁹. z mentis intuitu mira cele-
ritate cernant⁹ vt excuset vel accuset scientia cō-

De iudicio generali

scientiā atq; ita simul vt oēs ⁊ singuli iudicentur. **Uñ** Matt. xij. de oī xbo ocioso qđ locuti fuerint ⁊c. **Uñ** aut vocaliter de alijs opibus sicut opibus miscdie talis disceptatio sit futura: nō est certū fm Rich. Tūc rñ debūt ei dicētes. **Pñe** qñ te vidim⁹ esurientē ⁊ sitientē aut hospitē aut nudū ⁊ sic de alijs: ⁊ nō ministramus tibi. **Excusare** se satagūt qñ deū fallē possent qđ hoies ipos fallent. **Sz** notāter adiutendū est fm Origl. qđ supra iusti imorant in vno qđ xbo. iniusti aut h nō ita p singla s cursiz dicūt qm ppiū est iustoz bñfacta in facie sibi relata diligēt ⁊ p singla refutare cā hūilitatis. malo rū aut hoiez est culpas suas excusatōis cā. aut nullas velle oñdere. aut leues ⁊ paucas. Tūc rñ debet illis dicēs. **Amē** dico vob qđ diu nō fecistis vni de minorib⁹ his: nec mihi fecistis.

De finis generalis iudicii erit dānatio ipioz ⁊ glificatio iustoz. Ca. iii.

Quarto insinuat circa iudiciū finalis successus. qđ duplex est. p̄mus est impioz scōs vō est iustoz. **Prim⁹** aut ipio rū erit pena etna. Nam fm Bonauē. Impij ⁊ spūs maligni cū illo qđ duplici igne in baratrū intrudent. eo qđ ignis ille exequit sniam iudicantis. **Uñ** subdit. Et ibūt hi in supplicii etnū vbi erit dānū irrecupabile. dolor dispabil. pena infeminabilis. p̄fusio itolerabilis. paupertas inexplabilis. nature p̄suptio miserabilis. rebellio inextēna ⁊ exēna iplicabilis. **Infelix** pctōr qđ actur⁹ es in hora tanti iudicii qđ tremore pauesces i auditu futuri supplicii qđ latibulo abscondes te? **Supra** erit iudex iratus. subtus. infernus. parat⁹. iuxta oēs sancti sniam iudicis approbātes. ⁊ angeli boni ad tartara p̄pellētes. a de dexteris pctā accusantia. a sinistris xbo demones ad iferos trabētes. interi⁹ p̄scia remoz dēs. exteri⁹ ignis exurēs. **Totus** enī ille ignis qđ p̄cesserit faciē iudicātis ⁊ oīs caliditas eius: oēs dānatos p̄glomerādo iuoluet ⁊ trahet ad inferos pctōres: ⁊ sic p̄cipitāt ruēt i suppliciiū sēpiternū. Tūc enī fm ps. dñs in ira sua p̄turba bit eos: ⁊ deuorabit eos ignis. **Scōs** aut successus sequet iustoz. qđ. s. erit glā sempitēna. vñ seq̄. **Iusti** aut i vitā eternā. **Moie** qđ ē vite etne dat intelligi gloriā etnālē vt ex ipō mō loqndi māifeste oñdat. qđ illa sola dicēda ē vita. ⁊ oē aliud morz ⁊ miseria sempitēna. ⁊ qđ nisi p̄ q̄to oz dinat in illā p̄ tāto dicat aliqd p̄cipare d illa

Articulus. iii. de statu i quo remanebit totū vniuersū post iudiciū vniuersale.

Tertio aut p̄siderem⁹ circa iudiciū gñale cōclusionē subseq̄ntē. **Nā** p̄sumato iudicio gñali statim subseq̄nt inouatō mūdi: qđ nō cōplebit

donec i mūdo pctōr erit. i. q̄sq; d̄trudent ipi ad infernū. **Nā** sicut ille maxim⁹ ignis elemēta purgabit cū habeat expulsiuā vtutē extrinsece forme: sic mūdu inouabit ⁊ in pulchriorē mutabit cū habeat subtiliatiuā vtutē. **Mūdu** autē innouari debere ⁊ inducere pulchriorē formā oñdit triplici rōne. **Prima** est p̄pter hois glorificationē. scōa p̄pter hois p̄formatōez. tertia p̄pter hois delectationē. **Primo** aut p̄pter hois glorificationē. **Nā** sicut dignū fuit qđ elemēta purgarent p eo qđ infecta erāt p̄p hoiez culpas. **Ita** etiā dignū erat vt mūdu renouet p̄pter hois glorificatōz. **Scōa** p̄p hois cōformationē h est vt totus mūdu put possibille est glorificato hoī p̄forme. **Tertio** p̄pter hois delectatōz. qđ mūdu iō factus est: vt hō in p̄nti per speculū creature cōgsceret creatorē quē nūc in natura sua videre nō pōt. **Iō** in futuro oportet speculū meliorari vt in purgatōz ⁊ pulchritudinē creaturarū āpli⁹ resultet spūs creatoris. **Hoc** autē nō erit ad necessitatē eo qđ deus aliter videri nō posset sicut mō: s ad locū ditatē vt. s. delectatōi visiblis intellectualis addatur delectatio visiblis sensus in aspectu visiblis mūdi. **Quarto** addi pōt qđ id fiet p̄pter creaturarū remuneratōz. i. vt creature qđ dāmō remunerent p labore qđ homi seruerūt. **Circa** hāc enī inouationē q̄tuor mutatōes cōtemplemur. **Primā** elemētōz. scōam planeta rū. tertiā dānatoz: q̄rtā beatoz.

De inouatōe elemētōz ⁊ q̄aliq mō p̄formabunt corpib⁹ gloriof. Ca. i.

Primo aut p̄templemur mutationē elemētōz. **Primo** enī terra erit sicut chrystallus ⁊ planabit. ⁊ lz h p̄ scripturā sacrā nō habeat. **Scōa** qđdem aer erit clarior ne habebit imp̄ssioes q̄s patit mō qđ non est nubes: neq; vēti: neq; pluuiē neq; ros: neq; grādo: neq; tonitrua: neq; fulgura. **Tertio** xbo ignis ⁊ aq̄ erūt puriores: ⁊ māebūt etiā nō solū fm sbaz. s etiā fm q̄litates suas q̄s nūc habent q̄tū ad habitū. s nō q̄tū ad vsum: qđ cū his duob⁹ elemētis magis vigeāt q̄litates actiue. s. frigiditas in aq̄: ⁊ caliditas in igne magis sunt generatōis ⁊ corruptōis p̄ncipiū. ⁊ tales effectus illoz nō erūt ampli⁹. **Et** p̄p h interire dicunt. **Vel** iō interire dicūt fm aliq̄s qđ dñs incidet i illis fm Basiliū sup illō ps. vox dñi incidētis flāmā ignis. ita qđ illō est calidū vstium ⁊ frigidū glaciale inferi⁹ tender. **Nā** de oībus elemētis ignobile tēdet deorsūz sicut grossum terrenū ⁊ opacū ⁊ tenebrosū ⁊ h mōi ad cruciādū dānatos vt verificet illō Sap. v. pugnabit p eo orbis frarū ⁊ infensatos. p̄piciū aut in aq̄ ⁊ lux in igne manebūt: ⁊ ascēdēt iurū

ad letificanduz beatos. **Un** Tob. xliij. beatus
ero si fuerit reliq̃e semis mei ad vidēdā clarita
tem hierlm. Ex his patet q̃ terminiabūt trāsmu
tatiōes elemētōz ⁊ generatiōes aialū ⁊ plāta
rū q̃z eē istoz cessabūt. Et pp̃t h̃ dicūt iterire
elemēta: nō q̃ ad subam: s̃ q̃tuz ad actionem ⁊
passionem. Scdm̃ enī Rich. in. iij. di. xxviiij.
p̃ueniens ē q̃ cū inouabūt homo lux etiā i cor
porib⁹ celestib⁹ adaugeat. ⁊ ex p̃sequenti q̃ ele
mēta abūdāt illuminēt q̃ mō: q̃z a corpib⁹ re
cipiēt maiore lumis influētia. **U**tr̃z aut̃ p̃ter il
lā claritatē quā a corpib⁹ celestibus recipiēt
lux eis alia imp̃mat incertuz est. tñ nullū est in
cōueniēs si p̃cedat q̃ sic. ⁊ tunc sicut aīe electo
rū p̃ lumē gl̃ie aliq̃ mō angelis p̃formāt manē
te dīa i eēntia ⁊ i p̃prietatib⁹ naturalibus. sic
corpa inferiora p̃ suā illustrationē aliq̃līē cor
porib⁹ celestib⁹ p̃formabūt salua dīa in essen
tia ⁊ p̃prietatib⁹ naturalib⁹. Terra tñ nō illu
minabūt nisi in sup̃ficie. Si enī in suo p̃fundo
illuminaret: imp̃y illud lumē viderēt: q̃ visione
oīno indigni sunt vt notum est.

Questio circa dicta.

Sed nūquid oīa aīalia bruta ⁊ vegetabilia
destruent? **D**icēdū q̃ fm̃ Rich. vbi. s̃. q̃ crea
turaz q̃dā sunt incorruptibiles fm̃ se totas: s̃
cursunt angeli boni ⁊ mali et corpora celestia.
Quedam sunt corruptibiles fm̃ se totas sicut
sunt mineralia vegetabilia atq̃z bruta. q̃dā ve
ro sunt corruptibiles fm̃ p̃tē minus p̃ncipalez
⁊ incorruptibiles fm̃ p̃tē magis p̃ncipalez: sic
homies q̃ sunt incorruptibiles fm̃ sp̃m. q̃dam
sunt corruptibiles i p̃tibus: ⁊ incorruptibiles
in toto non q̃m̃ eoz natura tota ex p̃te sua cor
ruptibilis ē: sed q̃z pp̃t ordinez mūdi nō adest
corrūpens ⁊ tales creature sunt elementa. Sta
tui incorruptibili nō p̃ueniūt q̃ fm̃ se tota cor
ruptibilia sunt ex sua natura ⁊ fm̃ ordinē mū
di: ⁊ ideo talia nō remanebunt: sicut sunt mine
rabilia vegetabilia ⁊ bruta. **D**ēs aut̃ alie crea
ture remanebūt ea q̃ in p̃te corruptibiles sunt
fm̃ se totas incorruptibiles efficiēt.

De inouatione orbū ⁊ planetarū et quāto splendore fulgebunt

Capitulum. ii.

Ecūdo p̃tēplemur mutationez pla
netarū. **O**rbes enī celestes ⁊ sidera
pp̃ter imp̃mixtionē nullam hñt im
puritatē sicut hñt elemēta: s̃ tñ habēt mor⁹ i
p̃fectionē. ideo inouabunt s̃ non purgabūt.
Inouatio enī i illis duo de necessitate requi
rit. p̃mo mor⁹ cessationē: scdo splēdoris augmē
tionem. **P**rimo autē q̃tum ad mor⁹ cessati
onē notandū ē. q̃ mor⁹ omniū corporū sup̃cele
lestiū cessabit. **Un** Apoc. x. Angelus quē vi

dī stare supra mare ⁊ supra terrā leuauit manū
suā ad celū ⁊ iurauit p̃ viuētē in secula secutoz
q̃ creauit celū ⁊ ea q̃ in eo sunt. et mare et om̃ia
q̃ in eo sunt: q̃ tps ampli⁹ nō erit. **C**ōfirmatur
aut̃ h̃: q̃z tūc oīa erūt in dispositiōe p̃fecta. **Un**
melior est disp̃. sitio q̃etis q̃ motus. **I**te sol re
manebit i oriēte ⁊ luna in occidente vbi p̃mo
creata sunt. ⁊ firmamētum sicut creatuz fuit sp̃
erit pleniluniū. sic enī ab antiq̃s theologis tra
ditū fuit pp̃t optimā vniūsi dispositiōez. **S**e
cūdo aut̃ q̃tuz ad splēdoris augmentationem
Additēdū est q̃ lux solis erit septupliciē sic lux
septē dīerū. ⁊ lux lune erit sic lux solis. **U**nde
Esa. xxx. c. ait. **E**rit lux lune sic lux solis ⁊ lux
solis erit septēpliciē sic lux septē dīez in die qñ
alligauerit dñs vuln⁹ p̃li sui ⁊c. **R**ō horum ē
q̃z corpa sup̃iora ad vsum hoīs dupliciē facta
sunt. p̃mo pp̃t necessitatē. scdo pp̃ter delecta
tionē. **P**rimo pp̃t necessitatē scz corpis vi
delicet q̃ ad statū generatiōis ⁊ corruptiōis. et
cessante illo cessabit motus. **S**ecdo pp̃t delecta
tionē scz ip̃ius hoīs vt delectaret pp̃t deū
in pulchritudine creature sicut delectabat p̃s
dicēs. **D**electasti me dñe i factura tua ⁊c. **I**n
sup̃ fuerūt creata vt hō p̃ illa ascēderet in crea
toris sui cognitionē: ideo lux eoz non cessabit
s̃ augebit sicut p̃dictū est. **T**alia q̃dez celestia
corpa adepta q̃ete ⁊ lumine clarioz dicunt re
munerari vt. s̃. patuit. **V**erūtñ illa q̃ sicut dixi
mus interierūt in homie saluabunt. eo q̃ hō si
militudinē h̃z cum oī genere creature. ⁊ ideo i
hoīs inouatiōe ⁊ glorificatiōe dici p̃nt oīa in
nouari ⁊ renouari quodāmodo.

De tormentis inferni et varietate acerbitate et eternitate pene ⁊ potest de hoc capitulo fieri sermo.

Capitulum. iii.

Tertio p̃tēplemur mutationez dam
natoz. **N**epe dānati q̃s ⁊ demones
erūt clausi i inferno sic in carcere: in
tñ q̃ inde nunq̃ egredi p̃nt licz mō discurrere
queat p̃ hūc aerē caliginosū. **Un** Esa. xxxliij.
Claudent ibi in carcere: q̃d p̃t esse thema. **Un**
impante dño discēdite a me maledicti in ignez
eternū ⁊c. **E**is erit parere necesse: ⁊ oīa ex
ecutiōi statī mādāda dñs subdit dicēs. **I**bunt
hi i suppliciiū ⁊c. q̃d p̃t eē aliud thema. **I**n cru
ciatib⁹ carceri inferni ⁊ oīuz dānatoz tria erūt.
p̃mo in cruciatib⁹ varietas. scdo acerbitas. ter
tio eternitas. **P**rimo erit ibi in cruciatib⁹ va
rietas. dignuz ē enī q̃ ibi nō remaneat dedec⁹
culpe sine decore iusticie. **T**riplex enī erit ibi
varietas cruciar⁹. **P**rima erit p̃uatio lucis. se
cūda p̃batio ignis. tertia afflictio vniuersalis
Nepe hac pena multiplici punient fm̃ q̃ mul
h

De iudicio generali

timoda deordinatio ē in quolibet mortali culpa. In oī em mortali pctō h tria inueniunt. pmo deordinata aūfio. scdo deordinata pūfio. tertio deordinata volūtas seu affectio. **P**rimo ē ibi deordinata aūfio. s. a sūma luce et boitate et huic debet pūatio lucis. i. carētie dīne vīfionis. de q Job. xxi. Videbūt oculi ei inflectionez suā et de furore oīpotētis bibet. Qui videt mortē puat vīfioē vite ē. Et **Mat.** xxi. ait dñs. Li gatis māib et pedib et c. Que qdē tenebre ita dēfē sūt: q nulla luce penetrari pnt. **Uñ** **Cap.** xvi. Ignis qdē nulla vīs poterat illis lumen pberē: nec sydex lym pīde flāme illuminare poterat illā horredā noctē. **V**enerūt em vt dicit Job. x. ad terrā tenebrosā et optā mortis caligine: vbi ymbra mortis et nullus ordo sēmpitern⁹ horroz inhabitat. Et **Pm** **Hiero.** magi affligit dānatos videre q puati sunt glia: q cruciari q cunq alia pena sensitua. **E**rit autē i inferno aliqd obfcuri lumis q scz dānati videre possint vñ doleāt: nō vñ delectent. **U**ndepō **P**ctōr videbit et irasceat: dentib suis fremet et tabescet. **V**idēt tñ reprobi vsq ad diē iudiciū qnq btōz glia i vniūfali et nō i pīculari. **U**ñ dēt em oēs i magna glia s nō i eqli: sicut pauperes ex domū cogitāt delectatōes comedentiū. tñ i pīculari nesciūt qd diuites comedāt. **D**e hmoi vīfione non letant sed trīstant. tum ppter inuidiā al iene felicitatis: tum ppter carētiā pprie beatitudinis. **P**ost iudicium xō ita ad pprias penas eoz cōsideratio flectet: q de sanctorū glia non poterint cogitare. **S**z q: ma li resument corpus deforme atq passibile et tāta ignominia plenū ideo anima resumēs illud stupebit quādo videbit ipm: ac potius vellet habere tale qle erat: quādo dimidiū a vermib cōmestum fuert. **S**ecūdo ē ibi deordinata puerfio scz ad cōmutabile bonū et huic debet afflictiva pena scz pbatio ignis h est materia lis incēdij. **D**e q Job. xx. Deuorabit eū ignis q non succendit: affliget relictus in tabernaculo suo. Et p. de dño ait. **P**luet sup peccatores laqueos ignis sulphur et c. **Q**uis autē ille ignis cū sit corpore⁹ naturalis agē nō possit in ipm ipm calefaciendo: agit tñ in ipm vt instru mētū diuine iusticie ipm ledendo. **E**t talis dolor maxim⁹ est: tum ppter potentiā diuine ma lefatis ignem illū mouentis: tū ppter sensibilitatem patiētis. tum ppter imediationem pūctionis. **T**ertio est ibidē deordinata voluntas seu affectio que cū libera sit ptra dictamen recterōnis peccare cōsentit et huic debetur pena scz afflictio vniūfalis: qz ex h qdāmodo vniūfalia mala ortum hnt. **Uñ** Job. xx. Cum satiat⁹ fuerit. s. delectatōib pctōz artabitur: estuabit. et oīs dolor irruet i eū **Uñ** pō ad dñz

ait de dānatis. **I**n reliquijs tuis ppabis vultū eoz. **R**eliquie qdem dñi sūt infern⁹ et terra. de⁹ enī est lux: et reliqde lucis tenebre cōpobāt. **I**deo **Mat.** xxv. de inutili fūo ait dñs. **E**ijce te eū in tenebras exteriores. **E**t merito dīcunt exteriores: qz extra lucem dñi sūt. **I**n his reliquijs siue ad has reliqas pparabit dñs vultū eoz scz pctōz: qñ in diē iudiciū dīcet. **D**iscende a me maledicti i ignē eternū. dīcit em vultū eoz. nec noiat aliquē sensum determinate: sed i simul oēs sensus. ad qūus ponderanduz et ad expmēdū sensus corpales et spūales q i simul i inferno cruciabunt. **P**rimo em vīfio i tenebris erit. iuxta illud **Esa.** lix. **I**mpeginus i meridie qñ i tenebris: i caliginosis qñ i mortui. **I**n sup horrebūt: qz videbunt faciem diaboli. vñ **Johel.** ii. **A** facie eius scz diaboli cruciabūtur pñ. **S**cdō audit⁹ erit i clamore horribili iuxta illud qd sequit **Esa.** lix. **R**ugiem⁹ qñ vñ oēs. Et **Soph.** i. **I**n diē illa dīcit dñs vox clamoris a porta piscium et vlul⁹ a secunda. **T**ertio odoratus erit i fetore **Apoc.** xix. **A**ffli sūt i stagnū ignis et ardētis sulphur. **Q**uarto gust⁹ i amaritudine maxia **1**tere. ix. **E**go cibabo populū istū absyntheo: et potū dabo eis aquū fellis. **Q**uinto tact⁹ erit i ardore **Esa.** xxxiii. **Q**uis habitabit ex vobis cū ardorib⁹ sempiternis? **Q**uis vestrū poterit habitare cū igne deuorante? **E**t i omnes pñi cti sensus corpales et spūales crucient: ibidem tñ ratio patiet sup oēs sensus. **U**ndepō. **C**onuerteret dolor ei⁹ i caput eius. i. i mentez eius et i verticē. i. i rōnez ipi⁹ inīqtas ei⁹ descēdet h est etern⁹ cruciat⁹ p inīqtate. **M**erito em rō qñi⁹ puniet. qz scz duplici pena scz igne et rōne **D**e qb⁹ **Esa.** i fine. **V**ermis eoz nō moriet: et ignis eoz nō extinguet. caro aut tñ i igne. **E**st em qñ regla generalis q maximi maxie punietur. **Uñ** **Cap.** vi. **P**otētes potēter tormenta patiēt. **P**orro p verticē rō designat. **D**icitur em vertex **Pm** **Lassio.** eo q capillos dextra leuagz vertet et notat officiū rōnis qd ē discernere pprie qz rō puerter dolor ei⁹ et c. qz peccatū ab interiori ad exterius egredit. quia pñmo a corde **Mat.** xv. de corde exeunt cogitationes male et c. **P**ena autē ecōtrario ab exteriori ad sūmo videt q male dicat. i. i rōne ipi⁹ inīqtas eius descēdet. **D**icēdū q p verticē innuit naturā peccati: eo q i peccato rō cadat: et se sensualitati submittit. cui pesse deberet.

Penarū acerbitas triplex est.

Scdō aut erit ibi penarum acerbitas. **P**unient em pena acerba **Pm** q deordinatio i peccato fuit libidinosa. **Esa.** xxvii. ait. **I**n mēfura

tra mēsurā cū abiecta fuerit iudicabit. Et ite
rū. xxviii. dicit dñs. **P**onā i pōdere iudiciuz et
iusticiā in mēsurā. delectatio em libidinosa pu
niri debet p iusticiā afflictivā. prima erit abie
ctio. scda afflictio. tertia psumptio. **P**rima
em tristitia erit abiectio. **S**pūs em rōnalis pec
cando puerit se ad amorē pprium et ad bonū
pculare libidinose amandū: et ex hoc cōtem
psit diuinū impiū et diuinū amoris dominiuz.
Hinc ē q ad h q delectatio illa improba perfe
cte puniat in q simul ē delectatio cū ptemptu:
necesse ē q ad punitionē illi cōtēpt et delecta
tiōis pctōr siue sit spūs siue hō picipitur ilo
cū infimū et abiectū a statu glorie oīno elonga
tū scz in pfundū inferni. **U**n **E**sa. xiiij. **B**etra
cta est ad inferos supbia tua. **N**ecesse est etia
q ibi exponat affligēdus infime nature ac per
h nō a spūali patiat: s a corpali et infima. id est
a secibz corpōz mūdanoz q ab elemētis in die
iudicij sicut dictū est in purgatiōe eoz i infer/
nū cū reprobis deponent vt in secibz defigāt.
vñ ppter imundiciā infernū dicitur vbi. s. oēs
sordes fluūt qsi in latrinā. **U**nde ps. **C**ōminu
am eos vt puluērē ante faciē ventī vt lutum
platearum delebo eos: quod collectū in foueā
mittitur. **I**deo infernus dicit lacus diuine ire
Apoc. xiiij. **A**ndemiat angelus vineā ter/
re: et misit in lacum ire dei magnū. **P**er hūc la
cum pprie notat infernus q est lacus miserie i
quo est lutum fecis peccatorum sicut dicit ps.
Scdā miseria erit afflictio. **A**m em spūs q
p naturam pponit corpi et in corpus influere
habet et ipm mouere dignitatem nature p cul
pam puerit: et se subijcit quodāmodo vilitati
et nihilitati peccati. **H**inc est q fm ordinē ius
ticie debet ordinari vt tam peccator q homo
igni corporeo alligē. non vt in illū influat vi
ta sed vt diuino decreto suscipiat penā. cuz em
rei quā horret p timorē diuinit' imissuz et quā
sentit p vim naturalis sensus sic inseparabilē al
ligatur: necesse est q acriter tormentetur. **U**n
de talibz afflictionibz **B**eati. xxxij. dicit dñs.
Congregabo super eos mala: et sagittas meas
cōplebo in eis. **S**agitte dñi sunt septem gene
rales et naturales pene q pnis parētibz ppē
peccatū sunt infixe. s. fames. sitis. frigus. estus
infirmas. lassitudo et mors. **H**as qdem sagit
tas intendit dñs in arcu cōminatiōis **Gen.** ij.
qñ ait adē. **Q**uocūqz die comederis ex eo mor
te morieris. **A**t statim cum comedit adam infi
xit domin' has sagittas in illo: et nobis in eo.
Un ps. d se ait. **A**m sagitte tue infixe sūt mibi
Nectm ait fixe sed infixe. multū em intime fixe
fuerunt que etiam nos in ipso vulnerauerunt.
Unde **J**ob. vij. **V**erba mea dolore sunt plena
q sagitte domini in me sunt. **U**nde ps. **A**rcus

suum tetendit et parauit illum et in eo pauid va
sa mortis sagittas suas ardentibz effecit q sunt
septem p̄dicte miserie inferni. **A**rcus etia nūc
tensus est scz cōminatio eterne dānatōis. **V**a
sa mortis sūt septē dicte miserie inferni. et has
dñs ardentibz effecit: cuz igne peccati origina
lis et somitis succendit. **N**ec tamen in homie p
fatas sagittas adhuc compleuit: sed tetēdit ar
cum ptra obstinatos cōminando eternā dam
nationē dicens. **S**agittas meas cōplebo i eis.
Has si qdem sagittas in inferno complebit: qz
ibi est fames insatiabilis. secūdo sitis irrefrige
rabilis. tertio frigiditas intolerabilis. quarto
estus irremediabilis. qnto infirmitas misera/
bilis. sexto lassitudo inqetabilis. septio mors
interminabilis. **P**rimo est ibi fames insati
abilis. **N**am **E**sa. xxxv. dicit domin'. **S**eru
mei bene comedent et vos esurietis. **P**s. famē
patient vt canes. q vlulant quādo famescunt
sic vlulabūt ipi ex fame. et ipi erunt q nūc dicūt
non possum ieiunare et fingunt. **S**ecūdo erit
ibi sitis irrefrigerabilis. **U**nde **E**sa. vbi. s. ser
ui mei bibent et vos sitietis. **U**nde **L**uc. xvij.
epulo ille diues ardens in lingua gutta aque
petijt quā tamen non habuit. **T**ertio erit ibi
frigiditas intolerabilis **J**ob. xxiij. **A**d nimīū
calorem transeunt ab aquis niuū. **Q**uarto
erit ibi estus irremediabilis **A**poc. xvj. estua
uerunt. id est. estuabūt homines estu magno.
Et merito: qz intus et extra in corpe et anima i
censi erunt sicut ferrū et alia metalla succendū
tur in igne **E**zech. xxiij. **O**mnes isti es et stannū
et ferrum et plumbū i medio fornacis. **Q**uin
to erit ibidem infirmitas miserabilis **E**sa. xliij.
To: siones eos tenebunt qsi pturiētes. **S**e
xto erit ibidem lassitudo inqetabilis. **E**rit em
tanqz pugil ligatus qui nec se extendere nec cō
trahere nec reuoluere posset **Mat.** xxiij. **L**iga
tis manibus et pedibus pñcite rē. **E**t iterum
Mat. xliij. **C**olligite primū zizania et alligate
ea in fasciculos ad cōburendū. **S**eptimo erit
ibi mors interminabilis **U**nde **A**poc. ij. **Q**ui
vicerit non ledet a morte secūda. **M**ors enim
pma sepatio est anima a deo per mortale pecca
tum. **M**ors vero secūda ē recessus dei ab ani
ma p eternū supplicij **U**nde ps. **M**ors pecca
toz pessima. **N**am fm **G**reg. xv. mortaliū.
Cuius vltima mortua fuit in culpa eius mors sp
viuit in pena. cruciat et non extinguit moritur
et viuūt. deficit et subsistit. finit semp et sine caret
Hec autē solo auditu sūt terribilia qto magis
passione. **T**ertia aut tristitia erit psumptio.
Quia em illa peccati deordinatio et reat' fm
quā moderat actio ignis in eodē. ē vniformis
et nunqz crescit nec decrescit nec mutat. **H**inc
ē q diuino imperio ordināte ille ignis sic agit.

De eternitate tormētorū infernalium

qz semp vrit z non psumit. semp affligit z non interimat. qz nō agit ad sue forme multiplicati-
onē: sed ad pacis anime in corpe pturbationē
siue ipsius spūs i seipso. vñ nō fit noua adeptio
sed adeptio pacis pturbatio. vñ sici eadē pena
nec acerbitas eternitatem nec eternitas tollat
acacritatē. Unde ps. Sicut oues i inferno po-
siti sūt mors depascet eos scz mors eterna. Si-
cut em aialia depascunt herbas qz penitus nō
eradicanr eas sed remanēt radices vnde iterū
crescit herba: sic miseri i inferno corrodent a
morte sed afflictī iterū reseruiabunt ad penas.
Cōsument etiam eos demones Unde Deutl.
xxxij. Deuorabūt eos aues morlu amarissimo
Et iterum ppheta in psona dñi ait dicēs. Bē-
tes bestiarū imittam i eos cum furore trahen-
tium sup terram atqz serpentū.

Eternitas penarū erit ppter tria.

Tertio erit ibidem i acerbitate eternitas.
Quia em pccm qd qd cōmittit z de q nūqz pe-
nitet tria i hoie opatur. pmo ppetuo i aia du-
rat. secūdo a vita ppetua sepat. tertio a volun-
tate pcedit q velle ppetuo delectari. pmo
em peccatuz ppetuo i aia durat. Nec em
delectatio peccati i aia trāsies z momētanea
sit. deordinatio tamen eius tenet rōnez ppetui-
tatis. Ideo pena huic rīdens nō debet hñe ca-
rentia finis: vt sicut homo i suo ppetuo nō ap-
posuit finē suo peccato. sic deus i suo ppetuo
nō desistat puniēdo. Vñ Apoc. xiiij. de dāna-
to dr. Cruciabif igne z sulphure i ppectu an-
geloz sanctorū z i cōspectu agni: z fum⁹ tor-
mentorū ascēdet i secula seculorū. Et Iudith
vlij. Dñs em oipotens iudicabit i eis: z i die
iudicij visitabit illos. dabit eis signē z vermes
i carnes eoz. z vrent z viuēt z sentiēt vsqz i
sempiternū. Secūdo a vita perpetua sepat
Vñ sicut ptra infinitū peccauit. sic penā habe-
at i infinitū. Sz qz infinita nō pōt habere intēsi-
one habeat tūc saltē infinita duratōe Vñ Esa.
vlij. Ignis eoz nō extinguet. Vñ ps. Labo-
rabit i eternuz z adhuc viuēt i finē. Ter-
tio a volūtate pcedit q velle ppetuo delecta-
ri. Proinde sicut volūtas post mortē adheret
malo sine pnie susceptiōe: sic deus sp aiaz affli-
git sine fine mutatiōe. Vñ Gregl. exponēs illd
Job. x. vbi ymbra mortis rē ait. Fit ibi mise-
ris mors sine morte. finis sine fine. defect⁹ sine
defectiōe: qz mors ibi sp viuēt. finis sp incipit.
defect⁹ deficere nescit. qz mors pimit z non ex-
tinguit. dolor excruciat: s nullaten⁹ pauore su-
gat. flāma cōburit: s nullaten⁹ tenebras discu-
tit: z ita supplicia ordinē nō hñt q nō suā poia
qlitatē tenēt. Nec ille. Nec ē ps ipij a deo Job
xx. Vñ qdā sapiēs i pictura inferni hos duos

posuit xpus. Hic q vita mortē q sup est omni do-
loz. Que lex flere licet q cā supbie latet. Item
de eternitate penarū plen⁹ i fmo de sequēti dicem⁹
De oib⁹ supradictis tormētū dicit dñs Mat.
xviij. Irat⁹ dñs ei⁹ tradidit euz tortorib⁹ quo
ad usqz redderet vniuersū debituz. pmo em
h notatur penarū varietas ibi Iratus domin⁹
eo q dñs irascit ptra omnē mortalem culpam
Secūdo acerbitas exprimit ibi z tradidit eū tor-
toribus. Tertio ho eternitas subiungit ibi qd
usqz redderet vniuersū debituz qd qdem i eter-
nū nō fiet. Et pñt h ē thema p dñica. xxj. post
pentecostes.

De innouatione regni celozum.

Capitulum. iij.

Quarto ptemplemur mutatiōe be-
atorū. Repe in dei iudicij omnes sū-
cti i decē mansionib⁹ i aia z corpe
collocabūt. pma māio fm aliquos erit
illoz beatorū q absqz ppijs meriti saluati sūt
s solū ex merito dñice passionis: sic sunt puuli
baptizati Semū ad repandū angeloz ruinaz
ad quēlibet ordinē angeloz singuli assumēt
fm varios meritorū gūs. Tūc em verificabi-
tur qd dñs Esa. lxij. ait. Annus retributiōis
mee venit. De q āno ait ps. lxij. Bñdices co-
rone āni benignitatis tue. Hic ho ān⁹ coronaz
h3. i. iterminabilitatē glie z honoris i corone ro-
tūditate significatā. Vñ dr. p. roū. xxvj. Co-
rona retribuet tibi i generatiōe z generatiōe.
Huic corone tūc dñs bñdicet qñ oē gaudiū et
oē felicitatē sup addet oib⁹ glōsif. Tūc sic
ait ps. Bñs bñdicet ppo suo i pace. Quā no-
bis pcedat initiator mediator z psumator: pa-
cis dñs ihs xps: q vere rex pacificus i glōria
so regno triūphans cū patre z spū sancto viuēt
z regnat i secula seculorū. Amen.

Feria. iij. post primam dominicaz
i quadragesima de eternitate infer-
nalū tormentorū. Sermo. xii.

Immota ē vni-
uersa ciuitas dicens. Quis est hic?
Matth. xxj. z i euangl. hodi. Co-
turbatarū mentiū atqz admirantiū verba sunt
ista. Ex auditu qdem pcedentis fmonis mul-
torum carnalium viscera cōturbata sunt. quia
audierunt q ex defectu tm operū miscōie ho-
mines eternis supplicijs cruciabunt apd deū
impijssimū arbitrātes q creaturaz suam absqz
spe miscōie velit i eternū tā horribiliter cruci-
ari. Videt etiā eis qd āmodo esse s charitates
z pietatē etiā iniustū q ex omisiōe talū opoz
pietatis. vel p vno solo actu mortalī culpe.
des illis etna pena cū etni ad nō eternuz nulla

pportio eē pōt sic nec finiti ad infinitū pīnde
comota ē vniūsa ciuitas. s. mētē hūane seu for/
tema loz multoz taliū increduloz admirati/
ue dicētiū. Quis ē h. s. ita terribilis seuer² atq;
crudel. q. p tam breui atq; leuissima culpa que
qñq; ppetrat solūmodo p p̄sensuz efnos infe/
rat cruciat². Ad hos errores eliminādū licet i
pcedēti smone de h aliqd dictū sit. tñ ad clari/
orē intelligētiā declarare intēdim² h eē pueni/
entissimū z psonū rōni. triplici ex respectu. p̄i
mo respectu mali. scdo respectu dei. tertio rel/
pectu vniūsi. Ex qb² p̄tz palā q sic ppheta i
ps. celiū. inq̄. Iustus dñs in oib² vijs suis.
Qd verbū pōt eē aliud thema i p̄nti smone.

**Articulus prim² q; debent damna
ti eternaliter cruciari quadruplici ra
tione respectu mali culpe.**

Primo qdez respectu mali debēt impij eter
nalit cruciari: z h qdruplici rōne. primo rōne
malicie. scdo rōne impenitentie. tertio rōne in
cōueniētie: quarto rōne correspōdentie.

**Q mortal culpa ē infinite malicie
pp̄ter quattuor. Cap. I.**

DRimo em dānati debēt eternaliter
cruciari rōne malicie. s. culpe que re
spectu dei q̄ offensus est infinita dici
pōt. Et h qdruplici rōne. p̄mo rōne
offensionis. scdo rōne p̄uationis. tertio ratiōe
dilatatiōis q̄to rōne destructiōis. Primo
nā q mortal culpa ē infinite malicie rōne of/
fensionis. Qto em maiorē p̄tra quē ppetrat
culpa: tāto culpa ḡuior reputat. Nā dare ala
pam militi ḡuius ē q̄ dare illaz rustico: z mul
to ḡui² ē illā dare p̄ncipi siue regi. Nūcautez
mortal culpa offendit infinitū deū. S̄z q̄tus
est s̄ctitate z bonitate z oimoda nobilitate et
dñationis iurisdicōe atq; amicitie z gr̄e atq;
magnificētie magnitudie ille q̄ offendit: tanto
magis ē pōderāda eius offensa. Cū igit̄ deus
i oib² supradict² sit infinit². ideo offensa p̄ ipm
ē qdāmodo infinita. Idō z ei aliqlit̄ infinita pe
na debet. Pena aut̄ intēsiue infinita nō p̄t esse
q̄ nihil creatū infinitū sic eē pōt. Relinquit̄ ḡ
q culpe mortali debet pena infinita duratiōe
z si nō intēsiue. Scdo est infinite malicie ra
tione p̄uationis. Priuat em infinito bono qd ē
īpe de² etern². ac eternalit̄ tenet eū p̄uatū cum
reddat hoiez impossibilē ad surgēdū z ad red
dendū iusticie debita: ac p̄ h causalit̄ z q̄tū ex
se ē inefnū duratura. Tertio rōne dilatati
onis. Dilatat enī se mortal culpa p̄uādo hoiez
bono p̄terito p̄nti z etiā futuro. P̄teritū bo
nū est infinitū meritū hūanitati xp̄i. P̄sens
sunt copiosa merita iustoz pegrinantiū in via
Futurū sunt infinita p̄mia que beati angeli at

q̄ sancti cōdicarent homini in patria gloriosa.
Quarto rōne destructionis. q̄to em culpa
mai² bonū corrūpit. z q̄to plus vniūsum dā/
nificat: tanto peior ē. Nec pensanda est tñmō
p̄m dānū actualit̄ datū: s̄ etiā p̄m oia dāna. q̄
q̄tū ex se ē dissipat z subuertit totā naturā sui
subiecti: z quodāmodo ē occisiō dei z h respe
ctu toti² t̄pis possibilis z futuri. Ex q̄ sequit̄ q̄
q̄tū ex se culpa mortalis occidēdo deū aufert
eē oibus creaturis. nature hūane aufert esse et
gr̄az nature beate aufert eē gr̄az z gl̄iaz: huma
nitati xp̄i aufert esse gr̄am gloriā z diuinita
tem. Ex q̄ manifeste patet q̄ necessitat z incli
nat ad innumerabilia mala: z q̄tum in se est infi
nita incōmoda cōtingent̄ vel necessario p̄stat.
**Quid igit̄ mirū si iust² de² pp̄t oia supradicta
culpā punit p̄ tormenta p̄ infinita secula dura
tura?** Ex dictis p̄tz q̄ nulla impietas est culpā
tanta ac talem odire z summā iusticiā eius p/
portionabiliter punitiūā p̄fectissime zelare at
q; seruare: qñ potius impijssimū esset talem iu
sticiā odire. maxime cū ipa sit ipsum sumum
bonum z vnus deus. P̄terea q̄uis creatu
ra inq̄tum ab eo bene condita sit a deo valde
amāda tanq̄ scz sua z bona: inq̄tum est tñ ab
eo maliciose auersa z sue amicitie ac iusticie p/
nitiose rebellis. ē ab ip̄o non īmerito odienda
atq; extermināda. P̄terea impiū nequa q̄
est si ipm vt iam talem effectā eternalit̄ odiat z
affligat: imo potius impiū esset ei² amare mali
ciam z fauorem adhibere ip̄i.

**De p̄manētia culpe ac supplicij in
damnatis. Capitulū. II.**

Secūdo debēt dānati eternalit̄ cru
ciari rōne impenitentie. Quia em pec
catorē de mortali culpa non penitet
ante mortē s̄ i ea vsq; mortē p̄durat
quodāmodo i suo efnō peccat. ideo in eternuz
cruciari d̄z. Nam l̄z peccati act² sit p̄m essentia
suam trāsitōi² z finit²: eius tñ reat² in eo appa
ret z remanet infinit². Qd multiplici similitu
dine patet. Primo x̄o similitudine vulnerati
onis. Perpetratio em culpe qd est nisi quedā
vulneratio spūalis: Quid igit̄ mirū si ex vul
nere breuissimi t̄pis vuln² multe duratiōis aut
etiā mors q̄ q̄tū in se est p̄petuo p̄seuerat dam
natis hoib² relinquat̄. Scdo ex similitudine
casus. Perpetratio em culpe casus ē in p̄fun
dum. Ac p̄ h etiāz exēplū p̄tz. q̄ nihil ob̄sistit
qñ casus h̄mōi breuissimo t̄pe fieri pōt: et non
multo t̄pe vel absq; exitu remanebit i p̄fundo
q̄ in hūc casum deueniet. Tertio ex similitu
dine furti. Perpetratio em p̄cti sicut furtum est
z qdā spūalis rapina. Vel sicut aliud ex forin
secis maleficijs. Nec mirat̄ q̄sq; qñ mutilatio

De eternitate tormētorū infernalium

siue mors q̄ p illo iuste fm̄ leges infligit ppe-
tua sit. cū nō sit sanitas i vita ista a mutilatione
mēbroz sic nec resurrectio corpis a morte per
viā nature. Quarto ex similitudine vinculario-
nis seu ligatōis ipsius peccatū. Vinculationis
em̄ natura est vt tādū ligatū teneat: q̄diu vin-
cula ipsa isoluta remaneāt r̄ indurpta. Qui-
to ex similitudine emptiōis. Peccati ppetratio q̄-
si tract⁹ est r̄ emptio infernaliū tormentoz
nec nō r̄ venditio qua precio breuissime volu-
ptatis seipm̄ tā aīa q̄ corpe vedit pctor̄ insā-
tū. Qui aut̄ dubium qn̄ ex emptiōe r̄ venditiōe
q̄tūcūqz breui tpe fiat. ius ppetuū rei empte
acq̄rat emptori. r̄ qn̄ trāsferat res empta ppe-
tua alienatiōe a veditore. Sexto ex similitudi-
ne extinctiōis. Peccati em̄ ppetratio ē sicut ex-
tinctio lucerne. Lucet em̄ pctor̄ ante q̄ peccet
salutari cognitione r̄ vitali ardore seu viuifica-
dilectiōe altissimi p̄ditiōis. Sz dū se in spurci-
tiā mortalis culpe demergit. a p̄dicto splendo-
re ac calore semetipm̄ extinguit. Ex his similitu-
dinib⁹ patet nō solū leuē s̄ intolerabilis stulti-
cie admirationē fore in his q̄ nō credunt. Sz
l3 act⁹ peccati trāseat. tñ ei⁹ habitualis r̄ radi-
calis affect⁹ in dānatis et̄nalit̄ pseuerat. r̄ suuz
appetibile vellet r̄ vult sibi naturalit̄ p̄durare.
Per se em̄ manifeste p̄t. q̄ q̄ sp̄ ad p̄ctm̄ suum
impenitētiā seu p̄tinuationē addit. de iure etiā
penā adiūgit: atqz iustissime q̄tuz dat in vno/
quoz dei iniuria. i eo tñ dat pena. Quia igit̄
i inferno dānati sup̄ crimia sua impatiētiam et
p̄tinuationē addūt: nunq̄ penitētes nec vnq̄
penitere volētes. Quia etiā sp̄ durat i eis dei i-
iuria. i. p̄ctm̄: sp̄ merito dat eis et pena et iure
etiā demeritoz suoz p̄pter additiōez p̄tuma-
cie addi posset eis pena. Durat em̄ tādū i vno-
quoz iniuria dei. i. p̄ctm̄: q̄diu minime eidez
emēdat. Sz nulla q̄pe emēdatiō pōt in eis eē
sic p̄s. testat̄ dicēs. In inferno autē q̄s p̄stebi-
tur tibi: Quasi dicēt. Nullus. Et iterum Esa.
xxx viij. Quia nō infernus p̄stebitur tibi. nec
mors laudabit te. Nō expectabunt q̄ descēdūt
in lacū veritatē tuam.

Q deo inconueniens esset damna-
tos eternaliter non puniri.

Capitulum. iii.

Quarto debēt dānati et̄nalit̄ crucia-
ri rōne incōuenientie. Quid magis
incōueniens q̄ q̄ peccās i deū r̄ cō-
tra ei⁹ iustissimas leges q̄tūcūqz in p̄ctō men-
te obstinata p̄sisteret. nunq̄ nisi pena trāsito-
ria puniret. Sequē ex h. q̄ q̄ rōne tñ de iusti-
cia punitiua subtrahit̄. q̄tuz respectu peccati
pena minor ē infinita. eadez rōne p̄t r̄ tota sub-
trahi: acp̄ p̄seqns q̄ vnusq̄sqz vsqz ad eternuz

libere r̄ impune peccaret. Sequē etiam ex h:
q̄ post q̄ obstinato aīo penā q̄tūcūqz finitam
r̄ trāsitoriam tolerasset q̄ extūc libere r̄ impu-
ne peccare posset. aut q̄ de⁹ cogere aut q̄ deli-
beret ex necessitate r̄ tenere q̄tuz sibi infunde-
re: p̄ quā a p̄ctō cessaret. Quozum quodlibet
q̄tū sit incōueniens: mēs discreta r̄ lumiosa cō-
sideret. Quis em̄ tante demētie ē q̄ dicat deo
necesse eē suā ḡraz aliqñ infundē oī p̄ctōi q̄tū
cūqz horribili vel q̄tūcūqz deo inimicari. An
Eccl. j. Sz q̄ d̄s fm̄ datū suū p̄bet illā scz ḡram
Et Jac. iij. De⁹ sup̄bis resistit hūilibus aut̄
dat ḡram. Et p̄ron. iij. Illusores ip̄e deludet
māluetis autē dat ḡram.

Q sicut i infinituz homo obligat̄
deo sic dum peccat debet eternaliter

Quarto debēt dānati et̄nalit̄ crucia-
ri rōne cōr̄ndetie. Obligatiōes em̄
r̄ transgressiōes sp̄ eqliē p̄portiona-
biles sūt. Quicūqz em̄ eqliē tenet ad aliqd̄: eā
liter peccat nō faciēdo illd̄: silit̄ et q̄ triplo et
q̄druplo. r̄ sic i infinituz. Quapropter q̄ est p̄-
portio generalit̄ obligatiōis ad obligatiōez: ea
ē trāsgressiōis vel omisiōis ad trāsgressiōē
vel omisiōē. Silit̄ etiā p̄portionabiles sūt
culpe r̄ pene. ita vt generalit̄ q̄ est p̄portio cul-
pe ad culpā: ea sit pene merite et debite ad pe-
nā meritā. Querim⁹ autē an obligatio q̄ q̄s
tenet obedire dō atqz p̄uire sit finita vel infini-
ta. Sz si dixerit q̄s q̄ sit finita destruit̄ h̄ cūl-
dētissima rōne. Nō em̄ ē finituz qd̄ intrāsibile
ē. Debitū em̄ trāsit r̄ trāsit̄ soluēdo. Quia igit̄
debitū r̄ obligatio de q̄ nūc agit̄ nō ē soluēdo
h̄ est obediēdo r̄ p̄uēdo trāsibit̄ ex necessitate
p̄seqns ē vt finitū esse non posset. Rō em̄ finiti
trāsibilis ē sic r̄ rō infiniti intrāsibilis. Quia autē
impossibile sit trāsire vel trāsiri h̄mōi debitū
inde manifestissimū est: qz si trāsiret vel trāsire-
tur i aliq̄ creatura necessario p̄ficere trāsitus
ei⁹ i aliq̄ hora vel i instāti. eēt igit̄ tunc p̄fecte
trāsitū h̄mōi debitū vel obligatio. Nihil igit̄
restaret de illo vel illa. Eset igit̄ h̄mōi debitū
p̄fecte solutū quare debitor ab illo esset penit⁹
absolut⁹. Non igit̄ esset ampli⁹ debitor in aliq̄
creatori nec i obia nec in fuitio aliquo: ex quo
p̄tigēt fm̄ aliquā creaturaz posse liberari oīno
a p̄uitute creatoris. r̄ a debito obediēdi atqz
p̄uēdi eidē. Hoc autē esse manifeste impossi-
bile ē. vt sit hō vel angelus q̄ non teneat obe-
dire vel p̄uire deo et qui eousqz seruierit ei: vt
amplius p̄uire illi nō teneat. Debitum autem
quo vnusq̄sqz tenet deo esse infinitū h̄ manife-
ste patet: si intelligas infinitum fm̄ magnitudi-
nē h̄ est fm̄ sui vniuersū. Vniuersitas em̄ eoz q̄

debenť deo ab vnoquoq; nřm neq; numerati
one trāsibīl: q; innumerabilia sūt q; debent deo
ab vnoquoq; nřm. Eodē mō infinibīl est 7 in-
trāsibīlis solutiōe siue soluēdo sic dictū ē. **De-**
rū nō ppť b pseqns ē vt sit infinitū intentione
Ex his patet q; qđq; mortali peccat totā sū-
mā debitor deo in futurū fuitioz qđtū in se au-
fert illi. **Qu**m em̄ dei grām in se extinguit si hz
aut si magis elōgat si nō hz: impotētē pculdu-
bio se efficit. aut magis impotentē ad reddē-
dū deo debita fuitia facit. **Seruitia** qđpe que
dei grā grata non efficit: fuitia putāda nō sūt.
Cum igit fuitia deo debita ex quocūq; tpe in
antea infinita sunt ex solutiōe intransibilia: ma-
nifestum est omnē q; mortaliter peccat qđtūz in
se est in infinitū deū damnificare. 7 infinitā ra-
pīnam in ipm cōmittere. **Ex** quo sequit euidē
ter ipm infinitā penam meruisse. tū q; deū de-
bito fuitio abscq; sine defraudat. tum q; p vno
quoq; eoz vt dixim⁹ q; deo in qđtum in se ē au-
fert penā aliqđtā meret. **Qu**ēadmodū igit cuz
hmōi dāna oīa pgregata fuerint. sūmaz infini-
tā pstituent sic 7 pene p singulis hmōi dānis
debite cū aggregate i vnū fuerint. penā vnam
pstituēt infinitā. **Qu**ēadmodū si qđs in aliq; do-
mo hřet ppetuā fuitiōē aut ppetuū censum q;
sā irrepabili destrueret domū: nō solū vnius
āni cēsum. s; infinitoz ānoz census eidē aufert
Sic 7 q; seipm irrepabili destruit non vnius
diei fuitiū solū sibi aufert: s; totius future ppe-
tuitatis innumerabilia infinita q; fuitia. **Nō**
em̄ sola p̄sentis tps fuitia deo debent s; etiam
futura: q; tāto p̄statioz sūt p̄ntib⁹ qđtūz grām
glā antecellit. **Nō** em̄ min⁹ delinqt in deū q;
mortaliter peccat. q; irrecupabilis ē ipse pctōz
q̄uis repari posset a deo quēadmodū non mi-
nus peccat qđs i eū cui⁹ domūz destruit vel ex-
urit. q; ipse cui⁹ dom⁹ est pōt eā reparare: nibilo-
minus ppter hoc aufert ei qđtum in eo ē omnem
censum tam p̄sentialiter q; in futuro ex ea pci-
piendum.

Articulus. II. q; dānati debēt eter-
naliter cruciari quadruplici ratione
respectu dei.

Scđo debēt dānati cruciari cēnalitē respe-
ctu dei: 7 b qđruplici rōne. **P**rimo rōne diui-
ne grē. **S**cđo rōne diuine cōtumelie. **t**ertio rōne
diuine magnificētie: **q**uarto rōne diuine iusticie.

Debent dānati eternaliter cruci-
ari ppter infinitas gratias a deo re-
ceptas. **Cap. I.**

Primo qđez debēt dānati cēnaliter
cruciari rōne diuine grē. **P**onam⁹
enim q; alicui dederit dō mille mar-
cas auri tñ. alteri vero dederit milia infinita.

Manifestū est em̄ q; obligatio 7 debitū grati-
tudinis atq; fuitiū ei⁹ q; recipit donū infinitūz
maior ē fm̄ intētiōē obligatiōē et debito qui
deo tenet ille q; pnoiatū finitum donū solūz re-
cepit. cā em̄ obligatiōis 7 debiti causā isti⁹ infi-
nities p̄tinet. **Q**uia igit p̄portionales sūt cau-
se siles 7 eaz effect⁹: infinites fm̄ intētiōem
p̄tinet effectū nec dubitationē hz qđ diximus
Qm̄ igit obligatio q; qđs tenet deo rōne solius
lingue vel oculi in infinitū maior est q; p̄dicta.
quā manifestū est eē infinitā: non solū infinita
ē s; maior etiā infinita. **M**ulto igit fortius ob-
ligatio qua tenet deo totū⁹ corpis rōne 7 incō-
parabiliter multo mag⁹ infinita ē obligatio q;
tenet rōne nobilissime aīe ad imaginē 7 simili-
tudinē dei formate. **Cū** em̄ incōpabili⁹ melior
ac p̄ciosior aīa sit q; corpus 7 eadem gratuita
bonitate vtraq; data incompabiliter maiores
necesse est esse obligationē vnius cuiusq; ad de-
um. q; rōne aīe tenemur eidem q; sit obligatio
q; rōne corpis ipi obligati sumus. **A**mplius si
aīa hūana nō deberet durare seu viuere nisi p
diē vnū. obligata nihilomin⁹ deo esset. s; rōne
diurni esse vel vite aliqđta obligatione. 7 rōne
biuane vite duplo maiori. 7 rōne quatrīdu-
ane in quadruplo maiori: 7 sic in infinitū: q; re
rōne ppetue 7 infinite vite in infinitū maiori.
Manifestū est igit omnem hūanā aīam obli-
gatā esse deo rōne existētie 7 infinite vite **S**ed
manifeste ex p̄dictis patet q; eq̄les sunt obliga-
tio 7 transgressio ei⁹: quare omīs transgressio
istius obligationis 7 debiti necessario infinita
est: 7 ideo pena eius merito debet esse infinita.
Trāsgressio em̄ hui⁹ obligationis maxime tri-
plex ē. **P**rima qđem est non fūire deo. siue ei
debitū seruitiū subtrahere. **S**cđa ē debitūz ei
seruitiū alteri impēdere. **T**ertia deū impugna-
re. **I**n subtractiōe aut debiti deo seruitiū intel-
ligim⁹ ei grās non agere de bñficijs ab eo rece-
ptis. **E**st em̄ pars non modica diuini seruitiū
actio gratiaz. **P**reterim⁹ ceteras grās homi-
ni a deo collatas: de q̄bus mens discreta facili-
ter pensare potest.

Propter infinitatem contumelie
deo illate debet peccator eternaliter
cruciari. **Cap. II.**

Scđo debēt dānati cēnalitē crucia-
ri rōne diuine p̄tumelie quaz inferūt
deo. **N**ā qđto min⁹ ē bonū qđ deo p̄-
ferf siue ppť qđ ipse deserit: tāto maior ei p̄tu-
melia irrogat. **Q**uia igit oē qđ ē vel eē pōt in
infinitū min⁹ est ipso bonūz qđqđ ei p̄fertur aut
p̄ qđq; alio deferatur infinita ei p̄tumelia ir-
rogatur. **I**n omī aut mortali culpa aliqđ ei p̄-
ferf 7 pro illo deseritur fm̄ qđ **A**ug⁹ diffiniēs

De fidei improbabilitate

peccati mortale ait. Peccatum est spreto incommutabili bono rebus commutabilibus adherere. Ex quo patet quod in omni peccato mortali infinita deo contumelia irrogatur. Hoc patet ex veris proportionibus. Si enim deo preferat bonum in duplo minus quam ipse est: aliquanta ei iniuria irrogatur. Si autem in quadruplo minus: bonum ei preferat: duplo maior ei iniuria irrogatur: et ita in infinitum. Quia igitur non est repere aliquid quod non sit infinitum minus bonum: manifestum est quod quicquid ei preferat aut per quicquid alio deserat infinita ei contumelia siue iniuria irrogatur. Ita igitur declaratum est tibi quod omnis mortaliter peccans infinitam contumeliam vel iniuriam deo irrogat. Infinita autem iniurie vel contumelie infinita de iure debet pena. et hoc intelligitur infinita duratio: et sic quod intendimus declaratum patet. Aut infinita acerbitate. et sic nihilominus habemus propositum nostrum. Cum enim omnis virtus humana ad agendum et patiendum finita esse videatur: nequaquam videtur ei posse infligi infinita acerbitate pena adhiberi. Quapropter infinita durationis compensabitur ex necessitate acerbitatis infinitas.

Secundum infinitatem magnificentie dei peccator eternaliter cruciatur.

Capitulum. m.

Tertio debent damnati eternaliter cruciari ratione diuine magnificentie. Si quis enim peccaret in aliquem equalem sibi. proculdubio aliquantulum peccaret in eum. et si idem vel simile peccatum committeret in maiorem magis: et quanto maiorem tanto magis. Verbi gratia. Si in sacerdote peccat magis quam si in equale. Et ite in archidiacono grauius. et similiter in archiepiscopo grauius quam in episcopo. et sic de alijs gradibus superioribus. Quare patet quod quanto in maiorem peccat tanto magis peccat: quod si in infinitum maiorem in infinitum magis. Quia ergo deus in infinitum maior est quicquid alio ideo in infinitum magis peccat in deum quam in homines eodem genere culpe. Verbi gratia. Si occiditur deus et occidit homo qui non est deus in infinitum maius peccatum est occisio dei quam hominis. Eodem modo si conspuat homo et conspuat deus vel percutit homo et deus. vel si contemnit deus et homo vel offendit deus et homo in infinitum maius peccatum est offensa dei vel contemptus quam offensa vel contemptus hominis ut patet extra de heretico. c. xgvi. Longe grauius est eternam quam temporalē maiestatem. Quia igitur omni mortali culpa offendit vel contemnit deum. quod ei mandatum et ei voluntas preterit manifestum est omni peccato mortali in deum in infinitum peccari vel saltem in infinitum magis quam peccare in hominem. si homo offenderet vel contemneret. Ideo peccans et contemnens magnificentiā dei in eternum cruciari meretur.

Quasi iusti debent a deo ex misericordia eternaliter premiari ita et iniu

sti ex iusticia eternaliter cruciari.

Capitulum. m.

Quarto debet damnari eternaliter cruciari ratione diuine iusticie. Cum enim per eundem modum causandi iusticia dei causa sit premiorum atque penarum. hoc est per semetipsum quod est dicere. per hoc quod iusticia est. si per se effectrix est perpetuitatis premiorum: igitur similiter et per penis. Unde per. Iustus deus et iusticias dilexit: equitate vidit vultus eius. Ideo mala merita omnino sunt nostra. merita vero bona non sunt omnino dei et minimum habent a parte nostra. Magis enim debet nobis de iusticia malorum meritum pene quam premia bonorum: quod de iusticia magis sumus puniendi per meritis malis quam premiandi per bonis. Si igitur eternaliter premiandi sumus per bonis: multo fortius puniendi per malis. Plerique enim solam immensitatem diuine misericordie considerantes: magnitudinem diuine iusticie non attendunt. cum nec minor nec minus eterna sit dei iusticia quam eius misericordia: nec minor nec minus eternus deus esse ipsius effectus in damnandos et puniendos. quam effectus misericordie in saluandos et beatificandos. Amplius. Si virtus et vitium vere premia sunt. igitur et effectus eorum imediati in se se premia sunt quare remuneratio que debet vni virtuti veri nominis ac rationis premia erit pene que debet vitio oppositio. Non est autem premia pena temporalis beatitudinis sempiterna. Et ex hoc patet manifeste: quod ex iusticia dei unicuique mortali culpe debet sempiterna pena. Sed quidam erronei et ignari loquuntur de misericordia dei et iusticia dei. ac si altera illarum vellet ius alteri usurpare. et tanquam misericordia vellet euacuare iusticiam: cum in eas sit pax in ultimo tranquillitatis. Sed hi tales aduertunt quod nouit deus misereri salua se sua iusticia et illesa: atque vindicare salua misericordia. et vtrique sine iniuria alteri vti. Unde per. Misericordia et veritas obuiam fuerunt sibi iusticia et pax osculate sunt.

Articulus. m. quod damnati debent eternaliter cruciari quadruplici ratione respectu vniuersi.

Tertio debet damnari eternaliter cruciari respectu vniuersi: et hoc quadruplici ratione. Primo ratione inclinabilitatis. secundo ratione necessitatis. tertio ratione utilitatis. quarto ratione iocunditatis.

Quod homo sicut ad eternum bonum naturaliter inclinatur. sic peccando eternaliter cruciatur. Cap. i.

Primo ratione inclinabilitatis. Natura enim rationalis eo ipso quod naturaliter est ordinata ad summum bonum et eternum. ita quod naturaliter appetit illud tamquam beatitudinem suam. et sic quod electiue nihil potest appetere nisi ad illud et propter illud eo ipso inclinatur ad eternitatem: quia summum bonum est eternum. Ideo etiam opus est quod in his quibus sibi per se

statuit vltimū finem amādo illa q̄si suū bonuz summū ⁊ p̄summatū bonū ⁊ quasi i illis sit sua b̄tudo q̄tū ex se est ⁊ ex sua statutiōe h̄eat se ad illū tanq̄ ad coeñū. Igit̄ ei⁹ final⁹ p̄uersio vel aūfio q̄tū ex se ē ad eñū ordiata ē. Non ē igit̄ p̄ sui ordiōe q̄ i sua aūfioe a lapsu eter nalit̄ cruciat̄: coīpso etiā q̄ eñitatis capax ē ⁊ q̄ ad finales retributōes ē p̄ sua electiua opera ordinata vel ordināda. Et vltēri⁹ pōt addi q̄ h̄o:do exigit vniuersi sc̄z q̄ aliq̄s finalis stat⁹ imobilit̄ sit sibi a deo p̄fixus: ita q̄ finaliter oīa in locis ⁊ statibus sibi deb̄itis imutabilit̄ ⁊ irreuocabilit̄ collocentur.

Q̄ vniuersitas rerum indicat esse eternas penas quibus cruciat̄ dam nati. Capitulū. II.

Q̄uādo debent dānati eñalit̄ cruci ari rōne necessitatis. Tūz em̄ in vni uersitate rerū inueniāt pura ⁊ vera felicitas sicut in tractatu de regno dei m̄ratuz ē atq̄ rep̄iat̄ mixta felicitas ⁊ nō vera. Mixta inq̄ ex felicitate ⁊ miseria qualis ē p̄ntis vite. Necesse ē vt inueniāt etiā pura vera ⁊ p̄summa ta miseria. In oī em̄ igit̄ genere p̄trarioz si in ueniāt altēz: ⁊ amboz mediū necesse est inue niri naturalit̄ ⁊ reliquū. Quare sic est p̄m veri tatē in vniūso pura ⁊ vera felicitas: ita necesse ē vt i eo sit pura ⁊ vera miseria. Nō ē aut̄ pura ⁊ vera felicitas q̄ phēnis ⁊ p̄petua nō ē. Qm̄ impossibile ē purā ⁊ verā esse felicitatē ad quā p̄tingē pōt defect⁹ ⁊ mors. q̄re neq̄ pura neq̄ vera miseria ē quā bonuz liberationis siue ter minatiōis abscidit. Est em̄ p̄s aliqua felicitat̄ liberatio ⁊ imunitas ab ip̄is malis. In h̄ autē notare debes q̄ ratio seu p̄batio ista validissi ma eēt ⁊ irrefragabilis: si vera ⁊ pura quāz di ximus felicitas v̄z h̄ret p̄trariū. Non aut̄ h̄z v̄z p̄riū. Et h̄ ē qm̄ vera ⁊ pura redū dantissi maq̄ bonitas cuius p̄iūctio seu fructio vera ⁊ pura felicitas ē nō h̄z p̄riū. Si em̄ haberet p̄ riū haberet cōpar coequū ⁊ coeq̄le. Jam aut̄ declarauim⁹ tibi impossibilitatē p̄ueniēt̄ isti⁹. Q̄o ex hac radice elici pōt ad ostēsiōē ei⁹ qd̄ intendim⁹. qz necesse ē cōpleta esse opa dei in vniuerso. Ido necesse ē vt opa iusticie eius nec diminutionē habeāt nec defectū. Ido ne cesse ē sicut retributōes seu remuneratiōes ius ticie dei p̄petue sunt in bene meritis: sic vindi ctas ⁊ penas eiūsdē iusticie necesse est esse sem p̄ternas. Si em̄ t̄pales ⁊ sempiternae inueniēt̄ remuneratiōes iusticie dei ⁊ solūmodo t̄pales eiūsdē vindictē ⁊ pene. nō eēt completa vniū sitas operum iusticie ei⁹ in pte ista neq̄ cōple ta vniūsitās p̄trarietatis isti⁹. vidēlz p̄miorū atq̄ penaz: cū tant⁹ sit defect⁹ ⁊ diminutio ex

pte penaz. Nec etiā equalitas rep̄ret̄ i h̄mōi p̄trariis. qz reuera p̄traria sunt in rōne ⁊ nomi natione in q̄bus accepimus ea. Premia em̄ ⁊ pena inq̄tuz p̄mia ⁊ pene silit̄ remuneratio ⁊ vindicta inq̄tū tales p̄trarie sunt.

De fructu q̄ resultat electis de eter nis supplicijs damnatorum.

Capitulū. III.
Q̄uarto debent dānati eñalit̄ crucia ri rōne vilitatis. Nobilissim⁹ enim fruct⁹ ⁊ vtilitas magna ē diuinaruz sc̄pturaz eñas penas cōminatiū trāsgressori bus sue legis. Ex h̄ em̄ forti⁹ cauti⁹ ⁊ solliciti⁹ nos coh̄bem⁹ a malis. ⁊ deuz ⁊ ei⁹ iudicia am plius metuim⁹. et h̄ūli⁹ actimozatiuz reuerē mur: atq̄ ei⁹ p̄ceptū obediētī⁹ ⁊ reuerētī⁹ ⁊ sub iectiūis coherem⁹. Sed deus nihil impiū aut iniustū pōt alicui cōminari. nec falsē ⁊ mendo se pōt aliquā sentētiā cōminatoriā dare: ⁊ mul to min⁹ pōt illam falso p̄bere solēnt̄ in autē ticis sc̄ptur̄. Si igitur vtilime ⁊ verissime eter nas penas p̄ sanctas scripturas noui et veteri testamēti cōminatus est reprobis ⁊ debuit cō minari: cōstat q̄ totam vtilitatē ⁊ veritatez p̄ dictarum cōminatiōnuz tollit. qui dicit deum non debere eternas penas reprobis inferre: qz nihil potest bene ⁊ veraciter cōminari qd̄ non potest bene ⁊ veraciter adimpleri. Nec solum hic error p̄dictae rcludit. verūetiā in p̄fatis cōminatiōib⁹ astruit esse fallacem duplicem ⁊ mendosum: ⁊ tunc qua rōne ⁊ in istis mēdo sis ⁊ fallax eadem rōne dici potest ⁊ credi fal lax i omnib⁹ suis p̄missis ⁊ dictis. Ideo error iste sub pallio pietatis summā impietate indu cit. atq̄ potius diuini cultus ⁊ totius catholi ce fidei pietatē exterminat ⁊ subuertit.

De iocunditate quam habent bea ti de supplicijs damnatoruz.

Capitulū. III.
Q̄uarto debent dānati eternaliter cruciari ratione iocunditatis. Om nes em̄ philosophi excellentes in h̄ consentiunt q̄ prima causa aliquid non inten dit nec aliquid p̄pter aliud operat̄: nisi per se tm̄ ⁊ gratis. Unde p̄rouerb. xj. dicitur. Vni uersa p̄pter seipsum opatus est deus. Q̄ au tem intendere gloriā suā ⁊ laudem quando dicatur non vt opere precii neq̄ emolumen tum intentionis ⁊ operationis sue illam inten dit. sed vt decens atq̄ decorum ⁊ per se debitū. In damnatione autem reproborum tāto ma gis est dei gloria: quāto maior multitudo ma gnitudoq̄ ipsorū. Similiter ⁊ tanto maior de cor iusticie quāto magis apparebūt vitia coruz atq̄ peccata peccatūq̄ superaddita obdurati

De fidei improbabilitate

firma et nunquam emolliibilis contumacia. Nec est completa laus atque gloria dei. que nihil aliud est quam sublimis clara et lata illius fama: si non esset ei perpetua laus et gloria de iusticia quemadmodum de bonitate et misericordia. Complebitur igitur tandem opera iusticie sue sicut et misericordie: et ideo propter laus et gloria eius quam diximus ex utrisque. Et quemadmodum iuges laudes et gratiarum actiones continue resonabunt ei misericordiam in salutem. sic planctus eius latus et suspiria rugitus clamores et ululatus resonabunt dei iusticiam in damnationem. Ideo inferni glorificatio auribus ineffabili suauitate succinetur paradiso. Neque est iocunda omnis ex parte perfecta musicalis ibi contentus suauitas si discatur in fernalis a parte iusticie dei resonans cunctis decesset misericordie eius. Unde per dicit. Misericordiam et iudicium cantabo tibi. Neque completa est ex omnibus modis sollemnitas quam solum cantum habet absque organo et discatur. Igitur cum factis celestis regis ceterum domino gloriose quod equum et ascensorem. id est. impios et demones percutit in mare infernalium tormentorum eo quod sit iustus dominus in omnibus viis suis et sanctus in omnibus operibus suis. Qui trinitas et unus iustus pater magnus et gloriosus et in omnibus operibus suis benedictus et laudatus per infinita secula.

Seria. III. post primam dominicam in quadragesima de fidei improbabilitate contra presumptuosos et curiosos querentes signa miracula et portenta vel naturales rationes de fide.

Sermo. XIII.

Magister voluimus a te signum videre. Mat. xij et euang. ho. Curiosorum et superborum et infidelium scribarum et phariseorum quod charitate domini vacui erant quia sunt ista. Tu enim tot et tanta signa facit dominus ihesus in conspectu eorum plena simul humilitate pietate charitate ac salubri utilitate sic mortuos suscitare. demones effugare cecos illuminare et filia: quod altioris potentie erant quam aliquod signum visibile de celo emittit. Et quod est quod petunt aliud signum nisi quod non credunt tot signa facta. et curiosi sunt ad experiri dum aliquod signa noua et vana. Nec enim videtur quod ideo peteret ut crederet: sed potius ut esset temptaretur. Unde Hieronymus. Signum postulat quasi quod videret signa non fuerint. Cupiebant enim vel in more belie ignem de sublimi venire. iij. Reg. i. vel in similitudinem samuel tpe estiuo per naturam loci rugire tonitrua. choruscare fulgura. imbres ruere. quasi et illa non possent calidari et dicere ex occultis aeris passim omnibus accidisse. Nam quod calidari ea quod oculi vides. et manu tenes: et utilitate senties quod facturus es de his quod de celo veniret. Unde quod diceret et magos

in egypto multa signa de celo fecisse. Quid est temptare deum? Est igitur talis signa querere deum temerarie et presumptuose temptare. Hoc fecit diabolus Mat. iij. de precipitio temptans christum cui dominus dixit. Non temptabis dominum deum tuum. Quod verbum potest esse aliud thema tripliciter enim homo temptat deum scilicet primo verbis. secundo factis expressis. tertio factis interpretatiue. Primo quod quis temptat deum verbis: cum ab eo aliquid petit eam intentione ut curiose exploret eius scientiam preter vel voluntatem. Secundo autem factis expressis temptat: quando per ea quod facit intendit curiose experiri sumere de predictis. Tertio factis interpretatiue deum temptat. id est si homo non intendat illud tamen quod petit et facit ad nihil aliud utile est nisi ad perbandum aliquid de predictis. Sicut si aliquis equum currere faciat absque aliqua utilitate. sed nihil aliud esse videtur quam experiri sumere de eius velocitate. Nam autem propter aliquam necessitatem vel utilitatem committit se homo in petitionibus vel operibus suis auxilio dei sed non est deum temptare sed in deum fidem ter sperare. Nam homo agit absque necessitate: tunc homo interpretatiue deum temptat. Ideo si quis ex sola curiositate petit a deo aliquid signum fieri sicut petebant scribe et pharisei: talis vere deum temptat. Quod quidem peccatum primo superbie. secundo curiositatis vane tertio irreuerentie. quarto amerie. quinto diffidentie. sexto improvidentie. septimo stulticie. Primo est peccatum superbie. Quia superbie presumptuose se ingerit in diuinis et ultra mensuram sibi congruam vel dignam. Secundo est peccatum vane curiositatis. Quia quod vane et curiose miracula querit. Tertio est peccatum irreuerentie. Nepe irreuerentia in deum committit. Quidam enim contempnunt plene est temptare eam. Quarto est peccatum amerie quod vult quod deus faciat rem vanam satisfaciendo sue vane petitioni. Quinto est peccatum diffidentie et infidelitatis. Quia dubitat de eo super quod deum temptat.

Sexto est peccatum improvidentie. Quia perperam videtur et discretionem temerarie et legem dei linquit non querens in hoc gloriam dei. Septimo est peccatum stulticie. Consummate quidem stulticie est sine causa periculo se exponere. Obiectio.

Sed obicitur de eo quod dominus Ioh. xx. thome ait quod vidisti me thoma credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Quod potest aliud esse thema. Dixit enim thomas nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum: et mittam manum meam in latus eius: non credam. Ex his enim ad litteram videtur quod fides thome ex visis erat accepta: quare non videtur gratia fuisse. Ad hoc respondet Alex. de bal. in. iij. dist. q. hec coniunctio quod non tenebatur ibidem causaliter: sed adiunctiue. Unde dum dicitur: quod vidisti me thoma credidisti hec coniunctio: quod non notat causas vel rationes: sed notat quandam dispositionem vel ex-

itationē animi pparatoriā ad credēdū. **U**scet
em fides nō habeat causam vel rōnez licet cum
talib⁹ pbationib⁹ ⁊ suasionib⁹ multuz pficiat
vita ⁊ vera fides sicut in plogo huius libri di
ctum est arti. ij. c. iij. pōt tñ habere pparatoriā
dispositionē. **H**ec ille. **M**ulti tñ dubij in fide
vere similes his phariseis sunt deuz plūtuos
se temptates: signa q̄rūt ⁊ miracula desiderāt
q̄si totus mundus miraculis nō fuerit ⁊ sit ple
nus. **A**d q̄z eliminādū erroz de excellētia im
probabilis fidei hodie dicendū est **F**ides igif
quā h cum dei adiutorio stabilire intendimus
verissima rōne certissimaq; diffinitōe est virt⁹
qua ea q̄ ad fundamentū christiane religionis
ptinet absq; hūana pbabilitate recte firmat⁹
credūt. **D**e qua tria ptemplemur ad pns. pri
mo eius pfectionē. scōo ei⁹ obligatiōem. tertio
eius compationem.

Articulus primus de triplici perfe
ctione que cōsistit in credenda fide si
ne miraculis vel signis rationib⁹ na
turalib⁹ siue euidentijs manifestis.

Primo autē ptemplemur huius improbabi
lis fidei pfectionē. Triplex eni pfectio cōsistit
i credēdo verā fidē absq; euidentijs atq; signis
p̄tima est magni vigoris. scōa magni amoris
tertia magni splendoris.

Q credere sine signis ⁊ euidentijs
magni vigoris perfectio est.

Capitulum. i.

Prima est perfectio magni vigoris
Sic nāq; pbabile ē ad intellectuz sic
lucidū ad visū. ⁊ sicut suaue et vtile
ad affectum: ⁊ sicut calidū ⁊ frigidum ad tactū
Sicut em est insuaue ⁊ inutile ad affectum ⁊ te
nebrōsum nulloq; lumine sup aspersū ad visū
sic improbabile ad intellectuz. Sicut igif nō ē
xtuosum videre luciduz qd nullo mō pugnat
p̄tra visum imo oibus modis pugnat ad ipm:
sic nō est xtuosum credere pbabile vel qd est
manifeste ver⁹. Sicut etiā vigor affect⁹ ē ama
re ⁊ appetere insuaue seu molestum: sic affectui
amare inutile siue dānosuz. Sicut em calere ⁊
frigidū ē repugnare frigido xtutis ē atq; vi
goris: sic amare improbū ⁊ reprobū. Et iuxta
hūc modū credere improbabile: magne virtu
tis erit ⁊ vigoris. **P**reterea amare atq; deside
rare vtile ⁊ suaue aut magnificū nō ē nisi d im
p̄ssio ⁊ admissio igne calere: ⁊ h opus pprie est
nature. **N**ō em est min⁹ naturale igni spūali il
lud cui appropinq; calefacere spūalit: q̄ corpora
li corporalit. **I**ux igif hūc modū credē pbabile
vel manifeste ver⁹: nihil aliud est credē q̄ vidē
lucidū vel illuminari a lucido. **S**uauietas enim
vtilitas et magnificētia tres sunt spēs spūalis

ignis. ⁊ tres i hūanis mētib⁹ arisiones seu com
bustiones efficiūt scz ꝑcupiscētia carnis oculo
rū ⁊ supbiā vite: vel meli⁹ luxuriāz auariciā ⁊
supbiāz vt dicit. **I**o. ij. **Q**uod est in mundo cō
cupiscētia carnis ē ⁊ ꝑcupiscētia oculorū ⁊ sup
bia vite. **H**is aut tribus speciebus ignis ita arde
re atq; exuri innati sum⁹ sicut arida ligna cor
porali igne ⁊ h naturali corruptōe seu origina
li nō qdē pma creatiōis institutiōe. Sicut igif
tres dicte dispositiōes ignis sūt ad nrm affectū
siue ad nras motiuas vires tā sublimes ⁊ nobi
les q̄ inferiores ⁊ ignobiles inflāmandis **S**ic
pbabilitas ⁊ euidentia lucēs sūt ⁊ lumina ad nō
strū intellectū ⁊ etiam ad vires nras apprehēsi
uas tā nobiles q̄ ignobiles pbabilitas tamen
tenuis atq; debilis lucis spūalis sup aspersio ē
⁊ pp̄ h nō sufficit firmare seu figere mētis ap
prehensionē. **E**uidentia aut veritatis fortis ⁊ pe
netrās luciditas seu luminositas ē ⁊ pp̄ h figit
⁊ firmat certitudie intellectū. **E**x his patet qd
credere impossibilia fortitudis atq; vigoris in
tellect⁹ nri ē: sic amare dānosa molesta ⁊ igno
miniosa fortitudis ē atq; vigoris nri affectus
Un Chrys. sup p̄dictū x̄bū **M**at. volum⁹ a
te signū vidē ait. **M**erito. sic sp̄ discere vel q̄re
re signū est nunq; posse pficere: sic testimoniū
sp̄ q̄rere. signū est nunq; velle credere.

Q absq; euidentijs ⁊ signis crede
re est perfectio magni amoris.

Capitulum. ii.

Ecūda autē pfectio in tali mō credē
di est magni amoris. **Q**uēadmodū
em aliud ē diligere aliquē ex meriti
suis siue aliud ex suauiate ⁊ vtilitate vel vtile
diligenti. aliud ex xtute diligētis: sic aliud est
credere ex pbabilitate seu euidentia crediti. ali
ud ex xtute credētis. **S**ic em pbitas possessio
ris sui dilectiōez ingerit et infigit agnoscētib⁹
siue credentib⁹ eī. ⁊ sic suauietas ⁊ vtilitas sua
uis ⁊ vtilis dilectiōez ⁊ desiderii sui incitat ⁊
inflāmat i agnoscētib⁹ ⁊ credētib⁹ eas: sic pba
bilitas ⁊ euidentia xtutis fidē quandā siue cre
dulitatē pbabiliū ⁊ manifestorū ingerūt ⁊ imp
mūt cōgscētib⁹ ea. **A**c contra cū q̄s malū ⁊ di
lectiōe indignuz vel inimicū diligit: h indubie
nō ex meritis ē dilecti. s̄ ⁊ merita ei⁹ ⁊ ex xtute
diligētis **U**n cū paup̄tas vel molestia aut p̄tu
melia vltimors ip̄a diligit: sic fecerūt martyres
ex xtute diligēt eī. n̄ ex ip̄is cū nihil i se videat
h̄re pp̄ qd sint diligēda: sic cū improbabilia
credunt ex xtute credētis est non ex ip̄is. **A**m
pli⁹. **S**icut improbitas non solū amorem non
excitat sed etiam illū fugat: sic pbabilitas non
solū fidē n̄ facit ⁊ credulitatē nō generat. s̄ etiā
aufert ⁊ phibet illā. **E**x dictis p̄tz qd filis vir⁹

De fidei improbabilitate

tusest amare improbū siue reprobuū: et credēi probabilitate nec minoris virtutis est credē improbabile q̄ improbā diligē. **Uñ Tullius** h̄ intelli ligēs. h̄ rhetorice ait. **Fides** ē perceptio veritatū rerū cū assertiōe sine causāz cognitōe.

De pfectio magni luminis ē credere sine signis Caplm. iii.

Certia pfectio talis credulitatis est magni splendoris ac luminosissime atq; tediosissime cognitionis. Ea vō q̄ ad xpiane religionis ptinent fundamētū aut sunt om̄ia pbabilia siue manifeste vera. aut sunt ibi quedāz improbabilia et non appent. Virtutis nō aut sunt oīa manifesta vera quonīa nulla erit i fide heresis. nulla oīno p̄dictio. nulla q; dissentio foret. Manifeste enī veris nemo vtiq; p̄dicat. Quia igit in eis ē tanta dissentio tātaq; heresū mōstruositas abhorrenda. tot tantaq; scismata i ecclia manifestum est qdā ex eis eē veritatis apparēt minime. Crede re aut ea q̄ nō vident eē vera vel q̄ nō apparēt esse vera. Hoc vt dixim⁹ nō ē nisi virtutis actus et nisi ex virtute et splēdido lumie ipi⁹ credentis cū talia i se causā credulitatis nō habeāt sic dictū ē. Ideo necesse ē supabūdāti lumis virtute credi qdā ex his q̄ ptinet ad fundamētū xpiane religionis. vt radiosa veritas intellect⁹ tenebras improbabilitatis irrūpat seu vincat et luminositate pp̄la ea q̄ illa addere ptendit lucida et apta hoc est credita reddat.

Articulus. ii. quomodo qlibet catholic⁹ absq; lignis et manifestis euidētijs credere obligat tripliciter.

Scdo ptemplemur huius improbabilis fidei obligationē ad quā scz om̄es generalit̄ obligantur. Triplex est enī obligatio fidelitatis: quā quilibet erga deū obligat seruare. Prima est fidelis obedientie. secūda fidelis militie. tertia ē fidelis reuerentie.

De intellect⁹ hūan⁹ absq; pbationibus aut signis credere obligatur

Capitulum. i.

Primo enī qlibet obligatur deo exhibere fidelē obedientiā. Manifestū ē enī cōitati hoīuz nō posse satisfieri pbationib⁹ vel suasionib⁹ de his q̄ credenda sūt ad deū accedētib⁹ et sobrie et iuste et pie in religione xpiana viuere volētib⁹: vel pp̄ defectū pbationū vel suasionū vel pp̄ breuitatē intellectus simplicii et vulgariū hominū. Necessario q̄ credenda erāt ea sine q̄z credulitate nemo ad deū accedere pōt. Necesse igitur est vt alia via h̄ ab hoīuz cōitate credant: q̄ pbationes et suaciones. Nihil autē ē medium

q̄n credulitas oīs aut suasa sit aut virtutis. Necesse est igit vt talia cōitas hoīm credat virtute. nō hūana suasiōe: nisi q̄s dubitat in suasionibus et incredulis q̄ suaciones vel pbationes credendoz vel nō hnt vel nō capiunt salutare credulitatē eē impandā et p̄trariā credulitates supplicijs exterminandā. Si igit iusta ē p̄hibitio errorū impietatis: iusta est igit et necessario impatio credulitatū siue creditionū pietatis h̄ ē vere religionis. Quare iusta ē obedientia et ex necessitate debita i vtrisq;. Obediēdū ē igitur ex necessitate i credēdo. Et obedientie debitor ē intellect⁹ hūan⁹ q̄tū ad opationē istā: maxime cū nullū appareat p̄uilegium exemptionis suel. Nulla ē obedientia intellectus i credēdo si ex suasionib⁹ aut pbatiōib⁹ credat: quēadmodū nulla ē obta affect⁹ cū ex utilitate vel suauitate ab eo amatur.

Quilibet tāq; fidelis miles christi fidei aduersaria expugnare debet

Capitulum. ii.

Ecūdo autē obligat qlibet exhibere deo fidelē militiā. Nempe credere ea q̄ ptinent ad fundamētū christiane religionis bellū vtiq; h̄z se gūe scz computationū dissuasionū p̄tradictionū et etiā improbabilitatū ipaz. Improbabilitas enī dicitur q̄ credulitatē eoz pugnat. De aut bellū bellica virtute et fortitudine agēdū et supandū est: q̄ sine virtute non prouenit victoria belli. Quā necesse ē modis oībus puenire vt mors vtracq; decline. et vita vtracq; vel acq̄rat vel acq̄sita cum dño pseruet. Necessaria igit est i bello isto virtus: q̄ p̄ dictas q̄tuor acies et mēte ipa pugnet et triūphaliter expugnet. Nec autē indubie est fides: q̄m p̄ eam directe acies ille pugnant et ipa acies suas dirigit p̄tra illas. **Uñ. j. Jo. v. Hec ē victoria q̄ vincit mundū si des nra. Uñ. j. Pe. v. Adūsarius n̄r diabolus rugies et. Et eiusdē eplē. j. c. Modicū nūc si contristari oportet in varijs tēptationibus vt pbatio fidei vestre multo p̄ciosior sit auro qd̄ per ignem pbatur et. Et iam dictis patet q̄ p̄tra tot iacula piculosa atq; p̄nitiosa humane mēti necessaria est armatura. que illa excipiat et retūdat: ipam p̄teget atq; defendat. Nulla autē est spūalis alia armatura que ab his iaculis illam p̄teget et p̄tra illam eandē munit: nisi robusta et strenua fides. Quō inde patet. q̄ oīa ista iacula directe trahiciunt in illam et immedie pcutiunt eam.**

Quilibet de necessitate sine pbationibus tenetur deo summā reuerentiam exhibere. Caplm. iii.

Tertio insup quilibet obligat deo sumi-
ma ac fidele reuerentia exhibere. Pro-
pter qd dicendum q aut credendum e deo
absq suasioe aliqua: aut pbatione aut no. Si
sic ergo credendum est ei ex virtute. Ex em absq
suasione r pbatione credit virtute credentis
credit. Si quis aut dicat q no ei credendum e sine
suasione vel pbatioe. Contra. Sicut em deo de-
bet digna dilectio r digna honoratio: sic ei de-
bet digna credulitas siue creditio. No em e di-
gna creditio que ei ppter suasiones r pbationes
impedit: q nec bono nec magno viro e digna.
No igit esset ei credendum nisi sicut cuius aliq.
cuilibet em alteri cu suasioe r pbatioe creditur.
Si aut dicat q credendum est ei absq suasioe et
pbatione qm scit vel credit esse verax atq ve-
ridicus nec talis hoc mo euasit: qm nec sine p-
batione seu suasione hoc esse ptingit. Habz em
apud se suatum r fixu deum mēiri nolle r que-
cunq dixerit vera esse: per hoc igit credit deo
q credit deū mēiri nolle: r ita credit ei sic cre-
deret cuilibet viro bono cui vtiq ppter b r p
hoc crederet: q crederet eū no mentiri. Patet
igit q no credit ei nisi sicut alicui bono hone-
sto viro. Ampli? Hoc ipm q credit deū esse va-
cem r mentiri nolle: aut credit ex veritate fidei:
aut ex euidētia veritatis ipius aut ex pbabili-
tate: aut ex suasioe seu pbatioe. Si ex euiden-
tia veritatis vel ex aliq sequentiū: in nullo igit
honorificat deū credēdo hoc. De quolibet em
alio crederet illud idē si eandē cām credēdi ha-
beret. Credēdo b igit de deo no honorificat q
dē in hoc q magnū credit de eo apte. s. crediti
no aut a pte credulitatis. Quia igit vera religi-
ositas fm quālibet sui ptem dei honori intēdit
imo ei? honor est cū ei? credulitas in se dei ho-
nor no sit. licet cred: tū ei? honor ipius sit. Ma-
nifestū est igit q hui? credulitas nec vera reli-
gio est: nec ps vere religiosus. Est autē fides ex
necessitate pma ps vere religiosus r fundamen-
tū. Fides igit quā hic intēdimus virtus e quā
dicim? Propē hec oia dicit hugo de san. vic.
q fides e voluntaria certitudo absentū contra
opinionū r infra sciam pstituta.

Articulus. m. de triplici similitudi- ne cui assilant credētes ex euidētijs pbationibus atq signis

Tertio pteplemur hui? improbabilis fidei
copatōem. Mēpe no credens ex virtute sed ex
suasioib? pbatioib? aut ex signis pōt pueniēti
sine tribus assilari r copari. Primo viatori in-
firmo. scdo mercatori incredulo. tertio bellato-
ri inualido seu fesso.

Qui no credit sine pbationibus
seu euidētijs vel signis: similis est vi-

atori infirmo.

Ca. I.

Primo em assilant viatori infirmo. In-
tellectus em hūanus siue vis intellectū
ua nra naturalit infirma e in seipsa no
stans p seipam: ideo interdū dubietate nutat.
Dubitatio em illi? nihil aliud est: nisi mutatio
eius qua nūc in vnā ptem ptradictōis: nūc i al-
terā inclināt. Interdū etiā cadit in tenebris ig-
norantie r in vacuū ignominie interdū in ipsa
falsa et errores. Fulcit em qsi backo infirmitas
illius interdū euidētia veritatis plerūq pb a-
tōib? aut suasioib? qsiq signis. Et cū debilis
fuerit rōcionatio seu leu s hoc est cū fuerit sua-
sio levis quasi subtili arūdinē ei no innitit cōfi-
dēt. sed quodāmo se retinet timēs ne ad susten-
tandū ipm no satis valida sit atq fortis. Ideo
manifestū e q ipe vtiq hmoi fulcimētis seu sup-
podiaculis quēadmodū baculo debili aut fra-
gili: cui neq absq timore neq totalit innitit
gestās ipm. Tales em rōcinatōes opinionē fa-
ciūt solā. que est apprehensio alteri? ptijs p tradi-
ctōis cū formidie relique. Euidētia aut verita-
tis r pbatio demonstratiua fortissima ei? sunt
fulcimēta r tanq baculi inflexibiles r infrāgi-
biles nullaq ex pte nutates. Ex his patz q in-
tellectus no querit hmoi fulcimēta: n. si ex in-
firmitate r indebilitate sua. Quapropt intel-
ctus puans e sicut viator infirmus ambulās a
pclusionē in cōclusionē no valēs ppria virtu-
te sustinere seipm: sed adiutorio baculi se trans-
ferēs r trāsilit ab vno noto seu pbato i aliū. ba-
culus aut cui? adiuvaculo ita ambulat r trāsili-
lit demonstratio seu pbatio demonstratiua e. In-
tellectus autē q virtute ppria credit nec hmoi
fulcimēta requirit nec indiget illis. magis vti-
q fortis e magisq firm? q fortior e qui ppria
virtute r firmitate innitit: q qui alieno amini-
culo sustentat quapropt magis firmiter credit
q ille. Ampli? Magis credit intellectus ea q
credit p seipm q ea q p aliud: quare intellectus
virtute fidei credēs magis ea q credit ex illa q
ea q credit ex suasionibus vel ex pbationibus.
Quēadmodū magis amat amatur qui ex vir-
tute ppria illud amat q qui ex eo quod e apud
amatū silt r recti? amat. Credit em intellectus
ex suasionibus r pbatioib? quasi iclinatus et
inixus sup eas r quasi claudicās ambulat am-
bulatōe qua diximus: quēadmodū r recte a/
mat solus ille qui ex virtute amat. Amore aut
curuo seu flexo amat illelectus r attractus ab a/
mato. Per hmoi aut fidē vtiq no credit deo.
Mā neutz p rarioz alteri? receptibile est sicut
nec calor frigidū nec frigidus calidū esse pōt:
q nec virt? infirma nec infirmitas virtuosā.
hec aut credulitas infirma e qd apparet ex sup-
podiaculis r suffulturis: ideo nec e virtus nec

De iudicio temerario

virtuosa merito dici potest.

Quod nolens credere absque evidētijs et signis similis est incredulo vedito-
ri.

Ca. II

Secundo assilatur mercatori incredulo. Intellectus enim requirit ea que supra dixi-
mus sicut incredulus veditor est: quod emp-
tori aliter non credit: nisi pignus seu cautionem aut
securitatem tribuat ei: pignus enim vel suasio sicut
pignus est et cautio securitatis. sine qua si credit
huius intellectus. Et quemadmodum venditor: non
aliter dat mercem nisi sub pignore et cautione sic
nec huius intellectus dat credulitatem suam nisi post
quod pignus et cautionem quam diximus accepit. et sic
manu talis veditoris non exeat merces nisi prius
obtinuerit securitatem: sic nec de eius intellectu
credulitas exit donec medium pignoris quasi
pignus siue cautionem prius obtinuerit. Patet ei
quod exactio pignoris seu alterius cautionis non est nisi
ex puritate seu debilitate credulitatis aut ex
defectu ipsius. quod manifestum est intellectu exacto-
rum hominum pignorum et securitatum hominis pignoris et
securitatem videlicet pignorum suasionum et signorum
esse credulitate infirmum aut incredulum et infidum.
Quero namque a te si quis a temeraria quondam
faceret et pueritiam et propter factum illam nolles ei si-
ne pignere dare rogo cui amplius credis pigne-
ri aut illi emptori? **R**espondeo vero est quod pignori: quod il-
li non potest credis. **G**ratia in hoc plus pignus quam emet homi-
noras. Sic est hoc. Pignora sunt pignores sua-
siones seu signa. Si igitur deus tibi aliquid proponit
ad credendum et iam huius pignora erigis ab eo.
maioris utique honoris pignori exhibes quam deo.
Quod quantum inconueniens sit potest patet: quod in domo ve-
ditoris magnitudo pignorum et multitudo et si se-
curitatem ipsi faciunt: signa sunt tamen et testimonia incre-
dulitatis eius. Sic pignora et securitates sunt p-
bationum ac persuasionum et signum hoc securitatem sunt
intellectus apud quem sunt tamen manifeste designant
eius incredulitatem ad ea de quibus sunt. Sinceritas
enim fidei nostre in hoc stat quod homo credat alicui ve-
ritati puritate propter actum precipientis: et in hoc illi
glorificat et honorat: sed talis ut sic dicam infida et
incredula fides sicut iam dictum est multipliciter co-
probata non virtus sed vitium est deo utique presumptuosum:
et ideo damnatione supplicioque dignum. Manifestum
est equidem est presumptum fieri cuilibet note verita-
tis et boni tamen viro: si ei absque pignere fides ad-
hibita non fuerit: et si cautio securitatis super his
quod promiserit ab eo exacta fuerit. Quantum igitur fortius
presumptum irrogat et iniuria igne et gladio vindi-
canda si ab eo pignus pignoris exigat. et non ali-
ter dictis et promissionibus eius credat? Amplius hoc
est adeo quis periurus aut mendax cui pignori-
bus aut pignori idoneis a quolibet non cre-

datur. Qui igitur non aliter deo credere volunt
quam pignori idoneis et probatioribus certis: mani-
festum quod deum in parte ista mendacibus et pueris
nullo genus asponunt: et illos sibi incredulitate
te parificant tamen fide et illi eis adequantur. Hec est
apta presumptio dei nullatenus tolleranda. Hanc ei
iudei et greci domino irrogabant sicut scriptum est: **L**ex. scilicet
stat apostolus dicens. Iudei signa querunt. scilicet miracu-
lorum: sed greci sapientiam. scilicet probationum: nec hi nec illi
aliter credere volentes quasi duplici securitate
digentes. scilicet pignorum et fidei iussorum. propter quod patet
quod nec iudei nec greci hominum credulitate nec cre-
dunt vel nunquam crediderunt deo: sed signis et sa-
pientie tamen. **E**x istis patet quod vera fides est digna
deo credulitas qua. scilicet ut dignum et iustum est ei cre-
dis scilicet sine omni pignere et cautione. scilicet gratis et
obedienter: et non id quod verum est aut quod verum
quod ipse loquitur sicut omni cuius homo credere. sed
iubet seu precipit aut vult. Iubet autem aut precipit
per legistorem vel legis expositores. credis ei ex
virtute obedientie et hoc virtus obediens ipsa fides est per
quam obediens sue debetur deo soluit intellectus hominum
sic merito obligat. **E**x his patet contra infidelita-
te plenus sit homo miserabilis mundus: quod deo non
credita quo pignora tantorum miraculorum susce-
pit: et tot fidei iussorum. scilicet martyrum atque iustorum
doctorum iam diu recepit. **N**empe quilibet mercator
nimis incredulus diceret quod ementi credere noli-
let si de merce sibi lucrosa pignus ac fidei iussorem
daret quantum igitur magis incredulus ille est qui pro re-
demptori empti suo preciosissimo sanguine animam
proptoris ac danti pignora tot innumerabiliu miracu-
lorum et fidei iussorum tantorum martyrum atque tanto-
rum luminosorum doctorum et doctrinarum infidelitate
adhuc impie pseuerat. **P**roinde beatus maximus
in sermone plurimorum martyrum ait. **M**oueri-
mus itaque quod non sine magno discrimine de reli-
gionis veritate disputamus: quam tantorum marty-
rum sanguine confirmata videmus. magni piculi res
est si post prophetarum oracula: si post apostolorum testimo-
nia: post martyrum vulnera veterem fidem quasi no-
uella discutere presumas: et tam post manifestos
duces in errore permanas: et post mortuorum su-
dores ociosa disputatione pertendas.

Quod non vult credere absque pignori-
bus evidētijs aut signis: comparatur in-
ualido bellatori.

Ca. III.

Tertio assilatur inualido seu fesso bella-
tori. Sicut enim impossibile est quod albus
do sit niger: sic impossibile est quod virtus
sit infirma. Nulla namque veritas est quantumcumque
sit evidens pro qua defendenda quisque se expo-
neret morti quod quotidie fit per catholicam fidem.
Nam secundum philosophum firmi et virtuosius tenet virtu-
ositas virtutis quam arte vel scientia. **I**deo qui dispu-

tat de castitate firmiter veritate tenet castus p
virtute: q̄ luxuriosus p sciam. Similit̄ est de
iusticia et alijs virtutibus. Nā p sciaz tenet ve
ritas quadā vmbra velut in sp̄e intelligibiliq̄
fantasmate accepta visa et cognita sunt. Per v
tutē vero habet sensus illius veritatis velut q̄
dā sapor et odor realit̄ mouēs: et ideo virtuosus
et certus tenet que v̄tute obtinent: et sic q̄ fide
q̄ que scia. Ampli⁹. Cū virtus fidei circa diffi/
cilima sit h̄mōi aut p̄bationū credulitas nō sol
lum circa facillima ē sed ea que vel impossibile
vel difficile ē nō credere manifestū ē talē fidem
nō esse virtutē impossibile ē em̄ nō credere ma/
nifeste vera. Difficile autē ē non credere p̄babi/
lia: et resistere suadib⁹ et p̄silib⁹. Fides igitur
fortissima v̄tus ē q̄. s. violētia sit regno celoz
dicēte dño. Mat. xj. Regnū celoz vim patit̄
et violēti. i. fideles rapiūt illud. Ex his patz q̄
sit inualidus bellator intellect⁹ hūan⁹ q̄rēs ful/
cimēta: et q̄ rō vacillatiōis q̄ est in scia: et firmi/
tatis q̄ ē in fide. Cū licet sic supradictū ē fides
habeat v̄ndiq̄ que bellū: tñ sic virtus v̄a fides
sine iuuamie omia vincit iuxta illud. Mat. ix.
Oia possibilia sunt credēti qd nō facit scientia
atq̄ euidentia zc. absq̄ iuuamierōnis: ergo bel
lator inualidus est intellect⁹ humanus rōnes se
quens. Hoc patere pōt mystice de dauid q̄. s.
Regl. xvij sp̄etis armis p̄tra goliā victoriosi
us pugnauit funda et lapide in uoie dñi. Et ad
Heb. xj. Sancti p̄fide vicerūt regnū: a opati sūt
iusticia: q̄ est credere deū credere deo et crede/
re in deū. Et subdit. Adepti sunt p̄missiōes. i.
gl̄iam sempitēnā. Patz etiā ex dictis q̄ fides ista
firma est necessaria vt intellect⁹ human⁹ deo p
ip̄am seruiat sueq̄ obediētie debitū ei reddat.
vt et p̄tra bella q̄ aduersus ip̄m resurgūt tanq̄
bellator fortis pugnās vincat: atq̄ victorie co
ronā tandē a sumo rege accipiat. Nā dr. ij. Ti/
mot̄. ij. Nō coronabit n̄ si q̄ legitime certau
rit. Propter h̄ etiā manifestū ē q̄ si euidentis
veritatis essent ea q̄ fide hac credenda sunt vel
p̄babilia eēt vel p̄batiōes h̄rent vel signa et p
pter h̄ solūmō credētē cessarēt intellect⁹ bella
et ppter h̄ etiā et victoriā q̄re et victorie coronā
cessarēt etiā alia bōa q̄ iā tetigim⁹ qz nulla eēt
religio intellect⁹ nulla obia nulla veneratō dei
nullū obsequiū null⁹ diuin⁹ cult⁹ q̄re remane/
ret human⁹ intellect⁹ iniustus et iniqu⁹ impi⁹
et pctōr. Ex p̄dictis igit p̄ter q̄te p̄fectiōis sit
credere absq̄ euidentijs atq̄ signijs ac quō ad
talem crudelitātē ex debito obligamur: et qui/
bus alijs nō credētes merito sistant vt iā decete
ro nemo fidelis sit q̄ hūanas rōnes seu euiden/
tias aut miracula q̄rat. s. cū vigore amore atq̄
splēdore obediēter viriliter et reuerent̄ impro
babilia vere fidei credat. Ad oib⁹ nobis mise

ricorditer largiri dignet̄ ille q̄ est testis fidelis
et verus dñs iesus qui cū p̄re et sp̄s sancto p̄m̄
vere fidei est largitor in gloria sempiterna in se
cula seculorū Amen.

**Seria. v. post primā dñicam i qua
dragelima de iudicio temerario pre
sumptuoso et falso Ser. xiii.**

Miserere mei do
mine fili dauid filia mea male a de
monio vexat. Mat. xv. et in euan
gelio hodie. Angustiātis atq̄ miam claman/
do postulantis verba sunt ista. Ex doloris an/
gustia clamat in clamore angustia atq̄ miseria
manifestat: atq̄ p̄ miseria a largitori miaz to/
ta cordis fiducia miam sibi largiri postulat di/
cens. Miserere mei fili dauid zc. Quenā ē ista
filia q̄ allegat a diabolo male vexari nisi aia qñ
varijs suspitiōib⁹ atq̄ impijs cogitationib⁹ nec
nō et iudicijs temerarijs p̄sumptuosis et falsis
ac murmuratiōibus et detractiōib⁹ p̄tra chari/
tatē christi molestas: p̄mittit em̄ clamauit di/
cens. Miserere mei zc. Tria v̄o clamorē indu
cūt: necessitas: charitas et penalitas. Clamat ta
lis aia p̄p̄ magnā necessitatē. Jo dicit. Mi/
serere mei dñe. Contra talia iudicia falsa. Cla/
mat p̄pter accensaz charitatē. iō subdit: fili da
uid. Fili⁹ dr a filios qd ē amor et dauid mān for
tis interpretat̄ quasi dicat manu forti tue dilecti
onis libera me dñe iesu. Clamat p̄p̄ grauē in
firmitatē dicēs. filia mea male a demonio vexa
tur. q̄ si dicat. filia mea: ecce subiectū morbi. ma
le: ecce q̄titas morbi: a demōio: ecce gen⁹ mor
bi: vexat: ecce qualitas morbi. Ad ad p̄is to
tū intelligit̄ de aia que multiplicib⁹ temerarijs
et falsis iudicijs in cōscia diabolo instigatē ve
rat. Cū. Mat. vij. Nolite iudicare et nō iudi
cabimini. Sed qz oē pctm̄ a volūtate originez
h̄z: iō vt volūtarie eūtem⁹ temerariuz iudiciū
cordis. dñs Jo. vij. ait. Nolite iudicare s̄m fa
ciē scdm̄ Augu. phibz iudiciū cordis p̄ qd d
alijs male opinamur siue credim⁹ vel sentim⁹.
Rō hui⁹ ē s̄m ap̄m. j. Cor. xij. qz charitas n̄
cogitat malū nēpe de dilectis male sentim⁹ sic
ecōtra de nō dilectis difficiliter bñ. Jo Aug⁹. in
glo. sup illud. j. Cor. iij. Nolite an̄ tps iudica
re dicē. Et si suspitiōes vitare nō possum⁹ iudi
cia tñ et diffinitiuas s̄nias p̄tinere debem⁹. Ad
p̄s. obfuare satagebat dicens. Amputa oppro
briū meū qd suspicā? sū qz iudicia tua iocūda
Ad v̄bū pōt esse aliud thema ip̄nti materia
Circum materiā aut mētalīs iudiciū aduertendū
estq̄ triplex iudiciū distingui pōt. Primū ē iu
diciū veritatis. scdm̄ est iudiciū varietatis: ter
tiū est iudiciū iniquitatis seu temeritatis.

De iudicio temerario

Articulus primus quod sunt quedam opera que possunt et debent iudicari mala: sed tamen cum timore

Primum est iudicium veritatis. quod quis manifesta peccata potest leuissime iudicare. sic attingit de illis opibus quod bono animo fieri non possunt: sic est manifesta usuraria: negare deum: idolatrare: deum blasphemare. Ideo inter tales talia operantes ponuntur iudei et alij infideles et heretici manifesti de quibus oibus. i. Timotheo. v. Quorumdam peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium. i. digna iudicari particulari iudicio etiam ex debito animarum veniat iudicium generale. Ideo dicitur Io. iij. Qui non credit iam iudicatur. et scilicet deo ideo ab hominibus iudicari potest et non iudicare eum malum peccatum est. Unde secundum Alex. de hal. qui talia agit malus in corde iudicatus est. Unde psalmus. Recte iudicate filij hominum. Aduertendum est sicut dicitur glossa super verbo apostoli ad Romanos. xiiij. quod non manducat manducantem non spernat: dubia sunt in meliorem partem interpretanda. Proinde notandum quod aliquid ex tribus nobis dubium est. Primo ex ignorantia principij. secundo ex ignorantia medij: tertio ex ignorantia termini seu finis

Quod de his que possunt fieri bona et mala auditione seu intentione non licet temere diffinire. **Ca. I.**

Primo est nobis aliquid dubium ex ignorantia principij. Nam principium boni vel mali operis est intentio vel voluntas. unde cum incertum sit quo animo vel qua intentione opus sit factum: temerarium iudicium preuenire debemus secundum Augustinum. li. contra manicheos. xij. Quicquid opus est malum et voluntas non est mala sicut cum aliquis hominem inasaduenter occidit. Quicquid insuper opus est bonum et voluntas est mala sicut cum quis opus misericordie non pro honore dei sed pro honore mundi ut ab hominibus bonus reputetur et laudetur. Sicut dicitur Raymo super illud verbum ad Romanos. ij. dei iudicium est secundum veritatem

Quod non sunt temere iudicanda opera que possunt esse bona et mala **Ca. II.**

Secundo vero est nobis aliquid dubium ex ignorantia medij. Sicut enim operum quedam sunt mala ut veneficia stupra et consimilia secundum Augustinum: de sermo. do. in mon. ita sunt opera quedam media et indifferentia de quibus iudicare non possumus an sint bona vel mala. Sicut dare elemosynas: ieiunare: orare et consimilia. Nam licet homo tale opus incepit bona vel mala intentione: tamen in ipso opere pueri et pueri potest de bono in malum et contra Unde dicitur. xvij. Primum est cor hominis scilicet quo ad effectum et inscrutabile quo ad intellectum. Quis cognoscet illud: quasi dicat nullus ideo non potest de illo quis nisi temere iudicare.

Quod propter ignorantiam finis etiam scelerati quo ad in finem iudicandi non sunt.

Capitulum. III

Ertio autem est aliquid nobis dubium ex ignorantia finis secundum Augustinum. contra manicheos lib. ij. Incertum est nobis qualis futurus sit qui nunc vel malus appareat solus enim scit id deus. et ideo temerarium est propter aliquod opus plene bonum vel malum de aliquo iudicare. Hoc autem solius est dei. Unde ad Romanos. ij. Scimus quoniam iudicium dei est secundum veritatem. Et hoc triplici ratione secundum Raymo super hoc verbo psalmi. Primo quia ipse solus corda nouit. secundo quia qui sunt eius nouit. tertio quia mercedem iustam retribuit. Iudicium enim humanum inficitur et puerit multis modis sed iudicium dei est secundum veritatem. Ideo sit scelus graue quicquid velis non licet de fine cuiuscumque scelerati temere diffinire. Possumus igitur iudicare talia predicta opera scelera esse impietatis et quod moriuntur in eis damnati omnino: sed quod sceleratus in illo scelere moriturus sit absolute et determinate temerarium iudicium est sicut infra patebit.

Articulus secundus de triplici varietate signorum suspicionum et iudiciorum per que colligi potest quando iudicium sit peccatum mortale vel veniale.

Secundum est iudicium varietatis. In hoc iudicio triplex varietas potest considerari. Prima est signorum. secunda est suspicionum. tertia est iudiciorum.

De quadruplici genere signorum ex quo omne iudicium radicale suscipit fundamentum. **Ca. I.**

Prima vero iudicij varietas est signorum. Quattuor enim signorum genera distinguuntur quasi iudicialis arboris fundamentales radices. Primum est signum violentum secundum est signum probabile. tertium est signum leue. quartum est temerarium de quibus tangit extra de purga. cano. si quis de gradu in glossa. vlt. Primum est signum violentum quoniam omnia signa sunt mala et nulla bona. Secundum est signum probabile quoniam plura signa sunt mala: et pauca bona. Tertium signum est leue quoniam plura signa sunt bona et pauca mala. Quartum est signum temerarium quoniam nulla sunt signa mala et omnia sunt signa bona. Adhuc hec signa latius explanemus. Prima sunt signa violenta scilicet quoniam in homine vel in ope omnia signa sunt mala et nulla bona: sicut per hec signa violenta iudicauit salomon inter illas meretrices quarum una oppresserat filium dormiendo. iij. Regum. iij. Item de corpore mortuo viri qui fuerit ab aliquo interfecutus. Nam tali corpore refrigerato et iam sanguine congelato si appropinquauerit interfectoris sanguinem vulnera fluunt nouiter quasi qua voce potest peremptor suam naturam humanam accusat

Et h̄ forte sacra scriptura exp̄mere intellexit: cū
 Gen. iij. abel interfecto a cain dñs ait. Vox sā-
 guis fr̄is tui clamat ad me d̄ fra. Sic etiā si f̄itō
 furto a rectore plures capiunt q̄ oēs bone fame
 alacri vultu 7 intrepida voce corā iudice suā in
 nocetiā p̄stant: sol⁹ vn⁹ male fame inter oēs
 p̄allet: trem̄it: obmutescit: deficit 7 multa signa
 p̄similia cōdit. De hac forte siḡz sūt effrons p/
 catio i dñico tēplo arma distiguētia inf̄ partes
 cū stat m̄lier adultera in domo adulteri licet iā
 abos peniteat at q̄ castitatē obseruet s̄ inf̄ eos
 latz i talib⁹ iudicare n̄ ē mortale s̄m Alex. in. ij.
 Scda siḡz sūt p̄babilia. s. qñ plura sūt siḡz maliq̄
 boni s̄ cū iuuenis oīno valid⁹ 7 san⁹: iā q̄ etate
 grādeuū ieiūia p̄cepta n̄ s̄uat. Itē cū m̄lier in
 domo vbi illā marit⁹ videt absq̄ ornamēt 7 in
 culta p̄uersat si extra domū in public locis q̄si
 altera ven⁹ appet. In talib⁹ at def̄miate 7 p̄tia
 cit iudicādo de mortali. i. q̄ mala intētiōe fiat:
 7 asserēdo q̄ sit mortale illud qd iudicat temera-
 rariū iudiciū 7 mortale s̄z. Alex. d̄ hal. i. ij. In
 his at̄ regla locū h̄z q̄ dīc q̄ dubia sūt i melioz
 p̄tē inter p̄da. Un̄ Hiero ait. De dubiis n̄ di-
 stinas s̄ suspēsam tenes n̄iaz. Un̄ Sen. sapiens
 ait. Sapiēs q̄cqd accidit bñ inf̄pretando leuat
 i. alleuiat non aggrauat quicquid dubium est
 ex humanitate. inclināt licet inexcusabiles sint
 qui materiaz scandali p̄stāt sicut nota. vj. q̄. j.
 c. ex merito. Tertia siḡz sunt leuia. s. qñdo sūt
 plura signa boni 7 pauca mali. Un̄. Greg. i regl.
 Graue est satis 7 indecēs vt in re dubia certa di-
 catur s̄nia s̄ cū mulier 7 etiam iuuenis attēte 7
 deuote verbum dei fr̄q̄tant licet aliquas defe-
 rant vanitates. Item cū hō peccatoz licet mul-
 tis sceleribus olim fuerit inuolutus verbū dei
 fr̄q̄tat 7 attēte audit 7 deuote. Itē cū hō cla-
 re fame viteq̄ bone i loco honesto raro 7 tpe n̄
 incongruo cū m̄lieri satis infami confabulatur.
 Ex p̄lo christi. Luc. vij. de magdalena. 7 Jo.
 iij. de samaritana. Jo ait Bern. sup Cant. ser.
 xij. Si is qui in claustro est eū q̄ versat in p̄lo i
 interdū min⁹ discrete se se agere deph̄edit. Ver-
 grā. in verbo in somno i risu in iuditō nō ad iul-
 dicandū p̄siliat p̄festi: s̄ meminerit scriptū Eccl
 xlij. Melior ē iniquitas viri q̄ mulier benefaciēs
 Nā tu qui in tui custodiā inuigilas bene facis
 s̄ qui iuuat multos meli⁹ facit quod supplere n̄
 potest absq̄ aliqua iniquitate. i. absq̄ quadā ine-
 qualitate vite 7 p̄uersationis mem̄to qz chari-
 tas opit multitudinē pctōz. Hec ille. Ibi sunt si-
 miles simie que voluit comedē pomū gnatum
 s̄ qz corticem sensit amarum illud a se proiecit.
 Un̄ Fido i synonymys Nullū iudices suspitō
 nis arbitrio: añ proba: 7 sic iudica. Nō em̄ qui
 accusat s̄ q̄ vincitur re⁹ est. Quarta siḡz teme-
 raria dici p̄nt qz ex temeritate temerarie ferunt

7 h̄ quādo omia iudicia sūt boni 7 nulla mali s̄c
 videres hominem p̄temnē mūdāna: castitatem
 et humilitatem sectari: sacramenta ecclesiastica
 frequentare: diuinis parere p̄ceptis: fugere cō/
 sortia maloz 7c. credas 7 dicas h̄mōi hypocrī-
 tā temerariū iudiciū ē 7 mortale. Sile ē si iuue-
 nis vel puella formosa decora 7 florida opulē-
 ta statuq̄ maḡtes mundū derelinq̄t vt iudicet
 ex pusillanimitate vel ex alia vili cā h̄ agere te-
 merariū iudiciū est 7 mortale. Cōsiles iudices
 solēt cōmēdare iuuenē q̄ sequit stipendiū ac dis-
 solutā vitā. Cōtra q̄s nō. illud Esa. v. Ne vob̄
 q̄ dīcti bonū malū 7 ecōtra. Un̄ qdā sapiēs ait
 Felices essent artes si d̄ eis soli artifices iudica-
 rent. Tale iudiciū s̄m Alexan. vbi. s. grauius
 est ceteris 7 mortale. Contra quod glo. xij. ad
 Ro. ait. faciem boni videntes gaudeamus cor
 vero deo cōmittamus.

De quadruplici genere suspicionū q̄
 gradatim alleuiant. Ca. ii.

Secūda varietas ē suspicionū hec qua
 duplex eē p̄t qz q̄ttuoz p̄nt esse suspi-
 tiōes. Prima deliberatiua. s. p̄ diff̄ nī-
 tiuā s̄niaz mēis p̄ quā cor asserit 7 diffinit h̄ eē
 vel nō eē. Ibi sunt q̄ ex solis suspitiōib⁹ odiētes
 ceteros 7 p̄tēntes: 7 sub sp̄ pietatis odiū p̄
 p̄ziū exequunt. Scda est suspitio grauis. nō in
 deliberata. Tertia ē suspitio mediocris. nō gra-
 uis nec deliberata. Quarta ē suspitio levis. nō
 mediocris nō grauis nec deliberata que pp̄rie
 hūana tēptatio d̄r. Un̄ j. Cor. x. Tēptatio nō
 vos apprehendat nisi hūana. Scdm̄ em̄ Tho.
 cū quis ex leuib⁹ indicijis de bonitate alicuius
 incipit dubitare est veniale 7 leue et p̄tinet ad
 temptationē hūanā sicut dictū ē. Un̄ Jo ex his
 leuib⁹ indicijis p̄ certo alteri⁹ maliciā estimat
 si sit de aliquo graue mortale est: inq̄tum non
 est sine primi sui contemptu.

De quadruplici genere vicioz s̄m
 que proximus varie iudicatur.

Capitulū. iii

Tertia est varietas vicioz et hec
 etiam quadruplex est: quia quadru-
 plex iudiciū fieri contingit. Primū
 cum sit iudiciū de mortali nō aduer-
 tendo q̄ sit mortale. Scdm̄ cū sit iudiciū d̄ mor-
 tali aduertendo q̄ sit mortale. Tertiū cū sit iu-
 diciū de mortali credēdo q̄ sit veniale. Quar-
 tum quādo sit iudiciū de veniali credēdo q̄ sit
 mortale. Rigor autem 7 discretio vera 7 recta
 hui⁹ p̄cepti de non iudicando in his trib⁹ cō-
 sistit: vbi cadit mortale si homo iudicat. P̄rio
 q̄ non sint ibi signa violenta. sicut patuit supra
 Secundo q̄ mens deliberet per diffinitionem.
 Tercio q̄ fiat iudiciū de mortali aduertēdo q̄

De iudicio temerario

fit mortale. Nam ubi ista tria concurrunt temerariū iudiciū est et mortale. aliter nō. Reliquo-
rū dō granitas sūm varias cōbinationes et cir-
cūstāntias pēlenda ē et discrete examināda. Et
in oib⁹ supradictis a iusto iudice pata est pena
qua meret⁹ variū iudiciū culpa. sicut **Mat. viij.**
In quo iudicio iudicaueritis iudicabimini. Et
Lu. vi. **Uadez mensura qua mensi fueritis etc.**

Articulus tertius de duodecim fructibus malis qui oriuntur de iudicio temerario et iniquo

Tertius est iudiciū iniquitatis vel temerita-
tis. De dubijs autē nedū de bonis malum iudi-
care: frequēter inducit vitia mala et multa: rei
us frequēratio multū aggrauat illa. **Jo.** dicere
possumus quia duodecim iniqui fructus hui⁹
arboris hmoi temerariū iudices cōsequunt⁹ q̄
rū p̄mus dicit inq̄sitiō. scōs vagatiō. terti⁹ pre-
sumptiō: quart⁹ supstitiō. Addant⁹ alij q̄ttuor
quorū p̄m⁹ ē vsurpatio. scōs p̄cipitatio. tertius
malignatio: q̄rtus despectio. Addant⁹ et alij q̄t-
tuor. quorū primus dicit excecatio. scōs detra-
ctio. tertius punitio: quartus obliuio. **Igit̄ sic**
dicit. Mat. vij. **A fructibus eorū cognoscetis**
eos. s. iudices temerarios et supbos.

De primis quattuor fructibus temerariū iudiciū. Cap. i.

Primus fructus dicit inquisitiō. s. et in-
spectio aliorū factorū. Fecit enī tale iudiciū
curiosum hoīem defactis dictis
et cogitationib⁹ aliorū perq̄rendis: inuestigan-
dis: diiudicādis: et p̄dēnandis quod ad litterā
phibet dñs dicens. **Lu. vij.** **Nolite iudicare. s.**
hoīes similes vobis et non iudicabimini. s. a deo.
Nolite p̄dēnare et nō cōdemnabimini. s. a deo.
Cōtra hanc curiosam inquisitionē Berni. ait.
Noli esse aliorū factorū curiosus inquisitor aut
temerarius iudex. Et alibi. Qui sui negligens
alios curiose circūspicit. dum quosdā suspicit
superiores: quosdā despicit inferiores et alijs qui
idem videt qd̄ inuidet: in alijs qd̄ irridet. Inde
fit q̄ p̄ mobilitate oculorū leuigatur anim⁹ nul-
la vitioꝝ sui cura aggrauatus: modo p̄ superbā
ad alta se erigat. modo p̄ inuidiā ad yma se de-
mergat: nunc per iracundiā nequiter p̄trabescat
nunc per excellentiā pueriliter hylarescat. i. al-
tero neq̄s: in altero vanus in vtroq̄ supbus ex-
istit. Quia quod supari se dolet et qd̄ se supare
gaudeat: amor p̄prie excellentie facit. Has autē
animi vicissitudines nunc pauca et mordacia.
nunc multa et inania. nunc risu nūc luctu plena
semp̄ vero irrationabilia verba indicat. Se-
cundus fructus est vagatiō. s. mentalis et sensu-
alis. Ex quibus sequit̄ incircūspectio sui p̄prie
et suorum actū. cōtra qd̄ **Ecd. xviij. Ante iul-**

diciū. s. p̄prie interroga teipm. Et ad **Ro. xij.**
ij. **Utū qui nō iudicat seipm in eo qd̄ pbat. i.**
cōtinue de se expit̄. Unde hugo. Si teipm
nō vides nihil bene vides si in tuo iudicio non
falleris: alieno dirigeris. Quidam vir sanctus
cū audisset quendā peccasse amare fleuit dicens
Iste hodie et ego cras. Tertius fructus est
p̄sumptiō. Qui enī alios iudicat si se longe in-
feriores et peiores illis quos iudicat existimat:
et temerarie eos iudicare nō auderet. In vitijs
patrū quidā interrogauit senē ait. Quid est p̄
qd̄ ap̄ls ait ad Titū. j. **Omnia munda mundis:**
Ait senex. Qui b̄ intelligit videt se inferiorē ei
creatura. Cui frater. Et quō possum me mino-
rē iudicāre: eo q̄ vidi hoīez homicidiū p̄petras-
se: Rūdit Iste semel homicidiū fecit: ego autē
omī hora occido aīam meā. Hec enī est sola bo-
minis iusticia vt seipm rephendat. Tūc enī iu-
stus est hō cū mens sua p̄cā cōdemnat. Unde
Sene. in eplis: Semp̄ quicqd̄ dubiū ē humili-
tas inclinat i melius. Quartus fruct⁹ est sup-
stitiō. Absq̄ supstitiōe esse non potest quis q̄
rephensibilis in eodē reatu: vel etiā grauior:
aliena peccata iudicat et p̄demnat. Ad dicit p̄
iudiciū recōuētionale: q̄ possz q̄ p̄fert de eodē
recōueniri. **Jo. ap̄lus ait ad **Ro. ij.** In q̄ aliū**
iudicas teipm p̄dēnas Eadem enī agis que in-
dicas. Contra quos dñs **Mat. vij. ait. Quid**
vides festucā in oculo fr̄is tui: et trabē in oculo
tuo nō vides: Hoc qd̄dem p̄cipue p̄tingit: quā-
do magnus p̄cōr p̄prie dure iudicat de ali-
quo leui. Aut quō dicit fratri tuo. s. p̄sumēs t̄
iusticia tua. frater sine eūtiā festucā de oculo
tuo: ecce trabs est i oculo tuo: Hypocrita ei⁹
ce trabē p̄prie de oculo tuo: et tūc videbis ei⁹
scere festucā de oculo fratris tui. Unde glo. sup̄
p̄dicto verbo ait. Vix inueni aliq̄s ab hoc vi-
tio alien⁹: quia vnusquisq̄ sibi fauēs aliena fa-
cile dephēdit et aliena grauius tolerādo q̄ sua
sumit autē arguēdi: sine exemplo emēdatio-
nis sue. Unde Chrys. de cōpunctione In alie-
nis delictis seueri et amarissimi iudices reside-
mus: n̄ras autē trabes oculis infixas p̄prie nō
videmus: q̄ aliena etiā mīma sollicitē p̄scruta-
mur. Hi similes sunt scribis et phariseis accu-
santibus adulteram corā christo. quibus dicit̄
****Jo. viij.** Qui sine p̄cō ē v̄m: p̄us in illā la-**
pidē mittat. Itē sunt siles phariseo murmuran-
ti de magdalena **Lu. vij. Stultū xō ē i domo**
p̄prie h̄nti mortuū: ad alienū deflendū p̄gere.

De quattuor secundis fructibus iudiciū falsi. Cap. ii.

Per addat alius fructū q̄ternarius
Quintus fructus est vsurpatio. **Pro-**
inde glo. j. **Coz. iij. ait. Iudiciū inu-**

ria est: sine ante ei? iudiciū a seruo pcedat snia.
 Sed notandū ē q talis iudiciū vsurpatio tanto
 grauior ē: q̄to sumo iudicādi auctas vsurpat.
 Ad quē ait apls ad Ro. xiiij. Tu q̄s es q̄ iudi-
 cas alienū seruū: Suo dño stat aut cadit. Tbi
 nota q̄ tangit tria. s. iudicātis nibilitatē dicēs
 Tu quis es. i. cui? auctis es: cū nihil ad te sis
 et vis rāpe iudiciū a filio dei: cui dedit p̄ iudi-
 ciū facere q̄ fili? hois est. vt dicit Jo. v. Scō
 iudicātis rapacitatē vel temeritatē ibi. Qui iu-
 dicas alienū seruū Exo. ij. Quis te p̄stituit p̄-
 cipem sup̄ nos? Tertio iudicātis auctem dicēs
 dño suo stat aut cadit. s. Cor. iij. Qui aut me
 iudicat dñs est. Et superi? inquit. neq̄ meipm
 iudico. Quasi dicat. q̄to min? tu qui interior
 ra cordis mei non nosti? Sert? fructus est p̄ci-
 pitatio: quia snia p̄cipitat ante examinatiōem
 et certā discussionem ip̄i veritatis. Hec p̄cipi-
 tatio fit cum quis iudicat de dubijs et occultis
 siue sint p̄ntia: vt cum iudicas hominem q̄ apparet
 bon? esse malū Math. xij. Si autē sciretis qd
 est miam volo et non sacrificium: nunq̄ p̄dem-
 nassetis innocentes. Siue sint p̄terita: vt cū ali-
 quod bonū iudicat fuisse factū mala intentiōe
 qd factum est bona intentiōe. Nam licet fuerit
 mal? nunc forte non est. Unde Jac. ij. Facti
 estis iudices cogitationū iniquarū. Siue sint
 futura. vt cum iudicas aliquē finalit̄ reproba-
 dū: ita q̄ oīno desperas de eius finali p̄niā et sa-
 lute. s. Cor. iij. Nolite ante tēp? iudicare. Bi-
 rit angelus ad abbatē ysaac. Hoc fac vt quēcū-
 q̄ non cōdemnes vsq̄ quo de? iudicet illū. Vñ
 Act. j. Non est vestrū nosse tēpā vel momenta.
 que pater posuit in sua p̄tate. Temerarijs iudi-
 cijs his temporib? plena sunt omnia. De q̄ de-
 speram? subito p̄uertitur et fit optim? De quo
 multū p̄sumperamus deficit et fit mal?. Necti
 mor noster cert? est nec amor. Quid sit hodie
 quisq̄ homo vix nouit ipse hō. Unde Bern.
 sup Lu. Duo sūt in q̄b? temerariū iuditiū caue-
 re debem? cū incertum est quo aīo sit quid fac-
 tū: vel cum incertū est quid futurū sit q̄ nūc bo-
 nus vel mal? apparet. Septim? fruct? ē ma-
 lignatio. Vident̄ em̄ tales amare malū frater/
 num. cōstat em̄ q̄ iudiciū quo indebite asserūt
 eos malos ex affectu inclin. te eos trahit ad sen-
 tiendum male de eis. Includit igit̄ et nutrit ab-
 scōditum venenū et odiū. Unde fm̄ Chrys. p.
 sectū odium et perfect? amor rez iudicia nō co-
 gnoscit. Vident̄ tales quodā modo se imping-
 uare de p̄mi ruina culpa atq̄ infamia: Unde
 Aug? in sermōe dñi in monte. Maxime hi te-
 mere iudicāt meritis aliorz et facile rep̄bendūt
 qui magis amāt et vitupare et damnare q̄ emē-
 dare et corrigere: qd vitiū supbie ē vel inuidie.
 Octauus fruct? est despectio. Facit em̄ bo-

minē despiciere p̄p̄inuum licet iustū sicut pa-
 tet. Luce. xvij. de phariseo despiciente humi-
 lem publicanum qui ait. Gratiās tibi ago etc.
 Tale igit̄ iudiciū est signū incōpassionis et
 impietatis: qz cūz quodā p̄teptū talis mordet
 et corrodit aliorum vitam: et eo ipso q̄ sic iudi-
 cant eis irreuētia et p̄tūmelia irrogant.

**De tertijs q̄ttuor fructibus impij
 et falsi iudicij. Capi. iii.**

Nonus fructus est execratio. Multi ei
 inuidia et odio atq̄ omni malicia pleni
 plerūq̄ nesciūt de alijs nisi malū iudi-
 care seu sentire temerarie. Auarus nō pōt cre-
 dere aliquē nō esse avarū. sic luxuriosus nō po-
 test intelligere aliquē esse castum: similiter de su-
 perbo et sic de alijs vicijs sicut Sap. xvij. dicitur.
 Semp̄ p̄sumit seu a p̄turbata p̄scia. Et
 vtiq̄ puerbiū est. Credit latro q̄ oēs sint fr̄es
 eius Ecc. x. Stult? in via ambulās cūz sit ip̄e
 insipies oēs estimat esse stultos. Et Sen. in li.
 de morib?. Hoc autē habet oīs affectus vt i qd
 ipse insanit: in idem putat ceteros insanire. Lu-
 lus ratio est quia sicut qui rectum baculum vi-
 det in aqua iudicat illum fractū. et arbores ibi
 euersas videt: p̄pter auersionē ymbre et in spe-
 culis dextera sinistra etc. Sic impietas impij p̄-
 uertit iudiciū suū. Unde Chrys. sup Math.
 Sicut difficile aliquē suspicatur malum q̄ bo-
 nus ita difficile suspicatur aliquem bonū q̄ ma-
 lus est. Oculis etiam sanguine plenis celum et
 quecūq̄ alicres vident̄ rubee. In sup̄ p̄genti-
 bus in nauibus vident̄ montes cum tamē imo-
 biles perseverant: sic sepe malicia mentis puer-
 tit iudiciū rōnis: p̄pterea merito tali aīe. ij. ad
 Ro. apls ait. In quo em̄ alterū iudicas teip-
 sum cōdemnas. Decimus fruct? est detractio.
 Nam tale iudiciū temerariū radix est et fomen-
 tū omnis detractiōis. Unde apls ad Ro. j. ait
 Detractores dō odibiles. Et merito fm̄ Ber.
 super Lanti. dicentē. Nec mirum si sint deo o-
 dibiles: cum istud viciū charitatez que de? est
 acrius ceteris ipugnare et p̄sequi videat̄. Qui
 enim detrahit p̄mo se p̄dit vacuum charitatez:
 deinde intendit vt is cui detrahit veniat in o-
 dium. Ferit igit̄ charitatez in omib? qui audit
 lim̄ guā maledicam: et q̄tuz in se est necat fun-
 dit? et extinguit hic Jac. xij. dicit. Qui detra-
 hit fratri aut qui iudicat fr̄em suū detrahit legi
 et iudicat legem. Si autē iudicas legem non es
 factor legis: sed iudex: vnus est enīz legislator
 et iudex: qui potest perdere et liberare. tu autē
 quis es qui iudicas primum tuum? Undecim
 fructus est punitio. In penā vero pecca-
 ti datur temerarij iudici quod pnus fiat ad su-
 bito iudicandum: Vñ fm̄ Alex. in. ij. sicut ali-
 qui ducuntur in p̄suetudinem iurādi et p̄ hoc d-

De peccato cōtra naturam

facili peccant et piurant cōtra illud **Eccl. xxiij.** Jurationi nō assuecat os tuū: multi em̄ casus in illa: ita pprio motu ducunt in p̄suetudinem temere iudicādi et suspicādi. et sic p̄ptm̄ et peccati pena s̄m eundē. **Quod** decimus fructus est obliuio sc̄z sui. **A**dversat̄ em̄ p̄uigili circumpectioni sui ipsius et p̄funde recollectioni sui. ad intima cordis sui. **N**ec facile p̄nt tales ad se redire vagi et distracti p̄ alias edes. **E**t iō hō obliuiscit̄ sui ipsius cum assuecit iudicare alios nec seipm̄ iudicat: et iō merito a dño iudicatur. **Q**uia s̄m aplm̄. **1. Cor. xj.** si nosmetipsos iudicarem? nō vtiq; iudicaremur. **C**ū q̄s igit̄ infectus fuerit duodeci his fructib⁹ in hac temeraria malignitate iā diues ad tantā insanīā venit vt oīa benefacta puerrat in malū: sicut fecerunt scribe et pharisei de bonis opib⁹ xp̄i. **S**icut em̄ si q̄s studet et vacat hūilitati hypocrita ē: si recreatiōi gulosus ē: si paciētie timidus ē: si iusticie impacies ē: si simplicitati fatuus ē: si prudēti maliciosus est: si maturati fleumaticus ē: si sociūdati dissolutus est: si religioni singularis est: si societati secularis ē: si silentio et patie dissimulatoz ē: si alioz correctioni p̄sumptuosus ē: si instat vigilijs et oīoib⁹ indisceret: et si cōi dormitioni somnolētus est: si p̄dicationi et alioz salutis appetitoz laudis est: si desistit negligēs ē: si habet grām hoīum adulator est si adulari renuit supbus est. **D**eus q̄s poterit euadē ab his labijs iniq̄s et lingua dolosa: cū et te dñe iesu xp̄e nō legim⁹ euasisse? **S**ed vere tandē euasit iudicat⁹ a malis venturus in veritate iudicare viuos et mortuos. **C**um quo et nos euadere faciat patia sua: benignitas sua et charitas sua vincēs sp̄ in bono malū: vt tandē ad dexteram suam collocati euadam⁹ iudiciū vltiōis et i eternū p̄fruemur eius gloria sempiterna **Amen**

Seria. VI. post primā dñicaz in. xl.
de pctō cōtra naturā. Ser. xv

Urgere tolle grabatū tuū et ambula. **Jo. v. et i euāgelio hodierno.** Fetoz horridus et horroz iam in sola cogitatione repleuit animaz meā. **E**t de quo intendo hodie p̄dicare: pudet etia3 nomiare: charitatis zelus armatus insurgit p̄tra hoc scelus et abomiabilis fetoz ei⁹ pudorē mētis refellit: tacere nō valet amor loq̄ nō finit pudor arma suscipit amor aīaz salutez. arma suscipit pudor honestatis decorē. **I**nter h̄ consurgit concertatio magna: charitatis zelus clamare desiderat: pudicitia vero silentiū impat. **V**ale gratis zelus contra pudicitia agit dissilare nō valet ea que tam terribiliter aduersantur suo amori. **T**andē non p̄ pudicitia imo amore pudicitie excādescēs charitatis zelus p

diuino amore et asarū salute contra zodomitā vehementi ardore irrūpens clamat dicēs **Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonū nō est vsq; ad vniū** vt patet in psal. xiiij. et pōt esse hic aliud thema: **I**n quibus verbis triplicem horroz exp̄mit huius criminis scelerati. **P**rimus ē horroz corruptionis ibi corrupti sunt. scōs est horroz abominationis: ibi. et abominabiles facti sunt. tertius ē horroz reprobationis. vnde subdit i stu/dijs suis non est rē. **P**ropter primū. id ē. pp̄ horroz corruptionis ait dñs in p̄dicto surge. sc̄z a tanta corruptione tam horrendū peccatū relinquendo. **P**ropter scōm id est p̄pter horrozem abominationis dicit tolle grabatū tuū id est delectationē tati sceleris eā in onus amorose penitētie p̄uertendo. **P**ropter tertiu hoc ē p̄pter horrozē reprobationis dicit ambula. s̄. p̄ virtutum itinera vsq; in finem p̄seuerando. **H**ic siquidem hui⁹ sceleris horroz triplex plenius in ps. lviij. p̄pheta indicat dicēs. **A**lieniati sunt pctōres a vulua: errauerunt ab ytero locuti sunt falsa. **F**uroz illis s̄m similitudinez serpentis sicut asp̄idis surde obturantis aures suas que nō exaudiet voces incantantiū et venefici incantantis sapienter.

Articulus primus de triplici corruptela qua cuncti gomorreani corrupti sunt

Primus aut̄ horroz est corruptionis. **I**deo ps̄. ait. corrupti sunt. **Q**uas aut̄ corruptiones hmōi habeāt ideo ait vbi. s̄. dicit. **A**lieniati sunt peccatores a vulua vt. s̄. **I**n quib⁹ verbis triplex eoz corruptio demonstrat. **P**rima dicit rabies siue insania dicat. scōa dicit corruptela: tertia falsitas nominat.

Q propter cecitate3 mētis gomorreani in scelere suo insanire coguntur **Capitulu. I.**

Prima autem corruptio rabies siue insania dicit. ideo psal. ait. **A**lieniati sunt peccatores a vulua. **P**eccatores quidem per anthonomasiā hos gomorreanos nominat: quia tales omni scelere inbuuntur sicut infra patebit. **H**uiusmodi peccatores exigente ignorantia et cecitate eorum a vulua dicuntur alienati: quia s̄m aplm̄ ad **Ro. j.** tradidit illos deus. sc̄z iusta permissione in passiones ignominie. **N**am femine eoz imutauerunt naturalē vsum in eum qui est contra naturam. qd̄ est p̄tra naturalis legis instinctum ordinationez et determinationem. vt. s̄. femine feminas polluerent qd̄ est p̄tra naturam indiuidui qd̄ quidē p̄ hoc deturbat et p̄tra na-

turā species que per hoc destruit. Insup ptra naturā generis quia nullū aliud animal feminini generis sic opatur. Atq de masculis subiūgit. dicens. Similis autē et masculi relicto naturali vsu femie exarserūt i desiderijs suis inuicē masculi in masculos turpitudine operantes. Considera verborū sensum et tria maxime sunt ponderanda. Prīmū est arbor libi dīnis qua exarserūt. scdm est genus sceleris qz subdit masculi i masculos. tertium est impletio opis qz dicit turpitudine operantes. Nam licet omne pctm sit aīe turpitudinis: tñ hoc anthronomacice turpitudinis notat. Et addit. Et mercedē quaz oportuit erroris sui in semetipsis recipientes ecce rabies seu insania manifesta. De hac insania Ezech. x. xij. dicit in psona zodomitaz fornicata est oolla super me et insaniuit in amatores suos. Et seqt. Propterea tradidi eā in manus amatoz suoz sup quoz insaniuit libidie. Nullū itaqz crimē est qd mentē in tantā insaniā ducat: sicut h scelus. Cui ratio est fm Alex. de bal. qz h p omnibz alijs aufert iudiciū rōis acipius rōis vsu. Proinde gomozra cecitas interpretat. Hoc vō intelligens Hiero. ptra iouinianū. ij. circa finē ptra talem insaniē carnalē seu carnaliū ait. Amor forme rōis obliuio est: et insanie primus sedū minimeqz pueniens aīo sospiti. vicinū turbat: pfilia mutat. altos et generosos spūs frangit: a magnis cogitationibus ad infimas trahit. querulos iracundos temerarios dure impiosos feruuliter blandos omnibus inutiles ipse nouissimē amorī facit. Nam cuz feruenti et insatiabili cupidine flagrat: sequit: non iudicio ducit sed furore. Et licet de qualibet insania carnali intelligat: de hoc tamē scelere tanto propius intelligi pōt: qto p ceteris aufert iudiciū rationis.

Ex triplici causa i hoc scelere homines corrumpunt. Ca. II.
Quāda corruptio huius sceleris dicitur corrumptela. Jo ps. subdit Errauerunt ab vtero. Ad tripliciter exponi pōt. Prīo quidem errauerunt ab vtero. scz filij a pgenitoribz suis. Nam vel eorum parētes eos de hoc scelere non correxerunt: aut de eo malū exemplum dederunt: seu qd horribile est pēsa re ad hoc scelus directe vel saltē indirecte filios induxerūt. En Hiero. vij. Filij colligūt ligna et patres succendūt ignem: et mulieres pspgūt adipem vt faciant t placetas regine celi et libēt dīs alienis: et ad iracundiā me prouocēt. Quid est em filios ligna colligere: nisi p mala pfortia atqz societates vanitates gulositates necnō et p alia ad hoc viciū incentiua occasiones ruine querere et frequentare? Quid est etiam patres ignem succendere: nisi filios malo exemplo seu alijs modis ad hoc viciū in flāmare? Unde

Pla. v. Ecce vos parentes accendentes ignem scz huius sceleris in filijs vestris accincti inflāmis scz estis etiā vos. Tunc em mulieres conspergunt adipem cum ipos filios mares in superfluis delitijs nutriētes effeminatos efficiūt. et sic faciūt placetas. i. filios ad talia scelera: cōplacētes regine celi. i. iniquitati gomozreoz. Sicut em celū dicitur a celando eo qz plura oculis nostris celet: sic etiam iniquitas ista sup omnia aīa scelera celat malicias suas ne mēta libus oculis agnoscat sicut in pcedēti. c. dictū est. Ideo merito talis iniquitas regina celi dicitur: eo qz vltra omēs alias impietates celat pmentis cecitatē turpitudinē suā. Ad quē autē finē hec scelera perpetrent a talibus gomozreis Hieremias declarat cū subdit et libēt. i. libēter sacrificent dīs alienis. i. demonibz infernozū. Ex quo patet qz omēs actus gomozreani sacrificia sunt demoniozū: quibz gomozrei tot filios demonibz libant: quot saltem filios ex hoc scelere pdunt. Un de eis verificat illud ps. imolauerunt demonijs. i. p abusione nature et nō dō quia filios nō genuerūt ad honore dei sed dīs quos ignorabant quia ceci ex hoc scelere erant ex quibz omnibz de ad iracundiā prouocatur.

Secūdo modo intelligi potest errauerūt ab vtero id est a patria ipa hoc scelere ptamiata seu infecta: que quidē vterus dici potest hoīm qui in hmoi moribus in patria generant. Unde de virgilio qui mātuā fuit habet. Mātua me genuit. Vterus igit illa patria est: que ex lōga infectione huius sceleris generat filios hac labe coinquinatos. Siquidem qdam patrie hoc scelere intantū sunt infecte proch nephandum scelus vt quodāmodo publice in aliquibus ciuitatibz horrendū gygnasiū pstituerunt et palestrā in huius sceleris abominatione se exercētes: ita vt optimi esseboz in lupinari zodomie ponāt sicuti tempe machabeoz hierosolymis legitur Actū. xxi. Machabeoz. iij. Ad flagiciū vtinam fm leges vltore gladio puniret. C. de adul. l. cū vir. qm aīe piculū sit maxime essebis pūlari in patria infecta hac pestifera est labe ostendit Sen. xix. in zodomitīs qui videntes angelos iuenculos nimio decore pciuos atqz apud loth secessisse cum cognouissent ad iniuriā eorum pulchritudinis sunt pueri. Unde antequā cubitū irent viri ciuitatis vallauerunt domum eius a puero vsqz ad senem: oīs ppls simul vocauerunt loth et ei dixerunt. Ubi sunt viri qui introierūt ad te nocte? Educ eos huc vt cognoscamus eos et cetera ibi posita. Proinde ad imitatiois exemplū ait loth ad generos suos. Surgite egredimini d loco isto qz delebit dñs ciuitatē istā. nec nō et āgeli loth cogentes ad fugā dixerūt. Salua aīam tuam

De peccato cōtra naturam

noli respicere post tergū tuū: nec stes in omni circa regiōe. s. tanquā praua vicinitate infecta qz ptagiosus est morbus inutās homis tactū sed in monte saluūz te fac: ne z tu simul pereas.

Tertio modo intelligi potest errauerunt ab vtero. s. a ppria impietate: que quidem vterus est z corp⁹ malignitatū oīm puerloz sicut dicitur *Esa. lviij. Cor impij quasi mare feruens qd qdscere nō pōt.* *Uñ Aug⁹. i. li. de ecclē. dogma ait. Nō omēs cogitatōes nostre a diabolo ex/citant sed a ppria nostra malicia suplent.* *Uñ ait dñs p pphetam. Dimisi eos sūm desideria cordis eoz: ibūt in adinuētiōibus suis.* *Pctā vero sceleris hui⁹ sunt pprie adinuētiōes cor/diū impioz.* Nam licet vicioz multoz diabo lus inuētor sit has tñ tam de generes erubescit enormitates sicut dicit sup illō *Ezech. vj. Ba bo te in alas odientū te filiaz palestinae z stu pet z horret turpitudinē z abomiationē eozuz atqz admirat qz ab homibus in talib⁹ abomia/tionib⁹ supetur sicut dicit *Ezech. xvj. Erube scent in via tua scelerata ipi demones.* Hoc tñ fit nō ppter desideriiū hūane inocētie. sed ppter nobilitatē eoz nature. Proinde hoc euenit eis sicut illi qui euacuat cloacā ppter maximū lu/crū tñ sentit inde fetore magnū. Ad pdictozuz pfirmatōnem facit qz in plerisqz scripture locis spūs supbie spūs ire acetiā spūs fornicationis z p similiū noīari solet. nunqz tamen spūs zodo mie denominat.*

Quod multiplici falsitate verborū go morrei seducunt fragilem iuuentutē.

Capitulū. iii

Tertia vero corruptio hui⁹ sceleris falsitas dici pōt. *Uñ ps. subdit. Locuti sunt falsa a fallēdo dicta.* Quas aut falsitates hui⁹ criminosi vt decipiāt ipi loquantur *Joh. euāg. Apoc. ix. mystice insinuat dicens. De ore ipoz pcedebat ignis fumus z sulphur z ab his trib⁹ plagis occisa est tertia pars hoīm.* In qbus verbis oñdit *Joh. qz gomorreani tripliciter inficiūt de hoc crimie maxime effebos illos audientes. pmo blādicijs. scdo pmissis. tertio verbis corruptis.* Primo vero decipiūt eos audientes blādicijs adulatorijs. s. ad hoc abomiabile scelus illos igniēdo et incen/dendo: ideo ait. *De ore ipoz pcedebat ignis.* Hic siquidē ignis est sermo eoz ignitis blandi/tijs plenus ad pstructionē fragilis iuuentutis. Quē aut effectū habeat talis eoz sermo ignit⁹ *Joh. xxxj. insinuat dicens Nephthas ē z iniquitas maria ignis vsqz ad psumptionē deuozās. z via eradicās germia.* Ait em pmo de h sceler loquens. Nephthas est z iniquitas maxima: ne phas. i. crimē nephandū nec noīandū ē *Qd q/*

dē est vez: nisi noīet in obiurgatōez eius. nā pestifer est qz solo eius sermōe fedat os inficif aer z aures audientū pollunt sicut. *xxxij. q. iij. c. in eo Hiero. ait. Proinde z odoma muta interpretat quia nec est noīanda sicut diximus.* *Uñ ad Eph. v. Omis imūdicia nec noīet tvo bis.* Ratio est: qz talis sermo p taminat audientes. Subdit etiā *Joh. qz tale scelus est iniquitas maxima.* Et addit ignis ē. s. talis sceleris pmo vsqz ad psumptōem deuozās. s. castitatez z oīa eradicās germia. s. desiderioz pudicitie sancte *Joh ppheta ait Iuuenes eoz comedit ignis.* s. talis incendens z virgines eozū non sunt lamē tate: qd est malū vtiqz signū. Si aut tale scelus ardentē et honeste redarguat: ignis diuini xbi corda in tali nequitia indurata qñqz pfringit z ad cōpunctōez inducit. *Uñ hīere. xxiij. ver bamea sunt quasi ignis ardēs z qñ malle⁹ cōte rens petras.* Scdo qz inficiūt seu decipiunt pmissis. Nam pollicent⁹ denarios: vestes: iocalia z multa p similia z maiora. Que pmissa licet qñqz debēt qd vtiqz nō fit semper sed tamē respectu tanti sceleris si p illa cōmittit⁹ fumus z vana sunt. Et hic est fum⁹ qui de ore talū le ductozū egredi noīat. Fum⁹ nēpe in altū erigit⁹ tur z blaiū colorē pfert: sed oculos excecāre solet. Sic vero talū verba in altū erigūt mē tē leuē p pmissiones qñqz officioz honozuz et dignitatū. Hoz qz xba blaiū colorē. i. amicitie ac beniuolētie apparentiā hnt: sed tandē oculos simpliciu excecāre solent z pducere ad ruinam. Tertio insuper decipiunt z ruere faciunt verbis corruptis z inhonestis que tāte inflectionis sunt vt fragiles mentes in auditu eorum facile corrumpant. Talia em feda z inhonesta huius sceleris verba in sulphure signant⁹ quod fetet extra ignem: magis vero in igne: eo qz talis sermo abominabilem fetore exalat absqz concupiscentia talis criminis: multo vero amplius cū mala volūtas igne talis sceleris accēsa est. Unde *Joh. xvij. aspexit in tabernaculo illius sulphur* Tunc quidem in tabernaculo talis prauis homis sulphur aspergitur: cum os illius verbis hui⁹ sceleris ad alios corrupendū per expientiam deturpat. Concludendo *Joh. subdit. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hoīm* Sūt nempe qdam qui hoz verba nō audiunt maxime qz talū puerfatōem sūgiunt z abhorrent: ideo nō p taminant⁹ ab eis. Sūt alij qui licet qñqz casu talia audiat abhorrent illa. nec verbis illoz corrumpunt: tertia vero pars que hac peste in interitū vadit equidem est illoz qui ex freqnti auditu talū corripunt z pereūt: z merito. Naz vt dicit. *j. Cor. xv. Corripunt bonos mores colloquia mala.* Qui igit tribus pdictis modis corruptiui ser

monis puerum impudicus facere attemptauerit iniuriarū reus tenet. unde de p. di. j. c. si q̄s impator ait. Si quis tam masculū q̄ feminam siue ingenuos siue libertinos impudicos facere attemptauerit iniuriarū tenebit: sed si serui pudicitia attempata sit iniuriarū locum habet. attemptari pudicitia dicitur cū id agit ut ex pudico fiat impudicus. Nec ille

De mystica punitione gomorreorum

Iustus tamē puni fuerit a deo h̄mōi scelerati quādo pluit dñs sup zodomā et gomorra sulphur et ignem sicut dicit Gen. xix. Et merito quidem hac pena extiterunt puniti: ut culpe responderet pena. Nam quia hoc scelus p̄mo ardet seruoze vel potius furoze p̄cupiscētie: id dñs sup eos pluit ignem. ut ignis ignem superando puniret. Scdo quia feret abominabili villitate: ideo ferenti sulphure puniunt. Tercio dñs q̄ fumeum est mentis vmbrositate et celitate ideo ex igne et sulphure. id ē. ex illo igne sulphureo ascendit fauilla quasi fornacis in fumū. Mirū sicut dicit glo. Greg. de pe. di. j. c. sed et p̄tinuo. Quinq̄ fuerūt ciuitates quas destruxit dominus iuxta iordanem scilicet zodoma gomorra adame zebon aleale que ē bale. segor autem saluata fuit ad p̄ces loth ut saluaretur ibi. Unde Greg. ait. gehennalis flāma moras non sustinens zodomorū p̄uenit tollere nationē: et ipam terrā tante p̄fationis cōsciam cōsumpsit ignis sulphureus et spūs pcellarū. Tribi in horribile chaos solū omne redactum est. Unde miro iudicio dei factus est ibi lacus qui s̄m J̄sidor. xij. li. etymol. c. xx. affales et mare mortuū denotat: p̄pter qd̄ nihil gignit v̄uium nihil recipit ex genere viuētiū. Nam neq̄ pisces habet: neq̄ assuetas aquis et letas mergendi vsu patitur aues: sed et quecūq̄ viuentia mergēda temptaueris quacūq̄ arte demersa statim resiliūt: et q̄uis vehemēter illisa p̄festim excutiunt: sed neq̄ ventis mouetur resistente turbib⁹ bitumine quo aqua omis stagnatur: neq̄ nauigationis paties est quia omnia vita carentia in p̄fundū mergunt neq̄ materia vllam sustinet nisi que bitumine illustrat lucernā accensam ferunt supnatāre extincto demergi lumine hoc et mare mortuū dicitur siue lacus affales. id est bituminis. Nec J̄sido. Alij addunt q̄ ingentes globos nigerrimi bituminis ac fetosissimi ad lit⁹ aq̄ ille euomūt nō annuat tamē semp sed biennio in biennū emittūt illud dūq̄ illud bitumen emittit nullis ventis lacus ille agitari potest. Insup ex illis aquis sal can didissimū cōficitur: ideo a quibūdā mare salinarū denotat de pe. di. j. c. sed et p̄tinuo ait glo.

q̄ illa aq̄ nō ē notabil⁹ neq̄ potabilis ibi ferruz natat et pluma mergit. Ibi sunt pulcherrima poma a parte exteriori: interiori vero plena fauillis et cinere. Ibi Archidiaco. ait. Ex aqua luxurie gomorreoz nō est natabilis q̄ illa queat nō ē potabilis quia nō recreat. Unde Hierony. libido trāfacta semp relinquit penitudinē nūq̄ satiat et extincta semp reaccendit. Ferrum ibi natat q̄ cōstans et firmus hoc vitū supat. pluma mergit quia leuis et fragilis supat. Postea sunt ibidē pulcherrima poma exterius. q̄ esseborū iuuenū forma attrahit gomorreos: intus vō sunt plena cinere et fauilla. i. ardētissimā villitate: p̄ fauillā que s̄m J̄sido. est deserta igne scintilla mystice designat: q̄ tales gomorreoi oīno aduersarij sunt igni diuini amoris. Mirū si hoc scelus in patria illa tāta seueritate puniūt est: cū p̄pter idipm totus mūdus p̄ diluuiū dimeris sit. Nam sicut Methodius hystorographus ait: tūc mulieres supgresse abutebant viris et hoīes etiam in alterutq̄ exarserunt. Igit̄ p̄pter horroz hui⁹ sceleris et hui⁹ triplicis corruptiōis surge o peccator a tā horrendo fetore.

Articulus. ii. de triplici abominatione sceleratoz gomorreorum.

Scds horroz hui⁹ sceleris est abominationis. Unde p̄pheta subdit. abominabiles facti sunt. Quas aut abominationes tales habeat p̄pheta in alio textu subiungit. Furoz illis s̄m filitū dinē serpentis sicut aspidis surde obturant au res suas. Et potest esse thema in p̄nti articulo. In quibus verbis tres eoz abominationes denotat. Prima est furia. scda est malicia. tertia em duricies dicitur.

De furia abominabili que vexant hoc scelere laborantes. Ca. i

Prima autē abominatio furia nominatur. Ideo p̄pheta ait. Furoz illis. s. inest. q̄tus autē crudelis furor sit in talibus gomorreis subdit Aug⁹. dicēs. Hoc vicio laborantes homicide sunt et si non gladio tamē facto: qui dicunt deo tu fecisti masculū et feminā ut multiplicarent homīes sicut dicit Gen. ix. Crescite et multiplicamini et replete terram. nos autem operam domus ut minuat et deficiat genus humanū semis non pturientibus. Ideo hoc scelus humana natura horret: quia q̄tum pōt et q̄tum in se est humanū genus p̄merenitur. Nam si omēs hoīes essent gomorreoi q̄s homo generaret. Certenullus. Et sic p̄ret humana natura. Proinde hui⁹modi scelerati pharaone et egyptijs crudeliores sunt cum illi sicut dicitur Exo. j. interficerēt filios tantū masculos hebreoz ex eis feminis reseruatis

De peccato cōtra naturam

hi vero occidit utrosque. Nec tñ sunt homici-
de: sed qđ horribili? pensare est filicide verissi-
me dici debet. **U**n de tot filiis corā deo habent
reddere ratōem: quorū cessante hoc scelere orire-
tur. Quod puidēs Job. xv. ait. **A**edif quasi
vineā in primo flore botrus ei? id ē. fili? ad na-
ture maturitatē ventur?. **E**t itē ppheta ait.
Disperierūt in endor? et facti sunt vt stercus ter-
re. Endor em fons gñatiōis interpretat. **I**n hoc
vero fonte omēs filij generadi disperierūt: cuz
tale scelus diuersimode ppetrat. **N**imix tales
filij in natura nō generati ptra parentes quoti-
die p facti euidentia clamāt illō **A**poē. vi. dicen-
tes. **U**sque dñe sanct? et ver? nō iudicas et vidi-
cas sanguinē nrm de his qui habitāt in terra?
Si apirent aures spūales plurimorū: de qđ in
nūerabilib? locis q nūerare nō licet p cipent q
multis in patrib? tpibus nris clamor zodomorū
et gomorreorū multiplicatus ē voce terribili
clamatiū ad ignē ad ignē **S**cōm ei **G**reg. tan-
te inaudite turpitudines quasi admiratōes et
dubitationes pariūt in audiēte. **U**nd dñs ait.
Scñ. xviii. quasi admirās et dubitās sup tāto
scelere **R**escēdā inquit et videbo vtz clamorē
qui venit ad me ope ppleuerint an nō est ita vt
sciā. **N**ō solū autē in maribus veruetiā in femi-
nis et maxime in sacro mrimonio pstitutis hoc
scelus ē abomiabile vñ. xxxij. q. ii. c. adulterij.
Aug. ait. **A**dulterij malū: vincit fornicatōez:
vincit aut ab incestu. peius ē em cū marē q cū
aliena pūbere vxore: s horū cū pessimū ē qđ
ptra naturā fit vt si et virgo mēbro mulieris ad
hoc nō pcesso vt voluerit. **S**equit: s istud qđ
ptra naturā ē execrabili? quidē fit in meretrice
sed execrabili? in vxore. **E**x his verbis **A**ug.
patz q horribili? ē abuti ptra naturā vxore q
adulterari vel fornicari cū ppria mfe. **P**roinde
Bonauē. in. iij. ad lram ait. **Q**uia fm quosdā
ppē hoc pctñ. s. ptra naturā cū vxore pōt mu-
lier dimitte et fugē vix. sed de hoc. ifra dicitur
et. xxxij. q. vii. c. flagicia ait **A**ug. **F**lagicia q
sunt cōtra naturā vbiq ac sp repudianda atq
pūnēda sūt: qualia zodomitaz fuerūt q si oēs
gētes facerēt eodē criminis reatu lege diuina te-
nerent: q nō sic fecit hoies vt se illo vterē mō.
Violat em ipa societas que cū deo nobis esse
debet: cū eadē natura cui? ipse auctor libidinis
pueritate polluitur. **P**ropter h em scelus fm
eundē **A**ug. qz erat in hūana natura fili? dei se
re desijt incarnari. **I**nsup **H**iero. sup illō **E**sa.
lx. habitantib? in regiōe vmbre mortis lux ori-
ta ē eis dicit q lux illa oēs illo vicio laboran-
tes extinxit: ne natura quā assumpserat tanta
imūdia federat. **E**t hec pōt esse ratio qre xps
tñ scelus nō legif arguisse: eo q tam recēs me-
morā illi? pūctionis i mundo erat q hoies ab

ipso crimie abstinebāt. **E**tia in hui? signū lz de-
mones de alijs crimib? legant tēptasse hoies
etiā visibilitē apparedo: nullū tñ in vitispatz le-
gis temptasse de vicio ptra naturā. **P**roch sce-
lus horrendū. **N**ō ē ptumeliā infert chriso q
crucē factā ad similitudinē crucis illius: cui xpi
caro pūcta fuit in luto sedat: **S**ic nēpe xpi
suriat qui cōtra naturā humanaz in virili sexu
sibi psonaliter copulatū p coīquinatōez in h
scelere in carne sua cōmaculat. que ab ipso per
baptisimū abluta ē et sguie suo scificata et ticta

Quod ex malicia serpentina gomorre-
odiunt mulieres. **C**a. ii.

Ecūda abomiatio malicia merito dici-
tur vel dici pōt. **U**n ppha ait. **S**cōm
similitudinē serpentis. s. est furor ille
Maxime etiā ad lram est inimicitia inter spē
tē et mulierē dicente dño **S**cñ. iij. inimicitias
ponā inter te et mulierē et semē tuū et semē illius
sic vtiq fm similitudinē serpētis generat serps
antiquus odiū et abomiatōem inter gomorra-
nos et mulieres nō tñ eis delectationē in h flagi-
cio imūdus spūs submistrat vt multo maio-
rē cōplacentiā ibi sentiāt qui hoc morbo labor-
rant: qfetoze libidinis mulieris sicut audiui a
talibus hoc mō erubescētib? psteri. **N**ūqđ
ppter h scelus pōt mulier dimittere vix suū
Rūdet glo. xxxij. q. vii. c. oēs. sup verbo zodo-
mita dicit. **V**idetur q dimitti potest zodom-
itici opus. xxxij. q. vii. c. adulterij ibi em dicit
q illud crimē adulterio mai? ē. **I**tem qđ dices
si ppriā vxorem polluit extra claustrū pudoris
vel seipm polluit pprijs manibus nunqđ ob h
dimitti pōt: vides q sic: quia noie mechie ois
illicitus pūbit? et illicit? mēbroz vsus pūnet
vt. xxxij. q. iij. c. meretrices. et. c. se. qđ **L**audē
sis pcedit. **A**ix credo q ppter aliqd istoz pos-
set dimitti vir vt. xxxv. q. iij. c. extraordinaria **H**ec
glo. **P**rimū tenet **H**ug. et **R**ay. in sūma sua ru-
brica de nūero testiū. **I**nnoc. 5 ex de diuor. c.
j. **Q**uid dicā de quibusdā pch nephanduz
scelus qui in fomentū hui? sceleris cōdiderunt
libros diebus nris in odiū sacz in piugium ex-
ponentes: **R**ectores **D**ñi **I**usticie zelato-
res: quid dormitis quid statis tota die ociosi?
Querite hos scelestos ois honestatis et pudici-
tie ac totius reipublice corruptores ac destruc-
tores. **N**ā quos dei timor a tāto scelere nō reuo-
cat ferro necesse est vt abscindant vulnera que
fomentoz nō senserint disciplinā vt dicit. **L**xxx
ij. di. c. plurimos i fine. **S**ed quia nec ferro nec
igne hoc scelus in doctores eorum nūc pūnit:
timeo q maxime italicis eueniet quod alias
propter hoc scelus quibusdam nationibus cō-
tigit pbat. **M**a. lvi. di. si gens anglorū sic
scribit **B**onifacius. iij. regi anglorū **S**i gens

anglor sicut p istas puincias diuulgatū est: et nobis in frācia et in italia impropat: et ab ipis paganis in impropertu nobis obijci. spretis legalibus p nubis adulterādo et luxuriādo: et ad instar sodomitice gentis sedam vitaz duxerit. de tali cōmixtione meretricū estimandū est degeneres plos et ignobiles et furētes libidine fore pcreādos: et ad extremā vniuersam plebē ad deteriora et ignobiliora vergentē. et nouissimi nec bello seculari fortem. nec in fide stabile. nec honorabile homibus. nec deo amabile esse venturā: sicut alijs gētib⁹ hispanie et puincie burgondionū ppls et rigit. que sic a deo recedētes fornicati sunt donec vindex taliū criminū vltres penas ppter ignorantia legis dei et saracenos venire pmiserit et seuire. **Nec ille.** Que oia timeo et valde ptimeo italicis de primo euenire. **Nec** adūtū italicis ceci et infideles q q tidie et maxime ppter hoc scelus flagellant: qd diuino flammē inspirat impator testat in aut. vt nō luxurient ptra naturā circa fi. col. vi. di cens. q ppter hoc crimen tempestas et pestilētie inducunt et fames et terremotus. **Hoc etiā** recitat **hierō. xxxij. q. liij. c. in eo.**

Ad q̄taz duriciē cordis ex hoc scelere pueniunt gomozmei. Cap. m.

Qrtia: abomiatio duricies dicit. Ideo ppha subdit. Sicut aspidis surde. gomozmeus enī aspide surde afficit. **Max** sicut aspis surda bonū vel malū nō audit sic ille neq exhortatōes pmissionū. neq cōminatiōes punicionū pcipere pōt. **Uñ Job. xli. de** tali homie inquit. **Cor** eius indurabit quasi lapls qui. s. nec vinctōe flectit nec pmissione molitur. **Et** addit et stringet quasi malleatoris incus. **Incus** enī q̄to plus malleo pcutit tanto amplius indurat sic cor hois gomozrei cuz ad hanc abominabile duriciē longa cōsuetudine pduct⁹ est vsq ad foueā inemēdabiliter pseuerat sicut **Eccl̄s. iij. testat** dicens. **Cor** durū male habebit in nouissimo. **Ideo** ait **Bern̄.** ad eugeniū lib. j. describēs cor durū sic ait. **Cor** durum est qd nec cōpunctione scindit nec pietate molit. minis nō cedit. flagellis indurat. ingratum est ad bñficia. infiduz ad cōsilia. seuum ad iudicia. inuerecundū ad turpia. impauidū ad picula. inhumanū ad hūana. temerariū ad diuina. pteritoz obliuiscēs pñtiū negligēs futurā non puidēs. **Ipsū** est cui pteritoz preter solas iniurias oīno nihil pterit pñtiū nihil nō appetit. futuroz nulla nisi forte ad vlciscenduz psp̄ctio seu prepatio est. **Et** vt in breui cūcta horribilis mali mala cōplectar ipm est qd nec deū timer nec hoies veref. **Uñ Bern̄. q̄. xxxij.** hoc viciū pessimū nūcupat cuz dicit q ioseph

accusauit fratres suos apud p̄m suū crimine pessimo. i. hoc scelesti vicio qd cum bestijs aut cum alijs exercebāt. **Ecce** q pessimū vitiū pessimos hoies efficit atq in corde duos: vt merito aspidi surdo silēf. **Igit** ppter erroz huius triplicis abomiatiois tolle grabatū tuū scz vbi tanto tpe in tanto scelere iacuisti.

Articulus. m. de triplici signo reprobatois obstinatorz gomozreoz.

Tertius autem huius sceleris horror est reprobatois. **Ideo** ppheta subdit. **In** studiis suis. nō est q faciat bonū nō est vsq ad vñū. **Studia** ho gomozreoz sunt in adinuētiōes in scelere illo. **Plus** enī dñs abhorret studiosaz voluntatem peccadi. q ipsuz scelus. **Tunc** igit tales studiosi sunt: cum nouos modos adinuētiūt hoc pctō dñō pmittēte et grauitate hui⁹ sceleris exigēte. **Uñ** de talib⁹ dñs ait p ppham dicēs **Simili** eos s̄m desideria cordis eoz ibunt in adinuētiōibus suis. **In** hui⁹ mysteriū **Ezech. viij. dicit.** **Adhuc** videbis abomiatioes maiores. **Et** sequit. **Et** cū fodissem parietē ecce vniuersa idola dolemus isrl depicta erant in pariete et p totū. **Per** parietē caro designat que si p fodē appareret hmoi adinuētiōes carnis et videret ppha. i. spūalis homo idola depicta i pariete. **Idola** ho significant adinuētiōes in peccato ptra naturam que qdem ppter studiōsitatē depicta dicunt et ppter nature contrarietate idola noiant. **Idolum** emī nihil est in rerum natura nec inter naturalia aliquid simili habet. **Sic** talia scelera in rebus naturalib⁹ nullū simile repire valent. **Sic** emī homo luxuriosus est repit etiam aīal luxuriosuz. s. asinū canem vel equuz. si crudelis. leonem. si rapax lupum. et sic de alijs. **Non** sic in scelere isto: sed ait. q talia idola depicta erāt p totum. s. quia non est qui faciat bonū non ē vsq ad vñū. **Qd** quidam exclusiue legendum est. i. nō est inter illos scelestos qui faciat bonū nec etiam vnus. **Ecce** horror reprobatois. **Que** aut signa reprobatois in pseueratia hui⁹ sceleris habeant gomozreani ppheta subdit dicens. **Obturan** tis aures suas que non exaudiet vocem incantantiū et venefici incantant sapfeter **Et** potest esse thema in p̄sentī articlo. **In** qb⁹ verbis triplex reprobatois signū insinuat. **Primū** ē p̄tinatia scōm est impnia: tertium est dissidentia.

De maliciosa p̄tinacia obstinatorz gomozreoz. Cap. m. i.

Primū inq reprobatois signū gomozreoz dicit p̄tinacia. **Ideo** ppha subdit. obturatis aures suas. **Pro** q notā dum est q aliud est naturaliter esse surdū: et aliud est spōte aures obserare. **Per** p̄mū sicut in

De peccato cōtra naturā

precedenti. c. dictū est duricies designat: vñ ppheta ait sicut aspidis surde. s. ex natura. Per scdm vero ptinacia demonstrat: ideo ppha ait. obturatis aures suas. s. ex ptinacia. Tales vñ q sunt gomorreii qui sicut aspidis obturāt aures. Duo vñ sunt que aspidis aures obturare probant. Prīmū est terra. scdm ē cauda. Sic duo sunt que obsurdescere faciūt gomorreos. Prīmū est terra. i. carnis adolescentiū et effeboy luxuriosus amor. Scdm est cauda. i. vana spes pnie in extremis. Hec duo obturant aures gomorreoy ne audire velint huius sceleris reprehensores. De tali ptinacia ait ps dicēs. Voluit intelligere vt bene ageret. Sed audiāt tales qd dicit Proū. xxviii. Qui declinat aures suas: nec audiat legem: oratio eius erit execrabilis. maxime in hora mortis.

De finali impenitētia gomorreoy et de triplici causa quare fiunt impenitentes. Caplm. ii.

Ecundū vñ reprobatōis signū in eis est impenitētia. Ideo ppheta subdit. Quenō exaudiet vocē incantantiū. i. p̄dicatorum predicantiū cōtra hoc vitium. Sed si p̄dicator hoc vitio infectus est difficilior corrūptorē suscipit. Vñ Eccl. xij. Quis medebit incantatori a serpēte percusso: Quare aut talis nō peniteat oñdit ppha in p̄sona huius scelerati dicens. Infixus sum in limo p̄fundū et nō est sba. In qbus verbis ostēdit triplex impedimentū impenitētie sue. Prīmū est tenacitas. scdm est obscuritas siue cecitas: tertiū est debilitas. Prīmū est viscosum qz inuiscat volūtate: secū dum est tenebrosū qz obtenebrat cognitionē tertiū est ruinosū: qz debilitat facultatē ita vt infelix gomorrean nō lēdo velit. cognoscēdo ignoret. et conādo nequeat ad statū vere pnie puenire. Prīmū impedimentū tenacitas est ideo ait ppheta. Infixus sum in limo p̄fundū. Nempe in aquā ruens sepius inde egredi pōt eundo seu natādo. at nō sic iste gomorrean q de se ait. Infixus sum in limo. i. in scelere hoc qd simile est limo. Limus enī sterilis est fetens et tenax: sic etiā hoc scelus. Prīmū est sterile qz filij q generarent dispereūt. sic ppha ait. Dispererūt in endor. i. fonte generatōis vt dictū est in p̄cedēti. c. ar. j. Scdō aut fetens est sic qz hoc pctm hoc terribili fetore olet. Vñ illd Job. ii. dicit. Ascēdit fetor eius: et ascēdit putredo eius. Dicit notāter ascēdit: qz in altis hominibus regnare hoc pctm solet. Tertiū vñ est tenax. Dicit enī q qd semel in illud pctm cadit difficulter refurgit. Ideo dicit Gen. xiiij. q valis siluestris in qua sodomite cōmorabant habebat beatitudinis puteos multos. Bitumen

enim tenacissimū glutinū est. Vñ de talib' dicitur Esa. xliij. formido fouea et laqueus super te qes habitator terre. Nam hi qui p tam obsecrum affectū cōmorant in terra supra modū formidant mortē: et tñ quotidie in foueā huius sceleris dilabunt. et ita ab eo illaqueunt. q illud p pniā non euadūt. Scdm impedimentū dicit obscuritas seu cecitas. Ne qdem quis credit q lumine vel calore vel vere luminis illi minus fruat subdit p̄fundū. Quid p hoc p̄fundū signat nisi cōscientia gomorreani in p̄funditate huius sceleris obcecata p carentiā luminis radiosi. amaricata p absentiā dulcoris gratiosi. desperata ppter inesperienza timoris amorosi. De cecitate talū dicit ppha super cecidit ignis id est hoc ignitū scelus: et nō viderūt solē. i. nō cognouerūt misericordiam dei paratā parcere penitenti. De amaricata p̄scientia eoy dicit Job. xxxviii. Nunqd ingressus es p̄fundū maris. i. nunqd p dulcedinē tuā visitare dignatus es cōscientiā amaritudine huius sceleris cruciatā. De eoy aia desperata dicit Proū. xviii. Impius scz talis cum in p̄fundū pctoy. s. talū venit cōtemnit. s. resurgere a peccatis tam sceleratis. Tertiū obstaculū est debilitas seu fragilitas. Vñ subdit. Et non est substantia. s. vt subsistere et p̄tinere me possim. Quia sicut in p̄fundū et fluído limo quotidie infigor in hoc scelus. Proinde de talibus ait ps. Fiat. i. fiet via illorum tenebre et lubricū et angelus dñi psequens eos. Viatorē nempe cui hec tria cōcurrūt nō ruere quasi impossibile est. s. incedere i tenebris noctis p lubricā viā psequēte grauitē et impellente aduersario. Hec si qdem sunt tres pene huius sceleris inflicte anime infelici. Prīmū enim incedūt tales p ignoratiē tenebrosam noctem: ideo ppha ait. Fiat via illorū tenebre: sicut idem alibi inquit. Nescierūt neqz intellerunt qui in tenebris ambulāt. Scdō per lubricam gradiunt viā: ideo subdit. et lubricū. De talib' Hieremias Thren. iij. ait. lubricauerūt vestigia v̄ra in itinere platearū vestrarū. Tertiū etiā a diabolo impellunt. Vñ subditur. Et angelus dñi psequens eos. Angelus vñ iste diabolus est q angelus dñi dicit: qz velit nō lit dño famulā. Vñ Job. iij. ait. Ecce q seruiunt ei nō sunt stabiles. Hic qdem angelus dño pmittēte psequit gomorreos: vt impellens in hoc scelus faciat eos ruere. Vñ Esa. xix. dñs ait. Concurre dñs faciet egyptios aduersus egyptios. i. demones aduersus gomorreanos vt lubricātes ad inferos trahāt eos. Sicut enī pastor solet psequi oues et oportune impellere vt ad caulas deducat eas: sic diabolus ad caulas infernales psequit gomorreos. Vñ in p̄lo na talū Thren. iij. dicit. Adinquit et addu-

xit in tenebras et non in lucem. Et de his tribus simul dicit Hier. xxiij. Polluti sunt et in domo mea. inueni malum eorum dicit dominus. ideo via illorum erit quasi lubricum in tenebris. impellatur et corrueant in ea. id est. impenitenter morientur in hoc crimine nephando.

Quo et quando diffidendum sit de gomorum reorum saluatione.

Caplin. m.

Erit signum reprobationis eorum dicit diffidentia: ideo propheta subdit. Et venefici incantatis sapienter non exaudiet vos. Item talis gomorreani. veneficus nepe a veneno conficiendo dicit. Habet enim venenum duplex significatum. vno modo idem est quod virus: alio modo idem est quod tinctura iuxta illud reginalium. Fucal lana veneno. Veneficus enim christus est id est tinctus quod vestes suas sanguine suo proprio tinxit ut dicit Esai. lxiij. Quis est iste qui venit de domo tinctus vestibus de bosra: Bosra ciuitas est et interpretatur angustia vel tribulatio. Dicit etiam christus veneficus ab ipso viro quod facit de ipso veneno tyriaca hoc est de ipso scelere cautela. ut sit homo de peccato scelere cautior. et contra ipsum fortior ac in amore dei seruientior post ruinam: quod maxime in teneriori etate contingere solet. quibus dominus per ecclesiasticum. xxi. ait. Fili peccasti ne adicias iterum. Talis enim veneficus christus sapienter incantatur: dum mentes eorum dulcissimis inspirationibus allicit et ad penam reducit dicens. Reuertere fili amittis: reuertere ut intueamur te: quod averti faciem meam ne viderem tantam turpitudinem tuam. Sed reuertere anima mea quod dulcissime te inuito. benignissime te expecto. tamen scelus vel eisci dissimulo gaudet te suscipio. reuertente admitto offensus dimitto gratiam liberaliter dono eam tibi multiplicando. demum vitam eternam permitto. Hec sunt verba christi venefici sapienter utique incantatis ut tales de antris et gomorreanis secitatis et occultis extrahat ad lucem gratie irradiantis: nec cadant amplius in hoc scelus. Unde xj. Super foramina aspidis et cauerna reguli qui ab lactatus fuit manum suam mittet. non nocebunt et non occident in vniuerso monte meo: quod repleta est terra scientia domini. eo quod ex auditis grauitatem huius sceleris cognouerunt ex qua in horrore ipsius deuenerunt. Sed contra homines inueterati et in hoc scelere indurati: non exaudiet vocem christi venefici incantatis utique sapienter. Proinde filij merito diffidentem occupant sicut testatur apostolus ad Eph. v. dices. Propter hec. scilicet. scelera venit ira dei in filios diffidentie. scilicet. qui subuerse sunt in domum et gomorra. Eodem modo noiant extra de excessu. prela. c. clerici. Nepe actiue et passiue diffidentie dici possunt. Primo quidem actiue sic dicti sunt. quod tales scelus cum in consuetudine ducti est ita infeli-

cem animam rapit. et tanta violentia tenet et ducit quod in desperationem illam adducit: ita quod de eterna vita et de sua salute diffidat. Secundo modo filij diffidentie nuncupantur passiue eo quod secundum glo. in preallegato. c. clerici de salute eorum diffidentur sit: quod vir vel difficilime reuertuntur ad deum secundum Crisostomum. Tamen quis difficile sit: reuerti possunt ad gratiam dei. Unde. xxiij. q. ij. c. ancilla Leo papa sic ait. Ne mori despondas dum in hoc corpore constitutus est: quod nonnulli quod diffidentia etatis differuntur. consilio maturiore perficiuntur. Hec eadem verba ponunt de pe. di. vij. c. nemo. Quare autem talis sceleratus ad veram penam peruenire non valet ostendit propheta qui in ps. in persona gomorreii ad dominum ait. Conclussisti me. id est. promissisti me percludi in manibus inimici. id est. in prete huius sceleris nec ait: clausisti sed percludisti quod claudere siue claudi est ad tempus in prete tenere vel teneri percludi vero est impenitenter in eo morari. De hac perclusionem dicit Thren. iij. Conclusit. scilicet. hoc prete vias meas lapidibus quadris. scilicet. ne ab eo per penam resilire et euadere possem. Per lapides enim quodros diuersi huius sceleris gradus signantur. Lapis enim qui drus sex facies habet sicut etiam hoc scelus. Prima est consensio rationis. secunda est operatio sceleris. tertia consuetudo eius. quarta gloriatio de hoc prete quinta defensio illius: sexta despectio seu presumptio de misericordia dei qui est prete in spiritum sanctum. De turpitudine harum facierum dicit Naum. ij. Facies omniui sicut nigredo olle. Felix igitur homo qui horrens predictum scelus illius corruptiones fugit. eius ab omniatodes sentit. ac etiam ipsius reprobationis signa humiliter expauescit: et quasi alter loth angelo impante atque dicente: surge tolle grabatum tuum et ambula. id est. fuge de tali patria. Patet perinde quod nos istorum memoriam horrificam pensata grauitate illius: non tam breuitate perstringimus. quam etiam fugamus et fugamus nemini insanie occasione demus insipientibus et lasciuis. sed tanto illius horrore omniui repleat memoria ut etiam illius horreat reminisci in animo. Quod omnibus fidelibus digne largiri hostis tante impietatis et amator misericordie puritatis et castitatis dominus noster iesus christus. Qui cum patre et spiritu sancto.

Sabbato post primam dominicam in. xl. de regimine principum et quoruque regentium.

Sermo. xvi.

Corripite inquit inquit. j. Thessa. v. et i epla hodierna. Ad principes ciuitatum ac patriarum rectores loquitur apostolus cum ait. Corripite inquit id est homines scelestos pestilentes ac perturbantes politiam pacificam et ciuilem populi peruersatores et charitatem. Sed ut sermo noster circa regimem populi

De regimine principum

lior: generalior: efficacior: fiat: ostendamus quod de
beat esse regimē cuiuscūq; regētis: siue dñi cor
rigentis siue rectoris cuiuscūq;. **Ad** ut pfecti
fieri possit ad unū pncipē p oibus dirigamus
fmonē. assumētes ppheticū vbu in ps. x. vbi
describit regimē vniuscuiusq; iusti pncipis atq;
iuste regēti cum ait. **Iustus dñs** et iusticiaz
dilexit: eq̄tatez vidit vultus eius. **Ad** pōt esse
aliud thema. Cum enī pnceps sit publica ptās
dei in terris atq; diuine maiestatis imago: ideo
ei necesse est vt ab eo qui cūcta sua dispensatōe
gubernat atq; sibi in pncipatu tradidit ptatē.
exemplar: et normā suscipiat gubernandi. Nec h̄
q̄dem ppenfiori cōsilio: efficere pōt: q̄ p iusti
cie disciplinā. **Ad** clare ptz ex triplici rōe. **Primo**
rōne pfectōis. scōdo rōe distributōis. tertio
rōne assimilatiōis. **Primo** rōne pfectōis.
Iusticia enī generalis est virtus in se ptinens
cunctas morū vtutes. **Enī Amb.** in hexa. ait.
Ubi est prudētia ibi steridū est malicia. vbi for
titudo ibi iracūdia. vbi tpantia ibi impatiētia
plerūq; inueniūt. vbi aut iusticia. ibi et p cordia
aliarū virtutū. **Ideo** pnceps dum iusticiā dili
gat ceteras vtutes amplectat: sine q̄bus nihil
aliud est eminētia pncipatus q̄ sui atq; suorū
abrupta piculoz pnceps cursus. **Scōdo** est ne
cessaria pncipi iusticie disciplina. rōne distribu
tionis. **Ram** sicuti **Prosper** ait. **Iusticia** est q̄
dā animi nobilitas. suā cuiq; tribuēs dignita
tem. supiorib; reuerentiā. parib; p cordia. inferi
oribus disciplinā. deo obediētia. sibi p sancti
moniaz. inimico patiām: misero cōpassionem.
Enī Aug. Actus iusticie ē scire quicquid debe
at reddere. non velle plusq; possit distribuere.
oēm ai cogitatōez ad solū deū erigere: eūq; tan
q̄ nihil aliud sola mentis acie iuueri. Sine hac
iusticia nullus pnceps regnare pōt. **Ita** sicut di
cit **Aug.** iij. li. de ci. dei. c. iij. **Nota** iusticia
q̄d sunt regna nisi magna latrocinia? **Ita Sap.**
s. de iusticia pncipes hortat dicēs. **Diligite** iu
sticiā q̄ iudicatis terrā. **Tertio** ē necessaria
pncipi iusticie disciplina rōne assimilatiōis seu cō
formatiōis. **Deus** enī in regimē vniuersi iuste
cū potētia clementia atq; sapia cūcta disponit
et regit: ideo pnceps ex deo suscipiēs pncipatū
iusto gubernatori dō toto studeo in regimine p
iusticiā satagit cōformari. sicut in vbo p allega
to ps testat dicēs. **Iustus dñs** et c. **In** q̄b; san
ctis verbis triplex iusticia pncipi in regimine
necessaria demonstrat. **Prima** ē iusticia vigo
rosa de q̄ dicit. **Iustus dñs.** **Scōda** iusticia ē amo
rosa. de q̄ subdit. iusticiā dilexit. **Tertia** ē iusti
cia radiosa. **Enī** subdit. eq̄tatē vidit vultus eius
In quib; sacratissimis verbis p iusticiā vigo
sam pōt iuste regere. p iusticiā amoro sam vult
iusticiā seruare: s; per iusticiā radiosam scit oīa

cū iusticia dispēsare. **Enī** de his trib; **Apoca.**
xj. **Jo.** in misterio ait. **Bar** est mihi calam; si
milis virge et dictū est mihi. **Surge** metire tem
plū et altare et adorātes in eo. atriu vero q̄d est
foris templū eijce foras.

Articulus primus i quo ostēditur q̄
vt princeps bene regere possit: sunt ei
necessaria q̄ reddūt iusticiā vigozosa.

Primo enī pncipi necessaria est iusticia vi
gozosa qua. s. possit bñ sibi subditos gubernare.
Enī ps. ait. **Iustus dñs.** **In** dño nēpe potētia
notat. **Nullus** enī pnceps a deo ordinat in ter
ris nisi vt tanq; minister suus vicia cōprimat.
scelera obruat. plos dirigat. et iustos mores at
q; virtutes iserat et exaltet: nō ad suā gloriā tē
poralē s; ad gloriā dei. **Tres** vero sunt virtutū
gdus. q̄ pncipi bene regēdi tribuūt potētiā
Primus est hūilitas. **secūdus** ē iusticia. **tertius** est
mia. **Quasi** sint tres ptatū gradus. **De** his tri
bus **Apoc.** xj. tagit p ordinē dicēs. **Datus** est
mihi et c.

De ex munere dei p hūilitatez acq̄
rat princeps regēdi ptatem.

Primus enī ad ptatem gradus est hūili
tas. q̄ fundamētāl radix ē toti potē
tie dñandi. **Ruz** enī apłus ad **Rho**
ma. xij. ait. **Dis** aīa ptatib; sublimi
orib; subdita sit. **Non** enim est ptās nisi a deo.
Ideo pncipi necessariū est b̄ intelligē b̄ credere
hocq; toto corde sentire. vt ex b̄ se subsedere di
scat impio dei q̄ nō p hūanis meritis sed p sua
mia dedit talē hōi ptatem. atq; se indignū tan
ti muneris arbitret. **Enī** in huius mysteriū in p
lo pncipis b̄ implētis **Jo.** ait. **Bar** est mihi ca
lamus. **Quid** iohēs q̄ in quo ē grā interptat desi
gnat. nisi pncipē supna grā irradiatū. **Cui** ppre
rea calamus dat vt se tāto dono recognoscat in
dignū: q̄d ipsa natura calamī notat. **Ita** vnde
a se intus magis vacuus esse cernit. inde magis
spū adimplet. atq; ex his duob; ad mēsurādū
aptior reddit: vt p eū leuior fiat metiētis man;

Primo enī tale d; esse officiū dñandi: vt q̄ il
lud h; seipm vacuū et inutilem reputet ad tale
officiū exercendū. **Ita** sicut dicit apłs. iij. **Sor.**
iij. **Nō** sumus sufficientes aliqd cogitare a nobis
q̄si ex nobis. s; sufficientia nrā ex deo ē. **Quātoq;**
erit minor estimatio sui in se: tanto spūalis grā
ad regendū in tali aīa vberior abūdabit. **Enī.**
Fac. iij. ait. **Deus** supbis resistit hūilib; autē
dat grāz. **Enī Eccl.** **Quāto** maiores hūilia te in
oibus et corā deo inuenies grām. **Puteus** vō
cum iuxta fluuiū sit pfundus cito replet aqua
sic mens pncips q̄tomagis iuxta deū hūiliat
tanto grā vberiori replet. **Cum** aut talis dñs
fuerit in suis oculis vacuus. et spūscō plenus.

in dño nō in se cōfidens. iussionibus dei adhe-
rens. huic nō difficile sed facile et leue erit suor
p̄loz multitudini puidere. atq; illos dirigere
et gubnare. Et patria que p̄serat plena blas-
phemijs: homicidijs: parialitatib⁹: et odijs sa-
cilegijs: rapinis: furtis: viuris: ludis: vanita-
tibus: lasciujs: et sic de alijs: fiet quasi regnuz
pacis: amoris: honestatis: et oīuz bonoz: morz.
Et de hoc calamo verificet illud *Esaie. xxxv.*
In cubilibus in q̄bus prius habitabāt draco-
nes: et viroz calami: et iunci orietur. Quid enīz
sunt mltitudines p̄loz sine dño iusto. nisi cu-
bilia infernaliū draconuz? Cum vō auster ille
spiritus veritatis amorē iusticie in corde prin-
cipis p̄flauerit viroz calami. i. boni regiminis
pulchritudo in subditū eius p̄lis oriet. atq; vi-
roz iunci: qui a iūgēdo dicūt merito subsequet
cum in multitudine subditoz morum bonitas
quo ad deū et cordiū vnitas quo ad primū ap-
parebit. Vñ apls ad *Phil. ij.* In tali dño ope-
rat deus velle et p̄ficere p̄ bona voluntate. Et
sicut veris p̄dicatozibus *Mat. x.* dicūt. Non
enim vos estis qui loquimini. sed spūs patris
vestri qui loquit in vobis. Sicut et oīa iam di-
cta nō operat princeps sed spiritus dei patris
operat in eo.

**Sine rigore iusticie p̄nceps bene
dñari nō potest. Caplm. ii.**

Secūdus gradus ad potentiaz dñandi
est iusticia. Et hoc notat in virga que
corrigit delinquentes. Ideo *Joh. in q̄t*
Similis virge. s. erat calamus mihi datus. In
duobus cōsistit maxime iusticia p̄ncipis scz in
iustarū legū sanctōe: et in transgressoz punitio-
ne. Ideo in p̄sona talis iusti p̄ncipis *Zach. xj.*
dicūt. Assumpsi mihi duas virgas. vnā voca-
ui decus: aliā vocaui funiculū. Decus vō p̄nci-
pis est leges iustas sanxire. Virge q̄s funiculū
habet: cum transgressores iustarū legū p̄ indit
solubile iusticiā punit. Hec enī virga a rectitu-
dine veritatis flecti nō debet. nec retro: nec an-
te: non insup a sinistris: neq; a dextris. Retro
flectit per timorē: ante per spem: a sinistris per
odiū: a dextris vero per amorē. sicut. *xj. q. iij. c*
quatuor *Greg. ait.* Quatuor modis humanū
iudiciū puerit. Timore. dum metu potestati
alicuius veritatē loqui p̄timescimus. Cupidi-
tate dum premio animū alicuius corrupimus
odio dum p̄tra quēlibz aduersariū molimur
Amore dum amico vel primo p̄stare cōtendi-
mus. Sūmope principi cauendū est ne sub cle-
mentie pallio inherciā induat leuitatē. Nulla
in p̄ncipatu bestia seuior: q̄ impunitas delin-
quendi. Ferro secanda sunt putrida mēbra ne
cetera corrupant. Nihil tñ regimina potētū

infirmat: q̄tum languor iusticie sub noīe pieta-
tis. Accētra p̄ iusticiā om̄e regimen cōfirma-
tur et stabilis. Unde dicūt *Proū. xvj.* Abomi-
nabiles regi qui agunt impie: qz in iusticia fir-
mabitur: solū eius Unde p̄s. *Brachia p̄ctoꝝ*
conterent: cōfirmat aut iustos dñs. Quid enī
talīs falsā pietas qua ad preces iniuste supplicā-
tium impj dimittant impunes. nisi iusticie in-
teritus multiplicatio scelerū. violatio pacis. li-
bertas peccādi. et fractio oīuz cōstitutionū san-
ctarū: Que q̄dem deus sufferre neq̄t: et ideo re-
gna transfert. aufert p̄tates. et occulto iudicio
dominia mutat: sicut dicūt *Eccle. x.* Regnū a
gente in gentē transfert p̄pter iniusticias. Vñ
p̄s ait. Propter iniusticias enī suas humiliati
sunt. s. multitudes dñoz. Si enī talis molli-
cies: atq; in eis segnicies pietas est. q̄d tāto la-
bore cōtra transgressores instituunt leges. mlti-
plicant codices. et cumulant p̄ncipū sanxio-
nes? Una sūma et p̄sumata pietati puideri pōt
tāte impie pietati. Igne cōburant om̄ia iusta
instituta legū. Quid paulatim tñ bonuz hui⁹
pie crudelitatis opandū est. vno pietatis ipul-
su: oīs iusticie et vitatis lex impie destruat vt
hec seuā mollicies obtineat p̄ncipatū et regnet
Ideo *Proū. vij.* dicūt ad iustū iudicē. Ser-
ua legē meā quasi pupillā oculi. Si igit crimē
lese maiestatis incurrit q̄ offendit oculū regis.
q̄tomagis qui offendit oculū legis.

**Q̄ta pietate ac seueritate debz ful-
gere princeps: vt bene valeat gyber-
nare subditos. Cap. iii.**

Tertius gradus ad potētā dñandi mi-
sericordia nuncupat. Debet enī prin-
ceps rigore iusticie p̄ fulcimentū miscōie t̄pal-
re. vt q̄tū cūq; foris riguerit p̄ iusticie seuerita-
tem: intus tñ seruet cōpassiōis suauitatē. Et lz
virgā teneat manu iuste districtiōis. in pectore
tñ gerat vbera mat̄ne cōpassiōis. Ideo sub-
dit *Joānes.* Datus est mihi calam⁹ similis vir-
ge. Non enīz ait datus est mihi virgā. sed cala-
mus similis virge: in q̄ cum iusticia miscōia de-
notat. Vñ ad talem p̄ncipem ait p̄s. Dabo ti-
bi gentē in hereditatē tuā. et possessionē tuā ter-
minos terre: et reges eos in virga ferrea. Quid
enim in ferro nisi sustentatio miscōie denotat.
Nam sicut *Greg. ait.* Iusticia vel miscōia de-
stituit: si vna sine altera teneat. Mira q̄dem
dulcedine ad p̄ncipē afficit p̄ls: qñ se cōspicit
cum iusticia et clemētia gubernari. In cuius p̄-
sona ait p̄s. Virga tua et baculus tuus: ip̄a me
cōsolata sunt. Virga enim fm̄ *Greg.* p̄cutimur
et baculo sustētamur. Sit igit districtio virge
que feriat: sit et consolatio baculi que sustētat.
Sit itaq; amor sed nō emolliēs: sit rigor sed nō

exasperās. Et iterū idem ait. Sit zelus sed nō imoderate seuiens. sit pietas sed nō plus q̄ expedit parcēs vt dum se arte regiminis iusticia clemētieq; pmiscet. is q̄ p̄est corā subdītoz terrēdo demulceat. et tum ad terroris reuerentiam demulcēdo cōstringit. Et sic regit virga ferrea p̄los p̄nceps pius et iustus. **Un̄ p̄ron. xx.** Misericōdia et veritas custodiūt regē: et roborabit clemētia thronus eius.

Articulus. ii. de triplici officio iusticie amorose: in quibus se exercere tenetur princeps.

Scōdo est necessaria p̄ncipi iusticia amorosa. **Un̄ ps.** Iusticia dilexit. Ad hanc diligendaz hortabat p̄ncipes sp̄s charitatis cum **p̄ron. xv.** ait. In abundanti iusticia v̄tus maxima est. Ideo dictū est Josue vii. **Joh. x.** p̄ncipi in q̄ regnat gr̄a dñandi. surge. s. p̄ amorosus affectus ad deū iuste gubernās ad gloriā dei atq; p̄ximi. i. amor dei reflectat ad p̄lm tibi subiectus: oēm tibi cōmissum statū amorosa iusticia gubernando. Tria sunt officia iusticie amorose: in quibus occupari iubet amabilis p̄nceps. Prīmū honorare diuina et sacra. scdm̄ agmētare deuota: tertiū refrenare iniqua. Et hoc est s̄m̄ **Joh.** metire templū et altare et adorātes in eo.

De reuerentia quam debent exhibere principes diuinis et sacris.

Capitulum. i.

Primū q̄dem officiū iusticie amorose: in p̄ncipe est honorare diuina et sacra. Ideo dictū est illi. Metire tēplū. Templū v̄o a cōtemplando dicit: et signat diuina et sacra q̄ vt honorent discretā cōtemplatōe cōsiderāda sunt: et hoc est p̄ncipē metiri templū. Licet enī oīa que p̄tinet ad diuinū coltū magna veneratione sint digna: tñ tria maxime decēt p̄ncipez venerari. Prīmo sanctissimū sacrm̄. scōdo diuinū verbū. tertio ecclesiasticū gradū. Prīmo inq; decet p̄ncipē venerari sc̄tissimū sacrm̄ audiēdo deuote missas et p̄missa vera cōfessio: ne sepius et deuote sumere corp⁹ xp̄i. Q̄ta autem veneratōe sit dignū hoc diuinū sacrificiūz oñdī de p̄se. di. ij. c. nihil vbi dicit. Nihil illa sacrificijs maius esse pōt q̄ corp⁹ et sanguis christi. nec vlla oblatio hac potior sed hec oēs p̄celit: que pura p̄scientia dño offerēda est et pure mente sumēda atq; ab hoībus venerāda. Et si cut potior est ceteris ita potius venerari debz. **Unde. j. Reg. ij.** dñs ait. Qui honorificauerit me: honorificabo eum: q̄ aut p̄temnūt me erūt ignobiles. Ad hoc idēz referri pōt solertia quā debet h̄re p̄nceps vt in dñio suo obseruent festā ab ecclia ordinata: refrenent pompe ex quibus innumerabilia sequunt mala et p̄similia q̄-

bus p̄li in vitijs submergunt p̄uigili circūsp̄ctione curent. Nam sepe fit iudicio dei et multiplicatis criminibus p̄loz dñi cum p̄lis flagellant: q̄ p̄pter p̄ctā p̄li veniūt aduersa. Ideo dicit **Sap. xvij.** Simili pena seruus cui dño afflictus est. Scōdo decet p̄ncipem venerari diuinū verbū. Plerūq; dñi missas audiant reuerenter ecclesias visitēt officia et suas orōnes non p̄termittāt: sed heu de verbo dei parū curant. Sed diligēter aduertant **Archidia. in. c.** interrogo vos fratres. j. q. j. q̄ licz p̄dicatio sit corpe christi minor dignitate: eam tñ sumenti quus maior est efficiendi p̄tate. Nam p̄ p̄dicatio nem dimittunt p̄ctā mortalia: p̄ corpus vero christi venialia relaxant. **Un̄ p̄ron. xij.** Lex sapiētis fons vite: vt declinet a ruina mortis. **Un̄ Act. ij.** ad v̄bū petri circiter tria milia hominū ad deū p̄ueri sunt. **Un̄ ps.** Lex dñi imculata cōuertens aīas. **Un̄ Ecc. xxij.** deuotū p̄ncipem hortat dicens. Audi tacens et p̄ reuerentia accedet tibi gr̄a bona. i. remissio p̄ctōz.

Tertio decet p̄ncipem venerari ecclesiasticū gradū. Magna quippe ac venerāda dignitas est sacerdotis et ecclesiastici gradus. His nepe p̄tās desup data est aīas seruare: pascere: solvere: et ligare: et eis regna celestis referare: dicēte dño **Mat. xvij.** Amen dico vobis quecūq; ligaueritis sup terrā et c. Hi p̄tatem habēt quod tidie a sūmis celoz educere dñm angeloz: dñi missarū solēnia celebrant. Ecclesiastico q̄ graui cōcessa est p̄tās ministrādi ecclesiastica sacra. Et licet plurimi inueniant discoli et scelesti: tñ dum illos sustinet ecclia dei: honorādi sunt p̄pter gradus sublimitatē dicente dño **Luce. x.** Qui vos spernit me spernit. **Unde Ecc. vij.** honora deū ex tota aīa tua: et honorifica sacerdotēs. Sed vt p̄li eius melius gubernent: et etiam habeat occasionē maiore venerādi eos: semp̄ q̄tum fas est qucrat h̄re clericos et prelatos timētes deū. Sumāt p̄ncipes exemplū fidelissimū cōstantini qui cum sacerdotū cōsiliūz in lateran. ecclia cōuocasset nec p̄mū locū ausus obtinere est: nec se p̄sbyteroz cōmiscere cōfessibus: sed sedē nouissimā occupauit. S̄nias vero quas ab eis approbatas audiuit ita veneratus est: ac si eas de diuine maiestatis sensibz emanasse iudicio. sed et libellos inscriptiōnū q̄ adinuicē cōceptos sacerdotū crimina cōtinentes impatori porreperūt suscepit q̄dem clausos q̄ reposuit in sino suo. Cum autē eisdē ad charitatem et cōcordiā reuocasset dixit sibi tāq; hominū et qui ad sacerdotū iudicio subiacebat illi citū esse axaminare causas q̄ nisi a solo deo posunt iudicari. Libellosq; quos recepat non inspectos incēdio dedit patrū veritus crimina: vel cōiicia publicare: et cham filij reprobi ma-

ledictionē incurrere qui patris verēda non te-
xit. **En.** xvj. di. c. in scripturis etiā scriptū est
cōstantinū dixisse vere: si oculis pprijs vidis-
sem sacerdotē dei aut aliquē eorū: qui monasti-
co habitu circūamicti sunt peccantē chlamidē
meā explicare: et cooperirē eum: ne ab aliq̄ vi-
deret. **H**ac triplici veneratōe deuotus et fide-
lis pnceps discrete metit templū.

Et seruiore debet pnceps augmē-
tare obseruatia regularē. **Cap. II.**

Secundū officij iusticie amorose infide-
li pncepe est augmētare deuota: et hoc
est p̄m **Joh.** metiri altare **Altare** siqdē
in quo **Leuit.** vj. preceptū erat semper ardere
ignem. statū signat deuotoz: in q̄bus semp de-
bet feruere ignis diuine deuotōis. **Hic** est ignis
de quo **Lu.** xij. dicif. **I**gnē veni mittere in ter-
ram v̄s. **T**unc vero pnceps altare metit: q̄n-
cum prudētī discretōe deuotōi diuersarū p̄lo/
narū et sanctarū religionū multipliciter fauet.
vel q̄ in patria sua de nouo regulares p̄uētus
seruoz dei edificent. vel q̄ edificati iam diu in
in regulari obseruatia obseruent. aut q̄ iaz de-
niq̄ relaxati ad disciplinā regule confirmen-
tur. **S**unt enī tales oculi patrarū x̄bo et exemplo
et ipsi enī prauī corrigunt atq̄ virtuosi in se
runt mores oratōes atq̄ supplicatōes p̄ princi-
pe et p̄lo porrigunt ad deū. impetrat p̄ illis
misericordia placat iusticia amouent flagella
fida et luminosa dant p̄silia: et ex infernali bara-
tro multipliciter aīe liberant. **I**n hoc vero ma-
ri magno huius seculi nequā in quo reptilia q̄
rum nō est numerus vbi pegrinantū multitu-
do picatā: plurimī in statu religiōis quasi in
portu salutis a naufragio reseruant. **I**bi enim
p̄m **Bern.** amplius q̄ in p̄celoso mūdo viuit
homo purius. cadit rariū. resurgit veloci. in-
cedit cautius. quiescit securius. irrogat frequē-
tius. purgat citius. morit̄ p̄sidentius. et in fine
a dño copiosius premiat. **O**mnīū aut̄ p̄dicto-
rum fructus bonoz fidelis et deuotus pnceps
dum per hunc modū in via ista metit altare et
tante deuotioni fauorabilis reperit: efficacissi-
ma post deū causa p̄or̄ dici: ac per hoc cumula-
tissimā multitudinē meritorū p̄sequit. **D**iscant
fideles nostri principes exemplar imitari ma-
gnorum deuotoz virozu. p̄piciant ac legant
q̄tas abbacia et religiosissima monasteria edi-
ficauerint et seruētissime fouerint vt fuit fidelis-
simus imperator **harolus magnus.** rex q̄ frā-
corū sanctissimus **ludouicus.** et famosissimus
rex **robert.** et ceteri nobiles p̄ncipes quos cau-
sa breuitatis omitto.

Contra eos qui dominis aut prin-
cipibus adulantur: et quibus subditi

dominis et domini subditis obligati
sunt. **Capitulum. III.**

Ertū quoz officiū iusticie amorose in
pncepe virtuoso est refrenare iniqua:
hoc est p̄m **Johan.** metiri adorātes in
templo. **Q**uid per templū nisi ecclesia sancta
significat? **U**nde cōgregationi fidelū ait apo-
stolus. **j. Corinthio. iij.** Templū dei sanctū est
quod estis vos. **S**unt enim pleriq̄ q̄bus solū
nomen christianitatis sufficiens est: totam fidē
in labijs suis portant. **U**nde **Matth. xv.** **P**o-
pulus hic labijs me honorat: cor autē eorū lon-
ge est a me. **E**t hi sunt qui adorant in templo. s.
solo ore: corde tamen et opere gentiliter viuūt.
Tales fidelis pnceps metiri debet: atq̄ per
eum sunt a malis operibus refrenādi. **S**ed ad
presens ceteris omissis ad eos qui principib⁹
quotidie astant dirigamus sermonē. cum si be-
ne principis familia et domestici dirigant faci-
liter totus bene regit principatus. nihilq̄ p̄n-
cipi p̄niciosus esse potest q̄ domesticus inimi-
cus: huiusmodi sunt adulatores et veritatis oc-
cultatores. **S**olent enī p̄ncipib⁹ magis dome-
stici frequētius adulari. virtutem conuertē-
tes in viciū et ecōtra: ab his iuxta illud psal.
laudat peccator in desiderijs anime sue et ini-
quus benedicif. **S**uper quo **Augus.** **L**ingue
adulantiū alligant animas in peccatis: nec so-
litaria serpit adulatio nequam: comites secum
plerūq̄ habet ambitōnē. fraudem. odiū. si-
mulationē. inuidiā. proditiōnē. et notam men-
daciū. sequelaz seruitutis. et execrationē primi
atq̄ totius exterminiū honestatis. **H**i sunt sy-
rene in delubris voluptatis: vt dicif **Esa. xij.**
Audiat igitur pnceps consiliū salomonis.
Prouerb. **j.** **F**ili mi si te lactauerint peccatores
ne acquiesces eis: quia vt dicif **Prouer. xxvj.**
Meliora sunt vulnera diligētis q̄ fraudulē-
ta oscula odientis. et v. questi. v. c. non omnis
Melius est cum seueritate dilgere: q̄ cum le-
nitate decipere. **H**oc oleū abhorrebat rex san-
ctissimus **dauid** cum dicebat. **O**leus autē pec-
catoris non impinguet caput meū. **S**imili la-
be corrumpunt multi principes mundi vt de
genere dominatiū reperiant rari qui p̄pter in-
suetudinem audire sustineant veritatez. **C**um
quidem felix dñs in circulo magnatoz gloriā/
ter enumeraret diuitias: delitias. filios: vxorē
familiam: principatū: pulchritudinē: sani-
tatem: nobilitatem: famulos: equos: arma: fa-
mam: palacia: atq̄ cuncta solacia: atq̄ totius
sue felicitatis: absq̄ defectu gloriā et magnifi-
centiaz singularē: inter alia interrogans circū-
stantes ait. **Q**uid est quod mihi deficiat inter
multos principes mundi? **C**ui ex aduerso qui

De regimine principum

dam sapiens ait. **N**on enim tibi deficit nisi quod tibi denunciet veritatem. edoctus quidem sum a Seneca dicentis. **N**on scire quod omnia haberebus desit. **Q**ui dicat veritatem. **P**ro his omnibus notent principes atque amici et consiliiarii sui quod. xxij. q. v. c. de forma. dictum est. quod quod domino suo fidelitatem servare tenet ista lex in memoria semper habere debet. in columen tutum honestum facile utile possibile. **I**n columen. scilicet ne sit in damnum domino suo de corpore suo tutum ne sit ei in damnum de secreto suo vel de munitionibus per quas tutus esse poterit. **H**onestum ne sit ei in damnum de iusticia sua vel de aliis causis quod ad honestatem eius pertinere videntur. **U**tile ne sit ei in damnum de suis possessionibus. **F**acile vel possibile ne id bonum quod dominus suus facere leviter poterat faciat ei difficile: nec etiam id quod possibile erat reddat ei impossibile. ut fidelis hec documenta teneat iustum est. **S**ed quia non sufficit abstinere a malo nisi faciat quod bonum est. restat ut in eisdem sex superdictis consilium et auxilium domino fidelis prestat. si beneficium videri vult et saluus de fidelitate esse quaz iuravit domino suo in his omnibus fideliter se reddere debet. quod si non fecerit. merito censetur male fidei sicut ille qui in eorum periculatione vel faciendo vel prestando deprehensus fuerit perfidus et perius. **E**t de aliis quibuslibet subditis ad **E**ph. vi. ait. **S**ervi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cor verbi sicut christo: non ad oculum serviētes quasi hominibus placētes. sed ut servi christi facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate serviētes sicut domino et non hominibus. **E**t quibus omnibus intelligant principes se locum dei tenere in terris non ad se extollendum: sed ad se considerandum et ad dirigendum suos subditos in gloriam eius quod constituit eos loco sui principes super terram.

Articulus. iii. quod tria picula sunt apud principes ignorantia et negligentia in regendo: et de tribus generibus impiorum qui aduersant iusticie dei.

Tertio est necessaria principi iusticia radio/la qua. scilicet sciatur perspicaciter intelligere qualiter valeat bene sibi subditos gubernare. **E**t de hac iusticia per. subdit. **E**quitatem vidit vultus eius. **V**ultus nempe qui a volendo dicitur tunc in principe equitatem videt cum iuxta illius facultatem mens eius in amoroso zelo inuigilat super populum suum. ut videat que in suo domino iuste siue iniuste fiunt. **M**ultissimi namque in hoc seculo dominantes vel ut que tius fruuntur mundo vel ut excusabiles videantur propter seu aliter operantes per contra alienis oculis videntur atque scienter nesciunt iniusticias et nequicias que in eorum domino perpetrant non notantes. **Q**ui criminis sit homini ignorare his quibus incubit populos gubernare: **I**gnorantia affectata quot iniusticiarum

iniquitatum atque iniuriarum in mundi dominus es mater et nutrix: **Q**uod reddis scelera impunita quos fidelissimos dominos reddis cordialissimos inimicos: **H**anc ignorantiam admiras **Eccl. iij. ait.** **V**idi calumnias que sub sole geruntur et lachrymas innocentium et solatorem neminem nec posse resistere violente eorum cunctorum auxilio destitutos: et laudavi magis mortuos quam viuentes. **H**anc autem iniquitatum voluntaria et affectata ignorantia principis causa est dicite per. **N**oluit intelligere ut bene ageret. **N**on enim ait: non intellexit: sed noluit intelligere. **Q**uod quidem nihil aliud est quam quod dammodo secrete his omnibus iniquitatibus presentire. **U**n. lxxxvi. di. c. faciatis dicit. **F**aciatis perculdubio culpam habet qui quod potest corrigere negligit emendare. et negligere cum possis deturbari re puerlos. nihil aliud est quam favere. **U**n. Sap. vi. principes admonent cum dicit. **D**iligite lumen sapientie omnes qui pestis populis. **E**t his utique sepe fit ut multiplicatis sceleribus iniusticiis iniquitatibus et aliis innumeris malis irritata et perturbata iusticia dei sicut princeps scienter ignorare voluit corrigenda: sic sapienter dei iusticia velit illi nescire futura super eum exterminia et flagella sicut dicit **Eccl. x.** **R**egnū de gente in gentem transferet propter iniusticias iniurias et contumelias et diabolos dolos. **I**nter quos dolos ignorantia principis concupita et affectata super omnes alios obtinet principatus: imo quod magis timendum est quam libet in quocumque officio vel domino constitutus omnia illa de necessitate tenet scire et etiam iuxta posse absque negligentia executio mandare que ad suum officium pertinere noscunt. aliter ad satisfaciendum legis remanet oligatus sicut per extra de iniuriis. et dam. c. si culpa. **R**atio autem huius est sicut ibidem per: quod talis ignorantia vel negligentia in talibus sunt que dam cause efficaces omnium danorum que ex his eorum subditis subsequuntur. **I**deo dicit in eodem cap. **Q**ui occasione dani dat damnum dedisse videtur. **S**ed ne in hec picula ruat pavidus princeps attendat quid spiritus veritatis per suum euangelistam precipiat cum in **A**poc. subdit. **A**trium vero quod est foris templum eijce foras. **T**emplum utique salomonis minoris mensure erat quam atrium esset. lx. et xxx. cubitorum in latitudine ut dicit. **iij.** **R**eg. vi. atrium vero centum cubitorum erat tam in longitudine quam in latitudine ut dicit **Exo. xxvij.** **E**t **Eze ch. xl.** **Q**uid igitur per atrium nisi multitudo peccatum signatur que respectu iustorum qui dei sunt templum incorporaliter maiori numero in quolibet principatu reperitur: **H**oc nempe atrium foris templum esse dicitur: quia sceleratorum multitudo tam aliena est a contemplatione seu cognitione diuina. ut nec diuino amore incallescant: necque diuino tremore contremescant: nec aliquo modo habeant deum pre-

oculis eorum. Hi sunt de quibus Zach. vii. dicit. Auertentur scapulas recedentes: et aures suas aggrauauerunt ne audirent: posuerunt cor suum ut ad amantem ne audiret legem. Quia igitur princeps minister iusticie dei est: ideo tales sceleratos homines qui a se eiciunt deum per iustam punitionem ostendere debet eictos esse a iusticia dei. Et hoc est atrium quod est foris templum principem eicere foras auertere tamen debet discretus princeps quod tria sunt genera iniquorum aduersantium iusticie dei qui quasi atrium permanens foris templum eici debent per prudentiam eius. Primi sunt iusticie corruptores. secundi iniusticie opatores. tertij sunt iusticie subuersores.

De duodecim generibus impiorum que corrumpunt iusticiam danandi. Cap. I.

Primus itaque impiorum genus qui aduersant iusticie dominorum sunt iusticie corruptores. Hi sunt qui non tamen sibi sed et populo principatus reuerentiam principis anime et corpori et statui aduersant ecclesie. nec tamen ponunt principem in ostium dei: verumtamen in odium amatorum suorum et totius populi sui. Hi sunt ambiciosus in domino. adulator in palacio. parialis in populo. accusator in thalamo. falsus iudex in consistorio. detractor in occulto. passionarius in consilio. auarus in officio. iniuriarum clero. persecutor in territorio. inuidiosus in consortio atque inabilis beneficio et officio: et qui bus omnibus debet dominus se custodire: quia illud est atrium quod est foris templum eicere foras.

De principibus corrigendis sunt blasphemii usurarii lusoires et quicumque alij scelerati. Cap. II.

Secundum autem impiorum genus sunt in iusticie opatores. Et talium multitudo fit magna qui tamen atrium quod est foris templum per discretum principem puniendi sunt: tamen causa breuitatis specialius differam de tribus. Primi sunt blasphematores nequissimi et maledici maledicti. Hi vero inter omnes scelestos obtinent principatum. In glo. super illud Isa. xliiij. ad populum terribilem inquit Domine per totam blasphemie comparatum: leuius est Iohannes secundum leges impiales ultimo supplicio mortis blasphemum perlectus est: ut patet in aut. ut non luxu. contra naturam circa medium coll. vii. Iohannes quilibet princeps omnium blasphemiarum que fiunt sub eorum domino propter negligentiam puniendi seu corrigendi idubie precipites fiunt sicut ex precedentibus patet. Horrendum vero putaret principem in terra sua idolatriam sustinere. et tamen horribilius est blasphemum transire ipse cum idolatria debitum cultum aufert deo. blasphemum vero debitum honorem aufert a summo deo et contumeliam infert. Quod denarios lucrari possent mundi principes et officiales eorum condemnando blasphemos. Quoties spiritua-

lis meriti foret qui hoc faceret zelo dei? Non enim minus potest operari iusticia in bono opere: quam opes nequa in opere malo. Nam si tanti demeriti est iniquis operibus non obuiare sicut dictum est. Quoties igitur meriti erit talia nequitie opera impedire?

Secundi scelesti homines sunt lusoires. Quid enim est ludus nisi fomes iniquitatis et cupiditatis. domesticum perdatio. usuraria labe. mendaciorum atque nugarum sedula mater. fons diuine negationis crudelis blasphemie per. corruptio populi. scandalum primorum puicorum. inobedientie filius. amissio temporis. discordiarum et homicidiorum multorum origo. imane desperatiois baratrum. idolorum cultus inerta segnicies. oculi nutrimentum. diffamatiois titulus atque multarum stulticiarum ludibrium singulare. Que omnia esse vera non tamen summa sanctorum clamat: verumtamen experientia manifestat. Quorum igitur omnino officium est causam tantorum malorum excidere. ludos prohibere. ludetes punire. baraterices exterminare. taxillos ac ceterorum instrumenta ludorum et illa tenentes condemnare cum omnium per dictorum scelerum et malorum apud iustissimum deum habeant reddere rationem si noluerint vel negligentes fuerint cum potuerint obuiare. Tunc ex de homicidii. c. iij. sicut dignum est. Dicit. Non careat scrupulo concessiois occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Tertij quoque scelestes et puniti omnes sunt usurarii tanquam domestici latrones. Sed dimissis que tangunt usurarium atque deum. quod enim aliud quo ad primum est usura nisi eradicatio charitatis. fons perperam amoris. ois vere amicitie corruptela. mater deceptionum. legale latrocinium. dolosa pietas. pauperum homicida. ipia in propinquos perditiosa in primos. in detrusa cer. contagiosus morbus. danosa utilitas populi deum infernalis laqueus animarum multarum: sicut de hoc latius patet. s. in sermone. xliiij. Et huiusmodi ex usurario manifesto illaqueentur et piclitenem mundi tamen principes domini et rectores nescio qua in sensibili cupiditate mutuandi ad usura dum directe vel indirecte prohibent libertatem maiorem excoicationem incurrunt sicut manifeste patet in de. de usu. c. ex graui omnem illam usura satisfacere obligant quam eorum licetiam vel fauore usurarii lucrati sunt si per recipientes usuras non fuerit satisfactum. In qua summa Secundo. doctores concordant. Ex quo patet punitiosius esse scelera approbare quam scelera perpetrare. Quod intelliges ecclesia sancta usurarium excoicat excoicatione minori eum vero qui est prohibet libertatem excoicat excoicatione maiori. Et quod mirabilior insania est si usurarius satisfacere obligatur recipit. unde satisfacere si peniter possit sibi per principis libertatem a feneratorum acquirat usura sic dictum est princeps remanet obligatus et de suis satisfacere debet nisi usurarium satisfacere cogat. Sunt vero multi alij scelerati gladio et igne omnino

De honore parentum

exterminandi sicut sunt heretici p[er]tinaces. pue-
roru[m] c[on]cubitores. impij malefici et diuini sacri
legi homicide et c[on]similes omnes.

**De impijs si non punire vel defen-
sare pestiferos viros: ac septem r[ati]onib[us]
demonstrat quare puniri debent.**

Capitulum. III.

Ertiu[m] x[risti] h[uius] genus quasi atris est
ciendu[m] foras sunt iusticie subuersores
Ibi sunt q[ui] sub specie pietatis veritate iusticie p[er]
sequunt[ur] nocuos et obstinatos a penis debitis
liberantes seu liberare curantes: ideo eode[m] suppli-
cio q[ui] et malefactores merent[ur] a deo plecti. **Un.**
iiij. Reg. xx. scriptu[m] est q[uod] sanctus dei p[ro]p[ri]a ad
achab inquit. Quia dimisisti viru[m]. s. benadab
reg[em] syrie dignu[m] morte aia tua erit. p[ro]p[ri]a eius:
et p[ro]p[ri]a tuus p[ro]p[ri]o eius. Ex aut[em] sit impiu[m] et cru-
dele liberare v[el] defensare hoies pestilentes et ob-
stinatos. Et sanctissimu[m] sit zelo iusticie illos co[n]-
digna pena punire p[ro]p[ri]a p[ot]t[est] multiplici r[ati]one
auctoritatib[us] et ex[em]plis. **Primo** ne multiplicetur
iniq[ui]tates. **Secundo** ne destruat[ur] m[un]di pacific[us]
status et p[ro]tusa vita. **Tercio** q[uod] tales pestilen-
tes diaboli zizania n[on] cupiunt. **Quarto** ne cete-
ri corru[m]pant[ur] ex eor[um] pestifera vita. **Quinto** vt
ceteri p[re]miserunt. **Sexto** vt saluet[ur] aia p[ro]p[ri]a.
Septimo vt d[omi]ni c[on]formet[ur] iustissimo d[omi]no d[omi]no.
Prima r[ati]o e[st] q[uod] tales hoies scelesti puniri de-
bent ne multiplicent[ur] iniq[ui]tates. Si eni[m] scelera
transiit impunita et impietatis laxent[ur] frena.
quis saluabit[ur] in hoc seculo nequa? Sunt eni[m]
pleriq[ue] q[ui] semp[er] p[re]dicat pietate[m] et t[ame]n opant[ur] iniq[ui]-
tatem. du[m] vel facto vel x[rist]o discipline iusticie
co[n]tradiciu[n]t. Sed querimus ab his impijs p[er]is
an erudiendi sunt paruuli et corrigendi salt[em] q[ui]t[is]
cunq[ue] leuib[us] flagellis. q[ui] si ad tanta[m] insaniam de-
uenerint q[uod] dicat n[on]. restat igitur vt dimittant[ur]
oib[us] vitijs et insanijs ac p[er] hoc minus curent[ur]
q[uam] canes et asini et equi: et minus etiā curadi s[un]t
cum disciplina h[uius]m[od]i adhibenda sit aialib[us] et n[on]
filijs et melioratio p[er] disciplinā alijs aialibus q[uam]
renda sit. filij x[risti] penitus negligendi. et in omne[m]
deterioratione[m] et pessimatione[m] abire dimitte[n]di:
co[n]tra scripturaz. **Pro. xxix.** Puer q[ui] dimittit
voluntati sue. co[n]fundet m[at]rem suā. Sic vtiq[ue] ho-
mies scelesati et obstinati r[ep]ublicā m[at]rem eor[um]
p[er]fundu[n]t: dum multiplicant[ur] in ea iniq[ui]tates sce-
leribus impunitis. **Secunda** r[ati]o est ne destruat[ur]
pacificus m[un]di status: atq[ue] p[ro]tusa vita cu[m] to-
ta iniusticia cumulata. Est enim iusticia virtus
co[m]m[un]is: cum p[er] eam h[omo] ordinat[ur] ad deū ad seipsum
et ad p[ri]mu[m] suu[m]. **Un.** Raba. de natura reru[m]
ait. Iusticia est habitus animi vnicuiq[ue] tribu-
ens p[ro]p[ri]a dignitate[m]. In hac diuinitas cultus
in hac h[um]anitas vita in hac eq[ui]tas totius vite

co[n]seruat[ur]. Igit[ur] cum destructa iusticia nulla sit
republica virtus. nulla deniq[ue] pax subsiste[re] pos-
set: manifeste p[er]t[inet] q[uod] qui v[er]bo vel ope iusticie ad-
aduersat[ur]: submersione[m] cu[m]ctaru[m] virtutu[m] et pal-
cis p[er]curare p[re]cedit. **Amplius.** Cum hoies aia-
lia etiā sint n[on] ideo q[uod] aialia sunt extra discipli-
nā esse debet quonia[m] ex hac causa nulli aialiu[m]
eet impendenda disciplina. **Sz** nunq[uam] q[uod] r[ati]o[n]a-
les s[un]t disciplina ab eis abijcienda e[st]. Absit. **Un.**
quid ideo erunt negligendi: et viliores q[ui]t[is] ad
hoc ceteris aialibus reputadi q[uod] r[ati]o[n]e vtunt[ur].
Quis t[ame]n infanie e[st]q[ue] hec affirmet? Ex his p[er]t[inet]
q[uod] q[uod] hoies sunt inconpabil[es] nobiliores ceteri
animalibus ac p[er]stantiores et p[er]ciliores et p[er]u-
ores et magis nociui s[un]t ex mala co[n]suetudine
vicioz magisq[ue] p[er]turbat[ur] ciuile[m] pacem q[uam] aia-
nimalia: ideo maiori discipline custodia sit cu-
stodiendi seu curadi et p[er] iusticia[m] refrenadi. **Ter-**
tia r[ati]o e[st] q[uod] tales hoies pestilentes diaboli zizal-
nia n[on] cupiunt i[deo] eradicari necesse e[st]. Iusticia eni[m]
oim[ne]m virtutu[m] d[omi]n[us] semē. **Un.** **Pro. xj.** Semina[n]ti
iusticia[m] merces fidel[is]. Et b[e]n[e] semē q[uod] d[omi]n[us] semi-
nat in m[un]do q[ui]s in agro suo. **Un.** **Mat. xij.** Si
mile e[st] regnū celo[rum] h[uius]m[od]i q[ui] semiat bonū semē in a-
gro suo cu[m] sit dormiret hoies veit inimic[us] eius
nocte et sup[er]seminauit zizania in medio tritici. i.
viros pestiferos in medio iustoz. Et seq[ue]nt[ur]. q[uod] vi-
xerūt serui d[omi]ni suo. **D[omi]n[us]** n[on]ne bonū semē semi-
nasti in agro tuo: vñ q[ui] h[ab]et zizania. i. hoies pesti-
lentes. Et ait. Inimicus h[uius]m[od]i. i. diabolus b[e]n[e] fecit.
Dicitur aut[em] diabol[us] homo p[ri]mo hoie ab eo de-
uicto. Sz audaci infania obijcere solent huius-
modi falsi misericordes q[uod] serui patrisfamilias
dixerunt. **Vis** eamus et colligamus ea: Et ait
Non: ne forte colligentes eradicetis cu[m] eis tri-
ticum: sinite vtraq[ue] crescere vsq[ue] ad messem.
Quibus respondemus quia manifestu[m] est illis
non respondisse seu p[re]cepisse nisi vt solūmodo
tritico parceretur. **Nullo** enim modo parcere
voluit zizanijs in detrimentu[m] tritici. ideo vbi
non potest parci eis sine tritici nocumento ne-
quaquam voluit parci eis. **Vbi** igitur impij et
obstinati in consumptionem et diminutionem
populi dei crescunt nullatenus crescere sinen-
di s[un]t sed omnino eradicandi: et hoc p[er] co[n]-
poralem mortem quando alias eradicari non
possunt. q[uod] si quis dixerit q[uod] h[uius]m[od]i qui modo ziza-
nia sunt possunt triticum fieri et ad viam veri-
tatis p[er]uerti veru[m] vtiq[ue] dicit s[e]c[un]d[u]m q[uod] p[er]uertant[ur] in
tritici h[uius]m[od]i p[er]tinaces. vtiq[ue] non est certu[m]. **Ex**
aut[em] p[er] illos illi q[ui] tritici s[un]t zizania fiat beuide-
ter p[er]t[inet] simplices aut[em] et ineruditos astucia sua
incredibili falsitate subūt[ur] **In**sup pauca ziza-
nia m[un]di tritici segete[m] facile suffocat et subūt[ur] **His**
facile. n. admodu[m] atq[ue] rara[m] videm[us] obstinatoz
hereticoz p[er]sione[m] faciliā at et crebra[m] fidelium

subuersionē. **B**onū pueris hui⁹ erroneū
et parū est ⁊ rarū atq; difficile ⁊ eousq; incer/
tum vt nihil ppter qd merito sperare possit ap/
pareat. malū vō qd incessantē irrogāt magnū
vitiū est sicut incendiū seu pestis facile atq; cre/
brū ⁊ insup euidēs atq; certissimū. Quis igit
nō videat qz vita adeo pestilens atq; pniōsa
paucoz tota festinatōe de medio sicut incendiū
tollēda sit. ne dum vana spe paucis parat. per
eos irrepabilis multitudo pdat. **H**oc est enī
ac si dicere. qz paucis lupis in medio gregis
existētibus gregēq; incessantē lacerātibus ac de/
uorantib⁹. **P**cat. qz forte deus faciet illos oues
vel agnos. **E**tia idem qd est ac si dicere. dimit/
tendas esse paucas faces ardētes in medio sil/
uelignoz germinantiū ipsam siluā incessanter
epurētes: qz forte deus faciat illas arbores fru/
ctuosas. **E**tia idem est ac si dicere. paucos le/
prosoz dimitte dos esse in medio sanoz assiduo
cōtagio ipsos corrūpentes ⁊ inficiētes: qz for/
te deus sanabit illos. **N**on enī attendūt qz faci/
lius feuiat lupina rabies ī gregis psumptionē
qz māsuctudo ouina trāseat in lupi pditionē. ⁊
incendiū a facibus ad arbores facilius diffiliat
qz fertilitas atq; viroz ab arboribus ad faces.
Sic lepre ptagiū facilius a leprosis deriuat ad
sanos: qz ab ipis sanitas ad leprosoz. **I**ō dicit
vj. q. j. c. ex merito. **P**etiores sunt qd vitā mo/
resq; bonoz corrūpūt his qd substantias alioz
prediaq; diripiūt. **Q**uarta rō ⁊ depēdēs ex/
iam dicta est ne ceteri corrūpant ex eoz pesti/
fera vita. **S**i bestie malevici: vrsi: leones: lupi
et serpētes atq; dracones ferro ⁊ igne exterminā/
nde sunt p salute eoz hūanoz que deuo/
rant ⁊ occidūt. **Q**tomagis bestie spūales p aīa
rum salute qd seducēdo ⁊ subuertēdo spūaliter
vozāt iterimūt lepantes eos a deo qd vitā e oīuz
aiarū oī belloz gladio extermināde sunt. **B**lat/
phemus incorrigibilis aut inemēdabilis zodo/
mita: sic sunt in republica vt moribde oues in
grege: ⁊ sicut mēbrū canerosū incurabilē iugi/
terq; serpens in hūano corpe. **I**git idem est fa/
ciendū de eo p reipublice vtilitate qd faciendū
est de hūmōi oue vel mēbro p salute gregis atq;
hūani corpis. **N**ōne nociū? humor qd corpus
hūanū corrūpit p amarā medicinā eripit seu/
elicit ⁊ purgat. **S**ic ab impūis ppls purgari de/
ber ne pereat multitudo. vñ. xx. iij. q. iij. c. est
iniusta ait **A**mb. **I**nnocentē tradit exicio qd li/
berat multoz exicia cogitātē. **E**t in fi. c. ait. cū
vni indulget indigno ad plaptōis cōtagiū p/
uocat vniūsoz. **F**acilitas enī venie incētiū tri/
buit delinquēdi. **H**ec ille. **S**ed cōtra hoc vide/
tur qd ponit. xxiij. q. v. c. de occidēdis. et. c. j.
vbi petit ecclesia reos non occidi. **A**d quod re/
spondet glo. **A**mb. ibi. s. loquit de incorrigibi

libus sicut in. xxiij. q. v. c. pdest. **E**t de talibus
incorrigibilibus maxime intellige in p̄senti ser/
mone loqui. **P**roinde Exo. xxiij. precipiendo
dominus ait. **N**aleficos nō patieris viuere.

Quinta ratio est vt ceteri cōtremiscāt: si etiā
sint corrupti vel non corrupti. **E**xemplū enī
violente ⁊ manifeste mortis ceteros terret qui
ad similia scelera inclināt. **V**idemus fm **A**u/
gu. ferocissimas bestias ppter penas ⁊ verbe/
ra cōstat a maximis delectatōib⁹ recedere. **I**n/
ter multos canes pculso vno atq; lamētate re/
liqui fugere solent. sic etiaz vno pctōre punito
ceteri expauescūt. **S**exta ratio est vt salue/
anima peccatoris dum habet penitudinis tps
qz forte obstinatus interiret alias vel in mortā/
li culpa subitanea morte periret. **C**um enī du/
bium non est qz morti corporali hoīuz occurrē/
dum sit etiā eis inuitis ⁊ qz extrahēdi sunt de
aqua ⁊ igne ea violētia quam requirūt pericu/
la ista. etiā ne in ea se p̄cipitent ⁊ aliter cadant
omni studio auertēdi. **S**i enī morti corporali
li brutoz tanto opere cōsulendū est si tanta so/
lertia de puteis aut foueis aut alijs piculis ex/
trahunt vt occurrat eoz corporali neci: qto
fortius ista faciēda sunt vt occurrat morti ho/
minū corporali incompatibiliter magi spūali. **I**n/
ter hos maxime puiēdi sunt qui obstinatorū
iusticiā faciendā esse denegāt tanqz iusticie pes/
simi subuersores ⁊ tanqz impediētes iusticiā
fieri. **E**x quo cuncta scelera impediunt ⁊ corri/
gunt quos tandē eadē iusticia quam impie ple/
queat. **S**eptima ratio est vt p̄ncipes ac recto/
res cōformēt iustissimo dño deo cuius vicem
in terris gerunt. **C**um enī pctōr in vltimo fine
cum culpa mortali reperit a deo inflexibili iusti/
cia cōdemnat sicut p ppham cōminat dñs di/
cens. **C**um accepo tps ego iusticias iudicabo
Terribile qdē vbi qz deus nō tm iudicabit
pctā: sed etiā iusticias. bona opa subtili discus/
sione examinabit. **E**t iterū ait. **D**eus iudex iu/
stus: fortis ⁊ patiens nunqd irascet p singulos
dies: **I**ustus vō est qui prece vel munere non
corrūpi pōt. **U**nde **P**roii. vj. **Z**elus ⁊ furor vī/
ri nō parcat in die vindicte neq; acquiescet cuius/
cunq; p̄cibus. nec suscipiet predemptōe dona
plurima. **F**ortis cuius snie nullus poterit cō/
traire **J**ob. ix. **D**eus cuius ire nemo resistere
pōt. **P**atiens qz est: qz non ex ignorātia sed ex
miscōia ⁊ patientia expectat vsq; ad horā mor/
tis. **I**ō **E**cd. v. pctōrem admonet dicē. **N**e di/
xeris peccaui ⁊ qd accidit mihi triste. quasi di/
cat. **N**on cōtemnes patientiā dei nec illū repu/
tes ignorare peccata tua. **E**t addit. altissimus
enī est patiens redditor. **H**ac igit tres dei vir/
tutes p̄ncipes imitent nulli vt diximus scelera
to parcendo cum deo volente puenit ad eo

De honore parentum

rum manus. Nam fructus diuinus est iusticiā recenserit vt dicit. xxxv. q. ix. c. vlt. Periculosā igit res est et iusticie inimica p̄punitate scelerum quozūcūq; assentire p̄cibus. Simile cōsilia nō abhorret. coruo nūq̄ extrahit oculū coauius: capto porco: dum clamat ceteri porci id sentientes clamādo in eius auxiliū currūt. Capto i scelere obstinato zodomita seu alio criminoso in eius tutelā sub pallio pietatis soleret cōsimiles pietatis fundere preces impēdere dona interponere amicos. et ad subuersionē iusticie totā p̄cutere parentelā. sed dñs circūspect⁹ poterit cognoscere in hoc sceleratos cum impunitati scelerū fauēt. Et a vera iusticia minime poterit flecti p̄pter iusticiā vigorosam qz iustus dñs minime valet flecti p̄pter iusticiā amoro- sam qz iusticiā dilexit: nesciet etiā flecti p̄pter iusticiā radiosam. qz equitatē vidit vultus eius. Que oīa miscōia sūmi dei oibus principibus et gubernatoribus mūdi largiri digne xps iesus. Qui cum patre zc.

Bñica. ii. in quadagesima de mane ordo eoz que in occurrētī septimana dicenda sunt.

Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōpla cui. Mat. xvij. et in euang. hodie. Dilatamini dilectissimi frēs dilatamini in charitate. Nam facile q̄dem est oīa adimplere mādāta dei: cum cor puenit ad latitudinē charitatis teste ppha dicente. Etiam mādatorū tuorum cucurri cum dilatasti cor meū. Qd̄ q̄dem vt melius adimpleat in vobis isto mane dicemus de illo mādato dilectōis qd̄ implere tenetur filiū ad parētes. Ad cuius obseruationē obligant et inducūt vniuerse leges. Hodie autē infra diem tractabim⁹ de xij. sceleribus que in mūdo charitatē extinguūt p̄pter que sup̄ p̄los sceleratos effundunt seuerā et dura dei iudicia.

Seria. ij. declarabimus signa p̄ que sapientes p̄uidere poterūt et cognoscere qñ p̄pter talia scelera diuina iudicia futura sint: hoc est p̄pinitatē eoz. **Seria. iij.** palam faciemus xij. manifestissimas rōnes p̄pter quas impij et p̄li scelerati et aduersarij charitatis habentes de p̄mo et ante oculos talia diuina iudicia p̄parata: illa non cōsiderant non intelligūt neq; cognoscunt. **Seria. iij.** tractaturi sumus de mltiplici ignorātia mūdi: et que sit culpabilis et que nō. et quot mala ex ignorātia generent. **Seria. v.** manifestabim⁹ aspitatē tormētoz infernalium que stulti et improuidi p̄ctōres experient. **Seria. vi.** satisfaciē⁹ admiratōi quorundam qui mirant quare multi sunt vocati et

etiā pauci sunt electi et q̄ finaliter saluandi sunt. **Sabbato** aptis rōnibus oīdemus q̄to ceteris parib⁹ melius sit facere aliqd bonū ex voto q̄ ex p̄pria volūtate seu libertate.

Bñica. ii. in quadagesima de honore parentum. **Sermo. vii.**

Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōpla cui. Iterū vts. Magna virtus reuerentia paternalis. Tam magna q̄dem vt ea p̄fecte vellet impleri in semetipso fili⁹ dei xps. Et digna et necessaria vt oīa admirāda que xps inter hoies opabat ad paternā gloriā referebat tanq̄ grata vt quēlibet huius mādāti obseruatorem dicat dñs iesus filiū suū cuius dignat⁹ p̄ regeneratōis gratiā se facere patrē. mystice de tali filio dicēs. **Hic est filius meus dilect⁹** vts. Licet enī de hoc p̄cepto tractauerim⁹ in quadagesimali de christiana religioe. nihilomin⁹ iterum de eodē scribere non piget: tum p̄pter eius excellentē vtilitatē. tum qz vltra illa que inibi scripta sunt plura non minus vtilia hic sup̄ addere pcurauī. Proinde tria de hoc p̄cepto cōtemplemur. Primo puerorū filiorū occasionē scō bonorū filiorū remunerationē. tertio malorum filiorū punitionē.

Articulus primus de septē occasionibus ex quibus filij fiunt parentibus inobedientes.

Prima p̄templatio est de puerorū filiorū occasione. Septē xō possunt assignari cause quare filij parētib⁹ sunt impij et rebelles. Prima est filiorū malicia. scōa filiorū auaricia. tertia est filiorū supbia. quarta est filiorū luxuria. quinta parentū negligētia. sexta diuina iusticia. septima cōdigna vindicta.

Qz p̄pria malicia filiorū sepe efficit eos parētib⁹ inobediētes. **Ca. i.**

Prima causa filiorū malorū et parentibus inobedientium est filiorū malicia. In m̄ est humana natura corrupta peccatis q̄ omnes degenerāt ab instituta natura: nec tñ obliuiscunt corporalis p̄ris sed etiā ip̄ius patris eterni. Nam. ij. q. vij. c. nō pōt dicī. Non pōt erga hoies esse fidelis: qui deo extiterit infidelis. Contra quos ad **Roma. j.** dicī. Ple nos iniquitate. Et sequit⁹ parētib⁹ non obediētes. Sunt enī tales cōsimiles vip̄is. de q̄bus naturales p̄bi dicunt qz generatio filiorū interemptio est parentū. Nam masculus cū genuerit filium cito morit⁹: mater autem parere non pōt nisi scisso ventre cum sui morte filios pducit in lucem. Sic etiā multi filij nequaz qui ita crudeliter parētes tractāt qz sepe tam ex dolo

re q̄ ex ceteris impietatibus filioꝝ parētibꝫ
breniaꝫ vita. Ad qđ Joh. baptis. Lu. iij. terri/
biliter innotat dices. **Benimina vipariū quis**
ostendit vobis fugere a ventura ira.

Q̄ auaricia sepe efficit filios erga
parentes irreuerentes. Caplm. II.

Quarta causa maloz filioꝝ est eozum
auaricia. Inter deteriora iuuetutis si
gna future idolis neq̄ auaricia estima
tur: z quasi cōtra naturā est z p̄funde maligni
tatis indicium mōstrat. Hinc est enī q̄ crescente
etate z virtute nō obfistēte auaricia crescit: to
tumq̄ virus neq̄tie a filiis effundit in parētes
Si in manibꝫ talium venerit suba domus ve mi
seris z miserabilibꝫ genitoribus suis q̄bus filij
denegāt necessaria vite cōtinue optant morteꝝ
p̄tinuēq̄ cruciatu molestant eos displicentij
malignis. Xbis iniurijs. iniurijs cōtumelio
sis. z modis opprobrijs. Un talium filioꝝ pa
rentibꝫ cōsultit **Ecd. xxxij. dices. Filio nō des**
p̄tatem sup te in vita tua: z ne dederis alijs pos
sessionē tuā: ne forte te peniteat z desperis p̄ il
lis dū adhuc supes z aspiras. Et sequit. De
lius est enī vt filij tui te rogēt: q̄ te respicere in
manus filioꝝ tuoz. Nam si aliter feceris vt te
stat. Esa. xlix. adhuc dicēt in auribus tuis filij
sterilitatis tue. Angustꝫ est mihi locus. i. q̄ ha
beo filios z vxorē: z fac mihi spaciū vt habitē.
scz sine te. Beis p̄z exemplū in absolo dauid
filio: qui vt dicit. ij. Reg. xv. expulit de regno
patrē: impieq̄ ad mortē p̄secutus est eum pro
pter auariciā suam.

Q̄ qñq̄ supbia filioꝝ parētibꝫ ef
ficit eos rebelles. Cap. III.

Quarta causa filioꝝ nequa est eoz super
bia. Qui nodū aptis oculis imprudē
tes z inexpli parētes sapiētes z canos
despicere nō verent. In quoz genitoꝝ p̄sona
gementiū z dolentiū dicit **Esa. j. Filios enutri**
ui z exaltaui: ipsi aut spreuerūt me. De filio p̄
digo Lu. xv. exemplū p̄z. q̄ sp̄eta sapia p̄ris
sumptozq̄ substātie parte p̄rem reliq̄t dissipā
uit subam vixit luxuriose: demūq̄ penitēs mi
ser z miserabilis ad p̄ris canos capillos lachry
mabiliter reuersus est.

Seplus lasciuie z carnalis vita fa
cit filios parentibus inobediētes.

Capitulum. III.

Quarta causa est luxuria eozundē. Sa
tis nēpe manifestū iudiciū est q̄ filij z
filie philocapti sunt: a sapiētibꝫ iudicat ino
bediētia ad parētes. Cuiꝫ rō est qz amor sedus
alibꝫ applicat: a parētibꝫ segregat filioꝝ cor
da. Inde sepe euenit q̄ iuuenis accepta vxore
si inordinate diligit eam moleste fert suoꝝ parē

tum onus. q̄tidieq̄ inter nurū z socrū oriuntur
re. augmētant discordie. z multiplicant inu
rie. Murusq̄ qz ei maritus faret audaciori co
natu infelicē socruz p̄sequit vsq̄ ad mortē. **Lz**
aut Gen. ij. adam dixerit q̄obzē. i. p̄pter vxorē
relinq̄t hō p̄rem suū z m̄rem suā: nec tñ ait
p̄sequet p̄rem suū z m̄rem suā. Lz qñq̄ in cau
sa sit socrus. q̄bus ad Gal. vj. d. Alter alteriꝫ
onera portate: z sic adimplebitis legē xp̄i.

Q̄ sepe mala cura parentū facit fili
os indisciplinatos. Cap. V.

Quinta causa est p̄na negligētia Quia
aliq̄ nō curāt docere: instruere: vel cor
rigere filios suos delinq̄ntes: dimittūt
eos volūtati sue: sicut **Proū. xix. dicit Sicut**
puer q̄ dimittit volūtati sue p̄fundet m̄res suā
qz ex tali impia libertate pueri inordinatos se
quunt ipetus voluptat. exinde tales sunt la
trones. lusoꝝ. glutones. ebrijs. blasphemj.
periuꝝ. mēdaces. zodomite. p̄cussoꝝ parētibꝫ
p̄temptoꝝ. z sepe correctoꝝ z cruciatoꝝ.
P̄s. attestātē q̄ ait. Filij merces. i. sunt parētibꝫ
bus. h̄ est tales sunt q̄les merent. Rōnēq̄ sub
dens dicit. qz. i. sunt fructus ventris. i. sunt so
lum nō sp̄iales parētes: sed carnales. Et iterū
idem ait. Alienati sunt p̄ctoꝝ. i. filij a vulua.
errauerūt ab vtero. i. alieni sunt a deo: z erran
tes in malis moribus facti sunt parentū culpa
Et qđ demētius est cū adolescētuli transferūt.
xij. vel. xv. annū cum lasciuia incipit seruētꝫ
ebullire: tunc parētes dimittūt eis habenas p̄
p̄rie volūtatis. tuncq̄ durius q̄ prius gradiē
tes scelerū vias habituant in malis. Cōtra q̄s
Proū. xij. Qui parcit x̄ge odit filiū suū: q̄ aut
diligat eum instāter erudit. z multo ampliꝫ. scz
qñ diebus z viribꝫ cōualefcit. Ideo ad Ihe. b.
xij. dicit. Quis est filius. i. filialiter dilectꝫ quē
nō corripit p̄ De neglectis filiis exēplū p̄z. i.
Reg. iij. de filiis hely: q̄ male a p̄e nutriti dei
iudicio extincti sunt. Qđ cuz audisset p̄ retroz
sum de sella cadēs fractis ceruicibꝫ defunctꝫ est
p̄ neglectis filiis flagellatꝫ. Ad idem exemplū
p̄z de filio a p̄e nō correcto q̄ cuz ad suspēdiū
ducere p̄e cum lachrymis ad osculū euocato
dentibus p̄cidit nasū dices qz a p̄e nō fue
rat correctus moriebat suspēsus Ecd. xlj. De
patre impio conquerunt filij: qñ p̄pter illum
sunt inobprobriū.

Q̄ sepe diuino iudicio fit p̄pter pa
rentū culpā q̄ filij parētibꝫ sunt re
belles. Caplm. VI.

Quarta causa filioꝝ maloz est diuina iu
sticia. Sepe x̄o accidit q̄ lz parentes
studeāt bene filios enutrire. attñ qz eos nō ma
ritali sed adulterina z inordinata intentiōe ge

De honore parentum

nuerūt vel plus debito dilexerūt. seu amplius q̄ dō sepe adheferūt. aut q̄ lacte pessimarū nutritiū educati sunt. v̄l q̄ forte ppter filioz amorem p mala lucra ⁊ alias imoderatas affectōes aīe parentū in eternū pierūt: iusto dei iudicio pmittere multi filij ad parētes vident demōes infernales. Ideo humiliter dicāt pater vel mater illud **Eccl. xlvi.** Ego feci: ⁊ ego feram: ⁊ ego portabo: ⁊ saluabo v̄t̄. dictū est sermo. xv. ar. ti. ij. c. ij. vbi est tex. decreti. lvi. distinc. si gens anglozum.

In vindictā parentū sepe filij parētib⁹ sunt crudeles. Cap. vii.

Prima causa puerorū filioz est cōdignā vindicta. Digni enī vltōis iudicio plecti debēt q̄ parētib⁹ sunt rebelles: vt qui patri nō obediuit a filiis p̄tēnā: ⁊ q̄ parentes expulit a filiis expellat. ⁊ q̄ parētū mortem optauit: ei⁹ dē etiā cum desiderio expectetur ⁊ q̄ obprobriosis iniurijs ⁊ p̄tūmēlijs parētes offendit. a p̄similib⁹ offendet. ⁊ q̄ parentes pugnis ⁊ calcib⁹ ense vel baculo vberauerit isdem a filiis suis verberet: sicut dicit **Luc. vi.** dicēte dño. Eadē mēsurā quā mēsi fueritis ⁊ c. Eadē enī salaz filij parētib⁹ reddūt: qualē ipsi parētib⁹ tradiderūt. Quia qualis p̄talis filius. Interrogat⁹ cancer q̄re sic retrosumibat: r̄ndet. q̄ sic didicerat a parēte. Ex obliq̄ riga tortuosa linea subsequet. Exemplū in cor sycevilla. Audiui a fidedigno q̄ n̄ris dieb⁹ q̄dam cū p̄rem expulisset de domo multisq̄ alijs offendisset iniurijs: inter alia semel p capillos et barbā pugnis ⁊ calcib⁹ p longū spaciū vie p terrā traxit. Cui cum similia demū filius fecit: cūq̄ p terrā ei⁹ dē p̄tūmēlijs p̄traheret puenissetq̄ ad locū vsq̄ q̄ traxerat p̄rem rememorās q̄ sic fecit p̄ri intelligēsq̄ iudiciū dei: filio cū la chrymosis gemitib⁹ ⁊ vlulatib⁹ ait. Non plus non plus fili mi: q̄ hucusq̄ traxi ego p̄rem meum: ⁊ tu fili mi fecisti vindictā eius. In alexandria lombardie audiui q̄ accidit t̄pibus n̄ris q̄ cum q̄dam impius filius p̄rem capite traheret deorsum p scalā domus: cui demū fili⁹ eius p eandē scalā hoc idem fecit. Ecce q̄ filij p̄mittunt esse iniqui iudicio dei vt impietates parētum purgēt: ⁊ vt sint alijs in exemplū. Vn peruersi filij dei iudicia habēt timere.

Articulus. ii. de septe felicitatib⁹ q̄bus remunerant filij parentib⁹ suis debitū honore exhibētes.

Scōda p̄templatio est de bonorū filioz remuneratione. Ait enī **Exo. xx.** honora p̄rem tuū: ⁊ matre v̄t̄ sis longeu⁹ sup terrā. Deut. autē. v. dicit. honora p̄rem tuū: ⁊ m̄rem tuā: sicut p̄cepit tibi dñs deus tuus: vt longo viuas t̄pē:

et bene sit tibi in terra. quā dñs deus tuus benedixit tibi. Vn fm **Alex.** sit hec additio ibi ppter explanationē. Longeuitas enī in miseria nō est appetēda nec pmissio longeuitatis simpliciter nisi cum successus p̄speritatis alliceret: id p̄ceptū Deut. quedāz debet esse explanatio. **Exo.** determinat longeuitatē habentē p̄iūctā p̄speritatez esse in p̄missione cum dicit. vt longo viuas t̄pē. In quo p̄mittit d̄luturna cōseruatio esse. ⁊ bene sit tibi. in quo p̄mittit p̄speritas ad bñ esse. Septē nanq̄ p̄cupiscūt hoīes ad eoz esse ⁊ bene esse que maxime in additōe Deut. cōprehēdunt que sunt septē premia seu felicitates. Prima est longa vita. scōda est sub multa. tertia pulchra familia. quarta odorifera fama. quinta benedictio paterna. sexta diuina gratia. septima eterna gloria.

Prima felicitas q̄ bonis filiis datur que est longeuitas felicitis vite. Cap. i.

Prima felicitas est lōga vita. Vn **Eccl. iij.** Qui honorat p̄rem suūz vita viuet longiore. Et **h̄iero.** de honorandis parentibus dicit. hūanitas talibus oblata p̄sonis. parētib⁹ viuēdi t̄ps extendit: ⁊ morte dilata vicēq̄ faciētibus reddēs officia n̄ra deo viuētī cōmēdat. Congruū est enī fm **Alexan.** q̄ p̄curatio cōseruatōis vite p̄ncipiū mereat cōseruationem sui.

Secūda felicitas dictorū filioz est multarū diuitiarū inculpabilis magnitudo. Cap. iij.

Scūda felicitas est multa suba. Concedit enī deus vt q̄ semota auaricia parētib⁹ suis est benignus: in m̄ltis licitis q̄ diuitijs cōualecat. Vn **Eccl. iij.** Sicut q̄ thesaurizat ita ⁊ q̄ honorificat m̄rez suā. Ad intel ligi pōt: nō solū de diuitijs t̄paliibus que cōsistunt in denarijs: possessionib⁹: ⁊ p̄similib⁹: sed etiā de diuitijs corp̄alibus que cōsistūt in sanitate libertate fortitudine ⁊ c. In sup de diuitijs spūalibus que p̄sistūt in rōne sensata: in sciētia acq̄sita: in sciētia inspirata. ⁊ sic de alijs.

Tertia felicitas filioz dictorū est virtuosorū filioz m̄ltitudo ⁊ gratitudo. Cap. iij.

Tertia felicitas est pulchra seu grata familia. Que q̄dem est tunc grata cum filij sunt plurimi ⁊ maxime masculi sunt q̄ forma decozi p̄siles patri corpe. sanimēte. sensati. morigerati. x̄tutibus pleni ⁊ p̄bi. obediētes ⁊ reuerētes: habētes cum oībus pacem: cūctisq̄ dilecti ⁊ grati. In his ⁊ p̄similib⁹ parētes in filiis iocūdant. Ideo **Eccl. iij.** dicit. Qui honorificat p̄rem suū iocundabit in filiis. Ps. Filij tui sicut nouelle oliuarū ⁊ c. S̄z q̄ta erit iocū:

ditas defilijs in p̄dictis cōtinuatis bonis: Rñ
no q̄rū hō honorificauerit parētes suos.

**Quarta felicitas eorum dē est veri-
dica eorū fama.** Caplin. iiii.

Quarta felicitas est odorifera fama.
Non q̄dem hypocritalis et falsa cu-
radicata sit in obseruatōe huius p̄ce-
pti. Ad q̄dem q̄ seruat difficile est q̄ cetera dei
p̄cepta nō seruet: ex q̄ nēpe oris bona fama que
nō modic⁹ thesaur⁹ est. Un̄ p̄rou. xxiij. Obe-
lius est nomen bonū q̄ diuitie multe. Sup ar-
gentū enī et aurū grā bona. Hic autē ex honore
parentū hōi: p̄mīo etiā in h̄ seculo dat. Un̄
Eccl. iij. Gloria hōis ex honore p̄ris sui: et de/
decus filij p̄r sine honore. et paulo post in die p̄-
secutōis cōmemorabit tui. q̄si dicat. Memori-
rabit illius bona fama cui sicut in sereno glaci
es solunt p̄ctā sua. s. si q̄ cōmiserit.

**Quinta felicitas est bñdictio suorū
parentū que ad multa bona illis pro-
dest: sicut in benedictōe iacob mysti-
ce demonstrat.** Caplin. v.

Quinta felicitas est bñdictio p̄na. So-
lent enī p̄j parētes maxie i extremi vi-
te bñdicere filios reuerētes. Ad q̄tuz
appreciandū sit oñdit Eccl. iij. di. Bñdictio pa-
tris firmat domos filiorū. Et iuste q̄dem vt me-
rito honoratio illi⁹ a q̄ q̄s trahit esse mercedez
habeat ad bñ esse: q̄d maxime p̄sistit in firmita-
te dom⁹: et in multis alijs q̄ norant in bñdictōe
quā fecit isaac filio suo Gen. xxvij. di. Et tibi
deus de roze celi etc. In qua bñdictōe octo p̄-
ordinē cōprehēdunt in mysteriū aliarū. Pri-
ma est grā Un̄ dicit. Et tibi deus de roze celi
Ros enī grā est in sacris p̄cepta. In cuius my-
steriū Exo. xvi. descēdente māna descēdebat
pariter et ros in deserto. Hic est ros hermon q̄
descēdit in montē syon fin p̄phaz. Scda est
abūdantia. Un̄ subdit. et de pinguedine terre:
frumētū vini: et olei abūdantiā: Scdm enī ma-
gis frumētū cibū. in vino potū. in oleo pul-
mentū signat. et sic cōprehēdit oēm terre ferti-
litatē p̄ quā hōies diuites sunt. Un̄ p̄s. Fru-
ctu frumētū vini et olei multiplicati sunt etc. Et
etiā moraliter in frumento abūdantia firmita-
tis. In vino abūdantiā locūditatis: et in oleo
abūdantiā pietatis designet. Tertia est ser-
uicium. ideo subdit. seruiāt tibi p̄li. i. p̄ctōres.
p̄p̄s dicit quasi plus pollutus: et signat ma-
los q̄ etiā diuinā dispēlatōe q̄dāmodo cogunt
seruire iustis et bonis. Un̄ p̄s. Bonec ponā ini-
micos tuos scabellū pedū tuorū. Quarta est
honor. ideo addit. Adorēt te tribus. i. et uosi
a tribus virtutib⁹ theologicis dicti. Un̄ Apoē.
iij. Faciā vt veniāt et adorēt. s. reuerēdo an̄ pe-

des tuos. Quinta est timor. ideo subdit. esto
id est eris fratrū tuorū dñs: q̄ q̄ inter filios am-
plius parētes honorat. licet sit minor etate cete-
rorū: dñs erit diuinā dispēlatōe iusti iudici
sui aucte: sicut p̄t Gen. xlv. de ioseph. Sel-
xta est reuerētia. Un̄ addit. Et incuruent ante
te filij m̄ris tue: q̄ illuz reuerēbunt ceteri eius
frēs. Septima est vindicta. ideo d̄r. q̄ male/
dixerit tibi sit. i. erit maledict⁹. Si enī maledi-
cīt vita iusti eoip̄o maledicētes maledictiōib⁹
replebunt. Insup q̄ nō appropinquat iusto. ex-
empla virtutis atq̄ iusticie nō reportat: q̄d q̄/
dē ad maledictiōis cumulū crescit. Octaua
est p̄mīū. Un̄ subdit. Et q̄ bñdixerit tibi bñdi-
ctiōibus repleat. Magna siq̄dem bñdictio est
bñ sentire de rectis: q̄d q̄dem rectitudinis p̄fert
signū Nam sicut recto ligno siue lapidi nisi ali-
ud recte lignū nō coheret: ita recte aie nisi mēs
recta cōcordare non pōt. Ideo ait p̄s. Genera-
tio rectorū bñdicet. Hec sunt bñdictiōes dulce/
dinis q̄bus parētes p̄bi et uosis filijs in suo fi-
ne vltimo bñdicūt. Un̄ ad tales parētes ait p̄-
pheta di. Preuenisti eū in bñdictiōib⁹ dulcedi-
nis posuisti in capite eius coronā de lapide p̄-
cioso: que istis octo bñdictiōib⁹ ornata est.

**Sexta felicitas quā adipiscunt⁹ fi-
lij parentib⁹ obediētes est gratia dei.**

Capitulum. vi.

Sexta felicitas est diuina grā. Un̄ Ec-
cle. iij. Honora p̄rem tuū vt supueni-
at tibi bñdictio a deo et bñdictio illi⁹. i. grā in
nouissimo maneat. s. vsq̄ i finē p̄seueret. Quid
est bñdictio dei: nisi bona facere eius q̄ ip̄e di-
xit et facta sunt: Cum enī deus aie bñdicit mul-
ta bona multiplicat ei: sicut p̄s. dicit. Bñdixit
eis et multiplicati sunt nimis. Sed q̄ magnus
dñs est et laudabilis nimis: cum bñdicit maxi-
ma bona facit. Un̄ maxima bona sunt que p̄pin-
quiora fini sunt: bona autē minima dicunt que
maxime a fine distant. Finit enī oīuz deus est
S3 q̄ angeli plus q̄ aie p̄pinq̄ sunt deo: iō me-
liores dicunt. Celū insup q̄ p̄pinq̄ores q̄ ele-
menta nobiliores sunt q̄ inalterabiles et incor-
ruptibiles. Insup q̄ virtutes appropinquāt deo
meliores sunt q̄ aie inq̄tū p̄fectiores et aie pro-
pinq̄ores sunt q̄ corpus et corpus plus q̄ res
tpales. ideo tpalia sunt in infimo gradu bono-
rum. Un̄ p̄pha ait. Bñdixit eis et multiplica-
ti sunt nimis. hoc de grā gratificāte: et de virtutib⁹
intelligi debz: que sunt maxima bona. Nō
ne p̄ fidē cognoscit deus p̄ spem certitudinalit̄
sperat et p̄ charitatē aīa in eum dulcissime trās-
format: Ecce dulcissima bñdictio dei reuerēti-
bus filijs p̄missa vsq̄ in finē.

De septima felicitate quā p̄sequi-

De honore parentum

tur filij honorantes parentes que est gloria sempiterna. **Capitulum. vii.**

Prima felicitas est eterna gloria. **Uñ** **1. Timoth. iij.** Pietas. s. que ad parentes exercet ad oia utilis est: pmissione habes vite que nunc est et future. i. glorie. **Hoc** idem sentire videt ad **1. Ph. vlf.** dicēs. **Hono-**ra p̄rem tuā et m̄rem tuā qd est mandatū p̄mū in pmissione: vt bñ sit tibi. s. in p̄nti. et sis longeuus sup̄ terrā. s. eterne glorie. **Uñ p̄s.** **T**redo videre bona dñi in terra uiuentiū.

Articulus. iii. De multiplici punitione irreuerentiū filiorum: et de septuplici infelicitate eorum.

Tertia cōtemplatio est de malorum filiorum punitione. **Uñ** septē sunt cōiter punitiones seu infelicitates: q̄bus filij parētib⁹ inobediētes plectuntur a iusticia dei. **P**rima est breuitas vite. sc̄a paupertas magna. tertia infelicitas seu infelix familia. q̄rta mala fama. q̄nta maledictio p̄na. sexta multa culpa. septima eterna pena.

De infelici morte filiorum malorum.

Capitulum. i.

Prima infelicitas seu punitio est breuis vita. Solent enī tales violenta et subitanea morte seu improuisa perire. **Uñ p̄s.** **S**ubito defecerūt perierūt ppter iniquitatem suā. **Et** sup̄ illo verbo **Mat. xv.** **Q**ui maledixerit patri vel matri morte moriatur. ait glos. morte eterne dānatōis. **N**ec mirū si reputant indigni eterna vita etiā reputant indigni hac vita penali que eis diuino iudicio repente subtrahit: cū alijs p̄ctōrib⁹ ad p̄nāz pcedat. **Uñ** **Deut. xxi.** p̄cepit dñs dicēs. **S**i genuerit homo filium cōtumacē: q̄ non audiat patris vel matris imperiū: dicent seniorib⁹ ciuitatis. **F**ilius noster hic p̄teruus et p̄tumax est comesatōibus et luxurijs vacat: lapidib⁹ eum obruet p̄lus. **Ex** q̄ ptz q̄tus sit reatus transgressiōis huius precepti: qz cōtra illud peccātes ob hui⁹ peccati detestationē eximunt a p̄ntia diuine maiestatis: seu pietatis. **Uñ** **zech. xviij.** **N**olo mortē peccatoris etc. **D**e istis aut ppter repentinā mortē qua plectunt ecōtrario videt dicendū: nolo vitam huius p̄ctōis: sed vt morte repentina intereat vt pereat in eternū: vt patz. **ij.** **Reg. xviij.** de absolōn: q̄ qm̄ p̄secutus p̄rem suū dauid p̄p̄ijs capillis ad arborē suspēsus: et lāceis transfossus atqz pemptus est. **I**terū stupendū exemplū accidit in cathalonā diebus n̄ris in ciuitate sui ppe valentiā de iuvene q̄st. **xviij.** annoz q̄ parētib⁹ inobediēs latro et crimiōsus effectus est: ppter mala sua opa captus et patibulo suspēsus. **I**amqz illo defuncto et adhuc in patibulo pendēte cum esset oīno imbarbis. vi-

dente ac mirante cuncto p̄lo paulatim emittit barbā mutat faciē. capilli capitis pendent gr̄a datim senescēs ac canens vsqz ad decrepitā senectutē: et quasi nonaginta annoz etatē ostendens cūcto p̄lo admirabilis factus est. **C**ucurrit ad miraculū ep̄s cum vniuerso clero. et cuncto quasi ciuitatis p̄lo: stupēt oēs ignorāntes sterlū. expectāt eis reuelari secretū. **S**urgit in loco eminēti ep̄s doctus: manuqz silentiū in dicens turbe ait. **V**iri fr̄es et filij mei dilecti noli iuuenē hūc: q̄ culpa: qua vita: qua etiā etate interijt. cōspicite cum nūc etate senē decrepitū atqz canū. vt intelligat p hoc patēs iudiciū dei: qz huic diu victuro a deo misericordit p̄p̄t sua crimina: et parentū inobediētā abbreviata est vita vt verificet illud p̄s. **V**iri sanguinū et dolosi nō dimidiabūt dies suos.

De miserabili impiorum filiorum paupertate. **Capitulum. ii.**

Ecūda punitio est paupertas magna. s. qm̄ tales nō ita subito moriunt: vexantur paupertate: et egestate. **Uñ** **Ecc. xli.** **F**iliorum p̄ctōz periet hereditas: et cum semini eoz ad diuitas opprobriū. **Uñ** **Ecc. v.** generauit filium qui in sūma erit egestate.

De infelici familia inobedientium filiorum. **Capitulum. iii.**

Tertia punitio est infelix familia. **Uñ** vel nō habet filios vel subito pereunt: vel si viuūt in iudiciū parentū a dño viuere pmittunt. **N**am dant illis filij monstruosi infirmi. demētes et stulti. scelesti. imorigerati. rebelles parētib⁹ infelices: et fere oibus odiosi. **Uñ** **Sap. iij.** **E**x iniquitatē oēs filij qui nascunt: n̄r̄s sunt neq̄tie aduersus parētes in interrogatione sua. **Uñ p̄s.** **T**ransferant filij eius et dicent: et eijciant de habitatōib⁹ suis. **Uñ** **Ecc. xli.** de patre impio querunt filij: qm̄ p̄ illis sunt in obprobriū. **M**ala vita parentū hoc exemplū agente vīcz vt sint filij scelerati: et iusto dei iudicio p̄mitente vt inde parentes sint angustiatī.

De infamatiua vita illorum. **Cap. iii.**

Quartapunitio est mala fama. **I**mpossibile est quasi q̄ p̄ceptū hoc de honore parentū nō seruat: qz cūz bone fame odore viuāt. **Uñ** **Ecc. iij.** **Q**z male fame est q̄ derelinq̄t p̄rem. **Q**d q̄dem dei iudicio fit vt cum talis in veritate sit malus: nequaqz valeat apparere bonus: etiā si ad hoc p̄ hypocritism omne studiū vertat teste dño **Matth. x.** **N**ihil enim opertū quod non reuelat: et occultum quod non sciat.

De p̄culosa sit filiis maledictio parentum suorum. **Capitulum. v.**

Quinta punitio est maledictio paterna. **M**aledicunt enim tales: pmo a deo. **U**n Deut. xxvij. **M**aledictus q non honorat p'rez suu. **E**t Eccl. iij. **M**aledictus a deo q exasp'at m'rem. **M**aledic'it eniz sepius a par'etibus. **Q**u'q; timēda sit maledictio talis Eccl. iij. manifestat. **M**aledictio m'ris eradi- cat fundamenta domus. **U**n Gen. ix. dicit de Noe qui inebriate derisus a filio suo cham cui maledicēs ait. **M**aledictus chanaan puer. ser- uus seruo' erit s'ribus suis: z ecōuerlo. **B**ndi- ctus dñs deus sem: sit chanaan seruus eius di- latat dñs iaphet zc. **U**n etiā p'rou. xxx. **O**cu- lum q subannat p'rem: zq despicit partuz mal- tris sue effodiāt eum corui de tor'etibus: z co- medant filij aquile.

De scelestiuita inobediētū filioꝝ.

Capitulum. VI.

Sexta punitio est multa culpa ac g'uis pena. **E**st ei trāsgressio oīuz legū ma- xime legis nature sc'pture z gr'e. canonū z oīuz legū impator: qz in oibus his honor parentū p'cipit. **U**n Cassio. in quadā ait epla. **Q**ui fal- lere audebit par'etes qualis erit inter ceteros? **E**t iterū p'e. **R**auen. **Q**uelle a sole solis radi- os z nō lucet: riuū a fonte: z arefcit. ramū ab ar- bore z ericcat. mēbrū a corpe z putrescit: sepa- filiū a deuotōe p'na: z iam nō est filius. sed fra- ter z collega eoz de qbus dicit. **N**os ex patre diabolo estis zc.

Q' iuste inobediētes filij mereant' eternā dānationē.

Caplm. VII.

Septima punitio est dānatio eterna q vere digne plectunt. **U**n Mat. xxv. **S**i deus ita seuerus erit in die iudicij: his q extraneis pietatis emolīmēta nō fecerūt q'magis his q erga par'etes impij exiterūt. **D**icit eni p'mis q a sinistris eius erunt. **D**esce/ dite a me maledicti in ignē eternū zc. **E**surui et nō dedisti mihi māducare. z sic de alijs opi- bus pietatis. **Q**uāto aut grauiori furore pmul- gabit sniaz cōtra q'sdā filios nequā. qbus indi- gnanter z imp'opatiue poterit dicere. **I**n pa- rentib' v'ris esuriui: z nō tñ q nō dedisti mihi māducare. sed meūmet panē abstulisti mihi. **S**itui z abstulisti mihi vinū meuz. **I**n domo eram: z de pp'rio domo expulisti me. **I**ndut' eram z meis pp'rijs vestib' denudasti me. **I**n firmus eram: z veluti canē dereliq'st'is me. **A**i- ber eram: z in carcere posuistis me: vel non ex- traxistis me: **I**deo discedite a me in ignē eter- num q merito parat' est vobis: z diabolo. **N**ō siderent g'oēs occasiōes deprauationuz filioꝝ impioꝝ ad p'cauendū. z remuneratōes filioꝝ bonoꝝ ad hoc p'ceptū obseruandū: atq; pūni-

tiones filioꝝ maloꝝ ad expauendū z emēdan- dum. **Q**ue oīa attēte p'siderare: z humilit' ob- seruare p gratiā suaz largiri dignet' honorator sue dulcissime m'ris z sūmi p'ris iesus xps: qui est deus dei filius bñdictus z bñdicēdus in se- cula seculoz Amen..

Dñica. n. in q'dragesima infra diē de duodecim scelerib' ppter que de- us patrias sepe flagellat.

Sermo. XVIII.

Index est dñs

De oīibus his. **I**. **T**imoth. iij. z in epla hodie. **T**ria xō sunt pncipalia pctā dei z p'ximi charitatē extinguetia qbus totus mū- dus infectus est. **I**. superbia qua offendit deus per animā: luxuria qua offendit deus per cor- pus: z auaricia q deus offendit p subam tpa/ lem. **U**n. **I**. **J**oh. ij. **O**īe qd est in mūdo cōcu- piscētia carnis est: vel p'cupia oculoꝝ aut sup- bia vite: z sic in pposito xbo apls ait. **I**ndex est dñs de oibus his. **N**az fm hec tria sunt ge- neralia iudicia dei. **P**rimū qd iam exercuit cōtra supbiam supbiētes angelos eiciēdo de celis. **U**n **A**poc. xij. **F**actū est p'eliū magnuz in celo zc. **E**t sequit'. **E**t p'ictus est draco ille magnus serpēs antiquus q dicit' diabolus: et sathanas: qui seducit vniuersum orbem: z pie- ctus est in terrā: z angeli eius cuz illo missi sunt **E**t paulo ante dicit: q draco ille magnus tra- hebat cauda sua tertā partē stellarū celi: z mī- sit eos in terrā. **S**cōm iudiciū qd etiā factū est. fuit p'tra luxuriā. **U**n **Gen.** vi. **V**idens de- us q multa malicia hoīuz esset in terra: z cūcta cogitatio cordis intēta esset ad malū omni tpe penituit eum q hoīem fecisset in terrā. **E**t seq/ tur. qz induxit diluuiū ad delendā oēm carnē.

Tertiū iudiciū qd futurū est. cōtra auariciā fiet **U**n ps. **I**gnis ante ipm p'cedet: z inflāma- bit in circūitu inimicos eius. **E**t merito corre- spondēt iudicia culpis. **N**am supbiētes ange- li sunt hūiliati. luxuriosi hoīes aq's diluuij sūt submersi: z auari q insatiabili igne auaricie in- censi sunt ipsi: z eoz sube igne irremediabili cō- burent'. **H**ec sūt tria generalia iudicia dei. **S**z alia habet que lz sint minora: tñ sunt crebriora **P**rimū est guerrarū ad compmēdū z p'teren- dum: z ad humiliandū elatas aīas superboꝝ. **S**cōm est pestilentiarū ad puniendū luxuriā lasciuoz. **T**ertiū est cōsumptōis subarū p sac/ comānos siue p incēdia ciuitatis: aut p p'datio- nes: aut p grādines: aut p sterilitates: et sic de alijs ad p'fundēdū aīas auaroꝝ. **S**ed ad refre- nanduz hec pctā: vñ talia iudicia a iusticia dei exercēt'. veniens ille spūs veritatis: q arguet

De patrie flagellatione

mūdū de pctō. ⁊ de iusticia. ⁊ iudicio Jo. xvj. menti veri p̄dicatoris dicit. Increpa feras arū dīnis ⁊ gregatio thauroz: ⁊ i vaccis p̄loz: vt excludāt eos q̄ p̄bati sunt argēto p̄s. lxvij. qđ verbū pōt esse aliud thema In his verbis hec tria p̄ncipalia vitia p̄cipit dñs increpari. p̄i mo increpāda est supbia: ideo dicit increpa feras arū dīnis. Scđo luxuria: qz dicit cōgregatio thauroz in vaccis p̄loz. Tercio auaricia ideo subdit. vt excludant eos q̄ p̄bati sunt argēto.

Articulus. i. de quadruplici iudicio ⁊ punitōe quibus flagellant quat tuor flagicia superboz.

Primū vitii increpandū est supbia. Unde dñs p̄cepit increpa feras arū dīnis. i. mētes superbas que fere dicunt: quia sunt siluestres ad deū: ⁊ fere. i. crudeles ad primū. Fereq; arū dīnis dicunt: qz vacui sunt supbi ad se: ⁊ steriles quo ad primū. Ex hac increpāda supbia quattuor vitia oriunt. ppter que patrie ⁊ ciuitates a dño flagellant ⁊ destruunt. Primū est impia blasphematio. scđm est diuinationū ⁊ incantationū supstitio. tertiu est arrogantū elatio: quartū parcialitatū diuisio. Et de his omnibus vindex est dñs.

De iudicijs qbus patrie vbi regnāt blasphemī ⁊ maledici flagellant du.

Capitulum. i.
Primū est impia blasphematio. s. dei et scđoz eius ⁊ periuria multa. Sz audi penaz culpe condignā Esa. j. Dereliquerūt dñm blasphemauerūt sanctūz isrl̄ alienati sunt retrosum. Sequit. Terra vestra deserta. ciuitates vestre succēse sunt igni. regionē vram coram vobis deuorāt alieni: ⁊ desolabit sicut in vastitate hostili: ⁊ reliquet filia sion vt ymbra culū in vinea. ⁊ sicut tuguriū in cucumerario: sicut ciuitas que vastat. Et Josue. ix. Contra nos ira dñi cōcitet si peierauerim. Vñ p̄s. Deus inueniat. i. inueniet manus tua. s. vltix oibus inimicis tuis. s. piuris ⁊ blasphematoribus: dextera tua. i. asperrima vindicta inueniat om̄s qui te oderūt. s. sicut faciūt blasphemī. Pones eos vt clibanū ignis in tpe vultus tui id est in tpe vultuositatis. s. cōmouēt supcilia: qđ est signū cōminātis. Dñs in ira sua ⁊ turba bit eos ⁊ deuorabit eos ignis: vt tūc verificet in eis illud Apoc. vj. Abscōdent se in spelūcis montiū: ⁊ in petris: ⁊ dicēt montib⁹ ⁊ petris. i. maiorib⁹ ⁊ minorib⁹ sanctis cadite sup nos p̄ grāz impetratōe ⁊ abscōdite nos p̄ intercessio nū orationē a facie sedētis sup thronū: ⁊ ab ira agni: qm̄ veniet dies magnus ire ip̄oz: ⁊ quis poterit stare? Et sequit inde aspa vidicta eoz

fructū eoz de terra pdes. i. tpalia: ⁊ semē eoz filijs hoīuz. i. corpalia sicut filij nepotes: ⁊ sic b̄ alijs. Et subdit rōnē oīuz dictoz ⁊ dicens. Qui declinauerūt in te mala. i. blasphemādo.

De flagellis qbus puniunt patrie ppter incatōes ⁊ alias supstitōes.

Capitulum. ii.
Ecundū pctm̄ est diuinationū ⁊ incantationū supstitio: sicut faciūt q̄tunt ossib⁹ mortuoz p̄ qbusdaz maleficijs ⁊ sunt suspēsoz. dant vel accipiūt hostiā cū suspētoe aliqua demonū ad p̄fusione nois iesu vel figure crucifixi: alij que solent in hostia fieri p̄ficiunt in aquā plūbū liquefactū: altero nō dat ignē extra domū qbusdā dieb⁹ anni. In partu obsterices multa demōiaca opant. simul ⁊ parientes adorāt. qdam stulti nouā lunā incantāt: alij ad stellā dep̄ditam beluā mittūt. alij fortes cum psalterio faciūt vel alijs fortib⁹ abutunt: et incantant ad furta vel futura repiēda. alij cū mortuis sermocionant. alij incantāt in vngulis in speculis ferreis. multi dies egyptiacos tp̄a vel momēta obseruat: oīsq; infirmitas a plāta pedis vsq; ad verticem capitis sanari auxilio demonū pcurat. Non est ciuitas: nō castrū: nō patria que p̄hytunib⁹ ⁊ p̄hytonissis. incantatorib⁹ incantatricib⁹ diuinatozib⁹: ⁊ stregis atq; stregonib⁹ nō sint plene. Quid dicā de horrendis abusionib⁹ sacroz scđoz sacratissimēctionis ⁊ sacratissimi corporis xp̄i: Prochnephaz. S. scelestū scelus. S. horrendū facinus. S. tremendū iudiciū sup hmoi scelestissimoz scelestissimas paratū de qbus fari nequeo ⁊ tacere nō possum: sed audiāt talia opantes ⁊ sustinentes: nō corrigētes. Audiāt inq; dñm dicētem Michē. v. Erit in die illa dicit dñs aures tuas ⁊ equos tuos de medio tui: ⁊ disperdā quā drigas tuas ⁊ perdā ciuitatē terre tue ⁊ destruam oēs munitiōes tuas: ⁊ auferā maleficia de manu tua ⁊ diuinatiōes nō erūt in te: ⁊ perire faciāz sculptilia tua: ⁊ statuas de medio tui pterā Vñ Deut. xvij. qm̄ ingressus fuerit terrā quāz dñs deus tuus dabit tibi caue ne imitare velis abomiatiōes illarū gentiū nec inueniat in te q̄ laustret filiū suū: aut filiā suā ducēs p̄ ignē: aut q̄ ariolos sciscitet. obseruet somnia atq; auguria ne sit maleficus neq; incantator: nec p̄hytones p̄sulat: nec diuinos: nec querat a mortuis veritatē. Oia enī ista abomiāt dñs. ⁊ ppter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.

Quibus iudicijs flagellant patrie ambiciosoz atq; elatoz.

Capitulum. iii.
Tertiu pctm̄ est ambitiosoz elatio de quibus erat ille cui Apoc. iij. dictum

est. Dicitis qd diues sum: et locupletatus: et nullus ego: et nescis qd tu es miser. miserabilis et pauper cecus et nudus. Et Gen. xj. Dixerunt superbi. Faciamus nobis ciuitatem et turrem cuius culmen ptingat celum: et celebremus nomen nostrum. Et sequitur. et inde disperdet eos dominus super faciem cunctarum regionum. Un. Hier. v. Reuerterentur dominum et dixerunt. non est ipse neque veniet super nos malum. gladium et famem non videbimus: prophete fuerunt locuti inuentum: et responsum non fuit in eis. Sequitur hec dicit dominus exercituum. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo demum israel ait dominus gentem robustam. gentem antiquam. gentem cuius ignorabis linguam nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulchrum patens. universi fortes: et comedet segetes tuas: et panem tuum deuorabit. filios tuos et filias tuas comedet. gregem tuum et armenta tua comedet. et vineam tuam: et ficum tuum: et conteret vrbes munitas: in quibus tu habes fiduciam in gladio. Verum in diebus illis ait dominus. non faciam vos in consumationem. Et Lu. xviii. Qui se exaltat humiliabit. Et Jac. iiii. Supbis deus resistit. Et Esa. xlvj. Audi hec delicata habitas confidenter: que dicitis in corde tuo ego sum: et non est preter me. Amplius. Non sedebam vidua: et ignorabo sterilitatem. Venient hec duo tibi subito in vna die sterilitas et viduitas. Sequitur. Et dixisti in corde tuo ego sum et preter me non est altera veniet super te malum: et nescies ortum eius: et irruet super te calamitas: quaz non poteris expiare: veniet super te miseria repetam quam nescis.

De exterminijs diuersarum atque partialium ciuitatum et patriarum.

Capitulum. iii.

Quartum partem est specialitatem diuisionis. Un. Lu. xj. Omne regnum in se diuisum desolabitur et domus supra domum cadet. Un. ad Gal. v. Si inuicem mordetis: et comederis: vide tene ab inuicem consumamini. Hier. xlvj. Fortis impexit in forte: et ambo pariter ceciderunt. Et Hiero. Quod concordia parueros crescit: sic discordia maxime dilabunt. Et Osee. x. Diuisus est cor eorum: nunc interibunt. Propter hec scelera igitur corrigenda. precipit spiritus veritatis predicatorem dicere. Increpa feras arundinis: quod de his oibus vindex est deus.

Articulus. ii. de quadruplici iudicio: et punitioe quibus flagellantur ciuitates et patrie luxuriose.

Secundum vitium increpandum est luxuria. Un. subdit congregatio thaurorum in vaccis plororum. Thauri sunt indomiti iuuenes in lasciuia virginitatis luxuriosi indurati. Vacce plororum sunt pro-

meretrices vel que meretricali habitu: et moribus in populis conuersantur: vel sunt iuuenuli effemini: atque effeminati qui vacce dicuntur propter eorum fragilem: et debilem conditionem. Omnes hi mores sunt increpandi: et maxime propter quatuor genera peccatorum. propter que ciuitates et patrie exterminantur: que omnia in luxuria radicata sunt. Primus est zodomia. secundum est lasciuia vel luxuriosa vita. tertium est insipientia. quartum est iniusticia: et de his oibus vindex est dominus.

De flagellis quibus puniuntur patrie

gomorreorum. Cap. i.

Primum sunt zodomia et abominatores vitiorum contra naturam. Un. Hier. vij. Tu ergo noli orare pro populo hoc: nec assumes pro eis laudem et orationem: et non obstitas mihi: quod non exaudia te. Rone vides quid isti faciunt in ciuitatibus iuda et in plateis hierusalem. i. publice filij colligunt ligna. i. occasiones peccandi contra naturam. et patres succendunt ignem. s. per malum exemplum hominum peccati. et mulieres conspergunt adipe hoc est delitijs et vanitatibus fomentant peccatorum et adolescentulorum fragilem carnem: ut faciant placetas a placendo dictas regine celi. i. gomorreano peccato et zodomie. Gomorra enim cecitas interpretatur: quod tale vitium citius excecatur mentem et intellectum quam aliquod aliud secundum alexandrum. de halijs Ideo zodomia regina celi. i. cecitatis interpretatur: quod tale vitium citius excecatur intellectum. Et libent dominus alienis: ut me ad iracundiam prouocent. Sequitur. hec dicit dominus deus. Ecce furor meus: et indignatio mea conflatur super locum istum: super viros: et super iumenta: et super lignum regionis: et super fruges terre: et succedet: et non extinguetur.

De flagellis quibus exterminantur lasciuia populi et carnales.

Capitulum. ii.

Secundum partem est luxuria et lasciuia. s. lasciuia vita multorum. s. cum populus totus plenus est fornicationibus adulterijs publicis stupris sacrilegijs incestibus carnalibus ornamentis maxime in superfluis preciosis extraneis vanis et monilibus vestimentis que postquam in ciuitate multiplicata sunt: si angelus de celo descenderet: vel paulus forte. vel christus: et contra hec talia vestimenta: et superflua predicarent. credo quod victoriam non haberent. tum propter auariciam: quod viri talia destruendo vel vendendo optatum precium non haberent: tum quod vanis mulieribus nimis durum est hec iam habita amouere. tum quod iudicium dei excecatur hoc partem exposcit. Un. partibus amouendis cum multiplicata sunt nullum remedium reperit sicut in pluribus ciuitatibus expressum: nisi dei flagellum cum quo tanta superfluitas

De patrie flagellatione

per stipendarios in gyronis: et alijs exterminijs expruget. **Uñ** Job. i. Hec filijs vris narrate et filij vři filijs suis: et filij eorū generatōi alteri. Residuū eruce comedit locusta. et residuū locuste comedit bruchus: et residuū bruchi comedit rubigo. Eruce sūt armoz capitanei. locuste sunt viri armorū bruchi sunt saccomāni: rubigines sunt rubiginosi iuuentuli qui in stabulis gubernāt equos. Sequit̃. **Exp̃gisci mi ebrij et fiete et vlulate oēs qui vinū bibitis i dulcedie: qm̃ perit. i. periet seu pibit ab ore vestro.** Gens enī ascendet super terram meā fortis et innumerabilis. Dentes eius vt dentes leonis. hec est gens equestris. et molares eius vt catuli leonis hec ē gens pedestris. posuit. i. ponet vineā meā. i. ciuitatē et patriā in desertū et vicū meā. i. delicias ciuitatis mee decorauit. Vide multa que ibi sequū̃ quia mirabilia sunt. **Rauz. iij. De ciuitati sanguinum. i. carnaliū delectationū. Et sequit̃. Corruent in corpib⁹ suis ppter multitudinē fornicationū.**

Q ppter defectum vtiliū cōsilioz qñq; patrie flagellant̃. **Ca. iii.**

Tertiu p̃ctm̃ est insipietia. i. defect⁹ vtiliū p̃silioz. Naturale x̃o est qz luxuriosa et lasciuia vita obtenebrās intellectum: sapia et puidis cōsilijs priuet. **Raro vel nunq; reperit̃ vt homo carnalis lascius aut luxuriosus sani cōsiliū sit.** Ideo multiplicat̃ alijs peccatis iudicio dei fit: vt qui iminētibus periculis puidet̃: obtusa intelligētia remedia nō cognoscāt. **Uñ** signo crucis cum semuniāt aut se signare cupiāt in oculū p̃p̃riū suo digito insperato impingūt. **Uñ** Esa. xxvij. Ciuitas eīm munita desolata erit spaciola reliquet et dimittetur quasi desertū. Ibi pascet vitulus: tibi ac cubabit et consumet sūmitates eius: in siccitate messis illius cōteret mulieres: venietes et docentes eam. Non est enī p̃p̃s sapiens: ideo nō miserebit̃ eius. Qui fecit eum: et qui formauit eum nō parcat ei. Et in p̃s. Omnis sapiētia eorum deuorata est. i. a multitudine p̃ctōz: et maxime a luxuria. **Uñ** Eccl. viij. Cum fatuis nō habeas p̃siliū: nō enī poterūt diligere nisi que ipsis placēt. **Uñ** Job. xij. In antiq; est sapia et p̃roū. viij. Ego sapiētia habito in cōsilio et eruditio intersum cogitatōibus.

Q propter iniustias patrie sepe flagellant̃: et dominia transferunt̃.

Capitulum. iij.

Quartuz p̃ctm̃ ē iniusticia: et maxie cū correctōes deficiūt veterē p̃ctōz. Dia x̃o regimīna ciuitatū et dñioz iusticia ornant̃: defensant̃: et cōfirmañ. **Uñ** p̃roū. xvj. Abominabiles regi qui agūt impie: qm̃ iusticia fir-

matur solū eius. **Uñ** p̃s. Brachia p̃ctōz cōterent̃: cōfirmit autē iustus dñs. Quidā autem sub specie pietatis iusticie aduersant̃. non intelligentes qz si delinquētes impune agunt. iusticia perit. mala multiplicañ: qz aliū similia facere audent̃ et peiora. pax violat̃ et sanctarū institutionū frangit̃ sedus. Que mala non fuissent: deus mutat regimīna ciuitatū patriarū et regnoz. **Uñ** Eccl. x. Regnū a gente in gentem transfer̃ ppter iniusticias: iniurias: et contumelias: et diuersos dolos: et maxime: qz talia etiā non puniunt̃. **Uñ** p̃s. Ppter iniusticias enī suas humiliati sunt. Et igit̃ dicit̃ Sap. i. Diligite iusticiā qui iudicatis terrā. Ad hec igit̃ scelera corrigēda ne dñs habeat patriā flagellare increpāda est congregatio taurorū in vacis p̃loz: qz de his oib⁹ vindex est dñs. i. si non emēdauerint se.

Articulus. iii. de quadruplici iudicio atq; punitōe quibus flagellant̃ ciuitates: et patrie ppter scelera auaricie et cupiditatis.

Tertū vitium increpandū est auaricia. i. vt dñi et regimīna ciuitatū excludāt eos qui incorrigibiliter p̃bati sunt argento. i. denarijs encenarijs munerib⁹: et sic d̃ alijs cupiditatib⁹. Quatuor enī p̃ctā sunt ex auaricia originē sumētia: ppter que deus flagellat ciuitates et patrias. **Primū** est symoniarū et cōcussionū abominatio. **Scdm̃** est rapinarū multiplicatio. **Tertium** est pauperū oppressio. **Quartū** est beneficiorum diutnoz ingratitudo: et de oib⁹ his: vindex est deus.

Q per symonias atq; multiplices concussiones patrie flagellant̃.

Capitulum. i.

Primū est symoniarū et cōcussionū abominatio. Symonia est i spūalib⁹ p̃cussio x̃o in tpalib⁹. Symonia est studiosa voluntas emēdi: vel vendēdi aliqđ spūale vel spūali annexū. Spūale vt est ordo vel aliqđ sacm̃ vel aliarū cura etc. Spūali annexū est vt iusp̃atro natus etc. de quibus creuit fetor vsq; ad nates dñi sabaoth. Concussiones x̃o sunt cum qdam in officio p̃stituti extorquēt a subditis aliquid per meritū: aut cum nolunt facere ad qđ tenent̃ nisi pecunia data: vel cuz officiales vltra stipēdia eis data aliqđ aliq̃ modo extorquēt. Sunt enī qdam qui vadūt ad furandū occulte cuz tremore sicut faciūt fures q̃ occulte domos ingredientes furant̃ que possunt: similit̃ et predones: qui in vijs et siluis aggrediunt̃ et expoliānt transeūtes et tales siluestres fures vocant̃. Sunt tñ aliij multi qui aperta fronte sub preteptu: zin signū iusticie explicato vexillo noie cō-

munis utilitatis ad officia pergunt ad ipsum ex/
coriandum: quod quantas extorsiones euisceraciones cir/
cuentones malicias fictions: permissiones inde/
bitos fauores: impios: terrores: aliasque machi/
nationes ad pecunias exhauriendas agant: noue/
runt in quibusdam patrum miseri populi. qui talia sunt
experti. Ibi sunt domestici fures tantoque silue/
sribus peiores seu punitiores: quanto sunt ceteris
securiores cum nedum puniant et suspendant ut
predones et fures sed etiam a consulis defensant:
laudant: et honorant. fiuntque alter alteri in ex/
emplum atque tutelam. Sed audiat dominus: et ciues quod
dicit. iij. Reg. xx. Dixit propheta. i. predicator ad
regem achab. Quia dimisisti virum dignum morte.
scilicet benadab: aia tua erit pro aia eius: et populus tuus
pro populo eius. Audiat quod eis dicat propheta. Esa. ix.
In ira domini exercituum turbata erit terra: et erit
populus quasi esca ignis. Vir fratri suo non parcat.
et declinabit ad dexteram: et esuriet: et comedet.
ad sinistram: et non saturabitur. Unusquisque carne
brachii sui vorabit.

**De exterminio quod flagellat patrie
et ciuitates propter rapinas et impie ac
quiritur et cupiditate possessa. Cap. ii.**

Secundum preceptum est rapinarum multiplicatio. Nullum violentum perpetuum. Quiescent
enim creature et preseruantur in locis suis. le/
uia quidem sursum: et grauius deorsum: si autem in
alienis locis ponuntur ad loca sua propria reuertun/
tur. Sic contingit de diuitiis mundi. Si enim acq/
runt: usuris: rapinis: mendacijs: piuribus: falsis
ponderibus seu mensuris: et venditione temporis: et ter/
minorum. vendendo et emendo in locis sacris in die/
bus festiuis cum scotis retragolis schamacijs:
vel alijs malicijs fraudibus: et violentijs. Cui du/
bium quod tales diuitie cito veniunt: citiusque rece/
dunt. An pro. xiiij. Suba festinata minuetur
que aut paulatim colligit manu multiplicat.
An Abachuc. ij. Ne ei quod multiplicat non sua.
Quod quod aggrauat protrahe densum lutum. Nunquam
non repetere resurgat quod mordeat te et suscitabunt
lacerantes te: et eris in rapina eis. Quia tu spolia
fugientes multas: spoliabunt te omnes quod reliquum fue/
rint de populo propter sanguinem hominis. Sequitur. Ne
quod congregat auaricia mala domui sue: ut sit in ex/
celso nidus eius: et liberari se putat de manu ma/
litz pro filia: multa igitur: et Esa. xxiij. Ne quod predaris
nonne et ipse predaberis: Sequitur. Cum presumas
ris predatione predaberis.

**De patrie et ciuitates maxime flagel/
lantur ex opprobrio pauperum viduarum
atque orphanorum et pupillorum. Cap. iii.**

Tertium preceptum patrie exterminium est pau/
perum oppressio pupillorum atque viduarum
deuoratio. in super ecclesiasticorum bonorum

usurpatio qui christi pauperes sunt. An. Eccl. iij. Verti me ad alia: et vidi calumnias que sub
sole gerunt: et lachrymas innocentium: et neminem
consolatore: nec posse resistere eorum violentie cum
eorum auxilio destitutos. Et laudauimus magis mor/
tuos quam viuentes. An pro. xxi. Est genera/
tio que per dentibus gladios habet: et cum mandit
molaribus suis. ut comedet iopes de terra. i. ru/
sticos et pauperes ex hominibus hoc est artifices. Et
Esa. x. Ne quod per dunt leges iniquas. et scribentes
iniusticias scripserunt. ut opprimerent in iudicio
pauperes. et vim faciant cause humilium populi mei:
ut essent vidue preda eorum: et pupillos diripe/
rent. Quid facietis in die visitationis et calamita/
tis delonge venientis: Ad cuius profugietis au/
xilium: Et Eccl. xxxv. Nonne lachryme vidue
ad maxillam descendunt: et exclamatio eius super de/
ducetes eas: A maxilla enim ascendunt versus ad ce/
lum: et dominus exauditor non delectabitur in illis. scilicet
cum clamabunt. pro. xxiij. Ne attingas par/
uulorum terminos: et agrum pupillorum ne intro eas
propinquos enim illorum fortis est: et ipse iudica/
bit contra te causam illorum. Et quod verum sit Zach.
xiiij. Ecce dies veniunt dicit dominus: et diuidentur
spolia tua in medio tui. Et sequitur. Et vastabitur
domus et mulieres violabunt: et egredietur
media pars ciuitatis in captiuitatem.

**De patrie et ciuitates propter ingra/
titudine diuinorum beneficiorum a domino sepius
flagellantur.**

Capitulum. III.
Quartum preceptum est diuinorum beneficiorum in/
gratitudo que maxime excecata militaria
et ignorantia venit. Contra quod Isai. xxiiij. dz.
Abcondam faciem meam a ciuitate hac propter omnem
maliciam eorum. Ingrata ciuitas audi dominum utinam
tibi non predicentem. Lu. xix. quod videns ciuitatem fle/
uit super illam dicens. I. cum singultu si cognouisses
et tu. I. fleres. Et quidem in hoc die que ad pacem
tibi nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia
veniet dies in te et circudabunt te inimici tui val/
lo: et circudabunt te et coangustabunt te undique et
ad terram prosternent te et filios quod in te sunt: et non re/
linquent in te lapidem super lapidem eo quod tu non cog/
ueris tempus visitationis tue. et Deut. xx viij. Mit/
tet super te dominus famem: et esuriem et increpationem in
omnia opera tua que tu facies. Sequitur. Trophoeum
accipies et alter dormiet cum ea. domum edificabis
et non habitabis in ea. plantabis vineam et non vin/
demiabis eam bos tuus imolabit coram te et non
comedet ex eo. asinus tuus rapiet in spectu tuo
et non reddet tibi. oues tue dabunt inimicis tu/
is et non erit qui adiunget. filij tui et filie tue tra/
dentur alteri populo videtur oculis tuis et deficiet

De signis ppinquū iudiciū dei

tibus ad p̄spectū eorū tota die: et nō erit fortitudo in manu tua. Fructus terre tue et oēs labores tuos comedet ip̄s quē ignoras. et cetera similia. Ecce videtis scelera. ecce p̄monitō p̄p̄orū ecce q̄ p̄p̄esūt iudicia peccatorū. Quare nisi cōuersi fueritis: gladiū suū vibrauit: arcus suū tendit et p̄auit illū et in eo p̄auit vasa mortis. i. flagella mortalia p̄p̄ duodecim scelera supradicta: q̄ vindex ē dñs de his oībus. A q̄bus oībus p̄uia vera p̄uersione et emēdatiōe eripiat nos ampla mīa saluatoris n̄ri iesu xp̄i cui p̄p̄iū est oībus ad se redeuntib⁹ misereri semper et parcere christus iesus: qui cū patre et spiritu sancto v̄uis et regnas.

Seria. II. post scđam dñicā in qua dragelima designis per que cognosci potest qñ dei iudicia sunt ppinqua.

Sermo. XIX.

Moriemini i peccatis v̄ris Jo. viij. et in euangl. hodie. Triplex est genus mortis. Qui

dam em̄ moriunt̄ pctō: q̄dem moriunt̄ ppter pctm̄: q̄dam v̄o in pctō. Primi q̄dem sunt qui moriuntur peccato: et hec mors desiderabilis est: in qua aīa in charitate resurgit. Vñ ad Roma. vi. Qui enī mortuus est pctō: iustificatus est a pctō. Scđi sunt qui moriunt̄ ppter peccatū: et est mors detestabilis. Vñ ps. Mors pctōz pessima. Tertij sunt q̄ moriunt̄ in pctō et hec est formidabilis mors: p̄ q̄ effugiēda orabat ps̄ dicēs. Illumina oculos meos ne vnq̄ obdormiā in morte. Felix enī est mors prima. infelix scđa. infelicioz tertia. sed scđa cum tertia iuncta infelicissima ē. i. qñ ppter pctā: et in peccatis oīno a charitate sepe aīe moriunt̄. De hac sic duplicata morte p̄ scelestos ip̄los dñs cōminat dicēs. Moriemini in pctis v̄ris. i. q̄ ppter scelera v̄ra ad mortē triplicatā. i. corpales spūales et eternalē: mittet dñs iudicia seuerā super vos. Sed q̄dam timorosi aut curiosi forte dubitat: et cū aplis Mat. xxiij. a dño interrogant dicēs. Sic nobis qñ hec erunt: et qd̄ si/ gnū aduētus tui. i. ad taliter puniēdū. Audiāt ip̄os demones magno desiderio ad flagellādū paratos qui dño scelera ip̄li allegādis dicunt. Tps faciēdi dñe dissipauerūt legem tuam ps̄. cxvij. qd̄ v̄bū pōt esse aliud thema. In q̄bus verbis triplex pctōz tps ostendit̄. Primū est emēdatiōis expectate. ibi. Tps. Scđm p̄uisionis p̄parate. ibi. faciēdi dñe. Tertij offēsiōnis p̄sumate. ibi. dissipauerūt legē tuā.

Articulus. I. cum q̄ta patientia et multimoda miscōia expectat deus penitentiam populorū.

Primū q̄dem tps est emēdatiōis expectate: q̄ dicit tps. i. antique miscōie dei pctōz dei mōstrate. Tpe enī expectatiōis. i. ante q̄ punit et deus et exerceat sua dura flagella: q̄tuor mīsericordias porrigit eis deus. Primā scđam suspendentē. scđaz ad p̄niam reuocantē. tertiā offēnsaz remittentē. q̄rtā grām offerentē. Quas miscōias oñdit iesus crucifix⁹. Primā in pedibus affixis. scđam in manib⁹ extēsis. tertiā in capite inclinato. quartā in latere ap̄to.

Cum imensa miscōia suspēdit dñs scđaz ne subito vt merent̄ pctōres punit.

Capitulum. I.
Primā miscōiam. i. scđam suspēdentē offerit pctōz dñi pedes cruci tenet affixos. Non enī ad executionē scđie currit. nō festinat irasci: sustinet: dissimulat. expectat. qd̄ p̄ius deus irascit̄ p̄ singulos dies. Vñ Sap. xj. Misereris oībz dñe: qm̄ oīa potes: et dissimulas pctā hoībz ppter p̄niam. Et reuera oēs dicere possum⁹ illud Thren. iij. Miscōia dñi q̄ nō sumus cōsumpti. Et miroz certe si q̄libet in se hoc nō mirat̄. et cū ip̄so sustinētē mala multiplicat̄ ip̄o dissimulatē pctā aggrauant̄. ip̄o insup̄ expectatē animi idurant̄. Vñ Eccl̄. viij. Quia nō cito p̄feret scđia p̄ malos absq̄ villo rē more filij hoībz ppetrāt mala iuxta illd̄ ad Roma. ij. Im duriciā tuā: et ipenitēs cor thesaurizas tibi ire in die vindicte. Et paulo añ ad populum duri cordis ait. An diuitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis cōtemnis?

Cum q̄ta miscōia et dulcore reuocat ad se dñs impios peccatores.

Capitulum. II.
Scundā misericordiā. i. ad p̄niam reuocantē pctōzibus offert: dum man⁹ expandit quasi oēs pctōres ad p̄niam vocet et trahat dicēs eis illud Mat. xj. Venite ad me oīs q̄ laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos: an ignoras q̄ benignitas dei ad p̄niam te adducit o popule dei vt dicit̄ ad Rom. ij. Ad vos o pctōres ingrati scelesti: et obstinati vocat illa horrēda christi in cruce pendētis. Vocauit et rēnuistis. extendi manū meā: et non fuit qui aspiceret: desperistis omē cōsiliū meū et in crepatōes meas neglexistis. Ego q̄ in interitu vestro ridebo et subsannabo cum vobis qd̄ timetis aduenerit. cum irruerit repētina calamitas: et interitus quasi tempestas ingruerit. Vñ veniet sup̄ vos tribulatio et angustia. Tūc inuocabūt et nō exaudiat̄ mane cōsurgēt nō inuenient me p̄rou. j.

Remia cū qua dñs ad se redeuntib⁹ pctōzibus parcat.

Cap. III.

Tertiam misericordiam vicem offensas dimittit/
tem inclinatio capite offert xps: qz amo
rose paratus est remittere pctm recipe
et dare oscula: et insup offerre pacis vinculu.
Un die. iij. **S**aia: o patria: o multitudo cri
minib' plena. fornicata es cu amatorib' pluri
mis. in reuere ad me et ego suscipia te. Sed de
multis verificat illud **U**iere. v. Indurauerunt
facies suas supra petra et noluerunt reueri.

**Cum qsta dulcedine misericors de
us pctozibus indulgentia offert.**

Capitulum. iii.
Quartam misericordiam gratia offerentem ap/
tolatere ostendit: vn sanguis nre redem
ptois et aqua nre ablutois charitate largisua
defluerunt. **U**n **S**a. lv. dñs vocat omnes pcto
res. **D**es sitiētes venite ad aquas: et qñ ha
betis argentu pperate emite et comedite. **E**t
Joh. vii. ex feruore charitat' et amoris ad pec
catores excitados clamabat dicēs. Si qñ sitit
veniat ad me et bibat. Sed heu qdam impij et
multo ampli' insciji me dereliquerunt fontē aque
viue: et foderunt sibi cisternas dissipatas. hoc est
cōcupiscētias: et iniquitates suas aias dissipates
que ptinere nō valēt aq̃s. Conquerit dñs per
Uiere. iij. sed veniet in q̃ tps qñ veratio dabit
intellectū auditui: vt dicit dñs **S**a. xxvii. **E**c
ce p̃mū tps. s. emendatōis expectate.

**Articulus. ii. q post multiplicatas
gratias multiplicata et non emendata
scelera flagellat deus.**

Secundū tps est punitōis pparate de q p̃
psequit dicēs. faciēdi dñe. s. asperā vindictā
durā punitiōē si se noluerit p̃plus emendare.
Un **L**u. xiiij. hanc similitudinē ait dñs. **A**rbores
fici habebat qdam plantatā in vinea sua: et ve
nit querēs fructū in illa et nō inuenit. **D**ixit au
tem ad cultores vinee. **E**cce anni tres sunt ex q
venit querēs fructū in ficulnea hac: et nō inuenio
Succide igit illā. **E**t qd etiā terrā occupat: **A**t
illerndēs ait illi. **D**ñe dimitte illā et hoc anno
vsq̃ dum fodiā circa illā: et mittā stercoza. **E**t si
qdem fecerit fructū: sin autē in futurū succides
illā. **A**rbor fici est ciuitas ista grā pinguis sed
culpa sterilis. **V**inea in q est plantata est lom
bardia siue italia tota. **D**ñs ficulnee atq̃ vinee
deus est: sed cultor alius est xps. **V**enit autē
dñs vinee. s. deus p suā sapientē p̃siderationē
querēs fructū bonoz operū nō folia verborū
neq̃ fictam et ymbraticā honestatē: et ait ad cul
tozem vinee. i. xpm. **E**cce anni tres sunt ex quo
venio querēs fructū in ficulnea hac: et nō inue
nio. **T**res vero anni sunt tres gratie huic p̃lo
iam diu a deo date. **P**rimus grē annus est spi
ritualiū donoz. scōs est tpaliū bonoz. tertius

est terribiliū cōminatiōnū. **S**z caueat ficulnea
ista quartū. s. duoz flagelloz

De spūalibus donis patrijs datis

Capitulum. i.
Primus xpo annus est spūaliū donoz
que multa ptulit nobis deus: sicut pa
trones scōs apud deū intercedētes. scōz cor
poz multas reliq̃as. spūales p̃res xtuosos pl
bos: atq̃ pios viros religiosos multos et bo
nos in sua obseruatia regulari vitam ducētes:
frequentia multarū p̃dicationū et sc̃tarū exhor
tationū doctores scōs et cōsimilia multa.

**De bonis tpalibus a deo in patria
multiplicatis. Capitulum. ii.**

Quādu est annus tpaliū bonoz sicut
sunt nobilitas cōditōis viroz et mulie
rum diuitie multe par tpalis amplum
dominiū. abūdantia rerū. naturale ingeniū et
sensati viri numerositas p̃li et similia.

**De prauis cōminatiōibus quas fla
gellandis patrijs multoiter premitit
deus. Capitulum. iii.**

Tertius est ānus terribiliū cōminati
ōnū q forte hoc anno currit sicut in p̃ce
denti sermone ostēsum est et forte etiā in sequē
tibus apparebit vt saltē hoc tertio anno veniēs
vinee dñs inueniat tricesimū: sexagesimū: cen
tesimū fructū operū bonoz. **S**inaut dicit dñs
cultori vinee succidite igit illā. i. ciuitatē istam
penitus eradica. **E**t qd occupat terrā p̃m glo.
cur etiā tpali copia vititur. **E**x hoc sumit argu
mentū q homo pctōz nō est dignus aqua.

**De duris afflictioib' qbus miserū
cordis flagellat de' pctores. Sa. iii.**

Quartus est ānus duraz flagellationū
et hic est annus qrtus: quē ipetrat vi
nee cultor xps dicens dño vinee. **D**ñe
dimitte illā et h anno vsq̃dū fodiā et mittā ster
coza. **I**n fossiōe enī mutant glebe: et terra que
superior erat descēdit: et que erat inferior eleuat.
Tūc xpo fodit circa ficulneā xps cū in patrijs et
ciuitatib' reuoluunt status: sunt in ciuitatib'
saccommāni p̃dones atq̃ destructōes domoz in
cēdia et cetera exēminia patriarū. **S**tercoza xpo
mittit cū p pestilētias et varios morbos p̃loz
crimina punit. **H**ic aut qrtus ānus lz pctōzib'
appareat dur': tñ illū ipetrat p̃f pius q nō vult
pctōis etnā mortē: s vt flagellis p̃uertat et vi
uat dicēte dño **A**poc. iij. **E**go q̃s amo: castigo
et arguo. **U**n tñ aduentū xpi et passionē deus
pctōzib' subito asprimā intulit iram. cū illos p
bella cateruatim ruere faciebat. **Z**odomā et go
morā atq̃ pentapolim cū cōfinib' ciuitatib'
igne et sulphure pfundauit: imo et totū mundū

De signis ppinquū iudicii dei

disuulo exterminauit. **X**ps aut naturā nrām assumēs et p ea mortē sufferēs: hūc qrtū diuine patiētie annū hūano generi impetrauit a deo. Nam lz pctōz sceleratoz abomiatoēs multipli cent tū dō pctōres tādiu in sordibz suis suffert donec multi pctōz sordibz saturati p pfusione abomiatoēs sue a pctōz libidine resipiscāt: vel saltē tribulatoibz pquassati diuine correptōis timore peccādi audaciā pducūt sic **Lu. xv.** in filio p dīgo habet exēplū. Et h est fm tps punitōis pparate et tū nō visceret qd **Mat. iij. d.** Jam securis ad radicē arboris posita est.

Articulus. iii. qbus modis separat christus ad flagellandū et iudicandū populos sceleratos.

Tertiu est tps offēsiōis psumate. **Jo** sedit ps. Dissipauerūt legē tuā. Que dissipatio vera est offēsiō psumata. Ex hac psumatōe et legis dissipatōe cognosci pōt ppinqtas diuioz iudicioz que in terra vel patria supētura sūt. In hōz mysteriū clariū **Apo. xiiij.** Et alius angelus exiuit de templo clamās voce magna ad sedētē sup nubē. Mitte falcē tuā et metē: qz venīt hora vt metat: qm maturaui mēsis terre. Et misit ille q sedebat sup nubē falcē suā in terra. Hoc qdēz mysteriū expositū est s. fmone. xj. arti. j. p totū de iudicio generali. Nūc aliqliter variādo exponat de iudicio particulari alicui patrie vel ciuitatis. In qbus verbis qtuor pditōes xps se oñdit hre cū iratus mundū taliter punit. Primā splēdoris. scōam vigoris. tertiā rīgoris. quartā terroris.

Quo xps p sapiāz patrīs noscīt qn patria debz iudicari vel flagellari. Ca. i.

Primā pditionē xps se oñdit hre dum punit. i. splēdoris. Ipe enī pñe sapiē p silio noscīt. **Un. Jo.** ait Et ali' angel' exiuit de tēplo: qd xps de tēplo exit pñe ei' infiora clarissime plustrauit. **Un.** et templū h est qd solus sumus pōtifer intrat qd qdem pñe mentis archanū est. **Jo** ps. dicit. Dñs in tēplo sancto suo. Ipe enī est dñs et sacerdos q singulariter in hoc tēplo est. **Un.** ad philippū **Jo. xiiij.** ait. Non credis qz ego in pñe: et pñe in me est: et huius sapiē p silio omē iudiciū suū format. In hoc xps tēplo cogscit clare. qd de patris: qd de ciuitatibz ad pñiam expectādis vel flagellādis in cōsilio pñe sapiē statuāt. Sed tunc de tēplo exit: cū talia iudicia diuina manifestare intēdit. et pcedētia signa oñdit.

Quo xps sua futura iudicia sup patrias diuersimodem manifestat. Ca. ii.

Ecūda cōditio xpi iudicātis est vigoris que in eius clamore demonstrat. **Jo** subdit. Clamans voce magna ad sedē

tem sup nubem. Tacet siqdem christus cum creta paterna cōsilia cecis et indignis pctōz celat. Clamat xps cum paterna cōsilia et futura flagella p ora p dicatorz sceleratis pñis manifestat. vel etiā cum ad sedētē sup nubem clamare dicat quid aliud designat: nisi q idem christus qui de templo exit et sup nubem sedēs fm aliam et aliam formā ad seipm clamat: dum creta dei iudicia de humanis culpis omnibus manifestāda esse denūciat. Unde de ipso dicit **Luce. viij.** hoc dicens clamabat: significās q que occulte dixerat exponēdo manifestare volebat. Ideo ad peccatores dicit **Esa. xlij.** Semper filius et patiens fui sicut parturiens loquar scilicet cum flagellis visitabo iniquitates vestras.

De septem signis quibus cognosci potest q ppinqua sunt iudicia dei.

Capitulum. iii.

Etia eius cōditio est rīgoris eo q illa vox clamans ait. Mitte falcē tuā et metē. Falcis enim iudiciū agendorz denotat. Unde **Deutero. xxiij.** Prohibet dominus q nemo mittat falcem in messem alienam. hoc est temerario iudicio opera iudicet aliena. Hanc falcem christus in manu tenet: cum recte rationis iudicio seuera iudicia sua peccatoz expellenda cōuersionē ad tempus patienter sustinet. Sed tūc falcē hanc in messem mittit: cum eodē recte rationis iudicio humana opera discutiendo punit. Ideo sceleratis pñis cōminat dicens illud ppheticū. Cum accēpo temp' ego iusticias iudicabo. Ideo **Jo. merito** subdit. Quia venit hora vt metat: quoniam maturaui messis terre. Quid enī p messem terre intelligitur nisi terreni hoies ad diuinū iudiciū et iusticiāz pparati. Sicut ecōtra pñi qui parati sunt ad misericordiā dei licet messis noient: non tamen messis terre dicunt. **Jo. iij.** Videte reges qz albe sunt iam ad messem. i. ad cōuersionem et ad misericordiā dei suscipiendā. Hic autem dicit qm maturaui messis terre. Qui vel rosaltez in generali scire desiderat tps qn dei irati sup pñm pteruū fundunt flagella: cōsideret qm matura est messis. Quia anteq contra pctōres irascit deus: septem sunt signa mature messis: et p cōsequēs cōtra patriā tps est iudicij pparati de qbus. s. sermone. xj. arti. j. c. iij.

Hece adē signa exprimunt in particulari p iudiciūz zodome et gomorre et cōfiniū ciuitatū. Prīmū q multa et horrenda scelera ibi fēbāt. Propterea de zodoma **Gen. xij.** scriptū est q hoies zodomite erant pessimi et pctōres coraz dñi nimis: eo scilicet qz hoc scelus multa alia vitia antecēdūt et psequunt et subsequunt.

Secūm qz tota mentis aduersione et inten-
tione peccabāt. Unde Gen. xix. scriptum est.
Cum duo angeli ingressi fuissent zodomam et
venissent ad domū Loth vespere. id est. hora
tarda ppter qd decoz aduentu nō tā cito po-
terat diffundi fama. nisi tota mentis aduersi-
one ad hoc scelus inuigilassent: ppter ea ibi di-
cit qd pūsq angeli irent cubitus viri ciuitatis
vallauerunt domū Loth. Tertiū qd cōmu-
niter ab omnibz hoc scelus ppetrabat. ideo se-
quitur vbi s. qd venerūt a puero vsq ad senes
omīs pīs simul scz ad domū Loth. Et Gen.
xviii. ait dñs ad abraam cum versus zodomā
pariter irent cū cepisset a qnquaginta q si iue-
niret in zodoma decē iustos toti parceret ciui-
tati. Ecce qd tota ciuitas corrupta erat. Quar-
tum qd aperte inuerecūde et impune fiebat. idō
sequit vbi s. Vocauerūtqz Loth et dixerunt
ei. Vbi sunt viri? Ecce qd non multum iuuecu-
li erant. Sequit. qui introierūt ad te nocte. Ec-
ce qd multum tarde intrauerunt domū et tamē
mor fama diffusa est. Et addit impudens ver-
bum. Educ illos huc scz in via vt scz cognosca-
mus eos. id est. coram omnibus abutamur eis.
Stupendū facinus et inuerecundum scelus.
Quintum qd fiebat tota cordis affectione p-
pterea sub inferitur. qd resistente eis Loth dixe-
rūt ei. Recede illuc scz insensata bestia. Et rur-
sus ingressus es inquit vt aduena. Quasi di-
cant ad similia ppetranda. Nunqd vt iudices
Quasi dicerēt. Non. Teipm magis affligem?
scz p zodomiticiū actum tecū peccando etiaz te
inuito qd hos. Vm qd faciebāt Loth vehemē-
tissime tamq ppe erant vt pfringerent fores.
Sextum qd hoc faciebant toto studio quod
ostendit non solū ex pluribz pcedētibz. s. etiā
ex his que ibi sequunt: qz angeli percusserūt
eos cecitate a minimo vsq ad maximū ita vt
ostiu iuenire nō possent scz quis illō toto stu-
dio quererēt. Septimū qd hoc faciebāt con-
tinue et pseuerāter ideo ait dñs Gen. xviii. ad
abraā. Clamor zodomoꝝ et gomorreoz mul-
tiplicatus est: et peccatum eozū aggrauatū est
qd venit ad me cōpleuerunt opere. Quasi dice-
ret. matura sit messis. Sed quia p pdicta prece-
dentia signa vidit messem illam maturā: sequi-
tur. qd pluit dñs sup zodomā et gomorraz sul-
phur et ignem a dño de celo et subuertit has ci-
uitates et omne circa regionē vniuersos habi-
tatores vrbium et cuncta terre virentia. Simi-
liter cum dñs abrae exterminatione gentium p-
misisset qd terram quam ei pmissit ptinue inco-
lebāt ei. Recdū implere sunt iniqtates eozū
scz gomorreoz vsq ad pñs tempus Gen. xv
Quasi diceret. Et semini tuo hāc terram pro-

mitto: tñ ante tps complementi iniqtatis eozū
nō exterminabo. Ex his q dicta sunt nūc pen-
set qlibet auditor qdum hec signa in patria re-
gnāt: et inde ppinquitatē iudicioꝝ dei seu lon-
ginqtātē intelliget.

**Quāta seueritate contra obstina-
tos populos executioni mādet deus
iudicia sua. Cap. iii.**

Quarta et vltima pditio xpi iudicia
facientis est terroꝝ: de q Job. sub
dit Et misit q sedebat supra nubem
falces suam in terram: et messuit ter-
ram. Nubes hec sup quaz angel? xps sedet est
ei? humana caro. In Esa. xix. Ecce domin?
ascendet sup nubem leuē: et ingrediet egyptū.
Sup hanc nubē sedet: qz lz peccatoꝝ terribi-
lis appareat in iudicijs suis: oia tñ in tranquil-
litate iudicat vt dicit Sap. xij. Sed tunc mittet
falces suam in terrā et metet terrā: cū terrenas
p cupiscētijs luxurie superbie seu auaricie fla-
gellis guerrarū pestilentiarū et famis castigat
In Hiere. xxi. Disposui faciem meā sup ciui-
tatem istam in malū et non in bonū. Et ante p-
miserat et q derelicti fuerint in ea peste gladio
et fame in manu querentū animā eozū dabo
Et Esa. xxiij. Ecce domin? nudabit terraz et
dissipabit eam: et affliget faciē eius. Tūc vero
dñs terrā nudat: cum vel causas luxurie sup-
bie vel auaricie ab homie aufert. vel ipos ho-
mines ab eis morte seu alias remouet. Unde
Esa. xviij. Ablata ē messis in die hereditat. id
ē. in tpe quo mundana putabat sine fine here-
ditare: et dolebit gūiter. scz quia ad tpalia affi-
ciebat affectualiter. Hec pius deus misericor-
diter egit vt p flagella euigilent et resipiscāt sce-
lerati: qz p pspira mūdi ad oīz bonoz insen-
sualitatē ducti sunt sicut dicit Esa. xxviij. Cera-
tio dat intellectū auditui. Qd ad persionē et
coreptionez: sua aut iudicia et flagella nobis
largiri dignet ille qd ex dilectione persionē ex-
pectat ex dilectiōe flagellas ex dilectiōe ad pe-
nitentiā vocat atqz ex dilectiōe grām in pñti
donat et gloriāz in futuro dñs: dñs ih̄s xps: qd
cum patre et spū scto gloriose triūphat in secu-
la seculoz. Amen.

**Seria. iii. post scdam dñicam in q
dragelima de multiplici causa qre po-
puli sup eos futura dei iudicia nō cog-**

noscut nec verēt. Ser. xx
Wiautez se ex-
altauerit hūiliabit. Mat. xxij.
et in euāgelio hodierno. Grauis
fuit et dura iusticia a dño cōtra supbiā merito
parat: eo qd omniū flagellandoꝝ scelez q ptra-

De causa ignorantie futuri iudicii

charitate sunt sit pncipiu z origo sicut dicit
Eccl. x. Initium omnis peccati est supbia: z qui
tenuerit eam adimplebit maledictis. id e. iudi
ciz z maledictionib dei. Unde iere. l. Ecce
ego ad te supbe dicit dominus exercituum: qz ve
niet dies tuus. tempus visitationis tue. z cadet
supbus z corruet z no erit q suscipiet euz. Un
ps. Retribuet abundanter facientib supbia. id
est. quacunq scelera z peccata: qz in quolibet
peccato est supbia z pemptus dei. Legat au
tem hec dictio abundanter euz replicatioe hoc
modo. Retribuet abundanter facientibus supbi
am abundanter. Unde de abundantia huius sceleris
dicit Apoc. xvij. Reddite illi sic illa red
didit vobis z duplicate duplicia fm opa ei.
Sequitur. Etum glorificauit se z in deliciis
fuit: date ei tormentum z luctum. Hec tamem in il
lis iudiciis maxime aduertendum. quia quanto
sceleratis populis ppinquiora sunt. tanto illa
minus pertimescunt z minus ea intelligunt seu
cognoscunt. Ad non ex alia causa contingit: nisi
qz cecitas mentis in eis ex supbia generata eoz
intellum obtenebrat intellectum: qz suaz manifestam
ruinam non vident. Ideo dicit Esa. xliij. Educ
foras populum cecum z oculos habentem: surdum et
aures sunt ei. Unde ps. causas talis humiliati
onis z ignorete ruine ostendit dicens. Veniat il
li laqueus quem ignorat z captio quam abscon
dit apprehendat euz: z in laqueum cadat in ipsum
Et potest esse aliud thema. In quibus triplex
causa huius ignorantie demonstrat. Prima est
ex pte dei. ibi. Veniat illi laqueus quem ignorat.
Secunda ex pte mundi. ibi. z captio quam abscondit
apprehendet eum. Tertia ex pte iudicii. ibi. z in
laqueum cadat in ipsum.

**Articulus. I. q. quadrupliciter exi
gentibus culpis excecatur deus popu
los z magnates ne intelligant ppin
quam eis ruinam.**

Prima causa huius ignorantie est ex parte
dei. Ideo ps. Veniat illi laqueus quem ignorat.
id est. veniet patrie vel ciuitati laqueus captiu
ratis quem ignorat scz futurum esse. Vel laqueus
est pestis vel fames etc. Un prouerb. xxi. im
pinget scz populum a deo ad laqueos mortis. Et
Greg. Si ad quas impii pperant penas aspi
ceret: pfecto gressus reflecteret Un Esa. xlvij
Veniet super te malum z nescis ortum eius: z irruet
super te calamitas quam non poteris expiare. Ve
niet super te miseria: repete quam nescis. Quomo
do autem fiat ex parte dei ostendit alibi ppheta
ps. ciiij. dicens de egyptiis. Couertit cor eoz
vt odiret populum eius. Ad idem Job in fi. xij
ait. Qui inmutat cor pncipis populi terre: z de
cipit eos vt frustra incedant p inuicem. Palpa

bunt quasi in tenebris: z in luce errare eos faci
et quasi ebrios. Sz qd est hoc dicere. Quod
deus populoz z dominoz corda puerit vel
inmutat ad malum. Nequaquam. Absit oino crede
re qz p se vel immediate malicia cordi alicui in
fundat: vel aliquam inclinationem ad malum tri
buat: attamen alijs modis potest facere z p p
uens attribuit sibi. Et ad pnsens qtuor gene
rales ponam vias p qz deus dicit opari bec
talia mala. Primo p viam subtractionis. scd p
via pmissionis. tertio p via illustrationis: qrtio
p viam impressionis.

**De qz dignos flagellis nouit
excecatur eos p gratiarum suarum subtra
ctionem. Caplm. I.**

Primo p viam subtractionis. Sub
trahit enim deus gratiam iam populo da
tam vel cuilibet comunicatam: hoc
pppter demerita peccatoz. Subtra
hit etiam angelicam custodiam z ptectionem quaz
ordinauit p qtuor angelos sicut patuit. s. ser
mone. vij. Subtrahit enim a populo lumen veri
tatis z iudicii veri z consilij boni tunc. dum ho
mo crucis signaculo signare se putat impingit
in oculum suum. Abstrahit a populo gratiam vni
onis. adiutorij. puisionis. sanitatis aeris. po
derate insup pticulariter si qtuor dicti angeli
teptationes cessent refrenare vt ibi dictum e vel
multas siue aliquas pdictarum: considerat be
ne discreta mens quid inde sequit. Sicut eni
navis sine gubernaculo scz absqz rhemio remi
gantib z velo. non pot regulari cursum suum
re: sed ex sola carentia dictoz irregulari cursu
facere necesse est: sic est in pposito nro. Est enim
mens nra sicut navis in medio maris. Dona
ho gratiarum sunt ei p gubernaculo z rhemis z
anchoris z velis. Deus autem z angeli z eccle
sie regnum sunt p ductore hmoi navis. Ideo do
minus ait Job. xv. Sine me nihil potestis fa
cere. z ps. In manibz tuis sortes mee. Ipe est
q opatur. in nobis velle z pficere p bona vo
luntate fm aplm ad phil. ij.

**Deus multipliciter pmittit ruer
re z periclitari impios peccatores**

Capitulum. II.

Quod nocet deus p via pmissionis
Permittit enim dominus populum siue
hominem tripliciter cadere in ruinam
dimittens eos. Quandoqz in potestate suoz vi
tioz z passionum sicut ait ps. Dimisi eos fm
desideria cordis eoz ibunt in adinventionibz
suis. ergo male. Immo pessime sicut dicit ad
Roma. j. ideo tradidit illos deus scz pmissiue
in desideria cordis eoz z in passionem ignomi
nie etc. Quandoqz i pte demonum. Un Apoc.

vj. Cū aperuisset sigillū qrtū Sequit̃. Et ecce equ' pallid' & q̃ sedebat sup eū nomē illi mors & infernus sc̃q̃bať eū: & data ē illi ptās sup q̃tuor ptes terre. i. ciuitatis vel patrie. interficē gladio fame morte & bestiis terre. **Uñ** Job. ix. Tradita est terra i man' impij. **Uñ** q̃ in p̃tate maloz hoīuz ad malū multipliciter inferēdū. **Uñ** Apoc. ix. de fumo putei abyssi. i. de superbia exierūt locustē terraz. i. hoīes impij alios puniētes & flagellātes q̃si magnigoldi de dio. id ē. sp̃culatores dei. Sequit̃. Et data est illis ptās sicut hñt scorpiōes t̃re. Scorpio em̃ lingua lingit. brachia stringit: et cauda pungit. Sic tales hoīes q̃b' pmissiue p̃cessa est h' p̃tās peccatorib' nocēt blādicis & malicis & violentis. **Uñ** p̃s. Loquunt̃ pacē cum p̃ximo suo: mala aut̃ in cordib' eoz. Et h' dicit de blandicis & malicis. De violentis **Ezech. xxx.** dicit̃. **R**efortabo brachia regis babylonis: daboq̃ ei gladiū meū in manu sua. Cū em̃ p̃mittit̃ populus vel peccator eē in manib' vitioz suoz demonū & maloz hoīuz: necesse ē sequi ruinā suā. Sicut em̃ n̄ra natura sub morbis grauib' & multiplicib' p̃stituta aut in medio ignium siue in medio famelicoz leonuz posita p̃ire cito necesse est: sici p̃posito n̄ro. **I**nsup sicut avis fāxa ad collū ligata habens & alas multitudie aquaz ingurgitatas pedesq̃ irretitos oīno volare nō potest sed bene in p̃cipitium ire: sic contingit in p̃posito nostro.

Ppter illustratiōes diuinorum donoz excecant̃ impij ne cognoscāt ruinā suā. **Capitulū. iii.**

Quarto nocet de' & indirecte ad malū inducit p̃ viā imp̃ssid̃is. **M**isericors em̃ de' q̃ nō vult mortē peccatoris. s̃ magi vt p̃uertat̃ & viuat: vt d̃ **Ezech. xvij.** q̃nq̃ facit aliq̃s grāz imp̃ssid̃es cordib' impiorū q̃bus impij abutunt̃ ex eoz arbitrij libertate & durate eoz malicia. q̃si necesse hñt illas grās retorq̃re ad malū: sicut insipies hō male vtiť bonis. & iudas scintilla p̃scie licet etiam sathanā illū adiuuāte p̃ntia ductus laqueo se suspendit. **M**at. xxvij. **C**ayphas q̃ instinctuz p̃pheticū a deo sibi imissū ad suā malignitatē et suā prauā intentionē intorsit: qui **Job. xj.** ait. **E**xpedit vob̃ vt vn' moriat̃ p̃ p̃plo & non tota gens pereat. **M**ulti donū naturalis ingenij & itelligētie alte i diabolicas & perniciosissimas malicias vertūt: p̃p̃ qd̃ lumie veritatis p̃uantur sicut d̃ **Diēre. xxvij.** **A**bscōdā faciē meā a ciuitate hac p̃p̃ oēm maliciā eoz. **A**lij donū fortitudis corp̃alis p̃uertunt ad bella & ad audacias ceruicofas. **Q**uidā donuz timoris vertunt i pusillanimitates. impetū mūdane ire et potētie plus q̃ dei iusticiā formidātes. **S**ūt & alij q̃ diuitias & potentias naturales morales ac sp̃uales in arrogantia p̃uertūt. **N**aturales diuitias notam' in mentalib'. vt ingenij magnū & naturales sensus. **I**n corp̃alib' vt i multitudine & pulchritudinē & populi libertate. **I**n tp̃alib' vt in denarijs seu pecunijs mercancijs possessiōib' edificijs & dñijs in honorib' & gloriola seculi fama. **M**orales diuitie sūt prudētia iusticia fortitudo & tempantia & virtutes q̃ p̃cedunt ex eis. **D**iuitie sp̃uales in fide spe et charitate. & i his q̃ deriuāt ab eis cōphēdunt̃

d̃ **Eccl. xij.** **E**xecratio diuiti paup̃ **I**ncredulos sicut q̃tidie in iudeis p̃t̃ veritat̃ altitudo excecāt diuinorū mysterioz. **I**n hoz iudiciuz d̃ **Luc. xvj.** q̃ audiebāt h' oīa pharisei q̃erāt auari & deridebāt eū. **E**t sic intellige q̃n' d̃ alijs loq̃bat̃ sicut d̃ hūilitate & castitate &c. **E**x his p̃t̃ q̃ hoīes male disciplinati & maxime scelerati ex istis gratijs & virtutib' faciūt dñū suū. **I**nsup ex gratijs electorū ad emulationē et ad odiū p̃uocant̃. & sepius q̃n' malis p̃pinā sunt iudicia dei ex eoz annūciatōe non corrigunt̃: imo p̃teruisūt & deteriorant̃. **M**az s̃m **Greg.** tumor mentis obstaculū p̃bet veritati **S**cabiosus rasoze odit. fur lucē. adultera virum suū. frenetic' manib' & pedib' impugnat euz q̃ sibi medet̃: et obstinat' atq̃ reprobat' peccator et popul' in p̃dicatore radiū vitatis abhorret.

Quod ex impressione diuinarum gratiarum sepius peccatores excecatur ne intelligant exterminium suum.

Capitulum. iii.

Quarto etiā indirecte ad malū inducit de' p̃ viā imp̃ssid̃is. **M**isericors em̃ de' q̃ nō vult mortē peccatoris. s̃ magi vt p̃uertat̃ & viuat: vt d̃ **Ezech. xvij.** q̃nq̃ facit aliq̃s grāz imp̃ssid̃es cordib' impiorū q̃bus impij abutunt̃ ex eoz arbitrij libertate & durate eoz malicia. q̃si necesse hñt illas grās retorq̃re ad malū: sicut insipies hō male vtiť bonis. & iudas scintilla p̃scie licet etiam sathanā illū adiuuāte p̃ntia ductus laqueo se suspendit. **M**at. xxvij. **C**ayphas q̃ instinctuz p̃pheticū a deo sibi imissū ad suā malignitatē et suā prauā intentionē intorsit: qui **Job. xj.** ait. **E**xpedit vob̃ vt vn' moriat̃ p̃ p̃plo & non tota gens pereat. **M**ulti donū naturalis ingenij & itelligētie alte i diabolicas & perniciosissimas malicias vertūt: p̃p̃ qd̃ lumie veritatis p̃uantur sicut d̃ **Diēre. xxvij.** **A**bscōdā faciē meā a ciuitate hac p̃p̃ oēm maliciā eoz. **A**lij donū fortitudis corp̃alis p̃uertunt ad bella & ad audacias ceruicofas. **Q**uidā donuz timoris vertunt i pusillanimitates. impetū mūdane ire et potētie plus q̃ dei iusticiā formidātes. **S**ūt & alij q̃ diuitias & potentias naturales morales ac sp̃uales in arrogantia p̃uertūt. **N**aturales diuitias notam' in mentalib'. vt ingenij magnū & naturales sensus. **I**n corp̃alib' vt i multitudine & pulchritudinē & populi libertate. **I**n tp̃alib' vt in denarijs seu pecunijs mercancijs possessiōib' edificijs & dñijs in honorib' & gloriola seculi fama. **M**orales diuitie sūt prudētia iusticia fortitudo & tempantia & virtutes q̃ p̃cedunt ex eis. **D**iuitie sp̃uales in fide spe et charitate. & i his q̃ deriuāt ab eis cōphēdunt̃

De causa ignorantie futuri iudicii

De his q̄ talib⁹ diuitijs abutebāt⁹ erat ille cui Apod. iij. dicitur. Et dicitur q̄ diues sū scz i diuitijs naturalib⁹ ⁊ locupletat⁹ in moralibus ⁊ nulli⁹ egeo scz in diuitijs diuinalibus: et nescis quia tu es miser scz quo ad primas ⁊ miserabiles q̄ ad secundas. ⁊ pauper ⁊ nudus ⁊ cecus in diuinalibus seu spūalibus. Et p̄m hanc quartā viam dñs similiter ⁊ populis. Pro. xxi. dicit. Cor regis in manu dei quocūq; voluerit inclinabit illud. Ecce quō ex parte dei venit patrie ⁊ populo laqueus quē ignorat.

Articulus. ii. q̄ q̄druplex ē causa ex pte mūdi: q̄re populi ⁊ magnates nō intelligūt sua futura iudicia.

Secūdo venit ex pte mūdi ignorantia hec. Ideo ppheta subdit. Et captio quā abscondit apprehendit eū siue illum. Quenā ē hec captio quā peccator abscondit nisi diuinū iudiciū qd sub incōsideratione dei ⁊ sui p ignorantia sibi ipsi peccator abscondit male viuendoq; celat. Hec q̄dem captio tunc peccatorē cecum apprehendit: cum insperat⁹ nec expectatum dei iudiciū venit. Ab hac captione timebit apprehēdi p̄s dicens. In negocio pambulante in tenebris. Idō alibi orabat dicens. Ab occultis meis mūda me dñe ⁊c. Insup Job. xij. hoc timēs ait. Quātas habeo iniquitates ⁊ pctā: ⁊c. Si ille quē de aliq̄ certo peccato cor i tota vita sua nō rep̄hendit pctā scelera et iniquitates se habere timebat ac p̄ dei iudiciū formidabat. Q̄to magis peccatores ⁊ p̄li in oī scelere inuoluti i oī iniquitate irretiti. i oī ignorantia obcecati. hoc trepidare tenentur: Qd si nō fecerit insipiens multitudo: captio quā abscondit apprehendit eā. Magnū x̄o piculū est tale iudiciū nō videre q̄ maluz qd ignorat nequaq; timef nec remedium pparat nec exhibet. Sed vnde ex parte mūdi ē ignorantia ista: Dicendū q̄ q̄druplex pōt esse causa et. Prima lōga tranquillitas. secūda magna p̄speritas. tertia aparēs bonitas. q̄rta existens iniquitas.

Q̄ lōga tranquillitas pacis occultat peccatorib⁹ exterminia sua futura ⁊ p̄pina. Ca. i.

Prima causa est longa tranquillitas. Occultat em̄ multitudo maloz ⁊ magnitudo cor ⁊ diuinor iudicio rū ex lōga t̄pis dilatōe sicut tpe Loth illi p̄itu re generatiōi Gen. xix. Nā si non solum q̄ populus ille crederet se tali iudicio exterminandū sed nec generi Loth ita insensibiles facti sunt q̄ cum diceret eis: surgite ⁊ egredimini d loco isto: q̄ delebit dñs ciuitates istam visus ē eis q̄si ludens loqui. Quasi diceret. Quō deleret dñs tam pulchrā patriā que d̄ q̄si paradysus

dei: quō aboleret tantā multitudinē populorū vbi multi puuli et inocentes q̄ in hac piculari patriā nunq; fecerunt b. cū etiam sum⁹ d̄ populo dei: Hoc trufaris vt terreas nos ⁊c. Idē similiter tpe diluuij factū est q̄ noe diluuiū p̄ dicebat nō solū verbo annūciādo: sed etiam facto arcā fabricādo. S; q̄ tūc dñs non pluerat sup terrā nec aliq̄d notabile iudiciū ⁊ exterminij dederat mūdo longaq; mūdāna tranquillitate steterat mūdus. carnales hoīes tale exterminij nō abhorrebāt: ideo b̄ credē nō poterāt nec volebāt. Sicutiā erit tpe iudicij generalis sic d̄. Luc. xvij. Sicut factū est i dieb⁹ noe ita erit in dieb⁹ filij hoīs. Edebant ⁊ bibebant vxores ducebāt. ⁊ dabant ad nuptias. vsq; i diem q̄ intrauit noe in arcā. ⁊ venit diluuiū et p̄didit om̄es. Similiter sic factū ē dieb⁹ Loth edebāt ⁊ bibebāt emebāt ⁊ vendebant plantabant ⁊ edificabāt. q̄ die aut exijt Loth a sodomis: pluit ignē ⁊ sulphur de celo ⁊ omnes p̄li d̄it. Sic sepe enenit ciuitatib⁹ ⁊ patrijs que diu absq; diuinis flagellis ⁊ maxime guerris i tranquillitate steterūt. Hoc etiā exterminij iudiciū factum est p̄ romanos h̄erosolymitanē ciuitatē ⁊ patriē qd p̄uidens dñs Luc. xix. Res sup ciuitatē ait. Si cognouisses ⁊ tu. Et q̄dem in hac die tua que ad pacē tibi nunc aut abscondita sunt ab oculis tuis.

Q̄ p̄speritas magna excecāt oculos p̄ctoꝝ ne cognoscat p̄pinaq; suā ruinā. Cap. ii.

Pecūda causa hui⁹ occultationis est magna p̄speritas. Magnitudo em̄ p̄speritatis ⁊ abūdātia bonoz tēporaliū: mirabiliter excecāt oculos populi. Qui h̄z aures audiēdi audiat qd sp̄s dicat huic ciuitati. Ezech. xvi. Hec fuit iniquitas sodomē sororis tue. superbia. saturitas. panis. abūdātia. ⁊ oculi ipsi ⁊ filiar eius. Unde Deut. xxxij. Van fluet largiē ex basan. Van causa ⁊ basan pinguedo interpretant. Quasi d̄ cat. Causa fluētis ruine ē pinguedo. In exemplū ei⁹ p̄sidentē patrie a deo p̄ exterminia sepi ⁊ duri⁹ in italia visitate ⁊ abūdantiores reperiēt. sicut patz de lombardia apulia bononia ⁊c. Hinc d̄. Hier. v. Magnificati sunt et ditati. incrassati sūt ⁊ impinguati: ⁊ p̄terierūt sermones meos pessime. Vñ Deut. xxxij. Incrassat⁹ est dilectus ⁊ recalcitrauit incrassatus impinguat⁹ dilatat⁹. Vñ Osee. xij. Adimpleti sunt ⁊ saturati sunt: eleuauerunt cor suū ⁊ obliui sunt mei. Ad idē dicit Job. xv. Contra omnipotentē roborat⁹ est. cucurrit aduersus deum erecto collo: et pingui ceruice armatus est. Unde p̄s. Repleti sunt qui obscurati sunt.

terre domib' iniquitatū. Et **hiere. xxiij.** dicit dñs ad tales. **Locus** sum ad te in abundantia tua: dixisti nō audiri. **Hec ē** via tua ab adolescentia tua: qz nō audisti vocē meā. **Mira** nēpe ingratitudo hoīuz et ignorātia ceca. cū cetera aīalia p' bñficia domesticant. sola hūana corda p' dei bñficia excecant et indurant.

De bonoz apparētia occultat populus dei iudicia. Caplm. iii.

Tertia causa hui' occultatiōis est qdaz apparēs bonitas. Sicuti plerisq' ciui/ tatib' hospitalia multa et magna eccle siarū edificia mira multitudo religionū et reli giosoz. **Quelz** in multis sunt grata deo: attā mē multi insipientes quadā infana p'sidentia in illis sperant: tū ipī oīa illis p' traria operentur. **Hec** tamē celare p'nt qn ostendūt q' talia que agūt sunt apparētia nō existētia bona: cum ipī tuba canāt q'cūq' faciūt de talib' spūalib' bo nis. **Nō** em' h' edificarēt hospitale nō ecclesiāz nō altare siue capellā nō deniq' simile q'cūq' ni sinomē suū et arma ibi qñq' supra xpm notabi liter insignirēt. **Ad** etiā p' pphētā pūlū est cū dicit. **Posuerūt** sua signa. nō dei signo. s. eozuz hypocrite intētiōis et nō cognouerūt sez in vi ta sicut i exitu cognituri sunt sup' sūmū sez po nūt: nec etiā verent' in sacris calicib' et pamē tis talia opari. **Cōtra** q's dñs ait **Matth. vj.** **Cū** facis elemosynā noli tuba canē an te sicut faciūt hypocrite. **Un' Mat. xxiij.** **Duces** ceci excolātes culicē sez ne bibat cū vino: cameluz aut glucietes. i. minima delicta qñ expurgan tes maria aut cōmittētes et incorpantes. **Ap/ parēt** qdā gestu et incessu modesti et gues. mu lieres etiam aliq' mature et honeste et cōter po puli extrinsec' in multis apparēt deuoti ac vir tuosi: ad q's dicit dñs **Mat. xxiij.** **Mūdatis** qd de foris est calicis et papsidis: intus autez pleni estis rapina et inūdicia. **Mūda** pus qd intus ē. **Et** addit. **Siles** estis sepulcris dealba tis q' foris apparent hoīb' speciosa: intus vero plena sūt ossib' mortuoz et oi spurcitia. Sic et vos a foris qdem apparētis hoīb' iusti: intus aut pleni estis hypocrisi et iniquitate.

De peccata impioz excecant oculos illoz ne sint capaces ruine sue.

Capitulum. iii.

Quarta causa ē existēs iniquitas. **Mul/ tiplicata** em' pctā excecāt ppli itellectū ne veritate itelligere queant. **Un' Sap. ij.** **Ex** cecauit eos malicia eoz et nescierunt sacra dei id ē. ei' occulta. neq' mercedē sperauerūt iusti cie. **Cuz** em' aq' etiā clara quassat et agitat diffi cile qd in ea lateat videri p't. q'ro magis i tur/

bida vel in sceno: Sic etiā cū pls imergit se in pctis sicut sus i volutabro luti. qd mirū si dei flagellātis futura iudicia nō cognoscit. **Sz** au di vtinaz nō de p'lo isto illud **Sap. xxiij.** omīa sez scelera cōmixta sūt. **Sāguis.** homicidiū. fur tū. fictio. corruptio. infidelitas. turbatio. pū riū. tumult'. et bonoz dñi imemoratio. aīaz inq'natio ncēitati imutatio. nuptiaz incōstan tia. inordinatio mechse et impudicitie. **Quid** igit mirū si i talib' et guiozib' ppli uoluit nō in telligunt futura sup' eos iudicia dei? **Un' dñs Soph. j.** cōminat' dicēs. **Tribulabo** hoies et ambulabūt vt ceci: qz dño peccauerunt. **Et** ef fundet sanguis eoz sic sūm': et corpa eoz sic stercorea. **Et** h' capto quā abscondit popul' ap prehendit eam. **Et** hec sufficiant de secūda cau sa ex pte mundi.

Articulus. iii. q' ppter q'druplicē causam occultat deus iudicia sua.

Tertia causa ignorātie talīū iudicioz est ex pte ipī iudicij. **Ad** q'dez in p'scrutabile ē. ideo d' ad **Roma. xj.** exclamatiue. **Altitudo** di uittaz sapie et scie dei. q' incōphēsbilia sūt iu dicia ei'. et inuestigabiles vie ei'. **Magna** q' dem abyssus q' sepe pctōres dei iudicia et fla gella q' maxie horrēt an oculos teneāt: nec illa cognoscāt vt merito p'lo eueniat illō ps. **Et** in laqueū cadat in ipm. i. insperato cadat in iudi cium dei. ideo timeāt ppli iudicia dei. **Un' ps.** alibi. **Iudicia** dei abyssus multa. **In** tali enim occultatiōe iudicij q'tuoz latent abyssus: que sunt q'tuoz cause ppter q's hec dei iudicia oc culta sunt. **Prima** ē abyssus timoratiōis. scōa abyssus hūiliatiōis. tertia abyssus exclusionis q'ta est abyssus excecationis.

De occultat iudicia sua vt semper peccatores habeāt timere atq' pa uere. Capitulum. i.

Prima ē abyssus timoratiōis. **Occul** tat em' deus futura flagella vt semper peccatores paueāt illa ignorantes qñ dñs ventur' sit: sicut **Apoc. iij.** cōminatorie dicit dñs tali p'lo. **In** mēte habe q'liter accepe ris p' aurē mētis: et audieris p' aurem corpis et sua. i. obserua p' te audita: et pñiaz age de p'te ritis culpis. **Sic** igit nō euigilaueris tu p'ple q' litargio somno opprimeris: veniā ad te tāq' fur. et nescies q' hora veniā. **Et** merito q'dē. vt q' deū cognoscere dīligere et timere noluit p'pē beneficioz collationē: ipm itelligat p' duoz flagelloz punitiōē iuxta illud pphete. **Cog** noscetur dñs iudicia faciens.

Ad humiliandū elatos occultat deus iudicia sua. Capit. ii.

De causa ignorantie futuri iudicii

Quarta est abyssus humiliatiois. Multi plerumque quando sunt in culmine magno tante sapientie se estimant esse. quod oculo mentis a deo omnino amoto putant se esse sufficientes regere totum mundum. Hanc superbiam volens comprimere deus occultat iudicia sua: ipsosque in sperato flagellans humiliat confusione indigna sicut Job. xx. vj. de domino dicit. Prudentia eius percussit superbum. et per te humiliasti sicut vulneratum superbum in brachio virtutis tue. Et alibi. Disperge. id est. disperges illos in virtute tua et depones. id est. depones eos propterea me domine. Delictum oris eorum scilicet depones: et sicut frimonem labiorum ipsorum: et comprehendant. id est. comprehendent in superbia sua de execratione et maledictione.

Quod occultat deus multis iudicia sua propter illorum indignitatem.

Capitulum. iii.

Quinta est abyssus exclusionis. Non enim peccet dei secreta indignis et indispositis revelari. Ideo aliquibus sanctis viris alias idoneis pluries abscondunt talia iudicia dei: quia forte nescirent celare indignis: aut forte non plene idoneis ut et iniusti: magis autem scelerati in suspicionem talium iudiciorum semper habeat vigilare. Unde Apoc. ij. comminatur tali populo saluator dicens. Penitentiam age et prima opera fac. Sin autem: venio tibi et movebo candelabrum tuum de loco suo. Candelabrum vero quod lumen tenet: sed ex se lumen non habet regnum est a deo per sua gloria concessum et. que prudenter dicat predicator discretus.

Quod occulta sunt iudicia dei ad obsecrandum oculos impiorum ne illa effugere possint. Cap. iii.

Quarta est abyssus execrationis. Occultat enim deus iudicia sua ad execrandum reprobos talium temporum: et ad hoc quod talia veniant super eos subito et improuise. Et sic promoniti sunt tales per predicationes et signa: verificata tamen in eis illud Job. ix. In iudicium venies per annunciatam veritatem in hunc mundum ut qui non vident videant et qui vident ceci fiant. Unde Isa. vj. Audiui vocem domini dicentis quem mittam et quis ibit nobis? Et dixi Ecce ego. Miserte me Et dixit. Vade. Et dices populo huic. Audite audientes et nolite intelligere: et videte visionem et nolite cognoscere. Exceca cor populi huius et aures eius aggraua et oculos eius claudes: ne forte videat oculis suis et auribus suis audiat. et corde suo intelligat et convertatur et sanem eum. Et sic merito in laqueum cadat in ipsum. quia qui se exaltauerit humiliabit. Qui laqueo et a quibus periculum iudicis eripiat nos illuminator mentium dominus noster Iesus christus dominus.

vere penitentibus gratiam in presenti: et gloriam in futuro. Qui cum patre et spiritu sancto iudicia sua retinens et dispensans triumphat gloriosus in secula seculorum Amen.

Seria. iiii. post secundam dominicam in quadragesima de multiplici hominum ignorantia. Sermo. xxi.

Nescitis quid petatis.

Nescitis quid petatis. Mat. xx. et in euange. hodi. Multum officit charitati ignorantia veritatis. Etenim inde fit quod nec bonum amatur: nec malum odio habetur. Et quod periculosius est pertingit ex hoc sepe quod bonum respuit et malum eligit: eo quod bonum veraciter estimet malum et malum bonum. Quod intelligens sapientia dei Christus Iacobus et Iohannes ex ignorantia ingrata postulantes in verbo proposito rident dicentes. Nescitis quid petatis. Nam ad istam si querebant in aliquo terreno regno promatum in quo forte Christum regnaturum putabant: merito dixit eis. Nescitis quid petatis: quia ab eo nihil terrenum postulare debebant. Si vero quod magis puto postulabant promatum celestis regni: etiam per tanto quod peteret ignorabant: eo quod id non peteret secundum ordinem debito: neque ex puro affectu et intentione. Non enim peti dicit a nobis quod gratie animi passionis laborum. nec promatum animi meritum. nec corona nisi post triumphalem victoriam. nec etiam quod eminentior gradus: quia iudicium superbie est maxime si fiat ex quodam privata ambitione honoris et dignitatis: sicut isti petere videbantur. Non etiam debet peti ex iure vel confidentia cognationis carnalis ad Christum sive ad sanctos sicut faciebant isti. Ex istis patet quanta ignorantia vititatis sit in humana mente dum ignorat quod salubre sit petendum. Proinde per humanam generem in per. lxxxj. merito dicit. Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulat. In quibus vobis triplex stat? denotatur. Primus est ignorantie naturalis id est quod dicit nescierunt. scilicet ex natura. Secundus est ignorantie generalis de quod ait neque intellexerunt. scilicet ex gratia. Tertius est ignorantie criminalis. id est dicit: in tenebris ambulat. scilicet errorum et peccatorum. De his quod Luca xvij. mystice dictum est. Secus quodam in hoc denotatur ignorantia naturalis. sedebat secus viam et in hoc exprimitur ignorantia generalis: medicus et in hoc indicatur ignorantia criminalis. Et utrumque vobum potest esse tema in quadragesima vel iailiore parte presentis materia.

Articulus. i. de septuplici ignorantia naturali quam omnes habemus.

Primus status est ignorantie naturalis. Unde per. ait. Nescierunt scilicet communiter omnes: quia naturalis ignorantia est. Et sic ex peccato primorum parentum exordium sumpsit: non tamen in hominibus peccatum est. De hac ignorantia

loquitur Job. iij. de homine dicens. Circum-
dedit eum deus tenebris scilicet ignorantie. Ig-
norat enim septem. Primo que sunt ante se. se-
cundo que sunt post se. tertio que sunt iuxta se.
quarto que sunt supra se. quinto que sunt intra se.
sexto que sunt infra se. septimo ignorat omnia.
Et de his oibus dicit Job. xxxv. Nos quippe
inuoluimur tenebris etc.

Q naturaliter preterita ignoramus?

Capitulum. i.

Primo ignorat homo que sunt ante se.
Unde Eccles. viij. Multa hominis af-
flicto q ignorat preterita. et. x. c. Ignorat homo
quid ante se fuerit.

Q naturaliter futura ignoramus?

Capitulum. ii.

Secundo ignorat homo que post se sunt
sicut Eccles. in dicto. viij. c. ait. Futura
nullo potest scire nuncio. et idem. x. c. Et quid
post se illi futurum sit quis poterit iudicare? hic
Jaco. iij. Quid dicitis hodie aut crastino ibi-
mus ad illam ciuitatem et faciemus quidem ibi
annum et mercabimur et lucrum faciemus qui
ignoratis qd sit vobis futurum in crastinum?
Prover. xxvij. Ne gloriaberis ignorans qd sup-
uentura pariat dies. Unde Eccles. ix. Nescit ho-
mo finem suum.

Q naturaliter ignoramus corda
hominum. Cap. iii.

Tertio ignorat homo que sunt iuxta se.
Iuxta illud apli. j. Cor. ij. Quis scit
hominum q sunt hominis nisi spiritus hominis
q in ipso est? Et bierre. xvij. Praui est cor hominis
et in scrutabile qd cognoscat illud?

Q naturaliter ignoramus que supe-
riora sunt nobis. Cap. iii.

Quarto ignorat homo que sunt supra
se Sicut testatur apostolus. j. Timoth. vi.
Lucem habitat inaccessibilem sci-
licet deus quam nullus hominum vidit nec vide-
re potest. Et iterum propheta ait. Posuit tene-
bras latibulum suum.

Q naturaliter ignoramus quid sit in
conscientia nostra. Cap. v.

Quinto ignorat homo que intra se sunt.
Iuxta illud ps. Ab occultis meis mun-
da me domine etc. Unde Job. ix. Etiam si
simplex fuero: hoc ipsum ignorat anima mea. Et ite-
rum. j. Cor. iij. Nihil mihi conscius sum: sed non
in hoc iustificatus sum. Unde Eccles. ix. Nescit ho-
mo vtrum odio vel amore dignus sit etc.

Q naturaliter ignoramus que infe-
riora nobis sunt. Cap. vi.

Q Erto ignorat homo que infra se sunt.
Unde Eccles. j. Puncte res difficiles non
potest homo eas explicare sermone.
Unde Sap. ix. Difficile estimamus que in ter-
ra sunt: et que in prospectu sunt inuenimus cum
labore. Et Eccles. xj. quomodo ignoras que sit
via spiritus: et qua ratione compingantur ossa in
ventre pugnantis. sic nescis opera dei qui fabri-
cator est omnium.

Q a natura omnia vniuersaliter ig-
noramus. Cap. vii.

Primo ignorat homo naturaliter vni-
uersaliter omnia iuxta illud Eccles. viij.
Intellexi q omnium operum dei nullam
posset homo inuenire rationem: et quanto plus la-
borat tanto minus inuenit. Et iterum Sap. ix.
cum dixisset difficile estimamus que in terra sunt
et que in prospectu sunt inuenimus cum labore
addidit. Que in celis sunt qd inuestigabit. Ta-
men vniuersali ignorantie fidei remedium a domi-
no: vel nobis ignorantibus adhibet. Dixerat enim
deus ad eum. ij. quacumque enim die comederis
mortem morieris. Quod quidem non credens pre-
ceptum domini contempsit atque propter inobedientiam in
predictas ignorantias lapsus est. Proinde et illi
et nobis salubre remedium recte inopinatum pa-
rauit scilicet fidem: per quam a pernitiola cecitate pre-
dictae naturalis ignorantie homo salubriter adiuua-
tur. Unde Aug. in lib. de trini. ait. Mentis
humane acies inualida in tanta excellenti luce non
figitur: nisi per iusticiam fidei emundet. Et Berni.
sup. Cant. Quid non inuenit fides? Attingit et
accessit. deprehendit ignota. comprehendit in-
finita. apprehendit nouissima ipsam denique eterni-
tatem suo illo vastissimo sinu quodammodo cir-
cūcludit.

**Articulus. ii. de ignorantia iuris:
et de ignorantia facti: et quando excusabi-
les sunt et quando non.**

Secundum ignorantie status est ignorantie generalis.
Et de hac ps. subdit. Neque intellexerunt scilicet ex-
gratia: et hoc mediante eorum culpa. Proinde Berni. i.
epistola ad magistrum hugonem ait. Multa scienda ne-
sciunt: aut sciendi incuria: aut discendi desidat:
aut verecundia inquirendi. Et quidem hoc ignorantia
non habet excusationem. Hec ille. Unde Aug. de
vobis apostoli ait. Pessime matris ignorantie pessi-
me inde due filie sunt scilicet falsitas et dubietas. Il-
la inferior. ista miserabilior: illa pernitiolior:
ista molestior. Ad bene viuendum igitur necesse
est nosse quid faciendum: quid velinendum sit.
Unde Isidori in quodam sermone suo. Quis sit me-
lius facere quam dinoscere: prius tamen est nosse quam face-
re. Audi scripturam dicentem. Omnis qui non didice-
rit iusticiam super terram: veritatem non faciet. Et ite-

De multiplici hominum ignorantia

rum. Zelus apprehendit populum in eruditum. Duplex est ignorantia impediens omne bonum ut dicitur. j. q. iij. c. vlt. scilicet ignorantia iuris et ignorantia facti. Prima est ignorantia iuris: et hec est septuplex quasi septem ignorantie species. Dicitur enim prima sapiens siue discreta. secunda inuincibilis. tertia simplex. quarta difficilis. quinta crassa et supina. sexta affectata. septima peruersa siue aduersa.

De ignorantia docta et sancta

Capitulum. i.

Prima dicitur ignorantia sapiens siue discreta scilicet quando homo non curat scire que non sunt necessaria sibi ad salutem. maxime quando illa non potest discere absque periculo anime sue. Hinc dicitur Mattheus. v. Si oculus dexter. id est scientia scandalizat te: erue eum et proice eum abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Unde Augustinus de uerbis apostoli ait. Melior est fidelis ignorantia quam temeraria scientia.

De ignorantia inuincibili et quando excusat et quando non. Cap. ii.

Secunda ignorantia inuincibilis dicitur. Et est duplex. Prima que introducta est propter culpam. secunda que introducta est per culpam. Prima autem que introducta est propter culpam: sicut patet in pueris in quibus simpliciter priuat cognitionem iuris: similiter et furiosi qui omnino carent rationis usu. et in decrepito qui non discernit: et in eo qui nascitur amens. Et hec ignorantia secundum Bonauenturam in. ij. excusat a toto: quia caret rationis usu. Secundo autem si talis ignorantia introducta est per pambulam culpam. sicut in ebrioso qui se precipitauit per culpam suam. et sic non a toto sed a tanto excusat. unde minus peccat quam si non fuisset ebrius ar. l. di. sepe. Quidam tamen dicunt quod excusat a tota si totaliter ligat. Talibus si sanatur penitentia imponenda est eis secundum canones: quia nouam culpam tunc ebrius committit: sicut accidit Genesim. xix. in Noth quem dicitur sancti fuisse culpabilem licet excusent eum in parte et a tanto. Et sic est de amens qui propter luxuriam etiam uxoris amantes facti sunt. Unde Esdras. ix. Multi propter uxores facti sunt amens. Similiter et alii qui carent usu rationis ex precedenti culpa. Hoc notat secundum Bonauenturam et Alexan. de hal. in. ij. Ad hoc facit quod dicitur. xv. q. j. si quis insanis ubi dicitur. Si quis insanis aliquem occiderit si ad sanam mentem peruenit: leuior ei pena imponenda est secundum glossam istis imponitur penitentia et tamen non deliquerunt: sed fit ad cautelam ut non. l. di. per subditos. et. xxxiij. q. ij. in lectum et ne disciplina ecclesie deferat. xxiij. q. v. excoicatores etc.

De ignorantia simplicitatis et quando

do excusabilis est et quando non.

Capitulum. iii.

Tertia est ignorantia simplex secundum Alexan. de hal. et Bonauenturam. scilicet cum quis nescit quod scire tenetur: laborat tamen ut sciat. Talis autem dupliciter laborare potest: aut plene: aut semiplene. Si plene laborat ut sciret ut patet de eo qui ignorat que tenetur scire secundum statum suum tamen laborat audiendo uerbum dei vel legit vel a sapientibus: de illis sollicite querit: et hec ignorantia vel totaliter excusat vel saltem ut non sit peccatum contra debentem. xj. q. iij. excellentissimis. et. c. se. et. xxvj. q. ij. c. vlt. et. j. q. iij. c. vlt. Si autem laborat ut sciat predicta sed non plene: excusat a tanto: sed non a toto secundum Bonauenturam. in centiloquio.

De ignorantia quando habet intelligentiam per lucida tempora vel interualla

Capitulum. iii.

Quartam autem ignorantiam est difficultatem et secundum Bonauenturam. hec est illa que non totaliter usum rationis tollit. que in illis est qui non sunt omnino furiosi sed habent quandoque interualla lucida. Item simile est in pueris qui iam capaces sunt precepti licet non plene. Et hec licet excuset a tanto non tamen a toto. Ad hoc nota. xxxij. q. vii. quemadmodum.

De ignorantia crassa et supina et ad quorum iurium noticiam homo necessarius obligatur. Cap. v.

Quinta autem ignorantia est crassa et supina. Talis est secundum Alexan. de halis est quando aliquis negligit scire quod tenetur scire: nec tamen uult se nescire. Ignorantia enim crassa et supina sic dicta est per metaphoram hominis crassi et supini. qui non uidet etiam ea que coram eo sunt. sicut qui publica et manifesta se dicit ignorare vel ignorat habere dicitur scientiam crassam. xvj. dist. q. dicitis. Talis fuit ignorantia pauli secundum Richar. Unde j. Timotheus. inquit. Misericordiam dei persecutus sum: quia ignorans feci. Et talis ignorantia non habet excusationem. Et nihilominus aduertendum quod diuersa iura diuersimode diuersos obligant secundum Bonauenturam. Quia aliter obligat ius naturale. aliter ius diuinum. aliter ius civile. aliter ius pertinens constitutiones ecclesiasticas et morales. Primo ius naturale omnes obligat: et nullus adultum excusat cum sit scriptum in cordibus nostris. et habet. j. q. iij. c. notandum. Ubi dicitur quod ignorantia iuris naturalis omnibus adultis dānabilis est. Adultis dico qui habent usum rationis propter furiosos et huiusmodi. Unde dicit Alexan. de halis. Secundo ius diuinum ignorare quod quidem est lex prophete euangelium atque apostolice doctrine secundum Bonauenturam. in centiloquio.

7 Alexan. in. ij. et in. iij. accusat sicut d magno
7 de mortali delicto platos 7 maxime epos 7
metropolitanos: q tenent de fide 7 speredde-
rerõnez. Accusat autem sicut veniali clericos
simplices. 7 illitteratos q curam non suscipiunt
aiar: q cu potuerunt addicere noluerunt. Laicos
no in nullo accusat. q ad ipos no ptinet dñmo
do non ptinemat. S3 fm Alexan. laici tenent
ad noticiã decalogi 7 eoz q ptinent ad fidẽ p
ut cõfines in simbolo aploz. Ignorantia 7o
quo ad qdã iuris diuini eos excusat simpliciter:
qum ad qdam 7o excusat a tanto 7 si nõ a to-
to. Hec notat Alexan. d halis 7 Bonauẽ. Et
in hoc apparent culpe calcantiũ cruce que su-
per lapides tumuloz i plerisq locis irreuerẽ-
tissime sunt ptra legẽ a diuine iure manantem
Nemini licet. li. j. vbi d. Nemini licet signũ
salutoris in terra i silice vel i marmoribus hu-
mi positus insculpere vl pingere ne pedib? cõ-
culcet. Qui aut i terra posuerit vel positus nõ
leuauerit morte mulctet. S3 ptra h qdam alle-
gant p̃suetudinẽ: qbus respõdẽdũ est illud qd
d. di. viij. c. p̃suetudo vbi d. Cõsuetudo sine
veritate veritas est erroris 7 p̃sequens nõ
excusat. Proinde credo q mortaliter peccant
oẽs qbus inotescit h si ad eos ptinet 7 non re-
mouet eas. Tertiu ius scz legũ solos iudices
accusat d. em. j. q. iij. c. vlt. q ius ciuile alijs
pmittit ignorare alijs nõ. Scdm em Alexan.
de hal. Rusticis em 7 mulieribus 7 in minori
etate p̃stitutis pmittit ignorare q sunt de iure
ciuili: maxime in damno vitado. in maleficijs
aut nõ sic. Quartũ ius ptinens morales cõ-
stitutiones 7 ecclesiasticas ad discernẽda pec-
cata accusat sacerdotes 7 curam aiaz habent-
es 7 p̃fessores. Ignorantia hui? iuris qdã ali-
os excusat: 7 si non a toto: tñ a tanto. Non em
oẽs clerici tenent ad noticiã oĩuz q sunt i iure
canonico: 7 si teneant ad noticiã quorũdam.
Hec dicit Alexan. ad hoc. xxiiij. q. j. c. si quis
dederit fm Tho. prima ij. q. lxxvj. Oẽs cõf-
tenent scire ea que sunt fidei 7 vniuersalia iur-
pcepta. Singuli autẽ ea que ad statũ eoz vel
officiũ spectant. Nam quicumq negligit habe-
re vel facere ea ad que tenetur: peccat peccato
omissionis. Unde ppter negligentiam ignorã-
tia eoz que quis scire tenet est peccatuz. Hec
ille. Ad hoc nõ. extra de iniuri. 7 dam. c. si cul-
pa. Et ptra hanc qntaz ignorantia ait aposto-
lus. Quicumq stultus est in culpa: sapiẽs erit
in pena. Et illõ j. Ro. xiiij. Si quis ignorat
ignorabit. Facit ad hoc. xxxviij. di. q. ea. Con-
siderent hoc p̃fessores ignari 7 ceci 7 duces ce-
corum qua temeritate ista exerceat vt non ad-
ducant in inferos peccatores illaqueatos iudi-
cantes que nesciunt 7 ignorant. Unde Hiero.

Impericia p̃fidentia: 7 eruditio timorẽ creat.
Addam qd qd mirabili? est: q qto minus intel-
ligunt plus p̃sumunt.

De ignorantia affectata. Cap. VI.

Ista 7o est ignorantia affectata. Et
hec est cum qd affectat ignorare qd
scire tenetur: nõ tamen determinat
apud se q teneatur illud scire. Un-
de Luc. xij. Seruus qui cognouit voluntates
dñi sui 7 non se p̃parauit 7 non fecit volũtates
eius: plagis vapulabit multis. Ubi glo. Qui
scire nolunt: 7 p̃nt non ignorantes sed p̃tempto-
res iudicant. Hec ignorantia fm Bonauẽ. et
Richar. 7 Alexan. in. ij. di. xxij. sic excusat ex
vna pte qd ex alia parte aggrauat Excusat in-
q̃tum ignorantia. sed aggrauat inq̃tũ affectata
De tali ignorantia ait Bern. de. xij. gradibus
humilitatis Frustra sibi d infirmitate ignorã-
tia blandiunt: qui vt liberi? peccant libentẽ ig-
norant vel infirmant. Uñ Greg. xxv. li. mo-
ral. Nescire ignorantia est: scire noluisse supbia
est. Et Ido. de sum. bo. Nescire simplicit ad
ignorantia ptinet: sed noluisse scire ad p̃tuma-
cem supbiam. Voluntate quippe dñi p̃p̃t vel
lenescire. quid aliud est q̃ velle dñm supbiẽdo
cõtemnere. Uñ glo. sup. hiere. vj. S. adis im-
pietas est non soluz peccata non cauere sed ne
velle itelligere peccata: 7 nullam habere distã-
tiam bonoz malozq operũ. Et de hac igno-
rantia ait p̃pheta. Voluit itelligere vt bñ age-
ret. Ad talẽ ignorantẽ p̃ Oseam dñs. c. iij. cõ-
minat dices. Quia tu sciam repulisti 7 ego re-
pellã te ne sacerdotio fungaris mihi. Circa
hoc incidens querunt tria p̃mo de sacerdo-
te qui accedit ad ordines 7 non põt addiscere
canones et ea q sunt necessaria officio suo. Re-
spondet Alexan. in. ij. q. in tractatu d ignorantia
q talis peccat in eo cũ vult suscipe ordines cũ
nescit nec addiscẽ põt. Et fm eũ si sacerdos est
fact? tenet nõ suscipe aiaz curã vel nõ suscipe
officiũ audiẽdi p̃fessiones 7 iniũgẽdi penitentĩ-
as. in qbus piculosũ ẽ iudiciũ. Sed nunqd ex-
cusat illũ impotẽtia sciẽdi sicut excusat qui ca-
dit i paup̃tatem p̃ impotẽtia dandi si nõ dat
paup̃i i extrema necessitate? Ad hoc respõdet
Alexan. q non est simile. Ille em se nõ ingessit
in impotẽtia dandi: sed iste se ingessit in impo-
tẽtia curã habẽdi p̃ sciẽtie defectum. Prete-
rea nemo p̃t se imittẽ in impotẽtia dandi: qz et
si non habet pecuniã potest dare voluntatem
bonã q amplius placet deo. Non sufficit autẽ
isti sacerdoti curam habẽti bonã voluntatem
habere de sciẽdo vel curando: sed oportet q
sciat 7 curet. Scdo querit quid d illo cui ap-
paret angelus malus transfiguratus in angel

De multiplici hominum ignorantia

lū lucis: et ipse credit quod sit angelus bonus: et apponit omnem diligentiam quam potest: et ita adoret eum: Dicitur dū in *Alexa*. quod non apponit omnem diligentiam quam potest: quod si apponeret vel per se cognoscere vel de ei reuelaret. Sed de hoc nota plenius in *Philo*. xxiiij. arti. s. in fine. Tercio quod de illo quod dubitat aliquo an sit simonia vel tractus usurarij si uenon. De hoc dicitur. i. *Philo*. xli. arti. ij. c. ij. in fine. et c. sequenti circa principium.

De ignorantia pueris et aduersa quam ex malicia bonitati omnino contrariatur.

Capitulum. vii.

Ignorantia pueris que ex malicia bonitati omnino contrariatur. *Philo* in pueriscentia. quoniam scilicet quod non tamen scire non vult. et etiam habitum et dispositionem ignorantie induit. quod veritatem fugit: et etiam persequitur. et impugnat. Quod quidem ex industria est peccare: et persequens est peccatum in spiritu sancto. Unde *Iob*. xxiiij. *Prophetia* fuerit rebelles luminis: nescierunt vias eius. Hec ignorantia est proprie in conscientia erronea et excecata: quod dicitur contra prohibitiones et precepta in qua utique sunt ingressi septem spiritus nequa de quibus *Matth.* xij. Assumit secum septem spiritus nequiores se et intrantes habitant ibi: et fiunt nouissima huius hominis peiora prioribus. Et merito quidem. Nam sicut septiformis spiritus christi totus luciformis et spirituali lumine illustrat mentem ingrediens illam totam illuminat et illustrat ita septem spiritus nequa omnino illi oppositi cum in animam intrant horrendas tenebras afferunt et terribilem cecitatem. In hanc cecitatem pharisei ruerunt. Ideo *Matth.* xxij. dominus quando inquit illos vocat cecos quasi in quantum sensibus excecatis anime. Hec autem excecatio est proprie illa: de qua *Isa.* vi. dicitur. Exceca cor populi huius: et aures eius aggraua et c. xliij. ait. Educ foras populum cecum et oculos habentem. Talis vero excecatio in fine cuiuslibet solennis temporis mundum obtenebrat vniuersum: quod tam in summo quam in fine seculi abundabit ita ut verificetur illud *Apoc.* vi. Et factus est sol niger sicut saccus filicinus. De tali cecitate dicitur *Luce*. xxij. Hec est hora vestra potestas tenebrarum. Et iterum propheta. Posuisti tenebras et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie silue. id est bestiales et erronei sensus patrie infernalis. Talis enim credulitas ceca estimatio falsa ex puritate malicie originem habet: per quam mens in bono alterius intantum falso iudicio errat. quod de illo quod de se bonum est. nullo modo potest sentire bonum. Unde *Sap.* ij. dicitur. Excecauit eos malicia eorum.

De ignorantia facti quando excusatur et quoniam non. Cap. viii.

Scunda principalis dicitur ignorantia facti. De qua *Alexan.* de haliis i. ait quod duplex est ignorantia facti. Prima est ei quod oportuit scire: secunda est ei quod non oportuit scire. Prima inquam est eius quod oportuit scire. Si enim necesse fuit scire et fuit ignorantia supina aut affectata vel puerilis non excusat: sed grauior est etiam culpa. Si vero fuit ei quod oportuit scire et adhibuit hominem diligentiam excusat: et si non a toto tamen a tanto. Hinc contra iudeos. s. q. iij. circa finem dicitur quod ignorantia facti non excusat iudeos quod non credunt venisse christum. Ratio est: quod talis ignorantia est crassa et supina. Possent enim christum venisse scire tamen ex operibus christi. tamen ex operibus discipulorum eius: tamen ex collatione scripturarum prophetarum. Secunda vero ignorantia facti quod non oportuit scire excusat sicut de idolotico de quibus *Cor.* x. apostolus ait. Si quis infidelium vocauerit vos ad cenam et ire vultis: quicquid appositum fuerit vobis: comedite nihil interrogantes propter scientiam. Item *Philo* alios duplex est ignorantia facti. Prima est ignorantia antecedens. Secunda est concomitans. Prima ignorantia est antecedens que scilicet est causa agendi ita quod si homo sciret illam circumstantiam que in peccatum trahit non faceret: insuper et se fecisse doleret. Talis utique ignorantia excusat a toto: si tamen debita diligentia processit. Si autem promissa non fuerit. excusat solum a tanto. Secunda vero facti ignorantia concomitans dicta est. quando scilicet etiam si sciret peccati circumstantias nihilominus operetur illud: et hec nequaquam excusat. In hoc concordat *Thom.* *Suil.* et etiam *Petrus* de candida.

Articulus. iii. de septuplici malo quod per ignorantiam in anima generatur.

Tertius status est ignorantie criminalis. Unde propheta ait. In tenebris ambulat scilicet errorum et peccatorum. Et merito quidem dicit tales in tenebris ambulare. Nam sicut. xxxvii. di. c. ignorantia dicitur. Ignorantia est mater cunctorum errorum. Unde *Isido.* Ignorantia vitiorum nutritrix est. Et *Richar.* in quodam sermone ait. Propter inferi due sunt que ingredientibus ad omne malum inducunt. Una est ignorantia boni: alia est concupiscentia mali. Septem vero sunt periculosa mala. que ex ignorantia in animam generantur. Primum est insensibilitas. secundum est captiuitas. tertium est paupertas. quartum est cecitas. quantum est bestialitas siue animalitas. sextum est ruina. septimum est mortalitas siue mors sempiterna.

De insensibilitate ad quam ignorantia ducit. Cap. i. Primum periculosum malum quod ex ignorantia generatur est insensibilitas. Non

enim intelligit homo bona que p[er]dit: et mala q[ue] incurrit. Unde de ignorantia dicitur Proverb. xxiij. Sicut dormiens in medio maris. id est in magnis piculis et quasi sopitus gubernator amisso clauo. Et contra intelligentia aperiens oculos: nescit pericula in quibus est: ac timere et dolere facit. Ideo Beatus iij. dicit. Qui addit scientiam addit et dolorem. Et Beatus xlvij. Hec dicit dominus redemptor tuus sanctus israel Ego deus tuus doceres te utilia: gubernas te i[n] via qua ambulabas. Quia attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua. et iusticia tua sicut gurgites maris. Et de talibus dictum est. Ulti[n]am saperet et intelligeret ac nouissima p[er]uide[re]nt. Unde Augustinus super psalmum. Nemo est insanabilior eo qui sanus sibi videtur.

Que per ignorantiam homo miserabiliter captiuatur. Cap. ii.

Quandū piculosum malum quod ex ignorantia generat est captiuitas. Eū enim populus seu homo insensibilis facit et facit in piculis capitur: et miserabiliter captiuatur. Hinc Beatus i. dicit ait captiuus ductus est populus meus quia non habuit scientiam. Et contra populus et quilibet picularis homo per scientiam et sapientiam p[er]seruat. Ideo dicit Proverb. ij. Si scientia anime tue placuerit filium custodiet te et prudentia seruabit te. Immo qui facit est iam captiuus per scientiam et intelligentiam liberat. Unde Proverb. xi. Iusti liberabunt se a magnis piculis scientia. Alii liberant autem: quia picula nesciunt atque declinant. Unde Gregorius in moralibus. Qui lucem videt. scit quod de tenebris estimer. Nam quod cadore lucis ignorat: obscura plucidis approbat.

Ad quantam miserabilem paupertatem ignorantia mentem perducit.

Capitulum. iii.

Tertium malum dicitur paupertas. Magna enim sunt diuitie sapientie dei. Hinc Beatus viij. Si diuitie appetunt in hac vita quod sapientia locupletat. Unde Beatus xxxij. diuitie salutis. id est. salutares diuitie sapientia et scientia. Unde dicit Beatus xij. Vanus. id est omni bono vacuus est omnis populus in quo non est scientia dei. Unde Proverb. ij. Melior est acquisitio eius negotiatio auri et argenti. Ignorantia autem tali thesauro hominem priuat.

Que ignorantia excecatur oculum rationis. Cap. iii.

Quartum malum est cecitas. Excecatur enim oculus rationis: et sic facit hominem in anima cecum. De hominibus cecis apostolus ad Ephesios. iij. ait. Ambulabant in vanitate

te sensus sui tenebris obscurati habentes intellectum: alienati a via dei per ignorantiam. que est in illis propter cecitatem cordis eorum. Hi sunt virgines fatue que nesciunt deum nec deus nouit eas. Hinc Beatus Matth. xxv. ait. Amen dico vobis nescio vos: ut verificetur quod. i. Cor. xij. dicit. Si quis ignorat ignorabit. Et licet quidam multa sciant seipsum tamen nesciunt sic ait Beatus. Similes sunt oculo qui cetera videt. seipsum autem non videt. Contra quos Gregorius. Eo ipso homo vehementer desipit: quo seipsum minime recognoscit. Unde Iob. xix. Si ignorauit mecum erat ignorantia mea.

Que ignorantia facit hominem brutalem atque bestiale. Cap. v.

Quintum vero malum est bestialitas siue animalitas. Facit enim hominem brutalem et bestialem. Unde Beatus. Nihil bestialius hominem qui est ratione viget et non ratione utens. Sepe enim tales virtuosius et virtutibus detrahunt: imo quandoque os ponunt in celum diuina opera blasphemantes: et de talibus ut prescriptum est. iij. Pet. ij. Hi velut irrationalia pecora. sequuntur que ignorant. blasphemantes. Ad tales propheta ait. Nolite fieri sicut equus et mulus etc. per equum peccantes aperte: et per mulum peccantes occulte ex bestiali ignorantia de notant. Equus enim fortis est et luxuriosus superbus vix tenet non discernit sessorem recalcitrat: et aptissimus et promptissimus est ad bellum. per quas proprietates diuersa manifestorum partium genera significat. Mulus enim ex nobili et ignobili generatur et per hunc intelligere possumus hominem hypocritam et simulatum. In homine vero generatioe pueniunt nobile. scilicet opus de genere bonorum. et ignobile. scilicet intentio corrupta. Nam tales semper nobilitatem demonstrant et ignobilitatem occultant: sicut parabolice de mulo fertur quod interrogatus a vulpe de quo genere fuerat respondit quod pater os erat magni regis equi hyspanie. Cui vulpes ait. Non quid de matre sed de patre. Mulus autem noluit indicare. Peccantes vero manifeste seu simulare ex ignorantia efficiuntur bestiales sicut equus et mulus quibus non est intellectus.

Que ignorantia precipitat innumerabilia mala que interim ignorantur.

Capitulum. vi.

Sextum vero ignorantie malum dicitur ruina. Nam populum precipitat innumerabilia mala tanta culpe quam pene. Unde Proverb. xvij. Qui euolat discere incidet in mala. Et Iudas. Nihil stulticia peius. nihil insipientia deterius. nihil ignorantia turpius et ignominiosius. Ignorantia est mater et nutrix omnium vitiorum. Quid sit danum culpe non sentit: insipiens quotidie peccat et ignorat. Ideo lamentabiliter Beatus iij. dicit. Non est scientia

De suppliciis infernalibus

domini in terra. **M**aledictum mendacium homicidium furtum et adulterium inundauerunt: et sanguine tetigit. Propterea lugebit terra: et infirmabit omnis qui habitat in ea.

Ignorantia perducit ad interitum sempiternum et ad tenebras exteriores

Capitulum. vii.

Primum autem malum mortalitas dicitur. Perducit enim ad interitum sempiternum. Ideo dicitur Job. iij. Quia nullus intelligit in eternum peribit. Hec ignorantia est bestia que ascendit de abyssus Apoc. xj. de qua abyssus Job. xxv. Abyssus non est in se sed lumen sapientie dei. Inc dicitur Prover. viij. Qui me oderunt diligunt mortem. ac contra in eodem. c. dicitur. Qui me inuenerit inueniet vitam et hauriat salutem a domino in presenti per gratiam: et in futuro per gloriam. Ad quam nos perducatur vera sapientia christus. Qui cum patre etc.

Seria. v. post secundam dominicam in quadragesima de suppliciis infernalibus omnium damnatorum et maxime qui rudem sceleratorum. Sermo. xxii.

Mortuus est diues et sepultus est in inferno Luc. xvj. et in euangelio hodierno. Licet enim beatus Ioh. in. j. cano. sua c. liij. dicat. Quod timor non est in charitate sed perfecta charitas foras mittit timorem: tamen in mente ubi reperitur timor humiliatur ex sua misericordia a deo donatur amor inflammas qui timorem illum expellit. et dei amore in regno anime regnare facit. Hec duo requiruntur ad hoc ut cum deo aia gratie glutino copuletur sed timor et amor. Unde Aug. li. de ciui. dei. et habet de pe. dij. hec que ponit exemplum. Quod sicut quando volumus suere vel duos panes diuersos iungere. habemus acum et imponimus serici filum: sic quod fuimus pannum. tandem coniuncto in simul panem ipso filo serici remanente remouetur acus. Sic ad copulandum animam peccatoris cum ipso deo requiritur acus. id est. timor inferni qui pugnat hominis mentem et serici filum sed amor dei quem introducat ipse timor inferni. Porro his duobus anima cum deo copulatur per gratiam remanente serici filo quod charitas nunquam excidit. j. Cor. xij. Ex cluso acu timoris inferni. Assumamus ergo hodie acum huius timoris que introducat in nos filum diuini amoris. Plane de ipso Apoc. xij. Ioh. ait. Et tertius angelus securus est dicens vocem magna. Si quis adorauerit bestiam et imaginem eius. et accepit characterem in fronte sua aut in manu sua: hic bibet de vino ire dei. quod

mixtum est mero in calice ire ipsius et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum. et ante conspectum agni. et fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum. nec habebunt requiem die ac nocte. quoniam adorauerunt bestiam et imaginem eius. Vel si quis accepit characterem nominis eius. Hec est sapientia sanctorum qui custodiunt mandata dei et fidem ihesu christi. In quibus verbis de penis inferni tria mysteria declarantur. Primum est dolor mentalis. secundum penam corporalem. tertium tormentum eternum. Hec tria mysteria expertus atque expiatur diues iste epulo criminolus de quo dicitur in proposito xbo. Mortuus est diues et sepultus est in inferno. Aut enim mortuus est diues ecce penas corporales. et in inferno ecce tormenta et cruciatus eternales: sepultus est ecce dolores mentales. Dicit enim cum sepultus ut ostendat eius vnde dicitur immobile incarcerationem seu alligationem. seu oppressionem: et ab undique afflictionem totalem et quasi immerfam cooperationem et submersionem. De his tribus mysteriis et eodem ordine prophetata in ps. lxxiij. inquit. Calix in manu domini vini meri plenus mixto. Ecce primum. Et inclinabit ex hoc in hoc. ecce secundum. Veritatem fex ei non est exinanita bibent omnes peccatores terre. ecce tertium. Et potest esse aliud thema in presenti materia.

Articulus. i. de mentalibus doloribus quibus cruciantur damnati.

Primum mysterium cruciatus est eorum dolor mentalis. Sequamur mysterium Apoc. cum concordia dauid et euangelij hodierni. Triplex vero veritas in hoc mysterio patet. Prima est offensionis. secunda est punitionis. tertia est mensurationis.

De culpa vniuersali propter quam damnati cruciantur. Cap. i.

Prima est offensionis sed cuiusculumque mortalium culpe. Propterea Job. ait. Et tertius angelus sed reuelans mysteria dei secutus est dicens magnam voce. id est. clara cognitione. Si quis adorauerit bestiam et imaginem eius: et accepit characterem in fronte sua aut in manu sua. Que verba potest tripliciter exponi. Primo per partialitatem. secundum cupiditatem. tertio per infidelitatem. Primo exponitur per partialitatem que merito bestia dicitur. Bestia vero differt ab animali: quod nomen bestie sonat cum animalitate crudelitate. Ille autem adoratur bestiam: qui partialitatis amore suo creatori preponit. Ecce radix totius idolatrie noue. Imago bestie arma et partialius insignia sunt in quibus quasi idolatria nouo demones adorant. Ille vero characterem bestie suscipit in fronte: qui partialitati prestat in mente. In manu vero

bestie characterē sumit: q̄ opa parcialia facit. Per manū em̄ in sc̄ptura opa designāt. Secūdo pōt exponi de cupiditate. Seua autēz crudelis bestia ē yfura vorax: q̄ tūc adoratur cū improbiū sēn̄ exercet. i. pacto pficiē. Imāginem x̄o adorāt: q̄ tenacit̄ imoderatas diuinitas amat sic epulo euāgelij hodierni s̄ Lazarū indigentē. Characterē aut̄ hui⁹ bestie habere in frōte: ē imodesto p̄tractu p̄ intētionē corruptam: yfura h̄re in mente. In manu aut̄ characterē h̄z: q̄ ope palā vel occulto yfurā exercet.

Tertio exponat̄ d̄ infidelitate incantationū arliaz: et quozūcūq̄ error: que bestia impia et crudelis iā p̄ vniuersū orbē adorāt cū incantationū herbarū et ceteroz errorū pfidia exaltat. Imagines hui⁹ bestie seuē sūt: oēs incantatores et incantatrices siue vetule rincanate et stre-gones et stregonisse. q̄ oēs vere tunc adorantur cū efficacit̄ et leuius et tenaci⁹ illis et eozū factis et vobis q̄ diuinis et sc̄toz dictis credulitas adhibet. Characterē bestie habere in frōte: ē corū infidelitatē habere i mēte. Characterē vero ei⁹ in manu portat: q̄ sup̄sticiosa breuiā et characteres: et diabolica signa bestialitate impia sup̄ alios ponit. vel sup̄ seipm̄ gestat. Quartū etiam pōt dici hec crudelis bestia zodomia que adorāt et colit̄ ab oib⁹ zodomitis. Cui⁹ imagines iuueculi et pueri p̄nt dici: q̄ vere ab oib⁹ zodomitis in om̄i nephādo opere adorantur. Qui autē hoc scelus et cupiscūt mente: characterē habēt in fronte. Qui vero implent ope: in manu characterē h̄nt seu tenēt. Et fm̄ hunc modū de quolibet crudeli et scelesto peccato tota hec figura exponi pōt.

De q̄druplici cellario dei et d̄ amaritudie vini diuine ire: quo damnati sp̄ualiter cruciant̄. Capit. ii.

Ecūda aut̄ veritas est punitiōis. Vñ subdit. Nō bibet de vino ire dei. Quādruplex x̄o est cellariū dei: vbi diuersa recōdunt̄ vina. Primū est cellariū gratie. sc̄dm̄ glorie. tertiu⁹ culpe: q̄rtūz pene. Duo horum sunt in p̄senti seculo. s. cellariū culpe et gratie: duo x̄o i futuro sc̄z glie et pene. Primū est cellariū gr̄e: q̄d est ecclia saluandoz. Unde d̄ant. ij. Introduxit me rex in cellā vinariāz id ē. in ecclia. Hui⁹ cellarij vinū gr̄a est. Vñ p̄ouer. xxxj. Date vinum his q̄ amarō sunt animo. i. p̄tritis: vt sc̄z dolentes de culpa letificent̄ ex gr̄a. Hoc ē vinū de quo ps̄ ait. Vinūz letificat cor hoīs. Et sicut vinū habet splēdore vigorē et dulcorē: sic vinū gr̄e h̄z splēdore dei. vigorē spei et dulcorē charitat̄. i. ad Cor. xij. Fides spes charitas tria hec: maior autēz horū est charitas. Sc̄dm̄ cellariū est glie. Un-

de ps̄. ait. Inebriabunt̄ ab vbertate dom⁹ tue et torrente voluptatis potabis eos. Hui⁹ cellarij vinū splēdidiū est: p̄ diuinā visionem. i. Job. iij. Videbim⁹ eū sicuti est. Itē habet vigorē p̄ dei possessionez. i. Cor. ix. Sic currite vt cōphendatis. Suauissimū ē p̄ dei fruitionē. Vñ Job. xxij. Sup̄ oipotentē delitijs afflues. Qui em̄ biberit de p̄mo vino in p̄nti: etiam de sc̄do bibet in futuro. Tertiu⁹ cellariū est culpe: q̄d est synagoga peccantiū et seculū nequū. Hui⁹ cellarij vinū est merū sc̄z splēdidiū p̄ auariciā. potēs p̄ sup̄biā: et suaue vel dulce p̄ luxuriā. Vñ. j. Jo. ij. Q̄mē q̄d ē in mūdo et cupiscētia carnis ē et vt. s. Hoc vino inebriat⁹ fuit diues epulo de q̄ d̄r i euāgelio hodierno: hō q̄dam erat diues: ecce auaricia: Qui induebat purpurā et hyssō: ecce sup̄bia. Et epulabatur q̄tidie splēdide. Ecce luxuriā. Hoc ē vinū q̄d d̄ns in mysteriūz phibuit aaron. Leuit. x. Vinūz et oē q̄d inebriare pōt sc̄z de mūdi alib⁹ nō biberis tu et filij tui q̄n intrabitis i tabernaculū testimoniū. i. mundana ne diligas si ingredi vultis celū. Quartū cellariū ē pene. Et h̄ est infernus: cui⁹ vinū obscurissimūz debilitatiūz. et amarissimū ē. Et merito q̄ in p̄nti bibit de vino culpe: i futuro etiā bibat d̄ vino pene. Et h̄ est vinū diuine ire. de q̄ Job. ait. Nō bibet de vino ire dei. S̄z q̄z iustum ē vt culperē sp̄odeat pena: ideo infernale vinū est obscurissimū in intellectu p̄pter auariciā debilitatiūz vel pfusiū in facultate et memoria p̄pter sup̄biam. amarissimū i voluntate p̄pter luxuriā. Unde p̄ ordinē Job. x. d̄r de cellario infernali et vino eius. Ubi vinbra mortis. hec de obscuritate. et nullus ordo hec de debilitate: exercitus em̄ inordinatus debilis est: sed sempitern⁹ horror inhabitat hec d̄ amaritudine dicta sūt. Ecce vinū diuine ire p̄ q̄d oīa sp̄ualia tormenta eterna q̄ p̄pter tria p̄ncipalia crimina in tribus aīe potentij⁹ damnati sufferūt mystice cōphendunt̄. Hoc vino potabat̄ iste epulo i inferno. Vinū cum bibit̄ ad interiora transit: sic sp̄ualis dolor a diuina ira in mentē d̄nati hominis diffundit̄. Vñ nihil mente videre: nihil cogitare: et ad nihil oīno affici p̄t nisi q̄d sit illi ad cruciatū vel p̄ p̄nīaz. q̄z q̄d nō vult est p̄ns vel p̄ absentia: q̄z oē q̄d delectat ē absens. Sic isti d̄niti cui ignis erat p̄sens et aqua absens. Ideo Job. xxj. de d̄nato d̄r. Videbūt oculi eius interfectionē suā. id est. mortem illaz eternam quā sustinebūt: et de furore omnipotentis bibet. Hinc Hierē. xxv. D̄ns damnate anime epulonis ait cū illā eternis cruciatib⁹ iugebat. Sume calicē vini hui⁹ furoris d̄ manu mea. Ecce duplex vinū auaroz p̄cialium yfurario rum et zodomitarū et p̄similiū sceleratozū: et

De supplicijs infernalibus

aliorum criminoforum. Primum qđ bibent in pſenti cum gaudere delectatione peccati pmit-
tuntur in pſenti ſicut epulo ſupradictus. Aliud
quod bibent in futuro cum omnia qđcunq; fece-
rint lucent. Primum qđ deſ clarum potēs ⁊ dul-
ce videbat per tēporalē pſperitatē: ſcđz turbi-
dum eſt ppter eternam ⁊ internam aduerſita-
tē. Ideo de hoc peccatorū duplici vīno Job.
ſubdit. Quod mixtum eſt mero. Verum qui
dem fuit temporale: ſed mixtum erit eternale:
iuxta illud Regl. Temporale eſt qđ delectat
eternum vero qđ cruciat.

Scđz qđ ſtiratē culpārum: erit i
damnatis grauitas tormentorū.

Capituluꝝ. iii.

Ueritas autē veritas eſt meſurationis
que merito ſequitur ad p̄dicta. Quia
ſm meſuram culpe debet eſſe aſperitas pene
Et de hac Job. ſubdit. In calice ire ipſi. Ca-
lix nempe dei meſura diſtrictionis iudicij eſt:
quo deus pmittit ſm meſuram ſui iudicij in
hoc mundo: ⁊ peccatores peccare: ⁊ ergo eos
in eternū punit ſm meſuraz peccati ſicut Eſa.
xxvij. dicif. In meſura contra meſurā cum
abiecta fuerit iudicabit. Quasi teneat domin⁹
hanc meſurā in manu ſua pmiſſiueq; peccato-
ri dicat. Aditte in hunc calicē quicqđ tibi pla-
cer: homicidia incēdia. innocētū oppreſſiones
viduaz cuiſceratiōes. vſuras. rapinas. zodo-
mias. Imple meſurā iniquitatum. adde furta.
faſſas accuſatiōes. blaſphemias. infamias. fal-
ſa teſtimonia p̄iuria inēdacia. Imple meſuraz
diuine pmiſſionis: quia vt dicif Deut. xxv.
Pro meſura peccati erit ⁊ plagaz mod⁹. His
autē Eſa. xxvij. dicit domin⁹. Pona iudiciū
in pondere. ⁊ iuſtiā in meſura. Ecce qđ hoi-
p̄ciali vel aliter ſclerato euenit: ſicut porco qđ
ad ſuas impinguaſ expenſas. Vtrūq; etenim
vinū ſcđz delectationis criminū qđ eſt merū: ⁊
punitiōis ſclerū qđ ſetulentū intelligif mixtū
eſt in calice. id eſt. meſura diuini iudicij. Ex di-
ctis que dicta ſunt: breuiter patent tres verita-
tes myſterij p̄mi. qđ omnia p̄s. breuib⁹ verbis cō-
phendit cum dicit. Calix in manu dñi: ecce ter-
tia v̄itas meſuratiōis. v̄ini meri inebriās ecce
p̄ma veritas tranſgreſſionis plen⁹ mixto: ecce
ſcda v̄itas punitiōis: Et h̄ pcludunt p̄mū my-
ſterij: qđ ē dolor mentaliū oīuz damnatorū.

**Articuluꝝ. ii. de multitudine do-
lorum corporalium vel mentaliū qui
p penas in damnatorū corpa redun-
dabunt.**

Scundū myſterij eſt penaz corpora-
liū quas patient reprobi poſt iudiciū
generale. Et merito h̄a p̄prie loquēdo dolor

eſt in mēte: pena vero in corpore iudicaf. Sicut
em̄ vinū cum bibitur nō ſolū in corpore ſuſci-
pitur. ſed p totum corp⁹ ad intra diſfundit. ſic
ſpūalis dolor in damnati mente recepit nō ſo-
lum mēte ipſam p totum penetrat. verū etiaꝝ
in corpora redundat. Turbari em̄ ſolet vultus
animo cōturbato: ⁊ ecōtra hylareſcere animo
iocūdato. In regno v̄o celoz ſicut ſūt tres ani-
me dotes ſcđz viſio fructio ⁊ tentio. ita in corpo-
re beatorū q̄ttuor eſſe credunt ſcđz claritas ipſa
ſibiſitas. ſubtilitas. ⁊ agilitas. Ex trib⁹ em̄ do-
tibus clarificate anime redūdat gl̄ia in gloriā
catū corpus. ita qđ deus p gl̄iam ſubſtantiales
glorificat eam ſcđz animā p triplicē eius potē-
tē ⁊ gl̄ia anime cōmunicata beato corpori p q̄ttu-
or eius dotes manifeſtaſ. ſicut patebit. ſm
ne v̄li. arti. j. et. ij. Siceſt in p̄poſito in dāna-
tis. Nam dolor mētis cui⁹ anima fuerit corpo-
ri iuncta redūdabit in corporis penaz: exemplo
beatorū: ſed illis in gl̄iam iſtis vero in penam
Porro vt hoc clari⁹ eluceſcat ſciendū eſt qđ q̄ttu-
or erunt dānatorū i corporibus p̄ncipales pe-
ne. Prima ē tenebroſitas. ſcda paſſibilitas.
tertia palpabilitas. q̄rta p̄deroſitas. ecōtra
rio beatorū. Prima ē tenebroſitas. Vt Job
x. ad terrā tenebroſam ⁊ optam mortis caligi-
ne ſcđz pducenſ. Ratio eſt: qđ intellect⁹ homi-
nū dānati eſt horribili tenebra obſcurat⁹ ſicut di-
ctum eſt dānato corpi iunct⁹. tñ ei cōmunica-
bit obſcuritatē qđ impoſſibile eſſet calamo ſcri-
bere aut mēte p̄ſare. Eſt em̄ ignis qđ dānatorū
anime ⁊ corpa comburent nīgerrim⁹ obſcur⁹
⁊ teter: iuxta illud Mat. xxij. ligatis manib⁹
⁊ pedib⁹ mittite eū in tenebras exteriores. Si
em̄ ſm Aug. li. de ciui. dei. ignis iſte cū ſit for-
moſus oīa qđ lambit comburit. ⁊ lucida deco-
deturpat ⁊ denigrat. q̄to magis ignis inferna-
lis ita turpis ⁊ obſcur⁹ cui⁹ dānati erūt pabu-
lū ſempiternū. Et itez. ſi iſte ignis deturpat
ſicnri corporis mēbra: q̄to magis ille qđ iſtū
finitū excedit acerbitate ⁊ turpitudine iſtum.
Job Eſa. ix. dñ. Erit p̄p̄s qđ iſca ignis. ⁊. xij.
c. ait. Facies cōbuſte vult⁹ eoz. Scda erit
paſſibilitas. Nam memoria oī dolore plena ⁊
corpi vnita redūdabit p penā in dānatum cor-
pus. Sicut em̄ ferrū cādens p oēs ſui p̄tes ha-
bet diſfuſū ignē: ſic p totū dānati corp⁹ diſfun-
denſ pene. Erunt em̄ corpa damnatorū multi-
plici afflictione corrupta et putrefacta. qđ non
auferrēt eis ſicut in pſenti ſeculo paſſibilitatē:
ſ inestimabiliter addent. ita vt ſi qđ eos capiti
capillo ptingeret: vel q̄litercūq; leuiſſime tan-
gerenſ. fortius tūc dolebūt qđ ſi in h̄ ſeculo hō
in camino ignis plectus foret. Unde Job. xx.
Om̄is dolor irruet in eum. Qui qđem v̄ndiq;
erit. intus ⁊ extra. ſubtus ⁊ ſupra. ante ⁊ retro.

a dextris et a sinistris. Habebunt enim in oculis
continuas lachrymas et merores in auribus hor-
rendum timorem et terrorem. In naribus insuppor-
tabilem fetorem. In gestu inexpressibilem amari-
tudinem. In dentibus terribilem stridorem. In ore
horribilem clamorem. In corde incōsummatum
dolorem. In toto corpore ardorem et incōfusibi-
lem pudorem in quibus omnibus sine fine cruciabu-
tur. Tertia erit palpabilitas. Quia enim vo-
luntas dānati rebellis fuit cōtra suū et omniū
creatorē: et omni amaritudine plena erat: ideo
tam passibilitates corpori suo cōmunicabit. quā
omnis creatura minima in finem poterit ei no-
cere iuxta quod dicitur Sap. v. Pugnabit p eo or-
bis terrarū contra insensatos. Et ps. Multa
flagella peccatoris etc. Et Beul. xxxij. ait do-
min⁹. Cōgregabo sup eos mala. Quia crucia-
bunt a beatis a celis a sideribus et a planetis a
quattuor elemētis et ab omnibus elemētis a de-
monibus et ab alijs dānatis: et generalit̄ ab om-
nibus creaturis. Et sequit̄. Et sagittas meas
cōplebo in eis. Sagitte hē sunt septē pene in p-
senti homini per peccatū infixe vel infixe. scz
fames sitis calor frigus infirmitas lassitudo et
mors. que s in p-senti a deo homini multiplici-
ter infligant. tamē in inferno pfectissime com-
plebunt. sicut. s. p. mone. xj. arti. iij. et. c. iij. ple-
nius dictū est. Quarta erit pōderositas. Cū
enim anima ppter peccatū in inferno damnatur
pstat q tanta est gūitas culpe: q aia cum mor-
tali decedēs cogit ad inferos pperare qsi plū-
bum in aquis vehementib⁹ vt dicitur Exo. xv.
Nonne luciferū grauitas culpe a celo ad infe-
ros traxit sicut dicitur Esa. xliij. Quomodo ce-
cidisti lucifer q mane oriebaris: Anima igitur
pōdere peccatorū pressa. corp⁹ vnita. corpo-
ri tñ pōdus pstatbit. q si sup terras esset corp⁹
damnati. terraq ad amantina vsq ad inferos
fieret ictu oculi corpus illud in infernū demer-
geret. Tantoq pondere corpus dānati firma-
bitur in inferno: q nullū cruciatū poterit euita-
re. Unde Esa. j. dānandis annūciat. Erit for-
titudo vestra scz in tot generib⁹ tormētōrum vt
faucilla stupe. De his qttuor dotib⁹ corporum
damnoꝝ simul ps ait. Pluet scz domin⁹ super
peccatores laqueos hoc ē pōderositas. ignis
hoc est tenebrositas: qz ignis ille teterrim⁹ est
sulphur hoc est penalitas siue passibilitas. et
spūs pcellarū hoc ē ipa palpabilitas. Ex his
pater q dolor mētis post resurrectionē redun-
dabit in penam carnis. Ideo in verbo pposi-
to ait. Et inclinabit ex hoc in hoc. hoc ē incli-
nabit scz dñs post iudiciū ex h. id ē. ex mente i
hoc. id ē. in corp⁹. Et alibi idē ait. Conuertet
dolor eius in caput eius. id ē. in mentē dānati
et in verticē ipsius. id ē. in totū corpus cui⁹ p-
-

cipale est vertex partē ponēs p toto. iniquitas
eius. id ē. pena iniquitatis descēdet scz p cōmu-
nicationē vt dictū ē. Ecce vinū diuine ire qd
dolorib⁹ inebriat totū corpus. S; simul ad io-
hānis ppheticā visionē descendam⁹ vbi tres
horribiles cruciatus corporū damnatoꝝ p or-
dinem ponit. Primus est afflictiois. scōs con-
fusionis. tertius ptiicipationis.

De dānatoꝝ multiplici cruciatu.

Capitulū. i.
Primus cruciat⁹ est afflictiois. Unde
subdit et cruciabitur igne et sulphure.
Ad has duas penas oēm reducēs dānati cor-
poris penā. Sicut enim omne peccatū quo par-
ciales vel usurarij vel sodomite et quilibet alijs
peccatores in p-senti seculo delectabant⁹ offen-
dere deū ad duo reduci potest scz ad p-cupiscē-
tiam que ex delectatione inordinata pcedit. et
ad iram que ex mala tristitia surgit: sic omnes
corporales inferni pene ad duas pueniētē re-
duci pnt scz ad penā sulphuris que respōdet
cōcupiscētie. et ad penam ignis que respōdet
irē. Vel omne peccatū potest reduci ad p-spe-
ritatē et aduersitatē. teste ps qui de damnatis
dñs ait. Cadēt a latere tuo qd est adūstas mil-
le et decem milia a dextris tuis qd est p-speritas
Contra duo iusticie arma a dextris et a sinistris
de quibus apostol⁹ ait. ij. Cor. vj. Scōm enim
p-mū intellectū sicut enim cōcupiscētia mala vrit
damnati infelices a iam: sic sulphur affligit mē-
serū corpus. Et sicut ira vexat spiritū dānato-
rū: sic ignis cōburens vrit corpora eoz. Et sicut
ignis in sulphure vehementi⁹ vrit et ardet i as-
fictionē corporū: sic iracūdie feruor in cōcupi-
scētia ardet p afflictionē spiritū. Qto enim
amplius p-cupiscāt damnati qd habere nō va-
lent: tāto in eozū animo amplius iracūdia fer-
uet. non solū ptra deum p-mū et omnē aliam
creaturam sibi inferētē penā. Imo ampli⁹ et ve-
hementi⁹ ptra seipsos turbāt. qui sibi p-s cau-
sa extiterūt sue dānationis. Unde ps. Pecca-
tor videbit et irasceat. dentib⁹ suis fremet et ta-
bescet. Ad aliū vō intellectū vt pena correspō-
deat culpe. omnis pena quāz patiunt⁹ damnati
ex adūstitate p ignē significat: oisq punitio q
plectunt⁹ ex p-speritate in sulphure designatur.
In qb⁹ diūsimode peccauerūt p-ciales auari et
sodomite et ceteri peccatores scelerati.

De multiplici cōfusione damnato-

Capitulū. ii.
Secūdus cruciat⁹ est cōfusione. Sed
qm omnis damnatoꝝ culpa p supbiaz
psumata ē. ideo merito sicut culpe incedit pe-
na sic supbis cōfusio maxia. Tres vō p-fusio-
nes patiētur dānati ab illis q i celestib⁹ regnāt

De supplicijs infernalibus

Prima a sanctis. secundam ab angelis. tertiam a domino iesu xpo. Prima patient a sancti qui videntes in inferno damnatos contemplabuntur in exemplo damnationis eorum et turpitudinem culpe et pulchritudinem diuine iusticie. sicut de quolibet sanctorum psalmista ait. **A**etabit iustus cum viderit vindictam scilicet supra damnatos exercitam eo quod recordatur et complacet atque delectatur iusticie dei. et sequitur manus suas lauabit in sanguine peccatoris scilicet puniri. Secundam enim. **B**onauem. in. iiii. di. l. beati nunc vident et etiam vident post iudicium in speculo eterno miseriae damnatorum: quia hoc erit eis ad augmentum glorie et ostensionem diuine iusticie. **D**amnati vero vident nunc gloriam beatorum et videbunt usque ad diem iudicii in vniuersali tamen non in particulari qualis sit: nec hoc quidem erit nisi ad eorum completam desolationem. **T**ristant enim propter inuidiam aliene felicitatis tristant etiam propter carentiam sue beatitudinis: tristant etiam quia intelligunt se videri a beatis illis quod gaudium cumulare. propter que omnia inexpressibili verecundia confundunt. **U**nde propheta ait. **S**rubescant impii et deducantur in infernum muta fiant labia dolosa. **P**ost iudicium vero non videbunt beatorum gloriam nec in vniuersali nec in particulari: sed omnino erunt in parte intellectiua a tormentis absorpti. **S**ecundam vero confusionem patient ab angelis quos videbunt de eorum damnatione exultare cum sanctis. **H**as duas confusiones eorum: quia quasi omnino. sanctis et beatis angelis cause similes erunt: ideo et vtrique **J**oh. ait. **I**n prospectu sanctorum angelorum iter angelos connumerabis sanctos: eo quod meritis suis et per angelicam conuersationem: et vitam eorum ad angelicas ascenderunt mansiones. sicut **M**atth. xxv. eosdem sanctos sub nomine angelorum vocat dicens. **C**um venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo etc. **T**ertiam vero confusionem patient a xpo. **N**imiam enim confusio erit cum viderint quid christus per liberationem eorum fuerit passus quem ipsi tam viliter contempserunt et perculauerunt eius sanguinem propter fulum. iuxta illud ad **H**eb. x. **N**epharis pedibus perculauerunt. **D**e hac etiam confusione **J**oh. subdit et ante prospectum agni scilicet confundentur. **S**i quis autem intelligere cupit quod magna erit confusio hec penset quanta erit beatis exultatio gloriosa videre regem et dominum iesum christum in glorioso decore: et tunc e contrario intelligere poterit quanta damnationis confusio erit christum videre iratum. **I**demque contemplari poterit de duabus alijs confusionibus prius tactis

Damnati communicant sibi inuicem supplicia sempiterna. **C**ap. iii.

Etius est cruciatus participatio. **S**ancti enim beati alter alterum respicientes etiam

in gloria ex mutua charitate ita gaudent: ut quilibet eorum de alterius gloria quantum de sua letetur extensius non tamen intensius secundum **R**ich. vii. propter quod inenarrabilis gloria accidentaliter in eternum eorum affectibus reducitur. **U**nde psalmista. **E**cce quod bonum et quod iocundum etc. **C**onfimiliter in damnatis propositum erit. **L**icet enim quilibet eorum propter sua demerita propria substantialiter sic dicam damnationem sustineat: aliorum tamen tormenta per quandam communicationem participat. **C**um enim quilibet per se propriam damnationem per experientiam sentiat. ceteri autem illam quasi quodam olfactu quasi sit in fumi resolutione participando cognoscunt. et merito ipsorum accidentaliter damnatio quodammodo dici posset. **I**deo **J**oh. subdit. **E**t fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum. **E**t hoc insuper cumulabitur perfusio damnatorum. **N**am sicut peccauerunt in conspectu dei et angelorum tam bonorum quam malorum: imo quantum in eis est in prospectu omnium: ita etiam coram demonibus et damnati eorum perfusio crescat. **I**deo psalmista ait. **A**scendet fumus in ira eius: hec est damnatio accidentaliter. et ignis a facie eius exarsit hec dici potest damnatio substantialiter. et si pena substantialiter dici potest. **D**e substantiali subiungit dicens. **C**arbores succensi sunt ab eo. **S**ubstantialiter damnatio est in membris substantialiter in corpore. et accidentaliter in societate. **E**t hec sufficiat quantum ad secundum mysterium quod est pena corporalis.

Articulus. iii. **D**e eternitate penarum quos stulti incurrunt.

Tertium mysterium est tormentorum infernalium. **C**irca quod tres alie veritates a **J**oh. subdunt. **P**rima quod hec tormenta stulti incurrunt. **S**cda quod illa sapientes cognoscunt. **T**ertia quod ea fideles euadunt.

De imprudenti stulticia impii non requiescunt. **C**ap. i.

Prima veritas est quod hec tormenta stulti incurrunt. **Q**ui enim ad tempus hec tormenta per prouidentiam noluerit euitare. necesse habebit illa sine fine incurrere: et quod stulticie culpa secundum tempus fuit. tamen stulticie pena sine tempore erit. **U**n **J**oh. subdit. **N**ec habebunt requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam: et imaginem eius. vel si quis accepit characterem nominis eius. **N**oticie. **D**ie ac nocte notat dicit. non quod damnatus sit dies in penis quibus non perpetua erit: sed tunc dies damnationis est quicquid de penis suis eis manifeste per experientiam inorescit. **N**ox autem dici potest quicquid expectat quod prouidere non possunt. **Q**uasi beatus **J**oh. dicat. **I**deo requiem habere non possunt: quia et si durissima sint que tollerant. duriora tamen esse suspiciant que sibi supruentura expectant. **U**n **J**oh. xx. dicit de damnato. **F**ugiet arma ferrea et irruet

In arcu ereū. **A**rma ferrea pene durissime dici possunt quibus tunc in presenti quasi a propinquo damnati continue feruntur: et huiusmodi eorum est dies. Pene autem quibus in futuro continue ferendi sunt quasi arcus ereū et non futura merito dici possunt. eo quod a remotis non solum feruntur. sed etiam profundius penetrant imprudētes ab eterna mentis punctione in intimo cordis timore tandem dum presentēs fuerint. etiam corpus ipsum foris ferunt. **T**alis autem non et dies etiam per exemplū patere potest. **S**apias a iusto iudice multarum perditionum et iniquitatum patratore et cautela prudēti dentur ei tormenta ut palam faciat scelera sua dum enim dure torquetur grauius quod dolet diē quasi sine requie experiri. **S**ed quia alia quam ignorat se passurū expectat quasi noctem sine quiete perbat. ut merito denotet quod specialis et iniquus peccator: qui in presenti sine quiete dei et primi sui vixit sine quiete viuēs interminabiliter moriatur. **H**ec igitur hec tormenta stulti incurrunt: quod viuentes in hoc seculo illa prouidere noluerunt. **E**t ideo diuino iudicio eis inestabiles sunt: quasi cum magna cordis angustia illa sibi nocitura expectant. **M**ira quippe stulticia mundanorum elephas timens precauetur murē. leo ignē. lūpus lapidem et cōpedem ceruicis canem. colūba accipitrē. ca/nis baculū. ouis lūpum. piscis hamū. laqueū auis. latro patibulū: quod quasi momentaneū ē tormentum. et stultus atque insensatus peccator non timet infernale supplicium acerbitate durissimū. **S**upporatiōe grauius. et duratiōe perpetuum. **E**t si non credit hoc improuidus homo et scelerratus eo quod talia nōdū sit exptus ipse est quasi stultus est p̄dator et latro qui antea prouidendo nō timeat furcas quod suspēdendus ducat ad illas. **A**nteq̄ veniant sapiētes picula considerant: anteq̄ sagitta veniat prouidēdo formidant. **Q**uādo facula ferunt que prouident ut **S**eregus ait. **A**nteq̄ in cinerē versa sit ardenti domui succurrendū est. **Q**uid enim tūc p̄dest formidare mucronem quādo illo vulnerat? est homo iam ad mortē. **T**arde igitur damnati in diem poterunt prouidere. postq̄ h̄ inconsiderate vixerūt dum adorauerūt bestiā et imaginē ei⁹: et acceperunt charactērem nois eius sicuti antea dictum est.

Qui prudens et sapiēs est precauet supplicia sempiterna. **Cap. II.**

Scūda veritas est quod illa picula sapiētes per fidem cognoscūt scilicet quia ea in presenti seculo prouiderūt. **I**deo **I**oh. subdit. **H**ec est sapiētia sanctorum scilicet per fidem prouidēdo euadere eternas penas. et ob hoc demonū illecebras que eis cum criminib⁹ pponunt sapienter euitat. **U**nde **P**rouer. j. dicit. **F**rustra iacitur rhete ante oculos pennatorum. **D**iabol⁹

quidē animarū anceps rhetia peccatorum ante illas rēdit in quibus solummodo illas capit. quod oculos fideles nō habent ad precauedū. nec penas nec alas ad alte volandū. **S**ācti vero et iusti penas ideo euadūt: quod his omnib⁹ muniti sunt.

Qui fideles obseruatores diuinorum preceptorum et fidei dñi iesu euadūt eterna tormenta. **Capitulum. III.**

Tertia veritas ē quod fideles hec pericula euadūt. **U**nde **I**oh. subdit quod custodit mandata dei. **H**ec sūt due ale columbe xpi scilicet due tabule mandatorum. quibus per obseruantia anima iusti ad celum volat. **Q**uod concupiscēs ppheta ait. **Q**uis dabit mihi penas sicut colūbe: et volabo per obseruantia scilicet mandatorum. et requiescā scilicet in gloria beatorum. **I**deo inueni a domino poscēti quomodo posset p̄scēdere celeste regnū ab eodem. **M**at. xix. rēpōsus est: **S**i vis ad vitā ingredi tua mandata. **Q**uasi si dicat. **A**ssume alas. **D**e oculis vero mentis eorum per lūmē fidei illustratis: postea subdit. **E**t si dem ihu. **F**idem quidem dñi ihu dicit: quod ostendit nobis turpitudinē culpā ut euitentur. et amaritudinē infernalium penarū ut precaueantur. **E**t hec duo lumina quasi duo oculi sūt scilicet dexter et sinister aie colūbine: et ideo quasi latro velatis oculis ad infernale suspendiū ducit. quod hoc lūmē in presenti pegrinatione nō vti. **H**ec his dicit **S**oph. j. **A**mbulabūt ut ceci quod dñō peccauerūt. hoc dicit iniquum excecati iam nō declinant culpam: sed quod ad penam quā incurrent. subdit. **E**fundet sanguis eorum hoc est infirmi erunt in penis sicut humi in elementis. et corpora eorum sicut stercoza tam scilicet vilia erūt sicut ea se peccati viliter subiecerūt. **U**bi p̄r subdit. **V**erūtamen sex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terre. **N**on enim exinanitēs: quod perpetua erit et illam fecem bibent omnes terreni peccatores. **U**nde **E**zech. xxiij. dictū est. **P**otabis vsq̄ ad feces et fragmēta ei⁹ deuorabis. **E**t **E**sa. l. dānato dicit. **B**ibisti de manu dñi calicē ire eius vsq̄ ad fundū: saporis calid bibisti et potasti vsq̄ ad feces. **D**icit enim omnes. quod null⁹ se pōt excūsare ab hoc potu. **A**ddit etiam peccatores terre. nō tñ peccatores celi qui ceciderūt scilicet angeli: sed etiam homines mali qui cū illis dñm offenderūt. **U**nde **M**at. xxv. **D**ilcedite a me maledicti in ignē eternū etc. **A** quorum p̄sortio nos eripiat misericordia saluatoris nr̄i ihu xpi in presenti infundendo luminosam grām: et in futuro amorosam gloriā: quod cum patre et spū sancto cruciātor est impiorū et p̄miātor beatorū per infinita secula seculorum.

Seria. VI. post scđam dominicā in quadragesima demonstratur quod extra

De saluatione cathouce fidei

unicam et catholicam fidem nemo saluatur. Sermo. xxiii.

Allos male per

det. Dat. xxi. et in euangelio hodierno Triplex potest distigui fides scilicet erronea mortua et uiua. Prima inquam erronea. et hoc est omnium illorum quod sunt ex sinu sacre romane ecclesie: sicut sunt omnes saraceni cuiuslibet secte reptantes. Insuper omnes heretici atque schismatici. Et de omnibus supradictis propheta ait. Errauerunt in solitudine in inanis. s. huius mundi quod perfectio est sine aliquo gratie quod animam saluet. Secunda est fides mortua quod dicitur illorum est. quod intra sinum ecclesie catholice sunt: et tamen non sunt in charitate. Unde. i. Cor. xiiij. Si habuero omnem fidem: ita ut motes transferam. charitatem autem non habuero nihil sum scilicet quantum ad esse gratuitum. Quis enim retineat naturale Tertia insuper est fides uiua quam. s. informat charitas dei. De qua dicitur ad Hebr. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Ad hoc uolumus potest esse aliud thema. Ex quo habeo manifestum potest quod omnes quicunque sunt in fide erronea: sicut saraceni: heretici: et sic de alijs. Insuper omnes qui sunt in ecclesie catholice sinu: et absque charitate discedunt in eternum piclitemur. quia non participando charitatem dei quod est fons omnis bonitatis mali verissime dici possunt. De quibus dominus in hoc uerbo dicto ait. Allos male perdet. Sunt nempe plerique erronei a sua cecitate decepti. quod occasione diuersarum legum atque sectarum: siue ex verbis machomet: aut aliorum errantium credunt unum quicquid sua in fide siue secta saluari. dummodo eam credat esse bonam: et a deo utique dataz. ipsique placere quod facit. Mirantur tales quod hi debeant damnari quod per deo faciunt quicquid faciunt: arbitantes in his se obsequium prestare deo. et hoc male in ignorantem agunt. sicut diuersimode in orbem terrarum secte et inter christianos etiam multi et multe herbarum incantationes: et alios errores sequentes: hec tamen ignoranter et simpliciter agunt. Mirantur quod potissime de his qui per deo siue propter deum omne supplicium non solum patienter. sed ut videtur gaudenter sustinent sicut de multis hereticis nostris temporibus audiui: quod ignem et alia tormenta gaudenter susceperunt utique propter deum se omnia sustinere vel sufferre dicentes et etiam in corde: sicut credimus habebentes. Sed omnes superius dicti mali sunt cum ex unica et catholica ecclesia seu fide et extra charitatem inueniantur: in eternum piclitemur sicut dictum est teste apostolo. i. Cor. xiiij. Si tradidero corpus meum ut ardeam: charitatem autem non habuero nihil mihi prodest scilicet ad euadendum perditionem eternam. Ad intelligendum autem quod error iste damnable est nimis et heresis summa et iustissima causa damnationis omnium sequentium eam: et omnium morientium extra

unicam et catholicam fidem et charitatem: triplex obligatio ad quam quilibet obligatur aptissime monstrare potest. Prima est circumspectionis. secunda cognitionis. tertia est considerationis.

Articulus primus de triplici circumspectione ad quam quilibet obligatur

Prima quidem est obligatio circumspectionis. Tres enim circumspectiones necessarie sunt ad salutem: in quibus si homo negligens fuerit minime excusatur. Prima quidem est circumspectio periculis. secunda ad aduersionis. tertia deprecationis.

De periculis ad quas circa necessaria ad salutem quilibet obligatur. Cap. i.

Prima quidem circumspectio est periculis. Nempe diligens circumspectio requirit periculis. Si enim volens corporaliter ambulare pericula et discrimina ipsius vite perire nolit. videlicet precipicia offendicula insidias crudeles feras. et alia que corporeis oculis perire potest. magis inconsiderate clausis oculis aut auribus a via incedere velle: quod mali hoc est offensionis et precipitij et casus eueniret illi iustissime ipsi putari posset. Poterat enim per se huiusmodi pericula declinare. In eo igitur quod per se ipsum inuenerit sibi malum in huiusmodi visibili via et nosse et euitare poterit et non fecit: iustissime atque rectissime de viisibi imputetur si illa iciderit. Et ista est causa periculis prioris aiorum. Sic est in proposito de via dei: quod utique fides catholica est si propter impreuisionem pereunt non alteri sed merito sibi ipsis imputetur. De talibus dicitur Soph. i. Ambulabunt ut ceci: quia domino peccauerunt scilicet non peruidendo viam. Similiter si quis ire voluerit ad aliquem locum ignorans viam quod ducit ad illum: postea autem habeat ducem qui viam ei ostendat: et ducatum itineris prebeat: et si neutrum istorum habere velit. nec viam ostensorum. nec itineris ducem. si errerit sic itineris. merito ei imputandum est. Hanc propositionem approbat cuiuslibet animi audientia. Similiter imo multo fortius in via mori se habere necesse est. Et hoc pericula maiora in via mori in huiusmodi via tanto magis et proprio visu spirituali et alieno peruidenda sunt et precauenda. Caueant igitur qui insensate et absque consideratione vite sue viuunt: nec predicationes frequenter: nec fidelia consilia querunt. Nam qui nec proprio sensu ubi eis suppetit. nec alieno ubi eis parat est consulere spiritualia pericula declinare non curant: merito eis imputanda sunt cum iciderit in ea. cum propter negligentiam suam decepti sunt quod digna excusationem non habent. De illis autem scriptum est. Errauerunt in solitudine ut scilicet subdit vitam habitaculi non inueniunt. Ex hoc potest quod quodammodo magis necesse est ignoranti prolo audire verbum dei: quam missas.

Et ad aduersum necessaria est ne in eternum piclitemur. Cap. ii.

Ecūda circūspectio est ad aduersionis. Non enim potest esse circūspectio vera sine diligēti ad aduersionem: quę scz semper in itinere picula iminentia vitet. Si q̄s em videt primū suū errare in ista visibili via teneat de necessitate pprie salutis illū auertere a suo errore: et a periculis q̄ ei p̄spererit imminere eidē p̄cauere: aliter non diligit primū sicut se ipsū. Longe ampli⁹ etiā in via mox sicut dicit lxxxvj. di. c. facietis. Ubi sic dicit. Facientis p̄culdubio culpam habet q̄ qd pōt corrigere negligit emēdare. Non caret scrupulo p̄sentis occulte: q̄ manifesto facinori desinit obuiare. Et igit̄ longe amplius teneat homo si b̄p̄s p̄sulare q̄ alteri. Qui em̄ Luc. x. ait. Diliges primū tuū sicut teip̄m cuiuslibet dedit in p̄cepto salutis aie. primi p̄ponere salutem suā. qd etiam lex dicitur nature. Tanto em̄ culpabilius vnusquisq̄ non ad aduertit et consulit sibi de h̄mōi ad viam p̄tinentib⁹ q̄ alij: q̄to magis sibi q̄ alij in h̄mōi debito obligatur. Ex dictis patet q̄ negligētia ista querēdi et ad aduertēdi de via salutis et veritatis negligentia culpabilis est: et dānatione dignissima. Unde q̄ pprio sensu ingenioq̄ et industria discrimina spūalia p̄cauere aut p̄uidere poterunt. siue ex scripturis siue ex doctrina: seu ex p̄dicationib⁹. consilijs aut ex mīraculis: aut ex his omnib⁹ simul iunctis: nec tamen hoc fecerūt: iustissima dānatione plectūf. Cōuenit em̄ eis illd. j. Cor. xliij. Qui ignorat ignorabit. Et illud ps. Noluit intelligere vt bene ageret.

Quando homo in dubio ē et nō habet ex humana ratione quid eligēdum sit: diuinū auxiliū implorare debet. Caplm. iii.

Tertia circūspectio est de p̄dicationis. Rec em̄ vera circūspectio dici debet nisi gerat secum fidelem ac deuotam deprecationē maxime in causa tante necessitatis. Cum em̄ ventum est ad illud qd non habeat homo humana rōne qd facere vel credere debeat: implorat auxiliū saluatoris. Verbi gratia. Si selector sicut cōtinget tēpore antichristi sub p̄textu veri catholici: veriq̄ doctori alicui simplici et indocto aliquem p̄dicet errorem impietatis. et talis aia simplex pure et instanter postulauerit auxiliū dei: de⁹ cor eius auertat ne illi credat nisi ad hoc: vel negligentia: vel alia occulta aut manifesta culpa obstaculū p̄ster. Idē q̄ dicendū ē de illo q̄ inuenit p̄dicatores sensu p̄trarios et adūsos. s. vnū fidelē et aliū infidelē vnū aiaz zelatorem aliū seipsū predicāte. nec sufficit ex pprio sensu: vel ex dictis eoz: vel vltā plene discernē cui magis credē obligetur: nō

vtiq̄ ab isto req̄ret deus q̄ adiuuet fidē. Sed quia non habet de humana rōne quid agat: implorare debet diuinū auxiliū vt dicit Aug⁹ et tota instantia deprecari vt illuminator anima rū ipse deus ei viam veritatis ostendat: et cor eius p̄tradictionis parti applicet salubriori. Et sic dicit Jac. j. Qui indiget sapiētia postulet a deo: postulet aut̄ in fide nihil hesitans. Pie vtq̄ credendū est de dei miscōia q̄ affectū petēti donabit. intellectū querēti mōstrabit et instanter p̄ facultate pulsanti apiet itinera veritatis: nisi negligētia querēde veritati obstat cor eius auertat ne piculose cōsentiat impietatis errori. Ubi ps. Prope est dñs omnib⁹ iuocantib⁹ eum in veritate. Et hoc optimū remediū est quādo multi doctores inueniunt p̄trarie opinātes sicut in casu p̄tractus de imprestij venetoz locis ianuesiū et monte florentinoz de q̄bus dicitur. j. Simone. xl. p̄ totum. Pro q̄ etiā vide. j. sermone. xliij. arti. j. c. ij. in fi. Et idē in similib⁹ casibus est obseruādū. Altamē vbi inuincibilis est ignorātia que est vbi nō habet homo de humana rōne quid faciat: ibi imploret vt dictū est diuinū auxiliū vt nō temere se precipitet. Ubi em̄ totum p̄tinet ad deū facere vbi nō habet homo qd de se faciat. Verbi gratia. Si in eam figurā vel formā se trāsfigurauerit angelus tenebrarū in quo nihil apparere pōt homini in quo nō videatur esse christus: sol⁹ dei est hoīem custodire. nec aliud ibi relictū ē homini nisi diuinū auxiliū implorare. Nusq̄ aut̄ dubitādū est qn̄ p̄sto sit auxiliator de⁹ pie iuocantib⁹ em̄: et etiā nō inuocantib⁹ nisi aliqua culpa eoz obstat. Quare in p̄dicto casu et similib⁹ dicim⁹ q̄ de⁹ aūtet cor hoīs ab impietate ad oratiōis diaboli et impietate eoz q̄s posuim⁹ nisi obuiet culpa. Modī aut̄ et vie innumerabiles oīpōtēti deo p̄sto sūt ad custodiendū q̄s voluerit custodire teste p̄pha Custodit dñs oēs diligētes se: et oēs p̄ctōres disperdet. i. diuisis errorib⁹ p̄dere p̄mittit. Ubi ps. xli. Custodiet rector salutē: et p̄teget q̄diētes simplicit̄. Seruās semitas iusticie: et vias sctōz custodiens. Considera igit̄ q̄ in his trib⁹ caplis dicta sūt. et videbis oēs errātes a via veritatis et ignorātes eandē culpabilit̄ et a culpa sua errare. Nullū ē em̄ inuenire in eis q̄ non sit negligēs in p̄uisione et cauēdo picula et errores. i. ad aduersionem in iuestigādo p̄ semetipsū veritatem: aut in inq̄rendo ab alijs: et in predicatiōe in implorando auxiliū dei.

Articulus. ii. d̄ triplici lumine ad qd quilibet obligatur.

Ecūda dicitur obligatio cognitiōis. Ad hoc em̄ humanus intellect⁹ creat⁹

De saluatione fidei catholice

est vt veritatem salutarem agnoscat: et ad h^u stu-
diosius et sollicitus esse debet. Triplex est em
actus seu officium ad qd intellectus qlibet ob-
ligat. Prim^o est auersionis. scds est couersio/
nis. tertius est adhesionis. Sicut exempli cau-
sa cu i missa eleuat sanctissimu sacm: quilibet
tunc obligat ad trsa. Primo auertere oculos
a qlibet vanitate. scdo puertere oculos ad ho-
stia psecrata. tertio tota mente: totoq conatur
xpo in illo sacrameto p deuotione totaliter ad-
herere. Sic qdem in pposito est.

Qd necessitate salutis quilibet te-
netur non credere contra fidem

Capitulum. I.

Primus autem actus intellectualis est
auersionis. id e. non credere falsu. Si-
cut em libere voluntatis est vt ab omi male vo-
lito se auertat. et nec p sensum ad illud se puer-
tat: ita est intellect^u humani seu ronis vt ab omi
male credito se auertat. et vt ei nullo modo assen-
tiat. Hoc aut ex pprio lumine ei possibile e vt
etiam alieno. Ex pprio qdem scz pprie inuesti-
gationis. Ex alieno. hoc est diuine reuelatois
vel huane eruditionis. Sic igit huana volun-
tas danabiliter in male volitu pssentit: sic intel-
ctus huane danabiliter in male creditu assentit.
Quapropter tenet vel ipse se corrigere vel corre-
ctione sua p aliquaz viar qd dixim^o pcurare.
Quare non licet i talib^o errare: nec etia talia ig-
norare. Et h^{oc} etia apud oes nationes receptu e.
Ipi em idolatre dixerunt qd dubitat deos ee
honorandos: indiget pena. Nostre quoq fidei
sententia est: qd dubius in fide infidelis est.

Quilibet obligat couertere intel-
lectu ad vera fide. Caplm. II.

Secundus autem actus intellectualis e co-
uersionis. id e. credere veru. Sicut em
debitrix est libera voluntas siue affect^u
sue opationis qd est velle in bonis volendis:
sic etia intellect^u sue opationis debitor est i ve-
ris credendis seu cognoscendis. Quapropter si-
cut non licet affectui vel danabilia velle vel sa-
lutaria nolle. ita non licet intellectui impia et fal-
sa credere vel salutaria vera non credere. Qua-
re nec error nec ignorantia credendorum aliquem ex-
cusat vnq a pditione oino. Qd intelliges Job
xix. ait. Si ignorauis scz errando mecu erit igno-
rantia mea scz in meam pditionem.

Quilibet tenet adherere his que
sunt vere fidei. Capitulum. III.

Tertius vero actus intellectualis e adhesio-
nis. Si em non min^o tenet deo in suis
opationib^o human^o intellect^u qd ipse e af-
fectus: et nuq licet affectui amare ptrariu deo

vel ptraria eis que eius sunt. similiter etia nuq
q licet ei vel non amare deum vel non amare ea
que eius sunt. Sic nuq etiam licet intellectui
credere ptraria deo vel eis q eius sunt: similiter
neq non credere ipi vel ea q ipius sunt. Qd em
est non amare in affectu: hoc e non credere seu non
intelligere: vel non cognoscere in intellectu. La-
tis qdem actus intellectualis est adhesiois cre-
dere i deum. Na sicut. s. p. mone. vi. arti. iij. et c.
ij. circa finem Aug^o ait. Credere in deum est cre-
dendo deum amare: credendo in deum ire. cre-
dendo ei adherere. et credendo eius mebris in-
corporari. Et vt ibidem patet p m. Bonauen-
talis fides ad hoc q in deum tendat qtuor de
necessitate requirit scz adiunctione charitatis
que ordinat in amore dei. et hec est pma differe-
tia Aug^o. et opationem boni. et sic est scda. et p-
pessionem mali: et sic est tertia. et dilectione p-
mi: et sic est quarta. Considera igitur omes qui
pereunt: et inuidentes eos culpabiles et negligen-
tes in pdicto triplici actu scz aut non auertendo
a falsitate. aut non couertendo se ad veritatem.
aut non faciendo ipam veritatem. Qui em nel-
ligit facere bonuz qd esse faciendu nouit: mel-
ius non accipe noticiam faciendi id qd nodu cogi-
nouit. De vnoquoq sperandu est si talento in-
tellectus tota diligentia bene fuerit negotiar.
in qbus p se patuit qd etiam multiplicet ei vel
augeat. vt etiam diuine reuelationis seu inspi-
rationis munere capiat ampliora. ad que p il-
lum ptingere non valeat: vt etia q pdicetur ei
doctrina vel pdicatio salutaris. Exempli gra-
tia Si quis seorsum ab hominib^o esset. et in talento
intellectus sui vellet negociari. ex p consideratione
visibilitu: facile esset ei repire creatoru. et multa
alia ab ipo. videlicet ipm esse diligendu: hono-
randu: glorificandu et c. Et si i inuentis bn negoti-
aret: adderet ei deus alia: vel p inspiratione:
aut p doctrina: aut p pdicatione: qua ipsemet si-
bi pcuraret. Vno igit credendu e deum neminem
velle deferere qd ei veraciter studeat adherere:
et in h^{oc} concordat Alex^o. de hal. p. reterea vna
queq xpus ad actu et fine pprium expeditior
atqz facilior e: qd ad aliq alienuz. Sic ex p
causa. Nasus non videt et auaris non comedit:
nec ocul^u vadit pprie. et sic de alijs. Manifestu
e em q xpus nra intellectu ad qrendu et inue-
niendu deum. qtinus h^{oc} requirit et expedit expeditio-
rior est atqz facilior qd ad qrendu: vt ad inueni-
endu aliqd aliud. maxie cu psto sit deus semp
adiuuare ad se conantes et appropinquare appro-
pinqantib^o sibi. Unde Jaco. iij. dicit appro-
pinqte deo: et ipse appropinqbit vob. Possunt
h^{oc} p vno p. mone tria dubia poni p. m. et scdm
est supra sermone. x. arti. iij. c. ij. de verbo dei.
Et p tertio dubio huc tertiu articulu adde.

Articulus. III. q. propter triplicem causam necesse est quilibet damnari qui decedit extra catholicam fidem et charitatem.

Artia qdem obligatio ad qua omnes tenentur est considerationis. Porro quilibet considerare debet q necesse est illos dari: q extra vnicam et catholicam fidem et extra charitatem decedunt. Et hoc ppter triplicem causam. Primo ppter incouenientiam. secundo ppter nequitiam. tertio ppter iusticiam.

Si ignorantia necessarie veritatis hominem excusaret ab eterna damnatione: multa incouenientia sequeretur. Cap. I.

Primo enim necesse est illos qui inueniuntur extra catholicam fidem et extra charitatem in eternum perire ppter incouenientiam. Et qdē etiam dictis luculenter apparet intellectui imposita esse legem et limitē in opationibus suis atq limitatus eum esse qd credere et qd discretere. et iterū qd non credere vñ ignorare liceat ei. Et iterū ignorantia eē damnabilē videlicet in qbusdā hominū et in qbusdā ignorat. Si militer et credulitate quorūdā damnabilē esse et impiam. et ideo neutra excusare a tota damnatione eos quos inuoluerit. Forsitan excusatur a toto. Nō enim tñ peccare vident q erranter vñ ignoranter male agunt: qm qd scierit vñ qui ptra pscientia peccant. Si enim ignorantia excusaret a toto multa absurda incouenientia sequeretur: de qbus ad p̄sens ponant tria. Primo qd malum esset excusabile. scdm qd malum eēt opabile. tertiu quia malū esset laudabile et remunerabile. Primo incoueniens sequeretur quia malū esset excusabile. Cum enim omnes peccatores errent et ignoret: et tanto amplius quanto amplius peccat: omnia peccata et scelera excusabilia eēt: necnō et magis excusabilia essent. quoniam maiores errores et tenebras peccantibus ingerunt. Unde ad hāc dementiam tandem ex hoc deuenire oporteat. vt liceat credere vnicuiq vel discredere qdquid placet. et nullā esse legem intellectui datam. qre nec affectui nec insuper operi. et ideo nullā legem esse tenendā simplicitate qd hoc p̄sumptio qlibet simpliciter teneri pōt et circa qlibet fieri cum error et ignorantia vbi q excusatur. Et quo sequitur nihil esse virtutis vel virtutis simplicitate: qd credenti de virtute qd virtutis sit: aut etiam ecouerso erit vtuosum agere fm scripturā que Esa. v. ait. Ne qd dicitis bonum malū et malū bonū: ponētes tenebras lucem et lucē tenebras. ponētes amarū dulce: et dulce amarū. Scdm incoueniens sequeretur qd ma-

lū eēt opabile. Et pcedenti incouenienti h aliud subsequetur qd null' errabit vel credēdo vel operando: cū credēdū sit vnicuiq qd credit et operandū qd opat fm credulitate erroris sui. Tertiu incoueniens sequetur qd malū eēt laudabile et remunerabile. Scdm enim hūc errorē eque coleretur de' virtutis sicut vtutib'. et eque compositi erūt mores vitiosi et vtuosi. et de iudicio eque laudabiles qm eque remunerabiles post qd nō refert quid vnusq' agat vel qliter. s. solūmodo qd credat se agē vel intēdat. vel qliter. Et p hāc viā eque colēda erunt idola sicut altissimi deus. si credant equaliter esse colenda. et meritoze atq religiose negabit deus si credatur esse negādus et laudādus erit: et etiaz remunerādus qui hec impia ppetrabit. Et sicut propheta ait. Laudabit peccator i desiderijs anime sue: et iniquus bñdicet. que omnia qd incouenientia sint mens discreta aduertit.

Et ppter nequitiam impiorū necesse est eis in eternum dari. Cap. II.

Secundo necesse ē eternalit cruciari eos qd ex fidē catholicā moriuntur. Et h ppter nequitiam eorūde. Exagitat enim multos atq pfundit multitudo numerosissima dānant dōz: et paucitas saluādoz. Sicut enim pleriq ad qd tot dānādos creauit deus: Quib' dicēdū ē h q certū ē: qd ex diuitijs sue bonitatis creauit eos. et quia multa bona et magnifica donauit illis. penas vñ vel tormenta nisi meritas et iustissimas nulli vnq intulit. nec impofterz illatur' ē. Aditū dū ē q duplex ē causa dānationis eoz. s. efficiēs et material. Causa efficiēs ē infallibilis iusticia dei. q nulla iustior excogitari pōt vt ait ps. Iustus dñs et iusticia dilexit eqtate vidit vult' ei'. Et alibi. Iust' dñs i oibus vñs suis etc. Causa material ē malicia eorū demerita et peccata qb' iustissimo iudicio et laudāda i oib' iusticia dei damnatio illa retribuit offensaz. Q aut qdā mirant q tot sunt qd dānant et tam pauci q saluant. similitudinē exp̄ssam de hoc inuenient in tribus scz in naturalib' in artificialib' et in moralib'. Primo enim in naturalib' viliū nempe et ignobiliū semp maior est multitudo qd p̄ciosoz vel nobiliū vt ferri vel plūbi qd auri vel argēti et lapidū ignobiliū qd gēmaz. similiter quercuū qd palmarū vñ cedroz: et sic de multis alijs: et tñ de his nemo turbat seu mirat. In tāta etiā multitudie hominū paucos de his reges et p̄ncipes etiā t̄pales efficit de'. Nec miraris hō q nō oēs hoies facit p̄ncipes et reges etiam tam modicorū tan qd ignobiliū regnoz vt sunt tempalia: qto fortius mirari nō debes si pauci largit' p̄clara atq nobilissima celoz regna. Secdo in artificiali

De saluatione fidei catholice

bus sicut patet de sculptorib⁹ et pictoribus et cōsimilibus. Tercio in moralibus. Non enim multi mirant⁹ q^{uod} stultorū vti sapiens testatur i finitus est numer⁹ similiter et malorū sapiētūz xō et bonorū pauci inueniūt. Rogo te qui de huiusmodi admiratib⁹ vni⁹ es cum tam raros videas qui regna celestia querant vel appetāt seu de illis curent. tam multos etiā qui ab eis se auertunt et cōtraria toto affectu sectant⁹ ppē quid miraris si tam pauci pueniūt: et tam multi minime ad illā ptingunt. Ampli⁹ si videres de centū partib⁹ generis hūani nonagintanorū totis studiis ac viribus currētes p viā que ducit ad mortem. vtpote graui lapide ad cololum suspēso pūcere atq^{ue} submergere se in mari paucos xō ecōtra currētes p viam que ducit ad vitam. nūquid mirareris si multitudo illa magna tota deueniret in mortē. et sola illa paucitas pueniret ad vitā. Sic est in pposito. Ad sidera totam multitudinē p ditorū. et videbis eam festinantē ad mortē. ecōtra xō paucitatem electorū festinantē ad vitam. Quid igit^{ur} mir⁹ si vniūsq^{ue} hōiū ad finē puenit ad quē totis viribus tendit. Multitudo namq^{ue} hōiū p ditorū in via p sentis vite: multitudo est fugiēs vitam et p cipitans se in mortē. et in stagnū ignis et sulphuris se mittēs atq^{ue} i mare et in abyssum eternarū amaritudinū se demergēs. Et i baratrum infernale vniūsq^{ue} cadat de pōderositate est pprie iniq^{uitatis}: q^{uod} vero sursum ad sublime felicitatis eterne aliq^{ui} attrahunt d^e x^pte dei oīpotentis est. ac sue dulcissime pietatis.

Q^{uod} vt appareat pulchritudo iusticie dei in damnatis: malos dominus male perdit. Cap. m.

Tercio necesse ē puniri eternaliter eos qui extra vnicam et catholicam fidē et extra charitatē decedūt. et hoc ppter iusticiā. Dicunt pleriq^{ue} vt qd stragem tantaz hominū quos creauit sustinet bonitas diuina. An delectet eum tanta carnificina infernaliūz tormētōz: an puenit diuinitis bonitatis eius et imēsitati misericordie sue eos creasse. quos vti q^{uod} saluari poterat a flammis infernalib⁹ depascēdos derelinquere. Quid aliud creādo eos voluisse facere videri potest q^{uod} igni infernali d^e spīs pabulū ministrare. Quib⁹ merito respondemus. q^{uod} et de^{us} et angeli et sancti de ipīs dānatīs gaudebūt. Primo gaudebit deus nō q^{uod} pprie aliquid delectet eum extra seipm. placet autē ei tormēta malorū. Primo q^{uod} bona sūt vt pote vt creature eius. scōo ppter pulchritudinem iusticie que in eis inestimabiliter mirāda est et laudāda. Unde p^{ro}uer. j. Ego quoq^{ue} in interitu vestro gaudebo. Magna qdē lau-

de digna est diuina bonitas in hoc q^{uod} malis et reprobis pter esse et vitā alia quoq^{ue} i naturalia bona etiā innumerabilia gratuita et temporalia elargitur. Et autem ampliora eisdem non pferet non ideo hoc est: quia eis manūz sue retrahat largitatis: sed q^{uod} ipi manūz suas occupāt alijs aut quo min⁹ recipiant auertunt. sicut q^{uod} lūmē solis sup multos cadat et nō eos illuminat. nō ex eo ē q^{uod} sol radios suos retrahat: sed quia ipi a lumine suo se auertunt. Deniq^{ue} non nisi diuinam suam bonitatē ostēderet domin⁹: si iusticiam in malos non exercebat. Quasi enim due partes diuine bonitatis sūt si partes ibi cogitare fas est misericordia et iusticia videlicet p^{er} effectūz tū cum bonitas diuina imp^{er}ibilis sit p^{er} se in vltimo imp^{er}ibilitatis. Ex quo patz q^{uod} si p^{er}dicto modo non puniret dānatos: aut esset apud deū ociosa iusticia aut enormi⁹ diminuta. Sancti xō et angeli in patria gloriosi hanc diuine iusticie pulchritudinē ptemplātes. tāto delectabili⁹ intuebūt. q^{uod} hic eam cogitent et audiant. q^{uod}to ibi erit in eis q^{uod} h^{ic} et diuine iusticie maior cognitio et maior delectatio. et q^{uod}to maior videbit^{ur} ipa diuina iusticie magnitudo et pulchritudo. Ex q^{uod}bus p locū a p^{ro}portione ex necessitate psequitur magis gaudiūz esse futurū de aspectu seu intuitu pulchritudis diuine iusticie q^{uod} ibi lucidissime pspicet^{ur}: q^{uod} eēt gaudiū de oib⁹ gaudijs mūdi hui⁹ si pflarent in vniūz. Et de hmoi⁹ gaudio ait ps. Letabit^{ur} iustus cū viderit vindictā: man⁹ suas lauabit i s^{an}guine pctoris. Patet igit^{ur} q^{uod}re multi sūt vocati. sed vniūz vel gl^{ori}az vel ad gl^{ori}az. sed pauci sūt electi scz respectu multitudinis vocatorū. Licet enī granū aree sit multūz: tū paucum est respectu multitudinis aristarū et palarū que significāt malos quos dñs male pdet. Ex hac nepe p^{ro}positione docet Anselm⁹ in qdam epistola q^{uod} qui vult esse securus an sit de electis. debet cōnari vt nō sit ei⁹ vita d^e numero multorū s^{ed} paucorū. S^{ed} si vult eē certissim⁹ debet facē vt sit d^e numero paucissimorū. De quorū numero elegans misericordia saluatoris nos faciat. Qui cū patre et spū s^{an}cto electos vocat. vocatos saluat saluatos glorificat i secula seculorū. Amen.

Adde hic de smone. xij. c. vlt.

Sabbato post scōam dominicā in q^{uod}dragesima de sacra religione et q^{uod} melius est bonū facere ex voto q^{uod} ex libera voluntate. Sermo. xxiii.

Illi tu semper mecum es et omnia mea tua sunt Luc. xv. et in euangelio hodierno. Ad desiderabilē charitatē iterū atq^{ue} iterū

totum intellectum et desiderium subleuemus. **I**pa enim est radix forma finis et complementum et vinculum perfectionis: ad quam magister omnium christi legem prophetas: et per consequens vniuersa dei documenta reducit. **I**pa sola est que animam gratificat coram deo: et in omni dignitate admiranda exaltat. Porro triplex est dignitas anime in charitate et in dei gratia constituta. **P**rima est filiationis. secunda est vniionis. tertia est communionis. **P**rima enim dignitas est filiationis: quia non est nisi ad imaginem et similitudinem dei formata: sed in morte ipsius filii dei spiritualiter reformata. **I**deo dicit **Ioh. j.** Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Et per. ait ad tales. Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes. **I**deo tale animam in charitate et in gratia constitutam dominus filium in proposito verbo vocat dicens. **Fili.** Unde filius dicitur a philosopho quod est amor. Quasi dicat. **Amor me.** **O** suauissimum et dulcissimum eterni patris verbum. ut dignetur ex gratia sua hominem filium facere et vocare: quod ex seipso nihil aliud quam miserabilis et miseranda miseria est. **S**ecunda eius dignitas est vniionis et transformationis: que quidem per amorem fit. **T**anta enim est vis diuini amoris ut amantem in amatum deum transformet et transformet: et faciat esse in ipso et idipsum sicut dominus. **Matth. vi.** ait. Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. Et. **j. Corinth.** **vi.** Qui adheret deo vnus spiritus est. **I**deo dominus ad talem animam ait in pallegato verbo. **Tu semper mecum es** scilicet per gratiam vniuentem. **T**ertia eius dignitas est communionis. Quia omnia que dei sunt dici possunt anime existens in gratia charitatis. **U**n si amicus est alter ego anima participatio est alter deus. **E**uncte igitur creature perfectius sunt in deo. atque ipsi dei quam sint in seipsis aut quam ipsemet sint sue: quia cum creature que facta sunt in deo sint. et absque pena et gloria in differentia sua. **I**n deo igitur sunt creature sensibiles sensibiles rationales spirituales penose et gloriose: et extra deum impossibile est aliquid inueniri. **P**roinde si omnia sunt in deo et sunt dei et deus est in anima: omnia que sunt in deo et ipsius dei: et ipsa anima: et ipsius anime sunt. **I**deo **Ioh. xiiij.** dicitur. Vos autem me videbitis: quia ego viuo et vos viuistis: in illo die vos cognoscetis: quia ego sum in patre meo: et vos in me et ego in vobis. **E**cce quod anime constituta in charitate deus se communicando omnia sua communicat. **I**deo dominus in verbo proposito illi ait. Et omnia mea libera anime que in gratia est et in statu diuine dilectionis: tam per anthronomasyam diriguntur ad quolibet regulare qui ut charitatem acquirat et in charitate crescat atque in charitate finiat vi

tam suam. cuncta temporalia spernit. et nudus nudum crucifixum per votum religionis amoroissime amplexatur: cui merito dominus singulariter ait. **Fili tu semper mecum es et c.** Circa igitur statum religionis tria principaliter consideremus. **P**rimo eius commendationem. secundo eius discretionem. tertio eius oppositionem.

Articulus. i. de duodecim rationibus per quas ipsius status religionis magnitudo meriti demonstratur.

Primo consideremus ipsius status religionis commendationem et perfectionem. **D**e hac enim **Bern.** in lib. de precepto et dispensatione ait. Audire vultis a me unde in tanta penitentia instituta monasterialis disciplina meruit hanc prerogatiuam: ut per baptismum nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi abrenunciationem singulare excellentiam vite spiritualis que perminens vniuersis vite humane generibus hominum conuersationis professores et amatores suos angelis similes dissimiles hominibus facit: imo diuinam in homine reformat imaginem. figurans christo instar baptismi. dum per id quod mortificamus membra nostra que sunt super terram rursus christum induimus complantati similitudini mortis eius. **H**ec ille. **E**x his ratio sumpta est quod religionem intrantibus de preteritis culpis non est penitentia inuigenda: sicut patet de penitentia. **di. j. s.** his auctoritatibus et extra de voto. c. scripture. **U**bi de hoc glo. non enim de peccatis commissis post ingressum imponi debet extra de regulari. et transcurri. ad relig. c. vlt. et extra de sententia. excō. c. cum illorum. **P**roinde etiam notandum est quod ceteris paribus votum et opus factum ex voto superaddit ad simplex propositum. et ad opus ex simplici proposito factum quadam meriti infirmitate: maxime in votis perpetuis et super omnia in votis que sunt de substantia sacre religionis. et ibi maxime si considerentur tria in ipso vouente. **P**rimo libertas. secundo largitas. tertio stabilitas.

De quadruplici ratione apparet ex libertate magnitudo meriti in vouente. Capitulum. i.

Primo consideret in vouente libertas. **M**agna nempe est in homine dignitas libertatis ita ut quidam sit ausus dicere **Isid.** **N**on bene pro toto libertas vendit auro. **I**deo apparere potest magnitudo meriti in vouente ex quadruplici ratione. **P**rimo ratione donatiois. secundo ratione estimationis. tertio ratione ne aduersionis. quarto ratione approbationis. **P**rimo apparet magnitudo meriti in vouente ratione donationis. **T**anta hoc res est humani animi libertas ut **Bern.** in quadam epistola dicat. **N**on utati nec leges impant nec principes dominant. **E**t ideo enim aliquid magis na-

De sacra religione

turaliter diligis: tanto perfectius donat christo. Nihil enim homini amabilius libertate prope voluntatis. Per hanc enim homo est aliorum dominus. per hanc etiam alijs uti et frui potest. per hanc in suis actionibus dominatur. Nihil est quod homo naturali affectu magis refugiat: quam suavitatem et vltimo mortem. Proinde si attente aspiciamus hoc quidem quod per votum deo datur et reddit reperimus quod per ipsum votum non solum datur ipsum bonum opus dum est: sed etiam tota libertas nostra et totum dominium voluntatis nostre respectu talis operis. Nempe absque voto datur tamen opus dum fit non autem plenum. pro tempore quo erat antequam fiat: nec datur libertas et dominium voluntatis respectu talis operis. Tamen igitur votum preponderat supra simplex propositum: quantum valet libertas et dominium voluntatis: et hoc respectu totius futuri temporis. Loca autem nullo modo per aliquid huius vite posset appreciari neque recompensari. Unde Hieronymus ait. Voluit dominus rationabile creaturam voluntarii boni munere et liberi arbitrij potestate dotare: ut boni aut mali capax vtriusque naturaliter posset: et ad alteram voluntate deflecteret. Licet quippe nobis eligere refutare probare respicere: nec aliud est in quo magis rationalis creatura ceteris preferatur. Elide igitur quanta sit magnitudo oblationis: et intelliges quanta sit apud deum gratitudo acceptationis. Proinde Augustinus in epistola ad polentinum ait. Ea sunt in officiis nostris gratiora: que cum liceret nobis etiam non impendere. causa dilectionis impendimus. Secundo ratione estimationis. Tamen enim dominus appreciatur omnia nobis sibi datum quantum est nobis dilectum et charum: et quantum ipsa donatio est supra naturam voluntatis nostre. Sed nihil sub deo est nobis ita dilectum et charum: sicut libertas et dominium voluntatis nostre. Hoc enim infinite appreciamur appreciamur enim illud plus quam omnia que deus facere posset que infinita sunt: et plus quam aliquid quod sit in nobis: et isti per votum donatio est supra omnia supra naturam: et quodammodo contra naturam voluntatis nostre. Per hoc enim voluntas nostra subditus seipsam abnegat et obliuiscitur et a seipsa quodammodo separat totaliter ac per hoc seipsam totaliter subiungendo: et se plenissime deo dando super se totaliter et altissime tota in deum fert. Igitur istud donum super omne aliud a nobis datum vel dabile preponderat infinitum. Vnde beatus compaginat beatus Anselmus in libro de similitudinibus hanc donationem illi que est sine voto ei qui dat alicuius arboris sue fructus annuatim solum pro tempore pro quo sunt: non autem ipsam arborem ad eum qui dat arboris totam et versus fructum ac dominium eius totaliter a se transfert. Tertio ratione adiunctionis. Quodlibet enim finitum bonum adiunctione alterius boni fit melius. Quis enim dubitare potest quod ipsa promissio

boni non sit aliquod bonum. Nonne quod hoc aliquid promittit: bonum aliud iam illi impeditur? cuius signum cui aliquid promittitur gratias agit. Votum quidem est quodam promissio deo facta: sicut patet secundum ecclesiam. v. ubi dicitur. Si quod vouistis deo ne moreris reddere. Illi explicet enim ei infidelis et stulta promissio. Infidelis est qui non obseruat. Item stulta est qui stulte promittit et stultius obseruat: sicut qui vouerunt de capite non comedere. non filare seu laborare in sabbato post nonam et similia: de quibus plenus est totus mundus. Item promissum non datur nisi de precepto: sed de meliori secundum Hieronymum. ad demetriadem quod promissum respicit opera superogationis: sed in scriptura sacra datur nobis a deo promissum de voto faciendum. Unde propheta. Vouete et reddite domino deo vestro. Quarto apparet magnitudo meriti in vouente ratione approbationis. Necesse quidem libertas quod mirabilius est. non solum datur hora qua ipsum votum emittitur. sed etiam in omni tempore quo sibi vouisse placet. et in quo cum hac complacentia votum implet. Si enim votum in sua emissionem addebat quandam valoris et meriti infinitatem. et hoc per totum tempus sequens replicat et multiplicat. quod votum continuatum superaddit multiplicem infinitatem. Tale quidem est votum et vota iam facta in sancta religione alacriter approbare est illud sacerdotale officium omnium perfectorum in quo non est distinctio iudei et greci. maris et femine. serui et liberi: quod omnibus volentibus esse perfectos puenit illud. secundum Iohannem. Vos estis genus electum gens sancta regale sacerdotum. ipsi acquisitionis ut virtutes eius annunciet. qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.

Magnitudo meriti in vouente apparet ex quadruplici ratione largitatis eius. Capitulum. II.

Secundo apparet magnitudo meriti ipsius vouentis: si consideretur in vouentelargitas. Ex quadruplici enim ratione apparet maxima largitas in vouente. Primo ratione configurationis. secundo ratione subiectionis. tertio ratione intentionis. quarto ratione coniunctionis. Primo ratione configurationis. Secundum enim Gregorium super ezechielem. hoc inter sacrificium est et holocaustum: quia omne holocaustum sacrificium est. sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio enim pars pecudis in holocausto. non totum pecus offerri consueuerat. Cum igitur aliquis aliquid suum deo vouet: et aliquid non vouet sacrificium est. Cum enim omne quod habet omne quod viuunt: omne quod sapit: omnipotenti deo vouerit: holocaustum est: quod quidem impletur per tria religionis vota. Per sacrificium enim oblationem secundum antiquam legis mandatum per peccatis satisfacere oportebat sicut Leviticus.

ceptū erat. **U**n p̄s. cū dixisset q̄ dicitis i cordi
bus v̄ris i in cubilib' v̄ris cōpugimi. statiz
d̄ satisfactiōe subdit dī. **S**acrificate sacrificiū iu
sticie. i. facite opa iusta p̄ p̄nie lamēta sic expo
nit glosa. **S**icut igit̄ holocaustū sacrificiū est p̄
fectū: ita per hec tria sanctissima vota ania p̄fe
cte se sanctificat dō cui i d̄ exteriorib' rebus i de
corpe p̄prio i p̄prio spiritu medullosuz offert
Sicq̄ astrictio hec non solū de p̄fectiōe nō imi
nuit sed culmē p̄fectionis inducit. q̄ de n̄ro fa
cit dñiū dū nō solū actum s̄ etiā voluntatem
dedicās deo totū illud qd̄ ē offert i redigit sub
iure i dñio dei. **S**ecdo ratione subiectionis.
Nā q̄to in modo dandi i opandi deū ampli'
honoramus i deo nos magis subijcim': tanto
magis donū i obsequiū sibi placet. **S**ed incō/
pabiliter magis honorat qui qd̄ dat deo dat si
bi sicut dñō: i in ip̄a datione oñdit se dei seruū
i totalit̄ deo obnoxii: q̄ qd̄ dat deo sic liber et
dñs: i sicut non in hoc deo plene obnoxii'. **S**i
qui dat i reddit aliquid ex voto famula' deo
fm̄ primū modū: qui aut̄ sine voto fm̄ secūdū
modū. ergo incomparabil' magis honorat deū
dans ex voto q̄ dans sine voto. **U**n August.
tractās illud psalmi sicut iurauit dñō votū vo
uit dō iacob ait **Q**uid vouem' dñō nisi vt sim'
tēplū dei: **N**ihil em̄ grati' possum' deo offerre
q̄ qd̄ dicam' illud **E**saie possidenos. **H**ec ille.
Tertio ratione intensiōis. q̄to em̄ opus est
magis voluntariū i a maiori voluntate i virtu
te p̄cedens: tāto magis meritoriū est i deo ma
gis acceptū: sed ceteris paribus tanto volūtas
ac volentis i dantis virtus ē maior: q̄to mai'
et alti' est qd̄ datur: ergo q̄to magis est quod
p̄ votū q̄ id qd̄ sine voto datur. tanto ceteris
parib' maior est virtus i voluntas dantis. er
go ip̄a quodā mō erit in infinitū maior. **P**roterea
nullus effectus maior ē sua cā. q̄tus igitur
erit effectus admin'. tanta erit i cā: ergo quāta
erit donatio i actus donatiōis. tanta erit virt'
et voluntas ip̄ius dantis. **I**deo. j. Regl. xv.
Samuel obedientiā in qua vota cetera comp̄
hendunt omnib' sacrificijs p̄tulit dicens **A**be
lioz ē obediētia. i. voti q̄ victimē. **F**ili' em̄ aut
filia vel pecus aut prediū extra nos ē. semetip'
sum offerre deo nec alieno labore sed p̄prio pla
cere p̄fectius i eminentius est omnib' votis.
Quarto ratione p̄iunctiōis seu astrictiōis
Nempe tanto aliqd̄ maius volum': q̄to ab il
lo min' separari volum' i q̄to magis displicet no
bis ip̄a separatio. **S**i q̄ ita vult aliquid qd̄ nullo
modo vult licere sibi separatōem qua possit sepa
ri ab illo: sed vult oīno sibi ip̄am esse illicitam:
incomparabiliter maius vult i diligit illaz q̄ ille
qui ip̄am separatōem vult sibi licere. i nullo mō
sibi esse illicitā. **S**ic aut̄ se habēt adinuicē ex vo

to aliquid volēs i opans vel faciēs vel volens
illud sine voto id ē fm̄ p̄pria voluntate: i talis
astrictio facit de tp̄ale et̄nū: dū nūq̄ licet resili
rea voto.

**Ex vouētis stabilitate apparet ma
gnitudo meriti propter quattuor ra
tiones Capitulum III**

Tertio apparet magnitudo meriti ip̄ius
vouētis si p̄sideret̄ vouētis stabilitas
Stabilis em̄ ampli' in via dei i in bo
no p̄seueratiē vouēs q̄ nō vouens: quadrupli
ci ratioe. **P**rimo ratioe firmatiōis. scdo rōe ad
hesiōis. tertio rōe p̄fusiōis. quarto ratione
subuētiōis. **P**rimo respectu sui. scdo respectu
rei. tertio respectu pximi: quarto respectu dei.
Primo rōe firmatiōis. **E**x voto em̄ i voti
actione sequit̄ in vouente firmitas maior. **A**d
laudē igit̄ boni opis p̄tinet q̄ voluntas firmet̄
in bono: sicut vtiq̄ ad grauitatē p̄tinet culpeq̄
volūtas sit obstinata in malo. **P**atet em̄ q̄ qui
aliqd̄ vouet voluntatē suā firmat ad id qd̄ vo
uet: i sic cū implet qd̄ vouerat opus bonuz ex
firmata voluntate p̄cedit. **S**icut em̄ ad grauā/
men p̄tinet culpe q̄ ex firmato p̄posito aliquis
p̄peret malū: est em̄ ex p̄pria malicia peccare.
id ē. peccare in sp̄is sancti: sic ad cumulū meri
ti crescit: q̄ hō bonū opus operat̄ ex voto **A**m
plius. **Q**uia volūtas humana imutabil' ē. **A**d
hoc q̄ verbis hoīs fides adhibeat̄ necessaria
inoleuit consuetudo: vt hoc quod aliquis vult
alteri facere p̄missione cōfirmet. i vltcri' p̄mis
sionē roboret firmissimis iuramentis atq̄ legi
timis. **P**lus aut̄ debet vnusquisq̄ sibi q̄ p̄rio
suo: p̄cipue in his q̄ p̄tinent ad salutē anie cre
dere i misereri iuxta illud **Ecc.** xxx. **A**disserre
anime tue placēs deo: **P**otest igit̄ p̄pter vo
luntatis mutabilitatē p̄mittere illud qd̄ p̄po
suit pro sua sp̄iali salute. sicut et p̄mittit p̄ alte
rius cōmercio tempali. **S**i igit̄ aliquis vtiliter
puidet proximo vallando p̄missionē suā. iu
ramēto: fideiussione: pignere. multo magis vti
liter i laudabiliter puidet sibi: si bonū p̄positū
qd̄ cōcepit vel voto vel iuramēto: vel quoquo
alio modo studuerit cōfirmari. **P**roinde. j. **C**o
rinth. xv. dicif. **S**tabiles estote ac immobiles.
Nam in detestatiōe pignerum dicitur **P**ro/
uerb. xij. **V**ult i non vult piger. **S**ecundo
ratione adhesiōis. **E**x quadā em̄ adhesiōe i
vouente etiā in bono maior firmitas generatur
Nam desperatio habendi aliquam rem magis
adherere facit p̄posito suo: quia multū minuit
i tollit p̄cupiscentiā illi' rei: p̄pter quod aufer
re sibi sp̄em alicuius delectabilis multū minu
it p̄cupiscentiā eius. **T**errum est q̄ spes i facul
tas adipiscendi aliquid facit illi amplius adhe

De sacra religione

rere et auget concupiscentiam eius. Voluntas autem aut non fertur aut exiliter fertur circa impossibilia et desperata. Sed homo per votum auferendo sibi licentiam habendi illud quod per votum relinquitur seu relinquendi illud quod propter votum datur: auferit sibi quodammodo spem illorum secundum sententiam augustinianam. Et ex hac presuppositione finis. scilicet si vult venire ad vitam et gloriam sempiternam: facit sibi illa impossibilia. Unde Augustinus in libro de perfectis. viduitatis plus inquit in ardentem ferunt libidinem que desperant eiusdem voluptatem. Que autem in nuptiarum vouet castitatem ipsam subtrahunt que fomes amoris est. Unde facilius concupiscentia refrenatur: que nulla expectatione succenditur. Preterea quanto mens eius qui est in gratia horret mortalem culpam et id quod auferit sibi spem eterne vite: quod id quod est indifferens et non illicitum: tantomagis et tanto firmiter conatur in oppositum suum. Sed id quod ante votum licitum erat per votum fit illicitum et mortale igitur plus incompabilem habet horrere illud post ipsum votum quam ante votum: et tanto amplius in oppositum conari et ei adherere facit. Preterea quanto voluntas magis applicat se ad aliquid et quanto magis fornicat et accendit se ad inseparabiliter adherendum ei et quantomagis fugit oppositum eius et separat se ab illo: tanto firmiter reddit ad perseuerandum indefectibiliter in illo et tanto fortius ad resistendum omni temptatiioni impellenti ad contrarium eius. Per votum autem hec omnia eueniunt. scilicet maior applicatio et inflammatio voluntatis et maior a contrario fuga et elongatio: et per consequens maior firmitas in bono proposito necessario habet sequi.

Tertio ratione confusionis. Illud enim quod sine magna nostra confusione perficere et implere non possumus minus aggredi concupiscimus et minus aggredimur quam illud quod sine nostra confusione implere valeamus. Sed per voti transgressionem maior coram alijs confusio est quam si fieret ante votum: saltem quando est publicus vel solenne: habet enim humana mens quasi quidam fluuius duplicem ripam: vnam intra: aliam extra. Interior est dei: exterior vero de cunctis mundi his duo duabus ripis retinetur anima: ne ex alueo rationis perfluat in peccato. Ambe he ripae sunt terminus de quo propheta ait. Terminum posuisti quem non transgredientem. Per primam ripam posuimus bona coram deo per secundam vero coram hominibus. Per vnam amatur deus: per alteram perimus. ut in his duobus tota lex domini impletur et prophetarum. Una alteri adiutorium prestat: nec vna sine altera perseuerat. He siquidem sunt due manus quibus sponsam suam dominus dilectam amplexatur. ut merito letanter dicat. Leua eius sub capite meo: et dextera illius amplexabitur me. Tanti. ij. Quarto ratione

subuentionis. Quantomagis in aliquo opere ad est nobis diuinum adiutorium et spes et confidentia maior de illo: tanto firmiter et cum maiori securitate id operamur et possumus operari. Sed per votum ista utique augentur et amplificantur. sicut supra per Augustinum et anselmum patet et sicut etiam ratio dicat. Nam quanto nos amplius deo damus aut subijcimus. et quanto amplius eum honoramus et ipsi in eius seruitio nos applicamus. tanto diuinum adiutorium familiarius nobis adest: et tanto securiores nos possumus et debemus esse de presentia et adiutorio eius. Habet enim se ad eos qui vouerunt maxime vota perfectionis se religionis non solum sicut ad alios: sed sicut ad charos filios et spirituales seruos. tam ad conferendum eisdem tanquam filiis dona: quam ad remittendum peccata. Nam quando redeunt a peccatis suscipit eos ad gratiam suam sicut filios secundum anselmum libro de similitudinibus. Quia licet tales quando peccant plus offendant: tamen quando penitent deus iudicat eos sicut suos amicos. alios vero sicut alienos. Ex dictis patet quod facere aliquid ex voto non solum est melius et magis meritum: sed etiam vtilius est et expedientius quam illud idem facere sine voto. Quod per illuminatam diuinitus rationem ac experientiam certam deorum. Bern. intelligens ait. Bonum est nos hic esse. scilicet in statu religionis. Quare? Quia homo ibi viuunt purius: cadit rari: resurgit velocius: incedit cautius: quiescit securius: irroret frequenter: purgat citius. moritur perfidentius. et premiat copiosius. In quibus sacris verbis exprimit nouem rationes quare sit melius facere bonum in statu religionis quam extra religionem: et maxime in seculari statu.

De XII. fructibus votorum religionis.

Ex his: xij. rationibus que in presenti articulo dicte sunt ad predicandum formari possunt. xij. fructus votorum sancte religionis: quasi votum sit lignum vite in medio paradysi. ecclesie seu religionis. Sen. ij. Et Apoc. vlti. dicitur: ex vtraque parte fluminis lignum vite afferens fructum duodecim per singulos menses reddens fructum suum quod potest esse aliud thema. Primus quatuor fructus sunt hi. Primus dicitur donatio. secundus adiunctio. tertius estimatio. quartus approbatio. Secundum quatuor sunt hi. Primus dicitur per figuratio. secundus subiectio. tertius intentio. quartus coniunctio. Tertium quatuor sunt hi. Primus dicitur firmatio: secundus adhesio. tertius confusio: timoratio: quartus diuina subuentio.

Articulus. ii. De multiplici discretione: que obseruanda est ab his qui assumuntur et recipiunt ad statum religionis

Secundo consideremus ipsius status religionis discretionem. Licet enim aliquid facere ex voto semper sit melius de se et quantum est de se semper expedienti? videatur: tamen propter humanam infirmitatem et multorum in dispositionem non semper magis expediens est. Tunc quidem euidenter est expediens: quoniam omnibus circumstantiis sufficienter pensatis manifeste apparet non imminere periculum periculose transgressionis. In veteri enim lege omne sacrificium quod deo offerebatur sine sale ingratis erat. Unde ad Ro. xij. Rationabile sit obsequium vestrum. Quod insinuare dominus volens. Lu. xij. cum prius dixisset si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres adhuc autem et venit post me non potest esse meus discipulus statim subnectit dicens. Quis enim ex vobis volens turrem edificare. nonne prius computat summus qui necessarij sunt si habeat ad perficiendum ut postea quod posuerit fundamentum et non poterit perficere: omnes qui vident incipiant ei illud dicere dicentes. quia hic homo incipit edificare et non potuit consummare. Quod exponens Gregorius in omelia ait. Quia sublimia mandata seu precepta data sunt: prius comparatio edificande sublimitatis adiungitur cuius dicit. Quis ex vobis volens et. Et post pauca subdit. Istos summus prius diues habere non potuit: qui cum precepta relinquendi omnia aduertisset: tristis abscessit. Et post parabolam de turri predicta dominus subdit. Bonum est sal. Si autem sal euauerit in quo condietur? Neque in terra neque in sterquilino vtile est: sed foras mittere. Qui huiusmodi aures audiatur: Nec dominus ibi supra. Ut ex omnibus dictis insinuare velit quod talis status assumptio. debet salis discretionis condiri. Proinde circa inductiorem et receptorem ad religionem discretio triplex necessaria est. Prima circa aduenientes. secunda circa recipientes. tertia circa dubietates.

Quattuor aptitudinis signa maxime consideranda sunt in volentibus intrare religionem sanctam. Ca. I.

Prima discretio obseruanda est circa volentes intrare religionem. In quibus quattuor signa seu iudicia bona maxime consideranda sunt. Primum est voluntas bona. secundum honesta vita. tertium natura sensata: quartum etas discreta. Primum signum est voluntas bona. id est si a pristina mundi conuersatione apparet mentem aduenientis multum esse mutatam aut non. Nam voluntas tepida et remissa communiter ad religionis statum assumi non debet. Ideo omnes ad religionem inducentes seu recipientes ad Ro. xij. ammonet

apostolus dicens. Probetis. id est in intrare volentibus que sit dei voluntas bona beneplacens et perfecta. Nam primo in talibus probatur voluntas dei bona in paupertate. id est quod libenter relinquunt omnia temporalia mundi. Secundo probatur in illis voluntas dei beneplacens in castitate. id est cum quanta complacentia proponunt castitatem seruare. Tercio autem probatur in eis voluntas dei perfecta scilicet inobedientia perfecta et in abnegatione proprii sensus et proprie voluntatis. Prima probatio est bona. secunda est melior. tertia est perfecta. Mel euidenter probatur voluntas bona beneplacens et perfecta per ordinem in tribus signis de quibus dicitur infra articulo vltimo in xv. argu. Secundum signum considerandum est preterita vita. id est si fuit homo morigeratus vel bonus vel deuotus vel sceleratus. Nam licet christus dixerit phariseis Math. xj. Publicani et meretrices precedunt vos in regnum dei: non tamen dixit quod passim omnes publicani et meretrices ad regna celorum veniant. Proinde turpiter errant qui predones et saccoman nos publicanos et meretrices et de agris et sepius congregantes illos repente veste religiosa induunt: et quasi in regulari collegio cum sanctis viris et virtuosis iuuenibus atque virginibus deducant: ita quod fere mox ab omnibus tractantur ut sancti nullis aut modicis precuntibus digne penitentie signis: cum tamen etiam de his qui prima facie sancti et periti esse videntur. scilicet canones. sua. c. ii. s. Job. ammonet dicens. Nolite omnino spiritui credere. sed probate spiritum: si ex deo sunt sequens in hoc christum Math. vij. dicentes. Attendite id est. attente vobis canete a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Nam experientia teste quidam ad religionem venientes in principio videntur agni: et modico elapso tempore reperiuntur lupi. Non enim sine magna experientia et lumine dei regule sanctorum patrum prudentissime statuerunt quod ad religionem venientes antea probarentur: an id tale apti sunt et idonei. Quis enim edificator domus vel nauis materialis non sollerter et prouide perscrutatur ligna et lapides: et diu cum multis scissuris et tersionibus parat antequam in edificatio ponatur? Nec ad hoc quoscumque accipit sed solum solidos et suo artificio aptos: quantomagis in spiritualium religionum edificatio hoc seruari necesse est? Igitur sicut nullus est a penitentia aut a spe veniens reiciendus si peniteat vere: sic nullus est ad firmam seu intimam sanctorum vel sanctarum collegia ad firmam vel familiarē societatem recipiendus: nisi prius eius idoneitas per signa sufficientia fuerit comprobata. Quod in quibusdam indiget tempore longo. Unde Gregorius. xxxj. moral. Quia terreni principes magna se deo humilitate substernunt: pro-

De sacra religione

ni homines nunc fraudis argumenta vertuntur. Quia enim illos ad religionem reuereri cōspiciunt: ipsi cultum religionis assumunt: et bonorum vitā sub despectis vestib⁹ iniquis operibus premunt. Undi quippe dilectores sūt qui in hoc in se quod homines venerant ostendunt. atq; eis qui vere se despiciunt non mercede sed veste copulantur: et quia p̄sentem gloriā amantes consequi non possunt: quasi despiciētes sequuntur. Honores enim fugiunt vt honoribus obuiant. Facilis enī est conuersio p̄sonarum naturaliter leuiū et mobilium et inconstantium seu stolidorū aut brutalium: et brutali more semper nutritari. Non est statim habenda pro firma et rata quin potius vix ynquā est firma: et ideo nunq̄ est tuta. Tertiū signum est natura sensata. Quādoq; enim reperiunt maxi/mi peccatores et peccatrices in naturalib⁹ optime dotati et instituti qui quādo perfecte conuertunt ad deum sunt valde constantes et omni morū honestate ac grauitate optime et citō imbuiles. Et de talib⁹ nūero estimo fuisse magdalenam: tamen ppter aliquos vel aliquas tales non debet ynīuersaliter et in omnem euentū consequentia trahi ad quoscunq; peccatores et peccatrices passim ad sanctorū familiarem coniunctū esse recipiendos: quia de talibus rari reperiunt. Sed si quando tales occurrunt verificatur in eis sententia pauli ad Roma. v. Vbi abundauit delictū superabundabit et gratia. Quia tales sicut fuerunt sapientes vt facerent mala: ita diuina gratia in eis mirabiliter operante sapientes fiunt vt faciant bona. Quartū signum est etas discreta. In vario tamen religionis statu varia p̄petit etas. Multiplici rōne determinari non potest ad p̄sens in qua etate ad religionem quilibet inducendus seu recipiendus sit: et maxime ppter varios religiōis status. Nam quedam religio requirit etate maturos. ratione discretos et sanctitate precipuos. Quedam vero in teneriori etate suscipere pōt. Sed circa hoc sufficit obseruare i quolibet statu religionis quod sancti antiqui et experti patres sanxerunt atq; statuerunt in regulis suis. quas qui despiciit indies fructus expietur. Et interim est signū p̄sumptuose temeritatis. Plerosq; enī temporibus nostris sub pallio charitatis vel potius vanitatis deceptos vidi. passim et inconsiderate omēs ad religionem recipientes quorū operū finis et fructus fuit fumus et fetor: et impeditiū obstatulum eorū qui cū dei honore et sui ac primorū salute ingressi fuissent religionem. Pudet enim et iuste. prudētez virum assumere religionem et statū. in quo ante se precedere videt multos homines infames et sceleratos et tandem in breui tempore apostas

tates et deteriores effectos. Tales siquidē arietes fumo vanitatis imbuti et obcecati et duces consimilium cecorum effecti: non considerant illō Ecclesiastici. xvj. Ne iocunderis in filiis impijs si multiplicentur. Et sequitur. Melius est enim vnus timens deum q̄ mille filij impij. Et vtile est mori sine filiis: q̄ relinquere filios impios. Sumunt tales exemplū ecclesiē militantis que multos recipit ad ordines sacros solenne castitatis votum coanxerum habentes: cum eorū q̄ plurimi sepe transgredi comprobentur: et tamē ecclesia p̄pterea consimiles recipere non omittit: non intelligentes q̄ ab his que in ecclesia irregulariter fiunt non est trahēdū argumentum et exemplum sed solū ab his que in dei ecclesia autentice et regulariter statuantur. Stragem enī clericalis status seu aliorū religiosorum et p̄sumptuosam ac temerariam et peruersam assumptionem huiusmodi statuum nemo sapiens asserit bonam seu assumendam et imitandam. P̄pterea p̄spicaciter intuenti manifeste videbit. q̄ p̄t⁹ plerūq; est multos malos h̄re mistros: q̄ paucos ac nullos.

Volens intrare religionem aut alium quem inducere ad eam quattuor circa eum recipientes considerare debet.

Capitulum. II.

Secunda vero discretio obseruanda est circa recipientes. Quattuor vero signa considerare debet ad religionem inducēs vel religione assumens: que ad p̄seuerantiā in bono p̄posito et i sua p̄fessione et vocatione maximū auxiliū prestant. Prīmū signum est societas bona. secundum est prelatozū diligens cura. tertiū est loci seu conuent⁹ et monasterij p̄uenientia: quartū regularis vita. Prīmū signū est societas bona. Nam dum bonū addit bono totum fit magis bonum: atq; dum virtus virtuti addit ex vnione magis corroborat. Quippe in societate bonorū melius cognoscit veritas: feruentius diligitur bonitas: et efficacius bonū opus adimpletur. Nemo sibi satis est: eget omnis amicus amico: iuncti accensi carbonēs melius feruat ignem: plurimiq; equi simul singulis gressum faciliorem prestant. Ideo Ambro. in sermone de moribus et vita honesta ait. Socios tibi bonos et honestos cōiunge: quia si fueris socius cōuersationis eorū eris et virtutis illoz. Unde. xvj. q. j. c. si clericatus: ad rusticum monachum Hiero. ait. Prīmū enim tractandum est vtrum solus aut cum alijs in monasterio uiuere debeas. Mihi placet vt habeas sanctorū p̄tuberniū: nec ipse te doceas et absq; ducto regrediariis viam quam nunq̄ ingressus es.

Unde ppheta. Cum sancto sanctus eris. Si igitur multitudo congregationis aut status licet de se melioris non obseruat cōmuniter statum suum: ita q̄ ex hoc omni intranti imminet notabile periculum illum statum minime obseruandū sed potius sequendi cōmunes transgressiones illius: tunc talis introitus est poti⁹ dissuadendus q̄ p̄sulendus: etiam si ad tales voluisset intrare. Melius est enī q̄ votum implere in alia religioe: quā se cōmittere periculo tāti casus. Facilius enī inficimur ex societate malorum: q̄ corrigimur ex societate bonorum. Et plus inficit vnus malus: q̄ alicui p̄ficiant multi boni. Unde Eccl. vii. Discede ab iniquo rōe ficiēt mala abste. Et Greg⁹. sup̄ Ezech. ix. In simili debent prauorum societates declinare: ne mala que frequenter aspiciunt et corrigere non valent: imitari delectent. Et addit exemplum q̄ p̄ longam conuersationem lep̄rosi fit hō lepus. Unde Ecc. xii. dicif. Qui cōmunicat su/berbo induit superbiā. Et Prouerb. xii. Qui cum sapientibus gradif sapiens crit: amic⁹ stultorū efficietur similis. Et Bern. Corruptunt bonos mores non solum colloquia praua s̄ etiam confortia praua. Apostolus petrus tempore passionis factus socius peruersorū. negauit christum et in negatione perseverauit: tandē vero egressus foras ab eis segregatus dum peniteret fleuit amare. Bene igitur dicif cum puer so puerteris quia ex conuictu generant mores boni aut mali. Secundū signū est p̄latorū diligens cura: que p̄ficit multū religionem intrantibus. Et contra quādo sunt erga subditos negligentes seu p̄ncipiosi. Proinde quādo de hoc volente ingredi ordinē aut de illo in singulā et determinate pensatis alijs circumstantijs et maxime imminentū temptationū et defectus gubernantium auxiliorū notabiliter p̄babilis est istum esse casurū q̄ p̄seueraturū: non debet p̄ tali tempe ad altiorē statum recipi vel induci: quia quales sunt p̄lati tales efficiunt subditi: quādo maxime nouiter aduenientibus prima forma. Tertiū signum est loci aut conuentus et monasterij p̄uenientia. scz ad seruitium dei. Secundū enī paladiū vbiq̄ generat echo non mellificat apes ne habitant. vt mystice innuat q̄ loca tumultuosa et vltra sue p̄fessionis vocationē mundanis negotijs implicata fructui atq̄ deuotioni seruorū dei magnū p̄stant impedimentū. Unde ii. ad Timoth. ii. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus. Sed tamē aduertendū est s̄m Greg. sup̄ Ezech. q̄ si desit spirit⁹ nō adiuuat locus. Quartū signū est regularis vita. scz s̄m p̄fessionē suam: quia tunc religio ingredientibus magnā prestat vtilitatē. Unde Hugo de clau.

ani. Abundans ē pauperi religio. mediocri sufficiens: tolerabilis diuini: infirmis larga: delictis cōpatiens: fortioribus moderata: penitentibus misericors: peruersis seuera: bonis optima. Hec sunt beneficia religionis. Hec ille Aduertendū est tamē s̄m Bern. in lib. de precepto et dispen. q̄ qui s̄m regulā viuere statuunt. et si non ad vnguem vt dicif totam custodiūt: et si qua p̄ sui claustriritu mutāt vel pretermittunt a regulari tamen p̄fessione non discedunt: dū tamen sobrie iuste et pie p̄ moribus viuere non desistunt.

Quidam ex quadruplici irrationabili dubietate a religione retrahūt multos. Ca. iii.

Uertia discretio est circa dubietates. Sunt enī pleriq̄ qui a religionis ingressu retrahunt p̄pter quasdam indebitas dubietates: necnō et quidā p̄pter easdem causas alios inducere retardantur: imo et multi q̄o deterius ē volentes intrare religionē ex erronea p̄sciētia retrahunt eos: moti ex quadruplici cōmuni hōm signo. Primum est fragilitas: scdm est libertas. tertium ē exēplaritas: quartum est paucitas. Primum signum ē fragilitas. Vbi aduertendū ē q̄ si ex cōmuni hōm fragilitate timef casus huic vel illic est homo nibilominus induendus. Cuius ratio est quia talis cōmunis fragilitas nō facit in hoc homine vel in illo maiorem p̄babilitatē p̄ casu: quā potius p̄positū bonū illius ad talem statum cū assistentia gratie dei qui iam illō sanctum p̄positū dedit et cum auxilio regulari status et bone societatis et regiminis sancti ei⁹ p̄ponderat ad p̄sumendum talem esse p̄seueraturum potius q̄ casurū. Preterea nō omēs cadentes semp p̄seuerāt in casu. Unde p̄pter casum ad horam postmodū reparandum non debet receptio ad ordinē omitti: quia quīs apostoli in hora mortis christi corruerūt. attamen et eis et ecclesie dei vtilius fuit eos fuisse ad discipulatū vocatos et tandem repatos: q̄ si nunquā intrassent et ab assumpto statu ruisent. Preterea quādo eidem homini ad altiorē statū nō intranti imineret fortior casus atq̄ forti⁹ et grauius et certius q̄ si intrarēt. tunc p̄pter timorē casus ingressus minime ē omittendus exemplo christi plures discipulos facientis quāq̄ sciret q̄d Job. vi. ait q̄ multi ex eis abierūt retro nec ambulabāt cū illo. Nā si nō intrassent ad christi discipulatū cum ceteris iudeis grauius et irreparabili⁹ corruissent. Et idē ē de plib⁹ q̄ i statu p̄nle quibusdam temptationib⁹ infirmant: q̄ si in statu laxiori cū ceteris remāssent: graui⁹ et desperabili⁹ infirmarentur et maxime quia in p̄-

De sacra religione

nitētie statu frequenter pmittit deus quosdam temptationum languores et morbos lapsus ad medicinale emplastrū et expimentū inferēs ad puentū grē amplioris et ad augmentū hūilitatis et noticie sui ipsius: atq; ad cautelā in posterū p similitū: vel aliorū casuū vitandorum.

Scōm signū est libertas. Considerāt em̄ qui dā libertatem hūani arbitrii p iunctam humanē fragilitati: et inde eliciūt valde esse piculosū hōiem assumere regulārē statū: nec aduertunt qd p̄m hoc nullus vocandus esset ad altiorē statum. Sunt em̄ in oībus homib; ista duo. scz cōmunis fragilitas: et ad bonū vel ad malū voluntatis libertas. Sed ad quid ordinasset xps hec tria sancte religionis vota? Nonne sciebat in homie esse humanā fragilitatem? an nesciebat dedisse homi liberam voluntatem? Preterea. Si hoc verum esset: sequeretur qd similis ratio esset de accessu ad fidem et fidei sacramēta cum. ij. **P**e ij. dicif. Melius em̄ erat eis non agnoscere viā iusticie: qd post agnitiā retro suz cōverti. Et p̄m aplm ad heb. x. **R**etiora meret supplicia: qui filiū dei pculauerit: et sanguinē testamenti pollutū duxerit in quo sanctificatus est et spūi gratie p̄tūmeliā fecerit. Non esset etiam passim ad iusticie opera pcedendū: quia **E**ccl. xxvj. dicif. Qui transgredit de iusticia i peccatū deus parauit euz ad rumpendū. Tercium signum est exemplaritas. P̄ter qd etiam p̄siderant suis tempib; a sacra religioe retrogradasse et cecidisse multos: quorum exemplo indiscrete scandalisunt. Nā si solū generaliter et indeterminate timef pluriū casus ppter sola exempla multoz cadentiū: non ppter hoc dimittenda est assumptio talis status. eo qd ex tali p̄terito casu nō iminet intransitibus ruēdi periculū: imo occasio potius p̄cauendi p̄similem casum. Preterea ruine illorū qui ceciderūt potius puenērūt ex maligno defectu liberi cōsentis eoz: qd ex defectu assumpti stat? aut gratie dei ad illos illuminandos: aut ex aliqua pp̄ia stoliditate vel leuitate eoz. Ex his neq; probabile sit alios carentes defectib; illis casuros forte: qd quis ex his plus debeat casus p̄similis formidari. Attamē talis timor potius p̄tra casum auxiliū prestat qd inducat ad casum: nisi sit oīno desperatiuus et fragilis mentis p̄ternatiuus. Si em̄ ppter aliquorū casus deberet qd se trahere a religione: sequeretur qd daref occasio oīa hūana studia p̄termittendi. iuxta illud **E**ccl. xj. Qui obseruat ventū nō semiat: et qd cōsiderat nubes nunq̄ metet. Et p̄ p̄ouerb. xxvj. dicif. Sic t piger leo est i via: leona in itineribus. vbi glo. ait. Multa cū verba exhortationis audiūt dicūt se velle viā iusticie incipe sed asathana retrahunt ne pficiant. Quartū si

gnū est paucitas qz. s. multi nō p̄seuerāt. Porro ppter p̄cedentiū casus nō debet hō se retrahere nouas inferere plantas qn poti? tāto plus est religio nouo semie ppagāda: qto p pluriū seminū ac plantaz euulsionē est ampli? dinuta iuxta illud. **E**ccl. xj. **M**ane semia semē tuum: et vesp̄e nō cessat manus tua: qz nescis qd magis oriat hoc an illud. Sunt em̄ pleriq; qd absq; cōpassio charitate et pietate et in detrimentū non modicū p̄scie sue ex vno religioso aliq̄ scandalo ppetrāt. aut ordinē relinqntē: aut scelestio realijs seclariib; facto: m̄rem qd est relicta p̄gregatio et religio eius detractioib; et murmuratiōib; mordent et lacerāt: atq; p̄tra innocentes impiē latrant. totāq; reliquā multitudinē seruorum dei illius cōgregationis iniusta ac seua sentētia dānāt: qd se vere pie discreteq; sentirēt. manifeste cognoscerēt: qd mare se purgans putrida ad litora vomit. nec non et corpora n̄ra sana p̄sumata ciboꝝ digestioe putrida qz a se reuēciunt: nec tñ odio habet: nec despiciūt ip̄m mare: nec insup norstū corpus. Licet etiam religio pia mater inter se infirmos foueat et ignaros eiūciat: tepidos et desidēs nō repellat: nō tamē tota debet despici et p̄temni. In cui? mysteriū **B**euti. xxij. dicif. Si ambulās p viā in arbore vel in terra nidū auis inueneris et matrē pullis vel ouis desup incubantē: nō tenebis eam cū filiis: sed abire patieris captos tenēs filios. vt bene sit tibi et longo viuas tempe. Quis tā durus et in iuditio temerario seuus. qui ap̄los iudicet ppter iudam seu etiam christū: qui talem scierit elegit discipulum. Nec eum ignorāter elegit dñs iesus christus audi quid **Jo. vj. di**cat. Nonne ego qui sum sapientia patris vos duodecim elegi: et vnus ex vobis diabolus est? Ecce qd iudam quem elegerat diabolū vocat. In omni statu et p̄ditione p̄m **H**iero. boni simul reperiunt et mali. **S**t Aug. in eplā ad vincetiū donatistā ait. Mihi arrogare nō audeo vt domus mea melior sit qd arca noe: vbi tamē inter tot hōies vnus reprobus inuenit est: aut melior sit qd domus abrae. cui dictū est. eijce ancillam et filium eius. aut melior sit qd domus iacob: cui de duobus gemis dictum est: iacob dilexi esau autem odio habui. Simpliciter autē fatēor ex quo deo seruire cepi. qd sicut difficile est pertus sum meliores qd qui in monasterio p̄fecerunt: ita peiores nō suz expertus qd qui in monasterio defecerunt. **H**ec ille.

Articulus tertius. vbi per viginti argumenta impugnatur status religionis et cuilibet statui subiungit refutatio eius

Tertio consideremus circa statum religionis oppositiones. Multam quidem oppositionem et contradictionem a varijs et ex varijs causis sacra religio preffata est: Sed tales quicumque sint audiat Bern. qui in quodam sermone ait. Si quid religionis oritur quicumque resistit quicumque repugnat. plane cum egyptijs Bro. j. puulos israelitici generis necare conatus: imo cum herode Bat. ij. nascentem persequi saluatorem. Unde plurima argumenta cuderunt nonnulli ut eam eliminaret. Que quante sint falsitatis atque erroribus et ignorantia plena. persequentia patebit. Et ut hec clarius elucescat inducam discipulum et magistrum. discipulum dubitantem et interrogantem et magistrum declarantem et respondentes. Quis igitur discipulus ad magistrum dicens. Discipulus Patientia obsecro patet habere in me: dubius et nutans ad te venio: de puritate veritatis declarari desiderans. Nam nup ex munere suo tetigit dominus deus cor meum et ut via salutarem ac tutam recipere ac capescere vellem: qua melius placere deo meo. Audivi septem homines regularis vite consilium poposcisse ab eis de salute anime: et inter eos non reperi solidam in consilio conformitatem. Quidam ex eis qui reputantur periti ac probi atque timides deum hortantur ad religionis ingressum: quidam vero alij an meliores vel deteriores sint nescio oino dissuadent id ipsum dicentes et asserentes se penitere intrasse religionem. Addamus quod septem visitavi alios servos dei absque religionis voto libere domino serviutes: famam odoriferos puerfati one decoros honestateque precipuos et tunc potioribus de proposito et desiderio meo Suaserunt quidam mihi timorem dei. servare divina precepta: derelinquere oino consortia mala ac multa consilia vite iuste. Votum vero religionis assumere omino dissuaserunt. Ego vero ex diversis et aduersis in dubio constitutus quid eligam igitur? Dumque fidele consilium a diversis quero teperesco: et fidem perdo: timens ne omnes querant que sua sunt non que iesu christi. Proinde cum diu iam senserim de reuerentia vestra oino statui in corde meo venire ad vos: et ad vos totum meum aperire cor et dubia quedam ponere ad reuerentiam vestram: expectans fide consilium: oino nudatum inordinata affectione et passione. De his quidem toto corde oravi deum hoc enim inspiravit in animam meam: cum huc determinato et firmo proposito vos adiui. Magister Lecto: fili mi de tanto munere desuper tibi dato: hortor: ne in vacui gratiam dei recipias. Hoc donum non omnibus datum est. Sed quod aperit fideliter animu tuum: ut tibi valeas porrigere consilium bonum.

Argumentum. i. Discip.

Nempe aperiam vobis totum cor meum fideliter tanquam deo. Et mihi utique videbatur ex inspiratione divini intraverat cor meum relinquere mundum et assumere statum religionis. Video atque experientia didici quod difficile sit inter mundana innocentem in bono proposito perseverare. Sepi a bono proposito elapsus sum: alios mihi siles vidi aliquod diu ut mihi videbatur in seculo perseverare: sed tandem alijs deteriores effecti sunt. Proinde considerans fragilitatem meam aspirabam ad statum religionis regularis. Demum persuasionibus aliquorum perfidei: quod intrare periculum mortis spiritualis seu mortalitatis culpe est melius et utilius: quam se exponere tali periculo. Sed qui religionem ingreditur per votum exponit se periculo transgressionis ipsius voti: quod prope nolle incidere in filam cupiens vitare caribdim. Hoc est in gravi periculo incidere quam vitare periculum mundi. Non parva apparentia verum habet fili mi cogitatio tua. Sed intellige quod qui prudenter vouet iuxta monita que in precedenti articulo posita sunt mitem transgressionis periculo se exponit: imo per votum predictum vitat periculum multa. Nam aliud est transgrediendi possibilitas: atque aliud est transgrediendi periculum. Adaz enim habuit transgrediendi possibilitatem: periculum autem nunquam. Vouens igitur habet possibilitatem hanc: periculum vero non. Et tamen melius est eum habere voti perfectionem atque utilitatem cum tali possibilitate: quam non habere cum carentia talis possibilitatis. Sicut utique melius fuit patri nostro adam habere intellectum et voluntatem cum possibilitate peccandi: quam esse sicut animal brutum cum carentia talis possibilitatis: et idem est de ingressu religionis christiane per sacrum baptismum cum possibilitate generis peccandi quam prius. Nunc video quod antequam cognoscebam. Hi qui sentiunt quod etiam cum conditionibus a te tactis periculum sit assumere statum religionis satis apte asserunt. licet forte hoc non considerant: quod periculum sit assumere sacrum baptismum: cum illud assumendo ex necessitate sequatur possibilitas ruendi gravius in peccatum quam antea sumptam fidem. Sapaces te video veritatis: sed propera aperire reliqua que geris in corde tuo.

Argumentum. ii. Discip.

Arcius quidem ut verum fatear me urget: quod ipse christus propter vitandum transgressionis periculum quod imminet in iurando nos prohibuit iurare. Unde legi Augu. qui ait: quod longe nos voluit esse a transgressionem periurij: qui prohibuit nos oino non iurare. Igitur cum ubi est eadem ratio: ibi idem ius propter periculum transgressionis voti nihil videtur esse vouendum. Adunus et armatus venisti: ut clarescere. Tantoque libenti tecum loquor: quanto magis

De sacra religione

lori intelligentia p̄ditum te conspicio. **N**ō igit̄ te tedeat audire: quia nō tedeat me dicere. **S**i em̄ consideretur diligens dñicum v̄bū etiā fm̄ sententiā. **A**ugustī. christus oīno non phibuit iuramentū: aliter peccasset ap̄ls sepius in scriptura iurando. **S**z iurare phibuit ex leui causa non necessaria vel vtili. 7 p̄suetudinem vel assiduitatē iurandi. **E**t respectu istorum dicit **Au.** q̄ p̄pter transgressionis periculū phibuit nos oīno non iurare. **P**roinde **Aug.** cōtra faustuz circa mediū ait. **Q**uia piurare graue peccatū est: iurare autē sicut iurare verum: nullū peccatum est. **S**z longe remotus est a falso iuramēto qui nec iurare consuevit: q̄ qui verū iurare p̄clinis est. **V**aluit domin⁹ nos nō iurantes recedere a vero q̄ verū iurantes appropinquare periurio. **I**taq̄ 7 apostolus in simonibus q̄s habuissenarratur nunq̄ iurauit: ne iurandi cōsuetudine in periculū piurij laberē. aut si alij quando iurauit nescimus. **I**n scripturis at̄ vbi est consideratio p̄pensior 7 maior pluribus locis apostol⁹ iurasse inuenitur ne quisq̄ putarē etiam vix iurando peccare. **Hec Aug.** **P**reterea si verba domini. **M**at. v. bene considerent. aliquo modo p̄missoria sunt. **A**it em̄. **E**go aut̄ dico vobis non iurare oīno. i. nolite iurare in q̄ libet casu licet. **P**az talis prohibitionis mod⁹ vniuersalis non est sed particularis si ferat illd non ante hoc aduerbium oīno. **E**x his 7 ex verbis **Aug.** patet q̄ frequentationē iurandi phibuit propter piculum transgressionis. **E**t secū dum hoc in consimilibus non est vouendū etiā propter periculū fractionis voti: p̄tra quosdāz insipientes 7 leues qui p̄ quacūq̄ parua occasione emittunt aliquod votum. **S**ed notat̄ te advertere volo. qd nō est simile de voto 7 iuramēto nam p̄ se vtiq̄ bonum est: 7 per se vtiq̄ desiderandum. **I**uramentū at̄ nō ē solum propter aliud est confirmandū 7 certificandum credulitatem alteri: sup̄ eo sup̄ q̄ iuratur. **U**n̄ **Augu.** in li. p̄tra mēdaciū. **P**receptū de phibitiōe iuramēti ad hoc positū ē: vt q̄tū in te ē non affectes: nec q̄si p̄ bono cū aliq̄ delectatiōe appetas iusiurādū. **E**t in li. de sermōe dñi in mōte. **Q**ui intelligit nō in bonis. i. p̄ se appetēdis. sed in necessarijs iuratiōez refrenat q̄tū pōt: vt oīno caueat: nisi necessitas cogat: **I**uramentū qdāmō ē idē cū voto: vt cū iuramēto aliqd deo p̄mittim⁹ v̄l vouem⁹: illud qd p̄ se est bonū: semper q̄tū ē se bonū ē facere. **N**ō aut̄ solū ē bonū propter aliud semp non bonū ē facere: nisi qñ ratio finis hoc exigit 7 put exigit. **B.** **A**ssentire p̄dictis que vere p̄ma faciemira sunt: 7 ip̄a ratō veritatis 7 auctas augustini me cogit. **T**amē si te audire nō teder addam tertiū qd multos retinet ab ingressu religiōis. 7 mihi quoq̄ nō pa

rū prestat impedimētū. **A**peri quēso quid illud sit. **N**am 7 docilitas tua libenter et audire 7 r̄ndere me cogit.

Argumentum. iii. **D**iscip. **V**idetur em̄ q̄ q̄to opus est magis voluntariū ceteris parib⁹ tanto melius sit: sed opus qd fit sine voto est magis voluntariū q̄ idē factum ex voto: qm̄ votū inducit faciendū necessitatē 7 illud qd fit ex necessitate nō fit ex tanta libertate sicut illud qd fit absq̄ necessitate. **N**oui puteū vnde hanc aquā traxisti 7 aliā q̄ scaturire non cessat: vtinā quererent sanitatē p̄silia sana. **A**ddā q̄ 7 ego eiusdem putei aquā ad robur argumentationis tue 7. ij. ad **Cor.** ix. dicit. **U**nusquisq̄ put̄ destinauit i cordet suo non ex tristitia aut ex necessitate. **H**ylarem em̄ datorē diligit deus. **I**ter. **P**rosper li. ij. de vitā p̄tēplatiua ait. **S**ic abstinere vel ieiunare debemus vt non nos necessitati ieiunandi subdamus ne iam non deuoti sed inuiti rem salutarē faciam⁹. **A**udi etiā fili mi 7 diligēti attēde q̄ duplex necessitas repitur vna que libertatē v̄l voluntatē 7 voluntarij rōem nō minuit 7 talis non est necessitas que fit p̄ votū. **A**lia est necessitas que libertatē 7 voluntarij rōem adauget 7 talis ē necessitas voti fm̄ **Ansel.** **C**ur de⁹ homo **U**nde **Aug.** loquens ad **Aurelianus** 7 paulinum de voto ait. **F**elix necessitas que ad meliora compellit. **E**t paulo ante dicit. **P**riusq̄ cōsēs voti reus liberuz fuit q̄ esses inferior q̄uis non sit gratulanda libertas qua fit vt nō debeat quod non lucro reddi. **V**otum etiam nō inducit necessitatē absolutam: sed soluz necessitatem que est ex p̄ditione 7 p̄suppositione finis: vt si volo habere vitam eternā necesse ē me votum implere. **P**reterea multi quidem sunt qui ea que vouerāt tam ardenti et prompta voluntate faciunt: vt etiam si non vouissent non facerent solum sed vouerent. **A**mplius. **B**etur ali quod opus bonum qd quis ex voto vel obedientia facit simpliciter p̄sideratum. sit ei non voluntarium: sed tamen solum facit illud ex voto vel obedientie necessitate: quā omnino p̄terire non vult: 7 adhuc de hoc opere amplius meretur: q̄ si p̄mpta voluntate illud idem faceret sine voto. **N**am 7 si non habeat voluntatē p̄mptam illud faciendi. puta ieiunandi 7 cetera: habet tamen voluntatem p̄mptam votum implēdi vel obediendi. **Q**uod quidem laudabili⁹ est atq̄ amplius meritorium: q̄ ieiunare sine voto. **N**am tanto voluntas votum implendi vel obediendi p̄mptior iudicatur: quāto id quod aliquis facit p̄pter obedientiam seu votum in se p̄sideratum magis voluntati cōtrariū est. **E**x quo patet q̄ ad meritū boni op̄is p̄tinet q̄ aliq̄s ea q̄ p̄p̄ seipsa non veller: faciat p̄p̄ dei

um: aut etiam patiatur. inuenitur voluntas p̄m-
tior diuini amoris q̄to magis ea que p̄pter ip-
sā facim⁹ aut patimur volūtati nostre repugnāt
Iō martyres amplius cōmendant. q̄to ḡuio-
ra sustinuerūt p̄pter diuinū amorem p̄tra vo-
luntatē humanā. Auctoritates autē apostoli et
prosperi loquunt de necessitate humana cū ali-
quis. s. ex pudore vel timore humano facit qd̄
vult: et nō loquūt de necessitate que ē ex fine
dilectiōis diuine. Ad qd̄ patz ex verbis apo-
stoli ait em̄ nō ex tristitia aut ex necessitate. Ne-
cessitas em̄ humana tristitiā inducit. Necessitas
vero diuine dilectiōis tristitiā tollit. Prosper
etiam ait nō indeuoti licet inuiti rem volūtariā
faciamus. Non em̄ necessitas que ex diuina ne-
cessitate p̄cedit minuit dilectionē: sed auget sic
ex dictis patet.

Argumentū. III.

Discip.

Postq̄ est vobis gratum et mihi non parua
sentio venire vtilitatē. addā et quartū qd̄ sepe
mentes meam retrahendo cōmouit. Sciz enim
de illis qui multum vellē mereri absq̄ magno
labore. Ideo cogitavi q̄ magis gratum et me-
ritorium est dare propriū quā reddere alienū
Sed qui reddit quod deo vult alienum red-
dit: quia iam suum non erat sed dei eo q̄ votū
fuerat deo oblatū ac datum. Qui aut facit sine
voto aliquid dat deo p̄p̄iū: et quod erat iam
sui iuris. Igitur licet vouens in actu vouēdi for-
te melius egerit. tamē in cōtinua eius redditio
ne videt minus bñ facere et minus mereri: q̄ i
faciendo cōtinue qd̄ non vult. **Sic** Site
audirēt qui minus intelligunt vacillarent for-
tassis a solida veritate. Sed p̄spicaciter intuen-
ti manifestus apparebit: q̄ donatio facta deo p̄
votū non aufert nobis libertatem illam quam
iam habem⁹: eo q̄ naturaliter dñi sumus ac tu-
um nostrorū et omnī eorū que subiācēt faculta-
ti liberī arbitrii nostri. Donatio etiam ipsa qua
votum ab initio datus fuit qd̄ erat p̄p̄iū iuris
in eo quidem cui votū placet semper replicatur
et semper manet. Sic etiam reddere alienū sicut
p̄ votum reddit magis ē meritōiū: q̄ dare vt
p̄p̄iū. Quia ex tali modo redditiōis de⁹ am-
plius honorat. et homo deo magis subūcīt et
humiliat. ideo p̄positio tua p̄ma veritatem nō
habet: nisi in eo qd̄ ex se alienū erat: et non in eo
qd̄ factū est alienū. p̄ dantis seu reddentis do-
nationē et voluntatē. Nam sicut dicit Ansel. i
lib. i. Cur deus homo. magis debemus deo esse
grati quādo dat qd̄ firmiter p̄misit: q̄ si daret
absq̄ p̄cedētī p̄missione: eo q̄ maiorē oñdit
in hoc nobis voluntatē dandi. Ideo p̄ tot pro-
phetas et toties in eisdē p̄misit nobis aduen-
tum suum.

Argumentum. V. Discip.

Dum vnū quero inuenio plura. Nunq̄ ve-
nerat in mentē meam ratio hec quare et eius taz
sepe in veteri testamēto aduentū suum sp̄s p̄o-
derat sed in p̄posito stemus. Item q̄ntum du-
bitū sepe venit in cor meū et videt mihi q̄ se ob-
ligare ad semper dandū id de quo nō est certum
an semper id habebit. Stultū est et temerariū est.
Sed nullus est cert⁹ de voluntate futura: ma-
xime vsq̄ ad mortē. Per votū aut homo obli-
gat se ad voluntatē futuram et vsq̄ ad vltimū
vite sue. **Ubi** filij mi piscatus es b̄ rhe-
tiaculū boni p̄positi? **Ex** pelago pluri-
um qui videt timere deum: **Poti⁹** ex
p̄p̄ie voluntatis sinu ratio p̄dit lumen. Sed
ne cum errantibus erres disce q̄ quilibet ē cer-
tus p̄ tanto de volūtate futura et de ope faciē-
do durante possibilitate faciendi: quia nunq̄
potest non esse certus nisi voluntariē recedat a
priori p̄posito et p̄ tanto est voluntas imobilis.
quia null⁹ potest eā ipsa nolente mutare. Quia
igitur omnia hec sunt in plena potestate sua et
certus est ista se habere: recte potest omina hec
dare atq̄ vouere maxime cū dādo sibi obliget
deum vt specialem habeat curam de obseruan-
do eum in tenendo voto et occasiones multas
seruandi ex hoc p̄sequitur: Nullus em̄ vouet
esse certum q̄ ita faciet: sed se facturum promit-
tit. Et certus est q̄ ipse potest hoc verificare in
tantum q̄ ipso volente non potest falsificari.

Argumentū. VI. Discip.

Addam sextū vt perfecte sicut cepistis elu-
cidetis intelligentiam meā. Videt mihi obliga-
re se ad imobilitatē ei⁹ qd̄ semper instabile et mo-
bile est: nec p̄ virtutem p̄p̄iā imobile p̄t red-
di ē ad impossibile se obligare et ligare. **Sz** vo-
uere non est aliud q̄ se obligare ad voluntatis
imobilitatem que semper mobilis est: nec p̄ vir-
tutē p̄p̄iam immobilis reddi potest. **Hoc**
quidē facile declaratur si p̄sideret. q̄ nul-
lus se obligat ad imobilitatē voluntatis simpli-
citer et absolute necessariam: sed ad illam tantū
quam volūtas habere p̄t: si vult nec p̄t sibi
violētē per alium auferri.

Argumentum. VII. Discip.

Nolo p̄terire septimū qd̄ videt multos mo-
uere. Videt at q̄ id qd̄ auget p̄cupiaz ad malū
ē malū aut saltē min⁹ vtile et min⁹ bonū. **Sz** pro-
hibitio p̄cupiaz auget: q̄ naturalr nitimur in-
vetitū. Et **Sz** Aug. p̄cupia sp̄s magi i vetitū tē-
dit. **Iō** ad Ro. v. 8. q̄ lex subintravit vt abū
daret delictū et q̄ occasione accepta p̄ctū p̄ mā-
datū opatū ē in me oēm p̄cupiaz. **Sz** p̄ votū
fit nob̄ phibitū id qd̄ antea licitū erat: ḡ votū
auget p̄cupiam et igitur est malū seu in expediēs
et minus bonum. **U**alida q̄dez vide-
tur ratio tua et munita p̄sidio scripturaz. **Sz**

De sacra religione

diligenter aduerte qd aliud e d lege que tota iter-
posita est ab extra nec p supponit voluntate fa-
ciendi: nec applicat eum ad volendum seu faci-
endum. sed solum ostendit quid sit faciendum
et ad illud obligat. Aliud est de voto qd est ab i-
tra: et p supponit voluntate: et ipsum est perfecta
applicatio voluntati ad volendum et operandum.
Unde si votum se haberet ad voluntatem nram
oio sicut lex et pceptum exterius datum: tunc
simile esset. nunc autem non est sic. Voluntas at-
tendit in id qd est vetitum pmo modo. non autem
in id qd est vetitum scdo modo: Qd etiam solum
per accidens et nullo modo p se auget cupiscen-
tiam non oportet q sit malum: sicut de lege patz
que sancta est et iusta et bona. Mira distincti-
one vsus estis. nec a multis excogitata que mi-
hi aperuit intellectum ad id qd antea non pensa-
bam. Sed si patienter audieritis: addam octa-
uum quod me sepe molestauit. m. Statui ti-
bi tepus accomodare. Audacter et p fidenter age
Ad dei honorem aiaz salutis dedicatus sum: si
telucratius ero non fecerim paz.

Argumentum. viii.

Bi.

Deo gratias ago qd me misit ad vos. Et vi-
deo: nos seculares multa ignorantia laboramus
et cum aliquid legerimus impares nobis oes reli-
giosos putamus. Vestra diligens charitas exci-
tauit intelligentiam meam: et quod antea cogitavi
nunc efficacius ponderavi. Apparet igitur mihi
q si in ordinem rectum prius soluendum e de-
bitum: qd aliud superogandum. Sed quantumcu-
q aliquis talis totis viribus conetur atq labo-
rat: non pot sufficenter pcepta implere ad que
ex debito obligatur. Igitur nunq debet aliquid
p votum supererogare: aut non ad minus vsq quo
impleuerit pcepta dei. Nam prius oportet ho-
miem se exercitare in pceptis: anteq eat ad obfua-
tia p filiorum. Ob. ob. hec est temptatio que
in seculo me vexauit et pene in precipitium dedit. Sz
diligenter attende. Non enim ego hoc in seculo aduer-
tebam: qd prius naturali ordine soluendum e debitum
Non autem prius tpe ubi supererogatio in nullo im-
pedit solutionem ipsius debiti: sed potius ad ipsam
faciendam iuuat atq pficienda. Et talia sunt super-
erogatiois vota et maxime p filiorum euangelij que
in quantum disponunt et iuuant ad simpliciter tenen-
dum pcepta sunt quodammodo executione priora
et si non in intentione. Sicut dispositio prior e for-
ma: et id qd e ad finem suo fine. Finis enim prior e in
intentione: s posterior in executione. In quantum vero
disponit ad pficiendum pplete pcepta sunt priora
si in modum predictum: qd ipsa ppletio pceptorum
Ideo duplex est modus fruendi pcepta. s. pfectus
et imperfectus. Id necesse e q duplex sit exerciti-
um pceptorum. Unum q aliquis exercitatur in pfecta
obfuatione mandatorum et fit p filia. Aliud e exer-

citium ex imperfecta obfuatione pceptorum: et h est
qd fit in vita seculari absq consilijs. Quia igitur
dicis q oportet prius aliquem exercitari in pceptis
q transeat ad p filiorum pfectionem. Idem e ac si di-
cas. q oportet prius hominem exercitari in pfecta ob-
seruatione pceptorum: q in pfecta obfuatione eorum.
Qd satis inepte videtur dictum. Quis enim ita insa-
nus q aliquem volentem pfecte diligere deum et p-
ximum retrahat eum. cogens illum prius diligere imper-
fecte? Nonne hic forme dilectionis aptius tradi-
cit que nobis tradita est in pcepto charitatis deum
vine cum Lu. x. dicis. Diliges dominum deum
tuum ex toto corde tuo: Nunquid timendum
aut magni periculum e ne homo nimis cito inci-
piat diligere deum pfecte. quasi possit in diligen-
do deum pterire modum? Audi qd ecclesiasticus
ait. xliij. c. Glorificantes deum quantumcumq vo-
uerimus superualebit adhuc. Et iterum. i. Cor. iij.
dicis. Sic currite vt coprehendatur. Et ad Iob.
iiij. Festinemus ingredi in illam requiem. Nam
quantumcumq homo tempestiue pfectionis vi-
am accipiat semper sibi remanet quo proficere
posset: quousq vltima pfectione in patria con-
sequatur. Insuper si ad ipsa exercitia respiciamus
maior q absurditas apparebit. Quis enim dicat
continere animam aut virginitatem seruare volentem
vt prius in matrimonio iunctus caste viuatur. Quis
etiam dicat paupertatem p christo subire volentem.
vt prius in diuitijs iuste viuatur: quasi p diuitijs
as ad paupertatem animus pparet: et non potius pau-
pertatis ppositum impedire pbenit: sicut mani-
feste patet. Mat. xix. de adolescente: qui d m-
datis dñi ait. Hec omnia seruauit a iuuetute mea.
De quo Hiero. sup. Mat. ait. Adhuc adoles-
lescens. Si enim quod ppositum est in manda-
tis diliges proximum tuum sicut teipsum opere con-
pluissit: quomodo postea audies vade et vende
omnia que habes et da pauperibus et tristis re-
cessit. Et Aug. sup. mat. narrat q scribitur in
euangelio si in Iob. q cum dominus dixisset ei
vade et vende omnia que habes. cepit diues scal-
pere caput suum. Et ait dñs ad eum. Quod dicis
feci legem et pphetas: Scriptum est enim in lege.
Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ecce mul-
ti fratres tui filij abrahe amicti sunt stercore: imo-
rientes fame. et domus tua plena multis bo-
nis: et non egreditur aliquid omnino ex ea ad
eos. Vere nunq circa hec talem diffini-
tionem atq solutionem expectassem. Postq tñus habemus si quid aliud excogitasti
non pigeat aperire.

Argumentum. ix. Discip.

Dicam pnter postq vestra charitas mi-
hi audientia prestat. Hoc enim plures mihi si-
miles seculares et ppter ego cum eis pensamus: qd id
qd fit ex voto aut e facilius facere et implere qd id

quod sit sine voto aut difficili? Si facili? tunc minus meritorium est cum difficultas adaugeat meritum. Si difficili? tunc minus utile et expeditius. In ducere enim in nobis agendi difficultatem apprimere piculosum et expeditius est. **Ad** Fateor vero quod vouere est maioris difficultatis quam non vouere vel quam tamen simpliciter proponere: et tamen vouenti et ei cui voti placet facili? est idem opus pseuerant facere quod ei quod non vouit vel quod solum simpliciter proposuit. **Atque** quod autem et difficultas que est in vouendo et facilitas que ex hoc puenit ad implendum facit ad meritum incrementum. **Est** enim duplex difficultas. Prima quod puenit ex arduitate operis: et hec auget meritum. et talis virtus est in voto et in eo quod vouetur. **Secunda** est difficultas quod puenit ex infirmitate et virtutis opantis: ut auaro ratione virtutis sui difficili? est dare unum solidum quam liberali unum ducatum. **Et** hec diminuit meritum. **Proinde** minus meretur auarus in elemosyne datione quam homo largus. **Est** etiam duplex facilitas. Prima puenit ex operis leuitate et inferioritate: et talis meritum minuit. **Secunda** est facilitas quod puenit ex opantis virtute et perfectione: ut casto facili? est seruare castitatem quam viri luxurioso. **Et** viro perfecto: quanto opus perfectius et magis arduum et tanto ei plus placet: et talis facilitas auget meritum quod quanto opus est magis voluntarium et a perfectioni voluntate procedens tanto magis est meritorium. **Ubi** .ij. **Cor.** .ix. c. quod hylare daturum diligit deus. **Et** talis est facilitas quod ex voto puenit in voti completionem. **Difficultas** etiam seu labor pro se non faciunt ad meritum sed solum arduitas obiecti: ex qua aliqui puenit aut perfectionis opantis quam supponit. **Nemo** enim contra agere difficiilia et laboriosa nec persistit in eis nisi forte virtuosius volens. **Ubi** si arduum opus vel obiectum esset de se magis delectabile et magis placitum ac propter sequens magis facile quam opus minus arduum: nihilominus esset magis meritorium. **Et** angelo et ade erat delectabile super omnia et propter se diligere deum et tamen supra omnia erat meritorium. **Non** etiam verum est quod dicitur quod si est magis difficile quod magis sit ideo piculosum. si cum difficultate afferat magna perfectionem et magna utilitas. **Et** tamen si cum istis esset adhuc aliquod minus piculosum: nihilominus tamen propter ista esset adhuc amplius eligendum quam propter piculum esset relinquendum: nisi esset notabiliter graue et magnum.

Argumentum. X. Discip.

Nescio quomodo inficere posset has distinctas et lucidas veritates. Sed decimum in admiratione atque dubietate posuit mentem meam. **Considero** enim quod deus precepit nobis quicquid melius est nobis fuisse preceptum. **Sed** quicquid melius est facere ex debito melius est facere ex precepto: cum nihil sit debitum nisi quia preceptum est. **Aut** melius sit facere ex voto melius est facere ex debito: cum

id quod sit ex voto ex debito ipso sit. **Ad** h. ob. **Hec** facile declarant. **Deus** etiam precepit nobis quicquid est melius fuisse preceptum: et eo modo quod melius erat. **Melius** autem erat nobis aliquod preceptum interueniente voluntate nostra: quam sine ea. **Et** hoc modo est in precepto id quod voto firmatum est. **Non** etiam cadunt sub precepto pro se sed pro accidens: inquam tamen pro voluntatem nostram posita sunt sub precepto de reddendo voto.

Argumentum. XI. Discip.

Admirari et dubitare desisto: preterea has lucidas veritates. **Sed** cum unum dubium fugit aliud subito subinsurgit. **Considero** enim quod si simpliciter melius sit atque vtilius aliquid facere ex voto quam sine voto. ergo quodcumque bonum est facere. bonum erit et vtile illa vouere. **Hoc** autem certum est esse piculosissimum: et quodammodo occasio nos inducens ad multiplicem votorum transgressionem. **Ad** **Graviter** erraret qui hoc sentiret. **Magis** non sequitur quod si simpliciter melius est aliquid vouere vel facere: quod propter hoc sit melius in omni casu. **Aliquid** enim est melius in suo genere: cuius tamen oppositum est melius in casu ratione diuersarum circumstantiarum. **Insuper** non oportet quod est melius simpliciter est melius alicui. **Quia** propter licet vouere simpliciter melius sit: non tamen in omni casu et cuilibet.

Argumentum. XII. Discip.

Vestre viue rationi succubere necesse est. **Attamen** tam unum diu consideravi in mente mea quod etiam sine magna admiratione reuocare non possum ad memoriam. **Licet** enim in minori etate mea ardentis desiderio atque affectu studueris secularia pagana et vana: imo leuis et lasciuie adolescentie infectiua et corruptiua: tamen a quodam tempore citra in scripturis sacris et in antiquis doctoribus et quicquid in nouis apprimere delectatus sum. **Deus** et nouum testamentum plegi atque non parum miratus sum quod in toto euangelio sacro: non reperi preceptum nec psallium quod aliquid sit vouendum. **Ex** quo mihi videtur quod vouere non sit opus perfectionis: cum euangelio omnis perfectio vite instituat. **Rescio** si bene ac diligenter legi. **Ego** autem ibi psallium vel preceptum de vouendo non legi vel potius non precipi. **Ad** **Fatere** veritates a temeris homo dicis: an alii tibi dixerunt? **Ad** **Fateor** veritatem coram deo et vobis: quod de hoc ex alio nunquam audiui verbum. nec cum alio de hoc verbum feci. **Ad** **Hec** tale verbum cum ignaris et sectantibus spiritum libertatis apiendum est: quod ut persistenter in errore suo atque similes. id est socios discipulos et sequaces firmitus retineret pro sua piculose opinionis tutelam non curarent de hoc veritate inuestigare. **Contenti** solum de lege quam occidit: relinquentes spiritum qui vitam tribuit. **Tu** autem quod vere et pure noticiam veritatis queris fideliter discere: quod ubi christus consulit et commendat assumptionem euangelii.

De sacra religione

licoꝝ cōsilioꝝ ppter pfectionis amorem sem-
p intelligit ⁊ satis inuit illa assumenda esse sub
voto. **Naz** **Mat.** xix. dans consiliū d paup̄ta/
te ait. Si vis pfectus esse vade ⁊ vende omnia
q̄ habes ⁊ da paup̄ibus: ⁊ hēbis thesaur̄ in ce
lo ⁊ veni sequē me. **Nō** em̄ perfecte reliq̄t oīa q̄
sibi retinuit licētiā reacquirēdi illa qd̄ satis a
perte pater. **Item** itēz **Mat.** xix. tribuēs p̄siliū
de castitate ait **Sunt** enuchī qui se castrauerūt
ppter regnū celoz. **Sz** manifeste patet q̄ non
se perfecte castrauit: qui sibi retinuit facultatez
nubendi. **Mat.** quoz xvi. dans p̄siliū de p
fecta obia ait. Qui vult venire post me: abnegz
semetipsū ⁊ tollat crucē suā ⁊ seq̄t me. **Quis**
dubitat q̄ qui q̄tum potuit libtati suē non re/
nunciauerit: q̄ pfecte sequit̄ christū qui hāc se
quelam seu subiectionē ac discipulatū voto nō
est p̄fessus. **Iō** sicut ex verbo virginis quādo
Lu. j. ait angelo qm̄ virū non cognosco. **Augu.** ⁊
aliī sacri arguūt eā virginitatem: vouisse ita ex
verbo illo patri. **Mat.** xix. ecce reliq̄mus om̄.
accipit aug⁹. xvij. de ciui. dei. c. iij. ap̄los pau
pertatē vouisse dicēs q̄ hoc votum potentissi
me vouerāt potentes illi. **Ap̄ls** aut̄. j. **Thimo.**
v. loquens de cōsilio virginitatis qd̄ xp̄s dedit
maifeste ostendit illud itelligi debere sub voto.
Loquens em̄ de virginibus q̄ virginitatē reli
querunt dicit: q̄ habent damnationē qz primā
fidē irritam fecerunt. **Si** enim sub voto virgini
tatem non assumpsissent ex eo q̄ eaz reliquerāt
damnationē nullā haberent: nec vere primā fi
dem irritam fecissent. **Fides** em̄ non potest ibi
prop̄ie p̄osalio sumi: nisi pro fidei p̄missione
⁊ sponsione. **Insup** christus non p̄cepisset apo
stolis quando misit eos ad predicandū: formā
viuendi ⁊ eūdi in paup̄tate sicut patz **Mat.** vj
nisi prius xp̄o voluntatē suāz p̄ perfectā obiaz
subiecissent. **Ad** p̄silia autem nemo p̄ p̄ceptum
astringitur: nisi prius ipse vouerit ea. **Uñ** **Au.**
de consensu euangelistarum ait. **Quod** sicut di
citur. **Mat.** iij. et. marce. j. **Petrus** et **andreas**
non subductis ad terram nauibus tanq̄ causa
redeundi. secuti sunt dñm: sed tanq̄ iubentē vt
sequerentur se. **Nō** admirari non possum
quādo mibi apiunt̄ tā alta mysteria sapientie
xp̄i ⁊ vt percipio nos seculares etiā aliquāliter
litterati penetrare non sufficimus intima myste
ria scripture sacre. **Nā.** ⁊ qd̄ in euangelio mibi
non videbat̄ dictū: ⁊ in euangelio ⁊ in ap̄lo re
peritur scriptū **Mat.** parua sūt hec respectu eoz
que deo dante percipies in scripturis.

Argumentum. xiiij. Bisci.
De vino autē qd̄ paulo ante dixistis mibi du
bium exortum est. nam pfectus est cui nil perfe
ctionis deest. **Sed** sicut supra volip̄se testatus
estis christus dixit esse pfectū eum qui renunciat

aret omib⁹ ⁊ sequeret̄ se: videt̄ igit̄ q̄ tali nihil
pfectionis deest. **Sed** hoc vtiq̄ sine voto imple
ri pōt **Nā** ⁊ abraā diuitias possidēs pfectus fu
it. **Mat.** **Nō** em̄ dñs ea rōne tale p̄siliū dedit q̄
diuites pfecte esse nō possunt aut intrare regnū
celoz: sed qz defacili nō p̄t. **Magna** igit̄ vti
tus fuit abrae q̄ etiā diuitias possidēs a diui
tijs liberā habuerit mentē: sicut magna virtus
fuit sampsonis: qz absq̄ munitiōe armorū cū
sola mandibula asine hostes multos p̄strauit.
Nec tamē inutilit̄ militi p̄cedenti ad bellū con
siliū dat̄ sumere secū militie arma. **P̄terea** illi
le act⁹ est magis meritori⁹ qui offert deo a p̄so
na magis grata. **Uñ** **Gen.** iij. **Respexit** dñs
ad abel p̄mo ⁊ ad munera eius sc̄do. **Sed** p̄so
na cū voto ceteris parib⁹ est ampli⁹ deo grata:
igit̄ magis meret̄ ppter illud votū. **P̄terea**
iam dixi tibi sed an intelligis aut nō recolis: nō
em̄ p̄fecte ac totū p̄siliū implet qui ex voto oīa
nō dimittit. vel q̄ etiā licentiā reacquirēdi non
reliquit. **Quod** est vnū de numero omniū que
relinquenda sunt.

Argumentum. xiii. Bisci.
Aliud quoq̄ dubium addam. **Vide** em̄ q̄
q̄to opus ē magis debitū fieri: tanto ē minus
gratū ⁊ meritoriū. **Magis** em̄ grata est dona
tio nihil debiti habens: q̄ illa q̄ debita ē. **Et** o
pera superogationis magis meritoria sunt: q̄
opa p̄ceptorū. **Sed** vouens tenet̄ facere id qd̄
vout. non aut̄ non vouens. **Mat.** **Breui** di
strictione hoc facile declaraf. **Nā** duplex ē de
bitū. **Vñ** quidē pueniēs ex volūtate debent̄
et talis solutio ē magis grata: q̄ si p̄ illā viā nō
esset debitum factū. **Scdm̄** est debitū pueniēs
ex ratione bñficij suscepti vel cōmissi illati ⁊ hu
iusmodi solutio minus gratuita est: q̄ si sic nō
esset debita.

Argumentū. xv. Biscip.
Vñ quidē occurrit in mentē meā qd̄ oīno
pterire nolo. **Et** inde multi de q̄ plurimis reli
giosis scandalū sumūt. **Sepe** em̄ occurrit q̄ pa
ter paup̄ez ⁊ antiqu⁹ filiū hz: quē sp̄at cē bacu
lū senectutis sue: ⁊ statim seductus aut intrat
tus inspirat̄ nescio quid dicā relicto p̄eintrat
religionē. **Et** videt̄ illicitū esse. **Cū** honoz p̄is
intelligat̄ in corpali exhibitōe cū t̄ps adest sc̄z
indigentie p̄is. **Si** em̄ tūc nō subuenit facit cō
tra p̄ceptū: sed intrādo religionē ponit se in sta
tu nō subueniēdi. **Igit̄** peccat nec hoc cogitat̄
frēs. **Mat.** **Hoc** est vnūz qd̄ vt asseris multos
scandalizat. **Sed** vt intelligas qm̄ iuste aut iniu
ste scandalū sumāt dicā tibi i q̄ magni doctores
sentiat̄: maxime **Alex.** de bal. qui ait. **Q** talis
uenis aut pōt secure manere in seculo absq̄ de
trimēto salutis. **Et** in tali casu dicūt q̄ religio
nē nō debet intrare: sed mistrare fideliter patri

suo. Aut videt sibi imminere piculū salutis et lapsum in peccatis: et in tali casu remanere cum pre non obligatur. Unde **Mar. iij.** Que est mater mea et qui sunt fratres mei glo. Non recusat obsequium matri qui dicit honora patrem. sed ostendit se plus debere reprimis mysteriis quam maternis affectibus. Et ideo exemplo monstravit quod verbo ait. Qui amat patrem aut matrem plus quam me: non est me dignus. Si igitur religionis ingressus pertinet ad paternum affectum. Et iteque glo. ibidem ait. Opus spirituale perfecti cognitioni: docet meliorem esse copulam cordium quam corporum. Alii vero dicunt quod quoniam iuuenis spiritui dei ducitur non tenet stare in seculo. ut necessaria parentibus administret. Signum autem quod ducatur spiritus dei triplex est. Primum est iocunditas mentis ex affectione considerate religionis. Secundum est propositum cauendi circumstantias peccatorum. Tertium est propositum perficiendi in melius. Dicunt igitur quia aut habet temporalia de quibus posset sustentare: aut non habet. Si habet potest patri dimittere ea ad sustentationem nature. Si vero non habet non tenet sibi ministrare: sed cum transierit se totaliter ad seruitium liberalissimi donatoris patris celestis potest committere ipsi curam patris qui dat escam omni carni: qui pascit volucres celi. **Mat. vj.** cui de omnibus cura est. Sic meliori propositum dimittit pater aut mater: quam sit filius eorum. **B**urus multis videtur hic sermo. **A**ut verum fatear quauis vltima opinio perfectior videatur tamen prima magis pia et forte potius obseruanda. Est tamen tenendum. quod cum honor patris consistat in pluribus sicut alibi patet. et omnia intelligantur cum dicitur honora prement tuum non soluitur obligatio exhibitionis honoris per religionis ingressum. licet soluat obligationem quo ad debitum sustentationis. Quia quo ad illam solutionem moritur quoniam mundo moritur. Sed exhibitio spiritualis in reuerendo in solando in orando non soluit: immo sub obedientia amplius auget. Ex hoc patet perfectio precepti honoris patris. Non enim perficitur exhibitio corporali que exhibetur patri ratione proferentis ad deum principium sed ratione indigentie. Propterea perficitur in exhibitione spirituali maxime in qua est conformatio ad deum.

Argumentum. XVI.

Discipulus.

Dicam vnum quod et ego et etiam plures alij timeles deum his temporibus operati sumus. Fuerunt siquidem iuuenes quidam quos putabamus blanditijs ac malicijs a fratribus esse deceptos. Non autem pertinet hoc ad ordinem vestrum. Qui deliberauerant intrare in quandam religionem utique virore reproborum ac non timentium deum. Nos et blanditijs et malicijs atque improperijs quantum valuimus retraximus eos a sanguine et amicis suis fauore et beniuolentia. Non quod bonum propositum

eorum enervare valeamus: sed si eorum vocatio a deo esset expioremur. Scimus enim in actibus apostolorum scriptum esse. quoniam si est ex hominibus pro filium hoc: aut opus dissoluet. Si vero ex deo: non possemus dissolvere eos. Et tandem ab illo proposito resiliunt. Unde patet claruit quod non erant vocati a deo et non habuerunt perfectum sicut quod habet cum bona et sancta intentione cum alijs egi. Quidam etiam de nostris multis violentijs visunt: tamen non ego sed tantum sum visus verbis. **A** Ignorans demetia et vesana stulticia. Et de hoc nunquam confessus es. **N**unquam. **Q**uare? **I**mmo post hoc pluries suscepi sanctissimum sacramentum. **E**t habet etiam de terius est. Magna quidem in spiritualibus etiam vos qui estimatis timere deum ignorantia laboratis. Tecum loquar qui presens es. **A**n ignoras quod ex verbo predicto gamaliel. v. Act. quod non recte intellexerunt in errore lapsi sunt dicentes quod si quis gratia et charitate a deo habet amittere illam non potest. Ex hoc quidem heretico intellectu dicere poterimus quod quod diabolus peccauit et cecidit: opus dei non fuit. Si iudas lapsus est a ceteris apostolorum eius electio a deo non fuit. si simon magus post baptismum in heresim cecidit: a deo non fuit. Sic ut video putatis ei qui religionem sumere proposuerat aut firmauerat seu iam habitum sumpserat: aut professionem fecerat. si blanditijs aut versutijs immiseriis aut consimilibus modis in bono proposito retrocesserit non fuisse diuinam vocationem. Ac temeraria et erronea presciant temptatis deum: conantes extinguere in aiabus spiritum dei viui. Infelices erronei et decepti homines. Quis vos fascinauit ut intantam veniretis demetiam? Hic quidem error vigilantium heretici est: quod ut testatur Augustinus. li. j. contra vigilantium assererat. quod non potest mala radix in eo in quo donum dei est locari. Nos asserimus quod dei consilium nunquam dissoluit iuxta illud **Isa. xl. vj.** ubi dominus ait. Consilium meum stabit: et omnis voluntas mea fiet. Ex hoc tamen consilio etiam immutabili sicut dat rebus corruptibilibus esse temporale quibus sempiternitatem non attribuit: ita quod busdam dat iusticiam in tempore. quibus ex secreto suo iudicio non dat perseuerantiam donum: sicut sentit Augustinus in li. de perseuerantia. **M**ax et eterno dei consilio corruptibilia instituuntur ut temporaliter sint: sic ex immobili dei consilio quibusdam dat propositum in religionem intrandi: quibus in ea perseuerandi gratia non donatur. Sed ve illis qui libertati arbitrij talium retrocedentium auxilium prestant: aut cur negligentiam seu mali exempli scandalum administrant. **E**rrassem denuo nisi mediante charitate vestra deus mihi contulisset hoc lumen. **O**h in opibus dei filii mihi magna cautio adhibenda est. **Argumentum. XVII.** **D**iscipulus. **S**ibus quecumque mihi dixisti adhibeo plenam fidem. **N**on tamen ex omnibus que dicta sunt elige

De sacra religione

possum q si qd religionē intrare inspirat? ē de/
bet hoc pfcere: nisi antea pbet si inspiratio sua
ex deo ē dicēte iohāne incano. sua. c. iij. **Noli**
te oī spūi credere: sed pbate spūs si ex deo sunt
Ad maxime in religiois assumptioe obseruan/
dū est. **Ad** Oh qd ē legere et recte nō intel
ligere. **Hoc** verbū ad ppositū non ē. **Ibi** ei p/
batio necessaria ē: vbi certitudo apparere nō pōt
Un sup illud. j. **Timoth.** vlti. **Oia** pbate glo.
ait. **Certa** nō egēt dicussione. **Incertū** em eē pōt
his qui aliū ad religionē suscipe debēt: seu reci
piēdi officiū incumbit: quo spū tales ad religio
nē inducti sunt. vtrū desiderio spūalis pfectus
an etiam sicut qñq accidit ad furandū seu ad
aliud malū faciendum: vel an ad statū religiōis
sue sint idonei seu apti. **Hec** quidē quia dubia
sunt prudenti discussione examianda sunt. **Nō**
sicut qdam q incōsiderate recipiūt omēs: quo
rū fructus ē infamia et scandalū sue religionis.
Proinde indicit eis taz p ecclesie sanctiōes q
p regularia instituta: q sint recipiendi seu sper
nendi. **Sed** his qui ppositū gerunt assumende
religionis inime dubiū esse potest qua intentio
ne id agant. **Propterea** em longa deliberatio
ne necessitas nō incumbit: pcpue si de his cor/
palibus virib? non diffidunt. **Ad** quas quoq
examinandas religionē intrantib? cōcedit an/
nus pbationis.

Argumentū. xviii. Discip.

Sed queso reuerende p? qui inspirat a deo
assumere statū religionis nōne debet de tāta re
diu deliberare? videt cū necessariū esse oīo qd
qd ex voti diffinitioe p? **Dicit** ei votū spōsio
melior bōi cū deliberatōe firmata: iō ex dlibatōe
depēdet spā firmitas voti. **Sz** votū fligiōis fir/
missimū ē: vtpote qd nōlo supueniēte casu ifrin
gi pōt: ideo requirit graui et examinata delibe/
ratione fieri atq? p silio **Ad** Diffinitio vo/
ti qua forit muniri putas: nō facit ad ppositū
tuū. **Talis** em deliberatio pstitit in pposito in
teriori: quo aliquis eligit maius bonū cui vo/
uēdo se obligare intēdit. **Omē** aut qd ex electi/
one agit: deliberatioe atq? p silio agitur. **Quia**
sicut dicit. iij. ethicoz electio est appetitus pre
consiliatiu? **Proinde** sicut a spūsancto qui est
spūs fortitudinis et pietatis hoc scīm ppositū
homi inspirat: ita qd ab eodē p silij atq? scie spū
deliberatio interius demonstrat.

Argumentū. xxi. Discip.

Porro oīo videt p silij requirendū vbi de
ceptiois piculū iminere pbat. **Hoc** quidē cō
tingit in religiois ingressu eo q. ij. **Cor.** xj. di/
cit q ipse sathanas se transfiguratur in angelū lu/
cis. **Un** sub specie boni incautos decipit: ideo
optet cū multis deliberatione diligētissime ex/
quisita religionē intrare: mihi oīo sic videtur

Ad Tibi oīo sic videt mihi aut nō sic **Ad**
Adiror reuerēde p? q sine multoz p silio statū
religionis debeat assumi: cū **Prover.** xxxij. d.
fili sine p silio nihil facias et post factū nō peni
tebis. **Ad** Ausculta fidelit fili mi: et nudaz
pcipies veritatez. vtiq? h? vez est q sathanas
qñq se transfiguratur in angelū lucis: cum bona
suggerit intentioe fallendi. **Sz** sicut ibidē glo.
ait qñq diabolus sensum corpis fallit: mentez
tū mouet a vera et recta snia qua quisq fideles
vitā gessit. **Nullū** igit in religionis assumptioe
piculū est: vel cū se bonū angelū fingēs ea facit
vel dicit q? pgruūt angelis bonis. **In** sup si cre
dat angelus bonus: non ē error piculosus siue
morbidus. **Cū** vō post h? aliqua alia sua prima
et bona inspiratione incipit suadere. ne hō gra/
diaf post eū: maxima vigilātia op? ē. **Hec** fm
glo. s. **Def** g q diabolus incitet ad religionis
ingressum. **Hoc** siquidē bonū ē opus vtiq? con
gruū bonis angelis dei: ideo nō ē piculū si ali
quis in h? p sentiat. **Sed** solert et attēte inuigila
dum est vt illi toto conamine resistat: cū aliq
vitiū incepit inclinare vel inspirare. **Sepel** vō
ptigit q sapia dei vtiq? malitia demonū i electo
rū pfectū: atq? extra eoz intentiōes electis re/
periunt se ppassse atq? fabricasse premioz coro
nas eo q de? etiā premiat bona q diabolica in
spiratioe iusti opatunt: cū ad finē redacta sūt
Et tūc verificat qd de h? ait ppheta dicēs **Da**
co iste quē formasti ad illudendū ei. **Sciendū**
est tū q si cui a dyabolo vel ab hoīe suggerat
religionis ingressus p quē hō accedit ad imitā
dum xpm: talis suggestio nō habet affectū nū
interius attrahat a deo. **Un** **Aug.** de pfecti
natioe scōz ait q oēs sunt docibiles dei: non
q ad xpm oēs veniūt. sed q nemo aliter venit
Et sic religionis ppositū a quocunq? suggera
tur: a deo ē. **E** x quo patet q nō est necessariū
p silij hoīs: ex quo est ex p silio dei.

Argumentum. xx. Discip.
Profecto h? nōduz itelligere possum q ab q
multoz cōsilio h? debeat fieri. **Proū.** em. xj. d.
erit salus vbi multa p silia sunt **Hic** autē agitur
de salute. quō igit sine p silio fiet? **Præterea** i ar
duis et ad totā vitā ptenētib? maxie sunt a plu
rib? p silia reqrenda. **Nihil** em magis videt eē
arduū atq? difficile in hūanis reb?: q semetip
sum abnegare. mūdū deserē: et religionē intrare
in q necesse sit totā terminare vitā. **Ad** **Un**
video pl? oib? pcedētib? h? asseri eē suādū. **Un**
tāto ope p silij eē qrendū: s? h? facili? oib? alijs
pcedentib? dissipat. **Nā** vtiq? vez ē q i ardu
is et difficilib? sunt maxime p silia reqrenda: et h?
vbi veritas nō ē manifesta s? qñ id qd meli? ali
tiori p silio est diffinitū: iniuriōsus est illud i ou
bio reuocare. s. iterato cōsilia requirendo. **Ter**

ba em que in scripturis sacris dicunt accipe ob-
ligamur: ac si ipsa dñico ore audiremus. **Jo. 8.**
Mat. xiiij. qd vobis dico oib' dico. **Vigilate**
Et itez ad Ro. xvj. Quaecunq; scripta sunt ad
nrām doctrinā scripta sunt. **Un' pñliū qd mat.**
xix. dñs adolescētī dedit dicēs. **Si vis pfectus**
esse vt. s. oibus dedit: qd patet ex sequētibz.
Na cū petr' dixisset ecce nos relinquit' omia
z secuti sum' te vniuersaliter pñliū statuit omi
bus dicens. **Qui reliquerit domū vel frēs**
pñm aut matrē vel filios aut vxorem zc. ppñ
nomē meū: centuplū accipiet z vitā eternā pos-
sidebit. **Nō igit' min' sequi debet hoc pñlium**
vnusquisq; qd si vniciq; singularit' ex ipi' do
minico orenit pñtialit' pferret. **Unde Hiero.**
ad paulinū pñm ait. Tu audita sentētia salua-
toris si vis pfectus esseyt. s. verba vertei opa
z nudam crucē nudus sequaris. **Nec solū ver-**
ba sacre scripture si accipienda sunt quasi so-
lum p ea dñs loquat' nobis. **Est z alius mod'**
quo dñs interiori homi loquit' iuxta illud pñ
phete. **Audiā quid loquat' in me dñs deus.** **Si**
igitur sicut ex dictis patet pñtoris voce plate-
exteriori: statim obediendū esset: multo magis
interiori locutioni qua spūsanctus mentē imu-
tar nullus resistere debet. sed absq; dubitatione
illi' iussioni parere. **Unde Esa. l.** pñha ait. **Do-**
minus de' aperuit mihi aurē. s. interi' inspirā-
do: ego aut non cōtradico. retrosūz non abij.
Quasi posteriorz oblitus ad anteriora me ex-
tendo vt dñ ad Phil. iij. **Apostolus quoq; ad**
Roma. viij. ait. **Qui spū dei agunt hi filij dei**
sunt. **Ibi glo. Aug. ait.** **Non quia mihi agunt**
sed quia impetu gratie agunt. **Non quidē im-**
petu agitur spūs scz qui tali vocationi resistit:
vel tardat. **Est em ppñi filioz dei vt impetu**
gratie agatur ad meliora: mīme pñlio expecta-
to. **Hunc etiam impetum spūs sequi debere ad**
Gal. v. apñs docet dicens spū ambulate. **Et ite**
rū si spū viuim' spū z ambulemus. **Unde pro**
magna culpa Act. vij. beatus stephan' impro-
perat iudeis dicēs. **Vos semp spū sancto restiti-**
stis. **Et itez apostolus. j. Tessal. v. ait.** **Spiri-**
tū nolite extinguere. **Ubi glo. ait.** **Si cui spūs**
ad horā aliquid reuelat: nolite phibere illū lo-
qui. **Spūs em sanctus nō solū reuelat docēdo**
quid hō debeat loqui: s. etiā suggerendo quid
debeat opari. **Unde Jo. xiiij. pacytus autem**
spūsanct' ille vos docebit omia z suggeret vo-
bis omia quaecunq; dixerō vobis. **Cū igit' hō**
instinctu spiritus sancti mouet' ad religionis in-
gressum nō est vtiq; differendū vt humanū cō-
siliū requirat: sed statim impetū spūsancti de-
bet sequi. **Narrat em Aug. viij. li. pñf. d. duo**
bus militibus quorum vnus cum legisset bea-
ti anthoni' acta: subito sancto amore repletus

ait amico suo. **Ego deo seruire statui: z ex hac**
hora in hoc loco aggredior. **Te si piget imitari**
noli aduersari. **Respondet ille se socio suo ad-**
herere. z ambo omnia relinquunt z chūstū se-
cuti sunt. **Et in eodem libro se beatus Augū.**
reprehendit de hoc q tardauerat suam puerf-
onē. vbi dicit. **Rūdebā verba lenta z somnolē**
ta. sine mō: sine paululū. **Sed mō z mō non ha-**
bet modū: z sine paululū in longū ibat. **Et in eo-**
dem libro ait idē. **Erubesco q nugaz murmur**
scz seculariū z carnaliū adhuc audiebat zc. **Ex**
quo apparet nō esse laudabile imo oīno vitupa-
bile post vocationē exteriorē vel interiorē: vel
p verba aut ex sacra scriptura factā differre et
quasi in dubijs pñliū postulare. **Hoc xō ad in-**
terioris inspiratiōis efficacā ptinere pbat. vt
homies inspirati subito ad maiora puehant.
Quod Act. ij. c. mystice designat qñ discipu-
lis pgregatis in vnū repente spūsanctus veni-
ens sup eos: fecit dei magnalia loqui. **Un' fm**
amb. nescit tarda molimina spūsancti grā
Et Ecc. xj. Fac' le est in oculis dei subito ho-
nestare paupem. **Hanc quoq; efficacā inspira-**
tionis interioris ostendit Aug. in li. de predesti-
natione sanctoruz inducens illud Jo. sexto.
Omies qui audiuit a pñe z didicit. venit ad me
Uade inquit remote ē a sensib' carnis hec scho-
la: in qua pater audif et docet vt veniat' ad fili-
um nec agit hoc cū carnis aure sed cordis. **Igi-**
tur spūsancti virtutē vel ignorare vel ei re-
sistere comprobāt: qui a spūsancto motum diu-
turnitate pñliū detinere cōtendit. **Audi etiā pa-**
ganū Aristot. in libro de bona fortuna vbi ait
Autē queritur quid est motus pñcipij in aia
palā quidem in toto: deus rōnis. **Nam pñcipi-**
um nō est ratio sed aliquid melius. **Quid igit'**
melius erit sciētia et intellectu nisi deus? **Et po-**
stea subdit de his que a deo mouent' q cōsilia-
ri nō expedit eis. habent em pñcipiū tale qd est
melius intellectu z cōsilio. **Erubescat igit' q se**
dicit catholicū z ad humana trāsmittit cōsilia
diuinit' inspiratos: quib' eos plis ethnic' as-
serit non egere. **Victus sum talia audie-**
do. **Nunq; talia expectassem.** **Vicerūt me effi-**
caces rōnes z sanctorz auctes: z maxime stupe-
factus sum de pñi verbo z sensu. **Imensa mī**
sericordia dei quāta ē mltitudo dulcedinis tue
qui z nos glorifices et nō pñdas: fidelib' z infi-
delibus circūaillas totus in corde estuo cuz se
qui nō pigeat. **Magister mi quia in pfunduz**
demergebar inferni: nisi ad vos venissem. **Ad**
Docilitas tua z fides dei gratia opante huius
boni causa sunt. **Sed postq; te audire delectat**
atq; edificat sequar vt cepi: contemplare fili mī
petrū z andream. **Nam sicut dicif.** **Mat. iij.**
cōtinue vocati a dño relictis rhetib' secuti sūt

De sacra religione

et. In q̄z cōmendatione **Chriſt.** ait. In medi/ is opationibus existentes audientes iubentes non distulerūt. sed nec dixerūt reuertentes do/ mū loquamur amicis sed omnia dimittentes se cuti sūt eum. **Et** sequit̄. **Talē** em̄ obedientiam dominus querit a nobis: vt neq; in instanti tē/ pozere moremur. **Deinde** sequit̄ de iacobo et io/ hanne qui vocati a dño statim relictis rhetib⁹ ac patre secuti sūt eū et sicut **Hilari⁹** sup̄ **Mat** theuz ait. **Ecce** artem et patriā et domū relinq̄n/ tibus docemur christū secturi et secularis vite solitudine et paterne domus p̄suetudine non teneri. **Mat.** quoq; ix. dic̄ de **Mattheo** q̄ ad vocationē domini surgēs secur⁹ est eū. **Ubi** **Chriſt.** ait. **Disce** vocati obedientiā. **Neq;** resi/ stit neq; domū adire rogauit: et suis hoc cōmu/ nicare. **Humana** etiā pericula que ei a principi/ bus accidere poterāt p̄uipendit dum. s. ratōes officij imp̄fectas reliquit s; **Remigiū.** **Ex** q̄b⁹ oib⁹ patet q̄ nihil humanū debet nos retarda/ re a seruitio dei: rursus **Mat.** viij. et **Luc.** ix. di/ citur q̄ quidā discipulus christi dixit ad eum. **Domine** p̄mitte me ire primū et sepelire p̄ez me um **Cui** domin⁹ r̄ndit. **Sequere** me et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. **Ad** exponēs **Chriſt.** sup̄ **Mat.** ait. **Hoc** dicit non iubēs p̄tē nec honorē qui ē ad parētes: sed mōstrās qm̄ nihil scelestibus negotijs nobis necessariū ma/ gis esse oportet. et quoniā toto studio his iūgi/ debemus: vt nec parū tardare etiā si valde ine/ uitabilia incitātia fuerint que attrahūt: **Quid** enim magis necessariū q̄ sepelire patrē? **Quid** etiā facilius. **Neq;** em̄ multū ip̄s p̄sumeudum erat: sed diabolus instat atensius volēs aliquē aditū inuenire: et si modicam sumat negligentiam magnā cooperatur pusillanimitatē. **Propt̄** qd̄ dicitur **Ecc.** v. **Non** tardas cōuerti ad do/ minū et ne differas de die in diem. **Nihil** enim aliud inde docemur: nisi q̄ nec minū tempus frustra ducere decet et dissimulare cogētia. **Imo** preferre spiritualia cunctis et admodū necessa/ cijs. **Et** itez **Aug⁹** de verbis dñi ait. **Vocat** te oriens et tu accedis ad occidentē. **Oriens** vero x̄ps est iuxta illud **Zach.** vj. **Ecce** vir oriēs no/ men eius. **Occidens** dō est q̄libet homo in mor/ tem cadēs et in tenebras peccati. **Igit̄** iniuriā facit x̄po in quo oēs thesauri sapientie abscondi/ ti: si eius audito p̄silio adhuc mortalis homi/ nis consiliū estimat aliquis requirendū Ad qd̄ queso consilio indigeant hi quibus est sacrum religionis propositū inspiratū: **Nam** dubitare an id qd̄ christus p̄suluīt meli⁹ sit sacrilegium est. **Dubitare** vero an propter cōtristationez amicorū vel qd̄ cunq; temporalīū detrimentū hō d; religiois p̄positū p̄termittere ē vtiq; anī ad huc carnali amore multiplici irretiti. **vñ** **Die/**

ro. in epla ad **Heliodorū** in q̄t. **Licet** puulus et collo p̄deat nepos. **Licet** sp̄arso crine et scissis vestib⁹ vbera q̄b⁹ te nutrierat m̄r̄ oñdat **Licet** in limie p̄r̄ iaceat: p̄ calcatū p̄ge p̄rem p̄ calcatā p̄ge m̄rem et siccis oculis ad vexillū cruci euol/ la solū pietatis gen⁹ ē in hac re esse crudelē. **Et** subdit. **Gladiū** tenet hostis vt p̄imat: et ego de p̄ris lachrymis cogitabo p̄p̄t̄ p̄ez militiā dif/ ferā cui sepulturā x̄pi cā nō debeo: **S; forte** al/ q̄s inducet ad p̄siliū req̄rendū an possit iplere qd̄ fuare p̄ponit. **Et** in h̄ casu etiā q̄nq; est cal/ uendū ab his q̄ vident̄ timere deū. **Nā** sūt ple/ riq; q̄ nō vident̄ posse sue religioni fauere: nisi alicui alteri religioni habeāt derogare. **Nec** id qd̄ q̄nq; directe p̄ficere satagūt: s; sub laudis et magnificatiōis atq; exaltatiōis signēto in m̄ aliquā religionē extollūt: q̄ vltra p̄adysūz trā/ uehūt et trāsmittūt. i. tantā p̄fectōez in obfual/ bilē dicūt. **Caue** ab istis q̄ q̄nq; nō verētur et deū talē reglam instituentē: et sc̄m illā traden/ tē: et sanctā m̄rem ecclesiā illā approbantē impie/ blasphemare. **Manifestissimū** signū ē q̄ affecti/ tione p̄p̄ia excecati querūt q̄ sua sunt nō q̄ iei/ su x̄pi. **Et** a talib⁹ nō hēbis p̄siliū sanū. **Et** vbi regnat affectio: perit oē iudiciuz. **Venuo** sume p̄siliū ab aug. et de p̄similib⁹ q̄ ait in li. viij. cō/ fess. de seip̄o q̄ p̄siliū p̄tinentie assumere formā/ dabat dicēs. **Ap̄iebat̄** ab ea pte q̄ intendebat facit et q̄ trāsire trepidabā casta dignitas cōti/ nētie: serena. et nō dissolute hylaris honeste blā/ diens vt venirē neq; dubitarē. et extendens ad me suscipiendū et amplectendum p̄ias manus plens gregib⁹ excuploz bonoz. **Ibi** tot pue/ ri: tot puellae: ibi iuuetus multa: et oīs etas: gra/ ues vidue: et virgines auus: et in oib⁹ ip̄a cōti/ nētia nequaq; sterilis: sed fecūda mater filioz gaudioz de marito te dñe. **Et** irridebat me ir/ risione exhortatoria: quasi diceret. **Tu** non po/ teris qd̄ isti et iste: an dō isti et iste in semetip̄is p̄nt et non in dño deo suo: dñs de⁹ eoz me dei/ dit eis. **Quid** in te stas et nō stas: p̄ice te secu/ rus in eum et noli metuere nō se subtrahere vt ca/ das: p̄ice te securus et eripiet te: et sanabit te. et in religione multa vident̄ dura et aspa q̄nibilo/ minus tum ex auxilio dei: tū ex sc̄to p̄sortio p̄/ ximi: tū ex assuefactiōe boni opis: leuia imo fa/ cilima cōprobanē. **Sed** nunq̄d ingressu/ rus religionē oia exponenda p̄ eum absq; cōsu/ lio p̄ficere debet? **At** **Be⁹** ip̄o q̄ postu/ las p̄posuerā tibi loq̄. **Duo** qd̄dem sunt de q̄b⁹ hō potest p̄siliūz postulare. **Unū** est de modo intrandi religionē. **Aliud** ē si sp̄ale impedimen/ tum habeat p̄pter qd̄ impediā a religionis in/ gressu. **Putā** si sit seruus vel m̄rim onio iunct⁹ et cetera p̄similia. **Sed** ad hoc p̄silio p̄mo amo/ uendi sunt carnis p̄p̄inq. **vñ** d; **Proverb.** xxv

Causam tuā tracta cū amico tuo et secretū tuū extraneo ne reueles: carne nanq̃ propinqui in h̃ pposito amico mīme sūt imo iūmici iuxta illō
Mat. x. Inimici hoīs domesticī eius Ideo in hoc casu vitanda sūt p̃silia carnaliū p̃pinquo-
rum. **U**n̄ **G**reg. iij. moral. Callidus aduersari
 us cū a bonorū cordibus repellī se cōspicit. eos
 q̃ ab eis diligunt exquirīt. et p̃ eorū verba blan-
 diens loquit̃ p̃ eos qui plus ceteris amant. vt
 dū vis amoris eorū p̃forat facile p̃suasionis eiū
 gladius ad intīme rectitudinis munimīa irrū-
 pat. **I**ncest q̃d beatus benedictus sicut in .ij. **d**
ialog. **G**reg. refert nutricez suā occulte fugi-
 ens deserti loci secessū petij. sed romano mona-
 cho p̃posito suū aperuit: qui eiū desiderij et
 secretū tenuit adiutor ū impendit. **A**b hoc q̃z
 p̃silio oīno procul debent fieri hoīes sensuales
 et carnales. apud q̃s dei sapientia stultitia est.
Un̄ **E**cc. xxxvij. yronice et derisorie dicīt. **C**ū
 viro irreligioso tracta de sanctitate et cū iniusto
 de iustitia **E**t postea subdit. **N**ō atendas his in
 omni cōsilio: sed cū viro sancto assiduus esto a
 quo querendū ē cōsiliū. si de aliquibus in h̃ ca-
 su de necessitate querendū sit. **Q**uāta spūa
 li consolatiōe et lūine sim repletus quis potest
 exp̃mere. **D**eō grās et itez deo grās: q̃ me mi-
 sit ad vos. **I**bā p̃ abrupta fantasia decept̃
 et seductus ab errorib⁹ et deceptionib⁹ multis.
Errabam sequēs errores p̃fusi vulgi ac multo
 rū vt putabā timētū deū. **A**perta est mibi via
 et ianua p̃adyssi. **E**cce erā et illuminastis me. **I**n-
 firm⁹ erā et roborastis me. **U**acillās et instabil⁹
 erā et stabilistis me. **I**umidus et x̃bosus erā
 et reuocastis me et asscurastis me. **I**nsipidus
 erā et discretionis sale p̃didistis me. **I**udex te-
 merari⁹ erā et humiliastis me. **F**antastic⁹ erā
 et supportastis me. **E**rrabūdus erā et reduxistis
 me. **I**n via p̃culi erā et eripulistis me. **N**ūc ap-
 te intelligo quid agendū est. **M**unus actalen-
 tū grē q̃d mibi dñs p̃ vos p̃tulit nō abscondā.
Cōfida in dño x̃po et in sc̃tissimis p̃silijs su-
 is meliorē p̃sultorē iā nō q̃ro: p̃fectionē et soli-
 ditatē religionis iā intelligo: p̃cula mūdi cog-
 nosco: p̃fectū in virtutib⁹ p̃cupisco. **A**lacri cor-
 de et mira iocūditate ad religionē anhelō: q̃ an-
 verebar nūc despicio derideo atq̃ sp̃no. **N**oui
 quandā sc̃tām cōgregationē cuiusdā p̃fecte re-
 ligiōis ad quā inspirat⁹ sum p̃bauī eos incedē-
 tes recte in obseruatiā regulari et in mādāt dei
 atq̃ a me p̃iciā p̃rem matre et fr̃es sorores atq̃
 totā p̃geniē amicos sodales et notos in saluta-
 tōs relinq̃: vocantē petz et andrē iacobū et io-
 hānē vōre mesentio n̄ posse i h̃ decipi māifeste
 intelligo. **E**rgo gaudeo grē tue an sic statuisti
 i corde tuo. **N**oc iurari et statui custodire.
Reputaberis stultus insan⁹ et leuis. **D**

Ego autē nō tm̄ insan⁹ et stult⁹ reputari expecto
 verū etiā oēm laborē aliū subire p̃cupisco. **E**x
 quo te video diuinitus euocatū grās ago
 dño deo meo q̃ te sic dignat⁹ ē inspirare. **R**efe-
 rā tibi q̃d **E**cc. ij. ait. **F**ili accedens ad seruitū
 tē dei sta in iusticia et timore p̃p̃a aīam tuā ad
 temptatiōez. **M**ulta insurgent aduersum te et
 p̃tra imp̃p̃ata ampli⁹ tūc dimicabūt. **T**ime p̃i-
 cula q̃ expectabas s̄ ampli⁹ time p̃icula q̃ igno-
 ras. **C**ōfido in adiutorio altissimi et i p̃i-
 rectiōe dei celi cōmorabor et de me diffido: cum
 sim fragilis et infirm⁹. **C**ōfido oīonib⁹ et exē-
 plis et doctrinis eorū: in q̃z manib⁹ me cōmen-
 do. **U**nū ad vltimū ad mētē tuā redu-
 co. **P**erscuera pseuera pseuera. **N**ā nō corona-
 bit nisi q̃ legitime certauerit. **I**lle x̃o legitime
 certat q̃ vsq̃ in finē in sc̃tō p̃posito p̃seuerat qz
 testē dño. **N**ō qui incepit s̄ q̃ p̃seuerauerit vsq̃
 in finē h̃ salu⁹ erit. **V**alete m̄gr mi et oro
 memētote mei i oīonib⁹ v̄ris vt vsq̃ in finē p̃se-
 uerē. **E**t tu etiā sis mei memōr ad deum.
Vale b̄ndict⁹ et b̄ndictibil⁹ p̃re et dño n̄ro iesu
 x̃po. **Q**ui cū p̃re et sp̃sctō in eternū b̄ndict⁹ est
 per infinita secula seculorū. **A**men.

Sūica. iij. in q̃dragesima in mane
 ordo dicēdorū p̃ totā septianā sequētē

O **R**ene regnū in se
 diuisū desolabit⁹ et dom⁹ supra domū
 cadet. **L**u. xj. et in euāgelio ho. **C**opi-
 osus ē s̄mo oīs de charitate: qz copiosa est ip̃a
 charitas. q̃ta sit copiosa ip̃a charitas audi nō
 me sed ex ip̃a charitate dilectū et diligētem. **J**.
Jo. iij. **D**e charitas est. **Q**uo igit̃ terminō co-
 cludis de⁹ audi **J**ob. xx. dicentē. **F**orsitan ve-
 stigia dei cōprehendes et vsq̃ ad p̃fectū oīpotē
 tē reptes excellior celo ē et q̃d facies? **P**rofundi
 or inferno et vñ cōgscēs. **L**ōgior terra mēsurā
 eius: et latior mari. **S**ic vtq̃ inexplicabil⁹ et in-
 terminabilis ē ip̃a charitas atq̃ charitatis ser-
 mo. **P**roinde sequētes tractatum de charitate
 isto mane de p̃tialitatib⁹ et diuisionib⁹ in p̃lis
 extinguētib⁹ imo eradicātib⁹ charitatē dictu-
 ri sum⁹. oīdētes q̃ti criminis atq̃ periculi sit cor-
 de aut ore aut opere sequi diuisiones. **H**odie
 infra diē declarabim⁹ p̃phetica v̄sionē que ē
 partialitatibus maxime de guelfis et gebelinis
 iohāni euāgeliste in apoc. mystice r̄uclata sint
 siue declarata. **S**eria. ij. tractabim⁹ de h̃a cō-
 fessione: p̃ quā amissa charitas reformā declarā-
 rantes q̃d est et vñ originē sumpsit: atq̃ de ad-
 mirādis fructibus eius. **S**eria tertia dicturi
 sumus de correctione fraternā que est op⁹ ma-
 xime charitatis. **U**bi ostēdem⁹ q̃n obligat h̃o
 ad correptionem fraternā: simulq̃ palam facie

De Partialitatibus extinguē. chari.

mus de correptione maiorū atq; minorū et qñ homo peccat corripiendo. **Seria quarta** a/ gemus de aduersaria charitatis. i. de detractio/ ne et origine eius atq; de septemplici detraben/ di. mō et qñ periculosū sit audire oblocutiones.

Seria quinta ostendemus pditiones oblo/ cutiois subdentes, vtilia remedia ptra detracti/ ones ne per eas charitas amittat. **Seria. vi.** exponemus textum euāgelij samaritane illum/ ad litteram: et mystice declarātes vbi admiran/ da de charitate et seruiore deuote anime appare/ bunt. **Sabbato** faciem⁹ generale fundamen/ tum ac tractatū generalē de ptractib⁹ et vlturis/ que maxime charitati inimicant.

Enica. m. in qdragesima inmane/ contra partialitates cordis oris et ope/ ris. et maxime contra guelfos et gebe/ linos extinguentes charitatem.

Sermo. xxv.

Omnine regnū in se

diuisum desolabit⁹ et dom⁹ supra do/ mū cadet vt. s. Ecce ad manus est ex/ perientia teste odibilis horribil⁹ atq; morbosa et/ pestilens ptialitas: et ea maxie qñ: guelfoz et/ gebelinoz. Ecce qñta mala qñ crudelitates qñ/ ta scelera facta a guim⁹ dieb⁹ nris vt nedū fra/ na charitas inf exneoz nō sit seruata: verū etiā/ inf cōsanguineos et cognatos imo etiā inf vte/ rinos fratres stupēde seuicide et crudelitates pa/ trate sint. Et vt pteream⁹ spūalia et corpalia dā/ na: que ab infanis modicū ponderant⁹: exten/ damus oculos et mētales et etiā corpales adū/ sus italie pres. et attēte psiderem⁹ qñ velle p sup/ te sunt. qñ ciuitates et castra destructe et cōbu/ ste sunt: qñ delitiose patrie deserte sunt vt h oia/ apte testificent⁹ qñ vera sit snia xpī dicēs. Omē/ regnū in se diuisum desolabit⁹ rē. Proinde p/ pheta ait. Mirabiles elationes maris rē. id ē/ partialitū superboz et auaroz. Mirabiles in/ altis domin⁹. s. pmittens superbos alterutruz/ humiliare et castigare. Testimonia tua. i. facta/ crudelia testificātia: verba tua oia esse vera cre/ dibilia facta sunt nimis. i. vltra expectantiū et/ excogitatiū modū. Merito igit Apo. viij. c. de talibus patrib⁹ ac partib⁹ Jo. ait. Vidi rau/ diui vocē vnius aquile volātis per mediū celi/ dicentis voce magna. Ve ve ve habitantibus/ in terra. Alti igit iohannis euāgeliste ptra qñli/ bet ptialea terrifico clamore pminātis spūalis/ tempalis et eternalis damnatiōis sniam verba/ sunt ista. Ad quorū pleniores intelligentiā tri/ plex vera cōclusio pmittit. Si licet ad guelfos/ et gebelinos sermo noster pncipaliter dirigat in/ tendim⁹ tamē ad quoslibet ptiales dirigere sti/

lum. **Prima cōclusio** est. Qd cūq; solū cor/ de cōsentit esse guelfum vt gebelinū mortaliter/ peccat: et p psequēs si hoc moriaf eternis cru/ ciatibus damnat⁹ est. **Scda cōclusio** est: qñ si/ quis pñtetur verno se esse guelfum vel gebeli/ nū mortaliter peccat. **Tertia cōclusio** est qñ/ libet sequēs partialitatis opa in qñlibet partia/ litatis ope mortaliter peccat. Igit p his tribus/ culpis scz cordis oris et operis partialitati euā/ gelista ait. Audiuī vocē vni⁹ aqle vt supra. Ve/ ve ve habitantibus in terra. s. diuisa et partiali/ **Primo** ve ppter peccatū cordis: scdo ve ppter/ peccatū oris. tertio ve ppter peccatū opianē/ quissime partialitatis.

Articul⁹. i. q corde consentire cui/ cūq; ptialitati mortali peccatum ē.

Prima cōclusio est q quicūq; solū cor/ de cōsentit esse gebelinū vt guelfū mor/ taliter peccat. Qñ p tripliciter pbari. p rō/ rone dei. scdo ratione chisti. tertio rōe pñmi.

Qui corde ptialitati cōsentit: cha/ ritati dei tripliciter aduersat⁹

Cap. i.

Primo qñ qui corde partialitati cōsen/ tit rōne dei mortaliter peccat. Nam di/ uina charitas triplicē hz effectū partia/ litati ptrariū. **Primo** mortua viuificat. scdo vi/ uificata cōgregat. tertio pgregata multiplicat.

Primus quidē charitatis effectus ē q mor/ tua viuificat. Nā mortuos per culpā viuificat/ p gratiam de pe. di. vij. c. nullus dicit scriptur⁹/ est neminē sine charitate saluū esse et. i. p. c. iij. Charitas opit mltitudinē pctōz. **Partialitas** vero cordis ecōtra viuos mortificat: q viuos/ p grām mortificat per culpā. Nā sicut separatiō/ aīe et corpis sequit⁹ mors corpalis: ita diuisiō/ ni partiali sequit⁹ ab aīa separatio fraterne cha/ ritalis que est ei⁹ vita spūalis. Nā qui non ha/ bet charitatē nihil hz. i. pctm qd vere est nihil.

Scds charitatis effect⁹ est q pgregata viuifi/ ficata: sicut patet in pñmiua ecclia cum chari/ tas diffusa erat in cordib⁹ credentiū. quos infu/ sus amor dei de multis fecerat vñū. vñ Actūū/ iij. Multitudinis credentiū erat cor vñū et/ aīa vna. **Partialitas** vero cordis mortifica/ ta sepat. Nā cum corda mortua fuerint p abse/ tiam charitatis dei: quotidie pualescūt in sepa/ tione charitate pñmi. Ideo hortat⁹ apl⁹ ad/ Col. iij. dicēs sup omia autē charitatē habete: que est vinculū pfectionis. q sine ea hoim cor/ da abinuicem sepan⁹. **Tertius** effectus cha/ ritalis est q pgregata multiplicat. i. Cor. viij. Charitas edificat: partialitas autē cordis sepa/ ta dissipat. Unde thema Lu. xj. Omē regnū in se diuisum desolabit⁹ rē. Qd exponēs hie:

ro. in omelia ait. Quod concordia. i. concordia charitate pueres crescit: ita discordia maxime dilabunt. Unde Osee. x. Diuisum est cor eorum nunc interibunt. Ex his patet quod mortali cordis contradictione perguelfa et gebelina charitate diuine contrarietur.

Partialitati consentiens corde christo tripliciter aduersarius est.

Cap. II.

Secundo apparet in partialitatis consensu culpa mortalis: ratione christi qui nostrum est caput. nam sic dominus nobis dedit preceptum de dilectione diuina: sic christus dedit nobis mandatum de dilectione fraterna. Unde Jo. xv. Hoc est preceptum meum ut diligatis inuicem. Osee. vii. dicit per antonomasiam hoc est per excellentiam quia ut diligere inuicem singulariter nobis preceptum dedit. Quod per Bernardum. nec primum sine deo: nec deus sine primo diligere potest. Sed autem preceptum christi tria singularia bona operatur in nobis quibus omnino aduersus partialitatis sensus. Primum est cum christo conformitas. secundum est cum christo unitas. tertium est cum christo exemplaritas. Primum bonum est cum christo conformitas. nam fraternalis dilectio facit homines membra christi. Unde ad Eph. iij. Quia sumus inuicem membra. Accedente cordialitatis diuisione facit hominem membrum diaboli ad quod Jo. vii. dominus ait. Vos ex parte diaboli estis. Secundum bonum est cum christo unitas: quod fraternalis dilectio per transformationem cum christo unit se cogaudens se esse membrum christi membris. Unde per apostolum ait. Ecce quod bonum et quod iocundum habitare fratres in vno. i. fraternali dilectione perseueranter transformari in dominum iesum christum. Sed partialis diuisione per nequissimam transformationem cum diabolo corda sententia iungit subiecta quod ipso suo: duz non credunt quod solum consentire parti peccatum sit diaboli in sua insensibili pace custodit. Unde Lu. xj. Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt omnia que possidet. Quis autem hic fortis nisi partialitatis diabolus: de quo Job. xli. Non est prius super terram que competetur ei. Qui quidem armatus partialitatis nequitie ut in sequenti sermone patebit custodit atrium cordis sui per sensum utique factum suum: et tunc utique ea que possidet sunt in pace: cum neque per predicatorum. neque per perfectorum: neque per conscientie remorsus gladio verbo dei vel sancta compunctione partialium corda aliquantulum molestant: cum credant quod solum partialitati corde sentire non sit peccatum. Tertium bonum est cum christo exemplaritas. Sed quia ut dicit Mat. xij. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona: et malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. bonus nempe thesaurus fraternalis dilectionis in corde

absconditus profert bonum exemplum discipulatus christi dicente domino Job. xij. In hoc cognoscant omnes quia discipuli mei estis: si dilectionem habueritis ad inuicem. Tam enim sancti et veri exempli est dilectio et unitas fraternalis: quod non solum deo et celestibus ciuibus est grata. verum etiam a terrestribus hominibus preconizatur et commendatur sancta. Unde Eccl. xxv. In tribus placitum est spiritui meo que sunt probata id est approbata coram deo et hominibus: concordia fratrum amor proximorum et vir et mulier sibi benenotum male consentientes. Que omnia in cordium unionem fraterna dilectione consistunt. Et contra a partialitatis consensus siquidem malus thesaurus est in malis hominis corde: per iniquitatis exemplum probat partialem esse discipulum diaboli. Cui et vere diabolus dicere potest. In hoc cognoscet omnes quia discipuli mei estis. si oderitis inuicem. De hoc sentiente corde Eccl. ij. scriptum est. De duplici corde. Hoc est cor de quo idem xxj. ait. Cor fatui quasi vas confractum. scilicet per diuisionis sensum. Unde Proverb. xvij. Qui peruersi cordis est non inueniet bonum sed triplex iam dictum: videlicet conformitatis unitatis et exemplaritatis.

Consentire partialitati dilectioni primi tripliciter contrarium est.

Cap. III.

Tertio apparet in partialitatis consensu mortalis culpa ratione primi. Qui libenter enim tenetur diligere primum sicut semetipsum precipiente domino Lu. x. Diliges primum tuum sicut teipsum. Naturaliter enim nemo amat in se diuisionem neque spiritualem neque corporalem: neque etiam temporalem sed semper desiderat inseparabilem unionem. Primum enim nullus in se amat naturaliter spiritualiter diuisionem. Quis enim est qui naturaliter concupiscat se parari in eo memoriam ab intellectu et voluntatem etiam ab utroque aut intelligentiam ab intellectu vel velle a voluntate seu posse a facultate. Hoc enim homo naturaliter abhorret. Sicut etiam quod experientia patet nullus naturaliter cupit a se a corpore separari: cum mori etiam christus abhorruerit factus in agonia sudor sanguineus patorem mortis ostendit. Et si quando contingat aliquos se suspendere laqueo vel alio modo necare: hoc non contingit ex appetitu nature sed ex malicia culpe teste per apostolum dicente. Qui diligit iniquitatem odit animam suam. Unde Paulus ad Galatas. i. ait. Cupio dissolui et esse cum christo: quod quidem ut patet non erat ex affectu nature sed ex abundantia gratie et virtute amoris.

Secundo etiam nullus amat naturaliter in se di-

De Partialitatibus extinguē. chari.

uisione corpale. Quis em̄ ita isanit q̄ naturali
ter optet p̄ p̄cisionē caput a corpe ⁊ pedē a cru
re ⁊ crusa corpe ⁊ sic de alijs separi sicut dicit ad
Ep̄h. v. Nemo carnē suā vnq̄ odio habuit. s.
ex natura: sed nutrit ⁊ fouet eā. Tercio q̄ nemi
nē naturā p̄cupiscē repim⁹ diuisionē in tpali
bus: nisi ex accidētī casu. p̄l⁹ em̄ diligit hō su/
os denarios filij: q̄ varijs locis lōge dispersos:
Sic cōf̄ hō diligit ruralia filij: domos: fili/
os: parētes ⁊ liberos ⁊ si de cūctis filij. Cum
igit null⁹ diligit naturā vel inclinā affectu
ad aliquā istarū triū diuisionū. Manifeste igit
tur patz q̄ null⁹ primū suū sicut seipm⁹ diligit
q̄ se p̄ptialitatis p̄sensuz a p̄rio suo seūgit cuz
oia ista clamēt ⁊ p̄dicēt int̄ primos eē necessari
am vnionē. Immo qd̄ mirabili⁹ ē oia corpalia
nos docēt exēplo sui hāc p̄cupiscē vnionē. Na
pides arbores terra aq̄ ⁊ oia elemēta q̄ cū scin
dunt qd̄mō dolēt dū clamāt. Rōne ad nubi
um scissionē tonitrua generant⁹: ecce q̄ ptialis
infelix ad vnionē inducitur ab oib⁹ etiā irrōnabi
lib⁹ creaturis: ⁊ tñ q̄ sup oia irrōnabilia ratiōe
dotat⁹: min⁹ vti rōne q̄ q̄ rōnē hnt. Argu
mentū. j. Sed obstat qd̄a dicentes. p̄mo
q̄ talis ptialitati solū corde p̄sentēs si p̄trarie
ptenō intendit nocē: mortali⁹ nō videt pecca
re: cū ista cordialis diuisio p̄mo non videat
esse nociua. Quib⁹ rñdet. q̄ si tales non inten
dāt actualiter nocere primos: intendūt tñ habi
tualit̄. Et dato q̄ effectū nō noceat talis illi: at
tamē nocet sibiip̄i. Nā cū se a p̄mo p̄ p̄sensuz
ptis diuidit ⁊ p̄scindit semetipm⁹ spūali⁹ interi
mit ⁊ p̄scindit: sicut dicit. Jo. iij. Qui odit frēm
suū homicida ē. s. suimet. Licet em̄ talis cōsen
sus vti sepe cōtingat ad temp⁹ in p̄ima nō pro
rūpat ⁊ crudelissima nocumenta. Sitq̄ radix
⁊ fundamentū oīm scelerū q̄ in furibūdīs ptiali
tatib⁹ fiunt. Nec em̄ oēs radices q̄ duras pdu
cant spinas oibus anni mensib⁹ retinēt duras
sed hyeme. Vix folia hntes vere pullulāt: esta
te ⁊ autūno indurant⁹ ⁊ pungūt. Sic qñ dei iu
dicia silēt: vix apparēt folia. i. verba que nomi
nant ptes. Sed vere luxu mundanarū delitū/
rū crescēte ⁊ calore estiuo criminolaz p̄perita
tū multiplicāte radicales cōsensus dei iudicio
pmittēte emittūt verborū folia: reuiuiscūt sicut
herbe ptes incipiūt: apparere tenelle spine iniu
riarū: vsq̄ q̄ pluentib⁹ iudicijs dei in nephādā
⁊ incredibiles crudelitates prūpant. At hīc ē
fructus radicalis cōsensus. De talit̄ p̄sentientib⁹
bus dicit. Mat. vij. Attēdite a falsis p̄phīs qui
veniūt ad vos in vestimentis ouīū: intrinsecus
aut sunt lupi rapaces. s. p̄pter cōsensus partia
litis. Et sequit̄. A fructib⁹ eorū qui sūt exter
mina ciuitatū cognoscetis eos. Nunquid colli
gunt de spinis p̄sensū absconsoz vnas p̄seue

rantis vnionis ⁊ pacis: aut de tribulis odiorū
absconditorū ficus dulces fraterne dilectionis.
Sic oīs arbor bona fraterna vnionis: fructus
bonos facit vniōse ⁊ trāquille p̄uersationis.
Mala aut arbor ptialis p̄sensuz fructus ma
los facit flebilis destructionis. Non pōt arbor
bona. i. cordialis pax ⁊ vnio cordiū fruct⁹ ma
los facere exterminij patriarū. Neq̄ arbor ma
la voluntatis diuise fructus bonos facere tran
quille ⁊ virtuose vite. Oīs arbor. i. oīs vnio
tas que non facit fructū bonū amoris ⁊ vnio
excidet in hora mortis ⁊ in ignem mittet⁹ eter
ne damnationis. Et vt ad aīauersionē fructū
qui ex his sequunt⁹ rōnales mētes euigilēt sub
dit igitur cōclusiue quasi dicat. Quid plura?
A fructibus eorū cognoscetis eos. De quibus
maxime in fine huius sermonis ageť. Argu
mentū. ij. Scđo obijcere quidā solent. q̄ ali
quis taliter cōsentēs nō tñ p̄trarie parti nō in
tendit nocere: verū etiā in aliquo casu prodesse.
Ad qd̄ dicendū q̄ bonū qd̄ intendit est bonū
accidentale: sed malū cui p̄sentit est malū essen
tiale: nec euacuat illud magnū malum ⁊ essen
tiale p̄ illud puū accidentale bonum. Nā licet
talit̄ videat hīc intentionem bonam. habz tñ
habitu occultatā voluntatem ⁊ intentionē ma
lā. In quo etiam multi p̄bi viri sub specie boni
⁊ pia intentione decipiunt. De quo trepidās
p̄pha ait. Ab occultis meis munda me dñe ⁊c.
Talis em̄ sub velamine pietatis absconditū odi
um gerit. erga omēs p̄trarie ptis cōtra puos ⁊
magnos: p̄tra longinquos ⁊ p̄pinqs: p̄tra coi
gnitos ⁊ incognitos: p̄tra p̄teritos ⁊ futuros:
imo etiā aliqui p̄tra parētes ⁊ primos p̄sangu
neos ⁊ affines. Argumentum. iij. Tercio
obijciūt quidā dicētes q̄ antiquitus p̄decesso
res sui fuerunt guelfi ⁊ gebelini vel alteri⁹ ptis
qd̄ ex eis dē originē trahūt: qñ p̄cludere intē
dentes. q̄ esse nō p̄nt nisi illius ptis. ⁊ q̄ sic ab
alijs reputant. Quib⁹ dicendū est. q̄ licet cor
poraliter a parcialib⁹ parentib⁹ originē ducat
corpalem: tñ a deo creāte ⁊ christo redimente
et reformāte traxerūt originē spūalē q̄ vtiq̄ nō
sunt partiales. Preterea. Sue origini partia
li in sacro fonte baptismatis abrenūciauerunt.
et si p̄decessores sui baptisati ⁊ p̄firmati fuerūt
et partiales vixerūt dedecus quidem parentū
est apostatasse a fide: nec quoq̄ minuitur ex fi
liorū sequela. Filiorum quidem verecūdia ē ta
les habuisse parētes. Sed et adhuc etiā maior
talium esse sequaces. vñ Eccl. liij. Ne gloriaris
in ptumelta p̄ris tui. Nō em̄ tibi est gloria: sed
cōfusio. Gloria em̄ hoīs ex honore p̄ris sui: et
dedecus filij sine honore p̄r. Quibus Mat. xxiij.
dicat. Itaq̄ testimonio estis vobismetip
sis q̄ filij estis eorū. Et sequitur. Et vos imple

te mensurā patrū vřoz. Serpentes genimina
vipraz quō fugietis a iudicio gehēne? Si autē
quisq; ppter pdecessores suos parentes ptia-
lis esse putat. ipe nō nec p̄sentit corde nec fatef-
ore: nec exercet ope: nec insup monstrat ptiali-
tatis sig̃ armis aut vexillis: sicut alibi dictū est
tunc licet talis estimatio et opinio eoz seu alio-
rū nō pui periculū p̄stet ppter maloz occa-
siones: attm̄ non est sibi ad culpaz. licet ē sibi ad
penaz. Nemo enī ex alioz opinione saluat vel
p̄denat: s; ex p̄p̄is meritis vel offensis. Unde
Mat. xvj. Reddet vnicuiq; sm̄ opa sua. Et
Ezech. xviij. filij nō portabit iniquitatē p̄ris. s; in
inferno nisi. s; ipe sit p̄ticeps eius culpe. Ar-
gumentū. iij. Quarto etiā nequaq; obstat
q̄s dicat q̄ tota patria ciuitas vel dñiū h ob-
seruat siue ad iurandū cogat: q̄q; antiqua cō-
suetudo sit. Quib; facile r̄ndet. q̄ cū h sit cōtra
dei et p̄mi charitatē sicut in p̄cedentib; patz:
nō ē h p̄suetudo obseruāda. s; velut abusus ab-
horrēda. An. xxxij. q. vij. flagicia d̄r. Flagicia
q̄ sunt p̄tra naturā vbiq; ac semp̄ repudiāda et
puniēda sunt. Immo p̄suetudo puerfa ex diu-
turnitate nō leuigat crimē sed grauat. xxiiij. q.
i. sc̄ma: extra de simo. nō satis. ex d̄ p̄sue. c. vi.
vñ Eccl. vij. Noli peccare in multitudie ciuita-
tis: q̄ nō min; ardet qui cū multis vñt. Si q̄s
autē ptialitatē aut p̄ partialitate officiū iurat nō
solū iuramentū non est seruandū: sed q̄ hoc iu-
rauit piurus ē: vt pater. xxij. q. iij. in malis vbi
fido. ait. In malis p̄missis rescinde fidē: i tur-
pi voto muta decretū. Et itez ad hoc facit illd̄
xxij. q. iij. c. i. et ij. et iij. Argumentum. v.
Quinto mendax infania apparet q̄ in ptiali-
tate tenet ad suū statū seruandū: q̄ q̄tum sa-
piat impietatis mens sensata p̄siderat. Nam si
cū expientia docet tales tyrannidē callide ab-
horrētes et detestantes verbo totis viribus ex-
ercent facto: tyrannidq; impingūt q̄cqd̄ cete-
ri et ipi rapiūt. Quis enī ita inscius est. qui cre-
dat sibi licere recuperare amissa vel adepta pos-
sidere atq; tueri siue noua adipisci titulo ptis:
cum diuisio sit contra dei p̄ceptū: Aplus q̄s ad
Ro. iij. c. dicit. Non sunt faciēda mala vt ve-
niat bona: Malū quidez apertū ē confundere
ordinē charitatis: eternoq; deo p̄ponere tpa-
lia bona. Quidam insup neq; in ciuitatib; vel
terris semināt partes vel nutriūt semiatas: vt i
eisdem liberius vel securius tyrānidem exerce-
re queant cum econtra iusticia sit que ciuitates
et regna seruat. vnde de iusto rege dicit p̄rou.
xvj. Abominabiles regi qui agunt impie. i. ptia-
liter quia iusticia firmat solium. Et. c. xxv. Au-
fer impietate id ē partialitatem de vultu regis
et firmabit iusticia thronū ei. Et p̄s: Qm̄ bra-
chia p̄ctoz. i. abe ptes p̄terent. p̄firmat aut iu-

stos dñs. Seminātes autē vel nutrientes diuifi-
ones et ptes: quia partē diligūt partiq; plus q̄
deo inherēt: ab eo q̄pt̄ itez valet exercere i eos
pti putridi azini. i. caude solēniē p̄ferēdi erāt ce-
teriq; dñio expoliādi: vt q̄ partē amat ptē ha-
beat q̄ vitq; cauda asini merito dici pōt. Ar-
gumentū. vj. Sexto insuper nequaq; obstat
q̄ quidā dicant se in ciuitatē vel terra non esse
diuifos: q̄ oēs eiusdē sunt ptis et voluntatis.
Ob. Tales licet nō habeāt partē: infeliciozem
quodāmo possident statū. q̄ ipi sunt pars. Oc-
cultioriq; iudicio vel piculo possidet eos dyas-
bolus cū sint ei; synagoga peculiaris vt dicit.
Eccl. iij. Synagoge superboz nō erit sanitas.
Nō enī tm̄ suis ciuib; et p̄patriotis: s; etiā oib;
hoib; dñt q̄libet iungi mutua charitate eosq;
sicut seipos amare. Argumentū. vij. Sep-
timo etiā nihil valet q̄ q̄dam dicūt: ego opta-
rē q̄ nulla diuisio aut pars esset in terra nostra
si demū q̄tumcūq; occasione corde ore vel ope
ptialitatib; se imiscēt: cuz nulla ratione p̄tra
p̄mi charitatem agendū sit. Insup si ceteri
sunt partiales atq; vt dñi creature sint cordia-
liter diligendi: tm̄ sm̄ Augl. ita diligēdi sūt ho-
mies vt eoz nō diligant errores. Ex his septē
argumentatōib; et r̄sionib; satis patet multo-
rū deceptorū infania credentiū: q̄ solū p̄sentire
corde ptiali diuisioni nō sit pctm̄. An. Mat. h.
xv. dicit. De corde exeunt cogitationes male.
Ecce igit p̄mū ve vbi q̄s aquila volās clami-
tat in terra habitantib; cuz ptialitatib; cordis
Jam ad secundū ve dirigamus sermonē q̄s est
de partialitatibus oris p̄fessione.

**Articulus. II. q̄ dicere se guelfum
vel gebelinū vel aliter parcialē mor-
talis culpa est.**

**Secūda conclusio est. q̄ si q̄s vbo v̄scri-
pto p̄fiteat se eē guelfum vel gebelinū
vel etiā aliē parcialē mortalit̄ peccat.
Ad potest ratione et auctoritate p̄bari.**

**Ratione probatur q̄ dicere se par-
tialē mortalis culpa est**

Capitulū. i.

Primo nō rōne p̄bat rōnabilit̄ di-
stinguēdo. Nā talis vel dicit verū
vel falsū. Si autē verū hoc manife-
stādo dicat tā ex p̄dictis patz q̄ mor-
talit̄ peccat. Si autē mēdaciū dicit si asserendo
itez distinguendū est: q̄ vel hoc asserit ex ti-
more vel adulatione vel ioco. Primo enim si
mendaciū dicit ex timore vtputa cuz isonat
rumor vel clamor quis viuāt q̄s viuāt vna p/
te acclamāte viuāt guelfi vel viuāt gebelini.
Tūc si quis timore mortis v̄l alteri; piclo ore

De visione prophetica Jo. euāgel.

mentitur se esse p̄tialē mortaliē peccat: qz mendacium dīc p̄niciosūz p̄tra dei p̄ceptū z p̄ximi charitatē. **Un̄ Aug.** xxiij. q. ij. p̄mū et de h̄ p̄s **Perdes oēs qui loquū̄ mendaciū.** Et **Sap.** j. **Os qd̄ mentiū̄ occidat aīam.** Sc̄do si mendaciū dicit ex adulatiōe qz tale mēdaciū maluz exemplū h̄z p̄tra p̄ximi charitatē z d̄ ei p̄ceptū etiam mortale p̄ctū est vt oñdit aug. in dicto c. p̄mū. xxi. q. ij. **Tertio** si qd̄ mendaciū dicit ex ioco vbi ex h̄ p̄culi scandalū sit nullū dubiū qn̄ mortale p̄ctū est qz licet tale mēdaciū ex sui natura sit iocosum: tñ accidentalit̄ p̄p̄t p̄ximi scandalū est p̄niciosum s̄m s̄niam **Alex. de hal.** **Un̄ Mat. xvij.** Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis qui in me credūt: expedit ei vt sup̄spendat mola asinaria in collo eius. i. p̄tialitatis culpa: z demergat in pfundū maris. i. i inferno. **De his duobz** vltimis mēdacijs. s. adulatorio z iocoso qz p̄dicto modo mortalia p̄ctā sint. pōt dari exēplūz de pulcherrima muliere iuvene que surgens corā p̄lo multo adulatorie vel io: ole fates te corde z cupiscere rez agere cū tali pulcherrimo adolefcēte. **Qd̄** qz multis creditibile est z in scādālū aīaz nō em̄ pōt p̄spici intentio eius licet etiā mēdaciū dicat tñ mortaliter peccat: qz mēdaciū iocosum vt dictū ē accidentalit̄ p̄nitiōsū sit: z p̄tra p̄ximi charitatem

Auctoritate pbat qz dicere se partialem mortalis culpa est **Cap. ii.**

Auctoritate omia p̄dicta pban̄ **Un̄** p̄s. lviij. **Eccle** loquit̄ in ore suo z gladius in labijs suis qm̄ quis id ē aliq̄s audiuit vñ scandalizat̄ est. **Et** subdit. **Et** tu domine irridebis eos: qz sic effronte se p̄stent esse diaboli p̄tiales ad nihilū deduces omēs gētes id ē diuisas. **Eccle** sc̄dm̄ ve qd̄ super p̄tiales clamat aquila volās. **Ad** tertiū ve dirigat sermo noster quod est cōtra opa partialia.

Articul. iii. q̄sta terribilia opera ex parcialitate sequitur

Tertia cōclusio est qz quilibet sequēs opera p̄tis in quolibet ope mortaliit̄ peccat: sed quia est p̄clusio p̄ se nota p̄batione nō eget: attñ si quis circa hoc in aliquo dubitaret consideret p̄tialitatis opera sigillatim que sunt phibitiōes p̄ditiōes homicidia incendia tyr̄ānides discordiarūz seminationes innocentū oppressiones impie diffamatiōes: rācores odia accusatiōes false iniusticie officia indignis data: diuisio amicorūz cōsanguineorūz compatrū parentū z filiorūz. **Inde** sequunt̄ diuisiōes castroz ciuitatum terrarū villarū dominoz regū religiosorū sacerdotū p̄latorū ecclesie z imperiū violat̄: z demū occidūtur mulieres mactant̄ pueri hoīes p̄paginan-

tur in stercore. viui suffocant̄ in aquis: comburant̄ domus homibz pueris ac mulieribus ple ne suspendunt̄ per vnū pedem. viri assant̄ viui p̄gnantes mulieres scinduntur medie: ad malicellum vendunt̄ carnes sicut boum vel caprarum comedūt qdā carnē coctā vel crudā inimi corum suorū sic suinas carnes: sicut pecudes venduntur homines: saccomantur ville ciuitates et castra et finaliter desolant̄ z comburant̄ domusqz supra domū cadit: ex p̄tibus em̄ destrunt̄ mercantie: artes: scie: religiōes: ecclesiastice cultus ecclesie p̄cremant̄: vxor p̄ partialitate maritū p̄dit: mulieres se inuicē occidūt inuant viros in alioz destructionē z necem: nullus partialitatis labem in diuisa patria euadere pōt: q̄libet malicia vel violētia veritate vel opinione p̄tialis efficiē. **Cōiōnē** s̄ctā simul sumunt̄ intentiōe p̄dendi: qd̄ si valent ope complent. **Segetes** incendunt̄: p̄sumunt̄ armenta destrunt̄ iugera: deflorant̄ v̄gines z i moniales sacrilegiū exercetur: vageqz trahūtur meretrices p̄ mundū. **Adolescentes** bonorū in sc̄t et a stipendarijs nutriti in sc̄ribz multis ducunt in malum dies suos: z demū morte subitanea suspensi vel interfecti in puncto ad inferna descendunt. **Q** quis posset enarrare mala z scelera z nequitias: que ex partialitate originem ac fomentum atqz horrendū z detestabilem finem h̄nt. **Un̄ glo. sup. j. Cor. xj.** cōclusionalit̄ ait. **Ex** dissensione oīa mala oriunt̄. **Ubi** em̄ dissensio est nihil rectus est. **Qui** igit̄ p̄tialitatis opanescit: hec z his similia penset: q̄ fere omia simo etiā plura z horribilia docēte exp̄tētia lōbar dia z in ceteris italie p̄tibz ex p̄tialitatibz multis tempibz n̄ris didicimus esse facta: z ap̄tissime monstratur ad l̄ram z p̄ opa manifesta q̄ vera sit s̄nia christi dicētis. **Omē** regnū in se diuisum desolabit̄ zc. **Ex** hac aut̄ triplici cōclusionē vtile corolariū seq̄ pōt. s. qz q̄libet p̄tialit̄ in officio cōstitutus: nō solū mortaliit̄ peccat p̄tialiter officium assumēdo: verū etiā in q̄libet actup̄tialiter exercēdo. **Cui** vera rō ex iā dictis patet. **Un̄** cū p̄tialit̄ officia ordinant̄. et eorū scripture vel cedula ponunt̄ in capsā vt ad t̄pā certa fortialiter extrahant̄ demū p̄tis i eadē domit̄ stertitqz cum officia p̄ cedulas extrahant̄. **Un̄ Job. xl.** sub vmbra dormit in secreto palmi in locis humentibus. **Ex** sup̄ius dictis patet de p̄tialitate triplex p̄clusio vera. s. qz esse p̄tialē aut corde aut ore: aut ope p̄ctū mortale ē qz diligere p̄ximū suū corde ore z ope q̄libz obligat̄ iussū diuina. **Jo** sup̄ p̄cepti h̄mōi transgressores volās aqla clamat ve ve ve habitantibz in terra vtiqz p̄tiali. **Qz** ve ibi nascēti: ve nato seu viuenti. ve morienti p̄tiali. **Un̄** idē in x̄su d̄r. **Ve** tibi nascēti: ve nato: ve morien-

ti. Ne tpalib⁹ ve corpalib⁹ ve aiab⁹us. Ne faci
entib⁹: ve cōsentiētib⁹: ve negligentib⁹. A q̄b⁹
oibus nos eruatur rex pacificus et amator vniol
nis et pacis x̄ps iesus. Qui cū p̄re rē.

Bnica. iii. in q̄dragesima infra diē
de p̄phetia que beato iohanni reuela
ta ē in apocalypsi de eis dē partialitati
bus cordis oris et opis. Ser. xxvi.

Orne regnū in se
diuissum desolabit⁹ et dom⁹ supra do
mū cadet. Itē ibi. s. Licet satī cūidē
ter p̄bate sint he tres p̄clusiones p̄tialitatū cor
dis oris et opis esse p̄rias charitati dei et p̄rimi
tū ob idē p̄teplemur v̄sionē p̄phetica euāgeli
ste Jo. c. ix. p̄cedētes p̄tialitates et maxie quel
se et gebeline ad patriā destructōem in dei ec
clesia fuisse vētūras: vt ostendat q̄ sit v̄x do
mini x̄bū q̄ ait. Omē regnū in se diuissū vt. s.
Ait igi⁹ euāgelista iohs Apoc. ix. Vidi equos
in v̄sionē et q̄ sedebāt supeos habebant loricas
igneas hyacynthineas et sulphureas: et capita
equorū erant tanq̄ capita leonū et de ore eo
rū p̄cedebāt ignis fumus et sulphur. Et ab his
trib⁹ plagis occisa ē tertia p̄s hoīum: de igne et
fumo et de sulphure q̄ p̄cedebant de ore ip̄orū:
p̄tias em equorū in ore eorū est et in cauda eorū
Nam caude eorū siles serpentib⁹ hñtes capita
et in his nocēt. Hec euāg. Jo. In q̄b⁹ q̄dem sa
cratissimis verbis triplex p̄dicta p̄tialitas de
monstrat. Prima cordis. ibi. Vidi eq̄s in v̄si
one. sc̄da oris. ibi. capita eorū erāt rē. tertia o
peris. ibi. et ab his trib⁹ plagis. p̄pter q̄s p̄tia
litates clamat aq̄la volans ve ve ve habitanti
bus in terra. s. p̄cialit⁹ diuissa. Quasi dicat. Ne
p̄p̄t diuissioē cordis: ve p̄p̄t diuissioē oris.
ve p̄p̄t diuissioē opis. Rōnē aut hui⁹ assigt
p̄pha in ps. lxxij. Cogitauerunt ecce p̄cialitas
cordis. et locuti sunt nequitia: ecce p̄tialitatem
oris. iniquitatē in excello. s. opati sunt ecce p̄tia
litas opis. Qd verbū pōt ēē aliud thema in p̄
senti materia.

Articulus primus de naturis eorū
qui p̄tiales sunt corde.

Pria ē p̄cialitas cordis. Pro q̄ triplex
p̄sideratio ē distinguēda. In q̄b⁹ q̄dati
exp̄m̄it neq̄tia p̄tiali cordis semp in de
teriora tendentis. Prima p̄sideratio q̄bus p̄ci
ales corde assilantur. ibi. Vidi equos in v̄sio
ne rē. sc̄da a quibus in corde p̄dominant⁹ quia
diaboli equitant super eos ibi: et qui sedebant
super eos. tertia de quo eorū assessores arman⁹
ibi. habebant loricas igneas.

Priales corde equis assilant⁹

multipliciratione

Ca. ii.

Pria p̄sideratio ē q̄b⁹ p̄tiales assilan
tur quia equis. Unde Jo. ait. Vidi
equos in v̄sionē. Equus enim ani
mal est superbū et crudele: quezas
sessor pro voluntate sua stimulat et gubernat.
Sicnempe tales homines equi et bestiales et
superbi sunt et crudeles. Quibus vero eorum
equites demones p̄sident: et per eos in omē
flagiciū precipites fiunt. Unde vterq̄ et equi
tes et equi cōgrue figurantur per exercitū pha
raonis p̄sequentis filios israel vt dicitur Exo.
xiiij. et. xv. vbi de partialibus sic dicit sicut de
pharaone et populo dicit. Dixit inimicus par
tialis persequar. expellendo contrariam partē
et cōprehendēdam. sc̄z substantiā et personas.
diuidam spolia. id est eorum temporalia: imple
bitur ania mea ambiciosa fame: euaginabo gla
dium meum: interficiet eos manus mea: sed se
pe euanescent in cogitationibus suis. Nā cre
dētes alios occidere occidunt: et alios dep̄da
riputantes sepe dissipant eorū bona. Tū subd
itur stabit sp̄s tuus id est iudiciū tuum auferēs
eis sensum et sapiētiam. et opernit eos mare tri
bulationis et sanguinis occisorū quasi submer
sorū in mari rubro. Descenderūt in profundū
inferni quasi lapis in pfundum maris. O insen
sata rabies o ceca crudelitas o impia duricies
insensatarū mentium: quis vos fascinauit: quis
vos excecavit. quis deniq̄ vos tanta bestiali
tate decepit. Redite ad cor p̄uaricatores le
gis. Reuertimini diabolici equi: appropinqua
te deo et ipse appropinquabit vobis: clamate cum
ps. dicēte. Miserere mei deus rē. expectat ei
vos vocādo. Mat. xj. Venite ad me oēs qui
laboratis tot piculis. s. et penitis: et onerati estis
iniquitatibus et ego reficiā vos bonis tpalib⁹
et eternis.

Qui caput est p̄tis tot demonijs
plenus est quot impietatu⁹ est auctor
et patrator

Ca. ii.

Scunda consideratio est a quib⁹ re
gant⁹ in corde et dñant⁹. id subditur.
Et q̄ sedebāt sup eos. Cū em cetera
vitia vnū demonē habeant sibi p̄la
tum p̄tialiū supba crudelitas sola mltis demo
nibus possidetur. sicut in mysterio Bar. v. di
dicit q̄ domino exeunte de nauī occurrit ei de
monumento homo in sp̄itu imundo. qui do
micilium habebat in monumētis: et neq̄ cathe
nis iā quisq̄ poterat eū ligare qui sepe compe
dibus et catenis vinctus dirupisset compedes
et catenas cōminuisset. et nemo poterat eū do
mare: et semper nocte et die in monumētis et
montib⁹ erat: clamans et cōcidens se lapidib⁹.

De visione prophetica Jo. euāgel.

Videns autē iesum a longe cucurrit ⁊ adora-
uit eum: ⁊ vocem magna clamās ait. Quid mihi
et tibi iesu fili dei summi: adiuro te p deū ne me
torqueas. Dicebat em illi: exi spūs imunde ab
hoīe. ⁊ interrogabat: qd tibi nomē est? Qui ait
Regio nomē mihi q: multi sumus ⁊c. que pa-
tent ibidē Ecce mysteriū vobis dico Tales ei
sunt ptiū pncipales ⁊ capita eoz. Nam q par-
tis est caput homicidijs monumentū replet: ra-
tionum cathenis mime ligari pōt. compedib⁹
charitatie affectiōis dei ⁊ pxiimi retineri non
valet: nō domat diuino timore: non frateruali
correctione: nō etiā flagellati tribulatiōe. Cla-
mat nocte ⁊ die. i. clanculo p pditiōes ⁊ palas
p aptas violentias: munitiōes forticia in mō-
tibus querēs. Tales em tot demones secuz ha-
bet: quot iniquitatū ac scelez seu crudelitatu est
fautor ⁊ patrator. Sūt nempe quidā ita impij
⁊ ita nequā: q nō solū vnā legione secuz habēt
verū etiā decē vel centū: imo qnq mille demo-
nū legiones: ppter totidē scelera q p eos dēfūt.

**Quare pcialitatis scel⁹ ex patrijs
eradicari non potest. Ca. III.**

Tertia p̄sideratio ē de quo eoz affesso-
res armanē. Ideo subdit Et habebāt
loricas igneas et hyacinctinas et sul-
phureas Quid em p lorica clarior q pciali-
um colligatio ac pcatenatio designat? Sic eni
lorica est rotundoz anuloz applicatio ⁊ iun-
ctio quedā quā homo induens ea munit: sicut
vna ciuitate vel terra homines pciales quasi a-
nuli rotundi ppter interminabilē prauitatē in
simul colligant ⁊ cōiungunt ad malū diabolo
seipos cōstituētes lorica. Facile nempe pcia-
litis demones de cordib⁹ p̄loz gladio verbi
dei expelli possent nisi hac lorica muniti essent.
Unde de adlone. i. pcialitatis demone a q pan-
dit omē malū. Eccl. xliij. dicit. Sup oēm pgre-
gatiōē aquaz requiescit: ⁊ sicut lorica induit
se aquis. Aquaz siquidem pgregatio sup quā
infernalis aquilo requiescit multitudo pcialiū
foueat dilabunt: nec facile p pniā reuertun-
tur ad dñm. In illis aut ppter obstinatā vitā
malignus spūs nō solum requiescit verū etiā
pstituens eos sibi lorica illa se induit: cum ef-
ficite eos oim parcialitatū ⁊ scelez defensores.
Securus em diabolus dormire pōt: cum eum
quilibet parcialis mutua prauē societatis con-
functione qsi lorica defenset atq tuef. Hec ta-
men defensio dyabolū ne pelli posset de patrijs
vbi regnat. triplici genere maloz opeꝝ in pci-
aliū psumat corde. Primo in pctō iracundie.
scō in pctō supbie: tertio in pctō mūdane con-
cupiscētie. Primo in peccato iracundie ⁊ cru-
delitatis quib⁹ eoz anie pcremant. ideo dictū
est q habent loricas igneas Ignis vero seruo

re significat ire. An Deur. xxxij. de ira dei sic
dicit. Ignis succensus ē in furore meo. Iras-
citur et odiū quibus p pcialitates diabolus de-
fensat cōuenient lorica ignea dicit. Scō i
peccato supbie qua vtiq in pcialib⁹ defensio-
nē diabolus opat. Et hec lorica dicit hyacyn-
ctina. Hyacinctus em celestis ē coloris: p quē
supbie apparētia designat: nitiq em supbia cele-
stis: que sola celestibus aduersat. An Job. xx
dicit de capite ptis. Si ascenderit vsq ad celū sup-
bia ei ⁊ caput ei⁹ nubes tetigerit: quasi sterco-
liniū in fine pdef. Tertio in pctō mūdane co-
cupiscētie. Talis em dyabolū defensio lorica sul-
phurea dicit. Sulphur aut ē terra ardēs vlt vres
Quid enim magis vrit pcialium corda q con-
cupiscētia carnis sue? Que vere tunc vrit cum
oprat diuitijs ⁊ delitijs ptis aduersē fruitur.
ita vt fetor deflorataz virginū supra incestus
adulteria ⁊ cōsimilia mala in pcialiū patria vn-
dique exalant. Unde de impio ptiali dicit. Isa. xxx
liij. Conuertētes torrentes ei⁹ in picem ⁊ et bu-
mus ei⁹ in sulphur. Quid p torrentes significa-
tur nisi torride pncialiū mentes. que fluida cogi-
tatione semp fluunt ad niferna. Hi torrentes in
picem cōuertunt: qn taliū mentes crimio sa cō-
tagione fucant. Tunc ei⁹ hum⁹ in sulphur cō-
uertit: cum eoz carnales affectiones ex malis
cōcupiscētijs abomiabilē inflāmant. Has igi-
tur tres loricas imundi spūs habere dicuntur:
qui se in sua ptate quā in ptiales hoīes habēt:
hac triplici pctōz varietate tumentur.

**Articulus. II. de culpa eorum qui
ore se partiales fatentur**

Aecūda ē ptialitas oris: q est vtiq illo-
rū qui ptialitatē ore fatent. An subdi-
tur. Et capita eoz erant tanq capita
leonū. Leo em terribilis ē aspectu. Et qd aspe-
ctui mentis ⁊ corpis terribilis est: qd qlibet pti-
alis qui cum furioso rumore clamat: viuat vi-
uat: ⁊ talis pars moriat. Hos tali clamore fure-
tes cum simplex homo innocens mulier vel
quilibet ouicula xpi ptialitatē non sectas s pa-
cem desideras pspicit terrore pcutit atq tremo-
re nec quasi hoīem vel vere dyabolū in homine
intuef. Unde dicit. Ezech. xij. Leo factus est et
didicit rapere predā ⁊ comedere homines. Sic
em dicit equi p superbā mentale: sic ⁊ leones
aspectu p terribilē effigiē corpalem. Describēs
Joħs terribilē eorum affatū subdit: Et de o-
re pcedebat ignis fum⁹ ⁊ sulphur. Triasquidē
ex ore eoz pcedūt. Primo est ignis: scō ē fu-
mus. tertium est sulphur.

**De verbis partialiū odiosis et scan-
dalosis. Ca. I.**

Primo egredietur ignis. i. cominationes ignite et iracundie seu verba odiosa et scandalosa ad dissensionem inflammantia corda. Ex quo quandoque accidit quod tribulationum ignis reuertitur super eos sicut dicitur **Esa. l. Ecce** vos accedentes ignem accincti in flammis. Ignem quidem accendunt qui suis verbis ociosis inter homines scandalum ponunt. Accincti sunt in flammis. qui semper pati sunt in odij seminandis. Sicut enim ex scintilla parua magnus accenditur ignis: sic vnus partialis ignis eloquia ad odium et dissensionem accendunt quandoque vnam totam ciuitatem vel patriam.

De vanis et inflammatis verbis partialium superborum. Ca. II.

Secundo ex ore eorum predebat fumus. Quid enim per fumum nisi vana et iactantia verba fumo superbie plena? Hic etenim fumus quasi idem exprimere habet quod super hyacinthis in lorica. Unde quidam habent per loricas hyacinthinis loricas fumeas. Fumus enim aspicientibus blauium colore offert vel perfert. ex quo apparentia poterit iudicari perurgens in altum cito euanescit. quia iactantia verba quibus partialis se iactat mirabilia nocumeta suis aduersariis esse daturum reuertuntur in fumum. imo sepius sustinent damna que alijs minabantur.

De diffamationibus et blasphemis quibus se inuicem vituperant partiales. Capitulum. III.

Tertio predebat de ore eorum sulphur hoc est fetide et abominabiles infamie medacia susurratordes detractordes et. quibus sepe perditio diffamant et accusant aduersarios suos. Alios eos expulerit et deperdati fuerit seu etiam occiderint: illis titulum christianitatis imponunt. dicentes quod expulsi vel interfecti perditorem ordinant contra eos. **Q**uod fetor sulphureus de talium ore pergradens: quot mentes audientium venenasti quot innocentibus maculam imposuisti: quot denique patrias destruxisti? Hec est lingua tertia de qua **Ecc. xxviii. dicitur. Lingua tertia** multos commouit et dissipat illos de gente in gentem. Ciuitates muratas diuitum destruxit: et domos magnatorum effodit. Virtutes populi condidit: et gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres virtutes elecit: et priuauit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem nec habebit amicum in quo requiescat.

Articulus tertius de tribus nocummentis quibus partiales vniuersaliter pernitiosi sunt

Tertia partialitas est opis. **I**dem merito ut ostendat quod sint ope partiales pernitiosi **Iob** bannes subdit tria nocummenta eorum. Pri-

mu est cordis. secundum est oris. tertium est operis.

Quibus noceant et quibus prosint corda et machinationes partialium. Cap. VI.

Primum vero nocummentum est cordis quod ipsi partiales per peccata diuisionum sibi ipsis et etiam alijs nociui sunt. **I**deo **Iob**es subdit. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum. Quasi dicat. Non omnes homines hac peste mortui sunt: sed tantum tertia pars hominum. Sunt enim iusti quidam qui nunquam fuerunt partiales: et licet pauci sint etiam si vnus tantum in toto seculo esset at tamen vna pars conuenienter dici posset. Sunt etiam penitentes quo et si quando fuerunt partiales vel diuino amore allekti seu luminosa ratione periclitati: aut diuino timore correpti partialitatem alijsque criminibus per penitentiam renouauerunt. Et hi etiam ab his tribus plagis merito non peribunt. Sola autem tertia pars. i. partiales impenitentes eternis cruciatibus peribunt cum finalis impietas peccatum sit in spiritu sanctum. Quod ut dicitur **Mat. xij. non** remittitur in hoc seculo neque in futuro. Ecce tertia pars hominum occisa est de igne fumo et sulphure quod predebat ex ore ipsorum. Si autem aliter occisione secundum alium sensum accipe maluerim? perintelligendum nobis erit: quod quantum ad mortem quam quis peccato moritur: ut iuxta sententiam beati petri in canonibus suis. c. ij. Iusticia viuatur: vna pars hominum inuenitur. scilicet iusti qui iam actu peccatis mortui sunt. Quibus apostolus **Col. iij. ait** Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Est et alia pars. scilicet eorum qui sic peccato viuunt ut morte gehenne in eternum morturi sunt. **U**bi per. Mortis peccatorum pessima. Tertia pars quod eorum est qui et si peccatis et partialitatibus viuunt tamen diuina gratia operante peccatis et partialitibus morituri sunt. **I**dem de variis tribulationibus partialitatem suscitari pernitit ut in talibus vitam quam male peccato viuunt occidat. Hec igitur est tertia pars hominum. quod licet peccatores sint non tamen in peccato sic obstricti sunt. ut penitentiam perfringere nequeant. Qui quidem tribus plagis occiduntur: cum quilibet eorum vel turpitudinis sue vel aliene pudet et hi moriuntur sulphure. vel vanitatis et fraudis tedet et hi moriuntur fumo: vel crudelitatis aliene pena sic afficitur quod peccati delectatio in eis refrigescit: et hi moriuntur igne. **U**bi **Ezech. ix. in** excidio ciuitatis hierusalem signari iubentur signo thau viri gemetes et dolentes super abominationibus quod fiebant in medio eius. Verum etiam quisquis super abominationibus proprijs vel alienis doluerit: signum diuine gratie iam habet quo non peribit in eternum. Et ideo multe abominationes iniquitatum et aliorum scelerum diuino iudicio permittente his nouissimis temporibus emergunt: ut per hoc turpitudinem peccatorum et impie crudelitates partium displi-

De sacra confessione

ceat quibus non aliter displicerent. In huius autem mysterii **Lu. xiiij.** scriptum est Arborē fici quādam habebat plantatā in vinea sua: et venit quārens fructū in illa et non inuenit. Dicit autē ad cultorem vinee. **Ecce anni tres sūt ex quo veni querens fructū in ficulnea hac et non inuenio. Succide ergo illā.** Et quid etiā terrā occupat? At ille respondens dicit illi. **Bene dimitte illā et hoc anno usque dum fodiā circa illā et mittā stercorem.** Et si quidē fecerit fructū sin autē in futuro succides illam. Ficulnea autē infructuosa est genus huius nū vel etiam quelibet ciuitas nō timens deū opusque boni non ferēs fructū ad quē deus ordinauerat illā. Tres autē anni gratiarum quibus deus illam infructuosam sustinet sunt bona exhortatio bonificatio dei receptio: et diuini iudicii cōminatio. Quartus autē annus patientie dei. Custos vinee qui christus est humano generi et singulis personis et ciuitatibus terris vel patriis a domino acquisiuit. Ante enim aduentū christi et eius sacratissimā passionē deus peccatoribus subito inferebat iram: cum per bella cateruatim ruere faciebat per tapolim zodomā et gomorrā et ciuitates confines sulphureo igne subuertit: imo et totum mundum diluuiū perdidit. Christus vero humanarum naturā assumens et mortē pro ea sufferens. Hunc quartū diuine patientie annū ei meruit: ut quāuis abominatioes peccatorum multiplicaret: deus tamen peccatores in sordibus suis tam diu sufferret: donec multi peccatorū sordibus saturati per perfusionē sue abominatiois a peccati libidine resisterent sicut **Lu. x.** patet de magdalena. Vel saltē tribulationibus attriti diuine correptionis timore peccare non auderent. sicut **Lu. xv.** de filio prodigo scriptū est. Circa vineam autē hanc custos vinee tūc fodit. cū destructiones ciuitatū saccomānos incendia pestes tribulationes et duras aduersitates statū reuolutiones et mutatioes per peccatorum emendatione imittit. Stercora vero circa ei⁹ radicem ingerit: cū abominatioes peccatorum in huiusmodi genere multiplicari permittit. ut saltē nūc peccati abominatio saturatū resipiscat. Et sic hec est tertia pars hominum: que ab his tribus plagis occisa est.

Quibus modis venenosis linguis suis puniti sunt homines partiales
Capitulum 3. 11.

Quod secundū nocumentū quod hi partiales inferunt est quod nocent ore et sibi et alijs puniti sunt. Vnde **Iohs** subdit. **Oris sequor in ore ipsorum est.** Et diaboli equi tribus modis linguis nocere solent scilicet malicijs: bladijs et minis: seu cauillationibus pmissionibus et cōminationibus. Primo ei vtuntur cauillationibus et verbis malicijs. Vnde

ps. linguis suis dolose agebāt. **Iō** in persona deceptorum ab his ait ps. Locuti sunt aduersū me lingua dolosa et sermonibus odi circumdederūt me. Secundo vtuntur bladijs et pmissionibus. Loquuntur placetia pmittūt pulchra: sed sapiens cum propheta ait. Oleū autē peccatoris non impinguet caput meū. Tercio vero vtuntur cōminationibus vnde ps. Ecce loquuntur in ore suo et gladii in labijs eorum. Loquuntur namque labijs suis falsa pmittendo: et tamen gladiū habent in labijs mortis et cetera mala cōmando.

Quia tū gladijs noceat furentes et impii partiales.
Cap. 11.

Tertium nocumentū quod inferunt partiales est opus quod nocent opere. Vnde **Iō** subdit. Et in caudis eorum: Caudas enim quas eis natura tulit in malicia diaboli quasi deū emendās imple applicauit. Sicut ei aculeata reptilia p̄dūt in aculeat. Caudis scietia isti in gladijs et punitijs. Quia gladii eorum in cauda notat: sequens ista solis manifestat. vnde subdit. Et caude eorum sicut serpentes habent capita: et in his nocent. Sicut enim spiritus figure longe est qui in cuspidē surgit sic et gladius huius figure exis acumie suo ledit qui capitulos vice capitis huius tanto ampliorē fiduciam stultis p̄bet quāto in cetera arma patior ē vt alij noceat. **Iō** dicit. **Proverb. xxiij.** Armatus gladii in via superbi: custos autē aie sue longe recedit ab ipsis. Licet enim via patris vite hominum p̄ualit et superborum qui flagellū ceterorum a deo patitur: p̄diti sunt in eorum armis et gladijs: tamen nequaquam nocere possunt his qui aias suas bene ab offensione seruat. Ecce quod manifeste et proprie propheticē sermo p̄nūciat ea que nostris temporibus expimento certo nouimus esse cōpleta. Ecce quod iam palā fecim⁹ quāto sit piculi spūalis: corporalis: et temporalis. Sentire corde: fateri ore: et adimplere opere p̄ualitatem pietates: vt corde ore et opere oia p̄dicta detestetur fugiat et abomientur quod naturali p̄diti sensu sūt: tranquilla charitate et fraterna dilectione oēs nos et tota ciuitas imo oēs de patria occurrant inuicē in amplexū amoris et osculū pacis. Hoc p̄stare amorissimo iesu christo. Qui cū p̄re et spiritus ritualis in habitat vnitorum et pacificorum: corda hic per gratiam et in futuro per gloriam per tūm ta seculorum secula Amen.

Feria. 11. post tertiā dñicā i quadragesima de sacra confessione et fructibus eius.
Sermo. xxvii.

Qlausum est celū annis tribus. **Lu. iij.** et in euāgel. hodi. Nec mirz si deficit charitas in mēte xpianorum cū ipsi largitori charitatis quod est xps et deus mul

titudine pctōz obijcē ponāt ⁊ in cordib⁹ obli-
nati impenitent⁹ viuāt vt merito dicam⁹. Clau-
sum ē celū vt. s. i. celestis influētia grāz annis
trib⁹. qz repugnantib⁹ culpīs nō dāt hominib⁹
grā p̄tritionis: nec grā p̄fessionis: nec grā satisf-
factionis ac p̄nie salutaris. Obstat igit⁹ celi ap-
tioni ⁊ diuine influētie grāz ip̄a mala volūtas
⁊ ppositū mūdant ac vitiose vite q̄ a se abie-
cerit. merito poterit dicere cū p̄pha. **V**isit de
sūmo ⁊ accepit me. ⁊ assumpsit de aquis mult-
tis. **V**isit de sūmo. s. grās aī dīctas: iux-
ta illud **Iac. i. s. d. dātū optimū ⁊ oē donū p̄se-**
ctū desursum ē descendēs a p̄re luminū. Et acce-
pit me. s. ad p̄niam salutarē. Sicut **Sec. xj. de**
talib⁹ d. Ego q̄si nutriti⁹ effraim portabā eos
in brachijs meis. Et assūpsit me. i. extraxit me
p̄ p̄niaz verā: de aq̄s multis. i. de multitudine
pctōz. **En. xlix. mystice d. ruben. Effu-**
lus es sicut aq̄ nō crescās. i. nō p̄seueras in cul-
pis. Porro cū p̄pheta ait misit de sūmo: notat
grām p̄uenientē. cū addit ⁊ accepit me: indicat
gratiā p̄sequentez. Cū vō subdit ⁊ assūpsit me
de aquis multis: notat grām subsequētē. Que
quidē grē apto celo qd̄ prius clausus erat a dō
mīscordīe dāt in p̄nia vera. i. in p̄tritiōe p̄fes-
sione ⁊ satisfactiōe. Dimissis igit⁹ ad p̄nias q̄ di-
ci p̄nt de p̄tritiōe ⁊ satisfactiōe: hic de p̄fessioe
aliq̄ p̄stringam⁹. Pro q̄ assumere possum⁹ pro
pheticū verbū in p̄. xxxj. Dixi p̄s tebor adū-
sum me iniusticiā meā dñō rē. Et pōt esse ali-
ud thema in p̄nti. In quib⁹ sacratissimis v̄bis
tria mystica de vera p̄fessioe manifestant⁹. p̄. xi
mū d. p̄fessio auctas: qz dixit dixi dñō. Scdm
p̄fessionis necessitas: qz dicit p̄s tebor aduersū
me iniusticiā meā. Tertiū p̄fessionis vtilitas
quia subdit. Et tu remisisti impietate pcti mei.

Articulus prim⁹ qd̄ est confessio ⁊
vñ sacramentalis confessio auctorita-
tem ⁊ originem sumpsit.

Primo mysteriū ē d̄ p̄fessiois aucte **Jo**
dicat p̄. dixi dñō. i. deo. Pro q̄ myste-
rio declarādo tria ad p̄nias de p̄fessione
cōsiderem⁹. Primo ei⁹ qd̄ dātū. scdō ei⁹ digni-
tatē. tertio eius p̄tatem.

Quid est confessio fm diffinitionem
⁊ de triplici varia p̄fessione **Ca. I.**

Primo cōsiderem⁹ cōfessionis quid-
ditatem. Scdm enī **Augl. Cōfessio**
est p̄ quā morib⁹ latēs sub spe venie
ap̄itur. Pro cuius noticia aduer-
tendum est: q̄ triplex confessio distingui pōt.
Quarum prima fit in foro cōsciētie. scdā in fo-
ro iusticie: tertia in foro p̄nie. Prima vero cō-
fessio fit in foro cōsciētie: quā omnis hō ratio-
nalis vel actu vel habitu facere tenet. Hec autē

confessio est deo omnia appropriare bona: ⁊ si-
bi omnia mala dicēdo. Non nob dñe non nobis
rē. Et illud p̄. **Deus me⁹ annūciaui tibi vitā**
meā. Hec autē confessio p̄tinet ad virtutē latrē ⁊
opponit blasphemie que sibi appropriat bona:
deo autem mala. Unde in p̄. Fructum eorūz
de terra perdes ⁊ semen eorūz a filiis hoīum: qm̄
declinauerūt in te mala. Hanc confessionē sece-
rūt angeli **Apo. vii. cū dixerunt. Benedictio**
claritas ⁊ sapiētia ⁊ gratia p̄actio honor et v-
tus ⁊ fortitudo deo nostro in secula seculorū
****Amen. Talis p̄fessio figurata fuit in ligno vi-****
te. sed econtra blasphemia in ligno sciētie boni
et mali. In hui⁹ mysteriū dicit **En. ij. ade: de**
omī ligno paradyssi comede. i. recognosce a me
omīa bona: de ligno autē sciētie boni ⁊ mali. i. d̄
p̄dicta blasphemia ne comedas. Quocūq; em̄
**die comederit morte moriemini. Sed eua-
gēstione serpentis de verito pomo comedēs et**
viro suo porrigens mortē introduxit in orbem
terraz. Et **En. iij. post culpā cū vocasset do-**
min⁹ adā ⁊ euam ad p̄fessionē: non solū cōfessi
nō sunt: sed etiā multiplici blasphemia grauius
cecidērunt: ideo amplius p̄ blasphemia q̄ pro
inobedientia de terrestri paradyso eiecti sunt.
Hanc autē confessionē faciebant sancti veteris
testamenti. Vñ p̄. Confitemi dñō qm̄ bonus
rē. De hac cōfessione non itelligit **Aug⁹: quia**
in ea peccatū non ap̄iebatur quia semp coram
deo apertū est. Secunda confessio fit in foro
iusticie. s. cum peccator a iudice examinatur. Et
talis p̄fessio differt a sacramentali cōfessioe. Nā
in mūdāna curia qui fore factū suū p̄stet p̄ cō-
uicto habet. xv. q. v. p̄sbyter ⁊ subito p̄dēma-
tur. Sed in hac curia dei cōtrariū fit. Nāz qui
fore factū suū p̄stetur totaliter liberat. Pro de
foro iusticie non itelligit **Aug⁹. Quia licz ibi**
dem peccatūz manifestet non tamē sub spe ve-
nie ap̄eritur. Tertia confessio fit in foro peni-
tentie. s. corā vicario christi. Et de hac loquit⁹
****Aug⁹. quia in ea morbus latens sub spe venie****
ap̄eritur.

De triplici origine sacre confessio-
nis. **Caplm. II.**

Secundo considerem⁹ p̄fessionis di-
gnitatē. id est a quo originē sumpsit
Circa qd̄ notādū est q̄ p̄fessio a tri-
plici auctoritate originē sūpsit. Pri-
mo auctoritate euāgelica. scdō auctoritate apo-
stolica: tertio aucte ecclesiastica. Primo ve-
ro auctoritate euāgelica. Circa qd̄ aduertē-
dū fm **Alexan. de hal. q̄ duo respiciūt confes-**
sionem: vnū materiale aliud formale. Primūz
est materiale scz detectio culpe hoc nō lucide s̄
insinuatue dñs ordinauit. **Mat. i. ij. Penitē-**
tiam agite. Per qd̄ itelligit⁹ digna satisfactio

De sacra confessione

pro peccatis: q̄ fieri debz arbitrio sacerdotis ad
qd̄ necessarium requiritur confessio sic q̄ patebit
Scđm est formale z p̄ncipale scilicet absolutio
z potestas absoluendi z q̄tuz ad hoc instituta
fuit in collatione potestatis clauis penes quaz
residet virtus ipsius sacramēti formaliter p̄ro
inde post resurrectionē dñs in discipulos suos
insufflauit dicēs. **A**ccipite spiritū sanctū in vobis
quoz remiseritis peccata remittunt eis z q̄rū
retinueritis retenta sunt. **S**icut dicitur **Jo. xx.**
et **Mat. xviij.** iterum ait: **A**men dico vobis q̄
cunqz ligaueritis sup̄ terrā. **H**oc non secunduz
Alex. de ha. cum aut ait **Quicūqz ligaueritis**
id ē non absolueritis. **H**oc aut p̄tinet ad prece/
ptū negatiuū fm **L**andulphuz in iiii. di. xviij.
Ex q̄ patet q̄ hec auctoritas et potestas remit/
tendi peccata apostolis data est et in eis omni/
bus p̄sbyteris. **S**z certum est q̄ non p̄ncipalit̄
q̄ ē hoc p̄prium dei: ergo mysterialiter z arbi/
trarie sed manifestū est q̄ non possunt arbitrari
in ignota cā ḡ māifestāda ē eis cā in q̄ dñt arbi/
trari **H**ec autē māifestatō ē p̄fessio ḡex hac col/
latiōe potestatis arbitrarie facta p̄sbyteris ob/
ligantur peccatores ad accusandū se eis tanq̄
arbitris quod est confiteri. **Q** aut ad hoc tenēa/
tur sic declaratur. **Q**uicunqz amisit primā gra/
tiam tenet ex necessitate duplicis p̄cepti q̄tuz
in se est illam recuperare. **P**rimū est p̄ceptū scrip/
ture dñi dicētis **Mat. xxiij.** **D**iligēs dominū
deum tuum &c. **S**cđm naturē que cuilibet pre/
cepit diligē seip̄z. **S**z iste peccator mortali pec/
cato gratiam primā amisit z potest eam recupe/
rare ab hoc arbitrio suscipiende sacramētuz pe/
nitentie sicut dictum est **Johan. xx.** **Q**uoz re/
miseritis vt. s. **E**t sic concluditur ex his tribus
necessitas precepti confessionis quasi ex tribus
quodāmodo legibus scripture nature z gratie
Si autem dicatur q̄ per hoc non probatur q̄
hec via sit precepta ad recuperandū primā gra/
tiam. **A**rguit q̄ sic sicut patet **Mat. iij.** **P**e/
nitentiā agite. **A**mplius. **Q**uilibet tenetur re/
cuperare gratiam per viam faciliorem z certio/
rem alias videtur contemnere propriam salutē
sed hec via est certior z facilioz: scilicet recupe/
randi p̄ sacramēta penitentie. quia hic non req̄/
ritur aliud nisi q̄ homo non ponat obicem gra/
tie quod est multominus q̄ attritionem habe/
re. que per modum meriti de congruo sufficiat
ad iustificationē. **P**otest tamen aliquis eē cer/
tior q̄ non ponat obicem. s. actualiter peccādo
q̄ q̄ habeat talem attritionem igitur quilibet
tenetur ad hanc viam.

Quare confessio fit vocaliter

Fuit autem vocalis confessio instituta tem
pore gratie ppter tria fm Alexā. de hal. p^{ri}-
mo ppter suauitatem regis, secūdo ppter bo-

nitatem legis. tertio ppter vtilitatem peccato-
ris. Primo ppter suauitatez regis christi. s.
qui sic puidit homini infirmanti prestado sibi
fiduciam reuelandi mala sua ⁊ confidentia ple-
nam de illoruz remissione. Fiducialius enim re-
uelat aliquis facta sua familiari suo: q̃ alteri et
magis pfidit de eius subuentione. Unde Hugo.
Propter hoc de⁹ factus est homo vt se cō-
fabulando homi p̃mū ac familiare exhiberet.
⁊ in vna eademqz p̃sona ⁊ suum genus homo
inueniret cui infirmitatem suā reuelaret fiduci-
aliter: ⁊ supra hominē deum credens de accep-
ta ab illo remissione peccatorum suoz non dissi-
deret. Deinde vt dispensationis gratia largi
multiplicaref: deus homo hoies qui puriter
participes fecit potestatis sue: vti officiū suum
implerent penitentiu confessionem suscipiedo:
⁊ potestatem eius exercerent penitentib⁹ ⁊ cō-
fidentibus peccata remittēdo. Accipite inquit
spiritūs sanctū Jo. xx. hec Hugo. Secundo
ppter bonitatem legis. scz gratie que ad simili-
tudinē legislatoris. id est christi ostendebat hu-
militatē exercendā cum subditis legis: iuxta il-
lud Mat. xj. Discite a me quia mitis sum ⁊ hu-
milis corde. Maior aut̃ humilitas est cōfiteri
homini q̃ deo. Unde Hugo. Plus facit q̃ ser-
uio humiliat ppter dñm: q̃ qui ipsi dño humiliat̃
tur ppter dñm. Tertio ppter vtilitatē pec-
caroris: quia multiplex fructus. i. duodecim salu-
tem ex vocali cōfessione sequunt̃ sic⁹ patebit.

Secundo instituta ē confessio auctoritate apostolica. Licet enim confessio sit de iure diuino vtdictum est adhuc ad illi⁹ declarationē et robur est dicendum fm Sco. in. liij. di. xvij. q. est de iure diuino pmulgata per christum apostolis et per apostolos ecclesie primitiue siue oī scriptura. & p̄suetudine lōga gñali et p̄p̄los p̄ vniuersum orbem ore p̄prio dimulgata et approbata. Nec solū hoc sed et multa alia tenet ecclesia p̄ illos pmulgata ex de cele. inif. cū marthe Et Jo. viii. Multa quidem alia signa fecit iesus in conspectu discipulorū suorum que non sunt scripta in libro hoc. Propter hoc verbū Sco. ait. et multa tenet ecclesia ore tenus sibi p̄ apostolos pmulgata sine aliqua scriptura. Si quis autem dicat qd Jac. v. dicitur. Confitemini alterutrum peccata vestra et ibi sacramentalem confessionē pmulgauit fm Sco. in. liij. di. xvij. nō bene aduertit qd ibidē non dicit magis cōfitemini esse p̄sbytero q̄ alteri. Unde per illud si intellexit sacramentalem confessionem pmulgata re: sed vt sim⁹ in simul humiles apud proximof nos peccatores accusandop̄suadere. Sicut etiam his tempibz inter deuotos religiosos et maxime in eorum capitulis obseruaf. In fm Bonauē. in. liij. di. xvij. Tale est opus stratis

directiue hypocrisis se opponēs in quo homo se
ipm accusat: ne ali² q̄ sit appareat. **U**el etiā ape
rit mala sua ad morbi inuestigandā curationez
Et hoc modo p̄fessio cuilibz potest fieri qui ad
luare potest orando vel instruendo de quo il
le potest erubescere vel humiliari. **E**t ille exem
plo humiliatōis meliorari: nō peccatoz cogni
tione deteriorari. **U**nde **B**ern sup Lanti. **V**ir
perfectus tantū est veritatis amator. q̄ vellet
omēs noscere sua mala: dum tamen eis non es
set occasio mali sed boni. **T**ertio vero institu
ta est p̄fessio auctoritate ecclesiastica: **Q**uam fri
gescente inter christicolos charitate et fide: mul
ti cōfessionē et cōmunionem diutius differebāt.
Ideo **I**nnocentius. iij. de pe. et re. c. omīs vtri
usq̄ sexus statuit q̄ omēs christifideles qui p
uenerunt ad annos discretiōis teneant salte se
mel in anno confiteri oīa peccata sua: et accipe
sanctū sacramentū: et qui hoc non seruauerit ca
rere deberet viuens ecclesie ingressu: et in mor
te ecclesiastica sepultura. **E**x dictis patz q̄ qui
liber habens vsum rationis et cognoscens pec
catum suū et iustum et iniustum circa legem dei
fm **S**co. cuiuscūq̄ etatis sit semel in anno cō
fiteri tenetur. **Q**uam fm glo. in. c. omīs. **A**nni
discretiōis sunt in puero dum doli capax est:
Et huiusmodi signū est quādo interrogat^r dat
ordinatas respōsiones circa iustum et iniustum
diuine legis.

**De sacerdotis et clauum potestate
sub triplici questione discutienda.**

Capitulum. iii.

Tertio p̄siderem^r cōfessoris potesta
tem: **C**irca hoc aut cōsideratur tria.
Prima questio discutienda: **P**ri
mo queritur quid dimittat sacerdos
homī penitenti cū per solam cordis cōtritionem
ante confessionem criminis crimina deleantur
Ubi sunt clauēs ecclesie quas dñs contulit pe
tro et successoribus suis? **Q**uomō enim liget sa
cerdos penitenti palā est. a quo autē eum ab
soluat non claret. **A**nte p̄fessionē vero de^r ma
culā culpe p̄ cordis p̄tritionē cum p̄posito cō
fite diuini: et debitu^r eterne mortis relaxauit
Qui em p̄tendūt deum maculā et p̄tagiū pecca
ti dimittere ante cōfessionē: sacerdotem vero in
cōfessione debitu^r eterne mortis relaxare: audiē
di non sunt. **S**ed potius ip̄e deus merito sang
uinis christi ab vtroq̄ absoluit penitenti. **U**bi
dat enim a criminali et statim charitatē qui fue
rat peccator habz: quare statim dignus eterna
gloria iudicandus est. **S**ane ad p̄dictā questio
nē dicif fm quosdā. q̄ sacerdos peccata dimit
tit sicut sacerdos baptizare equidē dicif cū so
lus deus baptizandi atq̄ peccata purgadi p̄

pter christi meritū habeat potestates: aliter em
remittit pctā ip̄e deus aliter sacerdos. **S**e² em
remittit peccatū cum ad mortē non imputat.
sacerdos vero cū dimissum est peccatū p̄ aucto
ritatē. i. p̄ xpi meritū ostēdit et indicat. q̄ etiam
sub eodē sensu soluere dicif. i. solutū ostendere
sicut et ligare dicif cum ligatū oñ dīt. **H**ec est et
clauū sacerdotaliū potestas ligādos vel soluē
dos discernere: ac deinde soluere vel ligare me
rito iesu xpi. **H**ec clauēs non corpales sed spūa
les: due sunt fm quosdā antiquos. i. discernēdi
scia: qua quidē plurimi sacerdotes p̄fessores ca
rent. **I**deo eoz p̄fessio et absolutio nulla est: sed
qui talibz p̄fitef tenet illa pctā p̄ito p̄fessori ite
rum cōfiteri. **A**lia clauis est potētia et auctori
tas ip̄a ligadi et soluendi: quā generalit̄ habent
omēs sacerdotes tam boni et mali: quā tñ mali
sacerdotes exercent illicite et indigne. **T**amē p̄
oēs sacerdotes taz dignos q̄ indignos digne
poscentibz deus grām sue bñdictiōis infundit
et meritū passionis christi distribuit. **I**llud ve
ro quod ait dñs **M**alach. iij. de malis sacerdo
tibus loquens **M**aledicā benedictionibus ve
stris: de hereticis et manifeste p̄scis itelligi de
bet. **S**cda questio. **S**ecūdo autē p̄ticulari
us potest queri que sunt iste clauēs que i eccle
sia sacerdotibz collate sunt. **D**icēdū q̄ sicut cla
uis materialis amouet obstaculū introeūdi i
domū p̄ ipm ostiū: sic potestas que ecclesie sa
cerdotibz data est a christo p̄ cōicationē meri
ti ei^r amouet obstaculū introeūdi in glīaz pa
radyi et hoc p̄ fidē christi et sacramēta sua. **O**b
staculū quidē pctū ē. **C**ū igit **M**ath. xviij. et
Jo. xx. christ^r mistris ecclesie hanc p̄tatem tra
didisse legat^r: sicut in p̄cedenti. iij. c. dictū ē: patz
q̄ ecclesia habet clauēs apiendi et introducen
di in regnū celoz. **I**ste clauēs nihil aliud sūt
q̄ potestas et iurisdictio a xpo ecclesie tradita
seu eius p̄ncipalibz mistris qui sacerdotes sunt
scz vt cōicent meritū suū in inferioribz et hoc p̄
sacramenta ab ipso p̄ordinata. **Q**uēadmodū
em aliquis dñs tradit mistris suis post se dispē
sationē sue domus atq̄ eoz que cōmittit dispē
sationi ip̄oz tradit eis clauēs: et hoc in signum
q̄ potestatē habet dispēlandi illa. **S**ic spūaliter
potestas misterial^r apostolis data ē a xpo in p̄
sona ecclesie p̄ se et suis successoribz: vt vsq̄ ad
finē seculi meritū christi dispensare debeāt p̄ sa
cramenta: et venientibus ad fidē christi aut exi
stentibus in ea aperire regnū celoz. **N**on autē
claudit clauis ista ponendo obstaculū culpe:
sed claudere dicitur quando p̄pter subiecti re
pugnantiam et indispositionem obstaculū non
amouet: aut etiam p̄pter p̄p̄riā culpaz se ho
mo excludit et sepat exterius a cōmuniōe sacra
mentoz. i. cum se sepauerit a merito christi: et

De sacra confessione

ab accidental participatione illius. Tertia quoque questio. Tercio queritur an ecclesia habeat vnam vel plures claves. Dicendum quod vna est generalis potestas: et per consequens tantum vna clavis saltem circa administrationem illorum que spectant ad conscientie forum circa christi meritum dispensandum. Vna enim auctoritate sacerdotali potest sacerdos admittere vel non admittere ad participandum meritum iesu christi et ad missos ministerialiter perseruare per applicationem meriti christi factam in sacramentis. et ea que subsistunt facultati sue in foro conscientie pergrue dispensare. Quia vero ad hanc dispensationem debite faciendam percurrit potestas discernendi circa merita vel demerita qua sacerdos tanquam spiritalis iudex discutere ac discernere potest: ac varia merita vel demerita aduerte: et ponderare ut aduertendo et discernendo sciatur cui et qualiter habeat christi meriti dispensare. Ideo ponitur clavis scientie ad discernendum: et clavis auctoritatis vel potentie ad exequendum seu sententiandum: que proprie ad ligandum et soluendum potentia est. Hec vero secundum reuerentiam non sunt due potestates vel claves secundum se et in comparatione ad subiectum: sed vna plena auctoritas et potestas ad duos actus vel officia ordinata. scilicet ad discernendum et ad ligandum atque soluendum in conscientie foro. Horum actuum vnus est principalis scilicet ultimus: qui est soluere et ligare: alter vero prepatius ad ipsum. Quia autem non sunt due potestates patet multiplici ratione. Primo quia vna potestas sacerdotalis includit utrumque. Non enim quando ordinantur conferuntur sacerdoti potestates diuerse. Secundo quia actus discernendi non est actus ultimus et propter se intentus: sicut est actus potestatis vel clavis: sed solum propter alium. Tercio quia discernere non est proprie aprire vel claudere qui sunt veri actus clavis. Quarto quia licet in humanis quandoque detur potestas solum ad discernendum et inquirendum. tamen hoc non fit in foro conscientie quo ad diuina. Unde vna sine altera non est possibilis in diuinis. Nulli enim datur potestas aperiendi vel absoluendi secundum deum. nisi cum aduertentia et discretionem. Nec discussio circa conscientiarum secreta nisi absoluendi habeat potestatem. dicuntur igitur a christo pluraliter claves propter varios actus et officia huiusmodi potestatis et non propter potestates diuersas in foro conscientie.

Articulus .ii. de necessitate confessionis.

Secundo consideremus confessionis necessitatem. Unde patet. ait. Confitebor aduersum me iniusticiam meam domino. Quod quidem facere semel in anno

necessarium est ad salutem ut. scilicet. patuit in. c. omnia vtriusque sexus ubi diligenter illud. c. declarandum est: Circa tamen confessionis necessitates triplicem necessitatem consideremus. Prima quod non est retardanda: scilicet quando est retardanda: tertia est quod est honestanda.

Triplex opinio quando liceat retardare confessionem. Cap. i.

Prima necessitas consideranda est quod confessio non est retardanda. Nam tante est obligationis secundum Scotum. l. iij. quod est am non proponens abstinere a mortali culpa posteri tenet semel in anno: et est ei penitentia iniungenda tamen absolui non debet: sed ut abstineat admonendus est ex de pe. et re. quod quidam

Circa hoc autem queritur. Nunquid statim debet tenetur posteri de mortali? Dicendum secundum Scotum. quod in pluribus casibus tenet homo si est in mortali statim posteri. Primo quando est in articulo mortis: quoniam imminet iudicium damnationis vel saluationis debet homo se preparare ad misericordiam. Secundo quicunque homo se exponit periculo mortis seu actui periculoso: sicut bello naufragio et similibus. Tercio quando vult coiccare: quod sicut ipse dicit in. ix. di. in. iij. Homo qui debet eucharistiam sumere dispositus esse debet. Et ad idem facit ex de pe. et re. c. ois vtriusque sexus allegi. Quarto quotienscumque aliquis ministrare debet sacramentum aliquod. Nam peccaret mortaliter sacramentis se immiscendo sine confessione.

Quinto quotienscumque facit aliquem actum solenne in ecclesia dei puta lecturus euangelium christi solenne: quia pro christi immundus esse non debet.

Sexto si habet copiam confessorum et sperat vniuersaliter quod postea quod posset absolvere de talibus casibus non habebit copiam. Hec secundum Scotum. et Anselmum. Vbi autem predicti casus non occurrunt maxime in secularibus non tenet posteri statim: sed sufficit quod semel posteat in anno quando melius apparebit. Nec tamen remouet propter hoc quando posset aliquis veraciter conteri: quod peritio potest esse vera: et erat antequam confessio a christo institueretur ergo et modo potest esse sine confessione: licet confessio sit signum peritiois.

Septimo aliqui dicunt quod propter antedictos casus statim tenet posteri: quibus conscientia dicitur quod pluries posteri debet. Octauo alij addunt quod etiam ad hoc tenet religiosi. quia habita copia confessorum et impedimento sublato: si non posteat tur remanent in peccato quantumcumque perantur. Quia peccatum non tollit per attritionem nisi confessio subsequatur: aliter autem non est contritus sed attritus: et attritio non nisi per confessionem et absolutionem fit peritio. Si enim vere esset peritio statim postea peccatum suum quod tenet. Preterea si alicui debet dimitti commissam culpam: oportet quod habeat confessionem.

In facto vlt' in desiderio et in voluntate. Sed talis nullū impedimētū habēs et copiam confessoris nullo modo contritionē habet nisi confiteat' ergo et. Prima opinio cōmuniōr ē. scda multū probabilis esse videt'. et hoc quo ad religiosos: cum totum temp' hui' vitesit eis penitētē: tempus scda opinio Henric' de gandauo in q'libet soluo distinguit circa ea que p'dicta sunt dicēs penitēs h'is copiā sacerdotis si instat ei temp' in quo sibi posset p'cludi confitendi actus sicut si ingressurus est mare aut crudele bellū vlt' ali' quid h'mōi: tunc statim p'fiteri tenetur. Si etiā nō instat: tunc etiā distinguendū est: quia aut expectat tempus amplius oportunū et hoc licite potest: non tamen debet transgredi temp' ab ecclesia institutū vt. s. patuit in: c. omis. Si autem nō expectat temp' amplius oportunū et melius ē modo q' post: ex quo habet maiorem vel equalem oportunitatē: expectare non pōt quātmānt maius bonum qd nō est absq' mortali culpa: et ideo tenet statim confiteri in tali casu. Nec ille.

De eadē questione tertia opinio scilicet q' confessio differenda non est propter duodecim rationes

Dicunt autem quidā q' quilibet tenet semper esse sine mortali culpa ergo qui cecidit in mortali ad sufficientē contritionē que secū habeat p'positū confitendi obligat'. Aliter absq' mortali esse nō potest. P'positū autem cōfitendi necesse est q' sit p' loco et tpe oportuno. Tunc vo' largi' loc' et tps ē oportunū qñ talis p'paratio est oim' illorū. que an h' rōnabiliter exigunt' q' illa aptiorē non expectat aliter nō est p'positū verū. nec vera p'fessio habet in voto et p' cōsequens nec iustificatio ipa. que quidem vera ceter non habet: nisi p' confessionē habitā actu vel voto. Ex quo patet ex hac obligatiōe quā quilibet tenet esse sine culpa mortali in quā lapsus est: tenet statim post p'ctū de illo contentū p'posito p'fiteri. Insuper obligatione alia p' illā ad hoc obligat' dñica die vel salte' sabbatū in hebdomada: q' p'ceptū de celebrādo tunc tenet ad se redire et ad p'fessionē p'p'riā p'scrutam/ dam atq' vacare ab extrinsecis distractionib' seruitutis. Ad actualē vō p'fessionem quilibet obligat' qui cecidit in mortali s'm Bona. i. iiii. di. xvij. qñ habet p'mptitudinē tam p'fessoris discreti: q' tps ac loci: q' aliorū etiā q' ad h' meritū erigunt'. Nec expectare pōt vt quidā leuiter fabulant' vsq' quadragesimā vel vsq' ad piculū mortis absq' piculo anime sue: et maxime qñ tāta h' oportunitatē ac oim' p'paratiōē q' ad h' meritū erigunt': q' illa nō expectat maiorē. q' pōt p'bari multiplici ratione. Primo q' alit' vel

re non ē p'fessus nisi qñ ois oportunitas exequatur actū eorū q' ad iustificationē erigunt': inter que p'fessio p'ncipalior est. Scdo si veraciter in voto cōfessionē haberet qñ plena oportunitas adest suū p'positū oñderet p' effectum: sicut dicit' de ceteris p'ceptis affirmatiuis. Tercio q' scienter exponit se piculo nunq' ampli' confitendi: ex quo habet oim' oportunitatē. et venit ad actū: sic q' dimittere poterit qñ itez se offerret et sic impostez p'telabit: aut possibile erit q' nūq' tal' oportunitas ei occurreret. Quarto q' cōtemnit extūc sacramentalē cōfessionem actualē atq' oim' illā oportunitatē sibi a domo no patam. Contēpt' vero talis esse nō pōt sine graui culpa: cū p'fessio sit sacramentū necessitatis. Quinto q' ex diuino p'cepto atq' christi ordinatiōe ac ex firmo statuto sicut. s. tactū est ad p'fessionē tenet qui cecidit in mortale actualē. Aliter et papa et ecclesia posset absolvere a mortali absq' cōfessione aliquem qui cōfiteri posset necnō et statuere q' n' nullus vnq' cōfiteri obligaret: qd dicere valde erroneū est. Demū quidē p'ceptū affirmatiuū obligat p' loco et tpe opportuno: atq' extūc homo in transgressionē cadit nisi impleat illud. Sexto quia nulla ratio est quare extūc debeat expectare: ex quo maiore oportunitatē nō expectat: igitur hoc facit ex sola leuitate aut cōtemptu: que quidē nō est sine graui culpa. Septimo quia si sic incōfessus huiusmodi moriat': quod ytiq' cōtingere pōt nulla excusatio sibi patet: imo de manifesto cōtemptu et negligētia iuste poterit rephēndi. Octauo quia cum sacramenta vel penitentia solum sit remediū contra mortale actualē. cuius pars p'ncipalis et formalis est p'fessio ordinata ad absolutionē: si plena oportunitas confitendi adsit: patet q' talis cōtemnit remediū sue salutis et penitentie sacramentū quod est sacramentū necessitatis. ac per hoc mortale culpā incurrit. Nonno quia cuilibz certū est q' cōfessio p'ncipalis ps est sacramētū penitētie. non equidem certum est q' posset extūc ampli' us p'telari: ex quo se offert oportunitas plena. Igitur talis saltem anime sue periculoso dubio se exponit. Decimo quia p'ter ecclesie ordinationem que sanxit q' semel in anno quilibet confiteatur confiteri tenetur qui habet mortalem culpam: nec quidem hoc potest ecclesia mutare sicut ex p'cedenti satis patet dicto. Igitur quāuis papa vel ecclesia sic statuerit: nihilominus non absoluitur talis quin aliter teneatur sicut tenetur exire d' culpa. Undecimo quia frequenter timetur a formidolosis piculum mortis quādo non est timendū et ab animosis non timef' qñ vere timendū est. Igitur p'mus obligat' vbi nullum est piculum

De sacra confessione

sed ubi vere periculum est non remanet obligatus si confessio tardari licite potest. donec imineat periculum mortis. **Quod** decimo quia mors subito et insperato frequenter evenire contingit vel casualiter interficitur: homo igitur talis in mortali culpa absque penitentia morietur quia se non lauit per penitentiae sacramentum ergo damnatus erit: quia si istos non tenet propriam culpam recognoscere nec de ipsa conteri donec imineat periculum mortis. **Preterea** notandum est quod ecclesia non statuit omnes semel in anno debere profiteri communiter quia ex hoc obligatio prima que erat ex vi sacramenti ad profitendum quando adest oportunitas vera licite posset usque ad tempus illud tardari sed illa obligatione prior in suo robore permanente adiunxit preceptum illud quod habet ex d. pe. et remiss. c. omnis. **Non** videtur ad aliquod relaxandum: sed vere ad restringendum. ut nullus ex negligentia aut contemptu posset ulterius retardare absque ecclesiastica precepti transgressione. **Insuper** est notandum quod talis hanc oportunitatem captare debet: et ad hanc per virum fideliter laborare: alias salutem anime sue pretemittit et perire dicit. **Et** si quidem habita dilatio parva que non pervenit ex contemptu non causaret mortalem culpam. **Sed** quando notabilis est in notabilem negligentiam vergens aut in contemptum sacramentalis confessionis: tunc quando deus mortale est ergo non tenetur statim et univ ersaliter per mortale ad actualem confessionem: quibus salius atque utilius ac salubrius consilium sit subito profiteri: imo expectare potest oportunitatem rationabilem ac sibi magis utilem et necessariam confessionis discreti seu loci vel temporis magis convenientis et similium dum tamen hoc faciat non ex negligentia aut contemptu: sed ex vera intentione anime sue salubri perinde.

Item qui est in culpa veniali ex precepto ecclesie semel in anno confiteri tenetur propter octo rationes.

Sed nunquid qui absque mortali culpa se sentit teneatur ad hoc ecclesie preceptum? **Dicendum** quod sic multiplici ratione. **Primo** sicut dicitur Eccl. ix. nescit homo an dignus sit odio vel amore. id est an sit absque mortali peccato sicut etiam nec certus est an in charitate. **Preterea** predictum ecclesie preceptum extendit se ad quoscunque. nec iudicio meo sufficit quemadmodum quidam dicunt quod sapientes qui non habent conscientiam de mortali sufficienter satisfaciunt ecclesie precepto solum quod presentent se sacerdoti dicentes se examinasse suam conscientiam atque in ea mortalem culpam non repisse. **Secundo** quia preceptum non implet cum talis non confiteatur ut verba expresse sonant. **Tertio** quia nimis videtur presumere de seipso. si infra totum annum non reperit se in dubio mortalis culpe. et maxime homo secularis. **Quarto** quia talis non vi-

detur pensare offensam dei ut decet: nec vitam suam vere examinasse. **Item** quanto quisque sanctior est: tanto est timorosi or de propria culpa et vita. **Quinto** quod sapiens non videtur: si cautelam non purgare de vita sua totius anime sicut potest illud remedium per quod sume purgare se potest. **Sexto** addi potest secundum Bonaventuram in. iij. di. xvij. ubi dicitur quod si aliquis quo peccato suo dubitat an sit veniale aut mortale: si non penitet sicut de mortali discrimine se exponit. **Proinde** de illo profiteri debet sicut in conscientia sua facit: et iudicio sacerdotis relinquere an sit mortale vel veniale. **Septimo** quod licet per alia remedia ad delendum venialia possumus continere frequentare ac per hoc non sit de necessitate salutis illa profiteri: tamen ad ipsam purgationem nullum effectum habet. **Octavo** quod maior humilitatio fit per confessionem quam per quoscunque alia remedia venialium peccatorum: ac per consequens maior eorumdem purgatio.

In quibus confessio iteranda est
Capitulum. ii.

Secunda necessitas consideranda est quando et in quibus casibus confessio est iteranda. **Circa** hoc queri potest si in aliquo casu necesse sit reiterare confessionem: **Ad** hoc dicendum secundum Bonaventuram in. iij. di. xvij. super litteram circa finem. **Quattuor** sunt casus principales in quibus oportet iterare confessionem: et in his omnes doctores concordant. **Primus** casus est propter impotentiam. id est quando sacerdos non potuit absolvi. **Ad** percontingere. xij. modis.

Primo propter enormitatem sceleris propter quam oportet peccatorem ad superiorem remitti qui confessionem remissi audire debet atque absolvi: nisi si forte malit alteri committere confessionem. **Secundo** propter tituli defectum: ut cum quis recipit beneficium a publice excoicato vel suspensio ab administratione vel officio: vel quia prius fuit patrono publice excoicato. **Tertio** propter defectum regularitatis. **Quarto** propter defectum etatis. **Quia** si collatum est beneficium cum cura ei que non attingit vicefimum quintum annum. tunc talis collatio nullas obinet vires: nec ipse potest absolvi: quod si iste cui collatum est beneficium cum altarum cura non fuerit ordinatus infra annum sine monitione tunc paratus est beneficio ipso iure: nec potest absolvi vel ligare. **Quinto** propter defectum ordinis: quod si collatum est beneficium cum altarum cura non fuerit ordinatus infra annum sine monitione tunc paratus est beneficio ipso iure: nec potest absolvi vel ligare. **De** his duobus casibus habet ex d. elec. c. licet. li. vj. hodie tamen episcopi aliqui modo possunt dispensare: sicut patet ex de elec. cum ex eodem. li. vj.

Sexto propter defectum natalium. **Quia** nec potest cum eis episcopus dispensare in beneficio cum cura: si tamen in minoribus ordinibus et in simplicibus beneficiis. ex de eta. et q. li. is d. li. vj. **Septimo** propter receptionem beneficii cum cura. **Item** qui habet beneficium cum cura: et postea aliud recipit etiam cum cura: statim primum

pōit tū adeptus est possessionē pacificā et plenā:
 rīa seculi: nec fructus pmi pcepe pōt: nec pōt pmos
 subditos soluere ac ligare ex de ele. dudū: et de
 fil. pby. si tibi. **O**ctauo ppter excoicationē.
 Nono ppter depositionē. **D**ecimo ppter scilicet
 ma. **U**ndecimo ppter heresim. **D**uodecimo
 ppter suspensionē ab officio. **N**ā talis nō pōt fa-
 cerdotale officiū exercere: siue sit suspēsus a iu-
 resue a iudice. **S**z multos horū. xij. casus non
 temp ē necesse pdicare pō. **S**cōs casus in
 quo ē pfectio iterāda euenit ppter ignorantiā con-
 fessoris. s. qñ pfectio: ignarus ē: qz tūc querēdus
 est sacerdos q̄ sciat soluere et ligare sic dō pe. di.
 vj. qui vult. **E**t tali cū licentia pprū sacerdotis
 vel aucte superioris est iterū pfitendū. **A**lij addūt
 qz si sacerdos fuerit simplex et inscius qz nō dī-
 scernit inter pctā. s. que sunt leuia q̄ sunt graua
 vel nescit a quo posset absoluere et a quo nō: de-
 ber etiā pfectio iterari. **S**i autē bene nouit a quo
 posset absoluere et a quo non sed ignorat crimi-
 nū grauitatē atqz aggrauatiōes eorū: q̄uis dī-
 scernere sciat mortale a veniali habēti peccata
 graua tutū ē iterare pfectionē ppter dubiū qd̄ i
 ea cadere pōt. **S**i autē absoluerit qz absoluere nō
 poterat absolutio illa nō valet s̄m aluaz em̄ in
 li. de planctu ecclesie. **S**ūt quidē pleriqz cōfes-
 sores qui absoluūt et ligant qd̄ ipi nesciūt et ig-
 norant: in se quidē ceci atqz cecorū duces. **T**a-
 les em̄ imponūt pñias nūc leuissimas nunc au-
 steras sicut i eorū cadit fantasia ignorantia ple-
 na. **S**epe insup rñdent d̄ casibz difficilimis pec-
 catorū et vir ante nō intelligūt factū nedum iu-
 ris responsionē qd̄ totalit̄ ignorāt. **E**t sic q̄tū
 in eis est piculossime decipiūt pctōres. qd̄ est
 vñū de grauioribz piculis que ipi hñt. **S**ed ip-
 si miseri et ignari vir hoc intelligere aut crede-
 re pōt: decepti quidē sub pallio charitatis. **A**d
 h̄ facit illud. xxxviij. di. **Q**ue ipis. et. xxiij. di.
Qñ. et. xx. di. c. s. ibi in altera dans sibi scientiā
 discernendi inter leprā et leprā. xj. q. iij. quō. xx
 vj. q. vij. alligāt. xlv. di. sunt nanqz nōnulli. ex
 de era. et q̄li. ordi. cum sit qui si. sunt legi. perve-
 nerabilē. s. rationibz. ex de pe. et re. c. ois ytri-
 usqz sexus. s. sacerdotes. et de electi. c. dudū. et. s.
 s. ibi. **E**dem aie sunt dānabiliē decepte. **Q**ue
 omia dicta capla a dicto doctore p̄allegi. consi-
 derent et notent pfectores ignari. **T**ertius casus
 est ppter maliciā fictionis in confitente. vt si
 accessit cum volūtate peccandi: aut scienter re-
 tinuit aliqd̄ peccatū in corde. **Q**uartus casus
 est ppter negligentiam qz scz negligit vel con-
 temnit facere pñiam sibi iniunctā. **I**ntelligent
 hi duo vltimi casus qñ mutat pfectorem. **S**i ei
 reuertit ad eundē tunc distinguendū est. **Q**uia
 aut recent pfectus est aut iam de sacerdotis me-
 moria sunt elapsa. **I**n pmo casu non tenet: **I**n

secundo vero sic. **I**n his casibz cōmuni p̄cordant
 omēs pfectionē eē reiterandā s̄m Bonauentu.
 vbi. s. **S**i em̄ p̄tempnit vel neglexit satisfacere:
 et oblitus est iniunctā pñiam: tunc tenet iterū
 confiteri. **S**i autē eā sciret et cam implere vellet
 non oporteret tunc reiterare confessionem.

Quintus casus est quod quidam addunt. s.
 si penitentiam iniunctam non compleuit in cha-
 ritate: quia ante completionem illius cecidit in
 mortale. **T**amē aliquādo videt et verius qz nō
 teneatur iterare talem confessionē: quod pbat
 multiplici ratione. **P**rima est qui in p̄cedē-
 ti confessione de preterita culpa fuit veraciter ab-
 solutus: ergo post absolutionem ad illam non
 remanet obligatus. **S**ecunda quia meritum
 christi sibi in absolutione applicatū et cōmuni-
 catū de toto reatu et preterita culpa deo plena-
 rie satisfecit: et in eius applicatione atqz virtute
 deleta est seu a deo non imputata: ergo penitē-
 tia sibi iniuncta non est necessaria ad imputati-
 onem illius culpe: ac per hoc nec ad eius remis-
 sionem vel necessariam satisfactionē sine quo
 remitti non potest. **T**ertia quia sacramental
 gratia que in penitentia datur delet mortalem
 culpam: gratia vero illa est cōmunicatio meri-
 ti christi. **Q**uarta quia fuit antea absolutus
 qz sibi penitentia ponere: ergo in ipa talis pe-
 nitentia non fuit nec est de esse sacramenti. **Q**u-
 do tamē absoluendi est vt primo audias. **S**cōdo
 penitentia imponatur. **t**ertio absolutio fiat: vt
 sic absolutionē precedat cordis contritio: oris
 confessio: et opis satisfactio: saltem in desiderio
 et affectu s̄m Jo. an. extra de sepulch. c. duduz
 super verbo audire. cle. **Q**uinta quia ille qui
 in vltimo vite sue vere p̄terit et veraciter cōfi-
 tetur atqz absoluitur vtiqz moriendo saluatur:
 etiam si nullam penitentiā agat peccatis suis in
 hac vita: alias nemo penitere posset in vltimo
 vite sue. **S**exta quia penitentia sicut cetera
 sacramenta totam efficaciam suam habet ab ip-
 so merito christi: non ergo a propria pena vel
 actu. ergo talis penitentia non est de essentia sa-
 cramenti. **S**eptima quia ecclesia non posset
 facere iniunctarum penitentiā remissionem
 si sunt de essentia sacramenti sicut etiam dispē-
 sare non potest qz non teneat aliquis cōfiteri.
Octaua hmoi penitētie arbitrarie sunt. **Q**uod
 autem est cum sacramento essentielle ab homi-
 nari non pōt: nec depēdet a libero arbitrio
 etiam pape. **N**ona quia talis pñia non ē satis-
 factoria apud deum nec sibi accepta nisi p̄ in-
 tellecta participatione meriti christi in tali pso-
 na. **P**articipatio autem meriti christi non fit
 nisi ab eo qui est actu in charitate et sine morta-
 li culpa: ergo tota prior culpa deleta est in tali
 ante impositā pñiam qz non ē satisfactoria respe-

De sacra confessione

ctu prioris culpe. **D**ecima q: si talis moriat: et nihil de pnia egerit utiq: non damnat. ergo satisfactio tal' non est de essetia sacrameti. **P**ropterea videtur dicendū q: talis satisfactio est de essetia sacrameti. q: fit deo p meritū chisti huic applicatū: in cuius virtute peccata delent' seu nō imputant'. Penitētia vero a pssore imposita p modū pcepti datur. et h in qndā reconpenfationē pgruam seu vltionē pprie psonē que of fendit. et non tanq: satisfactoria dō de piori cl/ pa tali. s. satisfactio sine qua eam dominus nō indulgeret q: de tpali pena q: aliqui debet preterite culpe secundū gradū qui solū nor' est de o diminuat vel mitiget. que nisi hic fieret in purgatorio recipere. Et q: tuz ad hoc satisfactori a dici potest. Et ideo dūmō talis legitime sit p fessus et absolutus et in pposito habuerit sacer dotali pcepto et pnie obedire. nō tenetur de ne cessitate ut credo iterare pssionē: etiā si penitē tiam illā ex aliquo euētu non impleat. vel etiā si impleat in mortali exis. Nam talis penitēti a sicut credo non ē de essetia sacrameti: sed qd dam annexū p modum pcepti congrue et ra tionabiliter dati. Nec em habetur ex aliquo d creto vel ecclesiastica sanxione q: sit de essetia sa cramenti: sed bene habetur mandatum et ecclesie institutū q: tales pnie imponant'. Nec dicit q: penitens nō sit absolut' nisi illam in gratia impleat: quia tamē in his q:to plura sūt bona tā to meli' et securius est. Licet ex hoc non sit veri tati aliquāter derogandū bonū est expediens et securū q: si pnsam in gratia nō expleuit impo natur ei ut iteret illaz vel aliam loco illius q: uis ut credo non sit necesse si eaz quocumq: modo impleuit. Ad cautelā aut' ut le esset si pctoribus imponeretur aliq: penitētia p breui tpe. et hoc p pteritis culpis quā facilius in gratia pplere possent: et aliam diuturnā p modū pcepti et or dinationis honeste ad emendationē pterite vi te sue. relinquatur q: q: soluz in quattuor casib' supradictis pssio reiteranda est. Un' versus si negligis peccare cupis spernis q: penā. Insci' es vel posse carēs bis pssit'aris. Cum pred'ctis pcorat Sco. in. iij. di. xv. q. j. circa fi. Et de h etiā vide infra sermo. lxiiij. arti. j. c. iij. Et h opi nio videt' magis pia

Quarta discretione debet uti confes sor in examinatione penitentiu et ma xime mulierū. **C**aplm. iii.

Tertia necessitas est pssiderāda. Quō cō fessio est honestanda. Querit autez circa hoc an cōfessor teneat' diligenter pscrutari et examinare pssiam pctoris. Dicen dū q: triplex pōt esse talis examinatio. Prima est negligēs. scōa inficiēs seu nocēs. tertia dili

gēs. Prima est negligēs qn. s. pssor nō curat examinare diligēt' pssiaz pssitentis. Qd qdē ne cessariū ē et pssor et penitenti: et maxie ppter tria. Primo ppter ignorantia eo q: pctoris ig norat que dei sunt. Un' si cōfessor audiuit aliqd de penitēte vel sciuit p aliquā pbabile cōiectu rā id d: penitēti ad memoriā reducere: q: pti mere q: penitēs ignoret ignorantia crassa q: nō ex cusat fm Guil. Vel q: forte nō intelligit illd cō pctm. Naz fm Irido. ignorās q: tidie peccatēs ignorat. Scōo ppter negligentia q: s. penitēs sicut sepe accidit nō bñ examinavit pssiam suā: qd qdē pssuevit euacuare cōfessionis. Et tales si bono mō fieri posset audiēdi nō essent: nisi seip sos pss diligēt' examinassent et obfuarēt illud. Esa. xxxviii. Recogitabo tibi oēs ānos meos et c. In quo si deficiūt a pundo pssore adiuvā di sunt. Tercio ppter verecundia. Nam sunt pleriq: qui pōt' dimitterēt cōfiteri q: ore ppo manifestare pctm. Qd qdē ex supbia et hypo crisi originē sumit. Cōtra quos Bern. Pudet abluī et nō pudet inq:uari. Et de pe. vj. c. j. An gu. ait. Diligēs inquisitor et subtilis inuestiga tor sapiēti et astute interroget a peccatore: qd forsitan ignorat vel verecundia velit occultare. Debet em cōfessor disrer' a penitente ingenio se oēm noxam verecundia remouere. Proinde non statim debet ei exponere magnitudinē cul pe cum s. cōfitef eā: sed in fine debet hoc facere de p. di. v. c. j. ppefi. Secūda examinatio ē inficiēs seu nocēs. Sūt em plura que confes sor in spāli mīme querere debet. et maxime ppter tria. Primo ppter curiositatē qd fit cu: con fessor non cōuenientia nec pntentia inq:rit sed aliena a statu et moribus penitentis requirit q: in talibus reptri non solent: quia quilibet exa minari debet fm statū et cōditionē suā. Contra quos ait ps. Scrutati sūt iniqtates: defecerūt scrutātes scrutinio. Scōo ppter fragilitatē. Sunt em quedā que nō debet cōfessor inquire re in speciali: sicut sunt incōsueti scelerā: et enor mia contra naturam. Ratio est: quia sepe addi scit penitēs que non nouit. Et contingit sepius ipm cōfitefē in talibus cōcuti et sepi' inq:uari. Un' Proverb. xj. Inuestigator maloz oppul met' ab eis: ideo non debet talia querere nisi in cōmuni et de longinquo p quasdam circūlocu tiōes ut si fecit q: cōfitefetur intelligat: et si non fe cit non discat. Tercio propter improbitatē. scilicet indecentē. Unde Judith. viij. dicitur q: Judith sacerdotibus ait. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum. Judith vero con fessio interpretatur: in qua mystice designatur q: improba inquisitio peccatorum est in sacer dotibus necessario reprimenda. Insuper eodē mysterio pcepit dñs Deut. xxiiij. Si rpetes a

Primo tuo rem aliquā quā tibi debet. non in-
gredieris domū eius ut pignus auferas sed stabis
foris: et ille tibi pferet quod habet. Tertia ē exa-
minatio diligēs que sicut ex dictis patet vitare
debet in examinando extremitates. que sunt in-
terminiū et non satis. Et hoc confessor de neces-
sitate obseruare debet maxie ppter tria. Pri-
mo ppter auctoritatem. Nam absqz dubio op-
portet pffessore diligētē esse in iuestigādo max-
ime faciēdo cuilibet penitenti q̄dam interzoga-
tiones generales. scilicet an pterito anno cōfessus sit
et an integraliter fuit cōfessus. et an compleuerit
pniam. et si dicit q non: tunc querat an pniam
sibi impositā sciat. Si sic. tunc dicat q eaz aduc
expleat: et tunc nō oportet euz iterare pffessionē
Si vero oblitus est: tūc iterabit pffessionē prete-
riti anni. Deinde qrat an postqz ad ānos discre-
tionis puenit singulis annis cōfessus sit et ac-
ceperit sanctissimū sacramētū: et an vnqz eucha-
ristiā susceperit in mortali culpa. Postea que-
rat de transgressione decem preceptorum et sep-
tem capitaliū vitioz generaliū ecclesie manda-
torum: et de abusione quinqz sensuū. Contra q̄
dam qui dicunt et credunt non esse obligatos
ad interrogandum et examinandum eos quos
in cōfessione audiunt: tenent em̄ ad omia supra
dicta. Cuius ratio est quia cōfessor est tūc iudex.
Sed iudex debet necessario inquirere cause ve-
ritatem: maxime quādo dubia surgunt exēplo
sanctissimi Job q̄ de se. xxix. c. mystice ait. Cau-
sam quā nesciebam diligentissime inuestigabā
ad hoc facit de pe. di. vii. c. qui vult circa p̄nci-
piū: et optime vltra mediū et extra de pe. et re.
ca. omis. 6. sacerdos. Secūdo ppter chari-
tate scz qua tenet pffessor diligere primū sicut
seipsum. imo penitentē iuuare tanqz filium. In
cuius mysteriū Exo. xxiij. precepit dñs dicēs
Si videris asinum odientis te iacere sub one/
rem non pertransibis sed subleuabis euz. quāto
magis est subleuandus filius sp̄ialis qui a cō-
fessore in sanguine christi regenerat. Prouerb.
xviij. Iustus in p̄ncipio accusator ē sui: venit
amicus eius et inuestigabit eum. Tercio p/
pter vtilitatem. Si em̄ pffessor fuerit diligēs in-
quisitor et prudens penitētis examiator: sepius
absqz scandalo et cū fructu maximo quasi a lō
ginquo querēs: liberabit et saluabit ab ignotis
et occultis criminibz aīam ei. Job. xxvi. Ob-
stricte manu. i. a pffessore p̄udo et discreto edu-
ctus est coluber tortuosus. Ex dictis patet q̄/
ta prudentia atqz discretō sit necessaria pffessori
Unde Prouerb. xxviij. Sapientis sibi videtur
vir diues: paup̄ autē prudēs scrutabit eū Cū
his p̄cordat Bonauē. in. iij. di. xix. circa finē.
**Articulus. iii. de duodecim fructi-
bus seu vtilitatibus confessionis.**

Tercio subditur a ppheta vtilitas sp̄-
suis pffessionis. Unde ait. Et tu remi-
sisti impietatez peccati mei. Ex hac
vero peccatorū remissioe homī mul-
ta bona consequunt: que ad duodecim reduci
possunt. Que quidē duodecim fructus pffessio-
nis possunt denoiari. Primus fructus est mētis
illuminatio. scd̄s mie impetratio. tercius a mor-
te suscitatio: quartus a diabolo liberatio. quin-
tus anime purgatio: sextus cū deo anime paci-
ficatio. septimus p̄sciētie alleuiatio. octauus dia-
boli p̄fusio. nonus pctōrum remissio. decimus
p̄ctis satisfactio. vndecimus gratie augmen-
tatio. duodecimus dei glorificatio. Horz fructu-
tū magna pars in Alexan. de bal. in. iij.

**¶ per veram confessionem mens
tripliciter illuminatur.**

Capitulum. i.

Primus fructus pffessionis est mētis
illuminatio. Illuminat em̄ intelle-
ctus p pffessionē maxime ppter tria
Primo ppter p̄sideratōez. scilicet sui et pec-
catorū suoz. Unde ad tales dicit Hier. iij. Le-
ua in directū oculos tuos: et vide vbi nūc pro-
strata sis. Et Apod. iij. Ange collirio oculos
tuos: ut videas. Collirium qd̄ ex certa aqua et
pulvere p̄fici et purgat oculoꝝ carnosos hūo-
res pffessionē designat: p quam puluere pprie
cognitionis. et aqua lachrymose cōpunctionis
intellectus illuminat. Unde dicit in ps̄: Deli-
ctum meum cognitū tibi feci. vbi Aug. si ho-
mo agnoscit: deus ignoscit. Secūdo illuminat
p humiliatōem qua peccator sacerdoti humili-
atur ppter deū: qua ppter illuminat intellectus
ad cognitōem dei et sui p̄ius. Unde ps̄. Notus
in iudea deus. Et ceco nato mystice Jo. ix. di-
cit. Qui de se in p̄sona pctōris ait. Abij laui et
vidi. i. cognoui meipm. Tercio illuminat p
instructōem discreti pffessoris. Unde Beutl. x.
viij. dicit dñs penitenti. Ascende ad locū quem
elegeris deus tuus. veniesqz ad sacerdotes leuiti-
ci generis et ad iudices q̄ fuerit illo tpe queres:
qz ab his q̄ indicabūt tibi iudiciū veritatē. et fa-
cies qd̄cūqz dixerint q̄ p̄sint loco quez elegerit
dñs docuerint te iuxta legē ei. Tenet em̄ sacer-
dos pctōrem instruere. Qñqz em̄ aliq̄s credit
ventale esse mortale et econtra: ideo necessaria
est confessio ut instruatur p̄m Alexan. de bal. et
Bonauen. in. iij. di. xvij.

**¶ per confessionē a deo misericor-
dia impetrat.**

Capitulum. ii.

¶ Ecūdus fructus ē mie ipetratō Quid em̄
cōfessio est q̄ curia mie dei Cū em̄ mia

De sacra confessione

deus sit super omnia opera eius secundum psalmum. ideo curia misericordie dei est super curiam iusticie dei. Unde si quis respicit se gravari in curia iusticie dei se cure appellare potest ad istam: et necesse habet iusticia huic appellationi cedere patienter. Unde **Iacobi. ii.** Super exaltat misericordia iudicii. Huius qui dem iudicii forma dulcedinis plena est. Habet enim inter cetera quattuor suavitates. Prima est suavitas conformitatis. quia in hoc iudicio iudex ponit reo familiaris plurimumque favorabilis: ubi districto iure media persona deberet poni. sicut in iudicio. utique fiet cum christo deus et homo in humana forma seculum iudicabit: sicut **Iohannis. v.** dicitur. quod pater dedit filio omne iudicium facere quia filius hominis est. Secundam suavitatem ostendit credulitatis. scilicet quia creditur in hac curia dei factum suum narranti: nec ibi adducitur qui suppleat defectum suum: nec testis qui prebet contrarium. Nec etiam ibi locum habet quod dicitur. **Iohannis. viij.** Tu de teipso testimonium perhibes testimonium tuum non est verum. Tertia suavitatem pretendit scilicet libertas: quia in hoc iudicio non feruntur sententie nisi absolutionis: licet homo fuerit sceleratissimus peccator. Absolvitur enim reus quasi latro a quo auferitur funis de collo: qui ad suspendium paratus erat. Sed qui non confitetur sicut dicitur **Sophonie. j.** Ambulabunt. scilicet ad inferni furcas ut ceci: quod domino peccaverunt. Quarta etiam suavitatem eterne felicitatis ostendit. Nam cum ille qui venit ad hoc iudicium dignus sit infernali patibulo remunerabit eterno regno. Unde **Proverbia. xxviii.** Qui abscondit scelera sua non dirigetur. qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur.

Quod per veram confessionem anima a morte culpe ad vitam gratie suscitatur. **Cap. iii.**

Quartus fructus est a morte suscitatio. Suscitatur enim confessio a morte culpe. Circa quod sciendum est secundum **Thomam.** quod penitentia in quantum est sacramentum precipit precipue in confessione quia per ea ministri ecclesie se subdit: qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio autem votum confessionis annexum habet: et satisfactio per iudicio sacerdotis cui fit confessio taxatur et mensuratur: quia in sacramento penitentie gratia infunditur per quam peccata remittuntur sicut in baptismo. Et ideo eodem modo confessio ex vi absolutiois perficitur: culpa remittitur sicut baptismus. Et sicut baptismus liberat a peccati morte: non tantum secundum quod actu precipitur. etiam secundum quod in voto habetur sicut patet in illis qui iam iustificati ad baptismum accedunt. Et si quis obicem non prestat ex ipsa preceptioe baptismi gratiam consequetur peccata remittentem: si prius non

fuisent dimissa. Similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutione: quia secundum quod in voto penitentis precessit a culpa liberabit: postea vero in actu confessionis et absolutionis gratia augetur: et etiam peccata remittuntur. si procedens dolor ad contritionem sufficiens non fuisset et ipse tunc obicem gratie non preberet. Et ideo sicut de baptismo dicitur quod liberat a morte: ita etiam de confessione dici potest. Patet igitur quod cum in confessione operatur mors egreditur et vita ingreditur. Unde **Proverbia. x.** Os iusti vena vite. Os iusti operitur iniquitatem: sed mens impia et obstinata que se confiteri non disponit: mortem a se exire non sinit: huius autem resurrectionis a culpa per confessionem septus signum patet cum videmus peccantes quasi mortuos ad confessionem venire nihil sentientes vulnera scelerum eorum: sed dum prestantur preceps eis dolor qui utique vite gratie attestatur. **Matthei. ix.** Ecce brum nempe mortuum sensum non habet. Ecce quod vomitus peccatorum per veram confessionem ad vitam perducit. In huius modi mysterium **Matthei. ix.** eiecta turba archisynagogi filia suscitatur.

Quod per veram confessionem liberatur homo ab ore demonis.

Capitulum. iii.

Quartus fructus est a demone liberatio. Existens enim in mortali culpa in ore demonis est: quod quidem intransit latissimum est. volenti autem inde exire artissimum reperitur. Unde **Iob. xxxvi.** Salvabit te. scilicet dominus per confessionem: ex ore angustissimo. Uide obsecro a tanto periculo facilitationis modum: que ipsa simplicissima oratio docet dum existens in ore lupi sepius clamat. Uade et tu peccator et fac similiter et clamoroso cordis affectu: sed sub missa voce manifesta scelerum tua.

Quod facilius purgantur et ornantur anime confessione penitentiali et generalis. **Ca. v.**

Adantur quoque alij quattuor fructus quorum primus est anime purgatio. Purgatur autem homo per illam a mortalibus et venialibus culpis. Primo quidem adverte federtatem atque deformitatem mortalis culpe: facilitatem medicine et formositatem reformatæ anime. Est enim mortalis culpa spiritualis lepra deterior quam corporalis quantum distat mortale corpus a spiritu immortali ad imaginem et similitudinem dei formatio. Illa efficitur a sortio hominum hec autem a sortio dei et omnium sanctorum et angelorum illa efficitur a civitate. hec autem non solum priuat a celesti regno atque presentia seculo: sed etiam penalitate minime in hospitali infernali cum infinita penalitate

Sed vide facilitatē remediū huius spūalis lepre
q̄ in curatione naaman syri. iij. Regl. v. p̄figu-
rata fuit. **A**lt em̄ illi helise. **V**ade et laua se-
p̄ies i iordane. et recipies sanitatē caro tua at-
q̄ mūdaberis. **E**t seq̄t. **D**escēdit et lauit septi-
ies i iordane iuxta s̄monē viri dei: et restituta ē
caro ei sicut pueri puuli et mūdatus ē. **H**āc faci-
litatē ostendit etia p̄s dicēs. **D**ixi p̄stebor vt
s. **D**e pulchritudine aīe quā ex p̄fessione quis
p̄sequit etia ait. **C**ōfessio et pulchritudo in cō-
spectu eius. **E**t iterū ait. **C**ōfessionē et decorē
induxisti. **S**i aut de sc̄do sc̄z de peccatis venia-
lib⁹ pensare velim⁹: et q̄ratur si p̄fessio general-
is valeat ad eorū purgationem dicendum s̄m
Tho. in. iij. di. xxi. q̄ duplex est cōfessio gene-
ralis sc̄z sacramentalis et nō sacramental. **P**ri-
ma ē sacramentalis q̄ sc̄z fit in secreto sacerdoti s̄
generib⁹ singulorū: et nō de singulis generum
Et valet ex quattuor ad remissionē venialiu
q̄rū ad culpā et etia q̄rū ad penā: vel in parte
vel in toto. **P**rimo ex p̄tritione cōfidentis. sc̄do
ex humilitate p̄fessōis. tertio ex oratione sacer-
dotis in q̄rū ē quedā p̄sona puata. q̄rto ex vi
clauis. **S**c̄do ē q̄dam p̄fessio non sacramen-
talis que sc̄z fit publice corā multis et cum mul-
tis in ecclia: et tunc efficac⁹ est ex tribus p̄mis et
nō ex q̄rto. **E**t ideo nō subiungit in p̄ma et cō-
pletorio absolutio nec satisfactōis iniunctio: s̄
tū o. s. **D**ilcreat v̄ri et cōcordat cū b̄ pe.

Quod ex vera p̄fessione pax inter deum
et aīaz generat **Caplm. vi.**

Ecū est cū deo pacificatio **E**xistēs
v̄tiq̄ in mortali: inimicitia et terribilē
guerrā habet cum oīpotenti deo. **N**ec
pōderat insensar homo q̄ti discriminis sit inimi-
citia ista. **V**nde rogo q̄ facilis sit pacificatiōis
modus. **N**on em̄ necesse tibi: est mactare vitu-
los: aut oues antiquorū more. **V**erba hūilis
cōfessionis a dño p̄ vitulis acceptant. **S**icut
dicit v̄r. **R**eddem⁹ vitulos labiorū no-
stroz. **E**t **E**sa. lviij. dñs ait. **C**reavi fructuz la-
biorū pacem. **H**oc est ex nihilo humilitat: feci
fructū labiorū esse pacē. **I**deo talis p̄fessio hu-
milis maxie figurata est in ramo illo oliue quē
colūba illa ad vesperaz in arca tulit **Gen. viij.**
Ramus v̄o oliue signū pacis ē. **S**ic et p̄fessio
humilis in nos et deum causa ē et signū pacis
et culpaz remissionis. **H**ūc ramū oliue ad ve-
sperā colūba detulit cum spū sanctus q̄ per co-
lumbā figitur in fine tempoz p̄fessionē in ecclē-
sia ordinauit **M**os sum⁹ em̄ in quos fines secu-
culorū deuenerunt: sicut dicit. **J. Cor. x.** **S**icut
colūba dei ecclēsiā dei desiḡt iuxta illd̄ **Cant.**
vj. **U**na est colūba mea. **C**olumba igit in ore
ramū portat: quia ecclēsia oris p̄fessionē ha-

bet in signum pacis cum deo.

Et alī p̄scia alleuiatio et leticia seq̄-
tū ex vera p̄fessione. **Cap. vii.**

Ertius est p̄cientie alleuiatio seu asse-
curatio. **G**rauiat em̄ p̄scientia peccato-
ris ex p̄petratis culpis **Uñ p̄s.** **I**niqui-
tates mee sup̄gresse sūt caput meū et c. **E**t **Job**
vij. **P**osuiisti. i. p̄misisti me poni p̄trariū tibi:
et fact⁹ sū mihi metipsi grauis. **A**lex. cū pecca-
tor magn⁹ plene et diligenter p̄fessus fuerit pec-
cata sua: et plenarie absolut⁹ videtur sibi q̄ sit
ita alleuiat⁹ q̄si amota fuerit de corde ei⁹ gūilli-
ma mola: et q̄nq̄ mirabili leticia sup̄funditur
dū se sperat suscepisse veniā de cōmissis **U**nde
Pro. xv. **S**ecura mens q̄si iuge p̄uiuiū **Uñ**
p̄s. **I**n voce exultatiōis et p̄fessionis son⁹ epu-
lātis. **Q**uod q̄dē magnū est cū sit quasi paradisi
arra. **Uñ. ij. ad Cor. j.** **G**loria nostra hec ē te-
stimoniū conscientie nostre.

Confundit diabolus in vera cōfes-
sione. **Caplm. viii.**

Quartus est diaboli p̄fusio. **C**onfundi-
tur v̄o diabolus cum itelligit se depre-
hensum more siq̄dem furis q̄ cōfusione replet⁹
dum in furto deprehendit. **P**roinde nō ita se-
cure suggerit mala sicut antea faciebat: cum ti-
meat sua reuelari secreta sciens q̄ **Ecd. xxvij.**
d. **Q**ui denudat archana amici fidem p̄dit: et
non inuenit amicū ad animū suum.

Quod in cōfessione q̄nq̄ ex attrito fit
homo vere p̄tritus. **Cap. ix.**

Quattuor alij fructus addant. quorū
primus est peccatorū remissio. **S**c̄dm
Alexan. de halis quandoq̄ accidit q̄
homo accedit ad p̄fessionē non sufficiēter p̄tri-
tus: et tamē p̄ p̄fessionis humilitatē misericor-
diter infundit deus ei grām plene cōtritionis.
Proinde p̄s ait. **V**eritas de terra orta ē: et ius-
ticia de celo p̄spexit. hec ē vera p̄fessio q̄ p̄ce-
dit ab hōe qui de terra ē: quā suscipiēs domi-
nus hominē iustificat a peccatis. **U**nde glo.
h̄um p̄phete exponens ait. **C**ōfessio de ho-
mine peccatore nata ē: vt se accuset. cinerem et
terrā se esse cognoscat. **C**ui dicit **Gen. iij.** **P**ul-
uis es: et in puluerē reuerteris **E**t sic iusticia d̄
celo p̄spexit sicut patet **Lud. xvij.** d̄ publica-
no qui p̄ p̄fessionem iustificat⁹ ad pp̄ria est re-
uerlus **Uñ Aug⁹** **L**aborat mens patiēdo eru-
bescentiā. **E**t quoniā verecundia magna ē pe-
na: q̄ erubescit p̄ christo fit dignus veniā. **Uñ**
ij. Regl. xij. dixit dauid ad nathan. **P**eccauit
domino. **E**t statim dixit ei nathan **D**ominus
trāstulit peccatū tuum a te. **G**lo. **Q**ui humili-
p̄stetur: veniā p̄sequit. **U**nde **Aug⁹** super
illud p̄s. **N**ō absorbeat me p̄fundū neq̄: geat

De sacra confessione

sup me puteus os suū inq̃t. Puteus est pfunditas iniquitatis. In quā si cecideris nō claudet sup te puteus os suū si tu non claueris sup te os tuū. **Uñ** thema dixit confitebor vt s̃ **Scd̃z** Bonauen. Si pposituz tātū valet: quāto amplius valebit opus.

Quod in confessione tam ex auctoritate clauū q̃ ex erubescencia peccatorū puenit satisfactio magna. **Ca. x**

Ecūdus est p peccatis satisfactio. Fit autem hec satisfactio in confessione. **Im** Alexan. de halis maxime ppter duo. Primo ppter auctoritate clauū. **Uñ** Jo. x. Quoz remiseritis peccata rē. Et **Matth.** xviii. Quodcūq̃ ligaueris rē. Potest em̃ sacerdos aliquid pene debite relaxare licet: non omnē penā. **Scd̃o** ppter verecundiā peccatoris. Verecūdiā em̃ ē magna p̃ satisfactiōis cū sit q̃si palliū p̃ciosum opiens pctm̃. **Uñ** p̃ Confusio faciei mee coopuit me. **Scd̃. iiii.** Est p̃fusio adducēs gl̃iaz r̃ gr̃am. **Uñ** Aug. li. de pe. Qui p vos peccast p vos erubescat. Erubescencia em̃ ipsa ptem habet remissionis. Ex miscōia em̃ hoc p̃cepit dñs vt nemo peniteret in occulto. In h̃ em̃ q̃ p seipm̃ dicit sacerdoti r̃ erubescentiā vincit timore dñi offensi: fit venia criminis. Fit em̃ veniale p̃ confessionē qd̃ criminale erat p̃ opationē. **Hec** Aug. Et idē alibi ait. Multū satisfactiōis attulit qui erubescencie dominās nihil eoz que cōmisit nuncio dei denegauit. **Hinc** ē **Im** Tho. q̃ q̃to aliq̃s pluries vel plurib⁹ de peccato p̃fitetur: tanto ei magis purgatorij pena minuit.

Quod per confessionem gratia iam in contritione accepta augmentatur

Capituluz. xi.

Ertius est gratie augmētatio. **Unde** Alexan. de halis. Sepe i confessione deuota dñs augmentat gr̃am in p̃tritione collatam. **Ad** notat **Esa.** xxxviii. In ezechia a quo egrotante ad mortē dñs non solum remouit infirmitatē postq̃ se p̃uertit ad parietem r̃ ad fletum: s̃ addidit vite quādecim annos. **Maxie** ho auget humilitatē. **Unde** sup illud ps̃. hec me cōsolata est in humilitate mea. glo. diē humilitatē quā sibi quisq̃ facit p̃fitendo sua peccata: nō sibi arrogādo iusticiā. **Ex** hoc quippe gr̃e augmēto atq̃ vera et fundata humilitate mens in tēptationib⁹ fluctuans p̃seruat. quia subito p̃fitet prauitates suas. **Ideo** ad hoc hortat **Aug.** dicens. Si cepisti fluctuare cōfitear motū ne plāgas ruinā. Extrahim⁹ nanq̃ denitē putridū ne p̃ eum alij putrescant.

Quod p confessionē accrescit gl̃ia omni-

potētis dei. **Capitulum. xii.**

Quartus est dei glorificatio. **Aut** enim p̃fitetur peccata sua se p̃fitet iniustum r̃ deum iustū. **Nam** cōfessio fit ad laudem dei. **Unde** sup illud ps̃. Cōfitemini domi no qm̃ bonus glo. ait sc̃z p̃fessio peccati r̃ laudis: cū non sit pia p̃fessio peccatorū sine laude. **Ideo** Josue. vii. in p̃sona sacerdotis q̃ p̃fessio nes auscultat d̃r. **Da** gloriā dño deo israel r̃ cōfiteri atq̃ indica mihi qd̃ feceris. **Pro** his aut duodecim fructib⁹ adipiscēdis p̃siderēt p̃fessores cū q̃ta p̃icia atq̃ diligētia debēt instruere penitētes: sciētes q̃ p̃fessor nesciēs discernē in penitēte inf̃ leprā r̃ leprā. i. qd̃ d̃z iudicare: absoluere nō p̃t. q̃z munē scie caret. i. clauē q̃ sciat soluere r̃ ligare. **Et** penitēs h̃ itelligens tenet iter p̃fiteri. **Uñ** dñs **Matth.** xv. Ecce si cecō ducatū p̃fiter: ambo i foueam cadūt. **Proinde** ps̃. amonet p̃fessores dicēs. Erudimi q̃ iudicatis terrā. i. q̃ accipit iudiciū facē de his q̃ i culpis terrenoz plāsi sūt. **Uñ** Aug. in **Im**one xxij. ad heremitas ait. Decet igitur sacerdotes esse tales vt cognoscāt r̃ sciant quā quales r̃ q̃ta infirmatib⁹ exhibere debeāt medicina. **Uñ** Bonauē. in. iiii. di. xviii. vlt. q. sup lram ait. Ille q̃ soluit r̃ ligat **Im** voluntates non **Im** scie r̃ iuris regulā: errat r̃ decipit. **Proinde** sacerdos r̃ religiosus inexpertus audiat simplices pueros r̃ rusticos. nō aut eos q̃ hnt p̃plexos r̃ intricatos casus. **Qui** si audierit tales cū nō itellererint eoz casus oportet p̃fiteri: sicut s̃. dictū ē arti. ij. **Ut** autem ex vera p̃fessione fiat in aīa p̃secutio fructū p̃ctoꝝ **Im** **Scd̃o.** in. iiii. di. xvij. p̃cedere d̃z diligēs examiatio pctōꝝ: **Im** possibilitatē fragilitatis hūane. **Et** itelligo tātā inq̃sitionem fieri debere: quātā q̃s ponē pōt circa aliq̃d multū arduū qd̃ cordi suo eēt multū charū. **Hec** **Im** **Scd̃o.** **Ex** dicti p̃t̃z qd̃ sit p̃fessio sacramentalis r̃ vñ originē sup̃erit: q̃z ex ore dñi n̄r̃ ihu xpi acaploꝝ ei⁹. **Et** q̃z admirabiles fruct⁹ ei⁹ cōse quant⁹ p̃ eā veracit̃ penitētes vt integra fide. spe firma atq̃ seruētī charitate p̃cedente p̃p̃a ratione atq̃ examiatiōe p̃digna cūrratis ad sacramentū p̃fessiois q̃si ad p̃scie illuminationē ad miscōie fontē: ad aīe alleviatiōē. ad gratie augmētationē. r̃ tandē ad dei glorificationē. **Hoc** largiēte dño n̄ro ihu xpo r̃ p̃fessionis institutore. r̃ gr̃e largitore. **Qui** gloriosus in patria r̃ diues in miscōia cum patre r̃ sp̃s sancto viuit r̃ regnat in secula seculoz.

Seria. iii. post tertiam dñicam i q̃ dragesima de correctiōe fraterna.

Sermo. xxviii.

Ipeccauerit in

te frater tuus vade et corripe eum.

Mat. xviii. et in euāg. ho. Si em̄
vini huius termini corripe voluerim? pondera
renibil aliud iudicare videt: nisi cor peccato
ris a malo ad bonum subito rapiēdo mutare.
Dicūt em̄ rapi q̄ subito auferūt. sicut si ignis
carbo sup. p̄piaz vel p̄mi cecidisset vestem
rape eū et illū subito auferre. Necnō et syllaba
dī corripī q̄ subito et raptim p̄nūciatur. Cito
nēpe cor fr̄is a malo ad bonū trāssert: cū ei tur
pitudine sue culpe et pulchritudo diuile gr̄e dul
citer demōstrat. qđ in fratna correctiōe euent
re cōtingit. Proinde fratna correctiō sic diffi
niri solet. Correctiō est admonitiō fr̄is d̄ em̄
vatiōe p̄ctōz: ex charitate fraterna p̄cedens.
Planē nomē fr̄is ois hō etiā p̄ctōz itelligi de
bet. siue eq̄lis siue minor siue etiā maior sit il
le: q̄ ex vno p̄re deo creati. q̄ ex vno p̄re adā
generati. atq̄ ex vno p̄re xp̄o regenerati et re
dēpti sum? Noni tñ poti? nomē fr̄is q̄ hois
aut p̄ctōis. eo q̄ frater nomē ē amoris et cha
ritatis: q̄ ex vno p̄re creati et regenerati sum?
Ideo correctiō fr̄is ex radice dī p̄cedē chari
tatis. De hac igit fratna correctiōe tria p̄nci
palit̄ p̄siderem? Primo ei? obligatiōez. scđo
ordinatiōe. tertio eius p̄ditionē.

Articulus. I. qñ homo obligat vlt
non corrigere p̄mū suum.

Primo p̄siderem? huius fratne corre
ptionis obligatiōez. At em̄ dñs. Si
peccauerit te frater tu? vade vt s. qđ ē
p̄ceptū affirmatiuū. S; p̄siderādū: est sicut p̄
cepta legis negatiua p̄hibēt act? p̄ctōz: ita p̄
cepta affirmatiua inducūt act? vtutū. Actus
si qđ p̄ctōz fm̄ se semp sūt mali: ac etiā nullo
mō nec in sup aliq̄ tpe p̄nt bñ fieri: q̄ fm̄ se ois
no sūt mali vt dicit **Isido. ij. ethymol.** Ido ne
gatiua p̄cepta obligāt semp et ad semp. nisi cō
trariū p̄cipet reuelatiōe diuina: q̄ dī. xiiij. q. v.
c. iij. dixit domin? **Nec israelite furtū fecerūt**
asportādo egyptioz vasa: s; deo iubente mini
steriū tribuerūt. Act? aut vtutū nō q̄libet mō
fieri debēt: s; debetis circūstantijs obseruatis
Que qđdem requirunt ad h̄ q̄ actus sit vtuosus
scz vt fiat vbi debet. et fm̄ q̄ debet. Et quia di
sp̄sitiō eoz q̄ sūt ad finē attēdit fm̄ rōnem fi
nis. Ideo i istis circūst̄is vtuosi act? maxi
me attēda ē ratio finis: q̄ qđ ē bonū virtutis.
S; igit aliq̄ tal circūst̄ia omittat circa vtuo
sum actum que totalit̄ tollat virtutis bonū: s;
qđdem p̄cepto p̄trariat. Si aut defect? alicui?
circūstantie q̄ totalit̄ vtutē nō tollit. licet nō p̄
fecte attingat vtutis bonū nō dī eē p̄ceptū.

Ido. ij. ethicoz dī. Et si parū a medio disceda
tur nō ē p̄ virtutē. s; si multū discedat corripit
tur vtus i suo actu. Ad itelligēdum aut qñ hō
obligat ad hanc correptōez vel qñ nō. tres di
cretiōes p̄siderāde sūt. Prima circa corrigētē
scđa circa delinquētē. tertia circa omittētē.

Quia tria requiruntur ex parte corri
gentis ad hoc q̄ obligetur corrigere
p̄mū suum. Caplm. I.

Prima discretio cōsideranda est circa
corrigētē. Vbi notandū q̄ ad hoc q̄
homo corrigere obliget: tria requirunt
ex pte ipsius corrigētis aliter nō obliget. Pri
mū est certitudo. scđm est māsuetudo. tertium
est aptitudo. Primū ē certitudo. id ē. q̄ sci
at certe p̄mi sui culpaz. Unde **Eccl. xj.** Pri
usq̄ interroges scz de veritate rei nō vitupes
quēq̄: vt cū interrogaueris corripe iuste. id ē
fm̄ ordinē inferius annotatū. nec tamē sufficit
hec certitudo apud se. Nā si criminaliter agis:
et timef defect? p̄bationis et obligat actor ad
talionē si i p̄batiōe deficiat: tūc homo p̄mū
accusare nō obligat. Idē forte dicēdum ē qñ
in moralib? sunt varie doctoz opinioniones et est
piculū in p̄lo scandalū suscitare tenēdo vnam
opinionē: tūc credo nō esse necesse populū cir
ca talia redarguere nisi valde t̄pate. Scđm
ē māsuetudo scz i corripēdo: Quia corripēs
cū turbatiōe et ira maḡ ad malū puocat q̄ ad
bonum. Vñ apls. ij. ad **Thessal. iij.** Nolite q̄si
inimicū existimare illū scz delinquentē s; corri
p̄te vt frēm. s. cū māsuetudie. Qđ idem intelli
gens necessariū. s. ad **Cor. iij.** ait. Quid vul
tis. in vga veniam ad vos an i charitate et spi
ritu mansuetudis? Et merito talis bon? mod?
obseruandus ē. Nam **proū. xv. dī.** Lingua
mollis p̄fringet duriciē. Et iter. c. xv. ait. lin
gua placabilis lignū vite. Que aut imoderata
est cōteret sp̄m. Unde p̄pha ait. Superuenit
māsuetudo et corripiemur. Unde **Aug?** super
eplam ad **Gal.** Quicqd lacerato aio dixer? pu
nientis est impet? non charitas corrigenti. Si
lige et dic qđqd voles. Hec ille. Iteruz in. ij. li.
de p̄mo. do. in mon. ait idē. Raro et magna ne
cessitate obiurgatiōes adhibēde sūt: ita tamē
vt in his et in ipis nō nobis s; deo seruiat inste
mus. Tertiū est aptitudo scz ad corrigēdū
q̄ scz in alio nō sit tāta sicut in eo. Nam si ipsuz
peccantē videant aliq̄ eque boni. sicut tu vltor
te meliores: et illi forte magis familiares. aut p̄
latus suus: p̄babiliter supponere sic possis q̄
aliquis istoz in qbus est debitum et aptitudo
corrigēdi illū corripiet eū. Et apls ad **Heb. xij**
dicat. Quis est filius quē non corripiet pater
Et iterum. iij. **Regl. xx.** platus dicif. Custodi

De correctione fraterna

virum istū q̄ si lapsus fuerit erit anima tua p̄ anima illius. Unde nō debeo credere q̄ p̄lat⁹ suus sit inemor salutis sue qd̄ esset. si negligeret corripere illum. Si aut̄ certū esset q̄ omnes negligeret corripere illum: tunc cū alijs p̄ditiōib⁹ p̄currētib⁹ teneret. Hec s̄m Gallēsem v̄l gualensem in q̄stionib⁹ disputatis.

Q̄ tria requirunt ex pte delinquētis ad hoc q̄ q̄s corripere obliget p̄ximum suum. Caplm. ii.

Q̄ Ecūda x̄o discretio obseruāda est circa delinquētē. Nam ad hoc q̄ aliquis teneat corripere delinquētē etiam tria requirunt in eo. **Prīmū** est spes verisimilis. sc̄ cundū culpa mortalis. **tertūz** oportunitas tēporis. **Prīmū** qd̄ in delinquēte requirit̄ ē spes verisimilis et p̄babilis sc̄z d̄ futura correctione. Quia cūz correctio instituta est p̄pter emendationē fratris sicut patet in euāḡ. ho. si hoc non sperat. s̄ peioratio timeat: tunc correctio non deberet fieri cū esset dare culpe noue occasionē et peccatū esset: testante d̄no **Proū. ix.** Noli arguere derisorē ne oderit te sc̄z nō p̄pter te: s̄ p̄pter se. ne deterior fiat. Et paulo an̄ dicit. Qui erudit derisorē ip̄e sibi facit iniuriā et qui arguit impiū sibi maculaz generat. **Un̄ Hiero.** Frustra niti et nihil aliud q̄ arguendo odiū q̄rere extreme demencie est. **Secūdo** requiritur q̄ sit culpa mortalis. Nam correctio fit ad lucrandū frat̄e amissum p̄ p̄ctm̄: qz dicit̄ i euāḡ. ho. Si aut̄ te audierit lucrat⁹ eris frat̄e tuū. Non em̄ amittit̄ aīa fratris nisi p̄ mortale culpā. Ex quo patet q̄ corripere frat̄e ē qn̄ peccat mortaliē p̄ceptūz. **Un̄ Eccl. xvij.** Uni cuiq̄ mādauit d̄ns de p̄ximo suo sc̄z corripit̄ do. Corripere x̄o qn̄ venialiter peccat est p̄siliū.

Tertūz x̄o qd̄ requirit̄ est oportunitas t̄pis id ē. q̄ sit spes q̄ non habeat maiore oportunitatē t̄pis ad corripiendūz frat̄e. Unde **Aug⁹** de ciui. dei. lib. j. c. ix. dicit. Si q̄s p̄pterea obliuiscit̄ corripiedisq̄ male agētibus p̄cit: qz t̄ps oportunū querit. Sequit̄. Non videt̄ occasio cupiditatis: s̄ p̄siliū charitatis. Ex dictis patet q̄ cū corripere frat̄e sit p̄ceptūz affirmatiuū: obligat̄ tñ ad sui executōez t̄pe necessitatis. Tūc aut̄ vere necessitas ē. qn̄ p̄dicta sex q̄ in hoc et in p̄cedēti. c. dicta sūt p̄currūt simul ita q̄ si nō occurrūt l̄z hō hoc p̄cepto ligetur. nō tñ obligat̄ ad exequendū illud. i. ad corripiendū s̄ differre pōt sine peccato quousq̄ hec sex simul p̄currūt. **P̄dicta** aut̄ sex de p̄elato nō intelligunt̄ d̄ quo nō est s̄mo ad p̄sens. **Un̄** aut̄ oīa sex p̄currunt tūc teneat homo p̄p̄ tria corripere frat̄e. **Prīmū** p̄pter p̄ceptionē de q̄. s̄. dictum est. Facit ad h̄ ex de x̄bo. sig. c. in

his vbi d̄z qd̄ p̄cipit̄ impatur et qd̄ impat̄ necesse est fieri. Et. xliij. q. j. c. vltj. dicit **August.** Quisq̄s p̄ceptis nō obtemperat: reus ē et debitor: pene **Secūdo** p̄p̄ detestatoez. vñ. lxxvij. di. c. error d̄z. Error cui non resistit̄ approbat̄. Et subdit̄. Negligere q̄pe cum possis p̄turbare puerfos: nihil aliud est q̄ fouere. **Ad idē** lxxvij. di. c. faciētis. ex de homici. c. sic dignū **Tertio** p̄pter subuentionē. Quia q̄ p̄ditiuū uare p̄ximū et non iuuat p̄uincit̄ summū non amare pastore v̄t pater. lxxx. q. j. c. in s̄pturis

Sed nunq̄d teneat homo p̄pter hoc p̄ceptū inq̄rere correptione egētes: Dicendū q̄ illud quod debet aut: debet p̄sone certe aut incerte

Prīmū aut̄ si hō debet aliqd̄ p̄sone certe et determinate: siue illud sit bonū t̄pale siue spirituale. necesse ē q̄ illud ei impēdam⁹ non expetantes q̄ nobis occurrat: imo tenemur cū q̄rere ne dum in debito t̄pali: sed multo magis debito sp̄uali: sicut in illo q̄ habet alteri⁹ curā: qz debet euz querere et corrigere de p̄cto. xliij. di. ephesijs. **Secūdo** aut̄ illa bñficia que nō debent̄ certe p̄sone: sed cōmuniter omnib⁹ p̄sonis. siue sint t̄palia siue sp̄ualia: nō optet nos q̄rere q̄bus impēdam⁹: sed sufficit q̄ illis impēdamus q̄ nobis occurrūt. Hoc em̄ p̄ quadam forte habendū est **Im̄ Aug⁹** in lib. de doc. In lib. q̄ de x̄bis d̄ni ait. Ammonet nos d̄ns n̄r q̄ nō negligam⁹ p̄ctā n̄rā nō q̄rendo qd̄ respōdet̄: s̄ videndo quid corrigas. alioq̄n efficere mur vite eoz exploratores p̄tra illd̄ quod dicitur **Proū. xxiij.** Nō insidiaris et queras in pietatē in domo iusti nec vastes requiem eius ar. ad h̄. vj. q. j. c. ex merito. in fi.

Triplici ex causa dimittit hō corrigere peccatorem vel bene vel male

Capitulūz. iii.

Q̄ tria aut̄ discretio p̄sideranda ē circa omittendū sc̄z correptionē s̄m **Ric̄.** in. liij. di. xix. fraterna correctio tripliciter omitti potest. **Prīmū** p̄pter charitatez. **Secūdo** p̄pter sensualitatē. **tertio** p̄pter tepiditatē. **Prīmū** est vtuale. **Secūdo** veniale. **tertū** mortale. **Prīmū** p̄pter charitatē: p̄ hoc est virtuale. Unde **Aug⁹** j. de ciui. dei. c. ix. Si q̄s p̄pterea obliuiscit̄ corripiedis male agentib⁹ p̄cit: quia oportunū tēpus inq̄rit vel d̄ eis dē ip̄is metuit ne deteriores ex hoc efficiant̄ vel ad bonā vitam et piam erudiēdos impēdāt aliosq̄ infirmos p̄mant atq̄ auertāt a fide. nō videtur cupiditatis occasio: s̄ p̄siliū charitatis. **Similiter** dicendū ē si omittit̄. qz nō habet p̄ueniē locus. **Secūdo** p̄pter sensualitatē. et hoc est veniale vt̄pote qn̄ p̄p̄ t̄pale cōmodū habendūz vel incōmodū vitandū efficiat̄ homo tardior a

ad correptionē: non tñ in tñ qñ si sibi cōstaret q possit eñ extrahere a mortali culpa hoc nō omitteret pp̄ cōmodū tpale. Et d̄ h̄ sc̄do modo in p̄mo de ciui. dei. c. lx. circa p̄ncipiū. Aug⁹ ait. Aliqñ corripēdis fr̄ib⁹ desistūt hoies vel ppter laborē vel ppter verecūdiā: vel ppter vitatiōē nocumēti tpalis: q̄uis tñ displiceat malū eoz. Nec incidūt in illaz dānationē que post hāc vitā talib⁹ p̄patur. Tercio modo omittit correptio pp̄ tepiditatē: et h̄ est mortale. Un̄ qñ homo p̄babilē sperat et credit q possit fratrē suū retrahere a peccato: et h̄ omittit facere pp̄ aliq̄d cōmodū tpale vtp̄ta: qz timet iudiciū vulgi et cruciatū carnis siue peremptionē. dū tñ hec in animo ita dñent q p̄ponat charitati fraterne. Tūc em̄ ordinē charitatis puerit plus diligēdo cōmodum tpale q̄ aiam p̄mi et honorē dei. Un̄ Aug⁹ vbi s̄. Plerisq̄ ab eis cōmonēdis obiurgādis et corripēdis male dissilat. ne vel eos offendamus velez inimicitias deuitem⁹. ne impediāt et noceāt i istis tpalib⁹ rebus q̄s adipisci adhuc appetit n̄ra crudelitas: siue q̄s amittere formidat infirmitas. Hec ille. Unde glo. super illud Eccl. xvij. Unicusq̄ m̄ adauit dñs de p̄mo suo dicit. Ita peccat q̄ fratrē suū peccare videt et tacet sicut q̄ peccatū nō indulget.

Articul⁹. ii. d̄ triplici correptione scz fraterali filiali et peternali

Secundo cōsiderem⁹ correptionis ordinationē seu modificationē. Sc̄dm̄ em̄ Cassi. lib. iij. eplaz. Egri non vna caula salut⁹ ē. Alter cibis reficit⁹: alē p̄ abstinētie beneficia attenuat. Hic lauacra mollia. ille ferrū q̄rit ad vulnera. Et variū remediū poscit diuisa q̄litas passionū. Proinde triplicē distiguam⁹ correptōez. Prima ē frateralis. sc̄da ē filialis. tertia ē p̄nalis d̄ q̄b⁹ p̄ ordinem ps̄. cxi. ait. Corripiet me iust⁹ in misericōdia et increpabit ē. Prima ē fraterali eglis ad eglē. Et de hac dicit. Corripiet me iust⁹. Sc̄da ē filiali. i. mioris ad maiore. Et d̄ hac subdit in misericōdia. Tertia ē fraterali. i. maioris ad miorē: et de hac subinfert: et increpabit me. Ad verbum potest esse p̄sentis articuli aliud thema.

Qñ homo tenetur corrigere p̄mū suū: et quō et quem fructū cōsequat homo ex eo. Capitulum. i.

Prima est correptio frateralis. id est. equalis ad equalē. Unde ps̄ ait. Corripiet me iustus. id est. q̄ vult esse iust⁹. Circa quā tria in textu hodie. euangl. cōsideranda sūt scz fraterne correptionis. Primo casus. secūdo modus. terto fructus. Primo cōsiderandus est fraterne correptionis casus. q̄

talī est: et a dño ponit cum ait Si peccauerit in te frater tuus. Ubi ponit tria q̄ p̄currūt ad fraterne correptionē. Prīmū est mortalis culpa. sc̄dm̄ noticia certa. tertium amicitia vera. Prīmū ē q̄ sit mortalis culpa. Unde dñs ait. Si peccauerit scz mortali: aut ē in apto et grādi piculo ruendi in illud fm̄ quosdā qd̄ et facti rationabile videt sicut in p̄cedenti arti. dictū est. c. ij. Sc̄dm̄ est q̄ sit noticia certa. Ideo subdit. i. te. Ad triplicē exponi potest. Prīmū in te. i. te puocatē: te fauente: te inducente te p̄siliante. tunc digne debes satisfacere et penitere. Sc̄do si peccauerit in te. id ē. te pati/ente: et tunc debes indulgē. Un̄ Mat. xviij. Nōne oportuit et te misereri p̄serui tui sicut: et tui miseri sum? Et Eccl. xxxj. Intellige quē sūt p̄mi tui ex teipso. Et Chrys⁹. ait. Si graue videtur damnuū. afficē debet lucrū. Si graue videt p̄ceptum cogita p̄miū. Si graue sit remittere ei q̄ te cōtristauit: hoc est grauius incidere in gehennā. Tercio modo sic. Si peccauerit frater tuus in te. id ē. te solo sciēte: tūc in secreto corripe eum sicut p̄ patebit. Tertium qd̄ requirit in corripēdo est amicitia vera. Ideo subdit. Frater tu⁹. id ē. ex fraterne charitate a te dilectus. Sc̄do cōsiderandus ē correptionis modus. Qui triplex est. Prīmū ē modus amoroſus. secūduſ est modus timoroſus. tertius est modus pudoroſus. Prīmū est amoroſus. Et de hoc domin⁹ ait. Vade et corripe eum in te et ip̄m solum. Ubi ostēdit q̄ tria debet habere ad hoc q̄ sit amoroſus. Prīmū sollicitudinē. secūdo necessitudinē. tertio rectitudinē. Prīmū sollicitudinē. ideo ait. Vade scz ne pigriteris. id ē. vade p̄ sollicitam diligentia. Vade etiam ad fr̄am instar diligentis pastoris. qui vadit querere p̄ditam ouem vt ex hac humili pietate ille citi⁹ reducat⁹ ad bonū. Ideo dicit Chrys⁹. Peccator ira et verecūdia detinet ebr̄ius fact⁹ q̄si graui somno. Un̄ oportet te q̄ sanus es ad illuz ire sicut me dicis ad egrotū. Sc̄do debet habere necessitudinem. id ē. debet ex charitate cōsiderare q̄tum illi et tibi necessariū est eripe eum de statu dānationis. Ideo dñs ait. Et corrip eum id ē. cor eius rape de statu dānationis vel p̄detionis. Contrariū multi agunt. Nam quidaz eum laudant. qd̄am dissimulat. qd̄am exasperant. qd̄am negligūt. qd̄am occidunt. Contra hos om̄es p̄mo ait. Corripe. Non dicit laudando. qm̄ vti p̄pheta ait. Laudat peccator i desiderijs aie sue: et iniquus benedicitur. Sc̄do inq̄t Corripe. nec ait dissimila. subtrahendo. Un̄ Aug⁹ de x̄bis dñi ait: Si neglexeris peior eo fact⁹ es. Ille iniuriā fecit q̄ui vulnere seip̄m p̄cussit. Tu vuln⁹ fratrī p̄tēns peiores

De correctione fraterna

tacendo: quod ille puiciando. **Tertio** dicit Corripe non dicit eraspera obiurgando. **Quia** fraterna correptio sicut in primo. c. primi articuli. dictum est in maiestate fieri debet. **Unde** ad Gal. vi. Vos qui spirituales estis instruite hominem in spiritu lenitatis. **Sanctus Augustinus** super eandem epistolam ait. Nihil probat spirituales virum sicut peccati alieni tractatio: cum liberati de eis potiusque eis auxilia quam puicia meditantur. **Quarto** ait. Corripe non dicit differas negligendo et pigritando. **Sanctus Hieronymus** lxxxvi. di. c. faciens dicit. Faciens perculdubio culpam habet: quod quod potest corrigere negligit emendare. **Unde** Cassio. li. j. epistolam ait. Succurrendum est ne tractu temporis impunita mala consuelescant. **Malum** enim cum perseverat auget et remediabile bonum est peccato accelerata correptione. **Quinto** etiam ait Corripe. Non dicit occidas puiciando. **Nam** dei voluntas cui nos in omnibus conformare debemus est: quod nullus peccat eo attestante quod **Isaiah** xviij. ait. Nolo mortem peccatoris etc. **Tertio** vero ut modus correptionis sit modus amarus debet habere rectitudinem. **Ideo** subdit: inter te et ipsum solum. **Et** huiusmodi est rectissimus modus corrigendi fratrem. **Sanctus Origenes** super **Leuiticum**. Non vult te dominus si forte videri peccatum fratris tui continuo volare ad publicum: et clamare passim: et divulgare aliena peccata: quod esset utique non corrigere: sed potius diffamantis officium. **Si** videris fratrem tuum non recte agentem argue eum inter te et ipsum inquit. Solus vidisti. solus inter te et ipsum corripe ubi enim tibi ministerium servari videris: servabit ipse emendationis pudorem. **Si** vero ipsum diffamari videat illico ad negandam impudenter pervertet. et non solum non emendabis peccatum: sed etiam duplicabis. **Unde** **Augustinus** in sermone domini in monte exponens dictum verbum ait Corripe iter te et ipsum solum. **Student** correptioni parcere pudori. **Forte** enim per verecundiam incipiet defendere peccatum suum. **Et** quod vis facere meliorem facis peiorem. **Advertendum** est tamen quod peccatum primum potest tripliciter variari. **Nam** aliud est publicum: aliud putiosum: aliud vero est occultum. **Primo** enim est peccatum publicum et vergit in multitudinem hominum. ut puta heresis incedium: et sic de alijs. **Sanctus Iacobus** i. Timotheo. v. Peccantes coram omnibus argue ut et alij timorem habeant. **Et** ad idem facit xlv. di. huiusmodi illud. **Ratio** est: quod tunc non tamen in se vixit etiam alios per malum exemplum peccat. xj. q. iij. pericula. **Et** iterum **Isidoro**. de summo. bo. li. iij. c. xlvj. ait. Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda. **Palam** enim sunt arguenda quam palam nocent. ut dum illa agita obiurgatione sanantur: hi qui eos imitantes deliquerant corrigantur. **Sed** enim unus corrigi plurimi emendantur. **Melius** est enim ut per iustorum saluationem unus damnetur: quam quod per unius licentiam multi periclitentur. **Secundo** est pec-

catum putiosum et pestiferum quod licet occultum sit. tamen potest multis inferre maximum nocumtum sicut sunt hereses et perditiones. **Proinde** cum tales in alios periculosissime peccent. statim ab ipsa monitione promissa denunciandi sunt: nisi homo sciret et firmiter estimaret: quod ad eius secretam monitionem statim posset talia mala impedire. **Tertio** est peccatum occultum. **Quia** peccatum quod est solum in malum peccatis. et eius in quem peccat. vel quod ledit ab eo: vel saltem ex sola notitia eius: tunc debet homo si potest sic emendare fratrem suum ut fama eius proficiat. **Et** sic est de necessitate precepti. ut secreta admonitio publica denunciatione precedat. **Talis** autem secreta ammonitio debet: aut semel: aut pluries fieri: quod dum spes de correptione probabiliter haberi potest. **Propter** tria enim talis correptio debet fieri occulte. **Primo** ut peccator a malo reuocetur. **Secundo** ne alij infametur. **Tertio** ne ad peccatum alij provocetur. **Primo** ut peccator a malo reuocetur. **Sanctus Hieronymus**. Corripendum est seorsum peccator: ne si semel publice correptus verecundia: aut pudore amiserit permaneat in peccato. **Sanctus Augustinus** super predicto verbo. Si in te peccaverit etc. **Augustinus** de verbis domini ait. Quia enim secretum fuit quoniam in te peccavit secretum quod cum corrigis quod peccavit. **Quia** si tu solus nosti: quod in te peccavit: et cum vis coram omnibus arguere: non es corrector: sed perditior. **Merito** enim a peccati timore infamie retrahuntur. **Cum** autem se sentiant infamatos: liberius atque licentius peccant atque in profundum peccatorum semergunt sicut quod dicit **Isaiah** xviij. Peccator namque cum in profundum peccatorum devenit perit. **Idem** dicit di. xviij. c. nec licuit. et ex de iudi. cum non ab homine. **Secundo** vero debet correptio occulte fieri ne alij infametur. **Sanctus Augustinus** in epistola ad plebem hypontensem ait. Cum de aliquibus qui sanctum nomen perfitent aliquid criminis vel falsi sonuerit vel veri patuerit: instant. satagunt. ambulant ut de his omnibus habere credant. **Hec** ille. **His** tamen temporibus multum necesse est occultum peccatum clericum vel religiosum occulte corrigere: quod cum aliquod peccatum illorum publicatur: aut publice castigatur. statim ceteri infamantur ut dicitur ab infano vulgo. **Nulla** perditio in mundo sit. ubi non sit aliquis religiosus siue sacerdos et cetera similia. **Tertio** vero debet correptio fieri occulte ne ad peccatum provocent ceteri: sicut quod dicitur ad **Roma** xiiij. Ne peritis offendiculum fratri vel scandalum: quod maxime a predicatoribus evandandum est. **Nam** peccata multum enormia et secreta maxime carnalia non sunt propter palanda. eo quod fragiles ex tali auditu instigantur hominum generis inimici facile ad per similia perlabuntur. **Hec** tamen hi qui in talia corruerunt emendantur. **Et** potius credentes in talibus se non esse solos. amplius confirmantur et indurantur. **Verum** a domino subinfertur. **Si** te audieris lucraturus eris fratri tuo scilicet

deo sibi et tibi. Et sicut Chrysostomus innuat quod inimitie commune est dānū. Et ideo nō dixit quod ille lucraretur erit seipsum: sed quod tu lucratus es eum. Unde Hieronymus pro salutē alteri nobis quod acquirat salutē. Secundo autem in corrigēdo tenēdus ē modus timorofus. Nepe de vno extremo ad aliud extremū per mediū pueniēter itur. Voluit enim dñs in correptione fraterna quod pncipiū eēt occultum dñi frater corripit fratrem inter se et ipm solum: si nem vno publicū voluit eē scz vt ecclesie denūciaret. Ideo inductio testiū in mediā pueniēter ponit. vt pmo crimē fratris a paucis indicet quod scz possint pdesse et nō obesse: vt salte sic sine multitudinis infamia eius correptio fiat. Ideo subdit dñs dicēs. Si te non audierit adhibe tecū adhuc vnū vel duos. vt in ore duorum scz si assumpseris vnū vel triū testium si assumpseris duos: stet omne verbū. id est. stabile fiat et stabile sentiat. Item hec testium inductio fit ppter tria. Primo ppter declarationē. scdo ppter testificationē. tertio ppter confusionē. Primo ppter declarationē. id est. vt corripies ostēdat quod delinquēs peccatū commisit sicut Hieronymus. In Eccl. xix. Corripe amicū tuū ne forte nō intellexerit et dicat nō feci. aut si fecerit ne iterum addat facere. Secundo ppter testificationē. i. ad testificandū quod ammonēs fecit quod in se fuit sicut Chrysostomus. Tertio ppter confusionē. h est ad pvincendū delinquētē de accusatione si accipit iterum sicut Augustinus. Predicta autem inductio testiū sicut dictū est fieri debet: nisi forte timeatur quod ppter hoc peccator deterior fieret quod tūc desistendū eēt. Tertio vō in corripiedo tenēdus ē modus pudorofus. Unde dñs subdit. Et si nō audierit eos scz et te cum eis dic ecclesie vt innuat manifeste: quod pscia fame pferenda est. Unde dñs maluit quod potius cū dispēdio fame sue corrigeret peccator per publicā denunciationē. quod fama pua aia spūaliter moreret. Unde Chrysostomus ait. Sicut medicus cū viderit morbum piculosum nō desistit: sed tūc magis pparatur ad curā: sic etiam quod peccator fuerit cū dīo: et ptnatior fuerit. tātō min⁹ ad irā et odium: sed ad medicinā nos studere oportet. Unde vltimū remediū adhibēs dicit. Dic ecclesie quod tripliciter pōt exponi. Primo dic ecclesie. i. multitudini sicut Hieronymus. Et quod paucorum pudore saluari non potuit: multorum saluetur obprobriis. Secundo modo dic ecclesie. i. ei quod pscidet sicut Chrysostomus. vt per platos ecclesie excoicatio fiat: et sic maiorē erubescētia patiat. Tertio modo dic ecclesie. i. corā platos quince per testes. Si vō per obiurgationes platos nō correxerit se: eū tāquā ptnacē hereticū et excoicatū denūciat. In iudicādo siue corripiedo lex bria secuta ē quod pncipes quod seq debet: vt aut eum

quē punit emēdet. aut pena ei⁹ reddet ceteros meliores. aut sublati malis securiores ceteri quod viuāt. Tertio vō psciderād⁹ ē fratre correptionis fruct⁹: quod quidē triplex ē. Prim⁹ est lucrum vni⁹ aie. scds infusio grē. terti⁹ ē adeptio glie.

Prim⁹ est lucrum vni⁹ aie scz pmi correpti quod se emēdat. Quia dñs ait: si te audierit lucraret frēm tuū. Secundo ei⁹ fruct⁹ ē infusio gratie. Unde prou. xx viij. Qui corripit hominem grā postea lueniet. Proinde. xxiiij. c. idē ait Erue eos quod ducāt ad mortē: et quod trahūt ad interitū liberare non cesses. Expositor. Quidā vō ducunt ad mortē mortal culpe voluntate pscitiēte peccato. Tales g erue scz psculēdo docendo monēdo et corripiedo. Quidā vō ppter patratam culpā trahūt ad iteritū sempiternū scz vt tēptatiōib⁹ demonior⁹: aut suggestiōib⁹ impiorum. aut fallacijs et versutijs hereticor⁹: et hos siliter iuuare necesse ē. Tertio vō fruct⁹ est adeptio glie. Unde Iaco. in fine canonice sue ait. Si quis ex vobis errauerit a veritate. et couerterit quod eum: scire debet quod qui conuerterit fecerit peccatorem ab errore vie sue saluabit animam eius a morte et operit multitudinem peccatorum.

Quando et quō subditi prelatū et dñm delinquentem corripere possunt.

Capitulum. ii.

Secundo vō ē correptio filialis. i. minoris ad maiorē. Et de hac psc. subdit in miscdia. quod mira miscdia debet fieri correptio ista. Proinde notādū ē quod plati dñi et parētes indigēt magno auxilio subditoz. Unde Aug⁹. Quotāquā supiori pscitur⁹ ē loco: tātō maiorī versat piculo. Unde Amb. in suo pastor. ait. Sic ē leui⁹ de plano corruiere: sic graui⁹ ē quod de sublimi ceciderit dignitate. quod ruina quod de alto fit grauiori casu colliditur. Honor quod pscipalis corā oib⁹ pclarus est: si ruina sustineat dolor magn⁹ est. nec pstat tantā gloriā sequi post victoriā: quā tam ignominia post ruina. Et ideo misericorditer succurrēdū est statui platos et dñoz. Considerādūz tñ ē quod si platus ē frater nature cōformitate: est tñ pater amore et charitate. et supior ex officiū pscite. si tñ peccat vilijs cōditionis efficitur. Unde Irido. desum. bo. Quotā splendoris honore quod celsior est: tanto si delinquat pctōr maiorē. Si igit subditus pscatum peccantē corrigit. non cōtra eum loquit sed pro eo: atquē ei tanquā frater adiutorium pstat. Unde prouerb. xvij. Frater qui iuuat a fratre tanquā ciuitas firma. Tripliciter autem corrigi debet a subito domin⁹ aut platus. Primo humiliter absq pscumptiōe. scdo secrete absq diffamatiōe. tertio modeste absq obiurgatiōe.

De correctione fraterna

tionem. **P**rimo humiliter absque presumptione. **U**n-
Grego. in pastoral. c. xxviii. ait. Ammonendi
sunt subditi ne dum culpas propositorum pside-
rant. contra eos audaciores fiant. Sed si qua eo-
rum sunt valde prava: sic apud se diiudicent: ut
cum dei timore restricti ferresub eis iugum reueren-
tiam non recusent. **H**ec ille. Si presumptuose obiur-
gatur peccatum est. **U**nde **Exo.** xix. mystice di-
citur bestia que motem tetigerit lapidabitur. **U**n-
ij. **Reg.** vi. dicitur quod oia percussus est a domino et
statim interijt: quia presumptuose tetigit arcam
per quam platus mystice designatur. Si autem abs-
que presumptione quis corrigat eum metoriturus est
Nam et asina balaam reprehendit. **Numeri.** xxij.
et **ij.** **Per.** ij. et **ij.** q. vii. c. secuti sunt. et. c. nos
scilicet cum balaam. **S**ecundo debet corrigi secrete
absque diffamatione sicut in. c. pce. ultra medium.
Et de hoc melius dictum est in quadragesimali de
christia. religi. sermo. xx. arti. iij. p totum. **T**er-
tio debent corripri modeste absque obiurgatione
Proinde. **i.** **Timothe.** v. Senior ne increpa-
ueris sed obsecra ut patres. **U**bi **Aug.** ait **S**e-
nior scilicet aetate et moribus vel officio ne increpaue-
ris propter etatis honorem vel dignitatem: ne in-
digne ferens se a iunioribus correptum magis exaspe-
ret quam perficiat. **S**ed sequitur obsecra ut patres ut
facile suscipiant admonitiones. **S**enior tamen stultus
sicut **G**reg. dicit vehementer increpandus est.
non debet tamen inferior se intrudere minuta/
tim facta plati diiudicare in malum: et maxime pro-
pter leuia signa: quia hoc esset temeritatis. **N**ec
etiam inquirendo discutere: quia hoc esset superioris
potestatis. **S**ed quando est evidenter facti cuius re-
sistere non potest. nec super hoc rationabiliter du-
bitare: tunc debet corrigere platum sicut. s. dictum
est. **E**x his patet quod per correctionem que est actus vin-
dicative iusticie. inferiores non debent corrigere
superiores nisi manifeste errarent in fide. **T**unc quidem
si non adessent superiores qui punirent aut vindicare
non tolleretur: tunc per inferiores puniri possent. **Q**uia
heresis reddit platum catholico inferiori: non
tamen in foro interiori verum in exteriori.

De triplici correctione qua prelati
atque maiores tenentur suos corrigere
subditos. **Cap. m.**

Tertia est correctio principalis. id est maioris
ad minorem. **I**dem per se ait. **E**t increpabit
me. quia ut plurimum eget increpatione. **H**ec quidem
correctio triplex est. **P**rima est emendativa. secunda
est punitiva. tertia est permissiva. **P**rima est emen-
dativa. **U**n. xx. q. iij. c. duo ista. **Aug.** dicit
Quo ista nota cum dicimus homo peccator non uti-
que frustra dicimus quia peccator est corripere: et quia homo est
miserere. **N**ec oino liberabimur nisi cum perse-
cutus fueris peccatorem. **I**huic officio notis iungi-

let disciplina sicut utique regi apta et accom-
data est. non solum episcopo regi plebem suam: sed etiam pau-
peri regi domum suam. diviti regi familiam
suam. marito regi coniugem suam. patri regi ple-
bem suam. iudici regi provinciam suam. regi regem
gentem suam. **I**tem. xxiij. q. v. c. non putes **Aug.**
ait. **N**on putes te tunc amare servum tuum. quan-
do cum non cedis. **A**ut tunc amare filium tuum
quando non das disciplinam ei. **A**ut tunc amare
vicinum tuum quando non corrigis eum. **N**on est ista
charitas sed languor. **F**erveat charitas ad emen-
dandum et ad corrigendum. **S**i sunt boni mores
delectent te. **S**i autem mali corrigent aut emen-
dent. **I**deo **P**roverb. vi. plato dicit. **D**iscu-
re festina suscita amicum tuum. **I**n hoc verbo ex-
hortatur platus ad tripliciter exercendum officium
suum. **P**rimo generaliter. secundo celeriter. tertio ve-
raciter. **P**rimo generaliter. ideo dicit. **D**is-
curre scilicet modo ad hunc locum. modo ad illud lo-
cum. iuxta illud ad **Roma.** xij. **Q**ui pest in sol-
licitudine. **E**t illud **P**roverb. xxvij. **D**iligen-
ter agnosce vultum pecoris tui. tuosque greges
considera. **S**ecundo celeriter. **I**deo dicit. festi-
na scilicet propter periculum morose dilationis. cum vi-
ta tua: et subditi tui sit incerta: sicut dicit **Iac.**
v. **E**cce iudex ante ianuam tuam assistit. **T**er-
tio veraciter. **I**dem addit suscita amicum tuum scilicet
in peccato iam mortuum. **S**ed utique mirum est de
aliquibus platis qui remoti multis a subditis vo-
lunt per ministros suscitare in peccatis mortuos.
cum nec heliseus per gregem potuerit suscitare mor-
tuum. iij. **Reg.** iij. **N**ec legimus insuper dominum nisi
si pensus aliquem suscitasse. **M**agna igitur demen-
tia patris qui quadam falsa clementia filium delin-
quentem non corripit. **M**inoremque pietatis affec-
tum habere videtur erga filium. quam erga sum-
mum. **N**am si peremerit iumentum suum in puteum
lapsum. statim occurrit. coadiutores vocat. cla-
moribus instat stimulis pergit flagellis cedit in-
iectis fumibus trahit. nec ab inceptis fames vel
sors retrahit: donec iumentum suum a puteo extra-
xit. **H**ic idem vidit filium suum lapsum in profundissimum
puteum peccatorum: nec tamen illum ullis adminiculis inde
extrahere nititur nec flagellat. **S**ed audiat illud **P**ro-
verb. xij. **Q**ui percutit regem odit filium suum: qui autem
diligit illum instanter erudit eum. **S**unt tamen pleri-
que maiorum suorum correctionem non sustinentes. quod
quidem scelerate mentis indicium est. sicut dicitur
Ecc. xxxij. **P**eccator homo vitabit correptiones. **U**n-
ij. **Aug.** in pastoral. ait. **Q**ui prava studet age-
re: et tamen adhuc ceteros vult tacere: ipse sibi
met testis est: quia per veritatem se appetit diligi: quod
se vult defendi. **E**t **P**ro. xv. dicitur. **N**on
amat pestilens eum qui se corripit: nec ad sapietes
graditur. **S**ed audiant tales illud **P**ro. xxi.

vbi dicitur. **V**iro q̄ corripientē se dura ceruicē cō-
tennit repētī? ei supuenient interit? : ⁊ eū san-
tas nō seq̄r. **A**lecōtra de viro prudente **Ecc̄.**
x. dicit. **A**ir prudēs ⁊ disciplināt nō murmu-
rabit corrept? **P**redictā autē corceptionē emē
dantiā que pprie charitatē ē actus : non iuste
dimittere debet homo. nisi finalit̄ viderit euz
deteriorē efficere peccatorē **N**am ea q̄ sunt ad
finē regulari debēt finē q̄ exigit ratio finis : vt
patet **xxij. q. v. c.** prodest seueritas vbi in finē
Aug⁹ ait. **E**t plectēdo ⁊ ignoscēdo h̄ solum be-
ne agit : vt vita hominū corrigat. **S**i tāta ē p-
uersitas ⁊ impietas vt corrigende rei nec disci-
pline nec venie remedia suffragat̄. ab omni tñ
intentione atq; p̄scientia quā deus cernit siue
seueritate siue leuitate non nisi officiū dilectio-
nis impleat. **H**ec ille. **E**t itēz **prol. ix.** dicit
Non est timendū ne tibi derisor cum arguitur
molestias ingerat vel ptumelias inferat : sed h̄
puidēdū est ne tractus ad odiū inde deterior
fiat. **S**ecūda dō est correptio punitiua. **Q**ue
q̄dem vtus iusticie est in qua agit de cōmuni
bono ⁊ ptinet ad p̄latos dños ⁊ rectores. qui
puidētes multitudinis bono delinquētes pu-
niūt q̄uis ipi non emendant : sicut medic⁹ ma-
nū vel mēbrū amputat ac abscidit insectū pp̄
totū corpis sanitatē **S**ed de hac iusticia pleni
us ē dictū. s̄. **p̄mone. xvj. p.** totū : ⁊ maxie arti.
Talis q̄dem correptio non est obmittenda
pp̄ter timorē eius q̄ corrigi ne deterior fiat :
imo iudex p̄ra eū pcedere debet. **Uñ di. iij. c.**
f. facte. Ido. ait. **F**acte sūt leges vt earū me-
tu hūana coherceat audacia : tutaq; sit inf̄ im-
probos inocentia ⁊ in ipis improbis formida-
to supplicio refreneat audacia ⁊ nocēdi facultas
Et. **xxij. q. v. c.** lex efna. **H**iero. ait. **L**ex efna
ita medio qdā loco posuit aliq̄. vt i eis vsurpā-
dis merito rep̄hēdat audacia : et i exequēdis
iure laudeat obedientia. **A**braā si spontane⁹ in
occidēdo ostio mor⁹ fuisset **Gen. xxij.** execrabl̄
lis habereat at iubēti dō obsecūdās famulat⁹
ē. **H**ec ille. **R**atio qdē efna est diuine sapie ra-
tio q̄ tota vniūsi cōstas gubnat̄ put ē directi-
ua oīuz actū ⁊ mocionū q̄ inueniūt i singulis
creaturis. **E**t itēz in. c. nō ē. **Aug⁹** ait. **N**on ē
inocētie p̄cēdo sinere ire vt in malū grauius
incidat. **P**ertinet ḡ ad inocentis scz ad recto-
ris officiū. nō solū nemini maluz inferre : verū
etiā cohibere a pctō vl̄ punire peccatū. vt aut
ipse q̄ p̄us odio habebat corrigat expimento
scz pene. aut aliū terreant exēplo **E**t itēz in. c.
qui vitijis idem ait. **Q**ui vitijis nutriēdis par-
cit ⁊ fauet ne cōtristet peccantiū voluntatem
tam nō ē misericors q̄ qui nō vult cultellū ra-
pere puero ne audiat ipm̄ plorantē ⁊ nō timet

ne vulneratū doleat vel extinctū. Et in. c. nō ē
crudelitas **h**iero. ait **Id** ē crudelis q̄ crudeles
iugulat. **S**z crudelis **mo** vocat: q̄ crudeles
patiētib' eē videt. **N**ā latro suspēsus patibulo
crudelē iudicē putat. Et in. c. q̄ malos idez
ait. **Q**ui malos pcutit i eo q̄ malis sūt et habet
vasa. i. causam interfectionis vt occidat pesti-
mos: miser est dñi. **I**tem in. c. cū hō **Aug** ait
Cum homo iuste occidit lex euz occidit nō tu
scz minister legis **T**ertia autem correptio p
missiua quo dāmodo dici potest: seu etiā dimis-
siua. **T**ripliciter em̄ platus ecclesiastic' dimittit
correctionē. **P**rimo venialit'. scdo mortaliter
tertio vtilit' et x̄tualit'. **P**rimo em̄ venialit'
qñ timor facit plātū tardiorē ad corrigendum
Si tñ p̄staret sibi q̄ posset peccatorē retrahere
a peccato cupiditati et timori p̄poneret cha-
ritatē. qd̄ iterdū faciūt etiā facti hoies **S**cdo
omittit mortalit'. s. qñ scit pctōrem retrahere a
pctō: et tñ dimittit ppter iudicium vulgi et car-
nis cruciatōez seu pemptionē. **T**ertio vero
omittit vtilit' et x̄tualiter. et h̄ duobus modis.
Primo qñ tps opportunū q̄rit. scdo qñ timet
nep̄is vel pctō: corripied' deterior fiat. sicut
ptz p̄ exemplū **G**reg. iiii. di. c. deniqz de q̄ ple-
nius dicef sermone. xxxviij. arti. iij. c. iij. circa
pn. i pmo notabili. **I**te. xliij. di. c. comesatōes
in vlt. glo. sup̄ xbo cū multitudie d̄z q̄ ppter
multitudinē detrahēduz est aliquid seueritatis
vt. l. di. vt p̄stituereē. et. j. q. vii. **Q**uotiens. et
xxiij. q. iij. ipsa. et. c. non potest. **Q**uqz etiam
cū paucitate mitius agendū est cum timef scā-
dalum. xxiij. q. iij. cū quisqz. **H**ec glo.

Articulus. iii. vbi declaratur quādo peccator peccat vel nō peccat corripiendo vel p̄dicando.

Quarto consideremus correptionis seu corrigentis additionem. i. si est peccator vel iustus qui corrigit. Et de his tria sunt videnda. Nam est aliud corrigere ex debito. aliud est corrigere cum peccato. aliud sine peccato.

¶ Et tam iustus q̃ peccator propter
tria ad fraternalem correptionem te
netur. Caplm. i.

Primo vidēdūz ē qd ē corrigere ex de
bito Circa qd aditēdū ē q non tm
iustus s qlibet pctōr debet corripere delinqntē.
Nā ad obligatōez correptōis tria faciūt: que
etiā pnt eēi peccatore. **P**rimū pcepti iniūcto.
scōz ē peccati cognitio. tertiū pximi dilectio.
Primū ē pcepti iniūctio. Nā sicut s. dictuz
ē. Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus
vade ⁊ corripie eū: pcepit indistincte tam pec
catori qz etiā iusto. Unde pctm non absoluit

De odibili detractioe

hōiem ab obſuatiōe p̄cepti: q̄ delinquēs nō debet eē melioris p̄dictōis q̄ nō delinquēs. xvj. q. i. c. legi. ex de do. ⁊ ptu. p̄tingit. Scdm̄ ē peccati cognitio. Corruptio eteni delinquētis p̄tinet ad aliquē in q̄tū regnat i eo rectū iudi- ciū rōnis. Peccatū aut nō tollit totū bonū na- ture. q̄n in p̄tate remaneat aliquid de recto iu- dicio rōnis hūane. Et fm̄ h̄ pōt sibi cōpetere corrigere delinquētē. Nam mirabilē excecā- mens in hōie peccatore: vt aliena p̄ctā pl̄ cog- noscat q̄ p̄pria sua. Tertiū est p̄ximī dile- ctio. Licet em̄ in peccatore non sit charitatis amor respectu peccātis fratris: est tamen in co- amor naturalis vel amicitie. q̄ q̄dez moueri p̄t vt corrigendo subueniat illi. Et sic p̄pter pec- catū a correptione non excusat.

Propter tria q̄libet peccator mor- taliter peccat corrigendo primū suū. Caplm. ii.

Scūdo vidēdū ē qd sit corrigē cū pec- cato. Ubi notandū est q̄ in corrigē- te peccatū ei p̄cedēs p̄pter tria in cor- reptione p̄stat ei impedimētū. Primo p̄pter nequitia. scdo p̄pter malicia. tertio p̄pter supbiā. Primo p̄pter nequitia reddit p̄ctōr indignus corripere peccatē. Qd sit q̄n q̄s maius p̄ctm̄ cō- misit: ⁊ minora rephēdit. Cū sup illd̄ Mat. vij. Quid vides festucam in oculo fr̄is tui ⁊ c. glo. ait Hiero. de his loquit̄ q̄ cūz mortali cri- mine detinent obnoxij: minora p̄ctā fratrib⁹ nō p̄cedūt. Et h̄ p̄ trabē ⁊ festucā p̄grue designa- tur. Scdo p̄pter maliciā. Nā q̄to corrigē- tis p̄ctm̄ ē grauius. tanto magis pōt inde scan- dalū iminere cū nō videat̄ primū cū charita- te corrigere: sed magis semetipsūz simulatorie ostētare: atq̄ peccatū suū palliare: ac malicio- se celare. Unde sup illd̄ Matth. vij. Quomo- do dices fratri tuo: frater sine ciliā festucam d̄ oculo tuo ⁊ c. Chrys. ait. Vis igit̄ nō alios sal- uare. sed p̄ bonā doctrinā tuam malos act⁹ ce- lare: ⁊ sanctitatis laudē ab omib⁹ querere. Un- de di. xl. c. multi. Chrys. ait. Si bene docueri ⁊ male vixeris: tui solius p̄demnator eris. Et sequit̄. Bene autē docendo ⁊ male viuēdo de- um instruis quomodo te debeat cōdemnare. Unde ad Roma. ij. In quo aliū iudicas teip- sum cōdemnas si eadem agis que iudicas. Et xxxij. q. vj. c. j. Gratian⁹ ait. Cum iudei adul- teram accusarēt Ioh. vij. equitatis sententiā a dño acceperūt. Quicūq̄ vestrū sine peccato ē p̄mus in illā lapidez mittat. Et. iij. q. vij. c. q̄ si ne. Greg⁹ in moral. dicit. Qui sine peccato est vestrū p̄mus i illam lapidē mittat. Ad aliena quippe peccata punita ibāt: ⁊ sua reliquerāt. Renocent itaq̄ intus ad p̄sciam vt prius p̄-

p̄ria corrigant: ⁊ tūc aliena rephēdāt. Hinc ē q̄ Iudicū. xix. et. xx. cum trib⁹ beniamin i car- nis scelere. id ē. in vitio cōtra naturā fuisset ob- ruta: collectus om̄is israel vlcisci iniquitatē vo- luit. sed tamen semel ⁊ iterū in belli certamine et ip̄e p̄stratus est. Cōsulto em̄ dño si ad vlciscē- dum ire debuissent. iussum est vt irent q̄ iuxta diuine vocis impium prexit: ⁊ semel ⁊ secūdo p̄didit: ⁊ tunc demū peccatricē tribum valde feriens pene funditus extinxit. Quid est qd in vltione sceleris inflammā: ⁊ in prius ip̄e p̄o- sternit. nisi q̄ p̄bus purgandi sunt p̄ quos alio- rū culpe ferunt. vt ip̄i tā mūdi p̄pter vltionē veniāt. qui alioz vitia corrigere festināt. Hic ille. Tercio p̄pter supbiā scz corrigētis qd sit q̄n q̄s peccata p̄pria p̄spēdens seipm̄ pri- mo p̄fert seuera austeritate d̄iudicās aliozū crimina cū illud notandū est qd d̄. xj. q. iij. c. in cūctis. Proinde Aug⁹ in smone dñi in mōre ait. Accusare vitia officiū bonū est. qd cū malī faciunt alienas p̄tes agūt. Nec ille.

Propter duo peccator nō peccat primum corrigendo: ⁊ quando pec- cat p̄dicator p̄dicans in peccato.

Caplm. iii.

Tertio q̄ vidēdū est quid ē corrigere sine peccato. Ubi notādū est q̄ pecca- tor corrigēs dupliciter pōt habere peccatum. Primo quādo peccatū suū est occultū ⁊ ali- um corripit ex naturali amore vt amicitia. Nō est em̄ qd facit ⁊ qd intēdit. nec h̄ faciendo aliq̄ scādalizat. ⁊ ideo fm̄ Guallēsem vt Gal- lensē nō peccat. Scdo aut q̄n peccatū suū est notoriū ⁊ manifestū ⁊ corrigēs aliū pecca- tem ingemiscit ⁊ dolet atq̄ seipm̄ accusat: tūc nō corrigēdo nō peccat. Unde Aug⁹ d̄ smō. do. in mō. sermo. xvj. ait. Cogitem⁹ cū aliq̄ rephēdere necessitas nos coegerit vtrūz tale sit vitium qd nūq̄ habuerim⁹. ⁊ tūc cogitem⁹ vel nos hoies eē ⁊ habere potuisse. vel tale qd habuim⁹: ⁊ iā nō habem⁹: ⁊ tunc tāgat memo- riā cōmunis fragilitas vt illam correptionem nō odium sed miscōia p̄cedat. Si aut̄ inuenim⁹ nos in eodē vitio esse nō obiurgem⁹ s̄ ingemi- scamus: ⁊ inuitem⁹ ad eq̄lit̄ penitendū. Et sic patz q̄ p̄ctōr humili⁹ corripiendo non peccat. Sed q̄ officiū p̄dicatoris ē corrigē delinquē- tes pōt etiam queri si peccat in mortali p̄dicā- do. R̄ndet Alexā. d̄ hal sup Lu. dicēs. Ex qui- dam circa h̄ distinguūt dicentes q̄ est aliq̄s q̄ docet: q̄ tenet ex officio quasi ex necessitate: ⁊ alius q̄ docet q̄s ex voluntate. Similiter q̄s di- stinguūt q̄ est p̄ctm̄ notoriū ⁊ est p̄ctm̄ occultum. Existēs igit̄ in peccato notorio peccat q̄ cūq̄ p̄dicat siue ex necessitate officiū siue ex

voluntate hñplaciti p̄dicet. Dicūt vō illū peccare q̄ ē in pctō occulto si p̄dicet ex voluntate ⁊ h rōne p̄p̄r. S; nō illū q̄ p̄dicat ex officio dū tñ cuz timore id faciat: ⁊ q̄si coact⁹ ex officij necessitate. Simpliciter tñ videt dicēdū q̄ i cathe dra docēs ⁊ p̄dicās i pctō si nō studeat cōpungi ex dicto suo atq; dolere de pctō simpliciter videt p̄nere. Et ideo peccare siue occultum sit pctm siue manifestū. Nec obstat q̄ docere sit de opib⁹ spūalib⁹ misericōdie et q̄ opa misericōdie nō iterdici existēt et iā i mortali culpa vt facere elemosynā ⁊ hñdī: ⁊ q̄ ideo doctrina nec p̄dicatio p̄dicatorib⁹ iterdici debet. Nā nō ē simile de opib⁹ misericōdie corporalib⁹: qz in h casu p̄scia agguat ⁊ p̄temp̄r. Nec ille. Bonū est q̄ p̄dictis modis corrigē p̄mū suū. Nā ⁊ si cor reptionē nō p̄ficit saltē p̄dest corripierī: dum et pctm effugit ⁊ meritū sibi acquirit. Proinde xxiij. moral. c. xx. Greg. ait. Charitatis zel⁹ mala q̄ corrigere non valet increpare non desinit: ne se p̄ticipem delinquentiū ex p̄sensu taciturnitatis adiūciat. Ido fm Aug. de correptione ⁊ g. sine desperatione corripiam⁹. qz si fili⁹ est pacis quē corripim⁹ req̄scescēt sup eum par nra. Sin autē ad nos reuertet: cū merito conuallate ḡre ⁊ glorie sempitēne. Quā nobis p̄cedat oīz correptor vitiorū et informator oīz virtutum ⁊ gratiarū domin⁹ ih̄s xp̄s qui innocens ⁊ imaculatus amozosus ⁊ gloriosus cuz patre ⁊ spū sancto ⁊c.

Seria. m. post tertiam dñicaz in q̄ dragesima de odibili ⁊ execrabili detractone. Sermo. XXIX.

Quod procedit ex ore h̄i coīgnat hoīem. Mat. xv. ⁊ i euangl. ho. Adīro modo p̄ charitatē militat prauitas hui⁹ mani cordis. Proinde dī: h̄iere. xviij. Prāuū ē cor hoīs. Qd si fuerit plenū affectiōe iniqua i vba iniquat p̄cipit. Vñ Mat. xij. ad phariseos dñs ait. Quō potestis bona loq̄ cuz sitis mali: Ex abundātia em̄ cordis os loq̄t. Inter oīa em̄ illa q̄ a corde exeūt: et de ore p̄cedunt hoīem: imo totū mūdū iniquantia sūt execrande detractiōes. Et igif meli⁹ capiant que i se quentib⁹ de detractiōe dicturi sum⁹. Primo videndum est quid est detractio. Scdm enim Alexā. de hal. Detractio est aliene fame p̄oculta verba denigratio. Et iterū hugo de s̄a. victo. ait. Detractio ē locutio ex inuidia p̄cedens. bona aliorū denigrās. Et idē detractor est qui bona proximi inq̄tum pōt minuit. Ex his diffinitionib⁹ patet q̄tū fraterne charitatis crudelis detractio adūsa. Execrādūz igif

detractiōē Apoc. xij. a ioh̄e euangl. mystice descriptā inspiciam⁹. ait em̄. Visum est aliud signū in celo. Draco magn⁹ ⁊ rufus hñs capita septē ⁊ cornua decem: ⁊ in capitib⁹ suis septem diademata: ⁊ cauda ei⁹ trahebat tertiā p̄tē stellaz celi: ⁊ misit eas in terras. In quib⁹ q̄dez sacratissimis verbis tria mysteria declarant. In p̄mo detractiōis pestifera p̄ditio. ibi. visum ē aliud signū in celo draco ⁊c. In scdo detractiōis pestifera opatio. ibi. habēs capita septem ⁊ cornua decem ⁊c. In tertio detractiōis pestifera p̄taminatio. ibi. ⁊ cauda ei⁹ trahebat tertiā p̄tē stellaz celi ⁊c.

Articulus primus de origine detractiōis: ac de triplici radicali causa detractorum.

In p̄mo vō mysterio declarat detractiōis pestifera conditio. Unde si bñ p̄sideret nihil tñ nocuit ecclesie dei ab initio seculi: sicut pestifera p̄ditio detractorū. Quod ioh̄es mystice demonstrat dicēs Visū est aliud signū in celo. i. in spūali visione. Primū vero signum fuit sicut ex l̄ra ioh̄a. apoc. xij. patet signū militantis ecclesie. Vñ dī ibidē. Signūz magnū apparuit i celo mulier amicta sole. ⁊ luna sub pedib⁹ eius: ⁊ i capite ei⁹ corona stellarum duodecim. Signū vō draconis oīno aliud. i. adūsarū ⁊ cōtrariū mulieri: h̄ est ecclesie sponse xp̄i designat. Que p̄trarietas non tñ apparet in mysticis factis verū etiā in litteralibus vbls. Quia vba cū suo significato recto ordine retrogrado describunt ⁊ ecclesiaz xp̄i.

Primo em̄ in p̄mo signo dicif amicta sole. Quia sancta ecclesia amicta sole diuine dilectionis ⁊ spū leuitatis in muliere mystice demonstrat. Detractio vero i draconis rufo colore manifestat. Coloret enim rufus sanguineus est ⁊ crudelitātē designat: atq; hoc colore elephantes succēsi aiant ad bellum. Scdo de muliere dī. Et luna. i. mūdāna gloria: sub pedibus eius: designās eius humilitatez. Detractiōis vō supbia in draconis magnitudine denotat.

Tertio vō ecclia s̄cta. xij. stellis describit coronata: ad signādū q̄ diuina sapia abundatissime illustrat. Detractio vō p̄p̄ suā maliciā draconi maliciosissimo serpēti assilatur. Tres igif pestilētes p̄ditiones ⁊ radicales h̄z detractio venenosa. Primo maliciā ideo dī draco. scdo supbiā: ideo dicif magnus. tertio crudelitatem: ideo dī rufus. De tres radices i corde hominis radicate signat omnē cogitationē detractiōis.

De prima causa radicali detractorum que est malicia: ⁊ de origine ⁊ p̄sensu ⁊ successu detractiōis. Cap. I.

De odibili detractiōe

Drima em radical et pestilens peditio de tractiōis ē malicia. Ido merito draco nī cōpat. q̄ ē aīal astutissimū et peditio/ si. Ad dicēdoz aut itelligētiā tria notāda sūt. Primo detractiōis ortus. scō detractiōis p cessus. tertio detractiōis successus. Primum fuit in celo empyreo. scōm in terrestri padiso. tertiu in vniūso mūdo. Notādū est igit pmo de ortu detractiōis. Q origo et causa detractiō nis fuit inuidia diaboli quā habuit in celo em pyreo ad dei filiū incarnandū. Vñ Pm Bern. Vidit et inuidit et inuidia diaboli itrouit mors in orbē terraz. Quō aut viderit et inuiderit di cet. Pmo. lvi. arti. iij. c. f. et in q̄dragesimali d̄ chū. religi. sermo. lix. arti. ij. Et p illo Pm ana goricū intellectū declaraf mysteriū iā pposituz q̄ draco magnus et rufus. i. sathanas q̄ ppter suā maliciōsā supbiām et crudelitātē detractiō nū quā fecit xpo draco magnus et rufus deno minaf. Et subdit q̄ cauda sua traxit tertīā par tem stellaz celi et misit eas in terraz. Quid em p caudā nisi circūuētiua eius malicia in detra hendo dei filio incarnādo figtur. Cui vna ps angelozū rebellis oīno fuit. Scōa autem titu bavit: sed demū eius detractiōis resistit. Ter tia xps fuit illa angeloz p̄taminata caterua que detractozī sathane adherendo cōsensit. et hanc detrahēdo ad terram misit: cuz ad terre/ nam obscuritatē frigiditatē et grauitatē ppter eius detractiōnē plapfi sunt.

Detractionis pcessus.

Secūdo p̄siderādus ē detractiōis pcessus i terrestri padiso. Nec em sufficit pestifero de/ tractori detractiōez diffundē p xpm i celo i na tura angelica: insup sue detractiōis virus co nat est effundē in trā in natura hūana. vt de dignaret dñs de hūano genē carnē assumere. Vñ Gen. iij. d̄z. Serpēs erat callidior cūctis aīantib⁹ tre q̄ accessit ad eū iā a dño creatā et i padiso locatā detrahendoqz dño illi ait. Cur pcepit vob de⁹ vt nō comederet ex omni ligno padisi? Cui⁹ venenū iā sentiēs: iāqz in fide va cillans mulier detractozī ait. Ne forte moria/ mur. Ad quā serpēs pestifex vir⁹ ore in eā dif fundens ait. Neqz morte moriemini. Scit em deus q̄ in q̄cūqz die comederitis ex eo apient oculi vři: et eritis sic dñi sciētes bonū et malum. Triplici em lingua per detractiōez venenauit eā. Prima xpo lingua fuit maliciōsa intēio fal lēdi illā: atqz cū illa locut⁹ ē ei dicēs. Cur pce pit vob de⁹ vt nō comederet ex oi ligno padisi? Scōa xpo mēdaciū extitit cū subdit. Neqz morte moriemini. Ter tia xpo qua illam oīno i toxicauit fuit apparentia boni cuz subdit. Scit em deus q̄ in q̄cūqz die comederis ex eo ape

rient oculi vestri. et eritis sicut dñi scientes bonū et malū. Cui⁹ detractiōis eua p̄senties ruit. p̄sontēqz suum atqz cum illo totum gen⁹ huma num in eternū interitū pfundauit.

Detractionis successus.

Tertio q̄ p̄siderādus ē detractiōis succel sus i vniūso mundo. Nec etiā in h antiqu⁹ ser pens q̄euit: s̄ p mulierē sole amictā. i. p̄ sanctā ecclīaz ab ipso nroz parentū casu vsqz nunc et vsqz in finē seculi sue detractiōis venena diffun dit. Q̄ cernētes angeli affuturū cōpatiendo hūano generi p detractiōes multiplicē ruitu/ ro in demonū casu lamētabiliter pclamabant. Apoc. xij. dicētes. Ve mari et trē. i. humano generi i p̄speris et adūsīs. qz diabol⁹ angeloz atqz hominū p detractiōnē dānatoz descendit ad vos vt scz p detractiōnē totū genus huma nū perdat. Quid em oīs demonuz temptatio nisi quedaz detractio est? Sed ceteris criminib⁹ que eoz sunt suggestiōib⁹ p̄termisiss. ad ea que diabolo instigante maxime per detra ctores patrāt deueniam⁹. Propter hoc enim maxime Iaco. iij. suo. c. ait. In lingua em ista vniuersitas iniquitatis. Eadē em triplici lingua qua serpens antiqu⁹ corrupit eū p detractiō nem quasi totū corrupit mundū. Q̄runt enim omēs impij detractores illa triplici lingua ser pentina. Prima intentiōe fallendi. scōa sermo ne mendaciū. tertia apparentia boni. Et in his tribus linguis draconis atqz serpētis maliciā imitant. et sic verificat illud Apoc. xij. Draco ille magnus serpens antiquus seducit scz p de tractorē vniuersum orbem. Primadetra/ ctozū lingua p̄sistit in intentiōe fallēdi. Cū em fecerit homini de⁹ linguā corde ligatā atqz cō/ functā: p h manifeste indicare voluit nobis q̄ nō aliud loquendū ē ore: q̄ sit radicātū in cor/ de. Et ecōtra detractoz aliud dicit ore atqz ali/ ud iniquum tenet i corde sicut dicit ps. Labia dolosa i corde locuti sūt. Et alibi loquunt pa/ cem cū p̄ximo suo: mala autē i cordib⁹ eoz. Et itez ad detractozē i p̄sona dñi ait. Sedens ad uersus fratrem tuū loq̄baris: et adūsus filius ma tris tue ponebas scandalū. Nec fecisti et tacui scz emēdationē expectās. Et alibi. Lingua tua p̄cinnabat. i. p̄tinue ac maliciōse p̄nunciabat dolos: qz interiora tua plena sunt dolo Eccl. xix. Nec est q̄ Pm q̄ alibi ps ait sedet i insidijs cū diuitibus in occultis. vt interficiat scz audī toz mentib⁹ innocētē: similisqz porco q̄ insidi/ atur stercozī pueroz. Insidiat em in abscondi/ to scz cordis q̄si leo in spelunca sua. Sicut etiā alibi ps ait. Unde Amb. lib. de paradiso. Bi linguis serpens habet atqz letalis eo q̄ diabo li minister aliud loquat: aliud corde meditet.

Secūda detractorū lingua p̄sistit in sermo-
ne mēdaci. Cōsūgit detractor mala p̄tra p̄ri-
mū vt illū diffamet: sciens tamē q̄ mentiatur.
Unde **Isa. x. dicif.** Cor eius nō ita estimabit
sed ad p̄terendū erit cor eius: et ad interempti-
onē gentiū nō paucarū. Porro h̄mōi sunt oēs
q̄ cum bona opa in alijs cernunt. statim in de-
tractionē prumpunt cūcta bona opa et exem-
pla in hypocritis referēs. Ad si verum eēt
nec vir bonus et rectus eēt in mūdo. nec insup
a christo vsq̄ hodie extitisset: cum nullus etiā
sanctorū extiterit cui multipliciter detractum
nō fuerit. nec ipse dñs has mēdaces atq̄ mor-
daces linguas euasit. sicut patebit tamē sequē-
ti s̄mone arti. **ij. c. vj.** Et quod mirabilius est
h̄i q̄ fructibus neq̄tie et sceleribus pleni sūt vo-
cant enī hypocritas suos dei. nō itelligentes
q̄d cōtra eos dñs **Matth. vij. ait.** Dis arbor
bona fructus bonos facit et c. tandē concludit
Igit̄ a fructib⁹ eorū cognosce eos. Profecto
insinuans eos esse vere hypocritas et fallaces:
q̄ nomen christianitatis. i. sanctitatis habēs
aduersant̄ etiā publice q̄d deterius est opib⁹
sanctitatis. Unde. **vj. q. j. c.** deteriores anacle-
tus ait. Deteriores sunt q̄ doctores vitam mo-
resq̄ corrūpunt his: q̄ substantias aliorū p̄dā
et diripiūt. Si enī ea que extra nos sunt licet
nostra sunt auferūt: nostri quoq̄ detractores
et mox corruptores siue q̄ aduersus nos armā-
tur p̄prie nos ipsos decipiunt. Insup. **xj. q. iij.**
c. nemo. Aug⁹ dicif. Nemo pitorū aut pruden-
tiū putet. q̄ min⁹ sit p̄iculum in verbis lingua
mētendo q̄ manib⁹ sanguinez fundendo. Et
itez glo. Aug⁹. sup illud ps̄. Pro eo vt me di-
ligerent detrahebāt mibi ait. Plus nocent in
mēbris detrahētes xp̄o: q̄ animas credentiū
creditorū inficiunt q̄ qui eius carnem mox re-
surrecturā pemerūt. H̄i sunt de q̄bus Bern⁹. i
s̄mone ait. Si paup̄ es vilum et abiectū repu-
tant. Si diues ambitiosū et cupidum. si affabi-
lis dissolutum. si p̄dicator et doctor horrois et
humani fauoris questorē. si tacens inutilem.
Tales v̄o serpētī regulō merito compantur:
q̄ veneno suo inficit fontem quem tangit. Un-
de tali detractore dicif. **Proverb. xxiij.** Si
cut regulus venena effundet. Tertia lingua
detractorū ē apparentia boni. Unde Bern⁹. su-
per Cant. s̄mone. xxxij. Detractores quo-
dam similitate iracūdie succo p̄ceptam maliciā
quam retinere nō possunt adumbrare conant̄
videbis a detractore alta p̄mitti suspīria. sicq̄
cum quadā grauitate et tarditate vultu ipto
dimissis supcillis et voce plāgenti egredi male
dictionē. Et q̄dem tanto p̄uasibiliore q̄to cre-
ditur ab his q̄ audiūt non corde inuido. s̄ ma-

gis cōdolentis affectu q̄ maliciose p̄ferri. Vo-
leo inq̄t vehemēter eo q̄ diligo euz sat̄ et nūq̄
potui de hacre corrigere euz. Et alias mibi q̄
dem bene compertum fuerat q̄ istud: sed p̄ me
nunq̄ innotuisset: et qm̄ p̄ alterū patefacta ē res
veritatē negare non possum reuera ita ē. Hec
ille. Tales v̄o similes sunt scorpionī q̄ anteq̄
venena effundit lingua lingit: sed demū vene-
nosa causa pūgit. De talib⁹ p̄pheta ait. Acue-
runt linguas suas sicut serpētes. Tunc enī de-
tractor acuit linguā suam quādo s̄b specte bo-
ni verbis excogitatis: ac sub placido vultu ve-
nenū detractionis effundit. Deinde subdit ve-
nenū aspīdū sub labijs eorū. id est. in corde. Et
bene merito assimilāt serpētī. Serpēs enī p̄ri-
mo p̄ditiosū animal est. sc̄do in silētio mordet
tertio tortuose incedit. Sic etiā facit detractor
p̄mo quoq̄ p̄ditore ē. eo q̄ illos mordet retro
quos dum sūt p̄sentes simulat se amare. Unde
ps̄. Pro eo vt me diligerēt. id est. diligē se mō-
strarent detrahebāt mibi. Sc̄do silētio detra-
hit. Quia tūc id agit quādo d̄ silētio et tacitū-
ritate confidit. Ideo **Eccl. x. dicif.** Si morde-
at serpens in silētio. nihil eo minus habet qui
occulte detrahit. Tercio tortuose incedit cum
a laude illi⁹ exordiū sumit cui detrahēre cupit
tandēq̄ subnectit tamen que est p̄iunctio atte-
nuatiua. vel sed que est p̄iunctio aduersatiua
ac rectitudinē sue intētionis imprimit dicens.
Non dico hoc animo detrahēdi deus ē mibi
testis. H̄i sunt serpentes de quib⁹ **Hiere. viij.**
dicif. Ecce ego mittaz vob̄ serpētes pessimos
quib⁹ non est incātatio: q̄ detractionib⁹ assueti
difficile corrigunt̄ p̄ verbum dei.

De detractio ex superbia originez sumit. Caplm. ii.

Secunda radicalis cōditio detractōis
supbia est. Ideo **Job. dixit.** Magn⁹
sc̄z timore supbie. Nam supbi magni
sūt in oculis suis eo q̄ se ipsos sapiant: ac magi-
nos estimēt ceterosq̄ vilipendūt. Et hec est ra-
tio magna vnde elati in detractionē prūpunt
Unde **Ezech. xxiij.** Draco magn⁹ qui cubas
in medio fluminū tuorū: et dicis meus est fluui-
us. Tres enī sunt tumētes supbie filie que i de-
tractionē prumpere faciūt detractore. Pri-
ma filia ē temeritas. Magnū est iudicare p̄ri-
mox occulta. id ē. qua intētiōe opentur bona
Un̄ Bern⁹. Noli eē alieni vite aut temerari⁹ iu-
dex: aut curiosus explorator. Un̄ ad **Roma.**
vij. Tu q̄s es qui iudicas alienum seruū: suo
dño stat aut cadit. Sc̄da filia superbie in de-
tractionē prumpēs est stulticia. Propriū enī
stulticie est aliena vitia cernere: et suoz obliui/
sci. Un̄ **hylarius. iij. lib. de trinitate ait.** Nō

De odibili detractiōe

est ambiguum omnē humani eloqui simonē cōditioni obnoxium semper fuisse: quia dissentiētibz voluntatū motibz dissentiēs quoq; sit motus animoz. aut cōtra veritatem: aut nō intellectam: aut offendentē stulte voluntatis error obnitit. Cassiodo. super q; dixi custodiaz vias. et ait. Quis hominū sic cautus est vt si in emulos loquat nulluz verbum eius incurrat aliquas q̄stiones. Naz mēti furore ebrie omne quod rectum dicit puerus videt. Sepe vero accidit qd Aug⁹ dicit in epla ad hyponenses dicens. Cum ipi scripture veritatē criminare aut obscurare non possint hos p quos p̄dicatur inducunt in odiū: de qbus effingere qdqd in mentem venerit possūt. Merito igit detractores noctuis simulantur: quarū oculos lux obtebrat: et nox tetra illustrat. Tertia superbie filia in detractore ē rabies canina. Per canes em zelātes p̄dicatores signantur sicut dicit ps. Cōuertent ad vesp̄am et famē patiet vt canes et circūibunt ciuitates scz ad effugandū lupos et fures latratu suo. id ē. p̄dicationibz suis. Per canes quoq; detractores signantur. Unde ps in p̄sona dñi ait. Circūdederunt me canes multi. id ē. iudei p detractiōē oblatrantes atq; mordētes. Et possunt pprie detractores rabidis canibz compari. Rabidus em canis pmo os gestat apertum. scdo ascondit linguam. tertio os habet sanguinolentū. quarto os et dētes habet venenosos. qnto est mordax sexto non latrat. septimo semp inquit et imotu est. octauo p̄ditorie mordet. nono domestici cos fugit. Primo detractor ad detractiōez anhelans tanq; rabidus canis os portat apertum semp paratū ad detrahēdū. Unde pp̄pheta ait Sepulcrū patens est guttur eoz. Scudo abscondit linguā dum rabidus est: qz illam tunc habet venenosam: ac ecōtra dñi sanus est linguā suā ostēdit que tūc medicinalis: sic detractor linguā suā ascondit maliciose vsq; ad tempus. Unde ps ait. Linguis suis dolose agebāt. Sana vero nō rabida p̄scientia medetur p̄mo obseruās illud Ecc. xj. p̄sq; in terrores non vitupes quēq;. Et cū interroga ueris corripe iuste. id ē. inter te et ipm soluz vt s. in p̄cedenti smone dictuz est. Tercio os sanguinolentū habet eoq; detrahendo comēdat cū sanguine carnes crudas cōtra p̄ceptaz dñi Beut. xij. Cauene sanguinem comedas. Quarto os et dētes habet venenosos. Ait em Plini⁹ lib. iij. q; canis rabidus vt plurimuz habet sub lingua eius vermiculū quendā qui linguā eius pūgit et pungēdo colerā magnā i cerebro ei⁹ accendit. ppter qd in furiam eū cōuertit. Qd si vermiculus a lingua canis extraheretur: canis a rabie curaret. Sic etiam acci-

dit hominī detractori qui vermiculū vel odiū vel inuidie aut rancoris sub lingua. id ē. in corde habet. Unde ps. Sub lingua eius labor et dolor. qui si d corde extrahit detractor p̄m liberatur. Quinto ē mordax. Vñ ad Eph. iij. Videte canes videte malos oparios Quasi dicat. Lauete a talibz canibz sm glo. Vñ xto non latrat: qz nō palam audet loqui. Vñ Berni. in lib. de cōsideratione ait. Omne qui palam verē dicere qd in aure loquitur suspectū habeas. Qd si coraz te indicare ille renuit delatorē iudices nō accusatorē. hi sunt Unde Esa. lvi. dicit. Canes muti nō valētes latrare Septimo inq̄tus et semp in motu ē eo q; in si euomat delationis venenū qd gestat i corde semp mens eius inq̄ta est. Vñ Ecc. xix. mystice dicitur. Sagitta infixa ē femori canis sic verbū in corde stulti. Canis qdem habens infixam in femore sagittā nūq; quiescit donec remouerit eaz. Sic delator stultus q̄scere minime potest: donec xbum malum quod de p̄mo audiuit. aut ex malicia sua cōcepit fecerit manifestū. Et an ecclesiastic⁹ p̄misit. Audisti xbu aduersus p̄ximū tuū cōmores i te fides qm te non dirūpet. Octauo p̄ditorie mordet. Sic isti detrahūt p̄ditiose. Cōtra qd dicitur illud Beut. xxvij. Maledict⁹ q; p̄culserit clam p̄ximū suum: et dicet ois p̄ls amen. Unde ps. Detrahentē secreto p̄ximo suo hunc p̄sequebar. Nono domesticos fugit scz ne noceat eis. Sed p̄nitiosior est detractor q; nec extraneis neq; p̄pinqs neq; domesticis parcat. Unde Hiero. xj. q. iij. c. nolite sanctuz dare canibus. hi sunt illi canes. Vñ dñs ait Mat. vij. Nolite sc̄m dare canibz neq; mittat mar/garitas v̄ras ante porcos. ne forte conculcent eas pedibz suis: et pueri disrumpant vos. Et etiam delatores sint p̄dicti canes p̄z extra de simo. c. ex diligēti. s. si p̄tra latrantū.

De ex crudelitate detractio habet initium. Caplin. iii.

Tertia radicalis cōditio detractiōis ē crudelitas. Ido draco p̄dict⁹ dracus q̄si sanguinolentus. eo q; ferus sit delator atq; crudelis. Vñ Hiero. vj. Crudelis ē et nō miserebit⁹: qz crudelior ferū merito cōprobat. Idoro leo leoni parcat. lupus lupū non comedit: q̄si oēs fere crudeles alijs feris generis sui parcat. Solus aut detractor sibi similes satagit deuorare Vñ Hiero. ait. Lingua detractoris bestias ferocitate. volucres velocitate. et serpētes virulentia p̄cellit. Quia autē sit crudelitas hic ostendit rōne. Naz quodlibet morale op⁹ tanto in crudelitate excedit q̄to plures in eo debite circūstātie omittunt. Que sunt. Quis

quibus. quid. quomodo. quare. quando. Cum
igitur detractor nullam circumstantiam predictarum
recte loquendo obseruet: apte patere potest cru-
delitas cordis eius. Nam non attendit quod loqu-
tur. id est seipsum: qui cum sit impius obloquitur se-
pius contra iustos. Non attendit quibus obloquitur:
qui scilicet ex verbis suis peraminantur. Nec pos-
derat quid loquatur cum sunt perniciosa vel men-
dosa. Nec etiam quantum: quia amplificat mala. Nec
quomodo: quia silat. Nec quare: quia ex iui-
dia et liuore. Nec quando: quia tempore quo plus i-
ficiat vel noceat proximis suis. Solum ad hoc
conari videtur: ut conceptam in corde euomat
iniquitatem. Porro lingua delatoris sagitta la-
cea et gladius est ad primum vulnerandum. Un-
de per se. Fili hominum. id est demonum: dentes eorum
arma et sagitte: et lingua eorum gladius acutus.
Per arma impugnantur et prope stantes. per sagit-
tas de longe stantes: quia tales inuidi detrahunt
tam propinquis quam remotis domesticis. et sic de
aliis omnibus. Unde Job perit. Per gyrum dentium
eius fortitudo. Quasi dicat. Deus timere habet
a detractioe illius: quia nullis parcat. Et subdit
et lingua eorum gladius acutus. Unde alibi idem
per se. postulabat a domino dicens. Domine libera aia-
mea a labijs iniquis: et a lingua dolosa. Tres enim
vulnerat uno ictu maledicta lingua. Primo se-
ipsum. secundo audientes detractioes. tertio illos quibus
detrahit. Unde Bernardus. exponens illud ad
Romam. j. Detractores deo odibiles inquit. Nec
mirum si sunt deo odibiles. cum istud vitium cha-
ritatem quam deus est acrius ceteris persequatur. Qui
enim detrahit proximo se perdit vacuius charitate: et de-
inde intendit ut is cui detrahit veniat in odium
et contemptum. Ferit etiam charitate in omnibus qui
audiunt linguam maledictam: et quantum in se necat
funditus et extinguit. Et iterum idem ait. Nun-
quid non vipera est lingua detractoris ferocissi-
ma? Plane nimirum que tam letaliter inficit statu
vno. Nunquid non lancea est lingua ista? profecto
acutissima: quam tres penetrat uno ictu. Et iterum
alibi idem admirabile verbum prulit dicens. Glau-
dius triceps lingua detractoris: nehmōi lin-
guam mucrone illo quo dominicum lat? profossum
est crudelior: dicere verear. Fodit huius corpus
christi hec non iam exaie fodit: sed exaie facit. Ipsi
etiam clauis et spinis nocentior est. quam ei vides in-
fixos. Nisi enim corpus sui vite pertulisset vitam illi
us corporis. nunquam illud per isto mortis iniurie tra-
didisset. Nec tamen vulnerat et sanguinem fundit:
sed etiam sanguinem bibunt. Ideo sanguifuge merito
compantur: eo quod demonum sanguifuge sunt bibentes
sanguinem viuorum et quantum mortuorum. Pro preceden-
ti articulo potest sumi per themate predictum apoc-
lypsus. s. visus est aliud signum in celo. s. draco magnus
et rufus et per vno simone sufficere potest.

Articulus. ii. de duobus detrahendi modis: quibus detractores vtuntur ad derogandum.

In secundo mysterio inducat detractiois
pestifera operatio. Proinde subditur de
dracone prefato. Habens capita septem et cornua
decem: et in capitibus suis septem diademata. In
quibus vbi triplex detractiois operatio nequissi-
ma demonstratur. Prima est operatio offensiois.
secunda est transgressionis. tertia gloriatiois. Pri-
ma operatio nequa est offensiois. Porro septem
sunt offensioes: atque offendendi et detrahendi mo-
di quibus detractores vtuntur: qui dici possunt se-
ptem capita venenosa draconis. id est. pessimi
detractoris. He sunt septem nequicie in corde do-
losi. id est. detrahentis vt dicitur. Pro. xvj. Pri-
mus modus est occultatiui. secundus negatiuius.
tertius deprauatiui. quartus venenatiui. quintus
est publicatiui. sextus est aggrauatiui. septi-
mus est inflammatiui seu inuentiui. Primi quatuor
pertinent ad destructionem bonorum. reliqui
tres ad augmentum malorum.

De detractiois species: et maliciose occultare alterius bonum. Cap. i.

Primum caput draconis est modus de-
trahendi occultatiui. Detractionis quatuor
dem species est et prima cum homo quoniam
vbi non debet maliciose bonum proximi sui tacet
quoniam illud manifestando ad dei honorem et proximi
edificationem foret. Sicut fecerunt milites qui
resurrectionem christi nouerunt et tamen illam propter
acceptam pecuniam tacerunt vt patet. Mat. vlti-
c. Hinc Gilbertus ait. Grauis rapacitas cuius
veram alterius gloriam et si mendacio non corrum-
pis silentio preteris. Liuius enim priuam excellen-
tiam semper cogitans alienam obscurat.

De modo detrahendi quo quis negat alterius bonum. Cap. ii.

Ecce duos modos draconis caput est modus
negatiui. Qui vti quis fit cum quis negat al-
terius bonum. Unde glossa. quam incipit detra-
ctiones de pe. di. j. c. homicidiorum ait. Detra-
here est bona que sunt a deo collata alicui inuerte-
re vel negare. vt si quis dicat sapientem sapientiam
non habere. vel castam non castam: vel ea que bo-
no zelo sunt conuertendo ad dicendum malo zelo
vel malo spiritu fieri. sicut iudei dixerunt christum
in beelzebub principe demoniorum eicere demo-
nia. Luc. xj. Et quidem peccatum in spiritu sancto
est: quia quod est spiritus sancti maligno spiritu attribuitur.
Idem patet. Job. ix. de miraculo ceci nati.
Homini enim non tamen contra proximum: sed etiam con-
tra deum peccant dum eos qui ex parte dei sunt
diaboli dicunt esse cum illos asserunt esse malos
et sic detrahunt parti dei et partem diaboli augent

De odibili detractiōe

Tales vero peiores sunt fures qui temporales substantias depredant. Unde Amb. Tolerabiliores sunt fures qui vestes et alia bona diripiunt: quia fures qui lacerant nostram famam. Unde vi. q. i. ex merito scriptum est. **P**etiores sunt qui vitam moresque bonorum corrumpunt his qui substantias aliorum prediaque diripiunt. Quid est enim aliud benefacta alterius denegare: quam ex iniuria fratris gratie dei opera impugnare: atque ad eorum destructionem elaborare? Unde ps. ait. **Q**uoniam quod perfecisti. id est. perfecte fecisti destruxerunt. ideo merito assimilantur vespis que mel quod perficere nesciunt ab apibus iam confectum deuorant et discerpunt. Ad talem negatiuum detractorem ps. li. duo annunciat. Primo grauem culpam. secundo indignam penam. Primo grauem culpam dicens. Tota die in iusticia. id est. bonorum factorum negationem cogitauit lingua tua. id est. statim nata cogitatione nequa euomit per detractorem lingua tua. **E**ccl. xix. A facie verbi periturus fatuus scilicet detractor. Et subdit propheta dicens Si cut nouacula acuta fecisti dolus. Nouacula radit superfluos pilos: sic detractor aufert iustis causam inanis glorie de operibus bonis. dum denegat eos illa fecisse. Proinde totam trinitatem offendit. **U**n subdit. Dilexisti maliciam. id est. bonorum denegationem super benignitate. id est. super opera que ex benignitate dei per aliquem iustum facta sunt. Ecce peccatum in spiritu sancto. **N**am ut dicitur ad Gal. ii. fructus spiritus est benignitas. Iniquitate. id est. denegationem bonorum magis quam loqui equitate operationum iustarum. Ecce peccatum in filium qui verbum et equitas dicit. Unde Job. xxiij. Equitate ponet contra me scilicet christum. Dilexisti omnia verba precipitationis lingua dolosa. Et hoc est vti quod contra patrem qui verbum genuit stabile et eternum sicut alibi ait ps. Et tu in principio domus terram fundasti. Dicunt autem tales detractores verba precipitationis: quia precipitant illa audientes et bonos quibus detrahunt. et ipsum etiam detrahentes. Unde Esa. ix. dicit. Unusquisque brachium fratris sui vorabit id est. bonum opus per detractorem consumet. Secundo quod terribile et condignam penam ps. talibus detractoribus annunciat dicens. Propterea. id est. propter omnia predicta deus destruet te in fine. id est. irrevocabili: et hoc quia destruxisti negando amabile et laudabile bonum. Et in hoc denotatur destructio eternalis que sine fine erit. Atque de temporalibus exterminijs addit dicens. Suellet te scilicet de statu in quo stare videris radicans et firmus. De hoc enim Job. v. ait. Vidisti stultum scilicet detractorem firma radice quasi diceret. Expecta modicum. et videbis et emigrabit te. id est. migrefaciet te miserabiliter ex hac vita per miserabile et subitaneum mortem de tabernaculo tuo id est. de palatio vel domo tua. **P**rou. xxvij. Si

cut auis transmigrans de nido: sic vir qui relinquit domum suam. **A**uis enim relinquit nidum suum totamquam in compositio illius posuerat deponit penas: sic detractor moriens iuxta illud Job. xvij. **A**uelat de tabernaculo suo fiducia eius. **I**nsuper addit ps. dicens. Et radicem tuam de terra viuentium. **H**ec autem radix est impia detractoris voluntas: que cum detractore eternum peribit.

De modo quo quis detrahendi deprauat alterius bona. Cap. iii.

Certum draconis caput est modus deprauatus scilicet cum detractor alterius bonum inuehit vel in malum conuertit. scilicet dicendo quod tali bono illi secuta sunt mala: vel per intentionem mala sit factum scilicet ad vanam gloriam acquirendam vel gradum: et similia. Proinde **P**rou. ait. Ita obliquat inuidia ut rectus natura non videat. **S**e talibus excecatis **S**chylus ait. Sunt quidam homines pueri similes phariseis qui de omni quod vident malum iudicant si quis vacat humilitati hypocrita est. si recreationi gulosus est. si patientie timidus est. si iusticie impatiens est. si simplicitati fatuus est: si prudentie maliciosus est. si maturitati fleumaticus est seu fantastus. si iocunditati dissolutus est. si religioni singularis est. si societati secularis est. si silentio et paci dissimulatus est. si aliorum correptioni presumptuosus est. si vigilijs et orationibus indiscretus est. si communi dormitioni somnolens est. si predicationi et aliorum salutis appetitor laudis est. si desistat negligens et remissus est. si habet gratiam hominum adulator si adulari renuit superbus est. **H**ec ille. **D**ominus deus quis detractor dentibus euadet: quod nihil de illis curabit. **H**ic sunt qui in scyrpo inueniunt nodum in redolente fetore. in immaculato sordem in rotundo angulum. in splendido tenebrosum. **H**ec si quis est pestis hypocritarum: morsus iudeorum: iniqua natio phariseorum. **H**oc nequa hominum genus auget culpam. minuit gloriam. dubia in deteriori rem parte peruertit. nulli parcat. errat in profundum peccati dei: atque cuncta bona opera deprauat. **T**ales enim perfores per amon figurant. **I**j. Reg. x. qui nuncijs dauid barbas dimidias rasit: atque illorum vestes detrucauit usque ad nates. **S**icut uidet enim nuncijs. id est. quibuslibet viris iusti dimidia barbam radit detractor vel potius eradicat. **E**t verius loquar dum virilitatis medietatem. id est. intentionis rectitudinem detrahendo peruertit. cum dicit bonum sicut dictum est mala intentione usque isto hominem factum. **V**estes quibus detrucauit eis usque ad nates. cum in eis detegit si quid fuerit pudibundum. **C**ontra quos dicit. **E**ccl. xi. bona enim in mala pervertens insidiat: et in electis ponit maculam. **E**t iterum de talibus **D**zech. ii. Subuersores sunt tecum: et cum scorpionibus habitas. **C**ru-

delis detractor. non quidem ideo iustus es et si laceras cunctos. Porro si detractio[n]ib[us] tuis alios mordet non est hoc vitia emendare: sed tuis passionib[us] satisfacere: ac virus tuum euomere nequiter vbiq[ue].

De modo detrahendi quo q[ui]s imiscet mala bonis. Caplin. III.

Quartum detractio[n]is caput est mod[us] venenat[iu]s vel intorcat[iu]s cu[m] mala imiscen[tur] bonis vel bona cum malis Solent venena occulta p[er]dulcia p[er]pinari. Sic detractor vt fides sibi adhibeat. primo in aliquo comendat eum cui detrahere cupit. vel manifestat defectu[m] p[ro]prium: vt honestius et securus contra alium obloqui posset. et sic ex nocendi cupidine seip[su]m diffamare non curat. vt alterius famam denigret ac discolorare queat. Hi sunt similes cyconis que pascunt et impinguantur de venenatis: et similes diabolo qui impinguatur de malo.

De modo detrahendi quo quis ad confundendu[m] primum publicat ei[us] occulta mala. Cap. V.

Quintu[m] detractio[n]is caput e[st] mod[us] publicationis. cu[m] occulta p[ri]morum mala p[er] charitatis ordinem p[ro]p[ri]alant. De q[ui] ordinis dicitur. xviii. Si peccauerit i[n] te frater tu[us] vt s[er]m[on]e p[re]cedenti s[er]mone dictu[m] e[st]. Vn[de] p[ro]u[er]b. xj. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. Qui autem fidelis est celat amici commissum. id e[st] offensionem. Et Eccl. xxvi. Qui denudat archana amici p[er]dit fidem. De morib[us] talium p[ro]phetas ait ps. xl. Et si ingrediebatur vt videret vana loquebatur. cor eius congregauit iniquitates sibi. Egrediebatur foras et loquebatur in idipsum. Quod verbu[m] exponens Hugo de sancto victore Curiosus inquit quisq[ue] tunc q[ui]si ad videndu[m] ingredit[ur] quando alienu[m] secretu[m] sagaci studio p[er]scrutatur. Vana loquitur quando vt min[us] possit esse suspectus eos a quibus cauere non vult se diligere fingit. deinde iniquitatem congregat: q[ui]n libere admissus quicquid reprehensibile videt i[n] corde coaceruat. Et subdit. Egrediebatur foras. Nam q[ui] ingressus est ad explorandu[m] egredit[ur] ad detrahendu[m]. Quod enim i[n] corde congregauit de malo alteri[us] tacere non potest. Vnde Matthei. xj. dicit. Ex abundancia cordis os loquit[ur]. Vbi subdit. et loquebatur in idipsum. id est. contra illud ipsum quod laudauerit intus. obloquit[ur] cum alijs detrahendo. Et subdit a ps. Aduersu[m] me susurrabant inimici mei. aduersu[m] me cogitabant mala mihi. Propriu[m] enim detractor[is] est susurrare. Vnde ad Romo. x. Susurrones detractores deo odibiles. Vnde Eccl. xxvi. Susurro et bilingualis maledict[us]. Quod autem sequit[ur]. Cogita-

bant mala mihi. p[re]cedit susurru[m]. Prius enim mala cogitare: et postea susurrare: sed per p[ro]p[ri]u[m] ordinem eor[um] pueritas denotat. Vnde Aug[ustinus] diffinit detractio[n]e[m] dicens. Detractio e[st] mordacior q[uam] veracior reprehensio. Et super. j. c. ad Roma. glo. ait. Detractio e[st] alteri[us] vituperium cu[m] manifestatione p[ro]p[ri]i vitij. In p[er]sona talium Job. xxxij. dicit. En veter meus quasi mustum absq[ue] spiraculo: quod languiculas novas dirumpit. Tales similes sunt p[er]gnati que cu[m] dolore conat[ur] ad emissionem partus. Vnde Eccl. xix. Facie verbi se[m]p[er] auditi et male interpretati p[er]turit fatuus. Hi sunt viceoli diaboli aqua maledicta pleni. atq[ue] eor[um] lingua demonis aspersoria e[st]. De illis qui asperguntur tali maledicta aqua. si adhibent fidem dicit. Vnde Seneca in puerb[us]. Difficilem oportet habere aurem ad crimina. Cum ergo huiusmodi detractores possunt aliquem inuenire in aliquo culpa seu defectu et maxime si sacerdos aut religiosus vel p[re]dicator sit. Quomodo replent gaudio cum quanta leticia: et cum quanta cordis et corporis exultatione hilaritate et iocunditate in plateis i[n] locis et in locis publicis manifestat ea cum quanta complacentia has feces et sordes inuoluunt i[n] ore suo? Ideo sunt similes porcis qui si intrauerint hortu[m]: et si sint ibi rose et feces dimissis intactis rosis ad feces festinant. nec parcunt lingue sue facientes rotabulu[m] fecis vt derogent p[ri]mo suo. Contra quos Sap. j. dicitur. Et detractio[n]e parcite lingue: saltem si non vultis parcere p[ri]mo tuo. Quasi dicat. Non trahatis illam per lutu[m] sicut porci. Sunt et similes scaberis qui nunq[uam] flores vel rosas adeunt. nec thesauros aut lapides p[re]ciosos: sed tamen ad stercore[m] i[n] publicis vijs currunt. atq[ue] reuolutis deorsum capitib[us] et posteriorib[us] sursum stercore[m] rotant atq[ue] reuoluunt. Sic etiam detractores impij scaberis si in aliquo fuerint virtutum thesauri atq[ue] gratiaru[m] flores et rose: illis p[er]termittis solis si reperire possunt i[n] homine stercore[m]. id est. aliquem defectu[m] seu culpam potius p[re]sentientes et p[er]diligentes vitio[rum] fetorem. q[uam] virtutum gratiarum odorem. ad illos currunt et volant et eos rodunt et vorant. Deniq[ue] tante villitatis sunt detractores vt non tamen a deo: s[ed] etiam a diabolo despiciant[ur]. Eo q[uod] q[ui] p[er]missive aut operative lingue eor[um] sicut absterforia sordiu[m] electo[rum] sicut p[ro]uerb. xj. scriptu[m] e[st]. Qui stult[us] est seruiet sapienti. Magna igitur cautio est adhibenda ne crimen reueletur ei: cui vel quando aut quomodo reuelari non debet.

De modo detractio[n]is quo quis dilatat et valde amplificat alteri[us] mala
Capitulum. VI.

De odibili detractiōe

Ex tunc caput detractiōis est modus augmentatiu⁹ seu aggrauatiu⁹. **H**ic vero aggrauant et exaggerant mala quae vel audierint vel cognouerint: aut addēdo: aut ex modo loquendi talia aggrauādo. Ideo fideles atque zelotes thesaurarum diaboli dici possunt eo quod etiam thesauros eius accrescant et augmentant. Ideo similes tafano que grauius est mulca: et sub cauda iumentum requiescens dum pungendo et sanguinem suggendo pascit. carnem intumescere facit. Sic detractores dilatant mala: quibus pernitiose pascunt. Unde **Ecc.** xj. Ab una scintilla augetur ignis: et a doloso augetur sanguis. Detractor infelix que te malicia excelsit: donec aduertis quod per hoc inuidia tua atque liuor tuum predicam animi tui malignitatem denudas. atque primum tuum seu iugulas. Sed veritatem tibi. quia iudicans primum tuum iniuste. a deo iudicaberis iuste. Audi illud **Leuit.** xix. Non maledices surdo. nec coram ceco ponas offendiculum: sed timebis dominum deum tuum. Surdo quidem male dicit. qui absenti maligne detrahit. Necnon coram ceco offendiculum ponit qui ignoranti et perno ad credendum auditum malum detractiōis et oblocutiōis dicit. Serua igitur quod subiungit. Sed timeb dominum deum tuum scilicet et nunquam oblocutores eris.

De multiplici modo quo quis nequiter imponit alicui crimina falsa.

Capitulum. vii.

Ex primum detractiōis caput est modus inuentiu⁹. id est. falsa crimina imponendo. Et hoc quandoque verbis communibus. quandoque verbis apertis. quandoque derisionibus. quandoque nocturnis sibilis. quandoque silatis atque mutatis vocibus et loquelis. quandoque nutibus et signis quandoque libellis famosis et scriptis hincinde dispersis. seu in muro: seu in lapide: aut alibi scriptis: quandoque cantilenis. quandoque libris aut epistolis: et per similibus modis. Contra quos dicit **Leuit.** xix. Non sis criminator. id est. criminum impositor seu inuentor. **H**ic sunt similes ranis quae absente homine vociferant et alte clamant: eo vero praesente silent. Sunt quoque diaboli falsi testes. qui nec rogati nec examinati testimonium praebent eo absente contra quem testimonium ferunt. Proinde in persona innocentis praesens ait. Insurrexerunt in me testes iniqui que ignorabam interrogabant me. Sed nunc quid detrahere peccatum mortale est. Dicendum secundum **Alexa.** de balis in. ij. di. j. quod detractio quandoque est peccatum mortale quandoque veniale. Venerunt detractiōis sonat amplius in mortale: sicut reperitur in scriptura sacra. Est siquidem veniale dum de alio dicitur malum in euitate: nec est ibi nocendi voluntas. nec

etiam ex circumstantiis aggrauatur. Si autem in praemio nocentium ex deliberatione diutina ratio fiat: mortale est. Sed etiam **Tho.** Detractio secundum sui rationem ordinatur ad denigrandum alicuius famam. Auferre autem alicui famam valde vitiosum graue est: eo quod inter res temporales preciosior dicitur esse fama bona. Unde **Pro.** xxiij. Melius est nomen bonum quam diuitie multe. Nam per eius defectum homo impeditur in multis bonis agendis. Ideo **Ecc.** xli. dicitur. Curam habere de bono nomine hoc enim magis permanebit tibi: quam mille thesauri magni et preciosi. Ideo detractio secundum se loquendo mortalissimum est peccatum. hoc secundum **Tho.** Quod autem sit grauitas huius culpe etiam ratione probari potest. Nam tunc est damnum rei amisse per quod redimere tur ab amittente: et ad tanti restitutionem tenetur auferens amittenti in quantum possibile. Sed fama denigrata praedictis modis infamatiuis redimere ab homine infamato si posset multo auro et argento: imo quandoque sanguine proprio. Ergo in praesentiae foro detractor ad restitutionem remanet obligatus. Unde dicitur extra de regulis iur. in li. vi. Non dimittis peccatum nisi redde. De fame restitutione et quod graue sit latius patet in quadragesimali de relig. chri. imone. xlvj. arti. iij. per totum. Denique valde detestabile est hoc scelus: quia non tamen remedium sibi per trarium praeficit: quantum sua malicia officit. Amplius enim lingua detrahentis potest nocere: quam excusatoria seu laudatoria posset praeficere. maxime cum homines res sint ad credendum et ad memorie commendandum mala quam bona. Sit quidem qui malum dicat. praefecto in promptu est quod illud credat. Venerunt semel bibulum plus grauaret quam tyriaca plures sumpta remedium daret. Sagitta quocumque humano corpori infixam vulnerat in momento: sed medicamina illi non praesunt nisi longo expiramento. Contra eos qui praeficiunt libellos famosos et per tratos illos inuenientes: et non statim destruunt. sed dolose publicantes: pene grauissime iniustitiae sunt secundum canones scilicet flagellatio et excommunicatio per v. q. j. quod in alterius. et c. hi qui. Et si constat qui fecerit potest accusari atque deponi. cum quae peccatum sit atque accusatio et per demeritio dignissima. xxvj. di. s. nunc autem. Secundum vero civiles leges pena talium decapitatio est. c. de famo. libel. l. vnica. v. q. j. Si quis famosum libellum. Et quilibet de populo potest accusare hos tales. Quando etiam accusatori praecium constituitur per modo accusate persone vel si est seruus in libertatem perducitur. ff. de iniur. s. si. Et li. fa. lex. s. si. et. l. c. l. vnica. Ex dictis patet quod detractio est secreta bona occultare. occulta bona denigrare. bona in mala inuertere. bonis mala miscere. occulta mala manifestare: audita mala augmentare: atque crimina falsa imponere quae sunt septem

draconis .i. detractiois capita. De q̄b? Job. ait habēs capita septē. Scda est opatio tras gressionis: q̄ p hos septē detrahendi modos offendit oīa pcepta dei. tā tria pma pme tabule q̄ ptinet ad dcū: q̄ septem scde tabule que ptinent ad p̄mū. Quia ex his septem detrahēdi modis: sequunt p̄uaticatōes decē pcepto/rū dei. Unde subdi. Et cornua decē. Tertia vero opatio est gloriatiois. quia talis detractor de septuplici modo detrahēdi cū p̄mū matus fuerit in malicia gloriat. Quod quidē crimina irremissibilia facit. Unde subdi. Et in capitib? suis septē diademata. id ē. gloria d septuplici detrahēdi modo. p quē p̄mū infamatur. Sui p̄s ait. Quid gloriaris i malicia rē. Sicut em̄ p̄fusio de peccato initū est salutis: sic d malicia gloriari est p̄sumptio p̄ditio/nis eterne. Et hoc est peccatū p̄summatuz qd generat mortem Iac. ij.

Articul? .iii. de his qui auditis detractionib? in eternū piclitant

tertio mysterio apitur ip̄ius detractiois pestifera p̄taminatio. Et de h subdi. Et cauda eius trahebat tertiā ptem stellarū celi: et misit eas i terram. Porro cauda draconis circūuētiua malicia est anīne detrahētis seu lingua eius p̄nitiosa: cum q̄ detrahendo tertiā partem audientiū illam periclitari facit Ideo subdi. Trahebat tertiā partem stellarū celi. Quid p̄ stellas celi nisi christiani viri d celestis cōuersatiōis esse deberēt? Unde de illis iustis Baruch. iij. dicif. Stelle dederūt lumen in custodijs suis. Tria sunt hominū genera qui audiunt detractores p̄mū p̄seruant. secūdi defensāt. tertiū p̄taminant et periclitant.

De septemplici remedio ne homo ex auditu detractiois contamineat et corrumpat. Caplin. i.

Primo xō sunt qdam audientes detractioes. qui a p̄taminationib? loquētium p̄seruant: et detractioibus non credunt. Et l3 audiunt corpe: obaudiūt tamē mente. Ad qd faciendū septēplici remedio vtē dum est. p̄mū dicif cōtristatio. secūdū elongatio. tertiū rep̄hensio. quartū humiliatio. q̄ntum recordatio. sextum stabilitio: septimū cōpassio. p̄mū remediū p̄tristatio denominat. Debet em̄ homo cū audit detrahentes tristem offendere vultum. Unde. vj. q. j. c. ex merito dicif. Nemo iuito auditori libēter refert. Et p̄rou. xxv. Vent? aq̄lo dissipat pluuias: et facies tristis linguam detrahentē. Abi glo. Si hylari vultu detractorem audieris: tu illi das fomētē detrahēdi. Si aut̄ tristi discit liben-

ter non dicere qd didicerit nō libenter audiri. **U**n̄ h̄iero. ad Rusticūz monachū ait. Sicut sagitta si mittat p̄tra duram materiā nōnū q̄ imittentē reuertit et vulnerat vulnerantez: ita detractor: cū tristē faciē viderit audietis. Imo nō audietis. sed obturātis aures suas ne audiat iudiciū sanguinis: ilico p̄ticescit. pallet vultus. herēt labia. salīua siccat. et p̄ cōsequens a detractioe desijt. Scdm̄ xō remediū ē elongatio scz a p̄spectu detrahētis se elongare: et si sine magno periculo fieri pōt statim abire. iux illd p̄rouerb. iij. Detrahētia labia p̄cul sint a te. Nam fm̄ h̄iero. Si deest auditor deest et detractor. Et alibi qd ait. Non min? aurib? q̄ lingua fugias detractioez. Nā detractor dum videt te nō libēter audire: nō facile p̄t detrahē

Tertiū remediū ē discreta rep̄hensio vlobiurgatio. Exemplo xpi Job. xij. q̄ p̄tra iudaz et p̄tra alios discipulos cōtaminatos p̄ iudā ac detrahētes. p̄tra magdalenā eo q̄ fudisset substantiā yngēti nardi pistici p̄ciosi ait ihs. Sint te illā rē. Itē p̄pt eadē causā eisdē ait Mar. xvj. Quid molesti estis huic mulieri: op? em̄ bonū opata ē in me. Exemplo q̄s dauid qui d se ait. Detrahentē secreto p̄ximo suo hunc p̄sequebar. Exemplo etiam Job qui in. c. xxix. de se ait. Nōtēbā molas iniqui. id ē. detractoris: et de dentib? illius auferebā p̄dā. Quartū remediū est hūiliatio. p̄ quā homo recurrat ad archana p̄sciētie sue. atq̄ reminiscat: quia multa cōmisit ex q̄bus ex gratia dei infamiam nō incurrit: vt ex p̄sideratiōe p̄prioꝝ peccatorū que tangūt eum. et pungūt p̄scientiā suam. peccata nō pōderet nec p̄sideret aliena. Quis vnq̄ foret qui si acutis spinis in auribus pungeret attēderet detrahētē? Grauius em̄ debet mentez p̄ugere patrate culpe: q̄ carnē pungetes spine. Unde per ecclesiasticū. xxvij. precepit dñs dicēs. Sepi aures tuas spinis. id ē cōsciētie tue stimulis: et noli audire ligūā nequā.

Quintuz remedium est recordatio scz q̄ de alio vel de te multa mala fuerint dicta. de quo certissim? es quod erat oīno oppositū vel incōparabiliter fuit minus malum. Sic pensandū est. q̄ in h̄ casu simile cē potest. Non em̄ parū criminis ē praua sentire de rectis. Iob. j. Sox. iij. d̄. charitas non cogitat malū. Sextū remediū ē stabilitio. s. ne defacili hō credat. Nā Ecc. xix. d̄. Qui cito credit: leuis ē corde. **U**n̄ h̄iero. Si eēt in nob̄ diligētia ne passim detractozib? crederem? iam oēs timerēt detrahēre. **U**n̄ Ihs. iij. li. de sūmo bo. ait. Non soluz ille reus q̄ falsum de alio p̄fert: sed is qui cito aures criminib? p̄bet. Septimū remediū est compassio. qua scz homo compatit̄ his quib? detrahitur iniuste: imo si homo eēt certus de

De odibili detractiōe

malis de quibus primus infamatur compatiedū
est. ac per hoc homo induit viscera pietatis ne
scandalizet ex primorum malis. Exemplo qui-
dem membrorum primis copatiendū est. Unde. j.
Cor. xij. Si quid patitur unum membrum copatiūtur
ei omnia membra. Unde. j. Pe. iij. Estote inuicem
compatiētes fraternitatis amatores etc.

**De his qui et si non mortaliter sal-
tem venialiter ex detractiōibus in
mente et animā.** Cap. m.

Secundo vero sunt quidam qui a detracti-
onibus defensant. Hi sunt qui licet detra-
ctoribus nihil determinate credant: ta-
men aliquo modo in fide vacillant et aliquali-
ter infirmant erga illos quibus detrahēre audi-
erunt. non tamē oīno credendo iudicant illos
aliqua tamē de illis suspicio mentē illorum in-
greditur. Hinc fm glo. sup illud. j. Cor. iij. No-
lite ante tēpus iudicare. et si suspiciones vitare
nō possumus: quia homines sumus. iudicia tamē
id ē. sentētiās diffinitiuas cōtinere debem. at
quod cum suspicio impulsauerit mentem: orandū
est cū ps. q. ait. Imputa opprobriū meū quod
suspiciat sum: quia iudicia tua iocūda. Iam autē hō
nō credat quod audit mala. peccatū est tamē: saltē
veniale: et graue libet accōmodare aures ad
audiendū de primo suo ad malū. potest etiā
quod esse mortale. tanta detractiōe complacē-
tia esse posset et saltē semp magnū periculū est.
tamen ubi non percurrit mortalis culpa in hoc
secundo genere hominum numerari pōt.

**De in picipatiōe detractiōis ho-
mo tripliciter peccat. et quod ex detracti-
ōe innumera oriūtur mala.** Cap. m.

Tertio sunt quidam qui ex detractiōib⁹
cōminant et pereunt. Scdm Alexan.
et halis. Tripliciter peccare potest au-
diens detractiōē. pmo si taceat. secūdo si dele-
ctat. tertio si inducat. pmo si taceat. pōt
tamen ptingere quod homo taceat ex triplici va-
rio respectu. pmo ex timore. secūdo ex negli-
gentia. tertio ex verecundia. Propter has em
causas non repmēre detrahentē peccatum est
nihilomin⁹ multomin⁹ quod detrahēre. Et ple-
rūq est veniale. Potest etiam hoc esse crimia-
le maxime ppter tria. pmo quia alicui incū-
bit ex officio seu gradu corrigere detrahentes:
nec hoc facit. Cōtra quos Bern. Non licet ta-
cere cui ex officio incūbit vitia redarguē. Se-
cūdo ppter piculum quod ex illa detractiōe seq̃
potest. Tertio ppter radicem qua timor huma-
nus quādoq potest esse mortale peccatū sicut
alibi patet. Propter hec tria dicif. lxxxvi. di.
c. faciētis. Nō caret scrupulo pcessionis occul-
te: quod manifesto facinori desinit obuiare. Se-

cūdo peccat homo si delectat se audire detra-
ctiōē: et hoc ppter odiū eius cui detrahif. Et
talīs nō minus peccat quod ipse detractor: s quā-
doq magis ppter maiore delectatiōē. Unde
Bern. ad Eugenū. Velle audire et detrahēre
quod horū damnabili⁹ sit non facile est diffinire.
Et iterum idē ait. Detractor et detractoris li-
bet auditor vterq diabolū habet. Nec lin-
gua iste vō in aure. Ex quo patet quod detra-
ctiōes audis: tot i auribus demones recipis
Unde Aug⁹. Nō accōmodas aures tuas ad
picipiendū verba detrahētis: ne accipias mor-
tem in anima tua. Detrahētī em et audietī aie
vtriusq esca mortis ē detractiō. Un. xj. q. iij.
c. nō solum dicit. Nō solū ille reus ē. q falsum de
aliq pfert: sed etiam is q aurē cito criminibus
pber. Unde Hiero. Nō licet tibi vitupationē
alteri libenter audire: quia nec ab alijs opas re-
cipi tuas. Alius q ait. Quem delectat audire
turpia: loqui puocat. Unde Hiero. ad Nepo-
cianū ait. Caue ne linguam vel aurē habēas
prurientes aut alijs detrahas: aut alios audi-
as detrahētes. Tertio quoq peccat homo
si ad detractiōē inducat. Et talis amplius quod
detractor offendit: quādo h ex maiori maligni-
tate pcedit. Et talis omnium malorum q ex causa
ab eo data pcedunt corā deo debet reddere ra-
tionē. Un extra de iniuri. et dā. dicit. Qui occasi-
onē damni dat: damnū dedisse videtur. Qes
igif q mortaliter et impenitēter ex auditu detra-
ctiōibus peccant. tertia pars sunt de qua hic
Joh. ait. quod draco cauda sua trahēbat tertiam
partem stellarū celi etc. Quia detractiō per circū-
uentiuā maliciā detractorū stellarū celi. id est:
mentiu q veluti stelle per firmitatē spei debēt ēē
fixe i celo. per pnsū mortalis culpe tertiā partē.
dānabili⁹ corruptos obstinate ad frāz trahit.
Porro em h plaga muscarū hoīes corrupens.
De q dicit Exo. viij. Venit musca gūissima i do-
mo pharaonis et fuor ei⁹ et i oēs terrā
corruptaq ē ēra ab hominibus muscis: quia hoīes ter-
rena sapiētes corrupūtur ex auditiōe oblocuto-
rū q sunt veluti pūgētes musce. Ita aut sit h
tertia pars ostendit glo. sup illud p. rōi. xxiij. De-
tractorib⁹ ne cōmuscant quā repente surget per
ditio eorū. Un ait. Hoc specialit vitio picitatē
totū quasi gen⁹ humanū. Hec ē illa tertia mal-
ledicta lingua: de qua Eccl. xxviij. dicit. Lingua
tertia. s. detractiōis q tertia dicit tū ppter causas
in illo. c. dictas: sed etiam quia tertia ē ab illo cui
loquitur et cui detrahif. multos cōmouit. s. ad
credulitatē auditorū malorū. Et dispersit illos
de gente in gentē ciuitates muratas diuitum
destruxit. et domos magnatorū effodit et tutes
piorū scz ei credentiū pcedit scz vinculū chari-
tatis soluendo. et gentes fortes dissoluit scz ab

obediētia supior suoz. lingua tertia mulieres veritas. i. verēdās. **Et** dicitur verit' ta. tū. a ve/ reor. cris. q̄si verēdā timens. **Alij** libri hñt viratas eiecit. s. de domib' viroz suoz. 7 pua/ uit illas laborib' suis. q̄ respicit illā. s. ei credē/ do nō habebit req̄em: nec amicu in q̄ req̄escat flagelli plaga liuorē facit. s. exteri': plaga autē lingue cōminuet ossa. i. virtutes: q̄ vulnerant mētē iteri'. **Scōz** em rectā iudiciū rōnis q̄ bñ cōsiderat oia mūdi scelera. oēs iniqtates 7 q̄si omēs hereses. scismata 7 impietates: ex tertia lingua hñt originez. **Igit'** lingua nequā lingua tertia detractoris. **Q** crudelitas infernalis. **Q** impia odi' 7 inuidie proles. **Q** pestifera lepra **T**ues q̄ discordia seminas tu sola pculcas bo nos. diffamas iustos. paris scandala. piuria. falsa testimonia. accusatiōes iniqs. multiplica renō cessas tu lingua seuā punis infantes. inē piuges scādala ponis: infamas viduas. fallis 7 defloras virgines. **Tu** pias 7 sacras religio nes pfundis: simplices pscias turbas. **Tu** rā/ cores. tu iurgia. tu liuores iras 7 pentiones. rixas ptumellas 7 scissuras fuscitare nō cessas diuisiones 7 ptialitates nutris et lactas. **Tu** sola pditiōes generas incendia foues: homici dia patras. **Tu** fratricidia patricidia matrici dia 7 ceteras crudelitates. virulēta impietate cōmittis. **Tu** sola federa frāgis. in piuratiōib' occupas: separas amicos. multiplicas inimi/ cos. **Tu** sola dissipas ciuitates. destruis regē: pfoues tyrānos. **Tu** charitatē extinguis. de/ pnis iustos. magnificas impios: fidē destruis spem q̄ pfingis. ceteras virtutes impia cru/ delitate psequeris. **Tu** omia scelera viuificas 7 extollis. **Quid** plura? **Tu** angelos in demo nes pueristi. atq̄ de celoz regno in etna sup/ plicia deieisti. 7 pfundasti pmos parētes nros ac cum eo totum genus humanū de paradiso delicias ad tpales 7 eternales miseras desti nasti. **Semū** dei filium tu sola in crud patibu/ lo pfixisti. **Sed** lapidem xpm quē reprobaue/ runt p detractiōē edificātes scribe 7 pharisei h velint nolint factus est in caput anguli. id ē sup omēs in gloria sempiterna. **Cum** quo con regnare nos faciat ipse benedictus deus trin' 7 vnus. **Qui** viuit 7c.

Seria. v. post tertiam dñicam in q̄ dragelima d detractiōe 7 remedijs contra eam. Sermo. xxx.

Tans super il

Quam impauit febr' 7 dimisit illaz **Duc. iiii.** 7 in euangelio hodie/ no. **Satis** abundeq̄ ex pcedenti ti sermone patet q̄tum sit opposita 7 aduersa-

ria charitati iniqtas detractorū: ac q̄te conta/ gionis sit audire eos. **Iam** igitur eamus ad ex plicāda remedia ptra eos: cum non tm pereāt detrahentes atq̄ vt plurimū in puidi audiē/ tes. verūetiam multi quibus detrahif si inde impatientes fiunt. 7 febricitāt veluti simonis socrus. **Porro** si diligēter contra detractores opponant remedia. de quibus dicturi sumus. **Stans** domin' super illam scz animā patientē detractiōē. impauit febrī. id ē. impioso adiu torio suo ppulsabit detractiōē. 7 dimittet il/ lam scz incolumē 7 quietam. **P**ro eoz quoq̄ solamie in ps. ciij. ppha ait. **Draco** iste quem formasti ad illudēdū ei. **In** quibus vbis tria circa detractiōē p̄siderāda sunt. **P**rimus est detractiōis cōditio. ibi. draco iste. scdm ē de/ tractiōis pmissio. ibi. quem formasti. tertius est detractiōis repatio. ibi. ad illudendū ei: **Et** potest hic esse aliud thema.

Articulus. i. q̄ oblocutor propter tria draconi assilatur.

Primo p̄sideremus oblocutoris cōdi/ tionem de quo ps ait. **Draco** iste. id ē. detractor iniqu' 7 infernalis q̄ draco/ ni merito compatur: 7 maxie ppter tria. **P**ri/ mo em draco habitat in obscuris. scdo in aera se leuat volando. tertio libētissime habitat in spelūcis. **P**rimū in detractore designat in/ tellectus obcecationē. scdm mētis elationem. tertiu volūtatis obstinationē.

De detractore in detrahēdo excecatur in intellectu practico 7 si non i spe culatiuo. Caplm. i.

Primo vō sicut draco habitat i obscu/ ris: sic detractoris itelligētia excecatur. **Ad** cui' itelligētiā fm **Alexā.** d̄ hal in. ij. **N**o tādū ē q̄ duplex ē aienre lumen. **P**rimū ē spe culatiue cognitiōis. scdm ē lumē cognitiōis practice. q̄ scz hō alteri vult bonū: i altero sibi placet 7 displicet malū. p detractōez aut lz nō puef itelligētia detractōis lumie cognitiōis speculatiue: puať tñ lumie cognitiōis practice. **N**on em min' a detractore cognoscif veritas speculatiua cognitiōe s̄ magis illi displicet ve ritas bonitatis abomiatiōe: ac ei mag' placet falsitas in malicie dilectiōe. **Excecatur** igit' i eo oculus practice rōnis cui non sapit qd sapien dū est: atq̄ sapit ei qd non est sapiendū. **I**dez vtiq̄ est in re visus 7 gustus: lz differant rati one. **H**ic nēpe ē ocul' illneq̄. de q̄ **Mat. vi.** dñs ait. **S**i oculus tuus neq̄ fuerit: totuz cor pus tuum tenebrosū erit. **H**ic est etia gustus hominis egri: cui amarū videtur dulce 7 econ tra. **N**ec vtiq̄ mirū si excecatur: cum cōtinue se/ stucas seu spinas. i. hoīuz culpas querit q̄b'

De remedijs p[er]tradetractationes

sibi ipsi oculos detrahendo eruat. **Uñ. xj. q. ij.** c. in v[er]ba **Greg[orius]** ait. Quid aliud detrahentes faciunt. nisi in puluerē sufflant: et in oculos suos puluerē excitant. vt vñ plus v[er]ba detracti onis p[er]sunt. inde magis nihil veritat[is] videat. Talib[us] em[en]t **Esa. v.** in p[er]sona dñi ait. **Ue vobis scz detractorib[us] q[ui] dicitis bonū malū. et ecōtra ponentes tenebras lucem et c.**

De detractor ex temeritate iudicat aliena. Cap. ii.

Quando v[er]o draco in aere volando se leuat. Et h[ic] designat in detractore mē tis elationē. qua temerarie iudicando detra hit vniuersos. **Unde Chrys[ostomus]** i sermone. ad cō temnendū ceteros omne vite nostre p[re]sumim[us] tēp[us]. A q[ui] vitio nec seculi hoīem nec monachū facile ē liberū inuenire. **Contra q[ui]s Esa. xxiii.** dicif. **Ue q[ui] spernis nōne et ip[s]e sperneris: et cū fatigatus fueris p[er]tenere p[er]tēneris.** **Ido Jac. iij.** dicif. **Nolite detrah[ere] alterut[rum] frēs mei: q[ui] detrahit fratri aut iudicat fratrē detrahit legi aut iudicat legem.**

De duricia cordis oblocutoris.

Capitulu[m]. iii.

Quando v[er]o draco in speluncis morat[ur] h[ic] benter: et designat in detractore volū tatis obstinationē. **Unde Raba. sup[er] Leuit.** ait. **Detractio pessim[us] mor[us] est: et asperrimū vulnus.** **Nullo em[en]t medicamine facile medica ri p[ot]est.** **Hic sunt illi pueri homines de q[ui]b[us] Eccl[esiastes] s. c. d[icit].** **Peruersi difficile corrigunt[ur].**

Articulus. ii. q[ui] p[ro]pter tria p[er]mittit dñs iustis aduersari oblocutores

Quando cōsideremus delatoris p[er]missi onem. **Unde p[er] subdit. Quem forma sti scz tu deus. id ē. formari et cē detra ctore p[er]misisti.** **Propter tria vtiq[ue] p[er]mittit de[us] detractores detrah[ere] innocētib[us] atq[ue] iustis.** **Primo p[ro]pter eor[um] maiore[m] illuminatiōez. scdo p[ro]pter eor[um] maiore[m] roborationez. tertio p[ro]pter eor[um] maiore[m] inflāmatiōē.**

De p[er]mittit deus oblocutores con tra iustos vt amplius illuminētur

Capitulum. i.

Quando inq[ui] p[ro]pter eor[um] maiore[m] illu minationē. hoc est vt meli[us] cognoscāt bonitatē dei iniquitatem sui: et malignitate[m] mū di. **Q[ui] cōsiderans dauid ij. Reg. xvj. cu[m] si bi malediceret semel ait. Dñs p[re]cedit semel vt malediceret dauid.** **Et q[ui] ista sūt occulta iudi cia: imo in electis singularis bñficia dei: ideo subiūxit dauid.** **Et q[ui] est q[ui] audeat dicere q[ui]re sic fecit: Dimitte vt maledicat iuxta p[re]ceptum dñi.** **Et lz domin[us] nō iubeat detractore[m] volun**

tatē puerisam: iubet tñ ei[us] volūtat[is] effectū vt. s. maiori lumīe aia illustret. **Ido in bonos p[er] mittit de[us] regnare malos: vt p[er] detractore[m] eru diāt iustos.** **In h[uius]m[od]i mysteriū Judicū. iij. d[icit].** **He sunt gētes scz detractores q[ui]s dimisit dñs in terra p[er]missionis. id ē. in p[re]senti vita: vt eru diret in eis israelem. id ē. populū electum.** **Hu iusmodi em[en]t detractores euigilare faciūt et ape riunt intellectum. iuxta illud Esa. xxviii.** **So la veratio scz detractor[um] dabit intellectum au ditui.** **Hinc sancti doctores tanto lumine fue rūt radiati: quia semp[er] passi sunt vndiq[ue] detra ctores. vt patet ex eor[um] scriptis.**

De p[er]mittit de[us] detractores aduer sari iustis vt amplius in iusticia robo rentur. Cap. ii.

Quando v[er]o p[er]mittit de[us] detractores in surgere p[er] iustos p[ro]pter eor[um] roborati onē maiore[m]. **H[uius]m[od]i exemplū ponit S[er]m[on] li. de pudentia dicēs.** **Non est arbor magna neq[ue] fortis: nisi quā frequēs vent[us] incurfat. ip[s]a em[en]t veratiōe p[er]stringit: et radices celsius figit.** **Uñ vj. q. j. c. sunt plurimi.** **Greg[orius] ait.** **Sūt pleriq[ue] qui vitam bonorū fortassis amplius q[ui] debet laudant. et ne aliqua elatio de laude subrepat: p[er]mittit de[us] malos i obtretractōez et oburgati onē p[re]p[ar]e. vt si q[ui] culpa ab ore laudatū i cor de nascit: ab ore vitupantiū suffocet.** **Hec ille Diligēdi sūt g[er] et amplectēdi qui nos blasphemāt: q[ui] ne ruamus vtiq[ue] nos sustentāt.**

De deus p[er]mittit oblocutores con tra iustos: vt ampli[us] inflāmentur.

Capitulu[m]. iii.

Quando v[er]o p[er]mittit deus obtretractor es insurgere cōtra iustos p[ro]pter eor[um] maiorem inflāmatiōē. **Experimento v[er]o cer tissimo comprobaf q[ui] sicut ignis non tact[us] nec aliquo vento pulsaf: cito deficit in seip[s]o.** **Sic vtiq[ue] ignis ardentis dilectionis in iustor[um] cor dibus euanesce[n]t. nisi detractiōib[us] molestetur.** **Unde Greg[orius] ait.** **Electo[rum] desideria dum de p[er]munt aduersitate scz detractorū crekunt: si cut ignis flatu p[er]mitur vt p[er]ualecat. et vnde ex tingui credit roboraf.**

Articulus. iii. de duodecim reme dijs contra oblocutores.

Quando cōsideremus detractiōis repa rationem. **De quo p[er] subdit. Ad illu bendū ei.** **Porro detractorib[us] omnes illudere debēt tam audientes detractiōes q[ui] etiam h[ic] quos mordēt detractores.** **De septē illusionib[us] et remedijs quib[us] vti debēt au diētes ip[s]as detractiōes dictū est in p[re]cedenti p[ri]mone arti. iij. c. j.**

Bars prima articuli tertij d quat-
tuor primis remedijs contra oblocu-
tores.

Primo consideremus quattuor pma reme-
dia contra oblocutores. Primus reme-
diu est pscuerantia in bona et recta vita. Scdm
est nulla credulitas vel adherentia. tertius est
ignorantia. Quartum est patientia.

Apseuerare in vita iusta obmure-
scere facit obrectatores. Cap. i.

Primu remedium est pscuerantia in re-
cta vita. hec qdem obmutescere facit
obrectatores. Ad patz exeplo Dauid.
c. viii. ad regem. Da mihi potestatem vt interfici-
am draconem absqz gladio et fuste. Et ait rex.
Do tibi. Tulit ergo daniel picem et adipem et pi-
los et corit pariter: fecitqz massas et dedit i os
draconis: et disruptus e draco. Per picem em
luxuria significat. Unde Eccl. xiiij. dicit. Qui
tetigerit picem coinquinabit in ea. Per adipem
significat supbia. Unde ps. Produit quasi ex
adipe. id e. ex supbia iniquitas eorum. Et Job. xv
ait. Lucurrit aduersus deum erecto collo: et pin-
gui ceruice armat est. Per pilos auaricia dei
notatur. Ideo Numeri. viij. leuitis pceptum
erat vt raderent omnes pilos carnis sue. maxie
quia recrescunt: et similiter redditus temporales.
hec igit tria igne feruentis dilectionis coquen-
da sunt vt p bonorum operum veritate. id est. p
honestate contra luxuriam. p humilitate contra
supbiam. p pemptum temporalium ptra auarici-
am: obturent ora omnium detractorum. Unde. j.
Per. ij. Sic est voluntas dei: vt beneficietes
obmutescere faciat imprudentium hominum ig-
norantia. Per huc modum fm q dicit in ps. lau-
dabunt omnes q iurant in eo: qz obstructus est
os loquentium iniqua. Ait em laudabunt scz in
fine. id e. laudabiles apparebunt: omnes q iurat
in eo. id e. q firmiter pponunt obseruare et ser-
uant mandata dei. Sicut de se ps. ait. Iuravi
et statui custodire iudicia iusticie tue: quia ob-
structum est os loquentium iniqua. id e. detracto-
rum. Sicut alibi ps. ait. Os iniquitatis opilabit
os suu. An. j. Regl. ij. Impij i tenebris conti-
cescunt. Per huc modum disruptus draco. id e. dra-
conina neqitia detractorum.

De ex munere dei fit q nisi ex leui-
bus et insanis detractoribus non adhi-
betur fides. Caplm. ii.

PSecundu remedium est nulla credulitas
vel adherentia. Facit em ex misericor-
dia deus ad psolationem electorum suorum
q detractoribus non credat: nisi a leuibus et in-
sanis: et vndiqz euomat et seminat vtr detra-
ctionis sue ingerit de mentibus auditorum illud

j. Job. iij. Nolite omni spui credere hoc qdez
remedium pscuerantibus in iusticia ps. pmittit di-
cens. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum:
molas leonum confringet dominus. In quibus qde
verbis duo exprmunt genera detractorum. Anu-
eorum q ponunt scismata inter bonos. Et hi de-
tes merito dicunt. Nam sicut dentibus pscidit
cibus: ita per hominum detractores iusti qui sunt ci-
bus christi ab inuicem separantur. Contra quos
dicit Ecc. xvij. Susurro et bilinguis maledictus
multos em turbauit pacem habentes. Scdz autem
detractorum genus eorum est q iustorum minuunt bona
Et hi dicunt molaes. Nam sicut p molaes
mola et minuunt cibum: sic p hominum detractores
iustorum minuunt bona opa. De talibus autem
dicit Eccl. xxvij. Plaga autem lingue comi-
nuer ossa. id e. fortia opa electorum: que sunt vtutes
hos igit dentes et molaes tunc deus conterit
et confringit: cum gra sua sit q detractoribus non
credat. et maxime quia a iustis hominibus excu-
san sicut Job. xix. fecisse testatur dicens. Con-
terebam molas iniqui. id est. detractoris scz p
rephensione: et de dentibus illius auferenda pda
scz p defensione et excusatione.

De remedijs contra delatores est
nescire ac nolle scire eorum detractioes

Capitulum. iii.

Tertiu remedium e ignorantia. sc. cu ex mu-
nere dei fit q homo nesciat detrabi sibi vt
q vtuosius e referetes detractioes de se factas
renuit audire. Noui quendam pdicatore non
minime fame. qui cum in quadam ciuitate per-
re magno populo dum pdicaret qdam alius p-
dicator iuuenis et ignarus lz videre sibi sciolo
ad acqreduz sibi nomen qd cu cessare ausus eet
pugnare quotidie contra pdicti pdicatoris sen-
tentias firmas detrabere non cessabat. Ex ca au-
dies ille pdicator exptus: videlz q detracto-
ria discrens et coiter a toto populo in oblocu-
tionibus nulla adhibeat fides qd in veritatis
tutione retodere illius detractioes nil aliud
esset qz plm de pdicatoris impatiencia scadali-
zare seipm vilificare et coturbare atqz illu apd
inscios et malignos extollere i excelsis: oibus
auditoribus suis atqz deuotis auete q valuit di-
stricte phibuit vt nullus verbo vel scripto si-
bi aut locijs modo aliquo annunciarer aliquid
de his que contra sanam doctrina suaz ille po-
puli scandalizator obloqueret. De qua prudē-
tia tanti populi edificatio secuta est: q omnes
detractioes illius sup caput suu retorqbant.
Et qd mirabilius est trasacta. Contra. in qdaz
soleni pcessionem coram oi populo suadentibus
hoc quibusdam famosis viris detractor ille ge-
nuflectes exteriori salte signo de pdictis oblo-

De remedijs p̄tra detractiōnes

cutionib⁹ ab illo veniam postulabat. Ex qua
q̄dem prudentia in cōsimilib⁹ exemplum mul-
te edificatiōis ⁊ pacis sumendū est. **Mat** teste
Esa. xxiiij. Qui obturat aures suas ne audi-
at sanguines. ⁊ claudit oculos suos ne videat
malū: ille in excelsis habitabit. **Qd** fecit dicēs
Factus sum sicut homo nō audiēs ⁊c.

Quando a nobis patiēter tolerādi
sunt obrectatores. Cap. iii.

Quartū remediūz dicis patiētia. Scōz
vero Alexan. de haliis in. ij. Debet ho
mo excidere causas detractorūz fm q
scandalū est dictū vel factum minus rectum p/
bens occasione rulse. Si vero nō potest oīno
in ipīs occasio subtrahi detrahendi: audienti-
bus satisfaciendū est fm cōsiliūz christi quīdā
centibus ei apostolis Matth. xv. Scio quī
pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt.
Aut em. Sinite illos cecī sunt: ⁊ duces cecorū.
Quod etiā cōsiderat apostol. j. Cor. iij. ait.
Mihi autē p minimo est vt a vobis iudicer.
aut ab humano die: neq; meīpm iudico Nihil
mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus
sum. Qui autē me iudicat domin⁹ est Sed si re-
pelli non possunt patiēter tolerādi sunt. Vnde
Greg⁹ super Ezech. Cum lingue derogantiū
corrīgi nequeūt equanimiter sunt p omnia to-
lerāde. nec obtrectatiōis sermo timendus est:
nedū vitupatio puerorum metuitur via recti
opis deseratur. ⁊ hoc Puarī debet quādo talis
detractio non multū nocet generando scanda-
lum in cordib⁹ auditorum. Proinde diligenti-
as aduersione cōsiderare debent maxime qui li-
bet famosi p̄dicatores. qui defacili detractōes
plurimas patiunt: quomodo q̄stionib⁹ inutili-
bus atq; vanis etiāz solatiū causa seu detracto-
rie introductis. p patientiā satisfaccere queant.
Nam inutilē q̄stionē p silentiū soluere pru-
dentia est: duab⁹ vero reliquis p vultus hyla-
ritatem ⁊ benignitatē non aliter p verba respō-
dere etiā si inde aliqui cōturbentur p quib⁹
tamen orare debent vt deus corda eorū illumi-
net ⁊ trāquillet. Aliter em ex cōtentiōe graue
in se reciperēt detrimentū in diminutione hu-
militatis ⁊ pacis ⁊ patiētie mīris ⁊ in primo
scandalū vt plurimū generabūt vel nullū fru-
ctum. Sumant exemplū a christo qui tempo-
re passionis in examinationib⁹ suis ter ⁊ corā
tribus legīs siluisse. Primo coram summo
pontifice Vnde Matth. xxvj. dicitur surgēs
p̄nceps sacerdotum ait illi. Nihil rñdes ad ea
que isti aduersum te testificant? Et subdit. Je-
sus autez tacebat. Secūdo siluit corā hero-
de. Vnde Luce. xxiij. dicis q; herodes spera-
bat ab eo signū aliqd videre fieri. Interroga-

bat autē cum multis sermonibus. At ille nihil
respōdit ei. Tercio etiā pilato. vñ Joh. xix.
dicit̃ em̃ ibi q̃ interrogāte eū pilato ac dicente
Vnde es tu? Iesus autez responsū/nō dedit
ei. In pmo nos docuit silere inter cōtumelias
testium falzorū. In secūdo vō silere inter q̃stio
nes vanas ⁊ vane gloriosas curiosorū. In ter
tio vero silere veritatem ppriarū laudū. An
te fin Augi. vbi non respōdebat sicut ouis si
lebat dans nobis exemplū mititatis. ⁊ vbi re
spōdebat sicut pastor docebat ⁊c.

Mars scđ a tertij articuli de alijs qđ
tuor remedijs ptra oblocutores.

Ecūdo cōsideremus quatuor alia
media p̄tra oblocutores. p̄rimus est
defensio. sc̄dm̄ est testificatio. tertius
exemplatio. quartū est cōpassio.

exemplatio. quartū est cōpassio.
Quando licet se ab obtreccatorib⁹
defensare. Caplm. I. n. licet cū

Defensare. Caplm. I.
Primū remediū defensio bz. Licet et
cordis patiētia sp Puanda sit sicut di-
ctū ē: tñ qñ iminet piculum aut necessi-
tas vel magna infamia: vel pxiimi charitas si-
ue obediā supioris debēt doctores ⁊ p̄dicātes
māsuete p̄meditate prudēt ⁊ humilit̄ rñdere
nō alto clamore nec arroganti votiferatōe: qñ
ex h̄ scādalizari solent. ⁊ netñ s̄ pallio inepie
hūilitat̄ extincto veritatis zelo ī arduis nego-
cijs qdā subrepāt inercie torpor hereticor̄ dei-
tractiōib⁹. ⁊ qñ scādālū ponētib⁹ in p̄lo dei.
virili aīo resistēdū ē. **An Aug⁹**. li. ij. de trini.
Orat̄ suscipit oculū colūbinuz pulcherrima
⁊ modestissima charitas. **Ventē** autē caninum
vel euitat castissima tutissimaq; humilitas: vt
retondit solidissima veritas. **Ad** scz fieri debet
non amore puate glorie ⁊ pprie cōmoditatis:
s̄ respectu cōmunis vtilitat̄. **Ideo** s̄m **Greg.**
in pastorl. dicif. **Qui** praua studet agere: ⁊ tal-
men ad hoc ceteros vult tacere: ip̄e sibi met te-
stis est: qñ plus veritate se appetit diligi q̄ tra-
se non vult defendi. **Ita** qñ econtra dici potest
q̄ plus se diligit q̄ veritatem que deus ē: qui
veritatis aduersarijs nō resistit vt sibi scz pa-
cem querat aut alijs nō displiceat. **Quia** vt di-
cif ex de homi. c. sicut dignū. **Nō** caret scrupu-
lo p̄cessionis occulte: q̄ manifesto facinori desi-
nit obuiare. **An Greg⁹**. super **Ezech.** omel. q̄
ait. **Linguas** detrahētū sicut n̄ro studio non
debemus excitare ne ip̄i pcreāt. ita p̄ sui mali-
ciam excitatos debemus vnanimiter tolerare
vt nobis meritū crescat. **Aliquādo** autē compe-
scere ne dum de nobis mala dissemināt eoruz
que audire nos ad bona poterant corda imo-
centiū corrumpant. **Itē** idem. s̄. ait. **Ibi** qñ vi-
ta ī exp̄lo imitatōis est posita debēt s̄ possint

detrahentium verba cōpescere: ne eoz p̄dicatio nem non audiant qui audire poterāt. ⁊ p̄cauis morib⁹ renitētes bene virere p̄temnāt. Unde **Aug.** in epla ad hypoñ. **Detractores** cum ipsa scripture veritatē criminari: aut at obscuro rare nō possunt. hos p̄ quos p̄dicat inducūt in odiū: de q̄bus effingere q̄cquid in mēte eue/nerit possunt. **Uñ** iaz aplice p̄phetie t̄ps vide tur instare. **ij. Timoth. iij.** Erit enī cum sanaz doctrinā nō sustinebūt **hec ille.** Sic etenī chri stus p̄barileoz maliciā publice ⁊ instantissime cōfutebat. sic etiā apls p̄tra pseudo aplōs acer rime ⁊ publice inuehit. Sic ⁊ veri p̄phete cō/tra pseudo p̄phetas viriliter pugnaverūt. Et **hierō.** in bible plogis: ac in eplis suis idem fe cisse aptissime demōstrat. Idem q̄s aliq̄ docto res sancti p̄ loco ⁊ t̄pe manifestissime apparet. Sicut **Greg. nazā.** ⁊ beatus **Bern.** in suis apo logijs fecisse p̄bant. **Hoc** aut̄ oībus p̄dictis ex p̄diens erat. ⁊ p̄similib⁹ necessariū est. ⁊ maxi me quadruplici ex respectu. **Primo** respectu detractorū cōtra quos inuehit. vt eoz malicia retondat ⁊ comp̄mat: ⁊ forte curet. **Secūdo** respectu adherentiū vt ab eoz piculosa retra/ bant sequele. **Tertio** respectu vitatis disci puloz: vt veritatē ⁊ doctorib⁹ vitatis firmitus inhercat: aut ne a vitate vacillēt. aut ne in illo/ rum inducant errozes. **Quarto** respectu eo rum que sic detractorib⁹ p̄traditūt. q̄ ex h̄mōi veratōibus fortius inflāmant illuānt ac uunt ⁊ solidant ad vitatis amplexū: ⁊ ad detestatio nem falsitatis: atq̄ x̄tut: ⁊ vitioz p̄tra que in uehit: ⁊ armant atq̄ pugnāt. Fateor t̄ñ q̄ etiā p̄fati in h̄mōi zelo aliq̄n aliq̄d patiunt hūa niā ⁊ veniale. difficile enī est vel modicū in his nō excedere: ⁊ mediū sobrietatis tenere.

Contra obtretractores magnuz

remediū sunt testimoniū dei: ⁊ p̄ sciē

tie nostre. Caplm. ii.

Secundū remediū est testificatio. **Cuz** enī cuiq̄ detrahūt p̄tra iudiciū vitat/ semper recurrere debet ad iudiciū dei q̄d int̄m est verum: vt nec fallere velit: nec valeat falli: atq̄ cū corā deo viderit purā p̄sciētā suā de fal sis ⁊ temerarijs iudicijs detractorū: ⁊ credētū eis minime curare debet. exemplo **Joh. q. xvj.** c. de seip̄o ait. **Ecce** enī in celo est testis meus ⁊ cōscius meus in excelsis. **Ubi** ait **Greg.** Qui testē in celo habet si ab hoībus rephendit nō curet. **Uñ. xj. q. iij. c.** inter v̄ba idem ait. Inter verba laudantiū seu vitupantiū ad mentē sem per recurrendū est: ⁊ si in ea nō inuenit bonuz q̄d de nobis dicit magnā tristitiā in ea genera re debet. **Etrursum.** Si in ea nō inuenit malū q̄d de nobis loquunt hoies in magnā debem⁹

leticiā p̄fillire. **Quid** enī si nō omnea laudāt: ⁊ conscientia nos liberos esse demonstrat habemus paulū dicentē. **Gloria** n̄ra hec est testimo niū p̄scientie n̄re. **Joh. x̄o** dicit. **Ecce** in celo te stis meus. Si igit̄ nobis testis est in celo: ⁊ te/ stis in corde. dimittam⁹ stultos foris loqui q̄d volūt. hec ille. **Bern.** q̄s exponēs illō **Can. j.** Recte diligūt te ait. **Profecto** bona cōsolatio est. cum blasphemamur b̄nfaciētes a malis: si recti diligūt nos: oīno sufficit adūsus os loquē tium iniqua. opinio bonoz cum testimonio cō scientie. **Non** veniat aīa mea in p̄silio detrahē tium: qm̄ deus odit eos. **Dicente** aplo. **Detra** ctōres deo odibiles. **Hec ille.**

Exemplo dñi nostri iesu christi

cui multipliciter detractum fuit tolle

rare debemus patienter obtretrato

res. Caplm. iii.

Ertiū q̄s remediū est exemplatio. **Se** cundū vero **Gen.** in epla ad **Lucillū.** Nulla tam modesta malicia: vt malignitatē dē tes vitare possit. **Uñ** **Abūf.** sup illad **Matth. xij.** Indignati quēadmodū si colūna erecta fu erit accepto pōdere amplius cōfirmet. Si aut̄ modice obliquata fuerit non solū nō cōfirmat sed amplius vadit ad latus. Sic ⁊ cor hois si rectū fuerit: videns opa viri iusti audiens do/ ctrinā sapiētie eius etiā amplius cōfirmat. **Sz** si cor puersum fuerit non solū nō cōfirmat: sed magis ad inuidiā excitat: ⁊ magis pueritur. **Quis** etenī tam iustus ⁊ prudēs: tanta q̄ inno centia ⁊ modestia: imo oīuz decore virtutū ex/ ornatus. sicut b̄ndictus dñs iesus x̄ps: t̄ñ q̄t detractiōes: quot ob locutōes: quot etiā sensit p̄tra se vipereos dētes iudeoz scribarū ⁊ pha rizeoz: Inter ceteras v̄o detractōe tripliciter detraxerūt. **Primo** eius sapiētie. **Secūdo** eius in nocentie. **Tertio** eius sequele. **Primo** eius sa pientie. Et hoc tripliciter. **Primo** eis sapiētie naturali. **Uñ** **Joh. x.** **Demoniū** habz ⁊ insanit **Quid** enī auditis? Et **Mar. iij.** dicebāt. **Qm̄** in furore versus est. **Secūdo** eius sapiētie littera li ac legali dicētes **Joh. vij.** Quō hic sc̄as scit: qm̄ nō didicit. Et q̄ talis admiratio de despe ctione pcederet: ostendit **Matth. xij.** cum di citur q̄ scandalizabant in illo. **Tertio** eius sa pientie spiritali reputātes eum hereticū. **Joh. viij.** **Samaritanū.** i. diuino cultu hereticū: vel saltem dubiū. **Uñ** **Joh. ix.** dicūt. **Nos** scimus q̄ moysi locutus est deus: hunc aut̄ vnde sit ne scimus. **Ubi** glo. **Ad** moyses docuit a deo ac/ cepit. hic aut̄ vñ accepit nescimus. **Secūdo** de traxerūt eius innocētie. Et hoc etiā q̄nq̄ mo/ dis. **Nam** p̄mo asserūt illū pctōrem respectu sui dicētes **Joh. ix.** **Nos** scimus qm̄ hic homo

De remedijs cōtra detractiōes

peccator est. Et Matth. xj. Ecce homo vorax et potator vini. Scdo dicūt illum seductore respectu p̄li dicētes Joh. vj. Seducit turbas. Et Matth. xxvj. Recordari sumus: qz seductor ille dixit adhuc viuēs. post tres dies resurgam. Et Lu. xxiij. Hunc inuenimus subuertētem gentē nostrā: et phibentē tributa dari cesari Tertio asserūt eum blasphematore respectu dei dicētes Joh. x. De bono ope nō lapidam⁹ te: sed de blasphemia: qz cuz tu homo sis facis te deū. Quarto dicūt eum transgressore respectu legis dicētes Joh. ix. Non est hic homo a deo qui sabbatū nō custodit. Quinto dicūt eū opatore in p̄tute diaboli. Un Lu. xj. Matth. xij. In beelzebub principe demoniorū eijcit demonia. Et Joh. vj. et. viij. dicūt ei. demoniuz habes. Tertio detraxerūt eius sequele. Et hoc tripliciter. Primo de vilitate discipulorū dicētes. Nōne fratres sui sunt iacobus et iohannes. Scdo de simplicitate ei credentiū dicētes Joh. vj. Nōqd aliqs ex p̄ncipibus credit in eum aut ex phariseis: Sed turba hec que non nouit legē maledicti sunt. Tertio de vitiositate amicorū suorū dicētes Matth. ix. Quare cum pctōribus et publicanis māducat in g̃r vester. Et Lu. xv. Erant appropinquātes ad ihm publicani et pctōres vt audirēt eum. Et murmurabāt scribe et pharisei dicētes: qz hic pctōres recipit et māducat cum illis. Et Lu. xix. de zacheo murmurabāt dicētes: qz hōiem pctōrē diuertisset. Quid igit miramur egreferētes de tractōes nos pediculi miserabiles: et miserādi. Quia insātia dedignamur. quia deniqz stulticia De mente elabī n̄ri saluatoris exemplū audiamus eum Joh. xv. nobis annūciātē. Si mūdus vos odit scitote: qz me p̄orem vobis odio habuit. si de mūdo fuissetis mūdus qd suū erat diligeret. Et sequit. Non est fr̄us maior dño suo. si p̄secuti sunt me: et vos p̄sequent. si p̄mo nem meū seruauerūt: et vestrū seruabūt. Exemplū etiā ad hoc aptissimū ptz: qz nūqz fuit ab initio seculi vsqz nūc. nec etiā i posterū erit aliquis iustus cui diuīsimode uō fuerit detractus Nōne etiā ad tantā insātiā deuenerūt multiqz ipsi qz sūmo opifici deo q̄tidie detrāherenō verent. Quid g̃ mirū si de nobis vilissimis creaturis aliqui obloquunt.

Qmultū compatiendū est inuidia cordi oblocutorū. Caplm. iii.

Quartū remediū est cōpassio. Cōpatiē dum vtiqz est cruciatib⁹ detractorū. q̄ vtiqz fm̄ eorū iudiciū satis magni apparent: cum ex inuidia oriant. Habet fm̄ Alexā. in sua radice penā. Un fm̄ Aug. Amasti bene agentē. vixisti bono odore: inuidisti bene agē-

ti. mortuus es bono odore. Et Sen. Utinā inuidus in oib⁹ locis: oculos et aures haberet: vt de oib⁹ p̄fectib⁹ q̄bus inuidet torqueretur. Diog. phus cui ei nūciasset amicus te amici cūcti vitupant. Oportet in q̄t sapiam ab insipientib⁹ ferri. esse enī meliorē iudicat lingua mala q̄ carpit. Et hīero. ad demetriadē. Hominū viliū satis est: et suā laudē querentiū alios viles facere. Et iterū Sen. Qui alienis malis sicut suis bonis letant. diuites sunt alienis iacturis: locupletes calamitatib⁹ funerib⁹ im/mortales. Ex hoc enī discant p̄dicantes cōpati laniantib⁹ atqz eis detrahētibus: cū respiciunt de scelerib⁹ suis. qz necesse est medicū sapientē patiēter ferre infirmorū: vetozes lamētationes atqz clamores. Aliter siles sunt medicis insipienti. qui dum egroti apostema nouacula frangit vult eum siliari. Qui p̄t dicere merito aut p̄mittatis me ex meo dolore clamare dum carnes meas insciditis: aut p̄mitte me incidere carnes v̄ras et vos clamate. De predictis duobus oportet vos alterū eligere.

¶ Pars tertia tertiij articuli de vltimis quattuor remedijs contra oblocutores

Ertio cōsideremus quattuor vltima remedia cōtra derogatores. Primum est oportunitas. scdm̄ est necessitas. tertius est honorabilitas. quartū est magnanimitas.

Q oportunū est contra iustos esse oblocutores. Caplm. i.

Primū autē remediū est oportunitas. Minus nēpe oportuna est oblocutio detractori. Et ptz. vj. q. i. c. ouel. in fi. vbi dicit qz iusto dei iudicio nō nūqz adūsus bonos detractio excitat: vt quos vel domestica adulatio: vel aliorū fauor in altū extulerat detractio humiliet. Cuius rō fm̄ Alexā. de balis est. Quia sicut p̄ adulationē mentis oculi claudunt et excecant: ita p̄ detractiōē aperiunt et illuminant. Cum enī homo videt sibi detrahi: si stulticia in eo nō laborat cōuertit se ad cōsiderationē infirmitatis sue: querēs ac p̄quirens si qd sit rep̄hensibile in eo: et sic humiliat et emendat. Un Greg. Qui p̄ laudes a se extire potuit: p̄tūmelis cōpulsus adseredit hinc dicit aplūs. Per arma iusticie a dextris: et a sinistris. per gloriā: et ignobilitatē: p̄ infamā et bonam famā. vt seductores et veraces: sicut qui ignoti et cogniti. quasi morientes: et ecce viuimus: vt castigati: et non mortificati. quasi tristes semper autem gaudentes.

¶ Et iustis necessarij sunt derogatores. Cap. ii.

Ecū remediū est necessitas. Debet

enim mens illuminata pensare q̄ deus miser/ cois de necessitate p̄mittit detractores insurge re contra iustos: vt p̄ viam virtutū cautius in cedant. **Uñ. j. Pe. ij. dicit. Conuersionē ve stram inter gentes habētes bonā: vt in eo qđ detractant de vobis tanq̄ de malēfactoribus: ex bonis opibus vos cōsiderātes glorificēde um in tpe visitatōis. i. qñ a deo illuminabunt. Unde Cant. ij. Mens cui detrahif lilio spina rum cōpunctōibus tacto merito cōparat: cuz dicit. sicut liliū inter spinas: sic amica mea iter filia. Liliū nempe spinis plus redolet punctū Jam vero attractū z attritū seu cōfractū fetet Sic vtq̄ iustus linguis detrahentiū pūctus plus redolet: si equanimiter portat. Si x̄o im patiens est atq̄ p̄fractus: zab inceptis desistit fetet. Hinc **Pe. rauen. ait. Virū fortem excitat ad stutis exercitiū alieni laboris aculeus: nec mētis oculo torpore p̄mittit inuidia detracto rum. Jacob qui in baculo suo iordanē transie rat nō redisset cum duabus turmis: nisi euz in uidia elau agitaasset. Ioseph enī nō imperasset egyptijs nisi ipm frēm inuidia vēdidisset Scri ptuz qui pe est. Abel esse nō potest: quē Cayn malicia nō exercet. Unde **Seneca Inuidiā fer re aut fortis: aut felix potest.******

Signū est q̄ honorādi sunt iusti qñ detrahif eis. Caplm. iii.

Tertū remediū est honorabilitas. Ma gnū vero iustoz testimoniū est q̄ ho norandi atq̄ laudādi sunt etiā ab ipso deo cum ipse vitupant a malis. **Uñ glo. Nu me. xij. ait. Magnū eteni beneficiū cōferūt de tractores. Nunq̄ enī inuenimus dñm tm lau dasse moysen: q̄tuz tunc cum detraheret ei ab aaron z maria. Uñ dixit de moysē Nume. xij. In omī domo mea fidelissimus est. Ore enī ad os loquor ei palam: z nō per enigmata et figu ras deū videt. vide qđ sibi pene obtrectātes cō tulerint. Quid aut laudis sibi turpitudinē. illi splendorē. sibi leprā. illi gloriā. Uñ **Rich. sup Apoc. ait. Maloz est semp odiosa vita bono rum: z quē deus cōmendat prauoz sermo blas phemat. In sup Greg. sup Ezech. ait. Qui aut increduli z subuersores sunt in suis sermonib⁹ derogātes timēdi nō sunt: qz valde stultū est si illis placere querim⁹ quos nō placere dño sci mus. Debēt aut haberi in metu: zin reuerētia iudicia iustoz: qz mēbra oipotentis dei sunt z hoc ipsi in terra rephendūt qđ dñs redarguit in celo. Nam puerloz derogatio vite nrē ap probatio est. Quia iam oñdi nos aliqd iusti cie habere si illis displicere incipimus quideo non placent Nemo enī potest in vna eadēqz re oipotenti deo atqz eius hostib⁹ gratus existe****

re. Nam deo se amicū denegat: q̄ eius placet in imico. Et inimicis veritatis aduersabit q̄ eidē veritati in mente subiugat. Unde sancti viri in vocelibere increpatōes succēsi eos ad sua odia excitare non metuūt quos deū non diligere co gnoscūt. **Ad ppha ardēter exhibens creatori oīuz: quasi in munere obtulit dicens. Nōne q̄ oderunt te dñe: oderā illos: z mei inimici facti sunt mihi Quasi dicat. Pensa q̄tum te diligo qz tuoz hostiū excitare z tra me inimicitias nō p̄timeſco. Hinc iterū dicit. Qui retribuūt mihi mala p̄ bonis detrahebāt mihi: qñ subsecut⁹ sum iusticiā. Bonū valde est qđ iustus tribuit qñ male agentibus libera voce cōtradicit. sed pueri mala p̄ bonis tribuūt cuz istis derogāt qz z tra eos iusticie defensionē seruāt. Non em iusti humana iudicia: sed eterni iudicis examē aspiciūt: z ideo derogātiū x̄ba z temnūt. Hinc paulus chozintheis derogātib⁹ ait. **Q̄bi au tem p̄ minimo est: vt a vobis iudicer.****

Animō magno spernēdi sunt ob locutores. Caplm. iiii.

Quartum remediū est magnanimitas. Grandi qđem animo vilipēdēde atqz nihili penpēde: ac oīno despiciēde sūt detractoz oblocutōes z derogatōes: nec etiā nisi in magna necessitate sicut p̄diximus retun dende. Proinde **Ecd. xxviii. Scōz enī ligna silue. i. fm ppli varietatez sic ignis exardescit. i. sicut preualet ignita lingua oblocutoris: eo q̄ mali derogātibus facilliter cedūt: iusti x̄o pma nent incōcussi. Et subdit dicens. Si sufflaueris. scz cōtra dicēdo quasi ignis exardescit: qz mul to amplius derogabūt. Et si expueris sup illā scz oblocutionē vicz vilipēdendo: atqz despici endo illam: vt forte illaz ad lram z despectionē spuendo in terram quasi sup detractionē extin guetur. Et subdit dicens. Utraz. i. salua z de tractio ex ore pficiunt: quasi salua oblocuti onis remediūz sit. Salua cui ieiuni stomachi cōtra venenū serpētis valere dicit: vt mystice innuat q̄ cōtra draconinā detractionē ad illu dendum ei. spicio sup terrā z quecūqz eius ve ra despectio optimo tyriaco merito cōprobat. **Per hec. xij. remedia verificat qđ ppha ad do minū ait. Tu pfirmasti in virtute tua mare: cō tribulasti capita traconū in aquis Quid p ma reniss anime iuste. qbus oblocutores detrahe re amaritudinis causas prestant: sed virtute di uine gratie cōfirmant: ne per impatientiā peric lites. Tunc qz cōtribulat capita draconuz in aquis: qñ tribuit dñs multiplicatōes gratiaz his quibus detrahebat. Et subdit etiā ppha dicens. Tu cōfregisti capita draconū. De quib⁹ bus in. ij. articu. p̄cedentis sermonis dictū est.****

De remedijs cōtra detractiōes

Que tunc cōfringit qñ supradicta remedia sua benignitate opere adimpleri cōcedit. Hec qui dem sunt defensiva remedia p̄tra oblocutores et detractores. quibus cum dei adiutorio p̄te gi poterimus: et cū eis cōtra delatores imacu/ lati transire. Qd nobis largiri dignet dñs no/ ster iesus christus p̄tra om̄s oblocutores et de/ tractores magnificus et gloriosus triūphator. Qui cum patre et spiritus sanctio viuit et regnat deus etc.

Seria. VI. post tertiā dñicaz in qua
dragelima de cōuersione samaritane
Expositio euangelij scđm mysticum
sensum. Sermo. XXXI.

Da mihi bibere

Joh. iiii. et in euāgelio hodierno
Abagha quippe et admiranda sapi
entia saluatoris: i hoc q̄ sepe ani
mam ex amore querentē illaz et toto desiderio
inardescētē ad eum fugere et obdurescere pa
ret. Ac qñ aliam aiam veleandē insectari vide
tur. que suis inspiratōibus ac vocatōib⁹ quasi
toto conamine cōtradicit. Videas Abath. xv
q̄ mulier chananea affectōe seruēs. sollicitudi
ne querēs. clamorib⁹ petens filiā. i. animā suā
saluari deposcit. Et nihilomin⁹ iesus fugit ob
mutescit: et spreuit velud canem. et eam quodā
modo abhorreere apparet. Et ecōtra hanc sama
ritanā insectari videt etiaz suis inspiratōibus
renitētē. Ait enim illi. Da mihi bibere. Ad lit
teram. Quasi dicat. Fatigatus sum ex itinere
quiesco lassus expectās. q̄ ad hunc fontē quis
q̄ hauriturus accedat. tu me hic sedente p̄mo
mulier aduenisti. Sitio. Oro da mihi bibere.
Sue salutis audius dñs iesus christus. fidem
magis q̄ aquā bibere cupiebat. Et in hoc my
stice designat q̄ tpalia nos derelinquere petit
quo ad p̄fectos: vt largiter dispensare quo ad
alios vt per hoc possemus sua spūalia suscipe
re tpaliuz amore sublato. Felix mercatio chri
sto dare nostra vitia et pctā: et eius accipe gra
tias et virtutes. Felicioz possidere celestia pro
terrenis. Felicissime christū possidere pro no
bis. Ad hūc finem samaritanā et q̄libet animā
dñs ducere cōcupiscit: ideo subdit postulat di
cendo. Da mihi bibere Triplīcē amoris statū
in anima sitiēdo desiderat dñs iesus christus:
qui in serie p̄ntis euangelij per ordinē mystice
descriptus est. Primus est amoris incipētis
scđs est amoris p̄ficiētis. tertius est amoris p̄
fecti. De quibus in p̄sona samaritane p̄pha in
ps. xvi. ad dñm dicit. Probasti cor meū: et vi
sistasti nocte. Ecce primū. Igne me examinasti
et nō est inuēta in me iniquitas: ecce secundū.

Et non loquat os meum opera hominū: ecce
tertium. Quod verbū potest esse thema inieus
gelio occurrenti.

Articulus. I. de amore incipientis
de triplici illuminatōe eius.

Primus est status amoris incipientis.
Arde p̄pha ait. Probasti cor meū: et
visistasti nocte. Triplici illuminatōe fi
dei p̄bando et visitando illuminat dñs noster
iesus christus noctē tenebrosam hūani cordis
Prima est christi incarnatio. scđa christi con
uersatio. tertia christi cōsummatio: que in serie
euangelij mystice declarant.

Q lux fidei incarnati verbi huma
num illuminat intellectū. Cap. I.

Prima illuminatio: est christi incarna
tio: q̄ per suam incarnationē lux in te
nebris lucet. De quo Joh. iiii. in euan
gelio hodie. mystice ait. Venit iesus in ciuita
tem samarie. i. in territorio eius: que. s. ciuitas
samarie dicit sychar. Scđm enī Hieron. lib. j.
hebray caruz questio. vitiose error inoleuit: vt
legis sychar dicit enī hebray ce sychen. Iuxta
vero grecā et latinā p̄suetudinē sychima decli
nata est. et est nūc nō subdit metropolis sama
ritanoz. Venit inq̄ iuxta prediū qd dedit Ja
cob filio suo Ioseph Ben. xl viii. in fine. Et fm
Hieron. et alios doctores hoc prediū fuit tota ci
uitas. Mystice sychar interpretat humerus si
ue labor. ad hanc aut ciuitatē venit iesus: quā
do verbū caro factū est: et habitabit in nobis.
Tunc enī supposuit humerū suū laborib⁹ mis
erie nostre. Prediū ergo qd dedit Iacob Jo
seph filio suo est incarnatōis mysteriū. qd Ja
cob futurū prenūciauit esse in christo in oī gra
et gloria p̄o oībus incompatibiliter aucto. Ios
eph aut interpretat auctus. Erat autē ibi fons
Iacob et puteus. Ad lram aut dictus est fons
Iacob: tum q̄ ipse foderat. tum q̄ fuerat dñs
eius. longo enī tpe stetit circa sychen. sicut col
ligit ex Gen. xxiii. Nam dina facta est nubi
lis etatis: que tñ vixerat triēnis vel quadrien
nis: qñ Iacob venit in sychen: sicut ex p̄ceden
tibus qñq̄ capitulis colligit. Mystice ad pu
teum terrenoz christus aduenit: cum carne as
sumpta sustentādi illā curā habuit p̄pter qd si
cut infra patebit: aquā petijt vt medicus.

Q radiosa christi cōuersatio si fi
deli oculo p̄sideret illuminat cor hu
manum. Caplm. II.

Secunda illuminatio illuminās cor hu
manū est christi cōuersatio. Quia oīs
eius actus et verbū admirandū est lu
men ad effundendū tenebras intellectus: iuxta
illud omnis christi actio nostra est instructio.

Et de hoc **Ioh.** in mysteriū subdit dicens. **Ie-**
sus igit fatigatus ex itinere. Quid enī fuit to-
ta christi vita nisi via regalis pueniēdi ad vitā
eternā: sicut ipse **Ioh. xiiij.** testat dicens. Ego
sum via veritas et vita. Ad triplicē exponi pōt
Primo modo ego via nō errās. Nam de oi-
bus q non secuti sunt: nec sequunt xpm ppha
ait. Errauerūt in solitudine in aquosa viam ci-
uitatis habitaculi nō inuenerūt. Ego sum ve-
ritas nō fallens. vnde ps. Fidelis deus in oi-
bus verbis suis: et sanctus in oibus opibus su-
is. Ego sum vita indeficiēs. Proinde **Luc. x.**
dicif. Maria optimā partē elegit: que nō au-
feretur ab ea. Secōdo modo exponif sic. Ego
via ducēs. vñ **Proi. iij.** Ducā te p semitas eq-
tatis. Ego sum veritas lucens. vñ **Malach.**
vij. Dief vobis timentibus nomen meuz sol
iusticie: et sanitas in pēnis eius. Ego sum vita
pascēs. ego sum ostiū rē. **Ioh. x.** Per me si qs
itroierit saluabit. et egrediet. s. ad ptemplatio-
nem mee diuinitatis: et egrediet. s. ad ptempla-
tionē mee hūanitatis: et pascua. s. glorie inueni-
et. vñ in vtroq. Tercio modo exponi pōt
Ego sum via in exemplo. vñ **Ioh. xiiij.** ipse ait
Exemplū enī dedit vobis: vt qadmodū ego se-
ci: ita et vos faciatis. Ego sum vitas impromis-
so: vñ ipse p pphā ait. Que pcedūt de labijs
meis nō faciā irrita. Ego suz vita in pmo. Vñ
apls ad **Ro. vj.** Stipendia enī pcti mors: grā
autē dei vita eterna in christo iesu dño nostro.
Ecce q dñs iesus: vt omnia nobis efficeret ex
itinere sue pegrinatōis fatigatus est.

Ad ptemplationē passionis christi
oculi nostre mentis illuminant.

Capitulum. iij.
Tertia illuminatio que illuminat cor hu-
manū est xpi psumatio. s. p amorosissi-
mam passionē crucis. Et de hoc subdit. Sede/
bat sic. i. simplr sup fonte. Ad lram cōpassiue
loquif. Ecce vox dñi sup aquas. Aues rōna/
les aucupaturus aduenerat in rētib? vbi sui
in qbus vna pōr capta et excecata iudex ad ca-
piendas altas fiat. Sed stulti vt cōquerif dñs
biere. ij. De dereliquerūt fonte aque viue.
scz qui sum fons a quo et nō aliūde aqua viua
emanat. Mystice xō fons iste sup quā ascen-
dit dñs nñ iesus xps est sancta crux. Ipse enim
fons est oīuz grāz que cūctis electis cōicande
sunt. Sic vñ mysteriū **Gen. ij.** dicif. Fōs ascē-
debat e terra irrigās vniuersam supficiē terre.
Sup hunc fontem sedebat dñs: qz passionē et
mortē sūma mētis tranquillitate portauit. nec a
mysterio vacat qd euāgelista cōmemorat dicēf
Sedebat sic sup fontē. i. eleuatus et expāsus in
cruce: vt ostendat q talis modus expāsiōis

cōuenientissimus vtiqz fuit ad oīa impetrāda
pietate pñna: ad oīa diffundēda in electos fili-
os charitate largiflua ad oīa ad se trabēda vīr-
tute mirifica. ad oīa amplectāda remissioe ple-
naria: et ad oīa transformāda vnione pacifica.
Sup hunc igit fontē sedet: qz vult aquas mor-
tuas mutare in viuas. Ad quas omēs sitientes
per vocem ppheticā inuitant. Cum **Esa. ly.**
ait. Omēs sitientes venite ad aquas: et qui ha-
betis argentū pperate et emite: et comedite. Q-
to aut charitatis amore xps p nra redemptōe
federit in cruce manifestat euāgelista dicens.
Hora erit quasi sexta. i. sūmo charitatis ac dile-
ctionis ardore. et in sūmo estu passiōis et mort/
scz p nobis se posuit filius dei xps.

**Articulus. ii. de pficiēti amore in
septem flāmis distinctis cum qbus a
christo cor samaritane inflāmatū est.**

Quāduis est status amoris pficientis:
nam aīa pdictis illuatiōibus illustra-
ta in desiderio diuine dilectōis excita-
tur et igniculo quodā: et quasi insensibili modo
attrahit a mūdanoz amore dulcedinē dei. Vñ
subdit. Venit mulier de samaria. i. de regione
samarie. Erat enī de vrbe sychen: sicut pñ ex se
quētib? haurire aquā. Quid mulier significat
nisi animā carnalē et sensualē que quodāmodo
paulatim ad spūalia sensualiter trahif: vt tan-
dem omni carnalitate et sensualitate relicta pfe-
cte in diuinū amorē trāformet et resoluat. Ne-
nit igit mulier quasi sitibūda auis haurire. scz
hydria pcupiscētie: aquā. s. delectatōis huma-
ne. nescis aīa mea qz hauritura es aquā in gau-
dio de fontib? saluatoris. Jam abūce sensualē
delectationē: et carnalē sensuz. Talē aīam chri-
sto miro artificio septē flāmis seu ardorib? vul-
nerat et inflāmat et pficere facit: ita vt in septi-
mo ictu hydria pcupiscētia derelicta moriatur
pctō: et vita gratie reuiuifcat xpo. Et licet sex
primis flāmis christo aliquo modo resistat: et
paulatim semp in suo malo deficiat: zin christi
bono pficiat: ac pcedat tñ in pncipio quasi bo-
stem alloquif christus. tñ sic artificiose contra
eam pugnat q illā oīno expugnat. p has vñ
septē amoris flāmas. Prima est flāma amoris
sitientis. scōa est flāma amoris largiētis. tertia
amoris desiderātis. quarta amoris euocatīs.
quinta amoris reuelātis. sexta amoris irradiā-
tis. septima amoris transformātis.

Prima flāma qua christus sitim et
desideriū ostēdit anime peccatricis.

Capitulum. i.

Prima xō flāma est amoris sitientis.
Vnde dicit ei iesus. Da mihi bibere.
Jam incipit sibil? aure tenuis. Preuenit enīz

De conuersione samaritane

eam iesus vt cum ppha dicere possit. Miseri cordia eius pueniet me. Mystice aut christus nō mente sed corpore fatigatus in cruce sitio p clamauit. Nunc aut petit: qz cōsensum mentis et opa mūda querit: atq; pūde suam grām re promittit. Christus igit petēs obsequiū expe/ tit cor humanū dicēs. Da mihi fili mi cor tuū. Sz euāgelista iterū subdit. Discipuli aut eius interim abierāt in ciuitatē vt cibos emerēt. re/ mansit autē iesus. Ad lram forte ppter corpis lassitudinē. z etiā nō sicerat cōdecēs q; ipse in psona ppha cibos emeret. Samaritana autē potū ei negauit et quasi emulū z hostē iudeuz dñm appellauit. Vñ subiungit. Dixit igit ei il la mulier samaritana: quasi aspiciēdo eum dī/ storte. Quō tu iudeus cum sis bibere a me po/ scis que sum mulier samaritana? Cognouerat enī iudeū tam ex aliqua differētia lingue. q; ex christi habitu: q; etiā ex gestu: z aspectu illius. Non tñ loquit de eo edificata: sed potius ppē rem insolitā a mirata. Ideo addit Non enim contunē iudei samaritanis.

Quō sub spe doni dñs aiaz allicit at q; miro artificio ad se e ātrahit. Ca. II.

Ecūda est flāma amoris donātis. Nā vt eam alliciat iam aperit ei donū suū magnū. Vñ subdit. Rñdit iesus. s. nō ad inter rogata sed interrogāda: z ait ei. Siscires do/ num dei. Nec dicit quale dei donum sed abso lute et generaliter dei donum. Et maxime pro pter duo. Primo qz loquit de illo supremo do no. s. de spūscō qd solum simpliciter z absolute dicēdū est donūz: respectu cuius sunt nihil oīa alia dona: z absq; ipso omnia sunt inutilia vel dānosa. Scdo qz nōdum vult mulieri se dare z explicare. sed solū ad aliqd valde arduūz men tem illius excitare z leuare: z hoc ad astruēdū subdit Et quis est qui dicit tibi. Da mihi bibe re. Pter hūc qdem loquēdi modū ingeniose ex citat eam ad eum estimandū aliquē magnū vel potētē in donis dei: tu forte petisses ab eo. Nō enī hoc dicit quasi dubitās an ipa petisset hoc si duo pdicta intellexisset: sed triplici ex causa sic locutus est. Primo ad ostendendū liberta/ tem arbitrij nrī: z ptingētia actū eius. Scdo ad instruendū in hmōi dubijs seu pfundis so/ brieloqui. Tertio ad fortius affirmādū qd di cere intēdebat: qz minus dicendo sepe ampli⁹ significam⁹. Sepe enī p dubitatiū aduerbiū fortius intēdim⁹ affirmare. Iux qd. j. ad Cor. vij. oñdit. Puto q; z ego spm dei habēā. Nec inquit. Puto quasi dubitās. sed potius cuz so briori modo loquēdi intendit fortius astruere qd ipse sup ibi pmissō vginītatis cōsilio habet plene sensuz z spiritū dei. Et addit dñs dicēs

Et dedisset tibi aquā viuā. Sm enī Aug. Sol lum illa aqua dicit vulgaliter viua: que de fon te egrediēs nō discontinuat a fonte. Pzoinde cisternalis z pluuiialis aqua. vel aqua vasīs vt lacus iam pūs sumpta de fonte nō dicit aqua viua. Et sumit hoc ab actu vite cōtinue egredi entis a corde tanq; a fonte manāte z quasi cōti nue scaturiente. Pter talem enī aquā gratia/gra tum faciens designat que sola sue origini. i. spī ritui sancto iuncta est. Hoc est donū dei qd nū q; sine spūscō est: imo sine tota trinitate ef/ se non pōt. sed cum aqua illius putei seu fontis hoc modo nō esset viua si mulier intelligēs exti tisset: merito aduertere potuisset: q; christus lo quebat de aliquo genere aque viue. Ipsa aut intellexit q; vel christus loqueret de aqua vi ua illius putei: aut de aliqua alia eiusdē gene ris longe amplius meliore: iam tñ incipēs de lectari ex aque scaturitiōe tota in sensib⁹ sicut tota. ex naturali more atq; arte argumentū re spondendi cudit: nec displicent mulieri dulcia verba christi: sed de aqua viua ne dare posset vndiq; cōglobatim sibi cōtraria argumēta oc currūt. Ideo dicit z mulier. iam in reuerentiā eius transiēs. Vñ. Ecce iam eum dñm vocat. Nec in quo haurias habes. z puteus altus est. Vere hydris: cōcupiscentie nō habebat iesus et puteus voraginis voluptatis altus. i. pūm dus: z lōge erat ab eo. Vnde igit habes aquā viuāz? Nam seculū hoc nequā penitus illa cal ret. Nōne tu maiores patre nostro Jacob: Sm Bedam vocat eum pphē: qz sub lege Moysi vtebat. Licet Sm Chrys. pphas nō accepta rent. z vrbē sychen quā iacob filio suo dederat in singulare donū ipi possidebāt: qui dedit no bis puteū. i. fodit z fecit. Et sic tandē eius bene ficio ad nostrū vsum puenit: z ipse ex eo bibit. scz ppter bonitatē eius: z filij eius z pecora. s. ppter affluentia eius.

Artificioso modo trahit deus ani mam ad desiderū eternoz. Ca. III.

Tertia est flāma amoris desiderātis eo q; ad noiātū z quodāmodo oñdendū donum incendit desiderū eius. Et ex hoc illā inflāmās. Respōdit deus dicēs. Om nis qui biberit ex hac aqua sitiet iterū. Qui au tem biberit ex aqua: quam ego dabo ei non si/ tiet in eternū. sed aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā. Aduerte dum est q; tres pprietates atq; notabiles natu ras attribuit christ⁹ huic aque sue que est idem q; spūscus suus: z gratia. Prima est satietas. secunda est fontalitas: tertia est potestis. Pri ma est facietas omnē sitim z causam sitis exclu dens: q; nō sitiet in eternū. Quasi dicat. Non

de puteo isto aut de alio fonte talis aqua haurienda est: sed fonte pcedit eterno: infundit nō haurit. supinato nō in terrā euerſo bibitur ore. Nec non potat in vase: sed in eterno fonte: qm̄ apud deum fons vite est. **Questio prima.** Sed quomodo bibens hanc aquā gratiā nō sitiet in eternū? Bicedū q̄ hoc pluribus modis verificat. Primo p̄ q̄to extinguit mortalē culpam et cupiscentiā terrenorū. Scdo p̄ quāto spē certā et ineffabili quodāmodo iam bibat futura gloria beatorū. Tertio vt sit sensus non sitiet in eternū. i. perducet ad statū in quo sitire non poterit. Quarto quasi dicat licet ad p̄sens sitiat: nō tñ sitiat in eternū. Quinto aut potest esse sensus. Qui aut biberit ex hac aqua: quaz ego dabo ei. biberit inq̄ habūde plene. et vsq̄ ad sūmū. i. sicut biberit in statu glorie: nō sitiet in eternū. Et autē bibētes hoc sitient: nō est ex defectu aque. i. spiritus sancti: sed potius ex modicitate bibēdi. **Questio secūda.** Sed nū quid beati desiderāt semp dei suauitatē: et sic per cōsequēs semper sitiunt. Ad hoc discendū q̄ sumit hic sitire prout sonat defectus penālē. Unde pprie sitire est desiderū cum angustia quādā: sicut etiā esurire. Sentit enī anima sui corporis internā exhaustionē et cōsumptionē: tanq̄ sibi penālē: ex hoc naturali impulsu cōgitur vehemētissime inhyare ad extrinsecū potum quem intra se non habet. Desiderū enim diuine glorie in beatis nō est ad rem absente vlt distantem: sed potius ad rem intīmā: et in plenā facultate fruendī p̄ tota in futurū eternitate possessa. Nec puenit ex aliqua interiori cōsumptione: sed potius ex optima et semp vniformi dispositōe. Et ideo nihil habet penālē: sed semp iocūdisimā satietatē: que tñ facietas fastidii non generat: et ideo semp in vniformi ac censione amantis desiderū tenet. **Secūda** pprietas christi aque est fontalitas. scz radicalis. Unde subdit. sed aqua quam ego dabo fiet in eos fons aque. Nam deus intīmat mēti quā glorificat. et ita radical in ipsa. q̄ ad instar fontis quotidie scaturientis semp in anima viget: et gloriā scaturisat in ea. et p̄ eam gloriā scaturisat et redūdat in corpus. Et de hoc rōnem assignat pp̄ba dicēs. Quonīa apud te est fons vite: qz deus dat vitā glorie anime. et anima sua redundat in corpus. **Tertia** aque pprietas est potētissima enim et rapidissima seu agmina est translatio seu ascensio eius. i. ad vitimū terminū: atq̄ finem: in quo p̄sistit summa quies: seu possessio omnis boni: et in ea repositio facientis in vitam eternā. Quasi dicat. Non fluuius nec riuulus qui ex natura semp ad inferiora loca labunt. Sup omnē enī intel-

lectum vsū rationē et artem hec aqua suū pro uehit potatores. Sursum agunt dona christi: que tanq̄ hamo p̄scantis dei mentē attrahūt ad supna. Veni qz hec mulier christū totū libe/ralem attendēs. iam postulat gratie donū. Vñ subdēs ad eum mulier dicit. Dñe da mihi hāc aquā vt nō sitiam ne veniā huc haurire. Jam oblita est illius aque quā haurire venerat. Ad huc tñ p̄ corpore querit hāc aquā p̄ breui tempore quo victura erat: nō p̄ ipsā eternitate quā necdūz credebat. nec adhuc carnalis capiebat spiritualia dona. adhuc in ea erat seculi amor: ideo ad spiritū libertatē causa intēdebat inducere iesus christus. Aptā tamē petitio cum ait Dñe da mihi hanc aquā. Nescia tñ necessaria petit. Sed et tu anima mea pete a iesu tuo saluatore hanc aquā viuā spūs sancti: vt nō sitias voluptatis lutū et tuā cōcupiscentiā haurire festina. Et addit causam dicens. Et nō sitiam: nec veniā huc haurire aquā. Ex verbis enī suis videtur hec mulier intellexisse q̄ christ⁹ ei p̄mitteret quādā corporālē aquā mirabilis efficacie quo ad tria. Primo quo ad satietatē. scdo quo ad iocunditatē. tertio quo ad p̄petuitatē et durabilitatē. Primo quo ad iocunditatē. id est q̄ haberet virtutē quo ad sitim et eius causam in eternū tollendū. Scdo quo ad iocunditatē id est q̄ tantā sanitatē et agilitatē ac exaltatōnē daret ac si esset fons semp in altū scaturiēs et saliens cum admirādā iocūditate. Scdo quo ad p̄petuitatē et durabilitatē hoc est q̄ tñ robur esset in ea q̄ vitā in eternū p̄petuaret: sicut forte in lge moysi audierat q̄ i adam lignū fecisset si de ligno vetito nō gustasset.

Quō excitat deus mentē ad spiritualiū cognitionē et ad veritatis cōfessionem. Caplm. iii.

Quarta est flāma amoris euocantis. qz veni hec mulier nō dū intellexit christū loqui de aqua spūali cum ex modo dictis ab eo eum intellexisse deberet. et vtiqz intellexisset si virilē rationē et intelligentiā habuisset. Ideo euigilātor flāma incendens eam dixit ei iesus. Vade voca virū tuū. et veni huc. Quasi dicat Quia femineū et debilē intellectū ad me capiendū habes. fac q̄ vir tuus sit tecū vbi ille tanq̄ virilis intellectus capiat verba mea: et tu tandēp eum: et cum eo. igit̄ voca virum tuum. i. intellectū illuminatū fm̄ Augus. Hic enī vir est anime nostre: qz porcio supior significat p̄ virum. Hoc autē dicit: vt ipsa in eo aliquod insigne cognosceret: et qz plusq̄ hō esset: et homo supra hōiem ab ipsa cognosceret et sic fidem p̄staret dictis. Et veni huc. i. cum eo iam in veritate p̄ficiens. Rndit mulier. **Ms**

De conuersione samaritane

habeo virum. Hanc confessionem exquirebat iesus antequam sibi diuina beneficia largiret. **O**ystice autem iubet vocari virum suum: quia rectam intentionem et intellectum ad recte et sane intelligendum et desiderandum Christi donum precipuum minime habet. et se non habere fateatur dicit. Non habeo virum. scilicet ad sensum proprie cecitatis miserie et impudencie. Rectus enim instinctus conscientie remordentis cogit mentem apud se profiteri se tale non habere virum.

O mira arte sapientia dei trahit animam ad spiritualium desiderium atque sensum.

Capitulum. v.

Quinta est flamma amoris reuelantis. Artificialiter quidem semina: et post grana dei verbi allinendo ad rhete hanc aiam reuelat et iactat Christus: et paulatim attrahit: et finaliter in predam ducit. Proinde subiungit. Dicit ei iesus Bene dixisti: quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti: et hunc quem habes non est tuus vir. Qui facinorosis non bene conscientia antea cum audacia petiuit aquas: sed dominus eam paulatim ad sui cognitionem adducit. Considera tamen quod Christus sub rationalibus occasionibus: et absque omni specie vanitatis ostendit se nosse totum huius mulieris statum. scilicet preteritum et presentem. Nam reuelat hoc tanquam ex vna parte veritatem verbi sui approbans et commendans: et ex altera parte tanquam ingeniose reprehendens et arguens. de presente peccato adulteri sui. Reuelat insuper prius sibi de quinque viris quod de adulterio suo: et maxime propter duo. Primo quod ante alium fuerat eius viri quod iste esset suus adulter. Secundo quod prius noluit dicere id ne ipsa haberet horrorem: quod id quod magnam pudorem sibi habere incutere. Sicut chirurgicus prudens qui ad incisuram parans carnem sanam primo leniter palpat ut sic cum minori horrore infirmi carnem putridam repetere incidat. nec tamen exprobrando sed rememorando dicit: quinque viros habuisti et hunc pro hic antithesis est quem habes non est tuus vir. Et iterum ne indignetur in ea veritatem commendat dicens. Hoc vere dixisti. Sed cur iesus sibi dixit de quinque viris cum ad factum sui adulteri non spectaret. Dicendo quod imo spectabat pro quod urgebat in maximam exaggerationem adulteri sui et maxime propter quinque. Primo ratione carnalitatis. secundo ratione maturitatis. tertio ratione facietatis. quarto ratione honestatis. quinto ratione moralitatis. Primo ratione carnalitatis. Nam habuisse eam per successionem quinque viros signum erat assidue incontinentie seu concupiscentie. ex quo non solum eius adulterium: sed et omne eius coniugium videbatur ex nimia flamma concupiscentie peruenisse. Secundo ratione maturitatis: quia iam post quinque viros habitos continentior et maturior esse debebat. Tertio ratione facietatis: quia in quin-

que viris habiti satis debuerat esse satiata concupiscentia sua. Quarto ratione honestatis. Nam in sua iuniori etate adulterium cauerat: potius quod adultos eligens viros. Proinde satis ei pude dum erat quod post tam tempus in adulterium incidisset. Quinto ratione moralitatis. Nam valuit hoc moraliter ad aperiendum carnalis concupiscentie naturale vitium atque malum: que ex plurimum debilitatum obiectorum et actu subministratoe non extinguitur nec minuitur. quin potius accenditur. et sic quod tandem perficitur extra terminos et sepes legis. Instar. scilicet ignis ex lignorum incensioe multiplici omnia deuorantis. Nam samaritana suam iniquitatem cognoscens incipit magnificare Iesum propter prophetie donum. Tu quasi admiratiue dicis ei. mulier. Dne ut video propheta es tu. Nec ex auditis malis suis turbationem sed conuersionem accepit: iamque incipiens vocare virum illum quem propheta vocauit de salubri questione perpulsat. scilicet de loco orationis. Ideo subdit Patres nostri. scilicet abraham et iacob in monte hoc adorauerunt quod scilicet ibidem patriarche coluerunt deum. et vos dicitis: quia hierosolymis locus est ubi adorare oportet. Secundum vero Origene. iste est mos garizym de quo habetur Deuter. xxvii. Et idem sentit Hieronymus. in quadam epistola ad paulinum dicens. Singuli quique credentium non locorum diuersitatibus: sed fidei merito ponderantur. et inde adoratores: nec in hierosolymis: nec in monte garizym adorant preteritum. Et paulo ante ait. Non hierosolymis fuisse: sed hierosolymis bene vixisse laudandum est. Et infra. Et de hierosolymis: et de britania equaliter patet aula celestis. Regnum enim dei intra nos est.

Quam aia iam incipit experiri sensum spiritualium veritatum deus paulatim ei altius communicat et reuelat.

Capitulum. vi.

Extra est flamma amoris irradiantis. Quia enim questio alta fuerat: altiori erat responsione soluenda. Sed quia mulieris intelligentia ad hoc inualida erat: et non poterat hoc quod quesierat naturali ratione ostendi: ideo antequam quesitum enodet eam ad fidem inuirit. Tu subdis. Et dixit ei iesus. Crede mihi. scilicet qui sum via: vitas et vita Joh. xiiij. Igitur crede mihi. scilicet vie dirigenti. Crede mihi. scilicet vite sumanti. Nouerat enim dictum Esa. viij. Nisi credideritis non intelligetis. ad diuina fide opus. Aliter enim alta mysteria dei humanus intellectus usurpare non potest. Et addit: quia venit hora. id est immet hora: quando nec in monte hoc. scilicet garizym: nec hierosolymis adorabitis preteritum. scilicet deum qui pater est omnium. Vos adoratis quod nescitis. Hoc dicebat. quia verum deum multis erroribus intrinsecus colebant et adorabant: quia forte nec de

sua summa imensitate vel spirituali intellectuali
tate. aut de eius p̄destinatioa charitate ac pui
dentia iniustos: et de eternali punitioe aut pui
nitua iusticia in reprobos: et sic de multis alijs
recte et catholice sentiebāt. Et de iudeorū p̄po
subdit dicēs. Nos adoramus q̄d scimus. s. de
um verum p̄ legem ostensurū. Loquit̄ ad cōita
tem de scientia que est p̄ fidē rectā: veram: seu
firmā: q̄uis in q̄tum homo deū adoraret: et sci
ret p̄ visionē apertā et clarā. Licet aut̄ multū iu
deorū ut saducei et p̄similes essent tunc errātes.
q̄ tñ cōmunitas et iudeorū p̄ncipalior pars ad
huc recte colebat: ideo p̄ illis loquit̄. Aut sal
tem p̄m Aug. loquit̄ p̄ se: et sibi adherētibus:
quales fuerūt ap̄lī et p̄phete. Et addit. Quia
salus. s. mūdi. i. saluator et salus mūdi p̄ eum fi
enda est ex iudeis. i. ex genere et p̄fessione et cul
tu iudeorū ventura est. Deniq̄ de vera adora
tione: et deo grata subdit dñs dicens. Sed ve
nit hora. s. gratie et nūc est. qñ veri adoratores
adorabūt patrē in spiritu et veritate. In q̄bus
verbis triplicē respectū habuit christus. Pri
mum ad cultū legis. scdm ad p̄sonas diuinita
tis. tertiū ad actus mentis. Primo q̄ in ea
erant sacrificia carnalia et multa localia: et cor
poralia multū in lege p̄fixa. In localitate eti
am samaritani errabāt: sicut ex verbis mulier
patet. Ideo p̄tra hoc dicit in spiritu. Secūdo q̄
erant in lege multa figuralia implicita: et obscu
ra seu ymbrosa. Ideo cōtra hoc dicit: et verita
te. Ex his patet q̄ quasi dicere velit: q̄ non in
locis corporalibus: nec sacrificijs carnalib⁹ ado
rabant deū: sed in spiritu. i. in veritate: aut in
corde sp̄uali: et sp̄ualibus sacrificijs p̄triti et de
uoti cordis. Nec adorabāt eum in figuris et v
bis: nec in fide nimis implicita: sed in p̄tute ex
plicita et aperta. Scdm respectū habuit chri
stus in hoc verbo ad p̄sonas diuinitatis. i. ad
duas p̄sonas diuinitatis: seu diuinas emanan
tes a patre: et nos reducētes ad patrē tanq̄ ha
mus ducens piscem ad piscatōrē. Quarū pri
ma est spiritus. scda est verbum in quo est p̄ma
ratio veritatis sumendo veritate p̄ verissima
expressione et adequatioe seu p̄ similitudine in
nullo deficiēte ab eo: cultus est imago seu simi
litudo. Sicut autē veritas verbi ducit nos ad
suū fontē paternū a quo exit: sic sp̄s. scz veri
tatis ducit nos ad veritatē verbi a quo exit: et
eo ipso ad p̄rem. Et ideo primo dixit in spiritu
postea et veritate. Tertium respectū habuit
christus in hoc verbo ad actus mētis. s. quos
exerceret in sua eterna adoratioe. Quorū p̄mus
est p̄ncipalior in affectu et charitate. Et ideo di
xit in spiritu. i. in actu feruentis amoris: seu in
plena cōformitate volūtatis ad ipsum deum.
Quia ut dicit. j. Corinth. vi. Qui adheret dō

vnus spiritus est. Secūdus actus est in fide et
cognitioe. Et ideo dicit. Et veritate. i. in illumi
nata rōne: ut nūq̄ dubitet ip̄m semp̄ facere q̄d
melius est. Sicut Jac. j. dicit. Postulet in fi
de nihil hesitās. Et de tali adoratioe rōnem af
signat dñs dicēs. Nam pater tales. s. veros et
imp̄mixtos adoratores querit qui adorēt eū.
Etiam q̄ rōnem sup̄addit dicēs. Sp̄s est de
us: et eos qui adorāt eum in spiritu: et veritate
oportet adorare. Quasi dicat. Quid aliquid est
deo similis: tanto p̄fectius: et sibi p̄p̄inquius
et amabilius est: sed deus est purus sp̄s: igit̄ il
la adoratio q̄ sp̄ualior est: et sp̄ualitate dine veri
tatis et cōformior est p̄fectior: et amabilior deo
Jam hec mulier sursum tendens in christū no
minat christū. Unde subdit. Dixit ei mulier.
Scio q̄ messyas venit qui dicit̄ christus. s. fi
nis legis et p̄phetarū. Sed vnde hoc sciebat
cum nō esset iudea? Potest dici q̄ ex multa vi
cinitate quā samaritani ad iudeos habebāt: et
ex lege moysi quā samaritani habebant multa
poterat ad hoc audisse. ut puta de aduentu ma
gorū aperte querentiū. et dicentiū. Ubi est qui
natus est rex iudeorū? Et de tota familia chri
sti per ioānem baptistā: et eius baptismū indu
cta: et sic de multis alijs. Tandem p̄m Chrys.
mulier eorū que dicta sunt altitudine fatigata ob
stupuit: et ideo remittit se ad messyaz venturū
quem sperabat omnes questiōes dei cultus: et
omnia ad diuinū cultū spectantia plenissime de
claraturū. Ideo subdit. Cum ergo veniret ille
nobis annūciabit omnia.

Quia cum anima digne deo separat il
li christus miro modo eam in se trans
format. Caplin. vii.

Eptima est flāma amoris transformā
tis. Et de hoc subdit. Dixit ei ih̄s eaz
in se totalit̄ transformādo Ego suz q̄ loquor: te
cum. O imensa dignatio saluatoris: q̄ ad vñ
muliercule meretricis se in noticiā dedit. Quid
ergo est homo q̄ innotuisti ei: aut filius hoīs
qm̄ reputas eum? Cōfundant̄ q̄ sup̄be de deo
querētes cōcionātes et disputātes: qm̄ cū sim
plicibus est sermocinatio eius. Duo magnalia
eidem se manifestat. Primo se dicit deū. scdo se
dicit hoīem. Deū se dicit cū ait. Ego sum Joh
viij. Anteq̄ abraā fieret ego sum. s. fastigiū celi
gaudiū mūdi. et supplicium inferni. Hoīem se di
cit cum inq̄t quis loquor tecū. s. ut doctor: ut ve
ritas: et ut vita. Ad Iheb. j. Locut⁹ ē nobis in
filio p̄ quē fecit et secula. Sed quō et sic multe
ri manifestat: Dicendū nō solū p̄ se salubriter
sed etiā valde rōnabiliter quo ad dispositiōes
mētis illius p̄ ipsam iam manifestatis. Nam li
cet esset carne peccatrix. tñ mltā bona in se ha

De rerum translatione

bebat. **P**rimo eni ad sanctos patriarchas vel reuerētes erat. **S**cdo q̄ erat sollicita de querenda et scienda veritate diuini cultus. **T**ertio in sup magnā fidem et spem in xpm venturā illaz habere p sua expressa eloquia apparebat. et cuz nullā haberet mentiēdi occasionē satis euīdēs est q̄ mente pura et simplici talia dixit. **C**ū igit ipsa iam crederet sic ppinquū esse messye aduentum: ac speraret se: et suos p illū plenius erudiri bene cōdecēs fuit: q̄ ipse messyas hoc audiēs se sibi clare: et sine velamine reuelaret. **E**t sequitur in textu. **E**t cōtinuo venerūt discipuli eius scz cum cibus emptis. **B**ed quō iōānes scripsit hoc: si nō fuit p̄s et zaudiuūt ea: **D**icendū q̄ forte spūs sc̄s hoc docuit eum: vlt̄ forte quidā discipuloz remanserūt cum iesu: et hoc esse potuit q̄ illi fuerunt: petrus: iacobus: et iōānes. **S**ignanter autē dicit. **E**t cōtinuo venerūt discipuli eius. **A**d insinuandū mirū et occultū ordinē puidētē dei: qz ante xpi circa fidem mulieris finalē intentū: nec morosius post hoc intentuz discipuli redierūt. **N**on enī expediebat eos amplius stare. maxime ppter duo. **P**rimo qz mulier xpi x̄bo audito pfecte in eum credit: sicut p̄t̄ ex sequētibus. **S**cdo qz reuerētialis et admiratiuus stupor quo in auditu verbi xpi fuit vehemēter attonita et stupefacta simul et exhyllarata et inflāmata extitit i suo p̄mordio seu nouitate fortior q̄ p̄m cōem vsuz seu cursum esset post diuturnā horam. **F**eruoꝝ autē sui stuporis eam festinatioꝝ reddidit ad gentē suā incitandam: vt crederet et veniret ad xpm. **A**ddit vero in textu. **A**d mirabant. qz cum muliere loq̄batur. **S**c̄m x̄o **C**hryso. mirabant xpi humilitatē. s. q̄ ipse tam sapiēs: et tam p̄spiciuus mulieri inopi et samaritane sic dignaret loqui. **E**t p̄m **A**ugl. bonū mirabant nō malū suspicabant. vel mirabant de re valde insolita xpo. **S**z nunqd̄ indecens fuit xpm cum muliere sola sic stare et loqui: **D**icendū q̄ nō solū nihil fuit p̄m exteriorē speciē indecēs: verū etiā omni decentia fuit plenū si cōsiderent octo. **P**rimo p̄siderato loco qui erat publicus p aqua hauriēda cōuersus. **S**cdo cōsiderato tpe. s. hora clara meridiei et ante cibū sumptū. **T**ertio cōsiderata causa aduentus ipsius mulieris. s. p aqua haurienda. **Q**uarto p̄siderata eius etate que post q̄nqz viros iam habitos: p̄sumit fuisse grādeua. **Q**uinto p̄siderata p̄sona christi. **S**exto cōsiderato aduentu christi ad puteū. **S**eptimo cōsiderata celeris reditus expectatiōe discipuloz. **O**ctauo cōsiderata materia verboꝝ christi cū muliere. **P**roinde subdit. **N**emo tñ dixit quid queris: aut quid loqueris cum muliere: et hoc ppter reuerentiā p̄m **C**ris̄. **E**t qz ad eos nō pertinebat. qd̄ autē alibi p̄sidenter eum interroga-

bant: in causa erat: qz ad septinentia ab eo que rebant. **E**cce q̄ vere dicere poterat mulier hec christo. **I**gne me examinasti: scz septē flāmis et non est inuenta in me iniquitas. i. contradictio infidelis.

Articulus. m. de quadruplici amore: qui in varijs varijs rebus est.

Tertius est status amoris p̄fecti: q̄ vt in serie sacri euāgelij elucescat fuisse in mysterio samaritane: quattuor amores cōsideremus. **P**rimo in samaritana fuit amor ardens. sc̄o in christo fuit amor cōburens. tertio in aplis fuit amor incendens. quarto in samitanis fuit amor bulliēs seu feruēs. **P**rimus fuit quasi flāma. sc̄s quasi ignis. tertius quasi fauces mundū incēdētes: quartus quasi aqua feruens. **Q**uia aque multe populi: vt dicit **A**pocal. xvij.

De ardenti amore anime iam perfecte que mundanoꝝ oblita annunciat

Pregñū dei. **C**aplin. i. **P**rimo qdem fuit in samaritana amor ardens: qui scz p̄cessit ex septem p̄cedentibus flāmis ignis christi. **E**t de hoc dicit euāgelista. **R**eliquit ergo mulier hydriā suā. **S**tupor enī et feruoꝝ deuotōis obūbrauit ac inflāmavit: ac trāsformauit eam: et fecit illam hydrie obliuisci: vt mystice innuat q̄ ardēs amor tpaliū rerū parit obliuionē: **I**gnitissim⁹ enim amor iesu p bonitatē suā in ipsam se impmēns eam trāsformādo totaliter reliq̄t. ac statim mulier in se ipsa deficiēs: et tota in ipsa transiēs in figurā mūdi cōtemptus sitim nō curauit. puteum desperit. ac hydriā reliquit. **N**on igit haurit hec mulier aquā aliam e celo suscepit: nō haurit corporis aquā mente portare erat. **P**ris etenim modis agit in anima christus: q̄ tam cito evertit a seculo: et in rerum inuisibiliū trāsformat amorē. cōuertit impios et non sunt. **E**t enim in diogerijs natura ardētis amoris: amatum et eius amorē alijs p̄posse cōmunicare sic: cut flāma cōmunicat ignē. **P**roinde capta hec auis in rhetibus saluatoris se irriterit gaudēs: festine alias inuitat ad laqueuz. **U**nde subdit. **E**t abiit in ciuitatē. s. inuitare oēs alios. **P**roinde subdit **C**hryso. **S**icut apli vocati deserūt rhetia: sic hydriā dimisit ista: et euāgelicū opus fecit. non vnum tñ vocans: sed integrā ciuitatem. **B**eniqz facta apla iesu christi: vide q̄ p̄uenter: et ingeniose eos induxit ad christum. **N**on enim ait. **E**go vidi christum quem sic et sic christum esse probauit credite ergo in eum. **B**ed eos potius traxit ad videndum eum subdendo vnum valde arduum et mirabile quod de ipso xpo in se et seipsa experta fuerat. **U**nde

subdit. Et dixit illis hoibus. Illi? vrbis. Venite. s. festinant. ecce inuitatoriu xpi. et videte. scz. expunetaliu hoiem qui dixit mihi. s. veraciter. oia quecuqz feci. s. integralit. Intellexit ne pe q hoies facilius excitant ad talia mira vide da q mor ad illa credenda: et q plus pficerent ex pntia xpi et visione: qz ex aliq qd dicere posset eis. Est tn intelligendu q specificauit eis illa: et si no oes singulares actus: tn oia notabili ora in qbus totus status suus pncipali? decur rebat. Sed ille euangelista causa breuitatis narrat in suma: non tn assertiue. sed interrogatiue ipm insinuat esse xpm subdes. Nunqd ipse est christus. dubiu verbu no ex dubia mente pces sit. Quasi dicat. Ex his que mihi reuelauit: et dixit. esse videt xps. Attracti igit: et feruidi ex verbis eius effecti: exierunt igit de ciuitate: et venerunt ad eum.

Et o ardenti desiderio flagrabat christus ad omniu animaru salutem.

Capitulum. II.

Secundo vo fuit in xpo amor coburēs quasi ignis q inflāmauit samaritanā: et in penthecostes inflālescere fecit aplos ad aiaru salutē. Ad quē ostendendū ponit euāgelista occasione: vñ patefactus est dies. Interea rogabāt eū discipuli eius dicētes. Rabbi māduca. Ex hoc piz q xps iuxta puteū māducare decreuerat. ex quo etiā piz q in mira paupertate ac simplicitate et hūilitate puerlabat cum discipulis suis. Et subdit. Ille autē dixit illis Ego cibū habeo māducare quē vos nescitis. Inestimabilis nrī saluatoris amor flagrans in corde amorosi iesu. nam lassatus ex itinere est seruete ieiunus et sitibūdus: iaz hora sexta instante sitiens vehemēter nō videt bibisse nisi mulieris fidem. et quasi ex eius cōuersiōne refrigeratus in animo sitis sui corporis non curat angustias. sed et nunc ex cōpassiōe discreta ad lassatū mgrm rogātibz discipulis rndet se desiderare p cibo plox pueriōne: quos mulier trahēbat ad euz. Im enī Theophilū nescierūt discipuli q salutē hoīuz vocaret cibū sibi edendum: vel nesciebā q samaritani iam essent venturi ad xpm et credituri in eum. et sic q xps iaz haberet eos quasi cibū incorporare Credo autem q xps de vtroqz eoz hic loqui intēdebat de samaritanis qdem specialius: de oibus aut generalius. In pnti aut pueriōne samaritārum pflagiebat: et pfigurabat vniuersalis pñsio gentiū nesciētes dicebāt igit discipuli eius adinuicē. Non fm Chrys. assuetā reuerentiā et honorē mgrō in eo q nō sibi: sed adinuicē qz si secreto hoc dicebāt. Nunqd aliqs attulit ei māducare Aug? Quid mirū si mulier illa nō

intelligebat aquam: si discipuli nō intelligebāt escam. Satis enī ex suo modo loquendi potuerunt aduertere: q de spiritali loqueret cibo. Dixit enī iesus. Deus cibus est vt faciā volūtatē eius q me misit: vt pficiā opus eius. Et de quo gradatim loquit dicēs meus cibus et. Et postea subdit. vt perficiā opus eius: qz pncipalis christi intētio et pfectio fuit seruare volūtatē dei. s. viuēdo in altissima pfectiōe xtu tum. Et ex hoc cōsecutiue intēdebat opus dei pficere redimēdo genus humanū. Idē etiam dici opus dei p anthonomasiā et excellentiaz miscōie eius qua nos errabūdos ad se reduxit Proinde ppha ait. Misericordia eius: super omnia opa eius. sed q hoc est p fidez iesu christi Joh. vj. ipe dixit. Opus dei est vt credatis in eum qui misit me. Dicit aut opus eius potius q opus. meuz triplici rōne Primo vt se doceat omī referre ad prem: tanq ad paternū pncipiū plone sue. Secōdo vt ostendat q ipse inqz tum homo pncipalis opator nō est: sed cooperator. Tertio vt in nostris opibus doceat nos plus amare et sapere que dei sunt. qz que sunt ppria nostra.

De incenso desiderio ad verbū dei aplox et euangelicorū viroz qui missi sunt p salute animarū. Cap. III.

Tertio fuit in aplis amor incendēs qui in die penthecostes aptius et pfectius inflāmauit eos. Tū dñs subdit Nōne vos dicitis q adhuc quattuor menses sunt: et messis venit. ita q hinc ad quattuor menses in clusiue messiu tempus erit. Ecce dico vobis. leuate oculos vros: et videte regiones que albe sunt iam ad messē. Quasi dicat. soli illi qui oculos mētis leuāt: sicut et vos leuabitis. maxime in die penthecostes plox messē lumine spūali atq discretōis albescere recognoscūt. et p predicatōis fructū discreto tpe in horreū celesti recōdūt. Sicut enī messis qn albescere incipit maturationē pmonstrant: et ppe est vt in horreū recōdat: sic et plox sollicitus accessus cum deuotiōe: et attentōe ad diuinū verbū audiendū manifesta sunt signa magne pueriōis ad deuz. sed heu. qz messis qdem multi oparij sūt pauci Rogate ergo dñm messis: vt mittat oparios suos in messē suā Et subdit. Et qui metit. s. aias mercedē accipiet. s. in futuro. et q ad aliquid in pnti. et cōgregat fructū. s. animarum in vitam eternā. s. tanq in horreū mansiōnis celestis. Et B ita. vt qui seminat simul gaudet. et qui metit. s. sicut pphete q pdicauerūt christi aduentū in pphetijs suis: et gaudet euz aplis q in xpo iesu receperūt pmissa. nec sem nantes pphete vel patriarche aut metētes apo-

De rerum translatione

stoli sunt optata mercede priuati. Et iterum subdit. In hoc enim est verbum. i. puerbum verum. quia aliud est quod metet: aliud quod seminat. quia aliud fuit status patriarcharum: et aliud apostolorum: licet eorum idem sit premium. Hoc quidem puerbum fuit ortum ex illo verbo Leuit. xxvj. Frustra seritis seminem: quia ab hostibus deuorabitur. Sed ut sciant se ad hoc non ex propriis meritis: sed ex sola christi gratia constitutos: ergo subdit. Ego misi vos id est iam mittendos predixi: atque elegi metere quod vos non laborastis. i. non prius agriculturastis. Alii autem laborauerunt. i. cum multo labore agriculturauerunt: et seminauerunt. sicut propheta et patriarche: et vos in labores eorum introistis: quod quidem magne felicitati est: et gratie specialis: ex propriis enim meritis et virtute nequaquam puenientis. Et tum ad conuertendum de iudeis: et samaritanis qui lege Moysi licet differenter acceperant preceptum quod dictum est. sed hoc quod verum est quantum ad ceteros mundi gentes: Ad hoc dicendum quod tota prophetia et lex et tota procedens deus cultus innuit: ad fidem in gentibus propagandam nutriendam et roborandam. Ideo per quantum patres ex intentione saluatoris mundi bona sua fecerunt: et per quantum bona eorum desideria: et merita ad salutem omnium profuerunt: verbum predictum perfecte verificatur: de quibuscumque alijs gentibus que crediture erant.

De feruore ac feruenti amore diuinorum que ex verbo dei in populis generatur
Capitulum. iiii.

Quarto in samaritanis fuit amor bulliens seu feruens mystice figurans feruorem sequentium populo ad verbum dei: et ad fidem domini nostri iesu christi. Et de hoc addit. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum: et hoc scilicet aliqua credulitate initali non dum tamen plena fide. Hoc autem signatim factum: ab euangelista narratum est: ut christi hoc predicetis veritas et prescientia discipulis de facto pateret. Causam autem creditiois eorum subdit euangelista dicens. Propter mulieris verbum testimonium prohibentis: quia dixit mihi omnia quecumque feci. Et sequitur. Cum venissent ergo ad illam samaritani rogauerunt eum: ut ibi maneret. Et mansit ibi duobus diebus. et multo plures crediderunt propter sermonem eius. Per hoc mystice inuit quod anima carnalis per samaritanam significata: adorat quod nescit quod summa felicitate in rebus caducis et transitorijs querit et colit. Sed postquam se sibi clare ingerit christus. tunc relicta hydra temporalium cupiditatum libere predicat christum: et illuminationes et beneficia ei factas ad tempus ita ut per eas multi carnales reuertantur ad christum: qui tamen ad lumen christi proprius accedentes longe plura et clariores in ipso christi lumine vident: quam ex verbis mulieris preceperunt aut percipere potuissent. sicut si aliquis aquam mundam lucidissimam: et abutissimam fontis ex riuo descendente bibisset: et tandem versus ad fontem ascenderet: ex quo sitibundus ore fontis apposito potaretur ex ipso fonte redderet certior: paratior: et hilarior: quam ex ipso riuo. Sequitur et mulieri dicebatur: quia non iam propter tuam loquelam scilicet tamen. nec ita principaliter credimus: tamen autem diuimus scilicet ex eius proprio ore et scimus scilicet per fidem et intelligentiam ex auditu ab eo. Est forte ex signis et miraculis ex eo visis: quia hic est verus saluator mundi nunc per gratiam. et in futuro per gloriam. Quam nobis precedere dignetur iesus saluator.

Sabbato post tertiam dominicam in quadagesima de origine dinorum et rerum translatione. Sermo. xxxii.

Ade amplius
noli peccare Job. viij. et in euangelio hodie. A charitate quidem labitur mundus: et per vitiorum descit incrementa. partim ex ignorantia ruens. partim ex fragilitate fluens. partimque ex malicia in cupiditatibus se immergens. Proinde opportunum censui: imo necessarium reputavi de contractibus et usuris in quibus pene totus mundus periclitatur tractatum posteris tradere: non tamen verbo presenti bus predicare: ut habeant minus docti et sibi et alijs in talibus materijs fideliter consulendi: putant. Proverb. xv. ait. Sermo opportunus optimus est. Tractaturi igitur de ipsis tractatibus: et usuris hunc ordinem obseruare intendimus. Sabbato post tertiam dominicam in quadagesima de origine dinorum primo enim dicturi sumus: ubi tractabimus de varietate contractuum. et unde originem habent: simulque agemus de multiplici varietate translationum atque prescriptionum. Sermo. xxxij. dominica. iij. in quadagesima de mane de mercatoribus et artificibus in generali. et de conditionibus licitis et illicitis eorumdem. Sermo. xxxij. dominica. iij. in quadagesima infra octiduum in quibus casibus liceat vendere tempus: et quibus non. Sermo. xxxij. feria. ij. de emptionibus et venditionibus: et quo precio res et obsequia taxanda sunt: et quod grauis sit culpare vendere maculatas fide. Sermo. xxxvj. feria. iij. de voragine usurarii. i. quid sit: et in quibus committiturusura. et quod quidam usurarii mutur defensare usuram: ac rationes eorum quod efficaciter refellantur. Sermo. xxxvj. feria. iij. de mutuo: et quando homo obligatur dare mutuum. et quod tenetur id dare gratis. Sermo. xxxvij. feria. v. de prohibitione usure: et quod ab omni lege prohibetur. Sermo. xxxvij. feria. vj. de tractatibus usurarijs: et quando dubium scrupulum contractus

ctum ab usura excusat: ac de societatis: ac de
multiplici cambioz: ac securitatu varietate.

Sermo. xxxix. Sabbato de fœcidis aialiu
ac de multiplici varietate eoz. **Sermo. xl.**
Unica de passioe in mane de impietis: seu mo
te vel locis que frequant maxime apud ve
netios ianuenles et florentinos. **Sermo. xli.**
Unica de passione infra diez de interesse: et qñ
liceat accipe vltra sortē. ibi plurimi declarant
casus in qbus videt esse usura: et tñ non est.

Sermo. xlii. Feria. ii. de impietatis usure:
et qñtum aduerset deo: qñtaq eius blasphemiam
sit publicis usurarijs veneradi libertatē psta
re. **Sermo. xliii.** Feria. iiii. de duodecim ini
quitatibus ipsius usure: quibus primo pñiti
osa est. **Sermo. xliiii.** Feria. iiii. de nouē pra
uitatibus quibus p usura usurarius depraua
tur. **Sermo. xlv.** Licet enī fm ordinē predi
ctum: hic tractatus preordinat: attamē predi
cator discretus et doctus predictū ordinē vari
abit anteponēdo: iterponēdo: variādo: abbre
uiando: dilatādo: aut iuxta qualitātē et necessi
tatē auditorū pgrue adaptādo. Nam et ego ipse
qui ppter tractatus conexiōē: et cōtinuatōēz
ipm taliter ordinaui diuersa occurrēte utilita
te: ac necessitate postponā oīno talē ordinē ob
seruare eo q. viii. q. c. f. oportet dici. **Sporz**
eum qui docet et iustruet rudes aīas esse talem
vt p ingenio discentiū semet ipm posset aptare
et verbi ordinē p capacitātē audientiū dirige
re. Tu igit qui p supradicta a via iusticie decli
nasti: p charitatē iam respice iamq desine p
gredi p abrupta. iuxta illud **Sec. xxi.** Fili pec
casti ne adijcias iterū. Sed iuxta predictā dñi
admonitiōē. **Vade et ampli noli peccare: re**
uertere ad emēdā. Et sicut dicit **Esa. lviij.** Dis
solue colligatōēs impietatis. solue fasculos de
primentes: dimitte eos q cōfracti sunt liberos
ac omne onus distrūpe. Que vt efficere possis:
disce quid in cōtractibus liceat: et quid nō. **Nā**
sicut dicit **Pro. xvij.** Qui deuītat discere in
cidet in mala ac ecōtra in. ij. c. ait. Si sciētia. s.
horū anime tue placuerit: cōsiliū custodiet te.
et prudētia seruabit te: vt eruaris a via mala. **A**
fundamēto igit oīuz ptractuū exordiū assumē
tes de origine dñioz primo tractādū est. **Pro**
inde circa dominia rerū fm **Scotū. in. iiii. dis**
ty. q. ij. Tria pñcipaliter cōsiderāda sunt. Pri
mo eoz iniciatio variata. scō eoz translatio
que fit auctoritate publica.

**Articulus. i. vnde dominia rerū
origine habuerūt.**

Primo enī cōsiderāda est dñioz rerū
iniciatio variata. Triplex enī varietas
fuit dñioz temporalū rerū. Prima

fuerūt cōiter cōcessa. scōda generaliter reuocata
tertia particulariter appropriata.

Quinstatu innocētie oīa cōmunia
erāt. **Capitulum. i.**

Primū qdem varietas dñioz rerū fu
it: qz extiterūt cōiter cōcessa. Nam in
statu innocētie omnia cōia erant. **Un di. viij.**
c. f. dicit. Jure nature omnia sunt cōia oībus.
Et eadē di. c. ij. **Augustinus ait. sup Jo.** Quo
iure defendis villas ecclesie. diuino an huma
no. Diuinum in diuinis scripturis habemus
humanam in legibus regū. vnde quissq possi
det qd possidet. nōne iure humano? Nam iu
re diuino. **Dñi est terra: et plenitudo eius pau**
peres et diuites dñs de vno limo fecit: et pau
peres et diuites vna terra supportat. Jure ergo
humano dicit. **Hec villa est mea. hec domus est**
mea. Jura humana: iura impatorū sunt: quia
ipsa iura humana p impatores et reges seculi
deus distribuit generi humāo. Et addit. **Tol**
le iura impatoris: et qs audeat dicere. Hec vil
la mea est. hic est meus seruus. mea est hec do
mus: Et subdit. Per iura regū possident pos
sessiones. q. f. c. dilectissimis. Iterū clemēs ait
Comunis enī vsus oīuz que sunt in hoc mūdo
oībus eē hoībus debuit. Ad hoc aut fm **Scotū**
ratio dari potest quare vsus rerū fm rectā
rōnem sic hoībus cōpetere debeat: sicut ad pa
cificā cōuersationē et necessariā sustentationē cō
grue necesse est. In statu autē innocētie cōmu
nis vsus sine distinctōe dñioz ad vtrūqz istoz
amplius valuisset q distinctio dñioz qā nul
lus tunc occupasset: qd alteri necessariū extitis
set. Nec insup fuisset oportunū illud ab eo per
violentia extorqueri sed quilibet hoc pmo oc
cupasset vtiqz occupasset ad necessariū vsū.
Sic qz ad sustentationē magis sufficiens extitis
set q si alicui pcluderet alicuius vsus: nec ap
propriationē illius alteri factā.

Qu preceptū legis nature de habēdo
omnia cōmunia post lapsum est re
uocatum. et maxime ppter tria.

Capitulum. ii.

Quāda varietas dñioz fuit: qz fuerūt
generaliter reuocata. Nam ipm legis
nature pceptū de habēdo oīa cōia post lapsū
reuocatū est. Et hoc rōnabiliter ppter tria ex
cludēda. Primo ppter exclusiōē negligē
tie. scōdo ppter exclusiōē malicie. tertio ppter
exclusiōē inimicie. Primo ppter exclusi
onem negligētie. eo q terre in solitudine verte
rent. et p cōsequēs esset cōtra necessariā hoīuz
sustentationē. Nam si agri oībus essent cōes.
sic etiā esset cōe agros colere et seminare: sed ex
parēti rōne experimētali cernim q de cōibus
v

De rerum translatione

quasi nullus vltimodici curat. **S**ecundo propter exclusionem malicie eo quod aliter via fraudibus atque maliciis aperiret. quod aut omnes simul colerent et seminarent. hoc inconueniens atque impossibile videtur aut tantum aliqui. Sed cum fructus deberent esse communes nullus repiret quod cum comitate fructuum vellet sibi appropriare laborem. Proinde fortiores plus debito de bonis communibus occuparent. **M**aliciosi quod et astuti puniri non possent cum allegaretur se non accipere alienum: atque se talibus indigere. Ex his sequeret quod semper mali haberent melius et boni peritus: quod mali multa superflua sibi congruarent: et boni non nisi accipere vellent necessaria. **T**ertio propter exclusionem inimicie. quod sequitur ex predictis quod esset efficax occasio: quod pax nunquam inter homines haberetur. nam sepe contingeret quod eadem res. eodem equo. eadem domo. eadem agro. etiam plures vellet simul uti: sed cum quilibetungeret equali iure cum res essent communes quilibet obtinere vellet. **M**alus quod et cupidus occuparet ultra ea que sibi necessaria esset: et hoc violentiam inferendo his qui vellet secum rebus communibus uti ad solam necessitatem. Sicut **Gen. x. Et. viij. di. c. j. legi de Nemroth. vbi dicitur. Cepit Nemroth esse robustus venator. i. hominum oppressor atque exterminator contra dominum. i. permittente domino secundum S. et glo.** Ex his patet quod talis comitas nullo modo expedit reipublice prout **Polytia Arist. ij. Poly. q. non sint omnia communia pro republica praestantior est: quod polytia locratius et platonis. quam Aristoteles. reprehendit de communibus oibus. An. viij. di. c. j. dicitur. Apud platonem illa ciuitas iustissime ordinata traditur in qua quisque nescit proprios affectus: quod. scilicet. omnia communia sunt. quod in republica propter predicta reprehensibile est. scilicet. in statu nature lapsa. Circa hoc **Henricus de Gandauo in. iij. quolibeto. q. ij. distinguit dicentes dupliciter fuisse statum hominis in principio. et tripliciter modum possidendi bona que pertinent ad hominis usum. Primus fuit status humane nature institute in innocentia et iusticia originali. secundus est status nature humane per peccatum lapsa et ab originali iusticia obliquata. Et iterum. Primo quedam possessio bonorum communis. siue in communis nihil omnino quo ad usum et possessionem quicquid modo appropriando. secundus est quedam possessio priuata omnia sibi appropriando: et nihil in communem usum deducendo. Tertio est quedam media aliqua. scilicet secundum usum habendo propria: sed ea secundum quod ratio dicat pro loco et tempore communi vsui exponendo. Prima possessio est inutilis: quod non est mansua. Secunda est iniqua: quod. scilicet. est solitaria et propria: et ideo neutra ciuitati bene disposita congrua est. Tertia vero est rationalis et inter vtriusque media que ciuitati bene institute idonea merito reputatur quod ex instinctu recte rationis peruenit: que quodammodo naturaliter dicitur: et ideo dicitur esse de iure nature: sicut patet****

infra. di. j. c. ius naturale. vbi dicitur quod ius naturale commune est omni nationi. eo quod vbique instinctu nature non constituitur aliqua habet: ut viri et femine coniunctio. liberorum successio. et puerorum educatio communis omnium possessio: et omnis vna libertas acquisitio eorum: que celo mari terraque capiantur.

De rerum diuisione et quod per legem positiuam iustam et authenticam distincta sunt omnia rerum ut hoc de iure sit meum et illud tuum. Caplm. iii.

Eritia quod varietas dominorum temporalium rerum extitit quod fuerunt particulariter appropriata ut hoc dicatur meum: et illud tuum. Hoc enim est fundamentum omnis iniusticie in tractando rem alienam. et per consequens omnis iniusticie in restituendo eam. Circa hoc aduertendum est quod tria fecerunt licitam hanc appropriationem. Primo lex positua secundo lex iusta. tertio lex autentica. Primo lex positua quod hoc modo probatur. Nam remoto hoc precepto legis nature de habendo omnia communia. et per consequens concessa licentia appropriandi: et distinguendi communis. non fiebat actualis distinctio: et appropriatio per legem nature. nec per legem diuinam. Non primo per legem nature. quod probabile est videre. non enim apparet quod illa determinet ad opposita. ipsa vero determinauit in natura humana quod omnia communia essent. Nec dicitur quod illa propositio instituta de rerum diuisione. scilicet. vere bestie vbi dicitur quod nullius est occupati: conceditur sic de lege nature. Et licet quasi statim post naturalem apprehensionem de hoc quod est res esse diuidentem occurrat ista tanquam probabilis valde et manifesta. tamen rationabilius potest dici: quod ipsa non sit de lege nature: sed positua. Secundo non per legem diuinam. quod patet illud Augustini. superpositum in principio. primo. c. vbi dicitur quo iure etc. Per locum igitur a diuisione ex quo omnia sunt distincta: et patet quod non iure nature nec diuino. sequitur quod a lege positua facta est. Secundo maxima distinctio et appropriatio dominorum. aut ut talis appropriatio licita esse dicatur. Talis autem lex tunc equidem iusta est: quando in legislato re maxime sunt ista duo. scilicet. prudentia et auctoritas. Primo prudentia. ut. scilicet. secundum rectam rationem practica dicat quod faciendum vel statuendum sit per ipsam comitatem. Secundo auctoritas: quod lex dicitur a ligando. sed non quicquid in prudentia ligat comitatem. nec aliquem si nulla praesideat. Quod autem prudente in se vel in consiliariis suis a contentibus leges possit habere ad cogitandas leges iustas ex se satis aperte patet. Sed de auctoritate nunc dicendum est. Tercio autem fecit licitam esse appropriandum lex autentica. i. auctoritas. Circa hoc aduertendum est secundum Aristoteli. in. j. poly. quod duplex est principatus seu duplex auctoritas di-

et pot. Prima est iconomica seu p^{ri}ma. sc^{da} est
polytica. Prima est p^{ri}ma et hic vero iusta est
ex lege natur^{is} q^{ui} filij tenent^{ur} p^{er}entib^{us} obedire q^{ui} q^{ui}
dedit natur^{is} esse videt^{ur} habere in ipis natura
le auct^{orit}ate in ipis p^{ro}pagatis. nec eti^{am} auct^{orit}as hec
p^{ro}leg^{is} aliquaz positiua molayca vel euangeli-
ca reuocata est s^{ed} magis amplius p^{ro}firmata.
Sec^{un}da auct^{orit}as est polytica q^{ui} sup^{er} extraneos est
Et hec d^{icitur} esse duplex. Prima residet in vna p^{ro}-
fona: vt in rege francoz. Sc^{da} i vna coitate re-
sider: vt p^{ar}te in italia vbi ciuitates vt plurimu^m
p^{ri}ncipant^{ur}: sicut p^{ar}te in venetijs i flor^{is}etia in senis
Et pot^{est} vtraz esse iusta ex co^{mmo}ni p^{ro}sensu et electioe
ipius coitatis. Prima si q^{ui}dem auct^{orit}as respi-
cit natur^{is}ale desc^{en}sum. s. filioz a p^{re} q^{ui}q^{ue} sint ci-
uilit^{er} cohabitantes. Sc^{da} x^o respicit coha-
bitantes q^{ui}cuq^{ue} sibi nulla p^{ro}sanguinitate v^{el}
p^{ro}pinq^{ui}tate coiu^{cto}s vtpote si ad aliqu^{am} citate
edificada aut inhabitada aliq^{ui} extranei p^{ro}currat q^{ui}
co^{mmo}derates se b^{on}o n^{on} posse regi absq^{ue} aliq^{ui} auct^{orit}e
supioris p^{ro}nt co^{mmo}rditer co^{mmo}enire: vt vel vni p^{ro}-
fone aut co^{mmo}unitati co^{mmo}mitteret illa auct^{orit}e et vni
vel p^{ro}se t^{em}p^{or}e et successor eligeret: sicut et i^{ste}pe fuit
in republica romanoz vel p^{ro}se et sua tota poste-
ritate. Vtraz aut^{em} ista auct^{orit}as polytica merito
iusta est. q^{ui} pot^{est} iuste q^{ui}s se submittere d^{omi}no ali-
cuius singularis p^{ro}fone. v^{el} alicuius coitatis in
his que n^{on} sunt co^{mmo}tra diuin^{am} leg^{em} in q^{ui}bus me-
lius pot^{est} dirigi p^{ro} illu^m cui se co^{mmo}mittit q^{ui} p^{ro} seipsuz
Iustuz ead^{em} est vt q^{ui} se b^{on}o regere nesciit: vel
n^{on} p^{ro}nt: sine directioe vel auxilio alicui^{us} p^{ro}fone si
ue alicuius coitatis q^{ui} illi se subiiciat quo ad re-
gimen tpale. Ex dictis habet^{ur} plene quo licite
ista tpalia d^{omi}nia a lege positiua: a lege iusta: et a
lege aut^{em}ica fuerut^{ur} appropata. P^{ar}te eti^{am} q^{ui} ta-
lis diuisio p^{ri}ma d^{omi}noz fuit iusta a lege positiua
Iusta q^{ui} fuit v^{el} a p^{re} diuidete. sicut forte post
diluu^{ium} fecit Noe filijs suis q^{ui} eis distinxit ter-
ras quas singuli occuparet: p^{ro}se et filijs suis et
posteris. aut ipsi de co^{mmo} cordia inter se diuise-
runt. Vel fuit a p^{ri}ncipe hoc statuente in que co^{mmo}-
munis co^{mmo}sensus p^{ro}li transtulerut^{ur} h^{ab}it^{us} p^{ro}atez
vel fuit a co^{mmo} co^{mmo}sensu eoz qui co^{mmo}iter possidebat
sicut Gen. xiiij. dic^{it} de Loth et de Abraam q^{ui}
abram dedit electione ipsi Loth qua^m parte eli-
gere vellent: et ipse reliquaz possideret. Vel pot^{est}
dici aliter q^{ui} ipsa lex ab ipso Noe p^{ro}mulgata fu-
it. aut ab aliquo electo a filijs suis in p^{ri}ncip^{io} eo-
rum vel aliqua coitate cui ipamet coitas hanc
auct^{orit}atem co^{mmo}misit. Que in q^{ui} lex fuit vel potuit
esse q^{ui} res t^{em}p^{or}e occupata eet p^{ri}mo occupatis cau-
sa. Et sic post hoc diuiserut^{ur} se sup^{er} faciem orbis
terraru^m. et t^{em}p^{or}e vnus occupauit vna^m et alter alia
plaga. Hec fm Sco. in. iij. di. xy. q. ij.

Articulus. ii. de rerum translatioe

que fit auctoritate publica. s. p^{ri}nci-
pis seu legis vbi eti^{am} dicend^{um} est de
p^{ro}scriptione et vsu captioe.

Sec^{un}do co^{mmo}sequenter co^{mmo}siderand^{um} est rei
ruz traslatio que fit auct^{orit}e publica. Ne
pe post p^{ro}dicta d^{omi}noz diuisione p^{ro}pter
varias causas occurr^{en}tes tam in vita q^{ui} in ho-
minu^m morte: necesse fuit d^{omi}noz reru^m traslatioz
fieri. Preterea quo licite potuit fieri: et n^{un}c pos-
sit breu^{iter} subiugam^{ur}. Duplex est eni^m fm Sco.
vbi s. iusta traslatio reru^m. P^{ri}mo q^{ui}tu ad d^{omi}nu^m
sc^{da} ad vsuz. P^{ri}mo fit q^{ui}tu ad d^{omi}nu^m vt si res
a d^{omi}no vnus in d^{omi}nu^m alteri^{us} transeat. Sc^{da}
aut^{em} fit quo ad vsuz siue ius vtendi t^{em}p^{or}e apud est
dem tradente d^{omi}no remanente. Et de hac sc^{da}
traslatioe ad p^{ri}ns t^{em}p^{or}e hanc regul^{am} generale^m sci
re sufficiat que talis est. Regula. Iusticia
vel in iusticia traslatiois vsuz d^{omi}ni ead^{em} regu-
las habet iuste traslatiois d^{omi}ni. De p^{ri}ma aut^{em} ad
p^{ri}ns hoc est de ipsa traslatioe d^{omi}ni latius disse-
ramus. hoc aut^{em} dupliciter fieri pot^{est}. P^{ri}mo au-
ctoritate publica. sc^{da} auctoritate puata. De p^{ri}-
uata. De p^{ri}ma aut^{em} que fit auctoritate publica.
scz p^{ri}ncipis seu legis t^{em}p^{or}e in. v. arti. tractad^{um} est
De qua talis regula est notada. Regula:
Traslatio d^{omi}ni auct^{orit}e legis iuste iusta est. Ihec
regula patz. Nam si lex iusta potui iuste deter-
minare d^{omi}nia p^{ri}ma sicut in p^{re}ced^{enti}. ca. dictu^m est
Et n^{on} minor est auctoritas p^{ri}ncipis siue legis:
q^{ui} hic habeo p^{ro} eod^{em} post d^{omi}noz diuisione si-
cutante. Igit^{ur} p^{ro}pter eand^{em} causaz atq^{ue} eund^{em}
fin^{em} d^{omi}niuz iuste transferri pot^{est} postq^{ui} alicui^{us} fue-
rat appropriatu^m. Ex hac regula sequit^{ur} q^{ui} p^{ro}scri-
ptio in mobili^{us} iusta traslatio est. P^{ro}scriptio
quid^{em} in immobili^{us} est: vt in domo: in agro: in
vineis: et in similibus rebus. Insup^{er} incorpali-
bus rebus habet locu^m: vt in seruitutib^{us} electio-
bus et actioibus et h^{ab}it^{us} moi. extra de p^{ro}scrip. c. s. et
de cau. pos. et p^{ro}prie. cum eccl^{esia}. x. v. q. iij. c. pla-
cuit. s. quas actioes. Vt captio x^o in immobili^{us}
est. His igit^{ur} iam p^{ro}missis tria ad p^{ri}ns de p^{ro}scri-
ptione co^{mmo}sideremus reliqua delinqu^{en}tes in iu-
re peritis. P^{ri}mo co^{mmo}sideremus circa p^{ro}scriptio-
nem iuriu^m auctoritate. sc^{da} iuriu^m co^{mmo}formitate.
tertio iuriu^m varietate.

De ab omni iure p^{ro}scriptio et vsuca-
ptio origin^{em} habet et hoc triplici r^{ati}one

Capitulum. i.

Primo circa ipam p^{ro}scriptione co^{mmo}sider-
emus iuriu^m auctoritate. Habet eni^m p^{ro}-
scriptio auctoritate a q^{ui}libet iure. s. a iure natu-
rali: et a iure ciuili: insup^{er} a iure canonico et fide-
li. P^{ro}inde fm Sco. vbi s. Triplici r^{ati}one p^{ro}-
scriptio licita est. P^{ri}mo r^{ati}one pacifice co^{mmo}uersa-
tionis. sc^{da} r^{ati}one publice offensionis. tertio r^{ati}one

De rerum translatione

autē tice iurisdictionis. Primo rōne pacifice cōuersationis. Iuste q̄dem statui pōt a legistato re qd̄ necessariū est ad subditorū pacificā puerlationē. Sed dñum neglecte rei sicut p̄tigit esse in p̄scriptōe et vsucaptōe transferri in occupātem necessariū est ad pacificā puerlationē ciuium. Nam si nō transferet dñum in occupantē sed apud p̄mū post q̄tūcūq; tps cōtinueremāneret orirent inde mortales lites eo q̄ posset ille q̄ rem neglexit: vel eius heres post q̄tūcūq; tps reperere rem illā neglectā ab alio v̄l ab alijs q̄tūcūq; tpe occupatā ac p̄ hoc tales orirent lites q̄ impossibile esset decidere eas: q̄ p̄batio nem sufficientē h̄erē nō possent. atq; ex talib; litibus p̄petuis orirent cōtentōes atq; rixe et oīdia inter ipsos litigātes. et sic necessario esset tota pax reipublice p̄turbari. Scdo v̄o licita est rōne publice offensionis. Nam legistator iuste p̄ legē punire pōt etiā corpali pena quēlibz transgressorē. cuius trāsgressio vergit in detrimentū reipublice: multo amplius pecuniaria pena. et hoc illā applicādo fisco. q̄ pari rōe pōt cum tali pena punire applicādo illud in q̄ punitur alicui: q̄ in hoc est minister legis. S; negligens tanto tpe rem suā trāsgredit̄. ita q̄ trāsgressio eius est in reipublice detrimentū. q̄ impedit pacē: q̄ iuste pōt lex sic rem neglectā applicare fisco: et sic ad maiore pacē trāsserre eam in eum qui tanto tpe occupauit eaz. s. tanq̄ in ministeriū legis sicut predictū est. Ex hoc p̄t̄ quō intelligi debet illa p̄sumptio legis: seu iuris de iure cōtra quā p̄batio nō admittit̄ in cōtrariū: vt q̄n mulier dat dotem qd̄ p̄sumit virum stipulatū de ea reddēda et obligasse bona in casu restitutionis li. j. c. de rei vxo. actio Et ex desponsa. is q̄ fidē in tex. et glo. sic etiā p̄sumit q̄ sic negligēs rem suā p̄ derelicta habuerit. Et si hoc etiā non sit verū in re: att̄n legistator punit eum: ac si eum habuisset p̄ derelicta. et illud in quo derelinquēti assimulat̄ iuste red̄rit similem penā. Tercio insup̄ licita esse videt̄ rōe autē tice iurisdictionis. Nam si quilibet pōt suū dñum transferre in aliū. tota cōitas pōt cuiuslibet dominū de cōmunitate trāsserre in quemlibet: q̄ in facta cōitatis p̄sensum cuiuslibet p̄suppono includi. Iḡ cōitas illa h̄ns iustū cōsensuz quasi iam obligatū in hoc q̄ quilibet cōsentit in leges iustas cōdendas a cōitate: vel a p̄ncipe: pōt p̄ legem iustā in quēlibet cuiuslibet trāsserre dñum. Ex his p̄t̄ fm̄ Gerardū obdone. q̄ possidēs aliqd̄ iure p̄scriptōis iuste possidet. q̄ auctoritate legis iuste. Propterea rem legitime p̄scriptā vel vsucaptā restituere. potius est p̄fectōis et superogatiois. q̄ debite necessitatis et obligatiois. Ex dictis p̄t̄ q̄ p̄scriptio optime sic describit̄ a m̄gro Gerardo

de senis ordinis heremitarū. P̄scriptio est quoddā ius ex tpe cōgruēs. auctoritate legum vim capiēs inferēs negligētibus penā. et litib; finem imponēs. In hac aut̄ p̄scriptōis diffinitione ponunt̄ tria. Primo cōgruū tps lege v̄i q̄ limitatū sine qua limitatiōe negligētia inexcusabilis nō fuisset Scdo legū auctoritas ex tali negligētia p̄scriptionē inducēs. Tercio causa finalis tangit̄ p̄pter quā p̄scriptio est inuenta. s. vt penā negligētibus inferret̄ et litib; finē imponeret quēadmodū et vsucaptio. ff. de vsucap. li. j. Dic̄t̄ enī ibi q̄ vsucaptio introducta est p̄ bono publico. s. ne q̄runda rerū dñia diu et fere semp̄ incerta essent. Hec descriptio declarat cum declaratiōe papie qui p̄scriptionē declarat dicens: q̄ p̄scribere est p̄dicere: cōtradecere: et diffinire. Predicit enī cum tps statuit. Cōtradicit repetēti qd̄ p̄scriptū est. Diffinit deniq; lites. Et sic tria que dicit cōr̄ndē reb; tribus que in p̄fata descriptōe posita sunt.

Quō et in quo cōcordāt in p̄scriptiōne et vsucaptōe ius nature et ius ciuile

Capitulum. ii.
Ecūdo cōsideremus circa p̄scriptōes iurū p̄formitatē. Q̄ro enī modo cōcordant in p̄scriptōe ista tria iura. s. ius nature ius ciuile: et canonicū ius. Primo v̄o oīdem p̄nti c. quō i eo p̄cordāt ius nature: et ius ciuile. Scdo mōstrabimus in ca. sequēti: quō et in q̄ in ea p̄cordant atq; discordāt: ius canonicū: et ius ciuile. Primo inq̄ oīdamus cōcordā iuris nature: et iuris ciuilis. V̄o vti q̄ est talis p̄scriptio cōtra ius nature: quēadmodū dicit̄ revidet̄ i g. ff. de vsuc. li. j. Et. xxvj. q. iij. in glo. Ad cuius intelligentiā notandū fm̄ Gerardū de senis ordinis heremitarū: sicut recitat̄ Joh̄an. in mercurialib; in regula possessoris q̄ duo sunt circa hec cōsiderāda. Primo quid sit ius nature. Scdo quid sit ius legale. Ideo notandū est q̄ qd̄libet ius cōsistit in rectitudine quadaz ergo ius dictū est. vt dic̄t̄ di. j. c. ius generale: q̄ iustū est. Iusticia aut̄ nihil aliud est q̄ quedam rectitudo. Om̄e ergo ius siue naturale: siue legale in quadā rectitudine cōsistere habet. Et licet ius naturale et ius legale distincta sint nō t̄n eoz rectitudo diuersa est: sed eadē. aliter et aliter t̄n sumpta. Nam ius legale non addit sup̄ ius naturale aliam rectitudinē: sed eandē specificat: ita vt verum sit d̄cere: q̄ ius legale sit quedā specificatio: et expressio naturalis rectitudinis. et hoc triplici modo. quādoq; determinando. quādoq; applicādo. quādoq; declarando. Primo modo. s. determinādo p̄ cōgruos modos. Verbi gr̄a. Naturale ius vult derelinquentē puniri: sed punitiōis nō determinat

modos qđ qđem facit legale ius. vtendo rectitudinem naturalis iuris. s. puniendo sūm qualitatē delicti. Scđo modo specificat. s. applicādo varios actus. Verbi grā. Rectitudo naturalis iuris vult nemini subtrahi qđ suū est. Ius xolegale distinguit actus ab illa rectitudinē dei uiantes. s. actū furandi: rapiēdi: et fenerandi: et similes. Ultra hoc ostendit quō vnus illorū actū plus qđ alius deuiat a rectitudine naturalis iuris. Et sūm illud instituit maiores vltimiores penas: ac per penarū metum pseruat in hoibus rectitudinē iuris naturalis. Ex qđ ptz qđ non addit rectitudinē: sed illā specificat et declarat. Tertio modo specificat declarando. s. p quosdāz euentus. Verbi grā. A iure naturale sumit qđ rectū est. s. locupletari nō debet quis cum alterius iniuria vel iactura que est regula iuris in li. vj. Non tñ potest habere a dicto iure nature an possibilis sit aliquis casus vel euentus in quo quis locupletari posset: et sine iniuria alterius. Proinde specificat p̄dicte regule intellectū in quibusdāz casibus in qbus homo locupletari pōt cum alterius detrimento: et sine iniuria eius: sicut ptz in p̄scriptōe et vsucap̄tōe eo qđ in eis inferat alicui damnum. et tñ iniuria illi nō irrogat. Patet enī licet ille cōtra quē p̄scriptio currit damni patiat. nō tñ patit iniuriāz qđ ipse ppter negligentia suā illud meret damnum. Ex his ptz qđ lz in tali casu recedi videat ab intellectu quē sūm lram regula sonat: nō tñ recedi ab intellectu quē in seipsa regula portat. Nam si ea in omni casu ad lram seruaret a duobus alijs que sunt de iure nature exp̄sse recedere retur. Et qđ ita sit patz. Non enī regula antedicta pōt in quolibet casu obseruari ad lram nisi vsucap̄tio et p̄scriptio de medio auferant. qđ si sit p̄ctm negligentie: qđ est cōtra bonū publicū: vtiqđ nō punit: et p̄ psequēs est recedendū ab illa regula naturalis iuris: que dicit qđ rectum est p̄ctm puniri. et maxime p̄ctm cōtra publicū bonū. qđ s. dat materia litiū et rixarū. Et ideo si p̄scriptio et vsucap̄tio tollerent recedere ab illa regula naturalis iuris que dicit qđ bonum publicū et cōmune ciuicūqđ bono p̄prio: et speciali preferendū est. Iure aut p̄scriptōis et vsucap̄tionis totū cōtrariū fit cum peligat bonū p̄prium illius qui negligit repetere sua et dat materiam litiū et rixarū. Et per cōsequēs postponitur cōmune bonū qđ cōsistit in pacifico cōmunitatis cōiunctu. Ideo aduertendū est qđ naturale ius diūsas regulas habet que tñ sic semper intelligēde sunt qđ vna alteri si aduerset: at qđ ita seruande sunt qđ cum seruaf vna contra aliam non eatur. Possunt qđ vltra p̄dicta alia adduci exempla. Constat enī qđ de iure nature rectū est qđ depositū reddat: sicut ptz di. j. ca.

ius naturale. Et tñ gladius furioso reddi non debet: qđ p hoc vitaret regula de nō occidēdo et de pace inter hoies cōseruanda: quorū vtrūqđ ex gladij restitutōe in seipso atqđ in alio posset vtiqđ violari. xxiij. q. ij. ne quis arbitret. Ex quo ptz qđ ppter rectitudinē legis nature receditur a litera naturalis iuris: quā sequēdo incidere in culpā. et hoc supueniens circūstantia facit. Ex dictis ptz qđ ius legale nō addit superius naturale aliquā rectitudinē specialē et nouā sed specificat illā p quosdāz speciales casus: in qbus si si non seruet rectitudo iuris naturalis: sūm vnam regulā seruaf tñ sūm altāz sicut dictū est. Vel etiā dici pōt. qđ in talibus casibus licet non seruet sensus quem littera sonat: seruaf tñ sensus quē eadē regula seruaf: et portat sūm intelligentiā veram. Claret etiā ex dictis qđ rectitudo naturalis iuris: atqđ legalis nō est alia: et alia: sed vna et eadē aliter et aliter sumpta.

In quo et quare in p̄scriptōe et vsucap̄tione discordant ius canonicū et ius ciuile. Cap. iii.

Tertio circa ipsam p̄scriptionē cōsidere mus iuriū varietatē. Ad intelligendū aut quare p̄scriptio canonici iuris distincta sit a p̄scriptiōe iuris ciuile. notanter aduertēdū est: qđ circa ea que dicunt in p̄nti cap. aliquid est certū: aliquid xō dubiū. Primo eadē certū est qđ p̄scriptio que currit sūm ius canonicū in p̄scribēte bonā fidē requirit: sic ptz ex de regl. iur. li. vj. possessor vbi dicit qđ possessor male fidei vltio tpe nō p̄scribit cū p̄cordatūis suis: Et sicut ptz qđ p̄scriptio qđ currit sūm ciuile ius nō requirit bonam fidem in p̄scribente: sicut ptz. c. de p̄scrip. xxx. vel. xl. anno. lib. j. oēs. et. l. cum notissimi. Scđo aut est dubiū. s. an ipsa p̄scriptōis diūsititas inter p̄dicta iura rōnabil sit cēsenda. Nam si p̄scriptio male fidei cōcordat equitati naturalis iuris videt qđ statuēdo ambo p̄dicta iura debuerūt in eam simul cōcordare. Si vero dicta p̄scriptio est iniqua: et cōtra eq̄tatem naturalis iuris: videt qđ nullū legale ius debuerit illā statuere. Sed aduertendū est qđ p̄dicta p̄scriptio cōsiderata mente ciuilis iuris illā statuentis iusta vtiqđ est et equa. qđ concordat equitati naturalis iuris. Sed alio modo cōsiderata mēte p̄scribētis p̄fecto iniqua iudicanda est. qđ a iuris naturalis equitate recedit. Et qđ ita sit patz. Nam ciuile ius p̄ p̄scriptionē male fidei duplicē finem intēdit. Primo negligentes punire. Scđo vero litiū finem dare. Et vterqđ finis p̄dictorū correspōdet iuri naturali sicut in. j. c. p̄ntis artic. dicebat. Ex hac igit parte talis p̄scriptio iusta et equa merito dici potest. Sed qđ ipse p̄scribēs p̄ eandē p̄scri-

De rerum translatione

ptionem intendit usurpare alienam rem. ideo ex hac parte merito iniusta et iniqua dicenda est: quia discordet ab illa regula naturalis iuris que ait. **Q**uod tibi non vis fieri alteri ne feceris. **I**nsti. de iusti. et in re. §. iuris precepta. Et ex hoc manifeste patet que causa fuit quod prescriptio male fidei a iure civili introducta fuit. **A**ttamen adhuc remanet dubium: **Q**uare canonicum ius in prefata prescriptioe a civili iure discordat? **Q**uapropter advertendum est. quod prescriptio male fidei partim est a iure civili iuducta: sicut predictum est. et partim promissa. scilicet considerata prescribentis iniquitate: quo respectu est iniusta: sicut etiam dictum est. **N**ec sic quidem est secundum illud a civili iure iuducta: sed tantum promissa: quia ius civile et quodlibet aliud ius: licet non valeat aliquod iniustum atque iniquum inducere. potest tamen illud quandoque promittere propter aliquod bonum et iustum. quod elicit inde ad quod tale ius magis spectat. sicut patet infra sermone. xxxviii. c. iij. arti. iij. in prin. **S**ic in proposito quidem est. **N**am promittit quod prescriptio illius ex mala fide et iniquitate procedat: ut per eam duplicem prefatum finem eliciat. **N**on autem ideo facit: quia cum ius civile intendat per ultimo fine conservare civilem societatem. cui finis decernit maxime necesse est negligentes punire: et litigia terminare: et ideo magis intendere debet ad hoc quasi ad commune bonum quam ut iniquitatem remoueat vel corrigat prescribentis. cum sit bonum particulare. **N**empe magis ad ipsum spectat illius duplicis finis equitas persequenda quam ipsius prescribentis iniquitas corrigenda. **E**t sic patet quare in prescriptioe male fidei ius canonicum a civili iure discordat. **A**mplius enim cum duo illa iura fundata sint super eodem naturali iure: mutuo sibi subuenire conveniens est. **N**am si unus alteri non subveniret: sequeretur quod unus eorum in omnibus sufficiens esset et per consequens alterum superfluum foret. **S**epe vero accidit quod ad unum et eundem affectum unus eorum sine altero minime sufficere potest. **V**erbi gratia in puniendo clericum aut eundem morti iuste tradendum absque iure canonico non sufficit ius civile: quia cum degradare non potest. **N**ec etiam ius canonicum sine iure civile sufficiens est: quia canonicus iudex illum minime occidere potest. ideo predicta iura mutuo sibi subveniunt in dicto casu: quia quodlibet eorum exequitur quod ad eum pertinere videtur. **S**ic suo modo igitur in prescriptioe male fidei evenit. **N**am in ea est aliquod iustum ad persequendum. que quidem duo ex superioribus patent. **N**ec si quidem duo per idem ius minime fieri possunt: ideo necesse est quod sit aliquod ius quod dictam prescriptionem propter predictum duplicem finem instituat: et aliud ius: quod eandem prescriptionem propter malam fidem prescribentis prohibeat: et hoc modo predicta iura sibi mutuo subvenire possunt. **N**ec

quidem contradictio est inter ea: sicut dicitur infra sermone. xxxviii. c. vlti. **U**bi probabitur quod unus ius potest alteri obviare non per contradictionem sed tamen per omissionem: quia id quod omittitur ab uno sepe ab altero sumi solet sicut est in proposito nostro. **N**am quod mala fides debeat prescriptionem infringere hoc a civili iure omittitur: quia propter causam antedictam ad eum non spectat infringere eam. **S**ed a canonico iure assumitur: quia ad eum merito spectat infringere eam. **N**ec tamen est contradictio si civile ius dicit tale prescriptionem equam ac iustam: et per consequens instituendam. ius vero canonicum dicit illam prescriptionem esse iniquam et iniustam ac per consequens prohibendam: quia sic dicendo non attendit ad eandem causam: nec ad eundem finem. **U**bi autem vera contradictio erit: necesse est quod secundum eundem respectum accipiantur termini. **P**reterea civile ius intendit servare iusticiam propter litigia terminare. **C**anonicum vero ius intendit terminare litigia propter iusticiam conservare. **N**am principalis finis iuris civilis est conservare civilem societatem: que minime conservatur nisi litigia terminentur. **I**uris autem canonici finis principalis est animas ordinare in deum: et in evangelicam legem. **V**t. scilicet homo eternam gloriam consequatur. **H**ic quidem ordo in domino haberi non potest nisi conservetur iusticia: ut. scilicet per eam interior actus quo ordinatur deum secundum iusticiam reguletur. **P**roinde extra de regulis iurum. c. qui scandalizaverit dicitur. **U**tilius scandalum nasci promittitur quam veritas relinquatur. **P**reterea canonicum ius sequitur evangelicam legem: et subalternatur: que lex evangelica a civili iure discordat in rectificatione actuum interiorum. **S**icut patet Matth. ij. **Q**ui viderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo. **I**us autem civile solum mittit rectificare actum exteriorum: qui est adulterium: per quod posset civilis societas impediri. **E**x quo patet quod canonicum ius in prescriptioe male fidei debet penitus prohibere. per quam actus interior obliquatur: et sic in hoc a civili iure discordare necesse est. **Q**uestio. **S**ed queri potest an ille qui completa prescriptioe seu usucaptoe incipit habere malam fidem: rem possessam restituere teneatur? **A**d hoc dicendum secundum iuristas quod non. **E**t hoc triplici ratione. **P**rimo ratione auctoritatis. secundo ratione proprietatis. tertio ratione inculpabilitatis. **P**rimo ratione auctoritatis. **N**am si bona fide durante prescriptio et usucapto completa tutus videtur esse prescribens non tantum secundum civile ius: sed etiam secundum sacros canones extra de prescrip. c. iij. et c. ad aures. xvj. que. iij. c. j. ij. et. cap. dilectio. et extra eo. ti. li. vj. **P**reterea iura faciunt hoc meum: illud tuum. distinctum. viij. quo iure. **S**ecundo ratione proprietatis. **N**am si prescriptio compleatur durante bona fide iam factum est tuum utriusque iuris auctoritate quod erat

ante alienū: non obstante quacunq; mala fide
postea subsequēte ppter qd talis restituere nō
teneat. Tercio rōne inculpabilitatis. qz nul-
lus restituere teneat illud qd iuste et bene possi-
dere probat. Sed talis p̄scribēs possidet rem
p̄scriptā iuste et bene: non obstante mala fide
supueniente. ergo eam restituere nō teneat. Ma-
ior est evidens. minor pbat. Nam illud qd de
iure habet: iuste et bene ex parte iuris vtiq; pos-
sides: et p̄ cōsequēs alienū non est: sicut patet.
xiiij. q. iij. c. quid dicā. Dicit enī ibi certe alle-
num non est qd iure possides. Hoc aut iure qd
iuste: et hoc iuste qd bene. Nec ibi Ipse enī p̄-
scribens habet et possidet rem p̄scriptā de iure:
ergo et iuste: et si iuste: ergo et bene. Et sic nō
videt possidere rem alienā: sed suam: et p̄ cōse-
quēs restituere non teneat. Quidāz tamen di-
cunt talem ad restitutionē teneri. Se hanc opi-
nionem hostien. deridet nihilomin? in tenet
qz si de hoc cōscientia remorderet: nec cōsilio pe-
ritorū reformari valeret: sequēda est: licet erro-
nea sit extra de sen. ex com. inquisitioni. et de sy-
mo. c. per tuas. ij. Afferit tñ talem scrupulosā
cōscientiā esse. actimere vbi nō est timendū. ex
tra de syno. et si questiones cum cōcordantijs
Dicitq; se in hoc nō esse de illis pensato: qz p̄-
scribens iuris auctoritate dñū adeptus est.
huius sententie videt fuisse sco. sicut ex di-
ctis in. j. articulo. et in sequētib; patet. Item
Tho. in. xiiij. quolibeto. articu. xj. licet de hoc
breuiter dicat. Idem tenet Joh. glo. xiiij. que.
vj. si res. Idem Tan. et Vin. xxxiiij. q. ij. c. vi-
gilanti. et infra. c. vlt. de p̄scrip. et soff. hos
sequit Joh. Andre. in mercurialib; in regu-
la possessoris vbi in fine illius regule ait. ex ad-
roborationē p̄dictorū notandū est. qz modi ac-
qrendi dñia de iure positio sunt et si dñia sint
de iure naturali vel gentiū. Cum igit iste mo-
dus sit vnus transferēdi dominū. s. per p̄scri-
ptionem licitus est ex quo fit bona fide. Qua-
re igit qui p̄scripserit: sicut et qui emerit nō erit
tutus. Si enī per ius positiauz ille tutus est qz
re non similiter etiā iste. Ex his patet qz exp̄s-
se cōcordat cum scoto. et hec est cōmunis sen-
tentia iuristarū. Questio. scō circa p̄-
scriptionē queri potest: quēdici culpa possz cō-
mitti ab illo qui mala fide possides rem p̄scri-
bit. Dicendū qz licet p̄prie et directe nō potest
dici fur vel raptor. interpretatiue tñ: et indire-
cte potest: et debet cum vtroq; censeri: eo qz tā-
qz fur ysurpat rem alienā: et tanqz raptor eam
publice rapit. Preterea si rem publicā non le-
dat fur vel raptor qz tum ad actū exteriorē: ta-
men cōscientiā suā nō minus inficit corāz deo.
nam veraciter fur est et raptor qz tum ad interio-
rem affectū: licet nō qz tum ad exteriorē actum.

Et fm hūc sensum loqui videt. c. illud. xiiij. q.
v. c. si qd. Ibi enī dicit. Si qd inuenisti: et non
reddidisti: rapuisti et. Ille nēpe qz rem alienā
repperit et eaz nō reddit: nō sit raptor directe
et p̄prie qz tum ad actū exteriorē. qz alienā rem
nō videt p̄ violentiā ysurpare: tñ interpretatiue
et indirecte est raptor qz tum ad actū interiorē. qz
rem alienā ad modū raptoris et furis sibi appe-
tit vindicare. Ideo corā deo infectā cōscientiā
habet. sicut fur et raptor cum deus plus respi-
ciat ad effectū qz ad actū. Et de hoc est qd dicit
tur in. iij. c. Qui alienū negat: si posset etiā tol-
leret. Deus enī cor inērogat nō manū. Ex his
ptz qz mala fide p̄scribēs: qz tum ad cōscientie cul-
pam eq̄ pollet raptor et furi: ac p̄ cōsequēs indi-
get cōscientiā suā purgare. atq; rectificare: sicut
et illi. Sed p̄dicti nō possunt hoc agere nisi per
cōdignāz restitutionē iuxta regulā iuris li. vj.
Non tollit p̄ctm nisi restituat ablatū. qz eodē
modo p̄scribēs mala fide nō poterit cōscientiā
suā purgare et rectificare: nisi p̄ cōdignā resti-
tutionē: sicut fur vel raptor.

Articulus. iij. de rerū translatiōe que fit auctoritate puata.

Tercio etiā tractandū est de translatiōe
rerū que fit auctoritate puata. i. per
actū p̄sone puatē imēdiate habētis do-
minium rei. Hoc aut vbi s. fm scotū duplici-
ter fieri potest. Primo p̄ actū mere liberalē. se-
cundo p̄ actū fm quid liberalē. Primus est qz
transfers nullā expectat redditiōē scōs. qz
est quādo p̄ eo qd transfert expectat aliquid si
bi reddi.

De rerū translatiōe que fit in do- natiōe et cōmodato. Cap. i.

Prima qdem translatio fit auctoritate
puata p̄ actū mere liberalē in qua trā-
ferens nullā expectat redditiōem si-
cut in donatiōe et cōmodato. Pro hoc autē ta-
lis regula datur. Regula. Dñs alicuius
rei nisi phibeat a iure vta suo supioze a cui? vo-
lūtate depēdet in dando: donare pōt rem suāz
aliū volent accipe eam. Nec pbat qz ex quo p̄
actū voluntatis sue fuit dñs. igit p̄ voluntatē
cessare potest esse dñs et aliū vult incipere es-
se dñs: et non phibet alia causa superior istum
desinere et illum incipere esse dominū. ergo per
talem donatiōē translatio dñū fit vere et iuste
Et ex h ptz qz de rōne liberalis donatiōis sunt
tria. Primū scz liberalis: et voluntaria transla-
tio ex parte donātis. Secundū est volūtās re-
cipiendi: et ex parte illius cui datur. Tertū est
libertas amboz. huius donatiōis: et illius recipi-
endi. i. qz nulla lege supiozi phibeat iste dona-
re vel ille accipe. nec p̄ actū alterius a quo de-

De rerum translatione

pendet in ista translatōe. Ex quo patet quod monachus vel filiusfamilias non potest aliquid dare sine assensu vel saltem consensu expresso seu interpretatio abbatis vel patris. Cuius ratio est quod donare prohibiti sunt a lege superiore. Item quod donatio eorum dependet a consensu exorsso vel interpretatio abbatis vel patris. Si clerici donare non possunt in aliquo casu sine voluntate vel saltem contra voluntatem pape. extra. de cens. c. Romana. li. vi. ubi precipitur quod visitantes a visitatis nulla recipiant munuscula: et si receperint teneant restituere duplum vel non absoluant a maledictione quam ipso facto meruerunt. Aduertendum est quod in donacione iusticia minime esse potest si donans non liberaliter donat: vel contra voluntatem eius: a quo dependet in donando donat. Sicut patet in casu qui ponitur extra de cens. ca. exigit. li. vi. ubi precipitur visitantibus munera non recipere que si receperint duplum eius quod receptum fuit ecclesie qua receperint infra mensem reddere teneant: et talia non seruatiuis ibidem graues pene subdunt. Non insuper mere liberaliter donat si deceptus vel quasi necessitate coactus aliquid donat: quod ignorancia et aliqualis coactio excludit voluntarium: sicut patet. iij. ethicorum. Et ex hoc sequitur quod deceptus de eo cui donat quantum ad illam rationem propter quam donat: non simpliciter donat: et ideo si alicui tanquam propinquo donat quod tamen non est propinquus simpliciter donat. Similiter si alicui egeno qui non est egenus. Ideo videant illi trofatores si qui diuites existentes tanquam egenti recipiunt elemosynas. nec iniuste omnia huiusmodi recipiant: quod non est sibi in dante voluntarium propter conditionis ignorantiam quam in dando recipit donans. Idem quod si artatus aliqua necessitate: ut in vltimis dandis vel dimittendis: et indulgens non est meredonatio liberalis. Hec sunt in libro. ubi supra. Sed de hoc plenius in tractatu de rebus in qua dragesimali de christiana religione sermone. xl. arti. ij. c. iij. dictum est. Insuper propter quandam similitudinem et correspondentiam ipsius translationis liberalis usus qui fit in comodato cum illa. scilicet que fit per actum mere liberalis in donacione de ipso comodato nunc aliquid differamus. Habet enim similes leges comodatum cum translatione liberalis usus: ad hoc. scilicet quod sit iustum. Nam primo requirit in comodante liberam voluntatem. Secundo requirit in recipiente quod rem commodatam recipere velit ad suum usum. Tercio quod non sit aliqua voluntas legis seu principis obliuiscens comodationi. Est etiam aduertendum quod in comodato simili modo iniusticia cadit: sicut in donacione: de qua dictum est. licet in comodato non sit equalis effectus propter equalitatem virtutis: quod translatio usus ad tempus: non inquit tantam libertatem

quam translatio domini liberalis. Hec sunt in libro. ubi supra.

Unde contractus originem habent et de multiplici distinctio et varietate eorum. Capitulum. ii.

Secundo vero translatio rerum fit per actum. Primum quod liberalis: quoniam pro eo quod quis transfert aliquid sibi reddi expectat equiualens ei quod transfert: et talis translatio proprie contractus nominatur: quod ibi trahunt partium voluntates. Trahitur enim iste ad transferendum in illud a comodo quod expectat ab illo. Proinde a quibusdam diffinitur. Contractus est duorum vel plurium in idem plenus. Contractus vero in quibus dominia transferuntur sunt in triplici differentia. Primus dicitur rerum mutatio. secundus emptio et venditio. tertius mutui datio et acceptio. Primo sunt quedam contractus rei vtilis pro re vtili immediate: sicut per blandum oleum: pro frumeto et similia. Et talis contractus dicitur rerum mutatio: deo ut des. vel deo si das. Et infra. c. iij. subiungimus. Secundo sunt quedam contractus rei vtilis pro numero sitate vel comoditate. quod enim quod difficile erat res vtiliales commutare immediate ideo remedium repertum est per quod talis commutatio facilius fieri posset. Quod vocatur mutuum. li. j. ff. de pign. emp. Et tunc commutatio numerum sitatis pro re vtili vel vltuali emptio dicitur. Contra vero venditio dicta est. Et de his dicemus in sermone. xxxij. et xxxv. Tercio vero sunt alij contractus. scilicet numerum sitatas pro numero sitate. Et talis contractus mutuum nominatur. i. mutui datio et acceptio. Et de hoc in sermone. xxxvij. dicturi sumus. Et iterum de hoc aliquid dicitur in sermone. xix. arti. iij. Insuper aduertendum est quod sex sunt contractus in quibus transfertur dominium. Primus est liberalis donatio. secundus rerum mutatio. tertius emptio. quartus venditio. quintus mutui datio. sextus mutui acceptio. Sunt et alij contractus in quibus transfertur usus vel ius vtendi rebus domino. Et his correspondet lex modi translationis domini. Primo enim liberali donacione dominij correspondet usus rei commutatio. Secundo rerum mutatio correspondet mutua vel permutua comodatio. Tercio emptioni correspondet conduccio. Quarto locacioni venditio. Quinto autem mutui acceptio non correspondet aliquid proprie in translatione usus rei. Ex dictis patet quibus modis possunt rerum dominia: atque usus earum transferri in multiplici contractu. Aduertendum est quod iuxta primam regulam positam in principio precedentis arti. pertractus in quibus transfertur usus vel ius vtendi rebus domino regulariter iusti sunt vel iniusti iuxta regulas translationis domini. Hec sunt in libro. ubi supra.

De rerum permutacione et querequirunt

tur ad hoc q̄ iusta sit.

Cap. III.

Tertio nō addi pōt translatio quedam particularis que ad p̄ns sit de rerū p̄mutatōe q̄ de ea in capi. p̄ceden. in di. stinc. s. posita est. Unde s̄m Sco. ibi supra circa iustam rerum p̄mutationē talis regula dat̄. Bñi rerum iuste eas p̄mittāt si sine fraude seruent equalitatē valoris incōmutatis s̄m rectā rōnem. Circa quā regulā notandū est q̄ vltra cōditōes que necessarie sunt ad iustā donatōez de quibus dictū est s̄. art. ij. c. ij. Tres etiā alie in p̄dicta regula describunt̄ que p̄p̄sunt ad iustā p̄mutationē. Primo enī dicit sine fraude. Unde triplicē fraudem cōuenienter excludit. Prima in substantia. secunda in q̄titate. tertia in qualitate. Prima in q̄ in substantia vt nō cōmutet aurichalchū p̄ auro. nec aqua p̄ vino. s̄. in vino lymphato. Secunda in q̄titate. vt si q̄titas mensuret̄ per virgā. siue p̄ pondus. seu p̄ aliuq̄ modū sextariū et h̄mōi: siue in liquidis: siue in aridis iustū pondus: et iusta mensura seruetur. Tertia in qualitate q̄ non cōmutet vlnum corruptū p̄ vino puro et sano. Hec oīa p̄bant̄ exta de iniuri. et dā. c. si culpa. vbi d̄: q̄ q̄ occasione dāni dat dānū dedisse videt̄. Si defraudans in substantia illū q̄ p̄mutādo putat accipere aliam substantiā vel in q̄titate: qui putat accipere aliud quale dat damni occasionē: q̄ nō p̄mutaret nisi crederet aliaz subam. alia q̄titate. alia q̄litate accipe. ḡ videt̄ de p̄sūptōe iuris: et s̄m veritatē dedisse damnū. Si aut̄ in/ aduertēter aliq̄s predictoz defectuū in re vendenda repertus est: venditor nō peccat. tñ cuz puenit ad noticiā eius recōpensare tenet̄ dānum emptori illatū. Et hoc etiā vide in sermōe xxxv. art. ij. p̄ totū Secūdo: regula dicit q̄ seruent equalitatē valoris incōmutatis. Qd̄ ptz per Aug. xij. de trini. c. ij. d. Vile velle emere et chare velle vendere reuera vitiiū est. Qd̄ intelligit̄ de re vili: et chare q̄tum ad vsuz. Nam frequēter res que in se nobilior est inesse nature vsui hoīuz minus vtilis est. ac p̄ hoc minus est preciosa. sicut ptz p̄ Aug. lib. de ciui. dei dicētem. Qd̄ melior est in domo panis: q̄ mus: cū tñ omne viuū nobilius est simpliciter ipso non viuo. S̄ de hoc dicet̄ plenius sermone. xxxv. art. j. Tertio q̄ p̄ter p̄dicta addit̄ s̄m rectā rōnem attēdentē. s̄. naturā rei in cōparatōe ad humanū vsū p̄pter quem ista p̄mutatio fit. Talis eq̄litas s̄m rectā rōnē nō cōsistit in indiuisibili medio: imo i tali medio qd̄ respicit ipā iusticia cōmutatiua. Magna est latitudo et in tra illā latitudinē nō attingēdo indiuisibile p̄ctum equialētie ei: et rei. et quo ad hoc impossibile esset cōmutātes attingere in quocūq̄ gra/

du circa extrema fiat sic vtq̄ iuste. Que sit autem ista latitudo: et q̄tū se extendit: q̄ idem est in p̄mutatōibus sicut in emptōibus et venditōibus: ideo dicet̄ infra sermone. xxxv. art. j. et. ij. Et etiā plura alia ad p̄mutationē p̄tinentia ibidē ponunt̄. vltra ea que dicta sunt. Notanter aduertendū est q̄ cum istis cōtractib⁹ p̄dictis. s̄. donatōnū: p̄mutationū: emptiōnū: et venditiōnū: sicut dictū est. cōueniūt mutua cōmutatio: cōiunctio: et locatio. ideo q̄tuz ad cōductōes de illis sup̄ap̄positis seruāda est in eis iusticia cōsiderāda in his ad vsuz: sicut in illis ad dñiū. Iniusticia aut̄ ex p̄mutatōe ptz ex tribus causis. Primo ex deceptōe. secūdo in voluntario. tertio ex phibitōe sup̄ioris: cui p̄mutans subest in p̄mutādo sicut latius. s̄. art. ij. et. c. ij. d̄ donatōib⁹ dictū est Et ex h̄ dici pōt in iusta p̄mutatio que fit in alearū ludis: et h̄mōi iuxta illud. ff. de aleatis. l. vlti. Et extra de vi. et hone. cle. c. clerici officia. Hec Sco. Ceterū q̄ quaz putabamus longius fuit sermo. si multa que vltēius in p̄nti materia occurrūt explorare vellemus verendū ne aut sermo grata breuitate careret: aut larga excellēsq̄ materies ex se stinātia. debita diligētia fraudaret̄. P̄ausē? p̄inde hodie iam si placet ac tanq̄ aialia munda ruminem⁹ que hodierno sermōe tota auiditate glutiuim⁹ atq̄ p̄parem⁹ vigiles mētes nostras ad ea que de hac materia dicēda sunt: et hoc maxime die crastina ad dirigendū mercātes: et artifices in viam rectā: ne in opib⁹ et mercimoniis ampli⁹ peccare velint hoc miscēt largiente agno mundo: et immaculato dño n̄ro iesu x̄po. Qui cum p̄ter sp̄sctō rē.

Bñica. iiii. in quadragesima imane de mercatorib⁹ et artificib⁹ in generali Sermo. xxxiii.

Ecce ancillā et filiū eius ad Gal. iij. et in epistola hodierna dictuz est in sermone precedenti de origine dñioz atq̄ de reruz diuisione translatōe: et de cōtractuz diuinctiōe. necnō particulariter subiunctū est de p̄mutatōe rerū. nunc autē dicendū est de mercatorib⁹ et artificib⁹ in generali. cum p̄sens materia magna sit ianua ad multa que in seq̄ntibus tractāda sunt. Ad horum igit̄ intelligentiam notanduz est s̄m Alexandrū de balis: q̄ tria sunt genera operū humanoz. Primo enī sunt quedā que minime possunt esse mala. secūdo sunt aliqua que nō possunt esse bona. tertio q̄ alia repire cōtingit que possunt esse bona et mala. Primo in q̄ sunt quedā opa que mala esse non possunt. Sicut diligere deū ex toto

De mercatoribus in generali

corde: et ex tota anima atque diligere primum super iuxta finem saluatoris **Matth. xxi.** Secundo quod sunt opera alia que minime possunt bene fieri cum ex ipsa actus in ordinatio secundum se omnia mala esse prohibetur. huiusmodi sunt blasphemare deum odire primum iuramentum fornicari. et cetera filia. **Tertio** sunt in super quedam alia opera que possunt bene et male fieri: sicut dare elemosinam: ieiunare: orare: et filia inter que mercatio computatur: quia non de se mala est: sed ex circumstantia temporis et loci: et similia possunt licite exerceri. Proinde **Aug. in li. de que. no. et ve. testa. sic ait.** Fornicari hominibus semper non licet. **Negociari** autem aliquando non licet. sicut si emanet merces in dei templis quod abhorre se ostendit dominus **Matth. xxi.** Quia dei zelo armatus intravit et efficiebat omnes vendentes et ementes de templo. ut mystice demonstraret quod in venditionibus et emptioibus de corde hominis quod est templum dei auaricia quod ei contraria debet quod est ancilla. **Teste apostolo ad Col. iii.** Auaricia que est idolorum seruitus. Ipsa enim seruit thesauris congregandis quia. scilicet. seruare facit numeris cum filiis suis qui sunt omnes contractus illiciti. Sed quid dicit scriptura diuinitus inspirata. **Ei**ce ancillam. id est. auaricia antedicta et filium eius scilicet principale qui est amor temporalium rerum. Nam si in mercantibus et artibus ancilla talis dominari contingit: mercator et artifex relictis diuinitus congregatis in eternum peribit. Ideo dicitur **Prover. xxx.** Per tria mouet terra et quartum sustinere non potest. per seruum cum regnauerit. per stultum cum saturatus fuerit cibo. per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta. et per ancillam cum fuerit heres domine sue. **Seruus** regnans est corpus spiritui predominans. **Stultus** saturatus cibo est affectus repletus carnali desiderio. **Mulier** odiosa in matrimonio: coniuncta est mens elata odiosa deo et demoni copulata. **Ancilla** heres domine sue est intelligentia sol terrenis ac transitorijs diuitijs dedicata cui caro dominatur de terra formata et in puluere reuersura. cui tunc terrena intelligentia efficit heres cum ad tantam puenit cecitatem quod in eternum non credit relinquere diuitias congregatas. Hi sunt vni per scriptum. **Oculos** suos statuerunt declinare in terram. Et hoc est quartum quod terra sustinere non potest. quia sicut per alibi inquit dormierunt somnum suum: et nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. **Ei**ce ergo tu mercator et artifex hanc ancillam. et filium eius de corde tuo quos tunc illos efficies. cum secundum rectitudinem et iusticiam illa perficies. ne tibi contingat: quod per perba ait per scriptum. **Tota** die iniusticiam cogitauit: lingua tua sicut nouacula acuta fecisti dolus. **Ubi** ostendit triplex studium iniusti mercantis: et artificis ad iniusticias exercendas. **Primum** est studium cordis ibi **Tota** die iniusticia cogitauit: secundum est studium oris: ibi. lingua tua. **tertium** est studium operis: ibi.

sicut nouacula acuta fecisti dolus. Et potest esse aliud thema in presenti sermone. Et latius exponetur sermone. **xlviij. arti. j. c. iij.** Igitur de mercatoribus et artificialibus: et quibuslibet emptioibus et venditioibus generale et utile doctrinam tradere cupienti. tria ad presens consideremus. scilicet. **Primo** eorum licitam exercitationem. **Secundo** eorum impietatem abusione. **tertio** eorum debitam reformationem.

Articulus. i. quod tripliciter via ostenditur licita esse mercationem.

Prima autem consideratio circa mercatorum est de eius licita exercitatione. **Tripliciter** enim via potest ostendi quod mercatio licite potest exerceri. **Primo** via nature. **Secunda** via scripture **tertio** via gratie seu sancte ecclesie.

De ex lege nature ostenditur licita esse mercationem et maxime propter tria.

Capitulum. i.

Primo quidem probatur via nature licitas esse mercationem. Quod nepe demonstrari potest ex triplici utilitate que sequi solet ex illa. **Prima** est utilitas generalis. **Secunda** est utilitas specialis. **tertia** est utilitas particulari. **Prima** inquam est utilitas generalis quod secundum **Scotum** in **liij. di. xv. q. ij. pt. 2.** ex manifestis necessitatibus et comodis puenientibus contrati hominum ex officio et exercitio ipso mercandi. **Constat** enim quod multa debentur vni patrie seu urbi que in altera superabundant. **Illi** quod in colendis agris: et in ceteris artibus mechanicis occupantur: aut regimini reipublice: seu iuste militie opera prestant comode et oportune adire non possunt terras ad res quibus eget emendas et deferendas nec insuper ad hec omnes industria et peritia habent. propter quod reipublice expedit quod huic officio aliquod ad hoc idoneum incipiatur: quibus utique merito aliquod lucrum emolumentum debet iuxta illud apostoli. **1. Cor. ix. nemo** militat suis stipendijs vniuersis. nec reprensus: qui abscque lucro huic operi inservire vellent. Et merito quidem cum dominus **Mat. x.** dicat. **Dignus** est mercenarius mercede sua. Insuper advertendum est quod in mercatone concurrunt multa pro reipublice servitio et utilitate que iuste premium promerentur. **Primo** concurrunt mercatorum industria. **Secunda** sollicitudo. **tertio** labores. et quarto pericula. **Primo** enim percurrunt industria. Nam si mercatores non essent industria in rerum valoribus: et precijs expensis periculis: et comoditatibus subtiliter estimandis: perfectio ad hoc idonea nequaquam essent. **Secundo** percurrunt vigilantia atque sollicitudo circa predicta que in tali exercitio plurimum necessaria est. **Tertio** concurrunt labores. Sepius enim tales multis laboribus hoc exercent mare et arida circueuntes: et in illis sepe multa incommoda sustinentes. **Quarto** in talibus concurrunt pericula multa dum suas pecunias atque mer-

tes ex illis emptas necnō et p̄prias p̄sonas mul-
tis periculis cōtingēter exponūt. Quinto insu-
per addi potest q̄ cum antedictis periculis et
laboribus non semper lucrosus hoc exercēt et
quia ex his omnibus reipublice sunt ytiles et
oportuni p̄t̄ q̄ merito lucrum predictis circū-
stantis competens et discretū inde debēt et pos-
sūt rationabiliter reportare. Alterius sequitur
q̄ ysq̄ ad aliquā mensurā comodā et discretam
possunt iusto modo meritū suarū preciorū auge-
re. Secūda vtilitas ex mercatione pueniēs
dicit specialis. Oēs nempe a quib⁹ mercatores
emūt et q̄bus itez reuēdunt saluo eorū rationali
bililucro p̄nt specialiter lucrū ppetēs inde ha-
bere sicut assidua docemur experientia. Quia qd
in vna terra est habundans et vile. B̄ idē in alia
terra vel patria en necessariū rarū et chaz. Sz
postq̄ agricolae atq̄ artifices de suis artificijs vē-
dendo lucrū cōgruum habuerunt: possunt eti-
am mercātes cum aliorū comodis inde cōpetēs
habere lucrū. Tertia vtilitas ex mercatione p-
ueniens est p̄ticularis. Nā sicut industria artifi-
cis sibi licite sit lucrosa sic etiā industria merca-
toris in re p̄ticio et valore p̄udenti examina-
do et ad subtiliores minutias iustū precium per-
ducendo potest sibi particulariter licite valere
ad lucrum maxime cum in hoc salua latitudine
iusti p̄tici cōmuniter p̄sit cum p̄ h̄ etiā discant
subtilius p̄fere re p̄ticia et valores. Preterea
ex hoc varie oportunitates et occasiones ad res
p̄modius vendēdas atq̄ emendas habent in
temporalib⁹ et civilib⁹ locū suū quod qdē manat
ab origine p̄videntie dei sicut et cetera t̄palia
bona. Proinde si p̄ hoc mercatores lucrantur
ex dono dei puenit potius q̄ ex malo dūmodo
ipsarū mercationū lucrū mensurā debitā non ex-
cedat ac debitū modis et circūstantijs fiat.

**¶ Mercatio scripture testimonio li-
cita comprobatur. Cap. .II.**

Secundo vero: via scripture sacre pba-
tur licitā esse mercationē. Quod sic pa-
tere potest. Nam si hoc dese. i. de sui na-
tura esset peccatū saltē mortale exp̄sse ip̄a sacra
scriptura in aliquo loco p̄hibuisset ex maxime
cum sere totus hic mundus sicut experientia pa-
tet in hoc semper et publice occupetur. hoc aut
nunq̄ fecit nisi solū aliq̄n rōe circumstantie vi-
tiosē. sicut est mercari in sabbato vel in templo
in quo actū ip̄m in se videtur contēnere. Pro-
inde. Heemie ultimo dicitur q̄ nullus inferret
onus in die sabbati et q̄ negotiatores non ven-
derent venalia in sabbato. Unde supponere et p-
cedere videtur q̄ ceteris dieb⁹ hebdomade hec
ē s̄ licent.

¶ Per gratie statū etiam ostenditur

etia mercationem esse licitā. **Ca. III.**

¶ Tercio q̄ ostēdit esse licitā mercationē
vie gr̄e. Nam t̄pē gr̄e vniuersalis ec-
clesia mercatores sub cōgrua mensura
lucrātes nunq̄ dānat. imo in statu salutis iudi-
cat. nisi alia crimia subsint. Ad B̄ extra de do.
niter vi. et vxo. c. p̄ n̄as. Sed cōtra p̄dicta sa-
tis obstat videt Chrys. sup illud Matt. xxi.
et eijciebat iesus oēs emētes et vēdētes de tem-
plo. Et ponit. lxxxiij. di. c. eijciēs. l. p̄ter q̄ de
cretoz textus. c. illud nō habeāt: q̄ palea est.
Ibi enī Chrys. ait q̄ p̄ hoc x̄ps designauit q̄
mercator nunq̄ pōt deo placere: vdeo nullus
x̄pianus debz esse mercator aut si voluerit esse
p̄ticiā de ecclesia. Et paulopost. Qui emit et
vendit sine piurio esse nō pōt. Ad qd dicendū
q̄ Chrys. exaggratiue hic locutus est. Pro eo
q̄ pauci sunt mercatores q̄ debitā mēsurā iusti-
cie intēdant in suis mercatōibus et obseruēt. et
qui in multis alijs vitijs in hoc nō peccēt. aut
absq̄ dubio nō est in hoc dicto sequēdus cum
nullā habeat p̄ se rōnem cogentē seu sacre scri-
pture auctoritatē. Nam ex illo sacre scripture
loco nō pōt trahi: q̄ x̄ps ibi irruit generaliter
cōtra oēs emētes ac vēdētes in templo. Non
enī oportet oēs fuisse mercātes loquēdo de eis
iuxta cōem formā. De quo tñ mercatore p̄prie
Chrys. ibi loquit. patebit in vlt. c. arti. sequen-
ti. Aduertendū est aut̄ q̄ sunt negocia quedā
que vix possunt absq̄ p̄ticio fieri: sicut p̄t̄ de pe-
di. v. c. negociū. Et a doctorib⁹ numerāt. Pri-
mum est cura rei familiar. scdm̄ est milicia. ter-
tium est p̄curatio. quartū est administratio. q̄n-
tum est mercatio. de quo de pe. di. v. fallas. et
in. c. qualitas dicit. Qualitas lucri negociantē
aut accusāt. aut arguit. q̄ aut est honestus que-
ritus: aut turpis. Verū tamen penitenti vtilius
est dispēdia pati q̄ p̄iculis negociatōis astrin-
gi. q̄ difficile est inter emētis: vēdētisq̄ cōmer-
tium nō interuenire p̄ticiū. Hec quinq̄ p̄icula
posuit Ray. Sextū q̄ p̄iculosius his oibus
est aduocatio. Septimū aut̄ nō omittas scilicet
ep̄atus officiū quo nihil miserabilius et p̄iculo-
sius est si p̄functorie res agat: sicut p̄t̄. xl. di.
ante oia. Hec duo vltima addit Hostiens. Et si
militer habet in. c. negociū. ea dist. q̄ vt dicit
glo. in dicto. c. qualitas. Naturale est cōtrahē-
tibus ad inuicē se decipere.

**¶ Articulus. II. de septē circūstatijs
ex q̄bus mercatio illicita efficit̄.**

¶ Secunda autem cōsideratio circa mer-
cationem est ex eius impia abusione.
Licet aut̄ ex iam dictis p̄t̄ q̄ mercan-
tia potest licite exerceri tñ plurimū difficile est
Ideo dicit Ecclesi. xxvij. Qui querit locuple-

De mercatoribus in generali

tari auertit oculū se3 a iusticia: 7 a deo q̄ decla-
rans subdit dicens. Quia sicut in medio cōpa-
gini3 lapidū palus figit̄. sic etiā inter mediū3
emptiōis 7 venditiōis angustia bñ peccatis q̄
querit locupletari. Item ex septemplici circū-
stantia fit mercātia illicita. Primo ex circūstan-
tia p̄sone. sc̄do ex circūstantia cause. tertio ex
circūstantia t̄pis. quarto ex circūstantia loci.
quinto ex circūstantia p̄soti3. sexto ex circūstan-
tia cōmuni3 damni. septimo ex circūstan-
tia modi. Sexta circūstantia est Scoti relique
Alexan. de balis.

**Nō licet eccl̄asticis viris semer-
cationibus implicare.** Cap. I.

Primo nō fit mercatio illicita ex circū-
stantia p̄sone. Quia inime enī licet cler-
cis 7 eccl̄asticis viris mercatōi vacare. Ideo
dic̄ ad Timoth. ij. Nemo militās deo impli-
cat se negocijs secularibus. lxxvij. di. c. nego-
ciatorē clericū Hiero. ait. Negociatorē clericū
et ex inope diuitē: 7 ex ignobili gloriosū in qua
si quandā pestē fuge. Et Aug. in sequēti. c. ait
Anteq̄ eccl̄asticus q̄s sit licet ei negociari. facto
iam nō licet. extra ne cle. vel mo. secul. nego. se-
imil. p. totū. Pena aut̄ clericorū q̄ secularib⁹ ne-
gocijs imiscet est q̄ si senō correxerint depo-
ni debent. xxi. di. clericus. extra ne cle. vel mo/
7 c. sed nec. Ita tñ q̄ religiosi districti⁹ q̄ alijs
puniant. vt ptz in dicto. c. sed nec. Nam decet
clericū sancte viuere: 7 nō cupiditatib⁹ seu mer-
catōibus vel lucris: sed deo adherere qui sum-
mum bonū est Unde Greg. in expositiōe. xlvij.
di. c. bonorū vbi dic̄. Bonorū operū inherere
nō aliter valeamus nisi cupiditatē a nobis que
omniū malorū radix est abs̄ idam⁹. Radix enī
omniū malorū est cupiditas. j. ad Timo. vj. Et
de pe. di. ij. si q̄s semel. s. q̄ radix. Et est text.
Augus. omelia. viij.

**Nisi ex necessitate 7 pietate nō li-
cet etiā secularibus exercere mercati-
onem.** Caplin. II.

Sc̄do fit illicita mercātia ex circūstan-
tia cause s̄m vō Alexan. de balis etiā
laico mercari nō licet nisi ppter duo. s. vel pro-
pter necessitatē: vel ppter pietatē. Primo in/
q̄ ppter necessitatē: vt. s. satisfacere posset sibi 7
familie sue s̄m cōdecētia status sui Sc̄do pro-
pter pietatē: vt. s. lucres ad distribuendū pau-
peribus: 7 in alias pias causas p̄dictū lucrum
Stputa s̄m Tho. ij. q. lxxvij. intēdit aliq̄s
negociatōi ppter publicā vtilitatē: ne. s. res ne-
cesse ad vitam patrie defint 7 lucrū petit nō q̄-
si p fine: sed quasi stipendiū sui laboris. et hoc
etiā modo l3: qz pietas dici pōt Sed illicita est
s̄m Tho. rei mercatōi finē pncipaliter in lucro

ponere. Mercari nō ppter substantias cumu-
landas: 7 ppter improbā diuitiarū cupiditatē
et curiositatē seu ppter alium malū finē illicitū
est: 7 culpa mortalis. 7 hec phibita sunt oībus
vt ptz di. xlvij. c. oīs. 7 c. sicut hi. Nōs cōco-
dat Ray. Ex his aptius patz q̄ mercari vt ex
lucro cumulen⁹ seculi vanitates: 7 pompe in se
aut in vxore: 7 in familia sua illicitissimū est: et
ad culpā culpa. Tales vtq̄ expense imodera-
te insatiabiles sunt abyssus: que insatiabilē req̄-
runt abyssum lucroz etiam iniquoz. Vñ ps.
Abysus abyssum inuocat. Ex his ptz q̄ mer-
cans licet piuriū nihilq̄ aliud iniustū: q̄ com-
mittere solet hoc hoī3 genus in mercatōibus
suis cōmittat: nihilomin⁹ nō exim̄ a mortali
si ppter iniustā causam: l3 alias iuste exerceat
mercātijs. De hmoi enī Sc̄d. iij. dic̄. vnus
est 7 s̄m nō habet. nō filiū. nō fratrem. 7 in labo-
rare nō cessat in mercatōib⁹. nec satiāt oculi eius
diuitijs nec cogitat. dicēdo cui laboro 7 fraudo
animā meā3 bonis. Sed 7 hoc mirabile est q̄
cum plurimi tales repiant. nullus qui de hoc
cōscientiā sibi faciat inuenit. Proinde s̄m fra-
trem aluarū in libro de placu eccl̄esie. Vnde
re charius q̄ emat cupiditatis causa est p̄cni:
et turpe lucrū. xliij. q. iij. c. quicūq̄. Ideo tale
lucrū est paupibus dispensandū. Et iterū tur-
pe lucrum a doctozib⁹ reputat sine necessitate
emere res tpe q̄ minus valent 7 seruare ad tem-
pus charioris fori: vt tunc vendant: 7 ad hoc
facit. c. p̄dictū quicūq̄ vbi de hoc in textu pal-
lam habetur.

Diebus festiuis mercari nō licet
Capitulum. III.

Tertio fit illicita mercātia ex circūstan-
tia t̄pis. s. cum fit diebus festiuis orat̄
tioni 7 deuotōi: atq̄ sacris exercitijs deputat̄
sicut ptz de mercatorib⁹ q̄ vadūt ad nūdinag:
et mercata atq̄ vendūt 7 emunt in eis: 7 cōiter
dimissis officijs sacris 7 vbo dei. 7 nulla in ta-
li die audita missa insatiabiliter inh̄at ad t̄pa-
lia lucra. ergo insensibiles effecti ad spiritualia
et eterna nulla eis sapiūt nisi trāsitoria. Vnde
Baruch. iij. de talibus dic̄. Exq̄sierunt p̄u-
dentiā que de terra est negociatores terre thel-
mam. Thema vero interpretat̄ auster. Est enī
auster ventus meridionalis: qui est humidus
et calidus: 7 significat cupiditatē 7 auariciā: q̄
quidē differūt inter se. Nam cupiditas imode-
rate cōcupiscit non habita: sed auaricia retinet
iniuste acquisita. Primū vero in humiditate.
sc̄dm vero in calliditate significat. Contra tal-
les clamat. tertiū preceptū dñi dicēs Ero. xx.
Memeto o mercator: vt diem sabbati sanctifi-
ces. i. sanctis opibus non mercatōibus yaces

In eodē libro et loco dicif. Sex dieb⁹ op⁹ / beris etiam op⁹ tua. Leui. xxxij. dicif. Omne opus seruile non facies.

Quod in locis deo dicatis et sacratis illicite mercari. **Cap. iii.**

Quarto illicite mercatio exercet^r ex cir / cūstantia loci scz cū sit in loco diuino et di cultui dicato. **Cōtra** tales **Mat.** xxi. dñs ardentissimū zelum oñdit intrans tem / plū dei eiciebat omēs vendētes et ementes et c. In quo quidē actu seruīdo zeli aduertendum est q non tñ vendētes sed etiā emētes in tēplo eiecit eo q in vendentib⁹ malī pstabant occasi / onē nec nō et hoc faciebāt in indebito loco: at / q mō pturbatiuo oñis et diuini cultus. qsta autē ueneratione et reuerentia sint digna tēpla dei et loca deo dicata oñdif. ex de imu. eccle. li. vj. decet. Decet domus dñi scitudo decet ut cui⁹ factus est in pace locus ei⁹ cult⁹ sit debita ueneratiōe pacificus. Itq ad ecclias humilis et deuotus ingressus sit in eis quieta cōuersatiō deo grata in spicientib⁹ placida que p sideran / tes nō solum instruat sed et reficiat puenientes ibidē. **Quia** text⁹. lxxvij. di. in. c. consequēs. **Domus** mea domus oñis ē et c. Item i eccle sia nihil in honestum nihil q incongruū fieri de / bet. xliij. di. c. non oportet. et duob⁹ capitulis se / quentib⁹. **Et**. xvj. q. vij. c. et hoc. Prohibetur q in sacro loco ubi oñib⁹ vacandū ē merca / tiones non fient.

Non licet charius vēdere merces forensibus et pegrinis q vendant ci / uibus in cōmuni foro. **Ca. v.**

Quinto nō libet mercari cōsiderata cir / cūstantia cōsortij. s. cū res vendit^r cha / rius trāseuntib⁹ q mercatorib⁹ atq mā / sur et discretis aut plus rusticis et ignaris q ci / uibus exptis. aut plus simplicibus q astutis. **Cōtra** qd ex de em. et vendi. c. placuit statuit p ciliū sacri q p bñi moneāt plebes suas ut ho / spitales sint atq non chari⁹ trāseuntib⁹ vēdāt q in mercato vendere possint. **Et** fm **Bern.** in palle. placuit. **Ad** hoc p ex cōicationē cōpelli possunt. xij. di. s. hinceti. **Ad** vez est fm **In** no. si hoc notorium esset et moniti emendare se nollent.

Quod mercari non licet cum reipubli / ce damno et quō condemnant et mul / tis rationibus refellunt retrangulaz / seu sacramentoz contractus.

Cap. vi

Quarto est illicita mercātia ex circūstan / tia cōis damni **Ad** hui⁹ intelligentiaz notandū ē fm **Scoti.** in. iij. di. xv. q tria sunt

hoim genera qui cū utilitate et cōmodo reipu / blice in mercatōibus exercent^r. **Primi** sūt mer / cātiar⁹ apportatores. scōi sūt mercātiar⁹ conser / uatores. terciū mercantiar⁹ imutatores et melia / tores. **Primi** in q sunt mercātiar⁹ aporta / tores. quia portāt illas d patrie q illis abūdā ad patriam cui ille vtilis et necessariē sunt. **Ex** quo sequit^r q mercator talis q affert res de pa / tria ubi abundant et trāfert ad patriā que indi / get illis: habz actū vtiq reipublice vtilē et ho / nestū. **Scōi** sūt mercātiar⁹ pseruatores. q qui / dē qtitatē qnq magnā mercantiar⁹ emunt ut aptius suo tpe ab emptorib⁹ mercātie repianē venales nempe mercācias de lōginq portan / tes nō sine graui incōmodo possent sp vēdere illas: nec insup quilibet indigens eis posset sta / tim currere ad emendū eos. **Ex** his patet q ta / les mercantiar⁹ pseruatores sunt ad magnā rei publice utilitatē. **Terciū** sunt mercātiar⁹ im / mutatores seu melioratores: qui scz industria sua labore et arte aut tps varietate: qz scz res charior facta ē apportatas et pseruatas merca / tias varie meliorāt. **Si** faciēdo de lana pñū de corio scarpas: de cera candelas et pñilia. **Et** tales reipublice etiā vtilis iudicant^r. **Q**es q supradicti qz reipublice vtilis sunt p sidera / tis qnq q in. c. s. pñi arti. pñtis sermonis dicta sunt lucrū cōmoduz qd merito rñdeat ad qnq q dicta sunt reportare licite possunt. **His** em ca / sibus videt^r lucrū qstū ex ope et artificio qd li / citū est. xvj. di. c. cleric⁹. **Tamē** fm **Scoti.** ibi. s. in trālatiōe. In trālatiōe hmoi negociatiua tūc si quidē iniusticia ē cū officit reipublice ac / tus ei⁹ vel si imoderate recipit a republica vl / tra industriā diligentia sollicitudinē et pcula. **His** igit pmissis iā clarescere pōt qui sūt reipu / blice mercatores vtilis aut pñciosi deo et ho / minibus merita odiosi scz qui sicut dictū ē nec mercācias transferūt nec pseruāt nec labore eo rū et industria eoz res venales meliorant. hu / iusmodi quidē sunt pñciosissimos cōtract⁹ fre / quentantes: quos contract⁹ quidam nomināt schatos quia multos impia crudelitate transfi / gunt. ab alijs nominant^r stramasij: eo q retroz / sum ruere faciūt. diuitias alioz a quibsdā lu / strati quia bis deuorando substācias alioz in / iuste trahunt: a quibsdā dicunt^r retrāgoles eo q substācias alioz retrotrahēdo plures im / pie strangulāt: ab alijs xō baractola dicunt^r eo q consumūt more baratrie. **Et** forte hec sūt no / mina demonioz quibus hmoi contract⁹ reper ti sunt ut dicif extra de verbo. sig. c. intelligētia **Intelligentia** verborum ex causis est assumen / da dicendū q non sermoni res sed rei est sermo subiectus: et q dispositio non cognoscat^r ex no / mine sed ex affectu patz. in. l. pcario. ff. de pca.

De mercatoribus in generali

Quod autem tales reipublice perniciosi sunt patet ex tribus secundum Scotum. que tres corruptele dici possunt. Prima corruptela est per se incerta. Tales enim predones ut verius dicam quam mercatores contractibus supradictis efficiunt quod simplices certificari non possunt de ipso valore rei emende. quia modo emunt et sine predictis propter mercatores conditionibus vendunt. Quidam etiam vendunt ut simili modo emunt. Tales quidem regitatis gallice nominantur: eo quod prohibeant imediatam commutationem volentium iconomicem mutare.

Secunda corruptela est per se iniusta. quia hi propter commo dum proprium atque lucrum faciunt quolibet venale vel vtile aliud charius ementi et vili vendenti quam id iustum et ratione postulatur: ex quo demonstratur vtriusque parte et per consequens toti reipublice perniciosi sunt. Tertia corruptela est periculosa per se. Nam propter corruptelas predictas quasi cogunt mercatores si non cauti et timentes deum vel in periculo animas suas ponere si secundum has corruptelas lucrari voluerint aut si se saluare desiderant in licito modo mercandi ad pauperiem pauperem devenire. Ex quibus omnibus clare patet quod reipublice magnus sequitur damnum. Proinde contra tales loquitur Chrysostomus. lxxxviii. di. efficiens et in artibus. precedens. c. iij. dictum est. Tales quidem secundum Chrysostomum et Scotum deberent de patria exterminari ac expelli et in exilium dari quod duo vel tres tales in civitate magna. corruptum totam civitatem ac multitudinem mercatores. nec tamen alii mercatores in corruptelis predictis excusari possunt: maxime si antedictis maliciis per prudentes provisiones atque statuta obviare negligunt et obstat.

Quod autem remedium contra supradictos sit dandum mercantibus qui animas saluare volunt patebit infra circa finem sermonis sequentis de multis illicitis modis et abusionibus quibus utuntur plerumque mercatores atque artifices qui in tres septenarios abusionum distincti sunt quod in tres particulas divisum est.

Cap. vii.

Primo mercari non licet ex circumstantia modi. Multis enim illicitis et iniustis modis plerique mercationes et artes exercent quos per tres abusionum septenarios distinguemus. licet plures alii modi addi possint.

Prima particula huius capituli continet septem abusiones artificium atque mercatorum.

Primum abusionum septenarium subiungam. Nempe plerique exercent mercationes et artes

his septem modis. Primo mendaciis. secundum philosophum iuris. tertio duplicitatibus. quarto sophisticis verbis: quinto inlicitis circumventionibus. sexto falsis occasionibus: septimo damnosis mixturis. Primo vero quidam mercatores aut artifices vendunt et emunt mendaciis multis. Quod nihil aliud est quam more iude christi vendere per pecunia. sicut patet. xj. q. iij. ca. abijt. Ita enim inter ementes et vendentes iuxta rationem abusio regnat quod nec emere nec vendere sciunt sine deceptione mendaciorum: ubi dicitur textus profecto qui veritatem per pecunia negant deum per pecunia vendunt. Unde de talibus per. ait. Non est iore eorum veritas linguis suis dolose agebant et contrarie agunt scilicet vendentes. Unde de emptoribus. Proverbia. xx. dicitur. Malum est dicitur hominis emptor: et cum recesserit gloriabitur in malis primis suum decepsisse nempe iam instare videtur tempus pessimi antichristi. Apocalypsis. xij. Quid faciet ne possit vendere vel emere nisi habeat in dextera vel in fronte characterem nominis bestie. Per hunc characterem mendacium designatur eo quod antichristus homo mendax erit et incarnate omnino adversarius veritati et caritati eius omnes qui corde et opere mendaces erunt universales ad herebunt quod in characterem frontis et dextere denotatur. Unde Esaias. v. dicit dominus. Ego vobis. scilicet qui mendaciter dicitis bonum malum et malum bonum scilicet i vendendo atque emendo. Adversarius igitur tales qui secundum Thomam et Richardum de media. vij. qui scienter et cum intentione decipiendi primum mentium mortaliter peccant quia secundum Augustinum. tale est mendacium pernitiosum sicut idem ait. xxij. q. ij. c. i. et ultra hoc etiam si decipiunt per predicta mendacia restituere obligantur. Si autem nocere primo suo non intendunt sed se servare indemnes: tunc secundum eos veniale mendacium est nisi hoc ex assuetudine et mala consuetudine fiat: quia tunc secundum Iohannem. mortale peccatum est sicut ebrietas quam cum assidua est mortalis culpa: ut patet. xxv. di. 4. als. Iohannes dicitur. Ecclesiasticus. xx. Potior est fur quam assiduitas viri mendacis. Secundo vendunt per iuramentis et multiplicibus iuramentis. Unde. lxxxviii. di. c. efficiens. Chrysostomus. ait. Mercator sine perjurio: et mendatio esse non potest. id est. difficulter esse potest. Magna nempe iuris abusio est nescire vendere minutam cuiuslibet vilis mercis absque multiplicibus iuramentis imo et per iuramentis multa. Biste enim frequentius per fidem meam tamen perstitit mihi: per deum tamen de hoc habere potui: ita deus saluet animam meam sicut veritatem dico per corpus christi: tamen de hoc co sile venditum est. Et similia per iuramentis multa quod ideo ab aliquibus frequentantur: quia sicut propheta ait non est timor dei ante oculos eorum. Quis sana rabies mundane cupiditatis absque aliquo lucro quod sepe pertingit toties nequiter peccare. Et

tra tales mercâtes. lxxxviii. di. c. qđ aliud **C**as-
sido. ait. **N**egociatores illi abominabiles est!
manē qui iusticiā dei mīme p̄siderantes p̄ in-
moderatū pecunie ambitū pollūt merces su-
as plus piur̄is onerando q̄ p̄cijs. **T**ale x̄o p̄-
iurū s̄m **T**ho. 7 **R**ich. si fiat intentiōe fallēdi
p̄ximū vt dictū est mortale crimē ē. **S**i etiā nō
decipiendi cā s̄ ex p̄suetudis corruptela hō p̄-
iurat **I**dē q̄ dicendū **M**erito q̄ p̄lis antiquis
simū fuit vt filios suos x̄a dicere assuefacerent
for̄ mercature nō quidē apud ip̄os esse institū-
erūt qm̄ mentiendi 7 piur̄andi locū sibi esse p̄-
suasissent. **T**ertio q̄ sunt multi q̄ v̄dunt cū
duplicitatib⁹ vtputa oñdendo res sanas 7 tri-
buunt corruptas: oñdētes res bonas ei tribu-
unt malas vel saltē minus bonas: 7 p̄silia **S**ic
patet in vendētib⁹ p̄anos integros in quib⁹ s̄e/
per caput seu p̄ncipiū poti⁹. **H**q̄ vicio duplica-
tis plurimū laborare solent ip̄i mercatorz p̄so-
ne se seu sensales qui p̄pter lucrū p̄tra iusticiāz
viriq̄ p̄ti. scz ementiū 7 vendentiū placere cō/
cupiscētes qm̄q̄ ementē 7 qm̄q̄ vendentē qm̄q̄
viriq̄q̄ decipenō verent sicut accidit cuidā s̄e/
sal: qui vt ementiū vel vendentiū vel saltem
vni eoz p̄ti mendaciter se redderet gratū p̄fir/
mando p̄cio inter eos p̄sonaliter astās clā ictu
oculi vel pedis ementi vel vendenti p̄iter inue-
bat vt mercatū inter eos cōcluderet tandemq̄
post p̄firmatū inter eos emptiōem si alter eoz
de chara emptiōe seu vili venditiōe lamenta-
bas respondere solebat ideo clam innuebā tibi
Quarto mercat̄ sophisticis verbis. **S**ūt ei
pleriq̄ qui tam astute in mercando sua x̄ba or-
nant 7 componūt: q̄ ad plures etiā cōtrarios
sensus applicari possunt. **H**omōi em̄ experientia
testes: non tantū corā deo sed etiā hominib⁹ odī-
biles sūt. **U**nde **E**ccl̄. xxxvii. **Q**ui sophisticē
loquit̄ odibiles est. **Q**uinto quidā mercant̄
circūuentionibus maliciosis 7 inuolutionibus
piculosis. **V**idebis nempe aliquos qui d̄ apo-
theca sua maxime simplicib⁹ hominibus insidiā-
tur sicut insidiatur aranea muscis in foramina
muri. **C**ontra quos. **J**. **T**hessa. iiii. dicif **N**emo
circūueniat in negotio fratrem suum quontam
vindex est domin⁹. **E**t **O**see. xj. dicif in p̄sona
decepti. **C**ircūuenit me effraym in negotiatiōe
sua: 7 in dolo domus sue. **E**ffraym crescens in/
terpretatur 7 s̄ḡt impios mercatores qui p̄ma-
liciosas circūuentiones in diuitijs maliciosis
crescūt sed iusto dei iudicio sepe euenit eis. qđ
Rich. j. dñs ait. **D**e mercede meretricis. id ē
auaricie sue rapine vel vsure p̄gregata sunt. et
vsq̄ ad mercedē meretricis reuertent̄. **I**nter
hos quoz circūuentiones cōnumerandi maxi-
me sunt omnes mercatores qui inter se p̄uentio-
nes dolosas et p̄nitiosas efficiūt inter se statuē

do q̄ nullus de tali mercantia vendat vel emat
nisi tantū tales seu insimul paciscunt vt vno p̄-
cio vendāt vt inde amplius lucrari possint. **E**t
tales monopoli nuncupant̄. **A**dvertendū ē tñ
q̄ repit̄ur monopolon in neutro genere 7 mo-
nopolus in masculino genere. **M**onopolō em̄
mercatio ē qm̄ aliqui soli ex dicto exercēt et im-
petrant q̄ ip̄i soli emere vl̄ v̄dere possent aut
docere. **E**t dicif monopolō a monos q̄ ē vn⁹ 7
polō q̄ ē v̄ditor. q̄si vn⁹ v̄ditor vl̄ d̄ a polos
qđ ē ciuitas q̄si vn⁹ i ciuitate sic vendēs. **M**o-
nopolus x̄o est ille qui impetrauit q̄ sibi soli li-
ceat vendere certas merces 7 habet penultimā
longā. **Q**ui em̄ hoc exercent p̄petuo exilio cō/
demnent bonis p̄p̄is spoliatis. c. d̄ monopo-
lis. l. vnica. **S**exto mercatur quidam occul-
tationib⁹ simulatis vtputa occultādo defectū
equi vel nauis vel cuiuscūq̄ alterius rei. **I**dō
merito queri potest an peccent hi qui venden-
do equos p̄sueuerunt dicere ip̄i emptori. **E**go
vendo tibi hunc equū p̄ ymbroso: p̄strumoso
p̄ infirmo: 7 sic de p̄similibus defectib⁹ q̄ solēt
esse in equis: modo equus suus venalis habet
vnū de defectib⁹ illis quē si vere sciret emptor
nō daret illi p̄ciū medietatē: nunquid talis v̄/
ditor excusat̄ eo q̄ in genere dixit defectū equi
Dicendū q̄ talis venditor tenet̄ ei talē defectū
dicere in speciali quia al̄s rem maculatā v̄dit
cū detrimento p̄ximi sui qđ quidē p̄tra chari-
tatem ē. **E**t licet v̄ditor exp̄sserit talē defectū
in generali nō sufficit tñ q̄ sic dicendo dicit plu-
ra mēdacia dicendo q̄ equus habebat multos
defectus q̄s tñ non habebat. **P**roinde tal̄ cō/
suetudo in fraudē fieri solet ne scz emptores cre-
dāt defectū esse in eq̄ d̄his q̄ a venditore dēno-
minant̄. **I**dē quoq̄ de illis mercatorib⁹ dī-
cendū est q̄ vendūt pannos vel alias res in qui-
bus defectus est talis q̄ si emptor sciret nō eme-
ret eas: idō tales venditores nō excusant̄ in ta-
li casu diceñ. **R**espice rez diligenter oculus pa-
scat te: quia hec om̄ia fraudulēta sunt verba cū
ip̄e sciat certitudinaliter defectū vendende rei.
Ex h̄mōi ei questionib⁹ sepe p̄tingit 7 incurrit
grande piculū ip̄e emptor: tamē graui⁹ picu-
lū iminet venditori cum is in anima falsitatis
crimine maculet̄ 7 ad omne damnū restituendū
qđ exinde incurrit emptor: venditor obligat̄ d̄
iniur. 7 dam. c. si culpa vbi dicif. **Q**ui occasio-
nē d̄ni dat dānū dedisse videtur. **I**dē q̄ ē qm̄
res post ilusto p̄cio v̄ditur: p̄pter latentē de-
fectū etiā si talē defectū i grauerit ip̄e vendens:
eo q̄ emptor dānificari nō d̄z ex ignorātia ven-
ditoris. **S**eptimo dō mercatur quidam cum
dānosis mixturis vt miscēdo aquā vino 7 p̄si-
milia que rei valorē minuit: 7 oīno sunt cōtra-
cōes 7 p̄p̄ias intentōes emptor. **C**ontra tales

De mercatoribus in generali

dicatur **Esai. f.** Argentū tuum versū ē in scōre
eam scz p̄mixtione stanni aut plūbi. vinū tuum
mixtū est aqua. Alia lra habz ibi **Caupōes** tui
z tabernarij tui miscent vinū aqua. **I**deo pau/
lo post subdit. **Et** coquā scōriam tuā z auferam
omne stannū.

Secunda particula continēs septē
alias abusiones vendentium z emen-
tium. **Ca. viii.**

Ecū dū abusionū septenariū subdam?
Primo sunt qui variant pōdera z men-
suras: secundo qdā vendūt temp⁹ non
suū. tertio quidā non soluūt termino p̄stituto
quarto sunt quidā p̄missā frangentes fidem.
quinto sunt quidā qui minus debito emūt z
charius debito vendūt: sexto quidā diffamant
alioz merces: septimo sunt quidā qui humec-
tant mercantias. **P**rimo enim quidā sunt q̄ pō-
dera variant et mensuras. **C**ontra quos extra
de. emp. z vēdi. c. primo. vt mensure. **Q**uestio
Circa hoc queri potest an vtens corruptis pō-
derib⁹ vel mensuris non p̄ supiorē sed plebeios
in tota vrbe cōmuniter introductis mortaliter
peccet. **A**d hoc dicendū fm̄ quosdam quod si
exhuiusmodi corruptione aliq̄ iusto precio frau-
dant pro eo q̄ credunt mēsuras z pōdera esse
veras z iustas sicut prius erant tūc h̄mōdi frau-
dator peccat mortaliter z damnū fraudis resti-
tuere obligatur. **S**i vero iusto pretio non frau-
dantur nec vtens eis vtif ad fraudē iusti precij
nō tenet aliqd̄ restituere q̄uis peccet nō reue-
lando mēsure corruptionē his quos credit cam-
latere: sed forte nō mortaliter peccat qn̄ corrup-
tio ē cōmunis q̄ satis ex hoc data ē ratio q̄ hu-
iusmodi corruptionibus innotescat. **S**i autem
oēs tā domestici q̄ forenses cōiter sciūt ponde-
ruz. q̄titatē z mēsuraz q̄ nūc p̄ factā corrupti-
onē vtunt tūc nō cadat falsitas siue fraus in p̄-
dicti mēsuris: s̄ sic se h̄z sicut prius duplū voca-
ref libra: nūc aut mediū vel q̄rta ps libra deno-
minat. **S**i tñ corruptio talis cēt q̄ vnā mensu-
rā ad emendū tenerēt z alterā ad vendēdū tūc
nisi alter cū quo mercat̄ sciat hoc ē sp̄ mortalis
culpa. **P**rohibet̄ em̄ h̄ **Deut. xxv.** **N**ō hēbis
in saculo tuo diuersa pōdera mai⁹ z minus nec
erit in domo tua modi⁹ maior z minor: pōdus
hēbis iustū z ver⁹ z modi⁹ equalis z ver⁹ erit
tibi. h̄ tñ nō sunt p̄lo multū p̄dicāda s̄ p̄ silij
d̄dis z p̄fessionib⁹ audiēdis valde necessaria
sunt. **A**d h̄ etiā facit qd̄ habet. **xxiii. q. f. c.** non
afferam⁹: fm̄ aut̄ **Tho.** **M**ēsuras venaliū re/
rū necesse ē eē diuersas in diuersis locis ppter
diuersitatē copie vel inopie rez: quia vbi res
abūdāt maiores mēsure sunt seu eē p̄sueuerunt
z ecōuerso. **I**n q̄libet tñ loco rectores ciuitatis

vel loci determinare dñt q̄ erūt mēsure iuste vel
naliū pensatis p̄ditōib⁹ locoz z rez venaliūz
Proinde has mēsuras publica auctoritate vī
antiqua p̄suetudine approbatas p̄terire nō licz
Et idē videt̄ de pōderib⁹ iudicandū. **S**ecūdo
quidā vendūt temp⁹ non suū sed ppter dilatio-
nē solutiōis in mercib⁹ p̄ciū augmētates qd̄ oī-
no p̄hibet̄ ex de vsur. c. cōsultuit. **E**x aut̄ sit ibi
vsura p̄tz rōe. **F**uit em̄ ibi duo p̄tract⁹. scz ven-
ditōis. z rōe hui⁹ non cadit ibi vsura. **S**ecūdo ē
ibi mutuū: qz ex termino dato i mercat̄ a p̄ciū
augef qd̄ nihil aliud ēq̄ ip̄i emēt i mutuo accipe-
re lucz. **S**z de h̄ lati⁹ dicef in p̄mōe seq̄nti. ar. iij.
ca. ij. **E**st nihilomin⁹ aduertendū q̄ si absq̄ oī
dilatione z expectatiōe solutiōis hō alicui ven-
deret rē p̄ p̄cio adhuc ampliori q̄ fuerit p̄ciūz
p̄ncipale cū sup̄adūcta vsura si cēt ibi p̄ctm̄
vsure: s̄ solū iniusti p̄ciū seu iniuste venditionis
culpa. **T**ertio qdā nō soluūt in termino p̄sti-
tuto ad qd̄ obligarūt se scriptura vel p̄missiōe
z qn̄q̄ iuramēto. **C**ōtra q̄s ē text⁹. c. significā-
te. ex de pign. **Q**uō aut̄ tales obligent̄ ad inter-
esse dicef in p̄mōe. xlij. ar. j. z c. j. **Q**uidam q̄
expectāt maliciose monetē mutationē. **E**t itō i
termino sibi dato non soluūt: id ex hac malicia si-
ue ex quacūq̄ alia sua culpa debitor creditori
nō soluēdo i t̄mō sibi dato p̄stat dāni occasionē
oīno ad p̄dignā satisfactiōē obligat⁹ ē: vt p̄tz
extra de iniur. z dam. c. si culpa. **Q**uarto q̄
dā frangūt p̄missāz fidē z p̄stita iuramēta q̄ se/
cerūt in societatib⁹ suis. vñ qdāmō nec eis ser-
uāda ē. ex de iureiur. c. iij. **Q**uinto qdā mī ob-
ito emūt aut mī debito chari⁹ vēdūt. **E**t circa
h̄ ponam⁹ aliq̄s casus. **P**rim⁹ casus ē. **N**o-
ne q̄ qdā simplex h̄z lapidē p̄ciōsū quē vitz ef-
se credit. **L**apidari⁹ nō cognoscēs cū emit illū
p̄ vili p̄cio qd̄ iuris: **D**icendū q̄ illicitū ē qz sci-
enter decipit primū suū q̄ de illo p̄fusus ē. vñ
ad iustū p̄ciū restituere obligat⁹. **S**ecus autē
si ille qui emit credebat etiam vitrum esse quia
tunc fm̄ quosdam restituere non tenetur eo q̄
per emptionem bona fide sacram lapidem acq̄-
siuit. **S**ed consulendum est et q̄ de lapidis lu-
cro p̄uideat vēditori plus vel minus fm̄ indi-
gentiam suam. **S**ecundus casus idem quoq̄
dicendum est de illo qui vendit campfori aur⁹
p̄ metallo et argentum p̄ stagno z de cōsimili-
bus. **T**ertius casus. **P**one etia⁹ q̄ quidam
vendens thesaurum in agro meo venit ad me
et emit agrum illum pro p̄cio quod valebat si
sine illo thesauro extitisset quid iuris: **D**icendū
q̄ emptor restituere obligatur quia dolose agit
Propterea rem magni p̄cij emit scienter pro
modico p̄cio z hoc venditor ignozate ergo
decepit eum. **S**i aut̄ emptor tunc nihil de hoc

scilicet licite retinere posset.

Quod decipere non liceat etiam citra dimidiū iustī precij.

Circa hūc nōndū ē qd l3 ciuili iure cautū sit qd si emptor seu vēdītor vltra medietatē iustī p cīj defraudet tractus sit nullus et sic p iudicē irritand⁹: nūbīlōmīn⁹ in pscientie foro licet frau datio minor sit si pcedat ex vno vel ex plurib⁹ istoz qtuor p digna restitutio firei debet: verbi gratia. Si pcedat ex ignorātia aut ex mētis leuitate apta siue psumpta siue qcuqz magna egestate vel necessitate ad hoc cōpellēte. Ex qbus comprehendī potest q talis tract⁹ nō pcedat ex mera grata et gratuita voluntate. talis defraudatio in minus emēdo aut pl⁹ vendēdo nō solū ptra iusticiā est sed etiā contra charitatem et ptra naturalē hōis pietatē: licet ex vtriusqz pti p sensu talis tractus pcedere videatur. Nam etiam fm **Aristo. iij. Eth.** Ignorantia et aliqualis coactio excludit voluntarium. De hoc tamē plen⁹ dīcēt sermone sequenti ar. ij. c. ij. Inter hos tales tenēt pncipatū qd stecha rū seu bistractor aut stramazorū siue retrangu gularū et p siliū tractus efficiūt. **Questio.**

Si aut querat quid sit iustū p cium rei vēdīte seu emende. Dicendū est q iustū p cium est qd est fm estimationē fori occurrentis fm q tūc res que vēdīt in loco illo cōmuniter valere potest. Quia fm **Hostien. et Ray.** Iustū precij p siderat respectu tpi contractus. neqz debet attendi q pluris sit emptum et minori vendatur vel ecōuerso q plus offerat. Et de hoc dīcēt plenius in sermone. xxxv. ar. j. c. ij. Itē quādo et quō quis intelligat decipi vltra dimidiū iustī precij etiā dīcēt in sermone sequenti ar. ij. c. j. Et dīctis pti q licite quis lucrari valet trās ferendo merces de vno loco ad alium: vendendo tanto p cō qto in illo cōmuniter estimat et si ibi non sint tales res debet inde sumi modera tum lucrum p sātis sumptib⁹: industria sollici tudine: piculis et labore. Sexto quidam in iuste diffamāt alioz merces vt suas chari⁹ vēdant: quod quidem pntiosum mendaciū ē ac mortale. xxij. q. ij. c. j. Et tales de illato damno satisfacere tenentur extra de iniur. et dam. ca. si culpa. Septimo q sunt quidam qui ad decipiendū humectant mercātas suas sicut qnqz fit i pipere. xxx. chroco. lana caseo et p similib⁹ que pondere mensurant et hī etiā tale damnum restituere obligant.

Tertia p tīcula septīmī capituli continens alias septem abusiones ementium et vendentium.

Caplm. ix.

U

trius abusionis septenarius subvngatur. **P**rimo quidem sunt qui in longinquis ptibus sine vxore longam trahunt moram. **S**ecundo sunt quidā q missas audivere negligūt atqz talia sacra. **T**ertio quidā sūt primi proditores. **Q**uarto sūt qdaz falsi cōputatores. **Q**uinto sūt quidā monete diminutores. **S**exto sunt qdā maliciose nocētes. **S**eptimo primi pemptores. **P**rimo inqz sūt pleriqz q in longinquis ptibus sine vxore longam trahūt morā et quandoqz inf infideles nationes. **T**ales aut quantis carnalitib⁹ atqz spurcitiis: tam cū fidelib⁹ q cū infidelib⁹ inquinantur: quis expmēre posset. **I**tem qz p ptijs vxoribus violādi: sacrum matrimoniū causas multiplices pstant. **S**ed ad hoc facit illud qd habet extra de spō. in pu. **I**deo. xxvij. q. ij. c. j. s. j. p de scriptiōe matrimoniū dictū ē. **M**atrimoniu ē vīri mulierisqz p iunctio indiuiduā vite p suctudinē retinens. **Q**uia fm **Soss.** hac intentione i matrimonio iungi debent vt ppetuo simul remaneant. Quis post contractū matrimoniū et ante carnalem copulā posset alter inuito altero religionē intrare sed post psumationē matrimoniū non nisi volente et plerumqz non nisi similiter cōuertente vt patet ex de conuersio p iug. c. vxoratus. **E**t habet ex. de p scrip. illud quoqz. **I**deo vnus alteri obligat. **P**reterea ad **Cor.** vij. **M**ulier potestate sui corporis non habet vir. **U**nde extra de p iug. lepro. c. j. dicit textus. **N**um vir et vxor vna caro sint: nō debet alter sine altero esse diutius. **S**ecundo sunt quidaz qui vt amplius lucent missas negligūt et alia sacra. **D**e qd inter fideles et infideles longam trahentes morā tantumō tpalib⁹ inhyantes lucris tanqz aīalia viuūt absqz confessione et p iunione et absqz aliquo signo xpianitatis. **P**ro i de. lxxxvij. di. c. qm non cognoui **August.** ait. **M**erito dictū ē negotiū qz negat otium: quod malum ē non querit verā quietē q est deus. **E**t **Ecd.** xxvj. **D**ifficulter exiit negotians a ne glīentia: scz diutinoz et caupo a peccatis labiorum. **T**ertio sunt quidā vendentes primi proditores. **S**unt namqz pleriqz fidei bone possesores q tanta quandoqz fidutiā p fidūt de venditore cuz aliqn sit bone fame et q mercis pretiū et istius pondera et mensuras ponūt in iudicio et arbitrio eius: at ille non veref nequiter decipere eos. **I**deo rōnabiliter dicere potest q si vēditor talis estimationis sit aut fama in p pto aut tam pfecti status q verbo eius plus statur aut non minus q iuramento alioz tunc vix est qui mortaliter peccet rei venalis precium mendaciter in alterando aut mendose dicendo tm cōstitit: aut tantū potui habere de illo iqua p inde ē ac si emptor cōmitteret se fidei vēditoris et hoc

De mercatoribus in generali

venditor acceptaret: et tandē contra fidem acceptam ac datā infideliter venderet ei sua. In q̄ quidem casu fraudem restituere obligatur: et ultra hoc mortaliter peccat tanq̄ p̄tra pactū dāte fidei agēs. **¶** Quarto sūt q̄dā falsi p̄putatores et maxie cū rusticis et simplicib⁹ p̄sonis denarios nūerāt. Sicut p̄tigit cuidā rustico diebus n̄ris: cui cū campfor nūeraret floreni monetā cepit nūerando dicere alnoie d̄ dio et d̄ lyseti sey et sete. e. viij. et ix. 3. rē. vsq̄ in finē. Rustic⁹ aut̄ dū abiret suspiciās deceptōez p̄ seipm itez nūeravit inuētaq̄ fraude rediēs cū idē cāpfor itez nūeraret. d. alnomie de dyodle y fācte sey rocto rē. Et itez sic aū mēdacit̄ repiret ait rustic⁹ ille. Nūera etiā d̄ vno et nō noies deū ne q̄ setōs q̄ cū coact⁹ egisset falsitas nūeri cū rubore detecta ē cāpforis. **¶** Quinto sūt q̄dā monete diminutores seu electores. Sūt nēpe pleriq̄ q̄ grossos argēteos ultra debitū grauiiores diminuit vsq̄ ad iusti pōderis q̄titatē aut maiori p̄cio alienāt. Circa q̄d notādū ē fm̄ Tho. q̄ si talis sūmatim emisset grossos et aliq̄ deficerent a debito pōdere vel mēsurā tūc quidē illici tū esset peiores p̄muni p̄cio et meliores maiori p̄cio alienare. Nā q̄d deficit peiorib⁹ in meliorib⁹ supabūdat: idō emētes peiores iniuste dānificant q̄ nō hnt debitā suā mēsurā. Si tamē deteriores grossi iusti pōderis sunt piculū non videt si campfor de grauiorib⁹ et meliorib⁹ lucraret q̄d tū timeo raro accidere. **¶** Sexto sūt q̄dā maliciose nocētes sicut accidit cauponi cui dā q̄ fingens sollicitē mīstrare in suoz hospitū mensa iā venditū vinū in vase vt illi itez emerent maliciose fundebat atq̄ fingēs b̄ casualiter factū et talē fortuitā vini effusionē futuri abūdātiā figurare alta voce effuso vino clamabat: abundātia: abundātia: abundātia. Deniq̄ cuius cōmentū cū quidaz hospes intellexisset caupone i alijs occupato e vegete extracta cauella totū vinū vegetis illi⁹ effudit. Cūq̄ caupo a ceteris hospitib⁹ quereretur q̄s id egisset qui sic effunderat vinū. clamare cepit vt pri⁹ ter abundātia deniq̄ accusat⁹ a caupone cū officiali apiret cōmentū p̄ditōis eius imunis euasit non cū multo cauponis rubore. **¶** Septimo sunt q̄dā p̄mi pemptores corrupta sanis ex auaricia p̄cio venūdātes: vtputa carnes pisces oua et p̄silia cruda et cocta: ab hac corruptiōe sūt imunes q̄ vendunt carnes q̄ a carnificib⁹ decoriant⁹ auxilio corrupti flat⁹ maxim q̄s ininet aromatarū et pigmetarijs illis q̄ in syropis et medicinis imponūt ea q̄ sciūt corrupta ē seu nociua vel non p̄ficua cū p̄pter vetustatē iā p̄diderūt virtutē suā. Et hoc necessario h̄z sequi vlt̄ grauior egri infirmitas vel q̄nq̄ et sepe mors atq̄ p̄ hoc mēdici infamia atq̄ culpā si in talib⁹ debitā antia-

uersionē negligit adhibere. **¶** Dico⁹ q̄ ementibus atq̄ vendentib⁹ q̄ p̄dictis trib⁹ septenarijs abusioni aut aliqua eoz vtunt⁹: vtq̄ cōtingit q̄ Chrys. lxxxvij. di. c. ejciēs ait. Quēadmodū em̄ triticū aut aliq̄d tale teras in cribro dū huc et illuc iactas oia grana paulatim deorsū cadūt et tandē in cribro remanet nisi stercus. Sic de suba negociatorū nouissime nil remanet nisi solū pctm̄. Hec ille. Pro p̄clusiōe oim̄ p̄dictoz. Esa. xxiij. c. in q̄t. Erit sicut p̄p̄s sic sacerdos et sicut seruus sic dñs ei⁹: sicut ancilla sic dñā ei⁹. sicut emēs sic ille qui vendit: sicut fenerator sic ille qui mutuū accipit: sicut qui repetit sic q̄ debet. s. q̄ cōiter oēs tales piclitantur.

Articulus. iii. de moribus ac vita recti et veri mercatoris.

¶ Etia vō p̄sideratio circa mercationē est de ei⁹ debita reformatiōe. Aut enī desiderat esse mercator rect⁹ et ver⁹ toto conamine nitat⁹ p̄dictas septē circūstantias repēsare: atq̄ q̄si septē specula p̄tēplari vt oīno sciat velit et conet abstinere ab illis. **¶** Primo p̄ inde p̄sideret si tūc ē in clericali statu aut i futurū esse intendit. Scdō videat ne in mercatōib⁹ occupet nisi tū ex sui et suoz necessitate aut q̄ cūq̄ honesta seu miserabili pietate et nō ex effrenata et insatiabili cupiditate. **¶** Tertio caueat atq̄ oīno desistat in festiuis diebus a quocunq̄ mer cādi actu vt nunquam tunc ad mecāta accedat. **¶** Quarto omīno abstineat in locis sacris atq̄ deo dicatis vtpote in ecclesijs cimiterijs et p̄slib⁹ q̄cunq̄ mō mercari et q̄cūq̄ secularia opari. **¶** Quinto videat q̄ iuste vendat tā transeuntib⁹ q̄ cōmorantib⁹: tā ignorantibus simplicib⁹ q̄ intelligētib⁹ et discretis. **¶** Sexto mercari abhorreat cū damno reipublice nullo mō sibi suū p̄priū cōmodum pponēdo et p̄tra frequentantes stramazos. aut retrangulas siue bistractos et p̄siles feneratoricos p̄tractus tanq̄ reipublice destructores toto conamine suo iurgant agendo fideliter et opando efficacit̄ iuxta posse suū ne h̄mōi p̄tract⁹ in ciuitate vel patria frequentet. **¶** Septimo q̄ studeat in mercatōib⁹ suis nullo vtī mendatio nec etiā iuramēto: abhorreat oia piuria nulla duplicitate vtat⁹: nec etiā duplicib⁹ aut sophisticis verbis. **¶** Sit deniq̄ verbū suū ver⁹ et rectū in ore suo non circūueniat quē aliquo modo nec q̄s mercantiarum suaz p̄nitiose occultet viciū suū vel defectum. nullā falsitatis mixturā in venalib⁹ suis imponat: vendendo atq̄ emendo vtat⁹ iustis pōderibus et mēsuris: non vendat rē suā chārī p̄p̄ solutionis p̄ciū cōcessum tps: studeat oīno seruare p̄missa et soluē tpe instituto. cū socijs suis nō faciat irritā fidem. **¶** Seruat etiā p̄stita iuramenta in pl⁹ vendēdo et min⁹ emendo p̄trau-

officia non excedat: mercantias alienas non dif-
famet contra proximi charitatem. non falsificet mer-
ces suas quocumque modo absque uxore propria non
diu moretur. tempore debito non dimittat frequenter
re ecclesias audire missas et auscultare deuote
atque attente diuina officia et maxime verbum dei
ad minus semel in anno confessori prelo actum
te deo preuio conscientie sue examine integre con-
fiteatur peccata sua atque cum preparatione intra se-
mel in anno accipiat sacramentum annuati. Ad-
minus cum sociis reuideat rationes: testamen-
tum et suam ultimam voluntatem in scriptis semper
autentice teneat preparatam. Si mercator repu-
tatur et rectus sumope caueat ne huius qui propter
predicta de mercede et precio eius libere in eo con-
fidunt defraudatos se inueniant et deceptos.

Boneta aliquo modo non abutatur: dando vel
recipiendo solutiones fideliter numeret atque scri-
bat: res penitus et nociuas ut se seruet indem-
nem nullo modo tradat aut vendat: et maxime
si sint cum periculo vite vel etiam sanitatis. De-
nique qui supradicta septem diligenter seruet dei
adiutorio efficiet mercator lucrosus famosus
deo et hominibus gratus exemplar et etiam specu-
lum cupientium iuste mercari: profusus omnium in fide-
lium mercatorum. Nam sicut. i. de anima dicitur
Rectum est iudex sui et obliqui. In talibus
quidem verificabit illud Esa. xxiij. Erunt ne-
gociatores eius et mercedes eius sanctificate domino
Essequitur. Quia his qui habitauerunt coram
domino erit negotiatio eius. Et loquitur de iusta
mercatione vel de ciuitate ubi mercatio exerci-
tatur iuste. Per ea agitur que in presenti sermone
dicta sunt patet licitam esse mercationem et quibus
circumstantiis deprauetur et corrumpatur ac bre-
ui conclusionem per rectitudinis viam direximus mer-
catores atque artifices. Ad efficiendam predictam
ancillam et filium eius ut in presenti perseruent consue-
tudi puram et vitam immaculatam et in futuro con-
sequantur gloriam sempiternam. Quam nobis
omnibus largiatur triumphator mortis domi-
nus noster Iesus Christus etc.

Bonica quarta in quadragesima in-
tra diem de temporis venditione.

Sermo. xxxiii.

Beatissime Iesu

han. vi. et in euangelio hodierno

Nihil tantum prepellit et effugat mi-

sericordiam dei quantum crudelitas criminosa. Ido-
dicum. Prover. xv. Longe est dominus ab impiis: non
tantum videlicet in futuro sed etiam in presenti. Ac eco-
tra de pietate. i. Thimo. iij. ap. l. ait. Pietas
ad omnia valet: promissionem habens vite que nunc
est et etiam future. Ceterum cum diuina pietas pro-

pter pietatem ad nos misericorditer reuertatur.

Teste domino Math. v. Beati misericordes
quonia ipsi misericordiam consequentur. ad piete-
tem erga indigentes in mercationibus exercenda
est dirigamus sermonem ne dictum euangelicum
verbum inter mercatores verificetur quod irre-
uocabiliter ab eis abiit Iesus. Vnde in preceden-
tibus de mercantiis et artibus in generali: vide-
dum est nunc de eis aliquid in speciali. Sed quia
sepe contingere solet quod datur impie in talibus con-
tractibus terminus solutionis. Ideo de ipso termi-
no et venditione eius aliquid disseram. et per
hoc clarius innotescet quod vere ait Iesus. Quia
pietas eius erga proximum recessit ut tempus prop-
rium hominis sibi ipsis in mercantiis et cupiditate
vendatur in solutionis termino sibi dato. Quod
obtemperare opus est quod circa hoc triplicem terminum
distinguiamus. Primus dicitur terminus gratie
secundus terminus vite: tertius est terminus cul-
pe seu nequitie et auaricie. Pro his autem tri-
bus terminis propheta ait in ps. ciiij. Terminum
posuisti et hoc quo ad primum: quem non transgre-
dientur: et hoc quo ad secundum. nec conuertetur
operire terram et hoc quo ad tertium. Quod ver-
bum potest esse aliud thema in presenti sermone.

Articulus primus determino seu di-
latione solutionis ex gratia concessa
indigenti emptori. et quod hoc tripliciter
virtuosum est et in quibus liceat ven-
dere tempus per triplicem regulam de-
monstratur.

Primus terminus dicitur gratie quia
ex ipsa lege gratie originem habet.
Et de hoc propheta ad dominum ait.
Terminum posuisti. id est poni consti-
tuiti. Talis terminus fit cum expectatio solu-
tionis rei empte usque ad certum tempus per gra-
tiam venditoris libere conceditur ipsi emptori.
Et hic terminus non solum omni crimine ca-
ret verum etiam est opus. Primo pium. secundo
iustum. tertio meritorium. Primo inquam pre-
dicto modo terminum solutionis dare est opus
pium: scilicet cum sit indigenti qui statim solue-
re difficulter vel minime potest. Traditur enim ipsi
emptori non tantum ipsa res empta verum etiam ei-
dem de mutuo subuenitur. Nam per tempus illo dato
dilationis ad solutionem quodammodo mutuat
venditor ipsi emptori precium mercantie quod pro eo
deest ac si venditor ibi exbursaret denarios illos
et mutuaret emptori: ut idem prouidere possit ne-
cessitatibus seu indigentibus suis. neque opus magne pi-
etatis et artificij indigenti quam huius vii arte exerceat et
familiam suam nutriet vendere atque trade mercantiam
atque beigne expectare solutionem. Est certe hoc quasi to-
tam familiam suam pascere et sustentare et quasi per ele-

De temporis venditione

mosynā nutrire: ac quodāmodo plura miseri/ cordie opa exercere. Quia vestit nudos. alit fa/ melicos: potat sitibūdos: v. sitat egrotos: susci/ pit vagos: educit incarceratos: et iuvenes et pu/ ellas sepe sustinet ruituras: ac p hoc frū face/ re dici pnt qui terminū vēdūt sicut patz in. ca. p/ sului. et in. c. in ciuitate extra de vsuris. Se/ cūdo est op^{us} iustū fm iustā naturā legem quaz/ delucidat dñs Luce. vi. dicens. Quicūq; vul/ tis vt faciāt vobis homines et vos eadē facite il/ lis. Et habet ad hoc tex. di. j. c. j. Ex qua quī/ dem lege tenet homo nō fm facultatē suam so/ lum ac iuxta euentis indigentia p loco et tem/ pore p dilationē solutionis mutuū dare: verū etiā principaliter mutuare licet indigens nōhil/ emeret ab eo sicut latius patebit infra sermōe. xxxvij. articulo. ij. Et sic verificabitur verbus/ pphete dicentis. Terminū posuisti scilicet tu/ lumme deus in lege nature. quādoq; esse neces/ sariū dandum. scz indigenti Tercio quoq; p/ psequens est opus meritorum iuxta venden/ tis et terminū facientis intentionē et charitatez/ Juxta quod dicif. xv. q. j. ex eo. i. sine vbi di/ cif q; quilibet p suorum actuum voluntate et/ qualitate recipiet aut penam aut gloriā. Ad/ hunc quoq; intellectum exponi potest illd ver/ bum ps. Domine quis habitabit in tabernacu/ lo tuo aut q; requiescet etc. Et sequif. Qui pe/ cuniam suam non dedit ad vsuram scz sed de/ dit terminū solutionis gratis Ezech. xvij. di/ citur. Vir si ad vsuraz nō accōmodauerit et am/ plius non acceperit scz ppter pcessum tempus/ solutiōis: vita viuet et non moriet id est pmiūz/ sempiternū recipiet. Et hoc maius vel minus/ fm latitudinē charitatis et sinceritatē intentio/ nis et affectionis que a deo mensurant in corde/ sicut patet Lu. xxi. de vidua quem mittens i ob/ lationez deo duo era minuta plusq; oēs aliū mi/ sit. Et ad hoc facit. c. si quid inuenisti. xiiij. q. v. vbi dicif q; deus intuetur cor. scz principaliter non manū. Est etiam aduertendū q; in aliq; bus casibus terminus seu tempus solutiōis li/ cet non sit modo predicto meritoriz tamē icul/ pabiliter pōt vendi: et vt hec veritas clari^{us} pa/ tefiat tres vere regule sunt circa hoc notande.

Quando ppiū venditoris tem/ pus licite potest vendi et quando non
Caplm. i.

Prima regula hec est tempus ppiū venditoris ab eo licite pōt vendi q; quā/ do tempalem vtilitatē tpali pōcio appre/ ciabilē in se includit. Ad cui^{us} regule declaratio/ nez notandū est fm Gerardū obdonē. q; tpus/ duplicif pōt p/ siderari. Primo mō vt ē que/ dam duratio q; psequif pmiū motū. Et hoc mō

tempus est qd cōe oim et nullo mō vendi potest/ Qui^{us} ratio ponit in. c. Qui manu mittit: xij. q. ij. vbi dicif. Qd cōe est non est p/ ticulariter sin/ gulorū. Secūdo mō vt est quedam duratio applicabilis alicui rei que duratio atq; vsus est/ alicui pcessus ad ei^{us} opa exercenda et b mō tē/ pus est ppiū alicui^{us} sicut annus equi mibi ac/ cōmodati dicif esse me^{us}: et b mōi tps licite ven/ di potest. Ex his ptz q; licet tps currens p rel/ ceptione mutui. i. tps mutationis non possit/ vendi ipius mutui receptori qn a vendente cō/ mittat ibi vsura p eo q; ex natura mutui tps illud non ē p/ stitoris sed poti^{us} receptoris. Ex b tñ nō sequif q; nullū tēpus licite posset sine vsu/ ra vendi qnimo p locū ab oppositis sequif poti^{us} regula supradicta scz q; tps ppiū vendi/ toris vt supra: p/ tateat itez p/ fata regula p exē/ plū sic. Qui tibi soluere debet post triginta ali/ ter tres annos. c. ducatos ita q; antea tibi mini/ me obliget potest tibi vendere illud tps paci/ scendo tecū q; mox tribuat tibi. lxxxv. ac ppter/ intercurrentes tempus triū annoz. xiiij. sibi reti/ neat et acquirat: cuz tres anni pecunie quā illi/ tibi tenet sint q; ad hoc sui iuris ppter qd pōt/ vendere valorez illius facit ad hoc. l. si p/ sta. q. quotiēs. ff. solu. matrimonio. Quod tñ ē intel/ ligendū de debito facto ex mutuo gratis dato. Si enī tempus illud nihil valeret nō ampli^{us} es/ set teneri ad mox soluendū q; teneri ad soluendū post tres annos et non ante Duo obie/ cta Si autē obijcias. Primo q; qua ratione pecunia mutuata nihil vltra se valoris vendi/ bilis habet: eadem ratione nec pecunia ad tres annos soluenda: et ideo vendere tempus eius. xv. florenis videtur vsura. Dicendum q; hic nō venditur pecunia sed ipius solutionis tempus/ quod vtiq; vt supra patuit est vendentis at ei/ contra tempus pecunie mutuate non est p/ stitoris sed receptoris vsq; ad terminū sibi p/ stitum: ideo sibi vendi non potest quin cōmittat/ vsura. Si vero is qui post tres ānos tenet solu/ uere. c. mutualet tibi. lxxxv. et hoc velle sibi re/ linqui vel dari. xv. tunc indubie vltra foret: eo q; venderet tibi tempus pecunie mutuate quā/ uis enim pecunia ex se non valeat plus seipsa: tamen ex vtentis industria et facultate aliquez/ valorem acquirit. ideo ille vsus siue facultas/ vtendi potest ab eo cuius ille vsus est legitime/ vendi. Si iterū secūdo obijtes q; cū habens/ centū florenos facultatem habeat vtendi eis et/ possidendi eos non solū p tribus annis verū etiam p toto tpe futuro ergo bene eque poterit/ vendere hanc facultatē futuri tps sicut p/ fatus debitor facit qui non tenet eos soluere ante/ tres annos. Ad b dicendū q; hic et ibi est ea/ dem ratio neq; consimiles. Nam habens pecu

niā non pōt eam in q̄tū ratōne precij habz seu nūmismatis vti nisi mutuando vel p realtera cōmutādo virobiz aūt currit futurū tps nō p eo qui pecuniā tradit sed p eo cui mutuat vel in emendo cōmutat seu appreciat vltra simpli cē vim precij sui. s. debitor p̄fatus nihil mutuat dū soluit. lxxv. sed poti⁹ debitū suū soluit. Et de hoc qd ante tps debitū soluit vt aliqd p̄ciū quod quidē mutui precij minime dici pōt cū vt patet nihil mutuet sed solum dici pōt precium anteriorationis ipsius solutionis. Sed qz anterioratio hec precio estimabilis est ideo licite vendi potest.

Quia rerū p futuro tpe possunt licite minus emi q̄ si oēs ille res emptori p̄tialiter traderent. **Ca. II.**

Ecūda regula talis ē. **I**us rez p futuro tpe potest licite min⁹ emi q̄ si oēs ille res emptori p̄tialiter traderent. Et hanc regulā q̄to ius futuroz ptendit illo giora tpa rāto ceteris pib⁹ pōt minori p̄cio emi. Ratio hui⁹ ē in his in quib⁹ ius rei seu sup rez differt ab ipa re ab actuali possēsiōe ipsius rei pōt ipm ius emi q̄uis res ipa non sit aut actualiter nō tradat. Sicut exēplū gratia p̄z de iure molendinorū z pedagiorum z p̄similiū fructuum futuroz: quod equidē emi pōt non empto agro nec fructib⁹ ei⁹ adhuc existētib⁹ actu. Cōstat aut q̄ ius actualis possēsiōis rei p̄ntis parib⁹ amplius valet q̄ solū ius rei future aut q̄ solum ius absq̄ actuali possēsiōe non statim tradita vel tradenda. Tutius ē em̄ incūbere pigri q̄ agere i psonā. Insup securi⁹ est rem habere z possidere q̄ solū ius rei. Nam certitudo rei p̄ntis z p̄ntialis ei⁹ possēsiōis equidē maior est z p̄stantior q̄ certitudo rei future possēsiōis rei p̄ntis. Proinde nō imerito potest p̄ma plus vendi z scdā licite minus emi. S. aduertendū q̄ p̄ciū debet esse rei vendite iuste p̄portionatū. Talis aut iusticia attendi debet a tpe cōtractus vt scz tantū def q̄tum res valet tpe p̄tractus: non aut q̄tum valitura ē toto tpe subsequenti. Tūc regulariter res fm q̄ valz p̄tractus debeat estimari vt patet in fine. x. lxxvj. sermonis latius apparebit. Ex quo patz q̄ licet plus p̄cipiat emens tpe p̄sequenti q̄ de derit: in illud qd recipit ē de sorte p̄pter venditiōem z iuste factā tpe ipsius p̄tract⁹. Viciū em̄ z vsura ē q̄n minus p̄cium dat q̄ res valeat tpe p̄tractus: a quo tpe iustū p̄ciū iudicādūz est. Nō aut est viciū si minus p̄ciū detur q̄ i futuro daretur. Et hinc est q̄ emens annuos redditus mille ducatoz ad decem annos p̄septingentis ducatis mox soluendis non est ex absoluta vi p̄tractus vsurarius. Et nihilomin⁹ eēt

si nūc mutualet septingentos ducatos vsqz ad decem annos sic q̄ quolibet anno redderent sibi centū aut q̄ vltimo anno redderent sibi multiplicati hoc est mille ducati. **H**ui⁹ aut rō ē qz in primo casu nō est p̄tractus mutui sed emptiōnis qua vere tunc emi⁹ z tradit ius futuroz redditū decēnaliū: ideo nō ē ibi anterioratio solutiōis habēs mutui ratiōem sed potius ē actualis solutio rei seu iurisdictionis actualiter empte z tradite. In hui⁹ aut p̄tractu q̄tū est de absoluta vi z forma contractus nō pl⁹ ē ibi vsura q̄ in eo qui emit equū vel agz centuz ducatorum p centuz ducatis quos etiā cōfestim soluit sicut etiam p̄festim recipit agrum vlt equū. **N**ec insup est peccatū iniusti precij si puentus redditū certi non sunt oīno s. pbabiliter possūt p̄clitari sicut vtiqz puentus z fructus agrozū imo etiā posito q̄ sint certi eo modo q̄ eē p̄nti futuri redditus certiores adhuc esse possunt intāto minori p̄cio emi q̄ suis redditū mille ducatoz p̄mo āno hūdoz. q̄tū plus valet ius p̄nti mox redditū mille ducatoz q̄uis remotozū his p̄cordat Joh. an. in additionib⁹ ad speculū. **N**ec obstat. c. in ciuitate tua. z. c. nauiganti ex de vsuris vbi dīz q̄ qui plus vendit merces suas q̄ venditur⁹ fuerat tpe cōtract⁹ p̄pter teporis expectationē ex eo q̄ nō statim soluit p̄ciū peccat. Et q̄ eodē mō videt peccare q̄ minus p̄cium soluit q̄ sit pecunia recipiēda in termino p̄taxato p̄pter tps expectationē qz in casu p̄dictarū decretaliū non ius sed res ipa vendit que statim tradit z p̄ciū differt. In hoc aut casu statim tradit precij z ius recuperandi re ipsam et non ipsa res datur z stat ipsa pecunia periculo emptoris iurium predictorū. **E**st nihilo minus aduertendū q̄ si hac intentiōe vsura fieret z in fraudem vsuraruz esset ibi non ex vi cōtractus sed ratione talis intentionis vsura esset huiusmodi autem fraus inesse presumit p̄pter tria signa. **P**rimū signum est quando hui⁹ redditus etiam sub forma p̄fata venduntur lōge minori precio q̄ deberent aut q̄ venderent si iustus emptor z iusti precij repentinus solutor repiretur z maxime quādo redditus iurū predictorū quasi sine piculo sunt. **P**resumit et tunc q̄ non solū sit ratione iniusti precij: s. etiam q̄ ibi sit mutuum indirectū. z quedā fraudulenta intentio quasi anteriorationis solutionis venditori egenti: vt ex hoc longe pro minori precio habeant q̄ alias haberentur ad hoc facit. c. ad nostram. extra de empti. et vendi. **S**ecūdo quoqz signum est z hoc maximū quādo talis emptor solutus est exercere vsuras aut cōtractus impios et iniustos. extra de pigno. ca. illo nos. **P**ro tertio signo dici potest q̄ si iste emit tantum min⁹ q̄tū vere est interesse

De temporis venditione

suum cōiter estimandū siue timendum ne illi d-
bitos soluat: aut quīs illis futuris labor re-
trahendi nō est vsura aliter sic. Si vero alias vult
diminuere p̄cium solū ppter hoc q̄ nūc soluit
sed in futuro retrahet: plus manifesta vsura est
Insuper est notandū q̄ talis emptio iuriū p̄fer-
tū quando de hoc immineat litigiū scilicet p̄
minori p̄cio fiat nec valet cōtractus ne iste em-
tor poterit plus petere ab illo debitore q̄ in ve-
ritate soluerit: etia3 si residuū sit ei donatū. **C.**
manda p̄ diuersas. et. le. ab anastasio. q̄ p̄ mu-
ni sanxitū est ne litigia emerentur et mouerētur
Circa predictā regulā p̄sequenter queri potest
si cas⁹ cōtingat q̄ quedā ciuitas ex guerra mul-
tum angustiatā vendat redditos suos: et quidā
p̄ vili p̄cio emat et demū facta pace emptor d-
reditibus illis lucrat decē p̄ vno queritur an
quid restituere obligetur. Dicendū q̄ non et h-
ratione dubij ac piculi: p̄sulendū est tamē illi q̄
largas elemosinas faciat de redditibus illis.

Quicquid licet ppter tempus rem plus v-
dere vel minus emere q̄ tūc valeat q̄n
non ex malitia contrahentium sed ex
ppria natura contractus id procedat
et de hoc ponūtur aliq̄ casus. **Ca. II.**

Etia regula est hec. Licet ppter tem-
pus rem plus vendere et minus emere
q̄ tūc valeat q̄n nō ex malitia contrahē-
tium sed ex ppria natura cōtractus id pcedat.
Et p̄ huius regule declaratione ponuntur ali-
qui cas⁹. **P**rimus casus ē q̄n quis ex gratia
speciali prestat vel vendit vinū vel bladā in tpe
q̄ cōmuniter min⁹ valet qd̄ tūc pponerat firmi-
ter seruare et vendere in tpe cōiter et p̄babiliter
magis charo. **P**ōt idem p̄cium exigere quod i
hora p̄stationis vel venditionis probabiliter
creditur affuturum in illo tempore magis cha-
ro: sic tamen q̄ aliquem certum diē illius tem-
poris determinate prefigat quia ipse non erat il-
lud venditurus nisi in aliquo vno die. Et etiā
quia si ipse de vno mense vel hebdomada pos-
set ex post facta sibi eligere diē in quo plus va-
lisset nimis pinguis fieret fors illi⁹: als taxan-
dū erit p̄cium s̄m quod diutius et cōmuni⁹ va-
luit in mense illo aut p̄cio mediocri inter cha-
rius et minus charum illius mensis. **H**oc autē
modo pprie loquēdo nō ppter tempus accipi-
tur illud plus sed ppter naturā rei que pl⁹ va-
let vno tempore q̄ alio. Causa autē quare sub
tali p̄cio potest v̄dere illud vel cōmutare du-
plex est. **P**rima quia is cui prestat vel vendit
tenetur sibi ad probabile equiualens seu ad p̄-
seruandum eum a damno p̄babilis lucri. **S**ecū-
cunda est quia illud quod infirmo pposito do-
mini sui est ordinatū ad aliquod p̄babile lucr-

non solum habet rationē simplicis pecunie si-
ue rei: sed etiam vltra hoc quandā seminalē ra-
tionē lucrosi quā cōmuniter capitale vocamus
ideo non solum reddi habet simplex valor ipsi-
us sed etiam valor supadiunctus. **S**upradict⁹
etiam casus habetur extra de vsuris. c. in ciui-
tate tua. et. ca. nauiganti. **C**um hoc concordat
Alexan. de hal. **S**corus autē in. iiii. in hoc ca-
su distinguit dicens. **F**estū beati **J**ohis bapti-
ste dicatur a. festū vero natiuitatis christi dica-
tur b. tunc si ipse vendens frumentū vel pellici-
as tradit eas in a. tunc distinguendū est quia
aut erat tunc rem suam venditurus aut nō: sed
in b. **S**i primo modo tunc aut determinat sibi
quod tunc currit p̄ a. misericordiā facit qui p̄-
ximi sui indigentia supplet ante q̄ teneat supple-
re eam et insup solutionis temp⁹ vsq̄ ad b. expe-
ctat. **A**ut statuit p̄cium magis q̄ sit iustū p̄ a.
et tunc vsurarius est: eo qd̄ vendit tempus qd̄
est contra. c. consuluit extra de vsuris. **S**i au-
tem venditurus non erat in a. sed alias quādo
scz s̄m tempis sui cursum res melius vendibi-
lis esset et amplius lucrari posset: vt puta in b. et
tunc aut quādo vendit ponit p̄cium certū nō
sed insuspensio dimittit certificationē p̄cij pē-
dentem ex aliquo futuro. **S**i primo modo scilicet
si ponit p̄cium s̄m q̄ res valet certū est q̄
etiā misericordiā facit. **S**i vō pl⁹ q̄ tūc valeat
non tamen ita imoderatum p̄cium q̄n tempo-
re solutionis verisimiliter q̄n q̄ s̄m p̄ q̄n q̄
minus res vendita valeat tūc rōne dubij excu-
satur vt patz in. c. in ciuitate tua: et in. ca. nau-
ganti. extra de vsuris. **S**i vero obijciat p̄tra b
per illud. c. in ciuitate tua. extra de vsuris. **R**e-
cendū qd̄ ibidem continet monitio vtilitatis nō
p̄ceptum necessitatis. **S**i autē determinationē
p̄cij lex futuro valore pendere relinquat **A**ut
igif p̄ tempe determinato solutionis aut talis
in quo non consuevit res plus valere regulari-
ter als q̄ tempe solutionis etiam misericordiā
facit. verbi gratia. **C**oncedo tibi has pellicias
p̄ p̄cio quod valebunt in hoc vel in alio tpe
citra: cū tamē in b. p̄sueuerint plus valere q̄ in
alio tpe citra b. **S**i autē velit p̄cij determinā-
tū ponere p̄ tpe in determinato s̄m mō vt ponat
se in lucro tuto vt in pluribus p̄tingere solet: et
aliū in dāno: puta volo q̄ tūc soluas mihi p̄ pe-
licijs istis q̄ tūc valebūt in q̄cūq̄ tpe vsq̄ ad b.
q̄n charius vendent tūc vsura ē. **C**ui⁹ rō euidē-
ter patz qz ponit se vel p̄tem suam vt in plurib⁹
contingit in tuto et illuz cum quo contrahit vt
in pluribus in piculo damni: et tunc p̄ se habet
illud quod euenit in pluribus et contra se illud
quod euenit in paucioribus. **E**st etiā ibi alia
iniusticia quia si suam rem de hoc vendere vel
let oporteret aliquo tempore determinato euz

exponere ad vendendū illā et non in aliquo tē-
pore particulari vago et hoc modo contingere pōt
q̄ minus charū vendet q̄ in die charissimo in
tera et b: et p̄sequēs in tali pacto facit se certū
de lucro ultra quod humana industria ptinge
re posset. Cū his concordat Hostien. et Jo. an.
et Archidya. in. c. usura. xiiij. q. iij. Scd̄s ca-
sus est de eo q̄ venditur nō erat merces suas i
loco illo vtp̄ta erant poma granata que quis
habuit in riparia ianueni vbi mltū abundant
p̄posuerat em̄ ea vendere parisiis vbi satis
chare videntur: fm̄ em̄ Anno. et alios qui i hoc
sequunt̄ eū licet illa vendere tū q̄tum parisi
vendere intēdebat: qz q̄ iure vendere pōt cha-
rius ppter t̄pis dubietatē sicut p̄t̄ ex de usuri
ca. in ciuitate tua: et c. si eodē iure illud posse
videt̄ ppter dubiū loci Cōtrarie tū opinionis
est Hostien. reproband̄ s̄ ille dicēs q̄ verisimī
lenō est q̄ aliquis talē emptionē faceret nisi ex
indigentia multa: Ex quo patet q̄ fm̄ talē opi-
nionē approbarent quodāmodo usurariū bara-
ctarie et pararent usurariis via figmentis. Ad-
dit q̄ q̄ expensaz laborz et piculorū itineris ra-
tio ē hnda ex de vo. c. magne. et ca. q̄to. de di-
uor. h̄ac aut̄ opinionē Innocē. sequit̄ Ray.
in. c. de usuris: sed Jo. an. hanc p̄rietatē. Di-
cens q̄ si statim ille emptor p̄ciū soluit putat o/
p̄tionē Anno. verā. S; si solutio p̄ciū differat
vt forte intellexit: tūc videt̄ p̄cedere rō Hostiē.
quia in dubio t̄pis pōt venditori et emptori cō-
modū puenire sed hic nullū cōmodū fit empto-
ri. h̄ac distinctionē approbat Jo. calda. ex d̄
usuris. c. si. et x. vij. q. iij. Iste tamen casus non est
multū p̄dicabilis ne lata via pareat usurariis.

Tertius casus est ecōuerso a p̄mo vtp̄ta si
res minus emit q̄ valeat tpe emptiōis recipiē-
da tū in aliquo tpe in q̄ potest verisimī dubita-
ri vtz plus vel minus valitura sit q̄ tpe q̄ emp-
ta nō cōmittit̄ ibi usura: verbi gratia. In men-
se may qñ frumentū est charū eo q̄ minus de il-
lo repiat̄ tpe illo. Emit em̄ modū frumenti tri-
bus florenis cū tū tunc valeat quattuor florei-
nos recepturus: nihilomin⁹ frumentum in au-
gusto quādo frumenti solet esse copia magna et
sp̄rat q̄ tunc tres florenos valebit. Talis ca-
sus reputat̄ usura vt patz in. c. nauiganti. ex de
usuris. Et rō hui⁹ ē: qz rō hui⁹ dubij ponit esti-
mationē in rebus ex ip̄a natura rez que in tali
tpe minus valere possunt sicut in p̄allega. ca.
patet. Unde non min⁹ datur causa t̄pis sed p-
pter naturā rei que min⁹ valet vno tpe q̄ alio:
Et sic dicendū est econuerso in casu p̄mo. Et
cū hoc p̄cordat Alex. de bal. et Hostien. S; qd̄
si res emit minus ppter t̄pis p̄uentionē. Ver-
bi gr̄a. Emit frumentū i herba p̄ qnqz qd̄ tempe-
mēsis valebat octo. Dicendū q̄ talis usurari-

us est vt patet in. c. in ciuitate. ex de usuri. Tū
fm̄ Bern. c. de usuris. l. j. Dicendū q̄ aut p̄nt
numeracio ē cā dāni ip̄ius vendētis et tūc ē vsu-
ra aut sola p̄uentio est cā damni: qz de p̄nti nō
soluit̄ et tūc p̄ctus licit⁹ ē. Aut neutz ē cā dāni
qz frumentū qd̄ est i herba nō pl⁹ valet tpe cō-
tract⁹ et silr et tūc p̄tract⁹ nō est usurari⁹ vt pa-
tet. ff. de p̄hen. emp. l. fistulas. s. frumēta. et l. si
debitor. s. verisimī. et ff. de vbi. obli. inter stipu-
lantē. s. sacra. Querit̄ etiā a n̄ ne cōmittit̄ vsu-
rā q̄ in vendēdo p̄cedat terminū vt trahat me-
lius emptores ad suā apothecā non tñ res p̄pt̄
hoc chari⁹ vendit. Dicit̄ quidā q̄ si emptores
ex hoc incurrūt aliq̄d dāni puta ratione quali-
tatis mercis qz non hz tā bonas merces cōmit-
tit vsurā et restituere obligat̄: extra de usuris.
c. consuluit. In quib⁹ aut casibus ratio dubij
vel piculi excuset vsuram dicet̄ infra fm̄oe. xx
xix. arti. j. p totū. vbi rō dictorū in p̄nti. c. diffu-
sus tractanda est.

Articulus. ii. de tribus casibus du- bijs circa emptiones ad tempus. i. ad hominis vitam

Ecce dū termin⁹ denotari p̄t termin⁹
vite Unde p̄s. subdit. Quē nō trāsgre-
diēt̄: scz dū se viuere arbitrat̄es Quia
em̄ in p̄cedē. ar. dictū ē de venditōe t̄pis ex p/
te v̄ditoris merito etiā tractandū ē de empti-
one ip̄ius t̄pis ex pte emptoris. p̄roinde circa
tractat⁹ emptionū ad vitāz p̄ triplici capitulo
ad p̄sens querant̄ tria:

Quādo et quō licet emere ad vitā redditus p̄diales et consimiles cōtra- ctus iniure.

Cap. i.

Primo autēz queri potest an absqz vsu-
re vicio licitū sit emere ad vitam reddi-
tus p̄diales. Ad quod dicendum
fm̄ Alexan. lombar. q̄ talis contractus licite
fieri potest et hoc triplici ratione. p̄mo ratio/
ne veri dominij: secūdo rōne dubij seu periculi
tertio rōne iusti precij. p̄mo dō hoc licet rō-
ne dominij. Nam qui dñs est alicui⁹ rei etiam
dominus ē vsus illi⁹. Manifestū est em̄ q̄ dñs
alicui⁹ rei verus sicut rem in alterū simpliciter
transferre potest: sic etiā transferre potest vsum
fructū retenta sibi p̄prietate. Sicut patz mani-
feste in locat. Videt̄ insup p̄bari posse ex do-
minio vero q̄ sicut dñs rei trāsfere potest sim-
pliciter dando vel vendendo eam vel retinen-
do p̄prietatem rei et transferendo vsum: sic pōt
dare vel vendere quo ad terminatū t̄ps seu p-
ticlāre. Ex q̄ patz q̄ licite v̄di p̄nt atqz emi red-
dit⁹ ip̄i ad vitā rōne dñij veri. Secundo et
am licet rōne dubij seu periculi. Nam sicut patz
in. c. nauigati. extra de vsu. Si quis pannū vi-

De temporis venditione

num oleum et similia vendit ut amplius quam valeant in certo termino recipiat si tamen eo tempore tractus non fuerat venditurus ratione dubij qui plus accipit quam dedit excusat in tali casu sicut plenius dictum est supra primo. xxxij. arti. ij. c. iij. Sed si in emptione vel venditione redditus ad vitam dubius est utrum vendens plus dat quam accipiet quia scilicet emens cito potest mori et non precepta sorte et utrum emens plus accipiat quam dedit quia potest multum vivere et cito mori. Patet igitur quod talis casus ratione dubij quod quidem puenit ex parte ementis atque vendentis licitus est utique censendus. Tercio talis contractus licitus est ratione iusti precij. Debet enim servari in tali contractu equitas naturalis iuris scilicet inter ementem et vendentem ad hoc quod licitus sit. Quod tunc fit si precium quod datur ab ipso emente. proportionetur rei date ab ipso vendente. Unde quando est in eo excessus qui corrumpat hanc proportionem siue ex parte ementis siue ex parte vendentis tunc quidem contractus tanquam illicitus rescindi potest. Puta si precium notabiliter excedat rem vel res precium eius. Notabiliter dico propter paruum excessum precij ultra rem vel rei ultra precium talis contractus non vitatur. sed propter excessum notabilem atque clarum. Non statutum est extra de emp. et ven. c. cum causa. quod si quis deceptus est ultra dimidium iusti precij. potest recedere a contractu vel potest agere ad precij supplementum. In quo. c. glo. ait. quod dimidia pars iusti precij sic habet intelligi: ubi gratia. Res valet decem et pro quatuor datur. In hoc apparet quod vendens in sex deceptus est. Quia ergo sex sunt plus quam quattuor patet ergo quod ultra dimidium iusti precij venditor deceptus est. Patet etiam ista deceptio ex parte ementis. verbi gratia. Vono quod res valeat decem et emptor soluit sedecim. ergo deceptus est in sex que sunt plus quam pars dimidia que est quinque et ideo potest agere ad recuperandum precij quod plus dimidio iusti precij dederat: quia ultra dimidium iusti precij deceptus est. Non autem sic fatum in quibus deceptus esset: quod quibus ipsum dimidium sunt: ideo contra actorem non potest agere in foro iudiciali. De hac materia etiam dicitur primo. xxxv. arti. f. c. ij. Ex his patet quod si prefato casu inter ementem et vendentem equalitas obseruetur licitus est contractus de natura sui. Dico autem de natura sui quod ex parte contrahentis potest esse vitium in contractu propter eius intentionem corruptam. Puta si quis dives ad sufficientiam habens: non propter vite necessitatem sed auaritia ductus ut ditior fiat tales redditus emit: tunc enim ex parte contrahentis est turpe lucrum: Si autem quodammodo equalitas in hoc contractu seruanda sit. Dicendum quod tunc equalitas obseruetur quando precium tante quantitatatis est quod pensata etate mentis et sanitate eius.

dem ac periculis circa fructus possessionis sollicitudine et labore. non apparet quis notabiliter habeat meliorem partem. an scilicet ipse emens vel vendens. Si autem talis equalitas notabiliter contrahi potest certum est quod contractus tunc omnino est censendus illicitus. Cum his concordat Bal. c. de usuris. l. si ea pactione. Et idem sentit Petrus. Sed praedicta quidam tripliciter obstant. Primo quidam dicunt quod non licet quia intentio plus accipiendi usurarius facit extra de usuris. c. consilium. Sed iste qui tales redditus emit facit hoc intentione plus accipiendi credens tantum vivere quam accipiet plus quam dedit. Ad hoc dicendum quod non agit de vitio ex parte contrahentis: sed de vitio contractus in se scilicet an ex forma sua sit vitiosus vel non. Et dictum est supra quod vitiosus non est si inter ementem et vendentem equalitas obseruetur: quia seruata etiam si contingat ementem accipere plus quam dedit utique suum: et hoc ex natura tractus. Ad cuius plenioris intelligentiam notandum est quod est triplex tractus in quo differentia magna est. Primo est tractus mutui: secundo contractus commodati. tertio factus emptiois et venditionis. Primo est tractus mutui et in hoc tantum debet pensari substantia rei et ipsius valor: et non usus vel fructus eo quod ratione usus non licet ex mutuo accipere ultra sortem sed sufficit quod tamen mutuanti valor rei reddatur et non eadem res numero reddi debet: cum in mutuo sicut dictum est pluries dominium transferatur. Secundo autem in commodato eadem res numero reddi debet: quia in eo dominium non transferretur: sed per usum illi: nihil recipi debet alius accommodatum in locatum transiret. Tertio in emptioe et venditione pensatur substantia et usus rei. Ideo si emptor iusto precio emit et contingit quod propter possessionis fructus accipiat plus quam dedit sit iuste suum et totum de sorte. Nam in emptioe et venditione si plus accipitur seu accipi speratur quam datum sit vitiosum non est cum totum de sorte sit. Et hoc verificatur tam in emptioe et venditione que simpliciter sit quam in ista que sit ad tempus seu ad vitam. Nam eo iure quo quis recipit aliquid plus quam dedit et sit iuste suum in possessionibus simpliciter emptis eodem iure accipit aliquid plus quam dedit in possessionibus vel redditibus ad vitam suam eo quod sicut dictum est totum quod plus accipit est de sorte cum substantiam rei atque usum et fructus illi emat. Secundo vero obstat quidam inter quos fuit Goffr. in. c. de usuris. qui ait quod qui pecuniam dant ecclesiis et recipiunt ab eis certas possessiones tenendas toto tempore vite sue ut post mortem eorum possessiones ad ecclesiam reuertantur: pecuniam etiam apud ecclesias remanente tractus est illicitus: eo quod tales homines tantum vivere sperant et eo quod taliter contrahentes credunt amplius precepturos de fructibus dictarum possessionum quam sit pecunia quam dederunt: cum sicut

dictum est sola intentione mentali, yfura com-
mitti potest. Ad hoc dicendū q̄ verum est so-
la spes yfurarium facit in contractu inutu veri
seu interpretati: sicut patet extra de yfuris. ca.
cōsuluit. quia ibi sperat aliquid qd̄ non ē de sor-
te s̄ non sic p̄tingit hic ubi vera venditio est. In
hoc p̄tractu potest etiam dubitari et queri quo-
lure vendens ad vitā puta possessionē p̄ciū ei⁹
retineri potest quando emens post emptionē
superuixerit parum. Ad quod dicendū q̄ illō
a venditore licite retineri potest rōne vel titulo
emtionis iuste. Nam sicut dictū est talis cōtra-
ctus est licitus qui indicit p̄culū et dubiū ex v/
traq̄ pte. Quā em̄ iste emit ad tēpus: dubiū est
vtrum debeat supuiuere plus vel min⁹. s̄o talis
incertitudo t̄pis facit q̄litate in vtraq̄ pte. Cū
em̄ quis possessionē suam vendit ad vitā emen-
tis: vendit t̄ps incertū quia ignorat q̄tū debe-
at superuiuere emēs. et cū indeterminatio tem-
poris pendeat a natura et nō ab homine ideo ē
p̄ter hominis intentionē. Ex natura ergo cō-
tractus vere transfertur res in ementē: et quan-
do moritur licet vixerit paz ex natura eiusdem
cōtractus reuertitur ad vendentē. Nec videt̄
hic difficulter maior q̄ in his que simplici vē-
duntur. Nam si quis emeret equū et p̄ eo solue-
ret centū libras: cōstat q̄ si p̄dictus equ⁹ in cra-
stinū moritur nihilomin⁹ vendēs centū libras
iuste retineret sibi q̄uis ex re emptā nullā vtili-
tatē consecutus fuisset emptor: hoc quidem cō-
tingit eo q̄ ipse vendens rem suā iuste translu-
lit in ementē: talis ergo trāslatio iusta statim fa-
cit p̄cium vendentes. Tercio quoq̄ obijci-
unt quidā dicentes q̄ quando in contractu tā-
vnus q̄ alius habet, potiorē partē: tunc cōtra-
ctus ē illicitus. Sic videt̄ eē in p̄posito. Nam
sepe accidit q̄ viri et mulieres. xxv. annorū red-
ditus emūt ad vitā pro tam paruo p̄cio q̄ in
fra octo annos recipiunt totā sortem: et licet mo-
ri possent infra octo annos predictos: probabi-
lius tamē est q̄ in duplo supuiuere possint. Ex
q̄ patet q̄ emens habet id in fauorez suū quod
frequentius accidit: et qd̄ p̄babil⁹ est: et vēdēs
in suū fauorē qd̄ raro euenire p̄tingit: et sic patz
q̄ est inequalitas in cōtractu et ideo illicit⁹ esse
videtur. Ad quod dicendū q̄ solutio patet ex
dictis: q̄ contractus iste non debet illicit⁹ iudi-
cari nisi q̄ inter ementē et vendentē iuris natu-
ralis equitas nō seruatur. In p̄posito aut̄ casu
talis equitas nō seruari videt̄ p̄pter ementis
etatem: quia verisimile est q̄ t̄m supuiuere de-
beat q̄ multū lucrabitur et q̄ infra modicū tem-
pus recipiet sortē et sic potior ē p̄ditio ementis
q̄ ipi⁹ vendētis: nisi forte iuuenis siue emens
tot p̄culis et infirmitatib⁹ expositus esset q̄ nō
videret̄ apte qd̄ istoꝝ esset p̄babil⁹ aut emen-

tē viuere p̄ t̄m t̄ps q̄ ipse vendēs ledere nota-
bilis in p̄tractu: aut ipm mori infra octo predic-
tos ānos. Debet igit̄ in tali p̄tractu vt licit⁹ sit
emētis etas et infirmitas cōpēsari. Sed qdā cō-
tradiciūt dicētes q̄ nō licet alicui p̄culo se expo-
nere sed talis est hmōi q̄ zē. Quia multi sic di-
cūt p̄tractū eē illicitū. Ad hoc dicendū s̄m La-
dul. in. iij. et. xv. di. q̄ talis emēs nō exponit se
p̄culo dānolo p̄pter p̄trouersias doctorū. Vñ
si q̄s habet intentionē q̄ nollet aliqd̄ facere cō-
tra deū et aliqd̄ facit de quo ē p̄trouersia inter
doctores: dato q̄ id quod facit sit malū et p̄tra-
riū bonū credit non peccet. Nec ille. Nec autē
opinio non multū videt̄ tuta: sed securior vide-
ret̄ et verior illa de qua dictū ē supra s̄m dē. xx
iij. ar. j. in fine. Sed opinio Land. nullo mō est
predicanda.

**Quā et quō liceat emere hereditarie
prediales hereditates. Ca. II.**

Ecundo querit̄ an liceat hereditarie p̄-
diales scz hereditates emere: dicendū
s̄m quosdam q̄ sic. dūmodo naturalis
iuris equitas obseruet̄. qd̄ vere sit quādo in ta-
li p̄tractu tanta equalitas obseruet̄ qd̄ non p̄-
pter aliqd̄ apparet quis p̄trahentiū habeat me-
liorē ptem. Si vñ apparet q̄ p̄ciū minus sit re-
spectu rei iam empte. tunc ex pte ementis ē cor-
ruptio equitatis: et tenetur emens aliud iusti p̄-
ciū supplementū et si esset p̄ciū ita parū q̄ esset
minus dimidietate iusti p̄ciū: posset vendēs in
foro iudiciali recedere a cōtractu. Si vero res
empti parui valoris ē: et p̄ciū ita magnū q̄
notabiliter rem venditam superexcedit. tūc ex
pte vendētis equitas corrupta est et in foro cō-
scientie tenetur predictus vendens restituere
qd̄ accepit vltra iustū p̄ciū: et si etiā excessus es-
set vltra dimidiū iusti p̄ciū: potest emens rece-
dere a p̄tractu. hoc aut̄ aliter viciū esse pōt pu-
ta si q̄s decipiēs semetipm crederet q̄ redditus
hereditarie p̄ tā puo p̄cio haberi posset sic q̄n
emit ad vitā. Si em̄ sic supra i p̄cedēti. c. dictū
est q̄n reddit⁹ emūt ad vitā p̄p̄ p̄ciū p̄uitatē il-
licit⁹ ē p̄tract⁹. Multo ampli⁹ q̄n hereditarie
emunt: s̄m em̄ Alex. lomb. q̄n venditio a pau-
pere facta est p̄pter artam necessitatē: tūc emp-
tio mutuationis locū tenet: ideo iniusta ē p̄p̄
necessitatem vendentis et maliciam ipius emē-
tis: qua p̄pter qd̄ plus accipit iustum titulum
non habet possessionis. Proinde aduertendū
est q̄ quādo quis emit possessionē simpliciter
vel ad tempus: et hoc causa lucri qd̄ tantum ex
natura tempis expectatur nō ex natura posses-
si rei: q̄ tunc viciū est in contractu et ita in iu-
re dicit̄ turpe lucrum. Si vero hmōi possessio
ematur causa lucri et talis emptio p̄pter vēdē-
tis necessitatem fuerit minus iusta cuz ei tene-

De temporis venditione

ex charitate subuenire gratis: tunc i tali ptractu
 vsure vitium est: non ppter se sed' ppter eqpol
 lentiam rei quia lucrum quod ex tali cōtractu
 dinoscitur puenire militat contra charitatem
Si vero possessionē quis emat nō causa lucri p
 mo et p se sed ad sui et suoz vite vtilitatē atz ne
 cessitatem: dūmodo in emptione seruat eqtas
 naturalis iuris: si accrescat pcessu tempis plus
 q̄ datur: iuste sit illud ementis: quia illud acci
 pit tanq̄ suū ppter ptractus ipsius naturā: et
 non ratione t̄pis nisi valde per accidēs. **S**i q̄s
 vero obitet q̄ si emunt redditus hereditarie p
 dicto modo necessarie contingit excessum fieri
 notabilē supra sortem ppter hereditariā suc
 cessionem: quod videt iniustū. **A**d hoc dicen
 dū est q̄ nec naturale ius nec positiuū ius di
 ctant: quia iste qui hereditarie emit rem tenea
 tur tantū dare p ea q̄tū pbabile est q̄ debeat
 recipere p̄pe per vitam suā et filij eius et nepotes et
 tota posteritas eius: quia fm hoc res que he
 reditarie emit minime sub iusta estimatiōe ca
 dere posset. **S**ed quādo taxat precium iustum
 sufficit q̄ habeat respectus ad illuz qui emit et
 ad eius posteritatē vsq̄ ad certum gradum pu
 ta vsq̄ ad filium ad nepotes non autē oportet
 q̄ habeat respectuz ad omnes qui ei succedere
 possunt ad omne tempus quia sic res que ven
 ditur estimari non posset.

**In quo casu liceat emere pecunia
 rios redditus hereditarie seu ad vitā**

Caplm. iii.

Tertio querit an liceat emere pecunia
 rios redditus hereditarie seu ad vitam
Ad hoc dicendū fm **A**lexan. de hal q̄
 talis ptractus licitus esse potest. **A**d cuius in
 telligentia notandum est q̄ quadrupliciter po
 test esse vitium in contractu. **P**rimo ex cā ma
 teriali. scdo ex causa efficiēti. tertio ex causa for
 mali. quarto ex causa finali. **P**rimo ex cau
 sa materiali. id est ex parte rei que emitur v̄l vē
 ditur. puta quia res minime vendibilis est. vt
 homo liber qui vendi non potest. nec spūalia
 vendi possunt: nec vendi potest aliena res. **E**t
 fm hunc modū contractus h̄mōi fm aliquos
 vitia: quia pecunia non potest vendi. **E**t intā
 tū fm eos talis contractus viciatur quia ab ac
 tu emptionis declinat et ptractum mutui irat
 ex quo non licet spectare lucrum vt patet extra
 de vsuris. c. cōsuluit. **S**ed tū potest responde
 ri ad hoc q̄ in rebus nostris tria habem⁹ bona
Primo mobilia. secūdo imobilia. tertio ius vtri
 usq̄. **E**t sicut distiguit mobile et imobile et ius
 in vtriusq̄: ita ipm ius vendi pōt sicut mobilia
 et etiā imobilia. **N**on ergo vendit ipsa pecūia
 sed ius percipiendi redditus ipos pecuniales.

Quāuis aut pecunia vendi non posset tamen
 cū venditio iure vendi vel emi valet. **V**idem⁹
 em aliqd quod emi non pōt et tamē cū aliqd alio
 transit qd de iure emi vel vendi valeat. **S**icut
 ius patronatus quod spiritali annexum est et
 tamen transit cū venditione ville seu feudi que
 de iure vtiq̄ vēdi possunt. **S**ic in casu pposito
 contingit. **V**enditur em ius quo vendito pecu
 nia transit. **I**us em percipiendi quolibet anno
 talem pecunie quantitatem sup bonis alicuius
 vendentis siue hereditarie siue ad vitam ipsius
 ementis non est pecunia: sed distinguitur vni
 ab alio. **V**erum est tamen q̄ alia ratione nō po
 test vendi pecunia q̄uis patronatus. **P**ecūia
 em non potest vendi quia medium est in vendi
 tione. **S**ed ius patronatus vendi nō potest q̄
 ex spūali annexū. **S**ecundo potest esse vitū
 in contractu ex causa efficiēti. id ē ex parte con
 trahentis: sicut ē q̄n quis fingit se emere id qd
 in pignus intendit accipere: et tunc a vicio vsure
 non excusat. ar. ad hoc. c. de pign. illo nos. **E**t
 hoc modo posset aliquis dicere q̄ hoc vitū est
 quia tantūdem est sic ptrahere sicut mutare.
 c. pro. x. **I**ta q̄ sic ptrahens mutuat indirecte
 et emptionē fingens mutuum facit. **P**osset au
 tem dici q̄ argumentuz non valet. quia in tali
 ptractu non est mutū directum nec indirectū
Nam vbi mutū est mutuat⁹ ipi mutuanti in
 precio obligatur: sed in tali ptractu precij trā
 sit et ius percipiendorū redditū in lucro et pici
 lo ipsius emptoris. **P**osset tamē in hoc ptractu
 incidere vitū ex parte ptrahentis ppter cupi
 ditatē et auariciam eius: sed hoc nō accidit cō
 tractui ex natura ipsius ptractus. **T**ertio pōt
 esse vitium in contractu ex causa formali. id est
 ex parte pacti apppositi rei que transigit hoc est
 quādo apponitur pactū qd repugnat rei q̄ tran
 sigit: ita q̄ ipa res non patit apponi tale pactū
 et hoc modo ptingit esse vitū in simonia. **A**lio
 modo q̄n pactum repugnat ptractui. **H**oc aut
 est q̄n ptractus est gratuit⁹ et tale vitū facit ēē
 vsuram. **V**sura siquidē est in hoc q̄ aliqd exi
 gitur ex pacto ratione rei mutuate. **T**ale autē
 vitū non in predicto ptractu est: cū ibi nō mu
 tuū s̄ p̄a vēditio sit. **Q**uarto pōt i ptractu ēē
 vitū ex causa finali id est ex pte precij et tale vi
 tiū excludit ab isto ptractu q̄n pportionatur
 precium iuri qd venditur. **R**egulare siquidē
 est q̄ ptractus emptionis et vēditionis illicit⁹
 est cum in eo iuris naturalis equitas nō serua
 tur. **S**ed cū talis seruatur equitas ita q̄ nō est
 notabilis excessus precij supra rez venditā nec
 econuerso tunc licitus est ptractus. **N**on ergo
 negatur q̄ talis ptractus irritari non posset ex
 parte precij: sed tamen sicut patz vitari potest
 et ita ratificari. **A**lio quoq̄ modo pb̄at aliqui

hūc tractū licitū esse quia licite potest q̄s emere p̄dictū emptū p̄ centū lib. et p̄dictū emptū posset hereditarie alicui p̄ se et p̄ heredibus suis emi hoc sc̄z pacto q̄ recipiens p̄dium obligaretur p̄ se et suis heredib⁹ dare quolibet anno cē tū solidos dātū p̄cium p̄ se et heredib⁹ et sic mediante emptione et venditione p̄ech talis habet p̄ c. lib. c. solidos in quolibet anno et nihil differt in p̄spectu dei vtrū hoc habeat mediate vel imediate. tractus ergo licitus esse videtur. Fateor tñ q̄ nō ē honestus nec decēs sicut ē cō tractus q̄ emunt redditus p̄diales. Sed cōtra dicta arguunt quidā dicentes hoc ideo nō licere q̄ pecunia ad hoc inuēta est vt mediū sit inuentem et vendentē et non vt emas et vendas p̄pter qd̄ emens vel vendēs pecuniā vtitur ea ad finem ad quē non est inuenta et ideo peccat. Et maxime q̄ talis tractus non videt̄ reduci posse nisi ad tractū mutui. Ratio huius est quia cū pecunia non pōt emi vel vendi cuz sit non extremū emptiōis vel venditiōis sed mediū: sequit̄ q̄ nō potest tractus iste reduci ad emptiōē vel venditiōem. Certū em̄ est q̄ locatio non potest dici nec etiā comodati ergo ad tractū mutui necesse est eū reduci. Sed in illo vt. s. patuit non licet sperare lucrū. Ad hoc dicendum vt dictū ē prius q̄ hic nō em̄ pecunia sed ip̄m ius ideo mutui dici potest. Item quo q̄ opponūt di. q̄ hic videt̄ accessus lucri ad sortem. Talis aut̄ successus seu accessus aut simul factus tractū variare non potest q̄ vtrobiq̄ vtitur ip̄a vsura cum vsura sit q̄cqd̄ accidit sortī vt patz. xliij. q. iij. c. pleriq̄. Sed si fiat accessus simul puta si q̄s dat c. libras vt recipiat. xx. in vno āno vsura ē. Eodē mō si q̄s dat decem vt recipiat viginti in duob⁹ vel trib⁹ ānis vsura est. Hoc q̄ p̄tingit qñ em̄ pecuniales redditus in certis annis lucz non solū equali sortī sed etiā excedit sortem: et quis talis excessus p̄ successiua p̄ceptionē redditū fiat: tñ hoc tractū non ratificat sed p̄demnat. quia non differt vtrū talis excessus simul vel successiue recipiatur. Ad h̄ dicēdū q̄ h̄ nō ē excessus lucri ad sortē: q̄ in venditiōe sic p̄dictū ē totū de sorte est.

Articulus. iii. d̄ iniusta et usuraria venditione temporis et de triplici precio mercantiarum.

Quius ē termin⁹ culpe. Et de hoc p̄s. ait. Reges p̄uertēt opire terrā sc̄z iusti videlicet vt faciūt q̄ in satibili cupiditate flagrant: vt sine terminō eoz diuitie cūmulentur vendētes terminū ipsi emptori qui nō pōt statim soluere p̄ciū mercatīe. Ad intelligētiā dicēdoz potest in re vendenda triplex p̄cium p̄siderari. Primū dicit̄ iustificatū. sc̄m vt

ro augmentatū: tertiū vō p̄cium d̄ minoratū.

De triplici precio iusto rei vendibilis iustificato et limitato pro dilatiōe solutionis.

Capitulum. i.

Primū p̄ciū vendibilis rei d̄ iustificatū et limitatū. Et circa hoc p̄notandū est p̄m **Sco.** in. iij. dis. xv. q. ij. Et etiā ponit̄ in sermōe. xxxij. circa finem. Et latius in sermone sequēti ar. j. c. ij. pensatio valoris vsualiu rerū vix aut nunq̄ potest a nobis fieri nisi p̄m p̄iecturalē seu p̄babile opinionē. Et hoc q̄dem nō punctualit̄ seu sub ratione et mensura indiuisibili in plus et minus sed sub aliqua latitudine competentī circa quam etiam diuersa hoīm capita et iudicia in estimatiōe p̄ban̄ differre: iō varios gradus et modicā certitudinez multūq̄ ambiguitatē iuxta opinabiliū modū in se includit licet qdā plus qdā min⁹. Concor dat in hoc **Tho.** Cū aduertendū ē q̄ h̄mōi p̄mi p̄ciū. s. iustificati et limitati pōt etiā distingui triplex limitatus grad⁹ etiā iust⁹. Primus pōt nominari pius: sc̄s discret⁹: terti⁹ vō rigidus. Primus est p̄ciū mioris. sc̄s ē mediocritas: tertius ē maioris. Verbi gr̄a. Sint decē petie pāni eiusdē bonitatis et artificij et exp̄se harū tam decē peciaz p̄pter varia capita et diuersas sentētiās circa illas a varijs varia estimatio fiat et tandē repient̄ ip̄i estimatores circa illas variari vtrūta qdā estimabūt quālibet illaz pecij quinquaginta ducatoz: et h̄ dici pōt pecij limes et gradus pius: alij quinquaginta cū dimidio et talis dici pōt limes et gradus discret⁹. Quidam vō alij quinquaginta uno et h̄ d̄ limes aut grad⁹ rigid⁹ et leuerus. Prop̄ varietatē ergo emptorū et venditorū aliq̄ istaz peciaz pāni p̄ pecunia nūerata vendent̄. l. ducatis: alique. l. dimidio: et aliq̄ dabunt̄ p. l. j. Nūc aliq̄s venit q̄ non habet denarios vñ p̄ntialit̄ soluat dilationem solutiōis poscit. Si igit̄ venditor tūc non statim soluedus p̄pter h̄mōi expectatiōē p̄ciū augeat non tñ vltra vltimū limitē iusti p̄ciū sed statim iūmo. s. et l. j. Ita q̄ q̄tūcumq̄ solutionē amplior tpe gratis seu ex pacto expectaret nunq̄ ob hoc vltra illū limitē iusti p̄ciū aliqd̄ accipiet non est ibi ex vi tract⁹ vsura p̄m finiam magnorū doctoꝝ. Ratio hui⁹ est q̄ talis nō vendit terminū nec p̄pter expectatiōem accipit vltra iustū p̄ciū rei quā vendit: quis nō faciat gr̄am remissiōis p̄ciū descendēdo ad. l. Quod q̄dez libenter faceret si ille statim solueret. Nam illud est nō facere gr̄am aliā p̄ eo qd̄ facit gr̄az expectationis. Aliud est p̄pter expectatiōē simpliciter excedere iustū p̄cium. Stat igitur talis i limite rigidi gradus qui adhuc est iustus. sed si ille solueret statim et descēderet vsq̄ ad limitez

De temporis venditione

gradus pñ. i. vsq; ad quinquaginta:

De precio augmentato ppter dilationem solutionis precij rei empte

Cap. II.

Secundū precij rei vendite dicitur augmentatū seu multiplicatū. Ad quidem sit cum a veditore q; emptor de re empta precij nō soluit statim sed terminū petit vltra terminum iustitie augmentatū. Verbigratia. Vult ppter terminū. s. sex mensū de qualibet pecia predicti pñi. liij. vel. lv. ducatos 7 quādoq; vltra qđ manifesta vsura ē vt patet ex. de vsur. c. consuluit. Ad ē verū secundū Bal. qñ res que emitur aut venditur pñstet in numero pondere 7 mensura quia solū in his vsura committitur. Secus si vendatur domus vel predium presertim tñ cum emptor interim percipit rei empte vtilitatē vt patet. c. de actis emptis. l. curabit. Sed hunc theologi non sequuntur vbi pñū rei vendite sit taxatū fm fran. maronis q; rōne ē ibi vsura dictū ē in pcedēti sermōe arti. ij. 7 in. ij. pticula. c. vij. Sed quia mercātes iniusti ad excusandas excusationes in pñtis p se hñe conant quāsdā in h defensioes: ideo de eis cū rñsionib; suis aliq; subiūgam. Primo dō dicūt q; mercatori lucrari licet ex q; p cōi vtilitate laborib; 7 expēsis 7 multis piculis se exponit vt. s. in pñ. pcedētis fmōis dictum erat. Quia iustū ē vt in dē reportet competens lucz officio suo. Sed h facerē nō pōt nisi vendendo merces suas sic pñū taxet q; pensatis oib; laborib; piculis 7 expēsis circa merces suas factis vel fiendis lucz decē vel qñdecim p cētenario: hoc q; agere nō pōt nisi p expectatiōe solutionis vsq; ad hoc augeat pñū solutionis mer cū suaz vt. s. pensata hñōi expectatiōe cū ceteris circūstantijs lucz finalitē ipa decē vltra qñdecim. Ad qđ tripliciter rñdef. Primo dicendū est q; licz mercator sicut dictū ē ppter dictas causas lucrari possit non tñ mō illicito sic cōtingit vendendo terminū 7 obsequando alios illicitos modos. Itē scđo patet intuitib; pñdicta q; se queret dato q; mercator merces valoris. c. ducator. p mille ducatis emisset tunc fm pñtatam positionē posset p quēcūq; illicitū tractū eas licite vēdere sic q; vltra mille ducatos lucraret decē vel qñdecim p cētenario qđ patens irrōnabile ē. Itē seqret tertio q; si in terra vel tpe maxime charistie merces suas magno pñcio emissz posset ppter h i loco vel tpe in q; merces ille essent viles vendere illas precio maiori q; emissz saltē ppter expectationē solutionis qđ manifeste absurdū patz atq; iniustū. Scđo etiaz dicūt q; non intendūt merces suas chari vēdere ppter temp; sed ppter recuperandū damñū qđ ex dila

tiōe solutionis incurrūt q; si pñdictos denarios statim post mercij venditiōem haberēt possent cū illis multū lucrari qđ facere non possunt q; statim nō soluunt. Ad qđ etiā tripliciter rñdef. Primo dicūt q; si talis venditor inde lucrari posset possibile etiam foret nō lucrari: insup 7 p dē re capitale. Vñc aut q; non stat in piculo talis dāni non pōt stare in certitudine talis lucz. In sup scđo q; hñet lucz de re non sua. s. de mutuo dato in emptione. Tertio mercator non potest in pactū deducere recōpensationē dāni: qđ pñ deraf ex hoc q; sua pecunia non lucret: cū non pōt vendere qđ nōdum ē: 7 pōt ab hñdo multipliciter impediri fm Tho. Tertio q; dicit h facere q; sepe apparet q; debitores nō soluūt in termino assignato. 7 circa requisitionē talij denarioz oportet eos facere expēsas magnas. Ad hoc duplir rñdef. Primo dō q; licet multi quib; termin; pcessus ē in termino non soluunt multi tñ sunt qui in termino assignato soluūt: et tamē pñū qđ ppter ips mercibus additū est nō minuit ab his qui in dato termino soluūt quare equidem vendere vtriusq; terminū ineqūitas 7 iniusticia est. Scđo dicendū q; pcedit ex d fide ius. c. puenit. Ex rōne inesse si debitor non soluit in termino sibi dato q; creditor tunc seruari debet indemnis: nec tunc est ibidē vsura. cuz vsura est qñ rōne mutui speraf lucz. hñc autem talis excrecētia nō recipit nisi rōne dāni vitari di non lucrari habēdi. Quarto dicūt ppter impotentia 7 inopiam hoc facere ipsos emptorū. Nam si vellent vendere absq; pñdicti termini dilatione ppter denarioz indigentia et paupertatem multoz raros posset repire emptores. Ad qđ dicendū q; dolosa ē mīa ista que sub spē pietatis ac subsidij charitatis ptra primū indigentem crudelitē serpit. Et ibi fingit se intēdere pietatē pñcipalr solū querit 7 intendit pñū lucz 7 comoditatē. Scđo dicendū q; non est hic pietas s; impia crudelitas sub spē pietatis addere indigentia indigenti: q; est ei qui non pōt statim soluere operā dare p precij augmentum qđ tardius 7 difficilius posset soluere qđ teneat. Tertio dicendū q; tñc nempe opus pñū erit et dicef qñ absq; spē precij augmento solutioni pñstaret dilationē sicut in pñcipio pñtis fmōis dictū est. Quinto dicūt q; hoc faciūt vt conseruent se in tali mercatione: cū multi sunt q; etiā post datā dilationē nunq; precij soluūt. Illis dicendū est q; eoz pñcētia vtiq; bene pōt stare merito inquieta: cuz de tali termino dato culpam habeant 7 aiam cum substantia pdant hoc solum bonū sibi vltimo reseruantes: q; nō primo de sua substantia sed dyabolo de sua anima satisfacere obligant. Notandū ē q; si qđ intelligere velit quādo in quolibet mutuo ve

ro vel interpretato usura sit: semper recurrendū est ad ipsū tps in quo tractat. et usuraria mutua tio facta ē put refertur ad tps solutiōis p quo facta ē. Verbi grā. Tradidi tibi modū frumen ti in natali sū q valebit in penthecostes quia traditiōis tpe credit. pbabiliter in penthecostes ampli valitur tūc qd plus usurario modo accepero satisfacere teneor et non pl. nec minus q in pentheco. valuerit et sic de p similib.

De impijs mercatorib. imo destru
ctoribus ciuitatū: qui vident merces
quas statim p minori precio receptu
ri sunt. et de remedijs dandis artifici
bus vt cum salute anime non obstan
tibus illis iuste lucrari possint

Saplm. iii.

Quartio vero precii rei vendēde dicitur mi noratū. Sicut patz in vendēdo pannū vel equū p centū florenis ei qui mox ē sibi reuenditur. xc. Primus em dñs pāni vel equi tradidit illi. xc. flor. et quādoq. lxxx. Il le vero q primo emit nihil tūc soluit primo dño rei. Patet igitur q ideo scōs reuēdidit pmo vē denti p pretio satis minori qz sub quadā mutui ratione potius q sub reali veritate solutionis tradidit illi sibi. xc. vel. lxxx. ab eodem debens rehabere centum quas quidem ipsi primo ven denti nō soluit. Ideo talis contractus usurari. est: et oim malignitate ac duplicitate plen. Et talis cōtractus est ille de q supra in ser. precedē ti in. si. ij. c. dicebat latius. Aduertendū ē ta men q si q absq intentōe reemēdi rem a se vē dendū absq fraude vēdidisset equū p. c. floren et tamē ab emptore similiter cuiqz emere vo lent reemeret illū eundē equū p minori precio non esset usura: posset tñ esse peccatus iniusti p ti. Posset etiā h receptio taliter circūstantia/ ri q non ē ibide peccatus minorationis Intu ste: tamen talis contractus fieri solet in fraudē usurar. ideo hoc vltimū non est vtile predica/ re nisi cū ista additione. Sed cum predicti emē/ tes pōio minorato sint artium et legitimaz mer cationū et ciuitatū p cōmodo pprio destructo/ res: qd remedium dabit lanificib. et alijs mer catorib. q ob illd pōium vltra iustitiā minora/ tum nequeunt vendere pannos aut merces su as: quin multuz ammittant de capitali si ad ter minum plus vendere volūt dictas merces qñ doq etiā nisi vendant ad terminum non pos/ sunt reperire emptores. insuper talis est in ciui/ tate quandoq cōsuetudo p cōmuni bono iam longo tempe introducta. Ad hoc aut dicendū est q si talis p suetudo de solutionis dilatōe in/ troducta sit p cōmuni bono et nō in fraudē vsu rar. sed p expeditione mercantiaz: tūc distin/

guendū ē. Quia aut mercator vēdit merces su as ad terminū vltra qtitatē iusti pōij propter ipsā expectationē aut sū iusti pōij qtitatez. Si pmo modo non est dubium quin contract. vt supra dictū ē usurari. sit cū in eo expectatio tē/ poris sub pōio iniusto cadat. S. c. p sultit. extra de usuri. Si vero secundo mō qz sū qtitatem iusti pōij vendit licet terminū tradat et p temio precio maiori vendere videat nō tñ ē ibi usura nec obstat si p minori precio daret si statim pec cunia solueretur. Qd quidez potest p simile in alijs debitis apparere: quemadmodū si alicui aliquid debeatur ad certum terminum. quan/ do de eo qd est sibi debitum aliquid dimitteret si reliquum citius soluere. Constat nempe q ille dimittere sibi posset. et tamen ab usura imu nis esset p cord. Gerar. ob. Ideo dicendū q li cet plus sit usura accipe ppter tempis dilatio/ nē sicut dictū est non tñ est usura quādo credi/ tor precii minuit si statim ei soluit ppter tem poris breuitatē. Nec scōo etiam obstat si qd di cat ad denarios numeratos illa mercatū tantū non posset vendi qtum cū p dicto temio assig nato et q res tñ valet qtm vēdi p. ff. trebell. l. s. si h. res. Itē q licz pl. p stiterit si cū tali tmi no plus vendat q cū denarijs nūeratis posset vendi illud plus recipit vltra sortē. Ad h di cendū q si p suppositis pus dictis q non ex na/ tura tract. etiā mercatū. si ex malignoz mer cator. malicia in vendendo illicito mō terminū et minorado iustū precii licet obseruetur iuste mercationis via: tñ iustis mercatorib. relinq/ tur semita quib. obumbrata et arcta q licite mer cari possunt eodem modo. Proinde reb. sic cō stantib. si lanifex et mercator tñ vēdit pannos et merces suas ad terminū p qto venderet ad denarios numeratos si p dīcte impietates cessa rent non sibi edificat ad gehennā. Et cum dī q tñ res valet qtum vendi potest. Dicendū q vēr est si p tanto qtum valet p mittat vendi et non obstant malicie p dīcte. His p cordat Tho. in quadā sua rñsione cum foret de hac materia requisitus. Deniqz ante tps tempis breuitate placeat breuiare sermonē vt famelici die crassi na pueniam. tempestatiue ad multa p siderari da que de emptionib. et vēditionib. vltime tra ctanda sunt. Hoc p stante dño iesu christo. qui veritatū hñs clauē apit et nemo claudit. clau dit et nemo apit. Cui cum patre et spū sancto sit honor et gloria in secula seculor.

Seria secūda post quartā domini
cā in quadagesima quo pōio exami
nari debeant res venales et de culpa
vendentium res maculatas.

Sermo. xxxv.

De examinatione rerū venaliū

Inuenit in templo vendentes Jo. ij. et in euāgl. ho. Porro ad ea q̄ de mercationibus dicta sunt alia q̄dam occurrūt q̄ preteriri non dñt. Non q̄ iteranda sunt q̄ dicta sunt ne fastidiū generent. q̄ absit q̄ pferunt p̄ aīam salutē: s̄ q̄ materia mercantiarū ampla et vtilissima est plura supra intacta tractare necesse est. Ceterū sumope cauendū ē ne inueniat dñs vendētes et ementes in tēplo: sicut in verbo pposito de iudeis transgressorib⁹ Joh. ait. Nepe in tēplo vendere vel emere: p̄ctū est. Uēderem mystice designat q̄ in templo ecclesie dei cū dei offensione mīme mercandū sit. Hui⁹ q̄dem difficultatē rei ppheta aduertens in ps. vij. ait. Qm̄ n̄ cognoui negotiationē introibo in potentias dñi: dñe mēorabor iusticie tue soli us. Qd̄ pōt esse aliud thema in p̄nti sermone: vbi ppheta loq̄dit tria necessaria eē mercāti atq̄ negociāti: vt non offendat in tēplo p̄scie sue aut in templo ecclesie dei. Primū est intelligentia clara. scdm̄ est intētio recta: tertiū memoria sana. Primū est intelligentia clara. Ideo dicit. Quoniam non cognoui negotiationē. beclit tera ē. Cassio. Text⁹ aut n̄ habz. Qm̄ n̄ cognū l̄aturē. Qd̄ cognoscere aut l̄aturā seu negociationē est non tñ intellectū h̄re in negociatiōib⁹ implicatuz: q̄ si fieri solet intelligentia sit in eis oīno obruta atq̄ submersa et a lumie vere fidei aliena. Scdo ei necessaria ē intētio recta. scz ad deū. Cū subdit. Introibo in potentias dñi que. s̄ sunt potentie etnales non deficientie t̄pales. Tertiū est ibi necessaria mēoria sana Jo. ait ps. Memorabor iusticie tue soli. i. vltimi iudicij quādo de iusticia mīam comitē non habebit qm̄ implebit qd̄ ipse p. ppheta ait. Cū accepero temp⁹. i. iudicij ego iusticias iudicabo. Sed quid acturus est deus? nequitas: qm̄ ipse iusticias iudicabit. Hec tria negotiator obseruans in templo dei mīme offendit. Ad hoc q̄dem seruandū circa venditiōnū et emptiōnū tractus talis regula s̄m Sco. vbi. s̄: an omnia p̄notanda est. Regula Dñi rerū iuste eas vendunt vel emunt si sine fraude seruēt equalitātē valoris in vēditis et emptis s̄m rectā rationē. Que regula habet exponi in emptiōnibus et vēditionib⁹ sicut supra in sermo. xxxij. c. vi. de p̄mutatiōib⁹ exposita est sed vltra p̄dicta p̄ hui⁹ regule declaratione et p̄ triplici arti. p̄nd serm. p̄ ordinē querant tria.

Articulus primus sub titulo questionis vbi querit⁹ vtz res plus q̄ valeat licite vendi possint seu etiā min⁹ emi.

Primo querat⁹ an res plus q̄ valeat licite possint vendi seu etiā minus emi. Ad cui⁹ questionis intelligentiam p̄notanda sunt tria necessario p̄notanda sūt: scdo vero q̄ stioni r̄ndendū est: tertio r̄ndemus ad ea q̄ dici possent nobis circa hec.

Quod ad solutionem questionis tria ante oīa p̄notanda sunt. Cap. I.

Primo inq̄ tria p̄ ordinez p̄notanda sunt. Primo notandū est q̄ valor rerū dupliciter sumi potest s̄m Sco. in. iij. di. xv. q. iij. Primus est valor naturalis. scds est vsualis. Primus inq̄ valor est naturalis id est s̄m bonitatē nature a deo in re creata et h̄ modo mus formica vel pulex plus valz q̄ panis: quia h̄nt vitā aīam et sensum s̄ non panis. Scds valor dicit⁹ vsualis q̄ scz sumit⁹ in respectu ad vsum nostrū: et h̄ modo q̄to aliqua sūt vlibus nostris vtiliora tanto ampli⁹ valent: et s̄m hoc panis plus valet q̄ mus vel buffo. Autē emēdi vlt⁹ vēdēdi act⁹ ad vsus hūane vite merito ordinant⁹. Insuper sunt quidā vsus humane vite: ideo in eis valor venalium rez. scdo quo q̄ p̄notandū est q̄ h̄mōi valor vel vsus venalium rerū etiā tripliciter p̄siderari potest. Pensat⁹ em̄ in re venali. primo eius virtuositas. scilicet cūdo ei⁹ raritas: tertio ei⁹ cōplacibilitas. Primo inq̄ p̄sac ei⁹ virtuositas: videlz s̄m q̄ res ex suis realib⁹ virtutib⁹ et p̄prietatib⁹ est vtilior t̄b⁹ virtuosior et efficacior et hoc mō optim⁹ panis triticeus plus valet ad nrm̄ vsuz q̄ hordeacius: et fortis equ⁹ ad victoriā vel bellū p̄ q̄ asinus vel rōsin⁹. Scdo pensat⁹ rei venal⁹ raritas. i. s̄m q̄ res ex sue inuētiōis raritate et difficultate magis nobis necessarie sunt: p̄ q̄to videlicet ex earum penuria maiore ipaz indigētiā et minore facultatem h̄ndi et vtendi habem⁹. Et s̄m hoc idē bladū plus valet t̄pe charistie et penurie seu famis: q̄ tempe quo multuz apud oēs abundant. Sic q̄ quattuor elemēta apud nos p̄cū vtilioris estimant⁹ p̄pter eoz copiam q̄ aurū et ballamū quib⁹ illa de se magis sint necessaria nostre vite. Tercio pensat⁹ rei venal⁹ cōplacibilitas. i. s̄m q̄ magis vel minus bñplacita ē volūtati n̄re in h̄ndo illā et vti illā. Cū em̄ put hic sumit⁹ est rē in volūtate facultatis assumere vel h̄re: et iō non modica ps valoris vtilituz rez ex bñplacito volūtatis pensat⁹ siue pl⁹ siue min⁹ cōplacētis in vsu hui⁹ vel illi⁹ rei ad illaz h̄ndā ad nutū iuxta qd̄ vnus equ⁹ gratior est vni et ali⁹ alteri: et hoc mō vn⁹ rē alteri meliorē multū appreciat⁹ et sibi reputat p̄ciosaz et charā et ecōtra. Tercio p̄notandū est q̄ h̄mōi pensatio valoris vsualium rerum sicut patuit supra

serm. xxxij. arti. iij. c. iij. Et etiā in pcedē. serm. arti. iij. r. c. j. patet. **S**ix aut nunq̄ pōt a nobis fieri nisi p̄ p̄iecturalē r̄ p̄babile opinionē r̄ b̄ non punctaliter seu sub indiuisibili rōne ac mē- sura in plus r̄ minus sed sub aliqua latitudine cōpetenti respectu tpm̄ locoꝝ et psonarū circa quā vt dictū ē diuersi diuersimode estimāt res

Quid r̄ndendū sit ad p̄suppositaz questionem. r̄ q̄ valor rez tripliciter innotescit. **Cap. II.**

Secundo vero questioni respondendū est ad q̄ saluo meliori iudicio p̄notatis p̄cedentib⁹ respondemus q̄ res non pos- sunt licite vēdi plus q̄ valeant nec etiā min⁹ emi pensato eoz̄ valore in respectu ad vsum no- strū r̄ ad p̄babile iudiciū humane estimati- onis mēsurantis valorem rei infra limites lati- tudinis cōpetentis. **Q**ue autē sit latitudo ista et ad quid se extendat tripliciter innotescit p̄- mo iure: secundo cōsuetudine: tertio discretiōe. **P**rimo inq̄ innotescit iure. **I**ura em̄ cōtractū rescindūt quando emptor vel venditor vltra di- midium iusti p̄cij defraudatur: quia tunc cōtra- ctus est nullus: r̄ est p̄ iudices irritandus nihil minus si infra illud appareat notabilis fraus: est cōrespondens restitutio facienda fm̄ **S**co. vbi. supra. in. iij. di. xv. q. ij. **E**t habetur serm. xxxij. c. vi. **H**oc autē intelligo si defraudat⁹ hu- iusmodi excessum ignoret. quia si sciat r̄ aduer- tens q̄titatē excessus libere cōsentit in tale p̄ciū r̄ p̄tractū: iam non est defraudatus quia potest rem suam absq̄ oi precio dare: sic secundū bene placitū suū potest etiam eā pro sua certissima p- stitia nisi forte consensus eius fieret ex aliq̄ quat- tuor causaz̄: de quibus supra serm. xxxij. arti. ij. r. iij. p̄ticta. iij. dictum est ad fi. **D**e hac etiā materia habet. x. q. glo. ij. hoc ius. vbi dicit q̄ si in venditione plus offeratur q̄ res valeat: ec- clesia recipere nō potest nec debet sed tñ iustum precium. **S**i p̄dicta glo. recte intelligat⁹ scdm̄ **A**rchiep̄ in. c. p̄allegato **E**t fm̄ **B**al. in. l. i. ca. i. p̄ponimus. **A**. de minoribus. **L**icet lex dicat q̄ cōtrahentes se inuicem possunt decipere: illud tamē seruare debet nam ecclesia in suis cōtracti- bus non debet dolū facere extra de dona. p. tu- as. **R**atio vero quare lex totaliter inequalitatē non prohibet. quia scdm̄ **T**ho. lex datur popu- lo in quo sunt multi a virtute deficientes. **U**ndē solūmō prohibet ea q̄ destruūt hūanū cōuictū. **P**unit em̄ tantūmodo excessus magnos quan- do quis deceptus est vltra dimidium iusti p̄cij tunc quidē ad restitutionē cogit. **L**ex est vbi absq̄ scandalo puniri potest alias non: tollera- ret enim ecclesia crimē p̄pter scandalū vt patet

iij. di. deniq̄. r. vj. q. j. q̄tiens. et ix. q. j. ordi- nationes. r. xij. q. iij. ipsa p̄ctas. r. c. nō p̄t. **S**i milie rōne multitudinis vt patz. l. dif. vt p̄stituē- tur r̄ in oib⁹. c. p̄all. **S**z lex diuina q̄ nō solū da- tur ipso s̄ etiā x̄tuosis nihil impunitū relinq̄t. qd̄ p̄riū ē virtuti **I**ō fm̄ diuinā legē illicitū rel- putat si emēdo vel vendēdo eq̄litas nō f̄uet. **Q**uā tenet q̄ plus recipit ei recōp̄sare q̄ dāni- ficat⁹ ē si sit notabile dānū. **P**arua qdē additō vel diminutio eq̄litate iusticie tollē non videt. **H**ec nota fm̄ **T**ho. **I**nsup ē notandū q̄ si res min⁹ dimidia p̄te iusti p̄cij p̄pat⁹ i p̄tate c̄ptori ē supplere p̄ciū iustū vel recedere a p̄ctu. ex de emp. r. vē. c. cū dilecti. **D**e hac materia habet serm. xl. arti. ij. c. j. **S**cdm̄ q̄ **S**co. vbi. s̄. h̄mōi latitudo p̄suetudine innotescit. **N**ā sic p̄ expien- tiā p̄t p̄suetudine relinq̄it ip̄is p̄mutantibus q̄ p̄sata mutua nc̄itate reputet se mutuo da- re equialēs r̄ hinc r̄ inde recipere. **S**z qdē vī- det in h̄oies p̄ct⁹ ē in q̄ p̄trahētes nō intēdāt aliqd̄ d̄ rigore iudiciali sibi mutuo relaxare vt p̄ tanto oēz p̄tractū p̄mutet aliq̄ donatio. **S**a. **E**t si iste ē modus p̄mutantiū fundat⁹ q̄ si sup- legē nature dicentē. **F**ac h̄ alteri qd̄ tibi vis fie- ri. **S**atis igit p̄babile ē q̄ nō qñ p̄trahētes mu- tuo sūt p̄tēi sibi mutuo remittere volunt si aliq̄ mō n̄ tñ enor̄mi deficiūt a iusticia ista. **T**ertio q̄ p̄ discretiōe fm̄ **T**ho. scda. ij. q. lxxvj. cha- rius vēdē r̄ vili⁹ emere rē q̄ valeat ē illicitū et iniustū nisi res q̄ vendit in detrimētū cederz̄ vē- ditoris q̄ de illa re magnā indigentia h̄z. **P**ro- inde in tali casu iustū p̄ciū erit. si n̄ solū respicia- tur ad rē q̄ vēditur. s̄ etiā ad dānū qd̄ vēditor ex venditiōe incurrit r̄ sic licite pōt rē vendere plus q̄ valeat ip̄i venditori. **A**dvertendū ē tñ q̄ lz̄ multū inuēit emptor ex re quā emit si vēdi- tor nō dānificat⁹ ex carētia ei⁹: nō tñ p̄t p̄p̄t h̄p̄- ciū augeri qz̄ vtilitas q̄ supuenit emptori nō ē ex p̄ditiōe vendēt s̄ emētis. **E**t qdē iniustum alteri vendere qd̄ n̄ ē suū seu vendere emētī qd̄ est emētī. p̄cor. **S**co. vbi. s̄. addēs q̄ idē dicē dū ē de p̄mutatiōib⁹. **P**ōt etiā addi illud de q̄ s̄. serm. xxxij. ar. ij. r. in. iij. p̄ticta. ij. c. **D**ia aut supradicta de p̄mutatiōib⁹ sic de emptiōibus r̄ venditiōib⁹ intelligēda sūt r̄ ecōuerso sic p̄t in serm. xxxij. a. ti. iij. c. iij.

Rndet ad tria obiecta que fieri pos- sunt cōtra p̄dicta. **Caplm. III.**

Tertio q̄ ad tria q̄ obijci p̄t r̄ndeam⁹ querebatur em̄ in p̄posita questiōe an res licite possent plus vendi q̄ valeant vel etiā minus emi: **E**t primo obijcitur q̄ q̄stio- nē q̄ sic. **N**ā licitū mihi ē rei mee statuere p̄ciū qd̄ ego volo. nec aliqd̄ ius cōpellit me dare vl̄ cōmutare rem meam absq̄ precio mihi placi- to r̄ a me p̄taxato. **S**ic ecōtra nullus cogit rē

De examinatione rerū venaliū

alteri? emere ultra p̄ciū b̄nplacitū ei si iḡi cō-
tract? emēdi z v̄dēdi mere voluntari? ē. Iḡi
taxatio p̄ciū venaliū rez mere voluntaria erit: z
p̄ p̄leq̄ns sortit̄ ius z for? mere voluntariū iux̄
illud vulgare ac legale dictū: tū res valet q̄/
tū vendi p̄t. Ad h̄ dicendū q̄ l̄ de iure n̄ cogar
rē meā v̄dere: cogor tū in actu z p̄ctu v̄dēdi
formā et reglam iuris et iusticie: et eq̄tat? debi-
te seruare: et idō in effectu vendēdi n̄ l̄z mibi rei
mee iniustū p̄ciū ponē et accipe. qz tūc n̄ impo-
no vt simplr mee: s̄ vt i alterz p̄mutade h̄mō i
aūt impositio efficaci? seu p̄mutatiue includit
acceptiōē p̄ciū p̄ualētis. Accipe at̄ p̄ualēē in
iustū qz inequalitatē includit. Idō fm̄ hostiē.
licet aliq̄s ab initio cogi n̄ posset rem suā v̄de-
re vel alienā emere, vt ptz ex d̄ p̄hē. empl. l. du-
dū. Si tū exposuerit rē venalē et p̄ciū offerat si
p̄iusto p̄cio dare n̄ vult cogi p̄t p̄ iudicem q̄ ius-
to p̄cio vendat. ff. d̄ offi. p̄sec. l. j. cura cha-
rius. Sc̄do x̄o obijci? si res n̄ p̄nt plus ven-
di q̄ valeant vel min? emi fere tota p̄munitas
vendentū p̄ iusticiā peccaret: qz q̄si oēs volūt
chare vendere z vile emere. Dicendū q̄ h̄ non
est verū d̄ cōitate iustozū: s̄ d̄ sola cōitate iniu-
storū et cupidozū. qz iust? n̄ vult p̄ iustū p̄ciū
v̄dere vel emē inq̄tū iust? sec? de iniusto qui
oia vult l̄z iniusta. Tercio obijci? q̄ fm̄ or-
dinē iuris z iusticie z charitatis cōe bonū pre-
ferre d̄ p̄uato vtz in. c. cōia. z in. c. bone. ex de
postul. plato: s̄ cōi saluti hoim p̄ lapsū expe-
dit q̄ taxatio p̄ciū venaliū rez nō sit p̄ctal? nec
fm̄ absolutū rez valorē s̄ poti? ex cōi consensu
vtriūsq̄ ptis v̄dētū. l. z ementiū p̄tare? libē
h̄cei miora p̄ctia p̄cti fraudū includit: illud
dō vix p̄t fieri sine p̄ctō: qz p̄ctal? z absolut? va-
lor rez vix posset fieri seu alicui certitudinali?
ptz ad plenū ḡ vt dictū ē expedit h̄ taxatio zē
Et de h̄. s̄. dicebat sermone: xxxij. c. vl. Ad h̄
etiā dicendū ē q̄ si p̄sensu vtriūsq̄ ptis in ta-
le p̄ciū vel taxationē non p̄t cēseri inuoluta-
ritus rōne ignoratiē z impit̄ie aut rōne lenitat?
mentis apte vel p̄supte aut rōne cuiusq̄ q̄s ma-
gne egestat? aut rōne necessitatis ad h̄ cōpellē/
tis tūc rō dicta bene p̄cedit vtrūq̄ tūc p̄cludit
ali? non. Licet em̄ estimatio n̄ra in taxādo rei
p̄ciū seu valorē non sit punctualis nihilomin?
potest z debet illud sub p̄gruis limitibus men-
surari alias excederet p̄gruā z p̄babilē mensu-
rā z etiā regulā rationis.

Articul? .ii. sub titulo sc̄de q̄stiois in
q̄ q̄rit q̄s valor in reb? seu q̄ obsequiū
utilitas in contractib? taxari debet

Pro sc̄do articulo q̄ri p̄t: an fm̄ valorē
utilitat? emētū vel q̄d cūq̄ obsequium
more p̄ductiois recipientū, possz p̄ci-

um taxari v̄puta si potio vel herba medicina
lis valeat me liberare a morte et restituere imp̄-
ciabilē sanitatē an dans iuste posset a me exige-
re p̄ciū sanatiōi eq̄ualēs vel imp̄ciabile. Di-
cendū q̄ si p̄ciū rerū n̄re vite necessariū taxa-
ret fm̄ eq̄ualentiā ei? ad q̄d p̄ticulari? p̄fert no-
bis q̄dlibet taliū p̄ciū q̄si imp̄ciabile eēt. Mā
cyph? aq̄ h̄oi siciēti aqua carēt morituro valet
in casu isto infinitā sbam auri z lōge amplius.
Idō ḡ d̄nt res h̄ mō taxari q̄d p̄bari p̄t triplici
rōne. p̄mo ratione nequitie. sc̄do ratiōe iusti-
cie. tertio ratione eminētie.

Propter tria neq̄tia esset taxare p̄-
ciū rez fm̄ utilitatē quā cōferunt il-
lis quieis vtunt? Caplin. i.

Primo inq̄ p̄ciū venaliū rez nō ē tal-
randū p̄dicto mō rōne nequitie. Tria
em̄ mala ex hoc inueniunt̄. p̄mū qz h̄
h̄ret inequalitatē. sc̄dm qz induceret importa-
bilē difficultatē. tertiū qz euacuaret oēm p̄ietatē.
p̄rio qz h̄rent inequalitatē. Sū em̄ in p̄cti-
bus ciuilib? z h̄uanis finalis rō sit cōe bonū id
circo taxatiōis p̄cioz eq̄tas fuit z ē mensura
da p̄ respectū ad cōe bonū z put expedit cōi bo-
no qz nihil iniqui? est q̄ p̄ticularib? z p̄uatis
cōmodis: cōi z vniuersali bono p̄iudicare q̄d
vtriq̄ fieret si res dicto modo taxarent̄. p̄ete-
rea q̄d cūq̄ p̄modū q̄d ex emptare p̄sequit̄ em-
proz oīno ex ipm̄ vendentē est. z illud p̄modū
q̄d p̄sequit̄ emptor oīno p̄sequitur vt ex re sua.
p̄eterea si venditor ex hoc consequitur aliam
maiozem utilitatem consequitur ex re omnino
non lua q̄d vtiq̄ ineq̄litas eēt atq̄ iniustū. Se-
cūdo insup eēt malū qz induceret importabile
difficultatē. nā in hoc ipso p̄ticularis dissolutō
forti? z difficili? p̄tinet z importabile on? q̄d z
in p̄posito sp̄ali? declarari p̄t. Verbi gr̄a. Si p̄
pugillo aque vel ignis mibi sūme necessariū ē: te
neor tibi dare q̄tū valz vita mea ad quā mibi
p̄fert: tunc eadez rōne in p̄sili casu tu p̄ pugillo
aq̄ tibi sūr necessarie tūdem tenebaris mibi da-
re: q̄d vtiq̄ iniquū z itolerabile on? eēt. Ter-
tio malū eēt: qz euacuaret oēs pietatē: nam tale
eq̄tatis gen? m̄ro mō omis pietatis atq̄ h̄ua-
nitatis enervatio z eradicatio esset precipue in
casibus ipsius necessitatis maioiori h̄uanitate
z pietate indigētib?. Absit aut̄ q̄ x̄tuosa z x̄a
eq̄ta a pietati et humane socialitati sic impie ad-
uerfetur.

Quēd iustū z p̄tra cōe bonūz taxa-
re res z obsequia fm̄ utilitatē quā cō-
ferunt z fm̄ quēmodū p̄dicta taxan-
da sunt. Caplin. ii.

Scundo quoq̄ p̄ciū rez n̄ ē taxādū
p̄dicto modo rōe iusticie. Quia em̄

preium rerū et obsequiorū sicut predictū ē: ē taxā
dū ad ordinē cōis boni. **I**n hūmōi pmo et pñ/
cipalit attendēda ē cōis taxatio et estiatio a cōi/
tatib⁹ civilib⁹ facta cōit q̄ qdē in hūmōi pbat⁹
tres circūstācias obfuarē. **P**rio ei obfuar qn
dā rāle ordinē vtilitū rer⁹. scdo obfuar qndā
cōem cursū copie et iopie. tertio obfuar piculū
et laborē et industriā adducēs rer⁹ seu obseq⁹
Prio ei obfuar qndā naturalē ordinē vtili/
um rer⁹. nā sūt qdā q̄ vsui nro pmo sūt meliora
seu vtiliora. scdo sūt qdā durabiliora. tertio sūt
qdā delectabiliora. **P**rio em sūt qdā q̄ nro vsui
sunt meliora seu vtiliora. **N**ā sunt qdā q̄ sūt q̄si
matia et materialia alior⁹ vt sūt elemēta respectū
mixtor⁹ sic etiā et eor⁹ vsus ē in nob⁹ matialior⁹
q̄ sūt suoz nobiliū mixtor⁹ sic pzi vsu aq̄ respe
ctu vini. et in vsu terre respectu panis vt tritici
scdo sūt qdā nro vsui durabiliora. **S**ūt em q̄
dā q̄ sūt sui naturā alijs corruptibiliora sūt et i
nris vsib⁹ cito corrūpūt. imo q̄ndā vsus eor⁹
ē psumptio sic pzi in vsu panis et vini cibi et pot⁹
qdā aut durabiliora sūt in vsu suo sic equ⁹ aurū
et filia. **T**ertio sūt qdā vsui nro delectabiliora:
q̄ sūt naturā alijs pulchriora et glosiora. idō
vsui nre volūtatis nrisq̄ sensib⁹ cōit placabili
ora sunt sic pzi in colorib⁹ et tincturaz vestitū et
gemaz et i odore aromatū: et diuers⁹ sonis mu
sicalū instror⁹ q̄ igit in eis cōis ordo nate cō/
currit cū cōi ordine nri vsus. **H**ic ē q̄ cōis estia
tio i pñis pfert vltima pñis et tal estiatio seqn/
da. **S**cdō qdē obfuar i b⁹ cōez cursū copie et
inopie seu paucitatis et abūdantie. q̄ cōe ē ver
bū q̄ oē raz charū ē vñ nimia familiaritas et
abūdātia pñt pteptū: q̄to ei rari⁹ et difficili⁹ rē
adire possum⁹ et hñe tāto supra nraz facultatez
alti⁹ et mirabili⁹ estimam⁹. **A**rdua em nob⁹ et in
solita admiramur. **E**t idō vbi auz vel triticuz
mixtū cōit abūdāt n̄ tāti pñi estiat. sic qñ grādis
cōit inopia ē ipoz. **E**t idē vbi ē mag⁹ copia vt
inopia medicorū seu aduocatorū aut pugilum
vel fissor⁹ q̄ vbi taliū ē penuria pñt chari⁹ lo
care opa sua. **T**ertio insup obfuar laborē ac pi
culū et industriā traditiōis rerum vel obseq⁹
Nā merces seu obsequia oposa que cum maio
ri labore et periculo cōiter ducūtur vel sunt pl⁹
in pñio ceteris paribus ponderant vñ in terris
que pñunt plus distant a mercibus fracie vt
vltra marinis ipse merces sunt cōit chariores.
Que etiā maiore industriā exigūt ceteris pari
bus maioris pñi pñunt estimant. **H**ic ē q̄ pl⁹
datur aduocato seu medico q̄ fossori seu scisso
ri lapidū q̄ q̄ pl⁹ corpe laborati min⁹ dāt sicut
architectori q̄ cū maiori pñia et industria fossori
seu scissori pñipit et agēda demñat pp̄ b⁹ eti
am bladuz ē maioris pñi q̄ herbe siluestres in
medicinalib⁹ efficaciores q̄ non tāto et diutino

labore et industria excolunt. nec cū tātis expen
sis eorum sufficientia pñunt obtinetur.

Pcia rer⁹ taxanda sunt fm vari
am rōnem: iuxta modū estimationis
a cōitatibus civilibus cōmuniter faci
te.

Cap. III.

Tertio aut pñi rer⁹ non ē taxandū pñi
cto mō rōne eminetie. **N**ā sic ex pcedē/
tib⁹ patz postq̄ attendēda ē pñcipalit
in reb⁹ taxatio et estimatio pñi a pñuitatib⁹ ci
uilib⁹ cōit facta eodē mō ipa obfuar oēm gra
dū et ordinē officior⁹ et dignitatū eis annexum.
vñ maiora stipēdia dātur duci q̄ militi et militi
q̄ scutifero vel pediti. **C**ui⁹ rō est triplex. **P**ri
mo ratione singularitatis: nā sicut ex dictis pzi
si ad altiora officia debite exeq̄nda exigūt ma
ior pñia et industria: et amplior sollicitudo mē/
talis ac etiā multo atq̄ diuturno studio atq̄ ex
pientia et labore multisq̄ piculis et expēsis ac
quiritur pñia et industria talis et etiā q̄ pauci
sunt et ad hoc rari idonei: ideo i maiori pñio ex
timant. **S**cdō rōne dignitatis ad honorē enī
et vtilitatez civilis pñuitatis facit q̄ superiores
reuerētī et cumulatī in qdā sensibili supiorita
te et dignitate seruent: licet ipi superiores et ma
xime si sunt in pfectionis statu. **I**n seipis exem
plar et opa hūilitatī et scitatis dñt exhibere po
tius q̄ cult⁹ et palatū. **T**ertio q̄ rōne necessita
tis et equitatis: nā officia supiora vt sepi⁹ egēt
plurib⁹ sumptib⁹: dux em exercit⁹ ad totū exer
citū et diuersorū plior⁹ pcursum debite gubnā/
dū plurib⁹ eget q̄ q̄cunq̄ inferior⁹ circūstan
tijs igit in pcedē. c. et i isto cōit obfuaris taxā
tur et taxanda sunt rationabiliter pñia: iux qd
tolerabili⁹ et salubri⁹ pñuitati expedit oib⁹ hīc
inde et ex omī pte pñatis. **S**inguli aut in singu
lis suis seu singularib⁹ pñtib⁹ vel exactionib⁹
sumptū sequi dñt formā et regulā cōium estia
tionū et taxationū ne ps turpiter et irreglariter
inobediēt atq̄ indecenter dissonet a suo toto
ne quilibet pro libito suo preiudicet cōmunita
ti ac cōmuni vtilitati ac per consequens com
muni iusticie et pietati.

Articulus. III. etiam sub titulo que
stionis in qua querit an sit culpa mor
talis rem vendere maculata et de tri
plici macula q̄ in reuendibili eē posset

Pro tertio articulo queri potest: an
sit culpa mortalis rem vendere i qua
sit aliqua macula que nota a vendē/
te ipsi ementi minime ppalatur. **A**d
quod dicendū q̄ tripliciter in re vendenda ma
cula esse potest. **P**rimo defectiōne. scdo ad
mixtiōne: tertio corruptiōne.

De examinatione rerū venaliū

De triplici defectu qui in re vendibili potest esse et quid dicendum sit de vitiis corruptis ponderibus vel mensuris.

Cap. I.

Primo in re vendenda potest esse macula defectus. Unde **Thom. secunda. ii. q. lxxvii. Et Seco. in. iiii. di. xv. q. ii.** Sciendum est quod circa re vendendam triplex defectus considerari potest. Primus secundum substantiam. secundus secundum quantitatem. tertius secundum qualitatem. De his dictum est **Ser. xxiii. arti. ii. c. iii. q. sic** contingit in permutacione sicut in emptione et venditione. et ex his que allegata sunt ibidem: patet quod licitum non est vendere pro vero auro alchimicum aurum et argentum quia non est adeo purum et perfectum nec easdem proprietates habet sicut verum. Non enim habet proprietatem letificandi aut virtutem contra certas infirmitates aut homodi quam habet aurum verum immo venenosum est ut dicitur. Si vero per alchimiam fieret verum aurum non esset illicitum vendere illud pro vero quia nihil prohibet autem ut in aliquibus causis naturalibus ad producendum veros et naturales effectus. quemadmodum ait **Aug. in. li. de trini. de his que sunt arte demoniorum.** Insuper quod dictum est de venditore intelligendum est de ipso emptore ut puta quando venditor crederetur suam minus preciosam esse quam esset. Verbigra. Vendit aurum pro pretio satis minori quia putat id esse aurichalcum aut aial sanum quod credit esse infirmum quod si emptor cognoscit hoc iniuste emit et iustum precium satisfacere obligatur ut plenius patuit **serm. xxiii. ar. ii. c. vii. in par. tula. ii.**

Quid dicendum sit de his que in rebus vendibilibus videntur mixturis falsis

Capitulum II.

Secundo quoque in re vendenda potest esse defectus admixtione. scilicet falsas mixturas aut compositiones occulte addendo sicut faciunt quidam aromatarum vel artifices in artibus suis. Circa quod notandum est quod si tales propter huiusmodi admixtiones ultra extremos limites iusti precii vendunt totum illud quod est supra iustum precium satisfacere obligantur. Si vero per hoc non intendunt nisi iustum pretium citius aut fortius extorquere: tunc ad satisfactionem non obligantur. Si tamen certitudinaliter aut multum probabiliter sciunt iustum precium non excessisse: si tamen dubitant tunc quidem tenentur pro eo quod fraudis certi sunt. Notandum autem quod quidam sunt admixtiones ficticie que quasi in nullo mutant valorem venalis rei. Nec augent et quidem in talibus non peccant si fiat sola intentio sobrii et iustum precium iuste extorquendi. Alie vero admixtiones que virtutem rerum et valorem notabiliter minuunt: et sunt omnino per se et contra intentiones emptoris ille omnino illicite sunt

quis tamen nihil ultra iustum precium habet. Et puto quod talium usus saltem in frequentatione sua mortaliter culpa. Sicut patet in illis qui in vino nebulum miscet ut flavior in eo elucescat color cum tamen ut dicitur tale nebulum in vino mirabiliter capiti et stomacho sit nocivum. Si tamen virtutis minutio modica sit et precium iustum tamen tunc puto nisi periculum veniale. Sed instat venditor vini et plures alii dicentes. Quilibet potest miscere rei sue quod vult saltem antequam ea venale exponat non autem pro vini perconizationem. Sed per hos est quod prestat eis quod lex et consuetudo committit est quod vendat vinum purum aut quod eis commixtio publice exprimat. Intentio etiam credulitas omnium ementium est emere vinum purum et siliam quod vtrumque horum fraudulenter incedunt: cum etiam eorum intentio corrupta sit avaricia: licet autem in sua re commisce de se licitum sit tamen cum intentione et affectu illa aliis per coe lus et per eorum intentiones vendendi: alias in vino suo vendendo toxicum licite miscere possunt.

Quid dicendum est de his qui vendunt res corruptas et maculatas

Cap. III.

Tertio in re vendenda potest esse macula corruptionis. Pro quo notandum est quod venditor corruptionis defectus illos ex quibus emptor ultra iustum precium enormiter falleret: tenet sibi padere: si tamen novit eos vel de eis verisimiliter opinari: aliter ex hoc ipso dat occasionem dupli. Primo damni. secundo periculi. Primo damni si propter hoc res satis precii sit minoris et ipse tamen propter hoc precium non minuit. Secundo periculi ut puta si nautis quas vendit tale vitium habet ex quo emptor cum ea navigaturus periclitetur et periculum incurrere possit. Idem quoque de defectu equi ex quo miles illum emens in fluuto seu in bello ruere statim ac periclitari habere. Item est de defectu syroporum et medicinalium perfectionum. Quos apothecarii seu pigmentarii vendunt tunc venditor tenet restituere omnem damnum inde contingens iuxta. c. ex de iniur. et da. in. c. si culpa. Scriptum est: Qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur ubi vero ista quattuor concurrant. scilicet quod nullum periculum imminet emptori. Nec in vendendo iustum precium aut saltem non nimis notabiliter excedat: et emptor censeat in emendo satis industris: et res venalis prohibito sibi examinanda exponit diligenter tunc venditor non tenetur defectus illos manifestare et maxime ubi eos non celat nisi solum ut dere habeat iustum precium suum. Nec etiam tenetur manifestare vitium manifestum puta cum equus monoculus est. vel cum usus rei quod si non competat venditori potest tamen competere alteri et venditor pro homini vitio de precio subtrahat quod tum oportet: quia si manifestaret vitium rei emptor forte nolleret precium iustum sibi dare. In fine

notandū est q̄ om̄ia que ponunt̄ supra in s̄mo
ne. xxxij. de donationibus in arti. ij. c. ij. Et̄
intelligenda sunt de emptionib⁹ et venditiōib⁹
Ex p̄dictis patet regula supradicta. s. q̄ domi-
ni rex iuste eas emunt vel vendunt si sine frau-
de seruent equalitatem valoris in emptione et
venditione s̄m rectā rationē. Quod om̄ib⁹ no-
bis misericorditer largiri dignetur iustus q̄ iu-
stitias dilexit et equitatem vidit vultus ei⁹ do-
min⁹ noster iesus christ⁹. qui cum patre et spi-
ritu sancto viuit et regnat in unitate spūs sancti
deus. Per oīa secula seculorū Amen.

Seria tertia post quartam domini/
ca in quadagesima de voragine vsu-
rarum ubi declaratur quid sit vsura i
quibus cōmitti potest et quas excusa-
tiones assumunt qui defendere volūt
vsuram.

Sermo. xxvi.

De lite iudicare

Non faciem iustū s̄cōm iudiciū iu-
dicare Jo. viij. et in euan. ho. Dis-
quippe iniuria tāto capitalior est
Ecce vsurarij charitas s̄lata et crudelitas pal-
liata. dū seruire se ppter mutuū p̄tendit substā-
tiam primi deuorare intēdit. Hinc illō Mat.
v. volētī mutua re a te ne auertaris. Chrys⁹. ait
Similis est pecunia vsurarij morsui aspidis.
Percussus enī ab aspidē quasi delectatus va-
dit i somnū: per suauitatē soporis morit⁹. quia
tunc venenū latēter p om̄ia mēbra currit. Sic
qui sub vsura accipit sub tempe quasi benefici-
um sentit: sed vsura p om̄es eius facultates de-
currit: et totū cōuertit in debitū. Ecce q̄ exitus
manifestat quod antea celabat: seruire ostēde-
bat et deuorare intendebat. Proinde vsurari-
us similis est scorpionī qui lingua suauiter lin-
git: et cauda mortifere pungit. Ideo de talibus
in verbo pposito dñs nos admonet dicēs No-
lite iudicare s̄m faciē id est s̄m apparentē amicit-
tiam: sed iustū iudiciū. id est vēr iudiciū iudi-
cate. Nec quidem falluntur in hoc iudicio solū
mutuum recipientes sed incompab⁹ liter ampli-
us interdū ipsi insup mutuantes. Nam decep-
ti inde decipientes seip̄s pauperi et inopi ser-
uire se iudicant: dum eorū substantiam vsq̄ ad
p̄sumptionē deuorant: non intelligentes neq̄
itelligē volētes qd dñs mat. x. diuitib⁹ p̄cipit
dicēs. Gratis accepistis gratis date. Quasi di-
cat q̄l accepistis diuitiaz donū iō gr̄is date idigē-
ti mutuū. iux illud Lu. vi. Mutuū date nihil
inde sperātes. Sicut d̄ b̄ lati⁹ in sermo. sequen-
dice. Et qd licet p̄dictū xp̄i vēr pōt eē thema
in p̄m sermo. Int̄ hos q̄ male diiudicātes cō-

nūerari pōt qdā hoīm gen⁹ q̄ et si nō sunt vsu-
rarij manifesti. mutuātes tñ aliqd inde sperant
Ibi nēpe manifesti vsurarij corā deo: licet occul-
ti sunt mūdo. palā faciūt corruptā suā intentio-
nē: qñ si non remūerant ad libitū: estimāt et di-
cūt eos ingratos. Ad iudicandū igit s̄m iustū
iudiciū d̄ vsura ne quilibz p̄dictorū fallat de ip-
sa ad p̄s tria diligētē p̄siderem⁹. p̄mo ei⁹
descriptiōnē. scōdo ei⁹ cōmissionē: tertio ei⁹ excu-
sationē. Hoc ē quō describat in quo cōmittat⁹
et a quibz dā quō excusatur.

Articulus primus d̄ triplici descri-
ptione vsure.

Primo p̄o p̄sideremus vsure descrip-
tionē. Tripliciter enī describet ad p̄s
Prima aut̄ descriptio ambrosij. secū-
da hostien. tertia vero sit m̄gralis.

Prima descriptio Ambrosij
Capitulum. i.

Primo vsura describit̄ ab Amb. xiiij
q. c. iij. pleriq̄ vbi d̄ qd cūq̄ sorti acce-
dit vsura est. Et cū hac descriptiōe cō-
cordat. c. p̄mū et vlt. q. eiusdē. Et in hac descri-
ptione tangunt̄ tria. Primū cū dicit qd vsura
est qd cūq̄. Nam sicut patet in dicto. c. pleriq̄
vñ hec descriptio sumpta est Amb. snialit̄ ait.
Q̄ siue sit pecunia siue sit spēs vel fructus vllī
gna. vel qd cūq̄ aliud sit si accepit sorti vsura ē
Scōm tāgit cū subdit sorti. Licet enī fors dica-
tur signū distinctiuū rerū sicut p̄tz Proverb.
xvj. Ubi d̄ sortes mittunt in sinū: Nihilomi-
nus sumit hic fors p re iuste possessa diuisione
aliquarū rerū siue possessionū et hoc mō i sacra-
pag. na possēdōes filiorū israel sortes denoian-
tur: hoc etiā mō sumitur h fors. s. iuste possessa.
Vel aliē s̄m legistas fors ē debita q̄ntitas mu-
tuate rei i materia occurrētī. Tertiū subdit ac-
cedit qd qdē sic in seq̄nti arc. j. patebit vsura so-
lū in mutuo cadit Goff. huic descriptiōi supadi-
dit dicēs. Vsura ē qd cūq̄ accedit sorti intētio-
ne p̄cedēte vel pacto et licz Goff. addidit. Hoc
tñ tenendū ē qd etiā Amb. et alij in p̄dictis. ca-
pallej. eiusdē snie exciterūt cū noscēt dñz Lu.
vj. p̄cepisse dicēs. Date mutuū nihil inde span-
tes. s. intētiōe. Quasi dicēs mun⁹ etiā paciscē-
tes in vsure clara exp̄ssione et pactione.

Secūdo describitur vsura ab ho-
stien. Caplm. ii.

Secūdo vsura sic describit̄ ab hostiēse
Vsura ē qd cūq̄ solutiōi rei mutuate ac-
cedit ip̄i⁹ rei vlt⁹ gr̄a pactiō int̄posita
vel hac intētiōe habita i actu vlt⁹ ex actiōe hita
ex p̄ facto. In q̄ qdē descriptiōe sex p̄ ordinē tā-
git. P̄mo dicit qd cūq̄ sicut. s. exp̄ssitū ē. Secū-
do subdit solutiōi rei mutuate accedit qd iō dī

De voragine vsurarum

cit qz vsura sicut .s. patuit solū in ptractu mutui veri vel interpretati locū habz. Tercio addit ipsius rei vsus grā: qd iō addit qz si nō vsus ip/ sius grā. i. grā psumptiois: s. loco pone appone ref. z absqz fraude fieret secus esset ex de arbi. c. dilecti. xij. q. ij. fraternitas. Quarto subnectit pa/ ctioē inēposita. i. inueniente expssa pueniētia pacti: qz tūc expssa vsura ē. Quinto subdit vel hac intentioē habita in ptractu. qz sicut .j. pate/ bit si pncipalis intentio in ptractu fuit velle re muerari vsura est. Sexto addit ex actioē habi/ ta ex post facto: mā si vltra pdicta exactio nō ē habita ex post facto z debitor v. grati aliquid offerat: licite recipi potest: Tū cū pditionibz qz ifra fmo. xxxvij. ar. ij. q. iij. ponent. De pdicta aut diffinitioē danf versus. Quicqd adest for/ ti rōnere rei mutuate. Si petat exigat, intēdat sit sp vsura. xij. q. iij. c. vsura.

Tercio vsura describit a magistris Cap. III.

Tercio vsura sic describit a mgris. Vu/ ra ē lucz ex mutuo pncipaliter intentū. In qua descriptioē ponunt tria. Pri/ mu ē qz vsura ē lucz. Lucz ei pprie sp abūda/ tia nūcupat siue illud incrementū qd qz habz ex volūtaria cōmutatioē vltra ea que pserāt sua: vt qz gen⁹ est qz ois vsura est lucz. sed nō puenit: qz nō oē lucz ē vsura. Pri mu equidē patz. Nā si qz tū recipit qz dedit z non plus tunc sicut non recipit lucz sic neqz vsurā. Rur/ sus si qz pl⁹ recipiat qz mutuauerat: z tale rcep/ tū nō sit ei lucz. quia scz alias erat ipius recipi/ entis non est vsura. Verbi gratia. Depositari/ us raptor vel alias debitor mutuantis mutuo prius recepto reddit cū mutuo depositū vel rē receptam vel alias debitā z nisi ille mutuasset non aliter redditurus non potest dici vsurā re/ cipere. Ad hoc facit ex de vsuris. c. j. in fi. cum his que notantur ibidem in glo. fi. Scdm etiā patet qz in ptractu locatiois venditionis pdu/ ctionis et similibus est dare lucrū nec tamē ibi est vsura. Secundo in descriptione dicif ex mutuo quod est tāqz differētia distinguēs vsu/ ram a lucris que nō ex mutuo acquirunt. Raz illa pprie nō dicif vsure iuxta no. in. c. in ciui/ tate extra de vsuris. in ciuitate. Tercio i de/ scriptione additur pncipaliter intentū quia si hoc pncipaliter nō intendit sed secundario z de/ bito aliqd mere gratis offerret sicut infra pa/ tebit nō est vsura. Dicitur aut vsura ab vsu rei. Vel dicitur quasi vsus eris id ē pecunie. Item quare vsura solum in ptractu mutui cōmittat in pmo arti. z in. ij. c. sequētis fmonis patebit.

Articulus secundus vbi declarat in quo contractu et in quibus rebus

committatur vsura

Secundo pderemus vsure cōmissio/ nem. Circa quod tres fundamēta/ les circa dicēda notificemus p ordi/ nē veritates sub ordine triplicis que/ stionis. Primo querit in quo ptractu cōmitti/ tur vsura. scdo in quib⁹ reb⁹. tertio qre solū cō/ mitti solet in tribus generibus rerum.

vsura non solum in contractu mutui comittatur. Cap. I.

Primo queritur in quo contractu comi/ mittitur vsura. Dicendum fm oēs do/ ctiores qz pprie non cōmittit nisi in cō/ tractu mutui. Mutuū dicif qz aliquid meuz sit p aliquod temp⁹ tuum. Circa qd aduertē/ dū est qz sicut in pmo. ca. pcedentis arti. patuit vsura est qz quid accedit sorti. Hoc aut solū in mutuo cadit: sicut plenius dicet in sequēti ser/ mone. ij. ca. pmi arti.

vsura solum cōmittitur in his que consistunt in numero pondere et mensura Cap. II.

Secundo querit in quib⁹ rebz cōmitta/ tur vsura. Dicendū qz p supposito sicut predictuz est qz vsura solum in mutuo cōmittat necesse est qz in illis rebz quib⁹ mu/ tuū interuenire pōt: in eis solū z non in alijs cō/ mittat vsura. Nec quidem fm Alexan. de hal/ in triplici genere distinguunt. Nā quedā mu/ tuant sub certo nūero sicut pecunia. Quedam sub certo pōdere sicut aurū z argētū zc. Quedā sub certa mēsurā vt granū vinū oleū z simi/ lia. Et in his solū pprie cōmittit vsura. Rato huius est qz sole ille res circa quas pstitit mu/ tuū hnt a natura vel arte sibi pstitutuz valorē quē transcendere mime pnt: nisi ptra naturā vel artē vitiose agat. Tū igitur vsura transcendere faciat rem mutuata vltra suū valorē relinquit qz in eis solū sit possibilis fieri. Res em que ha/ bent determinatū valorē a natura sunt que pōde/ rant vt aurū z argētū. z que mensurantur vt vinū oleum z frumentū. Res aut que habent determinatū valorē ab arte sunt q nuerant et i/ his solis cōmitti potest vsura: sicut latius dice/ tur in fmonē. xxxvij. c. j. arti. j. z de hoc habe/ tur text⁹. isti. qb⁹ mo. recōtra. obligi. Gaus. tū obijciens ptra Ray. q pdictis pntit ait. Vu/ ram posse cōmitti etiā in alijs rebz vtputasi p pecunia mutuata recipiā vinum equū vel p/ dium aut sortē z similiter vltra sortem vsura ē. patet. xij. q. iij. ca. pleriqz. Nec tū obiectio le/ uiter tolli pōt. Cui rīdenduz ē qz distinctio fle/ ri debet inter vsuram que ab vsurario exigit z rem illā in qua predicta vsura cōmittitur. Raz vsura que ab vsurario exigit pprie loquēdo ē

Illud lucrum quod exigitur ultra sortem seu ultra mutuū datum. Res vero in qua dicta usura committitur est ipsum mutuū de quo gignitur ipsum lucrum. Quis ergo quilibet per feneratoris accedere potest tam usurarium lucrum dictum. In lucrum non gignitur nisi de solis illis tribus generibus rerum. Propterea recte dicitur quod usura in illis solis tribus rebus habet perpetrari. potest quod idem breuius et clarius dici videlicet si poterat prius quod datur illud potest esse aliud a predictis. Si vero poterat id quod mutuo datur cui proprie et vere usura accedit illud semper persistit in predictis tribus.

Ratione ostenditur quod resolum in his quod persistunt in numero potest et mensura committitur usura. Capitulum. III.

Ratio quoque quod potest quod resolum in tribus predictis generibus rerum usurarium mutuū committi habeat et non in alijs. Ad quod dicendum quod in mutuo debitor rem mutuatam sub eadem identitate restituere non tenetur: sed sub certitudine eiusdem valoris siue equalis valoris si fuerit debet. Ita iusticia in mutuatam et illi cui mutuū datur. Certitudo autem equalis valoris ex natura rei non reperitur nisi in rebus illis quarum valor pensatur ex numero potest et mensura. Quapropter ratio mutui solus persistere debet in rebus que ad habendam certitudinem sui valoris possunt vel numerari vel ponderari vel mensurari. et hoc reperitur in tribus generibus rerum predictis. ideo solum in illis cadit usura. Vel secundum Alexam. lomb. Ratio quod in his tribus generibus rerum solum committitur usura est. Quia usura est quedam supabundantia illicita proveniens ex usu alicuius rei. Supabundantia autem est quedam excrecencia respectu alicuius iniusti lucris. Sicut igitur lucrum et equum ratione cuius tollitur supabundantia talis terminatur et certificatur ita abundancia ista: sed equitas et iusticia in rebus que veniunt in hominum usum his tribus certificari possunt secundum numero potest et mensura. Nam res vel sunt actu distincte: et in talibus cognoscitur equalitas vel inequalitas in ipso numero. Nam numerus est ratio prime discretionis. Et ideo in distinctis equalitas et inequalitas per numeros cognoscitur potest. Vel res sunt indistincte: et in talibus equalitas et inequalitas cognoscitur non potest nisi duobus modis. Primus per mensuram aliquam determinatam in re que habet quantitatem faciliter divisibilem sicut vinum frumentum oleum: et similia. Secundo per certum et determinatum pondus sicut in his que non sunt faciliter divisibilia et quorum equalitas persistit in pondere quia sunt aurum argentum: et similia. Sicut igitur in his equum et iustum et determinatum: ita tria ista sunt materia supabundantie quam vocamus usuram: quia extremorum et medij

vna materia esse debet.

Articulus. III. de quoddecim excusationibus seu defensionibus quibus quidam nituntur excusare usuram: et de solutionibus efficacissimis earundem.

Ratio consideremus usure excusationem id est argumenta et rationes quas ad excusandas excusationes in peccatis per defensionem suam usurarium assumere solent seipos mirro modo decipientes et malicias suas et cupiditates palliātes. Et ut sensibilibus et clarius argumenta sua intelligamus in quoddecim defensionibus scuta per ordinem distinguamus. Ad quorum destructionem per fractionem et contractionem rationes lucidas et ignitas quasi iacula scuto id est. cuilibet rationi eorum subito opponemus. ut verificetur quod mystice de hoc posuit ait. Et scuta comburent igni per lucidus et feruidus predicator.

Defensio prima ipsius usure et solutio eius. Capitulum. I.

Primum sumunt scutum dicentes Constat nempe quod mutatio atque res que mutuo datur aliquam commoditatem et utilitatem conferunt illi cui prestatur et mutuatur. Ergo secundum naturalem equitatem potest homini commoditas et utilitas pro precio estimari et merito compensari. Ad quod scutum comburendum et perfringendum dicendum est. quod sicut latius in sermone. xxxviii. arti. j. c. iij. et vij. dicitur. Res mutuata non confert ei cui facta est aliquam utilitatem aut commoditatem differentem a rei presumptione vel alienatione. et ideo non est vendibilis alio precio ultra precium mutuate rei. Preterea commoditas eius est ex sola ratione eius operationis cui mutuū datum est: aut ex eius industria vel suorum. Et ideo non debet illam emere quasi non suam cum manifesta iniusticia sit sua propriam rem pro precio comparare.

Defensio. II. usure et eius solutio.

Capitulum. II.

Secundum vero scutum eorum tale est. Licet unicuique in tractibus se servare in deborem. et hoc maxime si ab illo cui mutuū datur precibus inducatur. Ad quod dem facere non potest nisi accipiendo aliquid ultra sortem: et hoc ex pacto alias esset incertum. Similiter dans voluntarie datur: quod nullus eum ad hoc cogit: sed voluntate sua accipit pecuniam et reddit ultra sortem: et sic dominus potest transferre in alium. ergo transfert: ergo alius scilicet usurarius alienum non habet. Dicitur etiam iustum quod deus et equum est quod dantur creditoris seu prestitoris recompensetur sibi a sui mutui receptore: sed prestitor pro substantiam pecunie mutuate sibi subtrahit pecunie persistite aliquem usum qui esset vel saltem posset esse lucrosus: ergo ultra substantiam mutuate debet aliquid alio discrete recompensari. Ad primum dicendum secundum

De voragine vsurarum

Sco. in. lliij. di. xv. q. ij. q. si non vult dānifica-
ri. pecuniā ei necessariā referuet sibi: qz nullus
eum necessitat ad faciendū talem miscōiaz pxi-
mo suo. **S**ed si miscōiaz facere vult. necessitat
ex diuina lege qz eam nō faciat vitiatā. **A**d
scdm idem aut. qz si dominiū trāsserat tñ reci-
piens restituere obligat: sicut in mutui datioe
transfert dominiū: et tñ debitor tenet tātūde
restituere creditori. **H**ec **S**co. **A**d tertiū di-
cendum qz si p̄stitor erat p̄us ex pecuniā p̄stita
mercatur: aut aliqd lucrū ex ea soluendo vel
emēdo acquiritur: aut damnū aliqd iminēs
licite saluatur: et tamē hoc sola pietate frater-
ne necessitatis et instantia p̄cum inducitur tradit
sua pecuniā sub tali cōditione qz mutuū
recipiēs teneatur sibi ad interesse p̄fati lucri et
damni: tñ licite accipit et exigit aliqd vltra
pecuniā mutuātā. **N**on tamē aliqd p̄ualens p̄-
fate pecunie inq̄tuz tam q̄si habebat in se vini
et valorem interesse p̄fati: s̄ quādo p̄tractis con-
ditionib⁹ exclusis aliqd mutuū tunc non pōt
dici qz p̄stitor ex rōne mutui se dānificet in ali-
quo p̄ualenti simplici et absoluto p̄cio pecunie
mutuata. **I**deo hoc ampli⁹ minime exigere p̄t
Ex dictis p̄t qz dum emere velles merces: et
qdam amicus tuus instat te roget qz sibi mu-
tues denarios cum qbus empturus eras illas
et tu ex p̄cibus eius cessas ab illa mercatioe ex
sola pietate ei p̄dictam pecuniaz mutuando li-
cite qdez ei dicere potes: volo qz mihi reddas
tantū quantū habitur⁹ essem in tali loco d̄ mer-
cibus illis si illuc deferrem eas: dūmodo reci-
pias in te periculū quod cōcurrit. **Q**uidē
ideo licet fm **R**ay. et **H**ostien. quia tanq̄ inter-
esse recipis inde lucrum. **I**dem quoqz dicēdū
esset fm **H**ostien. si volebas emere terram vel
vineā seu domū valentē singulis annis. florj.
decē et ad instātiā amici tui cessasti a tali em-
ptione: et mutuasti ei dicens ei. volo qz mihi
soluas tantū quantū expedire redderet illa ter-
ra vel domus deductis p̄sumptib⁹ et labore: et
etiā periculo si qd esset licite. ergo hoc mō rati-
one interesse alis nō. sed d̄ hoc plenius in p̄mo-
ne. xliij. arti. ij. c. ij. agetur.

Tertia defensio vsure cum sua solu- tione. Capitulum. iii.

Tertius vō scutum ē hoc equū et licitū
esse videt seruitiū p̄seruitio. et gratiaz
p̄ gratia reddi. ac p̄sequens equū. id ē. iustū
et licitū est sub hoc certo pacto firmari qz ille
teneat p̄stitori ad p̄similez mutuationē aut ser-
uitiū vel beneficiū equiualens mutuo dato vt
patet in. c. cum officijs. extra de testa. et ff. de pe-
ti. here. sed et si lege cōsuluit. **A**d qd dicēdū
est sicut patet in. c. si feneraueris. xliij. q. iij. in

glo. ff. qz p̄ grā mutui impēsa non potest iuste
exigi amplior gratia. aut aliud q̄ gratia. **N**az
si ex debito iusticie grā exigat. iam gratia nō
est grā. s̄ potius gratie venditio. vel gratie cō-
mutatio dici debet. licet ergo p̄stitor possit cum
postea eguerit cōsimilem mutui grām exigere
potius p̄ modū gratie et gratitudinis. q̄ p̄ mo-
dū venalis iusticie: nō tamē sequit ex hoc qd
re mutuata aliqd p̄cium supabundās exigere
posset. **Q**uare ergo ad cōsimile mutuationem
p̄stitori sub pacto astringi derogat grē que cō-
petit mutuo ex sua specie. **I**deo dicit qdaz ta-
lem p̄tractum illicitū esse. **S**cdm em **A**lexan.
de bal. qm mutuās pōt sperare illud ad qd ac-
cipiens obligatur: qz in p̄simili casu scz necessi-
tatis tenet accipiēs mutuū illi q̄ ei dedit dare.
similiter etiā si non dedisset p̄us. ideo pōt mu-
tuans hoc sperare a recipiēte. non tamē ex vi
mutui. sed ex charitate recipiēt mutuū. **A**du-
tua em bñficia accedunt charitatē. **E**t qz etiā
ex p̄cepto dei debet indigenti mutuū dare: be-
neigit cōcedi pōt qz mutuās valeat mutuum
sperare ab eo q̄ recipit in cōsimili casu: quia ad
hoc ali⁹ obligat. **T**amē si hac intētiōe mutuū
sibi tradit non ē sibi meritoriz. quia nō ponit
deus finem mutui. **I**deo dicit **L**ud. vi. **A**du-
tuū date nihil inde sperātes scz ab homie. sed
a deo sperate retributionē. **H**ec **A**lex. de bal.
fm **h**o **B**al. de p̄sio obligatio vsurarū: ideo
phibita est. qz talis obligatio aut dicim⁹ qz cō-
trahit re aut consensu. **S**i dicim⁹ qz cōtrahit
re: hoc est falsuz. ff. si cer. pe. l. rogasti. s̄ si tibi.
Si vō dicimus qz cōtrahit consensu: hoc ē in-
iustum. quia om̄is obligatio relatiua requirit
extremū eq̄pollens. **N**ō sic p̄bat. **D**ebitor q̄
pmisit vsuras habet dominiū vsus: qz vsura
nō p̄sistit nisi i rebus mutualib⁹ in qbus vsus
rei non distinguit a dñio rei. et sic indebite fit.
Et si dicat qz nō prestat eam p̄ re: sed p̄ bene-
ficio. **R**espondeat qz remuneratio beneficiū hu-
iusmodi a iure naturali nō ē taxata. nec ab ali-
qua rōne intellecta. quapropter deducē volū-
tatē ad necessitatē et obligationē informē non
est fm metas iusticie naturalis: lz sit ex debi-
to amicitie nō est tamē ex debito iusticie. **E**t q̄
nō inducit necessitas: sed spōtanea voluntas
fm **T**ho. **A**d h̄ facit extra de vsur. c. p̄sultit.
vbi d̄ qz om̄is vsura et supabundātia phibet
nō est tantū p̄tra charitatē que ē vtus: s̄ etiā
p̄tra tpantiā que est vtus moralis. **E**t ideo p̄
Aristo. vsure dicunt om̄e naturalit phibituz
lucrū. **H**ec **B**al. de. c. de vsur. l. j. **H**ui⁹ qdem
sentētie fuit. **T**ho. scda. ij. q. xviij. **U**bi ait qz
p̄ pecunia mutuata nihil expectādū vel exigē-
dum ē: nisi beniuolētie affect⁹ q̄ sub estimatio-
ne pecunie minime cadit. **E**x illo em spōtanea

mutuatio pcedere pōt repugnat ei nihilo mi-
nus obligatio ad faciendū imposterum: quia
obligatio talis posset pecunia estimari. Et ideo
lucrū est qd mutuati sibi similiter remutuetur
sed nō licet ei p pactū obligare debitore ad mu-
tuū imposterū faciendū. Concordat cu hoc
etiā Hostien. Pm predicta etiā dici pōt q non
licet solū recōpensationē muti sub certo pacto
firmare: verū etiā nec spem de hoc pncipali-
ter habere qn hoc eēt cōtra illd Lud. vj. Bu-
tuū date nihil inde sperātes. Si tamē pncipa-
lis intētiō esset ex charitate. et tamē secūdario
homo aliqd inde speraret: minueret debitū. &
non esset peccatum salrē mortale. Ecdm autez
Lpo. pōt homo ex mutuo sperare rem cuius
vltus sine precio inter amicos concedi solet sic
mutuā liber sed non domus. Ex his patet q
expectare possū iniurię remissionē. Verbi gra-
tia. Intuli iniurias guilhelmo ex quo me pse-
quit vindictam qrens: subeo. Ex hoc ad mei
tutelā expensas multas mutuū ei do: mihi vt
parcat. Licet vtiqz mihi Pm quosdā: quia licz
cuiqzqz vexationē suā redimere extra si mo-
do dilecti. r. c. ad aures. Si qz autez obstat q
edicto causā dedi ppter vexationē nō redimo
ar. extra de eta. r. quali. or. c. j. Dicendū q si
ego peccaui iniuriā do: r. ille etiā perat vindi-
ctam desiderādo atqz querēdo. pterea hic nul-
lum lucrum paciscēdo psequor seu psequor si
ue spero. sed tamē damnu euitō meum. Credo
tamē q hoc tuti⁹ fieret si post penitētiā offen-
sionis cōmisit r. quesito ab offenso humilē re-
missionē p mutuū talis par seu remissio quere-
ret si aliter fieri nō posset. De his etiā lati⁹ di-
citur Pmo. sequenti ar. iij. c. j. in fine.

Quarta vsure defensio et illi⁹ ple- naria solutio. Capitulum. iii.

Quarto scuto vtrū dicentes. Receptio
beneficij non adimit receptori potesta-
tem dandi. nec pstitori licentiā recipi-
endi. imo potius augere videt. sed an mutuū
datum licebat mutuati sperare r. recipe aliqd
ab altero: multo magis licebit post mutuū da-
tum. Ad hoc dicendū est q aliud est recipe am-
plius p modū mere gratie r. absqz aliqua frau-
de r. impuritate vsure: r. aliud est recipe illd p
modū debiti: r. cū prauitate vsure. Quid ad
pmūz nō fit homo impotēti⁹ ex mutuo psti-
to: imo potēti⁹ qz prius esset qd domin⁹ insti-
nuat Luce. vj. dicēs. Mutuū dat. vt s. Nec
simpliciter dicit nihil sperātes: sed nihil inde
id ē. ex ipso cōtractu mutuū: vt scz nulla vsura/
ria spes: nullūqz vsurariuz pactū r. vere inter-
pratiue seu expresse vel tacite ibi interueniat q
q mō. Quid pōt homo recipe tali libero mo-

do etiam post predictam sentētiā xpi habet.
ar. ad h. xij. q. iij. vsura. di. x. vj. de eulogijs
di. lxxvj. in singulis. di. lxx si officia. r. di. lxxj.
qz pderit. Quid autē ad scdm fit impotēti⁹
quia pōt talis receptio ex triplici respectu effi-
ci viciosa. Primo respectu mutuātis. scdo re-
spectu recipiētis. tertio respectu circūstantis.
Primo respectu mutuātis. Naz q recipiūt
amplius aut se pparāt recepturos de facili in
suis lucris incidūt intentionē vsurarij lucri: r.
p psequens in causā vsure. Ad tale igit vsure
piculum penitus pcauendū plus tenent vita
re receptores munusculor. post mutuū datū:
qz si nūqz talib⁹ aliqd prestitisset. Et lz hoc ve-
rum sit r. securū: si tamē pura intētiōe aliquid
suscipit mutuās ab illo qui illud mere grati of-
fert non peccat. Nam sicut dicit. j. q. ij. c. sicut
Nulla em oblatio suscipiēti culpe maculaz in-
gerit: q nō ex ambientis petitiōe pcessit. Se-
cūdo respectu suscipiētis. scz mutuū illud. Nā
presumit q non mere gratis amplius reddat.
sed vt mutuū sibi datū tēpore lōgiori retineat
vel vt itez in futuro p simile mutuū egerit si
bi fiat ab illo: seu quia veref mutuātis offensa
scz nereputet eum ingratiū si sibi vltra redditi-
onē mutui nihil impendat. Tamē Pm Guil.
Creditor tali modo aliqd recipiens bona fide
nō tenet de bona fide psumptis: nec etiā d extā-
tibus qz diu pbabilif credit q ex sola dilectiōe
dederat ei. Insup Pm qsdā qn debitor nō gra-
tis dat lz creditor gratis mutuū tribuat. Si de
bitor aliqd hz de bonis creditoris r. p retenti-
onem intentionē sibi psumat de vsura quaz illi
dedit i foro penitētiā cōpelli non debet ad re-
stitutionē. Tercio respectu circūstanti: qz hz
speciē mali exempli: et incurrit hō facili⁹ peri-
culū pprie infamie. Naz pstitor ampli⁹ recipi-
ens de facili credit eē vsurari⁹. Et sic i ampli⁹
recipiēdo alios de edificat r. seipm infamat.

Quinta defensio vsure cū sua solu- tione. Capitulum. v.

Quintū scutū assumūt dicētes. Ecdm
dare p grē mutui sibi facti modica mu-
nuscula vel enchema qsi i nullo ledit ipm dan-
tem r. est opus r. signū etiā gratitudinis et p/
uocat mutuantē: r. alios ad grām mutui liben-
tius faciendā r. exercendā. ergo videt q saltem
talia recipe lz ppter mutuū datū. Ad hō qdem
ex pcedētib⁹ satis rñsum esse videt. Quid autē
dicūt q dare hmōij munuscula puocat pstito-
rem ad vtiliorē grām itez libētius mutuandū
poti⁹ posset dici q puocat eum ad talē gratiā
corrūpendā inducendo intentionē vsure non
tñ negādūz est qn si gratis r. pure possint dari
r. recipi q vitium vsure non sit ibi.

De voragine vsurarum

Sexta defensio vsure et eius solutio

Capitulum. vi.

Sextū scūtū insup assumūt dicentes q̄
rōnelicet locare equū vel domū: sicq̄
vltra rem locataz recipiā aliqd̄ p̄ciū p̄ ipsa lo-
catione eadē rōne vt videt̄ licet locare vinum
bladū et pecuniā vt aliqd̄ p̄ciū vltra ipsū re-
cipere valeā. Ad h̄ dicendū q̄ in re locata siue
p̄ducta differt eius vsus et fructus a rei aliena-
tione siue cōsumptione. sicut patet in vectura
siue eq̄tatione equi. aut in habitatiōe domus
cōducte. p̄terea vtilitas talis vsus nō pue-
nit ex solo actu et industria ipsi⁹ vtentis. s̄ etiā
et p̄ncipaliter ex v̄tuali efficacia rei vtilis. Vñ
si mutuatīs rebus vera ratio locationis detur
et p̄similis vsus locatere. tūc vtiq̄ vltra ip̄az
licite exigi amplius pōt. Vnde si quis pecuni-
am i saccis sigillatis alicui locet. vt ab ip̄is vi-
sitantib⁹ credat̄ diues et amplius honoret̄ et ti-
meat̄. aut sola p̄sentatiōe eius aliqd̄ vel detri-
mentū euitet: tunc vltra ip̄am aliqd̄ recipitur
p̄ciū sue locatiōis. q̄ talis locatio non fuit mu-
tuatio nec eius vsus fuit p̄sumptio nec aliena-
tio eius. Lōcor. in hoc Tho. et Hostien. et ha-
ber. ff. cōmo. l. iij. §. si. et. l. sequēti. Et. xliij. q.
liij. c. si feneraueris. in glo. Sed de hac differē-
tia inter locatū et mutuatū dicet̄ latius in. j. ar-
ti. c. iij. sequētis s̄monis.

Septima defensio vsure cum eius solutione. Capitulum. vii.

Septimū scūtū eorū est cū dicūt q̄ ma-
lū culpe p̄mittit̄ a deo tanq̄ bonū et fe-
nerari. i. ad vsurā p̄stare i dei p̄missiōib⁹ posi-
tū est. Vñ Deut. xxviii. 82. B̄ndicet cunctis
opib⁹ manū tuaz: et feneraberis gētib⁹ multis
et ip̄se fenus a nullo accipies. Ad h̄ dicēdū q̄
in hac p̄missiōe sumit̄ fenerari generalit̄ p̄ mu-
tuare. Et hoc poti⁹ vt sonat etiā habitū scu po-
testatē mutuandi q̄ put sonat in actū. Est em̄
hui⁹ verbi sensus q̄ intm̄ abūdabis q̄ oībus
poteris mutuū dare et non egebis q̄ tibi mu-
tuū tribuat̄. Vel s̄m Alexā. d̄ hal in p̄allegl.
Deut. verbo ponit̄ p̄sequēs p̄ aīcedēti. Est
em̄ sensus. Tantā habebis abūdantiā q̄ pote-
ris multis gentib⁹ si volueris fenerari. Nō est
ergo hec intētio dei p̄mittere fenerationez: sed
abūdantiā tm̄ ad quā posset et solet feneratio cō-
seq̄. Ad h̄ q̄ faciūt multa q̄ in s̄mone dicūtur
xxxviii. et maxime circa finem.

Octaua vsure defensio et eius solu- tio. Capitulum. viii.

Octauū eorū scūtū est hoc. Naturale in
iustū nulli vtiq̄ debet fieri sed Deut.
xxiiij. p̄cedit̄ fenerari alieno. Dicit̄ em̄ nō fene-
raberis fratri tuo ad vsurā pecuniaz nec fruges

nec q̄libet aliam rem sed alieno Ergo h̄ nō est
naturale iniustū seu p̄tra ius naturale Ad hoc
etiam facit̄ v̄bum Ambrosij qd̄ habet. xliij. q.
liij. c. ab illo. vbi dicit̄. Ab illo exige vsurā cui
nocere merito desideras. cui iure inferant̄ ar-
ma huic legitime auferunt̄ vsure. Et tandē in-
fert. Vbi ius belli ibi ius vsure. Constat autē
q̄ iure belli non licet facere s̄ ius nature q̄ rē.
Ad h̄ dicendū s̄m Alex. de hal et alios theo-
logos l3 aliū aliter. dicāt q̄ nō fenerari fratri ē
ibi positū p̄cepto et tanq̄ iustū naturale. qd̄
v̄o subdit̄. sed alieno est p̄missio compatiua et
est ibi positū p̄missiōe ea. s̄ rōne qua p̄mittit̄
minora vitia ne fiat̄ peiora. Iuxta qd̄ Deut.
xxiiij. p̄missa fuit in lege repudiatio vxoris. s̄
dato libello repudiū fieri diuorziū: et ad vitādū
vxoricidiū. Insup cū essent auaricie ne. s̄. eēt
fures aut in suos fr̄es vsurarij. p̄missum est eis
posse vsuras exigere ab alienis. vlt̄ ad hoc
q̄ ad sequēs verbū Ambrosij dici p̄t: q̄ aliud
est sub exteriori sp̄e vsure nō aliena: sed p̄p̄ia
exigere: et q̄ si redimere atq̄ debitam iusticiam
aucte debita exercere: et aliud ē realit̄ pactū
vsure facere. Lex em̄ potuit iudeis p̄m̄m in-
stum p̄cedere de illis solū gētib⁹ quorū terra
fuerat iudeis a deo data. aut d̄ q̄buscūq̄ alijs
quas iuste et s̄m deū poterat expugnare dei
pauperare et exterminare. Hoc em̄ poterat vsu-
ris sicut alijs iustis opprimē. et cōsimilit̄ hodie
fieri posset s̄m alijs. Vñ si q̄s tua iniuste vsur-
pat et nō potes illa re habere nisi s̄ forma vsu-
re licet tibi s̄m iura canonica sic ex dicto Am-
brosij patet sub tali forma recuperare tua nisi ex
tali sp̄e actiū scādālū aliquib⁹ ministres. Nō
multa de se licita sunt p̄pter tale scādālū eui-
tanda. Hoc qd̄ em̄ ex illa l̄ra Deut. trahi pōt.
nā cum ait non feneraberis fratri tuo s̄ alieno
et c̄. p̄ alienū qd̄ez nō significat quecūq̄ hōiem
alienigenā: s̄ eos alienos tm̄ q̄ terrā iudeis vt
p̄dictum est a deo datā detinebāt iniuste Et ta-
libus em̄ sicut poterāt iudei ea q̄ possidebant
sicut p̄dixim⁹ etiā armis auferre bellum iustū
hñtes s̄ eos sic etiā iuste poterāt vsuras acci-
pere vt sic sua recuperat̄ ab illis q̄ iniuste pos-
sidebāt. Sic etiam hodie fieri pōt in similibus
casib⁹ nisi cā supradicta obstarēt. Alex. v̄o ait
si placet exponat̄ sic dictum Ambrosij ab illo
exige vsuras et quaslibet exactiōes. Hoc em̄
licet facere s̄ paganos. Terra em̄ quam possi-
dent nostra eē debet. Ideo iuste possum⁹ eam
exigere ab eis q̄b⁹ in se nocere desideram⁹. In-
sup idem Alexan. addidit q̄ aliū istud bellū mo-
uetur. ex edicto p̄ncipis ab hostib⁹ licite vsu-
ra exigit̄. Vñ tm̄ non fiat cupiditatis vitio: sed
charitatis zelo. s̄. vt sic macerent̄ vsuris q̄ non

pnt macerari armis. Nam cū eos possum' occi-
dere ⁊ oia bona eorū nra facē. s. iure belli vale-
mus. ⁊ b videt' fuisse intētio Amb. Un post p
dictū xbu statim seqf. Quē bello vincere non
potes ab h vsurā exige. quē non sit crimē occi-
dere. Tū ppieloquēdo i h sensu nomē vsure
trahit a ppiā significatione q non est vsurpa-
tio aliene rei. *Hec Alexā. de halis.*

Nonā defensio cum sua solutione Caplm. ix.

Nonū supaddūscutū dicētes. Nō em
charitatē est vsura cū scz vertat se in
vtilitate vtriusq ptis. Ad qd dicendū q licet
qnq nō sit charitatez tanq aliqd inutile. est
tū ea tanq aliqd inhonestū vitiosuz: ⁊ malo
admixtū. Nā sicut in pcedenti casu tactuz est
⁊ in smone. xxxviii. arti. j. p totuz plene dicef
vsurarius cōtract' ē oīno p legē nature. Ex q
manifeste pcludit' q oīno ē ptra charitatē: ⁊
aliud esse nō pōt.

Decima defensio vsure ⁊ eius solu- tio. Caplm. x.

Decimū scutū subdať. Dicunt em licet
accipe lucrū de re sua. Res aut mutu-
ata est ipi' mutuātis. Nā quis transferat eam
qntū ad subam: retinet tū sibi possessionē qntū
ad valorē. Ad h dicēdū q vnusqzqz licite pōt
recipe lucrū de re sua dūmō res illa sit apta na-
ta lucrificare ex sui natura. Res aut mutuata
nō est ex sui natura aptanata lucrificare: imo
q lucrificat est oīno p naturā suā. Sicut pa-
tebit smone. xxxviii. arti. j. c. ij.

Undecima defensio vsure cū sua solutione. Caplm. xi.

Undecimū scutum sumūt qdam dicen-
tes. Dom' est quoddaz artificiale nec
ex sui natura est aptanata facere domū. Et ta-
men expientia teste apparet q plicitū ptractū
vna domus posset facere plures domos. Nam
posset aliqz p pensione dom' vsqz ad certū tē-
pus recipere aliā domū: ⁊ itez vsqz ad tps aliā.
⁊ sic d multis. Et sic vna domus facēt plures
domos. ergo eodē modo ex pecunia fieri pos-
set: ⁊ p psequēs ptract' vsurarius ⁊ illicit' nō
videt'. Ad h dicendū ē q causa qre pecunia
nō parit pecuniā: nō est q sit artificiale aliqd
sed qz hz sibi pstitū ⁊ determinatuz valorē ab
īpa arte sicut lati' in smone. xxxviii. arti. j. c. j.
patebit. Ideo minime crescē pōt in suo valore
taliter q ex ea recipiat' vltra sortē nisi ex cupi-
dine mutuātis. Nō aut sic dici potest d domo
qz sit quid artificiale nō tū habet sibi pstituz
⁊ determinatū valorē ab īpa arte qpropter ex
crescere pōt i suo valore ita q sine aliq vitio p
ea recipi posset lucrum.

Duodecima defensio vsure ⁊ eius solutio. Cap. xii.

Duodecimū scutū sumūt dicētes. si cō-
tract' mal' est ex respectu pstitoris erit
etiaz mal' respectu mutui receptoris: ⁊ maxie
ppf duo. Primo qz tota vis hct' ex vtriusqz
cōcordi p sensu pcedit. ac p psequēs ⁊ malicia
ei'. Scdo qz velle q alī mortalit' peccet vt īpe
indigentia suā corpālē supplē posset: aut tpalē
vtilitatē cum illi' culpa reportet ē prauū ⁊ im-
piū ⁊ maxie si ad h illū suis pcib' instanter in-
ducit. Ad h dicēdū q lz eadem actio respectu
agētis pōt eē mala ⁊ respectu patiētis vel psu-
lētis bona ⁊ meritoria qn. s. ille nō cōsultit eam
nisi solū inqntū bonā ⁊ ppf bonuz. Sic recte
mutuū ad vsurā pōt esse licitum licet sic pstitare
sit malū. qz recipienti pōt p se ⁊ absolute dispō-
cere illam vsurā. ⁊ pōt p sentire in solaz ei' redi-
tione absqz h q p sentiat in acceptionem vsu-
re inqntū scz vitiosa ē ⁊ tunc lz ptractus mutui
vsurari' sit ex vtriusqz p sensu nō ē tū a p sensu
isti' inqntum est vitiosus nisi p accidens. Nec
dat vsurario occasionē vsuras accipiendi sed
mutuādī. Nec placet ei vsuraruz acceptio sed
mutuatio q est bona: qz est subuēctio sue necessi-
tatis. Scdm autē Aug. aliud est bene vti ma-
lo: aliud male vti bono. Nā bñ vti malo nō ē
malū sed bonū. Et idō bene vti malo vsurarij
bonum est. Utī em ille bñ q p sua necessitate
mutuū qret ⁊ absqz vsura hre nō valens dat
illā nō tū ei' vitio delectat': sed sola ppiā ne-
cessitate compulsus seu induct'. Est tū notan-
dū q mutuū recipiēs in duob' casibus morta-
liter peccat. Primo qn absqz rōnabili necessi-
tate h agit eo q tunc malo alterius male vtať
Scdo qn aliquē nolentē simpliciter dare: nec
etiam sub vsura tanqz deū timentem hō p sua
necessitate ad pstandū sub vsura inducit: quia
tū talis nō bñ vti' malo illi' in eo pexistente
sed poti' eū incitat ⁊ inducit ad malū qd nōdū
habebat. Prius em d3 se pmittere mori q ali-
quē ad deū mortaliter offendendum incitare.
Preterea aliud est in sua necessitate ad vsuraz
accipere ab eo q ad h voluntari' ē vel est ad vsu-
ram mutuatur': et aliud ē illā suscipere qui illaz
inducens est: sicut aliud ē recipere iuramentuz
p idolū factū ab idolatra aliter nolente iurare
aut aliud iuramentū firmū nō reputante: ⁊ ali-
ud ē inducere eū nō solū vt iuret. sed etiaz vt p
idola iuret. hoc vtiqz criminōsū est. Primum
nō fm Aug. in eplā ad plebiculā licitum est
De his tū latius dictū est in lib. de chri. rel. ser-
mone. xxxv. circa pncipiū.

Decimatertia defensio ē vsure cū sua solutione. Caplm. xiii.

De voragine usurarum

Decimū tertiu scutuz assumūt dicentes qd mutuū recipit ab usurario pōt scit et vult rem suā usurario dare. Dicit qd ei. ego do tibi hanc pecuniā pter sortē. qd super abundantia ista ppterj usurarij est et iuste. qz ex dono illi est qd hz ius dandi. Ergo usurarius nō sibi usurpat rem alienā. Ad h dicendū fm Alexā. d. hal qd ille qd accepit mutuū nō hz ius dandi usurario. qz dñs ptradicit Luce. vj. dicens mutuū date nihil inde sperātes. Sicut si aliqds haberet feudū ab aliq dño tpali non posset trāsferre dñtū illius feudi dño ptradicante. Cū igit dñs oīuz ptradicat nullus pōt usurario dare supabūdantiā pter sortem.

Decimaq̄rta defensio vsure et eius solutio. Cap. xiii.

Ecce scutū decimū quartuz. Esto qd sic fiat ptract' mutuo tibi pecuniā istā vt des mihi tm pter sortem. Ergo fm hāc formā supabundantiā quā accipit usurarius data est tibi: qd est sua. Ad h Alexā. de hal rñdet dicēs qd qbuscūqz vobis ptract' mutuef nihil in contractu mutuat. Nā sp ē pūsa intētio fenerātis qd cupit rem alienā manentē alienā facere suaz. Ido si qd timore qd posset cadere i pstantē vltz diceret nō pntiens aio accipio te in vxorē in dicaref mñmonū nullū ēē. Similiter cuz iste necessitate coactus dicat: ego do tibi tm pter sortē et aio dissentiret indicabitur donatio nulla esse. Ergo usurario nihil est datū: detinet g rem alienā inuito dño.

Decimaquinta defensio vsure cuz sua solutione. Cap. xv.

Ecce scutū decimū quintū sumūt dicentes. Quid pctm ē homicidiū qd vsurā mutuū dare. s. in aliquo casu nō solū occidere licet: verū etiā qnqz meritorū ē: vt pty in iusto iudice qd maleficū iuste dānat ad mortē. g sūter dare ad vsurā in aliq casu licitū erit. Ad qd rñdet Alexā. d. halis qd quis occideret pctm in se nō tm fm se: qz qnqz licet. Ba/ re aut fm vsurā est pctm in se et fm se. qz nūqz i aliquo casu licet sicut patebit fmone. xxxviij. arti. j. p totum. pptererea nō est sile. Ex dictis patet quō vsura magistralit' describit i qbus etiā cōmittit: et quō fallacit' excusat vt cognita veritate iā resipiscat qd circa vsurā tam erronee delirauerūt qd eis misericordit' largiatur misericordia pssimi saluatoris qd cum pte et spūsancto regnat gloriosus. Amen.

Feria. iiii. post quartā dominicaz in quadragesima de mutuo et quō et quādo qlibet teneatur mutuū dare gratis. Sermo. xxxvii.

Quod sum lux sum mundi. Job. v. et in euangl. ho. vt pcedēt fmone. sequēs cohereat: tenetis dictū su per? ex descriptione vsure solū in ptractu mutui interuenire vsurā. pproinde necessarium ē de ipso mutuo specialē exhibē fmone. Lumen de hac materia sumētes ab illo qd in vero pposito de se ait. Quid in mundo sum vt s. hanc vo lucē nob administravit cū Luce. vj. c. ait. Mutuū date nil inde sperātes. Qd vbi pōt esse aliud thema in pnti fmone. In quo sacratissimo vbo triplex mysteriū demit'at. pprimū recte mutuatiōis. ibi. Mutuū. Scdm debite obligationis. ibi. date. Tertiu grātē et pure intentionis. ibi. nihil inde sperātes.

Articulus prim' in quo circa mutuū querunt tria

Primū mysteriū quod ptingit in hoc sacratissimo verbo est recte mutuatiōis: quia dñs ait. Mutuū. Ad maiorem intelligentiā eorū que de mutuo dicenda sunt querunt tria.

Quid est mutuū et vnde dicatur Capitulum. i.

Primo em querit quid sit mutuū. Et dicendū qd mutuū dicit' quasi meum tuum. Quia id qd a me tibi mutuo datur ex meo fit tuū ethymologia est. Res egrē mutuata illius vtiqz fit cui mutuo erogat. s. d. re. tre. et si cer. pe. l. mutuū appellata. Est etiā aduertēdū qd repit' mutuo as. are. actiū vbi et mutuo aris. vbi deponēs. Differūt tm: qz mutuo as. dātis ē mutuū. Vñ mutuare d: qd mutuū dare: vt mutuo denarios tibi. i. mutuo do tibi. Sz mutuo aris. ē recipientis. qd mutuū recipio Unde mutuo denarios a te. i. mutuo recipio denarios a te. hinc ps ait. Mutuabis pctōr et si soluet Et Exo. xij. pcepit dñs filiis isrl vt mutuarēt vasa a vitinis suis et exponerēt egyptū. qlibet g caueat abuti his vbiis. Itē mutuo et cōmodo et accōmodo differunt. qz cōmodamus vel accōmodam' illas res qd in eodē esse debēt reddi. s. qd nō trāsēūt in possessiōnē recipientis vt equū mātellum et. Sz illas res mutuam' qd trāsēunt in dñiuz recipientis vt denarios. Unde accōmodo vel cōmodo tibi equū. i. nō ad pprietatē. sed ad cōmodum seu ad vtilitatē et ad pfitē vsum ad quem ego habeo do tibi. i. ad eqt' dum. non vt sit tu'. Vñ cōmodare d: qd cū mō tpis ad aliū trāsferre et dare. et ethymologia est. Sed mutuo denarios cum sint mei: dādo fiunt tui. Ex his patet qd sit differētia inter mutuū et cōmodatum. De

differentia aut istorum verborum tales dant versus
Mutuo vult dante. s. mutuo recipientes Et
iter. Mutuo tradentis est s. mutuo recipientis.
Hec sententia est Catholica.

Quod solum in contractu mutui veri
et interpretati committatur usura

Capitulum. II.

Secundo incipit queri potest in quo contractu co-
mittatur usura. Dicendum primo omnes docto-
res quod usura non potest committi nisi in mutuo vero vel
interpretato sicut in precedenti sermone articulo. s. per totum
satis patuit. Quare autem solum in contractu mutui
committitur usura ratio est secundum Alexan. lomb. quod cum
usura sit vitium et peccatum: necesse est quod sit in aliquo
actu vitium sortire. quod quidem vitium sit aliqd reci-
pere ultra sortem. sic in primo articulo. precedenti sermo-
nis patuit. Tale autem vitium cadere non potest primo in
actu emptiois. nec venditiois. nec in actu loca-
tionis. nec in actu comodati. Primo usura ca-
dere non potest in actu emptiois et venditionis
quod in tali actu non accipitur aliqd quod accedit sor-
ti. Nam si quis per. c. emat agrum ac in fine anni fru-
ctus inde precepti valeat. x. talis excrecencia de
sorte est. Eodem modo si quis merces que in vno lo-
co abundat per minorem pretio. et aliqd lucrat dum ve-
dit eas in alio loco ubi deficiunt lucrum est de
sorte. et idollicitum est. Ex his patet quod in actu em-
ptionis et venditiois lucrum non accedit sorti: s. est
de sorte. Secundo non cadit usura in contractu loca-
tionis: et hoc propter eandem causam. Proinde id quod
datur pro re locata est utique merces non usura.
Tercio quod non potest esse usura in comodato. quod
si per comodata aliqd datur comodatus tunc in
locatum transsit ut iam vere dicatur locatus non co-
modatus. Ex his patet quod usura est vitium alicuius
tractus. s. ut patet non emptiois nec ven-
ditionis. nec locatiois. nec comodati. necesse
est ergo quod sit mutui. Hanc rationem sequitur quedam
glossa. xliij. q. iij. c. quod autem. quod autem sunt duo tractus
quod de natura sui gratuiti sunt scilicet mutui et com-
modati. Mutuum autem si non gratuitum: non est
iam mutuum sed usura. Comodatum vero si non
est gratuitum non est usura: s. tunc definit esse co-
modatum et transsit in locatum. Illud vero quod acci-
pitur per comodatum: aut accipitur per illa: aut per
usu illius rei. Iterum si per ipsa aliquid accipitur
aut est pecunia: aut alia res. Si pecunia iam non
est comodatum: s. emptio et venditio dici debet.
Si autem est alia res tunc permutatio denotatur. Si
autem accipitur per usu rei: aut est pecunia: et tunc est lo-
catio. Si autem erit alia res erit tractus innotatus
scilicet de ut des.

Ex triplici ratione in locatioe et non
in mutuo potest homo aliqd accipe-
re ultra sortem Capitulum. III.

Tertio queritur quare potest in locatiois co-
tractu quod in mutuo potest homo accipere
ultra sortem. Licet hoc dubium tactum fuerit
in precedenti sermone articulo. vlt. c. vj. tamen adhuc
dici potest. quod mutuum a locatioe differt triplici ex-
pectu seu ratione. Primo ratione charitatis. se-
cundo ratione proprietatis. tertio ratione utilitatis. Pri-
mo quidem differt locatum a mutuo ratione chari-
tatis. nam secundum Alexan. lomb. in mutuo est co-
tractus gratie seu charitatis. In locato vero est co-
tractus iusticie et equitatis. Mutuum ergo de sui na-
tura debet esse gratuitum alias venditur charitas
et gratia que in mutuo communicatur. Que quidem ven-
ditio nihil aliud est nisi abusus charitatis et gratie
corruptela. In locato vero non sic. Unde sicut est.
in precedenti sermone dictum est. c. vj. articulo. iij. Si mu-
tuatis rebus vera ratio locationis et similis
usus rei locate datur: tunc ultra ipsam licite am-
plius exigi potest. utpote si floreni aurei ex sua in-
spectione vel de portatione valerent aliquibus
moribus ut faciunt aliquae gentes. aut si absque sui
presumptione aliquibus obsequiis utiles essent. ut
sunt aurei et argentei cyphi. tunc utique potest licite
locari: et cum ipsis precium locatiois recipi. Pro-
bantur h. xliij. q. iij. si fenerauer. ubi in glossa. Pro-
feret quod in locato committi usura sicut patet. s. sermo-
ne. xxxix. articulo. ij. c. ij. Secundo differt mutuum a
locato ratione proprietatis. Secundum enim Job. an. et
de usura circa si. i. locato remanet proprietatis rei
locate apud locatorem. scilicet loca. l. non enim. Proinde
si ad eum et non ad alium rei proprietatis pervenit lucrum
equidem iustum est: cum nullus cogat de proprio
beneficium facere. x. q. ij. c. per carie. in si. In mu-
tuo vero mutuans non retinet dominium mutuate rei:
sed sicut patet ex precedentibus: transsit in eum cui
mutuum datur. Propterea minime iustum est quod res
fructificet ei cui non est. i. mutuanti et non fructui
sed damnum faciat ei propter periculum dico ei in
cuius dominium translata est. Pro apta quidem iniusti-
cia est quod tibi vendam rem tuam: et pro tempore quod iam apte est
tua: quod aptissime in mutuo contingit Iusticia igitur
h. expostulat quod usus rei tibi a me mutuate et ois
utilitas ex ea perveniens pro toto tempore pro quo tibi
a me mutuata est sit oino tua: non mea. Cum h.
procordat Seco. Tercio differt mutuus a loca-
to ratione utilitatis. quod de locato homo suscipit fru-
ctum. Unde Chrysostomus. lxxxvij. di. c. et c. ait. Habiens
domum usum mansionis capit ex ea. Et ideo quod lo-
cat domum vel agrum usum suum dare videtur: et
quodammodo videtur mutuate cum lucro: lucrum ex
pecunia reposita nullum usum capis. Hec ille.
Sed obijciunt. nonne homo amplius lucrat. et maio-
rem fructum suscipit ex denariis quam cum agro et
domo: Dicendum quod de denariis homo suscipit
fructum. nam si ex usu denariorum homo suscipit fru-

De datione mutui

ctum non puenit pncipaliter ex denarijs si ex ingenio vtenit eis. **A**c ecouerso homo d dolo mo vel agro. nam lz fructus p ingeniu homis capiant ex eis pncipaliter tamen fructus atqz vtilitas ex illis cuz ingenio homis originē habent. **P**reterea damnū z piculū mutabiliū rerum nō ad mutuū dantē: sed ad mutuū recipiētem: z ecōtra in qbuscunqz locationib⁹ euenire pbatur. **N**ā omne dānū z piculū z quecūqz deterioratio rei locate iminet si ex culpa ei⁹ qui locationē accepit non supuenit ad locatē deuoluitur: qz locat⁹ equus aut dom⁹ veterascunt z psumunt atqz p vsum deteriorant. **M**oritur equus ruit vel cōburit domus q omnia ptinet ad locantis damnū z detrimentū. **C**ōtrarium vō in mutuo ex sui natura ptingit: qz omnia p dicta ptinet ad mutuū receptorem: nec iminet aliq⁹ piculum de pecunia illa in mutuū danti sed tantū recipiēti. qpropter cui iminet piculū rei iuste eius fruct⁹ ptingit: z nō ecouerso. xiiij q. iij. c. si feneraueris: cū ibidē notat. **I**n iustū eadē est q ad eum spectet cōmodū ad quem non spectat piculum vt. c. f. de censu. in de. z. l. p m naturā. ff. de regi. iur. **H**ui⁹ snie ē **J**oh. an. hostien. **G**off. z doctores omnes hoc cōmuniter tenent. **P**reterea s m **A**lexan. de haliis mutuū pprie non deteriorat put pecunia. sed locatum vt domus vel equus. **S**ic ad hoc facit c. eliciens. xxvij. di.

Articul⁹. ii. qñ quilibet obligatur p pmo suo mutuū dare gratis.

Secundū mysteriū quod continet verbum christi est debite obligationis: qz pceptorie subdit. **P**ate. **A**d cuius pcepti intelligentiā aduertendū est. qd **M**at. v. pcepit domin⁹ dicens volenti a te mutuari ne auertaris. **I**do naturalis lex obligat z p cipit diligere pimum sicut seipm. et hoc non tm affectu: sed etiā p loco z tēpore: cum ope et effectū. **P**roinde **L**uc. vj. pprie propositum vbum hanc naturalez legem expressit dicens. **P**rout vultis vt faciant vobis homines: z vos facite illis similiter. **N**ēpe ad pimum dici ne quaqz pōt verus affectus vbi vel nisi p loco z tēpore cōdignus subsequat effectus. **H**inc. s. **J**oh. iij. dicit p aplm sanctū. **F**ilioli nō diligamus verbo neqz lingua scz tm sed opere z veritate. id ē. veraci opatione atqz effectū. z. vij. q. v. c. omis dicit. **Q**ui negāt miscōdiaz faciendā indigentibus z necessitatē patientib⁹ ipm christum negant: qui est misericordia sūma. **S**ed qz hoc vere pceptum de quo hic loquit⁹ xps ē affirmatiuū obligat semp. sed non ad semp: sed p loco z p tempore occurrēti. **I**deo in debito mutuādi duo pncipaliter pnsiderāda sūt. **P**ri-

mo facultas subam habētis. secūdo indigētia mutuū postulātis. **P**rimo inqz cōsiderāda est facultas subam habentis. **E**t circa hoc tria genera hominū repire cōtingit. **P**rimo em sunt qdam qui habēt facultatū penuriā. **S**ecōdo reperiunt⁹ qdam qui habēt facultatū sufficiētiā. **T**ertio reperiunt⁹ qui habēt facultatū abūdātiā. **S**ecūdo pnsideranda est indigētia mutuū postulātis. **E**t circa hoc tria genera hominū repiuntur. **P**rimo em sunt qdam habētes necessitatē vltimā aut extremā. **S**ecūdo sunt ali q habēt necessitatē artam: sed non extremā z vltimā. **T**ertio qz qui habēt necessitatē cōmūne scz nō artā nec extremā: s mediā quodāmodo. **A**d replendaz igitur veram mutuū obligationem. id ē. quādo cui z quō quilibet obligetur mutuū dare. omia pdicta genera hominū quādā ingeniosa discretiōe z arte vario modo computanda sunt vt bene de hoc veritas posset reperiri. **E**t de hoc subdatur exempli causa modus cui pcordat **A**lexan. de haliis.

Quibus tenetur mutuū dare qui facultatum penuriā seu indigētiā habet. **C**apituluz. i.

Primo sunt: qui habent facultatū penuriā seu indigētiā non tm extremā. **E**t tales si ipsi vel sui nō sūt i extrema necessitate tenent⁹ dare mutuū solūmodo pimis id eis q sunt in necessitate extrema clara et manifesta. **C**ui⁹ ratio est: quia z si ipi penuriā patiunt⁹: nō tamē deficiunt neqz moriunt⁹. **H**ic vō qui sunt in necessitate extrema manifesta et arta iam moriūt⁹ nisi eis subueniat statim. **S**z qz in extrema necessitate omia cūmunia sūt illi tanqz d suo subueniri debet. xlvij. di. sicut pz xij. q. j. c. dilectissimis. **S**ed qd si hi q habent facultatū penuriā non habēt aliquid corporale qd cōueniat subuentioni illoz qui sunt i necessitate extrema nunqd a subuentione mutuū liberati sunt: **D**icendū q non. **Q**uia adhuc aliquid eis mutuo cōmunicare tenet. **N**am vltra datuz seu mutuātū a manu. habēt aliqd aliud mutuādū quod triplex mutuū licz improprie nominari pōt. **P**rimū est mutuū opis. scōm ē mutuū oris. tertiu est mutuū cordis. **Q**uoruz qdlibet p loco z tpe hō cōicare tenet. si nō pōt numero denarioz aliē subuenire. **P**rimū qd ē mutuū cōicandū ē opis. i. obsequij. **Q**uia etiā inimico in extremitate degēti obsequium pstare debemus. **I**n cui⁹ mysteriū. xxiij. **E**xo. pceptuz est. **S**i videris asinū odietis te iacere sub onere: nō ptransibis sed subleuabis cū eo. **Q**uis inqz asin⁹ te odientis nisi corpus inimici tui: qd tunc qdem sub onere iacet: qñ in extrema necessitate manet. **E**t vtiqz precipiēte

ñō ita insensibiliter non p̄transire debemus
q̄n iuxta posse mutuū talis subuentiōis chari-
tatiū cōuincemus. Scdm̄ est mutuū oris
qđ est dulce vbum consolatio verbi suauitas
oris. Qđ qđem etiam p̄ loco et tēpore i tali cor-
poris extremitate egentib⁹ impendere obliga-
mur dñi verisimile est qđ etiā tali imineat extre-
mū piculū anime. oīno tale mutuū oris cōmu-
nicare tenemur. sicut sepe p̄tingere solet his qđ
ex diuino et humano iudicio ducūt ad mortē
vel p̄pinq̄ sūt morti. Audi ad hoc ecclesiasticus
c. xviij. dicentem. Nōne ardorem refrigerabit
ros sic et verbū melius qđ datum. Tertiū ē
mutuū cordis: naz et si ei qui in extremis ē nec
opere nec ore mutuū prestare vales: adhuc ali-
quid tibi ē qđ ei mutuo cōmunicare teneri. Iba-
be cor. habes affectū. habes vel saltem habe-
re teneris animū pium. cordis compassionem
teneritudinē mentis et mutuum prebe cordis.
Da ei cor per compassionē. euiscera temetipm̄
recolens apostoli v̄bz. j. ad Timothē. iij. pie-
tas ad oīa valet p̄missionē habens vite que
nunc est et future. Et iterū Math. v. dñ. Be-
ati misericordes: qm̄ misericordiā p̄sequētur.
Et iterū dicit̄ Esa. lviij. cum effuderis elurietū
animā tuā scz p̄ cordis compassionē. ecce mu-
tuū cordis et animā afflictā replueris scz com-
passua pietate. tunc oriet̄ in tenebris scz etia
peccatorū tuorū. lux tua. id ē. gratia tua ad ve-
ram p̄uersionem illuminās mentē. p̄ro q̄bus
oībus Mat. v. glo. ait. Si deest facultas da
affectū obsequiū vel verbū.

Quibus obligantur mutuū da-
re qui habent sufficientiā facultatum

Caplm. ii.

Secundo sūt qđam qđ habēt facultatē
sufficientiā: et hi duobus generib⁹ ho-
minū ex p̄cepto mutuū iuxta posse p̄stare te-
nent. Videlicet his qui necessitatē habent ar-
tam et si non extremā: et his qui habēt necessi-
tatē extremā. Qđ sic intelligendū est scz qđ si p̄-
dictus habēs facultatē sufficientiā habet aliqd
qđ non sit necessariū sustentationi nature sue.
nec etiam illorū quib⁹ puidere tenetur. vt sunt
filij vxorū familia seruū et ceteri p̄similes. et tan-
ta sit notabilis necessitas ex pte duorū generū
hoīū scz eorū qđ habent necessitatē extremā qđ
imineant p̄babilia signa extreme necessitatis.
nec in p̄mptu appareat qđ subueniat et mutuū
prestat. tunc hmoi habens facultatē sufficien-
tiam ex necessitate p̄cepti tali indigēti subueni-
re et mutuū p̄stare tenet. nec est expectanda ex-
tremitas vltima: qz forte non posset iuuari na-
tura: iam fame vel siti vel frigore seu quocūq̄
alio cruciatu p̄sumpta.

Quibus tenētur dare mutuū qui
abundant in facultatibus hui⁹ mudi

Caplm. iii.

Tertio sunt qđam qui habent facultatē
abundantiā. Et hi tenent̄ ex p̄cepto
mutuū dare omnib⁹ p̄dictis tribus hominū
generib⁹. videlicet eorū qui habēt necessitate
extremā artam et cōmunē. Qđ qđem habet sic
intelligi scz qđ hmoi in facultatib⁹ abundātes
q̄cquid supflūū habēt sustentationi nature sue:
et illoz quib⁹ puidere tenent̄ sicut s. dictū ē.
et q̄cquid habēt supflūū decentie sui status te-
nent̄ illud prestare mutuo cuilibet scz p̄dicto-
rum necessitatē patiēti siue necessitas sit extre-
ma. siue arta. siue cōmunis. Qđ qđem si talis
nō facit nec pponit bona sua melius disp̄sare
vel eque bene: mortaliter peccat. Et sic intelli-
git̄ illud. j. Job. iij. qđ habuerit substantiā hui⁹
mundi: et viderit fratrem suū necessitatē habē-
tem: et clausit viscera sua ab eo quō charitas
dei manet in eo: Et iterū. lxxvij. di. c. sicut hi.
Amb. ait. nō minoris est criminis habenti tol-
lere qđ cum possis et abundans sis indigentib⁹
denegare. Si aut̄ multitudo indigentū occur-
rat q̄bus omnib⁹ subuenire nō posset. tenetur
homo ceteris parib⁹ subuenire plus indigēti.
nec tamē p̄siderare oportet oēs euent⁹ qui pos-
sunt accidere in futurū: qz hoc esset in crastinū
puidere qđ Math. p̄hibet dñs dicēs. No-
lite solliciti esse in crastinū. Ad qđ p̄ceptū etiā
cuilibet secularis obligat. hoc autē necessariū
atq̄ supflūū diiudicari debet p̄m ea que p̄ba-
biliter et vt in pluribus accidere solent. Sz qđ-
dam obijciūt dicentes. Hec suba et hec diuitie
mee sunt ego spē sudoribus et sollicitudinibus
meis mihi illas coadunauī. et ego mihi illas ac-
quisiui. Quare qđ meū est alijs de eo eroga-
re: si diuitijs egent multi. sic damnū eorū acq̄-
rant sibi laboribus multis sicut et ego feci. Ta-
libus dicendū est qđ supflūū sustentationi eorū
ac si illorū sit p̄prium q̄tum ad sue nature sus-
tentationē seu auctoritate ministrādi: tamen
q̄tum ad vsum illorū est in q̄bus sunt signa p̄-
babilia satis necessitatis extreme nisi subueni-
atur eis dē. A fili qđ aliq̄ modo dico de supflui-
tate decētie sui status respectu indigentū cir-
ca p̄dictā necessitatē extremā. Cōtra illos au-
tem qđ supfluo p̄dictis modis nolunt indigē-
tibus subuenire ac sua dicūt esse qđ habent di-
xlvij. c. sicut hi. Amb. ait in p̄sona eorū dicēs.
Quid iniustū est si aliena non inuadam p̄pria
diligenti seruo. Et exclamando subdit. O im-
pudens. dictū qđ p̄pria dicis que et quibus re-
conditis in hunc mūdū intulisti: qm̄ in hac in-
gressus es lumine qm̄ de ventre m̄ris tue existi

De datione mutui

quibus queso facultatibus quib⁹ subsidij sti-
patus ingressus es. Et post pauca. Proprius
nemo dicat quod comune est. Et addit esurien-
tium panis est quē tu detines. Rudorū indu-
mentū est quod tu recludis. Miserorū redem-
ptio est et absolutio pecunia quā tu in terra fo-
dis. Tanto⁹ te igit scias inuadere bona q̄tis
posses prestare qd velis solūmodo p teipso. Et
licet transgressores huius precepti non semper
lege puniantur humana: puniantur nihilomin⁹
lege diuina. Nam s̄m Aug. de libro ar. mul-
ta impunita iuste relinquunt a lege humana:
que tamen iuste iudicantur lege diuina. Ex his
patet in quo casu intelligit esse preceptū d mu-
tuo dando et in quo non. Quia domin⁹ Luc.
vj. ait. Mutuum date etc.

Articulus. iii. De triplici intentioe que interuenire pōt in mutui datione

Tertium quoq; mysterium cōtinetur i
vbo christi quod est pure seu grate in-
tentionis. Un subdit. Nihil inde spe-
rātes. Propter qd talis regula notanda ē s̄m
Seco. in. iij. di. xv. q. ij. ad iuste p̄trahēdū mu-
tū oportet fuare eq̄litatez in numero pōdere
et mēsurā exceptis casib⁹ de q̄bus p̄t in p̄mo-
ne. xli. Aut enim dñs nihil inde sperātes scz q
cōiter posset pecunia estimari qz scz intentio in
mutuo dando debet solū ex charitate moueri.
Potest tamē distingui s̄m glo. extra de vsuri
c. p̄sultit. Intentio triplex in mutuo dando.
Prima scz charitatis. scda tepiditatis. tertia
cupiditatis. In p̄ma charitas est causa mutui
In scda mutuū est causa spei. In tertia vero
spes ē causa mutui s̄m Bal. de p̄sio.

De mutuo dato ex charitate circa quod incidenter plura queruntur Capitulum. i.

Prima est intentio charitatis i qua cha-
ritas ē causa mutui. Hoc q̄dem ē quā/
do in mutuo dādo homo solū ex charitate mo-
uet. nec ex eo intēdit habere aliquā tēporalez
vilitatē: sed ex mera gratia et absq; impurita-
te vsure mutuat egēti. Circa h autē q̄rant plu-
ra. Primo querit an p mutuo tali intentione
tradito ac inde recepto liceat recipere postea ali-
qd donū. Ad qd dicendū q si pbabiliter p̄su-
meret dare illd gratis ex amicitia p̄p̄t b̄nficiū
p̄terite mutuatōis p̄cta tunc licite recipi pōt.
Si vō p̄sumit q solū sit q̄si i p̄ciū mutuatō-
nis tū recipi non dz: imo si receptū dz ipsi dā-
ti restitui. Si aut q ipsuz mutuū recipit exp̄es-
se diceret q non dat illud rōne mutui facti vel
fēdi siue sp̄ati tūc satis p̄sumi pōt illud gratis
dat nisi obstat aliq̄ circūstātie p̄us tacte in p̄e-

cedēti s̄m oē arti. iij. c. iij. Seco q̄rit an p de-
posito pecunie absq; intētiōe lucri inde habē-
di tradito ac inde recepto liceat postmodū ab
eo apd quē fuit depositū accipere p hac depōsi-
tione aliqd donū puta. c. lib. Ad h dicēdū ē
q cū receptor et custoditor depositi fuit in h
ip̄i depositario poti⁹ q̄ ecōuerso non videtur
q rōne depositi inq̄tum depositi intēdat sibi
dare aliqd donū. Un videt q h faciat: qz ille
deposito vt mutuo vsus est. Si tñ p̄curreret i
tali dono pditiones que in p̄cedēti questione
posite sūt: et vltra hoc depositi custoditor dice-
re exp̄esse q nō dat illd rōne mutui vel depō-
siti facti vel fēdi nec sperati. nec est vsus illo
vt mutuo: nec fit vt talib⁹ depositis cōsuevit
tūc p̄sumēdū est si et multū fide dignus et hō
verax et rect⁹ q dat gratis sublequēs donum.
cōiter tñ res suspecta est. et habet speciem mali.
Tertium q̄ dubiū subiūgam⁹. Done q de-
bitor vsurarij socio suo pecuniaz mutuauit eo
scz pacto q ipse cōstrueret vsurario sortem: et
vsuras inde currentes. Querit ne si talis mu-
tuans vsurari⁹ dici posset? Job. cal. in suare-
petitione circa si. ex de vsuris in h casu distin-
guunt dicēs. Aut talis suo mutuans socio sub-
dicto pacto oīno intēdebat tūc satisfacere vsu-
rario creditori suo de pecunia illa sic fecūdo de-
cto suo socio mutuata aut non. In primo casu
nec vsurari⁹ est nec etiā peccat: qz h non fit si-
p̄latio vt vsuraz: sed vt euitet damnu. nec si
bi aliqd crescit. xiiij. q. iij. si q̄s oblit⁹ ibi aliq̄
incremēta. et c. qm̄ ibi ad questū. non em̄ tene-
batur cuz suo dāno socio subuenire. xiiij. q. v.
c. si non licet. ff de p̄scrip. nec. l. qui fuandoz.
Talis em̄ solū damnu euitat qd poterat licite
euitare. nec in ea pecunia germinare videtur.
et sic in eo deficiunt rōnes phibitionis vsure.
P̄terea satis incōueniens videtur q postq
vsurarius q̄ recipit vsuras inde currentes ad
restitutionē tenet q iste etiā teneret qui facit
id solum vt socio p̄sit et sine q̄cūq; vtilitate vt
dictū est. In scdo aut casu qn tūc non intende-
bat hic scdo mutuās satisfacere dicto suo vsura-
rio creditori p̄mit⁹ mutuati cum tamen cessent
rationes iam dicte talis peccabit. Et si a socio
vsuras recipit tenetur restituere eas s̄m Job.
p̄dictum Et h distinctio mihi placet cū eq̄tate
sit plena. Quarto queri potest an liceat mu-
tuū dare ad captandū amorē et beniuolentiaz
debitoris: dicendū q sic vbi spes p̄ncipalis
nō p̄tēdit viter⁹. Nā si vltra p̄ncipaliter mu-
tuans intenderet lucrū esset vsura. Verbi cau-
sa. Mutuo pape vt impatori vel alteri vt ca-
ptata beniuolētia p̄dictoz possim cōsequi ali-
qd beneficiū siue castrū vel similia. Tūc vsura
vtiq; foret s̄m Jo. cal. ybi. s. De his q̄ faciunt

ad hunc casum dicitur qd de interesse primo. xliij. c. viij. de interesse.

Q tepiditas siue defectus charitatis non sit mortale minuit tñ meritū in mutuo dato. **Cap. II.**

Ecūdo in mutuo dato pōt esse intētio tepiditatis i qua mutuū est causa spei quod ptingit cuz mutuās licz pncipa/ liter moueat ex charitate: secundario tamē mo/ uef ppter aliquā tēporalē utilitatē. Ita tamē qd si illa cessaret nihilominus mutuasle uellet. **D**ectalis intētio nō tollit: sed minuit plus vel minus pñ maiorē vel minorē respectum ad cō/ modū tēporale. Hui⁹ sentētie sunt **Ber. 7 Ala** nus sup. c. cōsultuit. extra de vsur. **R**eceptio tamē hui⁹ tēporalis ppter mutuū data magi/ apta est corrumpere hanc intentionē tepidita/ tis: qd illā que est charitatis. **E**t ideo ex se pty qd foris obstaculū habet. **E**x his patet qd spe/ rare aliquid secundario non est mortale et forte quādoq; nec veniale ar. ad hoc. lxx. di. qd pro/ derit. et. lxx. di. si officia. **S**imiliter nec etiaz ex tali secundaria spe aliquid recipere aliter uidetur esse peccatū. qd pñ qd fuit in intētiōe mutuū datum. ar. j. q. ij. qd pio. **E**t nihilomin⁹ aduer/ tendū est qd si ille qui mutuū dedit cum intēti/ one charitatis obseruare debet de oblati sibi gratis in circūstantias de qbus in pcedē. c. fe/ cimus mētiōē qto magis ille q mutuū dedit cum tepiditate cum ipse ppinqor sit corrupti/ oni cupiditatis qd ille sicut pdictū est.

Q intētio cupiditatis etiā sine ex/ pressio pacto remuneratiōis i mutuo facit vsurariū. 7 hoc tripliciter cōtin/ gere potest. **Caplin. III.**

Tertia quoq; intētio cupiditatis ē. scz cum sola spei lucri vel pncipaliter ppe/ aliquod lucrū quis mutuū prestat. 7z nō interueniat pactū: 7 tunc pncipaliter spes est causa mutui. **T**alis inq; in iudicio animaz pfecto vsurari⁹ est cēsendus. **S**icut expresse ē casus extra de vsur. c. cōsultuit. qd. c. sup do/ minicū xbum fundat. **M**utuū date nihil in/ desperates **Luc. vj.** **E**t ibidē subdif. **S**i mul/ tuū datis eis a qbus speratis qd ē vob gratia? **E**t hec vsura est piculiosior qd que fit cū pacti/ one expssa: quia hoc in foro cōi minime repeti/ pōt. **P**otest etiā de hoc ratio dari. **N**am sicut dari qd tradit ex intētiōe donandi fortis ve/ ram rōnez doni: 7 amittit verā rōnem mutui: sic si mutuū dat ex spe 7 intētiōe lucri coipo/ rōnez mutui amittit gratuiti 7 sortitur rōnem mutui vsurari⁹: 7 sic sola intētiō 7 voluntas fa/ ciendi vsuras. facit peccatū vsure in corde. **E**t

cut intētiō vsuraria exteriori operi iuncta fa/ cit hoiez extrinsecus vsurariū ope qd patet at/ tendenti naturā vsurariū pñ diffinitōes datas vel positas in pcedenti pñone: 7 maxime i. iij. c. arti. j. **S**cōm em̄ **Alexā.** de haliis in. iij. cū di/ uerse sciētie diuersas habēt pñsideratiōes a di/ uersis sciētib⁹ idē diuersimode pñsiderāt. **H**ic ē qd pñ leges humanas volūtas sola non facit vsurariū: qd lex humana nō cohibet manū nō animū. **S**cōz xpo legē diuinā q animū cohibet sola volūtas vsurariū facit. **A**d hanc materiāz faciūt dicta in pcedēti pñone arti. iij. c. iij. **S**z vt plen⁹ hui⁹ intētiōis vsurarie veritas pa/ testat qdā qrant. **P**rimo qritur q cupiditatis intētiō vsuraria dici valeat: **E**t dicendū q ta/ lis cupiditatis intētiō in ptractu tripliciter con/ tin gere pōt. **N**ā qñ qz aīcedēs qñ qz subseqns 7 qñ qz pseqns. **P**rimo em̄ qñ qz ē antecedens vtpote aīqz mutuū def: seu qñ dat mutuū: 7 tū cī cōtractu cadit vsura sicut patet ex dñico xbo. **M**utuū date vt s. **S**z qd si mutuās p⁹ mutuū datū se recognoscēs mutat ppositū et intētiōē rectificat pñ reglām charitatē: nūqd libere 7 spōte donata restituē obligat. **S**ic enī/ dū pñ qdā qz ab initio habuerit intētiōē corruptā: postqz eā mutuauit i bonū pōt libe/ re: 7 ex mera grā oblatum recipere sine culpa. **S**cōz tñ ea q dicta sūt i pñone pcedēti arti. iij. c. iij. et. c. iij. **D**e restitutione aut intētiōnalis vsure satis dixim⁹ in qdragesimali d chistia. rel. in tractatu d restitutionib⁹ pñone. xxxvij. arti. ij. c. iij. **S**cōdo aut h cupiditas ē intētiō subseqns **Q**ue tūc ptingit cū qd mutuāt pñsus gñtis 7 absqz aliq intētiōe lucri picipiendi tñ la/ plu tps cupidine pualēte nō tñ exigit sortez veruētiā vult i mēte: 7 oñdit ore vel ope ppe/ mutuū factū aliqd sibi dari. **E**t talis nō tñ cō/ mittit vsuram 7 restituere obligat veruētiā qd cū qz i ius talis mutui succedit mutuātū sicut fili⁹ heres pñis 7 pñles ali⁹. **E**t hec ē snia **Ar/ chid.** xliij. q. iij. c. j. **T**ertio cupiditas intētiō qñ qz ē psequēs seu pcomitans qz. f. pseqt seu pcomitat qñ exhibet lucrum. **V**erbi cā. mu/ tuās nullū intēdebat lucrū ex mutuo qd psta/ bat. **D**eniqz ppe/ mutuū sibi factū debitor mu/ tuātū aliqd premiū donat in recōpensatiōe mu/ tui iam accepti. **I**dqz creditor ppter eandem causam libēter acceptat. **H**oc eādem casu cu/ piditatis itētiō pseqns 7 pcomitās ē 7 cōmit/ tis tunc vsura. **A**ut talis intētiō pcomitās de pñti vsurariū facit pbat **Q**uia si talis intē/ tiō facit vsurariū p futuro: g 7 simul p pñti. **N**epe pñtis culpa pbat esse velle hñelucrum de mutuo qd nunc facit p vsu ei⁹ futuro sicut velle hñe cras lucrum de mutuo p ei⁹ vsu pte/ rito. i. qz heri vel ante fecit. **U**trūqz em̄ velle ē

De datione mutui

velle iniuste ꝓcomitatōis scz q̄ acceptuz ꝓua-
let dato siue in q̄ ꝓmiori qđ datur mai⁹. vñ ꝓ
pauciori ampli⁹ acceptat. **C**onfirmat aut h: qz
ois rō q̄ ꝓbat mutuatoez vsurariā d se eē ma/
lam silitur ꝓbat siue ꝓcedat: siue succedat: seu
etiā ꝓcomitet intētio lucrit: sic clare ꝓtz diligē
h ꝓsiderati. **I**te cū exterior actio nō req̄rat ad
rōnez vsurarie culpe. q̄nimo absq̄ oi pactione
exteriori ꝓ solā intētionē vsurariā qđ ꝓtrahit
culpā sicut ꝓus patuit: seq̄t q̄ ꝓ solā intētionē
ꝓntē: z si nulla talis ꝓcessit iudicabit mutuās
vsurari⁹ i iudicio aiaz. **S**eq̄t etiāz h ex dicto
Ray. q̄ ait. q̄ si creditor tñmō ꝓꝓt deuz z oi
no sine lucrit intētiōe mutuū tradit: debitor tñ
ꝓꝓt mutuū acceptū vel vltēri⁹ retinēdū ei ali/
qd dederit: iꝓe creditor satisfacc obligat. **C**on
stat nēpe q̄ si ad h tenet: nec illd obseruat. pec
catū incurrit: z h nō ꝓꝓt aliud nisi qzā inten
dit hꝑe lucrum illud ꝓ mutuo a se facto: sicut z
ꝓꝓt mutuū illud debitor lucrit dedit. q̄ non so
lū lucrit illd ex mutuo vsura est qđ extitit ꝓin/
tentū ꝓꝓt expectatōez z volitōez ꝓntēz fm
ꝓmissū moduz. **H**oc qđ snia roborari videt ex
xbo hieronymi qui. xiiij. q. iij. c. putat inquit.
Scripturā appellare vsurā oēz supabundātiāz
ꝓꝓt mutuū susceptum qđqd sit illud. **H**ec fm
Gregl. de arumuo in. q. de mo. circa diffinitio
nē vsure. **I**nsup q̄ri ꝓt an sit vsura qñ mutuās
recipit eadē rem i genē numero pondere z mē
sura. sumpto genere ꝓut sumit a iuristis z cō/
tingit q̄ solutiōis tꝓe res maioris estimatiōis
ē q̄ eēt tꝓe ꝓtracti mutui. **D**icēdū fm **H**ugl.
z **A**rch. **H**ostie. xiiij. q. iij. c. si qđ clericus. q̄
nō ē vsura ꝓ q̄ facit lex q̄ dicit q̄ restitui debet
res eiusdeꝝ bonitati in q̄litate. i. intrinseca. ff. si
tibi ꝓe. l. cū qđ. **S**z necesse non ē q̄ sit eiusdem
estimatiōis: imo si actū fuerit q̄ tꝓe redderet il
lius tꝓis rō haberi dꝝ q̄ ad estimatiōē ei⁹ ali
as habere rō tꝓis q̄ petita fuit. vt eo. ii. l. vi/
nū. **E**t no. glo. in dicto. c. si qđ cleric⁹. **S**i ḡ cre
ditor tenet recipere eaz si vllior facta eēt quo ad
estimatiōē. ḡ nō peccabit recipiēdo ꝓciosiorē
fm eū. **S**cđm tñ **H**ugl. si h intētio mutuantis
paua esset tunc ꝓctm foret. **Q**uidaz tñ circa h
mꝑraliter distinguē solēt dicētes. **Q**u autem ve
risimile q̄ ipsa mutuata res ꝓciosior n̄ erit tꝓe
solutiōis: aut ꝓbabiliter dubitat. z tunc i his
duob⁹ casibus nullū vitū esset. **Q**z ꝓbat in. c.
fi. ex de vsur. aut verisimile est q̄ ꝓior erit. et
tūc aut creditor nō erat pecuniā seruatur⁹. sed
interim ꝓsumpturus: z tūc est vsura. **A**ut erat
ꝓuatur⁹. z tunc aut creditor debitori aufert li
bertatē liberandi se: z tunc etiam est vsura. **I**n
his em casib⁹ exonerare se voluit z onerare de
bitorē: aut talē libertatē aufert debitor: z tūc
non est vsura q̄nimo mereri non posset si bona

intentione req̄reret debitorē an ipm tñ vt soli
uat ne oneret. **S**z si hꝑet intentionē corruptā:
qz diceret sibi. i. posset q̄ vsqz ad terminū reti
nere z se releuaret: z dāno licet ei nō auferat sa
cultatē se liberādi. tūc z si vsura nō foret nihil
omin⁹ ꝓctm esset. talis distinctio magne inist
eq̄tati maxie in foro ꝓscie fm q̄ no. **I**o. cal. in
repetitiōe. c. fi. ex de vsur. **T**ertio insup q̄ri ꝓt
vtrū si dñi mutuāt pecuniā rusticū vt posselli/
ones eoz colāt nihilomin⁹ de fructib⁹ posselli/
onū earūde iuste eis dē colonib⁹ satisfaccies vt
aliunde iustū ꝓcium suaz opaz tribuentes i
ꝓscie foro vsurarij sunt cēsendi. **D**icenduz fm
Gregl. de arauio in q̄stione de imp̄stii veneti
arū q̄ duplex ꝓt esse satisfactio erga ꝓdictoz
dñoz colonos ꝓꝓt mutuū exhibita a colonis
Prima sit ex iusticia. scđa ex neq̄tia. **P**rimo q̄
dcm ex iusticia sit. **N**ā z si sic mutuantib⁹ dñis
exhibeat a colonis opa ille tñ non sunt eis ad
lucrit cū eas iusto ꝓcio emāt sicut ꝓnt in ꝓdi
cto casu. ideo nō ē vsura. **P**ateat h rōne exem
plo z aucte. **P**rimo pateat ꝓ exemplū. **N**ā vi
det q̄ dñs ꝓducit colonū ad certū tꝓs ꝓ ꝓcio
iusto z ꝓciū tradit añ qđ colonus incipiat ope
rari: dicat qđ colon⁹ demū se minime laboratu
rū seu opatur⁹ nisi dñs ei mutuet certā sumāz
at dñs ei mutuāt vt iꝓe opetur als ei nō mutu
aret nisi colon⁹ opas ꝓ q̄bus ei solutum ꝓius
fuerat impēderet. **I**n h casu dñs non cōmittit
vsurā cū de mutuo non recipiat lucrit eo q̄ nō
recipiat nisi suū: z id q̄ etiā nō iteruenire mu
tuo sibi debitū erat. **A**n sic mutuādo non pec
cat qñ ꝓot⁹ si ꝓctm in casu ex aliq̄ ꝓte cōmitti
tur. peccat colon⁹ q̄ debitas opas dño suo de
tractat: z iniuste illuz q̄uat vt mutuet. **S**ecun
do pateat rōne. **N**ā si in casu ꝓdicti dubij mu
tuās vsurā recipet tenere eā restituere sic oia
iura clamāt. **S**z h nullus sanementis sentiet:
qz tūc colon⁹ duplū iusti ꝓeciꝝ recipet: et dñs
duplo iusto ꝓcio emerit opas ei⁹ qđ vtiqz im
piū esset. **T**ertio h ideo clarescat aucte. **S**i em
talīs mutuas vsurari⁹ esset: z ꝓ ꝓseq̄ns ad re
stitutionē obligat⁹. tūc nō liceret alicui mutui
are iniuste detinēti suā possessionē aliquaz ꝓe
cunie q̄titatē: z ipaz possessionē in pignus ac
cipere nō cōputādo fruct⁹ in sortē: qđ tñ est fal
sū vt ꝓtz ex de vsur. c. j. **A**lij qđ addūt q̄ huic
est simile. **V**erbi grā. **O**ccupasti rem meā vel
ꝓ ꝓotētiā vim faci in reb⁹ meis: aut mihi nō re
stituis rem quā tibi mutuo dedi vel locaui vt
cōmodaui. aut mihi soluis de opibus cū qđ
tibi fuiui z desistere nō vis ab iniuria: nec vis
mihi restituere mea. nisi tibi mutuē mille quo
facto desistis iniuriari: z restituis mihi meam
etiā h qđ ex ꝓte mea. **P**rofecto nō est vsura cū
nihil lucrer. imo potius ꝓdam lucrum q̄ forte

habuisset ex illis mille. Redimo enim vexationem meam et meum recupo. me quod defendo quod licet ad hoc extra de simo. c. dilectus. Secunda quod de satisfactio domino exhibita a colonis fit ex nequitia scilicet domini satisfactio ex mutuo recipiens. Nam si ex mutuo aliquid dominus detraheret a colonis de iusto pretio operum eorum aut si propter operas iuste emptas quodam alia ab eis exigere et coloni impediret: tunc quod de nullo est usura esset. Hec infra prefati doctoris. Quidam etiam dicunt quod si ciuis mutuatur ciuitati et ciuitati seu domino ex hoc euinet collectas iustas non committit usuram. Secus si hoc agit ut effugiat iustas. quia in prima mutuans donum euincit. in secunda mutuans lucrum captat. Similiter non committit usuram si quis propter mutuum consequitur ut si hoc soluat debitum a quo debitor iniuste fuerat absolutus aut ne a se petatur illud de quo iniuste fuerat condemnatus: seu illud quod per fictum instrumentum soluebat. Ex supradictis luculenter apparet intentio christi precipientis mutuum dare nihil inde sperantes. Ad hoc suare nobis largiri digne huius precepti dator et illustrator dominus ihesus christus qui cum patre et spiritu sancto regnat. Amen.

Seria. v. post quartam dominicam in quadragesima quod lege nature scriptum est et sancte ecclesie prohibetur usura

Sermo. XXXVIII.

Dolescens tibi

Adico surge et resedit qui erat mortuus et dedit illum michi sue Luce vij. et leuag. ho. Videte processum lumis dignationisque diuine. aduerte quidus. Precessit die heretico lumine fidelis ad ea que de mutuo dicta sunt intelligenda. Hodie merito subsequitur spiraculum vite ad resurgendum a mortali usura quod perficere maxime comprobatur in hunc annum quod senescat pulchrum quod terrenorum cupido omnino obsoberuerit mentem in senectute: annum fiat homo inueteratus dierum malorum. Hi maxime parati domino impanti ac dicenti. Adolelescens tibi dico surge et resedit scilicet viuus qui erat mortuus. quia resurgit per alienam satisfactionem et vite emendationem que erat ante mortuum per usurariam prauitatem: iam incipit loqui per veram confessionem. Porro tria sunt que obsunt ne a culpa maxime usure homo resurgat scilicet si sit perseueranter seu consuetudinarie publice et studiose: et de his tribus per ordinem quasi aliud thema in prelo. lili. ppha ait. Non defecit: ecce primum. De plateis eius: ecce secundum. usura: ecce tertium. Est enim usura consummatio studium cupiditatis. Per primum fit ne homo resurgere possit. Per secundum ne velit. per tertium ne sciat. Per primum talis usurarius despicit legem nature. per secundum legem scripture. per tertium legem ecclesie. Que quod de leges omnes militat contra usuram.

Sed quod predicta tria non habet facilius scit vult et potest resurgere ab eadem. Quod in resurrectione huius adolescentis mystice designatur. Primum per perseuerantiam est adolescentia. Secundo per publicationem in uerecundam: confessio pura et vera quia cepit loqui. Tertio per studium datur est michi sue que est ecclesia. Ad hanc generalis resurrectionem homines hec tria inducunt. per que prohibetur usura. Primum precepta nature. secundo precepta scripture. tertio precepta ecclesie.

Articulus primus ubi per duodecim rationes ostenditur quod usura est contra legem nature.

Primo quod de prohibet usura preceptis nature quod ostendunt. xij. rationes per quas aptissime innotescit usuram esse contra legem nature. Et est primum non tantum in se sed etiam secundum se. Primum autem quattuor rationes sunt magistri gerardi de senis ordinis heremitarum quod recitat abbreviate Jo. an. in suis mercurialibus in regula.

Quod usura est contra legem nature: quia facit rem naturalem super valere nature sue et rem artificialem sue artis. Caplm. i.

Primo enim usura est contra legem nature ratione excessus. Facit enim rem naturalem super valere nature: et rem artificialem sue artis super valere. Quod quod de est contra legem nature. Ad cuius intelligentiam aduertendum est quod sicut dicitur. secundum monachum xxxvi. arti. ij. c. ij. tactum est reus illarum in quibus usura committi potest quodam sunt naturales quodam artificiales. Naturales sunt aurum argentum quod mutuo dantur sibi certo potest. Vel mensura ut granum oleum et vinum. Artificiales vero sunt ille quod sibi certo numero numeratur. Usura igitur in his duobus committitur. scilicet in naturalibus et artificialibus quod facit quod res naturales superualeant sue nature et artificiales sue artis. Primum quod de committitur usura in rebus naturalibus. Quod patet. Quia natura dedit prefati naturalibus quodam definitum atque taxatum valorem secundum quod certitudinaliter cognosci posset earum valor. Potestatem quod de sic est aurum vel argentum dedit de naturam quod earum valor in specie sua ex solo potest potest fieri potest: ita quod diu sibi eodem pondere manet sibi eodem pretio perseuerant. nec in suo valore quodmodolibet minuunt. sicut prius dictum est nisi in suo potest re adimant. Et licet quando augeri vel minui videantur: hoc non contingit ex augmento vel diminutione valoris quod sit in eis secundum tantum propter augmento seu diminutione valoris aliarum rerum in quibus commutande sunt. Et sicut dicimus de rebus que perseuerant potestari: ita suo modo dicendum est de rebus que perseuerant mensurari ut frumentum oleum et vinum et similia. Habet enim a natura huiusmodi determinatum valorem in specie sua secundum quam valor earum

De prohibitione usure

ex sua mensuratione pensat. Et si talis q̄ q̄dā manet in eadē mēsurā manet in eodē valore nec in eadē mēsurā augent vel minuit nisi ex mō q̄ de pōderalib' dictū ē. Q̄ autē dixi de p̄fatis reb' de q̄buscūq; naturalib' alijs minime dici nō pōt eo q̄ i sui natura nō hnt aliqd dēfina tū ex q̄ posset eaz valor p̄fari z certitudinalit̄ cognosci: cū valor eaz nō penset aliq̄ intrinse- co necessario: s̄ ex diūsis intrinsec causis z cō- tingentibus. Verbi grā. Valor hui' vinee vel agri q̄nq; p̄fāt ex loco q̄nq; ex tpe q̄nq; ex cō- ditionib' p̄sonarū. q̄nq; ex alijs circūstātijs q̄ pnt multipliciter variari iux̄ augmētū z diminu- tionē. Et sic de q̄buscūq; naturalib' reb' q̄ non ponderant nec mēsurant. Hoc q̄dē ideo p̄tin- git: qz dō z natura nō dēfina t nec taxant ta- libus reb' valorē: s̄ voluit ipm multipliciter va- riari s̄m augmentū z diminutionē valoris q̄ est in alijs reb' s̄m diūsas circūstantias extrin- secas z varie p̄tingētes. Idatet ḡ ad p̄positū ex p̄missis q̄ p̄tract' vsurari' cōmittit in reb' naturalib': qz facit res naturales q̄ pōderātur supualere sue nature: seu suo valori quē a natu- ra hnt determinatū atq; taxatū s̄m certū pon- dus: z s̄m certā mēsurā. Nempe p̄ dictū p̄tra- ctū fenerat' vltra pondus z vltra mēsurā ipm mutuate rei ac p̄sequēs facit q̄ dicte res i va- lorē suū pōdus z suā mēsurā trāscēdūt: qd q̄- dem vt p̄t p̄tra naturā ē. cū de p̄ naturā con- cesserit valorē talī mutuate rei iux̄ suū pōdus q̄ ponderant: z iux̄ suā mēsurā q̄ mēsurant. Scdo cōmittit' vsura in reb' artificialib' q̄ nu- merant sicut pecunia cui' valor in numero cō pensat. eo q̄ ars suo mō denarijs artificialib' adinuētis valorē p̄stitit iux̄ numerationē eoz. Proinde sic p̄tract' vitiosus ē z p̄tra naturā eo q̄ facit p̄fatas res naturales trāscēdere va- lorē suū quē hnt a natura s̄m certū pōd' atq; mēsurā: sicut etiā in artificialib' sicut in denarijs vitiosus erit eo q̄ facit eos trāscēdere valorē quē habet sibi p̄stitū ab ipā arte.

Q̄ vsura est p̄tra legē nature: qz fa- cit q̄ res mutuata q̄ non generat fru- ctum faciat lucrum. Cap. II.

Ecūdo q̄dē vsura est p̄tra legē nature rōne fruct'. Facit em̄ vsura q̄ res mu- tuata q̄ nō generat fructū faciat lucrū qd etiā est p̄tra naturā. In q̄cunq; em̄ re hoc q̄dē vniūsale est qd nō generat lucrū nisi qd fa- ciat fructū q̄nimo non videt aliud esse q̄ fru- ctus ipius rei p̄ fructū aliqd acq̄sitū. Ex autez vsura faciat rem non generantē fructū genera- re lucrū manifeste apparet. Nā sicut ex p̄ceden- ti. c. patet res mutuales in q̄bus vsura cōmitti solet: hnt a natura vel arte sibi determinatū va-

lorē. ac p̄sequēs in eo minime excresecē pnt. neq; ex hoc ipso fructū generare valent. Natu- rale vtiq; ē q̄ res q̄ generat fructū sp̄ crescat in valore cum ipso fructu. atq; maioris ē valoris cum est sub fructu q̄ q̄n permanet sine fructu. Cū igit' vsura res hntes determinatū valorē z p̄sequēs nō fructificātes. facit excresecē i valore: relinquit q̄ faciat rem nō generantē fru- ctū generare lucrū. Proinde scd' p̄m. j. pō. c. vj. vsura dīa cathos qd ē ptus: qz cōtra na- turā rei. s. mutabil' z pecunie. Vult vsurarius q̄ pecunia pariat scz lucrū vbi nō generat fru- ctū. Hoc tñ miraculū facit vsura: qz p̄ eam au- rum nascit' ex argēto vt ponit di. xlvij. c. sicut. Ex hac q̄dem rōne s̄m p̄dictū gerardū colligi pōt qdam ratio quam assignant pleriq; docto- res p̄ quā p̄bare nitunt' q̄ vsura est p̄tra legē nature dicentes. Q̄ in p̄tractu vsurario fene- rator acq̄rit lucrū de re nō sua eo q̄ exigit lucrum de mutuo. Qd q̄dem mutuū transit in dñiūz debitoris. qz mutuū est q̄ de meo fit tuum. vt p̄t. ff. de rebus tre. z si cer. peta. l. mutuū z ap- pellata ē. Hec q̄dem ratio lz videat' pulcherri- ma atq; apparēs: tñ p̄fato doctoz dubia repu- tat' Nam lz p̄positio maior verissima sit. mior tñ videt' oīno falsa in aliqua pte. Cuz em̄ dī q̄ fenerator lucrū acq̄rit de re nō sua. dici pōt q̄ hoc falsū est in minore. qz pecunia quā ipse mu- tuo tradit q̄uis trāseat in dñiūz debitoris q̄- tum ad ydemptitatē sube eo q̄ debitor non te- net restituere eandē pecuniaz s̄m subaz rema- net tñ dicta pecunia in dñio feneratoris q̄ntz ad idemptitatē siue equalitatē valoris: z b̄ vlt- def sufficere. Nempe ipse fenerator de pecunia quā mutuatur non exigit lucrū in q̄tum talis est suba s̄m quē modū ad eū nō p̄tinet nec eam re- petere pōt: s̄ exigit lucrū de ea in q̄tū tanti va- loris est s̄m quē modū ad eum p̄tinet: quia re- manet in dñio suo: z sp̄ licite pōt repetere eam. Cōtra h tñ z bñ Joh. an. in mercurialib' in re- gula. p̄ccatur in q̄t h doctoz nō aduertit q̄ si debitor h̄ret vnū scriniū ducatorz non est da- re q̄ creditor sit dñs vni' ex illis. Habet autē p̄- sonalē actionē p̄tra debitorem. Hec ille. Quia p̄pter dictus modus dicēdi s̄m eū nihil valet. Vel si aliqd valere debet h̄ modo oportet cor- ripe p̄dictam rōnez. Non eq̄dez dici potest q̄ vsura p̄tra naturā legē sit: qz vsurari' in ea acq̄rit lucrū d̄ eo qd nō est suū. sed qz acquirat lucrū d̄ eo qd nō est aptū natū generare lucrum eo qd nō generat fructū. Qui autē p̄fata ratioe vtunt' p̄firmant illā dicētes q̄ pecunia mutu- ata cū suo piculo transit in debitore. Ideo vi- det' iniustū q̄ de pluri vltra sortē grauet' Sed nec cōfirmatio ista valere videt': z maxie p̄p̄ duo. Primo quia sepe cōtingit q̄ non tñ res

mutuata: sed etiam res comodata quoniam statim ad
piculum illi? cui comodatur: sicut patet de equo
accomodato. Qui quidem remanet ad piculum
illius cui comodatur. Ideo quod est de pecunia ac-
comodata ad ostentationem que remanet ad picu-
lum illius cui accomodata est: et hoc non obstan-
te preceditur quod licite exigitur lucrum de rebus accom-
modari. Contra hoc etiam Johannes. an. ibi. ait. Hoc
etiam non bene adducitur: quia per comodatum quod sui natu-
ra oportet esse gratuitum recipi non merces tunc
enim locatio est ut patet ex de usuris et questus
in glo. ultra medium. Secundo quod dici posset quod il-
le qui pecuniam mutuo suscipit de ea potest licite
grauari quantum ad duo. primo quantum ad piculum.
secundo quantum ad reddendum lucrum: et propter hoc
aliam et aliam causam ut puta grauabitur de picu-
lo in quantum efficitur seruator pecunie ad suum pro-
fitum. Grauabitur etiam de lucro in quantum mutu-
ans ab eo exigere potest beneficium per seruicio sibi
impenso in diuersis grauaminibus: nec tamen hoc
erit contra iustitiam equitatem. Attamen Johannes. an.
ibi. ait. Videre meo inseparabilia separat et facit
quod sequitur.

Quod usura est contra legem nature quia
vltimus qui vendit in usura non differt in va-
lore ab ipsa remutata. **Cap. iii.**

Tertio est usura contra legem nature rati-
one vsus qui scilicet in valore non differt ab
ipsa remutata. Quia usura facit quod illa
que habet eundem valorem vniuersum eorum per alterum in valore
excreseat quod est contra naturam. Patet enim quod quoniam
aliqua duo sic se habent quod vnum per alterum in valore
se excreseat necesse est quodlibet illorum habere dis-
tinctum suum valorem. Quod quidem ex duobus patet
potest. Primo quia vnum eorum sine altero preceditur
seu alienari non potest. Secundo quia vnum eo-
rum sine altero consumitur non valet: imo eadem ali-
enatione alienantur: et eadem consumptione con-
sumuntur. sicut patet discurrendo per singulas res
mutuabiles et earum vsus. Hoc quidem dici non
potest de aliis locabilibus rebus in quibus vsus
rei: et res ipse res distinctum valorem secundum suam na-
turam habent: propter quod alienari potest vnum eo-
rum altero non alienato: sicut patet in domo vel
equo: et similibus rebus. Quia ergo usura facit
quod res mutuata excreseat in valore per vsum cuius
tamen habeat omnino eundem valorem cum suo vsu:
relinquitur de facili habetia eundem valorem vnum
excrecere in valore per alterum quod contra naturam
est. Alii autem dicunt quod ideo usura est contra na-
turam: quia vendit separatim ab ipsa re vsus mutu-
atorem: qui tamen non differt a rei utilis consum-
ptione vel alienatione: quia sic est inseparabilis a
substantia rei quod idem est dare vel vendere eam vsu
et reuertere. Sed vsus pecunie vel numerorum in-

quantum talium et vsus bladi vel olei: et similitudine
que consistunt in numero potestere vel mensura est
ideque eorum alienatio vel presumptio. Ergo idem
est homini res dare vel vendere quod dare vel ven-
dere earum vsum et reuertere. Nec tamen ratio
videre meo quo ad aliquid videtur falsa. Vera est
enim cum dicitur quod vsus mutuatorem rei inseparabilis est
ab ipsa re: quia habet eundem valorem cum ea.
Nec potest concedi vel consumi seu alienari sine ea
sicut in precedenti ratione ostensum est. Sed quo ad
aliquid videtur falsa cum dicitur quod in tractu vsu
rario vendatur vsus separatim ab ipsa re. Nam eo
tempore quod habent eundem valorem et inseparabilem non
potest vnum sine altero alienari seu preceditur. Qua
propter dicendum non est quod in tractu usurario
vsus alienatur sine ipsa re: sed quod tractus usura-
rius facit quod vsus addat ad valorem mutuatorem rei.
cum tamen non habeat ab ea distinctum valorem sicut
precedens ratio demonstrat.

Quod usura contra legem nature est
quia facit quod res mutuata ad aliquod
finale per abusum trahatur. ad quod nec
principaliter nec communiter est ordinata

Capitulum. iii.

Quarto insuper est usura contra legem na-
ture ratione finalis effectus scilicet ad quem tra-
hitur contra ipsam nature legem. Facit enim usura
quod res mutuata ad aliquod finale per abusum traha-
tur ad quod nec principaliter nec communiter est or-
dinata quod est contra naturam. Ad cuius intelli-
gentiam est notandum quod res que ab aliquo est
possessa absque aliquo vitio ordinari potest ad
aliquem vsum duplicem. Primo ad proprium et
principalem quod ipsi competit possidenti propter ne-
cessitatem vel utilitatem. Secundo ad alium secundum
rarium vsum sicut de calcamento poni posset ex-
emplum. quod quidem secundum suam formam primo ordinatur
tanquam in proprium finem in ipsam calcationem. Se-
cundo ordinatur tanquam in secundarium finem in com-
mutationem alicuius rei que ipsi possidenti con-
gruentior est quam ipsam calcamentum vel propter sub-
leuandam eius necessitatem: aut subleuandam
eius honestatem. Ad quecumque igitur dictorum
vsuum seu finium ordinatur: ipsum calcamentum
fit sine vitio et abusu. Sed si quis propter malitiam
seu cupiditatem ipsum ordinaret in aliquem alium
vsum utpote quia cum eo cape vellet animal
alienum ut furaretur illud: tunc eo abuteretur et
ageret viriose. Sic in proposito in contractu usura-
rio res in quibus committitur usura nec ordina-
tur in suum principalem vsum qui eis debetur secundum
proprium formam. nec etiam in aliquem secundum
rarium vsum qui debent eis propter subleuandam ipsi-
us possidentis necessitatem. Vel propter conservan-
dam eius debitam honestatem imo detrahuntur

De phibitione vsure

in quendam alium vsu qui pprie est abusus
cū originem habeat ex cupidine et malicia pos
sidentis. Et q̄ ita sit patet si discurrem⁹ p̄ sin
gula genera rerum in q̄bus cōmitti consuevit
vsura scz cōsiderando p̄mo illa que mensuran
tur. secūdo ea que ponderant. tertio ea que nu
merant. **P̄mo** q̄dem p̄sideremus hoc i reb⁹
que p̄sueuerūt mensurari sicut frumentū vinū
et oleum quodlibet em̄ licite ordinari pōt i du
plicem vsu scz in eū qui ei cōpetit p̄pter sub
leuandā eius necessitatē vel eius p̄seruandam
honestatē scz īp̄ius possidētis. Verbi gr̄a. **Vi
nū** ordinat tanq̄ in p̄prium et p̄ncipalē finem
scz in potū: qz talis vsus cōpetit ei fm̄ naturā.
P̄otest etiā ordinari in cōmutationē alterius
rei que magis necessaria ē q̄ est illud vinū vel
p̄pter subleuandā eius necessitatē vel p̄pter cō
seruandā eius honestatē. **Si** quis igit ordiat
vinū in aliū vsu p̄pter suā maliciā seu cupi
ditatem: eo is abutit⁹ et p̄tra naturā vini agit.
Sed hoc vsurari⁹ facit: quia ad mutuū ordiat
vinū vt de illo recipiat vltra sortem q̄ quide⁹
vsus vino accidit p̄pter vsurarij cupiditatē et
ideo est abusus. **Secūdo** idem dicendū ē de
rebus que solent pōderari sicut aurū et argen
tum q̄bus homo vti pōt ad p̄struendū vasa ad
īp̄ius domus decorem vel ad ecclesie ornamē
tum. Et hic videt⁹ eorū p̄mus vsus. pōt quoq̄
quolibet eorū vti ad cōmutandū in alias res
que necessarie sunt ad vitam: et h̄ est eorū secū
dus vsus q̄ ē licitus et honest⁹. **Sed** si quis di
ctio metallis vti ad mutuū dandū vt p̄ eis re
cipiat vltra sortem sicut facit vsurari⁹ oīno ab
utitur eis. **Tertio** q̄ ad idem dici pōt de re
bus q̄ numerari solent sicut sunt denarij. **Pōt**
em̄ quis vti denarijs ad cōmutandū in alias
res que sunt necessarie humane vite: et h̄ vide
tur p̄prie eorū vsus. quia p̄pter tales cōmu
tationes inuenti sunt. **Pōt** etia⁹ illis vti ad
cōmutationes faciēdas in denarios alios q̄ ma
gis cōgruunt regioni in qua est vel ad quā ire
tendit. Et hic videt⁹ eorū secūdus vsus. qui
sicut i patebit fm̄one. xxxix. arti. iij. c. j. et. ij.
cōuenienter pmissus est. potest em̄ in eo eq̄tas
iusticie cōseruari. **Sz** si quis denarijs vti ad
mutuū cum ista intentiōe scz q̄ de eis vel pro
eis recipiat vltra sortem sicut vsurarius facit.
abutit⁹ ipsis: quia facit q̄ denarij pariāt dena
rios. **Quod** q̄dez non competit eis nec in hoc
cōsistit eorū vsus: et hec videt⁹ extitisse inten
tio Aristotel. j. pol. vj. vbi vocat vsuram sicut
s. patuit quasi de denarioꝝ ptum. p̄pter quod
dicit eam maxime p̄ter naturā. q̄ ideo est quia
nec a natura nec etia⁹ ab arte denarijs compe
tit talis vsus et talis ptus. **Sed** p̄prie hominis
cupiditas et malicia adinuenit vtes eis ad q̄d

non sunt ordinati p̄tra illud quod habet. xxiij.
q. ij. is autē. Et iterū in clemen. dereligi. do.
quia cōtingit. **I**deo fm̄ p̄bm ibi s. pecunia in
uenta est vt p̄ eam cōmutatio fiat inter emētes
et vendentem p̄pter necessaria vite: et nō vt pe
cunia augeat pecuniā. ideo qui intendit pecu
niā augmentū vt facit vsurarius cōtra naturā
peccat. **Pōt** etia⁹ fm̄ p̄bm duplex pecunia
a nobis distingui. **P̄**rima dicit⁹ yconomica et
necessaria. scda dicit⁹ translatiua et imple. **P̄**ri
ma est yconomica et necessaria que ex terre fru
ctibus et animalib⁹ pcuratur. hac vti⁹ ycono
mic⁹ p̄pter necessaria vite et q̄dem laudabilis
est: qz debitū habet finē. **I**n hac pecunia yco
nomic⁹ finē ponit desiderio suo: qz eam nō cō
cupiscit nisi p̄ necessarijs vite. nec in infinitū
appetit eam: qz ea q̄ sunt ad finem appetunt finē
te. **Secūda** h̄o pecunia est translatiua et imple
q̄ vt dictū est attēdit pecunie ptū et merito cō
demnat⁹: eo q̄ appetat pecuniā in infinitū. **Ea**
h̄o que sunt ad finem appetunt finē. **Sz** finis
appetitur in infinitū vnde et sanitas: sed non po
tio in infinitum desiderat⁹. quia portio non desi
derat⁹ nisi inq̄tū est vtilis sanitati. **P̄**roinde
p̄hs ait. q̄ hec pecunia iuste vitupat⁹: qz nō ē
fm̄ naturā et rōnabilissime odio habet et nō ē
ad debitū finē cū pecunia inuēta sit p̄pter neces
saria vite: sed translatiua est vtiq̄ ad illū finem
quem intendit auaricia insatiabilis et cupido.
Hinc ē q̄ p̄hs ibi s. ait q̄ obolestita est odiosa
qz ex nūmismate oboles statuit. **Dicitur** etia⁹
obolestita q̄n obol⁹. i. puū pōdus p̄ alio eius
dem generi dat⁹ ad augmentū īp̄i. **Hec** q̄dem
oīa q̄ p̄hs dicit declarat q̄ nō ex alio instinctu
sentire videt⁹ nisi ex rōne naturalis eq̄tati i ip̄a
cōmutatione p̄uande.

Vrsura est contra legē nature: qz fa
cit q̄ pecunia plus vendat⁹ q̄ appreci
abilis sit. **Capitulū. v.**

Quinto insup vsura est cōtra legem na
ture rōne appreciatiōis. **Constat** enim
q̄ pecunia inq̄tum est p̄cium venaliū
rerum nullus vedit vel cambit nisi iuxta p̄ctū
quod illa habet. **A**tpotenullus vendit cētū
ducatos nouos p̄ centū ducatis nouis. **I**nsu
per cum quis soluit alicui centū ducatos ex il
lo q̄dem solutiōis actu nihil debetur soluenti.
ergo q̄ rōne in actu vendendi ac soluendi plus
seipsa non valet. eadem rōne nec in actu mutu
andi: et maxie cum vsuraria mutuatō q̄ sit q̄
dam venditio ei⁹. **Sume** ḡ q̄ horū duorū volu
eris aut q̄ mutuatō sit simplex donatio sic ta
men qd̄ p̄fixo tpe reddet⁹ equalēs eius: aut q̄
sit venditio et neutro mō habebis q̄n sit aper
te iniustū ex ea accipe plusq̄ ip̄am. **Am.**

Usura est contra legem nature: quia facit quod de dubia re et incerta sumatur securum et certum. **Capitulum. VI.**

Ubi insuper usura est contra legem nature ratione dubitationis. De lucro quod de dubio atque incerto et varie contingente cum futuro periculo cuiuscunque conditionis exigere certum lucrum sine omni periculo cuiuscunque conditionis vel damni aperte iniuste et contra legem nature est praesertim quando lucrum illud per se non pervenit ex re tradita per lucrum illo. sed hoc fit in usurario per tractum. Proinde usura vocatur lucrum ultra sortem. xiiij. q. iij. c. plerique: quia est ultra capitale et ultra dubiam et fortuitam sortem mercatorij lucrum.

Usura est contra legem nature: quia vendit primo id quod proprie suum est: et quod gratis ei natura dedit.

Capitulum. VII.

Primo est contra legem nature ratione appropriationis. Quod enim gratis natura proprium illi dedit quod mutuat mutuas sibi vendit. Vendit enim illi propriam eius industriam ac proprios eius actus. Quod quidem iniustum est et contra naturam naturalis appropriationis quod dedit viro industriam quod propria industria illi per se. Constat enim quod pecunia in quantum est proprium venalium rerum nullum praefert lucrum nisi per industriam illius mercatoris seu illa veteris. Hanc non recipit homo cum pecunia ab eo quod eum mutuum praebet. sed vendere utilitatem pervenientem ex pecunia per solam mercatoriam industriam eius cui mutuat est: nihil aliud est quam vendere sibi propriam industriam et actus suos quod est contra naturam. Et hanc rationem tangit **Secundo. in. iij. di. xvij. q. ij.** et addit quod est ratio quare per oppositum fructus pignorum germinantium computantur in sortem scilicet quia non sunt ex industria recipientis: sed ex natura germinantium rerum.

Usura est contra legem nature: quia est inuito domino accipere et pertractare rem alienam inuito domino. **Capitulum. VIII.**

Quarto est contra legem nature ratione donationis. Est enim usura pertractio rei alienae manentis alienae et hoc inuito domino ut praebet voluntas absoluta non conditionata seu compata. Debitor enim simpliciter nolet aliquid dare ultra sortem. magis tamen vult aliquid ultra sortem dare quam pecunia illa carere. Sicut enim scienter cognoscere alienam uxorem manentem alienam est malum in se et finis: sic ex mutuo accipere rem alienam manentem alienam: et eam pertractare ut suam contra ius naturale est: quia rapina facit. ut patet. xiiij. q. iij. c. si quis ubi **Ambrosio. ait.** Si quis usuram accipit rapina facit. Iniquum ergo est quod ille qui non est domi-

nus rei lucrum recipiat scienter de re aliena. Et hec ratio **Alexander. de haliis et Secundo. in. iij. atque Rich. de me. vij.** qui tenent quod id quod accipitur ultra sortem ex vi mutui non transeat in dominium creditoris recipientis. Quare etiam opinionem **Bonaventurae. et Secundo. in. iij. di. Hugo et Raymū. in titu. de decimis tenent predicta in ratione nihil valet apud illos qui tenent quod dominium usure in usurarium transit.**

Usura est contra legem nature: quia pro equali plus exigitur quam equale

Capitulum. IX.

Primo est contra legem nature ratione equalitatis. Equitas quippe nature dicitur quod pro equali non exigatur amplius equale aut quodcumque equalens. sed per usuram plus exigitur: quia praestat quod nulla res valet plus seipsa: cum sibi in augmentacione et diminutione sit omnia equalis: ergo ex quo pro sextario tritici tanti praestit reddat mihi sextarius equalis praestit et mensura: non potest exigere absque apta equalitatis et equalitatis lesura. Et idem est de omnibus in quibus mensura praestit et appreciationis praefixa est. quod regulariter contingit in rebus in quibus usura committi solet. quae sicut ex dictis patet praesistunt in numero potest et mensura.

Contra legem nature est usura: quia quod potest est mutuum dare gratis homini indigentibus: non vult dare sicut obligatur nisi sub spe mercedis. **Capitulum. X.**

Primo est contra legem nature ratione unitatis. Secundum enim **Secundo. in suo tractatu de contractibus et usuris si quis habeat pecuniam per aliquo tempore inutilem sibi si primus indigens est et mutuo petit illam si non mutuat ei illam et sine omni spe usurarii lucrum mortaliter peccat: quia contra preceptum nature facit. Sicut enim naturaliter in corpore humano patere potest stomachus de alimento non suscipit propter illud quod est sibi necessarium: reliqua vero concitat aliis membris. Sic cum omnes sumus unum corpus in christo ihesu christianum homines pecuniam sibi inutilem tenet illam de necessitate primo concitare quod potest sibi facere aliquam utilitatem. Et ex hoc colligitur quod usura est contra legem nature. Et quidem contra naturam propriam naturalis corporis est quod unus concitet alteri cum spe alicuius retributionis ultra sortem cum dicat apostolus ad **Roma. xij. multi unum corpus sumus in christo ihesu.** Hec ille. Ex his patet quod maxime in hoc casu intelligitur esse preceptum verbum christi dicens **Luc. vij. Mutuum date nihil inde sperantes.** Proinde multum in praesentibus gravantur per se quorumdam cupidorum et avarorum mortuos detinentium denarios in capsa aut sub terra abscondentium eos. Contra quos **Ambrosius. xlvij. di. c.** sicut hic ait. Miserorum redemptio et absolutio est pecunia quae tu in terra desodis**

De phibitione vsure

id ē fodiēdo abscondis Sz de h f mone. xxxvij
arti. ij. p totū latius dictū est.

Vsura contra legem nature ē quia
per eaz liberalitas ⁊ gratia venūdaf

Capitulu. xi.

Decimo est cōtra legem nature rōne
liberalitat. Est em vsura libalitat⁹ ⁊
gre venditiua. cū em mutuū dare sit expē sua
gre atq; libalitat⁹ op⁹. sic et simplex donatio:
stat q; i vsura mutuū grā venūdaf ⁊ p vēden
di frequētis vsū ⁊ officiū atq; negociū vtiq; p
uertit in abusu: ⁊ sic nature liberalitatis ⁊ gre
aduersaf. Qto g veditio gre magis p traria ē
magisq; gre ⁊ libalitat⁹ p tēptiua: tanto dedi
care se illi maiorē ac duriorē obicē liberalitat⁹
⁊ gre impmīt in abutētis affectu et vita. Hinc
g originē hz q; tñ irreuocabiliē ⁊ impenitēter
obdurant corda dedicantiū se vsuris. Sicut
pleni⁹ patebit q; f mōe. xlv. ar. iij. c. ij.

Q vsura est contra legem nature
q; p tra pceptū ē fraternalis dilectio
nis: p qd quilibet obligat subuenire
primo indigenti. Cap. xii.

Decimo ⁊ vltimo est p tra legem na
ture rōne fraterne charitatis. Ex lege
em nature q; libet obligatur indigenti
primo subuenire quāmodū vellet sibi sub
uenire. ac tanto amplius puidere illi tenetur:
quāto prim⁹ indigētior ē. Ideo g ue p mē ē si
velit sibi vēdere qd ei obligat liberalit⁹ eroga
re. s; vsurari⁹ nedū nō subuenit primo indigē
ti q; nimo primū iam penuria ⁊ paup tate op/
pressum p vsuram gūiori pōdere p mlt. Unde
merito Exo. xxij. vsura oppressio prim⁹ nū cu
pat. Ideo d; ibidē si pecuniam mutuā deder/
populo meo paup⁹ qui habitat tecū nō vage
bis eū q; s; eractor: nec vsur⁹ opprimes. A p p he
ta q; dicit de messya. Ex vsuris et iniqtate re
dimet alas eoz scz tanq; ab oppressionibus im
pīs ⁊ iniustis. Constat em q; impia oppressio
paupis legis nature vndiq; aduersaf: cū etiā
solum eius necessitati nō subuenire sit p tra or/
dinem naturalis legis et fraterne dilectionis.
Hinc. j. Job. iij. d; q; frēm suū viderit necessi
tatē patiētem ⁊ clausit viscera sua ab eo quō
charitas dei manet in eo:

Articul⁹. ii. q; vsura pceptis sacre
scripture phibita est ⁊ qdam soluūē
opiniones q; a iudeis fieri solent

Secundo phibetur vsura sacre scriptu
re pceptis. Et circa hunc articulū tria
ad p sēns p siderem⁹. pmo phibitio
nem. scdo oppositionē. tertio solutionem seu de
clarationē.

Q i multis scripture locis tam ve
teris q; noui testamenti phibet vsu.

Capitulu. i.

Primo p sideremus vsure phibitionē
pmo phibetur in veteri testamēto.
Unde Ezech. xvij. cōnumerat vsura int ho/
renda ⁊ detestanda scelera etna morte i futuro
punitēda Vbi pmo multis scelerib⁹ gūibus nu
meratis subūgiē ibi ad vsurā nō accōmoda/
uerit ⁊ amplius nō accepit. Demū etiam sub/
inferē. Si vir iustus genuerit latronē ⁊ ad vsu
ram dantem ⁊ amplius nō accipientē q; homi
cidam ⁊ adulterantē ⁊ idolatā: nunq; vsuet
nō viuet. Cum vniuersa detestāda fecerit mor
te moriet⁹ ⁊ s; gūis eius in ipso erit. Prophe
ta quoq; ait in ps. liij. Vidi iniquitatē ⁊ p trad
itionem in ciuitate ⁊ labor i medio eius ⁊ iniu
sticia ⁊ non defecit de plateis eius vsura ⁊ do
lus. Et iterū in ps. Domine q; s; habitabit in ta
bernaculo tuo: aut q; s; redefecet in monte sancto
tuo: Et subdit. qui pecuniā suam nō dedit ad
vsuram. Et iterū prouerb. xxvij. Qui p gre
gat diuitias de vsuris ⁊ fenore liberali in pau
peres. id ē. viro misericordi cōgregat eas. Ite
rum Leuit. xxv. habet: non accipias a fratre
tuo vsuras: nec amplius q; dediti. Et paulo
post pecuniā tuam non dabis ei ad vsuram: ⁊
frugū supabundantiā non exiges. Vñ Decime
v. Increpauī mgar⁹ et optimates et dixi eis
vsuras ne exigatis a fratrib⁹ vestrīs. Et scq;
centesimā pecuniā frumenti vini et olei quam
exigere soletis ab eis date illis. Scdo phibet
i nouo testamēto. Unde Lu. vi. vnico verbo
oēm vsuram domin⁹ phibuit dicēs Qsumū
datenihil inde sperātes. Qd patuit latius scri
mone. xxxvij. p totum.

Q iudei opponūt vsurā non esse p
hibitam eis in lege nisi solū illam acci
pere a fratrib⁹ suis Cap. ii.

Secundo p sideremus oppositiōes A q;
busdam em p tra opponitur ⁊ maxime
a iudeis dicentib⁹ q; accipere vsuram
nō phibetur in lege nisi solum a fratrib⁹ suis
id ē. a iudeis: imo de alijs pcedit. Vñ Deut.
xxij. d; Non feneraueris fratri tuo ad vsurā
sed alieno. Ad qd vbum l; in sequēt. c. respō
suri simus tñ ē. f mone. xxxvj. arti. iij. c. vij. sa
tis inde dictum fuit.

Quintuplici ratione predicta op
positio opinio indeorum soluitur.

Capitulum. iii.

Tertio p siderem⁹ solutiones illius vbi
Deut. xxij. supradicti. Quinq; enim
rōnibus solui potest oppositio p dicta. pma

est qz i plurib' auctoritatib' supratacti in .f.c. pñtis ar. absqz aliqz dēmiatiōe ⁊ absolute im-
pbanē vsure sic ptz in vbiis Ezech. pñ. ⁊ salo-
monis ⁊ alioz. Scda ē quia aut p se sunt male
aut nō. Primo xō si p se sunt male tūc semp et
vbiqz sunt male. Secūdo si non sunt p se male
tūc qñqz mutuū recipiēti aliqz modo vtilis esse
pñt. tūc phibet sola vtilitas frīs. ⁊ maxie cuz
pauci repiant faciles ad mutuādum absqz spe
cōmodi tñalis. Tertia rō qz naturalis pñmis
tas ⁊ fraternitas ad hoīes oēs ē: ⁊ h multipli-
ci ex respectu. Primo ex respectu cōis rōnis.
scdo respectu diuine imāginis. tertio respectu
vniuersitatis hoīs vel hoī. qarto respectu ppa-
tionis ex eodē pmo parēte adā. qnto respectu
euangeliū christi luce in parabola samaritani.
Quarta rō est. qz aut pñtus vsurari' pñt in
se absolute iniquitatē aut equitatē. Si iniquita-
tē: qz p se ⁊ vbiqz apud oēs est malus. Si equita-
tem: qz nō deberet phiberi a fratre. Quinta rō
qz h pceptū ē ceremoniale. Cerimoniale eqdē
ē qdqd i se nihil hz boni seu vtilis vel dñosi s
solū hz aliqd ad sñtitudinē sñtionē vel ad de-
terminatiōē ⁊ obfuationē aliquoz moralīū.
Cōstat aut qz i mutuo vsurario et nō vsurario
est inuenire p se bonū vel malū.

**Articul' .iii. in quo ostendit qz to-
ta sancta ecclesia detestat vsuram.**

Quartio phibetur vsura pcepti ecclesie.
habet em ecclesia catholica tres pro-
hibitiones qbus psequitur crimina et
peccata ⁊ maxime vsurariā prauitatē. Prima
ē decretor. scda doctor. tertia legum. Et oēs
suo mō psequunt vsuram.

Qd decreta vsuram impugnant.

Capitulum .i.

Prima autē phibitiōē frequentat ec-
clesia cōtra vsuram: ⁊ h est auctoritas
decretor. scz sanctor. cōcilior. ⁊ summor. pō-
tificū. An. xliij. q. iij. c. nec hoc. Leo papa ait
Nec h qz ptermittēdū duxim' eē qsdam lucri
turpis cupiditate captos qui vsurariā exercēt
pecuniā. ⁊ a fenore volūt ditescere. Qd nos vt
non dicam' in eos q sunt in clericali ordie con-
stituti: s etia in laicos cedere q xpianos se dici
cupiūt p dolem: q vendicari acri' in eos qui
fuerūt pñtati. i. pñcti decernim' vt oīs pec-
cādi oportunitas adimā. Et iterum extra de
vsur. c. qz i oib' Alex. iij. ait. Quia i oib' fere
locis ita crimen vsuraz inualuit vt multi alijs
negocijs ptermittis qñ licite vsuras exerceant
⁊ qualiter vtriusqz testamēti pagina cōdēnēt
nequaqz attendūt. ideo pñtuim' vt vsurarij
manifesti. nec ad cōionez admittāt altaris nec
xpianā s in h pctō discesserint accipiant sepul-

turā. nec oblationes accipiat quisqz tē. vt ibi.
Et itez in .c. sup eo. idē ait. Cū vsurariū crimē
vtriusqz testamēti pagina detestet sup hoc di-
spensatiōē aliquaz posse fieri non videm': qz
cū scptura sacra phibeat p alteri' vita mentiri
multo magis phibēdus ē quis: ne etiam p re-
dimēda vita captiui vsurario crimie inuolua-
tur. et .c. cōsuluit. Urbanus. iij. ait. Querenti
an in iudicio aīaz ille censendus sit vsurari' q
ex pposito amplius accipiēdi absqz tñ cōuen-
tione mutuat aut q pñt datam dilatiōē solu-
tionis ampli' vendit merces suas. Rñdet ille.
Quicqd in his casib' tenendū sit ex euangelio
luce manifeste cōscit in q dñ. Mutuum date
nihil inde sperantes. Et idō ad talit' recepta re-
stituenda in animaz iudicio sunt efficaciter in-
ducendū.

**De ecclesie doctores tam noui qz anti
qui impugnant vsurā. Cap. ii.**

Secundā phibitiōē vsure frequētat
ecclesia p doctores etia in decretis po-
nunt. Unde. xliij. q. iij. si feneraueris.
Aug' ait. Si feneraueris hominē. id ē. si mu-
tuum dederis alicui pecuniā tuam a quo plus
qz dedisti expectes accipe: nō pecuniā solum:
s aliud aliquid plusqz dedisti expectes accipe
re fenerator es: ⁊ hoc improbadus nō laudā-
tus. Et in .c. put. t. hñero. ait. Putant qdam
vsuras tñ esse in pecunia. qd puidens diuina
scptura oīs rei aufert abundantia vt plusqz de-
disti non recipias. Itē aliqz p pecuniā fenerata
solēt munuscula diuersi generis accipe: ⁊ non
intelligūt scpturā vsurā appellare supabūdan-
tiā. Et qdqd illud est si ab eo qd dederint: pl'
accepint Et in .c. pleriqz. Ambro. ait. Pleriqz
refugiētes pcepta legi cū dederint pecuniā nei-
gociatorib' nō in pecunia vsuras exigūt: s de
mercib' eoz tanqz vsurariū emolumēta accipi-
unt. Ideo audiāt qd lex dicat. Neqz inqt vsu-
ram elcay accipies: neqz oluz rerū. Et iterum
xliij. q. iij. c. qd dicā. Aug' ad macedoniū ait
Quid dicā de vsuris qz ad leges ⁊ iudices red-
di iubent: an crudelior est q subtrahit aliquid
vel eripit diuiti qz q trocidat paupem fenore?
Et in .c. si qz Amb. ait. Si qz vsurā accipit ra-
pinā facit: vita nō viuūt. Et. xliij. q. v. c. nolite
Aug' de vbiis domini ait. Nolite elemosynaz
facere de vsuris ⁊ fenore.

**De leges imperiales non approbāt
vsuras eo modo quo qdam putant ⁊
q ratiōe lex ciuilis vsurarios punire
non curat. Cap. iii.**

Quartā phibitiōē quodāmodo hz ec-
clesia p vsurā saltē nō dande vsure vt
qdam putant fauorē videlz impiales

De phibitione vsure

leges. Ad intelligentiā tamē in hoc. c. dicendo
rū q̄tuor notāda sūt. Primo notādū ē q̄ oīa
iura in lege naturali fundata reperiunt ab ip̄a
lege nature quodlibet ius sumit officiū suū.
Primo em̄ ip̄ius legis nature officiū est phibere
oīa vitia ⁊ peccata p̄ solā cor̄ cognitionē
⁊ detestatiōez: q̄ docet viā cōgscē ⁊ ad illā de-
testādā inclināt. Scdo aut̄ ius diuinū officiū
h̄z a lege nature. Tercio ius canonicū a lege
nature officiū h̄z dirigere in cōe bonū. fm̄ q̄
cōgruit societati hūane: que non solū ciuilit̄
s̄ etiā regulariter viuāt fm̄ fidem in deū tēdē-
do: ⁊ vitā aliā expectādo. Quā cū ius canoni-
cū q̄dam sit explicatio diuinū iuris: necesse ē q̄
idē termin⁹ ab eisdē finalit̄ intendat̄. tale q̄dēz
cōe bonū h̄ mō acceptū nō pōt nutriri p̄serua-
ri ⁊ pmoueri nisi p̄ quandā celestem amicitia
quā charitatē vocam⁹ sine q̄ impossibile ē ten-
dere quēq̄ in vltimū finē scz deū. Quarto insu-
per ius ciuile officiū habet a lege nature diri-
gere in cōe bonū fm̄ q̄ p̄gruit hūane societati
ciuilit̄ viuenti: fm̄ quē modū cōe bonū h̄z nu-
triri p̄seruari ⁊ pmoueri p̄ legalē iusticiā: ⁊ p̄
ciuile amicitia: ⁊ h̄ solū officiū sufficit ei. Scdo
notandū est fm̄ magistrū Gerardū de senis or-
dinis heremitarū quē recitat Jo. an. in mer. in
regula pctm̄. qd̄ malū duab⁹ de causis p̄mitti
pōt. Primo p̄p̄ bonū qd̄ inde orit̄. scdo p̄p̄
maius malū qd̄ inde vitat̄. Et aut̄ mai⁹ malū
vitef trib⁹ modis p̄mittit̄ malū. Primo vt vi-
tetur malū spūale in ala qd̄ est matus p̄ maluz
corpale in corpe qd̄ est min⁹. Scdo vt vitetur
vnu malū spūale qd̄ est matus p̄ min⁹ malum
spūale sicut sepe p̄mittit̄ min⁹ pctm̄ vt scz vite-
tur mai⁹. Tercio vt vitef vnum maluz corpo-
rale mai⁹ p̄ aliud corpale qd̄ est min⁹. Et ō his
no. ne de. vel mo. c. iij. in glo. Tercio notan-
dum est q̄ triplex cōcessio iuris distingui pōt
fm̄ dictū ingrm̄ Gerarduz de senis ibi s̄. Pri-
ma est p̄cessio remouens punitiōē. scda est ad-
dens phibitionē. tertia est subdens subuētiō/
nēatq̄ fauorē. Prima qd̄ est p̄cessio remo-
uens punitiōē scz ⁊ dimittens penā. fm̄ quē
modū beat⁹ Greg⁹ scribēs angloz ep̄o de ob-
seruantia ieiunij q̄dragesime p̄misit inordina-
tum esum carniuz in dieb⁹ dñicis q̄dragesime
sicut di. iij. c. deniqz patet. Un̄ ibidez ait. Sa-
ip̄a x̄o die dñica hesitam⁹ qd̄ nam dicendū sit
cū oēs laici ⁊ seculares ip̄a die more solito ⁊ ce-
teris diebus accurrat⁹ cibos carniū appetant
⁊ nisi noua quadam auiditate vsqz ad medias
noctes se ingurgitēt nō aliter se hui⁹ facti t̄pis
obseruationē suscipe putant. q̄ non vtiqz rōnī
s̄ voluptati: imo cuidā cecitati mentis ascribē-
dū est. Un̄ nec a tali p̄suetudine auerti pōt. et
ideo cū venia suo ingenio relinquendū sunt ne

forte peiores existant si a tali p̄suetudine phibē-
ant vt salomon ait q̄ multū emungit elicitū si
bi sanguinē. Nec autē indulgētia fm̄ glo. in p̄-
dicto. c. fuit simplex p̄missio p̄ solam indulgē-
tiā pene: nec loquit̄ ibi de venia culpe. Hoc q̄/
dem modo p̄ simplicē p̄missionē p̄cedit ius ci-
uile p̄tractū vsurariū: q̄ non punit eum: ⁊ hec
videt̄ fuisse intētiō Augi. in. ij. de libero arbitrio
dicēs. Videt̄ mihi legē istam q̄ populo re-
gendo scribit̄ recte ita p̄mittere: ⁊ diuinā pui-
dentiā vindicare. S̄ p̄tra Iustinian⁹ p̄mittit
vsuras cētēsimas ⁊ sexagesimas vt ptz. Ad h̄
dicendū fm̄ Alexā. de bal⁹ q̄ Iustinian⁹ p̄mit-
sit cōpatiua p̄missiōe vsuras leuissimas: q̄ vi-
dit homines impij sui esse prauos ⁊ p̄nos ad-
dādū ad vsurā. Un̄ p̄misit min⁹ malū fm̄ q̄ in
scdo notabili hui⁹ capli dictū est. Et his patet
q̄ ius ciuile phibere h̄z p̄mo ⁊ per se ⁊ p̄ pene
cōminationē vitia illa q̄ p̄nt domesticā ⁊ ciuile/
lem amicitia impedire. S̄ q̄ i p̄tractu vsura-
rio a mutuo recipienti voluntas lz non absolu-
ta tñ p̄ditionata: ⁊ ex hoc nō apparet euident̄
p̄dictam amicitia impediri: ideo p̄ aliam phibit-
iōē ⁊ penā tali p̄tractui definit obuiare etiā
relinquēs diuino iudicio puniendū. Un̄ Aug⁹
li. j. de lib. arb. ait. Lex ista q̄ regēdis ciuitati-
bus fert multa p̄cedit atqz impunita relinqt̄
p̄ diuinā puidētiā vindicat̄. Necessario tñ tal
p̄ctus iure canonico phibet̄. eo q̄ ex fine quē
intēdit h̄z nēcio oīno vitia phibere: q̄ omnis
mortal culpa obuiat charitati p̄ quā fidelium
mētēs dirigunt̄ in deū. Hinc ē q̄ oē pctm̄ qd̄
phibet̄ a ciuili iure: qd̄ manat a iure naturali
⁊ phibet̄ a canonico iure. Scda aut̄ ē p̄ces-
sio addēs phibitionē q̄ idē ē q̄ p̄missio tollēs
impedimentū. fm̄ quem modū iudei iter nos-
habitātes i sui ritus obseruatiā ab ecclesia per-
mittunt̄. Un̄ Greg⁹. xlv. di. de ijs iudeis in
c. qui sinceris: circa finē sic ait. Quē festiuita-
tes ferialesqz suas sicut hacten⁹ tam ipsi q̄ parē-
tes ipsorū p̄ longa colētes retro t̄pa tenuerunt
liberā habeant obseruatiōē licentiā. hec autēz
p̄missio quīs glo. sentiat q̄ sit filis p̄me: alijs
tñ ⁊ nō indocti videt̄ q̄ nō sit filis illi: q̄ nō vi-
det̄ ita simplex phibitio sic illa: imo se h̄z p̄ ad-
ditiōez ad eā. Nā illa p̄cessio p̄mittebat malū
p̄ solā indulgētiā pene. eo q̄ nō fuerat facta p̄-
hibitio dicti mali p̄ cōminatiōez alicui⁹ pene: s̄
h̄ p̄missio scda pl⁹ facit: q̄ nō solū p̄mittit p̄di-
ctum malū: s̄ obseruantia rit⁹ iudeorū subtra-
hendo cōminationē vel inflictiōē pene sicut
in p̄ma: s̄ etiā remouēdo impedimēta christia-
norū qui impedire vellent obseruantiam dicti
ritus. hanc vero scdam p̄cessionē non phibet
vsurario p̄tractui ius ciuile: quia tunc tolleretur
impedimēta a volentib⁹ facere vsuram quod

fallum est. Quāmo sicut pmittit fieri p̄dictuz cō-
tractum ita q̄ pmittit p̄stare illa impedimēta
que facit ius canonicū vel statuta ciuitatū aut
dñoz contra predictum turpem contractum.
Tertia est p̄cessio p̄stans fauorē et subuenti-
onem atq; iuuamē fm quem modū pmittit ec-
clesia clericū a seculari potestate qñq; occidi:
et hec cōcessio se habet p̄ additionē ad p̄ceden-
tem regulā quēadmodū secūda ad p̄maz. Nā
in ista cōcessione nō tm cōtrahit cōminatio pe-
ne sicut in p̄ma: sed vltra hoc tollit impedimē-
tū p̄ qd̄ occisio clerici posset impediri sicut ac-
cidit in regula p̄cedenti p̄dicta. et vltra p̄stat
iuuamē in ista tertia regula qd̄ non fiebat i ali-
qua regulaz p̄dictaz. Nam clericū q̄ dignus
ē morte degradat et punit ecclesia et ip̄m tradit
in manib⁹ iudicis secularis vt occidat. iuxta il-
lud. **I. Cor. v.** Ego iudicaui tradere h̄mōi ho-
minē sathane i interitū carnis: vt spūs saluus
sit in die dñi nr̄i ih̄u xp̄i. Hec p̄dicta patent ex
de vsuris nouim⁹. et de peni. c. ij. li. vj. nec q̄
hāc p̄cessionē dat vsurarijs ius ciuile: qz iuua-
men vel auxiliū minime p̄stat eis. Si enī ciuile
pmitteret vel cōcederet cōtractū vsurariū secū-
do mō scz subtrahēdo impedimēta p̄ que im-
pediri potest: vel etiā tertio modo videlicet p̄-
stando auxilia p̄ q̄ p̄dict⁹ p̄tract⁹ fieri posset
necessario sequeretur qd̄ p̄dictū ius naturali iu-
ri ac iuri canonico p̄trarie. qd̄ oīno esset incō-
ueniens cum p̄dictum ciuile ius et canonicū si-
cut dixim⁹ in iure naturali fundata sint: idō iu-
renaturali cōtrariari nō potest: nec etiam sibi
inuiçē aduersari. Nec etiā ius ciuile adn̄sat di-
uino iuri p̄ talem p̄missionē non puniēdo: cuz
p̄missio talis nō sit p̄ oppositionē: sed p̄ omissi-
onē: quia relinq̄t talē cōtractum phibendū et
puniendū iuri canonico et diuino sicut sup̄ius
dictum est illis enim magis incubere videtur.
Quarto est notandū qd̄ impator mandauit
suaria que in Niceno cōcilio phibita sūt in-
ter que est vsura vt patet di. xl. vij. c. qm̄ a iure
ciuili p̄missa sunt p̄ duas vltimas p̄cessiōes. I.
amotionem alicuius impedimēti vel p̄ p̄cessi-
onem alicui⁹ auxiliū nō tamen idēo intendit qd̄
q̄cunq; phibita sunt a ciuili iure p̄ pene cōmi-
nationē. vel potest dici qd̄ impator mandauit
illa suari p̄ approbationem: qz illa approbavit
tanq̄ rite ordinata. Non autē mandauit sua-
ri quecūq; ibidē sunt p̄ pene cōminationes: qz
hoc pprie ptinebat non ad eum sicut sup̄i⁹ di-
ctum est: quia lex nature statū secularē non ar-
tat ad tam spūalia opa sicut statum spūalē dū-
do ip̄s opibus spūalib⁹ non aduerset et maxi-
me p̄ duas vltimas p̄cessiones. Si autē p̄tinge-
ret qd̄ ius ciuile in aliquo casu vel aliquo tpe d̄
futuro p̄ pene cōminationē p̄tractū vsurariuz

phiberet: hoc faceret in obsequiū canonici iu-
ris. vtputa qz pena p̄ ius canonicū cōminata
nō sufficeret: vel qz nō posset p̄ ecclesiasticū iu-
dicem sufficiēter executioni mādari. Ex dictis
ptz qd̄ p̄trouisa q̄ in aliquos iuristas ē d̄ p̄mis-
sione p̄tract⁹ vsurariū rōnabilis non videt. qz
vtraz ps pt dicē. **vex.** Nā q̄ dicūt qd̄ talis cō-
tract⁹ ē p̄missus: et debet p̄mitti a iure ciuili in-
telligūt qd̄ p̄missus sit simplici p̄missiōe: nō cō-
minante neq; in fligēte penā. et vex dicunt si
ho intelligunt qd̄ p̄missa sit p̄missiōe aliq̄ dua-
rū vltimaz p̄cessionū. i. tollēte impedimētū a
faciētib⁹ vsuras: vel p̄missiōe p̄stante iuuamē
eis falsū ē. Eodē mō dicēdū est d̄ alijs p̄trarie
ptis. Nā sic dicit glo. ibi. c. de vsur. supra et il-
li q̄ eam sequunt qd̄ p̄tract⁹ vsurari⁹ non est p̄-
missus in ciuili iure si intelligūt de modo secun-
do vel tertio p̄missiōis verū dicunt. Si ho in-
telligunt qd̄ nō sit p̄missus fm primūz modum
p̄cessionis falsum dicūt. Hec nōt m̄gr Gerar/
dus de senis p̄allegatus. Sed obijci qd̄ lex iu-
stiniani p̄mittit vsuras centesimas et sexagesi-
mas et supponēdū ē qd̄ p̄misit bñ. Ad h̄ respon-
det Alex. de hal. in. iij. qd̄ p̄misit compatiua p̄-
missione vsuras leuissimas exigi ne accideret
peius: qz tūc p̄ni erant homines ad vsurariū lu-
crū. iudicans igit min⁹ malum sustineri leues
vsuras q̄ gues: cōcessit illud sicut s. de libello
repudiū. fmone. xxxvj. arti. ij. et c. viij. dictū
ē h̄ec Alexā. qd̄ p̄cordat cū his q̄ s. in p̄cedēt
c. dicta sūt. Et licz pleriq; doctores iuris ciuili-
lis dicant qd̄ fm leges vsura p̄missa est. tñ ho-
die p̄ certaz cle. de vsuris. c. ex graui. s. si. hoc
teneri phibitum est vbi habetur qd̄ tenens qd̄
dare ad vsuram non sit peccatū tanq̄ de here/
si iudicari pōt fm Antho. de butrio s. Rub.
de vsuris in fine.

Epylogatio omnīū supradictorū
in p̄senti sermone.

Ex oībus q̄ in p̄nti fmone dicta sunt cōclu-
dendo colligi pōt fm p̄dictum Gerar. d̄ senis
qd̄ nullo iure p̄mitti potest vsura: nec p̄pter ali-
qd̄ bonū qd̄ inde oriat: nec p̄pter aliqd̄ mal⁹
malū qd̄ inde euitet. Primo enī ius naturale
nō p̄t p̄cedē p̄tractū vsurariū: qz illd̄ qd̄ ē sim-
pliciter p̄ ius nullo mō p̄cedi pōt ab eodem iu-
re. alioqn simul esset p̄ ip̄m et nō p̄tra ip̄sum in/
q̄tum ab ip̄o cōcessum. Sed sicut ex. xij. ratio-
nibus s. in. j. arti. patet p̄tractus vsurari⁹ sim-
pliciter p̄ naturale ius ē. **S**ecundo ius diuinū cō-
tractū vsurariū minime p̄cedē p̄t. nā sic dictuz
ē cū sit simpliciter p̄ ius naturale. relinquit vltre-
ri⁹ qd̄ sit p̄ ius diuinū. qz ius diuinū a naturali
iure derivatū est. qd̄ qd̄ est p̄tra ius naturale
necessario ē p̄ ius diuinū: et h̄ manifestant scri/

De contractibus usurariorum

pturaz phibitiōes. que s. in. ij. arti. dicte sunt.
Tertio ius canonicū pp̄ p̄dicta nō p̄t p̄di
 ctū p̄ctū p̄cedē: qz p̄cedēt vt sit p̄ vet̄ et nouū
 testm̄. ex eo. ti. c. sup̄ eo. Nā vt ibidem d̄z sacra
 scriptura phibet p̄alteri vita mentiri. vt patet
 xxij. q. ij. ne q̄s ḡ multo magi sic p̄cludit ibidē
 phibēdus ē q̄libet ne p̄redimenda vita capti
 ui vsurarij crimie inuoluat. cuz tñ illud videat̄
 potissimū bonū qd̄ ex vsuris puenire pōt. **A**l
 teri etia nō pōt dici q̄ i dicto p̄ctu dispensatio
 cadat pp̄ ip̄m mai⁹ malum spūale q̄ sit aliud
 malū qd̄ incurrit i p̄tractu p̄dicto. Nā malum
 qd̄ incurrit vsurarij p̄ p̄fatū p̄tractū q̄ malum
 sit patebit. i. smone. xliij. xliij. z. xlv. p̄ totum
 pp̄ q̄ oia: qz terribilia sūt p̄cludēdū q̄ ius ca
 nonicū nullo modo p̄cedē vel p̄mittē d̄z p̄ctū
 vsurariū pp̄ mai⁹ malū vitaduz. qz regularit̄
 loquēdo nō apparet aliqd̄ mai⁹ ip̄o qd̄ p̄ ip̄suz
 valeat euitari. **Q**uarto autē ius ciuile pōt
 p̄cedē z p̄cedit p̄fatū p̄ctū p̄cessiōe accepta in
 p̄nti. c. p̄mo mō. qd̄ est idē q̄ simplex. p̄missio
 p̄ indulgentiā pene. sc̄do x̄o vel tertio genere
 p̄missionis ius ciuile nō p̄mittit vsuras: qz nō
 phibet impedimēta fieri volentibus fenerari
 nec fenerantib⁹ dat aliqua iuuamēta. **30. an.**
 b̄ addit dicens b̄ dictū non video posse defen
 di. nisi dicat̄ leges veteres p̄antea esse corru
 ptas. Nā certū est leges statuere modū vsura
 rū vt. **C. de vsuri p̄mittūt.** illas peti in iudicio
 p̄mittunt p̄ illis nō stipulari p̄signora retineri.
 qd̄ plus ē statuūt certis casibus illas ex mora
 deberi. z his similia **Et ḡ p̄cludo ex oib⁹ supra**
dictis q̄ vsura oī lege merito phibet. **U**nde
sm Inno. hosti. 30. an. si nō oī lege phibere
 tur vsura z fenerari liceret: fere inde sequerēt̄
 innumabilia mala. Nā hoies nō intenderent
 agriculture nisi forte qñ aliud agere non vale
 rent. **P**roinde tāta charistia insurgeret q̄ oēs
 paupes fame p̄irent. nam z si terrā haberē ad
 colēdūz a alia z alia instrumēta necessaria ha
 bere nescirent. qz a se paupes non valerent ha
 bere. nec insup a diuitib⁹ haberent illa: qz diui
 tes pp̄pter securitatē z maius lucrū potius po
 nerēt pecuniā ad vsurā q̄ ad minora z minus
 ad tanta lucra. **I**nsup q̄ aliquis diues aliqd̄ i
 talibus poneret: tñ victualia eēnt ita chara q̄
 paupes nō haberēt vnde viuere possent: ex q̄
 fidelib⁹ maximū piculum imineret. **P**atet igit̄
 ex supradicti sicut dicit̄ **Ec̄s. x.** auaro. s. vsu
 rario. nihil ē scelesti⁹. **A** quo scelere eruat oēs
 vsurarios misericors z miserator dñs illumi
 nans eos lumie veritatis: z inungēs eos oleo
 pietatis. attrahēs eos munere p̄tatis. z demū
 cū eis oēs nos in dño gloriemur. **Q**ui in trini
 tate p̄fecta gloriosus z laudabilis viuut z reg
 nat in secula seculorū. **A**men.

Seria. VI. post quartaz dominica
 in quadragesima de contractib⁹ vsu
 rarijs: z de securitatibus mercāciaz
 z de varietate multiplici cambiorū.

Sermo. XXXIX.

Am fetet qua

triduanus ē **30. xj.** z in euang.
 ho. **Q**uadruplex nempe culpa b̄

tpei p̄tractib⁹ vsurarijs cōmitti solet. **P**rima
 in eoz cōsensu. sc̄da in eoz opatione. tertia in
 eoz p̄tinuatiōe. q̄ta in eoz p̄seuerātia. **S**ed
 b̄ q̄ta ē que p̄ fame corruptionē seu diffamati
 onem in hoie cupido z auaro iam fetet qz qua
 triduan⁹ est. **A**d comprimentū aut̄ hūc ferozē
 circa hanc p̄tractū materiā tria ordinate con
 sideremus. **P**rimo qñ in p̄tractu ab vsura ex
 cusat dubiū vel piculum. sc̄do qñ est mutuum
 palliatū. tertio qñ l3 cambiū.

Articulus primus ubi ostenditur
 quādo in contractu dubiū vel peri
 culum ab vsura excusat.

Primo p̄sideremus quādo in p̄tractu
 ab vsura excusat dubiū vel periculum
 z quādo non. **A**d cuius intelligentiāz
 ante omia notande sunt tres regule. **P**rima ē
 hec. **I**n mutuis veris vel interpretatis spe lucrī
 p̄ncipaliter factis dubiū seu periculū a feno
 re non excusat. **A**d cuius regule z duarum se
 quentiū regularum intelligentiā p̄notandum
 est. q̄ nulla conditio seu circūstantia aliquem
 actum ex natura sua vitiosum excusare valeat:
 nisi sm q̄ ab eo rationē vitiositatis remouere
 potest **U**erbi gratia. **O**see. j. ait domin⁹ ad ose
 am. **V**ade sume tibi vxorem fornicariāz: z fac
 tibi filios fornicationū: quia fornicans fornicā
 bitur terra a domino. **E**cce licite p̄phete font
 catur: nec ob aliam causam sibi licebat: nisi qz
 ex p̄cepto domini fornicatus est. **E**t itez cum
 hebrei in expoliatiōe egyptiorū **E**xo. xij. excu
 santur a furto: ex alia causa non est nisi quia ex
 p̄cepto dñi. id est. dei q̄ est dñs vniuersalis seu
 generalis vniuersorū: res non sue facte sunt seu
 sic in p̄posito si dubiū seu piculum excusare
 debet crimen vsure vere vel interpretate hoc nō
 pōt esse nisi qñ dubiū vel piculū v̄tutem ha
 beret tollendi rōnez vsure vere vel interpretate
Sed qz quādo in mutuis veris vel interpretati
 si p̄ncipaliter fiunt spe lucrī vitium annexū est
 ideo dubiū z piculūz desui natura a tali mu
 tuo vitiositatē nō tollūt vt patet extra d̄ vsuri
 c. nauigati. in p̄n. **S**ecūda regula est dubiū
 vel piculum a fenore non excusat nisi apud lu
 crantem includat̄ dñiū atqz vsus rei piculū.

tis cum qua lucratur. Primo quidam dominum quod ex re sua habere lucrari debet. Secundo usus: quod usus rei ex quo lucrum puenit debet mediatim ad lucrum tem pertinere. Quandoque igitur in mercandi lucrando actu periculum mercium vel pecunie nullo modo respectu actus mercandi spectat ad ipsum pretium: sed solum cum res tradita sit tunc coipso earum usus et dominium quo ad actum illius mercandi spectat ad solum illud cui periculo currunt. res enim perditur domino suo. Tertia regula est hec. periculum seu dubium a fenore non excusat nisi in tractu causa tempore non proprii aliquid plus speratur. Huius regulatio est: quia ubi semper presumitur esse mutuum verum seu iterpretatum cum sit spe lucris propter intercurrentes tempore. Hec etiam regula satis ex precedentibus regulis patet: et etiam ex regula supraposita in sermone. xxxiii. arti. s. c. s. Igitur his promissis advertendum est quod in contractu et in mutuo vero et interpretato quadruplex dubium seu periculum contingere potest. Primum est capitalis et non lucris. Secundus est lucris et non capitalis. tertium nec capitalis nec lucris. quartum capitalis et lucris.

Quando in tractu potest contingere periculum capitalis et non lucris: et quando est usura et circa hoc ponuntur quatuor casus. Caplm. I.

Primum dubium seu periculum in tractu contingere potest scilicet capitalis et non lucris. Et de hoc ponamus quatuor casus.

Primus casus est si quis mercatori navigatorio per mare tradat centum ducatos sic quod si navis cum capitali periclitetur non tenet eas sibi redere capitale: si tamen in mercando amiserit semper sibi totum capitale reddat. et si lucratus fuerit habeat partem lucris: et hec est usura sicut ad litteram habet hic casus extra de usuris. c. naviganti. Ratio autem quare sibi est usura: quia est contra primam et secundam regulas. Nam prima capitalis currat ad periculum tradentis quod dicitur est in itinere vel in mari: et sic per illo tempore currat ut suum: in actu tamen et usu mercandi et commutatio currat solum ad periculum mercatoris cui traditum est: et ideo respectu illius actus et usus est ipsius mercatoris. Ideo per talem actum ipsi lucratur sicut et solus ipse perditur. In hoc etiam casu ut sepius alia ratio usure contingere solet. Nam primus pecunie traditor non acciperet super se periculum maris aut itineris nisi probabiliter presumeret partem suam etiam cum hoc toto periculo tutior est atque utilior sibi quam mercatori eo quod rarius in mari vel in itinere amittuntur quam per usum commutandi et mercandi. Secundo addamus alium casum. Verbi gratia. Mutuat quis in venientis centum ut inde centum et viginti recipiat in

cyprio hac conditione adscripta. quod si in mari vel in terra denarii vel mercationes inde empte periclitentur debitori non tenet reddere ultra medietatem. si vero non patiat impedimentum teneatur ad totum. Ad hoc descendit secundum Hostiensem. quod talis contractus usurarius est. quod secundum eum aut recipiens non expedit pecuniam illam: et sic impii est quod creditor ab eo exigit quod non habuit. aut expedit: et sic consumitur pecunia et efficitur alteri: res enim empti de pecunia illa efficitur debitoris: quod pecunia sibi mutuata efficitur sua. ideo non debet creditor lucrum exigere de re debitoris quia usus est et inde lucratus. Si vero quis obstat quod hoc licitum videtur quod creditor in se periculum assumpsit. Dicendum quod sibi imputetur: quia susceptio talis periculi in nullo eum excusat. sicut supra in prima et in secunda regulis patuit Loco. Ray. et ad hoc factum. c. naviganti. de usuris. Addamus tertium casum. Verbi gratia. Recipit quis pecuniam ultra mare vehendam et ibidem reddendam pro certo sibi precio sibi constituto nunquam committitur usura. Dicendum secundum Innocentium. extra de usuris. circa finem. quoniam committit usuram siue in se recipiat periculum quod portat eam siue non: quod operari seu custodire locatio est. Idem sentit Hostiensem. nec est contra aliquam regulam supradictam: quod nullum est lucrum. Aliter nihilominus Innocentius quod ibi non accipit precium tamen ut portet. sed negotiator mutuo dat illam ut cum ea negocietur tunc est usura: quia pecunie nullus est fructus si teneatur in arca nec deterioratur in usu. lxxxviii. dist. efficiens.

Quartus casus addi potest puta in mercando capitale currit ad periculum tradentis: ita quod quicquid mercando vel alio inculpabili modo perdat: perditur traditori ipsi capitalis. lucrum autem fixum est: et in tali casu certum est quod mercator cui capitale traditum est emit totum futurum lucrum capitalis predicti tanto precio quantum probabilitas futuri lucris cum utilitate propria posset rationabiliter estimari. Talis quidem tractus secundum quosdam illicitus est tamen secundum Gerardum. abdonesque licite fieri potest: et hoc multiplici ratione. Primo ratione periculi. secundo ratione lucris. tertio ratione vitandi damni. Primo ratione periculi. Nam in tota mercatione fienda ex hoc capitali capitale ad periculum tradentis currit. Secundo ratione lucris. quod totum lucrum puenitur estimetur probabiliter aliquo valore habet quod potest aliquo precio iusto estimari. et persequens etiam iuste vendi. Tertio ratione vitandi damni. quod iste qui dat suum proprium capitale iuste potest inde exigere interesse. Ad primum a simili. Dicitur enim quod aliquis tradit equum suum ad septimanam sub precio competentem et conducat eum in plures et alijs sibi necessarijs. tamen ille cui equus traditus est emit totum futurum lucrum annue conductionis equi. sicut enim hic licite emit potest ita et ibi Credo

De contractibus usurariis

igitur quod ratione per se nulla committatur usura nisi si fieret in fraudem usurarii. Ita quod illud capitale non esset vere secundum rem traditum per capitale sed potius pro mutuo et ad usurarium lucrum. Quia tunc esset per prius magis regulam cum esset ibi mutuum in prestatum et per se quod esset per se contra regulam quod apud lucrantem puer niret lucrum de re cui non habet dominium nec usum.

Quoniam quod non in contractu cadit periculum seu dubium lucris et non capitalis et quoniam ibi est usura. Capitulum II.

Secundum dubium seu periculum in actu est lucrum et non capitalis. Unde quicquid capitalis alicui traditum est ipsi tradenti certum ita quod in omni euentu totum sibi reddendum sit. tunc quod non sufficit incertitudo lucris. Et de hoc ponimus tres casus. Primus casus est si dicat tradens tibi centum ducatos mihi omnino reddendos et si inde lucratus fueris tantum dabis mihi de lucro vel quantum tibi placebit. Si vero nil lucratus fuerit nihil mihi dabis nisi capitale receptum. Ratio est quod capitale non currit ad periculum promissi tradenti quod est per duas primas regulas. idcirco talis quicquid percipit de lucro secundum Basilicam existimat sortem non est enim hec societas nec ex forma contractus nec ex natura non ex forma quod est contractus mutui nec est ex natura quod est per naturam societatis quoniam non capiat saluum et aliter capiat fractum. scilicet per socio. l. min. Et id quod legitur ex de dona. in l. vi. et v. c. p. vras. Debet intelligi quoniam pecunia datur ad partem lucris et damni quod tunc contractus licitus est. Hec ille. Secundus etiam glo. in c. plerique. xiiij. q. iij. talis contractus usurarius est. Quidam autem dicunt esse licitum et hoc ex vi pacti. quod contractus ex lege questionem recipiunt ex de regi. iij. contractus lib. vj. Azor. Tunc et Accursius et multi doctores et melius prius tenent in l. si non fuit. ff. per socio. quod talis non est usuraria societas cum sit per se per naturam societas enim ut per se patebit quodam fratritas est. ff. per socio. l. v. et j. Rub. Quare sequitur quod tale pactum non sit propter se contra naturam contractus. Unde non valet ex de perca. c. vlt. eo per cario cum societas sit quoddam ius fratritatis ut in pallegi. l. v. et j. Et hoc est ratio specialis quare ex vi pacti talis societas valere non potest quoniam quis in aliis contractibus pactum oppositum teneat. Secundus enim hosti. l. non de iure societatis sed ex vi pacti talis contractus licitus dici potest nihilominus nec est omnino equum. idcirco in aia iudicio perfuit quod si is qui pecuniam recipit ipsam fortuito casu amitteret is qui illi dedit ei remittat. Insuper secundus casus ponatur ut puta vidua quedam credit mercatori centum ducatos cum instructo quod reddat sibi dimidium vel duas partes lucris absque omni periculo capitalis intendit tamen firmius apud se quod quicquid de capitali debito modo mercando perderet sibi et non mercatori perdesse. sed ne decipiat a mercatore hoc illi non manifestat. Queris nunc an talis vidua

usuraria dici posset et an satisfacere teneatur quod quod inde lucrata est. Ad cuius questionis responsionem tria prenotanda sunt. Primo notandum est quod talis vidua tradens capitale sibi sub tali forma mortaliter peccat. Ad primum triplici ratione. Prima est quod seipam coram illo mercatore diffamat et etiam coram omnibus scientibus hoc factum. et eo ipso dat eis occasionem scandalum vel exemplum scandalizandi quod est contra illud apostoli. j. Timothei. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Secunda quod facit opus ex suo genere criminale saltem quod ad hoc quod exponit illud periculum per dedit et restituendi ipsum capitale. scilicet enim ex ponere aliquem periculo mortis vel percipit intendendo ipsum persequere ab ipsa morte vel a precipitio nihilominus graviter peccat. sic etiam est in populo sito. Tertia quia dat occasionem si ipsa puerita insperata vel subitanea morte decederet quod sui heredes vellent quod talis contractus in robore suo maneret. quod si perderetur totum vel per capitalis non lent nec percipit tale damnum. Secundo est notandum quod talis mulier saluo semper meliori iudicio restituere non tenetur compotes lucrum inde acceptum. quod sic probatur. nam actus moralis tota ratione sui moris pertrahitur a voluntate actu a causa. Unde si idem actus a bestia fieret seu ab amice vela quicquid non habere usum rationis nihil peritus haberet de ratione moralis. quod ergo exterior traditio istorum centum ducatorum manat a peraria voluntate interiori forme contractus quod vult firmius quod capitale illud currat in mercatibus ad damnum suum sicut ad suum lucrum quod quis exteriori contractui ad cautelam exprimat perarium ne scilicet mercator ille forte vel indebite perdat sibi debitum capitale. ideo traditio exterior ut ex tali voluntate procedens realiter a vitio usure segregat illam et capitale sic traditum realiter currit ad periculum vidue quod dedit ad illud et ideo realiter currit ut suum. Tercio prenotandum est quod illa mulier percaue tenetur ne ex sua reputina morte seu subtractione mercator ille damnum nificet propter pactum vel instructum primo persequitur et etiam post casuale et insperatam mortem talis contractus appareat in scandalum scientium. Ad cuius casus intelligenda facit distinctio posita in sequenti. articulo. c. j. in iij. casu et etiam alia distinctio posita in primo. et in xxxvii. articulo. iij. c. iij. Tercio quod subdatur casus. Verbi gratia Rolandus tradidit ipsi guilhelmo centum florenos ad fidelis opandum in tali arte seu in tali mercatibus et hoc usque ad annum cum tali adiecta conditione quod si fine anni quod lucratus fuerit tota sorte ac triplicem lucrum sorte ipsi rolando debeat assignare. Si vero supervenerit damnum ipse rolando damnum trium partium et ipse guilhelmus damnum quare partis debeat sustinere quod iuris. Dicendum quod talis contractus illicitus est. Cuius ratio est. Quia si perit gat tale pecuniam seu illa quod ex ipso sunt empti de vino iudicio periclitari ipse guilhelmus debitor

quarte pte sentiet damnum: qz qdā ptingat
qram pte sortis ipsi rolādo creditori reddēda
ē. ideo qdāquid iperolandus cōsequit de lucro
de illa qra pte q non subiacet piculo ei? vsura
rum ē. **¶** aut recipit de triplici pte z q perti/
nent ad eius piculū licitū est. **¶** Erit aut talis cō/
tractus licitus si addat in pacto q si ad dānū
sue piculū illius aut nunciū sui culpa euenerit
q ad ipm rolanduz integraliter pertinebit. ni/
hilomin? tale damnu rolādu a dicto guilhel/
mo non tenebit acceptare nisi rolādu p tres
fideles vel aliter fm regulas iuris de hoc fece/
rit plenam fidem. **¶** hnt tñ pdicta itelligi fm de
bitum eqtatis. nam q deductis estimatiōib?
laboris ipius debitoris z expen. factis de bo/
nis eiusdem in illa mercatiōe vel arte facta di/
ligenti examinatiōe z computatione superesse re/
perit illud diuidendū est.

¶ in ptractu qnqz nō cadit dubiū
seu piculū capitalis nec etiā lucri z d
securitatib? q fieri solēt in mercacijs
depositis. **Capitulū. iii.**

¶ Artū dubiū seu piculū est in pctu nec
capitalis nec etiā lucri. Sic ptingit in
manifest? vsuris. Insup qdāmodo cō/
tingere solet his q se curant mercacias suas et i
depositis. **¶** Et circa hoc dubiū seu piculum di/
stingui pnt qtuor varie securitates. **¶** Prima ē
tolerabilis. scda est culpabilis. tertia est varia
bilis. qra ē execrabilis. **¶** Prima ē securitas to/
lerabilis z vt clari? de hoc casu rei casus inno/
tescat. sciēdum q in facto talis occurrit casus.
¶ Mercator qdā mittit p mare seu p terras ali/
qs mercacias z nolēs se piculo totalit expone/
re qrit aliqū q de pdictis mercib? faciat ei si/
delē securitatē. videlz q si aliq peāt de pdicti/
oib? satisfaciāt. **¶** hmoi aut suscipiens in se peri/
culū tale vt mercatore puenit manualiter reci/
pere certas pecunias p qlibet cētenario valo/
ris ipaz mercaciāru. **¶** Tertū nunc in dubium
an talis securas posset inde licite suscipe tale lu/
crum. Et saluo meliori iudicio videt dicēduz
q sic: z h maxie ppter tria. **¶** Primo ppter con/
ditionē locatiōis. secūdo ppter cessatiōez sortis.
tertio ppter expimentationē cōis vtilitatis.
¶ Primo qdē ppter pditionē locatiōis. **¶** Nā vi/
det pcr? locatiōis qsi illi securatozi locet cōdu/
ctionem dictaz mercū vsqz ad talē locum suo
piculo: z cū eq mercede. et qdā daf. p locato
merces est nō vsura. **¶** Sed obijciūt qdā. dī. c.
nauigati. ex de vsuris. **¶** Rūdeo qz id cū h casu
effectualit idē ēē videt. **¶** Videor em q tibi mer/
canti pdictas mutuam merces z p eo q susci/
pio i me piculū pcepto aliqd vltra sortē. **¶** Ex q
videt q h sicut ibi cōmittit vsura. **¶** Ad h dicē/
dū. q pdictū. c. nauiganti. loquit in casu mul/
tū diuerso. nam receptuz vltra sortē de quo dī/
ibidez mutuo directe decernit in q oīno super/
abūdantia phibet. vt. xliij. q. iij. c. si qd obli/
tus. z. c. sequenti. sed in casu isto non sic. **¶** Non
em ppter mutuū quod ibi non est sed ppf fa/
ctum. id est. ppter securitatem quā fecit d mer/
cibus antedictis recipit tale lucrū. **¶** Scdo ta/
lis ptract? licit? ē ppter cessationē sortis. **¶** Nō
est cōtra pmam z scdam regulas. quia nō ē ibi
mutuū cuz non sit ibi sortis. g non pōt dici q al/
securas lucz recipiat vltra sortē: sine fūdamē/
to nullū edificū durat. j. q. j. cum paulus. **¶** Ad
esse em vsure oportet interuenire sortem z am/
plius vltra sortē vt patet s. fmoe. xxxij. arti.
j. c. j. **¶** Sicut ad esse cuiuslibet entis duo sunt ne/
cessaria scz suba z forma. extra de spō. tua nos

¶ Tertio videt esse licitus talis cōtract? ppf
expimentationē cōis vtilitatis. eo q inde seq/
tur reipublice cōe bonū z vtilitas mercatorz.
¶ Multe em mercatiōes fieri pnt z fiunt q cessa/
rent si non repirent tales assecurātes. **¶** Scda
ē illicita securitas culpabilis. qz illicita ē. **¶** Nec
tali modo cōsueuit fieri. tu mutuū suscipis ab
aliquo aliquā pecuniā quā tu egēs z ego satis/
do p te vel ad h scptam securitatez facio credi/
tozi tuo cum h scz pacto q ego habeā a te vnū
vel duos florenos p centenario de tali securi/
tate quā p te facio. **¶** Talis qdem ptractus du/
plici rōne illicitus esse videtur. **¶** Primo quia ē
ibi mutuū indirectū. secundo qz ibi cessat peri/
culū. **¶** Primo qz ibi cadit mutuū indirectuz eo
q assecurās stat ibi loco mutuantis: z fit ptra/
duas pdictas pmas regulas. **¶** Preterea assecu/
rās est ibi ac si mutuādo ad certū tēpus cū ad/
ditiōe duoz vel triū p cētenario suā pecuniaz
rehaberet. paria em videt creditori satis da/
re aliqd p h recipiēdo a creditore et mutuare
recipiēdo aliqd vltra sortē. **¶** Scdo h nō licet
qz ibi cessat piculū eo q fit sine piculo assecurā/
tis. nam si me cōstituo debitorē creditoris tui
p h accipiēdo vnū vel duos florenos z cōtin/
gat me tuo soluere creditori tu mihi restituere
obligaris tanq me? debitor vere sortis. **¶** Et sic
patet q sum secur? ptra regulas in pncipio hu/
ius pmonis declaratas. **¶** Ido q plus das vsu/
ra videt eē. **¶** Quia vt dictū ē idem effectualiter
esse videt ac si tibi antea mutuassem cuz pacto
recipiēdi pdictum lucrū. **¶** Sz si hoc pcedit cuz
p te tuo creditori solui qto ampli? si ei non sol/
uo. **¶** Nempe effectualiter eo q si tu debitori sol/
uis liberas me. **¶** Nēpe ideo est ac si mihi sol/
uenti restituissem p eo mihi dedisses vnum vel
duos florenos. nec rō dictat q melioris debeā
esse pditionis cū nō soluo q cū soluo sicut pdi/
ctum est. **¶** Sz obstat qdā dicētes q istud lucrū

De contractibus usurariorum

non recipit mutui ratione: sed talis tractus est potius venditio crediti mei ad quod acquirendum et conservandum subij ac subeo multas expensas sicut in mercantibus quotidie patet: quod et si per te creditori tuo non soluo nihilominus teneris mihi ad ea. Ad quod dicendum quod talis venditio crediti cum homini lucro non potest fieri cum actu illicito. id est cum mutuo indirecto sicut in predicto casu contingit fieri. Est igitur talis in foro psciē sita et sicut satisfactor et ad satisfaciendum singulariter obligatur et in foro ecclesie posset ad satisfaciendum compelli secundum quosdam. si fictus satisfactor et verus creditor probaretur. Tertia est securitas variabilis sicut patet in depositis. Unde pone. Quod depositum pecunie apud camporem sine aliquo pacto. Talis autem camporum negotia cum pecunia mea ac reddet mihi decem percentum quod iuris. Dicunt quidam quod aut ego deposui cum spe lucris: et tunc est usura. aut principaliter sine tali spe: et tunc securus est. et tunc stat dicto meo: quod hec questio de psciē est. Sed secundum Bal. de parusio dicendum est quod aut deposui cum spe: et tunc quod illicite usus est pecunia mea deposita et. ideo omne lucrum inde pueriens mihi restituere obligatur: quod ex re mea locupletior factus est. et sic de negotio. ges. l. q. sine usuris. Aut est licite: quia deposueram ad numerum: et tunc aut dat ex liberalitate aut ex equitate aut ex necessitate. Primo si dat ex liberalitate sciens se non teneri retribuere mihi aliquid: et tunc si a principio non habui animum fenerandi licite possum recipere et retinere: quod mera donatio est. Secundo si soluit credens ex se quod aequitate teneri quod sepe ad restituendum mercatores mouerit: et tunc est idem dicendum. Tercio si ex necessitate quia se credebat se usurarie obligari cum non obligaretur tunc etiam licite recipere possum si etiam a principio non habui animum fenerandi alias illicitum esset recipere quicquid. Quartus obligatio anthidotoz iusta parat receptionem per errorem soluti. vt. ff. de fideius. l. si testis. §. j. nisi esset error facti: vt quod putabat per suum procuratorem esse promissum cum tamen non esset: quod tunc de iure iudiciali nec de iure psciēntiali illud restituere possum. Sed de deposito aliquid dices in. iij. sequenti. arti. c. ij. Quarta autem securitas execrabilis dici potest: quia sepe cum eam etiam omnis maniff. ita usura execrabiliter frequentatur. Atputa si quis mutuans centum ducatos velit inde aliquid ultra sortem habere: quod non ibi ita securus sit sicut si illos haberet in arca: imo mutuando multis periculis amittendi exponit eos non excusat propter tale periculum ab usura. Si quidem hoc casu nihil a ratione et natura mutui differt vel saltem sic sibi inseparabiliter conexum est quod non plus habeat de ratione vendibilis quam habeat mutuum in quantum mutuum. Idem pinde est ex periculo hoc lucrari sicut lucrari ex solo mutui actu Nam et si

mutuas tante demerite esset quod absque omni securitate pignoris vel testimonij aut scripture mutuum daret cum expressa pactione usure: et si de re habendo sortem non tamen ultra sortem in periculo remaneret: et tamen tale periculum est ab usura non excusaretur: quod agit contra preceptum domini Lucae. vi. dicens. Mutuum date nihil inde sperantes. Preterea periculum non tollit ius indebititatis ipsi prestatore: quod receptor tenetur sibi ad omnimodam indemnitate et ad restituendum plene equale. Iniquum autem est ipsum ad reddendum obligari. Item manifeste patet quod est contra duas regulas in principio huius sermonis positas.

Quod in correctu cadit quandoque periculum seu dubium capitalis et lucris et etiam potest esse in casu ibi usura.

Capitulum. iii.

Quartum dubium et periculum est capitalis et lucris. est tamen potest ibi esse usura. Verbi gratia cum quis mutuatur centum ad decem annos ita quod si infra decennium mortuus fuerit aliter ipsorum liberatur sit qui debitor accepit a debito et mutuo. Si vero supervixerit quilibet illorum dabit quod mutuū accepit. et ei qui mutuū dedit in tali casu usura est. quia tale periculum secundum Alex. lomb. non excusat. nam talis tractus non tenet ad equitatem iusticie: cum hec superabundantia nec ex labore. nec ex usu rei proprie nec recompensatione alteri rei reducitur ad equitatem iusticie. Periculum autem non excusat ubi causa temporis aliquid per accipitur. Si ubi non causa temporis superabundantia accipitur tunc ratione dubij vel periculi excusare non potest. quando incidit in dubium ex natura rei. Quod autem excusat dubium satis dictum est. secundum mox. xxliij. arti. j. quasi per totum in tribus regulis. Et melius in presenti arti. in alijs tribus regulis. Secundus casus talis est. Statuit civitas per communis utilitatem quod quicumque civis habens vel habiturus est filium si infra annum natiuitatis ipsius periret tradit communitati. lxx. ducatos cum filia perueniret ad annum. xv. reha beat a dicta civitate quingentos ducatos vt nuptui filiam tradat Si vero filia ante. xv. annum defuncta fuerit predictus civis antedictos. lxx. ducatos amittat. Quertur an ratione talis periculi seu dubij licitus sit contractus. Dicendum quod non. Quia est contra iusticie equitatem. Quod patet triplici ratione. Primo quod sicut superius dictum est in mutuis veris vel interpretatiuis spe lucris principaliter factis dubium seu periculum a fenore non excusat sicut patet extra de usu. in. c. nauigati. et in. c. in ciuitate tua. Item secundum doct. Usura est lucrum ex mutuo principaliter intentum. Et iterum. xliij. q. iij. in. c. plerique dictum est. Usura est quicquid sorti cadit. Quod quidem si cur manifeste apparet contingit in predicto casu.

Preterea si talis mutuaſſet tali intentiōe in pa-
cto alicui p̄ticulari p̄ſone vſurā vterq; cōmiſiſ-
ſet. Multo forti⁹ vſura cōmittit taliter mutu-
ando cōmunitatē: cū magis teneat ſubuenire
ei in neceſſitatib⁹ ſuis q̄ alteri ſingulari p̄ſone
Nam cōe bonum p̄ferendū eſt bono p̄ticulari
p̄inde Aug⁹ ait. Cōſa p̄p̄iis ⁊ non p̄p̄ia cō-
munitatē anteponas. Et in aut. res qui. cōſa de
legl. Et ex de poſtul. p̄laſ. c. bone. Sc̄do quia
apud tradentem p̄dictos denarios non rema-
net ipſoz dominiū neq; vſus vnde iuſte lucra-
ri poſſit. Nam ſicut ex dictis in p̄ncipio p̄ſent
p̄monis patet dubium aut p̄iculū a ſenore nō
excusari: niſi apud lucrantē includat dñiū at
q; vſus rei p̄dicantis cum qua lucrat. Nepe
ex re ſua non ex aliena homo lucrari debet. In
ſup vſus rei ex quo puenit lucrū debet medi-
ate vel imediate p̄tinere ad ipſm lucrantē: que
duo nō p̄currūt in p̄ſato caſu. Nam dominiū
⁊ vſus dictoz denariozū trāſierūt in cōmuni-
tatem. Tertio quia cauſa tēporis nō p̄p̄iis ali-
quid plus ſperat. Nam ſicut ex p̄cedentib⁹ pa-
tet p̄iculū ſeu dubiū ibi p̄currens: non puenit
ex natura rei: ſed ex tpe tñ qd non eſt tradētis
ſi p̄i cōmunitatis. Preterea tale lucrū non p-
uenit ipſi tradēti ex ipſius industria: aut ex ei⁹
labore: nec in ſup ex eius ſolertia ⁊ ſollicitudie
eius: aut ex recōpensatiōe alteri⁹ rei. Un tale
lucrum poſſit reduci ad iuſticie equitatem: ſed
tñ puenit ex tpe qd eſt ipſi cōitatis p̄pterea
talis p̄tractus vſurari⁹ eſt.

**Articulus. II. q̄ in varijs cōtracti-
bus per mutuū palliatum vſura com-**

mitti ſolet.

**Sc̄do p̄ſiderem⁹ qñ eſt in p̄ctu vſura
p̄ mutuū palliatū. Pōt autē vſurariū
mutuū q̄druplici⁹ palliari. Primo in p̄tractu
emptiōis. Sc̄do i p̄ctu locatiōis. tertio in p̄ctu
ſocietatis. q̄rto i p̄ctu cōmiſſiōis. Et i oib⁹ hijs
p̄tractib⁹ cadere pōt vſurariū crimen.**

**Q̄ in p̄tractu emptiōis ⁊ cōmuta-
tionis p̄ mutuū palliatum cadere pōt
vſura. Capitulum. I.**

Primo vō pōt eſſe mutuū palliatum ⁊
vſurariū in p̄ctu emptiōis ⁊ cōmuta-
tionis cū. ſ. ſit in fraude vſurari⁹. Cir-
ca qd cōſideremus ad p̄ſens ſex caſus. Prim⁹
caſus eſt de emptiōe ad redimēdū. Verbi gr̄a
Emit quis agrum ſatis minori p̄cio q̄ valeat
ſub tali p̄ditiōe q̄ poſt qñq; vel ſex annos ſiue
qñcūq; placuerit venditori p̄ eodē p̄cio red-
dat ei illū agrū. Circa hūc caſum tenendū ē q̄
emptor ſub ſpecie emptionis p̄ciū agri mutua-
re intēdit: ⁊ p̄pter tale mutuū lucraſcere an-
nuos fruct⁹ agri vſura ē. I. ab ecclia ſm Arch.

ex h⁹ p̄dēnari nō pōt. S; ſi hoc nō facit in frau-
dem licit⁹ ē p̄tract⁹ ſc̄dm eundē. De h̄mōi em
dolosa intentiōe p̄ſumi pōt p̄ tria ſigna. Prim⁹
ſignū eſt: qñ p̄ciū qd tūc dat modicū eſt reſpe-
ctu valoris rei. Sc̄dm ē qñ aliqd ſoluit vltra
receptā ſummā. puta res fuit v̄dita p̄centū
florenſis: ⁊ poſit in pacto q̄ ſi venditio reſcin-
dat ſoluit. xxx. Tertiu⁹ ſignū eſt qñ emptor ſo-
let exercere vſuras ⁊ vſurarios p̄ctus: et ma-
xime p̄ſiles vſurarij emptores. Probāt autē
hec ex de emp. ⁊ vendi. ad n̄am. de p̄gñ. illo
nos. Quartū ſignū pōt addi ſc̄z qñ ſit p̄tract⁹
emptiōis cū pacto de reuerēdo infra decēniū
annū ita tñ q̄ infra qñquēniū inſtrumētū re-
uenditiōis neq; q̄ facē teneat. Sc̄z hoſtien.
⁊ Jo. an. in nouel. talis p̄tractus vſurari⁹ eſt/
maſ. Quidā tñ dicūt q̄ pauciora ſigna req̄rū-
tur ad h⁹ i foro iudiciali. Eſt nihilomin⁹ aduer-
tendū q̄ ſi emptor agri ſimplici intētiōe illuz
emit ⁊ p̄cio iuſto ſemp parat⁹ illū reſtituere ſi
v̄ditor voluerit redimere agrū non ē ibi vſu-
ra: q̄ nulla interuenit ratio mutuū: ſed ſola em-
ptio pura ⁊ ſimplex. p̄ cōtrarias vō circūſtan-
tias atq; ſigna de ſimplici intētiōe p̄ſumi pōt
In iudicio aut anime ſtandū eſt in hijs p̄ſcien-
tic cōſtitentis ſe puram ⁊ ſimplicem intētiōē
habuiſſe. Sc̄cūduſ caſus ē cum ſit cōtract⁹
vendiōis ſb pacto redimēdo infra decēniū
ita tamē q̄ qñ qñquēniū inſtrumētū reuendi-
tionis nequa q̄ facere teneat. In hoc caſu ſm
hoſtien. coipſo detegit ipſa fraus vt ipſe nōt.
⁊ poſt eū Jo. an. in. c. ad n̄am. extra d̄ emp.
⁊ v̄di. in nouel. Et ſic patet q̄ ē vſura. Ter-
tiuſ caſus pōt addi Verbi gr̄a. Emens equū
aut bladū: aut fruct⁹ agri iā ſeminātū minori p̄-
cio q̄ p̄babiliter valeat vel q̄ aliter tunc eēt em-
ptur⁹ vel habitur⁹. p̄ eo q̄ ſoluit p̄cium p̄-
uſq; recipiat rem emptā: cōmittit vſuraz. Rō
huius eſt: q̄ emptor p̄ quandā rationē mutuū
credit p̄ciū venditori ante rei empte recepti-
onem. Conſtat autem q̄ ex natura emptionis
ſc̄u cōmutationis non tenet p̄ciū rei empte
tradere anteq̄ rem emptam recipiat. Nā oēs
cōmutatiōes ſibiſuicē pariter ⁊ ad paria ob-
ligant. Quia ergo p̄pter mutuū rōnem ibidez
intercedentē quali p̄ p̄cio mutuū accipit ſeu
cōtinet aliquam p̄tem debiti p̄ciū rei empte.
Quart⁹ caſus ē cum q̄s ſub ſpecie cōmutati-
onis bladi p̄ blado añ melleſ tradit alteri bla-
dum vetus vt in melleſ recipiat nouū: ⁊ p̄-
ualens vſurā cōmittit ſm hoſt. Ideo dico p̄-
ualens: q̄ illud vetus ſuatū vſq; ad melleſ
tantū p̄babiliter valuiffet quātū nouū p̄ illo
receptum: non eſt ibidem vſura: ſed potius eq̄-
litas: dici poteſt etiam quū p̄ſtitor reporta-
ret ex h⁹ aliquā vtilitatē renouatiōis ſui bladi

De contractibus usurariorum

ob quam causam posset diutius cōseruari. Et hoc quidem ē iustum. Nam si ego sine tuo dā no ⁊ preiudicio aliquā consequor utilitatem: nō ex hoc sum tibi iniustus aut iniuriosus. Si tamen ante messem venditur⁹ erat illud vetus sed mutuauit alteri ad preces: tūc debet ⁊ pōt inde habere equalens p̄cium quod tunc inde habuisset si illud tunc vendidisset. Ad habendam autem intelligentiā discretam in dicto casu ⁊ in p̄similibus ei distinguendū est. Quia aut est verisimile q̄ res mutuata non erit p̄ciosior tempore. Solutiōis aut hoc p̄babiliter dubitat. Si p̄mo modo tunc aut mutuans seruaturus non erat rem quā mutuo tradit sed interim cōsumpturus: aut erat seruatur⁹. ⁊ tunc creditor aut aufert debitori libertatez liberandi ⁊ tunc est vera usura. In his em̄ casibus se exonerare voluit: ⁊ onerare debitorē. Aut tales libertatez non aufert debitori: ⁊ tunc non ē usura: imo mereri potest si bona intentione aſi termini debitorē requirit vt soluat ne scz grauius oneret. Si em̄ habet intentionem corruptaz ⁊ dicit debitori q̄ potest vsqz ad temp⁹ mutuū retinere vt se a damno releuet. Licet em̄ nō auferat facultatez se liberandi: tunc ⁊ si non cōmittat in hoc usuram nihilomin⁹ peccat. Si autē secūdo modo tunc ibi nullum mutuum erit vt patet in c. fi. extra de usuris. Talis distinctio maxime in foro penitētie innitit equitati. Ad hoc facit alia distinctio Scoti que copiosior ē ⁊ potior s̄. sermone. xxxiij. arti. j. c. iij. Qui casus est de eo qui vendit frumentū vel vinum pro p̄cio qd̄ in instanti currit: cum hoc q̄ si plus valeat vsqz ad pasca vult qd̄ illd̄ p̄ sibi detur. Si vero valebit minus nō idō vult q̄ p̄cium suum minuat. Scdm̄ em̄ Hostien. talis usurarius est. C. de sol. l. penul. ff. de dā. infect. l. que bon. s̄. si quis. Et hoc nōr Arch. xiiij. q. iij. s̄. j. rē. Sextus casus est de eo q̄ tempore mellium vel vindemiarū emit frumentum vel vinū vt tot mēsure pascali tēpore sibi reddant. Talis em̄ p̄tractus usurari⁹ est. xiiij. q. iij. c. usura. Scdm̄ em̄ cursum regionis ⁊ cōmunem opinionē tūc temporis talia chariora sunt. Talis autē opinio estimanda ⁊ pōderanda est extra de sepul. certificati. ff. de flūi. l. j. in p̄n. Nec obstat q̄ quādoqz cōtrarium accidit: quia ad hoc nō aptantur iura. ff. de leg. l. nam ad ea. Et. xiiij. di. erit autē lex. Qui cōtra fecerit in foro p̄scientie ad satisfactionē inducendus est. extra de vsu. p̄sult. ⁊ in c. in ciuitate. Clerici aut talis p̄tract⁹ oīno illiciti sūt. lxxxviij. di. p̄tori. extra ne cle. vel mo. rē. c. j. ⁊ c. scōz instituta. ⁊ ex de vi. ⁊ ho. de. cuz ab oī. Nec notat Hostien. ex de usuris. c. vlt.

Quod in p̄tractu locationis interuenire potest mutuū palliatum ⁊ usurarium lucrum. Cap. ii.

Potest etiam potest esse mutuū palliatum ⁊ usurarium lucrum in p̄ctu locatiōis. Et puta si locator estimat valorē rei locat⁹ ⁊ locat eā hac p̄ditione adiūcta q̄ q̄litercūqz p̄dā vel deteriozez vult eiusdē p̄cū rem suā recuperare. Hoc qd̄ est in fraude usurarium qz res estimata itercidit loco pecunie. nec vera locatio ē: qz locator rem suo p̄iculo tradit p̄ q̄ cōstituit sibi merces. Dicit em̄ locator q̄ reb⁹ suis p̄mittit aliquē yti interueniente mercede competētī aut p̄uenienti. vnde si p̄mitto te vti domo mea mercede p̄uenienti: tunc ego dico locator ⁊ tu p̄ductor extra de loca. ⁊ cōdu. c. j. ⁊ c. p̄te rea. Est nihilomin⁹ aduertēdū q̄ locatio aliquā d̄ firma. ex de loca. ⁊ p̄du. nostra nobis. Fit qñqz imp̄petuū aliquā ad certum t̄pā ⁊ si moriat cōductor infra certum t̄pā ei succedit heres. Secus aut est in usufructu q̄ quidē p̄sonalis est ⁊ morit̄ cum persona. Est insuper ali⁹ p̄tractus q̄ fm̄ glo. ex de loca. ⁊ p̄du. c. potuit est medi⁹ in locatiōē ⁊ venditiōē q̄ emphyteos nomī aſ. s̄ q̄ habet in dicto. c. potuit. Talis p̄tractus in h̄ accedit ad venditiōem. qz qñ celebrat aliqd̄ dāf quēadmodū in venditiōe datur p̄cium. sed nihilomin⁹ differt ab ea: qz p̄ venditiōē dominū ipsum transferē: s̄ in hoc p̄tractu dñs retinet sibi dñiuz: quapropter magis videt̄ accedere ad naturā locatiōis: qz sicut locator sibi dñiuz retinet: ⁊ annis singulis aliqd̄ recipit: ita ⁊ h̄ qz emphyteota i singulis p̄ctū canonez. i. censum soluit. Emphyteosis est nomen grecū: ⁊ est idem q̄ melioratio in locato. Naz antiquus sterilia t̄m per hunc p̄tractū p̄cedebant ⁊ meliores receptorū erant. Demū p̄missum est fieri de sterilibus ⁊ fructuosis. p̄sistūt autē t̄m in reb⁹ solis Qui dam hunc p̄tractū vocant datio ad libellū bellum. Sciendū est em̄ q̄ possessio certe ecclie in emphyteosim de nouo p̄petuū nō pōt dari ex de re. eccl. non alie. c. nulli. Si tamen possessio ipsa p̄us emphyteotica erat ⁊ libere ad eccliaz puenit poterit etiā alteri imp̄petuū in emphyteosim dari hoc tamē cum grano salis. put habet in c. ex pte ex de feu.

Quod in contractu societatis potest interuenire mutuū palliatum ⁊ usurarium ⁊ q̄ talis cōtractus potest tripliciter variari. Cap. iii.

Tertio quoqz potest esse mutuū palliatum ⁊ usurarium in contractu societatis. Est em̄ societas fraternitas quedaz. ff. p̄socio. l. verum. Proinde impium est q̄ com

mittat ibi usura vel turpe lucrū. Quod q̄dem
fit quando inter socios eq̄tas non p̄uatur. Est
autē circa hoc aduertendū p̄m Tho. sc̄da. ij. q.
lxxvij. q̄ ille qui i societate cōmittit pecuniā
suam artifici vel mercatori pecunie dominiū
non transferet in illum sicut cōtingit in mutuo.
sed remanet eius q̄ dedit illam ita q̄ cū p̄iculo
illius mercator cū illa negociat̄ vel artifex ope
rat̄. ideo licite recipere potest inde partem luci
puientis videlicet tanq̄ de resua. Nec ille.
Insup est notandū q̄ p̄tractus societatis tri
pliciter pōt variari. Primo mō fit quādo sunt
duo quoz vnus ponit pecuniā tm̄ et alter ope
ram corporalē. ff. p̄ socio. l. v. §. j. Secūdo mō
do fieri solet quādo vnus ponit pecuniā et ope
ram: et alius tm̄ opam vel tm̄ pecuniā. Tercio
autē modo fit quādo ambo in societate pecuniā
et opam ponūt: et in his omnibus eq̄tas est ser
uanda ne aliqd fiat in fraudē vsurariū. Quia
p̄m Goff. lucra et dāna cōia esse debēt. Cōcor.
in hoc hosticiū. Et nota. xliij. q. iij. c. pleriq̄.
Proinde tale pactū fieri potest. videlicet q̄ ac
cipere q̄rtaz luci: et tu alias tres et cōuerſo tu
q̄rtam et ego tertiaz. p̄m q̄ pueniemus: qz tua
vel mea industria estimari deberet. vt patet in
fi. d. societate. §. j. Et similiter q̄ p̄m rata diuisi
datur damnu. Posset insup fieri exp̄ssa predi
cta estimatione p̄sone. sed cōmittendo discreti
oni eius q̄ pecuniā recipit vt assignet p̄tem lu
cri et damni inq̄tum sc̄z sibi videt iustū. Et tā
dem si esset aliqd̄ excessus aut defectus p̄cordi
ter inuicē remitteret sibi. Sed notandū est q̄
quādo vterq̄ ponit pecuniā et opaz et alter eo
rū p̄ de pecunia vel ope vel de vtroq̄ ponit
tunc p̄m Nicolau de mac. lucrum eozū debet
esse equale: non equalitate q̄ritatis sed p̄por
tionis si nihil aliud exp̄sum erat. Quia autem
cōtractus societatis in vsurariū fraudē fieri po
test ponunt aliquicāsus. Primus casus est
talis. Quidam ponit in societate opam tm̄. ali
us ponit triginta florenos ad tertiā partem lu
cri et damni: hoc est ad lucrū et damnu decē flo
renozū viginti florenis semp remanentib⁹ sal
uis. In tali em̄ casu nisi ille q̄ opam ponit mer
cedē recipiat laboris quē sustinet p̄ cōmercio
decem florenoz quoz lucrū et damnu spectat
ad illuz qui pecuniā dedit: talis q̄ dedit eā vsu
rarius est. Ratio huius ē: qz viginti florenos
mutuauit mercanti p̄ cōmercio decē florenoz
p̄tētiū ad lucrū et ad dānu eius q̄ pecuniā de
dit cū receptur⁹ sit. xx. florenos q̄ nō stāt peri
culo suo sicut et illius q̄ opam gerit. q̄ eque bñ
deberet stare triginta ad lucrū illi q̄ opam po
nit. Quia pueniēs est q̄ habeat emolomētū qui
bz et onus. Ido si iste q̄ opaz gerit nihil habe
at p̄ mercedē laboris exhibiti i lucro q̄ accedit

illi q̄ pecuniā dedit: vsurā cōmittit. Quia post
to hoc casu is qui pecuniā dedit p̄ viginti flo
renis nihil h̄re debet ad similitudinē mutuatis:
q̄ sicut ē p̄mone. xxxvij. ar. iij. c. iij. lati⁹ dictū
ē rōne mutui vltra sortē nihil recipere p̄t. Cum ḡ
p̄trahit societas ita q̄ vnus ponit pecuniā ali
us opaz sicut dictū ē licitū ē: dū tm̄ fuerit equi
tas socialis. Sz h̄ non est in p̄posito casu. Quia
si mercator recipiēs pecuniā et ponens operā
Postq̄ merces emit eas p̄deret: amitteret vti
q̄. xx. florenos et opam corporale. Collator au
tem pecunie nihil p̄dit nisi tm̄mo decem floze
nos et nō opam corporale. Casus ḡneq̄ licit⁹
est: si sit in fraudē vsurariū. Secūs casus est d
eo q̄ credit mercatori. c. ducatos. sic q̄ mediet
as currat ad p̄iculū mercatoris et alia ad perſ
culū tradētis: et tandē ambe eq̄liter lucent et
perdant. Tunc em̄ inde ē ac si medietatuz cur
rentē ad p̄iculū mercatoris sibi mutuasset et ra
tione talis mutui mercator nullū salariū habe
at de industria sua et ope q̄ reliquā medietatez
p̄tradente i mercationes deducit. Et ideo p̄
tinde ē ac si mercatori cui q̄nq̄ginta libras mu
tuasset. Diceret. Trado tibi alia q̄nq̄ginta et
p̄pter mutuū qd̄ ego feci tibi deduc mibi eas
absq̄ alio stipēdio cū tm̄ talib⁹ p̄ stipēdio q̄rtā
pars luci solet assignari absq̄ hoc i capitalis
p̄ditione absq̄ culpa sua facta nihil oīno p̄dat.
Ideo talis p̄tract⁹ est illicit⁹. Terti⁹ casus ē
de eo q̄ in societate dat pecuniā mercatori et
cōueniat secū q̄ det sibi certā p̄tem de lucro et
nihil dicit de dāno. In h̄ casu distinguendū est
qz si intēdit h̄re lucrū et nō dānu vsura ē: et de
vsur. c. p̄sulu. Si autē intēdit p̄icipare lucz
et damnu l̄ de dāno nihil dicat tūc cōtract⁹ li
citus est. et l̄ de dāno non exp̄mat tm̄ intelligi
habet de illo sicut de lucro vt patet insti. de so
cietate. §. illud et c. Sz pone q̄ negociator q̄ re
cipit pecuniā ad mercandū pacific⁹ euz eo q̄ ill
lam sibi tradit dicēs. Volo in fine p̄ industria
mea et labore meo h̄re. xx. florenos: nolēs i eis
sentire aliqd̄ dānu. Nunqd̄ licet? Dicēduz q̄
sic. Sz iste est p̄ctus locatiōis nō societati: qz
talis negociator pro tali p̄cio opas suas locat.
Et h̄ mō nihil etiaz sentit de lucro posset q̄ pa
cisci q̄ non solū deberet h̄re illa viginti sine ali
quo damno: s̄ etiam talē et talem p̄tem d̄ lucro
atq̄ nullā de dāno. Sepe em̄ cōtingit q̄ tanta
ē industria socij vt plus p̄ferat societati q̄ ip̄a
pecunia. Aputa si ip̄e solus nauigaret vel so
lus pegrinare. ff. eo. ti. si non fuerunt. §. j. Et
tūc ex pacto p̄tem non sentiret dāni et tm̄ p̄cipi
paret in lucro. Sed in reueritate tunc illa reci
peret vt non socius: sed rōne salarij sui. Ad ma
teriā societatis faciūt omnia que s̄ in p̄senti ar
ti. dicta sunt: et etiā que dicēt in p̄mone sc̄ntia

De contractibus usurariorum

p totuz: vbi de fociidis dicturi sumus. Insuper
 et in sequenti. c. dicent. Circa hoc queruntur
 tria. Sed nunquid qui debet donare operam scilicet
 nauigando et circūcirca negociando debet ea
 ponere sumptibus suis. an societatis. Dicendum
 secundum Bal. de parusio et Ja. de cre. q. qñ pñfici
 tur causa societatis debet habere expensas de
 corpe societatis exceptis his qñ fecisset domi.
 ar. ff. de peti. here. l. sed si lege. §. quod autem.
 q. non dicitur lucrum nisi deductis expensis. ff. p
 socio. l. mutuis. hoc etiam tenet Cyprianus.
 Secundo queri possit an in diuisione societa
 tis que quandoq. post longa tempora sit multisq.
 laborib. ac sudorib. pcedentib. si non inueni
 atur nisi tñ capitale saluū. debeat habere ille
 q. posuit illud an debeat equaliter diuidi. Cir
 ca hoc diuersi diuersa sentiūt. Glo. in li. j. l. p
 socio dicit. q. debet equaliter diuidi nisi aliud
 actum sit. et hoc ppter tres rōnes. Primo
 rōne cōionis. secundo rōne opationis. tertio ra
 tione amissionis. Prima respicit tractus pñ
 cipium. scda mediū. tertia terminū. Primo
 autē rōne cōionis. Quia tale capitale videt a
 pñcipio cōicatu sicut dicim. l. societate omniū
 bonoz q. vnusquisq. videt alteri cōmunicat
 se qd pma pñcipiu erat de pñcipio i cōmune trāsit
 ff. p socio. l. ij. Secdo rōne opationis: q. ille q.
 posuit opaz intelligit pñcipiu opere posuisse: qd
 qdem pñcipiu lex assilat et coequat pecunie posite
 ex altera pte. vñ pñde est si vn. ponit decem et
 alius opam ac si vterq. poneret decē. s. tñ cer
 tum eqdē est q. si diuisionis tpe non reperirēt
 nisi decē qlibet deberet habere qñq. ergo ita
 in pposito est. Tertio rōne amissionis: q. si
 ille q. opam ponit pñcipiu operaz: ergo qui posuit
 pecuniā p parte perdet pecuniā. als seqret ab
 surdū scz q. vnus p totū pderet et alius nihil.
 Et hanc ptem tenet glo. de iure. De pñuetudi
 ne autē dicit q. capitale debet esse saluū: et si ē
 ita pñuetum intelligit etiam tacite hoc actum:
 q. cōsuetudo in tacitum pactum deduci vide
 tur. ff. lo. l. licz. Sed qdam dicunt q. cōsuetu
 do illa nō valet sñr nec pactum co q. p tale pa
 ctum cōtractus contraheretur ad naturā vsu
 re. Nam sicut in vsura est piculuz debitoris et
 nihilomin. creditor vsuras recipit: ita hoc eet
 piculū receptoris: piculū inq. pñditionis opa
 tum et nihilomin. si ope aliquē attulissent fru
 ctum: lucrum cōmune eet. Ad hoc rñdent qui
 dam dicentes q. nō ē vez q. ex h. ad naturā fe
 noz trahāt sic patet i sequenti qñstione. et notat
 ff. e. l. cum duob. §. Item ex facto. Tu x. dic
 secundum Jaco. de arc. q. nō solū de pñuetudine: sed
 etiā de iure ē q. capitale sit saluū. qre em soci.
 meus debet habere pecuniā. Et si dicis q. po
 nit operam. Respondeo q. pñcipium ope intelli

git esse correspondens iter luxurio pecunie: nō
 aut ipi sorti. ideo si vnus ponit cōmoditatem
 ope eqdez alter ponit cōmoditatem pecunie nō
 aut pñrietatē. Finge aut q. vnus ponat i soci
 etate. Ob. milia. alter opam tñ: tñc hic nulla
 pñt esse pñportio nisi de cōmodis ope et cōmo
 dis pecunie: nō de ipa totali sorte pñde expres
 sum est qñ i societate ponit spēs ex vna pte pu
 ta pec. et ex alia pte opera pastoralis. q. sola
 dāna aut cōmoda i obuentionib. cōia sunt. non
 aut ipm pecus. vt pñzi. §. si coeūda. ff. p socio
 l. si duob. Et dicam q. i dubio poti. itelliga
 tur in societate posita vsus rei q. ipa res: et hoc
 facit ad qñstionē fociide ouis q. fetus lane lac et
 hmoi sūt cōia: s. nō oues fociide date. Verū ē
 etiā q. l. capita pñcipalia mortua sunt tamen
 societas in fetibus durat. ff. p socio. l. si illō qd
 ff. de pñigno. l. grege. in pñci. Et qd dico oues i
 societatem date non sint cōmunes: intellige q.
 capitale meū nō est cōmune: s. melioramētuz et
 deterioramētū est cōmune. verbi gratia. Vbi
 agnos in fociidam tñc quatin. tunc valebant
 agni tanq. capitale meū ante omia detrahā il
 lud: qd aut crescit puta q. agni castrones esse
 cñt sūt aut pcelli porci tractu tps illud diuide
 tur tanq. inter socios. et si dedi equā in fociidā
 et tractu tēporis deteriorata est. facta in nos
 estimatiōe p medietate deterioratiōis pñcipiū
 et damnu ad me ptinet: p alia x. o medietate p
 tinet ad te: nam hec est natura societatis: q. na
 tura tanq. quoddā intrinsecum omniū cōtra
 ctibus inest. quia nihil aliud ē q. dispositio q.
 dam quā lex vel cōsuetudo statuit sup contra
 ctum vt. ff. de pact. l. si vnus. §. pact. x. quod
 est in spē dotis. Tertio qñtur si ipm capita
 le pñditum est seu diminutuz varia supueniēte
 fortuna. nūqd ille qui operam ponit teneatur
 aliquid pferre ei qui pecuniam dedit. Ob. gra
 tia. In diminutiōe penam us q. in societate po
 fuerant viginti. et tu operam solā: et de isti. xx.
 sunt perditū. x. nunqd tu teneres mihi reficere
 qñq. Et videtur q. sic. q. damnu debet ee cō
 mune vt patet in pñallegatis. l. si nō fuerint. nā
 si totū damnu esset meū foret hoc tñc pñtra na
 turā societatis. sed pñtrariū determinauit glo. i
 dicta. l. si nō fuerint. §. j. sup verbo solus. q. si
 le q. ponit operam solā nūq. se obligasse vide
 tur ad damnu sortis. sufficit em damnu perdi
 taz operarū: et h. pbat dicens q. correlatiōez
 eadē est natura. vnde dicit si de capitali nihil
 lucrat ponēs operā ita etiā d. capitali nihil dā
 nificetur. Si autē lucraret ita dānificari debe
 ret: q. de contrariis eodem dant regule. l. de
 fur. l. manifestissimi. §. sed cum in regula. in te
 xtu ibi vbi em est piculū ibi et lucrum. Sed pe
 trus dicit q. aut pecuniā ē statim pñdita: et tñc

damnum debet esse commune: aut post opas pba
bitas: et tunc sufficit operaz dñi. et hanc opi.
dicitur esse equiore. sed Ja. de are. inquit in/
distincte qd damnum debet esse cōe. vt in l. cū du
obus. §. qdaz. et l. si id qd. §. Item celsus Tu
vo dic qd qtenus ē cōmune lucrū eaten⁹ debet
esse cōe damni: et nō aliter vt p̄dixi. et ideo p̄i
mā opinionē tene. **Hec oīa Bal.** Ad p̄dictā
materiā faciūt plura q̄ infra dicent in sermo. se
queri arti. §. et c. iij. vnde si p̄tracta est societas
ad ptem dñi et ad ptem lucrī qui perdit ope/
ram tertiam opinionem tenet: nec potest con/
queri qui perdit operas: nam etiā alter perdit
inter luxuriū tēpus. Sed si non apparet qualis
p̄tracta sit societas intelligit p̄tracta fm p̄sue
tudinē regionis et int̄ mercatores fm p̄suetu/
dinem mercatorz: vt in auct. §. fideius. §. si. et ff.
de edi. edict. in l. qd si nolit. §. qz assidua et c.
de fideius. l. si. he tres supradictas q̄stiones sūt
fm Bal. de p̄sio in l. §. in. c. p̄ socio.

**Quando p̄tractus cōmissionis sit li
citus aut non. Capitulum. iii.**

Quarto quoqz potest esse mutuū palli/
atum et usurarium in cōtractu cōmissi
onis licet etiā quedā societas dici pos
set. Ad cuius intelligentiā queri potest an cō
mittens pecuniā bone fidei cuidaz mercati vt
inde iuste lucret et habeat ptem in lucro licite
agat. id ē. an talis cōtract⁹ sit licitus? Ad hoc
dicēdū qd pecunie cōmissio potest fieri duob⁹
modis. Primo modo cū trāslatione dominij.
secūdo sine trāslatiōe dominij. Primo mo
do cum trāslatione dñi in toto vel in pte vtpo
te si fiat trāslatio pecunie seu rei cōmissē do/
mini illi cui cōmittit: et tūc p̄ pecuniā sic cō/
missa aliquid sperare non l̄z alicui: sicut spera/
re non licet lucrū de re nō sua: qz mutuū ē ac p̄
sequens inde sperare nō licet aliqd phibente
domino. **Luc. vi.** Mutuū date nihil inde spe
rantes. et ad hoc faciunt omnia que dicta sunt i
fmone. xxxvj. et xxxvij. p̄ totū. et extra d̄ vlu
ris. c. cōsulat. Secūdo sine trāslatiōe domi
nij tal cōmissio potest fieri scz quādo tota res
cōmissa remanet i dominio cōmittentis: et tali
modo cōmittens potest sperare lucrū sicut de
re sua: qz pecuniā vel alia res cōmissa est sic cō
mittit aliquid suo vel ministro qd negociat de
reb⁹ dñi ad eiusde⁹ vtilitatē. ac p̄ cōsequēs qd
excreuit sorti sic rei pprie iusto titulo possidet.
**Hec ē simile de mutuo et cōmisso: qz in mutuo
pecuniā stat p̄iculo illi qd ea accepit: nō sic aut
de pecuniā qd cōmissa ē qd stat p̄iculo cōmittēt.**
Ideo de tali pecuniā potest licite sperare lucrū
op̄et tñ qd tota pecuniā sit cōmissa: qz si p̄tim
cōmissa ē: et partim mutuo data posset ibi ē

vsure vitium. Si em̄ qd cōmittit centū alicui vt
sibi mutuet medietatē: et aliaz retinet dñio suo
ita qd iste cui cōmittit debeat de illa aliqd lu
crū negociari. tūc tale lucrū vsure vitium h̄z: qz
nō sperat solū ex re cōmissa: s̄ etiam ex mutuo
dato. ideo ex mutui adiectiōe i toto p̄ctu vitium
generat. sicut em̄ i logica locutio iudicat falsa
p̄pter falsi adiectiōez l̄z directe significet verita
tem sicut diceñ. homo volās est aīal. ita in mo
ralib⁹ iudicat actio viciosa qñ vicio cōmisce:
sic est in p̄posito. Si qd obijciat qd si in cōmis
sione aliaz rerū qd de se parit fructū sicut sunt
ager vel vinea pōt aliqd sperare: tñ in cōmissi
one pecunie qd de se nullū fructū parit nō vide
tur aliquid sperare posse. **Nec speratum si acci
pit videt posse iusto titulo retineri. qz gratis
non dat nec labori p̄po reddidit. nec p̄ alia rem
ppria recōpēsat.** Ad h̄ dicēdū qd i tali cōmissi
one pecuniā nō parit pecuniā imediate. s̄ ma
gis ex hoc p̄tingit qd qd negociat emendo vel
vēdēdo: et ideo talis excrecētia lucrī magis est
de reb⁹ qd p̄ cōmissam pecuniā iusta cōmutati
one acq̄sita sunt qd sit ex pte pecunie iā cōmisce
hec notat **Alexan. lon.**

**Articulus tertius de cambijs et de
varietate eorū.**

Tertio p̄sideremus quādo licet cambiū.
id ē. quādo ars cāpsoria licita sit. Cir
ca qd notandū est qd triplicia sūt gene
ra cambiōz. Primo sunt quedam artificialia.
scōo sūt quedā realia. tertio sunt quedā casua
lia: de qbus p̄ ordinē nūc videbimus.

**De cambijs artificialibus et de ar
te campsozia et quomodo est iuenta.**

Capitulum. i.

Primo qdē sūt qdā cābia artificialia. d̄
qbus tria cōsiderem⁹. Primo quō sūt
inuēta. scōo quō sunt necessaria. tertio quō sūt
licita. Primo p̄siderem⁹ quō sūt iuēta. Ars
em̄ campsozia fm p̄bm. §. Polyf. casu et fortu
na forte p̄mitus inuēta est. sed demū p̄ exp̄ien
tiam artificialis est facta. Solet em̄ nūmismat
regione ppria qd i alia pl⁹ valere. accidit qd for
te aliquos qdam habere nūmismata qd nō mul
tū appreciabant in regione sua: eo qd ppria non
essent regioni illi. Illis qd casu veniētib⁹ cū eis
ad alias regiones l̄ qd ppria erāt accidit eos
p̄ nūmismatib⁹ pl⁹ recipe qd valeret in regione
sua. et vidētes inde habere lucrū arte campso
ria vsi sunt. et tali modo hec ars originē sūpsit.
Demū p̄siderantes homines que nūmismata
in aliquibus partibus plus valerēt vt melius
expenderent p̄pter lucrum inde inuētū mitte
bāt vel portabāt illa. et sic pp̄ cōsuetudinē in
artificiale exercitiū h̄ p̄uerlum est. **Secūdo**

De contractibus usurariis

considerem? quod ars capsozia est necessaria necesse est enim esse capsores in diuisis regionibus. Primo propter numerisimam diuisitatem. Secundo propter peregrinantes et circueuntes diuersas regiones. tertio propter commutationes rerum sine quibus stare non potest humana vita. Item propter commodum fieri non potest propter commutationem rerum siue numerisimam usum cum in diuisa loca remota res. et quicquid est denarii sine periculo ad permutationem faciendam portari non possunt: sed capsores per cambium tali necessitati supplere possunt.

Tercio considerem? quod licita est permutatio enim capsozie artis propter quatuor maxime licita est. Primo quod non habet mutui rationem eo quod propter dilationem temporis non sperat lucrum. Secundo quia capsozium in specie vel numero non redditur fors eadem eo quod tribuit monetam eiusdem generis et tribuitur ei aut recipit monetam alterius generis puta dat grossos et recipit florenos. et sic et alius. Tercio insuper secundum Arch. xiiij. q. iij. c. j. in glo. Non potest dici emptio vel venditio propter loquendo. quod emptio vel venditio proprie consistit in emptionalibus rebus quarum pretia in numerisimam mensurantur. Sed hoc genus fit in solo permutatione numerisimatis diuersorum generum. ideo non est emptio vel venditio. sed simplex permutatio dici potest et licita nisi cambientes de diuisis generibus numerisimam carissimam inducere intendat.

Quarto insuper et non indocte putant quodammodo licere ratione interesse. scilicet propter labores et expensas salario pensionum et similia quod capsores habet propter hanc artem quod propter ex ea viuere possunt. unde apostolus ait. j. Corinth. ix. Nemo militat suis stipendiis vnicuique. Licita igitur sunt cambia ita dummodo debite fiant cum moderamine et discretum inde suscipiantur lucra. Circa igitur hoc cambium ponunt aliqui dubitabiles casus. **Primo** casus est de illo qui dat marcam argenti per aliam marcam argenti certo tempore et termino soluenda aut recipienda dubitatur an tunc an hoc sit usura. **Dicendum** quod ad hunc et similes casus respondetur per distinctionem superpositam in primo articulo. j. c. iij. vbi est tertia regula. Et idem iudicium est: bene datur species per speciem puta frumentum per frumentum vinum per vinum oleum per oleum. et sic de alijs.

Secundus casus est de eo qui habet pecuniam specialem quam timet futuro tempore suo pretio minorari iuxta dominorum ordinationes aut ciuitatum ac regionum sanctiones. Proinde propter hunc timorem non vult dare mutuo pecuniam suam nisi in equali pretio sibi restituat in quo est cum ei mutuo datur. Item gratia. quodammodo habet argenteos grossos qui nunc valent. v. solidos cum dimidio: et timet quod si fuisset o tempore augetur maior reducetur ad quatuor. Quapropter facto et diminuto pretio tempore et termino sequenti non vult recipere numero tot grossos qui mutui tempore ipse dedit. Quibusdam alijs verius videtur quod talis committat usuram quibusdam alijs verius videtur iudicio meo hunc casum licitum

esse quod triplici ratione probant. **Prima** quod aliud est in mutuo sperare lucrum atque aliud est vitare damnum suum. primum quidem non potest fieri sine iniuria dei et tale lucrum prohibuit Lucas. vi. **Nec** etiam sine iniuria proximi cui mutuum debuit gratia dare. Qui autem suum euitat damnum nec deo iniuriatur cum si nulla lege prohibetur sit: nec etiam proximo fit iniuria cum non ledit proximum qui suum euitat damnum in proposito igitur casu magis querit vitare damnum quam lucrum habere. **Secunda** ratio est quod debitor non minus recipit mutuacionis tempore quam reddere tenetur eo quod tempore quo ab eo mutuum receptum est tantum valebit quantum reddere nuncietur. **Nec** etiam verisimile erat grossos minus valituros quam valeret tempore quo mutuo dati sunt cum minoratio talis pecunie non accedit dilatione temporis sed ex voluntate ipsius legislatoris. **Tertia** ratio est quod debitor pecuniam non accipit ut fuisset eam usque ad tempus quod verisimiliter tantum valitura erat: sed ut ea videretur vel saltem uti posset tempore isto quod habeat valorem suum.

De cambijs realibus et quomodo tripliciter variantur vbi de deposito quodam tanguntur. **Capitulum. ii.**

Ac cidentia sunt quodammodo cambia que realia dici possunt: quod ut plurimum realiter deducuntur. **Ad** quod intelligendum notandum est quod sicut patere potest per ea que dicta sunt supra per monitionem. xxxvi. articulo. ij. per totum vbi nulla interuenit ratio mutui potest ibi esse usura. ideo si ibi aliquod vitium est erit aliud ab usura. unde per generali regulam tenendum est quod quicumque ab altero aliquid recipit nihil sibi dedit nisi tempore solutionis vel redditionis accepti non committit usuram aliquid lucrando ratione illius talis accepti. **Pro** hac regula declaranda notandum est quod in his cambijs naturalibus tripliciter potest interuenire lucrum. **Primo** ratione custodie. **Secundo** ratione patrie. **tertio** ratione monete. **Primo** ratione custodie seu depositi: ut puta si absque periculo et labore de portacionis de vna terra in aliam reddat mercator cum proprio lucro depositus vel ei equalet: ut cum episcopus pergens Romam deponit in aumonia. **Secundo** ducatos alicui mercatori habenti tabulam pecunie Rome. ille mercator accipit ab episcopo ducatos. x. ut prefatos mille ducatos reddat sibi Rome indenes: in tali casu ibi non est usura. tamen secundum quodammodo ibi est turpe et indecens lucrum: et maxime propter duo. **Primo** quod mercator ille absque periculo et absque expensis et etiam sine de portacionis labore facit eos episcopo in roma dari.

Secundo quod antequam reddat eos potest ex traditis sibi ducatos in coniunctione lucrari et mercari non tamen ut diximus est ibi usura cum ipse nihil mutui auerit episcopo: nec ad restitutionem illorum. x. ducatorum secundum quodammodo obligatus est: quod vere fuit

epo in aliquo equalenti quis h faceret absqz
suo piculo et labore. ideo indecentia talis lucri
no ptinget simpliciter indecentia vel iniusticia.
imo potius quada equalitate. Credo autem sal/
uo meliori iudicio qm tali cambiati q de hoc fa/
cit arte imineret circa hanc artem expese pssio
nu operaz solariorz factorz et discipulor. insu/
per circa picula et labores sicut plerumq talibz
ptingere solet q ex his cambiis pt sumere mo/
deratu lucru et maxime rone interesse sic de ca/
bis pcedentibz dictu est. **Sec** aut de eo q hanc
exerceant arte: nec ppter h opus iminent sibi
picula: nec habet in laboribus neqz expensas:
ex quo rone interesse posset inde habere lucru et
fm h consentiedu e pme opinioni. fm em **Gal.**
extra de pl^o pe. c. f. **P**one casu q numero cam/
psori pssij. c. p. xc. que mihi pssus dari facit
talis qd tract^o licit^o e iure gentiu et necessari/
us et inuetus naturali rone eo q capsoz subijt
picula maris et dāna nūcioz vt ptz. ff. de nau.
feno. l. piculi. et ff. de ac. et obli. l. traiectione. s. d
illo. et ff. de xbo. obli. l. qd rome. s. calūnier. et
si aliqd pl^o lucrat ipe capsoz ex iusticia qdez et
licite lucru sumit. qz industria accedit rei licite
vt ptz. ff. ad. l. fal. l. si heres. **P**relea licitu e nu/
merati. x. pacisci q reddat noue tm: qz minue/
re sortē nō ē pctm: augere aut sic. et ē rex. nota/
bilis. ff. si cer. pe. l. roga. s. si tibi. **S**cdō i ta/
libus cambiis pōt interuenire lucru rone patrie
de q duos casus ponam: in quo pōt pmo. pue/
nire lucru ex pte dantis. scdo ex pte recipientis
Primo ex pte dantis. vbi grā. pl^o em valet
florenus senēsis senis q alibi. similiter florenti/
nus. similiter ducat^o venetijs: et roman^o rome
et sic de pssimilibz. scdo si pura et sola rone cambi/
ppter monetam plus valēt i ppria patria qz
in aliena interueniat lucrum nō credat ibi vsu/
ra. verbī gratia. si quis vltromontanus. **A**d.
ducatos venetos venetijs itēdebat ferre et ibi
cābire seu expēdere eos et inueniēs capsozē in
patria sua habentē tabulā cambiū in ciuitate ve/
netiaz: sibi tradit eos tāqz cābiens eos i vene/
tijs ac p psequēs ad forū cambiū venetiaz: tunc
si nihil aliud h intēdit nō ē ibi vsura. l3 plus p
dicti ducati veneti valeāt venetijs q alibi vbi
eos tradit verūtamē si ex h q pdictos pss tra/
didit vltra mōtes q recipiat in venetijs cābiū
eor. intendit aliqd lucru acq̄rere. tūc prior tra/
ditio induit mutui ronez: et ē ibi vsura. **S**ecū/
do p puenire lucru ex pte recipientis: et tūc si
et solet tale cambiū alio econuerso modo. et dicit
cambiū p lras. verbī grā. In florentia existēs
indigeo pecunia venetijs do tibi i florentia. c.
viij. vel. c. vi. florenos et tu in venetijs p lras
tuas facias mihi consignare. c. ducatos vene/
tos. l3 em tu inde lucreris tamen talis tract^o

licitus est. tum quia est qdam pmutatio nūmil/
magis ad nūmilma: nō rone pecunie q de se fru/
ctum non parit: sed rone patrie supuenit lucru/
tum quia ē ad vtilitatē vtriusqz ptis. neqz em
sine tali cambio mercantie exerceri possent. tū
rone interesse sicut de expensis rone custodie
dictum est. **T**ertio quoqz in pdictis cambiis
lucrum iteruenire potest rone monete. sūt nem/
pe monete siue nūmilinata qdaz que nō tantū
in ppria patria: sed quasi vbiqz maiorē habet
valorē seu cursū q alie multe monete: sicut ptz
de ducatis venetiariū de **B**oloninis antiquis
et similibz. **I**nsup eadem nūmilinata que in ta/
li maiorē p̄cio sunt adhuc magis in vna patria
qz in alia currūt et carius estimā. **S**i quis igit/
tur tradat. **A**d. florenos florentinos alicui vl/
tra mōtes vt sibi citra mōtes reddat pecunia
pvalentior aut totidez florentini floreni in terra
vbi plus valent vsuraz cōmittit. **S**ed pone q
aliqs pecuniā mutuet ad certū tēpus receptu/
rus alteri^o generis monetā aut aurū vel argen/
tum: aut aliā speciem nunqd cōmittit vsuraz:
Ad hoc dicendū fm **G**off. et **H**ostien. q si nō
facit hoc vt i estimatiōe lucret^o vsurarius est si
cut hī q de nūdinis in nūdinis mutuare solēt:
hanc vsurā omnibz execrabile omnibz indicat
Hostien. vñ qñcunqz sub specie veditiōis vel
cōmutationis vel alteri^o liciti tract^o velet et
suboriet leuet cum excedant centesimā vsurā
et qd cūqz nomē imponat ei ex quo fraudulen/
ter et mala intentiōe fiat aliqd sorti accidit vsu/
ra est. extra de vsuris pssulit. xij. q. iij. c. ple/
riqz. fm etiaz **A**lexan. lom. dicendū ē. q ille q
mutuat pecuniā alteri^o generis ad certū termi/
nū. peccat si rone termini dati vult habere pe/
cuniam quā pbabiliter credit amplius valitur/
ram in termino dato qz sit pecunia quā ipse de/
derat. **O**pat em ex crescentiā ppter dilationē
tēporis. **P**otest etiā fieri circa hec distinctiō q
supraposita ē fmone. xxx. vij. c. vi. in. q. ij. **P**o/
ne etiā casum q petrus existēs ianuc emit a ro/
lando turonēses recipiēdos in frācia talibz nū/
dinis: querit an ne liceat. **D**icendū fm **A**lexā.
lom. q si emens plus vel min^o dat ppter tps
dilatōez: vel qz pl^o vel min^o dimittit pecuniaz
suā vendēti vel pmittēti dare **T**uronēsi. i frā/
cia vtpote si vsqz ad nūdinās sūt tres mēses et
min^o dedit emēs p liberis turonēsiuz. quam si
essent tm duo tract^o tunc nō videt licit^o et ma/
xime ppter duo. **P**rimo si pecuniaz in termino
receptur^o plus valiturā pbabiliter crederet.
vel si sic emēs cōiter lucraret: hoc aut posituz
videt mutuū esse positū indirectum: vtpote si
qs dat pbabiliter min^o receptur^o in termino pl^o
Sed si eēt dubiū pbabiliter vel cōiter accidē/
tis tractus excusaret.

De foccidis animalium

De cambijs casualibus et fortuitis que cambia sicca solent a quibusdam nuncupari.

Tertio sunt quedam cambia que casualia solent nominari: a quibusdam tamen denominantur cambia grossorum. Celebrantur autem tali modo: nam cum indigeas in florentia de m libris grossorum ibi recipio p illis a camfore centum et sex florenos plus vel minus. Item q tunc florentie talia cambia currunt. id est item q ibi valent decem libris grossorum. demum inde ad unum mensem teneor sibi restituere tantum quantum infra decem dies computandos a die celebrati contractus valebunt decem libri grossorum in ciuitate venetiarum: que quidez aliquando valent plus: aliquando x minus: ideo campfor aliquando pdit aliquando lucrat. I. communiter inde suscipiat lucrum nunti. ideo cambia ista exerceant atq frequentat. talis autem contractus oino illicitus est. Primo quia est contractus mutui. secundo quia sperat lucrum nunti. tertio qz est cum damno primi. Primo quia est contractus mutui cum intentione recipiendi ultra sortem hinc ad mensem. quod phibituz est sicut latius pmone. xxxvij. arti. j. c. ij. dictuz e. Nec obstat q predictae libere grossorum quandoqz valeant minus. quia intentio mutuatis est ex tali mutuo lucrum habere. Preterea dubia et pericula in usura non excusant: sicut patet extra de usuris. c. nauigari. Secundo est illicitus: qz sperat lucrum nunti de quo nullum potest egredi lucrum vt patet. lxxxvij. di. c. efficiens. Tertio est illicitus: qz est cu damno primi scz recipiendi pecuniam cambi. cum experientia teste que magistra est oiu in. c. qz sit. li. vj. eode ti. talia cambia sint hodiernis tpibus submersio et destructio omniu ciuium q talia cambia frequentare pbant. Ex pdictis satis patet qn in contractu ab usura excusat damnum piculum vel dubium. et qn est mutuum palliatum: necnon qn liceat cambi vt a fetoze impiorum tractum cum Lazaro resurgamus atqz resurgat q in eis olim corrupti erant. hec illis pstante domio nostro ihu: q mortuis dat vitam impijs dat gratiam et iustis solu dat gloriam sempiternam. Quam nobis ipse pcedat q cu patre et spiritu sancto gloriosus i secula seculorum uiuit et regnat. Amen.

Sabbato post quartam dominicam in. xl. de foccidis animalium. Sermo. xl.

Ego sum lux mundi. di Joh. viij. et euangelio hodierno. Nemo qpe vere hoc vbum dicere valet nisi dñs ihs xps q in optu de et in optu ho sol pot tenebras de aia ef

fugare. unde ibi supra subdit dicens. Qui sequitur me non ambulat in tenebris scz ignorantie vel culpe: et psequens non veniet ad penas gehenne q terminus sunt pdictarum tenebrarum: proinde. Mat. viij. ait dñs q peccantes eijcient in tenebras exteriores. id est in ultimas tenebras. Et p xpm facta e veritas ptra tenebras ignorantie et gra ppter tenebras culpe et gliam in finem. Ad sericorditer largiet ptra tenebras gehenne. Ad illuminandum ergo tenebras ignorantie nostre ne alias incidamus ad pñs ambulem? Ad intelligentiam igit foccidarum et aliorum contractuum qui inter se varie comiscetur ante oia tria pmo notanda sunt. Primo est notandum q qn i foccida et alijs contractibus mutui ro comiscet si rone ipsius mutui fiat i his potior conditio pñs stitorum qz mutuantis ab illo semp p tanto eibi usura p quanto ob ronez mutui veri vel iterptati veri: sit potior pñtio pñstitoris. et ex b patz lata ianua ad multos casus usurarios tam foccidarum q aliorum contractuum discernendos: et ad eorum intricationes ppter variam comiscitionem ipsorum cum ceteris contractibus dissoluendas et euadandas. Secundo autem prenondum e q in foccida q est qdam societas in ptractu animalium duo pcurrunt scz societas et locatio: qz ex his duobz foccida coposita est. ideo q discernere vult quando foccida licita sit vel non duo debet pñdere. Primo id qd est formale i vera societate pecunie apposite. qz scz ille q mutuata pecunia mercatori ad vera societate tenet i se piculum fortuitum retinere. Secdo debet pñdere id qd e formale i locacione. qz locans retinet i se piculum casuale ipsi rei locate. si q i foccida apud eam dante remaneat fortuitum piculum: tunc ibi non est usura. I. sicut infra patebit posset esse iniusticia ex vtraqz pte et maxime ex parte foccidam dantis. Tertio est notandum q qn communiter non pñpñt et phabiliter dubitat an illi? vel istius deterior pñtio sit in forma ptractus et pacti adhibiti i foccida seu i qcuqz alia societate: tunc ibi non e peccatum. vbi aut conditio alteri? notabiliter deterior apparet ad arbitrium boni viri pñtm est ex pte pñvalentis si b scietur facit: et talis pñualens totuz qd vltra debitum iusticie recipit ipsi decepto obligat restituere cu id ppendit. Insup aduertendum q locator dicit ille q domum seu animalia tradit alteri q illa vltur seu cõducit. vñ pm Catholicon locare dicit in respectu ad pducere. nam pducit hospitium q p eo dat precium. Conducere igit e si mul ducere aliquibz ducatu prebere. et mercede pñstituta aliqd dicere. vñ versus. Conducit precium tradens prebensqz ducatu. Qui capit ille locat pducit q precium dat.

Articulus. i. de soccidīs ouium ⁊ aliorum animalium minorum.

Primo ponamus casus de ouibus et alijs animalibus cōsimilib⁹ minutis: de quibus tractemus tria capla. p̄m⁹: si erit de quatuor casibus licitis. scđdum erit de tribus casib⁹ illicitis. tertiu⁹ de trib⁹ casibus licitis licet omnes variari possent scđa licet ad illicitū ⁊ ecōuerso.

De quatuor casibus licitis in soccidīs ouium. Cap. i.

Primū capitulū de quatuor licitis casibus. p̄m⁹ casus est cum sit societas hoc modo videlz quando quis habens. xx. capita ouium. inñt societate cū alio habete totidē ⁊ cōmunicant ad inuicē ip̄as oues ⁊ earū piculum ⁊ emolumentū ⁊ expēlas circa pastū earū ⁊ vltra h̄ qñq; paciscūt simul q; d earū fetib⁹ capita morietia reparēt vel de earū vellerib⁹ ⁊ pellib⁹ emanēt alia ad augmētū gregis. In hoc vō casu q; nulla interuenit ratio mutui nō potest esse vsura q̄uis si in h̄mōi patris alteri p̄ditio potior esset vel deterior. tunc ibi vituū iniusti p̄eciū eē posset. Scđs casus est cū petrus tradit in soccidā iohāni. x. oues. ⁊ ip̄e iohānes ponit alias. x. oues ⁊ itez petrus addit alias. x. oues cōtra opa ⁊ expēlas q̄s facit ip̄e iohānes in alēdis pecorib⁹: demū in fine eas omniēq; liter diuidūt etiā talis p̄tractus licit⁹ ē.

Tertius casus addat ⁊ pone q; petrus dat iohāni soccidā centū oues paciscens secū sibi satisfaccere de labore ⁊ expēlis q̄s faciet p̄dicti ouib⁹ custodiēdis. hoc addito q; p̄dict⁹ iohānes de p̄dictis ouib⁹ soluet tertiaz ptem ⁊ stet ad tertiaz ptem lucrī ⁊ dāni: talis ⁊ p̄tractus licitus est. q; petrus satisfaccit iohāni de labore suo. Ex q; patet q; iohānes nihil ponit in soccidā nec opas nec quicq; aliud: s; ppter factū seu lucrū obligat se ad soluēdū tertiaz ptem ouium p̄dictarū. ⁊ h̄ licitū est. Quartus pōt addi casus q; talis est. petrus tradit in soccidā iohāni centū oues paciscens secū q; p̄dict⁹ iohānes de ouibus habeat medietatē in pncipio in medio in fine: ⁊ talis p̄tractus licitus est dūmodo petrus foruētū sibi retineat periculū.

De trib⁹ casibus licitis in soccidīs ouium. Capitulum. ii.

Scđdū capitulū subiungat de trib⁹ casibus illicitis in soccidīs ouium. p̄m⁹ casus est cum q̄s certa capita ouium tradit in soccidā certo p̄cio estimata. cuz h̄ scđa pacto q; de puentibus recipiat totum p̄ciū anteq; alius aliquid de ip̄is puentib⁹ recepturus sit: aut etiā sub tali pacto q; de fetib⁹ reparet capita quolibet casu mortura anteq; ali-

us aliquid de puentibus recipe debeat: q̄s est quasi oues tradere imortales. talis vō contractus impius ⁊ vsurari⁹ est. Si tñ post p̄dictaz estimationē p̄ciū ouium: aut cum repatiōe earū de fetibus p̄tractis societatis sic fieret. q; q̄tū lenat ouium pastus ⁊ custodia pastoralis tāto melior fieret portio societatis in recipiēte ⁊ custodiēte ac pascēte oues. tunc vō non est ibi vsura nec peccatū iniusti p̄ciū. Scđs casus est cum q̄s habens. xx. oues tradat alicui eas estimatas. xx. lib. hoc scđa pacto q; sibi teneat reddere medietatē scđa. x. libras q̄cqd cōtingat postea de ouib⁹. tūc q̄dem p̄inde est ac si creditor dedit debitorū mutuo. x. libras p̄ q̄s emptis decem capitibus p̄traxisset societate cum ip̄o debitore habent alia decem capita ita q; si ant cōmunia ⁊ ip̄i sint socij in piculo ⁊ puentibus. tunc p̄ quāto ex p̄tēplatoib⁹ mutui quāt debitorē creditor in cōtractu p̄fate soccide pro tanto est ibi vsura. Tertius casus ē de eo q; emit oues a paupibus vel non paupib⁹ quas minime habēt ⁊ scit ve credit eas nō habere ac p̄ tali emptiōe dat aliquā pecunie q̄titatez. et q̄si iam a vēditore illa aialia accepisset locat illa vēdente p̄ certa annua pensione. talis q̄dez p̄tractus vsurarius est ⁊ fit infraudē vsurariū vbi talis p̄stitor aliqd lucrari debeat vltra sortem scđa vltra pecuniā quam p̄us dedit. Si aut credit illa illum habere ⁊ sine fraude emit tunc non est vsura: si scđa capitale stat ad piculuz ei⁹. quia tūc est vera locatio.

De tribus alijs casibus etiā licitis in soccidīs ouium. Cap. iii.

Tertiu⁹ capitulū addat etiā de trib⁹ casibus ouium qui licite p̄nt ⁊ solent fieri. p̄m⁹ casus est qñ qdam tradit oues cuidā monasterio s; tali puentiōe ne q; de q̄libet oue recipiat annuatim duos solidos cū longē pl⁹ valeant fructus earū puta q̄ttuor vel qñ q; solidos annuatim. S; addit q; etiā oēs p̄dictē oues moriant vult p̄dictū fructum insup si multū multiplicet oēs ip̄i monasterij sint. In sup q; post mortē tradēs etiā si cētuplarēt ad ip̄m monasteriū veniāt. p̄m em̄ hostiā. talis p̄tractus licitus est: nec pōt etiā petere restitutionē ex quo i ip̄a traditione nō fuit lesa q̄uis mortalitas ouium sequerēt: nisi tā oues vtiq; infecte essent ⁊ ad mortē pate: ⁊ h̄ monasterium ignorauerit ne p̄spexerit mortalitatem venire posse. ff. d. mīno. l. vey. s. si locupleti. Consulo tñ tradēti in h̄ casu q; inspecto lucro de ouib⁹ a monasterio habito q; forte fuit parū ⁊ longō tēpore insolidū habuit lucrum non exigat. aut remittat partem: ⁊ sic sentiat ptem damni nec cū iactura mōasterij locupletari velit. ex d.

De foccidis animalium

re. in locupletari. lib. vi. **C**aveat igitur insuper talis tradens quod nisi in hoc contractu pventus consentiat non tenet conventus de ouibus abbat vel cellario vel homini cum predicto pacto datis extra de depo. c. j. hec sunt in hostien. **S**ecundus casus est talis. pono quod Petrus tradit viginti oves Iohanni usque ad duos annos tali conditione quod ipse Iohannes teneat eas et earum fructus et fetus cum diligentia pascere et suare scilicet suis expensis. fetuum vero et fructuum earum medietatem ipsi Petro fideliter consignare et dare atque in fine termini easdem oves vel alias que eis occasione extabunt ipsi eisdem assignare: si tamen ipse vel aliquis earum: aut ipsarum fetus vel fructus culpa: aut dolo ipsius Iohannis vel eius nuncii perierint vel deperierint fuerint ad damnum ipsius Iohannis spectat. Si vero divino iudicio vel casu fortuito hec evenierit ad Petrum habet pertinere: dummodo Iohannes predicto Petro de homini faciat plenam fidem. talis quidem contractus licitus esse videtur: quia satis videtur esse equa et bona predictio utriusque. **T**ertius casus est secundum Bal. de pulsio in li. j. ca. p. socio. ubi gratia. dedi oves in foccidam ad quinquennium et de consuetudine est quod in fine quinquennii dividatur oves et fructus earum oves interim naturaliter perierint nunquam rusticus aliquid obligatus est mihi. **D**icendum quod in tali casu potest contingere damnum triplex. Primo ex natura. secundo ex fortuna. tertio ex culpa. Primo quidem in tali casu potest intervenire damnum ex natura: et in hoc casu: quod fuissent picture etiam penes me ideo restituere non tenet etiam si fuissent extimate: nam in contractibus non ordinatis ad dominium transferendum estimatio emptionis non facit. ut ff. p. socio. l. cum duobus. §. dam. ff. locati. l. ii. et hoc propter regulam traditam. ff. de tract. em. l. cum manu lata. §. nemo. Secundo potest contingere tale damnum ex fortuna: unde si perierint fortuito casu cui resisti non potuit ut tex. dicit in pallegatis. l. §. damna quod periculum est commune. p. inde si oves estimate erant. xx. lib. tunc rusticus tenet mihi restituere decem. nam si nihil restitueret totum damnum foret utique meum: quod esset contra illud textum in §. damna. qui dicit quod damnum est commune. Et hoc patet quod aliter iudicamus de casu fortuito: et aliter de casu naturali. Tertio vero contingere potest ex culpa. unde si culpa rustici damnum illud supervenerit ipse ad emendam tenet totum scilicet quantum sit. quod annis temporis dividende societatis omnes oves erant mee l. estimate tradite fuerint sicut predictum est. Ad hoc fac. c. de pac. l. si pascenda pecora. et etiam in predicto. §. damna. in. l. cum duobus. ff. p. socio. Si vero venerit rustici culpa: tunc non tenet mihi nisi ad dimidium pro parte: quod in plus me non damnicatur. **E**x dictis iam patet secundum Bal. quod si predictum

damnum intervenit ex natura pertinet ad tradentem. Si vero ex fortuna tunc pertinet ad utrumque. Si ex culpa pertinet tantum ad recipientem: plura quod pertinet ad hanc materiam dicta sunt in summe nuper precedenti arti. ij. c. iiij.

Articulus. ii. de foccidis bouum et animalium grossorum.

Secundo ponamus casus ad boues et alia animalia generis grossioris: de quibus etiam tractabimus tria capitula. Primum erit de quattuor casibus licitis. secundum de tribus casibus non licitis. tertium iterum de tribus aliis casibus licitis l. oēs a licito ad illicitum et converso ab illicito ad licitum per multipliciter variari.

De quattuor casibus licitis circa foccidam bouum. Caplm. i.

Primum capitulum fit de quattuor casibus licitis in foccidis bouum. Primum casus est talis Petrus tradit Iohanni bouem et vitulum nutriendos ad annum. hac scilicet conventio quod in fine vendatur: et Petrus ante omnia suum extrahat capitale deinde dividatur lucrum. In hoc casu duo necessaria sunt ad hoc quod licitus sit. Primo quod Petrus retineat in se periculum fortuitum capitalis: alias illicitus esset contractus. Secundum est quod si animalia minus viderentur quam fuerint empta. non tamen ex hoc Iohannes tenet ipsi Petro ad supplendum per capitali deficienti: quod tunc esset capitale saluum quod est per ea que dicta sunt supra in summe precedenti arti. j. c. ii. ex quo patet quod talis tractus est vitarius. Secundus casus talis est. pone quod Petrus locat Iohanni duos boues volens quolibet mense duas minas seu duos sextarios frumenti retinet sibi predictorum bouum periculum. quod iuris est: dicendum quod talis locatio fit licita dummodo tamen sit tunc quod respondeat utilitati que potest haberi de bouibus aliis illicita esset. nam si nulla de bouibus adveniret nihil dare deberet aliter meteret ubi non seminauit. quod utique illicitum est atque iniustum. Tertius casus addatur et pone quod Petrus locat Iohanni duos boues estimatos cum hac predictio. scilicet quod Iohannes labor et sibi cum dictis bouibus in anno. xij. bulcas. i. mensuras terre: et in fine anni boues vendi debeant: atque per totum suum capitale plus retrahere debet: et Iohannes debet habere medietatem lucri dictorum bouum quod iuris est. Dicendum quod talis tractus licitus est. si ipse Petrus observat duos. Primo quod retineat sibi periculum dictorum bouum. secundo quod permittat ipsi Iohanni satisfacere de labore quem sustinebat in laborando fratri: et hoc ad arbitrium boni viri. que satisfactio computetur in hoc quod dat sibi medietatem bouum. Et si nullum lucrum fieret de bouibus tunc Petrus recopensare videtur debere pro expensis factis a Iohanne de ipsa scilicet bouum sorte. vno predictorum duorum deficiente contractus licitus est.

Quartus casus addat iterum: nam eodem modo licitum est boues locare ad laborandum ad quam partem lucris et damni: dummodo locans boues laboranti permittat competenter se satisfactorum labore quem sustinet: siue fiet satisfactio de expensis factis ex parte dantis: siue de sorte bonum: si ibi non fuerit lucrum: alioquin contractus illicitus esset.

De tribus casibus non licitis in societate bonum.

Capitulum II.

Secundum capitulum est de tribus casibus non licitis in societate bonum. Primus casus est quando quis locat boues ad medietatem. scilicet per certis sextariis bladi: eo scilicet pacto quod si moriantur vel deteriorantur conductor subeat medietatem medietatis: si autem meliorantur habeat medietatem commodi. In hoc enim casu quod tradens boues sub specie locacionis quasi mutuatur: seu commodat boues suos. ideo in tali locacione datur portio conductori: quod vix aut nunquam potest habere conductor tantum commodum de melioratione bonum quantum potest habere damnum de morte ipsorum nisi sextaria que per condicione dimidii bouis darentur sufficeret equiualeret conductori quartam partis id est dimidii bouis pura si bos ad arandum per annum sufficeret per quattuor sextarios conducatur. dentur duo sextaria per dimidio bouis predictorum. ratio est: quod in hoc concurrunt duplex contractus. videlicet. scilicet emptio medietatis bouis propter quod medietas talis concurrat ad periculum susceptoris. Secundus contractus est conductio. scilicet alterius medietatis. si igitur per expectationem solutionis per emptiois prime medietatis non ultra iustum precium conductiois scilicet medietatis graue nulla est ibi usura: nec etiam iniustum precium. Si vero locator apponit predictum pactum: quod timet quod conductor nimis grauet bouem. Si de huiusmodi pacti periculo non timeret: firmiterque proponeret quod si bos sine conductoris culpa: aut nuncius eius periret nihil de illo periculo exigit ab eodem. tunc non est illicitus ex hoc respectu: sed quod contractus in forma usurarius videtur. Primo propter scandalum mortaliter peccat: eo quod hoc scientes: quod rector eius intentionem non vident scandalum: inde sumunt. Secundo quod eius heredes etiam nescientes eius intentionem possent repetere capitale. Si quis obstat in prefato casu non esse usuram: quod conductor in se suscipere potest periculum et fortuitos casus rei conducte quantum est de natura contractus. Dicendum quod in prefato casu sunt duo contractus. videlicet. in periculo locacionis et conductoris: et alius est societas. Contractus quod societas de sui natura exigit equitatem proportionis: sicut patet in precedenti sermone articulo. c. iij. unde quantum ego in societate do vel

facio tantum proportionabiliter inde recipias. Si autem propter mutuum mihi factum pars societatis mee deterioratur pro tanto est ibi usura. Secundus casus est talis. Petrus tradit iohanni duos boues extimatos. xx. florensis: videlicet. scilicet cum eis laboraret ad annum tali pacto quod ipse iohannes teneatur eos fideliter enutrire expensis suis atque in fine anni predictos boues vel extinctionem predictam cum quarta parte lucris si inde lucratur fuerit: vel tamen minus ipsa estimatione quantum portat quarta pars damni si inde superuenierit damnum tunc teneatur ipsi Petro dare vel consignare: nisi quod talis contractus licitus erit. Dicendum quod iste casus est similis illi de quo in precedenti sermone dictum est articulo. c. iij. in ca. Tertio pinde videtur hic dicendum: sicut ibi dicebatur. scilicet quod est illicitus. Est autem licitus talis casus si adderet in pacto quod si damnum aliquod sine culpa ipsius iohannis aut nuncius eius interuenierit quod ad ipsum Petrum integre pertineret. nihilominus tale damnum Petrus a predicto iohanne non tenetur acceptare: nisi ipse iohannes per tres testes fideles de hoc faceret plenam fidem. Aduertendum est semper quod predicta debent intelligi secundum debitum equitatis. nam quod deducitur estimatibus operum et laborum ipsius debitoris expensis factis de bonis eiusdem: et in bobus etiam in opatione eorum facta diligenter et fidei examinatione si quod superesse reperit id siquidem estimandum ac diuidendum est. Tertius casus addatur: et pone quod Petrus tradit iohanni unam vaccam quoniam libris estimata cum tali. scilicet. pacto quod ipse iohannes teneatur eam: et omnem eius fructum cum diligentia seruare et custodire sumptibus suis fructumque ei: et fetum non alienare sine iussu Petri atque de fructibus eius et fetibus portibus tamen Petro dare et consignare donec sit sibi de predicto precio satisfactum integre: deinde assignare sibi dimidium in futuro de fructibus et fetibus talis vacce: si tamen vacca vel eius fructus et fetus culpa ipsius iohannis annis aut nuncius eius quocumque modo perierint. ipse iohannes integre restituere teneatur. Si autem diuino iudicio aut fortuito casu superuenit vindicta pertineat damnum ad ipsum Petrum: queritur quid iuris. Dicendum quod talis contractus licitus esse videtur secundum quosdam. nam licet Petrus prius sortem suam recipiat: tamen inconueniens non videtur cum in se suscipiat periculum fortuitu casus et diuini iudicii. Sed verior sententia tenet quod talis contractus illicitus est. nam euidenter apparet quod potior est conditio locatoris quam conductoris: quod poterit euenire quod postquam Petrus suam sortem recepit vacca cum omni fetu et fructu peribit. et sic de omnibus expensis et laboribus habitis circa vaccam ipse iohannes nihil habebit. quod iniustum esse videtur. ideo verius dicendum est quod talis contractus illicitus est.

De imprestitis venetorum

De tribus casibus iterum licitis in
soccidis bouum. Caplm. m.

Tertium capitulum est de tribus casibus licitis in soccidis bouum. Primus casus est iste locat Petrus Joani duos boues estimatos. xx. florenis cum tali pacto quod ubi consummum est dare pro duobus bobus duodecim frumeti sextaria det sibi ipse Joanes octo: ita tamen quod stet ad periculum tertie partis bouum. nunquid licitus est contractus? Dicendum quod sic: si tamen Petrus satisfiat Joani de suo labore: et tunc licitus est: quod Joanes obligat se ad periculum tertie partis bouum alias non. Secundus casus est cum Petrus locat Joani duos boues paciscens secum quod det sibi sextarium frumeti quolibet mense nec de periculo mentionem facit. In hoc casu aduertendum est quod si Petrus vult capitale habere firmum: tunc quidem usura est: sed si intendit fortuitum periculum in se suscipere. tunc casus licitus est. Sic quidem eodem modo hoc licitus est in vectura equi si tunc insuper morientur boues pro Joanis in curia satisfacere teneat. Tertius casus est. emit Petrus duas vaccas: et eas tradit Joani sub hoc pacto quod illas pascat: et cum eis terram colat: ita tamen quod ipse Petrus de primis fructibus illarum recipiat medietatem precij earum: quo recepto medietas agricole atque alia medietas sit Petro: et equaliter diuidantur fructus hunc addito quod agricola deo obligetur anno unum sextarium tritici ipsi emptori. scilicet Petro qui terram colit cum ipsis vaccis. et si moriantur vacce equaliter communicentur damnum. nunquid licet? Dicendum quod contractus licitus est: sed magis est contractus locatōis societatis. quod locat vnam vaccam que est sua pro vno sextario tritici annuatim: et pro pastu vacce. et fetus est eius fructus. sed de alia nihil recipit. quod non sua sed agricole est.

Articulus. m. de soccidis que possunt fieri vario modo de ouibus et etiam de bobus.

Tertio subdamus casus pertinentes simul ad oues et ad boues licet multi predictorum casuum ad hoc duplex genus aialium applicari possint: et de hoc ponunt tantummodo duos casus. Primus est cum quis locat aialia pro certa quantitate frumeti seu pro quacumque annua re. talis quidem contractus licitus est: dummodo productor non grauetur ex imoderata mercede. licitus quoque est in tali contractu asponere pactum quod damnum et lucrum rei locatę comune sit: sed non licet pacisci quod solus sit productoris: nisi de eo quod preedit ex culpa sua. Secundus casus est talis: habet quis. xx. capita et tradit illa pascenda: et custodienda sub certa mercede pecunie vel participatione puentium gregis. sic tamen quod dominus retinet sibi periculum capitus predictorum: in tali quidem contractu non est usura:

quod in eo nulla interuenit ratio mutui. secus autem est si dominus sibi periculum non retineret. sed productori imputaret: quod tunc contractus esset illicitus. Et ut auidius et attentiue mane dici sequetur: capitis materia imprestitorum seu locorum: seu motus que amplissima et difficillima atque vtilissima et necessarissima nobis est promonitos esse volo: ac ad audiendum sollicitos esse gratiam veritatem huius rei aperiendum et nobis seruandi prestatum de domino nostro iesu christo quod cum patre et spiritu sancto in unitate gloriosus triumphat: et viuunt in secula seculorum Amen.

Bonica. v. in quadragesima que est dominica in passione de mane de imprestitis venetorum et de mote florentinorum ac de ianuesium alijsque locis que idem in subiecto sunt. Sermo. xli.

Repromissione accipiat qui vocatus est eterne hereditatis in christo iesu domino nostro ad Iherosolymam. ix. et in epistola hodie. En assum besterne promissioni fidelis locuturus de materia imprestitorum locorum et motus quam usque ad hunc diem distuli eo quod eius dignitas serialis diei non patiebatur molesta breuitate artari. Repromissiones ergo recipiat cum apostolo (vobis loquor: quod vocati sunt eterne hereditati. hoc est per repromissiones obseruationem quam vobis vocatis feci in precedenti die propter obseruationem eorum que dicent et) cōsequantur gloriā sempiternā: quā oēs iusti hereditabunt in christo iesu domino nostro. Res enim quam premanibus habemus appime grauis est atque dubia: et magnus vndique periculum perfert. Non sum ego profundus sensus: nec adeo perspicax ingenij ut noui quidam in hac materia ex me ad inuenire queam. Sed est fons indeficiens sapientie dei qui delibus atque doctoribus suis per de quorum riuis haurire intendo: ex me non audens in tanta de re tanquam dubia aliquid temerarie diffinire. vnus tamen fidenter dico quod sicut per prophetam. xj. Salomon dicit. Qui timet laqueum securus erit. et per psalmistam. de homine iusto inquit. Posuisti firmamentum eius formidine. scilicet in materia occurrenti: et quolibet predictorum potest esse thema in presenti sermone. Ad rem denique veniamus obstatum statuti ciuitatis florentie circa materiam montis. Ad intelligentiam igitur dicendum notandum est: quod motus de florentia casus series talis est. Cōstitas florentina pecunia egēs imponit quedam onera ciuib' suis: que vulgari ter presentie nuncupant. et ad has soluendas oēs ciues suos compellit. Statuit quod usque quod restituat forte ipsis creditoribus dari ultra ipsam sortem quinque per centenarium quilibet anno. ex hoc enim quod contingit quod predictis creditoribus vel ab eis iuribus huiusmodi tamen rursus fuit de accessione predicta atque

per tantū tempus aliquā accessio adēquata est
forti: aliquā nō in totū: aliquā insup ipsam exce/
dit sortē. Ceterū ad cōscientiarū exoneratiōē
statuit ipsa ciuitas q̄ q̄cqd̄ p̄uissum est p̄ ordi/
natiōē p̄dicti cōis dari debere talib⁹ mutuati
bus p̄ dono damni ⁊ interesse seu p̄uisione vel
merito dictoz creditoz intelligit̄ debere dari
et recipi: ⁊ detur ⁊ recipiat: ⁊ peti ⁊ recipi pos/
set p̄ spontaneo libero ⁊ mero: dono ⁊ donatio/
nis titulo ⁊ taliter recipiat: ⁊ recipe intelligat̄
quilibet talis creditor a cōitate p̄dicta: ⁊ hoc p̄
dānis ⁊ interesse ⁊ p̄ aliqua remuneratiōē di/
scerta atq; ita ⁊ taliter illud totū recipiat vnus/
quisq; creditoz p̄dictoz sicut petere ⁊ exige/
re valeat q̄ nullo modo q̄ ad cōscientiaz: nec q̄
ad mundū restituere obliget̄. Statuit q̄ illud
sic receptū absq; vlla alia liberatiōē: vel sine p̄/
dictā ciuitatē sciendū sine vllō cōscientie scrupu/
lo vt sibi vere donatū imppetuū valeat gaude/
re seu retinere. Sup̄ addidit etiā q̄ p̄ns p̄uissio
et oīa ⁊ singula in ea cōtenta in p̄dictoz credi/
toz fauore singulis diebus pro futuro tpe do/
nec per ciuitatē p̄dictā fuerit renouata intel/
ligat̄ singulis diebus ⁊ horis singuloz dierū
denoua condi: ⁊ renouari: ⁊ de nouo cōdita ⁊
renouata ⁊ sic effectū suū singulis dictis horis
et t̄pibus sortiat: atq; lex p̄ns loquat: ac si sin/
gulis vicibus ⁊ t̄pibus cōdita esset extēdendo
etiā eas ad q̄titates in preteritū iam receptas
per quoscunq; creditores ciuitatis p̄dicte. s. ex
causis memoratis. Item q̄ sibi soli v̄dicet lo/
cum in cuius ciuitatis p̄dicte ⁊ districtuali/
bus suis: ita tñ q̄ p̄ hoc nō p̄iudicet ciuitati p̄/
dicte in aliquo iure sibi quesito seu querēdo in
posterū vigore alicuius vltime volūtat̄s facte
vel sciende. Insup ciuitas p̄memorata sanxiuit
h̄mōi credita cuj iure p̄cipiendi tales accessio/
nes: ⁊ fructus in alios posse alienari cū hoc nō
hilomin⁹ pacto q̄ citati liceat redimere dictū
debitū creditori soluendū p̄ p̄cio ⁊ redemptiōē
dicti iuris ad rōnem. xx viij. vel. xxx. ⁊c. p. **C.**
et q̄ talis creditor teneat̄ ad dictā rōnem reuē/
dere dicto cōmuni ad oēm volūtatē eius rema/
nenti venditori p̄dicto lucro facto vsq; ad t̄ps
dicte venditiōis. ⁊ ad hoc sepe sepius statuit vl/
cōstituit sup̄radictū ad liberandū: ⁊ per illū li/
berant̄ oīs. hec licet taliter qualiter dicta sint
verbis statuti morē gessi: cōsimiles q̄ cōtract⁹
in ianua etiā in venetijs frequentant: addit̄ q̄
in venetijs: q̄ eius status securior est q̄ multi
dñi diuites ⁊ magnates dubitantes de instabili/
tate sui status volūtariē ponūt ad imp̄stita pe/
cunias mltas: ex hoc puidere volētes sibi p̄is
⁊ suis filiis in statu in quo statu pderēt: aut eis
cōsimilia aduersa venirēt. Quidā q̄ licet vide/
antur cogi p̄dictas pecunias soluere: nō tñ ex

ciuitatis charitate: s. ex ipsa cupiditate ponūt
eas qñq; p̄pter magnitudinē lucri. q̄ qñq; dā/
tur decē vel octo p̄centū. variant̄ tñ noīa ho/
rum cōtractū in ciuitatib⁹ p̄dictis. nam in flo/
rentia vocant̄ mōns. in venetijs vō imp̄stita
noīant̄. Triā igitur hominū genera hos cōtra/
ctus frequētant: sicut p̄ exp̄ientiā ptz. Primi
sunt coacti soluētēs. sc̄di sponte ponētēs. tertij
vō libere emētēs: ⁊ de his tribus trēs p̄clusio/
nes per ordinē subiūgamus.

**Articulus. i. in quo ostendit̄ qua/
re mutuare coactus licite exigere po/
test interesse damni ⁊ p̄babilis lucri.**

Primo q̄dem tractandū est de his q̄ cō/
acte soluūt de quo sit cōclusio talis: p̄/
stare coactus licite pōt exigere inter es/
se damni ⁊ p̄babilis lucri. Ex hac q̄dem p̄clu/
sione talis veritas seu correlariū ad p̄positū
elici pōt q̄ coacti p̄ venetos sanuēses: vel p̄ flo/
rentinos p̄stare cōitati pecunias licite possunt
p̄ suo interesse aliqd̄ recipere vltra sortē. ⁊ s. ex
triplici rōne. Primo rōne dñij cōpellētis. sc̄do
rōne dāni emergentis. tertio rōne lucri cessan/
tis. quarto insup subiūgamus: in q̄bus casib⁹
ius p̄dictoz denarioz sic coacte solutoz lici/
te transferri possit.

**Q̄ coactio volūtat̄s in mutuo fa/
cta excusat accipe aliqd̄ vltra sortem**

Capitulum. i.

Primo q̄dem p̄dictis ciuib⁹ licet ali/
quid accipe vltra sortem rōne dñij cō/
pellētis. Possunt q̄dem p̄dicte ciuitates rōna/
bili causa req̄rente: ⁊ maxime p̄ rei publice de/
fensione vti p̄sonis subditoz suoz: multo fort⁹
ius pecunijs eoz. nam ⁊ si ad generalē collectā
camere fiscali applicandā nemo imponere pos/
sit sine p̄ncipis p̄missione. vt. l. j. c. de exac. tri/
bu. ⁊. l. x. ⁊. e. l. de executiōe. ⁊. l. placz. tñ colle/
ctam specialē vnaqueq; ciuitas ⁊ vniuersitas
p̄ necessitate sibi incūbente indicere pōt vt. l.
antecedēs. ⁊. c. de ope. pub. de q̄ est dare nota/
bilem glo. in. l. j. q̄ si nemo sup̄ vbo p̄consul.
ff. q̄ cuiusq; ciuitatis noīe: etiā hoc legitime te/
nent Ex dictis atq; exp̄ientiā demonstrāte pa/
tere pōt q̄ tales ciues ad talia soluēda onera ⁊
possunt cogi: ⁊ de facto cogunt̄ hec q̄dem coa/
ctio ⁊ violētatio de rōne mutui multū aufert in/
tantū q̄ verius dici posset dñatiua coactio vel
tyrannica rapina q̄ solutio ciuium volūtaria.
Dñatiua coactio q̄dem qñ cōitas seu rex ex tu/
sta causa cogit ciues ad prestandū pecuniā seu
bladū ⁊ similia. Tyrānica vō merito tunc dici/
pōt qñ hoc sit ex causa irrōnabili ⁊ iniusta hec
rō videre meo multū ponderāda est quā tñ mlti
nō ponderātes deuiant a x̄itate iuris grauā

De imprestitis venetorum

tes q̄ minime grauandū est: cum enī de natura
vsure sit q̄ fiat in mutuo volūtario: et nō in co-
cto et in facto hic cogunt̄ ciues. Sequit̄ q̄ tale
violentū mutuū nō vitīū vsure sapiat: sed mu-
tuantē ad posse interesse recipe iuste disponat.
preterea qua lege phibēte nō pōt ciuitas licite
suadente rōne iusticia et honestate reuelare su-
os ciues: sicut cōp̄rimere et grauare: pōt grauare
et releuare: volūtarie grauare volūtarie rele-
uat: ei l̄z ciues suos grauare: q̄re nō liceat et iaz
releuare cu3 generali licite possit ciues suos re-
leuare potius q̄ grauare. Vbi gr̄a. si eos vt fa-
ciant iniustū bellū grauare: iniuste grauare: et tñ
taliter coactos si de iusto lucro p̄m̄iat iuste re-
munerat. Ex quo ptz q̄ grauare qñq̄ l̄z qñq̄
non licet: remunerare generali⁹ licet. Preterea
tanta est in tali cōitate et in grauādo: et in rele-
uando volūtas libera q̄ pecunia: habita in tali
coactōe: nec repeti pōt: nec ex ea semp̄ idēz pre-
cium dat̄: sed qñq̄ maius: qñq̄ minus fm̄ me-
liores vel deteriores ciuitatis cōditōis. Ex h̄
ptz tales ciues coacti aliqd̄ recipe possunt a ta-
li cōitate: qz coactio excusat eos. facit ad hoc ex-
tra dere. iur̄l. q̄ nō vbi dicī q̄ nō est licitū in le-
ge necessitas licitū facit. Et hoc ptz de cō. v. c.
discipulos. et. ij. q. j. c. sicut eadē causa vbi dicī
Necessitas legē nō habet: nec tales hoc modo
grauati possunt de suo dāno aliter puidere ni-
si accipiēdo qd̄ a cōitate volūtarie offer̄ seu vē-
dendo: qd̄ qdem insup est dānosum cū. c. ven-
dant qñq̄ p. xxvj. qñq̄ aut̄ plus: qñq̄ xō mi-
nus pntem tñ rōnem nō pondero multū: licz a
plerisq̄ in tali casu soleat assignari cum etiā ad-
duci posset p̄ libero mutuāte. Nec obstat si q̄s
obiectat q̄ talis modus a cōitate ordinat̄ inui-
tat hoīes ad peccandū: eo q̄ inducat ciues ad
sperandū: et ad recipiendū plusq̄ dederūt et vlti-
tra sortē. Ad hoc dicendū q̄ hoc tūc verū esset
qñ solūes spe lucri p̄ncipaliter moueret. sed ta-
les solūes nō p̄ncipaliter spe lucri mouent. s̄
secundaria spe moueri pnt. que qdem spes nō fa-
cit vsurariū iuxta notata per glo. in. ca. cōsul-
uit extra de vsuris. Insup idem declaratū est
plenius supra sermone. xxxvj. arti. iij. c. ij. Et
quis queso expiētia teste que magistra oīuz ex-
tra de electōe. q̄ scit li. vj. quis in q̄ p̄maria du-
ctus intentōe q̄q̄ p̄ centenario cōitati volūta-
rie mutuarēt p̄siderato q̄ longe plus lucraret̄
exponēdo eos in alios vsus licitos et honestos
vbi haberet denarios suos et iaz tutiores. Cū
etiā si vellet vendere centū mutuata cōitati nō
centū: sed. xxv. vel. xxx. tantū poterit rehabe-
re cum si emeret. C. possessionū vlt̄ domū cōiter
tantū dē reuēdere possunt. nec insup obstat: q̄
coacta et inuita cōitas soluit vt dicūt qdam cū
minime cogi posset a subditis suis. soluit enī vo-

luntarie iusta rōnabili et honesta causa regula-
ta: sicut in p̄ncipio hui⁹ sermonis ptz. Insup si
solueret et inuite: nō cōstat creditorib⁹ suis ma-
xime cu3 reformatōe sua sicut supra in p̄ncipio
ptz p̄trariū cōitas asseuerat. et nō in certis: sed
in dubijs locus sit cōiecturis. ff. de vbo obli. l.
cōtinuus. 4. cum ita cōcor. suis. Notandū est
tñ fm̄ Fredericū de senis: q̄ si post coactionē
quis casu cōtentat̄ q̄s esse creditor alicuius vt
scz gr̄a mutui recipiat vltra sortēz vsurari⁹ sit.
qm̄ sola spe seu intētōe aliqd̄ recipiēdi vltra sor-
tem gr̄a mutui vsurariū facit. tñ si tales recipi-
unt quinq̄s velut gratuitū donū sperātes reci-
pere illa nō ppter mutuū: q̄uis mutuū in cau-
sa sit ex parte cōitatis. sed illa sperat tanq̄ a p̄-
sona grata p̄seruitio sibi facto minime vsurarij
dicere pnt. cōcor. cum hoc. Tho. ij. q. lxxvj
arti. ij. faciūt ad hec que dicta sunt supra sermo-
ne. xxxvj. arti. iij. c. iij. de intentōe. Insup ad-
di pnt ad finem Frederici que de intentōe an-
tecedēte et subsequēte et cōsequēte dicta sunt ser-
mone. xxxvj. c. vlti. Ex his pz q̄ p̄dicti ciues
sic coacti pnt p̄dicta recipe vltra sortēz. pateat
hoc etiā p̄ exemplū. pone q̄ quis vult vti pecu-
nijs suis in mercātia nec illa pposuerat mutua-
re. deniq̄ ab amico req̄sit̄ instanter q̄ vsq̄ ad
certū tps sibi mutuet pecuniā suā illā et ex cha-
ritate sibi libere mutuat eaz absq̄ omni fraude
vsurariū: addito tñ q̄ p̄dictus si in termino sta-
tuto nō soluat tantū teneat̄ soluere vltra sortē
Tali vtiq̄ casu elapso termino et mutuo nō so-
luto: pōt mutuās exigere et recipe p̄dictā penā
a creditore rōne sui interesse: si vt p̄dictū est pe-
na nō sit appositā in fraudē vsurariū. c. x. arbi. c.
dilecti. et. xij. q. ij. fraternitas. sed de hoc latius
in sequēti sermōe arti. iij. c. j. dicet̄. Et si in pre-
dicto casu l̄z vbi nō multa violētia ptz: nisi de-
tentio rei vltra terminū cōstitutū cōtra dñi vo-
luntatē. quāto magis licebit cui rōne interesse
sumere antedicta cum pecunia sua: et cōtra vo-
luntatē suā affer̄ et detinēre quasi semp̄ nō tan-
tum p aliquot tps sicut i p̄fato casu detinere vi-
det̄. Aliud q̄ exemplū simile subūgamus. cre-
ditore dānificato ex longa mora solutōis rōne
dāni pōt aliqd̄ accipe vltra sortē. extra de fi-
deius. c. puenit ḡ et mutua re coact̄ tali coactōe
q̄ nunq̄ reddidit ei capitale. et ex his nō parum
dānificatus pōt recipe vltra sortē. cōsequen-
tia ptz. Nepe si quis istoz crimen vsurariū de-
beret incurrere: is qdem qui volūtarie mutuat
set potius incurreret illud crimen q̄ qui mutu-
asset inuite. eo q̄ sicut dictū est. nullus vsurari-
us effici pōt nisi volēs dare mutuū ad vsuraz:
quēadmodū Lu. vj. c. dñica vba sonāt. Qu-
tuū date nihil inde sperātes. Asecurat q̄ plu-
rimū a cōitate tale premiū recipientiū mentes

q̄ tale lucrum ab illa donat sponte. nam vt dicit canon oblatio nulla culpe maculaz ingerit. queno ex ambiētis petitiōe p̄cessit: vt dicit. s. q. ij. c. sicut ep̄m. 7. e. ca. ij. q. j. 7. q. vj. c. quam pio. 7. xij. q. ij. quēsta.

¶ Coacti mutua dare rōne emergentis dāni p̄nt licite aliqd recipere vltra sortem.

Caplm. ii.

¶ Ecūdo q̄dem ciuib⁹ antedictis: lz ali quid recipere vltra sortē rōne dāni emergentis qd vicz supuenit eis ex solutiōe p̄stantiaz: hanc nēper rōnez intantū experientia monstrat: q̄ oīno negari nō pōt: quot etenim ciues antedictarū ciuitatū ppter onera p̄dictarum p̄stantiaz intellexim⁹ sua mobilia 7 imobilia distaxisse quot ditissimos ad paup̄tatez imo qñq̄ ad mendicitatē deuenisse: q̄t orphanos viduas 7 pupillos totā suā exposuisse substantiā. Proinde mirū nō est. sed p̄dicte ciuitates taliter statuerūt p̄ habitu respectu ad q̄titatē pecunie mutuate aliqua quota talib⁹ soluentibus detur in euitationē emergētis dampni. Preterea a p̄dictis cōitatib⁹ tali modo mutuae coacti: 7 ex hoc dānificati sue vtq̄ indēnitati puidere nō possent: si non liceret eis ali quid recipere vltra sortē. Insup q̄ sine pctō suo sed artatus a suo supiore: (q̄ vt supra patuit eū artare pōt) homo nō habeat viam iuris vnde sibi satisfaciāt 7 satisfacere posset de dāno suo: nimis vtq̄ videt duruz nec alius modus est: nec magis cōsonus iuri 7 rōni q̄ q̄ ipsa cōitas cuius causa ciuis talis dānificatus est satisfaciāt cōpetenter: 7 nō ex hoc solo habito capitali qm̄ adhuc remaneret dampnū. sed p̄ id qd vltra capitale fit: ad hoc autē de iure tenet. facit ad hoc extra de fideius. c. puenit. Amplius nō ob aliam causam in alijs p̄tractib⁹ p̄cedit q̄ quis posset recipere vltra sortē nisi rōne interesse. s. euitandi dampni: sicut in sequēti sermone plenius apparebit. igit sic in p̄posito fieri lz. Pateat h etiā p̄ exemplū. verbi grā. si potentē dñm 7 su periorē meū aut p̄ inuasores stratarū aut p̄ p̄redones me dānificari cōtingat. lz nō possum facere q̄ seruet indēnis de facto. nihilomin⁹ habeo ius ex quo habeo restitui p̄ damno meo: et si restituit licite recipere possum quod mihi restitui debet. Sic vtq̄ in casu nostro contingit: quia puidetur ciui a cōmunitate pro damno suo. Item talis cōitas p̄ exp̄ientia clare intelligens talibus p̄stantijs dānificari ciues suos ne p̄ defectū mēbroz p̄reat totū corpus dictante ipsa lege nature q̄ corpus subueniat mēbris sicut 7 corpori ipsa mēbra. sponte 7 libere tanq̄ pia 7 discreta suorū ciuiuz mater puidet emergētī dāno ciuiū suorū statuēdo q̄ q̄libet ci

uis p̄ centū annuatim habeat qñq̄ 7 suo labore disponere pōt. igit et ciues possunt illa recipere de hoc modo: nec videt ad hoc sufficiens impugnatio cōtra. sed hec rō p̄cederet hoc mō p̄ dante ciuitati mutua etiā sponte. Item cōitas p̄ libito disponere pōt minime p̄tra diuinā legē: sicut plenius in sequēti arti. apparebit. q̄re hoc assumptū: vt hic assumptū posset esse dubiū vniuersaliter sumptū.

¶ Mutuare coacti licite possūt ali quid accipere vltra sortē rōne cessantis lucri.

Cap. iii.

¶ Tertio vō ciuib⁹ supradictis licet ali quid accipere vltra sortē rōne cessantis lucri. ponat simile. nēpe ex retentiōe debiti vel mutui vltra legitimū tps a dño p̄cōcessi impediti a lucro qd licite negociādo: vel alio modo licite lucrati fuissent. licite exigere. seu recipere p̄nt recōp̄sationē sui dāni 7 cessantis lucri s̄m discretū iudiciū prudētis viri p̄siderātis si vel q̄ntū eo tpe alij similē negociationē vel artē exercentes cum equali pecunia lucrati essent In sup arbitrari deberēt an isti fuissent nō mutuatō: sed aliqd iuste agēdo lucrati vel nō. Ad tñ dico q̄ talis retinēs obliget satisfacere totū lucrum qd ex tunc illis p̄babiliter puenisset si eā habuisset: imo tantū inde subtrahi deberet q̄ntum p̄ditionū dubietas i mercatōibus vel emptōibus cōtingentiū: pensanda esset 7 peritorū iudicio p̄babiliter estimanda. hec est cōis snia peritorū sicut latius dices sermone sequēti arti. ij. c. ij. Preterea amissio talis lucri quedā dānificatio est h̄mōi p̄stitoris: 7 ideo eo ipso q̄ mutans pōt iuste exigere interesse emergētis dāni: sicut in p̄cedenti. c. ostensuz est: pōt iuste exigere dampnū equalens dampnificatōis p̄dicte cessantis lucri. Si igit in hoc casu cuilibet licet aliqd dicto modo accipere vltra sortē. eadē vtq̄ rōne p̄dictis ciuib⁹ licituz esse euidenter apparet. p̄bo etiā q̄ eis magis liceat q̄ p̄dictis: naz discreta rō dictat q̄ in p̄posito casu postquam capitale violētē detentū nō potuit ipsi p̄stitori vel mutuati perdi: vel periclitari: sicut poterat in mercādo: vel negociādo. Ideo tñ debet sibi subtrahi de rōnabili p̄babili lucro q̄ntū p̄pōderat in certitudine certitudo p̄fata. Sz ciuib⁹ antedictis nō tñ auferet 7 retinet: s̄ etiā nunq̄ reddit capitale eoz: qua ppter p̄nguio rem remunerationē q̄ p̄fati merito suscipe p̄nt Si q̄s aut obijciat q̄ pecunia quā cōitas debz nō valet nisi seip̄s. nec ex seip̄s pōt fieri lucro sa: Dicendū q̄ pecunia illa dño suo verisimiliter luisset plusq̄ seip̄am ppter industriā q̄ ille fuisset vsus: non solū ad p̄cauēda dāna que sibi ex eius absentia p̄tigerūt: sed etiā ad lucra p̄meri

De imprestitis venetorum

cationū industriā cumulāda: et nō ideo habuisset ex se sed ex industria dñi sui: et ideo receptor pecunie nō solū priuat dñm suū pecunia sua: sed etiā ex toto vsu et fructu exercitade industrie in illa seu pillā. Siq̃s scđo obijciat q̃ pecunia illa cōitate sic ablata atq̃ retēta nō habz aliquā mutui rōnez: nō enī habet rōnez capitalis: seu depositi: sed ex mutuo nullū lucrū creditori p̃t qñ vsurariū esset ac p̃ cōsequēs et indebitū. igitur zc. Respōderi pōt q̃ l3 pecunia illa nō habeat realiter vim capitalis. habet tñ interpretatiue seu ablatiue: q̃ ex quo dñs vsus fuisset illa vt capitali suo cōitas nō abstulit sibi solā simplicē pecunie rōnē: sed et rōnē capitalis: et ideo sibi tenet tanq̃ de capitali. ex tali rōne cōitas satis facit ciuib⁹ suis. De hac materia plus dicet in sequēti sermōe articu. ij. c. iij. Nec insup obstat: si quis tertio obijciat q̃ nō videt eē intentio cōitatis remunerare ciues rōne interesse damni emergētis aut lucri cessantis. nam si predicta intentio esset remuneraret eum: q̃ magis dānificatus esset ampli⁹ remuneraret q̃ q̃ minus. cuius vere p̃trariū manifeste apparet. Ad hoc dicit q̃ si hoc possibile esset equū vtiq̃ foret: sed cum hoc impossibile sit de q̃libet particulariter ad cōitatis noticiā puenire. Insup si de q̃busdā noticiā foret: ne inuidie lūiores et scandala in p̃lo orirent de impietate solutiōis et satisfactōis: ideo p̃ cōi bono sanxiuit q̃ pari satisfactōe remunerent et hoc vtq̃ bonū est ar. extra de cōsti. cum oēs ibi nota. v. di. vt cōstitueret. Ad qd nota de regulis iuris q̃ scandali zauerit in glo. Sile q̃dez videmus in collegio magistrorū et ordinatorū. vt q̃ prior est in tempore prior ē in sede. Quotiēs igit p̃ exp̃ientia videm⁹ magistrū vel doctorem precedre alios plures q̃ vtq̃ dignus non esset soluere corrigiā calciamentorum illorū: hec porbant extra de maio. et obe. c. f. et c. statuim⁹ vt vtrobq̃ cum suis concordantj⁹ multis.

Articulus. ii. q̃ illicitū est aliquid accipere vltra sortem his q̃ ad dicta imprestita denarios voluntarie ponūt.

Secūdo tractandū est de his q̃ in dicto monte siue imprestitis siue in locis spōte denarios ponūt l3 talis modus frari⁹ obleruet. nam cōiter volentes talem cōtractū facere emunt ab his qui tales denarios ibi habent et vendere volunt et de his et circa hoc personete habent vltā cōitate tanquā ab alijs solēt emi qd idem est q̃ sponte ponere. Et de hoc tale ponam⁹ p̃clusionem vīcz spōteponentes pecuniam suā sup imp̃stita et loca et sup florentie montem et ex pacto vltra sortē aliquid recipientes vsurarij sūt: et restituere obligātur. p̃ro

hac p̃clusionē lucidi⁹ declarāda circa eam q̃ duplicē intentōem p̃sideremus. Prima est intentio charitatis. secūda est intentio cupiditatis. Tercia est intentio p̃trarietatis. q̃ta est intentio veritatis.

In feruentis charitatis intentio ne sponte mutuatur sue communitati libere sibi oblata ab ea etiā vltra sortē licite recipere pōt. Capl m. i.

Prima est intentio charitatis. Circa hoc aduertendū est q̃ p̃nt eē qdā: l3 deu rari veri reipublice amatores: q̃ vidētes iminētes necessitatē ac p̃cula ciuitatis sue spōte ex charitate saltē p̃ncipaliter mouent suā pecuniaz mutuare cōitati sue: et de talib⁹ nō loq̃ p̃cto aūdicta. Nā tales licite recipere p̃nt qd spōtereis a cōitate offerit: sicut et de q̃bus dictū est in. c. p̃ceden. Nam nō minus p̃miari meret voluntaria charitas q̃ coacta: nec eas eo q̃ nō minor rō esse possit: et dāni emergētis: et lucri cessantis in voluntaria charitate q̃ in coacta necessitate. vñ. ij. ad Cor. ix. apls ait. Iubilare dato: rem diligit deus. Et habet etiā b. xxviii. q. f. sic enī vbi de hoc latus textus positus est. Et tñ spōte mutuās credit suā cōitatē: aut dñm p̃pter exercendā iniustā guerrā: aut aliam iniustā causā tali pecunia indigere: tunc sponte talib⁹ pecuniam mutuare est oibus malis: inde sequētibus efficacē causā ministrare: et tunc nō solū nō pōt licite aliquā remunerationē accipere: verū etiā oibus dānis: et malis que sine suo tali fauore data nō fuissent: nec facta iuxta posse satisfacere obligat: iuxta illud extra de iniuri. et dāno. c. si culpa. vbi dicit. Qui occasione dāni dat dānū dedisse videt. Sed incidit dubiū circa p̃dicta qd de facto q̃tidie accidit. pone q̃ imponit imp̃stantie onus cum incrementō p̃sue to vel p̃decenti p̃ illas p̃cipiendo dūtaxat qui soluerit infra certū tps. nunq̃d infra dictū certū tps soluētes: q̃ alias infra illud tps vtq̃ nō soluissent peccent intantū q̃ p̃cepta restituere obligent. Silt pone q̃ etiā q̃tidie p̃tingit fieri de mēse nouēbris. indicit onus atq̃ statutū p̃ his q̃ soluerint infra mēsem q̃ in kal. ianuarij incipiat lucrū dictū. q̃ nō soluerint post dictū mēsem incipit in kal. septēbris: peccant ne ita soluētes q̃ aliter infra illū mēsem nō soluissent. Dicedū fm quosdā q̃ ex quo mutuū qd est in hoc casu p̃ncipale fundamentū: atq̃ subiectum nō est ex intentōe corruptū: q̃ tales ex charitate mouent. vel saltē nō p̃maria intentōe lucrit: aut fuerint coacti: sicut patuit in arti. p̃ceden. ideo nō corrūpit edificii sup̃edificatū seu qualitas sublequēs inde: q̃ est vt p̃cipiat vel citius accipiat p̃dictū lucrū: p̃pterea nō pōt di-

et ibi esse usura probatur inquit. Nam ex hoc tale lucrum licitum est. ideo non est licitum illud desiderare: quod quidem per se intelligi potest: ubi causa: donat mihi coitas. **Ad.** si infra mensem ad exercitum valeat: aut mihi etiam donat. **Ad.** recipiens infra sex menses si infra mensem ad exercitum. **Ad.** si aut post menses quinquaginta tantum sed infra annum percipienda. **Repe.** si ut illa citius consequatur: seu ut illa alias non secuturus acquiram migravero infra mensem tunc committo usuram seu pactum. **Rece.** obstat si dicatur hoc non esse mutuum: sicut in casu nostro: quod ex quo sicut dictum est licitum est lucrum ratione dominii compellentis et damni emergentis: et lucri cessantis. ideo inter hunc casum et illum in principali radice nulla est ratio diversitatis. igitur nulla alteratio in dispositione iuris.

Multiplici argumento probatur quod sponte ponens denarios ad prestita ex intentione cupiditatis nihil inde recipere potest.

Capitulum. II.

Secunda intentio est cupiditatis. Circa hoc notandum est quod sponte ponentes denarios super motes sperantes aliquid accipere ultra sortem usurarii sunt. et hoc quidem probatur multiplici argumento vel ratione. Primo ratione intentionis: secundo ratione particularitatis. tertio ratione translationis. quarto ratione infructuositatis. quinto ratione prohibitionis. sexto ratione similitudinis. septimo ratione dubitationis. Primo inquit ratione intentionis cupiditatis. quam qui habet dans sponte mutuum usurarii est. et si nulla pactio de hoc exterius intervenit: sicut per extra de usuris. c. consuluit. Et quicquid ex mutuo illo receperit: restituere obligatus si potest: et si non potest mortaliter peccat: si satisfacere cum poterit non proponit: et hoc siue intentio super dicta sit mutuum antecedens: siue subsequens: siue consequens: sicut supra sermone. xxxvii. arti. iiij. et c. iiij. plenius dictum est. Nam omne mutuum ex lucro principali intentum usura est. sicut latius per supra in sermone. xxxvi. arti. j. c. iiij. in descriptione usure: sed illud lucrum est ex mutuo principali intentum. ergo est usura. Secundo probatur ratione particularitatis. nam predicta vendicat sibi lucrum: cum persona particularis atque privata mutuat alteri persone private. ergo multo fortior de illo qui mutuat coitanti quam magis peccare videtur qui fenerat coitanti cui amplius obligatur quam qui fenerat singulari persone. Proinde Augustinus ait. Charitas contra proprium et non propriam coibus anteponebat. et in c. bone. i. de postu. pla. Magis enim intendendum est bono coitatis quam persone particularis. ac per consequens magis tenetur homo gratis mutuari: et bene facere coitanti ceteris paribus quam singulari persone. ergo contrarius

facere magis pactum est. Tertio probatur hoc ratione translationis. quod talis mutuas in communione domini pecunie illius transfert. et per consequens pecunia illa non remanet sua: ut in l. ff. si cer. pe. ex quo sequitur: quod si per pecunia illa aliquid recipit ultra sortem. recipit de non suo. ideo usurarius est. hec quidem consequentia patet: quoniam si pra in sermone. xxxviii. artic. j. per totum est plene monstratum per. xij. rationes quare etiam in lege nature usura prohibita sit. inter quas in. viij. c. ratio assignatur quod prohibita est eo quod mutuas antedictus recipit fructus de quo non est suum quod utique acit mutuas antedictus: ideo usurarius censetur. Quarto probatur idem ratione in fructu. scilicet. pecunia quidem non est apta nata facere fructum: ergo talis querit fructus: ut per Innocentium in ru. de usuris. Ex quo sequitur quod iste qui non coactus libere ponit usurarius. et consequentia tenet ex precedenti motivo: hoc quoque argumentum roborari potest per dicta in sermone. xxxviii. arti. primo. ca. ij. ubi ponitur secunda ratio quare usura est contra legem nature. Quinto quoque probatur idem ratione prohibitionis. Lu. vi. enim precepit dominus. Mutuum date nihil inde sperantes: ergo mutuas obligatur nihil inde sperare seu recipere ultra sortem: ex quo verbo ortum habuit. c. consuluit extra de usuris. et ibi allegatur predictum dominicum verbum. Sexto insuper probatur ratione similitudinis: nam si quis supra vineam vineam: siue agrum libere prestat. c. ex quo deductis expensis mutuas annuatim recipit. x. lapsis decem annis: tenetur restituere agrum. quoniam ex fructibus sortis mutui extincta est. probatur hoc extra de pigno. c. illo vos. et le. j. l. de pig. ac. g. si iste libere mutauit. c. et singulis annis recipiat decem. elapsis decem annis sortis erit extincta: et per consequens ulterius recipere non licebit. eadem enim ratio in utroque est: ut manifeste apparet. nam in tali casu ponitur pecunia loco agri vel domus. Septimo quoque probatur idem ratione dubitationis querit enim Alexan. de balis. Quid de illo qui dubitat de aliquo an sit symonia vel contractus usurarius siue non: eo quod quidam legisperiti esse dicunt symoniam vel usuram quidam non. quid igitur faciendum cum hoc ignoret: et huic dubitationi respondit dicens: quod talis ab homini contractu abstinere debet: ne discrimini se committat. Melius est enim ut incidat in temporale damnum: quam in damnum spirituale. id est minus malum est: quod iste casus est talis. ergo hoc agens discrimini se committit: et sicut in sequenti. c. apparebit talis peccat mortaliter. Sed contra hoc quod hic dicit Alexan. et contra illud quod sicut dictum est in sequenti. iiij. cap. videtur quod dictum est supra sermone. xxxiiij. articulo. ij. capit. j. in fine. Que contrarietas per aliquos

De imprestitis venetorum

solui potest per id qđ dictū est supra sermone.
xxxiiij. arti. ij. in fine.

**De multiplici argumēto quod daz
pbare conant qđ sponte ponētes de-
narios ad impstita supradicta possūt
aliquid recipere vltra sortez et de impro-
batione eorundē.**

Cap. iii.

Tertia est intētio et varietatis eo qđ ple-
riq; septē cōtrarijs argumētis: seu rō-
nibus impugnat pdictā scđam intētio-
nem. Sicut enī pdictū tractū licere. Imo rōe
indēnitatis. scđo rōne donatiōis. tertio rōne cō-
munis vtilitatis. quarto rōne liberalitatis. qn-
to rōne possessiōis. sexto rōne nobilitatis. septi-
mo rōne pmissionis. Primo inq; rōne hoc
licere rōne indēnitatis. vñ sic arguit. Donēs
libere ad impstita seu super montē rē. ecunā
suā pōt se licite suare indēnem: qđ rā qđ vltra
sortē. Antecedēs ptz. pcedit enī qđ cōt rōne
interesse pōt aliqd accipere vltra sortē in ppo-
sito casu: qđ iste aliter pateret dam. 13. Ad qđ
rñdeo qđ cōcedo antecedēs et neg. psequentiā
qm si vult suari indēnis nō mutet cōitati pe-
cuniā suā: sed sibi retineat: et sic se seruabit indē-
nem. Sed si mutuat libere: mutuet et nihil reci-
piet vltra sortē: qđ aliter agit ptra dictū xpi Lu.
vj. Mutuū date rē. ergo. Scđo dicit hoc
licere rōne donatiōis. vñ sic arguit. Accipies
mutuū pōt libere donare de suo sibi mutuo dā-
tū et transferre dñum: qđ in re sua habet in spm
mutuantē: et facere mutuū rei sue: et p psequēs
mutuās pōt recipere illā rē tāq; rē suā nō obstatē
qđ sit vltra sortē: sicut aut sit in ciuitatib⁹ antedictis
libere ponētib⁹ ad impstita sua pecunias suas
ergo licitū est. Ad hoc rñdeo cōcedēs ante-
cedēs et cōsequentiā nego: et totū vsq; ad illaz
partē: hoc autē sit in ciuitatib⁹ antedictis: qm
nō libere donāt sed p pecuniā iaz recepta: ideo
minimē illud recipere. Ad hoc vidē supra ser-
mone. xxxvj. arti. iij. c. xij. hoc qđem p exem-
plū patz. Nam fm Bonauē. in. iij. di. xvj. et
fm Alexan. de halis. et Sco. in. iij. di. xvj. q. j.
cōfessor nō pōt manifestare pctm ei p pessionē
manifestatū etiā de licentia cōfidentis: eo qđ cō-
fessor ligatus nō tantū ex iure penitētis. sed eti-
am ex iure ecclesiastico et diuino sup quo nō p-
talis penitēs dispēlare. extra de pe. et re. omis.
et de pe. di. vj. c. sacerdos: ita et in pposito nō
nō enī ligat vsurarius aut qlibet alius ad non
recipiendū aliquid vltra sortē ex mutuo dato:
solo iure singularis psonae: sed ex pcepto diuino
supra qđ dispēlari nō pōt recipiēs mutuū. ideo
licet huic mutuāt de suo licite pōt dare. nō tñ
sic pōt sibi libere dare qđ mutuās licite recipi-
re pōt p pecuniā quā illi mutuauit aliqd vl-

tra sortē. post cōciliū vtiq; est mandatū. aut enī
dñs. Mutuū date. ecce cōciliū: 13 sit qnq; p-
ceptū: sicut p supra sermone. xxxvj. arti. ij. Et
addit. nihil inde sperātes ecce pceptū qđ vbi
gat semp: et ad semp: ppterea si quid recipit h
modo restituere debet. et si postea ille donauit
rit libere recipere pōt: nihilomin⁹ additis cōditi-
onibus que ponunt sermone. xxxvj. artic. iij.
ca. iij. Tertio qđ hoc licere dicit rōne cōis
vtilitatis. vñ sic arguit. Quilibet de suo in
quo plēnū ius et dominiū habet disponere po-
test in licitis et honestis p suo libito voluntatis
vt ptz in. l. iure. c. mādāt. g. et tota cōitas hoc
pōt pna ptz. qm in p sensu totius cōitatis intel-
ligit p sensus singulariū psonarū fm Sco. in.
iij. Licita qđem et honesta sunt q in cōmodū
et salutē reipublice sunt: q ppe ille cōitates po-
tuerūt sic disponere de reb⁹ suis q ponens tan-
tam pecunie qtitatē tātū recipiat cū modis su-
pra notatis. et p pns alius recipere pōt. pna ptz
qm ad hoc: qm illa mutua facta sūt. s. ad cōmo-
dum et salutē ciuitatū illaz. Ad hoc dicitū est
q cōcedendū est aīcedēs et p pns et pna pma.
Insup et assumptū dūmodo nō sit p legē iuste p-
cipātis et signāter ipius dei: p cuius legē vidē-
tur posita talia impstita: et supradicti tractus
in ciuitatib⁹ pdictis: nam bonū cōmodi habet
distingui ptra bonū honesti. Nēpe aīe salus sa-
luti corpis et rerū tpaliū pferenda est. xij. q. v.
c. pceptm: et ad hoc vide glo. in. c. ille. xij. q.
v. vbi glo. ait q malus dñū est i amissioe vñ
aīe q mille corporū. Quarto qđ hoc dicitū dicit
citū rōne liberalitatis. Nēpe ideo arguit dicit
tes Petrus de eo qđ suū est libere et plenarie p-
dare Martino. vt ptz. l. j. ff. de dona. et in cap.
q pculosum. et ex hoc Martino recipere. g. et to-
ta cōitas pōt de suo ipsi Martino libere pui-
dere: et sic ipse pōt illud licite acceptare. conse-
quentia ptz: qm plēnū ius habet cōitas tota
q qdlibet mēbrū ipius ciuitatis. et q aliq sin-
gularis psona supra suū ppiū. Nam pōt pfi-
scare: et pōt restituere qđ nō pōt singularis plo-
na eo q nō posset post destructionē recuperare.
vt ptz. ff. q cuiusq; vniuersitatis noīe. l. Item
eorū. et sic p psequēs pōt in cōitatis vtilitatē p-
uidere. et signāter illis quoz interest. Respon-
deo cōcedēdo assumptū dūmodo superior lex
nō sit in oppositū: sicut supra dictū est in sermo-
ne pnti in respōsione. Ad argumētū secun-
dum Nēpe singularis psona aliqd libere de
suo nō posset dare p pecuniā sibi mutuo data.
ita q mutuās licite illud recipere posset cū sicut
supradictū est sit pceptū superioris iuste pnci-
pātis mādāt. mutuū date nihil inde sperātes
vt patet Luce. vj. et c. cōsuluit. extra de vsuri:
Quinto etiā licitū esse dicit rōe possessiōis

ex quo sic arguitur. **I**sta que ponunt ad impstita supradicta montes et loca non sunt mutua: sed possessiones. ergo possunt homines ex illis tanquam ex possessionibus recipere annuatim fructus: sicut fit de possessione. partem utique antecedens eo quod per eam illa non est restituenda est. nec repeti potest: et tanquam possessio potest vendi: nunc carius: nunc vilis secundum conditionem et statum civitatum antedictarum: sicut etiam de possessionibus contingere solet consequentia partem: quoniam eundem locum tenet pecunia in tractu quam teneret si ex ipsa emisset annuum fructum tanti precij. **R**nde et ideo nego assumptum cum quod sit in civitate hic contractus vocabulum manifestaret. **N**am in venetijs non possessiones: sed impstita. id est mutua noiantur. nec a proprio significato vocabulorum est regulariter recedendum. scilicet de legum. iij. l. i. nec sunt sicut ager: sed sicut mutua: et alio modo cum re haberi non possent: nec sicut possessiones quam impignoratam possessionem ad mereuocare possum. possum etiam vendere in suo precio: sed impstita illa non quam non potest vendi. c. p. c. sed longe minori precio quam satis videtur absurdum. scilicet de c. florensis non habent. c. florensi. **C**oncesso autem antecedente nego consequentiam. et ratio est. quia pecunia nullum alium usum habet preter expositionem. ex agro autem habent fructus ex labore humano. **E**st enim ager aptus natus fructificare. pecunia autem non. **I**nsuper ager est meus et si de eo recipio fructum utique de re mea accipio. **P**ecunia autem a me libere mutuata utique non est mea. ideo non sic licite possum ex ea recipere fructum sicut ex agro meo. nec etiam verum est quod assumimus. scilicet quod eundem locum teneat ibi pecunia posita quem teneat si emisset annuum fructum. quam ibi vera venditio esset. hic vero mutuum est. sicut patet infra in. iij. arti. c. ij. atque in. xij. arg. **S**exto insuper asserunt hoc licere ratione nobilitatis et singularitatis. ideo arguitur. d. predicta sunt notabiles civitates in tota italia: imo in tota christianitate in quibus homines tractant exercent. magni domini ponunt sponte ad impstita antedicta. **I**tem religiosi in quibus sunt valentes viri: et in sacra theologia doctores. **I**nsuper et devoti religiosi ac timentes deum. imo devoti ciues et devotissime mulieres ponunt et emunt de quibus non de facili desperandum quod sint spectatores animarum suarum. nec corrupte fame. s. et. vij. c. sanximus. quare tenendum est tales tractus licitos esse. **R**nde concedendo primam partem antecedentis: et quantum ad secundam partem nego consequentiam. **N**eque in italia sunt alie ab istis spectabiles civitates: ut roma mediolanum bononia senis papiam neapolis et alie plures extra italia papiam lodi neme: brugis: colonia: gandavum: antuerpia: in quibus nullatenus exercent tales tractus que civitates libenter puerent commodis suis: sic tres iste proinde si salva conscientia hoc facere possent.

Ad. forte repirent in tota christianitate in quibus exercitarent tales contractus vel saltem tantum quam frequenter in civitatibus antedictis. **S**cdo dico quod in illis civitatibus antedictis non consenserunt omnes: sicut ego per experientiam novi. id est tamen habeant ibidem in dictis impstitis denarios non sponte positos: sed ex coactione civitatis: sicut predictum est: et si sunt ibidem quidam sponte minime mirum est. quoniam et multi absque aliquo rubore publice mutant ad usuram. **N**ec insuper est admirandum quod magni domini ponunt pecunias suas ad impstita illa. quoniam et magni principes usurarii aliqui sunt et diu extiterunt: insuper et predones aliqui etiam domini non bene informati an licent hoc dubitantes de statu suo: sicut predictum est ut tota ista subita perdere non valeant ponunt ibi pecunias earum. **E**t autem religiosi de talibus impstitis recipiant fructum non deducit illa mutua licita esse. **I**pse enim contra: nec ponunt in pstantibus pecunias nec etiam emunt mutua illa. sed modus earum contra talis est. **N**am quidam habentes pecunias ad mutua illa. quod scilicet coacte soluerunt: aut alias in predictis impstitis licito modo adepti sunt in ultimis voluntatibus suis per elemosyna dimittunt predictis religiosi pecunias illas. seu redditus illos: vel partem illorum ut partem hanc deputati per dominum venetorum utputa procuratores sancti marci mittant predicti religiosi. illam autem partem per elemosyna recipere possunt dummodo libere largiri. **S**i vero antedicti religiosi dicunt elemosyna aut tales redditus habere sollicitati et pretendunt ius habere in illis videant conscientias suas. nam id quidam: sicut supra monstratum est: possunt ex illis impstitis aliquid recipere ultra sortem. non tamen ad quos deveniunt ipsa impstita sicut ex predictis tibus partem proinde si de fenebris pecunia aliquid daret: puta quod denarium mortis relicti religiosi fuerunt a testatore empti vel sponte in monte positi: non coacti soluti. tunc quidem completa sorte a receptore talium abstinendum est. possunt quoniam et etiam predicti religiosi aliter legitime excusari. **C**onstat enim quod nullus efficit usurarius: nisi volens aliquid recipere ultra sortem sicut ex predictis partem. **S**i igitur predicti religiosi non recipiunt illas pecunias: seu elemosynas ab ipsis impstitis per pecunia: quam ibi libere posuerunt. vel quam sponte emunt modis antedictis usurarii non videntur: sed apparet quod recipiant elemosynas iure ipsorum quod illas iuridice illis reliquerunt. et quod habuerunt etiam et ius suum in illos legitime transtulerunt. id est non qualescunque iuxta ea que in predictis circa materiam istam dicta sunt. **S**eptimo quod credunt quidam putantes hoc licitum esse ratione permissionis et taciturnitatis proinde arguitur dicentes ecclesia papa: cardinales et plerique alii prelati istos tractus frequenter intellexerunt in civitatibus antedictis. nec tamen aliquid attemptaverunt contra eos per ammonitiones

De imprestitis venetorum

reprobationes aut per excoicationes. qua ppter de negligētia argui possent. scz q tantū piculū in ecclesia pmiserūt regnare in animarū disci- mine eis non puidēdo de aliquo remedio salu- tari. quare igit his cōtractibus nō puidērūt: sed eos ptransēūt sic intactos vident eos tanq̃ licitos quodāmodo approbare. Cōfirmat hec ratio. qz ciuitates pfate hos cōtractus frequē- tant tanq̃ iustos et eos fore licitos asserūt. q̃ si cōtractus vsurarij sunt: tenent et approbāt et af- firmant saltē implicite. ex cōsequenti licitū esse dare mutuū vsurā qd est cōtra dñicum verbū **Lu. vi. Mutuū date etc.** Ex quo sequit̃ mani- feste q errant in fide. qua ppter sic p ecclesiā p- cedendū esset cōtra pdictas ciuitatū cōitates sicut cōtra hereticos. Nē tñ circa hoc puidit. et longa tpa ab ortu illoz cōtractuū iam fluxe- runt. ergo verisimile nō videt̃ hos cōtractus vsurarios esse vel aliquo modo iniustos. **Re- sponso ad pdicta.** et primo negādo secūdā par- tem assumpti: qm̃ puiſiones cōis iuris et decre- tales facte cōtra vsuras: cōtra istos cōtractus sunt. et oēs subditos ligant nisi exempti et pul- legiati sunt. Sed q ex mutuo aliq̃s intendere posset aliqd accipere vltra fortē ex pūlegio pape absurdissimū atq̃ falsissimū est. Tum qz est cō- tra legē nature sicut supra sermone. xxxviij. ar- ti. j. per totū plene monstratū fuit. Tum qz est cōtra legē scripture: sicut patebit ibi supra art. ij. et maxime cōtra legē grē: hoc est cōtra vbu- z christi **Lu. vi. dicēs. Mutuū date** nihil inde sperātes. Tum qz est cōtra determinationē ec- clesie. vt ptz in. c. cōsultuit. et in. c. sup eo. extra de vsuris. **Alexāder. xxxix. ait.** Cum vsurariū crimen vtriusq̃ pagina testamēti detestet̃ sup hoc dispēsationē aliq̃ posse fieri nō videmus: qz cum scriptura sacra phibeat p alterius vita mentiri. Merito plus phibendus est quis ne etiā p redimēda vita captiui vsuraruz crimen inuoluat. hec ille. Ex his vbi colligit̃ primo q nō est aliqua dispēsatio posita vsura in secū- do q̃ colligit̃ q neq̃ p sustētate viduarū pu- pilloz vel q̃cūq̃ alioz dare mutuū ad vsu- ram aliquo modo licitū sit: sicut falsissime fabu- lant̃ p quo facit. c. nō est putāda. j. q. j. xxxij. q. viij. c. vnico. et maxime cum pensato q nec lice- at hoc p redemptōe captiui: sicut nec licitū est p alterius vita mētiri. Cum fm aplm̃ ad Ro. iij. nō sunt faciēda mala vt veniāt bona. Si q̃s forte miret̃ q cōtra tales ecclesia nō pcedit p- pter q hoc videt̃ pmittere tāq̃ licitū. Ad hoc pōt dici q ecclesia etiā hunc cōtractū pmittit: eo scz modo pmissionis de quo supra sermone. xxxviij. arti. iij. c. iij. de pma pmissione pticula- tim et bene declaratū fuit. pmittit. i. non punit. Ad pfirmationē etiā dico q dubito antecēdes

et nego cōsequentia p negatōe antecēdētis: et si ad partē aliq̃ declinare potius negare illam qm̃ spectabiles viri de materia ista sepe dubi- tant et inquirūt. sicut manifeste apparuit floren- tie in nro capitu. generali ibidē celebrato āno dñi. **MS. ccclij.** ad qd vtiq̃ cōuenerūt multi valētes viri inter quos fuit magr̃ Guilhelm⁹ de cremona. qui postea vtiq̃ fuit eps papien. vir ingētis scientie et magne fame. et tunc qdēz ad generalē ordinis nri missi sunt quidaz ciuis ex parte cōitatis instantissime porantes vt ma- teria istoz mutuoꝝ ptractaret̃ et declarare vel- lent p serenitate cōscientiarū suarū: an ptract⁹ pfati essent liciti an nō. Interrogat autē q̃dā die de hoc pticulares psonē pdictarū ciuitatū. si- cut ptz peritis religiosi qui inibi conuerſant̃. Ideo cōtra tales ibidem tpe nro extitit sepius pdictatū hoc sustinuit dominiū et ppls patien- ter sustulit: sicut ego ipse p expiētā vidi. Quō igit dicendū est illos tenere firmiter licita illa esse. cōsequentia etiā nihil valet: qm̃ cum hoc q aliquis teneret illa cambia licita eē staret q nō teneret licitas esse vsuras. Oporteret enim sic ipm̃ arguere. Iste tenet hec mutua esse licita. et iste tenet hec mutua esse vsuras. ergo iste tenet vsuras esse licitas: sed tūc minor est negāda vlt- cōclusio sequeret̃ ordine debito. forte enī q ali- qui vsurarij credūt vsuras esse licitas sicut ego quosdā cognoui. licet tales ne tāq̃ heretici pu- niant̃ hoc nō manifestat̃ p qd soluit̃ qd obijcit̃ ad illic cōtenta.

Confirmatio secunde cōclusionis scz q de imprestitis sponte positis non licet aliqd accipere vltra fortē.

Capitulum. iiii.
Quartā est intentio veritatis. Pro- boratione autē hmoi secūde cōclusio- nis. et huius secūdi articuli sic efficacissime ar- gui potest. Iste cōmunitates et spectabiliores earū dubitat: vtrum hi cōtractus sint liciti an vsure: sicut pdictū est. ergo in hoc dubio se pre- dictis cōtractibus exponētes exponūt se picu- lo mortalis culpe q̃re sicut ptemptores se mor- taliter peccant. Scdo sic isti dubitant an isti prefati cōtractus sint vsure q̃ se exponētes in h dubio scienter se exponūt piculo vsurarū: qua- re vident̃ saltē in mente vsurarius esse: nam nō dimittūt p hoc q pōt esse: q ex cōtractu sit vsu- rarij. Tertio sic isti dubitat: an isti ptractus sint vsurarij. ergo cōsentientes de hoc dubitat̃ an restituere obligent̃. et per cōsequens tenen- do et retinēdo: cum ista opinione cōtinuo stant in periculo: et discrimine et se exponūt mortali- ter culpe: et sic continuant mortalem culpam: vel restituunt. Et sic per consequens sic se ha-

bent ac si usurarij extitissent: nec alius modus
apparet quā per ipsam restitutionē q̄ possint a
vinculo mortalis peccati absolui. sicut etiā de
ceteris usurarijs dicemus. igitur in talibus du-
bijs dicit textus. q̄ est totius abstinere vt in. c.
in ciuitate extra de usuris. q̄ q̄dem directe loq̄-
tur in cōtractu dubio usurarū. ad idem facit. l.
adoptiuus. §. seruilis. ff. de ritu. nup. ibi. in re
dubia rē. et extra de spō. c. iuuenis. et de pe. di.
vi. c. baptizatus in fine. Item p̄ salute anime
est semp̄ via tutior eligēda: vt pt̄ in. c. illd̄ ex-
tra de cle. exini. et in. c. ad eius. di. v. volētibz
iḡr saluare animas suas hec est tutior via. s. a
talibus cōtractibus abstinere. q̄ in tanta peri-
tor dubitatōe alterā partē eligere nunq̄ tutā
Est q̄dem graue in re dubia certā ferre senten-
tiam. j. q. iij. c. graue. et xxx. q. vlti. c. Judican-
tem. et hoc maxime in casu seu in facto p̄prio: si
eius est istd̄ emere v̄l nō emere. Nepe in re p̄p̄a
sicut iudex: neq̄ testis: neq̄ arbit̄ q̄s eē pōt. c.
ne q̄s i sua cau. l. vna. et l. null. ff. de test. l. pl. ff.
de arbi. Nam amor et cupiditas que versant̄:
in p̄prio facto peruertū humanū iudiciū vt in
ca. iij. j. q. iij. Si ergo periti in hoc dubio dissi-
dant inter se et opinio illa que habet q̄ cōtract̄
iste et articuli subsequētes sint liciti nō sit tuta
p̄ animarū salute. Sequit̄ q̄ ab ista spontanea
denariorū positōe: et ipsoz emptōe debeat qui
libet abstinere donec apostolicū tanq̄ papam
nō tanq̄ particularis homo. sed tanq̄ vicari⁹
dei ad quē spectant dubia: que de nouo emer-
gunt decidere cōsulant: vt pt̄ in. c. per venera-
bilē. §. rōnes. extra quisi. sunt le. et in. l. de cum
nouo. c. de. le. q̄ aut per pa. nō licet nō p̄ bul-
lam declaratū sit sic referā mihi constat. Regi
enī in quarto sup̄ snias magistri Guilhelmi de
cremona. episcopi papieñ. q̄ cum q̄dā vir pre-
diues et in pecunijs potens p̄dicto modo intē-
deret ponere quandā magnā pecunie q̄titatē
in vna p̄dictarū ciuitatū p̄ elemosynis imp-
petuū dispēlandis paup̄ibus habito a p̄dicto
dn̄o Guilhelmo ob causam illius de hoc cōsi-
liopitoz facta q̄ de p̄dicta materia mōtis et im-
p̄stitorū in florēt studio papieñ. diligētī cōcul-
sione cū materia p̄p̄ cōtrarias opiniones ad
huc dubia remaneret occurrēt̄ alijs causis
missus est antedict⁹ dn̄s Guilhelm⁹ ambassia-
tor ad papā Urbanū. vj. tūc in ianua cōmorā-
tem. Rogauit q̄ eum p̄fatus diues instanter q̄
de p̄fata materia p̄suleret papā ei⁹ de sua intē-
tione circa positōnē p̄dicte pecunie in elemo-
synis dispensandū p̄positū reuelaret. Cui tan-
dem papa respōdit q̄ bene fecerat. de tali casu
eum cōsulēdo eo q̄ casus arduus esset. asseruit
q̄ illū usurariū esse. p̄dicta aut ego legi in li. p̄-
prio. quē ille p̄fatus ep̄s papieñ. cōposuit et in

monere reliquit. Cum igitur papa p̄dictus esset
peritissimus homo. satis ponderāda est respō-
sio atq̄ snia sua. Que snia sequēda sit in cōtra-
ria opinione dictorū vide in sequēti sermone ar-
ticu. j. c. ij. in fine.

**Articulus. iii. q̄ sponte emētes im-
prestita supradicta cum intentōe reci-
piendi aliquid vltra sortem usurarij
sunt.**

Tertio insup tractandū est de his qui
in dicto mōte imp̄stitis seu locis atq̄
suris libere emunt. Et de hoc datur talis p̄clu-
sio. Libere emens imp̄stita illa p̄ponens aliqd̄
recipe vltra sortē usurarius est et lucrū inde ha-
bitum restituere obligat. Et ad declarationē
huius cōclusionis triplex veritas subiungit̄.
Prima est p̄batōis. Secda est defensiōis. Ter-
tia est cōfirmatōis.

**Multiplici argumento approbat̄
q̄ emētes talia imp̄stita cū lucri intē-
tione illicite agunt.** **Capi. i.**

Prima veritas est p̄batōis. Nam pro-
batur predicta cōclusio triplici modo
Primo rōne. scdo declaratione. tertio
cōclusionē. Prima rōne et hoc tripliciter. Pri-
mo sic. Vera est p̄dicta p̄clusio. Quā talis libe-
re emens se ponit in eodē statu in quo vtiq̄ so-
ret si libere tantā pecuniā posuisset. q̄ cū homo
pones usurari⁹ sit q̄ sequit̄ etiā q̄ iste assūptū
pt̄. Si enī libere emo centū florenos q̄ sunt ad
imp̄stita supradicta sperās quolibet anno me
recepturū quinq̄: in illo statu pono me in quo
me ponere si libere ponerē. Et recepturus q̄n-
q̄ in quolibet anno imp̄petuū ergo rē. Confir-
mo rōnem ex sola volūtate: vel p̄ncipaliter q̄s
usurarius sit: vt pt̄ in. c. cōsuluuit extra de usu-
ris. xij. q. iij. c. qm̄ multi. Cum igit̄ iste volun-
tarie velit et intēdat accipe vltra sortē. seq̄t q̄
usurarius sit mentalis et actualis. et p̄sequēs
restituere obligat: q̄d receperit vltra sortem.
Secdo sic. si iste emens. Et p̄ ipsis recepturus
quinq̄ pro singulo anno poneret libere. Et
singulo āno reciperet. v. seu poneret. hic nem-
pe esset usurarius: et q̄d vltra sortem recepisset
restituere tenet. ergo a fortiori si iste soluz libe-
re ponat. xxxij. seu. xxv. p̄ponens semp̄ reci-
pere quinq̄ eādem magnus esset censend⁹ usu-
rarius ascēdit enim ad. xv. et ad. xx. p̄ centena-
rio lucrum: et ex p̄posito: et ex certa scientia. et
his temporibus in florētia satis ad m̄nus pre-
cium predicti denarij montis puenerūt seu de-
uenerunt. Tertio q̄s probat̄ sic mutuare coac-
ti non excusant̄ recipere vltra sortem: nisi rōne
interesse si damni emergentis et lucri cessantis
sicut supra in primo artic. dictū est. Igit̄ cū isti

De imprestitis venetorum

nullū in cōmodū ex hoc incurrāt sequi q̄ satisfactio p̄ sorte minime vltēius licite non recipere possunt. **D**ia insup̄ argumēta que sup̄a in p̄cedētī artī. 7 in. ij. c. facta sūt hic cōmode appropiari possunt. **S**cdo p̄bat̄ cōclusio sup̄radicta declaratōe. **I**git̄ ad declarandū: 7 ad robōrādū veritatē predictā ponā q̄ de hoc sentit cōsilioz dator. **F**redericus de senis in. xxxij. cōsilio suo dicens p̄ declaratōe huius dubij breuissime quedā alia dubia declarabo. **P**rimo quid sit vendere. scdo quid sit vendi. tertio qd̄ in hoc cōtractu vendat̄. quarto que sit intētio actoris in p̄fato cōtractu. q̄nto sūm intentionē suā in hoc facto breuiter cōcludā. **P**rimo videndū est quid sit vendere. p̄ quo aduertendū est q̄ ois actus p̄ quē transfer̄ dominū vendite rei alienatio est. **N**unc autē transfer̄ dñū vendite rei p̄ ipso soluto p̄cio. vt notat **h**ostien. in sūma de rerū p̄mutatōe. §. ex sup̄radictis. ergo venditio est alienatio quedā qua dominū vendite rei transfer̄ p̄ ipso soluto p̄cio. **D**ominū aut̄ alicui rei nullus de iure in aliū transferre pōt: nisi sit dñs eius: vt pat̄ p̄ **S**cdo. sup̄a sermone. xxxij. artī. ij. c. ij. 7. iij. **E**t dico notat̄ de iure: q̄ rem alienā quis vendere potest: s̄ nō sine p̄iudicio dñi sui. ff. de p̄tra. emp. l. j. **S**olus igit̄ dñs eius transferre pōt seu vendere. **S**cdo cōsiderandū est quid sit vendi p̄ q̄ nota q̄ tam corporalia q̄ incorpalia vendi possunt. **C**. de here. vll. actōe vendita. l. ex nobis et. §. e. l. nomia. Sic notat **h**ostien. in sūma de veditōe 7 emptōe. §. de q̄bus. **E**rgo iura 7 obligatōes incorporaliū rerū que incorpalia sunt institu. de corpa. 7 incorpa. §. incorpales vtiq̄ vendi possunt. **T**ertio p̄siderandū est quid in hoc p̄tractu vendat̄. **P**ro q̄ aduertendū est q̄ licet vulgari sermōe dicat̄ cōiter vendo tibi cētum florenos quos mutuauī cōitati tñ i rei veritatē nō est sic q̄ eo ipso qd̄ mutuauī. **C**. apī cōmunitati transfūli dñūm eoz in ipam cōitatē sicut pat̄. iusti q̄bus mos retrahit̄ ob in p̄n. in xbo vnde etiā. **N**on pōt igit̄ creditor viderē ista. **C**. s. cuz nō sit dñs eoz. nam solus dñs rei vendere pōt de iure sicut p̄dictū est. p̄pter qd̄ videt̄ q̄ in hoc cōtractu nō vendant nisi iura creditoris que insurgūt ex mutuo: 7 ex ipsa obligatōe cōitatis. **Q**uarto etiā videndū est q̄ sit intētio actoris in p̄fato cōtractu. **A**d hoc etenim dico q̄ p̄ncipalis eius intētio est: vt subintret 7 teneat locū p̄mi creditoris vicz q̄ ad hoc q̄ ipse creditor sit creditor cōitatis in sorte qua venditor recipit quinq̄ p̄ quolibet cētenario annuatim donec recipiat totā sortē. p̄pter qd̄ colligit̄ manifeste q̄ sub velamine emptōis emptor sit liber 7 volūtarius creditor cōitatis: vt vltra sortē grā mutui recipiat annuatim. **Q**ui

to sūm suam intentionē in hoc facto cōcludo: 7 quid de hoc facto sentia iudicabo. **S**ed q̄ non ois casus in lege reperiunt̄: nō semp̄ debere quiri ius exp̄ssuz: qm̄ plura sunt negocia q̄ vocabula. ff. de p̄scrip. vbls. l. rei: ideo cū talis casus nō repiat̄ exp̄ssus aliq̄bus rōnibus: 7 etiā auctibus vt potero p̄firmabo. **D**ico igit̄ q̄ rō q̄re p̄mi creditores nō sunt vsurarij. est. **A**d mutuatū coacti sunt. modo q̄ nō est licitū in lege: necessitas licitū facit extra de re. iur. c. qd̄ nō est licitū 7 sine aliqua spe vel mala intentōe p̄maria recipiendi aliqd̄ vltra sortē. grā mutui mutuāt cōitati: p̄pterea licitū est aliqd̄ recipere vltra sortē. **N**am sicut dicit̄. j. q. ij. c. sicut ep̄m. **N**ullā enī maculaz oblatio suscipiēti ingerit̄ nō ex ambiētis petitiōe p̄cessit. **I**git̄ p̄ locū ab oppositis. iste q̄ libere est volūtarius cuz spe 7 intentionē p̄ malicia recipiēdi vltra sortē grā mutui mutuāt cōitati vsurarius est. xliij. q. iij. vlt. ra. 7. c. pleriq̄. 7. c. si feneraueris. 7 ex de vsu. c. p̄sult. **P**eterea ille in iudicio aie vsurarij est censend̄ qui eo p̄posito pecuniā mutuāt 7 credit. l. 3. cōuentōe cessante vt plus inde recipiat. vt pat̄ extra de vsuris. c. cōsult. et. xliij. q. iij. c. si feneraueris. **S**ed talis emptor efficit̄ creditor 7 eo p̄posito pecuniā mutuāt: vt l. 3. cōditōe cessante seu cōuentōe recipiat vltra sortē. nec alias mutualet̄: sicut ex eius intentōe iam pat̄ q̄ talis in iudicio aie vsurarius est. §. q̄ cūq̄ alteri tradit quouis mediātē cōtractu et plus sorte recipiat vsurarij realiter est. sicut pat̄ xliij. q. iij. c. vsura. 7. c. pleriq̄. **S**z talis emptor h̄mōi est: sicut pat̄ ex intentōe eius 7 affectu. §. vsurarij est censend̄. **C**onfirmat̄ si talis emptor simplr̄ 7 absq̄ velamine aliquo fieret creditor cōitatis: 7 recipet vltra sortē vsurarij esset. **S**z iste sub emptōis velamine eque sit creditor acti simpliciter tradidisset cōitati: §. vsurarij ē. **T**ertio p̄bat̄ cōclusio antedicta multiplici alia cōclusionē que ex dictis colligunt̄. **P**rima cōclusio est. **P**rimus creditor nūq̄ ponere pōt p̄dictū emptorē in loco suo cuz oibus illis circūstantijs cum q̄bus est ipse cum ipse violentē creditor sit. **S**cda cōclusio est. q̄ si talis emptor cogere emere a cōitate: sicut extitit p̄mus. ab vsura esset excusat̄ vbi p̄ncipaliter nō esset cōtentus vltra sortē acciperōne mutui: sicut sup̄radictū est. **T**ertia cōclusio est. **S**i talis emptor daret. **C**. p̄ illis. c. q̄nimo si daret etiā vltra nō minus vsurarij esset: ex q̄ sola intētio recipiēdi vltra sortē grā mutui hōiem vsurariuz facit. **Q**uarta cōclusio est q̄ p̄mū nō solū cōactio sed intentio excusat̄: q̄ si placeret cogi illi citū foret eo q̄ coactio transiret in voluntariū. **Q**uinta est nō ideo q̄ libere emit 7 creditor volūtarius sit emptor iste vsurarius est. sed q̄

intendit recipere ultra sortē. **H**ec est snia fredere
rici de senis de verbo ad verbū.

De multis argumētis quibus quidam
probare conantur quod licet emere dicta
impōstita cum spē lucri: et quomodo om-
nia cum rationibus efficacibus refelluntur.

Capitulum. II.

Ecundo est veritas defensionis. **A**bul-
tis nempe argumentis nituntur quidam
impugnare opinionem que in pceden. ca. posita
est. **D**onemus igitur illa. et ad quod libet intēdimus
rūdere. **P**rimū argumētū est hoc. **H**abēs ius
et liberū dñium in aliquā rem in alteruz illud
transfere pōt. et psequēs alius licite pōt acce-
ptare. **E**rgo cum mutuare coactus habeat ius
intēdū sequi quod licite et libere pōt ipm in alteruz
transfere: et sic alteri licite vēdere. **I**nsup et ali-
us licite emere. quod vtiq; est pbandū. **C**ōfirmo
rōnē: quia aliqua ratio est ppter quā possuz rem
meaz alteri vendere vel donare: et ipsius ius in
alterū transmutare. **N**ec quidem videt alia ratio
nisi quod ad me pleno iure dominiū eius spectat.
ergo et in pposito possuz licite vēdere illud ius
quod habeo in redditibus illis. **A**d hoc rūdeo et
cōcedo antecēdēs: sed nego psequentia illā. scz
igitur cū mutuare coactus ē. **A**ntecēdēs quidem
pcedendū est. **C**um enim nō est phibitio supio-
ris. nec est insup indispositio ex parte recipien-
tis vel dantis: et liberū est ex parte dantis: sicut
etiā ex parte recipientis: tunc quidem translatio
possibilis est. **S**co. in. iij. di. xv. q. ij. v. ple-
nius dictū est supra sermone. xxxij. arti. iij. c. f.
et. iij. **V**erbi grā. ego enim suz liber dñs agri mei
a nullo hoīe in hoc dependēs: et alius est susce-
pturus: et nō phibitū: tūc quidem possuz ius
quod in illo habeo transmutare in talem hominē.
Sic nepe pcedūt donatōes: sicut venditōes. **S**i
et etiā in aliis ab ipso pncipe subiectōes. **S**i
cut enim pter supra sermone. xxxij. arti. j. c. iij. **L**z
fm **S**co. pms inter hoīes paternus fuit pnci-
patus quo vix p naturaliter filio pncipabatur
cōsecutus est et pollicitus quod huic potuit esse an-
nexus multi ab eodē pte a quo illi descēderat:
habuerūt intēdū quibus alter poterat ciuiliē do-
nari. et dicēdo ius inter eos. **S**ed et vna cōitas
de alteri potētia et sagacitate confidēs: et de se
diffidēs potuit illi alteri libere se subijcere et tūc
ultra ius habere in illaz cōitatē. vel si vna ciui-
tas pnderet de prudētia vnius psonē se illi sub-
mittere posset: et in hoc casu ille haberet ius in
illā ciuitatē. **E**x quo pter quod non intēdo negare
quod vnus habēs ius in aliquā rem nō posset illud
in aliū transferre. **S**ed dico quod nō quilibet cōsi-
deratis pditōibus diuersoz fm quod in arguen-
do p pclusionē apparet. **C**onsequentia aut ne-

go quā pms rōne interesse: sicut supra. in. j. ar-
ti. pter potest recipere ultra sortē. **S**ed in scō nō
est interesse: seu vitatio damni: ideo cessat cau-
sa que repit in pmo ppter quaz recipere potest:
facit ad hoc casus extra de appel. cū cessant. vbi
textus habet quod cessante causa cessat effectus. et
idem habet. j. q. vij. c. p remedio. extra de pe.
et remis. cum infirmitas: vbi hoc idem dicit. q.
ppter mirū nō est si nō pōt pms tale ius in se
cundū transferre. **E**t nihilominus aduertendū
est quod sicut in pcedē. c. dictū est. si scōs cogere
accipere mutuū pmi. et eadē forma qua primus:
tūc etiā ipse rōne sui interesse posset recipere sicut
pms. **S**cōm enim quod volēt pndere euidē-
ter poterit apparere quod hmoi emptiōes sunt in
fraudē vsurarū: sicut statim infra patebit. **Q**uis
vtiq; alias audiuit tale forū quod emam centū flo-
renos p. xxx. aut p. xxv. florenis: **S**i enim emē-
rem librū aut rem aliaz que pstitisset centū flo-
renos: et nūc emere p. xxx. tollerabile esset. **S**z
quod nunc ego emā vnū florenū p tertio floreno
iste est vnus ptractus extra oēs ptractus mū-
di. **A**d pfirmationē hō pcedo assumptū qtu-
ad primā partē. sed nego scōam. quā vt pter fm
Sco. vbi. s. sermone. xxxij. c. j. **R**equirit etiā
aptitudo ad recipiendū ex parte passi. actus enī
actiuoz sunt in patiente bene disposito. vt ait.
Aristo. ij. de aia. **R**equirit etiā quod nō sit cōtra
phibitionē supioris: sicut de hoc supra in rñs-
one pcedētis argumēti dictū est. **S**cōm ar-
gumētū est hoc. petrus quod coacte mutuauit cōi-
tati et annuatim recipit decē. tenet **M**artino
annuatim in decem. assignat petrus **M**artino
suū annū reddituz quē quidem recipit ex mutuo
facto. et tunc semp **M**artinus pstitutus est in
loco petri. vel g martinus ab ipso petro recipit ista
decē aut nō. **S**i pms g potuit petrus ius et do-
miniū quod habebat licite in aliū transferre: et sic
habet intentū. **S**i nō g nec petrus cum hoc re-
cipiat noīe suo: et loco petri martinus pstitutus
sit. **I**deo si petrus recepisset illa decē: martinus
licite ab ipso petro recipere posset. et quia illā libe-
re dabat: et sibi etiā tenebat. g etiā a dantibus
petro potuit martinus licite recipere in casu nro
Cōsequentia tenet quā eadē est pecunia: et eadē
ratio: quia volūtas petri est ad eundē finē. **Q**ua-
re rūdeo et admitto casum. et cum queris si mar-
tinus peccat recipiēdo illa decē et c. **D**ico quod vlt
martinus recipit ista decē noīe petri: vel noīe
ipsius martini. **S**i primū nō quidem ex hoc pec-
cat. nam accipit solutionē a petro: et nō agit iu-
re sui in hoc casu sed iure petri. vbi grā: petrus
tenet martino in decē: et dicit vade ad pcurato-
res sancti **M**arci et ibi accipias p me decē que
ibi hīe debeo. tūc martinus accipit a pcuratori-
bus antedictis illa decē sicut accipet alius p

De imprestis venetorum

curator petri. et hoc modo licitum est. Si autem accipit nomine suo illa decem quod accepit ius illius mutui insolutum: ac de illo mutuo agit: sicut demonstratio: tunc adhuc distinguo. quod vel petrus alium de habebat. unde satisfaceret ipsi martino ad quod poterat se reducere per satisfactionem suam: aut non: et hoc scienter. Si primum tunc dico quod martinus completa sorte capitalis petri ultra recipere nihil potest: nullum enim interesse ad hoc allegare potest: quoniam ad alia se reducere poterat et imputet sibi si ex hoc consequitur damnum. Si deinde secundum. scilicet quod non erat aliquid aliud: ad quod martinus ratione sui interesse se reducere posset. tunc si quidem tunc. Sicut enim significatus fuerat petrus ita in illa coactione martinus quod ius habebat in rebus petri.

Tertio arguunt quidam ex illa regula iuris: que habet extra de regulis iuris li. vi. ubi dicitur quod nemo potest plus iuris transferre in alium: quam sibi competere dinoscatur. ista est regula textus. Ex qua quidem regula videtur sequi quod quantum iuris quis habet in aliqua re: tantum in alium transferre potest. quod sequitur quod prius illatum fuit. Ad quod respondeo concedendo assumptum: et consequens. Sed si consequens uniuersaliter accipiamus: tunc nego consequentiam. Antecedens est nemo potest plus nisi quod non habet plus iuris. transferre. que una negatiua est ex qua non sequitur quod in quolibet quolibet suum ius transferre potest. Ideo notandum est quod argumentum a contrario sensu colligi non potest: nec debet: quoniam in iure res ultaretur absonus intellectus ut patet in glo. c. significasti de foro competenti. et in l. cum patruz. de con. de inceptis.

Quarto quod sic argui potest illa que sunt in mutuis possessionibus: sunt igitur ita libere vendi possunt. sicut et ceterae possessiones hoc argumentum supra in. ii. articulo. c. iij. est deductum in probando precedentes conclusiones. Si sextum. et septimum cum suis confirmationibus etiam hic possunt adduci. sed quod ibidem distincte posita sunt ea hic rursus replicare non est necesse. Ad hoc quartum argumentum respondeo et nego assumptum. Nam vere non sunt mutuae. Vel si vis vocare possessiones omne quod possidet et ius et alia: ut dicit textus Aug. j. q. iij. c. totum. et l. regulare. ff. de peti. here. concedo antecedens: et nego consequentiam. Pro cuius rei declaratione notandum quod si mutuo petro centum florenos ita quod eos teneat ad libitum suum: et tamen singulis annis quibus qui tenebit illos dabit mihi decem quod nihilominus capitali constat usurarium sum.

Nunc quid talis possit dici: contractus venditionis ut ista sit possessio: et non potius contractus mutui. In hoc si quidem casu de capitali nil petere possum. cum in petri potestate sit per libitum retinere. Si quoque contingit petro retinere capitalenihil amplius recipiam: de dicta utilitate. sicut in veteribus: et in alijs predictis locis patet

gere solet. Si enim communitas venetiarum restitueret illis quod ibi posuerunt pecunias suas nihil amplius dare illis. Nunc vero ponamus quod cogar ad mutuandum petro illos centum florenos et darem mihi decem quolibet anno. si alius emittet ius quod in illis habeo libere quis dubitabit hoc fieri in fraude usurarii sub pretextu: et pallio venditionis. sic quod in fraude usurarii fieri solent venditiones ad redimendum. de quibus supra sermone. xxxix. articulo. ij. et c. f. dictum est. Talis enim se ponit in ea conditione qua foret: si primum libere poneret pecuniam illam. Insuper manifestior est usura cum iste emat. l. p. xxx. Quis enim non suspicaret hoc fieri in fraude usurarii cum accipiat tunc tantum vel plus. p. xxx. quod accipiet per c. si primo posuisset centum ut sit quotidie vel netius et florēt. Quinto arguitur quidam dicitur quod predicti contractus liciti sunt: quoniam predictae ciuitates aut communitates se possunt constituere censuales eorum qui predictas pecunias ponunt ad predictos contractus. Censui enim liciti sunt ergo et.

Et quod semper in meliorem partem declinandum est maxime ubi sunt directores tot spectabiles viri qui sunt in ciuitatibus antedictis. Videtur tenendum quod isti agunt non sicut respondentes usurarii de usuris: sed sicut de censibus dominus predictorum. quod in dubio presumendum est de vno quod bonum nisi expresse contrarium videatur: ut in capitulo unico extra de prescriptioibus in textu: et in glo. 7. in l. c. Budum de presumptioibus. et in l. cujus pater. §. rogo. ff. de legatis.

Secundo confirmo rationem istam: quod licet alicui vendere rem suam: et postea de illa facere censum emptori cum voluntate emptoris vel facere vnum censuale de re sua: ergo et predictis ciuitatibus videtur simile licere facere de rebus suis. et sic ipsos fecisse credendum est: et per consequens absque peccato. Ex quibus sequitur illa licite posse vendi: et licite emi: et sic licite devino in alium transferri et transmutari. Ad predicta duo argumenta respondeo simul: et dico causas posibles esse: sed non sic est in contractibus predictarum ciuitatum: quoniam nec se constituerunt censuales: nec de suo aliquid vendunt. Quod quidem potest tripliciter apparere. Primo quoniam nec ciuitas nec domus: nec ager: vel punitia est: de qua talis census reddatur: neque vendatur. Secundo quod de his fructibus predictae ciuitatis disponunt ad libitum suum quoniam plus: quoniam minus: quoniam etiam nihil de talibus puidendo. et hoc absque consensu illorum ad quos pertinere deberet: si forent veri census: aut vere venditiones. Preterea predicti emptores aut domini nullum recursum habere possunt ad predicta in nullo casu: sed ipse communitates disponunt per libitum de eis: ac si nulli alius ius aliquod haberet in eis. Tertio ex quo fuerunt inchoati isti contractus si facti fuissent vere

re venditōes vtiq; p emptores istarū cōmuni-
tatum omnia fuissent assumpta. p; qm̄ sūmaz
maximā pecuniāz singulis annis teneant cre-
ditoribus suis: quasi imaginabiles florenoz
milliones vtiq; recepissent ad cui⁹ q̄ntitatis va-
lorem vna cōitatū illarū minime forsan se extē-
dere possent. Proinde: si q̄dem dicere vellēt
q; hmoi cōtractus formaliter ⁊ exp̄sse vsurarij
non possent dici nihilomin⁹ negare nō possunt
q; nō sapiāt vsurariā prauitātē. Vel q; sint vsu-
rarij aut fiant in fraudē vsurarū: vel melius di-
ci pōt: q; census est sc̄ptura qua quis cōfite⁹ se
possidere tributarios agros. ff. de censib⁹. l. for-
ma. ⁊ ff. de pba. l. census: ⁊ sit census in signū
superioritatis seu cognitōis. l. cōparuit. C. de p-
scrip. xxx. vel. xl. vel an ideo p censum pbatur
subiectio extra de cens. c. oislaia. Que omnia
sicut apte p; sunt extra ppositū nostrū in frau-
dem vsurarū. Sexto arguūt dicētes: si Pe-
trus mutuat Joāni. c. libras hac cōditōe q; si
nō restituerit vsq; ad duos mēses soluat postea
c. ⁊ decē. Elapso siq̄dem termino nec facta om-
nium solutōe: omni fraude vsurarū deducta te-
netur Joānes petro in. C. x. Has aut rōnes ⁊
sura poterit petrus cui dā alteri credere. l. Ber-
mano: aut nepoti q; ⁊ vendere vel saltē in alteri
us ius transferre. Antecedēs pōt pbari p ea q̄
dicent in sequen. sermo. arti. iij. c. j. Et q̄tū ad
aliā partē p; qm̄ de hoc facere pōt enchenisū
cui voluerit. l. tā q; de resua ad hoc facit qd̄ ha-
betur in. s. ex p̄ditōali institutōe de xbo. obli.
vbi dicit q; in obligatōe cōditionali ante euen-
tum cōditōis sola spes est in obliga. cōcor. tex.
in. l. cedere diem. ff. de xbo. sig. Ad hoc respō-
deo ⁊ pcedo assumptū p̄mū ⁊ scdm. qm̄. c. ⁊. x.
termino iam elapso facta sup capitale. S; si ter-
minus elapsus non esset secus vtiq; foret: qm̄
tunc nullū posset dici esse ius. nec etiā interesse
ex parte alicuius istoz. Non enī apud ioānez
habent nisi. c. ⁊ ipsa. c. martino potest donare
sed nō illa alia. x. Et q; rōne interesse fuit absq;
fraude vsurarū adiecta pena vbi nō sequit in-
teresse martini nō aderit causa pp̄t quā recipe-
habet vltra sortē. sed si sequerē martini dānū
etiā si nō interuenisset: de hoc aliq; pactū tene-
retur de facto mutuo bona fide martino satiffa-
cere fm̄ q; in sequēti sermo. arti. f. c. ij. patebit.
Septimo insup arguūt q̄dam dicētes. Po-
no casuz q; vendā precio iusto meā possessionē
petro amota omni fraude vsurarū: ⁊ postea
emo de fructib⁹ illius possessionis tm̄ q̄tū pos-
sem h̄re pilla pecunia: ⁊ nō plus cōi estimatōe
et ad ppetuū mibi. vt heredib⁹ meis: ⁊ hoc ab
emptore p̄se ⁊ heredib⁹ suis: tunc siq̄dem cō-
tractus iste licitus est. Igif possuz eodē modo
cōstituere pecuniā meā. Antecedēs habet In-

nocen. extra de vsuris. in. c. in ciuitate tua sup
illo xbo ex forma. Vbi Innocen. post princi-
piū glosē sue de verbo ad verbū sic ait. Alijs
videt ⁊ forte melius. q; si quis emit redditū cu
stoditū ante cōtractū vel venditā actionē: siue
cōstitutus fuerit in re puta an domo vel posses-
sione vel in alijs rebus hmoi: siue in psona vt/
puta serui liberi vel rustici: vel actio: vel nomē
Item siue certus sit reddit⁹ puta q; reddit de-
cem: siue incert⁹ vtputa: q; reddit q̄rtā ptē fru-
ctuz q; p̄cipiunt de aliqua domo: vel de ope-
ris alicuius psonē. Item siue sit ppetuus cōn-
tractus puta q; extendit ad heredes vtriusq;
cōtrahentiū: siue sit ad vitam hois: siue sit ad
certū tempus vsq; ad quinq; annos. Item nō
refert si redditus sit in pecunia: vel in alijs re-
bus siue in facto: semper in oibus premissis re-
putant cōtractus licitos. q; est ibi purus ⁊ lici-
tus cōtractus venditōis. Nam ibi est preciz
scz certe pecunie q̄ntitas. Item ibi est merces.
scz certus redditus vel causa vel annona. C. de
sacro. ⁊. l. iubemus in p̄ncipio ⁊ in auctoritate
de nō alie. re. ⁊ coll. ij. s. ab Anasta. ⁊. l. de he-
redi. vel act. vendit. p totū. Et in sūma Inno-
cen. subdit ibi. Nec obstat q; imperpetuū sit et
q; ex eo infra certū tempus plus recipiat q; fu-
erit preciz: qm̄ ex quacūq; possēssione iusto pre-
cio empta plus recipiet infra breue tempus q;
fuerit preciz emptōis. Et addens rōnem inq̄t.
qm̄ hic non est mutuuz: sed mera venditio rei.
Addit etiā si def in emphiteosim tūc erit preci-
um certū: nec erunt expense: ⁊ tm̄ forte plus re-
cipiet iste in. xx. ānis q; antea tribuisset. Ad h̄
respōdeo negādo cōsequentia dato antecedēte
In primo enī cōtractu vera venditio est. In h̄
scdo nec est venditio nec locatio nisi esset sicut
infra dice⁹ in sermōe. xlij. arti. iij. c. iij. ad fi. ad
ostentationē sed merum mutuū est. ac si dicerē
mutuo tibi. c. ita q; mibi decem. singulo anno
des. sicut paulo ante pretactū est. p̄mus enī cō-
tractus licitus apparet in iurib⁹ ecclesiasticis.
Quidā enim reddūt annuū redditū in frumen-
to: ⁊ vnū modū alius duos: alius xbo decē flo-
renos alius viginti. ⁊ sic de alijs. Hoc pōt etiā
apud laycos fieri: qui possunt vendere ista iu-
ra ⁊ libere ⁊ sic possent emi i pecunia annui fru-
ctus: ⁊ etiā in alia re: ⁊ esset venditio vera. S;
q; cōstituā pecuniā: ⁊ p ipsa aliquid recipiat
non pōt intelligi quō licitū sit. Nam in casu p̄-
dicti argumenti. quo in. q. de monte seu de im-
prestis male vtitur pe. de ancharano in delō-
gam cōsequentia false trahens neq; vendit pe-
cuniā neq; emit pecuniā: neq; fructus habet ex
pecuniā vt p̄spicacit p; intueti. S; in pecuniā
⁊ h̄z. Nec mirū si h̄z: q; debitas h̄z circūstanti-
as fm̄ argu. Innocen. seu dictū. Octauo q;

De imprestis veneto 2

dam arguunt dicentes. Talis potest facere elemosinas de introitibus illis quod recte. Assumptum probo sic. quoniam illa sunt sua ex qua sequitur quod illa in alium transferre potest et debite. Non enim videtur quod magis debito aliquod ius transferri posset: quam in elemosinam largitione. Ad hoc respondeo quod semper loquendo de coacto concedo antecedens. dummodo redditus illius anni sint sui ita quod habeat eos: vel transferat terminus habendi eos per quo facit quod habet in. l. actione. ff. de re. tur. Ubi dicitur et quod actionem habet: rem habere videtur. sed non in casu in quo non sint sui: sed de capitali utique potest de fructu autem non nisi sint sui: quoniam sine licentia veri domini de alieno facere elemosinam non potest. Nam elemosina de malis acquisitis fieri non debet. xij. q. v. per totum. et. j. q. j. c. non est. Ex hoc patet quod completa forte illi quibus hec legata sunt nisi sunt filii et alii heredes qui participarent in damno recipe non possunt fructus. Possent etiam omnia antedicta de quibus facta est mentio licite vendi: et non licite emi si in quendam modum loquendi. quoniam quoniam emptores modis superius declarati non possunt esse idonei. Possunt etiam licite vendi et emi: sed non ut accipiant aliquid ultra sortem. Non ergo quidam arguunt dicentes forma contractus eadem inspicitur ad hoc ut quis usurarius censetur. extra de usuris. c. in ciuitate in glossa. Sed quia forma contractus emptionis et venditionis de se licita est. sequitur quod ex tali emptione non debet emptor usurarius reputari. Ad hoc dicendum quod forma contractus inspicitur ad hoc ut quis usurarius censetur in iudicio ecclesie. ut patet in. c. ad nostram extra de emptione: et ven. Sed quod ad deum et iudicio aie: non forma contractus inspicitur. sed intentio contrahentis consideratur. ut habet extra de usuris. c. consuluit. in tex. et in glo. Ex quo patet quod talis emptor non ex forma contractus usurarius est que de se est licita: sed ex intentione quam habet. Decimo arguunt quidam dicentes. Differentia inter emptorem et venditorem est quod semper periculum ad emptorem spectat et emolumentum. ff. de act. empti. et vendi. l. si in naturam. et ideo fructus et partus rei empte ad ipsum emptorem spectant. ut. l. de act. emptionis et venditionis. l. fructus: et. l. penul. Ergo ad ipsum emptorem ex vi contractus liciti spectat ista quoniam que permittit et dat coitas annuatim cum sint fructus ei empte quod potest ista licite acceptare. Ad hoc dicendum quod utique verum concludere. si illud interesse esset fructus rei empte sicut argumentum supponit: sed hoc est falsum. Non enim est fructus ipsorum centum florenorum. quia nullus ex pecunia fructus est. ut patet. lxxviii. di. c. euicies multo magis non sunt ipsorum iurium. Ex quo patet quod argumentum ex falsa imaginatone procedit. Undecimo quod quidam arguunt dicentes. quod usura in mutuo solum locum habet cum in nullo alio contractu contra-

hi seu committi potest: ut notat hostiensis in summa de usuris. §. j. de hoc etiam plenius dictum est supra sermone. xxxviii. arti. j. c. ij. unde diuina pagina usura tamen in mutuo prohibetur. Iuxta illud Luc. vi. Mutuum date nihil in de sperantes. sed in casu nostro non est contractus mutui sed emptio et venditionis. ergo in eo nulla potest committi usura. Dicendum est ad hoc quod verum est: quod in solo contractu mutui directe. et per se usura habet committi: sed indirecte et per accidens in contractu emptionis et venditionis committi potest cum sit in fraudem usurarum extra de emptione: et venditione. c. ad nostram et etiam extra de pigno. c. illo nos. Et sic est in proposito nostro. Duodecimo quidam arguunt dicentes: quod picula et dubia quibus se mercatores exponunt in mercantibus suis licite de eis lucrati possunt ex qua si mili patet quod in casu predicto liceat ipsi Martino emptori recipe predicta quinque cum in emendo talia verisimiliter multis piculis se exponat reputa propter tyrannum: aut propter aduersitates coitatis quibus coacta est coitas statuere non solum dare v. annuatim. sed forte nunquam restituet quod cum sit hoc in propria sua libertate. Ad hoc autem dico: quod dubia et picula usurarum nullo modo excusant sicut patet extra de usuris. c. nauiganti. Ideo etiam tale periculum non excusat cum sit contra tres regulas positas supra sermone. xxxix. circa principium vide ibi diligenter. Et ideo dico ad argumentum quod non solum propter picula et dubia licet mercatoribus de mercantibus suis aliquid lucrari sed quia mercantie exercentur mediantibus illis rebus de quibus potest fructus aliquis puenire quod non contingit de huiusmodi venditione: nam talis emens mediate pecunia cuius sicut dictum est nullus potest esse fructus sub emptionis vel aie fieret creditor et reperiet ultra sortem. Decimo tertio arguunt et dicunt quod talis contractus tunc usurarius esset inter primum. scilicet Petri et secundum. scilicet Joannem. Quia vel talis contractus usurarius. Vel inter secundum scilicet Joannem et communitatem quia non committitur usura nisi inter usurarie contrahentes: sed inter secundum et communitatem nullus est contractus vel saltem nullus contractus mutui. ergo nullus est ibi contractus usurarius. consequentia patet ex iam dictis. antecedens probo. quia mutuum non perficitur nisi quoniam de meo fit tuum. b. addito quod tamen mihi redditur et in eodem genere confirmatur quia contractus qui fit inter primum et secundum posset fieri de iure etiam ignorante communitate. Ad hoc dicendum quod quando probet quod ille contractus est usurarius vel inter primum scilicet Petrum et secundum scilicet Joannem: vel inter secundum scilicet Joannem et communitatem. Dico quod talis contractus est usurarius tam inter primum et secundum quam in

ter scdm et cōmunitatē: sed diuersimode. Pro
quo aduertendū est: q̄ talis cōtractus pōt du/
pliciter cōsiderari. s. vel ex forma cōtractus v/
ex p̄trahētis intentōe. Hec q̄dem distinctio ha/
betur extra de usuris. c. cōsuluit in tex. et in glo/
sa. Si igit̄ cōsideret̄ p̄mo modo cōtractus iste
si cōtrahit̄ inter p̄mū et scdm tñ nō est usura/
rius. Si x̄o sc̄do modo p̄sideret̄ iste p̄tractus
tunc q̄dem inter scdm et cōitatē q̄ inter p̄mū et
scdm. vtrōq̄q̄ usurarius est diuersimode tñ.
nam p̄mo cum mente p̄trahit̄ inter p̄mū et scdm
Secundario etiā cu3 mente p̄trahit̄ inter tertiū
et cōitatē. Nam sc̄s p̄mo et in mente intēdit et
sic facit q̄ intrat locū p̄mū: vt si fiat creditor cō/
munitatis ad hoc vt recipiat vltra sortē. sed ta/
lis intentio usuraria est: sicut p̄t3 ex p̄cedētibus
et hanc habet. sc̄s etiā cum p̄mo. nam mediā/
te forma p̄tractus sc̄s intēdit q̄ cōitas sibi re/
maneat obligata ad dandū sibi sortē: sicut q̄
ip̄a debebat p̄mo. Ex q̄ p̄t3 q̄ sc̄s usurarie cō/
trahit nō p̄pter formā: sed p̄pter maculatā in/
tentionē. nam q̄cqd agunt hoies intentio iudi/
cat oēs. Secundario etiā mediāte p̄tractu facto
cum p̄mo p̄trahit. sc̄s lz nō explicite cum cōi/
tate usurarie ex intentōe et affectu. cum igit̄ di/
cit q̄ inter scdm et cōitatē nullus p̄tractus est.
Dico q̄ hoc est falsum. est enī p̄tractus mutui
inter eos tectus sub velamine emptōis: imo cō/
trahit mediāte emptōis p̄tractu hoc enī mani/
feste p̄bat̄. Mediāte enī hoc p̄tractu emptor
habet actionē exempto. sup cōitatem. insti. de
emptōe et venditōe. s. p̄ciū q̄ cōitas obligat̄
isti emptori: et est debitor ip̄ius. sicut ante erat
p̄mi. q̄ ip̄se emptor est creditor cōitatis: sicut
et p̄mus. et hoc nō nisi mediāte huius emptōis
et venditōis p̄tractu. p̄trahit mutū inter em/
ptorem et cōitatē: aliter emptor nō eēt creditor
cōitatis: et cōitas nō eēt debitor eius. Est ei/
igit̄ p̄tractus mutui q̄ erat p̄bandū. Sed tñ
dato p̄ falso q̄ nullus eēt cōtractus mutui in/
ter scdm et cōitatē. adhuc nō valet consequētia
antedicta. q̄ etiā p̄tractus venditōis et emptio/
nis usurarij pōt esse. extra de empti. et vendi.
c. ad nostrā. et extra de pigno illo nos. et de hoc
habet. s. sermo. xxxix. arti. ij. c. j. latius dictū
est. Per hoc p̄t3 ad p̄firmationē argu. Nam lz
talis cōtractus fieri posset de iure etiā ignorā/
te cōitate: nō tñ p̄pter hoc tollit̄ p̄mi. sc̄s con/
trahat cum cōitate modo q̄ dictū est. s. cum in/
tentōe. p̄ quo facit q̄d habet. l. j. p̄ totū. c. plus
val. q̄d agit. et extra. c. j. q̄d metus cau. et etia3
in. c. humane aures. xxij. q. v. vbi tex. ait q̄ sp̄
ad intentionē recurrēdū est. q̄ intentio nō de/
bet deseruire x̄bis: sed x̄ba intentōi. Item hec
quinq̄ argumēta supradicta et solutōes eorū se/
pe fate. Frederic de senis sunt. Nonnulli pluri

num admirant̄ q̄ p̄fate ciuitates vbi h̄mōi cō/
tractus quotidie frequentant̄ noluerūt an ne/
gligentes fuerūt h̄re de hac materia vitatē de/
terminata3. et irrefragabilē ab aliquo generali
cōcilio. cum in italia et extra italiā n̄is t̄pibus
plura p̄cilia celebrata sunt. Preterea pōt etia3
sic dici s̄m legistat̄ q̄ isti ēptori cōpetūt actōes
vtilēs ex mutuo que directe cōpetebāt ip̄i p̄i
mo creditori p̄tra ip̄am cōitatē. vt p̄t3. l. j. et ij.
C. de acti. et obli. ibi debet cessionarij creditor
p̄mi debitoris p̄prie creditor in materia sta/
tutor s̄m Bald. in l. per diuersas. c. mandatī.
Et ita inficiari nō pōt q̄ emptor nō sit debitor
cōitatis. nec mirū q̄ etiā in plerisq̄ partib⁹ iu/
ris inter ignorātes quasi p̄trahit̄ puta in addi/
tione hereditatis. et quotiēs ignoratis negotia
gerunt̄ vtiliter. Item vbi cūq̄ lex dat actiōes
vtilēs ex equitate.

Q non liceat emere talia imp̄stita
cum lucris intentē et multiplici simili/
tudine cōprobat̄ Cap. m.

Tertia est veritas cōfirmatōis. nam ar/
gumenta p̄cedētis. c. que militāt adū/
sus seu cōtra hanc tertiā cōclusionē. lz
sint sufficiēter soluta. tñ p̄ maiori firmitate p̄di/
cte cōclusionis. et p̄ maiori infirmitate p̄dicto/
rum argumentorū ponam⁹ vnam aliam cōclu/
sionē que talis est. Pōt homo aliq̄d ius in ali/
q̄ rem: q̄d ius in quēlibet aliū nō pōt transfer/
re. q̄d multipliciter p̄bari pōt. et loquor de ip̄o
habēte ius ita q̄ nō est p̄tās ad h̄ ex parte ip̄i/
habētis ius hoc p̄bo p̄mo in papa. nam papa
habet ius in papatu3: nec tñ pōt illud in alium
transmutare. ergo nō quilibet habēs ius aliq̄d
in aliq̄ rem pōt illud in aliū transferre. Ante/
cedēs p̄t3 qm̄ volēt sibi obycere opponeret ius
papatus: et q̄cqd faceret ex decretalib⁹ vel de/
cretis et alijs magnis excepta cōsecratōe ex iu/
re papatus facit. Secūda ps p̄t3 qm̄ p̄ cardina/
les eligit̄ papa: vt p̄t3 plene extra de electōe. c.
vbi. li. vj. g. et c. Idem argumentū est de ip̄era/
tore q̄ ad officiū suū. Sed o idem p̄bo de sacer/
dote. habens enī sacerdos ius absoluēdi sub/
ditū suū a peccatis suis. tñ ius illud transferri
nō pōt in quēlibet aliū g. et c. qm̄ in sacro sacer/
dotij illud ius et p̄tās cōferit̄ ei3 g. et c. Secūda ps
p̄t3 q̄ nō pōt illud in laycū transferre Tercio
p̄t3 idem de vasallo. Ip̄se enī vasallus ius ha/
bet in feudū: et tñ illud in quēlibet aliū transfer/
re nō pōt q̄tū. s. ex aucte sua est g. et c. Assū/
ptū q̄ ad p̄mā partē p̄t3 qm̄ ex iure q̄d hab3 in
feudū: si in feudo vexaret̄ defendēt feudū. Se/
cunda ps patet qm̄ si auctoritate p̄pria illū in
aliū trāferret. et si aucter de exceptis sine licen/
tia dñi p̄ncipalis a feudo caderet: et a iure q̄d p̄

De imprestitis venetorum

us in illo feudo possidebat: gñō in quēlibet p̄t transferre ius illud. Quarto p̄bo sic. nam det p̄nceps castrū rolando: et successoribus suis ex ipso descendētibz: ita tñ q̄ nō posset illud alie/nare. casus est possibilis: et qñq̄ p̄tingit. Et se quif q̄ Rolādus habet ius in p̄dicto castro et tñ nō pōt ius illud in aliū transmutare. Assumptū p̄t p̄t. qm̄ cōtra quēcunq̄ aliū se tuere ex iure qd̄ habet in illud castrū ne p̄deret. Item p̄t Et scda p̄t ex casu. imo addat in casu q̄ si ipm̄ castrū quousq̄ attemptaret alienare cadat a q̄ cunq̄ iure qd̄ habet in eo. Quinto etiā p̄bo sic nam p̄nceps iuste p̄ncipans faciat decretū q̄ nullus subditus suus det aliqd̄ officiali suo. qd̄ si dare attemptauerit sit illud fisci. sequif q̄ nullus subditus p̄ncipis antedicti sit q̄ dñiū vel ius qd̄ habet in aliq̄ rem in quēlibet officialē transferre posset id. possibile est antecedēs et se pe accidit q̄tū ad p̄mā partē et pōt fieri scda eo dem modo. Sexto q̄ sic p̄bo et tango potentia suscipiētis. iudex in casu iuridice pōt occidere Petrū q̄ vicz homicida est et p̄ cōsequens habet ius occidēdi petrū nec tñ pōt illud in quēlibet aliū transferre ḡ zc. Assumptū satis clarū est q̄tū ad p̄mā partē: et q̄tū ad scdam. qm̄ nō pōt illud ius transferre in ipm̄ Petrū occidēdum: gñō in quēlibet. p̄sequētia p̄t et assumptū qm̄ nō pōt aliq̄ iure humano petrus nec alius homo occidere seip̄z. de q̄ habet tex. in. c. si nō l3. xxiij. q. v. Septimo q̄ sic p̄bat. quidā habet ius in pecunia sua qd̄ ius transferre nō pōt in minozē fratrē. gñō in quēlibet zc. Assumptū p̄t qm̄ frater minoz in pecunia nō pōt habere ius qua p̄pter alius non pōt illud transferre in eum. p̄sequētia tenet. qm̄ q̄tū cunq̄ frigiditas esset frigifaciua simpliciter non tñ esset frigifaciua nō susceptiua frigiditatis. nō esset enī frigifaciua ipsius celi: nec etiā ignis: ḡ si frā mī nor non est susceptiua in se iuris pecunie nullus pōt eum in fratrē minozē transferre. et antecedens apparet: qm̄ ex p̄fessione regule sue inabilis est. Nam iuxta p̄ceptū regule sue nō potest recipere pecuniā p̄ se vel interpositā p̄sonāz non tñ hoc est de p̄lo predicandū. Octauo facit etiā p̄nceps decretū q̄ nullus suus officialis recipiat aliquid ab aliquo subdito suo. q̄ si aliquid aliud officialis attemptauerit in oppositum sit illud fisci. Et sequif sicut superius arguebat q̄ nullus subditus dñi ius qd̄ habz in aliquā rem posset in aliū officialē suū transferre. cōsequētia p̄t ex ipso arguēdi modo facto in p̄cedenti. Nonū argumentū fieri pōt cōtra dantē et recipientē. verbi gratia. habz vir ius in corpus vxoris sue quo ad carnis cōmixtionem. nec tñ pōt illud transferre in aliū. nec etiā alius posset acceptare. ergo zc. Assumptū qui

dem est apostoli. j. Cor. viij. et mulier non habet p̄tatem sui corporis sed vir. scda pars etiā p̄t quo iam talia adulteria essent. Decimo q̄ addit. facit p̄nceps decretū q̄ nullus suus officialis aliqd̄ recipiat ab aliquo subdito suo nec aliquis subditus suus det aliqd̄ officiali suo qd̄ si secus factum fuerit sit fisci et sequif. nullū subditū quē habet p̄nceps posse transferre ius qd̄ habet in aliq̄ rem in officialē dicti p̄ncipis: p̄t modus arguēdi superius. Undecimo argui pōt deus habet ius vniuersale sup̄ omnia creata. sed non pōt illud in aliquē alium transferre: et de hoc p̄transio. Duodecimo beneficiū elemosynā facientis. charitatiue et deuote missam celebrantis. deuoteq̄ p̄ altero exorantis. de iure debitū facienti elemosynā celebranti: et deuote oranti. nō pōt quilibet p̄dictoz in aliterum trāsferre. et se illo expoliare qm̄ istud habet: et etiā plus ergo zc. cōsequētia p̄t et similitur antecedēs. qm̄ vel peccaret: et sic non in se nec in alterū transferre posset. vel meret: et sic maius premiū debere. Preterea in casu in q̄ proponens sic transferre nō peccaret haberet actum p̄cedentē ex charitate et diuina dilectione. per quem sic transferre p̄poneret. et ex dilectione primi in quē attenderet sic transferre. et per cōsequēs meritorij quare augmentū gratie foret: p̄terea tunc posset existens in charitate et in virtute fm̄ dei legē ius in alterū trāsferre. et hoc modo se totaliter expoliare. qd̄ non est vtiq̄ bñdictū. Item si quis acq̄suerit ex suis opibus magnā famā in quā vtiq̄ habz ius. nō tamē posset illud transferre in aliū. ḡ zc. cōsequētia p̄t et assumptū apparet de b̄to Petro Paulo Francisco: et sic de alijs sanctis. Insul per de Alexan. magno scipione. Julio cesare. et sic de alijs q̄ pluribz. verū sermo in longū p̄cessit: qm̄ locus ampli⁹ est et gradia cōtinēz paucis minime explicādz. hec saluo meliori iudicio sentio esse vera. que si vera sunt vel quicūq̄ certa hec sint alia veriora clarificet et aperiet veritas veritatū et illustratoz mentiā dñs iesus x̄ps qui cum p̄re et sp̄scto.

Item eadē dñica de passione infra diem de interesse: et in q̄bus casibus et quare liceat accipere vltra sortem.

Sermo XLII.
Quis sermonē
meū seruauerit mortē nō videbit in eternū Joh. viij. c. et in euangl. bo dierno. dulce verbū amabilis vox ac suta om̄i aiaduersione cōdigna ait enī dñs. Si quis sermonē meū seruauerit mortē nō videbit in eternum. Seruare siq̄dem verbū dei est corde ore

et opere illud cum pſeuerantia custodire. Nam
teſte aplo ad Ro. x. Corde crediſ ad iuſticiaz
ore aſit ſit cōfeſſio ad ſalutē. Et de ope ppheta
ait. **M**emores ſunt mandatorū eius ad facien-
dum ea. Talis in q̄ verbū xpi obſeruās mortē
nō videbit in eternū. Beata enī vita in viſione
et in fruītōe dei pſiſtit. et ideo p exclusionē mor-
tis gehēne que huic viſioni oppoſita eſt pſecu-
tio beatitudinis denotat. ideo ait. mortē nō vi-
debit in eternū: ideo nō experiet. ſumit enī ſm
Augl. hic videre p experiri. eo modo et genere
loquēdi quo videre plerūq̄ ſumit p forū et cer-
ta expientia omniū ſenſuū exteriorū et interiorū
ſicut ſumit. **Exo. xx.** qñ aliqñ dñō cum Moy-
ſe in monte ſynai ac mādāta precipiēte cūctus
pſis: vt ibi dicif audiebat vocez. q̄ aūt ſeruās
verbū xpi in eternū nō viſurua ſit mortē rō eſſe
pōt. qz ſemen eſt vbi dei: vt dicif **Lu. vj.** Vi-
ta ſi qdem ſempiterna in xbo dei cōſiſtit: ſicut
in quodā pncipio ſeminādi. qz ſi finaliter pdu-
cat ad beatā vitā: ſicut vtute ſeminis pduciſ
fructus. Et ideo ſicut ille qui ſeruāt ſemē a cor-
ruptōe puenit demū ad fructū: ſic ſeruās diuī-
uum verbū puenit ad beatitudinis ſtatū. **Sz**
qz ſicut ſupra ſermone. xxxvij. patuit dñs pce-
perat **Lu. vj.** Mutuū date nihil in deſperan-
tes. ad illucidēdū q̄sdā caſus. in q̄bus videt eſ-
ſe vſura: et nō eſt ne indebite q̄s mortē incurre-
re videat de caſib⁹ de q̄bus lz accipe vltra ſor-
tem differendū eſt. Sed pmo cōſiderandū eſt:
quid ſit ſors. ſm enim **Alexand. lombard. l. iij.**
Sors accipitur duobus modis. pmo mo-
do ſumitur pro ſigno diſunctiuo rerum ſicut
Proverb. xvj. in fine ait **Salomon** ſortes mit-
tant in ſinum. Et **Numeri. xxiiij.** Dedit vobis
terrā in poſſeſſionē quā diuides ſorte. Et iterū
ppha ait. Et ſup veſtem meam miſerūt ſortem
Secūdo modo accipit ſors pre iuſte poſſeſſa
in diuiſione. ſ. aliquarū poſſeſſionū. et hoc mo-
do **Numeri. xxiiij.** vocant poſſeſſiones filio-
rum iſrael. Ex quo ptz q̄ res iuſte poſſeſſa ſors
merito appellat. vnde **Yſus.** Sors notat euen-
tum. ſignat q̄q̄ ſors capitale ſm **Catholicon.**
Tertio modo et magis pprie pōt dici ſors q̄ ti-
tas mutuo data explicite vſimplicite. vel ſors
eſt capitale creditoris expſſi vel palliati. qz vſu-
ra non pōt cōmitti niſi circa ſortē: et capitale re-
rum mutabiliū. accipiēdo igit ſortem hoc mo-
do in cōtractu cōtingit eſſe vſurā vel nō ex hoc
q̄ aliqd accedit ſorti vel eſt de ſorte. nam ſi ali-
quid accedit ſorti vſura eſt. verbi grā. ſi aliq̄s
poſſedit aliquā domū vel feudū fructus ide ex-
creſcens de ſorte eſt nō accedit ſorti. vnde ſi q̄s
iuſto precio emat aliquā rem ipſa ſecum portat
ſortem ſuā: et ſi qua excreſcētia inde puenit eſt
idem de ſorte. **Eodēq̄** modo in locatiōe cōtin-

git cōmodatum vero ſi remanet in natura ſua:
non recipit excreſcētia ſortis: ſed magis in ali-
os tractus tranſit: ſicut ſupra ſermōe. xxxvij.
articulo primo. cap. ij. patuit: et ſic tranſeundo
lucrum inde habituz ſit de ſorte. ideo ibi nō ca-
dit vſura. In mutuo autem ſemper excreſcen-
tia eſt extra ſortē: pinde quia accedit ſorti mi-
nime licitum eſt aliquam excreſcētia ratione
mutui acceptare cum non liceat accipere ratio-
ne ſortis: niſi quod eſt de ſorte. Ex hoc autē or-
tum habet q̄ in re pignozata fructus debēt cō-
putari in ſortem. alias eſſet ibi vſura. In re au-
tem vendita non eſt ſic. q̄ autem homo teneat
cōputare fructus in ſortem: quādo data pecu-
nia recipit rem titulo pignozis clare ptz extra.
de vſuris. cap. j. et ij. de vſuris. et ca. conque-
ſtus. Et ex hoc patet q̄ qz in mutuo lucrū acci-
dit ſorti. ideo nō licet accipere excreſcētia ipſi-
us mutui ratione: ergo omnes doctores in hoc
cōcordant q̄ in mutuo nō licet aliquid accipe-
re vltra ſortem. et q̄ ſolū in cōtractu mutui ve-
ri vel interpretati: et nō in alio cadit vſura ſicut
ſupra dictuz eſt ſermone. xvij. articulo primo.
capitulo ſecundo.

Queſtio.

His igit prenotatis merito queri pōt vtruz
in aliquo caſu de facto: licet accipere vltra ſor-
tem id eſt: vtrum cōtractus vſurarius ſit in ali-
quo caſu cōceſſus vel permiſſus a iure. Ad q̄s
dicendū ſimpliciter: q̄ nō niſi ſorte loquamur
de pmiſſione primo dicta ſupra ſermone. xxx-
vij. arti. ij. c. vlti. ſm quam pmiſſionē ius ci-
uile permittit vſurā. ſicut ibidē latius dictū eſt
Habet enim ſe ius ciuile vniformiter affirmati-
ue ad omnes vſure caſus: qz in omni caſu ſm il-
lam pmiſſionē vſurā pmittit. **Ius** vero na-
turale diuinuz et canonicū ſe habent vniformi-
ter negatiue ad omnes vſurarios caſus: quia in
nullo caſu aliquo trium modorū pmiſſionis in
ſermone iſto predicto: et ea predicta vſurā per-
mittit. Nam pari ratiōe in vno caſu ita in quo
libet phiberi debet cum de ſui natura ſit mala.
Proinde pari ratione qua eam cōcederent in
vno caſu deberent eam cōcedere: vel permette-
re in quolibet caſu. quod apparet eſſe falſum ex
dictis ſupra ſermo. xxxvij. per totum. Ex his
igit patet q̄ improprie dici ſoleat q̄ in tali aut
in tali caſu: aut in tali terra: in tali cōtractu per-
mittit vſura: qz in nullo caſu breuiter eſt pmiſ-
ſa. vnde quando aliqui caſus ab vſura a docto-
ribus eximunt. non eſt intelligendū: q̄ in illis
caſibus cōmittit vſura: ſed q̄ in eis prima facie
aliquid ſimile cōcurrat vſure ſicut in pceſſu p-
ſentis ſermonis in multis caſibus diffuſius pa-
tebit. **Huius** ſententie eſt **Joh. an. in mercur.**

De acceptõe vltra sortem

in regula pctm. arti. iij. Et in hoc etiā concor/
dant cōiter oēs doctores. Et est circa hoc no/
tandū qd fm Alex. li. iij. cum vsura de se sit qd
malū sicut ē. p3 pmo. xxxviij. p totū ideo ipā
remanēte sub rōe illicita ⁊ mala nullo modo in
ea cadit dispensatio: sicut p3z clare extra d̄ vsu/
ris. c. sup eo. vbi Alex. iij. ait. Cū vsurarū cri/
men vtriusq; testamenti pagina detestef sup b̄
dispensationē aliq; posse fieri nullo mō videm⁹
Quia cuz sc̄ptura sacra phibeat p alteri⁹ vita
mentiri: multo magis phibēdus est qd ne p re/
dimēda vita captiui vsurarū, crimie inuoluat
Posset tñ aliq; circūstātia in ptractu a tali vsu/
re excrescētia tollere vitij rōnez: ita qd mutuatī
tale mutui incrementū licite fieri posset. ⁊ b̄ pōt
ptingere triplici rōne. Primo rōne dāni emer/
gentis seu occurrētis. Secdo rōne lucri cessan/
tis. Tercio rōne debiti postulati vel reqrētis.

Articulus. I. q̄ rōne interesse id est
damni euitādi licet in varijs casibus
accipere vltra sortem.

Primo q̄dem tollit̃ vltra fortē vsurarie
excreſcētie. vitiū rōne dāni emergētis
rōne intereſſe. Eſt enī intereſſe queda
euitatio dāni ſm Tho. ſc̄da ſc̄de. q. lxxviii. ar.
ij. Item intereſſe eſt recōpēſatio dāni in aucto.
in apparatu de ſentent. excōicati. c. ſacro in q̄ q
intereſſe eſt eſtimatio dāni q̄ idem eſt. Et cir
ca hoc queri pōt an p intereſſe. i. p occurrenti
dāno euitado paſciſi liceat aliq̄d vltra fortem.
Dicendū q̄ homo pōt paſciſi p intereſſe dāni
emergētis. Et hoc q̄dem tripliciter. Primo
p dāno de p̄terito. Sc̄do p dāno de p̄ſenti. Ter
tio p dāno de futuro.

Indures casus sunt in quibus non potest
pacisci pro interesse dani emergentis de
preterito. Caplm. I.

Primo qđem pōt homo pacisci p in
esse dāni emergētis de pterito. ⁊ de h
ponens sex casus. **P**rimus casus est cū fideius
sor p debitoris defectu cōpulsus est forte qz iu
rauit soluere creditori vsurā ⁊ capitale: tunc q
dem a debitore repetet eaz: toia debita quē oc
cassione debiti habuit repetere pōt a debitore.
qz seruari debet indēpnis. extra de fideius. j. c.
et. ij. ⁊ extra de foro. cōpe. c. fi. li. vj. Quia totū
hoc interesse est creditoris. ff. māda. si fideius.
et. ff. de administ. rerū ad ci. pti. l. ij. c. vlti. con/
cordant **Tho. Ray. ⁊ Alexan. de halis. Sed**
de hoc casu diligentissime atq; doctissime tra/
ctat **Joñ. an. mercu. in regula pctm de re. iurj.**
li. vj. **Sed fm Alexā. de halis recte aduertit in**
tali casu nō est vsura qz nō attēdit fideiussor ac
cipere vltra fore. **S**ecūs casus est qñ nume/
rans siue mutuās incurrit dānū: ex hoc qz iste

qui accipit mutuū nō reddidit in termino assignato extra de fideius. puenit debz enī mutui seruari indēpnis: sed de hoc latius dices infra art. ij. c. iij. **Tertius** q̄ casus est s̄m aliq̄s rō ne more: vt si debeas mihi cētū ad terminū certum: et in termino soluere noluisti. ex q̄ oportu sit me pecunias recipe sub vsuris teneris mihi soluere vsuras illas si solui eas. **Quidam** tñ dicunt hoc veruz esse si p̄mo obseruent hec duo. **Primo** q̄ sibi dicere debeo. Si mihi meū reddis oportebit me recipe ad vsurā. qz alias nō teneas. **Secūdo** nō possum aliter mutuo inuenire nisi p̄ vsurā. Si vō nō solui nō teneris me liberare ab obligatiōe p̄dicta. s̄m enī **Alexan.** **Ostien.** **Innocen.** et **Ray.** Ad hoc etiā facit. c. puenit. extra de fideius. et c. p̄stitutus. **Nec** est in hoc interesse causa lucri captādi. s̄ causa dāni vitādi s̄m **Bal.** c. de vsur. l. vsuras. **Mo** ne q̄ emi a petro lapides vel ligna: et s̄r res ex q̄bus naturalit̄ non p̄cipi aliq̄s fructus et vt soluere p̄ciū accepi illud mutuo sub vsuris ac vendēti solui. sed ipse nō tradidit mihi lapides seu ligna sed fuit in mora nunq̄d tenef reddere illas vsuras: **Dicendū** q̄ sic tanq̄ interesse. et ad hoc habet notabilis tex. ff. d̄ act. emo. l. **Luctus** ticius s̄m vnam lecturā. **Et** idem dicēdū est in s̄lūbus cōtractibus puta in locatōibus et cōductōib⁹. **Hec** ille. **Quartus** casus est cū vendo tibi p̄diū et trado tibi illud et inde percipis fructus. et tñ ad terminū p̄ciū mihi nō soluis hoc supposito potero elapso termino repetere vsurā cum fructus rei vendite facias tuas. et tñ mihi nō soluisti. **Hunc** casuz ponit glo. c. de vsuris. ca. cōquestus: et ait q̄ hic nō accipit aliq̄d sicut in vsura sed sicut iteresse. xiiij. q. iij. qm̄. **Et** qñ dicif q̄ vsura est q̄cqd accedit sorti intelligi habet in mutuo. et qñ aliq̄d exigit in fraudē vsuraruz: aut qñ ex pacto aliq̄d exigit vel sit causa lucri et non causa dāni vitādi. qz si p̄cise fiat causa dāni nō vtiq̄ ē vsura. **Et** si res etiā pignus daref. mihi possem ide recipe fructus: etiā si transcēdent q̄titate interesse. **Naz** lz talis res a venditore non posset peti tñ fruct⁹ eius p̄cipe posset postq̄ p̄tra volūtate suā res vendita tenef. **Quintū** casum ponit eadē glo. **Ubi** causa si vendo tibi p̄diū tali pacto q̄ qñcūq̄ soluero tibi p̄ciū agri q̄ mihi das ager reuertat ad me. facit ad hoc. c. de pact. inter emptorem et venditorē l. ij. **In** tali casu emens lucra bis fructus si sit p̄ciū iustū. qñ aut sit iustū vel nō latius de eo dictū est. s̄. sermo. xxxix. art. ij. c. j. **Aboles** aut in b̄ casu vsure vitii ppter venditionē rectā ad eq̄tatē iuris naturalis: seu ppter equitatē seruātā inter ementē et vendentē **Sextus** casus est in p̄tractu locatōis in quo licite p̄cipit homo aliq̄d vltra sortē. i. vltra hoc

qđ dā: 7 quare hoc in mutuo fieri nō p̄t dictū est. s. sermone. xxxvij. arti. ij. c. iij.

¶ Homo licite pacisci potest p̄ interesse damni emergentis de p̄nti vbi ostendit quare pignus dotis vxoris marito non computat in sortem.

Capitulum. II.

¶ Secundo pōt homo pacisci p̄ interesse de p̄nti qđāmodo emergētis: 7 de hoc ponat casus extra de vsuris. ca. salubriter. vbi dicit sane generū ad fructus possessionū que si bi a socero sunt p̄numerata dote pignori obligate cōputādos in sortē nō credim⁹ cōpellēdū 7 de hoc assignans causam subdit. cū frequēntē dotis fructus non sufficiāt ad onera m̄rimoniū supportāda. tunc 7 traditio illorū reddituūz nō habet rōnem mutui: sed potius quandā cōpensationē subleuationū oneris p̄iugalīs q̄ pueni ret ex dote soluta. vñ interim stat vice: 7 quasi p̄ dote. vt sic fructus dotis marito cedāt. p̄p̄ m̄rimoniū onera supportāda. c. de iuris dotis p̄ onerib⁹. **¶** 3 ad hoc q̄ maritus lucet fructus rei dotalis req̄rit q̄ sustineat onera m̄rimoniū. ff. de excep. doli. p̄ in p̄n. Item oportet q̄ possessio rei dotalis tradita sit. ff. sol. ma. l. de diuisione. Nam fructus q̄ ante m̄rimoniū recepti sūt restituunt mulieri. nec lucra marito reddūt ca. de vsuris. l. videam⁹. §. ante. Alia q̄ causa de hoc casu assignat ab osti. l. vt dos salua maneat mulieri. Item s̄m qđā si fructus supant onera m̄rimoniū nō pōt maritus recipere: nisi q̄ tum se extēdit m̄rimoniū onus: qz cessante causa cessat 7 effectus. extra de appel. c. cum cessante. aliter p̄tingeret eam p̄sumi: 7 sic multū in b̄ res publica ledere. Sed aduertēdū est q̄ in b̄ casu nō ideo abolere vsura: qz fructus illi p̄ possessionis a genero p̄cipiūt intuitu pecunie a socero suo detēto. Sed qz gener onera m̄rimoniū portat q̄ satis innuit in p̄all. decre. salubriter. ideo dici pōt q̄ dicti fructus a genero p̄cipiūt in dāni sui recōpensationez: qđ inde sequit̄ p̄pter pecuniā dotale que sibi soluēda differē. Circa hunc casum resurgūt dubia quedā. Pri mo pone q̄ gener nō recipit pignus: sed cautio nem de numerāda dote certa die. 7 interim ex pacto suscipit certos denarios p̄ libra. nunqđ cōmittit vsurā: videt̄ q̄ nō in p̄alleg. c. salubriter. tñ cōtrariū ibidē firmit̄ Joh. an. ad tex. illum respōdens: q̄ loquit̄ de fructu submisso iudicio dei: 7 ad rōnem tex. dixit respōderi. p. c. per n̄as in fine extra de donatōe. inter virūz 7 vxorē: p̄ quo benefacit q̄ ibi legi in vlti. glo. Secōdo pone q̄ gener possessionē sibi scit obligatam cum iure qđ ibi habet cōcedit alteri sūmaz pecunie que ei p̄missa fuerat p̄ dote ab eo rece

pta: nunqđ talis recipiēs talem possessionē poterit lucri facere p̄ceptos fructus: sicut poterat gener vsqz dum soluta fuerit ei pecunia antedicta: Dicendū s̄m Rodonē. q̄ si gener animo donandi transfert totū ius qđ habet in pignore in talē nō p̄pter tractū pecunie quā accepit ab eo sed p̄pter amicitia 7 affinitatē. vel qz aliē sibi cōiunctus est: 7 iste numerat sibi pecuniaz p̄pter gratia: 7 dilectionē: 7 nō p̄pter lucri faciendas fructus: tunc qđez nō esse vsura: qz vel ra rō mutui nō est ibi. Abolē enī tūc in hoc casu vsure viciū: qz gener gratis sibi cōcessit ius qđ in possessione habebat: 7 p̄sequēs sibi cōdonat fructus qđ qđem ip̄e p̄cipere pōt. Si tñ in pactū sit dictū q̄ gener numerati pecuniā illam reddere teneat si ip̄e voluit vsura est: si numerans pecuniā vellet lucrifacere fructus: 7 p̄pterea mutuauit. **¶** Tertio q̄ pone q̄ vir vendat alicui illos reddit⁹ p̄p̄cio toti⁹ dotis mor sibi soluēdo sic q̄ si p̄spōse det post longū tps emptori redditū p̄fataz dotem nō cōputādo emptori reddidit p̄ceptos in sortē: tunc videbit̄ emptor: etiam vsurā cōmittere. qz nō pōt dici tunc q̄ p̄pter subleuationē oneris p̄iugalīs p̄cepit reddidit illos: sicut dici pōt de marito spōse: posset tñ dici q̄ si ex amicitia sponse: 7 absqz fraude vsure emit redditus illos p̄dicto modo q̄ vltra. **¶** libras prius in emptōe datas poterit inde tñ percipere q̄tuz ius 7 possessio. **¶** librarum datarum p̄ualet iuri futuroz reddituūz per plures annos ascendentiū vsqz. **¶** libras iuxta formā 7 regulā supius datā de emptione iuris annuorū reddituū futuroz decem annorū de q̄. s. sermo. xxxij. arti. ij. dictū est. **¶** Quarto insup pōt queri nunqđ heredes mariti habebūt p̄uilegiūz mariti de q̄ in p̄mo casu supra dictū est vicz q̄ nō teneant cōputare fructus in sortē de possessione quā socer obligauit genero suo p̄ dote filie sue. sicut nō tenebat maritus: 7 hoc q̄ diu relicta aliter obligant. cum non teneant restituere dotē vsqz ad annū post mortē mariti sui. c. de re. vxor. ac. l. vna: Dicendum q̄ Joh. an. post ostien. in p̄alle. c. salubriter rōnē illā que reddit̄ de onere cōiugali arguit q̄ sic demū p̄trariū determinat: qz in hoc casu rō est diuersa ab illo Nam heredes se statim p̄nt expedire de muliere reddēdo ei pignus vltrem obligataz qđ qđem nō pōt maritus. Et qz soluto matrimonio desinit esse dos. 7 s̄m Bal. mutuatiōe p̄sone mutuāt p̄uilegiū q̄tiens imediata causa est ip̄ius p̄uilegiū vt. c. de ip̄o luc. dos. l. l. l. licitatio. §. si. ff. de publi. Quia q̄ addet questio talis. def q̄ soluto matrimonio mariti heredes obligant mulieri p̄fata seu aliā possessionē pro dote sua: qz non habent vnde soluat nunquid fructus computat in sortem?

De acceptōe vltra fortem

Dicendū q̄ sic. ff. de solu. l. ticia ⁊ imputet sibi mulier: q̄ nō recipit insolūtū. nō est enī eadem ratio: in primo ⁊ in secō casu: ⁊ ideo nō est idēz sus: q̄ maritus sustinet onera m̄rimonij: et nō vxor. hec notat Bartho. Innocē. ⁊ osti. ⁊ Anthonius de butrio. in. c. salubriter. Sit ḡ cauta mulier ne recipiat rem i obligationē: sed faciat distrahi eam: vel recipiat insolūtū. ff. de re. iu. l. adiuo. Alioquin sicut dictū est: fructus sunt cōputandi in sortē. forte etiā posset dici. si mulier nō est suff. ciēs talem cautelā h̄re: nō sit sibi soluta dos post interpellationē legalē: debeāt alligata suscepta p mulierē cōputari in interest: se nō solute dotis suo die. ⁊ nō in sortē maxime si ipsa mulier aliūde non habet bona cōmuniter ptingere solet. Cogitabis: q̄ huius opinio nis quidā reperiunt.

Incidens questio circa varias op̄niones plurimorū doctorū.

Distione huius ⁊ aliarū variarū op̄ni/ onū merito queri pōt. an doctorib⁹ cō/ trariātibus circa aliq̄ agibilū ⁊ age/ re fm̄ vna opinionē sit absq̄ piculo mortalis culpe. Agere x̄o fm̄ aliam sit in dubio. si quis agat fm̄ partē dubiā mortaliter peccat. Allicui videt. q̄ sic: iuxta illud Eccli. iij. qui amat periculū in illo peribit. Cōtra q̄ tunc multi essent in dubio mortalis culpe: ⁊ eterne damnatiōis. **D**icendū fm̄ Henricū de gandauo in q̄olibeto suo q̄ p̄mo cōsiderātibus est doctorū status. s. quales inuenti sunt in determinatiōibus suis: vtrū mendaces vel veraces sunt dubij fm̄ ma ius ⁊ minus qualis vite. s. si veritatē amant fa cto vel verbo. qualiter instructi sunt de eis que determināt. qua affectōe mouent. qualia etiāz alias determinauerūt vel causas eorū. Qualia cōcilia dederūt in cōmentis suis in cōsimili ca/ su. **S**ecō vidēda sunt fundamenta eorū ⁊ rō nes in sententiādo in tali casu. quorū sunt effica tiores ⁊ exp̄ssiores auctoritates. **T**ertio cō/ sideranda auditorū cōditio. vtrum. s. sic sint lit terati q̄ possint discernere ⁊ cōparare determi natōes eorū. v̄l an sint simplices quos oportet fidem alteri adhibere. ⁊ vtrū vtraq̄ pars do/ ctorū sit eis equaliter nota vel altera tm̄. **S**i au ditor ergo est peritus ⁊ nouit statū doctoris q̄ sententiāuit cōtra partē piculosam h̄re oēs bo nas cōditōes iam dictas vel plures q̄ alius et rōnes eius efficaiores ⁊ auctoritates exp̄ssio/ res. si se exponit piculo mortaliter peccat q̄ cō tra dictamen rōnis agere cōprobat. **S**i x̄o au ditor est simplex: ⁊ nō pōt discernere inter do/ ctiores ⁊ credit fide dignos illos qui dicūt du/ biam partē talis sic se exponēs piculo illi non peccat mortaliter: q̄ nō reputat illud piculū li

cet sit in rei veritate nisi esset tale q̄ foret de na turali iure vel regula fidei q̄ scire quilibet obli gat: q̄ tūc simplicitas vel ignorātia nisi sit in uincibilis nō excusat. **E**t p hoc p̄z ad p̄mū ⁊ se cundū q̄ nō sunt in piculo mortalis culpe nisi piculo p̄tra p̄scientiā se exponāt. **H**ec ille.

Quod homo pacisci pōt p̄ interesse dā/ ni emergētis de futuro de quo plures ponunt casus. **C**aplm. iii.

Tertio pōt quis pacisci p̄ interesse dam ni emergētis de futuro. ⁊ de hoc ponū tur aliqui notabiles casus. **P**rimus ca sus est q̄n aliq̄s emit fructus alicuius castri v̄ ville: q̄ licet satis plus p̄cipiat de fructib⁹ non tenet inde aliq̄d resartire: ⁊ hoc in rectitudinis rōne. ff. de herc. vel act. ven. l. cum hereditatē. et. l. se. fm̄ hosti. ⁊ archi. tres alios casus ad h̄ capitulū p̄tinētes vide. s. sermo. xxxiij. arti. f. c. iij. **I**terū in p̄ceden. sermo. p̄ totū. arti. f. po nitur casus de imp̄stitis venetorū: ⁊ locis ianu ensium ⁊ monte florentinorū.

Articulus. ii. q̄n licet accipe vltra fortem rōne lucri cessantis.

Secūdo q̄ tollit vltra sortē vsurarie ex crescentie viciū rōne lucri cessantis q̄ est etiā interesse ⁊ euitatio dāni. **A**d huius tm̄ pleniorē intelligentiā p̄ tribus capi tulis querant tria:

Querit an sit vsura tradere. c. du/ catos sub pacto q̄ sicut cōsimiles. c. ducati apud vnū mercatorē fidelē lu/ crant vel perdent sic isti lucrant vel perdant. **C**aplm. i.

Primo querit enī an p̄tractus ille vsu rarius dici pōt p̄ q̄s tradet. c. du/ catos mox in suis domesticis necessitatib⁹ ex/ pendēdos. **T**radit in q̄ sub hoc pacto. q̄ sicut confites centū ducati apud ioānem mercatorē legalē lucrabunt vel perdent sic isti lucrant v̄l perdāt. **D**icendū est q̄ a magnis doctorib⁹ ca sus iste valde dubi⁹ reputat. ⁊ maxime p̄pter tria. **P**rimo q̄ talis hoc pactū in fraudē vsu rarū adinuenisse videt. **S**ecō q̄ sicut patz lxxxviiij. di. c. ejciēs pecuniā ex se sola minime est lucrosa. nec valet nisi seipsa: s̄ ex industria mercantiū sit p̄pter eorū negotiatiōes aliq̄n lu/ crofa. sed nihil est hoc tale. **T**ertio q̄ effica cius est: q̄ de trib⁹ est vnū in hoc p̄tractu. **N**ā aut illa pecunia est tradita p̄ modū mutui: aut p̄ modū depositi. aut p̄ modū capitalis. v̄l sc̄z in p̄sona tradētis emptiōibus ⁊ mercatiōibus deputet. **P**rimo si p̄ modū mutui tunc est ibi manifesta vsura. q̄ mutuū sic ex p̄cedētib⁹ p̄z cedit in dominij eius cui mutuū factū est. v̄l

nō debet lucrari neq; pderē nisi sibi. Scdo xō si p modū depositi tunc etiā sola ipsa reddi debet absq; omni lucro qn potius ille qui tale depositū seruauit remunerādus est et tñ ex forma pmissi casus: pñ q nō est tradita per modū depositi. Tercio insup nō est tradita p modū capitalis: qz tunc in pacto esset q ille teneret eaz solis mercatōibus fideliter deputare. Nec qui dem vltima rō fortiter pbare videt q pecunia sic tradita nō pōt hñe nisi rōnem mutui. Ex q quibusdā et nō indocte talis tractus illicitus esse videt. et huiusmodi est Innocē. extra de vsuris. c. si. et ibidē. Joan. an. idem dicit.

Querit an sit vsurarius qui rogatus ex pietate tradit centū ducatos: ex qbus mercaturus erat inde aliqd nolens nisi solum illud quod mercando pbabiliter puenissent.

Capitulum. ii.

Scdo querit an cōmittit vsurā: is q tradit centū ducatos ex qbus erat p se aut p alium mercaturus: aut aliqua quecūq; lucrosa empturus: et sola pietate et necessitate: ac instanti amici sui pce eos sibi aliqd tradidit inde aliqd nolens nisi id qd sibi inde pbabiliter puenisset. et hac sola de causa sub forma pcedētis cōtractus ptrahit pactū secus. nō qdem ad sp sed ad aliqd rōnale tps. Ad q dicendū fm magnos doctores. q talis tractus licitus esse videt p eo q nō tradit sibi solā simplicis pecunierōnem. sed etiā tradit sibi capitale suū: ideo merito pōt et debet et sibi tenet tanq; de capitali. de hoc q licitus sit cōtractus triplex rō dāri pōt. Primo enī hōc rōne eqtatis. scdo rōne indēnitatis. tertio rōne vtilitatis. Primo xō hōc rōne equitatis et pietatis. Nam equū et pium est in necessitate seruire amico. Insup nō est iniquū si rō capitalis quā iste iam in expressa intētiōe: et quasi in facto habebat sibi seruire indēnis. Scdo xō licet rōne indēnitatis. Nam sicut in sequēti arti. c. j. patebit retentor mutui vltra pfixū tps dño obligat q illo finisset vsus tāq; capitali suo. Ita q respectu talis assumit ex tunc rōne capitalis. Quis nullus in mutuo illo merces. Tercio q licet rōne vtilitatis. Nam extra de vsuris. in. c. nauigati dicit. q qui pannū vel granū aut alias merces vendit vt amplius q valeat in certo termino recipiat pēisdē. si tñ ea tpe cōtractus nō fuerat venditurus vsurari nō reputat: si verisimiliter credit q tpe solutōis ptaxato tñ sint valitura. Ecce q hic notāter dicit. si tpe tractus nō fuerat venditurus illa que pditio hac sola ponit rōne. q si tunc fuerat illa venditurus: tunc p futuro tpe ptaxato apud eum vendibilis nō habuisset

rōnem. Quia q p illo tpe futuro habuit apud eum rōne vendibilis. ideo nō licite illa vendit fm valorē illius futuri tps pbabiliter creditū ergo cōsimili rōne dubito si qd fm partē dubiā q mortaliter peccet. Alicui xō q sic iuxta Eccl. iij. q amat periculū in illo peribit Cōtra qz multi essent in dubio mortalis damnatiōis eterne. Dicendū fm Henricū de gandauo in suo qdlibeto q pmo p considerandū doctor stat? scz quales inuēti sunt in determinatōibus suis vtrū errātes vel mēdaces seu dubij fm maius et minus et qlis vite. si veritatē amauit facto et xbo. qualiter instructe sunt de eis que defmiant qua affectōe mouent qualia etiā alias de terminauerūt. vel amicis suis qualia p filia de derunt aut cōiunctis suis in fili casu. Scdo videnda sunt fundamēta eoz et rōnes in sententiā do in tali casu. quoz sunt efficaciores et expssiores auctoritates. Tercio p consideranda est pditio auditor vtrū sic sint habituati q possēt discernere et cōparare determinatiōes eoz: vel sic sint simplices qd oportet fidei alteri adhibere. Et vtrū vtraq; pars doctor sit eis eqaliter nota vlt altera tñ. Si igit auditor est peritus: et nouit statū doctoris q sentiebat ptra partē pculosāz hñe oēs bonas pditōes iam dictas vel plures: q alius et rōes eius efficaciores et auctoritates expssiores. si se exponit piculo mortali peccat qz cōtra dictamen recte rōnis agere cōprobat. Si xō auditor est simplex nec pōt discernere. inf doctores et credit dignos fide illos q dicūt dubiā partē talis sic se exponēs piculo illi non peccat mortali. qz nō reputat illud piculū: licz sit in rei veritate: nisi esset q tale foret de naturali iure vel reali fidei qd scire qlibet obligat: et tunc simplicitas vel ignorātia nisi sit inuincibilis nō excusat. Et hoc pñ ad pñ. Ad scz nulli sunt in piculo mortalis culpe: nisi piculo cōtra cōscientiāz se exponāt. Hec ille. qz iste in sua pecunia iam habet rōnez capitalis: pōt ex ea rōne sui capitalitatis exigere in pfata. Si enī excepto casu necētatē et pietatis: et instātis precis amici h faciat tūc eo ipso pvincit q pl vult vti vt vsurario mutuo: qz in mercatōib. aut in lucrosis emptōib. vt capitali xō et ideo ex tūc de contractu vsuario nullatenus excusatur: Si etiā hō alicui mutaret pecuniā ad certū tps qz credit q ille tūc nō solueret: et si ex tūc tenet: ad interesse pbabilis lucri: pstat q talis vsurarius esset. et qd inde vltra sortē accipet vsurarius. qz patet q nō tradit eā fidei vt simplex gūitū mutui: s pōt vt vsurariū: et iō translatio pfati termini iustā rōne capitalis sibi mīme pōt dare. q sic ē in pposito casu si pncipal tradēdi intētiō sit. qz plegit p hūc lucrū plusq; ipaz viā mercādi illicitū ē: p dicta aut credo eē vera

De acceptōe vltra sortem

nisi qui tale mutuū recipit in tali necessitate cōstitutus sit: q̄ ille qui ei mutuū tribuit ex vi illius p̄cepti: qd̄ habet Luc. vi. mutuū. s. datenihil inde sperātes necessario obligaret illi mutuū dare: iuxta distinctionē suprapositā s̄mo. xxxviij. arti. ij. p. totū. nam qñ vt ibi dicit hō tenet ex illa necessitate mutuū primo suo dare ppter duo nō idē suscipe lucrū. Primo qz est cōtra p̄ceptū de mutuo dando quodāmodo videret charitatē. Nam si est obligatus ex charitate recipiēdo premiū est ei vendere charitatē quod est vsura. Secūdo qz si recipiens mutuū in p̄dicta necessitate est. impiū esse videt q̄ per acceptōēz h̄mōi lucrū ad maiore necessitatē deuenire cogat Si tñ mutuans ex illo mutuo ad maiore vel p̄similem necessitatē veniret. aut ex mutuo illi dato nō parū dānū incurreret: tūc rōne dāni emergentis interessere recipere pōt. Iuxta ea que in p̄cedenti arti. dicta sunt cum hoc etiā p̄cordat. Anthonius de butrio.

Querit an tenens mutuū vel debitum vltra tps legitimū a dño p̄concessūz teneat restituere interesse dāni: et etiā lucrū qd̄ inde p̄babiliter puenisset.

Caplin. m.
Tertio querit an tenēs mutuū vel debitū vltra tps legitimū a dño p̄concessū teneat restituere totū interesse dāni: et etiā lucrū qd̄ inde p̄babiliter puenisset. Ad hoc dicendū q̄ oēs periti cōiter in hoc p̄sentit: q̄ ex tunc tenet ad totū interesse dāni: ex tūc creditōr ex hoc puenientis. Et hoc intelligo vbi ex culpa sua pueniat defectus ipse soluēdi. qz vbi absq̄ omni culpa sua sit impotēs ad soluēdū nō sic stricte est loquendū. nō tñ tenet ad totūz lucrū qd̄ extunc illi p̄babiliter puenisset si eaz habuisset. imo tantū subtrahi debz: quantū p̄ditionū dubietas in mercatōibus vel emptōibus p̄tingentiū p̄sanda est: et peritorū iudicio p̄babiliter estimāda. cum hoc cōcor. tho. scda scde. q. lxxviij. Nam fauorabilior est causa dānum vitātis q̄ lucrū captātis. Inde est q̄ qui pecuniā mutuatur si occasiōe illius mutui labores sustinuit forte itineris alias de repignorata pōt tantū recipere fructū quā tū sibi satis fiat s̄m Antho. de butrio. extra de vsuris. c. cōquest.

Et ex hoc casu alij cōsimiles colligi possunt qd̄ notabile est. hec tñ nō sunt ppter piculum p̄lo p̄dicanda. Est nihilomin⁹ aduertendū. q̄ si creditor ex illa pecunia nihil fecissz: nec facturus fuisse supponit. vnde lucrū aliqd̄ cōsedq̄ posset: vtpote qz p̄ certo supponit q̄ eam simpliciter expēdisset: seu in arca seruasset. tunc ad nullum interesse lucrū obligatus est. Sed qd̄ ab hoc casu excipiūt debitū vsurarū: hoc est id qd̄

quis ex vsuris lucratus est. Et hoc ex triplici rōne. Primo rōne volūtarij. scdo rōne dominiij. tertio rōne cōsueti modi. Primo inq̄ rōne volūtarij: qz licet pactus de danda vsura sit de se et absolute in voluntariū ex parte mutuū accipientis: est nihilomin⁹ voluntariū ex occurrenti cōditōe. et ideo non simpliciter ab vsurario accipit et tenet p̄tra voluntatē illius. ideo ad nullū damnū sibi inde pueniēs p̄terq̄ ad solam vsurā reddendā s̄m eos tenet. Secūdo ratione dñij. Nam vt dicūt dominiū vsurarū rerum vere vsurarū est. vnde nō tenet ad idez numerō satisfaciēdū. sed ad equalens solū. sur x̄o vel raptor aut mutui retentor ex q̄ transit tps sibi cōcessum: non habet dominiū in re quā debet: et tenet inuito dño. et ideo tenet ad interesse: qz dñm verum dānificat in resua: et in cōmōditatibus quas ex resua traxisset. Tertiō ratione cōsueti modi. s. qui cōiter obseruat in vsurarū satisfactōe. qz nunq̄ videmus aut legitim⁹ vsurarios cōpulsos: aut inductos ad restituēdum: nisi solū in incrementū vsure. Sz nūqdā qui recipit domū in pignus p̄centū mutuaris vsq̄ ad annū hoc. s. pacto q̄ si nō soluat in termino cadat debitū in cōmissum: et pignozatio cadat i v̄ditionē pōt tenere domū sibi pignore obligatā eo q̄ debitor non soluit in termino cum domus valeat satis plus: Dicendū q̄ valor domus p̄sari debet: et quantū excedit precium et cōputari debet. etiam si creditor recipit vsu fructū de domo illa Nam si recipit tunc iudicari nō pōt q̄ in aliquo dānificatus sit. vnde s̄m aliquos nō tantū non pōt retinere seu reciperē domū. verū etiā vsu fructū restituere obligatur vel ipm cōputare in sortē. Si tñ dānificatur de pecunia sua. tunc sicut ex p̄cedentibz patz posset petere interesse. Si x̄o creditor nō recipit vsu fructū domus cuz illa sup̄fluitas domus valoris cadat in debitoris penā sup̄posita vtriusq̄ bona fide: qñ p̄tractus mutui celebratus fuit. Tunc dicendū est s̄m q̄ in sequēti. c. dicet de tertia pena que p̄uentioalis ibi denominat. et h̄ sicut dictū est nisi factus sit in fraudem vsurarū. Est insup notandū. q̄ si a p̄stito te mutui sub aliquo precio seu lucro talis vltra terminū detentio cōcedat: tūc eo ipso cōmittit vsura: qz ex tali p̄cessione sortis potius rōnem volūtarij mutui q̄ inuite detentōis. ad hoc facit. c. cōsuluit extra de vsuris. plura que dicta sunt in p̄cedenti sermone arti. s. c. iij. p̄ p̄senti materia faciunt.

Articulus. m. q̄ ppter triplex debitū pōt homo accipere vltra sortē nec est ibi vsura.
Tertio qz tollit vltra sortē vsurarie ex

crefcentie vitii: rōe debiti postulat. In mlti
ei casib⁹ vltra eo q̄pnti fmōē nūerati sūt ex de/
bito req̄rēti potest vltra sortem excrefcentia re
cipi sine culpa: ⁊ maxime ppter triplex debitū
p̄mo ppter debitum feueritatis: scōo prop/
ter debitum equitatis: tertio propter debitum
charitatis.

Quicet exigere penam appositā in
contractu vel quācunq; aliā penā a iu
re vel a iudice illata. et an liceat acqui
rere ab hostibus per vsuram. **Ca. I.**

Primo em potest accipere vltra sortem
propter debitū feueritatis: scz quia fe
ueritas iusticie b̄ exigit ⁊ circa b̄ q̄rū
tur plura. **P**rimo queritur an sit vsura in con
tractu mutui si interposita sit pena detentori vltra
terminū prefixū sibi: ⁊ an iuste exigī possit il
la pena. **D**icendū secundū **S**co. in quarta di
stinctione xv. q. ij. q. si talis pena opposita est.
absq; dolosa intentione vsurarij p̄cū seu lucrī
tunc petitor eam potest exigere. **V**erbi gratia
secundū eundē vbi supra. **E**go indigeo peccu
nia mea ad mercandū: a te rogatus concedo ti
bi vsq; ad certum diem adiiciens penam condi
tionale q̄ nisi tali die soluas quia multū damni
ficabor. soluas postea tantū vltra sortem: pena
autē licita est quia licet me seruare indemne p̄
monendo illū cū quo contraho. **S**ignū autem
qd non fit in fraudem vsuraz: est quando cre
ditor magis vellet peccuniam suam sibi solui i
certo prefixo die q̄ in crastino cū adiecta pena
Et per oppositū in fraudē vsuraz est quando
vult diem illū transire potius q̄ peccuniam de
illo sibi solui: **A**d quodq; signū addi potest ⁊ n̄
licet tūc exigere illā p̄uentionale penā s̄p̄sitor
p̄babiliter credit et sperat q̄ receptor mutui pe
nam illam incurrit. **A**lexan. autē lombar. disti/
guit triplicem penā. **P**rima dicitur pena cano
nica seu legalis: secunda vero dicitur iudicialis
tertia vero dicitur conuentionalis. **P**rima em di
citur pena siue vsura canonica seu legalis. **D**e
qua dicit. xij. l. ij. c. in legibus. de qua verbi ḡ
tia penā casus de quinq; p̄ centū q̄ ne ex vi sta
tuti dat tutor pupillo qua non tanq; vsuram s̄
tāq; penam legalem tutor pupillo soluit argu
mentū in p̄allegato capitulo in legib⁹ fit autem
hoc ne tutores aut negligentia seu malicia infi/
di pupillis fiant. **N**ā de peccunia emere debuit
possessiones pupillo vel quinq; pro centenariū
hoc nihilominus firmū tene q̄ pupilli peccūiā
non potest credere tutor ad rationem. v. pro al
terius q̄titatis anterioris vel vltioris pro cē
tenariū quia oīno vsurarius esset ⁊ ad satisfaciē
dum ipse obligaretur. **S**ecunda pena est iudici
alis id est imposita a iudice propter puniendaz

contumaciā debitoris. et hec potest exigī vt p̄
xxxij. di. ca. iij. q̄q. in fine. **S**ecundo circa b̄
queritur an quidē recipe potest pecuniā ab ali
quo qui est impotēs ad soluendū vnde ei⁹ pos
sessionē recipit insolutum fm̄ suam cōmunita/
tis que tamē valet plus q̄ sit ipm̄ debitū tenea
tur restituere sup̄flūū valoris ipius possessōis
an sit absolutus: qui auctoritate p̄munitat⁹ pos
sidet eam. **D**icendū q̄ si creditor non p̄cipit ali
quā vtilitatem d̄ dicta possessione non tenetur
restituere illud quod plus possessio valet: nec ē
peioris conditionis q̄ quelibet alia priuata p/
sona: que nisi de pignore precipit emolumentū
valorē rei excedentē debitū restituere non tene
tur. q̄n scz ex pacto mutuū cadit in cōmissū po
tissime in hoc casu q̄ talē possessionē tenet ex iu
dicato p̄mutatis: vñ si debitor damnificat ma
xime ex culpa sua imputet sibi quia a cōmūita
te non damnificatur nisi p̄ accidens. cum dicta
cōmunitas non posuerit creditorem in illā pos
sessionē ad inferendā iniuriam. sed ad obseruan
dam iusticiā. **E**t hoc intelligi debet q̄n bona fi
des interuenit ex p̄te creditoris: qui ex p̄muni
tate p̄sequitur p̄prietatem possessionis. **S**i au
tē creditor fraudem cōmisisset in ipam rem. scz
vilificando eam dicens q̄ possessio tantūmodo
valet. c. et nihilominus valet. **A**d. et insolūtū
accipit eam: tūc totum illud quod valet vltra
q̄ fuerit debitū creditor in foro conscie restitue
re obligatur: eo q̄ illicite egit cōmittēdo dolum
⁊ fraudem. **A**duertendū est tamē q̄ si debitor
qui sub pena infra certum tempus promisit de
bitū soluere impeditur paupertate. seu alia iu/
sta necessitate non tenetur penam soluere vltra
sortez: nec licite potest ab eo peti si in iudicio b̄
p̄bari potest. extra de solu. c. odardus. **T**ertia
vero est pena consentionalis. id est de consen
su partiū apposita vt saltem pene metu debitū
certo die soluatur. ⁊ hanc etia licet exigere. c. x.
de arbi. c. dilecti. xij. q. ij. c. **F**raternitas **A**p
ponit em talis pena vt pacta seruētur. extra de
pe. constitut. dū tamen in initio sit recta. **Q**uia
vt p̄diximus si creditor ea intentione det mu/
tuū quia credit aut sperat penam esse soluen
dam. tunc non aboletur viciū vsure cum ipse
mutuet causa lucrī: et cuz ipse sperat lucrari pe
nam. que quidem spes destruit eius liberalita
tem et gratuitum mutuū. **P**redictis concor
dat **I**hōsti. et addit q̄ conuentionalis pena p̄e
sumitur esse vsura: quādo scz talis solet exerce
re vsuras aut stipulatur penas imensas. aut p̄
singulos annos in auct. vt nullus mutuū agri
col. coll. iij. posita. **L**. de vsuris. auct. ad hec.
De interesse autem lucrī talis detentionis fm̄
quosdam tenendū est idem quod in p̄cedēti ca
pitulo dictum est tamen in omni euentu petere

De acceptione ultra sortē

penam non videt honestū imo nec licitū. qñ. i. sine sua culpa factus ē impotens ad soluendū vel ad pmissa seruandū qua puniri non debet. vñd si absq; dolo et fraude in ptractu pena appo-
posita tulit q; si in tali termino seu loco non po-
nit merces subeat talem penā: si ex eo q; non ha-
buit merces damnificatus est. Videtur quibus-
dam q; posset petere saltē vsq; ad interesse nisi
ille fuisset legitime excusatus: quia tūc eum nō
liceret grauare. Tertio q̄ritur an statutum vel
psuetudo p̄m p̄sciaz valeat qua ordinat q; mis-
sus in possessionē lucretur fructus ad rōnem de-
q̄nq; p centenario. Dicendū q; Bal. in. l. acce-
pta. c. de vsuris. q. xviij. terminauit q; sic: cū ta-
lis lucret illos ratiōe etiam nomis interesse qd
etiam dicit no. in auct. de exhi. re. col. c. si vero
in glo. que incipit q; leges: que glo. p̄m eundez
singularis est. Nec mirū cum ppter nimia con-
tumaciā auctoritas pretoris facere posset vt. l.
fulcimus. §. si. ff. ex quibus cau. in poss. causat.
Sciendū tamē q; Barto. in. l. l. si finita. §. iulianus.
ff. de dam. insec. ad fi. inquit. q; licet glo. in
auct. supradicta id dicat. scz q; de psuetudie im-
missus lucret fructus: tñ psuetudo illa non est
iusta p̄m eum cū sit p̄tra ius diuinū in fraudem
vsurarū: quare dicit eos esse p̄putandos in sor-
tem. Alij vero circa h̄ distinguūt dicentes. q; si
psupponat in fraudē esse factū tūc Bart. veruz
dicit: si si nō q; in locum penalis legis aut attra-
hatur ad satisfaciendū vel loco interesse: scz p̄-
pter morā statutā vel psuetudo emanasse vide-
tur tunc p̄cedit glo. et dictū Bal. quod tamen
ex ordine sed nō ex cā. Si em̄ in veritate credi-
tor non foret seu iusta causa non subesset. si con-
sciētia recta seu capitalis seu sortē retinere non
posset sic ne fructus nomine interesse. Quar-
to quoq; querit an licet ab hostib; exigere vel
recipe vsuras. h̄ quero ppter verbū Ambro-
sij quod ponit. xiiij. q. iij. c. ab illo vbi dicitur
ab illo exige vsurā cui nocere merito desideras
cui iure inferūtur arma huic legitime auferun-
tur vsure quez bello vincere non potes ab illo
vsurā exige: quem non sit crimen occidere: sine
ferro dimicat qui vsuras exigit sine gladio se d̄
hoste vlciscit qui fuerit vsurarius exactor ini-
mici: ergo vbi ius belli ibi ius vsure. h̄ec Am-
bro. Ad quod dicendū q; hic est triplex opinio
doctorū p̄m Alexandrū lombard. p̄rima ē q; li-
citū hoc est: et huius sentētie est hostien. allegat
illud Deuf. xxiij. Non feneraberis fratri tuo
ad vsuram sed aliena. huic etiam sentētie ad-
herere videt Joh. an. h̄oc etiaz pprie sonare
videt Verba illius capi. ab illo si diligēter ex-
aminetur. huius sentētie ē Greg. de armīno l. q.
de imp̄stis venetoz et hec opinio videt mihi
esse vera. et tunc aboletur vsure viciū: quia sol-

deus verus est dñs omniū rerum et bonatēpo-
ralia dant homib; ad colendū verū deū et do-
minū vniuersi. vbi igit cultus dei nō est sic ab
inimicis dei. vsure legitime exiguntur. Quare
quia hoc nō sit causa lucri sed causa dei et frater-
ne dilectiōis rōne. vt scz inimici debilitentur et re-
uertantur ad deum. Insup quia bona que hñt
non sunt eoz ex quo vera fidei sunt rebelles. iō
ad catholicos reuoluentur. Proinde ex p̄dicto
decreto dixerunt quidam q; ab hostibus li-
cite possumus accipere vsuras: nam omia eoz
bona possumus auferre vt patet. xxiij. q. c. ij. et
quibuscunq; insidijs cōtra illos vti: scz occulta
do ab eis illa per que eos possemus expugna-
re: quia ppositum nostruz non tenemur apire
eis. xxiij. q. ij. dñs. Ex hoc etiā dixerūt q; xp̄ti-
anus pōt accipere vsuras a iudeis siue a sarace-
nis sicut a ceteris hostib; catholice fidei: d̄ hoc
etiā aliquid dictū est supra sermone. xxxvi. ar.
sij. ca. viij. Secūda vero opinio est eoz qui di-
xerūt q; dictū decretū non intelligit de aliqui-
bus infidelibus: sed solum de rei publice inimi-
cis. quib; licitū ē aperte et p̄ insidias nocere: a
ceteris aut qui seruire parati sunt non licet acci-
pere: vt patet. xxiij. q. viij. c. dispar. vbi Alex.
papa ait. Dispar nimirū est iudeoz et saraceno-
rum causa. in illos em̄ qui xp̄ianos psequuntur
et ex vrbibus et p̄p̄ijs sedib; pellunt: iuste pu-
gnat h̄i vbiq; seruire pati sunt. Tertia vero est
opinio glose que sup̄ p̄fato decreto inquit q;
verbum Ambrosij negatiue intelligi habet. ait
em̄. ab illo exige vsuras cui merito nocere desi-
deras. quasi dicat nulli debes desiderare noce-
re: ergo a nullo vsuras exigere debes: et p̄m hūc
intellectum a nullo licet vsuras exigere. nec scz
a christiano nec iudeo neq; a pagano. Archid.
aut in pallegi. c. ab illo recitat opi. h̄i qui post
plurima: licet nō se firmet tamen sentire videt
q; nullo casu licet vsuras recipere nec etiaz hosti-
bus cum generaliter phibite sunt. et idem dixit
in. c. si q̄s ea. vj. questione. ij.

De triplici casu in quo licet accipere ultra sortem ratione equitatis.

Cap. ii.

Secundo q; pōt hō recipere ultra sortem
ppter debitū equitatis: quē scz eq̄tas
in hoc requirit. et de hoc ponam tres
casus. p̄rimus casus est quando ecclesia recti-
p̄t a suo vasallo in pignus feudum quod ab eo
tenet: tunc em̄ ex eq̄tate ecclesia non tenet fru-
ctus computare in sortem. et de hoc habetur te-
xtus extra de vsuris ca. conquestus. vbi dicitur
q; monasteriū detinens terrā titulo pignori-
ris. debet cōputare fructus in sortem et recepti-
ta ex fructib; sorte terra debitori restitui debet

et hoc nisi terra sit de feudo monasterij. tunc enim
 fm glo. eccia nō tenet fructus pputare in sorte
 Interi tñ nō debz recipe seruitiū a vasallo. nec
 tūc ē vsura qñ dicere velit q iō casus iste licit?
 ē qz ab eo vitiū vsure auferit: eo q eccia rōe feu
 di nō dī recipe alienū. accipet em alienū si interi
 vasall^o ad h seruitiū tenet. tollit g in h casu vi
 ciū vsure rōne feudi: qz talē excrementū feudū
 sub licito ponit. h idē hēt ex de feu. c. j. vbi de/
 terminat q in tali casu fructus dñt cōputari in
 sorte. Ita tñ q vasall^o interi nō tenet ad serui/
 tiū. Ex h casu dubiū surgit an in feudo h so/
 lū eccia hēat locū cū h nō sit pūilegiū eccie qd
 apparet ex de feu. c. j. vbi ad pūlatōz factā pa/
 pā rñdet. Preterea si esset vsura: papa n̄ posset
 aliquē pūilegiare p pceptū dei. xxv. q. j. sūt q/
 dā. s̄ ē interesse tñ qz n̄ recipit seruitiū a vasallo
 vt supra dictū ē. Dicendū fm Bern. qz h idē
 h i qñ qz feudo laycali. qz ibi ē eadē rō: g ē idē
 ius extra de pñti. trāslato. Nā licz respectu lay
 co execrabilis sit vsura: execrabilior tñ ē respe
 ctu clericorū ex de vsuris. c. j. z. ij. qz mltā licet
 laycis q clericis phibent. lxxxvij. d. c. fornicā/
 ri. ex ne cleri. vel mo. se. neg. se in. c. j. Sed qd si
 vasallus ecclesie: vel dñs fūire velit pignoran
 tie durāte pdicta nunqd si velit cōputare ac re/
 cipe fructus licitū erit ei. Dicendū qz in h cō
 ueniāt dñt pputari ex de pact. c. j. si vero i hoc
 nō pueniāt pputari n̄ dñt. vt no. her. z hosti.
 extra de feu. c. j. qz res de facili reuertit ad id q
 sibi ius et natura ab initio pcessit. ff. de pact. l.
 si vn^o. s̄ pact^o et s̄ se. extra de officio del. sup.
 s̄ porro. videf tñ dicendū qz ibi esset notabilis
 disproportionio int fructus feudi z seruitiū vasal/
 li vel etiā p vasallū non staret q min^o seruitium
 exhiberet tūc ecclesia nō faceret fruct^o suos: qd
 sentit Anthoni^o. de but. ex de feu. c. j. vbi dum
 dicit maxie si seruitiū fructib^o disproportiona/
 tur. Ratio igit quare in hoc casu abolet vsura
 quia vasallus non est dñs feudi qñs in eo ha
 beat vtile dñium z fm aliquos nō ē maior do/
 mino. Presumit etiā velle dare qz ad anthido
 ta est naturaliter obligat^o. Ex his pz qz eqta/
 tē pñnet iste casus. Scds casus eqtatem conti
 nes subiungat q talis est: qñ ecclesie possessio
 clerico in bñficio est alligata z laycus tenet eaz
 iniuste z violēter fm Alexan. de halis. potest
 tūc clericus hui^o bñficii fruct^o pcipe vltra sor/
 tē. vt patet extra de vsuris. c. j. vbi mandat q
 fruct^o pputent in sorte qñ possessio loco pigno/
 ris obligata est nisi forte beneficiū ecclesie fue/
 rit quod redimi debet de manu layci. Sed hoc
 fm Alexan. de halis nō fit lucri causa: s̄ vt res
 ecclesie eo modo de manu layci redimant: sic
 in predicta decretali pater: tunc quidem eccle/
 sia seu cleric^o fructus taliter receptos retinere

potest nec est ibi vsura cum suum tantū recipi
 at. Idem quoqz esset de layco quia hoc modo
 licet redimere possessionem de manu detentori
 iniusti. Si aut licite quis res ecclesie haberet i
 feudū tunc siquidem in sortem computandi es
 sent fructus fm Bern. Innocen. z hostiē. ex
 tra de vsuris ca. j. Abolet autē vsure vitiū in
 hoc casu fm Rich. quia hoc fit non causa lucri
 sed vt res ecclesie de manu layci redimant. hēc
 etiā decretalis predicta dicit Simile quoqz ha
 betur de decimis fm Ray. nam siles decimas
 tenet iniuste nec potest ecclesias recuperare. pos
 sunt redimi de manu illius absqz periculo simo
 nie: dum tamē hoc de auctoritate epī fiat qz in
 talibus iudiciis auctoritas multū excusat. ex d
 rez pmuta. quesitū. possunt etiā recipi in pig
 nus sicut quelibet alia possessio quā miles deti
 net violenter atqz iniuste nec tenetur sic recipi
 ens fructus cōputare in sorte: dū tamen non p
 tineant tales decime ad ecclesias alienas quas
 recuperare non debet. extra de deci. c. interdic
 mus. Idē qz dicit intelligendum de omnibus
 possessionib^o remotis z de illis fructib^o iniuste
 pceptis: quia scz tales possessiones in pign^o re
 cipi possunt fructib^o non recōputatis in sorte.
 Tertium etiā casum eqtate in se cōtinentem
 subiungam^o de eo q pecuniā pstat ad pompam
 potest etiā talis recipe vltra sortem sicut supra
 fmo. xxxvj. arti. ij. ca. vj. dictū est. Etia Sco
 in qto di. xv. q. ij. ait. q pecunia habet aliquē
 vsum vtilē ex ppria natura vtpote ad vidēdū
 vel ornandū tanqz diuitem possidentē: z ad istuz
 finem locari potest sicut equus vel aliquid ali/
 ud locabile z pro tali vsu retento dominio pñti
 recipi potest: z extoto ptractus locationis est
 vel venditionis. Aboletur aut vsure vitiū
 in hoc casu. quia non est ibi mutū sed locatio
 et in locatione licet aliquid accipe vltra sortem
 sicut supra in palleгато sermone. c. ij. pz. quia
 g talis pecunia: z a cōductore locanti eadē nu
 mero reddi debet: ideo ibi non ē vsura. In tali
 quidē pecunia n̄ transfert dñium in mercatorē
 nec stat piculo ei: s̄ piculo pmodātis sicut lo
 carentur argentea vasa. Idem sentit hostiē. z
 habet. ff. cōmodati. l. ij. s̄ fi. z. l. se. Addit etiā
 Sco. qz idez in nūero deberet restitui nisi forte
 sufficiat locanti equale in pondere z valore.

**In quibus casibus vltra sortez da
 tum ex charitate recipere licet.**

Cap. III.

Tertio potest homo recipere vltra sor
 tem ppter debitū equitatis aut chari/
 tatis z hoc in casu scz quādo absqz om
 ni intentione vel pacto datur aliquid vltra sor
 tem: Sed limstandus est casus iste fm illa que

De impietatibus vsure

supradicta sunt ser. xxxvii. arti. iij. ca. iij. Abolitur in hoc casu vsure vitium: quia vsura illicita dicta est: quia corrumpit liberalitatem et gratuitum quod in mutuo esse debet: gratuitum autem non destruitur: sed magis adauget illud: ideo in tali casu recipere licet. Est nihilominus aduertendum secundum durandum quod si mutuantis intentio corrupta fuerit ita quod mutuum non dedisset nisi sub spe lucri tunc nihil recipere potest et receptum restituere obligatur. licet illi debitor dederit ex charitate siue ex quacumque alia causa. Si tamen debitor ex sola dilectione dat aliquid creditori non potest illi repetere nec potest restituere sibi ipsum nisi forte habeat aliquid de ipsius creditoris bonis. Item secundum Thoma in questionibus de malo. q. xiiij. arti. iij. ad. pn. sicut creditor licite potest minus recipere sua propria voluntate si etiam sua propria voluntate potest dare debitor et ille cui dat licite id recipere potest. Ex predictis patet quod in multis casibus propria fronte apparet quod concurrat vsura: et tunc liciti sunt tractus. Assit igitur ex dei munere ipsa caritas per quam quilibet vestrum euadere vsurariam prauitatem. Id ipsum prestante domino nostro iesu christo qui cum patre et spiritu sancto regnat in gloria triumphali per infinita secula.

Seria secunda post dominicam de passione quantum vsura aduersus deo et vsurarium idolatrare facit.

Sermo. XLII.

Quis sitit veniat ad me et bibat Jo. vii. et euangel. hodierno. Constat nempe esse duplicem sitim: vnam quam generat amor dei: aliam quam generat amor sui: per primam desiderantur eterna: per secundam vero concupiscuntur terrena. Una scilicet prima finem habet deum: secunda vero mundum. Prima permanens expectatur: alia vero transiens et deficiens probatur. Impossibile quidem est aiam libertate premitam vna istarum carere: sicut etiam impossibile est vtramque in simul possideri: domino mino attestante. Math. vj. Non potestis deo seruire et mammon. Proinde eternorum sitis peragenda est. Nec et illa que satiat: illa vero cruciat ista reficit altera quidem deficit teste apostolo. i. Corinth. xiiij. dicente. Caritas nunquam excidit. De secunda vero. i. Jo. ij. dicitur. Transiit mundus et concupiscentia eius. Ad primam igitur inuitat nos dominus in proposito verbo dicens. Si quis sitit veniat ad me et bibat. Ad secundam trahit mundus et concupiscentia eius. Nec secunda cum plene captiuauit mentem primum perefacit in vsurariam prauitatem que cum creuerit maiorem sitim cupidinis gignit: sicut plenius in sermo. xlv. ca. j. apparebit. Cum autem vsura occupa-

uerit hominem infelicem facit eum impium contra deum seculum et iniquum contra proximum atque nequam et prauum contra seipsum: de illo primo agemus in presenti sermone de reliquis vero in sequentibus dicturi sumus: denique ad sitim diuinorum nos vocat dominus sicut in ps. xlix. propheta testatur dicens. Deus deorum dominus meus locutus est et vocauit terram: a solis ortu usque ad occasum: quod verbum potest esse aliud thematis presenti sermone. In quibus debis triplex vocatio insinuat. Prima est personalis: secunda est naturalis: tertia est spiritualis. Prima de personalis: et de hac ait. deus deorum dominus locutus est: scilicet carne assumpta et preceptum terrenorum predicauit. Proinde Jo. xv. Si non venisset et locutus fuisset eis. scilicet de preceptu mundi et ultra contra vsuram: peccatum non haberent. Secunda est vocatio naturalis: et de hac subdit: vocauit terram. id est terrenos et auros. Tales autem habere. xxij. ammones dicit. Terra terra audi sermonem domini. Ecce terna citatio. Prima est corruptio naturalis. Secunda in firmitas accidentalis: tertia est premissoria citatio et finalis scilicet ipsa mors. tertia est vocatio spiritualis: et de hac subdit solis ortu. id est ab infinita in qua oritur eis sol gratie per baptismum usque ad occasum id est usque morte in qua occidit eis sol. id est omnis spes gratie et vite. Sed quod eueniet talibus contemptoribus diuinorum et dilectoribus mundanorum atque vsurarum per vsuram consideratorem intelligamus. Facit nempe vsura aduersarium dei: non solum quia facit aduersari triplici legi eius scilicet nature scripte et gratie: verum etiam quia tres abominationes seu abominabiles impietates generat contra deum in anima. primo enim facit deum derelinquere secundo facit idolatrare: tertio facit deum impugnare.

Articulus primus quod vsura facit vsurarium in tota anima sua derelinquere deum.

Primo enim vsura generat in anima vsurarii primam impietatem quia facit eum derelinquere deum: et hoc quo ad omnes tres anime vires. Nam vere cum intellectu deum non credit: nec cum memoria in deum sperat: et cum voluntate deum non amat.

De vsurarius in intellectu deum non credit. Cap. I.

Primo enim cum intellectu deum non credit. quanto enim corpore oculus sit propinquior terre. tanto minus ac minora videt. Sic nempe oculus nostre mentis quanto propinquius affigit terrenis et transitoriis rebus tanto amplius lumen fidei perdit per quod deus cognoscitur et videtur: et omnia que dei sunt clarius cognoscuntur. Proinde vsurarii ceci ex terrenis effecti vsuram non credunt esse peccatum nec perire valent qua ratione debeat esse malum. quia

sicut ppheta ait. **O**culos suos statuerunt declinare in terram. Tres enim cecitates seu infidelitates p vsuram in vsurarij anima generantur. Nam prima non abhorret in fernu. secunda non desiderat paradisu. tertia in veritate non veneratur aliquod ecclesie sacramentum. **P**rima vero cecitas in vsurarij aia generatur: quia non abhorret infernu. **C**u enim vsura no credit esse peccatu: mime vere se suppliciu sempiternu pro illa et palij scelerib subituru. **I**deo oem iniquitate omnem iniusticia oem deniq impietate perperaret et in infernale voragine oim sceleru atq flagitioz se precipitaret: nisi forsitan timore secularis pene a talib abstineret. qz sicut dicit **Ecclesi.** x. albescat et auaricia nihil e celesti. hoc aut non solu roe colligimus: sed et quotidie experientis assiduis dolentes nimium experimur. **S**ecunda cecitas est quia no desiderat paradisu cu nullu aliud credat esse nisi seculum presentis. **E**t licet deo velit esse grati mutui merces vsurario ceco no sufficit deus: cu ipm non querat ad diuitias sempiternas. **P**roinde de talibus **Hieremie.** ij. lametabiliter dñs queritur dicens. **P**opulus meus est vsurarioz coegries mutauit gloria suam in ydolu. i. in numuz que plus diligit qz glia paradisi. **T**ertia vero cecitas est qz no veneratur in veritate aliq ecclesie sacramentu. **E**t licet missas quadoq audiant aut diuina non tam illa audiunt quasi sancta et vera. sed ne oim populo abominabiles fiant. **D**eniq quia oim de diuinis cecis et ignaris sunt. ridiculosa quedam frequentant osculantur deturpando depictas imagines sanctoru in pariete manib impudicis illorum vultu co tractant: vultuq suo deinde cofricant: et si qu in alto loco fuerit imago depicta capitergium seu birretu ad vultu eius pñcunt et illud demu insipide osculantes et similia que no a vera deuotione procedunt: sed stulticiam hypocrisis et manifestam simulatione ondunt. **L**icet autem quadoq in ecclesijs genuflectant ad imaginem crucifixi tamen minim e illi credut: pinde effecti sunt similes cuidam furioso qui coact a suis custodibus ante crucifixum flectere vt patrociniu impetraret: alta voce ad crucifixum ait. **I**esu xpe ego te adoro sed non tibi credo. **N**empe si christo crucifixo vsurarius crederet pculdubio ab vsura cessaret: et male acquisita satisfaceret diligenter.

Vsurarius sperans in mudo desperat de deo. **Caplm. II.**

Secundo cum memoria in deo no sperat. **H**inc **Augusti.** ait de deo desperare est spem posuisse in creaturis. **I**n tantum enim talium mens rapitur ad tetrena q obliscunt dei creatoris sui. vnde de eis lamenta

tur dominus p prophetam dicens. **O**blitus ni datus suz tanq mortuus a corde. **V**ere mortuus est in talium corde: cu totus vigor et spes illorum sit in his caductis rebus. **D**erelicta igit spe et confidentia quam in deo tenet habere. in tribus ponunt talem spem et fiduciam sua. **P**rimo in solis malicijs. secundo in suis diuitijs: tertio in suis consanguineis. **P**rimo enim confidunt et sperant in suis malicijs: considerant multa se accumulasse astutijs: cautelis et circuentionibus suis delectant egisse glorientur fecisse confidunt similia et forte maiora adhuc perpetrasse posse: quos ppheta dire increpat dicens. **Q**uid gloriaris in malicia qui potens es in iniquitate. **A**udiant huiusmodi infelices quid illa sancta **Judith.** xj. ait. **N**on derelinquis presumens de te domine. et presumens de se et de sua virtute gloriantes humilitas. **E**t iteru **Hieremie.** iij. dicit. **S**apientes sunt vt faciant mala: bene autem facere nescierunt. **S**ecundo confidunt in diuitijs suis quos considerantes illuminare et timorare mentes ad miratiua compassione: et intellectiua derisione stupent qz tota illorum spes sint diuitie transitorie et fallaces. **P**roinde ppheta ait. **V**idebunt iusti et timebunt et super euz ridebunt et dicent. **E**cce homo qui non posuit deum adiutorem suum. sed sperauit in multitudine diuitiaru suarum et preualebunt in vanitate sua: verba sunt sacra et miro sensu et lumine plena ideo sapioranda et magno pondere perscrutanda sunt. **A**it enim. **V**idebunt iusti scz homines supradictum: **E**st que quidem visione sunt iusti prudentiores. sicut puerbio. xxj. dicit. **M**ultato pestilente sapientior erit paruulus. ex illo qz sunt cautiores et etiam humiliores: ideo subditur et timebunt. **F**elix que faciunt aliena pericula cautum. **I**nsup intelligunt malos irrisione dignos et ideo inferi super euz ridebunt: qz clare cognoscunt deu deridere tales: vn ppha ait. **Q**ui habitat in celis irridebit eos: et dicent. scz ipsi iusti ecce demonstratiue ad pfusionis exaggeratione. h d ab humo qz ex cupidine qua terrena dilexit totus terrenus effectus e. qui non posuit deu adiutorem suu. scz sperando in eo qui vere sicut ait ps. pector est oim sperantiu in se sed sperauit in multitudine diuitiaru suar: scz non considerando qz **Sophonie.** j. scriptu est. **A**rgenti et aurum eoz non poterunt eos liberare in die furoris dñi. i. in die mortis qu furor mortis discutiet illos. et pualuit in vanitate sua. i. in acqrendo diuitias et vana tpalia. **Q**uod aduertens aplos. j. **Thimo.** vj. ait. **D**iuitib huius seculi cipe non sublime sapere: neq sperare in incerto diuitiaru sed in deo viuo qui pstat nobis oia abunde. **T**erti hmoi hoies confidunt in suis parentibus seu parentelis et consanguineis: ne

De impietatibus vsure

sciētes q̄ hī sepe amplius q̄ alij cū desiderio ex-
pectāt eorū mortē: nec plus diligūt illos i resti-
tuēdo q̄ illi dilexerunt semetip̄os in fine nihil
faciendo. vt veniat sup illos illa maledictiōis
imp̄catio de q̄ hīere. xviij. dī. Maledictus hō
q̄ p̄fidit in hoīe ⁊ ponit carnē brachiū suū. i. cō-
fidit in penitib⁹ quib⁹ bona sua reliquit q̄ extra-
hēnt eū de pfundo lacu inferni. Et sequit bñ-
dictus vir q̄ p̄fidit in dño: et erit dñs fiducia ei-
us. s. dñi in vita ip̄e pprie sat̄s faciet aliena.

Q̄ vsurarius cum voluntate nō di-
ligit deum.

Cap. iij.

Tertio cū voluntate deū nō amat: s̄ to-
tū suū affectū effudit ad trāsitoria mū-
di. *Ubi Aug⁹. sup eplaz ad p̄bil. ait.*
Hoc ab hoīe colit: q̄ p̄ ceteris diligit. Cōtin-
git aut̄ hoc fieri maxie triplici rōne vel mō p̄ri-
mo p̄ affectuālē ꝓcupiscentiā. Scđo p̄ affectua-
lē cōplacentiā. Tertio p̄ affectuālē leticiā. p̄ri-
mo p̄ affectuālē cōcupiscentiā. Concupiscunt
em̄ anime vsurariūm desiderare possessiōes
mundi in omni tempore. nec aduertunt q̄ per
pp̄hetam hoc p̄hibet dñs dicēs. rapinas noli-
te ꝓcupiscere. vbi rapina vsure nō tm̄ p̄hibet
manū s̄ etiā animū. Nēpe diuine vsuraz iō ra-
pine dicunt nō tm̄ quia rapiūt in iuste: verū
etiā quia p̄ ardentē concupiscentiā rapist men-
tes: qđ dñs dicit. v. insinuare volēs ait *Ubi*
est thesaurus tu⁹? ibi ē ⁊ cor tuū. Job q̄ in. xxx
ca. in p̄sona vsurarij ait. Accirco. id ē pp̄t hanc
improbā cupidinē rerū cogitatiōes mee varie
succedūt sibi ⁊ mens mea p̄ diuersa rapit. Jo
quidā ait. Nō credas quecūq̄ audis nec dicas
quecūq̄ nosti: nec cōcupiscas quecūq̄ vides
Scđo effundūt se p̄ affectuālem ꝓplacentiā.
p̄io inde et de talib⁹ erat diues ille quē Apo-
calyp̄. iij. spūs veritatis dure increpat dicens.
et dicis quia diues sum et locupletatus. ⁊ nul-
lius egeo: ⁊ nescis quia tu es miser ⁊ miserabilis
et paup̄ ⁊ cecus ⁊ nudus. Et itē per pp̄hetaz
amonet dicēs. Diuitie. scz iuste etiāz acq̄siste
si affluant nolite cor apponere. Ille nēpe cor di-
uitijs apponit qui illis p̄ affectuālem ꝓplacenti-
am toto corde adheret sicut in p̄sona talijz ait
pp̄beta. Adhesit pauimento anima mea. Ter-
tio effundunt se per affectuālem leticiā exultan-
tes i diuitijs suis: de quorū numero erat diues
ille qui Luce. xij. dicebat. Exultādo anīa mea
habes multa bona. Ecce lapida atq̄ saporis a
concupiscētia tempaliū rerum qua cumulaue-
rat multa reposita. Ecce diligentia custodie in
annos plurimos. Ecce spes vana: quia nunq̄
credit se derelicturū illa. Requiesce: ecce igna-
uia ociosa et pigra. Comede ecce inhiāns gula
Bibe: ecce ebrietatis dementia. Et epulare: ec-
ce vita luxuriosa. Ubi notari possūt septē gan-

dia seu septem exultatiōes quib⁹ de diuitijs
surarij et auari loco dei frūntur in hac p̄nti vi-
ta. Sed attende quid sequitur. et vide finem il-
lorum. Dixit autē illi deus. O tu qui tibi lōga
tempora modo in diuitiarū leticia sp̄sponde-
bas: hac nocte repetent aīam tuam a te: scz de-
mones exactores quibus illā seruasti: s̄m glo-
sam. Que autem parasti cuius erunt: scz an fili-
orum vel consanguineorum aut aliorū: illa cū
inhiānti fame expectantiū deuorare. vt non se-
pe sed semper verificet de eis quod pp̄beta ait
Relinquent alienis diuitias suas et sepulchra
illorum domus illorum in eternū. Tunc nemi-
perelinquūt alienis que in diuitijs cumularūt
quādo remanent his qui ab eis alieni sunt cor-
de ⁊ charitate. licet s̄m carnē cariores propin-
qui sunt.

Articulus secundus q̄ vsure faci-
unt vsurariū ydolatrare attribuēdo
nūmo cultū sanctissime trinitatis.

Scundā abolabilē impietate generat
in aīa vsura ꝓtra deū: quia facit anīas
ydolatrare. Nāz p̄ ip̄am vsurarij attri-
buūt ip̄i creature qđ solū competit ip̄i creatori
Hinc ait ap̄s ad Eph. iij. Auaricia q̄ est ydo-
lorum seruitus. qz sicut ydolatre subdūt se ydo-
lo ista auari subdūt se nūmo. vñ sup p̄dictū ver-
bū Apli glo. ait. Auaridē ē nūmus. Attribu-
unt em̄ auari ⁊ vsurarij. nūmo. p̄mo potentiaꝝ
p̄ris. scđo sapiētiā filij. tertio clemētiā sp̄sfici.

Q̄ vsurarius attribuit nūmo pote-
tiam patris.

Cap. i.

Primo attribuit nūmo potentiaꝝ patri
dū p̄ opa demonstrat q̄ plus potest in
eis nūm⁹ q̄ deus. vñ. xlviij. dist. c. oēs
Greg⁹. ait. Omēs huius seculi dilectores i ter-
renis rebus fortes sunt in celestib⁹ s̄o debiles.
Nā p̄ tempali glia vsq̄ ad mortē desudare ap-
petunt: ⁊ p̄ spe ꝓpetue nec paz quidē in labo-
re subsistunt: p̄ terrenis lucris qualescūq̄ in-
iurias tollerant et p̄ celesti mercede vel tenuis-
simi verbi ferre ꝓtumelias recusant. terreno lu-
dici tota etiāz die assistere fortes sunt: in orōne
vero coram dño vel vni⁹ hoīe momēto lassan-
tur. sepe nuditatē deiectionē famē ꝓ acquirē-
dis diuitijs tollerant atq̄ honoribus ⁊ eaz re-
rum se p̄ abstinētiā cruciant ad quas adipiscē-
das festinant. Supna aut̄ querere tantomagis
dissimulant: q̄tomagis ea tribui tardī⁹ putāt.
hec ille:

Q̄ vsurarius attribuit nummosa-
pientiam filij dei

Cap. ii.

Scūdo attribuit nūmo sapiam filij dei
tanta em̄ fuit sapiētia filij dei q̄ postq̄
carnē nrām assumpsit p̄ discipulos su-

De impietatibus vsure

cunt eos. **Primum** est necessitas. secundum est comoditas. tertium est utilitas. **Primum** quidem ad hoc inducit necessitas que triplex assignatur prima quia rarus inuenitur mutuator. secunda quia rarus inuenitur emptor. tertia quia rarus inuenitur iustus appreciator. **Prima** inquam necessitas est quia rarus inuenitur mutuator qui gratis mutuari velit: qui propter in necessitatibus egenorum ut dicunt necesse est posse se habere recursu ad aliquem sub vsuris publice mutuantem. **Quibus** dicendum est: quod licet hoc pro vero supponi potest. scilicet quod rarus qui gratis mutuari velit reperiatur: tamen indaganda est ratio unde hoc peruenire contingat. quod quidem maxime est disuetudo mutua gratis dandi. et que solet abusus sub lucro fenoris mutuari: hec igitur necessitas que ex vitio originem habet in eis qui ei causam prestant non excusat culpam sed aggravat noxam: cum ex impia consuetudine originem sumat. **Secunda** necessitas ad hoc impellens est quod rarus inuenitur emptor: nam licet quis habeat aliquid quod posset pingui dari: non tamen cito repiri potest cui valeat vendi et interim qui indigens est plura incommoda portat: his qui responderi potest quod sicut infra dicitur communis utilitas particulari proponenda est. **Unde.** **Aug.** Caritas communia propriis et non propria communibus antepone et in auct. res. **Comunia.** de. l. et ex. de postu. **Pla. c. bone.** si ve infelici mundo quod ut ait **Aplos** ad phil. **hi.** **Secundo** enim omnia que sua sunt querunt et non que christi iesu. **Tertia** vero ut aiunt. necessitas est quia rarus inuenitur iustus appreciator: qui scilicet rem iusto pretio emere velit. **Dicendum** quod malum spirituale nunquam propter rationem neque permitti debet propter aliquod commodum temporale. **Secundo** inducit populum ad sic credendum ipsa comoditas. **Idem** ut dicunt propter facilitatem que presto habet mutuum habendum a publico usurario: subuenit indigentibus et necessitatibus suis. **Quibus** responderi potest: quod si veritas bene pensetur duplex hominum genus mutuum accipit sub vsuris: quidam propter iniquitatem: quidam propter cupiditatem. **Primo** casu quidam accipiunt propter necessitatem: que scilicet ad aliqua hoc necessitate compulsi sunt: nec aliunde sibi ipsis subuenire valent. **Ad** quod dicendum est quod comoditas hec et necessitas in re publica non est attendenda: quando communiter in ea inde sequitur maius damnum quam sit ipsum commodum: tunc sicut infra laus patet. **Hic** cadat damnosa utilitas et perniciosa comoditas ad commune bonum. **Ideo** si suscipiens tale mutuum pauper est et in paupertate sua indiget adiunari et subueniri per hunc modum de paupere pauperior fit et inde amplius opprimitur et gravatur unde subleuari videtur. **Ex** his igitur patet quod necessitas habet proximi quam quidam in advertenter advertunt secundum rei veritatem habere publicum usurarium non excusat. sed amplius aggravat et perdemnat.

Secundo sunt quedam que mutuum sub vsuris accipiunt propter iniquitatem. scilicet ut ludere possent seu vice sectent. melius luxurias eorum. **Amplius** gulam atque alias voluptates in se et in suis pro libito voluntatis sue sectent: et forte talium quam precedentius non minor est numerus et pro talibus publicos usurarios ordinare et sustentare nihil aliud est quam favere iniquitati et aperire vias impietati proinde cuilibet taliter facienti propheta ait. **Si** videbas furem. id est. vultu rariu currebas cum eo: et cum adulteris portiones tuas ponebas. scilicet dum publice usurario fauebas. **Tertio** vero sunt quedam que mutuum accipiunt sub vsuris propter cupiditatem. sicut facere solent quedam artifices et mercantes que viduarum dotes sub usurario mutuo recipientes: quarum non solum necitati parere sed sue insatiabili cupiditati divitias cumulare. **Sunt** insuper quedam a publico usurario proximi noxi usura mutua querunt ut ea alijs pro maiori dispendio plerisque etiam repere contingit que veredum dantes aut timentes in vita seu in morte reputari usurarii dant ad partem usurarii lucro usurario manifestum et hi sunt que maxime eos defensant et eis favent. **Tertio** que inducit pupillos ad sic credendum utilitas. scilicet quam sibi putant inde evenire. **Item** multi sunt que pro pro tempore denariis indigentes mutuum sub vsuris accipiunt sperantes paucis in diebus tale onus disponere potuerunt inde incommodum reportare. **Idem** si rem quam pro pignore ponunt vendere vellet emptorem tam cito non repirent aut satis pro maiori pretio que poscat iusticia daret. **Insuper** quandoque rem venditam iterum emere necesse habent. **Ex** tribus omnibus gravatur que de usura autem incommodum reportarent et alium de sue indigentie providere non possunt. **Ad** hoc quod de respondendum est quod quia talis continuu mellitus usure venenosa sensibilis non advertunt dum ita accipiunt illud. id est non ponderant damnum: sed experientia testis paulatim insensibilis habet tempore ut plurimum repertum se in fine deceptos et in rebus presumptos et diversimode devoratos et secundum propositum suum rarissimi evenire. **Insuper** si alicui evenire contingit attamen cum utilitati particulari preferenda est propositio summe est probata. **Item** forte presumptum quod per predictam percessionem multa vitarent mala utpote damnum in rebus periculum in personis. **Item** si propter hoc plurima sequerent bona. scilicet pauperum sustentatio: mercatura salutatio: et filia nihilominus non debet talis libertas dari neque talis contractus fieri. **Idem** mala que vitari possunt per predictam percessionem ut patet sunt temporalia et corporalia: sed nullum malum debet committi spirituale nec etiam permitti propter aliquod malum temporale seu corporale vitandum nec propter quodcumque tale bonum adipiscendum. **Ad** hoc fortius addam quia dato quod talem percessionem ac per contractum usurarium in aliquo casu aliquod spirituale malum evitaretur regulariter tamen non videtur illud posse esse maius.

quod peccatum illud quod committitur in tali contractu si bene considerentur ea que iam dicta sunt in primo sermone et que dicuntur in duobus alijs que nunc sequuntur ideo non debet homo transgredi dei preceptum propter quodcumque bonum particulare quod si bi vel alteri puenire potest ad hoc faciunt que dicta sunt supra sermone. xxxviij. arti. iij. cap. iij. et maxime in iij. notabili.

Quia tria sunt que trahere a predicta fallaci opinione possunt.

Cap. II.

Secundo consideremus que ab ista fallaci opinione quod in ipso sit necessarius publicus usurarius retrahunt que triplex utilitas est. Prima generalis: secunda specialis. tertia vero spiritualis. Prima est utilitas generalis. Nam si non habet usurarius manifestus bi quibus pecunia opus est quam demum non inuenirent alii subuentores res suas venales exponerent: ex quo sequeretur communis practica atque commune commercium extraheretur mercantie et utilitum rerum: hanc quidem utilitatem triplex hominum genus participare noscunt. scilicet pauperes et diuites et mediocres. Primo pauperes quia scilicet venderent res suas pro necessitatibus suis. et licet non sperarent illas proicio iusto: tamen omnibus circumstantiis hinc inde pensatis contra ad minus damnum pauperibus proueniret taliter vendere quam pro mutuo pignori dare sicut latius infra patebit. Secundo vero hanc utilitatem participaret diuites vel quicumque ementes qui pro comodo suo seu pro reuendendo emerent res illas venales: et sic possent exercere artem suam. Tercio quod hanc utilitatem participarent homines mediocres atque communes a primis scriptoribus pro loco et tempe reementes: dum recipe possent presto quod querunt: atque verisimiliter pro meliori foro repire debent. Secunda utilitas inde veniens dicitur specialis seu civilis quia triplex conservatio inde consequitur. Prima est conservatio civilium rerum quia civilium substantia remanet inter eos ac contra si in manibus usurarii prescribunt talia pignora tam prescripta: transmittere solent ad alias partes ubi charius vendant. Secunda est conservatio denariorum. nam si ueres ille ematur siue vendant semper denarii remanent inter ciues: nec omnes in uno irreplebili et insatiabili sacco usurarii congregant et concludunt. Tercia est conservatio ciuitatis atque terrarum. Tum quod ex precedentibus conservacionibus iminentibus periculum ac guerris ciuitas vel terra melius habet unde possit in ciuib' suis obuiare periculis: tum quod cessante fenore populi non tam dure flagellantur a deo sicut in sequenti ca. plenius disserebunt. Tercia quod utilitas inde pueniens est spiritualis. Tria enim bona spiritualia inde sequuntur. Primum est peccatorum diminutio. secundum est dilectionis generatio. tertium est charitatis aug-

mentatio et obsequatio. Primum bonum est peccatorum diminutio. Nam ex tali usurario manifeste inueniuntur peccata multiplicata: incredibiles mercationes oriuntur: et grauissime excoicationes et ad satisfactionem obligationes importabiles acquiruntur: sicut in quadragesimali de christiana religione sermone. xxxv. pro toto et maxime in fi. ptz. et de hoc aliquid in sequenti ca. dicetur. Secundum bonum est dilectionis generatio: nam mutua dilectio que ex consuetudine alterutrum subueniendi extincta fuerat inter ciues uiuificatur propter mutua seruitia facta et acceptata: domesticantur sibi et intrinsecantur siluestria corda: efficiuntur vera ciuitas que est dicta ciuium unitas. Tertium bonum est charitatis augmentatio et conservatio. Nam sicut ex consuetudine sibi mutuo seruendi nascitur ruditas et asperitas cordium inter ciues: et ex asperitate facilliter iniurie oriuntur: ex quibus rixae dissensiones diuisiones secte et etiam guerre sumuntur originem et fontem. Ita ex multis seruitiis generata caritas inter ciues crescit et ualefcit et mirabiliter conservatur.

Tria malorum genera que ex manifestis usuris uenire solent. retrahere solent a prefata mala et falsa opinione.

Tercio consideremus que predictae falsae et heretice opinioni non cogunt credere. Proinde de considerentur ipsi quod grauiora damna superueniant eis ex publico usurario quam ex venditione suarum rerum. Circa quod aduertendum est quod tria sunt genera malorum grauissimorum. que consueuerunt superuenire in populis ex usuraria prauitate: maxime si publica sit. prima sunt temporalia. secunda sunt spiritualia. tertia sunt carnalia. Prima quidem sunt temporalia et hec mala seu damna ad quatuor reduci possunt. Primum est pignorum destructio. secundum ipsorum prescriptio. tertium denariorum consumptio. quartum eorum ad unum locum reductionis. Primum quidem damnosum malum est pignorum destructio. Nam multa pignora que publico usurario dantur sic sunt lancee et linee vestes et alia suppellectilia a tincis consumuntur seu a muribus roduntur. ex vario modo destruuntur. Secundum malum est pignorum prescriptio. Sepe namque contingit quod pro mutuo pignus ponens sperat in paucis diebus recolligere illud tamen non cessat transire tempus de die in diem prestolabitur annum et dum sperabat illud recolligere in paucis diebus superuenientibus impedimentis non recolligit multis mensibus ita ut demum id in prescriptione transire necesse sit. Et quod tales publici usurarii contra uolunt quod pro duplo vel etiam in triplo valeat pignus quam mutuum fuit: et transacto anno totum contra perditur pignus. Ideo consideretur quantum sit damnum superueniens hoc modo a publico usurario uolentibus mutuari. Tertium quidem damnum est denariorum presumptio. Nam paulatim denarii in ipso mi-

De impietatibus usure

nuuntur dñi quotidie atq; continue die noctuq;
usura vt cancer serpit: et quasi insensibilis sba;
ciuiū rodit atq; psumit. **Q**uod hoc clare intellige
re cupit: multiplicet lucrum vni⁹ florenti: qd ab
vsurario mutuo detur pro .l. annis ad pñmum
vni⁹ bologni p mēse. hoc addito pacto qñū
qd soluat vsure meritū nisi in fine qñgesimi an/
ni semp oī anno fenus de fenore multiplicando
Et si bñ noit artē multiplicādi discet q tantū
ascendet usura: et ad numex florentoz q nulla
ciuitas in italia repit neq; forte in toto mūdo
q posset cōmode soluere tale fenus. **Q**uartum
dammū est ipoz denariorum ac diuitiarum ad
vnum locū reductio. **R**egulare vtiq; est q qñ/
tūcūq; diuitie ac denarij ad pauciores ac pau/
ciora marsupia reducuntur peioris status ciui/
tatis et terre iudiciū est: qadmodū deficientis
nature apertissimū signū est homis morituri in
breuicū naturalis calor extrematib⁹ derelicti
solum ad cor et ad interiora ipsa reduci videtur
et si hec ad paucos reductio diuitiarum pericu/
losa et statui ciuitatis multo grauius periculū
imminet cū reducuntur et coadunant^r he diui/
tie et denarij in manibus iudeoz qz tunc natu/
ralis ciuitatis calor qui eius diuitie dici pñt non
recurrat ad cor neq; subuenit ei: s; p fluxū pesti/
ferz currit ad apostema. **E**t cū oēs iudei et ma/
xime fenerātes sint capitales inimici oīn cristi/
anoz. miro vero non parū et admiratiōe cessa/
re non valeo quō in xpīcolis tanta regnet insa/
nia tanta vecordia dñef: et tanta ignorātia im/
mo cecitas obtenebrauerit eos: q non aduer/
tunt consumatā et cogitatā maliciā iudeoz q
vtunt cū puerant inter xpīanos. **C**uz em xpī/
cole sint oēs regenerati in sanguine eius qui est
pñogenitus mortuoz et princeps regū terre.
Apoē. j. tanq; veri reges iusto dñio habēt diui/
tias suas a quibus iudei dei iusto iudicio pri/
uati sunt propter incredulitatem et duriciem
cordis sui. **H**abent inq; xpīani diuitias tpales
corporales et etiā spūales: has quidem quia nō
valent iudei violētia auferre surripunt ma/
litia et varia cautela: semp saltē diminuerē mo/
liū diuitias tpales xpīcolaz publicis vsur^r ex/
torqē vtz diuitias tpales. s. sanitatē et vitā au/
ferre conant^r. dñi ptra oīa ecclesiastica instituta
corpoz medicos oīno esse pcurant quib⁹ et ig/
norantissimis et rusticant^r mira insania potius
multi xpīani adherent atq; de sanitate et vita su/
a in eis totā fiduciā ponūt: qñ in pñssimis me/
dicis xpīanoz. **Q**uod autē christicolos vel ig/
norantia vel malicia nocent nouit deus. **D**iui/
tias etiā spūales scz fidē et ecclesiasticoz pcepto/
rū obedientiā cū ceteris spūalib⁹ thesauris
veroz christicolaz suis blandicijs venenatis
et amicitijs exquisitis et muneribus toxicatis et

cōuersationib⁹ simlatis et pditionib⁹ excogita/
tis: et libertatib⁹ ac fauoribus acq̄sitis rapedi/
spargere psumere deuorare et dissipare nō cessat
secū ad inferos xpīanoz insensatoz trahentes
aias infelices. **S**ecunda vero malitia q supue/
nit plis ex vsurario manifesto sunt mala spiritu/
alia q ad qttuoz gñā reduci pñt. **P**rimus sunt
mortales offensiones: s; m maiores excōicatio/
nes: tertiu quissime obligatiōes: qrtū difficili/
me mercatiōes. **P**rimū gen⁹ maloz spūalium
inde veniēs sūt mortales offensiones. **P**ā qñ
qd sine legitima cā. i. sine necessitate ab vsura/
rio etiā manifesto sub vsuris mutuum suscipit
mortaliter peccat: sicut ptz supra sermo. xxxv
iij. ar. iij. c. vlti. lati⁹ dictū ē. **E**odē etiā mō pec/
cat qui eoz recipit obligatiōes: vtz ex de vsu/
ris qui in oib⁹ fili mō peccāt oēs sciētes eoz: um/
elemosynas recipiētes: vbi faciāt illos impotē/
tes ad faciendū male ablata certa: peccant inq;
nisi aliqua legitima causa excusant. peccant qñ
grauissime qñcūq; locant vel alio titulo conce/
dūt aliquā domū ad exercendū vsuras et oīum
pctōz q ex illo fenore patrant picipes sūt. **I**n/
sup vltra hec si sint pñarche archiepī vel epī/
currūt ipso facto suspensionē si sunt clerici et mō/
res excōicationē: si ē collegiū vel vniuersitas in/
dictū incurrūt. **E**t si talē sniam p mensem susti/
nuerint: extūc interdicte sunt terre eoz qñ diu p/
dicti vsurarij ibidem pmozant. **S**i vero layci
sunt ecclesiastica censura p ordinarios cōpelli de/
bent: vt ptz extra de vsuris vsuraz li. vj. **M**ul/
te etiā alie offensiones veniūt in plis ppē vsu/
rarios manifestos quas cā breuitatis omitto.
etiā satis copiose colligi possunt in quadragēsi
mali de xpīana religione ser. xxxv. p totū. **S**e/
cū dñi aut malū ex manifesto vsurario veniens
sunt maiores excōicatiōes: qz multi incurrunt
maiorē excōicatōz ppē debitū fauorē talib⁹
datū. **P**ā sicut ptz ex d vsur. c. ex gñi. i. de excōi/
cati sūt excōicatione pdicta oēs pñates capita/
nei rectores cōsules iudices et pñarij et qñlibet
alij officiales q delinquit in casib⁹ infra scripti/
et ponunt ibi sex excōicatiōes. **P**ria ē si statuti
de cetero facere scribere vel dictare pñpserint:
q vsure ab vsurarijs exigi possint. **S**ecda est si
ad soluendū vsuras debitores pñllūt. **T**ertia
si qñ iudex iudicauerit q vsurarijs soluāt vsu/
re. **Q**uarta qñ ē: si qñ de supradictis opaz dede/
rit: q vsure oīi solute nō reputāt. **Q**uinta ē si sta/
tuta hacten⁹ edita in vsuraz fauorē q b facere
pñt infra tres menses non deleuerint de libris
pñuitatū. **S**exta insup est si ipsa statuta vl cō/
suetudines effectū vsurariū habētes pñpserint
obseruare. **O**mnes igit supradicti pppter fauorē
pcessū vni vsurario manifesto pdicto modo ex/
cōicati sunt. **S**ed queri potest an statuentes q

subditi sui non possunt recipere p[er]v[er]sis in anno
 vltra duos solidos p[er] libra et hoc sub pena. non
 in dicit q[uod] vsuras faciunt. s[ed] si fecerint vltra sum-
 ma p[re]dicta nunq[uam] incidunt in s[an]ctam p[re]dicta exco-
 municat[i]o[n]is. Et videt[ur] q[uod] sic: cu[m] q[uod]dā[m] colorē
 et audacia p[re]stant saltē indirecte ad exercendas
 vsuras extra de vsuris. c. ex graui in cle. ibi d[icitu]r
 lis colorib[us]. et. et q[uod] denegando de maiori indi-
 recte: videt[ur] tacite concedere de minori. arti. l.
 de pcur. maritus. xxv. di. c. qualis. ex. de testa-
 c. si pater. li. vj. et extra de psum. c. nōne. Ad ve-
 rū est si in fraudē hoc fieret vt p[er] hoc si possēt ex-
 ercere vsuras: secus in nullo intenderēt cōcede-
 re et sint indigene. extra de vsur. vsurariozum
 li. vj. Licet illud p[er]mitterēt vt mai[us] malū cuita-
 ref: sic nō solū de maiori s[an]c[t]a sed etiā de duobus
 solidis denegare vident[ur]. xiiij. di. c. i. xxxij. c. q[uod]
 hac ratione concordat Jo. an. et guilhel. Ter-
 tiū q[uod] malū ex eo veniēs sūt granissime obliga-
 t[i]o[n]es. Nam oēs supradicti fauentes vsurario
 manifeste sicut dictū est obligati inderemanēt
 satisfacere in solidū oēs illas vsuras q[uas] suo fa-
 uore et auxilio vsurarij adepti sunt: nisi ipi vsu-
 rarij restituāt eas: sicut de hoc plen[us] dictū est i
 q[uod]dragesimali de xpiana religione. sermo. xxx.
 liij. c. j. circa fl. et etiā s[er]mo. xxxv. ar. ij. c. ij. s. iij.
 Quartū genus spūaliū maloz inde veniēs
 sunt difficillime intricat[i]o[n]es et pplexitates q[uod]b[us]
 ex vno manifesto vsurario repiūt se intricatos
 et in arduissimis pplexitatib[us] collocatos. Ter-
 tia v[er]o mala q[uod] ex prauitate vsure pueniūt et ma-
 xime ex vsurario manifesto sunt mala solēt pue-
 nire ppter eos sup[er] xpianoz corpa pmittit de-
 primū sunt homicidia. scdm fames: tertius pe-
 stes. quartū crudelitas bestiaz. et de his mani-
 feste agit Jo[h]n. in Apo[calypsis]. vj. in ap[er]t[i]o[n]e q[ua]rti sigil-
 li vidisse se dicit sedentē vsu equū pallidū. id est
 dyabolū auaricie et vsurariū māmona nosatuz
 Māmona diuitie interpretat[ur]. equ[us] aut palli-
 dus sup[er] quē sedebat sunt diuitie. Nepe pallo-
 pprie auri color est: et iō merito aur[us] designat.
 Sic ppha ait. Et posteriora dors[i] i pallore au-
 ri: q[uod] vsurari[us] totus aure[us] ē crede. Et sequit[ur] ibi
 de in textu Jo[h]n. Et data ē illi scz dyabolo: po-
 testas. i. auctas pmissa ē sup[er] q[uatuor] ptes terre.
 scz vbi regnat vsura et maxime manifesta. i. ad
 orientē occidentē meridiem septētrionē: interfi-
 cere gladio fame morte et bestiis terre. Ecce q[uatuor]
 tuor p[re]dicta flagella hic p ordinē numerantur.
 Primū quidē flagellū sunt homicidia. Mā de-
 ciente charitate q[uod] maxime deficit ex manifesta
 vsura sic in seq[ue]nti s[er]mōe pmo et. c. dicet. gnan[ter]
 odio diuisiones secte pcialitates et guerre ex q[uod]-
 bus oib[us] homicidia sequūt[ur]. Jo[h]n. ait. In
 terrificare gladio. Scdm flagellū est fames scz p

pter terraz sterilitatē scz ppter guerras aut p-
 pter grandines aut desiccationes seu ex undat[i]o[n]e
 pluuiar[um] aut ppter mures rodentes blada: seu
 ppter inordinata frigora aut calores et p[er]iles fa-
 mis occasiōes: vñ Jo[h]n. subdit et fame. Tertiu[m]
 flagellū sunt pestes ppter corruptiōem aeris seu
 aque vel terre morbos alios gnan[ter] febrium
 fluxuū tussiu inguinū apostematū et oim p[er]siliū
 tā crebre q[uam] oēs patrias psumētes Et d[icit] h[oc] Jo-
 ait. et morte. Quartū flagellū est crudelitas
 bestiaz vtpotelupoz aut v[er]loz deuorantiuz
 hoies seu rabidoz canuz venenato morzu tori-
 cantiu eos et siliū bestiaz. Un[de] Jo[h]n. ait. et be-
 stis terre. A quib[us] in p[er]sona iustoz ppha po-
 stulabat liberari dicēs. Ne trades bestiis aias
 p[er]sentiū tibi. A quib[us] omib[us] nos liberare di-
 gnetur xps dei filius Amen.

Seria. iii. post dñicā de passiōe dñi
 quantuz et quot impijs modis vsura
 p[ri]mo sit nociua. Sermo. XLIII.

Nemo quippe in
 occulto q[uod]cūq[ue] facit et querit in palaz
 esse. Jo[h]n. vj. et in euan. ho. Scdm
 em[and] Jo[h]n. ij. De summo bono maioris ē culpe
 manifeste q[uam] occulte peccare. Dupl[ic]i em[and] re[ason]e est
 q[uod] apte delinq[ui]t q[uod] agit et docet. Et si h[oc] vera sen-
 tentia sit nō minor culpa credēda est q[uam] iō occulte
 agit vt impune ac liberi[us] et nequ[us] ppetretur.
 Hoc q[uod]dē solet occultis vsurarijs puenire q[uod] nō
 min[us] offendūt dñi occulte peccāt: et ptract[ur] sumi
 latos frequētant. Sz ne pphēdant in malicia
 sua q[uod] regulare puerbiū ē q[uod] pmissum. s. q[uod] ne-
 mo in occulto q[uod]cūq[ue] agit et querit ipe in palā eē
 sed tanta est malicia huius culpe vt nequeat ali-
 quo pallio seu aliqua versutia occultari. Nam
 et si hoc tacebūt lingue hoim i dñm palaz faci-
 unt lapides parietū teste dñi. Luce. xij. Nihil
 optū q[uod] non reuelet. Clamāt vtiq[ue] corda pau-
 per[um] deuoratoz p impletatem vsure. sic i. xxx.
 ps. dñs p ppham ait. Audiui vitupatoz mul-
 toz cōmorantiū in circūitu. Ad verbū p[er]t[ine]re esse
 aliud thema in p[re]nti sermo. In q[uod] oñd[icit] triplex
 offensio q[uod] ex vsura in aia vsurarij gnat. Prima ē
 offensio p[ri]mi ibi. Audiui vitupat[i]o[n]em multo-
 rū. Scda offensio sui: ibi cōmorantiū. Tertia
 est offensio dei. ibi. In circūitu. Prima est of-
 fensio p[ri]mi: Ait em[and]. Audiui vitupat[i]o[n]ez mul-
 toz. Passine legat q[uod] multi vitupant ex mlti-
 plicatiōe vsure publice vel occulte. Scda ē of-
 fensio sui. q[uod] ait cōmorantiū scz nō transeunt iuz
 sicut faciūt iusti q[uod] de tpalib[us] tñ nccia sumūt et
 ad celestia trāseūt. vsurarij v[er]o p[er]morant in eis
 corde ore et ope. p[ri]mo q[uod]tū ad cor ppha de eis
 ait. Oculos suos statuerūt declinare i terrā. s. p[er]

De iniquitatibus vsure

desiderij ardore inextinguibile: Secundo quod ad os ait. **Eccl. xix.** De terra misit eloquium eorum. Et iterum illud. Qui de terra est de terra loquitur. Tercio vero quod ad opus: omnia faciunt ut dicitur. Tercia est offensio dei: quia inquit in circuitu et vere in circuitu hominum homines commorantur quia non appropinquat ad centum: sed ad Christum: qui in medio ecclesie commoratur. Ideo. **1. Reg. xxvj.** misit eum. **Aia** inimicorum dauid rotabit quasi impetum et circulo funde. Sed quia de offensione quam facit usurarius deo sibi ipsi dictum est in precedenti sermone. et in sequenti dicitur: nec insuper proximum potest offendere quando offendat hominem deum et semetipsum. Ideo quantum usurarius offendat proximum ad presentis sermonis ostendamus: ideo in quantum peccatiosa est primo et est multiplex offensa usuraria sic describi potest. Usura est eradicatio caritatis seu extinctio fraterne dilectionis: fons peccatorum amoris. et omnes vere amicitie corruptela: mater illegalitatis et deceptio nimis legalis perditio: et domesticum furtum dolosa pietas: pauperum homicida: impia in proximis perditio: in primos destructio patriarum: in quatuor cancer: morbus periculosus: et innumerabilium animarum perditio. In quibus verbis duodecim notant iniquitates quibus usurarius proximo suis nocet: et has in tribus articulis declaremus.

Articulus. i. de quatuor iniquitatibus quibus usurarius proximo suo spiritus nocet.

Primo describam quatuor iniquitates crudeles vsure. et quantum noctuum efficiat usurarius contra proximum suum apertam. Prima eius iniquitas mala est. secunda peior: tertia vero pessima. quarta autem nequissima esse comprobatur.

De vsura in primo eradicat charitatem et extinguit amorem fraterne dilectionis.
Capitulum. i.

Prima vsure iniquitas reperitur: quia est eradicatio charitatis seu extinctio fraterne dilectionis. Secundum enim augustinus. de fide ad **He.** Cupiditas venenum est charitatis: sic etiam in gradu maximo vsura dici potest. Hoc luminosa ratio dicitur auctoritas firmat et clare experientia monstrat. Primo quidem luminosa ratio dicitur. Constat enim quod ex multis actibus virtuosus bonus habitus generatur: et generatur ad hec ex bonis actibus dilatare atque eo dilatato animus in eis actibus delectatur. Insuper ex tali delectatione actuum frequentior perficit bonum opus. Ex quo patet quod mutuū liberale atque gratuitum actus est charitatis et fraterne dilectionis. Ex tali nempe actu in proximum frequentato quod secundum alexandrum de haec mutua beneficia accendunt charitatem. Ideo fraterne dilectionis habitus vel generatur si abest vel si aderat dilatare. deinde delectatur homo

mutuum dare gratis: deinde delectatur tale mutuū frequenter. hec autem frequentatio dilatat et firmat habitum fraterne dilectionis quo firmato dilectio inter proximos firmiter perseverat. Accepta si actus dandi mutuū non ex charitate sed ex cupiditate et ex spe lucri ab homine frequenter talis cupidinis actu iam generato generaliter cupiditas et crescit et dilatur. atque in tantam copiam centum terrenorum animi blanda quadam violentia trahit quod in voragine insatiabilis appetitus pecunie mergit sicut **Eccl. v.** testatur dicens. Quia rus non implebitur pecunia. Si quis etiam potum tuū gratis dare negat: etiam si in tanta cupidinis voragine non labatur non tamen ab hac auaricie macula immunis est. cum gratis dare mutuū in multis casibus sit preceptum: sicut patuit. **1. sermo. xxxvj. arti. ij. p. totum.** His nempe duobus modis et non dando mutuū gratis aut nullo modo illud communicando et si non pariter inter cives eradicatur et extinguitur amor fraterne dilectionis et mutue charitatis: quia inter eos non practicitur actus dilectionis qui in eos habeat ligare et unire corda mutua charitate: ut iam verificetur **qd. ij. Thimo. iij.** apostolus ait. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa et erunt homines seipsum amantes cupidi. Secundo hoc idem firmat auctoritas. ait enim apostolus. **1. ad Thimo. vj.** Radix omnium malorum est cupiditas. quia fere omnia mala oriuntur ex illa: sicut econtra de charitate prouincit. quia omnia bona ex amore originem habent: eo quod radix et forma omnium virtutum atque bonorum charitas esse dicatur. **ad 1. extra de vsuris ca.** voragine li. **vj. vbi dicitur:** quod nullus improbius fur vel raptor quam usurarius. quia animas deuorat et hominum facultates exhaurit. Ex dictis igitur patet quare modernis temporibus tamen extra neque et quodammodo horridum apparet indigentibus mutuū dare gratis: quia iam verificatur quod dominus **Mat. xxij. ait.** Quia abundabit iniquitas et refrigescet charitas multorum. Et quid prouenienter dici potest iniquitas quam vsura: quia non equitate sonat: et veram contra proximum iniquitatem importat. Tercio quod istud idem clare experientia monstrat. Si dici neque experientia teste quod qui alicui corde assuescit elemosinas dispensare semper ad amplius largiendum dilatat cor eius: et quod mirabile est illius substantia ex hoc non minuitur. sed quodam quasi inprehensibili modo crescit: ut experientia ipsa veridicus testis sit scripture que ait. **1. p. uerb. xj.** Alii diuidunt propria et ditiores fiunt. Alii rapiunt aliena et semper in egestate sunt. Et iterum dicitur **Luce. vj.** Date et dabitur vobis. Ex premissis patet quod sicut ex ipso actu mutui proximo gratis dari: siue ex elemosinarum frequentatione charitas inter proximos generatur et qualescit: si ex defectu earum eradicatur charitas et extinguitur inter proximos vera fraterna dilectio.

Qusura est fons et fomentum amoris proprii seu particularis. **Cap. II.**

Ecūda iniquitas eius est fons proprii amoris et omnis vere amicitie corruptela ut enī Aug⁹ testat^r et supra positū est. charitas cōia propriis et nō propria cōibus antepōnit. Usurarius autē oppositū facit. Nam sicut experientia patet. quilibet homo exercitio suo et arte rei publice utilis est. agricolae sutores fabrilis sculptores pictores milites et psiles oēs. sed solus usurarius sibi utilis et nulli alteri nisi sibi soli lucrat. ideo miluo cōparādu^s est q^{ui} semp^{er} clamat. *Pro myo myo.* sed in hoc deterior usurarius est q^{uam} miluus: q^{uia} miluus hoc solus clamat ore. ubi usurarius hoc cupido corde. impio ope et nequissimo ore clamare nō cessat. tāta deniq^{ue} usurarius proprii amoris cupidine flagrat q^{uod} iniquitas neminē dīligit nulli se associat: nisi causa proprii lucri atq^{ue} cōmodi sui pro eo q^{uod} miro modo usura generat corruptionē oīs amicitie: et oīs civilis societati. Proinde propriissime de talibus ad *Phil. ii.* ait ap^{osto}l^{us} dicēs. *Oēs. s. n^{ost}ri* usurarius que sua sunt querūt: nō que iesu xpi. ideo q^{uia} solum soli sibi pdest et alijs obest. de morte illius magis letant^{ur} omnes etiā psanguinei eius q^{uam} de alio cuiuscūq^{ue} generis p^{er}toz. Cuius rō est. q^{uia} dum vivit cōiter avarus et tenax est. nec debonis suis p^{ar}ticipat psanguinei vel amici: nō pauperes vel vicini. q^{uoniam} tota familia dom^{us} sue ex avaricia sua cum illo in angustia vivit. sicut plenius sermo. sequē. patebit p^{ri}mo. artic. ii. c. f. Cum v^{er}o talis usurarius defunct^{us} est si dimisit q^{uod} restituant^{ur} male ablata certa iocūdant^{ur} cūcti q^{ui} ei soluerūt usuras. Si etiā dimisit q^{uod} restitueretur. incerta letant^{ur} pauperes et mēdici et cōiter omnes audita usurarii nece gaudēt. et maxime hi q^{ui} de bonis illius q^{ui} ante poterāt p^{ar}ticipare sperant. vñ talis merito assilat porco. q^{uia} dum vivit nulla habet inde utilitas sed multus labor: eo v^{er}o mortuo de eo parvi et magni psanguinei et q^{ui}q^{ue} vicini participāt et letant^{ur}.

Qusura magis est illegalitatis et deceptionis. **Cap. III.**

Tertia iniquitas est m^{ax} illegalitatis et deceptionis. nam subtilissimos tractatus et dolos studiosissime excogitat: ut ex multiplicibus vitijs fenus exerceat et lucra adaugeat: et rapinas acq^{ui}rat. q^{uod} cum fecisse se p^{ro}spicit letatur gloriatur se sapiēter egisse: et multos alios tāt in diuitijs q^{uam} in malicijs supasse. Ad quē increpative ait p^{ro}pheta dicēs. Quid gloriaris in malicia. i. in pecunia male acq^{ui}sita q^{uod} potēs es in iniquitate. i. usuraria pecunia neq^{ue}ter possessa tota die iniusticiā cogitavit. et lingua tua sicut novacula acuta fecisti doli. nēpe cui^{us} ait tota die

pleuerantē sollicitudinē in malicia notat. cum autē addit iniusticiā. iniustū tractū et lucrum demonstrat. Et q^{uia} talia cum malicia cordis oris et opis p^{er}petrauit: recte subdit cogitavit. Ecce cor neq^{ue} malicia tua lingua p^{ro}gnans nō dei. potens enī in malicia p^{ro}bat esse. q^{uod} absq^{ue} labore iniusticiā nō cessat cogitare et loq^{ui} ecce malicia oris. Sed cum lingue nō sit cogitare sed loq^{ui}: quare p^{ro}pheta ait: cogitavit lingua tua nisi ut in horum duorū cōiunctōe exp^{ri}mat impij lucri excogitatio velox cum p^{ro}mp^{te} ac parata platōe v^{er}borū q^{uod} p^{ro}mp^{te} novit ad lucra formare v^{er}ba iuxta cupidinē cordis. et ut o^{mn}dat q^{uod} sile opus predictis duobus oīno p^{ro}formis sit merito subdit sicut novacula acuta fecisti doli. i. ope p^{er}fecisti dolum lucrū. vide q^{uod} apte barbitōsū usurariū cōparat: et novacule linguā eius. Tria in novacula enī p^{ro}siderari p^{oss}unt. Primo v^{er}o occultat aciem suā in seip^{sa}: sicut etiā usurarius occultat aciem suā in corde suo. Ideo de taliū corde *Isa. xviij.* dicūt. *Pravū est cor hoīs et inscrutabile.* Secūdo anteq^{uam} radat aciem. novacula sup lapidē oleo vinctū: sic etiā adulatio maliciosa usurariū cōtractū p^{re}cedit. et de tali p^{ro}pheta ait. *Molliti sunt sermones eius sup oleum: et ipsi sunt iacula. s. ferientū hoīz corda ita. s. efficaciter et recte videt loqui.* Tertio v^{er}o cum ea abradunt pilī. i. paulatim auferunt bona t^{er}ralia. vñ *Ezech. viij.* Permissive ad usurariū d^{omi}ns ait. *Sume tibi gladiū acutū radentē pilos. et subdit p^{ro}pheta. Dilexisti maliciā. i. maliciosum contractum: super benignitatē. i. plusq^{uam} mutuū dare gratis.*

Qusura est quedā legalis p^{ro}ditio et domesticū furtū.

Quarta iniquitas est legalis p^{ro}ditio et domesticū furtū. Legalis q^{ui}dem p^{ro}ditio ē q^{uia} usurarius potissime manifestus predict^{us} q^{uod} lucrari intēdit: tñ p^{ro}ditio dici debet. q^{uia} s^{ub} pallio pietatis atq^{ue} servitij aliena p^{ro}dat. Est etiā domesticū furtū. q^{uia} usurarius facit p^{ro}tra p^{re}ceptū d^{omi}ni. *Exo. xx.* ubi dicit^{ur} nō furtū facies. In cuius mysteriū *Matth. xxj.* dicit^{ur} q^{uod} intrauit iesus in templū dei et eiecit omēs vendētes et emētes in templo et mēses nūmulariorū et cathedras id est sedilla vendentiū colūbas euertit et dixit eis. *Scriptū est Esa. lvi.* Domus mea domus orōnis vocabit^{ur}. vos autē fecistis illā speluncā latronū. Spelūca autē latronū dicit^{ur} esse locus ubi que rapiunt spolia p^{ro}gregāt. Ecce q^{uod} latrones d^{omi}ns vocat nūmularios q^{ui} q^{ui}dē p^{ro}munusculis fructuū et p^{ro}siliū pecuniā mutuo dabant ut offerent in tēplo. deteriores enī sunt nō simpliciter sed aliquo modo usurarij q^{ui} raptores et fures. Et hoc quadruplici rōne. Prima rōne f

De imprestitis venetor

millaritatibus. scdo rōne assiduitatis. tertio rōne sagacitatis. quarto rōne securitatis. Primo rōne familiaritatis. Nam raptores et fures dici pnt latrones siluestres. spī vō vsurarij latrōes domesticī approbant. Latro nēpe siluestris audito clamore manifestate illū statim accipit fugā. Hic vō centies si ad latrones clamef. tāq̃ domesticus latro nō fugit: qđ qđem certa experientia pbari pōt. et ideo piculofior est qđ latro siluestris. cum nulla sit efficacior ad nocendū pestis: qđ familiaris inimicus. Scdo rōne assiduitatis eo qđ magis cōe ab eis qđ a ceteris furibz deuorent. cuz fur et raptor expoliāt aliq̃ tpe de terminato: s̃ vsurarij semp die noctuq̃ hoies expoliāt i q̃libet die festo. s̃. pasce pascue et tpe missarū: et sic de alijs tpibus. Tertio rōne sagacitatis. nam vsurarij cum maiori malicia rem alienā vsurpat qđ fur vel raptor: eo qđ cōpellat voluntate eius qđ mutuū recipit ad cōsentendū in talē rapinā: atq̃ p hoc s̃lat p̃mo suo aliq̃ iniusticiā nō inferre. Quarto rōne securitatis. tum qđ vsurarij rem alienā vsurpat sine timore repetitōis. cuz habeat libertatē et securitatē id agere si publicū est. vel qđ vsurarios ptractus tanta malicia circūuoluit et celat. qđ in eis vsuraria labes apparere nō pōt. fur vō et raptor b̃ duplici timore minime p̃uati sunt.

Articulus. II. de quattuor alijs iniquitatibus per quas vsurarius p̃mo suo est nociuus.

Ad damus alias quattuor iniquitates vsure p̃ q̃s manifeste clarescāt huius sceleris nocumēta: q̃bus gradatim vsurarius p̃mo suo multū nocet.

Q̃ vsura est quedā pietas apparēs dolis et deceptōibus plene.

Capitulum. I.

Prima iniquitas addi habet que est dolosa pietas eo qđ sub specie pietatis: et subsidij charitatis paulatim et a p̃ncipio quasi insensibiliter serpit. et serpendo vsq̃ ad talē deuotionē tpalis substātie p̃mox absq̃ pietate ptingit: put multiplex experientia docet: qđ si enī mutuū qđ ab vsurario paup̃i datū dici p̃t qđ dormiēs inoporef vt insensibiliter de illa modica substātia sua euisceret atq̃ p̃uef. p̃retea tanta cupiditatis affectōe eruit sibi. p̃pos oculos mētis. vt seipm decipiēs credat atq̃ dicat se p̃ximi intēdere pietatē. vbi solū aut p̃ncipaliter intēdit p̃xiū lucrū atq̃ comoditatē. ecce dolosa pietas et hypocrisis filata. s̃ qđ Beuf. xv. dicif. Non ages qđ p̃iaz callide in fraternis necessitatibz subleuādis. Hac qđez de causa in quibusdā italie ciuitatibz sepiatofop̃ antisfrasim vsurarius noiaf. vīcz cum sit impius et cru-

delis. Qua etiā rōne hic impius pōt intendere aut p̃tendere pietatē qñ pauperē et egenū indigentē aliquo mutuo gratis dato vel alio iuuamine subleuari iuuat paup̃iorē fieri. et illa modica substātia que nō sufficit et quadam crudeli pietati p̃iuari. S̃ leua pietas et crudelissima fera. qua audacia quaq̃ temetitate. qua deniq̃ fronte dicis te ex pietate moueri: aut i hoc age re opus pium: vere ytiq̃ vera est snia illa que ait. mille sunt occultiores insidie: qđ que officiij similitudine latent.

Q̃ per vsuraz paupes valde trucidantur. **Cap. II.**

Ecūda iniquitas est pauperum homicidia nam paup̃i aufert vestimentū calceamentū: domū: agrū: lectū: cibū: potū: et omne victum et p̃sequēs aufert ei vitā. Ideo Eccli. xxxiij. dicif. Panis egentū vita pauperū est et qđ defraudat illū homo sanguis est. Qui aufert in sudore panē: quasi qđ occidit p̃xiū suū. Omnis nēpe natura rerū subuenit hois indigentie gratis: et q̃tū in se est cōicat illi dona sua. s̃i dera sol et luna hominē lucē p̃stant ether rores: nubes pluuiā: ignis calorē: aer flatū. aqua potū et lauacrū. terra vō multiplicē fructū. vñ Aug. Indiciū maxime diuine bonitatis est. qđ quilibet res cogit dare seipm: et tñ hec oīa hominibz nō sua beneficia vendūt. sicut vsurarij neq̃: sed gratis illa impendūt. p̃retea si in die iudicij vt dicif. Math. xxij. dñs dicet his qđ indigentibus nō fecerint de bonis suis pietatē. Discedite a me maledicti in ignem eternū qđ paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui et nō dedistis mihi māducare. Sitiui et nō dedistis mihi bibere. hospes eram et nō collegistis me. nudus fui et nō coopuistis me. Infirmus. et in carcere nō visitastis me. Quid obsecro vsurarijs dicturus est qui tanta impia pietate et filata neq̃tia rapuit aliena: Auferūt enī panē de manibz famelicorū et puerorū. et potū de manibz sitibundorū: hospitij et domiciliū ab errantibus circūquaq̃ et vagis. Indumentū de dorso nudorū expenuria ifirmari faciūt sanos. in carcere trucidunt et cruciāt liberos: et tāq̃ lupi rapaces de carnibz miseroz se satagūt satiare.

Q̃ vsura facit hoīem crudelē et senum nō tm̃ in extraneos: sed etiaz in propinquos. **Cap. III.**

Tertia iniquitas est impia in p̃pinqs facit enī vsura hoīem seuū et impiū non tantū in alienos: sed etiā in p̃pinqs filios: et in alios cōsanguīneos. impietate et neq̃tia suadere facit. dum spūaliter interimunt per eam. hinc Osee. ix. dicif. Efraim deducit ad interfectore filios suos. Efraim namq̃ crescēs inter-

pretat. et merito usurariū q̄ per usuraz in diu-
tīs creuit signat. hic x̄o tunc ad diabolu inter-
fectore animarū filios suos deducit: cū pprijs
filijs suis diuitias suas male acq̄sitas relinq̄t.
Ex quo patz q̄ nō tñ sed etiā oēs p sanguine
os suos: q̄bus in vita vel in morte usurarij cō-
partit̄ usurā: demonij inolare pbat. **Hinc p/**
pheta ait. Immolauerūt filios suos et filias su-
as demonijs. ideo i inferno p̄r et filij inuicē ma-
ledicent. **Dicit nepe p̄r filio cum eo insimul cō-**
demnato. **Maledictus** tu sis fili mi qz ppter te
crucior his tormētis. sui enī usurarius ne tu es-
ses egenus. ppter carnē tuā pdidi aliam meaz.
qz iniuste te ditauit me iuste dānaui. vt tu esses
in mūdāna p̄solatōe suz ego in eterna dānatōe
maledicte fili vt qd vnq̄ te genui: vtinā nū
q̄ fuisses in mūdo: ne ego esses in hoc tormēto
Rūdebit filius p̄ri imo **Maledictus** sis tu p̄r
mi. qz nisi me implicasses in tuis impijs lucris
nūc nō es i his etnis tormētis qz pl̄ amasti me
dānaui me et te: qz nō timuisti deū p te qz nō ti-
muisti deū p me. iō iuste dānaui te et me. vt xl
fice qd **Eccli. xij.** de p̄re sp̄io q̄runt filij. qm̄ p
illū sunt i obprobriū. **Idē** faciet vxores usura-
rioz maritis suis q̄bulcūq̄ ppinq̄s: et ecōtra.
si iniuste p̄cipauerint impia lucra usure.

Usura facit hoīem tra p̄rimos
suos. pditorē. Capitulum. iiii.

Quartā iniqtas est pdiciosa in p̄rimos
suos. q̄ aut̄ usurarij p̄ditionē in p̄ri-
mos suos agat. ip̄a exp̄ientia manife-
stat. sepius enī p̄tingit q̄ p̄spiciēs p̄p̄riū yteri-
num fratrē aut aliūz attinentē sibi pulchrā h̄re
domū vel aliq̄ alia possessionē plurimū gratā.
tractus cōcupiscētia oculoz subuenire nitit̄ il-
li aliquo mutuo: vbi p pignore posset h̄re qd
cōcupiscit. q̄ qdem inito tractu paulatim cre-
scere p̄mittit fenus. **Quq̄** fenus excreuerit qd
cernit fratrē nō posse recolligere pignus: acce-
pta occasione occulta cautela et quadā iusticia
filata. **Iuridice** domū vel possessionē igredit̄
et sic quasi inaduertēter fratrē suū illis possesi-
onibus priuat. **Ecce** p̄ditio impia in ppinq̄s.
In alienos aut̄ hec p̄ditio clariū patz. nam co-
medendo et bibēdo cum eis intēdit ab illis per
usurā suā rapere bona sua more pditoris iude
qui cum x̄po comedēs et bibens inimicis suis
pdidit eum. **Similis** igit̄ est parca q̄ nulli par-
cit. **Sed** in hoc deterior est: qz illa pcutit semel
hoī aut̄ semp vel saltē sepe.

Articulus. iii. de vltimis quatuor
iniqtatibus quibus usurarij suis p̄xi-
mis nocent.

Quod addamus alias quatuor iniq̄ta-
tes usure: vt plenius innotescat q̄tuz

cōtra p̄ximū nociua sit et crudelis.

Qz p usurariā prauitatē patrie mlti-
plicitē destrunt. Capitulum. i.

Prima iniqtas est destructio patriarū
usuraria prauitate supuenire cōsueue-
runt in felicibz patrijs xp̄ianozū. **Prima** sunt
mala tpalia. sc̄do sunt mala sp̄ualia. tertia sunt
mala corpalia. **De** q̄bus in p̄cedenti sermone.
capi. vlti. dictū est.

Qz usura est tanq̄ inquietus can-
cer: qz semp pauperū subltatiā rodit.

Capitulum. ii.

Ecūda iniqtas est inq̄etus cancer q̄li-
bet enī tpe et omī die qualibet hora et
q̄libet puncto et momēto pauperū substantiaz
fenus usurarij rodit. et qd mirabili est cūcta il-
lius bona dentes vident̄ h̄re. **Rūmi** etenī eius
dentes habēt. sicut frumentū illius qd vt ab hoī-
bus comedat̄ a dño factū et collatū et habēt dē-
tes. et cūcta illius bona dentes habent tales q̄
comedūt egenoz domus vineas vestes dena-
rios segetes arua et cūcta illorū bona cōsumit.
imo qd horribili est comedūt pauperuz xp̄ia-
lorū carnes et ossa. **Proinde** solet a q̄buldam
paupibus lamētabiliter dici: heu me qz habeo
ab usurario centū ducatos mutuo: q̄ mihi q̄ti-
dic rodūt ossa **Ecce** sine intermissione crudelis
rosura. vñ **Iob. iij.** in p̄sona talis paupis ait.
qui me comedunt non dormiunt. **Hinc** a qui-
busdā usura merito nūcupat̄ corrosura. qz p̄ti-
nuo mordēdo p̄sumit substantiā egenoz. **Ecce**
mirū si moriēdo puenit ad infernū citi? q̄ cete-
ri pctōres. qz p̄tinue die noctuq̄ incessatē cur-
rit ad eū: dū in quolibz momēto puocat ad ira-
cūdiā deuz p̄ **Eccli. lxxv.** dñs detalibz ait. **Popl̄s**
scilicet usurariorum ad iracundiā me prouo-
cans: ante faciem meam sp̄.

Est usura tāquā pestilēs et cōtagio
sus morbus. Ca. iiii.

Tercia iniqtas ē p̄tagiosus morbz gr̄atue
veropiculū reputat̄ cū leprosus diu-
puerari. **Et** incōpabilis piculosus est
uerari cū usurarijs aut q̄cq̄ acceptare ab eis:
cū illd corpale h̄ vero sp̄uale piculū sit. vñ ait
Micro. cauēdū ē nob̄ maxime ne ab his acci-
piam̄ mīera. quos nouim̄ viuere d lacrimis
paupū. ne dicat nob̄ si videbas furē currebas
cū eo **Proinde** legis i vita. b. **Fulci** q̄ cū mortu-
esset statim diabolus obiecit ei q̄ vestē a q̄dā usu-
rario recepisset. qd intelligēs deus miserat̄ illi
us aie ex veste illa piclritati p̄stine vite eū resti-
tuit. vt culpā quā in vita cōmiserat añ finē suū
vltimū emēdaret. attñ in eius signū dño p̄mit-
tente diabolus sic grauē p̄cussit eū. q̄ p̄ totā ei-

De iniquitatibus vsure

vita pcuratio in eo aliqd vestigiū appuit. Be-
nig qz ptagiosū sit fenus expientia docet atqz
paret. qñ vsqz ad tpa nra tm iaz excreuerit vsu-
raria labes qz iā nullus de ea robur null⁹ de ea
timor nullus deniqz gratuitat⁹ eius respect⁹ in-
ter xpianos remāsisse videt. tm eniz vbiqz hec
ptagio creuit qz sicut vbi oēs fetent supueniēs
alius fetens eius nō sentit fetor. Sic intm dila-
tata est hec impia pestis. qz nedū viros imo eti-
am mulieres infecit. atqz nunc verificat illud.
Ihere. vj. A maiore vsqz ad minore oēs auari-
cie studet: atqz multo lacrimabili⁹ est qd subin-
fert a ppha. A ppha vsqz ad sacerdotē cuncti
faciūt dolū. i. vsurā dolosā. dū. s. multiplices p-
ctus vsurarios filata calliditate frequētāt. olim
enī in vna tota magna ciuitate vix vnus fene-
rator reptus esset sic qñ etiā de tali viridica fa-
ma diuulgabatur oia bona sua diaboli dicebant.
Si qd domū eius aspiciebat aut vineā vlagrū
alijs circūstātib⁹ execratiue demonstrādo dice-
bat. ecce domū vel agrū diaboli. sic de ceteris
eius bonis. nemo supsisset de domo illius ignē
nemo i ecclia ab illo supsisset neqz ei vdisz oscu-
lum pacis pueri qz ad occursum eius expauesce-
bāt et inuicē illū digito demonstrabāt. Nunc p-
ch dolor est amētia deplozanda tales ab oib⁹ ho-
norant. oēs illis nūc assurgūt ponunt nūc i of-
ficijs estimant in pilijs. comitatiua magna so-
ciant in plateis. copulant in pugio cū nobili-
bus parētels: et qd execrabili⁹ est nō restituē-
tes. s. qñqz restituere filantes i cimiterijs in ec-
clesijs etiā psecratis cū solēniorib⁹ qz exequijs
qz ceteri tumulant. qz iaz qñ vbiqz scelus assū-
psit faciē honestatis et pietatis. fugiēda imo oī-
no abhorreda est ptagiosa pūlatio illoz. Nec
cum eis puerandū nec comedendū nec etiā bi-
bendū est exemplo illius qd fm cor dei reptus d-
le ait. Subpbo oculo et insatiabili corde cū bñ
edebā. Et itez. j. Ro. v. apls ait. Si is qd frat-
noia est fornicator: aut auarus: aut idolis ser-
uiens: aut maledictus: aut ebriosus: aut rapax
cum hmoi nec licet cibū sumere.

De innumerabili multitudine aiaz
que ex vsura seu occasiōe vsure sepil-
lime piclitant. Cap. iii.

Quarta iniquitas est illa qatio innumerabili
um aiaz. Quis nāqz causis rōnibus
atqz modis innumerabiles aie ex hac la-
be vsuraria illa qant atqz piclitant: et qd dōlē-
dum est paucissimi de hac le autunt. In hos
cōnumerari pnt plimi absqz legitima causa sub
vsuris mutuū accipiētes. vt notarij qd de vsur-
sciēter pficiūt iustumētū. testes qz et sensuales
seu in hmoi mediatores socij vsurarioz atqz fa-
ctores illoz serui atqz pcuratores ad vsurā idu-

centes aduocat patrocinaētes. pbētes talib⁹
bertatē exercēdi fenus sicut ptates alijs capi-
tanei sculteti atqz baliui rectores pules iudi-
ces piliarij in fauorē vsurarij statuta pficiētes
pfati vel pfiles scient⁹ ius reddētes de vsuris.
Sitr oēs pdicti statuta in fauorē vsurarioz fa-
cta sustinētes vel obseruātes. seu etiā nō dolen-
tes Nec ab his piculis sunt imunes pupilloz
tutores et curatores. dum p eius pctus pficiāt
vsurarios vel iam pfectōes executionē reacq-
rendo fenus supficiūt: his pnumerari possent
vidue mres ad ipm coopantes rectores hospi-
taliū atqz spūaliū domoz rectores ac guberna-
tores iniusti vsurarioz heredes. nec non testa-
mento vsurarioz iniqz executores pncipes at-
qz dñi oia iudeoz vel xpianoz fenora sustinē-
tes vxores vsurarioz filij et filie. serui pangu-
nei et affines amici: et qñqz alijs in culpa vsure p-
ticipātes vsurarioz generi de fenore vxoz su-
arū dotes recipiētes. Item his cōnumerādis
oēs q locāt vel vendūt vsurarijs ad exercēdiū
fenus domos vlapothecas. necnō et denarios
vt melius fenerari possint vsurarijs mutuātes
Insup et plati atqz curati q vsqz ad mortē pmit-
tunt vsurarios hec ipia cumulare lucra: pfecto-
res qz p iuria in vita seu in sorte vsurarios et qñ
cūqz supra cōmemoratos absolūtes. seu vtre-
rlus dicā decipiētes: vsurarios manifestos se-
peliētes seu sepelire fingētes. elemosynas iniu-
ste de fenore recipiētes: et quocūqz ad satisfaci-
endū certas vsuras occasiōes pstatēs. hōz tm
oīuz pticulares assignare rōnes et auctes nō ē
tpis pntis cū de his pleni⁹ dictū sit in qdragel-
simali de xpiana religiōe fmo. xxxv. p totuz.
Sufficiat igit ad pñs oia supradicta per sniaz
aplicā pfirmare ad Roma. j. vbi apls ait de oī-
bus supradictis nō intellexerūt qd q talia agūt
digni sunt morte. nō solū q ea faciūt sed etiaz q
cōsentiūt faciētibus. A qbus oibus nos imu-
nes faciat et pseruet director oīuz dñs nr iesus
xps. Qui cū pte et pūctō viuūt.

Seria. iii. post dñicaz de passiōe qz
preuitatib⁹ deprauet hō p prauitatē
vsure. Sermo. XLV.

In mibi nō vul-
tis credere opib⁹ credite Joh. v. et
in euā. hōdler. Mirabilia sūt opa
vitiōz: et inter cetera maxie cupidis vitiū mē-
tales oculos eruit Jo in. xxx viij. ps. ppha ait
de tali cupido. thesaurizat et igrat cui pgrega-
bit ea qd xbu pōt eē aliud thema in mētia pnti
vbi ondit cupidi et vsurarij triplex p dito pnci-
palis. p dima est insatiabilis cupiditas: qz the-
saurizat. Scda est culpabilis cecitas qz igrat.

Tertia est miserabilis felicitas. qz nescit cui cōgregabit ea. **P**rimū ptinet ad cupiditatē effectus. scdm ad cecitatē intellectus. tertiū ad possibilitatē seu facultatē effectus. **E**t iterū qd pt esse aliud in pnti materia thema. idez ppha ait ps. xlvij. **R**elinquēt alienis ecce tertiū. diuitias suas. ecce pmiū. et sepulcra illoz domus eoz ecclscm. **I**nfra. ij. c. exponet plenū h verbū. **A**d hec tria miro mō disposuit vsura: eo q to/ tū boiem a vitā eius deprauat nō tm ptra deū et ptra pmiū: sicut in duob sermonib pcedē tibus ptz. s etiā s seipm stupēdā prauitatē ge/ nerare p manifesta opa māifestat. **P**roinde vsu/ ra sic describi pōt. **V**sura est terrenoz in extin/ guibis sitis. cecitas mētis. fuitus miserāda. an/ gustia cordis. obprobriū vite. illaqueatio dia/ boli. certitudo dānatōis. ipenitēs malū. et hor/ ribilitas mortis. **I**n q qdem descriptiōe vsure nouē prauitates vsure sub triplici arti. declarā tur. **P**rimē tres sunt male. scde peiores. tertie pessime oñdunt. et si mihi nō vultis credere opi/ bus credite: sicut dicit dñs in pposito vbo.

Articulus .i. tripliciter deprauat hō vsurarius p prauitatē vsure.

Primo ponit tres pme prauitates vsu/ re qbus q ad seipm vsurari deprauat et he qdem tres. pme male sunt.

De insatiabili cupidine tpaliū rex qvvsurā i aia hois generat. **Cap. i.**

Prima aut eius prauitas est terrenoz in extinguibilis appetit gnat eni vsura auaricie et qstus infinitū ardore et insa/ tiabile sitim. et h triplici rōne. **P**rimo rōne de/ siderij. scdo rōne modi. tertio rōne tmini. **P**ri/ mo rōne desiderij. **N**am qto plus vsurari hz tanto pl silia pcupiscit. vñ **P**ro. xxx. **I**gnis nūq dicit sufficit. ignis em nō extinguit ex ap/ positōe lignoz siccoz s agef. **E**rescit amor nū mi qstū ipa pecunia crescit. **N**ō h ē qz potius pecunie nō ibi ē nec ibi ponit vbi sit auari vñ sicut vinū i dolio nō sedat corpale simti. sic pec unia i archa siti menti sedare nō pt. **Q**uātoma/ gis igr h pcupia crescit: tāto tmini hz qd ei suf ficē possit. **T**al qz i sufficiētia rerū maiorē esurīē et maiorē amorē rex tpaliū gignit. **E**x q seqt ma nifeste q auari cupiditas diuitē vsurariū in sū mo egenū fac. iō idropico silat q qto pl bibit tāto pl sitit. **S**ic etiā vsurari cupid qto pl lucrat tāto ampli lucrari desiderat. iō **B**ern. ait. **A**uar terrena esurit vt mēdic. fidelis cō/ tempnit vt dñs. **S**cdō rōne modi qto eniz modus agēdi pecunias est faciliō: certior atq securior. et lucrū maius. tāto inhyāti ad cremē tum illi delectabiliō: et suauior sit nisi a tali ex/ cessu mētis xrtute hō cohibeat. **S**z ipse mod⁹

augēdi pecunias p vsurā est faciliō: certior: et securior. et p ceteris hz pdictas qtuoz p dūōes et p pñs lucrū eius est maius. iō ad affectū sue cendēdū. ad cupiditatē efficacissime opat. hīc **E**clli. xliij. d. **I**nsatiabilis ocul⁹ cupidi. **I**n p tem inq̄tatis nō satiabit: donec psumēt iniusti ciā arefaciēs aiam suā. **T**alis sanguifuge assila ri pōt: q mēbro tmmō delectabilr applicata san guinē infectū insatiabilr sugit. **E**t dūz infirmū mēbrū a putredine sua sanat: sibūpi necē sugē do pcurat. **S**ic insatiabilis fenerator dū vene/ nolas pecuniā insatiabilr bibit. semetipm incō/ siderate occidit. sepe qz ptingit qd d. **E**clli. iij. vnus est et scdm nō hz. nō filiū nō fratrē: et tñ la borare nō cessat. nec tñ satiant oculi eius diui/ tijs. nec recogitat. d. cui laboro et fraudo aiam meā bonis. **T**ertio rōe tmini. **S**m eni pñm. li. j. pol. c. vj. **S**inis vsurarij est augmētatio pe cunie. **A**pertus aut finis sm eū ibi. s. est infi nitus ppter btitudinē appetim⁹ maiorē qstū in infinitū possum⁹ excogitare: et qto fortius et in tentius nos valem⁹. et hinc est vt ipse ait q pe/ cunie amatores totā suā sbam et industriā et po tentiā ordināt ad pecuniē lucrū. **R**eterea rō nalis aia ad imaginē dei facta creaturis oibus occupari pōt. repleti aut nō pōt. qz capacē del qd d deo minus est: implere non valet. **I**nsup nullū corp⁹ in spūali loco ptineri ē possibile. nā sicut sapia nō pōt replere arca: sic nec pecunia pōt repleri aia. **E**n **B**ern. nō plus satiabit cor boīs auro qz corp⁹ auro. **H**ec igr p̄siderās glo riosa virgo maria **L**u. ij. iubilādo ait. **E**surien tes impleuit bonis. s. efnis. et diuites. s. p affectū dimisit inanes. **I**ō d. **E**clli. v. **A**uar nō imple bit pecunia. **Q**uidaz cū pposuisset cum vsura arcā iplere: deinde ab vsura cessare cepit parce viuere. atq ad arce ipletionē mltiplici fenore laborare. **E**ū qz nondū arcā impleset: timēs dia/ bol⁹ ne arca repleta amitteret eū talitē guttur p̄strinxit q qd nō poterat deglutire. **D**eniqz allatis varijs cibis cepit eger clamare. d. cruci or crucior et morior fame. sed qz diabolo stran/ gulor māducare nō possum q dico cū diabolo spm exalauit vñ verifcet qd dicit **E**cllist. v. q amat diuitias fructū nō capiet ex eis.

Quantū per vsuraz mens hois ex cecatur **Caplm. ii.**

Scūda prauitas est cecitas mētis. **P**e qtomagis corpalis oculus ad infi ma inclināf terreqz p̄pinq: sit tantomagis re stringit corpore⁹ visus. **E**t econtra ad supiora leuat. ideo si oculi vnus hois essent in celo to ta terra q nobis tam imēsa videt qsi breuissim⁹ pūctus appareret eis. **S**ic nempe cordi dñino amore succēso atq p̄iuncto cūcta terrena nihl

De prauitatibus usurariorum

esse vident. s. ab his q. spūales oculos suos statuerūt declinare in terrā. et ab amatorib. mundi huius magna estimant. q. lumine spūali prauati sunt. vñ de hmoi ppha ait. nō videbit iteritū cum viderit sapiētes moriētes siml' insipiēns et stultus peribūt. et relinquēt alienis diuitias suas et sepulcra eoz domus illoz in eternū. In qbus vñbis ppha in tali hoie tres cecitates inter alias ondit. Prima est dānatōis. scda est derelictōis. tertia est habitatōis. Prima talis hois cecitas est dānatōis. Cōsiderat enī vsurarius q. sic paupes iusti sicut et vsurarij moriūt et excecatus puluere terrenoz aliam vitā non credit: ac p. hoc dānationē suā nō videt. et de b. ppha ait. nō videbit. s. oculo fidei iteritū. scz suū eternū: et causam hui' subdit. d. cuz viderit sapiētes. i. iustos paupes moriētes. Hinc Eccl. ij. ait. Sapiētis oculi in capite eius. i. oculi mētales paupis sapiētis sunt eleuati atq. locati in capite suo xpo. nō in his transitorijs bonis. Et sequit' stult'. s. vsurari' in tenebris ambulat. i. p. tenebrosam viam gradit'. imo currit ad iteritū sempiternū. et addit et didici q. vñ vtriusq. esset iterit'. s. fm carnē: quē vsurari' videt nō fm spm quē nō videt. Et subdit ppha dicēs. Simul insipiēs et stultus peribūt. Insi piens q. p. est qui futura non intelligit nec credit. Stultus vñ qui negligit illa scire. vtrunq. vñ vsurari' habet. p. p. tales simul pibūt q. corpore et ania simul moriēnt et dānabunt.

Scda vñ cecitas est derelictōis. q. relinquēt alienis diuitias suas nec secū apportabūt. teste Job. xx. vij. dicēs. Vines cum dormierit nihil secū affert. Aperit oculos. s. quos ante p. infidelitātē tenebat clausos: et nihil inueniet. Recyti q. mirū. q. totū thesaurū suū in terrā dimisit. vñ inuitus recessit. Sepe q. hoc ad lram ptingere solet. q. alienis relinquunt diuitias suas. vñ Eccl. vj. Est aliud maluz qd vidi sub sole. et qdem frequēs apud homies. Vir cui dedit deus diuitias. s. pmissiue. et subam et honores. et nihil deest ante eius ex oibus que desiderat nec tribuit ei p. tēz: vt comedat ex ea. scz dña auaricia phibēte: sed homo extrane' vorabit illud. Insup p. sanguinei et p. p. qui sepius alieni sunt. dum vsurarij mortē desiderant et expectant vt habeāt illius bona. qd et dñs Math. x. insinuare volēs ait. Inimici hois domestici eius. et vere inimici illius sunt cuz sepe ptingat q. filij et ceteri p. sanguinei ne vsurari' restituat aliena malicia aut violētia impediūt confici te stamēta et cautōes debitas fieri. sicut de pluribus mihi cōstat euenisse tpibus nostris qd q. dem iusto dei iudicio cōtingit illis vt non possint cum velint. quādo cum poterāt noluerāt.

Tertia cecitas est habitatōis. q. quasi op.

nari tales vident q. in sepulchris suis habitare debeat semp. s. ira fastuose exornāt ea: et in locis sacris colligūt illa. et de hoc ppha subdit et sepulcra eoz domus illoz in eternū. Proinde ad talē p. Esa. xxij. dicif. qd tu hic. s. in ecclia: aut qsi q. hic. q. excidisti tibi hic sepulcrū excidisti in excelso memoriale diligēt in petra tibi tabernaculū. Ecce dñs asportari te faciet: sicut asportat gallus gallinatus.

Q. vsurarius nō dñs diuitiarū sed seruus dici debet. Cap. iii.

Tertia prauitas est seruitus miseranda vsurarius enī seruus diuitiarū est. qd manifeste declarat ppha dicens. Boz miserūt somnū suū et nihil inuenerūt oēs viri diuitiarū in manib. suis. Q. do qdem cōgruus est. qn diuitie sunt viroz nō aut qn viri sunt diuitiarū. Sed hūc ordinē puerit auaritia et vsuraria vt viri diuitiarū sint et nō ecouerio. Triplex enī p. uile officiū sub dñis diuitiarū vsurarij habent. Primū officiū ē obediēdi. scdm custodiēdi. tertiū p. formādi vñ aliud sequit' p. sequenter Primū ptinet ad nūmos multiplicandū. scz ad eos p. seruandū. tertiū ad eum illis p. formādi. Primū illius seruile officiū est obediēdi tanto vñ flagrātī desiderio atq. voto tātoq. seruitute ac abiectōe cordis: oris: opis: dedicatus est vsurari' obediētie nūmi maxie ad ipm multiplicandū. q. ad pceptū illius cogitat impia et iniqua in corde eius frequēter vñ st. diose cogitatōes. parate ad decipiendū circūueniendū fallendū. fabricant' cauillatōes iniusticie. simulatōes. calliditates. pueritates malicie. machinatōes duplicitates. p. dītōes et similia. ad iussionē illius multiplicat vsurarius mēdacia p. iuria. sophistica vba. frangit pmissa et his filia. p. p. illo abstinet a delicatis cibis et vestib. p. ciosis. a solatijs et a q. tē. s. o. n. o. q. Illo q. impante patrat crudelitates. iniusticias. neqtias et filia. Insup ad iperitū eius exponit se laborib. et erumnis itinerib. sepe p. culis fluminū. p. culis latronū. p. culis ex genere. p. culis ex gentib. p. culis in ciuitate. p. culis in solitudine. p. culis maris. p. culis guerrarū in fame: et sitit in frigore et nuditate in calore et estu in morte frequēter et qd mirabili' est cogit per obediētiā cum nūmus dare aiam suā in manibus demonū qd et ipse p. ficat et letāter. vt vñ illud Eccl. x. Pecunie obediūt oia. s. q. in vsurario hoie sunt oēs. s. cogitatōes eius et locutōnes et opatōes. Scz seruile officiū eius est custodiēdi. s. q. iaz male acq. sita sunt. vñ Glo. sup illud Lu. xvj. Non potestis deo seruire et māi mone. Seruit diuitijs q. custodit ea vt seruus. Sz q. p. uisus iugū excussit distribuit vt dñs:

in hoc aut manifestū signū est qd ipse usurarius
nō sit diuitiaz dñs neq possessor: sed tantū cu
stos. qz de eis nō pōt facere qdqd vult. etiā bo
num qd iudicat esse faciendū. vñ Bern. super
Canti. ait. quere a quis eoz q lucris tpalibus
inhyant insatiabili corde: qd sentiāt de ill q sua
vendētes z paupibus erogātes regnū celozū:
p̄terrena suba mercant. sapiēter ne agant: Re
spondebit p̄culdubio sapiēter. Quere iterum
cur qd approbat nō facit: nō possit inq̄t. quare
qz p̄facto dñi auaricia nō p̄mittit. nō est igit
usurarius dñs eoz que h̄re videt. nisi forte eo
modo loquēdi quo qd est dñs cōpedū qbus cō
peditus tenet qd potius illi dñant q̄ seruiāt ei.
z dum quodānō videt custodire eos custodit
ab eis. Sic nepe usurari neq̄ dum ipos dena
rios custodire videat. māmone iussu in custo
dia retinet ab eis demū in pūcto mortis tradē
dus in manus demonū. Tertiū eius seruile of
ficiū est p̄formādi. s. marsupio suo. siue in p̄spe
ris siue in aduersis. vñ Bern. sup. Cati. loquit
auaris dicēs. Cōformaris burse tue. tanq̄ ser
uus dñe sue. dum q̄ illa necessario p̄gaudet il
li gaudēti p̄doler dolenti. tu q̄ crescēte marsu
bio tuo crescis parit z aio. z decrescēte parit de
crescis. nam p̄heris tristitia cum illō extenuat
et solueris leticia aut certe inflaris supbia cū il
lud implet.

**Articulus. II. De alijs tribus prauis
tatibus deteriorib⁹ quas generat usu
ra in anima cupidī.**

Secundo addantur alie tres prauitates
ysure que deteriore efficiūt usurariuz.
q̄ tres prime predictē.

**Quantā angustia cordis in auaro
parit usura** **Cap. I.**

Prima prauitas est angustia cordis.
In mira qdem angustia viuūt cor vsu
rarij cupidi z auari. vt dicere posset illō Bañ.
xiiij. Angustie mihi sūt vndiq̄. Triplicē angu
stiam dolorosaz experit usurari⁹ miser circa di
uitias tpales. Primā in acq̄rendo eas. scōaz in
eas expendēdo. tertiā in eas amittēdo Primā
qdē angustia expit i diuitijs acq̄rēdo. Mā añq̄
nocte ac die q̄etem dormitōis sumat p̄git reui
dere denarios suos illos numerat atq̄ renume
rat. osculat. p̄templat. z amplexat. z tanq̄ aie
sue medelā eam apponit suo cordi. Qd specula
ref clam gestus mod⁹ actus z vba qd circa de
narios solus in secreto seruat. nō absq̄ admira
tione repleret risu. deniq̄ post locatos denari
os in loco tuto reliq̄ circuit domū scrutat mi
nima rimasclūcta reuīdet reliq̄ p̄siderat cetera
z nihil de tota suppellectili domus sue inexamī
natū z indiscussū relinq̄t. tandē dormitū p̄gēs

sobrio seu parco somno illo qd dormit somnlat:
qd cōcupiscit vel timet. Nunc appet ei se rece
pisse thesaurū magnū. Nūc maius ei fuisse ab
latū z extūc letat iocūdat z dormiēdo exultan
do ridet. Et ex alio tristat lamētat plozat z cla
mat dolet p̄querit z suspirat: z vix absq̄ p̄sili
somno trāsit somnū. Qua lingua expmī posset
q̄ta mesticia obruit: cū euigilādo defraudatū
se reperit de thesauro nūc in somno tam certo
repto: penit⁹ amisso. Proinde p̄tingit eis sicut
dz Esa. xxiij. Sicut somniat esuriēs z comedit
cū aut fuerit exp̄pect⁹ vana est aia eius. z sicut
somniaat sitis z bibit: z post q̄ fuerit exp̄gesa
ctus lassus adhuc sitit. z aia eius vacua est: sic
etiā p̄tingit hmōi auaris. Quis etiā deprome
re posset leticiā cordis eius cū cōperit exp̄gesa
ctus nō extitisse verū qd ablatū fuisset ei thesau
rū quēadmodū sōniauerat pauloante. De die
etiā minore q̄etem hz Nam sūmo mane domū
egrediēs plateas z loca publica visitat. aio in
quieto circūiens z querēs quē deuoret aia ei⁹
et tāq̄ leo egressus de antro nō reuertit domū
donec apprehēsa p̄da escam catulis. i. natis su
is ferat. vt dicat Ezech. iij. Rugiēs capiēs q̄
predā deuoret aiam paupis. Secundā qdem
angustiaz experit in diuitias exp̄dendo tan
ta eniz miseria premis tanta auaricia atq̄ tena
citate p̄stringit qd quādocūq̄ de sua suba vnā
denariuz diminui cernit oculū sibi cecidisse vi
detur. Ex hoc qdem totā familiā suā in amari
tudine tenet. Subtilissime enim discuit z nu
merat expensas panis vini olei carniū ouoz
gallinarū z quarūcūq̄ minutarū reruz. figit
terminū artificimū expensaz: z si quid vltra di
minutum in domo recepit defraudatū se dicit
gulositate: ebrietate: atq̄ latrocinio omis de fa
milia sua monet ad abstinentiā parcaq̄ vitam
hortat eos obseruat z numerat omes comedē
tium bolos ac potuū vices. Continuo interim
amaritudine vritur z turbat. Sepe cōquerit
dicēs in domo hac non sunt nisi latrones z lu
pi. ac lamētabiliter sepius ait Vos roditis mi
hi ossa. ex p̄p̄ijs verbis testimoniuz reddens
qd ipse semp est p̄mū ferculū mense sue. Ex his
et similib⁹ clarescere pōt: qd nec ipse in p̄pria do
mo aliquo tpe pacem habet: neq̄ familia eius
cum eo quietez reperire valeat. vt verificet qd
de talibus Esaie. xlvij. dicat. Non est pax im
p̄ijs dicit dñs. Et iterū Proverb. xv. Contur
bat domū suā qui sectat auariciā. ideo simili
mus ē canī qd paleas sup quas cubat z dormit:
nec ipse comedit: nec illas asportare se monstrat
latrare nō cessat z q̄nq̄ mordere. Sic talis mi
serabilis hō: nec vti diuitijs qbus p̄est: nec
alios sine latratu et canino morzu p̄mittit vti:
f. 4

De amore sanctissime magda

vt etiā in hac verificet illud **Eccli. v.** Qui amat diuitias fructū nō accipiet ex eis **Tertiā** angustiam talis experit in mūdanas diuitias amittendo **Quel** lingua dicere posset q̄to dolore torquet. q̄ra amaritudine cruciat. q̄toq; merore afficiat. q̄n aliqd de suba sua casu amittit aut in mari piclitat aut preda seu furto seu alio modo diripit et fraudat. **Hinc Eccli. v.** dicif. **Est** et alia infirmitas pessima quā vidi sub sole **Diuitie** p̄seruate in malū dñi sui. **Pereūt** enī in afflictōe pessima admirāda est igit in hoc sapientia saluatoris qui videns q; cupidinis via duceret ad hospitium infernale si eaz dimitteret planā pulchrā et gratā. fecit sicut agricola prouidens qui viam per quam neminē vult transire fossatis p̄scidit ac palis in terra cōfixis applicatis pungētibus spinis illā obstruit atq; munit **Sic** nepe sapientia dei in itinere diuitiarū posuit angustias multas in eas acq̄rendo sollicitudines et timores in eas cōseruando. et dolores plurimos in eas amittēdo: vt sic saltē impedirent hoies p̄ talē viam turmatim currere ad infernū. **Ideo** **Eccli. ii.** dicif ad eum qui tpales diuitias tam auide cupiscit loquit dñs. d. **Sepiā** viam tuā spinis. i. angustijs supradictis ne anima tua periclitet.

Obpropriosam et infamez viam reddit vsura. **Caplm. ii.**

Secunda prauitas est obprobriū vite. tantis nempe vsurarij vita obproprijis plena est. **Tria** inē alia sunt obprobria vite eius. **Primū** est inertia. scdm est malicia. **tertū** est infamia. **Primū** obprobriū vite eius est inertia. **Per** vsuraz enī tollit sibi vsurarius operositatē oīs debiti modī pcurādi. sibi licita et salubria lucra. et p̄ tanto efficit desidiosus accidiosus: et ociosus. ex hoc etiā vsura necessitat hoiem ad indebitos modos lucrādi p̄rale gem quam dedit dñs **Gen. iiij.** dicēs. **In** sudore vultus tui vesceris pane tuo. **Sz** tales sicut ait ppha. **In** labore hoīuz nō sunt. et cum hoibus non flagellabunt. i. q̄nq; in vita. sed post mortē cum demonib; semp flagellādi sunt. **Secundū** obprobriū est eius malicia que sequit ex precedēti inertia. **Nam** sicut dicif **Eccli. xxxiij.** **Multa** maliciā docuit ociositas. i. iners vita ad tantā maliciā scelestū. talis auaricia hoiem ducit qd animā suā p̄ quolibet vili numulo venalem prebet. **Maximū** vtiq; scelus est aiam in tanta sublimitate creatā. i. ad imaginē dei factam: tanto precio. i. sanguine iesu christi redēptam: et ad tantā gloriā ordinatā p̄ tam vili precio venundare. **Hinc** dicif **Eccli. x.** **Auaro** nihil est scelestius habet enī animā suam venalē. **Ex** quo manifeste videt q; p̄ nūmo talis preci

pitarer se in infernalē voraginē oīuz scelerū et flagitiorū: nisi forte aliquo mūdano timore frenaret. **Tertiū** eius obprobriū est infamia. ita infamē reddit hoiem vsure scelus: q; nullus nisi oīno diffides eam audeat publice exercere **Ibi** q̄dem sunt illi de q̄bus dicif **Proverbi. ij.** qui relinquūt iter rectū. et ambulāt per vias tenebrosas. qui letant cum malefecerint et exultant in rebus pessimis. quoz vie puerse et infames gressus eoz rē.

Diabolo stupēdo modop vsurā anima illaqueat. **Cap. iii.**

Tertia prauitas est illaqueatio diaboli tanta est enim ptas quas exigente hoc scelere et dñō pmittente suscipit diabolus sup tales: q; eo opante vsurarius. primo se illaqueat. scdo se intricat. tertio p̄sumptuose sperat. **Primo** se illaqueat. vñ **Job. x. vij.** **Bala** dach de cupido loquit dicēs. **Immisit** in rhes the. pedes suos. et in maculis eius. i. demonis ambulat. tenebit planta eius laqueo: plantam enim extremitatē vite auari vocat. **Q̄to** enim cupidus fini vite sue p̄pinq̄ior sit: tanto maiori cupidine mardescit. **Hinc** **hieron. ait.** Cum alia vicia insenscant sola auaricia iuuenescit. **En. j.** **Thimo. vj.** **Qui** volunt diuites fieri incidunt in temptationē: et in laqueum diaboli. **Ideo** q̄to homo in auaricia senior fit: tātō difficilior ab ea dissoluit se. **Secundo** se intrinsecat. Cum enī auis volādo in rhes ceciderit tanto amplius se intrinsecat. q̄to amplius se extrinsecare cōtendit. **Sic** vsurario sepe cōtingit q; dñi per aliqd t̄pus vt dñes intendit vacare vsuris et demuz cessare ab eis. omni die mense et anno amplius se reperit intricatum. atq; a p̄posito cessandī ab vsuris amplius elongatū. **Hinc** dicif **Pro. v.** **Iniquitates** sue capiūt impiū: et finibus pctōz cōstringit. **Unde** **hiere. j.** ad aulam vsurarij a diabolo dictū est. **Illaqueauit** te et capta es babilon et nesciebas. **Tertio** p̄sumptuose sperat: q; credit se penitere in fine: et restituere aliena: sed ignorat miser q; dominus **Matth. xij.** cōminatus est dicens: qui enī habet dabit ei: et habū dabit. qui autē non habet id quod videtur habere auferet ab eo. **habet** nempe ille thesaurū magnū qui tempus ei concessum virtuose expendit: et ideo multa merita cumulauit. **Huius** dabit scz in finez vite sue tempus se etiā melius disponēdi et p̄parandi. vñ tunc etiā maiori gratia habū dabit. **Qui** autē non habet scz in p̄terito tpe merita cumalata: q; semp male vixit id quod videtur habere penitentie tempus in fine auferet ab eo scz iusto dei iudicio eo quod in illo presumptuose confusus est. **Ad** euenisse d; cuidā vsurario. q; in pū-

to mortis clamauit alter: dicens. *O* pnia vbi es
Quo vbo dicto spm exalauit. vt ex eius vbo
aperte claresceret. qz qñ illa reipie poterat:
nō quesituit merito eam recipere nō potuit cū vo-
luit. eo q nō debito mō vellet. vñ d talib⁹ Job
ait. Inuolute sunt semite gressuū eoz ambula-
bunt in vanū z pibūt. Et iterū de tali vsurario
in extremis agēti in. x. viij. c. ait. Artabunt gres-
sus vtutis eius: z pcipitabit eū p silū suū. qd
fuit sperare p sūptuose i fine vite. z sic merito ei
tps auferet suū q vendidit alienū. Contingit
enī illi sicut rapaci auī: que ab aucupe hincide
p mittit auolare ad predā. q capta alligat ad p-
dam vbi ei minime ministrat pastus quē cupit
Sic dūm vsurari⁹ viuit a diabolo minas ad p-
dam sed i fine ligabit cōpedit⁹ gehēne. vbi nō
tantū nō satiabit cōcupitis. verū etiā vt dicit
Job. xx. Diuitias q̄s deuorauit euomet. z de
ventre eius extrahit eas deus.

Articulus. iii. de trib⁹ vltimis pra-
uitatibus pessimis vsurarū: z quo po-
nunt animā suā in extremo piculo
eternae damnatōis.

*T*ertio subiūgamus tres alias prauita-
tes que pessime extendunt. atqz vsura-
riū in statu dānatōis collocāt z dimittūt.

De certitudine dānatōis etne quā
parit vsura.

Cap. i.

Prima prauitas est certitudo dānatōis
Quo nēpe mō inter alia scelera pctō
rum certificat vsurari⁹ p vsurā de sua
eterna dānatōe Nam tria ad hoc hz testimōia
credibilia facta nimis: vt in ore duoz vel triuz
stet hui⁹ vītatis vbu. Prīmū testimoniū sunt
euāgelia. scdm pūilegia. tertiū manifesta iudi-
cia. Prīmū vō testimoniū sūt euāgelia Lu. vj
dñs ait. Eadez q̄pe mēsurā qua mēsi fueritis:
remetiet vobis. Cū vō vsurari⁹ nō det aliqd
nisi recipiat ampli⁹ ex hoc certificat semetipm
de dānatōe eterna. Quia si vellet acq̄rere para-
disū a iusto iudice. q̄ pscriptā pstituit legē nō
dabit ei nisi det aliqd ampli⁹ z meli⁹ paradiso
Sed qz hoc nūq̄ poterit obseruare. necessario
sequit q nūq̄ poterit acq̄rere gloriā sempitē-
nam. Scdm testimoniū sunt pūilegia z autēti-
ca instrumēta Nullū q̄dem crimen est q̄ tātūz
patēter z apte deferat lras eterne mortis: sicut
facit vsura. Nam in q̄libet instrumēto z pticu-
la libroz in q̄bus cōtractus vsurarū p̄scribūt
p̄ticulare pūilegiū vsurari⁹ hz. q obligat eum
ad supplicia eterna. Ex q̄ ptz q de hoc tot pūi-
legia hz q̄t vsurarios cōtractus fecit. Ideo mē-
tum certificar⁹ est de dānatōe eterna. Verūm
si restituerit aliena abradunt z cassant pūile-
gia supradicta. Nec credit eis: sicut nec credit

cassato libro z abradis seu incisis cartis i iudi-
cio seculari. Tertio vō testimoniū sunt iudicia
manifesta. z inter alta vñū potissimū est qz vsu-
rario p̄tractu sit fenerator z socius demonis in
fernalis. Fieri etenī p̄sueuit qz qñ mercator fa-
cit forū cum venditore arranisqz soluit de re em-
pta z supueniēs alius apponat vñū denariū. d.
In hac mercātia volo esse p̄iceps z ille annu-
at. tunc facti sunt socij in lucro parit z in dāno.
Sic p̄tingere habet vsurario z demoni inferna-
li. nam inter iusta lucra fenerator apponit dia-
bolus aliqd impie acq̄sitū: z dicit se esse sociūz
suū: partēqz h̄re in illa mercatōe. B̄ p̄bet Greg.
in li. dialogoz. vbi eādem refert. qz qdam p̄di-
ues hō magnā habebat pecuniē sūmā licite ac-
quisitā: inter quā apposuit duos denarios q̄s
fenore adeptus erat. z totā illaz pecuniā collo-
cauit in arca. Cūqz vō altero die apiret arcam
repperit diabolūz sup denarios sedentē. q̄ p̄hi-
buit ei ne attigeret eos nisi exp̄dere vellet eos
cum p̄sensu suo: eo q socij simul essent in pecu-
nia illa. Ex his ptz q manifestū iudiciū est
vsurarios esse dānandos nisi restituāt. eo q si-
cut sunt in p̄nti vita socij pctōz ita erūt in futu-
ro socij tormentoz. Ex hac igit p̄tract⁹ societa-
te intantū cum diabolo vsurari⁹ p̄federat tan-
tūqz in demonē transformat. qd qdāmō induit
silitudinē eius. Nam sicut diabol⁹ pcti nūmū
quē sub spe lucra mutuat pctōi nūqz p pniaz
sibi restitui vellet: vt demū illius corp⁹ z aīaz
lucrari valeat. Sic z vsurari⁹ illatū mutuūz si
bi restitui nollet. vt possit totā subam paupis
deuorare. Ideo de tali cupidō Job. xx. ad lit-
terā sc̄ptū ē. iuxta mltitudinē adinuetionū sua/
rū. sic z sustinebit. qm p̄fringēs nudauit domū
paupis. domū rapuit z nō edificauit eam nec ē
faciat⁹ venter eius. z cū habuerit qd cupiebat
possidere nō potuit. qz. s. vel rapset ei in vita.
aut saltē relinquet illud i morte sua.

Qz vsura miro modo ducit ad im-
penitentia Caplm. ii.

Ecūda prauitas est impenitēs maluz
Triplex enī causa est quare vsurariū
raro z cum grandi difficultate ad veram peni-
tentia reduci pōt. Prīma est indispositio. scda
causa est induratio. tertia est obstinatio: vt sint
hij tres gradus ad descēsum dānatōis eterne.
Prīma igit causa est indispositio. Indisposit⁹
est enī vsurarius veraciter penitere. Naz aut
est p̄dignus aut est auarus. Si p̄dignus nō hz:
vñ reddat. Si auar⁹ reddere nō vult. piculosū
or̄tū est cōditio nolleqz nō posse restituere alic-
na. cū illud ex malicia: hoc vō ex impotentia.
tū cū culpa mixta originē habet. Deniqz ad i-
possibile nemo tenet. Nam inanis est actio q̄s

De amore sanctissime magda

excludit inopia debitor. extra de rest. spoli. c. ij. **A**uarus vero rarissime nisi in mortis arti. satisfacere vult. filis vasculo illo terreno in quo pueri denarios ponunt: cum iam cupidus nunti incipit blandiri eis de quo vase nisi rupat extrahi non possunt. Sic usurarius non restituit nisi in mortis arti. quando denarios illos secum deferre non potest. ut verificetur quod **Eccli. 82. xxix.** Multi quasi inuentionem. id est in ingenio adinuentum non a natura prohibitu estimauerunt fenus et persistenter molestia his qui se adiunxerunt donec accipiant. osculant manus dantis: et in promissionibus humiliauit vocem suam: et in tempore ditionis postulabit tempus et loquetur verba tedij et murmuratōis: et tempus causabit solidi. vix reddet dimidium: et computabit illud quasi inuentionem. Que autem usurario prodigo requirant ad hoc quod eum reddat excusatum impossibilitas sua tacta sunt in quadragesimali de christiana religione. fmo. xxxviii. per totum. **S**cda causa est induratio. cum enim usurarius considerat ad statum salutis non posse venire nisi per posse suo restituat aliena: ac per hunc nisi se et filios et filias: et alios heredes suos in multa paupertate et in honorabilitate relinquit. ideo hoc abhorrens per fidem non intelligens statum suum piculosum potius deliberat in peccato suo perseverare quam debito modo se emendare. sic diu perseverando indurat cor eius. Et hoc huiusmodi vitij predicatores aliquando audiat. et hoc aliquid timens deum cum ad penitentiam inducat. hoc etiam exhortatores ad hoc: et obiurgatores de hoc sepe sentiat: nihilominus in se cor eius amplius indurat. sicut de eo **Job. xli. 82.** Cor eius indurabit quasi lapis: et stringet quasi malleatoris incus. et quanto plus malleo ferit tanto durior fieri solet. Tertia causa impenitentie est obstinatio. Signum quod per manifeste obstinationis usurarius est per tempus diuini verbi. et exhortationum ac reprehensionum sceleris sui. ideo **Salomō ait Prover. xviii.** Peccator cum in profundum peccatorum venerit peruenit. si resurgit per penitentiam recte. Mira enim est obstinatio usurarii peccatoris: et quidam excedere videtur obstinationem iudei. Primo enim iudaeus penituit de scelere perpetrato: hoc non debito modo. ideo ait. peccavi. Scdo peccatum suum confessus est. d. tradens sanguinem iustum. Tercio satisfecit seu restituit. Precium quod accepit per christi peccationem veniam: tamen non meruit cum illam non requirit. Sed quid dicere possem de usurario obstinato quem primo non penitet de usurari si forte quod modicum lucrat sit Scdo si penitet aliquid qualiter tamen non perficit. s. ne a confessore ad satisfactorum cogatur. Tercio quod si perficit querit aliquem confessorem qui non hoc per sciam neque scientiam: ne per cautionem debitam satisfacere cogatur. s. simplici verbo promittit confessori in agro satisfacere si qua hoc aliena. **A**uarus etiam si hoc in confessione promittit promissus non servat cum tamen dicitur extra de re. iur. li. vi. Non dimittitur peccatum: nisi restituat ablatum.

De horredis signis et iudiciis quod super
peruenire solet usurariis in eorum morte.
Capitulum. iii.

Tertia et ultima prauitas est horribilis mors inter cuncta scelera que diuino iudicio impijs sine solet ponere per horribilem mortem est usura. Nam cum usura de maioribus est sceleribus. ideo mirabilia et terribilia si sepe apparerent in usurario fine. hoc quod deus accideret solet triplici signo vltimiplici ratione. Primo ratione derelictōis. scdo ratione desperatōis. tertio ratione persecutōis. Primo quidem accidit ratione derelictōis. Cum enim usurarius non lucrari cesset in quo libet sacro die. non dici pasce parcat: non diei dominico. non diei sanctissime christi passionis. In quolibet solenitate sacratissime virginis non cessat a tali lucro nec in diebus apostolorum. nec in diebus martyrum et confessorum. virginum et etiam angelorum. Insuper non eximit a lucro usure diem omnium sanctorum. merito ergo non solum a deo: verum etiam a beata virgine ab angelis vniuersis et ab omni multitudine beatorum iusto dei iudicio in vltimo fine vite sue ita derelinquere meretur. quod nec deum habeat donatorem gratie: nec aliquem beatorum inuenit gratia a deo impetratorem. seu etiam per illo misero aliquid sanctum de celo supplicatorem. vnde **Michae. iij.** de talibus scriptum est. Abscondet dominus faciem suam ab eis. in die illo. s. extremo. sicut nequaquam egerunt in adinuentiōibus suis. Scdo vero accidit eis hoc ratione desperatōis. qui enim infelix peccator a deo et a tota celesti curia derelictus est. facile demōibus est eum in baratrum desperatōis precipitare. quod quidem libertate eis concessa ope cōparent ostendit dendo ei multitudinem scelerum suorum: et oblata esse illius dei misericordiam. sicut dicit **Job. xxiii.** Obliviscam illius misericordiam. Et iterum ait. Auferatur ab eo omnis spes fiducie. s. venie gratia et gloria. vnde et ipse in tali desperatōe vltima sic derelictus ait illud **Job. vii.** Desperavi nequequam vltra vitam. s. nec vita corporali nec vita spirituali: nec etiam vita eternali. Legitur de usurario quodam. quod nocte quadam post splendidam cenam cum dormiret in lecto suo cum uxore sua subito expugnatus exiliuit de lecto suo. cum autem ab uxore sua quod haberet interrogaret. ait modo raptus fui ante iudiciū dei ubi tot et tam terribilia sunt posita contra me. quod non sciui nec potui resistere. Tuncque fuerim diu ad penitentiam expectatus: nec hucusque volui diuinis preceptis et bonis inspiratōibus obedire. Audiui nunc iudicem me sententiam pronuntiare meque datum audiui in praebe demoniorum quod me hodie ad eterna supplicia asportare debet. quod dicto de partica vili veste assumpta domum rabido cursu egressus est. quem sui hincinde querentes in quadam monasterio monachorum matutinum cantantium inuenerunt: cunctis igitur eum ad penitentiam

tā inducētib⁹ nec p̄ficere valētib⁹ rōne aut exhortatōe vel prece custoditus est diligēter vsq; ad sextā horā. Deniq; cum eius p̄sanguinei ad domū illū reducere vellēt ⁊ ad quendā fluuiū sup cuius pontē transiuri erant puenirent. viderūt quandā nauim rapido cursu ascendente a nullo vt videbat⁹ pductā: sed ab vsurario plena demonib⁹ visa est. q̄ vt ait ideo veniebāt vt eum ad eterna supplicia asportarēt. q̄ dicto statim violēter de manib⁹ eorū a demonib⁹ rapit⁹ et in nauim p̄fici⁹ ⁊ cursu rapido retracto subito dissipuit cum demōibus ⁊ preda p̄fata nauis.

Tertio rōne p̄secutiōis cum enī vsurari⁹ sicut ex supiorib⁹ p̄t⁹ nō solū offenderit deū quē admodū ceteri p̄ctōres: verū etiā cuz vendiderit t̄ps qd̄ est cōe cūctaz creaturarū offenderit oēs creaturas quecūq; creata sunt. audita ei⁹ dānatōis snia. plata a dño p̄tra euz qd̄ amō ad eum p̄sequendū armanē. ideo oēs beati ⁊ oēs angeli paradysi tūc clamāt cōtra eum dicētes. Ad infernū ad infernū ad infernū. etiā celi cuz luminarib⁹ suis qd̄ amō voce p̄clamāt dicētes. Ad ignē ad ignē ad ignē. planete etiā clamāt. Ad p̄fundū ad p̄fundū ad p̄fundū. Elementa etiā seuiūt cōtra illū dicētes ad tormēta eterna ter. Domus q̄ in qua iacet infirmus vsurarius atq; parietes: ⁊ lingua cōtra illū vindictā clamare nō cessant. vñ Baru. ij. dz. Lapis de pariete clamabit: ⁊ lignū qd̄ inter iūcturas est r̄debit. d. fiat fiat. vt in oibus verificet illud. Sapient. v. Pugnabit p̄ eo orbis terrarū p̄tra infensatos. ⁊ accipiet armaturā zelus illius: et armabit creaturā ad vltionē inimicorū. A q̄ tremendo dei iudicio miscēit nos eripiat imensa pietas saluatoris. Qui cum p̄re ⁊ spū gl̄iosus ⁊ triūphator mortis regnat in se. secu. amē. Et hoc mō terminat tractat⁹ de p̄tractib⁹.

Seria. v. post dñicā de passione de ardentissimo amore sc̄issime magdalene. Sermo. XLVI.

Dilexit multum. Luce. vi. c. Magna nēpe est vis amoris: ⁊ ad manū est fortitudo illius cui nō facile q̄sq; resistere posset: oia vincit oia sibi subijcit: oia suis p̄fectib⁹ seruire cogit. Ad p̄xp̄ientia sentiens maria mag. cuz p̄pha ait ps. lxxij. Inflāmatū est cor meū. s. igne diuini amoris ⁊ renes mei. i. volūtates mee cōmutate sunt. qz gustatu sp̄ritu desipit ois caro: et ego ad nihilū redacta sum. qd̄ x̄bz pōt esse in p̄nti materia aliud thema. In q̄bus sacratissimis x̄bis amor triplex huius sc̄issime magdalene specialiter demōstrat⁹. p̄rim⁹ dicit⁹ amor cōmutatus. ibi renes mei cōmutati sunt. secun-

dus amor inflāmat⁹. ibi inflāmatū est cor meū tertius amor transformat⁹. ibi ⁊ ego ad nihilū redacta sum. p̄inde nō imerito de ipsa dñs ait dilexit multū.

Articulus. i. de triplici statu sc̄issimē

me magdalene.

Primus aut⁹ amor dicit⁹ cōmutat⁹. Labi amore carnali ⁊ mūdano: ad amorē celestē ⁊ diuinū. Ideo dicit renes mei cōmutati sūt. Quid enī p̄ renes nisi volūtates hūane cōueniētius denotant⁹. cum potissime ille dedicat⁹ de sint deo. In cui⁹ dō mysteriū Leui. iij. p̄ceptū fuit. vt reminiculi in sacrificiū deo offerat⁹. Renes enī naturāl⁹ intra corpus sunt. Si aut⁹ ponerent⁹ extra p̄ mala cōmutatō fieret. vt p̄ h̄ aptius demōstrēt qz voluptates ⁊ delectatōes hūane neq; esse debēt de exteriorib⁹: sed de intrinsecis ⁊ sp̄ualib⁹ rebus. sicut Eccli. xxx. dz. Non est oblectamē sup cordis gaudiū ⁊ iocunditas mētis. hec est vita hoīs. Debēt q̄ h̄j renes in calida pinguedine. i. in seruētū deuotiōe aie residere. sicut ps. orabat. d. Sicut adipe et pinguedine repleat⁹ aia mea. ⁊ labijs exultationis laudabit os meū. Talis renū cōmutatio facta est in sc̄issima magda. de q̄ nunc distingua mus triplicē statū. p̄rim⁹ fuit status offensionis. sc̄os p̄uersiōis. tertius satisfactōis.

De septē in q̄bus offenderat maria magdalena varia doctorū opinione

hec de illa. Caplin. i.

Primus inq; status in magdalena fuit offensionis. Scribit enī Lu. viij. Rogabat iesum qdam pharise⁹: vt māducaret cū eo: ⁊ ingressus domū discubuit. Et subdit. Ecce mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix ⁊c. describens hui⁹ peccatricis statū p̄ncipal⁹ q̄ ad tria. Oñdit enī fuisse i illa. p̄rio p̄ctōz multitudinē. p̄rimo enī in illa oñdit fuisse p̄ctōz magnitudinē. ⁊ hoc i illo adūbio demōstratiuo. ecce Ait enī. Et ecce mulier. qd̄ denotat admiratōis excessus. Solet enī dici cū supuenerit notabil⁹ mulier turpis diffamata. ecce mulier. Ecce vere in admiratōez magdalena posuerat nō solū hoies. verū etiā ipm dñm. vñ Esa. xxi. dñs ait Babilō dilecta mea posita est mihi i miraculū. Babilon enī p̄fusio interpretat⁹ ⁊ signat magdalē que p̄ctōz p̄fusionib⁹ plena erat. Sc̄o oñdit in illa fuisse p̄ctōz certitudinē: qz toti in notuerat ciuitati. ideo subdit que erat in ciuitate peccatrix. Grauis siq; de culpa est qua in oculis offenditur deus: sed longe grauior est si idem in manifesto fiat. Nam in prima offendit⁹ deus tantū. in sc̄da x̄o deus ⁊ p̄rimus iniuriā patiunt⁹. vñ ad tales sic Bern. ait Nec deū timent nec hoies reuerent⁹. In hanc culpā cecit

De amore sanctissime magda

derat magdalena: qz p totaz ciuitate extiterat
diffamata. vñ ad ipaz **Esa. xliij.** dñs exprobra
tue ait **Sume cytharā circū ciuitatē meretrix**
obliuioni data. bñ canē frequēta canticū vt me
morā sit tui. **Tertio** oñdit in ea pctōz mul
titudinē fuisse: idō subdit peccatrix. est enī hoc
vocabulū peccatrix vñ diffamatiū atqz ostē
siuū multitudinis pctōz. vñ in septē offenderat
creatorē. **Primo** in delitiāz cultu. scō in infe
ctiuis oris osculis z affatu. **tertio** in vano capil
loz ornatu. **quarto** in lasciuo oculo aspectu z
respectu. qnto in supbo tonius corpis incessu z
gestu. **sexto** in inuerecūdo luxurie actu. qz pec
catrix fuit sicut sacū cōsiliū attestat. **f. q. vii. c.**
si qz omnē. **Ex** quo textu qdam argumētū su
munt q etiaz meretrix fuit. **septimo** in peccādi
pposito z conatu. **Ad** talia qdem triplicē ha
buit causam inductiua que plurimū allicientē
ad peccandū. **Prima.** f. corpis pulchritudo. se
cunda tpaliū plenitudo. **tertio** dñi z libertatē
relaxatio. nā pulchra fuit. diues fuit z sub nul
lius ptate vixit. qd est piculosius mulierib⁹ in
ter oia supradicta. **Sed** si mulieri addat quar
tum qd est leuitas z fatuitas mētis: adiuet il
lam deus. **Nam** vt dicif **Prover. xj.** **Circulus**
aureus in aribus suis. i. porce. mulier pulchra
et fatua assimilaf. sicut enī sus habens circulū
aureū in naribus suis pus illū in luto qz pedez
ponit. **Sic** etiā talis prius in luxuriā ruit qz vt
sic dicā ppendere posset. **f. m. Aug.** in li. de. r.
corde mulieri quattuor custodie adhibēde sūt
Prima est timor dei. **scō** a est custodia viri. **ter**
tia est verecūdia z cōfessio mūdi. **Nam** postqz
sua culpa infamis est. ad nihilū valet vltra nisi
vt mittat foras. z cōculcet ab hoibus vt dicif
Matth. v. quarta est lignū z tpalis iudici ter
roz. que. f. leges vxores fornicātes ad mortem
condēnant: z dotibus suis puant: sicut prz. **E.**
de adulte. l. qzuis. **Et** auēt. sed hodie. **Et** de cō
uer. cōiug. c. gaudem⁹. **Ad** custodiā aut viri si
cut **Augus.** ibidē ait: duo necessaria sunt. **Pr**
imum est timor dei. **scōm** est ipsa virilitas sua
Magnū qdem animi virilis signū est excepto
sancti mrimoniū vsu q a tali ytilitate excusat se
qui cōcupiscentiā mulierū cum cor talis insen
sati viri inhabitet ibi vbi sua dilectio reqescit di
cente dño **Matth. vj.** **Ubi** est thesaurus tuus
ibi z cor tuū. **Item** l3 pleriqz doctores tam lati
ni qz greci opinent hanc magdalē non fuisse
Lazari sororē **Aug.** aut de plensu euāgelistaz
est opinio fuisse eandē. qz p textū **Joh. xj.** pro
bat vbi **Joānes** de sorore **Lazari** ait. **Maria**
erat que vnixerat dñm vnguēto z extersit capil
lis suis cui⁹ frater **Lazar⁹** infirmabaf. vñ ma
nifeste clarescit q similis actus ei quē **Lu. vii.**
tangit cōmemorat. **Marci** qz vñ. scriptū est:

qz pmo xps apparuit maria magdalene de qua
eiecerat septē demonia: huius snie est **Grego.**
atqz tota romana eccla tenet: que euāgelii hu
ius peccatricis in festo marie magdalene soror
ris **Lazari** legit. **Pz**eterea in hoc magis credē
dum latinis qz grecis cum apud eos in regiōe
marfilie p̄dicauit z ibidē. **xxx. annis** in spelūca
pmanit atqz sacerdoti scō se manifestas mari
am illaz peccatricē se dicit. corpus qz eius iam
diu ibi honorifice reqeuit **Insup** in regione ca
dem sororē suā legit stetitisse **marthā** z multa ibi
dem miracula ppetrasse. atqz p mortē transeū
do ad vitā corpus reliq̄sse ibidē.

De triplici gratia p quā cōuersa est
maria magdalena. **Caplm. II.**

Ecidus magdalene status fuit cōuer
sionis vt ait qz renes mei cōmutati sūt
scz de malo ad bonū: de tenebris ad lu
cem. z de amore carnali ad amorē totalit spūa
lem atqz diuinū. **Per** triplicē enī grām z donū
se pvertit ad se deus animā cuiuslibet pctōis
Primo p splēdorē veritatis in intellectu. **scō**
p ardorē charitatis in affectu. **tertio** p vigorē
strēnuitatē in conatu. **Et** hec tria dona seu gra
tias in sua cōuersione obtinuit magdalena. sic
Lu. euāgelista ostēdit. **Primo** enī habuit
splēdorē veritatis in intellectu. z ideo **Lu.** sub
dit vt cognouit qz iesus accubuit in domo pha
risei. ait enī vt cognouit. **Merito** qdez postqz
cognouit vbi iesus erat venit ad euz. nam si nō
cognouisset iesum. nō quesiuisset eū: nec venis
set ad eum: nec iuenisset miam inuenisset p eum
Meritō qdez p̄secuta est. qz eum inuenit
Inuenit aut illū: qz inuenit ad illū. **Venit** ad il
lum: qz p̄uenit illū. illū vñ quesiuisset vt cognō
uit qz iesus accubuit in domo pharisei. **Sed** q
modo hoc cognouit: nempe. vtp̄to dissoluta
z vaga vt solita erat opante interi⁹ xpo ad tem
plum adiit. casu qz p̄dicantē xpm audiuit pau
latim intellectū ad audita cōuertit. cor illi⁹ ver
bum dñi penetrauit. **Quis** enī dubitare queat
ipsam sapientiā dei xpm q illius abscondita pre
rita z futura cernebat. **Verba** tali sensu forma
re. z mentē illius tali radio illustrare. vt cor illi
us cōpūgeret z molliret. z **f. m.** q opus erat ple
nius illustraret. **In**gredere mens magdalene
deuota ei⁹ penetralia cordis: z vide z senti qd
illa sentit. z audi qd inibi xps dixit **Maia** mea
dilecta quid tibi z huic vano z labili mundo?
cur tot delitijs dissolueris: cur os z linguā tu
am in tot offensiones creatoris tui inquinās?
Cur tam vano capillozum ornatu deciperis.
Cur tot animas a deo p celesti regno creatas
iaculis oculoꝝ tuozum inficis. z ad tartarea
regna rure facis. **Cur** tanto fastu z pompa cor

pustulū vermibus corrodendū deo tuo infinito bono pponis: cur tu misera et miserabilis valde ex nobili pspia orta corpe taz formosa natura: li sapientia illustrata: in tantā turpitudine de- mersa es vt tanq̃ sus in volutabro luti in oēm carnis spurcitiā absq̃ rubore delapsa es: **Quid** frustra deciperis anima mea statuēs has tuas delicias atq̃ lasciuias sine termino possidere bo- na que negligis sunt eterna. bona tu diligis trā- sitoria sunt: illa sunt cōmunia bestiis: ista vero sūt p̃munia angelis. **Illa** sunt terrena: ista vero diuina: illa sunt molesta: ista vero tranquilla: il- la sūt parua: ista sūt magna: illa sūt dubia: ista sunt certa: illa ad eternā dampnatōez cōducunt ista ad eternā felicitatē pducūt. **Reuertere** igit̃ reuertere vt intuiamur te: reuertere anima mea dilecta reuertere: qz iam longo tempore te expe- cto: dulcissime te inuito: vlciſci diſſimlo a mul- tis periculis te p̃seruo: reuertere: te āplector cum gaudio. omnes tuas offensas tibi dimitto gratiam tibi liberaliter dono: datam tibi multi- plico: multiplicatam p̃seruo: p̃seruatū in eternū tibi remunero. **Que** mente p̃cipiens magdale- na iam illustrata lue veritatis sermone cōpleto murato p̃posito tota alienata reuertitur domū mente p̃cepta bene reuoluens de sua p̃terita vi- ta dolens et plorās: et que in remediū p̃terito- rum sit factura mente compuncta p̃tractans af- fectat p̃ misericordiā recurrere ad iesū: quē per fidei lūmē intellexit deū ṽez: erubescit illū adi- resola spes mentē illius erigit: sed timor depri- mit dolor angustiat amor inflāmat: deniq̃ i do- mino confisa intra se ait: surgam et ibo ad deum meū ad pedes magistri mei ad lūmē aie mee ad fontem misericordie vt lauer a maculis meis. **Non** repellī cōfidit anima mea: ab eo misericor- diam postulabo: illi⁹ pedibus adherebo corde et lacrimis inuocabo: et spero q̃ misericordiam impetrabo: loqui non potero ex dolore: nouit omnia peccata mea dixit mihi oia scelera mea alabastrū vnguenti ferā: cor meū illo ostendam illud domino offerā et misericordiā petā. **Sur-** gens igit̃ egrediet̃ domū: et quasi ebria et lacri- mas deū iesū querit. **Interrogat** q̃s in via rep- perit dicens. **Nunquid** quē diligit aia mea vi- distis: quo abiit dilect⁹ me⁹ magister me⁹ et de⁹ meus heu me vbi requirā illū vbi illū inueniā: circuibō ciuitatē querēs quē diligit anima mea nō dabo sompnū ocellis meis: nec corpus me- um assumet cibū vel potū: donec inueniā dilectū anime mee. **Indicate** dilecto meo qz amore lan- gues. **Cūq̃** diu quēſisset illū didicit tandem q̃ in domo pharisei accūbebat. **Proinde** vt cog- nit q̃ iesus accubuit in domo pharisei in domi- no confortata: p̃cito gressu venit ad locum vbi morabatur dilectus eius. **Secundo** habuit

ardorē caritatis in affectu in alabaſtro vnguen- ti mystice denotatū. **Alabastrū** em̃ fm̃ **ſſido**. ē lapis cādīd⁹ et varijs colorib⁹ intertinct⁹: ex q̃ vas vnguenti factū erat. **Dicit** aut̃ valere ad victoriā obtinendā et amicitiaz gñat et p̃seruat. **Quid** igit̃ p̃ h̃ vas nisi magdalene lapideū .i. firmissimū cor cādīdū p̃ p̃positū inocētis vite: varijs colorib⁹ intertinctū p̃pter dolentē mei- moriā meā p̃teritaz culpaz. valuit nēpe ad vi- ctoriā obtinendā de carne dyabolo atq̃ mūdo: et in eo ad xpm̃ admirabilis amicitia gñata et p̃seruata est. **h̃** alabastrū plenū erat vnguento amarissime p̃nie et meroris. et istud ē vnguentū qd̃ fm̃ **Bern.** sup̃ **Cañ.** sermo. x. et. xij. **Cōfite** aia mea et mltis irretita crimib⁹ scz cū incipit co- gitare vias suas. colligat et gregat et conterat in mortariolo p̃ſcie mltas et varias sp̃es pctōz su- orū: et in estuatis pectoris ollā sū oia coquat ig- ne p̃nie et doloris: vt posset dicere cū p̃pha **Cō-** caluit cor meū intra me et in meditatioe mea ex- ardescit ignis. **h̃** ē vnguentū q̃ dauid trib⁹ vici- bus ē inunctus. **Primo** in bethleē in domo p̃ris sui. **f. Regū. xvj.** scdo in ebron sup̃ iudā. **ij. Re. ij.** tertio in ebron sup̃ oēs trib⁹. **ij. Re. v.** **Quid** p̃ dauid (q̃ manu fortis interpretat̃.) p̃uenienti⁹ significari pōt: nisi sp̃us fortis magdalene q̃ dē vnguento seruētis p̃nie tripliciter inunct⁹ fuit: **Primo** in domo p̃ris sui. .i. i corde. **f. qñ** ei gñā p̃tritionis cū spe venie sup̃infusa ē. **Jo** cuz **Job. xij.** ait. **Deus** molliuit cor meū. **Et iterū** cū p̃s. **Factū** ē cor meū tanq̃ cera liquescēs in medio cordis mei. **Scdo** in ebron sup̃ iudā quī cōfessio interpretat̃. .i. qñ lachrymis ad pedes ie- su p̃fessa ē scelera sua: ideo cū p̃s. dicit. **Suerūt** mihi lachryme mee panes die ac nocte cū dici- tur mihi q̃tidie vbi ē deus tu⁹. **f. in p̃ſcia:** quaz scz p̃pter scelera tua rapuisti a te. **Tertio** su- per oēs tribus qñ oia mēbra sua vt infra pate- bit ad satisfaciendū subiecit p̃ pctis sequēs il- lud apl̃ ad **Ro. vj.** **Sicut** exhibuistis membra vestra seruire imundicie et iniquitati ad iniquita- tem: ita nūc exhibete membra vestra seruire ius- sticie in sanctificationē. **Tertio** vero habuit vi- gorē strēnitatis in conatu. qz videlicet veniēs attulit scz p̃dictū alabastrum vnguenti: nec cu- rat. qz non fuerat a phariseo illo ad prandium inuitata qz fuerat a xpo vocata. dñ clamās i tē- plo ait. **Si** quis sitit veniat ad me et c. **Jo** sicut auis sitibūda ad fontē currit: nō vicitur mūda no rubore non p̃sternit mūdano timore. qz de- uicta et tracta erat a diuino amore et etiā a pec- catorū dolore: nec curat prandium turbare la- chrymis: quia iā nouerat gaudiū p̃stare angel- lis. **O** misericōdia dei. **O** pietas saluatoris. **O** im- mensa dulcedo diuine bonitatis. cōmouisti ter- rā et p̃turbasti eā. sana p̃tritōes ei⁹ qz p̃mota ē.

De amore sanctissime mada.

De septēplici satisfactiōe magdal.
contra septēplicem eius offensionem
Capitulu. iii.

Tertius aut status huius sanctissime peccatricis dicit satisfactiōis. verus nempe instinctus in lumine dei cum afflauerit ad penam peccatorum: licet ad oia bona animi eius flectat: potissime tamen ad ea que opposita preteritis culpis sollicitat sunt. et inclinatur. In septem enim offenderat peccatrix ut supra nupatuit: et sic septem oppositas adducit satisfactiōes: et quoniam in se habebat oblectamenta culparum: tot de se obtulit sacrificia satisfactiōum. Et de his septem satisfactiōibus Lucas subdit dicens. Et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat et osculabatur pedes eius: et unguento ungebat. Prima autem satisfactiō in ea dicitur fuisse vigor mentalis ibi stans scilicet a pudor virtualis. ibi retro. tertia reuerentia timor et humilis ibi secus pedes eius: quarto est dolor cordialis ibi lacrimis cepit rigare pedes eius: quinta splendor intellectualis: ibi et capillis capitis sui tergebat. sexta ardor affectualis: ibi et osculabatur pedes eius. septima rigor corporalis. ibi et unguento ungebat. Aduertendum est insuper quod non tantum apponit satisfactiōes oppositas culpis verum etiam retrogradum supradidit: per grauioribus satisfacere initium sumens. Primo enim per peccandi proposito et conatu quod ultimum erat satisfactio per vigorem mentalem. Et dicitur. Et stans. id est non ultra in malis progrediens: quia proposuerat carnalem ducere vitam in luxurijs et delictijs gaudere. est enim natura vicij carnis: et licet alia vicia in alijs periculosiora sint: in his tamen periculosius est quod hominem citius ad finale penam trahit. Unde. et. ait. Mouit dominus pios de temptatione eripe: iniquos vero in die iudicij cruciandos reservare: magis autem eos qui post carnem in concupiscentias immundicie ambulantes dominatorem preternunt: Magis etiam cruciandos dicit carnaliter offendentes eo quod ceterae alie culpe penam saltim aliquando adducere solent. carnalem vero peccatum propter originale quoddam suauitatem maxime si inolutum sit penitentia salutare excludit: atque cum eo tanto citius concordat: quanto nature prouenerit et suauiter esse videtur. et ideo tanto vilius male statum dei contemnunt quanto ab eis peccatum carnis immunditiam propter ac quanto quod virtuti pelegit rationi apostoli aduersus: huius igitur magdalena intelligitur vigorem mentalem per satisfactiōis remedio sumpsisse: unde subdit et stans. scilicet in tanto castitatis et honestatis proposito firma quod potius eligeret milies mori quam apostoli ruere in lapsum carnis quasi cum prope in corde dicendo firmaret. Iuravi: et statui custodire iudicia iusticie tue. Secunda satisfactio per iuerendum luxurie actu pleniter satisfecit per pudorem virtutis

le: maximam verecundiam peccati sumens. ideo et retro unde nec per verecundiam audebat respicere in faciem christi iesu: sed retro accessit ut quod per tergum in opere in bono nesto piecerat deum iam in humilitate assumpta posterius quereret dei. sicut dicitur. Lu. xviii. Humilis publicanus qui cum per superbiam elogauerat se a deo: ideo per confessionem humilem propinquum factus est deo. unde stans tenebat peccatum suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Sic et. iij. Paralip. vlti. peccator penitentem manasse humilem ait. Non sum dignus videre altitudinem celi propter multitudinem iniquitatis mee.

Tertia satisfactio per supbo totius corporis incessu et gestu satisfecit per timorem reuerentialem et humilem: nam super terram toto corpore se prosternit: et totum corpus ad pedes domini inclinavit: ideo dicitur. secundum pedes eius: quod enim diu fastuose ac superbe ambulauerat: vel stigia recta et humilia requirebat. et vbi ex illo supbo incessu magnam inuenerat offensionem obsecrationem et afflictionem: ad vestigia iesu christi repperit remissionem. illuminatorem et consolationem. Nam primo ibi repperit remissionem. unde Luc. vii. dicit dominus. Remittuntur tibi peccata tua. Et ait. Inueni quem diligit anima mea tenui eum nec dimittam. Secundo quando repperit ibi illuminatorem et totum vite sue directionem. unde Lu. x. dicit quod maria stabat secus pedes domini et audiebat verbum illius: et merito quid dicitur: quia sicut dicitur. Deut. xxxiiij. Qui appropinquat pedibus eius accipiet de doctrina illius. Tercio quod repperit ibi consolationem: scilicet in amplexu pedum iesu: resurrectionis gaudio iam preuiso. Nam sicut dicitur. Mat. vlti. dicitur. Magdalena et due alie marie tenuerunt pedes eius. Et quanto gaudio repleta est illi anima cum pedes iesu resuscitati amplexata et osculata est: et in eorum osculis et tractu tota inebriata et liquefacta est. Quis igitur domine iesu christe. quod bonum es his qui recto corde adherent pedibus meis et imitantur vestigia tua: ut exempla huius peccatricis huius manifeste ostendunt. Quarta satisfactio per lasciuo oculorum aspectu satisfecit per dolorum cordialem in fletu imolans christo suos oculos impudicos. ideo subdit lachrymis cepit rigare pedes eius. Quis enim exprimere queat cordis per dolorum cum tantum sit ut rogat rigare dominicos pedes lachrymis replebat quod fecerat: plorabat quod fecerat: considerabat cur fecerat. et malum esse videbat quod fecerat: videbat peccatum suorum multitudinem: cernebat turpitudinem. ponderabat magnitudinem: sentiebat ingratitudinem. ideo lachrymis cepit rigare pedes eius: illa voce loquitur nec exprobat. quid gratum cur plorat quod expectat quod perat. cur tamen ad dominum clamat. Atque lachrymis exprimit affectum suum: dolorum suum: amorem suum. et omne desiderium suum: ideo lachrymis cepit rigare pedes eius: dolor facit eam plorare: amor urgebat corde clamare: rubor non sinebat vultum leuare: seruos

cogebat institer p seuerare. Quid ploras mul-
 lier quē queris? Quero quē diligit anima mea
 inueni eū nec dimittā. Quid igit ploras? heu me
 quid ploro. Ploro qz tantū offendi deū meum
 creatorē meū: redemptorē meū pdidi spūm me-
 um: inquināui corpus meū. Ploro peccatū me-
 um. Dimittite ergo vt plāgā paululū dolorē me-
 um. Anima mea: o vanitas mea: o carnalitas
 mea: o vita mea pphana: habundans in diui-
 tijs nutrita in delitijs: pfundata in vitijs sub-
 mersa in malitijs: o lingua mea pnties animarū
 mltarū: et os meū inqnatū sedis lasciujs. O ca-
 pilli mei pditio anime mee. Laquei spiritus mei
 occupatio cordis mei vanitas mentis mee: qd
 offensiones et scandala dedistis animab' mul-
 torū. Oculi mei incessant flete aias vris iacul'
 vulneratas: purgate lacrimis lasciuas vras
 et erubescite vnqz erigi i faciē saluatori. O cor
 meū et corpus meū supbū. O gressus mei infla-
 ti: humiliāmi ad pedes: imo si phas ē: sub pedi-
 bus saluatoris. esto caput meū scabellū pedum
 suorū. vt de humilitate sua suscipiat remissionē
 superbia tua. O seditas luxurie mee. O nobili-
 tas corporis mei: in qta ignominia deuenistis
 O dignitas anime mee. O misericordia salua-
 toris miserere stultitie mee: miserere intentioni
 mee: miserere. Obsecro impie volūtati mee: q
 hanc vanā et fallacē vitā statueram felicitatem
 meam. te non nouerā te non quasi erā amor me-
 us creator meus de te non curabam: saluator
 meus: tu me vocasti: tu me illustrasti: tu cor me-
 um vulnerasti: sana cor meum deus meus sal-
 uator meus dilector meus sana aīam meam qā
 peccaui tibi. Miserere mei miserere mei quo-
 niā in te pfidit aīa mea. Miserere mei de' secū-
 dum magnam misericordiam tuam. imo secun-
 dū maximā misericordiam tuā. ne me repellas spes
 aīe mee qz solū in te confidit anima mea. Nūqz
 te dimittam nisi a te misericordia inueniat aīa
 mea. Quinta satisfactio p vano capillozū or-
 natu satisfecit p splendorē intellectualem. Unde
 subdit' et capillis capitis sui tergebat. Licet enī
 ad litteram satisfecit tūc pedib' iesu xpi p obseq-
 uum capillozū. In qtrum tamē capilli capitis sūt
 ornāmēta ab ipso capite emanētes subiles et lō-
 gi et qbus mulieres caput exornāt: ideo nō im-
 merito designant exquisitas cogitationes et con-
 templationes subtiles et meditationes plixas
 que caput deuote mentis exornāt: et ab ipsa mē-
 te p influxū gratie oriunt' imo vt veri' dicā a ca-
 pite nostro iesu ortū habēt in capite mētis no-
 stre: quia vt ait apłs. ij. Cor. iij. Nō qz sim' sus-
 cientes aliquid cogitare a nobis tanqz ex nob'
 Et hos mentales capillos p vano capillozū or-
 natu. xpo domino efficacius obtulit magdalēa
 hi sunt capilli qui vt dicitur Numeri. vj. Enu-

triri a nazareo picipiuntur: et toto tempe satisfac-
 tionis sue nouacula. i. distractio mentis impe-
 diēs cogitat' ptemplatōis nō debet descēdere
 sup caput eius. Sexta satisfactio p infectis
 oris osculis et affatu satisfecit p ardore affectua-
 lē qui in osculo denotaf. vñ subdit' et osculaba-
 tur pedes ei'. Triplex ē enī osculūz fm Bern'.
 Primū est pedū. fm est man'. tertiū vñ oris.
 Osculū pedū cōpetit incipientib': sed osculūz
 manū pficientib'. tertiū vñ sola expit' et rara
 pfectio. Prio aut ad pedes ploremus et p cida-
 mus corā dño q fecit nos ea q fecim' nos. Sed
 scdo manū queram' subleuātis et genua soluta
 roborātis. Ultimo cuz ista multis precib' et la-
 chrymis obtinuerim': tūc demū habem' ad ip-
 sum os glorie caput attollere. Pauēs et tremēf
 dicēdo nō solū speculari s' etiā osculandū cū
 adherētes deo vñ spūs efficiunt' cuz eo. Pri-
 mū enī dicit' osculū recōciliatōis: scdm pfectio-
 nis. tertiū vñ trāsformatōis: hec tria oscula p
 amorē affectualē obtinuit magdalēa. Pri-
 mū fuit recōciliatōis. Est enī osculū signū pa-
 cis. et pius iesus nūc eam recepit ad pacē q ē in
 pnie pncipio desertiōis mali et psecutiōis omis
 boni: et iō osculabaf pedes ei'. An Bern'. sup
 Can. ait sermo. iij. Nō tibi o quecūqz es ala lo-
 cus ille vilis atqz despiciabilis videaf: vbi scra
 peccatrix pctā deposuit et induit scitatem. ibi
 ethiopissa mutauit pellē: et in nouū restituta cā-
 dorē iā fiducialit' rñdebat exprobātib' sibi vñ
 bū nigra sum s' formosa. Secūdū fuit pfecti-
 onis anim' enī nobilis et generosus atqz in dño
 crescens mīme ptentus ē ad deum cōi incedere
 via: sed ad opa pfectōis assurgit: vt imitēf xpi
 cōcilia sancta: et ad hoc osculū magdalēa re-
 cepta est: qn post aduētū spūs sancti pfecte om-
 nia p xpo sua dereliquit. Tertiū fuit trās-
 formationis. Ebulliens enī amor mīme cōten-
 tus ē qstacūqz pfectione operis virtuosi: nisi
 trāsformet' in intima sui dilecti. ppterea deside-
 rans osculū oris cū sponsa clamat dicēs. Oscu-
 let' me osculo oris sui. et ad hoc osculū magdale-
 na exaltata erat in deserto: quādo septies in die
 ab angelis eleuata amoris ebrietate trāsforma-
 batur in xpm. Septima satisfactio p delitia-
 rum supfluo cultu: satisfecit p rigorem peniten-
 tialē. qui per effusionem et abiectiōem yng-
 uenti et yncionē pedū mystice designat. ideo
 subditur. Et ynguēta yngebat. h ynguentū d'
 herbis amaris confectū est: quas maria in suo
 ortulo adinuenit: cū recogitauerat oēs iniqta-
 tes suas. has autē herbas cum mirra et aloē ad
 ignē seruētis amoris vt yngeret pedes iesu mi-
 scuit magdalēa: sicut Can. iij. dicit'. Mirra
 et aloes cū omnib' primis ynguentis: vtrunqz
 autem amarissimū est: et p reseruādis corrup-

De amore sanctissime made.

stabilibus aptum et duplicem amaritudinem significat. Prima est amaritudo mortis: cum incertitudine hore. Secunda est certitudo iudicii: cum intentione sententie ex quibus amarum conficitur et purgativum unguentum. Nec tibi videatur vile hoc peccatrici unguentum: cum domus ecclesie sancte impleta sit ex odore eius. ut dicitur Job. xij. imo odor pnie spiravit usque ad super celestes mansiones spirituum beatorum. sicut Lu. xv. dicitur. Gaudium est in celis super uno peccatore penitentem agente. quod igitur maria magdalena dilexit multum fuit angelis ad exultationem: sed hominibus est exemplum ad veram correptionem.

Articulus sanctus de septem amoribus inflammantibus montes quibus in flammam erat cor magdalene

Ecundo vero in magdalena amor dicitur fuisse inflammatus: et de hoc in persona eius subdit. ps. dicens. Inflammatus est cor meum: scilicet igne divini amoris. hoc modo inflammatum erat cor duorum discipulorum essentium in emaus decentium de iesu Lu. xxij. Hunc cor nostrum ardens erat dum loqueretur nobis in via: Septem nempe amoris flammis seu amoribus inflammatis. ardebat cor sanctissime magdalene. Primus amor insuperabilis. secundus amor inseparabilis. tertius amor infatigabilis: quartus amor suaviabilis: quintus amor insatiabilis: sextus amor insotabilis. septimus amor inaccessibilis.

De amore in superabili qui omnia mundana vincit.

Ca. i

Primus enim amor qui inflammatum extitit cor magdalene insuperabilis dicitur. hic autem amor tante fortitudinis est. ut neque sibi resistere possit omnia sibi subiacet. omnia suis perfectibus servire cogit: inimicos amando superat: et sibi amicos efficit vel iniquos nam si non habeat emulos inimicos. omnino triumphare non potest. hic nempe fuit ille in magdalena insuperabilis amor: qui superavit phariseum qui dicebat eam imundam Luce vij. hic superavit sororem suam Martha: que illam dicebat ociosam Lu. x. hic superavit iudam qui dicebat illam perditam. Jo. xij. Dixerat enim magdalena magistro suo iesu xpo illud Job. xvij. donec me iuxta te: et cuius vis manus pugnet contra me hic nempe amor tante fortitudinis fuit in ea: ut superaret etiam amorem christi cum Job. xj. ad suscitandum Lazari ob amorem magdalene eum compulit lachrymari. O insuperabilis amor magdalene qui ob magnitudinem fortitudinis tue etiam ipsum insuperabilem superasti: nec mirum: Nam sicut dicitur Cantico. viij. Fortis est ut mors dilectio. scilicet magdalene: dura sicut infernus: qui nemini perit emulatio: scilicet eius lampades eius: lam padas ignis scilicet divini amoris quo

ad se atque flammam quod ad primum: aque multe scilicet adversitates non potuerunt. scilicet eius extinguere caritatem: sed magis illam accenderunt atque sepe in flammam auerunt.

De amore inseparabili qui aia cum deo inseparabiliter unit.

Cap. ii

Ecundo inflammavit cor illius amor inseparabilis: ait enim apostolus. j. Cor. vj. qui adheret deo unus est spiritus cum eo quod intelligens magdalena cum propheta ait. Mihi autem adherere deo bonum est ponere in domino deo spes meam: ideo hic amor semper in ea inseparabilis permanet. Ideo in conversione: secundo in conversatione: tertio in locutione: quarto in passione: quinto in resurrectione: sexto in contemplatione: septimo vero in glorificatione. Primo in qua in perversione Lu. vij. sicut dictum est tota christi pedibus adhererebat dum stans retro secus pedes eius: et capillis capitis sui tergebat et osculabatur: pedes eius et vngento ungebat. Ubi advertenter notandum est quod ista christi pedibus adhererebat osculis oculis capillis et vnguentis: ut innuat quod in christum erat tota anima eius transformata. Secundo vero in conversatione quod nescit separari ab eo: ideo eius hospitata facta fuit. Tertio in locutione. Nam sicut Lu. x. testatur. Maria stabat secus pedes eius et audiebat verbum illius. Quarto in passione sicut Job. xix. dicit. Stans iuxta crucem iesu maria magdalena: scilicet vultum suum balneans sanguine iesu christi. amplectens et osculans iesu christi sanctissimam crucem sanguine rubricatam. Quinto in resurrectione dum amplexu dulcissimo tenuit pedes eius. sicut dicitur Mat. vl. Sexto in contemplatione: quod sicut infra patebit. septies in die tota transformabatur in deum: ideo de illa dominus Lu. x. ait. Maria optimam partem elegit. quod fuit eius contemplatio perfectissima. Septimo vero nunc et semper in glorificatione et fruitione divina: Quia sicut ibidem dominus ait: pars contemplationis divine quam sibi ipsi elegit nunquam auferet ab ea sed perficitur: imo perfecta est in ea per gloriam sempiternam.

De amore infatigabili qui reddit omnia lenia.

Ca. iii

Tertio autem inflammavit cor eius amor infatigabilis: ipse enim amator hominum deus est cui omnis figura confitetur et dicit. Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges: hoc solum deus requirit ab homine quod nulli potest esse difficile. Solus etenim amor sicut Augustinus ait nomen difficultatis ignorat: qui cum multa impenderit amico pauca vel nulla se indicat impendisse. Hinc est quod Gen. xxix. illa multitudo annorum iacob dies pauci per amoris magnitudinem videbantur verus enim amans quicquid patitur per amato per amoris magnitudinem vix perpendit vel sentit: dum sic

totus amor impendit: p̄ter dilectū nihil pene cogitare sinat: quē sicut signaculū gerit: supra cor suū: et supra brachiū iuxta p̄siliū. **Cañ. viij.** Sic magdalena tota se impēderat ad xp̄i dilectionē: iō infatigabilē: illū audiebat infatigabiliter: in vita et in morte illū secuta ē: infatigabiliter vnguentā p̄parauit corpi suo iam defuncto. Ibat ad sepulchrū sanctū atq; redibat: et inde fessa q̄rebat quē diligebat anīa ei? in his oībus p̄ dilectionē nihil estimās se fecisse didicerat em̄ se qui qd̄ dñs ait **Lu. xviij.** Docuerat discipulos suos dicens: cū hec oīa feceritis dicite serui inutiles sum? p̄pter hunc iō infatigabilē amorē apostolorū apla facta est.

De amore inuariabili qui omnib? visibilibus dilectū diligit **Ca. iij**

Quarto quoq; inflāmauit cor illi? amor inuariabilis: quā et em̄ cā siue quā pte variari poterat cor illius a diuina dilectione: quē p̄ter illos radios in circūscripti luminis p̄ter illos riuos incorrupte dulcedinis q̄s ineffabiliter deus in illius animā influebat i rebus etiā visibilib? amplectabatur in p̄templatiōe dilectū. Integra quippe amatrix xp̄i maxime postq̄ abiit in desertū vbi cūq; etiā corpali oculo se vertebat familiarē habebat amonitio nē amoris: rebus his pro speculis vte. atq; oīe qd̄ cernebat i sui amatoris memoria resulabat: aspiciēbat cūcta que condidit et quo fine condidit cūcta opifex sūmus deus: et cū his tā admirabilis q̄ amabilis sibi vndiq; occurrebat. atq; ex arra dulcedinis quā gustabat quāta in gloria referuauit in dotē sapienter didicit iustitiam. Castus p̄fecto et colūbinus oculus erat illius amor: qui in rebus humanis in nulla libidine figebatur: sed in transitorijs p̄teplabatur eternū. Erat in ea oculus iste rectus oculus verus dexter et purus. quē nulla auertebat sinistra intentio. nulla deorsū flectebat terrena affectio: oculus vō simplex et prudens quē nulla cōcutiebat incerta suspitio. nulla detinebat curiosa sollicitudo: illū incessanter intueēs quē angeli p̄spicere p̄cupiscunt: Amor em̄ vehemens vt dicit **Aug.** nō pōt nō videre quē amat: qz amor oculus est. et amare videre ē. oculo hoc vulnerauit et ipm amorē deū: ideo dicit ad illā **Cañ. iij.** Vulnerasti cor meū soror mea spōsa vulnerasti cor meum: in vno oculorum ictu.

De amore isatiabili qui semper se pacens semp̄ esurit. **Cap. v.**

Quinto quoq; inflāmauit cor illi? amor isatiabilis. Habebat em̄ dilectrix dñi magdalena in p̄templatione potissime dū morabatur in heremo corpis corruptiōe deiecta crebra de dei visitatione leticia: sed nullam

copiam dū nec plena sinebat esse nec q̄tum desiderabat morosa. vñ quodā loco loco ludebat xp̄s cū ea: aq̄ dū teneri putabat e brachijs euolabat: insectat? p̄phendit se patiebat: et disparēs rursū nō videbat. donec denuo lachrymis et p̄cib? reuocabatur. **Et** licet cā visitatio delectaret: vicissitudo nihilomin? molestabat. sed q̄to putas stupore illius aīa diuina subtracta dulcedine ad laq̄os suoz sensuum captiua reducebat. dū de p̄ma spūaliū pulsa in vallē corporoz terrenoz in aliud qd̄ sibi ignotū seculū cecidisse videbat: merebat tūc et alta sup̄bia trahēs recolebat vñ venerat: vbi vitā celibem actitabat: et q̄ gratiora fuerat expta eo molesti? ferebat ea esse sibi subtracta. Subtractio em̄ rei amate augmentū desiderij p̄stat: et qd̄ ardētius aīa optat illo molestius atq; egrī? caret. **Hinc** angelis sepe dicebat illud **Cañ. v.** Pūciate dilecto meo quia amore ei? langueo **Ioh.** Languesco pio amore dñi iesu meo redēptore: se vñ sento el suo dulcore tuta q̄to de linguisco. **Quo?** iste amoris nihil aliud erat: nisi tediū impatiētis desiderij sui: q̄ necesse erat ei? affici mēte vehementer amantē absente dilecto. **P̄ns** absentia et absens p̄ntia dilecti tui aīa bñdicta: qui simul p̄debat et habebat: nō em̄ poterat satiari desiderio: que nō nisi desiderare p̄cupiscebat: fames em̄ iāc desiderij est. **Et** hinc ē q̄ vere ei? aīa deū amās nō satiabat amore. qz deus amor ē: quē qui amat amorē amat. **Amare** igit? amorē circū facit: vt nullus debeat esse finis vel mēsurā diuini amoris. **Infatigabilis** magdalene amor omīa vorans qui ex copia inopia generabas: dū p̄gustās dei delitijs amplius in desiderijs ardebas: qz si tibi dabatur ad plenitudinē nunq; tñ ad satietatē. sicut **Ecci. xliij.** dñs ait. **Qui** edūt me adhuc esurient. **Bone** deus quē amare edere est. quomodo amantes te sic reficis vt magis esuriāt nisi quia tu simul es cibus et esuries: ideo qui te non gustauerit: te proptus esurire nescit: ad hoc em̄ cibus: vt esurire facias. **Esurientes** autem beata virgo impleuit bonis impleuit dicit non satiauit. amoris em̄ bona eo minus satiant: quo amplius replent.

De amore isatiabili qui gustato spiritu dei in omnibus alijs creaturis delectari rennuit. **Cap. vi.**

Qexto inflāmauit cor illi? amor isatiabilis. Frustra em̄ (ni fallor) ei? famescētis aīe et languētis atq; dolētis q̄cūq; conatus fuisset mitigare dolorē: aut tpare merore. seu roborare lāguorē. cū opteret diuinit? curari debere illi? vuln? amoris. nullo pinde hūano solatō mitigat? secreti doloris sacra amaritudo

De amore sanctissime magda.

do. cū sublato interi^o dulcoris gustu: neq̃ant i
exteriorib⁹ solari imo iuxta sniam bñ Job. x
vi. Dēs solatōes reputat onerosas: sentiebat
h̄ postea spūs magdalene q̄ cū ppha ait. p̄pre
terea rēnuīt solari aīa mea memor fui dei ⁊ de
lectata sū: p̄pterea gio nō posso nedere creatura
al creatore trita tuta mēte checiclo e terra n̄ me
da dolz ma p xpo amore tuto me fetēte luce di
sole: Si me pare obscura rēdēdo quella luce re
splēdente cherubin son mente padegiare. sera/
phi p̄amare. qñ nego le signore ⁊c. Felix ama
ritudo q̄ nō de creatura s̄ de creatore p̄cipieba
tur: q̄ nulla pñtis vite lugebat icōmoda dignū
plane erat vt deū toti⁹ solatiōis solatorē ha
beret. q̄ oīm creaturaz q̄talibet affluētia sola
ri penit⁹ rēnuēbat: nō erat igif citra deū vñ so
latiū cape posset. q̄ p̄ter eū didicerat nil amare.
solus erat cōsolator q̄ erat inhabitator: caritas
ip̄a de⁹. q̄ ⁊ si iustis nūq̄ desit ad meritū. plim
tū ad solatiū abest. abesse autē dei ad mai⁹ ē me/
ritū: adesse vō ad copiosius ē solatiū. In pmo
de⁹ in aīa delectat⁹. In scōdo x̄o aīa delectat⁹ in
deo. p̄rimū ē vtili⁹. scōm ē iocūdi⁹: hēbat autē
ista s̄ latebat dū mīme sensū cordis ei⁹ tāgebat
illa suauitas habita sed addita: morā autē faciē/
te desiderauerat sponso iā nō cuz illis fatuis v̄
ginib⁹ dormitabat vel dormiebat: sed crebris
succensa suspirijs ⁊ gemitib⁹ excitata: dolorem
suū vltra diffilare nō poterat: nec ignē abscondē
re q̄ in cor ei⁹ ardebat nec qdē rōem p̄similē va
lebat qz modū ⁊ ordinē ignorabat. iā oīno ⁊ so
lūmō satagebat aīo quō rediret p̄terita de dile
cto dulcedo. cui⁹ q̄talibet festinationē tardita
tem putabat.

De amore inaccessiblei ad quē nisi
aīma tracta sit ad eius secretā celestia
non confurgit.

Cap. vii.

Ep̄timo autē inflāmar⁹ amor inaccessiblei
lis nuncupat. tanto nēpe ardore post
p̄cedentē languorē ⁊ insatiabilē chari
tatē seip̄am ei⁹ aīa p̄stringebat. vt nō iā accesso
rijs gradib⁹ vel passib⁹ vteret: s̄ inopinati rap
tib⁹ septies i die angeloz auxilio volās nō va
dēs in illa sublimia secreta celestia ad amorē in
accessibilē capiebat. vñ ⁊ p̄paul⁹ nō ascendisse
in tertiu celū vbi est inaccessibleis amor. s̄ rap
tus fuisse. ij. Cor. xij. phibet. vere igif dilexit
multū. Sic nēpe illa ardēs aīa ad sponsū affici
ebat vt quasi deificaret in eo. dū anim⁹ ei⁹ di
uino inebriat⁹ atqz resolut⁹ amore oīm obliui
scēs tot⁹ p̄gebat in deū. gustans id qd̄ scribit.
2ipoc. xij. Nemo scit nisi q̄ accipit: q̄tiēs illā fe
licitatē p̄cipiebat istā miserā nesciebat: qz vti
q̄ si multa stare nō possunt. Ad hūctam
gradus amoris ⁊ si ei septies in die puenire da

ref: diu tñ stare in eo phibebat. donec corrup
tibilib⁹ exuta miserijs. p̄ morte libere euasit in
libertatē glorie filioz dei: iterat⁹ nihilominus
tractus ille sepi⁹: ⁊ si suauē qdē in ea violētiā
indicaret magis tñ mortalē impotētiā venota
bat: q̄ mole grauata aīa sua suo volatu iōie sepi
ties deridebat. iux⁹ qz d̄ p̄rouer. xxiij. Sep
ties in die cadit iustus scz ab illo sc̄tissimo rap
tu atqz altissimo. et resurget. qz resurgebat qñ ite
rū atqz itez atz itez retrahēbat ab illo q̄ exal
tatus a terra omnia trahit ad seip̄m.

Articulus tertius de septēplici ci
bo celi quo septies in die in deserto pa
scebat sc̄tissima magdalena.

Certi⁹ atqz p̄ncipalis amor sanctissime
magdal. d̄z transformat⁹. iō ppha in ei
us p̄sona subdit: ⁊ ego ad nihilū redal
cta sum. scz p̄p̄ p̄sumatā trāformatōez. Sep
tē em̄ sunt grad⁹ diuini amoris: fm quos i deū
aīa trāformat⁹. hi siqdē dici pñt septē cibi qd̄
septies in die magdal. a terris eleuata misterio
angeloz: absqz alio corpali cibo pascebat diu
nitus in deserto. p̄rim⁹ cib⁹ d̄z suauitas: sc̄s
auiditas. tern⁹ ē saturitas: quart⁹ ebrietas. qñ
tus securitas: sext⁹ trāq̄llitas. sept⁹ n̄bileitas.

De inexplicabili suauitate dei quā
sentiebat magdal. in contemplatiōe
leuata.

Capitulu. i.

Orim⁹ autē eius cibus erat suauitas. cū
em̄ a terris corpus ⁊ i celū spūs diuini
tus leuarent: ille celestis sponsus spō/
se sue caritatis amplexib⁹ iūgebat ⁊ ad ei⁹ oscu
lū flectebat. atqz ad tactū ei⁹ subito celesti qdā
dulcedine p̄fundebat anim⁹ magd. quā qdē
expiri pot̄at explicare x̄o mīme potuiss⁹. Ille
igif diuoz labioz fau⁹ distillās labijs ei⁹ fix⁹
fortiter qz imp̄sus: stillabat dulcedinē ⁊ emana
bat suauitatem: influens prius ⁊ replens inte
riora sponse: postmodū crescens incipiebat vñ
qz ad os effluere tandē vero abundando exube
rans. necesse erat p̄ labia emanare intantū. vt
a spōso suo statim audire mereret illo Can. iij.
Fauus distillās labia tua sponsa mel et lac sub
lingua tua. Nā vt dicit⁹ Q̄bat. xij. Ex abūdā
tia cordis os loquitur.

Quāta insatiabili auiditate Q̄da
ria satagebat gustare dilectum suum

Cap. ii.

Ecūdu vero cibus eius erat auiditas
qd̄ em̄ gustata suauitas auiditatē exal
cuat ⁊ accēdit quis ignorat: q̄to etem̄
quid alicui dulci⁹ sapit tanto degustantis ani
mū acrius ad eius appetitū accendit: tanta enī
gustata dulcedine dilecti sui auiditas mentem

suas repleuerat: vt licet in vita pñti illo pfecte frui non posset atq; non posse nosceret: tñ insatiabiliter semp esuriebat eum ad impossibile p a/morē extatitū se extenderet et exclamans illud Job. vii. Suspendiū elegit aīa mea: et mortem ossa mea. Et illud ps. quēadmodū desiderat ceruus ad fontē aquarū. et. Et hoc mō verifi/cat Augustini sentētia dicētis: Amor dei non capit de impossibilitate solatiū. omne em̄ desi/deriū tñ crōne affolet mitigari cum desideratū impossibile sit haberi amoris tñ violētia ex ha/bundantia expimentati dulcoris in magdale/na nulla impossibilitate poterat refrenari. In/terlexerat em̄ simile quoddā dñm quodā mō p/cepisse Deut. vi. Diliges dñm deum tuū ex to/to corde tuo et. Qd tñ in hac mortali vita vel poti⁹ vitale morte: sicut a nemie pstat posse im/pleri: ita ab omni homie debet optari: vñ et in/iusti descriptione dictū est In mandatis ei⁹ vo/let nimis. Quid est autē velle nimis: nisi velle amplius q̄ posse: q̄ sensu dictū puto illō Lanti/co. i. Adolescentule dilexerunt te nimis: q; igitur infinitus et imensus est deus in quem amor marie tñdebat. ideo nullā volebat esse mensu/rā vel finem amoris. Amabat igit marīa amās et si non minus posse suo. minus nihilominus velle suo: nec de hac impossibilitate solatiū ca/piebat: sed desiderij poti⁹ suscipiebat incremen/tū: ideo ad dñm dicit. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas: in omni tempe

Et tñ saturitate dei amor repleue/rat magdalēnā: q; omīa trāsitoria ab/horrebant

Cap. III.

Quartus eius cibus erat saturitas pro/cul dubio em̄ pstat q; q̄ audius mādū camus. eo citi⁹ ad desideratā saturita/tem venimus: in hunc autē modum in glōsa ma/rīa et suauitatem auditas: et audiatem satura/tas sequebat. Scimus em̄ q; q̄cūq; post satura/tatē ad comedendū pueniunt. quelibet apposi/ta vel oblata fastidiunt fercula. Quod igit hu/iusmodi saturitatē quā in marīa fuisse dicimus quid in q̄ aliud fuisse pensamus qd q̄ quoddā quarūlibet cordiūz delitiarū fastidiū. et ex inti/mo affectu oīm exteriorū qdā verū et sponta/ni despectum. Aliud ē em̄ blādiēti temptatio ni resistere et violenter repellendo nolle ac quie/scere: atq; aliud est spontaneo quodā intimi af/fectus intuitu fastidire et quasi libet interim car/nis blādias sibi sape nō posse: sed potius oīa talia abhorre. Ad hāc igitur verā satietatis plenitudinē pueniat magdalēna: q; post illi⁹ suauitatis abundantia quam interius senserat omnia que exterius potuisset aponi quoddā necessariū potius q̄ voluntariū fastidiū incur

risset. Propterea abiectis omib⁹ mūdi delitijs et quibuscunq; sensibilib⁹ oblectamentis: i spe/lunca in vasta illa solitudine soli deo vacabat p. xxx. annos. diuinis delitijs insatiabiliter satu/rata: hāc autem vere satietatis suauitatē senti/re non possunt. qui exteriorib⁹ delitijs affluunt. Nā hmoi suauitas vt dicit Job. xxviii. Nō in/uenit in terra suauiter viuentiū: nec sapere pñt inter tot oblectamenta delitiarū: et tā varia con/dimenta ciborum. Sed sicut ps. ait. Edēt pau/peres et saturabunt. Paupes inquit et non di/uites: q; diuites dimisit inanes: diuites tamen affectu potius q̄ effectu.

De stupenda ebrietate: quam ex di/uino amore incurrerat magdalēna.

Cap. III

Quartus autē cib⁹ erat ebrietas: q̄ q̄dez ex saturitate seq̄ solet. Ebrietas em̄ ve/ra in hoc pñstet q; q̄s tāto amore ferue/at in ipm deū. vt non solū fastidiat creature so/latiū. sed etiā delectet et q̄rat inuenire tormen/tū p solatio reputās oēm penā ob pbriū et fla/gellū vt pfigeret et silitudinē et mortū ei⁹ quem diligit aīa sua. Scim⁹ aut oēs qm̄ q̄ plene ebrii sunt. irrisiōes sepe suas ne quidē aduertūt: atq; picula q̄ eis circūstāt nec declinare nec attēde/re volūt. se denudāt sine pudore. et sustinet pla/ga sine dolore. Cū em̄ pñderem⁹ hāc btīssimā magdalē. in tanta solitudine feraz sociā. oib⁹ in/cognitā vestib⁹ hūanis exutā. licet pprijs ca/pillis optā ossib⁹ cuti herentib⁹: non hñe cibū humanū thalamū habere celū: lectū hñe hym/nū: obliuione quadā dereliquisse totū pñs seculū. Quid ppter hoc dicem⁹ nisi eā qdā spūalē ac stupēdā ebrietatē mētis eā pfectissime incurrisse

Cū quāta securitate marīa i tali so/litudine tāto tempore solitaria pma/nebat

Cap. V

Quintus hō eius cib⁹ erat securitas. que ex ebrietate sequi solet. Ebrius in omī piculo stat securus. Ex hoc em̄ q; anīa sentit se iñ deū amare q; li/beter ppter ipm sustinet omne obprobriū: omne flagellū et omne damnū tam foras mittit timor et tantā spē fidem et caritatem concipit: de adiutorio dei vt nullo mō estimet se posse separari ab eo: ecce in hac securitate in tam horrendo lo/co in tantis piculis pñstuta erat magdalēna: et in tanto illustrata erat sanctissima ista magdale/na fidei splēdole tantum roborata spei vigore: tantūq; inflāmata diuino amore: vt cūz ppbe/ta dicere posset. Dñs illuminatio mea: ecce si des et salus mea. ecce spes quē timebo: Dñs p/tektor vite mee a q̄ trepidabo: ecce ardētissim⁹

De amore sanctissime magda.

amor: cū q̄ non potterat trepidare. Ideo cum aplo ad **Rho. viij.** dicere potuit spūs ei⁹. **Cer-** tus sum em̄ qz neqz mors neqz vita neqz angelī neqz principat⁹ neqz potestates neqz virtutes neqz instantia neqz futura neqz fortitudo neqz altitudo neqz pfundū neqz creatura alia poterit me separare a charitate dei que ē in xpo iesu domino nostro. seruo nō fo: non lapo partire non se diuide cossa tāto vnita pena ne mortela non po salire a quela altem a doresta ⁊ apita maria cū sera salita a possedere tal bene iesu da cui ta/ ueme possedi cū dulcore.

De celesti tranquillitate ⁊ pace qua fruebat magda. transformata in deū corpore.

Ca. VI.

Extus ei⁹ cibus erat trāquillitas que ex securitate necessario sequebat. **Hec** autē trāquillitas est illa pax que mētez ad interiora rapit: pax q̄ exterior oim memoriam intercipit. que ingeniū acūmē exupat que rationis lumē reuerberat: que cordis desiderii implet: que oīm intellectū absorber: quā null⁹ cup iditatis stimulus inquietat: quā null⁹ timoris aculeus exagitat. **Hac** igitur pascēbat pace sanctissima magdalēa. **Jō** cū ppheta ait dicēs **In** pace in idipm dormiā ⁊ requiescā. **Conside** ra queso qd̄ dicat cū dicit dormiā: cogita quid faciat somn⁹ exterior circa hominē exteriorem. **Est** em̄ somn⁹ corpore⁹ supra corporeū sensum. **Aufert** em̄ offitiū oculorū offitiū nariū: offitiū aureū: offitiū ceterorūqz sensuū atqz membrorum. sicut igitur p somnū exteriore oēs sensus corporales sopiunt. **Sic** per hunc de quo loquimur interiorē magda. somnū exuperabant oēs eius aie sensus: sicut absorbebat em̄ cogitationē imaginationē memoriā ⁊ intelligentiā: ⁊ hec est pax que sicut aplos ad **Phil. iij.** attestat dicēs exupat oīm sensum. **Hunc** etenim somnū maria i/ tra verisponsi amplexus q̄ttidie capiebat: hoc quottidie soporabat q̄ttidie igitur quiescebat cū sponso. vñ **Cantico. ij.** dicit. **Leua** eius sub capite meo ⁊ dextera illius amplexabitur me.

De perfecta nihilitate ad quam puenit maria p consumatam transfor/ mationem.

Cap. VII.

Optimus ei⁹ cibus erat nihilitatis q̄ ex perfecta habz nasci trāquillitate quē admodū aque stilla multo cōfusa vino deficere a se tota videtur. dū alteri⁹ sapore induit: vigorē parit ⁊ colozē. sic illi p̄i ⁊ crebri marie affectus: imo pfectus transformati in deū de se in senihil sentiebāt. nisi qd̄ in xpo iesu sicut pze/ dixerat dñs **Mat. vj.** vbi ē thesaur⁹ tuus. ⁊c. **Et** itez ps̄. ait. **Abysus** abysū inuocat. abys⁹ em̄ diuine imensitatis p transformationē: abys⁹

sum inuocat hūane nihilitatis: ē em̄ natura ap̄ dētis amoris. ⁊ ad h̄ nitiū inhiat ⁊ gestit vt n̄ solū sit in intimis amari: sed etiā ipm quodāmo sit amātū: atqz in h̄ tñ excedit q̄ incōpabili p̄ diligēt dilect⁹ de⁹: q̄ mēs ipm amās diligit se/ ipm: imo sui ipi⁹ obliuiscit ⁊ sibī ipi⁹ ānihilat p̄ amore dilecti: h̄c tñ in mortali vita hac nō ple ne cōpleri pōt: s̄ tantū in glia sempiterna. **Ad** hanc nihilitatē ascenderat **Job q. xxx. c.** de se ait. **Redactus** sū in nihilū abstulit q̄si vent⁹ scz spūs trāsformātis ⁊ ānihilantis desiderii meū. **Ad** hūc statū ascenderat ppheta cū ait. **Defecit** in salutare tuū aia mea. **Ecce** vltimus cibus sanctissime peccatricis. ecce ois pfectōis sue p̄l tim⁹ status. ecce ois sue pfecte p̄lmanōis p̄fectissimus finis vt merito dicat: et ego ad nihilū redacta sum deo cuz ip̄o deo p̄ticipationem: transformatoez ⁊ annihilationē iaz factā. poterat ideo bene dicere cū ppheta. **Defecit** cor meum ⁊ caro mea. deus cordis mei ⁊ pars mea de us in eternū. **Vere** igitur dilexit multū. **Igitur** semina ab oibus benedicta: quis te digne laudare queat: quis expmere posset laudes tuas. quis enarrare valeret magnalia tua: tu spe culū peccatorū: tu gaudiū angelorū: tu p̄nie forma. tu castitatis exemplū. tu mulierū penitentiū fortitudo. tu discipula veritatis: tu sapie stola: tu aploz apostola. tu solitariarū securitas: tu p̄templantiū titul⁹: tu diuini amoris fornax: tu leticia deuotoz: tu diuinoz sensuū apotheca: tu arrararū carismatū diuinoz: tu templū dei: tu habitaculū spūs sancti: et vere q̄cqd̄ pōt lin gua enarrari min⁹ ē a laude tua ⁊ glia tua cum qua nūc regnas m̄gro ⁊ spōso tuo dño n̄ro iesu xpo cū quo regnare nobis p̄stent auxiliū meriti ⁊ intercessio tua: vt tecuz vno corde ⁊ ore in eternū laudemus ⁊ fruamur ipm gl̄osū deum qui in trinitate pfecta viuit et regnat in euo.

Hymn⁹ de sanctissima magdal. in p̄mis ves⁹.

Dinge lingua magdalene lachrymas ⁊ gaudium. sonent voces laude plene de conceptu cordium: vt concordet philomene turturis suspirium. **Iesum** querens puiuarū turbas non erubuit: pedes vixit lachrymaz fluuiū quod abluit: crine terxit ⁊ culparū pmeruit. **Suū** lauit mūdatorē r̄ suo fons imaduit pium fudi ⁊ fons liquorē et in ipm floruit celū terre dedit rozē. terra celū cōpluit. **In** p̄dulci m̄xtione nardum ferēs pisticū in vngētifusione tipum gessit mysticū: vt sanetur vinctio ne sanat egra medicū. **Die** xps hanc respexit spālī grā: qz multū hūc dilexit dimittitur crīmina: xpi qñ resurrexit facta est p̄nuncia glia et honor deo qui paschalis hostia: agnus mortis: pugna leo: victor die tertia resurrexit cū tro p̄beo mortis ferens spolia.

Ad nocturnū hymnus.

Exultauit ortulanū et hoc sane credidit
seminauit ei granū qđ in mente cecidit.
linguā mouit et nō manū lingua iesum
indidit. Nō agnouit figurā latentem imagine
mētis agrū spiritali excolentē semine: sed cū eam
speciali designauit noīe. Hęc a iesu ih̄m querit
sublatū querit: iesus int̄ mēte gerit iesus cor
de querit. mēte colit mēte ferit iesus nec p̄ci
pit. Iesu bone iesu pie qđ te monstrās latitas:
quid occultas te marie mēte cū h̄iras intus
veritatis plena nescit verbi veritas. Qđ mēte
iesu ludis a qđ diligēris. qñ ludis non illudis
non fallis nec falleris: sic cludis qđ excludis no
tus nō agnosceris. O maria noli flere iā non q/
ras aliū: ortulanū hic ē vere et colonū mentium
intra mētis ortū quere mētis opariū. Nō plan
ctus et lamentū in mēte cur nō erigis: cū ruol
uis monumentū tecū ē quē diligis: iesum que
res et inuentū habes nec itelligis. Unde gemis
vñ ploras vñ habes gaudiū: latet certe qđ ig
noras doloris solatiū: intus habes qđ foras
doloris remediū. Jā non miroz si nescisti ma
gistrū dū seminat. semē qđ ē verbū xpi te ma
gis illuat: et raboni rñdisti mariā dū nominat.
Pedes xpi qđ lauisti fonte lota gr̄e. quā ab ip̄o
recepisti funde rore venie: resurgenti quē vidi
si fac p̄sortē gl̄ie. Gl̄ia et honor deo cui p̄stet
gr̄a: inuitati phariseo marie suspiria: cenam vi
te qui dat reo gr̄e post prandia.

Ad laudes.

Gaudē pia magdalena spes salutis vite
vena lapsorū fiducia. Gaude dulcis ad
uocata resurgendi forma data miseris
post vicia: Gaude felix deo grata cui dimissa
sunt p̄ctā sp̄ali gr̄a. Gaude lotrix pedū xpi a qđ
tūta meruisti amorē insignia. Gaude p̄ma dig
frui visu redēptoris tui surgētis in gl̄ia. Gau
de qđ septēnis horis es ab ātro vecta foris sumi
regis filia: Gaude qđ nūc sublimaris: et cū xpo
gl̄iaris i celesti curia: fac nos tecū penitere: vt
post mortē lucis vere sortiamur gaudia Amē.

Seria sexta post dñicam de passiōe
descriptio similitudinis vanitatis mūdane
que i vanis mulieribus regnat.

Sermo .XLVII.

Quē nescitis qđ
quā nec cogitatis. Jo. xi. ca. e tin
euangel. ho. p̄periculossima res
ē ignorātia necessarie veritatis. nā
sic dicit. Ignorans qđ die pec
cat: et igrat ex qđ verbū inuit qđ multi peccātes
l̄ se peccare nesciāt: nō tñ in p̄spectu dñi excu
sant: qđ negligūt discere qđ tenent scire qđ est

h̄re ignorātia crassas et supinā. Vñ fm Bern.
Frustra sibi ē ignorātia bladiūt. qđ vt liberius
peccēt ignorāt: h̄mōi qđ sūt p̄leq̄ mulieres va
ne: nihil enim tantum priuat mulieres a diui
na dilectiōe: qđtum dilectio vanitatis. Talib⁹
iḡit merito dici posset: vos nescitis qđq̄ nec co
gitatis. s. qđta sit offensio et malicia vanitātū. q.
d. si mūdi vanitatē cōgsceretis: forte nō tñ ita
libere peccaretis. Ad effugandā hanc ignoran
tiā p̄nitiosā qđ sit mūdi vanitas qđ p̄limq̄ dect
pit mulieres p̄siderādū ē p̄inde p̄pha i ps. cxi
ij. de vanis mulierib⁹ ait: hō vanitati filis fac
tus ē qđ v̄bū pōt eē aliū th̄ea in p̄nti fmo. Ait
enī hō. i. m̄lier vaitati filis facta ē: quō aut mū
di vanitas cui mulieres vane assimilant de for
miter sit formata mystice demonstrat. Apoca.
ix. vbi dicit de fumo putei abyssi exierunt locuste
in terrā. et data est illis potestas sicut h̄nt pote
statē scorpiones terre. Et p̄ceptū est ne lederēt
fenū terre neq̄ om̄e v̄fride neq̄ om̄e arborē: nī
si tantū hoies qui nō habent signū dei in frontē
bus suis: et p̄ceptum est illis ne occiderent: sed
crutiant eos mensib⁹ quinq̄ et crutiat⁹ earū
quasi crutiat⁹ scorpj cum percutit hominem
et in dieb⁹ illis querēt homines mortē et nō in
uenient eam: et desiderabūt homines mori et fu
giet mors ab eis: et similitudines locustarū simi
les equis patis in p̄liuz: et sup capita earū coro
ne tanq̄ similes auro: et facies earū sicut facies
hominū: et habebāt capillos sicut capillos mu
lierū: et dentes earum sicut dentes leonum et ha
bebant loricas ferreas: vox aut alarū earū si
cut vox curruū et equorū multorū currentiū in
bellū et h̄ebant caudas scorpionū sicut caudas
scorpionū et aculei in caudis earum et p̄tās earū
nocere hominib⁹ mensibus quinq̄: et habebāt
sup se angelū abyssi cui nomē hebraice Abba
don: grece autem apoleon: et latine nomen ha
bens exterminans ve vñum abijt: et ecce a
lia duo ve veniunt post hec. In quibus sanctis
simis verbis ostenditur per tria mysteria ma
lignitas vanitatis mūdane: per primū osten
ditur eius origo naturalis per secundum eius
ymago figurā per tertium eius conclusio seu
terminus criminalis.

Articulus primus de naturali simi
litudine locustarum que signant va
nas mulieres.

In primo mysterio ostenditur va
nitatum origo naturalis. Natura
lis vero origo omnium mundaliū
vanitātū: est supba p̄speritas mūdi
Nā ingrati homines abutentes vna p̄sperita
te mundi: impie in superbiam eriguntur et ex
altantur: et hoc est quod Job. alt. De fumo pu
tei abyssi exierūt locuste in terram Quid enī est

De vanis mulieribus

fumis putei abyssi nisi elatio et superbia que & puteo abyssi ideo exire dicuntur: quia ex incendio demonum temptantur per prospera mundi originem habent. de fumo igitur putei abyssi in terram locuste egrediuntur: quia semine vane que locuste hic nominate sunt de superbia mundi prosperitate et abundantia in mundo multiplicantur. id quidam ait: luxuriant animi rebus plerumque secundis: et **Dece.** xiiij. dominus ait. adimpleti sunt et saturati eleuauerunt cor suum et obliti sunt mei. **Bz** ut clarius mysterium capiatur. naturales conditiones locustarum considerentur.

Naturalis similitudo mundane vanitatis et quod mulieres vane per locustas designantur **Cap. I.**

Naturaliter enim locuste primo in estate apparent. secundo flante austro generantur. tertio tunc cantant et saluunt. quarto habent alas. quinto maior pars est in ventre sexto insaturabiles sunt. septimo omne viride consumunt. octauo in hyeme silent. nono flante aquilone communiter omnes moriuntur. Sic vanitas mulierum et mulieres vane. Primo in estate temporalis pacis apparet. Secundo in flante austro prosperitatis et abundantie diuitiarum vanitates mulierum multiplicatur. tertio in prosperitatis successum sunt choree cantus lasciuie et iocosi. quarto tunc dilatantur ale manicarum et aliarum pompaz. quinto maior pars est in ventre quia sunt communiter carnales et sensuales spiritus quod deus venter est. **Fin** apostolum ad **Rom.** iij. Sexto insaturabiles sunt in vanitatibus suis. Septimo omne viride consumunt quia omnem viriditatem gratiarum et virtutum de membris hominum exterminant ubi abundat. Octauo in aduersitatu hyeme. scilicet guerraz pestilentiarum: et aliarum tribulationum vanitates silent. Nono flante aquilone. id est tempe ultimis finis et mortis: velint nolint tales semine vanitatum moriuntur: sed omnia hec breuitatis leuiter transeamus: quod de istis infra magis dicemus.

Articulus secundus de imagine vanitatis mundane in locustis figuratim demonstrata.

In secundo mysterio ostenditur vanitatem atque vana mulierum imago figuratim in qua figura ostenditur sedecim malignitates vanitatum et sequentium eas que in quatuor quaternariis subiungatur.

De quatuor primis malignitatibus vanitatis. **Capitulum I.**

Primo vide quatuor vanitatis malignitates. Prima dicitur improuidentia. secunda debilitas. tertia tumiditas. quarta

fragilitas. **P**rima igitur est improuidentia. In hoc enim hoc vanitas ceteris deterior est vitium. quia nocumentum suum in fine perpendit cum ad improuisa mala perducant. est enim sicut pueri for malus qui tunc potissime fallit: cum quis eo melius confidit. unde **Iohannes** subdit: et vana est illis prout sicut habet proutem scorpiones terre **Scorpio** siquidem lingua lingit et brachiis stringit. sed demum cum cauda pungit. Sic vanitas mundi blandit delictis stringit habitibus et consuetudinibus malis demum cauda conclusionis extreme supplicio eterne damnationis infelicem animam pungit: et hec est potestas quam habent scorpiones terre. id est vane mulieres vite perit. **S**ecunda est debilitas. Tanta nempe est debilitas vanitatis: ut duobus remediis facile posset vinci. **P**rimum est delectatio in diuinis. secundum est consideratio finis. **P**rimum remedium est delectatio in diuinis: quia mens que naturaliter sine delectatione esse non potest: facile trahitur a terrenis. quia sicut dicitur **Ecclesi.** v. **De** occupauit cor illi in delictis suis spiritualibus. **S**ecundum remedium est consideratio finis. **U**nde **Hieronymus** ait. Facile contemnit omnia. qui semper cogitat se moriturum. hec duo remedia vane mentes non habent sed iusti et incipientes atque proficientes seu perfecti. et ideo illis vanitas nocere non potest. **E**t de hoc subdit: et preceptum est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem arbozem. **Q**uia vanitas nocere non potest incipientibus. id est his qui per penitentiam mercentur a flore carnalis vite: qui tunc antichristi erunt pabulum vebemoth: sicut dicitur **Iob** xl. **F**enum quasi bos comedit. **E**t **Mat.** xxiiij. **v**e pregnantibus et nutrientibus in illis diebus quia vel qui solo bono proposito et desiderio fuerit pregnans: aut adhuc lactauerit pregnans bonum opus: in tribulationibus illis deficiet. neque nocere potest vanitas proficientibus. qui virescunt per teneram adhuc quasi herbe infirmitatem: de quibus **Proverbio.** xxvij. **A**perta sunt prata et apparuerunt herbe virentes. **N**eque nocere potest perfectis: qui florent sibi quasi per arbores per puritatem frondent primo per exemplaritatem. et fructificant deo per multiplicem virtutem. de quibus **Eccli.** xxiiij. in persona mulieris iustorum vane dictum est. **F**lores mei fructus honoris et honestatis sunt tamen ledere possunt homines: qui non habent signum dei in fratribus suis. hi sunt collocandi ad sinistram dei quia signum perferuntis gratie in membris suis vane non habent: sicut in persona iustorum. **ij.** **E**oz. **i.** **a**plius ait. **S**ignauit nos deus: et dedit spiritus pignus in cordibus nostris. **S**ignum autem reprobationis est vanitas: sicut saluationis honestas. unde **Greg.** **Q**uid estissimum signum reproborum superbia est: sicut humilitas electorum. **T**ertia est timiditas: sunt enim

peplereq; mulieres. vane q; licet velint imo de-
sideret pcupisci atq; sūt mēte corrupte: tñ opib;
carnis amatorib; suis nequaq; p sentire inten-
dūt. pp̄ timorē vīte et fame: q; tñ cupiūt ad se
trahere viros illosq; ad sui pcupiaz inflāmare.
gestus et modos tenet p q̄s illi carnalis amoris
stimulis crucient. Et de h̄ Iohes subdit. et pre-
ceptū est illis p frenationē ne occiderēt eos. scz
eis in carnis ope p sentiēdo. Licet em̄ cor p cō-
sensū p cupie gr̄e moria; dicēte dño. Math. v.
Qui viderit mulierē ad pcupiscendū eā h̄ iam
mechar; ē eam in corde suo. nihilomin; plen;
occidit opus luxurie psumatū. Im̄ em̄ Alexan-
de hal. Solus pcti mortalis p̄sensu p̄uat aiaz
grat̄is gratificāte: sed vel p̄ p̄sensū additū op;
p̄uat grat̄is gratifidatis. Et hoc insinuat Ioh.
dicēs. Ne occiderent eos. s. per opus plenarie
occidēdo et gr̄a gratificāte et gr̄a gratifidata pri-
uando. q̄si diceret. refrenat illas deus mīscōia
sua p verecūdiā mūdi: et p timorē pene: quia si
h̄ duo a mulierib; amouerēt nouit dñs quōfa-
cta irēt. atq; pmissiue adiūgit s̄ crutiarēt mētib;
q̄nq; Mensis em̄ d; a mene q̄d ē defect; q̄nq;
et em̄ menses sūt q̄nq; cordis sensus: q̄ sp̄ in de-
fectu vtiq; currūt: tūc em̄ tales vane mulieres
hoies q̄nq; mensib; crutiat; cū illis in q̄nq; sen-
sibus cōdescēdūt: in choreis p̄actū: in cantile-
nis p̄ auditū: in p̄ocationib; p̄ visū: in musto
et odoriferis p̄ olfactū: de ceteris transeamus.

Quarta ē fragilitas: licet em̄ vt dictū ē mul-
lier timiditate plena sit et fragilis ex natura. idō
subdit et crutiat; eaz vt crutiat; scorpij cū per-
cutit hoīem. Cū nēpe hō fuerit p̄cussus a scorpi-
one: non subito mortem incurrit: sed diutius
languore sensum appropinquat ad mortē. Sic
cum homo de vana et lasciuia muliere ardētī cu-
pidine vulnerat. licet vt dictū est p̄ consensum
concupiscentie moriatur: nō tamen moritur ad
opa gr̄az gratifidataz: nisi consensus per opa
iā dicto modo pficiatur: paulatim itaq; cupidi-
nis languore excrecente: et dyabolo cor hoīs
inflāmate. atq; lasciuie femine fragilitate finalit-
ter permittente cruciatus et languor terminat
incarnalis operi smortem: et hoc indicat Ioh-
hānes dicens. Et crutiat; eaz vt crutiat; scor-
pij cum percutit hominē. Ipse vtiq; sunt scor-
piones. homies p luxurie concupiscentiā cru-
tiantes. sed demū quādoq; se et alios p carna-
lia opera valde perimētes.

De quattuor secundis malignitati-
bus vanitatis mūdane. Cap. II.
Scūdo subdunt alie quattuor malig-
nitates. Prima dicit insatiabilitas:
scōa turbulentia. tertia malicia: q̄rta
falsitas. Prima ē insatiabilitas. Li-
cet em̄ natura homis bona. nequaq; pcti mali-

cia et turpitudine delectet: tñ carnalis gaudij
suauitate et resp̄sa. ad illā insatiabiliter inflāma-
tur. Cū em̄ mulier carnalis et vana semel me-
cho p̄senserit opus mortale carnis: simul et vi-
rus mortiferū porrigit et illi insatietatez pabulū
subministrat. Sicut tali mecho Micheas p̄nun-
ciat. vj. c. dicens. Tu comedes et non saturaberis
et de hoc subdit a Iohē. Et in dieb; illis q̄-
rent hoies mortē et nō iueniēt eā. Et desidera-
būt hoies mori et fugiet mors ab illis. Suauita-
te nāq; carnalis opis allecti miseri pctōres. cō-
sumātē mortē aīe cōcupiscūt: hec tñ ab eis quo-
dā nō fugit. tñ in tali pctō satietatez nullus nisi
p sc̄timoniā castitatis. et fugiēdo iuenit. Ideo
ad hui; pcti fugā hortabat ap̄ls. j. Cor. dicēs
Fugite fornicationē. Scōa est turbulentia seu
iracūdia. Natura quidē lasciuie mētis vt quāto
p̄mptior est ad carnalem delectationem tanto
amplius disposita sit ad furore et turbationem
sicut em̄ moderamen nescit in delectando sic q̄s
moderamen ignorat in crascendo. ideo de mu-
liere vana atq; lasciuia. Eccl. xxv. d; Non ē ira
supra iram mulieris: et hoc idē insinuat Ioh.
in sequentib; dicens: et similitudines locustaz si-
miles equis patis in plū. i. in p̄tentionē et tur-
bationē. post lasciuos et insatiabiles amores in
dignatio atq; turbatio inter carnales oziri solz
in hui; mysteriū. Eccl. xxxj. d; Cinū multum
potatū irritationē et iram et ruinas multas fa-
cit. Et licet de vino sit ad lram. verū tamē de in-
ebriatū luxurie vino sp̄ualit dictū est. De quo
vino et ira Apoc. xiiij. d; Babylon ciuitas illa
magna. i. mulier carnalis atq; supba. que vino
fornicatōis sue porauit omēs gentes. Tertia ē
malicia. Triplex siquidē cōsiderari pōt sapia
scz diuina humana et mūdāna. Prima autē ē di-
uina q̄ cognoscit ip̄e deuo. in corona aurea de-
signata: de qua Apoc. xiiij. d; Viginti quatuor
seniores p̄cidebant ante sedentē in throno et ad-
orabāt viuētē in secula seculor; et mittebāt co-
ronas suas aī thronū. q; sapia diuina eis com-
municata regratiabant deo indignos illa se exi-
stimātes. Scōa sapia est humana p quam ma-
nuduimur in diuinor; cognitionē. de q̄ ap̄ls
ait ad Ro. j. Inuisibilia em̄ dei a creatura mū-
di p calque facta sunt intellecta conspiciuntur.
Tertia est sapiētia mūdāna: q̄ pprie malicia di-
citur Iere. xiiij. Sapiētes sunt vt faciāt mala
bene autē facere nesciūt. et de hac subdit. et su-
per capita eor; corone tanq; filis auro. Coro-
na quidē aurea in būana mēte est sapia diuina
Corona autē similis auro est sapientia humana
Sed corona non dico aurea nec similis auro:
sed tanq; filis auro. est sapiētia mūdāna. i. ma-
licia q̄ quidem sapia vana atq; p̄nitiosa: et de
hac mentem imbuit vanitas mundi. ideo de sa-

De vanis mulieribus

li muliere dicitur **Eccli. xv.** Brevis ois malicia super maliciā mulieris scilicet in talibus vanitatibus enutrite. **Quarta** est falsitas. Solet enim malicia simulata in humanitate ne pateat vel ut possit decipere palliari. ideo dominus dicit. **Matth. vij.** Attēdite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium intrinsecus autem sunt lupi rapaces. a fructibus enim eorum cognoscetis eos: Falsē quidem prophetę sunt semine vane quod inuitat ad gaudium et ducit ad interitum: signa humanitatis ostendunt et opera malignitatis abscondunt: sed ab eorum fructibus cognoscuntur: cum innumerabiles mala que ex vanitate perveniunt intelligantur: sicut patere potest et sermone. **xlvi.** de christiana religione per totum et hanc cautela esse habendam circa eas demonstrat. **Joh.** dicens: et facies eorum sicut facies hominum. Facies nempe apparentia dicitur. homo vero mansuetudinem signat. Est enim homo naturaliter animal mansuetum atque civile: quia igitur foris in incessu. sermone et gestu mansuetudinem simulatam ostendunt. eorum facies quasi homines prohibent. Sed caueat sibi agniculus simplex: et audiat psalmum Salomonis puerb. **ij.** dicens. Si intraverit sapientia cor tuum. et scientia tue placuerit: consilium custodiet te: et prudentia servabit te. Et sequitur ut eruaris a muliere aliena et extranea que molitur sermones suos.

De tertio quaternario malignitatum quę perveniunt ex vanitate. Cap. iii.

Tertio quę alie quatuor malignitates vanitatum superadduntur. Prima dicitur carnalitas. secunda mordacitas. tertia necessitas. quarta est levitas. Prima enim est carnalitas: quia enim mens humana lascivis cogitationibus plena est: ideo lasciviam atque luxuriosam vitam habere oportet: et hoc indicat **Joh.** cum subdit dicens et habebant capillos mulierum: capilli etenim muliebres cogitationes signant lasciviam plenas. In huius mysterium mulieres lascivie et vane: non tamen capillos suos mira diligentia et medela albos seu aureos reddunt. versutiam alienos mira arte perfectos ad ornatum capitis sui usurpant quę quęti criminis sit in sermone. **xlviij.** de religione christiana ait. j. patere potest.

Secunda est mordacitas. Naturale utique est vel lascivius in vita dissimiles sibi pestifero mordeat dente detractiois. vocat illos vel illas hypocritas. et gabadeos: id est de talibus subdit dicens et dentes eorum sicut dentes leonum erant. Solent enim tales et predicatorum et quocumque lascivie vite eorum et vane reprehensores dura detractioe mordere indiscretos illos iudicando et duos. Leo enim superbum animal est: habet os fetens mordaces dentes et voraces: per quem merito denotatur mens carnalis et impaciens: vana et superba cuius os fetens est: propter aliorum diffamationes: dentes mordaces habet: propter murmuraciones: voraces propter im-

pias et crudeles detractioes. vocat enim quę in. **4o.** unum perfessorē: qui non presentit vanitatem suis: vel unum predicatorē: qui reprehendit scelera eorum: id est de talibus detractiois dicitur **Ezech. xix.** Leo factus est didicit rapere perdam et comedere homines. Tertia est necessitas. Natura le siquidem est hominem assuescere his que sibi placeant. quę enim vanitas in mundi delectationibus commoverfatur. ideo quasi inevitabilem consuetudinem atque necessitatem induit mundanorum: sicut testatur psalm. dicens: Fiat ei sicut vestimentum quod operit et sicut zona qua se percingit: et de hoc etiam addit in figura et habebat loricas sicut loricas ferreas. Mulitudo enim mulierum vanarum quę se ipsas inevitabiles induunt vanitates: et se et alios ad inferos trahunt in loriciis ferreis designant. difficilimum quidem est mulierem in vanitatibus enutritam exuere vanitates: sed nunquam corrigi multitudo earum nam altera alteram retinet ne vanitates relinquat sicut anuli ferrei se retinent in lorica: unde multitudo mulierum vanarum dici potest lorica: dyaboli vanitatum. sicut dicitur **Eccli. xliij.** dicitur. Requiescit super omnem congregationem aquarum: et induit se aquis sicut lorica. Quid enim defluentes aque denotant nisi fragiles populos in quaslibet vanitates et lascivias defluentes: sicut **Apo. xviij.** dicitur. Aque multe populi multi. Super has igitur aquas vanitatis dyabolus requiescit: cum talium generalē emendationē difficilimam perspicit: sciensque induit se aquis quasi lorica quę altera alteram ad hanc consuetudinem trahit et tenet. ideo **Eccli. j.** dicitur. Perversi difficilimum corriguntur. Ratio est. quę aliorum exemplo in talibus excecant nec ad perfecti cognitionem et detestationem finitur pervenire. Unde **Bern.** Voluptas habita libenter repetitur: repetita blanditur: consuetudo ligat. et ratio consopitur: sed quomodo talia corriguntur in finis pręsentis sine patebit. Quarta est levitas et in presentia. Vanitas enim mentem facit levem: et in omni opere suo inconstantem. dum ad quęlibet mutationem rerum quasi variis flatibus rapitur in diversa: et hoc recte sequitur ad maliciam precedentem: nam mens que difficilis est in bono peremptissima est ad malum. Est enim sicut peluis in aqua vel sicut molendinum ad ventum: aut sicut navicula in mari sine remisge aut sine velo: aut sicut pulvis ante faciem venti. sicut ait psalm. Brit tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terre. Et de his subditur: et vox alarum eorum sicut vox currus equorum multorum currentium in bello. Adynam enim vocem et voce velocius ad fenestras et vana spectacula currunt: atque manicarum seu operum alis in varios mutat effectus: nunc hilares nunc tristes nunc placate nunc irate: nunc presumptives nunc vel ro despantes. hodie sequuntur una vanitatem cras adveniunt aliam. imo quę in die una quę plures. ut merito presentes passionem et vanitates vo-

lubilitate curruum currentium denotentur.

**De q̄rto quaternario malignitatu
quē producit vanitas mundi.**

Capitulum. iii.

Quarto alie quattuor malignitates sub
inferuntur. **P**rima ē bestialitas secū
da crudelitas. tertia insensibilitas. q̄rta
est seruitas. **P**rima ē bestialitas. cum enī
deus sine cauda esse phibeat. formās hominē
de limo terre ad imaginē suā et ad similitudinez
xp̄i formauit illū. vt d̄r. **Gen. iij.** **S**ymbolum autē
cū et caudat sicut **Apo. xij.** dicit eo q̄ cauda
sua traxit tertiā ptem stellaz celi sup terrā ideo
sibi hoīem et mulierē nitē toto corde sibi p̄for
mare. quod iam fecit hominē enī p̄ cauda atq̄
mulieri in veste caudā elongando. sicut sermo.
xlviij. d̄ religione xp̄iana. arti. iij. p̄ totū dictū est
vt verificet qd̄ de hoc p̄pheta ait. **Isa. lvi.** cū in ho
nore esset nō intellexit et c. Et subdit et habebāt
caudas. **S**ed q̄ de tali bestiali vanitate nō per
p̄dūt vanē mulieres: nisi in p̄cto mortis. q̄n
in plerisq̄ taliū est penitētia sine fructu: ideo s̄b
infer. sicut caudas scorpionū. de cuius p̄ctu
ra vir homo p̄pendit: nisi q̄n hō incurrit picu
lū irremediabilis necis. **Q**uid p̄ caudā q̄ scorpi
onis est finis: nisi hoīs vltim⁹ finis: quē diabo
lus infernalis scorpīo semp p̄ suo libito cōcupi
scit et q̄rit. **I**uxta qd̄ d̄ns **Gen. iij.** de serpēte ac
muliere ait. et ipse insidiabit calcaneo tuo. id ē
fini vite tue. **S**ecunda ē crudelitas. **T**anta
ē enī inconsiderata seu itia vanitatis. vt vñ. id ē
ex quo lucro veniūt caude et cetera corpis or
namēta non penset: solū id cogitat ad hoc affici
tur: in hoc sollicitudinē suam ponit. vt sit oī de
cori ornata. sed q̄ plerūq̄ de impio lucro talia
fiunt. **Jo. 30.** subdit. **E**t aculei in caudis earū
q̄ de aculeatis: et pungentibus lucris cōmuni
ter talia vana fiunt. **T**ertia ē insensibilitas.
quinq̄ enī sensus humane mentis: in quib⁹ ani
ma etiā in p̄senti vita debet in d̄no delectari. sci
licet gustus et visus de quib⁹ **psal. ait.** **S**ustate et
videte quoniā suavis est d̄ns. **A**udiā etiā de q̄
psal. ait. **A**udiā qd̄ loquat in me et c. **O**doratus
de q̄ **Can. j.** dicit q̄ sponsa ad sponsū ait. **T**ra
he me post te currem⁹ in odorē vnguentoz tu
orum. **E**t tactus de q̄ itez **psal. ait.** **M**ibi autē
adherere deo bonū ē. **S**ed quia hī sensus in va
nīs mulierib⁹ et in illas diligentib⁹ p̄ mundi va
nitates a quinq̄ corporis sensib⁹ absorben⁹ iō
ad oīa spūalia atq̄ diuina insensibiles fiūt atq̄
deficit in eis oīs sensus ad qd̄ vti q̄ facti sūt. scz
diuinus sens⁹. **E**t hoc ē qd̄ **Jo. 30.** subdit. **E**t po
testas earū nocere hoīb⁹ mensib⁹ quinq̄. quinq̄
enim mensib⁹ nocent. quādo cū vanitatib⁹ mu
lieres nō tantū sibi metipsis obfunt: sed etiā in se

et in alijs in huiusmodi vanitatib⁹ p̄placētibus
omnem diuinū sensū obruūt et p̄fundūt. atq̄ ad
omnia q̄ dei sunt insensibiles reddunt. sicut dici
tur. **S**apientie. iij. in p̄stantia et cupiscētie trāf
uertit sensum et cap. iij. de vanis mulierib⁹ ait.
Mulieres eoz insensate sunt: qz scz nulluz gu
stū seu intellectū de deo habēt. nullius virtutis
et gratie odorē p̄cipiunt: nulli vocatiōi diuine
porrigūt aures. **T**ales vō sunt vñ p̄s. ait. **O**cu
los habent et nō videbunt et c. **E**t itez apls. j.
Cor. ij. **M**ialis hō nō p̄cipit ea q̄ sunt spūs dei
Stulticia enī ē illi. **Q**uarta ē seruitas. **P**er
hanc enī vanitatis pestē dyabol⁹ l vana mulie
re oēs exterminat grās et virtutes: p̄ ipam nē
pe vanitatē mentē ipius sibi clausā p̄mo aperit
vt per eā in ipam tā sibi aptā libere possit igre
di. ideo talis vanitas mulieris et cōplacētia ei⁹
caput est serpētis antiqui: qd̄ **Gen. iij.** cōterit p̄
ceptū ē: nā vt p̄mū absq̄ impedimēto i mēte mu
lieri fuerit introductū totū corp⁹ ei⁹ illabit: cuz
non sentit. sicut dicit **Greg⁹.** **E**t ideo de talib⁹
mentib⁹ in q̄bus iā dyabolus triumphalit reg
nat subdit in figura: et habebāt in se regē ange
lū abyssi. i. dyabolū q̄ tales aīas regit. sed quez
effectū in talib⁹ mūtēre d̄no habeat subinsigif
cū dicit: cui nomē hebraice **Abbadon** grece a/
polyon: latine habens nomē exterminās: quia
p̄pter vanitatū crimia multa spūalia corpalia
et ipalia bona exterminant in multis talibus.

**Articulus. tertius de multitudine
offensionum et flagellorū que sequun
tur ex huiusmodi vanitate.**

In tertio quidē mysterio ostēdit iparuz
vanitatū terminus criminalis: est enī
talis vanitas. **P**rimo iniqua cōtra ce
lū: scdō iniqua p̄tra p̄p̄iū subiectū. tertio p̄ni
tiosa p̄tra p̄ximū. **P**roinde hoc p̄siderans p̄s
in. iij. ait. admiratiue tales aīas interrogādo.
Filij hoīm vsq̄quo graui corde: et h̄ p̄pter p̄i
mū. vt quid diligitis vanitatē et h̄ p̄pter secun
dū. et queritis mendaciū et h̄ p̄pter tertiū. **Q**d
verbū potest esse aliud thema.

Quā vanitas p̄pter septē eius iniq̄
tates. omnibus celestibus ē aduersa
ria.

Capitulum. i.

Prima enī vanitas iniq̄ est p̄tra sūmū ce
lū. Celū sursum et terrā deorsum. i. mens
vana. vñ p̄s. increpatiue atq̄ admirā
tiue querit. **F**ilij hoīm vsq̄quo graui corde: dicit
enī filij hoīm: scz rōnabiliū. **J**o magis culpan
di estis q̄ p̄ctis tā graui p̄tra celū: seu filij ho
minū. scz p̄mo p̄tentuz. i. imitatores eoz: non
dei: vsq̄quo graui corde. scz p̄seuerantes eritis?
Septē nanq̄ iniq̄tates grauant vanū cor p̄tra
celū ex vanitatibus suis. **P**rima iniquitas di/
b

De vanis mulieribus

citur emendationis seu correctionis. scda infla-
mationis. tertia lenocinationis seu fornicationis
quarta confutionis: quinta derisionis: sexta affli-
ctionis. septima transgressionis. Prima em
iniquitas cor vanuz grauās ptra celū est emēda-
tionis. Mulier nēpe vana deū qui creauit eā
quasi nō bñfecerit ea cōtendit suis vanitatib⁹
emēdare. quasi dño p opez euidentia diceret.
Dñe tu creasti me in gratia: et ego faciam me al-
bā: tu me rudā: et ego politā: tu crocā et ego ru-
beā: tu artā frontem et ego latā: tu paruū caput
et ego magnū: tu capillos dedisti mihi paucos
et ego supaddā multos. dedisti mihi nigros: et
ego mihi faciā albos: tu breues et ego longos
fecisti me puā et ego faciā magnā me. tu macilē/
tam et ego hombice fulcitā: creasti me sine alis
et cauda et ego me deformabo alarū et caudā.
Supba temeritas vani cordis audi Esa. xlv
clamantē. Ue q̄ tradidit creatori suo. Nonne
mentiris quicūq; orādo dño dicis. Fiat volun-
tas tua sicut in celo et in terra. dic nōne ope cor-
rigis creatorē et facturā suā emendas? O psum-
ptio vane mentis. Audi Cyprianum vt refert
Aug⁹. in. iij. lib. de doctrina xpiana: si q̄s pin-
gendi artifex vultū alicuius et spēm et corp⁹ q̄
litate emulo colore signasset. et signato iā p̄sū-
matoq; simulachro ali⁹ manus inferret. vt iāz
formata iam picta quasi pitior reformaret. gra-
uis prioris artificis iniuria et iusta indignatio
videret: tu te estimas impune laturā tā impro-
be temeritatis audaciā dei artificis offensaz vt
.i. et. si em ipudica circa homines et incesta fucis
lenocinātib⁹ non suis corruptis violatib⁹ que
dei sunt pelor adultera detineris. q̄ ornari pu-
tas q̄ putas comi: impugnatio ista ē diuinum
op⁹: puaricatio est veritatis: et ibidem allegat
Aug⁹. et Ambro. dicentē. Hinc illa nascuntur
incētiua vitioz et quesitis ora pinzāt dū viris
displicere formidāt et de adulterio vult medi-
tenf adulterium castitatis cōtra quos etiā ait.
Hicero. qua fiducia erigit ad celos vultus quos
cōditōr nō cōgscit. vñ fatuis virginib⁹ q̄ foris
glia mundi q̄sierūt. Qbat. xxv. dictū ē euz q̄
rerēt a dño glia padisi. Amē dico vob nescio
vos: sic etiā testat ps̄. dicens. Dñe in ciuitate
tua imaginem ipoz ad nihilū rediges. qz non
apparebāt in celis. Scda vanitas iniqua cor-
dis est inflāmatiō: nā inflāmant p tales mulie-
res vanas tēpla dei q̄ sunt ale et corpa xpiano-
rū. Paulo attestante. qui. j. Cor. iij. ait. Tem-
plū dei sc̄m est qd̄ estis vos. vbi glo. dic. i q̄
libet fidelis tēplū est spūsc̄i in baptismo dica-
tū. vñ plus diligit de⁹ vñū tale templū spūale
q̄ oia corpalia tēpla mūdi: cū pomib⁹ mundi
templi repandis incarnat⁹ pegrin⁹ et passus n̄
fuisse xps: q̄ oia fin doctores p solo vna redi-

mēda aialp̄fecisset. vñ ps̄. in spū et templās p̄s
tps in q̄carnales et vane mulieres euz meretri-
ceis ornamentis accedūt ad sacratissima loca et
incendūt spūalia tēpla dei. i. aias atq; materia
lia tēpla pphanāt clamores spūali has psal. ac-
cūsabat dicēs. ps̄. lxxij. Incenderūt igni sc̄m
ariū tuū in terra. i. aias iuuenū illas in ecciis i
sipientiū: polluerūt tabernaculū nois tui. i. ec-
clesiā p̄secratā qd̄ ē tabernaculū nois dei vbi i
uocat diuina salus. i. nomē dñi n̄ri iesu xp̄i qd̄
quidē tabernaculū polluerūt: cū tot fornicatio-
nes in tali p̄secrata eccia corā deo et b̄tā x̄gine
et sc̄tis ei⁹ openf q̄ p̄cupiscēdi se causas p̄stent
iuuenib⁹. sicut patz ex de iniurijs et dānis. c. si
culpa. vbi d̄: q̄ occasione damni dat dānuz de
disse videt. et. ij. Esdre. iij. Templū incendit
ydumei. i. sanguinei. hoc ē mulieres carnales
et luxuriosi affectus in sanguine designati. nāz
tales mulieres vane sicut ad luxurias accedūt
mares: ita q̄s accendūt semetipsas. vñ ad tales.
Esa. l. ait. Ecce vos accēdentes ignē alioz: ac-
cincti in flāmis sc̄z luxurie estis. Sed p̄leq; eaz
dicēt se non habere hanc maculatā intentiōē.
ad quas ego dico. nec gladi⁹ corruptam habet
intentionē quādo cū illo necat quisq;: s̄ solum
mō vtens eo. Sic in p̄posito demon est qui ad
animas pinendū quasi venenato mucrone va-
na vtif muliere. Sed ampl⁹ dicā. licet enim in
hoc nulla cōcurrit intentio mala: cū tñ ex h̄ m̄-
taz animaz p̄ditio subsequat⁹: qui tantoz ma-
lorū prestat occasione eterna morte dign⁹ meri-
to reputat. sicut in p̄allegato ca. si culpa mon-
stratum est. In hui⁹ mysteriū Exod. xxij. dict⁹
tur. Si egressus ignis inuenerit spicas et appre-
henderit acervos frugū siue stantes segetes in
agris reddent damnū qui ignem succenderint.
Tūc nempe ignis egredit⁹ cū effrenate vanita-
tis occasione p̄cupiscētie causa dat. tūc quip-
pe apprehendit spicas vel acervos frugū: qñ ex
data occasione anime igne p̄cupiscētie succen-
dunt. Unde sicut supra dictū ē ad satisfactiōē
merito obligātur. Tertia iniquitas vani cor-
dis est fornicatio: cū em xps sit legitim⁹ aniaz
sponsus: quot animaz vanitas mulier⁹ causa
est ruine: tot spūaliū fornicationū talis mulier
potest dici rufiana. totq; sponsas fornicatrices
alienat a legitimo sponso xpo. Siquis magni-
ficus impator viliissimaz iuenculā dextercore
erigeret: et i sponsā despōsaret legitimā atq; eaz
impiali sublimitate ditaret: et hanc quedā mu-
lier vt peccaret cū altero seducere conaret⁹: euz
ad noticiāz impalis maiestatis id veniret q̄to
supplicio iuberet illā dānari: et tu vana mulier
estimās impune transire q̄ quottidie tuo leno-
cinio vanitatis: nō vñ tantū sed multitudinē
animaz legitimo tuo sponso xpo in multipli-

ē fornicationē seducis quas sponſas xps suo
precioſiſſimo ſanguine redemit. ⁊ elegit eas de
ſtercore originalis peccati: erexit ⁊ gratiſ mul
tiplicib⁹ ſublimauit. **Sed** ſup has oēs impias
mulieres nequiores ſūt ille q ad monaſteria ſa
craz ſponſaz xpi cū hmodi vanitatib⁹ ⁊ laſci
uijs cū cōmeſationib⁹ ⁊ choreis atq carnalib⁹
cantinellis accedūt: ⁊ cū in talib⁹ monialib⁹ ſit
fragilitas carnalis ⁊ paucitas ſepſpūs: immo
quādoq carnis ravidus appetit⁹ quantaz rui
narū illuc taliter accedētes occaſiones preſtent
hōeſti⁹ ē tacere q id ſeculo ppalare. **Impie**
inſenſate mulieres. **Impie** ⁊ inſenſate matres
Sorores o cognate o taliū monialiū fratres ⁊
conſanguineitas tota que pdictaz ſcleratarū
dīſſolutionū in locis ſacris. ⁊ ſepe in tempore
ſancto pſonis ſacris ⁊ deo dicatis occaſio ſepiſ
ſine eſtis. **Nōne** carnis veſtre ⁊ deo legitime
deſpōſate horrendos lenones vos conſideratiſ
vbi vigiles deberetis eſſe cuſtodes. **Quarta**
iniquitas vani cor: diſ eſt conſuſio ſcēz quā vāe
mulieres in eccleſijs corā beata virgine operan
tur. **Cum** enim ſepe eccleſie ſint ad honorem be
ate **Marie** virginis conſecrate: vel dedicate
vel ad minus in qualibet eccleſia ſint imagines
marie virginis venerate: qua temeritate o mu
lier vana pſumis corā illa cū tot carnalib⁹ ⁊ la
ſciuis vanitatib⁹ apte cōpere: q audacia illi ap
proximare. qua ſtulta pſumptione audeſ ad il
lam pces fundere. cū tibi in pſcationib⁹ maledi
cat q vanitatib⁹ impijs ⁊ paſſib⁹ iniquis ⁊ alab⁹
a te pemptis: ⁊ filio ſuo ablatis ſue eccleſie vel
imagini appropinquas: qn etiā in mūdo viuēs
omnino carnalis vanitatis tanq pudiciſſima ⁊
honeſtiſſima virgo fuerit inimica. et hec ⁊ talia
pprie in pſuſionē ſue hōeſtatis ſanctiſſime age
re videaris. **Audi** qd de te **Eccī. xxxv. ait.** In
ſpem mulieris vane ira ⁊ irreuerentia: ⁊ pſuſio
magna xginis matris dei. **Non** igr mirū ſi illi
tam terribiliter maledicat. **Quinta** iniquitas ē
deriſio. ſ. bōz aploz et alioz ſanctoꝝ atq ſcā
taz: q tanto zelo oia vana mundi et carnalia de
ſpexerunt. vt mortē potius eligerent q talibus
adherere. **Glōſa** latherina o agnes bñ. o lu
cia o **Margaretha** ⁊ **Barbara** ceteriq ſcī et ſa
ncte dei cuz hee tales aspectu ⁊ habitu meretri
ces in veſtris ſolemnitatib⁹ adeunt templa ve
ſtra cū tot offenſionib⁹ ſponſi xpi ⁊ dei. cū tāta
pnicie animaz. cū aduerſario veſtre vite ptep
tu: quā illis gratiam impetratiſ. quā compla
centiā de accēſſu illaz habetis: imo qntū odiuz
erga illas: ⁊ qnta abominatio vobis ſit videre
vanitates earz facile qſ inteliget ⁊ aduertet ſi ve
ſtram honeſtatē: pudiciā: odiū: vanitē atq
humilē mūdi cōtēptū. ⁊ hāz elataz atq effre
nataz carnalē affectū atq aspectū ⁊ domini ſui

et ſcōz ei⁹ deſpectū penſet: licz quidā pictoreſ
carnales ac vana glōſis mūdani ⁊ auari vos
ſepi⁹ ptingāt atz oleriq ſculpēt: falſiſſime veluti
meretrices: ſ. veniet vtiq tps qd verifiabitur
qd **Paſ. dī. q** tales gemētes panguſtia ſpūs
dicent intra ſe pñiam agenteſ: hī ſunt qſ aliqu
habuim⁹ in deriſu ⁊ in ſilitudinē impropertij.

Sexta iniquitas afflictō ſcēz ſcōz angeloz dī
ciſ: ſic teſte: xpo **Lu. xv.** **Gaudiū** ē angelis dei
ſup vno pctōre pñiaz agente: ſic ⁊ illis triſticia
ac dolor de aie iuſte auerſiōe. **Cū** em ex mulie
ris vanitate tñ multipliceſ culpa. exalteſ ſup
bia annihileſ. **grā.** vilipēdatur xpi paſſio acer
ba. **Obſtruatur** eccia: inefficax fiat eoz cuſtodia.
pdaſ glā ⁊ acquirat eterna pena: qntū putas
illos ſcīſſimos angelos de oib⁹ ptriſtari: ac p
pſequēſ oēs tales mulieres ⁊ earuz vanitates
horreſ: qd puidēs in **Eſa. xxxij. ait.** **Angeli**
pacis amare ſtabūt. **iō. j. Cor. xj. apłs** ait. **De**
bet mulier velamē hñe ſup caput ſuū pp ange
los. i. ne aie illis cōmiſſe p taminē ⁊ ſpī ptra
tales mulieres acrit⁹ pturbent. **Septia** iniquitas
diciſ trāſgreſſio ſcāz ⁊ iuſtarū legū. **Solē** em
dñi puidere: p leges ac ſtatuta ne tāta vanita
tū ſupſuaz expenſaz in ſuis patrijs abuſio in
ualeſcat: intelligētes qz nō ſolū in offenſionez ⁊
in detrimentū aīaz: verū etiā q ex cauſis mul
tis in graue diſpendiū veniat ciuitatū ⁊ patria
rū. vñ q tantaz ſcāz pſtutionū ſtatutaz et
legū fuerit trāſgreſſor ⁊ fractor ſm **Alexandz**
de halis in. **iiij. ⁊ ſm Tho. ſcā ſcōe. q. lxxxvj.**
mortalit⁹ peccat. **ix. diſt. c. quicūq.** cū hmodi le
ges vim habeāt a lege eterna a qua dirināſ. ſic
ipamet ſapia dei **Prover. viij. ait.** p me rges
regnāt ⁊ legū pditores iuſta decernunt: imo ſi
ad qſ ptinet p leges ⁊ ſtatuta ac p obſeruātiā
earum negligūt puidere: rei in pſcia apud do
minū oim illoz iniquitatū recto dei iudicio rei
putant. ſic dī. **lxxxvj. di. c. faciētes:** non caret
ſcrupulo pceſſionis occulte: qui manifeſto faci
nori deſinit obuſare. **Hec ibidem.**

**De ſeptē nocumētis per que proba
tur talis vanitas eſſe nociua proprie
perſone. Caplm. ii.**

Ecūdo talis vanitas eſt nociua pprio
ſubiecto: vñ admiratiue ⁊ increpatiue
tales vanas ſeīas interrogat pſ. dicēs
Ut quid dīligitiſ vanitatez: ſcēz q vobis noci
ua ē: **Septē** nēpe nocumēta opaf vanitas con
tra ppriā pſonā illa ſcēz abutente. **Primū** diciſ
elatio. ſcōm vagatō: tertii abomiatio: quartū
obligatio: qntū moleſtatio. ſextū ruinatio: ſep
timū diſſamatio. **Primū** inq nocumentum
quod opaf vanitas ptra pſonā vanā elatio eſt
cum em ex ſupbia vanitas oriāſ: neceſſe eſt vt

De vanis mulieribus

ex vanitate elatio subsequatur. **S**upbia enim est interius in affectu: sed elatio est exterius in effectu. sicut de quibusdam exprimit apostolus ad **Ro. 7.** dicens **S**uperbos elatos: vanitas igitur duplex officii habet in mente vana. Primum est supbia demonstrare: secundum est elatione a supbia generata enutrire. Primum enim vanitas habet in intrinseca cordis supbia demonstrare. sicut **Iher. 17.** attestat. tu scis domine quod abhominer signum superbie et vanitates quod quilibet vana mulier est superba. Audi igitur o mulier vana et superba: quod **Ecc. 1.** dicitur. Initium hominis peccati est supbia: et qui tenebit illam replebitur maledictis. id est peccatis. Ex quo patet quod mulier superba et vana omnibus vitis adimplet. Nonne desiderat videre pulchritudinem: ecce vana gloria: nonne cruciat si quando pulchritudo vel sibi similis reputetur. Ecce invidia dolens quod per invidiam irascitur contra illam quam pulchritudo vel consilium sibi videtur: ecce iracundia: Cumque illa in pulchritudinem superare non possit: nascitur inde accidia: mens autem eius tristis et accidia plena cum divina dulcedine sit preuata consolari querit per temporalia bona: ecce insatiabilis auaricia. Cum autem pulchritudinem conservare vel augmentare desideret: quod vana habet corpus per gulam fouet: ecce gula: Cumque gula delictis enutritur: necesse est in fetidam luxuriam ruinare: ecce iam verificatum est: quod **Lu. 11.** dicitur. Qui se exaltauerit superbia: humiliabitur super luxuriam. Huius finis est **Greg. 19.** **Moral.** Secundo consideremus quod vanitas habet elationem a supbia generatam nutrire et demonstrare. Audi **Esa. 47.** Qui de quibusdam vanis et elatis mulieribus ait. Eleuate sunt filie syon et ambulauerunt extenso collo: et nutibus oculorum ibant et gaudebant et ambulabant pedibus suis: non modesto composito gradu incendeantur quod omnia elationis manifesta sunt signa. Felix ergo qui cum tali muliere elata et superba poterit peruersari: vana versus. Fastus est in pulchritudine sequi superbia formam. Secundum vero nocumtum est vagatio et temporis perditio: tanta nempe mentis vanitate anima talis mulieris repletur: ut apud propriam domum persistere nequaquam possit: nisi ut ibi ornemur et decoremur et suam pulchritudinem iterum atque iterum immo septies ante domum sue exitum speculemur. dumque ibi corpe manet vaga mente in nullo occupatur nisi vel quod vacat ocio de fenestris seu ostiis se leccatores suis ostendendo: vel se ornantibus. Quis autem exprimeret posset tempus quo vel ornata caput vel corpus aut faciem suam in speculo arte componit: ibi contemplantur qualiter formet oculos longos et graues qua oculi parte perspicendi sunt iuuenes amorozi: qua lubrica gestulatione detrahendit: quis faciem suam deceat risus vel corporis gressus. Si tanta diligenti solertia atque tanto tempe studerent placere deo quanta student placere mundo: tanta sanctitate pollerent quod quodam

modo multas sanctas virgines superarent. **De** muliere compta ut similitudo templi: imo ut verius dicam quasi meretrix postibulikegreditur ista demum adit dei templum. querit spectacula cuncta instabilis dissoluta et vagabunda. De quo per uerbum. **v. 82.** Pedes eius ascendant ad mortem et ad inferos gressus illius penetrant semitam vite non ambulant: vagi sunt gressus illius et inuestigabiles. Et capitulo **vii.** idem iterum de illa ait: vaga garrula quiescit impatiens: nec valens in domo consistere cum pedibus suis: nunc foris. Ad nunc in plateis nunc iuxta angulos insidias. Ad quas **Iheremie. xxxj.** dicitur. Usquequo delictis solueris filia vaga: Quidam de sanctis patribus cum vidisset cuiusdam mulieris vagor natum flens alta voce ad omnem ait. Ignosce mihi omnipotens deus qui in hac muliere vnius diei ornatus: totius vite mee superat industria ornamenta. Et iterum abbas pambo videns tale raderia mulierem ornata ad quam dominus preflens in heremo descendebat amare fleuit et causam fletus interrogantibus aperiens ait: duomemouent ad fletum. vnum perditio eius: secundo quia non tantum studeo placere deo: quantum ista studet placere mundo. Item hic transito elemosynis ac pijs operibus. quibus tales vanitates amantes sepe aduersantur. nam que indurta erit sericis vestibus atque deauratis fulcra lapidibus preciosis ornata: vanitatibus multis et aureis et argenteis: et alijs care emptis rebus si videret in transitu suo magna necessitate egentem non daret ei obulsum. Ad missam raro vult quam accendit lumen: tantumque dum ornatum vel in ecclesia commoratur raptum est cor eius cernentibus complacere. ut sepe dum est in missa ne dum videat si sibi deficit lumen. verumetiam non aduertit cum eleuatur dominici sacramentum quomodo ergo pauperem perpendit egerem in via: Et quod dementius est si quando talis mulier vana casu venit ad mortem tunc etiam abutitur pietate: nam vestes cum quibus multas spurcicias et peccata et scelera in ecclesia et alibi pluries perpetravit quas horere debet sacris altaribus induendis seu ad faciendum planetas aut ad alia ecclesiastica pamenta relinquit: quasi a sacramento suo corpore non liceat nisi ad sacra mysteria transferri: et in signum quod velit illa abuti post mortem sicut abusa fuit in vita statuit ibi sua arma appendi. imo quicquid in testamento reliquit quod de suis criminibus derelictis conficitur corda ecclesiastice nole: vnde dicit **Ecclesiastes** quoniam quomodo verum dicitur. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Tertium mulieris vane nocumtum est abominatio et obprobria enim de omnes oculos et supplicationes et postulationes suas. vnde apostolus. **1. ad Thimo**

ait. **V**olo mulieres orare i habitu ornato cum verecundia et sobrietate orantes se non in torribus aut auro aut margaritis aut veste preciosa. sed quod decet mulieres premitte res pietatem per bona opera. **S**uper quibus verbis glo. ait. **S**uperbus habitus non impetrat. Sed nonne egertibus huiusmodi vane femine plus quam alie gratias impetrare cum tot criminibus sunt irriteret? quia tamen via gratia et remissione suorum peccatorum non poterunt obtinere cum in ecclesia ubi solent gratie impetrari in presentia dominici sacramenti ac aliarum multarum reliquiarum. et coram gloriosa virgine et angelorum dei sanctorum suis lasciviis et vanitatibus premitunt iuueniles alas christi sanguine preciosissimo redemptas. **S**i in civitate hac esset mulier quedam que in nulla solentitate ecclesiarum introiret: nunquid heretica putaretur minus vitiosum malum foret si vana mulier non quam ad ecclesiam iret: quam si in domo absque vanitate maneret. **S**ed que excusatione falerata se muniunt matres que nobiles filias in festiuis diebus? quam preceptum est audire diuina retinere clausas: et tanquam animalia solum corpe impingenda absque nullo dei timore vel sensu in domo nutriunt illas. et si quando eas ad ecclesiam ducunt veluti meretriculas illas ornantes in templi sedibus? statuunt eas: quasi bastialas in foro venales. **P**eccant nempe quando diebus debitis ad ecclesias non ducunt illas: sed grauius vitiosius peccato: et offendunt cum ad ecclesiam ducunt eas quasi meretrices. **Q**uartum nocumentum vane mulieris est obligatio: scilicet ad restitutionem domini cuius occasio est. deturque quod maritus talis vane mulieris habeat multa de male acquisita. **U**el que de iure ad satisfactionem sunt obligata tunc si mulier non confiteris unde talis suba venerit: aut que tedere sit necesse sit ultra dotis subuentioem. multa in ornatu suo presumens. et sic reddit virum impotentem ad satisfaciendum: ipsa sic non tamen peccat in talia presumendo. vix etiam de suis dotibus aut de aliis que licite acquirere poterat satisfacere obligata. **B**edit enim efficacem occasionem illi damni. sed ut dicitur extra de iniuriis. et damna. c. si culpa. **Q**ui occasionem damni dat damnum dedisse videtur: nec alius absoluti seu saluari posset. iuxta illud extra de re iuri. li. vi. **N**on dimittit peccatum nisi restituat ablatum. hoc non considerant nec aduertunt mulieres vane et insensate. nec etiam multi precessores earum. sed de cuncta iustitia. nec etiam multi precessores earum. sed de cuncta iustitia iudicabit iudicio. **Q**uintum est nocumentum: tantis denique mulier vanitatum phaleribus? ad ornata cum leccatoribus se exhibeat prompta cito ad amorem. difficile custodit quod pluri cupiunt nec facile tutum est in quo multorum vota suspirant. alii forma: alii malicia: alii facies. alii liberalitate molestat. **F**acile enim expugnatur quod vndeque lascessit. **A**rguit nempe venalem equum signa venalitatis in fronte: atque tabernam indicat circulus ante domum. scandalus

videntibus prestatas. tuiuspe causa es molestie tue. adiunget te saluator: timeo casum. caue caue ite rurum dico caue. fragilis es: et mundi atque demonum versutiarum atque perditionum ignara. amor quem tibi leccator tuus ostendit. scandalum tuum est infamia tua. vituperium tuum: confusio tua occasio mortis tue. non solum spiritualis sed forte etiam corporalis leccator tuus sicut preterit. testatur. **I**nsidias ut rapiat scilicet tibi omnia supradicta rapere pauperem iuenculam et insipientem dum attrahit eam scilicet multipliciter alliciendo. **S**extum nocumentum est ruinatio: nunc autem prophetia de te verificatur. quia dicitur **A**pocalypsis. xiii. **E**cce cecidit cecidit babilon ciuitas illa magna: que vino ire sue fornicationis potauit omnes gentes. **B**abylon confusio interpretatur et mulieres que seducta propter vanitates suas cecidit in sedum luxurie opus manifeste designat: quia ex hoc omni confusione digna est. **B**is cecidit que clamat propter duplicem eius ruinam scilicet propter mentis consensum. et corporis per luxurie opus: vel quia primo cecidit a gloria dei. secundo cecidit a gloria et fama mundi. quia licet videatur occultum non est tamen. quia sicut dicit dominus. **M**at. xii. **N**ihil opertum quod non reueletur. **C**iuitas ideo magna nominatur propter excellentiam elationis et superbie sue. **B**ec autem vino ire fornicationis sue omnes gentes potabat: quando inebriantibus vanitatibus et lasciviis suis aspicientes ad luxurie insaniam deducebat. vinumque ire merito nuncupatur propter multa mala iam dicta: et insuper dicenda que ad indignationem et iram contra illam vanam provocat creator. unde ad talem vanam inebriatam mulierem aspicientes a domino dicitur **I**ere. xv. **S**ume calicem vini feruoris huius scilicet lasciuarum vanitatum et propinabis de illo cunctis gentibus et bibet: scilicet per concupiscentie desiderium. et turbabuntur scilicet ut perficiant opus: et insaniet: scilicet post operis complementum. **I**deo ad te **B**abylon carnalis et vana. que a vanis leccatoribus in lutum fetide luxurie demersa es. **A**d te inquit sermones suus dirigit. xxxviii. c. **I**rreremias dicens. **S**eduxerunt te et perualuerunt aduersus te viri pacifici tui. hoc est amorosi sui demerserunt te in ceno: scilicet in luxurie sede: et in lubrico pedes tuos: scilicet ad iter ruinandum nisi precaueas in futurum. **S**eptimum nocumentum mulieris vane est diffamatio. **M**axima quidem etiam apud mundum mulieris diffamatio estimabitur. cum in muliere perdit honestatis fama nihilum remanet preciosum. **L**icet enim vir de luxuria diffametur et in hoc eius anima si vera sunt que dicunt detrimentum maximum patitur: apud seculum tamen ad multa utilis esse potest: scilicet ad mercantias ad artes prece cautelam ad iura et ad multa consimilia. **A**t mulier cum veridice fuerit diffamata ad nihilum ultra nisi ut mittatur foras et conculcet ab

De vanis mulieribus

hominibus. **Matth. v.** Quatuor tamen cause esse possunt quare mulier siue vir diffamationem incurrit. **Prima** est ppria impudentia: secunda est diuina iustitia: tertia ē dyaboli astutia quarta ē dei misericordia. **Prima** diffamationis causa esse potest ppria impudentia mulieris qđ palam ostenditur **Ihere. iij.** Frons meretricis mulieris facta ē tibi noluit erubescere ideo scđ diffamatus ē. **Ecc. xvj.** Fornicatio mulieris in excelsis oculorū: et in palpebris eius agnoscitur. **Secunda** causa ē diuina iustitia qua fit vt peccator in presenti et etiā in futuro seculo p̄fundat ppter scelera sua: vñ. **Ihere. xviij. d.** Duplici p̄titione cōtere eos dñe deus noster **Et iterum Naum. iij.** Reuelabo pudenda tua in facie tua. **Tertia** causa ē potest demonis astutia: qđ quādoq; crimē in publicū deducit vt mens peccatoris desperet. ideo **Ihere. in p̄sona** talis desperantis in. **ij. c. ait.** Desperavi nequaquā faciā ad amicum quippe alienos et sequitur causa. quō confunditur fur quando cōprehendit: sic cōfusi sūt scđ tales. **Quarta** causa esse potest diuina misericordia qua fit vt qñdoq; peccatū alicuius manifestet: vt cōfusus ad dñm p̄uertat vt dicitur **Imple facies eorū ignominia et querēt nomē tuū domine.** Et alibi ipse ait dicens **Dixit dominus ex basan p̄uertam.** Basan confusio interpretat̄ conuertam in p̄fundū maris. id est cordis per penitentia et amaricati. Et itez ad talē mulierē vanā atq; p̄fusam. **Michae. iij. ait.** Venies vsq; babylonem que cōfusio interpretatur: et ibi liberaberis et ibi redimet te de manib⁹ inimicorū tuorū. id est demoniorū et amasiorū tuorū. Ex hac eadem misericordia deus aliquñ per mittit vt mulier vana licet contra veritatez de turpitudinis ope diffamet: vt suas vanitates deponat propter quas fuit maxime diffamata: et merito quidē: vñ. **j. ad Thimo. ij. sup illo verbo** non in tortis crinib⁹ etc. **Glo. ait.** Superborū habit⁹ nō recta facit de se credi. **Addūtur** quoq; q carnalis iuuenis qui de muliere vana et vana desiderat id sperat: q autē sperat id credit: ergo credit et sperat assequi q de vana muliere animo p̄cupiscit ardenti. id etiā cū socijs manifestat: desiderij implendi iudicia certitudinis mōstrat. de illo se tactat: alter alteri palam facit. **Interea simplex et vana mulier vt se corrigat ne cadat: ex dei misericordia diffamat. Ergo p̄sideratis his septē malis et nocuentis q vobis faciūt vanitates. vt quid diligitis vanitatem.**

De vanitates mulierum et etiam aliorum tripliciter corriguntur.

Cap. iii.

Primo talis vanitas est pernitiōsa con

tra primum nisi per penitentiam corrigatur: **Decipit** em̄ primum. **Ideo** ppheta illā mendaciū vocat dicēs. **Et queritis mendaciū.** i. quo decipiatis et decipiāmi. **Proinde** talis vanitas correptione indiget. **Tria** em̄ sunt genera corrigentiū hominū vanitates. **Primum** est cōscientiale: secundū ē iusticiale. tertiū est iudiciale. **Primum** igit gen⁹ corrigentiū vanitates ē cōscientiale. In quo genere sunt oēs q̄ reducunt ad p̄sciam vanitatib⁹ occupatos: int̄ q̄s sūt veteraces p̄dicatores: recti p̄fessores: alij quicunq; iusti p̄mi morū suorū dilectores et correptores: quib⁹ omib⁹ diuersimode tñ a domino. **Mat. xviij. p̄ceptū est** dicens. **Si peccauerit in te frater tuus vade et corripe eū etc.** Talis vero correptio aliqd p̄dest licet par: quia pauci hoc fideliter agunt. **Insup** illis paucis pauciores p̄seueranter obediūt. quia in populis abijt timor dñi: vñ. **p̄s. ait.** Non est timor dei ante oculos eorū. **Secundum** genus eorū qui corrigunt vanitates ē iusticiale. In quo genere sunt p̄ncipes et dñi seculares seu quecunq; regimīa secularia rectores et officiales ciuitatū atq; terrarū q̄ omnes per leges atq; statuta p̄videre tenent tot vanis supfluitatib⁹ populorū ex q̄bus tot sequunt̄ mala sicut dictum est: aliter nō careret scrupulo concessiōis occulte qui manifestio facinorosi definit obuiare. vt **p̄s. lxxxvj. di. ca.** **Faciētes:** imo officiales p̄iuri sunt nō faciētes iuxta posse seruare statuta et leges que p̄tra talia ordinantur. qñ ad hoc p̄ iuramentū fuerit obligati. **Talis** correptio multū imo in summo p̄dest. quia p̄li amplius q̄ cōscientias custodiunt bursas. **Adiō:** satis de dñis et rectoribus qui cum dei magno honore et sui atq; cum omni lucro tpali et etiā spūali aliorū et suo cuz possint p̄videre nō curāt. **Tertiū** genus corrigentiū vanitates est iudiciale: q̄ licet vt. **s. p̄s. testat̄.** **Deus** sit iudex iustus et patiens nec irascit̄ per singulos dies. tamen hodierno tpe per multa grauiā iudicia aliter inemēdatas corrigit vanitates. propterea sepe patimur pestes guerras grādines et alias aduersitates sicut in fine. **xl. vij. sermonis de religione xp̄iana dictum ē** p̄leuius: et de hoc correptionis genere **Jo. subdit.** **ve vnū abijt et ecce adhuc alia duo veniūt post hec.** **Tria** siquidē clamat aquila volans per celū **Apoca. xix. Ve ve ve habitantib⁹ in terra.** scđ vanitatib⁹ plena. que vñt guerre et pestes et alia exterminātia subam temporalem. **De his** tribus ve iam abijt vnū scđ guerra vel pestis seu reuolutio status etc. cōsimilia applica ad beneplacitū sed quia p̄temptorib⁹ deus semp adiut grauiora flagella: ideo vno ve abeunte semper duo succedere facit: ideo subdit. **Et ecce alia duo ve veniunt post hoc.** **Grauiorib⁹ enim**

graviōres succedūt pene eo q̄ post graues grauiōres p̄cesserūt culpe: q̄tonempe grauiōr cōmittit culpa cum mens ad p̄tēptuz fuerit inducata: tanto s̄m diuinā iusticiā necesse est vt etiā grauiōr supueniat pena: nō que mētē obstinatam flectat que se deo inflexibilē reddidit sed que duritiā eius p̄fringat sicut ait tanq̄ vas figuli confringes eos. **B**ens nanq̄ peccatoris deo rebellis q̄ leuiōres penas p̄temnit: s̄ condigne mereat vt tanta succedat pena: q̄ta ad ip̄am cōfrigendā erigit sue duriciē culpa. **E**x dictis iā patet vnde mundana vanitas originem sumpserit quomodo eā diuinus sp̄s p̄figurauit et in quantā culpā et penam mentes vanas adducit. **A**l quibus omnibus eruat et liberet veritatis amator formositate donator: et ad se redeantibus pius susceptor: dñs iesus christus qui cum patre et spiritus sancto formosus p̄ filiis hominū sup̄ oia gloriōsus et benedictus viuit et regnat in secula Amen.

Babbato post dñicam de passione de laudibus virginitatis et duodeci domicellab⁹ matris dei.

Sermo. XLVIII

Volumus iesum

videre **J**oh. xij. et in euāgelio hodierno. **M**ultitudinis deuotaz virginitū atq̄ postulantū: xpm̄ verba sunt ista. **V**olunt em̄ **V**olum⁹ iesum videre: nec vtiq̄ mirū eū iuxta p̄phete verbū ip̄e sit speciosus formosus p̄ filiis hominū. et in quē desiderant angeli p̄spicere. **J**. **P**e. **J**. **A**d hanc igit̄ visionē in p̄nti p̄fidentem et in futuro p̄ spem nemo p̄uenientius p̄uenire p̄ōr: q̄ mediāte virginis deuotione atq̄ affectione. **N**am q̄to quis humiliter se sentit et uotiōrem: familiariorē ad matrem christi: tanto maiorē spem habet in ea. ac p̄ p̄sequens in xpo maiorē spem habet in ea. et desiderandū: et ad magis xpm̄ amandū et desiderandū: et ad magis etiā diligendū omnia que sunt christi. **S**ācta igit̄ virgo mater est que cū sit celi porta ad oia magnalia xpī amas sibi deuotas admiranda gratia inducit. **P**roinde p̄pheta in ps̄. xlii. ait. **A**dducet regi d̄gies p̄ eā. **A**d vbi potest esse aliud thema in p̄nti materia. **I**n q̄bus sacratissimis verbis tres status sanctaz virginū beati virgini deuotaz p̄ ordinē describunt. **P**rimus nature. secundus gratie: tertius glorie. **P**rimus est status nature p̄parantis: ibi virgines. **S**ecundus est status gratie p̄formantis. ibi post eam. **T**ertius est status glorie premiantis. ibi adducet regi. i. domino iesu xpo qui ē rex regum et dñs dominantū. vt dicit **A**poē. xix.

Per duos primos itaq̄ status puenit ad tertium: qui in verbo p̄posito a virginib⁹ postulatur cum aiunt. **V**olumus iesum videre.

Articulus. i. de triplici virginitate et de. xii. p̄conijs virginitatis et q̄tū virginitas matrimonio p̄feratur.

Primo circa p̄conū d̄ginitatis considerandus est status nature p̄parantis: quia p̄pheta ait virgines: virginitas nempe p̄parat aīam ad videndum in p̄nti Iesum sponsum p̄ fidem. et in futuro per gloriam sempiternā. **T**riplex t̄m virginitas distingui p̄ōt. **P**rima est corporalis. scda est mentalis tantū: tertia est mentalis et corporalis. **P**rima ē tantū corporalis de qua. xxxij. q. v. c. si cut em̄ **C**hryf. sup̄ **M**ath. ait. **M**ulti em̄ corpore quidez castitati student adulteriū quidēz cōmittūt voluntate cum dñs dicat. **Q**ui videt mulierē ad p̄cupiscendum eaz iā mechat⁹ ē in corde suo. ergo voluntas sine opere frequēter peccat. **E**t **H**ierony. vbi supra in ca. si paulus ait. cōtingit tamē s̄m **T**ho. scda scde. q. xv. q̄n̄ op̄er actu mentis cogitantis de corruptiōne carnis et intenderetis exp̄iri delectatiōe carnis q̄ calo excitetur: et semen distillet et tūc absq̄ dubio virginitas amissa ē. **S**i autem corruptio consistat in actu mentis consentientis: amittitur virginitas s̄m illud formale quod habet in mente. non tamen ratione eius quod in ip̄a materiale est. vnde talis non potest dici virgo nisi materiale tantū: et talis amissio d̄ginitatis repari potest nō autem illa in qua etiā illud quod est materiale subtrahitur. **S**cda est virginitas t̄m mentalis: vnde. xxxij. q. v. c. j. **Q**uā aut̄ pudicitia mentis violenter eripi non possit multoz auctoritatibus comprobaf. **E**st em̄ virtus animi que violentiam non sentit corpori nanq̄ vis infertur non animo: vnde quāuis corpus violenter corrumpaf: si pudicitia mentis seruat̄ illela: tamen castitas duplicaf. sicut fertur btām **L**uciā dixisse pascasio: si me inuitaz feceris violari castitas mibi duplicabit̄ s̄ad coronam. non em̄ inquinat corpus nisi de consensu mentis: hec ibi. **T**ales tamen virgines licet virginitatem et virginitatis aureolam non amittant: tamen p̄secrari nō debēt. **C**ui⁹ ratio est. quia difficile est in illo actu ita reniti q̄ voluptas non alliciat ad aliquē consensum: vnde cū de pleno dissensu ecclesie constare nō potest ideo statutum est q̄ tales a consecratiōe debēt humiliter abstinere. sicut ptz. xxxij. q. ij. ca. **N**le autē famule. et. xv. q. j. **S**i quis non irat⁹. h⁹ sententie est thomas in. iij. dist. xxxij. et secunda scde. clj. **I**dem **A**lbertus et **B**onauentura. **S**ed q̄d de occulte corrupta cui⁹ cōsecratio

De laudibus virginitatis

non potest sine scandalo intermitteri. **D**icendum scdm Tho. ibi supra. q. occulte corrupte siue a viris siue ab aliq. cuq. modo velari nō debent q. ppter scandalū nō debet ecclia sacramentalia variare. Et sicut quidā dicūt pōt ad vitandum scandalū adhiberi aliqua cautela scz q. illa que nō sunt de substantia v̄ginalis veli fiant: sicut ē accensio cādelaz. et h̄mōdi occulte vitatis illis que de substantia sūt v̄puta vera q. dicunt in impositione veli. et nomē virginitatis in nomē castitatis mutet: et huic sentētie p̄cor. **So. et Ho.** Tertia est virginitas mētalis et corp̄alis que v̄delicet incōtaminato corp̄e atq. mente in virginali pudicitia pseuerat. vñ. xxxij. q. v. sicut em̄ **Cris. sup. Matt. ait.** Illa ē gloriōsa continētia quā non trāsgredi pōt necessitas debilitatis corp̄is sed quā p̄lecti voluntas sancti p̄positi Secunda et tertia virginitas cōmendabilis est et magno p̄conio exaltanda atq. sancto matrimonio p̄ponenda ē. Non tamē ppter arrogantiam in coniugio positi vituperari debent. quia hoc p̄hibetur di. xxx. si quis ppter deum: pōt tamen virginitas non tanq. p̄ceptū dari. s. tanquā cōsiliū suaderi: vñ. xxxij. q. j. c. integritas corp̄is. **Ambro. ait.** Sola est em̄ virginitas que suaderi potest: impari non pōt: res est magis voti q. p̄cepti. Hec virginitas per **Ambro. sū in l. b. de virginitate sic diffinit.** virginitas est expers contagionis integritas. Et per **Augustinū in libro de nup. et p̄cupiscētia diffinit sic.** Virginitas est in carne corruptibili. perpetua incorruptionis meditatio. Duodecim q. p̄pe p̄conijs seu p̄uilegijs virginitas m̄rimonio p̄feratur: que sunt duodecim rationes q̄re est melior status virginalis q. matrimonij conjugalis: et possunt dici quasi duodecim stelle. i. corona alicuius virginalis vel duodecim lapides p̄ciosi: ponant p̄ime quattuor. **Primo** ppter p̄ioritatem: secūdo ppter societatez. tertio ppter localitatē: quarto ppter antiquitatē **Addant** alie quattuor. **Primo** ppter saluationem: secūdo ppter significationē: tertio ppter benedictionē. quarto ppter contemplationē. **Subdant** alie quattuor ratiōes. **Primo** ppter assiduitatē scdo ppter raritatē. tertio ppter durabilitatē: quarto propter fructuositatē.

De quattuor rationibus quare virginitas matrimonio p̄ferat. Ca. i.

Ponamus p̄mas quattuor rationes quare virginitas matrimonio p̄feratur. **Prima** est propter p̄ioritatē nam virginitas in statu innocētie a deo ordinata est. **Dempe** x̄go adā de terra virgine p̄nunciat creat. vñ. **Gen. ij. d.** formauit igit̄ dñs de. hōiem de limo terre: et spiraculum

vite spirauit i facie ei. **Eua** q. de virgine **Adā** formata ē. vñ. **Gen. ij. d.** Adā nō inueniebatur adiutor similis sibi **Immisit** g. dñs de. soporē in adā. cuq. obdormisset tulit vnā de costis ei. et repleuit carnē p̄ ea. et edificauit dñs de. costā quā tulerat de adā in mulierē: et adduxit eā ad adā. **De m̄rimonio vero** p. virginitatē secuto. **Gen. j. dñs ait.** Crescite et multiplicamini et replete terrā. **Ad** quidē fm̄ m̄grm̄ hystoriarū sine coniunctione eoz fieri nō potuit: et sic de. cōiugiu viri et mulieris fieri instituit: sed p̄us etiā a deo formata v̄ginitas p̄cessit. **Scda** autem rō ē ppter societate. nā de. virginitatē fecit in celo in ordine angeloz: q. oēs angeli v̄gines sūt cōtaminati dici p̄nt: vñ. **Hiero. in finē d. assūptiōe ait.** p̄ facto i carne p̄ter carnē viuē n̄ trena vita est: s. celestis. vñ in carne angelicā gloriā acq̄rere ē maioris meriti q. h̄re. **Esse** em̄ angelū felicitatis est: eē x̄o virginē virtus est. dū hoc obtinere viribus nitit̄ cū grā. qd angelus habet ex natura. hec ille. **Matrimoniu** x̄o inter hoies institutū est scz inter adā et eā: sic ex p̄cedentib. p̄t. **Et Ambro. in li. de viduis ait.** Sup̄gredit virginitas p̄ditionē humane nature: p̄ quā homines angelis assimilant. **Ad** maior tñ est victoria virginū q. angeloz. **Angeli** em̄ sine carne viuūt v̄gines aut in carne triūphāt **Item Cyprianus de virginate.** Virginitas inquit est soror angeloz: victoria libidinum: regina virtutū: possessio omnū bonorū. **Tertia** aut rō est ppter localitatē. nam nuptie institutę sunt in paradiso terrestri et tpali. virginitas vero in paradiso mystico et spūali. scz in ecclia sancta. imo ip̄a virginitas paradisu merito dici potest. p̄inde dicit **Cyprian** in li. de virginitate ait. **Flos** est em̄ virginitas ecclesiastici gemitus: decus atq. ornamentū gratie spūalis: illustrior portio gregis x̄pi. **Quarta.** rō est ppter antiquitatē. **Nā** virginitas nō solum fuit p̄ior q. matrimoniu: sicut p̄dictū est. sed etiam quia p̄ius est mulier virgo q. mater: iō si peccatū non fuisset semp virginitas p̄mansisset: eo q. nunq. in mēbris illis corrupti extitisset. **Nā** taliter v̄si fuissent talibus mēbris sicut manu et oculo vtebant̄. et absq. corruptiōe et tempore debito fuissent clausa et aperta. sicut et nūc oculi et manus absq. vlla lesione a nobis clauduntur et ap̄itur. **Proinde Augusti. xiiij. de ciuit. dei ait.** q. in statu innocētie potuisset vir v̄rorem cognoscere salua pudoris integritate. **Et iter** d. fide ad **Petrū** idē ait: si homo nō peccasset: mulier peret sine dolore: et etiam viro permaneret.

De alijs quattuor ratioibus quare virginitas coniugio p̄feratur. Ca. ii.

Adant alie quatuor rōnes quare vgi-
nitas matrimonio pferenda ē. **P**rimo
ppter saluationez. **M**atrimoniu libe-
rauit a gnali diluuiō: s. v. ginitas liberat a pctō
ppter qd diluuiū est factū. **Nā** Gen. vj. dicif.
Dis qpe caro corrupat viā suā sup terrā: mri-
moniu saluauit corpa. s. v. ginitas aias: illud
liberauit a morte corpali: sed aliud a morte eter-
nali. Sicut igit salus aie pferet saluti corpis: sic
v. ginitas mrimonio antefert. **P**roinde. xxx.
ij. q. j. c. nuptie. **A**mbrosi⁹ ait. Nuptie terrā re-
plet v. ginitas padisū. vñ **Esa.** v. ad virginez
bonestā z pudicā ait. **L**etare sterilis q nō pis.
Secundo ppter significationē: **Nā** matrimoni-
um significat coniunctionē xpi z ecclie: seu dei et
anie. **P**roinde apls dicit ad **Eph.** v. Viri dili-
gite vxores vras sicut xps dilexit ecclis: et se
metipm tradidit p ea vt illā scificaret: et sequi-
tur in fine capituli. **S**acramentū h. i. sacz sig-
nū: magnū ē: ego aut dico in xpo z in ecclia. **S**z
v. ginitas nō ē signū s. signatū in ordine recto.
s. tñ pcellit v. ginitas matrimoniū qdū signa-
tū signū dcellit. **P**roinde. iij. di. c. h. scripsimus
sacru p silū ait. **M**os autē z v. ginitatē cū hūi-
litate amictamur et pinentiā cū castitate z reli-
gione deo acceptissimā dicim⁹: et renunciatio/
nē seculariū negociorū atqz actūū cum hūilita-
te approbādo laudam⁹: z nuptiaz vinculū qd
fm castitatē p durat honoram⁹. **E**t iterū **Leo**
papa ait: xps v. ginitatis ē fili⁹. vñ sup omia
que dici dnt hāc v. ginitatē pmedabilē reddit
q i. e. saluator hūani gnis de mūdissima v. gine
nasci sibi placuit: z qd ipe xgo in se pmanfit: z
q p ceteris discipulū amauit quē virginē d nu-
ptijs carnis abstraxit. **I**ntantū em ei v. ginitas
placuit spali hospitio vterū virginalē accepit:
in q sibi nature affūpte nuptias celebrauit. **H** il-
le. **T**ertio ppter bndictionē: bndicēde em sūt
nuptie an carnalē pūctionē: s. virgo p trahat
cū viro q habuit aliā vxorē fm **Tho.** qd autē
ppter bndictōez agere hnt q bndicēdi sūt: pty
xrij. di. c. sponsus. **U**bi dicif spōsus et sponsa
cū bndicēdi sūt a sacerdote a pentib⁹ suis vel
a panymphis. i. ab ancillis fm **Glo.** offerant.
Qui cū bndictōez accepint: eadem nocte pre-
uerentia bndictiōis in v. ginitate pmaneat:
aliter tñ ponif. xxx. q. ij. alr. **D**icif em ibi debi-
duo vel tri duo. sed qdlibz pdictorū caplorū cō-
silū ē fm **glo.** **T**alis aut bndictio ad multipli-
catōez filiorū valet: maxie si ad pdictorū p silio/
rū deuote z fidelit⁹ obseruet: ptra qdā carnales
z bestiales q velut animalia bruta aut canes fac-
ta dispensatiōe antea aliqn ad carnalē copulaz
currūt: hoc etiā assentientib⁹ parentib⁹ insensa-
tis: falsissime opinantes tanqz a dyabolo illusi
atqz delusi dicentes q psumata copula carna-

li seu pugalī facturis z alijs incantatōib⁹ non
possunt circa carnalē copulā impediri. **E**x his
pty q bndictio pugalīs valet ad filiorū multi-
plicatōem: sed bndictio z psecratio virginalis
valet ad crescendū in gratijs z opibus bonis.
Uñ fm **Tho.** in. iij. dist. xxxij. in psecratione
virginū sicut z in vinctiōe regū z hmoi alijs be-
nedictiōib⁹ grā dat⁹: nisi assit impedimentū ex
pte accipietis: nō tñ sacramēta dicunt⁹: quia in-
stituta nō sunt ad curationē morbi pcti sic sunt
sacramēta hmoi **U**irgines in ecclia benedicun-
tur z cōsecrant⁹ z eis anul⁹ dat⁹: qz sunt spōse
xpi: s. in matrimonio fiunt sponse hois: pinde
ait beata agnes **A**nulo suo subarrauit me: ideo
ipsa rēnuat tpalē sponsūz pfecti filiū: ei pferens
sponsūm xpm. **Q**ua igit audacia qua temerita-
te qua deniqz impietate audent quidā scelesti.
cū talib⁹ xpil sponis sacrilegiū ppetrare: consi-
derēt qd scriptū est. **M**orif arrept⁹ monacha
q cunqz potit. **Q**uarto ppter cōtemplatōez
ordinatur em v. ginitas ad aie bonū: fm vitam
cōtemplatiuā quod ē cogitare q dei sunt coniu-
giū vero ordinatur ad vitā actiuā. i. ad hūani
generis cōtemplatōez: qz vir z mulier in matri-
monio cōstituti necessario habēt cogitare que
sunt mūdi: vñ. j. **Cor.** vij. apls ait. **M**ulier
innupta virgo cogitat q sunt dei. i. habet apti-
tudinē cogitandi de bonis spūalib⁹ z eternis:
vt sit scā. i. intacta corpe z spū. i. voluntate: q
aut nupta ē cogitat q sūt mūdi quō placz viro.

De quattuor vltimis rationibus
quare v. ginitas matrimonio pfe-
renda est. **Cap. iii.**

Abdatur vltime qttuor rōnes qua-
re v. ginitas matrimonio ē pferent-
da. **P**rimo ppter assiduitatē. **Nā**
xps fuit i mūdi nuptijs sel: vt scz ma-
trimoniū approbaret p sentia sua z sue scilissime
mris vñ. **Joh.** ij. scriptū ē **N**uptie facite sūt i
chana galilee: z erat mī iesu ibi: vocat⁹ ē autez
iesus z discipuli ei⁹ ad nuptias. **I**n nuptijs ve-
ro v. ginitatis ē sp qsi castissim⁹ virginū spon-
sus. vñ **Apo.** c. xij. dicif v. gines em sunt z se-
quif agnū q cūqz serit. **S**ic em ex pcedētib⁹
pty pncipalior p s i v. ginitate ē puritas z mū-
dicia mētis: q ipa integritas corpis: z de h in-
telligi pōt: qd **Ecci.** ij. di. **C**oncupia spadonis
deu. ginauit iuueculā. **S**pado qd ē d: qui ad
coitū ineptus est: vñ z solo corpe mūdū signi-
ficare pōt q iuueculā. i. aiam suā p pcupiam ex
malis cogitationib⁹ pdeuntē corrupit. **I**deo
apls. j. **Cor.** vij. sic dictū est ait. **M**ulier inu-
pta z virgo cogitat. i. cogitare d: q sunt dei: vt
sit scā corpe z spū. **N**ec etiā hec duo sola suffi-
cere pnt: scz mūdicia carnis z spūs nisi etiā ter

De laudibus virginitatis

cū affit: scz q̄ hec mūdicia nō pp̄t mūdiciāz
sed cū vera hūilitate ad xp̄i gloriā habeat. Si
cut em̄ virginitas ē imunitas a pollutiōe ho-
minū. sic hūilitas ē imunitas a pollutiōe demo-
nū. Sic em̄ demones miscent aīabus et eas cor-
rūpūt p̄ supbiā: sic hoīes miscent corpib⁹ et ea
dē corrūpūt p̄ luxuriā. Qui igit̄ veri et hūiles
vrgines eē volūt. cū eis cōmorat̄ xp̄s qz ipsum
sequunt̄. sic **Ioh̄.** subdit. **Hi** sequunt̄ agnuz q̄
cūqz ierit. i. sic agn⁹ xp̄s mund⁹ p̄cessit nō so-
lū a p̄tagiōe hūana p̄ mētis et corpis virginita-
tē. sed etiā a p̄tagiōe dyabolica p̄ maximā hūi-
litate. Sic q̄ hāc grāa a deo meritis xp̄i p̄secuti
sunt. sequunt̄ xp̄m in spūs hūilitate. et anie et
corpis integritate et virginitate. Scdo pp̄t
raritatē. Nā oē raz capz: et omē carū p̄ciosum
p̄aut: oēs em̄ sūt lapides p̄ciosi q̄ nō p̄ciosi
et arbores domestice q̄ siluestres: pauci virgi-
nitatē aperūt vel p̄seruat̄ sic **Mat. xx.** dicit̄.
Multi sunt vocati scz ad virginitatē s̄ pauci
sūt electi: nec lmerito q̄dē cū virginitas sit in cō-
silio p̄fectionis: m̄rimoniū vero sit in mō p̄mis-
sionis. vñ. xxxij. q. j. c. integritas. Ambrosius
ait. Integritas corpis a nobis expectanda est
quā ego p̄ cōsilio suadeo: non p̄ impio p̄cipio
Ambro. Proinde **Greg⁹.** sup̄ illud **Gen. xix.**
cū angel⁹ in **Sodomā** **Loth** loquit̄ dicens. In
mōte saluū te fac: merito ait. Virginitas altus
mōs ē ad quē angel⁹ hortat̄: s̄ quē videt se non
posse ascēdere maneat in fegoz. i. i legitimo m̄ri-
monio. qz meli⁹ ē vti mediocri bono: q̄ p̄ arru-
pta libidinū p̄cipitari. Est tñ aduertendū qz li-
cet m̄rimoniū ē in terra cuius virginitas tñ cōi-
or ē in glia sempit̄na. vñ **Mat. xxij.** cū em̄ a
mortuis resurrexerit nec nubēt nec nubēt̄. s̄m
Bern̄. Nubere pp̄rie mulieres dicunt̄ et viri
ducere: s̄ nos simpliciter intelligam⁹: qz nec nu-
bent viri nec nubēt mulieres. Et sequit̄. Sed
sunt sic angeli in celis. Ratio p̄dictoz ē: qz cōi-
nubia p̄pter filios et filias sūt: filij aut̄ pp̄ suc-
cessionē. successio p̄pter mortē. vbi igit̄ nō erit
mors neqz cōnubia s̄sequent̄ et sic tanq̄ ange-
li: hoīes vrgines erūt in sempiternū. Tercio
p̄pter durabilitatē. Nā nuptie in fine seculi de-
struent̄. virginitas aut̄ in eternū p̄seuerabit: si
cut ex p̄cedēti rōne luculēt̄ apparet. s̄ q̄d p̄ma-
nenti⁹ est meli⁹ vtiqz est. Quarto pp̄t fru-
ctuositatē. sup̄at em̄ virginitatis fruct⁹ nō tan-
tū sup̄ fructū m̄rimoniū: sed etiā sup̄ fructū vi-
duitatis. ideo **Mat. xij.** dñs ait. alia s̄. femi-
na ceciderunt in terram bonā et dabāt fructum
aliud cētēsimū aliū sexagesimū et tricesimū. In
quib⁹ q̄dē verb⁹ distinguit triplicē fructū ime-
ritoz gradū. Prim⁹ est stat⁹ p̄iugalis p̄ quem
vitā illicet cōcubit⁹: licito tñ retēto i actu ma-
trimoniali. Scds ē castitas vidualis: p̄ quē

de cetero oīs p̄cubit⁹ euitat̄. vt anlm⁹ libet⁹
deo seruire possz. licet posset se m̄rimonio copu-
lare Terti⁹ grad⁹ ē castitas vrginalis. q̄ istū
duob⁹ p̄dictis supior ē p̄ quā oīs p̄cubit⁹ sim-
plicit̄ euitat̄. vt scz ip̄a mens soli deo suo legit̄
mo sp̄sō p̄ amorē sp̄ualit̄ copulet̄ dicēte ap̄lo
s̄. **Cor. vij.** Virgo cogitat q̄ dei sunt: vt sit sc̄a
corpe et spū. hec nota s̄m **Nicol. de lyra.** Tri-
cesim⁹ nūerus p̄tinet ad cōiugatos: qz tria bo-
na seruauerūt m̄rimoniū: uct⁹ q̄ sunt fides p̄-
les et sac̄m. et h̄. p̄pter ternariū. i. pp̄t remūera-
tionē futurā vel tricenari⁹ p̄surgit ex denario
ducto p̄ trinarium et signat decalogi obseruan-
tiam: cū trinitatis fide q̄d quidē obseruat̄ in cō-
iugio copulati. Sexagenari⁹ numer⁹ cū surgit
ex ductu denarij p̄ senariū et ecōuerso: et signat
obseruantia decalogi cū sex opib⁹ pietatis. de
quib⁹. j. **Thimo. v.** scriptū est. vidua eligat̄. et
sequit̄ in opib⁹ bonis testimoniū hñs: si filios
educauit si paupes recepit: si sc̄oz pedes la-
uit: si tribulationē mētib⁹ submistravit. si omē
opus bonum p̄secuta ē. hec sex sunt q̄ p̄tinet ad
statū viduitatis. Centenari⁹ vero surgit ex
ductu denarij in seipm⁹: et signat p̄fectā deducti-
onē legis euāgelij et ecōtra per eoz plenā ob-
seruationē. q̄d vrgines ip̄e seruāt et de talium
fructu d̄. **Ecc̄. xxiij.** Flores mei fruct⁹ bono-
ris et honestatis hec dicit de seip̄a virginitas
br̄a. vñ **Hieronim⁹** p̄tra **Iovinianū**: et nupti-
as recipim⁹. sed virginitatē q̄ de nuptijs nasci-
tur p̄ferim⁹: sicut ramo p̄ferunt poma et fruct⁹
Clere igit̄ vt d̄. **Sap. iij.** Felix sterilis et nō co-
inquinata et q̄ nesciuit thozū in delicto hēbit frui-
ctū in respectiōe aīaz sc̄az. scz fructū cētēsimū

**Articulus sc̄s d̄ duodecim domi-
cellis virginis matris dei cū quibus
angelo nunciante sociata erat.**

Secundus est status gr̄e cōformatis
de quo dicit p̄pha post eā. i. exēplo
virginis que grām virginitatis cū
duodecim virtutib⁹ adornauit: que
dici possunt duodecim ei⁹ angelice domicelle:
quocunqz ieret vel staret semp cū illa morātes
et illā associantes. Primo aut̄ p̄me q̄tuor domi-
celle ponant̄. Prima dicit̄ dñā clausura: sc̄a
dñā audiētia: tertia dñā verecunda. q̄ta dñā
prudētia. Scdo addant̄ alie q̄tuor. Prima di-
citur dñā timorosa. sc̄a dñā honesta. tertia do-
mina diligētia: q̄ta dñā prudentia. Tercio ad-
dant̄ relique quatuor. Prima dicit̄ domia ob-
edientia. sc̄a dñā ancilla: tertia dñā desiderio-
sa: quarta dñā credētia. De omēs dñe tāgun-
tur in euangelio. **Lu. j.** de annūciatione virgi-
nis. cū quib⁹ oibus p̄dictis dñab⁹ angel⁹ rep̄-
perit virginē mariā sociatam.

De clausura quā exēplo beate marie virginis seruare debet. Ca. I.

Dima domicella dicebat dñā clausurā. Hec autē erat portinaria brē vginis nullūq; in domū ei sine illi licētia admitteret. vñ cū missus ēēt angel⁹ Gabriel in ciuitatē galilee cui nomē nazaret ad virginez de sponsat⁹ viro cui nomē erat Ioseph de domo dauid et nomen virginis maria: Sicut Lucas ait ad domūq; virginis cū puenisset ad ostiū illius pulsauit dicēs illud Cant. v. Aperi mihi foros mea sūm naturā: sponsa scz eterni p̄ris: statim domina clausurā aspiciēs p fenestras pspiciēs p cācellos angelū dei domestica angelorū subitocq; virgini nūciauit dicēs: angel⁹ dñi ostiū pulsāt ex pte dei postulans a te ingressuz: statimq; dñā ait. Aperi i li dilecta mea. qz vocem archangeli gabrielis agnouit: pperat domicella ianuasq; dom⁹ pendit: et tunc sic Lucas ait. Ingressus angel⁹ ad eā inuenit illā nō vagā: nō discurrentē p plateā: et p vicōs circuitē p alienas edes. s. d in domo p̄sistentē clausam et quietā. In hoc virgines et mulieres et potissime spūales: spūscitās edocēs nō circūcursare p alienas domos: nō hinc inde ad spectaculū mundi circūuagari: s. in secretis thalamis atq; monasterijs imorari ad p̄seruandā virginitatē necesse ē. iō dñi Eccl. xxiij. Ubi man⁹ multe sunt claudē: qz vtiq; thesaur⁹ scē virginitatis amittere querit. q illū in publico frequēter gerit. Sic vtiq; Gen. xxiij. de Dina exēplū patz que egressa vt videret mulieres nō dicit viros regionis illius: rapta est a sicheim filio emor et dormiuit cū ea vi opprimēs vginē: iō ad talē vginē vagā dñi hīere. xxxj. Reuertere ad ciuitates tuas istas: que vicz sunt p̄scia ppria secreta camera: secreta cella atq; supna iherlm q edificat⁹ vt ciuitas: Et subdit ibidez. Usq; quo dissolueris filia vaga. vñ. xij. q. j. c. ait sacru p̄siliū tholetanū. Omnis etas ab adolescentia in maluz p̄ia. Nihil em̄ incertū q̄ via adolescentuz ob p̄sistere optet: qz igit etas illa ex natā auidā atq; incepta est ad quēcūq; obiecta patulos et sitibundos p̄parat sensus: atq; fit quasi piscina qn q porticus habēs. vt dñi Job. v. In qua iacet multitudo magna languentiū. scz fragiliū deteriorū et motuum carnalium cecorum q sunt vbiq; lumine rationis. claudorum quia in talibus regnat motus siue regula iusticie inordinata aridorūq; diuine sanitatis pinguedine carēnt Ideo ad quēcūq; mala facile inclinatur.

Qz virgines exemplo virginis marie diuinitis et non vanis debent esse attente. Capitulū. II.

Scūda domicella dñā audiētia que oēm ambiaffatā missaz virginī auscultabat attente. Et de hac subdit Lucas dicens. Ex angelus virginī ait. Ave gratia plena benedicta tu in mulierib⁹: que cum audisset Ecce dñā audientia p̄ns est. qz attēntissime audiuit virgo brā nunciū sumi dei. ponderās qd libet verbū tante salutatiōis als inaudite. In h oib⁹ mulierib⁹ et maxie vginib⁹ relinquens exēplū: q nō de mūdānis atq; obstinis dñi audire fmōdes. cū. j. Cor. v. dicat apls. Corrupti bonos mores colloqā braua: s. de mundicia et puritate virtutū et gratijs diuinaz donorū: atq; de dei p̄ntia in cib⁹ opib⁹ suis. Est enī iuuenilis etas virtutū et grāz ignara: et nisi a dolescētib⁹ sit p̄ns dñā audientia: h ē nisi audiant doctrinā atq; salutis verbū: p abrupta viciorū citi⁹ dilabunt⁹: iō dñm supplicis exorare debēt: atq; angelicū instructorē cū p̄s. dicentes Da mihi intellectū et scrutator legem tuā et custodiā illā in toto corde meo. qz vt idē alibi ait Declaratio sermonū tuorū illūiat et intellectu dat puulis: vñ si qd postulauerit in fide nihil hesitās a dño merebit effectualit audire Intellectū tibi dabo et instruā te. scz p doctore vel p inspiratōez. aut p lectōez. in via hac q gradieris firmabo sup te oculos meos. i. grāz meā i te solida bo. iō dicat in te dñā audiētia. Audiā qd loq̄r in me dñs de⁹: qz vtiq; loquet pacē in plebem scēaz tuarū affectionū. In h nēpe culpabiles sunt insipide m̄res: q clausas in domib⁹ retinēt filias: nec p̄dicatiōes nec missas nec etiā lectiōnes. vel aliqd bonū curāt illas discere vel docere vel audire. sed tm cātinnellas carnales et vanas choreas ducere. et se ornare atq; fucare se toto natu discere illas procurant: ex q fit sepi⁹ vt illos nuptui tradāt omnino diuinorū ignaras et tanq; bestiales et carnales: et omī vanitate et luxuria plenas: Infelices viri qbus tales in docte puellule p̄iugio tradite sunt. Infeliciores filij tali mare indocta nutriti. Infelicissime socrus: quaz edes ingresse fuerūt tales nurus: cum quibus pacem nunq; neq; requiē habitare sunt.

De verecūdia quā virgines in beata virgine imitari debent: et d viroz cōsortio fugiendo. Ca. III.

Tertia domicella dicit dñā verecūdia. Hec edocebat virginem tenere oculos depressos atq; modestos nullūq; in faciem eius respicere virū parūq; respicere mulieres. erubescere non tantū i p̄ntia cuiuslibet viri: sed etiā ad vocē cuiuslibet venusto rubore pfundi. ideo euangelium de virgine subdit q turbata est in sermone ei⁹.

De laudibus virginitatis

Quid nempe hec turbatio nisi metis et corporis subita iuitatio quedam: alterata est enim mens et excelsitudine inaudite laudis: corpus in facie verecundia rubore demonstrauit ex auditu virilis vocis: putas ne quod incaute se committat colloquijs hominum qui turbat et erubuit in similibus angelorum. In his enim edocuit beatam virginem ac iuuenes mulieres hanc sanctam verecundiam imitari: puerfatio ne viros effugere suspectum habere omnem virilem sexum. Insolitum enim verecundiam gignit. Hinc etenim est quoniam iuueniculis sunt consueuerunt cum hominibus puerfari verecundiores sunt: ac contra quoniam cum hominibus multum conuersantur familiares et domesticiores sunt. Nam alia domestica permittunt se tangi atque palpari. Siluestria vero expauescunt hominum aspectum et voces. Pudice virginem fugite viros: fugite viros fratres: sortia: fugite sanguineos et cognatos: fugite consortes etiam veterinos: quoniam omnino predictorum incauta puerfatio: ignominiosam ruinam attulit multis. **Monē. iij. Regū. xliij. legif. de thamar** quod ingressa est thalamum fratris sui amodo ab eo deum fuit violata: quod quod si ingressa fuerit thalamum alienum: **Sauete** igitur omnem virilem sexum. etiam quodammodo paternum sortium: quod ut dicitur. **Eccij. xviij. Homo sapiens in omnibus metuit.**

Quantum taciturnitas et in sermone examinatas debeat esse virginem: exemplo beate virginis palam eis demonstratur. Capitulum. iij.

Quarta domicella dicitur esse domina prudentia. Hec erat consiliaria virginis gloriose omniaque cum hac domicella tractabat: hanc consuebat: hanc nusquam a se separabat: nullumque cogitatum vel auctum absque eius consilio attemptabat. Ideo ab omni culpa cordis oris et operis immunis fuerat: vnde euangelista dicit ipsa domina subdit dicens: quod cogitabat qualis esset ista saluatio: vnde namque cogitatio hec examinans et considerans qualis esset saluatio ista nisi ex suadentis prudentia: quod non subito fide dedit: sciens quod **Eccij. xix. scriptum est:** qui cito credit leuis est corde. Hec insuper angelum dei abiecit: et mittentem et annunciantem atque operis magnitudinem ante nuntium prudentem examinavit. In his instruens omnes et maxime iuuenes mulieres verba sua examinare: linguam custodire: et omnino loquacitatem horrere: vnde cum propheta dicere debet **Diri custodiā vias meas ut non delinquā in lingua mea.** Hoc enim et recta ratio dicat: et debita iusticia expostulat: et flagitat sermo examinare: nam ubi est maius periculum ex defectu. ibi cautius est agendum: non enim cōter viger in muliere sic in viro. **Id est** cum lingua sit instrumentum rationis humane: ubi minor est ratio ibi incautiora sunt verba. Hinc est quod de facili presumunt mulieres in verba fatua et inconsiderata. Inde loquacitas et multiloquium.

ortum habent: ex his generatur concupiscentia litigandi: et quod ratio abest: ideo deficit refrenatio rationis. vnde preteriose garrulose et tumultuose in domo et in conuiuentibus importabiles et in festo vtrisque propere: si nupte fuerint licet sint forma decora plurimum ex multiloquio odiose. **Huius autem ratio est:** quod in primo Rethoricoz. **ij. Corporis concupiscentia est rei que abest:** ideo quoniam aliquid possibile est ad habendum: magis videtur arduum magisque inaccessible: et amplius eius concupiscentia augeat. Sic igitur mulier si fuerit loquax nimis familiariter reddat viro suo: ideo quodam fastidiete villipensione pretermit: ac contra si fuerit taciturna: magis inaccessible estimabit: ac per hoc preciosiori dilectione amaretur et quod naturale vtrique est quod omnino quod diligitur videtur pulchrum: ideo etiam si non sit viro: magna formositate decora amabilis reddat. viro suo si fuerit taciturna et prudens.

Defectio timore qui exemplo virginis in puellis vigere debet ne ex securitate piclitenet. Cap. ii.

Hoc autem alie quatuor domicelle que per prima dicitur domina timorosa. hec domina peritue instruebat in omnibus timere deum. **Sic per uerbis. xxviij. dicitur.** Beatus homo qui semper est pauidus. Et iterum per aliam. quod magna multitudo dulcedinis tue domine: quam abscondisti timoribus tuis et de hac subdit euangelista quod ait angelus dei virgini gloriose. **Re timeas maria.** Timebat namque beata virgo non timore seruili sed timore reuerentiali: ex consideratione sue inuicibilitatis. Timebat enim illo timore de quo propheta ait **Timor domini sanctus permanens in seculum seculi.** dum tamen timebat ex se confortabatur ex deo dicebat sibi angelo ad cor illius in domino erigendum. **Re timeas:** quasi dicat: et si habeas ex te timorem debes tamen in domino spem habere: sicut dicitur **Isa. iij. Qui sperabunt in domino mutabunt fortitudinem.** In hoc autem timore docuit beata virgo puellas nostras et quilibet alias mulieres de sua fragilitate timere: occasiones carnalitatibus et omnium aliorum peccatorum effugere. temerariaque audacia omnino horrere sciens. quod **Eccij. xxiij. dicitur** filia prudens hereditas viro suo sequitur: preterea et virum confundit audax. Sunt namque preterea quodammodo temeraria spe non in domino sed de se confidentes presumunt de constantia sua: atque voluntatis sinceritate quod ut se ipsas agnoscat in ignominiosam ruinam dominus iusto suo iudicio derelinquit: quas apostolus **i. Cor. x. admonet dicens.** Qui se existimat stare videat ne cadat. Siqua autem vere sperat in domino nec dederit ruine sue occasione: etiam instigante dyabolo et aliquo homine maligno percurat: repperit se in discrimine sue sancte pudicitie amittendo tunc: sicut **Susanna Dan. xliij. Loquutus est cor suum erigat et oculos leuet ad consummatum**

auxiliū saluatoris poti⁹ sustinens oēm obpro-
briosa p̄fusione in p̄spectu mūdi. q̄ delinq̄re i
p̄spectu dei cum ip̄a sancta Susanna et pudica
dicat. **Reli⁹** est mihi absq̄ ope incidere i ma-
nus vestras q̄ peccare i p̄spectu dei. **Mittet**
q̄ illi dñs auxilium de s̄cto. sicut scriptū est
Eccl̄. ij. Respiciat filiū nationes hoīm et scitote
q̄ nullus sperauit in dño et cōsiliū ē. p̄mansit
in mandatis eius et derelictus est.

Quanta honestate fulgere debent
virgines exemplo beate virginis cla-
rescere potest. Cap. VI.

Quāda domicella dicit dñā honestas
hec domicella docebat x̄ginē regulā
honestatis corp̄is ornamenta p̄temne-
re: gēmis v̄tutum et grāz decorare: nullo ha-
bitu sine gestu nec aliq̄ actu p̄cupiscentie alijs
p̄stare: imo s̄ctissime honestatis exemplo cū-
ctis eā cernētib⁹ motus p̄cupiscentie refrenare.
sicut **Eccl̄. xxvj.** p̄ncipalit̄ de ip̄a x̄gine dictū
est. **Gratia** sup̄ grām mulier s̄cta et pudorata
grā q̄dem fuit in illa s̄ctissime pudicitie hone-
state nullū in se p̄cupiscentie motū sentire. s̄ grā
sup̄ grāz fuit in ip̄az videntib⁹ p̄cupiscentie mo-
tus sedare. s̄m **Alexan.** de halis. idō angelus
ibi subdit dicens. **Inuenisti** em̄ grām ap̄d do-
minū: non t̄m apud celū et mundū. In h̄ autēz
beata x̄go instruit mulieres iuuenes exemplo
suo s̄ma cuz diligētia honestatē suare: cū cu-
stos x̄ginū sit honestas. hec em̄ pudicitia ser-
uat. corpus et animā omni venustate decorat
famā multiplicat. et grām corāz deo et hoīb⁹
augmentat. sicut de pudicissima atq̄ honestis-
sima **Bester. ij. c.** scriptum est. q̄ cū in reginaz
eligēda esset sp̄reto vasto oī ornatu quē soler-
ti cultu exquesierāt alie mulieres vt placerent
ad suero regi: ducta est ad cubiculum regis et
adamauit eam rex plusq̄ oēs mulieres habuit
grām et misericordiaz cum eo sup̄ oēs mulieres: po-
suitq̄ dyadema regni in capite ei⁹. erat em̄ for-
mosa valde et incredibili pulchritudine. omniū
oculis gratiosa: et amabilis videbat̄ sc̄z ex ho-
nestatis ornatu. **Est** em̄ honestas p̄petuus ho-
nor. q̄si honoris status. **Est** em̄ honestas s̄m
1. p̄. q̄ nihil turpitudinis h̄z. vñ. **j. Cor. xix.**
ap̄ls ait. **Sia** honeste et s̄m ordinē h̄at in vob⁹
q̄d verbū x̄gines maxime suare debent.

De circūspecta diligentia quam in
omnib⁹ dictis vel factis exēplo beate
marie virginis adolescētule seruare
debent. Capitulum. VII.

Tertia domicella dicit dñā diligentia: h̄
em̄ dñā gerebat diligentē curam toti⁹
domus p̄sciētie x̄ginalis quō placeret deo in-
nocens esset mūdo. et aio imūnis seruare ab

omni peccato. hec sollicita erat cum oī diligen-
tia totius corp̄is et sp̄ualis necessitatis x̄ginis
et familie sue nihilq̄ sinebat trāsire inordinatū
in tota illa celesti domo. vñ cum angel⁹ exp̄me-
ret grām quā beata x̄go iuenerat apud deum
dices. ecce p̄cipies in vtero tuo et paries filiūz
et vocabis nomē eius ihs: h̄ erit magnus ap̄d
deū et fili⁹ altissimi vocabit̄. et dabit illi dñs se-
dem dauid p̄ris sui. et regnabit in domo iacob
in eternū et regni ei⁹ nō erit finis. **Tūc** dñā dili-
gentia suggerēte et illa instruyente dixit maria
ad angelū. **Quō** fiet istud? ecce quō diligenter
interrogat de fēdi mō quasi dicat. scio q̄dē de
um h̄re multos modos q̄bus h̄ adimpleri p̄t.
Quis igit̄ erit iste modus? et in h̄ beata x̄go i-
struit mulieres n̄ras. suum p̄p̄riū sp̄ritū atq̄
corp⁹ cū oī diligētia custodire. idēq̄ in p̄prio
viro atq̄ in tota sua familia obseruare. h̄ dili-
gentia facit mulierē de simplici diligētē sapi-
entē. et de inherti vtilem. de odibili gratā et de
viro eius ignobili gl̄iosum. sicut **1. p̄. xij.** d̄z
Mulier diligēs corona est viro suo.

De pudicitia virginali qua puelle
exēplo beate virginis fulgere debēt.
Capitulum. VIII.

Quarta domicella dicit dñā pudicitia. h̄
em̄ tota solertia satagebat beatā mari-
am cum x̄ginitate h̄re pudorem. hec cōsultit
angelo respōdere illud verbum. qm̄ virū non
cognosco. q̄si angelo dicat. intantū diligo pu-
dicitia x̄ginalē. t̄m q̄ ob hoc abhorreo copu-
lam maritalē. cū deo inspirāte et edocēte x̄gini-
tatis emiserim votū q̄d etiā cōcipem si deū oī/
no nolo cognoscē virū carnalit̄. vide q̄lo q̄to
zelo pudicitia suat in aīa x̄ginalē: qm̄ nō solū
oderit corp⁹ et sp̄s corruptelā. s̄ etiā oēs actū
vitiōsū. quocūq̄ etiā fieret sine offensa dei. sic
cōiugal̄is actus vtiq̄ fieri p̄t: et maxime si ad
diuinā gl̄iam p̄les fuerit ordinatus. et t̄m etiāz
hūc q̄tum ex se erat absolute x̄go sic odio ha-
buit vt ex h̄ dixerat h̄ verbū p̄dictum. **Uñ** me-
rito p̄sandum est q̄ h̄ fuerat p̄cipua causa q̄re
modus p̄cipiēdi filiū iā a deo p̄fixus nō fuerat
sibi diuinit⁹ reuelatus. vt x̄bo ap̄to x̄go h̄ac
pudicitia p̄mōstraret p̄fectā. et in h̄ edocet be-
ata x̄go virgines et alias q̄scūq̄ mulieres nō
t̄m fama et noie: s̄ etiā mēte et corpe q̄rere pud-
icitia x̄ginalē. sic dicit ap̄ls. **j. Cor. vij.** **Muli-**
er inupta et virgo cogitat q̄ sūt dei. vt s̄cta sit
corpe et sp̄i. vt s̄cta pudicitia in vtroq̄ hoīe
fuerit: nō sicut ille x̄gines fatue de q̄b⁹ ait dñs.
Matth. xxv. **Quē** nō cogitarūt quō p̄ veraz
pudicitia placerēt deo. s̄ quō p̄ solum nomen
virginitatis placerēt mundo. dū de sua x̄gini-
tate gl̄iaz foris expetūt: in vasis suis oleū vere

De laudibus virginitatis

pudicitie h're noluerūt: ideo ad eternaz nupti arū p ingressu ostiū ppulantes digne audire merentur. nescio vos.

De admirāda obediētia beate vir ginis quā virgines imitari debent

Caplm. ix.

Adant reliq̄ q̄ttuor domicelle. q̄z p̄f ma dī dñā obediētia. sic em̄ ex inobedi entia p̄me n're pentis sum' cōdēnati: ita p̄ obe diētā marie x̄gis sum' a morte pemptoria li berati. idō h̄ obia ab eua reiecta a maria ḡtan ter accepta p̄tinue virgini suadebat optare sa lutē mūdi. ideo diuine voluntate subdi z oīno s̄b diuino impio eius volūtātē annihilari: vñ audita dñi volūtate de p̄ceptu filij sui volēter atq̄ letanter etiā velociter angelo ait. Ecce: q̄ si dicat. ecce volēti corde. letanti facie. atq̄ ve loci ope adimpleo quicqd̄ diuise fuerit b̄npla citum voluntati. Et in h̄ beata x̄go maria do cet esse obediētes. p̄mo volēter. id ē. volēti corde. Debet em̄ maior iusta p̄cipiēti r̄ndē qd̄ ap̄ls ait. Dñe qd̄ me vis facere. q̄z vt dī Ec̄s liij. Melior ē obia q̄ stultorū victime: q̄z hic mactatur volūtas p̄p̄ia: ibi vero caro aliena. Scdō debēt obedire letantē. i. leta facie. Unde Bern. Hylaritas in vultu dulcedo in smone multū decorāt obediētā subsequētis. nubilo/ sa vero corpis cōpositio z facies tenebris obli scurata. deuotōez ab aīa recessisse signat. Ter tio debēt obedire p̄mpte s̄ est p̄mpto ope. sic p̄s. ait. In auditu auris obediuit mihi. Et ali bi. Quā mādatorū tuorū cucurri: cū. dila. c. m.

De seruili humilitate virginis be nedicte quā vere virgines imitari de bent. Cap. x.

Ecūda domicella dī ancilla. h̄ erat co gnaria gl̄iose x̄ginis marie atq̄ fami lie sue. ip̄a parapsides abluebat domuz scobe bat elemosynā paupib' mīstrabat. totū q̄z do mus hūilitatē officia pagebat. h̄ cū virgo legēt illō Esa. vij. Ecce virgo cōcipiet z pariet filiū zc. itelligēs ex declaratōe x̄gis q̄ talis virgo d̄ qua loq̄bat p̄p̄a erat futura filij dei mater. Anxio desiderio postulabat tali sc̄issime vir gini obseq̄ z famulari: illā alloq̄ z p̄tēplari vel salrē illi in aliq̄ hūilimo officio ministrare. Et dū i h̄mōi desiderijs sc̄tā virgo flāmasceret an gelo nūciāte: se illā eē virginē d̄ q̄ p̄ Esa spūssā etus p̄phetauit. audita dñi volūtate humiliē se obtpare parās. cū fieret mater dei atq̄ regi na celi z mūdi. nō gl̄ie altitudie: s̄ infime hūili tatis assumpsit nomen dicēs. Ecce ancilla dñi q. d. Neq̄q̄ mereor dici dei spōsa z mat̄: s̄ i oī abiectiōe ancilla. Videte q̄so o stulte z indomi te virgines hūilitatez marie q̄ta abiectione se

deijcit. cuz ad altissima subleuat. Ip̄a se vilifi cat: vt et de' illā exaltat. Dūq̄ amplius a dño exaltat: magi in spū hūiliat. ampliusq̄ de illa dñs lamorat. vñ Bern. Sine hūilitate audeo dicē marie virginitas dō nō placuisset. z i hoc discāt virgines deo ḡte i oī abiectiōe z hūilita te imitari beatā mariā: nō se extollē d̄ virginita tis munē. sic fecit qd̄a sup̄ba virgo d̄ q̄ sua vir ginitate tāto tumore elata fuit. q̄ dicēt senolle esse magdalenā i celo. p̄p̄ quaz sup̄biā a dño derelicta p̄ quēdā virū egressa meretriz facta ē i p̄stibuli sceno. S̄z vt habeāt virginitatē va leāt p̄suare sp̄ se debēt in aliq̄ bono ope. z ma xime i hūilitatē obsequijs exercere. z h̄ stat' altitudie fulgeat z nobilitate generi sint dica te. non tñ nobilitate virginis cōpanf. q̄ i of fa mulatu hūili domū suā regebat. Romanā q̄ i pa tores filias p̄p̄ias lanā z līnū z p̄stia hūili tatis opa exercē iubebāt. Nescit em̄ ocia mens. hūana si circa honesta z licita occupat: p̄p̄a tur virtutes z ḡre. z p̄tinue suscipiūt incremē tū. Si aut̄ honestū op' nescit p̄ abrupta vicio rū vagat. sic Ec̄i. xliij. sc̄ptū ē. Multā mali ciā docuit ociositas. ope q̄dez honesto illicita sollicitudo vitat obliuiscit z nescit postea mu lier indecēt hoīm aspectui apere nescit a p̄ciō ribus molestari. Naturale eq̄dē ē hoiez i suis opib' delectari. idō dū i licitū occupare ad bo nestā afficiūt in honesta vitat. z sic imaculata vita atq̄ virginitas p̄suant. inde nō tñ hone ste s̄ i q̄cūq̄ statu viles sūt z amabiles mūdo innoxie sibi z deo in oī decore virtutū grate.

De admirādo desiderio beate vir ginis qd̄ adolescentule sequi debent Capitulu. xi.

Er tia domicella dñā desideriosa vo cat. h̄ virginē ad deū suspirare doce bat. z p̄tinue dicē cū p̄s. quēadmoduz deside rat ceru' ad fontes aq̄z ita desiderat aīa mea ad te de' me'. Et alibi. dñe ante te oē desiderii z q̄z p̄ angelū sentit se in dei matrē z spōsā sūt se electā: ideo in gl̄iaz sūmi dei z in salutē oīm saluandorū quaz sp̄ anxio desiderio affectabat verbū affectāt desiderij plenū angelo subdit. fiat mihi. Vide aut̄ q̄te p̄tāt virginis deside riū fuerat apud deū. Quia qd̄q̄ p̄ p̄lma fiat a dño factū ē ip̄o dicēte Gen. i. Fiat. nūc i beate virginis dicētis vnico verbo fiat: reddidit refor matū. vt nō tñ potuerit Eua i pomi p̄cupiscē tia deformare q̄tū beata virgo in diuine obte desiderio reformare. Fiat inq̄ mihi in corde p̄ fidē. in ore p̄ p̄fessionē in vētre p̄ incarnatōez. i manu p̄ tractōez. in brachijs p̄ ablactatōez. In his aut̄ oib' discere hñt virgines innocen tes z totus semineus sexus arēnti desiderio

affectare sibi in oecetia prio beneficentia. et deo
fuit ut feruida et deuota. sic **Prou. xj. 82.** De
sideriu iusti oē bonū. **Omne** autē distribuit hic
oia in illa tria teste **Mich. vi.** Indicabo tibi
o hō qd sit bonū. et qd dñs qrat a te. vsqz facē
iudiciū. ecce p mū. **Judiciū** nepe hois in p fessi
one et contritiōe se iudicantis a peccato pscien
tiam purgat. sicut **Prou. xx. 82.** **Rex. i.** rōna
lis intellect? q sedet in solio iudiciū intuitu suo
dissipat omne malum. et diligere misericordiaz scz ad
p mū. **Ecce scdm.** Et sollicite cū deo tuo am
bulare. **Ecce tertium.** Hec tria omnia i anima
efficiūt desiderium factum.

De prudētissima ac pfectissima be
ate virginis fide quā habuit i conce
ptu filij dei quā debent virgines seq.

Capitulum. xii.

Quarta domicella dñia credentia dicit.
Hec vginē p tinue instigabat insiste
re sapiente fidei p tinue mentē leuare a sensibili
bus ad insensibilia. de spūalib? meditari. vera
a falsis discernere. delectari in deo et qscere in
cōplacētia ei? et sictota mēs ei? sup admirabi
le lūmie fidei sup vestiri haberet atqz illuminari
q cūcta cū pfectisset et vniuersalia fundamēta fi
dei nre nūciantē angelo pfectissime credidisset
angelo. in fine pclusit dices. scdm verbū tuū
Lūc. 10 in illa charitas fuit cōsumata. de qua
apłus. **j. Cor. xij.** ppriissime dicit. **Charitas**
oia credit. **Tunc** enī pfecte deo p sensist. tunc vt
digne māt filij dei fieret. dñō ardēti voluntate
cōplacuit atqz p excessūz diuine amoris et sui
p tute fidei filiū generauit ac genuit **Ideo** non
merito **Lūc. j.** illa sancta sterilis grauidata. s.
Elyzabeth de actu fidei illaz cōmendans sibi
ait beata que credidisti qm p ficient in te que
dicta sūt tibi a dñō. **Et** in h mulieres et marie
virgines edocentur in veritate et puritate fidei
virginē imitari: oia credē s nō oib? credere. sic
j. Joh. iij. admonet dices. **Nolite** oī spūi cre
dere. s pbate spūs si ex deo sūt. qz q spūaliter
nūciant ē: nōscit decipulas hōiūz. q aut absqz
spūali lūmie et doctrina nutrita est: faciliē a iu
uēmbus decipulis irretit.

Articulus. n. de gloria virginum
beatarū et de earū aureolis gloriosis.

Quarta pncipalis status ē glorie premi
antis et beatificatis. d quo premio au
reole virginūz sufficiat ad p sēns qd di
ctum est in qdragesimali de xpiana religione
sermo. **xlij. arti. j. c. ij.** **Talis** status bñ pce
denti succedit. qz sicut beata virgo cūz his do
micellis tota amabilis tota desiderabilis atqz
tota laudabil reddīt suo cōiō spōso: ita eā imi
tantes et cū illa se pformantes et has domicellas

toto conatu secū ducētes atqz tenētes. **Addu**
cent regi regnātore cū illō. nūc p grāz et ineter
nū p glāz sempiternā. ad quā nos pducatur ipse
animaz amozosus et glīosus sponsus dñs ih̄s
xps. **Qui** cum patrē et spūlacto viuūt et regnat
in secula seculorū amen.

Dominica palmarū in mane ordo
dicendorū p totam septimanā sequen
tem. Sermo. XLIX.

In nomine iesu

omne genu flectat celestiu terre
strium et infernoz. ad **Philip. ij.**

Et in eplā hodierna pagrata. iā parte maria
pagrata huius sacri tps pñialis pugne. p gu
stum et adiutoriu charitatis et palmarū amoris
feruido iam desiderio curram? et hui? septimā
ne sacros dies oī q possum? deuotione celebre
mus. h qdem est tps victorie triūphalis toti?
ppli xpianorū. in h fruct? totius pñie salutaris
In h dieqz mystice pcludit salus nra et psum
matio charitatis. **Nā** teste dñō **Mat. x.** **Qui**
pseuerauerit vsqz in finem h salu? erit. **Ad** h
igit sequendā salutē h mane erigem? triūpha
le vexillum glīosi nois ihu xpi vt in noie eius
victoriosi spernam? oēs insurgētes in nob. pa
lamqz faciam? admirādas grās et p tutes eius
Hodie infra diē patefaciem? qz admirabile qz
desiderabile sit bonū charitatiue pacis et vni
onis discordantiū aioz. qz qz necessariū et meri
toriu atqz magnanīmū sit inimicis et sedenti
bus indulgere. obsecrās oēs dilectores pacis
et vnitatis p viscera misericōdie dei nri: vt qscūqz
nouerit in se aliquo mō discor dātes aut inimi
citas obseruantes. oī ingenio sollicitudie et cō
natu q pnt pducant eos ad sermonē hodiernū
q erit de pace et vniōe. vt digne possim? hoc
sacru pasca oēs in grā sacre cōmunionis et vni
onis pacifice celebrare. **Scda** feria qz sepe con
tingit festū annūciatiōis cadere his dieb?. **Idō**
d virginē glīosa dicturi sum? declarātes tripli
ces ei? status. scz pceptiōis natiuitat? et annū
ciationis. sūmā pfectōez et charitatē vt ampli
us p ficerē possem? in amore et deuorōe illius.
feria tertiā vt digni? posset se qlib? examina
re et disponē ad sacrtissimū sacramētū dicim? d
p scia bona et mala. ostēdentes qd sit p scia p m
naturā p m charitatē et grām atqz p m culpam:
feria qrtā aperiemus errozes qbus p scia mala
decipi et puari solet charitate: et de remedijs d
illos. feria qnta in mane ostendem? seu agem?
de stupendis et mirabilib? sanctissime sacri my
sterijs: et quō p illō oīs aie potētie reformant
simulqz apiem? quō i eo relucet admirāda po
tētia sapientia et clementia dei: et qz fructiferū

Delaudibus virginitatis

fit digne suscipiētib⁹ illud. in ipsa dominica ce
na infra diē dicturi sum⁹ de tribus generib⁹
hominū male ⁊ bene. id ē. in charitate ⁊ absq⁹
charitate sumentū hoc sanctissimū sacramētū
feria. vi. in pasceūen patefaciem⁹ imensū ⁊ cō
sumatuz amorē. quē nobis ostēdit dñs noster.
ih̄s xp̄s moriēdo i cruce p n̄ra saluatōe. decla
rātes abyssū penarū ei⁹ necnō etia⁹ manifestis
rōnib⁹ ostendem⁹ qd nūq̄ fuit nec esse potest
obprobriosoꝝ mors q̄ ipsa mors ih̄u xp̄i. **De**
mū manifestabim⁹ admirāda mysteria crucis
⁊ mortis ei⁹. **S**abbato sācto vt q̄libet se digne
p̄parare meli⁹ posset ad suscipiendū in die sc̄to
pasche sanctissimū sacramētū eucharistie. ostē
dem⁹ quib⁹ amorosis modis quilibet p̄para
re se debet ad illum amorosū cibum deuote at
q̄ digne vt opus est suscipiendū.

Bñica palmar i mane d' glioso no
mine dñi nostri iesu xpi. Ser. XLIX.

In nomine iesu
omne genu flectatur celestium ter-
restrum et infernorum ad **Philipp.**
ij. et in epla hodierna ut supra pa-
uit Deficit sensus: heret palato lingua. et em-
nis arefcit fimo cum de nomine iesu ac de laudibus
eius mens humana considerat pronuciare simonem.
Est nepe tam amplum tanquam profundum pelagus
nomen eius. ut ad plenam explanationem illius nullus
humanus intellectus exprmere queat. **vi.** **Isid.** ait:
quod nomen dictum est quasi notamen eo quod nobis res no-
tas efficit. **De** natura enim nominis est notificare illi
cui est nomen. ita et nomen iesu in comprehensibilem
nobis notat. **Quis** enim in comprehensibilibus explicare
queat: quod posset exprmere infinitum. aut quod deus
et homines poterit coartare simonem. **Propheta** enim
ad dominum ait. **Sed** et nomen tuum deus sic et laus tua
id est. **Pro** rem nominis tui laudabilis es tu domine. sed
quod rem nominis eius explicare possit ut laudet ipsum
deum per eam et propter eam. **Quis** est igitur tante gratie et tante
virtutis quod ad laudem eius preconium aliquod modo repiat
idoneus. nemo prius nisi fuerit labijs circumci-
sus. **Proinde** **Esa.** vi. in contemplatione subuectus
ad regis glorie visionem. antequam de iesu quem vocat
emmanuel et de conceptione virginis ordinaret sermonem
se profectus pollutum: zaphiricum christi misterium:
carbonem in labijs sentit ignitum: et sic purga-
tus et spiritaliter circumcissus virginem conceptionis an-
nunciat et filij nomen in utroque declarans fidei ve-
nerabile sacramentum. **Veni** igitur domine iesu christe qui
minister es nostre spiritualis circumcissionis et labia
mea tinguas. iniquitatem auferas. meum porriges af-
fectum. illumines intellectum. perficias inspectum linguam
ammoueras affectum et actum ut ad tui nominis gloriam
tue charitatis ardor inmissus pietatis euaporet

flāmā. Et de tanta suauitate nominis tui. nō labijs tñ exteriorib⁹. s̄ sensib⁹ interiorib⁹. refecti onem captam⁹. ⁊ gustū. Sicut em̄ aqua fontis exigui leuiter euaporans in suis catenarigine p̄t mitus angustat⁹. ⁊ quodā suauī murmure delectabilis susurro deriuata. post modū latius manās in fluuios multiplices ⁊ habūdantissimos latices ampliā. Sic nomē ihu breuesylabis. leue. platione s̄mone. graue sentētis. superessuit ⁊ redundat ineffabilib⁹ sacramentis. Om̄ia q̄cūq; deus p̄ salute hūana ordinauit in ihu nomē cōphendunt. Interpretat em̄ Philo. saluator. sal. salutaris. salutare. q̄ saluat a peccatis. liberat ab inimicis. p̄fert gr̄az. ⁊ largitur gl̄iam. Primo em̄ q̄ a pctis saluat. saluator nūcupat⁹. An̄ angel⁹ sanctissim⁹. o. Ioseph. Mat. ij. ait. Vocabis nomē ei⁹ ihu. Ite em̄ saluū facit populū suū a pctis eorū. Secūdo q̄ ab inimicis liberat q̄b⁹ subiecti erant⁹. salus dicit⁹. ē. sic zacharias dicit. Luc. j. Salutes ex inimicis nr̄is ⁊ de manu oīm q̄ oderūt nos. Tercio x̄o q̄ gr̄am p̄fert. q̄ p̄fectio salutaris denominatur. ideo salutaris d̄r iuxta illud ps̄. Redde mihi leticiā salutaris tui eo q̄ peccando amiserat eā. Quarto q̄dē q̄ largit gl̄iaz. dicit salutare. Proinde Gen. xlix. ait. Iacob. Salutare tuū expectabo dñe. i. gl̄iaz tā p̄missam. h̄ q̄dē oīa tā alta tam magna tamq; imen. tā in h̄ benedicto noīe mystice cōprehendunt. sc̄z ihs q̄d insinuare volēs apls ad Roma. ix. ca. recitās. Si fuerit numer⁹ filiorū israel tanq; arena maris. reliquie salue fient. x̄bū em̄ cōsulmans ⁊ abbrevians in eq̄tate. q̄ verbū abbreviatū faciet dñs sup̄ oēm terrā. p̄pter suā igit excellentiā h̄ nomē p̄mo fuit a p̄c̄ p̄nominatū sc̄o p̄ multa t̄pa ante p̄figuratum. tertio ante p̄phetatū. q̄rto ab angelo nūciatū. q̄nto a uirgine reuelatū. sexto ab apls p̄dicatū. septimo ab oib⁹ veneratū ⁊ adoratū. Primo igit fuit a patre p̄notatū. imo a tota trinitate i p̄ncipio libi uite eternaliter fuit sc̄ptūz. q̄s em̄ auderet et̄no x̄bo imponere nomē nisi deus pater iniperet. Ille nepe q̄ eternaliter verbū dicit h̄ nomē ihs notatū cōcessit. vñ p̄ Esa. xlv. ca. ait. ego dñs q̄ uoco nomen tuum. Et in eodem. c. ait ego vocaui te noīe tuo. Et iterū. lxij. ca. ait. Vocabi⁹ tibi nomen nouū q̄d os dñi notauit. Hoc q̄dē nomē imposuit illi dñs ab eterno q̄ p̄destinat⁹ est filius dei in x̄tute. sicut apls ad Roma. j. ait. Proinde Esa. lxij. ait. Dñe a sculo nomē tuū. Et iterū p̄pheta ait. Sit nomē eius benedictū in secula ante soles p̄manet nomen eius. ab eterno. Insup̄ sc̄psit de⁹ h̄ nomē in libro uite. de quo Exo. xxxij. Moyse ait. Aut dimitte populo hāc noxam. aut si non facis dele me de libro uite quem sc̄psisti. Et iterū

Luc. x. dominus apostolis ait. **G**audete quia nomina vestra scripta sunt in celis. **D**an. q. xij. vidit **D**aniel quod liber vite in quo erant scripti omnes electi in iudicio apertus est. **I**n capite huius libri tamen caput omnium saluandorum positum est hoc nomen ihesu. sicut propheta in persona eius ait **I**n capite libri scriptum est de me. **S**ecundo fuit hoc nomen ihesu per multa tempora ante prefiguratum. **H**abuit nempe iudea quidam. **I**esus sicut ait **B**ernardus. antecedentes istum: quorum vacuis vocabulis gloriatur. **I**lla enim nec lucent nec pascunt. nec medentur. **I**deo synagoga in tenebris est usque adhuc fame. et infirmitate laborans. nec sanabitur nec satietur donec sciat ipsum dominari. **J**acob et finem terre. **T**riplicem enim ipsum legimus fuisse in ea. **P**rimo enim habuit ipsum naue: qui fuit **I**osue. et hic dicitur saluasse ab exilio et peregrinatione de serui. quia diuisit terram promissionis **I**osue. xviii. **S**ecundo habuit ipsum filium **i**osedech: et iste dicitur saluare: quia fuit sacerdos sanctissimus et reedificauit templum ubi egit suum sacerdotium: et de hoc dicit **Z**ach. iij. **O**stendit mihi dominus sacerdotem magnum ipsum. **T**ertio habuit ipsum filium **S**yrach. hic fuit propheta sacerdos et sapientissimus doctor. unde **E**ccli. v. dicitur quod ipse renouauit sapientiam de corde suo. **S**ed valde magna dicitur in eo prefiguratus et prefiguratum ipsum. **N**am per ipsum. id est **i**osue prefractis et dissipatis septem regnis chananeorum introduxit filios israel in terram promissionis. **S**ed et per ipsum **i**osedech cofractis regnis inferorum introduxit omnes sanctos in sempiternam gloriam. **S**ed et per ipsum. id est filium **i**osedech cofractis templum quod gloriosum fuit quod per ipsum quod edificatum fuit a **S**alomone. ut dicit **A**ggei. ij. quia in eo christus presentatur. **S**ed et per ipsum dulcis ipse templum reedificauit gratie et veritatis. **I**n se ruinosa. imo ruinatam reedificando naturam. **I**n quo quidem obtulit suum corpus holocaustum medullatum. **T**ertius ipse fuit propheta sacerdos renouans sapientiam de corde suo: non tantum in virtute. **I**nsuper prophetauit in multis obscuritatis promone. et docuit in figuris veteris testamenti. **S**ed noster amarus ipse fuit etiam propheta magnus in opere et promone. figurarum explicans et ymbra clarificans: ac sapientiam noui testamenti in nouis de spiritu sancto docens in doctrina dei sicut patet habere: et non sicut scribae et pharisaei. et fuit itaque sacerdos et sacerdos sicut propheta ait dicens. **T**u es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech: videris ergo nunc palam quod illi non fuerunt veri ipse. nec predicamur de illorum nomine cum annunciamus et extollimus nomen ipsum. **S**ed predicamus ipsum christum filium dei viui qui est verus saluator mundi. **P**recedit enim lucifer sol. tenebra lucem. nuncius regis et figura mystica veritatem. **P**redicti enim ipse per ipsum sunt tanquam baculus **B**elezei propheta proueniens ad mortuum suscitandus iij. **R**eg. iij. **N**ec potuerunt illi nomina sua inter

pretari. quia vacua quod erant a vera salute. **S**uperpositus est enim mortuo baculus et non erat vox nec sensus eo quod baculus erat. **S**ed descendit quod baculum misit. quia verus ipse qui promiserat eos nostram assumpsit naturam: et mox probans se esse verum ipsum. saluum fecit populum suum a peccatis eorum. et est vox et sensus non instar priorum vacuus est a salute. **S**ed audi quid fecit unde vox est et sensus vitae rediit sicut **B**ernardus ait. **N**am vir ille propheta potens in opere et promone de excelso monte descendens quasi alter **H**elyseus de monte carmelis mortuum hominem visitare dignatus est cum sit pulvis et cinis dignatus se inclinare iacenti contrahi et coequari paruo ceco impietati lumine oculorum suorum et os mutum oris proprio osculo soluere debilesque manus suarum roburare pertractu. et flatum qui exierat sua inspiratione refundere. **S**uauius terumino ista et replens viscera mea et interiora mea spirituali dulcedine saginam. atque omnia ossa germinant laudem. **S**equitur quod puer septies ossificauit: quia in resuscitata ecclesia cernimus adimpleri: dum septies in die laudes iubilat saluatori. ossificabis etiam septis et tu peccator. **S**i quicquid sensus exteriores et duos interiores inspirationi prophetice ihesu ter facte interioris profomes. reddas et iubilando atque cantando dicas. cor meum et caro mea exultauerunt in deum viuum. **T**ertio fuit autem prophetatum. unde **A**bachuc. iij. **E**go autem in domino gaudebo et exultabo in domino ihesu meo. **I**n **E**ldra quoque. iij. **Q**uod non sit in canone dominus ait. et erit post annos hos. et moyses filius meus ipse. et pervertet seculum. **S**ed et **S**ibilla eritrea hoc nomen ipse miro modo pronunciauit unde **A**ugustinus de ciuitate dei li. xviii. ca. xxiij. ponens versus **S**ibylle maxime de fine mundi dicit eos fuisse translatos de greco in latinum. **S**ed quia translator non potuit propter mensuras versuum suare litteras principiorum illorum non consonant omnino in latino sicut in greco. nam in greco coniunctis omnibus primis litteris omnium versuum hec verba comprehendunt. ipse christus filius dei et saluator. **Q**uarto quod fuit nomen ipse ab angelo nuntiatum. unde **Luc.** j. ait angelus **G**abriel marie **N**e timeas maria inuenisti gratiam apud dominum. sed quam perdiderat **E**ua. ecce concipies in utero. id est. totum accipies in te et ex te et paries filium et vocabis nomen eius ipsum. **E**x quo patet quod ipse est proprium nomen eius: et christus appellatum. quasi diceret. tu es illa anima tantam gratiam plena quam tibi a deo processum est ut mundo tribuas saluatorem. et prima omnium hominum vel mulierum saluificum et gloriosum nomen ipsum annuncies toto mundo. **E**t iterum **Luc.** ij. vocatur est nomen eius ipse quod vocatum est ab angelo priusquam in utero perciperetur. quod verbum potest esse thema in die sacrate circuncisionis ihesu. **Q**uinto fuit a virgine reuelatum. **I**nsuper et a sanctissimo

De glorioso nomine iesu xpi

sponsus suo ioseph. **N**az ipse duobus a deo tamen per angelum hoc officium commissus est. ut nominarentur christum ipsum filium dei. et virgine super parturit. **D**e ioseph vero **M**atth. ii. ait angelus ioseph. **N**oli timere accipe mariam coniugem tuam quod enim in ea natum est de spiritu sancto est pariet autem filium et vocabis nomen eius ihs. **I**n ambo ioseph et maria prius in die circumcissionis reuelauerunt iam natum esse ihs. id est saluatorem mundi. **D**e huiusmodi nominis impositione dicitur. **Isa. lv.** **E**rit dominus nominatus in signum eternum quod non auferetur. scilicet a credentibus in eum. **S**exto fuit ab apostolis per uniuersum orbem precatum. **I**nceperunt etenim a iudea. **P**roinde **Act. v.** de apostolis scriptum est. **O**mnis die non cessabant in templo et circa domos docentes et euangelizantes ihs christum. **V**ide quod dulce euangelium christi unctus ihs salus omne tulit peccatum quod miscuit utile. **D**ulci denique a iudea puerunt ad grecos et finaliter ad latinos. et sic mystice impletum est quod **P**ylatus posuit in titulo triumphali. quod scriptum erat hebraice grece et latine **I**esus nazarenus rex iudeorum. quia per omnes linguas per apostolos predicari debebat gloria nominis ihesu christi sicut propheta ait. **I**n omne terram exiit sonus eorum et ceterum. scilicet predicationum hoc nomen. **S**uper omnes alios tamen vas electionis **P**aulus tanquam candelabrum sanctum super quod nomen ihs fuit sicut lucerna splendens. suo fulgore illuminans uniuersum mundum. sicut **Act. ix.** dominus ait. **V**as electionis est mihi iste. ut portet nomen meum coram gentibus ex regibus et filiis israel. **S**ic quoque gloria habet ipse. **1. Cor. ij.** dicens. non enim iudicauit me aliquid scire inter vos nisi christum ihs et hunc crucifixum. **S**eptimo vero est ab omnibus adoratus et veneratus. **A**n non omnis creatura flectit genu nomen eius. cum in creatura etiam quotidie fiat mirabilia in nomine eius. **p**rinde **O**rigenes ait. **N**omen ihesu nomen gloriosum et omni cultu dignissimum. unde salua veritate non immerito potest dici ac pia deuotione creditur quod cum **P**aulus raptus fuit in paradysum sicut ipsemet testatur. **ij. Cor. xij.** **E**t audiuit archana verba que non licet homini loqui. quod tunc perfecte didicit nomen ihs ab omnibus adorandus. **N**empe in raptu idem est audire quod et videre. **A**d cuius euidentiam aduertendum est quod triplex est cognitio dei. **P**rima per naturam. scilicet per gratiam. **t**ertia per gloriam. **P**rima est per naturam. **P**otest enim intellectus humanus cognoscere deum per naturam. sicut et philosophi cognouerunt. **N**am **P**roclus **Boetius** omnibus hominibus cognitio dei naturaliter insita est. **S**econdum autem per gratiam. id est per fidem formatam siue informatam sicut eum cognoscunt fideles in hac vita. **T**ertia est per gloriam quod est videre deum per essentiam. sicut enim beati videtur in patria. et ad hunc gradum impossibile est secundum statum vite pertingere: nisi diuina

virtute super naturam mirabiliter operante et eleuante. usque ad hunc gradum fuit anima beati pauli eleuata: et hoc est tertium celum ad quod paulus raptus fuit: quod vidit diuinam essentiam. unde **secundum Augustinum** **Augl. l. li.** de videndo deum. **E**t audiuit archana verba quod fuit illuminatus et instructus de tam altis mysteriis quod de eis non licet homini loqui: tum quod explicari non habet humana lingua: tum quod animaalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. **I**n ipsa autem visione pie possumus meditari quod ipse vidit gloriosum dominum qui constitutus erat in gloria dei patris in celestibus super omnem principatum potestatem virtutem et dominationem. et super omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo: sed etiam in futuro. et quod pater omnia subiecit sub pedibus eius sicut ipse ait ad **1. Thim. j.** **C**um igitur cerneret illum in tanta gloria sublimatum. quodam spirituali clamore inflamatus totus ex amore illius exclamauit dicens. **I**hs amor meus. **A**d cuius nominationem et clamorem omnes ciues beati genuflexerunt adorantes ihs in nominatione illius. in eodem nomine intellexit quod in nominatione ihesu flectebant se omnes spiritus infernales: ac sic deberent facere. omnes spiritus viatores. **P**roinde a celo rediens ac predicta recolens in spiritu dei precipiens uniuersis scripsit verbum propositum dicens. **I**n nomine iesu omne genu flectat: celestium: terrestrium et infernorum. **C**elestes per gloriam. terrestres per gratiam. et infernales per iusticiam sempiternam. plane effusum est tanquam oleum nomen ihesu: quoniam non solum celum terramque perfudit. sed etiam inferos super aspersit. hoc autem ecclesia volens ab omnibus impleri statuit extra. de immo. eccle. **B**ecet domus domini sanctum domus. **vj.** dicens. **C**onuenientes in ecclesia nomen quod est super omne nomen: a quo aliud sub celo non est datum hominibus in quo fieri credentes saluos oporteat. nomen videlicet ihesu qui saluum facit populum suum a peccatis eorum. exhibitio specialis reuerentie attollant. et quod generaliter scribitur ut in nomine ihesu omne genu flectat singuli singulariter in seipsis implentes precipue dum agunt missarum sacra mysteria gloriosum illud nomen quandoque recolitur flectant genu cor dis sui. quod vel capitis inclinatione testentur. ut igitur hoc seruenter et deuotius obseruetur: uti litates ac perfectus quos nobis conferat secundum nomen ihesu diligentius consideremus. **E**st enim simile lumen soli. sicut enim sol iste materialis suo vigore splendore ac calore viuificat augmentat atque seruat cuncta terre viuentia. **S**ic nomen ihesu cunctis in hoc seculo peregrinis vitam gratie prestat et incipientibus et perficientibus. **P**roinde **1. Thim. vj.** ait. **O**riens nomen eius. id est. sicut sol refulgens in oriente. **E**t iterum **ps.** ait. **I**n sole posuit tabernaculum suum. id est. fecit solis mysticum quod est radiosa fides tabernaculum nominis sui. de

stinguan? igitur fulgores huius sacri nominis in duodecim splendidos radios. ut abundantia radiose fidei nominis iesu christi in duodecim articulis per duodecim apostolos per totum uniuersum radiose diffusa mystice designet. sicut **Eccl. lxxij.** dicitur sol illuminans per omnia respexit.

Articulus primus de quattuor radijs ac virtutibus nominis nostri domini iesu christi pertinentibus ad incipientes.

Quo incipientibus enim quattuor radios seu radios virtutes habet nomen domini iesu: **Primo** quod quattuor mala aduersant eis. **Est** enim eis aduersaria. **Primo** culpa secundo pugna. **tertio** concupiscentia. **quarto** etiam pena. **Contra** hec quattuor est nomen iesu. **Primo** refugium penitentium. **secundo** vexillum pliantium. **tertio** remedium infirmantium. **quarto** solatium patientium.

Primo radii nominis iesu in quo ostenditur quanta misericordia erga peccatores in hoc nomine demonstrat. **Cap. I.**

Quoniam nomen iesu est refugium penitentium. scilicet contra malum culpe. **Quis** enim peccator non timeat nomen potencie. quis non paueat nomen diuine ire. aut quem non terreat nomen furoris dei. aut cum nominari audit dominum ultionum: sed ecce nomen iesu dulce refugium in quo exinanitur potestas seu maiestas dulcescit pietas et dei magna misericordia demonstrat. **Quoniam** hoc in veteri testamento in lege timoris erat terribile nomen dei. **vi. Esai. xxx.** dicitur. **Ecce** nomen domini de longinquo venit: ardens furor eius et grauis ad portandam. **Vide** quod terribile est nomen dei: ubi ardor furor et pondus utique ad comburendum ad leuendum ad obruendum. sed hec omnia contempera sunt in fonte misericordie et pietatis. id est in vtero virginali per iesum christum amorem nostrum. **Primo** ibi ardor redactus est ad temperie furor ad mansuetudinem. et pondus ad leuitatem. **vi. tam** filius a philis quod est amor denominat ac per hoc dei amor immensus ad nos peccatores manifestus palam fiat. **Proinde** **Luce. j.** ait angelus ad mariam. **Spiritus sanctus** superueniet in te et virtus altissimi obumbrabit tibi. **Idcirco** quod ex te nascetur sanctum vocabitur filius dei. **igitur** amorosissimum et gratiosissimum nomen. **Quoniam** nomen sanctum o nomen pium et omni dulcedine plenum. hoc quidem est illud sanctissimum nomen. quod fuit tamen ab antiquis patribus desideratum. tantis anxietatibus expectatum. tantis languoribus plangatum: tantis suspiriis suocatum: tantis lachrymis postulatum. sed tempore gratie misericordie donatum. hoc quidem desiderabat propheta cum ait

Dic anime mee salus tua ego sum. **q. d.** domine facis. **tis** dixisti. hec dicit dominus exercituum deus ultionum et dominus iustus noster absconde quiesce nomen potentie. non audiat nomen vindicte taceatur nomen iusticie da nobis nomen misericordie sonet nomen iesu in auribus meis. quia tunc vere vox tua dulcis: et facies tua decora. **Ecce** dulce refrigerium nomen iesu. sine quo tam patres antiqui quam etiam homines noui testamenti inuaculum sperauerunt habere salutem. ideo dicit **Matth. ij.** ait angelus ad **Ioseph.** Vocabis nomen eius iesum. ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. **Et iterum** **Act. x.** ait petrus huic prophete omnes testimonium perhibent. remissionem peccatorum accipe per nomen eius. omnes qui credent in eum. scilicet fide operante per dilectionem. **et j. Joh. ij.** ait. **Scribo** vobis filii mei: quia remittunt vobis peccata vestra per nomen eius. et iterum **Act. iij.** **Petrus** ait. **Non** enim aliud nomen est hominibus sub celo datum in quo oporteat nos saluos fieri. **Et iterum** paulo ante de eodem nomine ait. **Non** est in aliquo alio salus. **Hoc** quidem nomen iesu **Exo. xxvij.** per nomen domini tetragramaton figuratum est. **Secundum** enim **Nico.** de lyra supra **Exo. xxvij.** **Sextum** ornamentum summi sacerdotis erat lamina aurea pendens in fronte eius. ligata cum mitra filis iacinctinis: in qua erat nomen domini tetragramaton scriptum. hec autem ad modum corone erat formata. unde et corona imperfecta denominabatur. quia solus predebatur ab aure ad aurem transiens super frontem **Primo** **Iosephum** et **Rabanum.** **Salomonem.** ita quod ipsa cum semicirculo quod erat ex parte posteriori capitis faciebat quasi coronam perfectam. **Primo** circa finem predicti capituli dominus ad **Moysem** ait. **Facies** et lamina de auro purissimo in qua sculpes opere celatoris sanctum domino. id est nomen dei tetragramaton **Primo** predictum **Nico.** de lyra. **Et idem** in questione contra iudeos super illo verbo **Jeremie. xxij.** circa finem per virtutis dei viuere dominus exercituum inquit. **Ubi** nos habemus dominum in hebreo ponitur nomen domini tetragramaton quod signat diuinam naturam **Primo** suas proprietates intrinsecas: absque respectu ad extrinsecas siquidem nomen in lamina aurea scriptum portabat pontifex in fronte scriptum quasi ingrediebatur sancta sanctorum: ut mystice designaret. quod nulla anima introibit in templum regni celorum ad sacrificandum deo sacrificium laudis: nisi nomen iesu portet scriptum in fronte suo. et sic sacrificabilis tunc deo sacrificium laudis. **Scribit** enim primo in aere fronte per baptismi sacramentum. **Primo** aboleat per peccatum mortale. **Et iterum** scribit ex propria virtuali. **sic** **Apo. ij.** dicit et scribam super eum nomen dei mei. **si** siquidem solum vere nominatur. cuius natura de per nomen exprimitur **Ubi** **Gen. ij.** **Ad** res omnes nominauit. quia omnium rerum naturas nouit. **Nomen** igitur tunc super pec-

De glorioso nomine iesu xpi

catores scribis qm p verā p̄tritionē h̄ meruit vt
p eam ad veraz ihu noticiā eleuet. Et iterū de
hac scriptura .ij. Cor. .iij. apls ait. epla xpi vos
estis septa i tabulis cordis carnalib⁹. Ex dicit
elici p̄t q̄ q̄cunq; etiā scelerat⁹ i fine vltimo po
situs nō valēs aliter de pctis p̄teritis se iuua
re nisi p̄ p̄tritionē cordis. tūc si vere corde iuo
cat h̄ nomē ihs remissionē p̄sequit oim pctōz
suoz. teste Jobele. .ij. c. dicēte. Dis q̄cunq; in
uocauerit nomē dñi h̄ saluus erit. Inuocauē
rit scz p̄fecto ⁊ deuoto corde nō aut ore pollu
to. vera em̄ inuocatio. veram includit contriti
onem. Et licz vera contritio ad salutē sufficiens
sit. non tamē absq; maxīma causa p̄pheta ait.
p̄dictuz x̄bum. nam ihu inuocatio facta corde
⁊ platio facta ore. ⁊ inuocāti ⁊ circūstanti ma
gnū p̄stāt augmentū saluatiōis. Sed qz sepe
cōtingunt casus inopinati ⁊ piculosi. ideo ne
cesse est nomē ihs sepius frequētare. vt ex hac
frequentatione habitus generet. atq; in habi
tu tali semp i quolibet fortuito casu cordi ⁊ ori
nomen ihu quod ē nomen salutis occurrat ad
hoc inducere volēs apls ad Col. .iij. ait. Oia
quecunq; facitis in verbo aut in ope. omnia in
nomie dñi ihu xpi facite ⁊ agite. Teste em̄ ex
periētia patet q̄ assuet⁹ noīare diabolu ex ma
lo corde in oī inopinato ⁊ subito casu diabolu
inuocat ore. Sic cōtingit de assuetō nominare
hoc nomē ihs idipm in omni subito casu p̄nu
ciabit. teste em̄ domino q̄ ait Matth. xij. Ex
abundātia em̄ cordis os loquit⁹ ⁊ bon⁹ homo
de bono thesauro p̄fert bona. ⁊ malus homo
d malo thesauro p̄fert mala. lege totā scripturā
sacram. ⁊ i tota silua euāgelica nullū reperiēs
inuocantē hoc nomē ihs. recepisse vnq; repul
sam. sequit scd⁹ radius.

**Secundus radius q̄ nomen iesu i
qualibet pugna facit sibi deuotū ho
minē triumphare. Cap. ii.**

Quādo autē dñi ihu nomē est vexillū
p̄lantium. ⁊ hoc scz cōtra malum pu
gne. nam si p̄temptus Pharaō p̄sur
git ad scandala adhuc recurrendū est ad nomē
ihu. quia ipse est pugnantib⁹ in f̄sidium. subie
cit em̄ nobis omnē feritatē inimicōz nostrōz.
Tria nēpe tunc aduersat⁹ nobis scz diabolus
caro ⁊ mūdus. Primo em̄ diabol⁹ aduersatur
p̄suetū equidē est vt cū quis cupit ⁊ querit de
relinquere prauā vitā ⁊ in nouū hoīem semu
tuare. q̄ diabol⁹ suis versutis ⁊ toto conamē
nese opponat. Proinde Eccl. .ij. ait. Fili acce
dens ad seruitutē dei sta in iusticia ⁊ in timo
re. ⁊ p̄para animā tuā ad temptationē. Et ite
rū Greg⁹ ait. Appropinquāte saluatore appro
pinquāte temptatio. lucem rectitudinis sequit

ymbra temptationis. p̄inde si cōsurgit diabo
lus cōtra te ne timeas. sed erige cōtra eū vexil
lum salutis qd̄ est ihs inuocando illum. Audi
qd̄ de te credētib⁹ ait domin⁹ Matth. vlt.
In nomie meo demonia eijcient. Hanc aut po
testatē dedit domin⁹ discipulis dicēs Mat. x.
Eijcite demonia qd̄ expientes. lxxij. vt dicit
Luc. x. Reuersi sūt cum gaudio dicētes. Do
mine etiam in nomie tuo nobis subiūciunt de
monia. Sed ad aduertere responsū eius. ait em̄
Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē.
quasi dicat. nolite mirari si nomē meū diaboli
expauescāt ⁊ eos ab homie pellit. cum x̄tute
eius sathanas cum oībus angelis suis de celo
expulsus ceciderit sicut fulgur. Unde Apoc.
xij. Post preliū factū in celo a Michaele cū
dracone ⁊ ab eo de illa victoria iam obtēta cie
ctoq; illo in supplicia sempiterna exultantes
clamauerūt angeli iam beati iam dicētes. Fa
cta salus est ⁊ virtus. id est. ex nomie ihu salui
fica virtus ⁊ potestas xpi eius. sicut latius di
ctum est in quadragesimali derelictione chri
stiana smone. vj. arti. .ij. Nec mirū si p̄ hoc no
men demones expellunt. cuz eius fortitudinē
⁊ terrorem sustinere non possint. vnde Jer. x.
scriptū est. Magnus tu scz domine ihu ⁊ ma
gnū nomen tuum in fortitudine. Et iterū pi
pheta ait. Sanctum ⁊ terribile nomē eius. sc̄
ctum quidē angelis bonis et hominib⁹ iustis
sed terribile est demonib⁹ ⁊ viris impijs. pate
at hoc etiaz p̄ exemplū. Cum em̄ beat⁹ Bern.
p̄apiam de mediolano venisset. qdam vxorē
suam demoniacā ad illuz adduxit. tunc diabo
lus p̄ os eius dicere cepit. nō me de hac auicu
la mea hic porulos edens ⁊ brasceas deuorās
pellet. Cui seruus dei respondit. nō Bernar
dus te sed domin⁹ noster ihs xps. Por autē
vt ille oratōez effudit. spūs nūq; dixit. q̄ libē
ter egredere d̄ hac auicula graui molestā i
ea quaz libēter egredere sed nō possum. Non
vult em̄ magnus domin⁹ cui sanct⁹. Et quis ē
domin⁹ magn⁹. Cui ille. Iesus nazaren⁹. Ad
quē vir dei. Vidisti ne vnq; eum. Quo respō
dente. Etia. Cui itez ait. Vbi vidisti euz. Et
ille ait. in glia. Et fact⁹. Et tu i glia fuisti. Quo
rū dēte vtiq; ait. Quō inde existi. Et ille ait cū
lucifero multi cecidim⁹. Hec q̄dez oīa vocelu
gubri p̄ os vetule omnib⁹ audientib⁹ loq̄bat
ait illi vir dei. nunqd̄ in illaz gloriā redire vel
les. ac ille miro mō cachinans ait tarde ē tunc
aut orate viro dei de muliere egressus ē. s̄ cum
beat⁹ Bern. inde abiret eo iam elōgato. iterū
diabol⁹ inuasit eā. vir aut eius post illū cucur
rit qd̄ acciderat indicauit. ac ille p̄cepit collo
ci cartulā alligari in q̄ h̄ verba p̄scripta erant
In nomie dñi ihu xpi precipio tibi demon ne

hanc mulierem ita perungere presumas: quod cum factus fuisset, postea ad eandem accedere nequaquam ausus fuerat. **S**ecundo autem pertrahitur nobis caro: id est spurcitia et malicia plena, unde **Berni**. **S**imone xv. sup. **C**an. ait: tristat aliquis nostrum veniat in cor illius et inde saliat in os: et ecce ad exortum nominis lumen nubulum omne diffugit atque serenum reddat. labitur quod in crimen currit insuper ad laqueum mortis desperando. nonne si iuocet nomen vite perfestim respirabit ad vitam: cui aliquis stetit ante faciem salutaris nominis duricia ut assolet cor dicitur ignauie. torpor rancor animi languor accidit die cui fons forte siccatur lachrymarum: inuocatum illud non continuo erupit verborum. fluxit suauis. et paulo post etiam inquit. nihil ita ire impetum cohibet superbie tumores cedat. sanat liuoris vulnus. restringit luxurie fluxum. extinguit libidinis flammam. sitim temperat auaricie. et totum indecoris fugat pruriginem. si quidem cum nomio istum hominem mibi propono mitem humile corde. benignum. sobrium. castum misericordem. et omni denique honestate ac sanctitate conspicuum. **T**unc denique ipsum deum omnipotentem quod suo me exemplo sanet et roborat adiutorio hoc omnia mibi simul sonant. cum insonuerit illis. sumo itaque mibi exempla de homine et auxilium a potente. illa tanquam pigmentaria species. hanc tanquam aciem eas et faciem perfectionem cui scilicet me dico nemo facere posset. hoc tibi electuarium habes. **A**nima mea perditur in vasculo vocabuli huius quod est illud salutiferum certe: quod quod nulli unquam pesti tue inueniat inefficax. **T**ertio quod nobis aduersatur mundus et iudicio dei. naufragaris in mari aut in curris in pericula eius occurrunt pericula fluminum insultus inimicorum. traditiones perditionum: terror tonitruorum. et fulgorum ruinosi casus aut lapidum aut domorum aut ignis inopinati euentus et similia. **I**nuoca salutis nomen cor et os subito clamat illis. speret in adiutorio altissimi. ipse enim ait clamabit ad me ego exaudiam eum. cum ipso sum in tribulatione eripiam eum et glorificabo eum. **E**t iterum per prophetam permittit dicens: protegam eum: quoniam cognouit nomen meum. nepe sicut **Proverb.** xviii. dicit. **T**urris fortissima nomen domini: ad ipsum recurrit iustus et exaltatur. sed ne predicta possint peruenire ad eum et nocere illi.

Tertius radi quod deuotio nominis Iesu cum debitis circumstantiis infirmatibus impetrat sanitatem. **Ca. III.**

Tertio nomen Iesu est remedium infirmatium. hoc est per a malum concupiscentie. Nam danata mortem te culpe et hominem a periculis liberato. remanet in nobis concupiscentie morbus et egritudinis languor. ideo recurrendum est ad hoc nomen Iesu. quia sicut **Petrus**

rauenas ait. hoc est nomen quod dedit cecis visum. surdis auditum. claudis gressum ac cursum sermonem mutis. vitamque mortuis et etiam totam diaboli potestatem de obsessis corporibus effugauit. **P**roinde si qua infirmitas tibi vel tuis occurrat non respice remedio corporali aut naturali: recurre ad inuocationem nominis Iesu. **S**epe quoque contingit quod non possunt infirmantibus remedia naturalia adhiberi. vel propter eorum carentiam vel propter morbi aut infirmitatis ignorantiam: seu quia est quasi irremediabile malum: per ipsam nature viam: ideo currendum est ad remedium. quod fidelibus suis. **M**atth. vlt. dominus derelinquit super terram dicens. signa autem eos qui crediderint hec sequentur nomine meo demonia eiciet. linguis loquentur nouis: serpentes tollent: et si mortiferum quod biberint non eis nocebit. super egros manus imponet et bene se habebunt. **N**ec recurrendum est ad fatuos insanos et omnino erroneas incantationes quorumdam: qui credunt se inuocare nomen domini. et inuocant nomen diaboli incantationibus suis eo quod sepe nomina ignota ibi commisceant ac semper in eis mendacia interponant. licet sepius pater noster et aue maria ad coopimentum addant: et licet per tales insanias appareant aliqui liberari. tamen permittente iudicio dei. demon qui ex versutia sua facit homines vel puerum egrotari eo inuocato per impiam incantationem aufert languorem et infirmitatem a corpore per infidelitatem et errorem insignens mortales culpam in anima et in corde sicut in legenda beati **Bartholomei** euidenter patet. **P**roinde propheta hoc prouidens ait. beatus vir cuius est nomen domini spes eius. et non respexit in vanitates et insanias falsas. **D**e pluribus vero fide digno testimonio nostris temporibus audiri: quia iuxta verbum domini imposita manu super egrotantes ad inuocationem huius sanctissimi nominis Iesu. libertati sunt. **N**am sicut effusum unguentum ministrat gratiam corporibus: sic nomen Iesu dat salutis gratiam animabus: unde propheta ait. **S**aluauit eos propter nomen suum ut nota faceret potentiam suam: et quod mirabili est etiam perdoctores et infideles ad inuocationem huius gloriosi nominis fecisse miracula et sanasse egrotos manifeste comprobatur. unde beatus **Dionysius** ariopagita narrat. quod dum cum beato **Paulo** disceptaret per viam ante eos quidam cecus transibat ac statim **Dionysius** apostolus ait. si dixeris huic ceco in nomine dei tui vide et viderit. statim credam: sed ne vtaris magicis verbis. ego tibi prescribam formam verborum dicens. **I**n nomine Iesu christi de virgine nati crucifixi et mortui qui resurrexit et ascendit in celum vide. **E**t respondens paulus ad hoc ut omnis suspitio tolleret volo ut verba eadem tu ipse perscras et

De glorioso nomine iesu xpi

In eadem forma xpor. **Dionysius** dixit ceco ut videret et statim vidit. et confessus est **Dionysius** se credere in xpm ihm dnm nrm. Ex his patet qd cum **Dionysius** adhuc esset peccator et infidelis ad invocationem huius nominis cecum illuminauit. et sic plerique huiusmodi in aliis nris tps expti sunt. Licet essent peccatores ut verificetur qd de h p dicitur est in ps cii. Saluauit eos ppe nomen suum ut notam faceret potentiam suam. Est autem aduertendum qd quattuor necessaria sunt ad h ut homo impetret in virtute sancti huius nominis. Primo qd p se petat. scdo qd petat necessariuz ad salutem. tertio qd petat pie. qarto qd petat pseueranter. His quattuor pcurrentibus semp impetrat quod petit. Primo in qd exaudiat si petat p se. non potest enim homo vitam eternam ex condigno alteri pmereri. nec psequens ea que petit ad vitam eternam alteri mereri potest. Proinde non sp hō p altero petens exaudiat. vñ **Hieronymus** sup **Jerem.** Frustra rogat qd p alio cuz ille demeret p quo orat. Et iterum **Aug.** super **Joh.** Exaudiunt oēs sancti p seipis. nō autē p oibz amicis et inimicis. qz non ad vtrūqz dictum est a dño **Joh. xvj.** Si qd petierit p rez in nomine meo dabit: s addit dabit vobis. Et ad hoc facit qd **Jerem. vij.** dñs ait dicens. noli orare p ppo h nec assumes p eo laudem et orationem et non obstitas mihi: qz nō exaudiat te vbi glo. dicit qd duo sunt que orationibz ne exaudiantur a domino contradicunt. Primus est error incorruptus et pmanens. scdm est finalis impunitia seu cor impenitēs. Secundo si petit necessarium ad salutem. vñ **Joh.** ibi supra ait dñs Si qd petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Proinde **Rabanus** sup **Matth.** ait: quotienscumqz petētes nō audimur. ideo fit quia illa cōtra auxiliū nostre salutis petim. vel in futurū petitionis differt effectus ut desideria creascent. et pfectius capiāt gaudia gaudia que reseruant. Tertio si petit pie. in quo vero omnes conditiones que requirunt ex parte orantis in qm orans pleni cōprehenduntur scz qd oret fideliter humiliter et feruenter. Primo oret fideliter et confitenter. sicut beatus **Jacobus** primo suo cap. ait. Postulet in fide nihil hesitans. Secundo qd oret humiliter. vñ ps ait Resperit in oratione humillū et non spreuit precem eoz. Tertio qd oret frequenter. vñ **Aug.** ait Dignior sequet effectus: quāto feruentior pcedit affectus. Quarto si petit pseueranter. vñ **Luc.** xj. dominus ait. Quis vestrum habebit et ibit ad illū media nocte. et dicet illi. Amice accomoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me: et non habeo qd ponā ante illū. Et ille deintus respondēs. Noli mihi molest esse tam ostiū meū clausū est et pueri mei mecum sunt

in cubili. nō possū surgē et dare tibi. et ille si pseuerauerit pulsās. dico vob et si nō dabit illi surgens et dabit illi qd hz necessarios. et ego dico vobis: petite et dabit vobis. qrite et inuenietis. pulsate et aperiet vobis. Dis em q petit accipit et q qrit inuenit. et pulsanti aperiet.

Quartus radius miram leticiā et exultationē adipiscit in omni aduersitate qui deuotione afficiunt ad nomen iesu. **Cap. iii.**

Quarto vero nomen ihu est solatiū patientium. et hoc cōtra malum penę. Quis em deus seruos suos in temptatione succubere nō pmittat: nihilominus tamē pmittit eos sustinere afflictiones: sed desperandū non ē nec obliuiscendū dulcis nominis iesu. sed tamen maxime inuocandū. Proinde cōsolādo patētes **Matth. v.** dominus ait. Bene estis cū maledixerint vobis homines et dixerint omne malum aduersū vos mentientes ppter me. gaudete illa die et exultate: quoniam merces vestra copiosa est in celis. imo mēti inflāmāte amoris ihu inestimabilis leticia est. p nomen ihu xpi patiolum est in exebriatione sui amoris et in appetitu similitudinis cordis ei: nullo alio premio expectato. Nōne sepius est hominī gaudiū pati pro amico mortali etiam cuz nescit ille p quo talis passio sustinet: qto magis deo immortalī qd omnia cernit. et p domino ihu qui tanta p nobis letē pessus est: hoc cōsiderans **Paulus** **Act. xxi.** ait. Ego autē non solum alligari sed et mori hierlm parat sum ppter nomen ihu christi. Et **Act. v.** iterum de apostolis ait. **Ibāt** apostoli gaudentes a ppectu p silij. quoniam digni habiti sunt p noie ihu ptumeliā pati. **Aug.** etenim ait. Dat magnā audaciā nomen dñi. scriptum in cordibz iustozū contra impetum malozū: ut patienter tollerent et prudenter euitent. vñ beata **Agatha** iudici sibi tormēta aspera cōminati. inuicto animo sibi rñdet dicens. Si feras mihi pmittas audito xpi noie mansuescunt. si ignē adhibeas. rore saluificum d celo mihi angelī ministrabūt. ppter virtutē huius nominis sancti martyres in tormentis suis omnibus triumphant. vñ de ppheta in psona eoz dicit. In nomine tuo spernemus insurgentes in nob. Et iterum adiutorij nostrū in nomine domini. qui fecit celum et terram. scz qd maius fuit qd nobis p consolationē assistere in tormētis. nec mirū si cuz tanto gaudio tanta martyres sustulerūt quia ipse erat qd in eis omnia supportabat tormēta. sicut apłs ait ad **Phil. ij.** Operat in nobis velle et pficere p bona volūtate. vñ **Apoc. ij.** Anime patienti ppter nomen suū dominus ait

patientiam habes et sustinisti propter nomen meum. et non defecisti. Ille nempe propter nomen domini ihu sustinet. qui passionem suam clarificat nomen xpi. et non propter nepharia opera sed propter sacra instituta virtutum religionis xpiane persecutiones sustinet patienter. sicut et beatus petrus ca. iij. Nemo nostrum patitur quasi fur vel homicida aut maledicus. aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus non erubescat: glorificet autem deum in isto nomine. sed quoniam virtus patientie premium non meretur. nec virtus etiam dici potest. nisi perseveret usque in finem: ideo Ioh. subdit. et non defecisti. A iusticia quidem deficere comprobatur. qui vel difficultate exercitii vel inter passionem animi et importunitate persecutorum inimici resiliat a cepto proposito iusti. et ideo Leuit. iij. animal cuius cauda precipit inolari. in quo mystice insinuat. quod opus deo placere non potest non perseveret usque in finem quod in animalis cauda designatur.

Articulus. II. de alijs quattuor radijs seu virtutibus nominis iesu pertinentibus ad perfectos.

Secundo autem de perfectis perfectibus alijs quattuor radios distinguam. et ad mirando nomine ihu xpi. Nam sicut incipientibus perficit contra malum ita perfectis perficit erga bonum. In quattuor nempe perficere debent ipsi perfecti primo corde. secundo ore. tertio opere. quarto continuatione. Proinde nomen ihu est primo honor credentium. secundo splendor predicantium. tertio meritum operantium. quarto adiutorium deficientium.

Quintus radius nominis iesu dicitur ad miranda gloria et honore quem sequuntur omnes vere credentes in nomine eius scilicet iesu xpi. Cap. I.

Primo autem respectu cordis nomen iesu est honor credentium. Facit enim nomen ihu in corde placatum per fidem dilectissimum dei filium. sicut Ioh. i. testatur dicens. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Maxime quidem est honor esse filios dei. Maxime teste paulo ad Roma. viij. Si filij et heredes: heredes quidem dei coheredes autem christi. Magnus igitur fidei fundamentum nomen ihu efficiens filios dei. quod quidem primo positum principaliter sustinet edificium. quod per columnas erectum. dum ad alta conscendit manet in fastigio consummatum. edificium autem fundamentum huius sunt membra christi. fastigium vero beatitudo eterni regni. Proinde de fundamento. I. Corinth. iij. apostolus ait. Fundamentum aliud nemo potest ponere nisi quod positum est ihu christus. Fidei enim catholice reli-

gionis consistit in noticia ihu xpi et lumine quod est lumen anime. ostium vite: fundamentum salutis eterne. Hanc si quis non habuerit aut relinquit velut sine lumine per umbras noctis et clavis oculis per discrimina precipitater incedit. et quantumque eminentia rationis fulgeat ducem sequeatur cecum. dum ad intelligenda secreta celestia proprium sequitur intellectum. aut fundamentum neglecto construere nititur domum. aut ostium pretermisso intrare vult per tectum. fundamentum igitur istud ihu est lumen et ostium qui se viam monstraturus errantibus: fidei lumen exhibuit omnibus per quam posset deus ignotus requiri: quæsitus credi: et creditur inveniri. Fundamentum hoc sustentat ecclesiam in nomine ihu fabricatam. Maxime igitur honor est per fidem nominis ihu: filius dei fieri atque heredes. Ad intelligens angelus Apoc. xix. a Iohanne non sustinuit adorari. ait enim Iohannes. Cecidi ad pedes angeli ut adorarem eum et dixit mihi. vide ne feceris conserved enim tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium ihu. deum adora. Ait enim cecidi ad pedes eius ut adorarem eum non tamen sicut creatura creatorem deum: sed sicut servus vehementer ac cum servili subiectione honorat dominum suum creatum. Nepe angelus in veteri testamento sic se ab hominibus adorari non sustinet quod in non sustinet hic imo manifeste prohiberi videtur. ideo subdit. et dixit mihi. vide scilicet ne feceris tale reverentiam dicens mihi: cuius causa subdit dicens. Conserve tuum suum. i. tecum: et sic tu sum servus eiusdem dei et domini nostri ihu xpi. et ne credas quod respectu soli Iohannis propter singularem reverentiam excellentiam vel precellentiam eius hoc diceret et non de omnibus hominibus qui christi sunt servi. ideo subdit et fratrum tuorum habentium testimonium ihu. id est. qui perfecto corde continentur et testificantur ihu esse deum et dominum universorum atque hominum redemptorem et salvatorem. Triplici enim ex causa se a Iohanne noluit angelus adorari. Primo propter dignitatem. secundo propter veritatem. tertio propter humilitatem. Primo inquit propter dignitatem. scilicet demonstranda generationis humane quam exaltatione christi homines acceperunt. ac si apte diceret: quia iam supra nos in sede divine maiestatis christum homines video et adoro: ideo me ab homine in christo credere adorari amodo non permitto. Secundo propter veritatem declarandam videlicet quod quoniam angeli permittunt se ab homine adorari in veteri testamento non permittuntur de illa quælatia nunc: permittuntur soli deo. sicut utique ipsi demones permittunt atque instantia magna exquirunt. et hac causam statim subdit cum ait deus adora. Tertio propter humilitatem. scilicet insinuanda eorum scilicet qui in ecclesiastica dignitate sublimati sunt. quod licet a subditis serviliter honorentur. non tamen debent se habere ad eos ut domini sed quodammodo ut ministri

De glorioso noie iesu xpi

et seruus iuxta illud Luce xxiij. Reges gentium dominant eorum et qui potestates habent super eos benefici vocantur: vos autem non sic. sed qui maior est in vobis fiat sicut minor: et qui princeps est: sicut ministrator. Quia quod maior est qui recubabit aut qui ministrat. nonne qui recubabit: ego autem in medio vestrum sicut qui ministrat et hinc est quod petrus princeps apostolorum et summus ecclesie potifex non promisit se Actu. x. Cornelio flexis genibus honorari Fuisse: imo ipsum eleuabat dicens: et ego ipse homo sum sicut et tu. et hoc egit. scilicet ut hac humilitate insinuaret esse suam et cetera.

Sextus radius qui solus predicantes nomen iesu. id est. animarum salutem fructificat in verbo dei. Caplm. ii.

Quando respectu oris nomen iesu est splendor predicatorum eo quod luminoso splendore annunciat et audire faciat verbum suum. unde Bernardus. et vnde putas in toto ore tanta et tanta subita atque feruens dei lux nisi de predicatione iesu noie: et huiusmodi noie luce ac sapore de nos vocauit in admirabile lumine suum quod illuminatis et lumine isto videntibus lumine apostolorum ad Eph. v. Gratias aliquando tenebre nunc autem lux in domino. ut filii lucis ambulate. Proinde hoc nomen declarari debet ut luceat nec latere. nec in predicatione preferre debet corde sordido vel ore polluto. sed in vase condendum et preferendum electo. vnde Act. ix. Dominus ait. Quas electionis mihi est iste. ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. Quas inquit electionis: ubi liquor dulcissimus venalis expositus. ut puocet ad bibendum dum rutilat et splendescit in vasis electis. ut portet inquit nomen meum et cetera. Quia sicut igne succeso purgatis agris consumitur ariditas et inutilitas verum et spinarum. et sicut ortu solarium radiorum pulsus tenebris latitant fures nocti vagique fossore et domorum: sic lingua pauli populis predicante velut magno tonitruo perstreperente: velut igne vehemente irruente. velut sole clari rutilante consumebatur infidelitas. disperibat falsitas elucefcebat veritas. ad instar cere vehementis ignis incendio liquefacte. nomen enim iesu circūferebat verbis epistolis miraculis et exemplis. Laudabat enim nomen iesu assidue et collaudabat in confessione. hoc insuper nomen coram regibus et gentibus et filiis israel portabat apostolus tanquam lumē: et illuminabat patrias et clamabat ubique illud ad Roma. xiiij. Porro processit dies autem appropinquat: abijciamus igitur opera tenebrarum et induamur arma lucis sicut in die honeste ambulemus. et monstrauit omnibus lucernam ardentem atque lucentem super candelabrum. annunciāns in omni loco iesum et hunc crucifixum. quomodo lux illa resplenduit et perstrinxit cunctorum in-

tuentium oculos. quando Act. iij. de ore petri tanta fulgor egrediens claudi corporales plenas solidauit et bases. multosque spirituales cecos illuminauit. nunquid non igne sparsit cum ait. In nomine iesu xpi surge et ambula. Nec secundum Bernardum. ibi supra de apostolis quoque Bernardus. in fine dicitur quod perfecti predicauerunt ubique. scilicet nomen iesu domino cooperante et promonem perfirmante sequentibus signis que reuera fiebant in persecutione tyrannorum. confirmauit postmodum illuminationibus luminosis declarantibus scripturas contra doctrinas falsas hereticorum. Insuper et quotidie confirmat nunc dulcorosis refectionibus et copiosis illuminationibus electorum. Proinde de ecclesia xpi sponsa semper eius testimonio fulgida iubilat cum ps. dicens: Domine docuisti me a iuuentute mea et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua scilicet semper. propheta quoque ad hoc exhortatur dicens. Cantate domino et benedicite nomini eius annunciate de die in diem salutare eius. id est. iesum saluatorem.

Septimus radius qui virtute nominis iesu xpi in operibus bonis merita cumulant. Caplm. iii.

Quarto respectu operis nomen iesu est meritum operantium. Nam virtute huius nominis merita et gratie cumulantur. teste apostolo qui ait. i. ad Cor. xij. Nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sancto. quod de triplici dictione secundum Alexan. de his intelligendum est. hoc enim nemo potest dicere. scilicet corde ore et opere dominus iesus nisi in virtute spiritus sancti. nullus enim predicto modo potest digne preferre hoc sanctissimum nomen quoniam illa platione efficiat dignus vita et gloria sempiterna. Nam omnes actus qui eliciuntur a spiritu sancto. meritorij sunt glorie sempiternae. Quia igitur thesauri et diuitie reconduntur in hoc nomine iesu. hi siquidem thesauri atque secretorum archana tunc talibus comunicantur. cum nomen iesu feruenter deuotione ac dulcore perenne laudatur et glorificatur: quod intelligens Act. i. ad dominum iesum ait dicens. Laudabo nomen tuum assidue. et collaudabo illud in confessione. Proinde Chrysostomus. ait. Quo nomen domini diligenter profundius inuocat frequentius eo exaltat in deum altius. scilicet per cumulum meritorum et etiam gratiarum.

Octauus radius qui tepescentes et spiritualiter infirmantes per nomen iesu reducit iterum ad feruendam charitatem. Caplm. iii.

Quarto autem respectu perennationis nominis iesu est adiutorium deficientium. vnde Bernardus. ibi supra ait. An non toties confortaris quoties noie iesu recordaris: quod eam mentem cogitantis

Impinguat. quid ita exercitatos repat sensus. virtutes roborat. vegetat bonos mores: atq; honestos. castas fouet affectiões. Si em̃ p me tis pigriciē atq; torpore sedes: sanat te ihs excitando feruorem. vñ Bern. iterum ibi supra inqt. Romē ihu sp i sinu tibi sit: sp in manu. q̃ tui oēs in ihm̃ z sensus dirigant z act. Benī q̃ Cañ. viij. a ihu inuitaris cuz ait. Pone me vt signaculū sup cor tuū vt signaculū sup brachiū tuū nūc em̃ habes vñ z lēto brachio tuo z tepido tuo cordi medearis: habes inq; noie ihu vñ act. tuos vel prauos corrigas: vel nimis pfectos impleas. Item q̃ vñ tuos sensus aut p̃ces ne corrūpant aut si corrūpāt sanes. Hec fm̃ Bern. Frequēti frēs charissimī expimur in nob q̃ subito sepi replemur tedio et languore mesticie premimur. aridi reddimur: horret cella: lectio displicet: vagat animus: tepor z rigor i toto sentiūt affectu: q̃tūcunq; p loq̃et oratio magi tepiditate gūat. q̃ suauitatis dulcedine nec regni desiderio nec gehenne supplicio somñ ille letargicus aut soluit aut fugat. z facto modico ip̃is interuallo ex intimo cordis affectu inuocato ihu dñi solitarij reside mus. Subit alacritas gaudij tā inēsi q̃ lingua nō loquit nec vocabuli oratiōe p̃fert. f̃ angustia sensus hūani trāscendit z sensib⁹ p̃global mens cuiusdā lumis infusione irradiata. atq; cuiusdā liquoris ebrietate potata. tāta replet leticia velut in momēto t̃p̃is. si t̃p̃is vt nihil p̃ferat vel p̃ferat tātis delicijs. tātisq; bonis atq; tantis suauitatib⁹ laporosis. puto em̃ q̃ illa tristitia ex secreti causis dñi ihu manifestauit absentiam. atq; nomē ihu ex intimo desiderio humiliter iuocatū secretoq; silentio reuocauit cum ihu reuersione leticiā: nō aderat ihs mori Lazarus: mesticia replet dom⁹: ecce ihs domū ingredit. sorores ex sua p̃sentia p̃solāt: z Lazarus resuscitat. Hinc z ip̃a maria tpe passionis xpi post multiplices salugines amari tudinū p̃gredit. ad dñi sepulcrum: querēs vt ait angel⁹ Matth. xvi. Ihm̃ nazarenū cruci fixū. ihs aut nazaren⁹ sol⁹ florid⁹ inēptat cruci addit. vt simul habeas salutē florē z crucem z in oibus p̃solationez. Crux te rectificat in opatione: flos te letificat in affectione ihs te certificat de saluatione. ideo dñica crux fuit figure p̃pendicular: ponit q̃ vt signū inbinijs flos aut iocūdus oculis spem fruct⁹ annunciat subsequētis. ihs aut ip̃e ē benedictus: z benedicibilis fruct⁹ x̃ginei ventris. Fruct⁹ inq; beatiss speciosissimus ad videndū: suauissim⁹ ad odorandū. lapidissim⁹ ad gustandū: p̃ciosissimus ad habendū. p̃pter qd̃ sponsa distribu tis dilectū suū Cañ. v. ait. Guttur ei⁹ suauissimū z tor⁹ desiderabilis. trahit em̃ in se ihs oē

desideriū: vt oēm satiat appetitū. Et qd̃ mira bili? atq; desiderabili? est sicut radix arboris q̃to magi figit in p̃fundo tāto fruct⁹ ei⁹ ampli us expādit in excelsū. sic nomē iesu in intimo cordis fixū atq; solidi⁹ radicatuz: fragare facit vberius abundantia g̃raz.

Articulus. iii. d̃ alijs quattuor radijs et virtutibus nomis iesu christi p̃tinentibus ad p̃fectos.

Certio p̃ncipaliter p̃ factis alijs quattuor radios distinguam. fm̃ q̃ q̃ttuor pueniant animab⁹ p̃templatiuis atq; p̃fectis. Primo memorari meditādo. scdo postulare orando. tertio expiri gustando. q̃rto p̃miari ex hoc seculo transinigrādo. Proinde nomē iesu est p̃mo suspiriū meditantū. z secūdo suffragiū orantiū. tertio gustus p̃tēplan tiū. q̃rto gl̃ia triumphantū.

Monus radius quāta dulcedie repleantur deuote meditantēs nomen

iesu. Capitulu. i.
Primo qd̃ nomē iesu est suspiriū meditantū z memorantiū Proinde Cañ. i. dicit. Oleū effusum nomen tuū: ideo adole scentule dilexerunt te nimis. Quod exponēs Origen. dicit. Planū ē q̃ ad effusionē olei se quis loci impingatio. in q̃ facta ē olei infusio Sic etiā necessariū est vt in cordib⁹ in q̃bus fu erit nomē dñi frequentatuz. pinguis deuotio subsequat. q̃ adole scētulas. i. nouas animas i p̃nie labore ad currendū post dilectū ardētissi me excitet in amore. scz vt tubilent cuz dulcore illud Bern. Dulcis ihu memoria dans vera cordis gaudia: f̃ sup mel z ola dulcis ihu pre sentia nihil canit suauī: audit nil iocūdus: nil cogitat dulcius q̃ iesus dei filius zc. que i rigmo illo sequūt. Merito igit̃ **Esayas. xxvi** ait. Bñe nomē z mortale tuum i desiderio anime. ideo Bern. sup Cañ. ait. Non tm̃ ē lux nomē iesu: sed cibus est. an non toties cōforta ris quoties iesu recordaris? Oleū est nomē ie su. aridus est aie cibus nisi h̃ oleo p̃diatur. Q̃sta duicedo distillare videt̃ elabys puuli in nocentis: qñ doctus a deuota m̃re nō valens adhuc adipiscere pater noster z aue maria cū reuerentia noiat nomē iesus. Naz nomē iesus ē mel in ore: z melos i aure. Merito q̃ **Apoc. ij. 8.** Vincēti dabo manna absconditū: z dabo ei calculū candidū aliter lucidum: z in calculo nomē nouū scriptū. qd̃ nemo nouit nisi q̃ acci pit. Abscondituz qd̃em manna gustū diuine sapiētie notat. indignis vtiq; occultatum. Si cut em̃ māna desup veniēs oēm suauitatis sa porē in se habebat: sic intelligentia mysterioz ihu xpi oīm mentis suauitate redundat. Ip̃e

De glorioso nomine iesu xpi

est enim de quo subditur. **E**t dabo ei calculum candidum seu lucidum. hoc est carbunculum lucidum et splendidum vel ad hanc calculus levis et lucidus lapillus est ut hec omnia quantum ad humanitatem mystice aliquid significare habeant. Nam in manu veritas in calculo mansuetudo et in candore iusticia denotetur. que precipue hominis christi virtutes sunt de quibus psalmus inquit. Propter mansuetudinem et iusticiam. Sed quoniam humanitati diuinitas iuncta est: cuius intelligentia saporosa per ipsum christi nomen et noticia obtinetur. ideo subditur. **E**t in calculo nomen nouum scriptum est. Hoc siquidem nomen nouum scriptum in assumpto homine deus est: qui solus saluare potest. cuius amorosa noticia omnes qui per veritatem nominis ihesu christi ad eum perueniunt admiranda suauitate inouat. et in stupendum decorum transformatur. hanc autem lucidam claritatem et lapidam bonitatem quam nemo estimare potest nisi ille qui experitur. ideo subinfertur. **N**emo nouit nisi ille qui accepit. a christo siquidem dei suauis noticia accipitur. cum per sapientiam et gratiam a christo menti communicata ad illius suauitatis experientiam peruenit. Christus enim huius thesauri dispensator est sicut dicitur. **E**sa. xlv. c. a patre ad ipsum. **D**abo tibi thesauros absconditos et archam secretorum scilicet ut hec omnia dispenses omnibus membris. et electis tuis. sicut propheta psalmus. cii. ait. **S**icut unguentum scilicet talis gratia est quod descendit in barbam. id est in animas perfectas et viriles. quod clarius exprimens subdit. **B**arbam aaron. **A**aron autem mons fortitudinis interpretatur. et signat animas viriles et magnas: sicut fuerunt apostoli et prophete. atque principales dei electi. in quos abundantissime christi gratia diffusa est. Sed mox de minoribus sanctis merito subinfertur. quod descendit in oram vestimenti eius. id est. usque ad vltimum dei electum: et hoc siquidem quantum ad animam et quantum ad corpus: quia ex tali infusione gratie corpus cum anima delectatur. unde de hoc similitudine de roze subdit dicens. **S**icut ros hermon qui scilicet idem descendit in montem syon. **H**ermon anathema meroris interpretatur. et signat corpus originali culpa contaminatum. **S**yon vero specula vel semen eius interpretatur. et signat animam eo quod apta sit speculari superna: cum sit semen. id est. imago sanctissime trinitatis. ut hoc aperte innuat quod anima et corpus talium hac gratia irrorantur.

Secundus radius quod quicquid petit in nomine iesu debitis circumstantiis obseruatis infallibiliter impetratur.

Capitulum. ii.

Ecundo autem gloriosum nomen ihesu est suffragium orantium et postulantiuz. **N**is enim audire virtutem huius nominis in postulandis: audi dominum **Iob. xvj. dicentem. Si quid pe-**

tieritis patrem in nomine meo dabit vobis. **A**it enim. si quid. id est. si aliquid: quod quod malum non est aliquid. **S**i quod petieritis patrem in nomine meo quod est ihesus qui interpretatur salus. id est. qui pertineat ad salutem: dabit vobis. unde **Aug.** super **Iob. alt.** **P**etimus in nomine saluatoris: quod petimus ad rationem salutis. **S**ed vis huius nominis quam salutem petentibus non aduersat. unde **Aug.** ibidem ait. **N**on petit in nomine saluatoris quod petit contra rationem salutis. Proinde facta mater nostra ecclesia quam salutaria petit in omnibus petitionibus suis exaudiri: quia in eis semper adiungit. id est. in officiis sacris per dominum nostrum ihesum christum. et per illam quam peruenit ponere ecclesia in fine orationum. **E**t iterum **Amb.** ait. **N**emo se dicat esse pauperem in deo vel apud deum. petat patrem in nomine filii. et accipiet dona dei. sic non fiet diues in domino qui de uotus extiterit ei: non glorioso. **Q**ue autem requirunt ad hoc quod homo impetret quicquid petit dicitur. **vii. arti. j. c. iiij.** circa medium quam maxime peruenientia sunt huic causa. **S**unt enim plerique qui in necessitatibus suis solum confidunt in bonis temporibus: et iusti in inuocatione domini nostri ihesu christi. unde propheta dicit talibus. **ait. Hi in curribus et hi in equis: nos autem in nomine domini nostri ihesu christi inuocabimus.** **H**ic tamen pronomen hic non demonstratiue sed quasi petitue ponitur a propheta. sicut etiam **Mat. xxv.** eodem sensu dominus ait. **I**bi hi in supplicium eternum: iusti autem in vitam eternam. **A**it **g.** hi. id est. quidam in curribus. id est. in uolubilibus et mutabilibus successu temporalium et supbia perfidunt. et hi. id est. alij in equis. id est. in secula et statu et fastu et potentia mundi: et ideo perfidunt in nihilo. **N**os autem cum potest huius legatur. **N**os in quibus scilicet deuoti nominis ihesu christi. in nomine domini dei nostri inuocabimus petentes a patre in nomine dilecti filii sui ihesu christi qui nobis necessaria sunt.

Undecimus radius de immensa suauitate quam contemplatiui inebriantur in gustu nominis iesu. **Cap. iii.**

Tertio est nomen ihesu gustus contemplatiui. nomen enim ihesu cibatur et reficit tabesfactum spirituali fame. **N**am terra quam spiritualis ritus noster inhabitat est terra penurie atque famis: ideo in spe cum patientia constituti saluatorem expectamus dominum nostrum ihesum christum qui reformabit corpus humilitatis nostre figuratum corpori claritatis sue: et iterum in spe saluamur quando perfructibus paradisi nobis prelibatur. quo semper peregrinationis et vie in contemplatione fruimur et cibamur hoc est illud manna mellifluum. panis uitae descendens de celo: qui uescit ne deficiat israel in deserto. **A**d huiusmodi fructum edulium habere nomen ihesu. quod pertinet omnem saporum et omnis dulcedinis suauitatem. cuius prelibatio dispensatoria (cum peregrinamur in via contemplando speramus in eo) sentitur. **S**ed cum fuerit spes euacuata perfecte rem

nois tenebimur et fruemur. **N**ā sūm ppham tūc
in ihu cor nostrū pfecte letabit. qm̄ in noie san
cto eius sperauim. **F**iat ḡ miscōia tua illa dñe
magna sup nos. quēadmodū sperauim in te.
p̄inde gustādo suauitatē nois ihu dicat vnus
q̄sq̄ nostrū illō ppheticū: p̄stebimur noi tuo
qm̄ bonū ē. sup q̄ **Aug** dīc. **N**omē dñi bonuz
qm̄ ipse bon⁹. q̄ boni sum⁹ si ipm̄ diligam⁹: et
nos facit ad se fruēdū. **E**t iterz **Bern**. ait p no
mē dñi puenit ad rem nois. qz p cognitōez sui
nois: puenit ad dilectōez et fruitōez sui nomis
Merito igit **Proū. xviij. d.** Ad aliū itelle
ctū q̄ suprapositū sit turris fortissima nomen
dñi: ad ipaz currit iustus et exaltat. qd̄ expo
nens **Hiero. ait.** Non sine causa d̄: nomen dñi
turris fortissima: qm̄ i ea est x̄tus fortissima et
maria. nō solū euadēdi insul⁹ inimicōz et flu
xus viciōz. s̄ etiā ex alto p̄tēplādī multitudine
eternoz gaudiōz. et iterz **Chry**. ait. **Q**uo
nomē dei diligis p̄fundi⁹ etiā iuocat frequēt
us. eo exaltat i deū alt⁹. **H**oc qd̄ beat⁹ **Egi**
dus soci⁹ beati **Frāscī** p exp̄ientia sentiebat
Nā ex q̄ dñs ihs sibi apparuit p̄pelocū mōris
cetone q̄tidie secū diuiti⁹ cōmōrādo a natiuita
te vsq̄ ad festū eph̄ie. tāta dulcedie ei⁹ replet⁹
est. vt sepi⁹ postea qm̄ audiebat nomen ihu no
minari: statim supra se illi⁹ dulcedine tractus
i extasim rapiebat: et sepi⁹ a terra eleuabat: qd̄
et pater papa exp̄iri volēs illū i secreto thala
mo secū habēs: cū int̄ cetera p̄monis v̄ba ex i
dustrio noīaret ihs statim frater **Egidij** **E**le
uatus a terra i extasim rap⁹ ē. **O** vtinā ex illi
us v̄bertate gr̄e ex illi⁹ voluptate gl̄ie q̄ fruū
p̄adificole: et q̄si qdāmodo p̄cipiāt in alta cō
tēplatiōe subuecti vna vice vnica scintilla vel
stilla descēderet in aridā mentē meaz. vt iesum
cogitem. gustē. diligaz toto corde. inaccessibi
lis es dñe nobis assistentib⁹ foris. felle carnis
inebriatis: multitudo dulcedinis tue quam re
seruasti dilectis filiis tuis. nob̄ iter agētib⁹ sus
scit spiramentū vt in odore curram⁹ v̄guen
toz tuoz. **S**up̄gredi⁹ em̄ suauitas ista deliti
as qm̄ odor tuus dñe cōcupiscētias parit eter
nas: hi sūt de q̄bus ppheta ait. **D**ñe i lumine
vultus tui videbim⁹ lumen. **E**t als. **A**mbula
būt gētes in lumie tuo et in noie tuo exultabūt
tota die. inter q̄s cum anumeratus fuero cum
Abachuc. iij. In domio gaudebo et exultabo
in deo ihu meo et cetera.

Buodecim⁹ radius q̄ i nomine ie
su omnes beati gl̄orificānt i celo eter
naliter. **Capitulum. iiii.**

Quarto autez nomen ihu est gl̄oria tri
umphātū. erit em̄ in p̄ma imaginis re

formatio p̄sumata. **U**bi nullus obliuionis lo
cus viuētib⁹ in eternitate. nulla errozis subre
ptio fruētib⁹ v̄tate. nulla cupidinis impulsio
abortis diuina charitate. nā oib⁹ diligētibus
nomē ihu. in itellectu erit visio clara sup̄plen
dissime veritatis p̄p̄ meritū fidei: i memoria
erit tentio seu possessio sempiterna imēssime
maiestatis. p̄p̄ meritū spei. **I**n volūate erit
dilectio seu fruitio suauissime bonitatis. p̄p̄
meritū dilectōis nois ihu. sicut ppha ait **Glo**
riabunt in te oēs q̄ diligūt nomē tuum. **E**t sic
p̄p̄ nomē ihu tota aīa viuet. tota p̄dotata: atq̄
beata erit. atq̄ in trib⁹ v̄rib⁹ deo trino et vno
tota erat p̄figurata. tota vnita: tota illuminata:
tota q̄etata: qz in statu oīm bonoz aggregati
one p̄fecte eternalit̄ viuet. p̄inde propheta ad
dñm ihs ait. **S**p̄s tu⁹ bon⁹ deducet me i ter
rā rectā: p̄p̄ nomē tuū rē. et h̄ qd̄ plenū est il
lud gaudiū. de q̄ **Joh. xvj. dñs** ait. **U**sq̄ mō
nō petistis q̄cūq̄ in nom̄e meo. et h̄ scz qz x̄tus
nois mei fuit vob̄ ignota. s̄ nūc cognita ei⁹ vir
tute petite et accipietis. vt gaudiū vestrum sit
plenū. **P**etite inq̄t et accipietis. scz in virtute
nois mei. vbi **Chry**. ait. qz in h̄ ostēdit virtu
tem nois sui. qz nō visus nō rogat⁹ s̄ noīatus
soluz apud patrē facit mirabilia. **E**t sequit̄ vt
gaudiū vestrū plenuz sit: qd̄ erit gl̄oria sempi
terna. qd̄ qd̄ p̄pter tria plenū gaudiū nosat.

Primo quia adimplebit totum animi appe
titū. de q̄ ppha ait. **A**d implebis me leticia cū
vultu tuo: qd̄ potest exponi sicut patebit p̄mo
ne vltimo ca. vlti. **S**cdo quia cōsistit in vi
sione fruitione et possessione plenissimi et cōsu
mati boni: qd̄ est deus trinus et vnus. sicut p̄
dictum est. **E**t de h̄ bono **Ero. xxxij. d.** **E**go
ostendam tibi om̄e bonū. **T**ertio quia tale
et tantū gaudiū oīno inamissibile erit. **U**nde
Joh. xvj. dicit discipulis suis. **E**t gaudiū ves
trū nemo tollet a vob̄. **I**n hoc igit nomē erit
gl̄ia oīm beatoz. vñ **Apoē. xiiij. Joh. ait.** **U**i
di et ecce agnus stabat supra mōtem syon. et cū
eo centum q̄draginta q̄tuor milia habētes no
men eius. et nomen patris eius sc̄ptum in fron
tibus suis. **M**ons syon altam eminentiaz luci
patrie indicat: cum syon speculum interpretetur.
Sup̄ hunc montē stat agnus dei fili⁹ ihs x̄ps
qui sup̄ omnes q̄tū homo eminet in gl̄orie vi
sione. et h̄ om̄es beati p̄ticipes fiunt vnde
subdit. et cum illo. **cxliij. milia** scz agni. **N**am
subscripta nomia adiectiua et numeralia vidē
tur trahere suū subiectū a p̄misso agno. per
hunc siq̄dem numerū sicut alibi patet oēs glo
rificādi signant̄. nam p̄ quaternariū virtus p̄
quadragenariū: exercitiū v̄tutum p̄ centena
riū oblectatio virtutis. que p̄ exercitiū virtu
tum acquir̄. p̄ millenariū sciētia seu sapiētia

De glorioso noie iesu xpi

que virtutes perficit denotatur. quia per hoc a deo tribuit gloria sempiterna. et qua subdit habere nomen eius. per nomen famosa noticia designatur. quia respectu dei non reputatur nisi fuerit amantissima. talis quidem est in beatis: seu aliter dici potest quod nomen iesu. id est. res nominis iesu est ipse deus in qua communicat deo patri et spiritui sancto in divinitatis unitate. sicut Iohannes testatur. scilicet. c. dicens. Et deus erat verbum: quod enim verbum est persona distincta a patre: deus est communicatione unitatis nature cum patre. Proinde de personali distinctione in deitatis unitate merito subinfertur. Et nomen patris eius scriptum in frontibus suis pater sine dubio omnibus gloriosis dat intelligere filium respectu cuius est pater. qui ergo nomen patris scriptum in frontibus. id est. in mentibus suis habent. nomen filii ignorare non possunt. Unde Luce. xix. filius ait. Qui me recipit scilicet in gratia. aut in gloria. recipit illum qui me misit. Scriptura autem hec qua nomen et patris et filii in beatorum mentibus scriptum est facte est digito dei vivit qui est spiritus sanctus. quo etiam tabule veteris et novi testamenti conscripte sunt. sicut patet Exo. xxxij. per veteris quod enim testamentum pervenimus in gloria ad unum nomen cognitionis trium personarum in quibus consistit gloria beatorum. Unde Bernardus. in sermone. viij. super Lamentationem. ait. Qui sequuntur agnum dicunt habere nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. quod est idem veteris et novi testamenti scilicet patris et filii gloriosi. Et nomen gloriosum. Et nomen gratiosum. Et nomen amorum et virtuosum. per te crimina relaxantur. per te aduersarii superantur. per te infirmi liberantur. per te patientes in aduersitatibus roborantur et iocundantur. tu credentium honor: tu predicantium doctor: tu operantium roborator: tu deficientium sustentator. igneo seruiore et calore tuo desideria marcescunt. postulata suffragia impetrant: inebriantur anime templantes: atque per te glorificantur in celesti gloria triumphantes. cum quibus dulcissime iesu per hoc tuum sacratissimum nomen conregnare nos facias. Qui cum patre et spiritui sancto in trinitate et unitate perfecta omnium beatorum glorificator et gloriosus triumphas et regnas. per omnia secula seculorum. Amen.

Unica palmarum infra diem de pace et concordia inimicorum ac de remissione iniuriarum. Sermo. L.

Cedebat ramos de arboribus et sternebant in via. Matth. xxi. et in euangelio hodierno. Ita in hoc sacro tempore ad illud desiderabile bonum. id est. ad pacem et civilem concordiam mentis oculos eleuamus. cum ex ipsa cha-

ritas et fraterna dilectio generetur nutrita et conservetur. et usque in finem ultimum interminabiliter perseveret. Proinde Augustinus de ciuitate dei ait. Tale bonum est bonum pacis. ut in rebus creatis nil gratiosius solet audiri: nil delectabilius percipi. et nil vtilius possideri: nec in merito haberi. cum idem de verbis domini dicat. Pax est serenitas mentis. tranquillitas animi. simplicitas cordis. vinculum amoris. portus charitatis. Hec est que similitates tollit. bella componit. iras comprimit. superbos calcit. humiles amat. discordes cedit. inimicos reconciliat. cunctis est placida. nescit extolli nescit inflari. Hanc qui accipit teneat. qui perdidit repetat: qui amisit exquirat. quoniam qui eadem non erit inuentus a patre. abdicatur a spiritu sancto. alienus efficitur nec ad hereditatem domini poterit pervenire qui testimonium pacis noluerit observare. hec ille. Ex verbis ergo Augustini. luculenter apparet quantum generale gaudium per pacem et proximorum concordiam generetur. quod mystice verba preposita figurant cum dicitur Cedebant ramos de arboribus scilicet cum gaudio et exultatione: et sternebant in via. scilicet in signum iocunditatis et festi: quia rex pacificus venit in hierusalem super asinam mansuetum. Proinde merito subinfertur est prepositum verbum. Turbe autem que precedebant. id est. sancti patres veteris testamenti: et que sequebantur. id est. patres novi testamenti clamabant affectu cordis dicentes Hosanna. id est. obsecro salva nos. quia per pacem a christo generaliter iter dei et hominum generatur saluari sumus. necnon et per concordiam et pacem discordantium a se ab eternis suppliciis quotidie liberamur. hoc pacis gaudium propheta considerans et quasi participacione arram civilem et proximorum concordiam cernens quasi de inuento thesauro congratulans et exultans ait. Ecce quod bonum et quod iocundum habitare fratres in unum. ps. cxxxij. quod esse aliis thesaurus potest in presenti sermone. In quibus sacratissimis verbis propheta ostendit quod necessaria sit pax et concordia inter ciues triplici ex respectu. Primo ex respectu dei. ideo dicitur ecce quod bonum secundum respectum sui. addit et quod iocundum. tertio respectu proximi. unde addit habitare fratres in unum. ut sic sint tres amores ad pacem civilem coartantes. Primus est amor dei. secundus amor sui tertius est amor proximi.

Articulus primus quod propter quadruplicem rationem respectu dei debet pacificare se inuicem amici.

Et primus quod amor ad proximum pacem cohercet est amor dei unum merito propheta ait. Ecce quod bonum scilicet respectu diuini amoris liberaliter percare omnibus inimicis et se pacificare et pacifice in simul omnes conuersari cunctos sibi inuicem aduersantes. et maxime bonum est ex

De pace et concordia inimicorum

vis et alteram non facis. Nemo enim est qui non velit pacem: sed non omnes volunt operari iusticiam. Interroga omnes homines. vis pacem? uno ore omnes respondent. opto cupio amo volo. Ama iusticiam: quia due amice sunt iusticia et pax ipse se osculant. si amicum pacis non amaueris non te amabit ipsa pax nec veniet ad te. et statim in predicto Matth. xviii. parabolam subdit de rege benigno et suo nequam. Cui a benigno rege dimissum est debitum decem milium talentorum. seruo autem nequam nolenti dimittere conseruo tuo denarios centum. ait dominus. Serue nequam omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit te misereri conserui tui sicut et ego tui miseri sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoad usque redderet vniuersum debitum. Sic et pater vester celestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Debemus parcere inimicis: quia in hoc dilecti a deo et tanquam veri filii conformamur. Cap. iii.

Quarto debet parcere inimicis propter diuinam coplacentiam. Unde multa com-
placentia est in parentibus filiorum suorum similitudo. Sic nostro eterno patri deo maxime beneplacitum est si sue pietati ac dulcedini conformemur. ideo Chrysostomus ait. nihil ita deo assitans sicut iniuria tibi facientibus indulgere. Sed sicut idem ait. Carnales filii non sunt culpabiles si parentibus non sunt similes. quia non est in potestate eorum suorum figurare corpus. Sed spirituales filii nisi deo similes fuerint. eorum est culpa quam patris similitudinem perdiderunt. fecit enim deus homines ad imaginem et similitudinem suam. hec ille. Ad hanc dei coplacentiam propter inimicorum dilectionem hortatur dominus. Matth. v. Nam cum prius dixisset: diligite inimicos vestros et sic facite his qui vos oderunt. statim subdit dicens. ut sit filius patris vestri qui in celis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. In quibus verbis ostendit finale sublimitatem. que est ut homo in honorem a deo tanquam filius erigatur: et quasi in omnibus iura filii in paternitate eternaliter consequatur. hoc autem ipsum ad quantum beatitudinem pacificorum Christus apposuit cum. Matth. v. ait. Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Cuius ratio est: quia quis diligat maximos inimicos fieri non potest esse sine magna et ineffabili exuberantia diuine pacis. Notanter insuper aduertendum est quod ad hoc inducendum duplex exemplum ponit. scilicet solis et pluuie. et maxime quia hec duo aptiora sunt ad designandum summa et communiora beneficia dei. Nam sol maxime monstrat missionem filii dei in mundum. cum

ipse sit sol iusticie Christus deus noster. Pluuia vero designat diffusionem et irrigationem stillicidii spiritualium gratiarum et carismatum spiritus sancti. qui non tantum fluunt in bonos insuper et in malos quos deus ad se conuertit et omnibus impijs in quantum ex se est saltem exhibeat ea.

Articulus. ii. quod quattuor sunt rationes propter quas respectu sui ipsius debet homo iniurias dimittere

Secundus principalis amor ad proximam pacem reducens est amor sui. et de hoc propheta ait. Et quod iocundum. Magna quidem animi leticia atque iocunditas cordis est: cum homo se sentit de inimicis duricia translatam ad dulcedinem amoris inimicorum: et de se uicinia vindicandi ad molliorem indulgentiam. quod quidem diuini muneris est utique dati eis qui se disponunt suscipere illud talis cum Job. xxxiii. dicere potest. Beatus emoluit mihi cor ad remittendas iniurias mihi illatas. Hec cordis mollicies cum homo ad pacem cum inimico reducit est miram parit iocunditatem. de qua Sap. iij. dicit. Non est oblectatio super cordis gaudium. Item quattuor sunt rationes propter quas ut homo gaudium consequatur debet parcere inimicis. Primo propter propriam utilitatem. secundo propter magnam honestatem. tertio propter magnanimitatem meram. quarto propter excessiuam charitatem.

Quantum homo consequatur utilitatem cum sibi iniuriantibus parcat.

Capitulum. i.
Primo vero debet homo parcere inimicis propter propriam utilitatem. Magna quippe utilitas superuenit suis indulgentibus inimicis. quia dimittenti dimittuntur peccata sua. unde Petrus rauenas in quodam sermone exponens illud dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus ait. O homo si sine peccato esse non potes. et vis semper tibi dimitti totum dimitte semper. quantum vis dimitti tibi tantum dimitte. Immo quia vis totum tibi dimitti: totum dimitte. Intellege quia remittendo alii: tibi ueniam tu dedisti hec ille. Ratio autem predictorum est. quia tenet dominus de congruo debita nostra dimittere: si alteri dimittimus nos. Ideo Celsarius ait. Qui captiuos redimere et pauperes pascere vel vestire non parat: contra nullum odium in corde reseruet et inimicis suis non solum malum pro malo reddat. sed etiam diligat et per eis orare non desinat certus de promissione et misericordia domini sui. libera conscientia ante tribunal dicere posset. dimitte quia dimisi. hec ille. Confirmat etiam hoc per sententias Christi Luc. vi. dicente. Dimittite et dimittimini. Sunt in plerisque qui propter salutis oblitum ad indulgendum inimicis diuersimode male se habent. Itaque secundum Augustinum in sermone de xl. negligentes inimicis

finire obliuiscunt. ptnar non vult veniā con-
cedere cum rogat. Supb⁹ verecūduz veniāz
petere dedignat: his trib⁹ inimicis viuunt ho-
mines: s⁹ animas in qbus non moriūt occidūt
vigilet ptra negligentia memoria: cōtra ptna-
ciam misericordia. ptra supbiam verecundia:
sub dimissa prudētia. hec ille. Ex hac sentētia
Aug⁹. pater magne supbie esse offendentez ab
offenso veniā minime postulare: s⁹ nō mino-
ritulcie est ppter verecundia indulgentia po-
stulantib⁹ non pberē. Sepe em suggerit aduer-
sari⁹ noster q nisi vindicem⁹ de nostror⁹ z no-
stris illat⁹ iniurijs veluti viles ac recordes re-
putabimur a plerisq⁹. Audi qd p⁹rouer. xiiij.
d⁹. Detestant⁹ stulti eos qui fugiūt mala. Mō/
ne infanissim⁹ esses si domo sup⁹ te ruente ppe-
alioz derisionē a ruina z mortis piculo aufu-
gere nolles. Lōge qdem maiori laboras insa-
lia: si ex verecūdia detineris p⁹care inimicis:
cū euadas nō tm supplicia eterna verū etiā mul-
ta tēporalia dāna. Insup⁹ psequaris diuinam
grām z glām sine fine mansurā fm tñ Bern.
sup⁹ Can. sunt qdam sic donātes iniuriā. vt nō
vltiscant⁹ tamē sepius impropērat. Sunt etiā
alii q lz fileant manet tamē odiū alta mente re-
positū. z rancorē tenet i animo. quarū neutra
plena indulgentia est. lōge ab his omib⁹ be-
nignissima deitatis natura liberaliter ignoscit
plenarie. Et sequit⁹ tā liberaliter dñs oēm do-
nat iniuriā: vt iā nec dānet vltiscēdo. nec pfun-
det impropērado. nec min⁹ diligat cōinādo
z sic nos p⁹care obligamur. Conclude igit⁹ fm
Aug⁹. q pecuniāz aliqñ repetere pcedit. Sed
debitū pctōz petētiū veniā nūq⁹ iuste negat.

Ex honesta vindicta sit parcere ini-
micis. Cap. II.

Secundo debet homo parcere inimicis
suis ppter magnā honestatē. nulla em
honestior vindicta de hoste sumi pōt q indul-
gentia liberalis. p⁹inde etiā pagan⁹ Gene-
ca de qttuor virtutib⁹ ait. Scito em magnum
vindictē esse gen⁹: posse ignoscere. Triplex of-
fense gen⁹ pōt hoi irrogari. s. cordis oris z ope-
ris. Lorde scz odiēdo mala desiderando z p⁹si-
milia. ore detrahēdo murmurādo susurrādo i-
famādo accusādo blasphemando hmoi. Ope-
scz offendēdo aiaz psonā substantiā i se z i suis.
His igit⁹ de oib⁹ supradictis honestissimā su-
mere vindictā. vis q nihil relinquat inultuz.
Igit⁹ liberalit⁹ corde ore z opere. si odit te cor-
de dilige eū amoroso corde. si nocuit tibi ore: i
his i qb⁹ licitū ē lauda illū. ore deuotā ofonez
ad deū p eo funde. si xō ope te aut tuos pluri-
mū lesit. aliqd fuitiū vel bñficiū illi impende.
Vindicatio bñdicta z oi pietate z honestate p

cipua z sibi bñ p⁹cta prio pacifica. atq⁹ deo fā-
mo gta. Ido p⁹rosper ait. morib⁹ i sactis pul-
chra ē p⁹cordia pad. hac etiā honesta vindicta
docuit nos vidicare honestissim⁹ dñs ihs xps.
qñ dñat. v. ait. Diligite inimicos vros h⁹ do-
cet vindictā cordis. bñfacite his q vos oderūt
h⁹ docet vindictā opis. Et orate p psequētib⁹ z
calūniātib⁹ vos: h⁹ docet vindictā oris. vis insu-
per honestiorē z gliosiorē d⁹ adūsarijs vris su-
mere vindictā. indulge illis sic p⁹dictum ē oia q
ab eis p⁹ te z tuos facta sūt i p⁹terito: pñti vel in
saturo fieda cuz signaculo cruci. In noie p⁹ris
z filij z spūssacti amē. z dicat ois p⁹ls fiat.

Clere magnanimitatis est act⁹ par-
cere sibi iniurianti. Cap. III.

Certio xō tenet hō p⁹care inimicis suis
ppter magnanimitatē. Est em act⁹ ma-
gni et generosi cordis iniurie obliuisci. pinde
etiā pagan⁹ Aristo. iij. ethicoz ait q magna-
nim⁹ nō ē memor mali recepti. Insup⁹ z Gene-
ca d⁹ qttuor virtutib⁹ ait: si magnanim⁹ fueris
nunq⁹ iudicab⁹ tibi p⁹tumeliā fieri d⁹ inimico di-
ces. nō nocuit mihi s⁹ aim nocēdi habuit: z cū
illū i ptate tua videri vindictaz putabis vindi-
care potuisse. vñ Amb. de obitu Theodosij i-
patoris inqt. Beneficium se putabit accepisse
anguste memorie Theodosi⁹ cū rogaret igit⁹
z tūc ppior erat venie cū fuisset cōmorio ma-
ior iracūdie. z optabāt i eo qd timebat i alijs
vt irascēt. h⁹ erat remediū reoz qm cū h⁹er sup-
oēs ptatez. qñ parēs postulati malebat. qñ q⁹
si iudex punire eqtat iudex nō pene arbiter ne-
q⁹ q vnq⁹ veniā postulati negauit. Et vt ad ex-
empla transeā etiam paganor⁹ in qnta epla ad
Marcellinū d⁹ iulio cesare rectat Aug⁹ q ni-
hil solit⁹ erat obliuisci nisi iniuriaruz. Lucan⁹
q⁹ refert q cū qdā psona vllis ei se opponēt im-
portune p⁹ eū irasci p⁹tenēs ait. Dignū te cesari-
iras null⁹ honor faciet. Aespasian⁹ etiā impa-
tor sic narrat historia Romanor⁹ iniuriar⁹ im-
memor fact⁹ nūq⁹ extitit vindicator. nā z vitelli
inimici sui q cū p⁹cesserat i ipio: z oēs ei⁹ domū
icēdio z morti tradiderat filiā q ex illo supstes
erat alte maritauit alteq⁹ dotaui. De magno
q⁹ Alexandro etiā septura refert q cū qdā qui-
ter eū offendit nec p⁹cib⁹ aliqñz aliqñt recōcilia-
ri potuit: accessit ad illū Aristo. p⁹ceptor ei⁹ di-
cens. Magnifice et illustrissime impator: q⁹s
est q omnes mūdi potentias suo potētū subiur-
gauit nisi cor tuū magnificū: quis omēs reges
terre sue ditioni subiccit nisi mens magnifica
tua. quis em mūdi regna sua potentia supauit
nisi nobilissim⁹ z strēnuissim⁹ anim⁹ tuus: attra-
men docebo te p⁹sed altiorē triūphū atq⁹ dñm
oib⁹ p⁹dictis: si sequi volueris p⁹siliū meū. Qui

De pace et cōcordia inimicorū

Alexā. pfecto se quar piliū tuum. tūc Aristō. ait illi. vince illustrissime impator cor tuū vince animū tuū: vince teipm tūc dominaberis illi cui? imperio totus mūdus subiectus est. Qui em tibi suadet de iniuria vindicare. tu? anim? est victor vtiq; alior: qui si te vicerit non eris victor s; vici. quē si vicerit gloriofiori victoria omib; alijs triūphabis. q; supabis eum q; totū supat mūdū. Ad que vba Alexāder pariendo tibi iniuriāti placatus ē. Et hoc quoq; scriptura sacra asserit Proverb. xvj. Melior est vir patiens viro forti: et q; dominator animo suo expugnatore vrbū. Nam illa est victoria cordis. Hec autē ē victoria corpis. Illa fit viribus pprijs: hec autē fit viribus alienis. Ex emplū quoq; animalū nos accusant. Leo nō capit mures nec aq̄la muscas. Sunt nanq; pleriq; homines viles ac pusilli cordis qui tanto pōdere grauant quodlibet vile atq; omnē mīnīmū vbum. vt illi? nec obliuisci possint nec remittere velint. cum spe etiā aliqd magnū sit ex ignorantia atq; ex fragilitate seu ex necessitate id factū esse pbatur. sed ait ille non: sed ex malicia ppria mihi iniuriatus est. cui merito est respondendū q; lz etiā verū sit. tunc ei etiā amplius compatiendū est cum infirmus et infanus sit. Cōtra tales Augustin? ait. Magna durities est nō cōpati infans nec amare infirmos. quos antea diligebamus sanos. et Boetius etiā ait. Bonos q̄s nisi stultus oderit: malos odisse etiā rōne caret. vnde Seneca ait. si magna nimus fueris. nūq; tibi iniuriā fieri iudicabis. Magna deniq; gloria honor fit homini et est hac magnanimitate iniuriantes et iniurias superare: cōtentiones et lites deuincere. guerras et inimicitias anima nobili supare. Proverb. ij. Salomone testāte atq; dicente. honor ē homini qui sepat se a cōtentionib;. et contrario. Redecus est homini qui se contentionib; imiscet. vix absq; sumptib; tuis noscere cui liberalliter scriuire velis cum a te seruitiū postulatur: ne videlicet p ingratitudinez simul seruicium cum amico amittas: atq; cui seruiciū impēdisti tibi inimicum reperire contingat. Considera hominē sibi iniurianti facile dimittentē magnanīm? q̄dem est. omni tali poscenti te tribue semp reperies q; de seruitiū gū nō parcat ille iniuriam. Vilis animi atq; cōditionis est: et in quolibet seruitiū ingratus erit. Nam imemores sunt gratie qui memores sūt offense. Merito ergo vinarijs colatorijs simulari possint. in quibus feces vini ponunt que in fundo vegetis remāserunt. vt inde vinū clarū coletur. ipa sola fece in fundo colatorij remanēte. Sic huiusmodi homines viles p obliuiofam ingratitudinem effluentis beneficiorū vinūz. iniuria-

rum feces tū per reminiscentiā non indulgentes tenent.

Rex perfectissima et ardentissima charitate tenet homo iocūdo corde pccere inimico suo. Caplm. m.

Quarto q̄dem tenet parcere inimicū ppter excessiuā charitatē. a natura corrupta ita incendit homo ad iram atq; vindictā q; luminosa rōne ex fide et ardētī charitate nostra irascibilitas atq; vlciscēdi libidorefrenet. semp cōcupiscimus illas nobis iniurias vindicare ideo vt ad affectionē inimicorum nos induceret saluator noster. Matth. v. ait. Diligite inimicos vros benefacite his qui oderunt vos et orate p psequētib; et calumniātib; vos. Et lz supra articulo pmo. c. j. declarata sūt hec tria pcepta in q̄tum scz ad eā necessitate tenemur. tamē hic iterū declarant in q̄tum ad illa per pfectionez consilij a domino exhortamur. nam in pmo exhortatur ad affectuosam cordis dilectionē. In secūdo ad affectuosā opis exhibitionē. In tertio ad affectuosam oris locutionē. In primo pcepto hortatur nos ad affectuosā cordis dilectionē cuius ait diligite inimicos vestros. Circa quod aduertendū est q; ceteris paribus diligere inimicū magis meritoriū est: q; diligere amicū. et h triplī rōne. Primo ppter maiore charitatē. scilicet cūdo ppter maiorez liberalitatē. tertio ppter maiorez difficultatē. Primo ppter maiorem charitatē. Nam sicut pcedētib; patet inimicorū dilectio est ex motu gratie nō nature. Cū nisi adsit gratia qua vincat natura: valde difficile est diligere inimicos. Proinde glōsa sup p̄dicto verbo merito ait. hec ē latitudo psumate charitatis. Secūdo ppter maiorez liberalitatē: q; nō ex debito meriti pcedētis. ideo diligere inimicū accedit ad pfectōez virtutis: maioris em virtutis et etiā pfectōis ē: q; gratuitū cōprobat. Tertio ppter maiorez difficultatem et arduitatē. q; ad diligendū inimicū agēs iuenit maiorez difficultatez ex pte sua: q; optet eū supgredi suas naturales inclinatioes. nec p in hūc actum exire sine forti et magno conatu. nec hz motuū cui inital nisi tātmōdo deum. Preterea iste act? i ordine naturali p̄supponit amicorū dilectōez. vltra h etiā addit. Voluntas em q; negligit vel odit amicū: mīme apta ē assurgere ad dilectōez inimicorū. In actu xō dilectōis amicorū defacili xō hō egredi p̄t: q; oppositū ē q̄si repugnās nature. vñ et hz ibi hō multiplex motuū et auxiliū p̄ter deum. Hinc Bern. ait amare amātē nature ē: nō amātē vero hūicū cogere ad amōzē inimicū pfectōis est christi. In secūdo vero pcepto hortat dñs ad

affectuosa opus exhibitione cum subdit benefacite his qui vos oderunt. id est non tamen benefacitis et subueniatis inimicis vestris cum sint constituti in magna necessitate. verum etiam ex charitatis fervore et ex ardenti affectu de eis servatis. quando non sunt in tali necessitate et maxime propter tria. Primo propter nature conformitatem. Secundo propter propriam utilitatem. Tertio propter divinitatem. unde Esai. lviij. Carnem tuam ne desperes. Secundo propter propriam utilitatem. Naz Chrysostomus ait. Si benefeceris inimico tuo amplius fecisti scilicet quam obligatus esses. Tertio propter divinitatem. unde Gregorius in pastoralis ait. Vir-tus est coram hominibus inimicos tollerare. si ma-ius est coram deo est eos diligere. quia hoc so-lum sacrificium deus accipit: quod ante oculos eius in altari boni operis charitatis flamma incendit. In tertio precepto hortatur nos dominus ad affectuo-sam orationem. ideo subdit. et orate pro per-sis. et calumniatoribus vos. quantum sit apud deum ultra generale orationem affectuosa in speciali oratione. Orare pro inimico ostendit Gregorius dicens in moralibus. Proditoris auribus illa maxima oratio com-mendatur. qua pro inimicis quam itercedere nitimur. Talis etiam oratio ut idem ait etiam in nostris aliis aliis orationibus mixta exaudibilis reddit. Quid est enim quod Moyses Samuel et Helias in postu-latione aliis preferunt: nisi quod isti tamen in serie ve-teris testamenti pro inimicis orasse leguntur. Moyses a populo lapidibus impetitur: et lapidibus tibus deprecatur. Samuel a principatu ejicitur et ait. Absit a me ut cesses orare pro vobis. iij. Regum. xij. Helias etiam oravit pro Achas inimi-co suo. Quantum grata sit deo talis erga inimicos excessiva charitas: patet exemplo beati Bernardi. pri-mi socii beati Francisci. de quo legitur quod cum prope obitum esset. rapto est supra seipsum in extasim: tan-demque ad se reversus ad fratres ait. Deo gratias me-cum agite fratres: quia misericors dominus a pena pur-gatorij me absolvit. nec vere dicere possum: quia fuerim frater minor nisi in vno tantum. Luncque quod esset illud vnum fratres interrogaret ait. illud vnum est quod nunquam offendit me homo quando specialis quidam amor mihi nasceretur in corde ad illum amplius diligendum quam ante. vis autem audire huius ferven-tissime charitatis sublimem gradum et ferventissi-mum actum. Audi Chrysostomus qui ait. Queris si ti-bi iniuria cum est a fratre vestrum debeas eius ami-citiam querere. et respondeo quod sic ut duplicem gloriam con-sequeris scilicet quod iniuria passus es et indulgisti et quod prior rogasti.

**Articulus. iii. quod propter dilectionem
primi debet homo parcere inimicis
ex quadruplici ratione.**

Uertius principalis amor ad pacem et con-cordiam primorum produciens est amor primi et de hoc subdit propheta dicens. Iba-bitare fratres in unum. Item quod Mattheus. xviij. dominus ait. ubi enim sunt duo vel tres congregati in no-mine meo ibi ego sum in medio eorum. In nomine quidem ihesu qui salus interpretatur. Duo vel tres aut mille vel decem milia etc. tunc congregati sunt: quan-do inter primos et in multitudine populorum par et concordia salutifera habetur et possidet ad talem pacem et concordiam acquirendam et posside-dam quattuor rationes inducere debet. Nam de-bebent homo parcere inimicis. Primo propter uni-tatem nature. Secundo propter gravitatem guerre. ter-tio propter bonitatem misericordie. quarto propter utilitatem exemplaritatis bone.

**De unio ipsa nature inducit pacem
inimicis. Cap. i.**

Primo debent primi se invicem pacifi-care propter unitatem nature. Item enim apostolus christus est caput nostrum: nosque membra eius. quod et apostolus monstrat cum ad Ephesios. iij. ait. Quoniam sumus invicem membra atque mutuam compassionem esse naturaliter inter membra. s. Cor. xij. ostendit apostolus dicens. Si quid patitur vnum compatiuntur ei omnia mem-bra: sicut patenter experientia docet: nam si pes casu offenderit statim subvenit ei manus. si vero ca-put fuerit lesum: manus statim succurrit illi. Si militet si manus vel dens linguam leserit. omnes sibique invicem parcunt compatiuntur. et sollertes subve-nire non cessant. Quis enim tam demens ut si ma-sticando dens memorderit linguam ad vindictam lingue extrahat sibi dentem: aut si manu scienden-do panem alteram vulneraverit manum. manus lesa de ledere vindictam sumat: aut si pes pedem leserit: atque pedem flagellet. perfecto sancta et verissima est sententia. Augustinus de civitate dei ait. spiritus enim humanus nunquam vivificat membra nisi fuerint unita. Sic spiritus sanctus nunquam vivificat ecclesie membra nisi fuerint in pace unita. talium corda pacifica et unita sunt. quod in artis necessitatibus et angustis populo gratias et divinas promissiones im-petrent apud deum. Proinde Iulianus super Mattheum ait. instantius humane pacis christus concordie studuit. ut unitatis merito omnia que a deo prece-da sunt impetranda esse confirmet. et ubi duo vel tres pa-ri spiritu et voluntate collecti sunt ibi se medium eorum polliceatur futurum. Mira res aures si passeret galline et grues et ceteri volucres celi aialia et cuncte bestie fore in genere suo naturali pugnare et altera alteri adversari. tamen statim paci-fice simul ad pastum atque ad potum currunt simul pacifice comorantur. et vivunt. et ad omnes famili-aritatem conveniunt. solus homo ferocissimus bestiarum

De pace et cōcordia inimicorū

Et in hoc cūctis crudelior aiantib⁹ terre: ad pacē redire nō pōt. **D**isce infelix mulier q̄ iniuriā tibi p̄cere non potes. discē inq̄ a gallina tua et tu infelix homo ab animantib⁹ tuis iniuriā obliuisci: redire ad pacē. dimittere offendenti mēbrum vnius capitis xpi tecum est cui indulgere nō potes: imo vt et verius dicam nō vis: frater tu⁹ est: de quo vindictā sumere cupis. imago dei tecū ē quā trucidare desideras et expectas. Et qđ mirabilius est impij peccatores in malis sūt p̄cordes et p̄ciues et qñq̄ vterini fratres: et p̄sanguinei multi sūt i bonis discordes vnde **H**iero. ait. Infelix p̄ls dei non pōt i bono tantā habere p̄cordiam q̄ tā mali hnt i malo. nec intelligūt qđ ait **B**oeti⁹. Posti ne igit q̄ omne qđ est tam diu manere atq̄ subsistere pōt qđ diu sit vnū: s̄ interire atq̄ dissolui p̄ter qñ vnū esse destiterit. Proinde d talib⁹ **E**see x. dicit. Diuisū ē cor eorū nūc interibūt.

Consideratio malignitatis guerre cogit parcere inimicis. Cap. ii.

Ecundo debent homines simul pacificare ppter prauitatez et malignitatem guerre scz inimiciāz et diuisionū pleriq̄ insipientes nō cōsiderant q̄ mala spiritu/alia corporalia et tēporalia oriūt ex discordia diuisione et guerra. Quod exp̄mere volens spiritus vnitatis et pacis. **A**poē. xiiij. p̄ **I**ohēz apostolū mystice scribit vbi dicitur. Vidi bestiaz ascendentez. de mari habentē capita septem et cornua decē. et sup̄ cornua eius dyademata decem. et sup̄ capita eius nomia blasphemie. hec siq̄dem bestia p̄ tropologicū intellectum est seuū atq̄ crudele odiū qđ inimicorū cordibus ex iracūdia et cordis amaritudine generat: bestia qđem ab animali differt. qz bestia et nō animal crudele est. Vñ merito p̄ eā crudele odiū designat. talis bestia de mari tunc vere ascendit: cū de corde amaricato odiū p̄ sup̄biam cōualefcit. sicut dicit **E**sa. lviij. Cor impij q̄si mare feruens scz p̄ turbationez et iram: qđ quiescere nō pōt. qz ad vindictā p̄tinue cōcitāt et incalēfcit. hec bestia septē habet capita: qz ex tali crudeli odio vniuersa vicia generāt. Decē q̄ cornua ei sunt: qz oib⁹ decē p̄ceptis impie aduersat. nec tamē erubescit de impietate. imo potius generat in eis. sicut dicit **P**rouer. ij. Letāt eūz malefecerint et exultāt in reb⁹ pessimis. ppter qđ **I**oh. subdit. et cornua eius decē dyademata. Dyadema est signū glie. vt mystice innuat q̄ de p̄petratis malicijs et vindictis impie gl̄iant. Vñ merito eis dici pōt qđ gl̄iaris in malicia q̄ potens es int̄tate. s̄ qz felicia q̄ sibi diuina miscdia ex pietate dispēsat p̄mittendo sue p̄uidentie arrogat imprudent. et in fortu-

nia sentit ex diuina impietate venire q̄ sūt blasphemie impijssime s̄ deū: idō subdit et sup̄ capita ei⁹ nomia blasphemie. **S**ed de talib⁹ p̄phetā ait. Fructū eorū de terra pdes et semē eorū a filijs hoīz. qm̄ declinauerunt i te mala. talis autē odiū bestia de cordis amaritudine surgēs. p̄ pacē et inimicorū p̄cordiā extinguit et necat qz sic amotiōe lignorū extinguit ignis et ex adiutiōe illoz magis p̄ualefcit: sic ex multiplicatiōe iniuriāz et vindictāz atq̄ ex indulgētia remissiōe eorū odia et aīoz charitas et trāq̄litas suscipiūt incrementū: et h nō tñ in offēso s̄ in offēdēte. Proinde ad **R**oma. xij. in fine apls ait. Noli vinci a malo s̄ vince i bono malo. Ille qđ ē a malo vincit. q̄ ab odio et vindictā desiderio sup̄at. Ille q̄ vincit i bono malo. q̄ cū p̄rio se pacificādo vincit aīm suū. et malū desiderii cordis sui. Sūt tñ pleriq̄ q̄le dicūt p̄cere inimicis suis nec velle eis nocere: tñ nō posse eos videre. nec insup̄ volūt cū eis loqui. s̄ qz **C**hryf. in li. de cōpunctiōe cordis tractās illō dimitte nob̄ debita nra ait. si tāti modo nō ledeas eum q̄ lesit te. auertis te tñ ab eo ne libēter eū videas: manet sine dubio vultus i pectore et dolor augefcit in corde. qđ si ē nōdū vtiq̄ qđ xps mādauit explet: nunqd̄ tu ita vis p̄piciū tibi deū fieri. vt nō quidē ledat auertat tñ se a te: et peccatorū tuorū memoriaz teneat: et videre tenolit. Igit quales vis erga te deū esse cū delictorū veniā poscis. tales te exhibere te debes his qui delinquūt i te: de h tñ pleni⁹ tñ supra s̄mōe. vij. arti. j. ca. ij. dictū est. Sūt etiā quidā alij hoies duplices et filati. de quib⁹ p̄pheta ait **L**oquunt pacē cū p̄rio suo mala autē in cordib⁹ eorū. s̄ qz etiā **A**ug. d̄ verbis dñi ait. Ne dicas in lingua ignosco: et corde differas. nouit enim cui dicas. Dimitte nob̄ debita nostra et. vocem tuā hō audiuit. s̄ p̄scientiā tuā deus inspicit. **M**eli⁹ est cum clamās ore et dimittis corde q̄ q̄ sis blādus ore et crudelis corde. nec tñ imprudent agas sicut quidā insipientes q̄ in recōciliatiōe quā faciunt cū aduersarijs occulta tunc et scandalosa crimina manifestant. sequere p̄siliū **I**oh. **C**hryf. q̄ sup̄ **M**atth. ait. Si cogitatu offendisti: cogitatu recōsiliare si x̄bis x̄bo. si facti factis. **V**isi em̄ quē facti lefisti factis lacaueris: sine causa oras ad deū. sine causa elemosynas facis verebus quib⁹ aliq̄s expoliasti. Quid em̄ p̄dest si vn⁹ ad deū p te orat: et ali⁹ aduersum te deū interpellat. **I**uxta illud **E**cēi. xxiiij. Bona iniquorū non approbat altissimis.

Si cōsideretur quāta sit misericordia bonitas quilibet idulgebit inimicis. Caplm. iii.

Certio aut tenet quilibet pccare inimicis
ppter bonitatem misericordie scilicet et bonitatem.
Tanta enim bonitas pietatis ut sicut ex
discordia et guerra innumerabilia sequuntur mala
Ita ex eius corde pietate inestimabilia sequuntur
bona. pnde. j. **Chimo. iij.** aplos ait. **Pietas**
ad oia valet pmissione huius vite que nunc est et fu
ture. **Ite** duo sunt genera pietatis. vnu corpale
et aliud spirituale. **Corpale** quidem in septem miseri
cordie opibus distingui huius. que sunt pascere esuri
entes: potare sitientes: colligere hospites: vesti
renudos: visitare infirmos: visitare incarce
ratos. **Que** quidem tante virtutis sunt. quod talia ex
ercites ut dicit **Matth. xxv.** audire in die iudi
cij a domino merebuntur. **Venite** benedicti patri mei
possidete patrum vobis regnum a constitutione mundi.
Esuriui et dedistis mihi manducare. **sitiui** et
dedistis mihi potum. **hospes** eram et colligisti me
nudus eram et coopulisti me. **Infirmus** eram et vi
sistasti me. **In** carcere et venistis ad me. **His**
autem que talia opera non exercuerint dabitur ut
patet supplicia sempiterna. **De** mortuorum sepul
tura non fit ibi mentio: quia misericordie opera primis
sunt in quantum sunt membra christi. sed mortui in quantum
in mortui non est membrum christi. nam christus spiritus vivus
est. ut dicit **Mat. vij. c.** ad hebreos. sed de sepul
tura fit mentio **Cob. ij.** **Aliter** pietatis gen
us est spirituale. et in septem opibus spiritualibus habet di
stingui. scilicet docere ignorantem consulere dubitanti.
corrigere delinquentem. consolari tristem. portare
onerosos. orare pro omnibus et remittere offen
denti. **Ad** omnia supradicta opera reducuntur cete
ra opera pietatis et corporalia et spiritualia. **Magna**
vero differentia est inter ista duo genera pietatis
videlicet quantum a corpore distat. **Ma** si tantum bo
num est pascere esurientes: quanto melius est docere ig
norantes? **Si** tantum bonum est potare sitientes. quantum
melius est dubitanti consulere et sic de aliis. **Igitur**
si facientes talia corporalia opera pietatis merentur
consequi premia regni eterni: quanto magis que spiritualia
opera impederunt. ut **Cassiodorus** ait. **Si** quis odium
dimiserit et pro inimicis oraverit. ante tribunal
christi audacter dicere poterit scilicet libera domine di
mitte quod dimisi. **Et** merito quidem propter iniurias
dimissionem et concordiam fratrum celestia dona do
nant. cum **Augustinus** dicit in **Enchiridion**. **Multa** sunt ge
nera elemosinarum que cum facimus adiuuamur ut
nobis dimittatur peccata et ea nihil maius est. quam cum cor
de dimittimus peccata. **Notandum** etiam quod **Gregorius** in
Moralium ait. qui dimittit et non dat: et si plene opera
tus non est. meliorem tamen partem misericordie tenuit. qui vero
dat et mime dimittit: omnino nullam misericordiam facit.
quia ab omnipotenti deo munus ex manu non accipitur
quod obligato corde in malicia perfert. **Ex** dictis cla
rescere potest quod per peccatum peccata presequuntur remissionem
teste apostolo **1. Cor. ix.** ait. **Qui** per peccatum peccata

et metet. et qui seminat in benedictionibus et benedictionibus
bus et metet. **Et** iterum **Esai. xxvij.** dicit. **In** mensura
mensura cum abiecta fuerit iudicabit. **Fac** igitur
tibi de mensura misericordie dei optimam portionem.
nam sic ait **Augustinus**. **Unusquisque** tale indulgentiam acce
ptur est a deo qualem ipse dederit proximo. **Et** iterum
Eccli. xxvij. dicit. **Relinque** primo nocenti tibi. et
tunc deprecanti tibi peccata dissolventur. **Non** homini suat
ira. et a deo querit medelam? **In** homines silez sibi non
huius misericordiam. et de peccatis deprecatur veniam. **Ipe** cum
caro sit suat iram: et deprecatur querit a deo. **Quis**
enim exorabit pro delictis illius? memeto nouissimo
rum et desine inimicari. **Et** iterum **Mat. vij.** dum
ait. **Si** dimiseris hominibus peccata eorum: dimittet et
vobis pater vester delicta vestra. **Si** autem non dimiseritis
hominibus nec pater vester celestis dimittet vobis peccata vestra
vni autem predicta verba orare nos docens ait. **Di**
mitte nobis debita nostra etc. quod expones **Augustinus**
ait. **Si** non dimittit iniuriam que tibi facta est non orati
one pro te facis sed maledictioem super te induci: cum
dicas. **Dimitte** nobis etc. **Ratio** eorum est. quia qui alteri
se ledenti non peccat. charitatem se non habere ostendit
sine qua non est hominis salus sicut patet per **Augustinum**. de peni
ti. vij. c. nullus.

Miranda exemplaritas oris ex li
bera dimissione iniurias. **Cap. iii.**

Quarto debet homo pccare inimicis propter
utilitatem exemplaritatis bone. **Miranda**
edificationis est exemplum libere remit
tere inimicis quod quidem non tantum deo sed etiam hominibus
gratum est. ideo **Eccli. xxv.** scriptum est. **In** tribus
placitum est spiritui meo que sunt probata coram
ipso deo et hominibus. concordia fratrum: amor pro
ximorum: et vir et mulier bene sibi consentientes.
Multa enim grata sunt deo sed non hominibus. sicut
humilitas patia castitas paupertas obia et filia
Multa que sunt grata hominibus sed non deo: ut au
raria luxuria superbia cum similibus. **Sed** et multa
deo simul et hominibus grata esse probantur. sicut patet in
his tribus de quibus dicit **Eccli. ibi** s. **Primum**
vero est concordia fratrum que maxime consistit in ani
morum consensu. coniunctui unitate fidelitate. iuxta
laborum atque bonorum distributionem. necnon et cha
ritatiua subuentione. **Quod** angelica vita et ex
emplaritas hominibus bona videre aliquos
fratres spirituales vel corporales atque carnales:
quando minores honorant et in omnibus proponunt
maiores: et maiores minoribus dulciter comode
scendunt. fideliter regunt atque equales insuper
omnes inuicem se supportant in charitate in vin
culo pacis. **Tales** quidem in terra iam angeli
ce puerantur. ad quos **Cassiodorus** super **Pri
scam** hortatur dicens. **Habeatis** unitatem spiritus
in vinculo pacis. nec inueniri potest forma expre
ssior angelice conversationis: quam unitas socialis.

De pace et cōcordia inimicorū

Secundū est amor primorum. qui quidez inter ciues luculēter esse apparet. cum vnus alterum onerat sed honorat. **I**uxta illud apostoli ad Roma. xij. **H**onore inuicem puenientes. Item cuz ciues ciuem supportant et nō iniuria eos grauāt sūm etiā aplm ad Eph. iij. vbi ait Supportātes inuicē in charitate. **I**nsup cū ciuis ciui offensam donat. sicut hortat apls ad Eph. v. dicens. **E**stote inuicem benigni misericordes. donātes inuicem sicut xps donauit vobis. **T**ertiuū est vir et mulier. i. maritus et vxor sibi bñ pſentientes. nō male in bono aut in malo: sed bene in bono: nō autē in malo. nō in carnalitatib⁹ et lasciujs: non in vanitatibus corruptiuis: nō in alijs offensionib⁹ damnatiuis. sed in his que decent matrimoniū pudicū affectū verbū et obsequiū pium et deo deuotū. **S**ed si contra p̄dicta tria contrariū videatur: non tñ deo et omnib⁹ superis ingrātū et odiosum erit. verū etiā iusti et iniusti inde scandalizabunt. **D**e hoc referaz exemplū notabile qd contigit diebus nostris videlicet in anno dñi Mcccc. xix. in caluario mōte iuxta dominicū sepulcrū sūm relata fide digni fratris tūc Guarbiani in cōuentu mōtis syon. atq; huic stupendo miraculo assistētes. **V**enit em̄ tunc temporis **H**yspanie partib⁹ galea quedā pegrinorū dñicū sepulcrū visitare: ceteraq; loca terre sacre. cūq; in itinere essent in galea sacris constricti. vetula quedam volens de loco in locū trāsire casu impēgit pede in cuiusdā adolescentulū pedem. ex quo cecidit leui eq̄dez casu corpore q̄ illelo. ex inde tāta indignatōe et odio p̄tra illum adolescentē repleta est. q̄ cū puenisset cuz ceteris pegrinis ad locū nostre redēptiōis. id est. ad caluarie montē adolecēte ab ea humiliter veniā postulāte illi talē leuem offensā parcere noluit: ac vt moris est puenientibus alijs pegrinis ad humilē ac deuotā cōfessionē atq; sacra cōmunionē anteq̄ visitēt illa sacra loca. **I**nter alios accessit ad p̄fessionē adolecētul⁹ ille q̄ inaduertentē leserat mulierē. hīc narrauit cōfessori narrauit scandalū qd de eo inocenter sūperat vetula illa. statim mittit a p̄fessore ad vetulā illā postulatur⁹ veniā et innocentia nihilomin⁹ ostensur⁹ qd qdē humiliter i p̄sentia multitudinis pegrinorū implente et illa exhortantib⁹ ad hēaz alijs pegrinis remittere dēnegāte ad cōfessorē reuertit adolecēs indicans duriciē mulieris remittit bis et tertio ad eādē genib⁹ flexis et brachijs cācellatis cūctis pegrinis ad indulgēdū adolescentulū inoconti exhortantib⁹ et exorantib⁹ eā. **I**lla vō indignata et a diabolo iā obfessa oblita aie sue laborū atq; discriminū p̄teriti itineris. oblita sacrati loci sanguinez saluatoris. oblita illius qui in cruce

ibidem pendens non tñ large pepercit verum etiā ardenti charitate patrem p suis crucifixoribus exorauit oblita diuie misericordie atq; iusticie dei tñ memor iniurie ad indulgēdū adolescentulū nullo modo potuit inclinari. **J**udiciū sūmi dei. o tremēda iusticia diuie seueritatis dum iuuenis ille cum ceteris peregrinis suscepit dominicū sacramentū. vetula illa a demone iam arrepta in cystemā que quasi p vīginti passus distabat abiens veloci se impetu p̄cipitauit. et qd mirabile ē multis circa cystemā existētibus vt haurirēt aquā satis d paruo cystemo ore nullus de eius preceptis p̄cipio aut casu. nisi q̄ ex strepitu aque et ex varijs argumentis illā esse autumātes velociter ad remedia cucurrerūt. atq; inde eam anima et corpore mortuam extrahēbāt. qua visa stupētes ac rememorātes seuitie eius timuerūt iudicia dei. **V**iscant igit hic omnes aie duri cordis ac nolētes p̄cere inimicis. q̄ sicut **I**aco. ij. scriptū est. **J**udiciū sine misericōdia fiet ei q̄ nō fecit misericōdia. **I**ntuere rōnalis aia i speculū exemplo rum dñi nostrū ih̄m xpm in cruce pendētē: et cōsidera hec tria que lapides nedum corda hominū mouere atq; p̄fringere debēt. affectū cordis. verbum oris. et actum operis. **P**rimo contemplare affectū cordis tanta qdē flāma dilectiōis ardebat cor suū vt nō tñ p omnib⁹ peccatorib⁹. imo p toto humano genere volūtariē se obtulit morti. verū etiā pro suis crucifixoribus singulariter dignatus est et voluit mori licet i mult⁹ exigēte eorū culpa fruct⁹ passionis nō fuerit subsecut⁹. nā i tāta dignatione maior fuit charitatis ardor atq; excessus mōti se tradere p crucifixorib⁹: q̄ p alijs offendētib⁹ deū q̄ manifeste p̄t̄ cū p̄mū x̄bū qd i cruce ptulit p̄ncipalit⁹ p suis crucifixorib⁹ exorauit: q̄ sic idē dñs **M**at. xij. ait. **E**x abūdātia cordis os loq̄t. **B**on⁹ hō d bono thesauro cordis sui p̄fert bona. **S**cō p̄ticularit⁹ cōtēplare x̄bū oris. **I**nestimabil⁹ dignatio redēptoris. **I**ncōphēsiibil⁹ latitudo sui amoris. **I**ncōestimabilis dulcedo sui cordis et oris. qui sicut **B**ern. sup **L**an. ait. **F**lagellis cesus. spinis coronat⁹. clauis p̄fossus. patibulo affix⁹. obp̄robrijs saturat⁹. oim tñ dolorū inemor inq̄t p̄f̄ i ḡsce ill⁹ q̄ nō sciūt qd faciūt. ait em̄ **P**̄f̄ dulcissime. p̄f̄ amā tissime. p̄f̄ desiderā tissime. a p̄f̄no noie amoros⁹ fili⁹ cepit: et suo blādiēs genitorū tali filio nihil debē negare et cludit. deniq; efficacissime petit dicēs. **I**ḡsce **N**ec ait **E**xamina p̄sidera pōdera. s̄ i ḡsce inq̄t. vt n̄ras doceat offensas nō examinare nō pōdere: nec etiā p̄f̄derare. s̄ obliuioni oīno tradē. et toto corde et pleno ore atq; efficaci ope indulgere. **I**nsup et viscera cordialis cōpassionis sup crucifigētes

eum effundēs ait illis. q. d. qz sunt cecī: sūt in fr
mi. sunt corrupti. nec nō ex infectiōe nature ad
malū pñt. quasi dicere velit. Non pmaneat p
spūs indignatiōis tue in illis cum nō sint spūs
separati. qui ex impia malignitate offendāt sed
ex pondere sue infecte carnis his sceleribz imer
gunt. **B**emū qz subdit. qz nesciūt. s. creatōis be
neficiū amoris mei infinitissimū bonū: redem
ptōis mee inestimabile pzeiū. eterne glorie in
terminabile premiū. sui sceleris incōsiderabile
malū. neqz eterni supplicij infinitū tormentū. iō
nesciūt qd faciūt. **T**ertio cōtemplare actū ope
ris. qz omīs actus christi pendētis in cruce cla
mant pietatē et misericordiā. **V**ide o fidelis ani
ma in brachioꝝ extensiōe amplā. a pietate pa
terne impetrationē. receptarū iniuriarū largā
remissionē. oīuz cordiū piam attractionē. oīuz
affectionū miram transformationē. oīuz aīorū
duroꝝ pfractiōē et liquefactionē. **V**ide caput
inclinatū ad osculādū manus pforatas ad lar
giendū. latus apertū ad diligendū: pedes cōfi
ros ad tecū cōmorandū. totū corpus extensū
ad totū largiendū. vt et tu qz iniurias passus es
discas amore sui tibi iniuriatibus liberalissime
indulgere. qz amore tui dignatus est mori. **S**ur
gatur igit vñusquisqz et quilibet iniurias hu
mīlter genuflectēs ab offēso deposcat amore
offensū offēsi xpi offēsas corde et ope dimit
tat. et qd meriti et pfectōis sūme magnū ē signū
offensū pueniēs offēdētē nō tñ libere sibi in
dulgeat. **V**erū etiā veniā et indulgentiā dulci
ter et humīlter poscat. et luentibus omnibus:
corā deo et christo **I**esu cum lachrymis cū cla
more cordis et oris pacē et misericordiā postu
lantibus imutuis amoris amplexibz et osculo
pactis indulgentiā et remissionē mutuā miscō
ter faciētes misericordiā impetretis a p̄re mise
ricordiārū et dñō nostro iesu christo. **Q**ui cum
patre et spūscō gloriofus vīuit et regnat in se
cula seculorū. Amen.

Seria. ii. post dñicaz oliuarū et etiā
infestinitatibz beate vginis: et maxie
natiuitatis pceptōis et annūciatōis.

Sermo. LI.

Sicut sol oriens

mūdo **E**ccli. xxviii. Sacramentū
gloriose virginis matris dei subli
missimū ad reuerendū. deuotissimū ad tractan
dum dulcissimū ad ptemandū hodie dilectis
simi pponit nobis. gloriofa equidē dies ista q
subar solaris luminis nobis affert: dum conce
ptam vel natam seu annūciatā nobis p̄nunciat
dei infem. **E**leuamus igit oēm pietatis affectū
efferamus omnē nostrū conatū: erigamus et il

lustremus cūctis viribus intellectū: ad illā que
vigore: dulcore: atqz splēdore suo cūctas pi
as mentes inflamat inflammas illuminat.
illuminatas roborat. vt sciant velint et possint
filij sui vestigia imitari: qz sicut sup̄a. **E**ccli.
testat ipsa spūaliter est sicut sol oriens in mūdo
In qbus verbis sapiētia dei describit triplicē
gratiosum beate vginis statū. **P**rimū cōcepti
onis. scdm natiuitatis. tertū annūciatōis.

Primū. s. eius cōceptionē dicit esse. sicut so
lem: quasi cum est post mōtes in auroza. qz ad
huc clausa erat in vtero mris sue in tpe sue con
ceptōis et de illo statu virginis **C**antu. vi. ange
li dicūt. que est ista que p̄gredit quasi auroza
cōsurgens. **S**cdm eius statū. s. natiuitatē di
cit orientē solē. s. cum ascēdit a montibz oriētis
ac irradiat mūdū in ortu suo. et de p̄dictis duo
bus ppha ait dicēs. **T**u fabricatus es aurozā
et solem. i. beatā virginē in cōceptōe eius et na
tiuitate. **T**ertū eius statū. s. annūciationē
et obumbrationē spūsancti dicit esse quasi so
lem in mūdo. i. in altitudine celi cū ascēdit sup
emisperiū nostrū in sūmo caloris estu. **S**ic fuit
beata virgo in cōceptōe filij dei.

Articulus. i. de quattuor admirā
dis gratijs: quibus repleta fuit beata
virgo in sua cōceptōe.

Primus status beate virginis fuit sue
pceptōis. et tunc fuit beata virgo sicut
sol in auroza p̄surgēs. **I**n hoc statu cō
templemur inter alios quattuor eius splēdores
Primus dñ sanctitas. scds claritas seu lumio
sitas. tertius charitas. quartus tranquillitas.

Be triplici sanctificatione sanctifi
catorū: et de admirāda sc̄tificatōe bea
te virginis in sua cōceptōe.

Capitulum. i.

Primus splēdor eius sanctitas dici p̄t
dimissis aut scolasticis bellis circa vir
ginalē cōceptū: triplicē sanctificationē ad p̄ns
discutiam. **P**rima est generalis. scda specialis
dicif. tertia maternalis dicif. **P**rima est sancti
ficatio generalis. **E**t hec quidē i illa qua sancti
ficant hoīes p ecclīastica sacra: qd fit maxie p
baptismū. et talis sanctificatio duo bona in ho
mine operat. **P**rimo enī remouet culpā. scdo
cōfert grāz. tertio xō nō remouet sed remanet
scz peccati fomes et pñitas ad peccandū: qz et
venialiter et mortaliter taliter sc̄tificatus pecca
re pōt. **S**cdā est sc̄tificatio specialis. et talis per
grām spūsancti cōdonat. ponit aut hec sancti
tas animā in statu iusticie cōsumate. **E**t opat
in ea tria. **P**rimo remouet culpā. scdo confert
gratiā: tertio remouet pñitatē. ne posset facili
ter homo mortaliter inq̄nari. **C**um igit omīs in

De festiuitatibus beate marie

In istatibus concipiant: nemine vnq; mortaliū inter materna viscera legimus sanctificatū. preterq; hieremiā et beatū iohē baptistā. q; de beata virgine nulla sit ambiguitas sicut dicit infra lōge tñ maior sanctificatiōe hieremie fuit sanctificatio iohis baptiste. Ille qdem in matris utero sanctificatus fuit sicut legit hierē. j. vbi dicitur. Priusq; te formare in utero noui te: et ante q; exires de vulua sanctificaui te. Iohs xō spūscō repletus annūciat. **Uñ** Lu. j. ait de iohāne angelus zacharie. Spūscō replebit ad huc ex utero mris sue. Multo qpe excellentius est spūscō repleti: q; a spūscō sanctificari. Ibi enī sanctificatio emundationē. hic repletio vltra hoc grē mūdationē designat. Deniq; apli qui manibus suis tractauerūt de xpo vite cum vt dicit Ioh. xx. spūscū iam de saluatoris acciperent afflatu tandē qnq; gesimo a resurrectōis die ad illū gradū ascenderūt. vt **Actu. ij.** de eis diceret. Repleti sunt omnes spūscō. Et lz spūscū sanctus largiori tunc munere credentiū corda repleuerit: hoc tñ iohānes in utero legit affectus. qd applica cellitudo largiori pmissione meruit obtinere. q; etia apli tunc fuerint tanta spūs copiositate firmati vt omne mortale peccatū facilliter potuerūt vitare. et etia frequentia venaliū. nō tñ credo eos fore factos impossibiles ad peccandū. atq; fideliter credo esse tenendum: qz illi duodecim athlete veri mūdi expugnatores tanta tūc grā supuestiti fuerint: qd difficillimū fuisset eos ruere in mortale culpam. tñ firmiter asserendū est q; nunq; mortalit peccauerūt. Tertia xō fuit sanctificatio maternalis. Et hec remouet culpā originale: et confert grām et hec etia remouet pñitātē ad peccandū tam venialiter q; mortaliter. Et hec fuit i beata virgine maria matre dei. sane deus ipse eternus sicut mira sua sapiētia creauit oia. sic illā benedictā matrē suāz talem cōdidit et sanctificauit in tpe: qualē eam sanctā elegit in sua eternitate. Et talem tam nobilitate nature q; pfectōe grē cōdidit mrem: qualē eam decebat hēre suā gloriofissimāz maiestātē. qz in ea et de ea debeat sumere qd in eternū sibi erat vnitū vnitātē psonē de q; exiret precū totius liberatōis iustificatiōis et beatificatiōis humane. Et de hac pceptōe **Anselmus** in li. de cōceptu virginali sic ait. Decebat vt illius cōceptio de mre purissima fieret: ea puritate qua puritate maior sub de neqd intelligi. Atq; de hoc rōnem subiūgens ait. Cui deus pater vnicū filiū quē de corde suo genuit equalē sibi ita dare disponebat vt naturalit esset vnus eidēq; cōis dei pñs et virginis filius: quā subaliter filius sibi mrem facere eligebat et de qua spūscū opatus est vt de ea conciperetur et nascere ille de quo ipse pcedebat. et p

hoc decebat vt illius hoīs. s. christi pceptio de matre fieret qua puritate nulla maior posset intelligi sub deo.

¶ **E**to lumine illustrata fuerit beata virgo in utero matris sue. **Cap. ii.**

¶ **E**cū dus virginis splendor dicit claritas seu luminositas. Nam in pma sanctificatiōe q; ad rōnem et intellectū tanta enī sapie claritas a deo supinfusa est cū maria interptet illuminata q; hec septē pfecte intelligebat fm qsdam. Primo naturā creatā irrōnabile. scō naturā creatā rōnabile. tertio naturā creatā spūalem. quarto naturā increatā diuinale. qnto omia que erant fugienda et aspernēda. sexto oia que erant sequēda et amplectenda. septimo p quē modū et ad qdū gradū oia essent odienda vel diligēda. Hec qdem distinctio cōprehēdit in se distinctionē creatoris et oīz creator: nec nō et cūctor bonoz et maloz. **¶** quarta qpe que erat cognitio creatoris et tres cōsequētes et tres pcedētes habebat originē: sicut ppha testat. d. In lumine tuo videbimus lumen. Nam et de tribus sequētibz expiratur etia in his que habet magnū habitū diuine sapie in vlti. gradu. **¶** Ex dictis sequit q; beata virgo etia dum erat in utero matris habuit vsum li. arbi. atq; lumen pfectū in intellectu et rōne. **¶** Proinde fm qsdā fuit tunc in sublimiori ptemplatōis statu: q; vnq; fuerit aliqua creatura hūana in pfecta etate. Et lz in utero mris sue: sicut et ceteri infantes dormiret. attē somnus q; abyssat et sepelit in nobis rōnis et li. arbi. actus et p cōsequēs actum merēdi. nō credo q; talia in ipsa fuerit opatus: sed ania sua libere ac meritorio actu tunc tendebat in deum. **¶** Uñ illo tpe erat pfectior cōtemplatrix: q; vnq; fuerit aliq; alius dum vigilauit. **¶** Uñ et **Lanti. v.** ipsa ait. Ego dormio et cor meū vigilat. s. in cōtemplatōe pfecta a nulla actiōe delibata. **¶** Hoc tñ fm alios fuit post scōam sanctificationē qd forte verius est. **¶** Nec miret quisq; si mri decē ante debitā etatē habuit vsum li. arbi. et fuisse tanto lumine rōnis. cū et pleriq; alij sancti in puericia eoz ante debitā etatē habuerūt virtutē grām atq; lumen. De virtute in scō **Nicolas** repit exemplū: q; in quarta et sexta ferijs semel tñ lugebat māmas. **¶** Et de grā in scō **Bndicto** exemplū ptz: q; in pueritia sua cepit miraculis choruscare. De lumine xō in scō **Joāne** clarissime cōprobat. **¶** Uñ **Amb.** ait. Vere **Iohānes** nouit xpm: nō natura sed grā. Et sup **Lucam** etia ait idem. Nec enī vllam sensit infantie etatem: q; supra naturā supra etatē in utero situs mris a mēsurā cepit etatis pfecte plenitudinis xpi. **¶** Nec si qdem nullo modo essent vera si in

tantitas corporalis impedisset vsum liberū rō/
nis. Ad insup ait q̄ a mensura cepit etatis pfe
cte plenitudinis xpi verificat nō de corpis fa/
cultate pfectiōe atq; vigore. q̄ tunc paruulus
erat: sed q̄tum ad plenitudinē meriti: et pactū
et vsum li. arbi. vt in hoc assilaret xpo ipm san
ctificanti q̄ tunc in vtero virginis plenius vsu
li. arbi. merebat. **Ex** x̄bis igit̄ Ambrosij elici
pōt. q̄ nō solū p tunc nō sensit ipedimēta infan
tie in ipso rōnis vsu: verū etiā q̄ nunq̄ senserit
postea. qd̄ satis rōnabile ēē videt. Quia mise
ricors deus datas gr̄as hōi nō subtrahit sine
culpa. Hoc q̄dem ex opibus ioh̄. manifeste ap
paret cum de eo legit̄. **Q**u in etate q̄nq; annorū
aufugit mundū et intrauit desertū. **N**ec pensan
dum est q̄ absq; p̄sula p̄sideratiōe illic iuerit diu
tius moratur? Si igit̄ de b̄to Joāne talia cre
denda sunt: q̄to etia; maiora de virgine matre
christi sentire necesse est?

Etta charitate ardebat ad deum et
ad primū virgo beata cum adhuc es
set in vtero matris sue. **Cap. III.**

Ertius virginis splendor fuit charitas
sc̄z q̄tum ad volūtate inq̄ in tanta ple
nitudine diuinus amor infusus est. q̄ ni
hil eligere vellet nisi q̄ dei sapia p̄monstrabat
Proinde hac sapia illustrata tū deū diligebat:
q̄tum ad se diligendū illuz intelligebat. **Q**uis
igit̄ exp̄mere posset q̄to ardore diligebat eum
ex toto corde. i. sup oia t̄palia mūdi ex tota ani
ma. i. sup corpus et carnē suā: et ex omni mente
sua hoc est sup oia supiora. i. sp̄alia et celestia.
Un in p̄sona illius p̄s. ait. Inflāmatuz est cor
meū et renes mei cōmutati sunt. i. p̄ transforma
tione diuini amoris. **E**x charitatis q̄ ardore
etiā humane saluatōis toto affectu desiderabat
incarnationē filij dei. **N**am et totus impetus p̄
mesclificatiōis mentē hui⁹ sacratissime virginis
impellebat ad hoc desiderandū p̄ salute oīum
electorū. **P**roinde oēs vtutes eius ardētissime
mentis in id qd̄ postea factū fuit in ea tota co
namine inflāmabāt aīam eius. **I**psa siq̄dem fu
it felix clausula totius expectatiōis et desiderij:
ac postulatōis aduētus filij dei in qua sicut in
cono. i. in angulo oīa desideria p̄cedentia; ele
ctorū atq; sc̄torū cōsumata et terminata fuerunt
ideo nobis in exp̄sibile est illud feruidū deside
rium et languētis oratōis suspiriū q̄ suspirabat
ad deū: vt filiū suū mittere dignaret ad nostrā
assumendā naturā. **N**ec tñ credendū est q̄ ad
recipiendū eum in carne sua existimaret se di
gnam. **N**am gr̄a sanctificatiōis p̄dicte que eaz
omni vtute repleuit. sica p̄ncipio mentes eius
in abyssu hūilitatē fundauit: q̄ sicut nulla post
filiū dei creatura tantū ascendit in gr̄e dignitatē

sic nec tñ descendit in abyssum hūilitatis p̄m/
de **N**ec insup alicui pure creatue in hoc seculo
est datū tñ gustare n̄b̄sluz creature. nec tñ se
humiliare et annihilare sub voluto maiestati di
uine: sicut ipse virgini b̄ndicte. **M**erito ergo
Berū. in quodā sermone inquit ad beatā vir
ginem. **S**icut ad mediū et sicut ad archanū dei
sicut ad rerum causam. sicut ad negociū seculo
rum respiciūt qui in celo sunt. et qui in inferno
habitāt. et qui nos p̄cesserūt. et nos qui sumus
et qui sequent̄ et nati natozū. et qui nascent̄ ab
illis. **I**lli qui sunt in celo vt restaurent. et q̄ lūc
in inferno vt eripiant. et qui p̄cesserūt vt pp̄he
te fideles inueniant. et qui sequent̄ vt glorificē
tur. **H**ec ille. **E**t iterū idem ait. **Q**uis miscōie
tue o b̄ndicta lōgitudinē: latitudinē p̄fuditatē
sublimitatē q̄at inuestigare **N**ā longitudo eius
vsq; ad nouissimū diem inuocātibz eam sub
uenit vniuersis. **L**atitudo eius replet orbē ter
rarum: vt tua miscōia plena sit oīs terra. **S**ic
et sublimitas eius ciuitatis superne inuenit re
stauratiōē et p̄funduz eius sedētibz in tene
bris et in vmbra mortis obtinet redemptionē.
Insup idem ait. **M**aria oīa oībz facta est sa
pientibus et insipientibus copiosissima charita
te debitrice se fecit. oībz miscōie sinuz aperit:
vt de plenitudine eius capiat vniuersi. i. capti
uus redemptionē. eger curationē. peccator veni
am. iust⁹ gr̄az angelus leticiā. demū tota trini
tas gloriā filij dei p̄sona hūane carnis subam
vt nō sit q̄ se abscondat a calore illius.

Be tranquillitate carnis beate vir
ginis sub imperio rōnis. **Cap. IIII.**

Quartus splendor b̄te virginis fuit trā
quillitas. **Q**ue q̄dem sequit̄ ex p̄dicti
Nam in potētis app̄hensiuis et sensiti
uius illius tanta tranquillitas erat: q̄tum in eo
tria p̄cedētia abūdabāt. **E**t cuz amoti sunt mo
tus fantasmatū delusiui ex q̄ sensituius appeti
tus in tanta dñij plenitudine sub volūtatis im
perio subdebāt: qd̄ in obiectū aliqd̄ fieri nō po
terat cōtra imperiū volūtatis et rōnis. nec nisi
modo quo volūtas et rō impabat: in sequendo
et fugiēdo: hoc siq̄dem etiā apparet in iustis fm̄
q̄ iusti sunt ampli⁹ vel minus vicz q̄ sensituius
appetitū refrenat. et hoc intm̄ q̄ hoies qui in ra
ptu sic refrenāt illū: q̄ impossibile illis est saltē
p̄ q̄to sunt in cōtemplatiōe tam alta q̄ p̄pter
ipsum ad casum modo aliquo inclinent. **E**t de
hoc statu: et de illo tpe loquit̄ liber de aīa sim
plici: atq; de aīa libera. i. in libro illo multa nu
gatoria et plurimū deceptiua atq; piccōsa et er
ronea cōtineant. sicut patet extra de here. ca.
vnico in cle. **H**oc siq̄dem modo fieri potuit in
virgine b̄ndicta in p̄ma eius sanctificatiōe intm̄

De festiuitatibus beate marie

q̄ poterat per talem sapientiaz ⁊ amorē vitare omne actualē culpā. tam mortālē q̄ venialem ita q̄ ipsa gratia permanente impossibilis fuit reddita ad peccandū. ⁊ sic q̄tum ad appetitus predictos plena cōcordia erat: ac inferior appetitus erat in plena cōcordia ad appetitū superiorē. ⁊ superior in plena obedientia ad ip̄m deū. ex qua factus erat in pace locus eius. ⁊ habitatio eius in syon. Preterea q̄ veniale peccatum quādoq̄ ex surreptōe cōtingit: ex hoc videlicet q̄ aliquis inordinatus appetitus aut cōcupiscētie motus insurgit. aut alterius passionis preueniēs rōnem rōne cultus p̄mi motus peccata esse dicunt. cōsequens est q̄ beata virgo maria nunq̄ venialiter lapsa est cum inordinatos motus non senserit passionū. Contingūt autem huiusmodi motus inordinati ex hoc q̄ appetitus sensituius qui est harū passionū subiectum. nō sic subijcitur rōni quin interdū ad aliam rōntē inordinationē moueat. ⁊ quādoq̄ etiam cōtra rōnē in quo cōsistit peccati motus. Sed in beata virgine sic fuit sensituius appetitus rōni subiectus per gratiā sanctificantē q̄ nunq̄ cōtra rōnem mouere se poterat. poterat tamen s̄m Thomā. aliquos habere subitos motus non p̄ordinatos a rōne. Porro in dño iesu christo aliquid amplius fuit. Nam sic inferior appetitus in eo rōni subiectus erat: q̄ nihil mouebat nisi s̄m rōnis ordinē. Hoc est s̄m q̄ ratio ordinabat vel p̄mittebat appetitū inferiorē moueri a p̄prio motu. Hoc enim videt ad p̄mi status p̄tinuisse integritatē: vt inferiores vires subderent totaliter rōni. Que q̄dem subiectio per peccatū p̄mi parentis sublata est. ⁊ non t̄m in ip̄so: sed etiam in alijs contrahūt ab eo peccatū originale. In q̄bus etiā postq̄ nudantur a culpa per gratie sacramētū: remanet rebellio vel inobediētia virium inferiorū ad rationem que dicūt s̄mes peccati. que nullo modo in christo fuit. sed in beata virgine nō erant inferiores vires totaliter rationi subiecte: vt. s̄. nullū motū haberēt a rōne nō p̄ordinatū. Tamen sic per virtutē gratie cohibebant. q̄ nullo modo moueri poterāt cōtra imperiū rōnis. Propter hoc dici solet q̄ in beata virgine post primā sanctificationē remansit s̄mes s̄m substantiā: sed ligatus. Hec Tho.

Articulus. II. de alijs quatuor gratijs de quibus repleta est beata virgo a sua natiuitate vsq̄ ad cōceptionē filij dei.

Ecūdu status beate virginis fuit sue natiuitatis ⁊ cōuersationis. Et tunc fuit vere sol oriens in mūdo. A quo quatuor radij inter alios in mūdo egressi sunt ad mentes illu-

minandū ⁊ irradiandū. Primus autē est formositas. scōs puritas vel imunitas. tertius sapientia. quartus exemplaritas.

Qu virgo maria cū admirāda pulchritudine refulgebat non q̄ ad lasciuia puocaret: verū etiā in alijs motus libidinis refrenabat.

Capitulum. I.
Primus q̄dem radius formositas dictus est. Proinde Lanti. iij. ad eam loquit̄ sponsus dicens. Tota pulchra es amica mea: ⁊ macula. s̄. corporalis vel spūalis non est in te. Scōm Alex. de bal. in. iij. Prima sanctificatio remouit a virgine omne q̄ esse poterat inclinatiū ad peccandū: ⁊ quicūq̄ carnales motus. qui velut serpentes in carne hūana serpunt. Hec si q̄dem sanctificatio tanta fuit vt cū am ad alios extenderet virtutes suas: ⁊ extingueret in alijs omnē cōcupiscētiā carnis. Proinde Eccl. xxiij. ipsa ait. Quasi cedrus exaltatū in lybano. Quia sicut cedrus inficit serpentes odore suo: ita p̄ma sanctificatio eius in alias irradiabat atq̄ extinguebat in eis omnes carnales cōcupiscētie motus in carne serpentes. Ex hoc q̄ assumulat̄ myrrhe. sicut Eccl. xxiij. patet vbi ipsa inquit. Ego sicut myrrha electa dedi suauitatez odoris. Nam sicut myrrha interficit vermes: ita sanctitas eius interficiebat vermes cōcupiscētie carnis. Warrant s̄m Bonauen. etiā iudei q̄ virgo b̄a pulcherrima fuit: ⁊ t̄m a nullo potuit cōcupisci. Et ratio huius erat q̄ virtus sue castitatis ⁊ sanctitatis in alijs aspiciētibus eam extinguebat omnes carnales motus. Et hanc q̄dem p̄rogatiuā habuit beata virgo p̄e oib̄us sanctitatis ⁊ virginibus sanctis. q̄ sanctitas illorū nō extinguebat in alijs cōcupiscētiās atq̄ motus: nec ad alios hoc modo transfundebat. Ultra autē antedicta sicut ex verbis beati Bernardi elici p̄t: ex q̄tuor causis vel ex aliqua earundez hoc potuit euenire. Primo p̄pter impressionē. scōo p̄pter cōuersationē. tertio p̄pter occultationē. quarto p̄pter irradiationē. Primo potuit hoc fieri per impressionē. qui oib̄us qui inclinati erant ad cōcupiscendū eam vt carnaliter cōcupiscibilis non apparebat. Sicut ⁊ mulier valde pulchra p̄pter aliq̄ maleficiū factū viro suo: non potest ei vt cōcupiscibilis apparere. sic deus in bonū a parte gratie potuit opari. Scōo autem potuit hoc fieri p̄pter cōuersationē. que vtiq̄ admirabilē p̄tatem. ⁊ morū atq̄ gestū grauitatē in facie: ⁊ in toto corpore eam p̄tuentibus ostendebat: int̄m q̄ per extrinseca signa apparebat apertius q̄ nullatenus posset ad se uel ad aliq̄ inclinari. Immo q̄ erat tota dedi-

cata et singularissimū habitaculū dei facta. Si
cur ptingeret de sanctissima muliere que esse cō
tinue quasi rapta. **T**ertio ppter occultatio
nem. s. pulchritudinis sue omni qui eam cōcu
piscere posset. sicut et claritas corporis christi
post resurrectionē discipulis celabat. **Q**uar
to ppter irradiationē. Scdm enī Bern. ppter
claritatē et irradiationē pcedētē a facie eius io
seph ausus non erat illā in faciē respicere Glo.
q. Barth. s. ait. q. ioseph mariā facie ad faciez
videre nō poterat: quā spiritus a cōceptōe pe
nitus repleuerat. Et ideo non agnoscebat eam
facie ad faciez: quam sponsauerat donec illius
verus euacuaret.

Etā puritate atq; imunitate post
prima sanctificationē ab omni culpa
fulgebat beata virgo maria.

Capitulum. II.

Ecundus radius est puritas seu imu
nitas nominat. Fuit enim beata vir
go per gratiā pseruatōis atq; sanctificatiōis
pseruata ab omni actuali culpa tam veniali q̄
mortalī. aliter in ea fomes non fuisset p̄sopitus
seu fm̄ alios pfecte ligatus. Unde Aug. in li.
de natura et gratia ait de sancta maria virgine
dum de peccatis agitur ppter honore dñi nul
lam p̄orsus volo habere questionē. **P**ropter
primā enim sanctificationē: sicut fuit intemera
ta carne: sic etiam fuit immaculata mente ab om
ni culpa tam veniali q̄ mortalī. Et hoc maxie
ppter tria. **P**rimo ppter gratie inclinationez
scdo ppter fomitis repressionē. tertio ppter di
uine gratie pseruationē. **P**rimo inq; ppter
gratie inclinationē. Tanta enim gratia erat il
lustrata q; licet li. arbi. nō dum esset in ea in fine
ultimo stabilitū: tñ eam semp ordinabat ad bo
num: sicut infra patebit. **S**ecdo ppter fomi
tis repressionē. Sic enī fuit in ea in prima san
ctificatiōe fomes repressus q; penitus ad nullum
incitabat malū. **T**ertio ppter diuine gratie
cōseruationē. Diuina enim puidencia sicut in
statu innocentie hoīem p̄texisset: sic etiam beatā
virginē ab omni actuali ptegebat culpa. Un
de Bern. ad lugduñ. **P**uto q; copiosius mu
nus gratie in eam descēderit: que eius nō solū
sanctificaret ortum: sed eam deinceps ab omni
peccato custodiret imunez. **P**reterea de nulla
alia anima dici pōt illud Cant. iij. Tota pul
chra es amica mea et macula nō est in te cōgru
entius q̄ de virgine benedicta. **U**bi enim ma
cula est vel culpa actualis v̄l venialis aut mor
talis hoc verbū p̄allegatū minime dici potest.
Quā autē sic esset immaculata ppter tria Bonauē.
In. iij. di. iij. cōgruū erat. **P**rimo ppter diabo
li confusionē. scdo ppter nostrā intercessionē.

tertio ppter diuinā despōlationē. **P**rimo in
q; ppter diaboli cōfusione. **C**ongruū quidem
erat q; beata virgo maria postq; auferēbat nō
bis opprobriū suparet et vinceret etiā diaboli
ita q; nec ei succūberet etiā ad momentū **I**deo
exponūt tam Aug. q; Bern. illud Gen. iij. ip
sa pteret caput tuū **S**i igit suggestio ē caput di
aboli: nulla suggestio in mēte virginis ingressū
habuit. et sic tam a mortali q̄ a veniali i munis
fuit. **S**ecdo dō pgruū fuit ppter nrām inces
sionē. **C**ōgruebat enī aduocatā hūani generi
tāta puritate fulgere. vt nullū peccatū haberet
q̄ ei p̄sciam remorderet. **T**ertio q; pgruū
fuit ppter diuinā despōlationē. **U**tq; pgrue
bat vt illa q; placuit altissimo deo. ita vt fieret
illius sponsa et mater vnigeniti filiū sui: sic esset
immaculata mente sicut fuit intemerata carne
Quoniam igitur gloriosa virgo maria aduocata
est pctōz gloria et corona iustoz sponsa dei. et
totius trinitatis triclīniuz. et specialissimū filiū
dei declinatoriū hinc est q; speciali grā dei nul
lum in ea pctm̄ habuit locū.

Etā suauitate delectabant in deo
omnes spirituales beate virginis sen
sus atq; affectōes. **Cap. III.**

Tertius radius amorose virginis marie
soporositas nuncupat. **Q**uinq; nāq;
sensus in anima hominis sunt: sicut eti
am in corpore eius: qui omēs in beata virgine
mundo et omnibus noxijs clausi erant: et aper
ti atq; parati deo. **S**icut ecōtra mūdani aper
ti sunt mundo: et clausi deo. **P**rimo enī pa
tens deo erat auditus: vt p̄mptissime accepta
ret omne spiraculū eius **P**roinde ppha in per
sona illius dicebat. **A**udiā quid loquar in me
dñs deus meus. **S**ecundo patebat ei illi⁹ gu
stus ad saporandum admirabiles dulcedines
eius: quādo experientia illius dicebat inebria
ta. **D**ulcia faucibus meis eloquiā tua super
mel ori meo **T**ertio q; patebat illi omīs ocu
lus eius: et capacitas intellectus: quādo iam p
experientiā in affectū et intellectū deo plena ali
os ad talia inuitabat dicens. **E**ustate et videte
quoniam suavis est dñs rē. **Q**uarto patebat
anime virginis odoratus. quādo Cant. s. do
minum suppliciter exorabat dicens. **T**rahe me
post te: curremus in odorem vnguētoz tuoz.
Quinto q; patebat tactus. vt stricte et dul
citer amplecteret dñm illam sepius visitantē:
Quod q; cōtinue faciebat cum ppha dicebat.
Mibi autē adhere deo bonuz est: et ponere in
dño deo spem meam **D**e his quin q; portis ait
ppheta dicens **B**iligit dñs portas syon super
omnia tabernacula iacob **S**yon enī locus erat
in hierlm̄ eminentissimus atq; tutissimus. **S**ic

De festiuitatibus beate marie

etiam beata virgo per virtutū eminentiā altissimā atq; a vitijs tutissima erat. Diligit igitur dñs portas syon. i. quādoq; sensus beate virginis marie sup omnia tabernacula iacob. id est. plusq; corpora omnia aliarū virginū. Corpora enim tabernacula nuncupant sicut. j. ps. j. ipse testat dicēs. Velox est depositio tabernaculi mei. Virgines enī merito dicunt esse iacob q; luctate sunt et supplantauerūt fomitē. q; in beata virgine in prima sanctificatiōe fuit ligatus atq; cōsopitus. Quattuor etiam sunt elemēta. ex quibus humanū corpus nō tñt compositū est: sed etiā per quinq; sensus de eis pascit et nutritur. Sic etiā quattuor humani affectus nutriunt animā per quinq; suos spūales sensus: sicut Math. iij. dñs ait. Non in solo pane viuit homo: sed de omni verbo qđ pcedit de ore dei. His enī quattuor affectōibus nutritur peccatores animas suas in trāsitorijs et mūdānis. Iusti autē in celestibus et diuinis. Nonnulli etiam reperiunt nunc in qbus mentales et corporales virtutes diutius atq; cumulari habituate sunt: atq; in eis pfecti status mentis p solennissimas cōtemplatiōes fuerūt iam cōsummati. necnō et sublimū sensuū spiritus certā et longā experientiā habuerūt p diuinū influxū. admirandos affectus multipliciter ex illis pcurientes. experiunt quādoq; suauissimos atq; cruciantes feruores quādoq; ex admirāda spūs ebrietate. distillant lachrymas amorosas. aliqui languedo de corde mire prumpuntur voces. Stantes quodāz spiritali somno insomnes a corpore quodāmodo alienant mēte. quādoq; insup mentales sensus duz partim alienatissūt anima ppter aliqđ spirituale obiectū a corpore quodāmodo abstrahit. aliquādo etiā totū humanū esse in extasim eleuat anima resoluta in diuino amore. Interdum q; occurrūt subiti atq; plixi raptus: ex quibus tota anima transfertur in deū. Contingit insup aliquādo. q; anima per penetrātes alteratiōes amoris ingreditur thalamū celestiuū secretorū: infundunt quādoq; inspiratiōes multiplices mirabiliū veritatum p spirituale cōsolationē animā excitādo.

Occurrūt insup aliquādo in diuino splēdore reuelatiōes clarissime et aperte: visiōes q; altissime non desunt: in qbus gustat anima se esse in pfundo et infinito abyssō dei fere translatam. Contingit q; q; quodāmodo incōsiderabili atq; feruētissimo amoris actu in breui gloriose cum christo spūale matrimoniū cōsumat. Tanta ac talis est realis anime nobilitas que per spūale delectationē quasi facta est glorioza q; non licet homini loqui. Si igit hec tanta alta tanq; sublimia facta cōspicimus i vilius et quodāmodo in indignis psonis: qto subli-

miora et digniora ac nobis oīno incōprehensibilia facta esse credēda sunt illi que iam gratia erat plena. ab eterno dei mater pdestinata: electa ex milibus. sublimata ex oībus etiā sup omnes angelos exaltāda.

De admirāda et exemplari vitā virginis matris dei. Cap. iiii.

Partus radius est exemplaritas. Nam **Q**uota cōuersatio eius et vita omni refulgebat grā et virtute. Unde Amb. ij. li. de virginitate ait. Quid nobilius dei matris: quid splēdidius ea q; splēdor elegit: quid castius ea que corpus sine tagione corporis generauit: et vt de ceteris eius virtutibus taceā. Virgo erat non solū corpore: sed et mente. Cor de humilis. verbis grauis animo prudens. loquendi parcius. legēdi studiosior. non in incerto diuitiarū: sed in prece pauperū spem reprensens. intenta aperi verecūda sermōe. arbitriū mentis non hoīem. sed deum querens. Nullū ledere oībus bene velle. maioribus assurgere. equalibus non inuidere. iactantiaz fugere. rōf nem sequi virtutē amare. Quādo illa fastidiuit humilē. quādo risit de bilem. quādo vitauit in opem: nihil in oculis toruū. nihil in verbis ppar. nihil in actu inuerecundū. non gestus fractior. non incessus solutior. non vox petulantior. vt ipsa corporis species simulachruū fuerit mentis figura pbitatis. Talē hanc euāgelistā demonstrat: talem agnus repetit. talē spiritus sanctus elegit. Quid enim in singulis moreretur que digna fuit ex qua dei filius nasceretur. Et iterum Hiero. ait. Si diligēter attendis nihil est virtutis. nihil splendoris. nihil grē. nihil candoris. qđ non resplēdeat in virgine glorioza. Ad ipsam igitur virginē tanq; ad speculū et exemplar christiane vite semp respicere debent. qui cū christo regnare volūt. Proinde Bern. ait. Oportet oēs christicolos inter fluctus huius seculi nauigātes attendere hanc maris stel lam: que supremo cardini. id est deo pxima ē. Et respectu exempli eius cursum vite dirigere qđ qui fecerit non iactabit vane glorie vento nec frangit scrupulus aduersorū: nec absorbebitur sillea voragine voluptatū: sed pspere veniet ad portum quietis eterne. Insup idem ait. Si criminū imānitate turbatus. si pscientie feditate cōfus. si iudicii horrore pterritus: si baratro desperatiōis absorptus. mariā cogita. mariā inuoca. non recedat a corde nec ab ore. Nam ipsam cogitās non erras. ipsā q; rogās non desperas. ipsam sequens non denias. ipsā tenente non corruis. ipsa ptegente nō metuis ipsa ducenon fatigaris. ipsa ppicia ad portū peruenis. et sic in teipso experiri poteris: q; mei

rito dictum sit nomen virginis maria. i. maris stella. ideo merito in li. ij. de virginitate Amb. ait. Talis fuit maria: vt eius soli? vita sit omnium disciplina.

Articulus. m. de quattuor ardoribus charitatis quibus post filij sui conceptione mater dei ardebat.

Tertius vero status beate virginis erat sue annūciatōis: in quo quasi meridia- nus fulgor: et ardor hic sol lucēs quat- tuor a se fulgurabat ardores. Primus dicitur largitas. scōs est ipeccabilitas. tertius est vni- tas: quartus vero est securitas.

De beata virgo in conceptione filij dei nouis et incoprehensibilibus vir- tutibus et gratis repleta est.

Capitulum. i.

Primus enī ardor largitas dicitur. Nepe in illa spū sancti obūbratōne qua bēa virgo pcepit filiū dei tantā largitatē et copīā spū sancti accepit: q̄tum pōt creatura viatrix recipere non deo vnita vnitate psonē. Nam s̄m h̄ero. in sermo. de assumptiōe. tota grē plenitudo que est in xpō in mariā venit: q̄q̄ aliter. et merito q̄dem. q̄ in xpō sicut in hoīe psonali ter deificato. In maria sicut in templo xpī ver- bo singulariter dedicato. In xpō vt in capite infuse: et in maria vt in collo corpori ecclesie transfundēte. In xpō fuit vt in supposito substi- stente ac ex vniuersali fonte oīs boni lumē grē infusēte. In maria sicut felicius hec oīa tā men- te q̄ carne recipiēte. Q̄s posset sufficiēter in- telligere quale fuit illud e celo emissum incendi- um. collatū refrigeriū. infusū solatiū tam in sa- cratissime virginis mente q̄ carne. Ipsa quip- pe tunc facta est mulier amicta sole. vt dicit Apo- cal. xij. Quia ip̄a illa diuina sapiētia qua deus ab eterno mundi sibi recōciliare disposuit ple- nissima fuit. quā nō solū per diuinā reuelatio- nem p̄sciuit: verum et cūcta que ad incarnati- verbi dei mysteria p̄tinebāt certo expimento cognouit. Propter qd et luna sub pedib? eius esse narrat. quia non solū transitoria sanctorū suoz pedum vestigia subiecit: immo et omnīū creaturaz cognitioni in cōparatione ad super- eminētē christi scientiā paruipēdit. vnde et co- rona duodecim stellarū non imerito coronat. Quia omnīū virtutū et gratiarū merita super omnes rōnales et spiritalis creaturas singu- larissimi generis p̄uilegio supercessit. Quo si q̄ dem factū est vt non solū per fidem et dilectio- nem christū cōciperet corde: verū etiam et car- nem illius ex purissimis sanguinibus eius di- uini amoris superexcessiuus ardor in virgineo vtero sine virili consortio fornamet generaret.

Merito igitur sicut serpens pstrauit hūanū ge- nus mediāte pctō eue inclināte ad az ad vetitū cibū. et cōsumatio fuit in esu ade: sic per meritū virginis inclinātis ad se deū vt assumeret car- nem nostrā p̄culcatio sathane et repatio nostra inchoata est: et p deū incarnatū extitit cōsuma- ta. Tunc vero p̄p̄ic fuit arca dei ad h̄ebz. ix. intra se cōtinens totaz legē in duabus tabulis solidis digito dei scriptā: hoc est in duabus na- turis filij sui. quarum primā accepit a matre. se- cundā a tota sanctissima trinitate. Si quis autē cōsiderat virginei cōsensu ad tñ mysteriū fi- nalem terminū clare intelliget: q̄ omnis digni- tas et p̄fectio inclusa in hoc qd est esse m̄fēz dei tam mente q̄ carne cōprehendat in eo qd qui- dem transcendit imerito in infini tū quicqd aliū sub deo homine cogitari vel dici potest. Si igitur terminus tam ineffabilis fuit suo merito p- porcionatus: oportet q̄ meritoria p̄fectio hu- ius cōsensu fuerit perfectioni sui termini com- proporcionata. Ex his igitur colligi pōt q̄ vir- go beata in cōceptōis filij dei cōsensu plus me- ruit q̄ omnes creature: tam angeli q̄ hoīes in cunctis actibus motibus et cogitatiōibus suis. Nepe omnes qui meruerūt nihil aliud potue- runt mereri nisi s̄m varios status et grad? glo- riam sempiternā. Hec autē virgo in illo admi- rando cōsensu meruit totalē sōmitis extinctio- nem: dominiū et primatū totius orbis plenitū- dinem omnīū gratiarū. omnīū virtutū omnīū donoz. omnīū beatitudinū. omnīū fructuum spiritus. cunctaz scientiaz. interpretatōes ser- monū. spiritus p̄phetie. discretiōis spiritūuz. operationis virtutū. Meruit fecunditatē in virginitate maternitatē filij dei. Meruit q̄ sit stella maris porta celi. et super omnia q̄ regina misericordie nuncupet ac talis noīs cōsequat effectū. Vñ merito p̄rouerb. vlti. de ipsa bea- ta virgine Salomon ait. Multe filie cōgrega- uerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. Deniq; sicut Bernardus ait in sermone de na- tiuitate virginis redempturus deus humanū genus. precium vniuersum contulit in maria. Intuemini igitur q̄to deuotionis affectu eam a nobis voluit honorari: qui totius boni ple- nitudinem posuit in maria. Vñ quid spei in nobis est. Si quid gratie si quid salutis: ab ea nouerimus redundare. Hec ille. Tanta igitur fuit perfectio eius: vt soli deo cognoscēda refer- uetur. iuxta illud Eccli. j. Ip̄e creauit illam in spiritu sancto vidit dinumerauit et mensus est. scz ip̄e solus deus. Sciendū est tamen q̄ licet habuit omnia genera gratiaz sicut dictū est: nō tamen habuit illa ad quemcūq; vsum. sed ad vsum altiorē et nobilioz et qui mulieri merito cōgruebat. Sicut verbi gratia. Habbuit donū

De festiuitatibus beate. ma vir.

sapientie non ad vsum publice docendi vel pre dicandi iuxta aplm. j. **T**imoth. ij. Mulierem autem docere non permitto: sed habuit ipsa ea ad altiorē vsum. scilicet ad diuina gustandū et cōtemplā dum. Et licet ad quoscunq; vsum aliqua dona non habuerit: habuit tamen ea ad altiorē et nobiliozem actum.

De multiplici causa et armatura quare beata virgo peccare non poterat.

Capitulum. ii.

Secundus vero huius virginis ardor impeccabilitas nuncupat. Licet enim sicut ex precedenti patet beata virgo in sua conceptione per gratiam adeptā fuerit tantam fomitis restrictionem quod non posset in aliquo peccatum adduci: remansit tamen fomes in ea secundum essentiam. Sed sanctificatio hec secunda in conceptione filij dei superaddidit ei ea omnimodā fomitis restrictionem eradicationē et extinctionionem: et in bono confirmationem. ita ut quod prius poterat peccare: iam peccare non posset. Hec duo expressit angelus **Lu. j.** Quia ait. Spiritus sanctus superueniet in te. et hoc quantum ad primum. Et de secundo subiungit dicens. et virtus altissimi obumbrabit tibi. Secundum Bonauent. in. iij. di. iij. fomes peccati radicatur in carne et ascendit usque ad mentem. In prima igitur sanctificatione virginis tanta gratia perfectionis ei collata est: quod in eius sensualitate tantum gratia redundaret ut fomitem adeo reprimere quod nullum aliquando affectum vel incitamentum haberet. In secunda vero sanctificatione in qua spiritus sanctus non tantum descendit in mentem. sed etiam in ipsam carnem et decarne operatus mirabiliter est carnem eam sine macula fabricando: reliquit ipsius carnem in maculatam existipando in ea et fomitem et omnem concupiscentiam. ita quod peccare non posset. Et hoc sentit Bernardus et magister sententiarum et Damasc. Nempe si virgo beata post filij dei conceptionem potuisset peccare: plura in cōuenientia sequerentur. Primo redderetur in cōtumeliam prolis: quia eius mater esset peccatrix. Secundo esset in detrimentum matris: quia sic damnari potuisset. Tertio in damnum humani generis. Quarto in cōtemptum totius diuini intenti: quia incarnationis opus suspectum non immerito reddi posset. Proinde omnino asserendum est quod in cōceptione filij dei sicut predictum est: taliter extitit confirmata quod voluntas eius posita non potuit cōuertere ad malum. non tamen propter liberi arbitrij ablationem. nec alij cuius potentie amissionem: sed propter liberi arbitrij per gratiam cōpletionem. Quomodo autem hoc patuit fieri difficile est videre. Intelligendum est ta

men quod voluntas humana semper libera est et lemper in bonum et in malum: in melius et in peius in optimū et in pessimū liberi posset fieri: nisi tale intimeret obiectum in quo omnem rationem repertiat boni delectabilis et degustabilis: eo quod nihil appetit nisi sub ratione boni et delectabilis. Hoc autem solum in beatis fit: quia omne obiectum delectabilis eis delectabiliter intimatur quare in cōtrarium minime possunt. Hoc autem in beata virgine maria esse non potuit eo quod beata non erat. Quia propter ad hoc quod esset plenarie confirmata. quinque ei erant necessaria: que erant dispositiua interioris. quasi quinque intrinseca arma: et quinque protectiua exterioris quasi quinque extrinseca arma. quinque scuta interiora. Primo fuerunt quinque intrinseca arma. Primo ardor charitatis. secundo mortificatio sensualitatis. tertio sensus maternitatis. quarto obiectum diuinitatis. quinto aspectus nihilitatis. Primo affuit ardor charitatis: eo modo quod mens illius in ardore dilectionis continue tenebatur. Nam deus eius menti mirabilissime intimabat: atque omnes potētiās illius inferioris tenebat subditas sub imperio rationis: quod aliter quam in beatis. Proinde in persona illius propheta ait. Inflammatum est cor meum: et renes mei cōmutati sunt. Secundo affuit mortificatio sensualitatis. nam in appetitu sensuali illius facta erat modificatio et coaptatio ad partem superiorē per mortem sensualis affectionis et modificationis ad carnem. Unde in persona corporis eius ad partem superiorē rationis dicebat. Argumentum factus sum apud te et ego semper tecum. Tertio fuit sensus maternitatis. habuit nempe actualē et experimentalē sensum filiationis dei intime cogitando et sapizando: quoniam filij erat mater. et quantum ei obligata erat: quia illam preceteris elegisset sibi matrem. Sicut merito faceret quedam paupercula vilis quam sibi potens rex eligeret in coniugem vel in matrem. Quarto affuit ei obiectum diuinitatis: eo quod semper habuit cōtinuū aspectum ad ei beneplacitum. primumque cōsensum semper gerebat in mente diuina beneplacita adimplere. Proinde in persona illius ait propheta. Proinde dominum in conspectu meo semper. In singulis enim rebus legebat: hoc deo beneplacitum est: atque a me acceptandum. Hoc non placet ei: et propterea dimittendum. Quinto vero affuit ei aspectus sue proprie nihilitatis eo quod continue habebat actualem relationem ad diuinā maiestatem: et ad suam nihilitatem. Proinde in persona intellectus sui propheta dicebat. Ad nihilum redactus sum. Quinque scuta exteriora. Secundo quoque ad eius defensionem habuit alia quinque arma exteriora. Affuit enim ei primo angelorum protectio. scilicet

demonū repulsio. tertio virtutum exercitatio. quarto peccatorū abominatio: quinto mūdialiū despectio. **P**rimo xpo affuit ei angeloz ptectio. Assistebāt enī illi innumerabiles multitudine angeloz in eius ptectōz. Et de h ppha ad virginem ait. Angelis suis deus mandauit de te: vt custodiant te in oibus vijs tuis. **P**roie etenim credo q plurimas legiones habuit angelozum ed custodiā r ptectionē suam: cum et iherysus vt legiē. iij. Regi. vi. Angeloz multitudinē habuit ad sui defensionē. **S**cdo affuit ei demonū repulsio. Sicut enim manus ignis effugat muscas: sic a sua ardētissima mente r inflāmatissima charitate demones effugabantur r pellebant in tñ q solū in modico nō erant ausi respicere mentē eius: nec de magno spacio illi appropinquare. Si enim hoc legim⁹ de aliqbus sanctis saltem post aliquē de demonibus inemptatōibus acquisitū triumphū: q̄tomagis de matre dñi nostri credendū est: que semp cōtra omnes demones triūphauit. **T**ertio affuit illi virtutū exercitatio. Nam omnia mala exteriora atq aduersa eo modo r non aliter ei inferebant. Pm q sunt materia exerce de virtutis. Si enim sicut ad Rom. viij. apls ait diligētibus deum omnia cooperant in bonū. s. r pspira r aduersa: q̄tomagis igit illi que deum super omnes alios diligebat. **Q**uarto affuit ei peccatorū abominatio: eo q omnia delectabilia fm sensum: r a deo retractione ei auferabant. tanq deo odibilia cuius volūtatī satagebat se totis viribus cōformare. In diuino q̄ plenissime cognouit quō mortalis culpa a deo eternaliter separat. animam ab imagine dei deformat. eterna gloria priuat. atq infernalibus supplicijs obligat in eternum. **Q**uinto affuit ei mūdialiū despectio. Quicquid enim illi offerebant nisi ei diuina offerrent q̄tum erant in se electiua: tanq desipientia respuebat. Sicut r mulier multuz pulchra per opus alicuius malefici semp vt displicens occurrit viro. sed si hoc pōt in malū diabolus. q̄to fortius in ea in bonū potuit hoc dñs operari. Istis igit stantibus impossibile eam erat peccare. Et idē esset de quocūq vsqquo ista in eo pseuerarent. Sed forte obstat aliquid dicens. Q̄ omnis habitus gratie q̄tumcūq magnus est in libertate existēs. sed quod est in libertate sicut libere retinetur ita libere dimitti potest. Sed quod dimitti potest aliqē imobilitate non valet ex quo ipse mobilis est. Ad qd dicendū est q verum est q talis impeccabilitas in virgine non potuit per habitū q̄tumcūq magnū: potuit tamen fieri per modū qui dictus est. Si quis etiam instet secundo q potestas que non potest in ytrūq oppositorū non

est libera. vt dicif. s. de interpretatiōe potestas vero rationales sunt ad opposita sed si esset cōfirmata non possent in opposita ergo nō esset rationalis neq libera. **A**d quod dicendū q voluntas non dicif libera: qz possit in malum: sed quia libere elicit suum actum. Nam r in beatis angelis plena pseuerat libertas in volūta te eorum. **A**duertendū est tamen q licet deus perfecta dispositōe disposuerit mrem suam absq omni culpa seruauerit eaz: nihilominus tamen cūcte passiones ille que naturā sine peccato sequuntur que scilicet sunt materia. exerce de virtutis in ea plenius remanserūt. tam respectu sui q respectu filij. **U**nde in ea fuit amor timor honor admiratio r huiusmodi fm q in aliquo sine peccato esse possunt. **P**roinde credendo q magnū honorē sibi reputabat q tanti filij mater esset. Credo insup q volebat q sciret et cōsimilia r tñ omnia hec absq peccato in illa semper fuerūt.

Qutum beata virgo per cōtemplationem r actionē cum xpo vnita fuit

Capitulum. iii.

Tertius virginis ardor vnitas dictus est. r de hoc Cant. iij. eternus sponsus sue sanctissime hoc est beate marie virginis. **V**ulnerasti cor meū soror mea spōsa: vulnerasti cor meum in vno oculorū tuorum: r in vno crine colli tui. **U**bi glo. ait **P**ro amore tuo carnem sumpsisti: r vulneribus primis in cruce vulnerasti cor meū. Nam primogenita redemptoris filij sui iesu fuit beata virgo. Et plus p ipsa redimenda venit q̄ p omni alia creatura. r ad ostendendā admirabile vnitatē quam cum ea habebat dicit se vulneratū fuisse ab ea in vno oculorū suoz ictu: r in vno crine colli sui. **U**bi oñdit eam duplicē vnitatē habuisse cū ea. **P**rima fuit vnitas cōtemplationis. secūda fuit vnitas actionis. **P**rima fuit vnitas cōtemplationis que prior fuit q̄ actio in maria: eo q in vtero matris perfecta eius cōtemplatio incepit. Sicut supra arti. s. c. ij. dictū est. **D**e hoc statu cōtemplationis sponsus ait. **V**ulnerasti cor meū in vno oculorū tuoz ictu. id est. ilucidissima cōtemplatione. in tantum mecum vnita es ppter vnitiuā attentionē omniū tuorum aspectuum cōtemplatiuoz quo mecum per amorē cōiuncta es: tibi negare non possum quod postulasti atq decreueris orare p remissione scelerum quorūcūq. **U**nde Luce. x. quādo premititur atq mystice scriptum est. **I**ntrauit iesus in qdā castellū: r mulier quedam martha nomine accepit illum in do. su. **A**d castelli vnū mēbrū duo requirunt. **P**rimo murus exterior. s. virginitas corpis. scdo turris interior

De festiuitatibus beate marie vir-

sez humilitas cordis. **A**d eius q̄ custodias duo etiā req̄runt. **P**rimo speculator: vt cōtemplet. sc̄do ppugnator: vt opet. **P**roinde in castello marie due sorores habitabāt que castellum solerter et bene semp custodierūt. s. martha et maria. **M**artha quippe laborabat et operabatur ne castellū capiat p negligentia. **M**aria vero quiescit et p̄templat: ne castellū capiat p ignorantia. **U**n̄ ignorantia gignit cordis errorem: sed negligentia parit torpore corporis. **P**er errorem cordis delinquimus in credēdis: per torpore corporis delinquimus in agēdis. **C**ōtemplatio marie et subdit. **E**t b̄tē virginis p̄templatio p̄sumata et summa: cum de magdalena ad l̄ram sed de beata virgine mystice subinfert. q̄ marthe soror erat noie maria: que etiā sedēs secus pedes dñi audiebat verbū illius. **I**n q̄bus verbis q̄r tuor demōstrant in q̄bus p̄fecta cōtemplatio beate virginis insinuat. **P**rimū est tranquillitas sc̄dm est humilitas. tertiu est capacitas. quartū vero sublimitas dici p̄t. **P**rimū est tranquillitas. **E**t de hac etiā subdit. **Q**ue etiā sedens. **U**bi ostendit tranquillissima q̄tatio totius virginis status. **S**ed in quo hec tranquillitas req̄ratur sequēs virginis virtus ostendit. **S**ecūm vero est humilitas. **U**n̄ subdit. **S**ecus pedes dñi. **A**b hac enī humilitate et pfundissima annihilatōe sui sub pedib⁹ iesu xpi causabatur tranquillitas antecedēs: eo q̄ summe gaudebat se se subijci filio suo et sibi filiū suū supponi. **T**ertium est capacitas que ex duobus p̄cedentib⁹ sequens est. **N**am sicut nulla creatura viatrix vnq̄tantā habuit mentis tranquillitatē. nec tante humilitatis abyssum: sic nulla vnq̄ ita attente audiuit verbū dei p cōtemplatōis tranquillum. nec sic sublimiter intellexit ip̄m verbū. p̄pterea subdit et audiebat verbū illius. **Q**uartum est sublimitas. **N**am hanc cōtemplationē marie dñs sup̄latiue exp̄mere volēs. **P**ost pauca subdit. **M**aria optimaz partē elegit. **N**epe optimuz est sup qd̄ nihil est melius. et in pura creatura sup̄ra beatā virginē non est factibilis status. **E**t q̄ talis status beate virginis hōnorabiliter datus est: ideo fuit ante collatū sibi copiosissimū donū: vnde hunc sublimē statū mereri posset ac sibi eligere sicut vellet. **P**roinde volēs dñs exp̄mere talem dignitatē etiā ex merito suo potius inq̄t elegit sibi maria: quā data est sibi. **E**t vere elegit sibi optimā partē om̄es alias sup̄antē claritate visionis. qualitate fruitionis. vicinitate locatōis. sublimitate honorationis. vniuersalitate possessionis: et copiositate largitōis. **Q**ue q̄dem non auferunt ab ea in sempiternū. **M**arie actio. **S**ecūdo vniū virginis cum sponso et filio suo xpo fuit vnitas actōis. eo q̄ sicut nulla vnq̄ fuit filis p̄templa-

trix: sic nunq̄ fuit ei filis ministratrix. **A**d multiplicit̄ ostendi potest. **N**am primo aliū induunt pauperes de lana ouis. ipsa vero induit suū diuitē de purissimis sanguinib⁹ suis. **S**ecundo aliū induit de pāno: ipsa vero de corpore suo. **T**ertio aliū pascūt pauperē pane extrinseco: ipsa vero pascit humanarū deuz de lacte pprio. **Q**uarto aliū suscipiūt pauperē hominem in tigurio: ipsa vero suscepit imensum deum in corde et corpore suo. cui in terris pegrinantifacra est hospiciū amozosum. **Q**uinto aliū p̄pter deuz administrāt infirmo: sed maria ip̄i iesu deo in paupculo corpore infirmato officiosissime ministravit. ip̄sum lauādo. ip̄m fasciando. ip̄sum in p̄sepio reclinando. atq̄ in brachijs baiulādo. **S**exto aliū cōsolant plorantes homines: maria autem paruulū deum plorantē: et ipsa cum iesu paruulo corde cōpassionato affectuosissime plorans illum dulcissime consolatur. atq̄ dulci ac suauī locutōe blanditur. **S**eptimo aliū solliciti sunt ne aliqd̄ deficiat inopi: sed maria sollicita ministratrix fuit et manib⁹ suis laborauit vt subueniret deo homini p salute omniū dei indigenti. **O**ctauo aliū incarceratos et vulneratos hoīes visitant et eis cōpatiunt. dum viuunt atq̄ mortuos sepe liunt. **M**aria autē deo homini iesu christo p nobis capto atq̄ ligato ac dura carceratōe ligno crucis affixo. et vulnerib⁹ dilaniato: tanto dolore cōpassa est. vt in exp̄ressibile sit etiā angelice lingue. **I**n oib⁹ sup̄radictis maria figurata fuit in martha que interpretatur puocās vel irritans seu dominans. **Q**uia sua strennuissima actione diabolū puocauit ad bellū: et irritauit ad scandalū: ac sibi dominata est ad triumphum. **U**t merito subdatur a **L**uca. **M**artha autem satagebat circa frequens ministeriū. **N**ono autē q̄ stetit iuxta crucem in doloris fortitudine. et nunq̄ per impatientia lapsa est. **I**deo subdit que stetit et ait. **D**ecimo q̄ cōtemplatio deitatis nihil sibi de doloribus ademit vel minuit: sed amplius multiplicauit: idcirco introducit lamentabiliter. **D**omine non est tibi cure q̄ soror mea reliquit me solam ministrare. **U**ndecimo quia sollicita remuneratione omniū passionū iesu: et eorum que circa eum fiebant erat tota doloribus sauciata. **Q**uod optime cognouit iesus. ideo hoc recognoscens gratissime ait sibi. **M**artha martha sollicita es: et turbaris erga plurima. **H**oc quidem solus iesus dicere potuit qui solus mater nos potuit mēsurare dolores. **D**uodecimo cōcludit. **P**orro vnum est necessariū ait. vide licet me filiū tuū mori atrociter a te matre mea cōmori similiter ac mūdū redimī similiter hoc est liberaliter.

**De gaudio quod mater iesu habebat
de sua finali saluatione atque glorifica
tione. Caplm. xlii.**

Quartus marie ardor securitas dicitur. **Q**uoniam si quidem dubitandum est quin beata virgo certissima fuerit de sua pseuerantia et salute. Porro de sua salute certitudo est petrus cum Ioh. vlt. ait. Cum esses iunior cingebas te: et ambulabas ubi volebas: cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet te quo tu non vis. Hoc autem dixit significans quia morte esset clarificaturus deum. Similiter et Ioh. euangl. cui etiam Ioh. vlti. ait dominus. Sic enim volo manere donec veniam. Item tenendum est de beata maria magda De qua Lu. x. dominus ait. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea. Quomodo magis hoc asserendum de virginis benedicta. que experimentaliter certificata erat de sanctificatione sua in utero matris sue: et de sanctificatione adueniente spiritu sancto in conceptione filii dei necnon in sanctificatione tertia que facta est adueniente spiritu sancto in filii dei mansione in utero eius mensibus nouem. Quot gaudio putas perfidebat anima eius quando contemplantur per fidem gloriam quam ad dexteram filii per spem super omnes angelos possessionem se certissime expectabat. Magna igitur exultatio gratia et virtus virginis matris dei. Tam utique magna ut cum hieronymo et multo amplius quam hieronymus dicere possumus. Quid nos tantum illi quid nos actione pusilli quid in laudibus eius referamus? cum etiam si omnia nostra membra vertentes in linguas: eam laudare non sufficeret. Altior enim est celo de qua loquimur virgo. abyssus profundior cuius laudes dicere conamur. si celum in quo te vocat altior es. si homo matrem gentium precedis. si forma dei te appellat: digna existis. si dominam angelorum per omnia esse prebaris. Quid igitur digne de te dicam? Aug. quod de ipsa ait. Maria est flos et ianua paradysi. gloria generis humani thronus et camera regis eterni: charitas dei lumen cerna mundi. scala celum. regina angelorum. terror demonum. refugium peccatorum. imago et speculum puritatis. exemplum et regula honestatis. fons et taberna gratiarum. mons et scala virtutum. arca celestium thesaurorum. consolatio pauperum. refrenatio diuitum. recreatio humilium. confusio superborum. solatio electorum. conductrix peregrinorum. portus naufragantium. murus obsessorum. requies tribulatoz. mater orphanorum. tutela viduarum. scutum pugnatorem. dulcedo contemplatiuorum. magistra predicatorum. fortitudo laborantium. aduocata penitentium. medicina egrotantium. forma iustorum. spes et laus credentium. et titulus catholicoz. Ex predictis patet quod in prima sua sanctificatione virgo beata progrediebatur quasi auroz

consurgens sicut dicitur Cant. vii. quod effugauit te nebras horrede mortis originalis infectiois: et carnalis societatis humani generis. ac totius glorie sensibilis mundi. In sua vero conuersatione facta est pulchra ut luna illius celestis solis lumine plena. Licet adhuc aliquid naturalis tenebre esset in ea: sicut etiam est in luna. In tertia vero sua perfectione propter incarnationem filii dei ad tantam lucem veritatis: et ardorem charitatis ascendit: quod fuit electa ut sol: et tunc omnibus hostibus facta summe fuit terribilis ut castrorum acies ordinata. Et hoc verbum potest esse thema in presenti solennitate. Ideo de ea ecclesia digne canit. cunctas hereses sola interemisti in vniuerso mundo. quando scilicet tota veritate dei sic concepit: quod esset ipsius genetrix veritatis. Et ut deuoti Bernardi helmi vtar eloquio. Gloriosa virgo et mater misericordie. regina et fons totius dulcedinis et pietatis quid dicemus? quasi organo vocis vel quo iubilo cordis exprimemus quantum tibi debemus: quicquid protulerimus minus est. et quasi nihil ad ea que tibi exequio debemus tu ante omnem creaturam in mente dei preordinata fuisti: ut omnium seminarum castissima deum ipsius hominem verum ex tua carne procreares. ut pre omnibus post filium regina celorum effecta gloriosa regnares. ut perduto mundo recuperares adiutorem. et vite perbenis emolumentum preparares tuum genus humanum eternitatis gloria nudatum. per tuum virginem partum in pristinum statum deduxisti. tu principem mortis euertisti. per te ad eternam gloriam quicquid peruenitur sumus peruenimus. et per te est. si quid boni sumus siue possumus siue habemus. tu post deum summa ac singularis consolatio nostra. tu ad regna celorum dux ac subuentio nostra. Tu quesumus esto in ipso beatitudinis regno susceptrix ac perpetua exaltatio nostra que cum christo iesu dulcissimo filio tuo gloriosa conregnas regina celi domina mundi per infinita secula seculorum Amen.

Seria. iii. post dominicam in ramis palmarum: de conscientia bona et mala.

Sermo. Lii.

Domine dilexi

decore domus tue et locum habitationis glorie tue. ne perdas cum impijs deus animam meam. ps. xxi.

Nam ad sacros dies appropinquant necesse est diligentissima discussione preparamus conscientias nostras ad illud sacratissimum sacramentum quod in eius condigna assumptione anima reformatur et deiformatur. Necesse est tamen illud assumere in statu salutis et charitatis. id est cum conscientia munda. et charitas

De conscientia bona et mala

esse nō pōt absq; pscientia bona teste aplo. q. j. ad **Timoth.** j. ait. **F**inis pcepti est charitas de corde puro cōscientia bona et fide nō ficta. **U**rumetia si absq; pscientie examinatioe atq; p di gna pparatioe psumat homo accedere ad sacra cōtionem: pculdubio fm aplm. j. **Cor.** xj. iudicium sibi māducat et bibit: nō dūdicās corp^o dñi. **N**e igit nostrū aliq; hanc noxā incurrat. et p tñ sacm perimat pscientiā suā: conemur: vt vere dño dicere valeam^{us} cum ppha ppositum verbū. **D**ñe dilexi decorē domus tue etc. **I**n qbus sacratissimis vobis ppha ostēdit tria de ipsa pscientia. **P**rimo pscientie qdditatē ibi **D**ñe dilexi locū habitatiōis glorie tue. **S**cdo cōscientie formositatē. ibi. dilexi decorē dom^{us} tue. **T**ertio pscientie deformitatē. ibi. ne p das cum impijs deus aīam meam.

Articulus. i. vbi vide quid sit synderis: et cōscientia multipliciter demōstratur.

Primo ostendit ppha pscientie qdditatem dicēs. **D**ñe dilexi locū habitatiōis glorie tue. **L**ocus qdem habitatiōis glorie dei est ipsa cōscientia quā ideo quilibet amare debet: vt in illa habiter gloria sumi dei. sicut alibi ppha ait dicēs. **N**ō nobis dñe nō nobis sed nomini tuo da gloriā **E**t tñ magis particulariter qdditatē ipsius cōscientie declaremus: tria ad pñs pñderem^{us}. **P**rimo eius figuratiōez vniūsalet. scdo eius descriptionē particulare tertio eius diffinitionē generale.

Quod cōscientia in quattuor animalibus ezechielis mystice designat.

Capitulum. i.

Primo inq; pñderemus ipsius cōscientie figuratiōē vniūsalet. **E**t de hac **Ezech.** j. dicif. **S**imilitudo aut vultus quattuor animalū facies hoīs: et facies leonis a dextris eoz quattuor: facies aut bouis a sinistris ipso rum: et facies aquile desup ipsoz qttuor. **P**er hoīem qdem fm **H**iero. rōnalis vis signat: p leonē irascibilis. p vitulū pcupiscibilis. p aquilam vō synderis nota. **Q**ue est supior pars rōnis quam greci synderisim vocant. sed apud nos scintilla pscientie nota. **Q**uia sicut scintilla est modicu qd ex igne euolās: ita hec virtus est quedā modica picipatio intellectualitatis respectu eius qd de intellectualitate in angelo reperif. **P**ropter hoc etiaz pars supior rōnis scintilla dicif: qz i rōnali creatura supremū est **I**deo aquile a beato **H**iero. affilaf. que cetera animalia in volatu et in visu transcēdit: ita hec virtus rōnalet transcēdit que p hoīem designat **S**it et transcēdit irascibile et pcupiscibile que per leonē et vitulū denotant. **U**n fm quoldaz

differunt synderis conscientia et lex naturalis. **N**am synderis dicit habitū respectu boni et mali in generali. **S**ed pscientia dicit habitū respectu boni et mali in pticulari. **S**ed lex naturalis indifferēter se habet ad vtrūq.

De synderis et cōscientia et que sit differētia inter eos et de descriptionib^{us} eorundē. **C**aplm. ii.

Ecūdo pñderemus cōscientie descriptionem particulare. **C**irca qd aditendū q cōscientia qñq; noīat ipsa scintilla pscientie seu synderis: que nihil aliud est q vis aīe motiua que nata est in supioribus figi semp naturaliter manēs et stilerās ad bonū. atq; abhorēs malū. **E**t in istū nūq; errat neq; fm synderisim est peccare. vt infra dicet. **S**cōm igit q synderis hoc modo cōscientia noīat quadrupliciter pōt describi. **E**t pmo sica **B**asilio. **C**ōscientia est naturale iudicatoriū faciēdi vel nō faciēdi. **D**ifferūt tñ fm rōnem synderis et cōscientia. **N**am pscientia iudicat faciendū. i. debitū fieri sed synderis iudicat faciēdū. i. debitū fieri: sed synderis iudicat faciendū. i. dignū fieri. **S**ecundo iuxta predictū modū diffinit a **D**amas. **C**ōscientia est lex intellectus nri naturalis opiposita pctō. **E**t etiā fm hoc cōscientia nūq; errat. et p legē naturālē menti a deo insitā ante legem scptā iusti et deo placētes rexerūt se. **Q**ue pscientia ab aplo noīat. **A**tq; ad **R**oma. ij. ait **C**um eni gentes que legē nō habēt naturaliter ea que legis sunt faciūt: cuiusmodi legē nō habentes ipsi sibi sunt lex. **Q**ui ostendūt opus legis scriptū in cordib^{us} suis: testimoniū illis red dente cōscientia ipsoz. **E**x quo pñz q fm hanc cōscientiā: et modū cōscientia est habitus naturalis dictādi bonū vel malū. **T**ertio q; de scribi pōt fm fratre aluarū in li. de planctu ecclesie. **C**ōscientia est diuine scientie mor et ope ratio: cum nra et in nra scientia. **I**nde cōscientia dicta est quasi cum sciētia. i. naturali diuina cōscripta cōfirmata et cōformata. **E**st eni talis cōscientia tanq; candela accensa quā posuit dñs. in medio cordis nri: vt pateāt ea que in eo sunt pntenta. **U**n ps. ait. **S**ignatū est sup nos lumē vultus tui dñe: dedisti leticiā in corde meo. **Q**uarto describi pōt fm eundē fratre aluarum: ibi. s. **C**ōscientia est scintilla diuini luminis in hoīe p dito subseminata a pncipio quasi quedam cogitatio feruētior et illustratiua verbū seu rōnem lucis in se ptenens: et ostendēs ei bonum a malo. **E**t hec vocaf cōscientia et lex naturalis. **U**n cōscientia **E**xo. xxiij. p lapideas tabulas mystice designat **N**am legē scriptaz indubitabiliter in se tenet. **I**deo nullus excusari pōt q leges et scripturas ignorat: cum scriptu

ram in corde suo habeat fm quā viuere debet
In huius mysteriū: sicut decem mādata in ta-
bulis erant: et tabule in arca: et arca in taberna-
culo. vt ad Heb. ix. 7. x. Sic lex naturalis est
in cōscientia. p̄scientia vero in anima. et anima
est in corpore locata. Sz qz ppter p̄ctū lex cō-
sciētie obcurata est: misericorditer a deo datū
est ei lumen p̄ legem scriptā que delucidauit le-
gem nature. Sed qz etiā non sufficiebat lumen
legis scripte ppter multitudinē p̄ctōz que ad/
huc intellectū obtenebrabāt: p̄ dñm iesuz chri-
stum lex data est que delucider legē scriptā. vt
sit rota in medio rote. Ezech. x. Et iterū Jo. j.
scriptū est lex p̄ moysen data est gr̄a et veritas
id est. gratiola veritas per iesum xpm facta est.
Vñ ad Heb. viij. apls in p̄sona dñi ait. Dabo
leges meas in mentes eoz: et in corde eoz sup-
scribā eos. Per legē enī scriptā cognitio pecca-
ti Rho. iij. c. Cōsciētia enī est illa lex de qua
ad Rho. viij. in fine. c. apls ait. Cōdelector enī
legi dei fm hoīem interiorē. Video autē aliā le-
gem in membris meis repugnantē legi mentis
mee: et captiuitate me in lege peccati. Ad idem.
xxij. q. v. c. si paulus.

**Quomodo p̄scientia quadruplici-
ter diffinit. Cap. iii.**

Tertio cōsideremus cōscientie diffini-
tionem. Quadrupliciter enī cōsciētia
diffinit. Primo sic. Cōscientia est opinio ha-
bita de agēdis vel nō agēdis cum deliberatōe
firmata. Nam si absqz animi deliberatōe et in-
firmata est nō p̄prie cōscientia: sed timor cōsciē-
tie dici pōt: sicut infra patebit. De p̄scientia au-
tem primo modo sumpta. j. Coz. viij. apls ait.
Quidā autē cum cōscientia idoli vlsqz nūc qua-
si idolaticū māducāt: et cōscientia ip̄oz cum sit
infirma polluit. Et iterū Rho. xiiij. Omē autē
qd non est ex fide p̄ctū est. Glo. i. omne qd est
cōtra cōscientiā. Hoc modo cōscientia est ha-
bitus acq̄situs et frequēter erroneus in iudicā-
do ad faciendū esse qd nō est faciendū: et econ-
tra. Et similiter in alijs tribus sequētibus dif-
finitōibus cōsciētie cadere pōt error. **S**ecū-
do magraliter sic diffinit. Cōsciētia est habi-
tus mentis boni et mali discussiuis. **T**ertio
insup sic diffinit a Bonauen. Cōsciētia est cō-
gregata vel coadunata p̄ acq̄sitionē cognitio
agendor. **Q**uarto sic fm Hug. li. ij. de aīa.
ca. ix. sic diffinit. Cōsciētia est cordis scientia
Cōz autē nouit se sua sciētia et multa alia. Qñ
autē se nouit tunc cōscientia appellat. Qñ autē p-
pter se noui talia scientia tunc noīat.

**Articulus. ii. de formositate et pul-
chritudine cōscientie mūde et de duo
decim ornamētis eius.**

Secūdo ostendit p̄p̄ha cōsciētie formo-
sitate cum ait. Dñe dilexi decorē do-
mus tue. Unde dom⁹ dei vocat p̄sciē-
tiam p̄p̄iā. Unde alibi idem in p̄sona dñi ait.
Perambulabaz in inocentia cordis mei. s. per
gratiā. in medio domus mee. s. cōscientie mee.
huius domus decorē diligit ppter dñm q̄sqz
iustus. Hic si q̄dem decor in duobus cōsistit. s.
in remotōe p̄ctōz. et in ornatu virtutū. De his
Zacha. xj. dicif. Assumpsi mihi duas virgas
vnam vocauī decorē: et alteram funiculū. Pri-
mum autē sit per p̄ntiam. scdm per iusticiā. De
quibus Esa. j. dicif. Lauamini mundi estote.
quiescite agere puerse discite bñfacere. Et Job
xl. Circūda tibi decorē: et speciosis induere ve-
stibus. De hoc ornatu atqz decorē p̄p̄ha alibi
ait. Paratū cor meū deus paratū cor meum.
Bis autē paratū. Nam et templū p̄mo paratū
cum scobis et pala. s. remouēdo sordes. Scdo
ponunt cortine. et spargunt flores. Cōscienti-
am igif taliter exornataz atqz paratā describit
Hug. in li. ij. de aīa. c. ix. dicēs. Cōsciētia mū-
da titulus est religionis templum salomonis.
ager benedictiōis: ortus delitiāz aureū reclī-
natoriū. gaudiū angeloz. arca federis. thesau-
rus regis. aula dei. habitaculū spūs sancti. liber
clausus et signatus. et in die iudiciū apiendus.
In q̄bus verbis. xij. ornamēta mūde et decora-
te cōscientie exp̄munt. Que q̄dem in triplices
quaternariū distinguemus.

**De primis quattuor ornamētis cō-
scientie bone et mūde. Cap. i.**

Primo ponamus quattuor ornamēta
cōscientie mūde. Primū ornamētū
Unde p̄mo cōscientia est titulus re-
ligionis. Titulus enī fm Catholicon triplicē
habet significatiōē. Primo enī titulus dicif
a titan qd est sol vel illustrās: quasi titanus vlt
illuminās. qz sicut sol illuminat mundū: ita et ti-
tulus illuminat librū: et que cōtinent in eo. Se-
cundo dicif titulus nota que dictiōibus causa
breuitatis apponit. Tertio dicif titulus inscri-
ptio vlt signū laudis aut honoris siue etiā laus
qz in imaginib⁹ laudes nobiliū intitulānt. Re-
ligio autē fm eūdē tripliciter dicta est. Primo
enī religio a religo as are dicitur eo qd nos reli-
get addif seruitiū atqz cultū. Scdo pōt dici a
relego releges: qz religiosi religunt atqz retra-
ctant illa que dei sunt. Tertio religio est vtus
que supiori nature quā diuinā vocamus cultū
cerimoniāqz cōfert: vt ex omībus his clarescat
qd cōscientia mūda est titulus religiōis. i. lumē
breuiter annotās laudes aīe sancte: que spōso
suo deo religata est: et in dei lumie de quōtidia-
nis defectibus examiata atqz ipsi sūmo deo to-
do

De conscientia bona et mala

taliter cōsecrata. per primū volūtas deo copu-
latur. p̄scdm̄ intelligētia illustrat. p̄ tertiū me-
morā sanctificat. In religatōe amor incipiēs.
in religione amor p̄ficiēs. sed in cultus perfe-
ctione amor p̄ficiēs denotat. De tali mūda cō-
scientia ait **Isido.** de sum. bo. Consciētia mū-
da est que nec de p̄terito iuste accusat. nec de p̄-
senti iniuste delectat. nec tm̄ corā deo talis cō-
scientia mūda est: sed etiā corā oībus hoībus.
Un. ij. Cor. viij. ap̄ls in p̄sona taliū p̄scientia
rum ait. **Pro**uidemus enī bona nō solū coram
deo. sed etiā corā oībus hoībus. Et de tali lu-
centi ⁊ exemplari vita **Math.** v. ait dñs. Sic
luceat lux v̄stra corā hoībus vt. videāt opera ve-
stra bona et glorificēt p̄rem vestrū qui in celis
est. Porro ex sciētie puritate talis vita relucet
Nam sicut splendor egredit̄ de luce: sic etiā ho-
nesta cōuersatio de p̄scientie puritate. Ex his
p̄ter q̄ talis mūda p̄scientia cum deo ⁊ hoībus
per dilectionē ligata est. **Scdm̄** ornamentū
Scdm̄ v̄o cōsciētia mūda est templū salomo-
nis. Fuit enī templū salomonis mystice dispo-
sitū ⁊ ornatū: sic ⁊ cōscientia munda. Nam ibi
erant parietes. i. fuga occasiōnū offendēdi deū
ibi firme ⁊ erecte colūne sc̄tōz p̄positoꝝ. ibi
quinq; porte spiritualiū sensuū ⁊ gustuū diuilo-
rum. Fenestre multe sunt p̄ fidez illuminatōes
diuine. Tectū p̄tegens ⁊ spes firma in deū eri-
gens. Et sicut dic̄t. **ij. Reg.** vj. nihil erat in tē-
plo qd̄ nō auro tegeret̄: sic talis cōscientia cha-
ritate dei ⁊ p̄imi plena atq; exornata est. In
hoc tēplo ē sancta sc̄tōz que est in oībus inten-
tio recta ad gloriā dei. Ibi sacrificia offerunt̄
in leticia ⁊ exultatōe adducēt in templū. i. cū
p̄mptitudine volūtatis. Ex q̄bus oībus mire
intellectus illuminat̄. In cuius mysteriū **Eze-**
ch. xl. vj. est. Cum fecerit p̄nceps sp̄otaneū ho-
locaustū aperiet̄ porta que respicit ad orientē.
Princeps in anime regno est intellectus rōna-
lis. holocaustū vero qd̄ totū in igne cremat̄:
est ardēs affectus qui in dei amorē totalit̄ trās-
format̄. Et hoc est spontaneuz holocaustū qd̄
eq̄dem qm̄ sit aperit̄ principi porta oriētalis: qz
ex hoc intellectus diuinis splēdorib; illustrat̄
Et qd̄ his oībus maius est sicut in edificatiōe
templi malleus ⁊ securis: ⁊ om̄e ferramentū nō
sunt audita in domo dei: vt dic̄t. **ij. Reg.** vj.
Sic in cōscientia mūda non est remorsus mor-
talis culpe adminus. Q̄ q̄ felix atq; beatus: q̄
cum **Job.** xx. vj. dicere poterit. Nec enī me re-
prehendit cor meū. i. cōscientia mea in omni vi-
ta mea. **Tertiū** ornamentū. **Tertio** cōsci-
entia mūda est ager benedictōis. Ipsa enī est
terra cui benedixit deus. De hac terra ⁊ agro
p̄pha ait. Benedixisti dñe terrā tuam. Unde
terra dñi quam ipse colit est cōscientia munda

quam cum affert fructū bonū benedixit deus. Unde ad Heb. vi. dicis. Terra enim sepe veniētem super se bibens imbrem. ⁊ generās herbā oportūnā illis: ⁊ quibus colis accipit benedictionem a deo Talis benedictio est gratie multiplicatio in presenti: aut glorie in futuro. seu talis benedictio est illa gratia: per quam cōscientie bona omnia cooperant in fructū. Nam ad litterā illa potest dici terra benedicta: que ⁊ bonum semen atq; insectū ⁊ uertit in bonū fructū. Sic talis cōscientia a dño benedicta p̄spera et aduersa: peccata p̄terita ⁊ opera sancta cōuertit in bonū. iuxta illud ad Roma. vii. Diligētibz deū omnia cooperant in bonū. Q̄berito ergo p̄phā subdit. Auertisti captiuitatē iacob. i. cōscientias mūdas luctātes cōtra iniquitatem peccati. seruasti ne ducerent in captiuitatem illius. **Quartū** ornamentū. Quarta talis cōscientia mūda est hortus deliciarū. id est paradyssus terrestris. Paradyssus autē est locus in orietibus partibus cōstitutus. Et dicitur paradyssus grece hortus latine. edon hebraice qđ latine delitie interpretat. cōsūcta autem hec duo sonant hortum deliciarū. Scđm Catholicō ethymoloissat paradyssus quasi parans dei vsum. vel quasi pacis dans vsum. ethymologia est fm hugui. hec qđem paradyssus significat p̄scientiā mūdā que polletat fluentia gratiarū. ⁊ fuit in delitijs suauissimis supernor. In q̄bz delectat: sicut in oibz diuitijs. Et sicut in illo paradyso plantatū est lignū vite: sic in tali cōscientia cōplantatū est p̄ amorē vitale lignū iesus christi. Et sicut Gen. ii. dicis. Fons ascēdebat de terra irrigans vniuersam sup̄ficiem terre. sic naturale desiderij atq; delectatio virtutū in ea scaturire dinoscitur. De hoc fonte quattuor flumina dicunt p̄dire irrigātia terrā vt mystice inuas: q̄ ex naturali delectatōe virtutū quattuor virtutes morales p̄cedūt. s. prudētia cōsilioz. fortitudo p̄sidioz. tp̄antia desiderioz. ⁊ iusticia iudicioz: vt in aduersis fortitudo expellat pusillanimitatem. in p̄speris tp̄antia refrenet lasciuiam. in agendis iusticia repellat iniquitatē. in dubijs prudētia instruat ignorantia. Et vt dicit Gen. ii. Produxit dñs de humo terre omne lignū pulchrū visu ⁊ ad vescendū suaue: sic sunt delectatōes in dextera eius. i. in cōscientia bona vsq; in finem. s. vltimū beator. De paradyso etiā deliciarū Damas. lib. ii. c. xi. ait. Paradyssus in oriente positus est. omni terra cellioz tempato tenuissimo atq; purissimo aere fulgēs plantis. semp floridis exornatus. bono odore plenus lumine repletus. dulcis regio ⁊ digna eius qui fm imaginē eius fuerat cōuersatio. in quo nullus irrōnabiliū inhabitat: s. solus ho-

mo diuinarū manuz psalma. **H**ec ille que oia ad mundā cōscientiā applicari possunt.

De secundis quattuor ornamentis cōscientie munde. **Cap. II.**

Secundo addantur quattuor alia ornamenta cōscientie munde. **¶** **P**rimuz ornamentū. **P**rimo cōscientia munda est aureū reclinatoriū. **¶** dicit reclinatoriū a reclinare: qz est locus aptus ad reclinandum. **¶** Mel est locus super quē reclinamus. **¶** Et merito cōscientiā mundā significat in qua spōsus cūz sponsa. id est deus cum anima quasi in lecto ornatissimo q̄tissimo atqz delitiosissimo castissimis amplexibus requiescit. **¶** Quod quidē aureū dicit ppter dei et p̄mi charitatez q̄ta pax. q̄tum gaudiū. q̄ta tranquillitas. q̄ta securitas. q̄ta deniqz cōsolatio est vbi cōscientie puritas reperit. nihil timet exterius q̄ interius est securus. **¶** Hec est que nec adulatoribus maculat: nec detractoribus irritat. qz fm **Greg.** eam nec damnare p̄tēst iniuria: nec coquinare laus falsa. **¶** Proinde **Hug.** lib. ij. de anima. ca. ix. ait. **T**ranquilla cōscientia oibus dulcis est: nulli grauis. vtens amico ad gratiā inimico ad patientiā. cunctis ad beniuolentiā: quibus p̄t ad beneficentiā. cui deus nec peccata sua imputat: qz non fecit. nec aliena: qz nō approbavit. nec negligentia: qz non tacuit. nec superbia: qz in vanitate non permansit **Aug.** **¶** qz de cathesizandis rus. ait. **T**u qui veram requiem que post hanc vitam christianis p̄mittitur queris: etiam eam hic inter amarissimas vite huius molestias suauit̄ degustabis. si eius qui eam p̄misit precepta dilexeris. cito senties dulciores eius fructus iusticie: q̄ iniquitatis. et verius atqz iocūdius gaudere de bona cōscientia inter molestias: q̄ de mala inter delicias. **¶** Tanta deniqz est eius gratia apud deum: vt oia impetret que apud eum reperiet. **¶** Ideo **1. Joh.** iij. dicit. **C**harissimi si cor nostruz nō resp̄benderit nos: fiduciā habemus ad deū vt quicqd̄ petierimus accipiemus ab eo. **¶** **S**ecūdo cōscientia est gaudiū angelorū. **¶** Sicut enī charitas est de dei offensa et p̄mi scandalo dolere et v̄ri. iuxta illud **1. Cor.** xij. **Q**uis scādalizat: et ego nō v̄roz scietari et refici de alieno p̄fectu et lucro. **¶** Et sic hoc cōtingit in hoibus mundi: q̄tomagis in angelis dei. **¶** Unde **Bern.** in quadā eplā ait. **D**uo precipue sunt que bonā cōscientiaz reddunt. s. de malis penitere et a malis abstinere. **¶** Horum neutrū solū sufficit. que perfici in cōscientia bona cernētes angeli gaudent et letant: sicut dicit **Luce.** xv. **A**ngelis est gaudiū super vno p̄ctore penitentiā agente. **¶** Gaudent q̄dem

quia de his duobus cōspiciūt bonā cōscientiā gaudere: corporisqz vultū in tali hoīe locūdari. **¶** Ideo **Cassio.** ij. li. eplārum ait. **A**rborē quā florere vides quam sūma cōspicis viriditate letari. sub terraneo succo fecūditari animā. redens in superficie quod continet in radice. **¶** Hoīs qz vultus magna hylaritate decorat: si visceribus sanis nullius grauamen sentiet lesionis. **¶** Et iterū **Seneca** in quadā eplā ait. **N**uncq̄ sapiens sine gaudio: gaudiū autē non nascit nisi ex v̄ritutis cōscientia. **¶** Et iterū **Isido.** lib. soliloquiorū. **U**is autē nūq̄ esse tristis: bene viuere. **¶** Secura mens tristitiā leuiter sustinet. bona vita gaudiū semper habet. **¶** Et iterū idem alibi ait. **S**i igit̄ semper vis esse letus: semper bene viuere. **¶** **S**eptimū ornamentū. **¶** **T**ertio bona cōscientia est arca federis. **¶** Arca vero dicit̄ ab arceos ere. qz arcet et phibet visum et manū et aspirationē caret fm catholicon. et merito cōscientiam indicat: qz nullum cōuenientius vas ad thesaurū recondendū q̄ cōscientia quicqd̄ in ea posueris. securus es qz non perdes. viuo reseruabit: mortuoqz fideliter resignabit. quocūqz ibis te sequet: secum depositū deferens qd̄ saluandū accepit. **¶** Nec in eo quisqz angelus siue homo aliquid recōdere potest: nec inde aliquid auferre. nisi qz tuipse cōsentiendo velis arbitrio tuo. claudis et aperis: p̄cis et custodis: ipsa qz fidelissimus custos est qui nihil deperi re p̄mittit: eorū que cōmendaueris ei. vide igit̄ qualia ei cōmendes: qz talia tibi bona vel mala in morte tua restituet. **¶** **O**ctauū ornamentū. **¶** **Q**uarto cōscientia munda. est thesaurus regis. **¶** Tum qz nihil in mūdo p̄ciosius est deo q̄ cōscientia munda: tum qz eam charius extimare debemus. **¶** Unde mystice **Math.** xij. dicit. **R**egnū celoz simile est thesauro abscondito in agro. quem qui inuenit homo abscondit: et pre gaudio illius vadit et vendit vniuersā que habet et emit agrū illū. **¶** Thesaurus hic est cōscientia munda. que q̄dem per multas insidias et pericula abscondendus est. **¶** Unde **Greg.** ait. **I**nuentus thesaurus abscondit̄ ne perdat̄. **¶** Fatuus q̄dem esset qui haberet candelā accensam: et porteret eum ire in obscura nocte p̄tra ventū. si eam non occultaret ne extinguere a vento. **¶** In infinitū fatuus magis esset qui thesaurum p̄scientie munde a vento temptationū nō custodiret. **¶** **A**ppreciatio autē tanti thesauri subinfert cum discis. qz oia sua vendidit et emit agrū illū: qz cōparatiōe cōscientie bone cuncta trāsitoria p̄nibilo sunt habēda. **¶** Proinde **Cassio.** li. iij. eplāz eplā. viij. ait. **Q**uid acquiri putat vbi cōscientia bona perdit: aut in qua parte credit homo p̄ficere: si innocentia p̄bat̄ fuerit amisisse? **¶** Unde **Bern.** ait. **M**agne diuis

De conscientia bona et mala

tie cōscientia bona Et reuera quid dulcius qđ in terra quietius atq; securius pscientia bona Damna rerum nō metuit neq; corporis cruciatu: quippe ⁊ que morte ipsa magis erigitur qđ deiciat. Unde pagan⁹ Seneca ait. Nemo videtur mihi plus estimare virtutem. nemo illo magis esse deuotus: qđ qui boni viri famā pdidit. ne cōscientiā pderet Unde glo. sup. lbiere. Felix cōscientia que ppter deum patit obprobrium. Hunc qđem thesaurū cōscientie bone ne pderent omnes sancti martyres: nō tñ sua sed ⁊ corpus ⁊ vitā mortis ⁊ oibus cruciatibus traderūt Proinde ait dñs Abat. vj. Quid pdest homini si vnuerfum mundū lucret: anime sue vero detrimentū patiat? Aut quam cōmutatiōnem dabit homo p anima sua id est pro bona conscientia sua.

De tertijs ⁊ vltimis quattuor ornamentis cōscientie bone. Cap. iij.

Tertio ⁊ vltimo subdemus quattuor ornamenta vltima pscientie mūde. Primum ornamentū. Primo in qđ est aula dei. Aula aule fm Catholicon est regia domus siue spaciōsuz habitaculū porticib⁹ quattuor cōclusum. Sic cōscientia mūda atq; virtutibus exornata est regia domus ⁊ tam spaciōsum habitaculū vt cōtineant in se deū. Proinde regnū dei illā dñs appellauit Lu. xvj. dicēs Regnū dei. i. cōscientia bona per quaz deus p gratiaz regnat intra vos est. In hac aula magna spūalia cōuiuia fiunt sicut dicif Prover. xv. Omnes dies pauperis mali. qđ qui pauper est virtutibus: ⁊ habet pscientiā lesam semp in amaritudine est. vt infra dicif. Et subdif. Secura mens quasi iuge cōuiuui id est assiduū cōtinuū ⁊ pseuerās conuiuui experif: qđ semp in cōtinua cōsolatōe ⁊ leticia est. sicut in pce. c. pater. In hac qđ aula in exp̄sibiles iubilatiōes: et exultatiōes sunt. Unde glo. sup. ps. pure cōscientie comes est exultatiō. In ea qđ spaciatiū sursum atq; deorsuz deambulat deus: dum cōscientiā inflāmat ad sui dilectionē. ⁊ hūiliat ad sui ipsi⁹ cognitionē. Decimū ornamentū. Secūdo est habitaculū spiritus sancti. Unde Bern. in qđam sermone ait. Bonū habitaculū parat deo cuius nec ratio decepta. nec voluntas puerfa. nec memoria fuit inq̄nata. que omnia facit cōscientia mūda. Merito igit in ea habitat spiritus dei: qđ septē spūs dei dona: sicut Esaie. xj. ait. requiescit sup eum spūs dñi. spūs sapientie et intellectus. spūs consiliū ⁊ fortitudinis. spūs scientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum spūs timoris dñi. Porro cōscientia mūda habet spiritū sapientie in diligēdo. spiritū intellect⁹ in cognoscēdo. spiritū p̄siliū in docēdo. spiritū fortitudinis

in resistēdo. spiritū scientie in cōuersando. spiritū pietatis in cōpatiēdo. ⁊ spiritū timoris in reuerēdo. Efficif pscientia mūda habitaculū illius spūs. de quo dñs Jo. xij. ait. Paraclytus aūt spūs. i. quē mittet pater in noīe meo ille vos docebit omnia: ⁊ suggeret oīa quecūq; dixero vobis. In qbus verbis ponunt septē missiones spūs sancti seu opatiōes ad quas operandū venit spūs in discipulos christi: ⁊ ad participandū eadē opatiōes facit sibi habitaculū cōscientiā mūda. Primo enim venit ad consolandū mestos qđ notat cum dicif paraclytus: qđ idem est qđ p̄solato: qui cōsolat nos in omni tribulatōe nostra. ij. Corin. i. Secūdo ad viuificādos mortuos: qđ notat cum dicif spūs. Nam vt dicif Joh. vj. spūs est qui viuificat. Tertio ad sanctificandū imūdos: qđ notatur cum dicif sanctus. qđ sanctificat. Quā sanctus idem est qđ mūdos. Quarto ad p̄firmādū amorē inter discordes ⁊ odiosos qđ notat in b qđ pater denoīat. Dicif enī pater eo qđ natura lter diligit nos sicut filium pater. Quinto ad saluanduz iustos: qđ subdif in noīe meo qđ est iesus. qui salus interpretat. Ipse enī saluū facit plm suuz a peccatis eoz. vt dicif Math. ij. In noīe igit iesu. i. salutis misit pater spiritū sanctū: vt ostenderet qđ venit ad saluādos gentes. Sexto ad docendū ignoras. Unde subditur. ille vos docebit omnia. Sicut. i. Jo. ij. scriptum est vnctio eius docebit vos de oīibus. Septimo ad rememorandū obliuiofos. vnde de hoc subdif. ⁊ suggeret vobis. i. ad memoriā reducet oīa quecūq; dixero vobis. Nec tñ spiritū sanctū mansurū in bone cōscientie habitaculo repromisit: verū etiaz ⁊ totam trinitatē apud illā mansurā spopōdit cum in eodē. xij. c. Joh. idem dñs ait Siquis diligit me sermōnem meū seruabit. ⁊ pater meus diliget eum: et ad eum veniemus: ⁊ mansionē apud eū faciemus. Undecimū ornamentū. Tertio enī liber dī est liber clausus ⁊ signatus. Sicut enī liber diuersa folia seu mēbranas habet. ⁊ aliquis plures ⁊ qđam pauciores. Et iterū cōtinet diuersas distinctiōes: diuersa capitula: diuersas orationes dictiōes atq; punctuatiōes. Et aliquis liber agit de virtutib⁹ alijsq; de vitijs. Unus de penis inferni alius de gloria paradysi. Alius de negotijs mūdi. ⁊ omnia signant atq; claudunt sub tabulis coopertis vel coopertis. Sicut etiā cōscientia nostra iuxta tps anno rum pluralitatē vel paucitatē folia p annis habet. atq; fm diuersos status gentiū sunt varie distinctiōes morum. in ea etiā sunt capitula diuersarū opinionū. oratiōes sensuū variāz. dictiōes syllabe atq; punctatiōes sensuū voluntatum ⁊ motuū distinctoz: vna cōscientia scri-

pturis. id est virtutibus plena est: altera vero virtus est circumspecta. hec est quasi celestialis: alia infernalis: atque altera lucris est plena mundi. Et hec omnia et similia sub duabus tabulis vel coopertis vel coopertis. id est preterito et futuro tempore usque ad diem iudicii latent: ita quod de comuni lege etiam ipsis iustis in presenti vita quid est coram deo in eorum conscientibus ignotum sit. Unde Job ix. de seipso ait. Etiam si simplex fuero hocipsum ignorabat anima mea. Quid quoque per se oravit dominum dicens. Ab oculis meis munda me domine: et ab alienis parce seruo tuo. Et iterum ad hoc idem Ecclesi. ix. ait. Ne scit enim homo utrum odio vel amore dignus sit. Et iterum apostolus de se. j. Cor. iij. ait. nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Ex quo patet quomodo conscientie liber est clausus et signatus. Et quod si conscientia non accusat: non tamen asscurat. Porro hanc conscientiam clausam ordinavit sapientia dei. sicut et finem hominis ut finem mundi: que communiter ignorant. Quod et maxime fecit dominus propter tria. Primo ut quilibet etiam iustus sit semper in timore atque tremore. scilicet ne conscientia iniusta sit in oculis dei: que maxima firmitas est iustorum: sicut propheta ait. Posuisti firmamentum eius formidinem. Secundo ut semper curent atque solliciti sint purgare atque purificare conscientiam suam: cum et ipsi sancti hoc idem egerunt. sicut ex precedentibus patet. Tertio ut tam in hoc quam in posteris alijs recognoscant se ignaros seu ignorantes: quod non modicum utile est ad humanam superbiam comprimendam. Duodecimum ornamen- tum. Quarto talis liber conscientie est in die iudicii aperiendus: ideo scribendus est aureo calamo meritorum bonorum. Et cum sit liber indelibilis scripture vide qualia in eo scribas: quia in illum librum in die iudicii iudicandus es. Ideo Daniel. vii. dicit iudicium sedit: et libri aperti sunt. id est. conscientie singulorum omnibus patefient. Et hoc divina virtute seu in lumine gloriose iesu christi. Unde Apocal. xiiij. scriptum est. Et vidi et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem filio hominis. Nubes siquidem hec humanitas iesu christi est. Quia sicut nubes levis est et superiora petit: sic christi caro non peccato gravata omni carne superior fuit. nec tamen levis dicitur. verum etiam candida nominatur: eo quod virtuosorum exemplorum iurare genus humanum illuxit seu illuminavit: unde et per eandem carnem per quam adhuc passibile in mundo apparuit ad homines sua veritate illuminandos: apparebit in iudicio iam glorificata ad homines abscondita conscientiarum aperiendo et illuminando iudicandos: et tunc in lumine iesu christi cuiuslibet conscientia omnibus patefiet. Idem. j. Corin. iij.

cum apostolus promississet nihil mihi sciens super sed non in hoc iustificatus sum. qui autem me iudicat dominus est: statim subiungit dicens. Itaque nolite ante tempus iudicare: quoad usque veniat ad iudicium. scilicet qui etiam illuminabit abscondita tenebrarum. et manifestabit consilia cordium. et tunc laus erit unicuique a deo.

Articulus. iii. de turpitudine prave conscientie: et de duodecim deformitatibus.

Tertio vero ostendit propheta conscientie deformitatem cum subdit: ne perdas cum impijs deus animam meam. Impij siquidem sunt: qui pietate bone conscientie caret. Unde timens propheta ne eo inscio habeat coram deo conscientiam malam: orabat dominum dicens. Ne perdas. scilicet per eternam damnationem cum impijs deus animam meam. Quam quidem deus perderet: si infectam mortali culpa illam coram oculis suis reperiret licet ipsam conscientiam hoc lateret. Ita etiam sit turpitudine conscientie prave: patere potest per oppositam descriptionem illius que in precedenti articulo posita est. Proinde sic describi potest Conscientia prava est titulus religionis seu dissolutionis templi confusionis. ager maledictionis. hortus maliciarum. reclinatorium anxietatum et amaritudinum. gaudium demoniorum. arca fraudis. thesaurus regis babilonis. aula sathane. habitaculum spiritus nequioris. liber clausus et signatus. plenus virtutis in die iudicii aperiendus ad summam confusionem.

De quatuor primis deformitatibus conscientie prave. Caplm. i.

Primo ponamus quatuor deformitates conscientie prave. Prima deformitas. Primo conscientia prava est titulus irreligionis seu dissolutionis. In tunc enim conscientia mala dissolvit interius animam: ut etiam per signa extrinseca patefatur. Unde Hiero. super Ezech. ait. Vultu et oculo dissimulari non potest conscientia dura: et lasciva. Mens lucet in facie: et secreta cordis motu corporis et gestibus iudicant. Et Ecclesi. xxvj. dicit. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum: et in palpebris illius agnosceat. Et idem in fine ait. Ex visu cognoscitur vir: et ab occurso faciei cognoscitur senatus. Amictus corporis et risus dentium: et ingressus hominis enunciant de illo. Non tamen aliquis debet esse promptus ad temere iudicandum cum non liceat iudicare nisi que patent. Non autem ea que latent dicente domino Matthe. vii. Nolite iudicare et non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini. Secunda deformitas. Secundo est templum confusionis. Cor enim impenitens. et conscientia nequa qua au-

De conscientia bona et mala

baia qua temeritate qua deniq; impudētia leuare poterit faciē suā ante faciē dei: quomodo non erubescet cōfusione plena? Si tamen cōfusiō ex penitentia ortū sumit non obliuiscet misereri deus. De hac duplici cōfusione *Ecd. iij. ait. Est cōfusiō adducēs peccatū: et est cōfusiō que adducit gratiaz et gloriā.* De hac vltima *Job. xj. ait. Si iniquitatē que est in manu tua abstuleris a te. et non pmanerit in tabernaculo tuo iniustia: tunc leuare poteris faciē tuā absq; macula. Tabernaculū nostrū est cor nostrum. Sicut ppha ait. Sanctificauit tabernaculum suū altissimus. In quo si pmanerit iniusticia: est templū et tabernaculū cōfusiōis. Si enim iniquitatem que est in manu nostra abstulerimus a nobis: et nō pmanerit in tabernaculo nostro iniusticia: tunc leuare poterim? faciē ad deū sine macula.* Quid per faciē nisi cōscientia denotat. sicut ppha ait. Arguā te et statuā cōtra faciē tuā. Sicut enim macule deformant faciē corporālē: sic etiā crimina et peccata deformant faciē coram amorosissimo sponso deo. Proinde sponsam suā maxime in faciē examinat christus. Ideo *Cant. ij. ait. Ostēde mihi faciē tuā. id est cōscientiā tuā.* Et iterum cōmendans cōscientiā bonā subdit. Et facies tua decora. Porro sicut sponsē in cubiculis examinant facies suas vt maculas purgēt sic et fideles anime hoc spūaliter seruare debēt. In huius mysteriū *Ero. xxxviii. dicit qd mare erum faciū est de speculis mulierū. xxxvj. di. s. ecce ad finem.* Macule qdem in speculis vīse in mari penitētiē lachrymarū lauandē sūt. Unde *Matth. vj. ait dñs. Faciē tuā id est cōscientiā tuā laua. Specula qdem verba diuina sunt. Unde Jac. j. dicit. Si quis auditor est verbi et non factor: hic cōparat viro cōsideranti vultū natiuitatis sue in speculo. Considerauit enī se et abijt: et statim oblitus est qualis fuerit. Et iterū *Origl. ait. Scriptura sacramentis oculis quasi quoddā speculū opponit. vt interna nostra facies videat. ibi enim feda. ibi pulchra nostra cognoscimus. Tertia deformitas. Tercio est ager maledictōis. Naz bona et mala in eo cōuertunt ad malū. Prima quidem mala etiam si occulta sunt et a nemine vīsa molestant: et maculant cōscientiam prauam. Unde *Ambro. in epistola ad cōstantiū ait. Unusquisq; non intermittat opus pbabile: siue a pluribus videat: siue sine arbitrio sit. Abundat enim sibi locuples conscientia testis fugiat homo mala et obprobria: etiam si se crediderit non posse cōuinci. Nam clausus parietibus sit et coopertus tenebris siue cōscientie teste fuerit habet tamen suū arbitriū quem nihil fallit. ad quē facta clamant omnia. Deniq; cla-***

mauit et vox sanguinis. Seipsum vnusquisq; ad animū suū seuerū iudicem sui vltorem sceleris et vindicem habet. Et ideo *Socrates ait. Fallere poteris famam: cōscientiā nunq;.* Unde *Isido. libro. ij. de sum. bo. ait. Omnia fugere potest homo preter cor suū. Non enim potest a se quisq; recedere. vbicunq; ierit: conscientia reatus sui illum nō derelinquit.* Quis humana iudicia subterfugiat qui male agit: iudicium tamen cōscientie sue effugere non potest. Nam et si alijs celat quod agit: sibi ipsi celare non potest qui nouit quod gessit. Duplex aut in eo sit iudiciū: quia et hic cōscientie sue reatu punitur. et illic perpetua pena damnat. Unde dicit. *Abyssus abyssum inuocat in voce catharactarum tuarū. Abyssum inuocare abyssus est de iudicio pscientie ire ad iudiciū perpetue damnatōis: in voce catharactarū. id est in predicatōe sanctorū.* Secūda quoq; bona que fieri possunt. scz animo bono et malo cōscientie male etiam conuertunt in malū. sicut sunt orationes elemosyne et similia: quando quis operatur illa peruersa intentione. Et ideo ad tales *Matth. vj. dñs ait. Si lumen quod in vobis est tenebre sunt: qte erunt ipse tenebre. hoc est si bona que agitis mala intentione male conscientie mala sunt: qtomagis ea que peruersa cōscientia agitis impia erunt.* Vide igit quid in hoc agro seminaueritis: quia que homo hic seminauerit illa et metet. Im apostolū ad *Gala. vj. Nam qui seminat in carne. id est. cōscientia carnali: de carne metet corruptionē. id est. eternam damnationē. Ex omnibus predictis cum sententia cōcludere possumus qd totum vitiosum geritur vbi cōscientie puritas non habet.* Quarta deformitas. Quarto est hortus maliciarū in quo plantata est arbor scientie boni et mali. id est. proprius siue priuatus amor quo cuncte malicie et mala originem sortiunt: sicut dicit apostolus. *s. ad Timoth. vj. Radix omnī malorū est cupiditas. Ibi fons descendens de terra amor mūdi in quattuor flumina diuisus. id est. in quattuor affectōes inordinatas distinctus. s. in mūdanoz gaudia et merores et in mūdanoz spem atq; timorē. que more fluctuantū et fluentiū fluminorū vexant et agitant in multas malicias malas cōscientias.* Proinde *Proverb. xij. dicitur est qui pmittit: et quasi gladio pungitur conscientie. promittit securam: et dat dubia. promittit fidelitātē: et dat proditionem. promittit gloriā: et dat ignominiam.* Unde *Esaie. xxx. Erit fiducia vmbre egyp̄ti in ignominia. Ex quibus omnibus pungi tur anima: et conscientia molestat. De talibus cōscientiis Job. xxx. ait. esse sublentibus delictis cōputabant.*

De secundis quattuor deformita-
tibus conscientie prave.

Capitulum. II.

Secundo addamus alias quattuor de-
formitates. Primo conscientia est re-
clinatorium anxietatum et amaritu-
dinum. Secundum vero Bernhar. conscientia
quadupliciter distingui potest. Prima est tra-
quilla et non bona. Secunda est bona et non tran-
quilla. Tertia est nec bona nec tranquilla: quar-
ta est bona et tranquilla. Quinta deformi-
tas. Prima inquam est tranquilla et non bo-
na: ut eorum qui in spe peccant: et in corde eo-
rum dicunt quod deus non requireret. Et talis est
maxime adolescentium. De hac conscientia Se-
neca ait. Mala conscientia sepe tuta est: secu-
ra vero nunquam. Est enim hec tranquillitas in-
sensibilitas quedam. omni vitio peior secundum
Augustinum. Immo et talis conscientia mor-
tua dici potest. Unde Bernhardus in quodam
sermone ait. Quis magis mortuus est eo: qui
portat ignem nec expauescit? Secunda au-
tem est bona et non tranquilla: ut eorum qui iam
conuersi ad dominum recogitant annos suos in
amaritudine anime sue. Et de hac Eliae. xxx.
viii. in persona penitentis ait. Ecce in pace ama-
ritudo mea amarissima. Tertia est nec bo-
na nec tranquilla: ut eorum qui in multitudi-
ne peccatorum desperant. et in sceleribus suis
perseuerant. De tali conscientia Ambrosius. in li-
bro de officiis ait. Nulla pena grauior quam inte-
rioris vulnus conscientie male. Hoc magis fu-
gendum quam mors. quam dispendium. quam exilium.
quam debilitatis dolor. Et iterum Isidorus. ii. li-
bro soliloquiorum ait. Nulla pena grauior pe-
na conscientie. Vis nunquam esse tristis: bene vi-
ue. Secura mens tristitiam leuiter sustinet.
Bona vita gaudium semper habet. Conscien-
tia autem rei semper in pena est. Nunquam secu-
rus est animus reus. Mens enim mala consci-
entie propria agitatur stimulis. Denique omnes
in peccato iacentes. quod durius est ad caput
habent: mollius vero ad pedes. Ratio enim
et conscientia que sunt anime caput ex culpa af-
fliguntur et cruciantur. Et sensualitas que est pe-
des impie delectatur. Quod est contra consue-
tudinem omnium excubantium et dormientium.
qui mollius ad caput ponunt. Quarta ve-
ro est bona et tranquilla: ut eorum qui spiritui
carnem subdiderunt qui cum his qui oderunt
pacem erant pacifici. De tali conscientia propheta
ait. Factus est in pace locus eius. De hac eti-
am Ecclesia. xiii. ait in principio. Beatus vir
qui non est stimulatus in tristitia delicti Felix
qui non habuit tristitiam animi sui. O beata

gens cuius dominus est deus eius: populus quem
elegit in hereditate sibi. Sexta deformitas.
Secundo est gaudium demoniorum. Quod in-
telligens propheta de semetipso ait. Qui tribu-
lant me exultabunt si motus fuero. Sicut enim
gaudium est angelis super vno peccatore peni-
tentiam agente: sicut ex precedentibus patet: sic
gaudium est demonibus super vna anima per
mortalem culpam conscientiaz inquinante. Et
verificetur illud poeticum nunquam risus adest nisi
quem fecere dolores. De eorum quoque leticia
proverb. ii. dicitur. Letantur scilicet demones
cum malefecerint: et exultent in rebus pessimis.
In huius quoque mysterium. secundo Regum. i. da-
uid ait. Nolite annunciare in geth. Et sequitur.
Reforte exultent philistini. id est. demones.
quia non tantum demon ille qui peccatum sugge-
rit alicui menti gaudet si conscientia maculatur
sed insuper omnes alii demones gaudent et lei-
tenter. Proinde Ecclesiasti. xviii. de carne in-
quit. Si presteris anime tue concupiscentias
eius: faciet te in gaudium inimicis tuis qui de-
mones sunt. Rationes quoque subdens propheta
ait. Si motus fuero a loco meo proprio. Lo-
cus enim proprius ad quem anima est creata: et
in baptismo collocatur est perseuerantia in co-
scientia pura. Unde Ecclesiastes. x. ammonet
dicens. Si spiritus potestate habentis ascen-
derit super te. id est. superbia diaboli aliquo mo-
do preualuerit contra te: locum tuum ne diuise-
ris. id est. vide ne per mortalem culpam inquil-
nes conscientiam tuam. Sed quia a nobis ipsis
talem conscientiam seruare non possumus. Ideo
subdit propheta dicens. Ego autem in miseri-
cordia tua speravi. scilicet non in potestate mea:
que nulla est contra diabolum. Unde Job.
xli. dicitur. Non est potestas que comparetur
ei. Septima deformitas. Tertia deformi-
tas est arca fraudis. Hanc arcam. id est. consci-
entiam malam: et sceleribus plenam vocat pro-
pheta ventrem. Proinde propheta: psalmo.
xvi. ait ad dominum in persona talium. De ab-
sconditis tuis adimpletus est venter eorum.
Peccata quidem que non confessa in conscien-
tia manent deo quodammodo absconduntur: et
hec quasi non videre se fingit deus. usque ad ho-
ram mortis. Et de talibus proverbio. xxviii.
dicitur. Qui abscondit scelera sua. scilicet in co-
scientia sua ad deum non dirigetur. Et subdit
adimpletus est venter eorum. id est. conscien-
tia eorum. De cruciatu talis conscientie seu ven-
tris dicitur Iheremie. iiii. Ventrem meum do-
leo ventrem meum doleo. Unde bis replicat
hoc verbum: propter illius cruciatum in morte:
sed magis pro die iudicii. Proinde Bernhar-
dus. in quadam epistola ait. Non est tutum

De statu conscientie male.

labijs hominum committere gloriam tuam. arte
vitijs sine clauē et sine sera nulliq; oimode clau
senocere volenti. **N**on tutum plane sed stultū
thesaurū tuū recondere: vnde resumere nō va
leas cum volueris. **S**anum vas et incōcussū
est cōscientia. et secretis seruādis idoneū nullis
patens insidijs. nulli violentie cedēs nulli oculo
vel manib; accessibilis. excepto dūtaxat spi
ritui qui scrutat etia alta dei quicquid in ea po
suero securus sum: q; non perdam seruabit vi
uo defuncto restituet. hec ille. **C**onscientia igit
est fidelissimus custos: qui nihil perire permit
tit eorū que cōmendaueris ei. **V**ide igit qualla
ei cōmendes: ne forte cōmendas ei mortē tuā
scz ipsam mortālē culpā: q; in vltimo vite tue
tibi restituet eam in tui perditionē. **O**ctaua
deformitas. **Q**uarto est thesaurarius regis
babylonis. **P**orro tres ciuitates habet iste
rex babylonis in regno suo: ex qbus cōgregat
thesauros suos recōdēdos in gazophylatis cō
scientie prauē. **Q**ue mystice signate sunt. p tres
paruulas ciuitates quas edificauerūt pharao
ni filij israel. vitz phyton et ramasse. sicut scptū
est **E**xo. i. **E**t tertia fuit on que interpretat so
lis ciuitas: vt ibidē dicif. **S**m translationē. lxx
hē tres ciuitates que tributū reddūt babylo
ni regi sunt auaricia: luxuria: et supbia. **D**e q
bus. **J**oh. ij. dicif. **O**mne qd est in mūdo. cō
cupiscentia carnis est. vel cōcupiscentia oculorū
aut supbia vite. **P**rima igit ciuitas dicitur
phyton et interpretat os abyssi. vel os pfundū
Et hec est cupiditas que impleri nō pōt. **P**ro
inde **E**ccl. xiiij. dicif. **I**nsatiabilis est oculus
cupidi. **E**t **E**ccl. v. c. ait. **A**uarus nō implebi
tur pecunia. **E**t hec ciuitas reddit regi tributa
magna. s. impietates rapinarū furtoz vsurariū
et omniū ptractuū simulatorū et iniquorū dece
ptionū. **S**ecūda ciuitas vocat ramasse. que
interpretat cōmotio tynee. **P**er tyneā enī que
de veste nascif et illam cōsumit designat illece
bra carnis: que de carne nascif. et illaz cōsumit
non tm̄ in futuro per gehēnā. sed etiā in presen
ti per multiplicē culpā et penam. **D**e culpa. **J**.
Corinth. vj. ait apls. **Q**ui fornicat in corpus
suum peccat. **D**e pena **B**ern. ait. **M**alus ver
mis luxuria: quo nullus alius nocentior. **I**n
gredit enī blandiēdo. mordet ridēdo: trans
forat delectando: perimit cōsentiendo. **U**nde
Prouerb. xxiij. **I**ngredit blandē sed in nouis
simo mordebit vt coluber: et vt regulus vene
na defundet. **U**nde **P**iero. in quadā eplā ait.
Libido transacta semp sui relinquit penitudi
nem: et nunq; satiat. et extincta reaccendit. vsu
crescit et deficit. nec rationi paret que iperu du
citur. **H**ec etiā ciuitas reddit tributa maxima
suo regi. s. fornicatiōes virginū defloratiōes.

adulteria. sacrilegia. stupra. incestus. peccata
cōtra naturā et similia. **T**ertia ciuitas dicif
ciuitas solis per quā supbia designat que sem
per appetit lucere et apparere. **H**ec quoq; maxi
ma tributa reddit p̄fato regi. s. ambitiōes. par
cialitates. vanitates. fastus. pompas. elatiōes
et cōsimilia. **B**eniq; omnia tributa predictaz
ciuitatū recondit babylonis rex in gazophyla
tio cōscientie prauē. **T**am charū diabolus ha
bet thesaurū cōscientie male: vt omnia quecūq;
in mūdo sunt preter illud p nihilo spernat. **I**n
cuius mysterium **G**ene. xiiij. rex zodorum
ad abrahā dixit. **D**a mihi animas: cetera tol
le tibi.

De tertijs et vltimis quattuor de
formitatibus conscientie male.

Capitulum. iij.

Ertio subiugamus vltimas quattuor
deformitates cōscientie prauē. **P**ri
ma deformitas. **P**rimo namq; est aula sath
ne. **I**n hac enī aula omnia sue impietatis of
ficia exercere facit: atq; p suos officiales et satel
lites frequētare. **Q**ue aut officia in hac cōscien
tie aula exercēda dispēsat ostendit **P**etrus ra
uēnas exponēs illud **M**atth. iij. **D**uctus est
iesus in desertū dicens. **D**iabolus mali auctor
nequitie origo. rerum hostis. corruptor: seculi
hominis semp inimicus. ille laqueos tendit la
psus parat. foueam fodit. aptat ruinas stimu
lat corpora. pungit animas. cogitatōes suggel
lit imittit iras. dat virtutes odio vitia q; red
dit amori. errores serit. discordiā nutrit. paces
perturbat. affectus dissipat. hūana violat. tem
ptat diuina. **H**ec enī omnia per satellites suos
in aula cōscientie male toto conamine frequen
tare cōtēdit. **D**e hac q; aula et demonū officijs
ibi frequētatis: etiam **C**yprianus ait. **L**ata et
spaciosa itinera vite letalis illic illecebre et mor
tisere voluptates illic diabolus blandit vt fal
lat: arridet vt noceat: allicit vt offendat. **S**e
cūda deformitas et septem spiritibus nequā.
Secūdo est habitaculū spiritus nequioris.
Porro sunt p̄scientie quedā que relicto secula
ri statu saltem apparētie exteriori demū recidi
uatione seu tepeditate plabunt in nequiora vi
tia. **E**t de tali conscientia dicitur **M**atth. xij.
Cum imundus spiritus exierit ab homine. id
est a conscientia seculari: ambulat per loca ari
da. id est secularia et mundana querens requi
em et non inuenit. scz iuxta maliciā et desiderii
suum. **T**unc dicit reuertar in domū meā. id est
in conscientiaz vnde exiui. **E**t veniens inuenit
vacantē. id est ociosā: scobis mundatā. id est
a villi spurcitia seculari alienā et ornatā scili
cet apparentiam regulari. **E**t vt ostendat ch;

stus q̄ prefata tepiditas. ⁊ simulatio bonitatis sunt radices spiritualiū peccatorū: ⁊ q̄ aperit hostiū spiritibus nequā: ideo subdit. Tunc vādit ⁊ assumit secum alios septem spiritus neq̄ores se. Quia de temptatione carnali ⁊ seculari vertit se ad temptandū de spūalibus culpis. Vel q̄ recurrit ad aliquos spūs superiores: q̄ maius officiū ⁊ maiore astuciā habent ad decipiendū in neq̄oribus ⁊ spūalibus malis. Qui septem dicunt ad designandū vniuersitate ⁊ multiplicitate spiritualiū peccatorū. Vel quia cōmuniter ad septem p̄ncipalia ⁊ spiritualia de quibus statim dicimus reduci possunt. Et seq̄tur. Et intrantes habitant ibi sc̄z in cōscientia per effectū ⁊ cōformitatē malicie sue. Et sunt tunc nouissima hominis illius peiora priorib⁹ sc̄licet ⁊ quo ad culpam: ⁊ quo ad penam. ⁊ sc̄licet qui sunt hi septem neq̄ores spiritus distinguamus. Primus est spiritus p̄sumptionis. secundus est spiritus ambitiois. tertius est spiritus incōpassionis. quartus est spiritus fraterne inuidiationis. quintus est hypocrisis spiritus ⁊ simulationis. sextus est spiritus obstinatiōis: sc̄ptimus est spiritus maligne impugnatiōis: ubi dicunt septem spiritus nequiores. quia talia peccata spiritualia plus de nequitia ⁊ malicia habent: q̄ carnalia. licz illa quo ad aliquid sint viliora ⁊ turpiora. Et hi omnes fuerūt in phariseis: sed ⁊ nunc reperiunt in pharisaicis viris. Primus in q̄est spiritus p̄sumptionis sc̄licet de bonitate: sanctitate: ⁊ religiositate. De talibus erat ille phariseus de quo Lu. xviij. dñs ait. Ex istis hec apud se orabat dicens Deus gratias ago tibi: q̄ non sum sicut ceteri hominū: raptōres: iniusti: adulteri. velut hic publicanus. Jeiunio bis in sabbato: decimas de omniū que possideo. Similiter ⁊ ille q̄ Lu. xvj. temere iudicabat christū ⁊ magdalē. Secundus vero est spiritus ambitionis ⁊ inanis glorie. De talibus Matth. xxiij. dñs ait Omnia opera sua faciunt vt videant ab hominibus. Amant enim p̄mos accubitus in cenis ⁊ primas cathedras in synagogis: ⁊ salutationes in foro: ⁊ vocari ab hoībus rabbi. Tertius est spiritus incōpassiōis: ⁊ incōpassiue cupiditatis. Unde Lu. xvj. cōsulente christo fieri amicos de māmōna iniquitatis subdit Audiebant hec omnia pharisei qui erant avari. ⁊ deridebant eum. Quartus est spiritus fraterne inuidiationis. De quo Matth. xxvij. de pilato dicit: ⁊ de christo. Sciebat enim q̄ per inuidiam tradidissent euz. Quintus est hypocrisis ⁊ simulationis. Contra quem christus inuehit Matth. xxiij. vbi octies cōminat ve hypocrisis ⁊ simulatis dicens: q̄ similes sunt sepulchris dealbatis: ⁊ q̄ mūdant solū quod de

foris est calicis et parapsidis: atq̄ quinquies vocat cecos: vt mystice iudicet eos in cōscientia: ⁊ in omniū diuinorū sensu obcecos et te-nebrosos. Sextus est spiritus obstinatiōis. Contra quem agit dñs Matth. xxi. dicens in parabola duorū filiorū quorū vnus dicit se facturum iussu patris ⁊ nō fecit. Et subdit q̄ publicani ⁊ pctōtes precedent vos in regno dei. Quia illi verbo ioānis crediderūt: ipsi vero hoc videntes nec penitentiā postea habuerūt. Septimus est spiritus maligne impugnatiōis. De quo Matth. xxiij. dñs ait. Ecce ego mitto ad vos pphetas ⁊ scribas: ⁊ ex illis occidetis crucifigētes. ⁊ flagellabitis in synagogis vestris: ⁊ psequemini de ciuitate in ciuitatē. Undecima deformitas. Tertio vero est liber clausus ⁊ signatus. Qui quādo scribit de meritis malis tunc stilo ferreo designatur. Si cut h̄iere. xvij. c. scriptū est. Peccatū iude scriptum est cum stilo ferreo. ⁊ vingue adamātino id est. in corde ⁊ p̄scientia obstinata. Indelibilis hec est igitur scriptura. Vide igit qualiter in ea scribis: quia fm hunc librum cōscientie iudicandus es. Sicut enī estiuo tempore nidus in arbore ppter folia non videt. sed in hyeme defluētibus ab arboribus folijs circūstantib⁹ patet sic dum p̄durat estas p̄sentis vite apparene nequeunt cōscientie mala seu vicia. nidusq̄ diaboli qui in nostra cōscientia hospitat. Sed adueniente hyeme. i. quādo venit iudicij dies tunc apparebūt peccantiū nidi ⁊ patefient cōscientie male. Tunc sicut dicit Esaie. j. Erubescetis super hortos quos eligeratis: cum fueritis velut quercus defluentibus folijs. Duo decima deformitas est aptio librorū. Quarto hic cōscientie liber est in die iudicij aperiendus. Nam tunc singulis aderit vis diuina si cut in fine p̄cedentis arti. dictū est: et tunc hac virtute fiet vt omnia merita vel demerita sibi ipsis ⁊ ceteris inotescāt. Primo enim sibi ipsis pp̄ia inotescant: vt in p̄mptu habeant singuli cogitationes ⁊ accusantes vel etiam defendentes. Reducēt enim ad memoriā singulorū cogitationes: affectōes: operatiōes: atq̄ intentiones ad ostensionē diuine iusticie fm statum illum. Et ad ostensionē diuine miscōie fm statū p̄teritū vel transactū. Ad ostensionē diuine iusticie in retribuēdo singulis: ad memoriā reducēt bona ⁊ mala in quibus finaliter p̄manserunt: q̄ illa sola retributiōe eterna digna sunt. Ad ostensionē diuine miscōie. de peccato rememorabunt mala bonorū a quibus sunt miseri/corditer liberati: ⁊ bona malorū que i eis deus misericorditer opatus est. Sc̄do aut inotescēt omnibus alijs singula singulorū. ⁊ gesta et cogitata bona ⁊ mala Et extūc nota erunt oībus

De statu conscientie male.

et aperta: et hoc ad certā liberationē meritorū: que scienter in omni bonorū et malorū actionū recognitione ita ut singuli de singulis meritis aliorū valeant iudicare. **O**stensio quippe malorum in bonis erit ad manifestationē misericordie prius facte. **O**stensio verbo bonorū in eis erit ad manifestationē iusticie qua digne a domino premiant. **O**stensio vero bonorū in malis erit ad ostensionē misericordie in pñti seculo sibi facte. **O**stensio enim malorū eiusdē erit ad manifestationē iusticie: qua digne a dño cōdemnant. **D**e his **O**rig. ait. **N**udabit pñtōis nostri cōscientia et aperto corde videbunt littere pñtōis que stilo ferreo: et yngue adamātino scripte sunt atq; vniuersa scrutantiū multitudo leget in pñtore nostro signatas imagines pñtōis. **A**perietur nihilominus alius liber qui dicitur liber vite: cuius virtute omnia ista fient. qui in forma diuinitatis non videbit nisi a bonis. **I**n forma vero humanitatis in qua finiam pmulgabit videbit tam a bonis q̃ a malis: licet in eadē forma terribilis reprobis blandusq; videbit a iustis. **F**elix pñtōis que tunc corā districto iudice se reperiet inocentē et mundā habentē testimoniu dei et omnium iudicandorū quietā in se lucidā corā vniuerso mundo. **T**alis erit deo placita. angelis grata: oibus sanctis gratiosa et amorosa. **I**psa erit mensura premij. plenitudo gaudiij. solaciū celi. **Q**ūto gaudio replebitur. dum intellectus satiabitur lumine plenissime veritatis memoria certitudine inmensissime maiestatis. voluntas dulcedine suauissime bonitatis tñ equidez omnes beate cōscientie gaudebūt. q̃tum amabūt: tñq; amabūt q̃tuz cognoscēt. **O**ramus te dñe illumina cōscientias nras munda ab oibus inq̃natōib⁹ eas: in oculis tuis gratifica illas. spiritualiū gaudio reple illas: hic p gratiā. ut tandem per gaudiū sempiternū atq; gloriā: gaudiū earū plenū sit. **T**u qui cōscientiarum mundarū es amator: et speciosus glorificator et premiū viuēs cum patre et spiritu sancto gloriosus et amarus. per infinita secula seculorum Amen.

Feria. iiii. post dñicā palmarū. de triplici statu cōscientie male et illuminatione et reformatione eiusdem.

Sermon. lxi.

Existimasti inique q̃ essem tui filius: arguā te: et statuā ptra faciem tuam ps. xlix. **S**cr̃m enim **O**rigenez. li. ii. super epistolā ad **R**oma. **C**ōscientia est spiritus qui anime velut pedagogus quidā sociatus est et rector: ut eam vel de melioribus moneat. vel de occultis

castiget et arguat: de hoc enim s. **C**orinth. ii. apostolus ait. **Q**uis enim scit hominū que sunt hominis nisi spiritus hominis qui in ipso est? **E**t iterū ad **R**oma. vii. idem ait. **I**pse enim testimonium reddit spiritui nro: qz sumus filij dei. **V**erū s̃m quosdā sumit hic spiritus p spūali quadā operatōe: seu p quodā spiritali dono id est. p synderisi. sicut in. j. arti. pcedentis sermonis patuit: nec sumit p natura anime. **P**re dicto igit modo sumēdo spiritū ipse est in mysterio: qui anime rōni inferiori in criminib⁹ inuoluit inq̃t. **E**xistimasti inique. i. neq̃t q̃ ero tui similis. **A**rguā te et statuā cōtra faciem tuam. **I**n quibus mysticis verbis tres status cōscientie male describunt. **P**rim⁹ est status deceptionis. ibi. **E**xistimasti inique q̃ ero tui similis. **S**ecundus est status reprehensionis. ibi. arguā te. **T**ertius est status cōfusionis. ibi. et statuam cōtra faciem tuam.

Articulus. i. de multiplici excecatione: et extremitate cōscientie male et illuminatione illius.

Primus est status deceptionis. **A**it enim p synderis seu ipsa cōscientie scintilla ad rationē inferiorē: in qua cadit deceptio seu error. **E**xistimasti inique q̃ ero tui similis. id est. q̃ recipiā sicut et tu errozes et deceptōes. **N**on enim sicut dicit infra arti. iij. c. j. in ea cade re potest error seu deceptio quedaz: quēadmodum rōne inferiori sicut etiā ibidē patebit. **D**e hoc igit statu deceptionis tria ad presens consideremus. **P**rimo cōscientie cecitatem. sc̃do cōscientie extremitatē. tertio cōscientie serenitatē seu claritatem.

De septē sigillis quibus anime clauduntur peccata sua: ne videat: aut intelligat ea. **C**aplin. i.

Primo inq̃ consideremus cōscientie cecitatem. **P**orro nō tñ cōscientie liber siue sit cōscientia bona siue mala clausus est p naturā: verū etiā opante maligno spiritu cōscientie inimico obseratus et clausus esse pōt p multiplicē culpā. **Q**uod **A**poc. v. iohi mystice demonstratū est. **I**deo ait. **V**idi in dextera sedētis sup thronū librū scriptū intus et foris: signatū sigillis septē. **H**ic lib. s̃m tropologicū intellectū cōscientia est. qui in dextera dei sedētis super thronū ideo esse dicit: qz omnis cōscientia p̃z oculis dei sumi. **P**roinde **E**sa. xlix. dñs ad cōscientiā ait. **I**n manib⁹ meis desēpsi te. glo. ut semp videam te. **Q**uod quidem hic clarius a iōāne subinfert cum subditur. **S**criptum intus et foris. **Q**uia iteriora: et etiam exteriora patent oculis summi dei. **S**icut ad hebreos. iij. apostolus ait. **O**mnia autē nuda et

aperta sunt oculus eius. Unde Eccl. xxxix. di-
citur. Nec quicquid absconditum est ab oculis eius
sed quia illa que de mala conscientia patet coram
deo: anime peccatoris et iuste sepius occultata
sunt Ideo de libro predicto merito subdit. signa-
tum sigillis septem Propter septem causas qua
re secreto iudicio dei conscientie excecant: nec vi-
dere nec intelligere possunt a semetipsis macu-
las suas. Quod quidem timens prophetam ait. Ab-
ocultis meis munda me domine. Hec autem septem si-
gilla breuiter distinguamus. Primum est negli-
gentia secundum superbiam. tertium singularitas. quar-
tum pusillanimitas: quintum ignorantia. sextum
affectio propria. septimum perplexitas. **P**rimus
sigillum est negligentia. Porro sepe contingere so-
let in conscientia mortalis sit culpa: imo quicquid
in ea multa sunt crimina lapsa: que propter in-
dignitatem negligentiam ignorant. Quot sunt ho-
die qui negligunt vel nesciunt: quod non curant di-
scutere conscientiam suam: atque a peritionibus inqui-
rere permittunt: et cum tali conscientia indiscus-
sa et indignata presumunt accedere ad sacramen-
tionem. Hoc autem quod periculi atque discriminis
sit ostendit Rich. de me. vii. in. iiii. di. c. ix. di-
cens. Ex ignorans esse in mortali culpa cum tamen
in ea sit: et sacramentum eucharistiam sumit duplici ex
causa potest hoc ignorare Primo ex insufficiencia
secundo ex negligentia. **P**rimo inquam ex insufficie-
tia non ex omissione debile negligentie quam per
se et consilia peritorum tenet homo diligentius ad-
bibere. Sed quod de lege communi certus esse non
potest utrum peniteat digne: sicut Eccl. ix. ait
nescit homo utrum amore vel odio dignus sit
Et talis sic accedens ad sanctam communionem mini-
me mortaliter peccat. Sed quattuor bona ex ta-
li communione consequi potest si deuote sumps-
erit eam. Primo quod meretur sic communicando. secundo
quod ex hoc potest fieri de atrio contritus. tertio quod
secundum Augustinum virtus sacramenti deuote sumpti pec-
catum reducit ad memoriam penitentis. De quo
potest et deus penitere et particulariter profiteri: quarto
quod si nunquam de tali culpa memoriam habet virtu-
te huius sacramenti sibi dimittit. Proinde secundum
Thomas hoc sacramentum ablutio scelerum notatur
Vel quod illa scelera impedit: vel quod virtute illius
sacramenti deus illa que non sunt in hominis conscien-
tia vel que sunt oblita dimittit. Aliter quicquid
hoc susciperet sacramentum exponeret se pericu-
lo mortalis culpe quod falsum est. **S**ecundo autem
contingit hoc ex negligentia omittendo debitam di-
ligentiam in se examinare et debita consilia postu-
lare. Forte etiam fuit negligens in audiendo ver-
bum dei: unde illuminari poterat quid sit ma-
lum ex debito fugiendum: et quid sit bonum ex de-
bito operandum. omisit quod et negligens fuit quere-
re confessorum peritum et diligentem: quicum diligen-

ter dirigeret ⁊ instrueret in p̄dictis. Negligēs
q̄ fuit in captare tempus cōueniens ad dilige
tem cōfessionē: sed plongauit eam vsq; ad qua
dragēsimē finem. ⁊ etiā tunc imp̄paratus ⁊ in
examinat⁹. atq; incōsideratus ad illam accessit
ex cōsuetudine potius q̄ ex virtute. Propter
hec omnia ⁊ cōsimilia non recolit nec illū peni
tet integre de cōmissis. Propterea cōmunicā
do peccat mortalit. q; s̄m Sco. talis est igno
rantia crassa ⁊ supina: que est p̄tra apostolū. j.
Corinth. xj. dicens. Probet autē seipsum ho
mo: ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. qui
enim māducatur ⁊ bibit indigne: iudiciū sibi mā
ducatur ⁊ bibit non dīiudicās corpus dñi. **S**e
cundū sigillū est superbia: qua fit vt nolit hu
miliare homo intelligentiā suam ad credendū
melioribus ⁊ sapiētiōribus se. iuxta illud apo
stoli scōo Corinth. x. In captiuitatē redigētes
omnē intellectū in obsequiū christi. Et iterum
de talibus ad Rhoma. j. dicif. Obscuratū est
insipies cor eorū ⁊ dicentes ⁊ sapiētes esse stul
ti facti sunt. Hic est fumus de quo Apocal. ix.
Joh. ait. Ascēdit fumus de puteo abyssi. sicut
fumus fornacis magne: ⁊ obscuratus est sol et
aer de fumo putei abyssi. In quacūq; enī men
te supbia diaboli viget: radios solis diuine sa
pientie ab ea p̄scidit ⁊ puritatē eius que sicut
aer peruia debet esse radijs sapientie dei obte
nebrabat seu obscurabat. Diabolus enī sicut
corpus terrestre atq; opacum terrena videlicet
non celesti sapiētia plenus radios eius sapien
tie a se repellit. ⁊ se mētibus imitatorū suorum
obiiciens. ymbra[m] superbie sue illis imprimit
vt plus sibi q̄ fidei aut plus sibiq; peritorib⁹
se credere velit. Unde merito tales in conscien
tia decipiunt. Et huiusmodi erat ille de quo di
citur Hieremie. xlix. Arrogātia tua decepit te
et superbia cordis tui extulit te. Unde Augu
stinus. Superbia meret illud. **T**ertiu[m] vel
ro sigillū singularitas dici potest. q; scz homo
sequens suum. pprium sensum se alijs non cō
format: nec cōmunes bonorū atq; peritorū vi
as imitari dignas. Et de tali conscientia p̄pha
ait. Exterminauit eam aper de silua: singularis
ferus depastus est eam. Ait enī exterminauit
eam. id est. extra terminos cōmunes posuit eā
aper de silua. id est. singularitas mentis. Ace
contra de mente humili Gene. xlix. scriptū est
mystice Isachar asinus fortis accubans inter
terminos. Isachar enim dominū memorās in
terpretat⁹: ⁊ signat humilem imitatorē christi:
qui memor est humilitatis christi dicentis ad
patrem suum Luce. xxij. Pater si vis transfer
calicem hunc a me verū tamen non mea volun
tas fiat sed tua. Hic est asinus fortis dei volū
tatem: non in suo sed in aliorū iudicio ferens.

De statu conscientie male.

Propterea accubat et requiescit in termino: et iudicio peritorum et maiorum suorum. Atque de singulari subiungitur. Et singularis fera depastus est eam. Quia talis singularitas presumit omne lumen et iudicium conscientie bone. Sicut euenit phariseo Lu. xviij. de quo dominus ait. Phariseus stans apud se orabat dicens. Gratias tibi ago deus: quia non sum sicut ceteri hominum. raptores iniusti. adulteri. velut etiam hic publicanus. Et iuno bis in sabbato: decimas de omnibus que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos suos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suum dicens. Deus propicius esto mihi peccatori. Et que sit differentia inter iudicium singularitatis et iudicium humilitatis: subiungit dominus dicens. Amen amen dico vobis: descendit hic iustificatus in domum suam. id est. et non ille. Quartum sigillum est pusillanimitas. quia. scilicet. homo secundum iudicium rationis non timet: et ex pusillanimitate errante iudicio rationis iudicat esse timenda que timeri non debent. Et de talibus propheta ait. Illi trepidauerunt: timore ubi non erat timor. Sed quia tales animatiua exhortatione indigent. Ideo Esa. xxxv. conuersantes cum talibus admonet dicens. Dicite. scilicet. talibus pusillanimes confortamini et nolite timere. scilicet. hoc inani timore: qui ad deceptionem conscientie diabolo operante anime dominatur. Aduertendum tamen est quod sicut ex precedenti sermone arti. scilicet. c. iij. patere potest. Aliud est conscientia: et aliud est conscientie timor. Similiter aliud est quod ex pusillanimitate homo animo de liberato credat quod sperare in ecclesia sit mortale atque aliud est quod de hoc timeat: nec tamen firmiter illud credat. Nam in primo casu sicut infra dicitur qui contra conscientiam ageret mortaliter peccaret. In secundo vero casu non. Quia non est a diffinitiva sententia rationis: nec tamen homini omitteret quicquid sciret diuine beneplaciti voluntati.

Quintum sigillum ignorantia est. Magni enim periculi status est ignorantia. Et ut quidam de sanctis patribus ait. Nullum maiorem amicum diabolus habet in presenti seculo nequam: quam ignorantiam. Hoc quidem sigillo clauduntur et decipiuntur omnium infidelium mentes: saracenorum: thurcorum: iudeorum: hereticorum: et innumerabilis multitudo christianorum. Proinde Rich. in quodam sermone ait. Porte inferi due sunt: una est ignorantia boni: alia vero est concupiscentia mali. Et itez xxxviij. di. c. ignorantia scriptum est. Ignorantia mater est cunctorum errorum. Unde Isidorus ait. Ignorantia mater vitiorum et nutritrix est Ignorans quotidie peccat et ignorat. Unde Greg. in moral. ait. Qui candorem lucis ignorat: etiam obscura lucidis approbat. Unde Aug. super ps. Nemo est insanabilior eo: qui sibi sanus videtur. Quare in quolibet statu in ecclesia dei: et in quo-

libet reperies innumerabilem multitudinem ignorantem que illis sunt necessaria ad salutem secundum statum suum que ignorantia a culpa mortali non liberat neque excusat. Sicut habet extra de iniuri. et. da. c. si culpa. Et de talibus ad Ephesios. iij. ait apostolus. Ambulant in vanitate sensus sui. tenebris obscurati habentes intellectum alienatum a via dei per ignorantiam que est in illis. Sed audiunt omnes tales quid dicis. scilicet. Cor. xiiij. Si quis ignorat ignorabit. De sunt virgines que ignorantes et nescientes deum ignorant ab eo. Quibus ut dicitur Matthei. xxv. dicit dominus. Amen dico vobis. Nescio vos. Et quod mirabilius est Multi multa sciunt. secundum Bern. sed seipsum nesciunt. Similes oculo quod multa videt. sed seipsum non videt. Contra quos Greg. ait. Eoispo vehementius decipit quod seipsum nescit. Quot in super sunt qui credunt in cantationibus. arboribus. augurijs somnijs breuium temporum obseruationibus diebus egyptiacis encensibus munitioibus rerum. sortibus. artibus notorie. et plerisque filiis. In quibus tamen est excecata conscientia eorum ut nedum a seipsis credant se decipi et errare: verum etiam predicatoribus: confessoribus atque doctoribus impugnantibus supradicta oino rebelles fiunt. Non credentes se hoc modo errare: nec volentes de preterito intelligere se errasse. Et de talibus. ij. Pet. ij. scriptum est. Hi velut irrationalia pecora sequuntur in his que ignoant blasphemantes in corruptioe sua peribunt homines qui per elymam magum designantur. De quo Actu. xij. dicitur. Volente paulo predicare: elymas resistebat ei paulus autem repletus spiritu sancto intruens in eum dixit. O plene omni dolo: et omni fallacia fili diaboli. inimice omnis iusticie. non desinis subuertere vias domini rectas. Et nunc ecce manum domini super te: et eris cecus: et non videris solem vltis ad tempus. Et postquam cecidit in eo caligo et tenebre. Elymas vero quod excecatus erat maleficus interpretatur: ut mystice inuatur quod diuino iudicio conscientie in talibus excecatur.

Sextum sigillum est affectio propria et proprius amor. Cui sicut infra patebit conscientia facilliter se inclinat. De multis iudicat quod affectat. Ideo seneca ait. Perit omne iudicium: cum res transit in affectum. Et licet omnis inordinata affectio a priuato et proprio amore sumat originem: necnon facilliter ad suum sensum conscientiam trahat. nihilominus amor triplex ipsam conscientiam excecatur. Primo amor temporalis substantie. secundo amor carnalis concupiscentie. tertio amor mundialis excellentie. Primo excecatur conscientiam amor temporalis substantie. Quod usurarius ab ipsa cupiditate in conscientia excecatur. secundum conscientiam suam lucrum iniuste recipit de usuris: atque ingratos reputant mutua suscipientes si de illis non remunerant eos. Quot etiam ho-

die perficiunt usurarios tractus. Elendū tempus
similia opantur ut illis videtur cum conscientia bona
hec igitur temporalia sunt in mysterio calida ster-
cora: quod tobias. ij. excecaverunt tobiam. Secundo ve-
ro execat amor carnalis concupiscentie. De quo Chrysostomus.
loquens de propheta dauid ait. Concupiscentia
excecavit eum. Hec est dauid illa que situla interp-
tata. Que Judicij. xvij. sampsonē quod interpretatur.
sol perdidit: et eius excecationis causa fuit. Tercio
vero multum execat amor mundialis excellentie.
Sicut patet Apocalypsis. iij. de illo cui dictum est. Et
dicis quia dives sum et locupletatus: et nullus ego
et nescis quia tunc miser et miserabilis et pauper
et cecus et nudus. Hoc quidem vitio excecant in
scientia partiales. Et maxime guelfi et gybellini
qui cum sint corde ore et opere piales: vel saltem ali-
quem illorum trium modorum nullam faciunt sibi scientiam
nec in confessione nec in vita nec in morte esse
in tali statu. Et sic excecati in eternum periclitantur
sicut supra. primo. xxv. et xxvj. plenius dictum
est: et sicut de multis alijs criminibus dici potest.
Septimum vero sigillum est perplexitas. Secundum ei
Bonauentura. in. di. xxxix. Conscientie triplex di-
ctamen est. Aliquando dicitur quod est secundum legem
dei: aliquando aliquid quod est preter legem dei
aliquid aliud quod est contra legem dei. Et loquitur
hic de dictamine per modum preceptionis vel prohibi-
tionis: non per modum consilij vel persuasionis. Pri-
mo ergo conscientia dicitur quod est secundum legem dei tunc
simpliciter ligat pro eo quod ad illa homo ligatus
est per ipsam divinam legem et conscientiam illi con-
cordat ligatam ostendit. Secundo vero si dicitur
aliquid quod sit preter legem dei: tunc etiam ligat quod
diu manet: unde vel tenet homo ad quod scientia
dicitur implere: utpote si dicitur quod necessarium
sit ad salutem festucam leuare vel scientiam depo-
nere obligatur. Quia agentes contra conscientiam
divinam offensam incurrunt. ex. de. elec. c. ppetue. li.
vj. xxvij. q. j. s. ex his: ex. de. resti. spol. c. litte-
ras. et de. pscript. c. vl. Tercio autem si dicitur illud
quod sit contra legem dei: ut occidere patrem fornicari
et similia. Tunc est triplex modus dicendi.
Primus secundum Bonauentura. ubi supra qui ait: quod talis
conscientia non ligat ad faciendum vel non facien-
dum: sed ligat ad se deponendum pro eo quod talis
scientia erronea sit. repugnans divini legi: et
necessario quod diu manet ponit hominem extra sta-
tum salutis. Et ideo ipsa deponere necesse est. Quod
siue homo facit quod sibi scientia dicitur: siue oppo-
situm eius mortaliter peccat. Unde si dicitur con-
scientia quod homo debeat fornicari vel non for-
nicari mortaliter peccat. tunc si fornicatur sta-
te tali scientia: mortaliter peccat. Non quidem
ratione operis quod non facit: sed quia deum con-
temnit dum credit sibi dictante conscientia quod il-
lud nephas opus deo placet. quod tamen sibi non

placet. Et de hoc patet exemplum. Gen. xix. de
duabus filiabus loth: credentes benefacere si cum
patre suo dormiret: cum etiam non liceret tempo-
re illo patrem cum filia: vel etiam filium cum propria
matre concumbere. Secundus autem modus di-
cendi est: secundum Petrum de candida qui ait. Quod erro-
nea conscientia etiam in his que sunt contra deum di-
ctans ligat ad faciendum: sed per accidens et secundum
quid. non per se et simpliciter sicut conscientia recta
per accidens inquit. Quia non ligat ad faciendum
inquantum erronea: sed inquantum creditur esse ius-
ta et recta. Secundum quid inquit. Quia non ligat
semper: et in omnibus eventibus: sed quod diu haberi ei cre-
ditur esse recta: Ad deponendum autem etiam eam
se non obligat: quis nec hoc dicitur. Tercio ve-
ro dicendi modus est secundum pualensem: quod utranque
opinionem concordat dicens. Quod erronea conscientia
duo includit. scilicet errorem et conscientiam. Ratione pri-
mi ligat ad deponendam eam: vinculo divini pre-
cepti. Unde apostolus ad Eph. iij. ait. Deponite
vos secundum pristinam puerilem rationem veterum hominum:
qui corrumpunt secundum desideria erroris. Ratione
vero secundi ligat vinculo conscientie ad faciendum
id quod dicitur. Nec tamen est simpliciter talis
homo perplexus: quia potest et debet deponere illam
et illo simpliciter ligat et prius et magis ad de-
ponendum quam ad faciendum. Et si de illa per se iudica-
re nescit debet consulere piores: et ubi sibi deest
humani consilij: debet se per orationem ad deum convertere.
Hanc questionem inter questiones suas op-
time atque plenissime tractat prefatus pualensis
de perplexitate. etiam vide di. xij. c. j. et. ij. et dis-
xij. per totum.

**De duplici conscientie extremitate
scilicet de conscientia nimis larga et nimis
stricta. Capitulum. ij.**

Secundo vero consideremus scientie extre-
mitatem. Duplex est enim scientie extre-
mitas. Prima quando est nimis larga
secunda quando est nimis stricta. Prima
quando est nimis larga. Et hec conscientia ge-
nerat in anima peccatum in spiritum sanctum scilicet per presumptionem
de dei misericordia. Contra tales presumen-
tes Eccles. v. dicitur. Ne dixeris peccavi et quod mihi
happedit triste: altissimus est enim parens reddi-
tor. De precipitatu peccatorum noli esse sine metu:
nec adicias peccatum supra peccatum. Et ne di-
cas. Misericordia dei magna est: multitudinis
peccatorum meorum miserebitur. Et tunc subdit
ibidem. Et non tardes converti ad dominum: et ne dis-
feras de die in diem. Subito enim veniet ira illius
et in tempore vindicte disperdet te. Et ite. dicitur Eccles.
vij. Etiam quod non cito profertur sententia contra ma-
los. filij hominum perpetrant mala absque ullo timore.
Secunda vero conscientia nimis stricta

De statu conscientie male

Et hec generat aliud peccatum in spiritus sancti scilicet desperationem secundum vero secundum in. iij. suo diabolus peccatoribus in vita sua peccando facit sperare in misericordia dei In fine autem vite eorum ostendendo multitudinem magnitudinem iniquitatum et turpitudinem peccatorum in desperationem inducit eos atque compellit: ita quod omnino resurgere a malo contempnant. Et de tali despato dicitur. Psalms. xviii. Impius cum in profundum peccatorum devenit preternit. et sequitur eum ignominia et opprobrium in sempiternum. Sic despuit cayn Genes. iii. dicens. Misere est iniquitas mea quam ut veniam merear. Sic etiam despauit iudas: qui ut dicitur Mat. xxvii. abiens desperat laqueo seipsum suspexit. Corraigitur utraque conscientia et presumptio propter latitudinem: et desperantem propter artitudinem Ecclesiastes. v. ait Misericordia et ira ab illo cito approximant. Aut enim. Misericordia. scilicet in volentes desperare licet peccatores fuerint et voluerint peniteri. Et ira scilicet in volentes presumere ab illo. scilicet deo cito approximant. Et subditur: et in peccatores scilicet utroque modo predicto extremos ira illius. Et iterum xvj. c. ait. Misericordia enim et ira est cum illo. Misericordia scilicet in volentes desperare. et ira. scilicet in volentes presumere. Et sequitur. Potens est exoratio et effundens iram: quia potens est apud deum exoratio peccatoris et desperare volentis. Et. scilicet. potens est deus: effundens iram. scilicet contra audaciam de sua misericordia presumptis. Et subditur de utraque secundum misericordiam suam sic et correctio illi homini secundum opera sua scilicet presumptuosa vel desperta iudicabit. Iste igitur duplices conscientie extreme peruersitates. Mat. xij. esse dicuntur irremissibiles in presenti seculo et in futuro. Non quia dimitti non possunt: sed propter quatuor dimittuntur. Primo quia nunquam aut raro dimittuntur in hoc seculo quantum ad culpam et modicum. Et quasi nihil dimittit eis in futurum quantum ad penam. Secundo quia non legitur alicui fuisse dimissa: propter quod dicuntur irremissibiles. Sicut etiam melchisedech dicitur fuisse sine patre: quia non legitur de eius patre. Tertio quia aduersatur fontis charitatis qui est spiritus sanctus. Quarto propter hominis impotentiam. Quia vix potest se homo preparare ad talem gratiam. quem tantorum scelerum moles premit ad damnationem eternam. Item preterea presumptio facit dicere malum bonum: desperatio autem bonum malum. Unde utraque irremissionis maledictione meretur plecti De qua Esa. v. dicitur. Ele qui dicitis malum bonum et bonum malum. Malum est presumptio quare illi assument: bonum est spes quam desperati respuunt. Et de eisdem subditur. Ponentes tenebras lucem et lucem tenebras. Ponentes amarum in dulce. et dulce in amarum. Que eodem sensu et ordine exponi habent. Notandum est tamen quod si in utraque co-

scientie extremitate imineat graue periculum. et utraque extremitas fugienda et horrenda sit: clara tamen periculosior est sicuti naturali exemplo pater. Asserunt enim naturales quod quedam animalia latas habent venas. et quedam strictas. Illa que habent latas citius veneno interimuntur: atque sic velociter ea que strictas habent venas eo quod artitudo venarum meatum ad cor habeat retardare: ne ad illud venenorum tam cito decurrat. Sic etiam contingit moraliter de conscientia larga et stricta et de veneno mortalis culpe.

De apertione septem sigillorum conscientie tenebrose et obcecata: et quomodo per septem gratias illustratur.

Cap. iii.

Tertio consideremus conscientie serenitatem vel claritatem. ex qua. scilicet vnde illustratur et reformatur. Primo enim illustratur cecitas. secundo reformatur extremitas. Primo enim videamus quod illustratur cecitas: de hoc enim Apocalypsis. x. in principio dicitur. Vidi angelum forte descendente de celo amictum nube: et iris in capite eius. sed facies eius erat ut sol: et pedes eius tanquam columna ignis. et habebat in manu sua libellum apertum: Et posuit pedem suum dexterum super mare: sinistrum autem super terram. In quibus sacratissimis verbis septem gratie exprimuntur opposite septem sigillis predictis per tenebrose conscientie illustrant. et per effectus in hoc angelo denotantur. Prima est gratia strenuitatis. secunda humilitatis. tertia comunitatis. quarta magnanimitatis. quinta luminositatis. sexta amozositas. septima claritatis. Prima gratia. Primo quidem contra negligentiam dat gratia strenuitatis. De quo Ioh. s. ait. Vidi angelum forte. Quis est hic angelus nisi angelus gratie: ideo angelorum misterio ad illuminationem humane conscientie disponata. Hic enim dicitur fortis ab effectu: eo quod pueniens gratia ad negligentiam impulsanda mentem excitans. strenuitatem inspirat: ut homo diligenter discutiat conscientiam suam. Et hic est ille spiritus veritatis: de quo Ioh. xvj. scriptum est. Cum venerit ille spiritus veritatis arguet mundum. id est mundanam animam de peccato. scilicet negligentie: quia videlicet in errando et discutiendo inquinata conscientiam suam negligens fuit. Secunda gratia. Secundo contra superbiam dat gratia humilitatis. Unde de ea subdit Ioh. ibi. s. de scendentem de celo. Quia talis gratia non solum de summa celorum datur: verum etiam quia altitudinem spiritus et mentis superbiam ad suum ipsius considerationem inclinatur. Et hoc propter precedentem strenuam sui considerationem a domino dispensatur. Proinde Iaco. iij. dicitur. Supbis deus resistit humilibus autem dat gratiam scilicet sue cognitionis. Et

Iterū Apo. iij. ad talē humilē xps ait. Ecce de
di corā te ostiū scz pscie tue apertū: vt. s. possis
examinare teipm. Et subdit. Quia modicā ha
bes virtutē. i. habes hūilitatē: que facit hoīem
seipsum parū et modicū reputare. **Tertia.**
gra Tercio ptra singularitatez datur gratia
cōitatis. Nā ingress⁹ hō ad seipm vbi se singu
larē extimabat modicitatē nihilitatē et culpa
bilitatē piderās singularē se repit in pctis atqz
cōitati bñ viuentiū se pformet. Et de hoc Job
subdit. amictū nube. Nubes em̄ densa ē. et cōi
ter pluit. In cui⁹ densitate densitas tenebrose
et dense pscie denotat. In cui⁹ psona ppha ait
Conphēderūt me iniquitates mee: et nō potui
vt viderē. s. psciam meā densā et tenebrosā.
In pluuiā dō denotat cōpunctio lachrymosa
Nā pscia recogscēs seipam: resoluit in pluuiā
lachrymose cōpunctiōis. Unde de se ppha ait
Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac nocte
dū dicit mihi q̄tidie. i. pscie mee. vbi ē de⁹ tu⁹.
scz quē tū offendisti In pluuiā cōiter facta q̄
pluit dñs sup iustos et iniustos. vt dicit. Math.
v. Eōis pueratio cū cōscie puritate cū bonis
et malis merito iudicat. iuxta illd apli ad Ro.
ij. Non alta sapientes s hūilib⁹ sentiētes. s. in
his que sunt contra deum. **Quarta gratia**
Quarto ptra pusillanimitatē infundit gratia
māgnimitatis: que ex descēdēte pluuiā lachry
maz ppter exhortationē pscie ortum hz Jdo
Job. subdit. Et iris in capite eius. Iris em̄ ti
morē dei signat. Ad cui⁹ intelligentiā ē notan
dū q cū noe exptus fuisset exterminii mundi
p diluuiū gñale: tor⁹ tremefact⁹ ne ltez diluuiū i
undarz q̄tidie: s. Josephū orauit deū ne bñferz
p̄opterea mor⁹ dñs cū eo pepigit fedus. q. n̄
vltra fieret diluuiū sup terraz. Unde Gen. ix.
dñs dixit ad noe et ad filios suos. Arcū meum
ponā in nubib⁹ celi: et erit signū federis inf me
et inter terram. Ex quo quidem cōprehendi p̄t
q iris est signū duoz iudiciorz. **Primo iudi**
dicij facti p aquā: sed iā non vltē faciendū ne
timeatur. Scdo iudicij futuri per ignē. vt expe
ctet et timeat. In hoz mysteriū duos colores
iris p̄cipalit⁹ habet. s. ceruleū qui aqueus est
et est exterior: que pterit: et rubz inest igneus
et est interior: quia ē futurus. s. in vltimo iudi
cio mūdi. Et i b iris p̄figuratur timorē. Caput
igitur angeli. nec supra iridē leuabat nec ad ter
ram viliter et pusillanimitē inclinabat vt ma
gnanimitas mystice pfiguretur: que inter p̄e
sumptionē et pusillanimitatē in medio p̄stituta
Ab iride. i. a timore comprimī ne p̄sumat: et a
terra erigitur ne in pusillanimitatē ruat. Ex q
patet q magnanimitas est spontanea reruz dif
ficiliū aggressio inter p̄sumptionē et pusilla
nimitatē diuinitus cōstituta: et hec est que a cō

scia pusillanimitatē excludit. **Quinta gratia**
Quinto contra ignorantiā lumiofitatis a deo
datur. Unde de hoc Jo. subdit Et facies eius
erat vt sol. Quid p faciē fm Gregl. nisi noticia
designat: p̄ faciē em̄ maxime hoīes se inui
cem recognoscunt sol quoqz indicat lumen dei
Facies igit huius angeli dicit esse vt sol: quia
cōtra cōscientie ignorantia. diuinū lumen eius
celi⁹ infundit vt in tali lumine intelligat et co
gnoscat peccata sua que antea sibi occulta erāt
Et verificet qd ppheta inquit. In lumie tuo
videbim⁹ lumen. s. in pscia nra. Pro h lumine
ps. orabat dñm dicens. Faciem tuā illumia sup
seruū tuū. Et iterū ait. Illumina oculos meos
ne vnqz obdormiā in morte. s. mortalis culpe.
Et i psona talis illuminati: atqz de tali dono dō
regnantis Eccl. ij. dicit. In sapiētia ei⁹ luxit ania
mea. i. cōscia mea: et ignorantias meas illumia
uit. **Sexta gratia** Sexto cōtra affectionez
ppriā seu p̄riū amorē: est gratia amorositat
siue etiam ardentis charitatis. Et de hac Jo.
ait. Et pedes eius tanqz colūna ignis. In pedi
bus em̄ affectiones notantur: quibus ania de
statu ad statū p̄ficit quasi de loco ad locū. Hi
sunt pedes quos Job. xxix. optabat lauari bu
tyro: quis mihi inquit tribuat vt sim iuxta mē
ses pristinos Et sequit. Quādo lauabā pedes
meos butyro. Porro tūc pedes butyro lauan
tur. cū affectiōes deuotionis vbertate imping
uant. Hi siquidē pedes tūc sunt sicut columna
ignis: cū in eis simul cū cōstantia et rectitudine
ad ipm deū est ardor diuini amoris p quem ex
tinguit p̄rius amor quo pscientie excecant.
Septima gratia. Septimo cōtra pplexitatē
est gratia claritatis Et de hac Jo. subdit dicens
Et habebat in manu libellum apertū. Triplex
est em̄ pplexitas. vt oēm pplexitatē iudicem⁹
hāc claritatis grām declarare. **Prima** dō p
plexitas ē intelligentie verborz sacre scripture
que qnqz vident sibi inuicē repugnare. Hāc p
plexitatē docet soluere hec grā p distinctionez
et p̄sideratōez causaz dicēdi vtrūqz. **Scda**
pplexitas faciēdoz. De qua apls ait ad Rho.
viij. Quid orem⁹ sic oportet nescim⁹. Hāc qz
docet soluere hec grā p spūsancti inspiratōem
qui est vnctio docēs de oibus p meritū orōnis
Unde dicit Jac. j. Si q̄s aut vestrū indiget sapi
entia postulet a deo qui dat omnibus affluen
ter et non impropat et dabitur ei. Postulet au
tem in fide nihil hesitans. Et iterū. ij. Paral.
xx. Cum ignoremus quid facere debeamus re
sidui vt oculos nros dirigamus ad te dñe.
Tertia vero perplexitas est inuitabilitas
peccandi. De qua in precedenti dictum est Et
hanc perplexitatem hec gratia docet soluere p
depositionem erronee conscientie.

De statu conscientie male

De extreme cōscientie reformatiōe
Secundo videamus quomō extrema p̄scientia reformatur. Due em̄ bone affectiones principa liter p̄scientiā extremā reformat. s. spes et timor. Unde spes reformat desperationē: et timor reformat p̄sumptionē. Et de his duob⁹ dicitur a Joanne. Et posuit pedes suū dextrū super mare: et sinistrū super terrā. Duo siquidem huius angeli pedes due predictae reformationes affectionis sunt quibus in p̄scientiis extremis angelica gratia p̄ficit ad reformationē earū. Pes dexter ē misericōdia dei: qua relinquentes p̄scientie aritudinem et desperationē pmouemur in bonū. Et hunc pedē posuit angelus sup mare. Quare em̄ agitur p turbines et pcellas: et amaruz est cū potat. Et p hoc stricte p̄scientie amaritudo et veratio signata ē. Ad quam h̄iere. Thren ij. ait. Magna ē velud mare p̄tritio tua. Pes vero sinister ē timor dei iustitiae dei: quo reliquētes p̄scie largitatē atq p̄sumptionē retrahimur a mortalib⁹ culpis. Et hūc pedē posuit angelus sup terrā. i. sup largā p̄sciam et terrenā: cōpescē p timorē suū p̄sumptionē. De his duob⁹ pedibus spūalr ppha vtriq p̄scie extreme ait. Spe ra in dño o p̄scientia arta: et fac bonitātē o p̄scia larga. p̄pro hac grā p̄sciaz extremā reformatē acq̄renda et impetrāda: Q̄bat. xliij. docebat orare nos dñs dicēs. Orate ne fiat fuga v̄ra h̄yeme: vel sabbato. h̄yeme em̄ fugiūt a facie dei. id ē fugere arbitranr: q̄libet de dei mīa despan tes ppter p̄scientiā artā. Sabbato v̄o fugiūt. s. de iusticia dei: de dei mīa p̄sumētes. q̄ quiescere in p̄ctis eligūt: false p̄sumētes de mīa eius. Cū igit p̄scientie extreme hoc quadruplici mō reformatē dicere poterūt cū p̄s. Adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius. Loc⁹ siq̄dez pe dū christi luminosa atq reformatā p̄scientia est. Que ex vna pte cauēs aritudinē et desperationē: sperat in misericōdia dei et ex alia pte cauēs largitatē et p̄sumptionē timet iusticiaz eius. Et in hoc solūmodo vere adorā dñs: qñ cū tali cōscientia illuminata et reformatā honorat.

Articulus. ii. quomodo syndere/ lis cōscientiam erroneam tripliciter arguere solet

Secundus v̄o male p̄scientie status ē reprehensionis. Quia ait syndere/ lis ad p̄scientiā erroneā arguam te scz de erroribus tuis. Syndere/ lis em̄ ē ad uersarius ille de quo Q̄bat. v. dñs ammonens p̄scientiaz dicit ei: Esto consentiens aduersario tuo. id est. syndere/ si: dū es in via cum eo. id est dū peregrina es in presenti vita fac fm̄ eius in stinctuz: ne forte tradat te aduersari⁹ tuus iudi ci. s. iusto qui est deus: et ne iudex tradat te mi/

nistro. id est. demoni infernali. et in carcerē. s. in ferni mittaris. Amen dico tibi non exibis inde donec reddas nouissimū quadrantē. Quasi di cat. Sed quia nunq̄ reddes: ideo inde nunq̄ egredieris. p̄pro tunc cōscientia predicto mō suo aduersario cōsentit cum se ab omniū offensi one dei custodit. Hoc est cum cōseruat ad de um fidem spem et charitatē obedientiaz atq om niū mandatorū impletionem ad seipm̄ sensuum mortificationē: custodiā cordis et oris. et odiū carnis et pprie volūtatis. Ad p̄mū fraternale m dilectionē pietatē patientiā atq humilita tem. Ad vsum mūdānarū rerū tempantiam et sobrietate. Ad omnia sacra custodiā reuerenti am et humilē seruitutē et cetera cōsimilia. Argu it tamen talis aduersarius cōscientiā erroneam maxime quo ad trīa. p̄mo vero arguit eam quo ad suū principii: secūdo quo ad suū p̄ces sum. tertio arguit eam quo ad suū terminum.

Unde error cōscientie inītiū sumit et vnde non cōscientie originem ha bet

Cap. i.

Primo quidem syndere/ lis arguit er roneā cōscientiam quo ad suū p̄ci piū. Ad cuius intelligentiā aduer tendū est q̄ fm̄ Aristol. vij. ethic. ratio in eligendis ac fugiendis quibuscūq̄ vti tur et dicitur sylogismus. In sylogismo autem tria p̄siderat fm̄ tres p̄positiones: ex quaruz duabus tertia cōcluditur. Sic est etiā in p̄po sito dum ratio in opandis ex vniuersalib⁹ p̄ci pijs circa particularia iudiciū assumit: et vni uersalia p̄ncipia iuris ad syndere/ lis spectant. Rōnes autem magis appropriate ad opus ad habitus pertinent: ideo syndere/ lis in hoc sylo gismo quasi maiorē ministrat: cuius considera tio est actus syndere/ lis. Sed ratio superior v̄t inferior ministrat minorē: quia elus p̄sideratio est eius actus. Sed p̄sideratio conclusiōis eli cite ipsius cōscientie consideratio ē. Verbi gra tia. Syndere/ lis hanc maiorē pponit: omne malū vitandū est. tunc ratio superior hāc sub/ sumit. Adulteriū est malū quia diuina lege p̄ hibitū: siue ratio inferior assumit istā quia ma lū cum sit iniustū et inhonestū. Conclusio autē est hec: adulteriū ideo esse vitandum: et hec ad cōscientiam p̄tinet: p̄tinet autē hoc indif ferenter ad cōscientiā: siue sit de p̄terito siue de presenti: et precauet d futuro. p̄terea quo q̄ respicit vt quando cōscientia mentē de hoc quod sibi cōscientia est reprehendit. Sicut est de malo cōmisso vel de bono omisso. p̄sentia vero respicit: cōtradicens ei cuius per cōsciē tiam habemus oportum. Futura quoq̄ pre cauet et respicit: vt quādo instruit vel stimulat

mentē ad ea faciēda vel vitanda ad que psciētia iudicat nos teneri. Ex autē cōscientia extēdat se ad hec tria tempora: satis palam colligi potest ex descriptionib⁹ et diffinitionib⁹ syndere lis et cōscientie. De quibus in sermone pcedenti. ar. j. ij. et iij. dicebat. Ex his igit pateret potest q hoc nomen cōscientia componit ex hac ppositione con. et hoc noie sciētia. Unde psciētia dicit duo. Primo sciētia et fm hoc psciētia est habitus naturalis non solū cognitiuus sed etiam motiuus. Inclinat em animā ad psecutionē boni: et fugā mali. Sicut supra patere potuit in primo arti. pcedētis sermonis. Secūdo cōsciētia dicit acceptionē ex parte rationis quod notat in hac ppositione con. **P**rimo igitur modo put psciētia sciētia in se includat habet se sicut supius et cōiungitur synderesi et semper est recta. Secundo magis cōiungit rationi et sic se habet sicut inferius: et hoc modo recipit errorem et cōurbationem. In sciētia autem ex parte inferiori bene potest cōtingere error. Nam ratio cui psciētia iungitur ex parte inferiori sicut predictū est habet versari circa particularia in quibus ptingit sepe errare. Ex his patet q non ex synderesi contingit psciētia errare: sed per errorem rationis. Sicut patet in heretico cui dicat cōscientia q pmittat se potius comburi q iuret: quia ratio supior puer sa ē in hoc q credit iuramentū simpliciter phibitū ppter hec oia synderesis cōsiderato principio erroris cōscientie ait illi. Arguā te. scz a principio tui erroris.

¶ Et criminis sit erronea conscientia multipliciter demonstratur.

Caplm. II.

Secundo synderesis arguit erroneam cōscientia quā ad suū. Scdm em cōualensem in questionib⁹ disputatis. Quia enim errare in conscientia peccatum est cum erronea conscientia sit lex iniqua. ideo suū conditorē non excusat a culpa. iuxta Esa. x. Ne qui condunt leges iniquas. Conscientia em erronea lex est iniqua: ideo simpliciter non excusat. sed magis peccatum aggrauat aut facit. Ad huius tamen intelligentiā notandum est: q cōscientia tripliciter errat. Primo in differētia: iudicans esse phibita vel precepta. Secundo econuerso phibita vel precepta: iudicat esse in differētia. Tertio iudicans ēē phibitōes precepta: vel ecōuerso. In primo casu non excusat: sed illa queat et cōdemnat. In secundo vero et tertio casib⁹ considerandū est q cōscientia erronea includit duo. Primo cōsciētia putatiuā. secūdo errorem. Ex primo vero excusatur peccatū p tanto q minus cōtemnit qm

putat fornicari non esse peccatū: et ideo fornicatur. Sed pro tanto aggrauat: quia libidinofus et securus peccat. Et de talib⁹ dicitur Ibiere. ii. ij. Sapiētes sunt vt faciāt mala. Quo ad scdm distinguendū est. Cū em omnis errans sit ignorans vt dicit Augu. in enchir. xvij. Triplex error est sic etiā est triplex ignorantia. Prima est em ignorantia negationis. secūda est priuationis. tertia est dispositionis. **P**rima inq est ignorantia negationis que dicit simplex nesciētia mandatorū. Et de hac ait Aug⁹. in libro de gratia et libero arbitrio q excusat: sed nō sic excusat vt sempiterno igne non ardeat: si ideo nō credidit quia non audiuit: sed forte vt min⁹ ardeat. Et sic patet q nō excusat a mortali culpa sed forte vt min⁹ sit et vt minus puniat. Forte dicit licet minus ptemnat ppter cōscientiā: m libidinofus et securus ex hoc in peccato se immergit. Et ideo nocet tantū ex parte vna qtuq excusat ex parte altera. **S**ecūda est ignorantia priuationis. quia scz priuat cognitionē eorū que scire necesse est. Et hec est illorū qui scire nolunt. Et talis ignorantia non excusat: s accusat. Unde sup illud Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatē domini: et nō se pparauerit et non fecerit voluntatē eius: plagis vapulabit multis. Ibi glo. ait. Qui scz scire nolunt et possunt nō ignorantes sed cōtemptores iudicantur. **T**ertia est ignorantia dispositōis scz quādo quis non tantū nescit nec scire vult: sed etiā dispositionē vel habitū nesciēdi induit: qua veritatem impugnat. Et de talib⁹ Job. xxij. ait. Ipi fuerūt rebelles lumini nescierūt vias eius: nec reuersi sunt per semitas eius scz qz tales raro illuminant exigēte eorū culpa. Et hec ignorantia est pprie in cōsciētia erronea: quia dicitat cōtra phibitiones et precepta. Hec autē est illa ignorantia: de qua. j. Corinth. xij. apostolus ait. Scribo vobis dñi mandata. Si qd autem ignorat ignorabit. Glo. id est. rephabitur. Et hec ignorantia minus excusat et pl⁹ aggrauat. Et ideo conscientia erronea simpliciter non excusat sed in aliquibus magis aggrauat: scz quo ad cōtemptū discendi: et libidinē delectandi. De malicia etiam tertie ignorantie lat⁹ dictum est supra sermone. xxi. arti. iij. c. vii. per totum. Incidenter ppter supius dicta merito queri potest vtruz erronea conscientia plus liget q preceptū prelati de indifferentib⁹ que picipere potest. Dicendū fm pualensem vbi. s. Ex obediens prelato contra cōscientiā aut capituiat cōscientie iudiciū: affectum vel effectū: vt subdens se prelati precepto aut facit contra conscientiam et affectum voluntatis: obediens prelato timore animi vel amore inordinato In primo casu faciendo contra conscientiam non pec

De statu conscientie male

rat sed meretur. licet cōscientiam deponere nō posset vel non deponat. Sicut non valens respondere rationibus p̄tra fidem catholicā illatis: captiuans tamen voluntatem ille obediēs deo meret. iuxta illud apostoli. ij. Cor. x. In captiuitatē redigens omnē intellectū iobsequi um christi. In secūdo vero peccat: sed min⁹ q̄ si faceret contra preceptū prelati p̄rimo quia agens contra preceptū prelati magis p̄temneret deū quia p̄temnens prelatum. non autē cōtemnens p̄scientiā erroneam p̄temnit deū. Vñ Berni. de precep. et dispen. c. ix. ait. Deus sibi coequari quodāmodo reputat prelatozū reuerentiā et p̄temptuz. p̄testans eis qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Si autem dicatur q̄ hoc est verum quādo p̄scientia subditi scit preceptū prelati esse f̄m deuz. quod nescit errans. Respondet Berni: Quicquid homo vice dei precepit quod nō sit certuz deo dī splicere: haut secus oīno accipiendū est q̄ si deus precipet. Secundo q̄ talis prelatum imo totum collegium magis offendit et scandalizat q̄ si contra p̄p̄iā p̄scientiā faceret. Tertio quia se magis ad malū disponere solet et ad inobedientiā: et ad rebellionē et ad sequendū p̄p̄iū. et ad peruertendum veritatis iudiciū. De quo dicitur Esa. v. Ne qui sapiētes estis in oculis vris et corā vobismetip̄is prudentes. Hec p̄ualēs.

¶ De per septe gradus in profundū peccatorum erronea conscientia ruit.

Capitulum. iii.

Uterio quoq̄ ipsa synderesis ipsam conscientiā arguit quo ad suū terminum: qui quidem est peccatoz profundum. De quo p̄ouerbio. xvij. Peccator cum in pfundum peccatoz venerit contemnit. Septe enim sunt gradus p̄ quos erronea p̄scientia ruit in pfundū peccatoz atq̄ errorū. Est enim peccatum erronee conscientie. Primo importabile. secūdo graue. tertio leue. quarto insensibile. q̄nto delectabile. sexto desiderabile: et septimo defensabile. Primo inq̄ est peccatū conscientie importabile. Q̄dēs enim insueta peccatis et maxime si q̄nq̄ assuetas uis in bonis. cum grauius peccat. apparet illi adeo importabile onus: vt uiuens in infernum sibi descendere videat. De talibus ait psal. Descendant in infernum uiuentes Esa. xxx. vij. in persona illius qui consenserit mortale culpe inquit Ego dixi in dimidio dierum meoz. vadam ad portas inferi. Ad portas quidem inferi vadit qui delectatur citra consensum. In illas quidē ingreditur. qui consentiendo cōtra deum peccat. Secundo fit peccatuz cōscientie graue. Nam lapsu temporis non iam importabile re-

putatur: sed tamen graue. Et ad hoc inquit p̄phetiū illud. Iniquitates mee sup̄gressę sunt caput meū: et sicut onus graue grauate sunt super me. Tali quidem bene consulit Esa. lviij. vbi dicit. Solue fasciculos deprimentes. s. ne ad deteriora descendas. Tertio vero fit leue. Nam aliquo tempore in criminibus p̄seueras iam leue reputat: quod prius graue extimabas. De hoc ponit exemplū Salomon p̄ouerbo. xxx. dicens. Talis est via mulieris adultere. q̄ cum comedit tergīt os suū dicens non sum operata malum. Quarto autem fit insensibile: eo q̄ iam onus peccati amplius non sentit. Et de talibus Ibiere. v. ad dominū ait. Percussisti eos sc̄z p̄dicationis verbo seu flagello et nō doluerunt: attriuisisti eos sc̄z per graues infirmitates et trēnuerunt accipere disciplinā. sc̄z nequa: q̄ ad penitentiā cōuerti volunt. Quinto vero delectabile per assuefactionē peccandi. Et in talium persona Ibiere. ij. dicitur. Desperauit nequa q̄ faciam. sc̄z q̄ me separem a tanta delectatione. Admaui quippe alienos. id est res transitorias et mundanas: et post eas ambulabo. s. tractus a delectatione earū. Sexto vero efficitur desiderabile. Ad talē p̄scientiam Esa. lv. dicitur. Misisti legatos tuos procul. id ē de sideria tua ad diuersa cōcupiscibilia mundi: et humiliata es vsq̄ ad inferos. id est vsq̄ ad vilissimā et turpissimā que crutiant. In multitudine vite tue. s. male laborasti: nec dixisti. Qui escam sc̄z talia desiderare. quod omni predictorum deterius est. Septimo et vltimo ē defensabile sc̄z tanq̄ bonum et iustum. Et de talibus ps. ait ad dñm. Appone. id est. per mites ap̄poni iniquitatem super iniquitates quod sit p̄ iniquitatis defensionem et excusationem. et nō intrent in iusticiam tuam. Deleantur de libro uiuentium et cum iustis non scribant. Quod timens ps. ait dicens ad dominū. Non declinēs id est. non declinari permittes cor meuz in verba malicie: ad excusandas excusationes in peccatis. Hi sunt de quibus apostolus ait. ad Eph. Tenebris obscuratum habentes intellectum. alienati a via seu a vita per ignorantiaz que est in illis p̄pter cecitatem cordis ip̄oz: q̄ desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem imūdicie omnis in avaricia. Tales conscientie sunt putet qui mystice signati sunt in puteis iacob: quos repleuerunt phylisim. phylisim interpretat ceciderūt seu cadentes potione seu ruina duplex. Eo q̄ tales potione inebriantes: seu inebriate culpā dupliciter ceciderūt. sc̄z a dei timore: et a mūdi pudore. q̄ nec deū timēt nec hoīes reuerent.

Articulus tertius de multiplici cō

fusionem quam in morte et in generali iudicio a synderesi conscientie male patientur.

Secundus quoque male conscientie status dici potest status confusionis. Quia synderesis ait ad conscientiam multipliciter inquinatam: et statuam te contra faciem tuam. Ubi alia littera habet: Et ponam ante oculos tuos. Quasi dicat: Non solum arguam te: sed facias etiam te argui de peccatis tuis que ponam ante oculos tuos: ut quasi quedam persone arguant et confundant te: Et ad talem conscientiam dicitur Hieremie. ij. Argue te malicia tua et auersio tua increpabit te. Et Eccl. xxxij. ait. Suis infectionibus arguetur. Dominus quoque per Hierem. xij. tali conscientie ait. Ego nudaui femora tua contra faciem tuam et apparuit ignominia tua. adulteria tua et bynitus tuus. scelus fornicationis tue. Quod saltem in puncto mortis et in die iudicii adimplendum est. Sit ergo synderesis ad conscientiam criminolosam. Et statuam contra faciem tuam. Contra enim faciem conscientie statuet tria genera peccatorum maxime in puncto mortis et in iudicio generali. Primo peccata cordis. secundo peccata oris. tertio peccata operis.

De peccatis cordis a synderesi male conscientie confundentur.

Cap. I.

Primo inquam synderesis statuet contra conscientiam malam peccata cordis scilicet omnes impias delectationes cogitationes et consensus: omnia desideria mala. voluntates peruersas infidelitates presumptiones: desperationes: timores: male humilantes et amores male inflamantes: omnes suspensiones: inuidias: iras: rixas: odia. exultationes de aduersis proximi: contemptus pauperum amicorum: personarum acceptiones: omnes perfidias: ineptas leticias: seculi tristitias. impatientias: auaricias: superbias: obstinationes malas: accidias: inconstantias: hypocrisis. omnes amores placendi: timores displicendi: verecundias de operibus bonis: omnes peruersos amores singularitates proprii sensus: dignitatum ambitiones: contemptus ammonitionum. impletates atque crudelitates. et consimilia peccata cordis. Tunc quidem confundetur conscientia cauteriata. De qua habetur. lxvij. di. In nomine patris. Unde etiam ait apostolus. i. Timoth. iij. Cauteriatam habentium conscientiam: Est enim cauterium ferrum quoddam a cauendo dictum: quo corumpitur cutis et vitur

caro. Per ferri duriciem in malo obstinatio designatur: atque per eius igneitatatem ardor malitiae et concupiscentie iudicatur. Cauteriatam igitur conscientia est que inuenitur corrupta praua cogitatione: et adusta igne male concupiscentie. et obstinata duricia malicie scilicet gloriæ et Nicol. de ly.

Confusionem patientur a synderesi conscientie male de peccato oris

Capitulum. II.

Secundo vero statuet synderesis contra conscientiam malam suam peccata oris. Videlicet crebras iurationes: periuria: blasphemias: veritatum impugnationes. contra deum murmurationes: adulationes: mendacia. maledictiones. infamationes: impugnationes agnite veritatis atque fraterne gratie charitatis. omnes discordie seminationes: perditiones. falsa testimonia: mala consilia: derisiones. peruersiones factorum bonorum: omnia vaniloquia: multiloquia: stultiloquia: turpiloquia: omnia verba superflua: curiositas. iactantia. omnes peccatorum defensiones vel excusationes. cantus lasciuos componere vel canere: commendationes malorum: aduocationes in iniustis causis: omnes calumnias. et libellorum famolorum editiones. Quid tunc actura est conscientia. impudica que in presenti seculo plus timebat deprehendi de culpa quam timeret culpam. Minus timebat dei offensam quam peccati infamiam. Sed veniet inquam tempus quando iuxta propheticum verbum recognoscat dominus iudicia faciens in operibus manuum suarum comprehensus id est comprehendens peccator. Et iuxta dictum Ezech. vij. In omni facie confusio scilicet erit: que videlicet semper duratura erit sicut dicit. Eccl. xx. Confusio eorum cum ipsis sine intermissione.

De peccatis operis synderesis confundet conscientias malas.

Capitulum. III.

Tertio vero contra ipsam malam conscientiam synderesis statuet peccata operis scilicet omnes gulositates: ebrietates luxurias: imundicias: spurcicias: incestus. stupra omnes simonias: fornicationes: incantationes: ariolas solennium dierum. violationes. indignas consecrationes. votorum fractiones: apostasias omnia scandala proximorum: omnes usuras: furta: rapinas. temporis venditiones. ludos iniustos: deceptiones. iusticie venditiones. Omnes vanitates superfluitates: curiositates: nouitatum inuentiones. Omnes rebelliones contra maiores: oppres

De dominico sacramento

hiones supra miores. *Sēs* qñq; sensuuz abusi ones & corruptiōes. *Sia* homicidia: sacrilegia veneficia: incendia: maleficia. *Sēs* iniquitates iniustaz guerraz. piclitarū atq; sectaz. *Sēs* taxilloz & mercū phibitarū venditiones: op/ tatiōes & coicatiōes. *Sēs* executorū infidelita tes & tra pentes rebelliones *Sēs* spurcicias cō iugū: & abusiones iniustas votoz fractiones & sententias iniustas. *Merito* igitur *Apoc. iij.* suadet p̄cie spūs veritatis dicentis. *Vestimē tis* albis induaris: vt nō appareat cōfusio nudi/ tatis tue *Vestimēta* quidē non tñ corpus ipsū exornant: verū etiā & calorē naturalē in huma no corpe fouent: sic etiā vita iusta & habituaz & homiez honestate ornat: & calorē dñectionis in quo spūalis vita p̄sistit fouet. *Hec* vestimenta tunc merito sūt alba: cū p̄cia bona luce innocē tie fuerit irradiata. Et tunc non apperebit in ho ra mortis vel in iudicio p̄fusio iudicatis sue: qz nec corā deo p̄fundet: nam fecit qd placere deo nouit. *Hec* corā vniuerso mūdo erubescere po/ tuit. quia nulla inhonestate aspectū primorūz offendit. nec aliqua enormitate seipsā ledit. que etiam volūtātē deo in oibus suis opibus atten dit: & p̄ciētie puritatē seruauit. Quā nobis mi/ sericorditer largire dignetur in p̄senti p̄ gratiaz & in futuro per gloriā mūdaz p̄scientiaz spō sus & amator atq; p̄miator. Qui cū patre & spi ritu sancto triumphat gloriosus id celis p̄ infini ta seculorū secula Amen.

Feria. v. in cena dñi d. corpore iesu xpi & de mirabilib⁹ eius que contigūt circa hoc sacramentum. Ser. LIII.

Memoriam fecit

*m*irabiliū suorū misericors & mi serator dñs. escam dedit timētī bus se. *psal. cx.* *Qm̄* amorosus iesus christus totus amore flagrat inter oīa stupenda sue seruide charitatis amirabilis po testatis & largisue liberalitatis fuit institutō hu ius suauissimi sacramēti videlicet p̄ciosissimi cor/ poris & sanguinis sui. Nā nō solū apostolis su is seipm̄ dedit in cibū. Sed etiā instituit & pote statem dedit veris sacerdotib⁹ aploz successo ribus q; istud venerabile sacramētū cōficerēt & vsq; ad mūdi finem haberēt vtz sacrificiū: cibū & viaticū ac memoriale dignissimū sue sacratis sime passionis & mortis. *Hoc* siquidē sacramē tum ppter altissimā suā dignitatē fuit virtuosif simis actib⁹ figuratū: sacrificijs mysticis p̄mō/ stratis & signis multiplicibus referatū. *Prī mo* quidē virtuosissimis actib⁹ p̄figuratus fuit sicut in oblatione abel. *Gen. xliij.* Nam sicut il-

le cū esset sacerdos dei altissimi offerrebat domi no panē & vinū: sic et xps cū speciebus panis & vini hoc instituit salutare sacramentum: teste propheta qui ad christum ait. Tu es sacerdos in eternum: p̄m ordinez melchisedech. Ad hoc idem de conse. *distin. ij. ca.* accipite. Similiter in oblatione fidelissimi & obedientissimi abrae: quā fecit de filio suo ysaac *Gen. xxij.* hoc sacra/ mentū patet. *Secundo* fuit sacrificijs mysticis p̄monstratū: sicut in imolatione agni pascha lis. *Exod. xij.* Nam sicut ille agnus extitit p̄o salute populi imolatus. sic etiam agn⁹ dei chri stus p̄o salute populi christiani quotidie imo latur in crucis ara hoc est in altari quod signi/ ficat crucem. Similiter omnia que offerebātur in lege veteri: hoc sacrificiū p̄monstrabant.

Tertio fuit signis multiplicibus referatum: sicut in māna quo i deserto nutriti sunt filij isra el *Exo. xvj. & xvij.* Nam sicut ille cibus aboia bilis fuit indignis dicentibus. Anima n̄ra nau seat sup̄ cibo isto lenissimo & dignis sūmo dele/ ctabilis. habens omne delectamētū et omnē sa porē suauitatis. Sicut dicitur *Sap. xvj.* Sicut ille cibus est summe noxijs indignis: & summe p̄ficius dignis. Fuit insuper referatus i aqua que *Rume. xx. & Exo. xvij.* de petra fluxit: et i melle quo illuminati sunt oculi ionathe. *i. Reg. xliij.* Insuper aduertendum est q; sicut ex p̄ce/ dentibus patere potest figura huiusmodi vene rabilissimi sacramenti precessit. *Primo* tempo re legis naturalis in sacrificio melchisedech: q; sicut fit adhuc in sacramento deo obtulit panē *Secundo* tempore legis scripte agnus pascha lis tenuit huius typū & manna: quo a deo filij israel in deserto pasti sunt. *Tertio* tempore lei gis gratie p̄m magistrū sniaz i. iij. di. sanguis qui fluxit de latere christi. In hoc autez sacra mento potest homo cōsiderare. *Primo* signūz visibile. *Secundo* effectum gratie. *tertio* rem ip sam que est christus: *quarto* modum offerendi et virtus quaz representat. & a qua ipsa depen deat. *Primo* si consideremus signum visibi le & sic typum eius tenuit sacrificium melchise dech. *Secundo* si effectum gratie & sic in man na p̄figuratum fuit. *Tertio* si rem sacramenti que christus est: qui p̄prie dicitur agnus in a gno paschali p̄figuratum. *Quarto* si modūz offerendi & virtutem quā representat: et a qua ipsa dependet in crucis oblatione et sanguinis effusione. Et sicut tūc sanguis eius in cruce ob latus est deo. sic & hic in eius oblatione Omēs vero alie figure que ad hoc sacramentū applica ri p̄nt: ad aliquem istorū modorū reduci possūt. *Iste* tñ quattuor tanq; magis p̄prie antono mathice sumunt. *Dauid.* q; de h sacro diuini/

tus illustratus breui verbo & magno mysterio eius sublimitate nouit dicēs. Memoria fecit mirabiliū suoz. &c. In quib⁹ sacratissimis verbis ostendit ppheta hoc sacramentū esse restitutiū imaginis trinitatis que aīa est & hoc q̄tū ad omnes potentias ei⁹ que sunt mēoria intelligētia & volūtas. Primo ē memoriale. scōo admirabile. tertio ē delectabile. Primo est memorie mēoriale qz memoriā fecit. Scōo ē intelligentie admirabile: qz mirabiliū suoz. Tertio est voluntati delectabile: qz misericors & miserator dñs escā dedit timentibus se. Primo qui dē testimoniū amoris. scōm in velamentū stuporis. tertiu in alimentū dulcoris.

Articulus primus qz ppter tria ē hoc sacramentum nostre memorie reformatiuum.

Primo quidē hoc sacramētū est memoriale. s. memorie quia memoriā fecit. et maxime memoriale est triū. Primo chrī dilectiōis. scōo sue passiōis. tertio nostre sanationis.

Qz hoc sacramentū est memoriale sue dilectionis qua chrīst⁹ dilexit nos

Capitulum. i.

Primo inqz hoc sacramentum ē memoriale sue dilectionis. qz dilexit nos et lauit nos ī sāguie suo a pctis nrīs Apo ca. j. Solet ytiqz homo cū est in magno amoris feruore ex vehemētia dilectiōis facere magna. Quia sū Gregl. charitas opat magna si ē magna. Et q̄to maior est tanto maiora satagit operari. Sicut etiā in carnalib⁹ amatorib⁹ patet. Quāto magis in filio capto iesu. Nā sicut Job. ait. xij. Sciens iesus quia venit eius hora vt transeat de hoc mūdo ad patrē. cū dilexisset suos qui erāt in mūdo in finē dilexit eos. i. maiora signa dilectiōis ostēdit eis more. s. vere amantib⁹ & amici cordialis. Nā que in fine mutuorū recessuū inter amicos. in signum ppetue amicitie ac memorie celebrant: fortius & firmi⁹ memorie imprimunt & chariora tenent atqz seruātur. Ad ore insuper amorosi p̄ris: qui in suo filio testamentū hereditatis bonoz condit et relinquit filiis suis. Insuper & quasdam singulares informationes tradit: quasi quoddā memoriale dilectiōis. Sed notanter in accusatiuo casu Jo. inquit in finem dī exit: vt ex hoc modo loquendi innuat manifeste qz non ad hanc vītā hic statuēdā: sed ad pducendū eos per hoc sacramentū in finē eterne vite dilexit eos. In illo feruoris excessu quando paratus erat p nobis in mortē tradere vitā suā: ab excessu amoris magis opus agere coact⁹ est: qz vnqz ope-

ratus fuit ab origine mundi dare nobis corp⁹ in cibum & sanguinē suū in potum. Ideo in psona chrīsti ad dñm ppheta ait dicens. Zelus domus tue comedit me. i. imensus ianuaruz zel⁹ & zel⁹ amor me cōmestibile fecit. Et igit mēs p̄cipiat fructus tanti amoris: tria ei necessaria sunt. Primo ē vigilantia que mentē sollicitet ad p̄siderationē tanti amoris: vt dicere valeat cū ps. De⁹ deus meus ad te de luce vigilo.

Scōm est p̄cupia: que mentē inflāmet ad amorē tante dilectiōis. vt cū ps. dicat. Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū Et illud. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū: quādo veniā & apparebo ante faciē dei: Et omnib⁹ creaturis dicat illud. Can. v. Mūciat dilecto qz amore languet. Tertiu ē cōplacētia que mentē delectet ac q̄tet in amore amantis vt dicere valeat illud. Can. ij. Dillect⁹ meus mihi & ego illi q̄ pascit inter lilia: donec aspiet dies et inclinent vmbre. Et iterū in eodē ait. Sub vmbra illius quē desiderauerā sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Q̄ qz viscerosa caritas xpi iesu. Gardens amor formae cordis sui Qadmirāda inenfitas tante dilectionis. Q inqz latitudo incōphēnsibilis tāte dignationis vt tāto amoris ardore erga nostrā p̄auitatē flagrarer qz suam carnē in cibū & suū sanguinē in potum nobis tam largis lue largiret.

Per dñicum sacramentū cōtinue recolitur et innouat memoria passionis christi.

Cap. ii.

Secūdo hoc sacramentū est memoriale acerbissime chrīsti passionis. Maxie si p̄sideremus tria in hoc sacramento. Primo institutionē. scōo reformationē. tertio susceptionē. Primo si p̄sideremus eius institutionē: quia in memoriā passionis ei⁹ instituit illud xps Qd etiā ostēdit ipse Lu. xxiij. dicens. Hoc facite ī meā cōmēorationē: hoc ē mee passionis rep̄tationē. Et iterū. j. Cor. xj. apls patēt ait. Quotiescūqz em māducabitis panē hunc & calicē bibetis: mortē dñi annūciabitis donec veniat. In quib⁹ verbis apostol⁹ ponit tria de hoc sanctissimo sacramēto. Primo vsū. scōo signum. tertio terminū. Primo inqz ponit vsū cum ait. Quotiescūqz em māducabitis panē hunc & calicē bibetis. Licet em ī cibo & potu recolat passio iesu xpi: magis tñ exprimit passio ei⁹ in p̄secrationē sanguinis. qz in p̄secrationē corporis aut panis. Nā corp⁹ qz p̄secrat sanguis effusionē ei⁹ a corpore manifeste demonstrat. Effusio sanguinis quia penale est: penaz indicat. Propterea ponit vas recollectiōis. s. calix signās chrīsti passionem. Secundo ponit signū cū ait: mortē dñi an-

De dominico sacramento

nunciabitis. **N**ō em̄ tñ beneficiū tradi debet obliuioni. Proinde **Ecd. xix.** amōet dicēs. **B**ratiam fideiussoris ne obliuiscaris. **T**ertio addit terminū. s. donec veniet. s. ad iudiciū dñs sic etiā exponit. **de. cōse. di. ij. c. iteratur.** Usq; tūc em̄ duratur est hoc sacramentū sicut ipse dñs ait **Bath. vi.** Ego vobiscū sū omnib; diebus vsq; ad p̄sumationē seculi. Tunc em̄ terminus eius erit quia non sub velamine accidentiū. sed facie ad faciē tunc p̄tēplabimur deū. **E**x his p̄ q; ad hoc istud sacramētū p̄ficiť. vt ex frequentatione ipsius intuetes p̄tinuo xp̄i sanguinem effusū: sic de xp̄o passo n̄ra memoria repleat. q; nostro semp fixus sit in corde qui semel pro nobis fixus fuit in cruce. **I**n hoc etiā dat nobis q̄si plenā possessionē sue passionis et mortis. vt q̄t tidie delinquentes lauemur p̄tinuo suo sanguine: et quotidie reficiamur in suo sancto corpore. quasi non suffecerit amoroso iesu ad inebriati sui amoris ostensionem q; semel sanguinē suūz sacū p nobis realiter effudit i ligno: nisi in nobis quotidie effūdāt sub sacramēto: et itez quodā modo moriatur. **U**nde d. **p̄se. di. ij. c. quid sit dicitur.** Christus in seipso immortaliter et incorruptibiliter viuens itez in hoc mysterio moriť quia scz mors eius representatur. **F**orma sacramenti. **S**ecundo cōsiderem; huius sacramenti formationē. s. qua p̄ficitur. **N**empe omnia clament christi passionē. **N**am et numerus dictionum que ponuntur in p̄secrationis forma quinaris est sicut patet in p̄secratione calicis seu vini. **N**am sicut per quinq; vulnera christi sanguis principaliter emanauit: sic etiam per quinq; verba p̄ficiť p̄secratio ista. **Q**ue quidē sunt hic. **H**ic ē calix sanguis mei. **R**eliqua vero vba cōsecrationis calicis secundū aliquos magnos doctores etiam sunt d cōsecrationis forma. **U**nde in talibus verbis pars tutissima est intentionē suā intentioni ecclesie conformare. atq; applicare s̄m **Sco. in. iij. di. viij.** **F**orma autē tota in aliquo euangelistarū non reperit sed a beato petro ista qua ecclesia vtitur tradita phibetur. **I**n forma autēz cōsecrationis hostie etiā numerus quodāmodo quinaris est: licet forte hec dictio em̄ non sit de substantia forme sed copulatio ad predictas locutiōes. **I**nsuper et ipse formandi hostiam modus: qui inter ferrea ignita constringitur et decoquitur: christi passi memoriam exprimit. **N**am ferrū igneū fuit ipsa crudelitas iudeoz. contrario christo. **F**errūz insuper plus ignituz fuit immobilis charitas christi. que flagrabat pro nobis morti tradere semetip̄m. **P**rimi ferri figura in christi corpore relicta est: duz vulneratus clauis confosus spinis turpar; sputis. ligatus vinculis velatusq; oculis atq; plenus iniurijs non reman-

sit in eo species neq; decor. **S**ecundi ferri quodāmodo non remansit figura dum mortem nostrā moriendo destruxit et vitam resurgēdo reparauiť. **S**usceptio sacramenti. **T**ertio cōsideremus huius sacramenti susceptionē. id est modū quo suscipitur: et intelliges eius passionis amaritudinē memorari. **N**am ipsa hostia per manus sacerdotis frangitur: per dentes teritur atq; i stomachū mittitur occultāda. **P**er hoc em̄ mystice figuratur fractio et attritio corporis iesu christi atq; in morte consumatio: et occultatio in sepulchro. **E**t ad idem habetur d cōsecra. **dist. ij. ca. dum frangitur.** **P**er omnia igitur supradicta clamat iesus in mente sua illud **Thren. iij.** Recordare paupertatis et trasgressionis mee. et absinthij et fellis. **E**t tu anima mea responde dilecto tuo iesu christo illud **Thren. iij.** Memoria memor ero: et tabescet in me anima mea.

De dominicum sacramentum datum est nobis in medicinaz nostre spiritualis infirmitatis

Capitulum. iii.

Tertio hoc sacramentuz est memoria le n̄re sanatiōis. **T**ata em̄ infirmitas ppter pomi mortiferi corruptionēz per primos nostros parentes hūano generi diffusa est. vt incurabilis esset: nisi ei optima medicina subueniretur: quā facere nō poterat nisi prudentia saluatoris. **U**nde **Ecd. xxxviij.** Altissimus de terra. id est. de virginis carne creauit medicinaz: et vir prudens nō abhorrebit illam. **N**empe hostis antiquus per venenum cibī vetiti tria mala in homine operatus est. **P**rimo in anima tenebras ignorantie. **S**ecundo in corpore morbum cōcupiscentie. **T**ertio mortem eternāz in vtroq; **C**ontra hec tria instituta ē corpus christi medicina. **P**rimo inde assilatur triplici dulci cibo et medicinali. s. melli propter primum. sicut ppter secundum. vne ppter tertium. **P**rima sanatio. **P**rimo em̄ ad sanandum cordis oculos et ad expellendū tenebras ignorantie: dedit domin; hoc venerabile sacramentū figuratuz in melle. **U**nde **Proverbio. xxiiij.** Comede fili mi mel quoniam bonum est. **M**el siquidem dulce: corpus christi significat. quod utiq; bonū est: quia tenebras nostre mentis ppullat: et eam lumie diuino illustrat. **I**n cuius mysterium. s. **R**egum xiiij. **J**onathas ait. Vidistis quia illuminati sunt oculi mei: quia gustavi paululum de melle. **E**t iterum **Esa. vij.** dicitur. **B**utyrum et mel comedet: vt sciat reprobare malum et eligere bonum. **P**ropterea sicut ait propheta **Accedite ad eum et illuminamini.** **S**ecunda sanatio.

Secundo ad sanandū in corpore morbu cōcupiscentia: domini? dedit hoc sacramentū figuratum in ficu. Unde Isai. re. xxiij. Video sic? bonas valde: Quia dulce corpus xpi dei et hominis per eas signatur. Ihebis bone sunt valde: quā mentē et corpus a morbo pcupiscētie praeuēlant. Un. iij. Reg. xx. et Esa. xxxv. Esaias offerri iussit ficuū massam: quā cū possuisset super vlcera regis: vlcus regis sanatū ē. Al. nē pere regis pcupiscētia est carnis: Sed ficuū massae corpus est dñi nostri iesu christi p tñes oīm bonorū suauitatem. scz ad medicinā desiderio rū malorū. **Tertia sanatio.** Tercio ad sanandū mortē in vtroq; dedit dñs hoc sacramentū figuratū in vua. Unde Lu. j. Benedici? fructus ventris tui qui est corpus xpi. Quod fructus est vite et vitis valens ad destructionem mortis eterne et ad acquisitionē vite sempiternae. Sicut prouerb. iij. dicif. Lignū vite ē his qui apprehenderit eā: et qui tenuerit eam beat? est. Unde Isai. l. Accepta carne dñi et haustus sanguine: id p fici? seu efficitur vt nos in ipso et ipe i nobis sit. Hec igit ē causa vite nostre: que in nobis carnalibus per carnē christi qui bis nobis vera vita est manentē: habeam? per eū victuri ea cōditione qua viuūt ipe per patrē qui in eo est. Igit? comedite amici mei et bibite et inebriamini charissimi vt dicif. Can. v. c.

Articulus. ii. de mirabilibus dñi: ci sacramenti Et diuiditur iste articulus in tres partes.

Secundo hoc sacramentū est admirabile scz intelligentie. Unde ppheta subdit. Mirabiliū suorum. Triplaciter em̄ mirabile ē. Primo in conceptione. secūdo in institutione. tertio in perceptione. In primo em̄ relucet mirabilis dei potentia. In secundo mirabilis dei sapientia. In tertio mirabilis dei clemētia et beniuolentia.

Prima pars articuli secundi d tribus mirabilibus in quib? apparet admiranda dei potentia in institutione sacramenti huius.

Primo quidem est admirabile intelligentie hoc sacramentū in cōsecratione. Et in hoc relucet admirabilis potētia dei et maxime q ad tria. Primo quo ad transubstātiationē seu cōuersionē, secūdo mirabilius quo ad extēsiōnē: tertio mirabiliū quo ad locationem.

Quadruplici ratione probatur possibile esse conuersionem substantie panis in corpus christi

Capitulū. i.

Primo inquā mirabilis ē qd ad cōuersionē seu transubstātionē: qz panis et vinū mutant? fm suā totā naturā et subam et fm suā totā formam manens solū fm sua accidētia. Sed qz hec vna de pcpuis veritatib? nre fidei et sūme necessaria ad credendū: qz in ea pstitit pncipalissimū fundamentū catholice fidei: et ecclesie scē: ac diuini cult? et gratie: idcirco fide indubitabili ē tenenda ac deuotiōe celebri ac alacri amplectenda. Et licet catholica fides nō indigeat rōnib? nris nec in hmoi rōnib? fundet? sed poti? ipaz rōnem stabiliet eleuet et illustret: nihilomin? ad cecitatē infidelū cōuincendā: et ad cōseruandū aciez intelligentie nre. atq; ad veritatē intelligibiliter ptemplādā: necnō ad filiū ac deuotorū solamē afferre nitimur quadruplicem rōnem. Prima ē rō manu ductiua. scda est rō compatiua. tertia est rō sequestratiua: quarta ē rō distantiua. Prima inq; rō ē manu ductiua ex euidētia noue ptātis que talis ē. Impossibile quidē est creaturā min? assilari deo in his que sūt maioris nobilitatis et virtutis et in his ad q de? totā virtutē nature et intentionē inclinat et ducit. Sed nihil in creatura nobilius repit qz rō et dignitas causalitatis et effectiue virtutis. Proinde Dionisiū. iij. de angelica hierarchia ait. Qd diuini? omniū est deo? coopari. Dñs em̄ fere totaz naturā et fere oēs causales virtutes in modo inclināt et ducit ad opus alicui? puerfionis: et hoc quasi per quosdā grad? semp i altius pcedētes. et puerfioni totali magis ac magis approximantes. Quintuplex gradus. Initiū igit mutationum sumendo a loco inferiori. Primo gradus ē naturalis seu artificialis alteratio. scda in focatio: terti? generatō. qrt? incorpatio. qnt? trāsfōrmatio. Primo mutationū grad? ē naturalis seu artificialis alteratio: per quā subiectū de vno accidēte in aliud vertitur et mutat? Scda gradus ē ignitio vel infocatio: qualis in ferro est seu in cādente ere. seu in auro liquefacto. Hoc siquidem ampli? ipotare videt? qz solam alterationē accidentalem. Tertius gradus ē generatio p quam aliquo modo d vna substātia fit alia: p hoc q materia vertit? ab vna forma substāiali in aliā. Sic patet de gallina p cubationē puerfite ouū in pullū. Quartus ē incorpatio. Qualis fit p vim nutritiuā et augmentatiuā p quas cibus cōuertitur non solum in aliam formam sed etiam aliquo modo put est possibile creature in priorem partem corporis seu carnis. Quintus gradus est trāsfōrmatio: quia per amorē amās sic transformāt in ipsum amatū qd quasi i ipso est et id ipsum. Unde et a christo Math. vj. dictum est. Ubi ē thesaurus tuus: ibi ē et cor tuū.

De dominico sacramento

Et. s. ad Cor. vi. Qui adheret deo vnus spiritus est cum eo. Et alibi dicitur quod amicus est alter ego. Nepe in nobis spiritus sentimus quod ipse vis amoris et precipue ardentis: totaliter ad hoc nititur inhyat et gestit ut non solum sit in intimis ipsius amati: sed etiam quod dāmodo sit ipsum amatum. Ad quidē in diuino amore tamen excedit quod incomparabiliter deus dilectus quod mens ipsum amans diligat semetipsum immo suipsi obliuiscit: et huiusmodi quasi annihilatur a more sui dilecti. Sicut saltē futurū in gloria sempiterna est. imo iam in beatis est: et si in presenti vita non sit ad plenū. Hic siquidem amor in tamen ascendit in aia christi quod suppositū amoris est ipse deus reflectens in seipsum amorē illū tanquam seipsum. Igitur oia supradicta. tam per rationem diuine similitudinis in seipsis participat. quod per totale conatū et intentiōnem nature ad opera puerisionis a deo vniuersaliter inclinat: quod per ordinē predictę ascensionis gradate. aptissime et fortissime clamāt quod opus totalis cōuersionis est opus altissimū et quod ei⁹ causalis p̄tās p̄fectissime est in deo: atque oia supradicta hec manifestissime p̄stant et clamant cum p̄s. Potens es dñe scilicet in hoc sacramento talia operari: et veritas tua in circuitu tuo. **S**cōda ratio est compatiua. Cōstat enim quod opus soli deo possibile est et esse debet incomparabiliter altius et profundius et incomprehensibiliter. quod aliquod opus aliqui creature cōmunicabile seu cōcatū. Sed in predictis puerisionibus quę vti quod cōmunicatę sunt agenti creato est altitudo et etiā p̄funditas incomprehensibilis et inscrutabilis nobis. igitur tota eorū altitudo et etiā incomprehensibilitas clamat quod deus posset aliquod opus cōuersionis operari et facere incomparabiliter altius et incomprehensibiliter. Sed nihil videt supra illa esse: nisi cōuersio de tota in totum aut aliquid ei simile et equiualens: igitur etc. **T**ertia ratio est distantia. Plus enim distant ens et non ens: quod abinui cem distent duo entia. sicut distantia essentialē. Sed de⁹ potest de nihilo facere. multo amplius vnus ens ex quocunque alio ente. Nonne per dei potētiam de costa viri subito mulier facta est. Nonne etiā moysi virga ex diuina potētia mutata subito fuit in serpentē? Sicut patet Exo. iij. et vij. Multa quoque similia exēpla apponit hic. Ambro. de p̄s. di. ij. c. reuera. Et. c. in quibus sine dicitur. Quid hic queris nature ordinē christi corpore cum p̄ter naturam sit ipse christi partus ex virgine? Et iterum Ambro. ait. De totius mundi operibus legimus quod ipse dixit et facta sunt. Sermo igitur qui potuit facere ex nihilo quod non erant potest etiam ea que sunt mutare in id quod non erat Non enim minus est dare nouas quod mutare rebus naturas. Et sic quod erat panis ante consecrationē iam corpus christi veraciter factū est per consecrationē. Quia sermo mutat creaturam. Et

ita irrationalis creatura et inanimata scilicet panis mutatur in melius. scilicet in corp⁹ christi virtute verbi dei. Quidū ē igitur quod peccator non mutat nec verbis nec beneficiis nec minis nec promissis potest conuerti de mala sua vita in bonā. **Q**uarta vero ratio est sequestratiua. Patet enim quod intellectus multa sequestrare potest que tamē sensus sequestrare non potest: eo quod intellect⁹ magis immaterialis potentia est atque longe igitur magis spiritualis: sed potētia dei incomparabiliter magis immaterialis est quod intellectus seu intelligētia nra. Propterea est magis sequestratiua. ut possit illa ab inuicē sequestrare. Ad idem hylari⁹ in lib. de trini. ait. Ex deus plura facere potest: quod videtur intelligere intellectus. Propterea cum intellectus intelligere posset accidens sine subiecto: imo etiā sensus accidens videt nunquam in videndo subiectū: ergo multo fortius diuina virtus poterit in hoc sacramento vnū ab altero sequestrare. Et sic ex quadruplici ratione hec veritas euidenter patet. Hanc quidē cōuersionem prophetice postulabat Eccl. xxxvj. dicens in noua signa: imuta mirabilia. Glorifica manū et brachii dextrū. Legimus enim quedā signa vetera quedam vero noua legimus et alia signa alio ordine imuta. Et hoc esse potest sicut quadruplicē varietatē. Prima ē quādo manet substantia et accidens p̄uertit in substantiā aliā. Scōda est quādo mutat substantiā et accidens. Tercia est quādo manet subiectū et accidens alterantur. Quarta ē quādo transit subiectū et remanēt accidentia. **P**rima mutatio est quādo manet subiectū et accidens cōuertit in substantiā aliā. Et hanc mutationē fecit deus quādo Exo. xv. ij. et Num. xx. Mutauit petrā in stagna aquarū. **S**ecūda ē quā mutatur substantia et accidens: ut substantia aque et accidens aque in substantiā vini. Sicut patet quādo christus mutauit aquā in vinū Joh. ij. **T**ercia autē est quādo manet subiectū et alterant accidentia. Sic patet in mutatione qua mutauit de⁹ aquā fluuū maris in dulcedine: que prius amara erat. Sic habet Exo. xv. **Q**uarta vero mutatio est quā transit subiectū et remanēt accidentia. Sicut cōtingit in hoc venerabilissimo atque sanctissimo sacramento: tam in pane quam in vino. Vñ Ambro. ait. Vbi vero accessit p̄secratio de pane fit corpus christi post cōsecrationem. Et vinū in calice mixtū fit sanguis christi. Hec ille. Ex his et cōsimilib⁹ patet quod in hoc sacramento sicut ecc. est inuatio signorum: et imutatio mirabilū: quibus manus et brachiū dei dextrū in potentia iesu christi glorificat. Nec insuper miraclo vacat quod sepe corporis et sanguis sacramentuz: aut p̄pter dubitantes: aut certe p̄pter ardentius diligētes inuisibili specie et agni vel pueri forma: aut in

sanguinis et carnis colore monstrata sunt. Et quod latebat a mysterio: patefceret in miraclo.

De quattuor mirabilibus que iter ueniunt in hoc sacramento circa eius extensionem. et quomodo possibilia sunt.

Capitulum. II.

Secundo quidē mirabili est hoc sacramentū: quātū ad extensionē. Et circa h iter alia quattuor mirabilia apparēt in hoc sacramēto: quē ignorantib⁹ impossibilia estimant. Prīmū mirabile est qd xpi corp⁹ et sanguis non augeat ex transubstantiatione: nec minuit ex pceptione. Proinde de pse. di. ij. c. inuitat Aug⁹. ait. Quando christ⁹ manducat⁹ vitam manducatur sed occidit⁹ ut māducat⁹ reficit sed si tuos uiuificat: quando manducat⁹ reficit sed si deficit. Manducat⁹ xps uiuit māducat⁹ quia surrexit occisus. Et subditur Per ptes māducatur in sacramēto: manet integer totus in celo manet integer tot⁹ in corde tuo. Hec ibi. Unde sicut hō cū cōmeditur a leone anima eius non cōsumitur s⁹ tñ corpus: sic dū hostia sumit⁹ a sacerdote non cōsumit⁹ corp⁹ xpi sed tñ panis species. Et sicut corrupto hominis corpore anima segra sepatur. sic facta corruptione circa spēs panis definit esse corp⁹ xpi in loco. Unde dixit beatus adreas egec. Agnus iste postq̄ a fidelib⁹ est cōmest⁹: integer remaneat atq; uiuit Sicut et gēma virtutē suam effundit: et tñ non minuitur licet iā corp⁹ nos pascēdo nō minoraet. Hoc idē patet in luce et in scia: que coicate non deficiunt huius nempe figura pcessit in māna. Exo. xvj quando nec q̄ plus parauerat de illo amplius adinuenit non reperit minus q̄ minus paucrat de illo amplius adinuenit. non reperit min⁹ qui minus paucrat. Sic nempe est in hoc venerabili sacramēto. ut patet de. consecra. di. ij. c. vbi. Nam nec qui cōsecrat hostias multas inuenit amplius: nec q̄ psecrat vnam solā reperit min⁹. Secundū mirabile est: qd corpus xpi tam magnum posset in tam pua hostia contineri: cum imaginatio nostra minime intelligere posset magis infra min⁹ corpus totaliter p̄tineri. Ad qd intelligendū manducit sentētia Aug⁹. de q̄tira te anime. Qui pbat animā maiore esse q̄ corp⁹ eo qd intra se cogitare potest totā magnitudinē mundi et sic intra se cogitare eam. Similiter ai a sicū sit maior q̄ corp⁹: tota in corpore p̄tinet. Cōsimili etiā modo cū sit corp⁹ christi ipsa hostia magis sit nihillominus tamē infra tam pua hostiā p̄tinet: non tñ p̄tractū: sed ita magnū atq; perfectum sicut in celo ē. Ad quidē in oculo patere potest. Nam visio cum i pua pupilla oculi sit: tamen cū ea maximī cernuntur montes. et in p̄uo speculo sicut et in magno imago expresse et i

tegre cerni potest. Unde cū ppheta ait. Dominus in syon magnus: Syon em̄ speculū interpretatur s⁹m Aug⁹. et papiā. Magnus ergo in syō dominus dicit⁹ qd vix corp⁹ xpi tā integraliter et sub pua spetie: sicut sub magna creditur eē vñ q̄tumcūq; pua sit illa speties panis: tamē ibi ē totum corpus xpi. p cōuersionē sanguinis per cōnexionē: anima per p̄iunctionē: diuinitas integra per vnionē. Tertiū mirabile est qd cū hostia frangitur. tamen corpus christi eam existens minime frangi potest. Sicut ad cuiuslibz operis diuisionem: manifeste sequitur sepatio virtutis sue. Ad hoc tamen itelligendū manducit sentētia Augusti. in lib. de spiritu et anima: vbi manifeste pbat qd aia in qualibet parte tota est: nec diuidit⁹ licet diuidat⁹ corpus. Eodē etiam mō cū corpus xpi in qualibet particula hostie totū sit. ea in plures partes diuisa nō tamen corpus christi diuidi potest: sed i qualibet particula manet totum. Quod quidē in speculo patere potest. qd cū vnica sola imago cernatur in eo: tamen q̄tumcūq; frangat⁹ non diuiditur imago: sed integra in qualibet particula perseverat. Sic cum hostia in plures partes diuiditur scz ut inde cōmunicent fideles quilibz suscipit totum corpus christi. Huius remirabilis ratio. est ineffabilis vnio scz hominis et dei carnis et verbi. Unde sicut verbuz dei totum vbiq; est ac totum replet celum et mundum indiuisum manens: sic dedit corpori qd assumpt⁹ sit. et sibi in vnitate persone vnuit esse posse in multis locis et in se p̄iunctū manere. Diuiditur igitur in partes in sacramēto. qui totus manet integer in seipso. Quartū mirabile est qd ali quid conuertatur in suppositūz preexistens: sic corpus christi preexistit huic conuersioni. Ad hoc declarandum manducit dictum Aug⁹. in lib. psef. qui in personā dñi ait. Manducabis me et ego non mutabor in te: sed tu mutaberis in me. In conuersione cū nutrimenti corporalis sic contingit qd quando cibus cōuertitur equidem conuertitur in suppositū preexistens. Nō nō em̄rum si in hoc sacramento ex diuina virtute ibidem preexistens p̄uersio fiat supra in. ij. c. j. dicebatur.

Quomodo quattuor mirabilia circa localitatem huius sacramenti possibilia sunt.

Capitulum. III.

Tertio quoq; mirabilissimū est hoc sacramentū quo ad locationem. Circa quod inter alia quattuor miranda sunt. Prīmū mirabile ē qd idē corpus numero posset esse sub sacramēto in diuersis locis. Ad cuius intelligentiā notandū est qd triplex differens reperitur natura corporea non

De dominico sacramento

vnita. secunda est natura spūalis corpori vnita. tertia est natura creata diuinitati vnita. Prima in q̄ est natura corporea non vnita: sicut lignū lapis terra aqua et cōsimilia. Et hec ita artatur q̄ est in loco tota in toto: et pars in parte. Secūda est natura spūalis corpi vnita: sicut est anima rōnalis. Et hec non tantū artatur q̄tum natura corpālis. quia potest esse tota in toto. et tota i qualibet parte: vbi ptes sūt ipsi toti vnite. Tertia ē natura creata vnita diuinitati: sicut: et in hoc sacramēto. et i hac minor artatio est. quia tot⁹ christ⁹ est in qualibet parte hostie: siue sint partes vnite siue nō. Pro inde dicit de p̄se. di. ij. c. quid sit. Sicut diuinitas verbi dei vita est que totū implet mundū. Ita licet multis locis et innūerabilibus diebus illud corpus consecratur non sunt tamē multa corpora christi: nec multi calices sed vnus corpus christi et vnus sanguis cum illo quod assūpsit in vtero virginis et quod dedit suis apostolis. Diuinitas enī verbi implet id quod vbiq̄ est. et coniungit ac facit. vt sicut ipa est vna: ita vnū eius corpus sit in veritate. Unde aduertēdum est q̄ siue plus siue minus quis inde p̄cipiat: omnes equaliter corpus christi integerrime sumūt. et generaliter omnes et specialit̄ vn⁹ quisq̄. Hoc idem ait Greg⁹. ibidem. Et idem habet in ea. di. c. singuli. Et. c. in christo. Vt tamē in hoc sacramento est artatio quedā. Nā non potest corpus christi sub sacramento eē in aliqua parte vniuersi: nisi fm aliquā spēm quā scilicet virtus determinat p̄secrantis. P̄dedita autem veritas cōgruentiā diuersarū altissimariū sensuū. P̄puta illi admirabilē p̄ntiāz qua omnia beatis p̄sentat̄ in verbo et qua omnes in ipso verbo sup̄intellectualiter sunt ibi p̄sentet et illam qua deus est omnia in omnibus: et illam qua pauperes euangelici reiectis mūdānis per charitatis incendiū in idipm conuersi omnia loca et lata mundi spacia quasi p̄ p̄cto habent. et quasi nihil respiciunt: et sic de p̄similibus. Q̄ autem idem corpus in numero posset esset sub sacramento in diuersis locis: in figura p̄cessit Exo. xx. vbi p̄cepit domin⁹ dicens Altare de terra facietis mihi et offeretis super eo holocausta et pacifica v̄ra oues vestras et boues in loco in quo memoria erit nominis mei. Vbi mystice denotat̄ per terram terrenū elementū. scz panis et vinū. Altare siquidem dñi cum corpus est: quasi alta res. hoc de terra fit id est. de triticeo pane: qui quidez ē terra. Omnis autem locus omne altare significat in quo fit memoria nomis dei. scz q̄tū ad forme sacramenti institutōem Hug⁹. de san. vic. in libro de sacramentis: de supradicto admirando miraculo rationem assignat dicens. Q̄ ideo in natu

ra idem corpus non potest esse in diuersis locis quia deus nature conditor talem corporib⁹ de dit legez. Propterea cū quilibet legislator posset dispensare in lege quā ip̄e statuit imo oppositū ordinare. Ita potest deus hoc ordinare i toto: quod cōdidit in vniuerso. Hoc etiā ostendit ratio manifesta que est q̄ filius hominis potenti am participat filij dei p̄pter persone vnitatem. Unde Ambro. Sicut in vna personā: ita et in vnam potentiā pueniūt dei et hominis fili⁹. vñ sicut deifilius est essentialiter in omnibus reb⁹ ita dedit filio hominis vt corpus eius sacramentaliter posset esse in pluribus locis. Secūda vero mirabile est q̄ duo corpora possunt simul esse in eodem loco: ita q̄ corpus christi sit i fra hostie diuisiones: et nō ponat̄ in aliqua e⁹ concavitate. Sed Damas. in sententijs ad hoc bñ intelligendū ponit exemplum de igne qui in maturo ferro: cum ignis corpus subtile sit et ferum sit adeo durū Sic corpus christi cū p̄dotem subtilitatis resurrectionis sue sit subtilius igne: potest melius talibus intimari ne tamen est in aliqua hostie cōcavitate. sicut nec in concavitatib⁹ humani coporis est anima intellectiua. Tertiū vero mirabile est q̄ i hoc sacramento christus de celo descendit: nec tamen inde recessit. S3 hoc esse possibile declarat Aug⁹ sup̄ Mat. dicens. Q̄ dei filius veniens in v̄rgine totus remansit apud deum patrem et non dimidiū apud eum et dimidiū apud virginē erat. Sicut et veritas quā mente cōcipim⁹ cū eam docemus: tota remanet apud nos actota ad discipulum transit. Sic igitur est de corpore christi in sacramento sicut est de veritate in aia nostra. Quartum mirabile est q̄ taz in breui momento sicut dū pferuntur p̄secrationis verba: posset transire spiritus christus de celo empyreo ad altare q̄ iextimabiliter ab eo distat. Hoc autem possibile esse declarat. Aug⁹. sup̄ Gen. ad litterā dicens. Q̄ sicut oculus noster cū subito apitur visibile q̄tū cūq̄ distans transitu velocissimo vsq̄ ad oculū transit: nec citius cernuntur sidera prima q̄ distantia. Propterea non est mirandum si corpus christi virtute diuina in tantā distantia tam subito transit: cū sol in instanti transmittit radios suos ab oriente in occidentem et econuerso. Cum etiā agēs quāto maioris virtutis sit tanto velocius opatur: atq̄ mouere potest. Quod enī cōcedit de natura: negari nō d3 ab auctore ipi⁹ nature.

Secunda pars. ii. articuli de trib⁹ mirabilibus in quibus miranda appareret sapientia dei et in institutione huius sacramenti.

Secundo hoc est mirabile intelligentie in institutione. Et in hoc relucet admirabilis sapientia dei: et maxime quo ad tria. Primo quia dedit corpus suum in cibum. Secundo quia dedit sub accidentibus velatum. Tercio quia dedit sic occultum et velatum.

Ut appareat admiranda sapientia dei propter tria dedit corpus suum venerabile in alimentum.

Ca. .I.

Primo inquit in huius sacramenti institutione apparet admirabilis sapientia dei quia dedit corpus suum in cibum et alimentum. Quod impossibile estimantes iudei ad inuicem litigabant dicentes Jo. vi. Quod potest hic carnem suam dare ad manducandum? Fecit autem hoc propter triplicem rationem. Primo quia hoc exigebat humane nature corruptio. Secundo quia hoc exigebat humane nature defectio. Tercio quia hoc exigebat humane nature defectio. Primo quia corruptio humane nature corruptio. Sicut enim initium humane corruptionis et mortis cepit ab esca in vitulo ligno ut patet Gen. iii. sic restitutio humane iustificationis et vite debet esse esca vel cibus ligni vite que est sapientia dei in carne. Sicut dicitur Pro. iii. Lignum vite est his qui apprehenderint eam: et qui tenuerint eam beatus. ut sicut antiquus hostis per escam corrumptum genus humanum malitia sua sic deus per cibum sanat humanum genus sapientia sua. De quo subilando et exultando canit ecclesia dicens Hoc opus nostre salutis ordo depoposcerat. melioris proditoris ars ut artes falleret: et melioris ferret inde hostis unde leserat. Secundo quia exigebat humane nature defectio: que quidem rationalis condita est: Creature enim rationalis sicut dictum est cibus et alimentum verbum dei eternum et sapientia patris utique communicatur. Quia igitur humana natura per conditionem corporis est a deo grauata et angelica incorporea est creata. Hinc est quod secundum conditionem utriusque nature idem alimentum spirituale quod est sapientia dei utriusque debuit exhiberi ut verbum increatum secundum se sit cibus spirituum superiorum qui incorporei sunt et verbum quod caro factum est. sit cibus hominum qui corporei dinoscuntur. Tercio hoc exigebat humane nature defectio. scilicet ut daretur in cibum. Sic enim condita est humana natura: ut non solum in digeat alimentum corporali sed etiam spirituali teste domino qui Mat. iii. ait. Non in solo pane viuit homo sed de omni verbo quod procedit de ore dei. Proinde sicut necesse est subtracta cibo corporali corpus deficere et languere: sic animam subtracto alimentum spirituali delinquere et peccare. quemadmodum propheta ait. Percussus sum sicut fenem: quia ob-

litus sum comedere panem meum. Ex his patet quod necesse fuit dare hoc sacramentum. id est sacramentale viaticum. scilicet in cibum anime peregrine. Proinde docuit nos Iesus Luce. vii. a patre celesti quotidie et postulare et dicere. Pater noster nostrum quotidianum da nobis hodie. In ministerium autem huius Mar. vii. dominus ait. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me: nec habent quod manducet. Et si dimisero eos ieiunos deficient in via. Tria siquidem tempora quasi tres dies antecesserant huius sacramenti institutione scilicet tempus legis scripte: et tempus visitationis prophetice. Post hoc autem tempus noluit pius Iesus nos dimittere ieiunos. Et tempore gratie eucharistia dedit que. s. q. j. in. ca. multi bona gratia interpretatur nobis et tulit ne deficiamus in hac via.

Ut admiranda appareret sapientia dei propter tria dedit corpus suum sub accidentibus velatum.

Capitulum. II.

Secundum quoque in huius sacramenti institutione apparet mirabilis sapientia dei quia dedit corpus suum sub accidentibus sic velatum. Sicut Apoca. ij. ipse ait. Dabo illi manna absconditum quasi cibum velatum. Hinc est quod humanus hesitauit sensus scilicet quod non attingit profunditatem velaminis huius sacramenti: et ideo miratur quomodo possibile sit quod hic visibilis panis sit sacramentum sacratissimum corporis christi. Quod Exo. xvi. mystice figuratum est in filiis israel. Qui cum vidissent manna admiratione dicebant. Quid est hoc? Quod est quid est hoc. Ignorabant autem quid illud esset. Apparebat enim eis visibilis forma que naturaliter videbatur quasi similitudo pluuie et latebat eos inuisibilis eius virtus que exhibebat omnis suauitatis saporem: et omne delectamentum. Modo per similitudinem attingit in hoc venerabili sacramento. Quia alia est forma et species que apparet: atque alia est virtus et veritas que latet. Unde de pse. di. ij. ca. quia corpus dicitur Vere vnica et perfecta hostia fide estimanda non specie: nec exteriori censanda visu: sed interiori affectu. Unde celestis confirmat auctoritas scilicet Ioh. vi. quia caro mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Recedat igitur omne infidelitatis ambiguum quoniam quidem qui auctor est numerum ipse est testis veritatis scilicet in supradicto Jo. v. Hoc idem dicit in. c. species: et in. c. nos autem. Ubi Augustinus ait. Nos autem in specie panis et vini quam videmus: res inuisibiles. id est carnem et sanguinem honoramus. Nec similiter comprehendimus has solas species quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus: cum fideliter

De dominico sacramento

sciteamur ante consecrationem esse panem et vi-
nū quod natura format: post consecrationē ve-
ro esse carnem christi et sanguinē quod benedi-
ctio consecrauit. Idem in ea. non hoc corpus. Fe-
cit autem hoc corpus propter triplicem rationē
Primo propter utilitatem: quo ad bonos. Se-
cundo propter indignitatem: quo ad malos. Ter-
tio propter imbecillitatem: quo ad omēs. Pri-
mo propter utilitatem. id est. propter meritū fidei
quo ad bonos. Et hoc tripliciter. Primo propter
fidei fundationē. secundo propter fidei edificatio-
nem: tertio propter fidei puocationem. Primo
propter fidei fundationē. Nam teste Greg. fides
non habet meritum: ubi ratio hūana pber expi-
mentū. Cū em̄ demeritū hūani generis ceperit
a credulitate qua eua credidit falso testimonio
dyaboli suadentis de cibo mortis scz de ligno
scientie boni et mali: ac dicentis nequaquā morie-
mini: sed eritis sicut dī scientes bonum et ma-
lum: Ideo conueniens fuit vt meritum homi-
nis a credulitate initū sumeret: qua credat homo
vero testimonio iesu christi suadentis de cibo
vite ac dicentis Job. vi. Qui manducat meaz
carnem et bibit meū sanguinem in me manet et
ego in eo. Et sicut demeritū culpe cepit in hoīe
ex auditu dyabolici verbi moris pabulū sugge-
rentis. ita vita gratie in humano genere refor-
mēt per verbum christi vite cibū veraciter p-
ponētis. Et sic formata fides fiat ex auditu: au-
ditus autem per verbum christi: sicut ait apo-
stolus ad Rom. x. Secundo propter fidei edifi-
cationē. Nam sicut Alexand. in. iij. fecit hoc
deus vt edificaretur fides ad credendū ea que
sunt supra naturā. Unde Hug. de sanc. victo.
Diuina sapientia carnem christi sub principa-
lis edulij spē velauit: et sic sumēdā pposuit: vt
sensius in vno foueret: et fides in alio edificare-
tur. Tertio propter fidei puocationem. id est. vt
puocarentur homines ad credendū ea que sūt
supra intellectum. In hoc em̄ sacramento mul-
ta sunt supra naturam et intellectū nostrū. Pla-
cuit ergo diuine dispensationi vt intellectus in
hoc sacramento exteriori pderaret aliquid su-
pra naturam: vt sic magis expediret ad cogno-
scendum per fidem in re sacramenti quod est su-
pra intellectum. Unde pderatio speciei sine
subiecto quod est supra naturā quodāmodo ma-
nuducit ad intelligendū multa in re interiori q̄
supra ipsum intellectum sunt. Hec Alexan. de
halis ibidem. Hec autem mystice figurata sunt
Gen. xxvij. in velatione iacob: et in pia decep-
tione ysaac atq; in caligine eiusdem. Porro ip-
se iacob huius sacramenti mysticū gerit typum
atq; esau sensibilis forme. Ysaac autem huma-
ni sensus figuram gerit. Omnes nempe sensus
preter auditum defecerunt in ysaac: solus audi-

tus intus fuit. Taligauerūt oculi eius et vide-
re non poterat. Sustus in esu hedi deceptus ē
Et decipiebat etiam tactus eius: quia contin-
gens manus et collum iacob pellib⁹ cooptant.
esau forte estimabat dicens. Ecce odor filij mi
sicut odor agri pleni. Solus auditus a decepti-
one liber euasit. Unde et ait Vox quidez iacob
est: manus autem sunt esau. Sic et in hoc sacra-
mento preter auditum omnis humanus fallit
in hoc sacramento sensus. Secundo autē fe-
cit hoc propter indignitatem: quo ad malos. Exi-
git namq; maloz indignitasq; velatur. sicut in-
diget eger oculus vt sibi sol et quodlibet lumen
tegatur in hoc erga peccatores misericorditer
agens saluatoris benignitas. Nisi em̄ acciden-
tibus velaretur. ac nudum aspiceret corpus ie-
su christi ex hoc forte aspectu perirēt Quod. j.
Regū. vj. in bethsamitis mystice figurat q̄ per-
cussi et interfecti sunt eo q̄ a cam dñi pperisset
que sacramentū corporis dñici mystice pfigu-
rabat. Tertio facit propter imbecillitatem quo
ad omnes. Nempe hoc indigebat imbecillitas
nostra Quia claritatem dñici corporis nullus
vtiq; posset sustinere aspectus: ideo vt velaretur
necessariū fuit. Hoc vero Exo. xxxij. in cla-
ritate vultus moysi mystice figuratū est. Qui
propter radiorum cho:uscationē videbatur cor-
nutus. intantū q̄ filij israel claritatem eius vul-
tus sustinere non poterant. Unde posuit moy-
ses velamen super faciez suā. Sic amorosus vt
radiosus iesus faciez suam omnibus misericor-
diter velat. Ex supradictis patet quomō admi-
randa sapientia dei corpus suū sanctissimū sic
velatum dedit.

**Insuper vt appareret admiranda
dei sapientia propter tria dedit corp⁹
suum ita occultatum.**

Caplm. iii.

Tertio insuper in institutione huius
sacramenti apparet admirabilis sapi-
entia christi: quia tradidit corp⁹ suū
sic occultum atq; excelsum. In hoc
em̄ demonstratur excellentia diuine sapiētie et
virtutis maxime propter tria. Primo quia ope-
ratur supra naturā insensibile. Secundo quia
operatur supra naturam sensibilem. Tertio q̄a
operatur supra naturā rationalem. Primo
autem in hoc demonstratur excellentia diuine
sapientiez virtutis: quia in hoc sacramento de-
us operatur supra naturā insensibilem. Scdm̄
em̄ hanc naturā accidentia non possunt esse abs-
q; subiecto. Earum em̄ esse est in esse sicut p̄m-
v. metaph. id est esse in alio. Nec accidentia
sunt essentia nisi in quātū sunt entis. Sed diui-
na virtus que nou coartatur ad mensurā insen-

libilis nature: facit in hoc sacramēto q̄ accidē
tia p se sunt que fm naturā hnt esse qd ē in esse
quia fm aplm ad Rho. iij. vocat eā que nō
sunt: tanq̄ ea que sunt. Ea em̄ q̄ nō sunt pprie
sed insunt accidētia sunt: q̄ ipse facit esse pter sub
iectū atq̄ p se subsistere: tanq̄ ea que p se sunt.
scz subiectiue. Potest aut̄ hec diuina virtus effi
cere. quia causa pma pl̄ influit incausatū eē q̄
causa scda. Causa em̄ accidentiū pma: de² est: s̄
causa scda ē suba. Sublata igif influētia substā
tie: respectu existētie accidentiū remanet influē
tia cause prime. Preterea fm Alexan. de halis
in. iij. in hoc apparet cōpleta ordinatio diuina
rū opationū in h sacro: qd est sacroz sacramē
tū. In pane em̄ ante trāsubationē est reperire
corpus corruptibile et accidētia naturalit̄ inhe
rētia. Virtute aut̄ diuina transmutat̄ in corp²
xpi spūale et incorruptibile qd ē vltim² grad²
ascēsiōis ex pte corpis. Et igif esset ppleta or
dinatio diuinaz opationū fecit de² vt illa que
erant in alia p naturā. sc. accidētia: virtute diui
na stabilirent̄ inesse sine aliquo subiecto: qd est
vltim² gradus ascēsiōis ex parte accidentiū
Etrazq̄ em̄ opatio ponit vltimū gradū ascen
sionis. Scdo hoc idē pty qui a de² in hoc sa
cramēto opaf supra naturā sensibilē: nā accidē
tia sentiri possunt in eo sine subiecto eo q̄ accidē
tia que sunt in subiecto imaginatio abstrahit a
subiecto. Quia om̄e obiectū sensus est accidēs
sed nō pōt hec naturalit̄ virtus sensitiua effice
re vt accidentia sine subiecto sensitiua sint: nec
accidentia pstituiere pōt imaginatio sine subie
cto in rerū natura. Sed diuina virtus in hoc sa
cramēto imagines accidentiū p se obijcit ocu
lis nr̄is. Quod mystice figuratū fuit in verbis
eliphaz Job. iij. Porro ad me dictū est ver
bū absconditum et quasi furtiue suscepit auris
mea venas susurrūt eius: in horrore visidōis no
cturne qm̄ solet sopor occupare homines pauor
tenuit me. et horroz tremor et oia ossa mea pter
rita sunt. Et cū spūs me pnte trāsiret: in horru
runt pili carnis mee. Stetit quidam cuius nō
cognoscebā vultum. imago corā oculis meis:
et vocē quasi aure leuis audiui. Nocturna siq̄
dem visio hui² sacramenti ptemplatio ē. Stat
aut̄ in sacramento quidā cui² non cognoscitur
vultus: quia i hoc sacramēto sub inuisibili for
ma est xps. Sed ideo corā oculis sistit: qz ima
gines accidentiū sensib² pntat̄. Suauis autē
vox quasi aure leuis auditur: cuz verba sacra
menti cū quibus. sc. ipm̄ psecratur in psecratioe
precipiunt. Tercio insup in hoc sacro demō
stratur sapie diuine excellētie et virtus: qz in eo
operatur deus supra naturā rationalem. Vtr
em̄ intelligentia capit seu intelligit accidētia si
ne subiecto scz q̄ritatem figurā colorē odorē sa

porem et sic de alijs. Sed non potest vis Intelle
ctiua p opationem quod potest p p̄sideratiōez
Sed diuina virtus potest p opationē quicqd
natura rōnalis potest p p̄siderationē. Proin
de in ps. dicif. Accedit homo ad cor altū et ex
altabit deus. Quia q̄ntū exaltetur cor ho
mis p p̄siderationē: adhuc ampli² exaltet de².
Ex dictis patet quare xps corpus suū dedit in
alimentū: quare velatur accidentib²: et quare
tam occultū. sc. pter subiectū deferens

De triplici perutili practica.

Ex supradictis elici pnt tres practice et vti
les veritates circa hoc sacramētū. Primo cir
ca eius adorationē. scdo: circa eius portationē.
tertio circa eius interrogationē. Prima ve
ritas. Nepe de ple. di. ij. c. quid sit Greg². in
quit. Ex in hoc sacramento aliud videtur et ali
ud intelligatur. Et idēz habet̄ extra de cel. mis.
c. cum marthe. Nam aliud cernitur oculis cor
poris: et aliud credit̄ oculis mentis. Proinde
in adorationē illius hec vtilis veritas eligenda
est: qz qm̄ hoc sacramētū adoratur a nobis ora
tio nō est dirigēda ad id qd cernit̄: sed ad id qd
ibi esse creditur: quia solum illud adorationē ē
dignū: Nam illa que oculis corporis p̄spiciun
tur accidentia sunt: quibus non puenit adora
tio latrē: quia non sunt in corpe iesu christi sic
in subiecto: sed corpus christi quod sub illis ac
cidentib² latere dicitur atqz indubitanter cre
ditur id solū adorationē latrē dignū est. Ex h
igitur psequens est quia psecrationis verba se
crete pferunt̄ a sacerdote sup hostiam p̄pterea
ante reuelationē illius non debet a populo ho
stia adorari. ppter piculū idolatrie: Et hoc idē
quia nondum pstat ibi esse corpus christi. In
telligendum est tamen qz licet in illis accidenti
bus pprie non videatur christus: non tamē er
rant fideles qui dicunt se vidisse christū in ma
nibus sacerdotum. Quia nullus errat cuius
verba verificari possunt eo modo quo verifica
tur sacra scriptura: in qua in plerisqz locis et se
pius repitur qz aliqui viderunt deum corpora
li oculo. Sicut patet Exo. iij. Moyses vidit
deum corporali oculo cernendo rubrū nō gribi
videret diuinitatem sed qz diuinitas assistebat
illi rubro Similiter corpus christi illis specie
bus assistit. que quidem in hoc sacramento cer
nuntur. Et fm Sco. in. iij. di. xj. simplices nō
errant quia adorāt in fide ecclesie: et hoc eis suf
ficat ad salutem. Maiores autem adorant con
tentū non signum. Et hoc siue continent signū
accidens sit tantū: siue substantia panis cum
accidente. Et ideo hoc non est multū p̄dicā
dum. Secunda veritas. Secunda vtil² ve
ritas ex predictis elici potest circa huius sacra
menti portationē. Nam fm qz notat hostiē.

De dominico sacramento

extra de cele. mis. c. sane. Quando sacerdos vadit ad cōicandū infirmū duas hostias consecratas portare debet: et cum vna infirmū cōteet et alterā secū honorifice reportet. Nā si vasculū vbi hoc sc̄tissimū sacramētū delatū fuit ad egrotū indigne reportet ad domū indecēs videret cū forte remāserūt in eo aliquę puer reliquię dñi ei sacramenti. Si autē honorifice reportet p̄dicatū vas absq; hostia p̄secrata decipit tūc ip̄lus qui adorāt tūc vas tñ: et hec sc̄ia lhostien. rōnabilis est et prudēs. Tertia insup vtilis veritas ex p̄dictis elici pōt circa interrogationē. Nā qñ sacerdos cōicatur infirmū interroget eū prius dicens. Credis h̄ eē corp⁹ dñi natū de maria virgine et in cruce p nobis oibus passus et sic de alijs articulis fidei Et si infirmus respōdet q̄ sic: tunc et sacerdos interrogās fidelis affirmas suam intētiōē dirigere debet ad id qd̄ credit et nō ad id quod cernit: q; al̄s error esset sicut dictū est. Proinde nisi instruant simplices p̄ni sunt ad dirigendū intētiōē suā ad illa q̄ corporeis oculis cernunt ab eis: ideo tutius videt dicendū. Credis hic esse corpus xp̄i. et tūc ferri pōt intētiō ad id quod cernit. q; in sp̄b⁹ illis q̄s cernim⁹ est veracit⁹ corp⁹ xp̄i. Si q̄s tñ suā intētiōē dirigit ad sancte ecclesie fidē: tūc nullū videt piculū imminere circa p̄dicta.

Tertia pars sc̄di articuli de triplicibus mirabilibus in quibus admiranda apparet clementia saluatoris in p̄ceptione huius sacramenti.

Quarto h̄ sacramētū ē mirabile intellētiē in p̄ceptiōe: et in h̄ admiranda dei clemētia simul et iusticia manifestantur et maxime quo ad tria. Primo q̄tum ad magnitudinē dati. secūdo q̄tum ad magnitudinē dantis. tertio q̄tum ad ingratitudinē recipiētis.

Quantū admiranda appareat largitas dei: si in hoc consideremus magnitudinē dati.

Capitulum. I.

Primo in quā apparet hic diuina largitas mirabilis q̄tum ad magnitudinē dati: et hoc quia largitor omnium bonorū dat in hoc sacramento se ipsum: nam dat corpus suum in cibū: et sanguinem suū in potum: dicens M̄th. xxvj. Accipite et comedite hoc est corpus meū. et hic ē vltimus et sup̄mus gradus largitatis diuine. Nā primus ē quo largitur sua. sc̄dus gradus quo largit suos: tertio quo largitur seipm. Primo in q̄ gradus est quo largitur sua vñ ps̄. Omnia subiecasti sub pedibus eius oues et boues uniuersas. volucres celi et pisces maris qui p̄ ambulant semitas maris. Secūdus est q̄ largitur

suos. i. angelos iuxta illud apl̄i ad heb̄. j. Omnes administratores sp̄itus sunt in ministeriis missi p̄pter eos qui hereditatē salutis capiunt. Nota octo modis dedit xp̄s seipm nobis. Tertius gradus quo largitur se nobis. vnde largitus est se nobis multis modis. Primo in filiū. sc̄do in sociū: tertio in magistrū. quarto in patrem: q̄nto in lucē. sexto in fratrem sororē et matrē: septimo dedit se nobis in holocaustum medullatū. octauo se dedit nobis in cibū et potum. Primo in q̄ dedit se nobis in filiū. p̄ nostre carnis assumptionē. vñ Esa. iubilādo ait. Parvulus natus ē nobis: et fili⁹ datus ē nobis. Secūdo dedit se nobis in sociū: p̄ nature p̄firmationem. Vñ apl̄s ad p̄hil. ij. ait. In similitudinē hoim fact⁹: et habitu inuenit⁹ vt hō. Tertio dedit se nobis in mgr̄m: p̄pter doctrine p̄dicationē. vñ Joh. xij. ait discipulis suis. Vos vocatis me mgr̄ et dñe et bñ dicitis. sum et em. Quarto se nobis dedit in patrē p̄ gr̄e ḡnationē. Sic d̄ Joh. j. Quotq̄ autē receperūt eos dedit eis p̄tē filios dei fieri his q̄ credunt in noīe eius. Quinto se nobis dedit in lucē p̄pter exempli opatōem: vñ discipulis suis Jo. xij. ait. Exeplū em̄ do vobis: vt quēadmodū ego feci: ita et vos faciatis. Sexto se dedit nobis in fratres sororē et matrē: p̄ volūtatis p̄formationē. vñ M̄th. xij. ipe ait. Quicumq; fecerit volūtatem patris mei q̄ in celis ē: ipe me⁹ frater et soror et mater est. Septimodedit se nobis in holocaustum medullatū p̄ dilectionē et passionē. vñ j. Cor. vj. Empti em̄ estis p̄cio magno gl̄ificate deum in corpe vestro. Octauus autē et vltim⁹ grad⁹ amoris ē cū xp̄s se dedit nobis in cibū: quia dedit se nobis ad oīmodā vnionē et trāfformationē. Nā in septem sup̄iorib⁹ gradib⁹ et p̄siliibus beneficijs. xp̄s nobis factus ē vniformis. Nā sicut cib⁹ et cibans inuicem vniunt. sic digne illū suscipiēs in ip̄m p̄ ardentissimū amorē totaliter transfo. mak: et dei formis efficit: ideo Jo. vj. ipe ait. Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est pot⁹. nō quidē p̄uertend⁹ in naturam cibati quē ē infecta miserta et peccatrix. sed p̄uersurus cibatū in naturā sui. quē ē sp̄ual sanctissima et diuina. Siquidem in alijs cibis p̄uersio fit cibi in manducantem: eo q̄ manducans si. validio et nobilior q̄ ip̄e cibus: sed in h̄ ecōtrario p̄tingit p̄pter sublimitatē cibi q̄ christus est. Ideo hunc cibū digne manducās trāfformat in xp̄m et non xp̄s in ip̄m. Unde Aug⁹. Cibus sum grandium crede et manducabis me sed tamē ego nō mutabor in te sed tu mutaberis in me. Fit autē hec trāfformatio in hoc sacramēto p̄ virtutē amoris. Amor autē fm̄ h̄ug. d̄ sc̄to victo. est vis mutatiua et trāfformatiua ip̄ius amātis in sp̄m amatū. Jo dñs ait Jo. vj. Qui

manducat meā carnē et bibit meū sanguinē: in me manet et ego in eo. Et ut emphatice et explicabiliter unionē suā ad nos efficacius aperiret. Jo. xvj. alloquit patrē dicēs. Tu in me et ego in eis. assimilās modū quo ipse in nobis ē. modo quō pater in ipso ē. et dilectionem suā in nos afficit dilectiōi paterne dicens. Sicut dilexit me pater: et ego dilexi vos. Quod quod sapidus et amabilis: et quod desiderabilis ē cibus iste: qui hominem facit deū: et nos a vitā nostra que vere est mors fundit: eradicādo occidit: vere dicere nobis potest iesus. Quid ultra tibi anima mea potui facere. et non feci. scilicet tui cordis duriciem emolliret: quasi dicat nihil.

Apparet admiranda dei clemētia in hoc sacramento si magnitudo dantis consideretur. **Capitulum. II.**

Secundo vero apparet in hoc sacramento mirabilis diuina benignitas et largitas saluatoris. Quātum ad magnitudinem dantis. Dat enim se xps non tñ dignis: sed etiā indignis. Nā qui se permittit malignorū manib⁹ crucifigi semper permittit manib⁹ sceleratorū tractari. Qui et solē suū facit oriri sup bonos et malos ut dicit Apath. v. c. Claritatem suā pñte in hoc sacramento exhibet bonis et malis: nō tamen impartit omnibus illuminatiōis sue effectus. Nam triplex oculus repit: scilicet cecus. eger et sanus. Primus est oculus cec⁹ qui absens repit a luce cum tñ ei sit pñs: et hīc est cor infidele quod suscipit hī sacramentū ad effectū excecationis: quia non credit in hoc quod est lux increata et incarnata: licet appareat ei pñs: tñ absens est: lumen et abscondens: sicut ipse xps Jo. ix. ait. In iudicium ego in hunc mūdū veni: ut scilicet per hoc sacramentū qui nō vident videant: et qui vident ceci fiant. Secundus est oculus eger qui percipit lūmē quātū ad effectū pñturbatiōis. et hoc est cor malivolū quod quidē pñturbat in hui⁹ sacramenti pñptione: nam sicut dicit apls. j. Cor. ij. Qui māducat et bibit indigne: iudiciū. i. damnationem sibi manducat et bibit. nō diiudicās corp⁹ dñi id ē nō discernens illud ab alijs cibis. unde ait Aug⁹. Contemptū nō vult ipse cibus sicut nec manna fastidiū. Unde Job. xx. dicit. Panis enim in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsec⁹. Tertius est oculus san⁹ qui percipit lucē ad effectū delectatiōis: et hoc ē cor fidele. quod quidē hoc sacramentū suscipit sacramentalit⁹ et spūalit⁹ ad augmentū virtutis et grē. Nā digne suscipiēs illud i aia dei format: hāc quidē deformationē: et cōuersionē aliti talēis pphetavit Osee. xiiij. dicēs. Rōuerentes sedentes in vmbra ei⁹ in tritico. i. in dñici corpis sacro. quod quidē sacm ym

bra denotat: quod sepe pbet dñs in secreto mysterio sub accidentiū velamine occultat⁹ in quod sedentibus quod ad mensaz pponit triticū celestis panis et ipsi cibari puerunt in cibum: hī ē in xpm: fit aut talis unio p saporositatē amoris: dicente. Hugo de san. vic. Scio inquit aia mea: quod dū aliquid diligis in eius similitudinē transformantis.

Quanta seueritas sit dei cōtra tria genera hominum indigne recipientium corpus christi. **Capitulum. III.**

Tertio apparet in hoc sacro mirabiliter seuera dei iusticia. Quātum ad ingratitudinē recipientis. Qui enim fugit dexteraz diuine benignitatis incidit in sinistra diuine seueritatis. Sed audi aplm ad Heb. ij. dicentē. Horrrendū ē enim incidere in man⁹ dei uiuentis. Tribus enim generib⁹ hominū deus in hī sacro mirabiliter est seuerus. Primo curiosis: scilicet cō psumptuosus: tertio maliciosis: primo enim ē seuer⁹ mirabiliter curiosis: quibus vita vertit⁹ in interitū. In cui⁹ mysteriū Exod. ix. dñs ait ad moy. n. Descende et cōtestare pplm. ne forte velint transcendere terminos ad videndum dñm. et peat ex eis multitudo plurima. nempe curiosi sunt qui trāsgredi satagunt terminos fidei in inquisitionē huius sacramenti. Ideo vita grate que confertur in eo: vertit⁹ eis in mortem: sed de hoc plenius dicetur infra sermone. lviij. articulo. ij. c. j. Secūdo vero mirabiliter est seuerus presumptuosus: quibus absolutio vertitur in obligationē. Proinde. j. Cor. xj. dicit. Cōuenientib⁹ vobis in vnū. i. in ecclia ad suscipiendū dñicū sacramentū. iā nō est dñicā cenā māducare scilicet sacramentalit⁹: quod nō ē ibi māducatio spūalis sine quā sacramentalis nō pdest: imo poti⁹ obest. Un⁹ quisque enim psumit suā cenā ad manducandū Et sequitur. Quicumque manducauerit panē hunc vel biberit calicem dñi indigne. reus erit corporis et sanguinis dñi. Glo. Ac si xpm occideret puniet. Hui⁹ nempe psumptionis pcessit mystica figura. ij. Rhoma. v. in Oza ubi dicitur. Extendit manū suā Oza ad archam dei: tenuitque eaz quā calcitrabant boues et declinauerunt eam. Gratul⁹ est dñs indignatione contra Oza et percussit eū sup temeritate. qui mortu⁹ ē ibi iuxta archā dñi. Sic nepe ptingit his: qui psumūt in mortali culpa suscipe hī venerabile sacramentū. Preterea apls post pcedentia verba subdit. Probet autē seipm homo. i. a tanta cōione examinet oēs angulos pscientie sue per diligentē pñsiderationē. et sic de pane illo edat et de calice bibat. Ad litteram autē est notandum quod hec ppositio de qua videt⁹ notare quādā pñtitionem nō debet referri ad corpus xpi nec ad sanguinem eius. quia nō ptesumuntur sed tot

De dominico sacramento

tum corpus et totus sanguis Christi suscipitur a sumen-
te. **I**tem refertur huius ad ipsas species quod prout sumuntur.
Nihil illi species quod ab uno sumuntur ab alio non sumuntur
et tamen sub utrisque est totus Christus. Et subdit apostolus
Ius. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium
sibi manducat et bibit. id est manducando et bibendo
acquirat iudicium: non disjucans corpus domini. **P**ro-
inde de de per se. di. ii. c. qui celerate. **I**sidoro. ait. Qui
scelerate vivit in ecclesia et communicare non des-
sinunt putantes se tali comunionem mundari: distant
nihil ad emendationem perficere. sibi dicente pro-
pheta. **I**ere. xxi. Quid est quod dilectus meus fecit
in domo mea scelera multa: nunquid carnes sancte
auferet a te malicias tuas. quod diceret non sed po-
tius inquinabit te. Et in. iiii. di. c. qui discordat.
Augustinus. ait. Qui discordat a Christo non manducat
carnem eius nec eius sanguinem bibit et si tante
rei sacramentum ad iudicium sue perditionis quoti-
die accipit. **I**dem dicit in. c. sancta et in. c. sicut
ludas. Et in ca. quotidie patet igitur ex dictis
quod indigne hoc sacramentum manducans peccat
mortaliter. et hoc maxime propter tria. **P**rimo
quia fide et similitudine ostendit se esse Christi membru-
m cum si fictus falsus et filius. **S**ecundo quod irreue-
rentia horridam atque contemptum committit contra
hoc sacramentum. **T**ertio quia abutitur sacra-
mento quod institutum est ad prestandum spiritalem refecti-
onem vivis in gratia tantummodo constitutis. **A**lex-
ander de ha. in. iiii. etiam inquit. **Q**uia propter presentiam salu-
toris recordationem humane redemptionis expressi-
onem divine caritatis: remedium humane infirmi-
tatis. que in huius sacramenti sumptione percurrunt
non potest sumi a peccatore sine magna ingrati-
tudine et contemptu ideo taliter graviter peccat
Tertio: vero est seuerus malitiosis: quibus emol-
lito vertitur in indurationem. **N**empe huius sa-
cramenti natura est indurare corda illorum quod illi
non suscipiunt: et illorum quod illi male suscipiunt. **P**ri-
mo autem quod induret corda illorum qui illi non susci-
piunt patet. lxxxi. di. c. presbiter. circa medium.
Secundo quod induret corda illorum qui illud male
suscipiunt patet. **R**ome. xii. **S**ap. vi. et **E**xo.
xvi. ubi hoc mystice figuratum est in manna. quod
densabatur et indurabatur ad ignem. **I**gnis enim
cum habeat corruptivum et mortificativum calorem si-
gnat amorem libidinosum ac male voluntatis de-
siderium: cui celeste manna. id est sacramentum: mens
per devotionem incalescit liquefit et resoluitur atque
efficit deiformis. **E**x omnibus autem in hoc prin-
cipali articulo dictis palam patet: quod hoc sacra-
mentum est miraculum miraculorum sacramentum sacra-
mentorum: et signum signorum: ineffabiliter repre-
santans deipotentiam et eius archanam sapientiam
atque viscerosam clementiam omnium fidelium et deu-
orum mentium refectivam.

Articulus tertius quod per triplicem de-

lectationem hoc sacramentum refecti-
um voluntatem humanam.

Tertio principaliter hoc sacramentum est delectabile.
scilicet voluntati: quod misericors et miserator
dominus esca dedit timentibus se. **T**ripliciter
enim est voluntati delectabile hoc sacramentum et huiusmodi
esca. **P**rimo quod liberat a malo: secundo quod perficit in
bono: tertio quod perficit in optimo.

Que delectatio huius venerabilissimi
sacramenti liberat voluntatem sume-
tis a triplici malo **C**apitulum. i.

Primo hec suavissima esca quia liberat
a malo est voluntati delectabilis et hoc tri-
pliciter. **P**rimo enim quia liberat a ma-
lo peritio. secundo a malo presentis. tertio a malo futu-
ro. **P**rimo malum presentis purgat. unde de ple.
di. ii. an benedictionem. **A**mbrosius. ait. Qui manduca-
uerit hoc corpus et ei remissio peccatorum scilicet venialium
et etiam mortalium secundum glo. **I**oh. ad hoc facit etiam
c. cum omne et. c. species. e. di. quod intelligit de mor-
talibus obliis ex insufficietia humane fragilitatis
secundum **G**regorium. et **R**ichardum. **A**d predicta autem quod saluator
noster instituens hoc sacramentum per consecrationis for-
mam subiunxit. **I**n remissionem peccatorum: hoc autem
mystice figuratum fuit in sacrificio panis: et crati-
cula **L**evi. ii. **U**bi dicitur. quod sacerdos qui ob-
tulerit eum. tollet memoriale de sacrificio: et ado-
lebit super altare in odore suavitatis domino. **N**em-
pe panis in craticula Christus in cruce est. **M**emo-
riale sacrificij: est in sacro memoria passionis Christi
altare fides: adolitio deuotio: odor suavitatis
gratia et reconciliationis: ac peccatorum remissionis.

Secundo malum presentis euacuat. **F**it autem quotidiana
perditio in aiabus ex ardore fomitis et cupiditatis
lis: sic est quotidiana perditio in humanis corporibus
ex ardore naturalis caloris. **V**ideri igitur dominicus
sacramentum ad restaurandum perditum. unde de
ple. di. ii. c. iterum. **P**ascalius. ait. Quia ei quotidie
peccamus: saltem peccatis illis sine quibus mortalitas infir-
mitas vivere non potest: quod licet omnia peccata dnoata
sunt in baptismo: infirmitas tamen peccati adhuc in car-
ne nostra remanet. unde per se. **B**enedic anima mea domino. qui
propicius nobis iniquitatibus tuis: qui sanat omnes ini-
quitates tuas. **E**t ideo quod quotidie labimur: id est Christus
per nobis quotidie mystice immolat et passio Christi no-
bis in mysterium traditur: et qui se in moriendo morte
vicerat: quotidie recidiva delictorum per hec sacramen-
ta corporis Christi et sanguinis peccata relaxet. **U**n-
de ora-
mus dicentes. **M**itte nobis debita nostra. quod si
dixerimus peccatum non habemus ipsi nos seducimus: et
veritas in nobis non est. **I**lle. **I**dem etiam dicitur ab **A**u-
gustino. in ca. vtrius. e. di. **P**ropter eandem causam
panem nostrum quotidianum da nobis hodie nos docui-
t Christus postulare **M**ath. vi. **A**d huius sacramen-
ti susceptionem hortatur dominus **L**uca. v. **A**peri mihi

foror mea amica mea columba mea immaculata
mea: qz caput meū plenū roze ē: z cincinni mei
guttis noctiū. Alit ei. Aperi mihi. i. suscipe me
deuote: qz caput meū. i. diuinitas plenū ē roze
uberi misericordia. s. ad refrenandū pctā: z cin-
cinni. i. hūanitas guttis noctiū. i. effusione san-
guinis. Lachrymarū sudorū et passionū ad re-
primendum ꝑcupiam fomitis. Tertio dō a
malo futuro mentē ꝑseruat: hoc quidē mystice
figuratū fuerat. Iudi. vii. in Sedeonis visiōe.
in qua vidit qz sub cineritū ꝑāis subuertebat
castra madian. Nēpe madian ꝑtradīcētes in-
pretat ꝑper hūclem carnalia desideria designā-
tur qz fm illō. j. ꝑde. ij. militat ꝑtra alaz. Castra
igit madian: malorū desideriorū prauitates sūt
que subuertit subcineritū panis. i. hoc sacm q
panis est vite: s. subcineritū ꝑ memoriā subci-
neritie humilitatis passionis xpi. Natura liqui-
derez ē qz nihil ꝑsuat ex ꝑpziū locū. Nā z pi-
sces ex aquā putrescūt: aqua ex flumē seu fontē
corūpit: arbores atqz herbe ex terraz arefcūt:
et sic de singulis. sed cū loc⁹ aīe sit ꝑprie ipe de-
us: ꝑz qz in solo deo quiescit z ꝑseruat. Sicut
econtra de pctōre Esa. lviij. dī. Cor impij quasi
mare seruēs qd quiescere nō pōt. Sed in sacro
eucharistie de⁹ vtiqz ē: ꝑpterea merito digne
lumētes illud ab eo ꝑseruantur z ꝑseuerāt.

**In triplici virtute theologica hui⁹
sacramenti delectatio ꝑficere facit.**

Caplin. ii.

Ecūdo hec suauissima esca ē delectabi-
lis volūrati: qz ꝑficit in bono. nā ꝑ eaz
fidei meritū auge: spei fiducia subleua-
tur z charitatis deuotio inflāmat. Fides
ꝑrimo em ꝑ h sacm fidei meritū augmentat:
dū scz credit qz hūana rō nullaten⁹ capit. idō si
cur supra dictū ē velatū dat sub accidētib⁹: idō
Greg⁹. ait. Fides nō habet meritū: cui rō hūa-
na ꝑbet expimentū. Insup. xxiij. q. j. c. nō tur-
bat Ambrosi⁹ ait. Licet hūana mens nequeat
plene rōnis inuestigatōe cōprehēdere: fidei tñ
plenitudo cōplectit. Fides em in h sacro ipos-
sensus z sensibilia vincit clamat asserit z ondit
visus in h sacro solū ē panem materialē. Sitr
ad ipm clamat asserit z ostendūt oīa accidētia
visibilia: qd facit tact⁹ et tangibilia. Idē audi-
tus z audibilia: gustus z gustibilia: olfactus z
olfactibilia. hec aut oīa tñ sensus scz qz sensibi-
lia lusa sunt intellect⁹ nri: quib⁹ in mūdo isto se-
sibili z videre z illuiari habet: naturalit⁹ aut si
dei lumē oīa lumia intantū obfuscat atqz ob-
tenebrat qz sola virt⁹ sacramēti pura z et integra
sit in corde credentis: ita vt nihil falsitatis aut
ipietat in illō ingerere seu impngere posset
Spes Scdo ꝑ h sacm spei fiducia subleuat

dū em ꝑsiter deo ꝑri offert illū q in cruce ꝑro-
nobis oblat⁹ ē: nullo mō diffidere bz hō de ali-
quo nō exaudiri ab eo: vnde cū ꝑs. pōt dicere.
Dñe virtutū exaudi orōnē meā: aurib⁹ ꝑcipe
deus iacob. ꝑrotector noster aspice de⁹. et re-
spice in faciē xpi tui. Charitas. Tertio dō ꝑ
hoc sacm charitatis deuotio inflāmat. Sicut
em ad ignis ꝑntiam fugat frigus: sic etiā i aīa
digne z spūalit⁹ ꝑpata ad ꝑntiaz corpis xpi ex-
pellit torpor mētis ꝑtēplando z mētis ocul⁹ cō-
spiciēdo dñm suū in carne ꝑ sua dilectiōe tam
aspera insup z etiā mortē sustinuisse. ꝑroinde
de con. di. ij. c. iterat Aug⁹. ait in fine. Semp. s.
in h sacramēto mors xpi ꝑ vita seculi ē poster-
nūciāda. vt discāt qua caritate dilexit suos qui
ꝑ eis mori dignat⁹ ē cui omēs vicē debem⁹ re-
pendere caritatis: quia ad h nos ꝑior dilexit
cū essem⁹ gehēne filij. vt diligeremus eū a mor-
te liberati.

**Nota qz tripliciter acqritur memo-
ria christi passi ꝑ nobis.**

Qui velit igit ꝑ hoc sacramētū inflā-
mari. fm Bonauē. in. iij. di. xij. ne-
cesse habet ad ipm conuerti z dirigi
tanqz ad memoriale dñice passionis
Tripliciter em acqrim⁹ mēziā xpi passi. ꝑri-
mo in scripto. secundo in verbo: tertio in sacra-
mento. ꝑrimo quidem in scripto: vt qñ christi
passio calamo conscribit⁹: z hoc est memoriale
quasi mortuū. z habet ferri ad visum que ap-
prehendit magis a longinquo. Secundo i ver-
bo vtpote cum aliquis verbotenus narrat xpi
passionē: et illud partim est viuū z partim est
mortuū. Viuū in corde bonorū ꝑdicatorū
z mortuū in corde tepidorū atqz malorū: vel
viuū in corde z cogitatione: nō viuū in vo-
ce. et hoc est audientium. Auditus aut non ita
bene apprehendit de longinquo. Tertio in sa-
cramento est memoriale cum ipm corpus chri-
sti signatur z ꝑtinetur in specie panis z āguis
sub specie vini: z hoc est memoriale visuū: quia
ipe christus ibi seipm ꝑbet offerens nobis il-
lud suū corpus quod ꝑ nobis occisum fuit.
et sanguinem qui ꝑ nobis fuit effusus in crucis
ara: et hoc quidem ad gustum est qui de ꝑpin-
quo apprehendit. vt iam non quasi speculatio-
ne: sed quedam experientia passionis eius me-
mores sumus. Si igitur accendit affectum noi-
strum: passio descripta et amplius frequenter
predicata. multo magis inflāmare z afficere de-
bet in hoc sacramento expressa et hoc absqz du-
bitatione facit si quis sensum hunc z illum con-
uertit ad hoc sacramentum. Ille igitur est q ex
hoc sacramento efficaciam reportat. qui se con-
uertit. Ille siquidem missam audit nō qui tātū

De domino sacramento

verba dicit et audit sine deuotione: sed qui ad hoc memoriale totam mentis intentione conuer- tit. **H**ec ille. **I**dem etiam dicit qd caro xpi est sicut carbo ignitus: sed carbonis igniti est expellere frigus et incendere calorem. ergo hoc sacramen- tum reprimit motus frigidus culpe: et incendit motus uiuos gratie: ergo delet et auget. **Q**uo- modo aut per hoc sacramentum augeantur virtu- tes. **E**st igit ad hoc notandum sicut **A**lexan. in quarto qd ex hoc sacramento augentur virtu- tes: nec ex hoc sequitur qd contingat peruenire ad summum gradum virtutis in via ex frequenti huius sacramenti sumptione: licet ex eo virtutes augeantur: quia hoc sacramentum datur in robur in medicina et in remedium: agis sit hec augmen- tatio ad robur ne succumbat temptatione ad- uersitatis et in remedium ne succumbat temptatio- ne voluptatis: et in medicina quantum ad curationem venialium potius quam quantum ad augmentum et cresce- tia virtutum. **U**n quantum ad tria augentur virtu- tes hoc sanctissimo sacramento. **P**rimo quantum ad roborandum contra temptationes aduersita- tis: unde dicit. **P**anis confirmat cor hominis. **S**ecundo quantum ad efficaciam efficiendi animam sobriam contra incentiua voluptatis vnde glosa super illud **M**ar. xiiij. **A**ccipit iesus panem inquit **E**brietas felix: salutaris satietas: que quanto co- piofius sumit tanto sobrietatem mentibus dona- re dignetur. **T**ertio quantum ad curationem venia- lium. **A**nd **G**reg. in omelia paschali: dedit nobis hoc sacramentum salutis: ut quod nos quotidie peccamus et anima iam non mori potest per istud sacramentum remissionem peccatorum consequamur. **H**ec ille.

De triplici fructu perfecto quem consequuntur digne suscipientes

Capitulum. iii.

Tertio hec sanctissima esca est delectabi- lis voluntati: quia perficit in optimo. **T**res enim optimi fructus ex digna fre- quentatione huius sacramenti in anima genera- tur. **P**rimus est illuminatio rationalis: secundus est corroboratio irascibilis: tertius est delectatio concupi- scibilis. **E**n **I**nno. de officio missae in pte. iij. ca- pitulo. **P**er huius sacramenti virtutem vniuersae vi- tutes augentur. et omni virtutum fructus exuberat. **P**rimus in quo fructus illuminatio dei dicitur: quod per illud humanus intellectus illuminatur: ideo ad hanc sacra- tionem hortabatur propheta dicens ps. xxxiij. **A**ccedite ad eum et illuminamini. et facies vestrae non confundentur. **H**uius illuminationis my- stica figura precessit in **J**onatha filio saul **Q**ui ut dicitur. i. **R**eg. ix. **E**xtendens summatem virgu- le quam habebat in manu intinxit in fauam mellis: et conuertens manum suam ad os suum illuminati sunt

oculi eius. **I**n mysterium quod ex frequenti sumptione de- uota huius sacramenti perficiuntur metales oculi illu- mine veritatis. **S**ic **J**oh. i. dicit. **G**ra et veritas. i. gratiosus veritatis lumen. et lucida lux per iesum xpm scilicet in hoc sacramento facta est. ut dicit **E**ccli. xv. **L**ibavit illi pane vite et intellectu. **E**ccli. xv. **S**ecundo vero fructus est corroboratio: quod per illud sacramentum irascibilis corroboratur. **H**ic siquidem ille panis est de quo propheta ait. **P**anis confirmet cor hominis. **P**roinde **L**an. viij. dicit. **M**ane surgam ad vineas: videam si floruit vinea. si flores fructus porturiunt. **G**lo. **N**on est intuendum si vinea floret sed si flores ad primum puale- scunt: quod si non est mixtum si quis inchoat: sed valde mirabile est si in intentione bona et opere bono perseverat. **H**uius fructus figura mystica precessit. iij. **R**eg. xij. in **B**elya. de quo dicitur ibidem quod cum sub umbra **J**umi- peri obdormisset: angelus domini tetigit illum et dixit illi. **S**urge et comede. **R**espondit helyas: rec- ce ad caput suum subcineritius panis et vas aquae. **C**omedit igitur et bibit: et ambulauit in fortitudine ne cibi illi. xl. diebus. et xl. noctibus. versus ad montem dei **O**reb. **S**ub umbra quidem iuniperi dor- mit: qui in fide domine passionis quiescit. **H**ic autem an- gelico precinio excitatur ad deuotam sumptionem huius sacramenti illud comedit: et augmentum gratie bibit: vnde firmitur perseverans ambulat. xl. diebus et xl. noctibus: per virtuosa itinera in prosperis et in aduersis dei orebus. i. versus ag gratiam dei semper- nam. **E**t quod hoc sacramentum mentem roborat ad virtuosa opera exercenda. **J**udic. xiiij. propter. **P**er fa- uam mellis quod de ore leonis est egressus extitit figu- ratum. **T**ertius fructus delectatio seu inflamatio dictus est: quod voluntas seu in concupiscibilis inflam- matur et ebriatur ex deuota sumptione huius sacramenti vnde mystice figuratur sicut **D**amas. per carbonem qui ta- cta sunt labia **E**saie prophete a seraphin: quod seraphi- co mysterio incenduntur: per hoc sacramentum duo labia me- talis affectio: vnde superius ad xpi diuinitatem ali- ud inferius ad xpi humanitatem. **E**t de hac dupli- ci affectio- mentali acquirenda in hoc sacramento. **G**en. ix. prophetauit **J**acob dicens. **A**ser pinguis pa- nis eius et prebebit delicias regibus. **I**n quo quidem pro- phetia prophetando tria de hoc sacramento pronunciat. **P**ri- mo a quo dicitur: secundo quod datur: tertio quibus datur. **P**rius a quo datur quod est **A**ser qui interpretatur atri- um vel diuitie vel btitudo. **A**ser enim signat xpm qui vel atrium patris est in large se donando tam bonis quam malis licet non eodem ineffectu: diuitie tribus quod illi suscipiunt cum perfectu. **B**titudo. i. arcta felici- tatis eterne est his qui cum deuotione perfecta suscipiunt eum. **S**ecundo pronunciat quid detur unde subdit. **P**inguis est panis eius. **Q**uid enim per pinguedinem nisi deuotionis dulcedo exprimitur hac dulcedine seu pinguedine hoc sacra- mentum mentibus feruentibus prestat. **S**icut in persona talium psal. ait. xij. **I**mpinguasti in

oleo scz ardentis deuotionis caput meū z mien-
tem meā: z calix meus. i. qui p p dīgnā p patione
fieri ē me. q p dīgnus ē. i. delectabilis in tel-
lectui atq affectui. scz dū in vtraq xpī natura
intelligendo expimentaliter gusto dulcedinem
diuine benignitatis. Hanc quidē gustauerat q
ait. q magna multitudo dulcedinis tue domie
quā abscondisti scz sub accidentibz in h sacro ti-
mentibz te. Et iterz futura p nūciat dūz pteri-
ta narrat dicens. Panem angeloz māducauit
hō: cibaria misit eis inabundantia. In sup Sa-
pien. xvj. dicis. Angeloz esca nutriuisti p m
tū: z patum panē de celo prestitisti eis sine la-
bore oīe delectamentū in se habēt: z oīs sa-
poris suauitatē. Ideo merito figurabā p illō
mysticū māna qd Exo. xvj. p luit dñs patri-
bus in deserto: quod oīs saporis pferebat sua-
uitatē. Tercio p nūciauit Jacob quibz da-
tur ad sume pfectā delectationē habendā. Gdō
subdit. Et pbebit delicias regibz: rex em in reg-
no anime est amorosus affectus qui deū diligit
toto corde. i. sup oīa sibi exteriora: tota aīa. id
est sup oīa interiora h ē sup corp suū: z to-
ta mente. i. sup oīa supiora. hoc ē sup ipam ani-
mā. Hi sunt quibz dñs ait Lu. vij. Regnū dei
intra vos est: hōi regibz in talibz regnīs pre-
bet delicias hoc sanctissimū sacramentū sic per
expientia hōi regalibus mentibus patet qui
id sapiunt ad rem nō tm ad vocē ppter hec oīa
q scz hoc venerabile sacramentū ē impingua-
tiū dilectiōis Lu. xv. figuratū fuit p vitulū
laginatū. Aduertendū ē tñ fm Alexan. de bat
q hoc sacramentū nō semp habet efficacias su-
pradictas in istis. nam quādoq iustus accedit
ad hoc sacramentū ita tepide z indeuote atqz
sine reuerentia et timore. z cum tanta animi di-
stractione q nullū comodū ab eo reportat licet
nō incurrat mortalem culpā comunicādo req-
ritur igitur q iustus ad hoc q sacramentū i eo
efficaciā habeat: ita q ex eo comodū reportet.
q se pparet considerādo ad quid accedit. vt cū
deuotione et reuerentia accedat. vñd Glosa su-
per illud. j. Cor. xj. Non dijudicans corp do-
mini. Per hoc em q dicit deuote z cum timore
accedendum est ad cōmunionē: quia dominus
est cuius caro sumit: vt gratias videamur red-
dere redemptori. vt igitur non impediā effica-
cia huius sacramēti: debet accedens cibuz istū
ab alijs discernere actu ac fidei. deinde seipsuz
purgare z examinare deinde cū deuotione tre-
uerentia illud assumere. Hec ille.

**Efficacissimum argumentum dōi-
nici sacramenti**

Ex omnibus supradictis in pnti sermo
ne clarescere potest fidelissimū z effica-

cissimū argumentū q scz hoc venerabile sacra-
mentū sit sanctissimū corpus christi atqz verissi-
mū. Nā impossibile est q ex summe falso et ex
summe impossibili virtualiter simul z experimē-
taliter trahi posset pfundissima fundatio z san-
ctissimi celebratio diuini cultus z sūma excita-
tio fidei: ac summa captiuatio ac subiugatio in-
tellectus nostri ad supnale lumen inaccessibile
ipius dei. necnō et summa excitatio z inflāma-
tio dulcoratio: resectio atqz diuini amoris inei-
bratio. sed ab initio xpī vsqz ad tempa nostra
ineffabili atqz vniuersali experimento pbatum
est ac cōtinuo expimento pbatum ex hoc sacra-
mentali opere predicta subsequi et elici in eccle-
sia dei: ergo impossibile ē quin in ipso sit sūma
virtuosissima atqz diuinissima virtus z veritas
imensa. hoc quidem sic argumento argumēto-
rū certissimū sensuum luminū z gustuum hui-
ineffabilis maiestatis virtutis z veritatis: que
certo experimento continet in seipsa. ppter qd
mens ipa possidens seu potius ab ipsa possessa
non potest de hac veritate aliquāter dubita-
re vel hesitare. Vidisti igit z audisti quōd hoc
sanctissimū sacramentū corporis christi ē refor-
matium memorie nostre: quia est memoriale
et etiā testamentū amoris Est etiā reformatiū
intelligentie. quia est admirabile in velamentū
stuporis. Est z reformatiū voluntatis quia
est delectabile in alimētū dulcoris. Quam re-
formationē p hoc sacrosanctissimū sacramentū
pficiat in nobis miserabilibz peccatoribz ipse a-
morosus iesus qui panis est vite reformatoz a-
nime z largitor glorie sempiternae. Qui cum pa-
tre et sancto spiritu non accidentibus obuelat
pariterqz vel obumbratus sed in omnibus su-
pergloriosus facie ad faciem reuelatus viuit et
regnat gloriosus triumphator per cuncta secu-
lorum secula Amen.

**In cena domini infra diez de tripli-
ci varia sumptione quā tamali qz bo-
ni assument corpus christi Ser. LV.**

Nisi manducaue-

ritis carnem filij hominis et biberitis
eius sanguinem non habebitis vitā
in vobis Johan. vj. Juxta veridicam docto-
rum sanctorum sententiam duo sunt in sacratis-
simo sacramēto altaris scz sacramentum: z vir-
tus sacramenti. Sacramentum vero fm Au-
gustinum consistit in verbis et speciebus visi-
bilibus panis scilicet et vini. et in visibili car-
ne et sanguine iesu christi. Virtus autem sacra-
menti est sanatio a damnatione eterne mortis.
Hanc quidē virtutē sacramenti crediderunt z
quodāmodo gustauerūt: atqz experti sunt om-

De dominico sacramento

nes saluati et iusti ab origine mundi. atque quotidie gustat. quicunque veri christiani sunt. Sacramentum vero altaris. id est. visibilem speciem panis et uini cum carne et sanguine christi soli christiani manducaui: et hoc tam boni quam mali licet dissimili modo et fructu. Nam mali manducant sacramentum. id est. corpus christi sub visibile specie panis. sed non manducant sacramenti virtutem: spirituale scilicet ipsam aie sue salutem et vitam que sine fine est. Boni autem manducant utrumque simul scilicet sacramentum et virtutem sacramenti. Ex his clarescere potest secundum Alexandrum de balis in. iij. quod triplex est modus sumendi hoc sanctissimum sacramentum. Primo modo tantum sacramentaliter. secundo tantum spiritualiter. tertio utroque modo scilicet sacramentaliter et etiam spiritualiter. Primo modo manducant omnes prauis christiani: secundo modo saluandi. tertio soli veri christiani. Primi manducant et non manducant. secundi non manducant tamen manducant: tertii vero manducant et manducantur a christo. Cum illo concordat Scotus in. iij. disti. viij. in fine. et dist. xvj. Sed tamen principaliter de tertius loquitur christus in verbo pallegato dicens. Nisi manducaueritis carnem filii hominis. ut. s.

Articulus primus de triplici genere hominum male sumentium corpus christi.

Primus autem modus manducandi hoc sacramentum. est illud sumere sacramentaliter tantum. secundum quemadmodum manducant mali christiani. eo quod hoc sacratissimum in mortali culpa ore polluto sumentes cordis affectu ad influentiam virtutis et bonitatis eius peccatis suis imundis et duris quasi luto latere obstruunt. Hi quidem manducant et non manducant quia ipsi corpus sumunt sacramentaliter tantum: et tamen non manducant. quia eius virtutem spirituale scilicet anime sue salutem ex hoc non percipiunt. secundum enim Bonauenturam in. iij. di. ix. Manducare sacramentaliter hoc sacramentum: est manducare hoc sacramentum et ut sacramentum. Quoniam enim manducare sacramentaliter est dispositio atque actus manducandi. Et ideo ad hoc quod actus sacramentalis sit necesse est quod respiciat ipsum sacramentum ut sacramentum. Proinde etiam secundum Scotum in. iij. di. viij. pręterea pręterea quod aliquis recipit hoc sacramentum et non sacramentaliter nec spiritualiter: utpote si homo recipit hostiam consecratam: quia ibi est vere sacramentum: sed non recipit eam ut consecratam. sed oino non discernendo eam a cetero cibo. Unde apostolus. i. Cor. xi. Iudiciu sibi manducat et bibit. non discernens corpus domini. id est. non discernens illud a ceteris cibis. Ad continere potest vel ex infidelitate. si cut si cōtingeret pagano quod ei communio tribueretur: vel ex contemptu stante fide: sicut in peruerso christiano cōtingere potest secundum autem Radulphum ad manducandum sacra-

mentaliter quattuor requiruntur. Primo existetia cibi. quia nisi prius perficiatur non potest sacramentaliter sumi. Secundo cōuenientia cibi naturali ad ipsum sumentem: quia talis cibis solus homini est concessus. Tertio vero intentio sumendi: quia si ignoranter et ut cibis accipiat non est tunc sacramentaliter sumptus. Quarto fides in seipso: ut sic intendat aliquid sumere in quo credit latere aliquod spirituale in altero. ut sic intendat sumere in quo estimat alios credere. Est etiam in hominibus peccatoribus et indigne sumentibus vera caro vel sanguis christi videlicet presentia essentia non tamen salubri efficacia: unde de consensu. di. ij. c. q. discordat Augustinus. inquit. Qui discordat a christo non manducat carnem eius nec bibit sanguinem eius. et si tante rei sacramentum quotidie sibi ad iudiciu accipit. hec ille. discordia a christo quod cordis affectu ab eo auertens: ad peccatum se cōuertit. Infelix anima cui tam inestimabile bonum accedit. et tamen nullum inde spirituale lucrum accipit. Cōtingit enim de quolibet indigne aut indiscrete et indeuote sumente hoc sacramentum: quemadmodum de eo qui imprudenter appropinquat igni. Nam qui tempore hyemis longe ab eo distat frigescit: qui vero indiscrete appropinquat cōburitur et nocet ei. Tria quidem sunt genera peccatorum qui hoc sacramentaliter sumunt hoc sacramentum. Primi sunt maliuoli. secundi sunt dolosi. tertii sunt presumptuosi. Primi sunt maliuoli quod corpus dominici sumunt in voluntate peccandi. Secundi sunt simulatores et hypocrite quod foris apparentes iusti: intus sunt peccatores et malicijs pleni. Tertii vero sunt illi qui cum manifeste sunt mali: non timentes iudiciu dei nec scadalum proximi hoc sacramentum sumere presumunt.

De triplici malo incurrunt qui voluntate peccandi sumunt corpus christi.

Capitulum. i.

Primi qui ad hoc sacramentum presumunt accedere sunt maliuoli qui sicut dictum est sumunt sacramentum cum voluntate peccandi. De talibus dicitur Esa. xlix. Appropinquat populus iste ore suo et labijs suis honorificat me: cor autem eorum longe est a me. Appropinquat siquidem ore et labijs suis glorificat deum per sacramenti susceptionem. sed cor eorum longe a deo per peccandi intentionem. Talis autem ex hoc tria mala consequuntur. Primum est a deo separatio: unde Sap. i. dicitur Peruerse cogitantes sepant a deo. Et licet sacramentaliter christus videatur talibus appropinquare. tamen sicut ait propheta. Longe a peccatoribus salus secundum malum est peccatorum aggravatio. Tales enim sunt ex tali cōine crudeles et seui. Ideo dominus ait: Math. xv. Non est bonum sumere panem filiorum et dare canibus. id est. maliuolis. Et iterum de consensu. dist. ij. c. ix. quotidie Augustinus. ait. Hñtes voluntate

peccādi: grauari magis dico eucharistie per-
ptione q̄ purgari. Et in. c. 7. facta. e. di. idē ait
Et facta malis p̄nt obesse. Bonis sunt ad salu-
tē malis ad iudiciū. Et sequit̄. nō q̄ res mala
est: s̄ q̄ mal' male accipit qd̄ bonū est. Nō em̄
mala fuit buccella q̄ Jude data ē a dñō. salutē
medic' dedit. s̄ q̄ ille fuit indign' ad p̄nitē su-
am accepit. Circa hanc tñ buccellā notādūz ē
q̄ buccella illa non fuit corpus xp̄i Nam ch̄s
fuit corpus suū Jude cum alijs discipulis p̄i-
mo dedit. buccella demum intincta in signum
p̄ditionis eius. ei porrecta purus extitit panis.
Sicut patet ex glosa Joh. xii. sup̄ illud. Qui
intinctū panē porrexit ad p̄nitē, tamē fm̄
Augustinū illaz assūpsit. q̄ quod ch̄s ad sa-
lutē suam fecerat porrigendo ei buccellā pa-
nis vt desisteret a p̄posito suo malo. Ille itel-
ligens se des̄bensuz magis ad p̄nitē exaspe-
ratus est. Hec fm̄ Thomā in q̄rto. **Tertiu**
malū est augmētatio dānationis eterne Ideo
1. Cor. x. dicif. Quicūq̄ māducauerit panēz
hunc vel biberit calicem domini id est. ac si xp̄m
erit corp̄is 7 sanguinis domini. id est. ac si xp̄m
occiderit puniet̄. vnde Remig' in glo. sup̄ il-
lud Matth. xxvj. Ele illi p̄ quē filius hominis
tradet̄ inquit. Et tradet̄ b' xp̄m ad crucifigē-
dum: sed ve cum maligna cōscientia sub sacra-
mento sumentib' illū. Et si non tradat̄ iudeis
ad crucifigēdū tradunt eū tamē mēbris inimi-
ci ad sumendū ip̄m. Et iterū de conse. di. ij. qd̄
est. Aug' ait. Qui accipit indigne sacramētuz
acquirat magnū tormentuz. Et in. c. sicut Ju-
das idē ait iudas cui buccellā tradidit xp̄s nō
malū accipiēdo: sed male accipiēdo locum p̄-
buit diabolo Querī autē potest quare xp̄s de-
dit corp' suū sanctissimū iude: quē iam nō no-
uerat p̄ditorem. Ad hoc Alexan. de halis re-
spondit in. iij. di. q̄ hoc fecit multiplici rōne.
Quarū qdam sumpte sunt ex pte diuine sapiē-
tie qdam ex pte diuine misericordie 7 quedaz
ex pte diuine iusticie. Primo ex parte diuine sa-
pientie ratio fuit hominū duplex instructio.
Prima hominū vt inimicis benefaceret su-
pta illud Matth. v. Benefacite his q̄ oderūt
vos. Domin' em̄ cibans p̄ditorem suū pp̄ria
sua carne: membra instruxit q̄ deberēt benefa-
cere inimicis suis. **Itē** secūdo vt hui' sacra-
menti ministros in hoc q̄ nō negauit corp' su-
um Jude q̄ erat graui peccato irretit' instrue-
ret: q̄ peccatorib' idē p̄ferre deberēt. Qñ autē
liceat cum peccatorib' dispētare latius dictuz
est in q̄dragesimali tēpore q̄ xp̄iana religione
fm̄one. lvi. ar. ij. c. vlt. **Secūdo** ex pte diui-
ne misericordie subuētio fuit. Et hoc q̄tū ad duo.
Quo 1. primuz est a malo reuocatio. Bene em̄
debut miser ille ex p̄sideratiōe dñice bonitati

quē maxime apparuit in hoc q̄ tradidit illi cor-
pus suū a malo suo reuocari: 7 p̄sequēter x̄tui-
te tanti sacramēti meliorari. s̄ infelix peccator
auxit peccatū: vñ debuit sibi auxisse merituz.
vñ Chrys. ait sup̄ Mat. Qd̄ ei p̄tigit qm̄ cuz
tali mente ad mysteria accessit: 7 quonā nec ti-
more nec beneficio nec ab honore. tñ accessisset
factus est potior a timore dico cōminationis.
q̄ exprimit̄ Matth. xxvj. cū dñs ait. Ele hos
illi p̄ quē fili' hominis tradetur a beneficio col-
lationis sacramēti ab honore p̄formis dispēsa-
tionis. Magnū em̄ honore exhibuit illi dñs.
dispensando ei sacramētū cū alijs aplis. vnde
Mat. xxvj. ait. Cenātib' illis accepit ihs pa-
nē 7 bñdixit atq̄ fregit deditq̄ discipulis suis
q̄ nemine accepto dicif absolute. **Tertio** ex
pte diuine iusticie. Et h̄ fuit euidētia diuine iu-
sticie q̄tum ad duo. Primo est argumētū cul-
pe scdm̄ dānatio pene. Ex q̄ em̄ tanto bñficio
noluit a p̄cepta malicia reuocare: iusto dei iu-
dicio punit' ē lapsu gūioris culpe scz despera-
tionis Iux̄ illō Apo. vlt. Qui i sordib' ē: sor-
descat adhuc. vt aut̄ ait glo. ad Rō. c. j. Stri-
ctissimo dei iudicio fit vt peccat' p̄cā puniāt̄.
P̄terea ex ingratitudine tāta: euidētiore est
diuina iusticia i eiusdē punitiōe. hec ille.

**De hypocritis simulatis qui hoc sa-
cramētū p̄sumunt accipe 7 quomo-
do tripliciter peccant.**

Ecūdi autē qui ad h̄ sacramētum p̄su-
munt accedere indigni: sunt dolosi et
simulati hypocrite. De q̄b' ait apls. ij. ad
Thimo. iij. In nouissimis diebus instabūt tē-
pora piculosa. 7 erūt homines seipsos amantes.
cupidi elati 7c. Et seq̄t. Habentes qd̄ specie
pietatis. Glo. j. religionis eo q̄ eadē sacramē-
ta habēt cū p̄hs. x̄tutē autē scz pietatis. i. cha-
ritatē abnegantes. i. plurima mala occulte pa-
trātes. 7 tñ ad cōp̄sumentū hypocrisis sue cō-
municare p̄sumūt. Tales etiā tria mala incur-
rūt. Primo p̄ditionē. scdo p̄fusione. tertio ve-
ro dānationē. Primo incurrunt p̄ditionē. q̄
talis efficit xp̄i p̄ditor sic iudas. Ideo ei p̄ue-
nit vbi qd̄ Joh. xii. dñs de iuda ait. Qui mā-
ducat mecū: leuabit p̄ me calcaneū suū. Qui
māducat panē meū nō vt peniteat s̄ vt lateat
ille me p̄culcabit. id ē. tradet. Ex q̄ patz q̄ qui
vult in peccatis latere s̄ pulchra facie religio-
nis 7 cōicari. assim̄labit iude traditori. q̄ oscu-
lo tradidit filiū dei. Scdo tales incurrūt p̄fusi-
onē. Sicut d̄ Eccl. j. cōminatorie. Non sis in-
credibilis timoris dñi. et ne accesseris duplo
corde. ne fueris hypocrita in p̄spectu hoim: et
nō scādaliseris in labijs tuis. attende i illis ne
forte cadas 7 adducas aie tue in honoriōez.

De varia sumptione corporis christi

et reuelet deus abscondita tua. et in medio synagoge allidat te: quoniam accessisti indigne seu maligne ad dominum scilicet fecte comunicando. et cor tuum plenum est dolo et fallacia. Tercio tales incurrunt damnationem. Hinc Leuit. vii. dicitur. Anima polluta scilicet hypocrisis secundum gloriam interlinearum que ederit de carnibus hostie pacificorum que oblata est domino. peribit de populo suis. id est efficiet de salutem ad damnationem eterne mortis. Sicut. i. q. s. c. multi. circa finem dicit. Polluimus itaque panem. id est corpus christi quando indigne accedimus ad altare: et sorbidi mundi sanguinem bibimus.

De hominibus sceleratis qui communicare presumunt. et quomodo tripliciter a deo puniuntur.

Quarto vero qui indigne sumunt hoc sacramentum sunt presumptuosi. id est scelerati. De quibus dicit de ps. di. ii. ca. qui scelerate. Ubi Isidorus ait. Qui scelerate viuunt in ecclesia: et communicare non desinunt putantes se tali comunione mundari discant nihil ad emundationem proficere sibi. Dicitur propheta Jeremie. xxi. Quid est quod dilectus meus fecit in domo mea scelera multa. nunquid carnes sancte auferet a te malicias tuas? hec ille. De hoc patet exemplum in sole qui sanctis oculis delectabilis et utilis est egris et pueris. sicut enim dominus in innocentie statu ad esum ligni vite processit et in statu culpe prohibuit: sic nobis cum per penitentiam ad statum innocentie reducti sumus. processit sumere corpus christi. et in statu offense sumere prohibemur. Dicitur domino Matth. vii. Nolite sanctum dare canibus. id est immundis et sceleratis peccatoribus. Ingratitudo omni nequicia plena. nonne ingratus putaretur qui haberet dominum a quo cuncta que haberet accepisset bona. et ipsum a morte et a suspensio multum suis laboribus liberasset. et tamen ipsum dominum in immundissimum stabulum inimici sui proditiose locaret. ut crudeliter necaret. Legem maiori ingratitude plenus est qui in mortali culpa sumit dominicum sacramentum. Ideo per prophetam dominus lamentabiliter ait. Posuerunt aduersus me mala per bonis: et odium per dilectionem meam. Et iterum. Loculauerunt me inimici mei tota die quoniam multi bellantes aduersum me. Unde Ambrosius. Ille christum conculat: qui libere peccat absque timore et penitentia. et qui eo indigne participat. Et iterum idem ait. Qui indigne christum sumit: id est si iter faciat. Augustinus qui inquit. Remarium quod nepharium est: crucis manibus intemperate virginis tractare filium. Quis audit? sustinet aurium? quis oculus non confunditur ad intuitum? quem mens non rapit in excelsu ubi precius mundi mittitur in sterquilinum. Non enim minus est detestabile

in os pollutum quam in lutum mittere dei filium. unde tria mala veniunt talibus sceleratis propter indignam comunione. Primo mala spiritualia. secundo mala corporalia. tertio mala temporalia. Mala spiritualia primo quidem plectuntur malis spiritualibus. Unde Hieronymus in omelia inquit. Sicut corporalis cibus cum ventri inuenit aduersus humores occupatum amplius ledit et nullum auxilium prestat ita et iste spiritualis cibus si aliquem reperit malignitate pollutum magis eum perdet. non sua natura sed accipientis malicia. Et tunc enim se quis amplius tradit delectationibus mundi. et hoc sacramentum presumit accipere: tanto magis ei spirituales nauseas parit. Ideo Jeremie. xxxi. dicit. Homo qui comederit vnam acerbam morietur et obstupescunt dentes eius. Quod exponens Gregorius ait. Quid est vna acerbata nisi peccatum? vna quippe acerbata est fructus ante tempus. Quisquis enim presentis vite delectationibus desiderat satiare quasi fructum ante tempus comedere festinat. Sed qui talem vnam acerbam comedit non satietur per culpam moritur verum etiam obstupescunt dentes eius. Quia qui presentis vite vel mundi delectationibus pascitur intantum sensus eius ligatur. ut nec spiritualia sapere queat. Hoc dicit Numeri. xiiij. mystice figuratum est de populo israel qui in egypto carnibus cum aleo et cepe saturatus fuerat demumque in deserto talia concupiscens panem celi. id est celeste manna omni sua uitate plenum cum nausea respuebant: ut verisimiliter quod apostolus ait. i. Cor. ij. Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Mala corporalia quod plectunt malis corporalibus ideoque sepius veniunt infirmitates varie. pestes graues et hominum strages: ac serpentes. ac seu bestie. unde. i. Cor. apostolus ait. Qui enim manducat et bibit indigne. iudicium sibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles: et dormiunt multi. quod si nosmetipsos diiudicarem? non vti que iudicaremur: dum iudicamur a domino corripiamur: ut non cum hoc mundo damnemur. Et iterum caplo. x. ait de antiquis patribus loquens Omnes eandem escam spirituale manducauerunt et omnes eundem potum spirituale biberunt. Bibeant autem de spirituali sequente eos petra. Petra autem erat christus sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo: nam prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura facta sunt nostri: ut non simus concupiscentes malorum sicut et illi concupierunt. Et sequitur. Hec omnia in figura contingebant illis scripta sunt autem ad correptionem nostram. in quos fines seculi deuenerunt. mala temporalia. Tertio quoque plectunt malis temporalibus sicut enim antiquus filius israel grauissima

culpa erat. et grauissimam maledictionum ac pu-
nitionum causa quod a se deum per idolatriam piecerunt.
Et postea iudeis quod christum non receperunt: sic nunc
christianis maximum scelus est et malorum causa fla-
gellorum quod christum filium dei in hoc sacramento tam
indigne suscipiunt. Proinde Gregorius super Lucam.
xix. ait. Creator omnium per incarnationis sue my-
sterium iudeam visitare dignatus est. sed quod non
cognouit tempus visitationis sue. ideo gentibus
frequenter in perdam data nouissime romanis tra-
dita est et uenerunt super eam omnia genera male-
dictionum que in libris legum scripta sunt. Similiter
his que gratia dei ingratis suscipiunt dicendum est. Si
quis enim irritam facies legem moysi sine ulla misera-
tione moris quanto deterioribus et grauioribus super
plicibus plecti mereatur. qui filium dei conculcaue-
rit. et sanguinem testamenti pollutum duxerit. pro-
pter hoc nempe sepe euenit sterilitas terre. ca-
ritas atque temporalium rerum penuria. perditiones.
guerre saccomani ciuitatum fratrum uindicta et pa-
triarum. Unde de talibus propheta ait psalmus. lxviii.
Effunde. id est. effundes super eos iram tuam. scilicet si-
cut effunditur aqua ferues supra depilandos
porcos. et furore ire tue comprehendant eos. fiat ha-
bitatio eorum deserta. scilicet per grauissimam pestem. et
in tabernaculis. id est. in domibus eorum non sit qui
inhabitabit. scilicet propter peccalitates et guerras. Et
de predictis rationem assignans subdit. Quoniam
quod tu scilicet deus percussisti persecuti sunt. Deus enim
propter scelera nostra purganda percussit in passio-
ne filium suum sicut ipsemet Esaias. liii. ait. Propter
scelus populi mei percussus es. Sed cum scelerati
criminibus communicantes eum persequuntur. iuda
traditorem deteriores effecti. eo quod sicut ille tra-
didit illum persecutoribus iudeis: sic isti tradunt eum in
seculis diabolis. eo quod illum ponant in loco sub-
platee diaboli perstituto. Ideo Augustinus ait. Magis
peccat qui tradunt christum peccatoribus membris quam qui
tradiderunt eum crucifixoribus iudeis.

**Articulus. ii. de modo spiritualiter man-
ducandi hoc sanctissimum sacramentum**

Ecundus est manducandi modus illud
sumere spiritualiter tantum. et hoc loquendo lar-
go modo omnes ab initio mundi atque sal-
uati et saluendi manducauerunt et manducant. pro-
prie tamen per Scotum i. liii. di. viii. q. vlt. hoc
accidit quando homo iustus iuxta posse suum bene
et deuote patens est suscipere corpus christi. et tamen
propter reuerentiam abstinet aut propter aliquam in-
firmitatem. vel quod non potest habere ministrum. huic
autem homini uenit quod de conse. di. ii. c. ut quid.
Augustinus ait. Crede et manducaisti: et talis spiritualiter
hoc cibo nutritur. per autem et andulphum in. liii.
christus hoc sacramentum tantum sacramentaliter sed non
reus sacramenti sicut et sacramentum baptismi su-

per. et hoc in exemplum fecit. Sed et enim Alexam.
de hals in. liii. ad perfectam manducationem spiri-
tualiter sicut et corporalem quattuor requiruntur
primo masticatio. secundo resectio. tertio assimi-
lacio. quarto incorporatio. primo enim masti-
cacio consistit in discreta consideratione siue deli-
beratione illius quod sumendum est in cibum scilicet quantum
beneficium quod uiuificationum utique corpus christi: quod
fuit pro nobis expositum in precium ad remedium scilicet
in cruce et in altari in cibum. Exponit scilicet ad ui-
uificationem. scilicet in uita gratie. vii. Job. vi. Nisi
manducaueritis carnem filii hominis. et biberitis
eius sanguinem: non habebitis uitam in uobis. et
ad nutriendum uitam eternam Job. vi. Qui mandu-
cat meas carnes: et bibit meum sanguinem habet
uitam eternam. Secundo sequitur ad predicta
delectatio siue delectationis resectio: ex consi-
deratione bonitatis et preciositatis eius quod sumi-
tur quod est panis de celo descendens. unde dicitur.
Sap. xvi. Panem de celo prestitisti eis sine labo-
re. omne delectamentum in se habet. Tertio
sequitur assimilatio. hec autem duo scilicet consideratio
et delectatio sunt per fidem. De consideratione prius
de delectatione et resectione habet ab Augustino. qui
ait. quod in cognitione est tota delectatio. Iuxta
illud Job. xvii. Hec est uita eterna ut cognos-
cant te deum uerum: et quem misisti illum christum
Si enim quis diligit aliquem non propter hoc de-
lectatur in ipso. sed si bona illius uidet tamen delecta-
tur. Similiter per fidem est assimilatio. Job. em.
s. dicitur. Dedit eis potestatem filios dei fieri his
qui credunt in nomine eius. Quarto sequitur
incorporatio. que proprie unio denominatur: et
hoc fit per amorem: qui est copula amatis cum ama-
to. Ad spirituale igitur manducationem requiritur
consideratio fidei et affectio ipsius amoris. Ihu-
iusmodi enim non manducando manducant. Sicut
de talibus Ambrosius ait. Non manducans man-
ducat et manducans non manducat: quia scilicet non
manducans sacramentaliter aliquando manducatur
spiritualiter. et conuerso unde Ecclesiastes. vi. dicitur.
Est et aliud malum quod uidi sub sole: et quidem
frequens apud homines. Vir cui dedit deus di-
uitias et substantiam et honorem. et nihil deest ani-
me eius ex omnibus que desiderat nec tribuit ei
potestatem deus ut comedat ex eo: sed homo ex-
traneus. id est. simplex uetula vorabit illum. id est.
affectuose et ardenter comedit spiritualiter hoc san-
ctissimum sacramentum. Circa hanc spiritalem man-
ducationem. et circa omnes spiritualiter mandu-
cantes tria consideranda sunt. primo gradus. se-
cundo gustus. tertio fructus.

**De triplici genere hominum qui spi-
ritualiter sacramentum hoc manducant.**

Capitulum. i.

De varia sumptiōe corpo. xpi

Primo considerandus est spūaliter man-
ducantiū gradus q̄ tres dici p̄nt. Pri-
mus incipientiū. secundus p̄ficiētiū.
tertius p̄fectoꝝ. In cui⁹ mysteriū. *Mat. xiiij.*
Cū xps satiauit turbā q̄nq; panib⁹ ⁊ duobus
piscib⁹ dī. q̄ maducatiū fuerunt q̄nq; milia vi-
roꝝ exceptis mulierib⁹ ⁊ puillis. In puillis i-
cipientes: in mulierib⁹ p̄ficiētes. in viris autē
p̄fecti significā. Ratio autē largo modo loquē-
di q̄re tales spūaliter hoc sacramētū māducāt
est: q̄ incipientes māducant rōne fidei saluato-
ris. p̄ficiētes vō rōne bone p̄uersationis. p̄-
fecti vō rōne boni meditationis. *Mā fm Aug.*
⁊ *Ihugo.* In omī meritoria actione corp⁹ xpi
spūalis manducatio est: in q̄ quilibet fidelis ac-
deuotus in xpo incorporat. ⁊ tanto altius q̄to
acuto altior est ⁊ melior: q̄d tñ fieri non pōt sine
fide ⁊ charitate. Primo incipientes spūaliter
māducāt rōne fidei saluatori. Sicut *Abachuc*
ij. ⁊ ad *Iheb. x.* scriptum est. *Iustus autē me⁹ ex fide*
de viuit. scz tanq̄ ex cibo spirituali. Et iterū
Aug⁹ ait. Crede ⁊ māducaſti. Credere em̄ in
deū ē credēdo ire in eū: credēdo eū amare. cre-
dēdo ei adherere. ⁊ credēdo ei⁹ mēbris incor-
porari. Nam ad h̄ q̄ fides p̄fecte tēdat in deū
requirit adūctio charitatē: q̄ ordinat ad amo-
rem dei. Est em̄ ista p̄ma differētia ad opatio-
nē boni. ⁊ sic ē scda differētia. tertio ad p̄pelli-
onem mali. ⁊ sic ē tertia differētia ad dilectōez
p̄rimi. ⁊ sic ē q̄rta. h̄ fm *Bonaueñ.* in q̄rto. et
cōse. di. ij. c. vt q̄d. *Aug⁹ ait.* Crede ⁊ māduca-
ſti. Credere em̄ in eū. hoc ē panē viuū māduca-
re q̄ credit in eum māducatur eū. Et idē in ca. cre-
de ait. Qui credit māducatur ⁊ inuisibiliter sagi-
natur: p̄prie etiā fm *Tho.* in. iij. di. q. Non
quicūq; māducatur xpm spūaliter. manducat h̄
sacramētū spūaliter. Māducatur em̄ spūaliter
xpm q̄ fide ⁊ charitatē ad ipm̄ habet sine ordi-
ne ad h̄ sacramētū non tñ māducatur talis spiri-
tualiter h̄ sacramētū: s̄ solū ille q̄ habet fidez ⁊
charitatē ad xpm cū deuotione ex p̄posito su-
mendi h̄ sacramētū: ⁊ si sacramentaliter nō mā-
ducet. Et sic sane intelligēda sūt q̄ de hac mate-
ria sequūtur. vñ fm *Alexan.* de hal. in. iij. san-
cti patres veteris testamēti h̄ sacramētū spūa-
liter non māducauerūt. Nam ⁊ si habuerūt fi-
dem ip̄ius sacramēti instituēdi a xpo ⁊ traden-
di ad māducandū. tñ q̄ nō extitit p̄secratum. ⁊
p̄secratio eius p̄cedit comestione non comede-
rūt. plus em̄ requirit ad māducationē q̄ fides
ex p̄te ei⁹ qui debet māducare scz et institutio
sacramēti ⁊ consecratio. q̄ tpe illo nōdū erant.
hec ille. Secūdo viri p̄ficiētes māducāt rā-
tione p̄uersationis. Et de talib⁹ ait dñs *Joh.*
iiij. Ego cibū habeo māducare quē vos nesci-
tis. Et subdit. *Libus me⁹ ē vt faciā volunta-*

tem patris mei q̄ misit me vt p̄ficiā opus eius
h̄ si q̄dez cibis bone p̄uersatōis p̄sistit in trib⁹
ferculis. q̄ sunt tres v̄tutes. Prima ē inocētia
scda est penitētia. tertia est miscdia. Prima est
inocētia. Vñ p̄pheta in p̄sona innocentis ait.
p̄s. x. Percussus sum vt fenū ⁊ aruit cor meū
q̄z oblit⁹ sum comedere panē meū scz inocētie:
q̄z scz delectabatur in pane male. Proinde d̄ cō-
se. di. ij. c. panē. *Aug⁹ ait.* Panē spūaliter d̄ al-
tari māducare est: inocētiā ad altare portare
Secūda est penitētia. ⁊ de hac p̄pheta inquit
Surgite postq̄ sederitis: qui manducatis pa-
nem doloris scz p̄ peccatis tuis. Et de *Tobia*
mystice scriptum ē. Māducavit panē cū luctu
⁊ tremore memorans illū fm̄onē quē dixerat
domin⁹ p̄ *Amos* p̄phetam. *Dies festi. i. gau-*
dij in peccatis. p̄uertēt in luctū ⁊ lamentatiōez
vñ p̄s ait. Quia cinerē tanq̄ panē māducabā
scz penitētia. Tertia ē miscdia. vñ *Idrouerh.*
xj. Benefacit aie sue vir misericors. q̄z dū pau-
per corporaliter ab eo reficī. ip̄e multo magis a
deo pascit ⁊ reficī spūaliter. sicut *Apoc. iij.* p̄-
mittit dicēs. Ego sto ad ostiū ⁊ pulso. si q̄s au-
dierit vocem meā ⁊ aperuerit mibi ianuāz in-
troibo ad illū ⁊ cenabo cum illo ⁊ ip̄e mecum.
Tertio viri p̄fecti spūaliter māducāt. rōne
deuote meditationis ⁊ p̄templationis. p̄tēplā-
tur em̄ q̄ sic deus dilexit mundū vt filiū suū
daret v̄nigenitū. vt dicī *Joh. iij.* Mā p̄tēplā-
tur q̄ deus dedit illū nobis. Primo in fratres
⁊ amicū. scz in incarnatiōe quādo verbū caro
factū est ⁊ habitauit in nobis *Joh. i.* Scdo de-
dit in p̄cium sicut i passiōe dñi. vñ ad *Roma.*
vij. dī. Proprio filio suo nō pepcit. s̄ p̄ nobis
oibus tradidit illum. Tertio dat illum nobis
quotidie in cibū sicut in sacra cōione. vñ dī
i. Cor. xj. q̄ accepit ihs panē ⁊ gratias agens
fregit ⁊ dixit. Accipite ⁊ māducate hoc est cor-
pus meū q̄d p̄ vobis tradet h̄ facite scz alijs
dispensando: in meam cōmemorationē. Hec et
his similia meditando ⁊ contēplando tales p̄-
fecti per ardorem desiderij anhelātes ad sacra
cōmunionē hoc sacramētū manducant ⁊ mi-
raculose quandoq; recipiunt hoc sacramētū.
sicut exemplo patere potest. Legit em̄ q̄ cum
Ihugo de sancto victo. doctor excellētissim⁹ vt
tima laboraret infirmitate corp⁹ dñi instanter
petit sibi dari: s̄ cū nulluz cibū retinere posset
posset fratres eius turbationē timētes simpli-
cem illi hostiam obtulerūt quod ip̄e p̄ spiritū
recognoscēs ait. Misereat vestri fratres cur
me deludere vult. Iste em̄ quē mibi portasti
non ē domin⁹ me⁹. Et illi attoniti corp⁹ domi-
ni mox attulerūt Sed ille videns se non posse
illud accipere eleuatis i celū manibus sic orauit.
Ascendat filius ad patrē: ⁊ spūs ad eūz q̄ fecit

illum et inter hec verba emisit spiritum. et corpus domini inde disparuit.

¶ Tria concurrere debent ad hoc sacramentum spiritualiter manducet

Capitulum. II.

Primo considerandus est spiritualiter manducantiu modus. Tria enim concurrunt in delectabili comestione corporali. Primo est esuritus. secundum manducatio. tertium est delectatio. Sic similiter in hac spirituali comestione. Primo debemus christum spiritualiter esurire: ipsum cibum nostrum in intimo cordis desiderando. Secundo debemus ipsum manducare: magna discretionem cogitationis discutendo. Tertio debemus in eo delectari. et in intima cordis dulcedine diligendo. **¶** Esuritus. Primo inquit debemus christum esurire: ipsius spiritualiter et ardentem desiderando talis enim esuries quedam de eo cibatio est: que etiam maiorem esurientem parit. Sicut Eccl. xxiij. ipse testatur dicens. qui edunt me adhuc esuriunt: et qui bibunt me adhuc sitient. Ideo Grego. ait. In spiritualibus de litis saturitas appetitus parit: quia quanto magis corde sapor percipitur: eo amplius cognoscitur quod avidius ametur. Unde Hiero. super Luc. ait. Biberunt ex eo oves scilicet antiqui pres. Ebrietas felix: facietas salutaris. que quanto copiosius sumis: tanto fumentibus sobrietate donare dignatur. vel esuritus est humilitas mentis. sicut beata maria inquit dicens. Esurientes implevit bonis etc. **¶** Manducatio. Secundo debemus christum spiritualiter manducare eius beneficia. scilicet incarnationem pueritatem. et eius salutiferam passionem deuote ruminando: sicut ipse nos docuit Joh. vi. dicens. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo. Hoc quidem manducare est spiritualiter manducare. teste Aug. dicente. hoc pertinet ad virtutem sacramenti non ad visibile sacramentum: qui scilicet manducat intus non foris: quia manducat premit dente non mente Et hoc est quod apostolus. j. Cor. x. vigilanter ait de iustis antiquis loquens. Omnes eandem escam spirituales manducauerunt. et omnes eundem potum spirituales biberunt. Manducatio pertinet ad manducationem affectus. potatio vero ad discretionem intellectus. Et de conse. di. ij. c. inquit. Aug. ait. inquit apostolus. Omnes eandem escam spirituales manducauerunt. spirituales utique: non autem eandem corporalem. scilicet aliam. quia illi manna celeste manducauerunt. nos autem aliud. et omnes eundem potum biberunt spirituales: aliud illi et aliud nos. scilicet spirituale quod tamen idem est veritate spirituali. Et idem in. c. j. ait. vnde intelligendum est secundum Thoma. ibi scilicet. quod antiqui patres non manducauerunt spiritualiter hoc sacramentum: quia nondum erat eis institutum

nec consecratio precesserat eos. Manducauerunt tamen spiritualiter christum. sicut apostolus supra ait. Item Bonauen. in. iij. di. ix. ait. quod spiritualis manducatio est proprie recogitatio cibi scilicet carnis christi pro nobis exposite in precium ad redimendum. et cibum ad reficiendum. Incorporatio autem attendit dum recogitans charitatis amore ei qui cogitatur iungitur: et sic incorporatur reficitur et magis assimilatur. Ad hoc autem quod quis spiritualiter manducat requiritur cogitatio fidei. et affectio charitatis. In primo sicut dictum est pertinet manducatio. in secundo vero incorporatio. hec Bonauen. predicta autem duo potuerunt habere multi patres veteris testamenti circa hoc sacramentum. Intellegentes figuras huius sacramenti. sicut fuit manna paschalis agnus: et sic et alij. Et saluo meliori iudicio potuerunt hoc sacramentum spiritualiter manducare hoc modo predicto. **¶** Delectatio. Tertio debemus in christo eum spiritualiter manducando delectari seu incorporari: et interna dulcedine inebriari. Sicut Esa. lv. dicit dominus. Audi te audientes me et comedite bonum: et delectabimini in crassitudine anime vestre et feriam vobiscum pactum sempiternum: misericordias dauid fidelis que fuerunt inenarrabiles dulcedines et suauitates. que de christo venturo expressus est. proinde illas gustauerat quando ad illas omnes animabat dicens. Gustate et videte quoniam suauis est dominus. beatus vir scilicet iam in spe qui sperat in eo. Hanc quod dulcedinem gustauerat sponsa que Can. iij. ait. Os mel et lac sub lingua eius. id est. dulcedo inenarrabilis in meditatione amorosi cordis eius. Hec scilicet quod suauitas et dulcedo celestis quedam pre-gustatio est ac tante virtutis. ut mundi dulcedinem reddat inspidam. Ad autem mundi dulcedinem reddat inspidam attestat Aug. cum ait. Gustato spiritu desipit omnis caro. Quod mundi amaritudinem facit sapida: mystice. iij. Regl. ij. ostendit in Helyseo quod misit sal in amaras aquas: et in dulcedinem conuerse sunt. Sic christus dulcore et sapore spirituali: sanat et extinguit amaritudines mundi. Ex hoc enim beatus Stephano lapides torrentes dulces fuerunt. et beatus Laurentio atque multis alijs sanctis. ardentes prune cadentes teste lorice ignee vise sunt tanquam suaves rose. vnde Act. v. Habebant apostoli gaudentes a conspectu filij quem digni habiti sunt pro nomine ihesu contumeliam pati.

¶ Triplex fructus spiritualiter manducantium hoc sanctissimum sacramentum. Capitulum. III.

Tertio vero considerandus est spiritualiter manducantium fructus qui triplex est. Primus est peccatorum remissio. secundus ab eterna morte saluatio. tertius est salutis eterne participatio. **¶** Primus inquit fructus est peccatorum remissio.

De varia sumptiōe corpo. xpi

et hoc nos docuit petere dominus ab eterno patre cum ait Luc. xj. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. id est. spiritualis cibum: qui enim manducat spiritualiter virtutes corporis et sanguinis christi: eum dicunt spiritualiter sumere et manducare quia ipsam corporis christi efficaciam quotidie sumunt. et remissionem omnium peccatorum suscipiunt. Et ad hanc communionem spiritalem sumendam in quolibet die festo quilibet conari tenetur. sicut dictum est supra ubi tractauimus de festis finone. x. arti. ij. c. j. ante medium. Secundus fructus est ab eterna morte saluatio et de hoc locutus est dominus cum Job. vi. ait. Hic est panis de celo descendens: ut si quis ex ipso manducauerit scilicet spiritualiter: non morietur scilicet eterna morte. Unde Augustinus super apostolum ait. Patres nostri eandem escam spiritalem manducauerunt quam et nos non alteram. id est. manna quod signat christum: et ideo valet credentibus. Alii vero qui non crediderunt manducauerunt et mortui sunt eternam liter. et non Moyses et alii iusti: qui in illo corporali cibo inuisibiliter spiritualiter esurierunt gratia spiritus tualiter gustauerunt. ut spiritualiter sanarentur scilicet a morte eterna. et nos similiter manducando ab eterna morte liberamur. Tertius fructus est salutis eterne participatio. unde super illud. j. Cor. x. Unus panis et unum corpus multi sumus: omnes qui de uno pane et de uno calice participamus. unde Augustinus. Nulli dubium est quod tunc corporis et sanguinis dominici participem fieri quando membrum christi efficiuntur: nec alienari ab illi patris consortio etiam si ante quod panem illum edat de hoc seculo in unitate corporis christi constitutus abcedat: quia illi sacramenti beneficio non priuatur. quando illud quod hoc sacramentum signat. inuenit. Inuenit autem homo quod sacramentum signat quando membrum christi efficitur. Et hoc quod efficitur quando credendo et manducando spiritualiter manducat. qui sic in corpore christi vere pueritur ut cum ipso eternaliter viuatur. hec ille. Ultra omnia supradicta auditio deuota ipsius misse addam notabile versum qui talis est. unde Iustus. Non charitas opes nec missa minuit iter.

Articulus. ii. de sacramentali et spirituali manducatione dominici corporis.

Quartus manducandi modus est cum sumitur sacramentaliter et etiam spiritualiter simul: et hic est perfectus et optimus sumendi modus. sicut de beata virgine. Luc. x. mystice dicitur. Optimam partem elegit sibi maria que non auferetur ab ea: eo quod tribus sibi propositis scilicet esse matrem et non virginem. vel esse matrem et virginem. ultimam et optimam sibi elegit. scilicet esse utrumque simul. Sic et isti assumere volunt corpus christi nec tamen sacramentaliter: sed sacramentaliter et spiritualiter simul. quod quidem est in hoc sacramentum eligere optimam partem iuxta preceptum ecclesie

de peni. et remis. c. Omnis utriusque sexus. Letetur aduertendum est quod qui vult sumere fructus corporis christi: tria sunt ei necessaria secundum Bonauenturam. i. iij. di. xij. Primum est discretio. secundum est deuotio. tertium est probatio. Primum enim est ei necessaria discretio. Oportet enim hunc cibum ab aliis discernere per fidem. tamen cum sacramentum recipere sicut recipitur alius cibus: nec congruum nec fructiferum est. Et quia in hoc sacramento presens est diuina maiestas: ideo debet recipi cum honore. ut ipsum homo cognoscat ideo necesse est istum cibum ab aliis discernere unde apostolus. j. Cor. xj. ait. Iudicium sibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini. Secunda est necessaria probatio. Quia debet enim de se probare et examinare si sit in eo mortalis culpa antequam ad hoc sacramentum accedat. Ideo apostolus ubi supra ait. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit. Tercio necessaria est deuotio. cum enim in hoc sacramento exprimitur diuina maiestas. necesse est illud recipere cum deuotione. Exemplo zachari Luc. xix. qui iesum acceperat gaudens. id est. cum multa deuotione. Quia igitur sic parati suscipiunt hoc sacramentum: optimam partem eligunt. et merito quidem et maxime propter multiplices bonos fructus. qui inde sequuntur. Primum est peccatorum destructio. secundus est bonorum augmentatio. scilicet spiritualium. tertius homo cum christo unio.

De deuota sumptio sacramenti ad detestationem peccatorum tripliciter valet. Caplm. i.

Primus est peccatorum destructio de qua Dan. ij. mystice dicitur. Videbas deum nec abscessus est lapis de monte sine maculis: et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus. id est. percussit peccatorum signum. Et sequitur. Et comminuit eos scilicet pedes. Et iterum. j. Job. iij. dicitur. In hoc apparuit filius dei ut dissoluat opera diaboli. que sunt scelera atque peccata. Valet igitur hoc sacramentum ad destructionem peccatorum. et maxime quo ad tria. Primum ad delendam maculam cordis. secundo ad mitigandum stimulum carnis. tertio ad resistendum cogitationibus prauis. Primum in quo valet ad delendam maculam cordis teste propheta qui ait ps. lxvij. Niue dealbabit in selmon. Selmon enim mons dei est umbra interpretatur. Et sicut glo. ait corpus christi significat. quia sicut de lumine et corpore oritur umbra ita in christi corpore est lumen diuinitatis et caro humanitatis. In hoc si quidem viuentibus deus dealbabit fideles. quia virtute corporis christi mirabiliter mundant a macula venialium. et quandoque etiam mortaliu peccato

rum. vnde Esa. xliij. Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Delent autem macule de corde venialium peccatorum ex charitatis fervore cum quo sumus corpus christi: et hoc quia dicto fervori contrariantur. Contrario delentur etiam quandoque mortalia quando non ex negligentia sed ex memorie insufficiencia et labilitate oblita sunt. Sicut patet de conse. di. ij. c. ante benedictionem. ubi dicitur quod qui manducaverit hoc corpus fiet ei remissio peccatorum. Ubi glo. ait. non solum venialium sed etiam mortalium quod intelligitur modo predicto. Secundo valet ad mitigandum stimulum carnis. In huius mysterio Ero. xvi. scriptum est. Mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Glo. panis celestis in similitudine rosis et pluvie apparuit: quia corpus christi a fervore vicioz refrigerat. Ideo ps. ait. Tu dominaris potestati mari: motum autem fluctuum eius tu mitigas. Mare significat multas miseria carnis: motus autem eius stimulos carnis. Tercio valet ad resistendum cogitatibus pravis. vnde Cass. j. dicit. aia iusti. Fasciculus mirre dilectus meus mihi. Mirra siquidem corpora sunt illesa. quia dilectus dominus suscipit sicut fasciculus mirre eo quod passionem eius ad memoriam revocamus. Preterea hoc sacramentum roborat habitum gratie. ex quo tanquam ex armenta anime mens a pravis cogitationibus defenditur. Ideo ps. ait. Nam si ambulavero in medio umbrae mortis. non timebo mala quoniam tu mecum es. Et iterum idem ait. Dominus fortitudo plebis sue. et pector saluationum christi sui est. Sed non quod corpus christi debet dari amantibus. Respondet quod de amantibus distinguendum est. Primo enim modo amantes largo modo dicuntur quod debilem mentem habent. sicut dicitur inuisibile quod male videtur. tamen aliquo modo dociles sunt eorum que ad fidem et devotionem sacramenti pertinerent. phant: et talibus non oportet corpus christi negari. Secundo sunt quidam qui oino carent in dicio rationis. et tunc aut isti fuerunt tales a natiuitate. et istis dari non debet. quia non possent ad devotionem induci que requiritur ad sacramentum. Hoc quibus quidam contrarium dicunt. Aut inciderunt in amentiam post fidem et devotionem sacramenti: et tunc debet eis dari nisi timeatur periculum vel de vomitu vel de spuitio vel aliquid huiusmodi. Et hoc patet per illud quod habetur. xxvi. q. vi. c. is qui. ubi dicitur. Is qui in infirmitate penitentiam petit si casu ad eum sacerdos inuitatur vel natus oppressus infirmitate obmutuerit: vel si frenesius auersus fuerit. dent testimonium quod eum audiuerit. et accipiat penitentiam. id est. absolutionem secundum glossam. Et si continuo credit moriturus reconcilietur per manus impositionem: et infundatur ori eius eucharistia: si supuixerit moneatur a predictis te-

stibus petitioni sue satisfactus. Et subdat penitentia statutis et legibus. Quod in sacerdos qui per penitentiam dederit probauerit. cum hoc concordat. Alex. de halis et Tho. in. iij. di. ij. in fine De demoniacis. Addit etiam Tho. ibidem de demoniacis comunio non est deneganda. nisi forte sit certum quod per aliquo crimine a diabolo torqueatur. De talibus loquitur diaconus in. iij. lib. de ecclesiastica hierarchia dicens. Energumini etiam ab inspectione diuinorum arcentur. unde statim post euangelium in primitiua ecclesia per vocem diaconi cum cathecuminis excluderentur. Vel dicendum est et melius quod ipse vocat energuminos illos in quibus adhuc viget virtus demonis propter peccatum originale nondum extirpatum: eo quod nondum baptismi gratia consecuti sunt. quibus exhibetur exorcismus post cathecismum ante baptismum. Unde ipse ponit eos secundo loco post cathecuminos. Insuper Cassianus ait. Qui ab imundis vexantur spiritibus comunione sancta a senioribus nostris nunquam inuenimus interdicta. Preterea. xxvi. q. vi. c. que receperunt in fine de amantibus etiam quicunque pietatis sunt preterea sunt. et loquitur ibidem de reconciliatioe et de comunione sacra hec in Tho. ubi supra. Et Alex. de halis ait quod sunt quidam energumini qui exigentibus peccatis suis iudicio dei arrepti facti sunt. de quibus frequenter accidit quod prapunt in blasphemias et in alia que absque dei pietate fieri non possunt. et talibus non est dandum corpus christi. Qui damus energumini sunt qui non modice religionis fuerunt. et tamen diuina permissione ad maiorem eorum purgationem et meritoz augmentatoem quibusdam temporis iteruallibus vexantur a spiritibus imundis quod deuotio in nullo diminuitur neque refrigerescit feruor. de quibus prompta sunt exempla: si forte non expedit propterea talia: si talibus quoniam oportunitas se offert dari debet: ut si vexationes maligni spiritus fortius inualescant. de huiusmodi intelligit Cassianus. unde dicit Taro magis ac magis inimicus insultabit obfesso: quantum cum celesti medicina viderit segregatum. hec Alexan. de halis.

De hoc sacramentu digne sumptum tria bona spiritualia in homine augmentantur. Caplm. ii.

Secundus effectus huius sacramenti est bonorum spiritualium augmentatio. Sicut Proverb. xij. dicitur. Qui bonus habuerit sibi a domino gratiam et merito quod dedit: quia ipse est fons omnis gratie et virtutis. vnde sacramentum eucharistia. id est. bona gratia nominatur. Ideo Eccli. xxiiij. ipsa eucharistia dicitur se ait. In me omnis gratia vite et veritatis. in me omnis spes vite et virtutis. Transite ad me omnes qui cupiscitis mereri a generationibus meis adimpleri. Tria autem inter alia bona multiplicanter per hoc sacramentum

De varia sumpti. corpo. xpi

Primus est decor castitatis. secundus est feruor charitatis. tertius est sapor suauitatis. Primus inquit est decor castitatis. unde **Barth. j. dicit.** Appa-
ruerunt vultus eorum meliores vultibus pue-
rorum et corpulentiores per omnibus pueris quam vesce-
bant cibo regio **Glo.** vultus eorum quos panis
satiabat qui de celo descendit apparuerunt meli-
ores. scilicet castitatis decore. Unde et pueri illi ca-
sti fuerunt. Proinde merito dicit **Barth. vii.** Quod
pulchra es et quod decora charissima in deliciis.
Sicut enim nutrimenta plurimum faciunt ad deco-
rem corporis: sic etiam delitie spiritualis cibi ad pul-
chritudinem castitatis. Per enim **Alexan. de haliis**
in. iiii. Talis communicatio sacramentalis et spi-
ritualis simul valet ad cognoscendam diuinam bo-
nitatem siue largitatem in reficiendo: quia dedit cor-
pus suum ad spiritualiter et sacramentaliter mandu-
candum ut utrumque scilicet corpus et animam reficeret.
unde estimo quod incetiuam carnis sedant ex man-
dicatione sacramentali. hec ille. **Secundus** bo-
nus est feruor charitatis. unde **Eccli. xxii.** dicitur.
Bemula carbunculi in ornamento auri. Glo.
ardentia gemarum principatum tenet carbunculus
sic dictus: quia est ignitus ut carbo: et significat
corpus christi. quia cor accipiens ornat castitate et
inflammat charitate. unde **ps. xxi.** ait. Ignis a fa-
cie eius exardescit: carbonem succesi sunt ab eo.
Et iterum ait. Impinguasti in oleo caput meum
id est. mentem meam feruente deuotione inebriasti. Et
calix meus inquit per amplexum dilectionis quam precla-
rus est. id est. illuminans intellectum et inflammas
affectum talis enim superius sacramenti scilicet spiritualiter
et sacramentaliter valet ad translationem de huma-
nis ad diuina. Ideo **Innocentius** ait. Sapientia
dei que se per visibilia manifestat. volens euiden-
ter ostendere quod ipsa est cibus animarum carnem assu-
ptam proposuit in edulium. ut per cibum humanita-
tis inuicaret ad gustum diuinitatis. unde ait **ps**
Gustate et videte quoniam suauis est dominus
Totum ergo se Christus exhibet nobis ut sicut diui-
nitate nos reficit quam spiritualiter corde gustamus.
ita humanitate nos reficiat quem corporaliter ore
comedimus ut ita de visibilibus ad inuisibilia
de temporalibus ad eterna. de eternis ad celestia.
et de humanis ad diuina nos transferat. Ego
sum inquit panis viuus qui de celo descendi: ecce
cibus diuinitatis et panis quem ego dabo caro
mea est. ecce cibus humanitatis. Tertium bonum
est sapor suauitatis. unde **Sapientia. xvi.** de domo
scriptum est. Angelorum esca nutristi populum tuum
et paratum panem de celo prestitisti eis sine labore:
omne delectamentum in se habentes et omnis saporis
suauitatem substantiam enim tuam et dulcedinem tuam
quam in filios habes ostendebas. et deseruiens
vniuersculisque voluntati ad quod quis volebat
conuerteretur. Et iterum **Barth. v.** anima iusti inquit.

Comedi fauam cum melle meo et bibi vinum meum
cum lacte meo. id est. bibi et comedi corpus et san-
guinem domini nostri ihesu christi cum sapore solo affe-
ctu et luminoso intellectu ad anime mee spirituali
consolationem. hec est enim suauitas de qua **ps** ait
De petra melle saturauit eos: quia tales deuote
mentes sugunt ineffabilem dulcedinem eius. Unde
Aug. ait. Participatio corporis et sanguinis christi
homo viuunt non sumens sacramentum tamen quod
et mali faciunt. sed pringens versus ad spiritum sanctum
principationem: ut in corpore domini tanquam mem-
brum maneat et eius spiritu vegetetur. unde **In-**
nocentius ait. Panis angelorum factus est panis
hominum. Per illud propheticum. Panem angelorum
manducauit homo. quatenus qui per animam ci-
bum diuinitatis accipimus. Per carnem etiam ci-
bum humanitatis sumamus. quoniam sicut ante
mar rationalis et caro vnus est homo. ita deus
et homo vnus est christus hoc dicit quantum ad pri-
mum et post. quia gustum quoque vitam acquirit. qui
tenus unde mors oriebatur inde vita resurgeret
dictum quippe est de illo. Quicumque die comede-
ris mortem morieris. Dicit autem de isto: si quis
manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. et de
hoc dicit quantum ad secundum.

**De perfecta vnione anime cum christo quare
efficit hoc sacramentum. quod triplici simi-
litudine demonstrat. Cap. iii.**

Tertius effectus huius sacramenti est cum
christo perfecta unio per **Bonauium. in. iiii.**
di. xii. Effectus huius sacramenti non est de
nouo vnire: sed iam vnitas magis vnire. magis
autem quis vnus tripliciter. aut vinculo maiori
aut vinculo strictiori. aut vinculo firmitiori. Pri-
mo inquit vinculo maiori ut ille qui habet maiorem
charitatem. Secundo vinculo strictiori ut ille qui
per eundem habitum tenacius amat. Tertio vin-
culo firmitiori: ut ille qui eodem habitu magis est
radicatus. Dicit autem hoc sacramentum magis
vnire: quia digne accedente reddit feruentior: quia
efficit homo ut carbo ignitus. et reddit fortior: sicut
bonus cibus. Et ex hoc quod reddat charitatem magis ig-
nitum adiuuat ad presumendum originale peccatum rubigi-
nem. Et ex hoc quod magis firmat adiuuat ad vitandum
omnia scelera et ratione vtriusque valet ad augmentum
virtutum: et maxime charitatis quod vinculum est perfectionis
Sed quantum ad feruorem vel radicatum. feruorem mi-
nuitur quotidie per venialia et etiam radicatio: et ideo
optet per hunc cibum restaurari deperditum. Hic ille ad-
uertendum est etiam quod cum hoc sacramento sacramentum manducamus
non ipsum quemadmodum alius cibus in nos mutatur
sed e converso nos mutamur in illud. Proinde sic
dictum est hoc sacramentum eucharistia. id est. bona
gratia nuncupat eo quod corpus christi influat in nobis
bonitatem suam per quam non ipsum nobis sed nos

illi assimilamur. et in eius bonitatez mutamur
nam gratia est quedam influentia diuine boni-
tatis in anima. p qua deo assimilaf. Hec si qui-
dem vnio triplici similitudine pbari pot. p. i.
ma sumitur de virtute amoris nostri. secunda d
virtutere amoris. tertia de virtute furculi ar-
boris. p. i. ma sumitur d. virtute nostri amo-
ris. Est eni vis amoris transformare cor aman-
tis i id qd amat. vnde Lañ. viij. ait christ' ad
iposam. p. i. pone me vt signaculu sup cor tuum:
sup cor tanq sup ceram liquidam calidam puram
et mollem et aptam suscipe imaginem impressam
sibi christi ponendu est dominici sacramentu
nam sup calidu cor amore dei puru mundicia
sua ac molle pietate pximi. corpus xpi vt sigil-
lum ponit: non vt ipm qd imutabile est i nos
mutet. sed vt nos in imaginem bonitatis ei' tras-
formemur et imutemur. Item habet de conse-
di. ij. c. hoc sacramentu. ibi Aug' ait. hoc sa-
cramentu pietatis est. signum vnitatis. vincu-
lum charitatis. Qui vult viuere accedat et cre-
dat: et incorporet. hunc cibum et potum societa-
tem vult intelligere corpis et membroz suoz
vnde Joh. vj. domin' ait. Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem: in me manet et
ego in illo. Secunda v. similitudo sumit ad
hoc idem de virtutere maioris. nam si gutta
aque in vas magnu vini ponat: aqua ex toto
mutat in vinu: sic etia virtus dominici sacra-
menti cu infabillis magnitudinis sit. et nos qsi
nihil respectu illi' merito nos mutamur i chri-
stum et no christus in nos. De christi magnitu-
dine ps ait. Magnus domin' et magna virtus
eius. Et de pulchritudine nostra ide ait. Substantia
mea tanq nihil ante te. Et Esa. xl. scriptu est
Ecce gentes quasi stilla situle. Et sequit. Om-
nes gentes quasi no sunt. sic sunt cora eo. Ma-
gnitudo itaq virtutis et dulcedinis christi. cu
sacramentu sumit exiguu et humile cor nostru
vincit. et illud a se deficere facit in seipm couer-
tens. vt non iam mudanis et transitorijs rebus
dediti. sed voluntate smone et ope christo simi-
les sumus. sicut de se ps testat dicēs. Defecit
in salutare tuuz deus anima mea: et in vrbuz tu-
um sup sperauit. Tertia similitudo ad ide su-
mitur de virtute furculi. Est nempe natura fur-
culi arboris bone. q si siluestri trunco inserat
naturali virtute pualens illius amaritudinez
et siluestrem naturam in domesticam et nobilio-
rem conuertit et simile fructum bonu pferre fa-
cit. Sic vtiq corpus christi in nobis insitu de-
fectus nostros euacuat: et nos in bonitate sua
transformat. p. i. deinde quales ipe flores frondes
et fructus iusticie facit: tales quoq p eu et nos
facere studeamus. hinc sps sanctus p Ezech
xvij. ait. Sumam ego de medulla cedri subli-

mis. et ponam de vertice ramoru eius teneru.
distringam et plantabo sup montem excelsum et su-
per eminentem. in monte sublimi israel plantabo
illam. et erupet in germine et faciet fructu. Cedrus
sublimis e pater omniuz deus. rami eminetes
sunt antiqui patres. vertex ramoru est beata
xgo maria. medulla cedri eterna dei sapientia
est. De vertice igit ramoru fuit caro christi de
xgine sumpta. Tunc igit sps sanctus medul-
lam cedri et partem sumpsit de supremo ramo
quando verbu caro factum est. teneru autem d. a
teneo p. i. trariu qd vix se teneat: et significat h
sacramentu eo q vix xps se tenet i celo. s. tract'
amore nri descendit ad terra. h. teneo de' distri-
git. i. dilatat qn h sacramentu i multis hostijs
p orbem terraru multiplicat. An distringit fm
catholicon e dilatare. huc aut nobilissimu fur-
culu in mote excelsum plantat: cu fidelium mentes
a terrenis desiderijs ad celestia eleuans dnici
corpis tribuit sacramentu. hinc si qd fructus
erupit. qz cor fidele virtute corpis xpi relictu p-
pria amaritudine vicioz ad gliaz ei' spuales
flores desiderioz sactor. frondes vtilium vboz
et fruct' bonoz opoz facit. p. i. oia fidelis ait
ad xpm Lañ. j. Trahe me post te. s. mutando
me violentia tue dilectionis. magnitudine tue
delectationis: si virtute firme intentionis. vt no
maneat in me radix amaritudinis: s. pualcat i
me virtus et dulcedo tue super excellentissime bo-
nitatis vt cu aplo dicam' illud Gal. ij. Alio
aut ia no ego. viuit xpo in me xps: qscz vita e
viuentiu spes morientiu et gloria omniu resur-
gentiu. Qui benedictus et benedicibilis dulci
et desiderabilis gloriosus et laudabilis cu pa-
tre et spu sancto viuit et regnat etc.

**Seria. VI. in parasceue de sanctissi-
ma passione et mysterijs crucis xpi.**

Sermo. LVI.

Humiliatus sum nimis: rugiebam
a genuu cordis mei: domine an-
te te omne desiderium meum p-
xxxvij. Ad contemplantu sacramentu dominice
passionis lz omniuz nostroz ad hoc desideria
inardescant: tamen imbecillitas humani inge-
nij oino insufficiens est. p. i. Porro cum in xpo ie-
su esset diuinitas: qz filius vnic' dei erat: et ani-
ma ronalis a deo creata: atq caro de virgine
supta ipa rei magnitudo stupenda abyssuz ad-
mirationis ingerit menti. atq incoprehensibi-
tatem tanti mysterij ptestat scz q dei fili' tam
aspera p nob voluerit pati. atq i cruce obpro-
briofissime mori. qd intelligens a ronali natu-
ra non posse coprehedi. Eccl. j. ait. Altitudine

De passione christi

celi ecce diuinitas xpi. et latitudinē terre. id est
carnis in passionibus dilatata. et profundus
abyssi. id est. eius anime in doloribus abyssate
quis dimensus est? quasi dicat nulla rationalis
et creata natura ante omnia ipsa admiratio ani
mi ppullans atque interrogans ait. cum deus di
xit. et facta sunt ipse mandauit et creata sunt. cur pro
nostra redemptione tot et tanta supplicia passus
est. Ad hoc respondet Iheronimus in quodam sermo
ne in mysterio dicens. quod inter misericordiam et ve
ritatem difficilis altricatio fuit veritas enim in ad
iutorium et consilium sibi iusticiam aduocauit. Misericordia
autem pacem in subsidium inuocauit. am
be communiter diuine sapientie arbitrium elegerunt
partibus igitur in presentia arbitrii constitutis. mise
ricordia pacis instructa consilio taliter allegauit
Cum deus summa bonitate fecerit hominem ad ima
ginem et similitudinem suam. indignum est ut tam digna
creatura tota peccet. et de fraudibus proposito suo
qui propterea fecit hominem ut illum cognosceret:
cognitum diligeret. et dilectum haberet. si ergo ta
lem ex toto puniret nulla prorsus bonitas. imo
potius crudelis esset impietas. Non ergo obli
uiscatur misereri deus. nec contineat iram suam mise
ricordias suas. Veritas autem iusticie freto con
silio ad hoc respondet Cum deus summa equitate pro
pter peccatum clausit ianuam paradisi collocans
cherubin apud paradisum ut angelus diabolum
et hominem igneo gladio effugaret: indignum est
ut eam referret indignis nefandum dei canibus
vel margaritis spargat ante porcos. Quod enim
declinauerunt simul inutiles facti sunt. non est quod
faciat bonum. Omnes enim in mundo semine precepti
sunt. et apposuerunt adhuc peccare ei Ad hanc mise
ricordiam respondet. Quis homo valde pecca
uerit. postea tamen perfecte penituit: ideo quod ante
amisit per culpam recuperare debet per penitentiam.
Quacumque enim hora peccator puerus fuerit. et
ingemuerit vita uiuet et non morietur. Contra ve
ritatem respondet. homo per penitentiam culpam de
leuerit perfectam: tamen innocentiam penitentia non
restituit: quia remanet semper vomeus peccati. lan
guor nature et tyrannus carnis. ideo cum possit pe
nam auferre non potest tamen gloriam restituere.
His et talibus obiurgationibus diuina sapientia
cogitauit cogitationes pacis: et vidit quod iusticia
lederet nisi sufficiens pena poenitentibus solueretur: si
miscdia disperiret si quemlibet sufficiens pena
puniret. unde ut tamen miscdia quod iusticie satisfaceret
iudicauit ut filius dei assumeret in se penam poe
nis. et donaret per se gloriam vniuersis. Ac per hanc iu
sticiam et pax osculate sunt et complere sunt. nullus alius
enim inuenit dignus aperire ianuam paradisi nisi leo
de tribu iuda: qui aperit et nemo claudit. clau
dit et nemo aperit. Elux enim cuiusque alius sua suffi
ciat iusticia: nedum sufficeret vniuersis. hunc ille ut

igitur passione sua nos redimeret. et per eam semper
terna gloria dignos efficeret: assumpta nostra passibili
carne in temporis plenitudine omnem dolorem penam
confusionem et mortem in cruce propter dignatus est.
Erige igitur mens deuota ad illud vitale lignum
oculos cordis tui. et quia non decet virginem murescere
in tanta hodie mesticia laborante aduocata pro nos
tra indigentia postulare ne tanti beneficii scilicet domini
ce passionis repiamur ignari et ingrati: tu sacrissi
ma crux esto refugium nostrum: et virtus illius
mentes nostras splendorem tuis. inflama cor nostrum
ardorem tuis. Robora vires nostras virtutibus
tuis. sine enim lumine tuo ceci sumus. sine calore
tuo frigidum sumus. sine robore tuo fragiles sumus
sine sensu tuo atales sumus et brutales. sine duli
cedine tua amari sumus. Tu medela infirmorum.
tu thesaurus perfectorum. tu es decus saluandorum. O
sacratissimum lignum vite succurre miseris refoue pu
sillanimes: iuuua debiles. dirige deuotos: tu pu
gnatum armatura: tuque pelagus gratiarum Ad te igitur
dirigimur preces nostras: ut ex abundantia infinitorum
thesaurorum tuorum nobis ipetres sensum et intellectum
ut contemplando ingredi valeamus illas infinitas
abyssos dolorum. confusionum atque mysteriorum illius
quod te preciosissimo sanguine tuo consecrauit preces
te adorantes supplices exoramus atque humiliter sa
lutamus dicentes. O crux auespes unica huius passi
onis temporis: auge preces iusticie reusque dona veniam
amem Afflicti sumus et humiliati sumus nimis et cetera. Item ibi
supra. In quibus sacratissimis verbis tres abyssus
domine passionis mystice describitur. Prima est ab
yssus incomprehensibilis penalitatis. quia propheta per
sona domini ait. afflicti sumus et cetera. Secunda est abyssus in
comprehensibilis humilitatis. Unde propheta subdit
et humiliatus sum nimis rugiebam a gemitu cor
dis mei. Tertia est abyssus incomprehensibilis
utilitatis. unde subiunxit propheta dicens. Domine
ante te omne desiderium meum.

**Prima principalis domine passi
onis est de. xliiij. rationibus quare dolores
mentales et pene corporales domini nostri ie
su christi omni creature rationali incompre
hensibiles sunt.**

Primo igitur principaliter circa domini passi
onem contemblemur incomprehensibilem
abyssum penalitatis: quia summa veri
tas per os prophete hoc de se testatur dicens. affli
ctus sum. Et quis queso exprimere sufficiat do
lores et afflictiones quas in sua passione sustulit
christus cum etiam omnibus rationalibus creaturis
incomprehensibiles sunt: ut tamen aliquantulum
comprehendere valeamus incomprehensibi
litatem. et abyssalem imensitatem eorum. tria
ad presens de ipso domino promittendo considere
mus. Primo plenitudinem cognitionum. secundo

magnitudinem occasionum. tertio multitudinem rationum.

Triplex cognitio iesu xpi ubi fundabat crux ei? est mentalis.

Primo consideremus plenitudinem cognitionum. Ab instanti conceptionis sue ex unione diuini ubi tres habuit cognitiones in mente sua. Primo habuit cognitionem preteritam. secundo habuit cognitionem presentiam. tertio habuit cognitionem futuram. Hec tres cognitiones fuerunt quasi tres altissimi montes super quos erecta et fundata fuit crux domini nostri iesu christi. de quibus propheta ait. Fundamentum eius in montibus sanctis. Ex quo patet quod inter cetera maxime tria principaliter semper cognita erant in mente christi. Primo enim peccata que propter deum in preterito patrata erant. et que in presenti committebantur: et que in futuro committi debebant. Secundo omnia tormenta que antea passus erat. tunc patiebatur. et que in futuro passurus erat. Proinde Iohannis. x. viii. dicit. Sciens itaque ihesus omnia que ventura erant super eum. Tertio cognouit omnia martyria supplicia omnia et omnes labores que sustinuerunt omnes iusti omnes tunc existentes et omnes qui usque ad finem seculi futuri sunt. quorum omnium ipse caput erat. Et hec omnia supradicta et omnes duodecim duplicatas rationes et aspectus earum: de quibus statim subdemus: simul plenius clariusque magis distincte vidit et cognouit quam aliquis homo posset intelligere aliquid singulare.

Tria sunt ex quibus formetur mentalis crux christi.

Secundo consideremus magnitudinem occasionum scilicet crucis eius. Tria siquidem fuerunt semper in christo iesu in hoc seculo quo aduixit. ex quibus est formata mentalis crux eius. Primum fuit imensus amor. secundum imensus dolor. tertium quod fuit imensum gaudium. Nam sic duo ligna se intersecantia constituunt crucem que in medio clauo neclunt. Sic dolor et gaudium constituerunt christi mentale crucem ut gaudium erigatur in altum propter honorem diuinum: et dolor in transversum propter nostrum flagitium et hec duo in amore quasi in clauo medio neclunt aut potius ab ipso amore illa duo equaliter oriuntur tanquam a principio radicali. Primo ergo mensura ab omni creatura imensurabilis dominici crucis fuit imensus amor a quo processit. Nam tanta extitit. quantum ad deum et ad proximum. amor fuit. quia enim fuit unius christi personalis unione: tota capacitas naturae ipsius quod ex personali unione dilatata extitit tota amore repleta fuit. imo tota fuit amor in verbo. Secundo etiam mensura et magnitudo dominice crucis tanta fuit: quantum extitit dolor in mente eius et pena in carne. Pro cuius intellectu sci-

dum est secundum Alexam. de halis. in. liij. quod dolores christi fuerunt penales maxime propter duo. Primo quia erant contra naturam patientis. secundo quia erant contra voluntatem naturalem sensualitatis. Insuper est notandum quod differunt materialiter a doloribus pene. nam pene variantur in corporis membris secundum ipsarum penarum diuersitates et membrorum viuacitatem et sensibilitatem. Dolores vero variantur in mente secundum eius viuacitatem atque naturalem et accidentalem dispositionem. Necnon et secundum varietatem obiectorum ipsorum dolorum: nihilominus membrorum pena in momento per dolorem menti communicatur: atque dolor mentis quasi absque mora per penam ipsi corpori habet communicari. Ex quo patet omnes mentales dolores qui ab instanti conceptionis fuerunt in mente eius per indicibiles ac variatas penas resoluiebantur in corpus suum sanctissimum. secundum diuersorum obiectorum suorum dolorum. necnon et omnes eius corporales pene secundum earum diuersitatem et acerbitate in eius mentales dolores modo inexplicabili resoluiebantur. Denique quantum deum et primum adamauit: tantum sicut infra dicitur de iniurijs iniuriati atque iniurijs doluit et penam sensit. Tertio imensurabilis mensura et magnitudo dominice crucis fuit imensum gaudium ipsius christi. Nam secundum Alexam. de halis in. liij. propterea fuit meritoria quia in parte rationali sicut voluit et placuit. Inestimabile tamen erat gaudium. quia delectatio in superiori parte anime eius in qua scilicet fruebatur. Nam quantum dilexit deum et primum. in se dolebat et letabatur de iniurijs offensis et offensoris. non utique fuisset propterea dolor nec etiam gratus deo si doluisset inuitus. quantum sicut alijs fruebatur virtutibus: sicut ista fruebatur suarum virtutum summa. Proinde in hunc dolorem sicut in rem sibi placidissimam. et a se inestimabiliter predilectam. toto mentis ferebatur conatu. Amplius addi potest quod odiret dei iniurias. tanquam summe impie et iniquas: tamen gaudebat et conabatur tota voluntate illa mala odire et quod mirabilius est in hoc respectu non minus doluit per malis demonum et damnatorum. Idcirco redemptio ad eos non transiret: quod per culpas electorum suorum. imo tanto amplius quanto maior malicia maiorque iniuria dei pertinebat in eis.

Duodecim sunt gradus quare incomprehensibilis est mentalis crux christi.

Tertio consideremus multitudinem rationum. scilicet ex quibus dolor eius tantam magnitudinis fuerit. quod apud hominem et angelicam intelligentiam incomprehensibilis erat. Hoc quidem dolor sicut predictum est ab instanti sue conceptionis dum vixit in carne mortali semper mens eius plena fuit. ac per multas

De passione christi

ac varias penas i organo sui humani esse resolu-
uebat. Fin varietate obiectorum diuersorum sicut
practum est Et 13 multe huiusmodi doloris rationes dari
possunt. in duodecim fructus ligni vite merito
dicti possunt. Hoc si quidem lignum quod Christus est ex
vtraque parte fluminis. scilicet humanitatis premeren-
tis et diuinitatis meritum dilatatis. per singulos
menses afferebat hos duodecim fructus. id est. fru-
ctiferas rationes sicut Apoc. xxiij. mystice desig-
natur. Ad quos gustandum hortatur apostolus ad
Ioh. iij. cum ait. Hoc enim sentite in vobis quod
et in Christo Iesu. qui scilicet videndo preterita presentia et
futura propter duodecim duplicatas rationes
amando dolebat et letabatur ex amore dolore et
gaudio quasi dicat apostolus. Non tamen cum vno
sensuum anime vestre scilicet visus aut gustus. sed
etiam cum omnibus quinque sentite eius amorem.
eius dolorem eius gaudium in dolendo. et hoc
potest esse thema i festo sancte crucis. Has igitur
duodecim fructiferas rationes per ordines sub
iungamus. Prima ratio est offensionis. secunda
est ignorationis. tertia refectionis. quarta re-
uerberationis. quinta compassio. sexta incisi-
onis. septima deformatio. octava fornicati-
onis. nona contritionis. decima peruationis. vn-
decima obligationis. duodecima abbreviatio-
nis. Unde merito propheta in persona domini ad
patrem ait. Omnes fluctus tuos induxisti su-
per me. glosa. id est. omnes passiones. Et alibi
idem ait. Veni in altitudinem maris scilicet amari-
tudinum. et tempestas scilicet mortis demersit me
Loquitur Christus mortuus per euidentiam facti. Eri-
ge iam mentis oculos anima deo deuota ad cru-
cis Christi triumphale vexillum et tres suauissi-
mos fructus huius suauissimi ligni. seu tres la-
pides preciosos atque splendentes contemplare i su-
mitate illius. et tres in dextero eius cornu ali-
osque tres i sinistro. et in imo ipsius crucis alios
tres. Et ut predicti duodecim fructus diuisi seu
partiti medullitus et auidius saperent. quilibet
predictarum rationum diuidatur in duas: ut sic
duplicate duodecim rationes inexplicabilis cru-
cis Christi in viginti quatuor rationes confurgant quasi
viginti quatuor hore naturalis diei in quibus spe-
culando conuersabatur et cruciabat filius dei ie-
sus iuxta vaticinium Zach. qui ca. xiiij. ait. Est
dies vna que nota est domino etc.

**Articulus primus prime partis que
re crux christi fuit incomprehensibilium
dolorum atque penarum. primo autem
ponatur tres prime rationes. Cap. i.**

Prima ratio est offensionis. Duo qui-
dem aspectus continue erant in mente
Iesu. Primus ad dilectum deum. secun-
dus ad dilectum proximum. Primus respectus

erat ad dilectum deum. Proinde quantum dilexit
eternum patrem: tantum doluit de qualibet offen-
sa eius. et quantum dilexit eterni patris gloriam
tantum doluit peccati contra eum ignominiam. Im-
plus tantum dolorem super sit per qualibet culpa
quantum erat grauis eterni patris iniuria. et qua-
tum requirebat emenda. Et si vnus mortalis
iniurie infinita est grauitas. quanta erit tunc om-
nium simul. Ad quamlibet quidem culpam seu iniu-
riam seu contumeliam lumen patris habuit singu-
larem aspectum. Summe tibi exemplum de filio su-
mi impatoris. qui si dilectum patrem cerneret
a vilissimo ribaldo per lutum et sterces per capil-
los et barbam contumeliose trahi et pugnis et
calcibus os et faciem eius contundi: quanta la-
amaritudine repleret: utique quantum diligeret eum
ac quanto ignominiosius tractaret. Multo qu-
dem id perfectius erat in Christo. ut ex se patet.
Secundus Christi aspectus erat ad dilectum
proximum. unde quantum dilexit eos qui suum offen-
debant patrem. tantum dolebat de tali offensi-
one. Et ut sequamur exemplum filij predicti impa-
toris si tanta dilectione filius ille ad ribaldum af-
ficere. quod se in eum cordialiter transformaret ut qui
si sibi ac si illa fecisset imputaret ad penam. quanta
dolor multiplicaret in corde eius: Pro predictis
duobus aspectibus propheta ait. Fiat fili-
us eius orphanus: et vxor eius vidua. In quo ve-
ro duplex vidue indicat dolor. Primus est mor-
te mariti. secundus quia orphani patre sunt eius fi-
lij: ut mystice innuat duplex predictus amor ad
deum et proximum et dolore de mortali offensa dei
et damno offendentes proximum.

**Sequitur secunda ratio ad idem.
Capitulum. ii.**

Secunda ratio est ignoratio. duo alij
aspectus erant in mente Iesu circa huma-
num genus. scilicet quia videbat illud ignorare
duo. Primo quantum fuit beneficium sue humani-
tatis. Secundo quantum fuit in assumendo huma-
nam naturam amor sue immensissime charitatis.
qui scilicet eum humanari fecit. Has igitur ig-
norantias in humano genere semper Christus re-
cognoscens tantum dolorem in mente sua de illis
sumpsit. quantum erat beneficium sue humanitati
et quanta fuit in hoc magnitudo sue charitatis
cum qua et carnem assumpsit et pro nobis in cruce
mori voluit. Et quanta natura humana vel angelica
exprimere posset magnitudinem beneficii assumpti-
onis nostre humanitatis in hoc erga nos sue immen-
sissime charitatis: Proinde Ambrosius ait. Tri-
stis erat quod pueros nos relinqueret. pueros in-
quit. id est. de vtroque beneficio ignorantes.

Tertia ratio ad idem. Cap. iii.

Tertia est recessionis. Duo alij aspectus erant in mente christi. Primus quoque intelligebat magnitudinem pene ex qua debebat mors inferri. Secundus quia cognoscebat quantum seipsum diligebat qui debebat mori. Ex hoc duplici aspectu in mente eius tantus generabatur dolor quanta erat pena ex qua mortuus erat. Et quatus erat amor quem ad seipsum habebat. Et hoc duplici aspectu. Mat. xxvj. domini ait. Tristis est anima mea usque ad mortem. scilicet qua video penam quam debeo sustinere et amorem quo me diligo et teneor me diligere. Et quia nullus in humana natura neque totum humanum genus sufficiebat hoc intelligere et sibi compati atque sibi regnari. Ideo vice omnium electorum sibiipsum condoluit sicut deo in assumpta natura per humano generi patiendi. Unde sicut in alijs sic et in hoc omnium electorum suorum suppluit defectus: totum se relinquens in gratiarum actione et sibiipsum de tanto beneficio electis collato et in seipso nos omnes fecit recognoscentes: in quo et nos reputamur plene grati de beneficio redemptionis et causa concrucifixi similitudini mortis eius.

Articulus. ii. prime partis ubi ponuntur tres rationes quare dolorum et penarum crucis christi fuit incomprehensibilis magnitudo.

Secundo adduntur alie tres rationes.

Quarta ratio est. Cap. i.

Prima ratio est reuerberatio. Duo alij aspectus erant in mente domini nostri ihesu christi. Primus ad sue dulcissime matris amoris. secundus ad sue amorosissime matris doloris. Quia enim intelligebat dulcissimam matrem suam super omnes alias creaturas ex suo amore incurabilibus doloribus plenam: tantum in mente sua dolebat quantum amorosissimam matrem suam diligebat. et quanti erant dolores in corde virginis matris. sed cum beata virgo in cognitione omnium dolorum christi illustrata fuerit. et in charitate perfecta ad filium fuerit sublimata. tantum de eis doluit quantum id status matris excellentie requirebat. et hi materni dolores prout mentes filij sagitabant. Proinde Jeremi. Tren. j. in personam domini ait. Vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor sicut dolor meus. scilicet hoc duplici aspectu considerato.

Quinta ratio. Cap. ii.

Secunda ratio est compassio. quia enim christus caput erat omnium electorum. Duo alij aspectus erant in mente eius. Primus ad omnes martyrum penas. secundus ad aliorum saluandorum labores et meritoria opera. Ex hoc quoque duplici aspectu tantus in anima eius generabatur dolor

quante erant omnium aliorum iustorum laboriosasque meritorie operationes: nam omnium martyrum dolores per compassionem ita suscepit ihesus christus quod multo amplius et dolorosius fuerant infixi corde eius quam in martyribus et illa supplicia sustinuerunt nec non et omnium electorum labores non solum in generali excepit in corde suo. sed etiam singulariter singulos multo distinctius atque perfectius: quam illi qui per suum nomen illos sustinuerunt. Proinde in persona domini de hoc duplici aspectu propheta ait. Sicut aqua effusus sum. et dispersa sunt omnia ossa mea. Illa quidem fortia martyres extiterunt: quos propter totum metorum asperitatem dispersos dicit. Alij vero electi quasi gutte sudoris christi. propter labores eorum de eius corpore effusi sunt. et omnes in christi sanguine sudore mystice demonstrant. nam sanguis ad martyres et sanguine sudor ad ceteros electos et iustos prout magis adaptari potest.

Sexta ratio. Cap. iii.

Tertia ratio est incisionis. Alios quoque duos aspectus habuit filius dei christus. Primus ad omnes mortales culpas. secundus ad omnes infirmitates nostras. Ex hoc duplici aspectu tantum in anima sua dolebat. quot et quante erant mortales culpe per quas perindebantur membra eius ab eis: et quot et quante erant infirmitates mentales et corporales suorum preciosorum membrorum. Et de hoc duplicato dolore Jeremias ait. Foris interfecit gladius. scilicet mortalis culpe membra christi percindens: et domini mors filius est. videlicet cuiuslibet infirmitatis membrum quodlibet infirmitatis. Et stupendum quidem excessum doloris sumit ratio supradicta ex respectu gratie capitis quo redemptor et emendator est omnis mali quod inflictum fuit per peccatum. Ideo sumpsit ihesus hec omnia lamentanda et deploranda ut sua: non quidem ad committendum. quia peccatum non sumpsit. sed ad perfecte soluendum et satisfaciendum: quia ad hoc venit intantum quod omni personam induens per omnibus satisfecit. Proinde mystice dici potest quod ipse est ille magnus peccator et penitentiarius per omnibus et omnibus. per cuius penitentiam gaudium est in celo plus quam super omnibus ordinibus angelorum qui digna penitudine non eguerunt.

Articulus. iii. prime partis ubi ponuntur tres alterationes propter quas dolores et pene crucis christi incomprehensibiles extiterunt.

tertio supradaddunt alie tres rationes.

Septima ratio

Prima ratio est deformatio. Etiam alios duos aspectus habebat christus in anima sua. Primus erat ad anime imaginem. secundus ad anime similitudinem. Proinde videns horredam deformatam quam persequitur ani-

De passione xpi

ma ex ppetratōe mortalis culpe tātum doluit de illius deformitate. quāta erat nobilitas seu formositas imaginis aīe ad imaginem dei formate: et quāta erat excellētia silitudinis in illa. **Uñ** Hieremias Thren. iij. admirāter stupefactus ī psona dñi ait. Denigrata est super carbores facies eorū scz quātū ad imaginē et q̄tū ad silitudinē. Cū em̄ xps cēt legitim⁹ aīaz spōsus pfecte diligens animarū decorē. in doloribus et angustijs suis totū se reliq̄t et p cineres maliciarū nostrarū infudit. vt faceret de selaua crū ad lauandū et delendū tantā turpitudinē ac maculam peccatorū imaginis et silitudinis anime nostre. Et quis exp̄mere posset dolores anime christi cōspicientis horrendā turpitudinem macularū nostrarū animarū.

Octaua ratio. Cap. ii.

Secūda ratio est fornicationis. Duos quoq; alios aspectus habebat xps in anima sua. Primus erat ad amorem q̄ animas spōsas suas amabat. secūdus ad multitudinē animarū seu sponsarū suarū quas diligebat. Videns igit̄ christus q̄tum anime pponēbāt creaturaz ip̄i oīuz creatori. ac p h spūales fornicatiōes p̄siderās tantū dolebat: q̄tū eas sicut spōsus amabat. et quot erant anime fornicātes. **Uñ** Hieremie. iij. in psona xpi spōsi eaz inq̄t. tu aut̄ fornicata es cū amatoribus multis. Cōsidera p exemplū si q̄dam rex magnus et totus forma decorus et i oībus donis et gratijs cōpletissim⁹ circūisset mare et aridam p vna sibi acquirēda spōsa. ac reginā nobilissimā p̄stituisset. et illa in oculis suis quēdā ribaldū et leprosum accipet et amaret. et de stercore totā suaz faciem deturparet. et sic diceret spōso suo deosculare me. qz in alia forma me habere non poteris nil eēt dolor illius spōsi. respectu illius doloris xpi ppter maculas sue spōse cūz diabolo fornicātis et turpissimā spōso deo mētis faciem ostendentis.

Nonā ratio ad idē. Capitulu. iii.

Tertia ratio est p̄tritiōis. Duos alios aspectus habuit in mente ihs. Primū ad imaginē peccatorū. secūdū ad multitudinē eorū. Et hoc duplici aspectu in mēte sua tantū dolebat de offensionib⁹ damnandorū: q̄tum erat peccatorū multitudo. Proinde Hieremias Thren. ij. ait. Magna est velut mare contritio tua. Nam magnū est ī quātitate. et multū in guttarū numerositate. Et si vñ⁹ mortalis culpe tāta grauitas ē: quāta erit tūc omniū sīl? Ad q̄libet em̄ mortalem culpā dolor suus habuit respectū singularē. Preterea cum ipse venerit gratie regni repator et culpa mortalis q̄tum in se est totū regnū gratie dele-

at. Hic ē q̄ tñ quodlibet mortale horrere habuit et p eo dolere. q̄tū magnitudo et multitudo peccatorū mortaliū regnū gratie delet. et cum ipse sūm suū esse q̄si totaliter grā videatur nō em̄ pceptus ē naturali ope s̄ diuio spiramine. Hic ē q̄ habuit horrere culpā sicut destruetiā totaliter sui esse. et sue intētiōis in assumptiōe humane nature. Item cū ipse venerit vt solutor oīuz debitorū nostrorū. et vt liberator aūternis penis. Pro vt nos de oībus liberaret p qualibet mortali culpa tñ dolere habuit. q̄ dolorē diuine iusticie exolueret correspōdētē hoc si q̄dem req̄rebat diuine iusticie inflexibilis rectitudo et ip̄ius redēptoris in rōne satisfaciendūz integerrima plenitudo. vt sic nibil remaneret a diuina miscōia ac p hoc vtrāq; honoraret in sua excellentia.

Articulus. iii. p̄mep̄tis. vbi etiam ponūt alie tres rōnes q̄re incomphēbiles fuerūt dolores et pene xpi. Decima ratio ad idē. Cap. i.

Decima ratio est p̄uatiōis. Duos q̄alit̄ aspectus habuit in mēte xps. Primū ad gl̄iam beatorū. secūdū ad durabilitatē eorū. Tñ ergo doluit dñs n̄r ihs xps aspiciēdo omēs q̄ ppter peccatū exules erant a gl̄ia paradisi: q̄tū erat bonū regni gl̄ie quod amittebāt. et q̄tum duratura erat talis ei⁹ p̄uatiō quā incurrebāt. Proinde Ambro. ait. Tristis erat et h ppter p̄mū. et tristis videbāt et h ppter scdm nō p sua passione s̄ p n̄ra dispōsiōe. Inestimabilis amor xpi p̄sidera cūz q̄to affectu ppter nos inimicos suos sibi totis viribus repugnātes sine sua vtilitate tot et tanta tolleranda currebat ad crucē Ideo Luce. xij. ait. Baptismo habeo baptizari. et quomodo coartor vsq; p̄ficiatur.

Undecima ratio. Cap. iij.

Secūda ratio ē obligationis. Alios quoq; duos aspectus habuit xps fili⁹ dei. Primus erat ad supplicia damnatorū. secūdus ad odiū inter deū et peccatores dānādos irreuocabiliter generatū. qz tñ in mēte doluit p eternalit̄ cruciādis. q̄tū erat tormēta q̄bus erat et̄nalit̄ cruciādi et q̄tū erat odiū inf̄ deū et eos et̄nalit̄ generatū. Hic Hieremias. iij. ī psona dñi ait. In tenebrosis collocauit me. ecce p̄mū: q̄si mortuos sempiternos ecce scdm.

Duodecima ratio. Cap. iij.

Tertia ratio ē abbreviationis. Alios i sup duos aspectus habuit in mēte sua xps. Primū ad meritū sue sanctissime passionis. Scdm ad fructū sue sanctissime crud ppter qd tñ in mente sua doluit q̄ non potuit impetū cruciari q̄tum itelligebat se dolēdo

mereri & quantum cognoscebat suum meritum in fructu augmētari. Proinde dolendo p aliquē modum q non potuit eternaliter cruciari meruit apud patrē tanq̄ si fuisset eternaliter cruciatus. Ideo Esa. liij. ipse ait: Vere languores nostros ipse tulit: & dolores nostros ipse portauit: ergo vt acquireret nobis suam gloriā sempiternā in deo. deū cōstituendo p voluntatez & desiderij dilatabat totam vitā suā ad quodā viuere infinitū. & ad toleratiā infinite maiestatis mortis cōmunicādo se totum ad q̄libet p̄dictarū. x̄p̄ij. rationū: & ad obiectū cuiuscūq̄ mortalis culpe vt suo eterno patri p̄fectius satisfacēt cuiuscūq̄ peccatoris: vt nos p̄fectius cum deo pacificaret. & cuiuscūq̄ corone. vt nobis eaz p̄fectius fabricaret. sed & pater suus eternus suam dilatātā & infinitā voluntatē. ac si opere p̄fecisset plenissime acceptauit ad omne id & ad q̄tum volūtas eius dilatabat. In his duodecim rationib⁹ duplicatis p̄dict clarescere potest q̄ pro qualibet rōne crux christi tam inensī doloris fuit: vt p eam apud intellectum humanū multiplicent pene infinitarūz manierē mortis. Tria autē obijci possunt q̄ metālis crux christi nō sic fuit inensī doloris. Primo obijci q̄ christus tam aperte et clare intelligebat q̄libet rōnes ppter quas peccatores in eternū piclitant multa q̄ alia a deo pmissa ppter que mens eius sicut dictum est cruciabat: q̄ non debebat mens illius a paterna voluntate in aliquo discordare. Nam manifestum est q̄ omnes celestes ciues volūtatē diuine in omnib⁹ sunt pformes. & christ⁹ viator: & comprehensor erat: ex quo patet q̄ ampli⁹ q̄ ceteri beati diuine voluntati cōformis esse debebat. Ad quod dicendū q̄ volūtas x̄pi duo habuit obiecta. Primum erat diuinitas dei. scdm erat sensualitas sui fm primū obiectū cōformabat beneplacito dei. attamē pars eius voluntatis q̄ puerbebāt ad sensualitatē illius: tristabatur & gaudebat amplius & minus fm sapientiam suam iuxta pportionē obiectoꝝ & aspectuūz ad quos mens sua puerbebāt. Preterea etia dicit potest q̄ pater etern⁹ hoc volebat. videlicet q̄ filius su⁹ dolorib⁹ repleret atq̄ doleret. quō & q̄tum ipse dolebat de his que in gloriā diuine iusticie vertebāt. Nam in q̄tuz erat homo p doloris patientiā merebat. Nam ipse nō ob aliam causāz carnē nostrā assumpserat. nisi vt debita nostra solueret. merita nobis acquireret. & p̄mia eterne glorie largiret. Secundo autē obijci pōt q̄ h̄mōi christi dolores de quibus dictū exurgant & multiplicent in pena infinitarūz manierē mortis. Sed & christus nisi semel non poterat mori. & de necessitate sequit̄ ppter duodecim duplicatas rōnes p̄dictas

q̄ p̄dicti dolores debebant eum in mōmēto & subito interire. nec maiorem penam q̄ mortē non poterat sustinere. Ad hoc dicendū ē q̄ homo ex dolore mori nō pōt nisi dolor cōmunicetur sensibus corporis: & eius p̄tibus sensitiuis. Sed christus ita realiter p̄dominabat inenarrabilib⁹ dolorib⁹ suis q̄ nō pmittebat eos cōmunicare sensib⁹ sui corpis: nec p̄ti alicui sensitiue. ita q̄ ante tēp⁹ ab eo p̄ordinatū possent illum corpali vita p̄uare. Erat nihilomin⁹ i potētis anime christi x̄tus tanta atq̄ potestas et dominiū liberi arbitrij tenendi omnes suas potētias fixas incōtinua adherētia omnij supradictorū aspectuum & obiectoꝝ: q̄ta requirebat rigor diuine iusticie & rectitudo x̄tutum mentis sue & reatus culpe & malicie nostre. In sup̄ tertio dici pōt q̄ homo ex vario respectu sepe de eadem re letat & tristatur: sicut pater verbij grā de filio cuiusdāz rōnabilis patris sacram religionē intrante. Nam talis pater fm sensualitatē tristat q̄ dilectus fili⁹ suus a se recedat & ab eo taliter separet: attamen virtuose letat. quia videt illum dicatū seruitio dei. Igitur si virtuosus pater ex eadē re dolere potest & gaudere. & sensibus sui corpis et p̄tibus sensitiuis ex diuerso respectu cōmunicare dolorē & gaudiū. Sequit̄. Ergo q̄ ex eadez re homo plus et minus gaudere potest. Q̄to ergo pl⁹ dominus ihs in x̄tutibus sūmis de eadem re poterat vario ex respectu amplius vel minus dolere atq̄ etiam in sūmo gaudere. Unde etiā fm Augl. libro d̄ spiritu & anima ait q̄ anima dupliciter considerat. Uno modo vt anima. & sic habet relationē ad mēbra que viuificat. & hoc christ⁹ patiebat. Alio modo cōsiderat vt spūs. & sic fruebat nec dolebat. Tertio obijci potest vt in x̄po homine p̄cognitio humane salutis quā sequi p̄uidebat ex sua morte et sup̄ne restauratiōe. s. ciuitatē & acceleratio resurrectionis. tertie diei. & acceptatio volūtatē paterne. necnō honor p̄dicandus. in populo charitatis sue debuerūt minuire christi dolores in eius mente. & sic nō tam inensē dolere. Ad q̄ dicendū q̄ omnia ista debuerūt ei augere dolorem cū em̄ hec omnia ex x̄pi dolore debuit x̄ps assumere. & tantū debuit sibi diuina sapiētia i fundere quātū sufficiebat ad supradicta omnia acq̄renda. Preterea si non fuissent de sua morte tales gratie subsecute. nunq̄ voluisset nō solū tm̄ dolorē: s̄ etiā nihil dolorabile sustinere. Proinde q̄to videbat vicini⁹ resurrectionē suā instare. tāto nouit q̄ ppassibilis vte tēpore. & maxie passiōis illate ampliorē oportuit angustia sustinere seu assumē vt possit illoꝝ dolorū a diuina iusticia mēsurā imēsurabile adimplere. Et q̄ sic ex dictis circa p̄ncipiū hui⁹ fmōis

2. 7. 1.

9. 2. 0.

3. 0. 0.

3. 0. 0.

De passione xpi

patet. dolor in amore cōmensurabat: vt q̄tus est amor alicui? tantus sit dolor de illi? offensa. et xps vnione diuina inestimabiliter deū amaret. hoc ipso in q̄tum passibilis erat habuit dolere. ita absq̄ mēsurā amabat. vñ ad intelligendū causā hui? inmensurabilitatis imaginare: si eēt vn? de? infiniti doloris: sicut ē vn? de? infiniti amoris: et ille de? vniret xpo scz psonali vnioe et sibi dolores infunderet cogita q̄tū doleret. Sic aliq̄liter videri p̄t quō dolores xpi inestimabiles extiterūt. Verūtamē circa hoc aduertendū est s̄m Alexan. d. hals in. iij. q. tria fuerunt in dño nro ihu xpo scz corpus aīa et diuinitas. pmo corpus qd fuit passibile simpliciter. Secundo aīa q̄ erat impassibilis simpliciter: tñ erat passibilis s̄m quid. vñ s̄m Bama. aīa impassibilis ex nō corpore inciso ip̄a p̄dolet et cōpatit nō incisa. Tertia diuinitas q̄ erat icōpassibilis et impassibilis. vñ Bama. Diuinitas incōpassibilis ex nō corpore xpi non ē cōpassa. sic sole sup lucēte i ligno si securis icidat lignū incisibilis et impassibilis remanet sol. Insup ē notā dūz qd dīa ē inter pati xpm: et pati nrm. Nam s̄m Ihyia. x. de trinitate. Et pati ex infirmitate: et ē pati ex p̄tate. q̄ em̄ patit et nō p̄t phibere passionē. patit ex infirmitate q̄ aut phibere pōt: patit ex v̄tute. Et Bama. ait. Passus ē vnigenit? de? oēs icurrēz in se passionū nraz infirmitates. s̄ passus ex v̄tute sue nature. sic et v̄tute nature nat? ē nrm autē pati ē ex infirmitate. h̄ Alexā. de hal. Proinde Esa. liij. ait de xpo ihu. Oblat? ē qz ipse voluit. Et ad Eph. v. dī. Tradidit semetipm p nob i oblationem. Itē ppha ait. Volūtarie sacrificabo tibi. atqz illū querentib? se obtulit dicēs ego sum.

Secda pars principalis dñice passionis d humilitate excessiua et pfusione passionis xpi ostēsa ē p q̄tuor causas principales et multiplices rōnes.

Secūda pars principalis circa dñicam passionē p̄templemur incōprehensibilē abyssū humilitatis: qz sūma veritas de se p pphetā subiungit dicēs. Hūiliat? sū nimis. q. dicat excessi in hūilitate. vñ Luc. ix. dī qz in trāsfīgurationē dñi ihu apparuerūt Moyses et Ihesus vñ i maiestate et dicebant excessū eius quē cōpleturus erat i hierim. qz ibi cōplete ostēdit amorem excessiū quē habebat ad nos: ppter quē assūpsit et sustinuit non solū excessiū dolorē et penā sic p̄dictū ē. verū etiā excessiū ignominiaz et pfusionē sicut nūc dicturi sum. Itā qz sūm? de? tali morte dānatus sit abyssus fuit stupendū humilitatis. h̄ em̄ ille excessus et transgressio: de q̄b? hūano generi p hieremiā Thren. iij. dñs ait. Recordare paupertatis et trāsgressi

onis mee. qz eoz memoria stuporē in mēse dilectionis dei erga nos manifeste ingerit mēti. vt merito dicat hūiliat? sū nimis. Tanta q̄ abyssus hūilitatis aliq̄liter cōphendi p̄t. si cōsideremus q̄druplicē causā dñice passionis. Primo causā a q̄. scdo causā d q̄. tertio causā s̄m quā. q̄rto causā ad quā. Prima cā a q̄: ē cā efficiēs. scda cā de q̄: est cā materialis. tertia cā s̄m quā ē cā formalis. q̄rta cā ad quā. ē cā finalis. Cōsiderem? q̄ pmo circa dñicaz passionē causam efficiētē. scdo causā materialē. tertio causā formalē. q̄rto causā finalem. Et iuxta has q̄tuor causas s̄m q̄druplicē intellectū loquit? xps dicens hūiliat? sū nimis. et in q̄libet arti. huius iij. p̄tis p̄t eē thema aliud ad loquēdū d abyssus hūilitatis passionis xpi ihu.

Articul? prim? scde p̄tis in q̄ septē rationib? demonstrat magnitudo obprobrii mortis xpi ex respectu. cause efficiētis.

Primo in q̄ dicit: hūiliatus sum n̄ m̄is ppter causā efficiētē. vt aliq̄liter aut in telligas stupēdā abyssū hūilitatis passionis xpi p̄teplare ei? causā efficiētē q̄ fuit causa sue mortis. et in ea repies stupēdā abyssū obprobrii sissime mortis. et h̄ septēplici respectu seu ex septēplici rōne. Primo rōne religionis. scdo ratione pfectionis. tertio rōne cognitiōis. q̄rto ratione vnionis. q̄nto rōne sollicitudinis. sexto rōne ingratitudinis. septimo rōne familiaris querelationis.

Prima ratio. Capitulu. i.
Primo in q̄ rōne religionis fuit mors xpi abyssus obprobrii sissime hūilitatis. solū em̄ iudaic? p̄ls erat in toto orbe terrarū s̄b cultu vnus dei atqz dei p̄ls appellatus. Magis em̄ vituperiū ē a verū deū colentib? q̄ ab idolat? et infidelib? pati. idō i psona dñi ait ppha. Amici mei et p̄xiimi mei adūsus me appropinquerūt et steterunt. Sit em̄ amici mei scz ppter cultū vni? dei: et p̄xiimi mei: qz ex semine abrae aduersū me appropinquerunt. scz psequēdo et steterunt scz victores p̄tra me. me vñ delictet crudeliter occidendo.

Secda ratio. Capitulu. ii.
Secundo rōne pfectionis. Obprobrii sū ē mala ppeti ab his qui religiosi et status pfecti et sancti estimantur: q̄ a secularibus ab ethnicis et publicanis. phari sei aut religiosioris et pfectionis status estimabant in vniuerso populo dei. et maxime opere illoz mortu? ē christus. Nam Job. xvij. In terrogante eos pylato atqz dicēte quā accusationē afferitis aduersus hominē hunc: respōderunt et dixerunt ei. si nō esset hic malefactor: nō

tibi tradidissimus eū. q̄si dicat. hoc tibi suffice-
re debet q̄ nos q̄ sum? tate auctoritatis et esti-
mationis cum tāta solēnitāte euz tibi tradim?
dignissime morti dammandū tanq̄ reū: vt veri-
ficef qd lamētabiliter *Dee. viij. dñs ait. Ego*
redemi eos et ip̄i p̄ me locuti sunt mēdacia.

Tertia ratio. Cap. iii.

Quarto rōne cognitiōis: eōdem ceteris
parib? ignominios? ē obprobria pati
ab intelligentib? et peritis. q̄ ab igno-
rantib? et indoctis euz reprobatō fide dignior re-
putaf. *christ? autē a doctorib? legis et scribis*
voluit reprobari et cōdemnari vt scz fundaret
fidem passiōis sue in x̄tute fidei. atq; reproba-
ret sapiētia huius mūdi. p̄inde de talibus
doctoribus et scribis ignorātib? sapiētia dei
p̄s ait Turbatī sunt et moti sūt sic ebrius scz tē
poze passiōis ihu xp̄i: et om̄is sapientia eorū
deuorata est scz ab inuidia et seruoze. Sed sic. i
Cor. i. apostol? testaf. q̄ stultū est dei. i. igno-
minia mortis xp̄i: sapiētius ē hominib?. et pau-
lo ante inquit. p̄dā sapiētia sapiētū. et pru-
dentiam prudētū reprobo. p̄ formatā fidē
et mysterium crucis.

Quarta ratio. Cap. iii.

Quarto rōne p̄cordie et vnionis. Igno-
miniosus est q̄dem p̄corditer a toto po-
pulo crucifigi. q̄ si solū a q̄busdam cū
discordia plurimoz cum neq̄cia delinquentis
causa sit et videat ab omnib? manifesta et clara
q̄ nulla possit tergiversatiōe celari vel excusa-
ri et defensari. In xp̄i q̄dem necem p̄senserunt
id ē. cōcurrerūt mares et semie. *Mares q̄dem*
scz iudei et gentiles: et ex vtriusq; maiores et mi-
nores docti atq; ignari religiosi et seculares
p̄mo em̄ fuerūt domestici. id ē. affines vt iu-
das et iudei. vnde Zach. xij. in p̄sona dñi ait.
*his plagatus sū in domo eoz q̄ me dilige-
bāt id ē. q̄ me diligere debebāt. Secūdo fuerūt*
ibi extranei. id ē. gētiles et milites romani. idō
in p̄sona dñi p̄pheta ait. Quoniā alieni insur-
rexerūt aduersū me. et fortes exquisierūt aīam
meā. et non p̄posuerūt deū in p̄spectu suo. Et
iterum ait alibi. Quare fremuerūt gentes et c.

Tertio fuerūt ibi nobiles et magnates. id ē.
Herodes et pylat? vnde p̄s. *Aliterūt reges*
terre et p̄ncipes p̄uenerūt in vñū aduersus do-
minū et aduersus xp̄m eius. Quarto fuerūt
ibi fui et ignobiles. vnde Job. iij. in p̄sona do-
mini ait. Filij stultoz et ignobiliū et in terra pe-
nitus nō p̄ntes nūc autē in eoz canticū ver-
sus sum et fact? sum eis puerbiū. Quinto fu-
erūt ibidē p̄tiffices scribe et pharisei. vñ Job.
ait. xj. Collegerunt p̄tiffices et pharisei p̄silia

aduersus ihm. Sexto ibidē seculares et laici.
vñ *Job. xix. dñ. tolle tolle crucifige eū* *Her-*
ba autē erat turbe et populi minoris. Septi-
mo ibidē fuerūt mulieres sicut patet in accusa-
tibus petz vt p̄t. Mat. xvj. hi oēs corde ore
et ope p̄tra xp̄m maligni cōminati sunt.

Quinta ratio. Cap. v.

Quinto rōne sollicitudinis et importu-
nitatis. q̄n em̄ q̄dā scelest? homo mor-
ti adiudicat. quanto ab oib? maiori
sollicitudine tradit morti: tāto illū extitisse ne-
quioris vite et grauiori scelera p̄petrasse indi-
cium ē ac p̄culosius esse videt mortē ei? differ-
re. *Contemplare igit mens deuota q̄ dñs ih̄s*
x̄ps p̄mo media nocte captus ē. delusus et ver-
berat? impetuoso furoze ad domū anne dedu-
ctus est. et ibi examinat? a ministro impio com-
prehensus et alapa p̄cussus fuit. Secūdo eadez
rabie furibūda ad domū cayphe deductus ē
ibiq; fuit illus. vultu velat? facieq; cōspur-
atq; morti adiudicat? Tertio a domo cay-
phe ad domū pylati eodem impetuoso furoze
crudelit? traxerūt eū vbi fuit accusatus et mul-
tipliciter diffamat? et a pylato diuersimode q̄-
stionatus. Quarto eadē rabie furibunda et
crudelib? modis attractus fuit a domo pylati
ad domū herodis. ibi extitit veste alba indu-
tus atq; ludibzioso habitu velut stult? Qui
to eisdē crudelib? modis ab herode ad pylatū
remissus ē ibi post multas exanimis p̄fictiōes
extitit denudat? et flagellat? et in regali solio de-
risorie p̄stitutus. spinis atrocissime coronat?
et arūdine caput eius p̄cussum. Sexto iā sic
multipliciter cruciat? et coronatus p̄lo ē p̄senta-
tus atq; crucifigi a p̄lo acclamat? et tādē cru-
cifigi p̄ pylatū est iudicat? Septimo tādē
ebrio furoze ad caluarie montē deducētes euz
crucifixerūt et occiderūt. Cōsidera ergo mens
deuota quanta sollicitudine et importunitate
imo quāto impetuoso furoze illū nocte media
capiētes. et hincinde veluti ludibz p̄lā circū-
rotātes. añ matutinū vt eū capent: post matu-
tinū vt eū occiderēt nō dormiētes: vsq; quo il-
lud p̄ficerēt. infatigabiles extiterūt vt vix euz
p̄ diē mediū naturalē viuere passi sūt. Ex q̄b?
euidēs ē q̄ ex ebrio furoze p̄li xp̄s crucifixus
est. Vñ Mat. xxvj. dñ. q̄ p̄ls clamabat cru-
cifigat. Sequitur. Vidēs aut? pylat? q̄ nihil
p̄ficeret scz ad liberandū eum p̄pter furozem
p̄li: lauit man? suas et tradidit eis ihm vt cru-
cifigeret. vñ Prouer. xxvj. Ira nō hz miseri-
cordiam nec erumpens furoz.

Sexta ratio ad idē. Cap. vi.

Sexto rōne ingratitudinis: cū em̄ mul-
tudo populi. cum habentib? cultum

De passione xpi

religionis et peritiaz legis. multa beneficia ab vno suscepit atq; post illa beneficia illi in sumo ingratus reperit. et si iudiciu sit q; populus ille efficiat ingratitudine plenus. non tamen est absq; argumeto impietatis adusus beneficiu. ita q; in eo finaliter repta sit iniquitas talis et tanta. q; ponderanda sit beneficijs ante factis imo q; a viris magne vite sciencie atq; fame prius beneficia iuste debeant obliuioni tradi. Sic contigit benefico christo. Nam antiquit. cu iudaicu populus sibi peculiarē constituisset. ab egypti ergastulo et a fuitute pharaonica liberauit sicco pede p mare rubrum trāsduxit manna celico in deserto annis. xl. paui. legem dedit. et vt tuere eos in columna nubis in die et ignis in nocte illos pcessit. hostes eoz prostrauit. terram optimā eis dedit pphetas eis misit. demūq; ad omniū cōplementū ipse carnē de genere eoz assumens liberator et saluator eozū venit. Deniq; post admirandā eius puerfationem. post p̄dicationis instructionē et illuminatiōem. de monūz expulsionē: leprosoz atq; omniū infirmitatū curationē: post mortuozū suscitationē regni celoz declarationē. atq; sacramentoz institutionē: man. in eū sacrilegas iniecerūt. flagellauerūt. et tandē sicut maximū malefactorē inter latrones in crucis patibulo crucifixerūt suspenderūt et occiderūt. Proinde ppheta in psona dñi lamētabiliter ait. Retribuebāt mihi mala p bonis: sterilitatem ante me mee. Et iterū alibi ait. Posuerūt aduersus me mala p bonis et odium p dilectiōem meā Et iterū alibi idem ait. Qui retribuūt mala p bonis detrahebāt mihi quoniā sequebar bonitatem Et hier. xviij. etiā in psona dñi ait. Nūquid reddidit p bono malū: q; foderūt foueam id ē. pditionē aīe mee. recordare: q; steterim i p̄spectu tuo vt loquerer p eis bonū. et auerte rem indignationē tuā ab eis.

Septima ratio. Caplm. vii.

Sextimo rōne familiaritatis. Grauius enī et ignominiosus est pati a domesticis et ab amicis. q; ab extraneis ignotis et inimicis. Audi qd de xpo pphete dicant et cōsidera. Primo quid de iuda ppheta in psona domini ait. Etenim homo pacis mee in quo speraui q; edebat panes meos magnificauit super me supplantationē. Secūdo de reliquis aplis relinquētib; eū. Esa. lxiij. in psona domini ait. Torcular ego calcavi solus et de gentib; nō ē vir mecu. Et iterū ps. ait. Elongasti scz pmissi ue. o pater eterne a me amici et primuz: et nos meos a miseria. Et iterū Thren. iij. admiranter inquit. Quomodo dispersi sūt lapides sanctuarij. id ē. apostoli et discipuli. Et Job. xix. Noti mei quasi alieni recesserūt a me. Ter

tio generaliter d omnib; in qbus etiā dominus miracula fecit. Dan. ix. dicit. Occidet christus et non erit ei populus. Et iterū ppheta inquit. Cōsiderabam ad dexteram et videbam et non erat qui cognosceret me. nō autē dixit ad sinistram: quia ibi erat beata xgo p peccatorib; orans fm Alexan. de balis super psalteriū exponentem hunc versum.

Articulus. ii. secūde partis d septē alijs rationib; in quib; aperit magnitudo obprobrii mortis christi respectu cause materialis.

Secūdo etiā ait. humiliat sum nimis scz p causā materialē. vt etiā itelligas aliq̄liter stupendā abyssum hūilitatis passiōis xpi. Cōtēplare etiā causā materialē q stupēdo mō aggrauat vituperiū ei. et h̄ maxime ex alia septēplici rōne. Primo rōne nobilitatis nature. scō rōne forme. tertio rōne sapientie. q̄rto rōne gr̄e. q̄nto rōne fame. sexto ratiōe sequele. septimo rōne glorie.

Prima ratio. Caplm. i.

Primo obprobriolissima fuit mors xpi rōne nobilitatis nature. Quia enī homo nobilior ē: t̄to ignominiosior mors sibi illata vitupabilior atq; obprobriosa reputat. sicut p̄z in rege. sic p̄tingit in xpo q; cū eēt magnus i natura factus vilissimus i ignominia. Proinde Apo. ij. Joh. ait. Hec dicit p̄mus et nouissimus q; fuit mortuus et viuit: nouissimus p p̄temptūz abiectiōem et obprobriū hominū voluit christus: q; tantas cōtumelias et terrores i morte sua ab hominib; ppeti voluit vt sicut peccator nephari in medio latronū quasi maior inter eos mori dignatus est: adauget autē abiectiōis ei; vilitatē atq; p̄fusiōis imensitatē altitudo p̄sone et dignitatis sue cum enī eēt filius dei. primus indignitate cuz sit coequalis eterno patri tanto: p̄tūmelia et obprobria q; ptulit ignominiosiora merito extiterūt. quāto dignitas erat in eo maior Si quis ergo p̄fusiōes patit non egre ferat. cū nullus maior nihil maius filio dei. nec abiectiora ppeti possit. Vis audire etiā nobilitatē sue nature. audi Esa. qui. liij. ca. obstupēdo ait. Generatiō nē eius q; enarrabit: q; absclusus est a terra viuentiū. Alit enī generatiōem eius scz eternā q; fm hierony. erat de patre sine m̄re et tpalem qua erat de matre sine patre q; enarrabit. naz eius generatiō eternalis a nullo cōprehēdi pot vnde Eccl. xliij. in fine. Ne laboretis. non enī cōprehēdetis quis videbit eū et enarrabit: et q; magnificabit eū sicut est a p̄ncipio: nobilitas autē et generatiō ei; corp̄alis ac tp̄alis quā scz traxit a yirgine matre sup omnes reges du-

tes et impatores fuit etiā fm carnē. sicut aper/
te ostendit **Matth. j.** vbi pspicaciter iutuenti
apparebit in qdragintaduob⁹ generationibus
geneologie ei⁹ descēdise de. xliij. patriarchis
et. xliij. regib⁹ et. xliij. ducibus fm carnē: sicut
pleni⁹ in qdragesimale d⁹ xpiana religione. ser/
mone. lxi. arti. j. c. j. mōstratū est. Et de obpro/
briosa morte eius **Esa.** ppheta subiūgit dicēs
q abscessus est de terra viuētiuz. scz p tā igno/
miniosa mortē qta est sublimis natura nobili/
tatis eius tam fm diuinitatē q fm hūanitatē
Ex quo patet q xps glia angeloz factus ē lu/
dibriū peccatoz: altus in dignitate infimus in
vilitate. sublimis in glia abiectus i ignominia
Iho ad Phil. ij. apostol⁹ ait. Qui cū in forma
dei esset nō rapinā arbitratus est esse se equalē
deo. sed semetipm exinanīuit formā serui acci/
piens. i. similitudinē hominū factus et habitu
inuentus vt homo: humiliāuit semetipm factus
obediens vsq; ad mortē: mortē autē crucē **Ab-**
rito Bern. ait qto se fecit minorē humilitate.
tanto se ostēdit maiorē bonitate. et quanto fuit
eis vilior tanto est mibi charior.

Secūda ratio. Capitū. ii.

Secundo ratione forme. quāto em res
formosior est: tanto deformitas ei⁹ ma/
gis stupēda atq; deformis apparet. Si/
cut pater in facie homis in qua deformitas ma/
lor ē q in ceteris mēbris corporis. Quāta au/
tem speciositas fuit in christo. ppheta ostēdit
dicens. Speciosus forma p filiis hominū: for/
ma in qd. id est. luce candore et habitu. **Primo**
luce. vnde **Eccl. xliij.** ait. **Q**uā dū illuminans
in excelsis domin⁹. secūdo candore. **Proinde**
dicī **Sapient. vij.** Candor est lucis e.erne. ter/
tio habitu. vnde **Esa. lxiij.** dicī. **I**ste formo/
sus in stola sua gradiēs in multitudine virtutis
sue. Et iterū **Iob xl.** ait. **C**ircūda tibi decorez
et in sublime erigere. Et addit ppheta dicens
Pre filiis hominū. qz scz de pulchritudine ei⁹
acceperūt omnes. cum ipse sit speciei generator
Et dicī **Sapient. xliij. Ubi loquēs de creatu-**
ris sic ait. q si specie delectati deos putauerūt
sciāt quāto his dominatoz eozū speciosior est.
et posset h ppheta dicere speciosus forma pre
angelis dei: quia etiam angelis dei speciosior
est. Sed quia cōmendat christū hominē: ideo
melius inquit i ps. Pre filiis hominū. Signū
quidez pulchritudinis sue etiam sup angelos
est q in eum pspicere desiderant angeli: vt di-
citur. j. **Ps. j. Est em pulcher fm diuinitatez**
et fm humanitatē. Proinde **Can. v. Salomō**
ait. Dilectus meus cādidus et rubicūdus. Cā-
didus qm ad mundiciā humanitatis: et ru-
bicūdus qm ad splendorem diuinitas. Et
cōtra Salomon ait. Caput ei⁹ aurū optimū.

per caput eius diuinitas denotaf: quia caput
christi de⁹. sicut apostol⁹. **j. Cor. xj.** in qd. hāc
duplicē pulchritudinē in transfiguratione mō/
strabat christ⁹. sicut **Matth. xvij.** pater vnde
dicī ibi. Resplēdit facies eius sicut sol. et ve/
stimenta eius facta sunt alba sicut nix. **Per fa-**
ciem diuinitas designatur. Sicut **Ero. xxxij.**
****Moysi domin⁹ ait. Faciem meā videre nō po-****
teris. p vestimēta aut humanitas designatur
qz **Phil. ij. testaf apostol⁹ dicens habitu inuē-**
tus vt homo. Quanta autē fuerit deformitas
eius i passione in psona omniū pphetaz ostē-
dit **Esa. liij. ca. dicens. Non est species ei neq;**
decor. species dicī elegantia et debita mēsurā-
tionem membroz. quā nō habuit christ⁹ i cru-
ce. ppter nimiam membrozū extensionē. vnde
ppha ait. Dinumerauerūt em omnia ossa mea.
Decor dicī cōuenientia coloris et aliozū adia-
centiū: hunc etiā nunc habuit christus in cru-
ce. ppter penam dolorem et ignominia passio-
nis habuit em ceruicē hyssidā p spineam co-
ronam. faciem tumidam et pollutam. ppter la-
chrimas atq; sputa. carnem liuidā. ppter cola-
phos alapas et flagella. vniuersam corpis fa-
bricā cruētatā sāguine. qz vulnerat⁹ est. ppter
iniquitates nostros. Sicut **Esa. j. vbi supra i**
inquit. Et quia christ⁹ ante passionē habebat
aspectum et p̄sentiam maiestatis dignitatis p
speritatis et potestatis et in passione fuerūt ab-
scondita. Ideo **Esa. j. subdit dicens. Et vidī**
mus eum scz nudatuz in cruce et non erat aspe-
ctus. scz magnificus sicut ante. Ecce abscessio
maiestatis: et desiderauim⁹ eum scilicet despe-
ctum a iudeis. et nouissimū viroz. id ē. vilissi-
mū propter gen⁹ mortis. ecce abscondio digni-
tatis: virum dolorū. id est. doloribus plenum
sicut ex p̄cedentibus patet et hoc cōtra p̄speri-
tatem. et scientē infirmitatē scz p experientiam
nō nū speculatiue et hoc p̄tra potestātē. Et tā-
dem **Esa. subdit. Et nos putauim⁹ eum quasi**
leprosum. id est. vilem et abominabilē tanq; le-
prosum. ppter vilitatez aspectus eius atq; de-
formitatem eius. Et iterū ps. xxi. in psona do-
mini ait. Ego autē sum vermis et nō homo. id
est. ita sum vilipensus et conculcatus velut nō
homo sed vt vermis: obprobriū hominū et ab-
iectio plebis. Est em obprobriū quādo aliqd
turpe imputatur homini. vt euz **Iob. xvij. di-**
cebat cōtra christū tu homo cum sis facis teip-
sum deum. et sic h hoc titulo fecerūt eū obpro-
briū hominū. scz peccatoz. Et addit abiectio
plebis scz iudeoz quādo eo abiecto **Barrabā**
petierūt. vñ **Luc. xxiij. dixerūt. Tolle hunc et**
pimitte nobis **Barrabā.**

Tertia ratio. Capitulū. iii.

De passione xpi

Quarto rōne sapientie. quāto em̄ homo sapientior reputat̄: tanto mors obprobriosa ignominiosior est. sed christ⁹ cū esset sapientia de patris non tñ a iustis et ab illuminatis sapiens putabat̄. verū etiā ab ignorantib⁹ et indoctis. Unde Joh. vii. Ministri pontificū iudeorū et phariseorū ad christū capiendū missi redeuntēs interrogati sūt quare non adduxistis istum: responderunt ministri nunq̄ sic locut⁹ est homo sicut: homo hic loq̄tur quasi dicat. admirabilis gratia et efficacia verborū eius mētes nostras stupefecit et miro modo detinuit ne capemus eum. Ex qua quidem responsione videt̄ q̄ ministri vim faciant tam instupēdo et efficacissimo modo loquendi spūs christi q̄ in rebus ab eo dictis. Et in eodem caplo Joh. ait. Ascendit ihs in templum et docebat et mirabant̄ iudei ppter rem insolitam. credebant em̄ eum esse filiū Joseph. et p cōsequens in manuali ope occupatum. Sciebant em̄ eum non fuisse in studio exercitatus. et tamen videbant illum excellentissime docentem leges et pphetarum testimonia pferentes. Ideo admirabant̄ dicētes. Quomodo litteras scit euz non didicerit eas q̄s litteras videmus scire? Tanta em̄ f̄m Chri⁹. erat virtus docētis. vt q̄ dixerāt seducit turbas trāsmutatū mirētur. Respondit eis ihs et dixit. Mea doctrina nō est mea: sed ei⁹ qui me misit. Quasi dicat. Ista doctrina que ē mea approbatiue et subiectiue non est mea p exercitiū humane acq̄sitionis. sed data est mihi a patre. quia fili⁹ dei f̄m naturā diuinā lz habeat eandē scientiā cū christo patre. tamē habet illā ab eo f̄m naturā humanā. habet aliā scientiā creatā nō tamē habet illā acq̄sita. sed ab instanti cōceptionis infusam. Euz igit̄ tanta sapientia p̄fulgeret. tamen scribe et pharisei in vita et in morte diffamauerunt eū. Primo in vita de insipientia naturali. secūdo de insipientia accidētali. tertio de insipientia spūali et diuināli. Primo i sapientia naturali. vnde Joh. x. dicebat. Insanit qd euz auditis. Et iter. Pharē. iij. dixerūt: quoniam i furorē versus est. Secūdo diffamauerūt eū de insipientia accidētali et litterali. Nā euz Joh. vii sicut dictū est dicerēt quō lras scit cum nō didicerit: satis elici p̄t q̄ talis admiratio partim ex suscepiōe. et partim ex despectione atq̄ ex mala interpretatione heresi pcedebat qd apertius ostēdebat Matth. vlt. dicens: q̄ ex hoc scādalifabant̄ in eo. Tertio diffamauerūt euz de insipientia spūali ac diuināli illam hereticā reputātes. sicut Joh. viij. samaritanū eū dicebant scz in diuino cultu hereticū. Secūdo in fine vite eū de sūma stulticia que est vltima infamia et blasphemia cōtra deū illū infamauerūt

et p̄demnauerunt. Unde Matth. xxvj. constitutus coram caypha p̄ncipe sacerdotū iterrogante atq̄ dicente: adiuro te p̄ deum viuū: vt dicas nobis si tu es xps filius dei. Dixitq̄ illi ihs. Tu dixisti. Verū tamen dico vobis amodo videbitis filiū hominis sedentē a dextris virtutis dei et venientē in nubib⁹ celi. Tunc p̄nceps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. Blasphemauit: quid adhuc egem⁹ testib⁹? ecce nūcaudistis blasphemiam: quid vobis videtur? At illi respōdētes dixerūt. reus est mortis. Ex hoc em̄ illū tanq̄ sūme stultum crucis patibulo affixerūt et cōfusione vltima euz occiderunt. vnde Proverb. iij. Salomō in p̄sona domini ait. Stultissimus sum viroz scz estimatiōne istoz: et sapientia hoim non est mecū. non didici sapientiam scz p acq̄sitionē: et noui scientiam sanctorū. Et iterū ppheta ait. Deus tu scis insipientiam meā. id ē. q̄ quasi insipiens patior. nā non īmerito reputat̄ stultus mercator qui p̄o vili relaborat ad mortem: et p̄cium magnū expendit p̄ vilissima merce. Sed tu deus scis insipientiam hanc meā. qz quod stultū est dei sapientius est hoibus. j. Cor. ix.

Quarta ratio ad idē. Cap. iii.

Quarto rōne gratie seu potentie scz miracula opandi. miracula em̄ q̄ fecit deus in mortali carne fide dignū efficacissimū atq̄ sufficientissimū testimoniū p̄hibebat veritatis et humanitatis sue. sicut ip̄e Joh. v. testat̄ dicens. Opa que dedit mihi pater vt faciam ip̄a testimoniū p̄hibent de me. scz q̄ sim deus et homo De miraculis. Cōsidera ergo d̄ xpi miraculis tria. Primo sufficientiā. sc̄o p̄centiā. tertio potentiā.

Primo nota miraculorum christi sufficientiam.

Primo p̄sidera sufficientiā miraculorū nam fuerūt sue diuinitatis testimoniū sufficientiē et fide dignū: et hoc maxime ppter tria. Primo ppter speciē operū. secūdo ppter modū. tertio ppter documentū. Primo vero ppter speciē operū: qz trāscendebāt omnē p̄tatez create nature. ppterea non poterāt fieri nisi diuina virtute. vñ Joh. ix. ccc⁹ ait. A seculo nō ē auditū: qz aperuit aliq̄s oculos ceci nati. nisi hic esset a deo: non poterat facere quicq̄. Secūdo ppter modū: qz p̄pria virtute miracula fecit. vñ Luc. vi. 8. Virtus de illo exibat et sanabat om̄es. Et sup illō Mat. viij. et cū ciebat spūs x̄bo et male habentes curabat. Chrys. ait. Intēde q̄tā multitudinē curatam mōstrāt euāgeliste. vñ quicq̄ curatū nō enarrātes: s̄ vno v̄bo pelag⁹ ineffabile miraculorū in ducētes. vt ex h̄ ostendēt q̄ habebat deo p̄ri

coequalē virtutem. Iuxta illud Joh. v. Quicquid pater facit: vix et filius fecit. Tertio pp̄ documentū. id ē. pp̄ter doctrinā quā se deum et dei filiū asserbat. quē nisi vera fuisset nequē ei diuina virtus asstisset in miraculorū patratiōe. et hec est oīū ratio fortior. nā impossibile est tam scelesti mēdatio quātum eēt istud si non foret verū. ip̄m deū ferre testimoniū p̄ opa infante virtutis quā sunt miracula vera.

Secūdo nota miraculorū condecētia et quare miracula fiunt.

Secundo cōsidera in miraculis christi cōdecētia. Condecēs enī fuit christo talia miracula facē. Propter duo enī concedit diuinit̄ hominī miracula facē. Primo ad p̄firmandā doctrinā veram. nāz quē fidei sunt humanarū rōnez excedunt: et non possunt de facili simplicib⁹ ratione p̄bāri. Oportet ergo vt p̄bent per opa virtutis dei: vt dum aliquis facit opera quē solus de⁹ facere potest quē sunt miracula credunt a deo p̄cedere quē dicunt: quē admodum litterē sigillate regis sigillo ex volūtate regis manare credunt. Proinde xps miracula fecit quā fuerunt quasi sigilla dei in quibus se deum esse p̄bavit. Et aliquo modo diminuunt fidei meritum in quibus p̄ hec auditoris demonstrat duriciā tamē melius ē eis quā p̄ miracula cōuertant quā quā sine eis i infidelitate sua p̄maneat. Ideo. j. Cor. xj. dicūt Signa infidelibus data sunt. scz vt cōuertant ad fidem. Secūdo autē fiunt miracula ad ostēdendū in homīe dei dei potentiaz. vt scz dum homo facit opera soli deo possibilia credat deus p̄ gratiam habitare in eo. vñ dicūt ad Gal. iij. Qui tribuit nobis spiritū et opatur in nobis virtutes. Vtrūq; autē circa ip̄m erat manifestandum scilicet quā p̄ grām deus esset in eo nō quidez adoptionis sed p̄sonalis vnionis et quā eius sup̄naturalis doctrina et p̄fectiōis p̄silia a deo esse demonstrarent.

Tertio nota miraculorum christi potentiam.

Tertio cōsidera in miraculis christi potentia. nam miracula fecit. Primo in angelicis spiritibus. secūdo in corporib⁹ celestib⁹. tertio in hominib⁹. quarto in creaturis irrationabilib⁹. Primo in quibus in angelicis spiritibus. quia enī effectus redēptionis christi atq; doctrinē sue erat nos erigere a diabolica potestate. et angelis gl̄ie sociare. Ideo voluit demones a corporibus humanis sue potestatis imperio euellere et expellere iuxta illud Joh. xij. Nunc p̄nceps hui⁹ mundi eiicietur foras. et factos angelos deuotis facere apparere. Iuxta illud Collocē. j. p̄sificās p̄sāguinē cru-

cis eius quē in celis et in terris sunt. Secūdo in corporib⁹ celestib⁹ decuit p̄ ip̄m miracula fieri mutatio enī corporū istorū inferiorū multū causis p̄tingere potest. Sed cursus celestis solus deus mutare potest. Ideo ad suam humanitatem p̄bandam maxime p̄ueniens fuit in eis miracula opari. Et hoc ē quā dionysius dicit ad Policarpū. cognoscere optet nō aliter aliqui posse pueri aliqd celestis ordinationis et motus: nisi ad hoc causam habet motore qui fecit omnia et mutat ip̄m suū sermonē. Tunc enī maxime p̄ueniens fuit eius diuinitatis potentiam habere testimoniū a celesti natura. quādo ei⁹ infirmitas monstrabat in terra. quādem erat dum paruulus erat vagiens in p̄sep̄io. Sz maxime quādo mortuus fuit in crucis patibulo. Proinde vtroq; tēpore ip̄s despectu in terris astra p̄hibent testimoniū in celis. Tertio in hominib⁹ fecit miracula: cecos illuminauit. surdos fecit audire. et mutos fecit loqui: sanauit lunaticos. liberauit claudos. mundauit leprosos. curauit ydropicos. solidauit paliticos. expulit febres. eleuauit curuos. extendit contractos. purgauit sāguisluos. et mortuos suscitauit. Proinde Matth. vj. dicūt quā quē ip̄s troibat aut in vicis aut in villas aut in ciuitates et plateis ponebat infirmos et deprecabantur euz. vt vel simbrā vestimenti eius tangerent. et quā quot eum tangebant salui fiebant. Quarto fecit miracula in creaturis irrationabilibus. Primo in piscib⁹ scz in copiosa captura eorū. sicut legit Luc. v. et Joh. vli. capitalis. Et i pisce quē cepit p̄petr⁹ in cui⁹ ore staterē repperit. Scō in plātis euz ad verbū eius ficulnea oruit. Matth. xxi. Tertio i acre et in aq. nam vt legit Matth. viij. Impauit ventis et mari et facta ē tranquillitas magna. Quarto etiam tpe passionis ei⁹ scissū est velū tēpli ad ostēdendū reuerationē legis. apta sūt monumenta. vt mystice denotet quā p̄ ei⁹ mortē daret mortuis vitam. terra mota est et lapides scissi: vt denotet quā lapidea hominū corda p̄ ei⁹ passionē deberēt scindi: et quā iste mūdus debet ad bonū passiōis ip̄s morientis virtute moueri. Ex his patet christi gratia et potestas miraculosa opādi: quē q̄ro apparuit maior: tanta obprobriosa mors crucis christi fuit ei ad maiorem p̄fusionē: et quodam modo ad negationem quā p̄dicta miracula non fuerunt vera. Ideo Matth. viij. dicebat. Alios saluos fecit. seip̄m autē non potest saluū facere. Hec siquidez quē de christi miraculis dicta sūt poterit discretus predicator suo modo abbreviari. licz pro dignitate domini nostri iesu christi lacius dicta sunt. et sic i similibus obseruandū est.

De passionē xp̄i

Quintaratio. Cap. v.

Quinto rōne fame. quāto em̄ famosior ē. tāto mors ei⁹ magis obprobriosa infamis atq; obprobriosior ē atq; ignominiosior reputat. Quāta autē fama diffusa fuerat d̄ xp̄o an passionē suā: tū ex multitudine miraculorū tū ex efficaci doctrina eloquiorū suorū: tum ex admiranda puerfatōe vt ex euāgelistis p̄t̄. M̄a Luc. iij. cū a magnis febrib⁹ sanasset symonis locutū facta die egressus ih̄s ibat. i. desertū locū et turbare q̄rebāt eū et detinebāt illū ne discederet ab eis. Joh. q̄. iij. samaritanitam p̄pter samaritane vba. q̄ p̄pter smones ei⁹ crediderūt ei. Ex hac etiā fama secute sūt ihm̄ turbe. i. q̄nq; milia viroz ex ceptis puulis et mulieribus. vñ M̄atth. x. M̄ar. vj. Luc. ix. et Joh. vj. quos siq̄dē pascens ex q̄nq; panibus ordeaceis et duobus piscib⁹ fama ei⁹ magis creuit. Dilatata est etiā fama cū paussset quasi quatuoꝝ mib⁹ milia hoīz ex septē panib⁹ triticeis et ex piscibus paucis. vt dicūt M̄ar. viij. et M̄at. xv. In sup̄ in resurrectione filij vidue extra portā ciuitatis naym existentib⁹ turbis fama ei⁹ circūquaq; diuulgabat dicēte populo p̄pheta magnus surrexit in nobis. In resurrectione q̄ Lazari quadriduani turba etiā multa assistebat: illud irrefragabile miraculū cōsiderantes. In resurrectione etiā filie archisynagogi electa turba et intrāte ih̄u domū ad imperiū ei⁹ resurrexit puella et exiit fama hec in vniuersam terrā illā. vt d̄ M̄at. ix. Et sic de multis alijs opibus xp̄i de q̄bus totū euāgeliz refertū est fama eius mirabiliter creuit. q̄ sicut dictū ē q̄to fuerat maior: tāto ignominiosior extitit mors illius in patibulo crucis.

Sextaratio. Cap. vi.

Sexto rōne sequele. nō tm̄ discipuli ei⁹ sequebant ip̄m. verū etiam turbe multe. Quidaz vt doctore satagētes ex eius radiosa doctrina illuminari. q̄dam vt pastorem curantes eius vestigia imitari. q̄daz vt medentē optantes d̄ suis infirmitatib⁹ liberari. Alij vt viderēt ei⁹ miraculorū nobilitatē. alij vt mysteria intelligerēt. alij vt p̄digia viderēt. varijs ex causis turbe multe sequebant euz. S; q̄to maior fuit ei sequela p̄loꝝ. tanto etiam cuz ab omnib⁹ suis discipulis derelictus est patibulo crucis affixus est maior fuit ignominia. dereliquerūt eum turbe. imo p̄tra eum insurrexerūt vnde in p̄sona dñi in admirationē prumpens ait p̄pheta dicēs. Domine quid multiplicati sunt q̄ tribulant me. multi insurgūt aduersum me. Multi dicūt anime mee. nō est salus ip̄i i deo eius. q̄si i desperationē p̄cipitare cōnātes. Et alibi idem ait. Multiplicati sunt sup̄ capil-

los capitis mei: qui oderūt me gratis. Capilli siq̄dem capiti inherētes discipuli xp̄i erant. s; q̄ christū oderūt gratis. id ē. sine causa. fuerūt turbe q̄bus secute fuerūt illū. Ih̄s q̄ capillis decaluatus est xp̄s i orto et in monte caluarie: q̄n et ibi oēs discipuli eius aufugerūt. De quo deridebāt etiā illū iudei. q̄ cernebāt eū ab obibus etiā a suis derelictū. In cui⁹ mysteriū legitur. iij. Reg. ij. q̄ cū ascenderet h̄elyse⁹ in bethel pueri parui egressi d̄ ciuitate illudebāt ei dicētes. Ascēde calue ascēde calue. h̄elyseus siq̄dē xp̄s est. Pueri parui sensu puuli: s; malicia et impietate magni extiterūt iudei q̄ Luce xxiij. illudētes ei dicebāt. Si tu es rex iudeoꝝ saluū tefac: et filia multa sicut p̄dictū ē d̄ aplis ei⁹ et discipulis in p̄p̄a. xxi. ps. in p̄sona dñi ait. Dispsa sūt oīa ossa mea. i. apli. q̄ tanq̄ ossa erāt alijs fortiores et firmiores et tñ ruerūt s; m̄ q̄ Joh. xvj. p̄dixerat eis dicēs. ecce veni hora et iam nūc venit vt dispgamini vnusq̄sq; in p̄p̄ia: et me solū relinquatis. Sex autē causas q̄re discipuli tpe passionis relinquūt xp̄m p̄pheta subdit. Prima causa fuit anichilatio diuine doctrine. Ideo subdit. Factū est cor meū id ē. doctrina mea sicut cera liq̄scēs. i. euanuit ad passionis calozē et ignē. et h̄ in medio vētris mei. i. in infirmiorib⁹ et etiā molliorib⁹ mēbris meis. Dicūt em̄ doctrina xp̄i cor eius maxime p̄pter tria. Primo q̄ tenere illā amat. Juxta vulgare q̄ dicim⁹ iste est cor illi⁹. i. ab illo diligunt multū. Vñ M̄ar. j. ait ih̄s. Eam⁹ vicos p̄rimos et ciuitates vt ibi p̄dicem. ad h̄ em̄ venit: ecce q̄tum dilexit doctrinā suam: q̄ p̄p̄t eā disseminandā in mundo venit. Secūdo q̄ cor xp̄i denominat q̄ corp̄is xp̄i qd̄ est ecclia p̄ illā viuificat. ideo M̄atth. iij. domin⁹ ait. Non i solo pane viuit homo: s; in omni verbo qd̄ p̄cedit de ore dei. Tercio q̄ de corde suo p̄cedebat doctrina xp̄iana. vnde M̄atth. xij. ip̄e ait. Non⁹ homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Scda causa fuit cessatio miraculorū. De qua p̄pheta subdit. Aruit tanq̄ testā virtutis mea: nā arida visa fuit in passione virtus et potentia xp̄i qua ante passionē miracula faciebat. vñ in Can. Baruch. ibi scz in cruce abscōdita est fortitudo ei⁹. Ratio dicit p̄dita: sed sic infra in. iij. p̄te. et. iij. fructu apparebit. Tercia causa fuit silentiū xp̄i q̄ tunc nō loquebat. vñ subdit. Et lingua mea adhesit faucib⁹ meis. id ē. nihil loquebar. vñ Esa. liij. Coram tōden te se obmutescet. Et M̄atth. xxvj. c. et non respondit ei ad vllū verbū: ita vt miraret p̄ylatus. Quarta causa extitit mors xp̄i et desperatio de resurrectione illi⁹. vnde ait Et in puluerē mortis deduxisti me. o pater. s; m̄ opinionē iudeoꝝ. ps. Estimatus sum cum descēdentibus

in lacu. id ē. irrevocabiliter in inferni. Quinta causa fuit iudeorū detractio. Et de hoc subdit Circūdederūt me canes multi. i. iudei oblatrātes et mordētes p detractioē tanq canes. Sexta causa fuit pūctus malorū. ideo subdit. Cōsiliū malignātū. id ē. crucifigentū obsedit me pūctis usq ad mortē meā. Ecce qre euz apli sui dereliquunt. ideo de h stupens hieremias Thren. iij. admirāter ait. Quō dispersi sūt lapides sanctuarij. i. discipuli xpi.

Septima ratio. Caplm. vii.

Sextimo rōne glie. Quāto em hō i maiori glia fulget et exaltat. tanto depreffus ignominiosissima morte magis cōfundit. et glia in ignominia vertit. Itaz post i mentos honores statim psteri ad infimas ignominias violēt et p fufibili esse solet. cū qra at glia suscept fuit i hierlm i die palmarū ostēdit Joh. xij. dices. Turba aut multa q puenērat ad diē festū cū audisset: qz venīt ihs hierosolimā: acceperūt ramos palmarū et pcesserūt obuiā ei et clamabāt dicētes. Osanna bndict q venit i noie dñi rex isrl. Et dñs. xxj. iteruz dñs. plurima turba strauerūt vestimenta sua in via. Alij aut cedebāt ramos de arborib et sternebant in via. Et sequit. Luz intrasset ihs hierosolimā. cōmota est vniuersa ciuitas dicens. scz admiratione magna. Quis est h cui scz tanta seqla et gloria adhibet?

Q adplex honor exhibit? chri sto in die palmarū tpe passionis i ignominia versus est.

Huiusmodi adplexus est in qtuor eū honorauerūt. sicut ex pcedentib pty. Primo in psonis. secūdo in vbis laudis. tertio in opibus virtut. qarto in reb suis. Primo honorauerunt eum in psonis pprijs. quia ei psonaliter obuiā pcesserunt et in hieru salē deduxerūt sed multo ampli multiplicata ē ignominia. qz idem popul in eodē loco. eidē diebus. postea eum crucifixit. atq de eadē ciuitate nō equitādo s crucem portādo ptumeliose eiecit. Nec qdez sufficit vna ignominia p vno honore. sed ampli ad diderūt: quia cū vili pōcio venūdantes tanq latro ab eis capitur: rei Barrabas latro pessimus antefert. Secūdo verbis laudis laudauerūt et honorauerūt eum dicētes eum saluatore dñi regem. Saluatorem qdem cum clamabant. Osanna. id ē. obsecro salua nos deūq cum clamabāt dicentes Benedictus q venit in nomie dñi. id ē. habēs rem et nomē veri dei. Regē etiā eū dicebāt euz clamabāt rex israhel q venis verus rex isrl. S3 multo ampli multiplicata ē ignominia ei. Itā q dixerunt. Osanna: postea clamabāt dñs.

xxvij. Sanguis ei sup nos et sup filios nros Qui vō dixerūt. Benedict qui venit i nomie dñi. id ē. tanq habēs rem et nomen veri dei postea clamauerūt Luc. xxij. Crucifige crucifige eum. Qui pñs dixerūt rex israhel. postea aserebant Joh. xix. Non habem regem nisi cesarem. Insup ignominia sup gloriā addiderūt insultationib. irrisiōib. improprie in euz irruentes et dicētes. pphetisa. Ave rex iudeorū. si tu es christus descēde de cruce et multa similia. Tertio glorificauerūt et honorauerunt eum opibus vtuosis. quia scindentes ramos palmarū et oliuarū flores et folia psternebāt in via. p que fm Grego. designant opera vtuosa. Sed q dissimilis est ignominia subsecuta: q dissimiles sunt rami et crux. flores et spine. folia et clauī. palme et virge. Non h quidem satis fuit. nisi vltra gloriā multo amplius ignominia multiplicet: qz vltra hoc psputus est: colaphisat est. Quarto glorificabāt eū cū rebus suis: quia vestimēta sua psternebant in via. se cū reuerētia exuentes: et illa xpi aselli pedibus submittētes. S3 vide qta est ptumelia subsecuta. imo abundāt multiplicata. nā cū tūc psternebāt vestimenta aliena nunc auferebāt sua: et fors mittebat sup ea nec dimissa ē illi nisi vnica tunica rubea: videlicet caro sua mūdi ssima suo pōiosissimo sanguine rubricata et vulnerib lacerata Insup et ab ista fuit ala sua fictissima ipo cruciatu eiecta: nec insup sufficit eis xpm nudare vestib suis. Insup et ipm deriserūt vestib alienis: nunc clamide coccinea. nūc purpurea. nūc vō veste alba. nūc velabāt oculos. nūc pcutiūt pugnis: nūc autē alapis: nūc polluiūt spūis: et sic nihil deficiat ad multiplicationē ignominiosū dedecoris p glia suscepti honoris. p oib supradictis. Esa. liij. ait. Ecce itelliget seru me et exaltabit et eleuabit et sublimis erit valde. sic obstupuerūt sup euz multi sic i glia erit inf viros aspectus eius.

Articulus. iii. secūde partis vbi p septem alias rationes ostēdit magnitudo obprobrij mortis xpi iesu scdm causam formalem.

Tertio insup ait: humiliatus sū nimis: ppter causam formalem. Ad intelligēdum insup stupendā abyssum humilitatis passionis ihu christi contemlemur mortis eius causam formale. et apparet etiam abyssus humilitatis et vilitat ex septēplici alia ratione. Primo ppter derisionē. secūdo ppter afflictionē et flagellationē. tertio ppter coronationē. quarto ppter nudationē. qnto ppter crucifixionem. sexto ppter blasphemationē. septimo ppter pusionem.

De passionexpi

Prima ratio. Capitulum. I.

Primo propter derisionem. unde quanto est persona sublimior in septem gradibus seu dignitatibus. de quibus dictum est in articulo. proce-
denti in natura. et forma in gratia. in sapientia. in fama. in secula et in gloria: tanta derisio sibi facta vi-
tupabilior est. Sed Christus sicut supra dictum est ha-
buit omnia predicta super omnes creaturas alias: quare derisiones ei graviores fuerunt quam posset hu-
mana lingua enarrare: aut mens aliqua cogi-
tare. Expugnare anima deuota et considera quod il-
le qui est summa reuerentia angelorum. propter nos fa-
ctus est ludibrium impiorum. et quasi per la derisionis
eorum. quod de ipso in mutuo colludebant mittentes ad
alterutrum confusionem repletum. Nam annas misit
illum ad caypham. cayphas ad pylatum. pyla-
tus ad herodem. et herodes remisit eum pylato:
et semper in supradictis locis atque in eorum itineribus
derisus est. unde propheta in persona domini ait. Omnes
videntes me deriserunt me. Atque de triplici de-
risione immediate subiungit. Prima fuit verbo-
rum. secunda signorum. tertia sermonum yronicorum.
Prima fuit verborum. unde dicit. Locuti sunt la-
liis. id est. considera. scilicet falsa imponendo. et falsa
permittendo. unde Mattheus. xxvij. dicebant Alios
saluos fecit seipsum non potuit saluum facere: ecce fal-
sa impositio. Si rex israel es de cende de cruce
et credimus: ecce falsa promissio. Ad exponens
Ambrosius ait. O stulte et cece grex sacerdotum. num
quid impossibile est ei de puo ligni stipite descen-
dere qui descendit de alta celorum sublimitate:
numquid tua vincula possent illum tenere quem celi
non possunt capere. non venit inquit ut se liberaret
quod seruitute non erat. sed ut nos de seruitute re-
dimeret. Secunda derisio fuit signorum. unde per se sub-
dit. Et mouerunt caput. Unde Mattheus. xxvij.
Proterereuntes autem blasphemabant eum mouen-
tes capita sua dicentes. vach qui destruis templum
dei. et in triduo reedificas illud. Tertia derisio
fuit sermonum yronicorum qui sunt quasi bona ipsope-
rabantur. Et de hac propheta subdit Sperauit. scilicet Christus
in domino videlicet deo patre. eripiat eum scilicet de manibus
nostris saluum faciat eum. scilicet resuscitando illum quem vult
eum ut ipse dicit. Et iterum Mattheus. vbi dicit. Confidit in
deum liberet eum nunc si vult. dicit enim quem filius dei
sum. huiusmodi derisio figurata est Genesim. ix. in derisi-
one noe. Noe siquidem Christus est vinea iudei: inebria-
tio passio. obdormitio mors. denudatio huius/
nitatio ostensio. Sem et iaphet duo populi iudei
scilicet et gentiles: vestimentum est sacramentum: ma-
ledictio Cham inde perditio. eius irrisio iudeo-
rum derisio fuit. unde Luce. xxij. et Mattheus. xxvij.
de quo coram Anna et Caypha velauerunt faciem
eius: et colaphis eum ceciderunt. alij autem plin-
gas in faciem eius dederunt dicentes. Prophetisa nobis
apud quem quis est qui te percussit. In quo diligenter

tria aduerte. Primo quod velant oculi eius propter
peccatum quod in visu commisit eum. Secundo quod cala-
phis ceciderunt eum propter peccatum gula. in quo
eum offendit. De his duobus propheta in persona
domini ait. Confortati sunt qui persecuti inimici mei
iniuste. quem non rapui tunc exsoluebam. Tercio
quoque palmas in faciem eius dederunt scilicet
dicentes tanquam diuinatori: prophetisa nobis Christus
quis est qui te percussit.

Secunda ratio. Capitulum. II.

Secundo propter flagellationem seu afflictio-
nem. Quanto enim quis est sublimior in se-
ptem gradibus ante dictis. tanto flagella-
tio et afflictio sibi illata obprobrior est: dictum
est enim supra quod illas habuit in sublimi. Sed au-
di afflictiones omnium membrorum corporis sui. Nam pe-
des eius discalciati et nudi cum per totam partem noctis
et per magnam partem diei huc et illuc ab eis furore
ebullio duceret pie credendum est quod sepius eum in lapi-
des impungebant. et fundebant per viam sanguinem
sacrum vitalia membra ac respirantia sicut cor et pe-
ctus percussit. et filia dira fuerunt afflictio intimo-
rum et multorum suspiriorum et gemituum assumptione.
crura costae et corporis latera atque dorsum et vniuersa
liter alia membra in dura flagellatione afflictio fue-
runt in qua superficies carnis sue tenet et delicate sunt
crudeliter lacerata et sanguine cruciata. et brachia
ultra humeros dure fuerunt ligata atque stricta et hinc
inde ante et retro contumeliose retorta. tam longo tempore
in domo Anne cayphe pylati et herodis: ab om-
nibus enim predictis locis ligatus deducitur fuit. hume-
ri eius afflictio fuerunt duro onere crucis. et tunc ma-
xime credo collum afflictum fuisse chamo et eo pos-
to: per quem ad maiorem contumeliam traheret os quo
afflictus fuit tam fetido osculo perditionis fellis et
aceri amaro potu. nares afflictio fuerunt horribi-
li fetore sputorum abominabilium iudeorum. et fetore
cadauerum mortuorum. quod in loco caluarie in cruce
appensus est: et facies illa in qua angeli desidera-
bant prospicere deturpata fuit impiorum sputis.
genae quoque afflicte fuerunt et tumefacte ex sanguine
atque liuore consperso. ex percussione faciei: tum-
etiam ex corona spinea per quam sanguis per eam faciem
defluebat: oculi etiam fuerunt afflictio per fusi atque
velati. fletu reliqui et in aspectu terribili inimico-
rum suorum ignem furoris et iracundie spirantium mira-
biliter cruciati. necnon quod videbat inter et disci-
pulum quem diligebat inter flentes et cruciatus: au-
res eius replete fuerunt obprobriis. vertex capiti
afflictus fuit durissimis spinis scilicet percussio arun-
dinis. maxime flagellatus in capite tanquam super
in facie tanquam ribaldus. in collo tanquam stultus. Pro-
inde propheta ait in persona domini. Fui flagella-
tus tota die: castigatio mea in matutinis. Et
Esaia. l. Corpe meum dedi percussoribus. et genas me-
as vellentibus. Sicut enim vni membrum patitur

cauteriū ad vltērius curationē. nam brachiu
minuit ad corporis sanationē. Sic etiam chri
stus vulneratus est ppter iniquitatū nostrarū
sanationē. vnde Esa. liij. dicif. *Vulnerat⁹ est*
ppter iniquitates nostras: attritus est ppter sce
lera nra. disciplina pacis nre sup eum. ⁊ liuore
eius sanati sumus. omnes nos quasi oues erra
uimus. Unusquisq; in viam suam declinauit.
et dñs posuit in eo iniquitates omniū nostrū. id
est penā satisfactiūā p oibus peccatis nris. vñ
de Leui. xvj. mystice est christus designatus
per hyrcū in desertū peccata ppli. deferētē. hec
omnia q̄to facta fuerūt de homini sublimiori ma
xime in septeꝝ gratijs de quibus dictū est: tan
to maioris obprobrij extiterūt.

Tertiaratio. Caplin. m.

Tertio ppter coronationē quasi rex ef
fet stultorū ⁊ iniquorū. Sicut enī dicif
Matth. xxvj. *Pyllatus sciens q̄ pro*
pter inuidiā tradidissent illū: voluit eum pluri
es liberare: qd̄ quidē diuersis modis tempta
uit. Primo allegatōe sue innocētie dicēs *Ego*
nullā causam mortis inuenio in eo. Vidēs autē
q̄ hec causa iudeos ad iram amplius puocal
set: accepit scdā liberatiōis viam. s. mutatio
nem fori. transmittēdo eum ad herodem tanq̄
galileū ⁊ sibi ppria dominatiōe subiectū cre
dens q̄ herodes non iudicaret. s. liberaret sub
ditum suum. cūq; nec sic p̄fecisset: tertiā com
pulsus est inuenire viam. s. satiare iudeorū im
pietatem cōtumelijs ⁊ supplicijs sup dñm irro
gatis. vt sic obprobrij eius saturati: mortem
eius amplius non sitirent vnde credendū est:
q̄ q̄to vilius ⁊ cōtumeliosius potuit iesus co
ram impiorū oculis plentare disposuit. s. nuda
tum pprijs vestibus cruentatū ⁊ liuidū flagel
lorum ictibus. sola purpura in derisionē ami
ctum. spinis coronatū. vultū velatū. sputis de
turpatū. genis ⁊ tota facie ⁊ ictibus alaparū
tumidū. ⁊ sic in cōspectu ppli apparuit vilissime
derisus ⁊ vitupatus. Et q; allegauerūt q̄ dice
bat se dei filiū. pducens eum sic viliter coram
p̄lo. portabat spineā coronā ⁊ purpureū vesti
mentū in derisionē iesu dicit ecce homo. Qua
si dicat. iste non habet diuinitatis insignia: sed
ipm esse hoīem despectū. ⁊ vilificatū atq; dolo
ribus plenū. in vestris oculis manifestant illa
ludubria. Nec ppter hoc satiatus est diaboli
cus furor: illoꝝ hominū impiorū. sed magis in
sanientes clamabāt dicentes. tolle tolle crucifi
ge eum. Cūq; in fine ⁊ in scdā allegatiōe dicit
pyllatus: ecce rex vester. vere. platū est hoc ver
bum: nam omniū obprobrijorū ⁊ omniū despe
ctuum ⁊ abhominatiōū vite p̄sentis portauit
coronā. ⁊ merito dici potuit rex obprobrijorū ⁊

vituperiorū omniū eius vite. Nunc egredimī
ni ergo filie syon: ⁊ videte regē Salomonē in
dyademate qua coronauit eum mater sua. s. sy
nagoga. Expergiscere o aīa mea ⁊ audi Bern
qui in quodā sermone ait. Caput angelicis tre
mebundū spiritibus densitate spinarū pungit
facies pulchra p̄e filijs hominū: sputis iudeo
rum deturpat: oculi lucidiores solē: caligant
in morte: aures quē audiūt angelicos cantus:
audiūt peccatorū insultus. Os quod docet an
gelos: felle ⁊ aceto potat. pedes quorū scabellū
adorat: cruci clauo affigit. Manus quē for
mauerūt celos: sunt in cruce extense ⁊ clauis af
fixe. Corpus cedit: ⁊ latus lancea p̄forat. Et
quid plura nō remansit in eo nisi lingua: vt p
peccatoribus exoraret: ⁊ matrē suā dilecto di
scipulo cōmendaret.

Quartaratio. Caplin. mii.

Quarto ppter nuditatē. Nam in cruce
totaliter nudus crucifixus est. Vnde
Amb. *Auctor humane salutis sic nu*
dus fuit in patibulo crucis. sicut nudus extitit
de vtero marie virginis. Qd̄ erat videre cor
pus iuuenis tam speciosi in tanta deformitate
mutatū ⁊ alienatū. ita vt Esa. liij. dicat. Nō est
ei species neq; decor. Abdie vnico. c. Stupefa
ctus de aspectu tante deformitatis ait. Cōtem
ptibilis tū es valde. Et Amos. viij. in p̄sona
dei patris ait. In die illa occidet sol in meridie
et tenebescere faciā terrā. i. carnē sanctissimā
dñi nostri iesu christi. qui de terra erat i die lu
minis. Vide ergo quanta ignominia fuit filiū
dei cum septem dignitatibus p̄dictis videre in
cruce ita nudatū corā omni p̄lo ad obprobrij
cōplementū. q̄ etiā ad operiēda pudenda abs
q; velamine aliquo esset. q̄ nec cui q̄ scelerato
lex negare solet. Vnde Job. i. in p̄sona dñi ait
Nudus egressus sum de vtero matris mee: et
nudus reuertar illuc vñ ps. inquit. Diuiserūt
sibi vestimēta mea ⁊ super vestem meam mise
runt sortem. Vnde Amb. in quodā sermōe ait
Auctor pietatis in cruce pendens. testamentū
p̄didit singulis opera pietatis distribuēs. apo
stolis p̄secutionē. iudeis corpus. patri spiritū
matri paranymp̄hū. latroni paradyssū. pecca
toribus infernū. ⁊ christianis penitētibus cru
cem: hec ille. Ecce q̄ ppter nos oibus se spolia
uit. vt nos ditaret.

Quintaratio. Caplin. v.

Quinto ppter crucifixionē. Quāto enī
homo sublimior est i statu tanto igno
miniosa mors eius vituperabilior est.
Cōsidera ergo sublimitatē christi in predictis
septem: ⁊ mortem crucis. nam patibulū crucis
erat supplicij pessimorū. ⁊ per cōsequēs ad ma
x

De passione christi

ius vituperiū eius hoc excogitauerūt. Unde Sap. ij. in psona iudaici ppli dicit. **Q**uoniam turpissima & demnemus eum. Et **h**icere. xj. in psona dñi dicit. **E**xcogetauerūt sup me cōsilia. d. **E**nite mittamus ligna in panē eius. i. crucifigamus eum vt crucifixio eius. sue doctrine quas dicit panem cōmisceat. ac p hoc vilitatē suppli cū a cūctis viuētibus respuat. & sic eradicam⁹ eum de terra viuētū. & nomen eius nō memoretur amplius. Et per pphaz lamētabiliter dicit. **F**oderūt manus meas & pedes meos. s. clauorum acumine. nec inquit transfixerūt sed foderūt. vt denotet fructū diffusionis gratiarū qui inde secutus est. s. gloria sempiterna. vnde **x**pus. **F**ossa parit tellus optato tpe celis. **F**ossa caro christi celica dona dedit. Et subdit propheta dicens. **V**inumerauerūt oīa ossa mea. scz ppter violentā corpis extēsiōē. sicut supra dictum est. respiciens deuota iaculo cōpassionis pculsa ad sponsum tuū dilectū iesum: & vide in pugna hostili pñtis vite illū factū nobis tricoloratū vexillū. candor virginē carnis. et nigredo liuida flagelloz. atq; cruoris effusi rubor ostendūt nostrū recoloratū **J**esum. **V**exillum vt & tu anima mea simili formeris effigie: innocētia candida: penitētia nigra & charitate ignea rubicunda atq; sic tota pūssimi iesu sanguine colorata: desideres roto corde p ei⁹ amo refundere sanguinez: vt eius morti sanctissime conformeris.

Sextorō ad idem. **Cap. vi.**

Exto ppter blasphemationē. q̄to enī qui blasphemaf est in gradu sublimiori: tanto ei blasphemia publice coraz p̄lo irrogata est grauior censenda. Sed considera blasphemias p̄dictas cōtra iesum anteq̄ morte rere in cruce. **N**on enī sufficit impijs tanta exerceisse. ludibria p̄tra eum. q̄bus p totā noctē vsq; ad horā crucis repleuerūt aīam eius. vel rumetiā omni humanitate postposita omī pudore reiecto. oīno effrontes ipsi scelerati p̄ncipes sacerdotū. cuz scribis & seniorib⁹ ppli. exētes de ciuitate ad crucifixionis locū: ibi māsuetato agno insultaturi accedūt dicētes. sicut ex p̄cedentibus p̄tz. vach qui destruit templū dei. alios saluos fecit seipm nō potest saluū facere. christus rex israel descēdat nunc de cruce & credimus ei. et mltas alias blasphemias dixerūt cōtra eum. vñ **S**oph. j. ait. **B**lasphemauerūt dñm exercituū. **C**onsidera o mens deuota q̄to furore ministri taliū impioz in oībus actib⁹ passiōis sue tractauerūt iesum: qñ ipsi p̄ncipes sacerdotū & scribe & seniores ppli in q̄bus debebat apparere maturitas & grauitas in iudicando sceleratos. etiā ex interno furore ad tantā ex

terius rabadā infantiā prumpūt. q̄ in festiuitate sacroz dierū nō erubescētes cōtra oēm illoz cōsuetudinē atq; mores. egressi sunt ad locum publici supplicij morientī iusto sic insultantes. **A**mmirandā q̄dem inuerecundiā sui status in hoc actu demonstraerūt. q̄ ex horribili odio in dñm iesum pcellisse manifeste videt. iō oīs imanis crudelitas que possit excogitari facta fuisse cōtra xpm p hos impios & eoz mistros: vt placerēt eis ex eoz rabadā furia in eum exercitata est. **U**ñ ppha in psona dñi ait. **C**ircūderūt me vituli multi: thauri pingues obsederunt me. **A**peruerūt sup me os suū sicut leo rapiens & rugiens. **E**xcogeta ḡ fidelis aīa q̄ crudeliter tractauerūt eum cum denoche libere haberent eum in manibus suis. qñ cuz inaudita impudentia sic corā omni p̄lo exētes omni reiecto rubore pungitiuas inuēctōes & p̄tumulias derisiuas exclamauerūt alta voce cōtra hoīez deficientē. morientē. & pendentē in ligno. & toto corpē sanguine defluentez. vñ merito **h**icere. xij. in psona dñi ait **H**ereditas mea quasi leo in silua. s. ppter crudelitātē. Et iterum ppha ait. **A**udiui vituperationē multoz cōmorantiū in circuitu. s. crucis mee. Et iterū. **O**bp̄robria ex p̄brantiū tibi o p̄ eterne ceciderūt sup me ego aut tanq̄ surdus nō audiebā: & sicut mutus nō aperiēs os suū. Et alibi dicit. **A**duersū me loquebant q̄ sedebāt in porta. s. ad spectaculū mortis mee: & in me psallebāt q̄ bibeāt vinūz. s. in cōuiuijs & tabernis: qz dies festi erat.

Septima ratio. **Cap. vii.**

Septimo ppter p̄fusiōē. **Q**to enī q̄s est in gloria sublimior. tanto eius p̄fusiō efficit maior. **E**x p̄cedētib⁹ dignitatibus clarescere pōt dignitas xpi. atq; eius sublimitas. Sed & ex se que in p̄ceden. ca. dicta sunt manifeste apparet. q̄ta fuerit p̄fusiō ei⁹ p̄dentis in cruce cū homo tam nobilis nature tam speciose forme. tante sapiētie. tanteq; potētie in miraculis opandis. tante fame tanteq; sequele. tante glorie tali fuit derisus. tam dire flagellatus. atq; afflictus. spinis coronat⁹. totus nudatus. tam atrociter cruci affixus. & ad omī spectaculū in cruce leuatus est. & tam crudeliter blasphematus. & quis posset exprimere talem confusiōem: **M**erito ḡ **T**ren. iij. **h**icere. p̄dixit. d. **S**aturabit obp̄robrijs. Et p ppham inquit. **S**ustinui obp̄robriū. s. in corde meo. naz sicut xbera affligūt corpus: sic xbis obp̄robrijs affligit cor. Et addit. Et p̄fusiō faciet mee coopuit me. **I**usup subdit. d. **T**u scis improperiū meū & cōfusiōē meā & reuerentiā meā. **C**ōfusiō enī magna est homini. qñ vt fur sustigatur & flagellat⁹: & tandē suspendit⁹. Et sequit⁹

Sustinui & simul cōtristare & nō fuit: q̄ sola
rerur: & nō inueni. Et dederūt in escā meā fel.
et in siti mea potauerūt me aceto. Ad l̄raz. Ad
cōfusiōis aut̄ illius augmentū & cōplementū
cum eo crucifixerūt duos scelestes latrones. me
dium statuētes Iesuz tanq̄ excellentiorē in sce
leribus: & in impietate neq̄orē. Sicut Esaie.
liij. c. p̄dixerat. Et cum sceleratis reputat̄ est.
Attende aut̄ q̄ licz iudeoz infamia ad infamiā
dñi Iesu ip̄m inferuerit mediuz inter latrones
diuina tñ puidētia in hoc facto: & futurū iudi
cium & redemptōis beneficiū singularit̄ demō
strauit. Quia & totū genus humanū latrocinijs
paterne p̄uaricatōis infectū infernali cruciatu
debut iusticia mediāte affligi. In cuius gene
ris medio saluator mūdi affixus. electos ex me
ra gr̄a quasi latronē dexterū iustificādo cōuer
tit: & reprobos quasi sinistrū latronē exigente
iusticia in sua p̄tinacia relinq̄t. vt sic dexter la
tro inueniat. in misericōdia crucifixi iesu: vñ gr̄as
agat: sinister vō in sua obstinatus malicia non
inueniat qd̄ resp̄ndat. Proinde nō vacat a mi
sterio q̄ vterq̄ latro vtrūq̄ blasphem̄ est cō
uicians saluatori. Qui saluator mūdi sicut nul
lum liberū a reatu inuenit sic p̄ saluandis omni
bus venit. I. eius liberatiōis fructus ad solos
trāsferat electos: sed hoc nō est ex defectu redi
mētis precij v̄l redēptōis xp̄i. sed ē ex ceca ma
licia obstinati animi reproboz. horz siq̄dem si
gurā tenuit latro ille sinister: q̄ nec māsuetudi
ne bñdicti iesu cōspecta: nec ex visione tam ma
nifestoz miraculoz q̄bus fuit tota mundi ma
china imutata. nec ex benigna iesu susceptōe fa
cta de socio latrone p̄uerso: nec de charitatiua
correptōe cōsoti se in maleficio cōstentis con
fortē & sibi iesum p̄dicantis insonitē potuit con
uerti ac reuocari. Cui ḡ impius iste nisi pp̄rie
malicie suā damnationē ascribet. & cui etiā dex
ter latro suā salutē deputare p̄t. nisi illius gr̄e
atq̄ dono qui in eius latere in cruce pendebat
qui ip̄m ad se diligendū. cōstendū. p̄dicandū
et defendendū. gratuita miseratōe conuertit.
Pro oibz supradictis philippus cancellari
us parisiensis in p̄sona dñi ait. Vide hō que p
te patior: nō est dolor sicut q̄ crucior: ad te cla
mo qui p̄ te morior. vide penas q̄bus afficioz:
vide clauē quibus cōfodioz: cum sit tātus do
lor exterior: intus tñ plactus est grauior tam
ingratū dum te exp̄tor. Quanto aut̄ charita
ti ardore oibz supradictis modis p̄fusionem
sustinuerit p̄ nostra redeptōe amorosus Iesus
ostendit ap̄ls ad heb. xij. dicēs. p̄ patienti
am curramus ad p̄positū nobis certamē. aspi
cientes in auctore fidei. & cōsumatore iesuz: q̄
p̄posito sibi gaudio sustinuit crucez cōfusione
cōtemp̄ta. Tanta fuit cōfusio quā tūc sustinuit

Iesus. vt ad verecūdiā nostre malicie loquar.
q̄ insensibilis creatura testat̄: cōcussio sup̄erna
virtute toto isto sensibili mundo: nam & sol ob
scuratus est retrahēs lumen suū: quasi horrēs
tantā cōfusiōē p̄peti creatorē. velum templi
scissum est. ostendēs p̄palatā esse viam regni ce
loz per crucis p̄fusionē. quā christus p̄ nobis
sustinere dignatus est. Adonumēra apta sunt
vt claresceret q̄ cōfusio crucis christi v̄tute sua
n̄ras p̄fusiones eminus pp̄ulsabat: & sic iste to
tus sensibilis mūdos colore suo p̄uatus. quo
dāmodo videbat̄ horrere & nitebat̄ ostendere
cōfusiōē omniū cōditoris & in eius cōfusibili
morte lugubre & funebre assumere vestimentū
Cum igit̄ anima mea fm̄ Aug. in li. de virgini
tate aspice vulnera in cruce pendētis. sanguinē
mortētis. precij redimētis. cicatrices resurgē
tis. caput habz inclinātū ad osculādū: cor aper
tum ad diligendū. brachia extēsa ad amplexā
dum. totū corpus expositū ad redimēdū. hec
quanta sunt cogitate. hec in statera cordis v̄ri
appendite: vt totus vobis figat̄ in corde qui p̄
nobis fixus fuit in cruce.

**Articulus. iii. sc̄de partis de alijs
septem rōnibus per quas ostēdit̄ ma
gnitudo obprobrij mortis christi: re
spectu cause finalis.**

Quarto inquit humiliatus sum nimis.
sc̄z p̄pter causam finalē. Si vō vltimo
cōsideret̄ causa finalis in dñica passio
ne. & circūstātie mortis christi debite examinē
tur. apparebit etiā abyssus humilitatis & cōfu
sionis ex alijs septem p̄plici rōne. Primo p̄pter
locū. sc̄do p̄pter situm. tertio p̄pter festū. quar
to p̄pter horā. quinto p̄pter modū. sexto pro
pter causam. septimo p̄pter finalē mortē.

Prima ratio. Caplm. i.

Primo p̄pter locū. nam q̄ elegit bethle
em natiuitati. elegit hierl̄z passioni. vt
maior esset ignominia q̄ ortus sui erat
gloria. Erat aut̄ hierl̄m metropolitana ciuitas
et p̄ncipalis sedes regni magisterij & sacerdotij
ideo ibi debebat pati qui erat rex maḡ & sacer
dos in cultu vni⁹ dei. & magno erat referta po
pulo. Nam vt dic̄t Actu. ij. Erant in hierl̄m
habitātes iudei viri religiosi ex omni natiōe q̄
sub celo est. Et subdit parthy. & medij. elamite
et qui habitāt mesopotamiā & iudeā & capado
ciam pontū & asiam frigiam & pampiliā egyptum
& partes lybie que est circa cyrenēz & ad
uene romani. Iudei q̄z & proseliti cretes et
arabes. Ex quo patet q̄ christi mors per infā
mie diffusionē ad omnes mūdi partes maxime
ignominie fuit.

De passione christi

Secunda ratio.

Capitulum II.

Secundo propter situm. scilicet qui fuit caluarie mons locus et situs ubi impij detrucia bant. utique ignominiosi et maxime in dei populo diffamatus: tum propter ciuitatem in qua erat sedes diuini cultus. tum propter multitudinem ciuitatis: quod eam sicut dictum est quasi ex omnibus mundi partibus confluebat. unde de tali loco Jo. xix. dicit. Susceperunt autem iesum et eduxerunt eum et baiulas sibi crucem exiuit in eum quod dicit caluarie locus: hebraice autem golgatha in qua eum crucifixerunt. hic quidem est mons secundum hieronymum. in quo abraha iussus est imolare filium suum isaac Gen. xxiij. Lege hystoriam et mystice inuenies quod abraha significat deum patrem: et isaac christum filium. mons charitatem. duo iuuenes sunt: duo incrementi populi. scilicet iudaicus et gentilis. azimaz est stulticia iudeorum. ara ligna et vepres sunt ipsa sacra ta crux isaac diuinitas. aries pro humanitas. ignis est ardens charitas angustia passionis filij dei iesu christi.

Tertia ratio.

Capitulum III.

Tertio propter testum. scilicet azimorum quoniam de iudea tota in hierusalem populus israel conuenire debebat. Nam secundum iacob de ly. viri tenebantur ter in anno hierosolymis interesse festo. et apparere coram domino. Primo in pascha. quod anno illo fuit sexta feria: et in die illo crucifixus est christus. Secundo in penthecosten. scilicet in memoriam date legis in monte synai. quod secundum glossam a die agni imolati quinquagesima die data est Tertio sinophegia quod est idem quod fixio tabernaculorum. et fiebat in memoria quadraginta annorum quibus fuerunt filij israel in tabernaculis in deserto.

Quarta ratio.

Capitulum IIII.

Quarto propter horam. scilicet meridianam in qua omnes de ciuitate et de propinquis partibus facilius concurrere poterant ad spectaculum in christi contumelie et obprobrij augmentum.

Quinta ratio.

Capitulum V.

Quinto propter modum. scilicet in alto loco ut ab omnibus circumstantibus visus. et sic delusio confusibilis moreret. Sicut Esaiel. c. predixerat dicens. Exaltabit et sublimis erit valde. Sicut in fine precedentis articuli dictum est unde merito Gregorius in quadam sermone ait. tanto dignius deus ab omnibus honorandus est. quanto pro omnibus indigna suscepit.

Sexta ratio.

Capitulum VI.

Sexto propter causam quod videtur crucifixus est sub titulo summe blasphemie et ignominie. scilicet quod dicebat se esse simum dei sub qua causa aut titulo nullum unquam scelestum legimus esse passum. unde Jo. xix. dixerunt pylato. Nos legem habemus: et secundum legem debet mori: quod filium dei

se fecit. Adhuc quod non dicunt: quod filium dei se dixit. sed filium dei se fecit. ut per hoc ostendant quod false et arroganter usurpauerit hoc initium autem legi illi Leui. xxiij. Qui blasphemauerit nomen domini: morte moriatur. Blasphemia quidem in deum est et diuinitatem iniuste et coequaliter attribuere creature. et per tanto dicunt eum blasphemasse. dicentes de se esse filium dei deo. scilicet patri coequaliter et subalter Et quidem blasphemia extitisset et mala: si deus tale filium gignere et habere non posset. aut si ex scripturis sacris. et ex certissima fide sanctorum prophetarum et patrum necessario conuincere possent: quod deus nullatenus filium habet. cuius tamen oppositum ex eorum scripturis habetur. sicut diffuse irrefragabiliter probari posset: et plerique doctores efficacissime probauerunt: que causa breuitatis omitto. Adde quod si verum non extitisset. deus per miracula sua propria quod nullus alius potest patrare veritatis testimonium non dedisset. sicut sanctus in. iij. precedenti articulo. et ratione quanta circa principium monstratum est

Septima ratio.

Capitulum VII.

Septimo propter finalem mortem predicta omnia concluduntur et confirmantur. quod finis rei acta precedentia probat. Proinde Jo. xix. dicit. quod cum dominus dixisset consumatus est: statim subiungitur. Et inclinato capite tradidit spiritum. Inclinauit autem caput maxime ut ostenderet nobis quatuor. Primo grauitatem. secundo humilitatem. tertio paupertatem. quarto grauitatem. Primo autem inclinauit in morte caput. ut ostenderet grauitatem. Consuevit enim homo pre nimio onere aggrauari suum inclinare caput. Sic christus aggrauatus pondere peccatorum nostrorum inclinauit caput. unde. j. psalmi. Inclinauit caput meum. Et Tress. s. Conuolute sunt iniquitates. scilicet peccatorum et impositae collo meo. Secundo ut ostenderet paupertatem. Fuit enim tante paupertatis in morte filius dei iesus christus quod non habuit ubi reclinaret caput suum. unde Berni. Vita angelorum. thesaure pauperum cum vulpes foueam habent et volucres celi nidos. tamen ubi in cruce caput reclinares non habuisti. Tertio ut ostenderet humilitatem. scilicet esse viam ad gloriam sempiternam. Proinde Pro. iij. dicit. Viam monstrabo tibi. et ducam te per semitas equitatis quas cum ingressus fueris non artabunt gressus tui: et currens non habebis offendiculum. Unde hugo in libro de clau. aie. per humilitatis viam reuertimur ad celestem patriam. Et per prophetas dominus ait. non habitabit in medio domus mee qui facit superbiam. Quarto ut ostenderet grauitatem. id est ut augeret gratiam deo patri per mortis victoriam Solent enim gratias agentes inclinare caput. eius enim mors nostre mortis victoria fuit. quod mortem nostram moriendo destruxit Unde. j. Cor. xj. apostolus ait. Absorpta est mors in victoria. Et iterum subdit. Deo gratias qui dedit nobis vi-

ctoria p dñm nostrū iesum xpm. O mors amabilis. O passio desiderabilis. O profunditas admirabilis. qd mirabilis qd q mors viuificat. vulnera sanat: sanguis emundat. dolor ad amorē inflāmat. apertio lateris cor cordi cōiūgit: copulat. et qd mirabilius est sol obscuratus plus solito fulget ignis extinctus cor magis inflāmat passio ignominiosa glorificat. sitis inebriat. nuditas virtutū vestibus ornat: cōclauate man⁹ nos soluit: pedes p̄fixi nos currere faciūt. emit tens spiritū vitā inspirat atq; in ligno decedēs ad celestia vocat. Ergo p supradictorū p̄clusio ne Aug⁹. in lib. de quattuor virtutib⁹ cardinālibus ait Filius dei ad crucē ducit: expalmas qui est vera palma victorie: spinis coronat: q̄ p̄ctorū spinas corrūpere venit ligat. q̄ soluit cōpeditos: ligno suspendit. q̄ erigit elyos a ceto potat fons vite. disciplina cedit. salus vulneratur. vita morit. occidit ad tps vitam mors. Et iterū idem ait. Ecce p impio pietas flagellat: p stulto sapiētia deludit. p mēdace veritas ne cat. et dānat iusticia p iniquo misericōdia affligit. p infideli. p misero replet sinceritas aceto. inebriat velle dulcedo. morit vita p mortuo. Ex oibus p̄cedētibus ptz q mortu⁹ est xps iustus p iniustis. ab iniustis et p iniusti. cum iniustis et ex iniustis causis sub iniustis iudicib⁹. cum iniustis penis atq; supplicijs. Respice ḡ mens deuota in faciē xpi tui et cōtemplare in eo crucis portationē in exemplū nrē imitationis corporis nudationē in exemplū nrē p̄fessionis q̄ debet esse nuda. brachiorū extēsiōnē ad amplexandū insigniū de p̄cto redeūtis in grām receptionis: clauorū in manib⁹ et pedib⁹ infirionez ppter memoriā fixē et stabilis recordatiōis: corone spinee impositionē. in figura nrē glorificationis. capitis inclinationē ad osculū. in signū nrē recōciliatiōis: lateris apertionē ppter effusionē precij nrē redemptionis et ablutiōis. exiuit ab eo sanguis et aqua ex quibus anima mea redempta et lota est.

Quedā breuis epylogatio p̄dictorum que dicit p̄t fasciculus myrrhe anime deuote dñice passionis.

Capitulum. viii.

Qui ex oibus derisōib⁹: flagellis spinis clauis doloribus penis exprobratiōib⁹. sublanatiōib⁹ colaphis alapis spuitis cōfusiōib⁹ et his siliis vis cōponere et colligere fasciculū myrrhe Requie in breui de dñica passione que in mente recōdere possis ad deuote p̄templandū. intellectuāl̄ intueūdū atq; suauiter degustandū. vt tanq; sponsa xpi dicere valeas de amorosissimo sp̄sō tuo iesu illud. **Can. j. Fascicul⁹ myrrhe dilect⁹ meus mihi in-**

ter vbera mea. i. inter intellectū p̄templantē. et affectū degustantē cōmorabit. s. strictus et p̄seueranter. Considera enī p̄mo q̄s est q̄ patit. scilicet cundo q̄lis est q̄ patit. tertio q̄tus est q̄ patit. q̄rto q̄ de causa patit. q̄nto q̄li forma. sexto q̄ta sūt q̄ patit. septimo a q̄bus patit. octauo in q̄bus ip̄e patit. nono in q̄bus mēbris ip̄e patitur decimo q̄ta acerba patit. vndecimo q̄tus acerbe patit. duodecimo q̄ meritorie patit.

Primo cōsidera q̄s est q̄ patit. et indubitanter tene ip̄s dei filiū eternū. regē oīūz ideale p̄ncipiū. redemptorē impiorū hoīūz. Scōdo q̄lis est q̄ patit. q̄z inocētissim⁹ et nobilissim⁹ imaginē hñs eterni regis. Tertio q̄tus est q̄ patitur et admirare maiestātē annihilari. speciositātē deformari. felicitātē tormētari. Quarto qua de causa patit. q̄a p inimici redemptionē. p cecū illuminatiōē. et pluri glorificatiōē. Quinto q̄li forma patit q̄z obediētissimē respectu di. Seuerissimē respectu sui libētissimē respectu i/ grati. Sexto q̄ta sūt q̄ patit. q̄z vt latrūculi vincula vt stultus ludibria: et vt iniquus supplicia. Septimo a q̄bus ip̄e patit: q̄z a gentib⁹ et iudeis. a dñis et seruis. a viris et mulierib⁹.

Octauo in q̄bus ip̄e patit. q̄z i tota familia in honore et fama et paupcula sba. Nono in q̄b⁹ mēbris ip̄e patit. In manib⁹ trāffixione.

Decimo q̄ta acerba patit ex loci neruo sis q̄z in manib⁹ et pedib⁹ et specie passiōis. q̄z volebat in pedib⁹ mitigare dolorē multo magis in manib⁹ lacerabat et ecōuerso. Undecimo q̄z intēse patit ex corpis cōplexiōē q̄ nulla delicatior. q̄z qd diuino pducit miraculo ad melius terminat: q̄z qd natura pducere posset ex mentis dispositiōē qua cōprehēdebat acutius nocuētū. que cōprehēsiō tristitia noiat ex q̄ sensibus causat dolor ex auxilij p̄uatiōē. In alijs enī patiētibus mitigat dolor exterior vel tristitia interior ex aliqua p̄sideratiōē rōnis redundante in sensualitatē. qd in xpo patiēte nō fuit vnicuiq; enī viriū vt ait Damalce. pmissus est agere vel pati qd ei p̄p̄iū est. Duodecimo q̄z meritorie patit. fuit enī passio sua et mors satisfactoria p peccantiū multitudie. p p̄ctorū magnitudine. p q̄z penarū infinita duratiōē.

Tertia pars principalis dominice passionis est de duodecim admirandis fructib⁹ ligni vite et stupēdis mylsterijs crucis christi.

Tertio p̄ncipaliter circa dñicā passiōē cōtemplemur abyssum incōprehēnsibilis vtilitatis et fructuositatis: q̄z de se dñs p p̄pham subdit dicens. Dñe ante te omne desiderij meū. i. tu scis q̄z omnia sustineo ppter obediētia tuā et ppter humani generis vtili-

De passione christi

tatem et fructum: non propter meam commoditatem et lucrum. quod in persona humani generis propter deum confiteri dicemus. Bonorum meorum non eges nam non habiscum nec propter nos effici deus maior: sicut non absque nobis est minor. Ex quo patet quod amor qui tanta pro nobis fecit dominum pati. gratum fuit. Quod intelligens quidam orabat dominum dicens. O amor qui me amasti sine te. fac me diligere sine me. Ut igitur clarescat admirandi fructus desiderii christi morientis pro nobis. et quod magna sint mysteria crucis eius assumam mysticam figuram crucis de qua Daniel. iij. dicit. Videbam et ecce arbor in medio terre: et altitudo eius nimia et magna arbor et fortis: et pueritas eius contingens celum. Aspectus illius erat usque ad terminos terre uniuersae. Folia eius pulcherrima: et fructus eius nimius et esca uniuersorum in ea. Et subter eam habitabant aialia et bestie. et in ramis eius conuersabantur volucres celi: et ex ea vescebat omnis caro.

Nota duodecim fructus ligni vite.

Primus fructus dicitur aptitudo: et de hoc ait. Videbam et ecce arbor in medio terre. Secundus est altitudo et de hoc ait.

Altitudo eius nimia. Tertius est magnitudo unde ait. et magna arbor. Quartus dicitur fortitudo. unde subdit et fortis. Quintus dicitur rectitudo. unde ait et pueritas eius attingens celum. Sextus dicitur latitudo: unde subdit aspectus illius erat usque ad terminos uniuersae terre. Septimus dicitur pulchritudo. unde ait. Folia eius pulcherrima. Octauus dicitur multitudo. unde ait. Et fructus eius nimius. Nonus dicitur multitudo: unde ait. Et esca uniuersorum in ea. Decimus dicitur sanctitudo Et de hoc inquit. Subter eam habitabant aialia et bestie. Undecimus promptitudo. unde subdit: et in ramis eius conuersabantur volucres celi. Duodecimus dicitur plenitudo. et hoc ultimo subinfert. Et ex ea vescebat omnis caro. De tali autem ligno vite Apoc. ij. Jo. ait. Vincenti dabo edere de ligno vite. In quibus verbis ostendit affectuosa saporositas huius ligni et fructuum eius: et maxime quo ad tria. Primo quod ad subiectum conuenientissimum. ibi vincetis. secundo quod ad actum dulcorissimum: ibi dabo edere. tertio ad obiectum amoroissimum: ibi de ligno vite. Quod potest esse thema in festis crucis. Et ut suauius degustentur predicti fructus quilibet in quatuor partes diuidemus ut etiam in ipsa diuisione cuiuslibet fructus quam materialiter crucis mysterium aperiat.

Articulus. i. tertie partis officii passionis de primis tribus fructibus ligni vite.

Primo consideremus tres primos fructus.

Primus fructus propter quattuor

rationes voluit christus esse crucifixus in medio habitabilis terre. Cap. i. m. i.

Primus fructus dicitur aptitudo christi crucifixi: contemplare deuota mens quanta est quod magna sint mysteria crucis christi. Considera quod sicut propheta ait. Deus rex noster ante secula opatus est salutem in medio terre. scilicet habitabilis. Ideo Daniel. inquit. Videbam et ecce arbor in medio terre. unde merito Beatus Hieronymus. dictum est Lignum vite in medio paradysi. id est sancte ecclesie angelis et hominibus constitute. Quod verbum potest etiam per thēmate sumi. propter quattuor enim statuit deus crucem et mortem christi in medio terre. Primo tanquam commune vexillum. secundo tanquam commune meritum: tertio tanquam commune gaudium. quarto tanquam commune exemplum.

Cur christi crux est triumphale vexillum glorificationis: tam angelorum quam etiam hominum.

Primo statuit eam tanquam commune vexillum omnium saluandorum: quod intelligimus tam de angelis quam de hominibus. Primo enim fuit vexillum. cuius virtute angeli sancti in celo sathanam et alios malignos spiritus perstrauerunt: et ad inferos perierunt. Proinde Apoc. xij. de electis angelis cum reprobis pugnantibus ponunt tria. Primum est pugne causa. secundum est pugna. tertium est victoria. Primo enim inter bonos angelos et reprobos inuicem aduersantes ponitur contrarietas et pugne causa. Prima quidem occasio quare diabolus sanctam ecclesiam. primo in angelis in celo. secundo in hominibus in terra impugnavit et persecutus est. extitit fides christi incarnandi: quem proposuit uniuersalem mediator inter se et creaturam rationalem. Non enim fas est dicere plures esse mediatores: nec rationalem creaturam absque mediatore per gloriam ad deum accedere. cum non superent merita angelorum vel hominum ad acquirendam gloriam sempiternam. sicut infra patebit in. iij. particula huius cap. Proinde cum creasset angelos deus in libertate nature reuelauit eis incarnationem filii sui quem proposuit dominatorem uniuersae terre. ut per hec vellet per christi merita et gratiam ascenderet a natura ad gloriam et quod non let rueret a natura in eternam penam. unde Job. xxxviii. c. ait. Quis diuisit lapidem angularem eius. scilicet terre cum me laudaret filia astra matutina: et iubilaret omnes filii dei: quod conclusis hostibus mare quod erupibat quasi de vulua procedens cum poneret nubem vestimentum eius. Quae per lapidem angularem terre. hec figura conuenientius notare potest. quod christum qui de terrena materia corporis assumpsit. Sicut ipse Math. xxij. de se exponit dicens ad phariseos. Numquid legistis in scripturis veteris lapidem quem reprobauerunt edificantes hic factus est in caput anguli. Ihu claudens deus dimisit cum eum laudaret astra matutina.

na: qñ christū in assumptōe carnis mittēdū ab initio creature rōnalis inter angelos reuelauit vel nūq̃ lapis angularis solūmodo p eo dē. qz iudeos ⁊ gentiles tñ ⁊ nō magis angelos ⁊ hoīes in vnam cōitatem grē ⁊ glorie cuius ipse est caput insil copulauit. Quō g̃ynus esset rex angeloz ⁊ hoīuz: si p vtrīsq̃ illā eternā b̃tū/ dinē nō meruisset. huij q̃dem incarnatōi q̃daz angeloz fauebāt. qui. s. in fide christi merito di lectōis eius ad eternā beatitudinē intrauerūt: et hī astra matutina denoīant. quasi mane per claritatē glorie oriētia. hī iubilātes interna mē tis exultatōe de incarnatōe christi deū de eius sapienti dispositōe in sua gratifica saluatōe lau dabant. Ceteri vō sup̃bientes angeli circūuen tione luciferi attracti cōtemnebāt inferiori na/ ture subijci: ⁊ ad hoc inuidebāt incarnatōi chri sti. Vñ mltitudo eoz hīc p mare significat: eo q̃ a dulcedine diuina cōuerſi amari facti sunt: hinc etiā cum de vulua diuine puidētie p crea tionē pcederēt: ⁊ se a diuina luce pp̃ia elatiōe auerterēc nube a deo vestiti sunt cecitate. s. mē tis per superbā obscurati. quos post deus ho tīs cōclūsit: cum eoz maliciā certis limitib⁹ sua disp̃latōe cohercuit. Et hoc idem. b. Jōh. vbi disp̃latōe cohercuit. Et hoc idem. b. Jōh. vbi apoc. xi. insinuat dicēs. Et aptū est templū dei in celo. s. in natura angelica. ⁊ visa est arca testamēti eius. id est. fides xp̃i in templo eius. id est. in natura angelica: sicut latius dictū est in quadragesimali de xp̃iana religione sermōe lix. arti. ij. p totū. // Sc̃do int̃ angelos bonos ⁊ malos post causā oris pugna. vñ Jōh. vbi supra ait. Et factū est preliū magnū in celo. cū enī hī spūs victores sint illi us reprobe multi tudinis angeloz ostendit in eis necessario pre cessisse preliū siue bellū. Qd̃ q̃dem tripliciter di gestū est. iuxta tria que in spūali natura reperi unt. que sunt rō volūtas ⁊ facultas. Electi vō angeli sublimis sentiebāt de deo: ⁊ ad eius glo riam afficiebant: ⁊ p facultate sibi tradita nite bant. Angeli vō sup̃biētes sublimis sentiebāt de bonitate sue nature: ⁊ ideo ad pp̃iā gloriā afficiebant ⁊ toto conatu in p̃trariū electis an gelis ferebant. Primo g̃ q̃rū ad p̃trarios co natus hic angeloz cōflictus preliū dicif. p̃liū q̃dem a p̃mendo hostē dictū est. Sc̃do q̃rū ad affectionē p̃trariantē. Hoc preliū dicif maguū magnis enī affectōib⁹ in cōtraria ferebant an geli reprobi ⁊ electi. Tercio vō ad cōtrarietate sensuū hoc preliū in celo digestū est. Celū enī spūalem naturā sicut terra corpalem denotat. Vñ Gen. i. In p̃ncipio creauit deus celū ⁊ ter ram. i. spūalem ⁊ corpalem naturā. qd̃ g̃ in spi rituali natura de spūalibus cōtrarie sentiebāt in celo. p̃fecto sibi vnicē repugnabāt. atq̃ spe cialius de ipso p̃tio subdēs Jō. ait. Michael

et angeli eius p̃liabant cum dracone. sicut enī primus inter ruentes angelos draconi cōpara tur ppter astutiā ⁊ circūuentiā maliciā qua primū in celis angelos circūuenit Sic ⁊ p̃mus angelos beatoz angeloz michael denoīat sc̃z ppter diuine sapiētie admirationē. Michael enī quis vt deus interpretat: per qd̃ nomen significat in eo admiratiua p̃templatio diuine sapiētie dei in qua ceteris angelis clarius pre fulgebat. Et hī omnes cū dracone pugnabāt atq̃ de resistentia ⁊ repugnātia angeloz mā/ lorum subdit dicēs. Et draco pugnabat et an/ geli eius. sc̃z sensu iudicātes naturā grē p̃feren dam: ⁊ affectu quo afficiebant ad pp̃iā gloriā et conatu quo nitebant electoz angeloz sub uertere obedientiā. Nesciebāt q̃dēz donec per experientiā didicerāt: q̃ in oībus gratia subli mior est ⁊ validior q̃ natura. Nam per naturā datur esse creature qd̃ est in se. per gratiā vero datur creature esse qd̃ habet in deo. Ideo sub/ ditur. Et non valuerūt. sc̃z resistere gratie per naturā. neq̃ locus eoz amplius inuētus est in celo. // Tercio vero de victoria subinferf. ⁊ p iectus est draco ille magnus serpēs antiquus. qui vocat̃ diabolus ⁊ sathanas. Etiam subdi tur. Et p̃iectus est in terrā ⁊ angeli eius cū ip̃o missi sunt. cum enim ante casum essent in angeli ce nature puritate erant tunc mente p̃spicaces virtuosi volūtas ⁊ facultate efficaces. Quz ve ro in terrā p̃iecti sunt spūalis natura passioni/ bus animalibus est subiecta p̃spicatia ad dece ptiones deuatiōes ⁊ cautelas detrusa est vir tuositas in maliciā cōmutata ⁊ efficaciatem p̃tationibus ⁊ negotiis perditōis humane ap plicata est. sicut per totam sacrā scripturaz pa tet. Et subdit Joānes. Et ipsi vicerūt eum p̃ pter sanguinē agni. ⁊ hoc dicif q̃tum ad meri tum passiōis christi. Sed dubiū est quomodo de angelis hec dicant. Non enim peccauerūt nec ppter hoc reconciliatōe eguerūt specialiter vt per sanguinē reconciliarent deo. Qd̃ qd̃ di cendū est q̃ licz redemptor ⁊ recōsiliator vnus est christus. redemptor tñ ex eo dicif. q̃ p pec catis suoz deo patri integre satisfecit. Recōsiliator vero dicif. qz gratiā eis p̃meruit. Hoī bus ergo in se credētibus q̃ peccauerūt ⁊ egēt gloria dei. etiā christus redemptor fuit. qz pro peccatis eoz per suā sanctissimā crucē satisfecit Recōsiliator vero est angelis: qz gratiā eis p̃ meruit. angelis enim qui nō peccauerūt. redē/ ptor non extitit: nisi forte large redemptio acci piatur. Eisdē enim christi meritis sunt pecca tores hoīes a peccat̃ dimissi: ⁊ ne peccarēt an geli p̃seruati. Egebāt enim angeli recōsiliatōe seu mediatore. qui eis a deo gratiā mereret. p̃ fectissimū quidem meritū requirit difficilima

De passione christi.

operari atq; pati. amore illius apud quē desiderat pmereri. Et ob hoc oportuit xpm mori. ad cōplementū charitatis sue ad p̄rem atq; cōfratres suos euisdē scz gl̄ie p̄ticipes et sequaces. Non igit dicit b̄r̄s Iohes q; angeli redempti sūt in sanguine agni: q; b̄ sp̄ciale ē hoibus. s̄ ait. q; ip̄i vicerūt eū scz dyabolū in sanguine agni: et b̄ cōe est toti eccl̄ie saluandorū. Tam em̄ b̄r̄i angeli q; etiā electi hoies vicerūt eū scz dyabolū in sanguine agni: non p̄p̄rijs v̄rib; s̄ merito ihu xpi qd cōpletū est in passione et cruce illi. Ex his p̄t; q; b̄r̄i angeli atq; oēs electi habent p̄ cōmuni vexillo crucem Iesu xpi. Secūdo licet ex p̄cedētib; pateat fuit et est crux xpi cōmune vexillū oib; hoibus dei electis ad eiciendū de mūdo principem huius mūdi. Porro ip̄e sathanas amissa p̄tate quam inter sceleres sp̄s ip̄e h̄us habuit princeps oīm malorū scz tam culpe q; pene que in p̄nti seculo habundant effectus est. Sed p̄ xpi crucē tanq; in triūphale vexillū de b̄ mūdo eiectus fuit. An Ioh. xij. c. dñs ait. Nūc iudiciū est mūdi. nunc p̄nceps huius mūdi eiciet̄ foras. Sicut enī xps hō p̄ crucē meruit cōstitui iudex vniūsoz. I; b̄ ip̄m ei cōpeteret p̄ aliam viā. sic p̄ crucē meruit talem segregationē oīuz electorū a reprobis. ac totale ablationē oīmōde p̄t̄is demonū. et reproborū quā habeb̄t sup̄ electos seu etiā eligēdos q̄uis p̄ ordinationē sapiētie dei ad electorum vtile exercitiū nō simul tota ineffectū ablatā sit. Et tū xpo ad effectiūā victoriāz et causālē fuit tunc vniūersale iudiciū mūdi: I; nō q̄tū ad oīmōdā executionē effectus: q; xpo p̄ triūphale vexillū crucis iam facta est cōdēnatio et p̄stratio p̄ncipalis ducis et capitis āgeloz reproborū: et hoc aperte insinuat et includit ceterorū p̄strationē: ideo de ip̄o capite sub infer̄. Nūc p̄nceps huius mūdi eiciet̄ foras. Ante enī passionem xpi p̄ctm̄ in mūdo dñabat̄ a q̄dem nullus oīno extitit liber: xpo t̄mō et m̄re eius exceptis. Post xpo eius passionē innumerabiles a iugo p̄cti liberati sunt q; in eius crediderūt aduentū. Et ideo p̄ passionē xpi quodāmodo eiectus est ne mūdo penitus dñaret̄ p̄ culpā. licet durāte cursu p̄ntis mūdi oib; etiā sicut p̄dictū est ip̄i xpo. iuxta qd xps dignat̄ fuit dñaret̄ p̄ penāz. Hoc tū dñum in sc̄o xpi aduentu amittet oīno. cū xps tradiderit regnū deo p̄t̄ oīuz malorū inuētor p̄t̄icet̄ irrevocabili in p̄fundū inferni. sicut et ante p̄ictus est de celo irrevocabili in voraginē huius mūdi.

De christi cruce est cōmunis thesaurus tam electis angelis q; etiā electis hominibus.

Secūdo xpi crux est tanq; cōe merituz

et cōis thesaurus. s. tam angelis gl̄oriosis q; etiā am electis hoibus ac gl̄ificad̄is. nam oēs thesauros diuine sapiē meritōz et angelice et hūane cōicados nature amorosus iesus collocavit in cruce: qd denotat̄ in sanguine agni. q̄ est thesaurus quacūq; pugna. s. et conatu a nob̄ sicut et ab angelis acq̄rendus: vt cum eis gl̄oriā cōsequamur eternā. De hoc aut̄ agno Apoc. xij. dicit̄. q; agnus occisus est ab origine mūdi. Qd̄ q̄dem ideo dictū est. Primo q; passio christi et mors in desiderio: sicut ex p̄cedētib; patuit valebat ad meritū et gl̄oriā sempiternā angelorū. Sc̄o q; ab ip̄o initio mūdi post lapsū p̄m̄i hois p̄ nobis redimendis ordinatus est mori. Tertio q; ab origine mūdi p̄ sc̄tōs eius mors cepit figuris et mysterijs p̄nūciari. vt q̄si in talibus figuris occisus sit. Insuper q; ab ip̄o initio cepit in suis mēbris occidi: sicut p̄ in Abel et Layn fratre suo occiso. Proinde Apoc. xij. dicit̄ mystice. Sile est regnū celoz thesauro abscondito in agro: quē q̄ inuenit hō abscondit: et p̄ gaudio illius vadit et vendit oīa que h̄z. et emit agrū illū. Hoc q̄dem celoz regnū ē meritū sanctissime crucis: q̄ oēs tam angelos q; hoies in celo regnare facit. que ideo thesauro cōparat̄ q; oib; gl̄ificad̄is abūd̄itior est. hūc thesaurum q̄ repperit. s. laborādo in agro virtuosē atq; moralis v̄ite. aut p̄ntē sancte. s. in corde suo tanq; fasciculū myrrhe. et p̄re gaudio illius vadit et vendit. s. sapit postponit vniūsa q̄ hab̄z t̄p̄aliē. et emit agrū illū vt possidere valeat meritū. i. thesaurū crucis. vñ Ioh. j. d̄. De plenitudine eius oēs accepim̄. s. itaz angeli tam b̄r̄i q; hoies b̄tificandi. Et ad Col. j. d̄. in ip̄o. scz xpo cōplacuit oēm plenitudinē inhabitare: et p̄ eum recōsiliari oīa in ip̄m pacificās p̄ sanguinem crucis eius siue q̄ in tr̄is: siue q̄ in celis sūt. Ecce thesaur̄ crucis tam angelis q; hoib; cōis atq; cōicatus. Et iterū ad Eph. ij. d̄. Ip̄o sūmo lapide angulari xpo iesu: in q̄ oīs edificatō scz tam angelica q; hūana crescit scz in hoibus in templū sanctū in dño. in q̄ et vos edificam̄ in habitaculū dei in sp̄sctō. Proinde Cris. in sermone de passione dñi ait. Voluit dñs pati sub celo: nō in templo iudaico. ne putares p̄ illa t̄m̄ plebe oblatū. et iō foras ciuitate. foras muros. vt sc̄ias sacrificiū esse cōe. qd totius terre est oblatio: qd cōis est purificatio.

De cruce christi est cōmune gaudiū angelorum.

Tertio q̄dem crux christi est tanq; cōe gaudiū. s. āgeloz et hominū. Et audi hoc ait Ioh. in Apoc. vbi s̄. Et audiui voces magnā de celo dicentē. Nūc facta ē sal̄ et p̄t̄us et regnū dei n̄ri et p̄t̄as xpi eius. hec angelorū

*Ita enim fuit munda b̄r̄s ap̄l̄i
in p̄nti mūdo q; p̄nti p̄nti
vniūsoz p̄nti p̄nti p̄nti
et h̄r̄e fuit p̄nti p̄nti p̄nti*

vor. clamor est cōgratulatōis et exultatōis in-
terioris: q̄ beati angeli p̄gaudebāt glorie et xpi
sui pati. et etiā humane saluatōi. An nō solū de
pprio bono qd̄ tūc p̄secuti sūt gaudebāt et gra-
tias agebāt. verū etiā de humana salute sangui-
nis xpi merito et suo ministeri obitinēda. p̄pte
rea dicūt nunc facta est salus. s. q̄tū ad declina-
tionē a malo. et virtus q̄tū ad opationē boni.
et regnū q̄tū ad spūs libertatē. q̄ libere et abs-
q̄ vlla cōtradictione obediat summo deo. hec
ille supbiens angelus ex natura volebat h̄re: et
grām p̄ quā deus rōnali creature obtulit gliaz
p̄tenebat. et q̄tū valuit electā illā magnitudinē
angeloz q̄ se oblate grē gratos reddebāt cona-
tus est impedire. sicut in plio p̄cedēti dictū est.
Non enī est verisimile electos angelos absq̄ pro-
batōe t̄m accepisse p̄m̄. cum nec hoīes q̄ infir-
miores sunt sine p̄batōe p̄nt gloriificari. huius
enī salutis cuius deus est auctor. agnus dei xps
est mediator. Et ideo subdit. Et p̄tās xpi ē. Si-
cut enī xps fm̄ diuinitatē h̄z dñsum et p̄tatem
vniūsalis p̄m̄. sic fm̄ humanitatē qua in cru-
ce passus est et meritū acq̄sivit h̄z p̄tātē vniūsa-
lis meriti. Non enī angelica nec hūana merita
aliq̄ pondus eq̄litas iusticie h̄re p̄nt. ad il-
lud p̄m̄ infinitū qd̄ est deus. nisi fulciant me-
rito iesu xpi. qd̄ q̄des sicut rōnē meriti h̄z rōnē
hūanitatē assūpte et crucis. sic rōnē infiniti h̄z
rōnē p̄iūcte diuinitatis. ac p̄ fm̄ iusticie eq̄li-
tatē infinito p̄m̄io cōrūdet infinitū meritū: in-
finito merito solū infinitū p̄m̄iū. huius meri-
ti crucis xpi p̄tate. p̄m̄ū inter angelos: sicut dī-
ctū est electi reuelati angeli intrauerūt ad glo-
riam diuine fruitōis. Et iudentes angeli pie-
cti sunt in chaos eterne dānatōis. atq̄ extunc
p̄ualere cepit meritū crucis xpi p̄ fidē q̄ in ip̄m
erat: cui humiliter se subiecerūt electi angeli fm̄
formā volūtatis dei. et hoc q̄dem ex dictamine
sapiētie dei p̄cessit: vt sicut inferiores creaturas
p̄ superiores ad suā participationē deus exaltat
sic superiores creaturas p̄ inferiores ad sui verā
cognitionē hūiliat. Nōne deus sic hūiliat hu-
manā creaturā vt se inaiatī creaturis subūciat
ad salutē in p̄ceptōe sacramentoz: et in ceteris
alijs necessitatib⁹ suis nō solū in sp̄salibus sed
etiā in corp̄alibus. An ad Rō. viij. d̄. Vni-
tati creatura subiecta est nō volēs. s. pp̄ia vo-
luntate: sed p̄pter eum. s. deū q̄ subiecit eam in
spe. Oportuit ḡ etiā sublimes angelos p̄ inferi-
orem creaturā que est hūanitas erudiri ad hūi-
liandū se sub potētī manu dei. Ex si aliq̄s obijcēt
at quō meritū crucis xpi tunc angelis valebat
cum xps nōdū meruerat: dicat mihi et ip̄e quō
valebat illis hoībus q̄ ante aduentū suū credi-
derūt id aduentū eius. q̄ ecclia sancta vere et si-
deliter asserit et ex hoc intelliget quō electis an-

gelis meritū passionis valebat. Hanc q̄dem sa-
lutē quā merito crucis xpi angeli electi aut san-
cti adepti sunt: iam deinceps misterijs suis hoī-
bus sibi obediētibus ex eoz charitate p̄curāt
vt meritū crucis eius cōe sit gaudiū electoz tā
hoīuz q̄ etiā āgeloz. An ad Iheb. d̄. Dēs ad
mistratorū spūs sūt in misteriū missi pp̄ eos q̄
hereditatē capiūt salutis. In oīuz p̄dictoz my-
steriū p̄tēplare q̄ de duob⁹ lignis vno recto et
alio transfūali crucis cōpaginā figura q̄ duo
sunt sole gratificāde naturē āgelicā. s. et hūanā
vñ. iij. Reg. xvij. in mysteriū dixit illa bona vi-
dua ad Iheia. En colligo duo ligna. Vidua il-
la rōnalis natura est: q̄ in angelis suo viduato
merito virilitatis cōplementū debitū nō habe-
bat. Colligunt enī duo ligna: q̄ i cruce p̄ oīuz
cōsumatorē iesum: angelicā ruina p̄fici et hūa-
na captiuitas libarā. Et in duob⁹ lignis cru-
cem cōpaginātib⁹ vtrasq̄ figurari p̄t naturas
iō illud lignū qd̄ recta sublimitate ad celū ere-
ctū est naturā angelicā p̄figurat. q̄ quidē recti-
tudine stans officiosissima deuotōe et plenaria
volūtate diuine sublimati adhesit. Illud vō qd̄
transūsum est hūanā naturā signat: q̄ trāsuer-
sā imo vt verius dicā cūsa status sui p̄didit eq̄ta-
tem. Intuere ḡ cū q̄to sacro ista duo ligna iun-
gunt. In vtroq̄ enī ligno scissio fit ex cōcauo q̄
dam: et ex occasiōe vulnez vnitio et iūctura cō-
ponit. Sup̄celestes ei spūs nō veremur dicere
q̄ vuln⁹ acceperūt. q̄ teste Job. iij. De in an-
gelis suis reperit prauitatē. nec q̄dā cōtēnēda
plaga cū ea referari optet. q̄ nō restituo socia-
li nūero alias nūerositas cadēs facta vidēt sua
nū. Inferior vō natura miserrimī hoīs a plāta
pedis vsq̄ ad v̄ticē capitis ita venenifera fer-
mentatōe infecta est: vt tota scaturies sue putre-
dinis v̄mibus nesciat: vñ veniat aut q̄ vadat.
Vtroq̄ igit sp̄rituū vtriusq̄ vulnerib⁹ nō medi-
ocrit⁹ h̄yātib⁹ facta ē iūcturalis imp̄ssio: q̄ xpo
ningēte ita refarcita est vt nihil vulnerificū vi-
deat inesse. Iesus ḡ in vtriusq̄ p̄fixus illos q̄dē
reintegrās nūero hos vō expurgās p̄ctō vtriusq̄
q̄ cordis cauilla sui callid⁹ necrit. et corp⁹ p̄puz
iūctur⁹ opponit. ne. s. valeat resilire. Crux ḡ iū-
git celū et terrā: et plene pacificat naturā angeli-
cam et hūanā. Ex q̄ p̄t q̄ b̄ndicta crux ē firmis-
simū et indissolubile glut: nū q̄ glutinā rōnalis
natura angelica. s. et humana. vt ex vtriusq̄ illa
ciuitas cōpleat. cui⁹ est p̄icipatio inidipm.

**De crux xpi data est angelis: et etiā
am hoībus in exemplū.**

Quarto crux christi est tanq̄ cōe exem-
plum et speculū. s. hoībus et angelis san-
ctis. nam ip̄a est via p̄ quā xps puenit
sūma celoz. ex hoc exemplū oībus desiderati.

De passione christi.

bus celū ascendere derelinquit. vñ Lu. xxiij. dicitur. Oportuit xpm pati. et sic intrare in gloriam suā. Et ij. Thimo. ij. Si xpo cōmortui sumus et cōiuemur. vñ Aug. in li. lxxij. questionū ait. Sapia dei hoīem ad exemplū q̄ recte vlueremus suscepit. Pertinet autē ad rectā viam ea que sunt nō metuēda nō metuere. Sūt autē aliqui hoīes qui q̄uis mortē nō timeāt. genus tñ mortis abhorrescūt. vt ḡ nulluz genus mortis recte vlueri homini metuendū esset in illi hoīs cruce ostēdendū fuit: nihil enī erat inter oīa genera mortis illo genere execrabili et formidabilius. Merito ḡ. j. ps. ij. dicit. Christ⁹ p nobis passus est nob̄ relinquēs exempluz: vt seq̄mur vestigia eius. Nec q̄ angeli sancti b̄ xpi exemplū dedignati sunt. nam l3 imortales a deo creati essent. adimpleuit tñ in eis vis dilectōis qd̄ nō habebat natura creatōis Tanta enī vis diuine dilectōis in mētibus eoz creuit seu fuit vt p glia eius mori libētissime voluissent si eis possibile extitisset. Dilectio ḡ que in hoībus facit de necessitate virtutē. fecit in angelis de virtute quandā necessitatē. qd̄ bñ Joh. in Apoc. c. xij notat: cum de angelis ait. nō dilexerūt aīas suas vsq̄ ad mortē. i. sic deū cordialiter dilexerunt vt sibi necessariū estimarēt pprie vite nō parcere. diuine dilectōis feruore. si diuine volūtatis bñplacitū extitisset. Qd̄ qdem deus acceptauit ab eis. tanq̄ si illd̄ ope cōpleuissent. Ex quo ptz q̄ creature rōnali exemplū relinquit. vt sicut imortalis deus dei. s. filius precōciliatōne creature rōnalis mortalis fieri q̄ mori dignatus est: sic rōnalis creatura si recōsiliatori suo grata esse desiderat cōparata oīno debet. p ipso mori si esset volūtas eius.

Fructus scd̄s q̄ ppter quattuor rōnes voluit christus iesus crucifigi in alto loco. Caplm. n.

Alto loco. Et cūdus fructus crucis dicit altitudo. Et de hoc ppha. d. Et altitudo eius nimia. Et merito qz altitudo deitatis. i. altissimus altissimi dei filius. et gloriosus vgina/ lis vteri fructus. dñs iesus xps in ea pependit si p nra redemptōe in illa mori dignatus est. ppter quadruplicē enī causam ad lram ac mystice crucē suā dñs n̄r iesus xps voluit esse altam. Primo vt ab oībus melius videat. scd̄o vt affectuosius inquirat. tertio vt ab oībus timeat. quarto vt indignis occultet. Primo qdem vt ab oībus melius videat: ac p hoc nemo p ignorantia excusaret. qd̄ intelligēs ecclesia p pluetudine habet in ecclesijs crucifixū ponere i sublimi. et crucē etiaz ponit sup sacra et ecclesiastica loca. p̄roinde dñs ait. Neq̄ accēdunt lucernā et ponūt eā sub modio. sed sup cā

delabrū: vt luceat oībus q̄ in domo sūt. Lucerna qdem ardēs p charitatē: et lucēs p veritatē est dñs iesus xps. Nam sicut lucerna h3 testaz bombicē et oleū ex q̄bus lumen ardēs refulget sic et xpi corpe aīa et diuinitate xps in vita sua ad illuminādū et inflāmādū fulgebat. vñ Jo. viij. de se ait. d. Ego suz lux mūdi. s. pntis seculi in q̄tū sum hō vel in q̄tū deus et hō sum. lux sum mūdi. i. hoīs. qz solus possum tenebras de aīa effugare. Et subdit. Qui sequit me cruce. s. p fidē formata: nō ambulat in tenebris ignoratiē neq̄ culpe et p cōsequēs non veniet ad tenebras gehēne. q̄ termin⁹ sunt p̄dictaz tenebraz. Ideo dñs ait. viij. vocat eas dñs tenebras exteriores. i. vltimas. Merito ḡ voluit xps crucē suā esse in alto loco: vt eam totū veniūsum illuminaret et inflāmaret. Nam p crucē patefacta est vitas ardens et tenebras ignoratiē: acq̄sita est grā et tenebras culpe. et pmissa est gloria cōtra tenebras gehēne. Ideo dñs subdit. Si habebit lumen vite. i. qd̄ est vitale et ducit ad vitā qz lūmē crucis ducit p charitatē ad gloriā sempiternā. Ideo ppha ad crucē ait. Apud te est fons vite. s. dñs n̄r iesus xps: et in lūmie tuo videmus lumen. Scribit enī in li. de mixtionibus elemētōz q̄ si interfectoz videret illū quē interemit: statim vulnera interfecti emanāt sanguinem. Ita sūt si deuotōis oculis intueamur xpm quē nō soluz p originalia pcta: s. p scelera multa occidim⁹ sentiem⁹ ex eo recentē emanare sanguinē p eius passiōis cōpassionē. Erige ḡ oculos aīa mea ad fontē ardētis lucis: vt tepiditas et ignoratiā tua in cruce iesu caleseat et illustret. Si qd̄ etiā aduersi patimur: si psecutiones: si detractōes: si infirmitates et passiōes seq̄mur cōsiliū apli ad Heb. xij. dicētis. Aspicientes in auctore fidei et psumatore iesuz p patientiā curram⁹ ad ppositū nobis certamē. q̄ pposito sibi gaudio suscepit crucē: p̄fusiōe ptepta. Scd̄a rō vt affectuos⁹ inq̄rat et diligat suau⁹ gustat bonū qd̄ cū labore acq̄sitū est: et sic ecōtra vitē in fastidiū qd̄ facile iuenit. Sic enī ex reflectōe radiorū solis in speculo cōcauo facili⁹ i pāno incēdit ignis: sic ex reflectōe hūane intelligētiē in speculū crucis p̄siderādo q̄tū dilexit nos deus. accēdit ignis diuini amoris in eius affectiōe. vñ ad Rō. v. hortat apls. d. Cōmendat autē suā charitatē deus in nob. qm̄ cum adhuc pctōres eēmus p̄m tps. xps p nob̄ mortu⁹ est. Ad b̄ si qdem p̄siderādū vt hūana affectio ad amorē dñi inflamet. etiā hortat spiritus vitatis et charitatis. Deuterōn. xxvij. dicens de sanctissima cruce. erit vita tua. i. sanctissima crux que est aīe vita. quasi pendēs ante te. Ex hac consideratōe p conatū et feruorē: ascendit affectus ad saporē et gustū mysterij cru

clis. Un talis anima feruens p desideriu ait illud
 Can. vii. Dixi ascenda in palma et apprehenda
 fructus eius. Ad hoc qdem maxie hoc tpe qli
 bet conari debet p carnaliu voluptatu abscisio
 nem. vñ Aug. in pmo. xl. ait. Congruit nre de
 uotioni vt q dñi crucifixi passionez celebraturi
 sumus. repmenda passionu carnaliu ac volu
 ptatu crucē nobis ipis faciamus. **Tertia** ro
 rō vt ab oibus timeat. Altus siqdem in cruce
 pendere voluit christus tanq̄ excelsus dñs in
 throno iudiciario sedēs et timorē indicēs rōna
 li nature: vñ ps. inqt. Quis sicut dñs deus nr̄
 qui in altis habitat. vñ Eccl̄s. v. dicif. excelsio
 scz diabolo excelsior est. s. alius diabolus: et sup
 hos q̄ eminentiores sunt aliq̄. s. angeli boni. In
 sup vniuerse terre rex. i. dñs iesus: sedēs i thro
 no crucis imperat scruiēt. vñ Apoc. xv. Stu
 pentes angeli de mysterio crucis aiunt. **Ma**
 gna et mirabilia sunt opera tua dñe deus oīpo
 tens. iuste et vere sunt vie tue dñe rex sc̄toz vel
 seculoz. Quis non timebit te dñe? **Opa** qdem
 dei pmo sunt magna p potentiā ps. attestante
 Omnia quecuq̄ voluit deus fecit in celo: et in
 terra: in mari et in oibus abyssis. Sc̄do sunt mi
 rabilia p sapientiā: que cūcta sicut vult dispo
 nit: qz dñs Sap. viij. Disponit oīa suauit. **Ter**
 tio sunt iusta p eq̄tatem. qz omnē ineq̄litate ab
 eis excludit. Quarto sunt vera p misc̄diaz. q̄ in
 lesp̄ratib⁹ semp assistit. De his ro duob⁹ ait
 ppha. Rectus est dñs deus nr̄. et hoc q̄ ad q̄r
 tum. et nō est iniq̄tas in eo. et hoc quo ad tertiū
 bect qdem patet maxime in mysterio crucis
 Primo enī qd potētius q̄ mortale et morta
 le idem facere atq̄ duo maxime distātia in vñ
 us p̄sone simplicitate sine cōpositōe copulare
 Sc̄do qd sapiētius q̄ viam hūane redemptio
 nis et passionis inuenire. que impossibilis erat
 ex parte creature que nō sufficiebat patiēdo ad
 redimendū. et impossibilis erat ex parte creato
 ris q̄ inabilis erat ad patiendū et ad moriendū
 Tercio que iusticia rigidior q̄ ne iniusticia iul
 ta esset iustū dei filiū suspendio crucis tradere.
 Quarto etiā que misc̄dia leuior q̄ vt suis par
 ceret p̄p̄iū filiū affligeret. ideo merito timēd⁹
 est. vñ subdit Quis nō timebit te dñe. s. stantē
 in altissimo throno crucis tanq̄ iudicē viuoz
 et mortuoz. vñ Joh. iij. dñs. Sic de⁹ dilexit mū
 dum vt filiū nō seruū suū sed vnigenitū. nō de
 mltis vñ daret nō cōmutaret: daret vtiq̄ nō
 ad vitā: s. ad mortē p suppliciu crucis. **Quar**
 ta ro rō vt indignus occultet ipossibile est enī
 puenire ad acq̄sitionē cuiuscūq̄ lumis vel vir
 tutis. aut diuini gustus seu sensus et ḡse singu
 laris. imo ad eius qualecūq̄ initū: nisi pcedat
 magna et fidelis estimatio et admiratio altitu
 dinis eius Res enī paruip̄sa nō multū curat

nec vnq̄ cōtemp̄torib⁹ largif deus bona spūa
 lia atq̄ nobilia: cōtemp̄nēs enī sūme abijcit ea et
 se elongat ab eis. Ac ecōtra h̄re reuerētē admi
 rationē: et estimationē diuinaliū rerū atq̄ my
 sterioz et sacramētoz dei. maximū prestat ad
 tum ad intelligentiā cognitionē atq̄ sensus eo
 rum. Inter hec aut maximū est mysteriū cru
 cis: cōtemp̄torib⁹ et elatis infidelib⁹ et indignis
 iusto dei iudicio occultatū. Jo. j. Loz. j. **Ver**
 bum aut crucis pereūtibus stultia est: his aut
 q̄ salui sunt. i. nobis virtus dei est. Et subdit.
 Iudei signū petūt. et greci sapiāz querūt. nos
 aut p̄dicamus xpm crucifixū: iudeis qdem sc̄a
 dalum: gentibus stulticiā. ip̄s aut vocatis iu
 deis atq̄ grecis dei virtutē et dei sapientiā: qz
 quod stultū est dei sicut mysteriū crucis: sapiē
 tius est hoībus. Proinde Joh. ix. dñs ait. In
 iudiciū ego in mundū hunc veni: vt qui nō vi
 dent videāt: et q̄ vident ceci fiant.

Fructus tertius q̄ per quattuor fu
it: et est magna glorioza crux christi.

Capitulum. iii.

Tertius ro fructus crucis est magnitu
 do. vnde ait ppha. Et magna arbor.
 Propter quattuor ro crux dicif arbor magna
 Primo ppter magnitudinē obprobriū. sc̄do p
 pter magnitudinē oppositi. tertio ppter magni
 tudinem mysterij. quarto propter magnitudi
 nem signi. **Prima** rō ppter magnitudinem
 obprobriū: q̄ nullū vilius et ignobili⁹ Sicut enī
 Aug⁹. supius ait. Nihil erat inter oīa genera
 mortis illo genere execrabili⁹ et formidabilius
 patibulo crucis. Proinde Sap. ij. ex aio dixe
 runt iudei impij p̄tra christū morte turpissima
 p̄demnem⁹ cum. Merito igit Hierony. ait in
 quadā epla Dei filius sustinuit ignominia cru
 cis. et tu btōs putas q̄ felicitate hui⁹ seculi et de
 litij p̄fruiunt. nō tñ cōfundeat xps in corde
 suo ppter tale obprobriū et p̄fusione. Un in p
 sona dñi ad p̄rem loquit ppha dicēs. Obum
 brasti sup caput meū in die belli. Ad exponēs
 Passio. ait Christus in die crucifixionis sue sic
 obūbratus atq̄ defensus est. vt nec anim⁹ eius
 cōfusione aliquā pateret: nec caro eius corru
 ptionis iniuriā sustineret. Bñ igit diffinita est
 passio dñi dies belli. qñ. s. a diabolo victo infer
 norum claustris disruptis captiui liberati sūt.
Secda rō ppter magnitudinē oppositi q̄ ni
 hil gloriozi⁹. Sic enī crux xpi an passionē hoī
 bus erat obprobriosa: sic post passionē eius fa
 cta ē fidelib⁹ glorioza. Un Aug. ait. Magna cru
 cis dignitas: q̄ patibulū latronū transit ad frō
 tes impatoz. Un Cris. ait Abi crux honorat
 reges dyademata deponētes assumūt crucē in
 purpuris in dyadematis in armis. in mēsa sa

De passione christi.

crata ubiq; terrarum emicat. Ideo ad Gal. vi. ait apls. *Abhi autē absit gloriari nisi in cruce dñi nostri iesu christi: p quem mibi mūdus crucifixus est: et ego mūdo.* Ad exponēs Aug. ait *Crucē vt in ea gloriemur dñs suo gestans humero p virga regni nobis cōmendauit: qd est grande ludibriū impijs: et grande mysteriū est pijs. vbi mūdi. pbs erubuit ibi apls thesaurū repperit.* Tertia ratio ppter magnitudinē mysterij quo nullū pfundius. naz et ipsa figura crucis. que sola inter figuras rectilinijs pōt intra se totā circuli supficiem claudere: aperte monstrat. qd admirandū mysteriū crucis in se claudit: et cōcludit totū ambitū gratie. et totū orbē glorificatiōis nature. hinc Lu. xviij. scriptū est qd assumpsit iesus duodecim aplos suos et ait illis. *Ecce ascēdimus hierosolimā et cōsumābuntur omnia que scripta sunt p pphas de filio hominis: tradet enī gentib⁹ et illudet. flagellabitur et conspuet: et postq; flagellauerint occidēt eum. In his siqdem vbi ptz magnitudo passionis mysterij et etiā crucis christi: qz ipsa est cōsumatio totius reuelatiōis pphetice. Omnis enī pphete pncipalē habuerūt respectū ad presentia christi fm triplicē eius dignitatē. scz regni. magisterij et sacerdotij. Et fm eius triplicē pfectionē. s. virtutis veritatis: et bonitatis. fm qd Esa. xxxij. dicif. *Dñs enī iudex noster: dominus legis noster. dñs rex noster. ipse venit et saluabit nos.* Primo fm q est rex regit nos p pcepta et iudicia. scdo fm q est magister cruciat nos p mysteria et exempla. tertio fm q est sacerdos: sanctificat nos p sacrificia et sacramēta. Quā igit hec sex pfecte sunt psumata in cruce. ideo ait dñs vt supra psumabunt. et c. Nam per christi passionē primo cōsumata sunt pcepta: ppter nimia charitatē que finis pcepti est primo Timo. i. Et iterū ps. ait *Omnis cōsumationis vidi finem: latū mandatū tuū nimis scz o sancte pater qd fecisti filio tuo. s. q more retur in cruce.* Scdo cōsumata sunt iudicia ppter nimia seueritatē quā habuit ad seipm. Unde Esa. x. *Cōsumatio abbreviata inūdabit iusticiam.* Cōsumationē et abbreviationē faciet dñs deus exercitū in medio oisterre. Tertio cōsumata sunt mysteria Apoc. x. In diebus vocis septimi angeli cōsumabit mysteriū dei sicuti euāgelizauit per seruos suos pphetas. Quarto cōsumata sunt exempla: vñ ad heb. ij. *Decebat eum ppter quē omnia q multos filios adduxerat in gloriā: auctore salutis eorū per passionē cōsumari.* Quinto psumata sunt sacrificia ad heb. x. *Una oblatiōe cōsumauit in sempiternū sanctificatos.* Sexto cōsumata sunt sacramēta ad heb. viij. *Cōsummabo super domū dauid: et sup domū iuda testamen**

tum nouū. et hoc testamentū cōsumatū est in sanguine crucis christi. Et ideo pendēs christus in crucē Joh. xix. ait. *Cōsumatū est qd pertinet ad mysteriū crucis.* Quarto ppter magnitudinē signi: quo nihil melius et pulchrius: hoc siqdem signo sanctissime crucis signatur in mentis fronte omis electi: et in celis gloriificandi. In cui⁹ mysteriū in baptisate a sacerdotē dispēante meritū christi passi et sanguine eius in fronte crucis signaculo psignamur. nec tale signaculū ab anima mouet: nisi p mortale culpā. sed per verā penitentiā restaurat. Proinde dicif Apoc. viij. *Vidi alterū angelū ascendentē ab ortu solis: habentē signū dei viui. et clamauit quattuor angelis qbus datū est nocere terre et mari: dicēs. Nolite nocere terre et mari neq; arboribus: quoadusq; signemus fuos dei in frontibus eorū.* Et igit intelligas magnitudinē huius signi: cōsidera hic tria a Joanne mystice demonstrata. Primo signantez. scdo signantē qui est christus. vñ subdit. *Vidi alterū angelū ascendentē ab ortu solis. Ab initio enī christus angelus vocat. cuz dei patris fuerit nūcius. in hunc mūdū ad salutē hoīz missus. Vñ Joh. viij. ipse ait. Ego ex deo pcessi et veni: neq; enim a meipso veni: sed ille me misit. Qui qdem ab ortu solis ascēdit: qñ per diuinā sapientiā in mysterio crucis absconditā cognitus est dei filius patri cōsubstantialis in natura et in omni potentia coequalis.* Scdo subdit signū. Unde subiūgit hntem signum dei viui. Quid p hoc signū nisi sanctissima crux: p quā ipse apud deum psem p nobis mereri dignatus est? Ex quo ptz. qd p sui participationē signat iesus omis electos a reprobis p crucis signaculum eos distinguēs. Et de talibus ab eo cognitis et signatis. Loquit dñs Joh. x. dicēs. *Ego sum pastor bonus. et cognosco oues meas. s. p approbationē. et cognoscūt me mee. vñ apls ait ij. Thimo. i. Mouit dñs qui sunt eius. Insuper qz per pctm mortale hoc signū delet. et in vera pessione restaurat: sicut dictū est. Propterea pffessor penitentē absolues: signat atq; signare debet signaculo sancte crucis in mysteriū. et in psona christi amotū signū reformat. dum itez illi participat meritū crucis eius. In cui⁹ figura Ezech. ix. precipif officio sacerdotali. signat huius frontes viroz gementiū sup cunctis ammonitiōibus q sunt. id est facte sunt ab eis.* Tertio cōsidera signatos vel signādos. vñ de subdit. *Et clamauit quattuor angelis. i. ofibus demonib⁹ imperauit qbus datū est nocere terre et mari. i. in pspitate et adūitate. d. Nolite nocere terre et mari. i. nō habeat pntē illos facere ruere in mortale per pspira et adūsa. nec*

arboribus. id est viris perfectis et contemplativis quoadusque signemus servos dei in frontibus eorum. scilicet communicando eis meritum crucis mee. hoc est illud signum de quo. *ij. Corinth. j. aplos ait Signavit nos deus et dedit pignus spiritus in cordibus nostris: quod est scientia bona.* Unde *ppha ait ps. iij. Signatus est super nos lumen vultus tui domine.* Unde *Cassio. exponens predictum prophetam verbum ait. Crux est humilium intuitio. superborum delectio. victoria christi perditio diaboli. infernorum destructio. celestium confirmatio. mors infidelium. vita iustorum. vultus dei est ipsa crux christi. cuius signaculum imprimatur nobis in baptismo: et reformatur in sacerdotis absolute in quotidie imprimere debemus in corde.* Unde legens evangelium christi. crucem facit super librum. in fronte ore et pectore: quasi dicat. *Hic est liber crucifixi. crucifixum non erubesco: crucifixum predico: crucifixum firmiter credo. sed et audientes signantes se ipsos ipsum legentem evangelium predicto modo in triplici cruce imitari debent.* Et quod ex tali devota signatione homo spiritualiter delectatur. Ideo *ps. subdit dicens. Bedisti leticiam in corde meo. id est non extra in vanis: quod omnis gloria eius abintus.* Ad hoc qui dem *Aug. in sermone de passionibus ait. Crux christi nobis causa beatitudinis est. hec nos liberavit a cecitate erroris. hec a tenebris reddidit lucem. Crux hec alienos deo coniunxit. longe constitutos proximos presentavit. hec peregrinantes civis presentavit ac ostendit. hec discordie amputatio est. hec pacis firmamentum. hec donorum omnium habundans largitio.*

Articulus. ii. tertie partis domini de passionis de tribus aliis fructibus

ligni vite.

Secundo ponamus tres alios fructus crucis iesu christi.

Quartus fructus de quadruplici fortitudine crucis christi per quam omnia superavit.

Capitulum. i.

Primus fructus dicitur fortitudo: unde *Basil. ait. Et fortis erat arbor.* In cruce enim christus affixus fortitudinem suam non manifeste ostendit sed patetissime occultavit. Unde nec in passione sua miracula fecit. non ideo quod non potuit cum semper omnipotens esset: sed quod noluit. unde sicut dicitur in *Antico Abacuc. iij. Ibi abscondita est fortitudo eius: non quod perditam sicut dictum est. Et ideo fortitudo christi non apparet patenter tunc. tamen fortitudinem suam per crucem mirifice monstravit. unde *ppha inquit ibi. id est in cruce ubi abscondita est fortitudo: confregit potentias arcum. scutum. gladium. et bellum.* In quibus mirandis verbis ostendit *ppha quod christus quattuor cum**

virtutibus ostensis in cruce. de quattuor nobis contrariis triumphavit. unde *Bernhardus. super. Lani. sermone. lxx. dicit quod christus in passione patientiam exhibet. humilitatem commendat. obedientiam adimplet. charitatem perficit.* His virtutum generibus quattuor cornua crucis ornantur. et est supereminens pars charitas. a dextris obedientia. a sinistris patientia. In profundo vero crucis est radix omnium virtutum. id est humilitas. his quattuor virtutibus confregit et vicit christus quattuor potentias. que nobis valde aduersabantur. id est diabolum per totum paradysum et infernum. Primo enim cum dextro cornu crucis per obedientiam confregit potentiam diaboli. Secundo cum sinistro cornu per patientiam confregit potentiam. Tertio cum sublimi crucis cornu per charitatem. id est nobis pandit paradysum. Quarto per infimum cornu. id est per humilitatem confregit potentiam heresi seu inferni. Et sic quattuor victorias in cruce et cum cruce adeptus est christus per quattuor suas virtutes.

Prima christi victoria per obedientiam vicit diabolum.

Primo cum dextro crucis cornu per obedientiam confregit potentiam diaboli que in arcu a psalmista figuratur cum ait. *ibi confregit potentias arcum.* Arcus enim crux christi est ad mortem christi a diabolo multipliciter tentus. cuius sagitte fuerunt omnes christo infligite contumelie. derisiones blasphemie. flagella illusiones et pene. que omnia christus confregit: quoniam per patris obedientiam patienter omnia toleravit. unde *ppha ait. Arcus eorum confringat.* Et ad *Roma. v. aplos in fine ait. Sicut enim per in obedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. ita et per unius obedientiam iusti constituuntur multi.* Et *ps. xxi. in fine Salomon ait. Vir obediens loquetur victorias.* unde *aplos ait ad phil. ij. quod iesus humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem autem crucis. ut quemadmodum homo a diabolo per inobedientiam deceptus et devictus est. ita homo christus. id est per obedientiam diabolum superavit.* Et sicut homo Adam peccando meruit mortem: ita homo christus moriendo destrueret mortem. Dicamus ergo cum *aplo. j. Corinth. xv. Deo gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum iesum christum. qui mortuus est pro nobis.* Insuper peccatorum nostrorum cyrographum quod sathanas gloriabatur iudice possidere fuit in christi sacratissima carne clavis durissimis voluit satelles impius scribere penam mortis. ipso divinitus aculeo sub carne totali laceratione confusus. At quod innocenti carne latente. et ipse confingeret hostis. et extraheret de impurissimis manibus eius quilibet christi fidelis ab omni expurgatus reatu. Unde *aplos ad Col. ij. ait. Delens quod aduersus nos erat cyro*

De passione christi

graphū decreti. i. manus inscriptionē seu cau-
tionē qđ erat cōtractū nobis ipm tollit de me-
dio affigēs illud cruci expoliās pncipat^r z po-
testates. traduxit cōfidenter. palā triūphās il-
los in semetipso. Scđm enī glosam. z Alex. de
hals decretū dī: diuinū pceptū: qđ datum fuit
Ade. deligno scientie boni z maline cōmedas
huius pcepti violati cyrographū. i. memoriā
z inscriptionē deleuit deus: qñ pctm pmi parē-
tis p christi sanguinē aboleuit.

Secūda christi victoria p patienti- am vicit peccatū.

Secūdo cum sinistro crucis cornu per
patientiā pfregit pctm illud qđ p no-
bis in cruce affigēs factus p nobis ille magn^r
pctor. De q Lu. v. dī. Gaudiū est angel^s dei
sup vno pctō: p niam agente. In cuius qđez
victorie signū suggerēte illa impia natiōe illuz
de cruce descēdere ac dicēte Math. xxvij. Si
filius deies descēde de cruce. descēdere noluit
sed pscuerās in ea de pctō moriēs triūphauit.
Si enī descendisset de cruce. videret a pctō de-
uictus in patientia pene. z tunc qđem cōfregit
scutū p qđ pctm signat. Sīs enī mortalis cul-
pa scutū qđdā est diaboli. ne de mentib^r hoīuz
expellat: z his scutis ptegebat diabol^r aī xpī
aduentū: ne de mūdo p scōs pphas ejiceret.
vñ Job. xij. de diaboli torace dī. Corpus ei^r. i.
oīs multito reproboz quasi scuta fusilia. cōpa-
ctū squamis. sese pmentib^r vna alteri iūgit. vt
nec spiraculū incedere p eas posset. vna alteri
adherebit z tenētes se nequaq^m sepabunt. In
qbus vñ his mystice demōstrat robur z fortitu-
do crucis: z fortitudo pcti. vñ diabolus anti-
quus regnabat in mūdo: qđ causa breuitati di-
stinguere ptermitto. Hoc si qđem scutū xpī in
cruce pfregit: p passionē z mortē. Vñ alibi p/
pheta ait. Arcū cōteret z pfinget arma: z scu-
ta. i. pctā pburet igni. p igne more grecoz hoc
est cum sua passione scīssima feruida z ignita.
Ideo dicere possum^r q septē scuta. i. septē pec-
cata mortalia hoc igne cōbussit. Primo supbi-
am capitis in dīnatiōe. p quā videbat tytuluz
crucis fugere: in q scriptū erat rex iudeoz. Se-
cundo inuidiā brachioz extensiōe. quasi. i. ad
amplexū. Tertio auariciā multoz erogatiōe q
in passione largitus erat. vñ Bern. ait. Disce
xpiane qñtū debes deū diligere. q dedit nobis
carnē suā in cibū. sanguinē suū in potū. animā
suā in precū. aquā lateris in lauacrū vestē cru-
cifixoribus. corpus discipulis matrēq^m suā Jo-
hāni. qñto accidiā ad passionē festinatiōe. qñto
iram molli rūsione. sexto gulā aceti z fellis po-
tatiōe. septimo luxuriā lateris vulneratiōe.

Tertia victoria christi p charitatē vicit paradysum.

Tertio cum sublimi cornu crucis p cha-
ritatē deuicit z apuit paradysum p gla-
dium mystice denotatū. Ad cuius in-
telligentiā aduertendū est: q sicut ptz Gen. iij.
Zubēte de adāz expulso de paradyso. parady-
si aditus est p tria pclusus. Primo p cherubin
quē statuit dñs ad ianuā padyfi. scđm flāme-
um gladiū. tertio p gladiū versatile. Qđ enī p
terrestre illā padyfuz celū empirreū significat
in illud qđē ne qñq^m hoīuz ingredere obstabāt
tria. Primo ex parte scientie. scđm ex parte vo-
luntatis tertiu ex parte facultatis. qz ad ingre-
diendū illud nō sufficiebat hūana intelligentia:
neq^m volūtas: neq^m etiā facultas. Primo ex
parte itelligētie. qz ante dñi passionē nesciebat
homo adituz padyfi. ppterea cherubin q ple-
nitudō sciētie dei interpretat aditū padyfi ppe-
diebat. i. diuidēdo intellectū ab itelligētia. Se-
cundū ex parte volūtatē: qz sufficēti charita-
te nō ardebat. Hic est aut flāmeus gladius di-
uidēs a charitate volūtatē. Tertiu est ex par-
te facultatis. quā. i. ad celū efficaciter: p descen-
dere nō valebat: z hic est gladi^r vsatilis diuini
dens efficacīa a facultate: xpūs q p crucis tro-
pheū gladiū amouit z padyfi aditū resecrauit:
atq^m terra hereditatis nrē de pta p pctm tam
origiale q^m actuale. Iure belli atq^m triūphalis
amoris crucis nobis captiuīs reddida est In
hoz itaq^m signū z mysteriū ad padysum terre
strem scōs de inferno deductos iam diuina vi-
sione btōs in resurrectiōis die xpūs credi^r dedu-
xisse. Proinde Apoc. iij. Joh. ait. Qui ap-
tum est in celo. Hīs etiā cōcordat Alex. de bal-
in. iij. De hoc apls ad Iheb. ix. Christus assis-
tens pontifex futuroz bonoz. Sequit per p
priuz sanguinē introiuit semel in sancta: eterna
redemptiōe inuenta. Et hoc Nume. xxxv. desi-
gnat. vbi dī: q homicida manebit ibi. i. in ciui-
tate refugij: donec sacerdos magnus q oleo san-
cto vnctus est moriat^r: quo mortuo posit in do-
mum suā redire. vt mystice insinuat q xpī pas-
sio illuminat intellectū. vt fidē noscat z inflam-
mat affectū. vt feruide velit roborat facultatē:
vt efficaciter possit violēter rapere celū. Pro-
inde Math. xj. dñs ait. A diebus Joānis ba-
ptiste in q tpe regnare cepit passio xpī: regnuz
celoz vim patit^r z violētū rapiūt illud.

Quarta victoria christi p humilita- tem vicit infernū.

Quarto cum pfundo crucis cornu per
hūilitatē pfregit potentiā inferni: hoc
est mortē eternale. qđ p bellū significa-
tur. qz semp ptra genus humanū pugnat. De

quo bello Luc. xi. dñs ait. Cum fortis armat⁹
id est sathanas custodit atriu suu. i. infernu: in
pace sunt oia que possidet. i. inferni spolia: que
ante passionē adeptus erat. Cum aut fortior il
lo. s. christus supueniens vicerit eum. s. p. crucē
suaz: vniuersa arma eius auferet. i. reatū orige
nalis culpe ⁊ clausione celestis patrie in qbus
diabolus cōfidebat. s. detinere illos ne viderēt
gloriā sumi dei. ⁊ spolia distribuet: qz scōs de
lymbo christus p. crucis vexillū educēs illos
fm varia eorū merita pmiavit ⁊ glorificauit.
In christi g. supaduentu seu descensu ad tarta
rea regna sancti admirādo iubilo cōtra demo
nes insultātes clamauerūt dicentes. Attollite
portas pñcipes vras. ⁊ eleuam⁹ porte eterna
les: ⁊ introibit rex glorie. Quibus timore con
fractus lucifer potuit rñdere. Quis est iste rex
glorie. Respōderūt. Dñs virtutū ipse est rex
glorie. Christus p. crucis vexillū potēti ingres
su de inferno triumphās cōtruiuit portas ereas
et vectes ferreos confregit ac verificatū est qd
dicit dñs Osee. xiiij. O mors ero mors tua. s.
per crucē ⁊ mortē meā. mors tuus ero infer
ne. fecit enī christus sicut mordens pomū par
tim putridū: ⁊ partim sanum: qui mordet illud
in saniori loco. Iuxta illud apli ad Eph. ij. per
crucē interficiens inimiciā in semetipso. Sed
quomō destruit mortē erga tpalem vel eternā
non tpalem: qz morimur sicut pus. non eterna
lem: qz pñciti ad mortē ita damnant sicut an
tea factū est. Dicendū est fm Alexan. de balis
in. iij. q. xps destruxit mortē per causam mors
enim eius est causa meritoria destructōis futu
re mortis in gloriola resurrectōe. Mortem qz
eternā destruxit in suis: qz fecit vt eam non in
current. Sed dominiū tpalis mortis destru
xit in pluribus. Ita enim dñabat mors prius
qz mortis timore multi abibāt. sed post factum
est vt nō timeret: sed grauit⁹ curreret ad mor
tem. qd in martyrib⁹ clarescere pōt.

**Quintus fructus est de quadrupli
ci beneficio nobis collato per crucez
dñi nostri iesu christi. Caplm. II.**

Secūdus fructus dicitur rectitudo ad ce
lum vicz recte perducēs. Crux enī xpi
scala vtiqz est exaltans humiles in sub
limi regno celoz. Ideo Bas. ait. Et pccritas
eius cōtingens celū. Vñ merito per scalā Ja
cob Gen. xxviii. signat vbi scriptū est. Vidit
scalā in somno: stantē sup terrā. ⁊ cacumen eius
tangens celū. angelos qz dei descēdētes ⁊ ascē
dētes p eam ⁊ dñm innixū scale. Quid igitur
per scalā vbi multi gradus sunt nisi mysteriū
crucis multis diuine sapiētie gradibus distin
ctum intelligit p hanc qdem scalā quattuor be

neficia adepti sumus. Primū est christi meriti
acquisitio. scdm gratie infusio. tertiu nostri me
riti pñtatio. quartū in celū introductio. Pri
mum beneficiū crucis est a christo meriti acq
sitio. Ideo dicit qz dñs erat innixus scale eo qz
non solū christus in ea merēdo pedēdit. verū
etiā: qz ab eterno deus per meritū crucis mun
dum sibi recōciliare disposuit. Vñ p. dñi. viij
Salomon in persona crucis ait. Dñs possedit
me ab initio viarū suarū. anteqz quicqz faceret
a pñcipio ab eterno ordinata sum: ⁊ ex antiqz
anteqz terra fieret. p. dñi. de Bern. in sermone
quodā ait. O bone iesu quid tibi ⁊ mortē: nos
debuimus: ⁊ tu solius: nos peccauimus: et tu
luis. opus sine exēplo. gratia sine merito: cha
ritas sine modo Secundū beneficiū crucis est
gratie donatio seu infusio Nam omnis gratia
nobis a deo data ⁊ danda p meritū crucis chri
sti donat nobis ⁊ hoc signat p angelos descē
dentes p hanc scalam. Nam gratiarū quarū
deus est principalis dator: ⁊ christus vt sic lū
ceat dicere generalis mercator: angeli nobis a
deo trasmissi sunt seduli pñtatores ⁊ inspira
tores. vnde apls ait ad Heb. j. Omnes sunt ad
ministratores spūs in ministeriū missi: ppter
eos qui hereditatē capiūt salutis. vt ex his di
scat humana segnities se in gratijs exercere at
qz imūne se a pctō pseruare: dum cogitat imeri
to crucis christi omnē in se suscepisse gratiā: et
se sanguine christi a culpa redemptā. Sicut ad
considerationē tanti beneficii inducit apls. j.
Corinth. vj. in fine. dicēs. Empti estis precio
magno: glorificate ⁊ portate deū in corpore ve
stro. vt mystice inuaf. qz p nostrarū gratia
rum adeptōe: ⁊ p humani generis redemptōe
non sufficebat thesaurus totius mūdi: expositū
it deus thesaurū totius celi. Tertiū beneficiū
crucis xpi est digna meriti pñtatio. p. dñi. vi
tutem enī crucis omnes gratie quas christus p
nobis ⁊ in nobis meruit p āgelos sanctos gra
te. ⁊ eterna gloria digne. ⁊ sufficiētes deo rep
sentant: ⁊ hi sunt angeli ascēdētes p scalā cru
cis christi. vt sufficeret mille. imo infinitis glo
rificandis mūdis. Vñ Ancelinus in libro. cur
deus homo. ait. p. dñi. ne tantū bonū tā ama
bile qz fuit vita christi posset sufficere ad sol
uendū: qd debet p peccatis totius mūdi. imo
plus habet infinitū. ergo ⁊ acceptio mortis nō
minus fuit ad merēdū p nobis atqz merita no
stra deo pñtandū fm Alexan. de bal. Quar
tum beneficiū crucis est in celū introductō. qd
maius oibus est: ⁊ cōclusio finalis omniū pñ
ctoz: ideo dicit qz scala celū tangebāt. p. dñi. de
Apoc. iij. clauis dauid crux sancta denota
tur. vnde de christo dicit ibidē habet clauē da
uid qui aperit ⁊ nemo claudit: claudit ⁊ nemo

De passione christi

aperit. David enim manu fortis interpretatur. et notat christum. qui pro se et pro suis in omni gratia fortis erat ad declinandum omne malum: et ad faciendum omne bonum hec clavis est sanctissima crux. Per hanc quidem clavem. id est per meritum crucis eius electis regnum celorum christus aperit. et nemo claudit. quos vero tanquam merito crucis indignos abijcit: eis nemo aditum regni celorum aperire potest. ideo subdit. Claudat et nemo aperit. Unde Augustinus ait. Per redemptoris nostri mortem de tenebris ad lucem. de morte ad vitam. de corruptione ad incorruptionem. de exilio ad patriam deluctu ad gaudium. de terra ad celeste regnum vocati sumus. Hinc dominus noster iesus christus ut nos elevarer ad celestia regna se quodammodo posuit in una parte crucis stare: et nos in altera. id est in virtuosa vita. atque ipse solus tantum ponderavit. id est per crucis humilitatem tantum descendit. quod omnes electos in celum levavit. Ideo Iohannis. xij. dominus ait. Ego si exaltatus fuero a terra. id est in cruce tanquam bellator fortis super crucem tanquam super regalem et militarem equum ascendet. ac deinde tanquam triumphator quasi libertates omni hostium meorum sub me crucis pedibus tenens: omnia traham ad meipsum. id est. omnes electos ex omni parte orbis terrarum: et ex omni genere hominum congregandos. Dicit autem omnia et hoc maxime propter tria. Primum ut inuat quod reprobi qui non participant meritum passionis christi quasi pro nihilo reputant. et quasi pro tanto extra omnia entia sunt. Secundo ut in universitate electorum doceat esse quandam integram totalitatem universi: qui per meritum crucis christi celum ingredi debent. Tertio ut secundum communem morem loquendi quo quando triumphantes omnia que sunt in regno iam capto prout volumus sumimus omnia ad nos trahere dicimus: sic christus omnia trahit ad se seu trahit per triumphum crucis omnes electos suos. Unde ait Crisostomus. Exponens predictum verbum Iohannis. per hoc quod in altum moris ascensum nobis parat in celum. Et iterum Ambrosius ait super Beati immaculati. Noli amittere beneficium o homo. propterea christus dominationi mortis se subdidit. ut te a iugo dominationis crueret. Ille suscepit mortis servitutes. ut tibi tribueret vite libertatem. Porro secundum Alexandrum de haliis in. iij. quodlibet christi opus. scilicet tam mentis quam corporis ante passionem illius ab hora sue conceptionis nobis meruit gloriam sempiternam. Sed passio fuit nobis meritoria quidem eterne vite: et satisfactoria quo ad remissionem pene. Proinde dicunt quidam quod quodlibet opus tam mentis quam corporis in omni sua actione et passione. ut puta quodlibet passus. quodlibet oculi ictus quodlibet verbum: quodlibet cogitatio: ac quodlibet mentalis actus: et sic de singulis secundum divinam

sapientiam appropriabant et applicabant a christo particulariter alicui electorum: ut pro quolibet plene satisficeret deo patri pro peccato. et pro quolibet electo in quolibet actu mereretur gloriam sempiternam. ac pro hoc cum tot actus meritorios complevisset quot erant electi pendentes in cruce ait. Ioh. xix. Consumatus est.

Sextus crucis fructus quod ad quatuor mundi partes christi passio et virtus crucis diffundebatur.

Capitulum. iii.

Sextus fructus latitudo denotat distans fuit enim amor domini nostri iesu christi in crucis ara atque per universum orbem largita charitate diffusus est. Et hoc est quod subditur in figura. Aspectum eius usque ad terminos universae terre. Est autem crux in sufflationem spiritus sancti ex duobus lignis confectus. In quibus clavis ferreis et multis percussionebus confixa est pellis innocentissimi agni per quinque loca id est per quinque vulnera. et flagella exsufflans incedit diuini amoris per universum orbem terrarum. In cuius mysterium Ioh. xx. cum ostendisset iesus discipulis suis manus perforatas et latus. insufflauit et dixit. Accipite spiritum sanctum ut verificentur quod Luc. xij. ante promiserat dicens Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut ardeat. Apoc. vi. viij. mystice dicit. Accipit angelus thuribulum aureum. et implevit illud de igne altaris et misit in terram. Quid per hunc angelum nisi angelus magni consilii christus. cuius cor propter ardentissimum charitatis amorem thuribulo ignis carbonibus pleno contentum comparatur. vel thuribulum quod habet similitudinem cordis fuit cetus aploz. de quo pro tempore christum abnegauerunt propheta in persona domini ait. Factum est cor meum tanquam cera liquefactum. Altare vero in quattuor cornibus in se distinctum est sancta crux plena igne sue ardentissime charitatis. Quod volens dominus figurare Levit. vi. precepit dicens. Ignis in altari meo semper ardebit. Ex hoc altari crucis et meritis eius accepit angelus ignem. et in die pentecostes implevit thuribulum. id est apostolicum cetum atque misit in terram quando in omnem terram exiit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. id est predicantium mysterium crucis christi. Audi unum carbonem thuribuli huius. id est doctor gratiarum qui. i. Cor. iiij. ait. Non enim iudicavi me aliquid scire inter vos: nisi iesum christum et hunc crucifixum. Atque idem de se et alijs apostolis. i. Cor. iij. dicit. Nos predicamus vobis christum crucifixum. Tanta quidem fuit latitudo charitatis christi: secundum Gregorium in moralibus. ut cum posset nobis etiam non moriendo subuenire. voluit tamen hominibus

moriēdo subuenire. q̄ vicz nos minus amasset
nec vim sue dilectōis nobis ostēderet. nisi hoc
a nobis quereretur. ad tempus ipse sustineret. Et
iterū Bern. super Lanti. ait. In passione dñi
tria specialiter cōuenit intueri: opus: modū et
causam. Nam in opere patientia. in modo hu-
militas. in causa charitas cōmendat. paciētia
singulari. humilitas admirabilis. sed charitas
inestimabilis. It iterū ibidē ait. Vide o anima
quid de deo tuo sentias: vide quid de deo tuo
psumas. vide q̄bus brachijs vicarie charitatē
reamā d̄? et aplectē d̄? sit. q̄ tāti te estimauit imo
q̄ tāti te fecit. de latere eni suo te formauit q̄n in
cruce p te obdormiuit: et ob h̄ somnū mortē ex-
cepit: ppter te a deo patre exiuit et matrē syna-
gogam reliq̄t. vt adherens ei vnus cum eo spi-
ritus efficiaris. Hec ille. Totus itaq̄ ardor di-
uini amoris humano generi omni q̄ statui in vi-
ta presenti cōmunicandus in altari crucis qua
si in fornace ardētissime charitatis locatus est.
Proinde Greg. nazanenus ait. Figura cru-
cis a medio cōtactu in quatuor extrema parti-
ta significat virtutē et puidentiā eius qui in ea
pendit vtiq̄ diffusaz. Ecce aspectus crucis
vsq̄ ad terminos vniuersē terre. Ad hoc qui-
dem mystice designanduz ad quatuor mundi
partes in cruce christus quodāmodo puerus
est. Primo habuit seu tenuit faciem ad orientē
scdō peduz plantas ad occidentē. tertio dexte-
ram manū ad meridiē. quarto sinistrā manum
ad septentrionē. Primo inq̄ habēs faciem
ad orientē iuuentutē et adolescentiā vocat. il-
lud dicens. Luce. vii. Adolescentes tibi dico sur-
ge scilz a virtijs ad virtutes. Sequere publica-
num. Barthē qui audita dñica voce illum
vocante relictis oibus surgens secutus est euz
vt dicit Barth. ix. et Bar. ij. Secūdo ve-
ro plantas pedum ad occidentē vocat ad mun-
di contemptū senes et debiles. In quoz perso-
na Bernhar. super Lant. ait. Passio tua dñe ie-
su vltimū refugiū est et singulare remediū. defi-
ciente sapientia iusticia non sufficiente subeun-
tibus meritis illa succurrit. cum tamen defece-
rit virtus mea non cōturbabor. nō diffido. scio
quid faciam. Calicem salutaris accipias. et no-
men dñi inuocabo. vnde senī et infirmo mysti-
ce christus ait illud Jone. j. Surge inuoca de-
um tuuz. id est. iam attende anime tue reliquū
tempus dedica dño deo tuo. q̄ iam trāsit mū-
dus et cōcupiscentia eius. j. Jōhis. ij. Ter-
tio autē dextera manus versus ad meridiē: vo-
cat omnes in mundialibus psperantes. vnde
Jōhis. vii. Quasi cōfixus in cruce clamat di-
cens. Si quis sitit in anima delectari atq̄ inel-
briari: veniat ad me et bibat. s. amorosuz sangui-
nem meū. q̄ talibus omīs mūdāna delectatio

amarefcit. Nam gustato spiritu scz crudis chri-
sti: desipit omnis caro atq̄ euanesct demonū
temptamenta. quod mystice figuratū est. Nu-
meri. xxi. i. serpētē eneo qui significat christum
in cruce in quem aspicientes sanabant a mor-
bus serpentū ignitoz. Item. j. Reg. xvi. crux
in Dauid cythara designat. qua pcussa leuius
agitabat Saul a spiritu malo. non q̄ tanta vis
esset in cythara: s̄ in figura crucis que de ligno
et cordarū extensione formata est. Per quā vi-
res demonū effugabant. Quarta autē sinistra
manu ad septentrionē vocat omnes in aduersi-
tatibus laborātes. Unde Barth. xi. ait. Veni
te ad me omnes qui laboratis et onerati estis et
ego reficiā vos. scz dulcedine passiōis mee. Est
enim aduersitas aqua de marach. quam bibe-
re non poterat plus in deserto: q̄ amara erat
Erodi. xv. sed clamante Boyle ad dominū
ostendit et dñs lignū signans crucem christi:
quod cum misisset Boyles in aquis in dulce
dine verse sunt. q̄ nulla tam amara aduersitas
est. sicut supius dictū est. que si pie consideret
passio iesu xpi in animo nō dulcescat. in vtraq̄
etiā manu potest bene aliud designari. Unde
lhyari. ait. Duo latrones leue atq̄ dextre af-
figunt omnes humani generis diuersitates vo-
cari ad sacramentū passionis dñi ostendentes
Et iterū Cryl. ait. In cruce expansis manibus
morit christus vt altera manu populū veterē
altera eos qui ex gentibus sunt trahat. s. vt nō
sit qui se abscondat a calore eius. Vide igit̄ quo-
modo sanctissima crux seu christus in cruce q̄
dzifaria angulatōe sui quatuor mūdi clymata
cōprehendit vt omnē ad se ptrahat creaturaz.
vt a quacūq̄ parte mūdi pcedant. siue ab orientē
te siue ab occidentē. siue a meridiē vel septentrio-
ne paratus est recipere veniētes et blanda dul-
cedine cōfouere. Proinde Bernhar. sup. Can-
ti. ait. O duri et idurati et obdurati filij Adam
quos non emollit tanta benignitas tanta flā-
ma. tam ingens ardor amoris. tam vehemens
amator qui p viliis sarcinolis preciosas mer-
ces expendit.

**Articulus. iii. tertie partis domi-
nice passionis detribus alijs fructib⁹**

ligni vite.

Secūdo subdamus alios tres fructus.
Septimus fructus est quadru-
plici pulchritudine septem verborū
que iesus christus dixit in cruce.

Capitulum. i.

Primus fructus dicit pulchritudo. s.
stupendor verborū christi. vnde dici-
tur in figura predicta folia eius pulcherrima.
id est verba eius admiranda pulchritudine de-

De passione christi

corata: et maxime que dixit in cruce. scz qñ erat in illo estu amoris et cruciatus. vñ ps ait ps. f. Et foliū eius nō defluet. i. verbū eius deorsus non fluēt. Quattuor enim admirāda ptulit iesus in quolibet verbo suo. Prīmū fuit admirā dus amor. scdm fuit admirā dus dolor. tertius fuit admirā dus vigor. quartū fuit admirā dus dulcor siue gaudiū. Et possunt quattuor pulchritudines septem verborū christi denotari.

Prima in q̄ fuit pulchritudo amoris. Fuerunt verba que christus dixit in cruce expressiua imensi amoris. vt merito dici possint septem amores seu etia3 flāme in fornace cordis. et hoc iuxta septiformē eius actū ordinate pcedentē fm formaz vborū christi. Prīmus vō amor fuit mire remissionis. scds mire p̄sideratōis. tertius mire donatōis. quartus mire expositōis. quintus mire attractōis. sextus mire consummatōis. septimus mire reductōis. Prīmus fuit amor mire remissionis. s. offensarū atq3 mire intercessionis et satisfactōis p inimicis. et hoc exponit primū verbū: qz p crucifixoribus. dum eū cruci gebāt deprecatus est dicēs Lu. xxiij. Pater dimitte illis: qz nesciūt qd faciūt. vnde suo blādiens genitori. nō solū indultor fuit sed et intercessor et excusator extitit in q̄tuz fas fuit delicti eorū. ideo inq̄t. Nesciūt qd faciūt. Scds fuit amor mire cōfederatōis. s. aīorū. qbus impmit materna viscera et reuerentiā filialē. sicut christus fecit inter mrem suaz et ioānem. qñ ipsis a principio stantibus iuxta crucē dixit mre sue. Joh. xix. Mulier ecce filius tuus. Ioāni vō Ecce mater tua Et q ex hoc pfecta fuerit inter matrē suā et ioānem talis vnio. ostēdit ille Ioānes subdēs. Ex illa hora accepit eam discipulus in suā. In quo partim impleta et partim figurata fuit vis vniūtiua amoris in cruce pendēris et matris: tēerrimus qdem est amor matris ad filiu et e cōuerso. Tertius fuit amor mire donatōis. nam p amorē illū omnia dona glarum et p̄miorū fidelibus datur. sicut optime exprimit. in tertio verbo latroni dicto Lu. xxiij. vbi ait. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. vbi cōsiderare potes q̄tum dilexit eū si ponderas septē. Prīmo quomodo ei regnū celorū pmittit. s. cum iuramēto dicens Amen. scdo quis pmittit cum subdit dico. tertio cui pmittit. s. latroni dicens. tibi. quarto quādo pmittit dicens. hodie. quinto qualiter pmittit: dicens. mecum. sexto cum quo pmittit dicens. erit. septimo quid pmittit dicens. in paradiso In quolibet enim verbo resonat admirabilis: amor q̄ latrocinaus genus humanū. Quartus fuit amor mire expositōis. scz fuit tam pro amicis q̄ p inimicis p quibus tñ omni morti et confusioni exposuit se: vt merito ps. xxi. cla-

mauerat dicens. Deus deus meus vt quid dereliquisti me. hoc autē dixit post q̄ tenebrę factę erant et circa horā nonaz: et cum vnianis derelicto et exposita sit patris et filij. quare nō fuit aliud dicere patri q̄ vt quid ergo sic me dereliquisti scz ad tam horribile genus mortis. p sic impijs et ingratīs. Et qz hic stupor admirationis nulli mentis cōprehensibilis est. Ideo in hoc verbo fortissime exclamasse dicit. Erve re nullā causā habuit nisi suū amorē. De quo Joh. iij. ait. Oportet exaltari filiū hominis. si cut exaltatus fuit serpens in deserto. Et p rōne subiangit. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret. Quintus fuit amor mire attractōis. In cuius mysteriū dixit. Sitio Joh. xix. Quod verbū circa finem dicit. Et verbū persone aliud pmissum. Nam inter clamorem illum heli heli et donatōne acetī interpositum est hoc verbū. Sitio. Licet enim christus ad litterā in sūmo sitiret tanq̄ sanguine et corporis humore exhausto. potius tamen hoc ppter mysteriū dixit q̄ ppter corporalē sitim aut potum Nam clare sciuit: q non nisi potus impotabilē sibi darēt. atq3 nouerat ferre sitim voluit ergo exprimere q̄ sicut sitibundus veementissime appetit vinū: vsq3 ad intima absorbere. Sic ipse appetebat animas eorū q̄ affectus sibi ex amore inuiscerare. et ad intima cordis sui venas et archana glorie delectabiliter introducere. Proinde vt supra patuit. Joh. xij. inquit. Ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipm. voluit ergo in hoc vbo nobis suū ardens desiderij reuelare dicēs. Sitio. vt per hoc nobis ostenderet q̄ nos amplius amabat: quam opere demonstraret. Nam licz p nobis moriendo ostēderet nobis pfectiorē amorem quem ostendere posset: tñ qz opus et actus ille quodāmodo finitus erat. nec ostendere poterat p hoc finitū opus amorē suū ad nos infinitū insinuare. Sitio ait. q. d. Per infinitū verbum infinitū amorē vobis ostendo Sextus fuit amor mire cōsummatōis. nam in cordialib9 affectōibus. et in amorosis smonibus necnō et extrinsecis actibus et opibus sue pegrinatiōis et mortis psumatus est oīs modus pfecti amoris: qz sicut. j. Thimo. j. ap̄ls ait. Finis pcepti est charitas: et potissime charitas crucis. vnde Joh. xv. xps ait. Maiorē hac dilectionē nemo habet: vt animā suā ponat quis p amicis suis. Proinde Joh. ix. dicit. Consummatū est. Septimus fuit amor mire reductōis. s. omnium in idipm deū Nam p crucē christi leuati fuit signū in natiōes ad cōgregandos pfugos israel. vt dicit Esa. xj. Oportuus est: qñ vt filios dei q̄ erant dispersi cōgregaret in vnum. vt dicit Joh. xj. qz hic est finis vltimus omnium vt

fit deus in omnibus. Ad circo cum clamore vali
do reddēs spiritus deo patri dixit. In manus
tuas cōmendo spiritū meū. Sicut dicit Luc.
xiiij. In quo omnium electorū suorū spiritū cau-
saliter et exemplariter cōmendauit et reddidit
deo patri vt aperte clarescat vt ille qui exiuit a
patre et venit in mundū vt hāmus piscationis
paterne et tanq̃ sagena charitatis latissime in
mari huius seculi a diuinitate iactata ad litus
reducit p̃terni pectoris cum plenitudine eius
electorū: vñ nihil de suo extra se reliquit cum de
hoc mūdo egressus est. Scōa autē fuit pul-
chritudo doloris. Fuerūt enī p̃dicta xpi vba
exp̃ssiuā sūmi doloris et crucis. vñ septē dolo-
res xpus exp̃ssit in p̃dictis ṽbis. Primus fuit
dolor ingratitudinis. scōs desolatiōis. tertius
dispersionis. quartus derelictiōis. q̃ntus po-
tationis. sextus multiplicatiōis. septimus sepa-
tionis. Primus fuit dolor ingratitudinis duz
dignitas sue p̃sone et acerbitas illati supplicij et
tam feruētissima charitas cordis sui ab oībus
ignorabat. et tam ingrate recipiebat. et hoc in-
nuit primū verbū quo ait. P̃f̃ dimitte illis qz
nesciūt qd faciūt. Scōs fuit dolor tribulatio-
nis et desolatiōis. et hoc tam p̃sentiū q̃ futuroz
designatorū in matre et in Iohē. p̃pterea dicit
scōm verbū. Mulier ecce filius tuus. Deinde
dixit discipulo. Ecce mater tua. Tertius fu-
it dolor dispersionis. scōpungnantū cernēs oī-
um ap̃loz et alioz ab eo conuerzorū paucitatē
cōtra eius sūmas despectōes. p̃tra quas solus
latro legi pugnasse in cruce increpās sinistrū
latronē: ex quo dolore xpus magis motus est
ad miserendū latroni dicens. Amen dico tibi.
Hodie mecum eris in paradyso. Quartus fuit
dolor derelictiōis. et hoc exp̃mit quartū verbū
quo ait. Deus deus meus vt qd dereliquisti me
Quintus fuit dolor potatiōis. s. amare facie
nimīū sitibūdē salutis nr̃e. locus cuius offerri-
mus offensas horredas atqz p̃temptus. vt hec
angustiatio fuit desiderij cum oppositiōe p̃trarij
Ipe enī sitiebat dulcedinē aiarū: at illi opposi-
tum ei obtulerūt. qñ dixit sitio. Sextus fuit do-
lor multiplicatiōis. s. tam dolorū mētaliū q̃ pe-
narū corporaliū cum p̃duratiōe vsqz in finē: vt
merito dixerit. Consumatū est. s. in me oē tor-
mentū et oīs pena. Septim⁹ fuit dolor sepa-
tionis aīe a corpe. Proinde cōmendat spiritū
virtuti p̃nc̃: cum vltimo ait. In manus tuas
cōmendo sp̃m meū. Tertia ṽbo fuit pulchri-
tudo vigorū: nam fuerūt p̃dicta xpi vba exp̃ssiuā
sūmi vigoris. s. cōstantie et ṽtutis. Vñ enim
eius passio esset sūma. ipe nihilomin⁹ sūme sup-
ferebat doloribus suis virtute atqz vigore suo
Proinde septē vigores fuerūt in p̃dictis ṽbis
Primus fuit vigor mediatoris. scōs sollicitato-

ris. tertius dñatoris. quartus allegatoris. q̃n-
tus desideratoris. sextus triūphatoris. septi-
mus reductoris. Primus inq̃ fuit vigor medi-
atoris: qz in p̃mo ṽbo ostendit se esse mediū in-
ter nos et deū tanq̃ sūmi dei filiū. et tanq̃ inter-
cessorē et aduocatū nostrū. d. Pater dimitte il-
lis qz nesciūt qd faciūt. In q̃ manifeste apparet
vigor sue mentis quo crudeliū p̃secutorū suorū
iniurijs victorialisiter suplatus eas calcans et p̃
nihilō ducens: sic excessiue remisit Scōs autē
fuit vigor sollicitatoris: et p̃inde sollicitudinis
atqz sedulitatis. solent enī mente cōsternati et do-
loribus oppressi oīno deficere ab omni p̃uiden-
tia. Christus autē tunc solū et nō alius legi cu-
ram habuisse de matre: et p̃uidisse sibi de filio et
curatore qui gereret curā eius dicens. Mulier
ecce filius tuus. Et discipulo. Ecce mater tua

Tertius fuit vigor dñatoris qz ostendit se h̃re
virtutē dñatiue p̃tatis et regnatiue et impialis
securitatis. Vñ tanq̃ rex et dñs paradyfi illi la-
troni cum tot circūstantijs repromisit dicens.
Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradyso.

Quartus fuit vigor allegatoris. scz sue iusti-
cie et innocentie ad p̃rem suū. In cui⁹ signū qua-
si admiratiue ait. Deus deus meus vt qd dere-
liquisti me Iusti autē ab aliquo cruciati dicere
solent. vt qd mihi hoc facis? Conscij autē ma-
gnoz scelerū suorū suo potius interiori remor-
su cōfusi. longe alium modū tenent. et si p̃caci-
ter plurimūqz aliqd tale dicunt: vix est quin si-
gna illius p̃cacie in ipsis facilliter cōprehendā-
tur. Quint⁹ fuit vigor desideratoris. nam ostē-
dit se h̃re fiducialitatē et cōstantiā serene exp̃ssi-
onis p̃p̃rie indigētie atqz p̃p̃rij desiderij dicēs
Sitio. Solent etiā hoīes p̃cipue in hora tante
abiectionis erubescere. et ex erubescētia nō aude-
re nec posse clare cōfiteri indigētiā suā. xps
vero etiā circa exitū mortis eius cum quadaz
durissima serenitate atqz fiducialitate dicit Si-
tio. Ostendit etiā in hoc victoriosissimū oīuz
suarū passionū triūphū. qz nō solū nō succūbit
mortis dolorib⁹ quos suscepit: sed etiā p̃ diui-
no honore: et p̃ nr̃a salute si necessariū extitisset
amplius pati sitire se dicit. Sextus fuit vigor
triūphatoris ac triūphalis debellatoris hosti-
um. s. diaboli p̃cti paradyfi et inferni: sicut ē. in
q̃rto fructu ostēdū est. In sup̃ in eo fuit vigor vni-
uersalis cōsumatoris oīuz operū suorū: imo et
simplr oīuz p̃p̃e qd dicit. Consumatū est. Septi-
mus fuit vigor reductoris et plene fiducialitatis
in p̃re. et securi ad deū reditus: et mortē suā nō
h̃re p̃ defectu: sed p̃ p̃fectu et reditu. p̃pter qd
ait. Pater in manus tuas cōmendo spiritū meū
Notanter aduerte qz nō dicit tibi cōmēdo. sed
in man⁹ tuas cōmēdo: vt ostēderet sibi p̃ez ad-
esse q̃si dilatis brachijs. et extēsis manib⁹ ab ip̃z

De passione christi.

amplexandū et astringendū. tanquā filiū vnigenitū et p̄dilectū. Quarta autē fuit pulchritudo dulcoris. Fuerūt enī p̄dicta christi verba exp̄s sua magni dulcoris et cōplacentie. q̄ om̄ia p̄dicta volūtariē patiebatur. vñ *Esa. liij. ait. Oblatus est q̄ voluit. vnde ppha in p̄sona dñi ad p̄rem ait. Volūtariē sacrificabo tibi. Et iterū ad Eph. v. Tradidit semetip̄m p̄ nobis. Naz si inuolūtariē sustinuisset nō fuisset etiā p̄ se meritoria sua pena ne dum p̄ nobis om̄ibus: et de hoc plenius in p̄ncipio huius sermonis dictū est. Tripliciter ḡ volūtariē letabatur. Primo de quolibet amore ostenso in p̄dictis septē verbis sc̄do de quolibet dolore p̄dictorū septē v̄borū. tertio letabatur de quolibet septē illorū vigorū. Ita ad quēlibet amorē: ad quēlibet dolorē: ad quēlibet vigorē om̄iū p̄dictorū suorū volūtariū et iocundū aspectū habebat que causa breuitatis omitto. Et etiā p̄spicaciter intuenti satis patere possunt p̄ singula triplici septenarij discurrendo. Vides ḡ pulchritudinē septē v̄borū nō imerito ḡ de ligno qd̄ est sc̄tissima crux Apoca. xxiij. scriptū est. Folia eius ad sanitatē gentiū: q̄ ip̄a eis gustatibus sensum. ad sanitatem sunt om̄iū sp̄ualiter infirmorū. nec tñ verba illius sunt sanatiua p̄dictarū infirmitatū. verum etiā particularia facta sua ad nr̄am sanitatem p̄ nobis in se assumpsit Nam p̄mo curauit nos p̄ dietam qñ ieiunabat. xl. diebus. et xl. noctibus sc̄do p̄ electuariū: qñ corpus et sanguinem suum dedit in sancta cena discipulis suis. Tertio p̄ sudorē: qñ factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Quarto p̄ minutionē qñ flagellis et lancea vulneratus fuit. Quinto p̄ potationē qñ gustauit acetū cum felle mixtū. Sexto p̄ emplastrū. quādo facies eius sputis illita est.*

Octauus fructus de q̄druplici magna vtilitate quam sibi et suis acq̄siuit christus passione sua. **Cap. ii.**

Secundus vero fructus dictus est multitudo. s. meritorū passiōis christi: et hoc respectu illius q̄ est caput. ac p̄sequē respectu om̄iū electorū ac membrorū eius. Et de hoc *Dañ. subdit dicēs. Fructus eius nimis q̄ infinitū fuit meritū et p̄miū passiōis eius sc̄z rōne cōiūcte diuinitatis. nam in q̄tū homo sicut ex p̄cedētibus p̄z christus mereri poterat et meruit. In q̄tū vero deus infinitū suū meritum et p̄miū dilatauit. Merito ḡ *Dañ. ait. Et fructus eius nimis. Quatuor enī fructiferas et maximas vtilitates ex passione sua christus adeptus est. que om̄s redūdant p̄ gratiā et gloriā in om̄es electos suos. Prima est resurrectio. sc̄da est ascensio. tertia est cōfessio. quarta**

iudicatio. Prima q̄dem vtilitas est resurrectio vñ ppha in p̄sona filiū ad p̄rem ait. Tu cognouisti. s. p̄ approbationē sessionē meā: hoc est humilitatem passionis mee. et resurrectionē meā. hanc q̄ vtilitatē p̄ cōsequēs adeptus est christus oībus mēbris suis. Nam sicut ipse resurrexit p̄pter meritū passionis. sic et eius mēbra resurgent. q̄ resurrectio eius erit causa resurrectionis om̄iū electorū. Vñ ppha ait. Ad vesp̄rā demorabit̄ fletus et ad matutinū leticia. *Abi glo. ait. Dñs mane resurrexit. idēz nobis p̄mittēs p̄ suā resurrectionē. que est causa efficiens resurrectionis nr̄e et aie et corporis. Sc̄da quidē vtilitas est ascensionis: vñ ad Eph. iij. ap̄ls ait. Qd̄ autē ascendit q̄dem: nisi q̄ descendit primū in inferiores partes terre. s. p̄ mortē crucis. q̄ autē descendit ipse est q̄ ascendit sup̄ om̄es celos: vt adimpleret oīa. Et Aug. in sermone de ascensione dñi ait. Nos xpi mortē vniūficauit. nos xpi resurrectio erexit. nos xpi ascensio cōsecrauit. Hanc q̄ vtilitatē xps tanquā caput mēbris suis electis adeptus est. Vñ *Joh. xliij. ipse ait. Vado vobis parare locū. Tertio vero vtilitas est cōfessio. s. ad dexterā p̄ris: ad manifestationē diuinitatis illius. vñ ad *Job. ij. ap̄ls ait. Factus est obediēs vsq̄ ad mortē: mortē autē crucis. p̄pter qd̄ et deus exaltauit illū: et dedit illi nomen qd̄ est sup̄ om̄e nomen vt. sc̄z ab hoībus noīet̄ deus et om̄es illū venerent atq̄ honorēt tanquā deū in noīe iesu. vñ de subdit. Et in noīe iesu om̄e genu flectat̄ celestijū terrestrijū et infernoz. et om̄is ligna cōfiteatur: q̄ dñs iesus xps in gloria est dei p̄ris. Dicif̄ autē sedere ad dexterā dei. sedet q̄ laborauit. sc̄z in tota vita sua vsq̄ ad mortē. vñ p̄s. In laboribus sum a iuūctute mea Ad dexterā vero. q̄ prius fuit in sinistra passionis et aduersitatis. vñ p̄s. ait. Afflictus sum et humiliatus sum nimis. Dei vero dicif̄ q̄ post crucis abiectionē: p̄mittit deus glorificationē. vñ de *Matth. xxiij. dñs ait. Qui se humiliat exaltabitur. Duo q̄dem per dexterā denotant. Pri mum est equalitas maiestatis. ad quā christus sedet fm̄ diuinitatē. ad *Heb. viij. Talem habemus pontificē q̄ p̄sedit in dextris. Sc̄do p̄ dexteram intelligunt̄ portiora glorie bona in q̄bus xps sedet fm̄ humanitatē: qñ collatū est ei qd̄ cōfiteri pōt. Nam fm̄ hāc dexterā collocabunt̄ et p̄miabūt̄ oēs crucis xpi sequaces. Ad qd̄ ap̄lus hortat̄ ad Collo. iij. dicēs. Que sursum sunt querite vbi christus est fm̄ dexterā dei sedens. Quarta v̄o vtilitas est iudicatio: q̄ ex passione sua data est ei p̄tās iudiciaria. Vñ *Job. xxxvj. ad xpm̄ ait. Causa tua quasi impij iudicata est iudiciū causamq̄ recipies. nec nō et electi imitatores crucis xpi die iudicij qua******

si iudicis assessores assistent iudici xpo. Juxta illud Math. xix. Amen dico vobis qd vos q secuti estis me in regeneratōe cuz sederit filius hois in sede maiestatis sue: sedebitis: et vos sup sedes duodecim iudicātes duodecim trib' isrl. Proinde exclamat Berni. in qdā sermōe dicens. Vere celestis planta p̄ciosior cūctis. sanctior vniuersis. Vere lignū vite. qd solū dignū sit portare salutis fructū.

¶ Bonus fructus q dulcedo dñice crucis omni statui cōuenit et necessaria est. Caplm. iii.

Ertius fructus dicitur dulcedo. Nam p̄m varios hoīz xtuoloz status crucis dulcedo varie sapit. Unde ppha ait. Qui dat escam oi carni. Et ideo Berni. subdit. Esca vniuersoz in ea: oim aīarū xtuoloz status ad quadruplicē differentiā reduci p̄t. Primū dicitur p̄t sensuales. scđi rōnales. tertij spūales. q̄r ti celestiales. Et hi oēs varijs desiderijs inardescūt: et tñ esca vniuersoz in ea. s. in sequela crucis xpi. An Math. x. dicit dñs. Qui nō accipit crucē suā. i. possibīlē sibi p̄niam. Et sequit me nō est me dign'. i. indign' est gustare grām et gloriā meā. Per hāc enī assūptio difficiliū denotat: p quā funditus morit' homo mūdo carni et vicijs. et p quā fit holocaustū dei. Proinde maxim' in sermōe de martyrib' ait. Non solum intelligit' crux ligni patibulū. sed pie vite xtuosqz ppositū. vñ oīs xpiani vita q̄ p̄m eūā geliū vixerit. crux est atqz martyriū. et merito hic ordo seruā. nam sicut in fruitōe btōz a q̄bus oē tristabile seculum est deus honorat' in ipsis: et ab ipsis. Et sicut in inferno in tormētis demonū et dānatoz i q̄bus absqz vllō gaudio cruciant' deus in ipsis plene honorat': sed non ab ipsis. Sic in p̄nti vita que inter illas est mediā honorat' et laudat' in suis electis et a suis electis in assumptōe difficiliū. dolorē et gaudiū cōmiscētū. p operationē p̄fecte virtutis. que dicitur crux. vt sic in oib' glorificet' deus. hoc si quidem seruādo quilibet de p̄dictis quattuor p̄m suū statū in cruce reperit pastū suū. qz esca vniuersoz in ea est.

¶ Prima crux sensualium.

Primo enī sensuales duo desideria habent. s. absqz pctō in arduis. p̄mo naturā cōseruare. scđo naturā alleviare. Primo enī desiderant naturā cōseruare: qd q̄dem sit qm labores hoī portabiles et leues efficiunt'. Sed virtuosa crux ppter diuinū amorem assūpta vel patiēter lata nō tñ affert ab homine labores cōes in opibus bonis: sed etiā transformat in refrigeriū penas et sic p̄m primū desiderium suū in talib' p̄seruat naturā. Et de tali re

frigerio dñs ait Math. xj. Venite ad me oīs qui laboratis et onerati estis. s. laborib' et aduersis: et ego reficiā vos. De scđo etiā addit dicens. Tollite iugū meū sup vos qd est charitatis amor in onere crucis: et d. scite a me qz mitis sum et humilis corde: et inuenietis requiē aīab' vris. Iugū enī meū suauē est: et onus meū leue. Iugū enī christi suauē est amor dei. onus vero leue est amor pximi. que duo faciūt leuiter crucē labor et aduersitatis. Et sic ex amore et p amorez pressa natura laborib' alleviat'. p vtroqz desiderio p̄t exemplū in btō Laurētio. hoc aut cōtigit ei qz dilectio ignis celestialis q̄ est amor annihilabat penam ignis materialis. Hoc idem cōtigit beato Frācisco quādo ferro ignito in tympanibus decoctus est: absqz hac cruce in culpa et pena seu in transgressione et afflictōe homo efficiat' infernalis: ideo Math. xvj. dñs ait. Qui enī voluerit animā suā saluā facere. scz fugiēdo p̄dictos labores: perdet eā. Quasi dicat. Si saluas perdes. Qui autē p̄derit animā suā ppter me: inueniet eam. Proinde Damasc. in. iij. lib. ait. Crux christi clavis est paradysi hec infirmoz baculus: pastoz virga: cōuertētū manuductio: p̄ficientiū p̄fectio anime salus et corporis omniū maloz auersio omniū bonoz datrix.

¶ Secūda crux rationaliū.

Secūda sunt rōnales: et hi qz alia duo desideria hnt. Primū est augmētare p̄solationē seu delectationē. scđz est illūiare rōnē. Per p̄mū meritoria delectatio gustat' p̄ scđm xō intellect' illūiat'. S3 amorosa crux et in amore vt sic dicā portatus labor cōtinue parit in hoīe diuersas ac supnas et spūales cōsolatōes: transformādo amantē in amatū. et q̄st ad celestē delectationē exaltādo. nec nō p hoc admirādis et saluberrimis libus illustrando. vñ ppha ait. Gustate et videte qm suauis est dñs. s. in imitatōe crucis illius: btūs vir q̄ sperat i eo. Primo xō in q̄t gustate. s. affectu. scđo ait. videte. s. intellectu. qz gustatio facit videre vñ p̄roū. vñ. Gustauit et vidit qm bona ē negotiatio eius. i. exercitatio crucis et arduarū virtutū. vñ. j. Reg. xiiij. Jonathas mystice ait. Vidistis ipsi qz illūiati sunt oculi mei eo qz gustauerim de melle isto. i. de crucis atqz virtutū suauitate. Quāta aut sit suauitas quā gustat' et expit' aīa de cruce. i. de laborib' amorose portatis atqz p xpo assūptis. oñdit Job. Apoc. ij. vbi dñs ait. Vinceti dabo mānā absconditū. absconditū enī mānā dicit suauē xtuosē vite intelligentiā ppter virtutū expientiaz iustis a dño dispensatā atqz indignis et viciosis occultatā. Sicut enī mānā desup veniens omnē suauita-

De passione christi.

tis sapore in se continebat Sic suavis experientia bone vite que est crux christi omni mentis suauitate reducat. **U**nus Gregorius in quadam omelia ait. Nichil adeo graue quod non equaniter tolleretur: si christi passio ad memoriam reuocetur. scilicet per deuotionem vel imitationem. Quanta insuper fiat illuminatio intellectus ex predicta cruce ostendit Bernardus super Cantica primo. lxxj. dicens. Quid ita efficax ad curandum conscientie vulnera necnon ad purgandum aciem mentis quam christi vulnerum sedula meditatio. Proinde christi passio figurata est felle. quod oculi Thobie fuerunt illuminari Thobias. ij. Est quod collirium. de quo Apocalypsis. iij. angelus ait. Unge collirio oculos tuos. scilicet mentales ut videas. Absque enim predicta cruce. humana ratio deuenit in fantastica obscura atque bestialiter extimatio: nem et opinionem. Et de talibus propheta ait. Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulare. Aut enim nescierunt. scilicet ex corrupta natura. neque intellexerunt ex patrata culpa in tenebris ambulare ex multiplicata malicia et omnia hec: quia crucem christi non sunt secuti.

Tertia crux spiritualium.

Tertij sunt spirituales. et hi quod alia duo habent desideria. scilicet in eis. Primo virtutem roborari. secundo virtutem premiari. Primo virtutem roborari. scilicet in vite iuste soliditate et stabilitate: quod quidem per crucem fit. teste apostolo qui. ij. Timotheo. ij. ait. Firmum fundamentum dei quod est virtus stat hominis signaculum. scilicet scitissime crucis. quia virtus etiam in infirmitate perficitur. sicut ideo apostolus ait. ij. ad Cor. xij. Et statim subdit. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitem in me virtus christi. propter quod placeo mihi in infirmitatibus in contumeliis. in necessitatibus. in persecutionibus. in angustiis pro christo. Quia enim infirmior tunc fortior sum. ecce virtutis roboratio et confirmatio. Secundo desiderant virtutem premiari. scilicet per gloriam sempiternam. et talis virtus amorose crucis influit habitum perfecte charitatis meriti copiosum ad copiosum premium glorie expectandum. unde premium eterni regni non mensurat secundum spirituales feruores ac mentales delectationes. sed secundum penam amorose crucis que principium est et medium gloriosum finis. Proinde Augustinus. x. dominus ait. Qui non accipit crucem suam et sequitur me: non est me dignus. scilicet meo premio. scilicet in gloria sempiterna. nec ait tantum. qui sequitur me. scilicet per delectationem. sed promissit. qui non accipit crucem suam. nam in crucis assumptione deus delectatur in nobis. in delectationibus spiritualibus nos in deo delectamur. per premium crescit premium et meritum. per secundum premium mundum et sequimur deum quia gustato spiritu dei spiritus omnis caro. absque cruce et laborioso conatu in opibus diuosis. nostra meritum virtus deuenit in considerabile diuinitatem. sicut patet in his qui absque magnis laboribus

adepti sunt bona sublimiora. quod contigit in lucifero in Adam et Eua Salomone et Petro: et quod pluribus alijs. qui cito ceciderunt a donis et in magnam ruinam irreuocabili quodam eorum prolapsum sunt.

Quarta crux celestialium.

Quarti dicuntur celestiales. et hi quod duplex desiderium habent. Primum in eis glorificari gratiam. secundo magnificari diuinam gloriam. Primo quidem glorificari in gratia. scilicet in presenti participatione: et hoc fit per crucem et domini passionem exemplo apostoli qui de se atque de alijs perfectis probat. iij. ait. Quia peruersio in celis est. Insuper exemplo beati Bernardi. in quodam sermone ubi ait. Scio quod merita mea mihi non sufficiunt. Quod mihi deest audacter usurpo ex visceribus iesu christi que misericordia affluit. nec desinunt foramina per que defluant. Propter enim archanum cordis per foramina corporis: patet viscera misericordie dei nostri in quibus visitauit nos oriens ex alto. Secundo desiderant magnificari diuinam gloriam. Nam amor crucis ad gloriam dei inflammat. illuminat. roborat. et dilatat. humanam mentem. Hic erat ille cruciformis amor: qui tanta fiducia cor Pauli securabat ut diceret ad Gal. vi. Mihi autem absit gloriari: nisi in cruce domini nostri iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo. Et ad probat. j. ait. Sicut spiritus nunc magnificabit christum in corpore meo: seu per vitam seu per mortem. Hoc eodem sermone horrabatur oes propheta dauid. di. Magnificate dominum mecum. scilicet per scitissimum amorem crucis laudando et predicando eius magnam. Et beatus subdit mecum. Si enim diceret simpliciter. Magnificate dominum non ita ad hoc incitaret. ideo ait Gregorius. Loquuntur auctas perit cum vox operis non iuuat. Absque cruce. gratia meritoria delectabilis. atque celestialis deuenit in admirabile annihilationem: sicut per experientiam patet in his qui sequuntur spiritum amoris et spiritum libertatis. aut librum hereticum qui de aiaz simplicium qui in erroribus suis damnatus est extra de heretico. unico. in cle. Contra quos apostolus probat. iij. ait. Nunc autem et scens dico inimicos crucis christi. nam sicut ad Gal. v. ait. Qui autem sunt christi carnem suam crucifixerunt cum vicibus et concupiscentiis. ac oes predicti per traria operantur multiplicibus erroribus illi atque delusi. sicut per experientiam in eius reperi et probati. Ex dictis in presenti. patere potest quod amor absque cruce: et crux absque amore. nec ratione: nec verbo: nec opere aliquo meretur laudem: sed in summo laudabilis illa crux quia induit amor: et amor quem ipsa crux parit. In his quodam statu erat paulus cum ad Gal. ij. de se dicebat christo confixus suus cruci. et in tali cruce primo affigit caro clauis timoris. unde per. Confice timorem tuo carnes meas. secundo clauis spiritus amoris. Cantica. v. Fulcite me floribus stipate me malis: quia amore langueo Tercio sensus exterior clauis rigor et

discipline. Eccl. vlti. Verba sapientū quasi sti-
muli et quasi clauis in altū. i. in pfundo sensus defi-
xi. Quarto manus operū clauis laboris. Eccl.
ix. Qd cūq; pōt manus tua instāter opare. Ex
supradictis clarius pōt patere q; manifeste oñ
dī se nō vere diligere: q; p amato nō vult se ad
quēcūq; difficilia pparare et exhibere. qd ē cō-
tra errorem simpliciū aīarū qui crucem et laborē
abhorēt sicut predictū est.

**Articulus. iii. tertie partis dñice
passionis de vltimis tribus fructib;
ligni vite.**

Quarto subdantur alij tres fructus cru-
cis christi.

**Decimus fructus de quadruplici
beneficio qd psequimur de dñica pas-
sione et cruce. Caplm. i.**

Primus fructus dicitur. Sanctus
enī dicitur sanguis tinctus. Vñ Dañ. Ibdit
Et sub ēa habitabāt aīalia et bestie. i.
oēs in baptismo crucis signaculo insigniti et
sanguine tincti. Item differt bestia ab aīali. Nā
bestia crudelis aīal xō nō. Aīalia dici pñt oēs
fasti q; finali saluādi sunt sicut de gloria sempie-
na. ppha ad dñm ait. d. Aīalia tua habitabūt
in ea parasti in dulcedie tua paup; deus. Per
bestias que sunt crudeles xpiani reprobi desi-
gnant et etiā infideles. q; sic statim subdit dīa-
bolus in eis post passionē xpī nō hz tanā ptatē
sicut ante. pncipaliter tñ oēs xpiani sub vmbra
et ptectione crucis et sanguis xpī inhabitāt. Vñ
brachia crucis sunt scapule ille de qbus ppha
ad xpianū pplm inqt. d. Scapulis suis obūbra-
bit tibi Sub his etiā scapulis fm Bern. quoz
bñficia nobis pferunt. Sub his enī alis absco-
dimur: sub his ab incurſu milioz et ancipitrū
ptegimur q; sunt aeree ptates. sub his vmbra/
culū salubre nos refrigerat: et nīmū solis ardo-
re repellit. Sub his q; alimur et fouemur. Hec
sunt bñ Berñ. xba sup Can fmone. lxv. In q
bus notare possum⁹ quoz bñficia q; nob pferū-
tur mysterio crud. Primo est abscoſio. scdm p-
tecti. tertiu refrigeratio. qrtū reſectio nūcupat
que oīa pficit in nob amor crucis et pfectio ei⁹.

**Primum beneficiū crucis est absco-
ſio a maliciis eoz.**

Primū crucis bñficiū est abscoſio. i. a
maliciis mūdi. Talis qdem abscoſio
maxime nob fit qñ adūsa nos pmunt: vt ea ma-
gnanimiter tollerem⁹. Vñ Iſido. de ſūmo
bo. ait. Si paſſio redēptoris dñi ad memoriaz
reducit: nihil tam durū est qd nō equo aīo tol-
leret. Parua enī tollerem⁹ si recordamur qd
biberit ad crucis patibulū: q; nos inuitat ad ce-
lum. Ille enī irriſiones obprobria cōtumelias

alapas: ſputa flagella ſpineam coronā crucēq;
ſuſcipit: et nos miſeri ad noſtrā cōſuſionē vno
ſermōe fatigamur. vno xbo deſicimur. Et ite-
rum de tollerāda iniuria pximoꝝ Aug. de ver-
bis dñi ait. Nulla res efficacior ad laborē et ad
portāda onera alioꝝ facit libentē ipēdi: niſi cū
cogitam⁹ qta p nob ptulit dñs. vñ ſicut puul
fluuius pdit nomē ſuū cū vadit in magnuz: ſic
labores et paſſiōes nre in cōparatiōe illoꝝ que
paſſus eſt xp̄s nō ſunt paſſiōes denoiande.

**Secundū beneficiū crucis christi
eſt ptectio cōtra ptatem diaboli.**

Secundū beneficiū eſt ptectio. i. cōtra
ptatem diaboli: q; chriſtus illā p paſſi-
onem ſuam debilitauit. Vñ Job. xl. q
ſi hamo capiet leuiathan. q; caro chriſti velās
diuinitatē ſuit qñ eſca in hamo diuinitatis. quā
cum diabolus p mortē apphendere pcurauit
hamo diuinitatis cap⁹ et decept⁹ fuit. Tripli-
citer tñ fm Alexan. de hal. in. iij. p crucē chri-
ſti demones habēt minozē ptatē in naturā hu-
manā. Et pmo vniūſaliter q; abstracta eſt eis
ptas qua ſibi pūs ſubijciebāt eam in infidelib⁹
ſibi idolatria et veneratiōe qñ deus: nec etiā re-
periunt in mūdo tot vexati a ſpiritib⁹ mūdis
ſicut ante paſſionē dñi. vt patz expientia certa
p vniūſum orbē terrarū. Scdo ſingularitē infi-
delib⁹ qbus p fidē paſſiōis nō hñt in eis ptatē
niſi qñtū eſt eis pmiſſum ad vtutis exercitiū: ſi
cut patz in bto Anthonio. et in bto Francisco.
Tertio particulariter in electis in qbus eſt ca-
racter paſſiōis. i. crux ex ſacō baptiſmatis: q;
ptas diaboli cohibet. vñ Apoc. viij. et ictu eſt
quattuoz angelis nolite rē. qadulq; ſignemus
ſeruoz dei nri in frōtibus eoz. Et de hoc Aug
ſup Job. ait. Signū crucis a nobis expellit ex-
terminatozē: ſi tñ cor noſtrū habeat xp̄m inha-
bitatozē. Proinde Exo. xij. dei plo. i. xpianis
myſtice pceptū eſt q; ſanguine agni poſtes ſup
liminare ſignaret. atq; ex hoc duplicē cōſeque-
bant fructū. i. pſternatiōē hoſtiū exterius: et
deſenſionē et pſeruatiōē oīuz interius. vt my-
ſtice inuat q; vtute ſanguis ieſu xpī et demōes
ſupant: et oīa deſenſant dum gr̄e in nobis au-
gent et pſeruant. ſupliminare q; ſignat: dñ mē-
tis imago xp̄o crucifixo aſſiſat: atq; vterq; po-
ſtis intingit in q voluit hoſtiū. dum diuina et
angelica cuſtodia in q vita nra deſendit vigo-
raſ. eo q; ſctē crud vtute. et de nob magis ppi-
cius. et angelus circa nos magis eſt ſollicitus.
Et ſic ſubuerſis egyptiis a ſeruitute diaboli li-
berant. crucis chriſti ſequētes tropei. q; noi-
bis p virgā hanc. diuiſit mare rubrū: et n tera
viuentiū introduxit. Qſerito q; terreſ diabo-
lus hoīe crucis ſe ſigno muniēte fideliter. ſicut

De passione christi.

terref. et fugit canis baculo eleuato eo qd cum illo semel percussus est. **Uñ** Esa. xxx. A voce dñi pauebit assur virga percussus. Assur eni negocia tor interpretat. et significat diabolū: qui circūiēs et querēs quē deuoret. nunq̄ ocio vacat. hinc in signo crucis fideliter inuocato in noie scitissi me trinitatis terribiliter pauet. virga crucis in passiōe percussus. Insuper sicut miles supatus in duello seu in bello cōfundere morari in camera vel in domo in qua pstratio sua depicta ēet nec ibidez diu maneret. sic diabolus pstratus per dominicā passiōē nullo modo morari potest in anima in qua passio dñi p deuotionē et iugem memoriā depicta est.

Tertiu beneficiū crucis christi est refrigeratio contra concupiscentiam

carnis.

Tertiu beneficiū est refrigeratio. s. a concupiscentia carnis. vñ hiero. in quadā epla ait. Si gressi fuerint ad te latrūculi p oculos. per aspectū crucis: puni eos. Ipsa concupiscentia originalis virtute sanguinis xpi. in cuius virtute quilibet baptizat. lz nō totaliter auferat tñ multū minuit de p̄se. dñi. iij. p baptismū. Ex quo p̄z qd fin Aug. fusus est sanguis medici et factū est medicamentū frenetici. Proinde Cañ. ij. Sub vmbra illi quē desiderauerā sedi ania sponsa xpi: et fructus eius dulcis gutturi meo: sed et gustato spiritu crucis desipit ois caro.

Quartū beneficiū crucis christi est refectio spiritualis.

Quartū beneficiū est refectio spūalis. Magna qdem p̄solatio atq; refectio est aiabus deuotis ascendere ad sensum crucis. **Uñ** Celestinus ait. Cum scō. i. cum sanguine tincto sancti. i. sanguine tincti sunt. qd crucifixo cruci affixi sunt dolori eius cōdolentes amori eius p̄gaudētes. sanguinē eius bibētes. carnē manducātes. crucē amplexātes. vulnera lingētes. et p̄ latus lācea apertū ad eius sup dilectis simū cor intrātes. atq; ei se clauo eterni amoris inseparabiliter cōclauantes. Bern. sup Cañ. sermone. xx. ait. Dilexit me deus dulciter sapienter et fortiter. Dulciter nēpe dilexit: qz carnē induit. sapienter qz culpā vitauit: fortiter mortē sustinuit. Sed sup omnia reddit te amabilem mihi bone iesu calix quem bibisti: opus nōstre redemptionis. hoc eni oīno amorē nostruz vendicat sibi hoc inq; sibi nostrā deuotionē blādius allicit: iustius erigit: arcius stringit: et vehemētius afficit.

Quot vicibus christus sanguinem suum fudit.

In horz qdem mysteriū xps sex vicibus viuis et vna mortuus sanguinē suum

fudit. Primo in circūcisione vt discamus peccata nostra carnalia mūdare. Scōdo in sudore. vt discamus angustias p̄nra salute tolerare. Tertio in coronatōe: vt discamus mentē nostrā virtutibus exornare. Quarto in flagellatōe. vt discamus donare sensualitatē nostrā. Quinto in crucifixiōe. vt discamus mēbra nra ligare mādatis dei. Sexto in lateris apertōne. vt discamus semp habere cor vulneratū in dei amore. vt dicere posset quilibet nostrū vulnerata charitate ego sum.

Christus crucifixus est horologiū religiosoz.

Posterea dicere possumus christū passum crucifixū ēē horologiū cordiū religiosoz: distinguēs horas diei et noctis qd quidem in horologio Ahas. iij. Reg. xx. mystice designat in quo sol descēdit decē lineis: qz p̄ decē horas humiliatus est xps p nobis in sua sanctissima passiōe. In cuius honore decē dicunt hore. Primo cōpletoriū in honore venditionis. scōdo dicunt matutine que distinguunt in tres nocturnos in rememoratōe illius iniurie que facta est ei in tribus locis i illa nocte. s. in orto. in domo Anne et in domo Cayphe cōspuendo: deludēdo: atq; percutiēdo. Quinto laudes in memoriā criminis ipositi in fine noctis. Sexto primā in memoriā accusatōis corā pylato. septimo tertiā i memoriā flagellatōis in domo pylati. octauo sextā in memoriā bationis crucis et crucifixionis cum ferreis clauis. nono nonā in memoriā mortis et apertōis lateris. decimo vespas in memoriā sepulture. vt in qualibet p̄dictarū horarū mens deuota sentire posset dulcedinē dñice passiōis.

Undecimus fructus de quadruplici mystica et morali dispensatōe dñice passionis.

Caplm. ii.
Scūdus fructus dicit p̄mitudo. s. ad seruitiū dei. Et de hoc Bañ. ait. In ramis eius cōuersabant volucres celi. i. virtuosi et religiosi. quoz tota vita cruz merito dici posset. **Uñ** ppha de dño ait ad p̄ez dicens ps. viij. Omnia subiecisti sub pedib; eius oues. i. simplices. et boues vniuersas. i. prelatos et p̄dicatores. insup et pecora campi. i. malos. volucres celi. i. religiosos: et pisces maris. id est seculares qd pambulat semitas maris. Vocat ergo oīs virtuosos et religiosos volucres ppter libertatē a vitijs et separationē a secularibus curis. et ppter statū eleuatū a mūdo. Ad phil. iij. ait de hoc apls dicens. Ista puerlatio in celis est. et hi in ramis crucis cōtinue cōuersant qd. s. quattuor dici possunt. **Uñ** inferior ramus est vita virtuosa. sinister fides religiosa.

dexter caritas larga: supior vero est spes firma
infinu brachiū crucis ē mundi contemptus. q̄
in septē consistit.

Primus ram⁹ ⁊ inferior est vita virtuo
sa ⁊ mūdi cōtemp⁹. Be q̄ dñs ait *Mat*
xvi. Luce. ix. Mat. vii. Si quis vlt
post me venire abneget semetipm ⁊ tollet crucē
suā ⁊ sequat me. In quibus sanctis verbis po
nuntur septem que requirunt ad vez amplex
um virtuosum ⁊ virtuose crucis. Nā talis crux
primo debet eē voluntaria. secundo opōsa. ter
tio integra. quarto laboriosa. quinto ppria. sex
to continua. septimo recta. Primo in q̄ debet
esse voluntaria non violenta. ppter ea dicit. Si
quis vult. vnde *Aug⁹* dicit. Nemo inuitus be
ne agit. Nemo ē em noster cogit deus. vt serui
tium sit grati⁹ deo: ⁊ pmiū gratius seruo. In cu
ius mysteriū. *Exo. xxv. ad Moyse* ait domi
nus Loquere filiis israel vt tollāt mibi pmitia
ab homine q̄ offert mibi vltione⁹ ⁊ accipietis.
Vult em dominus talē q̄ dicat ei voluntarie sa
crificabo tibi scz meipm meos ⁊ mea sicut infra
dicitur. Secundo debet esse opōsa non ociosa
ideo subdit. Post me venire q̄ scz semp in ardu
is ⁊ laboribus mentalib⁹ ⁊ corpālib⁹ fui. nō ait
post mea: sicut fac unt auari luxuriosi ⁊ supbi s
post me scz mundū p̄demnendo. Be q̄. *J. p̄. ij.*
Christus passus ē p nobis nobis relinques ex
emplū. vt sequamini vestigia ei⁹. Tercio debet
esse integra non diminuta ppter ea addit. Abne
get semetipm. i. se. suos: ⁊ sua. Primo abneget
se. i. verustatē suā abiciat ⁊ semetipm excedat:
vt sic ad xpm accedat: non em quis potest acce
dere seu ascēdere ad xpm nisi supra semetipsum
ascendat. Unde. *glo.* Nisi quis a seipso deficiat
ad deum q̄ supra se est non appropinquat ⁊ noui
tatē ad quā vocatur non apprehēdet. Vñ ad col
lij. *apls* ait. Expoliantes vos veterē hominē
cū actibus suis. ⁊ induentes nouū hominē. q̄
renouatur in cognitionē dei secundū imaginez
eius q̄ creauit eū: vel abneget se. i. ppriam volū
tatē. nam s̄m Senecā erūpit in petulantia ma
le dispensata libertas. Et *Esaiē. lviij.* Si glori
caueris deū dū non facis vias tuas Et ad *Thi*
tum. ij. abnegētes impietatē ⁊ secularia deside
ria: sobrie pie: ⁊ iuste viuam in hoc seculo expe
ctantes brām spem. ⁊ aduentū glorie magni dī
Secūdo abneget suos qd etiā in veteri lege sc̄i
ficabatur. vñ *Deute. xx. xliij.* Qui dixerit patri
suo aut matri sue nescio vos: ⁊ fratrib⁹ suis īgro
illos ⁊ nescierū filios suos: hi custodierūt eloq̄
um meum ⁊ pactum meum seruauerunt. Tercio
abneget sua: Proinde *Luc. xliij.* dñs ait. Qui
non renunciaueris oibus q̄ possidet nō potest
meus esse discipulus. Et *Mat. xix.* Si vis
p̄fect⁹ esse vade ⁊ vēde omia q̄ habes ⁊ hēbis

thesaur⁹ in celo ⁊ veni seqre me. Sūt nēpe ple
riq̄ q̄ suos vel sua tribuunt deo. se aut mundo.
Cōtra q̄s ppha ait. Holocuastrū. i. meos: ⁊ p
pctō nō postulasti. scz pncipalit. qd ego intelli
gens tūc dixi. Ecce venio. i. in psona offerens
pncipalit me: deinde meos ⁊ mea: nec a myste
rio vacat h̄ sillabica adiectio qua dī semetipm
q̄ qdē sit tū vt expmat p̄dicta tria. scz se suos et
sua. tū vt expmat oēs aīe vires ⁊ corpis. i. suoz
intellectū suū affectū ⁊ suū sensū. h̄ ē intellectus
rōis affectū volūtatis ⁊ sensū etiāz carnis. Pro
mū sit p fidē. scdm p caritatē. tertiū p spem.

Quarto debet talis crux esse laboriosa: non
delicata ⁊ ociosa. Proinde ait. Tollat crucem
Sūt em pleriq̄ qui sic volunt assumere pñiam
vt nullā sentiāt afflictionē vel penā. Cōtra q̄s
hiero. ait. Delicat⁹ es frater charissime. si hic
vis gaudere cū mundo ⁊ in futuro regnare cūz
xpo. Nā sic ait *apls* ad *Gal. v.* Qui sunt chri
sti carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ p̄cupiscen
tijs. Quinto etiā debet esse ppria: idō subdit su
am. i. sibi possibilē. Nō em dicit meā qz tot⁹ nō
possit portare mīmā ptem crucis ei⁹: sicut ex p
cedentib⁹ p̄t. vñ dī *Tren. j.* Vos oēs q̄ trā
sitis p viā. i. oēs in h̄ seculo pegrinātes attendē
te et videte si ē dolor sicut dolor me⁹: nec de a
lienā sunt nāq̄ nōnulli q̄ glīant de passionib⁹
et penitētijs patz suoz. quēadmodū scribe et
pharisei. Contra quos ait dñs. *Joh. viij.* In
sup inquit suā: non in angaria alienā: s̄ quā ple
na volūtate facit. Proinde *Bern.* ait. Lepor
tantib⁹ cruce nō sicut xps suaz. s̄ sic Symō cy
reneus alienā. Sexto debet eē p̄tinua nō insta
bilis vel momentanea: idō dicit et sequat. In
Luc. etiā. *liij.* additū ē q̄ttidie. i. cōtinue ⁊ ple
ueranter. vñ *Eccj. v.* Nō ventiles te in omnez
vētū: et ne eas i oēm viā sic vt em pbat p̄ctōr i
duplici lingua. Esto firm⁹ in viā dñi. Et idem
xxliij. i. fine itez ait. Glia magna ē seq dñm. vñ
dñs ait *Joh. viij.* Qui sequitur me non ambu
lat i tenebris. Septimo ⁊ vltimo dī eē recta nō
reciproca ⁊ s̄lata. idō subdit me. i. ad gliaz me
am p rectā intentionē: hoc ē p̄stituāt me in finē
sue crucifixe vite: atqz laborz suoz. Nā sic ipse
testat *Mat. vj.* Si ocul⁹ tu⁹ simplex fuerit to
tū corp⁹ tuū lucidū erit. Ocul⁹ simplex ē intē
tio recta ad deū. Corpus lucidū ē op⁹ recta in
tentione cōpletū In hui⁹ mysteriū p̄cepit dñs
Deut. xxvij. dicens. Nā trālieris iordanē. i. cō
tēpnetis mūdū edificabit altare dño. i. cor īg
ne caritatis feruidū de lapidib⁹ q̄s ferrū non te
tigit. i. de opib⁹ bonis: s̄m q̄ a deo sunt in nob
opata. q̄ vt ait *apls* ad *Phil. ij.* opat in nobis
velle ⁊ p̄ficere p bona volūtate: ⁊ de saxis īfor
mib⁹ ⁊ īmpolitīs. i. de opib⁹ non p̄hūana ap
parētia leuigatis. expressiū signū recte inten
t

De dominico sacramento

is is est pseueratia. Jo. Abat. vii. dñs ait. Si fructib⁹ eor⁹ cognoscetis eos. Ihoz fructuū pñcipalis pseueratia dici pñt: qz teste Jaco. i. Vir duplex aio incōstans erit i oib⁹ vīs suis. Sed dicit dñs Abat. x. Qui pseuerauerit vsqz in finē: qd facit vir rectus. hic saluus erit.

Sinistrū crucis brachium est fides religiosa.

Secundus ram⁹ et sinistrē ē fides religiosa obseruādo pñcipaliē tria vota. obedientiā paupertatez: et castitatē. Pñcio p obīam hūana volūtas subijcitur deo et hī ē abnegatio: et qdāmō crucifixio sui ipsi⁹ de qd dñs supi⁹ ait. Si qd vult venire post me abneget se: metipm: sic pñdictū ē. Ad hāc qz sumēdā hortat⁹ Ecc̃s. vi. c. dicēs. Cōpare vob sine argēto sapientiā: et p. i. collū vestr⁹ subijcite iugo ei⁹. vñ Abat. xj. dñs ait. Tollite iugū meū sup vos: qd ē obediētia. Et seqt sic supra dictū fuit. Iugū em meū suauē ē: et onus meū leue: si amoro se sumis et portas. vñ Bern. Credentib⁹ nihil impossibile: n̄hil amant. b⁹ difficile. nihil mītib⁹ asper: nihil humilib⁹ arduū reperit. qbus grā fert auxiliū: et obediēdi deuotio lenit impetiū. Ad hāc hortat⁹ apls Ihebr. xij. dicēs. Ihabentib⁹ impositā nubes testiū. i. multitudinem martyz obediētū. vsqz ad mortē: p paciā curram⁹ ad ppositū nobis certamē qd scz pñpta obediētia est. Scdō p castitatē subijcitur caro rōni. vt fiat tor⁹ et illuminat⁹ rōnalis hō. Et dñs Abat. xix. dñs ait. Sunt eunuchi. q castrauerunt seipos ppter regnū celoz. De talib⁹ castitatē seruantib⁹ sapia in. iij. c. ait. O q pulchra est casta generatio cū claritate. imortalis ē enīz mēoria illi⁹ hui⁹ castitatis tāta ē suauitas et dulcedo: vt inter fruct⁹ spūs ab aplo cōpute⁹ dicens ad Gal. v. Fruct⁹ aut spūs castitas. Tertiū p paupertatē corp⁹ in oib⁹ corp'alib⁹ dñatur. Pñdo inde dñs Deut. x. in mysterio pñi israel. i. p fidem videntib⁹ deū ac p b⁹ ptemnentib⁹ mūdū: omis loc⁹ quē calcauerit pes vester. vester erit. Et idē Josue. i. Et iter. iij. Lox. vi. ap'us ait. Tanqz nihil hūtes: et oia possidētes. Veni qz p expientia patz q fideliter vsuentib⁹ in sua religione. de⁹ in necessitatib⁹ mirabilē submistrat. vñ Ecc̃i. xxix. viro religioso dictū ē. Fideliter age: et in oī tpe inuenies qd ē necessariū. Retenē g et exultēt scī et veri viri religiosi timētes deū. qz nihil deest timētib⁹ eū: diuites egerūt et elurierūt. Inquirentibus aut dñm non deficient omni bono. et c.

Dextrum brachiū crucis ē caritas larga.

Erit⁹ qz ram⁹ et dexter ē caritas larga. De qua. i. ad Thi. i. c. apls ait. Finis

pcepti ē caritas de corde puro et pñcia bona et fide n̄ ficta. De corde puro quo ad pñm. De cōscientia q ad seipsum. Et fide n̄ ficta q ad deum. Hanc triplicē caritatē pñtiorē nec nō feruētiore atqz pcellētiore religiosi hīe dñt qnto maiora bona susceperūt a deo q ceteri seculares et qto magis expediti sūt ad illa pficiēda. qto q tidiana expientia pbāt. q ipse ppheta ait. Ecce qz bonū et qz iocūdū habitare fratres i vñū.

Supmū brachiū crucis ē spes firma.

Omnis ram⁹ et supmus ramus ē spes firma q maxime designat⁹ in tytulo triūphali. q Joh. xix. posuit⁹ ē. scz iesus nazaren⁹ rex iudeoz. in q tytulo mystice triplex spes designat⁹. in q pcellere hñt oēs religiosi. Pñma ē spes venie. scdā ē spes grē. tertiā ē spes glorie. Pñma qd ē spes venie in rex iudeoz. i. pñtitiū designat⁹. vñ in psona veri religiosi ppha ait. Dixi pñtebor aduersū me in iusticiā meaz dñō: et tu remisisti impietate pñti mei: ecce firma spes venie. Scdā ē spes grē in nazarenus indicata: q florid⁹ in pñtati. In florē ē vñqz spēs fruct⁹. vñ Ecc̃i. xxiii. dñs in psona crucis. Flores mei fructus honoris et honestatis. Tertiā ē spes glie quā nomē iesus aptius manifestat. Interpretat⁹ em iesus salus. vñ Abat. iij. dicit an gelus ad Ioseph. Locabis nomē ei⁹ iesus. Ipse em saluū faciet pñm suū a pñtis eoz. Ex his ptz q in mō passionis fuit caritas maria. q liberavit ab inferno: dādo veniā: quā mūdū renouauit largiēdo grām: q celū aperuit pferendo glām: q tria sicut dictū ē mystice aparuerūt in tytulo crucis xpī: q religiosi p alijs adipisci pñt.

Alio modo distinguē fm augstī. dimensio sancte crucis.

Augustin⁹ qz in libro de grā veteris ac noui testamēti: de hoc ait nō frustra tale gen⁹ mortis elegit: vt altitudinis latitudinis longitudinis et pfunditatis de quib⁹ ad Eph. iij. apls ait. mgr existeret: nā latitudo ē in eo ligno qd transuersus desup figit⁹. Hec ad bona opa pñtinet qz extendunt man⁹. Longitudo in eo et ab ipso ligno qd vsqz ad terrā spiciunt⁹ ē. Ibi em qdāmō stat pñstif et pseuerat. qd lōganimitati tribuit⁹. Et altitudo ē i capte ligni que ab illo quod trāuersus versus relinquit⁹ ē est ad caput crucifixi: et bñ sperantiū supna expectatio ē: iā vero nō illud quod ex ligno occul t⁹ vñ totū illud quod exurgit pfunditate significat gratuite gratie. hec ille. Ex qb⁹ verbis ptz q in quattuor moraliter distinguē mysteriū crucis. Pñmū est opatio bona. scdm pseuerantia longa. tertium spes firma. quartum ē diuina gratia.

Duodecimus fructus de quadru-

**placi mystica et anagogica diuisione
dnice crucis et ex ea pascuntur om-
nes beati**

Cap. III.

Quarti et vltim^{us} fructus xpi dicitur pulchritudo. quia plenum est vniuersum gratia et gloria crucis xpi: vnde Basil. finaliter subdit. Et ex ea vescebat ois caro siue celestis siue terrestris: nec non et quodammodo infernalis que erant ibi electi. Et de hoc ad Eph. iij. apostolus ait. vt possitis comprehendere cum oibus sanctis que sit latitudo longitudo sublimitas et profundum scilicet sanctissime crucis xpi: vt in mysterio indicet quod in cruce est. Primo latitudo caritatis. secundo longitudo eternitatis. tertio altitudo supne ciuitatis. quarto profundum infernalis captiuitatis.

Latitudo caritatis crucis dilatatur per vniuersum.

Primo est latitudo caritatis. Contem-
plare anima mea quod alta pudentia dei in
consummatione mysterij nostre redemptionis
non omne genus mortis elegit: vnde nec voluit in-
gulari cum innocentibus per crudelitatem herodis
sicut dicitur Math. ii. Nec precipitari sustinuit a
suis compatriotis: sed nazareis. vt dicitur Lu. iij.
nec lapidibus obrui ab impijs phariseis et scribis
sicut dicitur Joh. viij. sed morte crucis assumpsit
qui est tanquam vexillum victorie: et tanquam signatura
perfectiois et gratie in tota rationali natura diffuse
et diffundende. Porro talis modus expansionis
in cruce conuenientissimus est etiam in figura ad omnia
impetranda a pietate paterna: ad omnia diffunden-
da in electos caritate largifluis: ad omnia se trahenda
a virtute mirifica: ad omnia amplexanda remissione
plenaria. Quia propter in cruce totus cale-
scens amorosus more deuoti cordis: in pluuias
dissoluedas compassiui atque transformatiui
plorat: sue sanctissime passionis et mortis. Ipse
se quoque moriendi modus videlicet extensionis
in cruce: preterit figuram virtuose baliste: quia quod
dem respectu ancipitis potest telum iaculare et ter-
rere. vtp ipse eternus pater quasi per arcum inest
mabilis caritatis filium suum per nobis crucifixum
et mortuum. intra intima cordis nostri ad nostram
emolendam duriciem perforando transfigat. Sed tu
anima mea constituta in terra. versauice pectus po-
tes iaculare paternum si dilectissimum filium per sui
honoris defensione sic crudeliter laceratum et
mortuum: quasi sagittam electam in eum ipso arcu
affectuoso amoris crucis extento percipias. quo-
iam ibi tibi remissionis beneficium negare non posset.

**Longitudo crucis ad omnia tem-
pora dilatatur.**

Secundo est in cruce longitudo eterni-
tatis. Nam sicut patet ex dictis in primo
arti. tertie partis. Deus ab eterno ordina-

uit rationale naturam glorificari per meritum crucis christi: sicut ibi declaratum est: quod quidem meritum durat usque ad presentis seculi finem. Hec est longitudo dnice crucis. Unde non immerito dici potest quod longitudo illius extendatur ab eterno usque in eternum super timentes eum in tota rationali natura: postquam ab eterno ordinata est esse meritum omnium saluandorum: cuius meriti atque premij non erit finis. Unde de illa Sapientia. viij. dicitur. Attingit a fine usque ad finem fortiter scilicet per gratiam: et disponit omnia suauiter per gloriam.

Altitudo dnice crucis paradisum restaurauit.

Quarto in super in cruce est altitudo supne
ciuitatis. Nam per crucem christi tota ratio-
nalis natura. id est omnes in celo glorifi-
cati et glorificandi: tam angeli quam homines per meritum
crucis christi gratiam et gloriam consecuti sunt. sicut pre-
dictum est: ac natura angelica in angelis reprobis
diminuta per eandem crucis virtutem restaura-
ta est. Vnde Origenes super epistolam ad Romanos. v. ait
Tanta est vis crucis et mortis christi: quod ad sani-
tatem et remedium non solum presentis et futuri: sed etiam
preteritorum seculorum. et non solum humano huic
nostro ordini. sed etiam celestibus virtutibus
sufficiat.

**Profundum dominice crucis infernum
glorificauit.**

Quarto etiam est in cruce profundum infer-
nalis captiuitatis: quia per virtutem eius
sancti patres de limbo liberati et glorifica-
ti sunt. sicut supra. in fine quarti fructus patet Tunc
verus samson moriens: victoriam de suis hosti-
bus reportauit. Iudic. xvi. Tunc habitantibus
in regione ymbre mortis diu expectata claritas
crucis effulsit. et in eius virtute per gloriosam christi
animam visionis glorie susceperunt Nam secundum
Alexandrum de halis in. iij. licet sanctis illis per circum-
cisionem deleret culpa originalis et per caritatem cul-
pa actualis: et quantum ad maculam et quantum ad diuinam
offensam: necnon quantum ad reatum gehene
non tamen quantum ad reatum carentie visionis diuine
ratione cuius habebat dyabolus potestatem detinendi
in limbo: quo misericorditer a christo per meritum
crucis sue liberati sunt. Sicut zach. ix. ad dominum
dictum est: tu quoque in sanguine testamenti edu-
xisti vinctos de lacu: in quo non erat aqua scilicet
glorie sempiternae: quia per passionem duo meru-
it christus: primo satisfactionem. secundo ianue cele-
stis apertionem: ideo descendens ad inferos hec
duo impleuit. Nam primo crucis satisfactione
soluta sunt vincula illa captiuitatis inferni. se-
cundo per ianue celestis apertionem facta est visio
glorie sempiternae: atque illustratio illius carceris
et secundum lucem exteriorum. Merito ergo de his quatuor

De passione christi

tuorū dimensionibus crucis. deuotus Bern. ad sanctissimam crucez ait. Quis misericordie tue crux bñdicta queat digne inuestigare latitudinem: longitudinē: sublimitatem. ⁊ profunditatē. Nā latitudo tua replet orbē terrarū: longitudo tua vsq; ad diē nouissimū subuenit vniuersis iuocantibus eā. Sublimitas tua superne ciuitatis inuenit restorationē: profundum tuū sedentibus in tenebris ⁊ vmbra mortis obtinuit redemptionē. hec ille. Leuemus itaq; ergo corporis atq; mentis oculos ad triumphale vexillū crucis. Nam sū Orig. sup eplam ad Ro. vj. Tanta est vis crucis vt si ante oculos ponatur: ⁊ in mēte fideliter habeat: ita vt ipam mortem christi mentis oculis aspiciat: nulla ꝑcupiscentia: nulla libido: nullꝑ furor: nulla supare potest inuidia: sed continuo ad eius presentiaz torꝑ illi peccati: ⁊ carnis fugat exercitꝑ. Et iterū Cassiodorus sup psalmistā inquit. Crux est humiliuz inuitatio: supboꝝ delectio: victoria christi ꝑditio dyaboli. infernoꝝ destructio: celestium confirmatio mors infidelium. vita christianoz iustozum martyꝝ resurrectio doctorū dux cōuersozum: via certa: claudozum baculꝑ pauperū consolatio. Et etiā rabanus de laude crucis inquit. tu sancta crux es peccatoꝝ remissio pietatis exhibitio: meritoꝝ augmentum infirmozum remediū lapsoꝝum refrigerium. sanozum incolumitas: quietozum serenitas ⁊ fortunatoꝝ felicitas. O summa dulcedo diuine bonitatis ⁊ benignitatis. O immensa charitas diuine largitatis. O inquam stupenda prodigalitas summi dei ⁊ domini nostri iesu christi. qui sū Bern. carnem suam dedit in cibū: sanguinē in potū: animā in ꝑciū: vulnera in remedium: brachia in refrigeriū: crucem in clypeū: cor in amoris iudiciū atq; in balneū sudorem in medicamentū: clauos in balsamentū. spineā coronā in ornamentū. verba in documentū. vitam ⁊ mortē vtranq; in exēplum scz cruciformis ꝑfectionis. vt in virtutū cruce. sic affixū cor nostrū: in sensu crucis delectet: ⁊ impinguet affectio ⁊ dilectio nostra. In cruce plongeꝑ ꝑseuerantia nra. In cruce exaltet spes ⁊ expectatio nra. vt totū cor omne os. ⁊ totū opus illi amoroso iesu cruciformiter ꝑformet. Qui ꝑ nostra redemptione ex sola sua stupenda caritate mori dignatus ē: sed nūc triūphator mortis cū patre ⁊ spū sancto. gl'iosus sup omnia viuit ⁊ regnat ꝑ infinita secula seculoz.

Sabbato scđo iterū de sanctissimo sacramento ⁊ quō quilibet preparare se debet ad sacrā cōiōnē.

Sermo. LVII.

Reparate corda
vestra dño. j. Reg. vij. Jā ad illud sacrosctm̄ corporis ⁊ sanguinis sarm̄ appropinquantes. toto studio ⁊ affectu. tota vigilantia atq; tota deuotione conari debemꝑ: ne indigna se aniaz nraz iueniat mansiones. O q̄ta cordis ꝑtritioe ⁊ lachrymarū fonte: q̄ta reuerentia ⁊ timore. q̄ta copis castitate atq; ani puritate. illud diuinū mysteriū assumendū ē. vbi caro xpi in veritate sumit: vbi sanguis eiꝑ iueritate bibit. Vbi sūmꝑ yma hūanis diuina iungunt. Vbi ē angeloz societas. scđoz ꝑstitia. vt sacerdos xps ⁊ sacrificiū nobis mirabiliter ⁊ ineffabiliter dispensat. Quis digne sacramentū sumere pōt nisi tu dñe iesu xpe dulcedie tue misericōdia ⁊ pietate feceris dignū. nō requirit a nobis misericors deꝑ qđ nobis impossibile ē. Et si oī nō insufficiētes sumꝑ ad tm̄ admirabile bonū nraz ꝑscientias preparare tm̄ si negligentia ⁊ torporē abijciemꝑ ⁊ puritatē ꝑscie ꝑparemꝑ. atq; ꝑ ꝑie deuotioni mīstrabit ipse dñs nꝑr̄ ilis xpus qđ deerit insufficiētie nre. Ad h̄ ḡ nos hortat i verbo ꝑposito spūs vitatis seu ecclia scđa: vt ꝑficiamꝑ in nobis qđ nrm̄ ē dicens. Reparate corda vꝑra dño iesu xpo. Insup h̄ idem in figura Num. xj. ait. Moyses ad ꝑm̄. i. ad nos omnes. Sanctificamini. s. ꝑ dignā ꝑpationē. cras comedetis carnes. i. scđissimū sacrm̄. qđ verbū ꝑt esse aliud thema in ꝑnti materia. Triplex ē ad h̄ sacrm̄ ꝑpatio eē dꝑ ꝑꝑia ē reconciliatiua. scđa dispositiua. tertia cōsummatiua.

Articulus primꝑ d̄ triplici reconciliatiōe q̄ quilibet susceperet hoc sacramentum se preparare debet.

Prima qđ ꝑꝑatio ē reconciliatiua: qđ in ostia sumēda ꝑsiderari ꝑt. Sic ei fruimēti grana gradatim arte hūana ꝑficiunt ad panis cōplementū: sic aia ꝑctōis ꝑ dei grām ꝑficit ad iusticie statū. vt h̄ sacrm̄ digne suscipe ꝑssit. Tria em̄ in se hñt predicta grana. ꝑꝑio em̄ sūt dura. scđo fursures sūt opata. tertio ab inuicē sunt distincta. Vd hoc autē qđ de eis panis ⁊ ostia fiat. ꝑꝑimo ei duricies eoz ꝑterit: ⁊ i mīnas ꝑtes ꝑducit. scđo a fursure emūdat. Tercio admixta farina ad inuicē ꝑ aquaz demū ꝑ ignē de cocta in panē seu hostiā solidatur. Si quilibet ꝑctōꝝ qđ cōcipiscit digne accedere ad h̄ sacrosctissimū sacrm̄ ꝑ tria in ꝑdictionē. scđo ꝑ ꝑris ꝑfessionē. tertio ꝑ fr̄is dilectionē. ꝑꝑia sit deo. scđa ecclia. tertia vero sit ꝑꝑimo.

Ad cordis cōtricionem tria sunt necessaria ei q̄ vult cōiccare. Ca. i.

Drimo se reconciliare debet deo p cor-
dis ptritioez. Est em pctoris cor durū
q̄si lapis sic testat Job. xiiij. Indura-
bit cor ei⁹ quasi lapis. Si em vsq; ad vltimū
finem i tali duritie p̄seuerat. vere irremediabili
ter pit: sicut Eccle. iij. d̄r. Cor durū male hēbit
nouissimo: ⁊ q̄ amat piculū pibit in illo. Necel-
se ē q̄ talis durities p̄terat et veluti frumen-
ti granū in subtilissimas ptes q̄si farina mutet.
Tria quidē maxie necessaria sūt ad h̄ q̄ ex fru-
mento pficiat farina. Primū est mola supior.
scdm ē mola inferior. tertiū ē aqua supueniens
atcurrens q̄ mouet molā supiorē. Primū desi-
gnat timorē. scdo h̄o sp̄s. tertiū vero grām dei
Be p̄ma mola timoris. Esa. xlvij. d̄r. Descēde
sede in puluere virgo filia babilōis. Et sequit̄
Tolle molā ⁊ mole farinā: denuda turpitudi-
nē tuā. Aut em Descende. scz p hūiliationē que
caput erexisti p̄tra creatorē tuū. sede in pulue-
re. i. quiesce: in p̄sideratōe tue vilis miserie. vir-
go. i. p̄trariū. i. aīa polluta: q̄ ē filia babilōis
id ē p̄fusiōis. tolle molā. i. timorē dei. ⁊ mole fa-
rinā. Qd̄ dolere em ē farinā vsq; ad mīma subti-
lissime discutere p̄sciaz tuā. Tres nemp̄ timo-
res inducūt ad hāc discutionē. Primus est ti-
mor iudiciū. scds est timor indicij. tertius est ti-
mor suplicij. Primus em est timor iudiciū Du-
plex em pōt esse iudiciū irati dei. Primū ē ad-
uersitas. Un̄ Deut. xxix. dic̄. qz dereliq̄runt
dñm deuz patrū suoz: ⁊ i dignatiōe sua maria. Se-
cūdū piculosi ē p̄spitas. nā tūc furor dñi maxi-
mē hoies scuit. qñ eos mala opari p̄mittit: sic
testat. p̄p̄ba i p̄sona dñi dic̄s. Dimisi eos s̄m
desideria cordis eoz: ibūt i adinuētiōib⁹ suis
Scds ē timor iudiciū. de q̄. s. p̄de. iij. dic̄. In-
stus qdē vix saluabit. impi⁹ ⁊ pctor vbi appa-
rebit. Terti⁹ ē timor suplicij. vñ Job. xxi. de
impio dic̄. Videbūt oculi eius interfectionez
suā ⁊ de furore oīpotētis bibet. Scdo nccia est
inferior mola ⁊ h̄ ē spes sursū eleuās: q̄ triplex
est. Prima ē spes venie. scda ē spes gr̄e. tertia ē
spes gl̄ie. Be p̄ma Esa. l. dic̄. Quis ambulat
in tenebris ⁊ nō ē ei lumē. Speret in nomie dñi
⁊ iniat sup dñm deū suū. De scda dic̄ in ps̄.
Spera in dño ⁊ fac bonitatē. De tertia etiā ps̄
ait. Bñfac dñe. i. in gl̄ia sempiterna: bonis ⁊ re-
ctis corde. Declinātes aut̄ in obligatiōes: ad-
ducet dñs. i. opantes p̄ctā cū opantib⁹ iniq̄ta-
tē. Nec tñ vna istaz molaz sufficit ad salutem
Proinde p̄cepit dñs Deut. xxiiij. dic̄s. Non
accipies loco pignoris supiorē ⁊ inferiorē mo-
lā. Supiorē molā h̄ ē timorē solū accepit In-
das ⁊ Layn q̄ desperauerūt de misericōdia dei In-
sup qdā accipiūt tñ inferiorē. i. sp̄s d̄ misericōdia
dei: sic fecit Aldā comedēs d̄ pomo vetido Sic

tales peccātes sperāt nō se corrigēdo m̄faz dei:
talē em fingūt deū qualē ipi volūt. s̄ ip̄e ē talis
qualis vult Sed audiāt qd̄ de eis dñs p̄ p̄phe-
tā dic̄. Eū accipo tps ego iusticias iudicabo.
Si h̄o iusticias q̄to apli⁹ iudicabit neq̄tias ⁊
p̄dēnabit. Et itez Apoē. ij. Sciēt scz in die iu-
dicij oēs ecclie qz ego sū scrutās renes ⁊ corda
⁊ dabo vnicuiq; s̄m opa sua. Etrāq; siqdē mo-
lā accepit Bagdalena. Lu. viij. et publican⁹.
Lu. xviij. Jō grām p̄ verā p̄tritionē adepti sūt
Tertia h̄o nccia est ad pficiendū farinā de fru-
mento decurrens aqua q̄ signat grāiā sp̄s sc̄ti.
de quā aqua Jo. viij. dñs ait Qui credit in me
sicut dicit scriptura flumia p̄fluēt de v̄tre eius
aq̄ viue. h̄ aut̄ dicebat de sp̄u quem accepturi
erant credētes in eū. hec qdē aq̄ opat p̄ dupli-
cē molā ad cōplementū farine vere p̄tritionis.
Un̄ Bonauen. in. iij. di. xviij. ait. Ad h̄ em q̄
grā infundat nccē ē q̄ h̄o se p̄paret ad accepti-
onē gr̄e: ⁊ detestationē culpe. nā nccē ē in gr̄e i
fusione q̄ttuor eē. Primū ē gratie infusio. scdm
ē liberi arbitrij cōmotio. tertiū ē cordis p̄tritio
quartū p̄cti expulsio. Dñs em expellit culpaz
infundēdo grāz: s̄ nō infudit eā nisi ei q̄ sue gr̄e
se p̄format. iō nccē ē p̄mpte gr̄e aut̄ sic adueniē-
ti se p̄format p̄ motū liberi arbitrij. B̄re vō vt
p̄ctū expellēt p̄formare gr̄e adueniēt et pec-
catū expellēt se p̄format p̄ motū p̄tritiōis. vñ
duo sunt a deo scz gr̄e infusio ⁊ p̄cti expulsio Et
duo a nob̄ his duob⁹ modis p̄sona. h̄ aut̄ q̄ttu-
or sil̄ piungunt i illo v̄siculo ps̄. q̄ ait. ps̄. lix.
Cōmouisti terrā ⁊ p̄turbasti eā sana p̄tritiōes
ei⁹ qz cōmota ē. Gr̄a em adueniēs i aīam p̄mo-
uet rōez. s̄m q̄ ē ps̄ liberi arbitrij ⁊ p̄turbat vo-
luntatē p̄ p̄tritiōz. ⁊ p̄ modū sanat p̄ p̄cti expul-
sionē. Et rō hui⁹ reddi: qz p̄cessit duplex p̄mo-
tio: p̄ quā ip̄a aīa iustificati se p̄formauit: ideo
subdit quia cōmota est.

**Be integra ⁊ vera cōfessione ⁊ quo
modo p̄cedere debet sacram cōmuni-
onem.**

Caplm. ii.

Secūdo receptur⁹ h̄ sacm se recōsiliare
debet ecclie p̄ oris verā p̄fessionē. Nā
cū quis accedit ad sacm cōionē si mor-
talit̄ peccauit nō sufficit q̄ sit tñ corde p̄tritus
nisi etiā sit ore p̄fessus ecclieq; recōsiliat. Cir-
ca h̄ tñ s̄m Rich. in. iij. distinguendū ē: qz aut
talis habet copā p̄fessoris ydonei ⁊ p̄fiteđi suf-
ficiēs tps ⁊ liberā loq̄lā: tūc peccat cōicando si
ne p̄fessione: qz ad hoc sacm requirit̄ recōsilia-
tio: etiā s̄m iudiciū ecclie vñ hugo de san. vic.
in libro de pt̄te ligādi ⁊ soluendi ca. xxi. ait Si
absq; sacerdotis absolutiōe criminofus ad cor-
poris xp̄i cōionē accedat: p̄ certo sibi iudiciū
māducat ⁊ bibit. etiā si eū ante multū peniteat

De preparatione sacramenti

et sic vehementer doleat et ingemiscat. Aut talis copiam sacerdotis etc. supradicta non habet et tunc distinguendum est quod aut iminet aliqua necessitas celebrandi vel communicandi: ut puta ortus scandalum persone sue non cohercet: aut ipsi: vel incepit mysterium sacramenti vel amisit loquelam et tunc non peccat cum proposito persistendi quando poterit. Aut non iminet necessitas: et tunc peccat secundum Scotum Richardum. Petrum de candida sed de hoc plenius dictum est in quadagesimali de christiana religione sermone. liiij.

Quomodo qui vult digne communicare tripliciter proximo suo reconciliari debet

Cap. iii.

Tertio autem recepturus hoc sacramentum reconciliari se debet per primam fratrem nam dilectionem et unionem: exemplo farine que in granis distincta: demum per aquam et ignem simul unita in hostiam formatur: ut mystice innuatur quod ad hoc sacramentum nemo presumat accedere: nisi sit primo suo dilectione unitus: unde tripliciter debet talis proximo suo uniri. Primo corde: secundo ore. tertio ope. Primo debet cum proximo etiam cum quolibet inimico unitus esse corde. Unde de psalmo. di. ij. c. hoc sacramentum. Augustinus ait. hoc sacramentum pietatis: signum est unitatis. Qui vult vivere accedat et credat incorporari. Per hunc cibum et potum societatem vult intelligi corporis et membrorum suorum quod est ecclesia in predestinatis. hec ille. Et iterum. j. Cor. x. apulus inquit. Unus panis et unum corpus multi sumus. Omnes qui de uno pane et de uno calice participamus scilicet digne Et iterum Augustinus ait. Qui accepit mysterium unitatis et non tenet vinculum caritatis. non mysterium accipit per se: sed contra se. Eccli. xxvij. etiam dicitur Dilige proximum tuum. et coniungere fide cum eo: scilicet non pacifico ore et malivolo corde: Unde Augustinus. de verbis domini ait: ne dicas cum lingua ignosco et differas corde: novit enim dominus cum dicas: vocem tuam homo audit: conscientiam tuam deus inspicit: melius est cum clamas ore et dimittis corde: quam sis blandus ore et crudelis corde. Secundo suscipitur sacramentum hoc debet habere cum proximo pacem et unitatem oris. Circa hoc autem advertendum est quod quedam sunt signa dilectionis et illius ad quam omnes necessario obligantur. que in eorum omnimoda negatione preterdunt signum odij seu ire. Item autem signum videtur esse salutatio. aut ad aliquam interrogata aliqualis responsio. Proinde qui inimico suo omnino denegat verbum suum aut qui in presentia eius semper avertit faciem suam vel subito fugit: signum preterdit mortalis odij et rancoris. nisi hoc faciat ex causa multum rationabili: utpote si probabiliter timet ex hoc aliquod

periculum accideret: et tunc rationem et intentionem facti debet intuitibus propter vitandam scandalum declarare: si bono modo facere hoc poterit. Et ad predicta et similia signa homo necessario obligatur ostendit dominus Math. v. dicens. Si salutaveritis fratres vestros tantum quid amplius facietis nonne etiam hi hoc faciunt? Per salutandem neminem intelligit quocumque extrinseca amoris signa quia in actu est prima communicatio et officio bene mane affabilitatis et societatis. Ad reliqua vero que dicta sunt signa homo non obligatur nisi in casu necessitatis. sed de hoc plenius dictum est supra. sermone. vij. arti. j. c. iij. Tertio quo modo communicatur debet ad primam habere dilectionem operis. quia quantum ad effectum subventionis necessarie omnes tenent habitu et actu: et inimico pro loco et tempore providere. Hinc Augustinus. super illud Math. vj. Dimittite nobis. etc. inquit. In hac oratione si mentis totius orationis nullus est fructus pecunie aliquando repetere prece datur: sed debita peccatorum petenti veniam nunquam iuste negatur. Et iterum de psalmo. di. ij. c. panem. idem ait. Panem de altari spiritualiter munda re: est innocentia ad altare portare: peccata autem sint quotidiana et non sint mortifera antequam accedatis illa dimittite debitoribus vestris: si dimittis dimittent tibi securus accede panis est non venenum. Sed vide si dimittis si in eternis bonis que non fallis: mentiri deo potes valere non potes Sed advertendum est quod sicut communicatur necessarium est offendenti veniam donare multo fortius necessarium est ab offenso veniam postulare. quod mystice insinuat dominus Math. v. ait. Si offensus munus tuum. id est cor tuum ad altare. scilicet ad sacramentum communionis: et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante altare. id est serva propositum communicandi et vade prius reconciliari fratri tuo Ad litteram si possibile est: sin autem habeas propositum illud agere quod citius fieri potuerit sine mora: et tunc veniens offeres munus tuum. id est sumes sanctissimum sacramentum. Ex dictis patet quod communicare non possunt omnes sequentes sectas et partialitates sicut guelfi et gebelini et similes alij que eas corde tenent: aut ore perfitentur aut ope exsequuntur. Et sic de alijs mortalibus culpis sicut de partialitatibus supradictum est sermone. xxv. per totum.

Articulus. ii. quod tria maxime necessaria sunt. ut homo se bene et digne disponat ad sacramentum communionem

Ecunda est dispositio dispositiva Indignitas eadem est ut tam admirabilem communionem. id est eam que est sanctificatio: et omnis sanctitatis origo. habeat ad regem celorum et dominum angelorum quod indevote et in

curate accedat. Proinde de sacerdotibus et de quolibet accedente ad hoc sacramentum Exo. xix. scriptum est preceptum domini in quo sunt sacerdotes qui ascendent ad dominum sanctificentur ne percussus eos. Triplex enim dispositio prepativa precedere debet assumptioni huius sacri. Prima est fides plena. secunda est puritas magna. tertia oratio deuota.

¶ Ad assumptionem corporis christi triplex plena fides requiritur. Cap. I.

Prima dispositio prepativa est fides plena tunc enim plena est si habet tria. Primo si est clara secundo si est feruida. tertio si erit solida seu firma. i. si est clara in intellectu seu capacitate: feruida in voluntate. et firma in facultate: quia talis si des tota animam replet. Primo quod fides ad hoc sacramentum debet esse clara in intellectu et capacitate: ut intelligat quod recepitur sit. scilicet. verum deum: quod fecit celum et terram et verum hominem qui amore nostri pendit in cruce. Ad hanc quod debet hortari apostolus ad Hebr. x. dicens. Accedamus vero corde in plenitudine fidei aspicientes corde a conscientia mala. cum vero accedit: quod hoc sacramentum sine errore credit: qui non quod videt. sed quod fides tenet: scilicet sub specie panis et vini esse totum christum verum deum et verum hominem fide intelligit et ore confitetur quod credit. Et merito quod debet: nam fides intellectus capacem diuini prelii efficit: et verbo christi credit qui ait. Hoc est corpus meum: imo quantum si des proprio sensu detrahit: tanto amplius intellectu diuini sensus capacem facit. Hinc ait dominus. Math. xvj. Qui vult venire post me abneget semetipsum. i. proprio sensu: quod maxime accedens ad hoc sacramentum efficere debet. Proinde de talibus. Jo. xx. dominus ait. Vti qui non viderunt et crediderunt. Secundo autem fides ad hoc sacramentum debet esse feruens in voluntate. Ad hanc feruorem excitandum et inflammandum duo maximam fomentum prestat scilicet consideratio proprie nobilitatis christi et ardentissime caritatis. Primum humiliat. secundum vero inflammat: maxime si consideret caritas illa in mensa et inexplicabilis amoris ardor: qui pro nobis impijs tanta seua et impia voluit sustinere. Talis est fides de qua Math. xvij. dominus ait. Amen quippe dico vobis si habueritis fidem sicut granum synapis dicetis monti huic transi hinc: et transibit. vbi glo. ait. Fide tam perfecta grano synapis prepat: que sit in facie humilis: in pectore feruens. viliis videntibus nec ullas virtutum apparere sed pressuris triata quod intus ostendit. Tertia autem fides ad hoc sacramentum debet esse solida seu firma in facultate tantum quod viribus suis castra humane sapientie et sensum humanorum eneruat hostes. Isti in sapientibus huius mundi fortissimi sunt contra sanctissimum sacramentum: atque per cynifes mystice designant quorum plaga. Exo. viij. curata non legitur. Dicit enim ibi Extendit Moyses manum virga tenens per-

castitas puluerem terre: et facti sunt cynifes tam in hominibus quam in iumentis: et dixerunt malefici ad pharaonem. Digitus dei est hic: cynifes enim de pulvere terre educti sunt sunt argumeta pharaonis de terreno ac subtili sensu. predeuntia. quod circa hoc sacramentum occultum oculum pure fidei ledunt. Augustinus glo. Origenes. ait. habet animalis corpus cui insederit acerbissimo transodit stimulo: ut quam volente quod videre non valet sentiat stimulantem: habet siquidem animalis arti dyabolice copiam quod minutis ac subtilibus viribus stimulis animas obtenebrat. et tanta calliditate circumuenit. ut deceptus non videat nec intelligat unde decipiat: sed hec plaga etiam nostris his temporibus non curat: quia sicuti quod dicitur ait. ydola philosophantium remanserunt: cum ydola gentium destructa fuerint. Ibi sunt qui rationibus fidei qui sunt dei natura et rationes qui sunt hominum asponunt. propterea huic sacro suis manufactis rationibus aduersant. Contra quos Bern. in quadam epistola ait. Sacramentum dei altissimi suscipiendum est non discutiendum: venerandum non diiudicandum: fide formatum non renatum traditione scitum. non ratione inuentum. hec ille.

¶ De maxima mundicia et puritate conscientie que requiruntur ad sacramentum in linea corporali mystice demonstrata. Cap. II.

Secunda dispositio prepativa ad hoc sacramentum est puritas magna. Verum utique est ut vas sit mundum quod debet suscipere hoc sanctissimum sacramentum. unde mystice Exo. xvj. dicit Moyses ad aaron. Sume vas unum et mitte ibi manna. vas unum quasi singulariter et excellenter mundum. Quod apostolus declarat apostolus ad Hebr. x. dicens. quod in arca testamenti erat vasa aurea habens manna: ut mystice inuas quod debet suscipere hoc celeste manna teneat hanc cor mundissimum quasi aux fulgorosum. unde de ps. di. iij. c. nihil. Alexan. ait. Nihil in sacrificijs malum esse potest quam corpus et sanguis christi. nec ulla oblatio potior est hac quam omnis habet cellit quam pura conscientia domino offerenda est. et pura mente. sumenda atque ab omnibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita etiam potius excoli et venerari: debet. Proinde Chrysostomus. Omel. v. super Math. ait. Sicut corporalis cibum cum ventre iuenerit aduersis humoribus occupatum. amplius ledit magis quam nocet et nullum prestat auxilium: sic etiam iste spiritualis cibus si aliquem reperit malignitate pollutum magis eum predebet: non sui natura sed accipientis culpa. Que autem sit pura conscientia quod requiritur ad huius sacramenti susceptionem. declarat hugo de sancto vi. dicens. Pura conscientia est quod non habet de preterito iniustam accusatorem: de presenti iniustam delectationem: de futuro iniustam voluntatem. Insuper Bernardus idem. Math. xxvij. mystice figurat cum dicit: quod Ioseph accepto corpore iesu inuoluit illud in syndone munda: et

De preparatione sacramenti

imposuit illud in monumento suo nouo. Abt glo: ait in syndone munda iesum iuoluit q̄ pura mēte eū suscepit. Hinc etiā mos ecclie h̄z vt sacrificiū altaris nō serico nō pāno tincto s̄ puro lyntheo celebrat. In trib⁹ em̄ que! pducit lynthēu corpale candidū. tria intelligunt q̄ faciūt ad n̄fz mundiciā spūalē. Pr̄mo em̄ lauaf. sc̄do torquet: tertio desiccāt. Sic q̄ vult ad dñm diligēter suscipiendū mūdificari. Pr̄mo debet p aquā lachrymarū lauari vñ apls ad Heb. x. ait Accedam⁹ vō corde in plenitudine fidei aspi corde a scia mala: ⁊ abluti corp⁹ aqua mūda. i. mūdari lachrymis a pcti cordis. Proinde Exo. xxx. mysti. edicē. Lauabūt Aaron ⁊ filij eius man⁹ suas ⁊ pedes: qñ ingressuri sūt tabernaculū testimoniū: ⁊ qñ accessuri sūt ad altare. Et sequit ne forte moriānt. Lauare qdē man⁹ ⁊ pedes ē aq̄ cōpunctiōis ⁊ p̄fessōis purgare ⁊ mūdare imūdas opatiōes ⁊ affectiones ab oī impuritate culpaz sc̄z ne in sumptiōe hui⁹ sacramēti ania moriānt. Et Jeremie. iij. Laua a malicia cor tuū iherlm. vt salua fias Qd̄ nccia fore ppha intelligens ait de seipso. Lauabo p singulas noctes lectū meū. i. mūdabo p singulis culpis p̄ciaz meā: lacrimis meis stratū rē.

Sc̄do autē accessur⁹ ad h̄ sacram p opa pnie d̄z torq̄ri sūt Exo. xxv. figuratū ē ibi d̄z Facies tentoria tabernaculi. i. aīe ornamentū de bysso rectora. i. de opib⁹ pnie sc̄z de ieiunijs orōnibus afflictōib⁹ ⁊ p̄siliib⁹. Et itez. j. Corint. ix. apls ait. Castigo corpus meū ⁊ in seruitutē redigo: ne forte cū alijs p̄cauerim ip̄e reprobus efficiar. Tertio q̄ qui sumere debet h̄ sacramentū necesse ē ei p feruorē diuī amoris a carnaliū desiderioz desiccari. De h̄mōi em̄ exēplū propheta ponit dicēs. In sole posuit tabernaculū suū. sc̄z ad siccandū p diuinū amorē vt fiat. sc̄z valde mundū ⁊ pulchrū. Tali siqdē aīe dñs ait Lañ. iij. Tota pulchra es amica mea. ⁊ macula nō est in te sc̄z alicui⁹ culpe mortalis: sed bñ lota tota ⁊ ex siccata es. Q̄ etiā sumēti h̄ sacramēta necessaria sit discretio p̄batio ⁊ deuotio dictuz ē supra sermo. ly. arti. iij. fm̄ Bonauen. in p̄ncipio: Circa hoc querit vtz graui⁹ peccet cōmunicās in pctō spūali: q̄ in pctō carnali. Ad h̄ rñdet Alexan. de balis in. iij. di. Sine p̄iudicio dicendū ē q̄ q̄ cōicat in pctō carnali: fm̄ q̄ pctm̄ carnis cōprehendit pctm̄ luxurie ⁊ pctm̄ gule: ⁊ q̄ cōicat in pctō spūs fm̄ q̄ peccatū spiritus p̄prehendit omīa alia peccata a pctis carnalib⁹ p̄dictis: tales se hñt vt excedētes ⁊ excessi in de merito vel pctō. Minus em̄ peccat qui manducat corpus xpi existens in peccato desperationis vel inuidie fraterne dilectionis. Et magis peccat existens in peccato luxurie q̄ exis

in pctō ire vel alteri⁹ peccati spūalis. Et hoc triplici rōne. Pr̄mo p oppositionē: sc̄do p despectionē. tertio ppter inq̄nationem: Pr̄mo inq̄ ppter oppositionē sc̄z p̄trietatis in affectu q̄ hoc sacramentū efficit hoīez spūalē: illud vero pctm̄ carnalē. Pr̄terea h̄ sacram vñit mēbra cū capite: ⁊ mēbra adinuicē: ⁊ h̄ inter oīa pctā amplius diuisū ē: q̄ in h̄mōi ope duo peccāt. Sc̄cūdo ppter despectionē. q̄ maior: p̄tempt⁹ ibi accidit ex certitudine et vilitatis reputatione. Qui em̄ peccāt pctō luxurie: certisunt q̄ mortaliter peccant: ⁊ pcti vilitatē agnoscūt ⁊ viles se reputant: q̄ raro accidunt in spūalibus culpis. Raro em̄ ptingit q̄ aliq̄s sciat q̄ mortaliter peccat ex cōmissione actus spūalis: vtpote ex actū supbie ire inuidie aut p̄siliū. Tertio ppter inq̄nationē: nam ex cōmissione carnalis operis nō solū ania efficit imundior p imūdicie appetitū: ⁊ imundaz cogitationū occursum: vix etiā caro ip̄a ppter p̄nitatē ad opera imūda. Propterea dici potest q̄ accedēs in hoc pctō ad sac̄crā cōsonem grauius peccat: q̄ accedēs in peccato spūali: q̄ maiorē p̄tūmētiā q̄tū ē de se facit altissimo sacramento. Insup. duertendū est q̄ non ē aliq̄s actus viriū aīe cuius delectatio ita suffocet opa viriū supior sicut actus gñatiōis q̄ in actu illo oīno ordo viriū puerit. Nā qd̄ fm̄ ordinē rectū debet esse sup⁹ est inferius. ⁊ ecōuerso. Vñ fm̄ Aug. in h̄mōi ope ania fit tota caro: quia corruptio p̄ualet ip̄i nature. De pollutione nocturna fm̄ Landulphū hoc seruandum est. Pr̄mo si pollutio puenit ex crapula mortali: ⁊ hoc sciat vel pbabiliter dubitet a p̄ceptione vel celebratione debet necessario abstinerē. Secundo si pollutio veniat ex crapula veniali cum turpi imaginatione retrahit a p̄ceptione et a celebratione de congruo non de necessitate. Tertio si pollutio veniat ex crapula veniali sine turpi imaginatione nō impedit a p̄ceptione. sed prohibet de congruo a celebratione nisi necessitas imineat. Quarto autem si profluit ex superfluitate nature: nō impedit ab vtroq̄. Quinto si puenit ex turpi imaginatione mortali sine crapula: phibet ab vtroq̄ de necessitate. Sexto si puenit ex turpi imaginatione veniali: phibet de cōgruo nisi necessitas appareat. De his sex dist. c. testamentū. Septimo vero si pueniat ex merailusiōe demonū. de congruo phibet ab vtroq̄. quod pbatur quia videtur q̄ ppter aliquā culpam nostram huiusmodi feda dyabolus p̄mitratur prouocare in nobis. Sed nunquid quādo quis polluitur aliqua p̄dictaz causarū maxime vltimaz semp debet a celebratione cessare. Dicēdū ē q̄ si sentit inq̄natōz illā m̄tū aīaz inclinasse q̄i actu illo sit hō. caro siue iformē si

uei vigilia abstinere d3 ⁊ facē reuerētiā sacro.
Si autē sentit naturā magis expeditā ⁊ vlti⁹
deuotio trahit ipm ad pceptionem ⁊ solēnitā
v' aliqd tale. multū recōpēset. s. ncētās ⁊ deu
tio ppli ⁊ familia secure celebrare pōt. Si autē p
babilē apparet q' dyabol⁹ fructū spūalē in no
bis impedire conct. nō est abstinēdū di. vi. nō
est peccatum. hēc ille.

Quantũ denota oratio necessaria
est ad sacrã coionẽ **Cap. III.**

Certia dispositio pparatiua ad h sacra-
mentū ē oratio deuota. Tria uero bona
opatur in anima deuota oratio que ma-
xime pueniētia ⁊ dispositiua sūt ad sacram cō-
munionē. Prīmū est intellectus illūinat. o. secū-
dum affectus delectatio. tertium est animi locū
datio. Illūminatio. Prīmū est intellect⁹ illū-
minatio. Ad a dama. sic diffinitur orat⁹. Ora-
tio est ascēsus intellectus ad deum. Ascensio ei
quid ē motus. Dis aut motus est ad aliquam
pfectionē. Et sic intellectus ascendēdo ad deū
ad pfectionē tēdere com pbat. Talis quidez
ascēsus in deum p creaturas fit quasi p quādā
scalam. Nā considerando magnitudinē vniuer-
si: ascendit in potentia creatoris: atq; stupēs ad-
miranter ait illud Apoc. xv. Magna ⁊ mira-
bilia sunt opa tua dñe deus ops. Considerādo
vniuersi ordinem ascendit in sapientiam ordia-
toris: atq; admiratione tante sapientie plenus
eam cū ppheta extollit dicens. Ordinatioe tua
pseuerant dies: qm̄ oia seruiunt tibi. Conside-
rādo insuper pseruationē atq; subsistentiā vni-
uersi ascendit ad beniuolentiā gubernatoris to-
tum conatū ponēs vt diligat deū. iuxta dñi p-
ceptū Mat. xxij: dicens. Diliges dñm deū tu-
um ex toto corde tuo. i. sup exteriora: ⁊ i tota ani-
ma tua. i. sup interiora. ⁊ in omī mente tua. i. su-
pra supiora: ⁊ sic ascēdendo ad adtributa ascē-
dit intellectus quodāmo ad psonas ibiq; quie-
scit affluens delitijs sempitnis. licet nō pman-
suris. Unde Aug⁹. Fecisti nos deus ad te: ⁊ ē
inquietū cor nostrū donec req̄scamus i te. Et
iterū idem sup ps. ait. Pure orōnis magna est
virtus: ⁊ velut fidelis nūcius mandatū pagit
et penetrat quo caro nō puenit. Vñ Bern. ait.
Qñ fidelis ⁊ humilis ⁊ feruens oō fuerit. celū
sine dubio penetrabit. Vñ certū ē q vacua re-
dire non posset. Delectatio. Secūdu uero
orōnis bonū est affectus delectatio. Unde ab
alijs oratio diffinit sic. Oratio est pius affect⁹
in deum directus: Siquidez imperfectus affect⁹
obliquatur in creaturas. nec pure delectatur i
eis. eo q delectatio inquantū in creatura expe-
ritur super cōmiser amaritudini. Nam si dele-
ctatur in diuistijs laborat in acquirendo eas ti-

met in custodiendo: et dolet in amittendo. si delectatur in filiis. non tantū delectatur in eorum generatione quantū amaricat in eorū amissione. Insuper si delectatur in delictis momentanea est hec delectatio: sed eterna est cruciatio eius. Ideo Augusti. ait. Iussisti domine et sic ē vt pena sibi sit omnis inordinatus animus. Fugiam itaq; et libenter fugiā vt tu dulcescas mihi dulcedo non fallax: dulcedo felix et securus. Hunc quidem affectus per peccatum sic distortum oratio dirigit in deum. in quo est delectatio consummata. Sicut psal. testatur dicens. Delectationes in dextera eius vsq; in finem. Illa vero dulcedo nulla amaritudine admiscetur. Cassiodo. super ps. Oratio serenat cor abstrahit a mundanis mundat a vitijs subleuat ad celestia: reddit capaciore et digniorem ad suscipienda spūalia bona scz sicut puenit huic sanctissimo sacramento. Tertium orationis bonum est iocundatio. Ideo alio modo diffiniri solet. Oratio est deuotio quedam ex compunctione pcedens. In tali quidem deuotione inexplicabili modo animus iocundatur Unde cū mens orantis p deuotionem accendit in fletus et suspiria i iubilos atq; voces incōsiderate prumpit. Hec siquidem orationis bona sunt aromata illa de quibus Mar. xvj. dicit mystice scriptū est. Maria magdalene et iacobi et salome emebunt aromata vt venientes vngerent iesum Et si forte aliquid deficit ad dignam preparationē ad hoc sacramentū suppleamus per spiritualiū aromatum. id est. orationum oblationem. iuxta quod. ij. Marat. iij. mystice dicit. Magna pars populi de effraim et manasse de ysachar et zabulō que sanctificata nō fuerat comedit phasē. Juxta quod scriptum est. Et orauit pro eis Ezechias dicens. Deus bonus propiciabitur cūctis qui in toto corde requirunt dominū patrum suorū: et non imputabitur quod min⁹ sanctificati sunt: quem exaudivit domin⁹. Unde de cōse. di. ij. c. quotidie Aug⁹. ait. Quāvis q̄s p peccato mordeat peccandi tamen de cetero non habeat voluntatem. et cōmunicaturus satisficiat lachrymis et orationib⁹. p̄tens de domini miseratione accedat ad eucharistiā intrepidus et securus. Hoc de illo dico quem peccata mortalia non grauant. Hec ille. Sed cōtra hoc obijcit Sco. in. iij. dist. ix. dicens. Ex his igitur verbis videtur qd ad hoc sacramentum quis secur⁹ non potest accedere. nisi sit sine voluntate peccandi venialis: et de p̄teritis lachrymis et orationibus satisfecerit. Et respondet dicens qd potest intelligi de mortali peccato non qd iam inest neq; de p̄terito sine omī p̄nā sed iam confesso. Sed si mordeatur qd non complete satisfecit: et tūc intelligit d mortali culpa: qd

De preparatione sacramenti

sequitur quem peccata mortalia non grauant sup-
ple in actu vel preterita sine penitentia subsequenti. quia
de peccato veniali non necesse est penitere. Sed
hic punctus est valde prudenter predicandus.
Supradicta tria orationis bona miro modo dis-
ponunt totam animam ad debitam et deuotam
susceptionem sacramenti huius: si debito modo fi-
ant. Ad hunc debitum modum duo maxime pre-
stant adiutamentum. scilicet mentis recollectio et men-
tis retentio. scilicet ne per illicitas cogitationes vagetur.
Et de his duobus. *Mat. vi. dominus ait. Tu autem
si oraueris intra in cubiculum tuum. scilicet per mentis re-
collectionem: clauso ostio. scilicet per mentis retentionem
ora patrem tuum in abscondito. Quod etiam ad litte-
ram utilem est seruare ei qui hoc sacramentum susce-
pturus est. Questio. Sed quid de illis qui
indeuote accedunt ad hoc sanctissimum sacramen-
tum. Dicendum quod indeuotio duplex esse potest
vna actualis alia habitualis. Prima quidem
actualis est. scilicet cum quis habitualiter est deuotus
habens consuetudinem cum reuerentia attentione et de-
uotione debita frequentare sacramentum communionem
et tamen aliquando cum aliqua distractione accedit ta-
lis inquit non mortaliter sed venialiter peccat.
Secunda autem est deuotio habitualis cum quis
sacramentum frequentat sine deuotione vel sine
sua cognitione condigna et deuotione condigna
et tanti beneficii attentione et mentis in deum eleua-
tione condigna. Et talis grauiter peccat quia omit-
tit illud quod tenetur. Peccat autem propter tria. Pri-
mo propter humanitatis excellentiam singularem
atque illius admirabilem passionem: que in hoc sa-
cramento representantur. Tertio propter tantam
dignationem tanti et tante gratie nobis facite.*

Questio secunda. Queritur etiam utrum
habenti voluntatem accedere ad hoc sacramen-
tum. sit melius frequenter accedere quam tarde vel
raro. Dicendum quod cum sacramenti perceptio
debitam requirat peccatorum purgationem: et men-
talē eleuationem: seu reuerentiam atque deuotio-
nem. si quis qualibet die paratus sit predictis
modis et aliud impedimentum non habeat: utile
est hoc sacramentum frequentare. Cuius ratio est
quia ex hoc convenienter dispositus semper re-
portat aliquem fructum alicuius gratie singula-
ris: et aliquam spiritualem gratiam seu consolatio-
nem atque refectionem: et virtutum atque meriti aug-
mentationem: eo quod amplius firmet et continuet
mentis sue ad deum deuotam et debitam unionem
nec non etiam propter huiusmodi sacramenti effi-
catiam acquirit maiorem amorem atque feruorem si-
cut patet sermone. *liij. arti. liij. quasi per totum.*
Si autem homo non sentiat congruam deuotio-
nem aut habeat aliquod spirituale impedimentum
vtilius est aliquando dimittere nec nimium frequen-
tare: quia absque deuotione et preparatione parua

frequentare modicum reportat fructum. sicut ad
sensum de multis patet. In his vero quilibet
potest seipsum examinare: et statim atque conditi-
ones suas pensare. Et si omnibus hinc inde pe-
satis sentit notabilem fructum in anima sua ex fre-
quentatione illius: tali expedit frequentare il-
lud: dum tamen semper sit absque mortali culpa
et cum deuotione accedat. Si quis autem sentit
ex tali frequentatione ad hoc sacramentum irre-
uerentiam augmentari aut ad se prebandum
maiores contemptum vel negligentiam gene-
rari. expedit ei assumere illud raro. Concordat
*Tho. in. iij. di. xij. Alexan. vero de balis in. ii.
ij. ait quod talis questio de frequentatione commu-
nicationis determinanda est habita consideratio-
ne ad fidem et deuotionem accedentis. Si enim ex
continua deuotione et desiderio continuo et co-
fidentia de assequendo affectus huiusmodi sa-
cramenti aliquis in singulis diebus accederet:
estimo quod valeret ei frequentatio talis. Si vero
quis ex reuerentia tanti sacramenti. et ex timo-
re tante indignitatis frequenter desisteret. esti-
mo quod ex illa reuerentia et timore proficeret. An-
de dico quod determinatio huius casus relinque-
da est pie crudelitati accedentis. Unde *Aug.
de pse. di. iij. cotidie ait. Quispiam non quo-
tidie eucharistiam accipiendaz. alius affirmat
quotidie: faciat vniuersum quod secundum fidem su-
am pie credit esse faciendum. neque enim litigauerit
inter se aut quisque eorum se alteri preposuit za-
cheus. et ille centurio: cum alter eorum gaudes
in domo sua suscepit dominum: alter domino dixerit
Domine non sum dignus ut intres sub tectum
meum. Ambo saluatorem honorificantes. Quis
non vno modo. Ambo peccatis miseri: ambo
misericordiaz sunt consecuti. Ite ille. Que-
ri etiam potest quare anachorite raro comuni-
cabant: et maxime illi qui multis annis in deser-
tis solitarij habitabant. Dicendum est quod ana-
chorite aliquando communicabant secundum quod hoc ma-
gis eis erat conueniens et expediens ad vitam il-
lam continuandam. Quidam vero rarissime quia
continue diuinitus reficiebantur. Et hoc sacra-
mentum spiritualiter manducabant. Et hoc qui-
dem expediebat eis amplius quam contrarium secundum
statum suum et secundum regimen quo diuinitus rege-
bantur. Si tamen absque distractione vel sui sta-
tus periclitatione aut cuius gentibus implicatio-
ne: hoc sacramentum paratum fuisset eis: creden-
dum utique est quod illud amplius frequentassent.
nam spiritus in his regebat atque ducebat eos secundum
quod eis expediebat. Quod enim nos ex frequen-
tatione colligimus: ipsi habebant in spiritu altiori
et vniuersali a mundo sequestratione. et conti-
nua in deum suspensione et ardenti deuotione.**

Articulus. iii. de preparatione quam oportet

homo facere ad hoc sacramentum in paschali agno mystice demonstrata.

Quia est preparatio consummatoria q̄ Exo. xij. in agno paschali mystice figurat: **N**ā q̄tum ad id p̄ qd̄ sumens digne p̄pare se debet in illo agno monstratū ē: quia ip̄se vere agnus dei qui tollit peccata mūdi. Jo. f. Porro circa illam agni figuram 7 p̄mestionez eius tria p̄templanda sunt. p̄mo māducādi ritus. sc̄do manducandi cultus. tertio manducandi gustus.

De triplici ritu fm̄ quem in mysteriū sacramenti manducandus erat paschalis agnus. **Capitulum. i.**

Primo manducandi ritus cōtemplandus est. Circa quem tria cōsideremus. secūdo qualis erat manducandus. tertio quid erat in eo manducandū. Temp̄ enim erat mensis primus. dies decima: luna decima quarta: 7 hora vespertina. In his omnib⁹ mysticus sensus querendus ē. Nāz p̄mus mensis signat p̄fectam reformationem penitentie dies decima p̄fectam obseruationē legis diuine: luna. xiiij. p̄fectam signat obseruationem operis virtuosi. hora vespertina p̄fectam obseruationem p̄seuerantie. Sola em̄ p̄seuerantia fm̄ hoc inter ceteras virtutes triumphat. p̄inde licet in alijs t̄pib⁹ sit preparatio agni: in sola tamen vespertina hora est sumptio eius quia semper cum nunq̄ mortaliter peccādo p̄posito sumi debet: quasi tali mēti semper occidat sol omnis glorie temporalis ac si in vesp̄era mortis existeret sic ad amorem dñi iesu omnis ei mūdi claritas obscuratur. Secūdo considerem⁹ qualis erat comedēdus. Nam p̄ceptum erat q̄ nihil sumeret crudum. nihil lixum: nihil fr̄xum. totum assum: intinctum totum. Crudum sumit desidia indiscussio. id est. qui mentem suā diligenter non discutit. El̄ qui nō cogitat quod recipit: aut purum hominē christuz credit. Lixum sumit accidia indeuotio. id est. qui mente distracta ac terreno affectu humida et insipiditate tota aquea: ad sacramentum dissolutus accedit. Fr̄xum sumit p̄sumptuosa perscrutatio hoc est qui de sacramento p̄sumptuose inquirat. Assum 7 incensum sumit lachrymosa deuotio: atq; studiosa gratiarū actio. Tertio cōsideremus quid in eo erat comedēdū. Quia p̄ceptum erat q̄ caput agni cum intestinis et pedibus vorari deberet. In quo mystice designatur q̄ in hoc sacramento totus christus cū diuinitate 7 anima 7 corpore ibi continet 7 sumitur: caput diuinitas: intestina anima pedes vero sunt corpus christi.

De triplici cultu fm̄ quem in myste

rium corporis christi agnus paschalis manducandus est.

Capitulum. ii.

Secundo p̄templandus est manducandi cultus. qui tripl̄x erat. Debebat em̄ esse manducans agnum p̄rimo calciatus pedibus. secūdo accinctus renibus. tertio tenens baculū in manibus. Ex his omnibus aliquid morale intelligendū est. p̄rimo in pedum calcatione duo intellige sc̄z conculcationē p̄cupiscentie: 7 obseruationem discipline. Ad talem animā loquitur sponsus Lanti. vij. dicēs. p̄dulchi sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Secundo in renum accinctione: duo quoq; comprehendē. sc̄z abiectiōem imundicie: 7 exemplum bonū mūditie sicut Lu. xij. domin⁹ ait. Sint lumbi vestri p̄cincti. 7 lucerne ardentes in manib⁹ vestris. Quod exponens Greg⁹. ait. Lumbos ei p̄cingim⁹. cum carnis luxuriam per continentiam coartam⁹. Et sequitur. Lucernas q̄pe ardentes in manibus tenemus cūz per bona opera p̄mis nostris lucis exempla monstramus. Tertio vero in baculi sustentatione etiā duo intelligenda sunt. sc̄z toleratio patientie 7 pergrinatio gratie: vt posset dicere cum iacob illd̄ Gen. xxxij. In baculo meo transiui iordanem.

De triplici ferculo quo corpus christi varie soporat. **Capitulum. iii.**

Tertio p̄siderandus ē in sacramēto māducandi gustus. Qui ex trib⁹ ferculis generat. p̄rimū ferculū est lactuce agrestes: secūdū panes azymi: tertū est sanguis agni. In primo ostenditur dolor offensionis. In secundo rectitudo intentionis. In tertio gust⁹ cōmunionis. p̄rimū em̄ ferculuz sunt lactuce agrestes. id ē. dolor offensionis cum quo comedendus est iste sacrat⁹ panis. quia in sumptione eius compūgi debemus de peccatis nostris: vt amaritudo penitentie abstergat amorem peruersē vite: vt cum Esa. xxxvij. dicere valeat. Ecce in pace. id ē. in cōscientie quiete amaritudo mea amarissima. Amara quidē quia eternam damnationem incurri. Amarioz quidem quia paradysum amisi. Sed amarissima: quia deum offendi. Et in eodem capitulo idez ait. Recogitabo tibi omnes annos meos: in amaritudine anime mee. Secundum vero ferculuz sunt panes azymi. id est. puritas intentionis 7 rectitudinis. p̄inde s. Cor. v. apostolus ait. Itaq; epulemur nō in fermēto veteri. i. nō in corruptiōe p̄cti sup̄bie. q̄ fit in deum neq; in fermēto malicie qd̄ fit in p̄ximū: 7 neq; tie q̄ fit in seipm. s. in azymis sinceritatis 7 veritatis In sinceritate a corruptione vitioz. 7 in ve

De preparatione sacramenti

ritate. s. operū bonorū: hoc est studeamus esse in nouitate vite sine omni fraude. In cuius dñs Exo. xij. esum agni. id est. huius sacramenti mysteria ordinasset: subdit statim. Quicumque comederit fermentū: bibit ania illa de israel. Fermentatū quidē comedere: est in sumptione huius sacramenti filatam habere intentionē. Sūt namq; pleriq; qui vt videant in isti: aut ne reputent alijs deteriores: cum cauteriata conscientia sumunt dñicū sacramentū. Sz audiant sniam dei p aplm. i. Cor. xij. pmulgatā qui ait. Qui eū māducat et bibit indigne: iudiciū sibi manducat et bibit: plane sequendū ē cōsiliū Augustini qui ait: Ascendat homo aduersum se tribunal mētis sue: et pstituto in corde iudicio: afflatur accusatrix cogitatio: et testis conscientia: et iudex ratio: et carnis timor dñi. Inde quidē sanguis ante cōfitentis p lachrymas defluat et sic cessat diuini vindicta cū confessio et correptio preceat humana. ac per hoc dignus erit homo sumere hoc venerabile sacramentū. Tertiū fermentū est sanguis agni: qui signat gustū cōmunionis. Hic ponendus est sup vtrūq; postē: et in sup liminarib; domorū. In quib; cōmunio figurab. līf demonstrat. Prima ē spūalis. scda ē sacramentalis: tertia vero ē exemplaris. Prima vero spūalis est: qñ xps sumit ore cordis. De qua ait Job. vij. dicens. Nisi manducaueritis carnē filij hominis et biberitis eius sanguinē: non habebitis vitam in vobis: et hoc est ponere sanguinē supra ostij dextrū postem: Secunda cōmunio est sacramentalis: quod ē sumere hoc venerandū sacramentū ore corporis. Ad quā obligat nos ecclesia extra de peni. et rmiss. ca. omis vtriusq; sexus: vbi dicit. Omis vtriusq; sexus fidelis: post qd ad annos discretiōis puenerit. omnia pctā sua saltē semel in anno fideliter cōfiteat. pprio sacerdoti: et iniunctam sibi pñiam pprijs virib; studeat adimplere: suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistie sacramentū. Et sequit. Alioquin et viuēs ab ingressu ecclesie arceatur: et moriens christiana careat sepultura. Et taliter sumere corpus christi est ponere sanguinē agni supra sinistrū postē ostij domus. De hac duplici cōmunionē habet de pse. di. ij. c. quid sit. Vbi Gre. inquit. Quid sit sanguis agni nō iam audiēdo sed bibēdo didicistis. Qui sanguis supra vtrūq; postem ponit: quando nō solū ore corporis sed etiā ore cordis haurit. on. Bayen. vero in. iij. di. xij. addit. quilibet non tm in āno semel sed etiā in morte tenet hō suscipere corp; christi: aliter mortaliter peccat. Tertia est cōmunio exemplaris. Quia cōmunio saltē in pascha non in secreto nec in abscondito: sed corā populo assumēda ē in aliorum exemplū cū hoc sacra-

mentū cōmunio nuncupat seu synaxis grece. Nam fm Damas. libro. iij. ideo d: cōmunio: quia cōicamur per ipam in christo et q; picipamus eius carnem et diuinitatē. Et quia cōicamus et vnimur adinuicem per ipam. Et hoc est ponere sanguinē agni in sup liminarib; ostiorū et in manifesto: iuxta sniam saluatoris Mat. v. Sic luceat lux vestra corā hominibus vt videāt opera vestra bona: et glorificent patrē vestrū qui in celis est.

Donūca resurrectionis christi Sermo. LVII.

Surrexit non est hic. Mar. xvj. et in euāgelio hodie. no. Adoptatū et desiderabilem finē religionis christiane hoc ē ad resurrectionis gloriam ptemplandā. Ideo christo duce perducti sumus de qua decem ptemplatiōes in pñti tractatu per ordinem distinguam. Prima erit de resurrectione capitis dñi nostri iesu christi. Secunda de resurrectione et ppetuitate mystici corporis iesu christi. Tertia de vniuersali regno et dño iesu filio dei. Quarta de gratia et gloria ritū beatorū. Quinta de admirabili gratia et gloria virginis matris dei. Sexta de gloria substantiali seu essentiali animarū sanctarū. Septima de gloria cōsubstantiali corporū bonorū. Octaua de gloria accidentali que est in beatis. Nonna de exercitijs beatorū. Decima de saccoman no paradisi. Surrexit nō ē hic. Item ibi supra. Sicem Aug. in quodā sermone de pasce te ait. Surrexit christus exultet vniuersus mundus. Par etem ē vt sicut omnis creatura lucis uago doluit ploratu in morte creatoris sui et q; fuere noctis obscure psecuta exequias in cruce morientis. Ita nunc triumphat ab inferis reditū leta suscipiat resurgens quia sic ppheta ait. Hec dies quā fecit dñs exultemus et letemur in ea. Ad primā igitur ptemplatiōē que est de resurrectione capitis nostri mentis oculos eleuātes toto corde credere obligamur angelico verbo tanq; vnū de fidei articulis nūcia tis surrexit nō est hic. De qua resurrectione tria ptemplemur ad presens. Primo resurrectionis christi necessitatē: secūdo resurrectionis xpī temporalitatē. tertio resurrectionis christi locum ditatem.

Articulus primus q; triplici respectu fuit necessaria resurrectio christi.

Primo ptemplemur resurrectionis christi necessitatē. Scdm em Alexan. de halis in. iij. dupliciter necessaria fuit. Primo viatoribus. secūdo cōp̄hensoribus. tertio addi potest q; quodammodo fuit necessa-

ria dominatis.

De xpi resurrectione viatoribus necessaria fuit et maxime propter tria. Ca. I.

Primo enim resurrectio xpi fuit necessaria viatoribus propter tria. Primo propter iustificationem: secundo propter reconciliatio- nem: tertio propter multiplicationem hoc est propter gratiam acquirendam reformatam et multiplican- dam. Primo autem necessaria fuit propter iustifi- cationem. Unde ait apostolus ad Rom. iii. Resurrexit propter iustificationem nostram. Et iterum ca. v. ait idem. Nos saluati sumus ab ira per ipsum. Saluatio autem est terminus a quo. scilicet a pena Saluari vero in vita est terminus ad quem. scilicet ad vitam eternam. Unde glo. ibidem ait ut iuste viuamus qui aliter vivere non poteramus. Si igitur per animam solum descendentes ad inferos christi mortuus saluabit nos ab ira ergo ad saluandum in vita exigitur quod sit viuus ergo exigitur tanquam necessaria resurrectio eius. Secundo resurrexit propter reconciliatio- nem scilicet si casu iam iustificati iterum ceciderimus in peccatum. Hinc ad Hebr. ix. ait apostolus ut appareat vultus dei pro nobis. scilicet cum corpore et anima: ut oriet patrem pro nobis. Et ideo quidam dicunt quod ipse quodammodo causa meritoria est ut omnipotens pater misereatur nostri. Tertio vero resurrexit propter multi- plicationem seu ampliationem scilicet dispositionis ad suscipiendum gratiam et hoc est ex parte suscipien- tis gratiam ipsam hic tota humana natura ordi- natur ad christum et postquam assumpta etiam a san- ctis angelis magna ei reuerentia exhibetur. In cuius mysterium Apoc. xix. cum enim loquentes vellet angelus adorare ait ei angelus. Videne feceris quia conseruus tuus sumus et fratrum tuo- rum habentium testimonium iesu propterea aduertē- dum est quod ipsa humana natura copiosiorē grati- am suscipere quam antea posset unde in carnis as- sumptione huiusmodi dispositionem accepit: in passione vero maiorem dispositionem suscepit. sed in resurrectione etiam amplio- rem recepit. Hinc est quod in natura humana dispositio genera- lis amplior est ad gratiam ex natura eiusdem spe- cie que resurrexit in christo eo quod est gratior fa- cta deo. propterea in credente est dispositio pro- pter hanc finem quod ait apostolus ad Rom. vii. Resurrexit propter iustificationem nostram mortuus est propter delicta nostra: quod quidem propter fidem atque dilectionem est dictum. Intelligendum est ergo quod resurrectio iustificat scilicet et passio: sed passio iustificat in adultis tamen propter fidem et amorem hoc est ut credita et delicta. Quia igitur ex hoc habeamus iustificatio- nis effectus unde sufficiens causa iu- stificatio- nis est passio. Sed efficiens non nisi etiam credam deus passus ad quod quidem ma- xime operatur. Unde super illud prophete que vti-

litas in sanguine meo glo. ait. Si statim non resurgo corruptum quod fuerit corpus meum ne- mini annuntiabo nullum lucrabor et ita peribit co- fessio. id est testimonium veritatis. Et ideo di- citur. Actu. ij. quem dominus suscitauit solutis dolo- ribus inferni glo. ait. Assertio est resurrectionis huius. Et sic ex dictis patet quod necessaria est re- surrectio viatoribus.

De resurrectione xpi propter tria comprehensoribus necessaria fuit

Capitulum. II.

Secundo resurrectio christi necessa- ria fuit comprehensoribus seu beatis et maxime ut tribus gloria crescat. Pri- mo beatis angelis: secundo beatis ani- mabus. tertio beatis corporibus. Primo inquam ut crescat maior gloria angelis etiam in presen- ti quia glorificata humanitate christi in eo du- plex delectatio reperitur. Una in contemplatione deitatis alia in contemplatione humanitatis in qua desiderant angeli prospicere ut dicitur. j. Ps. j. Secundo ut crescat maior gloria animabus beatis insuper etiam de presenti sicut etiam de angelis dictum est. Tertio vero ut crescat ma- ior gloria beatis corporibus. Nam ad resurre- ctionem corporum resurrectio causa erat resurrecti- onis future et in futuro. Unde in ps. Ad vesp- erum demorabitur fletus et ad matutinum leticia: Ubi glo. ait. dominus mane resurrexit. id est. no- bis promittens per suam resurrectionem que est effi- ciens causa resurrectionis nostre et anime et corpo- ris ambo enim delectabuntur in gloria iesu chris- ti. Sicut Job. x. ipse ait. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur scilicet in gloria sem- piterna: et ingreditur. scilicet ad fruendum gloria que erit in anima mea cum diuinitate adiuncta et ei- greditur. scilicet ad contemplandum humanitatem me- am: et pascua inueniet. id est. delectationes im- mentas reperiet in vtriusque. Ex dictis igitur eu- denter patet quod resurrectio comprehensoribus necessaria fuit.

De damnatis fuit necessaria resurrectio xpi et maxime propter tria. Ca. III.

Tertio christi resurrectio fuit etiam ne- cessaria pro damnatis et maxime ut in ferno ex iusticia dei tribus maior af- flicto crescat. Primo demonibus. se- cundo spiritibus: tertio corporibus. Primo inquam ut crescat maior afflictio demonibus qui increa- tio- nis exordio christum incarnatum viderunt et illi inuiderunt. Finem Bero. et iudicia diaboli mors in- trauit in orbem terrarum. ut dicitur. Sap. iij. Quo- putas ergo cruciatu liuoris alius in comprehensibi- libus penis illos torqueri quando illum sentiunt ex- altatum ad dexteram dei patris atque in celo et

De dñica resurrectionis christi

in terra. id est. in toto vniuerso. scz qua per gloriam remunerē comp̄hensores gubernem[us] gratiam viatores: et p̄ iustitiā cruciā inferos offensores. vnde de demōib[us] ab eo cruciatis per Esa. lxiij. ipse ait. Calcaui eos in furore meo et cōculcaui eos in ira mea. Secundo resurrexit dñs iesus xps vt crescat maior afflictio ipsis animabus dñatis que vident q̄ xps p̄ liberationē earum mortuus est et resurrexit quē ipse tam vilit[er] p̄temperat. Unde Apoca. xiiij. d̄ talib[us] Jo ait. Cruciabunt igne et sulphure. s. p̄ peccatis irascibilis partis: et p̄cupiscibilis ecce pena sensus in cōspectu angelor[um] sanctor[um] et in conspectu agni. s. in gloria suscitati q̄ damnati conspiciūt se priuatos sempiterna vita et participatiōe glorie christi et p̄sortij angelor[um]. ecce pena damni q̄ grauior est fm̄ Ihero. q̄ pena sensus. Tertio vero resurrexit vt crescat maior afflictio corporibus damnator[um]. quod quidem post vltimū iudicium futurū est. Unde Apoc. i. dicif. Videbit enī omnis ocul[us] et qui enī pupugerūt. id est. criminalit[er] offēderūt. Et itez. ca. xiiij. ait de dñato homine. Bibet de vino ire dei. Quid per vinum nisi tormenta interna et spiritualia denotant. Sicut enim cū bibit vinū nō solū in corpore recipit verū etiam ab intra p̄ totum corp[us] diffunditur. sic quidē spiritualis pena in mēte dñati hominis iam recepta non solum mēte ipsam per totū penetrat: sed etiam in corpora ipsa redundat. Unde Job. xxi. Videbūt oculi eius interfectionē suam. id est. separationē a gloriofa vita que est in xpo iesu ecce pena damni. et de fure omnipotentis bibet. ecce pena mentalis et corporalis sensus quibus damnati eternaliter puniunt. Et sic patet q̄ xpi resurrectio etiam infernalib[us] ex iustitia necessaria comprobatur.

Articulus. ii. de triplici tempe qd̄ in christi resurrectione concurrat.

Ecūdo cōtemplemur resurrectionis christi temporalitē. circa q̄ fm̄ sciētiā Alexandri de halis triplex cōsiderem[us] tēp[us]. Primo temp[us] festiuatuz. secundo tēp[us] expectatū. tertio temp[us] determinatū.

Primo cōsiderem[us] xpi resurrectionis temp[us] festiuatū. Non conueniens enī fuit resurrectionē xpi vsq[ue] ad generalem resurrectionē omniū corporum retardare. Et hoc primo nec q̄tum ad ip[su]m secundo nec q̄tum ad nos. Primo enī quantū ad ip[su]m non debuit crisis retardare eam et hoc maxime ppter duo. Primo ppter dissimilitudinē. quia non ē similis conditio sua p̄ditione nostre. nam sua ē a principio celesti. Sicut Apo. i. Cor. xv. ait. Secundus homo de celo celestis. glo. ait. Quia non ē de hūano ritu sed nutu diuino conceptus est et natus. Nostra vero cōditio de principio terre-

no ē. vnde ibidē. glo. ait. Qualis terrenus tales terreni. Secundo ppter dignitatē q̄ enī cristus primus ē et maximus in dignitate: ideo dignus est vt prius resurgat in glorie sublimitate ideo. Apoc. i. princeps regū terre nominat. Secundo vero non fuit pueniens q̄tū ad nos q̄ differretur tñ resurrectio eius imo necessariū erat nobis et hoc maxime ppter tria. s. vt generaret in nobis primo fidem. secundo spem. tertio charitatē. Primo quidē vt generaret et faceret in nobis fidem resurrectionis sue. quia nisi surgeret quasi null[us] deinceps crederet ipsū esse deū. Secundo vt generaret in nobis spem resurrectionis nostre ideo Apoc. i. dictus est rex p̄mogenitus mortuor[um] merito dictus est eo q̄ primus in hoc seculo vixit vt ipse moreretur et filios suos generaret mortuos. Sic etiam merito christus dicitur primogenitus mortuorum quādo prim[us] in alio seculo a morte surgēs vixit vt ipse i eternū viueret ac filios in eternū victuros non solum meritis et grata generaret. Verum etiā nobis firmā spem de resurrectione nostra presteret. Maximus quoq[ue] in sermone de pascate ait. est in christo homine resuscitato vniuscui[us] q̄ nostruz caro sanguis et portio. vbi ergo portio mea regnat regnare credo me. Vbi domatur sanguis meus dñari me sentio. Vbi dō glorificatur caro mea ibi me gloriosum esse cognosco Et itez. Greg[orius]. sup̄ illud. xiiij. moral. Scio q̄ redēptor meus viuit sic ait. Redemptor noster suscepit mortē ne mori timeremus ostendit resurrectionē vt posse resurgere confidamus.

Tertio vero vt generaret in nobis charitatem non enī possemus ita allici ad amorē glorie sempiternę nisi daretur nobis forma et exemplar resurrectionis nostre. Unde. i. Cor. xv. p̄miciē christus: ecce dignitas in christo per quam oportet resurgere. Hinc glosa ibidem ait primus tempore maximus dignitate qui prior resurrexit vt fidem faceret et formam credentibus daret.

Ecūdo cōsideremus resurrectionis xpi temp[us] expectatū quia nō statim resurrexit post mortē: sed p̄ triduum expectauit. Unde super illud. i. Cor. xv. resurrexit tertia die ait glosa pbata vero morte et hoc tertia die vt ostendatur ea potestate nos posse suscitare. Si enim statim resurrexisset non vere mortuus crederetur. Cum igitur deberet resurgere ita vt veraz mortē pbaret differri debuit resurrectio ei[us] vsq[ue] ad tertium diē. Et maxime ppter tria. Primo ppter significationē. secundo ppter pbationē. tertio propter ostensionē. Primo in q̄ ppter significationē. Unde super illud. Lu. xxiij. Oportebat pati xpm et resurgere a mortuis

tertia die. glo. ait. **Q**uoniam vna die et duabus noctibus in sepulchro iacuit quia lucem id est gratiam sue mortis que in carne et anima erant exposuit et hoc ad designandum quod lux sue mortis duplicem nostram mortem curauit. Secundo propter probationem. quia sicut in ore duum vel trium stat omne verbum. sicut dicitur. **M**at. xviij. sicut tribus diebus factum omne: unde hic litteralis. scilicet ut probaret veram mortem secundum glo. predictam.

Tertio propter ostensionem. scilicet sue magnifice potestatis nam si statim resurrexisset non videretur habere potestatem resumendi animam suam sicut et ponendi. Sicut ipse **J**oh. x. testatus est dicendo. **P**otestatem habeo ponendi animam meam et potestatem habeo iterum sumendi eam. Et hoc est quod super illud. **I**. Corint. xv. resurrexit tertia die glo. ait. **P**robata vero morte et sicut supra patuit.

Quarto consideremus resurrectionis christi tempus determinatum. scilicet qua die et hora dominus resurrexit. Circa hoc primo consideremus de die. scilicet de hora. **P**rimo inquit consideremus de die. Circa quod aduertendum est quod christus in sepulchro quieuit tribus diebus et tribus noctibus. hoc est per tres naturales dies feria sexta cum precedente nocte vna extitit dies. et per synodum illa die stetit ibi. Item fuit ibi per totum diem sabbati cum precedente nocte: et sic per totum illum diem naturaliter absque synodoche. Item nox precedens dominicam resurrectionis est vna naturalis dies et per noctem fuit ibi et sic per diem naturaliter per synodochem ibi stetit in sepultura tamen tamen fuit ibi per unum diem artificialiter: et per duas integras noctes. **H**inc super illud ad **R**om. vi. hoc sciatis quia verus noster homo crucifixus est ut destruat corpus peccati glo. ait. **Q**uieuit christus in sepulchro vna die et duabus noctibus quia nostram duplicem vetustatem suam simul persumpsit. **S**ecundo consideremus etiam de hora: sane quia de resurrectionis hora in euangelico textu mime expressa veritas declarat: ideo hic clari doctores varie opinantur. **Q**uidam enim dicunt quod christus resurrexit in aurora. quidam quod resurrexit media nocte dicunt. **P**rimo enim sunt quedam qui dicunt eum resurrexisse in aurora et huius sententia est **A**ug. super illud. **I**. **M**at. iij. elegit iherosolymus per tholomeum et ibi glo. ab hora mortis christi usque ad diluculum perstant hore. et si ipsa non accideret: cum ergo dixerit quod resurrexit in diluculo videtur quod surrexit ante lucem. **S**ecundo etiam per hanc opinionem multum facit quod ecclesia sancta laudes canit in aurora in memoriam resurrectionis dominice et ad gloriam resurgentis. **S**ecundo sunt quidam qui dicunt christum resurrexisse in media nocte atque his plurimum fauet. **P**rimo id quod habet traditio antiquorum scilicet quod apostoli in vigiliis sancti pasche christiana populum usque ad noctis medium retinentes

ei illa. scilicet resurrectionis dominice laudes cum populo iubilantes post ad propria populum dimittebant. **T**ertio quoque cum hoc concordant figure scripturarum. **J**udic. xvj. ubi dicitur quod dormiuit sampson usque ad medium noctis scilicet in gaza et inde per se apprehendit ambas porte fores cum postibus suis et sera impositas humeris portauit ad verticem montis ubi glo. ait. **S**ampson media nocte non solum exiuit sed et portas tulit: quod redemptor noster non solum de inferno liber exiuit. sed et de inferni clastro portas destruxit. **T**ertio etiam multum facit ad hoc totum officium quod in missa resurrectionis in sabbato decantatur. **M**issa illa que nunc cantatur in meridie in media nocte resurrectionis dominice antiquitus cantabatur sed nunc in mysterium tempus abbreviantes et occurrentes gaudio resurgentis spiritus sancto dictate aspectu corporali complemus quod de illa sacratissimo nocte fuerat ante prophetatum. **N**ox sicut dies illuminabitur et nox illuminatio mea in delictis meis. **E**nde in cerei benedictione huius sacre noctis mysterium commendatur cum hec nox est pluries iterata. **D**icitur etiam in collecta. **D**eus qui hanc sacratissimam noctem gloria dominice resurrectionis illustras et. **Q**uarto quoque litteralis figura pasche iudeorum et exitus de egipto huic videtur sententie consentire. eo quod media nocte educti sunt de egipto. **E**nde ait dominus **E**xo. xj. **M**edia nocte egrediar egiptum et morietur omne primogenitum in terra egiptorum: et sic vtraque opinione concordans. **A**lexan. de balis in. iij. ait. quod predicta non sunt contraria nam quando dicitur quod ante lucem resurrexit respicit quod illud **J**oh. xx. ait. **E**na autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc essent tenebre ad momentum. **S**ic quoque intelligitur illud quod **L**u. xxiij. dicitur valde mane. id est. antequam dies esset clara. **I**n diluculo enim dies nondum est clara. **E**t sic patet quod dominus resurrexit inter mediam noctem et claram diem: et hoc modo vtraque opinio ostenditur esse vera.

Articulus tertius. **T**ertio contentemur resurrectionis christi iocunditatem. **T**riplex enim fuit in eius resurrectione iocunditas qualem facti sunt omnes. **P**rima fuit cordialis. **S**ecunda generalis: **t**ertia materialis.

Primo inquit de resurrectione christi fuit iocunditas cordialis que maxime facta est in tribus apostolibus primis. **P**rima facta est marie magdalene. **S**ecunda tribus mariis: **t**ertia vero petro de quibus per ordinem videamus. **E**t primo de prima que facta est marie magdalene. **U**nde per concordantiam sacri textus euangelistarum notandum

De dñica resurrectionis christi

est q̄ sicut **M**ar. xvj. c. et in euangelio hodierno ait. **M**aria magdalene et maria iacobi et salome emerunt aromata ut venientes ungeret iesum. Mouerunt enim he sancte mulieres tam crudeliter tractatum fuisse corpus iesu q̄ totum cor habebant plenuz memoria crudelissime mortis eius et imaginatione corporis sui sacri. Unde nihil videbant attendere vel sperare nisi mortuum eius corpus cum deuotione posse inungere et tractare. Subditq; **M**ar. Et valde mane id est. cum adhuc tenebre essent sicut **Joh.** xx. ait. Una sabbatorum. id est. dominica die veniunt ad monumentum orto iam sole perueniunt ad monumentum. Secundum tamen **Aug.** de sensu euangelistarum dicitur orto iam sole. id est. de primo venienti in has partes ut sumat ortus solis portu claritatis diurne precurrentis super emisperium nostrum et dicebant adinuicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? et respicientes: sed cum iam venissent viderunt reuolutum lapidem: erat quippe magnus valde. sed quia sciebant contra iesum maliciam eorum ebullire videntes lapides reuolutum crediderunt corpus eius a iudeis ablatum et forte in aliquo loco vili locatum. Unde magdalena que iesum ardentissime diligebat antequam aliquid diligentius scrutaret ipsum sublatum esse per certo supponens ardentioribus amatoribus ex discipulis petro videlicet et iohanni quasi metecapta doloribus et desiderijs videndi dominum plenam nunciare cucurrit dicens. Tulerunt dominum meum de monumento: et nescimus ubi posuerunt eum: sicut **Jo.** xx. narrat. Subditq; q̄ iohannes currit citius petro in sepulchrum inclinavit caput vixit q̄ posita lintheamina nec tamen intrauit. petrus vero posita veniens intrauit in illud. viditq; lintheamina posita et sudarium capitis stans ad partem deinde iohannes intrauit et vidit et credidit quod prius dixerat maria scilicet dominum esse sublatum de monumento nondum enim sciebat scripturas quia oportebat cum a mortuis resurgere. Post hoc autem discipuli tristati ad propria redierunt. Postq; autem ad sepulchrum rediit magdalena: he sancte mulieres intrauerunt monumentum. Dicit autem monumentum quandoq; illud saxum vas in quo iacuit christus: quoniam vero dicitur totus ille locus in quo residebat illa turba. Erat autem locus ille clausus aliqua materia vel erat ortus sicut inuit iohannes et etiam **Aug.** sentit propterea quoniam legit q̄ intrauerunt ad monumentum aut exierunt ab eo per solo aditu seu exitu eius loci vel orti intelligi habet. Igitur sic **M**ar. in euangelio hodierno et **M**ar. vl. dicit. Introeuntes sicut dictum est in monumentum. id est. in tumbam ubi erat sepulchrum videtur iuuenem sedentem in dextris coopertum stola candida et obstupuerunt et dixit illis. Iesum queritis nazarenum crucifixum

surrexit non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et petro: quia preceperit vos in galileam: ubi eum videbitis: sicut dixit vobis. Quo audito exeuntes mulieres de monumento quasi recedere disponebant sed amore iesu attracte iterum sepulchrum introeuntes sicut **Lu.** in principio. xxiij. c. ait. viderunt duos angelos stantes qui dicunt eis: Quid queritis uentem cum mortuis non est hic sed surrexit. Quo audito due consternate mente abire ceperunt. sed maria feruentior amans stabat ad monumentum foris plorans sicut **Joh.** xx. plorabat enim et lachryme eius in maxillis eius non est qui consoletur eam: ex omnibus charis eius. Rigabat ora lachrymas et maxillas: O maria quid speras? quid consilij: aut quid cordis erat tibi ut sola remanes ad monumentum. Tota enim amore iesu ardebat: nihil de ipso in hac vita videbat ubi eum quereret nesciebat: deo in dolore cordis fundebat lachrymas circa sepulchrum ubi certa erat: quia quem prius doluerat defunctum nunc dolebat ablatum. et iste dolor maior erat quia nullam consolationem habebat primo fuit causa doloris: quod viuus perdiderat. sed de hoc aliquid tamen consolationem habebat quia mortuum se retinere ardebat. Nunc autem isto dolore consolari non poterat quod vel corpus defuncti non inueniebat: et quia amoris feruens impariens est et quiescere nescit ac semper de nouo sperat se reperire quod cupit: id dum fieret inclinavit se et perspexit in monumentum. Secundum enim **Gre.** amanti enim semel aspexisse non sufficit: quod vis amoris in temptatide multiplicat affectum inquisitionis. Et secundum **Aug.** iterum perspexit dolens nec satis nec suorum oculis facile putabat credendum esse. Et tunc vidit duos angelos in albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes ubi positum fuerat corpus iesu. Dicunt enim illi. Mulier quid ploras. O maria multam consolationem inuenisti. et forte tibi melius contigit quam sperasti. Nam tu querebas unum et duos inuenisti et vidisti. querebas mortuum et illos reperisti viuos. qui de te curam videbantur habere et volunt dolorem tuum linire. Ille vero quem queris dolorem tuum videtur negligere lachrymas tuas non videtur respicere vel curare vocas eum et non audit queris illum et non inuenis pulsas et non aperit sequeris illum et fugit. heu quid est hoc. heu quam magna mutatio: heu quomodo mutata est res in contrarium. Iste iesus recessit olim diligebat te. olim te a phariseo desolabat: et a sorore tua dulciter excusabat olim te laudabat quando pedes suos unguento ungebas: et lachrymis rigebas et capillis tergebas dolorem tuum mulcebat peccata tua dimittebat olim querebat te cum abesset vocabat te cum vero deesses mandabat tibi ubi per sororem tuam ut ad se venires. O magis

bone cū vidisti eam plorantē lachrymatus es:
 Veniq; p dilectionē ei⁹ quia multuz diligebat
 te fratrē suū lazārū resuscitasti ⁊ plāctū huius
 dilectricis tue in gaudiū pueristi. **O** dulcissi-
 me mḡr qd p⁹ hec in te peccauit hec discipula
 tua aut in quo postea offendit. dulcedinē cordis
 tui q; sic recedis ab ea. Hos post hoc nullū pec-
 catū aliud de ea audiui⁹ nisi q; valde mane
 ad monumentū venit ante oēs serēs vnguēta
 quib⁹ vnderet corp⁹ tuū. Et cū te nō inuenisset
 in monumento cucurrit ⁊ nūciauit discipulis
 tuis. Illi venerunt viderūt ⁊ abierūt. hec autē
 stat ⁊ plorat si b pctm ē negare nō possum⁹ qn
 ipa b fecerit. Si autē pctm nō est sed amor ⁊ de-
 sideriū quod de te habet qre sic recedis ab ea
 abscondis te tu q dic⁹ diligētes medilligo ⁊ q mae
 vigilauerit ad me inueniet me ḡ mlier ista q di-
 liget te ⁊ valde mane vigilat ad te cur nō iuenit
 te? Sed ⁊ tu maria audi piliū meū sufficiat tibi
 cōsolatio angeloz. **A**dane cū illis illos inter-
 roga si forte sciāt quid factū ē de illo quē queris
 ⁊ quē ploras. ego certe credo q ipi ad hoc ve-
 nerunt vt de hoc ipso testimoniū phiberēt ⁊ cre-
 do q ipē quē ploras miseris eos p se ⁊ p te vt
 annūcient resurrectionē suā ⁊ solent deplora-
 tionē tuam. **V**icūt ei. **M**ulier quid ploras q ē
 tanti causa doloris nō abscondas a nob lachry-
 mas tuas aperi nobis animū tuū ⁊ nos indica-
 bim⁹ tibi miserū tuū dicit eis velut familiari-
 bus suementis ac scientib⁹ vota planctusq; tu-
 lerunt dñm meum ipsum solū quero ipē solus
 potest me solari p sed nescio vbi posuerūt eū. cir-
 cūspicio si videā illū ⁊ non video vellē inueni-
 re locū vbi positus est ⁊ nō inuenio: heu me mi-
 serā qd agam quo ibo: q abijt dilect⁹ me⁹ qsiui
 eū in monumēto ⁊ non inueni vocaui ⁊ nō re-
 spōdit mibi: heu me vbi queram illū vbi eū in-
 ueniam: surgam certe ⁊ circūibo oīa loca q po-
 tero nō dabo somnū oculis meis donec inueni-
 am quē diligit aīma mea. **E**ffundite lachrymas
 oculi mei plorate ⁊ nolite deficere ambulate pe-
 des mei ⁊ discurrete ⁊ nolite qescē heu heu heu
 mibi q abijt gaudiū vbi latet amor me⁹ qd fa-
 ciā vt eū inueniaz quo me vertam ad quē ibo
 quo consilium petam quem percunctabor. qd
 mei miserebit. quis indicabit mibi quem dili-
 git aīma mea: vbi positus est amor meus vbi
 cubat vbi qescit: queso nunciate illi quia amo-
 relangueo: dolore deficio nec est dolor sicut do-
 lor meus reuertere dilecte mi reuertere dilecte
 votorum meorum. **R**euertere cōsolatio mea
 Redde mibi leticiā salutaris p̄sentie tue. ostē-
 de mibi faciem tuam sonet vox tua in auribus
 meis. vox em̄ tua dulcī ⁊ facies tua decora. **C**ū
 igitur maria sic doleret sic fletet atq; hec dixit
 set conuersa retrosum. **S**cōm **L**hryp. sup **J**o

hamē. angeli videntes iesum adesse ppter re-
 uerentiā eius stupentes ⁊ facies in assumptis
 corporibus imutantis in signum honoris sur-
 rexerunt. **Q**uod videns maria conuertit se re-
 trosum vt videret quem angeli reuerbantur
 ⁊ tunc sic cōuersa vidit iesum stantem et nescie-
 bat quia iesus est. **E**t dixit ei iesus **M**ulier qd
 ploras quem queris? **D** desiderium anime sue
 cur interrogas quid ploras quē queris? **I**psa
 paulo ante oculis suis cū magno tamen dolo-
 re anime sue viderat te spem suam suspēdi in li-
 gno: et tu nūc dic qd ploras? **I**psa in die tertia
 viderat manus tuas quibus sep e benedicta fu-
 erat: ⁊ pedes tuos quos deuote osculata fuerat
 ⁊ quos lachrymis rigauerat clauis affigi: ⁊ nūc
 tu dicis quid ploras. **N**unc insuper corpus tu-
 um sublatū estimat ad quod vngendum vt se
 quodammodo consolaret veniebat: ⁊ tu dicis
 quid ploras quem queris. **T**u ipse scis quia te
 solum querit te solum diligit pro te omnia con-
 temnit: ⁊ tu dicis quem queris **T**u quidē amo-
 rose iesu hanc mulierē mentis secreto tractu ma-
 gnetino amore traxeras ad amorem: **T**u inui-
 sa catena suavis dilectionis ligaueras cum pur-
 gasti peccata sua tu repleas amore cor eius tu si-
 gnis tu verbis tu inspiratiōe interna cōmoue-
 ras mentē eius tu suscepisti lachrymas ei⁹: nec
 obruisti oscula labiorū eius. **T**u absciso omis
 corruptibilis rei amore illam dimisisti: vt a te
 per omnia iret in pace. ⁊ nunc interrogas quē
 queris. **T**u lachrymas ipsa vidente fudisti ad
 germanicū funus: tu interpellatus iudex eius
 aduocatus esse potius voluisti ne impediretur
 dulcis cōtemplatio eius cum illam sedere cog-
 nosceres ad tuos diuinos pedes pro te laborā-
 te sorore sua tu te sibi dedisti gaudium sedē sem-
 pitemo tu eam signis atq; signatis tibi sancto
 amore per omnia colligasti nunc vero priuata
 solatijs repleta mesticijs imbuta angustijs **T**u
 queris. **M**ulier quid ploras. **T**u quidē in ea
 plantasti fidem qua te qrit tu in ea firmasti spe
 pro qua in te confidit. tu p̄tinus radica sti in ei-
 us animo charitatem qua te diligit tu rigas il-
 lam vt incrementum suscipiat in visibilibus a-
 quis charitas a te ipso diffusa in te ipsuz refusa
 eam ad monumentū ligatam tenet ⁊ illam inter-
 rogas quid ploras. tu causa questus: tu causa
 doloris: tu causa ploratus tu inquietas illā. tu
 angelis illaz auertis tu ipam in pace viuere nō
 sinis quid ergo bone iesu interrogas diligentē
 atq; dilectum quid ploras quem queris dulcis
 magister ⁊ amor anime sue ad quid queso pro-
 uocas spiritū eius tota manet in te tota sperat
 in te tota desperat de se. **I**ta querit te quia non
 est i se sed ppter te est extra se quid ergo queris
 quid ploras quem queris an putas quia dicat

De dñica resurrectionis chrīti

te ploro: te quero nisi tu pri⁹ inspiraueris et dixeris in corde tuo ego sū quē queris quē ploras an putas qz ipsa cognoscat te qz diu volueris celare te. At illa estimās qz hortulan⁹ eēt dixit illi. Dñe si sustulisti eū dicito mihi vbi posuisti eū et ego tollā eū. O dolor misabilis mlier ista doloris nube oblecta nō vidit solē q̄ mane surgēs radiabat p̄ fenestras ei⁹ q̄ p̄ aures cordis suā intrabat in aīaz suā. Sz qm̄ amore laguebat Istō amore sic oculi cordis caligabāt vt n̄ videret quē videbat. Videbat em̄ iesū s̄ nesciebat qz ies⁹ ē. O maria si q̄ris iesū cur nō recogscis iesū ecce ies⁹ veit ad te quē q̄ris q̄rit te. et tu estimas eū hortulanū. Est ei ies⁹: ē etiā hortulan⁹ ipse ei seminauit oē bonū semē in orto aīe tue: et repululātē infidelitatē nūc aduēit extirpare. Quid ē etiā h̄ qd̄ dicis: si sustulisti eū: de q̄ intelligis eū q̄s intelligit eum: que tamen nomē illius quem queris nō p̄dis. s̄ hortulan⁹ tuus ē nor⁹ s̄ tua desideria nouit: nescis q̄spia sit quē tāta diligētia q̄ris: quē eū interrogas ac si p̄sēte ipso illuz eū in monumēto clausisset: quē eū. si iste hortulan⁹ ē. De isto de q̄ q̄ris agnouit. hoc nēpe cuz desiderio querēs ait vt qd̄ q̄rat credat al⁹ os nō se. Sic in Lanti. j. spōsa ait. Indicate mihi quē diligit aīa mea. Sic etiā euenit i maria. Sed o maria optime nescia loqueris: quia non patrē non sororem non filium non amicū terrenum inquiris sed eum qui est qui ventur⁹ est vt dū sic p̄fertur sine agnominatione fuisse scia⁹. Sz quid est mulier quod dicis et ego eū tollā. Ioseph enim timuit et non fuit ausus tollere corpus eius de cruce: si in nocte: et nisi peteret a pilato. tu autem nocte non prestolaris nec vereris sed audacter p̄mittis dicens et ego eum tollam. O maria si forte corpus iesu positū est in atrio principis sacerdotum vbi apostolorū princeps calefaciebat se ad ignem quid factura es: et ego eum tollam: Quid si esset in domo pilati et coram militū turba quid inq̄ factura es et ego eum tollam. Sed in platea foret corā multitudine iudeorū quid tunc faceres et ego eū tollā. O admirabilis mulieris audacia. O mulier non mulier nullum locum excipit nihil anteponit sine timore dicit absolute p̄mittit dici to mihi vbi posuisti eum et ego eum tollam. O mulier magna est constantia tua magna est fides tua: sed quomodo mulier qua valitudine quibus viribus quo ingenio corpus tam graue posses portare sola cum vna fueris de portatoribus ad sepulchrū nunquid tecum tuas socias habere te credis recesserunt ego eum tollam. Amor em̄ impossibile ad possibile sua opīnōne reducit et quod nequid efficere posse se credit. Tu ergo bone iesu noli vltra p̄trahere

desideriū eius quia iam duo sustinet nec habet vnde satiet esuriam anime sue nisi tu te manifestando porrigas illi panem corporis tui: Non em̄ diu poterit retinere vitam corporis sui nisi cito manifestes vitam anime sue. Dixit ei iesus. O Maria. Hec siquidem vox exprimens nomē eius penetrauit animam eius: solitam virtutes in verbo illo sc̄it. sola solum solite intellexit ac per hoc solitam vocem agnouit vbi ergo audiuit maria. Sic enim consueuerat eā vocare magister eius persensit in ipso nomine dulcedinem dei et per eam cognouit ipm̄ a quo vocabat eē magistrū suum. Tunc vero reuixit spiritus eius. Et tunc recepit etiam fidem. Unde statim in genere dixit ei raboniquod dicitur magister quo conuersa vtiqz ad loquentem: et cum p̄mo conuersa esset retrosum et illum vidisset: et hortulanum sua interrogatione completa recouertit oculos ad sepulchrū: ac vndiqz gyrauit aspectum sperans ex aliqua parte apparere dilectū nunc vero audita voce quasi subito se conuertit ad eum vocans magistrū cuius dulcedinem senserat in doctrina. O mutatio dextre excel⁹. O pietas saluatoris. O misericordia redemptoris conuersus est dolor magnus i gaudium maximum mutati sunt dolores in lacrimas gaudij et amoris. Sed arbitrabatur maria non se indigere verbo que inuenerat verbū et longe vtilius fore arbitrabatur tangere verbum quoniam audire verba currit ad pedes ei⁹ vt amplexaretur et oscularet eos. O amor fortis et impatiens non ei sufficit videre iesum et cū se su loqui nisi etiam tangeret iesum Sciebat em̄ qz virtus de illo exibat et sanabat omnes. Dixit ei iesus. Noli me tangere: nondum em̄ ascendi ad patrem meum. scilicet p̄m tuū iudiciū infidele ac si aperte dicat tibi nō ascendi quasi eas de infidelitate redarguens qz non credidisset p̄fecte equalem esse patri. vel forte hoc ait vt eas humiliaret ne nimis presumeret quia ipsum resuscitatum prima omnium conspexisset distulitqz ei concedere tactum donec secunda vice cū alius appareret. O dulcissime domine o pie magister qz bonus es qui recto sunt corde. O qz beati pedes qui in simplicitate cordis querunt te qz felices sunt qui sperant in te: verum vtiqz est et indubitanter est verum qz tu diligis omēs diligentes te. et nunqz deseris sperantem in te Ecce enim hec dilectrix tua simpliciter querebat te et veraciter inuenit te sperabat in te et non derelicta est a te. Et addit domin⁹ marie dicens. Vade ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et ad patrem vestrum: deus meum et deum vestrum. statimqz disparuit. Ecce igitur iam constituitur magdalena inter bea

mines p̄ma nūcia glorie resurrectionis. Christus
enī suo p̄prio b̄ndicto ore ip̄am p̄mā suē resur-
rectionis euangelistā facit eff. cū p̄comissa vt nū-
ciet eis qui hanc resurrectionē per vniuersum
orbem terrarum p̄clamaturi erant. Et merito
reformationis humane hic ordo p̄ueniēs fuit:
vt mulier q̄ erat peccatrix p̄ma cognosceret et
nūciaret gloriā resurrectionis vel resurgētis que
trāgressiōis foueā p̄mo fodit. Hinc Greg. ait
ibi ostēdit culpā hūani generis vñ p̄cessit: quia
eū mulier in p̄adyso p̄pinauit viro mortē: a se-
pulchro mulier viris annūciat vitā et dicta fuit
viuificatrix narrat que mortē mortiferi serpe-
tis narrauit. Sc̄da vero apparitio facta ē tri-
bus marijs simul. Cū enī iam disparuisset iesus
ab oculis magdalene iam illa stabilita in fide a
qua exciderat egrediē hortum. ilico reliquit se
pulchrū nec vltra se vt aspiceret inclinauit nec
amplius si ad huc essent vel recessissent requisi-
uit angelos testes de resurrectione credula: de
quesitio iocūda de inuento in animo consolata
Et vt iussu dñi et magistri p̄ficeret animo et
corpore festinabat. cumq̄ festina rediret socias
suas in itinere: infra sepulchrum et hierusa-
lem consternatas animo leto gradientes vesti-
gio adinuenit: quas etiam sociali discretionē
retento pede atq̄ interposita sessione dum ista
cum maria flebant nescientes credimus expec-
tasse. Ad quos cum peruisset maria leto ani-
mo iocundo vultu festinoq̄ cursu et effatu char-
rat resuscitatū iesum et eum tanq̄ hortulanū au-
disse et vidisse tamen eum tangere non potuisse.
Tuncq̄ versus hierusalem festino gressu paritē
frent sicut Math. vlti. ait. Ecce occurrit dicēs
Aue. Ille autem accesserunt et tenuerunt pe-
des eius ac adorauerunt eum: se enī tāgi permi-
sit qui se prius tangi magdalene negauit. Be-
sta etem christi nunc negata nunc concessa nūc
p̄hibita nuncq̄ permixta magnam nobis astru-
unt rationalem mysterij veritatem et vnum et
idem quod vno tempore denegatur alio cōce-
ditur vt sc̄z defectum inquisitio indignitatē in-
querente ineptitudinem in modo importunita-
tem in tempore indecentiam iure negatur im-
portare credamus. cum vero cōceditur his ca-
ruisse atq̄ emari contrarijs firmiter nec tamen
pro tanto diuinū mutatur consilium si opa va-
rientur. Nouit enim p̄uidētia dei sine dolo no-
stris vtilitatibus consulens qualiter et quid no-
biscum diuersimode sit agendum. et nunc p̄cli-
ue mulieres tangunt et osculātur dñicos pedes
et ad solita reuertit magdalena atq̄ noscūt refu-
sitatū quē videbāt crucifixū et in theca petri-
na reclusum. Tūc ait illis iesus. Nolite timere.
Ite nūciate fratribus meis vt eant in galileā ibi

me videbūt. Vocat enī eos fratres amantissim⁹
princeps tum vt ostendat se vere resurrexisse i
carne generis nostri d̄ primo parente tracta tū
vt ad sui amorē magis eos accēdat ad fiduciā
societatis sue ac visionis corroboret et p̄firmet
cū vt filios eterni p̄ris et xpi se nouerit cohere-
des. S̄ igit hui⁹ almi regis benignitas q̄ filio⁹
in bello pauidos suos formidolosos et fugitiuos
solios cū euasit noīat frēs et in nouitate celestē
eis in suo corpe ostēdere re p̄misit. S̄ dulcis ex-
celli iuauitas q̄ cū negātes ingruēti bello tpe te-
nebrarū fraternū ad eos se dicit tenuisse amorē
S̄ insolūta clemētia p̄ncipis q̄ post p̄surā cau-
maq̄ bello post victoriā de ligno de tumulto
de tartarea lege reportatā sub eterno p̄rc conti-
nuo appellat frēs: et sicut Jo. xx. ait. Venit ma-
ria magdalene: s. cū alijs marijs nūcians disci-
pulis qz vidi dñm et hec dixit mihi. Tertia
apparitio facta ē petro sic Lu. vlti. ptz. nō enī
decrat p̄ys aplis sollicitudo querēdi si repare
possent vllaten⁹ resurgētē ad qd̄ feruētissim⁹
quidez erat petrus vñ eo ab alijs segregato ne
scio in quo loco quez sacra scriptura silet appa-
ruit ei dñs atq̄ cor eius p̄fortauit in fide dedit
qz finē infidelitati ac lachrymis eius q̄ egressus
ad ceteros cū gaudio sibi apparuisse dñm nun-
ciavit. qd̄ quidē cū auditū ē ab aliquibus desi-
dia facta est aliquib⁹ spes: aliqb⁹ p̄turbatio q̄ si
singularitatē apparēdi causantib⁹ aliquib⁹ p̄-
ficiēdi crescebat auaritas vt possent videre eū.
q̄to autē gaudio atq̄ fiducia repletus fuit pe-
trus q̄s exp̄mere posset fm̄ Thyr̄. p̄mo in-
ter viuos appuit petro p̄lo qz erat caput oīm
Sc̄do ne p̄p negationē factā deparet Tertio
p̄p exēplū mie dei ad pctōres redeītes ad eū

Secūda resurrectionis xpi iocūditas est
generalis. s. que facta ē in duodecim ap-
paritiōib⁹ p̄ p̄dictas. p̄mo enī ap-
paruit duob⁹ discipulis euntib⁹ in emaus quā
Lu. xxiij. p̄lix narrat. et breuif i vi. c. Math.
Secūdo apparuit plurib⁹ thierusalē thoma
absēte. et clausis ianuis stetit iesus i medio eorū
dixit eis: Pax vobis. sic Jo. xx. ait. et Luc. x
xiiij. ait. S̄s aut p̄dicte qnq̄ apparitiōes fac-
te sunt i ip̄o resurrectionis die Tercio post di-
es octo apparuit iesus et stetit i medio discipu-
lorū p̄ntē thoma cui palandas p̄buit cicatri-
ces vulnēz Jo. xx. Quarto apparuit ad ma-
retyberiadis sicut Jo. xxj. tradit d̄ qua diē hic
Jā tertio manifestat⁹ ē iesus discipulis cū r̄sur-
rexit a mortuis nō tñ intelligendū ē simplici⁹
q̄ fuit tertia s̄ qz facta fuit tertio die de illis die-
bus in q̄b⁹ xps apparuit eis. Quinto appa-
ruit in monte thabor vndecim discipulis suis
vbi prius p̄stituerat illis. et hec fuit solennis ap-

De vnica resurrectione christi

paritio de qua et ante mortem et post resurrectionem tam per se quam per angelos sepe mentio facta fuit. et nunc singulariter eum adorasse dicuntur. **M**athei vlti. licet etiam non sit dubium quod quando apparuit eis eum cum multa reuerentia adorabant. hic tamen singulariter enarrat ut per hoc huius apparitionis excellentia demonstraretur. Sexto apparuit in die ascensionis qua **M**ar. xvi. ait. quod nouissime recumbentibus undecim discipulis apparuit illis Iesus: quod **F**ructus **A**ugusti. iam non erat ammodo cum illo in terra conuiniaturus. Septimo apparuit eodem die in monte oliueti quando viderunt eum ascendentem in celum quam **M**ar. et **L**uca. in fine euangeliorum suorum breuiter tangunt: sed in principio libri **A**ct. plenius enarratur licet enim ab euangelistis non ponant nisi predictae decem apparitiones tamen etiam alie fuisse creduntur. Unde **I**oh. in vlti. euangelij sui ait. Multa quidem alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. **P**aulus quoque. **I**. **C**orinth. xv. tres etiam supradidit ut sua pro. xiiij. computetur sicut et in tertio decimo anno post dominicam passionem apostolus gentium doctor factus est. Dicit enim ibidem quod visus est plusquam quingentis fratribus. Deinde visus est iacobo. scilicet minori et hec intelligitur facta etiam in die resurrectionis. Unde **H**ieronymus. refert: quod dolore mortis lauciatus senem quem comedere vouerat nisi Christum videret resurrexisse a mortuis. huic ergo apparuit dominus et dixit ei et his qui cum eo erant. **N**on timeatis. Deinde panem accipiens dedit ei dicens. **C**omede frater dilecte mi: Quia filius hominis resurrexit a mortuis. Addit quoque apostolus ibi supra. Nouissime autem omnium tantamquam abortiuo visus est mihi. **P**otest etiam addi visio illa: quam **I**ohannes. in **A**pocalypsi. i. refert eum vidisse instar lucentis solis. Scribitur etiam in euangelio **N**icodemi quod Ioseph qui sepelierat sanctissimum corpus domini propter quod et captus fuerat a iudeis et in quodam cubiculo diligenter sigillato reclusus quem post sabbatum interficere ordinabant. Illi igitur flenti apparuit dominus Iesus extergensque faciem eius osculatus est eum: de manibusque saluis sigillis in domo propria eum collocauit. Ex quo manifestepatet quod hec apparitio in die resurrectionis fuit facta. Ex omnibus predictis patet quod quidam apparitiones scribuntur facte postquam Christus a mortuis resurrexit.

Tertia quoque resurrectionis iocunditas de maiestatis quod enim de sacre matris sue consolatio post resurrectionem nihil euangelica testatur hystoria non credendum est propterea quod benignissimus Iesus fauor consolationis et gratie de cetero

ros tamen studuit consolari oblitus est matris sue quam sola nouerat mortis sue amaritudines plenissime degustasse. placuit tamen prouidentie dei nihil de hoc per euangelicos apices referari et hoc maxime propter tria. Primo propter infidelitatem. secundo propter infirmitatem. tertio propter sublimitatem. Primo propter infirmitatem. tanta enim certissima firmitate constabat virgini matri de resurrectione filij sui. ut nec per primum aut minimum dubitationis motum circa hoc fuerit perturbata quod quidem facile erat credere ex hoc quod per singularissimam electam erat in matrem Christi dei et in reginam ac dominam angelorum propterea ipso silentio scripturarum melius ostenditur hoc debere teneri ut omnino indubitatum quod fieret quacunque scriptura. ideo sicut luculenter patet scriptura posuit talia fundamenta illuminata et alia maiora concludit quod posset lingua seu littera explicari. **P**roposuit enim modum altissime preceptionis ut puta angelo nuntiante et spiritu sancto obstante describitur illa ut dolorosam matrem filij dei morientis pro nobis atque eam iuxta crucem sitipitem collocauit. Quod si verum est imo verissimum est quod. **I**. **C**or. i. apostolus ait. sicut socij passionum estis ita et consolationum eritis mensura quod tunc virgo mater resurrectioni filij sociata id certissime tenendum est quod dulcissimum filius eius primo et ante omnes resurrectionis eius gratiose leticia consolatus est eam: quod et sancta rhomana ecclesia sentire videtur que in rhoma in resurrectionis die ad sanctam mariam maiorem ordinat stationem. Si autem arguere velis quod corporaliter non apparuerit ei eo quod hoc non testantur euangeliste non potest concludere necesse erit quod in resurrectionis leticia in mundo nunquam viderit eam. quia sicut nec primo sic nec ultimo nec medio materno conspectui apparuisse refertur. Secundo autem factum est propter infidelitatem: quia enim spiritu sancto cura erat per scripturam euangelicam illa apparitiones describere quod carnalibus hominibus possent de resurrectione Christi fidedignum testimonium prohibere. et maternus affectus in eorum oculis minueret veritatem. **N**on nulla scripta est apparitio ex testimonio matris non erat tamen in reuerentia in omni creatura atque creanda natura propter ipsum Iesum tamen testimonium veritatis quantum in ipsa lingua matris. nec cui tamen credere debeat mater deuota per textum quod euangelicum tamen debuit referuari per quem modum doctores primi fidei nostre de resurrectione fuerunt certificati ita ut ex hoc comprehenderentur quod facti sunt resurrectionis Christi idonei testes quibus fides ab omnibus esset indubitanter exhibenda de apparitione autem matris et consolingentibus nihil in euangelij repitur. quia a spiritu sancto credenda et inuestiganda illis tamen modo relicta sunt qui a suo lumine illustrantur. Tercio quoque factum est propter sublimitatem. **P**ost re-

resurrectione vero xpi nihil de matre et etiam ante
per euangelia pauca referunt quia apertiones xpi
exhibite matri et familiaria inter eos colloquia
atque amoris sublimia signa intantum debuerunt
esse superintellectualissima et intimissima atque in-
effabilissima: quod nec potuerunt ab inferioribus di-
ci vel sciri nisi cum tanta diminutione sua quod eas
dicere nobis esset nobis illarum excessus quo-
dammodo denigrare. Si quis tamen pie deferre
vellet extui euangelij sacri et dicere quod corpora-
li aspectu primo apparuit magdalene. posset vtri-
usque fideliter ac deuote conuenire si distinguamus
duplicem visionem primam scilicet corporalem. secun-
do spiritualem. Prima autem est debilis et infirma.
et sepe multe illusioni deceptioni et vanitati sub-
lecta. Secunda autem est stabilis certa et clara
que de leui non nisi purgatis mentibus exhibe-
tur. Est ergo quod visionem primam pro quodam
privilegio speciali amarus iesus voluerit im-
partiri non dubium esse debeat quod certissimo me-
tis intuitu beata virgo maria et resurrectionem
christi vidit et certe cognouit atque locum dissimilis
amplexibus a se sue astrinxit. Insuper dici pos-
set quod spiritu sancto dictante nihil in sacro textu de
corporali apparitione sibi facta referat. quod non in-
digeat talibus apparitionibus roborari et confir-
mari. Posset quoque meditari deuote quod sic ipsa
fuit summe passa ac christo compassa sic christi com-
passione finita mens eius spirituali contemplatione
vulnerum filij cauernis inclusa et intra ipsius sepul-
chri angustias sepulta vicem ut sic liceat loqui
dulcis iesus anie fungebatur. Cumque per spiritum
illustrata resurrectionis horam sentiret instan-
tem ad veniendum ad filium. ubi iam propria gloria sume-
ret corpus suum sic deuote allocuta est. Quid
mi dilecte fili aduenisti facturum si vis me totam
in tuam gloriam absorbere. reddo depositum quod
sola custodio. me tuo vis dolore atque passione pri-
uare et has tui corporis apturas in quibus so-
lis visio tua vis satiare. medicina non animo aut
ergo me in tuam assume gloriam: aut mihi di-
mitte tui doloris memoriam et saporem Cui amo-
rosus iesus deuota consolatione respondit. O ma-
ter mea dulcissima non potest pusillus grex isto-
rum filiorum tuorum tua nunc societate privari. Des-
em deficient nisi tue fidei fulcramento firmentur
et nimis vtiq; dux esset eos sicut me pastorem et pre-
te me gratia et misericordia privari. Quid autem mihi per eos
populus acquirendus est quod de viscerum suorum caritate per-
cedet. Patientem ergo per pia mater atque dulcissima
quod te ad tempus cum illis relinqua et corpus meum gloria
maiestatis assume: nec tamen credas. dulcissima ma-
ter quod passionis mee thesaurum velim de tua anima
remouere. Quotumque gloriosus resurgam. In ipsa enim
corpore gloria mea apparebunt ipsa victoriae signa.
apta quod relinqua vulnera in carne mea ostendunt.

quod sanata per quam dulcissima mater ad cordis mei
thalamum habebis ingressum ut. scilicet ad me intrans et
ad filios exiens inde posses asportare quod velis
et tuis filiis dispensare. Exurge ergo gloria mea quia
presumpta est resurrectio mea tunc preciosa mater
tota transportata in gloria filij resurgentis ip-
sum dulcissime se alloquentem audiuit. Resurre-
xi et adhuc tecum sum alleluia: posuisti super me ma-
nus tuas alta. mirabilis facta est scientia tua alta.
Et de hoc paterno honore mille milies alta in
quo filius subito introducitur in aspectu mater-
ne mentis in gloriam maiestatis. Quam nobis con-
cedat ipse glorificatus iesus qui cum patre et spiritu
sancto vivit et regnat Amen.

**Seria. II. post resurrectionem de ho-
mine nouo et peregrino cui beatus fran-
ciscus vel alius sanctus appropriari
potest**

Sermo. LIX.

Solus peregrinus es Luca. xxiij. et in euangelio hodi-
erno. Secundum enim apostolum apostolus habebat. xij. Non ei ha-
bemus hic manentem civitatem sed futuram in-
quirimus scilicet tanquam aduene et peregrini. Et
in prima cano. sua. et c. ij. hortatur nos aposto-
lus Petrus dicens. Obsecro vos tanquam adue-
nas et peregrinos abstinere: vos a carnalibus
desiderijs. que militant aduersus animam. Con-
uersationem autem vestram inter gentes haben-
tes bonam. Hec profecto obseruans beatus. N.
potuit dicere cum propheta in ps. xxxviij. Ad-
uena ego sum et peregrinus apud te: sicut om-
nes patres mei. Quod potest esse aliud thema.
In quibus quidem verbis exponuntur tres
beati francisci status seu amores. Primus est
amor incipiens: secundus est amor proficiens:
tertius est amor eius seu status incipiens. Et
hoc ait. Aduena ego sum scilicet a regno mundi o domine
iesu christe apud te scilicet manes per ardoris desiderij
um atque spem. Aduena enim dicitur quia abiens
de patria alibi commoratur. Sic et beatus. N.
advena ab hoc seculo: sed per spem iam per ciuis
in celo dicere poterat cum apostolo ad philip-
pium. Nostra conuersatio in celis est. Secun-
dus est quo mens beati. N. progrediebatur
de virtute in virtutem. Unde ait. Et peregrin-
us. Peregrinus autem incedit de hospitio in
hospitium. donec perueniat ad locum quo ten-
dit. Sic facit qui bene transiit. Unde ps. Ibi
de virtute in virtutem. Sed quam diu: donec vi-
deatur deus deorum in syon Ecce status pere-
grinationis humane. Tertius est amor per-
fectus: quia non ad horam vel ad modicum
sum advena et peregrinus: sed simpliciter et perfe-

De dnica resurrectione christi

et sicut oēs patres nostri. s. apostoli facti quo-
rum vestigia sū secutus. Merito ergo dicitur
ei. Tu solus pegrinus es. Hos tres status seu a-
mores fuisse in beato. 12. ostendit beatus Joh
Apoc. j. dicens Vidi septē candelabra aurea et
in medio candelabrorum aureorum similem filio ho-
minis vestitū podere: et precinctū ad mamillas
zona aurea. Caput autē eius et capilli erāt can-
didi tanq̃ lana alba et tanq̃ nix. Et oculi ei⁹ ve-
lut flāma ignis: et pedes eius similes aurichal-
co sicut in camino ardenti. Et vox illius tanq̃
vox aquarum multarum. Et habebat in dextera sua
stellas septem. et de ore eius gladius exivit
parte acutus exibat. et facies eius sicut sol lucet
in virtute sua. Et cū vidisset eum cecidi ad pe-
des ei⁹ tanq̃ mortu⁹. In quibus sacratis ver-
bis duodecim perfectiones seu pegrinationes
anime peregrine: seu noui hominis seu beati.
12. per ordinem describuntur. Prima est in vi-
ta actiua exercitatio. Secunda est in vita contempla-
tiua delectatio. Tertia in iustitia pseueratio.
Quarta materialis dilectio. Alie quattuor sub-
iungūt. Prima ē luminosa et matura cognitio.
Secunda prudens discretio. tertia ardens affe-
ctio. quarta feruens locutio. Subinferam⁹ ali-
as quattuor. Prima ē sancta exemplatio. secu-
da discreta et efficax p̃dicatio. tertia fame diffu-
sio. quarta fidelium veneratio.

Articulus primus de quadruplici perfectione hominis innouati in cha- ritate.

Primo describam⁹ quattuor primas pe-
grinationes seu p̃fectiones hominis no-
ui seu beati. 12. q̃ p̃tinere possūt ad sta-
tum incipientē.

De septemplici statu noui hominis in actiua vita. Ca. .i.

Prima p̃fectio noui hoīs seu beati. 12.
est i vita actiua exercitatio. et de hac Jo.
ait. Vidi septē candelabra aurea. Sep-
tem quippe sūt status vite actiue. Prim⁹ ē iusti-
tie ad bñficiendū. Scōs patiētie ad mala tolle-
randū. Tertiē sapientie ad bene discernendum
Quartus gratie ad sibiip̃i et p̃ximo bene p̃sulē-
dū Quintus innocentie ad nemini nocēdū. Sex-
tus ē humilitas ad humiliter sibi de gratiis da-
tis sentiendū. Septimus p̃bationis ad p̃prias
voluntate expiandū. Hi autē septē stat⁹ in sep-
tem ecclesijs Apoc. ij. et iij. describunt. In his
mentē iusti laborare necesse est vt ad p̃fectionē
ascendat. Atq̃ p̃inde in septē candelabris au-
reis designat. Sicut enī candelabra aurea licet
preciosa materia sint: lumē tamē aliunde habēt
sic septē stat⁹ actiue vite licet virtutū merito p̃ci-

osi sint: lumē tñ sapiētie et p̃teplatiua vita p̃ci-
piūt. nā facili⁹ errat actio: quā nō dirigit diuina
p̃teplatio. Propterea ap̃ls ad Ioh. xij. p̃tepla-
ri iubet cū a. t. Cōtēplātes neqd̃ desit gratie dei
hec igit candelabra septē sūt p̃dictos septē sta-
tus i spū vidit beatus Jo. in aīa beati. 12. p̃prio
habuit iustitiā: eo q̃ iusta opa cōtinuo dño
offerebat sup altare intimi cordis sui: ex q̃ cor-
ei⁹ adipe deuotōis inpinguebat. p̃roide Eccl.
xxxv. c. mystice inq̃t de ip̃o. Oblatō iusti inpi-
guat altare. id ē. cor eius qd̃ altare nomiā q̃st
alta res. Et subdit. Et odor suauissim⁹ ē in cō-
spectu altissimi. Secūdo habuit patiētiā ad
mala tollerandū. Ad h̃ enī vt op⁹ iustitie deo ac-
ceptū sit: oportet vt fiat cū magno conamine et vi-
gore seu labore. h̃inc apostolus prima. Cor.
iij. ait. Unusquisq̃ mercedē suā accipiet sūm p̃
p̃riū laborē. Ad hūc igit gl̃iosū bñm. 12. Apoc.
ij. dñs ait. Scio opa tua et laborē tuū: et paciā
tuā hoc siqd̃ scire dei ē nō simplicis cognitio-
nis q̃ etiā cognouit opa reproborum: s̃ ē bñplaci-
tū diuine approbatiōis. Per cui⁹ p̃trariū mat.
xxv. dñs fatuis virginib⁹ ait. Amen dico vob̃
nescio vos. Terti⁹ habuit sapiām ad bñ dif-
cernendū. s. tā p̃ gloria dei tam p̃ salute sui: q̃
etiā p̃ utilitate p̃imi. Ideo de eo Eccl. xxxv
ij. ait. Est sapiēs ante sue sapiēs: et fructus eius
laudabilis. Et merito subdit. Vir sapiens im-
plebit bñdictōib⁹: et vidētes illū laudabunt

Quarto habuit grām ad sibiip̃i et p̃prio con-
sulendū: vt merito ei dici posset illud p̃phete.
Diffusa est gratia in labijs tuis. i. abundans di-
tributa sunt recta consilia et bona doctrina ex
sanctissimo ore tuo. Sed quia hanc gratiā gra-
tis datā exornauit grā que gratū facit. ideo sub-
ditur a p̃pha. Propterea bñdixit te de⁹ i eter-
nū. id est. benedictione te ducēte ad gl̃iam sem-
piternā. Quinto habuit innocentia ad nemi-
ni nocendū. Scōm enī Aug. innocens est q̃ nec
miserū facit nec miserum relinquit: que p̃ p̃ieta-
tē seruā. Et de hac quidē sc̃tus iste plenissim⁹
fuit. Unde p̃pheta ait. xij. Dñe q̃s habitabit i
tabernaculo tuo: Et subdit. Innocens mani-
bus et mundo corde. Ille vero manibus inno-
cens ē: q̃ nec capit aliena nec sua dat indignis:
nec insuper retinet dignis. Que omia sanctus
iste perfecit. Sexto habuit humilitatem ad
humiliter de gratiis sibi datis sentiendū. 12. No-
uerat enī Luc. xij. a dño dictum: qui se humi-
liat exaltabit q̃ merito in eo verificatū ē. Jo d̃
eo Eccl. xj. dicat. Est hō marcidus. s. in oculis
sue mentis: egens recuperatione: plus deficiens
virtute et abundans paup̃tate. Et oculus dei
respexit illum in bono: et erexit eum ab humili-
tate ipsius. i. exaltauit caput eius et mirati sūt i
illo multi et bonorauerūt deū. Que oia p̃ueni-

unt huius sancto. Septimo pbatus et temptatus fuit ad propriam voluntatem explendum. Unde de illo **Ecc. xxxi. dicitur.** *Beatus est dives qui inuentus est sine macula. Et qui post auxilium non abiit nec speravit in pecunie thesauris. Quis est hic et laudabimur eum?* Qui pbatus est in illo et perfectus inuenit: est et erit illi gloria eterna. Nam ut testatur beatus Jacobus. **j. c. canonice sue.** *Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum pbatus fuerit accipiet coronam vite quam dominus repromisit diligenter tibus se.* Hec sunt candelabra aurea hoc est precioso quod ad seipsum atque lucida quod ad primum per exemplum iuxta illud **Apoc. v.** *Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est.* Super hec candelabra activae vite fulgebant in hoc glorioso sacramento septem dona spiritus sancti: iuxta illud **1. Cor. xii.** *Requiescit super eum spiritus domini: spiritus sapientie et intellectus: spiritus consilii et fortitudinis. Spiritus scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini.*

De triplici vita scilicet activa contemplativa et mixta. Cap. ii.

Secunda perfectio huius gloriosi sacri seu novi hominis fuit in vita contemplativa perfectio seu delectatio. Unde subdit. **Jo. et in medio septem candelabrorum aureorum simile filio hominis.** Ad huius intelligentiam aduertendum est quod triplex est status humane mentis. Primus est activus. secundus contemplativus. tertius vero mixtus. In primo siquidem efficitur quis homo. In secundo efficitur filius hominis. In tertio vero fit similis filio hominis. Primo enim iure quis dicitur homo: cum creatorem per creaturas iugiter contemplatur iuxta illud apostoli **Roma. j.** *Uniusibilia enim dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur.* Sicut enim homo de limo terre secundum corpus formatus est: sic et secundum animam ex limo corporalium rerum in cognitionem surgere conprobatur. Et hic laborat in medio septem candelabrorum: id est in vita activa. Secundo autem filius hominis merito nuncupatur: qui claro aspectu rerum spiritualium gloriam contemplatur. Et de hoc apostolus **1. Cor. xii. ait.** *Nos autem reuelata facie gloriamur a claritate in claritatem tanquam a domini spiritu.* Perfectio enim vite activae potest homo christi assimilari. cum videlicet omnia agat ad dei honorem et primi utilitatem. Perfectio autem vite contemplativae induit homo christum: cum iam non propter decum operari contendit sed amorosa contemplatione in deum quodammodo transformatur: ut iam cum apostolo ad **Gal. ii.** dicat. *Alio ego iam non ego: vivit vero in me christus.* Tertio vero digne similis filio hominis dici potest quod activae vite perfectio. ne continue crescens. de die in di-

em magis proficit ad sublimiorem perfectionem vite contemplativae. Per hoc enim quod clare cognoscit et divine operum humanorum: pertingit ad cognitionem operum divinum. Et talis est vita mixta quam christus et apostoli vita et moribus servaverunt. Ad hanc quidem pervenit beatus pater noster franciscus ut merito propter hoc et demum expressus ad litteram propter stigmata eius sacra similis filio hominis dici possit. Non tamen modo fuit homo per activam vitam seu filii per contemplativam vitam: sed filio hominis similis per vitam mixtam que perficitur ex utraque. Porro tanto quisque in vita contemplativa perfectior est quanta cum laboribus et afflictionibus charius in activa vita firmitus subsistere potest. Et hec est perfectio vite mixte que ex utraque confurgit. Ad quam ascendit gloriosus franciscus sicut patet ex eius laudabili vita.

De vita iusta que perseverat usque in finem. Cap. iii.

Tertia perfectio novi hominis seu beati in iusticia perseverantia dicta est. In quantum vero homo in precedentibus laboraret: si antequam veniret ad finem ab eis turpiter resiliret. Et de hac **Iohan. subdit.** *Vestitum podere.* Poderis erat enim vestis sacerdotalis linea: corpori astricta: pertingens usque ad pedes. Propter quod poderis dicta id est pedalis. Pos enim grece latine dicitur pes. Unde camisia et subucula nominatur. Et dicitur poderis quasi pedibus heres. Secundum enim quosdam hec erat tunica hyacinctina pertingens ad pedes: in cuius fimbriis erant tyntinabula aurea. Et de hoc videtur ad litteram loqui illud **Sap. xviii. cum ait.** *In veste poderis quas habebat totus erat orbis terrarum et parentum magna lila in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta.* Dicunt autem fuisse in veste poderis quia erant in rationali et superhumerali: ipsi poderi superposita. Per hanc quidem poderem designatur iusticie pulchritudo in proposito perseverandi usque in finem. Sic iusticie candor laboriose adeptus usque in finem ab hoc glorioso sancto servatus est. Moverat enim quod **Apoc. x. dominus ait.** *Qui autem perseveraverit usque in finem hic salus erit.* Merito quidem solum perseverantem premium glorie dominus impertit. Nam generaliter omnes virtutes et theologice et morales absque perseverantia contra vitia pugnare non possunt absque perseverantia vero vincere nequaquam possunt. Propterea enim que in glorie premium introducit. Ideo ait **Greg. j. li. moral.** *In cassum bonum agitur: si ante vite terminum deseris quia frustra velociter currit: qui priusquam ad metas venit deficit.* Et iterum **Bern. in quadam epistola ait.** *Perseverantia est unica filia summi regis similis viri*

De homine nouo et peregrino

tutū earūq; sūmatio totius boni repositoriū
et virtus sine qua nemo videbit deū. Et iterū
in epla. xij. ait idem Absq; pseuerantia nec qui
pugnat victoriā nec palma victor cōsequitur.
Nutrix ē ad meritū mediatrix ad p̄m̄iū Soror
pacis p̄stantie filia amica pacis. amicitiaz mo-
dus: ynanimitatis vinculū. scitatis ppugna-
culū. Tolle pseuerantiā nec obsequiū mercedez
h̄z. nec b̄n̄ficiū gr̄am: nec laudē fortitudo. So-
la ē cui eternitas reddi. vel poti⁹ que eterna-
ti hoīem reddit dicēte dño. Qui pseuerauerit
vsq; in finem hic saluus erit. Hec ille.

De paternali et maternali primorū dilectione

Caplm. iiii.

Quartā eius p̄fectio ē m̄n̄alis dilectio
que p̄cedentia ornat. Et de hac subdit
Jo. P̄cinctū ad mamillas zona au-
rea. Duplex ē quidē p̄m̄i dilectio. Prima ē
p̄n̄alis: scda m̄n̄alis. De p̄n̄ali autē Bañ. x.
v̄. Et vidi et ecce vir vnus vestit⁹ lineis. et re-
nes ei⁹ accincti auro obrizo. Patnitas em̄ i lū-
bis v̄ renibus denotat. Qui ergo paterne dis-
cretionis charitatē habet: puenienter zona au-
rea ad renes eius p̄cingit. Ad b̄n̄ puenit vete-
ri testamēto: timore humanas m̄tes p̄stringē-
ti Sed norant⁹ ait auro obrizo Dicis em̄ ab ob-
radio as. Hoc obrisum aux coloris optimi sic
dictū: eo q; obradiet eo q; splendore obradiet.
Ad hebrei effau greci chyru vocāt: et ideo l ob-
rizo patnalis dilectionis vigorosa exemplari-
tas denotat. Scda dilectio dicit m̄n̄alis. Le-
uioz atq; dulcioz dilectione mater diligit filiū
suū q; pater. Jo in nouo testamēto nou⁹ hō nō
sup renes sed ad māmillas zona aurea cigit in
quo ip̄a mens humana ad charitatem materne
affectiōis erudit. Hanc q̄dem hic sanct⁹ adep-
tus est. Ideo cū ap̄lo ad Gal. iij. filiis suis in-
quit. Filioli mei quos itez pturio donec in vo-
bis forme christus. Huius autē maternalis di-
lectionis due sunt māmille. Dextera est amor
amicoz: sinistra vero est amor inimicoz: qui-
bus p arma iusticie id est. iuste dilectiōis a dex-
tris et a sinistris pugnaret vt obtineret dulcedi-
nem hanc dilectionis

Articulus secundus de alijs quat- tuor p̄fectionibus hominis innouati in charitate.

Quādo subdamus alias quattuor p̄fe-
ctiones huius anime noue. Que appli-
cari possunt ad statuz p̄ficientem se ad
gloriosum franciscum.

De scientia infusa per quam nou⁹ homo diuinitus illustratur

Caplm. i.

Prima quidem p̄fectio est matura et
luminosa cognitio. Et de hac Johā.
ait. Caput autē eius et capilli erant
candidi: tanq; lana alba et tanq; nix.

Caput siquidem. i. mens. et capilli. id est. lōge
multe et subtiles cogitationes hominis noui seu
beati francisci lucida extiterunt eo q; celit⁹ diui-
na sapientia illustratus. clare intelligebat om̄ia
que agebat. Sed notanter ait tanq; lana alba.
Lana em̄ alba leuis et munda est. In albedine
huius sancti cognitio clara. in leuitate mansue-
tudo humilima. in mundicia puritas vera defi-
gnat. Nix quoq; descendit alba et frigida ē pur-
gat sordes: interficit vermes: atq; inutiles her-
bas. terramq; impinguat. vt in his mystice in-
nuat. q; mens et cognitiones huius gloriosi sā-
cti desuper p̄ infusionē illustrabant: ex quo in
se et in alijs refrigerium carnalium estuū affere-
bat: sordes peccatorū abstergebat. sordes ma-
larum cogitationū occidebat. herbas inutillū
sermonū abdebat. terrāq; carnis diuina dul-
cedine impinguebat: Unde merito dici potest
illud quod Sap. viij. dicit. Optaui et datus ē
mibi sensus. et inuocaui et venit in me spiritus
sapientie. et p̄posui illā regnis et sedibus: et diui-
tias nihil esse dixi in compatione illius. Et se-
quitur. Quā sine fictione didici: et sine inuidia
cōico et honestate illius non abscondo.

De duplici oculo anime innouate in patria.

Caplm. ii.

Secunda perfectio eius est prudens di-
cretio que est practica luminis p̄cedē-
tis. Et de hoc Joh. ait. Et oculi ei⁹ ve-
lut flāma ignis. Duo sunt oculi huius sc̄i vn⁹
est in contemplatione speculatiuus: alter vero
practicus. Vnus ad deum alter ad p̄m̄um.
Ex quibus generabat p̄spicax et zelatiu⁹ splen-
dor et feruor actus et intentiones primorū et
subditoz circūspectiones. et luminoso atq; amo-
roso iudicio liberans quēadmodū Ec̄s. ij. di-
citur. Sapientis oculi in capite eius. scz ad ta-
lia exercendū. Vel duo oculi noui hominis di-
ci possunt dexter scz scientia agendorū: sinister
vero sciētia sinendorū. Hī vero velut flāme sūt
cum simul et scientia clara sit dimissio p̄ discreti-
onē et ardens per virtutis dilectionē Sic ergo
iste sc̄us oīa q̄ agebat discutebat in cōscientia
sua: vt cuncta fm̄ diuinā regulam fierent et ad
primorum vtilitatem dispensarent. Exemplo
ap̄li qui. ij. Cor. viij. de se ait. Prouidem⁹ em̄
bona non solū coram deo. sed etiā coram homi-
nibus omnibus.

De charitatis feruore et quomodo differat a charitate

Caplm. iii.

Quartia perfectio huius noui hominis est ardens affectio scilicet ut laborare vel laborare omnis iusto viro levis sit. Et de hac subdit dicens Ioh. Et pedes eius siles aurichalco sicut in camino ardenti. Notandum quod notant ad uertendum est quod scientia quodlibet clara sit. gratia est tamen et poderosa ad bona opera: nisi humane affectionis participes sint diuine dilectionis. In huius figura Exo. xvij. dicitur. Quodlibet facies moysi splendida esset: manus tamen illius gratues erant. Adcirco necesse est non solum oculos noui hominis esse flammeos: sed et pedes eius similes aurichalco sicut in camino ardenti. Pedes enim affectiones sunt quibus homo protra terrena afficitur: sicut et terra pedibus calcatur. Aurichalcus vero auro durior est: et coloris illius princeps est. Aurichalcus igitur in camino ardens est dilectio firma in tribulatione feruens. Que tanto feruentius atque fortius ardet etiam inimicos quos in festos patitur diligendo: quanto magis per eos affligitur et veratur. Sicut etiam dominus precipit Mat. v. dicens. Diligite inimicos vestros: bene facite his qui oderunt vos et orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Qui ergo hoc duplici amore feruet. quod scilicet amicos diligit secundum deum. et inimicos propter deum. iure pedes ardenti aurichalco similes habet: quod non charitate ipsam quam in sola mente est. sed charitatis participatione in affectibus sensibilibus habet. Charitas enim consistit in voluntate mentis: sed feruor charitatis reducat affectionem cordis. Ex dictis colligi potest quod quattuor hominum genera diuersimode se habent ad charitatem. Primo sunt quidam qui nec charitatem nec affectionem charitatis habent: sicut sunt impii peccatores. Secundo sunt quidam qui habent affectionem charitatis et non charitatem: sicut contingit in eis qui cum sint iusti et in diuina gratia et in charitate feruentes: decidunt in mortalem culpam attamen amota tunc charitate que inuisibilis ab anima auferretur remanet charitatis feruor qui prius reducabat in ipsas corporis affectiones. Tercio insuper sunt quidam qui charitatem habent absque charitatis affectionis feruore: sicut contingit in puillis baptizatus. Quarto sunt alij qui charitatem in voluntate et feruore charitatis in corporis affectionibus redundantem habent. Et hi sunt qui pedes habent similes aurichalco sicut in camino ardenti. Inter quos maxime fuit iste gloriosus sanctus. Et de hac quadruplici varietate charitatis exemplum patere potest in olla plena aqua: quam primo longefacta ab igne nec calet nec feruet. Secundo stans super ignem quando iam feruet: si ab igne subito amouetur non statim feruore perdit. Illud demum paulatim amittat. Tercio poni potest in igne et non feruet statim. Quarta diu perleueras in igne feruentissime feruet. Ad exemplum per-

ctis facile adaptatur. Ita quod sanctus iste erat in hac quarta differentia.

De feruenti atque secunda locutione noui hominis. Cap. iii.

Quarta perfectio huius sancti feruens locutio nuncupatur. Et de hac subdit in figura. Et vox illius tanquam vox aquarum multarum. Porro quantum in corde maior est feruor dilectionis: tanto minus intra se capitur cum Mat. xij. dominus dicat. Bonum homo de bono thesauro cordis sui profert bona. Bonum quippe thesaurus cordis est amor dei et proximi. Ex quo profecto profertur bona: quoniam omnis locutio iusti viri secundum dilectionem formatur. Et hoc est quod iohannes de sanctissimo viro inquit. Et vox illius tanquam vox aquarum multarum. Unde aqua motum mentis humane dilectionis significat. Nam sicut spiritus mouetur aque: sic et impulsu spiritus sancti in mente suscitatur dilectiones sancte. Vox ergo illius ut aqua rum multarum est: cuius locutio et doctrina amorosa dilectione plena est sicut fuit in hoc sacro. Porro inde Can. ij. spiritus in hac voce delectatur ad spiritum sanctum dicens. Sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis: et facies tua decora. Quod in hoc glorioso sacro verificatur. Aliter etiam dici potest quod vox huius sancti tanquam vox aquarum multarum insonuit. quoniam eius doctrine celebris resonantia. et irrogatio secunda. et noli lata fama: pro multorum populo ora reboabat. Unde Ioh. Apo. xviij. ait. Aquae multe populi multi.

Articulus. iii. de vltimis quattuor perfectionibus viri sancti.

Quartio vltime quattuor huius sancti viri perfectiones subiungende sunt: quae statui perfectio huius sancti viri peruenire possunt.

De exemplari vita hominis recti et virtuosi. Cap. i.

Prima perfectio huius gloriosi sancti sacra exemplatio dicta est. Et de hac Ioh. subdit: et in dextera sua stellas septem. Stelle septem septemplex est exemplum opis boni et rectitudinis virtuosae vite: quod et septem virtutibus principalioribus ad edificationem proximorum demonstratur. Ille igitur septem stellas in dextera sua habet: qui prudentie iusticie. fortitudinis et temperantie fidei. spei. et charitatis. ad proximorum edificationem et illuminationem pro dei gloria non pro sua fama exemplum bonum in bonis operibus monstrat. Quod admodum precepit dominus Mat. v. dicens. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Et huius sancti plenissime impleuit. In sua vero sinistra has septem stellas habere quincif: quod non vere. non recte. non sincere: sed fide et mendaciter sub hypocrisis pallio has

De hoīe nouo et peregrino

virtutes se habere ostēdit. De talib⁹ nō ait dōmin⁹. **Mat. xliij.** omnia em̄ opa sua faciunt: vt videant ab oībus: p̄tra illud **Eccī. j.** ne fueris hypocrita in cōspectu hominū. Porro de hoc hominū genē. **Matth. vij.** dōmin⁹ ait. A fructibus eorū cognoscetis eos. Unus qdaz fructuū ⁊ maximus est instabilitas: qz diu p̄seuerare nō p̄st. sicut **Jaē. j.** dicīf. Air duplex aio inconstas erit in omnib⁹ vīs suis. Ac econtra p̄seuerātia hui⁹ sancti in veritatis via: manifeste testat⁹ dedisse virtutū exempla p̄ gloria dei non p̄ laude sui. Atqz verificat⁹ est i eo quod **Baruch. iij.** testatur dicens Stelle dederūt lumen suū i custodijs suis. id est. virtutes eluxerunt p̄ opa sua bona virtuosa: que virtutes p̄seuerare faciunt ⁊ p̄seruant.

De viua ⁊ efficaci p̄dicatiōe hui⁹ sancti viri. Capitulū. ii.

Secūda p̄fectio huius sancti viua ⁊ efficax p̄dicatio est. Et de h̄ subdit et de ore eius gladi⁹ acutus ex vtraqz parte eribat. Gladius qdem ē verbū dei seu doctrina penetrās in intima cordium: iuxta illud ad **Ep̄. vj.** Et gladius spūs qd est verbum dei. Hic gladi⁹ tunc qdē ex vtraqz pte acut⁹ ē: cuz p̄mo in silētio ⁊ locutiōe fuerit discrete examinar⁹. vt nec dicēda sileat. nec tacēda dicat. Et talis gladi⁹ de ore huius sancti p̄cedebat. q̄ oēs sermonē sic p̄meditādo exararet: vt nō solū distinctus vel discret⁹ in silentio. verū etiam fructuosus esset in vbo. seruās illud **Eccī. iij.** Tēpus tacendi tempus loquēdi. Hoc si qdem fuit in illo signū summe p̄fectionis sicut testatur **Jaē. iij.** dicens. Qui non offendit in verbo hic p̄fectus est vir. Sunt pleriqz qui diuersimode se habent ad vbum dei. P̄mo quidam gestant gladiū p̄monis in manu. ⁊ semen quod ē etiam vbum dei: vt dicīf **Luce. viij.** portant i ore. Et hi sunt qui vitā habēt ⁊ non doctrinā. Et de talib⁹ **Hieronym⁹** in p̄logo biblie. c. iij. ait. Sancta quippe rusticitas solum sibi p̄dest. Et q̄tum edificat ex vite merito ecclīaz christi tñ nocet si destruentib⁹ non resistat. Secūdo sunt qdam alij qui semen diuini verbi seminant ore: nō manu. Non em̄ bene semē seminat⁹ ore tñ. Et tales sunt q̄ doctrinā habēt non vitā. De q̄bus **Matth. xliij.** dñs ait. Dicūt em̄ ⁊ non faciunt. Terti⁹ nō sunt qdam sed heu rari qui seminant manu. et gladiū gestāt i ore. Et hi sunt qui faciunt ⁊ dicūt. Et d talib⁹ dicīf **Matth. v.** Qui fecerit ⁊ docuerit: magnus vocabit⁹ i regno celorū. Et talis fuit hic gloriōsus sanctus. **M.**

De diffusiōe fame hominis iam p̄fecti. Capitulū. iii.

Tertia p̄fectio huius sancti fuit fame diffusio. Unde subdit **Joh.** ⁊ facies eius sicut sol lucet in virtute sua. P̄der facie nō noticia hominis designat⁹: cuz p̄ cam p̄ncipaliter homines se se cognoscūt. P̄inde eaptentia dei tantā dissimilitudinē ordinauit in faciebus: qz nulla oīno alteri similis q̄ i maribus ⁊ hoc vt nos alterutrū recognoscere valeam⁹. Facies igit⁹ id est. noticia huius sancti sicut sol in virtute sua qz i merīdie cōtingere solet: quia fama sanctitatis eius illustrauit totum mūdū. Sicut **Eccī. xlij.** testatur dicēs. Sol. id est. solaris noticia atqz fama hui⁹ sancti: illuminans p̄ omnia respexit. Sciebat em̄ qz **Proverb. xv.** dicīf. Lux oculorū. id est. p̄sentia sancti viri: le tificat animā scz intuentiū. Fama bona videlicet i absentia audita: impinguat ossa hoc ē virtutes. Dicīf em̄ fama q̄si famula a famuloz famularis: eo qz famulat⁹ nobis: dū admodū famule discurrendo rumores de nobis portat p̄ diuersas terras etiam nobis ignorantib⁹. Vt dicīf fama a fando. puagatur em̄ fando ad diuersas partes. Et est nomen bonarū vel malarum rerum. Sed absqz adiectiuo in bono sepe sumi solet. Hec est ergo que fundo famulata ē huic gloriōso sancto.

De fidelīū deuota veneratiōe ad hunc hoīem sanctū. Cap. iiii.

Quarta p̄fectio eius fuit fidelīū vel deuotorū veneratio: que ex omnib⁹ p̄cedentibus merito subsecuta est. Et d̄b subiungit a iohāne. Et cum vidissem eum scz tñ ⁊ talem cecidi ad pedes eius tanq̄ mortu⁹. **Johānes** em̄ in quo est gratia dei interpretat⁹ ⁊ signat quoscūqz meritis illius sancti deuotiōis gratia visitatos. Ad pedes ei⁹ ita cadit: qui se longe inferiorē eius v̄tutibus recognoscit. De hoc p̄inde sanctus p̄pheta ait p̄s. **lxxj.** Coraz illo p̄cident ethiopes. id est. nigri peccatores ⁊ penitētes ⁊ ex meritis eius coraz dño veniā postulātes. ⁊ inimici eius terrā lingent. Nam cit comedent vel mordebūt sed lingent. Nam omnia tēporalia ⁊ terrena vana ⁊ falsa et sup̄cualia sunt nec est ibi quicqz soliditatis qd morderi posset vel comedi. Qd̄ autez lingit hominē nō bene satiat. sed potius desiderīū et famē eius accendit: sic etiam bona tēporalia non satiant. sed magis ac magis ad appetendū puocant suos leccatores. Sequit⁹ vero in p̄phetia p̄dicta. Et adorabūt euz omnes reges: ⁊ omnes gentes seruiēt ei. Et subdit a **Johāne.** Tāq̄ mortuus. id ē. tanq̄ cōuersi a pristina mundi vita sicut p̄ **Soph. iij. c.** dōmin⁹ ait dicēs. vos ethiopes interfecti eritis gladio meo. id ē. per

hunc sanctum. **N.** verbo meo cōuersionis gratiam psequimini. Vel aliter dici potest q̄ mortuū se estimat et corā eo humiliter cadit: q̄ opera sua in cōparatione virtutū et excellētie hui⁹ sancti affectualiter spernit et vilipendit. Admiranda itaq̄ fuit pfectio pegrini huius hominis noui si p̄sideremus illius actionē et p̄templationē. p̄seuerationē. et maternā dilectionē. Si examinemus eius illuminationē. discretionē. affectionem. atq̄ locutionē. Si etiam ponderemus eius exemplationē. predicationem. fame diffusionē. et illuminatorū fidelīū venerationē et testificationē. Et possemus merito dicē. Tu solus pegrinus eras dum fuisti in via: nūc vero p̄ciuis celestis regni fact⁹. possides premiū post laborem scz in gloria sempiterna. id ē. gloriosum dominū nostrū ih̄m christū. Qui cum patre et sp̄s sancto viuūt et regnāt et premiū ē et gloria omnīū sanctorū et beatorū. In quo merita tua nos adiuent glorificari et p̄miari p̄ infinita seculorum secula.

Ser. iiii. post resurrectionē d̄ l̄ig matib⁹ beati fr̄cis. **Sermo. LX.**

Videte manus meas et pedes meos. Luc. xxiij. et in euangelio hodierno. Admiranda sunt vero opa passiōis saluatoris tantēq̄ dignatiōis et dignitatis: vt et imens amoris eius expressiōē. et gelidi nostri affectus inflāmatiōē. atq̄ passiōis incitationem demonstrant postulent. et p̄curēt. Proinde q̄ domin⁹ apostolis ait: omnib⁹ nūciāuit dīcēs. Videte manus meas et pedes meos. Ad q̄dem beatus franciscus prudētē aduertens: totam vitam suā imitationi dominice passiōis cōsecrauit. Ex hoc q̄dem factum est. q̄ tanto amore. tanto feruore. tātoq̄ ardore trāsformat⁹ est in crucifixum ih̄m vt miraculo omnib⁹ inaudito seculis benignitas saluatori mibi carne illius imp̄meret similitudinē sue sanctissime passiōis: p̄stituens euz vexilliferū in noua remuneratione crucifixionis eius. Sic deniq̄ cōsignatus stigmatib⁹ domini ih̄u christi: ostendens stigmata illa sacra que fuerunt fruct⁹ dominice passiōis omnib⁹ fidelib⁹ ait p̄posituz verbū dicens. Videte manus meas et pedes meos quia scz christo crucifixo cōfixus sum et eius similitudinē p̄secutus sum. Merito ergo Apoc. viij. in ap̄tione sexti sigilli a iohāne euāgelista beatus fr̄ciscus habere sic sacra stigmata descriptus est cum ait. Vidi alterū angelū ascendētē ab ortu solis habentē signū dei viui. Ad verbū potest esse aliud thema. In quo ostendit gloriōsi francisci triplex p̄fectiōis status.

Primus est gratiose conuersationis. ibi. Vidi alterū angelū. Secundus radiose illustrationis. ibi. ascendētē ab ortu solis. Tertius et amoroze p̄signationis. ibi habentē signū dei viui. Primus est gratiose p̄uersatiōis. Unde ait. Vidi alterū angelū. Precesserat enī ante eum angelicus vir gloriōsus dominic⁹ in angelica vita pariter et doctrina. Beatus enī fr̄ciscus est alter angelus in regula et ip̄sona sed idem in charitate et fide atq̄ vita. Qui p̄pter facta angelus nūcupat⁹. tum p̄pter eius angelicam vitam: tum quia dei nūcius fuit ad renouandū in mundo euangelīū christi. Secundus vō illius status fuit radiose illustratiōis. Unde inq̄t. Ascendētē ab ortu solis. Ascēdit vō ab ortu solis: quia sui ascēsus i deum initiū et fundamentū incepit a romana sede: que iter q̄nq̄ patriarchales ecclesias eccl̄ia p̄ncipalis est. sedes et ciuitas veri solis scz christi et fidei eius. Et de hac Esa. xix. typice scriptū est. In die illa erunt q̄nq̄ ciuitates in terra egypti. Et sequit⁹ ciuitas solis vocabit⁹. Una hec est p̄ncipalis et prima. Vel sic ab ortu solis ascendit: quādo p̄ diuine sapiētie exemplū p̄dicationez et sensum cū suo ordine mundū irradiāuit. Si cut enī Apoc. viij. obscuratio solis diuine sapiētie subtractionē in mūdo s̄ḡt p̄ quā generalis ruina statūū et p̄sonarū et ecclesiarū in ecclesia surgit: sic etiā ortus solis diuine sapiētie illustrationē significat que in sexto ecclesie statu in mendicantib⁹ ortum sumpsit et creuit. Proinde Bonauent. in illuminationib⁹ suis vocat p̄dictum tēpus tps illuminationis scripturarū: eo q̄ in hoc tēpore mirabili⁹ declarate sūt a doctoribus ordinū p̄dictorū. Propter hanc autē declarationē a generali ruina i vita iusticie cōseruant⁹ quicūq̄ merito christi et iter alios auxilio beati francisci: elegit deus ante mūdi constitutionē vt essent sancti et imaculati in cōspectu eius i charitate: vt dic̄t ad Eph. i. Tertius stat⁹ illius fuit amoroze p̄signatiōis. Unde sequit⁹ habentē signū dei viui. id ē. stigmata illa sacra a christo sibi miraculose impressa. Huic sentētie attestat assertio quā fecit dominus Bonauent. in capitulo generali parisius celebrato: cū esset nostri ordinis generalis minister. Nam p̄dicans in ip̄o cap̄lo cum maximo feruore asseruit se certissime scire p̄ reuelatiōes indubitabiles et solennes factas talib⁹ p̄sonis qui de hoc non poterāt dubitare q̄ beatus franciscus erat singulariter angelus sexti signaculi Apoc. iij. et q̄ ad litterā de ip̄o atq̄ illius statu et ordine intellexit euāgelista iohānes atq̄ i spiritu eum vidit. quādo p̄tulit dicta p̄ba. nec nō et filiorū suorum p̄fecte imitātiū christi collegium in omnib⁹ senarijs libris apocalypsis

De stigmatibus beati francisci.

clarius intellexit. De his ergo stigmatibus tria mysteria considerare libet. Primum est quid significant ex parte christi. Secundum quid indicent ex parte sancti. Tertium quid annuncient ex parte nostri.

Articulus. I. quod tria significant stigmata beati francisci ex parte domini eius in christi que sunt in illa.

Primum mysterium consideremus. scilicet quid hec sacra stigmata significant ex parte christi. Tria quidem significant ex parte christi. Primo clementiam eligentem. Secundo sapientiam prouidentem. Tertio potentiam imprimentem.

Ad quam perfectionem et altum statum electus fuit et beatus franciscus per clementiam dei saluatoris. Cap. I.

Primo inquit ostendit clementiam eligentem scilicet gloriosum franciscum in suum singularissimum filium. Proinde Aggei. ii. in fine. dilecti sponse persone dicti francisci beati pro mente et carne dominus ait. Donam te quasi signaculum: quia te elegi dicit dominus. In quibus verbis tria propheta enunciat. Primo christi officium. secundo francisci signaculum. tertio electionis testimonium. Primo hoc annunciat christi officium. Sit enim. Donam te. Quia per se ipsum non per alium apparuit ei ihesus. Nam sicut in sua persona non in alia carne nostra assumpsit et in carne sua passibili perfectionem euangelicam exemplauit: sic et per se ipsum gloriosum franciscum in sue acceptate perfectionis signaculum figurauit et confirmauit. Perfectionem nec per alium hoc fecit: quia nec alius nec alia creatura potestatem habet transformandi animam in diuinum amorem. nec per consequens ipsum corpus: igitur talis transformatio facta est non viri tute angeli. sed ipsius dei. Preterea nec per alium hoc mysterium debebat fieri. sed per illum qui stigmata sue passionis gestabat in corpore: ut sibi eum similem redderet et conformem. Debuit tamen ei christus in specie seraphica apparere. tum ut aperte claresceret quod cor eius sine alio medio unitum et inflammatum erat cum ipso ihesu. Tum ut amicus christi nosceret ipsum non per martyrium carnis. sed per incendium mentis in christi similitudinem transformandum quod plus amore quam noticia in deum anima transformatur. Tum ut apertius appareret eorum perfectiones seraphicas adeptum esse: ac in ordine seraphico finaliter collocandum. Nec in superius in specie seraphica illi apparere debuit. sed veluti cruci affixus: ut aperte inueneret quod non celestis spiritus illa stigmata inprimebat. sed ille qui per nostra salute crucifixus est. atque ex seraphico ardore cordis eius christum in crucifixi similitudinem trans-

formabat. Apparuit ergo in specie seraphim et veluti cruci affixus. Quia ubi primum sine secundo esset amor illius potius circa creaturam extitisse videretur. Secundo propheta enunciat francisci signaculum: ideo addit. Quasi signaculum. Hoc enim dicit propter defectum analogie. Analogia grece latine dicitur similitudo compatio seu proportio. Deficit autem analogia. id est. compatio seu proportio que est in omni alia perfectione exemplata a christo ihesu. Non enim equi possunt adeptio gratie et generatio nature. personalis unio et conformitas voluntatum: summa perfectio et imitatio eius. Prima quidem fuerunt in christo. secunda vero in beato francisco. Proinde de beato francisco Dauid. in. iiij. prophetauit dicens. Species quarti similis filio dei. Fuit quippe quartus. Inter principales leuitas stephanum laurentium vinctum centum fuit franciscus. fuit etiam quartus inter ordinum patriarcharum videlicet basilium augustinum benedictum franciscum. Fuit ergo similis filio dei. non similitudine qualitatis qua lucifer voluit esse similis altissimo Esa. xliij. sed similitudine conformitatis sicut predictum est. qualis est similitudo addiscentis ad instruentem ac discipuli ad presulentes. obediens ad imperantem. et imitator ad exemplantem. Hoc siquidem fit proprie cum voluntas nostra diuine voluntati conformatur in volito in voluntatis motiuo. in volendi modo. atque in fine intento. Et voluntas sit bonitas. motiuum charitas: motus liberalitas finis dei felicitas. In qua scilicet dei voluntas in omnibus adimpletur. Sed ultra has similitudines fuit in beato francisco corporalis signationis singularitas: ut propter singularitatem primis temporibus in experta possit de eo homo admiratiue interrogare fideles dicens illud verbum prophete quis similis deo in filiis dei? Tertio propheta Aggeus enunciat electionis testimonium seu signum dicens. Quia te elegi dicit dominus: quod mera gratia te feci angelum sexti signaculi quem ex omnibus filiis gratie ad hoc elegi: qui in firma mundi eligo ut fortia queque profundam. Signum autem quod christus elegerit beatum franciscum tantum suum imitatorum singularissimum: sunt admiranda prodigia eius. Proinde prouenit sibi illud Eccl. xlv. Simile illi fecit in gloria factorum. Gloria quidem sanctorum in hac vita est claritas miraculorum. in quibus franciscus ihesu similis singulariter fuit. Ut igitur nos ad litteram conuertamus. hic sicut christus aquam in vinum conuertit panes multiplicauit. et de nauicula in medio fluctuum maris imota per se ad terram adducta conuertit turbas in litore auscultantes. huius omnis creatura quasi ad nutum videbatur parere: ac si in ipso status esset in nocetie repositus. Et ut cetera taceam cecos illuminauit. claudos. sur-

dos. paralyticos. et omniū infirmitatū generi-
bus laborantes curauit. Leprosos mūdauit.
demonēs effugauit. captiuos eripuit. naufrā-
gis succurrit: et q̄plures mortuos suscitauit.
In quibus omnib⁹ vix est inuentus similis il-
li: qui tot miraculis i vita et in morte claruit iā
a statu p̄mitiue ecclesie.

**Quarta xpi sapiētia effulgeat in stig-
matibus beati fr̄cis. d̄ triplici sapi-
entia xpi sibi cōmunicata. Ca. II.**

Secūdo prefata stigmata significāt ex-
pte christi sapiētia p̄uidentē: quam
ostēdit in carne beati fr̄cis ei ipa stig-
mata imprimēdo. Tripliciter em̄ sapiētia illi
circa hoc cōmunicauit. Pr̄imā interiorē. secū-
dā sup̄iorem. tertiā exteriorē. Pr̄imo xpo
dedit ei sapiētia interiorē. Pr̄oinde dicere po-
terat fr̄cis illud Mat̄. xj. et Luce. x. Cō-
fiteor tibi pater et dñe celi et terre: q̄ abscondi-
sti hec a sapientib⁹ et prudentib⁹ et reuelasti ea
paruulis. Ita pater quoniam sic fuit placitū aī
te. Sit em̄. Confiteor tibi pater sc̄z p̄ imensas
laudes et gratiarū actiones. Domine celi et ter-
re. quia abscondisti hec a sapientib⁹ et pruden-
tib⁹ sc̄z hui⁹ mūdi. Unde. j. ad Cor. j. Stul-
tam fecit domin⁹ deus sapiētia hui⁹ mūdi.
Sumis autē sapiētia in cognoscēdis: et prudē-
tia in agēdis. Ihiere. xl. Sapientes sunt vt fa-
ciant mala: bene autē facere nesciunt. Est autē
triplex sapiētia hui⁹ mūdi. De qua Jac. iij.
Non est ita sapiētia desursum descēdens: sed
terrena. animalis. diabolica. Terrena vt i cu-
pidis et in auarīs. animalis vt in voluptuosis
et luxuriosis. diabolica vt in sup̄bis et elatis.
A talibus em̄ oīno abscondita est sapiētia dei
Pr̄oinde Job. xlvij. ait. Non inueni in ter-
ra suauiter viuētū. quo ad voluptuosos Ab-
yssus sc̄z auarorū dicit non est in me. Et mare
sc̄z superborū loquitur nō est mecum. Itē ab-
scondisti hec a sapientibus: q̄ sc̄z se reputāt sa-
piētes atq̄ prudētes Roma. j. Dicentes se eē
sapientes stulti facti sūt. Et reuelasti ea puulis
id est. humilib⁹. Non tamē excludit acūmē in-
genij: sed dānat tumores sup̄cilij fm̄ glo. Tria
liq̄dem sunt in puulo maxime necessaria ad sa-
piētia: que fuerūt in beato fr̄cis. vñ sc̄z hāc
sapiētia adeptus est. Hec sūt humilitas. pu-
ritas. et credulitas. seu p̄suasibilitas: q̄ sunt q̄si
tres sapiētie clauēs. Humilitas q̄ vbi humi-
litas est ibi sapiētia adest. Unde Pr̄ouer. xj.
Puritas: q̄ in maliuolā animā non introibit
sapiētia: nec habitabit in corpore subiecto pecca-
tis. Sap. j. Credulitas: q̄ oportet ad discērem
credere. Esa. vij. Nisi credideritis nō intellige-
tis fm̄ alias translationē. Et addit. Ita pater

quoniam sic fuit placitū ante te. Ad l̄. 33 ait glo-
riā nō reddet dñs rōnem cur hos elegerit illos ve-
ro reprobauerit: s̄ sic deo placitū dicit. In q̄
accipim⁹ exēplū humilitatis: ne temere discu-
tiamus de sup̄nis p̄cilij. Pr̄ouer. xxv. Per-
scrutator maiestatis opprimetur a gloria. Que
oīa fuerūt in beato fr̄cis. Secūdo dedit
domin⁹ beato fr̄cis sapiētia sup̄iorē id est
altissimā sup̄iorum cōtemplationē. Pr̄oinde
Apoē. iij. et Pr̄ouer. vj. dñs ait beato franci-
sco. scio opa tua sc̄z p̄ approbationē. Ecce dedi-
corāz te ostium apertū quod nemo potest clau-
dere: eo q̄ modicāz habes virtutē. Diabolus
nanq̄ d̄ thesauris sapiētie sibi naturaliter per
creationē indite sup̄biēs. clauē diuine iusticie
exclusus. nititur vnūquēq̄ ab eodē thesauro
excludere. sup̄biam suggerēs p̄ quam vera sa-
piētia indignus fiat. quicūq̄ illi p̄sensum pre-
stat. Sic humilitatis discipulos et veritatē alū-
nos temptabat in prima opatione virtutis in
thesauris sapiētie christi p̄ gloriāz vanā exclu-
dere Luce. x. vbi dicit Ex discipuli reuersi sūt
dicētes. Domine demonia etiam subiiciuntur
nob̄ in nom̄e tuo. Per hoc autē verbū p̄phe-
te quod subdit. q̄ nemo potest claudere ostiū
apertū. christus discipulis suis dedit: cuz per
opationem virtutū eos ad sapiētia sue thesau-
rum p̄ gratia suāz introducere disposuit: q̄ di-
abolus tunc claudere voluit: quādo de virtutū
gratia eis vanāz gloriā subiecit. Eis tamē hoc
ostium claudere nō potuit: quos magister do-
ctrinā suā statim ad humilitatē reduxit dicēs.
Aldebā sathanā sicut fulgur de celo cadentē.
Quasi dicat. Si sathanas i tāta nobilitate na-
ture cōditus p̄ inanem gloriā subito ruit: quo-
modo vos nature infirmioris de virtutibus q̄s
non ex vobis sed ex gr̄a dei suscepistis glorian-
tes ad celestia p̄surgere poteritis. Sicut ergo
sup̄bia ostium p̄templatiōis celestij. sup̄bien-
ti angelo clausit sic vere humilitas terreno ho-
mini. id est. gloriofo fr̄cis ostium celestis cō-
templationis celestij secretorū aperuit. Ideo
Job. subdit. Quia modicā habes virtutem.
Modica virtus digne humilitas nuncupat:
quia facit hominē seipm̄ modicū reputare. mo-
dicū apparere. modicā ad seipm̄ habere affecti-
onem. Que tria maxime i beato francisco fue-
runt. In p̄mo iudicat humilitas Jac. ij. Su-
perbis deus resistit: humilib⁹ autē dat gratia
sc̄z sup̄narū p̄templationū et cogitationū. In
secūdo paupertas Mat̄. v. Beati pauperes
spiritu: quoniam ip̄orū est regnum celorum. In
tertio austeritas Job. xij. Aut odit animā suā
in hoc mūdo. in vitā eternā custodit eā. Que
oīa beatus fr̄cis impleuit. Tertio de-
dit ei domin⁹ sapiētia exteriorē sc̄z stigmata

De stigmatibus beati francisci.

sua sacra: que sapientie interioris et exterioris indicium extiterit. et indicabat christi sapientiam prudentem. Rex enim sapientissimus illud quod nulla vult obliuione deleri signo sue amoris apparentie signat. Et quod renouationem passionis sue in qua sapientia sua abscondita est et eam in carne francisci sculpserat. per sue crucis continuam transformationem nulla volebat maculatione fucari. Adcirco ad perpetuam rei memoriam sue passionis signa impressit in carne beati francisci. Proinde de Ezech. xxviii. quod scriptum est de lucifero beato francisco mystice est dictum. Tu signaculum plenitudinis. plenus sapientia. et perfectus decor. I. delictis paradisi fuisti. Omnis lapis preciosus opimentum tuum. Sicut enim lucifer in exordio sue creationis similis fuit deo in vniuersa multitudine angelorum. Item Irido. lib. i. de summo. sic gloriosus frater franciscus circa terminum vite sue similis fuit christo in tota vniuersitate sanctorum. Ideo quod dicitur de principio luciferi: ad idem dicitur de fine francisci. scilicet tu signaculum recte. Et sicut verbum propositum. platum fuit de lucifero ad litteram per statum sue inenarrabilis felicitatis quam habuit ante suam subuersionem: sic prouenerit assumptum per beato signifero christi per statum sue incomparabilis sanctitatis. is. quam habuit post suam conuersionem. Nec obstat si sancti lucifero comparantur sue creationis: quia superbi comparantur ei per statum sue subuersionis: quia sacra scriptura vtriusque statum distinguens. recte quandoque extollit eam ut admirabile. quandoque vero deiecit ut execrabilem. De primo dicitur Ezech. xxviii. tu cherub extensus et protegens. et posui te in monte sancto dei. in medio lapidum ignitorum ambulasti. perfectus in viis tuis a die perfectionis tue. donec inuenta est in iniquitas in te. De secundo Esa. xlii. dicitur. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Corruisti in terram. qui vulnerabas gentes. Proinde quantum ad statum sue creationis verbum predictum conuenienter assumi potest. Aliter ergo. Tu signaculum similitudinis. Similitudo enim patris est verbum dei. speciosissima species et formosissima forma. Pulcherrimus ergo et venustissimus erat gloriosus franciscus. qui signaculum dicitur tam formose similitudinis. Tandem est enim lucis eterne: et speculum maiestatis. et imago bonitatis illius. Hoc precipue probatur. Quia quanto medium est purius et sincerius: tamen magis preceptiuum est specierum. Quare igitur corpus beati francisci fuit sic figuratum specie crucifixi. Signum est quod caro eius fuit purissima et anima quasi deificata et purificata puritate. Tu ergo frater francisce signaculum similitudinis es. Et addit. Plenus sapientia. Perfecto quicunque ad dei sapientiam prouenire desiderat ante omnia stultus sibi videri debet. Sic ait

apostolus. i. Cor. iij. Si quis inter vos sapiens videtur esse in hoc seculo: stultus fiat ut sit sapiens. Cum enim homo didicerit in se preternere sapientiam humanam prouenit ad proprium diuine sapientie sensum. qui magis est per influxum spiritualium petendo diuina. Quemadmodum Dionysius ait quod agendo virtute humana. Que omnia beatus franciscus prouenit: ideo diuina sapientia plenus fuit. Erat enim sapientia eius celsa deserta delectanda pudica pacifica modesta suadibilis bonis consentiens plena misericordia et fructibus bonis. Proinde prouerb. iij. dicitur a salomone in persona beati francisci. Stultissimus sum virorum: et sapientia hominum non est mecum. non didici sapientiam et noui scientiam sanctorum. Et subdit Ezech. dicens. Et perfectus decore. Fuit enim perfectus decore virtutum. morum. et stigmatum. Hunc decorem probat innocentia: qua bestiolas et auiculas affectu desiderabili ad se traxit. Caro que post mortem quasi glorificata resplenduit. Anima que sub specie stelle perfulgide in celo empyreo se se recepit. Sed et miracula multa: quibus postmodum clarus choruscauit. Et sequitur in delictis paradisi fuisti scilicet sepe ab omni sensu subtrahitur et raptus. Et lapis preciosus. id est omnis virtus perfectionis. opimentum tuum: quia in omnibus habituatur es multoties.

Artum appareat potentia dei in stigmatibus beati francisci: et de laudibus montis aluerne. Caplm. iii.

Tertio quod ex parte christi prefata stigmata indicant potentiam imprimentem: quam imprimat terrorem aduersariis et amorem filijs. Nam he sunt littere anulo regis assueri signate. Hester. viij. c. Quia ut ibidem dicitur hec erat consuetudo ut eplis que ex regis nomine mittebantur et illius anulo consignate erant nemo auderet contradicere. Sed dilectis filijs gloriosi francisci tamen potentia ihesu amoris imprimat et vigore: vnde dubitare non habent quod sicut virtus ihesu vitam francisci sensibiliter per supernaturalē potentiam prouenerat in corpore vulnerato. Sic etiam contra naturales nostrae carnis defectus virtus ihesu christi in obseruantia regulari ipsos preterit et prouenerit. Hoc est signum de quo dicere potest ihesus illud Exo. iij. Ego ero tecum. Et hoc habebis signum quod miserrime te cum eduxerim populum meum de egypto in montem istum scilicet aluerne. Felix igitur homo qui tanto privilegio altissimus ihesus dignatus est insignire. Elere mons dei. mons pinguis. mons lybani puritatis. mons syon speculationis diuinorum. et mons perfectionis legis quasi synagoga. In quo non tamen mandatum sufficit: sed primum superogationis perfecte felicitatis igne incenditur et sacras. Ibi ardet rubus et non comburitur spina: quia in illa lege ardet concupiscentia. et non remittitur peccata

et breuclauit de moysi. Hic ardens apparens
ih̄s: et sumit et cupiscētiā et purgatiōis pecca-
ti scōziam i fr̄acisco. Hic ē mons tēpl̄i dei. mōs
mor̄ia. in q̄ pacificus noster ver^o solomon. ih̄s
tēplū edificat non lapidib⁹ ferro q̄dratis atq³
politib⁹: s̄ de christi clauis lancea et sp̄inis qua-
dratis et sculptis. De h̄ igit⁹ mōte Alexan. iij.
In bulla que incipit. Si noue militie militātis
ecclesie sic ait ad ordinē totū. Sane dilecti fili
celebre illū vernātis aluerne montē in q̄ subli-
matū corpus a sublimiori animo nō dissentit:
cū ibi prius suus amor interi⁹ in mōte feruēs.
Intuitu seraph incalēscēs incendiū feruore pru-
pit exterius decorās corp⁹ in cruce splēdidissi-
mis margaritis affectionis brachijs amplecti
mur tot et tāta mirifice recolentes. Quem em̄
amicum eterne salutis iste locus nō delectet q̄
plurimū: vbi extremo iam instante seculi sene-
scētis interitu ostēdit excessus regis militē re-
gis militariū insignitū. vt regis aciem iam la-
bentē. iamq³ ab hostib⁹ fugientē defenderet:
et certamē victoriosum triūphatoris superni.
verbis et actibus. hostib⁹ aggrediētib⁹ predi-
cāret. Hec ille. Felicia etiam signa dñice passi-
onis in corpe fr̄acisci imp̄ssa. cū p̄regant om̄es
deuotos suos. Ecclesiastice q̄ppe dom⁹ cruce
picta signari solēt vt sub p̄tectione papali p̄st-
tere cognoscant. p̄dōtiffices q̄ p̄p̄t h̄ ecclias
signāt vt ip̄az p̄secratio vidēat. Templū ḡl̄a
ctūssimū aīe et corp̄is gl̄iosi fr̄acisci et regulā cō-
stitutā ab ip̄o p̄signauit p̄secrauit pontifex sū-
mus xp̄s atq³ sub sua p̄tectione accepit: vt de
cetero null⁹ audeat sibi eē molest⁹: q̄z stigmata
dñi ih̄u in corpe suo portat. Et oib⁹ plene con-
staret q̄ regula ei⁹ ē tanta p̄tectiōe munita: q̄
q̄cūq³ hāc regulā secuti fuerint pax sup̄ illos et
misericōdia sup̄ israel dei. Proinde et de vsur. c.
Exijt q̄ semiat. li. vj. in declaratione regulē mi-
nor⁹ h̄icola⁹ papa. iij. sic de ip̄a regula inquit
Ih̄a euāgel⁹ eo fundat eloquio. vite xp̄i robo-
rat exēplo fundatorū militātis ecclesie ap̄loz
ei⁹ sermonib⁹ actibusq³ firmat. Hec est apud
deū et patrē mūda et immaculata religio: que de
scēdēs a p̄re luminū p̄ ei⁹ filium exemplariter
et verbaliter tradita ap̄lis: et demū p̄ sp̄m̄ sc̄tū
beato francisco et eum sequētibus inspirata to-
tius in se quasi continet testimoniū trinitatis.
Hic est enim cui attestante apostolo nemo de-
bet esse molestus quem christus passionis sue
stigmatib⁹ p̄firmat: volēs institutiōez ip̄ius
passionis sue signis nobilit⁹ insignari hec ille.

**Articul⁹. ii. q̄ sacra stigmata ostē-
dunt tria sublimia fuisse in beato fr̄a-
cisco.**

Secundū mysteriū circa hec sacra stig-
mata p̄sideremus sc̄z quid indicent ex
parte sancti. p̄rimo ardentissimā cha-
ritatem. sc̄do p̄fectissimā vnitatem. tertio sub-
limissimā dignitatē.

**De septem flāmis ardētissime cha-
ritatis que fuerunt in beato fr̄acisco.**
Capituluz. i.

Primo q̄dez hec stigmata sacra ex par-
te beati francisci indicāt ardētissimam
charitatē. Multū quippe accēsa ē for-
nar quādo p̄ latera flāme violēter erumpunt.
Q̄to amore franciscus ardebat. cui amplissi-
mi cordis regio non sufficit: q̄n ip̄a flāma amo-
ris euaporaret per quinq³ corp̄is sui apturas
Fecit em̄ ille ignis fenestras violētia sua: quia
intra fr̄acisci animā claudi nō valebat. Ideo pe-
netrauit et incendit carnem vicinā. vt demū cū
cta mundi climata inflāmaret. Proinde q̄dē s̄
illo sic ait. Sic trāformat⁹ cor amātis in id q̄d
amat. Et p̄ mēbra foris x̄tus p̄cipat amoris
Magni q̄ppe vigoris ē ignis ille q̄ humidum
mare flammauit. Q̄ ardebat desiccata ab ol
amore mūdi regio mētis eius: q̄d sic humidus
carnis sue flāmescebat. atq³ rubebat sp̄s sancti
igne. Proinde Cañ. viij. et vltimo glorioso fr̄a-
cisco dñs ait. p̄done me vt signaculū super cor
tuū: vt signaculū sup̄ brachiū tuum. Quia for-
tis est vt mors dilectio: dura sicut infern⁹ emu-
latio. Lāpades eius lampades ignis atq³ flā-
maz. aque multe nō potuerūt extinguere cha-
ritatē. In q̄bus sacratissimis x̄bis septē flā-
me ardētissimi amoris p̄ ordinem exprimunt.
q̄bus beatus franciscus ardentissime flāmesce-
bat. Prima dic̄is meditatio. sc̄da imitatio. ter-
tia sepatio. quarta emulatio. q̄nta inflāmatio.
sexta exemplatio. septima insupatio. De q̄b⁹
dictuz est s̄. Simone. iij. c. j. que possunt beato
francisco facilliter adoptari.

**Q̄z triplice virtute cōsecutus ē be-
atus franciscus illa sacra stigmata in
corpe suo.** **Capituluz. ii.**

Secūdo p̄dicta stigmata indicant bea-
ti fr̄acisci cum christo p̄fectissimā vni-
tatē et p̄formitatē. Tāto em̄ ardore flā-
mescebat beatus fr̄aciscus ad amorosū ih̄m: q̄
triplici virtute erupit sp̄s sancti ignis in lāpa-
des flāmarū. per q̄nq³ corp̄is eius apturas
p̄rimo virtute imaginationis dispositiue. sc̄do
virtute admirationis dispositiue. tertio vir-
tute dilectionis vnitue p̄fectiue et transforma-
tiue. p̄rimo inq³ virtute imaginatōis dispositi-
ue. Nam p̄m mūdi sapiētes imaginata fortissi-
me p̄tingit q̄ q̄nq³ euenire solēt. Multū q̄ppe
sequit⁹ corpus animaz in actionib⁹ suis. Pro-

De stigmatibus beati francisci

pterea cōtinua imaginatio passionis christi q̄ a principio fuit gloriosi fr̄cis: fuit dispositio magna vt ad hanc realitatē veniret. Nō dico tamē q̄ talis imaginatio p̄duxerit hunc effectum: quia talem errorem s̄ sacra ecclesia reprobat. et vera ratio p̄futat et p̄demnat. Quia virtute imaginatiua q̄tūcūq̄ fortis. non sit imitatio solidorum neruorum. quēadmodum fuit facta in sacris stigmatibus francisci sicut infra dicitur. Preterea materia fluida et si natura et imaginatione vehemēti mutetur et alteretur et anime obediens fiat: tamē vbi materia dura est imaginationi non parer. Pm sententiā Aug. xj. de trinit. Item si imaginatio vehemēs haberet stigmata insignire. hoc p̄ omnibus alijs i beata virgine p̄tigisset que iuxta crucem de dominica passionē oibus alijs doluit et afflicta fuit. Nō tamē nec ecclesia nec aliquis doctorum affirmat. Absoluti p̄lices tñ apparitiones crucis et passionis christi magnā dispositionē huic mysterio p̄stiterūt de quibus aliquas subiungamus.

Octo sunt crucis apparitiones.

Primo enim ante beati francisci cōuersionē ad christū cum militē pauperē se nudato suas induisset vestes. nocte sequenti cum se sopori dedisset vidit palatium speciosum et magnū cum militaribus armis crucis signaculo insignitis. Dictūq̄ ē ei tūq̄ amico crucifixi futuro q̄ omnia sua foret militū q̄ suorum si vexillum crucis cōstanter assumeret. Secundo cū adhuc secularis cēt iretq̄ iuxta ecclesiā sancte marie de portuicula fortiterq̄ ploraret: interrogatus a quodam viro spūali de causa cur sic flieret amare. Responditq̄ q̄ dñi ihu passionē plorabat. p̄ qua nō deberet verecūdari ire plorando p̄ totū mūdū hoc in legēda triū sociorū habet. Tercio dum solus sequestrat⁹ oraret apparuit ei christus veluti cruci affixus. ad cuius aspectum liquefacta ē anima eius. et memoria passionis eius ita medullit⁹ cordis sui visceribus ē impressa: vt et plagas dilecti ihu oculis mentis quasi iugiter cerneret. et vix exterioris a lachrymosis gemitibus se cōtinere valeret.

Quarto apparuit ei christus crucifixus in ecclesia sancti Damiani. Cui orati de cruce dñs ait. Frācisce vade repara domū meā: q̄ vt cernis tota destruit. Quinto dū frater siluester adhuc cēt p̄byter secularis: vidit crucē aureā ex ore beati francisci p̄cedentē. cuius altitudo celos tangebatur. et brachia eius p̄tendebantur vsq̄ ad terminos vniuersę terre. Cui⁹ aspectus p̄fulgid⁹ draconē deterrimū effugabat. Sexto apud castrum sancti seuerini in marchia frater pacificus vidit beatū frācisum duob⁹ ensibus valde fulgentibus mirabiliter decoratū

quorū vnus a capite ad pedes aliter a manu ad manū trāsuersaliter per pectus i modū crucis transibat. Septimo vidit idem frater pacificus crucis signū in fronte beati frācis. colorū varietate distinctum q̄ faciem eius mirabiliter venustabat. Octavo apud arelatē dum de titulo crucis beatus anthoni⁹ p̄dicaret in caplo. Vidit frater monaldus beatū frācisū in forma crucifixi ad ostium capituli tribus benedicientē: cum ipse beatus pater tūc ageret i remotis. Porro bene seruabat beatus frācisus qd̄ ei a domino Exo. xij. dictum est. Erit quasi signū in manu tua. id ē. penitentie tue virtus. et crux que consistit in gaudio atq̄ pena: erit quasi signū futurozū. Et sequitur. Et quasi appensum qui ob recordationē ante oculos erit scz crucifixus ih̄s. Et sicut qd̄ añ oculos pendet obliuioni minime tradi pōt: sic nec passio christi a te iugit⁹ meditata. Dicit enim p̄pheta in p̄sona ei⁹. Donebā dominū scilicet crucifixum in cōspectu meo semp. Hec octo testimoniatia credibilia facta sunt nimis testimonium p̄stāt huic none apparitioni: quādo ei christus impressit sacra stigmata. et huic tanq̄ dispositiones pambule congrue p̄cesserunt. Sicut ergo domin⁹ Bonauent⁹. in maiori legēda ait christus ih̄s crucifixus intra mentis beati francisci vbera: vt myrrhe fasciculus mirabiliter atq̄ iugiter morabatur. in quē optabat p̄cessuū amoris incendiū totaliter transformari. Proinde crucis mysteriū magnū et mirum in quo charismata gratiarū et merita virtutum. et thesauri sapientie et scientie dei. tam alta p̄funditate velant⁹. vt a mundi sapientibus et prudentibus sit occultum: tam plene fuit huic paup̄culo reuelatum: vt omnis vita ipsius non nisi christi dulcedinem sapet. et non nisi gloriā crucis predicaret.

De apparitione seraph.

Secundo hec stigmata beato francisco impressa fuerūt virtute admirationis p̄motiue. Quos quippe iacob in aspectu virgarū varios fetus p̄turierūt. Apparuit enim ei ih̄s in specie seraph. Nā sicut recitat domin⁹ Bonauent⁹. cum esset beatus frācisus in loco excelso qui dicitur mons aluerne. et in ei⁹ parte occidentali mane in auroza circa festum exaltationis sancte crucis celestis desiderio ardēntiori flāma succensus: supnarū cepit imitationē cumulatius dona sentire. Dum igit⁹ seraphicis desiderioz ardoribus sursum ageretur i deum. et affectus compassiua teneritudine i eū transformaret⁹. cui ex charitate nimia crucis cōplacuit. in latere montis orans. vidit q̄ si speciem vnius seraph sex alas tam fulgidas quasi

ignitas de celorum sublimitate descendere. qui volatu celerrimo ad aeris locum viro dei propinquum veniens. non solum alatus: sed etiam crucifixus apparuit. **A**banus quidem et pedes habens extensos et crucifixos alas vero sic mirum modo hincinde dispositas ut duas super caput erigeret. duas ad volandum extenderet. duabus vero reliquis totius corpus circumplectendo velaret. Hec videns vehementer obstupuit: mixtumque dolore gaudium mens eius incurrit. dum in gratioso aspectu sibi tam mirabiliter quam familiariter appareret excessivam quandam precipuebat letitiam. et dira prospectu crucis afflictio ipsius animam compassionis doloris gladius pertransibat. Intellexit siquidem illo dicente interius quod apparebat exterius. Quia passionis infirmitas eius immortalitatem spiritus seraphici nullatenus conveniret: ideo tamen huiusmodi visio suis fuerat presentata prospectibus. ut amicus ipse christi nosceret se non per martyrium carnis: sed per incendium mentis totum in christi ihu crucifixi expressam similitudinem transformandum.

Mysterium sex alarum gloriosi seraph
Splendor alarum indicat radiosam illuminationem intellectus gloriosi francisci. Ignitura vero earum alarum in ignitione cordis et affectus illi apte demonstrat. Sex alarum mysticum habet in francisco significatum. Unde due prime respectu dei sunt aspectus veritatis et haustus charitatis. due respectu proximi: sunt vis illuminativa et vis inflammativa. due sunt respectu sui sunt innocentia et iusticia seu custodia et diligentia que officia fuerunt in beato francisco. Sed quia totus ardor spiritus sancti in eternum diffundendus super humanam naturam de ardore crucis et de ineffabilis christi amoris plagis originem habet: ideo inter alas splendidas et ignitatas istius seraphi christi crucifixio ostensa est. Hec igitur mirabiliorum admiratione suspensus beatus franciscus totus promovebatur ut ipse seraph figuret effigie.

De triplex divini amoris

Tertio fuerunt impressa hec stigmata virtute dilectionis perfective unitive et transformative. Habet enim divinus amor et ardor vim triplicem in suo effectu. Primo enim habet vim liquefactivam. Ideo tanta fuit ardor charitas beati francisci ad christum crucifixum ipsum quod igneus ibi scintillas divinitate et cadelescens flamma charitate et humane facie apparete supra cor et corpus illius tam flammam igneum et vigorosum effudit quod factum est cor eius tanquam cera liquefacta. Secundo amor ille habet vim figurativam ad modum cere fluentis in sculpturam sigilli. ideo beatus franciscus tali liquefacti ardore

mentis et carne totus defluxit intra sculpturam vulneris appareret ihu: et amans in amatum per vim huius amoris transformatus est. Proinde de tota trinitate per christum ait illud **Gen. j.** Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: quia imaginem sue passionis impressit in corpore et similitudinem impressit menti. Tertio vero amor ille habet vim resolutivam atque depascens terrestrem materiam semper tendit ad summa. ideo talis amor cor beati francisci depascens et carnem illius incendens eam inflammando crucifixo configuravit. Atque compleretur fuit in illo quod antea affectuosissime postulabat dicens. Absorbeat queso domine mentem meam ab omnibus que sub celo sunt ignita et melliflua vis tui amoris ut amore amoris tui moriar: quod amore amoris mei dignatus es mori. Unde iam cum apostolo ad **Gal. ij.** dicere poterit. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me christus. Et illud ad **Gal. vi.** De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini ihu in corpore meo porta gratia domini nostri ihu christi. Ad quidem verbum papa **Nicolaus. iij.** in declaratione regule nostre ut habet extra de verbo. signi. c. exijt quod semiat li. vi. de francisco intelligit esse dictum: cum nec paulus nec alius sanctus auctoritate ecclesie legatur in corpore suo portare stigmata hec sacra. Merito ergo dicere poterat cum propheta **In flammatus est cor meum et renes mei commutati sunt et ego ad nihilum redactus sum.**

De triplici stigmatum dignitate et questu illa. Caputulum. iii.

Tertio vero hec sacra stigmata ex parte beati francisci iudicant sublimissimam dignitatem. Triplex est enim dignitas stigmatum eius. Prima est ipsorum stigmatum formatio secunda miraculorum multiplicatio. tertia privilegiorum admiratio.

De forma stigmatum.

Prima vero dignitas ipsorum stigmatum est eorum formatio. Ait enim dominus **Bo**naventura in legenda minorum quod post seraphicam apparitionem sicut dictum est dispareris visio post archanum et familiare colloquium. mentem ipsius seraphico iterius inflamavit ardore carne vero crucifixo conformi exterius insignivit effigie tanquam si ad ignis liquefactivam virtutem sigillativa esset impressio subsequuta. Statim namque in manibus eius et pedibus apparere ceperunt signa clavorum ipsorumque capitibus in interiori parte manuum et superiorum pedum apparentibus et eorum acuminibus existentibus ex adverso. Erantque clavorum capita in manibus et pedibus rotunda et nigra. ipsa vero acumina oblonga retorta et repussa: que de ipsa carne surgentia carnem reliquam ex-

De stigmatibus beati francisci

cedebant. Sic q̄dem repulsio ipsa clauorum s̄ pedib⁹ adeo eminens erat et extra p̄tensa: vt non solū plantas solo libere applicari non sine-
ret. verū etiam intra curuationē arcualem ipso-
rum acuminū faciliter imitti valeret digit⁹ ma-
nus. sicut ⁊ ab eis ipse accepi qui oculis p̄p̄is
p̄spererūt. Dextrū quoq; latus quasi lancea
transfixū rubra cicatrice obductum erat. q̄d se-
pe sanguinē sacrū effundēs tunicā ⁊ femoralia
in tanta copia respergebat vt postmodum fra-
tres ea lauantes p̄ tēpore aduerterēt: q̄ sicut
in manibus ⁊ pedibus sic et in latere famulus
christi expresse haberet impressā similitudinē
crucifixi. Hec ille.

De duodecim miraculis stigmatū beati francisci.

Secūda dignitas stigmatū beati franci-
sci. ē miraculorū multiplicatio. Ex an-
teditis verbis Bonauēti. duodecim
miracula in stigmatib⁹ beati francisci notari ⁊
numerari possunt. Prīmū miraculū est: qz
non t̄m manus ⁊ pedes apparuerūt p̄forati sed
etiā cōclauati: quia in eis clauī apparuerūt. Se-
cundū qz capita clauorū erant rotūda et nigra
adinstar ferri: cum tamē carni ⁊ neruis silēs in
q̄bus vel ex quibus extiterūt esse debuerunt.
Tertiū qz ipsa clauorū acumina erant oblōga
retorta ⁊ repulsa: cū nec incus nec malleus fu-
erint ibi. sed t̄m ignis spiritus sancti et malleus
christi omnipotentis. Quartū qz p̄dicti cla-
ui sicut ex p̄cedentibus colligi potest fuerūt a
manib⁹ christi fabricati vel de subiecto p̄p̄is
carnis beati francisci. aut de materia noue cre-
ationis quēadmodū attestatur papa Alexā.
iij. in p̄uilegio de stigmatib⁹ sacris. Si q̄s ha-
beret d̄ vera veste dñi nostri ihu christi qua. s.
sacrum illud fuit p̄tectum corpus. atq; de hoc
certus esset. aut haberet aliqd q̄ manus beate
virginis fabricauerūt. vel salte⁹ p̄trectauerūt
vel haberet aliquid simile. magnum se habere
thesaurum estimaret. atq; multo veneretur
obsequio ⁊ deuotione: cū sepius talia impen-
dantur multis reliquijs ⁊ christi ⁊ beate virgi-
nis aliorūq; sanctorū de quibus nulla certitu-
do habet: q̄to igitur maior deuotio atq; vene-
ratio adhibēda est reliquijs que non t̄m tetige-
runt sacratissimū corpus christi: sed a sanctissi-
mis manibus suis facte seu create sunt. Que q̄/
dem sicut ex p̄dictis patet fuerūt clauī stigma-
tum beati francisci: quos ip̄emet p̄p̄is mani-
bus creauit. ⁊ fabricauit sicut attestat Alexā/
der. iij. papa predictus. Nec recolo me legisse
nec repisse aliquid aliud imēdiate fabricatum a
manib⁹ ihu christi q̄d ab ecclesia fuerit appro-
batum: nisi hos clauos ⁊ stigmata hec sacra.

Quintū est: quia in loco ossoso et nervoso
nō in molli hec stigmata sūt impressa. quod nō
potest vehemēti imaginationi attribui sed mi-
raculo dei sicut ex p̄cedentibus patet. Be-
xtum quia clauī pedum atq; manū. cū essent
neruei seu carnei: tamē q̄si adinstar ferri erant
duri solidi atq; fortes. Septimū quia clauī
non erant breues t̄m capita ⁊ acumina habē-
tes: sed erant longi vt pote transeuntes manus
⁊ pedes. ⁊ ad p̄tem aliam resultātes. Octa-
uū quia clauī taliter recuruabant a parte ex-
teriori: qui x̄o in pedibus in p̄tib⁹ inferiori-
bus. Hec autē recuruatio taliter i pedib⁹ em-
nens erat: q̄ intra arcualem curuationē ip̄orū
digitus imitti valebat. Nonū quia dextrū
latus quasi lācea trāssixum ⁊ aptum rubra ci-
catrice obductū erat. Decimū quia lateris
plaga sepe sanguinē sacrū effundēdo tunicam
⁊ femoralia in tāta copia respergebat: q̄ ea la-
uari necesse erat. Undecimū qz laterale vul-
nus tanto tēpore nō putrescebat. Duodeci-
mū quia p̄ biennū cū apto latere supra natu-
ram beatus fr̄ciscus vixit.

De duodecim p̄uilegijs stigmatū beati francisci.

Tertia dignitas horū sacrorū stigma-
tum est p̄uilegiōrū admiratio. Duo-
decim nempe sunt p̄uilegia q̄bus exor-
natus ē beatus fr̄ciscus cū adeptus est hec sa-
cra stigmata. Prīmum dicit̄ sanctificatio. sc̄m
multiplicatio. tertiū suppressio. q̄rtū p̄firmatio
q̄ntū assilatio. sextū p̄solatio. septimū martyri-
zatio. octauū p̄fectio. nonū canonizatio. deci-
mū exaltatio. vndecimū honoratio. duodeci-
mū glorificatio. Prīmū p̄uilegiū d̄ sanctifi-
catio: qz in hac stigmatizatiōe ita p̄ sp̄m sanctū
sanctificat⁹ ē: vt more ap̄lorū vltim⁹ mortaliter
nō peccaret. cū talis trāssformatio ale ⁊ corp̄is
atq; talis stigmatizatio q̄ in eo p̄seuerauit vsq;
ad mortem cū mortali culpa videt̄ nō posse sta-
re. Secūduz est multiplicatio. Credo em̄ q̄
tunc copiosior gr̄a ei multiplicata sit q̄ antea
haberet: eo q̄ forte gratia p̄ua ad talem et tātā
transformationē sufficiēs nō fuisset: quēadmo-
dum dicunt doctores de beata virgine. q̄ añ
verbi incarnationē erat gratia plena. Licet er-
go illa sufficeret p̄ eius sanctificatiōe: tamē nō
sufficiens erat pro eterni verbi incarnatione.
Proinde sc̄da sanctificatio illi tradita est: que
p̄ tanto mysterio sufficebat. sic ⁊ de beato fr̄-
cisco in p̄posito dici potest. Tertiū fuit sup-
pressio: quia per gr̄as fomes peccati in eo sup-
pressus est. Unde deuotū ⁊ p̄babile est crede-
re q̄ seraphica manus ihu tunc illam carnem
purgauit ab om̄i rebellionē. q̄ extūc nihil ha-

buit impellēs ad malum .et habuit illum inci-
tans ad omne bonū . et maxime p̄siderata eius
cum deo vnione et adhesiōe que cū deo vnus
spūs factus erat . ac p̄ p̄sequens fomes ī co sup
p̄essus et sopit⁹ fuit . At em̄ apostol⁹ . j . Cor .
vj . Qui adheret deo vnus spūs est cum eo .

Quartū ē p̄firmatio: sic scz q̄ a gratia nūq̄
caderet . Nam et magdalene Luc . x . dictū est .
Maria optimaz ptem elegit que non auferet
a bea . p̄dic p̄pterea credi pōt q̄ p̄ hoc signacu-
lum dei viui sanctissim⁹ pater accepit arram p̄
manendi in gratia et specie beatitudinis eterne
cuz iam p̄ reuelationē antea habuisset q̄ ei do-
min⁹ dederat remissionē peccatorū . Quintū
est assimilatio siue expressio . p̄ter hanc quidez
stigmatizationē facta est in eo similitudo et ex-
pressiua forma crucifixi ihu: cui⁹ passio in suis
mēbris fuit in ip̄o ihu impressa quasi tota trini-
tas in hoc mysterio p̄ ih̄m dixerat illud Gen .
j . Faciamus hominē ad imaginē et similitudi-
nem nostrā eo q̄ imaginē passionis sue impres-
sit in eius corpore . et similitudinez figurauit in
eius mente . Sextū est consolatio . Cum em̄
mētalis et corporalis crux christi haberet lōgi-
tudinē gaudij . et latitudinē doloris . quia dole-
bat et gaudebat p̄ dei voluntate et p̄ nostra re-
dēptione que erant q̄si duo ligna . et amor erat
quasi cōnectens clauus unde prima duo origi-
nem attrahēbāt: p̄pterea hanc passionē et cru-
cem cōmunicādo christo glorioso francisco ne-
cesse fuit ei hec tria sentire . et in ea totaliter trās-
formari . p̄roinde triplicē sensum de cruce chri-
sti explebat scz doloris et gaudij iuxta q̄ntita-
tem et p̄portionē diuini amoris . Ad que senti-
enda illum et omēs alios hortabāt apostolus
dicens ad philip . ij . Hoc em̄ sentite in vobis
q̄d est in christo ihu . Septimū est martyri-
zatio q̄d ex p̄cedenti originem habet . p̄poro
acerbissimus fuit dolor mētalis et pena corpa-
lis passiōis christi: sicut declarauim⁹ supra ser-
mone . l . vj . parte . j . et in trib⁹ articulis ei⁹ . p̄p̄-
talem quippe dolorē passionis christi per com-
passiua trāsformationē anteq̄ stigmata illa sa-
cra suscepit p̄ biennij . id est . vsq̄ ad mortē tā-
mente q̄ carne in cōtinuo martyrio vitam du-
xit . p̄derito ergo Exo . xv . c . in mysterio d̄ be-
ato francisco dictū est . Quis similis tui in for-
tibus domine . id ē . iter alios sanctos . q̄s simi-
lis tui scz in dolore mētali et pena corporali et
stigmatib⁹ sacris scz nisi gloriosus franciscus
qui est magnificus in factitate . terribilis scz de
monib⁹ p̄pter stigmata sua . atq̄ laudabilis scz
angel⁹ et hoib⁹ . et faciēs mirabilis . Octauū
est p̄fectio . Fuerūt nempe hec stigmata signa
sūme p̄fectionis in eius anima et carne Specu-
lum em̄ maculatū atq̄ turbata atq̄ sūelutosa

non reddunt speciē . sicut politum speculum et
aqua purissima et queta . O q̄ p̄fecte redderet
speculū figurā oppositaz quādo tante virtutis
esset q̄ etiam ex pte plumbi decoram redderet
speciem atq̄ clarā . quēadmodū faceret ex par-
te vitri . Vitri similitudinē tenebat anima glo-
rioli francisci: plūbi autē caro . Quis igitur p̄-
fectionis decor fuit in ei⁹ anima ad reddendū
imaginē crucifixi quando in ei⁹ cruce carne sic
sculpta refulgebat figura redēptorī nrī . Quip-
pe inestimabile signū p̄fectionis eius fuit figu-
ratio talis: hanc similitudinez euaporis in ei⁹
carne . Nam ad tantā sinceritatē mentis et mū-
diciam carnis deductus est: vt iam videretur
statum innocentie assecutus . Nam legitur in le-
genda sua . quasi creaturis omnib⁹ etiam insen-
sibilibus impasse: vt in hoc gradu innocentia
excedat nature . Nam ignis suum tempauit ar-
dorem . Et aer in nocte claram prehuit lucem .
Et aqua suum mutauit sapore . Et petra sicca
sapidū reddidit fontem . Et sic innocentia franci-
sco omnia p̄bentur elemēta parere et obedire .

Nonū est canonizatio et a deo approbatio .
Nam hec sacra stigmatizatio beati francisci sā-
ctitatis ei⁹ approbatio et autēcatio fuit . p̄ bul-
lam crucifixi dei viuētis . Ad declarātes plu-
res sūmi pontifices diuersis p̄uilegijs hec p̄fir-
mauerūt . Quorū p̄mus fuit Greg⁹ . ix . qui bea-
tum franciscū cathalogo sanctorū non soluz as-
scripsit: verū etiam de stigmatib⁹ eius plures
bullas p̄fecit . p̄ima incipit Cōfessor domini
gloriosus . Secūda d̄o scripsit cōtra quosdā
oblocutores et impugnatores stigmatū predi-
ctorū . Et incipit . Vsq̄ ad terminos orbis ter-
re p̄sumptionis tue signa p̄tendent et c . Secū-
dus papa fuit Alex⁹ . iij . Qui de p̄fari stig-
matibus tres bullas fecit . p̄ima incipit Bene-
dictus et singulare miraculū . Secūda incipit Bene-
dixit diuine opatio voluntatis . Tertia incipit si-
noue leticie militātis ecclesie . p̄refati igit sū-
mi pontifices asserunt in p̄uilegijs antedictis
stigmata nō solum oculis aspersisse: sed etiam si-
de dignissimis testibus approbasse . Terti⁹ fuit
papa Nicolaus . iij . Qui bullaz p̄dicti Greg⁹ .
approbavit . Secūdo quoq̄ in declaratiōe no-
stce regule extra de verb . signi . li . vj . c . Exiit q̄
seminat et c . sicut supra i fine p̄mi articuli dictū
est idem patet . Quart⁹ fuit papa Benedictus
qui bullam ordini dedit: q̄ festum de stigmati-
bus celebraretur . Ex his patet q̄ solēnis et au-
ctētica sit canonizatio gloriosi francisci et stig-
matū eius . Decimū p̄uilegiū est exaltatio
Nam ex stigmatizatione factus est cancellari⁹
ihu christi tenens sigillū . id est . signū dei viui
Apoc . vij . q̄ p̄seruant electi ab ira dei Ezech .
ix . Fact⁹ ē etiā legatus et vexillifer sūmi regis .

De stigmatibus beati francisci

Unde Greg. in psalms quā fecit de laudibus beati francisci que incipit caput draconis sic ait: Verū de christi latere nou⁹ legatus mittit in cuius sacro corpe vexillū crucis cernitur: franciscus princeps idyltus signū regule baiulat scz tanq̃ capitane⁹ noue militie ihu christi. Profecto strenuissimos milites faciūt puidi reges in bellis periculosis regalia insignia baiulare. Quia igit francisc⁹ summi regis ihu signū qđ gestauit in corpore singulari pualuit pbitate firmū. Sit em̃ apostol⁹. ij. Timoth. ij. Firmamentū dei stat habēs signaculū hoc. Stetit ergo franciscus in bello temptatiōis in modū firmissimi fundamēti. Mōne vt renouatū fundamētū edificii ecclesie stabilīuit quēadmoduz p visionem domini Innocēti cōprobat. Pri⁹ mū quippe fundamētū est ipse euāgelice nostre religionis. Hoc fundamētū humilitas pfundauit. patiētia pquadrauit: paupertas exterisit. charitas cemētauit. Oratio et cōtemplatio in fabricam erexit. leuate inquit hīere. iij. signū in syon. Syon speculās et reformans vitam seculi christi fuit anima glorioſi francisci vbi sicut in altiori loco christ⁹ vexillū sue crucis locauit qui lz sit eminēti⁹ situ et euidēti⁹ visu: non tamē est piculosior casu. Nam idē est altum qđ pfundū: quia vt dicit Luc. ix. qui se humiliat exaltabit. Et vbi humilitas: ibi christiana sapiētia est. Undecimū priuilegiū est honoratio. Profecto stigmata hec fuerūt in beato francisco insignia subtilissime dignitatē atq; honoris. Qđtus honor eisdē vestibus cū ihu celi rege vestiri. Unde merito cōuenit ei qđ Eccl. xlv. dicit. Corona aurea sup caput ei⁹ expresſa signo sanctitatis et gloria honoris et op⁹ virtutis. desiderio oculorū ornata. Duodecimū priuilegiū est gloriſicatio. Nam sicut beatus franciscus fuit vexillifer ihu christi in ecclesia militate: sic post resurrectionē fm doctores remanētibus in corpe suo pdictis signis: vexillifer erit in ecclesia triumphante.

Articulus. iii. de triplici pfectione atq; d triplici parte euangelice pfectionis: que oia in beato francisco fuerunt in exemplū nostri.

Quartū mysteriū cōsiderandū est videlicet quid hec sacra stigmata enūciēt ex pte nostri. Profecto hoc indubia fide tenendum est: qđ in his stigmatibus sacris hec tria inducentia ad imitationē euāgelice pfectionis et cruci formis cōfigurationis ad christuz ihu refulgēt scz ardor charitatis et etia splendor veritatē et vigor potestatis ac strenuitatis. Primo qđem quia i eis refulget ardor charitatis: habent tepidi inflāmarī. Ad inflāman-

dum quippe humanas mētes ad honorem ihu dilectoris nostri p nob crucifixi et mortui pingunt cruces mortue. et p peccatorū manus sepius fabricate: et nisi lapidea sunt inflāmant tamen humana corda ob memoriaz christi passi. Qđto magis mouere et inflāmare debet corda humana imago viuā. sanctificata. flāmea i carne sancti francisci sculpta digito dei viui. Q ad qđtam deuotionē accenderet videre et tangere minimū opus qđ manibus suis sacris fecisset. aut tetigisset beata xgo ac benedic⁹ ihu christus qđto magis id sublime opus qđ ad totius mūdi inflāmatōē. sic sapiēter. sic ardentē. et sic mirabiliter fecit. sculpsit. figurauit. et inflāmauit. et cōsecrauit. in ipso corpore beati francisci. Secūdo quia refulget in eis supradicta splendor veritatis: habent deuos exemplariter dirigere et illuminare. Plus em̃ mouet facta qđ verba atq; opa credibilia pmonibus sunt. Proinde facto non tm̃ xbo direxit dominus deuos a via crucis: cum stigmata beato francisco impſit. In compitis quippe viarū erīguntur cruces vt via regia cognoscat. ne ab ipsa vllaten⁹ deuiat: sic etiam statuit deus stigmata beati francisci vt palam monstraret qđ vita qđ ipse docuit et exemplo mōstrauit pfecte conformis erat vite crucifixi ihu: qđ oportuit christum pati: et sic intrare in gloriam suam Luce. xliij. Tercio vō quia in eis refulget vigor strenuitatis et potestatis: habēt timidos animare et cōfortare ad ipam euāgelicā et crucifor⁹ mē pfectionē. Porro trāseuntes pēgre p barbaras natōes. pſidunt quādo deferūt litteras saluicōductus. Profecto nunc in carne beati francisci vitam quā ipse docuit puaui. Sigillatū bone ihu et ipso intrepide pcedente deduxit: ipse populū tuū pcedens in columna ignis et nubis. et faciēs pdigia et signa et mirabilia solus. Sed iam veniam⁹ ad ipam euāgelicā pfectionem quā beatus franciscus seruauit: et in cuius testimoniū ipm ihu christus suis stigmatib⁹ sigillauit. Sciendū igit est qđ radix forma finis complementū et vinculu pfectionis charitas est: ad quā magister omnium ihu christus leges pphetas. et p psequens vniuersa dei documēta reduxit. Triplex ē charitatis stat⁹. Charitas ergo ipa triplicem habet statū. Unū qđpe infimū in obseruantia legalium mandatorū. Secundū vō mediū qui cōsistit in adimpletione spiritualium pſiliorū. Tertiū supremū i fruitione sempiternalium iocunditatum et pſolationū. Triplex est pfectio. Proinde distingui pōt triplex differētia pfectionis. qđ repitur in scriptura sacra. Prima qđem necessitatē. secūda supererogationis. tertia vō vltimate plenitudinis. Prima inq; est perfectio necessitatis. Unde

Deus. xvij. dicit. Perfectus eris et absque macula coram domino deo tuo. Glo. absque macula criminali. Unde Prosper de vita contemplativa ait. Perfecti sunt qui volendo quod deus vult nullus peccatis quibus offendit acquiescunt.

Secunda vero est perfectio supererogationis. Bequa Matth. xix. dominus ait. Si vis perfectus esse: vade et vende omnia que habes et da pauperibus. Et de hac Hieronymus ad Heliodorum inquit. Perfectus seruus christi nihil propter christum habet. aut si aliquid preter ipsum habet perfectus non est.

Tertio vero perfectio est ultimate plenitudo. Unde ait sapiens Prover. iij. Iustorum semina quasi lux splendens crescit et preceps usque ad perfectum diem. id est. diuine visionis fulgidam claritatem. Et de hac ait Augustinus soliloquiorum. j. Vera perfectio virtus est ratio pueniens usque ad finem quam beata vita persequitur. Prima igitur et secunda perfectio a tertia differunt: sic meritum differt a premio. Media quoque differt a prima sicut distinguitur consilium a precepto. Hec omnia fuerunt in beato fratre cisco: ut patet ex eius legenda. Omnia vero tam precepta quam consilia referuntur ad charitatis illius implementationem et obseruationem. quam. j. Timotheus. j. sic describit apostolus dicens. Charitas est finis precepti de corde puro. Scientia recta. et fide non ficta. In quibus verbis insinuat triplicem charitatis actum. Primo declinare mala. secundo persequi bona. tertio patienter tollerare aduersa. Nam primo propter declinationem malorum dicitur de corde puro. Secundo propter persecutionem bonorum: dicitur de conscientia bona. Tertio vero propter aduersorum tolerantiam subdit: de fide non ficta. id est. non fictili et fragili sed contra aduersa forti. Et potest esse thema: cum quis loquitur de euangelica perfectione. Quia vero hic triplex charitatis actus duobus modis ab habitu virtutis egreditur. vel secundum legem precepti et obligationis necessarie vel secundum legem consilii et obligationis spontanee et specialis et sequens includit primum. et superaddit quantum possibilitas viatoris admittit. Hinc est quod secundum cum primo dicitur perfectus. re spectu tamen secundum dicitur imperfectus. Unde Ambrosius lib. j. de officiis ait. Officium omne aut medium aut perfectum est. Quod quidem scripturam auctoritate probare possumus. Habemus enim in euangelio dixisse dominum si vis ad vitam ingredi serua mandata. Non homicidium facies. non adulterabis: hec media sunt officia quibus aliquid deest. Ideo sequitur. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes. et da pauperibus et veni sequere me. Hoc est igitur perfectum officium quod greci catozethonta vocant quo corriguntur omnia que aliquos poterunt habere lapsus. Hec ille. Cum igitur de perfectione euangelica loquitur secundum communem acceptionem: de hac

media loqui intendimus. Ex dictis igitur colligi potest quod euangelica perfectio est conformitas viatoris ad christum per illum virtutis habitum quo supererogatiue declinant mala: efficiuntur bona: sufferunt aduersa. In his namque tribus tres partes euangelice perfectionis consistunt quas perfecte consecutus est beatus frater ciscus. In huius mysterium christus designauit eum stigmatibus sacris: in testimonium summam imitationis et perfectionis euangelice.

In tribus consistit prima euangelice perfectionis. Cap. I.

Prima pars perfectionis est declinare mala. Quia apostolus ubi sanctus ait. Finis precepti est charitas de corde puro. Porro cum ex persione deordinata ad triplex commutabile bonum scilicet exterius inferius et interius omne peccatum originem trahit secundum concupiscentiam oculorum concupiscentiam carnis et superbiam vite. Et hec tria vitari habeant non solum quantum ad actum atque sensum. quod fit per virtutes illis oppositas: verum etiam quantum ad occasionem. et hoc quidem fit per motum inmerito. et expediens ad salutem. Perfectionis magister Iesus ad perfecte declinandum concupiscentiam oculorum consulit. quod hec omnia temporalia relinquamus iuxta preceptum. Verbum si vis perfectus esse vis. Ad perfecte declinandum concupiscentiam carnis edocet quod omnis expientia vel concupiscentia secundum actum generatiue potentie abscondat. Proinde Matth. xix. dicitur. Sunt eunuchi qui castrauerunt se propter regnum celorum qui potest capere capiat. Ad perfecte vero declinandum superbiam vite. suadet quod voluntas propria abnegetur. Iuxta illud Matth. xvi. Qui vult venire post me abneget se etc. In hac igitur triplici supererogatiua declinatione triformis originis omnis mali partem primam euangelice perfectionis consistere. et sacra scriptura insinuat: et veri doctores astruunt. et sancti patres religionum institutores affirmant.

De euangelice perfectionis secunda pars in duobus consistit. Cap. II.

Secunda perfectionis pars consistit in supererogatiua persecutione bonorum que secundum duplicem vitam scilicet actiuam et contemplatiuam in duobus consistit. Primo quidem in consensione ad primum. Secundo in sursum actione mentis in deum. Primo quidem in consensione ad primum. Hec autem supererogatiua consensio charitatis ad primum in hoc consistit secundum quod iusticie legem et misericordie amoris signa et beneficia non solum ad amicos: verum etiam ad inimicos benignitate largis flua prestandatur. Secundum illud Matth. v. Diligite inimicos vestros. benefacite his qui oderunt vos. et orate pro

De stigmatibus beati francisci.

psequētibz et calūniantibus vos. Et estote pfecti sicut pater vester pfectus est. Secūdo autem p hunc modū superogatiua sursū actio mentis in deum in hoc attendit: vt fm legem mentalis iudicij atq; pacis p amorem exta/citum in diuinos splendorēs et ardorēs: sacra mens et deuota scotiat et patiat excessū. Scđz illud apostoli. ij. Cor. v. Sine mēte excedim⁹ deo: siue sobriū sum⁹ vobis. Charitas em̄ chri sti virget nos. Et ad Heb. v. Perfectorū est soli dus cibus: eorū q̄ p ipā p̄suetudine exercita/tos habēt sensus ad discretionē boni et mali.

De iocunda aduersorū perpeſſiōe in qua euangelica perfectio consummatur. Caplm. iiii.

Tertia deniq; pfectio euāgelice cōsistit in superogatiua perpassione aduersi. Hoc q̄dem attendit non solum in hoc vt quis patienter aduersa pferat. cuz sic super ueniunt q̄ fm legem dei declinari nō possunt quoniā ad hoc tenent: verū etiam vt ex seruo/re diuini amoris illa p̄optet desiderio magno et cum gaudio magno sustineat illa. Scđz illd̄ Jac. i. Omne gaudium existimate fratres cū in temptatiōes varias incideritis. Et p̄. Pa tientia opus pfectum habet. Et sitis pfecti et integri in nullo deficientes. Ite nanq; est p̄sum matio pfectionis et charitatis. iuxta illd̄ Joh. i. Perfecta charitas foras mittit timorem.

De arca spūalis pfectionis. Scđm hoc igit arca spūalis pfectionis cum sit inferius trica/merata et bicamerata in bicubico consumatur. Hoc sane pfectionis archanū saluator et magi ster noster exemplo mōstrauit in seipso. tanq; i monte sublimi: qui totus est splēdo: pfectiōis speculum et exemplar. iuxta qd̄ ip̄e testat̄ Lu ce. vi. dicens. Perfectus autē omnis erit: si sit sicut magister eius. Proinde in huius signifi cationem cum hanc pfectionem apostolos do cere voluit. vt dicit̄ Matth. v. in montē con/ scendit non turbas impfectas alloquēs. sed su os discipulos quos ad culmē pfectionis exal/ tare decreuerat. Et p̄p̄ea ordinatissime octo beatitudines eos docet. Nam primo dicens. Beati pauperes spiritu: inuitat ad pfectā ab/ dicationē tēporaliū possessionū. Secundo ad/ dens. Beati mites inducit ad abnegationē p/ priarū volūtatiū et sensū: quibus quis inuitis et pteruis efficitur. Tertio subdens. Beati q̄ lugent: incitat ad pfectam carnaliūz volupta/ tum detestationē. Dehinc subiungens. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiā. et beati misericor/ des: attrahit ad iustam et piā p̄descensionēz primorūz supportationē. Post hec subiūgēs mundo corde et beati pacifici: allicit ad sursum

actionē lympidā in intellectu. et tranquillā et pacificā in affectu: quibus anima pfecti viri hierusalē cōformis efficitur que visio pacis in terptatur. Tandem pcludens Beati qui p̄se/ cutionem patiunt̄ ppter iusticiā. quoniā i o/ rum est regnū celoz: quasi circulū faciens ad p̄ncipium redit quia in hoc vno sūma comple tur vniuersorūz. Ac per hoc seminaria pfectio minoris mūdi in esse repationis et gratie: dire/ cte correspōdet senarie pductioni mundialis machine in esse nature. Unde sicut illorū tria prima p̄tinēt ad distinctionē tria sequētia ad ornatum: sic et in his tria p̄ma quasi distingūe do septem anime vires ab vniuersitate malorū vt habeat esse purum et distinctū: tria sequētia quasi adornādo easdem reducunt in deum vt habeat esse decorū et pfectum. Porro tanta si descendat ad singula et tam mira correspondē tia ordinis. tantēq; similitudinis symbolū vt illud qd̄ post sex dierum opera dicit̄. Igit̄ p/ fecti sunt celi et terra et omnis ornatu eorum in anima viri pfecti videat̄ esse completū ppter qd̄ instar trium primorū operum que sunt mū di fundamenta et triū sequentiū completēta tria prima cadunt sub voto: tria v̄o sequentia sub desiderio. In hui⁹ q̄dem rei testimoniū be atus pauperū patriarcha frāciscus in p̄ncipio regule sue tria p̄ma pponit vt vouenda tanq; fundamēta dicēs. Regula et vita fratrum mino rū hec est scz domini nostri ih̄s chri sti sanctūz euāgeliorū obseruare: viuēdo in oī edicta. sine pp̄rio. et in castitate. Alia vero tria postmodū desiderāda cōmendat tanq; cōplemēta dicēs. Attēdāt fratres q̄ sup omnia desiderare debēt habere spiritū dñi: et sanctum eius opationēz. orare semp ad deum puro corde. et habere hu/ militatē et patientiā in p̄secutione. et infirmita/ te. et diligere qui vos p̄sequūtur. rēphendunt et arguūt. Abi certe illa tria tangit. Naz p̄mittit sursum actionē in deūz. Subiungit vltimo p̄descensionē ad primū. Et interponit in me/ dio tolerantia aduersorū. Igitur in tribus pri mis vir pfectus crucifigit mūdo. Tribus v̄o sequētibz p̄formis efficit̄ deo: vt quasi sex alis seraphicis a mūdialibz eleuetur: et in diuina se ratur. Proinde huic paupculō sacro frācisco qui pfectionē euāgelij pfecte p̄uauit et docuit apparitione seraphica stigmata sua tanq; sigil/ lum approbatissimū ih̄s imp̄ssit. vt p̄tra finali/ um temporū piculosam caliginē manifestū no bis in via pfectiōis ostēderet signū quo redu/ ceremur in chri stū pfecte virtutis exemplar et finem. Qui cuz patre et spū sancto benedictus laudabilis et sempiternaliter gloriosus. et glo/ rificādu. viuūt et regnat cūcta p suo libito gu bernādo p infinita secula seculorū.

Seria. iiii. post dominicaz resurrex-
tionis de litibus et desiderijs anima-
rum tam bonis q̃ malis. et de matri-
monio et fornicatōe spūali. Ser. LXI

Mittite in dexte-

ram nauigij rhete et iuenietis Jo.
xxj. et in euāge. ho. Scd̃z nempe
mysticū intellectus nauigij ē aīa

pegrina in mari huius seculi pceloso cui ad si-
nistra a domo p̃stituta sunt corpalia et tpalia
bona: ad dexterā ṽo spūalia et eterna. De qui-
bus dicit Lān. ij. dicit aīa sponsa christi. Le-
ua eius sub capite meo: et dextera illius ample-
abit me. Per leuaz p̃sp̃eritas vite p̃sentis fig-
natur. Unde p̃rouerb. viij. salomon ait. In
sinistra illius diuitie et gloria: que tamen oīno
trāsitoria sunt et occidua. Proinde occidenta-
lis p̃s mundi in mysteriū sinistra illius denota-
tur. Et p̃ caput ip̃a mens significat: eo q̃ inte-
rioris hominis sit pars sup̃rema. Sub hoc capi-
te tūc est leua dei: cum ip̃a mens eternoz amo-
re om̃ia tēporalia spernit sicut p̃pheta ait Oīa
subiecisti sub pedib̃ eius Per dexterā p̃fecto
in qua ṽiget sensus et virtus. spūalia et eterna
mystice designant: que maxime cōp̃hendun-
tur in charitate. que h̃ incipiens p̃ficatur i glo-
ria sempiterna. Unde apostol⁹ ait. j. Cor. xij
Charitas nunq̃ excidit. Unde etiam p̃pheta
ad dominū ait. Delectatōes in dextera tua ṽl
q̃ in finē. Et iterū alibi idē ait. Illuc manus
tua deducet me: et tenebit me dextera tua. De
hac deniq̃ dextera aīa ait dīcēs. Et dextera
illius amplexabitur me. Non em̃ dicit ample-
xatur sed amplexabitur. Nam in p̃senti vita ta-
lia spūalia bona modicū p̃gustant: sed in futu-
ra vita dextera sua amplexabitur animā iam be-
atam eam in seip̃o glorificādo. Rhete siquidē
humanū desiderij est quo libere piscari possumus
in tēporalibus et eternis. Consulit igitur
nobis dñs piscari in spūalibus et eternis que
maxime p̃sistunt in charitate: ideo in verbo p̃-
posito ait. Mittite in dexteram nauigij rhete
et inuenietis sc̃z p̃dicta bona. Ut ergo piscari
fructuose valeamus triplex desiderium quasi
triplex rhete distinguam⁹ ad p̃sens. Primum
est desiderij naturale. sc̃dm est desiderij vir-
tuale. tertij est desiderij criminale: que om̃ia
a dño cognoscunt. Unde p̃pheta in. xxxij. p̃s
ait. Dñe ante te desiderij meū sc̃z p̃dictū. Qd̃
potest esse aliud thema in materia occurrenti.
Vel dici potest q̃ hoc triplex desiderij sit tri-
plex sitis d̃ qua Job. vij. dicit domin⁹. Si q̃s
sirit veniat ad me et bibat. Quod potest eē ali-
ud thema p̃seria. iij. post dominicā de passiōe

Vel est triplex esuries. Luce. j. Esurientes im-
pleuit bonis.

Articulus prim⁹ de triplici desiderio
humane nature.

Primū desiderij est naturale Et hoc
tripliciter p̃siderare valeamus p̃rimo
fm q̃ est in natura incorrupta. Scd̃o
fm q̃ est in natura corrupta. Tertio fm q̃ est
in natura libera.

De triplici desiderio eternoz qd̃
habet natura humana cum non ē cor-
rupta. **Capitulum. i.**

Primo p̃sideremus desiderium fm q̃
est in natura incorrupta. Ad cuius in-
telligentiā notandū est. q̃ cum de⁹ sit
termin⁹ et vltimus finis om̃iū motionūz ani-
me rōnalis: sitq̃ desiderij eius cumulatiua
plenitudo. ac om̃iū laborū eius pax exupans
om̃ē sensum. Hinc ē q̃ anima iam beata amo-
re castissimo tribus potentij suis in deum tri-
num et vnum p̃ gloriā p̃tinue fert et trāsforma-
tur: et hoc quo ad tres anime vires. p̃rimo q̃
ad vim rōnalem. sc̃do quo ad vim p̃cupisci-
bilem. tertio quo ad vim irascibilem. p̃rimo
inq̃ quo ad vim rōnalem. Habet em̃ virtus i-
tellectiua seu rōnalis quādocunq̃ ē a tenebris
et a corruptione remota castissimo amore et im-
maculatissimo desiderio ip̃i p̃me atq̃ lumino-
se veritati adherere. et i ip̃a p̃ gloriā trāsforma-
biliter ferri vt ex ip̃a luceat. et ab ip̃a illumine-
at vt in ip̃a quiescat: et ex ip̃a satietur. beatificet.
simul et glorificet. Qd̃ et beatus Job. in cano.
sua. c. iij. breui fmone insinuare conat⁹ ē dīcēs
Videbim⁹ eū sicut est. Job quoq̃. xxx. vij. ad
idē mystice beati desiderat nubes. id est. altis-
simas et diuinas illuminatiōes. Et nubes sp̃erunt
lumen suū: que lustrant cuncta p̃ circuitum. id
est. quoscūq̃ beatos quocūq̃ eas volūtas gu-
bernantis duxerit ad om̃e qd̃ p̃cepit illis.
Sc̃do fertur et trāsformat⁹ quo ad vim p̃cu-
piscibilem. Vis em̃ nostra p̃cupiscibilis supe-
rior atq̃ nobilis eodē modo se habet ad redū-
dantissimā p̃mitiua et vniuersalē suauitatis bo-
nitatē. vt in ip̃a et ex ip̃a delectet et satietur: si-
cut de se. p̃pheta ait. Satiabor cuz apparuerit
gloria tua. Et itez ad beatā animā ait. Replet
in bonis sc̃z eternis desiderij tuū. Tertio
quoq̃ fertur et transformat⁹ quo ad vim irasci-
bilem. Que eodem modo se habet ad sup̃emi-
nentissime altitudinis dominatissimā maiesta-
tem. vt in ip̃a p̃ficiat glorificet. et p̃sumata trā-
quillitate q̃escat: sicut etiā p̃pheta de se spera-
bat cum dicit. In pace in idip̃m dormiā et
requiescā. Hec em̃ est causa p̃pter quā tres vi-
res superiores atq̃ nobiles om̃i anime rōnali

De varijs desiderijs aīarū

a domino date sunt vt scz pfecte beatitudinis sint capaces que in tribus pdictis pssit. 7 vt tam sublimi 7 nobili sponso pgruerēt: cui nulatenus puenirēt vt sic dicam pueniētia mari/ tali seu pūgali. nisi tota pfectione amplexum eidem pūngibiles 7 compabiles essent. Nec quispe beatissima hec copula pfecta eēt. nec tā nobili matrimonio pueniēs foret. si vel vnus trium istoz amplexuū ei deēz deesset. Si em̄ lūminositatē pūmītiūā imēdiatā 7 vltimā pūnctione amplecti vis rōnalis apprehensiuā nequaquā posset aut supior vis pūpiscibilis fontalem bonitatez haustu incoartabili picipare neq̄ret: seu vis irascibilis supēminentissimā altitudinē ptingere non valeret: anima rōnalis hmoi sponso pfecte pūngibilis nequaquā foret quare nec pfecte beatificabilis ex copula eius nec eēt sponsa pueniens aut nubilis tali spōso scz sūmo deo. Et pfecto irascibilis sūmam pfectionē 7 vltimatā seu vltimitatē exaltationis libertatis 7 pacis copuleq̄ sue beatitudinē cumulatissimā eternalem ipam vltimā subiectio/ nem habet. 7 ex modis omnib⁹ pfectam seruitutem ad vltimē supēminentie dominātissimā maiestātē. Tunc em̄ in supremo culmine exaltationis libertatisq̄ in trāquillissima pace erit tuncq̄ eiuldez amplexib⁹ erit beatissime copule sociata: cū eidem fuerit vltimate ac seruitutis totalitate subiecta. Nihil em̄ aliud ē exaltatio nostra veraq̄ libertas ad eum: q̄ ad eum vera subiectio veraq̄ seruit⁹: hec est vniuersalis et pura supēminentissime maiestatis dominatio triūphalis. Unde Apoc. iij. de beatis mystice dicif. Et cū darent illa q̄ttuor animalia gloriam 7 honorē 7 benedictionē sedēti sup thronum viuenti in secula seculoz. p̄cidebāt vigin ti q̄ttuor seniores ante sedentē in throno. 7 adorabāt viuentē in secula seculoz: 7 mittebant coronas suas ante thronū dicētes Dignus es domine deus accipe gloriā 7 honorē 7 v̄tutē. Sic igit̄ he tres anime v̄res a deo cōdite sunt vt in eterna felicitate cum supēminētissima trinitate cōsūmato matrimonio copulent̄. Sica deo create sunt: vt dū pegrināf in via ad supra dicta quodaz naturali desiderio inardescāt scz in primā 7 sūmam veritatē quo ad rōnalez. in primā 7 sūmā bonitatē quo ad pūpiscibilē. in primā 7 sūmā maiestātē: quo ad irascibilē. Adiuuaf autem 7 pficif in p̄senti primū per fidem. scdm p charitatez. tertiu p spem. Ex his tribus desiderijs inflāmat⁹ erat ppheta cuz ait. Quēadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū: ita desiderat anima mea ad te de⁹. Si tuiuit anima mea ad deū fontem viuū: qñ ventā 7 apparebo aī faciem dei mei. Et itez p̄roū. xj. Salomon ait. Desideriuz iustoz omne bo

num. Ad q̄dem est deus.

De triplici corruptela trium viriū anime: cum est in hac carne corrupta

Capitulum. ii.

Secundo p̄sideremus humanū deside/ rium fm q̄ est in natura corrupta cuz qua nascimur. Et in oībus aīe virib⁹ repim⁹ impiā corruptelā. Primo in rōnali. scdo in pūpiscibili. tertio in irascibili. P̄mo q̄dem repim⁹ corruptelā in vi 7 potētia rōnali. Habitamus quippe in tenebris 7 i vmbra mortis. Ihe tenebrē in q̄bus sum⁹. sūmi cōditoris vestigia subsecuti creaturas oculis nostris cecutientib⁹ videre faciūt dei veritatem quēadmodū 7 denocē p modicū vestigiū et p tenue vmbra alicui⁹ rei videt̄ oculis corporalibus. 7 maxime cecutiētib⁹ ipa res. Immo qd mirabili⁹ ē quādoq̄ aliqd frutex vel nem⁹ exercitus apparet. sic 7 errone⁹ intellectus non ppendit q̄ loco summe veritatis amplexatur desiderio vmbra vanitatis sicut sūt tēpora/ lia bona. Vñ Sap. viij. Similitudinē scientie desiderat quis: que scz nō est scientia vera sed vanitas falsa Unde ppheta in p̄sona domini ait de talib⁹. Dimisi eos fm desideria cordis eoz: ibunt in adinuetionib⁹ suis: que inuentio nes peccata sunt: cū a seipso aliud homo inueni re non posset. Et alibi idem inquit. Filij homi nū vsq̄quo graui corde: vt quid diligitis vanitatem 7 queritis mēdaciū. Hec corruptela ab ipso exordio mundi corrupit primū fratricidā cayn. De quo Ioseph⁹ ait. Q cū eēt malignissimus auaricie sue p̄sulēs. terram prius coluit ciuitatē prior edificauit. 7 rapinis 7 violentia pgregans opes suas. ad latrocinia inuitabat. 7 simplicitatē vite hominū adinuentioē mensurarū 7 ponderū pmutauit. 7 ad calliditatez 7 corruptionē pduxit. Secūdo quoq̄ inuenimus corruptelā in vi 7 potētia pūpiscibili qd quidem manifeste apparet dum volūtas tanta auiditate amplectit̄ 7 desiderio insequitur diuine bonitatis vestigia in carnalib⁹ bonis. tantoq̄ amore inheret eis tā miserabilif i eis capitur illaqueaf. 7 insepabili⁹ detinetur: vt primitiue 7 redūdantissime bonitatis oblita. eam oīno non curet. neq̄ q̄ ista sicut vestigia eius 7 q̄ ad eam inuitent oīno non videat neq̄ aduertat. sed in ea quiescens. tandē repit se aīa defraudatā a desiderio suo. Proinde de p̄sona talis defraudati Job. vij. ait. Sicut ceruus desiderat vmbra. 7 sicut mercenari⁹ p̄stolat finē opis sui scz ppter p̄mij delectationem sic 7 ego habui mēses vacuos scz qz defecerūt mūdane delectationes. 7 noctes laboriosas. i. offensas p̄teritas enumerari mihi scz in tēpore

Pritionis seu eterne dānationis. Tercio in sup repimus corruptelam in vi seu potētia irascibili. Q̄to em̄ altitudo diuinitatis in idolis seu stellis aut demonib⁹ quocunq; signo arlia vel breui ⁊ similib⁹ poterit apparere siue futuroꝝ p̄dicātionē siue quocunq; magico ope aut quacunq; alia ludificatiōe. statim inclinantur homines ad adorādū. Innatū est em̄ nobis ad alta humiliari. Ad supeminētissime autē diuine nobilitatis altitudinē nō naturali corruptiōe. sed naturali bona institutiōe que i primis parentibus ante peccatū fuit. maxime nati sumus humiliari. ⁊ extrema seruitute subiici ⁊ ppter hoc in corruptiōe in qua sumus vestigia ei⁹ loco ip̄ius seducti amplectimur: ⁊ decepti loco ip̄ius ei⁹ vestigijs inherem⁹. Porro q̄ta cūq; altitudo. q̄ta cūq; magnitudo. q̄ta cūq; etiam nobilitas increata quacūq; p huiusmodi signa que diximus apparere noscant: nō est nisi sup̄e ac diuine altitudinis p modicum atq; p tenue vestigiū ip̄ius creatoris.

¶ In tribus viribus suis anima liberata est: vt possit ad libitū se inclinare ad bonū ⁊ ad malū. **Cap. III.**

Tercio quoq; p̄sideremus humanū de sideriū qm̄ est in natura libera. Circa hoc autē pensē in anima que in libertate arbitrii vitam ducit tria impossibilia. Prīmū circa ip̄am vim rōnale. Secundū circa vim p̄cupiscibile. Tercium circa vim irascibilem. Primo impossibile est qn̄ vis nostra rōnalis sit absq; credulitate ⁊ opinione: et qn̄ eam impendat cui debet vel cui nō debet. Cui debet scz deo scripturis sacris noui et veteris testamenti: atq; determinatiōib⁹ sacte matris ecclesie q̄ omnia sunt lex dei. De talibus Eccl̄i xxxij. ait. Homo sensatus credit legi dei. Et. i. Cor. xij. ait apostol⁹. Charitas omnia credit scz que credēda sunt: vt sunt omnia supradicta. Credi em̄ non debet demonib⁹. errorib⁹. hereticis. incantationib⁹. ⁊ seductionib⁹. mundi. ⁊ carminib⁹. ⁊ similib⁹. Et d talib⁹ ad Roma. ij. dicitur. His qui non credūt veritati. credūt autē iniquitati. Ira scz veniet ⁊ indignatio et tribulatio et angustia. Secūdo impossibile est qn̄ vis nostra p̄cupiscibilis sit absq; desiderio ⁊ delectatiōe: ⁊ sic de alijs passionib⁹ suis. et qn̄ per eas adhereat vel cōmisceat. vel quibus debet vel quibus non debet. Quibus debet scz deo p̄ceptis eius eternis. virtutib⁹ bonis iustis: ⁊ sic de alijs. Et talis iustus est ⁊ vita viuet ⁊ non moriet. vt dicitur Ezech. xviij. Vel quibus non debet. videlicet magnificentijs. diuitijs. delitijs. et vitijs. que ab eis p̄cedunt: vt sūt luxuria. supbia. auaricia. et omnia

que transitoria sunt. De talib⁹ dicit Sap. xv. Maloz amatores digni sunt morte qui spem habent in talib⁹. Tercio impossibile est vim nostram irascibilem esse absq; honorificentia et diuino cultu. non potest inq; esse vniuersaliter quin illum impendat vel cui debet scz summo deo. iuxta illud Math. iij. dominū deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruiēs: vel scz cui nō debet scz demonib⁹. incantationib⁹. ariolis. augurijs soli. lune. stellis. et q̄buscunq; alijs creaturis. Cōtra quos Deut. xxx. dicit. Si errore deceptus adoraueris deos alienos ⁊ serueris eis: p̄dico tibi hodie q; peris ⁊ paruo tēpore moreris in terra. Cum ergo anima puenerit ad liberū arbitrii libertatē: ex naturali lege atq; instinctu dicit ei illud. i. Reg. ij. Tolle scz de bono vel de malo q̄tūcunq; desiderat anima tua. Et illud Eccl̄i. xv. Ante hominē mors et vita bonū ⁊ malum: qd placuerit ei dabitur illi. Ex dictis colligi potest q; vis nostra rōnalis. vel castitatē illius nobilis matrimonij d quo iam diximus seruat ex necessitate: vel cum alijs vanitatibus fornicat. Et similiter vis nostra cōcupiscibilis vel p̄mitiue aut iocūdisime bonitati vel seruat matrimonij castitatē: vel fornicatur cum alijs vanitatibus. Similiter ⁊ vis nostra irascibilis vel debita castitate adheret sup̄eminētissime altitudini reddēs ei debitaz vltimē fuitur. atq; nobilissime honorificentie cultum: vel fornicat cum alijs altitudinib⁹ impendens ei fuitia que soli sponso suo scz deo impēdenda sunt. De duab⁹ primis viribus scz q; a natura habeant seruare libertatē vel non suare suo sponso fidelissimaz castitatem: satis ex se clarescere potest intuenti p̄spicaciter. Sed de tertiā vi scz irascibili videlicet q; seruit diuina seu diuin⁹ cultus siue errone⁹ siue verus sit ab ip̄a natura quattuor indicia ostēdere possunt. Prīmū vniuersalitas. secundū est p̄petuitas. tertiū est inseparabilitas. quartū est paruulitas. Prīmū inq; indicium est vniuersalitas. Quia hec est apud omnes natiōes mundi: sicut satis notū est his qui varias mundi regiones perstrauerūt. Secundū indicium est perpetuitas. Idene nullo tempore defuit verus dei cultus vel veneratio idolorū ex quo homines multiplicari ceperunt: ⁊ adhuc etiam idolatria aliquo modo extat apud quaslibet natiōes. Et si forte non in capitalib⁹ impietatib⁹ suis: tamē saltem in ramis seu in reliquijs eorūdem. sic vbiq; terrarum patet quēadmodū diximus latē in q̄dragesimali de christia. relig. sermone. x. ⁊ maxime arti. ij. quasi per totum indicium.

Tertiū inseparabilitas seu sepatiōes difficultas. Adeo adherēt enim multi ⁊ maxime multi cres plurimis ariolis incantationib⁹ breuib⁹

De varijs desiderijs aīarū

et characteribus et similibus operibus impietatis ut non testimonijs scripturarū nec doctrine sacrorum. nec ecclesie institutiōib⁹ nec p̄dicato- rum et p̄fessorū cōsilijs vel p̄ceptis vel minis imo nec igne nec gladio seu alia quauis via ad huc de mūdo exterminari poterit. Hec pestis nec est patriā rep̄ire ciuitatē terram aut villam que vltra multas alijs cōmuniores non habeat aliquas obseruātiās p̄ticulares: quēadmo- dū ego italiā circūiens exptus sū. Quartū nepe iudiciū est paruulitas. Apparet hoc ip̄m i pueris et paruulis manifeste qui cuz in ip̄a pu- ericia et paruulitate sunt cultū diuinū effugiūt vel efficiunt put possunt et faciunt altaria et cō- similia sibi parantes et ornantes. De hoc quo- q̄ nota exemplū Sc̄n. xxi. d. hysmaele. quem fara videns cum talib⁹ simulachris cuz ysaac ludentem non potuit tolerare. Tales em̄ pue- ri cuz nullo p̄cepto talia agant cū tamē com- munit̄ id expiatur in eis: iudicat̄ ex hoc indi- cum esse in nobis naturaliter amorē diuini cul- tus. Sed cum p̄ualuit in humanis mentibus obtenebratio et corruptio naturalis. atq̄ mul- tiplicatio vitiorū. et defuerit diuina gratia ad illuminandū et dirigendū eos. et maxime et p̄- dicatores et cōfessores illuminatos: incidunt in sp̄iales fornicationes. De q̄bus in sequenti ar- ticulo dicturi sumus. Nam sicut rectitudo illi- us et donū et opus sūmi opificis et rectoris est: ita pueritas et abusus eius qua in idolatriā in- torquet creaturis: innate in nobis obtenebra- tionis et corruptionis affect⁹ est. In eis quispe que naturalia nō sunt semp̄ p̄trariū reperitur. Et videlicet in paucis et tēpore breui. hoc est nō semp̄. nō facilis remotio: atq̄ in puulis tūc nō apparēt sic apparētia signa.

Articulus. ii. q̄ in tribus anime vi- ribus virtutū desideria vident.

Secundū humanū desiderū est virtua- le. Quo quidem apparet in omnipotē- tia anime nostre. p̄rimo in rationali. sc̄do in concupiscibili. tertio in irascibili.

Quomodo in anime potentia rati- onali viget per desiderium cognitio ve- ritatis. Caplm. i.

Primo q̄dem apparet humanū deside- rium virtuale in potētia rōnali. Nam si scintille p̄ime atq̄ luminosissime ve- ritatis intellectu elucescāt ab alijs aduersarijs illas amat atq̄ amplecti illisq̄ solis adheret. et vestigia illius que sūt trāsitoria. q̄ illis p̄us il- lucescebāt. et luminosa esse pensabat tenebras palpabiles esse aptis oculis recognoscit: atq̄ clare intelligit veritatem. j. Timoth. vj. ap̄ls ait. Qui volūt diuites fieri incidunt in tēptati-

onem et in laqueū diaboli: et in desideria mul- ta inutilia et nociua. que mergūt homines i inte- ritum et perditionē. Radix em̄ omnī maloz est cupiditas. Quā q̄dē appetētes errauerūt a fide: et inseruerūt se dolorib⁹ multis. Insuper ta- lis intelligit illō Esa. xxxij. Diuitie salutis sapi- entia et scia. Timor dñi ip̄e est thesaurus. Vñ Ec̄ci. v. ait. Ubi multe sunt opes multi qui co- medunt eas. Et q̄d p̄dest possessori nisi q̄ cer- nit diuitias oculis suis: Lōget̄ illuimatio h̄ ab illis q̄ oculos suos statuerūt declinare i ter- ram. Merito ergo Sap. xv. dicit̄ de eo. Nos se em̄ te p̄sumata iusticia est: et scire iusticiam et veritatē tuam radix immortalitatis.

Etiam in concupiscibili potētia anime: viget desiderium diuine suauitatis. Caplm. ii.

Secundū apparet humanū desiderū vir- tuale in potētia concupiscibili. Nā p̄gu- stata siue etiā ponderata p̄mitiua atq̄ suauissima bonitate. extrema ei⁹ vestigia hoc est omnē carnalē delectationē et voluptatē to- tis p̄cordijs fastidiret: illusionēq̄ sordidā som- nūq̄ vanissimū. et nullaten⁹ solidā veritatē cla- rissime iudicaret. p̄roinde p̄pheta hortabat̄ aīas lasciuas atq̄ carnales ad diuinā suauita- tem dicēs. Sustate et videte qm̄ suauis ē dñs Et merito q̄dem. Nam gustato sp̄ritu desipit omnis caro. Sed vt. j. Cor. ij. ap̄ls ait. Bialis hō non p̄cipit ea que sunt sp̄s dei Stulticia ē em̄ illi: et non pōt intelligere q̄ sp̄s aliter exami- nat. Sp̄s alis autē iudicat oīa. et ip̄e a nemine iudicat sicut scriptū est. Quis cognouit sensū dei aut quis instruxit eum. Nos autē sensum christi habemus.

In potentia irascibili anime vi- get desiderium reuerentie ad diuinam sublimitatē. Caplm. iii.

Tertū q̄ humanū desiderium virtuale apparet i potētia irascibili. Nā vis ira- scibilis statim vbi se aperit diuine ma- jestatis sublimitatē manifestatiua sublimitas: et q̄ ei soli vltime honorificētie cultu fruiendū sit. manifeste cognoscit: et idolatriā et oēm sup- stitionē atq̄ erroneū et vanū cultū nō solū de- testāda sicut sūmā creatoris iniuriā. atq̄ p̄tu- meliā: s̄ etiā insanissimā atq̄ turpissimāz forni- cationē aptissime cognoscit. Et p̄p̄ hoc inde exiliēs toto corde et ardenti zelo a se illā abijcit atq̄ zelātī feruore p̄sequit̄. et abhorret. corde. ore et ope cum p̄pha dicēte. Zelus dom⁹ tue. id est. anime errore piclirātis comedit me ecce feruor ad p̄ximū. et obprobria exprobrantiuz tibi sc̄p̄ apostasiā et idolatriā obprobriolam: ceciderit sup̄ me. s. quasi lapis gradis et ledēs

ecce feruor ad deum. Que duo includunt et p-
supponit amorē hoīs ad seipm.

**Articulus. III. de triplici fornicati-
one: qua anima spretō deo fornicat
cum creaturis.**

Qertiu pncipale desideriu hūane mēt
ēz crimiale. Tripliciter em desideriu
suū criminalit fornicat aīa peccatoris.
Primo fornicat rōnalis p curiositatē. Secō
fornicat pcupiscibilis p voluptuositatē. Ter-
tio fornicat irascibilis p idolatriā: quasi sit tri-
plex fornicatio aīe peccatricis.

**Quomodo intellectus spretō deo
tripliciter fornicatur per curiositatez
etia cū inutili veritate. Caplin. I.**

Prima fornicatio est itellect' rōnalis q
fit p curiositatez. Cū em vis nra rōna-
lis vt p dixim' a natura sitibūda sit lu-
cide veritatē. ex corrupta natura nō corrupta.
factū est vt i tāta obtenebratione submersa sit:
q nō solū veritatē nō cognoscit. s etiam errorū
bus credit. et qd deter' ē. Secundū subseqf
malā. s. pstitutio curiositat' et fornicatio spūa-
lis. qz passim cum quadaz inutili feritate et ve-
ritate hūan' itellect' sepi' illā amplexās for-
nicat ppter semetipāz desiderio et amore. ei qz
adheret. spreta aut non curata prima atqz luci-
dissima veritate. que deus est. hūic quippe so-
li desiderio et amore adherere debet sicuti vō
ac naturali sponso. Ad hāc solam veritatē de-
bet esse pversio eius. hāc solam thōrū imacu-
latissimoz amplexuū admittere necesse ē. hūic
qdā amplexus crudelitas qdam et amor ipius
atqz desideriu sunt: imo et qdam delectatio in
ipā. Aduertēdū tamē est q nō oīs credulitas
pme veritatis. nec omīs delectatio in ipā ima-
culati eius amplexus sunt. Et de credulitate q
dem monstratuz est s. sermone. xij. quasi per
totum. vbi ostensuz est q suasa credulitas seu
fides: magna dei pumelia est. Similiter autē
et delectatio q ex sola curiositate pcedit i pma
veritate. et ex scientia instante non est dubiu q
maculata sit: iuxta apostoli sensum q. ij. Cori.
ij. ait. Non em sicut plurimi adulterantes ver-
bum dei. Qui em in cognitione dei delectat. et
hoc sibimet tm. hoc est non ad gloriam dei nec
animaz salutem ipam dei veritatē quodāmo-
do adulterat: et tā nobili sponsa abutiē in libi-
dinē pprie voluptatis et reciproci atqz curui
amoris. Ex his patet q ex obtenebratiōe euz
qua nascimur accidit vt credulitatē amorem et
desideriu quas debet vis nostra intellectiua
pme ac nobilissime veritati i alia transfert. hoc
est in alias inutiles vanitates veritates qz de-
beret habere famulas et pedisseqs tm. eas for-

nicaria iniquitate adulteras habet et pellices ad-
plexus. et pscientie thōrū illas ppter seipās
admittens vera sponsa vt diximus nō curata
imo potius illa spreta atqz abiecta.

**Quomodo humana volūtas etiā
spretō deo tripliciter fornicatur cum
transitorijs creaturis. Caplin. II.**

Secūda fornicatio est pcupiscibilis no-
stre. Sicut em tria que in pncipio pce-
dentis capli nominauim' mala de ob-
tenebratione et corruptiōe vani intellectus in
humano genere exorta sunt. sic de corruptiōe
virtutis nostre cōcupiscibilis et obtenebratiōe.
simul pstitutio eiusdem pcessit. Et hoc qdem
est pstitutio voluptatis qua vel spreta vel ne-
glecta vel oīno non amata pmitiue atqz fonta-
lis bonitatis suauitate que eiusdem naturalis
sponsa est vanissimis atqz falsis voluptatib' il-
ludendā se pstituit. velut spurcissimā meretri-
cem. Cum em mētis humane nobilitatē natu-
ralē intime pscrutatiōis pspexeris in ipā puri-
tate sua ac libertate fm tres vires suas repies
velut spōsam amantissimā atqz castissimā deo
altissimo veluti ei' singularissimo atqz charissi-
mo spōso totis naturalib' desiderijs inherētez
inhyantē et intēdētē. Ipse nanqz solus est finis
motionū ei' et quies laborū est ac desideriorū
ei' cumulatissima plenitudo. Propterea citra
ipm et inqetudinib' agitur et laboribus fati-
gatur et desiderijs ardet. spiritualiqz fame et
siti sue vacuitatis impatiēs torquet et cruciat
hoc si qdem aperte insinuat ppheta dum ait.
Satiabor cū apparuerit gloria tua. In ipō em
et ex ipō veluti ex luminosissima veritate ē qes:
atqz nostre rationalis virtutis nobili satietas
psumata. Similiter in ipō et ex ipō velut in re-
dundantissime suauitatis bonitate est quies:
atqz satietas concupiscibilis nostre nobilis et
superioris.

**Quomodo vis nostra irascibilis
per idolatriā multipliciter fornicat.**

Capitulum. III.
Tertia fornicatio est irascibilis nostre
que per idolatriā fornicatur. Eis em
nostra irascibilis iuxta predictum modum ma-
iori impietate et aptiori infania de innata ob-
tenebratione et corruptione id subiectiōis atqz
seruitutis qd soli diuine maiestati debet. i alia
transfert. Prostituitqz se vanis et falsis creatu-
rarū laudib' falsiqz nomīs altitudinib' se subij-
cit imprudenter: nō curata imo potius vltime
supremientie altitudine spreta. ad quaz natu-
ralē persionē ac naturale pugiū. naturalis
qz amoris et desiderij inherēti. et inhyationē.
hinc est q cum idolis et alijs rebus polluitur

De xij. gradibus diuini amoris

fornicans honorificentia spreta qua debet ad-
herere deo et copulari. Et huiusmodi honorem
et cultum ipsi creature loco creatoris dupliciter
tribuit mens idolatra et maligna. Primo qui-
dem opinione. secundo seruitio. Primo in
opinione. Et hoc etiam duobus modis. Primo
opinione estimatiōis videlicet si ea vel aliquid
horum dignum tanta honorificentia reputamus: si
cut gentiles qui homines scelestos estimabant
deos. Unde Sap. xv. in persona iustorum dici-
tur. Non enim in errore duxit nos hominum ma-
le artis excogitatio nec umbra picture. labor
sine fructu effigies sculpta per varias colores.
Et sequitur qui spem habet in talibus digni sunt
morte. Secundo opinione adoratiōis ut si ali-
quid quod de soli deo sentiendum est de aliquo eo-
rum quod sentimus. Et duodecim modis fieri po-
test Verbi gratia. Primo in cultu luminum vel
stellarum. Ut si quis de sole vel luna vel de ali-
quo alio crederet vel quod omnipotens esset. vel quod hono-
randus: vel quod eius virtutis et muneris esset. quod
vitalitatem aut salutem dare posset. perculdubio iam
huiusmodi sacrilega opinio et dei altissimi ma-
iestatem offenderet. et dei altissimam gloriam in-
tolerabili iniuria in solem transferret. Contra
tales dicit Augustinus. xxvj. q. v. c. non licet. Ubi
damnat colentes signa celi et lumen eius propter
domum edificandam. propter segetes. propter arbo-
res plantandas et propter coniugia socianda. Ubi
enim subdit dicens scriptum est ad Col. iij. Omnia
que facietis vel quecumque facitis aut in verbo
aut in opere in nomine domini nostri ihesu christi fa-
cite et agite. Secundo in cultu elementorum. con-
tra quos dicit in predicto. c. non licet. Et Sap.
xiiij. Neque operibus attendentes cognouerunt
quis esset artifex: sed aut ignem aut spiritum aut
siccum aerem vel aquam deos esse putabant. Ter-
tio in cultu animalium irrationalium et volucrum.
Unde dicit Sap. xv. sed et animalia miseri co-
lunt. Quoadmodum sit hodie iacobus et anima-
lium partialium hoc est quod insigniis eorum et armis
obseruat quoque in auguriis. Contra quod Aug.
xxvj. q. v. auguriis ubi ait quod tales ab ecclesia
ejiciendi sunt. Quarto in cultu imaginum. que
scilicet sunt sub aliquo signo celi. Contra quos pro-
pheta ait. Confundantur omnes qui adorant scul-
ptilia: et qui gloriantur in simulacris suis. Qui-
to in cultu characterum et figurarum que in breui-
bus fieri solent. Etiam talia ab Aug. damnantur
xxvj. q. ij. c. illud quod est. Sexto in cultu tem-
porum contra quos ad Gal. iij. dicit. Dies obser-
uatis et menses et tempora et annos: timeo ne for-
te sine causa laborauerim in vobis. Et tales au-
riscopes vocantur: quasi horarum inspectores. Dies
autem et horas in agendis negociis opibusque
custodiunt et quid per singula tempora homo de-

beat obseruare intendunt. Que omnia prohiben-
tur ab Aug. xxvj. q. v. auguriis Et. q. vij. quod
estimaret. Et c. sequenti. Contra Ramos Israel.
maius vide. xxvj. q. vij. non licet. Et. c. si quis.
Ubi dicitur quod anathema sit qui aliquid noui se-
cerit propter annum nouum. Insuper et cantores il-
lius diei et dies egyptiaci et donaria que do-
nantur in illo die prohibentur. xxvj. q. vij. c. non ob-
seruetis. Septimo in cultu nominum et verbo-
rum. Sicut patet in breuius que qui super se por-
tant perire ut medaciter aut minime possunt
aqua igne vel ferro: et sic de aliis. Neque ut false
dicunt absque penitentia non possunt mori. Octa-
uo in cultu initiorum et initialium rerum que etiam pro-
hibentur ab Aug. xxvj. q. ij. illud quod est. Ubi
etiam prohibentur que saltim sicut per morbo cadu-
co fieri solet in quibusdam diebus festis et tepibus que
suspendantur in vinea vel ad collum. Et plura alia
inhibentur ibidem. Nono in cultu inuentionum
vel inuenticiarum rerum: sicut obuiarem in itinere
relepori vel aut auriporco. et sic de aliis. De-
cimo in cultu demonum sicuti faciunt necromanti-
ci et magici in speculo in aqua etc. Similiter et
strige de quibus vide. xxvj. q. v. epi coram. Sed
taliam non fiant vere sed fantastice phantasia. xxvj.
q. v. nec mirum. Undecimo in cultu somni-
orum. Nam ut dicitur Eccli. xxxiij. Multos enim
errare fecerunt somnia. Duodecimo in cultu
fortium contra quos dicitur. xxvj. q. v. c. fortes. In
hec autem et similia infanissimi perditissimi que ho-
mines dei virtutum et gloriam dei transulerunt. Con-
tra quos inquit apostolus ad Roma. j. commuta-
uerunt veritatem dei in mendacium. et coluerunt et ser-
uierunt creature potius quam creatori: qui est be-
nedictus in secula. Merito ergo Damascenus. vij. dicitur
est. Pauca et tremiscant scilicet omnes deum danti-
elis. Ipse est enim deus viuens et eternus in secu-
la: et regnum eius non dissipabitur: et potestas eius
usque in sempiternum Ipse est liberator atque salua-
tor: faciens signa et miracula in celo et in terra.

Secundo autem seruitio idolatrat mens huma-
na. Et hoc etiam duplici seruitio fieri solet. Pri-
mo interiori. secundo exteriori. Primo quod fuit
interiori. Sunt enim interna fuitia et interne
adorationes. timor. honor. amor. spes. gaudium.
dolor. desiderium. et huiusmodi affectiones. que multe
soli deo impenduntur et nullatenus aliis rebus. Quia
si peritium sit. id est si ea que soli deo conueniunt rebus aliis
impendantur. idolatria est. Quoadmodum si ti-
metur homines plusquam deus. Aut si timeatur pe-
ctus aut mors corporis ultra ordinem debite cha-
ritatis. Amant filii et consanguinei atque diuitie
tempales plusquam deus. Honorant creature sicut
deus. Aut fictici dei loco dei. Sperant in hominibus
vanis et rebus transitoriis. amplius quam in deo
vero. et sic de aliis. De quibus omnibus ait pro-

pheta. Similes illis fiant. id ē. fient qui faciūt ea. id ē. sibi idola: et omnes q̄ p̄fidunt in eis sc̄z loco dei. Seruitio exteriori idolatrat mens humana. Seruitia dei exteriora in septē distin-
gui possunt s̄m q̄ septem sunt modi siue mane-
ries sacroz. Primus est p̄cessio maxime cū
luminarib⁹ in qua etiā ordinate et ornate ince-
dimus donec pueniat. Ad sc̄dm et maximū sa-
croz qd ē mille exterior celebratio. Sacramē-
tum quippe altaris et veritas est in eo qd intus
p̄tinet. videlz dominū nostrum saluatorem ite-
gritate humane nature et forme seruilis quam
p nobis assumpsit. Et figura est: in eo qd exte-
rius sensibus exhibet. Unde cōmunicatio ex-
terior p̄tinet ad sacra exteriora. Terti⁹ vero
modus est diuinarū laudum audibilis resona-
tio. Quartus est ministerioz ornatus exte-
rior. Quintus est ip̄i tēpli appatio. Se-
xtus est diuersoz sonoz signoz et campana-
rum pulsatio. Septimus est expiatio exteri-
or. id est. aque benedictę aspersio. Et in omni-
bus supradictis et maxime in sanctissimo sacra-
mento p̄nephas horrendum varijs modis fi-
cut pater p̄spica ceter intueti atq̄ experto solēt
hīdī errantes idolatrare. Adhuc ite ergo di-
lectissimi fratres in dexterā naufragi rhete. id
est leuēt desideria vestra ad sp̄alia et eternat:
et p̄fecto inuenietis requiem ac gratiam. et i fu-
turo gloriā sempiternā. Quas omnib⁹ esurien-
tibus et desiderantibus eas amplissime largiri
digne vir desiderioz et desiderabilis vniuer-
sis domin⁹ ihs christus. Qui cū patre et sp̄sā-
cto cuncta sancta desideria excitat. grat ficit.
et in eis p̄seuerates. satiat et glorificat p infinita
seculoz secula. Amen.

Seria. v. post resurrectionem dōn
odecim gradibus diuini amoris qui
possūt merito gloriose magdalene v̄l
alicui alteri sancto appropriari.

Bermo. LXII.

Ascēdo ad pa-
trem meū et patrē vestrū: deū me-
um et deū v̄rm. Joh. xx. et i euan-
gelio hodierno. Gloriosissime magdalene i de-
um p̄ardētissimā dilectionē et extaticā p̄tēpla-
tionē p̄scendētis yba mystice sūt de ista. De il-
la q̄ppe Luc. x. dñs ait Maria optimā p̄tē ele-
git q̄ nō auferet ab ea. hec ps est ascēso men-
tis eius in ip̄m deū. p̄ardētissimā charitatē. p̄-
fecto in eternū nō auferēda ab ea. s̄ cōsumāda
et iam p̄sumata in gl̄ia sempiterna. Merito er-
go dicit oib⁹ nob̄ q̄si in hac pegrinatione ad
huc viuēs. Ascēdo. s̄. p̄ardētissimū amorē ad
patrē meū et p̄rēz v̄rm: deū meū et deū v̄rm.

Quasi dicat. Imitami vestigia mea in ascēde-
do ad diuinā dilectionē. Causa q̄ hui⁹ ascēso
nis Cañ. ij. ostēdit dicens. Dilect⁹ me⁹ mihi et
ego illi q̄ pascitur inter lilia. Qd pōt esse aliud
thema. Aut em̄. Dilectus meus mihi sc̄z inten-
dit infundendo grām et amorē. et ego illi sc̄z me
ip̄m exhibeo acceptādo grām corde ore et ope
Lorde. Cañ. ij. Fasciculus myrrhe dilect⁹ me-
us mihi: iter ybera mea cōmorabit. Ore. An
Matth. xij. Ex abundantia cordis os loquit
sc̄z de amore. Opere. Sap. iij. Fideles in dile-
ctione acquiescent illi. Qui pascit iter lilia: quia
in virtutib⁹ meis et omniū mundarū mētiā at-
q̄ dilectorū suoz domin⁹ delectat. Prover.
vij. Delitescite esse cū filijs hominū. Quod
maxime p̄tingit cū mens gradatim ascēdit i di-
uina dilectōe. Proinde. xij. ascendendi ḡdus
distinguere possum⁹ in diuino amore. que p̄nt
xij. lilia dici: inf q̄ in magdalena et in q̄libet fer-
uenti ac diligenti aia. dñs delectat. Quoz q̄-
tuor p̄tinere p̄nt ad incipientes. q̄tuor ad p̄fi-
cientes: et q̄tuor ad p̄fectos.

**Articulus. i. de q̄tuor primis gra-
dibus diuini amoris.**

Primo distinguam⁹ quattuor gradus
p̄mos qui p̄tinere p̄nt ad incipientes.
Prim⁹ est p̄tēptus tpaliū. sc̄ds deside-
rium celestīū. tertius intellect⁹ sp̄ialiū secreto-
rū. q̄rtus desiderīū dissolutiōis vt sit cū x̄po.
Et p̄nt etiam dici q̄tuor lilia.

De triplici signo mūdi p̄tēptus.

Capitulum. i.

Primū liliū est p̄tēptus tēporaliū.
Cum em̄ mens gustare cepit suauita-
tem dulcedinis dei. statim nascitur in ea p̄tem-
ptus mundi. Sicut Cantl. viij. Salomon ait.
Si dederit homo omnē substantiā dom⁹ sue p̄
dilectione: quasi nihil despiciet eam. Tria sunt
tamē pauperū genera. Quidā mūdo et nō deo
vt fures et pauperes impatiētes. Quidā deo
et non mundo: vt dauid et ceteri diuites sancti
tam in nouo q̄ in veteri testamento. Quidam
deo et etiā mundo: sicut q̄libet volūtari⁹ paup-
ppter christū. Unde Cassiodor⁹ sup̄ illud ps
Iudicare populū tuū in iusticia et pauperes
tuos in iudicio ait. Pauper si superbiat nō est
pauper dei. Diues si paupertatem diligit: nō ē
diues seculi. Habet em̄ talis p̄tēptus etiam
in p̄senti quandā dulcedinē suam: quam dñs
Matth. v. regnum celoz vocat. id ē. p̄ticipa-
tionē celestis regni. Ido dicit. Beati paupes
sp̄ū: qm̄ ip̄soz est regnum celozum. Hoc est li-
liū inter sp̄inas Cañ. ij. Et h̄z tria folia. Pri-
mo necessitatē. sc̄do vtilitatē. tertio libertatem
Primo q̄dem habet necessitatē: eo q̄ nū

De .xij. gradibus diuini amoris

ad necessitatem vitur bonis tēporalib⁹ semp cum laude creatoris. Atq³ de omi puo tempo rali cōmodo a se recepto cum ppheta regrati- ans deo iubilat dicēs. Quid retribuā domio p omnib⁹ que retribuit mibi? Secundo ha bet vtilitatē. Ut si aut talis anima tēporalib⁹ vilib⁹ et despectis: que habēt mentē in humili tate habitare. et virilem spm nutrire. atq³ mū di ptemptum opib⁹ demonstrare. Sicut ecō- tra mollia et p̄ciosa enervāt spm et virilitatē su am effemināt atq³ seculi amores demonstrant.

Tertio habet libertatē q³ vit bonis tēpo- ralib⁹ a se possessis tanq³ non sint ppria sua cui liber indigēti illa cōmunicādo: tanq³ si illa ab eis mutuo accepisset iuxta p̄siliū christi Lu cē. vj. dicit. Omni petenti te tribue.

De tribus p que aīa eleuat⁹ ad desi- deriū eternoꝝ. Caplm. ii.

Secundū liliū est desiderū celestium. Quādo em̄ mens cūcta tēporalia sper nit: quodaz naturali et virtuali deside rio ad celestia regna erigitur et p̄surgit. Hoc li lium habet tria folia. p̄rimū est auditio. secū- dum est oratio. tertiu est p̄templatio. p̄rimū purgat. secūdu illuminat. tertiu inflāmat. Et hec tria requirunt vt nostrū desiderū de cele- stibus inardescat. p̄rimo necessaria est au- ditio. p quā anima de celestibus inflammet⁹: et sic eius ignorātia eliminē et expurget. Naz si cut apostol⁹ ad Roma. x. ait. Fides scz celesti um est ex auditu: auditus autē fit p verbū dei. In auditu autē lectio et p̄dicatio comprehen- dunt. que omia intellectū de celestibus infor- mant: quēadmodū ppheta ait Declaratio ser monū tuorū illuminat: et intellectus dat puu- lis. Secūdo necessaria est oratio: qua mens eleuatur in deū qui in celis habitat. Ad quem in dominica oratiōe docuit eleuare mentē euz. Math. vj. ait. dicite p̄ater noster qui es in celis. id est. in celestib⁹ spiritib⁹. et in alijs san- ctis: sed singularissime in beata vīgine maria.

Tertio necessaria est p̄templatio. Dum em̄ mens celestia gaudia assidua contemplatione rimat. atq³ illam beatā visionē quadam inex- pressibili fruitione speculet⁹: de celestibus gau dijs tota repletur et inardescit. p̄roinde ppheta p exp̄ientiam hoc sentiens de se ait. Conca- luit cor meū intra me: et in meditatione mea. s. de celestib⁹ facta inardescat ignis. In huius qdē mysteriū Numeri. xxvj. domin⁹ ad moy- sen ait. Ascende in montem istū abari et p̄tem- plare terram quā domin⁹ deus tuus daturus est tibi. Abarim p̄translēs interpretatur. Ut my- stice significet q³ talis p̄templatio non est frui- tio glorie p̄manentis: sed contemplatio glorie

transeuntis.

De triplici lumine quo intellectus plene illuminat⁹. Caplm. iii.

Tertiu liliū est intellect⁹ spūaliū secreto- rū. p̄fecto cuiuscunq³ artis vel scie- sollicit⁹ indagator atq³ feruidus inq̄si- tor: cito puenire solet ad exp̄imētalē intelligen- tiā ei⁹: sic q³ amore feruido de celestib⁹ medita- tur ex diuina benignitate meref diuino ac cele- sti lumie illustrare. Tria q³ folia h liliū habet. p̄rimū ē cognitio dei. scōz cognitio sui. tertiu cognitio p̄rimi. p̄rimū foliū ē cognitio dei. Cū em̄ mens eleuet⁹ ad ip̄ius summi p̄templā- dam naturā. atq³ sūmas et infinitas p̄fectiōes virtute fidei offert se illis deus. in creatuz. infinitū. et imortalē. In creatū circa p̄ncipiū. In fini- tum circa mediū. Et imortalē circa terminū. Demūq³ in tantā altitudinē eleuat⁹. q³ i ip̄o vi- uino lumie cōprehēdit. q³ q̄quid angelica vel hūana natura in patria vel in via intelligit vel cōprehēdet: vel intelligere poterit in eternum quō deus creat⁹ est infinit⁹ et imortalis. viliū ma creatura ē subitus finis et mors horrenda respectu ei⁹. q³ ip̄a sapia dei intelligit deū merel- atū infinitū et imortalē. Tūc q³ comprehendit quō se manifestat de⁹ infinite potētie in opan- do. infinite sapie in ordinādo: infinite clemen- tie indulgendo. atq³ puniēdo infinite iusticie. Tantā deniq³ infinitatē cōphendit in quoli- bet in quo pōt infinit⁹ merito p̄dicari q³ si tota natura angelica et humana in se cōuerterēt ad speculādū aliq̄d p̄dictoꝝ in q̄bus infinit⁹ meri- to dici pōt min⁹ me possent non dico finem. sed nec infinitatis illi⁹ p̄ncipium reptre. p̄roinde stupētes sup̄remi ciues clamant illud Apoc. xiiij. Magna et mirabilia sūt opa tua dñe dei us ei potēs. iuste et vere sūt vie tue dñe de rep- scōz. Et itez ppheta ait. Magn⁹ dñs et lau- dabilis nimis rē. Scōz foliū ē cognitio sui. In lumie igit⁹ q̄d iā hz ala ip̄i⁹ dei clare intelli- git et cōphēdit nihilitatē suam atq³ p̄ctā suā. Cū merito ad deū i corde clamat. A p̄cto meo mūda me: qm̄ iniquitatē meā ego cognosco rē. Quēadmodū infirm⁹ cogscēs infirmitatē suāz auxiliū medici p̄iri implorat. Sicut. iij. Regl. xij. mystice dī. Si q̄s cognouerit plagam cor- dis sui et exp̄derit man⁹ suas i domo hac scz p̄scientie sue. tu exaudies in celo: i celo habita- tionis tue. Tertiu foliū est cognitio p̄rimi. p̄orro i ip̄o lumie dei cognoscunt hūani mo- res. et h p̄fecto manifestum iudiciū est q³ tale lumē ex deo fit. quādo talis cognitio ē non ad p̄ximū amare ac temerarie iudicandū ac con- temnendū. sed ad charitatem corrigendū ad compatiendū. emendandū. instruendū. exhor-

sandū. 2. gaudendū. 3. similia opandū. Et
7 iustoz opa tali mēti puertat in bonuz iuxta
līam apostoli ad Roma. viij.

Tria inflāmant animā ad desiderī
um corpālis dissolutiōis: vt possit eē
cum christo. **Cap. iii.**

Quartū lilium est desiderīū dissolutio-
nis vt possit esse cum xpo. Antedictis
luminib' illustrata facile cognoscit sta-
tum p'sentis vite 7 future gl'ie. Ideo cum aplo
ad philip. j. ptinē clamat desiderīū habens
dissolui 7 esse cum christo. Hoc lilium etiam tria
habet folia. Prīmū est p'sideratio in mīcoruz.
secūdū est p'sideratio piculorū. tertiū est p'side-
ratio gaudiōz. Prīmū est p'sideratio in mī-
corū. Profecto p'siderat homo illuminatus
q̄ta sūt nobis aduersātia in hac vita scz demo-
nes mūdus 7 caro qui oēs innumerabilib' la-
queis. decipulis. blandicijs. prelijs. malicijs.
violentijs animā infelicem p'cipitare p'tēdunt
Ideo p'tra omnes illam taliter obseruātes 7 ei i-
līdiantes 7 ne ex hoc seculo absq̄ mortali cul-
pa euadat custodientes: cōtinue ad deum cla-
mat dicens. Educ de custodia animā meā ad
p'stendūz nomini tuo. Et ierū cum ppheta la-
mentatur dicens. Heu mihi quia incolat' me'
plongatus est habitauī cum habitātib' cedar
Cedar meror 7 tenebre interpretatur: que q̄dez
multum in mūdo regnāt. Secundū foliū ē
cōsideratio piculorū. Quippe cōtra tot aduer-
santes mens humilis de suis virib' non presu-
mens. I3 dīuina bonitate p'fidat. nihilomin'
ne aliqua latenti vel manifesta culpa a domo
iusto iudicio relinquat. ante mentis oculos p-
fecto tenens luciferi casū. primorū parentū la-
plum. samsonis fortitudinē. dauid sāctimoniā
sapientiā salomonis. scientiā origenis. multo-
rūq̄ aliorū viroz singulariū ruinam. Ideo in
tali formidine quotidie nitit' stabilire cor suū
iuxta ppheticū sensum q̄ talib' ait. Posuisti
firmamentū ei' formidinē. Pro omnib' supra
dictis Amb. ait in sermone de. xl. Tantis ma-
lis hec vita repleta est: vt compatiōe ei' mors
remediū putetur esse nō pena. Tertiū foliū
est p'sideratio gaudiōz scz sempiternorū. Ele-
uata igit' mente ad ascensū ciuiū sup'nozū. tā
gustans 7 videns q̄ suauis est domin': admi-
ratiōe 7 gaudio plena ait. Magna multitu-
do dulcedinis tue dñe. quā abscondisti. id est.
abscondite tribuisti timentib' te. Et ppheta su-
spirat atq̄ ad dñm clamat dicens. Quēadmo-
dum desiderat ceruus ad fontes aquarū: ita
desiderat aīa mea ad te deus. Et omnib' crea-
turis suū desiderīū p'stē dicens. Sitiuit aīa
mea ad deum fontē viuū. qñ veniam 7 appare

bo ante faciē dei mei Atq̄ ex spe p'fortata sub-
lat cū Bachuc in. iij. c. dices. Ego aut' in dño
gaudebo in deo ihu meo.

Articulus. ii. d' alijs quattuor gra-
dibus diuini amoris qui magis perti-
nent ad p'ficientes.

Primo subiūgam' alios q̄tuor g'dus
siue lilia diuini amoris magis prin-
tes ad p'ficientes. Prīmū gradus est
silentiū rōnale. Secundus p'temptus ppriorū
operū quasi inutiliū. Terti' insensibilitas ad
mūdū. Quart' ē victoria temptationū.

In tribus principaliter cōsistit re-
gimē humane lingue. **Cap. i.**

Primus gradus siue primū lilium est
silentiū rationale. cuz iam mens gusta-
uit celestia bona. Unde sicut domin'
ait Math. xij. Non' homo de bono thesau-
ro cordis sui p'fert bona hoc est ex ore suo eru-
cet seu p'feret verbū bonū. 7 hoc videlz tēpo-
re oportuno. iuxta illud Eccl. iij. tps tacendi
7 tps loquēdi. Tria etiam folia habet h' lilium.
Prīmū est tacere mala. scd' est tacere inutilia.
tertiū est nō tacere necessaria. Prīmū foliū
est tacere mala scz murmuratiōes. detractōes
piuria. stultiloquia. mēdacia 7 similia. In q̄-
bus 7 lingua facile plabit' 7 p'sciētia inquinā-
tur. Vñ cum ppheta inquit. Dixi custodiam
vias meas vt non delinquam in lingua mea.

Scdm folium est tacere inutilia. nō tñ ver-
ba ociosa 7 vana: verūetia 7 vba bona q̄ meri-
to ppter aliq̄ circūstātia inutilia iudicāda sūt.
A q̄bus oib' prudēter cauet seruās qd Eccl.
xxvij. admonet dices. Verbis tuis facito sta-
teram. Hec obseruās ppha inq̄t. Obmutui 7
hūiliat' sum 7 silui a bonis: videlz ne indiscre-
ta locutiōe peccarē. Tertiū foliū est nō tace-
re necessaria. Profecto nō tacet inerti 7 insensi-
bili hūilitate zelator iust': s' cuz recta rō depo-
scit arguit. obsecrat. increpat. in oī patientia et
doctrina. Quēadmodū. ij. Timoth. iij. ap'ls
ait. Dilectū discipulū suū edocēs. Non imeri-
to q̄ ppha orabat dicens ps. ciiij. Pone dñe
custodiā ori meo. videlz rōnez illmiatā. 7 osti-
um circūstantie labijs meis. Nō dicit murum
q̄ claudi 7 aperī non p't. Circūstātie vō loquē-
di pñt eē septē: q̄s necesse est obseruare qui er-
rare non vult i lingua sua Que sunt he. Quis
loquit quare qd q̄bus qñ quomodo 7 q̄tuz.
Qto vō p'fectiōis h' sit obseruare oñdit Jac.
i cano. sua. c. iij. dices. Qui nō offendit in ver-
bo h' p'fect' ē vir. Ille vō nō offendit in verbo
q̄ his septem circūstātijs obseruatis: nec dicē-
da tacet. nec tacenda dicit.

De stigmatibus beati francisci

¶ Per tria clarescere potest q homo opera sua bona quasi inutilia spernit

Capitulum. ii.

¶ Secundū liliū est pemptus ppriorū operū quasi inutiliū. Tanto qpe amo re talis iustus inardescit fuisse deo. tā- tisp seruitijs et obsequijs dignum estimat illū q qto plura atq; maiora opa p suo dilecto fa- cit. tanto feruentiori affectu ei seruire anhelat et inardescit. atq; iam opata p illo ex pfundis- sima humilitate et ardētissima charitate. qua- si nil boni egerit se de picit atq; ptemnit. Pro- fecto fm Berni. in epistola ad Guidonē. Mel- ius pfectus qui pfectior esse nō aperit. Et eo quisp pfectiorē pbat se. quo ad maiorez tēdit pfectionem. Ideo apostolis suis Luc. xvij. ait dñs. Cum omnia que scz vobis pcepi feceritis dicite fui inutiles sum. Hoc liliū etia3 habet tria folia. Primū est in vilib; se exercere. Se- cundū talia opari cū seruēti diligentia et amo- re. Tertiū est de talib; indignum se reputare.

Primū foliū est in vilibus et abiectis se ex- exercere scz cuncta despecta opa sibi p sua porti- one ppria eligendo. se de iure obligatū ad illa tanq; vilissimaz creaturam intelligendo vt ve- re cum ppheta dicat. Ego autē sum vermis et non homo: obprobriū hominū et abiectio ple- bis. Secundū foliū est talia opari cū fer- uenti diligentia et amore. Profecto plus pōde- rat deus in homie affectū q opus. Quātēter testat dominus Luc. xxi. de vidua in templo of- ferente duo minuta que plus placuit deo q magna obtulerūt munera. Tertiū foliū est de talibus vilib; exercitijs et opibus indignū se reputare. Considerat quippe talis anima q d huiusmodi opibus famulā ihu christo i suis pauperib; sciens q Matth. xxv. dominus ait. Quia vni ex his minimis meis fratrib; feceritis mihi fecistis. nec tamē p hoc excludit q talia fecerit his q illi maiores sunt.

¶ Tria ostendunt animā insensibile ad mundana. Capitulum. iii.

¶ Tertium liliū est in ensibilitas ad mun- dum. Tanto qdez amore et dulcore in- ebriat talis anima ex diuina dilectiōe q insensibilis efficit ad mūdāna. Hoc liliū ha- bet etia3 tria folia. Primū est in aduersis iocū- ditas. secundū in pspers humilitas. tertiū in mixtis inuariabilitas. Primū est in aduer- sis iocūditas. Ebi qpe ex diuino amore ex- ultat in tribulationib; in psecutionib; in affli- ctionibus. in ptradictionib; et in pfusionibus quēadmodū de apostolis Act. v. scriptū est. Ibant apostoli gaudentes a ppectu cōsiliū qm digni habiti sūt et tumeliā pati p nomine ihu.

Scdm foliū ē in pspers humilitas. Profe- cto q iam plen⁹ est dulcedine dei spernit diuiti- as. fastidit delicias. abhorret magnificēti- as. et qscūq; glorias seculares cū aplo ad philip- pū. dicit. Oīa detrimētū feci. et arbitror vt ster- cora: vt xpm lucrificiam. Tertium folium est in mixtis inuariabilitas. Mens pfecto ad- herens deo pspiciens mūdi labiles vanitates nouitates mutabilitates et infinitas in detudi- nes. lz talibus hominib; comparat ex corde: tamē in se immobilis pseruat dicēs. Abi au- tem adherere deo bonū est: ponere in domino spem meā. Et tñ quasi mysticus ambidexter aiocb de q dicit iudic. iij. q vtraq; manu p dei xtera vtebat. in prosperis et aduersis et varijs temp reportat lucrum. teste aplo q ad Roma. viij. ait diligentib; deum oīa coopant i bonū. Et iterū Prover. xij. salomon ait: non pstris- bit iustum quicqd ei acciderit.

¶ Tria sunt que in qualibet tempta- tione hominem faciunt virtuosum.

Capitulum. iiii.

¶ Quartū liliū est victoria temptationū. Licet em̄ mens diuio amore ardeat et flāmescat. tñ in pſenti militā absq; pu- gna temptationū esse nō pōt. Quēadmodum Job. vij. dicit. Militia est vita hōis sup ter- rā. Permittit namq; salutor pius electos suos a mūdo a carne et demonijs impugnari: vt in pugna cū adiutorio victoriā psequat. et demū in gloria copiosius coronet. Proinde aplo. ij. Timoth. ij. ait: non coronabit nisi q legitime certauerit. Hoc liliū etia3 habet tria folia. Pri- mū est intellectus illuminatio. scdm est affectus in flāmatio. tertiū est effectus roboratio. Primū est intellectus illuminatio. Ex sepe habita victo- ria multarū temptationū reddit hō magis cau- tus magisq; discretus. ptra insidias aduerfantis Expit in pugna sepe imbecillitates suas ne- cessitatē pſili et auxiliū dei. arduitatē pcurum. malignitatē vitiorū. malicias demonū. et sic ex tali expientia totus intellectus in talib; illumi- nat. Vñ Eccl. xxxij. ait. Qui non est tempta- tus qlia scit. Et iterū Thren. j. De excello mi- sit. i. mitti pmissit ignē scz temptationū in ossi- bus meis: et erudiuit me. Scdm foliū ē affe- ctus inflāmatio. Scdm em̄ Greg. multū sibi adicit lacessita pcurus. Sicut em̄ lapis vel silex pcussus scintillat ignē: sic mes iusti vexata di- uino flāme scit amore. dilatat feruore. et diui- na grā sp suscipit incrementū. Vñ ps. l. senties ait. In tribulatiōe dilatasti mihi scz aīaz meā vt amplioris dilectionis capax fiam. Diabol- lus em̄ est faber dei: sic dominus Esa. liij. ait. Ego creauī fabriū. Fabri hui⁹ focus ē mūdus

carbones tribulationes. folles ascendentes et descendentes sunt in ipso iustos prementes et opprimentes. Et de talibus propheta ait. Ascendunt usque ad celos: et descendunt usque ad abyssos. Ferruz inflammandum sunt iusti temptati ac vexati et persecutionibus quasi malleis formati: ut quotidie in diuino amore ardētius transformentur. Tertium folium est effectus roboratio. Ignis quippe vento pulsatus in maiorem erigit flammam atque fortius roboratur et calefit: sic quod stomachus hominis et hec nostra habitabilis terra dum frigore coarctantur ex calore intus artato robustiores fiunt. Quod etiam Gregorius testatur dicens. Electorum desideria dum prementur aduersitate crescunt. Sicut ignis flatu premitur ut coalescat: et ut inde extinguatur creditur roboratur.

Articulus. III. de quatuor ultimis gradibus diuini amoris qui pertinent ad perfectos.

Tertio subiungendi sunt alij quattuor gradus diuini amoris qui ad perfectos pertine re noscuntur: qui etiam quattuor lilia dici possunt. Primus gradus est securitas aduersitatum. secundus exaltatio mentis in deum. tertius subiectio spiritus ad ipsum deum: quartus mentalis pax et de aduersariis victoria triumphalis.

Quod tria sunt que in qualibet aduersitate animam assecurant. Cap. I.

Primum lilium est securitas aduersitatum. Mens quippe iusti multiplicibus temptationibus et vexationibus agitata: et in omnibus victoriosa iam facta. in aduersitatibus securam ut nullo illarum impetuoso cursu quolibet expauescebat. Huius lilij tria sunt folia. Primum est ad deum adherentia. Secundum in deum confidentia. Tertium de deo complacentia. Primum folium est ad deum adherentia. Nam mens iusti proprii amoris et complacentie utique inimica seipsam abhorrens omni studio et conatu adheret deo. et sentiens efficaciter experimēto sue dulcedine pietatis. et sapientia veritatis. atque magnificentia patris. nullum aduersarium expauescit. continue poscens a domino illud Job. xvij. Pone me iuxta te et cuiusvis manus pugnet contra me. Et illud apostoli ad Romanos. viij. Quis nos sepabit a charitate christi an persecutio: tribulatio: an nuditas: an angustia: an fames: an periculum: an gladius: sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die estimati sumus: sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.

Secundum folium est in deum confidentia. Tot et tantas in preterito virtute dei victorias habuisse sentit. quod ne dum in prelio expauescat: verumetiam de quolibet aduersario insultu corde magno exultat. Proinde de qualibet aduersitate trium-

phum in domino speras: cum propheta confidenter ait. Dominus illuminatio mea: et salus mea quem timebo Dominus protector vite mee: a quo trepido: Si constanter aduersum me castra: non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prelium: in hoc ego sperabo. scilicet cum victoria lucrū. Tunc sicut dicitur. I. Joh. iij. Charitas foras mittit timorem. Et cum apostolo ad Romanos. viij. Certus sum enim quod neque mors: neque vita: neque angeli: neque principatus: neque virtutes: neque instantia: neque futura: neque fortitudo: neque altitudo: neque profundum: neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei que est in christo iesu domino nostro. Tertium folium est de deo complacentia. Non potest talis anima de dilecto quoquo dubitare. vix quod relinquatur ab eo in tempore eius necessitatis. experimēto cognoscens. q. I. Cor. x. apostolus ait. Fidelis deus qui non patietur vos temptari supra id quod potestis: sed facit cum temptatione patientiam. Unde Hieronimus. xv. in fine. Bellabant aduersum te. scilicet aduersarii tui. et non preualebunt: quia ego tecum sum ut saluem te.

De triplici exultatione quam efficit transfusio mentis in deum. Cap. II.

Secundum lilium est exultatio mentis in deum. scilicet propter transfusionem. Cum enim iam mens est in omni aduersitate securam in delictis altissimi epulat: sicut Psalms. xv. dicitur. Secura mens quasi iuge conuiuium. Hoc lilium tria habet folia: scilicet quod est triplex exultatio mentis. Primum est exultatio spiritualis. secundum est exultatio affectualis: tertium est exultatio corporalis. Que triplex exultatio Apocalypsis. xij. insinuat ordinat. Unde Johannes ait. Audiui vocem de celo tanquam vocem aquarum multarum. et tanquam vocem tonitruum magni. et vocem quam audiui sicut cythararum cytharizantium in cytharis suis. In quibus sacratissimis tribus tria predicta folia de monstrant. Primum in quibus folium est exultatio spiritualis. Et de hac Johannes ait. Audiui vocem de celo tanquam vocem aquarum multarum. Cum enim vox mentis corporalis non sit necesse est ut tamen sonet quantum ad internam cordis leticiam intonat. Unde propheta ait. Vox exultationis et salutis in tabernaculis iustorum. Hec vox de celo convenienter venit: cum ex intuitu pure mentis qua iustus infinitam dei dulcedinem templat ad spiritalem leticiam exultando consurgit. Huius quippe leticie magnitudo pro vocem aquarum multarum merito denotatur: quam ex imperio rationis dei infinitam dulcedinem contemplantis multiplex spiritualis leticie sensus et affectio suscitatur. Sicut enim spiritus turbinis concitans aquas in eis motum facit et sonum: sic spiritus sancti irradiatio et afflatus cum repleuerit mentem affectionibus puris spiritualibus quodam impetu in eius motum efficit pietatis et sonum interne iocunditatis. Et de hac aqua et motu eius

De .xij. gradibus diuini amoris

dicit dñs Job. iij. Qui biberit ex hac aqua ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Scdm foliū est exultatio affectualis que in excessu interne exultationis prumpit. Et de hac Job. subdit. et tanq̃ vocē tonitruū magni. Tonitruū q̃dem ex aqua vapore et fumo subtili terre dum p̃ solis calore in aerē eleuant̃ dinoscit̃ causari. Cum enī ex frigidityte aeris vapor aque cōdensant̃ in nubē rūpit atq̃ frangit. et locū latiorē petēs ab angustijs nubis inflāmat̃ foras exiens sonū facit. Mens pfecto hūana et spiritualis et pura. duo in se habet quasi p̃ncipia cōtemplatiue admirationis. ipsa enī cum sit sicut purus aer per opationē solis iusticie in voluntatē seu affectionē recipit deuotionis humore et fumū incendij diuini amoris. Cum autē ipsa mens fuerit disposita hoc modo feruor diuini amoris in pia mēte ex his crescit que etiā cōtemplādo in deo cōprehēdit. Cūq̃ respectu vniuersitatis gaudij angusta fuerit q̃ si p̃ quandā nature sue violentiaz imensus dei amor eam suauiter rūpens diuine admirationis in ea strepitū facit. Et de hac ppha ait ps. lxxvj. Vox tonitruū tui in rota. Quid p̃ rotā nisi humana mens que imaginē dei portās finē si cut rota ignorat? In hac rota sit vox tonitruū dei: cum admirabilis dei amor incōprehēibilis dulcoris sensum quodā spūali strepitu infūdēns admirationē in humana mente inducit. Et hoc idem est vox tonitruū magni: de q̃ hic Job ait. Spūalis enī et pura mens incōprehē sibilis adeo quodāmodo cōprehēdens. q̃cqd in deo videt supra suā cōprehensionē atq̃ omnium creaturā sicut supradixim⁹ esse admirando stupet. Nihil enī in deo q̃ fm aplm. j. Thes sal. vj. lucē habitat inaccessibile q̃tūcūq̃ minimū fuerit: mens q̃tūcūq̃ minima et pura cōprehendere pōt. sed tūmodo admirari. Ideo Job. xxvj. ait. Cum vix parua scintilla sermone eius audierim⁹. i. rōnem cuiuscūq̃ modici facti cōprehendere valeam⁹. quis poterit tonitruū magnitudinis eius intueri. i. cognoscere rōnez mirabiliū iudicioz eius. Tertiū foliū est exultatio corporalis. Non enī solū hec cōsolatio dei replet in his iustis cōtemplatorib⁹ mētem solū: verū etiā redūdāt in indomitā carnez. Vñ Job. subdit. Et vocē quā audiuī sicut cytharedoz cytharizatiū in cytharis suis. Quid enī hmoi cytharedi sunt nisi iustoz spūs puri? Que autē he cythare nisi eoz corpa mūda et vacua a pctis? Tales enī cytharedi varios exultationis sonos in subditis sibi corpibus efficiūt ex quo corpa eoz quasi cythare spūales exultationis redundantia ab ipsis spiritib⁹ dei exultatione et dulcedine plenīs recipiūt. Vñ ppha ait. Exultabūt sancti in gloria: letabunt in ciu-

bilibus suis. hoc dicit q̃tū ad exultationē spiritus rōnalis: qua in deo fm p̃scientiā bonam gaudet et letat. q̃tū x̃o ad redundantia ad corpus spiritui subiectū. adiūgit dicens. Exultationes dei in gutture eoz.

De triplici veraci obediētia pfecti amoris. Cap. iij.

Ertiū liliū est subiectio spūs ad deum. Manifestissimū vtiq̃ signū est q̃ exultatio de qua supra dictū est sit vera: et exultatione dei nō ex illusione diaboli: si post eam ad ipm deū spūs subiectio subsequat̃. Tria enī folia hoc liliū habet: fm q̃ triplex est obediētia a talibus obseruāda. Primū est obediētia minorum ad maiores. Scdm est obediētia equalium ad equales. Tertiū est obediētia maiorū ad minores. Prima dici pōt obediētia necessitatis. scda obediētia charitatis. tertia obediētia humilitatis. Hanc q̃dem triplicē obediētiā posuit bñs francisc⁹ in sua regula. Prima est obediētia necessitatis. i. q̃ fit ppter enīsum votū: et p eam supiorib⁹ obedir. Et de hac in. ij. c. regule ait. Finito x̃o anno pbatōis recipiant ad obediētiā: pmittētes vitā istā semp et regulā obseruare. Et iterū in. x. c. ait. Fides vero qui sunt subditi recordent̃ q̃ ppter denz abnegauerūt ppas volūtates. Et merito hoc dicit. Quia pfectio obediētie virtutē adipisci non poterit: qui volūtates pprias calcare nō nouit. Et subdit. Unde firmiter p̃cipio eis. vt vt obediant suis ministris. i. suis platis in omnibus que pmiserūt dño obseruare: et nō sunt contraria anime sue nec regule nostre. Nam in talibus sicut prelati sunt possunt p̃cipere: sic nec subditi tenent obedire. Huius obediētie exemplar est christus qui vt dicit ad ioh. philip. ij. Factus est obediēs patri vsq̃ ad mortē: mortem autem crucis. Et Luce. xxij. ad p̃rem ait. Non mea volūtas: sed tua fiat. Secūda est obediētia charitatis. Et de hac in. vj. c. regule dicit. Ubicūq̃ sunt et se iuenerint fratres: ostēdant se domesticos inuicē inter se: et secure manifestēt vnus alteri necessitatē suā. Quia si mater nutrit et diligit filiū suū carnalē: q̃to diligentius debet quis enutrire et diligere fratrem suū spirituale. Et merito hoc dici. Nam pfecto in mutuis necessitatib⁹ cōportādis debent maxime fratres alter alteri obedire. Nam obediētia mutua: mutue dilectionis signū est et effectus. Et ad hanc inducebat dñs aplos Job. xv. dicens. Hoc est p̃ceptū meū vt diligatis inuicē. Tertia obediētia est humilitatis: per quam infertoribus obedir. Unde beatus franciscus in dicto. x. cap. supiores inuitat cum eos ministros et seruos aliorum fratrum cōmemorat esse.

Ipsoq; hñe tantā familiaritatē circa recurrētes ad se subditos mādāt: vt ex eis idem subditi dicere possint. ⁊ facere sicut dñi seruis suis. Nā ita inquit debet esse vt ministri sint serui oīum fratru: vt vicz: sicut serui dñis: sic ministri subditis in quibus iuste possunt obediāt. Hmōi obediētie christus in euāgelio formā dedit: vt cum dicit Lu. ij. matri ⁊ nutrici subditus fuit: et baptizari dñs voluit a seruo. s. iōāne baptista. Cui etiā Math. iij. ait. Sic decet nos implere omnē iusticiā. i. humilitatē pfectā p quā maior subdit minor.

De triplici triumphali pace quam consequit̃ dei consummatus amor.

Capitulum. iii.

Quartū liliū est mentalis pax ⁊ de inimicis victoria triumphalis. Caro pfecta est per inter mediū: cuius mūdus ⁊ diabolus spiritui aduersant̃. Ideo cum caro spiritui obediētiā seruat: pax vndiq; in anima regnat et tunc sicut ppha inquit. factus est in pace locus eius. Hoc similiter liliū tria habet folia. Prīmū est pax cum carne. Scdm foliū est pax cum mūdo. Tertiū est pax cum diabolo. Prīma est in carne exigēda. scdā a mūdo reijciēda. tertia est a dño impetrāda. Prīmū folium est pax cum carne. Hanc pacē debet homo a carne vtolenter exigere. non aut̃ ipse carni sue exhibere vt fiat hec pax a sola carne. cū d sui natura semper dum in corpe viuim⁹ pegrini ad vitia naturaliter pna sit. Proinde nūq; debet se spiritus subdere ꝓtumelijs suis. nūq; eius volūtati parere. nūq; de illius dñe cōfidere. Quin imo semper iugl labore fatigāda. ꝓtinua abstinētia edomāda. assidua vigilātia obseruāda. donec simplex pacē poscat. pacez ꝓmittat. pacēq; custodiat. desinat rebellare. nesciat cōcupiscere. sequat̃ spiritū. ⁊ oīno recognoscat dñm esse suū. atq; cum effectu ad spiritū dicat. At iumētum factus sum apud te: ⁊ ego semp tecū. Tñ sicut ait. Cēsarius in quodā s̃mone si pacifica est deo anima nostra: tunc anime nostre subdita erit caro nostra. Nam si te nō regit superior cruciat te ⁊ affligit inferior. Scdm foliū est pax cum mūdo. Et hanc debet iustus a mūdo oblatā reijcere. Hec aut̃ pax a spū qdem solo fieri debet nō obtineri a mūdo: imo etiā a mūdo oblatā despiciere necesse est. Nūq; etenim verus iustus querere debet aut velle q mūdus ei suis oblectamētis deseruiat q oblecto suo demulceat. vel suis fauoribus blandiat̃. Sed magnanimus spūs eius omnia que mūdi sunt illi in faciem eius ꝓicere. ipm despiciere. facto cōtemnere. seq; postmodū mūdo ad oēm iniuriā gra-
tanter exponere. ⁊ in mūdi obprobrijs. iniurijs

cōtumelijs gloriari. atq; cum aplo ad Gal. vi. decantare. Nihil aut̃ absit gloriari: nisi in cruce dñi iesu christi ⁊c. ⁊ tunc acquirat̃ pax a iusto in mūdo cum nulla eius ꝓspera cōcupiscit. nulla eius aduersa ꝓtimeat̃: cūcta transitoria cōtemnit ⁊ spernit. Sicq; dñs mūdi pacificus factus est dicēte dño iustoꝝ cetui illud Beuf. xj. Omnis locus quē calcauerit pes vester. i. cōtempserit affectus vester erit vester. Tertiū foliū est pax cum diabolo. Hanc autē debet iustus apud deū obtinere ꝓcibus. Hec pax nec a spiritu nec a diabolo fieri pōt. Nam qualē diabolus ꝓ spiritū fieri vellet: nūq; debet spirit⁹ cōsentire ⁊ qualē iusti spūs ꝓbare decet diabolus in eternū tali non cōsentiret. Et qdem post geminā pacē que non pōt corrūpi a carne: nec valet ꝓturbari a mūdo diabolus: q; spū inferre molestiā dñs non ꝓmittit: ideo ad callida argumēta ⁊ occultas insidias se cōuertit: ⁊ dolis atq; decipulis eum circūuenire cōtendit. Sed debet iusti spūs cōtra hunc aduersariū nostrū et ꝓ prudentē discretionē semp vigilare: ⁊ ꝓ feruentē orationē cōtra ipm pugnare. atq; ꝓ gratie adeptiōē de ipso triumphare in noīe iesu xpi. Hic igit̃ victorijs acq̃sitis. dat̃ humane mentē ascendere ad illā pacē. que s̃m aplm ad ꝓhil. iij. exuperat omnē sensum. Et quā apls vocat pacem Joh. Apoc. viij. silentiū vocat dicens. Factū est silentiū in celo q̃si media hora. ꝓpheta aut̃ vocat eam somnū. di. In pace in idipm dormiā ⁊ req̃escā. Ad quā pacē nos simul ꝓducatur dñs iesus. hic ꝓ grāz: ⁊ in futuro ꝓ gloriam vt ea fruamur in eternū Amen.

Seria. vi. post resurrectionis de. xij bonis seu gratijs ad que valent bona opera extra charitatē facta.

Sermo. LXIII.

Ece ego vobi

Ecce ego vobiscum sum oībus diebus vsq; ad cōsumationē seculi Math. vi. Et in euāgelio hodierno. Magna pfecto grā ⁊ admiranda benignitas saluatoris est q; verissima ⁊ ineffabili ꝓmissione sua nos ꝓsolet in omni tribulatōe nostra spondēs semp esse nobiscū ꝓ assistētiā grē specialis vsq; ad ꝓtis seculi finē. Proinde in ꝓposito vbo dicit dñs. Ecce vobiscū sum vs. s. In qbus verbis ostendit q; hz corpe localiter sit māsurus in celo ꝓ dominiū maiestatis. tñ ꝓ ꝓnāz ⁊ gratie sue influentiā: ⁊ ꝓ ecclesie gubernationē ⁊ mai-
nu tenentiā est in ꝓti vita vsq; ad finē seculi. Ad qdem non tñ verificat̃ in iustis qbus assistit ꝓ grām gratificantē: verū etiā adimplet̃ in ꝓctoribus ꝓ grām gratis datam. vicz cum sa-
2 2

De bonis factis in mortali culpa

ciunt intentōe bona ad deū aliqua opera iusta sicut cōtingit in his qui in p̄terita quadragēsi- ma nō fuerūt cōuersi sed in peccatis pseuerave- runt. Buri tñ aliqua bona operant intentōne recta. Ad intelligendū aut quō xps semp in p̄- senti vita assistit nobis cūcta bona remunera- turus. Aduertendū q̄ tria sunt genera hoīum qui a deo remunerant ppter bona opa. Pri- mi sunt virtuosi. secūdi sunt vani gloriofi. ter- tiū sunt criminosi. Virtuosi remunerant eterna gloria: vani gloriofi eterna pena. criminosi ali- qua tpali grā. Priimi in q̄ sunt virtuosi. s. q̄ in dei grā existentes operant bona: et hi de cōdi- gno premia eterna cōsequunt fm mēsurā cha- ritatis cum qua operant p̄dicta bona. Proin de p̄ro. xj. dicif. Seminanti iusticiā merces fidelis. Et ppha inquit Et retribuet mihi dñs fm iusticiā meā: et fm puritatē manū mearū retribuet mihi. Et Apo. xxij. Ecce venio cito: dicit dñs: et merces mea meū est: dare unicui- q̄ fm opa sua. Secūdi sunt vani gloriofi q̄ qñ q̄ faciūt aliqd opus bonū in genere ad gloriā suā vt cum dant elemosynā ppter vanā gloriā et ex hoc opere nullā mercedē merent sed penā Quia pcedit ex cōtumelia dei ppter intentio- nem nō rectā. De qua dñs Math. vj. ait. Si oculus tuus nequā fuerit: totum corpus tene- brosum erit. Si ergo lumen qd in te est tenebre sunt: ipse tenebre q̄teerūt. Tertiū sunt crimino- si. Qui licz pctōres sint: tñ aliqn faciūt aliqua bona opa ppter amorē dei seu ad gloriā eius: Et hoc esse non sine gratia gratis data. Nam sicut Joh. in. iij. epla sua inquit. qui bene facit ex deo est. Quia nobis nō possumus etiā cogi- tare. neq̄ id opari teste aplo qui. iij. ad Cor. ij. ca. ait Non sumus sufficiētes aliquid cogitare a nobis quasi ex nobis: sed sufficiētia nostra a deo est. Quia vt idem inquit ad p̄hilip. ij. ca. operat in nobis velle et pficere p bona volun- tate. Tale ergo opus bonū in pctō mortali fa- ctum ex dei gratia gratis data ab operāte acce- ptata: disponit de cōgruo: licet nō de cōdigno gratiā satisfaciētē. Quod tñ totū puenit etiā ex assistentia meriti christi: de cuius plenitudi- ne accepimus omnes grām p gratia: vt dicif: Joh. j. Et q̄ tales remunerant a christo: patz triplici rōne. Primo rōne inequalitatis. secun- do rōne paruitatis: tertio ratione bonitatis.

Primo in q̄rōne inequalitatis. Nam si ta- lia a pctōribus facta non remunerarent: equa- liter se deus haberet ad eum pctōrem qui nul- lum operat bonū: et ad eum qui multa operat bona. quod esset inequalitas maxima At con- tra Eccl̄es in vltimo verbo libri sui pctōribus cōsultit dicens. Operemur opus bonū ante tē- pus scz mortis: et dabit. s. dñs mercedē in tem-

pore suo: hoc est in p̄senti vel in futuro. Sel- cundo rōne paruitatis. Nam p̄cepit dñs Exo- di. xx. c. dicens. Honora p̄rem tuū: et m̄rem tu- am: vt sis longeuus sup terrā. Sed hoc aut di- citur de habenti charitatē: aut nō habenti. Si de habenti tñ: hec q̄dem parua remuneratio est: cum talis non amet p̄sentem vitam que par- ua res est. sed futurā. Ergo dicif de non habē- ti. Ex quo patz q̄ meret aliquid si parētes ho- norat. Tercio rōne bonitatis. Nam Mat. v. dñs ait. Cum facis elemosynā noli tuba ca- nere ante te: sicut hypocrite faciunt in synago- gis: et in vicis: vt bonorificent ab hominibus Amen dico vobis receperūt mercedem suam. Esto ergo q̄ aliquis id faciat tantūmodo pro- pter deum et non ppter gloriā mundi: cum nō peius q̄ id quod factū fuit. fuit ppter gloriā mūdi: imo melius: ergo mercede aliqua dign⁹ erit vel est. Huius sententie est Bonauenti. in iij. distinc. xv. q. v. Ex his igit patet q̄ bona facta in mortali culpa: licet ex se: et per se de di- recto non valeant ad gloriā sempiternā: tñ fa- cta in bona intentiōe ad ea per accidēs valent multiplici rōne. Unde ex merito cuiusdā con- gruitatis: et ex supabundāti miscōdia dei hoc p accidens puenire potest ad gloriā beatorū. Et hoc q̄dem Gene. xxvij. in scala iacob mystice insinuat vbi dicif. Vidit Jacob in somnis sca- lam stantē super terrā. et cacumen eius tangēs celū angelos q̄ dei ascendētes et descendentes per eam. et dñm tñn̄xū scale. Scala q̄dem sup terrā stans et cōtingens celū. est vita in bonis operibus occupata: que ab hoīe: siue iusto: si- ue iniusto habitāte in terra intentōe celestis re- gni seu per amorē dei quotidie frequentat. Per hanc scalam pfecto tunc angeli ascendūt cum talia opera corā dño presentāt. Tunc ve- ro per eam descendēt: quādo multiplices gra- tias ppter opera nostra bona a deo nobis an- geli infundūt. Dñs q̄ innixus describit scale: quasi desiderio flagrans. et nostra bona opera acceptare: et ppter illa nouas gr̄es nobis mul- tiplicare Quoddecim q̄dem gr̄as inter alias no- bis impartit p angelos deus: et his q̄ talia bo- na operant in mortali culpa: que dici quodā- modo possūt. xij. gradus p̄dicte scale qua itur ad celū. Et hoc q̄dem totum efficit meritū iesu christi: qui in pposito verbo ait. Ego vobiscū sum. s. p meriti mei participationē. et gratiarū cōicationē: non tñ iustis: sed insup et iniustis: qui aliqua bona agūt amore dei: et hoc oībus diebus: imo et oībus horis et athamis vsq̄ ad cōsumationē seculi. Bona ergo que agimus licet in mortali culpa sumus operamur ex me- rito iesu christi. Nam vt. j. Corinth. iij. dicitur Non sumus sufficiētes aliqd excogitare a no-

bis: quasi ex nobis. sed sufficiētia nra ex deo ē. id est. ex dño nro iesu christo. Qui vt dicit ad phil. ij. Operat in nobis velle et p̄ficere p̄bo-
na volūtate: g̃ opemur bonū dum ip̄us habemus. Et ait ap̄ls ad Gal. vj. Nam q̄ opat bo-
num ex deo est: vt ait Job. in cano. c. iij. Et q̄ libet p̄dictorū verborū pōt esse thema in p̄senti
materia. G̃ras v̄o quas p̄ctōres cōsequunt ex
operibus bonis: sicut supradictū est. in. xij. di-
stinguamus. Quārū quatuor p̄me quodā mō
p̄tinent ad bona interiora. Scd̄e q̄ttuor ad bo-
na exteriora. Tertiē q̄ttuor ad bona sup̄iora.

**Articulus. i. de quatuor gratijs in
ferioribus quas acquirunt p̄ctōres**

per bona sua opera.

Prima q̄dem quatuor gr̄e que donā-
tur a deo his q̄ opant bona in morta-
li culpa p̄tinere vident ad bona interiora. Et
harū prima est gr̄a elongatiua. scd̄a est gr̄a abi-
litiua. tertia est gratia cōtinuatiua: quarta est
gratia satisfactiua.

**De opera bona in mortali culpa fa-
cta elongat aia a p̄ctis. Cap. i.**

Prima q̄dem est gr̄a elongatiua. Elon-
gant enī talia opa bona a criminib⁹: et
a p̄ctis: et appropinquāt deo. Accōtra
nō est aliqua mortalis culpa: nec adeo praua:
que nō elonget a deo vltra mille dietas: eo q̄ in
mille dietis talis p̄ctōr nō pōt a seip̄o redire ad
deū iuxta s̄niam saluatoris q̄ ait Job. vj. Ne-
mo pōt venire ad me: nisi p̄ q̄ misit me: traxe-
rit illū maxime. s. p̄ talia bona opa. Ratio hu-
ius est: q̄ aia mortaliter peccās est sp̄s vadēs
et nō rediēs: sicut p̄pha ait. Et etiā alibi dicit.
Longe a p̄ctōribus salus. Et alibi inquit Qui
elongat se a te. s. p̄ mortālē culpā: peribūt vtiq̄
in eternū. Vñ hortat Jac. iij. d. Appropinq̄
te deo. s. opibus bonis: et ipse appropinquabit
vobis. s. p̄pter opa p̄dicta. Quasi dicat q̄ pro-
pter talia opa bona veniet obuiā p̄ctōri: sicut
ecōtra p̄pter p̄ctā a p̄ctōribus se elongat. Be
hoc p̄t exemplū Act. x. de Cornelio centurio
ne ad quē a sp̄s sc̄to missus est Petrus ad ip̄m
cōuertendū. Cui angelus ait. Elemosyne tue
et oratōes tue ascenderūt in memoriā in cōspe-
ctu domini.

**De bona facta in mortali culpa abi-
litant hominem ad opera virtuosa.**

Capitulum. ii.

Scd̄a gr̄a ē abilitatiua seu dispositi-
ua: eo q̄ talia opa valent ad vitandaz
difficultatē vitia relinquēdi: et ad vitandū dif-
ficultatē: et in experientiā exercitiū virtuosi Et
si qñ talis p̄ctōr in gr̄am dñi reuertere valēt:
et abilitat ad altiores et expeditiores virtutū

actus que simul cum charitate sunt. Ac p̄ hoc
valēt ad altius p̄merendū gloriā sempiternā:
quēadmodū baptisimus ioānis qui nō valebat
ad p̄ctōrū remissionē: sed ad bonorū assuefactio-
nem et humiliationē: vt dicit de cōse. di. iij. c.
nō regenerabat. Porro dum homo operat bo-
na artē male viuēdi dediscit atq̄ artē bñ opan-
di addiscit Et ad hoc hortat nos dñs p̄ Esa. i.
c. dicēs. Discite bñfacere. Accōtra qui absq̄
aliquo bono ope vitā criminolam ducit: ad bñ
agendū p̄fecto ineptus efficit. Et de talibus
Ibiere. iij. dñs ait. Stultus p̄ls meus: me nō
cognouit: filij insipientes sunt et vecordes. Sa-
pientes sunt vt faciāt mala: bñ aut facere nesci-
erunt. s. ob causaz antedictā. Valent igit ad di-
sponendū ad cordis cōtritionē et p̄niam veraz
ac per cōsequēs ad gratiā dei. Non enim tñ in
quinat affectio: nec tñ excecāt cognitio. nec in
super tñ indurat operatio in peccatis: si oīno
non relinquant aliqua opera bona a p̄ctōre.

Primo q̄dem volūtas si nō habet aliqd̄ ad
retinaculū operis virtuosī facilius inquinat in
sordibus p̄ctōrū: sicut sus in volutabzo luti lo-
ta. vt dicit. s. p̄e. ij. Scd̄o intellectus exce-
catur a malicia p̄ctōrū. Vñ de talibus d̄ Sap̄
ij. excecavit eos malicia eorū. Tercio q̄ indu-
ratur cor velut lapis qui vinctōe non flectit: et
p̄cussione cōstringit. Hoc est q̄ talis homo p̄-
speris et aduersis indurat. sicut Job. xij. ait.
Cor eius indurabit quasi lapis: et stringet qua-
si malleatoris incus. s. q̄to plus tondit tanto
amplius indurat. Ibi v̄o qui absq̄ aliquo bo-
no ope semp vitā in criminibus ducit: sunt illi
de q̄bus Ezech. vij. ait. Indurauerūt cor suū
vt adamantē ne audirēt legē et verba que misit
dñs exercitū in spiritu suo p̄ manū p̄pharū
suarū. Et iterū Esa. vj. dicit dñs ad Esa. Dic
p̄lo huic. Audite audietes et nolite intelligere
videte visionē et nolite cognoscere excecā cor
populi huius: et aures eius aggraua: et oculos
eius claude ne forte videant oculis suis et auri-
bus suis audiant: et corde suo intelligāt: et con-
uertant et sanem eum.

**De opera virtuosa in mortali p̄ctō
facta: valent ad cōtinuationē virtuo-
se vite. Caplm. iii.**

Tertia est gr̄a cōtinuatiua Valent enī
talitā opera bona ad continuationē: et
exercitiū virtuosī actus: ne homo videlicet ad
bene opandū aptitudinē perdat. et oīno indu-
at habitū: et cōsuetudinē actuum puerorum.
Quēadmodū de talibus p̄pha inquit. Fiat. i.
sicut ei sicut vestimentū quo operit: et sicut zona
que semp p̄cingit Eccle. q̄. xij. ait. Non est ei
bene qui assiduus est in malis. et elemosynā nō

De bonis factis in mortali culpa

danti. Quis. I. sit in mortali pctō. Et sequitur. Quā et altissimus odio habet pctōres. I. q̄ nul- lum operant bonū. Profecto absq̄ p̄tinuatōe alicuius operis boni in tantā cōsuetudinē ma- le viuendi pctōr labit atq̄ ruit: vt etiā benefa- cere discēs: id non valeat opere adimplere. Pro inde Iher. xij. ait Si mutare potest ethyops pellem suā: aut pardus varietates suas: et vos bene facere poterit cum didiceritis malū. Vñ sicut se habet sanus ad infirmū: sic se habet ius- tus ad pctōrem. Libus qui cōuertit in substā- tiam hoīs sani. non cōuertit in substātiā infir- mi. sed tñ cōfortat eum. et eum febrili calori ob- sistit. nec cōsumat humidū radicale. Sic et bo- na opera que facit iustus in suā substātiā cō- uertunt. sed bona opera que impius facit cō- fortant eum ne a sua malicia cōsumat. Proin- de sicut magis indiget cōfortari infirmus q̄ sa- nus: quā minus p̄ficiat ei cibis: sic pctōr plus indiget bñfacere q̄ ipse iustus. licet tamen ei mi- nus p̄ficiat ad salutē.

¶ Quid satisfactio a sacerdote a pecca- tis iniuncta. et a pñie facta in pctō mor- tali satisfactiua est. **Caplm. iiii.**

Quarta est gratia satisfactiua. Valent enim ad satisfactionē pñie iam iniuncte. scz cum alicui imponit pñia a sacerdo- te et facit eam in mortali culpa. Qd tripliciter pbari pōt. Primo qz non fortius obligat pre- ceptū sacerdotis q̄ p̄ceptū dei. Secdo qz non fortius obligat. q̄ ipsum votū. Tercio qz non fortius obligat q̄ recipe sacramēta absq̄ mor- tali culpa. Et tñ omnia ista tria implere pōt in pctō mortali. Quod pbat. Nam p̄ primo p̄t qz cum sacerdos imponit pñiam pctōri eam in suū p̄ceptū dat illi. Sed existens in pctō mor- tali: et implens p̄ceptū de honorādo parētes nunq̄ rep̄bendē nō implese: multominus ta- le sacerdotis p̄ceptū. Pro scdo patere pōt qz clericus in mortali existens culpa dicēs horas ad quas ex voto obligatus est illas tñ minime iterare obligat: multo ergo minus tale sacer- dotis p̄ceptū. Pro tertio insuper claret: qz si cte accipiēs baptismū: licet suscipiat effectū sa- cramenti indebilē. i. characterē qui est sacm̄ et res: tñ effectū qui est res: et nō sacm̄. i. grām re- missionis pctōr durante fictiōe. non recipiet. Recedēte tñ fictiōe. qz character est immediata dispositio ad grām baptismalē quā remittun- tur pctā fm̄ Ric. in. iij. di. iij. Ergo multo amplius pñia facta in mortali culpa integre sa- tisfacit. Hec fm̄ Gerard. obdō. in. iij. di. xv. Ad hec etiā dicta sunt plura s̄. sermo. xxvij. ar- ti. ij. c. ij. circa finem.

¶ Articulus. ii. de alijs quatuor gra- tijs p̄tinentib⁹ ab exteriora que a pec- catoribus p̄ bona opa acq̄runt.

¶ Ecunde quatuor grē que talib⁹ a deo dant p̄tinere vident ad bona exteriora. Prima dicē grā occupatiua. scda grā associatiua. tertia grā diuiniuiua. quarta gratia augmētatiua.

¶ Quid etiā a pctōre p̄ bona opa temp⁹ vtiliter occupat. **Caplm. i.**

Prima gratia dicta est occupatiua. Va- lent enim talia opa bona ad occupan- dum tps in bono quod alias occupa- retur in malo. Sicut p̄tingit eis qui sceleribus pleni. tñ frequētant p̄dicatōes visitant ecclesi- as. audiūt diuina officia. cum deuotōe auscul- tant missas: in pegrinatōibus laborant de sua substātia elemosynas dispendūt: et in similibus bonis opibus exercent: in q̄bus et vtiliter tem- pus expendit et vtiliter animus occupat. Ac de his qui semp occupant in malis. nec aliq̄s operant bonū ppha ait. Ipsi obligati sunt: et ceciderūt. Obligati sunt. I. eterne dñatōi. et ce- ciderunt. id est cadent in eam. Et in p̄sona eo- rum qui in peccatis etiā inuoluti faciūt aliqua bona opera ppha subiūgit dicens. Nos autē surreximus scz a peccatis. quādoq̄ in vita vel saltē in morte. et erecti sumus ad dñm diligen- dum: qui ante p̄strati eramus ad diligendum mundū. Et iterū Esa. xxvij. de primis. Aban- da remāda. expecta reexpecta. modicū ibi mo- dicum ibi: vt vadant et cadant retrosum et cō- terant et illaqueant et capiant. Quod verbum sic exponendū est. Tunc siq̄dem mandat deus cum p̄ inspiratōes: aut per p̄dicatōes: aut per quascūq̄ tribulatōes visitat pctōres vt cōuer- tant ad eum. Hoc mandat atq̄ remādat ex mī- sericordia sua. expectat et reexpectat p̄uersionē eorū ex benignitate sua. modicū ibi vix ex visi- tatione sua. et modicū ibi ex expectatōe. Arya- dant scz de malo in peius per prauā cogitatio- nem et cadant retrosum cōsensum. et cōterant. per prauā opationē et executionē. et illaquean- tur per prauā cōsuetudinē: et capiant p̄ eterna- lem damnationē.

¶ Quid per cōsortiū sanctorū seu iustorū bonis opibus a pctōribus gratia dei acquiri solet. **Caplm. ii.**

¶ Ecunda est gratia associata. Valēt q̄s p̄dicta opera bona ad acq̄rendū ali- quam societate et vñionē cum aliq̄bus p̄sonis deuotis et sanctis que sunt i grā dei. sic per p̄sequēs ad participandū merita eorū scz. si alique elemosyne vel aliq̄s aliud bonū opus fiat p̄ necessitate illoz. Iuxta illō Jac. ij.

Superaltat autē miscōia iudiciū. i. supuincit iudiciū. Hec enī miscōia misericordib⁹ impetra-
bit vt supra cōdignitatē iusticie sue: ⁊ citra exi-
gentiam culpā suarū misericorditer cum eis
agat vt sic supra cōdignū remunerent. Unde
Aug⁹. in pmo li. de ciui. dei. c. vlti. yltra medi-
um inquit. In his ergo q̄ filij sunt pmissiones
et vasa miscōie valet qd̄ Jac. ait. ij. c. superal-
tat dei miscōia iudiciū. Qm̄ ⁊ illi iusti q̄ in tan-
ta sanctitate vixerūt: vt alios q̄ recipiant in ta-
bernacula eterna. q̄bus amici facti sunt de mō-
mona iniquitatis vt tales essent: miscōia liberati
sunt ab eo qui iustificat impiū. imputās merce-
dem fm̄ gratiā non fm̄ debitū In corꝝ quippe
numero est ap̄lus qui. j. Timoth. j. ait. Misē-
ricordiā cōsecutus sum vt fidelis essem. Illi au-
tem qui recipiunt a talib⁹ in tabernacula eter-
na. fatendū est q̄ non sint his moribus predicti
vt eis liberādis sine suffragiis sanctorꝝ sua pos-
set vita sufficere. ac p̄ hoc multo amplius in eis
superaltat miscōia iudicio. Nec tñ ideo putan-
dus est quisq̄ sceleratus nequaq̄ vita vel bo-
na vel tolerabiliora mutatus recipi in taberna-
cula eterna quoniā obsecr⁹ est sanctis de mō-
mona iniquitatis. id est. de pecunijs vel de di-
uitijs que male erant acquisite: aut etiaz bene:
aut etiaz si bene non tñ veris sed quas iniquitas
putat esse diuitias: quoniā non nōscit que sint
vere diuitie. quibus illi abūdant que ⁊ alios re-
cipiunt in tabernacula eterna. Est itaq̄ vite mo-
dus: nec tam malus vt his qui ea viuunt nihil
prosit ad capefendū regnū celoz: largitas ele-
mosynarū quibus etiam iustoz sustentat inopi-
a: ⁊ sunt amici qui in tabernacula eterna su-
scipiant: nec tñ bene vt ad tantam beatitudinē
adipiscendaz eis ipsa sufficiat. nisi eoꝝ meritis
quos amicos fecerint miscōiam cōsequantur.
Mirari etiam soleo apud virgiliū istam repe-
riri dñi sententiā Luc. xvj. vbi ait. Facite vo-
bis amicos de mōmona iniquitatis: vt cum de-
feceritis recipiant vos in eterna tabernacula.
Qui est ⁊ illa similima Math. x. in fine Qui re-
cipit pphetā in nomine pphete: mercedē pro-
phete recipiet. Et qui recipit iustū in nomine
iusti: mercedē iusti accipiet Nam cum elysios
campos. id est. extra lesionē positos poeta ille
describeret vbi putat habitare animas beato-
rum: non solum ibi posuit eos qui p̄p̄ijs meri-
tis ad illas sedes peruenire potuerūt. sed addi-
cit atq̄ ait oney edos. i. q̄sq̄ sibi memores ali-
os fecere merēdo. i. p̄meruerūt. alios eosq̄ sui
memores p̄merēdo fecerūt Porro tanq̄ eis
dicerent qd̄ frequentat ore christiano cū se cui-
q̄ sanctorꝝ quisq̄ cōmendat ⁊ dicit. Memoz
esto mei. Atq̄ id vt esse posset p̄merendo effi-
cit. Hec ille. Ad quid ⁊ q̄tum predicta verba

valeant. s. memor mei esto: dices infra in penul-
ti. sermo. arti. ij. in fine.

Ppter opera bona a deo flagel-
la pctoribus minuunt. **Cap. iii.**

Ertia grā est diminutiva Valēt vtiq̄
bona opa ad diminuendū tpalem pe-
nam quā recipe merent pctorēs in pre-
senti vita: cum fm̄ Aug. ⁊ Boeciū nullū malū
remaneat impunitū in hoc seculo: vel saltez in
futuro Ex his ergo bonis cessant q̄nq̄ pestes
guerre. sterilitates terre. infirmitates: quas q̄-
dem ppter pctā sua p̄meruerūt. De his habet
exemplū in figura. ij. Regl. xxj. in fi. c. vbi de
us ad Iheria ait. Nōne vidisti Achab humilia-
tum coram me. qz ergo humiliatus est corā me
mei causa: non inducā malū in diebus eius sed
in diebus filij sui inferā malū domui eius Ubi
Greg⁹. ait. Si tñ valuit humilitas in reprobo
quid faciet tunc in electo? De hoc q̄ patet ex
emplū in niniuitarū stupēda cōuersiōe in qua
licet forte non oīno pseuerarēt: tñ ex illa admi-
randa mutatiōe dei seueritas placata est. Ego
q̄ temporib⁹ nostris ppter eoꝝ mirabilē mu-
tationē: atq̄ feruorē ⁊ deuotionē super quos-
dam p̄p̄los sceleratos iram pturbati dei p̄ cla-
ram experientiā placatā vidi: licet prenosceret
deus non omnes illos pseueraturos in tali cō-
uersione. Impetrauerūt autē illi talem miseri-
cordiam dei p̄cessiōibus. letantijs. oratiōibus
elemosynis. ieiunijs. ⁊ alijs cōsimilib⁹ bonis.
Circūspice queso mens discreta ⁊ aduertan-
tur cōsidera omnes dñationes. ciuitates et ca-
stra nostris tpibus derelictas: ⁊ destructas et
certa experientia reperies p̄dictis modis ad do-
minū minime recurrisse: sed tñ p̄fissas esse in suc-
cursu: ⁊ in adiutorio mūdi. Ac ecōtra. Obser-
ua qd̄ Ecd⁹ ait. in. ij. c. dicenā. Respiciite filij
nationes hominū: ⁊ scitote qz nullus sperauit in
dñō ⁊ cōfusus est. Et licet tales populi genera-
liter nō conuertant ad dñm per p̄niam verā.
sed plurimū exteriorē: in multis tñ talia signa
humilitatis tante efficacie sunt corā deo. q̄cuq̄
sint tpalia cum circa tpalia ⁊ tpaliter placant.
Profecto raab meretrix Jos. vj. in destructio-
ne hiericho inuenit grātiā coram iosue ne perf-
ret illa. Et hoc fuit eo q̄ bonū fecerat qz absco-
derit nuncios quos iosue hiericho miserat ex-
ploratores. nec tñ legi: tunc eam meretriciū re-
liquisse statum.

Propter opa bona etiā a pctorib⁹
frequentata tpalia bona a deo multi-
plicantur. **Capitulum. iiii.**

Quarta est gloria augmentatiua. Valēt
enim ad multa bona tpalia cōsequēda

De purgatorio

et cōseruāda: ex bonitate diuina que nullū bonum dimittit irremuneratū. Proinde Esa. j. ait dñs. Si volueritis et audierit me: bona terre comedetis. In huius mysteriū Exo. j. dicit q̄ bene fecit dñs obstetricib⁹ egyptijs que contra pharaonis imperiū infantes hebreoz seruauerūt viuos. Et de hoc habet. xxi. q. ij. c. si qualibet. Sunt namq; pleriq; q̄ licet criminosi sint. tñ bona aliqua agere nō desistūt Nam de de bene acq̄sitis elemosynas largiunt. pascūt famelicos. potāt sitibūdos. colligūt pegrinos vestiūt nudos. et sic de alijs bonis misericōdie operibus p̄do q̄bus eis retribuit dñs mltā tpalia bona. s. tpalem pacē. sanitatē vite. tpalē statū multoz amicitia. latam gloriā atq; firmā possessionē fertilitatē artiū seu mercantiarū felicitatem. rerū omniū influentiā. natos p̄ficiētes seruos alacres. secūdos greges. horrea plena. apothecas redūdantes in vita sanitatē. in sanitate abundantia. in abundantia pacē. in pace securitatem. in securitate felicitatē. Quoz filij si cut dicit p̄pha: sunt sicut nouelle plantatōes a iuuetute sua. Filij eoz cōposite circūornate vt similitudo tēplī. Promptuaria eoz plena eructantia ex hoc in illud. Oues eoz fetose abundantes in egressibus suis: boues eorum crasse. Non est ruina macerie neq; trāsitus. neq; clamor in plateis eoz: et cetera cōsilia bona. Que dam q̄ deus orātibus negat p̄pitius: que p̄cedit alijs q̄bus merito est irat⁹. Vñ qñq; existētem in charitate: et orantē p aliquo tpali nō exaudiet: et tñ p illo exaudiet infdū exnti in mortali pctō. Ad p̄dicta facit q̄ dicit de pe. di. ij. c. cauendū Vbi dicit de diuīte epulone. nisi diues iste aliq̄ bonū egisset: vñ in p̄nti seculo remunerationē accepisset nequaq; ei Abrahā diceret recepisse bona in vita tua. Et. vj. q. j. Restitui tñ tpalia bona p̄mittunt his qui decimas soluūt licet sint in pctis. Et in. c. decime. in. q. iij. ad hoc idem. Vñ Job. xij. dicit. Abūdant tabernacula predonū.

Articulus. iij. de vltimis quatuor gratis p̄tinētib⁹ ad supiora: pctōres opibus bonis adipiscunt.

Quartē quatuor grē que hmōi hoibus a deo cōicant q̄dāmodo p̄tinēt ad bona supiora. Quarū p̄ma dicit grā liberatiua. scda grā alleuiatiua. tertia grā excitatiua. quarta grā gloriificatiua.

Quoniam bona opa pctōris: demones impediūt ne sup̄ eum tantā habeāt potestatem.

Cap. i.

Prima q̄dem dicit grā liberatiua. Talia enī opa bona magnū adiutorij p̄stant ne sup̄ hmōi pctōrez diabol⁹ tantā habe-

at ptatē q̄tam. s. alias habuisset. Vñ Eccl. x. dicit. Si spūs ptatē hñtis. s. sathanē p malā vitam sup̄ te assūperit ptatē: locū tuū nō deseras. i. bonū tuū q̄d antea solit⁹ facere eras. Et iterū in. c. xj. in fine idem hmōi pctōri cauet. d. Attēde tibi. s. aliqua opando bona a pestifero id est a diabolo. Fabricat enī mala ne forte inducat sup̄ te sublationē imp̄petuū De ptate vō que diuino iudicio p̄mittit demoni⁹ eos q̄ sceleratez absq; bono ope viuūt Apoc. vj. mystice dicit. Ecce equus rufus Et q̄ sedebat sup̄ eū qui. s. erat diabol⁹. datū est ei vt sumeret pacē de terra: et vt inuicē se interficerēt. Et datus est ei gladius magnus. Gladius q̄dem h magnus magna eius ptas est: quā p̄mittit ei dñs exercē sup̄ hmōi pctōres. De q̄ Job. xij. Nō est ptas sup̄ terrā que cōparet ei. Propter tñ opa bona deus dimittit vel aufert diabolo ptatem: ne tñ sup̄ pctōres seuire possit. Ideo Job. xl. dicit. Qui fecit eum applicabit gladiū eius.

Quōd ppter bona opa minuitur peccatoribus pene purgatorij vel etiā inferni.

Cap. ii.

Ecūda est grā alleuiata. Profecto valent ad alleuiā dū penas purgatorij vt inferni. Maior q̄ppe pena dare talib⁹ in inferno vel in purgatorio p plurib⁹ malis. Proinde ait Aug. in enchiri. Tale bonū facit: vt tolerabilior fiat dānatio. Vñ Bonauen. in. iij. di. xv. q. vj. intelligit q̄ valēt ad tolerabiliorē dānationē: ex psequēti. q̄ impediūt tñ aggrauari culpā Et etiā sicut dictū est retrahūt a frequētia pctōz. et ab incēssione libidinis et cōtempt⁹ Quia nō ex tanta libidine hō peccat q̄ aliq̄ bona facit quēadmodū facit q̄ oīno oblit⁹ est dei: et p̄ psequēs valēt ad tolerabiliorē dānatōez: et q̄tū ad ignē: et q̄tū ad vermē. q̄ min⁹ cruciabit⁹ et min⁹ habebit remorsus q̄ si illa opa nō fecisset. nō de illa culpa quā cōmisit. sed de malis que cōmisisset: et de bonis q̄ omisisset si nō fecisset illa bona opa. Et idem intelligēdū est de eo q̄ statim morit⁹ cū fecerit bonū cū nō debeat esse irremuneratū. Et q̄ nō remunerat⁹ in collectione boni: sequit⁹ q̄ remunerari dicit in diminutione mali in purgatorio vel in inferno. Itē declinare a malo semp̄ euitat penā. Quis n̄ psequitur gloriā et palmā. Sz est meli⁹ bonū facere q̄ malū vitare: q̄ multo forti⁹ vitabit penā. Preterea dum opa p̄nie exercem⁹ in multis mādata ecclesiastica et diuina seruam⁹: q̄ si n̄ seruaremus in inferno tormēta maxima pateremur. Mandat enī ecclia certis tpibus ieiunare: seimel in anno p̄stere. audire missas. elemosynas dare et cetera cōsimilia q̄ tanq; dei mādata obseruāda sunt teste dño q̄ Lu. iij. ait. Qui vos

audiat me audit. Et qui vos spernit me spernit. Ad oia supradicta tria tam pctores q̄ iusti obligati sunt. Que si obseruat penā transgressio/nis euadunt p pctis. Ad hoc facit qd̄ dicit de pe. di. iij. c. si q̄s. Ubi dicit. Si q̄s aut nō hñs charitatē: et que ptinet ad vnitatē spūs et vin/culū pacis q̄ ecclia catholica pgregata in aliq̄ scismate cōstitutus. ne xpm̄ neget patit tribu/latōes. angustias. tamē. nuditatē. sitim. psecu/tiones. carceres. picula. vincula. gladiū flam/mas: vel bestias: vel ipsam crucē timore gehē/narū. et ignis eterni. nullo modo ista culpāda sunt: imo vō in hmoi laudāda est patiētia. Se/quit̄. Estimāda est fortasse q̄ tolerabili? est ei futurū iudiciū q̄ si xps negādo nihil eorū pate/retur. Ad idem ptz extra de cel. mis. cum mar/the circa fi. Et. xij. q. ij. eps.

De opera bona a pctōribus frequē tata incidat diuinā benignitatē ad eis gratiā largiendā. Cap. iii.

Tertia vō est grā excitatiua. Valēt enī ad excitandū bonitatē. benignitatē: et misericōdiam dei: et hoc ppter quandā cōgruitatē vt tali grā largiat̄. p̄fecto qd̄libet bonū opus excitat. stimulat: clamat: et pulsat ad aures diuine benignitatis grām et misericōdiaz poscēs. Et in huius mysteriū Luc. xj. dñs ait. Quis vestrū habebit amicum et deus est. et ibit ad illū media nocte. i. adhuc manēs in tenebris pctōrum. Et dicet illi. Amice accomoda mihi quatuor panes. i. grāz: spem: fidē et charitatē: qm̄ amicus meus. i. affectus meus bonus seu desi/deriūz eterne salutis. venit ad me de via. i. pos/tulat saluari dum sum in via. et non habeo qd̄ ponā ante illū. s. qd̄ sit dignū grā dei. Et ille de intus. i. deus rñdet dicens. Noli mihi molest⁹ esse. Jam ostiū. s. paradysi clausus est. vicz exi/stentibus in pctō mortali: et pueri mei. i. ange/li et beati mecum sunt in cubili. i. in gloria para/dysi. Non possum surgere. s. ex mea potētia or/dinata et dare tibi. Et ille si pseuerauerit pulsās scz opibus bonis. dico vobis: et si nō dabit sur/gens eo q̄ amicus eius sit: vicz p creationē et redemptionē: ppter importunitatē m̄ eius sur/get amicus p misericōdiam. et dabit illi quotq̄ ha/bet necessarios. i. grām vere cōfessionis et gra/tificatiōis. Et ego dico vobis. p̄petite. s. grām dei p deuotas oratōes: et dabit vobis. Querite. s. eam p feruētes affectōes: et inuenietis. p̄pul/sate. s. p bonas operatōes: et aperiet vobis. scz regnū grē et glorie sempiternē. De hoc sufficiāt exempla que. s. in. ij. arti. posita sunt. c. iij. Bo/nis enī opibus fit a pctōribus violentia illa ce/lorum. de qua Math. xj. dicit dñs. Regnūz celoz vim patit: et violētū rapiūt illō. Ad hoc

de pe. di. v. c. falsas. Ubi Greg. de pctōrib⁹ nō sufficiēter penitētib⁹ ait. nec m̄ talis desperet. Et interim quicquid boni poterit facerehorta/mur vt faciat vt oipotens deus: cor illius illu/stret ad penitentiā.

De bonis opibus a pctōrib⁹ frequētatīs: si saluānt suscipiūt gloriā in vita beata. Cap. iii.

Quartā est gloriificatiua grā. Sūt enim qui dicūt q̄ quis opera bona facta in mortali culpa de directo nō valeāt ad acq̄rendā gloriā btōz qm̄ tñ opera excessiua de se bona et explicite facta ppter dei amorē reuerentiā atq̄ cultū p subiequētē charitatē qua quis reuiuiscit: atq̄ saluat̄ aliquo modo remunera/bilia sunt in beata vita. Qd̄ pbant tripli/ci rōnes. p̄mo ppter recognitionē. scdo ppter adiunctionē. tertio ppter pfectionē. p̄mo ppter recognitionē. Nam vt dicūt isti. In pa/tria recognoscēt illi beati q̄ opa p̄fata fecerūt ex solo diuino amore: quib⁹ nō tanto q̄ deberet charitas notari. Talis q̄dem etiaz recognitio iocūda erit et gloriosa btō. Scdo ppter ad/iunctionē. Nam amor ille dei in q̄ fecerūt illa opa bona adiūctus cū charitate sequēti in pa/tria beata letificabit btōs in deo. et hoc imedia/te et p se. cuz deus p̄m opinionē eorū sit imedia/tum subiectū. Talis aut amor non expellit ex charitate sequēti: imo p illā perficit et cōplet. nec dici pōt q̄ nō sit eorū speciale obiectū: cum tales beati sunt. Tertio ppter pfectionē: qz nō videt̄ dicendū q̄ aliq̄s q̄ exñs lubric⁹ aut q̄ ceciderit in aliquā carnalē culpā. tñ in illo pec/cato exñs ppter xpm̄ et eius fidē excessiua tor/menta et mala p̄pessus est. plurimasq̄ elemosy/nas fecit atq̄ alia multa opa bona tñ modo ppter deū. qm̄ demū resurgit in charitate: et in il/la decessit q̄ talis nō gloriē in paradysō se tan/ta et tot sustinuisse ppter deū supplicia atq̄ tan/ta fecisse bona. Quis q̄ desistet et cessabit vnq̄ lz etiā pctō sit et sceleratus opari bonū: cuz in p̄nti seculo tps̄ habet: dum p opa bona videt se elongari a criminib⁹: et a pctis. habilitari at/q̄ disponi ad grās et vtutes. non tñ habituari in vitijs et pctis. et p ea satisfieri de p̄teritis cul/pis. Conspicit tps̄ suū occupare in bona. intel/ligit p ea refrenari ptatē demonis. alleuiari pe/nas purgatorij vel inferni. Inclinari ad miam vel pietatē dulcedinez dei. et qd̄ amō p̄mari in gloria paradysi ab eo q̄ est misericors pius sua uis sanctus. dulcis et bonus atq̄ sup cūcta bñ/dicibilis et bñdictus dñs iesus xps: q̄ cū p̄re et spūscō distribuit et dispēsat misericōdiam gratiā et gloriā p infinita seculoz secula.

De purgatorio

**Sabbato in albis De purgatorio
sit multipliciter stabilitum.**

Sermo. LXIII.

O Rne quod p̄t

transire p̄ flāmas igne purgabit̄
Nume. xxxj. De loco purgatois
animarū humanarū quē purga-
torioz noiamus an sit p̄p̄ius deputatus pur-
gationi earū seorsum a paradiso terrestri ⁊ in-
ferno atq; habitatoe n̄ra non parua questione
habet. Verū qz de charitate in p̄cedētib; actū
est ⁊ manifestū est in q̄busdā aiabus eoz q̄ in
statu charitatis decedūt multa restare purgā-
da post suorū corporū mortē. Quia vt infra di-
cet vel p̄occupant̄ corporali morte anteq̄ hic cō-
pleuerint purgationē que p̄nia est p̄m xp̄ianā
fidē v̄l ex improvisa morte subito rapiunt̄ siue
p̄ gladiū seu p̄ suffocationē aut passiōis alicui⁹
vehementia que v̄ssime interimit. Ideo neces-
se est vt cōpleat̄ id qd̄ restat ⁊ deest de purgati-
one sua q̄re est locus ille quē purgatoriū fides
xp̄iana vocat. Et de talibus q̄ purgant̄ ibi my-
stice sp̄s sc̄tus in v̄bo p̄posito inq̄t. Om̄e qd̄ p̄t
transire p̄ flāmas igne purgabit̄. Non transit
vtiq; qd̄ remanere p̄bat̄. In flāmis inferni oēs
dānati p̄manēt in eternū quēadmodū Ath. 1.
xxv. c. dñs ait Discedite a me maledicti i ignē
eternū. Iuxta igit̄ mysticū intellectū de his q̄
post hanc vitā purgant̄ sumē pōt locus predi-
ctus scripture. d̄ purgatorio igit̄ tractaturi añ
om̄ia ip̄m esse stabilire necesse est ⁊ maxime cō-
tra quosdā q̄ illud negare cōtendūt. Purga-
toriū igit̄ esse tripliciter possumus demonstrare
p̄mo rōne viua. sc̄do auctoritate firma. ter-
tio exp̄ientia clara.

**Articulus. I. vbi multiplici rōne p̄-
batur purgatoriū esse.**

Primo enī pbemus purgatoriū esse rō-
ne viua Et hoc multis rōnibus p̄bari
pōt p̄mo rōne hūane culpe. sc̄do rō-
ne vere p̄nie. tertio rōne diuine glorie.

**Prima pars articuli primi. s. quō-
triplici argumento ostendit̄ sc̄z q̄ ne-
cessarium est purgatoriū esse ratione**

Pculpe.
Rimō pbemus purgatoriū esse rōne
culpe. P̄ctā q̄ppe hoīum tria in se h̄re
p̄bant̄. p̄mo q̄dez sunt volūtaria. sc̄do sunt
inequalia: tertio sunt emēdabilia.

**De qz p̄ctā volūtaria sunt p̄batur
purgatoriū esse. Cap. I.**

Primo enī sunt volūtaria. Non est du-
bium q̄ p̄ctā oīa que actualia noiam⁹

volūtate seu volūtarie p̄bunt̄ q̄re volūtate cō-
traria ea relinq̄re nc̄ce est. Manifestū est enī q̄
qdā subito improvisa morte rapiunt̄ siue p̄ gla-
dium siue p̄ suffocationē siue aliq̄ alio modo si-
cut p̄dictū ē. In his aut̄ locū nō habet p̄ria vo-
luntas qz nec etiā cogitat̄ est de correptōe vel
emēdatōe. Secū igit̄ deferūt aīe h̄mōi crimina
et p̄ctā. Cum igit̄ nec cū eis transferant̄ in celū
nec p̄ eis detrudant̄ in infernū nc̄ce est eas ex-
piari anteq̄ in celestē gloriā trāsserant̄. Quis
igit̄ sapiēs penset vasa cōtumeliē fieri vasa glo-
rie nisi in fornace materiali p̄us bñ fuerit depu-
rata. Est igit̄ locus vbi purgatio ista seu expia-
tio fieri debet. Ampli⁹ nō est dubiū intelligēti-
bus p̄ctā quedā l̄z volūtaria esse leuia. p̄ q̄bus
infernalīa supplicia nō debent cū h̄mōi etiā cul-
pis ip̄osibile est volare in celū. purgabunt̄ igit̄
turp̄e hūano ab h̄mōi p̄ctis anteq̄ recipiant̄
in celū q̄re alicubi nc̄ce est hanc purgationē fie-
ri: ⁊ ita in aliq̄ loco: ⁊ hic est locus quē purga-
toriū noiam⁹. Obiectio. ex si q̄s dixerit: qz
h̄mōi p̄ctā cū ip̄o corpe deponunt̄ ⁊ sola depo-
sitōne corporis dicit̄ tūc aīam hūanā liberā atq;
mundā merito querit̄ ab eis p̄pter qd̄ nō etiā
maiores culpe. s. mortales exiunt̄ ipsa corporis
depositōe. p̄terea manifestū est qdā vitia q̄
dam volūtate tenati⁹ inherere aīab; hūanis ⁊
q̄sdam difficile mobiles ⁊ p̄ p̄rias p̄suetudines
paulatim minui vel remitti donec radicit⁹ ex-
tirpent̄. Sic q̄ppe se h̄nt ex necessitate ⁊ de ma-
culis q̄ ex h̄mōi relinquant̄ in aīab;. De h̄mōi
igit̄ maculis q̄ momentanea ⁊ subita corporis de-
positōe abstergi nō possunt manifestū est: ⁊ p̄-
pter hoc longa ⁊ forti purgatoe indigē. Ad-
damus q̄ q̄ quedā mortales culpe ex volūta-
te facili⁹ deserunt̄ q̄busdā laudib;. Facili⁹ enī
quē penitet de homicidio vel latrocinio q̄ ari-
suminimo vel delectatōe cibi ⁊ potus: ⁊ hoc ē
qm̄ p̄ctā illa grauissima horrore suo deterret ⁊
a seip̄is diffigat̄ rōnales mētes. Illa v̄o suauī-
tate sua aīas n̄ras alliciūt ⁊ retinēt cōprehēlas
quare si ista leuioza tam facile relinquit̄. vt lo-
la morte corporis deleant̄ q̄to fortius illa q̄ con-
stat esse minoris adherētē atq; tenacitatis Et
ex hoc sequeret̄ q̄ decedēs cū grauissimis cul-
pis absq; alia penitudine solū p̄ depositionē cor-
poris saluaret̄ q̄ tam grauiā q̄ leuiā p̄petrass;
que q̄dem absurdissima sunt.

**De purgatoriū sit p̄bat̄ respectu in-
equaliū p̄ctōz. Caplm. II.**

Primo enī p̄ctā sunt inequalia. Ma-
nifestū est enim non oīa p̄ctā eq̄lia esse
nec dubiū illa exp̄tari posse per penitē-
tiam vel penā. Inequaliū autem p̄ctōz expia-
tiones equales esse nō possūt quēadmodū nec

ecce uerso. s. equalitū ineq̄ales equales inq̄ vel tpe: vel grauitate: vltetiā asperitate. quare si q̄ anime equalia habēt pctā z simul incepit expiatioes pctōz suoz vel impossibile erit alterā prius exire de corpe suo q̄ alterā vel alteri ex piatio cōplebit post exitū a corpe suo. Quidā festū q̄pe est qz nō est impossibile alterā prius exire de corpe suo q̄ reliquā. Silt nō est imposibile ytraq̄ exire de corpe ante cōpletā expiationem alterutra exiuerit: vel ytraq̄ cōplenda igit̄ erit expiatio hmoi in futuro: z ppter hoc in aliquo loco: z hic est locus purgatorij de q̄ est sermo. Obiectio. Si x̄o aliq̄s dixerit: qz post q̄ incepit purgationē necesse est morari eam in corpe suo donec cōsumauerit causā q̄ in eo tpe nō posset occidi homo ille vlt̄ mori qd̄ quidē est ridiculosus: z friuolū manifeste. Amplius manifestū est enī nō om̄s penitudines inferiores equales esse nec oīa vicia vlt̄ pctā. Aut igit̄ determinatū est q̄ta hmoi penitudo siue afflictio: atq̄ dolor penitudis sufficit ad plenā expiationē animaz pfectā q̄ recōciliationē ad creatorē aut non est determinatū. Si q̄s dixerit determinatā esse q̄titatē necesse habet intel ligere hoc altero duoz modoz. Prim⁹ mo dus est vt̄ intelligat vnam aliq̄ q̄titatē penitē tialis doloris que sufficiat p oībus eq̄ valz pro magnis vt̄ p paruis pctis. z ita non sit necesse penitētibus aliqd̄ amplius agere p eo vt̄ recō ciliēt̄ creatori. Sequit̄ q̄ vt̄ si forte maioris q̄ti tatis fuerit dolor q̄ illa determinata sit habeat sup̄fluum partē: z etiā p iniustus sit altissimus deus animarū iustificator z rector q̄ maiorē in fert doloris penā penitēti q̄ exigerat culpe sue. Qz si dixerit. qz qd̄ addit̄ dolori vlt̄a debitū et exigentiā culpā addit̄ in pfectū virtutuz: z in medelā verum vtiq̄ dicit̄: sed de dei iusticia non se expedit vel absoluit. Neq̄ enī humana iusticia hic patit̄ vt̄ p ineq̄libus delictis equa lis iusticia fiat: z qz p vno z p multis vel equa libus vel maioribus vna pena z eadē infligat̄. Qto ergo minus diuina iusticia hoc nō patie tur. Scds autē modus est vt̄ intelligat. de/ terminatā esse penitentiā penā in q̄titate. scz qz vnicuiq̄ pctōz debeat̄ ppria non vna. scz oībus sed maioribus maior: z minorib⁹ minor. Intelligo aut̄ hic de pena penitudinis interio ris. Dico ergo qz si penaz hmoi infert deus in vindictā: rex iusticia sola possibile ēē forte qd̄ dicit̄. Sed hmoi penitudo si vera est atq̄ pfe cta indubitāt̄ iustificat pfecte animā seu ho/ minē. z deo recōciliat eum vere enim penitens interius vere reuertēs est ad rectitudinis viāz quare vere est auertēs se a malis que fecit ppo sito qz voluntate in bonitate est: z bonis que deseruit se cōuertens. Et acūq̄ autē hec peni

tudo hic penitēte penitere faciat ipsum iustifi cat deo illū cōciliat z cōiungit. Non est autem dubiū quin clemētissimo creatori longe plus placeat penitudo interior q̄ea que exterior est et hoc est: qz longe melior vtpote vitij z pctis essentialit̄ cōtraria ipsiq̄ aie hūane vicinior vt̄ eius mūdatio z decoratio ipius creatoris ime/ diata opa: necnō ipaz aiarū reformatio spūa lis. Impossibile est aut̄ eam tantā esse hoc est tātē afflictiois z doloris: vt̄ aliam penā ab ipō pnie iusticia diuina nō req̄rat. Idlerūq̄ aut̄ diuine iusticie p hmoi penitudinē nō totaliter satisfi: et ideo necesse est vt̄ suppleat̄: vel iteratis peni/ tudinibus vel exteriorib⁹ exercitatioibus. Am plius q̄ peccauit z interius z exterius in corde scz z in ope nōne dignū z iustū est vt̄ satisficiat interius: z exteri⁹: aut saltē eo vsq̄ intus: sicut supradictū est vt̄ ita sufficiat penitudo interior vt̄ exterior satisfactio non req̄rat. Qz si q̄s dixe rit: qz non oportet hec ita esse: qm̄ exterior satis factio posset esse tanta p̄m hoc qz interior nō es set necessaria. Rñdeo nō esse verū: qz exterior exercitatio: nec noīe satisfactiois digna est: nec deo vnq̄ excepta nisi pcellerit de radice interi oris. Qd̄dis igit̄ oībus necesse est locum esse futuris purgatioibus deputatū: ppter inume/ ras animas quarū hic purgatio p̄m qd̄ dictū est non expletur

De respectu emēdabiliū pctōz pur gatorij esse pbat̄. Cap. iii.

Tertio vero pctā sunt emēdabilia inter culpas grauissimas que mortales vo cant̄ est ex necessitate via z mediū ad virtutes ppter quas reddt̄ pmiū sempiternę felicitatis aliqd̄ nō esset reuersio siue puerio ab illis ad vt̄tutes hmoi. hoc autē est ipossibile manifeste vitz nō esse reuersionē a malicijs ad vt̄tutes z bonitates. Ipse enī aie hūane muta/ bilitas nō patit̄ aliqd̄ hic imutabiliter esse ma lum vel bonū. Silt neq̄ dei altissimi misericor dia aut iusticia. Huic erroris sensus ip̄e z experi entia frequētissima cōtradicit cum manifeste q̄ tidie videamus z bonos malos fieri et malos bonos. vel eruditōe vlt̄ flagellatōe: z cum diui ni muneris adiutorio. Malos aut̄ nō dico fie ri quosdā nisi ppria adinuentōe. Vitia enī z pctā adinuentōes eoz sunt in q̄bus sunt non a deo indite vel imisse. Si ergo mediū est z via at qz reūfio a malicijs ad bonitates: z a vitij ad vt̄tutes manifestū est qz illud mediū vel via nō est purgatio vel expiatio. Qua de causa neces se est per expiationē minui vitia atq̄ malicias animarū. Qd̄inui inquam q̄tum ad opera et q̄tum ad cogitationes z passionē atq̄ debilitari habitus malos per cōtrariam p̄suetudinē

De purgatorio

ita vt iam nō ex ipsis pcedant actus mali siue exteriores siue interiores donec radicit⁹ extirpenf et sit facilis ingressus virtutib⁹ i animas hūanas q̄rū aduētū aīe ip̄e cōfortent⁹: decozentur: ⁊ velut renouate ex intimis iuuenescant. Et h̄ interdū fit hoc. Possibile tñ est ipsi creatori aīarū subito aīas q̄s voluerit expurgare sicut p̄igit i dextro latrone sed de hoc alibi dicēdū est. Nūc aut̄ intētio mea ē tractare de expiatiōe aīarū que ē de dīna iūria satisfactio ⁊ expiatio h̄ ē ⁊ aīaz hūanarū emēdatio vlemū datio ⁊ dīe ire placatio. Quia aut̄ ista pueniētis sime sūt p afflictionē que vocat purgatoria ppter h̄ nemo enī ē cui nō māifestū sit ⁊ terena ⁊ mala desideria pafflictionem extingui ⁊ ab aīa bus abradit⁹: ac etiā radices h̄mōi passionū ⁊ opeꝝ a deo debilitari vt eis durātib⁹ in actibus h̄mōi p̄dīre nō possint Et h̄ ip̄s attestat natura docz nō solū hoīes filios suos et alīe subditos p flagella et afflictōes corrigere et autē a vicij⁹ et peccat⁹ s̄ etiā aīalia bruta. preterea si creauit creator altissim⁹ ignē q̄ purgant metallā cū incōpabilr maior sit cura ⁊ de purgatiōe aīarū humanarū quō nō creauit ignē quo hūane aīe purgarent⁹. Item cōtraria cōtrarijs curant⁹: s̄ culpa ex delectatiōe ortū habet: vel ex negligētia aut libidine vñ deleri habet p penā. Ex si dixerit quis q̄ sufficit afflictio penitudinis ⁊ dolor internus spūalis quē vere penitēs habet p eo q̄ peccauit verū vtiq; dicit. qz sufficit qñq; Et hoc est cū vehemēs ⁊ adeo fortis fuerit habensq; pfectōes qui vt dictū est aliqui req̄runt verū si paucus fuerit paucēq; afflictōis nō sufficiet ad istā expiationē quare necesse est vt ad iuuēf hīc donec suppleat quicqd̄ deest h̄mōi expiationi. Ex si hic. i. in p̄nti vita factū nō fuerit necesse est vt post hanc vitā apponat. h̄mōi supplemētū. Item Pm Joh Scotū. in. iiij. di. xxj. circa principiū. Ista est cōclusio certa. s. q̄ de pctō dimisso in hac vita p ipsa pena debita solui pōt ⁊ debet post hanc vitā. Qd̄ pbat qz nullus cum debito pene glorificat. Aut enī pene simul soluēde sunt cum gloria aut post gloriā. Sed neutro modo. qz nec pena pōt stare cum gloriā nec succedere gloriē Ergo si q̄s aliqn̄ est debitor pene necesse est q̄ p̄us exsoluat illā qd̄ qdem in purgatorio necesse est fieri.

Secūda pars primi articuli in qua tripliciter ostendit q̄ necessariū est purgatoriu esse cōsiderato penitentie statu. secūda pars.

Primū pbari pōt purgatoriu esse rōe vere pnie In pnia qdem tria plerūq; cōcurrūt. Prīmū est punitio. scdm diminutio tertiū satisfactio.

Qz pnie pnia sit ita q̄ ex ea sequit purgatoriu esse. **Cap. i.**

Primū qd̄ cōcurrit in pnia est punitio Aduertendū est enī q̄ qui negant purgatoriu ⁊ purgatiōes animarū istarū ignorāt pniā ⁊ esse eius. Est enī pnia siue interior penitudo iudiciū spūale in quo anima peccatrix accusat se testificat contra se iudicat cōtra se vicz se esse dignā tormētis atq; suppli- cīs infernalib⁹ p eis que male gessit. Postremo exequit iudiciū p̄p̄iū cōtra se. s. se torquēdo nō tñ spūaliter p cordiales dolores ⁊ verā cōtritiōē sed etiā corpālib⁹ afflictōibus quālia sunt ieiunia labores flagella. et alia h̄mōi. q̄ sacre exercitatiōes denotant. Et cum videt q̄ omnia ista nō sufficiūt ad plene satisfaciendū iusticie creatoris: instat oratōibus ⁊ obsecratiōibus apud clementissimū creatorē implozās misericordiā eius: vt ignoret ei merita supplicia. Deniq; taliter penitētes clare intelligūt q̄ nulla est afflictio nullū tormētū: nullū deniq; suppliciu qd̄ hic sibi penitus infligūt: quo nō maiori vel maius incōpabilr debeat pctis grauius qbus humane aīe sepanf a deo: sed neq; horrores q̄tūcumq; sunt equari possunt vel cōparari cōtumelijs ⁊ iniurijs q̄ pctis h̄mōi deo altissimo irrogant. Intelligūt qz maxime qui diuinitus illustrant omnia h̄mōi pctā ⁊ infinita etiā ⁊ infinitas p eis penas de rectitudine diuine iusticie debere pctōibus irrogari. Sicut igit seruu fugitiuu non sola reuersio sua ad dōmū suā. imo etiā iustissime exigunt. ab eo opere qbus tpe fuge defraudauit domū suā Sicut etiā vir bellator recedēs a rege suo imminente ei p̄elio nō solū reuersione iustificat apud regē imo qz exigit ab eo satisfactio. ⁊ de fide violata et de dānis si qua regi p̄eius recessione hactenus pueniūt. sic ⁊ pctōibus nō sufficit sola reuersione ad domū ⁊ regē seculorū omniū. nisi et dāna subtrahere seruitutē subtractiq; seruitij restituant. cōtumeliāq; ⁊ iniuriā fuge sue ⁊ delictōis: iuxta legē ip̄ius emēdent nisi forte tanta sit humilitas ⁊ deuotio affectioq; interior vt regi ⁊ dño hīs placeat omne cōtemptū. Purgatio igit penitentialis exterior sequit h̄mōi iudiciū si datum fuerit spaciū hanc cōplendi nisi vt sepe dixi interior sufficiens sit: ⁊ pena iudicialis quā etiā penitentialē vocamus sequat anīmas exeūtes a corpibus suis. ⁊ hoc in purgatorio adimplet vt statim dicā.

Qz necessariū est esse purgatorium qz pnie non cōplent. **Cap. ii.**

Secundū qd̄ in pnia cōcurrere solet est diminutio. Cum enī pnia sit indubitāter purgatio animarū hūanarū: ⁊ placatio sū-

mi dei. manifestū est p hoc: qz aīabus post cor
pora est expiatio z purgatio de necessitate: cuz
possibile sit z manifeste cōtingat multas peni/
tentias in vita ista non cōpleri sicut pretactuz
est. qua ppter necesse est vt post hanc cōpleā/
tur vitaz. Que enī clemētissimī creatoris adiu/
torio purgari ceperūt hoc ipossibile est rema/
nere impurgati. qz aut est in pīate eaz possi/
tum post qz corporibz exute sunt vt cōpleāt pur/
gationē hic inceptā aut nō. Si sic g cum tanto
libetī qto p pīdiores se vidēt gloriificatiōi sue
b merito faciāt: tanto qz liberi? z expeditius qz
to ab ipso corpe z impedimētis que ex pte cor/
poris: z a vita mūdi istius liberate sunt. nec ē
eas pficere in vita illa ceptā in pīti purgatoez
quare nec ē esse locū hmoi purgatoibus de/
putatū. Si vō nō est in pīate earū cum manife/
stum sit eas purgationē suā desiderare: z mōis
oibus velle nihil verisimilius aut credibili? est qz
clementiā creatoris satisficere tam pīs deside/
rijs earū z supplere eis oīpotenti vīute sua qd
ipse sine eius adiutorio necesse incipere potue/
runt. Ex vtroqz igit modo sequit locū esse ta/
libus purgatoibus preparatū.

¶ Rōne cōplende satisfactōis ne/
cesse est purgatoriu esse. **¶** Ca. iii.

Tertiu qd in pīa cōcurrere solet est sa/
tisfactio. Quidā ignorātes oīno z vir/
tutem vere pīe: z ipius pīe veritatē
atqz satisfactiōē dixerūt: qz culpa aīarū fuit:
vel qz nimis tarde expurgatiōē hmoi in cepe/
runt: vel qz desidiōse nimis z negligēter in pte
ista egerūt alioqn eam poterāt pficisse. Ad qd
dicendū q nō est vere penitēs nisi q oīno auer/
sus est corde z volūtate a malicia sua. hoc est a
vitijs z pctis: z ad deū cōuersus z eidem adhe/
ret toto corde. Talis igit iam deseruit maliciā
penitus: z apprehēdit bonitatē. factusqz est to/
taliter bonus interius quare vel nihil restat in
eo expiā dū interius: nisi forte leues aliq culpe
vel forsitan eis aliqd paciēdū restat p qd satis/
fiat diuino honori atqz iusticie. z hmoi passio/
nes dixi purgatorias z pīales. Nulli etiā de/
bet dilata pīa suffragari s si in futuro talis nō
puniret appareret de negligētia dilate pīe cō/
modū reportare. Ideo cōsuetudo apud aliqz
hoīes est q volūt sibi satisfieri p irrogatis in/
iurijs p penā aliquā vl cōdignā minorē. z hoc
est cum clemētes sint: atqz viri iusti Amant au/
tem penā hmoi nō liuore vindicte: s amore iu/
stitie. qd est cum videāt eam emēdatoriā z cor/
rectoriā patientiū in multo ampli? amarēt eas
si viderēt aīas exide purgari z decorari. Quia
igit tales intelligunt purgatorie pene que ce/
ptam in hac vita purgatiōē pīalem pficiāt:

z suppleāt leuesqz atqz velut desup aspersas ma/
culas leuiū pctōz abstergēdo aīas purificent.
Ideo z necessarie sunt multis aīabus: z p eas
diuine satisficit iusticie z clemētie ppterea neces/
se est aīabus humanis post corpa z tps z locū
hīe huiuscemodi expurgatiōis cōplēde. Ideo
tria sunt genera mortuoz: qdaz sunt valde ma/
li qbus ecclesie suffragia minime pīūt qdā val/
de boni z talibz suffragia minime necessaria sūt
quidā nō valde mali sicut qui venialia habēt.
vel iniunctā pīam nō cōpleuerūt. z his debe/
tur purgatoria pena. Ex quo ptz necessario es/
se locū vbi hec purgatio fiat.

¶ Tertia pars articuli pīi in q ostē/
ditur purgatoriu necessariū esse pro
gloria dei.

Tertio qz pbari pōt purgatoriu cērō/
ne diuie glorie. Exurgit enī dñi gloria
magna ex purgatorijs afflictōibus maxime p
pter tria. Primo qz sunt iuste. scdo qz sunt dei/
centes. tertio qz sunt decore.

¶ De purgatorij cruciatus ostendūt
gloria iusticie dei. **¶** Caplm. i.

Primo enī purgatorie afflictōes que in/
ferunt his q purgatiōē indigēt sunt iu/
ste. Quidā enī qdam quō clemētissimū?
ac benignissimū? creator amat vel querat hmoi
animarū tormēta z cruciatus cum ipse sit essen/
tialiter: atqz fontaliter misericors z miserator ac
pius. Quibus dicēdū q creator benedictus z
sublimis sicut essentialit? est misericors atqz bo/
nus sic est essentialiter z fontaliter iustus. Et p
pter hoc sicut nō querit penas aīaz z cruciatū
p se: sed qz multipliciter sunt viles aīabus z sa/
lutares sic nec querit eas: qz tormēta sunt aīaz
hec enī intentio diabolice crudelitatis est. sed
potius qz iuste z honori suo cōueniētissime in/
qutuz enī iuste z bone sunt sicut iusticia in qtu
iusticia bona est. Preterea sicut sūma bonitas
non patit. q bonū remaneat irremuneratū ita
sūma iusticia nō patit q malum nō remaneat
ipunitū: sed si purgatoriu nō esset malū rema/
neret vtiqz impunitū. Amplius iustū est enī vt
spūs q cōtempo sūmo bono subiecit se infimo.
id est pctō subiciat postea inferioribz. i. penīs
Item culpa est offēsiua maiestatis diuine: et
damnosa ecclesie sancte atqz in nobis deforma/
tiua pulchritudinis diuine. Sed offēsa requi/
rit punitionē: dānū reqrit satisfactiōē z defor/
matio purificatiōē. z ppter hoc nec ē qz hec
trīa in purgatorio pficiant. si qd de eis deficit
in presenti.

¶ Decens est purgatoriu esse p glo/
ria dei. **¶** Caplm. ii.

Scdo predictae pene sunt decetēs ad

De purgatio

gloriā dei. Quibusdā enī insipientibus videt q̄ nō deceat creatoris clementiā ita exactricē esse penarū penitentiū aīaz. Quib' dōm est q̄ creator nō intendit aliqd pp̄ qd aliud a se sed opatur qd ipm̄ decet: q̄ decet ipm̄. et nihil magis decet ipm̄ q̄ clementiā et iusticiā. et tam clementie opa q̄ iusticie etiā p se decentia atq̄ debita sūt p se bona: et p se decora. Et ppter hoc ppter se metipm̄ et p gloria sua operat illa creator optimus: l3 innumere vtilitates et imense hoibus pueniant ex eis. Preterea tanta est dignitas diuinelucis q̄ cōdecēs est: vt eam soli q̄ sunt mūdi corde cernere possint oculi. Proinde necesse est q̄ quisq̄ veniat ad mūdiciā baptismalē anteq̄ p̄sentet. p̄spectui diuinelucis. Ampli' moriat' simul iustissim' et p̄ctōr maxim' in fine tñ puer sus. Non eq̄dem decēs est neq̄ iustū q̄eque ci to euolēt ad gloriā sempiternā.

Purgatorij pene sunt ad decorē glorie. **Caplm. ii.**

Ertio p̄dicte pene sunt decorē etiā ad gloriā dei. qm̄ decent et iusticiā dei: et merita patientiū seu paciētes ppter merita mala. Ita vō sit iusticie pulchritudo ex hoc clarescere pōt: q̄ tam vehemēter p dei gloriā diligitur ab his q̄ eam intueri p̄ualēt et videre. De quibus pp̄ha erat cum inquit. Letabit' iustus cum viderit vindictā: man' suas lauabit in sanguine peccatoris.

Articulus. ii. q̄ a tribus magnis et principalibus legib' stabilis purgatorium esse.

Ecūdo q̄dem auctoritate firma stabilitur purgatorij esse. Non enī est lex de tribus magnis legib' que i purgationē animarū post mortē corporis non cōsentiat. Nam firmat et stabilis. Primo lege nature. scdo lege scripture. tertio lege gratie.

Lex nature attestat purgatorij esse. **Caplm. i.**

Primo enī lege nature. Tpe inocētie purgatorij l3 esset nō ab hoibus: sed tñ a demonib' fuit inhabitatū: q̄ regnabat in nocentia in natura humana. Neq̄ habitabit post resurrectionē: q̄ aiabus iustis nō erit luctus neq̄ clamor: neq̄ dolor vltra q̄ p̄ma abierunt. vtdicit' Apoc. xxi. Sed tpe legis nature cepit inhabitari tam a demonib' q̄ a malis hoibus. Nam naturalis rō dicit q̄ tūc fiebat pnia sicut nūc. Non autē fiebat in sinu Abrae q̄ tunc ibi leticia erat. Preterea rōnes que in p̄cedēti. j. arti. posite sunt p maiori parte si bene cōsiderant' apertissime monstrant tpe legis nature purgatorij extitisse cum ex naturali lege sumat robur atq̄ vigorē.

Probat purgatorij esse lege scripture. **Caplm. ii.**

Ecūdo lege scripture. Nam ponitur. ij. Mach. xii. c. Judas vir fortissimus collarde facta. duodecim milia dragmas argēti misit hierosolymā offerri p p̄ctis mortuorū sacrificiū. Et sequit' Sancta ḡ et salubris est cogitatio p defūctis exorare vt a p̄ctis soluant'. Sed sicut supra in plerisq̄ locis articuli prece dentis maxime in p̄ma et scda parte ostensū est necesse est p̄ctā p penas et supplicia expurgari: et in loco determinato ad hoc debere fieri: sicut etiā idipm̄ supra pbatū est. Preterea p defūctis qui sunt in paradiso nō oportet orare. q̄ adiutorio illo nō egent. nec insup p illis q̄ sunt in inferno: q̄ a p̄ctis solui aut purgari nō p̄nt. Sunt iḡt aliqui post hanc vitā nōduz a p̄ctis solui q̄ solui seu purgari possunt.

Probat purgatorium esse ex lege gratie. **Caplm. iii.**

Ertio stabilis purgatorij ē lege gratie: et hoc triplici firmamēto vt cetera ptereamus causa breuitatis. Primo firmamēto xpi. scdo apli. tertio ecclesiastici institui. Primo in q̄ firmamēto xpi. vñ Math. iij. c. dñs ait. Si q̄s dixerit verbū cōtra spiritū sanctū nō remittet ei neq̄ in hoc seculo: neq̄ in futuro. In qua quidē snia datur intelligi quasdā culpas: in hoc seculo quasdā vō in futuro posse relaxari. Item Math. xij. dñs ait. Quicūq̄ dixerit verbū cōtra filiū hois remittet ei. qui autē dixerit verbū cōtra spiritū sanctū nō remittet ei neq̄ in hoc seculo: neq̄ in futuro. Ad vñ expōnens Greg. di. xxy. in. c. Qualis sic ait. Qualis hic q̄sq̄ egredit talis in iudicio apparebit vlt p̄sentabit. Sed tñ de q̄busdā culpis esse ante iudiciū purgatiōis ignis credēdus est. p eo q̄ vritas dicit. si q̄s in spūscō blasphemias dicit. neq̄ in hoc seculo remittet ei neq̄ i futuro. In qua snia dat intelligi quasdā culpas in hoc seculo quasdā in futuro relaxari. Qd enī de vno negat et psequēs intellectus p̄t q̄ de q̄busdā concedit. Sed tñ vt p̄dixi hoc de paruis minimisq̄ p̄ctis fieri posse credendū est: sicut est assiduus ociosus sermo imoderat' risus vel p̄ctū cure familiaris que vix sine culpa sibi ipis agit qui culpā sciunt qualiter declinare debeāt que etiā post mortē grauāt. si adhuc in vita positis minime fuerint relaxata. Insup Math. v. c. dñs ait. Esto cōsentiens aduersario tuo cito. i. si derideri murmurat in malo aut āgelo ad oppositū decertanti dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduersarius tuus iud. ci. i. deo et iudex tradat te ministro. i. angelo et in carcere mittaris. i. in purgatorij p angelū deducaris. Amē

Dico tibi nō exibis inde donec reddas nouissimū quadrantē. Hoc qdam de carcere huius mūdi nō pōt intelligi. eo q nec ibi ponunt oēs tales: nec de carcere infernali qz ibi nunq soluitur nouissimū qdrans debite pene: sed de carcere purgatorij intelligi habet: qz ab illo exibat q̄s qñ soluerit nouissimū quadrantē qd dat intelligi p illud donec. Sed obijciat de hoc termini no donec: qz Beñ. viij. c. dictū est qz coruus nō reūtebat donec ficerent aque: et tñ postea nō est reuersus. Et Barth. ij. c. scriptū est qz Joseph nō cognoscebat vxorē suā donec peperit filiū suū p̄mogenitū. Et tñ impiū esset dicere q postea cognouerit eam. Ad qd dōm qz hec dictio donec in scriptura duplici sumi solet. p̄rimo modo p semp. Juxta illud ps. Sede a dextris meis: donec ponā inimicos tuos sca. pe. t. Nec tñ intelligendū est qz qñ ini mīci xpī positi erunt sub pedib⁹ eius tpe iudicij generalis qz tñc dictat sedere a dextris p̄ris. Et hoc mō accipi debet qd dictū est Beñ. viij. et Barth. ij. Secūdo modo accipit p tpe terminato qz transacto aliqd fit quēadmodū dici solet. Iste nō comedit donec extitit hora sexta expleta. et sic Beñ. xlix. assumptū est. Non auferet sceptrū de iuda: et dux de femore eius: donec veniat qz mittēdus est. qz ablatū fuit sceptrū qñ venit. Sic est in pposito cum ait. nō exibis inde donec reddas nouissimū quadrantē qd nunq in inferno fiet: et sic oportet qz hoc dictū de purgatorio intelligat. Secūdo firmamēto apli. Maz et ipe apls p̄mo Cor. iij. c. ait. Fundamentū enī aliud nemo ponere pōt preter id qd positū est: qd est iesus xps. Si q̄s autē supēdificat. s. fundamentū hoc aurū: argētū: lapides p̄ciosos ligna: fenū: stipulā. vnius cuiusq opus manifestū erit die dñi declarabit: qz in igne reuelabit. et vnius cuiusq opus quale sit ignis p̄babit. Si cuius opus manserit qd supēdificauerit mercedē accipiet. Si cuius opus arserit detrimentū patietur: ipse autē saluus erit sic tñ quasi p ignē. Ait enī. Si q̄s autē supēdificat supra fundamentū hoc. s. fidei orthodoxe aurū dilectōis dei: argētum dilectōis p̄mi lapides p̄ciosos in operatione boni: vel si supēdificat lignū rē. sed sniaz m̄grī sniaz in. iij. di. xxi. c. s. p lignū: fenū: et stipulā p̄ctā venialia denotant p quandā silitudine: qz venialia in eodē subiecto cum charitate existentia p̄nt p ignē purgatorij: et p spūales ignē charitatis et dilectōis cōsumi: sicut lignū fenū: stipulā cōsumunt p ignē. Et tardius cōsumit lignū qz fenū: et fenū qz stipulā. Ideo p lignū significat maiora venialia p fenū media: p stipulā x̄o minora. que nō destruūt fundamentū. Et s̄m Greg. nō dicit ferrū: es: et plūbum cum. s. destructiua sint fundamēti. Sed q̄

vniuscuiusq opus manifestū erit. i. in fine et si nō modo. dies enī dñi declarabit. Dies qdem dñi: ideo dicit qz in p̄nti vita tps ad bñ opandū et cessus dies hoīs nūcupat: sed dies mortis: dies dñi dici pōt. Juxta p̄phetiā illū qd in p̄sona dñi ait. Luz accipo tps ego iusticias iudicabo: quia in igne. scilicet. purgatorij reuelabit. Job. xxviii. Auro locus est in q cōflat. Et Malach. iij. Erit q̄si ignis cōflans et emūdans argentū. Et vniuscuiusq opus quale sit scz solidū atqz saluberrime modicū vel multū cremabile māserit. s. in p̄sumptū a purgatorio igne qd supēdificauerit mercedē accipiet. s. statim qz statim euolabit ad celū. iam nihil habēs ad purgandū. Si cuiusq opus arserit. i. cremabile fuerit ab igne. s. purgatorio detrimentū patiet. s. et alicui⁹ pene et minoris glorie: qz in purgatorio cruciabit tardius gloriā suscepturus. Ipe autē saluus erit. s. tandē. sic tñ quasi pignē purgatorij. Hoc qdem nō pōt intelligi de igne materiali: qz illū ignē nō transeūt oēs imp̄fecti de qbus apls loquit ibi: nec de alio hui⁹ seculi igne p idem: nec de igne inferni: qz ille neminem saluat. g loquit de purgatorij igne. Ex q ptz q apls purgatorij stabilire intendit in p̄dictis verbis et plurib⁹ alijs locis que grā breuitatis omitto. p̄terea x̄bū hoc. s. saluus erit: sic tñ quasi p ignem dñatis minime cōgruere pōt: qz salui nō erūt. sed in eternū peribūt. neqz de illis intelligit qui sine p̄ctō decedunt: qz de his p̄ime dixerat. Si cuius opus manserit qz sine p̄ctō moriant. nihil est. ppter qd igne purgari oporteat. Relinquit g vt de alijs purgandis in altera vita qui tñ saluabunt intelligat.

Tertio insup stabilis purgatorij esse firmamento ecclesiastici instituti. vñ extra de celeb. mis. in. c. cum marthe in fine scriptū est. Defunctorū alij sunt valde boni: alij mediocriter boni alij valde mali. alij mediocriter mali. vñ suffragia que sunt a fidelib⁹ in ecclia p valde bonis actōes sunt grā: p valde malis p̄solatōes viuoꝝ. expiatōes x̄o p mediocriter bonis: et p̄piciatōes p mediocriter malis. Hec distinctio sumit ab Aug. et ponit. xij. q. ij. in. c. Tps vbi inquit. Cum sacrificia altaris siue quarūcūq elemosynarū p baptisatis oībus offerunt pro valde bonis actōes gratiarū sunt p non valde malis p̄piciatōes sunt: p valde malis: etiā si nulla sunt adiūmēta mortuoꝝ tñ viuoꝝ conso latōes sunt. qbus autē p̄sunt aut ad hoc p̄sunt: vt sit plena remissio: aut certe tolerabilior fiat ipsa dñatio hec ille. p̄terea hec est cōsuetudo vniuersalis ecclesie tam latine qz grece que p defunctis orat: et semp cōsuevit orare cuius oratio p̄fecto inutilis esset si purgatorij post mortē nō ponat. Frustra q̄pe oraret p his q

De purgatorio

in gloria sempiterna seu in inferno dānati. Ite xpiana fides et orōnibus et elemosynis et sacri-
ficiis oīq; genere pioꝝ operū credit defūctoꝝ
aias et non oīu; adiuuari vsq; ad diem iudici
generalis. Restat igit ut q̄ expurgatōes siue
expiatōes istas aīarū negant vel cōcedant oī-
bus aīabus vere hic penitētibus solaz penitu-
dinē et iustificatiōē interiorē absq; alijs opib;
et satisfactiōē sufficere aut nō ex si sufficere cre-
dunt necesse habēt cōfiteri supuacua et vana esse
hmōi opa supradicta que ab ecclia frequētant
p̄terea sancta romana ecclia docta et instru-
cta a beatis aplis p̄ Petro et p̄ Paulo et alijs sc̄tis
pontificib; q̄ innumeris fulserūt miraculis q̄s-
q; tam greci q̄ latini vt sc̄os firmiū venerant h̄
semp tenuit hoc insup p̄tinue p̄dicauit etiaz in
tpe quo vniū erant greci cū latinis.

**Articul. m. in q̄ stabilis purgato-
rium esse triplici expientia clara.**

Tertio pbat purgatoriū esse expientia
clara que hoc p multiplicia testimonia
attestat. p̄mo p testimonia appariti-
onū. sc̄do p testimonia rediuiuoꝝ. tertio p te-
stimonia increduloꝝ.

**De apparitiōes mortuoꝝ ostendūt
purgatoriū esse.** **Caplm. i.**

Primo p testimonia apparitionū. In-
dubitata pfecto fidē de purgatorio; et
de purgatiōe hmōi faciūt apparitiōes et
visiōes aīarū siue hoīu; q̄ in hmōi purgatiōib;
exītes post mortē corpoꝝ suoꝝ apparuerūt tā
multi et tam sepe amicis suis vt adiuuaret eos/
et eis dē suffragia pcuraret simili et p̄muniētes
eos vt sibi a futuris supplicijs p̄cauerēt. Appa-
ruerūt s̄lt et viris sanctis multi petētes ab eis
suffragia sua vel vt ab amicis eoꝝ ea ip̄is fieri
solicitus pcurarent.

**De testimonia eoꝝ q̄ a mortuis sur-
reperunt ostendūt purgatoriū esse.**

Capitulum. ii.

Ecūdo p hoc p testimonia rediuiuo-
rum hoc est qui de corpis morte surre-
xerūt qui statū aīarū et p̄p̄iarū et aliarū in p̄-
dictis purgatiōibus existentū narrauerūt et te-
stificati sunt: put inueniūt in gestis et scriptis at-
q; narratiōibus sanctorū doctoꝝ atq; peritoꝝ
vīroꝝ que nō solū auditu iocūde sunt: sed etiaz
vtilis admodūq; salutare multūq; p̄ficiētes
ad correctiōē hoīu; a suis vicijs et peccati ve-
hemētēq; puocātes ad amorē sanctitatis et de-
sideriū eterne salutis.

**Etiaz infideles testificant purga-
toriū esse.** **Caplm. iii.**

Tertio q̄ patet hoc p testimonia incre-

duloꝝ. Nam et gentes que legem non habent
neq; creatoris b̄dicti notitiā seu fide; et tamē
semp intenderūt et adhuc intendūt suffragari
animabus defunctorū et adiuuare eas vt libe-
rent et transferant ad celos vel etiā in deos tan-
q̄ deificate quasi ex naturali ratiōe vel legeli/
cet erronee ad hoc q̄dāmodo inclinati. Scri-
bant etiā Virgilius atq; alij poete infernū esse
vel fm partē vel fm totū deputatū purgatiōi-
bus istis atq; p̄latōē vocari deū tartaroꝝ et
p̄esse supplicijs aīaz quapropter statuerūt eis a-
ra et sacrificia q̄bus placaret: vt parceret aīa-
bus. Apud eosdē etiā legit mūdū istū terrenū
infernū esse in quo secuti vident esse p̄latōis
metaphoras: qui et posuit aīas violēta morte
de corpibus exētes circa corpoꝝ suoꝝ tumu-
los cōmorari nec ante inde recedere q̄ cōsima-
tum esset tps quo morture erant in corpibus
suis nisi eas inde mors violēta expulset. Ex
hmōi cōmoratiōe ymbraz vocari q̄d sicut ego
exptus sum. etiā hodiernis t̄pibus q̄dam phē-
tones et phitonisse attestari p̄bantur asserētes
has ymbraz vexare corpora plurimoꝝ. q̄ ve-
re diuino iudicio vel maleficijs seu ab imūdis
spiritib; cruciant. Cui igit in dubiū verti pōt
purgatoriū esse. cum illud clare demōstrēt tot
efficacissime rōnes om̄s mūdi p̄ncipales leges
et sanciones: atq; tot et tante expientie longe et
certe: necnō et tot sanctorū doctoꝝ orthodoxoꝝ
sine firme. Respiscat igit qui in tanta veritate
dubius seu incredulus est: vt relicto statu dā-
nationis cum exhibit statum p̄sentis vite saltē
transire mereat. p mediū purgatiōis ascēsurus
inde ad gloriā sempiternā. In q̄ cum p̄ter spū
sc̄to regnat triumphator et glorioſus dñs iesus
x̄ps. p infinita secula seculoꝝ Amen.

**Bñica in octaua resurrectionis in-
mane de purgatorii statu: hoc est de
purgatiōis penaltate iocūditate atq;
necessitate.** **Sermo. LXV.**

Hic locus est
in quo cōstat Job. xxviii. c. Luz
quippe aptissime certū est purga-
toriū esse. hic necesse est de statu il-
lius: vt dñs dederit aliqd enodare. Triplex ve-
ro vtilitas ex hmōi fide oriri solet. Prima est
vtilitas pctōꝝ. sc̄da mortuoꝝ. tertia sperando-
rum. Prima in q̄ est vtilitas pctōꝝ. Nam
meru future purgatiōis etiā alias nō deterrēt
penitentiā facilis atq; citius in p̄senti incipi-
unt. et diligētius eam psequunt ante q̄ defrau-
dant hac p̄nti penitētiā vita. Sc̄da vtili-
tas est mortuoꝝ q̄bus: sicut infra dicet multa
et varia suffragia porrigunt. Tertia po vti

litas sequit ex p̄dictis. nam p purgatorij fides ordinato p̄gressu mens erigit ad spem futurei mortalitatis et retributōis p̄fecto nihil magis erigit mentes ad delectionē vitior et passionū inordinatarū. nihil magis aliat et cōfortat ad acquisitionē virtutū atq; custodiā earū dē. et ad cōpositionē morū tantāq; hūane vite decoratōez quā spes future immortalitatis que post purgatorij expectat: hoc p̄t̄ in his q̄ aliam vitā non credūt atq; nihil boni in ea sperāt: qui omnia cum credūt ip̄a luce p̄ntis vite amittere et finire. his nullus est amor virtutū. nulla cura sue cōpositionē vite: s̄ totos se exponūt et tradūt instar lumētōz voluptatib⁹ corporoz. et spurcijs vitior totūq; hūane vite decus in brutales delicias trāsserūt ac se deformāt. Sed q̄ ad futurā retributōez nemo nisi oīno purgat⁹ puenire p̄t ideo his q̄ in gr̄a seu absq; finita p̄nā moriunt. Job vbi. s̄. inq̄t. Auro locus est in q̄ p̄flāt. Aurum q̄pe in diuitijs p̄ciosius est et p̄grue significat gr̄am dei. at eos q̄ in gr̄a nodū finita p̄nā decesserūt. huic auro locus est. s̄. purgatorij. in quo cōflāt. i. fundit. et ab impuritate ad plenā puritatē mutat. vt aurū sic in gloriā sempiternā possit transferri. In q̄bus v̄bis oīdīt de purgatorio triplex status. Primus est penalitatis ibi q̄ p̄flāt. scōs charitatis et iocūditatis ibi auro. tertius est nēcessitatis ibi locus est. hoc idem ponit p̄pha in ps̄. d. Misericordiā et iudiciū cantabo tibi. In q̄bus v̄bis tres p̄dicti status eoz q̄ sunt in purgatorio describunt. Primus est status penalitatis. de q̄ dicit iudiciū. scōs est status charitatis. cum addit cantabo tibi tertius est status pietatis seu necessitatis. cum inq̄t Misericordiā Penalitatem dicūt sibi. iocūditatem dicūt deo. necessitatē vero suā. primo suo manifestant: et hoc pōt esse aliud thema in presenti sermone.

Articulus. i. de purgatorij statu et multiplici eius iocūditate.

Primus inq̄ est status penalitatis et de hoc p̄pha inq̄t. Iudiciū. s̄. dei iustū factum est sup nos qui in purgatorio sumus Circa q̄ iudiciū tria cōsideremus. Primo purgatorij locū. scōdo purgatorij subiectū. tertio purgatorij supplicij.

De loco purgatorij et q̄ infra terrā sunt quattuor receptacula. Cap. i.

Primo autē p̄siderem⁹ purgatorij locūz v̄rū aut locus aliq̄s p se his purificationib⁹ deputat⁹ sit solus et p̄p̄. nulla lex vel alia sc̄ptura sacra determinat. Apparet autē ex visionib⁹ et reuelatōibus aīaz h̄mōi: q̄ in multis locis mūdi hui⁹ terreni purgatores et suplemēta p̄nīaz fiant. pōt etiam rōne p̄bari.

cū enī purgatores h̄mōi suplemēta sint p̄nīalīū satisfactionū sicut infra dicet. nō oportet q̄ alius locus sit eis q̄ p̄nie. Idem enī locus sp̄ debet toti et p̄tibus. Abi enī est locus hoīs. ibi pedū et manū. purgatores autē iste p̄nīaz sunt partes. Dicunt autē quattuor esse habitacula sub hac habitabili t̄ra. quoz tria distinguunt. P̄m triplex genus p̄cti. s̄. infern⁹ et hic debet culpe mortali. lymbus et hic debet originali. ac purgatorij ac hic veniali. Primū est infern⁹ dānatorū: in quo est pena sensus et dāni atq; tenebre exteriores et interiores. i. absentia gr̄e et glorie. Scōm est supra illud: et hic dicit lymbus puerorū: vbi est pena dāni. et nō sensus. et sunt ibi etiā p̄dicte tenebre. Tertiū. s̄. purgatorij est supra lymbū. in q̄ est pena sensus et dāni ad t̄ps ac tenebre exteriores sed nō interiores: q̄ sunt in gr̄a dei cōstituti. Quātū autē in p̄fato loco purgatorij sit patz rōne. q̄ locus pene est locus ignobilis: sicut locus glorie est locus nobis. sed locus purgatorij est locus penalis cū hic locus sit debitus rōne culpe: q̄ debet esse ignobilis. sed locus q̄to supior est t̄to nobilior est. et q̄to inferior est: tanto minus nobilis est. Hec Bonauen. in. iij. di. xx. Quartū etiā est supra illud. s̄. receptaculū seu lymb⁹ scōdum patrū. vbi fuit pena dāni et nō sensus. Fuerunt ibi tenebre exteriores: sed nō tenebre p̄uātōis gr̄e. et hic nūc post xp̄i resurrectionē vacuus manet. H̄ quattuor loca ponit m̄gr̄ in iāz in tractatu de resurrectione. De lege q̄ cōi locus purgatorij est vbi dixim⁹. Scōm in specialē dispositionē assignant aīabus loca alia p̄ticularia et diuersa. q̄ diuersis diuersa sunt cōcessa loca v̄l p̄pter celeriorē eoz liberationē vt possint alijs suas indigētias reuelare. vel p̄pter n̄ram instructionē vt recogitem⁹ post hanc vitā magnū restare p̄ctōribus cruciatū vel p̄pter alicui⁹ sc̄pturā et ipetrationē. sicut legit sanctū p̄driciū cuiusdam in quodā loco purgatorij impetrasse: ex quo fabulose ortum est q̄ ibi purgatorij esset. Hec s̄m Bonauen. in. iij. di. xx. q. vltima concordat Rich. de. med. vil. in di. xxi. p̄cul absit a fidelij mētibus adhibere fidē spiritūū de visionibus imūdoz: q̄ diuino secreto iudicio p̄mittunt cruciare atq; vexare aliq̄s dicētes se esse aīas defunctorū. poscētes p̄ eis celebrari missas elemosynas dispensari. et alia bona fieri. Ex vt illud atq; decipiat in his et alijs hoc efficitur esse demones infernales: et forte sunt illi q̄ ad exercitiū animarū illoz hoīūz q̄ obediērūt fuerūt deputati cum sepe annūciāt secreta q̄ illi opati sunt. licet etiā aliter sciri pōt eis Nam si anima est beata tunc regnat in celo: si est dānata tunc cruciat in inferno. Si purgat cū talis

De purgatorio

alia sit in charitate perfecta atq; secunda contra charitatem non veraret neq; cruciaret quicq; convincitur enim tale esse spiritum infernale ad decipiendum animas: et ad mittendum eas in errores falsitatis. Quod deus ideo permittit ut electi in spiritualibus luminibus illustrentur et multipliciter inde erudiantur reprobi vero decipiantur et illudantur. Non dico tamen quod beati et purgati et damnati aliquo diuino iudicio paucarum utilitate non appareant hominibus quoniam sed raro sed de predictis illusionibus plenius est mundus et intelligentibus nullum lucrum sed multum damnum inde apparet sequi. Hoc testatur Augustinus. xliij. q. ij. c. Fatendum. ubi inquit. Multi et viuos aliquos ex mortuis venire credunt: et male quod falsitas inuenta sunt xxxvj. q. v. Epistolae eorum. Ratione qua ratione que purgant non appareret caris suis est occupatio illa penalis qua ibidem detinentur ne exeat nisi magno munere gratie dei. Et hec alterutra duarum causarum valet ut vel ipse poscat et mende dicent a charis suis viuentibus suffragia quibus adiuuentur ad celeriore suam liberationem. vel ut eos promoueat atque muniant de malis que eis imminet et instruatur de agendis. Alie autem bene non visitant animas charorum suorum que in angustiis penitentis vite peregrinantur nec consolantur. nec instruunt eos de his que agenda sunt: nec circa pericula que imminet promuniunt. et hoc non est ex obliuione nec ex incuria defunctorum sed quod hoc dono gratie indigni sunt viuentes: aut eo non indigent: que infernali carcere detinentur non debet habere questionem apud intelligentes. nec mirum est quod carcerati et vincti tam longe a vita sua ad charos suos non veniunt. non enim in potestate est exire de carcere: et vinculis busi inmodi condemnationis.

De his qui in purgatorium non descendunt atque de his qui ibi purgantur.

Capitulum. ii.

Secundo consideremus purgatorium subiectum. id est eos qui vadunt ad purgatorium. Circa quod aduertendum est quod quattuor hominum genera ad purgatorium non descendunt. Primo qui decedunt in peccato originali. secundo qui decedunt in peccato mortali. tertio qui decedunt in charitate et absque veniali peccato. Inter quos connumerari possunt infantes qui statim cum sint baptisati decedunt. quarto secundum quod dicitur non descendunt in purgatorium. qui statim religionis assumunt. et statim absque aliquo purgabili mortui cum religionis assumptio baptismi a beato Bernar. denotatur. Proinde de religionem intrantem de preteritis culpis non est penitentia iniungenda: sicut patet de penitentia. di. f. c. his auctoritatibus. et extra de voto ca. scripture. ubi de hoc in glo. non inuenit relinquitur: quod quia tria tamen genera hominum purgatorium vadunt. Primo qui solum cum venialibus moriuntur. secundo qui penitentiam ante obitum suum non egerunt. sicut patet in

his qui absque confessione moriuntur contriti. tertio qui sibi penitentiam iniunctam non compleuerunt. Nam penitentia a sacerdote in confessione iniuncta: aut est maior aut equalis aut est minor. Si est maior. tunc id quod plus fecerit homo: cum moritur in augmentum sue glorie cedit. Si equalis tunc sufficit ad dimissionem totius culpe et pene. Si vero fuerit minor. tunc id quod residuum est ex virtute diuine iusticie in purgatorio emendatur. Deus enim qui modos et mensuras peccatorum et penarum nouit addit penas sufficientes: ne aliquod peccatum maneat impunitum. vnde psalmi. xxv. Aufer rubiginem de argenteo: et egredietur vas purissimum.

De purgatorii igne tormentis et suppliciis.

Tertio consideremus purgatorium supplicium et tormentum. Ad huius intelligentiam aduertendum est quod quattuor sunt qui gradatim adinueniuntur comparati. Prima est pena huius mundi. secunda est pena purgatorii. tertia est pena limbi. quarta est pena inferni. Prima inquam est pena huius mundi. di. et hac superat pena purgatorii. vnde. xxv. di. in c. qui in aliud seculum Augustinus. inquit. Qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis: prius purgabitur igne purgationis. hic ignis et si non sit eternus: mirum tamen modo est grauius superat enim omnem penam quam vnquam aliquis passus est in hac vita: vel pati potest. et idem habet de pe. di. vi. in. fi. ubi addit. Quicquid in carne inuenta est tanta pena. Idcirco mirabilia martyres passi sunt tormenta. Et multi nequiter quanta sustinuerunt supplicia: de hac tamen afflictione. quattuorlibet considerare. Primo afflictionis rationem. secundo afflictionis conditionem. tertio afflictionis suasionem. quarto afflictionis administrationem.

Afflictionis purgatorii ratio.

Primo inquam consideremus afflictionis purgatorii rationem. De qua secundum Rich. de medio. villa in. iij. di. xx. dicitur est: quod de hoc multiplex ratio dari potest. secundum quoniam in ipso purgatorio duplex est cruciatus. Unus est dicitur: quod scilicet retardatur a visione diuina. secundo est sensus. secundum quod a corporaliter igne instrumentum diuine iusticie puniuntur. Prima ratio est respectu damni. quod quanto aliquod malum desideratur tanto eius absentia molestior est. Et quod affectus qui summum bonum desiderat post hanc vitam in aiabibus scriptis interitissimus est magis quam alius: quod alius affectus temporalis rei penitentis vite. quod non retardat affectus corporis sui mole et terminatur feruere de summo bono iam aduenisset nisi illud impediret. ideo caritatem eius molestius tolerat. Secunda ratio est respectu sensus. cum enim dolor non sit lesio sed lesionis sensus: tanto aliquis magis dolet de quantumque lesio. quanto magis est sensitivus. Proinde lesiones que sunt in locis sensitivis maxime causant dolorem. Et quod totus corporis sensus est ab

anima: ideo si in ipm aliqd lesuū agat necesse est qđ maxime affligat. ⁊ ideo sicut p̄dictū est: ab Aug. Oportet qđ purgatorij pena ⁊ cruciatu qđ ad dñū: ⁊ qđ ad sensū: excedit oēm cruciatū ⁊ p̄ntis vite penā. Tercia rō acerbitate purgatorij pene tam sensus qđ etiā dñi est: qđ cum deus plus querat emēdā qđ penā plus ponderat in p̄ntia virtutē bone volūtatis qđ penam afflictōis. Proinde plus ponderat modicā penā voluntariā in p̄senti vita qđ multā non ita voluntariā in futuro. sicut plus valet modici auri qđ multuz plumbi. ideo necesse qđ id quod deficit in volūtate ibi suppleat in acerbitate.

¶ Afflictōis purgatorij cōditio.

Secundo cōsideremus purgatorij cōditionē. De ipso qđem igne qđ anas purgat est loqui: vel qđtum ad id qđ prius affligit. ⁊ sic est corporeus. vel qđtum ad id qđ p̄ximo: ⁊ imediate affligit. P̄ximo modo dicitur ignis nature. scđo modo dicitur ignis silitudinarie. sicut dicitur leo verus. ⁊ leo depictus vtrūqđ tangit Greg⁹. cum ait in eo ardēt qđ ardorē vidēt ppter ea ignis ille corporeus dupliciter cōsiderari pōt. P̄ximo vt est instrumentum nature. ⁊ sic agere pōt in corpus: ⁊ non in animā. Scđo vt est instrumentū diuine iusticie et sic agit in animā imp̄mendo in illā specie per quā affligit. qđ violēter illa specie informat. vt sicut aia implicuit se terrenis per culpā: sic merito fm ordinez diuine iusticie vnif igni a quo suscipiat penā. Quidā vero hunc purgatorij ignem non p̄p̄iū putant esse corporeū. sed penam ⁊ afflictionē qua diuine iusticie satisficit defectibus purgationuz in p̄senti vita non cōpletarū. ⁊ hmoi penā intelligūt non vnam esse vel numero: vlt specie. imo multas ⁊ hoc eis visum est ex apparitōibus ⁊ reuelatōibus sepe factis. Nam multi apparuerūt ex mortuis modis scđ quibus fuit beneplacitū creatoris: ⁊ reuelauerunt penas varias ⁊ multas sue purgatiōis. Porro hic vel ille purgatorius ignis plus vel minus cruciat fm qđ plus vel minus quisqđ de cremabili secum adduxit: ideo p̄dicta pene diuersitas est: non ex diuersitate ignis agentis: sed subiecti paciētis. Sicut sub eodē sole. vnus plus estuat: alter vero minus. vt ait Greg⁹. Necesse est enim: sicut ait Aug⁹. qđ tñ vrat dolor: qđtum inherat amor. ⁊ tanto quisqđ torquetur diutius. qđto eius affectus venialius plus adhebat.

¶ Per multas similitudines et exempla persuaderi potest cōditio purgatorij ignis qđ cum sit corporeus animas vrit.

Tertio cōsideremus afflictionis suasionem. scđ qđ corporeus ignis anas vrit. Ad remouendū ergo admirationē de p̄dictis rebus quas imperiti posse esse nō credunt: sed more suo quecunqđ non vident alios non videre existimāt: ⁊ quicqd non cognoscūt cognosci posse desperāt: ⁊ nihil esse penitus opinant. In p̄mis dicam hmoi hoies nō credunt ignem esse qui aquaz combureret. nisi hoc esse credere: vel oculi sui vel testimonia fame innumera et irrefragabilia cōpulissent. Hic autem ignis grecus denotat. Et huius nouē esse species Artī. attestat. docens cōpositiōes ⁊ modū cōfectiōis ipoz: in tractatu singulari cōposito de eisdē. Similiter ignē esse qui tñ oleo extinguitur. ⁊ aqua frigida accendat. qđ crederent hmoi hoies: nisi errorē eoz cōuincerent experientia sensus: vīz visus atqđ tactus. Hic autem est ignis qui est in calce viua: quādo etia crederēt lampadē inextinguibilē posse fieri vīdelicet: que nec vento nec pluuiā extingui posset: nisi fuisset famosissima illa lāpas que in templo veneris quondā fuit: ⁊ lucebat in ea albus lapis qui semel accēsus reuera nūqđ extinguit vento nec pluuiā: et est lapis liuidi et ferruginei coloris. Est etia ignis qđ vulgo vocat aqua ardēs que cōfectio notissima est: ⁊ ignis iste nihil p̄sumit p̄ter qđ seipz. Est enī liquor ex quattuor vel ex qñqđ rebus p̄fectus quo cum aspergunt ⁊ liniunt alicuius capilli nō est necessariū: alia lucerna ad mēsam in qđ sedet: nam capilli eius ardere vident: ⁊ lucēt ad modū facule ardētis: pmanētibus semp capillis illesis. Est etia ignis quē cōditor benedictus creauit in hac habitabili terra: qđ absqđ corpoz lesione cruciat intolerabiliter aīa appropinqntiū atqđ eum tangentiū. Et dicit ignis ille esse in regno sicilie vel ppe illd: vt tollat admiratio ⁊ dubitatio hmoi hoīz qđ admirāt ⁊ credere nolūt: qđ ignis qđ vtiqđ corporeus est possit agere i spūales subas. Reperiunt qđ alij ignes in lacubus vel potius ipi lacus. ex quibus ⁊ in qbus intincte facule accendunt ⁊ ardēt. Ampli⁹ si hanc virtutē creator oīuz deus dedit ventri strutionis vt ferrū durissimū ⁊ feruidū coquat i nutrimentum corpis sui. Quid mirū si dedit igni virtutem sic torquendi. Et si ecōtrario dedit ventri animalis eiisdē: vt a ferro ignito nihil vñōis aut lesiōis alterius paciat. quō nō potius igni vel alij corpori dedit vel dabit virtutē maxime cum dignū ⁊ iustū sit apud ipm: vt corpib⁹ qbus culpabiliter ⁊ iniuriā ⁊ ptumeliā creatoris se subiecerūt ⁊ ad dilectionē subijciant inuiti ad afflictionē ⁊ penā: vt in qbus et p que regem glorie delectabiliter offenderūt in his: et p hoc tristabiliter paciant. Hoc p̄fecto diui

De statu purgatorii

ne iusticie erigit ordo: vt aiam que peccado se rebus corporalibus subdidit. eis q̄ subdat in penis. Non igit incoueniens est neq̄ admiratioe dignū si ignis ille cū agat virtute dei cuius est instrumentū in vindictā maloz: agat in animā seperetā illā videlicet cruciādo: Addere q̄ libz p̄tra eos qui mirant̄ quālibet p̄ corp⁹ torqueri vlt affligi p̄nt aie defūctoz: quā ibi corporales. oīo sunt. Qui p̄culdubio nec ea que iugiter vidēt et sentiūt cognoscere p̄nt. duz vidēt alas hūanas iugiter delectari et molestari a corporibus et p̄ illa: quis enim non videat q̄r delectabilia corporalia inflammant animas desiderijs et voluptatib⁹ irreciant et captiuāt: Sicut et quedam tristabilia eosdem contristant. Quot enim molestias desideriorum q̄t et q̄tos dolores et cruciatus turpiū amorū speciose mlieres ingerunt aīab⁹ stultoz. et q̄nq̄ etiā aīab⁹ sapiētū. Quis nō intelligit insup̄ q̄ta et q̄lia tormēta paciēt aīe auaroz a diuitijs et diuitiaz passiōib⁹ b̄ ē corruptiōib⁹ et diminiōib⁹: q̄ta supbi vt de alijs taceā a solis detractiōib⁹ et alijs vilitatib⁹ et a vilificatiōib⁹ corporalib⁹ q̄s explicare et enarrare sufficiat. Nō igit mirē tales si aliquis ignis corporalis sit q̄ aīas hūanas incorpib⁹ et a corporib⁹ sepatas affligere valeat et torquere. Scda aut̄ est pena purgatorii de q̄ dixim⁹ nūc et hec supat penā lympi: q̄ q̄ sunt in lympo oī spe salutis p̄uati sunt: et exn̄tib⁹ i purgatorio penā mitigat spes salutis. Tertia est pena sensus et hanc supat pena inferni: q̄ vltra penā dāni qua etiā alijs sentiūt: i inferno dānati sustinēt penā sensus. Maior est tñ pena dāni q̄ sensus. S̄m Ihero. Cuius rō est q̄ magis obuiat eterne felicitati: eo q̄cū pena dāni b̄tudo incōpāsiibilis est. nō aut̄cū pena sensus. sicut p̄ in passione dñi nr̄i iesu xp̄i cuius aīa in passione et sp̄beata fuit. Quarta ḡ et maxima pena vltra p̄dictas oēs est pena inferni. S̄ nunqd̄ pena sensus inferni excedit penā sensus purgatorii: cōiter solet dici q̄ eternitas sufficit ad excessum illū sine mali intensiōe. sed hoc penitus est ignotū s̄m Franciscū de maronis.

De quibus torquent̄ aīe que in purgatorio sunt.

Quarto p̄siderem⁹ afflictōis administratōe: a q̄bus torqueant̄ q̄ in purgatorio sunt questioē h̄z s̄m Bonauē. in. iij. di. ij. q. v. cōcedendū est afflictioē quā paciunt̄: q̄ in purgatorio sunt nō fieri ministerio demonum nec sp̄rituū supnoz nisi forte q̄tū ad directionē. Credēdū est enī q̄ in egressu aīe a corpore suo assistunt et sp̄s bonus: et sp̄s malus: vnus vel plures. et tūc s̄m v̄itatē s̄niam ferit: et si bona est p̄ ministeriū angeli vel adduci in

celū vlt in purgatoriū q̄usq̄ postq̄ purgata fuerit p̄ eius ministeriū educat̄. ita q̄p̄e tñmō sit adiutor et nō tortor. Si v̄o sit mala p̄ ministeriū demonū deduci h̄z ad tartarea ignea. hoc tanq̄ magis p̄babile p̄cedendū est: q̄uis nihil sit in hac pte temere asserendū. Addūt q̄daz q̄ ex diuina p̄missiōe demones in hac vita q̄nq̄ affligūt bonos. Cui⁹ rō est. q̄ in vita p̄nti inter hoīes et demones datus est locus pugne: et tūc habēt in eis exercitiū p̄ratē. post hāc aut̄ vitam nō sic. Proinde aer iste caliginosus assignat⁹ ē demonib⁹ magis p̄pter temptadi officiū q̄ p̄pter hoīuz aliq̄d supplicii. ideo in purgatorio. s̄m Bonauē. et Rich. in. iij. di. xx. nō decet illum q̄ vicerit diaboliū postea puniri p̄ ip̄m sed aīe q̄ in purgatorio sunt iusticie adherēdo diaboliū vicerūt. ideo nō esset p̄ueniēs q̄ eoz ministerio punirent̄. Ampli⁹ illā penā indubitat̄ sciunt demones esse ad vtilitatē eoz q̄ purgāt̄ sed demōes vtilitatē aīaz nō querūt sed dānū. Ex q̄ videt̄ q̄ aīe in purgatorio ministerio demonū nō puniunt̄. Item alius est q̄ punit filiū et alius est q̄ punit latrunculū. filiū punit dñs domus sed latronē punit emissari⁹ et tortor: sed demōes sunt tortores. et iusti sicut filij: ḡ nō est cōueniēs illos ab eis puniri.

Articul⁹. ii. De duodecim gaudijs eoz qui in purgatorio sunt.

Ecū dus status aīaz que purgant̄ ē iocūditas. Et de hoc p̄pha ait Cantabotibi. s̄. dñc: ad gloriā tuā Circa aut̄ hoc gaudiū purgandoz tria ad p̄ns p̄sideremus. Primo huius gaudiū causalitatē. scdo q̄d dicitatem. tertio q̄titatē.

De primis quattuor gaudijs eoz qui in purgatorio sunt. Cap. i.

Primo in q̄ p̄siderem⁹ hui⁹ gaudiū causalitatē. i. p̄pter q̄d aīe purgatiōis gaudet: lz enī sicut p̄dictū est tales aīe crucient̄ pena sensus. tñ p̄p̄ b̄ q̄druplex h̄nt gaudiū. Primo p̄firmatōis. scdm̄ certificatiōis. tertii affectōis. q̄rtū p̄formatōis et trāformatōis. Primo gaudiū est cōfirmatōis. Nam gaudet in illis penis q̄ p̄firmati s̄t in gr̄anec valēt malū vellenedū agē p̄ hac q̄dē gr̄a p̄suada a sc̄tis feruide tolerāda s̄t tormēta et horrēda supplicia quēadmodū in p̄sona eoz ad dñm p̄pha in q̄t. Propt̄ temortificamur tōdie: existimati sum⁹ sicut oues occisiōis. Scdm̄ gaudiū q̄ s̄t certificati de gl̄ia dei. vñ iaz s̄t b̄tī spe certissima s̄m Bonauē. in. iij. di. xx. q. iij. Aīe i purgatorio maiorēt h̄nt certitudinē de gloriā p̄ady si q̄ ille q̄ sunt in via: q̄ h̄nt certitudinē quēadmodū ille que in v̄el. te. erant in lympo. Et hec certitudo media est inter certitudinē p̄am̄ et vie.

Nam in p̄ma est certitudo intentōis euacuās ex-
pectationē atq; timorē. In via x̄o est certitu-
do expectatōis timore mixta. eo q̄libet labi p̄r-
dū est in via. In purgatorio aut̄ est medio mō-
scz certitudo expectatōis. qz. s. nōdū obtinuerit
gloriā: s̄ est euacuatio timoris ppter liberi ar-
bitrii p̄firmationē. qz. aīa scit qd̄ deinceps pecca-
re nō pōt: et de hac spe certa illorū. Sap. iij. d̄z
spes illorū immortalitate plena ē. Tertiū gaudiū
est affectōis: qz affectati sunt ad diuinā iusticiā
ideo delectant̄ paciēter tollerādo diuinā iusti-
ciam in se. Un̄ p̄pha de h̄mōi iustis ait. d. Le-
tabis iustus cum viderit vindictā. s. sup se exer-
ceri p̄ p̄teritis culpis. Quartū gaudiū est p̄for-
matōis et transformatōis. qz sunt transformata
charitate pura. ideo ipsi volūtariē sustinēt oīa
eis inflicta. Nam vt testat̄ hugo de arra spon-
se. Si pena inferni esset volūtaria nō esset pena
qz teste Salomo. Cañ. viij. Fortis vt mors di-
lectio dura: sicut infernus emulatio Lāpades
eius: sicut lampades ignis atq; flāmarū. aque
multe non potuerūt extinguere charitatē. Ex
his p̄t̄ qz l̄z h̄i qui in purgatorio sunt grauissi-
ma paciant̄ tormēta. tñ melior et felicioz est sta-
tus eorū. q̄ illorū qui sunt in mundo: ideo Ec-
clesi. iij. ait. Laudauī magis mortuos q̄ viuē-
tes seu viuos.

**De secundis q̄ttuor gratiis seu gau-
diis aīarū que purgant. Cap. II.**

Secūdo p̄sideremus hui⁹ gaudiū q̄ddi-
tatem. i. de q̄ aīe in purgatorio gaudēt
vñ q̄ttuor sunt de q̄bus maxie gaudēt
Primū est sc̄torū affectio. sc̄m est iustorū par-
ticipatio. tertiū est p̄pha p̄fectio. q̄rtū ē primorū
subuētio. Primū gaudiū est sc̄torū affectio. sup
ni si q̄dē ciues assidue orant deū p̄ illis p̄mis
suis q̄s cruciari cernūt. Pm̄ enī Bonau. in. iij.
di. xlv. duo inducūt orare sc̄tōs p̄ his q̄ in pur-
gatorio sunt. Primo q̄dez ppter eorū nēcitātē
qua indigēt ab alijs releuari. Sc̄do ppter dei
volūtātē. qz vult qd̄ vñū membrū aliud releuet
et qd̄ p se inuicē mēbra x̄pi sollicita sint. vñ cuz
ipsi sūt liberati etiā debēt alios adiuuare. Ter-
tio p̄ eis orant ppter futurā iocūditatē seu felī-
citātē. s. vt eorū gloriā augeat̄. cū videāt eos fu-
turos p̄ciues suos. vñ et angeli sc̄i sepe visitāt
eos et p̄fortāt. Ideo in mysteriū Judi. ij. dicūt
Ascēditq; angelus dñi de galgala ad locū flen-
tium. galgala v̄o reuelatio eius interpretat̄. et si
gnat gloriā paradysi vbi oībus b̄tis dñs p̄ glo-
riam reuelat̄. Inde angeli sc̄i ascēdūt ad locū
flentiū q̄ p̄rie est padysus ad quē flendo suspi-
rant oēs q̄ in purgatorio cruciant̄. Aliter etiā
locus flentiū purgatoriū dici pōt: ad quē ascē-
dunt angeli sc̄i vt p̄solen̄ eos. et hec est potissi-

ma p̄solatio quā h̄nt purgādī. Sc̄m gaudiū
est iustorū participatio seu cōnexio. oēs q̄dem ve-
ri x̄piani vñū corp⁹ sunt. Cuius rōnē declarat
ap̄ls ad Iheb. iij. d. Quā sumus inuicē mēbra.
scz in mystico corpe eius. et maxime h̄i q̄ sunt in
charitate p̄fecta. q̄s amor dei cōnectit et vnit.
cuius est p̄ticipatio inidīp̄m. de q̄bus se esse iu-
bilando p̄pha cantabat. d. p̄particeps ego suz
oīuz timentīū te: et custodiētia mādata tua Un̄
meritū cuiuslibz iusti in p̄nti vita degētis in q̄
canq; statu q̄ in gr̄a dei est. p̄ticipat in vñūso
mūdo. insup et in purgatorio. Nam sicut ocul⁹
nō pōt tñ sibi videre. nec os tñ sibi comedere.
nec pes tñ sibi ire. et sic de alijs mēbris. qz q̄dē
bet mēbrū p̄ toto corpe opat̄. sic et vnus q̄sq; p̄
fectus: imo q̄libet q̄ est in gr̄a p̄stitutus. p̄do-
inde sicut hūano corpi natura cuilibet mēbro
necessitatē suā de sūpto nutrīmēto plus minus-
ue cōicat. sic et gr̄a dei de q̄libet ope meritorio
a q̄cūq; p̄petrato oībus electis mira ordinatōe
dispēsari solet. et sicut mēbra iam nutrita et ro-
borata subueniūt alijs mēbris et auxiliū p̄stant
sic et illi de purgatorio postq̄ ad padysū accē-
serūt p̄cibus et orōibus suis exītes purgatorio
iuuant et implect in eis illud Gal. vj. Alter alte-
rius onera portate: et sic adimplebitis legē x̄pi
Tertiū v̄o gaudiū eorū est p̄pha p̄fectio Nam p̄m
Aug. q̄ in hoc seculo magis meruit alios adiu-
uare: in altero ampli⁹ iuuat̄. p̄done qd̄ moriat̄
paup̄ cum multis merit̄ tñ aliqd̄ h̄z ad purgā-
dum et moriat̄ magnus diues cum paucis me-
ritis h̄is plurima ad purgandū. dico q̄lemo
sine p̄ diuitē dispēsate paup̄i p̄derūt amplius
sine minus p̄m qd̄ suis orōnibus meritis et exē-
plis in p̄nti vita iuuat diuitē illū vñū sine defe-
ctu. Ex q̄ p̄t patere qd̄ vñle sit orōib⁹ et merit̄ et
exemplis viuos vel mortuos diuites et q̄libet
adiuuare: cum hec plus p̄ficiant faciētī q̄ reci-
pienti. qd̄ testat̄ p̄pha. di. et oratio mea in sinu
meo cōuertet̄ Quartū v̄o gaudiū est primorū
subuētio que q̄dem eis quadrupl̄ inotescit. p̄-
mo diuina inspiratōe. sc̄do angelica reuelatiōe
tertio nouiter morientīū anūciatōe. q̄rto expiē-
tie cognitōe qz ppter suffragia que impediunt̄
eis expiunt̄ sibi diminui penā. et de duob⁹ p̄di-
ctorū. xij. q. ij. c. Fatendū Aug. ait. d. Faten-
dum est nescire q̄dez mortuos qd̄ hic agat̄. sed
dum agit̄ hic postea vero audire ab eis q̄ h̄nc
ad eos p̄gunt moriēdo nō q̄dem oīa: sed que si
nuunt̄ etiā isti meminisse. et que illos q̄bus hoc
indicāt oportet audire. p̄nt etiā ab angelis q̄ re-
bus que hic agunt̄ p̄sto sunt audire aliqd̄ mor-
tūi. que vñū quēq; illorū audire debere iudicat
cui cūcta subiecta sunt. hec ille Cōueniēs itaq;
est vt eisdē p̄dictis q̄ttuor modis inotescāt a q̄-
bus et que sunt eis: vt cum de purgatorio fue-

De statu purgatorii

rint liberate: et in gloria angelorum assumpte. gratias suffragantibus suis impendat. per eis deum intercedendo. Non enim possibile est: ut ingratitudo vel aliud quodcumque viciū locū habeat in gloria semperpiterna.

De ultimis quatuor gaudiis illorum qui in purgatorio sunt. Cap. III.

Tertio consideremus huiusmodi gaudia quatuor. et quod plus in purgatorio gaudet. Circa quod quatuor gaudia distinguamus. Primum est gaudium recipientis: secundum est gaudium facientis. tertium est gaudium singulare seu particulare. quartum est generale seu vniuersale. Primum gaudium est recipientis. Nam magis placent suffragia illis per quibus fiunt quam perdesse possint aliquid comodum seu remedia que in hoc mundo alicui perferuntur. quia pena quanto est grauior. tanto remedium est commodius. sicut melius est liberari a flagellis scorpionum quam canum. Sed. sicut patuit quanta sit purgatorii pena: vnde Augustinus in quodam sermone inquit. Ignis ille durior est quam quicquam in hoc seculo penarum aut videre aut sentire aut quod cogitare quis possit. Secundum vero est gaudium facientis. Nam talia suffragia plus profunt facienti: quam aliquid aliud misericordie opus: quia quanto pena et miseria est maior: tanto misericordia est floridior: et fecundior. Proinde quia isti sunt secundum penam maxime miseri. vnde Damascenus in sermone. de his qui in seculo dormierunt ait. Quicumque proximi salutem agnizant. Primum sibi predestinant: secundum primo. ideo ista suffragia facta in charitate cum sint sicut supradictum est magne misericordie: placent facienti eternaliter: sed recipienti non nisi temporaliter. De tali eternali profectu qui peruenit facienti gaudet etiam qui in purgatorio sit. Sed quod si sibi per quod suffragia fiunt credit esse in purgatorio: et tamen est in inferno. Bonum quod cum sint opera pietatis: et qui recipientes non est dignus: ad ipsum facientem reuertitur suffragii virtus. Iuxta illud Luca. xi. Si tibi fuerit filius pacis super eum requiescat parua vestra: sin autem ad vos reuertetur. Quid si credit esse in purgatorio: et est in paradiso. bonum quod in predictis duobus modis placent facienti: et ultra. scilicet saluatus obligat adorandus per suffragante: et pie credit quod id perficiat. tertium gaudium est singulare seu particulare. Nam suffragia que fiunt per vnum: plus sibi placent quam si eadem per pluribus fierent. Ad cuius intelligentiam notandum secundum Richardum in. iij. di. xli. ad curandam penam percurrit virtus agentis: et dispositio patientis: quia secundum philosophum. ij. de anima actus actiuorum sunt in patiente dispositio. potest ergo diminui alicuius pena vel propter diminutionem virtutis ex parte agentis: vel propter diminutionem dispositionis ad patientem ex parte sustinentis. sicut per augmentationem cuiuslibet istorum pena augeri potest. vnde in equaliter dispositi ad patientem ab equali virtute inequaliter patient: per tria etiam et exemplum: pena

enim magni onus portantis diminui potest vel per diminutionem oneris. vel per aliquam confortationem virtutis. illius qui portat onus. que diminuit in ipso dispositio ad patientem ab onere. Sic quod duplici modo contingit intelligere diminui penam illorum qui sunt in purgatorio. Primo per satisfactionem. secundo per consolationem. Quartum ad diminutionem pene. Primo modo suffragia facta determinata per vnum tantum. aliis qui deum non placent: quia virtus eorum non attingit: nisi illa ad quem determinatur. et cui applicantur per intentionem agentis. Sed secundo modo facta per vnum aliis placent: quia dei misericordia prouidet suffragia per quodcumque in purgatorio existeret aliis omnibus innotescunt. et quia se invicem diligunt ex charitate: nec sibi inuidet aliquis modo ideo omnes gaudet de illius pene alleviatione per quod suffragia facta sunt. Hoc si quidem gaudium reddit gaudentem minus dispositum ad tristitiam penam. non credo tamen quod tamen gaudium in eis sit quod tota eorum pena totaliter tollat: ne forte abbreviat: sed forte intentionem patientis mitigat. Ratione predictorum secundum Bonauenturam in. iij. e. di. dari potest: quia suffragia sunt ad soluendum penam seu reatum. sed plus est satisfacere per debito multorum quam vnius tantum et facilius satisfacit per debito vni quam per debito multorum. ergo pluribus suffragiis indiget duo quam vnus. quia si diuidantur inter eos vterque minus habet. Huiusmodi sententia est Secundo in. ij. quodlibet. et Franciscus de maro. et Richardus in loco per allegato. Et addunt quatuor validas rationes quarum prima est. quia omne suffragium bonum est limitatum. nullum autem limitatum bonum potest esse equalis virtutis ad plura: et ad vnum. Secunda ratio est quia eadem ratio quae tamen posset in tribus posset in infinitum. cum non sit dare magis rationem in vno quam in alio et sic finitum suffragium habet infinitum valorem. Tertia ratio est quia eodem die possent tota liberari qui in purgatorio sunt: cum omnia suffragia toti ecclesie videntur sufficere per vnam animam et quodcumque scelerata: et sic frustra purgatorium poneretur. Quarta ratio est quia tunc frustra ecclesia specialia suffragia ordinasset si tamen perdescent corpora. et hec videtur esse intentio Augustini de cura agendi per mortuis. et beatus Gregorius ad Bonifacium. Huiusmodi etiam sententia est Thoma in. pe. in. iij. di. xlv. Ex quo patet secundum Richardum. quod suffragia facta per vnum tantum: quantum ad satisfactionem tamen modo placent sibi et non alij de consuetudine lege. quantum vero ad consolationem adhuc magis placent illi si charitatem habet: quia ceteris paribus magis gaudet quilibet de bono suo quam alterius. posset tamen alius tantam charitatem habere quod plus consolaretur de suffragio quod per alio sit quam ille per quo fit. Sed contra predicta obstat Iohannes de co. di. v. in. c. non mediocriter: ibi ait. quod per cunctis animabus cuiusque peccati. vel missa dicatur nil minus quam si per vnum quilibet ipsorum diceretur accipit. Ad hoc dicendum quod dictum Iohannes debet intelligi de valore per viam consolationis: ut dicitur quidam. Et adhuc tamen non videtur verum quod plus gaudet quilibet de

bono pprio q̄ alioz alter. Sic q̄ referendo alioz opinionē hierony. ibidē locutus est fm Richar. Adhuc obstant q̄dam dicētes. q̄ ex supradictis sequeret̄ q̄ recipiēt multos ad p̄ticipationē bonoz suoz bona sua opa minus essent vtilia. Ad hoc dōm q̄ nō sequit̄ Nam fm Tho. charitas nō minuit si in multos affectus distribuatur: imo amplius auget̄ et crescit. et fm Rich. plus p̄fert sibi illud opus charitatis in bona sua cōicando. q̄ sibi detrahatur etia q̄ ad pene sue remissionē de fructu bonoz suoz cōicatorz. et bona etiā si cōicata faciēt ea in nullo sunt minus vtilia: sed magis q̄ ad augmētū p̄mij gloria sempiterna. Hec Rich. Quartū gau/diū est generale seu vniūsale: et hoc p̄tingit q̄n generalia suffragia p̄ defunctis fiunt. tūc q̄dez talia suffragia melioribz p̄sunt. Nam hec est regula iusticie distributiuo a iusto iudice deo in purgatorio p̄seruato: q̄ meliora bona cōia melioribz fm iustit̄e distribuant̄. Proinde Aug. in li. lxxxiij. q. in q̄t q̄ hec suffragia eis p̄sunt. q̄ cum viuerēt hec sibi vt postea possunt p̄desse meruerūt. Ex quo elici pōt q̄ qui amplius meruerūt. ampli⁹ eis p̄sunt. Sed nunq̄ aliq̄s suffragia subditi ordiare pōt ad quoscūq̄ sibi placet. Dicendū q̄ nō: lz posset eum ad talia suffragia obligare. Ratio est: q̄ nunq̄ meritū alicui p̄dest nisi fm intentionē merētis. cum intētio sit necessaria circūstantia in meritorio actu fm Francil. de maro.

Articulus. m. de vtilitate suffragiorum que p̄ defunctis fiunt.

Tertius status aīaz defunctarū est pietas seu necessitas. et hunc statū p̄phatāgit cum ait. Quāiam q̄si miam clarent parētibz p̄sanguineis et amicis q̄ eis suffragia p̄stare possent et debēt: vel q̄ de miseria miam amīc postulat expectāt. Circa aut̄ mīaz et pietatē tria ad p̄ns cōsiderem⁹. Primo que suffragia seu bona sūt eis grata. scđo q̄ fiunt eis ampli⁹ grata. tertio in q̄bus magis fiunt.

De quadruplici genere suffragiorum que fiunt p̄ defunctis.

Primo in q̄ p̄siderem⁹ que suffragia seu bona sunt eis grata. Circa q̄ aduertē dum est q̄. xij. q. ij. c. anie defunctorū Greg. ad Bonifaciū ait. Alie defunctorz quatuor modis soluunt̄: aut oblatōibz sacerdotuz aut p̄cibus sc̄toz. aut caroz elemosynis aut ieiunio cognatoz. Eiusdē snie est Aug⁹. vbi. s. in. c. Non estimem⁹. Adhuc q̄tuor aut̄ alia bona q̄ p̄ mortuis fiunt: vel fieri p̄nt generalit̄ reducunt̄. sicut sunt suffragia cois ecclie bona facta p̄ eis: p̄nia p̄grinatio suoz. restitutio alie noz. que si defunct⁹ dimisit q̄ restituant̄. et nō

restituunt̄ cum q̄s p̄misit restituere. vel aliter obligat⁹ est. sed nō seruat. hic furtū cōmittit retinendo aliena inuito dño. et p̄ditor est illi⁹ cui obligat⁹ est q̄ forte est ius p̄r: m̄r: maritus: aut vxor: vel alius q̄cūq̄ cōsanguine⁹ vel amicus post p̄dictos p̄fecto culpabiles sunt. hū q̄ cupidine vel auaricia: vel alis nō satisfaciēt vl̄ differūt satisfacere ea q̄ peccelsijs hospitalibz. religiosis paup̄ibus: et p̄ alijs p̄ijs causis relicta sunt cum impij p̄dones et sacrilegia sacris cōsilijs iudicent̄. vñ. xij. q. ij. c. q̄ oblatōes. i. legata ad p̄ias causas fm glo. defunctorz retinēt. et ecclēijs tradere demorant̄: vt ifideles sunt ab ecclia abijciēdi. q̄ vltq̄ ad exinanitionē fidei p̄uenire certū est ac pietatis diuine exacerbatōz q̄ et fideles de corpe recedētes votoz plenitudīne. et paupes p̄solatu alimonie: et nccia sustētatiōe fraudant̄. Hīs igit̄ tales q̄st egentiū necatores. nec credētes iudiciū dei habēdi sunt. vñ et q̄dam patrū. s. Joh. in scriptis suis inseruit cōgruētī snia qua ait. Amico quippiā rapere furtū est. ecclās v̄o fraudare sacrilegiū. Itē aliud p̄siliū in p̄cedētī. c. ait: q̄ oblatōes defunctoruz. i. relicta ad p̄ias causas fm glo. aut negant ecclēijs: aut difficulter reddūt: tanq̄ egētium necatores exercent̄ vel excōicent̄. Item ibi. s. in. c. Cleri vel seculares q̄ oblatōes parētum et relicta ad p̄ias causas a parētibz aut donata: aut testamēto relicta retinere p̄stiterint: aut illud q̄d ipsi deuouerint ecclēijs vel monasterijs tradiderint offerēdū: sicut synodus sancta p̄stituit velut necatores pauperū quosq̄ red dant ab ecclēijs excludat̄. Tales q̄dem nemo absoluere debet si satisfacere possunt priusq̄ satisfaciant quēad admodū ostensum est in quadagesimali de christiana religione sermone. xxxviij. articulo. j. capitulo. j.

Que suffragia aīab⁹ defunctis amplius p̄sunt. Cap. ii.

Scđo p̄siderem⁹ q̄ suffragia sint mortuis ampli⁹ grata Circa q̄ aduertendū ē fm Raym. q̄ suffragia p̄ defunctis p̄sunt ad solutionē pene. A q̄ q̄ttuor modis absolui p̄nt. Primo p̄ intercessionē christi. et hoc modo iuuant̄ p̄ alterius oblationē. scđo quasi p̄ priuatam mēbroz intercessionē. i. p̄ orōnes sc̄toz et iustoz. tertio p̄ modū redēptōnis pene: q̄ fit p̄ elemosynaz largitionē. q̄rto p̄ modū solutiōis pene. q̄ fit p̄ ieiunioz afflictionē. Quia igit̄ melius est charitatis opus q̄d in deū dirigit q̄ in hoīem. Itē duo p̄mi modi eo q̄ dirigit̄ in deū potiores sunt q̄ duo vltimi nisi forte p̄ accidēs in q̄tū. s. elemosyna ipetrat orōnes iustoz. Et v̄o meli⁹ est charitat⁹ opus cōis q̄ p̄uate et sp̄ālis. Iterū q̄ bonū q̄to cōius tanto diuini⁹. iō

De statu purgatorii

elemosyna ieiunio pferenda est Alij tñ dicunt q in suffragijs istis gradus fm vtilitate reperit-
tur. qz illa meliora sunt fm genus suu q eliciunt
a vtute pfectioni. 7 ideo ord q est actus charita-
tis melior est ipa oblatoe q latere actus est 7 ob-
latio melior est q elemosyna qz vtus latere ex-
cedit vtute mie cu sit suma mortaliu. Et elemo-
syna melior est q abstinentia. qz mie vtus exce-
dit virtute tpantie. Sed nunqd missa p defun-
ctis sicut 7 alia ipi defuncte equalit pdest: Dñm
fm Tho. in. iij. di. xlv. q. in officio missenõ so-
lum est sacrificiũ: s etia sunt ibi orõnes: 7 ideo
suffragiũ misse ptinet in se pdicta duo. s. sacrifi-
ciũ 7 orõnes. Qñ g est ex pte sacrificij oblati
missa de qcũq dicat: equalit defuncto pdest:
h est q picipuũ est in missa. Sz ex parte orõnũ
magis pdest illa in q sunt orões ad h de termina-
re. Isti tñ pfectius recõpẽsari põt p maiorẽ de-
uotionẽ: vel eius q dicit missaz: vel eius q facit
dici: vel etiã p intercessionẽ sc̃ti cuius suffragiũ
imploret. Prolut qz defunctis ceremonie 7 so-
lenitates q in ecclijs p eis sũt. sic sũt cãpanaz
pulsatio. officioz decãtatio. cereoz illuminatio
aque bñdicte asp̃sio. thurificatio rẽ. q ibi fiunt
que ab ecclã rõnabilẽ sunt instituta ad spũalia
designadũ: sicut ptz p diaconũ in. vii. de ecclẽ-
siastica ierarchia. Et lz sint tñ sensibilia signa
vicz cum ptineat ad virtutẽ latere fm Aug. de ciui. dei. Et talis vtus est meritoria:

**De triplici differentia facientiu suf-
fragia p defunctis. Ca. iii.**
Tertio insup p̃sideradũ est a qbus gra-
ta sũt mortuis suffragia ista. Circa qd
q̃tuor differẽtias hoĩuz q p mortuis suffragia
pdicta agũt repire ptingit. Prima differẽtia ẽ
bonoz 7 melioz. sc̃da ẽ iustoz 7 pctõz. tertia
est pctõz occultoz 7 pctõz manifestoz. 7 oēs
hi suffragijs suis diuimode pficiũt vel pficere
pñt his q in purgatorio sunt. Prima inq̃ diffe-
rentia est bonoz 7 melioz. Vñ ceteris parib?
q̃to ista suffragia fiunt a meliori tanto vtq̃ me-
liora sunt: qz ceteris parib? actus ille magi me-
ritorius est q a maiori charitate est elicit? vl im-
paratus: 7 q̃to psona incedẽs gratiosior est:
tanto pces eius intenti? exaudiunt. Sc̃da est
pctõz 7 iustoz: hac dñia p̃siderata tenendũ est
q magis pficiũt suffragia hoĩs iusti q crimio-
si 7 pctõis qz eius opa mortua esse dicunt 7 p-
ces amici exaudibiliores sunt q inimici. Vñ
Greg. ait. si is q displicet ad intercedẽdũ mit-
titur. irati anim? ad deteriora puocat. Tertia
dñia est pctõz occultoz. vñ talis hõ suffragia
et cetera eius bona nec sũt vtilia ad gloriã sem-
piternã eo q mortua sunt. tñ defunctis duplici-
ter pdesse pñt fm Franciscũ de maronis. Pri-

mo qz opa mortua fm oēs pficiũt ad tpalia bo-
na. sed talia bona sunt q acquirũt p talia suffra-
gia supradicta cum purgatorii pena tpalis sit.
Sc̃do qz opa mortua satisfactoria sunt cuz hõ
exis in mortali culpa possit satisfacere p seipõ
lz nō sunt meritoria ad eternã vitã. sic dñe Sco.
in. iij. di. xv. q. j. Et de h satisfactũ est. s. fm o-
lx. arti. j. c. iij. per totũ. Quarta dñia est pctõz
manifestoz. fm eni Bonauẽ. in. iij. di. xlv. di-
stinguẽdũ est circa oia genera pdicta suffragio-
ruz. qz suffragia facta: aut sunt opa sacralia. vt
celebratio misse: 7 tũc qz opa dei sunt rõne con-
tenti pñt siue a bonis siue a malis fiunt. Aut
sunt alia opera 7 hoc duplr. aut eni pure a ma-
lis. sicut aliq̃s malus orat: ieiunat: vl alr sele af-
fligit palĩq̃ alio. 7 tũc nō credo q valeat p de-
functis. aut fiunt a malis ad imperiũ alicui? in-
sti. vt ipius defuncti. vel eius amici. de re q illi
us est in elemosyna vel ad p̃sortiũ alteri? vt qñ
duo p̃alteriũ legũt: vnus exis in charitate al-
ter nō: vl in alijs opibus vt qñ dat elyna iusto
vt p defuncto oret. Et tũc valẽt rõne charitatĩ
boni hoĩs cõiuncti: lz altera ps sit in crimie etiã
manifesto. Aliter etiã dici põt q hec suffragia 7
silia bona p ministrũ malũ 7 publicũ pctõrẽ. p
causa defunctiõis triplici? valere pñt. Primo
ex vtute p̃iuncta. sc̃do ex vtute eccl̃astica. ter-
tio ex vtute aliena. Primo eni valere pñt ex vtute
cõiuncta. lz eni si fiant ex pprio pctõz mo-
tu talia bona nō valeat tñ ex psequẽti 7 p acci-
dens inq̃tũ p elemosinã mali hoĩs serui dei ex-
citati orant: p defunctis valere pñt. Sc̃do
ex vtute eccl̃astica. nam si talia bona fiant per
hoĩem malũ vt ministrũ publicũ dei vel totũ ec-
clesie. vt sacerdos q celebrat missaz vel exeq̃as
mortuoz in templo dei. 7 tũc qz ille itelligit fa-
cere cuius sit vice: sicut ptz p Byoni. in. iij. ca.
celestis hierarchie Vñd ẽ q talis sacerdos he-
retic? fm formã ecclẽ cõsecras fm Aug. sacrm
p̃secrat: 7 hoc sacrm in fide totius ecclie pficiẽt
et nō in fide vnus singlaris p̃sone: vt pz. xxiij.
q. iij. c. qd faciet. Tertio valere poterit ex vtute
aliena. Nam si fiunt p hoĩem malũ vt mi-
nistrũ puatũ. s. puatẽ p̃sone de mādato illi? sc̃z
exñtis in charitate. siue sit defunct? siue viuus
tunc talia pñt quẽadmodũ seruus exñs in q̃
ui pctõ. qd cũq̃ mie opus faciet ex p̃cepto m̃gri
vl dñi charitatẽ hñtis meritoriũ est: magis tñ
pdesset si ministrĩ forẽt etiã in charitate: qz tũc
opa illa meliora essent ex vtraq̃ parte Lũ hoc
p̃cordat Tho. 7 p̃de. in. iij. di. xlv. Quis g tã
impius tam inhũanus atq̃ crudelis erit q p̃fi-
delibus defunctis. p amicis 7 domesticis: p
silijs 7 parẽtibus. p fratrib? 7 sororib? p cõiu-
ge vel vxore atq̃ p p̃sanguineis: 7 alijs q̃bulli-
bet sibi charis nō cõicabit iuxta debitũ seu pol-

se: suffragia p̄dicta cū. s. Thimo. v. apls dicat. Si q̄s suor̄ z maxie domesticor̄ curā nō egit seu nō habet. fidē negauit z est infideli deterior. A qua infidelitate liberet nos rex z dñs viuor̄ et mortuor̄ x̄ps iesus q̄ cū p̄re z sp̄sctō viuūt et regnat in secula seculor̄ Amen.

Benica in octaua resurrectōis infra diem de gloria eor̄ qui in charitate fideliter z triumphaliter plenerant vsq̄ in finem.

Sermo. LXVI.

Esto fidelis vsq̄

ad mortem z dabo tibi coronā vite. Apoca. Preclara charitatis vtus z p̄seuerantie cōstantia triumphalis fr̄es dilectissimū audaciā p̄stant z affectionē cōcedūt: vt q̄ in hoc ope a charitate initiū sumpserim: z de charitatis dignitate sermonē p̄tinuam: etiā in charitatē p̄sumatā. p̄seuerantē victoriā tanq̄ in vltimū finē ac britudinis fontē ac portā salutis affectū calamū z conatū totis virib⁹ cōcludamus. Hoc enī sūmus opifex rerū in opibus suis seruauit. Nam sicut ex charitate cūcta cōdidit z charitate cūcta ligauit sic opatus est vt ordine sue dispositōis seruato ad vltimā charitatez rursus vniuersa finaliter puenirēt. Inde vtiq̄ fuit q̄ cū hoīem ad p̄cipiā diuine charitatis gaudia sicut dixim⁹ a p̄ncipio charitas benigna creasset: z ille infelix homo seipm charitatis iūctura soluisset: q̄ nō sustinuit euz charitas q̄ illū creauerat deperire: sed descēdit de sup̄nis ad yma. de deitate ad humanitatē z de celso celoz habitaculo. ad yteruz virdinalē: vt tanto iam artius hoīez ad sui dilectionē astringeret: q̄to manifest⁹ ad hoīem suā dilectionē mōstraret: solaq̄ charitas hoīez pducit ad eū solaq̄ charitas deū inclinauit ad hoīem z hominē sublimauit in deū atq̄ beatū facit in vita sempiterna. Ad hoc imitādū nos hortat apls ad Eph. v. di. Estote imitatores dei sicut filiū charissimū: z ambulate in dilectōe: sicut et x̄ps dilexit vos: z tradidit semetipm p vobis oblationē z ostiā in odore suauitatis. In q̄bus verbis de diuina charitate tria oñdit. Primo exēplū ad q̄ debem⁹ inspicere. scdo iter ad q̄ debemus incedere. tertio modū cum q̄ possemus in vltimū glorie terminū puenire. Nam exēplū inducit: iter deducit: z mod⁹ pducit. Primo enī oñdit dilectōis exēplū q̄ debem⁹ asp̄icere: q̄ ad dilectionē inducit: z de hoc inquit. Estote imitatores dei. z merito h̄ dicit: q̄ de⁹ est exemplar. P̄mū z necessariū oīuz bonor̄ et maxime charitatis Ideo merito imitādus ē Et addit sicut filiū charissimū chari p̄fecto dicit ppter imaginē creatōis. s. dicit charissimū p̄p̄

similitudinē glorificatōis in q̄ erit charitas cōlūmata. Scdo oñdit dilectōis iter. p q̄ debemus incedere: q̄ iter deducit. Et de h̄ subdit. d. Et ambulate i dilectōe. Hec ambulatio fit p̄sibus affectuū. locutionū z opationū: q̄bus p viam dilectōis ad deū ambulam⁹. de q̄bus. s. in toto hoc ope differim⁹. Hec est via de qua p̄ron. iij. ad aiām dñs ait Ducā te p semitas eq̄tatis. s. in p̄ncipio. quas cū ingressus fueris nō artabunt gressus tui. sed sp̄ dilatabit tibi dilectōis via. Tertio oñdit dilectōis modū cū q̄ possem⁹ in terminū puenire. Et hic modus est triplex. P̄m⁹ est mod⁹ amorosus. scds ē mod⁹ laboriosus. tertio p̄t esse mod⁹ fructuosus.

Primus modus est amorosus. vñ ait Sic x̄ps dilexit nos q̄ nō p̄se: s. p nob dilexit nos Joh. iij. Sic d̄s dilexit mūdū vt filiū suū vnigētum daret. Scds est modus laboriosus: vñ s̄ dicit. Et tradidit semetipm p nob. nō aliū in oblationē. s. in exēplari vita. z ostiā i morte amorosa. vñ ad Gal. j. Dedit semetipz p p̄ctis nr̄is Tertius modus est fructuosus. Et de h̄ addit In odore suauitatis Tria enī redolere solēt. s. attrita vt sp̄s. p̄busta vt thus. z effusa vt vinū Sic etiā x̄ps p̄mo attritus est p̄p̄ scelera nr̄a. Esa. liij. Scdo cōbust⁹ est amoris igne: alifeni agnus nō esset edibilis Exo. xij. Tertio sanguinem suū p̄ciosissimū habūdantē effudit in cruce vñ p̄s. Sicut aq̄ effusus suz: eteni sic x̄ps in suā gloriā introiuit: vñ Lu. vl. d̄. Opportuit x̄pm pati: z sic intrare in gloriā suā. Ad hoc siq̄dem imitādū exhortat nos dñs in x̄bo p̄posito. d. Estō fidelis vsq̄ ad mortē v̄s. In q̄bus v̄bis triplex mysteriū declarat P̄mū est p̄batōis ibi. Estō fidelis. scdm est triumphatōis. ibi vsq̄ ad mortē. tertiu est coronatōis. ibi. Et dabo tibi coronā vite.

Articulus. i. q̄ ad fidelitatez seruū tria requirunt.

Primū inq̄ mysteriū est p̄batōis. sdo Joh. ait. Estō fidelis: p̄cipit enī dñs si delitatē h̄re seruū suū: q̄ nihil p̄ciosius reputz seruitio suo ideo inq̄t. Estō fidelis. Tria siq̄dē p̄cipit aie fidelī in h̄ x̄bo. P̄mo p̄fidentia. scdo patientiā. tertio p̄tinationē seu opationē p̄tinuā. Ex his tribus fidelitas vera cōprobat.

De fidelitas ad deū ex trib⁹ originē habet.

Caplm. i.

Primo inq̄ p̄cepit dñs cōfidentia. vñ Joh. ait Estō fidelis. Hec fidelis cōfidentia ex trib⁹ p̄sideratōibus originē h̄z. P̄mo ex p̄sumatōe large libertatis. scdo ex p̄sideratōe sūme v̄itatis. tertio ex p̄sideratōe ineffabilis pietatis. P̄mo inq̄ originē h̄z ex p̄summatōe large libertatis: eo q̄ gratis offert dñs

De purgatorio

gloria sua Matth. vi. Querite gpmu. i. prec
puer regnu dei. Et merito qdem ad h inuitat at
q monere nos debet ipi regni eternitas. vñ p
Regnu tuu regnu oiuu seclor. speciositas sap.
ij. Accipiet regnu decoris. tranquillitas Matth
xii. Colliget de regno eius oia scadala. Scdo
expsideratõe sime xitatu q pieportat nos Lu.
xii. Nolite timere pusillus grex: qz coplacuit
pri vfo dare vobis regnu. i. sempiternuz. q. d.
fm Glo. Regnu celoz qrite z de reg diffidat:
qz pf opulenta bonitate dabit vob. no vris me
ritis: s qz coplacuit pri vfo donare vob regnu
Tertio expsideratõe ineffabilis pietati. sic Apo
v. Job. ait. Bign es dñe ds nr accipelibru z
apire sigcula ei: qm occisus es. z redemisti nos
ds in sanguie tuo ex oi tribu z lingua z iplo: et
natõe: z fecisti nos deo nro regnu z sacerdotes z
regnabim sup terrā. i. viuētiū. Et iterū Jo. ij.
dz. Sic dñs dilexit mūdū: vt filiū suū vnigeni
tum daret. i. in mortē p redemptõe nra.

**Ad acqrendū regnū celoz paciē
tia ppter tria necessaria est. Ca. ii.**

Secundo pcepit paciētia: ex q psidētia
manifesta sit. Ideo ad Heb. x. dz. Pa
cientia enī vob nccia est. i. ad acqrendū
regnū celoz Luc. qz. xxi. dñs ait. In paciētia
vra possidebitis aīas vras. Et de h triplex rō
dari pōt. Prima rō est qz nō recipit nisi amicū
scda qz nō recipit nisi dignū. tertia qz nō reci
pit nisi pbatū. Prima inq rō est qz ds in re
gno celoz nō recipit nisi amicū. Nō aut aliq
est amic nisi in tribulatõe cōprobet. z h si assit
tps in q hō pbari posset. Jo Jaco. j. dz. Btūs
vir q sustinet temptationē: qm cū pbat fuerit
recipiet coronā vite. quā repromisit ds dilige
tibus se. Scda rō ē qz ds nullū recipit ibi ni
si cōdignū. i. celesti gloria z corona. s nemo est
ad coronā idoneus nisi in tribulatõe stabilis p
seuerauerit iuxta illud apli. ij. ad Thi. ij. Non
coronabit nisi q legitime certauerit. Legitime
qdem certat q i tribulatõe pseuerat z triūphat
g sine tribulatõe triūphare nō p. sed nec tribu
lationē hreualet sine prietate z adūitate. g ad
acqrendū glorie sempitēne coronā tribulatio et
adūstas ac prietas nccie sunt. Tertia rō est
qz nō recipit nisi pbatū. i. nisi trāseat p flāmeū
gladiū atq xfatilē. q Gen. j. positus est ad cu
stodiā ligni vite. Sz hoc nullus facere pōt nisi
q paciētiā hz in sua tribulatõe. Gladius qpe
flāmeus atq xfatilis tribulatio est affligēs: et
cruciās aīam z corpus. ideo Act. xii. dz. pper
multas tribulatiōes oportet nos intrare in re
gnū dei. Exemplū ptez in tritico qd in terrā pū
cit z sepeliē: qd moriē in hyeme. cōgelat gran
dine. z pluuia macerat hoibus: z bestijs pcul

candū exponit. z depalcēdū in estate calore sic
catur: verberat flagellis. z de palea excutit et
cōterit inter molas. z post alias eius veratiōes
in clybano decoquit. Et in his oibus virtutē
suā semp retinet z vigozē: ideo in fine in cibum
anteregē honorifice portat. Sic etiā vir paci
ens in tribulatiōibus pseuerās. pntabit corā
eterno rege deo. i. glorioso.

**Tria genera exēploz nos ad cō
tinuationē bonoz inducūt. Ca. iii.**

Tertio pcepit ptiuationē quā pacien
tia parit. Ad hanc aut nos tria genera
exēploz inducūt. Primo exēpla scri
pture. scdo exēpla nature. tertio exēpla arti seu
facture. Primo qdem ad ptiuationē inducūt
nos exēpla scripture. Vñ Job. xxvij. Donec de
ficiā nō recedā ab inocētia mea: z iustificatiōē
meā quā cepi tenere nō deferā. z Act. xx. Pau
lus de se ait. Nō facio animā meā pciōsiore q
me. dūmodo cōsumē cursū meū z misterii vbi
mei qd accepta a dño iesu. In collatiōib qz pa
tri li. xij. qdam de scis ait. Nō dz eē mens iu
sti vt cera mollis qualibet recipiēs impressiōez
de facili: s vt adamas imppetuū retinēs piaz
impressiōē. Scdo qdā ad h monere nos dñt ex
empla nature: z maxie exēplū dei apud quē n
est trāsmutatio neq vicissitudis obūbzatio. vt
dz Jaco. j. Btūs Boe. qz ait. Immobilesq ma
nens dat cūcta moueri. Dēs qz bti spūs z oēs
scī ptiuāt officia sua atq cessant laudāt cre
atorē suū. Proinde Apo. iij. Quatuor aīalia
reqem nō habebāt. i. nō cessabāt: s ptiuabāt
laudādo ptiue dicētes. Scūs sanc. sanc. dñs
deus ops: nomen enī dei ab eis scificat: cuz in
psonaz trinitate vnus deus colit z amat. Dei
tatis qz internus amor: clamor deo gratissim
est. vñ Exo. xiiij. ad Moysen cū idem locut f
legit dñs ait. qd clamas ad me. Ter enī scūs
clamat: qz trinitatē in psonis in vnitatē natu
re cōtinue ardēter amat. atq fm tria attributa
tribus psonis. i. potentiā q pri sapiam q filio z
elemētiā q spūscō attribuūt dicūt. scūs scūs
scūs. Et addūt dñe ds ops. vere enī deus est
qz oia nouit: ops. i. cui nihil ipossibile. q per oi
potentiā suā cūcta creauit ex nihilo. p sapiam
suam oia recōsiliavit. z p bonitatē suā oīuz ele
ctorū suorū gloriā pfirmabit. hec oia qtidie deo
attribuunt ab oibus btis. Nam celestia corpa
ex qua a deo creata sunt cōtinue pagūt cursus
suos: sicut ptez in sole luna z stellis. Vñ Judic.
v. Stelle manētes in cursu: z in ordine suo. naz
insup aquaz z fontiu z fluminū h seruāt q cōti
nue fluūt vsq ad terminū suū: nisi violentia ha
beant ipedimentū vñ Ecēs. j. c. ait. Oia flūia
intrabūt mare. Natura qz arborū z plantarūz

semper continuat quosque deueniat ad debitum fructum
um cōplemētū. vii. ij. p̄de. iij. d̄r. Dia p̄seuerat
ab initio creature. et Ec̄s. iij. Opa q̄ facit de
p̄seuerat. vii. p̄pha ait. Ordinatō tua p̄seuerat
dies. Tercio ad h̄ monere nos debet exēpla ar
tis seu facture. artifices q̄pe magna sollicitudine
inuigilāt quosque p̄ficiāt opa sua: sp̄q̄ p̄tinuāt v̄l
q̄ ad opis cōplemētū: sicut Gen. ij. p̄tigit in sū
mo op̄ifice mūdi. q̄ nō legif̄ q̄uissē quosque die se
ptima opus suū cōpleuit: creando: distinguē
do: et ordinādo. Dis enī artifex ad hoc studet
et laborat. vt p̄tinuādo p̄ficiat opus suū. Sed
cū nobilissimū opus sit bñ viuere atq̄ sūma re
muneratōe p̄dignū: ad cōplemētū eius p̄tinua
tionē sūme laborare debem⁹. Alit enī Job. esto
fidelis. s. habēdo p̄fidentia. seruādo patientia: et
sectādo cōtinuationē assiduā: q̄ in his tribus
vera fidelitas p̄seruat et cōprobat.

**Articulus. ii. q̄ tria sunt que triū
phare faciūt hoīem vsq̄ ad mortē.**

Secundū mysteriū est triūphatio: vñ
subdit Job. vsq̄ ad mortē. i. vsq̄ ad vl
timum vite tue. vel vsq̄ ad sufferentiā
martyrii in̄fectiui corporis tui. facili⁹ enī tribu
latōes ceteras vincit: q̄ p̄pter xpm̄ ip̄i mortū n̄
cedit. p̄fecto nō minus debet dō q̄ alicui dñō
tpali. Sunt pleriq̄ q̄ tpalē dñm̄ ita diligūt: vt
p̄ eo se morti exponāt. et fati iniuste: cū talis in
seruitio eius plus impēdat q̄ ille restituere va
leat: tale igit obsequiū soli deo debet: q̄ solus
restituē sufficit om̄e dānū etiā vite. Ideo ap̄ls
ad Heb. xij. ad q̄sdā ait. nōdū vsq̄ ad sanguinē
restitistis adūsus pctm̄ repugnātes. talis vtiq̄
debet esse zelus serui xpi cōtra pctm̄ et m̄stros
eius: vt malit inocēs sanguinē suū fundere q̄
falsum fedus in p̄tūmēliā xpi cū inimicis eius
cōponere: et tūc q̄dē p̄fecte triūphū acq̄rit: cuz
p̄ xpo vsq̄ ad mortē sanguinē suū fudit. Tria
sunt q̄ ad hūc triūphū pducūt. Prīmū est sta
bilitas. scdm̄ est p̄seueratia. tertiū est victoria.

**De stabilitate et q̄ tria maxime ad
eam p̄ficere possunt. Cap. i.**

Primū q̄d ad hūc triūphū pducit ē sta
bilitas: de q̄ ad p̄ns tria p̄sideremus.
Primo eius p̄positū. scdo eius expi
mentū. tertio eius adiuuamentū. Primo in
q̄ p̄siderem⁹ stabilitatē p̄positū firmū: q̄d plu
rimū valet ad firmā stabilitatē: et de hoc in p̄lo
na viri iusti p̄pha inquit ps. xxix. Ego dixi in
habūdantia mea. s. bonoz operū et virtutū. nō
mouebor: eternū. i. firmiter p̄posui p̄sistere in
bona vita: q̄ q̄sdā q̄d quālibet tēptationē sta
tim mouent de q̄bus Esa. j. ait. Erit fortitudo
v̄ra vt fauilla stupe. Et Naum. iij. Oēs muni
tiōes tue sicut ficus cū grossis suis q̄ cū cōcisse

fuerint cadūt in os comedētis. Sed vir iustus
ait nō moueboz in eternū: iuxta illd̄ ps. xxi. iij.
Iustus in eternū nō cōmouebit. sed ne talis ser
mo p̄sūptiōi et iactātie ascribi posset. subdit. d.
Dñe in volūtate tua p̄stitisti decori meo virtutē
q̄. d. hoc nō habeo a meip̄o. sed tu dñe p̄stitisti
virtutē stabilitatē: et stabilitatē decori meo. i. ho
nestē cōuersatiōi mee. p̄stitisti inq̄ nō ex meritis
meis: sed in volūtate tua. i. s̄m bñ placitū tuū.

Scdo p̄siderem⁹ stabilitatis expimentū. et
de hoc etiā p̄pha i p̄sona iusti ait. In petra ex
altauit. s. ip̄e deus. Et alibi ps. xxix. Statuit
supra petra pedes meos. i. supra firmū p̄positū
bñ viuēdi. pedes meos. i. oēs affectōes meas.
scz spem: timorē: gaudiū: et dolorē. vñ Abat̄
vñ. sc̄ptū est q̄ flūia et venti nō. potuerūt euer
tere domū: q̄ fundata erat supra firmā petraz
id est supra firmū p̄positū stabilitatis Iudi. q̄
xx. mystice d̄r q̄ filij beniamyn sederūt in petra
remōn. Remōn in̄teptat sublimi⁹ v̄l exaltatiō
et signat firmi p̄positi in altis virtutib⁹ et stabili
tatē: in q̄ sedere debēt filij beniamin. i. illi q̄ sūt
filij dextere hoc est q̄ volūt h̄re dextere heredi
tatē et b̄ndictiōē de q̄ dextera d̄r ps. xxi. iij. Lō
gitudo dierū in dextera ei⁹. Tercio p̄sidere
mus stabilitatis adiuuamentū seu potius firma
mentū: vñ in p̄sona h̄mōi iusti p̄pha ait ps. xij.
Qui tribulat me exultabūt si motus fuero: de
mones v̄o tribulat iustos. vñ ait Greg. Quot
tidie nos inimicus ipugnat. vt salū tedio dei
ciat. et hi exultāt: q̄n ille a sc̄to p̄posito mouet
Sicut enī gaudiū est in celo sup̄ vno pctōre pe
nitentiā agēte Abat. xv. ita gaudēt demones
in inferno sup̄ vno iusto in mortali culpa ruēte
Iuxta illd̄ poeticū. Nūq̄ risus adest. nisi quē
fecere dolores. vñ ps. xxi. ij. Etant cū malefe
cerint: et exultāt in reb⁹ pessimis. Ps. xxi. ij.
Reg. j. Dauid in mysterio ait Nolite denūcia
re in geth: ne forte exultent filij philistim. i. de
mones: q̄ nō solū demon ille q̄ suggerit culpā
gaudet si iust⁹ cadit: s̄ etiā oēs demōes de h̄ ex
ultāt: vñ Ecc. xvij. Si p̄stas aie tue p̄cupiscēt
as eius faciet te i gaudiū inimicis tuis. s. demo
nibus vel mūdo carni et demoni. Si mor⁹ fue
ro. s. a firmo p̄posito iam p̄cepto: vñ Eccl. x.
iustū admonet. d. Si sp̄s p̄tātē h̄ntis ascēde
rit sup̄ te. i. supbia diaboli p̄ aliquā culpā pua
luerit p̄ te. locū tuū. i. firmitatē boni p̄positi ne
dimittas illi inq̄ exultabūt si motus fuero. sed
ego sperabo in te q̄ non moueboz. vñ subdit.
Ego aut in mīa tua speraui. ait aut Ego aut di
cretiue. q̄. d. nō impij. et merito q̄dem. q̄ vt di
cit Greg. Iniq̄ om̄es q̄ districtiōē iusticie nō
metuūt: in cassū sibi de mīa blandiunt: in mīa
tua nō in potētia mea: q̄ nulla est cōtra diabo
li p̄tatem. vñ Job. xli. Non est p̄tās sup̄ terrā
ex

De purgatorio

que cōparet ei. sperauit. s. et sperabo.

De pseuerantia et quō ad gloriofum triumphū pducit.

Cap. ii.

Psecūdu q ad p̄dictū triūphū pducit p
seuerantia est. Et de illa etiā tria p̄sidere
mus. p̄mo eius desc̄ptōez. sc̄do eius
figurationē. tertio eius cōmēdatiōne et exhor/
tationē. p̄mo in q̄ cōsiderem^{us} pseuerantie
desc̄ptionē. vñ deuor^{us} Berni. in q̄dā eplā sic eā
desc̄ribit. d. Absq̄ pseuerantia nec q̄ pugnat vi/
ctoriā. nec palinā victor p̄sequit^{ur}. Victrix ē ad
meritū mediatrix ad p̄miū. soror paciētie p̄stā/
tie filia. amica pacis. amicitiaz nodus. vnani/
mitatis vinculū. sc̄tītatis ppugnaculū. tollep
seuerantiā nec obsequiū mercedē h̄z. nec laudē
fortitudo. sola est cui eternitas p̄cedit^{ur}. vel poti^{us}
que eternitati hoīem reddit. dicēte dño Abath
x. Qui pseuerauerit vsq̄ in finē h̄ saluus erit.
Et idem in alia eplā ait. p̄seuerantia est vñ/
ca filia sūmi regis: finis vtutū earūq̄ cōsūma/
tio: totiusq̄ boni repositoriū. sine q̄ nemo vide
bit deū. Tullius q̄ in .j. retho. sic eam desc̄ribit.
di. p̄seuerantia est in rōne bñ p̄siderata. stabi/
lis et p̄petua p̄mansio. Sc̄do p̄siderem^{us} pse/
uerantie figurationē. p̄mo enī figurat p̄ cau/
dam Leui. iij. de q̄ dñs ait p̄ Moysen. q̄ offe/
rent filiū Aaron adipē et caudā totā. Sc̄do figu/
rat p̄ fimbriā et p̄ oīa p̄ que vestis vtutū f̄mina/
ri p̄t. Nu. xv. vbi d̄r q̄ ait dñs ad Moysen.
Loquere filiis isrl̄ et dices ad eos: vt faciāt sibi
fimbrias p̄ angulos palliarū. ponentes eas in
vittas iacinctinas. q̄s cuq̄ viderint recordent^{ur}
oīuz mādatorū dñi et c. q̄ ponunt ibidē. Tertio
figurat p̄ palliū laudis q̄ ē p̄sumatio aliaz ve/
stīū Esa. xl. vbi p̄phā ait q̄ dñs misit eū vt da/
ret palliū laudis p̄ spū meroris. Quarto figu/
rat p̄ vestī talarē q̄ induta erat thamar. i. aīa
penitētis. h̄mōi enī filie regis x̄gines vestibus
vtebant^{ur}: vt d̄r. ij. Reg. xij. q̄ oēs aīe saluādo
rū pseuerantia exornant^{ur}. Quinto figurat p̄ cu/
bitū fenestre arce Gen. xj. p̄cepit dñs Noe. d.
Fenestrā in arca facies et in cubito cōsūmabis
lūmitatē eius. Sexto figurat p̄ vestē p̄oderis
q̄ nouus hō vestit^{us} erat Apoē. j. vbi d̄r. Vidi
septē candelabra aurea. et in medio septē cande/
labroz aureoz silem filio hoīs vestitū podere
id est pseuerantie finē. Dicit enī h̄ podos pode/
ris a pos q̄ est pes q̄ s̄ pedib^{us} herēs: et est ve/
stis sacerdotalis linea corpi penit^{us} astricta vsq̄
ad pedes descēdens. et d̄r etiā camisia vel subū/
cula s̄m catholicon: et p̄ eaz merito pseuerantia
notat^{ur}. Septimo figurat p̄ thau Ezech. ix. vbi
d̄r in mysterio ipsi x̄po. transi p̄ mediā ciuitatē
in medio hierlm̄: et signa thau sup frōtes viro/
rū gementiū et dolentiū Tertio p̄sideremus

pseuerantie cōmēdatiōne et exhortationē. Est
enī pseuerantia vnica filia sūmi regis cui soli suc/
cedit hereditas regis celestis. Ipa q̄ppe est vi/
gor viriū mētis: et p̄seruatio ceterarū virtutū.
Et de hac ps̄. ait. Oīs p̄sumatiōis vidi finē. s.
pseuerantiā: latū mandatū tuū nimis: q̄ man/
dat deus in bonis pseuerare vsq̄ in finē Que/
ritur an pseuerantia sit in p̄cepto: d̄m est q̄ du/
plex est pseuerantia. vna est boni opis cōtinua/
tio: et hec nō est in p̄cepto. Alia est pseuerantia
volūtatis: in p̄posito bñ agēdi: et hec in p̄cepto
pro. Et hoc mō sic intelligi debet verbū Greg.
li. j. p̄horaliū vbi inq̄t. Incassum bonū agit:
si ante vite terminū desera^t. q̄ frustra velocit^{er}
currit: q̄ p̄usq̄ ad metas venerit deficit. p̄roī
de. j. Cor. ix. ap̄ls admonet. d. sic currite vt cō/
prehēdatis. vñ Berni. in quodā sermone. Bo/
nam vitā ego puto bona facere et mala pati: et
sic pseuerare vsq̄ ad mortē. Aug^{ustinus}. etiā ait q̄ p/
seuerantiā multi possunt h̄re: et nullus amitte/
re. An ait Irido. Non quales extiterim^{us}: sed
quales in fine fuerim^{us} respicit deus. q̄ quēcū/
q̄ deus de fine suo iudicat nō de vita. An Ty/
rianus ait. Suo fine q̄sq̄ aut iustificabit^{ur} et cō/
demnabit^{ur} pseuerantia sola ante deū introducit
p̄roinde diabol^{us} tota malicia et toto conamie
suo insidiat atq̄ facit vim hoī in exitu ante sue
de corpe dño p̄mittere q̄ Gene. iij. mystice ad
diabolū de aīa inq̄t Tu insidiaberis calcaneo
eius. i. finī vite eius. Sicut accidit btō Abath
no q̄ in fine vite sue vidit diabolū astantē ei: et
dixit ei. q̄d hic astas cruēta bestia: nihil in me
funeste inuenies. Sed quō nō insidiabit alijs.
qui insidias posuit aīe x̄pi: vt dicit Glo. super
Thob. Maz stans sup brachiū crucis insidias
ei ponebat: et dum eam capere p̄tonabat quasi
hamo Leuiathan captus est pluresq̄ i fine de/
cipit insidias parans atq̄ continget eis: sicut
cōtigit pugili imperito. Erant duo pugiles q̄
ad inuicē pugnare volebāt. videns aut vnus
q̄ alius eum aggredi volebat. dum ad insultū
se p̄parabat ait illi. Ego cum duob^{us} nō pugna/
bo. vnus vestrū recedat. Alter aut credēs ali/
quē esse post eum retrosperit. et dum retrospi/
ceret alter p̄cussit eum in capite: atq̄ subito eū
interemit. Sic q̄ nō pseuerādo retrospicit. Ita/
tim eū diabol^{us} decipit. Merito ḡ Gen. xix. di/
xerūt angeli ad Loth. Salua animā tuā: noli
respicē post tergū tuū. Respiciēs q̄ vxor eius
post se. versa est in statuā salis. vñ Lu. ix. dñs
dicit. Nemo mittēs manū suā ad aratrū: et re/
spiciēs retro: aptus est regno dei.

**De triumphali victoria: et quō esse
ctus est pseuerantie. Cap. iij.**
Ertiū q̄ ad triūphū pducit ad victo

ria. Est enī spūalis victoria. effectus pſeueran-
tis grē. Dēs enī virtutes abſq̃ pſeuerantia ꝑ vi-
cia pugnare poſſunt: ſed ſine pſeuerantia oīno
vincere nō pnt. dñō dicēte. **Matth. x.** Qui autē
pſeuerauerit vſq̃ in finē hic ſalu⁹ erit. De hac
etiā victoria **Apoc. ij.** dicī. Qui vicerit ⁊ cu-
ſtodierit vſq̃ in finē opa mea dabo illi ptātem
ſup gentes. ⁊ reget eas in vīrga ferrea ⁊ tanq̃
vas figuli cōfringet eos: ſicut ego accepi a p̃e
meo. In q̃bus ṽbis notant̃ tria in q̃bus victo-
ria ſpūalis cōſiſtit. Prīmū eſt pſeuerāter decli-
nare: imo fugere mala. ⁊ de hoc ait. q̃ enī vice-
rit. Cum enī mens pſeuerat declinare mala ſic
diuinitus roborat: vt vitia nō ſolū declinare ⁊
vincere: ſed etiā ſeruēter p̃tere pōſſit. In cu-
lus myſteriū legī. **Joſue. v. ⁊. vj.** Angelus
apparēs. Joſue volēs eum docere victoriā ob-
tinere de hiericho docuit eum p̃mū diſcalciari
deinde p̃ circuitū ſeptē dierū clangētib⁹ buc-
cinis muros deſtruire hiericho. ⁊ ſic victoriā
obtinere de inimicis. Quid enī angel⁹ celitus
miſſus niſi grām hoībus data: cui⁹ angeli mi-
niſtri ſunt decētius exp̃mit. Ihuſus grē effectus
eſt mortalia ⁊ tranſitoria bona de hūanīs affe-
ctibus remouere: ⁊ hoc eſt calciamentū de pe-
dibus ſoluere. pedes enī n̄r affectus ſūt: q̃bus
ad celeſtia v̄ ad inferos ambulam⁹. Calciame-
ta v̄o de mortuis aſalibus facta mortales res
digne exp̃munt. Scđo ſpūalis victoria req̃-
rit pſeuerāter delectari in bono. victoria enī lz
a declinatōe vicij ⁊ p̃teptu tpaliū inſitiū ſumat
nō tñ p̃fici niſi cū hō mente ⁊ carne bonū faci-
endo delectet. q̃ hoc eſt ſignū q̃ deus in aīa: ⁊
in corpe regnat. **Uñ Joh. inqt.** Qui cuſtodie-
rit vſq̃ in finē opa mea: opa xp̃i p̃fecto cuſto-
dit: q̃ p̃ operū itinera q̃ xp̃o fecit ⁊ docuit am-
bulare itēdit. ſicut. **j. Joh. ij. dī.** Qui dicit ſe in
xp̃o manere. debet ſicut ip̃e ambulauit: ⁊ ip̃e am-
bulare. Juſticia q̃pe ve. te. erat: p̃ timorē ma-
lum declinare. vñ ⁊ fere oīa p̃cepta decalogi p̃-
hibet malū: nō furtū facies: nō occides: ⁊ ſic de
alijs. Juſticia autē nō. le. eſt faciēdo bonū: q̃
ſolūmodo nūc p̃fecte ſit: cū xp̃i p̃ſilia cū dulco-
re cū leticia adimplēt. vñ ap̃lus ad **Rō. xij.** Si
eſurſerit inimic⁹ tuus ciba illū. ſi ſitit potuz da
illi. Hoc enī faciēs carbonēs ignis p̃geres ſup
caput eius. ⁊ hoc ſm myſticū itellectū eſt opa
xp̃i vſq̃ in finē ſeruare. i. nō ſolū amicis bñ fa-
cere. nō ſolū inimicos eq̃nimit̃ tolerare verū
etiā q̃ ceteris eſt p̃fecti⁹ inimicis bñfacere: di-
cente dñō **Matth. v.** Diligite inimicos v̄ros
bñfacite hijs q̃ oderūt vos ⁊c. Et heceſt cōſu-
mata virtus: que in finē intelligi pōt. ſinis p̃ſu-
mationē indicat ſm ap̃lm q̃ ad **Rō. x.** ait. Fi-
nis legis eſt xp̃s ad iuſticiā oīni credēti: ⁊ talis
ſinis vſq̃ ad mortē ſeruāduſ eſt vt merito v̄

ctoria acq̃rat. Tercio victoria ſpūalis req̃rit p̃-
ſeuerāter in p̃dictis triūphare. Pugne q̃ habe-
tur ꝑ vitia et pctā. robur grē merito cor̃ndet:
quo fit homo oībus vitijs temptatōibus ro-
buſtus ⁊ fortis. vñ **Joh. ait.** Dabo illi ptātem
ſup gentes. ſicut enī p̃ls iſraelitic⁹ myſtice vir-
tes ⁊ grās ſic gentes ſignificāt multitudinē vi-
tior ⁊ adūſarior n̄roz. q̃s p̃ pſeuerantē grās
roborat⁹ inflexibili iuſticia ſic cōprimūt: vñ ſi/
ne difficultate oēs demonū mūdī atq̃ cūctorū
vitijs p̃curſus faciliſter repellere poſſint. Re-
get inqt oēs vīrga ferrea. inflexibilis fortitudi-
nis q̃tū ad iuſtā volūtātē: cui⁹ enī volūtas ſue-
rit recta: ⁊ ptās p̃ grām pſeuerantē p̃fecta non
erit alicui⁹ momēti reſiſtētia vitijs ⁊ adūſario-
rum n̄roz. Et ideo ſubdit. Et tanq̃ vas figuli
cōfringent. Vas enī figuli vile eſt ⁊ cito fragit
et fractura eius irrecupabilis ē ⁊ inutilis. Sic
q̃ vitijs bello bñ p̃ pſeuerantiā exercitat⁹ eſt
tale munus grē dei p̃lequit⁹: vt vitia ⁊ vilia v̄
deant. faciliſter cadant ⁊ nunq̃ ampli⁹ recōua-
leſcāt. Hāc grām xp̃s cum ceteris alijs in q̃ eſt
virtus ⁊ grē plenitudo a p̃e accepit. ſicut inqt
Ego a p̃e meo accepi Chriſtus enī ſm hūani-
tatē grā a p̃e accepit: nō eam q̃ motus carnis
inſurgētes in ſe cōprimeret cum nullā cōtradi-
ctionē v̄ rebellionē carnis ſue b̄ret. ſed plenio-
rem grām a p̃e accepit q̃ in ſe oīno inocēs ſine
oīni p̃tradictōe ⁊ liber pcti ſorinſec⁹ ſuggeſtio-
nes faciliſime p̃culcāret. ſic **Matth. iij.** in tem-
ptatōibus eius apparēt. Accepit inqt hāc grā:
nō tñ p̃pſona ſua: verū oībus fide ⁊ dilectiōe
ei adherētibus in q̃ eos victores ⁊ triūphato-
res vitijs facit q̃ carnis rebellionē plus minus
ue cōcutiunt: vñ ap̃ls ad **heb. ij.** In eo enī q̃
paſſus eſt ⁊ temptatus pōt eis q̃ temptant au-
xilari. i. vt hāc victoriā p̃ſequant.

**Articulus. iij. de corona glorie cū
duodecim lapidib⁹ exornata qua co-
ronant̃ pſeuerātes in charitate.**

Tertiu myſteriū eſt coronatōis: q̃ coro-
nam glorie p̃mittit dñs victori ⁊ p̃ſe-
ueranti in charitate. vñ **Joh. ait.** Et da-
bo tibi coronā vite. Vita p̃fecto delectationē
habet. corona v̄o p̃pter circulū qua p̃fici ⁊ ſi-
nem nō habet: gloriā eternitatis designat. Coro-
na g̃ vite eterne delectatio ſeu leticia eſt: que nō
imerito illis dat⁹ q̃ vſq̃ ad mortē in vera iuſti-
cia charitatis fidelit̃ pſeuerāt. Nam teſte ap̃lo
ij. Thimo. iij. Non coronabit̃ niſi q̃ legitime
certauerit. De q̃libet etiā iuſto ſic pſeuerante
vſq̃ in finē p̃pha. xxx. ps. inqt. Poſuiſti dñe
in capite eius coronā de lapide p̃cioſo q̃. s. tho-
paſſus ⁊ noīat. ſm enī Glo. **Apoc. vi.** Tho-
paſſus q̃ rarioꝝ eo p̃cioſioꝝ eſt: et duo colores

De purgatorio

habet. ex auro et etherea claritate maxime lucens cum splendore solis tangit: supat eni oem gemaru claritate in aspectu suu singulariter p uocans aspicietes. *Sm* Catholicon dicit lapis iste thopasius vel thopasion: et coponit a ton. et protos qd est totus et passios vel patios qd est color. Unde dicit thopasius qd de colore oinz lapidu in se habet. *Vel* *Sm* Greg. dicit a pan. qd est ome. p eo qd oim colore respicet. et merito significat tota gloria btoz. De hoc lapide ait ppha. d. *Posuisti in capite eius coronam de lapide pcioso. i. coronam glorie omnem decorem in se habentem. Et sic comprehendit omnem gloriam paddy et cuiuslibet bti.* Qd potesse thema cuz loquimur de gloria cuiuslibet glorie sit. Porro omnis gloria btoz in duodenaria pfectoe comprehendit: et possunt dici duodecim lapides pciosi ad formandam coronam consummate glorie p q cunq bto: quos lapides in triplice quaternarium distinguam. Quoz quattuor pntet ad gloriam corporis: et quattuor ad gloriam animarum. et quattuor ad gloriam vtrozq. *Primi* quattuor q pntent ad gloriam animarum hi sunt. *Prim* dicit claritas. scds securitas. tertius suauitas. quartus tranquillitas. Scdi quatuor q pntet ad corpus glorificatum sunt hi. *Primus* dicit luciditas. scds impassibilitas. tertius subtilitas. quartus agilitas. *Tertii* xpo quattuor q ad animam et ad corpus simul pntent sunt hi. *Primus* dicit nouitas. scds societas. tertius iocunditas. quartus bonitas. Ex his duodecim lapidibus consistit corona glorie et vite eterne: et tota gloria oinz btoz. vñ ps. Gloria hec est oibus scis eius. Et potesse thema in festo oium scdoz. Hanc coronam pmittit dñs in charitate pseueranti. di. Et dabo tibi coronam vite qd est aliud thema. Aliter introducitur pro duodecim fructibus ligni vite articulus pñs vel aliter dicere possumus. vñ q charitas pseueras est lignu vite. De q *ps* 120. ij. Lignu vite est his q apprehederint eam: et qui tenuerint eam beatus scz erit qd etia in pñti articulo fit aliud thema. Ideo *Apoc.* vi. *Joh.* mystice ait. Ostendit mihi. angelus q mecu loquebat flumiu aque vite splendidi tanq cristallu pcedente de sede dei: et agni i medio platee eius: et ex vtraq parte fluminis lignu vite afferes fructus duodecim p singulas menses reddes fructu suu. Per dñc eni flumiu admirandu atq cruentu p mediu ciuitatis bte hierlm significat affluentia glorie a deo emanatis in oes btoz. Nam ipe flumius pcedens a sede. i. a maiestatis dei pris et agni. i. xpi est ipe spussctus et tota suba charitatis. B e gre et glorie p qua et in q tota suba sume trinitatis diriuat siue coicat oibus exstibus in gra et gloria paddy q insup ab agno *Sm* qd hō meri-

torie et dispensatiue pcedit: et de hoc flumio ppheta inqt *Fuis* ipetus letificat ciuitate dei. i. ecciam militante p gram. et triuphante p gloriam: vocat aut illu flumiu ppter cōtinuitate et copiositate aque que reficit flagrat et latat. Et addit viue. qz *Sm* *Rich.* nunq deficit sed semp fluit. Alius textus hz vite. qz vere vite eterne hic est flumius rigans mōtes de supioribz suis *Sm* ppham: etia illu splendidi tanq cristallu qz in eo est lux ois et sume sapie. et suma soliditas et pspicacitas. quasi solidi cristalli et trasparentis. Addit qz in medio platee eius. i. in intimis cordiu: et in plateali latitudine et multitudine btoz: et ex vtraq parte fluminis lignu vite *Rich.* qz pstruit hoc cu immediate pmissio. d. q hoc lignu est in medio platee. et qdem tam flumius q lignu vite. i. xps est in medio ciuitatis eius. Iuxta qd *Gen.* ij. mystice dicit. Lignu vite erat in medio paddy. Est enim ex vtraq parte fluis. hinc inde lignu vite. i. xps q *Sm* diuinitate vbiq est: vel vna ripa fluis quasi sinistra status meriti xpi est. Dextera xpo pars eius status eius pñij di. i. pot. vtrobiz aut occurrat xps reficiens nos. i. aut in pñti duodecim fructibz spñs. de qbus ad *Gal.* v. dñ. Aut i futuro p duodecim gaudia: seu etia fructu glorie sempiternae. qz supra noiaui lapides corone btoz. De qbus in hoc articulo dicturi sumus. Et addit p menses singulos reddes fructu suu. *Osculis* *Sm* hebreos incipit a pma luna ppe qd nouitate designat: p singulos pñtiatio significat: et p menses singulos horu duodecim fructu etnitas intelligi debet: qz sp in sua nouitate manet et duratōe. Et h modo *Esa.* dñ. vi. Erit mensis ex mēse et sabbatu ex sabbato. Porro hec pseueras et interminabilis gloria pueniant charitati in pñti cōpensat. Et hoc est q Salomon ait in pposito xbo. Lignu vite. scz xps est et charitas eius his q apprehederint eam. Quia p eam dant duodecim fructus spñs in pñti vita sicut pdictu est. Et q tenuerint eam. i. pseuerater vsq in finē. bñs. i. erit vñ p duodecim lapides corone glorie. Vel dicant duodecim fructu et gaudia btoz qbus pascunt et delectabunt bti de ligno vite q est xps.

De primis quattuor lapidibz pciosis pntetibus ad gloriam animarum sanctarum. **Cap. i.**

Primus lapis est claritas. Nam in aia ppter fidei meritū intellectus pficiet et glorificabit in cognitiōe sume veritatis. vñ *Esa.* xliij. de aiabus scis ait Regē in decore suo videbūt. Et iterum. xxxv. ait idem. Ipi videbūt decore dñi et. j. *Cor.* xij. dicit nunc cognosco ex parte: tūc aut cognosca sicut et cognitus suz

Tanta est enī efficacia visiōis diuine q̄ tota s̄
stantialis gloria brōz in dei visiōe insinuat.
vñ sup illud ps̄ Ostendā illi salutare meū glo.
ait. q̄ visiō est tota merces brōz. Hāc s̄m Bo-
nauē. in. iij. hi tres actus. s. videre: amare: et
tenere in gloria brōz oīno iūcti sunt. ideo q̄ de
um p̄fecte videt. p̄fecte illuz amat et tenet. ideo
in sc̄tōz v̄bis p̄pter cōnexionē q̄d est oīuz at
tribuit vñ: magis q̄ visiōi appropriat eo q̄
in visiōe distinguit status patrie a statu vie.
Non sic aut̄ i dilectiōe: q̄ v̄trobiz dilectiō est
sed in patria est clara dei visiō nō in via: q̄ via
est credulitas de nō viso. Hec ille. Et ideo Jo.
xviij. dñs ait. hec est vita eterna. vt cognoscāt
te solū deum verum. De gaudio autē visiōis
prefate Job. xxxij. ait. Videbis facies eius in
iubilo. Vñ p̄pha ait. Letificabis eum in gau-
dio cum vultu tuo. Multis v̄o: iōdis dilige-
tissime speculātes in regno celoz a b̄tis videbi-
tur deus. Primo in se. sc̄do in nobis. tertio v̄
debimus nos in deo. quarto videbim⁹ deū in
oībus creaturis. q̄nto oēs creaturas in deo vt
dicī. i. Ro. xv. Erit deus oīa in oībus et hec
oīa reducunt ad triplicē visiōē. Prima dicī
meridiana. sc̄da matutina. tertia vesp̄tina. Pri-
ma vero vocat meridiana. que est cognoscere
deū in sua essentia. et de hac. i. Job. x. dñs. Sci-
mus qm̄ cum apparuit s̄iles ei erimus: qm̄ vide-
bimus euz sicuti est. Sc̄da dicī matutina que
est cognoscere oēs creaturas toti⁹ mūdi in di-
uino v̄bo. Et de hac p̄pha ait. Tertia v̄o que
vesp̄tina dicī est in p̄prio suo genere cogno-
scere creaturas in seip̄s. In oībus igit̄ supra-
dictis videndi modus illuminabit intellectus
et verificabit tunc illud Esaie. vj. quo dicitur:
tunc videbis et afflues et mirabit et dilatabit
cor tuum.

Ecū lapis est securitas quā ex me-
rito spei memoria p̄sequit: q̄ deū quē
anima cognouit sūmū bonū posside-
bit sūme carū. atq̄ oēs alias creaturas in deo.
tunc p̄fecto quolibet anīa dicere poterit illud.
Lanti. iij. Tenui eum nec dimittā. Pensandū
est charissimī fr̄es quāto gaudio delectabit illa
anima beata. qm̄ Aug⁹. in li. de morib⁹ ait. q̄
tanta est pulchritudo iusticie. tanta locūditas
lucis eterne. hoc incōmutabilis veritatis atq̄
scientie dei: vt etiā si non liceret ampli⁹ viuere
q̄ vnius diei mora p̄pter hoc solū innumerabi-
les anni huius vite pleni delictis et circūfren-
tia bonoz tpaliū recte meritoq̄ p̄temnerent.
Vñ Job. xvi. dñs ait. Iterū videbo vos. s. et
vos me: et gaudebit cor vestrū: et gaudīū v̄m

Nemo tollet a vobis.
Ertius lapis est suauitas. eo q̄ p̄pter
meritū charitatis humana volūtas p-

ficit et glorificat in diuina suauitate atq̄ cōsū-
mata dilectiōe. Hanc q̄dem suauitatē q̄daz vo-
cant fruitionē que nihil aliud est q̄ sūmo bono
clare viso et certe possesso p̄pter seip̄m perfecte
amoris vinculo inherere. hoc certe est gaudiū
oīa supans alia gaudia brōz. Nam sicut inter
habitus vie charitas p̄ncipaliter donū est s̄m
Aug. v. li. de trinit. c. xviij. ita inter habitus p̄-
me charitatis donū obtinet p̄ncipatū. Sed in
beata patria nobilior habitus habet actum no-
bilioz: ergo p̄fecte deū diligere q̄ est actus cha-
ritatis patrie. nobilissim⁹ aīe actus est. Cum q̄
in nobilissimo actu p̄ncipalissima cōsistit b̄titu-
do et diligere sit actus volūtat̄is p̄ncipaliter cō-
sistit in actu volūtat̄is q̄ intellectus. Proinde
Aug. de ciui. dei. tota virtus erit ibi videre q̄d
amas: et summa felicitas amare q̄d videas ibi
beata visiō in suo fonte bibi: vbi claritas visiō
clarissime aperit. Hec ille. Tunc verificabit il-
lud p̄phete Satiabor cū apparuerit gloria tua
Consulte igit̄ idem ait ps̄. xxvj. Anam petij a
dño hanc requirā nō ponit substantiū nec de-
terminat quā vñ petijt q̄d vti q̄ facit ad mysti-
ce inuendū q̄ illud est om̄e bonū. ait enī. Anā
petij a dño nō multas v̄l multa. Sciens. Por-
ro q̄ vñū necessariū est Lu. x. nō p̄ multa vult
diuidi: sed tūmō vñam petijt: et h̄nōdū habue-
rit nō tñ deficit. sed pullans p̄seuerat. d. hāc re-
quirā. In quo notat p̄seuerantia in multis ope-
ribus bonis. Et subdit que sit res illa. d. vt in
habitū in domo dñi. hoc est in gloria oībus die-
bus vite mee. s. future. et hoc vt videā volūta-
tem dñi. s. faciē dñi vidēs in ea legā voluntatē
eius: que q̄dem p̄pter sup admirabile pulchri-
tudine et inflāmatiūū decorē atq̄ amorē. semp
p̄ facti euidentia cuilibet brō clamat. Diligite
me in toto corde: et ex tota aīa tua: et ex ci men-
te tua. Tunc si q̄dem et nō ante p̄fecte cōplebit
hoc p̄ceptū: q̄d in spū p̄pha videns in ps̄. ait.
Omnis cōsumatiōis vidi finē latū mandatū
tūū nimis. Et vt dicī Job. xxij. tunc sup om̄i
potentē delictis afflues: q̄d q̄dem totū: vt p̄t
anime attribuit p̄ diuina dilectiōe.

Quartus lapis tranquillitas dicī que q̄-
dem ex tribus p̄cedētib⁹ orit. nam vi-
dēdo pulchritudinē dei et eoz q̄ vide-
bunt in eo: atq̄ possidēdo illū cū oībus q̄ sunt
in eo cū sūma dulcedie et p̄sumata tranquillitate
tanta pace tota aīa in dño req̄descit. q̄ta erūt p̄-
cedētia tris. Et d̄ est pax q̄ exsuperat oēm sensū
vt d̄: ad Eph. iij. Hāc etiā Thessalonicētib⁹.
ij. c. iij. nūciabat. dicēs. Deus pacis det vobis
pacē sempiternā. In hac q̄ pace p̄pha req̄desce-
re expectabat dicēs. In pace in idip̄m domiā
et req̄descā. q. d. In pace pectoris domiā in pre-

De statu purgatorij

senti: et in futuro requiescā. i. pfecte quiescas in pace eternitatis. que pax est in idipm. i. imutabilis et inenarrabilis. pax enī p̄sentis t̄pis non est idipm: q̄ sepe imutatur et variatur. De hac gloriosa pace Thob. xiiij. ait. Beati qui gaudent sup pace tua. i. sup tribus p̄cedētib: que rede scere faciūt in pace tua. Iterū p̄pha ait. Adā sueti possidebūt terrā. s. viuentiū. et delectabūt in multitudine pacis. Et alibi Pax multa diligētibz legē tuā. et nō est illis scādālū Esa. q̄. xxxij. ait. Sedebit p̄s meus in pulchritudine pacis: et in tabnaculis fiducie. et in requie opulenta. Ihec q̄dem tria fidei: sp̄s: et charitati cōpetūt in p̄nti vita. In patria aut̄ erit pulchritudo pacis q̄tum ad dotes corp̄is gloriosi. et tabernacula fiducie q̄tū ad dotes aīe. et req̄es opulēta q̄tum ad vtrūq̄ simul.

De secundis quattuor lapidibus p̄ciosis que p̄tinēt ad corp̄is b̄tōz gloriā sempiternā. **Cap. ii.**

Primus de quattuor lapidibz que p̄tinēt ad gloriā corp̄is b̄tōz est elucibilitas aut claritas. Erūt enī corpa clara sicut sol. nec intelligendū est de claritate solis p̄m q̄ nunc lucet: sed p̄m q̄ post resurrectionē lucid⁹ erit. Nam teste Esa. xxx. Erit lux lune. sic lux solis: et lux solis erit septēp̄liciter: sicut lux septē dierū. Ihec q̄dem sp̄s p̄cacer declarās Rich. in. iij. di. xlix. ait q̄ non sunt eiusdē speciei lux elemētāris et lux corp̄is celestis: sed lux elemētāris est quasi quedā imitatio eius quēadmodum lux sp̄s aīe nō est eiusdē speciei cū luce sp̄s aīe b̄tōz. sed est quedā imitatio et similitudo illius. Sicut nec lux solaris eiusdē speciei est cū luce corp̄is gloriosi: sed est similitudo illius et imitatio quedā: talis q̄dem luciditas a luce et luce aīe originē sumit. nam quēadmodū diuina lux et sapiētia dei aīam illustrabit sic lux aīe in luciditate corp̄is redūdabit. Et hoc Dionis scribens ad Bioscorz testat. d. q̄ b̄tudo non est corp̄is sed ad aīabus redūdāt in corpa. Ex q̄ p̄t̄ q̄ sp̄s illustrat⁹ et glorificat⁹ visione lucis eterne: claritatē suo corp̄i ministrabit. et hoc testat apl̄s ad Ioh̄. iij. d. Saluatorq̄ expectamus dñm nostrū iesum xpm. q̄ reformabit corp̄is hūilitatis n̄re p̄figuratū corp̄i claritatē sue De hoc q̄ Is. xvi. d. Cor gaudēs. s. visio ne dei exhilarat faciē. Et iterū Esaie. lxi. Gaudens gaudebo in dño. et exultabit aīa mea i dō meo. q̄ induit me vestimēto salutis. I. in die resurrectionis cōicando mihi gloriosum corp̄is.

Sextus lapis.

Secundus lapis impassibilitas ē. nam tentōe atq̄ possessione impassibilis di humanus sp̄s oīno impassibilis factus erit.

propterea corp̄i suo tam intra q̄ extra oīmodas impassibilitatē p̄stabit. Et hoc clarescere pōt: q̄ talis impassibilitas resultabit ex virtute aīe suū corpus passēter retinētes. ita q̄ a nullo exteriori agente imutari valebit. vñ si beatū corpus in inferno locaret nō sentiret aliquam lesionem. De hac impassibilitate. i. Cor. v. dicif. Optet enī corpe hoc iduere corruptelā et mortale hoc induere immortalitē. Et Apo. xij. d. mors vltra nō erit: neq̄ luctus: neq̄ timor: neq̄ dolor erit vltra que p̄ma abierūt. de gaudio autē talis impassibilitatis. Nec. viij. d. in p̄so na oīuz bonoz. di. Gaudiū dñi fortitudo n̄ra. id est passibilitas n̄ra redūdāt a deo in mēte et a mēte in corpus nostrū. vñ merito gaudem⁹ Et iterū p̄pha ait. Letent̄ oēs q̄ sperant in te: in eternū exultabūt: et habitabis in eis. I. tu impassibilis ex tua possessione et tentōe aīam ipsā libilē facies. et ex ea corpus impassibile erit.

Septimus lapis.

Tertius lapis subtilitas dicif. Est autē hec subtilitas a penetrādī virtute. Nam q̄ dilectōe diuina p̄ transformationes sp̄s erit sūme subtilis seu sp̄s aīe effect⁹: ideo correspondētē subtilitatē corp̄i suo impartiet. Propter hanc igit virtutē b̄titudinis aīe tanta magnitudo actiue virtutis erit in corp̄ibus beatorz q̄ p̄ eam multo efficacius et facilius poterunt oīa corp̄alia penetrare. q̄ ipse ignis vel aer. Vñ Greg. xiiij. li. mora. ait. In illa resurrectionis gloria erit corpus nostrū subtile p̄ effectū sp̄s aīe potētie. i. glorie sed palpabile p̄ virtutem nature Et. i. Cor. xv. apl̄s inq̄t. seminatur corpus aīale: et surget corpus sp̄s aīale. i. sp̄s ac speciali volūtati subiectuz: nō q̄ p̄uertat in sp̄m sicut q̄daz heretici putāt. De hoc igit gaudio talis vnionis sp̄s cū ip̄o deo: vñ corp̄i talis subtilitas cōicef Apoc. xix. dicēt sc̄i gau deamus et exultem⁹ et demus gloriā deo: q̄ venērūt nuptie agni. s. q̄ q̄libet aīa suo p̄dilecto sp̄so p̄ dilectionē et fruitionē in p̄sumato m̄fimo glozie copulat. vñ vīc̄ ista subtilitas p̄dicta in corpe n̄ro redūdāt.

Octauus lapis.

Quart⁹ lapis agilitas ē. p̄fecto: q̄ ex tribus dotibz aīe gloriose sp̄s p̄mptissimus erit ad tēdēdū in deū iō in suo corp̄e glorioso suā agilitatē cōicabit. Ihec q̄dē Esa. iij. d. q̄ sperāt i dño mutabūt fortitudinē assumēt pēnas vt aq̄le: currēt et nō laborabūt: ambulant et nō deficiēt. Proinde aīa poterit ita velociter corp̄ mouere: quēadmodū sine corp̄e p̄t mouere seip̄am q̄d satis inuit Aug. xxi. de ciuitate dei. c. iij. d. Vbi volet sp̄s ibi p̄t̄n⁹ erit corpus. Necn̄ p̄ b̄ intēdit dicere q̄ in instati mo-

neat ipm: qz nec se absqz corpe possz mouere in instati de loco ad locu fm Rich. vbi. s. in qsti onibus qz de resurrectione. Aug. idem senties ait. Corpus gliosum vtraqz intualla pari cele- ritate ptingit. sicut radi solis: b dicit qz impce pibit qsi monebit. ppf tpls breuitate fm qd/ dam. de gaudio talis agibilitatis Esa. lxv. ait. Serui mei gaudebunt p exultate cordis. q. s. in corpis agilitate redudabit. fm xpo Alex. de ha- lis in. iij. ad has qtuor dotes corpis reueladas qz piosos lapides noiaum? dñs ihs in cha- ritis dote voluit apparere: qñ vt dñ Barth. xvij. in monte thabor corā discipulis suis tras- figurat est. Prima et pncipalis dos luciditas est: et hac dote cetera sequent. scda est ipassibi- litas. q sequit ex luciditate pdicta. Nam clari- tas nullū ab alijs patit in qnamentū. Ecce im- passibilitas. tertia est sublimitas q etiā in lucido est. Nam lux p naturā bz subtilitate ad cor- pora penetrādū et maxie q trasparētia sūt. sicut ptz in lapide cristallino et vitro. q penetrant a luce. qrtā est agilitas q etiā est in luce vñ mor- et mutatio eius qsi subiecta sūt. Ex dictis pz qz claritas oēs alias pprietates ponit dotiū q sunt corporz btōz. et nulla alia ponit alias oēs ideo pueniēter p claritate fit oñsio glificatiōis corpis nri. Jo Barth. xij. dñs volēs pmon- strare gloriā futurā corporz btōz nō multipli- cat xba: sed eam totāl pfecte et integre p clari- tate insinuat cū ait Fulgebūt iusti sic sol in reg- pris eoz: hec Alex. de ha. de alijs qz dotib? Sap. iij. dñ. Fulgebūt iusti et tāqz scintille i arū dineto discurrēt. in qbus xbis pmo in fulgore scintille claritas denotat. scdo ipassibilitas si- gnificat in igne: qd ē elemētū actiū et frigesce- nescit. tertio in sublimitate scintille stilitas indi- cat. qrtō xpo in discursu agilitas significata ē.

De alijs qlitatib? corporz btōz.

Huertēdū est etiā q gliosuz corp? erit visibile et iuisibile. palpabile et ipalpa- bile. sic placuerit aie volūtati: vñ Aug xix. de ciuit. dei. c. xxvij. in qd. Impetrabit os aio: et anim? corpi tāqz obediēt: ppfea erit vi- sibile et iuisibile sicuti aie placuerit. et nihil sibi placebit: nisi qd rōnabile erit. Gaudebūt insup sciti de glia suoz corpaliū sensuū: qz qlibet erit in sūma pfectōe fm q maius et minus qnqz sen- sus aie i deo bti erūt. Insup oēs deformitates colorū figure diminutōes et suphabūdātie i re- surrectiōe auferent ab eis. qz oēs erūt cōfor- mes filio dei in etate et in similitudie: in q nulla de- formitas fuit: yngues et capilli capitis et barbe resurgēt in eis: erūt in padyso in illa qtitate q magis erūt ad ornamētū corpis et decorē Naz fm Aug. indecorz ibi aliqd nō erit. Intestina

q illa resurgēt: q sūt de pulchritudine ipsi? na- ture. vñ Aug. de ciuit. dei ait. Anteriorib? vi- scrib? que nulluz decus vident modo hēita pulchritudo rōnis delectabit vt oñi forme ap- parēt q oculis placēt fm mētis iudiciū pferat qdem qz vltra aureā que erit pmiū glorie suba- lis aureolas possidebūt: sicut sūt martyres vir- gles et doctores. Quidā etiā habebūt palmas sicut sunt illi q desiderio tñ martyres extiterūt vt fuit btūs Barth. Quidā qz habebūt fru- ctus speciales. s. solatiōis: vt pñetia piuga- lis tricesimū vidualis sexagesimū: virginalis centesimū. Et oēs sancti de oibus pdicti singu- lariter gaudebūt. Considera g magnitudinē et multitudinē gaudioz sanctorz.

De alijs quattuor lapidibus pñio- lis qui pñent ad gloriā tam spirituu qz corporz in gloria paradysi.

Monus lapis. Cap. iii.

Primus lapis de qtuor lapidib? q pti- nent ad aiam: et ad corp? sūt gliosif no- uitas dictus est. Gaudebūt eni bti de repate totius vniūsi: et ab inferiorib? b gaudiū sumet originē. Naz videbūt durissimis supplicijs cru- ciari dānatos. Et qz volūtas eoz pformis erit volūtati dei. et ipse deus cruciabit eos. ppfea gaudebūt de tormētis eoz: vñ ppha in qd. Le- tabit iustus cū viderit vindictā. s. sup dānatos iustissime exerceri. Gaudebūt qz qz pspiciēt se ex dei mia a talib? tormētis libatos: ideo exul- tabūt dicētes illud ppheticū. Aia nra sic pas- ser erepta est de laqueo venantiū. Laqueo cō- tritus est: et nos liberati sum? Gaudebūt etiaz qz pspiciēt specula qbus in pñti seculo vñ sunt ad cognoscēdū deū admirabili pulchritudine reformata et decorata. s. terrā: aquā: aerē: ignē: et corpibus scōz mirabiliū pformata. Gaude- būt insup de augmētate solis. lune. planetaz: atqz stellarū: letabunt etiā de pulchritudie cri- stallini et empirrei celi. cōtemplādo admirādū tabernaculū qd in eternū deus diligētib? se pre- parauit: et qz oīuz pdictoz desiderabili? et locū dius est. ex oibus supradictis exultabūt i dulce- dinē et in dilectionē creatoris oīuz rerū.

Secūsus lapis.

Scūd lapis societas noiat. gaudebūt pfecto de pfortio et societate in q repiēt se bti. nam qlibet suscipiet singlares de- lectōes de qlibet in pticulari Et pmo de illius odore. scdo de illi? voce. tertio de illi? splēdore qrtō de illi? colore. Primo de illi? odore. qz sentiet de qlibet btō singulare odoris flagratū am in vltima sua pfectōe. Proinde Apo. v. dñ qz singli hñt cytharas et phialas aureas plēas odoramēto Cythara xō sūt corpa btōz. phia

De statu purgatorii

le xpo que sunt vasa lucida atq; lata signat aias gloriosas: et hec odorameto plena sunt. Secundo delectabit de illi⁹ voce. qz de qlibet bto picipi/ et varietate vocis. s. in cantu et discantu laudis dei qd mystice p'sensit Job. Apo. xiiij. cu3 ait. Post hec audiui vocē tubarū multarū dicentū in celo alla. i. laudate deū. Nam fm h'ero ya est vnu de decē noibus dei. qz cōiter in eccl'a cū magno p'neumate. i. vocū modulatoe et grā di melodīa. ad signandū illū ineffabilē iubiluz diuine laudis: q a b'is fiet in p'adyso. q in p'nti vita exp'mi minime pōt. Tercio delectabit d' illius splēdore a qlibz alio q'libet btoz mira biliter variato. Nam. j. Cor. xv. ap'us ait. q stella differt a stella in claritate. Quarto delectabit de illi⁹ pulchritudīe et calore: q etiā va rius erit a qlibet alio colore et pulchritudīe cu/ iusq; b'is. nam qdlibz beatū corp' nō tñ lucidū erit. sed etiā coloratū p'ticlarē colore atq; deco re. vii. Aug⁹. xxiij. de ciui. dei. c. j. Dis pulchri tudo est p'tiū p'ueniētia cū qdā coloris suauita te sed btoz corpa pulcherrima erunt. q habe b'it suauitatē coloris. Itē p'terea maximū erit gaudiū btoz et societas eoz. p'rimo p'p' cha ritate. scdo p'pter numerositatē. tertio p'p' di uersitatē. p'rimo xpo erit mirabilē magnū gau diū societatis btoz p'pter charitatē. eo q qlt bet b'is diligit accidētalit quēlibet b'is ampli us aut minus fm gl'iofaz p'fectionē actiua et etiā passiua que erit in sc'to: seu in angelo glo so. Scdo erit tale gaudiū admirandū p'p' nu merositatē: eo q qlibz dilatabit affectū suū cor poralē et spūalē ad infinitū numez btoz hoīuz et angeloz. In qbus suā b'itudinē accidētalē multiplicabit: et in qlibet: et de qlibet multipli cabit tale gaudiū: sicut p'dictū ē. Tercio qz stu pendū erit tale gaudiū p'pter diuersitatē. Nam inter oēs b'tōs tā hoies q angelos aliq erūt in gloria eqles aliq maiores: et aliq minores. p'ri mo xpo cōles in gloria duplicabūt et gaudebūt de gl'ia coeqlīū p'dictū gaudiū et leticiāz p qlt bet ex amore. qz ineqli mēsurā alterutrū se dili gere se recognoscēt. Ideo tñ gaudebūt de gl'ia coeqlīū. sicut de p'p'ia: extensīue nō intensīue. Et idem de sequētib' intelligēdū est. Scdo aut q in gl'ia maiores erūt duplicabūt sibi p'dictuz gaudiū p qlt bet sibi minore: eo q illos sicut et se de q'ritate sue gl'orie intelligūt p'tentari. Ter tio xpo q in gloria minores erūt totiēs tale gau diū accidētale multiplicabūt q'tiens gl'ioso/ res se p'spiciēt esse illos q p'pter eoz amorē gau diū suū duplicabūt: sicut q'cūq; maiores. Quid tiplica tūc tu q'tū erit gaudiū cuiuslibet b'is: er ga quēlibet coequalē a maiore atq; minore: et tanta numerositate innumerabiliū. Ideo ascen damus ad gl'iofaz xginē mariā dei m'fem: et sta

tuamus ad vnā partē totū gaudiū qd ad inuicem habēt oēs sc'ti et angeli cū eis. p'dicto mō cō numerari. atq; ex alia parte statuam⁹ gaudiūz q minor sc'tus habebit de xgine b'ndicta q ta le gaudiū minimi gl'osi tñ excedat oia gaudia sic sumpta de b'ra maria nō habita. aut de hoīe xpo siue de ipso deo. q'tuz excedit circūferētia firmamēti centrū suūz eo q vltra cōparationē p'fatā excedit gloria b'tē mariē xginis oēm aliā gl'oriā b'tōz. sicut latius patz in qdragesimali de religione xp'iana. ser. vi. arti. ij. p totū. At si minor sanctus tñ gaudiū sumet de gloria bea te xginis ex nēcitāte sequit⁹ q oēs illi q eo glo ria maiores sunt vel erūt: tanto maius gaudiū de illa b'ndicta xgine maria habebūt.

Undecimus lapis.

Tertius lapis iocūditas dici p't. qd erit gaudiū de xpi hūanitate. Cōsiderem⁹ igit ex vna pte oē gaudiū actiūū et pas siūū qd vniūsi sc'ti tam hoies q angeli habebūt in p'adyso. apponēdo etiā in eos gl'iofaz xginē mariā. Et ex alia parte gaudiū qd minor sc'tus habebit de gl'iofa xpi hūanitate: et repiem⁹ qz gaudiū oīz p'dictoz respectu gaudiū illi⁹ mīni sc'ti min⁹ erit qz cētrū cristallini celi respectu cir cūferētie sue eo q amor q xps diligit mīnū glo rioso3 habūdatioz est q'ondit cōpatio supradī cta si cōsiderem⁹ illū amoris fontē q ē xps: vñ talis amor originē sumeret. Quis igit exp'mere pōt q'tuz erit gaudiū q de xpo hoīe gaudebūt maiores sc'ti. qñ tāta erit habūdātia gaudiū qd erit in mīmo gl'ioso. Insup q'to in gl'ia maio res erūt. tanto de eo ampli⁹ gaudebūt.

Duodecimus lapis.

Quartus et vltim⁹ lapis est bonitas. q erit gaudiū de bonitate dei. s. ab itelligētia cognita p'fectissime i sua natura. atq; d' gl'ioso actu amoris dei p'tinue in deo inspirato q b'mōi inētnū gl'iofe cōicabunt. I3 gaudio ifal libili de p'p'a s'balī gl'ia futuri sē pleni. tñ incōpa biliū ampli⁹ gaudebūt de eo q d's incōp'hēlibi lis ē. p'fectenisi a semetipō qz de illo q de eo cō p'hēdēt. Vñ p'stituēdo maxie ex h' respectu oē gaudiū qd de xpo habebūt sc'ti in q'tū est hō. et illud qd habebūt de xgine gl'iofa. et gaudiū oīuz b'tōz hoīuz et angeloz qd actiue et passi ue inē se habebūt: atq; ex altera parte gaudiū qd habebit minim⁹ sc'tus in infinito et sūmo dō et oīno totū illud respectu illi⁹ minus est qz cen trū empirrei celi respectu circūferētie sue. Rō hus⁹ est: qz tale gaudiū de deo vnus et p'ncipa lis est actus de illis trib⁹ de qbus gloria suba lis p'sistit. Insup totū gaudiū actiue et passiue acq'situz de creaturis si vni rōnali creature cōi cef nō efficeret eam btam: et tñ eēt btā si tantū

modo gauderet de diuina visione. possessione et consummata dilectione. Multas perfectiores et necessarias possem assignare. quare oēs beati gaudebunt tantū de ipso deo atq; de illius dilectione quarū alique erūt maiores vel minores magis et minus necessarie sū diuersam beatorū vocatōez. quas cum sūma admiratione et altissimis clamorib; intellect; atq; ardētissima charitate assignabūt xpi beati creatori. redemptori: atq; glorificatori. i. de trino et vno q̄ saltē ad numerū. xxv. reduci possunt. vt pz de quadragesimali de christiana religione ser. lxxv. c. vii. Deniq; de hoc vltimo gaudio dicit in ps. xv. Adimplebis me leticia cum vultu tuo. vsq; in finem. Horum verborū multū ponderandus est sensus. Est enī. adimplebis nō tñ gaudio pleni erimus: sed erimus adimpleti vt duplex beatorū gloria pncipalis exprimat. Prima accidentalis. scda cōsubstantialis. Prima est gloria accidentalis. et de hac erimus adimpleti. s. gaudio et leticia p gloria pncipaliorū et maxime virginis matris: et filij hoīs. Scda est gloria cōsubstantialis: et de hac erimus impleti. s. gaudio et leticia p gloria christi filij dei. et hoc inuit cum dicit. Adimplebis me leticia cum vultu tuo iesu qñ cum facie ad faciē videbim;. Insup est notandū q; nō ait in vultu tuo. sed cum vultu tuo Nam angelos adimplebit in vultu: sed hoies cum vultu. Et hoc ppter cōformitatē hoīs ad ipsum tam ex parte aie: sicut dicit ad Ro. viij.

quos psciuit: psciuit et pdestinauit pformes fieri p imaginē filij dei: q̄ ex parte corporis. Vñ ad phil. iij. Saluatōre expectam; dñm iēm xpm qui reformabit corpus humilitatis nr̄e etc. Et ad exprimēdū q; vere illū leticia adimplebit ait ppha subiūgens: delectatōes sunt. s. in dextera tua vsq; in finē. Dicit enī delectatōes in plurali numero ppter. xij. dictos lapides pciosos corone vite oīuz bonorū. seu ppter. xij. delectabiles fructus ligni vite de q̄bus in hoc. iij. arti. posuimus fundamētū introductōis. Et addit in dextera tua. i. in gloria sempiterna. Vñ Lan. viij. Dextera illius amplexabit me: et hoc non ad vnā horā: sed vsq; ad finem. s. in sempiternū. Nam dicit ps. lxxv. Longitudo dierū in dextera illius. Hic est finis sine fine: ad quē creati sumus in quez p charitatē currim;: in q̄ beati semp erimus. Ad quē nos pducatur pontifex et pcurzor noster iesus christus dei filius benedictus. In cuius noīe flectis omne genu celestij terrestrij et infernorū cui est gloria et magnificentia potestas regnū et imperij benedictio et claritas sapientia: et gratiarū actio: bonorū virtus: et fortitudo: per infinita secula seculorū Amen. Deo gratias.

Sermones de charitate: siue de euāgelio eterno sancti Bernardini de Senis ordinis fratrum minorū: per Nicolaum Kessler basilice impressi. ¶ Finiunt feliciter.

Liber monachi Sancti pauli apłi in monasterio Senensi.

946939

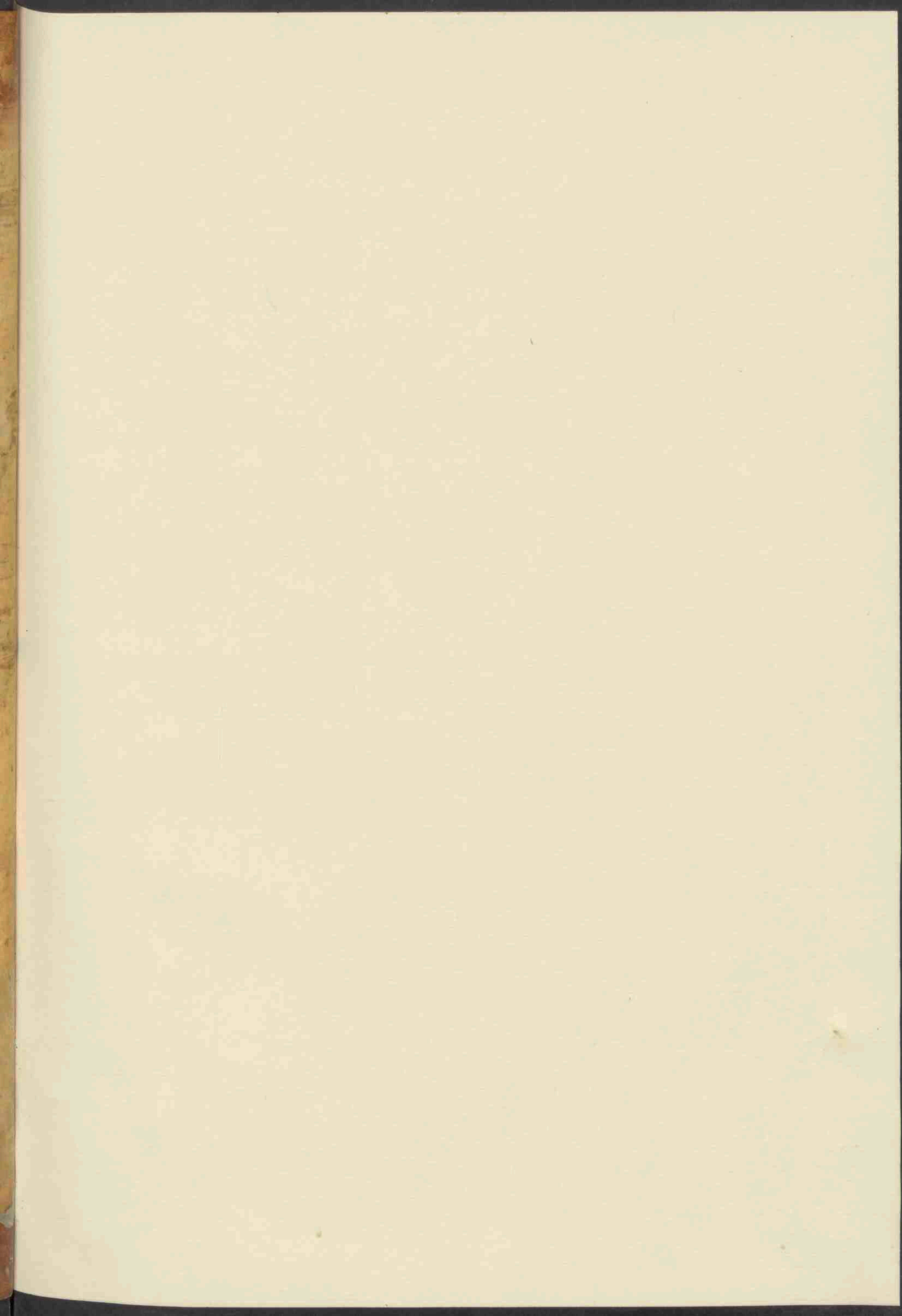
tuis eliceo qd semet ad hanc gham ueni
endi copiosi munus gre qd uisti. Sa fa
mulus tuis suoz ueniam pctor: ut scoz
tuoz misericordis meritis. ab omibz me
gnibz aduiscant libari. p. *Sancti qd.*

Pra qd omipus deus. ut bti Germani
epi a confessoris tui. cui exempla imita
mur a colim: qd si coequari fcs eius no
possum. saltem uestigia sequi. et fidem
nobis contingat imitari. p. *Ad uincula*
~~Deum dicitur hominis. Dicitur / bti pet~~
~~sola. sup psalmos fides. Capm. Petrus qui~~
~~sem seruabatur in carce. qd oratio fic~~
~~bat sine infirmitate ab ecclia ad deum~~
~~pro eo. d. q. Petrus amat me. Vm. Pe~~
~~re pectoris. N. f. uet petrus. An. Angelus~~
~~om altit et lumen regit in habitaculo car~~
~~ceris petrus qd latere petri exarant cu diq~~
~~singe uelociter et cederit cathene te mani~~
~~tur eius. Cella. D. cur qui beati petru a~~
~~postolu a uinctu allelu abire testu mtoz qd~~
~~salue qd uincta pctor: et mala omia a~~
~~nobis apudatur excludit. p. Cella.~~

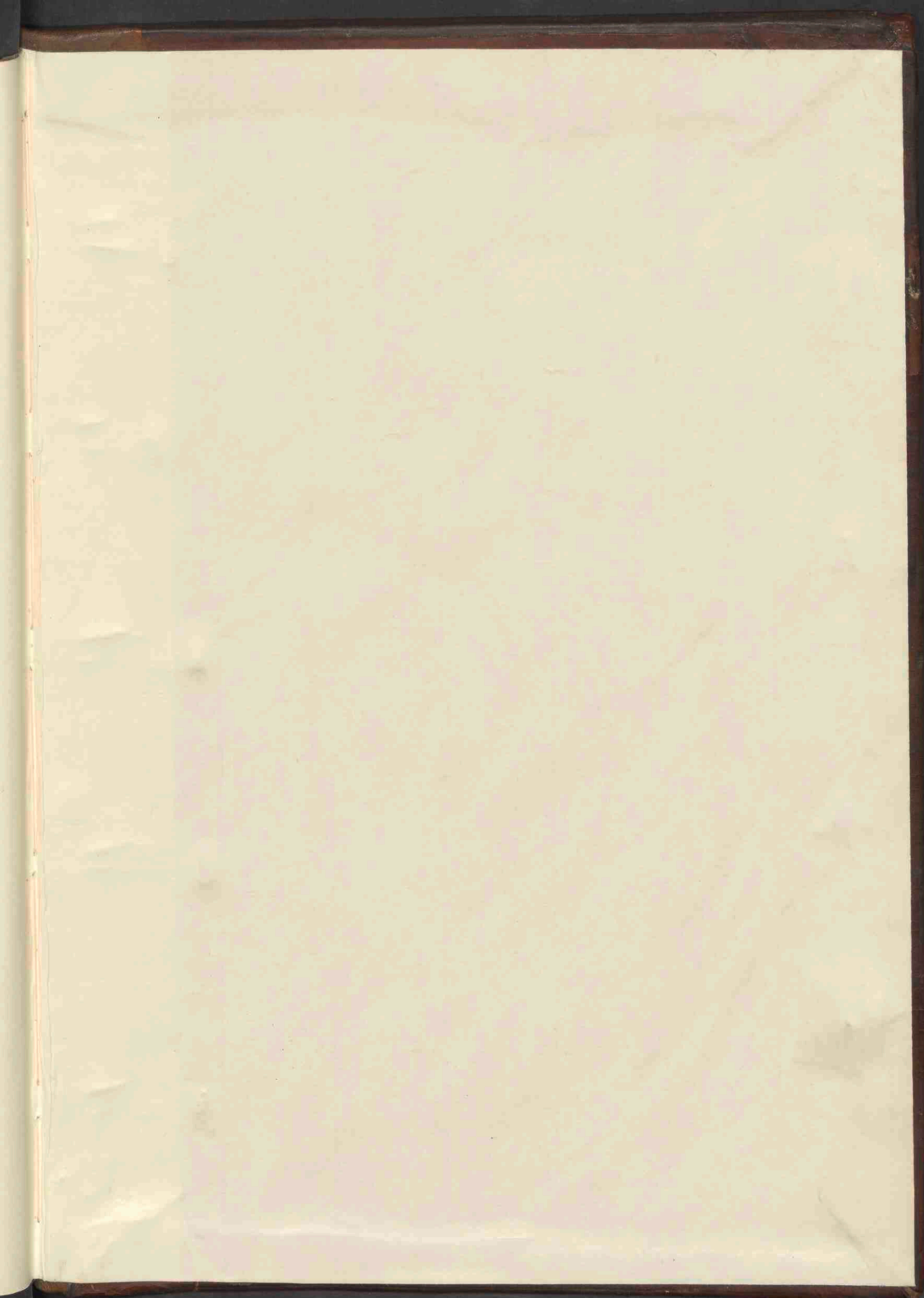
Petagna nos dne martyz tuoz corona
lesnet. que et fide nre pbeis acatameta.

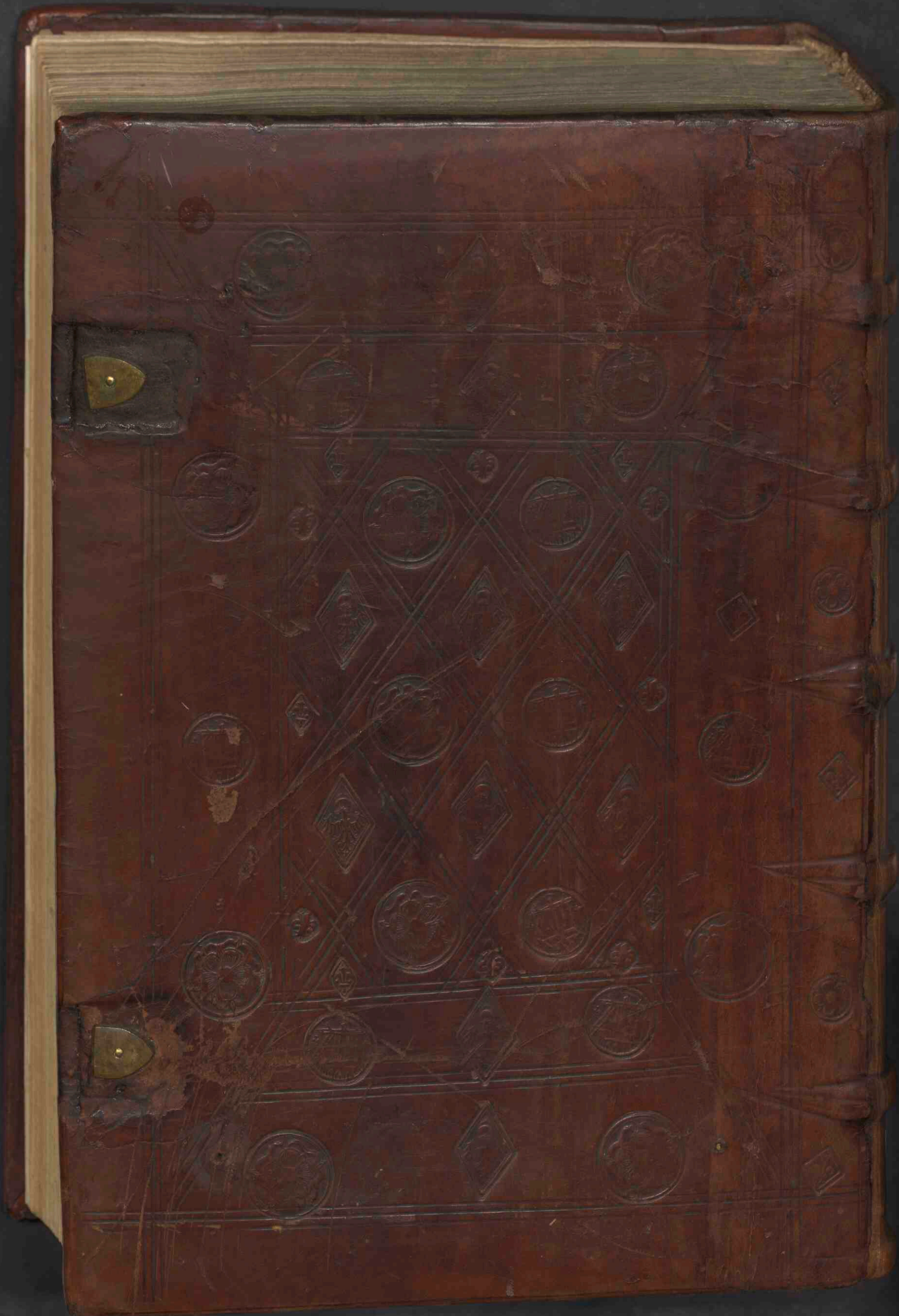
Ad huc s
coram baron in Noachy cepit qd mistic petrus uenit ad
pulsant qd petrus sup madi petrum qd dicitur spm uigila fides

nos ab omi iniquitate no credis a co
poris: ut sacrificio eue libatam
custodire mereamur. Sicutam tolli
cui peruersa a uirtute uba de fma
re. studeam a mala a in uultu coem
placione oculos auertere: quatinus
in etna resurrectione iustoz no cu
impis ad tormento. s. cu electis
ad gaudia resurrectionis eterna. h.
ut et paret omibz. *q. Garbano. Nij.*
V illo tpe. Venit ist m pter carere
phlypi. a interrogauit discipulos suos
dicens. Que dicit hoies. filii et hois.
Et reliq. *Omnes. V. Bae. Tobi Sabo cla*
uer regni celoz. D. in regē celoz malo
ri auocatione confectus est pcent. me
tudo pcentis ipe collant clauis regni
cedent zonatur est. ut constaret oibz
quia alisp ea confessione ac fide. reg
nu celoz nullus possit intrare. Clauis
aurē regni celoz. ipam discendi sa
enatm. potendam qd nominat. qua
dignos recipit in regnu. m dignos re
cludere debet a regno. D. ite zonatur
nte manifeste subtingit. D. camq. h. m.

A 976 939

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

